

בראשית

1	תולדות
68	ויצא
171	וישלח
242	וישב
315	מקץ
380	ויגש
413	ויחי
617	השמטות
711	סוף

פרשת תולדות	
זהר	
<p>ואלה תולדות יצחק ונו' (בראשית כה יט) פתח רבי חייא ואמר, "מי ימלל גבורות כל תהלתו". בא וראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא ועלה ברצון לפניו לברוא את העולם, היה מסתכל בתורה ובורא אותו. ובכל מעשה ומעשה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, היה מסתכל בתורה ובורא אותו. זהו שכתוב "ואהיה אצלו אמון ואהיה</p>	<p>"ואלה תולדות יצחק" וגו'. פתח רבי חייא ואמר, "מי ימלל גבורות כל תהלתו". בא וראה, כשרצה הקדוש ברוך הוא ועלה ברצון לפניו לברוא את העולם, היה מסתכל בתורה ובורא אותו. ובכל מעשה ומעשה שברא הקדוש ברוך הוא בעולם, היה מסתכל בתורה ובורא אותו. זהו שכתוב "ואהיה אצלו אמון ואהיה</p>
מדרש הנעלם	
<p>ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק (בראשית כה יט) רבי יצחק פתח (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח וגו' תנו רבנן לעתיד לבא⁵ הקדוש ברוך הוא מחיה את המתים וינער</p>	<p>"ואלה תולדות יצחק בן אברהם אברהם הוליד את יצחק". רבי יצחק פתח, "הדודאים נתנו ריח" וגו'. שנו רבותינו, לעתיד לבא הקדוש ברוך הוא מחיה את</p>

¹ להיות בריאת עולם זה להקב"ה ברצון ואהבה, ולא בהכרח רק נדבה, לא יפול בו השאלה למה היתה בריאתו עתה ולא קודם ולא אחר, שאם נוכל לתת טעם לזה ימצא בריאתו מוכרחת מצד טעמו וזה אינו, לזה אמר "כד בעא", פי' כאשר רצה ונדבה רוחו ורצונו בריאתו (אור יקר).

² עי' לעיל פו ע"ב והערה שם. הזווג הראשון שהיה בעת בריאת העולם היה ע"י נס בבחירתו יתברך וברצונו הפשוט כמ"ש בזהר פעמים רבות כד סליק ברעותיה למברי עלמא כו' וצריך להבין על מה בכל פעם שמדבר בבריאת העולם או בתחלת אצילות מדבר בלשון זה כד סליק ברעותיה. אך הענין הוא בא' מב' פנים והם ענין א' והוא כי אי אפשר לאו"א שיזדווג אם לא ע"י מ"ן שהם הזו"ן שהם הבנים ראשונים שלהם כי זהו ענין ואדם אין לעבוד את האדמה כי אין עבודה זרעית האדמה שהיא נקבה העליונה נעשית אלא ע"י האדם המעלה מ"ן וא"כ בפעם ראשון שנברא העולם לא היה אפשר להבראות כי הרי עדיין לא היו זו"ג נבררין ועולין בבחי' מ"ן וא"כ גם הזווג עליון לברא את העולם לא היה יכול להזדווג לכן עלה ברצונו הפשוט ובבחירתו ית' שאפי' בלתי העלאת מ"ן נזדווגו והאציל את עולמו וכו'. גם פי' כד סליק ברעותיה כו' הוא יותר נעלם והוא כי הנה אין הזכר העליון נתעורר לזווג רק עד אחר שהנוקבא עליונה תתקשט ותכין עצמה לזווג ותמצא חן בעיניו ואז הוא מתעורר להזדווג עמה וכו' אמנם בפעם א' ובזווג א' נתעורר הזכר מעצמו בלתי התעוררות הנקבה ועלה בו רצון ותאוה להזדווג אפילו שלא היה עדיין בחי' מ"ן וע"כ הזווג הזה הוא נעלם מאד ולא היה בבחי' זווג יסוד דיליה ביסוד דילה כי לא היה עדיין אז נקבה נבראת בעולם וא"כ עם מי יהיה הזווג בעת שנברא העולם לכן הזווג ראשון ההוא היה ברצון העליון מחשבה מוחא עלאה בסוד הרצון העליון שכולא דכורא ואין שם היכר נקבה והבן זה (עץ חיים שער מ"ד ומ"ן ב).

³ היינו נובלת חכמה של מעלה תורה, והם ו"ק הנעלמים שם והכתר הוה אסתכל ומאיר בחכמה (אור יקר).

⁴ פי' העולם דהיינו ו"ק שבבינה (אור יקר). עי' נפה"ח ש"ד פרק י, וכן בהג"א בספד"צ לד ע"א.

⁵ שני טעמים נכונים למה שאברהם נדרש לנשמה בעולם הזה ובעולם הנשמות שה"ס העוה"ב הנמשך ובא, אך יצחק נדרש לסוד הנשמה בתחיה הנקראת לעתיד לבוא, שה"ס בינה עליונה, מפני שאורות שלה

בראשית

<p>אותם מעפרם שלא יהיו בנין עפר כמות [שהיו] (שהיה) בתחלה שנבראו מעפר ממש דבר שאינו מתקיים הדא הוא דכתיב (בראשית ב ז) וייצר¹ יהויה אלהים את האדם עפר מן האדמה [ו]באותה</p>	<p>המתים וינער אותם מעפרם שלא יהיו בנין עפר כמות שהיו בתחלה שנבראו מעפר ממש, דבר שאינו מתקיים. זהו שכתוב "וייצר ה' אלהים את האדם עפר מן האדמה". ובאותה</p>
<p style="text-align: center;">קלד/ב זהר</p>	
<p>שעשועים יום יום אל תקרי אמן אלא אומן כד בעא למברי אדם אמרה תורה קמיה אי בר נש יתברי ולבתר יחטי ואנת תידון ליה אמאי יהון עובדי ידך למננא דהא לא ייכול למסבל דינך²</p>	<p>שעשועים יום יום", אל תקרי אמן אלא אומן. כשרצה לברוא אדם, אמרה התורה לפניו, אם האדם יברא ואחר כך יחטא ואתה תדון אותו, למה יהיו מעשי ידך לחנם, שהרי לא יוכל לסבול את דינך.</p>
<p>אמר לה קב"ה הא אתקינת תשובה עד לא בראתי עלמא אמר קב"ה לעלמא בשעתא דעבד ליה וברא לאדם א"ל עלמא עלמא אנת ונימוסך לא קיימין אלא על אורייתא ובנין כך בראתי ליה לאדם [כך]¹ בנין דיתעסק בה ואי לאו הא אנא אהדר לך לתהו ובהו וכלא בניניה דאדם קיימא הדא הוא דכתיב (ישעיה מה יב) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי ואורייתא קיימא ומכרוא קמיהו דבני נשא בנין דיתעסקו וישתדלו בה ולית מאן דירכין אודניה</p>	<p>אמר לה הקדוש ברוך הוא, הנה תקנתי תשובה טרם שבראתי את העולם. אמר הקדוש ברוך הוא לעולם בשעה שעשה אותו וברא את האדם, אמר לו, עולם, עולם, אתה וחוקותיך לא יתקיימו אלא על התורה. ולכן בראתי את האדם כך, כדי שיתעסק בה, ואם לא, הריני מחזירך לתהו ובהו. והכל קיים בגלל האדם. זהו שכתוב "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי". והתורה עומדת ומכריזה לפני בני אדם כדי שיתעסקו וישתדלו בה, ואין מי שירכין אזנו.</p>
<p>תא חזי כל מאן דאשתדל באורייתא איהו קיים עלמא וקיים כל עובדא ועובדא על תקוניה כדקא יאות ולית לך כל שייפא ושייפא דקיימא ביה כבר נש דלא הוי לקבליה בריה בעלמא דהא כמה דבר נש איהו מתפלג שייפין³ וכלהו קיימין דרגין על דרגין מתתקנין אלין על אלין וכלהו חד גופא הכי נמי עלמא כל אינון בריין [כלהו] שייפין שייפין וקיימין אלין על אלין וכד [מתתקנין] [מתקנין] כלהו הא (חד) גופא ממש⁴ וכלא כנוונא דאורייתא דהא אורייתא כלא שייפין ופרקין</p>	<p>בא וראה, כל מי שעוסק בתורה, מקיים העולם ומקיים כל מעשה ומעשה על תיקונו כראוי, ואין לך כל אבר ואבר באדם שאין כנגדו בריה בעולם. שהרי כמו שאדם נחלק לאיברים, וכולם עומדים דרגות על דרגות מתוקנים אלו על אלו וכולם גוף אחד, כך גם העולם, כל אותם בריות כולם אברים אברים ועומדים אלו על אלו. וכאשר כולם מתוקנים, הנה גוף (אחד) ממש. והכל כדוגמת התורה. שהרי כל התורה אברים ופרקים ועומדים אלו על אלו. וכשכולם נתקנים, נעשים גוף אחד.</p>

אינם יורדים עתה אלא של תבונה הנקראת עלמא דאתיא, אבל של הבינה עתידים לבוא. והיינו דקאמר הכא לעתיד לבא וכו', להודיענו שדוקא במדרגת לעתיד לבא נהיה התחיה (רמ"ז).

¹ פשוטו של מקרא הוא כמו שאמרו רז"ל שעה ראשונה הוצבר עפרו וכו', שמשם משמע שהאדם היה מתחילה גולם עפר וז"ש מעפר ממש, לאפוקי שאר בעלי חיים שיצאו מן הארץ בגופם ובקומתם. ועוד מדויק שלא אמר וייצר וגו' מעפר אלא וייצר את האדם עפר, פי' שיצירתו היתה תחילה עפר ממש. ויתר על כן אמר עפר מן האדמה שר"ל עפר מעפר, פי' המדרגה התחתונה שהרי אדמה היינו עפר וכמש"ה (שמואל א ד, יב) ואדמה על ראשו (רמ"ז).

² כי כפי ערך שחטא לו ית' אין תקומה אף בריבוי עונשים והשיב הא אתקינתי תשובה כי כ"י הוא הרוצה בתשובה. ז"ח (נ"א).

³ שמתחלק האדם לאברים אברים (ד"א).

⁴ עי' ע"ח עגו"י פרק ב' שכאן מתבאר ענין הספירות שבצורת יושר, ועי' שער כח פרק א' שכל הנבראים וכל הבריות הם בציור דמות פרצוף אדם.

בראשית

וקיימין אלין על אלין וכד מתתקנן כלהו אתעבידו חד גופא	
כיון דאסתכל דוד בעובדא דא פתח ואמר (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה (וגו') כלם בהכמה עשית מלאה הארץ קנינך [באורייתא] ¹ אינון כל רוזין עלאיז חתימין דלא יכלין לאתדבקא באורייתא כל אינון מלין עלאיז דאתגליין ולא אתגליין באורייתא אינון כל מלין דלעילא ולתתא כל מלין דעלמא דין וכל מלין דעלמא דאתי באורייתא אינון ולית	כיון שדוד הסתכל במעשה הזה, פתח ואמר "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנינך". בתורה כל הסודות עליונים חתומים, שלא יכולים להידבק. בתורה כל אותם דברים עליונים שהתגלו ולא התגלו. בתורה הם כל הדברים שלמעלה ולמטה. כל הדברים של העולם הזה וכל הדברים של העולם הבא הם בתורה, ואין
מדרש הנעלם	
שעה יתנערו מעפר מאותו הבנין ויעמדו בבנין מקויים להיות להם קיומא דרא הוא דכתיב (ישעיה נב ב) התנערי מעפר קומי ² שבי ירושלם ³ יתקיימו בקיומא ⁴ ויעלו מתחת לארץ ויקבלו נשמתם בארץ ישראל	שעה יתנערו מעפר מאותו הבנין, ויעמדו בבנין מקויים להיות להם קיום. זהו שכתוב "התנערי מעפר קומי שבי ירושלים". יתקיימו בקיום, ויעלו מתחת לארץ, ויקבלו נשמתם בארץ ישראל.
באותה שעה יציף <נ"א ישיב> קודשא בריך הוא כל מינין [בריחין] ²⁵ שבגן עדן <עליהם> דרא הוא דכתיב (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח ⁶ אמר רבי יצחק אל תקרי הדודאים אלא הדודים זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה ⁷ רב נחמן אמר דודאים ממש ⁸ מה הדודאים מולידים אהבה בעולם [אף הם מולידים אהבה בעולם]	באותה שעה יציף (ישיב) הקדוש ברוך הוא כל מיני ריחות שבגן עדן עליהם. זהו שכתוב "הדודאים נתנו ריח". אמר רבי יצחק, אל תקרא הדודאים אלא הדודים, זהו הגוף והנשמה שהם דודים ורעים זה עם זה. רב נחמן אמר, דודאים ממש, מה הדודאים מולידים אהבה בעולם, אף הם מולידים אהבה בעולם. ומה זה "נתנו ריח",

¹ אמר ד' עניינים באורייתא כנגד ד' עולמות אב"ע דבכל עולם התורה נדרשת כפי העולם שהוא. א"מ (נ"א).

² הוא סוד החזרת שם ב"ן למקורו, והיינו קומי, כי מתוך נוגה תתנער ואחר כך תקום לעלות עד אימא (רמ"ז).

³ ולהיות שגם בזמנים אחרים היא עולה עד אימא כמו שהוא בשבתות וימים טובים, אבל הוא לאותו זמן מועט כי בחול חוזרת למטה. אבל אז "שבי", שהוא לשון עכבה, כי גם לשון ישיבה (תשכיל) [תשמש] לעיכוב (רמ"ז).

⁴ בתחילה כשיחיו איש במקומו שמת שם יתקיימו בקיומם באותה בחינת נשמה שהיתה בהם בעוה"ז, ואחר כך יתגלגלו בגלגול מחילות שהוא ענין דין וצער וכו' ולעד"ן שהוא לסוד איזה בירור שיעשו דרך עברם במחילות הארץ, ואחר כך יעלו בארץ ישראל ויקבלו נשמתם (רמ"ז).

⁵ ונראה שהוא שפע נוקבא דפרדשקא דאריך שנתקן ממלכות דעתיק ושממנו נשיב מחד נוקבא חייך ומחד חייך דחייך וחד רוחא נפיק לז"א לאתערא בגנתא דעדן וחד רוחא דחיי וכו', כדאיתא באדרא רבא קל ע"ב, וכו', וגם נודע שסוד הריח הוא ביסוס הגבורות, והוא הוא עצם העוה"ב שאז השליטה תהיה לגבורות מבוסמות בשרשן (רמ"ז).

⁶ יצאה תבין אמרו נתנו ריח, שהרי הדודאים שהם נקראים מאנדראגול"י אין בהם ריח כלל, והמשיל את גופות הצדיקים לדודאים שהרי הם צורת אדם, וגם שיציצו מן הארץ כמו הדודאים (רמ"ז).

⁷ לרמוז כי הא' הנוסף ירמוז לעוצם האחדות שיהיה בין הגוף והנשמה, כי לא יתפרדו עוד לעולם (רמ"ז).

⁸ ידרוש סגולת הדודאים, ואומר שהצדיקים נמשלו לדודאים שסגולתם להוליד אהבה בעולם כך הצדיקים. וענין זה הוא בשתי בחינות, הראשונה בסוד ייחוד הנשיקין שהוא זוג א"א כנודע מפרשת תרומה והוא הוא [הנקרא אהבה] הנזכר מסוד דודים ורעים, והבחינה השנית כי ענין אהבה הוא מסטרא דאי' כמבואר אצלנו בכוננת דחילו ורחימו (רמ"ז).

בראשית

<p>ומאי נתנו ריח כשרון¹ מעשיהם לדעת ולהכיר [לבוראם] לדודם³</p>	<p>כשרון מעשיהם, לדעת ולהכיר את בוראם, את דודם.</p>
<p>ועל פתחינו אלו פתחי שמים שהם פתוחים [להוריד] נשמות לפגרים כל מגדים אלו הנשמות החדשים גם ישנים אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה שנים ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים וזכו בכשרון מעשיהם להכנס בעולם הבא כלם עתידים לירד בבת אחת להכנס בגופות המוכנים להם</p>	<p>"ועל פתחינו", אלו פתחי שמים שהם פתוחים להוריד נשמות לפגרים. "כל מגדים", אלו הנשמות חדשים גם ישנים, אותם שיצאו נשמתם מהיום כמה שנים ואותם שיצאו נשמתם מימים מועטים וזכו בכשרון מעשיהם להיכנס בעולם הבא, כולם עתידים לירד בבת אחת להיכנס בגופות המוכנים להם.</p>
<p>אמר רבי אחא בר יעקב בת קול יוצאת ואומרת (שם) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך צפנתי אותם באותם העולמות לך בשבילך בשביל שאתה גוף קדוש ונקי דבר אחר הדודאים (נתנו ריח) אלו מלאכי שלום² נתנו ריח אלו הנשמות³ שהם ריח העולם נתנו שבקו כמה דאת אמר (במדבר כא כג) ולא נתן סיחון את ישראל דתאנא אמר רבי יהודה שלש כתות של מלאכי השרת הולכים בכל חדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה ובמאן נוקים על פתחינו כל מגדים</p>	<p>אמר רבי אחא בר יעקב, בת קול יוצאת ואומרת, "חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך", צפנתי אותם באותם העולמות, "לך", בשבילך, בשביל שאתה גוף קדוש ונקי. דבר אחר, "הדודאים" (נתנו ריח), אלו מלאכי שלום. "נתנו ריח", אלו הנשמות שהם ריח העולם. "נתנו", השאירו, כמו שנאמר "ולא נתן סיחון את ישראל". שלמדנו, אמר רבי יהודה, שלש כתות של מלאכי השרת הולכים בכל חדש ובכל שבת ללוות לנשמה עד מקום מעלתה. ובמי נקיים את "על פתחינו כל מגדים".</p>
<p>אמר רבי יהודה אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן ודומ"ה נותן פתקא⁴ דחושבנא והוא מכריז ואומר רבונו של עולם החדשים גם ישנים⁵ אותם שנקברו מכמה ימים ואותם שנקברו מזמן מועט כלם צפנתי לך למיפק להו בחושבנא</p>	<p>אמר רבי יהודה, אלו הן הגופות שהם עומדים בפתחי קברות לקבל נשמתן, ודומה נותן פתק של חשבון, והוא מכריז ואומר, רבונו של עולם, חדשים גם ישנים, אותם שנקברו מכמה ימים, ואותם</p>

¹ הגופות בעוה"ז באים מטפה סרוחה ואחרי מותם הם (גם כן סרוחים) [נבלה מסרחת] אשר על כן אין הנשמה יכולה ליהנות מנועם ה' בעודה משותפת עמו. אבל בכח המעשים טובים שזה כחם להשלים החיצוניות הוא הגוף, אז יתנו ריח שיזדככו החמרים כל כך עד שהנשמות אשר תתחברנה אליהם תוכלנה לדעת ולהכיר לבוראם, פי' לדעת הוא ענין ההשכלה השכלית ולהכיר הוא הציור המוחש (רמ"ז).

² נקראים דודאים שהם צורת אדם כנוצר, וגם המלאכים נראים כך אבל אינם כאדם בסוד הפנימיות אלא החיצוניות שלו, ולכן נרמזו בדודאים שהם דוגמת אדם, והם דמות זכר ונקבה, וכן אלו המלאכים הם אחד מימין ואחד משמאל ללוות הנשמה כדאיתא בסמוך, ולכן נקראו מלאכי שלום, שהוא התחברות החסדים עם הגבורות (רמ"ז).

³ פי' כן מפני שהדודאים אין להם ריח מצד עצמם, ועל כן צריך לומר שהריח הוא דבר אחר שחוץ מהם, ופירשו על הנשמות, מפני שאין לך דבר שהנשמה נהנית בו אלא הריח, ומשום זה השפיעה ה' באדם דרך אפיו כדי שתמיד תשיג הנאה מריח השדה אשר ברכו ה' הוא גן עדן, כרמוז בפרשה זו בפסוק (כז, כז) וירח את ריח בגדיו, ולהיות שדרך האף נכנסה הנשמה לכן אמרו רז"ל בפסוק (תהלים קנ, ו) כל הנשמה תהלל, איזהו דבר שהנשמה נהנית בו זה הריח, וז"ש כל הנשמה שדוקא החוטם המריח הוא האבר שבו נמצאה (כל) הנשמה כולה (רמ"ז).

⁴ דומ"ה זה היה שר מצרים וכשהורידוהו מגדולתו נתמנה על המתים כמ"ש בפרשת שמות (יח ע"א), ורמז לזה (שמות יד ל) וירא ישראל את מצרים מת. ונראה שטעם מינוי זה הוא מפני שמצרים שורשו בעורף כנודע, ושם הוא העצם הנשאר מן הגוף וכמובא לקמן דף קל"ז א' במדרש הנעלם שנקרא בתואל רמאה. ומכריז ואומר וכו', אפשר שטעם הכרזה זו הוא הודאה והכנעה אל הקדושה (רמ"ז).

⁵ ירצה לא מבעיא אותם שנקראו מתים שכבר מתו שהם לא נצטרכו לגלגול אלא אפילו אותם שנתגלגלו מקדם וחזרו איזה פעמים באופן שהם חדשים גם ישנים, כלם צפנתי לך, כמו שהפקדתי לעשות (אור יקר).

בראשית

	שנקברו מזמן מועט, כולם צפנתי לך, להוציא אותם בחשבון.
קלה/א	
זהר	
מאן דישגח וידע לון ובגין כך כתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו	מי שישגח [שיתבונן] וידע אותם. ולכן כתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו".
תא חזי אתא שלמה ובעא [למיקס] [לקיימא] על [מלוין] (מלי) דאורייתא ועל דקדוקי אורייתא ולא יכיל אמר (קהלת ז כג) אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני דוד אמר, "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך". בא וראה, כתוב בשלמה "וידבר שלשת אלפים משל ויהי שירו חמשה ואלף". והרי בארוהו שחמשה ואלף טעמים היו בכל משל ומשל שהיה אומר. ומה שלמה, שהוא בשר ודם, כך היו בדבריו, דברי התורה שאמר הקדוש ברוך הוא על אחת כמה וכמה שבכל דבר ודבר יש בו כמה משלים, כמה שירים, כמה תשבחות, כמה סודות עליונים, כמה חכמות, ועל זה כתוב "מי ימלל גבורות ה'".	
תא חזי מה כתיב לעילא (בראשית כה יב) ואלה תולדות ישמעאל דאינון תריסר נשיאין לבתר אמר ואלה תולדות יצחק (שם יט) סלקא דעתך דכיון דכתיב ביה בישמעאל דאוליד תריסר נשיאין ויצחק אוליד תרין בנין (ו) דא אסתלק ודא לא אסתלק על דא כתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהוה דא יצחק! [ויצחק] (ועשו) אפיק ליה ליעקב דהוה איהו בלחודוי יתיר מכלהו דאוליד תריסר שבטין קיומא דלעילא ותתא אבל יצחק לעילא בקדושה עלאה [וישמעאל] (ועשו) לתתא ועל דא כתיב מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו דא יעקב כד אתדבק שמשא בסיהרא כמה ככביא נהירין מנייהו	בא וראה מה כתוב למעלה, "ואלה תולדות ישמעאל". שהם שנים עשר נשיאים. אחר כך אמר "ואלה תולדות יצחק". התעלה על דעתך שכיון שכתוב בו בישמעאל שהוליד שנים עשר נשיאים ויצחק הוליד שני בניו, זה עולה וזה לא עולה, על כן כתוב "מי ימלל גבורות ה'", זה יצחק, ויצחק הוציא את יעקב שהוא היה לבדו יותר מכולם, שהוליד שנים עשר שבטים, הקיום של מעלה ומטה. אבל יצחק למעלה בקדושה עליונה, (וישמעאל) ועשו למטה, ועל כן כתוב "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו", זה יעקב, כשנדבק השמש בלבנה, כמה כוכבים מאירים מהם.
ואלה תולדות יצחק בן אברהם (בראשית כה יט) אמר רבי יוסי מאי שנא דעד הכא לא כתיב בן אברהם והשתא אמר אלא אע"ג דכתיב (בראשית כה יא) ויברך אלהים את יצחק בנו	"ואלה תולדות יצחק בן אברהם". אמר רבי יוסי, מה שונה שעד כאן לא כתוב בן אברהם, וכעת אמר. אלא אף על גב שכתוב "ויברך אלהים את יצחק בנו", כעת שמת אברהם, דמותו היתה בו, ונשארה ביצחק. שכל מי שראה את יצחק, היה אומר זה

¹ פי' מי הוא שידבר ביצחק שהוא גבורות ה', גבורה דז"א, ויאמר עליו דלא אסתלק ח"ו שהרי יצא ממנו יעקב שהוליד י"ב שבטים שהם קיום העולם, וז"ש "ישמיע כל תהלתו דא יעקב" פי' ישמיע משלון וישמע שאול את העם, שהז"א שהוא נגד יעקב מקבץ כל הארות כולם, ומשפיעם ביסוד הנק' כל, ומשם למלכות הנקראת תהלה (מ"מ).

בראשית

<p>השתא דמית אברהם דיוקניה הוה ביה¹ ואשתאר ביה ביצחק דכל מאן דחמי ליצחק הוה אמר דא אברהם ודאי והוה סהיד ואמר אברהם הוליד את יצחק (שם יט) רבי יצחק קם ליליא חד</p>	<p>ודאי אברהם, והיה מעיד ואומר, "אברהם הוליד את יצחק". רבי יצחק קם לילה אחד</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>אמר רב יהודה אמר רב עתיד הקדוש ברוך הוא לשמוח באותו זמן עם הצדיקים² להשרות שכינתו עמהם והכל ישמחו באותה שמחה³ הדא הוא דכתיב (תהלים קד לא) ישמח יהו"ה במעשיו אמר רבי יהודה עתידים הצדיקים באותו זמן לברא עולמות⁴ ולהחיות מתים אמר ליה רבי יוסי והתנן (קהלת א ט) אין כל חדש תחת השמש⁵</p>	<p>אמר רב יהודה אמר רב, עתיד הקדוש ברוך הוא לשמח באותו זמן עם הצדיקים להשרות שכינתו עמהם, והכל ישמחו באותה שמחה, זהו שכתוב "ישמח ה' במעשיו". אמר רבי יהודה, עתידים הצדיקים באותו זמן לברוא עולמות ולהחיות מתים. אמר לו רבי יוסי, והרי שנינו "אין כל חדש תחת השמש".</p>
<p>אמר ליה רבי יהודה ת"ש בעוד שהרשעים בעולם וירבו כל העולם אינו בקיום וכשהצדיקים בעולם אזי העולם מתקיים ועתידים להחיות מתים כמו שאמרנו, "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים", כמו שכתוב למעלה. באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה. שאמר</p>	<p>אמר לו רבי יהודה, בא ושמע, בעוד שהרשעים בעולם וירבו, כל העולם אינו בקיום, וכשהצדיקים בעולם, אזי העולם מתקיים. ועתידים להחיות מתים כמו שאמרנו, "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים ואיש משענתו בידו מרוב ימים", כמו שכתוב למעלה. באותו זמן ישיגו הצדיקים דעת שלימה. שאמר</p>

¹ וקשה כי רז"ל אמרו שלעולם היה יצחק בדיוקנו של אברהם מפני הליצני' שלא אמרו מאבימלך נתעברה שרה והכא אמרו דהשתא דמית אברהם אשתאר ביה דיוקניה ושז"ס ויברך אלקים את יצחק בנו כי הברכה הזו היתה שנשארה דיוקנו בו להעיד שהוא בנו וזהו מלת בנו שהיא מיותרת ואחר שכתוב ויברך אלקים וגו' סמך ליה אברהם הוליד את יצחק לפרש מה ענין הברכה הנז'. ועוד קשה מילת אע"ג שאמר למעלה מזה וז"ל אר"י מ"ש דעד הכא לא כתיב בן אברהם והשתא אמר אלא אע"ג ויברך אלקים את יצחק בנו השתא דמית אברהם וא"כ קשה מלת אע"ג שהוא להפך והיל"ל משום דכתיב וכו' וצ"ע (שמונ' שערים למהרח"ו) (הגהות מהרח"ו). פי' בחיי אברהם היה דיוקנו של יצחק דומה לו, וגם אחר שמת נשאר דיוקנו ביצחק, וז"ש "ואשתאר ביה ביצחק" (מ"מ).

² בכאן מתחיל לפרש ענין רמז יצחק לעולם התחיה כשם שהוא ענין השמחה שסודה מהבינה וכו', וסוד השמחה הוא מן הגבורות הנמתקות על דרך יין המשמח, וכו'. ולכן אז שיהיה זמן התיקון והוא זמן השמחה שלא יוסיף עצב עמה (רמ"ז).

³ פי' שיגלה אור עתיק בכל העולמות, שהרי כולם יהיו נכללים בעולם האצילות וכמו שיבוא. הה"ד (תהלים קד, לא) ישמח וגו', כי בזה מדויק אמרו ישמח בלשון עתיד, דמשמע דעדיין לא היה כך, וגם אמרו במעשיו, כולל הכל, ובפרט ירמוז שאז ישתלם שם ב"ן בחינת עשיה (רמ"ז). פי' בהתגלות חסד בפומא דאמה (כללים ח"א פג ע"א).

⁴ שאז יאיר שם ס"ג שהוא כללות עוה"ב, וכמו כן דעת עתיק יש בו שם ס"ג כנזכר בדרוש תלת רישין (נג), והוא יאיר בפנימיות ז' תחתונות שלו, וידוע שבשם ס"ג נברא העולם (רמ"ז).

⁵ אע"ג דפסוק הוא זה, נראה דאמר תנן לרמוז לכמה קושיות שנשנו בגמרא עבודה זרה [שבת ל ע"ב] בפסוק זה כגון גבי עתידה אשה שתלד בכל יום, עתידה ארץ ישראל וזולתם, והתשובה שהשיבו שם בא ואראך דוגמתו וכו', ולזה נראה שכיון רבי יוסי, מפני שהוקשה לו דתינח תחיית מתים כבר נראית ע"י אליהו ואלישע, אבל בריאת עולמות לא מצא דוגמתו. ומשני רבי יהודה בעוד שהרשעים בעולם, והענין במה ששינו בעשרה מאמרות נברא העולם וכו', אלא להפרע מן הרשעים וכו', פי' כדי שיהיה אופן לעונש הרשעים שמדת הרחמים נהפך להם למדת הדין מפני כמה פגימות שפוגמים בזעיר ומגבירים כח הדין, וליתן שכר טוב וכו', שמקיימים את העולם. גם שנברא בעשרה מאמרות מפני שממשיכים שפע לז"א עד שמעלים אותו למקומו, ובפרט בתורתם שעולה עד עתיק יומין, ושם נעשים שמים חדשים וארץ חדשה (לעיל ד ע"ב). וכל זה הוא שם בעליונים, והפסוק דאין כל חדש מיירי דוקא תחת השמש, אבל למעלה מן השמש הוא אור הגנוז, ואם כן כשיחזור באמיתות העולם לשלמותו אז יהיה מקום וכח לברוא עולמות (רמ"ז).

בראשית

<p>מרב ימים כדכתיב לעיל באותו זמן ישיגוע¹ הצדיקים דעת שלימה דאמר רבי יוסי ביזמא <דיחדי> (דהדי²) קודשא בריך הוא בעובדוי זמינין אינון צדיקיא למנדע ליה בלבהון וכדין יסגי סכלתנו בלבהון כאילו חזו ליה בעינא³</p>	<p>רבי יוסי, ביום שישמח הקדוש ברוך הוא במעשיו, עתידים הצדיקים להכיר אותו בלבם, ואז תרבה ההשכלה בלבם כאילו ראו אותו בעין.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (ישעיה כה ט) ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה וגו' ושמתת הנשמה בגוף יתר מכלם על שיהיו שניהם קיימים וידעו וישגו את בוראם ויהנו מזיו השכינה וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. זהו שכתוב "ואלה תולדת יצחק בן אברהם", אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. "בן אברהם", היא הנשמה הזוכה לכך ולהיות שלימה במעלתה. "אברהם הוליד את יצחק", הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.</p>	<p>זהו שכתוב "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה" וגו'. ושמתת הנשמה בגוף יותר מכולם, על שיהיו שניהם קיימים וידעו וישגו את בוראם ויהנו מזיו השכינה, וזהו הטוב הגנוז לצדיקים לעתיד לבא. זהו שכתוב "ואלה תולדת יצחק בן אברהם", אלו הם תולדות השמחה והשחוק שיהא בעולם באותו זמן. "בן אברהם", היא הנשמה הזוכה לכך ולהיות שלימה במעלתה. "אברהם הוליד את יצחק", הנשמה מולידה השמחה והשחוק הזה בעולם.</p>
<p>אמר רבי יהודה לרבי חייא הא דתנינן דעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מאי היא אמר ליה עד לא אזלית קמי אינון מלאכין קדישין⁴ מארי מתניתין הכי שמיע לי כיון דשמעית הא דאמר רבי אלעזר אתישבא בלבאי דאמר רבי אלעזר סעודת הצדיקים לעתיד לבא כהאי דכתיב (שמות כד יא) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו ודא הוא דתנן גיוונין</p>	<p>אמר רבי יהודה לרבי חייא, זה ששנינו שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות סעודה לצדיקים לעתיד לבא מה זה. אמר לו, טרם שהלכתי לפני אותם המלאכים הקדושים, בעלי המשנה, כך נשמע לי. כיון ששמעתי את זה שאמר רבי אלעזר, התיישב בלבי. שאמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא כמו זה שכתוב "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו". וזה הוא ששנינו נזונים.</p>
<p style="text-align: center;">ואמר רבי</p>	<p style="text-align: center;">ואמר רבי</p>
<p style="text-align: center;">קלה/ב</p>	
<p style="text-align: center;">זהר</p>	
<p>למלעי באורייתא ורבי יהודה קם בקסרוי⁵ בההיא שעתא אמר רבי יהודה איקום ואיזיל לגבי רבי יצחק ואלעי באורייתא ונתחבר כחדא אזל עמיה חזקיה בריה דהוה רביא</p>	<p>לעסוק בתורה. ורבי יהודה קם בקיסריה באותו שעה. אמר רבי יהודה, אקום ואלך לרבי יצחק, ואעסוק בתורה ונתחבר יחד. הלך עמו חזקיה בנו, שהיה ילד.</p>

¹ הוא הוא הנזכר שם באדרא רבא (שאז תרבה החכמה), עיי"ש, כי אז יאיר אור חכמה סתימאה. וגם אפשר לומר שמפני שאז יאיר פנימיות עתיק שמאיר בדעת שלו על מוחא סתימאה לכן ישיגו דעת שלימה (רמ"ז). קיד ע"ב (הערת הזוהר)

² השמחה מצד גבורות הנמתקות, ואין לך גבורה נמתקת יותר מגבורה דעתיק שהיא מלכות דאדם קדמון (רמ"ז).

³ יובן במ"ש הרב עלי תאיבו ישראל לצרפא בלבהון דכתיב היש ה' בקרבנו אם אין, ופי' הרב שחשקו להשכיל בפועל בחי' ז"א ובחי' א"א ושישתנה שכלם להבין הנפלאות ע"י א"א וז"א, וכו' ומשה אמר להם שבפרי הארץ יכירו וכו' אמר כאן "זמינין אינון" פי' כבר הם זמינין למנדע ליה בלבהון (מ"מ). פי', האור הגנוז מששת ימי בראשית, וזוהי בחינת "סעודת לויתן" דהיינו החוורתא (בהגר"א על ספד"צ סוף יב ע"א).

⁴ עדיין לא הלכתי לפני מלאכים קדושים לידע מה יהיה הסעודה לעתיד לבא (ד"א).

⁵ שם מקום ור' יהודה עמד שם לעסוק בתורה (ד"א).

בראשית

<p>כד קריב אבבא שמע ליה לרבי יצחק דהוה אמר (בראשית כה יא) ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי ראי האי קרא לאו רישיה סיפיה ולאן סיפיה רישיה! מאי שנא דקב"ה אצטריך לברכא ליה ליצחק בגין דאברהם לא ברכיה מאי טעמא משום דלא יתברך עשו ועל דא סליקו אינון ברכאן לקב"ה² ואוקמוה וישב יצחק עם באר לחי ראי [מהו לחי ראי] אלא דאתחבר בה בשכינתא³ בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה כתרנומו ובגין כך ברכיה</p>	<p>כשקרב לשער, שמע את רבי יצחק שהיה אומר, "ויהי אחרי מות אברהם ויברך אלהים את יצחק בנו וישב יצחק עם באר לחי רואי". הפסוק הזה אין ראשו סופו, ואין סופו ראשו. מה שונה שהקדוש ברוך הוא הצטרך לברך את יצחק משום שאברהם לא ברך אותו. ולמה, משום שלא יתברך עשו, ועל כן עלו אותן ברכות לקב"ה, ובארוהו. "וישב יצחק עם באר לחי רואי", מה זה "לחי רואי". אלא שהתחבר עם השכינה, הבאר של מלאך הברית נראה עליה כתרנומו, ולכן ברכו.</p>
<p>אדהכי בטש רבי יהודה אבבא ועאל ואתחברו אמר רבי יצחק השתא זווגא דשכינתא בהדן אמר רבי יהודה האי באר לחי רואי דקאמרת שפיר אבל במלה אשתמע⁴ פתח ואמר (שיר ד טו) מעין גנים⁵ באר מים חיים ונוזלים מן לבנון האי קרא אתמר אבל הא אוקמוה⁶ מעין גנים דא אברהם⁷ באר מים חיים דא יצחק⁸ ונוזלים מן לבנון דא יעקב באר מים חיים דא יצחק היינו דכתיב (בראשית כה יא) וישב יצחק עם באר לחי ראי ומאי באר דא⁹ שכינתא לחי</p>	<p>בינתיים דפק רבי יהודה בשער ונכנס, והתחברו. אמר רבי יצחק, כעת זווג השכינה עמנו. אמר רבי יהודה, ה"באר לחי רואי" הזו שאמרת, יפה, אבל בדברי [הפסוק זה] נשמע. פתח ואמר, "מעין גנים באר מים חיים ונוזלים מן לבנון". הפסוק הזה נתבאר, אבל הנה פרשוהו, "מעין גנים" זה אברהם. "באר מים חיים" זה יצחק. "ונוזלים מן לבנון" זה יעקב. "באר מים חיים" זה יצחק, היינו שכתוב "וישב יצחק עם באר לחי רואי". ומה הבאר, זו השכינה. "לחי", זה חי העולמים, צדיק חי העולמים, ואין להפריד אותם. חי הוא</p>

¹ פי' מה שייכות ויברך אלהים אל יצחק עם וישב יצחק עם באר לחי רואי. ותירץ בשנקה קושיא אחרת ובזה תורץ הכל "מאי שנא וכו'" דאביו ה"ל לברכו, ותירץ משום דלא יתברך עשו, ובזה מתורץ רישא דקרא, ויהי אחרי מות אברהם ונשאר יצחק בלא ברכה בשביל עשו, ולכן ויברך אלהים את יצחק, וזוכה להתברך מפי הקב"ה, בשביל שנתחבר עם השכינה שהיא באר לחי רואי ובג"כ ברכיה (מ"מ).

² והיינו דקאמר ויהי אחרי מות אברהם, ולא רצה לברך את יצחק, מפני שאין בכח האנושי לחלק בזרע המתברך בין זה לזה לכך ויברך אלהים שהקב"ה מברך האדם וברכותיו צפונות למקצת זרוע (אור יקר).

³ שפי' בירא דמלאך קיימא אתחזי עלה, דהיינו השכינה הנקרא בירא, ומלאך קיימא שהוא הברית דהיינו יסוד אתחזי עלה דהיינו ייחוד יסוד במלכות, ובזכות שישב יצחק עם הייחוד הזה בטוב כוונתו ומעשיו זכה לברכה, דהיינו סוד וברכות לראש צדיק להשפיע למלכות (אור יקר). פירוש עטרה שביסוד היא סוד בחי' המ' הכלולים ביסוד ובבחי' זו נקרא המ' מלאך הברית וכל ברית במ' בחי' זו והמ' עצמה היא השכינה בעצמה דמלאך קיימא בחינתה שבת"ת אתחזי עלה להאירה ולהשפיע (נ"א).

⁴ אין אתה צריך לתרגומו שמלת באר לחי רואי נשמע שפי' באר מלכות, לחי שהוא היסוד. רואי, כלומר לעולם רואה ומביט להמשיך לקבל ברכותיו (אור יקר). פי' שפיר קאמרת שבאר לחי היא השכינה דמלה קיימא שהוא היסוד אתחזי עלה אבל התיבות בעצם מוכיחות ע"ז שבאר היא מלכות לחי העולמים שהוא יסוד רואי וז"ש במלה אשתמע (מ"מ). פירוש במלה ממש אשתמע מה שדרשת כי מלת לחי הוא חי העולמים שהוא היסוד. ז"ח (נ"א).

⁵ שהוא חסד דז"א והוא יומא דכליל כולהו יומי וז"ש מעיין שכולל חמש גנים שהם חמש קצוות (מ"מ).

⁶ כלומר אין הכוונה לדרוש הפסוק שכבר נדרש אבל בכלל הנדרש נקטינו. וז"ש אבל הא אתמר, ועיקר הכוונה לכללות באר מים חיים היותו בגבורות כדמסיק (אור יקר).

⁷ כי מהחסד תחילת כניסת נהר דנגיד בגן, דהיינו בינה בנטיעות הגן שהם ו"ק וגן מלכות (אור יקר).

⁸ כלומר נקטינו מהאי פי' היות באר מים חיים דא יצחק, א"כ היינו ישב יצחק וכו', שאין הכוונה שממש יצחק נקרא באר אלא השכינה הנקראת באר דבוק בו כנודע גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, וז"ש ומאי באר דא שכינתא (אור יקר). פי' שהגבורות בונים המלכות ונוזלים מן לבנון דא יעקב פי' שת"ת יש בו יסודות דאז"א, שנקרא לבנון (מ"מ). ס ע"ב (הערת הזוהר).

⁹ ס ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>(ראי) דא חי העולמים¹ צדיק חי העולמים ולית [לאפרשא] (לאתפרשא) לון חי הוא בתרי עלמין [וחין] (ד) לעילא דאיהו עלמא עלאה חי לגבי עלמא תתאה ועלמא תתאה בניניה קיימא ונהרא²</p>	<p>בשני עולמות, חי למעלה שהוא העולם העליון, חי כלפי העולם התחתון, ובשבילו העולם התחתון קיים ומאיר.</p>
<p>תא חזי סיהרא³ לא [את] נהיר⁴ אלא כד חזיא ליה לשמשא⁵ וכיון דחזיא ליה אתנהיר⁶ ועל דא האי באר לחי רואי ודאי וכדין אתנהרא וקיימא במיין חייך לחי ראי בגיין לאתמליא ולא תנהרא מהאי חי תא חזי כתיב</p>	<p>בא וראה, הלבנה לא מאירה אלא כשרואה את השמש, וכיון שרואה אותה, מאירה. ועל כן "באר לחי רואי" הזו ודאי, ואז מאירה ועומדת במים חיים. "לחי רואי" כדי להתמלא ולהיות מאירה מהחי הזה. בא וראה, כתוב</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>אלעזר באתר חד תנינ⁷ נהנין ובאתר אחרא תנינן נזונין מאי בין האי להאי אלא הכי אמר אבוי הצדיקים שלא זכו כל כך נהנין מאותו זיו שלא ישיגו כל כך אבל הצדיקים שזכו נזונין עד שישגו השגה שלמה ואין אכילה ושתייה אלא זו וזו היא הסעודה והאכילה ומנא לן הא ממש דכתיב (שמות לד כח) ויהי שם עם יהוה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה מאי טעמא לחם לא אכל ומים לא שתה מפני שהיה נזון מסעודה אחרת מאותו זיו של מעלה וכהאי גוונא סעודתן של צדיקים לעתיד לבא</p>	<p>אלעזר, במקום אחד שנינו נהנים, ובמקום אחר שנינו נזונים. מה בין זה לזה. אלא כך אמר אבי, הצדיקים שלא זכו כל כך, נהנים מאותו זיו, שלא ישיגו כל כך. אבל הצדיקים שזכו, נזונים עד שישגו השגה שלימה. ואין אכילה ושתייה אלא זו, וזו היא הסעודה והאכילה. ומנין לנו זה, ממשה, שכתוב "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה". למה לחם לא אכל ומים לא שתה, מפני שהיה נזון מסעודה אחרת, מאותו זיו של מעלה. וכמו כן סעודתם של צדיקים לעתיד לבא.</p>
<p>אמר רבי יהודה סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמוח בשמחתו היא הוא דכתיב (תהלים לד ב) ישמעו ענוים וישמחו רב הונא אמר מהכא (שם ה</p>	<p>אמר רבי יהודה, סעודת הצדיקים לעתיד לבא לשמוח בשמחתו, זהו שכתוב "ישמעו ענוים וישמחו". רב הונא אמר, מכאן "וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו". אמר רבי יצחק, זה וזה ישנם לעתיד לבא.</p>

¹ כלומר אומרו לחי רואי הוא ממש כאומר חי העולמים יחד, וזה שנדע פי' מלת רואי ונדע פי' העולמות יהיה הכל א' (אור יקר).

² לגבי עלמא עלאה שהוא הבינה יהיה פירושו שהוא חי משפעה שהיא ארץ החיים ממקור החיים ומשם היסוד חי, ולגבי עלמא תתאה שהיא מלכות נקרא חי מפני שהוא שולח החיות אליה, ומפני היות בחי' שפע היסוד למלכות בב' בחינות הא' הוא השפע התמידי המעמיד המציאות שזה לא יחסר לעולם, ועוד כאומר וצדיק יסוד עולם כיסוד המעמיד הבנין, ועולם זה יסודו למעלה לזה אמר "ועלמא תתאה בגיניה קיימא", דהיינו קיומו, והבחי' הב' הוא השפע המתרבה כענין חידוש הירח ולזה אמר ונהרא (אור יקר).

³ מלכות (אור יקר).

⁴ הוא סוד החיות (אור יקר).

⁵ כלומר שהיא מסתכלת בפניה אל הת"ת לקבל, וצריכה היא להכין פניה לקבל מהת"ת ואם לאו לא תקבלוראיה זו היינו הכנתה וקישוטיה כלפי בעלה לקבל שפעה (אור יקר).

⁶ כלומר מעולם לא קשטה עצמה והוכנה הירח שלא תשפיע בה הת"ת א"כ באומרו רואי חייבה היחוד (אור יקר).

⁷ נראה שמובן במה שנמצא באדרא רבא (קכח ע"ב), שהצדיקים ירתי ארבע מאה עלמין דכסופין, ופי' בו הרב זלה"ה שה"ס ד' חוורתני הנמשכים מאחורי אריך עד רישא דזעיר, ובאדרא זוטא רפח ע"ב אמר שם שמאותו הארחא שבפלגותא דשערי נהיר לצדיקים אור גדול שעליו נאמר (ישעיה נח יד) אז תתענג על ה', ופי' הרב זלה"ה שה"ס אור מעולה מכל הזעיר יותר ממנו במקומו ושהוא אור ממש בלי אמצעי וזו היא ההשגה השלימה, מה שאין כן דרך השערות דאינו אלא הנאה בעלמא. וכן יש לפרש ענין זה בהקדמה הנזכרת בליקוטי תורה פרשת תולדות בשתי בחינות שיש בדיקנא דשערות ודפנימיות, עיי"ש.

בראשית

<p>יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו אמר רבי יצחק האי והאי איתא לעתיד לבא</p>	
<p>ותאנא אמר רבי יוסי יין המשומר בענביו מששת ימי בראשית אלו דברים עתיקים שלא נגלו לאדם מיום שנברא העולם ועתידים להתגלות לצדיקים לעתיד לבא, וזו היא השתיה והאכילה, ודאי זו היא. אמר רבי יהודה ברבי שלום, אם כן מהו לויתן ומהו השור, שכתוב "כי בול הרים ישאו לו".</p>	
<p>אמר רבי יוסי והא כתיב (ישעיה כז א) בעת ההיא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים הא הכא תלתא אלא רמו הוא דקא רמו על [מלכותא] (מלכותא) אמר רבי תנחום לית למימר על מה דאמרו רבנן ודאי כך היא</p>	<p>אמר רבי יוסי, והנה כתוב "בעת ההיא יפקוד ה' בחרבו הקשה והגדולה והחזקה על לויתן נחש בריח ועל לויתן נחש עקלתון והרג את התנין אשר בים", הנה כאן שלשה. אלא רמו הוא שרמו על המלכיות. אמר רבי תנחום, אין לומר על מה שאמרו רבותינו, ודאי כך זה.</p>
<p>אמר רבי יצחק אנא הוינא קמיה דרבי יהושע ושאלנא האי מלה אמרנא האי סעודתא דצדיקיא לעתיד לבא אי כך הוא לא אתיישבא בלבאי דהא אמר רבי אלעזר סעודת הצדיקים לעתיד לבא כהאי גוונא</p>	<p>אמר רבי יצחק, אני הייתי לפני רבי יהושע ושאלתי על הדבר הזה. אמרתי, הסעודה הזו של הצדיקים לעתיד לבא האם כך הוא, לא התיישבה בלבי, שהנה אמר רבי אלעזר, סעודת הצדיקים לעתיד לבא כדוגמא זו</p>
קלו/א	
זהר	
<p>ובניהו בן יהוידע² בן איש חי (ש"ב כג ז) דהוה צדיק ונהיר לדריה כמה <דחי דלעילא> (דמלעילא) נהיר לעלמא ובכל⁴ זמנא האי באר לחי אסתכל וחמי בנין לאתנהרא³ כדקאמרן וישב יצחק⁴ עם באר לחי ראי היינו דכתיב (בראשית כה כ) בקחתו את רבקה ויתיב בהדה ואתאחיד עמה⁵ חשך בלילה⁶ דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ותא חזי יצחק בקרית ארבע</p>	<p>"ובניהו בן יהוידע בן איש חי", שהיה צדיק והאיר לדורו, כמו החי שלמעלה מאיר לעולם, ובכל זמן הבאר הזו לחי מסתכלת ורואה כדי להאיר, כמו שאמרנו, "וישב יצחק עם באר לחי רואי", היינו שכתוב "בקחתו את רבקה", וישב עמה והתאחד עמה, חושך בלילה, שכתוב "שמאלו תחת לראשי". ובא וראה, יצחק היה בקרית ארבע אחרי שמת אברהם, מה</p>

¹ כלומר גם הגוף וגם הנשמה (דע"ה ח"ב מד ע"ג).

² בהקדמה ו ע"א (ד"א).

³ שלא יעדר אורו לעולם ולהורות על התמידות אמר רואי שהיא פעולת הראיה תמידית (אור יקר).

⁴ בהאי פליג עלי דר' יצחק דאלו הוא פי' הענין כמשמעו סתם והשתא פריש ליה לעיל לגבי גבורה, דהיינו יצחק גרם שגבורה עליונה יתייחד עם המלכות כענין בקחתו את רבקה. וא"ת, א"כ השתא כפל כי כבר נאמר בקחתו את רבקה אשתו ותירץ כי בקחתו היינו לקיחתה אליו אמנם להורות על התמידות והיחוד הגמור לזה אמר וישב והיינו שפי' ואמר ויתיב בהדה (אור יקר).

⁵ וזהו מלת וישב (אור יקר).

⁶ ר"ל ב' מדות מתייחסות מדת הדין הרעה ומדת הדין הקשה והיינו יצחק עם באר, כי מלת באר מתייחס עם יצחק כמו שנתבאר. וא"כ נמצאו מחריבין העולם ח"ו והעולם ישרף בדנם. לזה אמר שאינו כן אלא לטובה לחיובק כענין שמאלו שהוא הגבורה יצחק תחת לראשי, דהיינו עם באר אל היחוד הגמור שבא אחר החיובק דהיינו לחי רואי (אור יקר). היינו גבורה במ' (נ"א).

בראשית

<p>זה "וישב יצחק עם באר לחי רואי", שהזדוג עמה, ואחז באותה הבאר לעורר האהבה, כמו שאמרנו.</p>	<p>הוה בתר דמית אברהם מהו וישב יצחק עם באר לחי רואי דאזדווג ביה ואחיד ביה בההוא בירא לאתערא רחימותא כדקאמרן¹</p>
<p>פתח רבי יצחק ואמר, "וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם", "וזרח השמש" זה השמש שמאיר ללבנה, שכאשר נראה עמה, אז מאירה, ומאיר זורח ממקום עליון שעומד עליו, משם זורח תמיד. "ובא השמש", להזדווג עם הלבנה. "הולך אל דרום" שהוא הימין, ושם בו את כחו. ומשום שכחו בו, כל כח הגוף הוא בימין, ובו הוא תלוי. אחר כך "סובב אל צפון". מאיר לצד זה ומאיר לצד זה. "סובב סובב הולך הרוח". בראשונה כתוב "שמש" וכעת "רוח". אלא הכל אחד וסוד אחד, וכל זה משום שהלבנה מוארת ממנו ויתחברו שניהם.</p>	<p>פתח רבי יצחק ואמר (קהלת א ה) וזרח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם וזרח השמש דא שמשא דנהיר² לסיהרא³ דכד אתחזי בהדה כדין נהרא ואתנהיר⁴ וזרח מאתר עלאה⁵ דקיימא עליה מתמן זרח תדיר ובא השמש⁶ לאזדווגא בהדה דסיהרא הולך אל דרום דאיהו ימינא⁷ ושוי תוקפיה ביה⁸ ובגין דתוקפיה ביה כל חילא⁹ דגופא בימינא הוא וביה תליא ולבתר סובב אל צפון נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא סובב סובב הולך הרוח בקדמיתא כתיב שמש והשתא רוח אלא כלא חד ורזא חדא וכל דא בגין דסיהרא אתנהרא מניה ויתחברון תרווייהו</p>
<p>בא וראה, כשאברהם בא לעולם, חיבק את הלבנה וקירב אותה אליו. כיון שבא</p>	<p>תא חזי כד אתא אברהם לעלמא חיבק לה לסיהרא¹⁰ וקריב לה כיון דאתא יצחק אחיד בה</p>

¹ שהיה מתעורר מן השמאל ונגמר בימין ע"י אברהם שכבר נסתלק וכך דרך החיבוק בסוד צפונית מערבית מערבית דרומית (אור יקר).

² הענין שהארה בספירות ענין א' זווג בין ת"ת ומלכות ענין ב' ולזה זריחת השמש במלכות ענין א' אלא וכי אתי אליה הוא ענין אחר (אור יקר).

³ ואינו ענין ובא השמש שנבאר כי הזריחה היא מרחוק אמנם ביאתו אליו הוא קורבה יותר וז"ש כד אתחזי בה בראיה לחוד, אמנם השתא קשה כי מלת זורח לא מפרש אם זריחת עצמו או זריחתו לאחרים והיא מלה צודקת להכי ולהכי ולזה אמר כי שתייהן יחד יצדקו במלת זורח זריחת עצמו וזריחתו לאחרים (אור יקר).

⁴ נהרא, הירח. אתנהיר, השמש. והטעם דהא בהא תליא, כי ההשפעה בעלול סבה שיושפע העילה, וזהו סוד שכינה בתחתונה צורך גבוה. ומשום דהני תרי פירושי אינם שוים כי באומרו זורח למטה נודע דהיינו בירח אמנם ביאור זורח היא מלמעלה לא ידיע מאן אתר לזה חזר ואמר מאתר עילאה דקיימי עליה דהיינו הבינה וממילא משמע שכן העלול מאיר מעילתו והתחתון מן העליון וא"ת והרי החכמה והכתר זה אינו דוחק שהן על דמעל, אמנם הבינה קיימא עליה ממש. וענין זה לא הוצרך לבארו בכתוב, כי כמו שנודע שהוא זורח בירח, כן נודע שהוא זורח מבינה, וז"ש מתמן זרח תדיר (אור יקר).

⁵ היינו בינה. א"מ (נ"א).

⁶ ובא השמש אינו ענין זורח אלא לאזדווגא, כי ביאתו אליה הוא סוד הזיווג שהוא עידון נוסף. והענין כי תחילה זרח בסוד ו"ק שבו יונקים מו"ק נעלמים שבבינה ואגב אורחיה המשיך אור למטה המלכות להזריח' אל הייחוד בסוד קישוטיה ואח"כ ובא השמש לגבי המלכות להתייחד עמה אמנם מלת בא אינו ממש שכבר בא אליה אלא בא בדרכו לבוא אליה (אור יקר).

⁷ חסד (אור יקר). ה' חסדים יוצאים מיסוד דאימא שבתוך ת"ת דז"א והולכים לחסד דז"א ומניחים שם חסד א' ואח"כ הולכים אל גבורה דז"א ומניחים שם חסד ב' וכן על זה הדרך וז"ש הולך אל דרוך דאיהו ימינא ושוי תוקפיה ביה, פ' חסד הא' מה' חסדים דאימא נשאר בחסד דז"א שהוא הדרום ולבתר סובב אל צפון שחסד שני הולך לגבורה דז"א (מ"מ).

⁸ כלומר כל כח פעולתו שנטל מו"ק הנעלמים בהגיעו אל החסד הגביר כח החסד על הכל והיינו שהוא נקרא רב חסד מטה כלפי חסד (אור יקר).

⁹ בענין שעיקר פעולתו לחסד והיינו מוליך לימין משה זרוע תפארתו ולזה דקדק הפסוק באומרו הולך אל דרום כי אל דרום שהוא חסד היא הליכה טבעית אליו אמנם אל צפון שהוא גבורה סובב אל צפון כי הסובב הוא דרך מעוקם והיינו סובב אל צפון וא"ת מה צורך סיבוב זה לזה אמר שכיון שהוא זורח משם קצוות עליונים הוא נמשך למטה להשפיע בו"ק ממש וז"ש נהיר לסטרא דא ונהיר לסטרא דא דהיינו בימין ובשמאל ואח"כ סובב סובב בנר"ה הולך דרך ישר ליסור (אור יקר).

¹⁰ כי שרה ורבקה שניהם רומזים למ' סיהרא קדישא וכמש"ל דף קלג ע"א ע"ש. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>ואתקיף בה כדקא יאות! ומשיך לה ברחימו כמה דאתמר דכתיב שמאלו תחת לראשי כיון דאתא יעקב כדין אתחבר שמשא בסיהרא ואתנהיר ואשתכה יעקב שלים בכל סמרין וסיהרא אתנהירת ואתתקנת בתריסר שבטין פתח רבי יהודה ואמר (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה וגו' האי קרא אוקמוה אבל תא חזי הנה ברכו את יהוה ומאן אינון דיתחזון לברכא ליה לקב"ה כל עבדי יהוה בגין דכל בר נש</p>	<p>יצחק, אחז בה והחזיק בה כראוי ומשך אותה באהבה, כמו שנאמר, שכתוב "שמאלו תחת לראשי". כיון שבא יעקב, אז התחבר השמש עם הלבנה והאירה, ונמצא יעקב שלם בכל הצדדים, והלבנה האירה ונתקנה בשנים עשר שבטים. פתח רבי יהודה ואמר, "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה'" וגו'. הפסוק הזה בארוהו. אבל בא וראה, "הנה ברכו את ה'", ומי הם שראויים לברך את הקדוש ברוך הוא, "כל עבדי ה'", משום שכל אדם</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>דכתיב (שמות כד יא) ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו. אמר רבי יהושע, יפה אמר רבי אלעזר, וכך הוא. עוד אמר רבי יהושע, האמונה הזו שאמרו רבותינו לרב העולם שמזומנים הם לסעודה הזו של לוייתן והשור ההוא, ולשתות יין טוב שמשומר משנברא העולם, פסוק מצאו ודרשו, שכתוב "ואכלתם לחמכם לשובע". שאמר רבי זירא, כל מיני פיתוי פיתה הקדוש ברוך הוא לישראל להחזירם למוטב, וזה הוא יותר מכולם, שאמר להם "ואכלתם לחמכם לשובע", ובקללות "ואכלתם ולא תשבעו". וזה קשה להם מן הכל. ולמה, שכתוב "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים" וגו'.</p>	<p>שכתוב "ויחזו את האלהים ויאכלו וישתו". אמר רבי יהושע, יפה אמר רבי אלעזר, וכך הוא. עוד אמר רבי יהושע, האמונה הזו שאמרו רבותינו לרב העולם שמזומנים הם לסעודה הזו של לוייתן והשור ההוא, ולשתות יין טוב שמשומר משנברא העולם, פסוק מצאו ודרשו, שכתוב "ואכלתם לחמכם לשובע". שאמר רבי זירא, כל מיני פיתוי פיתה הקדוש ברוך הוא לישראל להחזירם למוטב, וזה הוא יותר מכולם, שאמר להם "ואכלתם לחמכם לשובע", ובקללות "ואכלתם ולא תשבעו". וזה קשה להם מן הכל. ולמה, שכתוב "מי יתן מותנו ביד ה' בארץ מצרים" וגו'.</p>
<p>אמר רבי זירא מלמד דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם כיון שראה הקדוש ברוך הוא תאותם אמר להם אם תשמעו לקול המצות ואכלתם לשובע כדי להניח דעתם כהאי גוונא חמו רבנן דגלותא אתמשך אסתכמו על קראי דאורייתא ואמרו דזמינין למיכל ולמחדי בסעודתא רבה דזמין קודשא בריך הוא למעבד להו ועל דא רובא דעלמא סבלו גלותא בגין ההיא סעודתא</p>	<p>אמר רבי זירא, מלמד דמשום האכילה מסרו נפשם למות בידם. כיון שראה הקדוש ברוך הוא תאותם, אמר להם, אם תשמעו לקול המצוות, ואכלתם לשובע, כדי להניח דעתם. כמו כן ראו רבותינו שהגלות נמשכת, הסתמכו על פסוקי התורה, ואמרו שעתידין לאכול ולשמוח בסעודה גדולה שעתידי הקדוש ברוך הוא לעשות להם, ועל כן רב העולם סבלו את הגלות משום אותה הסעודה.</p>
<p>אמר רבי יוחנן לית לן לסתור מהימנותא דכלא אלא לקיימא ליה דהא אורייתא אסחידת עלי דהא אנן ידעין מהימנותא דצדיקיא וכסופא דלהון מאי היא דכתיב (שיר א ד) נגילה ונשמחה</p>	<p>אמר רבי יוחנן, אין לנו לסתור את אמונת הכל, אלא לקיים אותה. שהרי התורה מעידה על זה שהרי אנו יודעים את אמונת הצדיקים, והכסוף שלהם מה הוא, שכתוב "נגילה ונשמחה בך", ולא באכילה.</p>

¹ ק' דקרא כתיב שמאלו תחת לראשי והדר וימינו תחבקני וא"כ אמאי קדי' אברהם יצחק. ויובן במ"ש הזהר פ' וארא על פסוק לך אכול בשמחה לחמך וכו' שהשמחה הם החסדים ויינך הם הגבורות והקשה שם הרח"ו בהגהותיו, וז"ל אע"ג דכתיבי שמאלו תחת לראשי ולבתר וימינו תחבקני ואם כן למה הקדים בשמחה שהם החסדים ליינך שהם הגבורות. ותירץ דהתעוררות הימין קודם בתחלה ה"נ אברהם שהוא חסד קדם בתחלה לפי שהתעוררות הימין קודם בתחלה (מ"מ).

בראשית

<p>בך ולא באכילה¹ נזכירה דודיך מיין וההיא סעודתא דזמינין בה יהא לך⁵ חולק למהוי⁶ מנה וזו היא השמחה והשחוק ואלה תולדות יצחק (בראשית כה יט) שיצחקו הצדיקים לעתיד לבא אברהם הוליד את יצחק זכות הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם</p>	<p>"נזכירה דודיך מיין". ואותה סעודה שמזומנים אליה, יהיה לך חלק להיות ממנה, וזו היא השמחה והשחוק. "ואלה תולדות יצחק", שיצחקו הצדיקים לעתיד לבא. "אברהם הוליד את יצחק", זכות הנשמה מוליד השחוק הזה והשמחה בעולם.</p>
קלו/ב	
זהר	
<p>בעלמא מישראל אע"ג דכלא יתחזון לברכא ליה לקב"ה ברכתא דבניייהו יתברכון עלאין ותתאיין² מאן היא ההיא דברכין ליה עבדי יהו"ה ולא כלהו³ ומאן אינון דברכתהון ברכתא העומדים בבית יהו"ה בלילות אלין אינון דקיימו בפלגות ליליא ואתערי למקרי באורייתא אלין קיימי בבית יהו"ה בלילות דהא כדין קב"ה אתי לאשתעשעא עם צדיקיא בננתא דעדן ואנן קיימי הכא לאתערא במלי דאורייתא נימא במלי דיצחק דאנן ביה</p>	<p>בעולם מישראל, אף על גב שכולם ראויים לברך את הקדוש ברוך הוא, ברכה שבשבילו יתברכו העליונים והתחתונים, מה היא, אותה שמברכים אותו עבדי ה', ולא כולם, ומי הם שברכתם ברכה, "העומדים בבית ה' בלילות". אלה הם שעומדים בחצות הלילה ומתעוררים לקרא בתורה, אלו עומדים בבית ה' בלילות, שהרי אז בא הקדוש ברוך הוא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן. ואנו עומדים כאן להתעורר בדברי תורה, נאמר בדברי יצחק, שאנו בו.</p>
<p>פתח רבי יצחק ואמר (בראשית כה כ) ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה וגו' בן ארבעים שנה אמאי אתא לממני הכא דהוה בן ארבעים שנה כד נסיב לה לרבקה אלא ודאי הא אתכליל יצחק בצפון ודרום באשא ומיא⁴ וכדין הוה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה כמראה הקשת⁵ ירוק חוור סומק בת שלש שנים אחיד בה כד אחיד בה ברבקה וכד אוליד אוליד בן ששים⁶ לאולדא⁷ כדקא יאות בנין דיפוק יעקב</p>	<p>פתח רבי יצחק ואמר, "ויהי יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה" וגו'. "בן ארבעים שנה", למה בא למנות כאן שהיה בן ארבעים שנה כשנשא את רבקה. אלא ודאי הרי נכלל יצחק בצפון ודרום, באש ומים, ואז היה יצחק בן ארבעים שנה בקחתו את רבקה. כמראה הקשת, ירוק לבן אדום. בת שלש שנים אחז בה כשאחז בה ברבקה, וכשהוליד, הוליד בן שישים, להוליד כראוי, כדי שיצא יעקב שלם מבן שישים שנה כראוי. ויעקב אחז את כולם אחר כך ונעשה איש שלם.</p>

¹ אע"ג שעיקר תשוקת הצדיקים הוא לפנימיות סודם של דברים, דהיינו להנות מזיו השכינה, עכ"ז אפילו פשטות הדברים יש בהם אמת, שלע"ל תהיינה סעודות גופניות, ועיקר הסעודות תכליתן לזכך את הגוף להכינם לחיי עולם הבא דוגמת המן במדבר (דע"ה ח"ב מד ע"ג).

² ולא יעכבם עון ופגם כי עבירה מכבה מצוה (אור יקר).

³ כלומר לא כל עבדי ה' אלא אותם העומדים וכו' מטעם שברכתם בשלימות (אור יקר).

⁴ הענין כי המים והאש הם החסד והגבורה ממש, והגבורה שבחסד נקרא נגב ודאי נגובה ולכך הדרום נגוב. וחסד שבגבורה נקרא צפון ולכך הצפון קר (אור יקר). פי' צפון ודרום הם כלים דחסד וגבורה ואשא ומייה הם פנימיות דחסד וגבורה כמ"ש בפ' וארא (מ"מ). ר"ל אש הוא חם ויבש ומים ודרום הוא קר ולח הרי ד' בחינות (נ"א).

⁵ היא המלכות עם קישוטיה מג' אבות (אור יקר).

⁶ גם רבקה שילדה גם היא בת כ"ג שנה לפי שאמר הרבה שחיה בכלל בהמה דהיינו שם ב"ן גימ' בהמ"ה והוא במלכו תומילוי המילוי דשם ב"ן הוא גימ' כ"ג לכך ילדה בת כ"ג שנה (מ"מ).

⁷ היינו בכח ר"ק. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>שלם מבן ששים שנה! כדקא יאות וכלהו אחיד להו יעקב לבתר ואתעביד גבר שלים²</p>	
<p>בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי מאי אכפת לן כולי האי דהא כבר אתמר ובתואל ילד את רבקה וגו' (בראשית כב כג) והשתא אמר בת בתואל הארמי ולבתר מפדן ארם ולבתר אחות לבן הארמי אלא אוקמוה דהות בין רשעים ואיהי לא עבדת כעובדיהו דהות בת בתואל³ ומפדן ארם ואחות לבן וכלהו הייבין לאבאשא והיא סלקא עובדין דכשרן ולא עבדת כעובדיהו השתא אית לאסתכלא אי רבקה הות בת עשרין שנין או יתיר או בת שלש עשרה כדין הוא שבחא דילה דלא עבדת כעובדיהו אבל עד כען בת שלש שנים הות מאי שבחא דילה</p>	<p>"בת בתואל הארמי מפדן ארם אחות לבן הארמי", מה אכפת לנו כל זה, שהרי כבר נאמר "ובתואל ילד את רבקה" וגו', וכעת אמר "בת בתואל הארמי", ואחר כך "מפדן ארם", ואחר כך "אחות לבן הארמי", אלא פרשוה, שהיתה בין רשעים, והיא לא עשתה כמעשיהם. שהיתה בת בתואל, ומפדן ארם, ואחות לבן, וכולם היו רשעים להרע, והיא העלתה מעשים כשרים ולא עשתה כמעשיהם. עכשיו יש להסתכל, אם רבקה היתה בת עשרים שנה או יותר, או בת שלש עשרה, אז הוא השבח שלה שלא עשתה כמעשיהם, אבל עד עתה היתה בת שלש שנים, אז מה השבח שלה.</p>
<p>א"ר יהודה בת שלש שנים הות <ועבידת> (ועבדת) לעבדא⁴ כל ההוא עובדא אמר רבי יצחק אע"ג⁵ דכולי האי עבדת לא ידענא עובדהא אי אינון כשראן או לאו</p>	<p>אמר רבי יהודה, בת שלש שנים היתה, ועשתה לעבד את כל אותו המעשה. אמר רבי יצחק, אף על גב שכל זה עשתה, לא ידענו האם מעשיה כשרים או לא.</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>ויהי יצחק בן ארבעים שנה (בראשית כה כ) רבי בו בשם רבי יוסי פתח ואמר (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו וגו' בכמה מעלות נברא [העולם] דתנינן אמר רבי אחא בר יעקב כל מה שברא קודשא בריך הוא <בעולמות שלו> חוץ ממנו היו</p>	<p>"ויהי יצחק בן ארבעים שנה". רבי בו בשם רבי יוסי פתח ואמר, "ישקני מנשיקות פיהו" וגו'. בכמה מעלות נברא העולם, ששנינו, אמר רבי אחא בר יעקב, כל מה שברא הקדוש ברוך הוא בעולמות שלו, חוץ ממנו, היו בשתוף. והאם רבי אחא אמר כך, חס ושלום. שהרי בדבר הזה תרבה המחלוקת בעולם. שאם תאמר כן,</p>

¹ ו"ק שהוסיף עשרים על ארבעים שהם ת"ת ויסוד (אור יקר).

² כלומר אברהם לא היה גבר שלים מפני שהיה ימין אבר א' לבד, יצחק שמאל אבר א', אבל יעקב כולל היה ו"ק כל האברים, תרין דרועין גופא תרין שוקין וברית, ולזה הוצרך הכנת אביו היותו בן ששים שנה (אור יקר).

³ ומסתמא האב מקנה לבנים ממדותיו בטבע, ואחרי הטבע מדרך הלימוד מריעיו, ובפרט מהריעים הקרובים וכו' ושלשתם בתואל חרן לבן (אור יקר).

⁴ פי' מה שהקשית מאי שבח הוה לה שלא למדה ממעשיהם כיון שהיא קטנה אינה קושיא כי בת ג' שנים היה בה דעת כאשה גדולה וא"כ שבח הוא לה שלא למדה ממעשיהם (מ"מ).

⁵ כלומר לדידך דניחא לך אי אמרינן דהות בת י"ג או בת כ' סוף סוף קשה וכי כל כך מעשים משובחים הם אלו שבהם היתה ניכרת שמא עם היות שתעשה כל המעשים אלו היו בה מדות מגונות לכך יש לנו לומר כי לא על מדות רבקה שהיו באותו פרק זמן אלא בסוד הכנת נשמתה המוכנה אל סוד המרכבות העליונות כדמפרש ואזיל ומכיון זה יאמר אילו תינוק בן יומו על שם העתיד מצד נשמתו וטוב טבעו להעלות דרך אותם המדרגות כענין, בטרם אצרך בבטן ידעתך, ולזה לא דחיקא לן אם נאמר שהיתה בת ג' שנים, והיתה עושה כל אותם המעשים מפני שהם הוראת התנוצצות הנשמה בגוף ויפעול הגוף אפילו קטן בן כמה שנים כענין עובדי דכמה ינוקי דאיתא בזהר ולהיות הנשמה באדם מצד הירושה מטהרת מחשבות אביו בשעת ההולדה או מצד הלימוד המדות הטובות גם אחר הגירות כענין הגרים מספר הכתוב בשבח רבקה כדמפרש ואזיל ואמר ענין יצחק ורבקה בהולדתם אפילו ובמקומם בכוונה אלהית מסכמת ענין יחוד העליון כדמפרש ואזיל (אור יקר). פי' עדיין הקושיא במקומה שאע"פ שעשתה לעבד וכו' אולי מקרה הוא וכשתגדל אפשר שלא יהיו מעשיה הגונים ח"ו וא"כ מאי שבחא דילה (מ"מ).

בראשית

<p>בשתוף¹ ומי אמר רבי אחא הכי חס ושלום דהא במלה דא יסגי פלוגתא בעלמא דאי תימא הכי המלאכים שהם נבראים רוח הקדש ממש יאמר שיש שתוף <בהם> (ביניהון) הא כל אפיא <דדהון> (דבהון) ודידן שויין</p>	<p>המלאכים שהם נבראים רוח הקודש ממש, יאמר שיש בהם שתוף, הרי כל הפנים שלהם ושלנו שוים.</p>
<p>אמר רבי אבא במלה דא יסגי פלוגתא² <בעלמא> דהא תנן במתניתין דידן דכל דעבד קודשא בריך הוא עבד [כגון] (בגין) גופא ונשמתא ואי תימא דהא לית גופא למלאכים כ"כ אבל לית אינון יכלין למעבד עבידתא עד שישתתף בהו ההיא נשמתא קדישא דהיא סיועא דלעילא ובהאי גוונא כל מאי דעביד אצטריך לההוא סיועא דלעילא מניה</p>	<p>אמר רבי אבא, בדבר הזה תתרבה המחלוקת בעולם, שהרי שנינו במשנתנו, שכל מה שעשה הקדוש ברוך הוא, עשה כמו הגוף והנשמה. ואם תאמר שהרי אין למלאכים גוף, כך זה, אבל אינם יכולים לעשות מעשה עד שתשתתף עמהם הנשמה הקדושה ההיא, שהיא סיוע שלמעלה. וכדוגמא זו, כל מה שעושה, צריך את אותו סיוע שלמעלה ממנו.</p>
<p>אמר רבי יוסי בההיא שעתא דזמין קודשא בריך הוא לאחיא מתיא והא סופא כל⁷ עמיקין (עתיקין) בארבעים להוי וגזר קיים (דברים כה ב) ארבעים יכנו לא יוסיף סוף³ הליכתם של ישראל במדבר בשנת הארבעים ארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל בשנת הארבעים יקומון הגופות מעפרא בארבעים נכלא הגשם הדא הוא דכתיב (בראשית ז יב) ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וכתוב (שם ח ו) ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא ובחמשים אתי ישוב עלמא דהיא היובל החוזרת</p>	<p>אמר רבי יוסי, בשעה ההיא שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, והנה סוף כל (הצרות) עומקים (עתיקים) יהיו בארבעים, ונכרתה ברית "ארבעים יכנו לא יוסיף". סוף הליכתם של ישראל במדבר בשנת הארבעים. ארבעים שנה קודם תחיית הגוף ממתנת לו הנשמה בארץ ישראל. בשנת הארבעים יקומו הגופות מן העפר. בארבעים נכלא הגשם. זהו שכתוב "ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום", וכתוב "ויהי מקץ ארבעים יום ויפתח נח". זמן גאולתם של ישראל בשנת הארבעים הוא, ובחמשים בא ישוב העולם, שהיא היובל החוזרת</p>
קלז/א	
זהר	

¹ העולם נברא במעשה ובאמירה, ובמעשה נברא בחו"ב והוא מכתב אלה"ם וכו'. וכן הוא בכל דבר וכו', והכל נברא שנים שנים, כמ"ש (ב"ב ע"ד ע"ב) כל מה שברא הקב"ה ז'נ נבראו, וזהו ספר וספר, וכן בלוחות שני לוחות חמש כנגד חמש וכו'. והאמירה הוא הדעת בלשון, שבו נאמרו עשרת הדברות כולל ב' ספרים (בהגר"א בס"י ד ע"א). והענין בזה הוא כי הנה כל המציאות כולו בכלל וכן כל המציאותיות כולם אשר בפרטות ופרטי פרטות הנה נעשו כולם ע"י שפעת האורות וחסדים וגבורות אשר נשפעו ונתגלו מא"ס ית"ש כי רק בהם הוא כל הפעולות כולם כמו שיתבאר למטה. והוא ע"פ מה שנודע שגם שורש וראשית הגילוי של כל כלל המציאות כולו והוא העולם דקו וצמצום (דע"ה ח"א ו ע"ג).

² בדבר זה יתרבה מחלוקת בין החכמים (ד"א).

³ ע"י לעיל סא ע"ב. החוטא, ביום שחטא יצא מכלל ברוך, ונכנס בכלל ארור. כי כל התורה באלה ובשבועה קבלונה, דכתיב (דברים כז) ארור האיש אשר לא יקים וגו'. וזה היה הטעם שקלל הקב"ה לאדה"ר, באכלו מעץ הדעת טוב ורע. והקללות היו, עשרה לאדם, ועשרה לחוה, ועשרה לנחש, ותשעה לארץ, כמ"ש חז"ל במד"ר. א"כ, כלם יעלו ל"ט קללות. והחוטא הוא ארור, ונקרא מת אפילו בחייו, וצריך להחיותו ע"י המלקות, שכנגדן הכה הקב"ה לדור המבול, לפי שלא חזרו בתשובה, ארבעים יום, שנאמר (בראשית ז) כי לימים עוד שבעה אנכי ממטיר על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה וכו'. ועתה מי שחוזר בתשובה, ומקבל מלקות ארבעים, חוזרים לו הל"ט שהוא הקללה, שכן תרגום ארור ליט, והמיתה לט"ל של חיים, שהוא רומז לטל שעתיד הקב"ה להחיות בו את המתים (ספר הליקוטים פרשת תצא כה).

בראשית

<p>אלא תא חזי כתיב (שיר ב ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות¹ כשושנה! דא כנסת ישראל דאיהי בין אוכלסהא כוורדא בין [כובין] (נובין)</p>	<p>אלא בא וראה, כתוב "כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות". "כשושנה", זו כנסת ישראל שהיא בין אוכלוסיה, כמו שושנה בין קוצים.</p>
<p>ורוא דמלה יצחק אתי מסטרא דאברהם דאיהו חסד עלאה ועביד חסד עם כל בריין² ואף על גב דאיהו דינא קשיא ורבקה אתת מסטרא דדינא קשיא³ ואסתלקת מבינייהו ואתחברת ביצחק דהא רבקה מסטרא דדינא קשיא [אתיא] (תתאה) ואף על גב דאיהי מסטרא דדינא רפיא הות וחוטא דחסד תלי בה⁴ ויצחק דינא קשיא ואיהי רפיא כשושנה בין החוחים הוות ואי לאו דאיהי רפיא לא יכיל עלמא למסבל דינא קשיא דיצחק כנוונא דא קב"ה מזווג זוונין בעלמא חד תקיף וחד רפיא בנין לאתתקנא כלא ויתבסם עלמא</p>	<p>וסוד הדבר, יצחק בא מהצד של אברהם שהוא חסד עליון, ועושה חסד עם כל הבריות. ואף על גב שהוא הדין הקשה. ורבקה באה מצד של הדין הקשה, והתעלתה מביניהם, והתחברה עם יצחק. שהרי רבקה באה מצד הדין הקשה, ואף על גב שהיתה מצד הדין הרפה וחוט של חסד תלוי בה, ויצחק דין קשה והיא רפה, היו "כשושנה בין החוחים", ואם לא שהיא רפה, העולם לא היה יכול לסבול את הדין הקשה של יצחק. כדוגמא זו הקדוש ברוך הוא מזווג זווגים בעולם, אחד תקיף ואחד רפה, כדי שהכל יתוקן ויתבסם העולם.</p>
<p>פתח רבי יהודה אבתריה ואמר ויעתר יצחק ליהו"ה לנכח אשתו (בראשית כה כא) מהו ויעתר⁵ דקריב ליה קרבנא וצלי עלה⁶ ומה קרבנא קריב עולה קריב דכתיב ויעתר לו יהו"ה כתיב הכא ויעתר לו יהו"ה וכתיב התם (ש"ב כא יד) ויעתר אלהים לארץ⁷ וגו' מה להלן קרבן אף כאן קרבן כתיב ויעתר יצחק וכתיב ויעתר לו דנפק אשא מלעילא לקבלא אשא דלתתא</p>	<p>פתח רבי יהודה אחריו ואמר, "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו". מהו "ויעתר", שהקריב לו קרבן והתפלל עליה. ואיזה קרבן הקריב, הקריב עולה, שכתוב "ויעתר לו ה'", כתוב כאן "ויעתר לו ה'", וכתוב שם "ויעתר אלהים לארץ" וגו', כמו ששם קרבן, אף כאן קרבן. כתוב "ויעתר יצחק", וכתוב "ויעתר לו", שיצאה אש מלמעלה כנגד האש שלמטה.</p>
<p>דבר אחר ויעתר יצחק דצלי צלותיה וחתר חתירה לעילא לגבי מזלא⁸ על בנין דהא בההוא אתר תליין בנין >דכתיב (ש"א א י) ותתפלל על</p>	<p>דבר אחר, "ויעתר יצחק" שהתפלל תפילתו וחתר חתירה למעלה אל המזל שעל הבנים, שהרי באותו מקום תלויים</p>

¹ והיתה רבקה נקבה ליצחק, הוכרח אותה נשמה להיות שושנה בין החוחים, ולא עוד אלא להיות זווגם בסוד הזווג העליון לפי בחינתם, להשיג המידות העליונות בהם על ידי נשמתם במעשיהם הטובים ימצא בב' צדיקים אלו ג' דברים זה הפך מזה. הא', יצחק אתי מסטרא דאברהם והיינו היות עיקרו ושורש מוצאו החסד הגמור ולא חסד לטובים לבד וכו'. הב' היות יצחק בעצמו מדת הדין הקשה וכו', וב' אלו הפכס ברבקה, שמוצאה מהדינין הקשין וכו' שהם הקוצים שהיא גדלה מהם, ואסתלקת מינייהו בסוד המלכות מדת הדין הרפה. הג' כי רבקה מקומה דין ונוטה לחסד ע"י חוט של חסד המשוכה על אסתר כנודע, ויצחק מקומו חסד ונוטה אל תוקף הדין (אור יקר).

² היינו יצחק עצמו כי מימי החסד נמשכים לגבו' ומהגבו' לעולם וז"ש בגבורות גשמים. ז"ח (נ"א).

³ פ' שרבקה שהיא מלכות בניינה מה' גבורות דאימא שהם דינים קשים (מ"מ).

⁴ פ' נודע שאדנ"י הוא במלכות והוא דינא רפיא שאינו כמו אלהים. והנה אותיות אמצעיות שבמילוי אדנ"י הם גימ' ע"ב אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד הם ללו"ו, וז"ש רפיא הות וחוטא דחסד שהוא גימ' ע"ב תלי בה (מ"מ).

⁵ אפשר לרמוז כי ויעתר יצחק לה' ר"ת וס"ת גימטריא קרבן עם הכולל (מא"ן) (נ"א).

⁶ ב' פירושים: הא' קרבן. והב' תפילה (אור יקר).

⁷ צ"ל ויעתר הו"ה לארץ דויעתר אלקים כתיב בשמואל ב' כ"א ולא איירי מקרבן והאי קרא דויעתר ה' כתיב בסוף שמואל בענין קרבן עולות ושלמים ע"ש (נ"א).

⁸ חתירה זו היא קבלת תשובה בדרך נס, כלומר שעל אף שחטאו ישראל במזיד. לכן צריך שקטרוג השטן יהיה שטוען שלפי מעלתם הגדולה ולפי חטאם הגדול, לא יתכן לקבל את תשובתם על פי הסדר הטבעי בה הוא ית' הוא מלך המשפט (פת"ש גדלות דז"א נא).

בראשית

<p>ה' > וכדין ויעתר לו יהו"ה אל תקרי ויעתר לו אלא ויהתר לו חתירה חתר ליה קב"ה! וקביל ליה וכדין ותהר רבקה אשתו</p>	<p>הבנים, שכתוב "ותפלל על ה'", ואז "ויעתר לו ה'", אל תקרי ויעתר לו אלא ויחתר לו, חתירה חתר לו הקדוש ברוך הוא וקביל אותו, ואז "ותהר רבקה אשתו".</p>
<p>תא הזי עשרין שנין אשתהי יצחק עם אתתיה ולא אולידת עד דצלי צלותיה? בנין דקב"ה אתרעי בצלותהון דצדיקיא בשעתא דבעאן קמיה צלותהון על מה דאצטריכו? מאי טעמא בנין דיתרבי ויתוסף? רבות קודשא לכל מאן</p>	<p>בא וראה, עשרים שנה השתהה יצחק עם אשתו ולא הולידה, עד שהתפלל תפלתו. משום שהקדוש ברוך הוא רוצה בתפלות הצדיקים בשעה שמבקשים לפניו את תפלתם על מה שהצטרכו. ולמה, כדי שיתרבה ויתוסף משחת קדש לכל מי</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>הנשמה לגוף בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל הדא הוא דכתיב ויהי יצחק בן ארבעים שנה (בראשית כה כ) שהמתין לגוף בקחתו את רבקה בהכנסתה בגוף המזומן לו באותה שעה בהכנסתה בו אין תאומים וכסופם אלא ליהנות מזיו השכינה וליוזן מזיוה הדא הוא דכתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו אמר רבי אבא ישקני יפרנסני שאין פרנסתן אלא ליהנות וליוזן מזיוה של מעלה אמר רבי יוסי סופיה דקרא מוכח דכתיב (שם) כי טובים דודך מיין</p>	<p>הנשמה לגוף בשנת הארבעים שהמתינה לו בארץ ישראל. זהו שכתוב "ויהי יצחק בן ארבעים שנה", שהמתין לגוף. "בקחתו את רבקה", בהכנסתה בגוף המזומן לו, באותה שעה בהכנסתה בו, אין תאומים וכסופם אלא להנות מזיו השכינה ולזון מזיוה. זהו שכתוב "ישקני מנשיקות פיהו". אמר רבי אבא, "ישקני", יפרנסני. שאין פרנסתם אלא להנות ולזון מזיוה של מעלה. אמר רבי יוסי, סוף הפסוק מוכיח, שכתוב "כי טובים דודך מיין".</p>
<p>בת בתואל בת בתו של אל רב הונא אמר לא כך הוא ואנא הוית בכרכי הים ושמענא דהו קראן לההוא גרמא [ד] שדרה ההוא (גב) דאשתאר בקברא מכל גופא בתואל רמאה</p>	<p>"בת בתואל". בת בתו של אל. רב הונא אמר, לא כך הוא, ואני הייתי בכרכי הים ושמעתי שהיו קוראים לאותו עצם השדרה, אותו שנשאר בקבר מכל הגוף,</p>

¹ בעלי תשובה עולים למדרגת בינה בבחינת סיוע עליון שהוא למעלה מהסדר הטבעי בסוד מ"ש חז"ל (סנהדרין) שחותר חתירה מתחת לכסא הכבוד, מקום שאינו תלוי בבחירה ועבודה של האדם (פת"ש נתיב א"א פתח לא), והוא חלק הזקן שמכוסה (שם פתח מה).

² בא ליתן טעם למה שהמתין ה' יתברך להעתר ליצחק כל כך אחר שהדבר לא היה (תלוי) [שתלד] בטבע כי אם בסגולת כח תפילת יצחק. "אשתהי יצחק" וכו', ידוע שאעפ"י שזווגו של אדם נגזר לו מלמעלה וכדברי רז"ל בת פלוני לפלוני, מכל מקום גזרה זו היא על תנאי אם יהיו שניהם שוים אז תתקיים הגזרה שאם לא כן לא תבא לידי גמר, והטעם שהאיש שורשו מן החסדים והאשה מן הגבורות, ויש בזה כמה בחינות לפי ערך התקבלות הגבורות אל החסדים שימשלו על הגבורות להמתיקן ולהעשות כלי לקבל השפע ולהשפיעו, וזה שאמרו רז"ל זכה עזר לא זכה כנגדו, והענין כי אם יש בו זכות אותן הגבורות נמתקות בכח החסדים המתגברים בו בכח זכותו ואז היא עז"ר אליו ונעשה זר"ע, ואם לא זכה היא כנגדו וזה בעוצם תוקף הגבורות שמעכב השפע וממעיט כח החסד ונעשה זע"ר. והנה ידוע שיצחק נולד מסטרא דנוק' דהיינו משרשי גבורות נוק' שהם בתוך הזכר ולא היה ראוי ליקח אשה, אבל אחר העקידה נאחז בגבורות דוכרין וכו' אז היה זרע אברהם, ואז בעקידה פרח נשמתו של יצחק וברדתה הורידה עמה נשמת רבקה, וזהו (כב, כ) ויוגד לאברהם לאמר הנה ילדה וגו', וכמו שאברהם הכיר את בוראו מבן שלש שנים כך היתה רבקה שבת שלש היתה ראויה בשלימות להנשא ליצחק, ואפילו הכי אשתהי עם אתתיה, שהיתה אשתו שלימה בכל הבחינות, והיא לא אולידת עד דצלי צלותיה, היא העתירה הנזכרת שנתעלה עד י"ג תיקוני דיקנא עלאה שבה מקורי הדינים המתוקים כנודע מסוד השופר. "בגין דקב"ה אתרעי", פי' מאיר וממשיך רצון העליון סוד מזל נוצר חסד, וזהו אתרעי, דהיינו שיסוד עתיק משפיע ברעוא עלאה דעת דאריך ומשם למזל נוצר חסד (רמ"ז).

³ אעפ"י שאינו צורך כולל לעולם אלא צורך פרטי שלהם. מאי טעמא, ירצה כיון שהוא דבר המצטרך להם וכמו שהיה בכאן ביצחק, למה המתין ה' לשיתפללו ולא יקיים בהם (ישעיה סה כד) והיה טרם יקראו ואני אענה. ומתרץ בגין דיתרבי ויתוסף וכו', וירצה שיש להם ריוח גדול בזה שמתרבה השפע מאד יותר על המוכרח להפיק רצונם. ועוד יתוסף גם לכל העולמות, ומש"ה והיה טרם יקראו וגו', איירי במה שאינו צורך מוכרח (רמ"ז).

⁴ כצ"ל וז"ס מיין נוקבין דיהבין צדיקים מלמטה. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>שאלית עליה [ואמרו דהוא כרישא דהויא רמא] (אמרו ברישא רמיא דהויא) דאיהו רמאה וההוא גרמא הוא רמאה מכל שאר גרמי דתאנא¹ אמר רבי שמעון ההוא גרמא למה אשתאר בקימא יתיר מכל שאר גרמי משום דאיהו רמאה ולית סביל טעמא דמזונא דבני נשא כשאר גרמי ובגיני כך הוא תקיף מכל גרמי והוא ליהוי עקרא דגופא אתבני מניה הדא הוא דכתיב בת בתואל הארמי</p>	<p>בתואל הרמאי. שאלתי עליו. ואמרו, שהוא כראש הנחש רמאי, שהוא רמאי, ואותו העצם הוא רמאי מכל שאר העצמות. שלמדנו, אמר רבי שמעון, למה אות העצם נשאר קיים יותר מכל שאר העצמות. משום שהוא רמאי, ואינו סובל טעם של המזון של בני האדם כמו שאר העצמות, ולכן הוא חזק מכל העצמות, והוא יהיה העיקר שהגוף נבנה ממנו. זהו שכתוב "בת בתואל הארמי".</p>
<p>ותאנא אמר רבי שמעון הוא רמאי ומעולם רמאי ושכן יצר הרע דאיהו רמאי הדא הוא דכתיב בת בתואל הארמי גרמא רמאה מפדן ארם מצמד רמאין כדתנן פדנא דתורי שהוא צמד אחות לבן אחות יצר הרע הארמי כדתנן בתחלה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט לעתיד לבא שלא יהא מנוול <כדבבדמייתא> כמאן דסחי ומטביל מסאבותיה (ו)קראן ליה לבן עכ"פ אין יצר הרע בטל מן העולם</p>	<p>ולמדנו, אמר רבי שמעון, הוא רמאי ומעולם רמאי, ושכן ליצר הרע שהוא רמאי. זהו שכתוב "בת בתואל הארמי", עצם רמאי. "מפדן ארם", מצמד רמאים, כמו ששינו פדנא דתורא, שהוא צמד. "אחות לבן", אחות יצר הרע הארמי, כמו ששינו, בתחילה שהיה מנוול בחטאות בזה העולם נקרא לוט. לעתיד לבא שלא יהא מנוול כמו בראשונה, כמי שרוחץ ומטביל את טומאתו, קוראים לו לבן. על כל פנים אין יצר הרע בטל מן העולם.</p>
<p>ת"ש דהכי אנן אוקימנא במתניתא שתי בנות לומ² שהן שתי כחות הגוף המעוררות ליצר הרע עכשיו שאינו מנוול כל כך ונטבל מלכלוכו</p>	<p>בא ושמע שכך אנו בארנו בברייתא. שתי בנות לוט, שהן שני כחות הגוף המעוררות את יצר הרע, עכשיו שאינו כל כך מנוול ונטבל מלכלוכו</p>
<p>קלז/ב</p>	
<p>זהר</p>	
<p>דאצטריך בצלותהון דצדיקייא ותא הוי אברהם לא צלי קמי קב"ה דיתן ליה בנין אע"ג דשרה עקרה הות³ ואי תימא הא כתיב (בראשית טו ג) הן לי לא נתת זרע ההוא לאו בנין צלותא הוה <נ"א ההוא לא בעי בנין> אלא כמאן דמשתעי קמי מריה⁴ אבל יצחק צלי על אתתיה בנין דהא איהו הוה ידע <דלאו איהו עקר אלא</p>	<p>שצריך בתפלות הצדיקים. ובא וראה, אברהם לא התפלל לפני הקדוש ברוך הוא שיתן לו בנים, אף על גב ששרה היתה עקרה. ואם תאמר, הרי כתוב "הן לי לא נתתה זרע", ההוא לא משום תפלה היה (ההוא לא צריך בנים), אלא כמי שמספר לפני רבונו. אבל יצחק התפלל על אשתו משום שהוא היה יודע שהוא לא עקר, אלא אשתו, שיצחק היה יודע בסוד החכמה</p>

¹ ואתחנן רסו ע"ב פינחס רכב ע"א וארא כח ע"ב (ד"א).

² עי' ע"ח שער מח פרק ב.

³ שאין צורך שכבר היה מובטח שממנו קן נשמתם של צדיקים נמשך בעולם וכן יצחק, אמנם תפלת יצחק היה לנוכח אשתו שתהא מאשה זו ולא מאחרת (אור יקר). קודם שנתווסף באברהם אות ה' היה בסוד חסדים סתומים, שהנה הוא היה סתום בערלה ולכן לא רצה להמשיך נשמה לבנו באותו מצב, וכל שכן שלפי סדר המדות היה לו להוליד גבורה שהוא בן החסד, ולכן נתיירא להביאו לעולם בכח תפילותיו שמא יבוא קודם השעה הראויה, וכמו שהיה לפי האמת שהמתין ה' עד היות אברהם שלם בן מאה שנים בסוד עשר ספירות כל אחת כלולה מעשר, דהיינו י' פעמים עשר אותיות שם מ"ה הדין שיהיה (יהושע יד, טו) האדם הגדול, ואז נתווסף לו ה' ראשונה של שם סוד ה' חסדים בגילוי גמור ומיד נתעלו והגדילוהו, ולכן לא נתן ה' בלבו שיתפלל כמו שהיא מדת חסדו עם חסידיו (רמ"ז).

⁴ פי' לא נתכוין לתפילה ולייחד ייחודים להמשיך אור בעולמות אלא דרך דיבורו הזכיר צורכו והשליך יתבו על ה' שייטיב לו כרצונו (רמ"ז).

בראשית

<p>שיעקב עתיד להוציא ממנו "ב שבטים, אבל לא ידע אם באשה הזו או באחרת, ועל כן "לנוכח אשתו", ולא לנוכח רבקה.</p>	<p>אתתיה!¹ דיצחק הוה ידע< רזא⁸ דחכמתא דיעקב זמינ² למיפק מניה בתריסר שבטין אבל לא ידע אי בהאי אתתא אי באחרא³ ועל דא לנכה אשתו ולא לנכה רבקה⁹</p>
<p>אמר אותו הילד, בנו של רבי יהודה, אם כך, למה לא אהב יצחק את יעקב כל כך כמו עשו הואיל והיה יודע שהוא עתיד לקיים ממנו שנים עשר שבטים. אמר לו, יפה אמרת, אלא כל מין אוהב את מינו, ומין נמשך והולך אחר מינו. בא וראה, עשו יצא [בצבע] אדום, ככתוב "ויצא הראשון אדמוני כולר" וגו', והוא המין של יצחק, שהוא הדין הקשה שלמעלה. ויצא ממנו עשו, הדין הקשה למטה, שדומה למינו, וכל מין הולך למינו, ועל כן אהב את עשו יותר מיעקב, ככתוב "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". כתוב כאן "כי ציד בפיו", וכתוב שם "על כן יאמר כנמרוד גיבור ציד לפני ה".</p>	<p>אמר ההוא רביא בריה דרבי יהודה אי הכי אמאי לא רחים ליה יצחק ליעקב כל כך כמו לעשו הואיל והוה ידע דזמין איהו לקיימא מניה תריסר שבטין אמר ליה שפיר קאמרת אלא כל זינא רחים ליה לזיניה⁵ ואתמשיך ואזיל זינא בתר זיניה תא חזי עשו נפק סומק כמה דכתיב (בראשית כה כה) ויצא הראשון אדמוני כלו וגו' ואיהו זינא דיצחק דאיהו דינא קשיא דלעילא⁶ ונפק מניה עשו דינא קשיא לתתא⁷ דדמיא לזיניה וכל זינא אזיל לזיניה ועל דא רחים ליה לעשו יתיר מיעקב כמה דכתיב (בראשית כה כה) ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו⁸ כתיב הכא כי ציד בפיו וכתיב התם (בראשית י ט) על כן יאמר⁹ כנמרוד גבור ציד לפני יהו"ה</p>
<p>אמר רבי יצחק, כתוב "ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך לדרוש את ה". לאיזה מקום הלכה, לבית המדרש של שם ועבר. "ויתרוצצו הבנים</p>	<p>א"ר יצחק כתיב (בראשית כה כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה ותאמר אם כן למה זה אנכי ותלך</p>

¹ ירצה הוא ידע סוד הדעת שעיקרו יסוד אבא שבתוכו, והיינו רזא דחכמתא, שידוע שממש שורש יעקב וכו' לכן מיהר מיד להתפלל ולהאיר לעולמות, ובפרט במה שנזכר לעיל בויעתר שהאיר והמשיך אור משני מזלות, והם ממש שרשי הדעת כנודע (רמ"ז).

² אבל אברהם לא ידע מיעקב ולכן לא התפלל על שרה, ואע"פ שאמר הזהר על פ' וירא את המקום מרחוק שראה אברהם ברה"ק שעתידי לצאת ממנו יעקב היינו אחר שנולד יצחק ראה אברהם רוח"ק את יעקב, אבל מקודם לא ראה כלום ולכן לא התפלל (מ"מ).

³ הלא לעיל קלג ע"ב אמר שהאבות שמשו בארבע נשים, ואני כתבתי שם וכו' שיצחק כיון להכליל ברבקה כל הארבע נשים. ואמנם עתה שראה שלא ילדה רבקה לא ידע אם בזאת הנכללת מכל הארבע או באחרת שתהיה הפרטית של אחת מהן נפרדת ממש ולא כלולה עם האחרות. וכו' ואמר כי עקרה היא, ירצה בחינת אותה הפרטית היא עקרה בהיותה נכללת ברבקה. וכו', והתורה העידה שה' הסכים עם תחילת כוונתו שהכליל כל הארבע יחד ברבקה ולכן נאמר ותהר רבקה אשתו, פ' שרבקה בהתכללותה היתה אשתו האמיתית, וכל עתירותיו להמשיך אור המזל על כל אחת מארבע נשיו, וארבעתן של ההמשכות (נתחברו) [נתמשכו] ברבקה, ולכן ד' פעמים מז"ל עם הכולל גי' רבקה (רמ"ז).

⁴ פליג אמדרש שהיה מתפלל כל בנים שאתה נותן לי לא יהיו אלא מזו הצדקת (מ"מ).

⁵ כלומר מוכרח באותה האהבה מצד השרשים העליונים מקום רמיזתם (אור יקר). פירוש אוהב שהיה רצועת מרדות לגמור הדין של יצחק דנפיק מיניה. ז"ח (נ"א).

⁶ גבורה מצד הקדש (אור יקר).

⁷ כל כחות חיצוניים הטמאים ונמצאים מצד הבורה בשני נברא גיהנם (אור יקר).

⁸ דע כי עשו הוא מקין ובראשו היה קצת נצוצות טובים, והם היו גנוזים בפיו ובשביל כך נקבר ראש עשו במערה בעטפיה דיצחק במערת המכפלה. והוא סוד היכל הז' דקל' שיש בו קצת קדושה ולזה אהבו יצחק. ודע כי עשו היה אחוז בב' שמות אלהים שהם גימ' עקב, ובמלוי מלואם יש ב"ן אותיות בסו-ד בני אלהים והנה עשו היה אחוז בעקב זה סוד ואתה תשופכו עקב והנה ב"פ ב"ן גימ' ציד, לכן אהב יצחק את עשו בשביל ציד זה והנה רישא דמסאבותא היה נמרוד שגלגול נבוכדנצר היה בסוד אנת הוא רישא דדהבא לכן עשו שגזל לבושי זכה לנצוצין אלו הנבלעים ברישא והם הצייד שבפיו כנז' (זהר הרקיע). זה כמו ד"א טעם שני לפי שהיה צד אותו בפיו כמרז"ל היאך מעשרין את התבן (מ"מ).

⁹ לקמן קמב ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>לדרוש את יהו"ה¹ לאן אתר אזלת לבי מדרשא דשם ועבר ויתרוצצו הבנים בקרבה דתמן הוה ההוא רשע דעשו אנח קרבא ביה ביעקב ויתרוצצו אתברו כמה דאמרין רצין את מוחו אתברו דא עם דא ואתפלגו תא חזי דא סטרא דרוכב נחש² ודא סטרא דרוכב על כרסיא שלימתא קדישא³ בסטרא</p>	<p>בקרבה", ששם היה אותו עשו הרשע נלחם במלחמה עם יעקב. "ויתרוצצו", נשברו כמו שאמרנו, רצץ את מוחו. נשברו זה עם זה ונחלקו. בא וראה, הצד הזה שרוכב נחש, וצד זה שרוכב על הכסא השלם הקדוש בצד</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>נקרא לבן ואותן שתי בנות אינן בטלות ממש. זהו שכתוב "וללכן שתי בנות". אמר רבי יוסי, כך הוא. שם כתוב בכירה וצעירה, וכאן כתוב גדולה וקטנה. אמר רבי יוסי, אבל אינן בכח לעשות רע ולהתעורר ליצר הרע כמתחלה, משמע שכתוב "שם הגדולה לאה", שלאה מכחה ומרשעתה, "ושם הקטנה רחל", שאין בה כח המתעורר, כמו שנאמר "וכרחל לפני גוזזיה נאלמה".</p>	<p>נקרא לבן ואותן שתי בנות אינן בטלות ממש. זהו שכתוב "וללכן שתי בנות". אמר רבי יוסי, כך הוא. שם כתוב בכירה וצעירה, וכאן כתוב גדולה וקטנה. אמר רבי יוסי, אבל אינן בכח לעשות רע ולהתעורר ליצר הרע כמתחלה, משמע דכתיב שם הגדולה לאה שלאה מכחה ומרשעתה ושם הקטנה רחל שאין בה כח המתעורר כמה דאת אמר (ישעיה נג ז) וכרחל לפני גוזזיה נאלמה</p>
<p>אמר רב הונא זה יצר הרע ושתי בנותיו מתחלפות מכמות שהיו בראשונה, בתחלה לוט, מקולל מנוול. עכשיו לבן, מלובן, שאינו מקולל ומנוול בנוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות כל אחת ואחת ושם הגדולה לאה כח, לאה בלא חזוק, לאה ממעשיה הראשונים. "ושם הקטנה רחל", כמו שאמרנו, ולא כמות שהיו בראשונה.</p>	<p>אמר רב הונא, זה יצר הרע, ושתי בנותיו מתחלפות מכמות שהיו בראשונה, בתחלה לוט, מקולל מנוול. עכשיו לבן, מלובן, שאינו מקולל ומנוול בנוולו כבראשונה. בתחלה שתי בנותיו חזקות כל אחת ואחת ושם הגדולה לאה, ועכשיו "שם הגדולה לאה", לאה בלא כח, לאה בלא חזוק, לאה ממעשיה הראשונים. "ושם הקטנה רחל", כמו שאמרנו, ולא כמות שהיו בראשונה.</p>
<p>אמר רבי אחא בר יעקב תא חזי מה כתיב (בראשית כה כא) ויעתר יצחק ליהו"ה לנכח אשתו כי עקרה היא אמר רבי אחא מפני מה היא עקרה מפני שיצר הרע אינו נמצא בכחו בעולם ועל כך אין נמצא פריה ורביה זולתי בתפלה מה כתיב ויעתר לו יהו"ה ותהר רבקה אשתו כיון שמתעורר יצר הרע נמצא פריה ורביה אמר רבי יוסי אם כן מה הפרש בין העולם הזה לאותו הזמן ועוד דהא קרא [קאמר דקודשא בריך הוא עביד</p>	<p>אמר רב אחא בר יעקב, בא וראה מה כתוב, "ויעתר יצחק לה' לנוכח אשתו כי עקרה היא". אמר רבי אחא, למה היתה עקרה, מפני שיצר הרע אינו נמצא בכח בעולם, ועל כך אין נמצא פריה ורביה זולתי בתפלה. ומה כתוב, "ויעתר לו ה' ותהר רבקה אשתו". כיון שמתעורר יצר הרע, נמצא פריה ורביה. אמר רבי יוסי, אם כן, מה הפרש בין העולם הזה לאותו זמן, ועוד, שהנה הכתוב אמר שהקדוש ברוך הוא עשה. אמר רבי אחא, כך הוא, שהקדוש</p>

¹ רבקה באה לתקן לחוה, ובראותה תוקף כח הגבורות הבאים מצד יצחק, ביושבו עם באר לחי רואי, וחפר הבאר שהיה אטום כי עקרה היא, כי אז ויעתר ויחתר לו ה', עשה לו חמירה באותו באר, ואז ותהר רבקה אשתו. ובראותה תגבורת הדינין שבקרבה, אמרה א"כ למה זה אנכי, כי ראתה כי אין צד תקון בא על ידיה, כי אדרבה היה מתחדש עון הקליפה, וקין היה חוזר להתגבר, ורוצה להרוג את אחיו בבטנה, דכתיב ויתרוצצו הבנים בקרבה, לשון ריצוץ מוח, ולכן אמרה אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה'. ואז נאמר לה כי לא תירא, כי ממעיה יפרדו איש מעל אחיו זה לקדושה וזה לקליפה, ואח"כ ולאום מלאום יאמק, וכל צד התערובת שעירב אדה"ר בנשמות, כלם ישובו לקדושה, ויתפרדו כל פועלי און, ואז ישאר יבש כעץ בלא קדושה כלל. ואח"כ רב יעבוד צעיר, ויתבטל כחו מן העולם, א"כ תיקון גדול הוא לה, כי אז יתקון עון קליפתה וזוהמת הנחש, ותוכל לומר קניית איש את ה', בזמן שיוציא יקר מזולל (ספר הליקוטים - פרשת תולדות).

² פי' עשו הוא ס"מ שרוכב על לילית שנקראת נחש (מ"מ).

³ פי' יעקב רומז לד"א שרוכב עלה מלכות (מ"מ).

בראשית

<p>ברוך הוא התעורר לאותו ענין שצריך לזווג, ולא לכל שעה, שיהיה תמיד עם אדם כמו כעת, שהוא נמצא תמיד וחוטאים בו בני אדם, אלא לאותו זווג לבדו. והתעוררות היא התעוררות של הקדוש ברוך הוא.</p>	<p>אמר רבי אהא כך הוא] דקודשא בריך הוא אתער ליה לההוא עניינא דצריך לזווגא ולא לכל שעתא דיהא תדיר עם בר נש כמו כען דאיהו אשתכח תדיר וחטאן ביה בני נשא אלא לההוא זווגא בלהודוי ואתערותא ההיא אתערותא דקודשא בריך הוא ליהוי</p>
<p>זהו שכתוב "והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר". מה זה "לב בשר", אמר רבי יהודה, לב להוציא בשר, ולא לדבר אחר.</p>	<p>הדא הוא דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר מהו לב בשר אמר רבי יהודה לב להוציא בשר ולא לדבר אחר</p>
<p style="text-align: center;">קלח/א</p> <p style="text-align: center;">זהר</p>	<p style="text-align: center;">קלח/א</p> <p style="text-align: center;">זהר</p>
<p>השמש, לשמש עם הלבנה. ובא וראה, משום שעשו נמשך אחרי אותו נחש, יעקב הלך והוא הולך בעקמימות. כמו הנחש שהוא חכם והוא הולך בעקמימות, כמו שנאמר "והנחש היה ערום" וגו', התחכם. והמעשים של יעקב כלפיו היו לו כמו נחש, וכך צריך לו כדי למשוך את עשו אחר אותו הנחש, ויפרד ממנו, ולא יהיה לו חלק עמו בעולם הזה ובעולם הבא. ושינינו, בא להרוג הקדם אתה והרוג אותו. כתוב "בבטן עקב את אחיו", שהשרה אותו למטה באותו העקב, זהו שכתוב "וידו אוחזת בעקב עשו", ששם את ידו על אותו עקב להכניעו. דבר אחר, "וידו אוחזת",</p>	<p>דשמשא¹ לשמשא בסיהרא² ותא חזי בנין דיתמשך עשו אבתריה דההוא נחש אזיל עמיה יעקב בעקימא כנחש דאיהו חכים ואיהו אזיל בעקימו³ כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום וגו' חכים ועובדוי דיעקב לגביה הווי ליה כנחש והכי אצטריך ליה בגין לאמשכא ליה לעשו בתריה⁴ דההוא נחש ויתפרש מניה ולא יהא ליה חולקא עמיה בעלמא דין⁵ ובעלמא דאתי⁶ ותנינן בא להרגך אקדים אנת וקטליה כתיב (הושע יב ד) בבטן עקב את אחיו דאשרי ליה לתתא בההוא עקב⁷ הדא הוא דכתיב (בראשית כה כו) וידו אוחזת בעקב עשו⁸ דשוי</p>

¹ ת"ת (אור יקר).

² מלכות, ונגדו לייחוד זה סמא"ל ולכך מתגוררים זה עם זה (אור יקר).

³ עי' בהגר"א בתיק"ז קד ע"ד: יעקב הוא זכה תחלה לנפשא דאדה"ר נר"ן דב"ע, וגם לנפשא דאצילות והוא סוד ד' אתוון דיעקב, עקב הוא נר"ן דב"ע, עקב תשמעון, דשם שכר ועונש, אבל לנפשא דאצילות לא תליא שכר ועונש, והוא י' דיעקב, וכו' באצילות לא יגורך רע, ושם לא שייך לומר אפילו הוא ישופך ראש, דשם א"צ לא זכות ולא חובה, ויעקב לא זכה מתחלה אלא לנוק', מקום אחיזת החויה, ולכן שכן עמו בבטן א', ועקב שם את אחיו, והלך עמו בעקמומית, עד דסליק ליה מכולא, כמ"ש עם עקש תתפתל, כמו שעשה לו החויה, מתחלה עשה לו הוא כנגדו, עד דסליק ליה מכולא (הנה זכה גם ליו"ד נפשא דאצילות אבל לא בא לו בפועל כנ"ל) ועקב אותו שלשה פעמים, לסלקא אותו מכל הג' עולמות מנר"ן דיליה, כמ"ש הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים, את בכורתי לקח ביצירה דשם (שמות ד כב) בני בכורי ישראל, מקנן שם, ועתה לקח ברכתי, בבריאה דשם ברכת ה' היא תעשיר (משלי י כב), בבינה דמקנת שם, וכמ"ש ל תנ"ה, ובבטן עקב את אחיו, ודא לא ידע, וע' בפ' משפטים (קיא ע"ב) בכלא דחי יעקב לעשו אחיו בגין דלא יהא ליה חולקא כלל כו' דאינון תרין כו' ולא ידע עשו מה דעביד ליה בבטן, אבל רב ממנא דיליה ידע כו', ע"ש בארוכה כל הענין וכו'.

⁴ כדרך הטהרה העליונה שהיא להבדיל מהשכינה כל כחות חיצוניים להורידם למטה אל בחינתם (אור יקר).

⁵ עולם המעשה, א"נ בגאולה (אור יקר).

⁶ עולם השכר, א"נ אחר התחיה (אור יקר).

⁷ הם הקלי' ועקב את אחיו, וכו' שעקב והכניסו בקליפות ואחר שהורידו אל הקליפות הכניעם וז"ש "וידו אוחזת דשו" וכו' (אור יקר). פי' יעקב דחה עשו לקלי' הנק' עקב כמ"ש בפ' חיי שרה על הפסוק ואתה תשופנו עקב, ומ"ש שם בשם האריז"ל (מ"מ).

⁸ פי' וידו היא המלכות שהיא ידו של ז"א נאחזת בעקב עשו שהם הקלי' ויונקים ממנה ח"ו (מ"מ).

בראשית

<p>ידוי על ההוא עקב לאכפיא ליה דבר אחר וידו אוחות דלא יכיל¹ למיפק מניה מכל וכל אלא וידו אוחות בעקב עשו דא סיהרא דאתכסיא נהורא² בנין עקב דעשו ועל דא אצטריך ליה³ למיהך עמיה בחכמתא בנין לדחייא ליה לתתא ויתדבק באתריה</p>	<p>שלא יכל לצאת ממנו מכל וכל, אלא "וידו אוחות בעקב עשו", זו הלבנה שהתכסה אורה משום העקב של עשו, ועל כן הצטרך לו ללכת עמו בחכמה כדי לדחותו למטה וידבק במקומו.</p>
<p>ויקרא שמו יעקב (שם) קב"ה קרי ליה יעקב ודאי⁴ תא חזי כתיב (בראשית כז לו) הכי קרא שמו יעקב נקרא שמו לא כתיב אלא קרא שמו ויעקבני ודאי חמא ליה קב"ה דהא ההוא חויא קדמאה איהו חכים לאבאשא כיון דאתא יעקב אמר הא ודאי חכים לקבליה ובנין כך קרא ליה יעקב והא⁵ אוקימנא בכל אתר ויקרא סתם⁶ האי הוא דרגא בתראה כמה דכתיב (ויקרא א א) ויקרא אל משה וגו' והכא ויקרא שמו יעקב בכל אתר שמיה לא אקרי (אלא) על ידא דבר נש באתר אחרא מה כתיב (בראשית לג כ) ויקרא לו אל אלהי ישראל⁷ קב"ה קרא ליה ליעקב אל⁸ א"ל אנא אלהא בעלאי ואנת אלהא בתתאי</p>	<p>"ויקרא שמו יעקב". הקדוש ברוך הוא קרא לו יעקב ודאי. בא וראה, כתוב כאן "קרא שמו יעקב", לא כתוב נקרא שמו, אלא קרא שמו. "ויעקבני", ודאי. הקדוש ברוך הוא ראה שאותו הנחש הקדמוני הוא חכם להרע. כיון שבא יעקב, אמר, הרי ודאי חכם כנגדו, ולכן קרא לו יעקב. והרי בארנו בכל מקום ויקרא סתם זו היא הדרגה האחרונה, ככתוב "ויקרא אל משה" וגו', וכאן "ויקרא שמו יעקב", בכל מקום שמו לא נקרא (אלא) על ידי בן אדם. במקום אחר מה כתוב "ויקרא לו אל אלהי ישראל", הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב אל. אמר לו, אני אלוה בעליונים, ואתה אלוה בתחתונים.</p>
<p>ותא חזי יעקב הוה ידע⁹ דעשו הוה ליה לאתדבקה בההוא חויא עקימא ועל דא בכל עובדוי אתמשך עליה כחויא עקימא אחרא</p>	<p>ובא וראה, יעקב היה יודע שעשו היה לו להדבק באותו נחש עקום, ועל כן בכל מעשיו נמשך עליו כנחש עקום אחר</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	

¹ כלומר הוציאו מכל הגוף דהיינו ו"ק ועכ"ז וידו שהיא המלכות אוחות כי שם יש לו שליטה ע"י המיעוט (אור יקר).

² פירוש ידו של ת"ת כלומר מקומו של יעקב ת"ת. המ' אוחות בעקב עשו שהקלי' דוחקת ונכנסת ומכסה האור ע"י הקטרוג. ז"ח (נ"א).

³ הכרח לפי זה השני דלאידך פירושא שדחה אותו מה צורך עוד אחר כך לעקבא כמה פעמים (אור יקר).

⁴ הצורך לזה למאי דפרשינן השתא וידו אוחות כל ענין זה דוחק הוא שנאמר שידעה כל ענין זה רבקה ולא יצחק (אור יקר). פי' המלכות קראה שמו יעקב כמ"ש לקמן וירא סתם היא המלכות וזה הפך ממ"ש בפ' נח דף מ שהז"א הוא שקראו יעקב (מ"מ).

⁵ קב ע"ב (הערת הזוהר).

⁶ היא השכינה מלכות אשה שמפני צניעות אינה נזכרת בשם אלא ויקרא סתם (אור יקר).

⁷ פי' ויקרא לו ליעקב אל ומי הוא שקראו אלהי ישראל שהיא בינה שהיא אלוה של ז"א הנק' ישראל ובתחלה מלכות היא שקראתו יעקב ואחר שהשיג פרצוף ז"א קראה שמו הבינה אל לפי שז"א נוטה לצד החסד כנודע (מ"מ).

⁸ עי' ח"ג פו ע"א ועי' ב"ר ס"פ ע"ט הלשון להיפך אך יש להעמיד שניהם כי לפי הנוסח אשר כאן הוא דברי יעקב ולפי הנוסח דב"ר הוא דברי דוד ועי' עוד ב"ר ר"פ ע"ז (לש"ו). והוא ענין ד"ז שהיום יש לפרקים התנוצצויות של גילוי מעין מה שיהיה לעתיד לבא (כללים ח"א פו ע"א).

⁹ הענין הוא כי הגוי אפילו יעשה כל רע שבעולם ויפוגם כל העריות לא יפגום במדות העליונות כלל ואף לא נגד הקדושה רק אשר השולט עליו מע' שרים כענין שדרשו בזהר בפסוק ואחשוך גם אנכי אותך מחטא לי אמנם הישראל אינו כך אלא אם ח"ו אם יחטא אפילו חטא קטן פוגם במדות העליונות והטעם לזה כי הגוי אינו בקדושה ומעשיו אינם פוגמים אלא לפי מקום אחיזתו אמנם הישראל אחוז בקדושה ופוגם ובראות יעקב כך רצה לדחות את עשו חוצה לקדושה כדי שלא יפגום אלא שרו שהוא סמא"ל וז"ש הכי אצטריך (אור יקר).

בראשית

<p>רבי יצחק ברבי יוסי היה בא מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי יהודה. אמר לו רבי יצחק, תאמר שחברינו חכמי הברייתא התעוררו לענין הזה שיצר הרע ישתכח מן העולם, פרט לאותה שעת הזווג. אמר לו, חייך, כך צריך יצר הרע לעולם כגשם לעולם, שאלמלא יצר הרע, שמחת השמועה לא תהיה. אבל לא מנוולת כבראשונה לחטוא בו. זהו שכתוב "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי" וגו'.</p>	<p>רבי יצחק ברבי יוסי היה בא מקפוטקיא ללוד. פגע בו רבי יהודה. אמר לו רבי יצחק, תאמר שחברינו חכמי הברייתא התעוררו לענין הזה שיצר הרע ישתכח מן העולם, פרט לאותה שעת הזווג. אמר לו, חייך, כך צריך יצר הרע לעולם כגשם לעולם, שאלמלא יצר הרע, שמחת השמועה לא תהיה. אבל לא מנוולת כבראשונה לחטוא בו. זהו שכתוב "לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי" וגו'.</p>
<p>אמר רבי שמעון הוא לבא דמדוריה דיצר הרע ביה רבי אליעזר אומר לבא טבא בניינא דגופא ונשמתא <ובנין> כך כתיב (דברים ו ה) ואהבת את יהוה אלהיך בכל לבבך דהוא עקרא דכלא כד אתא רב כהנא אמר הכי אמרינן משמיהון דמארי מתניתא [תרי] (כי) בנייני דגופא אינון כבדא ולבא דאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה כבדא ולבא אינון מנהגי גופא בכל סטרי אברוי מנהגא דרישא מוחא אבל דגופא אינון תרין וקדמאה הוא כבדא תניינא לבא והיינו דכתיב בפרשתא (בראשית כה כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה אלין תרין בנייני דגופא מאי טעמא ויתרוצצו משום דלבא (אתערי) [אתנשי] מניה (ד) יצר הרע ויתרוצצו (שאלו) [וישלין] מבעי ליה אלא אמר [רב הונא] ויתרוצצו וישברו כלומר נשבר כחם וחילם אמר רבי יהודה הגוף מהו אומר אם כן למה זה אנכי ולמה נבראתי מיד ותלך לדרוש את יהוה</p>	<p>אמר רבי שמעון, הוא הלב שמדורו של יצר הרע בו. רבי אליעזר אומר, לב טוב בנין הגוף והנשמה, ולכן כתוב "ואהבת את ה' אלהיך בכל לבבך", שהוא עקר הכל. כשבא רב כהנא, אמר, כך אומרים משמם של בעלי הברייתא, שני בנינים של הגוף הם, הכבד והלב. שאמר רבי שמעון אמר רבי יהודה, הכבד והלב הם מנהיגים את הגוף בכל צדדי איבריו. המנהיג של הראש הוא המח, אבל של הגוף הם שנים. והראשון הוא הכבד, והשני הלב. והיינו שכתוב בפרשה "ויתרוצצו הבנים בקרבה", אלו שני בניני הגוף. למה [כתוב] "ויתרוצצו", משום שמהלב (מתעורר) נשכח היצר הרע ממנו. "ויתרוצצו" (שאלו) היה צריך לכתוב וישליו. אלא אמר רב הונא, "ויתרוצצו" וישברו, כלומר נשבר כוחם וחילם. אמר רבי יהודה, הגוף מהו אומר, "אם כן למה זה אנכי", ולמה נבראתי, מיד, "ותלך לדרוש את ה'".</p>
<p>ויאמר יהוה לה שני גוים בבטנך ושני לאומים וגו' (שם כג) אלו השני גאים הכבד והלב רבי יוסי אמר המוח והלב רבי יהודה אמר המוח אין בכלל זה משמע דכתיב בבטנך והמוח אינו בבטן אלא בראש ושני לאומים [ממעיד] ורב יעבוד צעיר זהו הכבד שהוא רב וגדול והוא משמש לפני הלב דאמר רבי יהודה הכבד קולט¹⁰ הדם ומשמש בו לפני הלב</p>	<p>"ויאמר ה' לה שני גוים בבטנך ושני לאומים" וגו', אלו השני גאים, הכבד והלב. רבי יוסי אמר המח והלב. רבי יהודה אמר המח אין בכלל זה, משמע שכתוב "בבטנך", ואין המח בבטן אלא בראש. "ושני לאומים ממעיד וגו' ורב יעבוד צעיר", זהו הכבד, שהוא רב וגדול, והוא משמש לפני הלב, שאמר רבי יהודה, הכבד קולט הדם ומשמש בו לפני הלב.</p>
<p>קלח/ב</p>	
<p>זהר</p>	
<p>בהכמתא בעקימו והכי אצטריך ואתייה דא כי הא דאמר רבי שמעון [מאי] דכתיב (בראשית</p>	<p>בחכמה בעקמומיות, וכך צריך. וזה בא כמו זה מה שאמר רבי שמעון, מה זה שכתוב "ויברא אלהים את התנינים</p>

¹ עי' ח"ג צה ע"א שזה בחי' יין. ועי' לעיל צד ע"ב חדוותא דאורייתא. ועי' שעה"ג הק' י' שכמו שאב מוליד, כך רב מוליד.

בראשית

<p>א (כא) ויברא אלהים את התנינים הגדולים¹ דא יעקב ועשו ואת כל נפש החיה הרומשת אלין שאר דרגין דבינייהו² ודאי אתעביד יעקב חכים לקבליה דההוא חויה אחרא והכי אצטריך</p>	<p>הגדולים", זה יעקב ועשו. "ואת כל נפש החיה הרומשת", אלו שאר הדרגות שביניהם. ודאי שיעקב נעשה חכם כנגד אותו הנחש האחר, וכך צריך.</p>
<p>ובגין כך בכל ירהא וירחא חד שעיר בגין לאמשכא ליה לאתריה ויתפרש מן סיהרא וכן ביומא דכפורי³ לאקרבא ההוא שעיר ודא בחכמה לשלטאה עליה ולא יכיל לאבאשא דכתיב (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה ואוקמוה דדא עשו דאיהו שעיר וכלא בחכמה וברמאות לגביה מאי טעמא משום דכתיב (תהלים יח כז) ועם עקש תתפתל בגין דאיהו חויה בישא עקים רוחא חכים לאבאשא אסטי לעילא ואסטי לתתא ובגין כך ישראל מקדמין וחכמין ליה בחכמה בעקימו בגין דלא יכיל לאבאשא ולשלטאה</p>	<p>ולכן בכל חדש וחדש [קרבנו] שעיר אחד, כדי להמשיכו למקומו ויפרד מן הלבנה, וכן ביום הכיפורים להקריב אותו השעיר, וזה בחכמה לשלוט עליו ולא יוכל להרע, שכתוב "ונשא השעיר עליו את כל עוונותם אל ארץ גזרה", ובארוהו שזה עשו, שהוא שעיר. והכל בחכמה וברמאות כלפיו. למה, משום שכתוב "ועם עקש תתפתל", משום שהוא נחש רע, עקום הרוח, חכם להרע, מסטין למעלה ומסטין למטה. ולכן ישראל מקדימים ומתחכמים לו בחכמה, בעקמימות, כדי שלא יוכל להרע ולשלוט.</p>
<p>ועל דא יעקב דאיהו ברזא דמהימנותא כל עובדוי לגבי דעשו בגין דלא יהב דוכתא ליה לההוא חויה לסאבא מקדשא ולא יקריב לגביה ולא ישלוט בעלמא ועל דא לא אצטריך ליה לאברהם לאתנהגא בעוקמא ולא ליצחק בגין דעשו דאיהו סטרא דההוא חויה עד לא אתא לעלמא אבל יעקב דאיהו מאריה דביתא⁴ איבעי ליה לקיימא לקבליה דההוא חויה דלא יהיב ליה שלטנותא כלל לסאבא בי מקדשא דיעקב ועל דא אצטריך ליעקב יתיר מכל בני עלמא ובגין כך ישראל קדישין אתברירו חולק עדביה דקב"ה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו⁵</p>	<p>ולכן יעקב, שהוא בסוד האמונה, כל מעשיו כלפי עשו משום שלא נתן מקום לנחש ההוא לטמא את המקדש, ולא יקרב אליו ולא ישלוט בעולם. ועל כן לא הצטרך לאברהם להתנהג בעקמימות, ולא ליצחק, משום שעשו, שהוא הצד של הנחש ההוא, טרם שבא לעולם. אבל יעקב, שהוא בעל הבית, צריך לו לעמוד כנגד אותו הנחש שלא יתן לו כלל שליטה לטמא את בית המקדש של יעקב, ועל כן צריך ליעקב יותר מכל בני העולם, ולכן ישראל קדושים נבחרו לחלק גורלו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>

¹ יש מדות ראוי שיתייחסו בשם תנינים והם ת"ת ויסוד, רישיה ג"ר תרין קשקשוי ותרין סנפירין גדולה וגבורה נו"ה גופו הת"ת או יסוד זנבו מלכות והת"ת תנין גדול והיסוד תנין קטן והם טהורים ונגדם חוצה שנים כהם הא' סמא"ל נגד הת"ת והב' נגד היסוד ועתה התנינים הגדולים הם הא' חיצוני הב' פנימי שהם ת"ת וסמא"ל שתי ספירות נגדיות זה קו האמצעי בקדושה וזה קו האמצעי בקליפות וכן יעקב ועשו מרכבה אליהם זה קדוש וזה טמא (אור יקר).

² הם כל שאר המדרגות המתלוות אלהים שהם סנפירא וקשקשוי ראשו וזנבו (אור יקר). פירוש ת"ת ודרגין דיליה ו"ק בסוד גוף ו' כולל ו"ק ולמטה ס"מ בקליפה ושאר דרגין ו"ק שבאדם בליעל. ז"ח (נ"א).

³ עמ"ש בפ"י וירא דף קיד על שעיר דיוה"כ מה עניינו דעשו דאיהו סטרא דההוא חויה עד לא אתא לעלמא הרי זו תשובה אחת, תשובה שנית שיעקב מאריה דביתא משא"כ אברהם ויצחק (אור יקר).

⁴ כא ע"ב (הערת הזוהר), ועיי"ש במ"מ.

⁵ כמו חבל שאחוז בשני דברים בימין ושמאל והוא יעקב חבל נחלתו וכן עד"א אחוז בחו"ג (בהגר"א בתז"ח כט ע"ג).

בראשית

<p>ויגדלו הנערים (בראשית כה כז) >סמרא דאברהם גרים לון לאתגדלא¹ וזכותיה סייע לון הוא הוה מהנדך לון במצות דכתיב (שם יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו וגו' לאסנאה יעקב ועשו > ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו' (שם כה כז) אמר רבי אלעזר כל חד וחד אתפרש לארחיה</p>	<p>"ויגדלו הנערים", הצד של אברהם גרם להם להתגדל וזכותו סיעה להם, הוא היה מחנך אותם במצוות, שכתוב "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו" וגו', לרבות יעקב ועשו. "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד" וגו'. אמר רבי אלעזר, כל אחד ואחד נפרד לדרכו,</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>ויצא הראשון אדמוני (שם כה) אמר רב כהנא הכבד הוא הראשון² והוא אדמוני למה הוא אדמוני על שבולע את הדם תחלה רבי אלעזר אומר למה נקרא שמו ראשון על שהוא ראשון לבלוע הדם מכל המאכל והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה (ובמאן) [ובמאן] נוקים ורב יעבוד צעיר על שהוא רב וגדול בשעורו מן הלב והוא עובד ללב אמר רבי אבא, למה באה הפרשה הזו, אלא להראות לבני העולם, שאף על גב שהשלמות היא תהיה בארץ, דרכו וטבעו של העולם לא ישתנה. רבי ייסא אמר, בא וראה, הכבד הוא הצד ציד, והוא צד בפיו, והלב הוא החושב, והוא "יושב אהלים". זהו שכתוב "ויזד יעקב נזיד", חושב מחשבות, נושא ונותן בתורה.</p>	<p>"ויצא הראשון אדמוני". אמר רב כהנא, הכבד הוא הראשון, והוא אדמוני. למה הוא אדמוני, על שבולע את הדם תחלה. רבי אלעזר אומר, למה נקרא שמו ראשון, על שהוא ראשון לבלוע הדם מכל המאכל, והוא ראשון לדם אבל לא ליצירה. ובמי נעמיד "ורב יעבוד צעיר", על שהוא רב וגדול בשעורו מן הלב, והוא עובד ללב. אמר רבי אבא, למה באה הפרשה הזו, אלא להראות לבני העולם, שאף על גב שהשלמות היא תהיה בארץ, דרכו וטבעו של העולם לא ישתנה. רבי ייסא אמר, בא וראה, הכבד הוא הצד ציד, והוא צד בפיו, והלב הוא החושב, והוא "יושב אהלים". זהו שכתוב "ויזד יעקב נזיד", חושב מחשבות, נושא ונותן בתורה.</p>
<p>ויזד יעקב נזיד (שם כט) רבי בא בשם רבי אחא אמר לעולם טבעו של עולם אינו משתנה בא וראה מה כתיב ויזד יעקב נזיד כמה דאת אמר (שמות יח יב) אשר זדו עליהם ותרגמום דחשיבו כלומר הלב חושב ומהרהר בתורה בידיעת בוראו מה כתיב (בראשית כה כט) ויבא עשו מן השדה והוא עיף הכבד שדרך טבעו לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אומר ללב, עד</p>	<p>"ויזד יעקב נזיד". רבי בא בשם רבי אחא אמר, לעולם טבעו של עולם אינו משתנה. בא וראה, מה כתיב, "ויזד יעקב נזיד", כמו שנאמר "אשר זדו עליהם", ותרגמום שחשבו, כלומר, הלב חושב ומהרהר בתורה בידיעת בוראו. מה כתוב, "ויבא עשו מן השדה והוא עיף", הכבד שדרך טבעו לצאת ולצוד ציד בפיו לבלוע ואינו מוצא, נקרא עיף, והוא אומר ללב, עד</p>

¹ ויגדלו הנערים סיטרא דאברהם כו', והוא כלל הגולגלתא חיורתא סוד החסד העליון, והתהום תתאה, שבדעתו תהומות נבקעו [משלי ג], הוא הנוקבין של עשו (כתבי הגרמ"מ ביאורי הזהר דף צה). ובהכרח מתגדל ע"י המ"ם סוד התורה ופנימיותיה, וגם עכירת המים מתגדלים בסוד ויגדלו הנערים, וסטרא דאברהם, שהוא חסדו ית"ש, ג"כ שמתגדל, ואתי חסד ופריש גזעין (כתבי הגרמ"מ משקלוב - ליקוטים - דף שסט).

² ג' שרשי כלים אלו, החיצון שבכולם נמשך חיותו מן הכבד ע"י ווריד הכבד, שבהם שולח המזון שהוא הדם אל אותו החיצון. והכלי אמצעי נמשך חיותו מן הלב ע"י עורקים הדופקים הנמשכין מן הלב, שבהם שולח (המזון) החיות הרוחני כעין רוח דק וזך, והוא בחי' דם חומרי ג'כ, אלא שחזר ונזדכך בלב, כנודע כי הכבד שולח דם הממשי אל כל אבר ואבר, והיותר מובחר שולח אל הלב, ואז הלב חוזר ומזככו (פעם ב') ונעשה בו בחי' (דם) רוחניות זך, ומשלחו אל כלי האמצעי אשר בכל אבר ואבר. ואח"כ הלב שולח (דם) רוחניות היותר זך אל המוח, ושם חוזר ומזדכך פעם ג', ואז שולחו המוח אל הכלי הפנימי של האבר דרך גידין הנמשכין מן המוח כנודע, ואותו הרוחניות הזך נקרא כח ההרגשה (ע"ח שער המוחין ה). מח לב וכבד הם מלכים על הראש בטן וגויה, מקום הכבד הוא תיכף למטה מן הפרסה המפסיק באמצע ששם היה הצמצום וסילוק האורות למעלה, ואין שם כחות עליונות לפי מה שהוא אדם אלא בסוד נפש בהמ"ה לבד (פת"ש ז"א ח).

בראשית

<p>שאתה מהרהר בדברים אלו בדברי תורה, הרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך.</p>	<p>ללב עד שאתה מהרהר בדברים אלו בדברי תורה הרהר באכילה ובשתיה לקיים גופך¹</p>
<p>זהו שכתוב "ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום הזה", כי כן דרכי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים, "כי עיף אנכי" בלא אכילה ושתיה. והלב אומר, תן לי הראשון והמובחר מכל מה שתבלע, תן לי בכורתך. זהו שכתוב "מכרה כיום את בכורתך לי". כח התאוה. עד שהלב מהרהר וחושב במאכל, הכבד בולע. שאלמלא אותו תשוקה והרהור של הלב במאכל, הכבד והאברים לא יכלו לבלוע.</p>	<p>הדא הוא דכתיב (שם ל) ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום הזה כי כן דרכי לבלוע הדם ולשגר לשאר האברים כי עיף אנכי בלא אכילה ושתיה והלב אומר תן לי הראשון והמובחר מכל מה שתבלע² תן לי בכורתך הדא הוא דכתיב (שם לא) מכרה כיום את בכורתך לי קונמיתא³ דתאיבא עד שהלב מהרהר וחושב במאכל (ו)בולע הכבד <ד>אלמלי ההוא כסופא והרהורא דלבא במאכל לא יוכלו הכבד והאברים לבלוע</p>
<p>קלט/א</p>	<p>קלט/א</p>
<p>זהר</p>	<p>זהר</p>
<p>זה לצד האמונה, וזה לצד של עבודה זרה. וכן היה במעיים של רבקה, ששם כל אחד הלך לצדו, שכאשר היא השתדלה במעשים כשרים, או שעברה סמוך למקום טוב לעשות את מצוות התורה, היה יעקב שמח ודוחק לצאת. וכשהיתה הולכת סמוך למקום של עבודה זרה, אותו הרשע הכה לצאת, ובארוהו. ולכן, כשנבראו ויצאו לעולם, כל אחד נפרד והלך ונמשך למקומו שראוי לו. ועל כן "ויגדלו הנערים ויהי עשו איש ידע ציד" וגו'.</p>	<p>דא לסטרא דמהימנותא⁴ ודא לסטרא דעבודה זרה וכן הוה במעוי דרבקה דתמן כל חד אזיל לסטריה דכד איהי אשתדלת בעובדין דכשרן או עברת סמיך לאתר טב למעבד פקודי דאורייתא הוה יעקב חדי ודחיק לנפקא וכד הוות אזלא סמיך לאתר עבודה זרה ההוא רשע בטש לנפקא ואוקמוה ובגין כך כד אתבריא ונפקו לעלמא כל חד אתפרש ואזיל ואתמשך בדוכתיה דאתחזי ליה⁵ ועל דא (בראשית כה כז) ויגדלו הנערים ויהי עשו איש יודע ציד וגו'</p>

¹ ויזד יעקב נזיד, שהם המחשבות שחושב לעולם האיך יעבוד את אלהיו. ומלת נזיד הוא לשון מחשבה, מלשון אשר זדו עליהם כתרגומו, זה לעולם חושב מחשבות ומסגף את עצמו כדי להשיג חיי העה"ב, ובין כה וכה יצה"ר נכנע, כיון שרואה אדם מחזר אחר העה"ב. וז"ש ויבא עשו, שהוא היצה"ר, מן השדה שהם תענוגי העה"ז, והוא עיף ממחשבותיו של היצה"ט (ספר הליקוטים - פרשת שמות).

² עי' תיקון"ז נט ע"א: השטן איהו סמא"ל שלטנותא דיליה בכבד דעליה אתמר (בראשית לו א) עשו הוא אדום ערקין דכבדא חיילין ומשריין דיליה וכבד נטיל כל לכלוכין וחובין דערקין הה"ד (ויקרא טז כב) ונשא השעיר עליו את כל עונותם אל ארץ גזרה עונות תם דההוא איש תם אל ארץ גזירה אתר דגזרת עירין. בהגר"א: עי' במדרש הנעלם פ' תולדות וכו' ולכן ביה"כ ועניתם כו', לית ליה רשו לאסטונוי, דהיום לאו דיליה הוא, ולית ליה חולקא בישראל.

³ פירוש כח המתאוה ומושך המאכל לאצטומכא והלב יש לו כסופא חמדה ותאוה להרהר באכילה. הרש"ב (נ"א).

⁴ עי' לעיל קא ע"א שזה מידת נפש דוד, ולפי זה מובן הכינוי סטרא אחרא.

⁵ רבקה באה לתקן לחוה, ובראותה תוקף כח הגבורות הבאים מצד יצחק, ביושבו עם באר לחי רואי, וחסר הבאר שהיה אטום כי עקרה היא, כי אז ויעתר ויחתר לו ה', עשה לו חתירה באותו באר, ואז ותהר רבקה אשתו. ובראותה תגבורת הדינין שבקרבה, אמרה א"כ למה זה אנכי, כי ראתה כי אין צד תקון בא על ידה, כי אדרבה היה מתחדש עון הקליפה, וקין היה חוזר להתגבר, ורוצה להרוג את אחיו בכטנה, דכתיב ויתרוצצו הבנים בקרבה, לשון ריצוץ מוח, ולכן אמרה אם כן למה זה אנכי, ותלך לדרוש את ה'. ואז נאמר לה כי לא תירא, כי ממעיה יפרדו איש מעל אחיו זה לקדושה וזה לקליפה, ואח"כ ולאום מלאום יאמץ, וכל צד התערובת שעירב אדה"ר בנשמות, כלם ישוכו לקדושה, ויתפרדו כל פועלי און, ואז ישאר יבש כעץ בלא קדושה כלל. ואח"כ רב יעבוד צעיר, ויתבטל כחו מן העולם, א"כ תיקון גדול הוא לה, כי אז יתוקן עון קליפתה וזוהמת הנחש, ותוכל לומר קניתי איש את ה', בזמן שיוציא יקר מזולל (ספר הליקוטים תולדות).

בראשית

<p>ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו (שם כח) הא אוקמוה [כמה] (במה) דכתיב (שם כז) איש יודע ציד (איש שדה מאי) [וכתיב התם (שם י ט) הוא היה גבור ציד] איש שדה לקפחא לון לבני נשא ולקטלא לון ואיהו אמר דעביד צלותא וצייד ליה בפומיה איש שדה בגין דחולק עדיביה לאו איהי בישובא אלא באתר חרוב במדברא בחקלא ועל דא איש שדה;</p>	<p>"ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו". הרי פרשוהו, שכתוב "איש יודע ציד איש שדה", וכתוב שם "הוא היה גיבור ציד". (מה) "איש שדה", לקפח את בני האדם ולהרוג אותם. והוא אמר שעשה תפילה, וצד אותו בפיו. "איש שדה", משום שחלק גורלו אינו בישוב אלא במקום חרב, במדבר, בשדה, ועל זה "איש שדה".</p>
<p>ואי תימא היך לא ידע יצחק כל עובדיו בישינ דעשו והא שכינתא הוה עמיה דאי לא שריא עמיה שכינתא היך יכיל לברכא ליה ליעקב בשעתא דברכיה אלא ודאי שכינתא הוה דיירא עמיה בביתא ודיירא עמיה תדיר אבל לא אודעא ליה בגין דיתברך יעקב בלא <דעתיה> (בדעתא) אלא בדעתיה דקב"ה והכי אצטריך ובההיא שעתא דעאל יעקב קמי אבוהי עאלת עמיה שכינתא וכדין חמא בדעתוי יצחק דאתחזי לברכא ויתברך מדעתא דשכינתא</p>	<p>ואם תאמר, איך יצחק לא ידע את כל מעשיו הרעים של עשו, והרי השכינה היתה עמו, שאם לא שרתה עמו שכינה, איך יכל לברך את יעקב בשעה שברך אותו. אלא ודאי ששכינה היתה דרה עמו בבית ודרה עמו תמיד, אבל לא הודיעה לו, כדי שיתברך יעקב בלי דעתו, אלא בדעתו של הקדוש ברוך הוא, וכך צריך, ובשעה ההיא שנכנס יעקב לפני אביו, נכנסה עמו שכינה, ואז ראה יצחק בדעתו שראוי לברכה ויתברך מדעת השכינה.</p>
<p>תא חזי <נ"א זמנא חדא הוה יתיב רבי שמעון ושאר חברייה עאל קמיה רבי אלעזר בריה אמרו ליה לרבי שמעון מלתא רבתא בעינן למבעי קמך בעניינא דיעקב ועשו איך לא בעא יעקב למיהב לעשו תבשיל דטלופחין עד דזבין ליה בכירותא דיליה ועוד דאמר עשו ליצחק אבוהי ויעקבני זה פעמים (בראשית כז לו) אמר לון בהדין שעתא אתון חייבים לקבלא מלקות דהאמנתון לפתגמי דעשו ושקרתון לפתגמי דיעקב דהא קרא אסחד עליה (בראשית כה כז) ויעקב איש תם ותו כתיב (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב אלא כך הוא ענייניה דיעקב עם עשו בגין דעשו הוה סני לבכירותא בקדמיתא והוה בעי מניה דיעקב דלסבה ליה אפילו בלא כסף הדא הוא דכתיב (בראשית כה לז) ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה".</p>	<p>בא וראה (פעם אחת רבי שמעון היה יושב ושאר החברים. ונכנס לפניו רבי אלעזר בנו. אמרו לרבי שמעון, דבר גדול רצינו לבקש לפניך בענינים של יעקב ועשו. איך לא רצה יעקב לתת לעשו תבשיל עדשים עד שמכר לו את בכורתו. ועוד, שעשו אמר ליצחק אביו, "ויעקבני זה פעמיים". אמר להם, בשעה הזאת אתם חייבים לקבל מלקות, שהאמנתם לדברי עשו ושקרתם לדברי יעקב, שהרי הכתוב מעיד עליו "ויעקב איש תם", ועוד כתוב "תתן אמת ליעקב". אלא כך הוא ענינו של יעקב עם עשו, משום שעשו היה שונא את הבכורה בראשונה, והיה מבקש מיעקב שיקח אותה ממנו אפילו בלי כסף. זהו שכתוב "ויאכל וישת ויקם וילך ויבז עשו את הבכרה".</p>
<p>ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף (שם כט) אמר רבי אלעזר ויזד יעקב הא אוקמוה דהא בגין אבלותא דאברהם הוה אבל ויזד יצחק</p>	<p>"ויזד יעקב נזיד ויבא עשו מן השדה והוא עיף". אמר רבי אלעזר, "ויזד יעקב", הנה פרשוהו, שהרי בשביל האבל של</p>

¹ והיה איש יודע ציד איש שדה, רמז ליחס שלו מקודם, כי קין היה עובד אדמה איש שדה, ממקום שנמצאים שם השדים והמוזיקים, אבל יעקב יחסו איש תם יושב אהלים, בסוד (שמות ט' כ"ח) הבריה התיכון המכריע ומבריה בין מים למים וכו' (ספר הליקוטין תולדות). אם היה מצורע מוחלט אוי לו, כי בדרך יושב מחוץ למחנה מושבו, בד"ד עולה עשרה, ר"ל חוץ ל' ספירות, למקום החיצונים. וטמא טמא יקרא, שנמשך ביד מחבלים בשדה, ונקרא איש שדה, על שם שדים מחלק איש יודע ציד איש שדה, כי משם חלקו של עשו, רחמנא לשזבן (שם תזריע יג). ברייתא הוא לשון חוץ, והוא גלות, חוץ לארץ, ביד האיש שדה, ויבא עשו מן השדה (בראשית כה כט), תרגם יונתן מן ברא, וכן ההוא ממנא דיליה ס"א, אחיזתו לבר מגופא, כמ"ש באד"ר (קמג ע"א) עש"ב (בהגר"א בתיקו"ז נג ע"ד).

בראשית

נזיד מבעי ליה אלא ויזד יעקב נזיד דאיהו הוה ידע עקרא	אברהם זה היה, אבל ויזד יצחק נזיד היה צריך לכתוב, אלא "ויזד יעקב נזיד", שהוא היה יודע את השורש
מדרש הנעלם	
דאמר רבי יוסי כן דרך העבדים שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל אמר רבי יוסי כתיב לאחר כן (בראשית כה לד) ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים מהו עדשים סגלגלין כגלגלתא וגלגלא סביב בעלמא כלומר דלא אתנשי מארחה כך הוא בר נש בההוא זמנא אף על גב דכל ההוא טיבו ויקר ושלמותא ליהוי ארחה דעלמא למיכל ולמשתי לא יתנשי	שאמר רבי יוסי, כן דרך העבדים, שאינם אוכלים עד שהאדון אוכל. אמר רבי יוסי, כתוב לאחר כן, "ויעקב נתן לעשו לחם ונזיד עדשים", מה זה עדשים, מגולגלים כגולגולת, והגלגל סובב בעולם, כלומר שלא נשכח מדרכו. כך הוא בן אדם, באותו זמן, אף על גב שכל אותו חסד וכבוד ושלמות יהיו, דרכו של העולם לאכול ולשתות לא ישתכח.
מתניתין תנן ארבע רוחות העולם מנשבין ועתיד קודשא בריך הוא להתעורר רוח אחד לקיים הגוף שיהא כלול מד' רוחות הדא הוא דכתיב (יחזקאל לו ט) מארבע רוחות באי הרוח בארבע לא כתיב אלא מארבע רוחות העולם שיהא כלול מארבעתם ותאנא אותו הרוח הוא רוח המוליד הוא הרוח האוכל ושוטה ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד ואין בין עולם הזה לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה.	משנה: שנינו, ארבע רוחות העולם מנשבין, ועתיד הקדוש ברוך הוא לעורר רוח אחד לקיים הגוף שיהיה כלול מארבע רוחות. זהו שכתוב "מארבע רוחות באי הרוח". בארבע לא כתוב אלא מארבע רוחות העולם, שיהא כלול מארבעתם. ולמדנו, אותו הרוח הוא רוח המוליד, הוא הרוח האוכל ושוטה, ואין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שעבוד מלכות בלבד, ואין בין עולם הזה לתחיית המתים אלא נקיות והשגת ידיעה.
רב נחמן אמר ואריכות ימים ¹ אמר רב יוסף וכי ימות המשיח ותחיית המתים לאו חד הוא אמר ליה לא דתנן בית המקדש קודם לקבוץ גליות קבוץ גליות קודם לתחיית המתים ותחיית המתים הוא אחרון שבכלם מנא לן דכתיב ² (תהלים קמו ב) בונה ירושלם יהו"ה נדחי ישראל יכנס הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם זו היא תחיית המתים שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם בונה ירושלם תחלה ואחריו נדחי ישראל יכנס והרופא לשבורי לב אחרון על הכל	רב נחמן אמר, ואריכות ימים. אמר רב יוסף, וכי ימות המשיח ותחיית המתים אינם אחד. אמר לו, לא, ששנינו, בית המקדש קודם לקבוץ גליות, קבוץ גליות קודם לתחיית המתים, ותחיית המתים האחרון שבכולם. מנין לנו, שכתוב "בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס". "הרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם", זו היא תחיית המתים שהיא הרפואה לשבורי לב על מתייהם. "בונה ירושלים" תחלה, ואחריו "נדחי ישראל יכנס", "והרופא לשבורי לב" אחרון על הכל.
תנן ארבעים שנה קודם הקבוץ גליות לתחיית המתים ³ כדאמרינן (בראשית כה כ) ויהי יצחק בן ארבעים שנה האי ארבעים שנה מאי עבידתיהו אמר רב כהנא אמר רבי ברוקא מקבוץ גליות עד	שנינו, ארבעים שנה קודם קבוץ גליות לתחיית המתים, כמו שאמרנו "ויהי יצחק בן ארבעים שנה". ארבעים השנה הללו מה מעשייהם. אמר רב כהנא אמר רבי ברוקא, מקבוץ גליות עד תחיית המתים כמה

¹ עי' לעיל קטז ע"ד ולא יטעמון עוד כו' וכן שם קיד ע"ש (לש"ו).

² קלד ע"א (הערת הזוהר).

³ עי' ספר הדע"ה ח"ב דרוש ד' ענף טז סימן ה' [סט ע"ג] (לש"ו) טעם היותו מ' שנה הוא מאחר שיש ב' בנים וב' בנות העומדים במדרגת קל' נוגה, וכל א' מהם נתקן ב' שנים. וקבוץ גליות זה הוא גופא ביאת משיח (כללים ח"ב קלט ע"א). החומר של העולם יתחלף רק לאחר תחיית המתים (דע"ה ח"ב נז ע"ד).

בראשית

<p>צרות, כמה מלחמות יתעוררו על ישראל, ואשרי הנמלט מהם, שכתוב</p>	<p>תחיית המתים כמה צרות כמה מלחמות יתעוררו על ישראל ואשרי הנמלט מהם דכתיב</p>
קלט/ב	קלט/ב
זהר	זהר
<p>שלו באותו צד שנדבק בו, לכן עשה תבשילים אדומים עדשים תבשיל אדום, שהתבשיל הזה שובר את הכח והחוזק של הדם האדום כדי לשבור את חזקו וכחו, ולכן עשה לו בחכמה כמו אותו הצבע האדום. ועל התבשיל הוא נמכר לו לעבד ומכר בכורתו ליעקב, ובשעה ההיא ידע יעקב, שבשביל שעיר אחד שיקריבו ישראל לדרגה שלו, יתהפך לעבד לבניו ולא יקטרג להם. ובכל הלך יעקב עם עשו בחכמה, משום אותה הדרגה של עשו החכם, ולא יכל לשלוט, ונכנע ולא נטמא (בו) ביתו, והוא יגן עליו.</p>	<p>דיליה בההוא סטרא דאתרבק ביה ובגין כך עבד תבשילין סומקין עדשים תבשיל סומקא [דתבשילא] (ותבשילא) דא [מ]תבר חילא ותוקפא דדמא סומקא בגין לתברא תוקפיה וחיליה! ובגין כך עבד ליה בחכמתא כההוא גוונא סומקא ועל ההוא תבשילא אודבן ליה לעבדא זובין בכירותיה ליעקב ובההיא שעתא ידע יעקב דבגין שעיר חד דיקרבון ישראל לגבי דרגא דיליה יתהפך לעבדא לבניו ולא יקטרג לון ובכלא אזל יעקב לגביה דעשו בחכמה בגין ההוא דרגא חכים דעשו ולא יכיל לשלטא ואתכפיא ולא אסתאב (ביה)¹¹ ביתיה ואיהו יגין עליה</p>
<p>"ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום הזה". למה כתוב פעמיים האדום, אלא משום שכל מה שיש בו, אדום, כמו שנאמר "ויצא הראשון אדמוני". ותבשילו אדום, שכתוב "מן האדום האדום הזה". וארצו אדומה, שכתוב "ארצה שעיר שדה אדום". ואנשיו אדומים, שכתוב "הוא עשו אבי אדום". ומי שעתיד להיפרע ממנו אדום, שכתוב "דודי צח ואדום". ולבושו אדום, שכתוב "מדוע אדום ללבושך", וכתוב "מי זה בא מאדום".</p>	<p>>חסר² ומצאנו בס"א וז"ל ויאמר עשו אל יעקב הלעיטני נא מן האדום האדום הזה (בראשית כה ל) אמאי כתיב תרי זמני האדום אלא בגין דכל מה דאית ביה אדום כמה דאת אמר (שם כה) ויצא הראשון אדמוני ותבשילו אדום דכתיב (שם ל) מן האדום האדום הזה וארעא דיליה אדומה דכתיב (שם לב ד) ארצה שעיר שדה אדום וגוברין דיליה אדומין דכתיב (שם לו מג) הוא עשו אבי אדום ומאן דומין לאתפרעא מניה אדום דכתיב (שיר ה י) דודי צח ואדום ולבושיה אדום דכתיב (ישעיה סג ב) מדוע אדום ללבושך וכתוב (שם א) מי זה בא מאדום<</p>
<p>אמר רבי יהודה, וכן בלבן נראה כך, משום שהרי הוא היה מכשף, ככתוב "נחשתי ויברכני יהוה בגללך". ואף על גב</p>	<p>א"ר יהודה וכן בלבן אתחזי הכי בגין דהא איהו חרשא הוה כמה דכתיב (בראשית ל כז) נחשתי ויברכני יהוה בגללך ואף על גב דיעקב</p>

¹ הענין הוא כי לפי מה שהיה עולה על הדעת כי בהשפעת החיצונים חלקם יגברו ויהיה להם אחיזה בקדושה וגבורה ומפני זה נסה יעקב בסוד התבשיל הזה שהוא אדום, תבשיל ודאי של עשו. כמו ששני שחקים שוחקים מן לצדיקים, שהם יסוד ומלכות, ומבשלים הזרע העליון. כן יש בחינה שבה מתבשל תבשיל לחיצונים, כי שמרי הקדרה נתונים להם האדום והשחור שסרה נחשתה. ובהיות השמרים האלו האדומים, ניתן לחיצונים, אדרבה הם פורשים מן הקדושה. ולזה נמצא בתבשיל הזה ב' מדות הפכיות, הא' אדום, והב' מתבר חילא ותוקפא דדמא מטעם זה, כי בהנתן להם חלק זה, הם נבדלים בחלקם, ואין להם אחיזה בתבשיל הקדוש. וזהו סוד ע' פרי החג שהיו ישראל מקריבים נותנים לע' שרים חלקם מהתבשיל העליון, וזהו מכניעים כחם, שלא ישלטו על ישראל ונבדלים מהקדושה. וע"ד זה נסה יעקב בערמה שהיה תבשיל אדום, ובראות עשו ושרו תבשיל מדתו, חשב להתגבר חילו ולהתחזק, ולפיכך אמר הלעיטני נא מן האדום כמדתו, ולא ידע כי אדרבה מכניע כח השר. והיינו ממש סוד שעיר עזאזל, שחשב סמאל היות לו לכבוד, ואדרבה מכניע כחו, ומתהפך לעבד. וזהו סוד ונשא השעיר עליו את כל עונותם וכו', וז"ש בההיא שעתא ידע יעקב סוד זה, כי אדרבה במקום שנראה שהיא תגבורת לו, הוא הכנעה אליו וביטול כחו, מהטעם שפי', והיינו ענין התוספתא, כי אם היות כל ענייניו אדומים מפלתו הוא בסוד האדום כדמסיק (אור יקר).

² עי' אור יקר ש"ה סי' ג שזה תוספתא. נדפס בצידו כאן חסר וכתב אמר"ר הגאון ז"ל ותמצא בז"ח כג ע"ב (הגהות הגר"א).

בראשית

<p>אקרי גבר שלים <בגין כך הוה שלים> עם מאן דאצטריך ליה למיהך עמיה ברחמי הוה אזיל ועם מאן דאצטריך למיהך עמיה בדינא קשיא ובעקימו הוה אזיל בגין דתרי חולקי הוו ביה ועליה כתיב (תהלים יח כז) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל עם חסיד בסטרא דחס"ד ועם עקש בסטרא דדינא קשיא כלא כדקא יאות</p>	<p>שיעקב נקרא איש שלם, לכן היה שלם, עם מי שהצטרך לו ללכת עמו ברחמים היה הולך, ועם מי שהצטרך לו ללכת עמו בדין קשה ובעקמימות היה הולך, משום ששני חלקים היו בו, ועליו כתוב "עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפתל". עם חסיד בצד החסד, ועם העקש בצד של הדין הקשה, הכל כראוי.</p>
<p>ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו' (בראשית כו א) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים יא ה) יהוה צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו² כמה עובדוי דקב"ה מתתקנן³ וכל מה דאיהו עביד כלא על דינא וקשומט⁴ כמה דכתיב (דברים לב ד) הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא תא חזי לא דן קב"ה לאדם קדמאה עד דפקיד ליה לתועלתיה דלא יסטי לביה ורעותיה⁵ לארח אהרא בגין דלא יסתאב ואיהו לא אסתמר ועבר על פקודא דמאריה⁶ ולבתר כן דן ליה דינא</p>	<p>"ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון" וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, "ה' צדיק יבחן ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו". כמה מעשי הקדוש ברוך הוא מתוקנים, וכל מה שהוא עושה, הכל על הדין והאמת, ככתוב "הצור תמים פעלו כי כל דרכיו משפט אל אמונה ואין עול צדיק וישר הוא". בא וראה, לא דן הקדוש ברוך הוא את אדם הראשון עד שצוה אותו לתועלתו שלא יסטה לבו ורצונו לדרך אחרת כדי שלא יטמא. והוא לא נשמר, ועבר על מצות אדונו, ואחר כן דן אותו בדיון.</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>(דניאל יב א) ובעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר</p>	<p>"בעת ההיא ימלט עמך כל הנמצא כתוב בספר".</p>
<p>רבי יהודה אמר מהכא (שם י) יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים רבי יצחק אמר מהכא (זכריה יג ט) וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב ובאותם הימים יהיו ימים אשר יאמרו אין לי בהם חפץ ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים שנה רב הונא אמר תא חזי (יהושע ה ו) כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול יהוה כהאי [גוונא] (גופא) הכא אמר רב יוסף כל אלין חד מלה אמרו ולסוף ארבעים שנה שהצרות יעברו</p>	<p>רבי יהודה אמר מכאן, "יתבררו ויתלבנו ויצרפו רבים". רבי יצחק אמר מכאן, "וצרפתים כצורף את הכסף ובחנתים כבחון את הזהב". ובאותם הימים יהיו ימים אשר יאמרו אין לי בהם חפץ. ומשעה שיעברו הצרות עד תחיית המתים ארבעים שנה. רב הונא אמר, בא וראה, "כי ארבעים שנה הלכו בני ישראל במדבר וגו' אשר לא שמעו בקול ה'", כדוגמא זו (הגוף) כאן. אמר רב יוסף, כל אלו אמרו דבר אחד. ולסוף ארבעים שנה, שהצרות יעברו והרשעים יכלו, יחיו המתים שוכני עפר.</p>

¹ הת"ת קו האמצעי כולל חו"ג ויעקב מרכבה אליו (אור יקר). קמו ע"א (הערת הזוהר).

² ר"ת נחש (הערת הזוהר).

³ כוונת הקדמה זו להודיע שכל אשר יעשה ה', שהוא ה"א, הכל מיוסד על מדת הרחמים, אעפ"י שתהיה הוראה לדין וגבורה, וכגון יסורי הצדיקים שיפרש אחר כך בפסוק שפתח, ה' צדיק יבחן, ולכן הקדים ואמר דעובדוי דקב"ה מתתקנן, שכל מדותיו רחמים חו"ג מיוחדים, מה שאין כן כשהעולם מתנהג בדרכי רחל לבדה שהיא צדק ודין מפיח, וז"ש "וכל מה דאיהו עביד" וכו', ירצה להיות שמדותיו מתוקנות, לכן כל מה שהוא דוקא עושה הוא דין ואמת, כלומר לקיים העולם ולטובת הבריות ולא לעונש בתוקף וגבורות בצדק שיש בה דינים חזקים לאוקיד עלמא בשלהובי. אבל הזעיר גבורותיו (ממותקות) [מתוקנות] וזהו הצור תמים פעלו, צור סודו זעיר וכו', וזהו כל דרכיו משפט, אין בכל מדותיו דין גמור אלא משפ"ט שהוא המעמיד ארץ (רמ"ז).

⁴ דינא מצד המלכות, וקשוט מצד הת"ת והיינו דין האמת, והיינו תמים פעלו מצד המלכות כי כל דרכיו משפט מצד הת"ת (אור יקר).

⁵ כדקא חזי ליה לפי עונו (אור יקר).

⁶ עי' לעיל נב ע"א ומש"כ שם בשם הדע"ה.

בראשית

<p>והרשעים יכלו יחיו המתים שוכני עפר מאי טעמא משום דכתיב (נחום א ט) לא תקום פעמים צרה ודי להם במה שעברו ומזמן תחיית המתים יתיישב עלמא בישובו הדא הוא דכתיב (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד</p>	<p>למה, משום שכתוב "לא תקום פעמים צרה", ודי להם במה שעברו. ומזמן תחיית המתים יתיישב העולם בישובו. זהו שכתוב "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".</p>
<p>רבי אלעזר בן ערך הוה יתיב והוה קא מצטער בנפשו טפי עאל לקמיה רבי יהושע אמר ליה חיוז >נהירו דבוצינא דעלמא למה חשוכן אמר ליה חיוז < ודהילו סגי עאל בי דהא אנא חמי מה דאתערו חברנא מארי מתניא דשראת עליהו רוח קדישין וההוא דאתערו דבשיתאי יהא פורקנא שפיר אבל אנא חמי אורכא יתירא על אינון דיירי עפרא דבאלף שתיאי לזמן (שמות י א) ארבע מאות ותמניא [שנין] (שתיין) מניה יהו קיימין כל דיירי עפרא בקימיהון ובגניי כך אתערו חברנא על פסוקא דקרא לון בני ח"ת ח"ת דיתערון לח"ת שנה והיינו דכתיב (ויקרא כה יג) בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו כשישתלם הז"את שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ותמניא תשובו איש אל אחוזתו (ו)אל נשמתו שהיא אחוזתו ונחלתו</p>	<p>רבי אלעזר בן ערך היה יושב, והיה מצטער בנפשו מאד. נכנס לפניו רבי יהושע. אמר לו, מראה האור של נר העולם למה חשוכים. אמר לו, מראה ופחד רב נכנס בי, שהרי אני רואה מה שהתעוררו חברינו בעלי הברייתא, ששורה עליהם רוח של קדושים, וההוא שהעירו שבששי יהיה גאולה, יפה. אבל אני רואה אריכות יתר על אותם שוכני עפר, שבאלף הששי לזמן ארבע מאות ושמונה שנים ממנו, יהיו עומדים כל שוכני עפר בקיומם. ולכן העירו חברינו על הפסוק שקרא להם בני חת, ח"ת, שיתעוררו לח"ת שנה, והיינו שכתוב "בשנת היובל הזאת תשובו איש אל אחוזתו". כשישתלם הזא"ת, שהוא חמשת אלפים וארבע מאות ושמונה, "תשובו איש אל אחוזתו", אל נשמתו, שהיא אחוזתו ונחלתו.</p>
<p>(עוד) אמר רבי יהושע לא תקשי לך האי דהא תנינן שלש כתות הן של צדיקים גמורים ושל רשעים גמורים ושל בינונים</p>	<p>(עוד) אמר רבי יהושע, שזה לא יהיה לך קשה, שהרי שנינו, שלש כתות הן, של צדיקים גמורים, ושל רשעים גמורים, ושל בינונים.</p>
<p>קמ/א</p>	
<p>זהר</p>	
<p>ועם כל דא לא דן ליה¹ בדקא חזי ליה ואוריך עמיה רוגזיה ואתקיים יומא חד² דאיהו אלף שנין בר אינון שבעים שנים³ דמסר ליה לדוד מלכא דלא הוה ליה מגרמיה כלום</p>	<p>ועם כל זה לא דן אותו כראוי לו, והאריך עמו את רוגזו והתקיים יום אחד שהוא אלף שנים, פרט לאותם שבעים שנים שמסר לדוד המלך, שלא היה לו מעצמו כלום.</p>
<p>כגוונא דא לא דן ליה לבר נש כעובדוי בישין דאיהו עביד תדיר דאי הכי לא יכיל עלמא לאתקימא אלא קודשא בריך הוא אריך רוגזיה</p>	<p>כדוגמא זו, אינו דן את האדם כמעשיו הרעים שהוא עושה תמיד, שאם כך לא יכול העולם להתקיים, אלא הקדוש ברוך הוא מאריך רוגזו עם צדיקים, ועם רשעים יותר מהצדיקים. עם הרשעים כדי שישבו בתשובה שלימה, שיתקיימו בעולם הזה</p>

¹ כי יום שנברא בו אדם הראשון ראש השנה היה ומן הדין היה שיעמיד העולם כולו לפניו לדין על כל ענייניו מה שיהיה משפט כל יצורי עולם, והקב"ה כדי לזכותו עכב דינו עד שצויה אותה המצוה כדי שישמור אותה ויעמידהו לדין ויזכהו על היותו רובא זכיות והוא לא כן עשה ונמצא בעת הדין רובא עונות, והמצוה היה "שלא יסטי לביה וכו'", שלא ימשך אחר הערלה כדי שלא יחרב עמה (אור יקר).

² עם היות שהקב"ה גזר כי ביום וכו' ואפשר בבקר או בחצות ועכ"ז נתקיים כל היום כי פי' הקב"ה דבריו ברחמים כל מה שאפשר ובזולת זה פירשו יומו של הקב"ה אלף שנה (אור יקר).

³ ע"י לעיל צא ע"ב ולקמן קסח ע"א וע"ב.

בראשית

<p>עם צדיקיא ועם רשיעיא¹ >יתיר מצדיקיא< עם רשיעיא בגין דיתובון בתיובתא שלימתא דיתקיימון בהאי עלמא ובעלמא דאתי כמה דכתיב (יחזקאל לג יא) חי אני נאם יהוה וגו' אם אחפוץ וגו' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה וחיה בעלמא דין וחיה בעלמא דאתי ועל דא אוריך רוגזיה לון תדיר או בגין דיפוק² מנהון גזעא טבא בעלמא כמה דאפיק אברהם מתרח דאיהו גזעא טבא ושרשא וחולקא טבא לעלמא</p> <p>אבל קודשא בריך הוא מדקדק עם צדיקיא תדיר בכל עובדין³ דאינון עבדין בגין דידע דלא יסמון לימינא ולשמאלא ובגין כך אבחיין לון לאו בניניה דהא איהו ידע יצרא ותוקפא דמהימנותא דלהון אלא בגין לארמא רישיהון >בגנייהו< (בינייהו)</p>	<p>ובעולם הבא, ככתוב "חי אני נאם ה' וגו' אם אחפץ וגו' כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה". וחיה בעולם הזה וחיה בעולם הבא. ועל כן מאריך להם את רוגזו תמיד, או כדי שיצא מהם גזע טוב בעולם כמו שהוציא את אברהם מתרח, שהוא גזע טוב ושורש וחלק טוב לעולם.</p> <p>אבל הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים תמיד בכל המעשים שהם עושים, משום שהוא יודע שלא יסטו ימינה ושמאלה, ולכן בוחן אותם לא בשבילו, שהרי הוא יודע את היצר וכח האמונה שלהם, אלא כדי להרים ראשם בשבילם.</p>
<p>כגוונא דא עבד ליה לאברהם דכתיב (בראשית כב א) והאלהים נסה את אברהם מאי נסה הרמת נס כמה דאת אמר (ישעיה סב י) הרימו נס (ירמיה ד ו) שאו נס ארים דגלא דיליה</p>	<p>כדוגמא זו עשה לו לאברהם, שכתוב "והאלהים נסה את אברהם". מה זה "נסה", הרמת נס, כמו שנאמר "הרימו נס", "שאו נס", הרים דגלו בכל העולם. ואף על גב שזה נתבאר, בשביל זה הקדוש ברוך הוא</p>

¹ היינו צדיקים שגלוי לפניו שאם יכם על עונם ירפו ידיהם מעבודתם והשתא ניחא אמרו לקמיה אבל קב"ה מדקדק וכו' (אור יקר). לא נאמר אך אף אלא אפים שנים וכמש"ל לצדיקים ולרשעים (מבוא שערים ש"ג ח"ב פ"א).

² תימה ויצא הצדיק ההוא ע"י אחר צדיק כמוהו ואפשר לפרשו על א' מב' פנים או שהיה נמשך מסוד שלשלת הקדושה מאבות לבנים כענין חזקיהו מאחז ומנשה מחזקיהו שהוא שלשלת המלכות ואותם הנשמות משתלשלות על ידי ואי אפשר ע"י זולתם או מפני שגלוי לפניו עיקר טוהר מחשבת הרשע הזה בעת ההולדה ההיא מפני התנוצצות נשמתו בו בשעה ההיא עד שזוכה לשיתוף הנשמה הטהורה ההיא וזה זכות יספיקהו להחיותו בזה וע"י הבא ההוא (אור יקר).

³ ע"י תיקו"ז (לו ע"א): ואיהו דאוקמוהו אין בין מים העליונים למים התחתונים אלא כמלא נימא והאי נימא עליה אתמר אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא ובה קודשא בריך הוא מדקדק עם צדיקיא אפילו כחוט השערה והאי חוט איהו חוט דסחיר לאות ברית מילה וברית איהו נימא ווי לון מאן דאפריש אות ברית בין מים למים ומנע זרעא מניה דאחור עלמא לתהו ובהו ורזא דמלה (ישעיה מה יח) לא תהו בראה לשבת יצרה ודאי מים עליונים אורייתא דבכתב מים תחתונים אורייתא דבעל פה נימא דאיהו בין תרוייהו דא יסוד דאיהו רזא דאורייתא ואיהו יסודא ועקרא דתרוייהו.

[תרגום: והוא שבארוהו (חגיגה טו ע"א) אין בין מים העליונים למים התחתונים אלא כמלא נימא, ועל הנימא הזאת נאמר (ברכות מח ע"ב) אין מלכות נוגעת בחברתה אפילו כמלא נימא, ובה הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה (ב"ק נ ע"א). והחוט הזה הוא חוט שסובב את אות ברית המילה, והברית היא נימא, או לנו למי שמפריד אות ברית בין מים למים ומונע ממנו זרע, שמחזיר את העולם לתהו ובהו. וסוד הדבר "לא תהו בראה לשבת יצרה", ודאי מים עליונים תורה שבכתב, מים תחתונים תורה שבעל פה, נימא שהיא בין שניהם, זה יסוד שהיא סוד התורה, והוא יסוד ועיקר של שתיהן.]. בהגר"א: כמלא נימא - יסוד כמו שמפרש והולך, וידוע שמלכות כליל כל יסוד בגוה בזיווגא, א"כ לא נשאר בינתיים רק כל שהוא, וזהו כמלא נימא, והוא חוט דסחיר לברית כמו שמפרש והולך, ור"ל השערות בגובה ע"ג ברית כידוע,

וז"ש כתרי כסי כו' (חגיגה טו ע"א).

בראשית

<p>בכל עלמא ואף על גב דהא אתמר¹ בנין [רא] (ד)קודשא בריך הוא [אמר רבי יוסי] ארים דגלא דאברהם בעיניהון דכלא הדא הוא דכתיב נסה את אברהם אוף הכי קב"ה בנין לארמא דגלא דצדיקיא איהו בחין לון לארמא רישייהו בכל עלמא</p>	<p>הרים את דגלו של אברהם בעיני כולם. זהו שכתוב "נסה את אברהם". כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא, כדי להרים את דגל הצדיקים, הוא בוחן אותם להרים את ראשם בכל העולם.</p>
<p>צדיק יבחן (תהלים יא ה) מאי טעמא אמר רבי שמעון² בנין דקודשא בריך הוא כד אתרעי בהו בצדיקיא מה כתיב (ישעיה נג י) ויהו"ה חפץ דכאו החלי ואוקמוה אבל בנין דרעותא דקודשא בריך הוא לא אתרעי אלא כנשמתא אבל בגופא לא דהא נשמתא איהי דמיא לנשמתא³ <דלעילא> וגופא לאו איהו חזי לאתאחדא לעילא ואף על גב דדיוקנא דגופא ברזא עלאה⁴</p>	<p>"צדיק יבחן". ולמה, אמר רבי שמעון, משום שהקדוש ברוך הוא, כשרוצה בצדיקים, מה כתוב, "וה' חפץ דכאו החלי", ובארוהו. אבל משום שרצונו של הקדוש ברוך הוא לא מתרצה אלא בנשמה, אבל בגוף לא, שהרי הנשמה דומה לנשמה של מעלה, והגוף אינו ראוי להאחז למעלה, ואף על גב שדמות הגוף היא בסוד עליון.</p>
<p>מדרש הנעלם</p>	
<p>צדיקים גמורים יקומו בקימה <של מתי> (שלמתי) ארץ ישראל מהיום כמה שנים שהם קודמים בתחלה בשנת הארבעים של קבוץ גליות והאחרונים כלם לזמן ארבע מאות ושמונה שנה לאלף הששי כדקאמרן מאן יזכה להאי ארכא מאן יתקיים בקיום דתיה בין האי זמנא ועל דא אצטעירנא בנפשאי אמר [ליה רבי] [לון] הא תנינן (בראשית א ג) יהי או"ר יהי ר"ז חזר ואמר בתשובה יתקדם כלא אמר רבי יהושע אי לאו דאמרת הכי <אחסימנא פומין> (סימנא שמין) למצפי פורקנא כל יומא דכתיב (ישעיה לג ו) חסן ישועות מהו ישועות אלו המצפים ישועות בכל יום</p>	<p>צדיקים גמורים יקומו בקימה של מתי ארץ ישראל, מהיום כמה שנים, שהם קודמים בתחלה בשנת הארבעים של קבוץ גליות. והאחרונים כולם לזמן ארבע מאות ושמונה שנה לאלף הששי, כמו שאמרנו. מי יזכה לאורך הזה, מי יתקיים בקיום דתו בין הזמן הזה, ועל כן אני מצטער בנפשי. אמר לו, רבי הנה שנינו, "יהי אור", יהי ר"ז. חזר ואמר, בתשובה יתקדם הכל. אמר רבי יהושע, אם לא שאמרת כך, חסמנו את הפיות לצפות לגאולה כל יום, שכתוב "חוסן ישועות". מהו "ישועות", אלו המצפים ישועות בכל יום.</p>
<p>מאי הוא דעתוי דרבי אלעזר היינו דכתיב (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו משמע דכתיב מישני אלו הם הצדיקים הנקדמים בחייהם קודם זה וכמה שנים הם נקדמים רבי</p>	<p>מהי דעתו של רבי אלעזר, היינו מה שכתוב "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו". ממשמע שכתוב "מישני", אלו הם הצדיקים הקודמים בחייהם קודם זה. וכמה שנים הם קודמים. רבי יהודה אומר,</p>

¹ ונמצא שלפי זה הנסיון הוא להורות לבני העולם מעלתו וע"ז אמר צדיק יבחן אומר ר"ש דרך אחרת שהוא להמאיך הגוף להשליט הנפש כדמפרש ואזיל ונמצא לפי זה בצדיקים ג' בחי' הא' שהקב"ה מאריך להם מפני שאינם יכולים לסבול יסורים. והב' שהם מדוכאים ביסורים להגביר נשמתם על גופם יותר, הג', להרים נסם לעין כל (אור יקר).

² פי' ת"ק מפרש צדיק יבחן שמנסה אותם כאברהם בעקידה להרים ראשם ור"ש מפרש צדיק יבחן כייסורין להחליש גופם ולחזק נשמתם (מ"מ).

³ פי' הנשמה של האדם דומה לאור פנימי שבתוך הכלים של כל פרצוף ופרצוף ואותו האור הוא נשמת הפרצוף. ואע"ג דדיוקנא דגופא ברזא עילאה פי' אע"פ שגם הגוף של אדם רומז לכלים של הפרצוף, שהם נקראים גוף הפרצוף אפ"ה אינו כמו הנשמה (מ"מ).

⁴ ואע"ג דגופא ברזא עילאה בסוד האידרא כל האברים רומזים באצילות עכ"ז מצד פחיתות החומר והרכבתו הוא אינו אחוז ברוחניות ועכ"ז הנפש דבקה בעצמות אחר הפטירה והשתא קיימין בהיותו בחיים שיש אחיזה לחיצונים בבשר והיא הגורמת החטא (אור יקר).

בראשית

<p>יהודה אומר מאתים ועשר¹ שנים רבי יצחק אומר רד"י שנה² דכתיב (במדבר כד יט) ויר"ד מיעקב וגו' יר"ד שנה נקדמים הצדיקים לשאר כל אדם. רב נחמן אמר, לפי השיעור שנבלה בעפר. אמר לו רבי יוסי, אם כן, הרבה תחיות יש, אלא כל התחיות יהיו באותו הזמן, וזה שנאמר בחזון "ואמת הדבר וצבא גדול".</p>	<p>"ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם". רבי אבהו פתח ואמר, "עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו". ששינו, ארבע תקופות וארבעה זמנים משונים זו מזו יעברו הצדיקים לעתיד לבא. האחד, אותו זמן ישגא החכמה בעולם וישיגו השגה מה שלא השיגו בזה העולם, ששינו, אמר רבי פנחס, השגת הצדיקים לעתיד לבא יותר ממלאכי השרת, שכתוב "כמים לים מכסים", השני תתעסקו (חסר).</p>
<p>ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון אשר היה בימי אברהם (בראשית כו א) רבי אבהו פתח ואמר (שיר א יב) עד שהמלך במסיבו נרדי נתן ריחו דתנינן ארבע תקופות וארבע זמנים משונים זו מזו יעברו הצדיקים לעתיד לבא האחד אותו זמן ישגא החכמה בעולם וישיגו השגה מה שלא השיגו בזה העולם דתנינן אמר רבי פנחס השגת הצדיקים לעתיד לבא יותר ממלאכי השרת דכתיב (ישעיה יא ט) כמים לים מכסים <השני תתעסקו (חסר)></p>	<p>ובא וראה, בזמן שהקדוש ברוך הוא מרוצה מנשמת האדם להנות (להאיר) בה, הוא מכה את הגוף כדי שתשלוט הנשמה, שהרי בעוד הנשמה עם הגוף, הנשמה לא יכולה לשלוט, שכאשר יש חיסרון (נשבר) לגוף, הנשמה שולטת. "צדיק יבחן". מה זה "צדיק יבחן", כמו שנאמר "אבן בוחן", כך גם צדיק יבחן, מחזק אותו, כאבן בוחן הזו שהיא פינת יקרת, כך גם צדיק יבחן. "ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו". מה זה "שנאה נפשו", התעלה על דעתך שהקדוש ברוך הוא הוא שנפשו שונאת את הרשע ההוא,</p>
<p>קמ/ב</p>	
<p>איהו</p>	<p>הוא</p>
<p>ותא חזי בזמנא דקב"ה אתרעי בנשמתיה דבר נש לאתהנאה <נ"א לאתנהרא> בה מחי לגופא בנין דתשלוט נשמתא דהא בעוד דנשמתא עם גופא נשמתא לא יכלא לשלמאה³ וכד אתרע <נ"א אתבר> גופא נשמתא שלטא צדיק יבחן מאי צדיק יבחן כמה דאת אמר (ישעיה כח יז) אבן בחן הכי נמי צדיק יבחן אתקף ליה כהאי אבן בחן דהיא פנת יקרת הכי נמי צדיק יבחן⁴ ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו (תהלים יא ה) מאי</p>	

¹ עי' פרשת שמות י ע"א (לש"ו).

² בג' הקל' הטמאים ישנם ז"ת, וכל א' מהם כלול מ'י, סה"כ ר"י. ועם המוחין הם ד', לכן הם או ר"י או ר"ד (דע"ה ח"ב סט ע"ג).

³ כשהגוף הוא בחסרון וגריעות אזי הנשמה שולטת משא"כ להפך (ד"א).

⁴ עי' בהגר"א בתז"ח לו ע"ב ד"ה כל הבן כו' - כל דעסקין ברזין שהוא היאורה אותן תשליכוהו כמש"ל שם וכד אתגלי לך אילנא דחיי בדרא בתראה כו' כמה נסיונות כו' ואורייתא אתחזרת לון נסיון לאינון דמשתדלין בה ויהויין בעאקו סגי כגוונא דמצרים דאתמר בה כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו ודא אורייתא דכתב כו' ולית מיתה דמארי דנהורא דאורייתא אלא כו' אבל אותן העוסקין בתורה שבע"פ תחיון שהן אינן יכולין לעמוד בנסיון רק הנ"ל כמש"ל דף ע"ו ע"ג ובה נתנסו אבהן ובזמנא דנתנסה כו' בההוא זמנא כו' עאכו"כ מאן דאתנסא בגין שכינתא בגלותא בגין כו' וכ"ז ברזין דאורייתא ה' צדיק יבחן שכל רזין בצדיק כמ"ש בתיקונים תי"ט דא יסוד דאיהו רזא דאורייתא כו' כמ"ש (&) סוד ה' ליראיו ובריתו כו' סוד מן יסוד ובריתו י' מן יסוד אות ברית כידוע.

בראשית

<p>שנאה נפשו ס"ד דקב"ה הו"ה¹² דנפשו שנאה¹ לההוא רשע אלא ההוא דרגא דכל נשמתין תליין ביה שנאה נפשו דההוא רשע דלא בעיא לה כלל לא בעיא לה [לא] בעלמא דין ולא בעלמא דאתי ובגין כך כתיב ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו ודאי דבר אחר שנאה נפשו כמה דאת אמר (עמוס ו ח) נשבע אדני יהו"ה בנפשו² ובגין כך צדיק יבחן</p>	<p>אלא אותה דרגה שכל הנשמות תלויות בה, שנאה נפשו של הרשע ההוא שלא רוצה אותה כלל, לא רוצה אותה לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, ולכן כתוב "ורשע ואוהב חמס שנאה נפשו", ודאי. דבר אחר, "שנאה נפשו", כמו שנאמר "נשבע אדני יהו"ה בנפשו", ולכן צדיק יבחן.</p>
<p>תא חזי כד ברא קב"ה לאדם פקיד ליה לאוטבא ליה יהב ליה חכמתא אסתלק בדרגוי לעילא³ כד נחת לתתא חמא תיאובתא דיצר הרע ואתרבק ביה ואנשי כל מה דאסתכל¹³ ביקרא עלאה דמריה</p> <p>אתא נח בקדמיתא כתיב (בראשית ו ט) נח איש צדיק תמים היה ולבית נחת לתתא וחמא חמרא תקיף דלא צליל מחד יומא⁴ ואשתי מניה ואשתכר ואתגלי >כמה דכתיב (שם ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה<</p>	<p>בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, צוה אותו להיטיב לו. נתן לו חכמה, התעלה בדרגתו למעלה. כשירד למטה, ראה תשוקת היצר הרע ונדבק בו, ושכח כל מה שהתעלה (שהסתכל) בכבוד העליון של רבו.</p> <p>בא נח, בהתחלה כתוב "נח איש צדיק תמים היה", ואחר כך ירד למטה, וראה יין חזק שלא צלול, מיום אחד, ושתה ממנו והשתכר והתגלה, ככתוב "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה".</p>
<p>אתא אברהם אסתלק בחכמתא ואסתכל ביקרא דמאריה לבתר (שם יב י) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה⁵ לגור שם כי כבד הרעב בארץ וגו' לבתר מה כתיב (שם יג א) ויעל אברם מצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה ואסתלק לדרגיה קדמאה דהוה ביה בקדמיתא ועאל בשלם ונפק בשלם</p>	<p>בא אברהם, התעלה בחכמה והסתכל בכבוד רבוננו. אחר כך "ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה לגור שם כי כבד הרעב בארץ" וגו'. מה כתוב אחר כך, "ויעל אברם מצרים הוא ואשתו וכל אשר לו ולוט עמו הנגבה", והתעלה לדרגתו הראשונה שהיתה בו בראשונה, ונכנס בשלום ויצא בשלום.</p>
<p>אתא יצחק מה כתיב (שם כו א) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו' ואזל יצחק⁶</p>	<p>בא יצחק, מה כתוב, "ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון" וגו', והלך יצחק</p>

¹ היינו נפשו של הקב"ה שהיא מואסת הרשע, זה אי אפשר מב' טעמים: א', דמשמע דנפשו שהיא המלכות מואסת אבל שאר המידות לא קאמר ועוד הרשע מואסת אבל נפש הרשע שמא אינה מואסת, לזה אמר אלא הפי' הנכון כי נפשו אהדר לנפש הרשע כ"ש הגוף והשתא אהדר המיאוס ממילא לההוא דרגא שכל נשמתין תליין ביה והיינו במלכות וגם בבינה וכ"ש שאר מידות אם ממקורה נמאסת כ"ש שאר המדרגות וז"ש ולא בעיא בה לא בעלמא הדין מצד המלכות ולא בעלמא דאתי מצד הבינה כי מאחר שהשנאה חוזרת לנפש ממילא דהיינו שהיא נאסמת ממקורה (אור יקר). פי' וכי ז"א שהוא רחמים שונא לרשע ותירץ אלא ההוא דרגא וכו' שהיא המלכות (מ"מ).

² פי' כפי פי' א' נפשו דקרא היא נפש הרשע ולד"א פי' נפשו היא המלכות שהיא נפש ו' (מ"מ).

³ עלה במעלות הקצוות עד החכמה ששם הוא מקומו כנזכר בתקונים. ז"ח (נ"א). ועי' דברינו לעיל נב ע"א בשם הדע"ה.

⁴ הענין כי היין הוא שפע הבינה בסוד הגבורה וכשהוא מששת ימי בראשית סוד ששה ספירות הוא משומר דהיינו שמורים וקשים למטה לחיצונים והוא למעלה כליל שמור ממגע גוי שאין הקלי' שולטות בשפע ההוא אמנם בהיותו בן יום א' דהיינו המלכות שמריו מעורבות בו והקליפות שולטים בו ומתנסך והוא משכר ואינו משמח בסוד השמחה (אור יקר).

⁵ אל ההיכלות הטומאה שהם למטה מא"י שהם המדרגות הקדושה דהיינו אל מקום שמרי היין (אור יקר).

⁶ עם היות שלא הוודו לו עכ"ז נתקרב ועלה כי גרר מצירנית למצרים וסוד הרעב הוא חסרון השפע במלכות וכשהיו רואים כך היו יורדים להצטרף בכור החיצונים לטהר המלכות להשפיעה והיינו מבחן הצדיקים (אור יקר).

בראשית

<p>ואסתלק מתמן לבתר בשלם וכלהו צדיקיא כלהו בחיז לון קב"ה בגין לארמא רישייהו בעלמא דין ובעלמא דאתי!</p>	<p>והתעלה משם אחר כך בשלום. ואת כל הצדיקים הקדוש ברוך הוא בוחן כדי להרים את ראשם בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא (שם כו ז) כמה דאמר אברהם בגין דשכינתא הוה עמיה ועם אתתיה ובגין שכינתא קאמר דכתיב (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את ועל דא אתתקף ואמר אחותי היא² תו אברהם ויצחק הכי אתהו³ דודאי בגין קרא דכתיב (שיר ה ב) אחותי רעיתי יונתי תמתי ובגין כך ודאי אתהו לון לומר אחותי היא ועל דא אתתקפו צדיקיא ביה בקב"ה</p>	<p>"וישאלו אנשי המקום לאשתו ויאמר אחותי היא", כמו שאמר אברהם, משום ששכינה היתה עמו ועם אשתו, ובשביל השכינה הוא אמר, שכתוב "אמור לחכמה אחותי את", ועל כן התחזק ואמר אחותי היא. עוד, אברהם ויצחק כך ראוי, שודאי משום הפסוק שכתוב "אחותי רעיתי יונתי תמתי", ולכן ודאי נראה להם לומר אחותי היא, ועל כן מתחזקים הצדיקים בקב"ה.</p>
<p>ויהי כי ארכו לו שם הימים וגו' (בראשית כו ח) את רבקה אשתו דייקא (נ"א) ודא שכינתא כמה דע"ז כתיב בה (שמות לב ז) ויקומו ליצחק הכי נמי מצחק את) דא שכינתא⁴ דהות עמה דרבקה דבר אחר וכי ס"ד דיצחק הוה משמש ערסיה ביממא דהא תנינן ישראל קדישין אינון ולא משמשי ערסייהו ביממא ויצחק דהוה קדיש הוה משמש ערסיה ביממא אלא ודאי אבימלך חכים הוה ואיהו אסתכל באצטגנינותא דיליה דאיהו חלון כתיב הכא בעד החלון⁵ וכתיב התם (שופטים ה כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא מה להלן באצטגנינותא אוף הכי נמי באצטגנינותא וחמא דלא הוה כמה דהוה אמר יצחק אלא ודאי איהו מצחק עמה ואיהי אתתיה וכדין (בראשית כו ט) ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר וגו' רבי יוסי אמר יאות הוה אבימלך למעבד ליצחק כמה דעבד לאברהם⁶ בר דהא אוכח ליה קב"ה בקדמיתא</p>	<p>"ויהי כי ארכו לו שם הימים" וגו', "את רבקה אשתו", דוקא, (וזו השכינה, כמו שעבודה זרה כתוב בה "ויקומו ליצחק", כך גם מצחק את) זו שכינה שהיתה עם רבקה. דבר אחר, וכי תעלה על דעתך שיצחק היה משמש מטתו ביום, שהרי שנינו, ישראל הם קדושים ולא משמשים מטתם ביום, ויצחק שהיה קדוש היה משמש מטתו ביום, אלא ודאי שאבימלך היה חכם, והוא הסתכל באצטגנינותו שהוא חלון. כתוב כאן "בעד החלון", וכתוב שם "בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא", מה להלן באצטגנינות אף כאן באצטגנינות. וראה שלא היה כמו שיצחק היה אומר, אלא ודאי הוא מצחק עמה, והיא אשתו, ואז "ויקרא אבימלך ליצחק ויאמר" וגו'. רבי יוסי אמר, נאה היה לאבימלך לעשות ליצחק כמו שעשה לאברהם, רק שהקב"ה היה מוכיח אותו בראשונה.</p>

¹ להרים ראש הצדיקים בעוה"ז ובעוה"ב (ד"א).

² מלכות (אור יקר).

³ הענין שהמלכות היא אחות לחסד וגבורה ואשה לת"ת ולכך יעקב לא אמר אחותי כלל והטעם שהמלכות לה בחינה בחכמה ושם החסד והם אחיות חסד ומלכות וכן לה בחינה בבניה ושם הגבורה והם אחיות גבורה ומלכות ולכך משני בחי' אלו נקראת אחותי רעייתי אבל יעקב היה לעולם יעקב הת"ת והמלכות סוד דו פרצופין ולכך היא אשתו בכל המקומות בכתר וחכמה ובבניה ולזה לא נאמר ביעקב אחותי שהיא אשתו אמנם אברהם ויצחק מצד מדותיהם לא נשתמשו בה כאשה אלא כאחות ורעיה כדפי' (אור יקר).

⁴ פי' מצחק קאי ארבקה וריבוייא דאת קדריש שהשכינה היתה עם רבקה ומצחק כפשטיה וע"ז אמר ד"א וכי ס"ד דיצחק הוה משמש וכו' (מ"מ).

⁵ בנוק' דתהומא רבא מסתכל החיצוני ביחוד הקדושה והיינו יצחק גבורה מצחק ומשמח את שהיא השכינה והיינו שהם יודעים חדושה של לבנה (אור יקר). הוא הנקב השמאל שביסוד שמשם נזונים הקלי' מצנור המותרות ונודע שפי היסוד נקרא חלון (רח"ו על זה ח"ג קפד ע"ב).

⁶ כלומר נאות אליו לפי מדותיו הרעות (אור יקר).

בראשית

<p>תא הזי כתיב (שם כ יא) כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה אמר רבי אבא בגין כך אמר אחותי היא בגין לאתדבקא בשכינתא דכתיב (משלי ז ד) אמור לחכמה אחותי את מאי טעמא בגין דבהו לא <הוה> מהימנותא דאי מהימנותא אשתכח בינייהו לא הוה אצטריך אבל מגו דלא הוה בינייהו מהימנותא אמר הכי ובגין כך אמר כי אמרתי רק אין יראת אלהים</p>	<p>בא וראה, כתוב "כי אמרתי רק אין יראת אלהים במקום הזה". אמר רבי אבא, לכן אמר אחותי היא, כדי להדבק בשכינה, שכתוב "אמור לחכמה אחותי את". ולמה, משום שבהם לא היתה אמונה, שאם נמצאה בהם אמונה, לא היה צריך. אבל מתוך שלא היתה ביניהם אמונה אמר כך, ולכן אמר "כי אמרתי רק אין יראת אלהים</p>
<p>קמא/א</p>	
<p>במקום הזה אין יראת אלהים דא מהימנותא אמר רבי אלעזר בגין דלא שריא שכינתא לבר מארעא קדישא² ועל דא אין יראת אלהים במקום הזה דלאו אתריה הוא ולא שריא הכא ויצחק אתתקף ביה במהימנותא דחמא דהא שכינתא גו <אתתיה> (אתריה) שריא</p>	<p>במקום הזה, אין יראת אלהים, זו האמונה. אמר רבי אלעזר, משום שלא שורה השכינה מחוץ לארץ הקדושה, ועל זה אין יראת אלהים במקום הזה, שזה לא מקומו ולא שורה כאן. ויצחק התחזק בו באמונה, שראה שהנה השכינה שורה בתוך אשתו.</p>
<p>ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת (בראשית כו יא) תא הזי כמה אוריך להו קב"ה לרשיעיא בגין ההוא טיבו דעבד עם אבהו קמאי דהא בגין דא לא שליטו [ישראל] בהו <ישראל> עד לבתר דרין בתראין יאות עבד אבימלך דעבד טיבו עם יצחק¹⁴ דא³ (שם כ טו) הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב רבי יהודה אמר חבל עליהו דרשיעיא דטיבותא דלהון לאו איהו שלים תא הזי עפרון בקדמיתא אמר (שם כג יא) אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה וגו' ולבתר אמר ארץ ארבע מאות שקל כסף וגו' וכתוב (שם טז) וישקול אברהם לעפרון וגו' עובר לסוחר אוף הכא כתיב בקדמיתא הנה ארצי לפניך וגו' ולבתר אמר לו</p>	<p>"ויצו אבימלך את כל העם לאמר הנוגע באיש הזה ובאשתו מות יומת". בא וראה כמה הקדוש ברוך הוא מאריך להם לרשעים משום אותו החסד שעשה עם האבות הראשונים. שהרי משום זה לא שלטו בישראל עד לאחר דורות אחרונים, יפה עשה אבימלך שעשה חסד עם יצחק שאמר לו "הנה ארצי לפניך בטוב בעיניך שב". רבי יהודה אמר, חבל על הרשעים שחסד שלהם אינו שלם. בא וראה, עפרון אמר בהתחלה "אדוני שמעני השדה נתתי לך והמערה אשר בו לך נתתיה" וגו', ואחר כך אמר "ארץ ארבע מאות שקל כסף" וגו', וכתוב "וישקול אברהם לעפרון וגו' עובר לסוחר", אף כאן כתוב בראשונה "הנה ארצי לפניך" וגו', ואחר כך אמר לו "לך</p>

¹ ונתפחד שמא ילמד ממעשיהם לכן נתדבק בשכינה להתחזק באמונתו והענין כי בהיות השכינה תמיד דבקה אליו יתחזק הצדיק במעשיו והיא תלמדהו ותייסרהו (אור יקר).

² תימא דבין מעשה אברהם בין מעשה יצחק באבימלך היה בגרר ואברהם אמר אין יראת ויצחק לא אמר, ואם חשבת גרר א"י לכולהו הוי ולפי האמת גרר מכלל א"י היה אלא שלא נכבשה. וי"ל כי בערך הכיבוש אינה א"י ולכן אברהם אמר אין יראת אלהים במקום הזה שאינה לא בכיבוש ראשון ולא בכיבוש שני ולכך ע"ש העתי דאינה א"י עם היות שהיא בכלל תחומי א"י מנחל מצרים ועד נהר פרת אמנם יצחק מצד הגבורה הכל כבוש לפניו ולכן אתתקף ביה בהימנותא ומתוך מדתו חמא דהא שכינתא וכו' מה שלא ראה אברהם (אור יקר). ק' דמשמע שארץ פלשתים אינה בכלל ארץ ישראל וא"כ יצחק שהו אעולה תמימה למה יצחק לארץ פלשתים וי"ל כמ"ש רש"י (בראשית כו יב) עי"ש ברא"ם וכו' וז"ש זוהר לבר מארעא קדישא ארץ ז' גוים ששם גילוי שכינה אבל גרר בינונית אינה כח"ל ואינה כעיקר ארץ ישראל (מ"מ). משמע דגרר היה חו"ל וצ"ע על מה דדרז"ל אל תרד מצרימה שאתה עולה תמימה ואין חו"ל כדאי כו' וי"ל דס"ד דיצחק הוה הכי דכן אמר כי אמרתי כו' ר"ל סברתי אבל האמת אינו כן אלא השכינה שריא גם כאן כי באמת לא"י יחשב. א"מ. תירושן זה לא נהיר כלל ונעלם ממנו מ"ש רש"י והרא"ם שאינה חו"ל ומיהו אינה כא"י עצמה. ועי' יפ"ת ומנחת יהודה ודוק כי קצרת (מא"י) (נ"א).

³ וכן לקמן כתיב בקדמיתא הנה ארצי לפניך הוא ט"ס וצ"ל הנוגע באיש הזה כי הנה ארצי לפניך נאמר לאברהם. הרמ"ז בספר יודעי בינה. והא עדיף מיש מגיהים אברהם כמבואר (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>לך מעמנו כי עצמת ממנו מאד" אמר לו רבי אלעזר, זה החסד שעשה עמו, שלא לקח משל אבימלך כלום, ושלחו עם כל ממנו, ואחר כך הלך אחריו לכרות עמו ברית.</p>	<p>מעמנו כי עצמת ממנו מאד". אמר לו רבי אלעזר, זה החסד שעשה עמו, שלא לקח משל אבימלך כלום, ושלחו עם כל ממנו, ואחר כך הלך אחריו לכרות עמו ברית.</p>
<p>וא"ר אלעזר יאות¹ עבד יצחק דהא בנין דידע רזא דחכמתא² <אשתדל> (חפר במקומם) וחפר בירא דמיין בנין לאתתקפא במהימנותא כדקא יאות וכן אברהם אשתדל וחפר בירא דמיא (וכן יצחק) יעקב אשכח ליה מתתקן ויתיב עליה וכלהו אזלו בתריה ואשתדלו בנין לאתתקפא במהימנותא שלימתא כדקא יאות³ והשתא ישראל אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא <כגון> (בנין) דכל יומא⁴ ויומא אתתקפו בר נש בציצית⁵ דאיהו מצוה ובר נש אתעמף ביה הכי נמי בתפלי דמנח ארישיה ובדרועיה דאינון רזא עלאה כדקא חזי בנין דקב"ה אשתכח ביה כבר נש דאתעמף ביה בתפלו ואתעמף בציצית וכלא רזא דמהימנותא עלאה ועל דא מאן דלא אתעמף בהאי ולא אתעמף לאתתקפא בתפלי בכל יומא דמי ליה דלא שריא עמיה מהימנותא ואתעדוי מניה דחילו דמאריה וצלותיה לאו צלותא כדקא יאות ובנין כך אבהן <הוו מתתקפוי> (היו מתחזקים) גו מהימנותא עלאה בנין <דבירא עלאה דרזא דמהימנותא שלימתא >שריא ביה< (בירא)</p>	<p>ואמר רבי אלעזר, יפה עשה יצחק, שהרי משום שידע את סוד החכמה, השתדל וחפר באר מים כדי להתחזק באמונה כראוי. כן אברהם השתדל וחפר באר מים, (וכן יצחק). יעקב מצא אותה מתוקנת וישב עליה, וכולם הלכו אחריו והשתדלו, כדי להתחזק באמונה השלמה כראוי. וכעת ישראל מתחזקים בו בסודות של מצוות התורה, כמו שכל יום ויום מתחזק אדם בציצית שהיא מצוה ואדם מתעטף בה, כך גם בתפילין שמניח על ראשו ובזרועו שהוא סוד עליון כראוי, משום שהקדוש ברוך הוא נמצא באדם שמתעטר בו בתפילין ומתעטף בציצית, והכל סוד האמונה העליונה. ועל כן, מי שלא מתעטף בזה ולא מתעטר להתחזק בתפילין בכל יום, דומה לו שאין שורה עמו האמונה, וסר ממנו פחד רבונו, ותפלתו אינה תפלה כראוי. ולכן היו האבות מתחזקים בתוך האמונה העליונה, משום שבאר העליונה של סוד האמונה שורה בו.</p>
<p>ויעתק משם ויחפור באר אחרת וגו' (שם כו כב) רבי חייא פתח⁶ ואמר (ישעיה נח יא) ונחך</p>	<p>"ויעתק משם ויחפור באר אחרת" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "ונחך ה' תמיד</p>

¹ כמ"ש מעין גנים כו' מן לבנון והן אבהן וכמ"ש באר חפרוה כו' וסודן כמ"ש ל פי' חיי שרה בענין התפילות שעיקרן שתיים (יהל אור).

² פי' ידע סוד הדעת שעיקרו יסוד אבא שבתוכו, והיינו רזא דחכמה, שידוע שמשם שורש יעקב שה"ס יבקע, כמ"ש כי יעקב בחר לו י"ה. ויצאו ממנו י"ב שבטים בסוד ו"ו שבשם, שהוא בדעת. ודעת אחר בינה, ולכן נפק מניה דיצחק שה"ס בינה, יעקב שה"ס הדעת, ולכן התפלל יצחק והמשך אור משני מזלות, שהם ממש שורשי הדעת, ומזל נוצר חסד האיר לו, ומזל ונקה לאשתו (מ"מ).

³ כצ"ל ומשמע דתפילין וציצית הם כנגד בארות שחפרו האבות. א"מ (נ"א).

⁴ כמ"ש והוכן בחסד כו' ובזרוע עוזו, ואח"כ קורין ק"ש, שמע ישראל, ואברהם פתח המעין, וזה נשאר ולא סתמוה אלא הבאר, עד שחפר יצחק ויעקב יתיב עלה (יהל אור).

⁵ פי' ה"ס אור מקיף כמ"ש הרב ז"ל, ה"נ בתפילין שהם המוחין פנימיים דז"א ויוצאים בסוד התפילין (מ"מ).

⁶ אמר זה כאן שר"ל כי הבארות הן נגד ג' בהמ"ק, ורחובות הוא לע"ל, וז"ש לקמן ויקרא שמה רחובות רמז דזמינין בניו למפלח כו' והן בג' דרגין ונגד ז"נ יש אחיזה וקטרוג, לכן נחרבו שניהם. משא"כ רחובות, ולא רבו עוד, והן ג' דרגין דאלקים דרגא ויעל משם באר שבע ויחפרו עבדי כו' ושם הוא לשעה משכן שילה והוא אלקי' דכורסייא (יהל אור). עי' זהר הרקיע בריש הפרשה. ענין בארות של יצחק – דע כי קלי' נוגה היא סובבת הקדושה בסוד עור שעל גבי הבשר וכשמתגבר' ע"י ג' קלי' אחרים הסובבים להם והמפתים אותה חוטפות נשמות קדושות מבחי' הבשר שהוא החשמ"ל ומוציאה לקלי', ואלו הם נפשות העשוקים בסוד טיקלא שהוא נגה כנזכר בסבא דמשפטים. ואברהם היה מוציאם ומקרבן לקדושה וז"ש בסבא אברהם קדי' לגיורין, ובאלו נפשות מתלבשין נפשות ורוחות הצדיקים בג"ע, וכו' (זהר הרקיע).

בראשית

<p>יהו"ה תמיד והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ וגו' האי קרא אוקמוה ואתמר אבל בהאי קרא ביה אתתקפו מארי מהימנותא¹ דאבטח לון לעלמא דאתי ונחך יהו"ה תמיד בהאי עלמא ובעלמא דאתי² ונחך יהו"ה כיון דאמר ונחך יהו"ה אמאי תמיד אלא דא תמיד דבין הערבים דאיהו אתתקף תחות דרועיה דיצחק³ ודא הוא חולקא לעלמא דאתי⁴ מנלן מדוד דכתיב (תהלים כג ג) ינחני במעגלי צדק למען שמו</p>	<p>והשביע בצחצחות נפשך ועצמותיך יחליץ וגו', הפסוק הזה בארוהו ונתבאר. אבל בפסוק הזה בו החזיקו בעלי האמונה שהבטיח להם לעולם הבא, "ונחך ה' תמיד" בעולם הזה ובעולם הבא. "ונחך ה'", כיון שאמר ונחך ה', למה תמיד, אלא זה התמיד של בין הערבים שהוא התחזק תחת זרועו של יצחק, וזהו החלק לעולם הבא. מנין לנו, מדוד, שכתוב "ינחני במעגלי צדק למען שמו".</p>
<p>והשביע בצחצחות נפשך דא אספקלריא דנהרא⁵ דכל נשמתין אתהנן לאסתכלא ולא תענגא בנווה ועצמותיך יחליץ האי קרא לאו רישיה סופיה אי נשמתיה דצדיקא סלקא לעילא [נ"א אתהני בעדונא דא דלעילא] מאי ועצמותיך יחליץ אלא הא אוקמוה דא תחית המתים דומין קב"ה לאחייא מתיא ולא תקנא לון לגרמיו דבר נש למהוי כקדמיתא בגופא שלים ונשמתא אתוספא נהורא גו אספקלריאה דנהרא לאתנהרא <עם> גופא לקיימא שלים כדקא חוי ובגין כך כתיב (ישעיה נח יא) והיית כגן רוה מאי כגן רוה (רוה) דלא פסקו מימיו עלאין לעלם ולעלמי עלמיין⁶ והאי (גופא) [גנתא] אתשקי מניה ואתרוי מניה תדיר</p>	<p>"והשביע בצחצחות נפשך", זו האספקלריה המאירה שכל הנשמות נהנות להסתכל ולהתענג בתוכה. "ועצמותיך יחליץ", הפסוק הזה אין ראשו סופו, אם נשמתו של הצדיק (עולה למעלה, נ"א נהנית בעידון של מעלה), מה זה "ועצמותיך יחליץ", אלא הנה פרשוה, זו תחית המתים, שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות את המתים ולתקן את עצמות האדם שיהיו כבראשונה בגוף שלם, והנשמה מוסיפה אור בתוך האספקלריה המאירה שתאיר עם הגוף לברית שלם כראוי. ולכן כתוב "והיית כגן רוה". מה זה "כגן רוה", שלא פסקו מימיו העליונים לעולם ולעולמי עולמים. והגן (והגוף) הזה נשקה ממנו ומתרוה ממנו תמיד.</p>
<p>קמא/ב</p>	
<p>וכמוצא מים דא ההוא נהר⁷ דנגיד ונפיק <מעדן> ולא פסקין מימיו לעלמין</p>	<p>"וכמוצא מים", זה הנהר ההוא ששופע ויוצא מעדן, ולא פוסקים מימיו לעולמים.</p>
<p>תא חוי בירא דמיין נבעין האי איהו רזא עלאה כגו רזא דמהימנותא בירא דאית ביה מוצא מים ואיהו בירא דאתמליא מההוא מוצא מים ואינון תריין דרגין דאינון חד דכר ונוקבא כחדא כדקא</p>	<p>בא וראה, באר של מים נובעים זהו סוד עליון בתוך סוד האמונה, באר שיש בה מוצא מים, והיא באר שמתמלאת ממוצא המים ההוא, והם שתי דרגות שהן אחת,</p>

¹ חסידים אנשי אמונה מתחזקים בזה הפסוק שהבטיח 'לעוה'ב כאומרו ונחך ה' תמיד (ד"א).

² פושטו בב' עולמות, וכפי הסוד אמאי תמיד ותירץ אלא דא תמיד דבין הערבים שהיא המלכות ונשמת האדם עולה שם בסוד מ"ן ונצרתת ביסוד דנוק' וזהו ונחך ה' תמיד (מ"מ).

³ פ'י שהמלכות היא תחת הגבורות ושם מתחזקת ומאירה (מ"מ).

⁴ פירוש מ' נק' חלק לעוה"ב בינה שהיא שכינתא תתאה חלק משכינתא עלאה כי היא מילוי של ה' ראשונה ה' אחרת. וז"ש שנקראת השכינה חק"ל תפוחים בהיפוך חלק. א"מ. ובשער מאמרי רז"ל להאר"י זצ"ל תמצא פירוש כל ישראל יש להם חלק לעוה"ב שבצירוף נעשה מ"ן לאר"א עש"ב (מאי"ן) (נ"א).

⁵ פ'י מתוך המלכות יזכו הנשמות להארת ז"א ולעולם הם במ' (מ"מ).

⁶ פ'י כגון שהיא המלכות שהיא רוה מיסוד ז"א דלא פסיק מימיו (מ"מ).

⁷ פ'י יסוד דז"א, ושיעור הכתוב והיית וכו', שהנשמה תהיה מאירה כגן שהוא המלכות, וכמוצא, שהוא היסוד מקורא דעייל ולא פסיק לעלמין. קשה איך אמר שהיסוד עייל ולא פסיק, והלא יש זמן דההוא גנא לא עייל בגנתיה. וי"ל דמ"ש דהא ההוא מקורא, הוא ההוא רוחא דשדי בגוה, ששורשו מיסוד ז"א כמ"ש האריז"ל, ואיהו לא פסיק לעלמין מהמלכות, שאחר החרבן ההוא רוחא הוא שמזדווג עם המלכות בסוד יבעלון בניך, דההוא רוחא הוא שורש י"ב שבטים, ורמז יבעלון בניך ר"ת י"ב (מ"מ).

בראשית

<p>יאות ותא חזי ההוא מוצא מים וההוא בירא אינון חד ואקרי כלא¹ באר [דהא] [דא] ההוא מקורא דעייל ולא פסיק לעלמין ובירא אתמלי ומאן דאסתכל בבירא דא אסתכל ברזא עלאה דמהימנותא ודא הוא סימנא דאבהן דמשתדלי לחפור בירא דמיא גו רזא עלאה ולית לאפרשא בין מקורא ובירא וכלא חד</p>	<p>זכר ונקבה יחד כראוי. ובא וראה, אותו מוצא מים ואותה באר הם אחד, והכל נקרא באר, שהרי אותו המקור שנכנס ולא פוסק לעולמים, והבאר מתמלאת. ומי שמסתכל בבאר הזו, מסתכל בסוד העליון של האמונה, וזהו סימן האבות, שמשתדלים לחפור באר מים בתוך סוד עליון, ואין להפריד בין המקור והבאר, והכל אחד.</p>
<p>ויקרא שמה רחובות (בראשית כו כב) רמיז דזמינין בנוי למפלח ולא תקנא האי בירא כדקא חזי ברזא דקרבינין ועליון כנוונא דא (שם ב טו) ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה אלין קרבינין ועליון ובגין דא יתפשטון מבוועי לכל סטריין כמה דאת אמר (משלי ה טז) ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים ובגין כך ויקרא שמה רחובות</p>	<p>"ויקרא שמה רחובות", רמז שעתידים בניו לעבוד ולתקן את הבאר הזו כראוי בסוד הקרבנות והעולות. כדוגמא זו, "ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", אלו הקרבנות והעולות, ומשום זה יתפשטו מעיינותיו לכל הצדדים, כמו שנאמר "ויפוצו מעינותיך חוצה ברחובות פלגי מים", ולכן "ויקרא שמה רחובות".</p>
<p>רבי שמעון פתח² ואמר (שם א כ) חכמות בחוץ תרונה ברחובות תתן קולה האי קרא איהו רזא עלאה מאי חכמות אלין חכמה עלאה וחכמתא זעירא³ דאתכלילת [בה בעלמא] (בעלאה) ושריא בה⁴ בחוץ תרונה תא חזי חכמה עלאה איהי סתימא דכל סתימין ולא אתיידע⁵ ולא איהי באתגליא כמה דאת אמר (איוב כח יג) לא ידע אנוש ערכה וגו' כד אתפשטת לאתנהרא אתנהרא ברזא דעלמא דאתי ועלמא דאתי אתברי מניה [כד]תנן [עלמא דאתי אתברי ביו"ד ואתכסיא האי] חכמה תמו⁶ ואינון חד בזמנא דאתעתד "נ"א דאתער נ"א דאתעבד" כלא ברזא דעלמא דאתי כדקאמרן</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "חכמות בחוץ תרנה ברחובות תתן קולה". הפסוק הזה הוא סוד עליון. מה זה "חכמות", אלו החכמה העליונה והחכמה הקטנה שנכללת בעליונה ושורה בה, "בחוץ תרונה". בא וראה, החכמה העליונה היא סתומה של כל הסתומים, ולא נודעת ואינה בגלוי, כמו שנאמר "לא ידע אנוש ערכה" וגו'. כשמתפשטת להאיר, מאירה בסוד העולם הבא, והעולם הבא נברא ממנה, כפי ששינוי העולם הבא נברא ביו"ד, והחכמה הזו נכסית שם, והם אחד בזמן שעתיד (שמתעטר, נ"א שנעשה) הכל [להיות] בסוד של העולם הבא, כפי שאמרנו.</p>

¹ פירוש בהצטרף גבו' לת"ת להאירה ברחמים היינו אלקים הו"ה ובקבלה זו יצטרף יסוד למ' דהיינו הו"ה ואדנ"י כי יסוד נקרא הו"ה משך הו"ו כנוודע הרי לפניך יחוד שלם הו"ה אלקים הו"ה אד' בגימטריא בא"ר. א"מ (נ"א).

² ר"ל כי הם בנה"ם שהיא כנגדם דרגין דנוק' והן כסדר ולכן עשק ושטנה ידוע בכף ירכו ורחובות כמש"ו דא רקיע כו' ורביעית בבאר שבע ויקרא אותה כו' (יהל אור).

³ פשט הלשון חכמה עילאה אבא וחכמה זעירא מלכות שנכללת באבא, ומשם גמר תיקונה בסוד אבא יסד ברתא. ופי' הרב שהמלכות היא מהחזה ולמטה, ששם נשלם יסוד דאימא, ויסוד דאבא מגולה ומשם מאירה וזהו אבא יסד ברתא, ולכן אמר וחכמתא זעירא דאתכלילת בה בעילאה (מ"מ).

⁴ פי' שהמלכות שורה בחכמה ושם מקום מנוחתה שייסוד דאבא מתפשט מהחזה דז"א עד עט"י דז"א ושם היא קומת המלכות נמצא שהמלכות שורה וחונה במקום יסוד דאבא ומשם הארתה (מ"מ).

⁵ פי' אבא ושאר הלשון מובן. ואם נעמיק לפי הקדמות האריז"ל נדקדק ששבח זה סתימא דכל סתימין כו' נאמר בכמה דוכתי בזהר על א"א והוא הנקרא סתימא דכל סתימין כמ"ש הרב ז"ל לכן נפרש מ"ש אלין חכמה עילאה וחכמה זעירא כמש"כ באד"ר חכמתו בחוץ תרונה כד נגיד ממוחא סתימא דא"א למוחא דז"א באינון נימין כאלו מתחברן לבר תרין מוחין ואתעביד חד מוחא עכ"ל. ופירושו הוא כשנמשכת הארת חכמה סתימא דא"א לחכמה דז"א ע"י הנימין דא"א, אזי נתחברו ב' המוחין בז"א ונעשה מוח א', וז"ש כאלו מתחברן לבר תרין מוחין, שהז"א נקרא לבר, לפי שהוא מלביש לא"א וכו' (מ"מ).

⁶ פי' כמ"ש הרב שם שחמשה גבורות באים מגבורה דעתיק שבתוך חכמה דא"א לאימא ונעלמים בה (מ"מ).

בראשית

<p>כדין הוא הדרה לאתנהרא וכלא בחשאי דלא אשתמע לבר (נש) לעלמין תו בעיא לאתפשטא¹ ונפיק² מהאי אתר אשא ומיא ורוחא כמה דאתמר³ ואתעביד חד קלא דנפקא לבר ואשתמע כמה דאתמר כדין מתמן ולהלן איהו חוץ דהא לגו בחשאי איהו דלא אשתמע לעלמין השתא דאשתמע רוא אקרי חוץ מכאן בעי בר נש לאתקנא בעבידתיה⁴ ולשאלא ברחובות מאן רחובות דא ההוא רקיעא דביה כל ככביא דנהרין ואיהו מבועא דמימיו לא פסקין כמה דאת אמר (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ואיהו רחובות ותמן תתן קולה עלאה⁵ ותתאה וכלא חד ובנין דא אמר⁶ שלמה (משלי כז כז) הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך וגו' הכן בחוץ כמה דאתמר [דכתיב] [וכתיב] (שם א כ) בחוץ תרונה דהא מכאן קיימא עבידא לאתתקנא ומלה לשאלא דכתיב (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה השמים ועתדה בשדה לך דא שדה אשר ברכו יהוה"ה (בראשית כז כז)</p>	<p>אז היא [יש] שמחה להיות מאירה, והכל בחשאי, שלא נשמע בחוץ לעולמים. עוד רוצה להתפשט, ויוצאים מן המקום הזה אש ומים ורוח, כמו שנתבאר, ונעשים קול אחד שיוצא בחוץ ונשמע, כמו שנתבאר. אז משם ולהלן הוא חוץ. הרי בפנים הוא בחשאי, שלא נשמע לעולמים, עכשיו שנשמע הסוד נקרא בחוץ. מכאן שאדם צריך לתקן את מעשיו ולבקש. "ברחובות", מי הרחובות, זה הרקיע ההוא שבו מאירים כל הכוכבים, והוא המעיין שאין מימיו פוסקים, כמו שנאמר "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן", והוא רחובות, ושם תתן קולה עליונה ותחתונה, והכל אחד. ומשום זה אמר שלמה, "הכן בחוץ מלאכתך ועתדה בשדה לך" וגו', "הכן בחוץ" כמו שנאמר, שכתוב "בחוץ תרונה", שהרי מכאן עומד המעשה לתקן ודבר לשאלה, שכתוב "כי שאל נא לימים ראשונים וגו', ולמקצה השמים ועד קצה השמים". "ועתדה בשדה לך", זו השדה אשר ברכו ה'.</p>
<p>ובתר דינדע בר נש רוא דחכמתא ויתקין גרמיה בה מה כתיב (משלי כז כז) אחר ובנית ביתך דא נשמתא דבר נש בגופיה דיתתקן ויתעביד גבר שלים ועל דא כד חפר יצחק ועבד בירא בשלם⁷ לההוא שלם⁸ >נ"א למהוי שלים< קרי¹⁰ ליה רחובות וכלא כדקא יאות זכאין אינון</p>	<p>ואחר שידע האדם את סוד החכמה ויתקין את עצמו בה, מה כתוב "אחר ובנית ביתך", זו הנשמה של אדם בגופו, שיתקן ויעשה איש שלם. ועל כן, כשחפר יצחק ויעשה באר בשלום, לאותו השלום (שיהיה שלם) קרא לו רחובות, והכל כראוי. אשרי הצדיקים שמעשיהם לקב"ה לקיים את העולם, שכתוב "כי ישרים ישכנו ארץ" ישכנו ארץ, והרי פרשנה.</p>

¹ והן ז' קולות ג' בחוץ לגרון ועדיין במצר וג' ברחובות חוץ לפה דרגין דאתגלייא וא' בת קול אור חוזר, וז"ש תבונה תתן קולה, והן נגד ב' דרגין דסתימו חו"ב הנסתרות לה' אלקינו, וה' אלקינו ידוע. והנגלות ג"כ שתיים, לנו ולבנינו, ור"ל כל בניך וכו' וז"ש, ותמן תתן קולה עלאה כו', כי כולל שם הכל כי כל כו' (יהל אור).

² פי' חכמה סתימאה הנזכר שנתפשטה עד אימא ורצתה עוד להתפשט ולהוציא ז"א, וכדי להבין זה צריכים אנו למ"ש הרב בדרוש עיבור ויניקה, וז"ל כי שורש ז"א הוא ממ"ה דמוחא סתימאה, לפי שיש בה ד' שמות עסמ"ב, וז"ש הזהר תובעייא לאתפשטה ונפיק מהאי אתר אשא ורוחא ומיאי (מ"מ).

³ עד ע"א (הערת הזוהר).

⁴ פקודי רכו ע"א (הערת הזוהר).

⁵ כי סוד העבודה והתיקון הוא בז"א שממשיך לו מוחין דא"א וממנו למלכות (מ"מ).

⁶ ר"ל בנפש ורוח בזו"נ ואח"כ בנשמתא ובנית וכו' (יהל אור).

⁷ פירוש שהיה שלום ולא רבו עליה והרמז שלמעלה שלום במ' ואין שופ"ר (נ"א).

⁸ שהג' הוא בדרגא דשלום ולכן לא רבו כו' וקראו רחובות (יהל אור).

⁹ שלא קרא שם הבאר רחובות אלא כוון לקרות שם השלום הדבוק בו דהיינו היסוד שהוא מבוע דבירא רחובות ור"ש חולק על ת"ק דהוה ס"ל שהבאר בעצמו קרא רחובות ואמר דליתא שהיסוד נקרא רחובות וליסוד קרא יצחק רחובות (נ"א).

¹⁰ פי' שעיקר השלום ביסוד אימא הנק' רחובות (מ"מ).

בראשית

<p>צדיקיא דעובדיהוין! לגבי קב"ה לקיימא עלמא דכתיב (שם ב כא) כי ישרים ישכנו ארץ ישכינו ארץ והא אוקמוה</p>	<p>"ויהי כי זקן יצחק". אמר רבי שמעון, כתוב "ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה", הפסוק הזה בארוהו ונתבאר. אבל בא וראה, כל מעשי הקדוש ברוך הוא, כולם הם דברי אמת, והכל בסוד עליון. וכל דברי התורה כולם דברי אמונה וסודות עליונים כראוי. ובא וראה, לא זכה יצחק כמו אברהם, שלא סמו עיניו ולא כהו. אבל כאן הוא סוד עליון, סוד האמונה, כמו שנתבאר, שכתוב "ויקרא אלהים לאור יום", זה אברהם, שהוא אור היום, ואורו הולך ומאיר ומתחזק בתקון</p>
<p>קמב/א</p>	<p>היום. ולכן מה כתוב, "ואברהם זקן בא בימים", באותם האורות שמאירים. והוא זקן, (ומאיר), אז הולך ומאיר כמו שנאמר "הולך ואור עד נכון היום", ולכן "ויקרא אלהים לאור יום". "ולחושך קרא לילה", זה יצחק, שהוא חושך, והוא הלך לקבל לתוכו את הלילה. ולכן כשהוא זקן מה כתוב, "ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות", כך זה ודאי, שרצה להחשך ולהדבק (בחושך) בדרגתו כראוי.</p>
<p>דיומא ובגין כך מה כתיב (בראשית כד א) ואברהם זקן בא בימים באינין נהורין דנהרין ואיהו סיב (ונהיר) כדין אזיל ונהיר כמה דאת אמר (משלי ד יח) הולך ואור עד נכון היום⁴ ובגין כך (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה דא יצחק דאיהו חשך ואיהו אזיל לקבלא ליליא בגויה ובגין כך איהו כד סיב מה כתיב (שם כז א) ויהי כי זקן יצחק ותכהינן עיניו מראות הכי הוא ודאי דבעא לאתחשכא ולא תדבקא (בחשך) בדרגיה כדקא יאות⁵</p>	<p>היום. ולכן מה כתוב, "ואברהם זקן בא בימים", באותם האורות שמאירים. והוא זקן, (ומאיר), אז הולך ומאיר כמו שנאמר "הולך ואור עד נכון היום", ולכן "ויקרא אלהים לאור יום". "ולחושך קרא לילה", זה יצחק, שהוא חושך, והוא הלך לקבל לתוכו את הלילה. ולכן כשהוא זקן מה כתוב, "ויהי כי זקן יצחק ותכהינה עיניו מראות", כך זה ודאי, שרצה להחשך ולהדבק (בחושך) בדרגתו כראוי.</p>

¹ דוגמת יצחק חופר בארות מענייני העה"ז וכוונתו לקיימא עלמא להעמיד היסוד הנקרא קיימא דעלמא וז"א ישכינו ארץ פירוש ישכינו היסוד בארץ מ' לתת לה קיום והעמדה ובכל המעשים צריך ליחד הצדיק דוגמת אבותינו הקדושים וז"ס וכל מעשיך יהיו לשם שמים ליחדא שם שהוא מ' שם שמים ת"ת (נ"א).

² במדרש רז"ל ותאמר בין חבריא עד"ה בפנים אחרים (נ"א).

³ פירוש שהת"ת שהוא ו"ק ו' ימים החסד מאיר בהם עד היסוד ששם הוא מתנוצץ היום ומשם ואילך לילה מ' ז"ח (נ"א).

⁴ אחיזת אברהם בחסד אינו שוה בתחילת כניסתו בקדושה דהיינו זמן בחרותו כסוף ימיו. וכן יצחק בגבורה כי כל עוד שנמשך זמן הצדיק בעולם, בהיותו הולך ונתחזק באמתתו, לכך ראשונה אחז אברהם במדרגות החסד למטה והלך בתומו הולך ומתחזק עד סוף ימיו שזכה בעצם למדתו, וכל עוד שמדות חסד הולכות ומתקרבות לאצילות הולכות ומאירות, וזה שאמר ונהורא דיליה אזיל ונהיר וכו', והעד ע"ז בוקר נקרא אברהם חסד, שחר נקרא נצח, שהוא חסד אור ולא כחסד בוקר עצמו, שבחסד מאיר כל עו דשמתקרב למעלה יותר כיום שהולך ומאיר כדמסיק הולך ואור. וז"ש "ובגין כך מה כתיב ואברהם זקן בא בימים" בספירות שנכללות בחסד שבו, שששה ימים נכללים בכל שבת, וד' שבתות בכל חדש, וי"ב חדשים בכל שנה, וז' שנים בכל שמטה, וז' שמטות בכל יובל, כן זמנים אלו בכללות הספירה אם חסד ואם גבורה. ולפיכך בא בימים הולך בסוד סדר זמנים הנז' נכנס בימים העליונים הנכללים בחסד ומתקרב אל האור העליון, ולכן ראוי שיאיר לעולם יותר מהקודם (אור יקר).

⁵ מדרגות הגבורה מתחילות מחצי היום שהם קצת אור, ומתקרבות אל החשך עד הלילה, וזהו ויקרא אלקים לאור, שהוא חסד יום הולך ומאיר. ולחשך שהוא גבורה קרא לילה, הולך ומחשיך. ולפיכך כד סיב ותכהינן שנתקרב אל הדין והחשך. ועתה יש לדקדק מה ענין העינים החשכתם או הארתם לזה י"ל כי לפי מה שנתבאר באדרא סוד העינים דז"א שבהם סוד הדין באדמימות, לפיכך עיני יצחק מתוקף הדין הגיע עד שנאדמו וחשכו וסלקו ההשגחה. ואברהם ימין סוד הראיה, ומשם פקח עיניך וראה את שוממותנו, ויעקב

בראשית

<p>אתא רבי אלעזר בריה ונשק ידוי א"ל שפיר אברהם נהיר מסטרא דדרגא דיליה יצחק אתחשך מסטרא דדרגא דיליה יעקב אמאי דכתיב (שם מח י) ועיני ישראל כבדו מזקן א"ל הכי הוא ודאי כבדו כתיב ולא כהו מזקן כתיב ולא מזקנו אלא מזקן מזקן דיצחק מההוא סטרא כבדו לא יוכל לראות לאסתכלא כדקא הזי אבל לא כהו אבל יצחק כהו ודאי מכל וכל ואתעביד חשך דהא כדין אתאחיד ביה לילה ואתקיים ולחשך קרא לילה</p>	<p>בא רבי אלעזר בנו ונשק ידיו. אמר לו, יפה, אברהם מאיר מצד של דרגתו, יצחק נחשך מהצד של דרגתו, ויעקב למה, שכתוב "ועיני ישראל כבדו מזקן". אמר לו, כך זה ודאי, כתוב "כבדו" ולא כהו. כתוב "מזקן" ולא מזקנו. אלא "מזקן", מזקן של יצחק, מאותו צד כבדו, לא יוכל לראות להסתכל כראוי, אבל לא כהו. אבל יצחק כהו ודאי מכל וכל, ונעשה חושך, שהרי אז נאחז בו הלילה, והתקיים "ולחושך קרא לילה".</p>
<p>ויקרא את עשו בנו הגדול (שם כז א) דאתכלל מסטריה דדינא קשיא! ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי (שם ב) רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים פד ו) אשרי אדם עוז לו בכ וגו' זכאה בר נש דאתתקף ביה בקב"ה וישוי תוקפיה ביה? יכול כחנניה מישאל ועזריה דאתתקפו ואמרו (דניאל ג יז) הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכול לשזכותנא מגו אתון נורא יקידתא ומן ירך מלכא ישיב</p>	<p>"ויקרא את עשו בנו הגדול", שנכלל מצדו של הדין הקשה. "ויאמר הנה נא זקנתי לא ידעתי יום מותי", רבי אלעזר פתח ואמר, "אשרי אדם עוז לו בכ" וגו', אשרי האיש שמתחזק בקב"ה ושם בו את תקפו, יכול כחנניה מישאל ועזריה שהתחזקו ואמרו, "הן איתי אלהנא די אנחנא פלחין יכול לשזכותנא מגו אתון נורא יקידתא ומן ירך מלכא ישיב" [הן אתנו אלהינו שאנו עובדים יכול להצילנו מתוך כבשן האש היוקדת, ומידך המלך יציל].</p>
<p>תא הזי דאי לא ישיב ולא אתקיים עליהו קב"ה אשתכח שמיה דקב"ה דלא יתקדש בעינייהו דכלא כמה דאמרו אלא כיון דידעו דלא אמרו כדקא יאות אהדרו ואמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו' בין ישיב בין לא ישיב³ ידיע להוי לך מלכא וגו' ותנינן דמלה אודע להו יחזקאל ושמעו וקבילו מניה דקב"ה לא אתקיים עליהו בגין דיקבלון אנרא וכדין אהדרו ואמרו והן לא ידיע להוי לך מלכא וגו'</p>	<p>בא וראה, שאם לא יציל ולא יעמוד עליהם הקדוש ברוך הוא, נמצא ששמו של הקדוש ברוך הוא לא יתקדש בעיני כל, כמו שאמרו. אלא כיון שידעו שלא אמרו כראוי, חזרו ואמרו, והן לא ידוע להיות לך המלך וגו', בין יציל בין לא יציל, ידוע להיות לך המלך וגו', ושנינו שיחזקאל הודיע להם דבר, ושמעו וקבלו ממנו, שהקדוש ברוך הוא לא עמד עליהם, כדי שיקבלו שכר, ואז חזרו ואמרו, "והן לא ידיע להוי לך מלכא" וגו' [והן לא ידוע להיות לך המלך וכו'].</p>
<p>אלא לא יתתקף בר נש דיימא קב"ה ישובינני או איהו עביד לי כך וכך אבל ישוי תוקפיה ביה בקב"ה דיסייע ליה -כד איהו אשתדל- באינן פקודין דאורייתא ולמיהך בארח קשוט דכיון</p>	<p>אלא לא יתחזק אדם שיאמר, הקדוש ברוך הוא יצילני או יעשה לי כך וכך, אבל ישים את כוחו בקב"ה שיסייע לו, כשהוא משתדל באותם המצוות של התורה וללכת</p>

באמצע, ומשה רבינו ע"ה, להיותו בסוד הדעת שהוא מסתכל בעינא פקחא תדיר, דהיינו בסוד הכתר, נאמר לא כהנה עינו וכו' (אור יקר).

¹ כלומר, נקרא גדול בערך שהוא גדול בכל צבאות הגבורה החזונים, והוא כלל כולם (אור יקר).

² דקדק אומרו בפסוק עוז לו בכ, ולא אמר יעוז בכ, היה נראה כחנניה מישאל וכו', אבל השתא דקאמר עוז לו בכ, ר"ל אותו העוז והחוזק אשר לו בקיום המצוה לא יכלה אותו אלא בכ, והיינו דמסיק אלא לא יתתקף דיימא וכו' אבל ישוי וכו', דלא ישוי תוקפיה באחרא שיאמר כחי ועוצם ידי וכו' ובג"כ עוז לו כדפי' (אור יקר).

³ עי' שיה"ש רבה פרשה ז' דף לז ע"ד הענין בארוכה ועי' עוד פסחים קיח ע"א ובזוה"ק פ' אחרי מות נז ע"א ובויק"ר פ' לג סימן ו' ובאגדת בראשית פ"ז ובשמות רבה פ"ט (לש"ו).

בראשית

<p>דאתי בר נש לאתדכאה מסייעין ליה ודאי וברא יתתקף ביה בקב"ה דאיהו יסייע ליה ויתתקף ביה דלא ישוי תוקפיה באחרא ובגין כך עוז לו כך מסלות בלבבם דיעביד לביה כדקא יאות בלא הרהורא אחרא! אלא כהאי מסילה דאיהי מתיישבא לאעברא בכל אתר דאצטריך הכי נמי</p>	<p>בדרך אמת. שכיון שאדם בא להטהר, ודאי מסייעים לו. ובזה יתחזק בקב"ה שהוא יסייע לו, ויתחזק בו, שלא ישים את כוחו באחר, ולכן "עוז לו כך". "מסילות בלבבם", שיעשה לבו כראוי בלי הרהור אחר, אלא כמסלה הזו שהיא מתיישבת לעבור בכל מקום שצריך, כך גם כאן.</p>
<p>דבר אחר אשרי אדם עוז לו כך עז כמה דאת אמר (תהלים כט יא) יהו"ה עז לעמו יתן בגין דאצטריך ליה לבר נש דיתעסק באורייתא לשמיה דקב"ה דכל מאן דאתעסק באורייתא ולא אשתדל לשמה טב ליה דלא אתברי מסלות בלבבם מאי מסלות בלבבם כמה דאת אמר (שם סח ה) סולו לרוכב בערבות ביה שמו דא ההיא אורייתא דאיהו אשתדל בה לארמא ליה לקב"ה ולמעבד ליה חטיבא בעלמא²</p>	<p>דבר אחר, "אשרי אדם עוז לו כך", "עוז" כמו שנאמר "ה' עוז לעמו יתן". משום שצריך אדם לעסוק בתורה לשמו של הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה ואינו עוסק לשמה, טוב לו שלא נברא. "מסילות בלבבם". מה זה "מסילות בלבבם", כמו שנאמר "סולו לרכב בערבות ביה שמו", זו התורה היא שהוא עוסק בה להרים את הקדוש ברוך הוא ולעשותו חטיבה בעולם.</p>
<p>תא חזי יעקב כל עובדיו הוו לשמא דקב"ה³ ובגין כך קב"ה הוה עמיה תדיר דלא אעדי מניה שכינתא דהא בשעתא דקרא ליה יצחק לעשו בריה יעקב לא הוה תמן⁴ ושכינתא אודעת לה לרבקה ורבקה אודעת ליה ליעקב רבי יוסי אמר תא חזי אי חזי⁵ בהווא זמנא יתברך עשו לא ישלוט יעקב לעלמין⁶ אלא מעם קב"ה הוה וכלא באתריה אתא כדקא חזי⁷ תא חזי ורבקה אוהבת את יעקב כתיב (בראשית כה כח) והא אתמר⁸</p>	<p>בא וראה, כל מעשיו של יעקב היו לשמו של הקדוש ברוך הוא, ולכן הקדוש ברוך הוא היה עמו תמיד, שלא זזה ממנו השכינה. שהרי בשעה שקרא לו יצחק את עשו בנו, יעקב לא היה שם, והשכינה הודיעה לרבקה, ורבקה הודיעה ליעקב. רבי יוסי אמר, בא וראה, אם חס וחלילה באותו זמן היה מתברך עשו, יעקב לא היה שולט לעולם, אלא מעם הקדוש ברוך הוא זה היה, והכל בא במקומו כראוי. בא וראה,</p>

¹ עם היות שלא היה כפי רצונו, אל יתריס אפילו במחשבה כד"א ה' עוזר וכו', והכי פי' עסק התורה שהוא העוז לו כך לשמך (אור יקר).

² בסוד היחוד העליון, נמצא שבגופו שנברא פועל ברוחני אמנם מי שעוסק בה שלא לשמה, נוטל חלק הקב"ה לעצמו, והוא נהנה ברוחני, א"כ טב ליה דלא איברי, ולא ינהה הגשמי מהרוחני כיון שהוא אינו מהנה הרוחני בגשמי (אור יקר).

³ ר"ל המעשים הגשמיים שנראה שהם פעולות תחתונות, הכל בכוונה ביחוד הספירות וקשרם וענינם (אור יקר).

⁴ ומ"ש הנה שמעתי את אביך הכוונה שמעתי השכינה הנקראת את אביך כנזכר פרשה בראשית. ז"ח (ומ"ש ורבקה שומעת היינו מ' כמ"ש במאורות נתן ובהכי דייק שומעת הוה דהול"ל שמעה אלא השכינה שומעת תדיר והיא אמרה ליעקב וז"ש לאשר אני מ' מצוה אותך ובמ"א הארכתי בס"ד. מא"ן (נ"א).

⁵ ומ"ש שאם חזי היה מתברך עשו היה נשאר העולם בקלקול פגמו של אדה"ר ובא דרך ערמה לתקן פגם אדה"ר שהיה ע"י ערמה כדבסמוך (נ"א).

⁶ ולא היה אפשר לישראל קיים התורה מרוב צרות הגלות ותבטל חזי (אור יקר). עי' בהגר"א במגילת אסתר ע"א א ע"ד הרמז.

⁷ כלומר ראה שלא זזה השכינה מיעקב דכתיב ורבקה אוהבת את יעקב סתם לאהבת הטוב במה שהוא טוב (נ"א).

⁸ מסברא קאמר שמיד שלחה אחריו ולא נתרשלה עד שיבא מאליו. א"נ רמז כאן שרבקה היתה במקום חוה ולז"א ורבקה אוהבת את יעקב שהוא סוד אדם כדי לתקן הפגם הראשון עשתה הענין ושדרת בגיניה דיעקב. ז"ח (וז"ש ועתה בני שמע בקולי לתקן מה ששמעת בהיותי חוה שחטאת אך עתה בני שמע שאתה חייב לשמוע לי שאתה בני. וכי תימא שבאיסור אין חיוב לבן לשמוע לאר"א דע כי השכינה מצוה אותך וז"ש לאשר אני מ' מצוה אותך כמ"ש רז"ל. מא"ן (נ"א).

בראשית

	כתוב "ורבקה אוהבת את יעקב", והרי נתבאר.
ובגין כך שדרת בניניה דיעקב הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר ועתה בני שמע בקולי וגו' (שם כז ח) בההוא זמנא ערב פסח הוה ובעי יצר הרע לאתבערא ולשלטאה סיהרא רזא!	ולכן שלחה בשביל יעקב "הנה שמעתי את אביך מדבר אל עשו אחיך לאמר, ועתה בני שמע בקולי" וגו', בזמן ההוא היה ערב פסח, והיצר הרע צריך להתבער ולהשליט את הלבנה שהיא סוד
קמב/ב	
דמהימנותא ועל דא עבדת תרי תבשילין ²	האמונה, ולכן עשתה שני תבשילים.
רבי יהודה ³ אמר רמז הכא דזמינין בני דיעקב לקרבא שני שעירים חד ליהויה וחד לעזאזל ביומא דכפורי ובגין כך קריבת שני גדיי עזים ⁴ חד בגין דרנא דלעילא וחד בגין לכפיא דרגיה דעשו <דלא> (ולא) ישלומ עליה דיעקב ועל דא שני גדיי עזים ומתרוייהו טעים יצחק ⁵ ואכיל ויבא לו יין וישת (בראשית כז כה) ויבא לו יין רמז ⁶ <רמז> מאתר רחיק קריב ליה ⁷ מההוא אתר ⁸ (דעשו) רבי אלעזר אמר רמז מההוא יין דכל חדו ⁹ אשתכח ביה בגין לחדתא ליה ליצחק דבעי חדוה כדקא בעיין חדוה לחדתא סמרא (דליואי) <דיליה> ועל דא ויבא לו יין וישת	רבי יהודה אמר, כאן רמז שעתידים בני יעקב להקריב שני שעירים, אחד לה' ואחד לעזאזל ביום הכפורים, לכן הקריבה שני גדיי עזים, אחד בשביל הדרגה שלמעלה, ואחד כדי להכניע את דרגתו של עשו שלא ישלוט על יעקב. ועל כן שני גדיי עזים, ומשניהם טעם יצחק ואכל. "ויבא לו יין וישת". "ויבא לו יין" רמז רימז ממקום רחוק קירב אותו, מאותו מקום של עשו. רבי אלעזר אמר, רמז מהיין ההוא שכל השמחה נמצאת בו כדי לשמח את יצחק, שצריך שמחה, כשרוצים שמחה לשמח את צד (הלויים) שלו, ועל כן "ויבא לו יין וישת".

¹ לאתבערא יצר הרע, ביאור חמץ, והיינו לרדוף אחר עשו שלא יהיה לו ברכה ושפע (אור יקר).

² חגיגה ופסח, ונודע שהפסח הוא הכנעת החצונים (אור יקר). וחגיגה הוא נגד עוה"ז, ופסח הנאכל באחרונה הוא נגד עוה"ב (יד מצרים ד"ה וצדקה תהיה לו).

³ פליג אדלעיל, וב' תבשילין רמז לשערי עזאזל ושעיר ר"ח (אור יקר).

⁴ קמה ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ כי היה יצחק מתגולל בדין קדוש וטמא, וטעם קדוש מצד עצמו, וטמא מצד עשו, לכך טעם מב' השעירים משעיר עזאזל מצד עשו, ומשעיר חטאת לה' מצד קדושה, וכשנדע סוד שעיר ר"ח ופסח ושער תפילין לא יתרחק הרבה (אור יקר).

⁶ פ' תרי תנועי בלק קפט ע"א (ד"א). ועי' זוהר הרקיע.

⁷ פ' קרב את יצחק עצמו ממקום רחוק מהחוץ שהיה מתגולל בטומאת עשו ומשם קרבו אל הקדושה לצד ימין ומלת ויבא לו פ' ויבא את עצמו את יצחק שהוא נקרא יין (אור יקר).

⁸ הכוונה שהמתיק ה"ג דאימא שהוא היין החזק שכל הדינים תלויין שם, ומתמצית ה"ג יוצאות דם להניק לעשו, בסוד מיץ אפים יוצא דם, וז"ש מההוא אתר דעשו, כי יצחק סוד ה"ג הנז' והוא קרא לעשו בנו הגדול כדכתיב ולחשך קרא לילה, פ' דאסביר אנפין לרע כנז' בפ' בראשית (זהר הרקיע). ז"ל הרב (לקוטי תורה תולדות) הנה יצחק סוד הגבורות שביסוד אמא והוא יין החזק וכו', והנה יעקב הוא סוד הארת יסוד אבא שע"כ הוא בחיר שבאבות וכו', והנה יעקב [רצה] למתק באותו יין שהשקה ליצחק אביו שהם שורש מקום הגבורות יין העליון היוצא מבינה שהוא עיטרא דגבורה רצה יעקב להטיל בו מים כדי למותקו ובה יתנו לו הברכות ולא לעשו אחיו כי אם היו נשארות הגבורות בלתי מזוג היה דין קשה והיה נוטל עשו את הברכות וכו', משם שורש יעקב וז"ש בזהר מאתר רחיק קריב ליה, כי אבא נקרא רחוק, בסוד מרחוק ה' נראה לי ומאותו מקום רחוק שהוא יסוד דאבא המשיך המים למזוג היין עכ"ל הרב. ולפי זה ל"ג "דעשו". וגי' גרסינן ליה, יפורש כמ"ש הרב בדרוש עשו, כי עשו שורש נשמתו הוא מיסוד אבא בשורה החצונה שיש בה יעקב באמצע ועשו מכאן וערב רב מכאן, ולכך רצה יצחק לברכו לקרבו תחת כנפי השכינה (מ"מ).

⁹ פ' ר"א לא פליג את"ק לפי מ"ש לעיל בשם האריז"ל אלא ת"ק שאמר מאתר רחיק קריב ליה, קאי על המים שבו עשה מזיגה ליין. ור"א קאי איין מהיכן הביאו, מיסוד דאימא, דכל חידו אשתכח ביה (מ"מ).

בראשית

<p>ותקח רבקה את בגדי עשו וגו' (שם טו) אליו אינון לבושין דרווח עשו מנמרוד¹ ואליו לבושי יקר [ד]הוּוּ מן אדם הראשון ואתו לידא דנמרוד ובהו הוה צד צידה נמרוד דכתיב (בראשית י ט) הוא היה גבור ציד² לפני יהו"ה וגו' ועשו נפק לחקלא ואגה ביה קרבא בנמרוד וקמל ליה ונסב אליו לבושין מניה הדא הוא דכתיב (שם כה כט) ויבא עשו מן השדה והוא עיף ואוקמוה כתיב הכא והוא עיף וכתיב התם (ירמיה ד לא) כי עיפה נפשי להורגים ועשו הוה סליק לון לאינון לבושין לגבה דרבקה ובהו הוה נפיק וצד צידה וההוא יומא לא נטל לון ונפק לחקלא ואתעכב תמן וכד הוה לבייש לון עשו לא הוּוּ סלקין ריחין כלל</p>	<p>"ותקח רבקה את בגדי עשו" וגו', אלו הלבושים שהרויח עשו מנמרוד, ואלה לבושי כבוד שהיו מאדם הראשון, ובאו לידי נמרוד, ובהם נמרוד היה צד צידה, שכתוב "הוא היה גיבור ציד לפני ה'" וגו'. ועשו יצא לשדה ונלחם בקרב עם נמרוד והרג אותו, ולקח ממנו את הלבושים הללו, זהו שכתוב "ויבא עשו מן השדה והוא עיף", ובארוה, כתוב כאן "והוא עיף", וכתוב שם "כי עיפה נפשי להרגים". ועשו היה מעלה את אותם הלבושים לרבקה, ובהם היה יוצא וצד ציד, ואותו היום לא לקח אותם, ויצא לשדה והתעכב שם. וכשעשו היה לובש אותם, לא היו מעלים ריחות כלל.</p>
<p>כיון דלבייש לון יעקב כדין תבת אבדה לאתרה וסליקו ריחין בגין דשופריה דיעקב שופריה³ דאדם הוה ובגין כך אהדרו בההיא שעתא לאתריהו וסליקו ריחין אמר רבי יוסי שופריה דיעקב (הוה) <דאיהו> שופריה דאדם <איך אפשר> והא תנינן תפוח עקבו דאדם הראשון מכהה גלגל חמה ואי תימא דכך הוה יעקב א"ל רבי אלעזר ודאי הכי הוה בקדמיתא עד לא חב אדם הראשון⁴ לא הוּוּ יכלין כל בריין לאסתכלא בשופריה כיון דחטא אשתני שופריה ונתמאך רומיה⁵ ואתעביד בר מאה אמין ותא הוי שופריה דאדם הראשון רזא איהו דמהימנותא עלאה⁶ תלייא בההוא שופרא ובגין כך (תהלים צ יז) ויהי נעם יהו"ה אלהינו עלינו וכתיב (שם כז ד) לחזות בנועם יהו"ה ודא הוא שופריה דיעקב⁷ ודאי וכלא רזא עלאה איהו</p>	<p>כיון שיעקב לבש אותם, אז שבה האבדה למקומה והעלו ריחות, משום שיפיו של יעקב היה יפיו של אדם, ולכן חזרו בשעה ההיא למקומם והעלו ריחות. אמר רבי יוסי, יפיו של יעקב (היה) שהוא יפיו של אדם. איך אפשר, והרי שנינו, תפוח עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה, ואם תאמר שכך היה יעקב, אמר לו רבי אלעזר, ודאי שכך היה, בתחילה טרם חטא אדם הראשון, לא היו יכולים כל הבריות להסתכל ביפיו, כיון שחטא, השתנה יפיו ורומו הונמך, ונעשה בן מאה אמות. ובא וראה, יפיו של אדם הראשון הוא סוד, שהאמונה העליונה תלויה ביופי ההוא, ולכן "ויהי נועם ה' אלהינו עלינו", וכתוב "לחזות בנועם ה'", וזהו ודאי יפיו של יעקב, והכל הוא סוד עליון.</p>
<p>וירח⁸ את ריח בגדיו ויברכהו (בראשית כז כו) תא חזי וירח את ריח [ה]בגדים לא כתיב אלא</p>	<p>"וירח את ריח בגדיו ויברכהו". בא וראה, וירח את ריח הבגדים לא כתוב, אלא ריח בגדיו, כמו שנאמר "עוטה אור כשלמה</p>

¹ עי' לעיל נח ע"א קא ע"א ועי' בס"פ יתרו צד ע"א (לש"ו).

² קלז ע"ב ויקרא סד ע"א (הערת הזוהר).

³ לא קאמר כעין שופריה אלא שופריה והיינו דאתגלגל ביה כדאיתא בתיקונים צו (ד"א).

⁴ עי' לעיל לו ע"ב בעניין "כתנות אור" ו"כתנות עור" (דע"ה ח"ב קיא ע"ג).

⁵ בראשית לג ע"ב (ד"א).

⁶ מי מהימנותא עלאה הוא ז"א שהמלכות נקראת אמונה, וז"א נקראת אמת, מהימנותא עלאה. ומ"ש

תליא בההוא שופרא, פי' עיקרו מהמוחין דאימא, וז"ש ובג"כ ויהי נועם שהיא אימא שנקרא נועם (מ"מ).

⁷ ר"ל אדם ויעקב הם רומזים לז"א ושופרא דיעקב ושופרא דאדם הם מהמוחין דז"א (מ"מ).

⁸ כיון שלא היו שלו לא היה לו לקראם בגדיו, אלא לרמוז לההוא דסתים ובגדיו קאי לקב"ה. ד"א שאע"ג

שהיו של עשו היו אצלו בגניבה כי ליעקב היו ראויים כי היה שופריה דאדם, והראיה שכשלבשן יעקב מיד הריחו, ואם כן שפיר קאמר ביה בגדיו באמת (רמ"ז).

בראשית

<p>ריח בגדיו כמה דאת אמר (תהלים קד ב) עוטה אור כשלמה¹ נוטה שמים כיריעה דבר אחר [נ"א דא הוא] וירח את ריח בגדיו ויברכהו דכיון דאלביש לון יעקב סליקו ריחין בההיא שעתא ועד דלא ארח [נ"א דארח] <ריחין> (ריחא) דלבושיה לא ברכיה דהא כדין (לא ידע דאתחזי הוא לברכא) (ידע דחזי הוא לאתברכא) דאי לא אתחזי לאתברכא¹⁵ לא סליקו כל הני ריחין [קדישין] בהדיה דהא הוא דכתיב וירח את ריח בגדיו ויברכהו ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו יהו"ה² (בראשית כז כז) ויאמר מלה סתים הוא³ אית דאמרי שכינתא הות⁴ ואית דאמרי יצחק הוה כריח שדה אשר ברכו יהו"ה מאן שדה דא שדה דתפוחים⁵ שדה דאבהן עלאין (חמידו) [סמכין] <סמיכו> ליה ומתקנין ליה</p>	<p>נוטה שמים כיריעה". דבר אחר, (זה הוא) "וירח את ריח בגדיו ויברכהו", שכיון שיעקב לבש אותם, העלו ריחות באותה השעה, ועד שלא הריח (שהריח) את ריח לבושו לא ברך אותו, שהרי אז ידע שהוא ראוי להתברך, שאם לא ראוי, לא היו עולים כל הריחות הקדושים הללו עמו. זהו שכתוב "וירח את ריח בגדיו ויברכהו". ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה". "ויאמר" דבר סתום הוא, יש אומרים שהיתה השכינה, ויש אומרים שיצחק היה. "כריח שדה אשר ברכו ה", איזה "שדה", זה שדה התפוחים, השדה שהאבות העליונים (חומדים) סומכים אותו ומתקנים אותו.</p>
<p>ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש (שם כח) אמר רבי אבא האי קרא אוקמוה אבל (פתח רבי אבא ואמר) [תא חזין] (תהלים קכ א) שיר המעלות אל יהו"ה בצרתה לי קראתי ויענני כמה שירין ותושבחן אמר דוד מלכא קמי קב"ה וכלא בנין לאתקנא דרניה ולמעבד ליה שמא כמה דאת אמר (ש"ב ח יג) ויעש דוד שם ושירתא דא אמר <נ"א ליה> כד חמא (ליה) עובדא דא ליעקב <נ"א דיעקב> רבי אלעזר אמר יעקב אמר שירתא דא <נ"א> (דהא) בשעתא דאמר ליה אבוי גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא (כדין הוה) [בגין דהוה]</p>	<p>"ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ ורב דגן ותירוש". אמר רבי אבא, הפסוק הזה בארוהו, אבל (פתח רבי אבא ואמר) בא וראה, "שיר המעלות אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני". כמה שירות ותשבחות אמר דוד המלך לפני הקדוש ברוך הוא, והכל כדי לתקן את דרגתו ולעשות לו שם, כמו שנאמר "ויעש דוד שם". והשירה הזו אמר (לו) כשראה המעשה הזה ליעקב (של יעקב). רבי אלעזר אמר, יעקב אמר השירה הזו, (שהרי) בשעה שאמר לו אביו גשה נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם לא, אז (משום) שהיה</p>
<p>קמנ/א</p>	
<p>יעקב בעאקו סגי דדחיל דאבוי ידע ליה ואשתמודע קמיה מה כתיב (בראשית כז כג) ולא הכירו כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ויברכהו כדין אמר אל יהו"ה בצרתה לי קראתי ויענני (תהלים קכ א – ב) יהו"ה הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה"ה, זוהי הדרגה שעשו שרוי בה, שהיא שפת השקר, (מהו), שפת שקר,</p>	<p>יעקב בצרה גדולה, שפחד שאביו יכיר אותו ויודע לפניו, מה כתוב, "ולא הכירו", כי היו ידיו כידי עשו אחיו שעירות ויברכהו. אז אמר, "אל ה' בצרתה לי קראתי ויענני". "ה' הצילה נפשי משפת שקר מלשון רמיה", זוהי הדרגה שעשו שרוי בה, שהיא שפת השקר, (מהו), שפת שקר,</p>

¹ פי' הוא אור שמקיף על יעקב כמו בגד זהו ריח בגדיו (מ"מ). ר"ל אור הספירות שהם אור לבושו של קב"ה וע' לעיל פ' נח עמוד ר"ז וע' לקמן פ' בא עמוד ס"ט וע'. א"מ (נ"א). עי' תיקו"ז עם בהגר"א קיב ע"ב שם מתבאר בחינה זו היא כנגד זה ש"לאדם ולאשתו עשה כתנות אור נשמתין ערטילאין", והן אותן שלא זכו אל הנשמה ואין להם לבושא.

² קב ע"ב (הערת הזוהר).

³ מדכתיב ראה משמע שמדבר לאחר והיינו דשכינתא אמרה ליצחק ראה ריח בני כי יש לו ריח ג"ע וראוי שתברכהו (נ"א).

⁴ שיצחק אמר להקב"ה ראה אדני המלך ריח בני כריח שדה וראוי לברכה ואז הסכים עמו וברכיה (נ"א).

⁵ רמט ע"ב (הערת הזוהר). פירוש שדה של תפוחין דגווי האבות הם חוור וסומק וירוק והתפוח כוללם. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>דאיהו שפת שקר¹ <נ"א מהו> שפת שקר בשעתא דאייתי ההוא הווא לווטין על עלמא ובחכימו ובעקימו אייתי לווטין דאתלטיא עלמא</p>	<p>בשעה שהביא אותו הנחש קללות על העולם, ובהתחממות ובעקמימות הביא קללות, שהתקלל העולם.</p>
<p>תא הזי בשעתא דאמר יצחק לעשו (בראשית כו ג) וצא השדה וצודה לי צידה בה"א ואוקמוה² ונפק עשו בגין דיתברך מיצחק דקאמר ליה ואברככה לפני יהו"ה דאלו אמר ואברככה ולא יתיר יאות כיון דאמר לפני יהו"ה³ בההיא שעתא אזדעזע כרסיה) יקרא דקב"ה⁴ אמרה ומה דיפוק הווא מאינון לווטין וישתאר יעקב בהו בההיא שעתא אזדמן מיכאל⁵ ואתא קמיה דיעקב ושכינתא בהדיה⁶ וידע יצחק⁷ וחמא לגן עדן בהדיה דיעקב⁸ וברכיה קמיה</p>	<p>בא וראה, בשעה שאמר יצחק לעשו "וצא השדה וצודה לי צידה", בה"א, ובארוה, ויצא עשו כדי שיתברך מיצחק, שאמר לו "ואברככה לפני ה'", שאלו אמר ואברככה ולא יותר, יפה, כיון שאמר "לפני ה'", באותה השעה הזדעזע כסא כבודו של הקדוש ברוך הוא, אמרה, ואיך יצא נחש מאותן הקללות וישאר יעקב בהם. בשעה ההיא הזדמן מיכאל, ובא לפני יעקב והשכינה עמו, וידע יצחק, וראה את גן עדן עם יעקב וברכו לפניו.</p>
<p>וכד עאל עשו עאל בהדיה גיהנם⁹ ועל דא (שם לג) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד דחשב דלא הוה עשו בההוא סטרא פתח ואמר (שם) ואברככהו גם ברוך יהיה בגין כך אזדמן יעקב בחכמתא ובעקימו דאייתי ברכאן עליה דיעקב דאיהו כגוונא דאדם הראשון ואתנשלו מההוא הווא דאיהו שפת שקר דכמה שקרא אמר וכמה מלי דשקרא עבד בגין לאטעאה ולאיתאה לווטין על עלמא בגין כך אתא יעקב בחכמה ואטעי לאבוי בגין לאיתאה ברכאן על עלמא ולנטלא מניה מה דמנע מעלמא ומדה לקבל מדה הוה</p>	<p>וכשנכנס עשו, נכנס עמו גיהנם, ועל כן "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד", שחשב שעשו לא היה בצד ההוא. פתח ואמר, "ואברככהו גם ברוך יהיה". לכן הזדמן יעקב בחכמה ובעקמומיות שהביא ברכות על יעקב, שהוא כדוגמת אדם הראשון, ונלקחו מאותו הנחש, שהוא שפת שקר, שכמה שקר אמר, וכמה דברי שקר עשה, כדי להטעות ולהביא קללות על העולם. לכן בא יעקב בחכמה והטעה את אביו, כדי להביא ברכות על העולם וליטול ממנו מה שמנע מן העולם. ומדה כנגד מדה היתה.</p>
<p>ועל דא כתיב (תהלים קט יז) ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו עליה כתיב (בראשית ג יד) ארור אתה מכל הבהמה</p>	<p>ועל כן כתוב "ויאהב קללה ותבואהו ולא חפץ בברכה ותרחק ממנו". עליו כתוב "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית</p>

¹ הם הקלי' נקראות שקר ממדרגה אחרונה שבהם, שפת שקר ודאי שפה אל השקר, והיינו מקום עשו, דכתיב הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד אחרונה שבכולן (אור יקר).

² כדי שיצוד השכינה לינק ממנה כדרך החצונים (אור יקר).

³ יש חילוק כשאומר מלפניך או לפניך כי בינה נקרא מלפני ה' שהוא יותר פנימי מן הו"ה אבל המלכות נקרא לפני ה' (ע"ח שער הזווגים פרק ג).

⁴ הענין שאם היה אומר ואברך סתם, היה אפשר חלקו הראוי לו למדרגותיו, כעין מים אחרונים ושעיר עזאזל וכיוצא עשן המערכה בלילה דעקים אורחיה לצד צפון. אמנם באומרו לפני ה' נתן לו חלק בקדושה ממש, והיה מכניס צלם בהיכל, ופוגם מדרגות מטטר'ן ששם כניסתו עד היכל ב' לבד, לכך נזדעזע כסא הכבוד המשתמשת בהיכלות שתפגם, שהיא מקבלת ממלכות, ואלו עתה יתברכו לפני ה' ממלכות ע"י ודאי ויכנסו וירמסו טמאים ההיכלות (אור יקר). לפי שצורתו של יעקב חקוקה בכסא לכך נזדעזע שלא יהיה בה צורה שתהיה דוגמתה למטה ח"ו בקללות כי צריכה השכינה להסכים משום ועצת מלאכיו ישלים לפיכך אשתדל שיתברך יעקב ולא עשו (נ"א).

⁵ שר החסד הברכה מן הימין (אור יקר). שבכל מקום שהשכינה שם מיכאל שם כי מיכאל במילואו גימטריא שכינה ולכן ארז"ל כ"מ שתמצא מיכאל שם גילוי שכינה. והטעם לפי שהוא אל הימין וכוס של ברכה צריך לאתקשרא בימין ולכן מיכאל ולא רפאל שהוא ת"ת יעקב (נ"א).

⁶ שכל מקום שהוא שם שכינה מתגלת (אור יקר). שהשכינה שם (נ"א).

⁷ כנגד ויגרש את האדם שנתגרש מג"ע עתה חזר ג"ע אליו (ז"ח) (נ"א).

⁸ הוא אילן הצדיקים הנוחלים ג"כ הכל ודאי בן אדם הראשון (אור יקר).

⁹ גיהנם שהוא אילן הרשעים הנוחלים גיהנם, קין קינא דמסאבו, בניה של לילית (אור יקר).

בראשית

<p>ומכל חית השדה ואשתאר ביה לדרי דרין ואתא יעקב ונטיל מניה ברכאן ומן יומי דאדם אודמן יעקב לנטלא מההוא חיזיא כל הני ברכאן ואשתאר איהו בלווטין ולא נפק מנייהו ודוד אמר ברוח קודשא (תהלים קב ג) מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים מה איכפת ליה לההוא חזיא בישא דאייתי לווטין על עלמא כמה דאמרו נחש נושך וממית ולית ליה הנאה מניה לשון רמיה דרמי ליה לאדם ולאתתניה ואייתי בישא עליה ועל עלמא לבתר אתא יעקב ונטיל מדיליה כל אינון ברכאן חצי גבור שנונים דא עשו דנטר דבבו [נ"א דאגזים] ליעקב על אינון ברכאן כמה דאת אמר (בראשית כז מא) וישטום עשו את יעקב על הברכה וגו'</p>	<p>השדה". ונשאר בו לדורי דורות, ובא יעקב ונטל ממנו הברכות. ומימיו של אדם הראשון נועד יעקב ליטול מהנחש ההוא את כל הברכות הללו, והוא נשאר עם קללות ולא יצא מהם. ודוד אמר ברוח הקודש, "מה יתן לך ומה יוסיף לך לשון רמיה חצי גבור שנונים", מה אכפת לאותו הנחש הרע שהביא קללות על העולם, כמו שאמרו, נחש נושך וממית, ואין לו ממנו הנאה. "לשון רמיה", שרימה את אדם ואשתו והביא רע עליו ועל העולם. אחר כך בא יעקב ונטל משלו את כל אותם הברכות. "חצי גבור שנונים", זה עשו ששמר שנאה (שהפחיד) ליעקב על אותן הברכות, כמו שנאמר "וישטום עשו את יעקב על הברכה" וגו'.</p>
<p>(תא חזי) ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ (שם כח) הא מלעילא ומתתא¹ בחבורא דהא ורוב דגן ותירוש הא אוקמוה אבל כדכתיב (תהלים לו כה) ולא ראיתי צדיק נעזב² וזרעו מבקש לחם תא חזי (שם) נער הייתי וגו' ואוקמוה האי קרא שרו של עולם אמרו³ וכו' ובגין כך אמר ורוב דגן ותירוש⁴</p>	<p>[בא וראה], "ויתן לך האלהים מטל השמים ומשמני הארץ", הנה למעלה ולמטה בחיבור אחד, "ורוב דגן ותירוש", הנה פרשוה, אבל ככתוב "ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם". בא וראה, "נער הייתי" וגו', ובארוה, הפסוק הזה אמר אותו שרו של עולם וכו', ולכן אמר "ורב דגן ותירוש".</p>
<p>יעבדוך עמים (וישתחו לך לאומים) (בראשית כז כט) בזמנא דשליט שלמה מלכא בירושלם דכתיב (דה"ב ט כג - כד) וכל מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו וגו' וישתחו לך לאומים בזמנא דייתי מלכא משיחא דכתיב (תהלים עב יא) וישתחו לו כל מלכים</p>	<p>"יעבדוך עמים (וישתחו לך לאומים)", בזמן ששלמה המלך שלט בירושלים, שכתוב "וכל מלכי הארץ וגו' מביאים איש מנחתו" וגו'. "וישתחו לך לאומים", בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב "וישתחו לו כל מלכים".</p>

¹ מלעילא שמים ת"ת, ומלתתא מלכות בחבורא חדא. ולכך הקדימה המלכות קודם היסוד לגבי הת"ת והטעם שאין טל לשמים אלא להשפיע במלכות, כדכתיב פתחי לי אחותי וכו' שראשי נמלא טל ומשמני הארץ הוא מצד טל השמים ודאי (אור יקר).

² היינו מצד היסוד ומתייחס אליו הדגן והתירוש כדכתיב ולא ראיתי צדיק נעזב וזרעו מבקש לחם, היינו דגן, וא"ת למה אמר ורוב דגן ותירוש, שהוסיף בברכתו על ברכת הת"ת והמלכות בב' דברים: הא' במלת רוב, הב' בכפל דגן ותירוש. ותירץ ואמר, ת"ח מראש הפסוק נער הייתי גם זקנתי ופי' בו פסוק זה שר העולם אמרו דהיינו כאשר נבאר בפ' ויצא להורות על רוב הברכות בו, והמלכות מזומנת לקבל ממנו, א"כ בגין כך ורוב דגש ותירוש, דהיינו דגן לנגד המלכות, ותירוש שהוא יין סוד ודאי לנגד היסוד, ורוב מפני שלעולם אינו נעזב (אור יקר). פי' כמ"ש בפ' ויצא בזהר לא ראיתי צדיק שהוא היסוד נעזב מלמעלה, וזרעו כשיהיה הזרע ביסוד אינו מצטרף לבקש לחם שהוא הנוק', וז"ש ג"כ בכאן ורוב דגן ותירוש שהיסוד יש בו ה"ח וה"ג שהחסדים נקראים חטאים כמ"ש בדברי הרב והתירוש הם הגבורות שהם יין המשמח ובזה לא נעזב מלמעלה שתמיד משפיעים בו חסדים וגבורות, שהם דגן ותירוש והוא משפיעם למלכות (מ"מ).

³ פי' וכיון שאמרו שרו של עולם ודאי שיש בו סוד גודל כמ"ש בפ' ויצא (מ"מ).

⁴ דגן בגי' אל הוי"ה והוא בעולם היצירה ושם סוד אוכ"ל והוא עולמו דמטטרין (ד"א).

בראשית

<p>[רבי יהודה אמר, הכל בזמן שיבא המלך המשיח, ככתוב "וישתחו לו כל מלכים כל גוים יעבדוהו". "הוה גביר לאחיך", [כתוב] "הוה" ולא כתב היה או תהיה, אלא זה סוד עליון של האמונה, שהאותיות הללו הן סודות האמונה, ה' למעלה, וא"ו באמצע, ה' אחר כך. ולכן אמר "הוה גביר לאחיך", לשלוט עליהם ולרדות אותם, בזמן שבא דוד המלך.]</p>	<p>רבי יוסי אמר, הכל הוא בזמן שיבא מלך המשיח, שהרי משום שיעברו ישראל על דברי התורה, אז "ופרקת עולו מעל צוארך".</p>
<p>רבי יוסי אמר, כל איהו בזמנא דייתי מלכא משיחא דהא בגין (דעברו) [דיעברו] ישראל על פתגמי אורייתא כדין (שם מ) ופרקת עלו מעל צוארך</p>	<p>"ויתן לך האלהים". רבי יוסי אמר, כל הברכות הללו</p>
<p>ויתן לך האלהים⁴ רבי יוסי אמר כל הני</p>	<p>קמג/ב</p>
<p>ברכאן מסטרא דחולקיה דיעקב הוו ומדיליה נטל⁵ ואלין ברכאן הוה קא בעי יצחק לברכא ליה לעשו ובגין כך עבד קב"ה וגרם ליה ליעקב לנטלא מדיליה⁶</p>	<p>מצד של חלקו של יעקב היו, ומשלו הוא לקח, ואת הברכות האלו רצה יצחק לברך את עשו, ולכן עשה הקדוש ברוך הוא וגרם ליעקב לקחת משלו.</p>
<p>תא חזי בשעתא דההוא נחש אייתי לוויטין על עלמא ואתלטיא ארעא מה כתיב (בראשית ג יז) ולאדם אמר⁷ כי שמעת לקול אשתך⁸ וגו' ארורה האדמה בעבורך וגו' דלא תהא עבדא פירין ואיבין כדקא יאות⁹ לקבל דא (בראשית כז כח) ומשמני הארץ בעצבון תאכלנה¹⁰ לקבל דא (ולקבל דא ו) מטל השמים וקין ודרדר תצמיח</p>	<p>בא וראה, בשעה שאותו הנחש הביא קללות על העולם והאדמה התקללה, מה כתוב, "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וגו' ארורה האדמה בעבורך" וגו', שלא תהיה עושה פירות כראוי, כנגד זה "ומשמני הארץ". "בעצבון תאכלנה", כנגד זה "מטל השמים". "וקוץ ודרדר תצמיח לך", כנגד זה "ורוב דגן ותירוש". "בזעת אפין תאכל לחם", כנגד זה "יעבדוך עמים וישתחו לך לאמים", שהם יעבדו את הארץ</p>

¹ דמלכי הארץ מביאים איש מנחתו לאו היינו יעבדוך עמים אלא בזמנא דמלכא משיחא דכתיב כל גוים יעבדוהו והנה בכל הפסוק יעבדוך עמים היינו כלל האומות ההדיוטים, וישתחו לו לאומים היינו המלכים שעובדים בהשתחויה לצד ה' (אור יקר).

² מלת הוה כולל ג' מדות שהם בינה ת"ת ומלכות, והנה ע"י הוה הוא לשלטה עליהו דכתיב והיה ה' למלך על כל הארץ וכתוב ומלכותו בכל משלה, ואח"כ לאובדא לון לבטלם מן העולם ע"י המלכות, שהיא כלי זיין בכח הבינה, שמכחה ביטול הקלי' (אור יקר).

³ הוא הכניע האומות, ושלמה היה לו שלום מכל עבדיו, וזה לפירוש ת"ק דפי' יעבדוך עמים בימי שלמה, ולפי ר' יהודה דהיינו בזמנא דמלכא משיחא מורה דהאי נמי לאו בזמנא דמלכא משיחא והיינו דקאמר ר' יוסי אמר כולא איהו ופליג אתרוייהו (אור יקר).

⁴ בינה (מ"מ).

⁵ מסטר הקדושה דהיינו ויתן לך האלהים וכו' כדמסיק לקמיה ר' שמעון (אור יקר).

⁶ במה שגלה הסוד לרבקה וסייעו בעורמתו (אור יקר).

⁷ היינו שופריה דיעקב כעין שופריה דאדם (אור יקר).

⁸ היינו ועתה בני שמע בקול ולך קח לי (אור יקר). [המשך הפסוק: ותאכל מן העץ] דהיינו עץ הדעת טו"ר היינו ב' גדיי עזים, הא' טוב חטאת לה', והא' רע לעזאזל (אור יקר).

⁹ שלא היו שמנים (אור יקר).

¹⁰ היינו קליפה הזכר נקרא עצבון, והנקבה עצב וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>לך¹⁶ לקבל דא ורוב דגן ותירוש בזעת אפך¹ תאכל לחם לקבל דא יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים (שם כט) דאינון יעבדון ארעא ויפלהון בחקלא² כמה דאת אמר (ישעיה סא ה) ובני נכר אכריכם וכורמיכם וכלא נטל יעקב דא לקבל דא ומדיליה נטל</p>	<p>ויעבדו בשדה, כמו שנאמר "ובני נכר אכריכם וכורמיכם". והכל נטל יעקב זה כנגד זה, ומשלו נטל.</p>
<p>וקב"ה גרים ליה ליעקב דיטול הני ברכאן לאתדבקא באתריה³ וחולקיה⁴ ועשו לאתדבקא באתריה⁵ וחולקיה⁶ אמר רבי חזקיה והא חמינן דמשמני הארץ וטל השמים אינון ברכאן נטל עשו לבתר כמה דאת אמר הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל אמר רבי שמעון לאו האי כהאי ולא דא כדא⁷ כמה אתפרשאן דרגין ביעקב כתיב (שם כח) ויתן לך האלהים ודא כתיב יהיה ביעקב כתיב מטל השמים ומשמני הארץ בעשו כתיב משמני הארץ וטל השמים דהא לאו דא איהו כדא ודרגין אתפרשאן כמה וכמה בנין דבדא דיעקב כתיב ביה ויתן לך האלהים⁸ מטל השמים דא טל עלאה [דנגיד] מעתיק יומין⁹ דאקרי טל השמים השמים דלעילא טל דנגיד בדרגא דשמים ומתמן לחקל תפוחין קדישין¹⁰</p>	<p>והקדוש ברוך הוא גרם ליעקב שיטול את הברכות הללו להדבק במקומו וחלקו, ועשו שידבק במקומו וחלקו. אמר רבי חזקיה, והנה ראינו שמשמני הארץ ומטל השמים, עשו נטל אותן הברכות אחר כך, כמו שנאמר "הנה משמני הארץ יהיה מושבך ומטל השמים מעל". אמר רבי שמעון, לא זה כזה ולא זה כזה, כמה נפרדות הדרגות. ביעקב כתוב "ויתן לך האלהים", ובזה כתוב "יהיה". ביעקב כתוב "מטל השמים ומשמני הארץ", בעשו כתוב "משמני הארץ וטל השמים", שהנה זה אינו כזה, והדרגות נפרדות כמה וכמה, משום שבזה של יעקב כתוב בו "ויתן לך האלהים מטל השמים", זה הטל העליון ששופע מעתיק הימין שנקרא טל השמים, השמים של מעלה, הטל ששופע בדרגת השמים, ומשם לשדה התפוחים הקדושים.</p>

¹ נודע האף חצוני כענין והרבה להשיב אפו. זעת נודע מזעתן של חיות נהר דינור דהיינו על ראש רשעים יחול והוא הזיעה ומותר אש הקודשה וזיעה מורך החצוני מולידה כמה מחבלים לוקטים הברכה וכך קבלתי שהשדים נזונים אל מה שחסר התבואה שאינה מוציאה כראוי וזהו בזעת אפך בחברת המחבלים תאכל לחם, והיינו שאדם זן ועובד לבני לילית, וכאן להיך ובני נכר לילית וסמא"ל ארכיכם וכורמיכם (אור יקר).

² לעבוד עבודת השדה בחרישה וזריעה וקצירה וכיוצא בו (ד"א).

³ מלכות (אור יקר).

⁴ ת"ת (אור יקר).

⁵ לילית (אור יקר).

⁶ ס"מ (אור יקר).

⁷ כמש"ו כי ביעקב נאמר נתינה מאלק"ם והוא למעלה משא"כ בעשו נאמר שם יהיה מושבך, ר"ל במקום מושבך לתתא ועוד בעשו נאמר משמני הארץ והוא שם דבר משא"כ ביעקב שמ"ם "מטל" מושך אחר עמו כמ"ש המפרשים, ור"ל ממשמני הארץ. וברכתו של יעקב היתה שיתן לך מאותו שנותן לשמים וארץ, ועוד שא"א לומר בעשו כמו ביעקב, שהרי קודם יורד לשמים ואח"כ לארץ, אלא שבירך אותו שישב על מקום משמן ויורד שם מטל כו' (יהל אור).

⁸ בינה (מ"מ).

⁹ פ"י הארת המוחא סתימאה שנק' טלא דבדולחא ומגעת עד ראש ז"א וזהו טל השמים טל שנממך לשמים, וכן אחר שהגיע למלכות נק' משמני הארץ, וז"ש ומתמן לחקל תפוחין קדישין שהיא מלכות (מ"מ).

¹⁰ ר"ל אח"כ. משא"כ בעשו, דאיהי נטלא ויהבא שירודין לבעלה. וזהו עיקר הפי', דביעקב כתיב למעלה למטה, ובעשו כתיב להיפך. ואינון ברזא דעבד ושפחה, ולכן ואת אחיך תעבוד. והנה בג' דרגין דיליה ברכיה: משמני, מטל, חרבך. הם: טחול, כבד, ומרה, כסדר הזה: ואת אחיך תעבוד כולם עובדים ללב. ואמר והיה כאשר תריד כו', פשוטו של מקרא לא עמדו עליו המפרשים, שהוא לשון ממשלה, כמו וירד מיעקב, וירדו בדגת כו', שא"ל שתעבוד אחיך כעבד בלא ממשלה כלל וכלל ובלא מלך. אבל כאשר תמשול, אינך משועבד לו שיהיה מושל עליך, שלא ימשלו שניהם כא'. ולכן במלון דוד הוסר המלוכה מאדום, וכמ"ש ולאום מלאום יאמץ כו', אמלאה כו', וכמ"ש אם יאמרו לך כו'. וכן הוא בהתגברות הכבד והתאוות, אז נכנעה הנשמה, ויורדת בגלות, וא"א להתגברות ממשלות שניהם כא' לעולם. וע"ז אמרו (אבות פ"ד מכ"א) הקנאה כו', והן

בראשית

<p>ומשמני הארץ (נ"א) דא ארץ דלעילא ארץ החיים. בעשו כתיב ומשמני הארץ בעקב משמני) הארץ דא ארץ החיים דלעילא וירית לה בארעא דלעילא ובשמים דלעילא ולעשו בארעא דהכא לתתא ובשמים דהכא לתתא יעקב לעילא לעילא עשו לתתא לתתא תו יעקב לעילא ותתא ועשו לתתא ואף על גב דכתיב (שם מ) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך מהאי דהכא לתתא אבל לעילא לא כלום דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו</p>	<p>"ומשמני הארץ" זו ארץ החיים שלמעלה, ויורש אותה בארץ שלמעלה ובשמים של מעלה, ובעשו בארץ של כאן למטה, ובשמים של כאן למטה. יעקב למעלה למעלה, ועשו למטה למטה. עוד, יעקב למעלה ולמטה, ועשו למטה. ואף על גב שכתוב "והיה כאשר תריד ופרקת עולו מעל צוארך", מזה של כאן למטה, אבל למעלה לא כלום, שכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>תא חזי בשעתא דשרו לנטלא ברכאן דלהון יעקב ועשו יעקב נטל חולקיה דלעילא ועשו נטיל חולקיה לתתא רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר כלום שמעת מאביך אמאי לא אתקיימו ברכאן דברכיה יצחק ליעקב ואינון ברכאן דברוך יצחק לעשו אתקיימו בלהו א"ל כל אינון ברכאן מתקיימי וברכאן אחרנין דברכיה קב"ה ליעקב אבל מיד יעקב נטל לעילא ועשו נטיל לתתא לבתר כד יקום מלכא משיחא יטול יעקב לעילא ותתא ויתאביד עשו מכלא ולא יהא ליה חולקא ואחסנא ודוכרנא בעלמא כמה דאת אמר (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו' בגין דיתאביד עשו מכלא וירית יעקב תרין עלמין עלמא דין ועלמא דאתי</p>	<p>בא וראה, בשעה שהתחילו יעקב ועשו ליטול את ברכותיהם, יעקב נטל חלקו שלמעלה, ועשו נטל חלקו שלמטה. רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא אמר לרבי אלעזר, כלום שמעת מאביך למה לא התקיימו הברכות שברך יצחק את יעקב, ואותן הברכות שברך יצחק את עשו כולם התקיימו. אמר לו, כל אותם הברכות מתקיימות, וכן ברכות אחרות שברך הקדוש ברוך הוא את יעקב. אבל מיד יעקב נטל למעלה, ועשו נטל למטה. ואחר כך כשיקום מלך המשיח, אז יעקב יטול למעלה ולמטה, ויאבד עשו מן הכל, ולא יהיה לו חלק ונחלה וזכרון בעולם, כמו שנאמר "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש" וגו', כדי שיאבד עשו מן הכל, ויעקב יירש שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא.</p>
<p>ובהוא זמנא כתיב (שם כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליהויה המלוכה ההוא מלכו דעשו דנטל בהאי עלמא יהב ליה קב"ה <נ"א יהא ליה לקב"ה> בלחודוי וכי השתא לאו [איהי מלכו] (איהו) מקב"ה אלא אף על גב דשליט קב"ה לעילא ותתא הא יהב לון לשאר עמין לכל חד וחד חולק ואחסנתא בהאי</p>	<p>ובאותו זמן כתוב, "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה", אותה מלכות עשו שנטל בעולם הזה, ינתן להקדוש ברוך הוא (תהיה לקדוש ברוך הוא) לבדו. וכי עכשיו היא אינה מלכות מהקדוש ברוך הוא, אלא אף על גב שהקדוש ברוך הוא שולט למעלה ולמטה, הנה נתן לשאר העמים לכל אחד ואחד</p>

מרה כבד טחול, שהוא שחוק הכסיל, שהשעה משחקת לו. וידוע שעשו שליטתו אינה אלא בג' דרגין: דשפחה ועבד ואמה. אבל למעלה לא יגורך רע. וכן הן ברכות ג' מלמטה למעלה: חרב, הוא דרגא דחרבו על יריכו בכורסייא. אבל יעקב נתברך בעשר, ע"ס דאצילות ד', טל משמני הארץ הוא כתר ומלכות שהיא איומה כנדגלות, דגן ותירוש חו"ב, והן ד' דנוק', כי היא בג"ר. ואח"כ אמר ו"ק כסדר, רק יסוד אחר ת"ת במקומו הראוי. וז"ס ג' דרגין דיצר הרע שאמרו (ב"ב טז ע"א) הוא שטן כו' הוא כו', יורד כו' שמשטין בנוק', חלק משמן חפה (משלי ה ג), שית זונה (שם ז י), בשחוק דטחול, ויהיבת שיוירן לבעלה ומתרגז בכבד ועולה כו', ואח"כ יורד כו' במרה, ואחריתה מרה כו' חדה כו'. והן בג' עולמות הנ"ל, דירתה בעשייה, ושלו כו'. וענין יהיבת שיוירן, כי היא מראה בפניה של מטה יפה מאד, נפת טופנה כו', נפתי משכבי כו', והן עשר תיקונין, כמ"ש בס"ת פ' ויצא כו', ונוטלת ממנו תיאובתא. אבל למעלה מראה לבעלה ליכלוך החטא ומיאוסו, ומתרגז ועולה ומקטרג. משא"כ בקדושה דהוא להיפך, דשכינה מראה למטה לישראל תוכחת מוסר, ותמיד מייסרת אותם שאינם טובים, ומגדת להם כל מום, כמ"ש או הודע אליו ומראה להן פגימתה כו', וז"ש נאמנים פצעי אוהב ונערתות כו', וז"ס שחורה אני ונאווה, שחורה מסט' דתתאה, ונאווה כו' (יהל אור).

בראשית

<p>עלמא לאשתמשא ביה ובהווא זמנא יטול מכלהו מלכותא ותהא דיליה כלא דכתיב והיתה ליהויה המלוכה ליה בלהודוי דכתיב (זכריה יד ט) והיה יהויה למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יהויה אחד ושמו אחד</p>	<p>חלק ונחלה בעולם הזה להשתמש בו, ובזמן ההוא יטול מכולם את המלכות וכולה תהיה שלו, שכתוב "והיתה לה" המלוכה, לו לבדו, שכתוב "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד".</p>
<p>ויהי אך יצא יעקב וגו' (בראשית כז ל) רבי שמעון אמר אך יצא יצא תרי יציאות הללו למה אלא</p>	<p>"ויהי אך יצא יעקב" וגו'. רבי שמעון אמר, "אך יצא יצא" שתי היציאות הללו למה, אלא</p>
<p>קמד/א</p>	
<p>חד דשכינתא וחד דיעקב דהא כד עאל יעקב שכינתא עאלת עמיה וקמי שכינתא אתברך דיצחק הוה אמר ברכאן ושכינתא אודי (להו) [ליה] עליהו וכד נפק יעקב שכינתא נפקת עמיה דהא הוא דכתיב (בראשית כז ל) אך יצא יצא יעקב תרי יציאות כחד ועשו אחיו בא מצידו¹ מן הציד לא כתיב אלא מצידו דאיהו צידה דיליה דלא הוה ביה ברכה ורוח הקודש צווחא ואמרה (משלי כג ו) אל תלחם את לחם רע עין²</p>	<p>אחת של השכינה ואחת של יעקב, שהנה כשנכנס יעקב, השכינה נכנסה עמו והתברך לפני השכינה, שיצחק היה אומר את הברכות, והשכינה מודה להם (לה) עליהם, וכשיצא יעקב, השכינה יצאה עמו, זהו שכתוב "אך יצא יעקב", שתי יציאות יחד. "ועשו אחיו בא מצידו", לא כתוב מן הציד, אלא "מצידו", שהוא הצידה שלו, שלא היתה בו ברכה, ורוח הקודש צועקת ואומרת, "אל תלחם את לחם רע עין".</p>
<p>ויעש גם הוא מטעמים וגו' (שם לא) יקום אבי³ דבוריה הוה בעזות בתקיפו רוחא⁴ מלה דלית בה טעמא יקום אבי תא חזי מה בין יעקב לעשו יעקב אמר בכסיפו דאבוי בענוה מה כתיב (שם יח) ויבא אל אביו ויאמר אבי מה בין האי להאי אלא דלא בעא לאודעזעא ליה מליל בלשון תחנונים</p>	<p>"ויעש גם הוא מטעמים" וגו', "יקום אבי", דבורו היה בעזות, בתקיפות הרוח, דבר שאין בו טעם, "יקום אבי". בא וראה מה בין יעקב לעשו, יעקב אמר בבושה של אביו, בענוה, מה כתוב, "ויבא אל אביו ויאמר אבי". מה בין זה לזה, אלא שלא רצה לזעזע אותו, דיבר בלשון תחנונים, "קום</p>

¹ עי' ע"ח שער הארת המוחין פרק ב: ב' אורות היוצאין דרך פנים מיסוד אבא הם דור המדבר ויעקב, וכו' שורה הפנימי הקרובה אל ז"א, והוא הנקרא דור המדבר, ושורה הב', היותר חיצונית, הוא יעקב וכו', וב' האורות העומדין באלכסון ממנו הם ערב רב מצד ימין, ולפי שנשמתן באה משם שהוא צד ימין לכן נתגייירו, וההארה שמשמאל יעקב הוא בחי' עשו אחיו, ולהיותו עשו משמאל לא נתגיייר. וז"ס פסוק (בראשית כז ל) אך יצא יעקב מאת פני יצחק אביו, ועשו אחיו בא מצידו. וכבר נת"ל ענין ב' יציאות אלו שיש ביעקב, ועם זה יובן תשלום הפסוק, כי כוונתו לספר כי אחר שיצא יעקב ב' יציאות ונעשה יעקב יעקב עד מחוץ לז"א בשורה החיצונית, אז שם עשו בא מצידו ג"כ ועומד בצד השמאלי של יעקב, ועי"ז נעשו שניהם אחים ממש, תאומים זה עם זה.

² נמצא שנתברך עשו בלא שכינה ע"י יצחק לבדו בגשמי למטה ולא עוד אלא שנאחז בחלקו דהיינו מצידו מקום שהוא צד ונאחז שאין בו ברכה, ולכן הוא היה דבק בחצוני, ומשם נאמר לו מה שנאמר (אור יקר).
³ הנה הביא הז"ח מדרש דרצה עשו להרוג את אמו אחר הברכות דכתיב ושחת רחמי (עמוס א) וגם להרוג את אביו דכתיב יקרבו ימי אבל אבי ופי' ז"ל אקרב מיתתו וכו' ומקשה דאז"ל שהיה עשו זהיר הרבה בכבוד אביו ומשני דמדרשים חלוקים הם ול"נ דכאן קודם שבירך יעקב וכאן אחר שברכו (נ"א).
⁴ א"ת מלת יקום אבי כטעמו בתורה דהיינו יקום שופר מהופך, אבי קדמא מורה על החזק, שאין המלות בטעמים המטעמים המלות שיוורה שדבר התחנונים כגון אזלא גריש או רביע, וכיוצא. ועוד המלות בעצמן יורו הענין שהרי יעקב אמר אבי קודם כל דבר הרי קראו לבד ועשו התחיל בקימה קודם קריאה כאומר יקום אבי ועוד שני אח"כ כשאמר כשיקום אמר קום נא ואין נא אלא לשון בקשה וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>קום נא שבה ואכלה מציד¹. ועשו אמר "יקום אבי, כמי שלא דבר עמו.</p>	<p>נא שבה ואכלה מציד¹. ועשו אמר "יקום אבי, כמי שלא דבר עמו.</p>
<p>בא וראה, בשעה שנכנס עשו, נכנס עמו גיהנם, ויצחק הזדעזע ופחד, שכתוב "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד". כיון שכתוב "ויחרד יצחק חרדה גדולה", די, מה זה "עד מאד", אלא שלא היתה יראה ואימה גדולה שנפלה על יצחק מיום שנברא, ואפילו בשעה ההיא שנעקד יצחק על גבי המזבח וראה סכין עליו, לא הזדעזע כשעה ההיא שנכנס עשו וראה גיהנם שנכנס עמו. אז אמר, "בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה", משום (שראתה) שראיתי שכינה שמודה על אותן הברכות. דבר אחר, יצחק אמר "ואברכהו", יצא קול ואמר "גם ברוך יהיה". רצה יצחק לקלל את יעקב, אמר לו הקדוש ברוך הוא, יצחק, אתה מקלל את עצמך, שהרי כבר אמרת לו "אורריך ארור ומברכיך ברוך".</p>	<p>תא חזי בשעתא דעאל עשו עאל עמיה גיהנם¹ אזדעזע יצחק ודחיל דכתיב (שם לג) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד כיון דכתיב ויחרד יצחק חרדה גדולה די מהו גדולה¹⁷ עד מאד אלא דלא הוה דחילו ואימתא דנפל עליה דיצחק רבתא מיומא דאתברי ואפילו בההיא שעתא דאתעקד יצחק על גבי מדבחה וחמא¹⁸ סכינא עליה לא אזדעזע כההיא שעתא דעאל עשו וחמא גיהנם דעאל עמיה¹⁹² כדין אמר בטרם תבא ואברכהו גם ברוך יהיה (שם) בגין (דחמאת) <דחמית> שכינתא דאודי על אינון ברכאן³ דבר אחר יצחק אמר ואברכהו נפק קלא ואמר גם ברוך יהיה בעא יצחק למילט ליה ליעקב אמר ליה קב"ה יצחק גרמך אנת לייט דהא כבר אמרת ליה אורריך ארור ומברכיך ברוך</p>
<p>בא וראה, כולם הודו על אותן הברכות, עליונים ותחתונים, ואפילו חלק גורלו של עשו הודה עליהם, והוא ברך אותו, והודה על אותן הברכות, והעלהו על ראשו למעלה. מנין לנו, שכתוב "ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני". "ויאמר שלחני" משום שהחזיק בו יעקב. וכי איך יכול אדם שהוא גוף ובשר להחזיק במלאך שהוא רוח ממש, שכתוב "עשה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט", אלא, מכאן שמלאכים שלוחי הקדוש ברוך הוא, כשירדים לעולם הזה, גלומים ומתגלמים, ומתלבשים בגוף כדוגמא של העולם הזה, משום שכך ראוי שלא לשנות ממנהג אותו המקום שהולכים לשם.</p>	<p>תא חזי כלא אודו על אינון ברכאן עלאי ותתאי ואפילו איהו חולק עדביה דעשו⁴ אודי עליהו וברכיה איהו ואודי על אינון ברכאן וסלקיה על רישיה לעילא⁵ מנלן דכתיב (שם לב כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני ויאמר שלחני בגין דאתקיף ביה יעקב⁶ וכי היך יכיל בר נש דאיהו גופא ובשרא לאתתקפא ביה במלאכא דאיהו רוח ממש⁷ דכתיב (תהלים קד ד) עושה מלאכיו רוחות משרתיו אש לוהט אלא מכאן דמלאכי שליחי דקב"ה כד אינון נחתין להאי עלמא גלימין</p>

¹ תימא דהא קודם כתיב ויאמר לו יצחק מי אתה ואחר שאמר לו אנכי עשו בכורך כתיב ויחרד לזה נדקדק שאמר ביעקב כד עאל יעקב שכינתא עאלת וכו' לא אמר בשעתא דעאל יעקב וכאן אמר בשעתא דעאל עשו ולא אמר כד עאל וכו' להראות ששכינה הקדימה ליעקב וגיהנם נתאחר ונכנס באותה שעה ולזה לא נחרד מיד יצחק (אור יקר).

² דעשו וליה שבעין תרעין (נוסף באור יקר). ירצה ליעקב בירך בסוד ז' ספירות השמים והארץ וזה בטרם תבוא מפני שלא נזדמן שם גהנם שאלו נכנס היו ז' שעריו נועלים ז' ברכות, ולכך בטרם תבוא ואברכהו, ולא עוד אלא גם שכינה היתה שם אומרת ברוך יהיה וזהו גם ברוך יהיה, וז"ש וליה ע' תרעין כדין בטרם תבוא וכו' בגין דחמא דשכינתא אודי וכו', ואליו בהפך אין שכינה ויש גהנם החותם ז' ברכות (אור יקר).

³ כאומרו ועם אנשים זה עשו (אור יקר).

⁴ היינו ס"מ. א"מ (נ"א).

⁵ דכתיב כי שרית עם אלהים וכדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁶ ולכך אמר שלחני הרף ידך ממני הרי הודה על גבורתו (אור יקר).

⁷ לעיל מ' ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>ואתגלימו ומתלבשינ¹ בגופא² כגוונא דהאי עלמא בנין דהכי אתחזי דלא להשנאה³ ממנהגא דההוא אתר דאזיל תמן</p>	
<p>והא אתמר דמשה כד סליק לעילא מה כתיב (שמות לד כח) ויהי שם עם יהו"ה ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה בנין מנהגא דלא להשנאה מההוא אתר דאזיל לתמן ואינן מלאכין כד נחתו לתתא כתיב (בראשית יח ח) והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו וכן הכא האי מלאכא כד נחת לתתא לא אתאבק עמיה דיעקב אלא מגו דהוה אתלבש בגופא כגוונא דהאי עלמא ועל דא <אתאבק> (אתדבק) יעקב בהדיה כל ההוא ליליא</p>	<p>והנה נאמר, שכאשר עלה משה למעלה מה כתוב, "ויהי שם עם ה' ארבעים יום וארבעים לילה לחם לא אכל ומים לא שתה", משום המנהג, שלא לשנות מהמקום ההוא שהלך לשם. ואותם המלאכים, כשירדו למטה כתוב "והוא עומד עליהם תחת העץ ויאכלו". וכן כאן, כשירד למטה המלאך הזה, לא נאבק עם יעקב אלא מתוך שהיה מלובש בגוף כדוגמא של העולם הזה, ועל זה נאבק עמו כל אותו הלילה.</p>
<p>תא חזי בנין דשלטנותא דהני לאו איהו אלא בליליא⁴ ודאי ובנין כך שלטנותא דעשו לאו איהו אלא בגלותא דאיהו לילה ועל דא בליליא אתתקף עמיה דיעקב <אתאבק> (ואתדבק) עמיה וכד אתא צפרא אתחלש חיליה ולא יכיל⁵ וכדין אתתקף יעקב בנין דיעקב שלטנותיה ביממא ובנין כך כתיב (ישעיה כא יא) משא דומה אלי קורא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל דהא כדין שולטנותיה דידיה דעשו דאיהו שעיר בלילה איהו ובנין כך אתחלש כד אתא צפרא וכדין (בראשית לב כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר</p>	<p>בא וראה, משום שהשלטון של אלו אינו אלא בלילה ודאי, ולכן השליטה של עשו אינה אלא בגלות שהיא הלילה, ועל כן בלילה התחזק עם יעקב ונאבק עמו, וכשבא הבוקר נחלש כחו ולא יכל, ואז התגבר יעקב, משום ששלטונו של יעקב ביום, ולכן כתוב "משא דומה אלי קרא משעיר שומר מה מלילה שומר מה מליל", שהרי אז השלטון הוא של עשו, שהוא שעיר, הוא בלילה, ולכן נחלש כשבא הבקר, ואז "ויאמר שלחני כי עלה השחר".</p>
<p>ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני כי אם ברכתני כי אם</p>	<p>"ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני". "כי אם ברכתני", היה צריך לכתוב כי אם</p>
<p style="text-align: center;">קמד/ב</p>	
<p>תברכני מבעי ליה מאי כי אם ברכתני אם אודית על אינן ברכאן דברכני אבא⁶ ולא תהא</p>	<p>תברכני, מה זה כי אם ברכתני, אם תודה על אותן הברכות שברך אותי אבא,</p>

¹ קא ע"א (הערת הזוהר). מציאות זו קיימת גם בס"א (כללים ח"א סט ע"ד). ואחר שקיימו שליחותם חוזרים לרוחניותם כשאינם מתעכבים בזה העולם ז' ימים שכשמתעכבים ז' ימים אינם יכולים לחזור עוד לכמו שהיו כמו שאירע לעז"א ועזא"ל והכי איתא במדרש רות מהזוהר ז"ח (נ"א). דף יד ע"ג (לש"ו).

² ולכך אמר שלחני אמנם כחם כח מלאך סוף סוף (אור יקר).

³ ששליטת המציאות יהיה שולט ולא יתבטל הנהגת הטבע כיון שהגשמי אינו סובל רוחני יתגלם באורו הרוחני וכיון שהרוחני אינו סובל גשמי יתפשט ויזדכך הגשמי ולא ינגדו ההנהגות אלו לאלו כלל (אור יקר).

⁴ האי סמא"ל מצד עבירות מגבורה והדין והיינו בלילה שליטת הדין וכן עשו ישלוט בעת שליטתו דהיינו בגלות שדומה ללילה שהוא שליטת החצונים שליטת עשו בליליא מצד החצונים ששולטים מצד המלכות, דהיינו קצת שליטת הלילה לא כל מציאות הלילה שהרי הקדושה מנהגת בלילה ע"י החצונים והיינו אומרו אלי קורא משעיר השכינה משא דומה שהוא מקום הנבואה דומה בגלות קורא אל הנביא מלבוש הלילה החצוני דהיינו משעיר (אור יקר).

⁵ והרי בזה הורה גבורת יעקב שבעת שליטת המלאך נתאבק עמו ועמד בנסיונו וכשבא שליטת יעקב לא היה יכול המלאך לעמוד ואמר שלחני שאיני יכול לסובלו (אור יקר).

⁶ ירצה תודה עלי למפרע כאלו אז ברכת אותי ולא נשאר לך עלי שום טענה ותביעה על הברכות והיינו ולא תהא מקטרגא (אור יקר).

בראשית

<p>מקטרגא לי בנינייהו מה כתיב (בראשית לב כח) ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל וגו' אמאי ישראל א"ל בעל כרחין אית לן לשמשא לך דהא אנת אתעמרת בחילך לעילא בדרגא עלאה ישראל יהיה שמך ודאי</p>	<p>ולא תהיה מקטרג עלי בגללם. מה כתוב, "ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל" וגו'. למה "ישראל", אמר לו בעל כרחי יש לי לשמש אותך, שהרי אתה התעטרת בכחך למעלה בדרגה עליונה, ודאי ישראל יהיה שמך.</p>
<p>כי שרית עם אלהים (שם) מאי עם אלהים סלקא דעתך דעליה הוה אמר אלא אמר ליה שרית לאתחברא ולאזדווגא עם אלהים בחבורא בזווגא דשמשא וסיהרא ועל דא לא כתיב על <נ"א את> אלהים אלא עם אלהים בחבורא וזווגא חדא דבר אחר ויאמר כמה דאת אמר (שמות טו כו) ויאמר! אם שמוע תשמע לקול יהוה אלהיך אופ הכא ויאמר לא יאמר עוד שמך יעקב² כי אם ישראל כדין אתעטר יעקב בדרגיה למהוי כללא דאבהו³ מה כתיב (בראשית לב כט) ויברך אותו שם מאי ויברך אותו שם דאודי ליה על כלהו ברכאן דברכיה אבוי</p>	<p>"כי שרית עם אלהים". מה זה "עם אלהים", וכי תעלה על הדעת שעליו היה אומר, אלא אמר לו, שרית להתחבר ולהזדווג עם אלהים בחיבור, בזווג של השמש עם הלבנה, ועל כן לא כתוב על (את) אלהים, אלא "עם אלהים", בחיבור וזווג אחד. דבר אחר, "ויאמר", כמו שנאמר "ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלהיך", אף כאן "ויאמר לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם ישראל", אז התעטר יעקב בדרגתו להיות הכלל של האבות. מה כתוב, "ויברך אותו שם", מה זה "ויברך אותו שם", שהודה לו על כל הברכות שברך אותו אביו.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (משלי טו ז) ברצות יהוה דרכי איש גם אויביו ישלים אתו תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאתתקנא שבילוי ביה בקב"ה בגין למעבד פקודי דאורייתא דהא אוקמוה דודאי⁴ תרי מלאכין שליהן אית (ליה) לבר נש <מלעילא> (דלעילא)⁵ לאזדווגא בהדיה חד לימינא וחד לשמאלא ואינון סהדין ביה בבר נש בכל מה דאיהו עביד אינון משתכחי תמן וקרנין לון יצר טוב ויצר רע</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים איתו". בא וראה כמה יש לאדם לתקן את שביליו עם הקדוש ברוך הוא כדי לעשות את מצוות התורה, שהרי פרשה, שודאי שני מלאכים שליחים יש לאדם מלמעלה להזדווג עמו, אחד לימין ואחד לשמאל, והם מעידים על האדם בכל מה שהוא עושה, הם נמצאים שם, וקוראים להם יצר טוב ויצר רע.</p>
<p>אתי בר נש לאתדכאה ולאשתדלא בפקודי דאורייתא ההוא יצר טוב דאזדווג ביה כבר איהו אתתקף על ההוא יצר הרע ואשתלים בהדיה</p>	<p>בא האדם להטהר ולהשתדל במצוות התורה, אותו יצר הטוב שהזדווג עמו, כבר התגבר על אותו יצר הרע והשלים עמו והתהפך לו לעבד, וכשאדם הולך להטמא,</p>

¹ שאינם דברי המלאך, שאם הם דברי המלאך אין ראוי שיעקב יתעלה במדות העליונות על פי מלאך חצוני אלא ויאמר היה השכינה כדאשכחן ויאמר אם שמוע תשמע וכו' (אור יקר). פירוש השכינה. א"מ (נ"א).

² בשכינה וסמא"ל נסבך שם ותובע השליטה חלילה אלא אסתלק מתביעותי שאתה בישראל מקום שאין לי אחיזה ותביעה כלל והיינו כי שרית ונתעלית עם אלהים מקום יניקתו שהרי ע"י הזווג שולט על השרים וממתיק דיניה (אור יקר).

³ על פי השכינה שהיא העלה אותו למעלה עליה עם כללות האבות בסוד המרכבה אמנם הודאת הברכות נפקא לן מאומרנו ויברך אותו שם דאודי ליה על אינון ברכאן וכו' ואומ' עם אלהים שכינה למטה ועם אנשים שנקשר למעלה ממנה עם אברהם ויצחק בסוד המרכבה (אור יקר).

⁴ שמות קו ע"ב קסה ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ ממש הם מלאכים ממנו אמנם יש להם אחיזה בו מצד עסק מדותיו בנפשו וגופו ולכך יש באדם בגשם שני בחינות בלב ומשם מתגברים שני המלאכים שאחד לימינא וא' לשמאלו והם ממנו פועלים בו ע"י התעוררות המחומר והצורה שבו בעצמו ולכך יתעורר מצדו הענין ויתגברו הם מצד האדם והתגברות יצר הטוב משעבד יצר הרע, אמנם התגברות יצר הרע אינו משעבד יצר הטוב אלא מתגבר עליו ב' מלאכים הא' מצד מטטרון מצד הקדושה, והב' מצד סמא"ל מצד החצוני, ואמר גם אויביו ישלים בלשון רבים מפני שכחות יצר הרע רבים כנגד כל מצוה ומצוה יש כח יצר הרע לעצמו לזה אמר אויביו לפי שהוא הכניעם כולם (אור יקר).

בראשית

<p>ואתהפיך ליה! לעבדא וכד בר נש אזיל לאסתאבא ההוא יצר הרע אתתקף ואתגבר על ההוא יצר טוב והא אוקימנא ודאי כד ההוא בר נש אתי לאתדכאה כמה תקיפו אתתקף בר נש כד אתגברא ההוא יצר טוב כדין אויביו ישלים אתו דההוא יצר הרע אתכפיא קמיה דיצר טוב ועל דא אמר שלמה (שם יב ט) טוב נקלה ועבד לו מאי ועבד לו דא יצר הרע וכדין כד אזיל בר נש בפקודי אורייתא כדין גם אויביו ישלים אתו² (ו)דא יצר הרע [ודאתי מסטרוי]</p>	<p>אותו יצר הרע מתחזק ומתגבר על אותו יצר טוב, והרי בארנו, ודאי כשאותו האדם בא לטהר, בכמה כח התחזק האדם כשהתגבר אותו יצר טוב, אז אויביו ישלים איתו, שאותו יצר הרע נכנע לפני היצר הטוב, ועל זה אמר שלמה, "טוב נקלה ועבד לו". מה זה "ועבד לו", זה יצר הרע. ואז כשאדם הולך במצוות התורה, אז גם אויביו ישלים איתו, זה יצר הרע ואלה שבאים מצדו.</p>
<p>תא חזי בגין דיעקב אבטח ביה בקב"ה³ וכל ארהוי הוו לשמיה⁴ על דא אויביו ישלים אתו ודא <נ"א דא> סמאל⁵ חילא ותוקפא דעשו דאשלים עמיה דיעקב ובגין דאשלים עמיה דיעקב ואודי ליה על אינון ברכאן כדין אשלים עמיה (ד)עשו [נ"א כדין אודי ליה עשו דכתיב (בראשית לג ט) יש לי רב אחי יהי לך אשר לך דהא אודי ליה על אינון ברכאן דילי⁶ בחרבא] ועד דלא אשתלים עמיה יעקב לגבי ההוא ממנא דאתפקד עליה לא אשלים עמיה עשו בגין כך בכל אתר תוקפא דלתתא תליא בתוקפא דלעילא</p>	<p>בא וראה, משום שיעקב בטח בקב"ה וכל דרכיו היו לשמו, על כן אויביו ישלים איתו, וזה (זה) סמאל"ל, הכח והחוזק של עשו שהשלים עם יעקב. ומשום שהשלים עם יעקב והודה לו על אותן הברכות, אזי השלים עמו עשו. (אז הודה לו עשו, שכתוב "יש לי רב אחי יהי לך אשר לך", שהרי הודה לו על אותן הברכות שלו בחרב), ועד שלא השלים יעקב עם אותו הממונה שנתמנה עליו, לא השלים עמו עשו. לכן בכל מקום הכח של מטה תלוי בכח של מעלה.</p>
<p>ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא (שם כז לג) מי איפוא מאי מי איפוא מי הוא זה מבעי ליה אלא מי⁷ איפוא דקיימא שכינתא תמן כד בריך ליה יצחק ליעקב ועל דא אמר מי איפוא מאן הוא דקאים הכא⁸ ואודי על אינון ברכאן דברכית ליה ודאי גם ברוך יהיה (שם) דהא קב"ה אסתכם באינון ברכאן רבי יהודה</p>	<p>"ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד ויאמר מי אפוא". "מי אפוא", מה זה "מי אפוא", היה צריך לכתוב מי הוא זה, אלא "מי אפוא" שעמדה השכינה שם כשברך יצחק את יעקב, ועל כן אמר "מי אפוא", מי הוא שעומד כאן ומודה על אותן הברכות שברכתי אותו, ודאי "גם ברוך יהיה", שהנה הקדוש ברוך הוא הסכים לאותן הברכות.</p>

¹ קמה ע"ב (הערת הזוהר).

² כנגד פקודין רבים (אור יקר).

³ שלא חשש לשנאת עשו כאשר נטיל ברכתו ובכורתו ועוד לא עשה לטעם גשמי אלא לעבודת ה' (אור יקר).

⁴ שאלו היה בו חונף לא יצליח כלל (אור יקר).

⁵ כלל החצונים כלם וחילא ותוקפא דעשו דהיינו בחי' פרטית לסמאל שרו של עשו א' מע' שרים שהרי כל הקליפות כלולות בסמאל וע' שרים למטה מהכל בנין ללילית נוק' דסמאל והיאך סמאל שרו של עשו אלא ודאי נצוץ סמאל לבד שרו של עשו (אור יקר).

⁶ ה"ג ברכאן די לי בחרבא וז"ש יש לי רב אחי יש במלות רב אחי חרבי וזהו די לי בחרב"א ז"ח (לפ"ז דבמלת רב רמז לברכת החרב נ"ל דיעקב אמר ויהי לי שור וחמור וגו' שלא נתקיימו הברכות ויהיו לעשו והם היו ח' ברכות מטל השמים ומשמני הארץ ורוב דגן ותירוש יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך הוא חד אורריך ארוו ומברכיק ברוך הרי ח' והשיב עשו יש לי רב ר"ל יותר מח' ברכות הנזכרים לעיל יש לי עוד אותיות ר"ב וכשתצרף ח' לאותיות ר"ב הרי חרב) (נ"א).

⁷ נ"ל דא"ל ואדנ"י גימטריא איפה והיא השכינה כידוע. א"מ (נ"א).

⁸ כאלו אמר מי היה פה כאשר בא הצייד ויבא לי וכו' ואברכהו, ואני הייתי מברך והוא היה אומר גם ברוך יהיה וזה שאמר דהא קודשא בריך הוא אסתכם וכו' ולפי דברי ר' שמעון החרדה היה מצד עשו ולא נענש יעקב על זה שהרי עשו הוא המחריד ע"י גהנם ולדעת ר' יהודה פליג (אור יקר).

בראשית

<p>אמר בנין היא¹ חרדה [דאחריד] (דחרד) יעקב ליצחק אבוי אתענש² יעקב בעונשא דיוסף דחרד חרדה <כהאי> (בהאי) בשעתא דאמרו ליה (שם לו לב) זאת מצאנו</p>	<p>רבי יהודה אמר, משום אותה החרדה שהחריד יעקב את יצחק אביו, נענש יעקב בעונש של יוסף שחרד חרדה כזו בשעה שאמרו לו זאת מצאנו.</p>
<p>יצחק אמר מי איפוא באיפה² אתענש יעקב דכתיב (שם טז) איפה הם רועים ותמן יוסף אתאביד ואתעניש יעקב ואף על גב דקב"ה אסתכס על ידוי באינן ברכאן איהו אתענש באיפה דכתיב איפה הם רועים ומתמן אתאביד מניה ואתענש כל ההוא עונשא ויחרד יצחק חרדה גדולה מאי גדולה כתיב הכא גדולה וכתיב התם (דברים יח טז) ואת האש הגדולה הזאת וגו' דעאל עמיה גיהנם עד מאד מאי עד מאד כתיב הכא מאד וכתיב התם (בראשית א לא) והנה טוב מאד דא מלאך המות כדן אמר מי איפוא³</p>	<p>יצחק אמר "מי אפוא", באיפה נענש יעקב, שכתוב "איפה הם רועים", ושם יוסף נאבד, ונענש יעקב. ואף על גב שהקדוש ברוך הוא הסכים על ידו באותן הברכות, הוא נענש באיפה, שכתוב "איפה הם רועים", ומשם נאבד ממנו ונענש כל אותו העונש. "ויחרד יצחק חרדה גדולה". מה זה "גדולה", כתוב כאן "גדולה", וכתוב שם "ואת האש הגדולה הזאת" וגו', שנכנס עמו גיהנם. "עד מאד", מה זה "עד מאד", כתוב כאן "מאד", וכתוב שם "והנה טוב מאד", זה מלאך המות, אז אמר "מי אפוא".</p>
<p>קמה/א</p>	
<p>כשמוע עשו את דברי אביו וגו' (בראשית כז לד) אמר רבי חייא כמה בישין עבדו אינן דמעין דבכה ואפיק עשו קמי אבוי בנין²² דיתברך מניה⁴ בנין דהוה חשיב מלה דאבוי יתיר⁵</p>	<p>"כשמוע עשו את דברי אביו" וגו'. אמר רבי חייא, כמה רעות עשו אותן דמעות שבכה והוציא עשו לפני אביו כדי שיתברך ממנו, משום שהיה מחשיב דברי אביו יותר.</p>
<p>הכי קרא שמו יעקב (ואוקמוה הכי) [האי] קרא שמו קרא שמו ההוא דקרא ליה אפיק⁶ ציצא דרוקא בנין קלנא הכי נקרא שמו לא כתיב אלא קרא שמו ויעקבני זה פעמים (שם לו) זה מהו זה [דא פעמים] (אלא) <ויעקבני> פעמים מבעי ליה אלא מלה חד הוי תרי זמני בכורת⁷ אהדר ליה זמנא אחרא ברכתני זה הוא תרי זמני כגוונא דא (שם מג י) כי עתה שבנו זה פעמים מלה חד תרי זמנין חד דהא אהדרנא ליה ולא נהוי בכסופא קמיה דההוא בר נש שבנו בשנו אנן בכסופא</p>	<p>"הכי קרא שמו יעקב", (ובארוהו) "הכי קרא שמו", קרא שמו אותו שקרא לו, הוציא השמעת קול של רוק בשביל קלון, לא כתוב הכי נקרא שמו, אלא קרא שמו. "ויעקבני זה פעמיים", "זה", מהו "זה", (אלא) היה צריך לכתוב ויעקבני פעמיים, אלא דבר אחד היה פעמיים, בכורתי החזיר לו פעם אחרת ברכתי, זהו פעמיים. כדוגמא זו "כי עתה שבנו זה פעמיים", דבר אחד פעמיים, אחד שהנה החזרתי לו, ולא נהיה בבושה לפני אותו אדם. "שבנו", בושנו, אנו בבושה ממנו, וכבר החזרנו.</p>

¹ ובשנים חטא ובשנים נענש הא' הוא החרדה וגם הוא החריד כדמפרש ואזיל הב' שגרם שיאמר אביו בצערו מי אפוא גם הוא יצטער ע"י אפוא כדמפרש ואזיל ובאמת גדול העונש מאד מן העון שהרי כמה שנים היה אבידת יוסף (אור יקר).

² אפוא כתיב וביוסף איפה כתיב וצ"ע (ד"א). עיין דרך אמת. ואין קושיא כי פירושם שוה ונכתב באות א' לרמוז למרז"ל מי נאפה שם כו' לשון אפיה. הרשב"ב (נ"א).

³ המסכמת בברכה (אור יקר).

⁴ שאפילו אותה ברכה גשמית לא היה לו זכות להתברך אלא בזכות הדמעות, כדדרשו רז"ל בפסוק ותשקמו בדמעות שלישי (אור יקר).

⁵ הכי דקדק כלפי מעלה ואמר "קרא" כלפי מעלה (אור יקר). ילקוט שמואל סי' שמח (ד"א). כלומר אע"פ שכונתו להתברך כיון דבכלל כבוד אביו שאין ברכתו קלה בעיניו נחשב לו לזכות גדול ומכאן יובן קצת שקול אל דעות בדקות ויזהר האדם בכל מעשיו בכוננות טובות. ז"ח (נ"א).

⁶ מלת הכי קא דייק וכן כשתולשין רוק עושין הכי וזה עשה עשו דרך בזיון. ז"ח (נ"א).

⁷ קס ע"א שמות קיא ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>מניה וכבר אהרנא כנוונא דא אמר איוב (איוב יג כד) ותחשבני לאויב לך אהדר איוב אויב¹ ואוקמוה דכתיב (שם ט יז) אשר בסערה² ישופני וגו' אמר לפניו רבש"ע שמא רוח סערה עברה לפניך והכא בכורתי לקח והנה עתה אהדר מלה ונטיל ברכתי</p>	<p>כדוגמא זו אמר איוב "ותחשבני לאויב לך", חזר איוב אויב, ופרשוה שכתוב "אשר בשערה ישופני" וגו', אמר לפניו, רבונו של עולם, שמא רוח סערה עברה לפניך. וכאן בכורתי לקח, והנה עתה חזר הדבר ונטל ברכתי.</p>
<p>הן גביר שמתיו לך וגו' (בראשית כז לד) ולכה אפוא מה אעשה בני ולכה אפוא [לא קיימא] <לית קיימא> (לא תקיימא) הכא³ מאן דאסתכס עלך מה אעשה בני כדין ברכיה בהאי עלמא ואסתכל בדרגיה ואמר (שם מ) ועל חרבך תחיה דהא הכי אתחזי לך לאושדא דמין ולמעבד קרבין ועל דא אמר מה אעשה בני רבי אלעזר אמר ולך²³ אפוא מה אעשה כיון דאמר האי אמאי בני אלא אמר ליה ולכה אפוא מה אעשה דאנת בדינא ובחרבא ובדמא חזינא לך ולאחיך בארעא שלים אלא בני בני ודאי אנא גרימנא לך בגין דאנת בני⁴ ועל דא על חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד (ועדיין) [עדיין] לא אתקיים⁵ דהא לא פלח ליה עשו ליעקב בגין דיעקב לא בעא ליה השתא ואיהו אהדר וקרא ליה אדוני כמה זמני בגין דאסתכל למרחוק וסליק ליה לסוף יומיא כדקאמר⁶</p>	<p>"הן גביר שמתיו לך וגו', ולך איפה מה אעשה בני". "ולך איפה", אין עומד פה מי שיסכים עליך, "מה אעשה בני", אז ברוך אותו בעולם הזה, והסתכל בדרגתו ואמר "ועל חרבך תחיה", שהרי כך ראוי לך לשפוך דמים ולעשות קרבות, ועל כן אמר "מה אעשה בני". רבי אלעזר אמר, "ולך אפוא מה אעשה", כיון שאמר את זה, למה "בני", אלא אמר לו, "ולך איפה מה אעשה", שאתה בדין ובחרב ובדם אני רואה אותך, ואת אחיך בדרך שלימה. אלא בני, בני ודאי, אני גרמתי לך משום שאתה בני, ועל כן "ועל חרבך תחיה ואת אחיך תעבוד". ועדיין לא התקיים, שהרי לא עבד עשו את יעקב, משום שיעקב לא רצה אותו עכשיו, והוא חזר וקרא לו אדוני כמה פעמים, משום שהסתכל למרחוק והעלה אותו לסוף הימים, כמו שאמרנו.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בעודם הולכים ראו את רבי יוסי הזקן שהיה הולך אחריהם. ישבו עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עכשיו הדרך מתוקנת לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, "עת לעשות לה".</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בעודם הולכים ראו את רבי יוסי הזקן שהיה הולך אחריהם. ישבו עד שהגיע אליהם. כיון שהגיע אליהם, אמרו, עכשיו הדרך מתוקנת לפנינו. הלכו. אמר רבי חייא, "עת לעשות לה".</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (משלי לא כו) פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה פיה פתחה בחכמה דא כנסת ישראל⁷ ותורת חסד על לשונה</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה", "פיה פתחה בחכמה" זו כנסת ישראל, "ותורת</p>

¹ ר"ל חשבת אותיות שמי שהם איוב שנעשה אויב. א"מ (נ"א).

² תלוי בחוט השער בין איוב לאויב (אור יקר).

³ לית קיימא הכא – דהיינו שכינא (אור יקר).

⁴ פי' דין כמוהו ועי' לעיל קל"ז ע"ב (ד"א).

⁵ כתב המד"ל, תימה דהא כתיב (שמואל ב' ח יד) ויהי כל אדם עבדים לדוד. וי"ל שלא נמשכו זה זמן כי בימי שלמה פסק, ע"כ. ולי נראה דלא צרכינן להאי שהרי אין זה בכלל הברכה ליעקב, דתעבוד משמע ברצונך ולא אנוס בכח מלחמה, אבל לעתיד (ישעיה מט, כג) והיו מלכים אומניך (רמ"ז).

⁶ (דאולי רמז לאנטונינוס דאם לא כן תימה כי לעולם לא אתקיים) (ד"א). עיין דרך אמת. וזה טעות כי לימות סוף יומיא יתקיים כמש"ל קמג ע"ב כד יקום משיחא יטול יעקב וכו' גם לקמ' וכולהו יתקיימין לזמנא דמלכא משיחא גם וישלח קעב ע"א ז"ל בגין דסליק לון לסוף יומיא. הרש"ב (נ"א).

⁷ פי' המלכות אינה פותחת פיה לדבר רק על ידי החכמה שהוא אבא המיסד אותה ובה יש לה כח לפתוח פיה ולדבר (מ"מ).

בראשית

<p>אלין אינון ישראל¹ דאינון לישנא דאורייתא² דמשתעי בה יומי ולילי פיה פתחה בחכמה דא ב' דבראשית³ ואוקמוה ותורת חסד על לשונה דא אברהם דביה ברא עלמא⁴ וביה משתעי תדיר⁵ ב' סתים מהאי גיסא ופתיחא מהאי גיסא סתימא מהאי גיסא כמה דאת אמר (שמות לג ג) וראית את אחורי פתיחא מהאי גיסא בגין לאנהרא >ג'א לאהדרא < אנפחא לגבי עילא ופתיחא מהאי גיסא בגין לקבלא מלעילא⁶ ואיהי אכסדרה לקבלא ובגין כך קיימא ברישא דאורייתא ואתמליא לבתר פיה פתחה בחכמה בחכמה ודאי⁷ דכתיב (בראשית א א) בראשית ברא אלהים כתרנומו ותורת חסד על לשונה דהא לבתר משתעי ואמר (שם ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור</p>	<p>חסד על לשונה" אלו הם ישראל, שהם לשון התורה שמדברים בה ימים ולילות. "פיה פתחה בחכמה" זו ב' של בראשית, ופרשוה. "ותורת חסד על לשונה" זה אברהם, שבו ברא את העולם, ובו מדבר תמיד. ב' סתומה מצד זה, ופתוחה מצד זה. סתומה מצד זה, כמו שנאמר "וראית את אחורי". פתוחה מצד זה כדי להאיר (להדר) פניה כלפי מעלה. ופתוחה מצד זה כדי לקבל מלמעלה, והיא אכסדרה לקבל. ולכן עומדת בראש התורה ומתמלאת אחר כך, "פיה פתחה בחכמה", בחכמה ודאי, שכתוב "בראשית ברא אלהים", כתרנומו "ותורת חסד על לשונה", שהרי אחר כך מדבר ואומר, "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור".</p>
<p>פיה פתחה בחכמה דא ה' דשמא קדישא⁸ דכלא בה ואיהי סתים וגליא⁹ (כלילא) [כללא] דעילא ותתא¹⁰ רזא דעילא ותתא¹¹ פיה פתחה בחכמה בגין דאיהי סתימא¹² דלא אתיידע כלל</p>	<p>"פיה פתחה בחכמה" זו ה' של השם הקדוש שהכל בה, והיא סתומה וגלויה, כלולה ממעלה ומטה, הסוד של מעלה ומטה. "פיה פתחה בחכמה", משום שהיא סתומה שאין נודעת כלל, שכתוב "ונעלמה</p>

¹ כי בסוד הנשמות הם העוסקות בתורה למעלה ולמטה והם עצם הלשון במלכות כדמסיק לקמן כי הנשמות הם מציאות הת"ת כדפי' בזהר פי' ויחי ולכך הם ממש לשון התורה (אור יקר).

² ולא אמר דאינון לישנא דאורייתא אלא לישנא דאורייתא כי הנשמות והתורה ענין א' ועצם א' כענין שהם ממש התורה שבה והם הלשון שבה וזה יתבאר יותר לקמן ויהיה עתה הכוונה כי התורה וכנסת ישראל דהיינו תורה שבכתב ותורה שבעל פה יחד עליהם נאמר פסוק זה והיינו סוד אשת חיל עטרת בעלה דהיינו י' על ו' כנודע (אור יקר).

³ פי' מלכות, וכדמפרש לקמן ב' סתים מהאי גיסא ופתיחא מהאי גיסא בגין לאנהרא אנפחא לגבי עילא, ר"ל שמעלה מ"ן לז"א וכאלו אמר דבר אחר דא ב' דבראשית, וכן דרך הזהר לומר הרבה פירושים ואין אומר דבר אחר בכל א' (מ"מ).

⁴ פי' כי תחלת התורה שהיא בריאת העולם הוא על צד החסד כאומרו אמרתי עולם חסד יבנה, וכן כולהו פרשיות דריש אורייתא משתעי באברהם דהיינו חסד ובריאת עולם ג"כ באברהם דהיינו חסד (אור יקר).

⁵ בריאת עולם ג"כ באברהם הוא דהיינו חסד ואחר שפתיחת פה ב' של בראשית א"כ מאי דמפרש ואזיל הוא בריאת עולם וענין אברהם שהוא תורת חסד ועיקר הכוונה כי התורה היא ממש רוחניות הת"ת והמלכות תחלתה היא פתיחת הפה הנזכר לעיל ועסק התורה הוא תורת חסד שעל לשונה בתחלת דבריה מחסד דהיינו מציאות הראשון בת"ת חסד ודאי (אור יקר).

⁶ פי' מ"ד ולכך כפל לשון פתיחא חד על העלאת מ"ן וחד לקבל המ"ד (מ"מ).

⁷ פי' התורה פתחה תחילה בתיבת בראשית שהוא חכמה, ומ"ש דכתיב בראשית ברא אלהים ר"ל בכח ראשית שהוא אבא ברא אלהים שהיא בינה שמים וארץ שהם ז' ו"ן, וזה פי' ג' בפסוק פיה פתחה בחכמה (מ"מ).

⁸ פי' ד' ור"ל הבינה שהיא ה' ראשונה עיקרה מאבא שהוא חכמה (מ"מ).

⁹ פי' כשמתחברת עם אבא היא סתומה וכשמתפשטת בז"א היא נגלית (מ"מ).

¹⁰ פי' שכוללת הארת א"א ואבא בתוכה שנקראים עילא, וכוללת ז' ו"ן בתוכה שעולים בה בסוד מ"ן שנקרא תתא (מ"מ).

¹¹ נודע מדברי האריז"ל שתיבת רזא בכל מקום שנזכרת בזהר מורה על היסוד, וכאן אמר רזא דלעילא הוא יסוד דאבא שבתוך יסוד דאימא, ותתא הוא יסוד דז"א שהוא עולה בסוד הדעת בתוך יסוד דאימא שדעת דז"א הוא בתוך יסוד דאימא (מ"מ).

¹² זה תשלום פי' ד' ומפרש למה הבינה צריכה להארת אבא בשביל שהוא סתום דלא אתיידע כלל יותר מהבינה (מ"מ).

בראשית

<p>מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה". וכשמתחילה להתפשט בחכמה שנדבקה בה, והיא בתוכה, (והיא) מוציאה קול, שהיא תורת חסד. "פיה פתחה בחכמה", זו ה"א האחרונה שהיא דיבור, והדיבור תלוי בחכמה. "ותורת חסד על לשונה", זה הקול שעומד על הדיבור להנהיגו. "ותורת חסד", זה יעקב,</p>	<p>דכתיב (איוב כח כא) ונעלמה מעיני כל חי ומעוף השמים נסתרה וכד שארי לאתפשטא בחכמה דאתרבק בה ואיהי בגווה (ואיהי) אפיקת קלא¹ דאיהי תורת חסד פיה פתחה בחכמה דא ה"א בתראה² דאיהו דבור ומלה תליא בחכמה ותורת חסד על לשונה דא קול דקיימא על דבור לאנהגא ליה ותורת חסד דא יעקב</p>
קמה/ב	
<p>שהוא על לשונה, להנהיג הדבר ולאחוז אותו, שהרי אין דיבור בלי קול, ובארוה.</p>	<p>דאיהו על לשונה לאנהגא מלה ולאחדא לה דהא לית דבור בלא קול ואוקמוה</p>
<p>פתח רבי חייא אחריו ואמר, "אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא". "אני חכמה", זו כנסת ישראל, "שכנתי ערמה", זה יעקב שהוא חכם, "ודעת מזמות אמצא", זה יצחק, שהיתה לו דעת מזימות לברך את עשו. ומשום שחכמה השתתפה עם יעקב, שהוא ערמה, "ודעת מזמות אמצא", שהתברך יעקב מאביו, ושרו עליו כל הברכות הללו, והתקיימו בו ובבניו לעולם ולעולמי עולמים. מהן התקיימו בעולם הזה, וכולן יתקיימו לזמן מלך המשיח, שאז יהיו ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד לקדוש ברוך הוא.</p>	<p>פתח רבי חייא אכתריה ואמר (משלי ח יב) אני חכמה שכנתי ערמה ודעת מזמות אמצא אני חכמה דא כנסת ישראל³ שכנתי ערמה דא יעקב דאיהו חכים⁴ ודעת מזמות אמצא דא יצחק⁵ דהוה ליה דעת מזמות לברכא ליה לעשו ובנין דחכמה אשתתף בהדיה דיעקב דאיהו ערמה ודעת מזמות אמצא⁶ דאתברך יעקב מאביו ושרו עליה כל אינון ברכאן ואתקיימו ביה ובבניו לעלם ולעלמי עלמין מאינון אתקיימו בהאי עלמא וכלהו יתקיימו לזמנא דמלכא משיחא⁷ דכדין יהון ישראל גוי אחד בארץ ועם אחד לקב"ה</p>
<p>זהו שכתוב "ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ". וישלטו למעלה ולמטה, שכתוב "וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי" [והנה עם ענני השמים כבן אדם בא]. זה מלך המשיח, שכתוב "וביומיהון די מלכיא אנון יקים אלה שמיא מלכו" וגו' [ובימיהם של אלו המלכים יעמיד אלהי השמים מלכות], ועל כן יעקב רצה שיעברו ברכותיו לאותו זמן שיבא, ולא נטל אותם מיד.</p>	<p>דהא הוא דכתיב (יחזקאל לו כב) ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ וישלטון לעילא ותתא דכתיב (דניאל ז יג) וארו עם ענני שמיא כבר אינש אתי דא מלכא משיחא דכתיב (שם ב מד) וביומיהון די מלכיא אינון יקום אלה שמיא מלכו וגו' ועל דא בעא יעקב דיסתלקון ברכוי לההוא זמנא דאתי ולא נטל לון לאלתר</p>

¹ פי' ז"א שיצא מן הבינה (מ"מ).

² זה פי' חמישי ומפרש המלכות עיקרה מאבא כמ"ש בפי' הראשון אלא שהחילוק ביניהם בסיפא דקרא ותורת חסד על לשונה שלפי פי' ראשון אלין אינון ישראל וכו' ולפי פי' זה ותורת חסד הוא ז"א שהוא מנהיג למלכות הנקראת דיבור (מ"מ).

³ מדת המלכות, ונקראת חכמה מצד תקוניה העליונים ממדת החכמה (אור יקר).

⁴ שכון ודאי בחיק המלך דהיינו הת"ת שהוא עורמה מצד היותו מאיר מאור החכמה שהרי העורמה חכמה ערומה גלויה יותר, וע"י הזווג הזה היה ממש ענין יעקב בסוד תקוני השכינה, כדכתיב ועתה בני שמע בקולי וכו', שהיה כענין תיקון עון אדם הראשון ותיקון שכינה דהיינו עלי קללתך וכו' (אור יקר).

⁵ אותו הדעת המתלבש בגבורה פנימי שמתלבש שם לפעול דינים (אור יקר).

⁶ השיג אותו המלכות שהיה מדברת והיינו שנהפך ע"י היחוד הדעת לטובה והנהגה יפה, היינו שהוציא הגבורה ברכות, ויש בגבורה בחי' להתקיים בגליות, ויש בחי' לזמן הגאולה שהכל שליטת השפעת הגבורה כנודע, וז"ש מנהון אתקיימו בהאי עלמא וכו' (אור יקר).

⁷ שהרי הברכות הם מסוד היחוד העליון וצד הגבורה משפעת מתק דיניה ברכות, א"כ אינם הגונות אלא לזמן שישראל יתקונו באחדות (אור יקר).

בראשית

<p>פתח רבי ייסא אבתריה ואמר (ירמיה ל י) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהו"ה ואל תחת ישראל וגו' האי קרא אוקמוה אבל בההיא שעתא דנפק יעקב מקמי אבוי באינון ברכאן אסתכל בנפשיה אמר הא אלין ברכאן בעינא¹ לסלקא לון לבתר לאריכו יומין והוה דחיל ומסתפי נפק קלא ואמר ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהו"ה כי אתך אני לא אשבוק לך בהאי עלמא² כי הנני מושיעך מרחוק לההוא זמנא דאנת סליק לון לאינון ברכאן³</p>	<p>פתח רבי ייסא אחריו ואמר, "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' ואל תחת ישראל" וגו'. הפסוק הזה בארוהו. אבל בשעה ההיא שיצא יעקב מלפני אביו עם אותן הברכות, הסתכל בעצמו ואמר, הנה הברכות הללו אני רוצה להעבירן לאחר כך, לאורך הימים. והיה ירא ופחד. יצא קול ואמר, "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' כי אתך אני", לא אעזוב אותך בעולם הזה, כי הנני מושיעך מרחוק, לאותו הזמן שאתה מעביר אותן, את אותן הברכות.</p>
<p>ואת זרעך מארץ שבים דאף על גב דהשתא נטיל ברכוי עשו וישתעבדון בבנך אנא אפיק לון מידי וכדין ישעבדון בניך ביה ושב יעקב לאינון ברכאן ושב יעקב דא שכנתא⁴ >נ"א דאיהי עמיה דיעקב< ושב יעקב ודאי ושקט ושאנן כמה דאוקמוה מאינון מלכוון מבבל ממדי ומיון >ומאדום< דאינהו הו דאשתעבדו בהו בישראל ואין מחריד לעלם ולעלמי עלמאי</p>	<p>"ואת זרעך מארץ שְׁבִיִם", שאף על גב שעכשיו עשו נוטל ברכותיו וישתעבדו בבניך, אני אוציא אותם מידי, ואז בניך ישתעבדו בו. "ושב יעקב", לאותן הברכות. "ושב יעקב", זו השכינה (שהיא עם יעקב). "ושב יעקב" ודאי, "ושקט ושאנן" כמו שבארורה, מאותן מלכויות, מבבל, ומדי, ומיון, ומאדום, שהם היו שהשתעבדו בישראל. "ואין מחריד", לעולם ולעולמי עולמים.</p>
<p>אזלו עד דהוו אזלי א"ר יוסי ודאי כל מה דעביד קב"ה בארעא כלא הוה ברזא דחכמתא⁵ וכלא בגין לאחזאה חכמתא עלאה להו לבני נשא⁶ בגין דילפון מההוא⁷ עובדא רזין דחכמתא וכלא אינון כדקא יאות ועובדוי כלהו⁸ אורחי דאורייתא בגין דאורחי דאורייתא אינון ארחי</p>	<p>הלכו. בעודם הולכים אמר רבי יוסי, ודאי כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל היה בסוד החכמה, והכל כדי להראות את החכמה העליונה לבני האדם, כדי שילמדו מהמעשה ההוא את סודות החכמה, והכל הם כראוי, וכל מעשיו דרכי התורה, משום שדרכי התורה הם דרכי הקדוש ברוך הוא, ואין דבר קטן שאין בו</p>

¹ בשלמא אם הייתי רוצה ליהנות מברכות לא הייתי מפחד מעשו שאנצחנו בברכות, אמנם הא אנא בעינא לסלקא וכו', מפני שאז הם צריכות יותר מדאי והגונות לאותו זמן א"כ במה אנצל עתה מידו, ובמה ינצלו בניו בגלותם מידו ולזה היתה התשובה לשלשה ענינים (אור יקר).

² עם היות שהברכות יהיו לאותו הזמן דהיינו הנני מושיעך הרי שמורות לך הברכות כמו שאמרת (אור יקר).

³ הסכמתי עמך ועכ"ז ואת זרעך מארץ שבים, דאע"ג דהשתא וכו', ושב דא שכנתא דהיינו ששבה מגלותה אל ירושלים ושקט ושאנן משני האומות מהא' שקט מהב' שאנן ואין מחריד מהם לכל שאר האומות (אור יקר).

⁴ כלומר שתשוב השכינה מן הגלות ודייק מהכא יעקב במ' וכן בפ' בלק בפסוק מי מנה עפר יעקב ושב יעקב ודאי כלומר שכונה שהרי הת"ת מדבר ואומר אל תירא וגו' נאם ה' שהוא ז"א ואי ושב יעקב הוא מדת יעקב ושבתי היל"ל אלא יעקב היא השכינה כנז'. ז"ח (נ"א).

⁵ דכתיב מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית, הרי מעשהו בחכמה ולא תאמר שמעשהו אמנם בחכמה אמנם החכמה נעלמה סתימה בהם שאינו (אור יקר).

⁶ שהרי נעשו בחכמה והחכמה היא נחתמת בהם ומתנהל על ידם, והטעם שאדם משתלם בחכמה ולזה ללמדו החכמה מתוך ענייני העולם (אור יקר).

⁷ והטעם לסוד החכמה ללמוד התורה (אור יקר).

⁸ שהתורה ממש הוא כלי אומנות הנמצאים כולם, והטעם שהם נעשים בתורה והתורה דרכיו של הקב"ה שהרי נצטוינו והלכת בדרכיו דהיינו מדותיו שהוא מתנהג בהם, וכאשר האדם מתנהג בחסידות ועבודה ממש הוא דומה להנהגת הספירות (אור יקר).

בראשית

<p>דקב"ה ולית מלה זעירא¹ דלית בה כמה אורחין ושבילין ורוזין דחכמתא עלאה</p>	<p>כמה דרכים ושבילים וסודות של חכמה עליונה.</p>
<p>תא חזי דהא רבי יוחנן בן זכאי (שמעון) הוה אמר תלת מאה הלכות פסוקות² ברוזא דחכמתא עלאה בפסוק (בראשית לו לט) ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב ולא גלי לון אלא לרבי <אליעזר> (אלעזר) דהוה עמיה בגין למנדע דכמה רוזין עלאיזן אינון בכל עובדא ועובדא³ דאיהי באורייתא ובכל מלה ומלה⁴ חכמתא איהי ואורייתא דקשוט⁵ בגין כך אינון מלין דאורייתא מלין [קדישין] אינון לאחזאה מינה נפלאות⁶ כמה דאת אמר (תהלים קיט יח) גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך.</p>	<p>בא וראה, שהרי רבי יוחנן בן זכאי היה אומר שלש מאות הלכות פסוקות בסוד החכמה העליונה, בפסוק "ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב", ולא גילה אותם אלא לרבי אליעזר שהיה עמו, כדי לדעת שכמה סודות עליונים הם בכל מעשה ומעשה, שהוא בתורה, ובכל דבר ודבר היא חכמה ותורת אמת, לכן דברי התורה הם דברים קדושים להראות ממנה נפלאות, כמו שנאמר "גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך".</p>
<p>תא חזי בשעתא דעקים ההוא הוויא לאדם ולאנתיה דאקריב²⁴ לאנתא⁷ ואטיל בה זוהמא ואתפתא ביה אדם כדין אסתאב⁸ עלמא ואתלטיא ארעא בניניה וגרים מותא לכל עלמא⁹ וקיימא עלמא לאתפרעא מניה עד דאתא אילנא דחיי¹⁰ <וכפי נ"א וכפר> (ונפיל) על אדם וכפייא ליה לההוא נחש דלא ישלוט לעלמין על זרעא דיעקב דהא בזמנא דאקריבו ישראל שעיר הוה אתכפיא ההוא נחש ואתהפך לעבדא¹¹ כמה דאתמר ועל דא אקריב יעקב לאבוי תרין שעירין חד לאכפיא לעשו דאיהו שעיר וחד בגין דרגא דהוה תלי ביה עשו ואתדבק ביה¹² ואתמר ובגין</p>	<p>בא וראה, בשעה שהנחש ההוא עיקם את אדם ואת אשתו, שקרב לאשה והטיל בה זוהמא, והתפתה בו אדם, אז נטמא העולם, והתקללה בשבילו האדמה, וגרם מות לכל העולם, ועמד העולם להפרע ממנו, עד שבא עץ החיים וכפה (וכפר) על אדם, והכניע אותו הנחש שלא ישלוט לעולמים על זרעו של יעקב. שהרי בזמן שהקריבו ישראל שעיר, היה נכנע אותו הנחש והתהפך לעבד, כמו שנאמר, ועל כן הקריב יעקב לאביו שני שעירים, אחד להכניע את עשו, שהוא שעיר, ואחד בשביל הדרגה שהיתה תלויה בעשו ונדבק</p>

¹ בסוד צרופי המלה והמאורות העליונים התלויים בה כאשר יצטרף בשם ההגון (אור יקר).

² ירצה הקדמות בסוד החכמה שהם רמיזות בפסוק זה (אור יקר).

³ אפילו שהם ספורי מעשיות סתרי תורה תלויים בענין כמשל הספור ההוא וגם באותיות בעצמן יצטרפו שמות פועלים פעולות נוראות הם שמות מאורות הכסא וכיוצא (אור יקר).

⁴ ואינו ספירות מעשיות (אור יקר).

⁵ אלא שנתלבשה (אור יקר).

⁶ הם למטה שהם מהבינה, נ' פלאות, וזה אינו נסתר כחמה ולכך התפלל בהשגתם ואמר גל עיני (אור יקר).

⁷ שדעתה קלה ונוח להתפתות ואטיל בה זוהמא שנתלבשה ביצר הרע ובמחשבה רעה והלכה לפתות האדם בעלה, ואז היו שנים נגד אדם הראשון הנחש וחוה להחטיאו (אור יקר).

⁸ שנתפשט שליטת החצוני בכל ההיות הגשמיות ונעכרו ונתעבו ואתלטיא ממש היינו סוד שליטת קללות הנמצאות שליטת החצוניים (אור יקר).

⁹ שיהיה החצוני מעכל ההויה השלימה ואוכל אותה וכיון שכל ההיות היו ממש מקטרגות על ה אדם שהוא גרם להם הרעה (אור יקר).

¹⁰ יעקב, שהוא מרכבה לת"ת, אילנא דחיי, וכפר על אדם שנתגלגל בו ובמעשהו כפה החצוני כדמפרש ואזיל. ונמצא לפי זה שכל מעשה רבקה ויעקב לתקיון חטא אדם וחוה אמנם היה ראוי שיהיו איש ואשתו אלא כדי שישמע אליה לטובה כדרך ששמע לרעה היתה אמו כאומ' שמע בקול ולך קח לי ואחר שמת ירד למטה ואשתו נעשית אמו כדרך שפי' בסבא עד שעלה אל עולם הזכר על אמו כדפי' הבא על אמו בחלום יצפה לבניה וכו' (אור יקר).

¹¹ קמד ע"ב (הערת הזוהר).

¹² קמב ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>בו, ונתבאר. ולכן עמד העולם עד שתבא אשה כדוגמת חוה, ובן אדם כדוגמת אדם, ויעקמו ויחכימו את</p>	<p>כך קיימא עלמא עד דתיתי אתתא כגוונא דחוה ובר נש כגוונא דאדם ויעקימו ויחכימו</p>
<p>קמו/א</p>	<p>קמו/א</p>
<p>אותו הנחש הרע ואותו שרוכב עליו, והכל נתבאר.</p>	<p>ליה להווא הווא בישא והווא דרכיב עליה וכלא אתמר</p>
<p>פתיח ואמר, "ויהי עשו איש יודע ציד איש שדה", והרי נאמר "ויעקב איש תם יושב אוהלים". "איש תם", גבר שלים [אדם שלם] כתרגומו. "יושב אוהלים", למה הוא תם, משום שהוא יושב אוהלים, שאוחז את שני הצדדים, את אברהם ואת יצחק. ועל כן יעקב בצדו של יצחק בא אל עשו, כמו שנאמר, שכתוב "עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפל". וכשבא עם ברכות, עם סיוע שלמעלה הוא בא, עם סיוע של אברהם ויצחק, ולכן זה היה בחכמה, כמו שנתבאר. בא וראה, כשיעקב התעורר אל סמא"ל, דרגתו של עשו, וקיבל עליו את יעקב, ויעקב נצח אותו בכמה צדדים, נצח את הנחש בחכמה ועקמומיות, ולא נצח רק מהשעיר. ואף על גב שהכל אחד, נצח כמו כן את סמא"ל בנצחון אחר, ונצח אותו, זהו שכתוב "ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יכל לו".</p>	<p>פתיח ואמר (בראשית כה כז) ויהי עשו¹ איש יודע ציד איש שדה והא אתמר ויעקב איש תם יושב אוהלים איש תם גבר שלים כתרגומו יושב אוהלים אמאי איהו תם בגין דאיהו יושב אוהלים דאחיד² לתרין סטרין לאברהם וליצחק³ ועל דא יעקב בסטרא דיצחק אתא לגביה דעשו כמה דאתמר דכתיב (ש"ב כב כו) עם חסיד תתחסד ועם עקש תתפל וכד אתא עם ברכאנ⁴ בסיועא דלעילא קא אתא בסיועא דאברהם ויצחק ובגין כך בחכמתא הוה⁵ כמה דאתמר תא חזי כד יעקב אתער לגבי סמא"ל דרגא דעשו⁶ וקביל עליה ליעקב⁷ ויעקב נצח ליה בכמה סטרינ⁸ נצח לחווא בחכמתא ובעקימו ולא אתנצח בר בשעיר ואף על גב דכלא חד נצח⁹ כמו כן לסמא"ל בנצחונא אחרא¹⁰ ונצחיה דא הוא דכתיב (בראשית לב כד-כה) ויאבק איש עמו עד עלות השחר וירא כי לא יוכל לו</p>

¹ ויהי עשו מצד הגבורה ויהי ודאי איש יודע ציד לצוד בני אדם בפתויו, ויעקב ממש נגדיי כעין עשו שהוא סמא"ל יעקב איש תם במדת הת"ת כי סמא"ל נגדיי בחוץ למדת הת"ת בקדושה. ותם היינו שלים, שנשתלם. ובמה נשתלם יושב אוהלים שהוא בת"ת, אוהז ב' הקצוות. והנה יעקב כולל ב' מדות כדי לנצח עשו, הוא בא עליו מצד הגבורה כלולה בו, והיינו האדום האדום הזה כי עיף אנכי, דהיינו סיועא דאברהם ויצחק, חסד וגבורה, עם חסיד אברהם תתחסד, כדי שלא יוכל לך החצוני, ועם עקש, שרו של עשו לנצחו תתפתל מכה הגבורה, ולזה במיתת אברהם ואבלות יצחק נצח הבכורה וכן הברכה, אברהם סוד הברכה, ויצחק המברך, ויעקב מתנהג בהם נוטל ברכה מצד אברהם ע"י יצחק בערמה מעין שנתחכם סמא"ל קודם (אור יקר).

² קלט ע"ב (הערת הזוהר).

³ נ"ל דז"ש שאחר מיתת אברהם מיד לקח הבכורה (נ"א).

⁴ שהרי הברכה לאברהם עם היות שיצחק המברך (אור יקר).

⁵ וצד החכמה לאברהם (אור יקר).

⁶ לעולם יעקב מתעורר אלו אם בבכורה אם בברכה אם בעלות השחר, שעד כאן לא נתעורר יעקב מפני שלא היה לו עזר ממדת יום כדפי' (אור יקר).

⁷ שהודה לו בכל וקבלו לגביר ויעקב נצח ליה דכתיב שלחני כדפי' מכלל שכבוש תחתיו (אור יקר).

⁸ אם בבכורה אם בהתאבק עמו, אם בברכות, ועכ"ז עיקר הניצוח הוא בשעיר דהיינו ב' גדיי עזים (אור יקר).

⁹ סמא"ל ועשו, ובהיותו נוצח עשו נוצח שרו מלמעלה עכ"ז נצח ליה לסמא"ל בעצמו לבדו שלא על ידי הלבשת עשו (אור יקר). ר"ל שהשעיר הוא עשו (נ"א).

¹⁰ דהיינו ויאבק איש עמו וזה שלא בטבע בני אדם להתאבק יד ביד עם החצונים אלא ע"י הלבשה וענין גשמי, והיינו נצוחא אחרא, ועכ"ז לא גרע אלא ונצחיה, הה"ד ויאבק איש עמו וירא כי לא יוכל לו, אפילו בעת שליטתו. וא"ת מה בא לעשות שהרי אפילו לא נצחו אין הנצחון תלוי בזה אלא (בהתחכמות) [בהתחכחות] בגשמיות לא להתאבק כדפי' לזה אמר שלא בא אלא לסכנו סתם כדרך המזיקין וכחו בזה היה מפני שהזמן גרם שהוא זמן שליטת החצונים לילי רביעיות (אור יקר).

בראשית

<p>תא חזי¹ זכותיה דיעקב כמה הוה דאיהו אתא ובעא לאעברא ליה מעלמא וההוא ליליא הות ליליא דאתברי ביה סיהרא ויעקב אשתאר בלחודוי דלא הוה עמיה אהרא דתנן לא יפוק בר נש יחידי בליליא וכל שכנ² בליליא דאתבריא ביה נהורין דהא סיהרא איהי חסרא דכתיב (שם א יד) יהי מאר"ת חסר וההוא ליליא אשתאר בלחודוי בנין דכד סיהרא³ חסרא חויה בישא אתתקף ושלטא⁴ וכדין אתא סמא"ל וקטריג ליה ובעא לאובדא ליה מעלמא ויעקב הוה תקיף בכל סטרין בסטרא דיצחק ובסטרא דאברהם דאינון <הו> תקיפו דיעקב אתא לימינא⁵ חמא לאברהם תקיף בתקיפו דיומא בסטרא דימינא דחסד</p>	<p>בא וראה כמה היתה זכותו של יעקב, שהוא בא ורצה להעבירו מן העולם, ואותו הלילה היה הלילה שנבראה בו הלבנה, ויעקב נשאר לבדו, שלא היה מישהו אחר עמו, ששנינו, אל יצא אדם יחידי בלילה, וכל שכנ בלילה שנבראו בו המאורות, שהרי הלבנה חסרה, שכתוב "יהי מארת" חסר. ואותו הלילה נשאר לבדו, משום שכאשר הלבנה בחסרונה, הנחש הרע מתגבר ושולט, ואז בא סמא"ל וקטרג עליו ורצה להאבידו מן העולם. ויעקב היה חזק בכל הצדדים, בצד של יצחק ובצד של אברהם, שהם היו חזקו של יעקב. בא לימין, וראה את אברהם חזק בחוזק היום, בצד הימין של החסד.</p>
<p>אתא לשמאלא חמא ליצחק תקיף בדינא קשיא אתא לגופא⁶ חמא ליעקב תקיף מתרין סטרין אלין דסחרן ליה חד מכאן וחד מכאן כדין וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו (שם לב כה) דאיהו אתר לבר מגופא⁷ ואיהו חד עמודא דגופא כדין (שם) ותקע כף ירך יעקב בהאבכו עמו וגו' כיון דאתער צפרא ועבר ליליא אתתקף יעקב ואתחלש חיליה דסמא"ל כדין אמר שלחני דמטא זמנא לומר שירתא דצפרא⁸ ובעי למיזל ואודי ליה על אינון ברכאן ואוסיף ליה ברכתא אהרא דכתיב (שם כט) ויברך אותו שם</p>	<p>בא לשמאל, ראה את יצחק חזק בדין הקשה. בא לגוף, ראה את יעקב חזק משני הצדדים הללו שמקיפים אותו אחד מכאן ואחד מכאן. אזי, "וירא כי לא יכול לו ויגע בכף ירכו", שהוא מקום מחוץ לגוף, והוא עמוד אחד של הגוף. אזי, "ותקע כף ירך יעקב בהאבכו עמו" וגו'. כיון שהתעורר הבוקר ועבר הלילה, התגבר יעקב, ונחלש כחו של סמא"ל, אז אמר "שלחני", שהגיע הזמן לומר את שירת הבוקר, ורצה ללכת, והודה לו על אותן הברכות, והוסיף לו ברכה אחרת, שכתוב "ויברך אותו שם".</p>
<p>תא חזי כמה ברכאן אתברך יעקב חד דאבוי בההוא עקימו⁹ ורווח כל אינון ברכאן וחד דשכינתא¹⁰ דבריך ליה קב"ה כד הוה אתי מלבן דכתיב (שם לה ט"א) ויברך אלהים את יעקב וחד</p>	<p>בא וראה כמה ברכות התברך יעקב, אחת של אביו באותה התעקמות, והרויח את כל אותן הברכות. ואחת של השכינה, שבירך אותו הקדוש ברוך הוא כשהיה בא מלבן, שכתוב "ויברך אלהים את יעקב".</p>

¹ וההוא ליליא אשתאר יעקב, מדת הת"ת בלחודוי מהמלכות, שנתמעטה הלבנה וירדה למטה, ולכך הדין מתגבר, וחשב מטעם זה להמשיך הדין בת"ת ולשלוט ביעקב הגשמי והיינו פגם במדה העליונה (אור יקר).

² קסט ע"ב (הערת הזוהר).

³ קיד ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ משמע אלו לא נשאר יעקב לבדו לא היה בא המלאך. א"מ (נ"א).

⁵ רצה לפגום במדתו מצד החסד, וכן לשמאלא מצד הגבורה, וכבר היו מתוקנות מצד האבות אברהם ויצחק, ולא היה יכול לפעול ולהמשיך הדין לינק משם לא מדין ימיני יום ולא מדין שמאלי לילה ולכך ירד אל הנצח שהרי יש שם בחי' אחר היוצא אל הגבורות קשר הירך העליון וכו' (אור יקר).

⁶ עי' מענין זה בפ' בראשית דף נח ע"ב ובפרדס בשער ירך יעקב (ד"א).

⁷ היינו נצח. א"מ (נ"א). עי' לעיל כא ע"א ודברינו שם.

⁸ דכתיב שירו לה' שיר חדש, וכתיב אהפוך אל עמים שפה ברורה וכתוב בלע המות לנצח וכו' וכתוב ושעשע יונק על חור פתן וכו' (אור יקר).

⁹ זאת היא חביבה מאד שהוא היה מכח הנצחון החצונים הנגדיים הקלי' השמאלית עשו התקיף (אור יקר).

¹⁰ אינה מצד הגבורה אלא מצד החסד כשנצח החצוני הימיני מצד לבן, והיינו כד אתא מלבן (אור יקר).

¹¹ לשון הפסוק הוא: "וירא אלהים אל יעקב עוד בבאו מפדן ארם ויברך אתו".

בראשית

<p>דברכיה ליה ההוא מלאכא ממנא דעשו¹ וחד ברכה אחרא דברכיה ליה אבוה כד הוה אזיל לפדן ארם דכתיב (שם כח ג) ואל שדי יברך אותך וגו'</p>	<p>ואחת שברך אותו המלאך ההוא הממונה של עשו. ואחת ברכה אחרת שבירך אותו אביו כשהלך לפדן ארם, שכתוב "ואל שדי יברך אתך" וגו'.</p>
<p>בההוא זמנא דחמא יעקב גרמיה בכל הני ברכאן אמר במאן ברכתא דמנייהו אשתמש השתא אמר בחלשא מנייהו אשתמש השתא ומאן איהי דא בתרייתא דברכיה אבוה ואף על גב דאיהי תקיפא אמר לאו איהי תקיפא בשלטנותא דהאי עלמא כקדמאה אמר יעקב אטול השתא דא ואשתמש בה² ואסלק כל אינון אחרנין לזמנא דאצטריך לי ולבנאי בתראי אימתי בזמנא דיתכנשון כל עממיא לאובדא בני מעלמא דכתיב (תהלים קיח י) כל גוים סבבוני בשם יהוה כי אמילם סבוני גם סבבוני וגו' סבוני כדבורים וגו'</p>	<p>בזמן ההוא שראה יעקב את עצמו בכל הברכות הללו, אמר, באיזו ברכה מהם אשתמש כעת. אמר, כעת אשתמש בחלשה שבהן, ומי היא, זו האחרונה שברך אותו אביו. ואף על גב שהיא חזקה, אמר, אינה חזקה בשלטון העולם הזה כראשונה. אמר יעקב, אטול עכשיו את זו ואשתמש בה, ואעביר את כל אותן האחרות לזמן שאצטרך לי ולבני אחרי. מתי, בזמן שיתכנסו כל העמים להאביד את בני מן העולם, שכתוב "כל גוים סבבוני בשם ה' כי אמילם, סבוני גם סבבוני וגו' סבוני כדבורים" וגו'.</p>
<p>הא הכא תלתא לגבי תלתא³ דאשתארו חד אינון ברכאן קדמאי דאבוה תרין אינון ברכאן דברכיה קב"ה תלת אינון ברכאן דברכיה ההוא מלאכא אמר יעקב להתם אצטריכו לגבי [מלכין] > כל עמין דכל עלמא ואסליק לון להתם והשתא לגבי דעשו די לי בהאי למלאכא דהוה ליה כמה לגיונין תקיפין כמה מארי מניחי קרבא לאגחא קרבין דזמינין > לגבי < (לבני) מלכין תקיפין</p>	<p>הנה כאן שלשה, כלפי שלשה שנשארו, אחת, אותן הברכות הראשונות של אביו, שתיים, אותן ברכות שבירך אותו הקדוש ברוך הוא, שלש, אותן הברכות שבירך אותו המלאך ההוא. אמר יעקב, אז אצטרך אותם, אל המלכים וכל העמים של כל העולם, ואעביר אותן לאז, וכעת כלפי עשו די לי בזה, [משל] למלך שהיו לו כמה לגיונות חזקים, כמה בעלי לוחמי קרבות להלחם בקרבות, שמזומנים כלפי מלכים חזקים</p>
<p>קמו/ב</p>	
<p>אגחא²⁵ בהו קרבא אדהכי שמע על לסטים חד קפחא אמר הני בני תרעי⁴ יהכון תמן אמרו ליה מכל לגיונין דילך לית אנת משדר התם אלא אלין אמר לגבי ההוא לסטים די באלין דהא כל</p>	<p>להלחם בהם קרבות. בינתיים שמע על שודד אחד ששודד, אמר, בני השערים הללו ילכו לשם. אמרו לו, מכל הלגיונות שלך אינך שולח לשם אלא אלו. אמר, כלפי אותו השודד די באלו, שהרי כל לגיונותי</p>

¹ והיינו ג"כ מחזקת תוקף הקלי' וכל אלו הם חביבות מפני שהם מהמנגד תיקון חטא אדם הראשון והם צריכות לעת קץ הזמן כשיתוקן חטא אדם הראשון שיעמוד זכות תקונו לבניו שלא יאבדו בין העמים כאשר יתעורר הקב"ה להקים השכינה ולתקן חטא אדם הראשון מפני שהם מחלישות כח החצונים אמנם אותה שברכו אביו דרך שלם ומישור בלי השבתת החצונים לא ישתמש בה שליטת החצונים והיינו חולשתה שאינה דרך נצוח החצונים (אור יקר).

² קסו ע"ב קעב ע"ב (הערת הזוהר).

³ הם שמאל דברכיה אבוה מצד הגבורה וברכיה קב"ה מצד הימין מהחסד והמלאך ברכו מצד האמצע באומרו כי אם ישראל וכו' והיינו בשם ה' כי אמילם מימין ושמאל ואמצע וכו' (אור יקר).

⁴ היא ברכת שומר השער, ולפי הנראה שיתעוררו ג' מלחמות: הא' כל גוים סבבוני. הב', חזקה יותר סבוני גם סבבוני. הג' חזקה אמצעית, והיינו וסבוני פעם אחת, אמנם כדבורים שהיא חזקה מן הראשונה הימנית, והיינו שהם תגבורת ג' קלי' הם ג' קליפי אגוז. והרביעית חלושה היא הנכתשת עתה בגלות ישראל קמעא קמעא (אור יקר).

בראשית

<p>לגיונותי ומארי קרבא אסלק²⁶ לגבי אינון מלכין תקיפין ביומא דקרבא דאצטריכו לי ליהוו</p>	<p>ובעלי הקרב אעביר אותם לאותם המלכים החזקים, ביום הקרב כשיצטרכו לי, יהיו.</p>
<p>אוף הכי יעקב אמר לגבי עשו די לי השתא באלין ברכאן אבל לההוא זמנא דאצטריכו לבני לגבי כל מלכין ושליטין דכל עלמא אסלק לון כד ימטי ההוא זמנא יתערון אינון ברכאן מכל סטריין¹ ויתקיים עלמא על קיומיה כדקא יאות ומההוא יומא ולהלאה יקום מלכותא דא על כל שאר מלכו אחרא כמה דאוקמוה דכתיב (דניאל ב מד) תדיק ותסף כל אלין מלכוותא והיא תיקום לעלמא והיינו [ה]היא אבנא דאתגזרת מן טורא די לא בידין כמה דאת אמר (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל מאן אבן דא דא כנסת ישראל כמה דאת אמר (שם כח כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו' רבי חייא אמר מהכא (ישעיה י כא) שאר ישוב שאר יעקב² אלין ברכאן אחרנין דאשתארו [וכתיב] (דכתיב) (מיכה ה ו) והיה שארית יעקב בגוים [בקרוב עמים רבים] (אלין ברכאן אחרנין) כתיב והיה שארית יעקב בגוים כלוהו ולא בעשו בלחודיה [וכתיב והיה שארית וגו'] כטל מאת יהוה</p>	<p>כמו כן כאן יעקב אמר כלפי עשו, די לי כעת בברכות הללו, אבל לזמן ההוא שיהיו נצרכים לבני כלפי כל המלכים והשליטים של כל העולם, אעלה אותם, כשיגיע אותו הזמן, יתעוררו אותן הברכות מכל הצדדים, ויתקיים העולם על קיומו כראוי. ומהיום ההוא והלאה תקום המלכות הזו על כל שאר מלכות אחרת, כמו שבארוה, שכתוב "תדק ותסיף כל אלין מלכותא והיא תקום לעלמא". [תכתת ותכלה כל אלו המלכויות והיא תקום לעולם]. והיינו ההיא אבנא דאתגזרת מן טורא די לא בידין [האבן ההיא שנגזרת מן ההר שלא בידים], כמו שנאמר "משם רועה אבן ישראל". מי האבן הזו, זו כנסת ישראל, כמו שנאמר "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה" וגו'. רבי חייא אמר, מכאן, "שאר ישוב שאר יעקב" אלו הברכות האחרות שנשארו, וכתוב "והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים". (אלו ברכות אחרות, כתוב "והיה שארית יעקב") בגוים כולם, ולא רק בעשו, וכתוב "והיה שארית וגו' כטל מאת ה'".</p>
<p>פתח רבי ייסא ואמר (מלאכי א ו) בן יכבד אב ועבד אדוניו בן דא עשו דלא הוה בר נש בעלמא דיוקיר לאבוי כמה [דאוקיר] (דיוקיר) עשו לאבוי וההוא יקירו דאוקיר ליה אשליט ליה בהאי עלמא ועבד אדוניו דא אליעזר עבד אברהם³ ואוקמוה דהא בר נש דהוה אתי לחרן בכמה עותרא וכמה מתנן ונבזבזין וגמלין טעינן דלא אמר לבתואל ולבן דאיהו רחימוי דאברהם או בר נש אחרא דאתי בפיוסא דאברהם אלא עד לא ימלל מלוי מה כתיב (בראשית כד לד) ויאמר עבד אברהם אנכי ולבתר אדני אדני בנין דיוקיר ליה לאברהם וההוא יקרא וההוא טיבון אוריך <ליה> לכמה זמנין</p>	<p>פתח רבי ייסא ואמר, "בן יכבד אב ועבד אדוניו", "בן" זה עשו, שלא היה אדם בעולם שיכבד את אביו כמו שעשו כיבד את אביו, ואותו הכבוד שכיבד אותו השליט אותו בעולם הזה. "ועבד אדוניו" זה אליעזר עבד אברהם, ובארוה, שהרי אדם שהיה בא לחרן בכמה עושר וכמה מתנות ואוצרות וגמלים טעונים, שלא אמר לבתואל ולבן שהוא אוהבו של אברהם או איש אחר שבא עם פיוס של אברהם, אלא טרם ידבר את דבריו מה כתוב, "ויאמר עבד אברהם אנכי", ואחר כך "אדוני" "אדוני", כדי שיכבד את אברהם, אותו הכבוד ואותו החסד האריך לו לכמה פעמים.</p>

¹ סוד ענין המלחמות ההם היא שהקב"ה יעורר מדנים בין משפחות האדמה להתכחח שאלו עם אלו, להצטרף שלא ישארו מן העמים אלא אותם שיזכו ליכנס אל הקודש. שהרי עד כאן לילית הרשעה אם שבעים אומות נותנת נפשות טמאות בקרב העמים, והקב"ה מצרף האומות שלא ישארו מהם אלא אותם שהם קרובים קצת אל הקודש להיותם לבוש אל הקדושים. (אור יקר).

² ירצה שאר האומות ישוב להתעורר קרבין שאר ברכות ישוב שבות יעקב, או אפכא שאר הברכות ישוב שבות שאר יעקב שהוא מה שישארו בסוף דהיינו שארית יעקב בגוים דכתיב והיה שארית וכו' (אור יקר).

³ פז ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>כך עשו ההוא יקרא דאוקיר ליה לאבוי אורידך ליה כל הני זמנין דישלוט בעלמא <דא> ואינון דמעין אורידו לון לישראל בשעבודא דיליה עד דיתובון ישראל לקב"ה בבכיה ובדמעין דכתיב (ירמיה לא ח) בככי יבאו וגו' וכדין כתיב (עובדיה א כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה ליהו"ה המלוכה</p>	<p>כך עשו, הכבוד ההוא שכיבד את אביו, האריך לו כל הפעמים הללו שישלוט בעולם הזה, ואותן הדמעות הורידו את ישראל לשעבודו, עד שישובו ישראל לקדוש ברוך הוא בבכיה ובדמעות, שכתוב "בבכי יבאו" וגו', ואז כתוב "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו והיתה לה' המלוכה".</p>
ברוך ה' לעולם אמן ואמן	"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".
פרשת ויצא יעקב	
זהר	
<p>ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כח י) רבי חייא פתח ואמר (קהלת א ה) זורח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם האי קרא אוקמוה אבל זורח השמש דא יעקב¹ כד הוה בבאר שבע² ובא השמש כד אזל לחרן³ דכתיב (בראשית כח יא) וילך שם כי בא השמש ואל מקומו שואף</p>	<p>"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". רבי חייא פתח ואמר, "זורח השמש ובא השמש ואל מקומו שואף זורח הוא שם", הפסוק הזה בארוהו, אבל "זורח השמש" זה יעקב כשהיה בבאר שבע, "ובא השמש" כשהלך לחרן, שכתוב "וילך שם כי בא השמש", ואל מקומו שואף</p>
סתרי תורה	
<p>זורח השמש ובא השמש מאי קא חמא שלמה מלכא דשירותא דספרא דחכמתא דיליה מהכא איהו⁴ אלא אמר רבי אלעזר שלמה מלכא האי ספרא אוקים ליה על שבע הבלים⁵ ועלמא קאים עליהו ואינון עמודין וסמכין קיומא דעלמא⁶ <דבנין> (ובגין) כך אקרין הבלים⁷ <נ"א בהאי הבל דנפיק מפומיה דבר נש ואתקיים ביה ואתערו חברייא אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן דבר אחר על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. התורה, זה</p>	<p>"זורח השמש ובא השמש", מה ראה שלמה המלך שראשית ספר החכמה שלו הוא מכאן. אלא, אמר רבי אלעזר, שלמה המלך העמיד את הספר הזה על שבעה הבלים, והעולם עומד עליהם. והם העמודים והתומכים, קיום העולם, שלכן נקראו הבלים. (ס"א בהבל זה שיוצא מפיו של אדם ומתקיים בו, והתעוררו החברים אין העולם מתקיים אלא בהבל פיהם של תינוקות של בית רבן. דבר אחר, על שלשה דברים העולם עומד, על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים. התורה, זה</p>

¹ ז"א (מ"מ).

² בינה (מ"מ).

³ מלכות (מ"מ).

⁴ אין הכוונה שספר קהלת מתחיל בפסוק זה שהרי יש כמה פסוקים קודם לו, אך ר"ל שבהיותו ספר מלא חכמת חכם גדול כשלמה שנראה שהיה לו לדבר מעניינים גדולים ולהתחיל משמי שמים העליונים והוא מתחיל מכאן, פי' מן השמש שיש עליו כמה מעלות רמות ונשאות (רמ"ז).

⁵ ספר קהלת הוא בסוד בינה. וכו' בדברי הרב בכמה מקומות נדרש פסוק זה על בחינת הדעת העליון דזעיר הנמשך ממשך שפע תיקון ז' דדיקנא דאיהו סוד תרין תפוחין שבהם מושב הבלים היוצאים מיסוד אי' שבדעת ודעתא גניז בפומא דמלכא. ונלע"ד שמ"ש ועלמא קאים עליהו, ירצה על בחינת ז' הבלים המושרשים בדעת זעיר שהוא ודאי שורש וקיום כל שאר גופו שהן ז' תחתונות שלו הנקרא עולם תמיד (רמ"ז).

⁶ הכוונה על התפשטות הבלים בגופא דזעיר, וקראם עמודין וסמכין, בין על שם תרין תפוחין דאינון נה"ה דיסוד אימא, ובין על שם שז' קצות הזעיר עומדות על חג"ת נה"ם דנה"י דאימא, והיינו עמודין וסמכין (רמ"ז).

⁷ שאם כוונת הבל הבלים שיזכיר אחר כך היא כמובן מן הפשט שר"ל תוהו ואפר וריק, איך יצדק לקראו בלשון רבים שהרי ההעדר והאפס אין לו מציאות ומהות שיכון עליו ריבוי ומספר, אלא ודאי שפירושו לשון הבל הפה (רמ"ז).

בראשית

<p>העבודה ועל גמילות חסדים התורה דא יעקב זה אברהם. שלשה דברים אלו הם עמודים עליונים, שלשה מן שבעה הבלים). מה הגוף אינו מתקיים בלי הבל, כמו כן העולם אינו מתקיים אלא על ההבלים שאמר שלמה המלך, והם שבעה, שכתוב "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל", הרי שבעה.</p>	<p>ועקב, העבודה, זה יצחק, גמילות חסדים, זה אברהם. שלשה דברים אלו הם עמודים עליונים, שלשה מן שבעה הבלים). מה הגוף אינו מתקיים בלי הבל, כמו כן העולם אינו מתקיים אלא על ההבלים שאמר שלמה המלך, והם שבעה, שכתוב "הבל הבלים אמר קהלת הבל הבלים הכל הבל", הרי שבעה.</p>
<p>ואי תימא אי הכי <ד>אינון מרגלאן טבאן דעלמא קיימא עליהו הא <באתר אחרא> כתיב הבלים בישין ואינון סתירו דעלמא כגון (קהלת ו ב) זה הבל וחלי רע הוא (שם ד ד) זה הבל ורעות רוח אלא ודאי (אלין שבע הבלים אינון) <אף על גב דהני שבע הבלים דאינון קדישין> קיומא דעלמא <אית27> לקבל הני שבע הבלים דכל דינין דעלמא28 נפקין29 (ומנייהו) מתפשטין <נ"א> הבלים אחרנין וכלא קיומא (דגלותא) [דעלמא] כגין דאית בהני שבע הבל דכל דינין דעלמא נפקי</p>	<p>ואם תאמר, אם כך, שאותן מרגליות טובות שהעולם עומד עליהם, הנה במקום אחר כתוב הבלים רעים, והן חורבן העולם, כמו "זה הבל וחלי רע הוא", "זה הבל ורעות רוח". אלא ודאי (אלו) אף על גב ששבעה ההבלים הללו, שהם קדושים, קיום העולם, יש כנגד אלו שבעה הבלים שכל דיני העולם יוצאים (מהם), ומהם מתפשטים (הבלים אחרים, והכל קיום של הגלות (של העולם), משום שיש באלו שבעה הבלים שכל דיני העולם יוצאים</p>
קמו/א	
זהר	
<p>זורה דכתיב (בראשית כה יא) וישכב במקום ההוא ותא חזי שמשא אע"ג דנהיר לכל עלמא מטלנוי3 בתרין סטרין אינון כמה דאת אמר (קהלת א ו) הולך אל דרום וסובב אל צפון כגין דדא ימינא ודא שמאלא (ובגין דנגיד) [ונגיד] ונפיק כל יומא מסטרא דמזרח4 ואזיל לסטרא דדרום5 <נ"א דמערב> ולבתר לסטרא דצפון ומסטרא דצפון6 לסטרא דמערב וכדין שמשא אתכניש ואזיל לגבי מערב נפיק ממזרח דכתיב (בראשית כה י) ויצא יעקב מבאר שבע ואזיל למערב דכתיב (שם) וילך הרנה</p>	<p>זורח", שכתוב "וישכב במקום ההוא". ובא וראה, אף על גב שהשמש מאיר לכל העולם, מסעותיו הם בשני צדדים, כמו שנאמר "הולך אל דרום וסובב אל צפון", משום שזה ימין וזה שמאל, (ולכן) ושופע ויוצא כל יום מצד המזרח, והולך לצד הדרום (של מערב), ואחר כך לצד הצפון, ומצד הצפון לצד המערב, ואז השמש נכנס ויוצא לצד מערב. יוצא ממזרח, שכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע", והולך למערב, שכתוב "וילך חרנה".</p>

¹ הוצרך הכתוב לסדרם בסידור ההוא הבל הבלים וגו' מפני שהוא על סדר שבע התחתונות, כי הבל הבלים הם חג"ת פי' גדולה וגבורה שני הבלים ות"ת כלול משניהם, וכמו כן הבל הבלים השני בסוד נה"י והכל הבל בסוד מלכות הכוללת את הכל. וטעם הקדמו את הת"ת אל ח"ג ואת יסוד אל נצח הוד, הוא מפני שלהיות ההבלים יוצאים מן הדעת שהוא באמצע בודאי שישגלל כח הקו האמצעי אל שני הקוים של ימין ושמאל, וכל שכן שח"ג ונ"ה הם סתומים בסוד זרועות ויריכים מה שאין כן צנור האמצעי (רמ"ז).

² אותם ההבלים שהזכיר שלמה הם קדושים ומקיימים העולם, אלא שלהיותם מבחי' ס"ג שממנו נתפשטו הסיגים גם משם יתפשט למטה הבלא דגרמי להעמיד החיצונים שוטרי הדין שהם גורמים קיום העולם (רמ"ז).

³ פי' מסעיו לב' צדדים לדרום וצפון והוא חס"ד וגבורה כנודע (ד"א).

⁴ פי' בינה נק' מזרח שמשם זריחת ז"א (מ"מ).

⁵ כמ"ש לעיל בפ' תולדות דף קלו שהחסדים יוצאים מיסוד דאימא והולכים לחסד דז"א ומניחים שם חסד א' ואח"כ הולכים לגבורה דז"א ומניחים שם חסד שני וז"ש ולבתר לסטרא דצפון (מ"מ).

⁶ פי' כי המלכות בניינה מהגבורות הנק' צפון (מ"מ).

בראשית

<p>רבי שמעון אמר נפיק מכללא דארעא דישראל! דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע ואזל לרשו אחרא דכתיב וילך חרנה >נ"א נפיק ממזרח דכתיב ויצא יעקב מבאר שבע דא שמטה דנטיל מעומקא עלאה נהירו דנהיר ואזיל למערב דכתיב וילך חרנה אתר דדינא ורוגזא תמן</p>	<p>רבי שמעון אמר, יוצא מכלל ארץ ישראל, שכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע", והולך לרשות אחרת, שכתוב "וילך חרנה". (יוצא ממזרח, שכתוב "ויצא יעקב מבאר שבע", זו השמיטה שנוטלת מהעומק העליון האור שמאיר והולכת למערב, שכתוב "וילך חרנה", המקום שהדין והרוגז שם.</p>
<p>רבי יוסי מוקי האי קרא בגלותא בקדמיתא הוה נחית נהירו מעומקא עלאה ויעקב הוה נטיל ליה ואזיל לגבי באר שבע באר דחפרוה שרים דהוה נהיר מתמן ואשלים להווא באר בכל שלימו וביומי דגלותא נטיל מהאי באר שבע ואזיל לגבי חרנה דכתיב וילך חרנה כלומר חרון אף ומאי היא חרון אפו דקב"ה דגא בישא > ארעא דרשו אחרא</p>	<p>רבי יוסי מבאר את הפסוק הזה בגלות, בראשונה היה יורד אור מן העומק העליון, ויעקב היה נוטל אותו והולך לבאר שבע, הבאר שחפרוה שרים, שהיה מאיר משם, והשלים אותה הבאר בכל השלמות, ובימי הגלות נסע מבאר שבע הזו והלך לחרנה, שכתוב "וילך חרנה", כלומר חרון אף. ומה הוא חרון אפו של הקדוש ברוך הוא, הדרגה (הרעה), ארץ של רשות אחרת.</p>
<p>אמר רבי חייא כד אזיל² שמשא למערב האי מערב אקרי מקומו דשמשא כרסייא דיליה אתר דשריא עליה הה"ד (קהלת א ה) ואל מקומו שואף זורח הוא שם דאזיל לגביה לאנהרא עליה ונטיל כל נהורין וכניש לון לגביה והיינו כמה דתנינן קב"ה אנה תפלין >נ"א ותנינן קב"ה אנה תפלין דכתיב (ישעיה סב ח) נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו ותנינן ימינו דא תורה דכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו ובזרוע עוזו אלין תפלין</p>	<p>אמר רבי חייא, כשהולך השמש למערב, המערב הזה נקרא מקומו של השמש, הכסא שלו, מקום ששולט עליו, זהו שכתוב "אל מקומו שואף זורח הוא שם", שהולך אליו להאיר עליו, ונוטל את כל האורות וכונס אותם אליו. והיינו כמו ששנינו שהקדוש ברוך הוא מניח תפלין. (ס"א ולמדנו, הקדוש ברוך הוא מניח תפלין, שכתוב "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו". ושנינו "ימינו" זו התורה, שכתוב "מימינו אש דת למו", "ובזרוע עוזו" אלו תפלין.</p>
<p>וכלהו נטיל יעקב ומכניש לגבי מערב וסיהרא כניש לבתר כל אינון נהורין ובוצינין דנטיל יעקב דאיהו יחיב לה ואנהר לה והיינו דתנינן קב"ה אנה תפלין > בגין דנטיל כל כתרין עלאינן³ ומאן נינהו ריא דאבא עלאה⁴ וריא דאמא עלאה ואינון תפלין שבראש כמה דתנינן כהן [גדול] נוטל</p>	<p>ויעקב לקח את כולם ומאסף לצד מערב. והלבנה אוספת לבסוף כל אותם האורות והמאורות שיעקב לוקח, שהוא נותן לה ומאיר לה. וזה ששנינו הקדוש ברוך הוא מניח תפלין, משום שנוטל את כל הכתרים העליונים, ומי הם, הסוד של האב העליון וסוד האם העליונה, והם התפלין שבראש, כמו ששנינו, כהן גדול נוטל בראש. ואחר שנוטל האב והאם, נוטל הימין והשמאל. ונמצא (שהקדוש ברוך הוא) שנוטל הכל.</p>

¹ פי' ר"ש פליג עם רבי חייא שר"ח ס"ל ויצא יעקב שהוא ז"א מבאר שבע שהיא בינה וילך חרנה למלכות, ור"ש ס"ל ויצא יעקב באבינו מבאר שבע היא המלות, וילך חרנה שיצא חו"ל ששם היא הקלי' שהיא רשו אחרא הנק' חרנה חרון אף (מ"מ).

² ר"ח חזר לחזק סברתו שפי' ויצא יעקב הוא ז"א שיצא מן הבינה כד אזיל שמשמע למערב פי' כשהלך ז"א למלכות קב"ה אנה תפלין פי' ז"א יוציאם התפלין ממוחין דיליה (מ"מ).

³ פי' מוחין דאו"א (מ"מ).

⁴ פי' מוחין דאבא וריא דאימא עלאה מוחין דאימא ונקט בהו עילאה לרמוז אל מוחין דאו"א עיאלין לא דיש"ס ותבונה (מ"מ).

בראשית

בראש ולבתר דנטיל אבא ואמא [נטיל] ימינא ושמאלא ¹ ואשתכח <דקב"ה> [ד]נטיל כלא	
רבי אלעזר אמר, תפארת ישראל נוטל הכל, וכשנמשכת כנסת ישראל למעלה, נוטלת כמו כן כאן הכל, עולם הזכר של הקדוש ברוך הוא, וכן עולם	רבי אלעזר אמר, תפארת ישראל נוטל הכל, וכשנמשכת כנסת ישראל למעלה, נוטלת כמו כן כאן הכל, עולם הזכר של הקדוש ברוך הוא, וכן עולם
סתרי תורה	
ומתפשטי ממנו) ונקראים הבלים אחרים להלקות בני אדם ולתקנם שילכו בדרך ישרה. ונקראים הבל ששורה בהם חולי רע, הבל שהוא רעות רוח. והם הקיום שבגללם בני אדם הולכים בדרך ישר ופוחדים מהקדוש ברוך הוא. ועל כן רבים הם ההבלים שמתפשטים משבעה הללו. והראשית שהוא אמר, סוד השמש, שהוא הבל שמקיים את העולם, והוא הסוד להכניס את האדם לתוך האמונה העליונה של הקדוש ברוך הוא. ולכן כל מה שתחת הדרגה הזו אינו סוד האמונה, ועל כן כתוב "ואין יתרון תחת השמש", בכל אשר נעשה תחת השמש, שהרי מתחת לזה לא צריך להדבק, השמש והלבנה שהם אחד בלי פרוד. ואף על גב שהלבנה היא תחת השמש, הכל הוא שמש בלי פרוד, ותחת לזה הכל הוא רעות רוח ואסור להדבק בו.	ומתפשטי ממנו) ונקראים הבלים אחרים להלקות בני אדם ולתקנם שילכו בדרך ישרה. ונקראים הבל ששורה בהם חולי רע, הבל שהוא רעות רוח. והם הקיום שבגללם בני אדם הולכים בדרך ישר ופוחדים מהקדוש ברוך הוא. ועל כן רבים הם ההבלים שמתפשטים משבעה הללו. והראשית שהוא אמר, סוד השמש, שהוא הבל שמקיים את העולם, והוא הסוד להכניס את האדם לתוך האמונה העליונה של הקדוש ברוך הוא. ולכן כל מה שתחת הדרגה הזו אינו סוד האמונה, ועל כן כתוב "ואין יתרון תחת השמש", בכל אשר נעשה תחת השמש, שהרי מתחת לזה לא צריך להדבק, השמש והלבנה שהם אחד בלי פרוד. ואף על גב שהלבנה היא תחת השמש, הכל הוא שמש בלי פרוד, ותחת לזה הכל הוא רעות רוח ואסור להדבק בו.
ומתפשטי מניה) ⁴ ואקרין הבלים אחרנין לאלקאה בני נשא ולא תקנא לון דיהכון בארה מישר ואקרין הבל דשריא בהו חלי רע הבל דאיהו רעות רוח ואינן קיומא דבגניהון בני נשא אזלין בארה מישר ודחילו מקודשא בריך הוא ועל דא סגיאין אינן הבלים דמתפשטי מהני שבע ושירותא <דאיהו> אמר רזא דשמשא ⁵ דאיהו הבל דקיים עלמא ואיהו רזא לאעלא בר נש לגו מהימנותא עלאה דקודשא בריך הוא ובגין כך כל מה דתחות האי דרגא לאו איהו רזא דמהימנותא ועל דא כתיב (קהלת ב יא) ואין יתרון תחת השמש (שם ט ו) בכל אשר נעשה תחת השמש דהא תחות האי לא אצטריך לאתדבקא שמשא בסיהרא חדא אינן בלא פרודא וסיהרא אע"ג דאיהו תחות שמשא כלא איהו שמשא בלא פרודא ותחות האי כלא איהו רעות רוח ואסיר לאתדבקא ביה	ומתפשטי מניה) ⁴ ואקרין הבלים אחרנין לאלקאה בני נשא ולא תקנא לון דיהכון בארה מישר ואקרין הבל דשריא בהו חלי רע הבל דאיהו רעות רוח ואינן קיומא דבגניהון בני נשא אזלין בארה מישר ודחילו מקודשא בריך הוא ועל דא סגיאין אינן הבלים דמתפשטי מהני שבע ושירותא <דאיהו> אמר רזא דשמשא ⁵ דאיהו הבל דקיים עלמא ואיהו רזא לאעלא בר נש לגו מהימנותא עלאה דקודשא בריך הוא ובגין כך כל מה דתחות האי דרגא לאו איהו רזא דמהימנותא ועל דא כתיב (קהלת ב יא) ואין יתרון תחת השמש (שם ט ו) בכל אשר נעשה תחת השמש דהא תחות האי לא אצטריך לאתדבקא שמשא בסיהרא חדא אינן בלא פרודא וסיהרא אע"ג דאיהו תחות שמשא כלא איהו שמשא בלא פרודא ותחות האי כלא איהו רעות רוח ואסיר לאתדבקא ביה
ויצא יעקב בקטרא דסתימו מנו סתרא ⁶ סתימא נפקא ⁷ זהר אספקלריאה דנהרא ⁸ <כלילא> (בלילא) מתרין גוונין ⁹ דמתחברין כחדא	"ויצא יעקב", בקשר של הסתום, מתוך הסתר הסתום יוצא, זהר האספקלריה המאירה כלולה משני צבעים שמתחברים יחד.
תוספתא	

¹ פי' תרין כתפין דא"א מהם חסדים וגבורות דז"א והם תרין עטרין דאחסינו או"א לברייהו ת"ת, שתין עטרין הם בפקדון בתוך ו"ק דאו"א, ואינם מתעצמים בתוכם כמ"ש הרב בכוונת העמידה דחול, ולכך ז"א נוטל תחלה מוחין דאו"א שהם מחב"ד שלהם ואח"כ תרין עטרין דאריך שהם טמירין בו"ק שלהם (מ"מ).

² פי' ר"א מוסיף על ת"ק וס"ל מי הוא העיקר שנוטל את הכל הוא ת"ת דז"א שבו מתגלים יסודות דאו"א (מ"מ).

³ פי' בינה שנקרא עלמא דדכורא משפעת לז"א עלמא דנוקבא דקב"ה פי' המלכות מתאוה לקבל מז"א ע"ד מ"ש הזהר בפ' וארא על פסוק עד תאות גבאות עולם (מ"מ).

⁴ פי' גבורה דז"א שמסיגי הגבורות יצאו הקלי' (מ"מ).

⁵ ה"ס יסוד אבא שבתוך יסוד זעיר, שבו נכללים ז' הבלים של כל הז' תחתונות (רמ"ז).

⁶ פי' בינה (מ"מ).

⁷ פירוש בקשר סתום מתוך בינה שהיא נסתרה וסתומה יצא ז"א בלול מחסד וגבורה מחוברים בת"ת ועיין מקדש מלך (ג"א).

⁸ ז"א (מ"מ).

⁹ פי' חו"ג א"נ נפקא זהר הוא ת"ת כלילין בתרין גוונין הם חסד וגבורה (מ"מ).

בראשית

<p>בני עלמא רחימי עלאה¹ הורמנא דבורירי² קריבו שמעו מאן חכימא בכו מארי דעיינין בסוכלתנו ליתו ולינדע בשעתא דרישא³ חורא נטיל תלת אתוון וגליף לון בגלופא בגלופין חד א' חד י' וחד ז' ואתגליף אי"ן [א] רישא עלאה דכלא טמירא דכל טמירין⁴ י' סליקו דרעותא הוי⁵ אשתכלל⁶ מרישא לעילא ונחת לתתא⁷ נפק ואפיק תלתין ותרין שבילין⁸ עד דאתגליפו בין אבני יקר <דמתלהטין⁹> <כמתלהטין> ואתקשרו באת נו"ן דאיהו דכר ונוקבא תרין רחימין¹⁰ קשורא תקיפא¹¹ בהו אשתכללו¹² <ו-שמא קדישא¹³ בהו אתקשר מנייהו אשתכח מזונא לכלא¹⁴ אשתכללו עלמין¹⁵ ועל דא אתגליף ז' פשוטה כללא דתרין נ' כפופה נוקבא חדא י' דאיהי רעותא</p>	<p>בני העולם, אהובי עליון, בחירי הממשלה, קרבו שמעו. מי חכם בכם, בעלי העינים בהשכל, יבא וידע. בשעה שהראש הלבן נטל שלש אותיות וחקק אותם בחקיקת החקיקות, אחת א', אחת י', ואחת ז', ונחקק אי"ן. הא' הראש העליון של הכל טמון של כל הטמונים, י' הוא עלית הרצון, נתקן מן הראש למעלה, וירד למטה. יצא והוציא שלשים ושנים שבילים, עד שנחקקו באבנים יקרות שלוהטות, ונקשרו עם האות נו"ן, שהיא זכר ונקבה, שני אוהבים, קשר חזק, בהם נתקנו, והשם הקדוש נקשר בהם, מהם נמצא המזון לכל, נתקנו העולמות. ועל כן נחקקה ז' פשוטה, הכלל של שטים, נ' כפופה נקבה אחת, י' שהיא הרצון</p>
קמז/ב	
זהר	
<p>דנוקבא דקב"ה כמה דנפקי כל נהורין מהאי עלמא הכי נמי נטיל כלא האי עלמא דהא דא כנוונא דא ובגין כך באר שבע דא יובלא באר שבע [דא] [דאיהי שמטה כלא לקב"ה¹⁶ נ"א דהא דא כנוונא דא] ושמשא <דא> <לא> נהיר אלא מיובלא <נ"א ואיהו נטיל כל נהורין ויהיב לגו שמטה> ובגין כך ויצא יעקב מבאר שבע [וילך חרנה] [בראשית כח י'] דא מערב [דאיהי שמטה]</p>	<p>הנקבה של הקדוש ברוך הוא, כמו שיוצאים כל האורות מן העולם הזה, כך גם נוטל הכל העולם הזה, שהרי זה כדוגמא זו. ולכן באר שבע זה היובל, באר (שבע) זו השמיטה, (שהרי זה כדוגמא זו נ"א הכל לקדוש ברוך הוא), והשמש (הזה) אינו מאיר אלא מן היובל, (והוא נוטל כל האורות ומכניס תוך השמיטה), ולכן "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", זה המערב שהיא השמיטה.</p>

¹ אהובי עליון דשולטני מבורר והכל מפורש במקדש מלך (נ"א).

² גדולי הסלטים (אור יקר).

³ א"ק כדמוכח לקמן (מ"מ).

⁴ הוא א"א כי אר"א טמירין גו זר"ן וא"א טמיר גו אר"א ובא' רמזו עתיק וא"א ששניהם כתר דעולם האצילות, כמ"ש הרב (מ"מ).

⁵ פי' אבא שנקרא רעותא (מ"מ).

⁶ פי' שכלולו ותיקונו הוא מעתיק וא"א (מ"מ).

⁷ פי' אצל הבינה (מ"מ).

⁸ פי' ל"ב נתיבות חכמה שבו [עי' ס"י פ"א מ"א] (מ"מ).

⁹ פי' הם זר"ן וז"ש ואתקשרו באת נ' איהו דר"נ (מ"מ).

¹⁰ פי' אר"א שהם תרין רחימין כנודע, שאר"א הם ריעים בסוד אכלו ריעים [ח"ג ד ע"ב] (מ"מ).

¹¹ לפי שכותל א' יש לשניהם ותמדי הם פב"פ כמ"ש הרב (מ"מ).

¹² פי' בתוך זר"ן (מ"מ).

¹³ פי' שעיקר שם הוי"ה בזר"ן, יה"ו הוא ז"א, ה' אחרונה מלכות (מ"מ).

¹⁴ פי' שמזר"ן בא מזר"ן בי"ע ועה"ז (מ"מ).

¹⁵ פי' מהם נשתכללו בי"ע (מ"מ).

¹⁶ פי' כמ"ש ל שהבינה משפעת לז"א והמלכות מקבלת ממנו (מ"מ).

בראשית

<p>רבי שמעון אמר¹ ויצא יעקב מבאר שבע דא מערב²⁹ שנת השמטה² וילך חרנה דא שנת ערלה³ בגין דנפק⁴ מרשו קדישא לרשו אחרא דהוה עריק מאחוי כמה דאתמר</p>	<p>רבי שמעון אמר, "ויצא יעקב מבאר שבע" זה המערב, שנת השמיטה, "וילך חרנה" זו שנת הערלה, משום שיצא מרשות הקדושה לרשות אחרת, שהיה בורח מאחיו, כמו שנתבאר.</p>
<p>וכד מטא לבית אל דאיהו ברשו קדישא⁵ מה כתיב (שם יא) ויפגע במקום⁶ מאן מקום רבי חייא אמר דא הוא מקומו דקאמרן דכתיב (קהלת א ה) ואל מקומו שואף (זורח הוא שם) וילן שם כי בא השמש (בראשית כח יא) כמה דאת אמר שואף זורח הוא שם דהא בגין לאנהרא ליה קאתיא (שם) ויקח מאבני המקום אבני המקום לא כתיב⁷ אלא מאבני המקום אלין אינון אבני יקר⁸ מרגלאן טבאן דאינון תריסר אבנין עלאין כמה דכתיב (מ"א יח לא) שתים עשרה אבנים ותחות אלין תריסר אלף⁹ ורבון אבני פסילן¹⁰ וכלהו [אקרונ] אבנין בגין כך מאבני המקום³⁰ ולא אבני ג"א המקום³¹ דא הוא מקום דקאמר וישם מראשותיו (שם) מראשותיו דמאן¹¹ אלא מראשותיו דההוא מקום מאי מראשותיו אי תימא כמאן דשוי תחות רישיה לא אלא מראשותיו לארבע <ג"א רישי> סטרין דעלמא תלת אבנין לסטר</p>	<p>וכאשר הגיע לבית אל, שהיא ברשות הקדושה, מה כתוב, "ויפגע במקום". מי המקום, רבי חייא אמר, זהו מקומו שאמרנו, שכתוב "ואל מקומו שואף" ("זורח הוא שם"). "וילן שם כי בא השמש", כמו שנאמר "שואף זורח הוא שם", שהרי הוא בא כדי להאיר לו. "ויקח מאבני המקום", לא כתוב אבני המקום אלא "מאבני המקום", אלו הם אבנים יקרות מרגליות טובות שהן שתים עשרה אבנים עליונות, ככתוב "שתים עשרה אבנים" ותחת אלו שנים עשר אלף ורבבות אבנים פסולות, וכולן נקראות אבנים, ולכן "מאבני המקום" ולא אבני (המקום), זהו המקום שאמר. "וישם מראשותיו", מראשותיו של מי, אלא מראשותיו של המקום ההוא. מה זה "מראשותיו", אם תאמר כמי ששם תחת ראשו, לא, אלא מראשותיו לארבעה (ראשי) צדדי העולם, שלש אבנים לצד</p>

¹ פי' ר' ש חוזר לסברתו שבאר שבע היא המלכות, וחרנה היא הקלי' (מ"מ).

² מלכות הנקראת באר שבע ובת שבע, על שם שהיא כלולה מז' מדות והיינו שהיא שמטה כנודע. אמנם אמרו שנת השמטה ולא אמר שמטה שהם שבע שנים כולם אלא שנת השמטה, שהיא שנה השביעית, הוא לדקדק מאי בין באר שבע לבת שבע, כי בת שבע ר"ל בת מדה א' כלולה מז' והיינו שמטה ממש, אמנם באר שבע פי' באר הנובע מז' מדות, א"כ היא שנת השמטה שהיא המלכות שביעית לו' שנים הקודמין (אור יקר).
³ נודע כי הערלה מקיפה אות הברית שהוא הפרי, והיינו חרנה חרן ערלה, ה' פר, שהוא מתעלם בתוכו כענין ח"ט ה' ה' פרי, חט סובין ומורסן שסובבין אותו (אור יקר).
⁴ היינו לדקדק מלת ויצא, כי כל לשון יציאה הוא לחוץ לחצונים כענין אצא והייתי רוח שקר, וכענין צא תאמר לו (אור יקר).

⁵ שכינה מצוי שם, ולכך ויפגע במקום דהיינו מלכות ממש, שהיא נקראת מקום וכדפי' ר' חייא דבהא לא פליג עליה ר' חייא אמר כי תקנת תפלת ערבית שהיא מלכות הואע"י יסוד ואל מקומו שואף שפי' ר' חייא לעיל (אור יקר).

⁶ פי' זה לכ"ע בין לר"ח בין לר"ש, אלא לר"ש הכי פירושה, ויצא יעקב מהמלכות, וילך חרנה לגלי' שהיא חו"ל, ובני בניו כד מטא לבית אל שהיא מלכות, ויפגע במקום שהיא מלכות, וילן שם, וכמ"ש לקמן הזהר. ולר"ח, הכי פירושה, ויצא יעקב מהבינה, וילך למלכות שהיא חרנה, וכשפגע בה כתיב ויפגע במקום שהיא מלכות והיא חרנה, שהכל א' (מ"מ).

⁷ דהוה משמע כולהו ואינו, שיש ג' מיני אבנים: יש אבנים פסולות שהם חצונים אבן נגף וצור מכשול שמשם הם ג' אבנים דמתניתין מסכת ע"ז, ויש אבנים שאינם פסולות אלא שאין בהם עיקר היחוד ותיקון המרכבה ויש אבנים שהם הם עיקר התיקון והמרכבה עליהם, והם הנקראות תריסר מרגלאן טבאן, ויש תחת ממשלתם ד' מחנות שכינה שאין מספר לגודויו, אלא אלו הם ראשי ראשים (אור יקר).

⁸ פי' י"ב בקר (מ"מ).

⁹ קנא ע"א (הערת הזוהר)

¹⁰ גזית (ד"א).

¹¹ פי' לא איעקב שהוא ז"א קאי אלא מראשותיו דמלכות (מ"מ)

בראשית

סתרי תורה	
<p>כיון דאלין אתכלילו דא בדא אתחזון ביה כל גוונין ארגמן איהו כל חיזו דנהורין ביה כלילין¹ רצוא ושוב אינון נהורין² לא מתעכבן למחמי חבורא דא אתחברן בהווא זהר³ בהאי זה"ר שארי מאן דשאר⁴ שמא איהו להווא דסתים דלא ידיע כלל⁵ קול יעקב אקרי בהאי אתחזי מהימנותא דכלא⁶ ההוא דסתים ולא ידיע כלל⁷ בהאי שריא יהו"ה⁸ שלימו דכל סמרין איהו⁹ עלאה ותתאה הכא אשתכח יעקב שלימו דאבהן¹⁰ דאחיד מכל סמרין¹¹ זה"ר דא על בירו דשמא דא אקרי דכתיב (ישעיה מא ח) יעקב אשר בחרתיך תרין שמהן אקרי יעקב וישראל¹² בקדמיתא יעקב ולבתר ישראל</p>	<p>כיון שאלו נכללו זה עם זה, נראים בו כל הצבעים, הוא ארגמן, כל מראה האורות כלולים בו. רצוא ושוב, הם האורות לא מתעכבים לראות, חבור אחד הם מתחברים בזהר ההוא. בזה"ר הזה שורה מי ששורה, הוא שם לאותו הנסתם שלא ידוע כלל, נקרא קול יעקב, בזה נראית האמונה של הכל, אותו נסתר שלא ידוע כלל, בזה שורה יהו"ה. הוא השלמות של כל הצדדים, העליון והתחתון נמצא כאן. יעקב השלמות של האבות שאחוז מכל הצדדים. הזהר הזה על בחירת השם הזה נקרא, שכתוב "ישראל אשר בחרתיך", שני שמות נקרא, יעקב וישראל, בראשונה יעקב ואחר כך ישראל.</p>
<p>סתרא <דסתרא>¹³ דא כד הוה בקדמיתא בהאי סופא דמהשבה דאיהו פרושא דאורייתא דבכתב¹⁴ ואיהי תורה שבעל פה ועל דא אקרי באר שנאמר (דברים א ה) הואיל משה באר את התורה בא"ר איהו <ל>ההוא דאקרי שבע¹⁵ דכתיב (מ"א ו לח) ויבנהו שבע שנים והיינו קול גדול ודא סופא דמהשבה בא"ר שבע איהו ויעקב עאל בהאי רישא למהימנותא¹⁶ כיון דאתרבק במהימנותא דא אצטריך ליה לאתבהנא בההוא</p>	<p>הסתר של הסתר הזה, כשהיה בהתחלה, בסוף הזה של המחשבה, שהוא הפירוש של תורה שבכתב, והיא התורה שבעל פה. ועל כן נקרא באר, שנאמר "הואיל משה באר את התורה". בא"ר הוא לאותו שנקרא שבע, שכתוב "ויבנהו שבע שנים". והיינו קול גדול. וסוף המחשבה הזה הוא בא"ר שבע. ויעקב נכנס בראש הזה לאמונה, כיון שנדבק באמונה הזו, הוצרך לו להבחין באותו המקום שנבחנו אבותיו, שנכנסו בשלום ויצאו בשלום.</p>

- 1 פי' שיש בו כל המוחין בין דאבא בין דאימא (מ"מ).
- 2 פי' שאין בהם השגה, וז"ש לא מתעכבן למחמי (מ"מ).
- 3 פי' ז"א (מ"מ).
- 4 פי' א"א הם בז"א התחלת גילויים (מ"מ).
- 5 פי' אריך (מ"מ).
- 6 פי' בינה כי כ"א פעמים אה"ה גימ' אמ"ת (מ"מ).
- 7 פי' אריך, שכולם מאירים בז"א (מ"מ).
- 8 יובן במ"ש הרב, שעיקר שם הוי"ה היא בת"ת, לפי ששלשה כלים שבו, חיצון ואמצעי, ופנימי כולם הוי"ת (מ"מ).
- 9 פי' שת"ת מכריע בין חו"ג, ובין בינה ומלכות, וז"ש עילאה ותתאה (מ"מ).
- 10 פי' יעקב אע"ה הוא מרכבה לז"א (מ"מ).
- 11 כלומר שהוא מרכבה לכל הו"ק, ה"ה עיקר תיקון הנוק' כמבואר בע"ח שער תיקון הנוק' פרק ב' כלל יט ועוד (הקדר"ש מד ע"ד).
- 12 יעקב היא מלכות, וישראל הוא ז"א (מ"מ).
- 13 עיי' לעיל נב ע"א, עו ע"א ופב ע"ב, ענין כניסת אברהם ושלמה לידיעת הקליל' (דע"ה ח"א פא ע"ד).
- 14 והיינו מלכות (מ"מ).
- 15 פי' שהמלכות מגלית הארת הבינה ג"כ שנקרא שבע (מ"מ).
- 16 מלכות (מ"מ).

בראשית

<p>אתר דאתבחינו אבהן דיליה דעאלו בשלם ונפקו בשלם¹</p>	<p>אדם נכנס ולא נשמר, והתפתה אחריה, וחטא באותה אשת זנונים, הנחש הקדמוני. נח נכנס ולא נשמר, והתפתה אחריה וחטא, שכתוב "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה". אברהם נכנס ויצא, שכתוב "וירד אברם מצרימה", וכתוב "ויעל אברם ממצרים". יצחק נכנס ויצא, שכתוב "וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה", וכתוב "ויעל משם באר שבע". יעקב כיון שנכנס באמונה, הצטרך להכניס</p>
<p>תוספתא</p>	<p>תוספתא</p>
<p>דאפיק שבילין במש בין אתוון ועבד רקיעא דיעקב³ בין תרין רוחין⁴³² ואמיל ביני שייפי מלולי עד דנחת להאי נ' דאיהי כפופה וחברו לה⁵ כחדא צפון ודרום לבתר אתקשרו כחדא האי נ' כפופה באר שבע אקרי ואתמלי מיעקב⁶ לאשקאה כל עדרי ענא⁷ ועל דא ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כח י) תו מבאר שבע לעילא⁸ דהא מינה [נפיק⁹ לבתר אזיל] [נפקא לבתר נזיל] לאשקאה לחרנה¹⁰ דאיהו בירא [דלתתא חרון אף יהו"ה חרב יהו"ה דינא בי דינא אלהים ועל דא (תהלים עט א) אלהים באו גוים בנחלתך</p>	<p>שמוציא שבילים היכה בין האותיות, ועשה את הרקיע של יעקב בין שתי רוחות, והטיל בין האיברים דיבורים, עד שירד לנ' הזו שהיא כפופה, וחברו אותה יחד, צפון ודרום. אחר כך נקשרו יחד. הנ' הכפופה הזו נקראת באר שבע, ומתמלאת מיעקב להשקות את כל עדרי הצאן. ועל כן "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה". עוד, מבאר שבע למעלה, שהרי ממנה יוצא אחר כך להשקות את חרנה, שהיא הבאר שלמטה, חרון אף ה', חרב ה', דין, בית הדין, אלהים. ועל כן "אלהים באו גוים בנחלתך".</p>
<p>קמח/א</p>	<p>קמח/א</p>
<p>זהר</p>	<p>זהר</p>
<p>צפון ותלת לסטר מערב ותלת לסטר דרום ותלת לסטר מזרח וההוא מקום עלייהו לאתתקנא בהו וכדין (בראשית כח יא) וישכב במקום ההוא >נ"א וישכב י"ב מרגלאן לתתא וכל אינון דרגין דאינון על האי מקום הא אינון כ"ב<</p>	<p>צפון, ושלוש לצד מערב, ושלוש לצד דרום, ושלוש לצד מזרח. והמקום ההוא עליהם להתקן בהם [להיות נתקנת על ידם], ואז "וישכב במקום ההוא". ("וישכב", י"ב מרגליות למטה, וכל אותן הדרגות שהן על המקום הזה, הרי הן כ"ב).</p>

¹ שלא טעו עצמם בהם ונבחנו כבחון את הזהב וכצרוף את הכסף ועלו האבות למקומם בסוד האצילות להיותם רגלי המרכבה העליונה כמאמר רז"ל האבות הן הן המרכבה (ד"א).

² פקודי רמה ע"א (ד"א). עי' דע"ה ח"ב פא ע"ג שעומק חטא עץ הדעת הוא שנכנס אדה"ר להסתכל ולהתבונן בעניני הקלי, ו"אשת זנונים" הוא כינוי לנוק' דסט"א הנזכר לקמן קמח ע"א.

³ פי' ת"ת (מ"מ).

⁴ פי' חסד וגבורה (מ"מ).

⁵ פי' שהמלכות היא בין תרין דרועין והשמאל תחת ראשה והימין מחבקה (מ"מ).

⁶ פי' המלכות מתמלאת מז"א (מ"מ).

⁷ פי' ב"ע וע"ד ויצא יעקב וכו' פי' יעקב אבינו יצא מהמלכות הנק' באר שבע וילך חרנה לחו"ל ששם הקלי' כמ"ש ר"ש בזוהר (מ"מ).

⁸ בינה (מ"מ).

⁹ פי' ז"א יצא מהבינה (מ"מ).

¹⁰ פי' מלכות, וזה כסברת ר' חייא בזוהר (מ"מ).

בראשית

<p>כיון דאתתקן ערסא שכיב ביה מאן שכיב ביה שמשא ועל דא כתיב [חסר] [ביעקב (בראשית מה ב) וישב על המטה דהא ליה אתהוי ולא לאהרא ועל דא וישכב במקום ההוא ובגין כך כתיב] [קהלת א ה) וזרח השמש ובא השמש</p>	<p>כיון שנתקנה המיטה, שכב בה. מי שכב בה, השמש. ועל כן כתוב ביעקב "וישב על המטה", שהרי לו ראויה ולא לאחר. ועל כן "וישכב במקום ההוא", ולכן כתוב "וזרח השמש ובא השמש".</p>
<p>רבי יצחק הוה יתיב יומא חד קמי מערתא דאפיקותא¹ אעבר חד בר נש ותרין בנין עמיה והוה אמר חד לחד דא תוקפא דשמשא מסטרא דדרום² איהו ועלמא³ לא אתקיים אלא על רוח⁴ בגין דרוח איהו קיומא שלימו דכל סטרין ואלמלא דאיהו קיימא בשלימו לא יכיל עלמא לאתקיימא אמר ליה אחוה זעירא אלמלא יעקב⁵ לא אתקיים עלמא</p>	<p>רבי יצחק היה יושב יום אחד לפני מערת אפיקותא [שם מקום]. עבר איש אחד ושני בנים עמו, והיה אומר אחד לשני, זה חוזק השמש הזה הוא מצד הדרום, ואין העולם מתקיים אלא על הרוח, משום שהרוח היא קיום השלמות של כל הצדדים, ואלמלא שהוא עומד בשלמות, אין העולם יכול להתקיים. אמר לו אחיו הקטן, אלמלא יעקב, לא התקיים העולם.</p>
<p>תא הוי בשעתא דיחדו בניו יחודא דלעילא ואמרו (דברים ו ד) שמע ישראל יהוה אלהינו יהוה אחד דא הוא שלימו עלאה לאתיחדא ביחודא חד כדין אתחבר יעקב אבוהון ונטיל ביתיה ויתיב ביה בחבורא חדא עם אבהן לאתחברא דכר ונוקבא כחדא⁶</p> <p>אמר רבי יצחק אשתתף בהדייהו ואשמע מאי קאמרי אזל בהדייהו פתח ההוא בר נש ואמר (תהלים קלב ח) קומה יהוה למנוחתך אתה וארון עיך קומה יהוה למנוחתך⁷ כמאן דאמר יקום מלכא לבי נייחא דמשכניה תרין אינון הוו דאמרו קומה יהוה משה ורוד משה אמר (במדבר י לה) קומה יהוה ויפוצו אויביך⁸ >ו-דוד אמר קומה יהוה למנוחתך מאי איכא בינייהו אלא משה כמאן דפקיד לביתיה⁹ קאמר משה פקיד ליה</p>	<p>בא וראה, בשעה שיחדו בניו את היחוד שלמעלה ואמרו "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד", זוהי השלמות העליונה להתייחד ביחוד אחד, אזי התחבר יעקב אביהם, ונטל את ביתו, וישב בו בחיבור אחד עם האבות, להתחבר זכר ונקבה יחד.</p> <p>אמר רבי יצחק, אשתתף עמהם ואשמע מה הם אומרים. הלך עמהם, פתח אותו האיש ואמר, "קומה ה' למנוחתך אתה וארון עיך". "קומה ה' למנוחתך", כמי שאומר יקום המלך לבית מנוחת משכנו. שנים הם היו שאמרו "קומה ה'", משה ודוד. משה אמר "קומה ה' ויפוצו אויביך", ודוד אמר "קומה ה' למנוחתך". מה ההבדל ביניהם, אלא משה, כמי שמצוה את ביתו הוא אמר. משה צוה אותה להלחם קרב</p>

¹ שם מקום והמערה סמוך לה (ד"א).

² תוקף ז"א ובנינו מהחסדים דאימא (מ"מ).

³ מלכות (מ"מ).

⁴ ז"א (מ"מ).

⁵ בא לרבות שלא זו בלבד אלא על ידי יחוד ת"ת ומלכות נוסף על זה הוא קיום העולם, דהיינו יעקב שהוא שלמות יחוד ת"ת ומלכות (אור יקר). פי' אלמלא ז"א אין קיום למלכות והיינו מ"ש אחיו הגדול נמי. א"נ מ"ש ועלמא לא אתקיים אלא על רוח פי' כל העולמות אינם מתקיימים אל על ידי שם מ"ה החסד ולפי זה מ"ש אחוה זעירא א"ש (מ"מ).

⁶ ת"ת ומלכות אח"כ כדפי' וראיתיה ככלה דמתקשטא בגוונהא שהם גווני הקשת ומיד לזכור ברית עולם שהוא היחוד. ויש דרכים רבים בפסוק שמע ישראל ואפשר דעם היות שנפרשהו על כל האצילות ולא נדחוק לייחס המלות ב"ק עכ"ז ביחוד פסוק שמע ישראל לא נכללה המלכות בבחי' נקבה אלא בבחינתה בעולם הזכר ובבחי' הנקבה היא נרמז בברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד (אור יקר).

⁷ הוא ז"א (מ"מ).

⁸ מלכות (מ"מ).

⁹ משה רבינו היה מרכבה אל הת"ת בסוד הדעת, ובידו היה המלכות לכל אשר יחפוץ יטנה כבעל ממש, לכך אמר קומה ה' ויפוצו שאף אם תתלבש שבדין ויפוצו שאף אם תתלבש בדין בידו לשפוך חמתה אל הגוים

בראשית

<p>לאגהא קרבא לקביל שנאו דוד זמין ליה לנייחא כמה דמזמין (ליה) למריה זמין למלכא ולמטרוניתא עמיה הה"ד קומה יהו"ה למנוחתך אתה וארון עזך בגין דלא לאפרשא לון¹</p>	<p>כנגד שונאיו. ודוד הזמין אותה למנוחה, כמו שמזמין (לו) את רבו, מזמין את המלך והמלכה עמו. זהו שכתוב "קומה ה' למנוחתך אתה וארון עוזך", כדי שלא להפרידם.</p>
<p>כהניך ילבשו צדק² וחסידיך ירננו (תהלים קלב ט) מכאן אוליפנא דמאן דמזמן למלכא ישני</p>	<p>"כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו", מכאן למדנו, שמי שמזמין את המלך, ישנה</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>מנחתא³³ לההיא סטרא בגין דמאן דאשתזיב מתמן איהו רחימא וברירא דקודשא בריך הוא מאי כתיב (בראשית כח י) ויצא יעקב מבאר שבע סטרא דרוא דמהימנותא³ וילך חרנה סטרא דאשת זנונים⁴ (הושע א ב) אשה מנאפת (משלי ל כ) סטרא דסטרין⁵ <סטרא> מגו <ד>תוקפא דטיהרא⁶ דיצחק (נפק) מגו דורדיא דחמרא <נפק> חד נעיצו קטירא כליל חד דכר ונוקבא סומקא כוורדא⁷ מתפרשן לכמה סטרין ושבילין דכורא אקרי סמא"ל נוקביה כלילא בגויה תדיר כמה דאיהו בסטר קדושה הכי נמי בסטרא אחרא דכר ונוקבא כלילין דא בדא נוקבא דסמא"ל נחש אקרי אשת זנונים קין כל בשר קין הימים תרין רוחין בישין מתדבקן כחדא רוחא דכורא דקיק⁸ רוחא דנוקבא בכמה אורחין ושבילין מתפרשא ומתדבקא בההוא רוחא דכורא קשיטת גרמה בכמה תכשיטין כזונה מרחקא קיימת בריש אורחין ושבילין לפתאה בני נשא</p>	<p>מנחה לצד ההוא, משום שמי שניצל משם הוא אהוב ונבחר של הקדוש ברוך הוא. מה כתוב, "ויצא יעקב מבאר שבע", הסתר של סוד האמונה. "וילך חרנה", הצד של אשת זנונים, אשה מנאפת. סתר הסתרים, סתר מתוך התוקף של אורו של יצחק (יצא) מתוך שמרי היין, יצאה צורה מורכבת אחת, כוללת יחד זכר ונקבה, אדומה כמו שושנה, נפרדים לכמה צדדים ושבילים. הזכר נקרא סמא"ל, ונקבתו כלולה בתוכו תמיד. כמו שהוא בצד הקדושה, כך גם בצד האחר זכר ונקבה כלולים זה עם זה, הנקבה עם סמא"ל, נחש, נקראת אשת זנונים. קין כל בשר, קין הימים. שתי רוחות רעות נדבקות יחד, רוח הזכר דקה, רוח הנקבה בכמה דרכים ושבילים נפרדת, ונדבקת באותה הרוח של הזכר. מקשטת את עצמה בכמה תכשיטים, כמו זונה מרוחקת, עומדת בראש הדרכים והשבילים לפתות בני אדם.</p>

והיינו כמאן דפקיד לביתיה. אם דוד ע"ה ח"ו אם היה אומר קומה ה' ויפוצו והיה הדין מתהפך מה בידו לעשות שהרי אין לו כח כמשה רבינו, לכך אדרבה כל פעולותיו לא היו לעורר דין אלא לבטל הדין (אור יקר).¹ קשיא ליה, דכיון דאמר קומה ה' למנוחתך, ודאי דהיינו שיבא אל המקדש אל המנוחה והנחלה שהיא המלכות, א"כ מאי אתה וארון עוזך, ותירץ בגין דלא לאפרשא לון, שאם היה אומר קומה ה' למנוחתך לחוד ת"ת היא מתפחד מן הדין שמא יראה פירוד, ונמצא מה שאמר משה קומה ה' אהדר השם למלכות ומה שאמר דוד אהדר השם לת"ת (אור יקר).

² כוונת דוד המלך ע"ה למ"ש הרב ז"ל שאור החסד בכלי הגבורה ואור הגבורה בכלי החסד ולכך אם הלויים שהם גבורה אומרים שירה והשיר ג"כ הוא מצד הגבורה לא יהיה התכללות חסד בגבורה וגבורה בחסד לכך דוד הביא הכהנים עם החסדים לרנן הרינה שהיא בגבורה כמ"ש הזהר בפ' ויחי ובפ' ויקרא שמחה בצפרא ורננה ברמשא וכשהבנים אומרים רינה נכלל חסד בגבורה וגבורה בחסד שהכהן שהוא חסד מתחבר עם רינה שהיא גבורה וע"ז נמתקים הגבורות על ידי החסדים ולכך הקב"ה אוקים מלה כרעותיה כיון שכוונת דוד למתק הגבורות על ידי החסדים (מ"מ).

³ מלכות (מ"מ).

⁴ פי' שירד לקלי' לברר הבירורים (מ"מ).

⁵ סודי סודות ונסתר מהנסתרים הוא זה (ד"א).

⁶ מתוקף הדין של מדת יצחק נשתלשל למטה מגבול הקדושה כענין השמרים שהם למטה בחבית היין כך הם הקליפות למטה מגבול הקדושה (ד"א).

⁷ אדום כשושנה מצד תוקף מרירות הדין (ד"א).

⁸ בגלל דקותו ולכן אין בידו לפתות ולכן רק מקטרג (בהגר"א על ספד"צ לא ע"ג).

בראשית

<p>שטיא דקריב בהדה אתקיפת ביה ונשקת ליה¹ מסכת ליה חמרא דדורדיא² דמרורת פתנים כיון דשתי אסמי אבתרה לבתר דחמאת ליה סמי אבתרה מאורחא דקשוט אפשיטת גרמה מכל אינון תקונים דהות מתתקנא לגבי דההוא שטיא תקונין דילה לפתאה לבני נשא שעהא מתקנין סומקן כוורדא אנפהא חורין וסומקין באודנהא³ תליין שיתא תקונין אמנא דמצרים תליין על קדלהא⁴ כל חילי דארעא דקדם פיה מתתקנא בפתיחו דקיק יאה בתקונהא לישנא חדידא כחרבא שעיען מלהא כמשחא שפוהא יאן סומקין כוורדא מתיקו בכל מתיקו דעלמא ארגוונא לבשת אתתקנת בארבעין תקונין⁵ חסר חד שטיא <נ"א דא> סמי אבתרהא ושתי מכסא דחמרא ועביד בה ניאופין ואסמי אבתרה מה עבדת שבקת ליה נאים בערסא וסלקת לעילא ואלשינת עליה ונמלא רשו ונחתא</p>	<p>השוטה שקרב אליה, מחזיקה בו ומנשקת אותו, מוזגת לו יין המשומר של מרורת פתנים [ארס נחשים], כיון ששונה סוטה אחריה. אחר שרואה אותו סוטה אחריה מדרך האמת, מפשיטה את עצמה מכל אותם התקונים שהיתה מתקנת לשוטה הזה. התקונים שלה לפתות בני אדם: שערותיה מתוקנים אדומים כשושנה, פניה לבנים ואדומים, באזניה תלויים ששה תקונים של אטון מצרים, תלויים על צוארה כל חיילות ארץ קדם, פיה מתוקן כפתיחה דקה יפה בתקוניה, לשון חדה כחרב, דבריה חלקים כשמן, שפתותיה יפות אדומות כשושנה מתוקות בכל המתיקות של העולם, לבושה ארגמן, מתוקנת בארבעים תקונים חסר אחד. שוטה (זה) שסוטה אחריה ושונה מכוס היין ועושה עמה נאופים וסוטה אחריה, מה היא עושה, משאירה אותו ישן במטה, ועולה למעלה ומלשינה עליו, ונוטלת רשות ויורדת.</p>
<p>אתער ההוא שטיא וחשב לחייבא בהדה כקדמיתא והיא אעדיאת תקונהא מינה⁶ ואתהדרת גיבר תקיף קאים לקבליה לביש לבושא דנורא מלהטא בדחילו תקיף מרתתא</p>	<p>מתעורר השוטה ההוא, וחושב לצחוק עמה כמו בראשונה, והיא מסירה את תקוניה ממנה, וחוזרת לגיבור חזק שעומד כנגדו, לבוש בלבוש של אש לוהטת, בפחד חזק מרתת</p>
קמח/ב	
זהר	
<p>עובדוי בגין למיהב חדוה למלכא אי ארחיה דמלכא דחדאן ליה בדיחי הדיומי יסדר קמיה בדיחי רופינוס ופרדשכי⁷ ואי לאו לאו איהו (בגין) בדיחותא דמלכא</p>	<p>את מעשיו כדי לתת שמחה למלך, אם דרך המלך שמשמחים אותו בדחנים פשוטים, יסדר לפניו בדחנים נכבדים ושרים גדולים, ואם לא, אז אין (משום) שמחת המלך.</p>
<p>תא חזי דוד זמין ליה למלכא ולמטרוניתא לנייהא מה עבד שני בדיחי דמלכא⁸ בגין רופינוס</p>	<p>בא וראה, דוד הזמין את המלך והמלכה למנוחה, מה עשה, שינה את בדחני המלך</p>

¹ שהקליפות בת זוגו של סמא"ל היא מתדמית עצמה לפני השוטה שהוא החוטא בכל מיני קישוט ויופי ומוזגת לו הכוס והוא ענין יורד ומסטין וכו' (ד"א).

² שמרים (ד"א).

³ באזני הקליפה ההיא כשמתקשטת לפני החוטא אזי יש באזנה ו' תקונים אטון מצרים והוא פסוק במשלי ז (ד"א).

⁴ פירוש נזם זהב וחלי כתם. הרש"ב (נ"א).

⁵ היא מתקנת עצמה במ"ט תקונים שהם מ"ט פנים טמא כי זה לעומת זה עשה האלקים כנגד מ"ט שערי טהור שבקדושה כמ"ש מזה בעל הפרדס בשער השערים שער שלישי (ד"א). ר"ל לעומת ט"ל הקדש במ' יה"ו במילוי אלפין. א"מ (נ"א). ויקרא קיד ע"ב (הערת הזוהר).

⁶ מסי' מתנת תקונהא שהיתה מתראה בהן ועומדת כנגדו כגבור חזק ותקיף להלשין עליו למעלה כמבואר (ד"א).

⁷ דברי משלים וחידות של שרים ופקידים נכבדים (ד"א).

⁸ שינה אותם המשמחים המלך בדברי משלים ושחוק (ד"א).

בראשית

<p>ומאן נינהו דכתיב (תהלים קלב ט) כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו¹ וחסידיך ירננו לוייך ירננו מבעי ליה דהא ליואי אינון בדיחי מלכא והשתא דוד דזמין ליה לנייהא עבד כהני וחסידי דליהו אינון בדיחי מלכא</p>	<p>בשביל שרים ונכבדים, ומי הם, שכתוב "כהניך ילבשו צדק וחסידיך ירננו". "וחסידיך ירננו", היה צריך לכתוב לוייך ירננו, שהרי הלויים הם בדחני המלך, וכעת דוד שהזמין אותו למנוחה, עשה את הכהנים והחסידיים שיהיו הם בדחני המלך.</p>
<p>א"ל קב"ה (דוד לא בעינא לאטרחא) > עלך נ"א אלין > [נ"א אמר ליה קב"ה דוד לאו הכי² אמר ליה] דוד מארי (לאו הכי אלא) כד אנת בהיכלך³ את עביד רעותך השתא [דזמינא] > דזמינא > לך ברעותי קיימא מלה לאקרבא אלין דאינון השיבי יתיר אע"ג דלאו ארחייהו בהאי</p>	<p>אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד, איני רוצה להטריח עליך. (אלו נ"א אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד, לא כך), אמר לו דוד, רבוני, (לא כך, אלא) כשאתה בהיכלך, אתה עושה רצונך, כעת שהזמנתי אותך, הדבר עומד ברצוני לקרב את אלו שהם יותר חשובים, אף על גב שאין דרכם בזה.</p>
<p>מכאן אוליפנא דמאן דאיהו בביתיה יסדר אורחיה ועובדיה כרעותיה אי מזמנין ליה עביד רעותא⁴ דאושפיזיה כמה דמסדר עלוי דהא דוד אחלף ליואי וסדר כהני וקב"ה אוקים מלה כרעותיה אמר דוד (שם י) בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך סדורא [וד] קא סדרנא לא יתוב לאחורא א"ל קב"ה דוד חייך אפילו במאנין דילי לא אשתמש אלא במאנין דילך⁴ ולא זו קב"ה מתמן עד דיהיב ליה נבזבזן ומתנן דכתיב (שם יא) נשבע יהו"ה לדוד⁵ אמת⁶ לא ישוב ממנה⁷ מפרי בטנך⁸ אשית לכסא לך⁹ אתא רבי יצחק ונשקיה אמר אי לא אתינא להאי ארחא אלא למשמע דא די</p>	<p>מכאן למדנו, שמי שהוא בביתו, יסדר דרכו ומעשהו כרצונו. אם מזמינים אותו, יעשה את רצונו של מארחו כמו שמסדר עליו, שהרי דוד החליף לויים וסדר כהנים, והקדוש ברוך הוא הקים את הדבר כרצונו. אמר דוד, "בעבור דוד עבדך אל תשב פני משיחך", הסידור שסדרתי לא ישוב אחור. אמר לו הקדוש ברוך הוא, דוד, חייך, אפילו בכלים שלי לא אשתמש אלא בכלים שלך. ולא זו הקדוש ברוך הוא משם עד שנתן לו אוצרות ומתנות, שכתוב "נשבע ה' לדוד אמת לא ישוב ממנה מפרי בטנך אשית לכסא לך". בא רבי יצחק ונשק לו, אמר, אם לא באתי לדרך הזו אלא לשמוע את זה, די לי.</p>
<p>פתח חד בריה ואמר (בראשית כה י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה היינו דכתיב (שם ב</p>	<p>פתח בן אחד שלו ואמר, "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", היינו שכתוב "על</p>

¹ רל ע"ב רלד ע"א (הערת הזוהר).

² שאין דרך המדות בכך, ודוד אמר הן אמת למעלה אין צורך בזה אמנם למטה שהוא בעבור דוד עבדך שהיא השכינה שסביב רשעים יתהלכון אל תשב פני משיחך (אור יקר).

³ למעלה הת"ת כולל הדין והחסד והדין שם משמח הת"ת ובהיות תיקון הדין למעלה במקומו בין החסד והגבורה, שאין למעלה קריבת החצונים בקל ע"י הלויים מתתקן הדין כאמרו ועבד הלוי הוא, דהיינו שהיו מרננים ומתקנים דין הגבורה שיהיה יין המשמח לא יין המשכר ולכך בבית המלך למעלה בבחינת הת"ת בדיחי מלכא דהיינו המשמחים הדין שלא יהפך לאכזר הם הלויים וכו' (אור יקר).

⁴ כלומר, כיון שרצון המלכות שיהיה היחוד למטה במקום הגילוי אליה, ולא למעלה במקום הדקות, ראוי שיכנס כל הרוחניות העליון בדקותו בענפיה התחתונים ואבני ביתה יהיו המרכבה והמצע, וז"ש במאני דילי שהם י"ב גבולי אלכסון העליונים לא אתלבש, אלא ב"ב אבנים תתאין, וכן מזה נקיש לשאר פרטי קשוטי היחוד שהכל היה לפי דרך מלכות (אור יקר). לא מבעיא שאיני מבה מאנין דילך שלא אשתמש בהם אדרבה לא אשתמש במאנין דילי אלא במאנין דילך כדי שיהיה המיתוק, היינו דכתיב על כן יעזוב איש את אביו וכו' זה כמו פי' ר' חייא דלעיל שיעקב הוא ז"א ובאר שבע היא בינה. ד"א פי' זה כפי' ר"ש דלעיל (מ"מ).

⁵ למלכות (אור יקר).

⁶ שהוא ת"ת (אור יקר).

⁷ אלא מיוחדים לה לעולם (אור יקר).

⁸ שהם חייילה הנמצאים ממנה וכן נשמתן של צדיקים (אור יקר).

⁹ כענין ויקח מאבני המקום, ולדוד ממש שגרם היחוד המתנה כמשמעה (אור יקר).

בראשית

<p>כד) על כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו.</p> <p>דבר אחר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה רמז (ד) כד נפקו ישראל מבי מקדשא ואתגלו ביני עממיא כמה דאת אמר (איכה א 1) ויצא מן בת ציון כל הדרה וכתוב (שם ג) גלתה יהודה מעוני וגו'</p> <p>פתח אהרא [זעירא] ואמר (בראשית כח י) ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש וגו' <מאי>¹ ויפגע במקום למלכא² דאזיל לבי מטרוניא בעי למפגע לה ולבסמא לה במלין בגין דלא תשתכח גביה כהפקירא ולא עוד אלא דאפילו אית ליה ערסא דדהבא³ <וכסותותי> (וכסותותי) מרקמא⁴ באפלטייא⁵ [למיבת] (לא יבית) בהו ואיהי מתקנא ערסיה באבני⁶ בארעא ובקיסמרא דתיבנא⁷ ישבוק דידיה ויבית בהו⁸ למיהב לה נייחא ובגין דיהא רעותא דלהון כחדא בדלא אניסו כמה דאוליפנא הכא דכיון דאזיל לגבה מה כתיב (נ"א) וילן שם כי בא השמש לאחזאה דאסיר ליה לבר נש לשמשא ערסיה ביומא) ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא (בראשית כח יא) בגין למיהב לה נייחא דאפילו אבני ביתא רחמינ קמיה למיבת בהו <נ"א דכתיב וישכב במקום ההוא></p>	<p>כן יעזוב איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו.</p> <p>דבר אחר, "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", רמז כשיצאו ישראל מבית המקדש והוגלו בין העמים, כמו שנאמר "ויצא מן בת ציון כל הדרה", וכתוב "גלתה יהודה מעוני" וגו'.</p> <p>פתח קטן אחר ואמר, "ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש" וגו'. מה זה "ויפגע במקום", [משל] למלך שהולך לבית המלכה, צריך לפגוש אותה ולבשם אותה בדברים כדי שלא תמצא אצלו כהפקר, ולא עוד, אלא שאפילו יש לו מיטה של זהב וכסותות מרוקמות מעשה רוקם לישון בהם, והיא מתקנת לו מטתו מאבנים בארץ ובחדר של תבן, יעזוב את שלו וילון בהם, לתת לה נחת, וכדי שיהיה הרצון שלהם יחד בלי אונס. כמו שלמדנו כאן, שכיון שהלך אליה, מה כתוב, ("וילן שם כי בא השמש", להראות שאסור לו לאדם לשמש מטתו ביום) "ויקח מאבני המקום וישם מראשותיו וישכב במקום ההוא", כדי לתת לה נחת שאפילו אבני הבית אהובים לפניו ללון בהם, (שכתוב "וישכב במקום ההוא").</p>
סתרי תורה	<p>בכה רבי יצחק, (וחייך) ושמח. אמר, אלו המרגליות תחת ידיכם ולא אלך אחריכם. אמרו לו, אתה תלך לדרכך ואנו נכנס לעיר להלולא של בני זה. אמר רבי יצחק, עכשיו יש לי ללכת לדרכי.</p>
<p>גרמא ונפשא ערומה מלייא דעייני¹⁰ דחלן הרבא שננא בידיה טיפין מרירן תליין מההוא</p>	<p>עצמה, ונפשה ערומה, מלאה בעינים מפחידות, חרב שנונה בידו. טפות מרירות</p>

¹ מט ע"ב (הערת הזוהר).

² ת"ת (אור יקר).

³ כתב הרב ז"ל כי ז"א עיקר מושבו הוא בהיכל הבינה, ששם הארות גדולות. וכשבא אצל המלכות אע"פ שמניח הארותיו שהם אורות הבינה ומוצא אצל המלכות י"ב בקר שנק' אבנים, אפ"ה ישבוד דידיה ויבית בהו, וז"ש ואיהי מתקנא ערסיה באבנין בארעא (מ"מ).

⁴ וכסותות שלו הם מרוקמים (ד"א).

⁵ במיני ציורים (ד"א).

⁶ פנחס רכד ע"א רמג ע"ב (הערת הזוהר).

⁷ באהל וחדר של תבן (ד"א).

⁸ וילין בהם (ד"א).

⁹ לשמחת חתונת בני (ד"א).

¹⁰ מלאים עינים ור"ל מלא נצוצי אש המתנוצצים ממנו (ד"א).

בראשית

<p>הרבא קטיל ליה להווא שטיא וארמי ליה לגו גיהנם¹</p>	<p>תלויות מהחרב ההיא. הורג את השוטה ההוא, וזורק אותו לתוך גיהנם.</p>
<p>יעקב נחת לגבה ואזל לאתרה שנאמר (בראשית כח י) וילך חרנה וחמא כל תקון ביתא ואשתזיב מינה (דבורא דיליה) <דכורא דילה סמא²> אבאיש קמיה ונחת לאנחא ביה קרבא ולא יכיל ליה³ דכתיב (שם לב כד) ויאבק איש עמו וגו' כדין אשתזיב מכלא ואשתלים בשלימו ואסתלק בדרגא שלים ואתקרי ישראל⁴ כדין סליק בדרגא עלאה ואשתלים בכלא והוה עמודא דאמצעיתא ועליה כתיב (שמות כו כח) והבריה התיכון וגו'</p>	<p>יעקב ירד אליה והלך למקומה, שנאמר "וילך חרנה", וראה את כל תיקון הבית, וניצל ממנה. הזכר שלה סמא"ל, הרע לפניו, וירד לערוך בו קרב ולא יכל לו, שכתוב "ויאבק איש עמו" וגו'. אזי ניצל מן הכל, והשתלם בשלמות, והתעלה בדרגה שלמה ונקרא ישראל. אז עלה לדרגה עליונה ונשלם בכל, ונהיה העמוד האמצעי, ועליו כתוב "והבריה התיכון" וגו'.</p>
<p>מהו "ויגע בכף ירכו", לו לא יכל, אבל נגע בכף ירכו שהם נדב ואביהווא שיצאו מירכו של אהרן, (בסבת אש זרה. והרי התעוררו לשמרך מאשה זרה וגו', ותפסה אותם ברשותה. בא וראה מה כתוב ביעקב השלם "נ"א ועל יעקב כתוב) "והבריה התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה".</p>	<p>מהו "ויגע בכף ירכו", לו לא יכל, אבל נגע בכף ירכו שהם נדב ואביהווא שיצאו מירכו של אהרן, (בסבת אש זרה. והרי התעוררו לשמרך מאשה זרה וגו', ותפסה אותם ברשותה. בא וראה מה כתוב ביעקב השלם "נ"א ועל יעקב כתוב) "והבריה התיכון בתוך הקרשים מברח מן הקצה אל הקצה".</p>
<p>קמט/א</p>	
<p>זהר</p>	
<p>אזיל ליה וסדר מלין קמיה דרבי שמעון אמר רבי שמעון ודאי שפיר קאמרו ווכלא בקב"ה אתמר] אמר מלין <אינון> (אלין) מבני בנוי דרבי צדוק חלשא נינהו מאי טעמא אקרי חלשא בנין דארבעין שנין אתעני על ירושלם דלא יתהרב ביזמוי והוה פריש על כל מלה ומלה דאורייתא רזין עלאין ויהיב בהו ארחא לבני עלמא לאתנהא בהו</p>	<p>הלך לו וסידר את הדברים לפני רבי שמעון. אמר רבי שמעון, ודאי יפה אמרו, והכל נאמר בקדוש ברוך הוא. אלה שאמרו את הדברים הללו, הם מבני בניו של רבי צדוק החלש. למה נקרא חלש, משום שארבעים שנה התענה על ירושלים שלא תחרב בימיו, והיה מפרש על כל דבר ודבר של התורה סודות עליונים ונותן בהם דרך לבני העולם להתנהג בהם.</p>
<p>אמר רבי יצחק לא הווי (אלא) יומין זעירין [עד] דאערענא בההוא בר נש ובריה זעירא עמיה אמינא ליה אן הוא ברך אחרא א"ל עבידנא ליה הלולא ואשתאר בדביתהו כיון דאשתמודע בי(ה) א"ל חייך דלא [זמיננא] (זמינא) לך להלולא דברי</p>	<p>אמר רבי יצחק, לא היו (אלא) ימים מועטים עד שפגשתי אותו האיש, ובנו הקטן עמו. אמרתי לו, איפה בנך האחר. אמר לי, עשיתי לו הלולא, ונשאר עם אשתו. כיון שהכיר אותי, אמר לי, חייך</p>

¹ משליכו לגיהנום (ד"א).

² זכר של לילית הרשעה הרע לפניו שניצול יעקב ממנה וירד להלחם עמו כמ"ש ויאבק איש עמו וגו' והוא סמא"ל כמבואר (ד"א).

³ ר"ל מתחלה האשה ואח"כ האיש ולפיכך כתיב תחלה חרנה ואח"כ חרן (נ"א).

⁴ משמע מכח השלימות שנאבק עם המלאך ונצחו לפיכך נקרא ישראל. א"מ (נ"א).

⁵ כתב הרב בספר הליקוטים וז"ל דע כי נדב ואביהו שורשם מקין, והנה קין נטל מאדם בחי' הנצח והוד שבו וזה היתה נשמת קין ונר"ה הם בחי' תרי פלגי גופא ולכן כנגד זה היו נדב ואביהו תרי פלגי גופא דלא אנסיבו לטענה זו עכ"ל. וז"ש הזהר דאינהו נדב ואביהו דנפקו מן יריכו דאהרן וכינה אותם הפ' על יעקב לרמוז שהם מנר"ה דז"א (מ"מ).

⁶ הוא כינוי לעץ החיים הכולל את כל ו"ק (ביאורים ח"ב ד ע"א).

בראשית

<p>בגין תלת מלין חד דלא ידענא בכך ולא אשתמודענא לך דהכי מזמנין ליה לבר נש כפום יקריה [יקירה ו]דילמא אנת גברא רבא ואפנים יקרך וחד דילמא אנת אזיל בארחך בבהילו ולא אטרח עלך וחד דלא תכסיף קמי אנשי דחבורא דאורחא דילן דכל אינון דאכלי לפתורא דחתן וכלה כלהו יהבי נבזבזן ומתנן לון אמינא ליה קב"ה ידין לך לטב¹ אמינא ליה מה שמך א"ל צדוק זוטא</p> <p>בההוא שעתא אוליפנא מניה תליסר >נ"א תריסר< רזין עלאין באורייתא ומן בריה תלת חד בנבואה² וחד [נ"א ותרין] [בחלמא³] [בחלמא] ואמר מה [נ"א וחד] בין נבואה לחלמא נבואה בעלמא דדכורא איהו וחלמא בעלמא דנוקבא ומהאי להאי⁴ כשיתא³⁵ דרגין נחתא נבואה בימינא ובשמאלא וחלמא בשמאלא וחלמא מתפרשא לכמה דרגין לתתא בגין כך חלמא איהו בכל עלמא אבל כפום דרגיה⁵ הכי חמי כפום בר נש הכי דרגיה <ד>נבואה לא אתפשטא אלא באתריה</p>	<p>שלא הזמנתי אותך לחתונת בני משום שלשה דברים: אחד, שלא ידעתי בכך ולא הכרתי אותך, שמזמינים את האדם כפי כבודו, ואולי אתה איש גדול ויפגם כבודך. ואחד, אולי אתה הולך לדרכך בחפזון ולא אטריח עליך. ואחד, שלא תתבייש לפני אנשי החבורה, שדרכנו, שכל אותם שאוכלים על שלחן חתן וכלה, כולם נותנים להם אוצרות ומתנות. אמרתי לו, הקדוש ברוך הוא ידון אותך לטוב. אמרתי לו, מה שמך, אמר לי, צדוק הקטן.</p> <p>באותה שעה למדתי ממנו שלשה עשר (שנים עשר) סודות עליונים בתורה, ומבנו שלשה: אחד בנבואה, ואחד (ושנים) בחלום. ואמר, מה בין נבואה לחלום, נבואה בעולם הזכר, והחלום בעולם הנקבה, ומזה לזה כשש דרגות יורדים, הנבואה בימין ובשמאל, והחלום בשמאל. והחלום נפרד לכמה דרגות למטה, לכן החלום הוא בכל העולם, אבל כפי דרגתו, כך נראה, כפי האדם כך דרגתו. הנבואה אינה מתפשטת אלא במקומה.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (בראשית כח יב) ויחלום⁶ והנה סלם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו פתח ואמר (יחזקאל א ג) היה היה דבר יהוה אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים⁷ על נהר כבר ותהי עליו שם יד יהוה היה היה נבואה לשעתא⁸ (היתה) [הוות] דאצטריך על גלותא בגין דשכינתא נחתת</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", פתח ואמר, "היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר ותהי עליו שם יד ה'". "היה היה", נבואה לשעה שהיתה נצרכת על הגלות, משום שהשכינה ירדה עם ישראל לגלות, וראה יחזקאל מה</p>

¹ לפי שכל הטעמים שסבר ר' צדוק זוטא כולם למעלת רב יצחק שדן אותו לאדם גדול וחשוב (מ"מ).

² פי' שהנבואה מנ"ה ד"א (מ"מ).

³ פי' החלום מגבריאל ואמר מה בין וכו' פי' זה דבר שלישי (מ"מ).

⁴ ירצה כי מהנצח עד גבריאל הם ו' מדרגות והם נה"ם בריאה יצירה על היכל הרצון ששם גבריאל כנזכר בפרשה פקודי בהיכלא שתיתאה ע"ש וכל אחד כולל מ' הרי ס' וזהו מרז"ל חלום אחד מס' בנבואה. ז"ח (נ"א). ע' לקמן בס"ת ובמעבר לדף (הערת הזוהר).

⁵ נג ע"א (הערת הזוהר).

⁶ עי' דע"ה ח"ב קלה ע"ג.

⁷ לרמז שנגלתה לו השכינה בארץ כשדים הטמאה ששם מלכות הרשעה ותחתית הקליפה ועכ"ד על נהר כבר ולמה נקרא נהר כבר שבב"ר אמרו שהוא פרת ולמה כאן שינה שמו ותירץ דהוה כבר וכו' (מ"מ).

⁸ [כהקדמה]: מדרגת גלות בבל היתה שנתמעטה רחל עד חדוהי דמלכא ובסוד ד"ל וכו' כל בחינות הנבואה הן בנה"י דז"א וכו'. והנה ידוע שחזה דז"א שם א' דס"ג שה"ס אה"ה המאיר בוא"ו דמ"ה וכשמתעלם א' אז הוא ד"ם, וה"ס גול"ה, וכשיש הא' אז הוא גאול"ה. וכו' א' של אה"ה הוא ללאה ואותיות ה"ה הן לרחל, ובזה נבוא לביאור מאמרנו שאומר נבואה לשעתא היתה, כעין הוראת שעה ולא לפי שורת הדין וכמ"ש לקמן, שלא היה ראוי ששם תתגלה הקדושה, וזהו היה היה, לא שראוי להיות כך אלא היה היה כעין דיעבד. אי נמי שעד אותו הזמן לא נגלתה נבואה בחוץ לארץ כי אין זכות ושייכות לחיצוניים השולטים בחו"ל להעשות צנורות לשפע הנבואה, עד שהוצרך להוות הויה חדשה כדי שתוכל להראות. וסיבת הדבר דאצטריך על גלותא, וזה בין לחזק לב ישראל בצרתם ובין להאיר לשכינה שתתחזק להגין על ישראל ולכן הוצרכה אותה הנבואה (רמ"ז).

בראשית

<p>כֹּהוּ בְיִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹתָא¹ וְחַמָּא יִחְזַקְאֵל מַה דְּחַמָּא לְפֻּם שַׁעְתָּא וְאַף עַל גַּב דְּלֹא אֲתַחְזִי (ל)הֵהוּא אֲתֵר לְהֵאִי בְּנִינִי כִּךְ הִיָּה הִיָּה מֵאִי הִיָּה הִיָּה² אֵלֵא הִיָּה לְעִילָא הִיָּה לְתַתָּא דְכְּתִיב סְלָם מוּצַב אֲרֻצָּה וּרְאִישׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה. נוֹטֵל (אוֹתוֹ) לְמַעְלָה, וְנוֹטֵל (אוֹתוֹ) לְמַטָּה. "הִיָּה הִיָּה", אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה.</p>	<p>שְׂרָאָה לְפִי שַׁעָה. וְאַף עַל גַּב שְׂאוֹתוֹ הַמְּקוֹם לֹא רְאוּי לְזַה, לְכֹן "הִיָּה הִיָּה". מַה זֶה "הִיָּה הִיָּה", אֵלֵא הִיָּה לְמַעְלָה, הִיָּה לְמַטָּה, שְׂכְּתוּב "סוֹלָם מוּצַב אֲרֻצָּה וּרְאִישׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה". נוֹטֵל (אוֹתוֹ) לְמַעְלָה, וְנוֹטֵל (אוֹתוֹ) לְמַטָּה. "הִיָּה הִיָּה", אֶחָד לְמַעְלָה וְאֶחָד לְמַטָּה.</p>
<p>תָּא חֲזִי הָאִי סְלָם בְּתֵרֵי עֲלִמִין אֲתַתְּקַף⁴ בְּעִילָא וְתַתָּא בְּאַרְץ כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבַר בְּאַרְץ כְּשָׂדִים בְּאַתֵּר דְּגִלּוֹתָא שְׂרִיא בִּיה [וְעַם כָּל דָּא עַל נְהַר כְּבַר] מֵאִי נְהַר כְּבַר אֵלֵא דְהוּוּ כְּבַר מְקַדְמַת דְּנָא דְשְׂכִינָתָא</p>	<p>בֹּא וּרְאָה, הַסּוֹלָם הַזֶּה מְחַזֵּק בְּשָׁנֵי עוֹלָמוֹת, בְּמַעְלָה וּבְמַטָּה, בְּאַרְץ כְּשָׂדִים עַל נְהַר כְּבַר, בְּאַרְץ כְּשָׂדִים, בְּמַקְוֵם שֶׁהַגְּלוֹת שׁוֹרָה בּוֹ, וְעַם כָּל זֶה עַל נְהַר כְּבַר. מַה זֶה נְהַר כְּבַר, אֵלֵא שֶׁהִיָּה כְּבַר מְקוּדָם לְכֹן, שֶׁהַשְּׂכִינָה</p>
<p>סְתֵרֵי תוֹרָה⁵</p>	
<p>וַיַּחְלֹם וְהִנֵּה סְלָם מוּצַב אֲרֻצָּה וּרְאִישׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה (בְּרֵאשִׁית כח יב) חֲלֵמָא מְדֻרְגָּא שְׂתִיתָאָה מֵאִינּוֹן דְּרַגִּין תְּרִין דְּנְבוּאָה⁶ עַד הֵהוּא דְּרַגָּא שִׁית דְּרַגִּין אִינּוֹן וְעַל דָּא חֲלֵמָא חַד מִשְׁתִּין דְּרַגִּין דְּנְבוּאָה סְלָם חֲמָא בְּנוֹי דְּזִמְיִנִין לְקַבְּלָא אֹרִייתָא בְּטוֹרָא דְּסִינֵי סְלָם דָּא סִינֵי [בְּגִי³⁶] דְּאִיְהוּ נְעִין בְּאַרְעָא וְחָשִׁיב בְּסַלְיָקוֹ לְשִׁמְיָא וְכָל רְתִיכִין וּמְשִׁרִין עֲלֵאִין כְּלָהוּ נַחְתֵי תַמְן בְּהַדִּי קוֹדֶשָׁא בְּרִיךְ הוּא כִּד יְהִיב לֹון אֹרִייתָא וְכָל חֲמָא חֲמָא מְטַטְרוֹן⁷ סְבָא דְּבִיתָא דְּשִׁלֵּיט בְּכָל דִּילִיה דְּאִיְהוּ קָאִים בְּשִׁלְטָנוֹ עַל הָאִי עֲלֵמָא <בְּשׁוֹלְטָנוֹ בְּשֵׁם> שְׂדִי וְסַלְיָק לְעִילָא בְּסַלְיָקוֹ דְּשִׁמְיָא דְּמֵרִיָּה יְהוּ⁸ אֲתֵר דִּיעֻקְבֵי אֲשֵׁתֵלִים בִּיה</p>	<p>"וַיַּחְלֹם וְהִנֵּה סוֹלָם מוּצַב אֲרֻצָּה וּרְאִישׁוּ מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה", הַחֲלוֹם, הַמְּדֻרְגָּה הַשְּׂשִׁית מֵאוֹתָן שְׁתֵי דְּרָגוֹת הַנְּבוּאָה, עַד אוֹתָהּ הַדְּרָגָה הַן שֵׁשׁ דְּרָגוֹת, וְעַל כֵּן הַחֲלוֹם אֶחָד מִשְׁשִׁים דְּרָגוֹת שֶׁל נְבוּאָה. סוֹלָם, רֹאֵה אֵת בְּנֵי שְׁעֵתִידִים לְקַבֵּל תּוֹרָה בְּהַר סִינַי. סוֹלָם זֶה סִינַי (בְּגִימָטְרִיא), מְשׁוּם שֶׁהוּא נְעוּץ בְּאַרְץ וְחוֹשֵׁב בְּעִלְיָה לְשָׁמַיִם, וְכָל הַמְּרַכְּבוֹת וְהַמְּחַנְּנוֹת הָעֲלִיוֹנִים, כּוֹלָם יוֹרְדִים לְשֵׁם עִם הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כְּשֶׁנִּתֵּן לָהֶם אֵת הַתּוֹרָה, וְרֹאֵה הַכֹּל, רֹאֵה אֵת מְטַטְרוֹן זֶקֶן הַבַּיִת שֶׁשׁוֹלֵט בְּכָל אֲשֶׁר לוֹ, שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּשִׁלְטוֹנוֹ עַל הָעוֹלָם (הַזֶּה), בְּשִׁלְטוֹן שֶׁל שֵׁם שְׂדִי, וְעוֹלָה לְמַעְלָה בְּעִלְיָת שֵׁם רְבוֹנוֹ הוּיָה. הַמְּקוֹם שֶׁיְעַקְבֵי הוֹשֵׁלָם בּוֹ לְאַחַר מִכָּן. וּרְאִישׁוֹ שֶׁל שֵׁם שְׂדִי הוּא י', וְזֶה מְגִיעַ הַשְּׁמִימָה. כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעָה וְעִלְתָה הָאוֹת הַזֹּאת</p>

¹ ולכך נתעורר השפע ממרומים, וגם אפשר שילמד דעת להבין איך תשרה שכינה בחוץ לארץ, ואמר שהשכינה ירדה בהו בישראל, פי' נתלבשה בנשמותיהם, וכמשה (יחזקאל א, א) ואני בתוך הגולה, על דרך (שמות כה, ח) ושכנתי בתוכם, וירידת השכינה הוא מיעוטה מן הראש דז"א עד החזה. ועוד י"ל והוא עיקר כמ"ש בזוהר הרקיע פרשת יתרו (פב ע"א) שיחזקאל נבואתו ממלכות בריאה שהאירה בנ"ה דיצירה וזו היא לה ירידה גדולה, שהרי ישעיה השיג אותה בעולמה עולם הכסא והשרפים, אבל יחזקאל היה כבן כפר שלא ראה אלא בבתי החצרים בתי בראי, וזה היה לפום שעתא, דרך מקרה ולזמן מועט, וגם לפי מדרגת אותה השעה שקומת רחל כנגד נה"י ידיה, ובסוד ויהי בשלשים שנה, והאור האיר למטה גם שהיה במקום בלתי ראוי (רמ"ז).

² לפי הפשט נבואה לשעתא הות וכפי הסוד מאי היה היה ותירץ אלא היה לעילא פי' שהמלכות מקבלת שפע מלמעלה וזהו היה לעילא. ומ"ש היה לתתא, ר"ל שגם יש לה שפע מעשה התחתונים שעולים בה בסוד מן מאי סולם פי' מלכות (מ"מ).

³ עיין בסוף הספר מה שחסר כאן סימן נ' (הערת הזוהר).

⁴ פי' שהמלכות יש לה חוזק ממ"ד שבאים מלמעלה וממ"ן שבאים מלמטה (מ"מ).

⁵ אור יקר 166

⁶ היינו נ"ה. א"מ (נ"א).

⁷ בשולטנא על עלמא בשם שד"י גרסי' ופי' בכח המלכות שנקרא שד"י שולט על כל הועלם (מ"מ).

⁸ פי' תחלה מט"ט נקרא שד"י על שם המלכות ואח"כ נקרא הו"ה ע"ש ז"א לפי שקיבל הארה מז"א (מ"מ).

בראשית

<p>לבתר¹ וראשו דשם שדי² איהו י' ודא מגיע השמימה³ כיון דמטי וסליק את דא להווא אתר⁴ אשתלים ואתקרי בהווא שמא דמאריה יהו"ה</p>	<p>למקום ההוא, הושלם ונקרא באותו שם של רבונו הוי"ה.</p>
<p>והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (שם) אינון מלאכין קדישין [ד]קרבין למלכותא סלקין ואינון אחרנין דלא קרבין הם נחתי ותו >בו< סלקי ונחתי כד איהו סליק סלקין בהדיה כד נחתי נחתיין בהדיה</p>	<p>"והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו". אותם המלאכים הקדושים שקרובים למלכות עולים, ואותם האחרים שאינם קרובים יורדים. ועוד, בו הם עולים ויורדים, כשהוא עולה, עולים עמו, כשהוא יורד, יורדים עמו.</p>
<p>קמט/ב</p>	
<p>זהר</p>	
<p>שריא עלוי דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן וגו' ודא הוא נהר אחד מאינון ארבע נהרין ובנין דשריא עלוי מקדמת דנא והוה עלוי כבר שריא ביה השתא ואתגלי ליה ליחזקאל</p>	<p>שורה עליו, שכתוב "ונהר יצא מעדן להשקות את הגן" וגו'. וזה הוא נהר אחד מאותם ארבעה הנהרות. ומשום ששרה עליו מקודם לכן והיה עליו כבר, שורה בו עכשיו, והתגלה ליחזקאל.</p>
<p>תא חזי ויחלום⁵ וכי יעקב קדישא דאיהו שלימא דאבהן בחלמא אתגלי עלוי ובאתר דא קדישא (דלא חמא ליה אלא בחלמא⁶) [לא חמא אלא חלמא] אלא יעקב בהווא זמנא לא הוה נסיב⁷ ויצחק הוה קיים⁸ ואי תימא והא לבתר דאתנסיב כתיב (שם לא י) וארא בחלום תמן אתר גרים⁹ ויצחק הוה קיים ועל דא כתיב ביה</p>	<p>בא וראה, "ויחלום", וכי יעקב הקדוש, שהוא השלם של האבות, התגלה עליו בחלום, ובמקום הקדוש הזה לא ראה (לו) אלא בחלום. אלא יעקב בזמן ההוא לא היה נשוי, ויצחק היה קיים. ואם תאמר, שהנה אחר כך, כשנשא, כתוב "וארא בחלום". שם המקום גרם, ויצחק היה קיים, ועל כן כתוב בו חלום. ואחר שבא לארץ הקדושה עם השבטים, ונשלמה להם עקרת הבית ואם הבנים שמחה, כתוב "וירא אלהים אל יעקב" וגו', וכתוב "ויאמר אלהים לישראל</p>

¹ פירוש כי קודם יעקב נקשר במ' וכדי ליקשר בת"ת במדתו ירד לקלי' ליבחן וכשעלה נזדכך ונתקשר במדתו ונקרא ישראל (נ"א). פי' שיעקב תחלה השיג המלכות ואח"כ השיג ז"א (מ"מ).

² פירוש כיצד נקרא מט"ט בשם יהו"ה ואמר כי שד"י הוא מט"ט ויר"ד שד"י רומז לשכינה המתלבשת בתוכו בשית יומי דחול וכשהמ' מתקשרת בת"ת קונה ג"כ שם הוי' וכן ג"כ מתחלק שם יהו"ה במרכבת המ' שהוא מט"ט וז"ש וראשו דשם שד"י איהו י' כלומר חשיבותו י' מגיע השמים כלומר ת"ת. ז"ח (נ"א). דשם שד"י איהו י' פי' ראש המלכות והוא י' שהוא יסוד (מ"מ)

³ פי' יסוד אחוז בת"ת (מ"מ).

⁴ כיון שי' שהוא יסוד עלה לת"ת והמלכות קשורה בו לכך עלה מט"ט למדרגת הת"ת (מ"מ).

⁵ מביא ראיה למ"ש שהנבואה צריכה הכנה בין מצד הזוכה לה ובין מצד המקום, כי של יחזקאל היתה כעין הוראת שעה שהיתה צריכה לכך, והראיה הגדולה מיעקב שאעפ"י שהיה בחר שבאבות זכה אליה בהדרגות. ולמדנו זה התחיל והקשה, וכי יעקב וכו', שהיה אחוז בדעת ששם מקור המוחין העצומים שהם סוד הקדושה וכן כתוב (ישעיה כט כג) קדוש יעקב, והוא שלימא דאבהן, שלא יצא ממנו שום פיסול. ובאתר דא קדישא, שהוא מושפע מלבנת הספיר שהוא יסוד הבריאה ששם משך הדעת כנודע מסוד המרום לבדו מאז (רמ"ז).

⁶ קסה (הערת הזוהר).

⁷ פי' עדיין היה בבחינת הקטנות, ולא היה לו כח להמשיך מוחי גדלות (רמ"ז).

⁸ ואז היה נמשך שפע מצד הבינה באופן שהיו לו שני מונעים, אחד מצדו שעדיין לא היה גדול והשני מפאת גדלות יצחק, שאם לא היו לו שניהם, ההכנה וגם מצד יצחק, היה זוכה לאיזו מדרגת נבואה (רמ"ז).

⁹ חוצה לארץ ומקום התנגדות טומאת לבן, הרי חוסר ההכנה וגם מצד יצחק.

בראשית

<p>חלום¹ ולבתר דאתא לארעא קדישא עם שבטי² ואשתלים להון עקרת הבית ואם הבנים שמחה (תהלים קיג ט) כתיב (בראשית לה ט) וירא אלהים אל יעקב וגו' וכתיב (שם מז ב) ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה הכא לא כתיב ביה חלום דהא מדרגא אחרא עלאה הוה</p>	<p>במראות הלילה". כאן לא כתוב בו חלום, שהרי היה מדרגה אחרת עליונה.</p>
<p>תא חזי³ חלמא איהו ע"י דגבריאל⁴ דאיהו לתתא בדרגא שתיתאה מנבואה⁴ מראה על ידא⁵ דההוא דרגא דההוא חיה דשלמא בליליא ואי תימא⁶ הא כתיב (דניאל ח יז) גבריאל⁴ הבן להלז את המראה הכי הוא ודאי⁷ דמראה מלוי סתימין יתיר ובחלמא פריש יתיר ופריש סתימין דמראה ועל דא אתפקד גבריאל [דיפרש] [דפריש] מלוי דמראה דאיהו סתים יתיר ועל דא כתיב במראה וירא וארא מאי מעמא⁸ בגין דמראה איהו כהאי מראה דאתחזי כל דיוקנין בגויה בגיני כך וארא אחמית דיוקניה באל שדי דאיהו מראה⁹ דאתחמי דיוקנא אחרא בגויה וכל דיוקנין עלאין ביה אתחזון בגיני כך יעקב בההוא זמנא¹⁰ כתיב (בראשית כח יב) ויחלום והנה סלם מוצב ארצה (וראשו)</p>	<p>בא וראה, חלום הוא על ידי גבריאל, שהוא למטה בדרגה הששית מנבואה, מראה על ידי הדרגה ההיא של החיה ההיא ששולטת בלילה. ואם תאמר, הנה כתוב "גבריאל הבן להלז את המראה", כך זה ודאי, שמראה דבריו יותר סתומים, ובחלום מפורש יותר, ומפרש את הסתומים של המראה, ועל כן נפקד גבריאל, שיפרש את דברי המראה, שהוא יותר סתום. ועל כן כתוב במראה "וירא", "וארא", למה, משום שהוא מראה, כמו המראה הזה שנראים בתוכו כל הדמויות, ולכן "וארא". ראיתי דמותו באל שדי, שהוא המראה שנראית בתוכו דמות אחרת, וכל הדמויות העליונות נראות בו. לכן באותו הזמן כתוב אצל יעקב "ויחלום והנה סולם מוצב ארצה" (וראשו).</p>

¹ ירצה שכאן היתה לו מעלה יתירה משל הראשונה, כי בראשונה לא נזכר שם מראה וראיה אלא חלום שהיא הבחינה הגרועה, אבל כאן מראה שהיא יותר חשובה אלא שהיה ע"י חלום, וכמ"ש בסמוך אצל גבריאל הבן להלז, ומש"ה (לא, ג) ויאמר ה' אל יעקב שוב וגו', שעודנו אצל לבן (רמ"ז).

² פ' שהיתה לו הכנת המקום והכנת עצמו שכבר היו אצלו שבטי יה, וגם בודאי שזכה לגדלות שהרי כבר היו לו שתי נשיו המתהוות מדעת ות"ת שלו, אז זכה למדרגת נבואה הנקראת מראה ולא חלום, והיינו דמפרש ואזיל תא חזי חלמא וכו' (רמ"ז).

³ קצו ע"א (הערת הזוהר).

⁴ במחנה שכינה מטטרין סנדלפרין אוריא"ל רפא"ל מיכא"ל גבריאל"ל (ספר לבנת הספיר) (ד"א). עיין מעבר לדף מ"ש בשיתא דרגין נחתא ופירושם בסה"מ דף ו' א' וגבריאל"ל הוא חזוא דליליא בדף קצו א. הרשב"ב (נ"א).

⁵ היא מדרגה יותר עליונה כנזכר, וה"ס נ"ה דמלכות דבריאיה ששם שליטת הלילה כנודע, כי ביום מאיר האצילות כנודע. ונקרא חיה כי סתם החיות שבקדושה סודן בחינת נפש כנזכר בזוהר הרקיע ריש פרשת ויקרא (רמ"ז).

⁶ שנבואה היא מדרגת גבריאל שהיא בסוף היצירה, ולכן נצטוו להבין את דניאל שהשיג עד עתיק דעשיה (רמ"ז).

⁷ והוא הוא הנז"ל שמראה הוא מנ"ה דמלכות דבריאיה ששם חביון עוז הכסא ותמן מקננא אימא שהיא מעולם הנסתר. ומראה זו מתעלמת בנ"ה דיצירה, ולכן צוה את גבריאל הב"ן, משום שהוא אור הבינה (רמ"ז).

⁸ פ' שהז"א אומר וארא אל האבות דהיינו שהראיתי דיוקני במלכות שנקרא אל שדי וע"י המלכות היו משיגים האבות דיוקן ז"א (מ"מ).

⁹ צא ע"א (הערת הזוהר).

¹⁰ שהיה עדיין במדרגת הקטנות היה בסוד חלום כאמור (רמ"ז).

בראשית

<p>מהו סלם דרגא דשאר דרגין ביה תליין? והוא יסודא דעלמא² וראשו מגיע <השמימה> (השמים) הכי הוא לאתקשרא בהדיה וראשו מגיע השמימה מאן ראשו ראשו דההוא סלם ומאן איהו דא דכתיב ביה (שם מז לא) ראש המטה בגין דאיהו ראש להאי מטה ומנה נהיר מגיע השמימה בגין דאיהו סיומא דגופא וקאים בין עלאה ותתאה כמה דברית איהו סיומא דגופא וקאים בין יריכין וגופא ועל דא מגיע השמימה והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (בראשית כח יב) אלין ממנן דכל עמין דאינון סלקין ונחתין בהאי סלם כד ישראל חטאן מאיך האי סלם וסלקין אינהו ממנן וכד ישראל מתכשרן עוברדיהו אסתלק האי סלם וכלהו ממני נחתי לתתא ואתעבר שולטנותא דלהון כלא בהאי סלם קיימא >וכד כלהו נחתין לתתא אתעביד סלם קיימא< הכא חמא יעקב בחלמיה שלטנותא דעשו ושלטנותא דשאר עמין</p>	<p>מה זה "סולם", הדרגה ששאר הדרגות תלויות בה, והוא יסוד העולם. "וראשו מגיע השמימה", כך הוא להתקשר עמו. "וראשו מגיע השמימה", מי ראשו, ראשו של אותו סולם. ומי הוא זה, שכתוב בו "ראש המטה", משום שהוא ראש למטה הזו, וממנה מאיר. "מגיע השמימה", משום שהוא סיום הגוף, ועומד בין עליון ותחתון, כמו שהברית הוא סיום הגוף ועומד בין הירכים והגוף, ועל זה "מגיע השמימה". "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", אלו הממונים של כל העמים, שהם עולים ויורדים בסולם הזה, כשישראל חוטאים, נשפל הסולם הזה, ועולים אותם הממונים, וכשישראל מכשירים את מעשיהם, מתעלה הסולם הזה, וכל הממונים יורדים למטה ועובר שלטונם. הכל עומד בסולם הזה, וכאשר כולם יורדים למטה נעשה סולם עומד. כאן ראה יעקב בחלמו את שלטונו של עשו ואת שלטון שאר העמים.</p>
<p>דבר אחר (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו במאן בההוא ראשו דההוא סלם דכד אסתלק ראשו מניה סלם אתכפיא וסלקין כלהו ממנן וכד אתחבר ראשו בההוא סלם אסתלק וכלהו ממנן נחתין וכלא חד מלה כתיב (מ"א ג ה) נראה יהו"ה אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך ואי תימא הכא בחלום וכי מה</p>	<p>דבר אחר, "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", במי, באותו ראש של אותו סולם, שכאשר ראשו מסתלק ממנו, הסולם נכנע ועולים כל הממונים, וכשמתחבר ראשו באותו סולם, מתעלה וכל הממונים יורדים, והכל דבר אחד. כתוב "נראה ה' אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך". ואם תאמר, כאן בחלום, וכי איזו</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>מלאכי אלהים תריסר מרגליטאן³ טבאן ואינון מיכאל קדמיאל פדאל גבריא"ל צדקיא"ל³⁷ חסדיאל רפאל רזיאל סטורייה נוריא"ל (יופיאל) ענאל אלפי שנאן שנאן שו"ר נש"ר ארי"ה נ' אדם כליל דכר ונוקבא ואינון סלקי כד איהו סליק ואלין נחתי כד איהו נחית ותו כל אינון דשלטי בשלטנו דהאי עלמא על ידיה >סלקין וכל אינון דנחתין על ידיה< נחתי כלהו</p>	<p>מלאכי אלהים, שתים עשרה מרגליות טובות, והן מיכאל, קדמיאל, פדאל, גבריא"ל, צדקיא"ל, חסדיאל, רפאל, רזיאל, סטורייה, נוריא"ל, יפיאל, ענאל, אלפי שנאן, שנאן, שו"ר נש"ר ארי"ה, נ' אדם, כולל זכר ונקבה, והם עולים כשהוא עולה, ואלו יורדים כשהוא יורד. ועוד, כל אותם ששולטים בשלטון העולם הזה עולים על ידו, וכל אותם שיורדים יורדים על ידו, כולם בסולם הזה. הו"ה שולט על</p>

¹ סולם זה היה בסוד הקטנות, דהיינו המוחין דאלקים המתקבצים בו באותו זמן. וכו' (ומש"כ) ונקרא סלם מפני שהוא דרגא וכו', ירצה מפני שבו [ביסוד] נכללות כל המדות כי על כן שמו כל, וגם שכל בחי' מדרגות ההשתלשלות בו תלויות ודרך בו יורדות ומשתלשלות בעולמות בין דעיבור ובין דיניקה ובין דגדלות, כל המעלות באות על ידו (רמ"ז). פי' המלכות נקרא סולם שבי"ע תלויים בה לינק ממנה, והוא יסוד דעלמא פי' כי המלכות היא יסוד וקיום דבי"ע, ראשו דההוא סולם, פי' יסוד דז"א (מ"מ).

² פי' חותם יסוד האצילות שהוא יסוד דזעיר הנקרא עולם, ובו עולים למעלה שהוא תחילת הקו האמצעי וקו הישר שהוא חוט השדרה העשוי מדרגות מדרגות הן הן החוליות (רמ"ז).

³ עי' דברי הגר"א שהובאו בסוף הספר.

בראשית

<p>בהאי סלם¹ יהוה² שלטא על כלא דכתיב (בראשית כח יג) והנה יהוה נצב עליו כד אתער כתיב (שם יז) אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים בית אלהים ודאי ואיהו תרעא לאעלא לגו דכתיב (תהלים קיח יט-כ) פתחו לי שערי צדק אבא במ אודה יה זה השער ליהוה זה שער השמים כלא חד</p>	<p>הכל, שכתוב "והנה ה' נצב עליו". כשהתעורר כתוב "אין זה כי אם בית אלהים וזה שער השמים", בית אלהים ודאי, והוא השער להיכנס פנימה, שכתוב "פתחו לי שערי צדק אבוא במ אודה יה זה השער לה'", זה שער השמים הכל אחד.</p>
קנ/א	
זהר	
<p>רשו אית ליה לחלום בהאי אלא הכא אתכליל דרגא בדרגא דרגא עלאה בדרגא תתאה³ בגין דעד כען שלמה לא הוה שלים כיון דאשתלים כתיב (מלכים א' ה כו) ויהוה נתן חכמה לשלמה וכתיב (שם י) ותרב חכמת שלמה דקיימא סיהרא באשלמותא⁴ ובי מקדשא יתבני וכדין הוה חמי שלמה עינא בעינא חכמתא ולא אצטריך לחלמא</p>	<p>רשות יש לחלום בזה. אלא כאן נכללת דרגה בדרגה, הדרגה העליונה עם הדרגה התחתונה, משום שעד עכשיו שלמה לא היה שלם, כיון שנשלם, כתוב "וה' נתן חכמה לשלמה", וכתוב "ותרב חכמת שלמה", שעמדה הלבנה בשלמותה, ובית המקדש נבנה, ואז היה רואה שלמה את החכמה עין בעין, ולא הצטרך לחלום.</p>
<p>לבתר דחטא אצטריך ליה לחלמא כקדמיתא ועל דא כתיב (שם יא ט) הנראה אליו פעמים וכי פעמים הוה ולא יתיר אלא סטרא דחלמא הוה ליה פעמים סטרא דחכמתא כל יומא <הוה> ועם כל דא סטרא דחלמא <הוה> יתיר על כל שאר בני נשא בגין דאתכליל דרגא בדרגא מרא"ה במרא"ה והא השתא בסוף יומי השיך יתיר ודא בגין דחטא וסיהרא קיימא לאתפגמא מאי טעמא בגין דלא נטיר ברית קדישא באשתדלותיה בנשים נכריות ודא הוא תנאי דעבד קב"ה עם דוד דכתיב (תהלים קלב יב) אם ישמרו בניך בריתי וגו' גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך מאי עדי עד⁵ היינו דכתיב (דברים יא כא) כימי השמים על הארץ ובגין דשלמה לא נטר האי ברית כדקא יאות שריא סיהרא לאתפגמא ועל דא בסופא אצטריך חלמא וכן יעקב אצטריך <ליה לחלמא כדאמרן⁶</p>	<p>אחר שחטא, הצטרך לחלום כבראשונה, ועל כן כתוב "הנראה אליו פעמיים", וכי פעמיים היה ולא יותר, אלא צד החלום היה לו פעמיים, וצד החכמה היה בכל יום, ועם כל זה, הצד של החלום היה יותר על כל שאר בני האדם, משום שנכללה דרגה עם דרגה, מרא"ה במרא"ה. והנה כעת בסוף ימיו יותר חשוך, וזה משום שחטא, והלבנה עמדה להיפגם. למה, משום שלא שמר את ברית קודש בהתעסקותו עם נשים נכריות, וזה התנאי שהקדוש ברוך הוא עשה עם דוד, שכתוב "אם ישמרו בניך בריתי וגו', גם בניהם עדי עד ישבו לכסא לך". מה זה "עדי עד", היינו שכתוב "כימי השמים על הארץ". ומשום ששלמה לא שמר את הברית הזו כראוי, התחילה הלבנה להיפגם, ועל כן בסוף הצטרך את החלום, וכן יעקב הצטרך את החלום, כמו שבארנו.</p>

¹ כלומר הגם כי מלאך מט"ט ע"י הנהגת העולמות בשית יומין דחול עכ"ז הכל מאתו יתברך המתלבש בו דכתיב והנה ה' נצב עליו דהאי מלה דהיינו השכינה נצבת על הסולם מט"ט. ז"ח (נ"א).

² ת"ת (מ"מ).

³ פי' מלכות נתלבשה בגבריאל שממנו החלום (מ"מ).

⁴ שלמה המלך ע"ה היה בבחי' עטרת היסוד, ולכן זכה למלכות שהיא גופא בחינת עטרת היסוד (בהגר"א על ספד"צ י ע"ג ד"ה וזהו עיי"ש).

⁵ פי' עד הוא ת"ת, כמ"ש הזהר על פסוק בבקר יאכל עד. עדי היא מלכות ודריש עדי מלשון עדי שבה הם הקישוטים, וז"ש היינו דכתיב כימי השמים על הארץ שמים וארץ הם ז' ור"ל כשם שז' קיימים לעולם כך בניהם ישבו לכסא לך (מ"מ).

⁶ כאן שייך מה שבסוף הספר סימן נ' ויחלום כו' (הערת הזוהר).

בראשית

<p>והנה יהוה נצב עליו וגו' (בראשית כח יג) הכא חמא <יעקב> קשורא¹ דמהימנותא כחד נצב עליו² וכתיב (נצב מלך) [מ"א כב מח] אין באדום נצב מלך³ חמא דכל דרגין⁴ קיימין כלהו כחד על ההוא סלם לאתקשרא כלא בחד קשרא⁵ ובגין דאתיהיב⁶ ההוא סלם בין תרין סטרין הה"ד אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ וגו'⁷ אלין אינון תרין סטרין בימינא ושמאלא⁸ דבר אחר והנה יהוה נצב עליו (ויאמר) עליה דיעקב⁹ למהוי כלא רתיכא קדישא¹⁰ ימינא ושמאלא ויעקב בגוייהו כנסת ישראל¹¹ לאתקשרא בינייהו הה"ד אני יהוה אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק¹² מנלן דיעקב באמצעיתא משמע דכתיב אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק (הארץ)¹³ ולא כתיב אלהי יצחק אביך דכיון דאתקשר ביה¹⁴</p>	<p>"והנה ה' נצב עליו" וגו', כאן ראה יעקב הקשר של האמונה כאחד. "נצב עליו", וכתוב "ומלך אין באדום נצב מלך" (נצב עליו), ראה שכל הדרגות עומדות כולן יחד על אותו הסולם לקשור הכל בקשר אחד, משום שאותו הסולם ניתן בין שני צדדים. זהו שכתוב "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק הארץ" וגו'. אלו הם שני צדדים, בימין ובשמאל. דבר אחר, "והנה ה' נצב עליו", (ויאמר) על יעקב, שהכל יהיה מרכבה קדושה, ימין ושמאל, ויעקב בתוכם, כנסת ישראל להקשר ביניהם. זהו שכתוב "אני ה' אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק". מנין לנו שיעקב באמצע, ממשמע שכתוב "אלהי אברהם אביך ואלהי יצחק" (הארץ) ולא כתוב אלהי יצחק אביך. שכיון שנקשר עם אברהם, נמצא שהוא באמצע.</p>
---	---

¹ כוונתו לפרש מהו ענין ההתיצבות עד שהוצרך רש"י לפרש נצב עליו, לשמרו, ואמר שהכוונה שהראהו בו ייחוד עולם האצילות בכל בחינותיו שהן כמוסות בשם הו"ה, וזה בין בייחוד הפרצופין ובין בייחוד המוחין חו"ב חו"ג (רמ"ז).

² מפרש לשון נצב, מושל ושליט, כמו נצב מלך, וכו' (רמ"ז).

³ הסולם ה"ס הדינים ומט"ט שלט עליו (מ"מ).

⁴ פי' כל הספירות האירו במלכות שנקראת סולם ופי' הכתוב והנה ה' נצב עליו הוא כולל כל הפרצופים והוא נצב על המלכות. דבר אחר והנה ה' נצב עליו היא בינה שישבה על הז"א והמלכות כלולה עמו (מ"מ).

⁵ בכל אחד מארבע הפרצופים יש בחינת יסוד אחד פרטי אך כשזו"ן שלמים לגמרי אז זווגם ביסוד אחד הכולל הכל, כעין מה שאנו מכוונים באומרנו זכר למעשה בראשית, וזהו חד קשרא שה"ס היסוד הנקרא קשר שהוא קושר הזכר עם הנקבה ובו נקשרות יחד כל המדות (רמ"ז).

⁶ הוא טעם נכון למ"ש שכל הדרגין קיימין על ההוא סלם. ואמר שטעמו שהוא עומד בין ימין ושמאל ומתווך ביניהם (רמ"ז).

⁷ יישב מה שנראה קשה שה"ל לומר אני עד אלקי יצחק ואחר כך יאמר לך ולזרעך אתן את הארץ, אלא שיכוין ליתן את הארץ באמצע בין שני הצדדים שכולם משפיעים בה (רמ"ז). ויקרא פד ע"א (הערת הזוהר).

⁸ וירצה שלא אמר אלקי אברהם ויצחק לרמוז בשם אלקי למוח חכמה ובאברהם למדת החסד וכן באלקי יצחק לבינה וגבורה, וז"ש תרין סטרין בימינא ושמאלא, ונראה שירצה לרמוז לשני שרשי הנקבות בדעת ובת"ת שהם באמצע בין תרין סטרין הנזכרים (רמ"ז).

⁹ יאמר שעד אותו הזמן עדיין לא זכה יעקב לשיתייחד ה' עליו ושיהיה מקורו למעלה למדרגת העולם בו ועתה נתעלה להאחז בשורשו. ואומרו נצב, יורה כי שפע שני הצדדים ימין ושמאל אינו העיקרי והקבוע כי אם של האמצע וזהו נצב (רמ"ז).

¹⁰ היינו חב"ד וחג"ת משפיעים בלאה ורחל הרמוזות בהארץ אשר אתה שוכב עליה, ששתיהן מתייחדות יחד, וז"ש רז"ל שכפל ארץ ישראל תחתיו (רמ"ז).

¹¹ גם רחל נקראת יעקב. ועוד אפשר לומר שכאן מדובר בבחי' יעקב שברחל (כללים ח"א עא ע"ב). רסו סע"ב (לש"ו).

¹² כלומר עד עכשיו נהגתי את עולמי בשנים ימין ושמאל שהם א"ל אלקי"ם ועכשיו יאיר שם ה' עליך, ובה יתייחדו ג' שמות א"ל אלקי"ם הו"ה העולים נצ"ב עם הכולל, שעכשיו יש התייצבות לתיקון העולם ובכסא של שלש רגלים (רמ"ז).

¹³ מבואר עד"ה מ"ש אברהם אביך וניחא מ"ש ואלקי יצחק. אבל בתפלה תקנו אנשי כנסת הגדולה אלקי אברהם אלקי יצחק עד"ה וכמ"ה פ' שמות וע"פ הפשט ישנו בנ"ט הרב פנים מאירות ח"א סימן ט"ל ומ"ש אברהם אביך ע"פ הפשט פירש רבינו אפרים בביאורו על התורה כ"י שאברהם היה מחבבו מאד וקרוהו בני תדיר (מא"י) (נ"א).

¹⁴ במלת אביך, אם כן קרוב הוא לאברהם ושני לו הבן, והלא יצחק הולידו אלא דישב לו ביניהם ואז הוא נוטה לצד ימין ויצדק להקריבו לצד אברהם וזהו אביך (רמ"ז).

בראשית

<p>באברהם אשתכח דאיהו באמצעיתא ולבתר הארץ¹ אשר אתה שוכב עליה הא כלא רתיכא חדא קדישא והכא חמא דיהוי שלימו דאבהן²</p>	<p>ואחר כך, "הארץ אשר אתה שוכב עליה", הנה הכל מרכבה קדושה אחת, וכאן הוא ראה שיהיה שלמות האבות.</p>
<p>תא חוי אלהי אברהם אביך דכיון דאמר אברהם אביך ודאי איהו באמצעיתא³ ואלהי יצחק הכא אתרמיז דקשיר לתרין סטרין ואחיד לון⁴ קשיר לסטרא חד דכתיב אברהם אביך וקשיר לסטרא אחרא דכתיב ואלהי יצחק תוספת וא"ו לגבי יצחק לאחזאה דיעקב אחיד לתרין סטרין ועד דיעקב לא אתנסיב לא אתמר באתגליא יתיר ואתמר באתגליא למאן דידע אורחוי דאורייתא לבתר דאתנסיב ואוליד אתמר ליה באתגליא הה"ד (בראשית לג כ) ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל</p>	<p>בא וראה, "אלהי אברהם אביך", שכיון שאמר אברהם אביך, ודאי שהוא באמצע, "ואלהי יצחק", כאן נרמז שקשור לשני צדדים ואוחז אותם. קשור לצד אחד, שכתוב "אברהם אביך", וקשור לצד אחר, שכתוב "ואלהי יצחק", בתוספת וא"ו ליצחק, להראות שיעקב אחוז לשני צדדים. ועד שיעקב לא נשא, לא נאמר בגלוי יותר. ונאמר בגלוי למי שמכיר דרכי התורה. אחר שנשא והוליד, נאמר לו בגלוי, זהו שכתוב "ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל".</p>
<p>מהכא אוליפנא מאן דלא אשתלים לתתא לא אשתלים לעילא שאני יעקב⁵ דאשתלים >לעילא ותתא< אבל לא באתגליא ואי תימא דאשתלים בההיא שעתא לא אלא חמא דישתלים לבתר זמנא ואי תימא הא כתיב (שם כח טז) והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך אלא אשגחותא דקב"ה ונמירו דיליה לא אשתביק מניה דיעקב לעלמין בכל מה דאצטריך ליה בהאי עלמא אבל בעלמא עלאה עד דאשתלים</p>	<p>מכאן למדנו, מי שלא נשלם למטה, לא נשלם למעלה, שונה יעקב, שנשלם למעלה ולמטה, אבל לא בגלוי. ואם תאמר שנשלם באותה השעה, לא, אלא ראה שיושלם לאחר זמן. ואם תאמר, הנה כתוב "והנה אנכי עמך ושמרתיך בכל אשר תלך", אלא השגחת הקדוש ברוך הוא ושמירתו לא נעזבה מיעקב לעולמים בכל מה שהצטרך לו בעולם הזה, אבל בעולם העליון עד שנשלם.</p>
<p>ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש יהו"ה במקום הזה ואנכי לא ידעתי (שם טז) וכי תוהא⁶ הוא דלא ידע אלא >מאי< ואנכי לא ידעתי כמה דאת אמר (ש"א יג יב) ופני יהו"ה לא חליתי אמר וכי כל האי אתגלי לי ולא אסתכלנא למנדע אנכי ולמיעל תחות גדפי דשכינתא למהוי שלים תא חזי כתיב (בראשית כה כב) ותאמר אם כן למה זה אנכי כל יומא ויומא חמאת רבקה נהורא דשכינתא</p>	<p>"ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי". וכי תמיהה הוא שלא ידע, אלא מה זה "ואנכי לא ידעתי", כמו שנאמר "ופני ה' לא חליתי", אמר, וכי כל זה התגלה לי ולא הסתכלתי לדעת אנכי, ולהיכנס תחת כנפי השכינה ולהיות שלם. בא וראה, כתוב "ותאמר אם כן למה זה אנכי", כל יום ויום ראתה רבקה את אור השכינה,</p>
<p style="text-align: center;">קנ/ב</p>	

¹ ה"ס רחל ולאה שהן בחינת רגל רביעי לשתי המרכבות דהיינו לאה לבחי' חב"ד ורחל לשל חג"ת. ועכשיו שהיו מיוחדות הכל נבחן לסוד רתיכא חדא קדישא, מפני שהכל מרכבה אחת, ולפי שיעקרו חב"ד לכן אמר קדישא שה"ס המוחין (רמ"ז).

² פ' שבו ישתלמו בשרשן שהוא המתווך ביניהם ומייחדם (רמ"ז).

³ מדלא כתיב אלקי אברהם ויצחק אבותיך, שאז היה נראה על דרך אב ובנו ובנו בנו, אבל ייחס תואר אב לאברהם להורות שיעקב קרוב לו (רמ"ז).

⁴ פ' דקשיר לתרין סטרין, היינו ייחוד בתרין מוחין חו"ב, ואחיד לון, ייחוד תרין עטרין חו"ג, ולפי שאלו הם עצמות הדעת לכן אמר ואחיד לון ור"ל שאוחז אותם לעצמו. קשיר לסטרא חד, אין זה יתור אלא מלמד שבאומרו אברהם אביך רומז לשני מוחין הימין חכמה וחסדים וקשיר לסטרא (רמ"ז).

⁵ כאן כינה את השכינה "יעקב", ועי' ע"ח שער לז פרק ג במ"ק.

⁶ תמיהא (ד"א).

בראשית

<p>דהויה שכינתא במשכנהא וצליאת תמן כיון דחמאת עאקו דילה¹ במעהא מה כתיב (בראשית כה כב) ותלך לדרוש את יהוה נפקת מדרגא דא לדרגא אחרא <דאיהו הוי"ה> בניני כך אמר יעקב וכי כל כך חמינא ואנכי לא ידעתי² בנין דהוה בלחודוי ולא עאל תחות גדפי דשכינתא מיד (שם כח יז) ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה מלה דא לתרין סטרין איהו מה נורא המקום הזה חד על ההוא מקום³ דקאמר בקדמיתא וחד על את קיימא קדישא⁴ דלא בעיא לאתבטלא⁵ ואע"ג דאינהו תרי סטרי חד הוא</p>	<p>שהשכינה היתה במשכנה, והתפללה שם. כיון שראתה צרתה במעיה, מה כתוב, "ותלך לדרוש את ה'". יצאה מהדרגה הזו לדרגה אחרת, שהיא הוי"ה. לכן אמר יעקב, וכי כל כך ראיתי ואנכי לא ידעתי, משום שהיה לבדו ולא נכנס תחת כנפי השכינה. מיד "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה", הדבר הזה הוא לשני הצדדים. "מה נורא המקום הזה", אחד על אותו המקום שאמר בראשונה, ואחד על אות הברית הקדוש, שלא צריך להבטל. ואף על גב שהם שני צדדים, הוא אחד.</p>
<p>אמר אין זה כי אם בית אלהים אין זה למהוי בטילה⁶ אין זה לאשתכחא בלחודוי קיימא דיליה לאו איהו אלא בית אלהים לאשתמשא ביה⁷ ולמעבד ביה פירין⁸ ולארכא ביה ברכאן⁹ מכל שייפי גופא דהאי הוא תרעא דכל גופא הה"ד (שם) וזה שער השמים דא תרעא דגופא¹⁰ ודאי תרעא איהו לארכא ברכאן לתתא אחיד לעילא ואחיד לתתא אחיד לעילא דכתיב וזה שער השמים לתתא דכתיב אין זה כי אם בית אלהים ועל דא ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה ובני נשא לא משגחן ביקרא דביה למהוי ביה שלים לעילא ותתא אתא אבוי ונשקיה</p>	<p>אמר, "אין זה כי אם בית אלהים", אין זה להיות בטל, אין זה להמצא לבדו, זה לא העמידה שלו, אלא בית אלהים, להשתמש בו ולעשות בו פירות, ולהריק לו ברכות מכל איברי הגוף, שזהו השער של כל הגוף, זהו שכתוב "וזה שער השמים". זה השער של הגוף ודאי, שער הוא להריק ברכות למטה, אחוז למעלה ואחוז למטה, אחוז למעלה שכתוב "וזה שער השמים", (אחוז) למטה, שכתוב "אין זה כי אם בית אלהים", ועל זה, "ויירא ויאמר מה נורא המקום הזה", ובני אדם אינם משגיחים בכבוד שבו להיות בו שלם למעלה ולמטה. בא אביו ונשקו.</p>

¹ צרות שלה (ד"א).

² ר"ל לא ידעתי לא אוכל לעשות זווג למעלה כראוי להשכינה שנקראת אנכי (נ"א).

³ היינו מ' (נ"א).

⁴ היינו יסוד (נ"א).

⁵ והאדם בהיותו בלי זווג פוגם ב' מדות אלו, ועם היות שהיה ראוי שיאמר מה נורא המקום ומה נורא הזה, להורות על תרין סטרין חד הוא ולהורות על ייחודם אמר מה נורא המקום הזה כאלו מקום וזה הכל היה אחד ועל ייחודם יחד כאחד אמר אין זה כלומר אינה מדה בפני עצמה כדמסיק (אור יקר).

⁶ [ג' ביאורים בענין:] והענין כי מלה "זה" יצדק על הבטל שאינו פועל, כי הפועל לא יקרא לעולם "זה", אלא משתנה לפי הפעולה הנפעלת ממנו. ועוד שישתתף הפועל בפעולתו ולא יקרא "זה" אלא "אלר" וכיוצא. וז"ש "אין זה" אין ראוי שיקרא זה המורה על היותו בטל. הב' אין זה, אין ראוי שיהיה זה בלא זאת, דהיינו למהוי בלחודוי. הג' "אין זה" אין מציאות וקיום לזה אלא בזאת ומפני היות נמשך ג' פעולות ממנו למלכות כנגד שלשתן אמר לאשתמשא. כי הכובש מעינו אף אם לא יהיה ראוי להוליד מן הסבה הנזכרת גורם פירוד כדפי' וכנגד הב' אמר לאשתמכחא בלחודוי אמר (אור יקר).

⁷ והיינו דקאמר אין זה למהוי בטיל דהיינו שיהיה פועל פועל השמוש מן הת"ת למלכות וענין זה יגרום בזווג איש עם אשתו אף אם יהיה עוברת או מניקה עם היות שאין פרי נמשך מאותו זווג הזווג בעצמו מצוה וזהו טעם מצות עונה (אור יקר), ועל' שעה"מ ריש פרשת בראשית.

⁸ דהיינו בסוד ייחודו עם המלכות יביאו לו הנשמות מהבינה ויתלוה אליו לוי רב אם מהמלכות אם מהנשמות הנעשות על ידו אם מבינה ות"ת בענין שאינו בלחודוי (אור יקר).

⁹ כי בסבת ברכות המלכות הוא מתברך והברכות אינם מצד הבינה לבדה כענין הפירות ולא כשמוש שהוא מצד הת"ת אלא מכל שייפי גופא דהיינו מכל הספירות שכולם משפיעות על ידי היסוד (אור יקר).

¹⁰ יסוד הבינה היא מסתיים בחזה דז"א, והוא נקרא זה, ושם מאחוריו יוצאות הנוק' הנק' שער, תרגום שער הוא תרעא, שהוא גימ' אל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, וזה שהוא יסוד הבינה היא המוציאה שם את הנוק' (זהר הרקיע).

בראשית

<p>אמר רבי יצחק כד מלין אינון שמענא מפומיה בכינא ואמינא בריך רחמנא דלא בטיל מעלמא חכמתא עלאה אזלינא עמהון עד תלת פרסי עד דעאלנא עמהון למתא לא ספיקו למיעל עד דשדך ההוא בר נש לבריה ואמר >ליה< מליך¹ לא יהון לבטלה אמינא הא דאמר רבי שמעון דמלין אלין כלהו ברזא דחכמתא נינהו ולאחזאה מלין אחרנין כד סדרנא מלין קמיה דרבי שמעון א"ל לא תימא דמלין אלין דינוקא נינהו אלא מלין דרוין עלאין נינהו וכלהו ברזא דחכמתא רשימיין</p>	<p>אמר רבי יצחק, כששמעתי אותם הדברים מפיו, בכיתי ואמרת, ברוך הרחמן שלא בטל מן העולם החכמה העליונה. הלכתי עמם עד שלש פרסאות עד שנכנסתי עמהם לעיר. לא הספיקו להיכנס עד ששידך אותנו האיש את בנו, ואמרו לו, דבריך לא יהיו לבטלה. אמרתי, זה שאמר רבי שמעון, שהדברים הללו הם כולם בסוד החכמה, ולהראות דברים אחרים. כשסדרתי הדברים לפני רבי שמעון, אמר לי, אל תאמר שהדברים הללו הם של תינוק, אלא הם דברים של סודות עליונים, וכלם רשומים בסוד החכמה.</p>
<p>וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי וגו' (שם ב) אמר רבי יהודה כיון דכל האי אבטח ליה קודשא בריך הוא אמאי לא האמינ דאמר אם יהיה אלהים עמדי וגו' אלא אמר יעקב חלמא חלמנא וחלמין מנייהו קשוט ומנייהו לא קשוט ואם יתקיים הא ידענא דחלמא קשוט הוא ועל דא אמר אם יהיה אלהים וגו' כמה דחלמנא והיה יהוה לי לאלהים² אנא אהא משיך³ ברכאן ממבועא <דנחלא> דכלא לאתר דא דאקרי אלהים</p>	<p>"וידר יעקב נדר לאמר אם יהיה אלהים עמדי" וגו'. אמר רבי יהודה, כיון שכל זה הבטיח לו הקדוש ברוך הוא, למה לא האמינ, שאמר "אם יהיה אלהים עמדי" וגו', אלא, אמר יעקב, חלום חלמתי, והחלומות, מהם אמת ומהם לא אמת, ואם יתקיים, הרי ידעתי שהוא חלום אמת, ועל כן אמר "אם יהיה אלהים עמדי" וגו', כמו שחלמתי, "והיה ה' לי לאלהים", אני אהיה מושך ברכות, מהמעין של הנחל של הכל למקום הזה שנקרא אלהים.</p>
<p>תא חזי ישראל⁴ דאיהו באמצעיתא כלא נטיל הוא בקדמיתא ממקורא דכלא ולבתר דימטי ליה מניה נגיד ואמשיך <להאי> (מהאי) אתר משמע דכתיב (שם כא) והיה יהוה לי (לאלהים) בקדמיתא ולבתר כלא לאלהים כמה דאלהים יהא נטיר ועביד לי כל אלין טבאן⁵ אוף אנא אהא משיך ליה מאתר דילי כל אינון ברכאן ואתחבר קשרא דכלא ביה אימתי (שם) ושבתי בשלום אל בית אבי כד אהא <יתיב> בדרנא דילי ואהא יתיב בדרנא דשלום לתקנא בית אבי ושבתי</p>	<p>בא וראה, ישראל שהוא באמצע, הכל הוא נוטל בראשונה מהמקור של הכל, ואחר שיגיע אליו, ממנו שופע וממשיך למקום הזה. משמע שכתוב "והיה ה' לי" בראשונה, ואחר הכל "לאלהים", כמו שאלהים יהיה שומר ועושה לי כל אותן הטובות, אף אני אהיה מושך לו מהמקום שלי כל אותן הברכות, ויתחבר בו הקשר של הכל. מתי, "ושבתי בשלום אל בית אבי", כשאהיה יושב בדרגה שלי, ואהיה יושב בדרגה של שלום לתקן את בית אבי,</p>

¹ ר"ל מה שדרשת שנצטער יעקב שלא נשא אשה לא תהיה בצער זה וע"כ שדכו. א"מ (נ"א).

² היינו אומר' והיה ה' לי לאלהים, פי' "והיה" יהוה בינה נקראת, "והיה" דהיינו נחלא, "יהוה" חכמה דהיינו מבוע דנחלא, וכן פי' הרשב"י בתיקו"ז בפסוק והיה ה' למלך על כל הארץ. "לי" למדתי ת"ת ומשם "לאלהים", שהיא המלכות (אור יקר).

³ "אנא אהא משיך", שהוא הת"ת. "לאתר דא וכו'", מלכות. ואין הכוונה שאם לא יעשה לו הקב"ה טובה שלא יעבדהו ח"ו, אלא הכוונה כי בחלום נרמז לו שהוא מרכבה לת"ת, ואם הדבר כן, יוכל להשפיעה ממבועא דנחלא, ואם לאו לא יוכל (אור יקר).

⁴ כלומר מדרך הת"ת הוא כך לקבל מחכמה ובינה, ואח"כ להמשיך ממנו למלכות, ולכך אמר יעקב "כמא דאלהים יהא נטיר לי" שלא אשתקע בחוצה בטיט היון, ולא אשתכר ביין נסך כמו שעשה נח ואדם, אלא יהא נטיר לי כמו שעשה לאברהם, כאומר' אמרי נא אחותי את (אור יקר).

⁵ דהיינו מה שרמז לי שאני מרכבה לת"ת ובסוד נחלה בלא מצרים, א"כ "אוף אנא אהא משיך" שיהא בידי ספק לעשות קשרא דכולא ביה והיה יהוה לי, לי וא"ו, לאלהים ה"א. והכל במלכות כלל י' ספירות בשם בן ד', שלום בת"ת, בית אבי מלכות, גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה פחד יצחק (אור יקר).

בראשית

<p>בשלוש דייקא כדין (שם) והיה יהו"ה לי לאלהי"ם דבר אחר ושבתני בשלום אל בית אבי דתמן הוא ארעא קדישא תמן אשתלים והיה יהו"ה לי לאלהי"ם באתר דא אסלק מדרגא דא לדרגא אחרא כדקא יאות ותמן אפלה פולחניה!</p>	<p>ושבתי בשלום דוקא, אז "והיה ה' לי לאלהים". דבר אחר, "ושבתי בשלום אל בית אבי", ששם היא הארץ הקדושה, שם אשתלם, "והיה ה' לי לאלהים", במקום הזה אעלה מדרגה זו לדרגה אחרת כראוי, ושם אעבוד עבודתו.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (תהלים סה ד) דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם האי קרא קשיא דלאו סופיה רישיה ולא רישיה סופיה² אלא דוד בעא על גרמיה ולבתר בעיא על כלא דברי עונות גברו מני אמר דוד אנא ידענא בגרמי דחבנא אבל כמה חייבין אינון בעלמא דאתגברו חוביהו עליהו יתיר מני הואיל וכן לי</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "דברי עונות גברו מני פשעינו אתה תכפרם", הפסוק הזה קשה, שאין סופו ראשו ואין ראשו סופו. אלא דוד בקש על עצמו, ואחר כך בקש על הכל, "דברי עונות גברו מני", אמר דוד, אני ידעתי בעצמי שחטאתי, אבל כמה רשעים הם בעולם שהתגברו חטאיהם עליהם יותר ממני. הואיל וכן, לי</p>
<p>קנא/א</p>	
<p>ולחון פשעינו אתה תכפרם תא חזי בשעתא דחייבין סגיאיין בעלמא אינון סלקין עד ההוא אתר³ דספרי דחייביא⁴ אתפתחו כמה דאת אמר (דניאל ז') דינא יתיב וספרין פתיחו וההוא ספר דינא עלה קיימא [נ"א מעילא⁵ דרישיה דדוד איהו] >נ"א לעילא מרישיה דדוד איהו< בגיני כך דברי עונות גברו מני ועל דא פשעינו אתה תכפרם</p>	<p>ולהם, "פשעינו אתה תכפרם". בא וראה, בשעה שרבים הרשעים בעולם, הם עולים עד אותו מקום שספרי הרשעים נפתחו, כמו שנאמר "דינא יתיב וספרין פתיחו" [דין יושב וספרים פתוחים], ואותו ספר (הדין עומד עליה נ"א למעלה מראשו של דוד הוא), לכן "דברי עונות גברו מני", ועל כן "פשעינו אתה תכפרם".</p>
<p>יעקב כגוונא דא בנין כך לא הימין אי תימא דלא הימין בקב"ה לא אלא דלא הימין ביה בגרמיה⁶ דילמא יחוב וההוא חובא ימנע ליה דלא יתוב בשלם ויסתלק נטירו מניה ובגין כך לא הימין בגרמיה והיה יהו"ה לי לאלהי"ם אפילו</p>	<p>יעקב כדוגמא זו, לכן לא האמין. אם תאמר שלא האמין בקדוש ברוך הוא, לא, אלא שלא האמין בעצמו, אולי יחטא, ואותו החטא ימנע אותו שלא ישוב בשלום ותסתלק ממנו השמירה, ולכן לא האמין בעצמו. "והיה ה' לי לאלהים", אפילו</p>

¹ הענין בהיותו בחו"ל אינו אוחז כי אם במלכות אם יהיה אלהים עמדי וכו' אמנם בשבתי בשלום אל בית אבי לא"י כפשטו אז אסתלק מהמלכות לת"ת וז"ש והיה יהו"ה שהוא הת"ת לי במקום אלהים שהיה בחו"ל. או ירצה בהיותו בחו"ל אינו יכול לאחוז אלא במלכות דהיינו אם יהיה אלהים עמדי וכו' אמנם בשבתי בא"י והיה ה' ומשם אינו יכול לאחוז בבניה ואסלק מדרגא ת"ת לדרגא בינה והיינו לאלהים ותמן אפלה פולחניה להמשיכה מהבינה (אור יקר).

² בתרתי, הא', מני יחיד פשענו רבים. והב', גברו תכפרם וכי מפני שגברו תכפרם. לכך פי' דברי עונות הרשעים האחרים גברו על עונותי וכיון שיש אחרים גדולים ממני ראוי שתכפרני בכללם ועל עצמו בעא ראשון באמר' גברו מני ואיני תכלית הרשע כדי שידחק כפרתי ולבתר בעא על כולא באמר' פשעינו לי ולהם (אור יקר).

³ גבורה (אור יקר).

⁴ בגמ' איתא ג' ספרים, והא' לבד של רשעים וכו', הכא תכפרם, ואלו התם נחתמין למיתה, לכך נראה שאין ספרים אלו אותם הספרים, שאלו הספרים הם ספרי המעשה, ומיני העבירות רבים, ולכל א' וא' ספר בפני עצמו, כאומר' וכל מעשיך בספר נכתבין. ועבירת לא תנאף ספר בפני עצמו לכלל הרשעים, ועבירת לא תגנוב ספר בפני עצמו, והעוברים בחברה ספר להם יחד, והעובר יחיד ספר לו לבדו, בענין שכמה מיני ספרים יש, ומאלו יש מתכפרים ויש בלתי מתכפרים, ויש תלויים ונעשים ג' ספרים חדשים, והיינו ג' ספרים דתנן התם (אור יקר). פי' גבורה שהיא דנה את העולם (מ"מ).

⁵ וההוא ספר מעילא וכו' – פי' ספר שהוא גבורה הוא למעלה מהמלכות (מ"מ).

⁶ שלא האמין בו בעצמו (ד"א).

בראשית

<p>רחמי כד איתוב בשלם אשוי לקבלי לדינא בנין³⁸ <דאנא> (ד) פלח קמיה תדיר אמר רבי אחא אמר יעקב השתא לא אצטריכנא לדינא¹ כד איתוב לבית אבא אתכלילנא בדינא ואתקשר ביה אמר רבי יוסי לאו הכי אלא אמר השתא אם יהיה אלהים עמדי דינא אצטריכנא לנטרא לי עד דאיתוב בשלם לבית אבא אבל כיון דאיתוב בשלם אתכלילנא רחמי בדינא ואתקשר בקשורא מהימנא לאכללא כלא כחד</p>	<p>רחמים כשאשוב בשלום אשים כנגדי את הדין, משום (שהרי) שאני עובד לפניו תמיד. אמר רבי אחא, אמר יעקב, כעת איני צריך את הדין, כשאשוב לבית אבי אתכלל בדין ואתקשר בו. אמר רבי יוסי, לא כך, אלא אמר, עכשיו אם יהיה אלהים עמדי, אני צריך שהדין ישמור אותי עד שאשוב בשלום אל בית אבי, אבל כיון שאשוב בשלום, אכליל את הרחמים בדין, ואתקשר בקשר נאמן להכליל הכל יחד.</p>
<p>והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים (בראשית כח כב) דהא כדן יהא כלא קשורא דא ויהא אבן אתברכא² מימינא ומשמאלא ואתברכא מעילא ומתתא³ בנין (דא) [דאתן] מעשרא מכלא אמר רבי אבא הא כתיב (שם יא) ויקח מאבני המקום ואי תימא דאבנא דא⁴ עלאה⁵ כמה⁶ אבנין לאתר מותביה למשרי עליהו⁴⁰ והא כתיב והאבן הזאת אשר שמתי מצבה⁷⁴¹ בנין <נ"א כיון> דאמר אין זה כי אם בית אלהים הכא ארים לה קמא עלאה בנין דתלא(ת) כל שבחא דזה בה⁸ דאין זה לקיימא (נ"א) לתתא כי אם בית אלהים ושפיר ועל דא אשר שמתי מצבה⁹</p>	<p>"והאבן הזאת אשר שמתי מצבה יהיה בית אלהים", שהרי אז הכל יהיה קשר אחד, והאבן הזו מתברכת מימין ומשמאל, מתברכת ממעלה וממטה, משום (זה) שאתן מעשר מכל. אמר רבי אבא, הנה כתוב "ויקח מאבני המקום", ואם תאמר שהאבן הזו עליונה (על) כמה אבנים למקום מושבה לשרות עליהם, (זהו שכתוב) והרי כתוב "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה" (עליונה היה צריך להיות), משום (כיון) שאמר "אין זה כי אם בית אלהים", כאן הרים אותה מצבה עליונה, משום שתלה בה כל השבח של זה, שאין זה לקיים (למטה) כי אם בית אלהים, ויפה. ועל כן "אשר שמתי מצבה".</p>
<p>כתיב יהיה בית אלהים לעלמין בית אלהים בית יהוה מבעי ליה כמה דאת אמר לכונן¹⁰ את בית יהוה וכן (תהלים קכב א) בית יהוה נלך</p>	<p>כתוב "יהיה בית אלהים", לעולמים. "בית אלהים", היה צריך לכתוב בית ה', כמו שנאמר "לכונן את בית ה'", וכן "בית</p>

¹ פי' רבי אחא ס"ל שיעקב קודם שובו אל בית אביו לא רצה אלא בשם הרחמים כדי להנצל מלבן ומעשו, ואחר שישוב אל בית אביו אזי יכלול אלהים בהו"ה ויהיה כלול משניהם. ורבי יוסי ס"ל להפך, שקודם שובו אל בית אביו, לא רצה אלא בשם אלהים שהוא דין, שאין הדין מתמתק אלא בשרשו, ואין הקל' נכנעים אלא מכח שרש הדין (מ"מ).

² פי' המלכות מתברכת מחסד וגבורה (מ"מ).

³ פי' מתברכת ג"כ מנ"ה ולא הזכיר הזהר רק ב' הקוים אבל קו אמצעי, שהוא ת"ת ויסוד לא הוצרך להזכירו ששם הוא מקום המלכות באחורי הת"ת נגד חזה דז"א בקו אמצעי (מ"מ).

⁴ היינו מ' (נ"א).

⁵ פי' ובזה נתרץ קושיא דקראי, דבאמת י"ב בקר הם, ולכך מאבני המקום לשון רבים והמלכות עליהם מלמעלה, ועליה נאמר והאבן הזאת לשון יחיד (מ"מ).

⁶ קמז ע"ב (הערת הזוהר).

⁷ עליונה מבעי ליה (נוסף במ"מ). ור"ל אף אם נתרץ קושיא דקראי כמ"ש, עדיין קשה עליונה מבעי ליה, מאי מצבה. ותירץ, שר"ל שיעקב הקימה והעמידה למלכות והמשיך לה הארה מיסוד דז"א. וז"ש בגין דאמר אין זה כי אם בית אלהים, דהיינו זה שהוא היסוד יתחבר בבית אלהים שהיא מלכות, ולכך אמר לשון מצבה (מ"מ).

⁸ היינו יסוד במלכות (נ"א).

⁹ פירוש ולא כתיב שמתי עליהם. א"מ (נ"א).

¹⁰ צ"ע שאין כזה פסוק, ואפשר שהכוונה למלכים א' (ט א): ויהי ככלות שלמה לבנות את בית ידוד ואת בית המלך ואת כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות. ועי' שם (ח טג): ויזבח שלמה את זבח השלמים אשר זבח לה' בקר עשרים ושנים אלף וצאן מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית ידוד המלך וכל בני ישראל. אמנם עי' דבה"י ב' (ג ג) ושם (ז ה) שהוא בלשון בית האלהים ולא בית הו"ה.

בראשית

<p>אלא אתר דבי דינא איהו מתרין סטרין עלאין מסטרא דיובלא דאיהו אלהי"ם חיים ומסטרא דיצחק <אלהי"ם> אמר רבי אלעזר יובלא אע"ג דדינין (נפקין מינה וכלהו רחמי ודינין כל חידו מינה נפקין והוא) [מתערין מינה! וכלהו רחמי כל חידו מינה נפקין והוא] חדותא <נ"א והוא חירותא> דכלא אלא בית אלהי"ם² סטרא דדינא קשיא אי לטב בסטרא (דיובלא) [דשמאלא] אתער ביה רחמותא כמה דאת אמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי אי לביש בסטרא דשמאלא אתער ביה דינא קשיא כמה דאת אמר (ירמיה א יד) מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ ודאי בית אלהי"ם רבי שמעון אמר בית אלהי"ם היינו דכתיב (תהלים מח ג) קרית מלך רב אית מלך <סתם> ואית מלך <רב> ודאי עלמא עלאה מלך רב איהו ודא הוא קרית מלך רב</p>	<p>ה' נלך". אלא מקום בית הדין הוא משני צדדים עליונים, מצד היובל שהוא אלהים חיים, ומהצד של יצחק אלהים. אמר רבי אלעזר, היובל, אף על גב שהדינים (יוצאים) מתעוררים ממנה וכולם רחמים (ודינים), כל שמחה יוצאת ממנה, והוא שמחת (והוא חרות) הכל, אלא בית אלהים, הצד של הדין הקשה, אם לטוב, בצד (היובל) השמאל מתעוררת בו אהבה, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי". אם לרע, בצד השמאל מתעורר בו דין קשה, כמו שנאמר "מצפון תפתח הרעה על כל יושבי הארץ". ודאי בית אלהים. רבי שמעון אמר, "בית אלהים", היינו שכתוב "קרית מלך רב", יש מלך סתם ויש מלך רב, ודאי שהעולם העליון הוא מלך רב, וזוהי קרית מלך רב.</p>
<p>רבי חייא ורבי חזקיה היו יושבים תחת האילנות של שדה אונו. רבי חייא נמנם וראה את אליהו. אמר, מזיו ואור של האדון, השדה מאיר. אמר, כעת באתי להודיע שקרובה ירושלים להחרב, וכל אותן עיירות החכמים, משום שירושלים היא דין, ועל דין עומדת ועל דין תחרב. והנה נתנה רשות לסמא"ל עליה ועל גבורי העולם, ובאתי להודיע לחכמים אולי יאריכו את שנות ירושלים, שהרי כל זמן שנמצאת בה תורה, היא עומדת, משום שהתורה עץ החיים העומד עליה. כל זמן שהתורה מתעוררת למטה, עץ החיים לא זז למעלה. פסקה התורה למטה, עץ החיים מסתלק (ממנה) מן העולם. ועל כן, כל זמן שהחכמים ישמחו בתורה, לא יוכל עליהם סמא"ל, שהרי כתוב "הקול קול יעקב</p>	<p>רבי חייא ורבי חזקיה היו יושבים תחת האילנות של שדה אונו. רבי חייא נמנם וראה את אליהו. אמר, מזיו ואור של האדון, השדה מאיר. אמר, כעת באתי להודיע שקרובה ירושלים להחרב, וכל אותן עיירות החכמים, משום שירושלים היא דין, ועל דין עומדת ועל דין תחרב. והנה נתנה רשות לסמא"ל עליה ועל גבורי העולם, ובאתי להודיע לחכמים אולי יאריכו את שנות ירושלים, שהרי כל זמן שנמצאת בה תורה, היא עומדת, משום שהתורה עץ החיים העומד עליה. כל זמן שהתורה מתעוררת למטה, עץ החיים לא זז למעלה. פסקה התורה למטה, עץ החיים מסתלק (ממנה) מן העולם. ועל כן, כל זמן שהחכמים ישמחו בתורה, לא יוכל עליהם סמא"ל, שהרי כתוב "הקול קול יעקב</p>

¹ ולכן כאן הוא בחינת עולם הבריאה וכסא דין (בהגר"א על ס"י יא ע"ד). והנה יש דוגמתם בארצות שהארץ העליונה היא "תבל" ובה ג"ע שהוא בסוד עולם הבא ותחתיו אש שהוא שורש הגיהנום שעל הארקא דמיניה דינין מתערין (שם יב ע"ג).

² פי' ר"א ס"ל בית אלהים בית גבורה שנקרא אלהים אבל יש בו ב' אופנים כשמעשה התחתונים טובים אזי אלהים הנזכר שהם הגבורות יהיו מתוקים, וכשאין מעשיהם מתוקנים אזי יהיו הגבורות קשים בלי מיתוק, וז"ש אי לביש בסטרא דשמאלא אתער ביה דינא קשיא (מ"מ).

³ שהיה מנמנם רבי חייא (ד"א).

⁴ מזהירא ואור של האדון השדה מאיר בזהירותו והוא מל' קסטירא דבוצינין שפי' זהירת הנרות (ד"א). וקשה דהא ירושלים אתחרבת בימי ריב"ז ובתר כן הווה דרא דתלמידו ר' אליעזר ובתריה דרא דר' עקיבא ובתריה דרא דרשב"י ובתריה דרא דתלמידו ר' חייא ור' חזקי' הנז' פה וכו'. ואפשר לומר דחזרה להתישב בבני אדם תחת ממשלת קיסר רומי הרשעה והודיעו כי גם עתה תחזור להתחרב. ואף זה קשה ג"כ דהרי עשר גלויות גלו סנהדרין והאחרונה היתה בטבריא כנראה דאין עוד לא היה ישוב בירושלים אחר חורבן טיטוס. ואפשר לומר כי הני ר' חייא ור' חזקי' היו חכמים בזמן ריב"ז ואין אלו דרא דרשב"י (שמונה שערים) (של"ה).

⁵ שמא יתארכו השנים לחורבן ירושלים שלא יהיה נחרב כל כך מהרה (ד"א).

בראשית

<p>והידיים ידי עשו", זו התורה העליונה שנקראת קול יעקב, בעוד שאותו קול לא פוסק, הדיבור שולט ויכול, ועל כן לא צריך להפסיק בתורה. התעורר</p>	<p>(בראשית כז כב) הקול קול יעקב והידיים ידי עשו דא הוא אורייתא עלאה דאקרי קול יעקב בעוד [דההוא] קול לא פסק דבור שלטא ויכלא ועל דא לא אצטריך אורייתא¹ למפסק ואתער</p>
קנא/ב	קנא/ב
זהר	זהר
<p>רבי חייא, והלכו ואמרו את הדבר הזה לחכמים. אמר רבי ייסא, הכל יודעים את זה, וכך הוא, שכתוב "אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר", אלו הם שעוסקים בתורה, העיר הקדושה עומדת עליהם, ולא על הגברים הגבורים של העולם, היינו שכתוב "אם ה' לא ישמר עיר" וגו'.</p>	<p>רבי חייא ואזלו ואמרו מלה דא לחכימיא אמר רבי ייסא כלא ידעין דא והכי הוא דכתיב (תהלים קכז א) אם יהו"ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר אלין אינון דמשתדלין באורייתא קרתא קדישא קיימא עליהו ולא על גברין תקיפין דעלמא היינו דכתיב אם יהו"ה לא ישמר עיר וגו'</p>
<p>"וירא והנה באר בשדה" וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, "מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו", בפסוק הזה התעוררו החברים, אבל מזמור לדוד, למה דוד אמר שירה, אם משום שבנו הוא שקם עליו, יותר היה צריך לומר [לשון] קינה, שהרי הרע עליו על האדם קצת מקרוביו משאחר הרבה. אלא מזמור לדוד, אמר שירה, וכך בקש דוד, שחשב שהקדוש ברוך הוא סילק את חטאו לעולם ההוא. כיון שראה שכאן בעולם הזה רוצה לגבות ממנו, שמח.</p>	<p>וירא והנה באר בשדה וגו' (בראשית כט ב) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים ג א) מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו האי קרא אתערו ביה חבריא אבל מזמור לדוד אמאי קאמר שירה אי בגין דבריה איהו דקם עליה קינה יתיר מבעי ליה דהא אבאיש עלוי דבר נש זעיר מקריבוי מדאחרא סגי אלא מזמור לדוד אמר שירה והכי בעי דוד דחשיב דקב"ה סליק ליה חובוי לההוא עלמא כיון דחמא דהכא בהאי עלמא בעי למגביה מניה חדי</p>
<p>עוד, שראה שעליונים ממנו היו בעולם שברחו, וכולם לבדם. יעקב ברח, שכתוב "ויברח יעקב שדה ארם", וברח לבדו. משה ברח, שכתוב "ויברח משה מפני פרעה", וברח לבדו. ודוד ברח, כל אותם שליטי הארץ וכל אותם גבורי הארץ וראשי ישראל, כולם ברחו עמו, וסובבים מימינו ומשמאלו לשמור אותו מכל הצדדים, כיון שראה השבח הזה, אמר שירה.</p>	<p>תו [ד]חמא דעלאי מניה הוו בעלמא דקא ברחו וכלהו בלחודייהו יעקב ערק דכתיב (הושע יב ג) ויברח יעקב שדה ארם וערק בלחודוי משה ערק דכתיב (שמות ב טז) ויברח משה מפני פרעה [וערק] בלחודוי ודוד ברח כל אינון שולטני ארעא וכל אינון [גיברי] [גברי] ארעא ורישיהון דישראל כלהו ערקין עמיה וסחרין ליה מימיניה ומשמאליה לנטרא ליה מכל סטרין כיון דחמא שבהא דא אמר שירתא</p>
<p>ואמר רבי יהודה כללהו אערעו בהאי באר ודוד אמאי לא אערע ביה אלא דוד מארי דבכו הוה לקבליה בההוא זמנא ובגין כך לא אערע ביה [ל]יעקב ומשה בחדוה קביל לון האי באר ובעא לאתקרבא בהדייהו ועל דא כיון דחמא לון האי באר סליקו מיא לגבייהו כאתתא דהדיאת עם בעלה ואי תימא הא אליהו ברה ולא אערע ביה אמאי אלא אליהו לתתא מן באר הוא² ולא</p>	<p>ואמר רבי יהודה, כולם פגשו את הבאר הזו. ולמה דוד לא פגש בה. אלא דוד בעל שנאה היה כנגדו באותו הזמן, ולכן לא פגש בה. הבאר קבלה את יעקב ומשה בשמחה ורצתה להתקרב עמם, ועל כן, כיון שראתה אותם הבאר הזו, עלו המים אליה כאשה ששמחה עם בעלה. ואם תאמר, הנה אליהו ברח ולא פגש בה, למה, אלא אליהו הוא למטה מן הבאר, ולא למעלה, כמו שהיו</p>

¹ לג ע"א (הערת הזוהר).

² אליהו סוד הגבורות שבה, דאינון מ"ן דילה. ולעולם מ"ן הם שם ב"ן, ולכן אליהו בגימ' ב"ן. ולכן משה ויעקב שהם למעלה בז"א, והם מד' שאערעו בהאי באר, דהוא המ"ן, כי באר נובע מלמטה למעלה והם המ"ן,

בראשית

<p>לעילא כמה דהו משה ויעקב ובגין כך¹ מלאך איהו ועביד [שליחותא] (שליחותיה) ובגין דיעקב ומשה לעילא² אינון מן הבאר באר הדי לגבייהו וסליק לקבלא לון כאתתא דחדת לגבי בעלה ומקבלא ליה</p>	<p>משה ויעקב, ולכן הוא מלאך ועושה שליחות, ומשום שיעקב ומשה הם למעלה מן הבאר, הבאר שמחה אליהם ועלתה לקבל אותם כאשר ששמחה לבעלה ומקבלת אותו.</p>
<p>וירא והנה באר בשדה (בראשית כט ב) רזא איהו דחמא האי באר לעילא דא כנוונא דא כתיב שלשה עדרי צאן רובצים עליה אי אינון</p>	<p>"וירא והנה באר בשדה", סוד הוא שראה את הבאר הזו למעלה, זה דוגמת זה. כתוב "שלשה עדרי צאן רובצים עליה", אם הם</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה³ באר דרגא דאדון כל הארץ⁴ בשדה חקל תפוחין קדישין⁵ שלשה עדרי צאן תלת דרגין עלאין קדישין מתתקנן על ההוא בירא⁶ ואינון נצ"ח והו"ד ויסודא דעלמא</p>	<p>"וירא והנה באר בשדה והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה". "באר" הדרגה של אדון כל הארץ, "בשדה", שדה התפוחים הקדושים. "שלשה עדרי צאן", שלש דרגות עליונות קדושות מתוקנות על אותה הבאר, והן נצח והוד והיסוד של העולם.</p>
<p>ואלין משכין מיא מלעילא ומליין להאי בירא⁴²⁷ בגין דההוא מקורא יסודא דעלמא⁸ <כד> שארי בנו ההוא בירא <עביד פירי> ונביע תדיר ואתמליא ההוא בירא מניה כיון דאתמליא ודאי כי מן הבאר היא ישקו העדרים אלין אינון כל אוכלוסין ומשריין⁹ קדישין דכלהו שקיין</p>	<p>ואלו מושכות מים מלמעלה וממלאים את הבאר הזאת. משום שהמקור ההוא, יסוד העולם, כששורה בבאר הזו, הוא עושה פירות ונובע תמיד, ואותה הבאר מתמלאת ממנו. כיון שהתמלאה, ודאי כי מן הבאר היא ישקו העדרים, אלו הם כל</p>

ולכן היו עולים המים לקראתם, שיהיו עולים המין לקבל המ"ד. לא כן באליהו דאיהו הוי המין עצמם, וע"כ קראו מלאך דעביד שליחותיה. כי מלאך עולה כמענין הו"ה אדנ"י, ולעולם יסוד דיליה או יסוד דילה הם הו"ה אדנ"י, משום דז"א הוי הו"ה, ואדנ"י נוק', והיסודות הם המחברים הו"ה עם אדנ"י. ולפי שאליהו הוי המין שלהם ביסוד, הרי הו"ה אדנ"י בו שהוא מלאך, וכן עולה שם ב"ן בעצמו הו"ה אדנ"י, כי ד' אותיות דהו"ה גימ' כ"ו, ד' אותיות, הרי ל'. והב"ן עם ט' אותיות, הרי ס"א. והל', הרי צ"א כמנין מלאך, וכמנין הו"ה אדנ"י וכו' (זהר הרקיע). אליהו הוא משם ב"ן דמלכות אלהיו גימ' ב"ן וז"ש אליהו לתתא (מ"מ).

¹ מז ע"ב (הערת הזוהר).

² שורש דוד הוא במלכות ז"א בסוד העטרה וסוד ה' אחרונה, וסי' דוד מלך ישראל, פי' ממלכות ישראל, ולכן הוא חי וקיים כי הוא סוד יסוד, ולכן אלמלא דהוא זמנא הוה מאריה דבירא לקבליה הוה אערע ביה והוה חדי ביה וסליק לגביה דהיינו מעלמא דכורא (רמ"ז).

³ כלומר שלעולם מקבלת מלכות מנה"י (דע"ה ח"א כא ע"ג), והנה"י הוא בחי' בהמה (דע"ה ח"ב כב ע"ד). עיקר האדם הוא בחי' החג"ת שלו, והנה"י הם בחי' הב"ן ה"ה בחי' בהמ"ה וכמש"כ כאן (כללים ח"א לא ע"א). הנה"י נכללים בנוק' (ביאורים ח"ב יב ע"ג), גם הנה"י וגם המלכות המה לצורך התחתון ושורש לתחתון (ביאורים ח"ב סו ע"ד).

⁴ ח"ג סב ע"א (לש"ו).

⁵ קשיא ליה, היינו באר היינו שדה. ופי' כי שאני באר משדה בבחינות שונות, וזה כי באר היא בחי' דקה יותר משדה, כי באר היא בחינת אדון כל הארץ דהיינו בסוד היחוד היותה ארון והיכל לתורה שבכתב, כדכתיב הנה ארון הברית אדון וכו' ובחי' שדה היא בחי' מג' אבות סתם, היותה מקבלת ג' גוונים עליונים, שהם חוור וסומק וירוק. ואל אלו קאמר שדה תפוחין, שהיא מקבל מג' אבות. ונודע שיקדם החבוק שהוא סוד שדה תפוחין אל הזווג שהוא בחי' הבאר, וז"ש באר בשדה (אור יקר).

⁶ שתקון העליונים מהתחתונים, ובסוד הנשמות שהם צאן קדשים צאן ירושלים ועליהם ואתנה צאני צאן מרעיתי שהם ג' עדרים בסוד פי' ואתה תחזה כדפי' בתיקו"ז (אור יקר).

⁷ משה אהרן ויוסף – ג' מרכבה לג' מדות אלו, והם מתקנים אותם כדי שישפיעו למלכות. ומלת רובצים יהיה עתה מגזרת שוכבים לשון יחוד וזווג (אור יקר).

⁸ כל א' מהם עביד שמוש בההוא בירא ע"י היסוד שהוא מקור הברכות לבאר בהיותו בתוכיות המלכות ממש, ושם מתרוקן הברכות ולא מלמעלה לה (אור יקר).

⁹ חיילות ומחנות (ד"א).

בראשית

<p>ושתאן מההוא בירא וכל חד וחד כמה דאתחזי ליה</p>	<p>האוכלוסים והמחנות הקדושים, שכולם משקים ושותים מהבאר ההיא, וכל אחד ואחד כראוי לו.</p>
<p>והאבן גדולה על פי הבאר דא אבן דמינה¹ כשלי בני עלמא אבן נגף <וצור מכשול> דקיימא תדיר על פי <האי באר על> (הבאר ועל) מימריה² למתבע דינא דכל עלמא דלא יחות מזונא וטב לעלמא</p>	<p>"והאבן גדולה על פי הבאר", זו האבן שממנה כושלים בני העולם, אבן נגף וצור מכשול, שעומדת תמיד על פי הבאר הזו, על פקודתה לתבוע הדין של כל העולם, שלא ירד מזון וטוב לעולם.</p>
<p>תוספתא</p>	
<p>וירא והנה באר בשדה³ רבי אלעזר אמר כתיב (ישעיה נא א) שמעו אלי רודפי צדק [אינון] דתבעי רוא דמהימנותא אינון דאתדבקו בקשורא דמהימנותא⁴ אינון דידעין ארחוי דמלכא עלאה כד סליקו תריז⁵ ונפקו לקדמות חד⁶ מקבלין ליה בין (תריז) [תקיז] דרועין⁷ תרי נחתי לתתא⁸ תריז אינון חד בינייהו⁹ תריז אלין מותבא דנביאי¹⁰ אתר דינקי ביה חד בינייהו¹¹ דאיהו אתחבר בכלא¹² הוא נטיל כלא¹³ ההוא בירא קדישא¹⁴</p>	<p>"וירא והנה באר בשדה". רבי אלעזר אמר, כתוב "שמעו אלי רודפי צדק", אותם המבקשים סוד האמונה, אותם שנדבקו בקשר האמונה, אותם שיודעים דרכי המלך העליון. כשעולים שנים ויצאו לקראת אחד, מקבלים אותו בין שתי זרועות. שנים יורדים למטה, שנים הם אחד ביניהם, שני אלה מושב הנביאים, המקום שיונקים בו, אחד ביניהם, שהוא מתחבר בכל, הוא נוטל הכל. אותה באר קדושה</p>
<p>קנב/א</p>	
<p>זהר</p>	
<p>שלשה אמאי כתיב (בראשית כט ג) ונאספו שמה כל העדרים אלא אינון שלשה דרום מזרח צפון¹⁵ דרום מהאי סטרא וצפון מהאי סטרא ומזרח בינייהו ואלין קיימין על האי באר ואחידן</p>	<p>שלשה, למה כתוב "ונאספו שמה כל העדרים", אלא הם שלשה, דרום, מזרח, צפון. דרום מן הצד הזה, וצפון מהצד הזה, ומזרח ביניהם. ואלו עומדים על הבאר הזו ואוחזים אותה וממלאים אותה. למה,</p>

¹ ממנה מתפשט תוקפא דדינא קשיא, המכונה כאן "אבן נגף" בבחינה הטמאה שבו, ובחינת הטהרה שכנגדם מכונה "אבני שיש טהור" (עי' תיקון ע') (דע"ה ח"ב צא ע"א).

² על מימרא דה' למתבע דינא כלומר במאמרו הוא שתתקיים הקליפה בעולם כדי שיתבע דינא כו' שזה הבאר בעל' הדינין רוצה שההשפעה יהיו ראויים אליה ואם אינם ראויים לא תרד כדמסיק והשתא א"ש שאין הפ' כפול דכפי הפשט היינו ע"פ הבאר היינו למקומה (נ"א).

³ בפ' שמות דף י"ב ב' הביא זאת התוספתא בשינוי ושם לא הזכיר ר"א וכן נראה אמת לפי שהתוספתא קדמה הרבה גם שם לא הזכיר פ' שמעו אלי וכאן נראה שלקחו בעל התוספתא בשאלה. ז"ח (נ"א).

⁴ בסוד בינה (הגהות רח"ו ח"ב יב ע"ב – עיי"ש שהתוספתא מופיעה גם שם).

⁵ פי' מט"ט וסנדל כשעלו בסוד מ"ן (מ"מ).

תחת נה"י (מ"מ).

⁶ מלכות (מ"מ).

⁷ פי' חסד וגבורה (מ"מ).

⁸ פי' נר"ה (מ"מ).

⁹ יסוד (מ"מ).

¹⁰ פי' שהנביאים הם מנר"ה (מ"מ).

¹¹ פי' יסוד (מ"מ).

¹² פי' בסוד שורק וקשור והכוונה לפי שהוא מקשר ה"ק ועוד שהוא קשור עם המלכות (מ"מ).

¹³ פי' שהארת החו"ג שיצאו מיסוד דאימא נכללים בו כנודע (מ"מ).

¹⁴ מלכות (מ"מ).

¹⁵ עיי' ע"ח שער עיי"מ פ"ב ושעה"כ דרושי תפלת השחר דרוש ג' שזה נה"י.

בראשית

<p>משום "כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים", היינו שכתוב "ישקו כל חיתו שדי".</p>	<p>ליה ומליין ליה מאי טעמא בנין (שם ב) כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים (ו)היינו דכתיב (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי!</p>
<p>"ונאספו שמה כל העדרים", היינו שכתוב "כל הנחלים הולכים את הים". וגללו את האבן, מעבירים ממנה את תוקף הדין הקשה, אותו שקפא ונקרש (מים זכרים) שאז נקרא אבן, ולא יוצאים ממנה מים החוצה. וכשאותם הנחלים באים, מתחזק הדרום שהוא הימין, והצפון לא יכול להקריש את המים, כנהר הזה, כשמימיו רבים, לא קופאים ונקרשים המים, כמו נהר שמימיו מועטים. ועל כן, כשאותם נחלים באים, מתחזק הדרום שהוא הימין, והמים מפשירים ושופעים ומשקים את העדרים, כמו שאמרנו, שכתוב "ישקו כל חיתו שדי". "והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה", משום שהעולם צריך את הדין שלה, שתהיה בדין, להוכיח את הרשעים בה.</p>	<p>ונאספו שמה כל העדרים היינו דכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים וגללו את האבן מעבירין מינה תקיפו דדינא קשיא ההוא דגליד וקריש² >נ"א מיין דכרין< דכדין אקרי אבן³ ולא נפקי מינה מיא לבר וכד אינון נחלין אתיין אתתקף דרום דאיהו ימינא ולא יכלא צפון למקרש מיין כהאי נהרא כד מימיו סגיאיין לא גלידין וקרישי מיא כנהרא דמימיו זעירין ועל דא כד אינון נחלין אתיין אתתקף דרום⁴ דאיהו ימינא ומיין אשתריין ונגדין ואשקייין עדרייא כמה דאמרן דכתיב (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי⁵ (בראשית כט ג) והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה⁶ בנין דעלמא אצטריך דינא דילה דתהוי בדינא לאוכחא ביה חייביא</p>
<p>בא וראה, כשיעקב היה יושב על הבאר וראה המים עולים אליו, ידע ששם תזדמן לו אשתו. וכן במשה, כשישב על הבאר, כיון שראה שהמים עולים אליו, ידע שאשתו תזדמן לו לשם. וכך היה ליעקב, ששם הזדמנה לו אשתו, כמו שכתוב "עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן וגו'", ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו'.</p>	<p>תא הזוי יעקב כד הוה יתיב על בירא וחמא מיא דסלקין לגביה ידע דתמן תזדמן ליה אתתיה וכן במשה כד יתיב על בירא כיון דחמא דמיא סלקין לגביה ידע דאתתיה אודמנת ליה תמן והכי הוה ליה ליעקב דתמן אודמינת ליה אתתיה כמה דכתיב (בראשית כט ט) עודנו מדבר עמם ורחל באה עם הצאן ויהי כאשר ראה יעקב את רחל וגו'</p>

¹ פי' מן באר שבע שהיא ה' אחרונה שבשם ישותו העדרים שהם הע' שרים וזהו אותיות העדרים הע' דרים שהם דרים בכסא הכבוד תחת' הבאר שהיא מלכות דאצילות והנה שם ג' עדרי צאן וגו' הנה מנה"י דז"א נעשה חב"ד דנוק' וז"ש ג' עדרי צאן רובצים עליה על ו' קצוותיה ולמעלה מהם אדם כי הם מנה"י דז"א הנקרא צאן אדם (זהר הרקיע, וכן הוא בספר הליקוטים ויצא פרק כט).

² ונבאר עתה בחינה השלישית [של אור מים רקיע עי' ח"ב קסז ע"א ע"ח שער ט"ל פרק ה] הנקראת רקיע והיא בז"א אחר שיצא ממעי אמו לחוץ הוא ונוקבא כשנולד. ואז מדידתו היא בבחינת השלישית הנקראת מדה שהיא האמה המודדת באורך וברוחב לכאן ולכאן כפי מה שצריך להתפשט. והנה בחינת הרקיע היא בסוד השמים בסוד ושמים בזרת תכן, והענין הוא כי אחר שיצאו ז"א ונוקביה לחוץ, אז נתעבה ונקרש ואיתגליד ונעשה רקיע, ואז נמדד על ידי מדידת מדת האמה הנקרא ק"ו המדה המתפשט והולך וגוזר וקוצב שער (שער מאמרי רשב"י כא ע"ד). קושי הגבורה המקריש המים ממי השפע, ומעכבם שלא יושפע לתחתונים, ובהתגבר הרחמים ומימי השפע מתבטל הדין וגובר החסד והמים יורדים ולפיכך בעוד שהמלכות מקבלת מגבורה מקרשת בשפע שבה ומעכבת אותו, אמנם ברבות שפע הרחמים המכונה בשם מים וישפיעו שבע ספירות יעשה נחל השפע רב ומתחזק החסד ומתרבה ומבטל הדין המעכב השפע, ולפי פי' זה אבן היינו קרישו דמיא דהיינו דין הגבורה המעכבת ביד החסד שלא לשפיע (אור יקר). שנגלד ונקרש ונקפא (ד"א). חוזק הדין עד שהמים נגלדו ונקפאו (נ"א).

³ עי' לעיל קנא ע"ב ודברינו שם בשם הדע"ה.

⁴ כט ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ לקמן קסא ע"ב (לש"ו).

⁶ עי' ח"ב רל ע"א: כתיב (שם כט ג) ונאספו שמה כל העדרים וגללו את האבן דא שכינתא דאקרי אבן בחן אבן ישראל דמגנדין לה ואעלין לה בגלותא וכתיב והשיבו את האבן על פי הבאר למקומה. ועי' ב"ע יח ע"ב: אח"כ אחר הזווג והשיבו את האבן למקומה לחיצונית היסוד שכן הוא בגלות עד לע"ל שאז נאמר סולו סולו המסילה סקלו מאבן כו'.

בראשית

<p>משה, שכתוב "ויבאו הרועים ויגרשום" וגו', ושם הזדמנה לו צפורה,</p>	<p>משה דכתיב (שמות ב' יז) ויבאו הרועים ויגרשום וגו' ותמן אודמנת ליה צפורה</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>ונאספו שמה כל העדרים (בראשית כט ג) ונאספו שמה העדרים לא כתיב אלא כל העדרים משריין קדישין לעילא ומשריין קדישין לתתא אלין בשיריין ותושבחן לעילא ואלין בצלותין ובעותין לתתא אלין ואלין מיד וגללו את האבן מעל פי הבאר מגנדרין לה ומעברין לה מן קודשא ואסתליק מן דינא מיד והשקו את הצאן נטלו מלאכי עלאי לעילא ונטלי ישראל לתתא לבתר והשיבו את האבן על מימרא דהאי באר לאתעטרא <נ"א לאתעתדא> קמיה ולמתבע דינא דעלמא לאתנהגא עלמא בדינא והכי אצטריך דהא לא יכיל עלמא למיקם אלא על דינא למהוי כלא בקשוט וזכו</p>	<p>"ונאספו שמה כל העדרים". לא כתוב ונאספו שמה העדרים, אלא "כל העדרים", המחנות הקדושים למעלה והמחנות הקדושים למטה, אלו בשירים ותשבחות למעלה, ואלו בתפלות ובקשות למטה, אלו ואלו, מיד "וגללו את האבן מעל פי הבאר", מגלגלים אותה והיא מתעברת מן הקדושה ומסתלקת מן הדין. מיד "והשקו את הצאן". נוסעים מלאכים עליונים למעלה, ונוסעים ישראל למטה. אחר כך "והשיבו את האבן", על פקודת הבאר הזו, שתהיה מעוטרת (מזומנת) לפניו ולתבוע הדין של העולם, להנהיג העולם בדין, וכך צריך, שהרי אין העולם יכול לעמוד אלא על דין, שהכל יהיה באמת וזכות.</p>
<p>כיון דאשתלים יעקב לא אצטריך להאי אבן סיועא אחרא מה כתיב (בראשית כז כב) ויגש יעקב ויגל את האבן? ויגל וגללו ולא כתיב ויסר והסירו אלא ויגלו היינו ערבובא דשטן דמערבבין ליה דלא יכיל לקטרגא ויעקב בלהודיה לא אצטריך לסיועא אחרא אלא איהו בלהודיה דהא שלימו דאבהתא הוה יעקב דכיון דיכיל ביה בעשו בהאי עלמא יכיל לעילא ובכלא אצטריך עובדא</p>	<p>כיון שנשלם יעקב, לא הצטרך לאבן הזו סיועא אחר. מה כתוב, "ויגש יעקב ויגל את האבן". "ויגל", "וגללו", ולא כתוב ויסר והסירו, אלא "וגללו", היינו הערבוב של השטן שמערבבים אותו שלא יוכל לקטרג. ויעקב לבדו, לא הצטרך לסיועא אחר, אלא הוא לבדו, שהרי יעקב היה שלמות האבות, שכיון שיכל לעשו בעולם הזה, יכול למעלה, ובכל צריך מעשה.</p>
<p>תריין עלמין אחסין יעקב חד עלמא דאתגליא³ וחד עלמא דאתכסיא⁴ כנוונא דלהון ממש מחד נפקו (תריין) [שית] שבטין ומחד נפקו תריין שבטין עלמא דאתכסיא אפיק שית סטריין⁵ עלמא דאתגליא אפיק תריין ואינון תריין כרובין⁶</p>	<p>שני עולמות ירש יעקב, אחד העולם שנגלה, ואחד העולם שהתכסה. כדוגמא שהם ממש. מאחד יצאו ששה שבטים, ומאחד יצאו שני שבטים. העולם המכוסה הוציא ששה צדדים, והעולם המגולה</p>

¹ מגלגלין (ד"א).

² מתחיל הנסירה, וכתוב (בראשית כט ב) והאבן גדולה ע"פ הבאר, שהוא בעת שיסודה סתומה, בתולה ואיש לא ידעה, ג"ן נעול וגו' (שיה"ש ד' יב) וכתוב (בראשית כט ג) ונאספו כל העדרים וגו', והם חג"ת אבהן שבונים אותה בסוד פרצוף ומביאים אותה לזיווג עם ז"א ואז וגללו את האבן וגו', וכן בעת שבאתה רחל אל יעקב ואז ויגל את האבן וגו', והבן מאוד (פת"ש נוק' ז"א כא).

³ רחל (ע"ח שער כה דרוש ה, שער לח דרוש ב). מלכות שלכך נקרא אתה לשון נגלה חד עלמא דאתכסיא שהיא הבינה שלכך נק' היא לשון העלם והענין שבהיותו אחוז בת"ת שהוא בריח התיכון מבריש מן הקצה ב"י עד הקצה מ' (נ"א).

⁴ פירוש כמו דמלאה נפקי שית שבטין ומרחל תריין כן ת"ת למעלה אחז בבינה שהאצילה ו"ק ואחז במלכות שהאצילה תריין כרובין מט"ט וסנדלפר"ן. ז"ח (נ"א). היא בבחינת עולם הבריאה וספירת הבינה (ע"ח שער ג פרק ב). לאה נקראת עלמא דאתכסיא מאחר שכתר דז"א מכסה על בחינת האחוריים שלה (ע"ח שער כג פרק ד).

⁵ פ"ה הם ו"ק דז"א שהוציאה אותם הבינה שלא היה אחוריים דמלכות דאימא והיא בחי' אימא וסדרם כך ראובן שמעון לוי ויהודה בחגת"ם יששכר זבולון בנו"ה דז"א ואינון תריין כרובין (מ"מ).

⁶ קמב ע"א קנו ע"א ורלב ע"ב ובלק קפז ע"ב ותרומה קסה ע"א (ד"א).

בראשית

<p>דתחותה¹ ויעקב בין תרין עלמין אשתכה בדיוקנא דלהון ממש ובנין כך כל מלוי דלאה הוו באתכסיא ודרחל באתנגליא</p>	<p>הוציא שנים, והם שני הכרובים שתחתיה. ויעקב נמצא בין שני עולמות, בדמותם ממש, ולכן כל עניני לאה היו בכסויי ושל רחל בהתגלות.</p>
תוספתא	
<p>קאים תחותייהו² חקלא³ דתפוחין קדישין⁴ איהו מהאי בירא מתשקין עדריא⁵ כל אינון רתיכין כל אינון מארי גדפין [ג] קיימין⁶ רביעין (קיימין) על האי בירא האי בירא⁷ מנייהו אתמלי⁸ הה"ד (בראשית כט ב) כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים וגו' דא אדני אתקרי על דא כתיב (דברים ג כד) אדני אלהים אתה החילות וכתוב (דניאל ט יז) והאר פניך על מקדשך השמש למען אדני אדון כל הארץ הה"ד (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ</p>	<p>עומדת תחתיהם, היא שדה התפוחים הקדושים, מהבאר הזו משקים העדרים, כל אותן המרכבות, כל אותם בעלי כנפים. שלשה קיימים רובצים (עומדים) על הבאר הזו. הבאר הזו מתמלאת מהם, זהו שכתוב "כי מן הבאר ההיא ישקו העדרים" וגו'. זה נקרא אדני, ועל זה כתוב "אדני אלהים אתה החילות", וכתוב "והאר פניך על מקדשך השמש למען אדני", אדון כל הארץ, זהו שכתוב "הנה ארון הברית אדון כל הארץ".</p>
קנב/ב	
<p>בנין דההוא באר גרמא לון⁹</p>	<p>משום שאותה הבאר גרמה להם.</p>
<p>תא חזי האי באר שבע זמנין כתיב בפרשתא דא¹⁰ בנין דאיהו רמו לשבע¹¹ והכי אקרי באר שבע (בגין דאדכר) [באר דא אדכר] שבע זמנין בפרשתא דא דכתיב (בראשית כט ב – ג) וירא והנה באר בשדה כי מן הבאר ההיא¹² והאבן גדולה¹³ על פי הבאר ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר וגללו את האבן מעל פי הבאר ויגל את האבן מעל פי הבאר הא שבעה, ובודאי שכך זה. במשה לא</p>	<p>בא וראה, הבאר הזו כתובה שבע פעמים בפרשה הזו, משום שהיא רמוז לשבע, וכך נקראת באר שבע, (משום) הבאר הזו נזכרת שבע פעמים בפרשה הזו, שכתוב "וירא והנה באר בשדה". "כי מן הבאר ההיא". "והאבן גדולה על פי הבאר". "ונאספו שמה כל העדרים וגו' מעל פי הבאר". "והשקו את הצאן והשיבו את האבן על פי הבאר". "וגללו את האבן מעל פי הבאר". "ויגל את האבן מעל פי הבאר". הרי שבעה, ובודאי שכך זה. במשה לא</p>

¹ פי' הם מט"ט וסנדל שעולים למלכות מט"ט מעורר מ"ד וסנדל מעורר מ"ן וכתב הרב זלה"ה שהם ז'ון דבריאה והם יוסף ובנימין, כי יוסף הוא בחי' מט"ט ובנימין הוא בחי' סנדל כמ"ש בסתרי תורה על פ' וימצא דודאים בשדה ועי' מ"ש שם בס"ד (מ"מ).

² תחת נה"י (מ"מ).

³ פי' מלכות (מ"מ).

⁴ כתב בסה"כ כי קדישין הם חב"ד ותפוחין הם חג"ת והכוונה כי מלכות כשהיא עומדת נגד נה"י נקראת חקל שהוא שדה וכשהיא עומדת נגד חג"ת נקראת תפוחים, וכשהיא עומדת נגד חב"ד נקרא קדישים (מ"מ).

⁵ פי' בי"ע (מ"מ).

⁶ נה"י (מ"מ).

⁷ מלכות (מ"מ).

⁸ פי' מנה"י דז"א נבנית המלכות כמ"ש הרב (מ"מ).

⁹ שהיא אשת חיל וגורם להם אשת חיל למטה (אור יקר).

¹⁰ לרמוז אל ז' ספירות הכלולות בה, ונודע שהיא עצמה השביעית. אמנם בת שבע נשלמת שבעה בבחינתה מהבינה, ולכך משם היא באר בשדה, בחי' דקה בבחינה נגלת בחינת באר מצד המלכות מהבינה בשדה מלכות עצמה, והיינו בת כלולה מז' (אור יקר).

¹¹ יעקב לא שמש בה אלא בההוא עלמא ובהאי עלמא שמש בז' נערותיה ועיין בפ' בראשית (ד"א).

¹² ישקו העדרים מצד חסד דתמן מים (אור יקר).

¹³ מהגבורה שהיא דין. וגלל את האבן מצד יעקב ת"ת, והשיבו את האבן עד אשר יאספו שנהים מצד שם נצח הוד. ויגש יעקב ע"י היסוד והיינו ז' והיא שדה שבה הבאר בת שבע כדפי' (אור יקר).

בראשית

<p>דהכי הוא במשה לא כתיב אלא זמנא הדא¹ דכתיב (שמות ב טו) וישב בארץ מדין וישב על הבאר² בנין דמשה³ אתפרש מכל וכל מביתא דלתתא ויעקב לא אתפרש כלל במשה חד כמה דכתיב (שיר ו ט) אחת היא יונתי תמתי אחת היא לאמה⁴ ובגין כך משה מאריה דביתא הוה (שם) ואסתלק לעילא במשה כתיב וישב על הבאר ביעקב וירא והנה באר בשדה ולא כתיב וישב על הבאר⁵</p>	<p>כתוב אלא פעם אחת, שכתוב "וישב בארץ מדין וישב על הבאר", משום שמשה נפרד מכל וכל מהבית שלמטה, ויעקב לא נפרד כלל. במשה אחד, ככתוב "אחת היא יונתי תמתי", אחת היא לאמה. ולכן משה היה בעל הבית והתעלה למעלה. במשה כתוב "וישב על הבאר", ביעקב "וירא והנה באר בשדה", ולא כתוב וישב על הבאר.</p>
<p>דבר אחר ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (בראשית כח י) רבי אבא פתח ואמר (תהלים קו ג) אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת אשרי שומרי משפט זכאין אינון ישראל דקודשא ב"ה יהב לון אורייתא דקשוט⁶ לאשתדלא בה יממא וליל⁷ דהא כל מאן דאשתדל באורייתא אית ליה חירו מכלא⁸ חירו מן מותא דלא יכלא לשלטאה עליה והא אוקמוה בגין דכל מאן דאשתדל באורייתא ואתאחיד בה אתאחיד באילנא דחיי⁹ ואי ארפי גרמיה מאילנא דחיי הא אילנא דמותא¹⁰ שריא עלוי ואתאחיד ביה הה"ד</p>	<p>דבר אחר, "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", רבי אבא פתח ואמר, "אשרי שומרי משפט עושה צדקה בכל עת", "אשרי שומרי משפט", אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם תורת אמת לעסוק בה ימים ולילות, שהרי כל מי שעוסק בתורה יש לו חירות מהכל, חירות מן המות, שלא יכול לשלוט עליו, והרי פרשוה, משום שכל מי שעוסק בתורה ואוחז בה, אוחז בעץ החיים, ואם מרפה את עצמו מעץ החיים, הנה עץ המות שורה עליו ונאחז בו. זהו שכתוב "התרפית ביום צרה צר כחכה",</p>

¹ משום דמשה ויעקב אינם שוים במרכבתם לת"ת, שיעקב מגופא ומרע"ה מנשמתא. ולפיכך כל א' יש לו בחי' במלכות להתייחד משה בסוד כלת משה, והוא מציאות הצלע שהיא בחינת ה' שבה שהיא אחת אינה נפרטת בשבע, ויעקב בבחינת ה' שבה שהיא בת שבע, ולהכי מרע"ה אסתלק לעילא מן באר שהוא בעלה ודאי, דהיינו ה' ולא יעקב שהוא בבאר עצמו ואינו במעלה כמשה (אור יקר). כי יעקב הוא אחוז ברחל יותר מלאה בסוד ויאהב יעקב את רחל, וכיון שרחל נק' בת שבע, לפי שמקבלת מז' תחתונות דז"א לכך כתיב בפ' זו ז' פעמים באר. אבל משה הוא בלאה, כמ"ש הרב וראית את אחורי היא לאה שהשיג מרע"ה את לאה, וזשרז"ל מלמד שהראהו קשר של תפילין, וקשר של תפילין היא לאה, וז"ש בגין דמשה אתפרש וכו', שר"ל שפירש מאשתו ויעקב לא אתפרש שעדין הוא אחוז ברחל ותיקון רחל הוא ע"י פריה ורביה, לכך לא פירש (מ"מ).

² פי' כיון שהוא בלאה למעלה מרחל, לכך כתיב וישב על הבאר שהוא למעלה מרחל הנק' באר. והטעם שנקראת באר כמ"ש הרב שהו"ה דב"ן ואהיה דהה"ן גימ' קנ"א הרי באר. ועוד אחוריים דשם מ"ה גימ' ק"ל, ואחורים דהו"ה פשוטה גימ' ע"ב וק"ל, הרי באר והשמות אלו הם ברחל (מ"מ).

³ ר"ל משה הפריש עצמו מכל שלמטה לפיכך נבדק ממש בשלמעלה דכתיב על הבאר ממש אבל יעקב לא הפריש עצמו כלל אפילו בעת ווסתה דכשזו נאסרה הרי אחרת היה לו לכך כתיב אצלו וירא מרחוק ולא דביקות גמור. ז"ח (נ"א). כב ע"א (הערת הזוהר).

⁴ פי' היא לאה שהיא אחוריים דמלכות דאמא ואסתלק לעילא כמ"ש שעלה ללאה (מ"מ).

⁵ פי' כיון שהוא ברחל, לכך לא כתיב על הבאר, נמצא ששני שינויים בין יעקב ומשה: אחד, שבמשה כתיב באר אחד, וביעקב ז' פעמים באר. ב', במשה כתיב על הבאר וביעקב לא כתיב על. ובמ"ש יתורצו השינויים שיעקב אחוז ברחל בכל ז' בחינותיה שמקבלת מז"ת דז"א, ולהכי לא כתיב על משא"כ במשה שאחוז בלאה (מ"מ).

⁶ מצד הת"ת הנק' אמת (אור יקר).

⁷ כי מפני רחבה יש בה לעסוק כל ימיו יומם ולילה לייחד מדת יום ומדת לילה תמיד (אור יקר).

⁸ משעבוד מלכיות מדרך ארץ מייסורים ועל הכל חירות ממלאך המות שאינו מת כדרך שאר העם (אור יקר).

⁹ ת"ת, עץ החיים (אור יקר).

¹⁰ שאין דבר ריק בעולם אך בצלם יתהלך איש אם יעסוק בתורה צלו עץ החיים ואם לא זאת עץ המות השקר צל מות (אור יקר).

בראשית

<p>(משלי כד י) התרפית ביום צרה צר כחכה התרפית אי ארפי¹ ידוי מאורייתא ביום צרה צר כחכה</p>	<p>"התרפית", אם מרפה ידיו מן התורה, "ביום צרה צר כחכה".</p>
<p>מאי צר כחכה צר כח כה דהא איהו תדיר לימינא² ונשירו דילה תדיר על בר נש כד אזיל באורחוי דאורייתא וכדין דחי ליה לרע לבר דלא יקרב לגביה דבר נש ולא יכיל לקטרגא ליה וכד בר נש אסטי מארחוי דאורייתא ואתרפי מנה כדין צר כחכה [בגין דההוא רע דאיהו שמאלא שליט עליה דבר נש] ודחי ליה להאי כה לבר עד דדחיק ליה אתר בעקו דבר אחר צר כחכה דכד בר נש אחיד בארחי דאורייתא אתרחים לעילא ואתרחים לתתא ורחימא דקב"ה הוי כמה דאת אמר (ש"ב יב כד) ויהו"ה אהבו דהוה רחימוי דקב"ה ורחים ליה וכד בר נש אסטי <מארחי> (ארחוי) דאורייתא כדין צר <כח כה> (כחכה) צר דיליה³ ומארי דבבו איהו לגביה ושליט עלוי ההוא דאקרי רע עד דמקטרג ביה בהאי עלמא⁴ ובעלמא דאתי⁵</p>	<p>מה זה "צר כחכה", צר כח כה. שהרי היא תמיד לימין, ושמירתה תמיד על בן אדם כאשר הולך בדרכי התורה, ואז דוחה את הרע החוצה שלא יקרב לבן האדם, ולא יוכל לקטרג לו. וכשאדם סוטה מדרכי התורה ומתרפה ממנה, אזי צר כח כה, משום שאותו הרע, שהוא השמאל, שולט על האדם, ודוחה את ה"כה" הזו החוצה, עד שדוחק אותו מקום בצרה. דבר אחר "צר כחכה", שכאשר בן אדם אווז בדרכי התורה, נאהב למעלה ונאהב למטה, והוא אהוב של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "וה' אהבו", שהיה אהוב של הקדוש ברוך הוא, ואוהב אותו. וכשאדם סוטה מדרכי התורה, אזי צר כח כה, צר שלו ובעל שנאה הוא אליו, ושולט עליו אותו שנקרא רע, עד שמקטרג בו בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>תא הזי⁶ <האי> רע דאיהו יצר הרע שליט על עלמא בכמה סטריין וכמה שלטנו אית ליה בעלמא ואיהו הויה תקיפא דחב ביה אדם וכשלין ביה בני עלמא ומשכי ליה עלייהו עד דאפיק לון נשמתיהו ותא הזי כד איהו שליט שליט על גופא⁷ וכיון דעל גופא שליט נשמתא נפקא מניה בגין דגופא אסתאב ונשמתא סלקא ולא שליט עליה עד דנטיל רשו וכמה אינון דאתיין מסטריה ושליטין על עלמא והא תנינן דכל עובדין דעלמא דאתעבידו ושליט בהו ואית ליה ממנן ושמשין כלהו שמשין בעובדין דעלמא ועל דא איהו קין</p>	<p>בא וראה, הרע הזה, שהוא יצר הרע, שולט על העולם בכמה צדדים, וכמה שלטון יש לו בעולם, והוא נחש תקיף שחטא בו אדם, ונכשלים בו בני העולם, ומושכים אותו עליהם, עד שמוציא להם את נשמותיהם. ובא וראה, כשהוא שולט, שולט על הגוף. וכיון ששולט על הגוף, יוצאת ממנו הנשמה, משום שהגוף נטמא, והנשמה עולה, ואין שולט עליו עד שנוטל רשות. וכמה הם שבאים מצדו ושולטים על העולם, והרי שנינו שכל מעשי העולם שנעשים ושולטים בהם, ויש לו ממונים ושמשים, כולם שמשים במעשי העולם. ועל כן, הוא קץ של השמאל, והרי פרשוה,</p>

¹ עי' פרשת וישלח קעד ע"ב (הגהות הגר"א).

² הענין כי יצר הטוב הוא נצוץ קדוש מרכבה לשכינה לימינו של אדם והיינו שהם לימין מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, יצר הטוב מטטרון רקיע על ראשיהם מלמעלה ועליהם שכינה לשומרו מיצר הרע שהוא סמאל מרכבתו לשמאל האדם עון משחית אף וחימה, ואם יתרפה האדם מן התורה ישלוט עליו ויגביר יצר הרע ואז כח ה' אשר היה עליו סר לצד א' דחוק ליה מפני החצונים, והיינו אומר' דחוק רגלי השכינה ואותו מקום צר נקרא יום צרה ושם סר כחכה מפני שליטת הרע (אור יקר).

³ מלת סר מתחלף ס' בצ' שהוא מוצא אחד זסשר"ץ, וירצה ביום צרה שהוא הרע השולט עליו סר ג"כ כחכה ומסייע לחצוני להרע לו וב' פירושים אלו נמצאים בתורה א' ואנכי אסתר אסתיר. הב', והיה כאשר שש ה' וגומר כן ישיש והכל לפי רעת המעשים (אור יקר).

⁴ בגוף להמיתו (אור יקר).

⁵ בנפש להכריתה או להענישה (אור יקר).

⁶ ויצא קסה ע"ב (ד"א).

⁷ שלח לך קעב ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>דשמאלא¹ והא אוקמוה² דאית קין לימינא³ ואית קין לשמאלא והאי קין דשמאלא איהו קין כל בשר [קין כל בשר] אקרי קין כל רוחא לא אקרי (קין) ורוא דמלה דא איהו קין (כל בשר) ודא איהו קין דא קין על בשרא⁴ ודא על רוחא בנין כך דא פנימי ודא חיצון דא ימינא ודא שמאלא דא קדישא ודא מסאבא והא אוקמוה</p>	<p>שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל. והקץ של השמאל הזה הוא קץ כל בשר, נקרא קץ כל בשר, לא נקרא קץ כל רוח, וסוד הדבר, זהו קץ (כל בשר), וזהו קץ, זה קץ על בשר, וזה על רוח, לכן זה פנימי וזה חיצוני, זה ימין וזה שמאל, זה קדוש וזה טמא, והנה פרשוה.</p>
<p>ותא חזי רוא עלאה קדישא דמהימנותא רוא דעלמא דדכורא ועלמא דנוקבא וכל קדושא דקדישין ביה⁵ וכל רזי דמהימנותא מהכא נפקו וכל חיינ⁶ וכל חירי⁷ וכל טבינ⁸ וכל</p>	<p>ובא וראה סוד עליון קדוש של האמונה, הסוד של עולם הזכר ועולם הנקבה, וכל קודש הקדשים בו, וכל סודות האמונה מכאן יצאו, וכל החיים וכל החירות וכל הטובות וכל</p>
<p>קננ/א</p>	
<p>נהורינ⁹ מהכא אינון וכל ברכא¹⁰ וטלי נדבא¹¹ וכל רחימו דרחימותא¹² כלא מסטרא דא רוא דדרום¹³ מסטרא דצפון¹⁴ מתפשטי דרגין¹⁵ עד דמטא לתתא קסטופא דדהבא¹⁶ בסטרא מסאבא לכלוכא דמסאב ואחיד להאי לעילא ואחיד להאי לתתא והכא מזודווגי דכר ונוקבא כחדא ואינון רוכב נחש¹⁷ רוא דדכר ונוקבא ורוא דא עזאז¹⁸ ומהכא מתפרשין דרגין ונפקין כמה סטרין לעלמא דמתפשטין מהכא ושלטין על עלמא וכלהו סטרי מסאבא ורברבין ממנן גו עלמא תא חזי עשו כד נפק לעלמא [כוליה] (כולא) סומקא כורדא בשערא כנוונא</p>	<p>האורות הם מכאן, וכל הברכות וטללי נדבות, וכל האהבה של האהבות, הכל מהצד הזה, סוד הדרום. מצד הצפון מתפשטות דרגות עד שמגיעה למטה פסולת הזהב בצד הטומאה, ליכלוך טמא, ואוחז את זה למעלה, ואוחז את זה למטה. וכאן מזודווגים זכר ונקבה יחד, והם רוכב נחש, הסוד של זכר ונקבה, וזה סוד עזאז"ל. ומכאן נפרדות הדרגות ויוצאים כמה צדדים לעולם, שמתפשטים מכאן ושולטים על העולם, וכולם צדדי הטומאה, וממונים שרים לתוך העולם. בא וראה, כשיצא עשו לעולם כולו אדום כשושנה, בשער כדוגמת השעיר, ומשם אלופים,</p>

- 1 פי' יצר הרע הוא מסיגי הגבורות (מ"מ).
- 2 סב ע"ב (הערת הזוהר).
- 3 שיצר הטוב הוא ענף החסדים (מ"מ).
- 4 סב ע"ב (הערת הזוהר).
- 5 פי' מהחסדים שמשם בא יצר הטוב (מ"מ).
- 6 פי' מוח חכמה בסוד החכמה תחיה בעליה (מ"מ).
- 7 פי' מח בינה ששם מקום החירות (מ"מ).
- 8 מוח החסדים שנק' טבין בסוד וירא אלהים את האור כי טוב (מ"מ).
- 9 ז' ספירות נעלמות בסוד הדעת (אור יקר). הם הגבורות שמאירים יותר מהחסדים בסוד טובה תוכחת מגולה וכו' (מ"מ).
- 10 מצד החסד (אור יקר).
- 11 מצד הת"ת (אור יקר).
- 12 מצד הגבורה בהיותה לטוב לאהבה ויאהב יצק שמאלו תחת לראשי וכו' (אור יקר).
- 13 דהיינו קץ הימין היותר נדבקת לימין וכל הפעולות בחסד (אור יקר).
- 14 לא צפון ממש שהיא גבורה אלא ממה שנתפשט למטה סיגי הזהב כדמסיק (אור יקר).
- 15 עיי' לעיל קנא ע"ב ודברינו שם בשם הדע"ה. ועיי' דע"ה ח"ב צב ע"א מה שביאר לעניין סנדלפר"ן.
- 16 זוהם הזהב והיינו מותרי הדין הנשפע מלמעלה (ד"א).
- 17 סמאל לילית, עשו סמאל, אהליבמה תמנא בשמת כחות לילית (אור יקר).
- 18 ז"ן דנוגה דבי"ע הם עזאזל, סליק עד לעילא, עד המלכות (מ"מ).

בראשית

<p>דשעיר ומתמן אלופין¹ ממנן תריסין² ג"א תריסר - דשלמין בעלמא והא אוקמוה</p>	<p>מגינים ממונים (שנים עשר) ששולטים בעולם, והנה פרשוה.</p>
<p>תא חזי (תהלים קו ג) אשרי שומרי משפט³ דנטרי מהימנותא דקב"ה⁴ בגין דקב"ה איהו משפט⁵ ובעי ליה לבר נש לנטרא דלא יסטי לארחא אחרא אלא דיהא נטיר משפט - בגין דקב"ה איהו משפט דכל ארחוי משפט - עושה צדקה בכל עת וכי בכל עת יכיל בר נש למעבד צדקה אלא מאן דישתדל בארחוי דאורייתא⁶ ועביד צדקה⁷ עם אינון דאצטריכו לה דכל מאן דעביד צדקה עם מסכנא אסני ההיא צדקה לעילא ותתא</p>	<p>בא וראה, "אשרי שומרי משפט", ששומרים האמונה של הקדוש ברוך הוא, משום שהקדוש ברוך הוא הוא משפט, וצריך לאדם לשמור שלא יסטה לדרך אחרת, אלא שיהיה שומר משפט, משום שהקדוש ברוך הוא הוא משפט, שכל דרכיו משפט. "עושה צדקה בכל עת", וכי בכל עת יכול אדם לעשות צדקה, אלא מי שעוסק בדרכי התורה ועושה צדקה עם אותם שצריכים אותה, שכל מי שעושה צדקה עם העני, מרבה אותה צדקה למעלה ולמטה.</p>
<p>תא חזי מאן דאשתדל בצדקה ההיא צדקה⁸ דעביד סליק לעילא ומטא לעילא⁹ לההוא¹⁰ אתרא דיעקב¹¹ דאיהו רתיכא עלאה ואמשיך ברכא¹² לההוא אתר ממבועא דכל מבועין ומההיא צדקה אמשיך וארבי ברכאן לכל אינון תתאי ולכל רתיכין ולכל חילין וכלהו אתברכא¹³ ואתוספן נהורין¹⁴ כדקא יאות בגין דכלהו אקרו עת¹⁵ ודא הוא דכתיב עושה צדקה בכל עת</p>	<p>בא וראה, מי שעוסק בצדקה, אותה צדקה שעושה עולה למעלה ומגיעה למעלה לאותו המקום של יעקב, שהוא מרכבה עליונה, וממשיך ברכות למקום ההוא מן המעיין של כל המעיינות. ומאותה הצדקה ממשיך ומרבה ברכות לכל אותם התחתונים ולכל המרכבות ולכל החיילות, וכולם מתברכים, ונוספים אורות כראוי, משום שכולם נקראו עת, וזהו שכתוב "עושה צדקה בכל עת".</p>

¹ הם שרים וכחות נמשכים מסמאל ולילית (אור יקר).

² עי' תיקו"ז מה ע"א וכן גר"א מג ע"א שלא דווקא תריסין אלא בעלי גבורה ומלחמה.

³ אינה מצוה לדיינים אלא לכל ישראל (אור יקר).

⁴ שמירת האמונה מסור לכל א' והטעם שתלה הכתוב הענין במשפט בגין דקב"ה איהו משפט, ודקדק היות אמת מדלא קאמר אשרי עושי משפט אלא שומר וזה שנאמר ובעי ליה לבר נש לנטרא וכו' והכוונה ששומר אורחותיו כדי שלא יפגום ויסתלק מעליו המשפט שהוא הקב"ה. והוקשה לו שאין יחס כנוי המשפט אלא לדיינים ולשאר העם היה לו לומר כינוי אחר ויאמר אשרי שומר תורה וכיוצא לזה (אור יקר).

⁵ ולהורות על שמירת כל דרכי האדם כמו שהקב"ה כל דרכיו משפט נקט הכי (אור יקר).

⁶ מצד הת"ת (אור יקר).

⁷ "עביד צדקה", מלכות, הוא היחוד הגמור (אור יקר).

⁸ מלכות (אור יקר).

⁹ עולה עד הת"ת (אור יקר).

¹⁰ ביחוד של צדקה מתייחדים עקרי השמות המיוחדים הקדושים שהם יקו"ק אקו"ק אלקי"ם אדנ"י בגימטריא צדקה. א"מ (נ"א).

¹¹ פי' המלכות מעלה אותה הצדקה בסוד מ"ן לז"א שהוא מקומו של יעקב אבינו (מ"מ).

¹² לבינה ולעליונות כולם ולכך אמשיך לת"ת ברכאן ממבועא דהיינו כתר וחכמה הנכללות בבינה (אור יקר). פי' אחר שהמלכות מעלה הצדקה בסוד מ"ן לז"א אזי מזדווגים ז"ן ועולים בסוד מ"ן לאו"א ומזדווגים ג"כ או"א ע"י מ"ן שלהם שהם ז"ן וז"ש "ואמשיך ברכאן לההוא אתר" שהוא ז"א ממבועא דכל מבועין שהיא אימא ודא הוא דכתיב עושה צדקה בכל עת, פי' שע"י הצדקה שעושה האדם ממשיך שפע לכל החיילות כולם שנקראים עת (מ"מ).

¹³ שפע (אור יקר).

¹⁴ תוספת כללות במדותם כעין פנים וכנפים לחיות (אור יקר).

¹⁵ שהם חיילי המלכות הנקראת עת כנודע. וכל זה ראייה לקץ הימין ומה גורם השומר אותו והיינו ת"ח אשרי וכו' וראייה לקץ כל בשר ת"ח בזמנא וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>תא הוי בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא אינון הוו משכי ברכאן מלעילא לתתא וכד נפקן ישראל מארעא קדישא עאלו תחות רשו אחרא וברכאן אתמנעו מעלמא תא הוי יעקב הוה תחות רשו קדישא כיון דנפק מארעא! עאל ברשו אחרא² ועד לא עאל תחות רשו אחרא אתגלי עליה קב"ה בחלמא וחמא כל מה דחמא ואזלו עמיה מלאכין קדישין עד דיתיב על בירא וכיון דיתיב על בירא סליקו מיא לגביה וכן הוה משה דמתמן אזדמנת ליה אתתיה רוא דמלה בירא לא סלקא אלא כד חמא קשרא דיליה לאתחברא בהדיה</p>	<p>בא וראה, בזמן שהיו ישראל בארץ הקדושה, הם היו מושכים ברכות ממעלה למטה, וכשיצאו ישראל מן הארץ הקדושה, נכנסו תחת רשות אחרת, ונמנעו הברכות מן העולם. בא וראה, יעקב היה תחת רשות קדושה, כיון שיצא מן הארץ, נכנס לרשות אחרת, וטרם שנכנס תחת רשות אחרת, התגלה עליו הקדוש ברוך הוא בחלום וראה כל מה שראה, והלכו עמו מלאכים קדושים, עד שישב על הבאר. וכיון שישב על הבאר עלו אליו המים. וכן היה משה, שמשם הזדמנה לו אשתו. סוד הדבר, הבאר לא עולה אלא כשרואה את הקשר שלה להתחבר עמו.</p>
<p>ואמר רבי אבא כל הני קראי קשיין אהרדי בקדמיתא כתיב (בראשית כה י) ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה ולבן בחרן הוה יתיב אמאי נטיל מתמן דכתיב (שם כט א) וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם ומנלן דבחרן הוה דיוריה דלבן דכתיב (שם ד) ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו ויאמר הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו משמע דיוריה דלבן בחרן הוה אלא יעקב אמר אנא בעינא למיעל בשכינתא בנין דבעינא לאזדווגא אבא כד אתנסיב ושדר לעבדא אשכח עינא דמיא וכדין אזדמנת ליה לאבא אתתא והא באתר דא לא אשכחנא לא עינא ולא בירא ולא מיא ומיד וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם ותמן אזדמנת ליה בירא כדקאמרן ואזדמנת ליה אתתיה³</p>	<p>ואמר רבי אבא, כל הפסוקים הללו קשים זה על זה. בראשונה כתוב "ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה", ולבן היה יושב בחרן, למה נסע משם, שכתוב "וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם". ומנין לנו שבחרן היה דיורו של לבן, שכתוב "ויאמר להם יעקב אחי מאין אתם ויאמרו מחרן אנחנו, ויאמר [להם] הידעתם את לבן בן נחור ויאמרו ידענו", משמע שדיורו של לבן היה בחרן. אלא יעקב אמר, אני רוצה להיכנס בשכינה משום שאני רוצה להתחתן. כשאבא נשא ושלח את העבד, מצא עין המים, ואז הזדמנה לאבא אשה, והנה במקום הזה לא מצאתי לא עין ולא באר ולא מים, ומיד, "וישא יעקב רגליו וילך ארצה בני קדם", ושם הזדמנה לו באר, כמו שאמרנו, והזדמנה לו אשתו.</p>
<p>רבי אלעזר אמר חרן תמן הוה⁴ ודאי והאי בירא בחקלא הוה דאי לאו הכי אמאי כתיב (שם יב) ותריץ ותגד לאביה אלא בנין דהוה סמיך למתא</p>	<p>רבי אלעזר אמר, חרן, שם היה ודאי, והבאר הזו היתה בשדה, שאם לא כך, למה כתוב "ותריץ ותגד לאביה", אלא משום שהיה סמוך לעיר.</p>
<p>ואמר רבי אלעזר יעקב דאזדמנת ליה על בירא אתתא אמאי לא אזדמנת ליה לאה דהא</p>	<p>ואמר רבי אלעזר, יעקב שהזדמנה לו אשה על הבאר, למה לא הזדמנה לו לאה,</p>

¹ כ"ח עתים דקהלת (ד"א). והנה המלכות מכונה "עת", וכמ"ש בזוה"ק (וירא קטז ע"ב) מקץ (קצח ע"א) ופ' תרומה (קנה ע"ב), כי בה ועל ידה יוצא ונעשה כל דבר בעתו ובזמנו (הקדו"ש כח ע"א).

² ויצא יעקב (אור יקר).

³ וילך חרנה (אור יקר). מכאן משמע שאפילו בחרבן אסור לצאת מא"י לחו"ל שהרי בזמן יעקב לא היה מקדש ואלולי שיצא מפני דוחקו גם לישא אשה לא נזדווגו מלאכים. ועכ"ז לא נזדווגה שכינה עצמה רק מלאכים ואע"פ שיצא בציווי אביו. ז"ח (נ"א).

⁴ שהיא הלכה מחרן לרעות שם (אור יקר).

⁵ במקום הבאר, ומאי קשה לך אפשר שהבאר לא היה בישוב ונכנס לישוב וחזר לבאר לשדה והיינו לא שהלך ממש אלא שרצה ללכת ובדרכו ראה הבאר סמוך לחרן. תדע דכתיב ותריץ הנערה ואם כדברך שהיה רחוק הרבה היאך בריצה א' הגיע לאביה (אור יקר).

בראשית

<p>קיימא ליה ליעקב כל אינון שבטין אלא לאה לא בעא קודשא בריך הוא לזווגא ליה ליעקב באתגליא¹ דכתיב (שם כה) ויהי בבקר והנה היא לאה² דהא קודם לכן לא אתגליא מלה ותו בנין לאמשכא עינא ולבא דיעקב בשפירו דרחל למעבד דיוריה תמן ובגינה</p>	<p>שהרי העמידה לו ליעקב כל אותם השבטים, אלא שאת לאה לא רצה הקדוש ברוך הוא לזווגה עם יעקב בגלוי, שכתוב "ויהי בבוקר והנה היא לאה", שהרי קודם לא התגלה הדבר. ועוד, כדי למשוך את עינו ולבו של יעקב ביופי של רחל, לעשות שם את דיורו, ובשבילה</p>
<p>קננ/ב</p>	
<p>אזדווגת ליה לאה ואוקימת כל אינון שבטין במה ידע יעקב מאן היא רחל אלא דאינון רעיין אמרו ליה³ דכתיב (בראשית כטו) והנה רחל בתו באה עם הצאן</p>	<p>הזדווגה לו לאה והקימה את כל אותם השבטים. במה ידע יעקב מי היא רחל, אלא שאותם הרועים אמרו לו, שכתוב "והנה רחל בתו באה עם הצאן".</p>
<p>תא חזי מה כתיב (שם יח) ויאמר⁴ אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה וכי מה דעתיה דיעקב דלא קאמר עשר ירחין או שתא הדא אלא שבע שנים אמאי אלא יעקב בחכמתא עבד בנין דלא יימרון⁵ דבנין תיאובתא דשפירו דרחל עבד אלא בנין חכמתא דסיהרא בת שבע שנין היא וכלהו שבע שנין עלאין שרו עליה דיעקב⁶ עד לא נסיב לה לרחל למיתב גבה כדקא יאות דהא יעקב נטל כלהו בקדמיתא ולבתר אתא לגבה בנין לאשתכחא איהו שמים ואיהי ארץ ורזא דמלה (שם כ) ויהיו בעיניו כימים אחדים מאי כימים אחדים אלא כלהו שבע שנין שקיל לון בעיניו כאינון עלאין דאינון אחדין דלא מתפרשא⁷ וכלהו חד דמתקשרא⁴³ דא בדא באהבתו אותה לאשתכחא כנוונא עלאה</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויאמר אעבדך שבע שנים ברחל בתך הקטנה", וכי מה דעתו של יעקב שלא אמר עשרה חדשים או שנה אחת אלא שבע שנים, למה. אלא יעקב עשה בחכמה, כדי שלא יאמרו שבשביל התשוקה של יופיה של רחל עשה, אלא בשביל החכמה, שהלבנה בת שבע שנים היא, וכל שבע השנים העליונות שורות היו על יעקב טרם נשא את רחל לְשֶׁבֶת עמה כראוי, שהרי יעקב לקח את כולם בראשונה, ואחר כך בא אליה, כדי להמצא הוא שמים והיא ארץ. וסוד הדבר, "ויהיו בעיניו כימים אחדים", מה זה "כימים אחדים", אלא כל שבע השנים שקל אותם בעיניו כאותם עליונים, שהם אחדים ולא נפרדים, וכולם אחד, שנקשרים זה עם זה באהבתו אותה להיות כדוגמא העליונה.</p>
<p>תא חזי דאפילו לבן רמז ליה באינון שבע ולא ידע מאי קאמר דפתח ואמר⁸ טוב <דכתיב (שם יט) טוב> תתי וגו' אמר רבי אבא הכי הוא ודאי פלח שבע שנין לאזדווגא בשמטה אמר רבי אלעזר תא חזי בכל אתר יובלא סתים דלא אתגליא ושמטה אתגליא תא חזי בשעתא דיעקב</p>	<p>בא וראה שאפילו לבן רמז לו באותם השבע ולא ידע מה אמר. שפתח ואמר טוב, שכתוב "טוב תתי" וגו'. אמר רבי אבא, כך זה ודאי, עבד שבע שנים להזדווג עם שמיטה. אמר רבי אלעזר, בא וראה, בכל מקום היובל סתום, שלא התגלה,</p>

¹ מפני שהיתה נגד הבינה שהיא נעלמת ורחל נגד המלכות בנגלה (אור יקר).
² בבקר שהוא חסד והנה היא לאה, אבל קודם לכן למעלה אינה נגלית (אור יקר).
³ פ' לא שהרועים השיבו ויאמרו שלום ותו לא, והכתוב הוא שמסיים והנה רחל בתו וכו' אלא שהרועים הם סיימו דבריהם ואמרו לו והנה רחל בתו באה (מ"מ).
⁴ גליון וללבן שתי בנות דף קסג ע"א (ד"א).
⁵ שא"כ הו"ל לקצוב זמן קצר אלא ודאי לסוד קא מכוין (מ"מ).
⁶ פ' חגתנה"ם דז"א ששם הוא מקום רחל מהם קיבל יעקב הארה ואח"כ המשיכם לרחל (מ"מ).
⁷ פ' יעקב היו חשובים בעיניו הז"ת דז"א שתיקן באו"א שנקראים אחדים דכחדא שריין ולא מתפרשן (מ"מ).
 צה ע"ב (הערת הזוהר).
⁸ פ' שהחסד שהוא תחלת ז' שנים העליונים נקרא טוב ובזוהר שיר השירים בפ' ישקני מנשיקות טוב לאו איהו אלא מסטרא דאור קדמאה וכן בפ' תרומה קכז ע"א וקכח ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>פלה שבע שנין קדמאין נפקא קלא ואמר <יעקב> (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם¹ <כתיב> עולם סתים דלעילא יובלא מתמן שירותא דאלין דאינון סתימין דלא אתגליא לון² מן יובלא אינון בגין כך אסתימו מיעקב דלא ידע דחשב דהא מן שמטה אינון ובגין דיעבד שירותא מעולם דלעילא אתכסיין מניה בגין דיובלא איהו סתים ולבתר דעברו³ שני יובלא דאתכסיין עברו⁴ שני שמטה דאתגליין⁴ ואתעטר בתרין עלמין ואחיד לון</p>	<p>והשמיטה התגלתה. בא וראה, בשעה שיעקב עבד שבע שנים ראשונות, יצא קול ואמר, יעקב, כתוב "מן העולם ועד העולם". העולם הסתום שלמעלה היובל, משם הראשית, שאלו שהם סתומים, שלא התגלה להם, הם מן היובל, לכן נסתמו מיעקב שלא ידע, שחשב שהרי הם מן השמיטה, וכדי שיעשה ראשית מן העולם שלמעלה, התכסו ממנו, משום שהיובל הוא סתום. ואחר שעברו שני היובל המכוסים, עברו שני שמיטה הנגלים, והתעטר בשני עולמות ואחז אותם.</p>
<p>תא הוי לאה אולידת שית בנין וברתא חדא והכי אתחזי דהא שית סטרין קיימין עלה⁵ ואלין שית וברתא חדא ברזא עלאה נפקא רחל אולידת תרין צדיקים והכי אתחזי <הא שמטה> דבין תרי צדיקי יתבא <לעלמין> (עלמא) דכתיב (תהלים לו כט) צדיקים ירשו ארץ צדיק לעילא וצדיק לתתא צדיק לעילא⁶ מניה נגדן מיין עלאין צדיק לתתא מניה נבעא נוקבא מיא לגבי דכורא בתיאובתא שלים צדיק⁷ מסטרא דא וצדיק מסטרא דא כמה דדכורא לעילא יתיב בין תרי נוקבי הכי נמי נוקבא לתתא יתבא בין תרי צדיקי ועל דא יוסף ובנימין תרין צדיקין נינהו⁸ יוסף זכה למהוי צדיק</p>	<p>בא וראה, לאה הולידה ששה בנים ובת אחת, וכך ראוי, שהרי ששה צדדים עומדים עליה, ואלו ששה ובת אחת יצאו בסוד עליון. רחל הולידה שני צדיקים, וכך ראוי, הנה שמיטה, לעולם יושבת בין שני צדיקים, שכתוב "צדיקים ירשו ארץ". צדיק למעלה וצדיק למטה. הצדיק למעלה, ממנו שופעים מים עליונים, הצדיק למטה, ממנו נובעת הנקבה מים לזכר בתשוקה שלימה. צדיק מצד זה, וצדיק מצד זה, כמו שהזכר למעלה יושב בין שתי נקבות, כך גם הנקבה למטה יושבת בין שני צדיקים. ועל כן יוסף ובנימין הם שני צדיקים. יוסף זכה</p>

¹ עיי' ע"ח לו"ר פרק ב'. כאן מבאר עניין יחוד דז"א למעלה ולמטה (דע"ה ח"ב פב ע"א).

² קנח ע"ב ורמח ע"ב וארא כב ע"ב ויגש רי ע"ב ויחי רמז ע"ב (ד"א).

³ ז"ס מבי' עד מ' ובי' נקרא יובל ושני שמיטה נקרא ז"ס שבמ' שהמ' נקרא שמיטה. א"מ (נ"א).

⁴ פקודי רנו ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ לאה היא בחי' הארת אור הבינה הרי היא אם ה"ק, וכן היא אחוזה בדעת ולכן ילדה ו' בנים שכן היא אם ה"ק ומלכות (הקדו"ש מח ע"א).

⁶ עיי' שעה"כ כג ע"ג.

⁷ רמה ע"ב ויקהל ריא ע"ב ריג ע"ב (ד"א).

⁸ וראוי לדקדק בזאת הסוגיא בענין בנימין דאקרי צדיק על דלא שמש ערסיה כל הנהו שנין דאתאבל יעקב על יוסף ופי' ואמר כי כשירד למצרים שאל לו יוסף אם היו לו בנים והשיב לו שעדיין לא היו לו בנים וא"ל יוסף ואם יולדו לך מה יהיה שמותם והשיב לו שיקראם ע"ש יוסף אחי וראש כנדרש בגמ' אחי שהי' אחי וכו' וחזר והקשה שהרי בירידתם למצרים נאמר ובני בנימין בלע ובכר והיו מכלל ע' נפש שירדו מצרימה ותירץ כי אחר שאתא בנימן לוות יוסף למצרים ואשתכח ליוסף כאשר נגלה להם ואמר אני יוסף אחיכם אז הדר בנימין עם אחיו לארץ כנען ושמש ערסיה ונולדו לו בנים וז"ש בנימן הדר לביתיה ושמש ערסיה וכו' וצ"ע כי כפי הנראה מענין יהודה שהיו עצמותיו מגולגלים בארון מפני החרם שקבל עליו אם לא אביאנו אליך וחטאתי לאבי כל הימים משמע דלא אהדר בנימין לארץ כנען. ואם נאמר דאהדר ומה שהיו עצמותיו מגולגלים בעבור דקיי"ל דחרם על תנאי מפי עצמו צריך הפרה אפילו שיתקיים קשה ג"כ שהרי תכף אחר שעלו אחיו לארץ כנען והעלו עמהם העגלות הורידו עמהם ליעקב למצרים ולא היה שהות לבנימין להוליד אפי' בן אחד כ"ש עשרה בנים ואפי' אם יהיו לו עשרה נשים כי הרי כלם ירדו למצרים נולדים חוץ מן יוכבד שנולדה בין החומות ומכ"ש שכל השבטים נולדו עמהם תאומה אחת ונשאו אותה ולא יתכן שבנימין הנקרא צדיק ישא תשע נשים אחרות ארורות מבנות כנען וכמו שהקשה רבי נחמיה לר' יהודה במדרש וע"ש ואם נאמר שנולדו עמו עשרה תאומות הוא פלא עצום ועוד שאפילו לזה לא היה זמן שנתעברו ושילדו כלם וירדו למצרים. אמר שמואל ונוסף על זה שמוכרח לומר שכלם מתו קודם שירדו למצרים וכמו שפרש"י ז"ל לדברי האומר תאומות נולדו עם השבטים צ"ל שכלם מתו קודם שירדו למצרים הואיל ולא נמנו בתוך הע'

בראשית

<p>לעילא בגין דנטר את קיימא בנימין איהו צדיק לתתא לאתעטרא שמטה בין תרי צדיקי יוסף הצדיק ובנימין הצדיק</p>	<p>להיות צדיק למעלה, משום ששמר את הברית, ובנימין הוא צדיק למטה, לעטר את השמיטה בין שני צדיקים, יוסף הצדיק ובנימין הצדיק.</p>
<p>וכי בנימין צדיק הוה אין דכל יומוי לא חטא בהאי את קיימא ואף על גב דלא אודמן ליה עובדא כיוסף אי הכי אמאי אקרי צדיק אלא כל יומוי דיעקב הוה באבלא דיוסף לא שמש ערסיה ואי תימא דכד אתנמיל יוסף מיעקב רביא הוה ולא נסיב ואת אמרת דלא שמש ערסיה אלא אע"ג דאודווג לבתר לא בעא לשמשא ערסיה!</p>	<p>וכי בנימין היה צדיק, כן, שכל ימיו לא חטא באות הברית הזו. ואף על גב שלא הזדמן לו מעשה כמו יוסף, אם כן למה נקרא צדיק, אלא כל ימי יעקב, כשהיה באבל של יוסף, לא שימש מטתו. ואם תאמר, שכשניטל יוסף מיעקב ילד היה ולא נשוי, ואתה אומר שלא שימש מטתו. אלא אף על גב שהתחתן לאחר מכן, לא רצה לשמש מטתו.</p>
<p>ואנן הכי תנן בשעה דשאל יוסף לבנימין אמר ליה אית לך אינתו א"ל אין א"ל אית לך בנין [א"ל לא אבל בנין זמינין לו א"ל והיך יקרונ] אין והיך אקרונ א"ל על שום אחי וכו' >נ"א א"ל אית לך בנין א"ל זמינין לי א"ל ואיך יתקרונ לך א"ל ע"ש אחי [וראש] וגו' > גרא ונעמן וגו' >דכתיב (בראשית מו כא) ובני בנימן בלע ובכר וגו' ואת אמרת דלא שמש⁴⁵ א"ל אין > דהא בההיא שעתא לא הוה ליה >נ"א לבתר דיצא מבית האסורין הוה ליה <</p>	<p>ואנו כך שנינו, בשעה ששאל יוסף את בנימין, אמר לו, יש לך אשה, אמר לו כן. אמר לו, יש לך בנים, אמר לו, כן. ואיך נקראים, אמר לו, על שם אחי וכו', (אמר לו, יש לך בנים, אמר לו, עתידים לי. אמר לו, והיאך תקראם, אמר לו, על שם אחי וגו'). >גרא ונעמן" וגו', שכתוב "ובני בנימן בלע ובכר" וגו', ואתה אמרת שלא שימש (אלא באותה שעה). אמר לו, כן, שהרי באותה שעה לא היו לו. (לאחר שיצא מבית האסורים היו לו).</p>
<p>ואי תימא ובני בנימן בלע ובכר כד עאלו למצרים הכי הוא ודאי דכל זמנא דאתאבל יעקב על יוסף לא שמש ערסיה ואוליד בנין ואמר בנימין הא יוסף אחי את קיימא דאבא הוה דהא ברית סיומא דגופא איהו כיון דאיהו² אתאביד אנא אהא נטיר</p>	<p>ואם תאמר, "ובני בנימן בלע ובכר", כשנכנסו למצרים, כך זה ודאי, שכל זמן שהתאבל יעקב על יוסף, לא שימש מטתו והוליד בנים, ואמר בנימן, הנה יוסף אחי, אות הברית של אבא היה, שהרי הברית היא סיום הגוף. כיון שהוא נאבד, אני אהיה שומר</p>
<p>קנד/א</p>	
<p>אתריה דאחי ואי תימא הא בההוא זמנא דאתאביד לא הוה צדיק דצדיק לא הוה עד דאערע עובדא ביה אלא כלהו הוה ידעי מיעקב דיעקב הוה ידע דאתר דא ירית יוסף ובגיני כך אוריך בלבן כל כך עד דיסתיים גופא ומאן הוא סיומא דגופא ברית ועל דא כתיב (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' דהא ודאי</p>	<p>מקומו של אחי. ואם תאמר, הרי באותו זמן שנאבד לא היה צדיק, שצדיק הוא לא היה עד שקרה המעשה הזה בו, אלא כולם היו יודעים מיעקב, שיעקב היה יודע שהמקום הזה ירש יוסף, ולכן האריך אצל לבן כל כך, עד שיסתיים הגוף, ומי הוא סיום הגוף, הברית, ועל כן כתוב "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף" וגו'. שהרי ודאי</p>

נפש זולתי סרח בת אשר או יוכבד כמ"ד וצ"ע (שמונה שערים) (הגהות מהרח"ו), ועי' בהגר"א על ספד"צ י ע"א ד"ה מלך הז' וי ע"ג ד"ה ענין אפרים, ועי' לקמן קנה ע"ב.

¹ ובסמוך בדף קנד ע"א אמר כיון דאתא ליוסף ואשתכח בנימין הדר לביתה ושימש ואוליד בנין האי לישנא קשיא טובא קדמונים אחזו צע"ר איך במעט זמן אוליד י' בנים והוא פלא. ומז"ה בז"ח פירש לא שמש ערסיה בגיניה אלא בגיניה דיוסף וכו' והוא דחוק מאד ובפרט בסוף הלשון ושם הביא גרסא אחרת ובתר דנפק יוסף מבית אסורים הו"ל וזו גירסא מתיישבת עש"ב ש"ר במק"מ שהביא דברי הרמ"ז ונדחק הרבה. וכתב שהא"י זצ"ל פי' לצורכו כמ"ש בז"ח ואם קבלה נקבל (מא"י) (נ"א).

² קנה ע"ב משפטים קיד ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>השתא אשתלים גופא כיון דגופא אשתלים בעינא למיזל ובגיני כך בנימן ידע ונטר ארחיה דאחוי</p>	<p>כעת נשלם הגוף. כיון שנשלם הגוף, אני רוצה ללכת, ולכן בנימין ידע ושמר את דרך אחיו.</p>
<p>כיון דאתא [ל]יוסף ואשתכה בנימין הדר לביתיה ושמש ערסיה (אזלו ועאלו) [ואוליד] בנין [ועל דא] קב"ה עביד ליה צדיק לתתא ויוסף צדיק לעילא ובגיני כך רחל תרין בנין אולידת ולאה שית בנין וברתא ועל דא אינון <שבע> שנין קדמאי אתכסיין דלא ידע בהו יעקב בנין דהוו דיובלא ואינון דשמטה אתגליין ובשמטה <דאתגליא> (דאתגליין) פלח ליובלא דאתכסיא¹ דכתיב (שם כט כ) ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים שבע שנים סתם ברחל פלח שבע שנים עלאין ואתאחיד בהו בתרי עלמין מכאן אוליפנא מגו דאתגליא אתי בר נש לסתימאה</p>	<p>כיון שבא ליוסף ונמצא, בנימין חזר לביתו ושימש מטתו, (והלכו ונכנסו) והוליד בנים. ועל כן הקדוש ברוך הוא עשה אותו צדיק למטה, ויוסף צדיק למעלה, ולכן רחל הולידה שני בנים, ולאה ששה בנים ובת. ועל זה אותן שבע השנים הראשונות מכוסות, שלא ידע בהן יעקב, משום שהיו של היובל. ואותן של שמיטה התגלו, ובשמיטה הגלויה עבד את היובל שהתכסה, שכתוב "ויעבוד יעקב ברחל שבע שנים", שבע שנים סתם, ברחל עבד שבע שנים עליונות, ונאחז בהן בשני עולמות. מכאן למדנו, מתוך הנגלה בא האדם לנסתר.</p>
<p>ואי תימא אי הכי דשנין קדמאי² מיובלא אינון הא ביובלא כתיב (ויקרא כה ח) שבע שנים שבע פעמים³ שבע שנים שכיחי שבע פעמים (<נ"א> לא שכיחי) אן אינון אלא אינון שבעה יומין דנטר בהלולא דלאה אשלימו חושבנא⁴ דהא כל יומא פעם⁴⁶ (<נ"א שבע) אחת אקרי דכתיב⁵ (תהלים קיט קסד) שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך וכל שבעה אשתלים בשבעה יומין שבע בכל יומא דאקרי פעם אחת⁶ וברחל לא הוה כן דלא נטר שבעה יומין אלא שבע שנין דפלח לבתר וא"ת אי הכי שנין דשמטה⁷ הוו ליה למפלח קודם</p>	<p>ואם תאמר, אם כך שהשנים הראשונות הן מהיובל, הרי ביובל כתוב שבע שנים שבע פעמים, שבע שנים מצויות, שבע פעמים (לא מצויות), איפה הן, אלא אותם שבעה ימים ששמר בחתונה של לאה השלימו את החשבון, שהרי כל יום (פעם אחת ושבע אחת נ"א שבע) נקרא פעם אחת, שכתוב "שבע ביום הללתיך על משפטי צדקך", וכל שבעה משתלם בשבעה ימים, ז' בכל יום, שנקרא פעם אחת. וברחל לא היה כן, שלא שמר שבעה ימים, אלא שבע שנים שעבד אחר כך. ואם</p>

¹ פי' כי ז' נעלמות אינם מושגות אלא מתוך התחונות שבמלכות, לכך באלו הנגלות מתוך מה שמראים מהעליונים פלח וכו' והשלים עניינם (אור יקר).

² אי אמרת בשלמא למאי דס"ד דשבע שנין דשמטה אינון כדפי' מחשבת יעקב על רחל אלא שאח"כ החליפו לו והוכרח לעבוד שבעה אחרים ניחא דהוו שבעה לבד אלא לדידך דאמרת דאינון דיובלא היה ראוי שיהיו בהם ז' שנים ז' פעמים (או יקר).

³ כל אחד כלול מהשאר משא"כ בנהרות שהן הרי בטר עולם הנפרדים (ד"א).

⁴ כלומר שבכל יום ויום מאותם השבעה היה כלול מז' שנים הקודמין בענין שהם שבעה פעמים שבעה שנים והטעם שכיון שקדם לשבע ימי החופה שבע שני העבודה, היה כל יום ויום מהחופה נכלל בשבעת ימי העבודה כיון שהם היו סבה לז' ימי חופה והכל אומרים בכל יום נשא פלוני לפלונית בז' שני עבודה מה שאין כן ברחל שלא קדמו ז' שני עבודה לחופה לכך ז' ימי חופת האינם כלולים מז' שנים (אור יקר).

⁵ פירש ז"ח מרמ"ק כי מתפלל ושומע הכל מש"צ ועונה אמן הרי ג' הלולים וכן במנחה הרי ו' ועוד ערבית הרי ז'. והא דחשיב ג' תפלות כ"כ הרד"א בשם הר"א נ' ששון הביאו ב"י סימן קפ"ד ע"ש (מא"ן) (נ"א).

⁶ פירוש שלא עשה יעקב ב"פ ז' ימי חופה אלא בחופה אחת של לאה נשא רחל ודלא כפירש"י ז"ל כי העי' הוא להתקשר בז' שנים עליונים בכלל ובפרט ז"ש ז"פ ואחר שהוא נקשר באלו בנקל הוא מתקן ז' בחי' שבה דהיינו ז"ש דפלח לבתר כי עקר התיקון הוא מלמעלה. ז"ח. ואני אומר כי אינם דברי רש"י לחוד אלא מפורש בב"ר ועוד מקרא מפורש הוא מלא שבוע זאת ונתנה לך כו' והדבר קשה שלא עשה ז' ימי חופה לרחל. ואפשר דמ"ש דלא נטר ז' יומין ר"ל בכוונה של לאה שיועילו ז' למ"ט כל יום לז'. אלא ז' ימי חופה פשוטים וה' יאיר עינינו. ואחרי כתיב ראיתי שכ"כ במק"מ (מא"ן) (נ"א).

⁷ ה"ל למפלח קודם כמו בלאה שהקדים ז' שנים לזווג כן ה"ל להקדים ז' שנים דרחל לזווג ותירץ כיון דקיבל עליה למפלח וכו' ר"ל בשלמא בלאה שהוא התחלת התיקון צריך להקדים ז' שנים קודם הזווג אבל

בראשית

<p>ולבתר לאזדווגא בשמטה אלא כיון דקביל עליה למפלח כאילו פלח לון אתא רבי אבא ונשקיה אמר בריך רחמנא דזכינא להאי קרא על ההוא אתר כתיב (ישעיה מב כא) יהו"ה חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר</p>	<p>תאמר, אם כך, שנים של שמיטה היה לו לעבוד קודם ואחר כך להזדווג עם השמיטה. אלא כיון שקיבל עליו לעבוד, כאלו עבד אותם. בא רבי אבא ונשקו. אמר, ברוך הרחמן שזכיתי לפסוק הזה, על אותו המקום כתוב "ה' חפץ למען צדקו יגדיל תורה ויאדיר".</p>
<p>תו א"ר אלעזר הא דאתמר לאה אולידת שית בנין וברתא חדא הכי הוא ודאי רחל תרי בנין ודאי בני שפחות ארבעה תקונא דלהון היך קיימי אלא אינון ארבע¹ קשרים דאקרון אחורים דכתיב (מ"א ז כה) וכל אחוריהם² ביתה דהא בדרועא ימינא תלת³ קשרין אבל קשרא חד באמצעייתא דאיהו רב ואיהו אחור דאשתאר לבר וכן חד בדרועא שמאלא וכן חד בירכא ימינא וכן חד בירכא שמאלא וכד אתתקן כלא אשתכחו כלהו ביתה⁴ לקיימא קרא דכתיב וכל אחוריהם ביתה</p>	<p>עוד אמר רבי אלעזר, זה שנאמר לאה הולידה ששה בנים ובת אחת, כך זה ודאי. רחל שני בנים ודאי. בני השפחות ארבעה. תקונם איך עומדים, אלא אותם ארבעה קשרים שנקראים אחוריים, שכתוב "וכל אחוריהם ביתה", שהרי בזרוע ימין שלשה פרקים, אבל פרק אחד באמצע שהוא גדול, והוא אחור, שנשאר בחוץ. וכן אחד בזרוע שמאל, וכן אחד בירך ימין, וכן אחד בירך שמאל. וכשהכל נתקן, נמצאו כולם ביתה, לקיים את הפסוק שכתוב "וכל אחוריהם ביתה".</p>
<p>כל שאר קשורין כלהו אתחזיין במישר ואלין נפקין לבר מדרועין ולבר מירכין לאתחזוא בבני השפחות [דאע"ג] [ואע"ג] דאינון במנינא לא השיבו כבני רחל ולא וכו' וכו' כן נפקי לבר דבר אחר אלין אינון ארבע דכל שאר קשרין נטלי בניניהו ואלין נטלי לון אמר רבי אבא הכי הוא ודאי "ג"א א"ר אבא דא לאו דא" ו על דא כלא מתתקן כהדא⁵</p>	<p>כל שאר הפרקים, כולם נראים ביושר, ואלו יוצאים מחוץ לזרועות ומחוץ לירכיים להראות בבני השפחות, שאף על גב שהם במנין, אינם חשובים כבני רחל ולא, ולכן יצאו בחוץ. דבר אחר, אלו הם הארבעה שכל שאר הקשרים נוטלים בשבילם, ואלו נוטלים אותם. אמר רבי אבא, כך זה ודאי, (אמר רבי אבא, זה לא זה) ועל כן הכל נתקן יחד.</p>
<p>וירא יהו"ה כי שנואה לאה וגו' (בראשית כט לא) רבי אלעזר פתח (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה מושיבי עקרת הבית דא רחל דאיהי עקרא דביתא⁶ אם הבנים שמחה דא לאה <דבר אחר> מושיבי עקרת הבית דא שמטה דאיהי עקרא דהאי עלמא עליה אתדבר אם הבנים שמחה דא יובלא⁷ [דכל]</p>	<p>"וירא ה' כי שנואה לאה" וגו'. רבי אלעזר פתח, "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה". "מושיבי עקרת הבית" זו רחל, שהיא עיקר הבית. "אם הבנים שמחה" זו לאה. דבר אחר, "מושיבי עקרת הבית" זו שמיטה, שהיא עיקר העולם הזה, על ידו הוא מונהג. "אם הבנים</p>

ברחל כיון שכבר המשיך הארה מז' עליונות בחב"ד ח"ג ושליש הת"ת לצורך לאה די שיקבל עליה למפלח לצורך רחל (מ"מ).

¹ קנח ע"א (הערת הזוהר). שרשם של בלהה וזלפה הוא באחוריים דרחל ולא (ח"ג נ"ה). ועי' ע"ח שער הקלי' פרק ב' (הקדו"ש מד ע"ד).

² מכאן שבתפילה שמיחד השם צריך שלא יצא מזרועותיו לחוץ שיניח הזרועות על החזה וידביק לגוף הפרק שבו התפלין. ז"ח (נ"א). עי' ע"ח שער טז פרק ו' שמכאן מוכח שהידים גבוהים מהכתפיים.

³ רמא ע"א (הערת הזוהר).

⁴ משא"כ בסטרא אחרא שאחוריהם לחוץ ככתוב בפרשת פקודי רמד ע"ב (ד"א).

⁵ עי' ע"ח שער הולדת א"א פרק ו'.

⁶ כלומר שעיקר הנהגת התחנותים תלוי בה (פת"ש אח"ף ז).

⁷ בח"י נ"ח [בספר חמדת ימים דף נח] באי בשלום עטרת בעלה כי היא עולה עד הראש, וצ"ל גם ברנה וביום טוב גם בשמחה והאומר בשמחה בשבת תועה מדרך השכל, כי רנה שהיא בסוד המלכות כמ"ש בתז"ח

בראשית

<p>(וכל) חידו וכל חדוה דכלהו עלמינ ביה תליין והאי קרא כללא דכלא הוא בגין דהאי כליל כללא ברוא קדישא ועל דא סיומא דקרא¹ הללויה² וירא יהו"ה כי שנואה לאה וכי אמאי היא שנואה והא בני שנואה לאו בני מעליא נינהו והזינן דכל אינון בני מעלי מלאה נפקו ואת אמרת כי שנואה לאה אלא ודאי יובלא איהו תדיר עלמא דאתכסיא³ [וכל מילוי] לאו (בני)</p>	<p>שמחה" זה היובל, שכל שמחה וכל חדוה של כל העולמות תלויים בו, והפסוק הזה הוא הכלל של הכל, משום שזה כולל הכל בסוד קדוש, ועל זה סיום הפסוק, "הללויה". "וירא ה' כי שנואה לאה", וכי למה היא שנואה, והרי בני השנואה אינם בנים מעולים, וראינו שכל אותם בנים מעולים יצאו מלאה, ואתה אומר שלאה שנואה, אלא ודאי היובל הוא תמיד עולם המכוסה, וכל דבריו אינם (בני)</p>
קנד/ב	
זהר	
<p>[ב]אתגליא נינהו ובגין כך יעקב אתכסיין מניה כל עובדוי</p>	<p>בנגלה, ולכן נסתרו מיעקב כל מעשיו.</p>
<p>תא הזי⁴ עלמא תתאה⁵ באתגליא⁶ איהו והוא שירותא דכללא לסלקא בדרגוי⁷ כמה דחכמה עלאה⁸ [ו]הוא שירותא דכללא⁹ הכי נמי עלמא תתאה חכמה איהו והיא שירותא דכללא ובגין כך קרינן אתה¹⁰ בגין דאיהו שמטה ואתגליא ועלמא</p>	<p>בא וראה, העולם התחתון הוא בנגלה, והוא ראשית הכל לעלות בדרגותיו, כמו שהחכמה העליונה היא ראשית הכל, כך גם העולם התחתון הוא חכמה, והיא ראשית הכל, ולכן נקרא "אתה", משום שהוא שמיטה, ובגלוי. והעולם העליון שהוא</p>

דף לב נדרש בשבת מלכתא בסוד אימא אם הבנים שמחה כמ"ש בזהר ויצא דא יובלא וכו' נדרש ב"ט שהוא באימא כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

¹ גליון וע"ד סיומא דקרא הללו יה פי' דהוי שבחא עלאה שבחא ושמא כחדא גלילן ככתוב בויהי רלב ע"ב וישלח קמה ע"ב ואמר ועילא מכלהו הללויה (ד"א). ובוישלח דף קעח ע"ב הלוקה בגין דכליל שמא ושבחא כחדא כו' ע"ש. הרשב"ב (נ"א).

² שהוא כולל כל השם הוי"ה והיא בת"ת בעל השם כנודע (אור יקר).

³ כלומר שעיקרה נעלם בעולם הזה (הקדו"ש מט ע"ד).

⁴ מ' התחלה לעלות ממטה למעלה. וחכמה התחלה ל"ס ממעלה למטה כי הכתר הוא סוף עולם וא"ס כמש"ל דף ל"א רע"ב. הרשב"ב (נ"א).

⁵ מלכות נקרא עולם בסוד היותה כוללת ו"ק בעצמה דהיינו שמטה באתגליא איהו עם היות שיש לה כמה מסכים וכמה מרכבות היא באתגליא ועם היות שגם ו"ק יקראו נגלים בבחי' הבינה, עכ"ז ראוי שתקרא מדה זו מדה נגלת יותר מפני שהיא תחלה לגילוי (אור יקר).

⁶ עי' ע"ח שער הצלם פרק א', שכל עולם הוא בחי' נוק'. והנה ד"ז שבחינות בינה ומלכות מכונים "עולם" קאי רק על הז"ת שלהם, שכן הג"ר הם מוחין, והם פנימיים ונסתרים. עיקר שם עולם נופל על כללות הנושא את כל המציאויות כולם הרי הם הד' היסודות (ביאורים ח"א נט ע"ג עיי"ש).

⁷ אפילו בבחי' שבה לא יוכל לעלות למעלה אל חסד שבה וגבורה שבה, אם לא ע"י כניסתו בפתח דהיינו בחי' המלכות ומטעם זה ראוי שיתייחס הגילוי אליה יותר משאר מדות עם היות שנודה שהם בקצת נגלות והשתא קשה א"כ גם יש למטה ממנה כסא שרף ואופן וחיה, א"כ למה תקרא ראשית לגילוי אחר שיש למטה ממנה גילוי יותר. לזה נאמר שאין ראוי שידובר באלו שהם חוץ לאצילות והעסק בנדון דידן הוא באצילות ובאצילות הגילוי ממטה למעלה היא המלכות (אור יקר).

⁸ קשיא ליה מאחר שהיא כלולה מז' למה לא נאמר שיהיו בה ז' פתחים לכניסה ויכנס האדם לאיזו ספירה שירצה, לזה אמר כמה דחכמה עילאה הוא שרותא דכולא הענין כי מלת חכמה יורה על דבר שיקדם בדעת המבין יהיה לו פתח וכניסה אל הבינה ולכן קדמה מדת החכמה אל מדת הבינה, וכמו שמה שהוא קודם החכמה הוא העדר הידיעה כן מה שיקדם אל החכמה שהוא הכתר לא נדע מה הוא א"כ מלת חכמה יורה על ראשית דבר א"כ כמו שהחכמה העליונה נקראת ראשית גם המלכות שהיא נקראת חכמה כדכתיב ותרב חכמת שלמה, חכמה עילאה נקראת חכמת אלהים ראשית לבינה מלכות נקראת חכמת שלמה ראשית ליסוד ולת"ת וז"ש חכמה איהו ואיהו שרותא וכו' אלא שזו ראשית ממעלה למטה וזו ראשית ממטה למעלה (אור יקר).

⁹ גליון חכמה עלאה הוא שירותא, עיין בבראשית לא ע"ב בגליון (ד"א). שם מבואר שכתר הוא נעלם.

¹⁰ שמות קלח ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>עלאה דאיהו יובלא קרינא הוא דכל מלוי באתכסיא¹ אינון ורוא דמלה דלאה דכתיב (בראשית ל טז) וישכב עמה בלילה הוא² ועל דא כתיב³ (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא⁴ בנין לאמשכא מניה ברכאן לכלא הוא עלמא עלאה דאתכסיא תדיר ויעקב במה דאתכסיא לא אתדבק ברעותיה אלא במה דאתגליא ורוא דא <דכתיב> (בראשית ב כד) ודבק באשתו וירא יהו"ה כי שנואה לאה מהכא דסאני בר נש עריין דאמיה⁵ (<נ"א> ואחתיה) ויתיחד בר נש עם אמיה בכל אתר ולא יתחשש והא אתערו בן מתיחד עם אמו וכלא אתכסי מיעקב דעלמא עלאה לא אתגליא כלל</p>	<p>היובל, נקרא "הוא", שכל דבריו הם בנסתר. וסוד הדבר של לאה, שכתוב "וישכב עמה בלילה הוא", ועל זה כתוב "ועבד הלוי הוא", כדי למשוך ממנו ברכות לכל. "הוא" העולם העליון שנסתר תמיד. ויעקב במה שנסתר לא נדבק ברצונו, אלא במה שנגלה, וזה סוד הכתוב "ודבק באשתו". "וירא ה' כי שנואה לאה", מכאן ששונא אדם ערות אמו (ואחותו), ומתיחד אדם עם אמו בכל מקום ולא יחשוש, והרי העירו, בן מתיחד עם אמו, והכל התכסה מיעקב, שהעולם העליון לא התגלה כלל.</p>
<p>תא חזי בניניה דיעקב אתקיים עלמא ואי תימא הא בניניה דאברהם כמה דאת אמר (שם ד) בהבראם אל תקרי בהבראם אלא באברהם אלא בניניה דיעקב אתקיים אברהם דכתיב (ישעיה כט כב) כה אמר יהו"ה אל בית יעקב אשר פדה את אברהם ומקדמת דנא הוה קב"ה בני עלמין וחרוב לון⁶ כיון דאתא יעקב מניה אשתכללו עלמין ולא אתחרבו כקדמיתא הדא הוא דכתיב (שם מג א) כה אמר יהו"ה בוראך יעקב ויצרך ישראל וגו' תא חזי מה כתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל וכתוב (שם כג) שלח את בני ויעבדני ישראל אקרי בן לקב"ה בנין דאתדבק ביה כמה דאת אמר (משלי ל ד) מה שמו ומה שם בנו כי תדע</p>	<p>בא וראה, בשביל יעקב התקיים העולם. ואם תאמר, הנה בשביל אברהם, כמו שנאמר "בהבראם", אל תקרי בהבראם אלא באברהם. אלא משום יעקב התקיים אברהם, שכתוב "כה אמר ה' אל בית יעקב אשר פדה את אברהם", ומקודם לכן היה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבם. כיון שבא יעקב, השתכללו ממנו העולמות ולא נחרבו כבראשונה. זהו שכתוב "כה אמר ה' בוראך יעקב ויצרך ישראל" וגו'. בא וראה מה כתוב, "בני בכורי ישראל", וכתוב "שלח את בני ויעבדני". ישראל נקרא בן לקדוש ברוך הוא משום שנדבק בו, כמו שנאמר "מה שמו ומה שם בנו כי תדע".</p>
<p>לאה כד אולידת [לראובן] מה כתיב (בראשית כט לב) ותקרא את שמו ראובן ראובן סתם בנין דאתכליל בתלת סטריין מתחברן כחדא שמעון ולוי מאי מעמא לוי כמה דאת אמר (מ"א ז כט) לוי חבורא דכל סטריין אמר רבי יהודה מהכא</p>	<p>כשלאה הולידה את ראובן, מה כתוב, "ותקרא את שמו ראובן", ראובן סתם, משום שנכלל בשלשה צדדים מחוברים יחד, שמעון ולוי, למה לוי, כמו שנאמר "לויות", החבור של כל הצדדים. אמר רבי</p>

¹ שורש לאה הוא בבינה שהיא מהג"ר שהמה נסתרות (הקדו"ש מו ע"א), לכן היא מכונה "הוא" (הקדו"ש יג ע"ב).

² יעקב מזדווג עם רחל, וישראל מזדווג עם לאה. וזהו סוד מאמה"כ "וישכב עמה בלילה הוא" ולא הזכיר אותו בשם יעקב, כי הכוונה שם לבחינת ישראל דווקא (ע"ח כללים פרק יא).

³ קרח קעח ע"ב (ד"א).

⁴ שלח קעא ע"א ופקודי רכא ע"ב (ד"א).

⁵ לאה היא מלכות אמא, דהיינו עריין דאימיה, והיא אחותו להיותה בת אמו, וגם כי יעקב הוא מאחוריה דאבא ולאה מאחורי אמא והות ליה אחותו (רמ"ז). לאה היא נמשכת מן מלכות דאימא כנז' שהיא אמו של יעקב, ולכן אמר עריין דאימיה. ועוד כי יסוד דאימא ויסוד דלאה, כאשר תחזור עם הז"א פב"פ להזדווג עמו מתחברים יחד שניהם ונעשים רחם א' להזדווג בו יסוד ז"א שכבר ידעת כי חצי העליון דת"ת דז"א היה בתחילה בחי' יסוד, כמבואר אצלו בענין הגדלת ז"א שחג"ת שלו נעשו חב"ד ונה"י שלו נעשו חג"ת הרי כי סוד נעשה ת"ת והיסוד הזה העליון הוא שמזדווג ברחם הזה (מ"מ מספר שעה"פ ויצא).

⁶ פ"י הם הדורות שקלקלו (מ"מ). הדד ומהיטבאל אדרא זוטא רצב ע"א (ד"א).

בראשית

<p>דכתיב (בראשית מט ג) יתר שאת ויתר עז כתרנומו בכירותא¹ כהונתא ומלכותא ומלכו בסטרא דגבורה איהו ועל דא ראובן סתם</p>	<p>יהודה, מכאן שכתוב "יתר שאת ויתר עז", כתרנומו בכורה, כהונה ומלכות, והמלכות היא בצד הגבורה, ועל כן ראובן סתם.</p>
<p>אמר רבי אבא ראו בן סתם דאתכליל בשמעון ולוי² לאה הכי הוה דעתה <נ"א רעותא> דכתיב (בראשית כט לד) הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים בנין דהוו תלתא דמתחברין כחדא ותא הוי דהכי הוא דהא רתיכא עלאה אבהן ודוד מלכא דאתחבר בהו וכלהו ארבע אינון רתיכין עלאין רוא דשמא קדישא ועל דא ראובן שמעון לוי לבתר יהודה דירית מלכו ועל דא כלהו באתר דא וכתיב <נ"א דא בתר דא דכתיב> הפעם אודה את יהו"ה וגו' (בראשית כט לה) ותעמוד מלדת בנין דהכא אשתכללו ארבע סמכין³</p>	<p>אמר רבי אבא, ראו בן סתם, שנכלל בשמעון ולוי. כך היתה דעתה (רצונה) של לאה, שכתוב "הפעם ילוה אישי אלי כי ילדתי לו שלשה בנים", משום שהיו שלשה שמתחברים יחד. ובא וראה שכך הוא, שהרי המרכבה העליונה, האבות, ודוד המלך שהתחבר עמם, וכל הארבע הם מרכבות עליונות, הסוד של השם הקדוש. ועל כן ראובן שמעון ולוי, אחר כך יהודה שירש מלכות, ועל כן כולם במקום הזה. וכתוב (זה אחר זה, שכתוב) "הפעם אודה את ה' וגו', ותעמוד מלדת", משום שכאן נשלמו ארבעה עמודים.</p>
<p>הפעם אודה את יהו"ה מאי טעמא אמרה אודה את יהו"ה בהאי ולא בכלהו אלא מהכא כל זמנא</p>	<p>"הפעם אודה את ה'", למה אמרה בזה אודה את ה', ולא בכולם, אלא מכאן, שכל זמן</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>מתניתין⁴ בני עליון קדישי עליונין בריכין <נ"א בריכין> דעלמא מוחא דאנוזא כנשו למנדע הא צפרא נחית בכל יומא אתער בנתא שלהובא דנורא בגדפהא בידהא תלתא מגרופיין⁵ שנינן כחרבא⁶ מפתחן גניזין בידא ימינא קרי בחיל ואמר מאן מנכון די <נהירו אנפוי די> עאל ונפק ואתתקיף באילנא דחיי מטא בענפוי אחיד בשרשוי אכיל מאיביה מתיק מדובשא יהיב חיין לנפשא אסוותא לגרמיה</p>	<p>משנה. בני עליון, קדושים עליונים, ברוכי (נבחרים) העולם, מח האגוז, התכנסו לדעת. הנה צפור יורדת בכל יום, מתעוררת בגן, שלהבת אש בכנפיה, בידיה שלש מגרפות שנונות כחרב, מפתחות של גנזים ביד ימין, קורא בחיל ואומר, מי מכם שפניו מאירות, שנכנס ויצא והחזיק בעץ החיים, הגיע בענפיו, אחז בשרשיו, אכל מפריו המתוק מדבש, נותן חיים לנפש ורפואה לעצמו.</p>
<p>אסתמר מהרהורא בישא מהרהורא דמשקר באילנא דחיי מסאיב נהרא ונחלא מקורא</p>	<p>השמר מהרהור רע, מהרהור שמשקר בעץ החיים, מטמא הנהר והנחל המקור</p>

¹ בסוד הת"ת שנקרא בן בכור, כהונתא חסד, ומלכותא גבורה (מ"מ).

² ור"ל דכולל חג"ת לכן נקרא בן סתם דעמודא דאמצעייתא בן י"ה דכולל ימינא ושמאלא כנ"ל והוא ג' סטרין ראובן שמעון לוי וכו' והן כהונה מסט' דהן איש חסד ומלכו בסט' דגבו' ובכורה מסט' דעמודא דאמצעייתא בני בכורי ישראל והוא נטיל ב' חולקין דלכן הן ד' בתי דתפילין ולכן כתיב ב"פ יתר נגד בכורה ושאת כהונה וישא אהרן את ידיו ועז מלכות ויתן עז למלכו ולכן נקרא בן סתם בני בכורי ישראל דכליל חג"ת ג' סטרין (בהגר"א בתיקו"ז קנב ע"ג).

³ נתייסדו ארבע עמודי הכסא (ד"א). פירוש נתקנו ד' רגלי המרכבה כי ד' דיהודה רומזת על דוד. הרשב"ב (נ"א).

⁴ כתב הרמ"ק כי אלו המשניות והתוספתות היו מימי קדם מרד"ל והיו מדברים בלשון קצר והרשב"י ע"ה באו לידו ובכל דרוש מביא מתניתין או תוספתא בתוך דבריו וכולם מדברים בלשון תוכחות ולפי שאמר בסמוך א"ר אבא ראובן סתם כו' נקט לה (ז"ח) (נ"א).

⁵ צנורות ומזלגות כמין כף נח סב ע"ב (ד"א).

⁶ חדים כולהם כחרבות לדון למי שמהרהר באשה אחרת בשעת הזיווג כי הוא כבן תמורה וע"ז הציפור כרוזא קרי לצדיקים דאתתקפו באילנא דחיי שיזהרו בזה כי כל הגדול כו' יצרו כו' וצריכים שמירה מעולה. הרשב"ב (נ"א).

בראשית

דישראל דיהיב מותא לנפשא ותבירו לגרמיה לית ליה קיומא כלל הרהורא דמסאיב ההוא מקורא דיליה >עביד אילנא דשקרא< בנין דההוא הרהורא סלקא ואחלף נפשא תחות נפשא אילנא דהיי אסתלק ואילנא דמותא אתתקיף ביה נפשא מתמן משיך ווי ליה דאתעקר	של ישראל, שנותן מות לנפש ושובר לעצמו, אין לו קיום בכלל. ההרהור שמטמא אותו המקור שלו, עושה עץ של שקר, משום שאותו ההרהור עולה ומחליף נפש תחת נפש, עץ החיים מסתלק, ועץ המות מחזיק בו, מושך משם הנפש. אוי לו שנעקר
קנה/א	
זהר	
דכנסת ישראל בגלותא שמא קדישא לאו שלים הוא ¹	שכנסת ישראל בגלות, השם הקדוש אינו שלם.
תא חזי אע"ג דתלת בנין הוו ² עד דאולידת ליהודה לא(ו) שלים כרסייא ובגיני כך הפעם אודה את יהו"ה ולא בכלהו ועל דא (בראשית כט לה) ותעמוד מלדת מאי ותעמוד ³ דקיימא כרסייא על סמכוהי ⁴ (ותעמוד עד הכא) ותעמוד דהא עד הכא ותעמוד ביחודא חד ⁵ מכאן ולתתא עלמא דפרודא איהו ואי תימא אינון תרין בנין דאוליד לבתר כגוונא דא ⁶ לא דהא אינון תרין באלין אתחברו ⁷ בנין דשית סטרין דעלמא כחדא אינון ⁸	בא וראה, אף על גב ששלשה בנים היו עד שהולידה את יהודה, הכסא לא נשלם, ולכן "הפעם אודה את ה'", ולא בכולם. ועל כן "ותעמוד מלדת". מה זה ותעמוד, שעמד הכסא על תומכיו. (ותעמוד עד כאן) ותעמוד, שהנה עד כאן ותעמוד, ביחוד אחד, מכאן ולמטה הוא עולם הפירוד. ואם תאמר, אותם שני הבנים שהולידה אחר כך כדוגמא זו, לא, שהרי אותם השנים התחברו עם אלו, משום שששת הצדדים של העולם הם יחד.
ותא חזי כלהו תריסר ⁹ שבטין תקוני דכנסת ישראל בהאי עלמא נינהו ¹⁰ לאתקנא נהורא עלאה אוכמא כמה דאתחזי ¹¹ ולאיתבא עקרא	ובא וראה, כל שנים עשר השבטים הם תקוניה של כנסת ישראל בעולם הזה, לתקן האור העליון השחור כמו שראוי,

¹ אין שם שלם בשום ספירה מן הספירות אלא במדת המלכות, וזה היה משכון ביד המלכות שלא תשתלם ספירה מן הספירות עד שהיא תתחבר עמהם, והיינו ה' אחרונה שבשם ולא כן שאר הספירות שיש יה"ו בחדס וחדס עם המלכות שם יה"ה, וכן בגבורה וכן בת"ת אמנם בעוד שהיא בגלותא שמא קדישא לאו שלים הוא (אור יקר).

² הוּו חד – כדפי' ששלטם קשורים יה"ו בכל א' מהם, ואצ"ל אם כל א' לעצמו, אלא אפילו שלשתם יחד אין שלמות אלא ע"י יהודה ולהיות זה אמת גם יהודה מכ"ש אינו שלם בהיותו לבדו אלא לפחות נקשר ביסוד, ולכך נקשרו יהודה ובנימין בסוד יסוד (אור יקר).

³ פי' ותעמוד מסיבת לידה יהודה (מ"מ). קפו ע"א (הערת הזוהר).

⁴ עמודיו (ד"א).

⁵ ובמה מורה ותעמד הייחוד, במה שאמרה ותעמד, שלא ילדה למטה שהוא עולם הנפרדים אינם בכלל אצילות ממלכות ולמטה אילו כסא הכבוד (אור יקר). פי' כמו דבר א' (מ"מ).

⁶ בעולם הפירוד דקאמרת (אור יקר).

⁷ נר"ה על מלכות קשורה עם חסד וגבורה. וא"ת היאך אמרת דד' כחדא הוו ומשם ולמטה עלמא פרודא והיינו ותעמד, והשתא אמרת דתרין הוו כחדא באילין (אור יקר).

⁸ ענינים קשר ו"ק, חסד דרום במזרח, ומזרח בצפון וצפון במערב ומערב בדרום, היינו קשר ארבעתם והם ראובן חסד דרום, שמעון גבורה צפון, לוי מזרח ת"ת יהודה מערב מלכות, נר"ה מעלה ומטה יששכר זבולון, וקשר מעלה במזרח ומערב וצפון ודרום, וכן קשר מטה בארבעתם. ונמצא עם היות שנשלם בארבעה סוד המרכבה מעלה ומטה הנקשר עמהם הוא בכלל, וז"ש דשית סטרין דעלמא כחדא אינון, וע"ד משל אצילות בשית סטרין לא יקשה לך זה (אור יקר).

⁹ כלומר עם היות שנאמר שהם למעלה בספירות וכיוצא, עכ"ז אינם מרכבה שם כאברהם יצחק ויעקב (אור יקר).

¹⁰ שתיקוני המלכות אינם שוים ויש תיקונים צריכים אליה מבינה ויש שאינה מבינה וכיוצא (אור יקר).

¹¹ והנה מיני התיקונים הם ג': הא' להיות המלכות נהורא אוכמא שאין לה אור מעצמה וצריכה תיקון וקישוט, והיא מתתקנת בקישוטין אלו (אור יקר). עז ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>דכלא¹ לאתריה כלהו עלמין² כגוונא חד קיימי ובהאי אשתכלל עלמא תתאה כגוונא <דעלמא> דלעילא³</p>	<p>ולהשיב את עיקר הכל למקומו. כל העולמות עומדים כדוגמא אחד, ובזה נשלם העולם התחתון כדוגמת העולם שלמעלה.</p>
<p>יששכר זבולון הכא אשתכללו שית בנין שית סטריין⁴ דעלמא כגוונא דא בני השפחות אינון ארבע ואתחברו באלין ואלין ארבע קשרין דמתחברין בהו ואוקמוה ועל דא כתיב (מ"א ז כה) וכל אחוריהם ביתה⁵ (ו)אע"ג דבני שפחות נינהו ביתה⁶ רבי חזקיה אמר אי הכי הא אתמר כל מה דאוליד עלמא תתאה פרודא איהו דהא כתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד מה תימא ביוסף ובנימין אי תימא דעלמא חד בהני לאו איהו דהא לא נפקו מעלמא עלאה ועלמא תתאה מה דאולידת אולידת לתתא ולא לעילא ואי הכי פרודא איהו</p>	<p>יששכר זבולון, כאן נשלמו ששה בנים, ששת הצדדים של העולם. כדוגמא זו בני השפחות הם ארבע, והתחברו עם אלו, ואלו ארבעת הקשרים שמתחברים בהם, ובארוה. ועל כן כתוב "וכל אחוריהם ביתה", אף על גב שבני שפחות הם, "ביתה". רבי חזקיה אמר, אם כך, הרי נאמר, כל מה שהוליד העולם התחתון הוא פירוד, שהרי כתוב "ומשם יפרד". מה תאמר ביוסף ובנימין. אם תאמר שעולם אחד באלה, זה אינו, שהרי לא יצאו מן העולם העליון, והעולם התחתון מה שהוליד, הוליד למטה ולא למעלה, ואם כך הוא פירוד.</p>
<p>אתא רבי אבא ונשקיה א"ל מלה דא סתים איהו דהא עלמא עלאה אתתקן בתריסר דאינון מדיליה⁷ אבל תא חזי רזא דמלה בכל זמנא צדיק מעלמא תתאה נפיק ועייל⁸ ביה עייל ומניה נפיק ובגין כך אתבני באתר דא ועקרא הוא לעילא⁹ ועקרא הוא לתתא¹⁰ <נ"א צדיק ביה עייל ומניה נפיק> ובעלמא תתאה</p>	<p>בא רבי אבא ונשקו. אמר לו, דבר זה הוא נסתם, שהרי העולם העליון נתקן בשנים עשר של אותם משלו. אבל בא וראה סוד הדבר, בכל זמן הצדיק יוצא מהעולם התחתון ונכנס, בו נכנס וממנו יוצא, ולכן נבנה במקום הזה, והעיקר הוא למעלה, והעיקר הוא למטה. (צדיק, בו נכנס ויוצא ממנו) והוא תמיד בעולם התחתון</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>בההוא הרהורא מגו אילנא דחיי ואתדבק באילנא דמותא ענפין לית ביה לא חמא טבא <לעלמין> (לעלמא) יבשא איהו בלא לחותא כלל</p>	<p>באותו הרהור מתוך עץ החיים ונדבק בעץ המות, [אשר] אין בו ענפים, לא רואה טוב לעולמים, הוא יבש בלי לחות כלל,</p>

¹ הב' אחר תיקוניה לייחודה עם בעלה וכו' שהוא הת' שורש וקשר כל הקצוות אל מקומו שהיא המלכות (אור יקר).

² [הג' היא] אחר ייחודה עם בעלה להשתוות אל הבינה בכל עניניה, וז"ש כולהו עלמין, דהיינו עלמא עילאה בינה ועלמא תתאה מלכות כגוונא חד קיימי (אור יקר).

³ פי' כמו אר"א, שפתח ואמר טוב תתי אותה לך מדפתח לבן במלת טוב, ש"מ שרומז שיעק שהוא ז"א שבניינו מהחסדים שנקראים טוב הוא ראוי לישא רחל יותר מכל אדם. א"נ י"ל מדקאמר ליה טוב תתי אותה לך מלאיש אחר הוא ראוי לישא רחל יותר מכל אדם לפי שהוא מרכבה לז"א (מ"מ).

⁴ שש קצוות (ד"א).

⁵ עי' לעיל קנד ע"א ודברינו שם בשם הקדר"ש.

⁶ פרדס רמונים מהרמ"ק שער טו פ"ד (ד"א).

⁷ הרי הם בסוד י"ב בקר, והים שעשה שלמה על גביהם (הקדר"ש צז ע"ג).

⁸ ז"ל הרב: רוחא דיהיב בה בעלה נקרא יוסף בהיותו בז"א וכשניתן בה בביאה קדמאה דבריאת העולם נקרא בנימין והוא נפש שלה והוא שם ב"ן דהה"ן, ע"כ. וז"ש צדיק מעלמא תתאה נפיק פי' שם ב"ן שה"ס בנימין מעלמא תתאה שהיא המלכות נפיק בסוד מ"ן ועי"י פי' כמ"ש הרב שבהיותו בז"א נקרא יוסף והוא עייל במלכות וז"ש אתבני באתר דא שהוא יסוד דנוק' (מ"מ).

⁹ פי' שרשו בדכורא (מ"מ).

¹⁰ פי' ניתן ביסוד דנוק' (מ"מ).

בראשית

<p>אנביה מריר כלענה עליה אתמר (ירמיה יז) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב וגו' בגין דהרהורא טבא סליק לעילא אחיד באילנא דחיי אתקיף בענפוי אכיל מאנביה כל קדושין וכל ברכאן נפקין מניה אחסין היין לנפשיה ואסוותא לגרמיה עליה אתמר (שם) והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום וגו'</p>	<p>פריו מר כלענה. עליו נאמר "והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב" וגו'. משום שהרהור טוב עולה למעלה, אוחז בעץ החיים, מחזיק בענפיו, אוכל מפריו, כל הקדושות וכל הברכות יוצאות ממנו, מוריש חיים לנפש ורפואה לעצמו, עליו נאמר "והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו ולא יראה כי יבא חום" וגו'.</p>
<p>כל מלין דעלמא אזלין בתר מחשבה והרהורא ועל דא (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים בגין דכל קדושין דעלמא אפיק ומשיך בהרהורא טבא מאן דאסתאב בהרהורא¹ בישא כד אתי לאזדוגא באתתיה ושוי רעותיה והרהוריה באתתא אהרא וזרע זרעא בהרהורא אהרא דא הוא דאחלף דרגין עלאין דלעילא דרגא דקודשא בגין דרגא דמסאבא כמה דהרהורא דיליה [הכין] עביד חלופין >לתתא אופ הכי עבד חלופין< לעילא כמה דנופא דההוא ברא דיליד אקרי בן תמורה אופ הכי בנפשא בן תמורה אקרי דהא לא משיך משיכו קדישא בההוא הרהורא ונפשא דיליה אתחלף בדרגא אהרא</p>	<p>כל דברי העולם הולכים אחר המחשבה וההרהור, ועל כן "והתקדשתם והייתם קדושים". משום שכל הקדושות של העולם מוציא ומושך בהרהור טוב. מי שנשטמא בהרהור רע, כשבא להזדווג עם אשתו ושם רצונו והרהורו באשה אחרת, וזורע זרע בהרהור אחר, זהו שמחליף את הדרגות העליונים שלמעלה, הדרגה של קדושה בעבור הדרגה של הטומאה, כמו שההרהור שלו עושה חלופים למטה, כמו כן עושה חלופים למעלה. כמו שגופו של אותו בן שיוליד נקרא בן תמורה, כך גם בנפש נקרא בן תמורה, שהרי לא מושך משיכה קדושה בהרהור ההוא, ונפשו מתחלפת בדרגה אחרת.</p>
<p>יעקב שלימא דכלא גלי קמי קודשא בריך הוא דכל ארחוי בקשוט הוו והרהורא דקשוט הרהר תדיר בכלא בההוא ליליא דמשמש באתתיה בלאה הרהורא² דיליה ברחל הות משמש בלאה וחשיב ברחל ומקורא דיליה בההוא הרהורא דיליה אזלא ולא לדעתא דהא לא הוה ידע בגין כך לא סליק ראובן בשמא קודשא בריך הוא דהוה ידע אחמי ליה ואמר ראו בן דאתיליד בעלמא ועל דא כתיב (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו אל תקרי אראנו אלא אראנו³ דיסתכלון ביה</p>	<p>יעקב השלם של הכל, גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שכל דרכיו היו באמת, והרהור של אמת הרהר תמיד בכל, באותו הלילה ששימש עם אשתו לאה, ההרהור שלו היה ברחל, משמש עם לאה וחושב על רחל, והמקור שלו הלך בהרהור ההוא שלו. ולא לדעת, שהרי לא היה יודע, לכן לא עלה ראובן בשם, הקדוש ברוך הוא שהיה יודע הראה לו, ואמר ראו בן שנולד בעולם, ועל כן כתוב "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו", אל תקרי אראנו אלא אראנו, שיסתכלו בו.</p>
<p>ובגין דאתגלי קמיה דקודשא בריך הוא⁴ דהא לאו לדעתא הוה ובארח קשוט הרהר ברעותיה יעקב לא איפסל מגו שבטין קדישין דאי לאו הכי הוה איפסל ובגין דהרהורא עקרא איהו ועביד עובדא קודשא בריך הוא דהוה ידע ההוא הרהורא באתר דאתדבקא בההיא טפה</p>	<p>ומשום שהתגלה לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי זה היה לא לדעתו, ובדרך אמת יעקב הרהר ברצונו, [לכן ראובן] לא נפסל מתוך השבטים הקדושים, שאם לא כך, היה נפסל, ומשום שההרהור הוא עיקר ועושה</p>

¹ ויקרא פד ע"א שם נו ע"א (הערת הזוהר).

² קעו ע"ב ויקרא רצב ע"ב (הערת הזוהר).

³ הא' בפתח (הערת הזוהר).

⁴ עלץ לבי שבלשון זה רמיז מה שתרצתי אנכי עפר דל על ראובן איך ח"ו אינו בן תמורה עבר"י אנכי עשיתי אר"ש בא"ח סימן ר"מ (מא"ן) (נ"א).

בראשית

	מעשה, הקדוש ברוך הוא שהיה יודע אותו ההרהור במקום שנדבק, באותה הטפה
קנה/ב	
זהר	
איהו תדיר ¹ לעלם כתיב (בראשית לה יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה	לעולם, כתוב "ויהי בצאת נפשה כי מתה".
תא הזי בהאי עלמא תתאה צדיק ² ביה עייל ומניה נפיק כד עייל איהו ברזא דיוסף הצדיק ³ כד נפיק ברזא דבנימן הה"ד ויהי בצאת נפשה כי מתה ⁴ מאן נפשה דא צדיק ⁵ דנפיק מנה ⁶ ודא בנימן (ה)נקרא בן אוני דחשיבת דאולידת לתתא בעלמא דפרודא ⁷ ואשתארו חד סרי באינן לעילא מה כתיב (שם) ואביו קרא לו בנימין בן ימין דהא אסתלק לעילא בעלמא עלאה דכד אתאביד יוסף ⁸ בנימן ⁹ אשלים אתריה ועל דא צדיק בעלמא תתאה עייל ונפק בגין כך יוסף ובנימן וכלהו תריסר כגוונא דלעילא ביהודא חד ¹⁰	בא וראה, בעולם התחתון הזה, הצדיק נכנס בו וממנו יוצא, כשנכנס הוא בסוד של יוסף הצדיק, וכשיוצא הוא בסוד של בנימן. זהו שכתוב "ויהי בצאת נפשה כי מתה". מי נפשה, זה הצדיק שיוצא ממנה, וזה בנימן, נקרא בן אוני, שחשבה שהולידה למטה בעולם הפרוד, ונשארו אחד עשר, באותם למעלה. מה כתוב ואביו קרא לו בנימן, בן ימין, שהרי התעלה למעלה בעולם העליון, שכאשר נאבד יוסף, בנימן השלים את מקומו, ועל כן הצדיק נכנס ויוצא בעולם התחתון, לכן יוסף ובנימן וכל השנים עשר כמו שלמעלה ביחוד אחד.
הפעם ¹¹ אודה את יהו"ה (שם כט לה) רבי שמעון פתח ואמר (תהלים קיא א) אודה יהו"ה בכל לבב בסוד ישרים ועדה בכל לבב בכל לב מבעי ליה אלא דוד ברזא עלאה ¹² דשמא קדישא קא בעי ליה לאודאה ליה לקב"ה ¹³ אודה יהו"ה	"הפעם אודה את ה'". רבי שמעון פתח ואמר, "אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה". "בכל לבב", היה צריך לכתוב בכל לב, אלא דוד בסוד עליון של השם הקדוש רצה להודות לקדוש ברוך הוא. "אודה ה' בכל לבב", ביצר טוב וביצר רע, ואלו שני הצדדים, אחד ימין ואחד שמאל. "בסוד ישרים ועדה", אלו הם שאר הצדדים של

¹ פי' שתמיד שם ב"ן הוא מעל מ"ן ביסוד דנוק' (מ"מ).

² שמות רנט ע"א (הערת הזוהר).

³ כמש"ל רוחא דיהיב בה בעלה בהיותו בז"א נקרא יוסף ושאר המאמר מבואר בהקדמה זו (מ"מ).

⁴ ורבינו האר"י זצ"ל באר כי לא נשאר מבחי' רוחא דשדי בגוה יעקב ונתנה נפשה ובמקומו בארנו
בעניותינו טעם הדבר (מא"ן) (נ"א).

⁵ הוא מסוד מ"ן שהם נפשות הצדיקים שהיא קולטת מעשיהם הטובים והיינו סוד אליך ה' נפשי אשא
(אור יקר).

⁶ בסוד אור חוזר (אור יקר). עי' לעיל קנג ע"ג.

⁷ חשבה שהיה בעולם הפירוד מגיע עד מקום רגליה יורדות מות ולא חשבה כן ביוסף מפני היותו בסוד
אור ישר מ"ד נכנס אליה ולא יוצא (אור יקר).

⁸ שאז שמש בנימן בסוד אור ישר שנסתלק למעלה ומאיר ממעלה למטה ובבחי' זו ג"כ בנימן תקונא
דעלמא עלאה (אור יקר). כלומר כשנמכר (עי' ב"ע קלח ע"ב). ועי' הקדו"ש שער ז פרק ה' אות ז' שזהו כאשר
עמד בניסיון (עי' לעיל קנג ע"ב).

⁹ קנג ע"ב (הערת הזוהר), ועי' ויחי רמו ע"ב, ומשפטים קד ע"א וקד ע"ב (לש"ו בהערות על בהגר"א על
ספד"צ סוף י ע"ג), ועי' בהגר"א על ספד"צ סוף י ע"ג.

¹⁰ ולא כדפריך ר' חזקיה שהיה חילוק ביניהם (אור יקר).

¹¹ קעח ע"ב (הערת הזוהר).

¹² כלומר עם היות נראה שעל לבבו קאמר עכ"ז הכוונה על סודם כדמסיק (אור יקר).

¹³ פי' לכלול כל שם בן ד' בפסוק זה וביחוד זה כדמסיק כי י"ה בימין ושמאל דהיינו לבב ו' בישרים ה'
בעדה (אור יקר).

בראשית

<p>בכל לבב ביצר טוב¹ וביצר רע² ואלין תרין סטריין חד ימינא וחד שמאלא בסוד ישרים ועדה אלין אינון שאר סטריין דהאי עלמא³ דהא לבב כנוונא דדרום וצפון⁴ בסוד ישרים אלין אינון שאר סטרי עלמא דאינון <שית> כנוונא דלעילא⁵ ועדה דא הוא אתר דיהודה⁶ וכתיב (שם קלב יב) ועדותי זו אלמדם וכתיב (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם אל וגו' כתיב (תהלים קלח א) אודך בכל לבי נגד אלהים אזמרך הכא באתר חד קאמר⁷ דכתיב נגד אלהים אזמרך דהא לגבי האי דרגא קאמר שירתא⁸ לחברא ליה בימינא</p>	<p>העולם הזה, שהרי לבב כדוגמת צפון ודרום. "בסוד ישרים", אלו הם שאר צדדי העולם, שהם ששה כדוגמא שלמעלה. "ועדה", זהו המקום של יהודה, וכתוב "ועדותי זו אלמדם", וכתוב "ויהודה עוד רד עם אל" וגו'. כתיב "אודך בכל לבי נגד אלהים אזמרך", כאן במקום אחד נאמר, שכתוב "נגד אלהים אזמרך", שהרי לדרגה הזו אמר שירה, לחבר אותה לימין.</p>
<p>תא חזי יהודה אחיד בכל סטריין⁹ אחיד בדרום ואחיד במזרח דהא איהו מסמר שמאלא קא אתיא¹⁰ ושירותיה בצפון ואחיד בדרום בנין דאיהו אזיל לימינא ואתאחיד בגופא בנין כך הפעם אודה את יהוה ותעמוד מלדת (בראשית כט לז) ותעמוד דקיימא בקיומא דקיימא כדקא יאות דהא אתתקן כלא רתיכא קדישא</p>	<p>בא וראה, יהודה אחוז בכל הצדדים, אחוז בדרום, אחוז במזרח. שהרי הוא בא מצד השמאל, וראשיתו בצפון, ואחוז בדרום, משום שהוא הולך לימין ונאחז בגוף, לכן "הפעם אודה את ה'". "ותעמוד מלדת", ותעמוד שעמדה בקיום של הברית כראוי, שהרי הכל נתקן מרכבה קדושה.</p>
<p>רבי שמעון נפק לקרייתא אזדמן ליה רבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי כיון דחמא לון אמר הדתותי דאורייתא אצטריך הכא יתבו תלתא אלין <נ"א יומין> כד בעא למיזל פתח כל חד וחד קרא רבי</p>	<p>רבי שמעון יצא לקריה. הזדמן לו רבי אבא ורבי חייא ורבי יוסי. כיון שראה אותם, אמר, צריך כאן התחדשות של התורה. ישבו שלשת אלה (ימים). כשרצה</p>

¹ נגדי לדרום חסד (אור יקר).

² נגדי לצפון גבורה (אור יקר).

³ האדם בעולם לבב היינו הוא עצמו, וישרים היינו שאר הקצוות שהם ד' יסודות שבו, מים בנצח, אש בהוד, עפר ורוח ת"ת ויסוד, שיעלה ההודאה מכל המציאות. וקשיא ליה שהיה ראוי שנבאר לבב האדם בעצמו, וישרים שש קצוות שבעולם כולם שירצה שהאדם והעולם יהללו, לזה תירץ ואמר "דהא לבב וכו'" (אור יקר).

⁴ כי בהישיר האדם פניו למזרח יצר הטוב הוא בדרום שהוא בימין, ויצר הרע בצפון שהוא בשמאל, ובאומר לבב, היינו צפון ודרום של עולם, בסוד ישרים דקאמר בבית מורה שהם שאר סטריין דהיינו ב' של בסוד, כאלו יאמר צפון ודרום עם ד' צדדים האחרים (אור יקר).

⁵ כמו ששם הוי"ה שהוא הת"ת כולל ו"ק לבד היינו צפון ודרום חסד גבורה, מזרח מערב ת"ת ויסוד, מעלה ומטה נצח והוד, כן ההודאה צריך שתעלה מאלו לבד לעוררם שאם יעלה מהאדם דהיינו לבב ו"ק ישרים א"כ יעורר ז' ואינם למעלה כך (אור יקר).

⁶ פי' מלכות (אור יקר), שבאחורי הת"ת (הקדו"ש מה ע"א).

⁷ דהיינו בכל לבי ולא בכל לבב, והטעם דכתיב נגד אלהים אזמרך דהא לגבי האי דרגא וכו' כדפי' ומה שלא אמר אודך בלבי אלא בכל לבי היינו שעיקר מדה זו מן הצפון א"כ קדם לה השמאל אמנם מתייחד ומתקשר בימין, וז"ש "לחברא לה בימינא" והיינו בכל לבי היות שניהם לב א' והוצרך לתת טעם למה הודאה זו בימין ולא בשתיים כענין אודה ה' בכל לבב וכו' בת"ת קו האמצעי כענין אודה ה' (אור יקר). פי' פסוק זה לא הזכיר רק לב א' שהוא החסד כדי לקשר המלכות בחסד (מ"מ).

⁸ כאומר נגד אלהים אזמרך והיינו מדת המלכות ורצה בזה לתת טעם להודאה זו בלב א' ואינו בשתי לבבות כמקומות אחרים (אור יקר).

⁹ שהיינו מדתו המלכות אחיד בכל סטריין דהיינו הגבורה מדרכו שהיא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה והחסד בסוד מערבית דרומית והת"ת בסוד מטרוניתא, בין תרי ודרועין דמלכא וסטריין אלו הא' הרגל אליה ואין צריך לקשרה שם דהיינו הגבורה, והג' שהיא בעלה אין צורך משום דאחיד בדרום שהוא חסד ממילא אחיד במזרח (אור יקר).

¹⁰ שמות רכג ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>ללכת, פתח כל אחד מהם בפסוק. רבי אבא פתח ואמר, "וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו' שא נא עיניך וראה וגו', וכי לפי הראיה של אברהם יורש את הארץ, ולא יותר, עד כמה רואה בן אדם, שלש פרסאות או ארבע או חמש פרסאות, והוא אומר "כי את כל הארץ אשר אתה רואה" וגו'. אלא, כיון שהוא רואה ארבעת הצדדים של העולם, רואה את כל הארץ. שהרי ארבעת הצדדים של העולם הם כללו של כל העולם. עוד, הקב"ה הרים אותו על ארץ ישראל</p>	<p>אבא פתח ואמר (שם יג יד) ויהו"ה אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו וגו' שא נא עיניך וראה וגו' וכי לפום חיזו דאברהם ירית ארעא ולא יתיר עד כמה חמי בר נש תלת פרסי או ארבע או חמש פרסי ואיהו אמר (שם טו) כי את כל הארץ אשר אתה רואה וגו' אלא כיון דארבע סטרין דעלמא חמי כל ארעא חמי דהא ארבע סטרי דעלמא כללא דכל עלמא תו זקף ליה קב"ה על ארעא דישראל</p>
סתרי תורה	
<p>קדמא אסתמר ליה בכירותא דכתיב (ד"ה א' ה א) כי הוא הבכור וגו' נתנה בכורתו ליוסף בהוא אתר דהרהורא אולא ואתדבק בההיא טפה תמן אתדבק ואתמסר ההיא בכורה ואתנטיילת בכורה מראובן ואתמסר באתר דהרהורא אתדבק בה ברחל הרהר ואתדבק רעותא ברחל אתדבק בכירותא וכלא אתהדר בתר הרהורא ומחשבה</p>	<p>הראשונה נשמרה לו הבכורה, שכתוב "כי הוא הבכור וגו', נתנה בכורתו [בנין] יוסף". באותו מקום שהרהור הלך ונדבק בטפה ההיא, שם נדבק ונמסרה אותה הבכורה, ונטלה הבכורה מראובן, ונמסרה למקום שהרהור נדבק בה, ברחל הרהר ונדבק הרצון, ברחל נדבקה הבכורה, והכל חזר אחר ההרהור והמחשבה.</p>
<p>כנוונא דא הרהורא ומחשבה עביד עובדא ואתמשך משיכו בכל מה דאתדבק בר נש בסתרא דכתיב (דברים כה ב) לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה והכא אצטריך הרהורא ורעותא לאתדבקא ובההוא רעותא ומחשבה משיך משיכו ועביד עובדא דאצטריך ולא ישתצי שמא דמיתא מעלמא וסתרא דא (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסוף! <דהא> (דא) ודאי רעותא ומחשבה משיך משיכו ועביד עובדא בכל מה דאצטריך ועל דא בצלותא אצטריך רעותא והרהורא לכוונא וכן בכל אינון פולהנין דקודשא בריך הוא הרהורא ומחשבה עביד עובדא ומשיך משיכו בכל מה דאצטריך</p>	<p>כדוגמא זו הרהור ומהחשבה עושים מעשה, ונמשכת משיכה בכל מה שנדבק אדם בסתר, שכתוב "לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה". וכאן צריך הרהור ורצון להתדבק, ובאותו הרצון ומחשבה מושך משיכה ועושה המעשה שצריך, ולא יכלה שם המת מן העולם. וסתר זה, "אם ישים אליו לבו רוחו ונשמתו אליו יאסף", שהרי ודאי הרצון והמחשבה מושכים משיכה ועושים מעשה בכל מה שצריך. ועל כן בתפלה צריך רצון והרהור לכוון, וכן בכל אותן העבודות של הקדוש ברוך הוא, הרהור והמחשבה עושים מעשה, ומושכים משיכה בכל מה שצריך.</p>
קנו/א	
זהר	
<p>ואחמי ליה דאיהי קשירא בסטרי דעלמא והוה חמי כלא</p>	<p>והראה לו שהיא קשורה בצדדי העולם, והיה רואה את הכל.</p>

¹ ענין היבום, דכיון שמת אחיו השאיר הרוח שם, דע"י טפה דאחיו שהוא קרוב אליו קודם שיבא בה הרוח דאח [ג"א דאחר] הוא (הנה) היבם החי מקדים נשמתו הראשון ומתחבר ברוחו ובא זה בג' הכנות: א', הרוח דשביק בגווה כנ"ל. ועוד, טפת אחיו. ועוד, כוונת היבום, שמכוין להביא נשמת אחיו הראשון המת שם. וז"ס (איוב לד יד) אם ישים אליו לבו, היבם, ומכוין לבו (שם), רוח של מת דבגווה, וגם נשמתו אליו יאסוף (שם), פי' כי הוא מקבץ ומאסף נשמה עם רוח שהיו שם, וז"ס רוחו ונשמתו אליו יאסוף (שם) (ע"ח שער המלכים ו).

בראשית

<p>כנוונא דא מאן דחמי ליה לרבי שמעון כל עלמא חמי הדוותא דעילא ותתא פתח רבי חייא ואמר (בראשית כח יג) הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך וכי ההוא אתר בלחודוי אבטח ליה קב"ה דהא ארבע אמין או חמשא הוו ולא יתיר אלא בזמנא ההוא באינן ארבע אמין כפיל ליה קב"ה כל ארעא דישראל אשתכח ההוא אתר כללא דכל ארעא ומה ההוא אתר <איהו> כללא דכל ארעא רבי שמעון דאיהו בוצינא דכל ארעא על אחת כמה וכמה <דשקיל ככל עלמא!¹</p>	<p>כדוגמא זו, מי שרואה את רבי שמעון, רואה את כל העולם, השמחה של מעלה ומטה. פתח רבי חייא ואמר, "הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך", וכי אותו המקום לבדו הבטיח לו הקדוש ברוך הוא, שהרי ארבע אמות או חמש היו ולא יותר, אלא באותו זמן, באותם ארבע אמות, קיפל הקדוש ברוך הוא את כל ארץ ישראל. נמצא שאותו מקום הוא הכלל של כל הארץ. וכמו שאותו המקום הוא הכלל של כל הארץ, כך רבי שמעון שהוא המאור של כל הארץ, על אחת כמה וכמה ששקול ככל העולם.</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (שם כט לה) הפעם אודה את יהו"ה וכי בכל מה שהולידה לא ראוי להודות לקדוש ברוך הוא אלא בזה, אלא יהודה הוא הבן הרביעי לכסא, והוא משלים את הכסא. ולכן יהודה לבדו תיקון הכסא ותומך של כל התומכים. (שהיו שלשה, אברהם ויצחק ויעקב. ואז בא דוד מיהודה והשלים הכסא, ועל כך נקרא יהודה, שהוא השם הקדוש, והדל"ת (ארבע רגליו) מרגלות הכסא). רבי שמעון שמאיר את כל העולם בתורה, וכמה מאורות מאירים בשבילו, על אחת כמה וכמה.</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "הפעם אודה את ה'", וכי בכל מה שהולידה לא ראוי להודות לקדוש ברוך הוא אלא בזה, אלא יהודה הוא הבן הרביעי לכסא, והוא משלים את הכסא. ולכן יהודה לבדו תיקון הכסא ותומך של כל התומכים. (שהיו שלשה, אברהם ויצחק ויעקב. ואז בא דוד מיהודה והשלים הכסא, ועל כך נקרא יהודה, שהוא השם הקדוש, והדל"ת (ארבע רגליו) מרגלות הכסא). רבי שמעון שמאיר את כל העולם בתורה, וכמה מאורות מאירים בשבילו, על אחת כמה וכמה.</p>
<p>וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה (בראשית ל יד) רבי יצחק פתח ואמר (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך האי קרא אוקמוה בכמה אתר אלא מאן יכיל לממני עובדוי דקב"ה דהא כמה חילין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא וכלהו בזמנא חדא כמזופא דאפיק זיקין לכל סטרין בזמנא חדא כך קב"ה אפיק כמה זינין ומשריין משניין דא מן דא דלית לון חושבנא וכלהו בזמנא חדא</p>	<p>"וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה". רבי יצחק פתח ואמר, "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך", הפסוק הזה בארוהו בכמה מקומות. אלא מי יכול למנות את מעשי הקדוש ברוך הוא, שהנה כמה צבאות ומחנות משונים זה מזה שאין להם חשבון, וכולם בפעם אחת, כמו פטיש שמוציא זיקים לכל הצדדים בפעם אחת, כך הקדוש ברוך הוא מוציא כמה מינים ומחנות משונים זה מזה שאין להם חשבון, וכולם בפעם אחת.</p>
<p>תא חזי בדבורא² וברוחא³ כחדא אתעביד עלמא דכתיב (שם לג ו) בדבר יהו"ה שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם בדבר יהו"ה דא דבורא וברוח פיו דא רוחא דא בלא דא לא אויל ואתכליל דא בדא ונפיק מנייהו כמה חילין לחילין ומשריין למשריין וכלא בזמנא חדא תא</p>	<p>בא וראה, בדבור וברוח יחד נעשה העולם, שכתוב "בדבר ה' שמים נעשו וברוח פיו כל צבאם". "בדבר ה'" זה הדיבור, "וברוח פיו" זו הרוח, זה בלי זה לא הולך, ונכללים זה עם זה ויוצאים מהם כמה צבאות לצבאות, ומחנות למחנות, והכל בפעם אחת. בא וראה, כשרצה</p>

¹ עי' אפיקי ים חולין צא ע"ב.

² פי' מלכות (מ"מ).

³ ז"א (מ"מ).

בראשית

<p>הזי כד בעא קב"ה למברי עלמין אפיק חד נהורא סתימאה¹ דמן ההוא נהורא נפקין ונהרין כל אינון נהורין דאתגליין² ומההוא נהורא נפקין ואתפשטו ואתעבידו שאר נהורין³ ואיהו עלמא עלאה⁴ תו אתפשט האי נהורא עלאה [ועבד] [ועבד]⁴⁸ אומנא⁵ נהורא דלא נהיר ועביד עלמא תתאה⁶ ובגין דאיהו נהורא דלא נהיר בעי לאתקשרא לעילא</p>	<p>הקדוש ברוך הוא לברוא את העולמות, הוציא אור סתום אחד, ומהאור ההוא יוצאים ומאירים כל אותם האורות שהתגלו, ומאותו האור יוצאים והתפשטו ונעשו שאר האורות, והוא העולם העליון. ועוד, האור העליון הזה התפשט ועשה אומן, אור שאינו מאיר, ועשה את העולם התחתון. ומשום שהוא אור שלא מאיר, רוצה להתקשר למעלה,</p>
<p>סתרי תורה</p>	<p>"וילך ראובן בימי קציר חטים וימצא דודאים בשדה וגו' (בראשית ל יד) תנן כוס של ברכה⁸ לא אתברכא אלא בסטר ימינא⁹ ובגין כך בעוד דאתער ימינא לגבי כוס של ברכה שמאל לא תסייע תמן¹⁰ דהא ימינא אשכח [עילאה] [מלה] בההוא כוס לאתערא לגבי עלמא עלאה וסתרא דא וילך ראובן דא סטרא דדרום בגין כך דגלים⁴⁹ בדרום דאיהו רישא לתריסר תחומין ותיאובתיה דסטרא דרום לאשכחא עילה ותקרובא למטרוניתא לברכא לה מה כתיב וימצא דודאים בשדה אול להפשא בכל אינון נגזין דילה ואשכח</p>

¹ פי' בינה (מ"מ).

² פי' ו"ק דז"א (מ"מ).

³ בי"ע (מ"מ).

⁴ פי' נהורא סתימא הנז' (מ"מ).

⁵ פי' מלכות (מ"מ).

⁶ פי' בי"ע (מ"מ).

⁷ מן הזהר משמע שהדודאים הנז' הם מט"ט וסנד"ל, ומדברי הרב ז"ל משמע שמט"ט וסנדל הנז' הם זר"ן דבריאה. והנה כל הנשמות של ישראל כשעוסקים בתורה ומקיימים מצותיה עולה ריח תורתם מע"ט אל מט"ט וסנדל או אל זר"ן דבריאה כדברי הרב ז"ל. והנה מט"ט הוא דכורא וסנדל הוא נוקבא וכן זר"ן הם זר"ן, ויש בישראל תורה ומצות סגוליות שבהם מעלים מ"ן אל הנוק' דבריאה או אל סנדל ויש בישראל ג"כ שהם מורידים מ"ד מלמעלה מן ז"א דבריאה או מן מט"ט ע"י תורתם ומע"ט. וכשישראל מעלים מ"ן ע"י תורה ומע"ט או מורידים מ"ד ע"י תורתם אז עולה תורתם עד מט"ט וסנדל או עד זר"ן ואז הם מתעוררים לשאול מזונות אל בניהם שעסקו בתורה ומע"ט ואומרים על כל כללות הנשמות של ישראל הכללות בזר"ן דבריאה בהאי ברא אתינא לקמך ואז גם זר"ן דאצילות מעלים אותם לאו"א ואומרים ג"כ בהאי ברא אתינא לקמך כי אין להם מה ליתן עד שיקבלו שפע מלמעלה, ואז גם או"א עולים אל א"א ונוק' ואז גם א"א ונוק' עולים עד עתיק ונוק', וכעד"ז עד רום המעלות עד מקום שאין לו סוף. כי מה שקבלו העולמות הוא לצורך גופם, לא להוציא תולדות ונבראים כי מה שמקבלים תמיד לצורך חיותם שהוא דבר מוכרח לחיות העולמות אין נותנים ממנו ואין מושפעים משם הנשמות אבל על ידי תורה ומע"ט של ישראל הם מקבלים שפע חדש להוציא נשמות בעולם ולהביא שפע לעולם ואז יורד השפע דרך המדרגות עד זר"ן דבריאה או עד מט"ט וסנדל, ואז זר"ן דבריאה או מט"ט וסנדל מקבלים השפע ומחלקים אותו לצבא השמים ולנבראים ונמצא כי הכל תלוי בדודאים הנז' שהם זכר ונקבה, זה מוערר מ"ן וזה מוערר מ"ד דזר"ן דאצילות, ואז מתחברים זר"ן דאצילות ע"י מ"ן ומ"ד שלהם, ובא השפע לעולמות דרך המדרגות כנז'. והכל ע"י תורה ומע"ט של התחתונים בסוד תנו עוז לאלהים, וז"ש הדודאים נתנו ריח כי הדודאים הנז' הם מעלים ריח תורה ומע"ט של ישראל למעלה ואז בא השפע לעולם וז"ש ועל פתחינו כל מגדים וכו' (מ"מ).

⁸ מלכות (נ"א).

⁹ היינו מדת החסד (נ"א).

¹⁰ כי סוד השמאל אצטריך בתחילה שיעורר היחוד ואח"כ יבא הימין תיכף. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>נתנו ריח". ואותם שני כרובים שהם התקונים שלה, להעיר התעוררות למעלה, שהרי בכל אותם התקונים של השדה הזו, אין תיקון שיעורר כלפי מעלה, רק הכרובים.</p>	<p>בהאי שדה אינון דודאים¹ ועליהו אתמר (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח ואינון תרין² כרובים דאינון תקונין דילה לאתערא אתערו לעילא דהא בכל אינון תקונין דהאי שדה לית תקונא דיתער לגבי עילא בר כרובים³</p>
<p>מתי צד הדרום מתעורר אליה למצוא סיבה לברך אותה, "בימי קציר חטים", בזמן שמחלקת חלק שלל לאוכלוסיה, וכל קוצרי השדה. מיד, "ויבא אותם אל לאה אמר", מעלה ריח והתעוררותם לעולם העליון, העולם המכוסה, משום שמעיר (שיעורר) ברכות לעולם התחתון. וכאשר מתברכת, אותם הדודאים לוקחים ונותנים לכל העולמות, שכתוב "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים". כאשר הם נתנו ריח, אותו הריח לוקח אותו צד הדרום להתעורר לעולם העליון. מיד, "על פתחינו כל מגדים", וכל טוב לא חסר (הכל) מהעולם.</p>	<p>סטר דרום אימתי אתער לגבה לאשכחא עילה לברכא לה בימי קציר חטים בזמנא דפליגת חולק שללא⁴ לאוכלוסהא וכלהו חצדא<ו> (ו)חקלא⁵ מיד ויבא אותם אל לאה אמו סליק ריחא ואתערו דלהון לגבי עלמא עלאה⁶ עלמא דאתכסיא בגין (דאתער) [דיתער] ברכאן לעלמא תתאה וכד (איחי) אתברכא אינון דודאים נקטין ויהבין לכל עלמין דכתיב (שיה"ש ז יד) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים כד אינון נתנו ריח ההוא ריחא נקיט ליה סטר דרום לאתערא לגבי(ה) עלמא עלאה מיד על פתחינו כל מגדים וכל טובא לא חסיר (מכלא) <מעלמא></p>
<p>העולם התחתון</p>	<p>עלמא תתאה</p>
<p>קנו/ב</p>	<p>זהר</p>
<p>ורוצה להתקשר למטה, ובקשר שלמטה נקשר להאיר בקשר שלמעלה. והאור הזה שאינו מאיר, בקשר שלמעלה מוציא את כל החיילות והמחנות למינים רבים, זהו שכתוב "מה רבו מעשיך ה'" וגו'. וכל מה שבארץ כך גם למעלה, ואין לך דבר קטן בעולם הזה שלא תלוי בדבר אחר עליון שהתמנה עליו למעלה, משום</p>	<p>בעי לאתקשרא לתתא⁷ ובקשורא דלתתא אתקשר לאתנהרא בקשורא דלעילא והאי נהורא דלא נהיר בקשורא דלעילא אפיך כל חילין ומשריין לזינין סניאין הה"ד (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה וגו' וכל מה די בארעא הכי נמי לעילא ולית לך מלה זעירא בהאי עלמא דלא תלייא במלה אחרא עלאה דאתפקדא עליה</p>

¹ דודאים הם זר"ן דבריאה כנ"ל שבהם תלויים כל הנשמות וכל צבא השמים ואינון תרין כרובים שהם זר"ן דאינון תיקונים דילה כי הם ב' בניה של רחל יוסף ובנימין, ונקראים תיקונין דילה כי הם קישוטי הכלה ע"י תורה ומע"ט של ישראל הנכללים בהם שמעלים ריח טוב למעלה ובאתערותא דלתתא אתערותא דלעילא להשפיע עליהם רב ברכות, אבל השפע של חיות העולמות אינו תלוי במעשה התחתונים ועליו נאמר כטל מאת ה' אשר לא יקוה לאיש וכו' אלא ברצון המאציל העליון ונק' טל דלא מעצר כי הוא חיות העולמות דוגמת לחם צר ומים לחץ, אבל שפע רוב ברכות ע"י מעשה התחתונים שפותחים כחודה של מחט, ולמעלה פותחים להם אוצרות שמים. וז"ש ואינון תרין כרובים וכו' לית תיקונא דאתער לגבי עילא בר כרובים, והם סוד כרובים שהיו במקדש ובמשכן כי הם תיקוני השכינה להעלות מ"ן וכו' (מ"מ).

² קנב ע"א (הערת הזוהר).

³ בפ' תרומה בכ"י כתוב כי כשאדם בכעס יביאו לו נער ויתפייס ע"ש (ד"א).

⁴ פי' בזמן שהשכינה משפעת לכל הנבראים גם ראובן שהוא החסד מבקש עילה וסיבה לברכא לה ולכן חיפש ומצא הדודאים שמעלים ריח טוב של תורה ומעשים טובים, מיד ויבא אותם אל לאה אמו סליק ריחא ואתערו דילהון לגבי עלמא עילאה וכו' (מ"מ).

⁵ קוצרי השדה ורמז אל קבלת שפעה משדה העליון שדה תפוחים (ד"א).

⁶ לאה היא עומדת למעלה במקום אחורי הראש, כי זהו הטעם שבזוהר קוראים אל לאה עלמא עלאה (שעה"כ כה ע"א).

⁷ פי' ע"י מעשה התחתונים היא מעלה מ"ן נמצא שהיא קשורא בתחתונים הה"ד מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית פי' חכמה תתאה (מ"מ).

בראשית

<p>לעילא בגין דכד אתער האי לתתא אתער ההוא דאתפקדא עליה לעילא דכלא אתאחד דא בדא</p>	<p>שכשמתעורר זה שלמטה, מתעורר אותו שהתמנה עליו למעלה, שהכל נאחז זה עם זה.</p>
<p>תא חזי כתיב (בראשית ל יד) תני נא לי מדודאי בנך לאו דודאים אולידו לה לרחל אלא קב"ה קא גלגל מלה ע"י דאינון דודאים בגין דיפוק יששכר דאחיד באורייתא יתיר מכלהו שבטין בגין דהא רחל אחידא ביה ביעקב ולא שבקת ליה לגבי לאה הה"ד (שם טו) המעט קחתך את אישי וכתוב (שם טז) לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך אינון גרמו דיפוק יששכר לעלמא <בגין> דסליק ריחא דאורייתא קמי קב"ה הה"ד (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח וגו' וכתוב (שם טז) וישכב עמה בלילה הוא הוא¹ ודאי</p>	<p>בא וראה, כתוב "תני נא לי מדודאי בנך", לא הדודאים הם שילדו את רחל, אלא הקדוש ברוך הוא מגלגל את הדבר על ידי אותם דודאים כדי שיצא יששכר שאוחז בתורה יותר מכל השבטים, משום שהרי רחל האחוזה ביעקב ולא השאירה אותו ללאה. זהו שכתוב "המעט קחתך את אישי", וכתוב "לכן ישכב עמך הלילה תחת דודאי בנך". הם גרמו שיצא יששכר לעולם משום שמעלה הריח של התורה לפני הקדוש ברוך הוא, זהו שכתוב "הדודאים נתנו ריח" וכו', וכתוב "וישכב עמה בלילה הוא", הוא ודאי.</p>
<p>והא אוקמוה דעלמא עלאה הוא דסתים ולא גליא בגין דהא אורייתא מעלמא² עלאה נפקת ובכל אתר עלמא עלאה הוא דלא אתגליא והא אתמר (במדבר יח כג) ועבד הלוי הוא בגין לאמשכא מניה ברכאן לכלא ויששכר ביה אתאחיד ועל דא קרינן עין החיים אילנא דאינון חיין עלאין דאקרי הוא ולא אתה ואי תימא דאלין דודאים פתחו מעהא דרחל לאו דהא כתיב (בראשית ל כב) וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה קב"ה ולא מלה אחרא בגין דאינון דודאים אף על גב דחילא דלהון לעילא בההוא חילא דלהון לא אתמני פקידה דבנין דהא בגין במזלא תליין ולא בדבר אחר</p>	<p>והרי פרשוה שהעולם העליון הוא שנסתם ולא נגלה, משום שהרי התורה יוצאת מהעולם העליון. ובכל מקום העולם העליון הוא שלא התגלה. והרי נאמר "ועבד הלוי הוא", כדי להמשיך ממנו ברכות לכל, ויששכר נאחז בו, ועל כך קוראים עין החיים, העץ שלאותם החיים העליונים שנקרא "הוא" ולא "אתה". ואם תאמר שהדודאים הללו פתחו את מעיה של רחל, לא, שהנה כתוב "וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה", הקדוש ברוך הוא ולא דבר אחר. משום שאותם הדודאים, אף על פי שכוחם למעלה, באותו הכח שלהם לא נתמנה פקידת הבנים, שהרי הבנים תלויים במזל, ולא בדבר אחר.</p>
<p>ואי תימא דהא אינון למגנא אתבריאו לאו דהא אפילו</p>	<p>ואם תאמר שהנה הם נבראו לחנם, לא, שהרי אפילו</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>לא אתער לגבי עלמא עלאה אלא כד אינון דודאים יהבין ריחא לימינא כיון דאינון יהבין ריחא לימינא וימינא אתער לגבי עלמא עלאה מיד עלמא תתאה אתער לשאלא מה דאצטריך³ מה כתיב (בראשית ל יד) ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך הב לי ברכאן מההוא אתער דאינון דודאים דאתער לגבך סטר ימינא כדין עלמא עלאה בהדוה בשעשוע אתיב לגבה</p>	<p>לא מתעורר לעולם העליון, אלא כשאותם דודאים נותנים ריח לימין. כיון שהם נותנים ריח לימין, והימין מתעורר לעולם העליון, מיד העולם התחתון מתעורר לשאול מה שצריך. מה כתוב, "ותאמר רחל אל לאה תני נא לי מדודאי בנך". תן לי ברכות מאותה ההתעוררות של אותם דודאים שמתעורר לצד הימין. אז העולם העליון בשמחה ובשעשוע, משיב</p>

¹ קכד ע"ב (הערת הזוהר).

² פו ע"ב (הערת הזוהר).

³ קשיא ליה כיון שסוף סוף רחל תובעת בפה תני נא לי א"כ מה צורך קודם התעוררות הדודאים לזה תירץ שהתביעה הנזכרת אי אפשר אם לא יקדם לה התעוררות הדודאים (אור יקר).

בראשית

<p>ואמרת (שם טו) המעט קחתך את אישי כאמא לגבי ברתא ואי הכי בעלה דעלמא עלאה יעקב¹ איהו⁵⁰ לאו הכי אלא תיאובתא דאבא² תדיר לאו איהו אלא לגבי ברתא דנא (דאיהי) <דהאי> בת רחימו דיליה לגבה תדיר בנין דאיהי בת יהידאה בין שית בנין³ ולכל אינון שית בנין פליג לון חולקין ונבובון ומתנן ולה לא פליג ולית לה ירותא⁴ כלום ועל כל דא איהו⁵ אשגח בה⁶ בתיאובתא ורחימו⁷ יתיר מכלא ברחימו דיליה קרא לה בת⁸ לא ספיק ליה דא וקרא לה אחות⁹ לא ספיק ליה דא קרא לה אם¹⁰ בשום אמה לא ספיק ליה דא קרא לה בשמיה¹¹ דכתיב (איוב כח יב) והחכמה מאין תמצא חכמה ודאי ועל דא עלמא עלאה¹² אמרת לגבה¹³ המעט קחתך את אישי דכל רחימו דיליה אתמשך לך לגבך ועל דא בשעשועא ורחימו אימא לגבי ברתא</p>	<p>אליה, ואמרת "המעט קחתך את אישי", כאם אל בתה. ואם כך, בעלה של העולם העליון הוא יעקב, לא כך, אלא תשוקת האב תמיד אינה אלא כלפי הבת הזו, (שהיא) שהבת הזו אהבתו אליה תמיד, משום שהיא בת יחידה בין ששה בנים, ולכל אותם ששת הבנים חילק להם חלקים ואוצרות ומתנות, ולה לא חילק, ואין לה ירושה כלום, ועל כל זה הוא משגיח בה בתשוקה ואהבה יותר מן הכל. באהבה שלו הוא קורא לה בת. לא הספיק לו זה, וקרא לה אחות. לא הספיק לו זה, קרא לה אם בשם אמו. לא הספיק לו זה, קרא לה בשמו, שכתוב "והחכמה מאין תמצא", חכמה ודאי. ועל כן העולם העליון אומרת לה, "המעט קחתך את אישי", שכל אהבתו נמשכה לך אליך, ועל זה בשעשועא ואהבה האם אל הבת.</p>
<p>מה אתיבת איהי לכן ישכב עמך הלילה (בראשית ל טו) בכל אתר לכן שבועה¹⁴ איהי</p>	<p>מה היא משיבה, "לכן ישכב עמך הלילה". בכל מקום "לכן" היא לשון</p>

¹ איש הבינה היא חכמה ואם על יעקב היא אומרת קחתך את אישי מוכרח הוא שיעקב בחכמה וזה אי אפשר שהרי הוא למטה בת"ת (אור יקר).

² היינו החכמה (נ"א).

³ שבת אחת בין ו' בנים אביה אוהבה וכמו כן המ' היא בת בין ו' בנים שהם ו"ק (נ"א).

⁴ חולקין, מתנן, וירותא הם ג' בחי' אל השפע: הא' אור ושפע שהטביע להם בעת האצלות והיינו חולקין. הב', הוא תוספת על זה שהם נוספים במתנה בכל עת שיזדמן לאיזו סבה שיהיה. ג', ירותא הוא היות מציאות שורשם מושכים להם מאבא שפע והם מתעטרין באותם השרשם, וזה יקרא ירושה מאב ואם (אור יקר).

⁵ היינו החכמה (נ"א).

⁶ תדיר בסוד קשר חכמה עלאה בחכמה תתאה (אור יקר).

⁷ הם ב' בחי' מצד החסד רחימו כדכתיב אהבת עולם אהבתיך על כן משכתיך חסד, תיאובתא חשק הזווג בת"ת אמנם מצד הבינה אין לה ולכך שאלה תני נא לי כי השפע מצד הבינה מתוק לה דהיינו יין הטוב המשמח המחמם ומעורר הזווג (אור יקר).

⁸ השפיע לה במקומה למטה (אור יקר). מאמר זה לכאורה לא שייך אלא לגבי ז"א קרי לה בת כשהיא מהחזה ולמטה קרי לה אחות כשהיא שלימה בקומתה כמותו קרי לה אם כשעולים העולמות בשבת ואז הנוק' עולה עד מקום אימא ולובשת עצמות אימא ואז עצמות הז"א הראשון נשאר למטה ממנה ולכן נקראת אמו קרי לה כשמיה כשהנוק' עולה במקום אבא בסוד כי קדש היא וכל אלו הענינים לא שייכי אלא בז"א וכאן מדבר בחכמה שהוא האב שיש לו שית בנין וברתא חדא ולכן נקראת אמו קרי לה כשמיה כשהנוק' עולה במקום אבא בסוד כי קדם היא וכל אלו הענינים לא שייכי אלא בז"א וכאן מדבר בחכמה שהוא האב שיש לו שית בנין וברתא חדא (מ"מ).

⁹ השפיע לה בייחודה עם הת"ת שהיא אחות לת"ת (אור יקר).

¹⁰ בעלותה אל הבינה והכוונה אחות לת"ת אם לת"ת (אור יקר).

¹¹ בעלותה אל החכמה ממש, והיינו סוד ד' מדרגות ד' אותיות הו"ה, ה' בת, ו' אחות, ה' אם, י' שמיה (אור יקר). שקראה חכמה כמוהו על צד החביבו ורחימו דאבא לגבי ברתא אבל החכמה ודאית אינה אלא החכמה עליונה שיצאה ונמצאת מהכתר דהיינו האין וז"ש החכמה מא"ן תמצא א"נ חכמה ודאי על המ' כשם אביה שכן נקרא חכמ' תתאה חכמת שלמה (נ"א).

¹² בינה (נ"א).

¹³ דמלכות (נ"א).

¹⁴ צריך ביאור מי נשבע זאת השבועה, אם נאמר שברתא היא שנשבעה, והרי היא השואלת ומבקשת ממנה. וי"ל דרחל היא שנשבעה כפשטיה דקרא, ותאמר רחל, ור"ל שהמלכות מעוררת ז"א בעלה אל הזווג,

בראשית

<p>ישכב מהו ישכב אלא שכיבה בכל אתר¹ תקונא דנוקבא לגבי דכורא לאעלא בה ציורא דאתון כלוה ודא איהו (ישכב) [י"ש כ"ב] י"ש דא איהו עלמא עלאה² [כ"ב] רזא דאורייתא נקודה טמירא דאתער לגבה כ"ב אתון (ודא <הוא> ישכב) [והא יש כב] י"ש עלמא דאתי³ דכתיב (משלי ה כא) להנחיל אוהבי יש⁴ כ"ב נקודה עלאה דאעיל כל כ"ב אתון רזא דכל אורייתא</p>	<p>שבועה. "ישכב", מה זה "ישכב", אלא שכיבה בכל מקום היא תיקון הנקבה לזכר, להכניס בה ציור של כל האותיות, וזהו "ישכב", י"ש כ"ב, י"ש זהו העולם העליון, הסוד של התורה, נקודה טמירה שמתעוררים אליה כ"ב אותיות, וזהו ישכ"ב, י"ש, העולם הבא, שכתוב "להנחיל אוהבי יש", כ"ב, נקודה עליונה שמכניסה כל כ"ב האותיות, הסוד של כל התורה.</p>
קנז/א	
זהר	
<p>למלה דא סיועא אינון לאינון דמתעכבי ולאן אינון עקראן <ולא> (דלא) אתגזר עליהו אלא במזלא</p>	<p>לדבר הזה הם סיוע לאותם שמתעכבים ואינם עקרות, ולא נגזר עליהם אלא במזל.</p>
<p>ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבא וגו' (בראשית ל מז) האי מלה הציפוטא איהו לאו איהו הכי אלא מהכא אוליפנא ענוותנותא דלאה דלא אמרה קמי אחתה מדי ואיהי אקדימת לארחה ואמרה ליה בחשאי ואודעא ליה דהא ברשותא דרחל הוה דכתיב (בראשית ל מז) כי שכור שכרתוך מרחל נטילת רשו ובגין דלא יבאיש בעינהא דרחל אמרה ליה לבר ולא בביתא ולא עוד אלא פתחא משכנא דלאה נפקת לבר ועיילת ליה ליעקב בפתחא דלבר עד לא ייעול למשכנא דרחל מאי טעמא בגין דלא תימא מלה קמי דרחל ולא תחציף קמי אחתהא ולא עוד אלא אמרה לאה אי ייעול יעקב במשכנא דרחל לאו דין הוא לאפקיה מתמן⁶ בגין כך אקדימת ליה <לבר> וכל האי למה אלא לאה רוחא</p>	<p>"ותצא לאה לקראתו ותאמר אלי תבוא" וגו'. הדבר הזה הוא חוצפה. אינו כך, אלא מכאן למדנו ענותנותה של לאה, שלא אמרה דבר בפני אחותה, והיא הקדימה לדרך ואמרה לו בחשאי והודיעה לו, שהרי זה היה ברשות רחל, שכתוב "כי שכר שכרתוך", מרחל נטלה רשות. וכדי שלא ירע בעיני רחל, אמרה לו בחוץ ולא בבית. ולא עוד, אלא בפתח של משכן לאה יצאה החוצה, והכניסה את יעקב בפתח שבחוץ טרם שיכנס למשכן רחל. למה, כדי שלא תאמר דבר לפני רחל, ולא תתחצף לפני אחותה. ולא עוד, אלא אמרה לאה, אם יכנס יעקב למשכן רחל, אינו דין להוציאו משם, לכן הקדימה לו בחוץ. וכל זה למה. אלא שרוח הקודש התעוררה בלאה, וידעה שכל השבטים העליונים הללו, כולם</p>

ובזה צריך לעלות בסוד מ"ן אל אימא וגורם זווג או"א כמ"ש לקמן ויבוא יעקב מן השדה (מ"מ). והמ' נק' שבועה והוי כאלו ברתא נשבעת בחייה שישכב החכמה עם הבינה ויתן לה יותר ממה שנתנה לה (נ"א).

¹ הכוונה שאימא תתקן את עצמה להעלות מ"ן אל אבא ע"י שעולה בה הז"א בסוד מ"ן והיא תתקן עצמה בהעלאת מ"ן לגבי דכורא כדי למיהב לה מ"ד, וז"ש לאעלאה בה ציורא דאתון כולהו ודא הוא ישכב (מ"מ).

² אבא, רזא דאורייתא שאבא נק' נקודה טמירא דאתער לגבה כ"ב אתון, ודא הוא ישכב, כי תחלה פי' ישכב תיקונא דנוק' לגבי דכורא וכו', והשתא מפרש מלת ישכב כולה באבא ושני הפי' דא ודא איתנהו (מ"מ).

³ לפי פי' זה מלת ישכב מחולקת יש באימא כ"ב באבא שהיא נקודה עילאה הכולל כ"ב אותיות התורה והרי זה פי' שלישי כי לפי' ראשון ישכב כולה בימא תקונא דנוק' וכו' ולפי' הב' כולה באבא ולפי' הג' יש באמא כ"ב דאבא (מ"מ).

בינה (נ"א).

⁴ חכמה ונקרא כן ע"ש דאעיל כל כ"ב אתון כו' ושיעור הכתוב לכן בשבועה נשבעת אני שע"י אלו הדודאים שתתן לי אתה ב' הנקרא יש יבא לשכב עמך כ"ב שהיא החכמה ומלת ישכב אשתמע לתרי אנפי. ז"ח (נ"א).

⁵ באור יקר איתא כאן מש"כ בח"ג קסא ע"א ועתה יגדל נא כח יי' ר' אחא ור' יוסי אמרי זכאי אינון ישראל מעמין עכר'ם דעלמא וכו' וצ"ע מדוע.

⁶ אחר שהוא נתאוה לה והיא מצוירת בלבו אין ראוי להוציאו משם כדי שלא יהיה שום ערבוב בבנים במחשבה כענין ראובן (אור יקר).

בראשית

<p>קדושים יצאו ממנה, ודחקה השעה בחביבות לקדוש ברוך הוא, ולכן קראה להם שמות בסוד החכמה.</p>	<p>דקודשא אתערת בה וידעת דכל הני שבטין עלאין כלהו קדישין יפקון מנה! ודחקת שעתא בחביבותא לקב"ה ובגין כך היא קראת לון שמהן ברוא דחכמתא</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, בכל פעם (שאנו) הולכים בדרך ועוסקים בתורה, הקדוש ברוך הוא מרחיש לנו נסים, וכעת הדרך הזו ארוכה לנו, נתעסק בתורה, והקדוש ברוך הוא יתחבר עמנו. פתח רבי חייא ואמר, "בראשון בארבעה עשר יום לחודש בערב תאכלו מצות", וכתוב "שבעת ימים תאכל עליו מצות לחם עוני". כתוב "לחם עוני", בדבר הזה התעוררו בו החברים. אבל בא וראה, כשהיו ישראל במצרים, היו ברשות אחרת. כשרצה הקדוש ברוך הוא לקרב אותם אליו, נתן להם מקום של לחם עוני, לחם עני. מי העני, זה דוד המלך, שכתוב בו "כי עני ואביון אני". ולחם עוני הזה נקרא מצה, נקבה בלי זכר, היא עוני. התקרבו למצה בהתחלה, כיון שקרבו אותם יותר, הכניס אותם הקדוש ברוך הוא בדרגות אחרות, והתחבר זכר עם נקבה. ואז, כשמצה מתחברת בזכר, נקרא מצוה בתוספת וא"ו. זהו שכתוב "כי המצוה</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אולי בארחה א"ר יוסי לרבי חייא בכל זמנא (דאנן) <דאזלינן> בארחה² <ולעינן באורייתא> קב"ה מרחיש לן נסין והשתא ארחה דא אריך לן נתעסק באורייתא וקב"ה יזדווג בהדן פתח רבי חייא ואמר (שמות יב יח) בראשון בארבעה עשר יום לחדש בערב תאכלו מצות וכתוב (דברים טז ג) שבעת ימים³ תאכל עליו מצות לחם עני לחם עני כתיב האי מלה אתערו בה חברייא אבל תא חזי כד הוו ישראל במצרים הוו ברשותא אחרת⁴ כד בעא קב"ה לקרבא לון לגביה יהב לון⁵ אתר דלחם עני לחם עני מאן עני דא דוד מלכא דכתיב ביה (תהלים פו א) כי עני ואביון אני והאי לחם עני אקרי מצה נוקבא בלא דכורא⁶ מסכנותא הוי אתקריבו לגבי מצה בקדמיתא כיון דקריבו לון יתיר עייל לון קב"ה בדרגין אחרנין⁷ ואתחבר דכורא בנוקבא וכדין מצה כד אתחברת בדכורא אקרי מצוה בתוספת וא"ו⁸ הה"ד (דברים ל יא) כי המצוה הזאת בגיני כך מצה בקדמיתא ולבתר מצוה</p>

¹ הם רומזים בסוד ר"ק והם מבטן רמזים במקום גבוה ובג"כ קראת וכו', שמוכיח היותם מבטן ידועים למעלה, והיא יודעת, ולכן היתה קוראה להם על שם מקומם, והיינו דפתח "זכאין ישראל וכו'", שהם ממש בסוד נשמתם בזולת המעשה כדפי', והגוף רמז גדול לנשמה בסוד עש"ן עולם שנה נפש כדפי' בשכינה ובעולם ובגוף הצדיק דווקא העמוסים מני בטן וזהו פתיחת דבריו ת"ח כד ברא וכו' (אור יקר).

² סגולת הדרך לזווג השכינה עם הולכי דרכים, שהיא נקראת שמירת הדרך, ומה גם עוסקי תורה דכתיב צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו (אור יקר).

³ הפסוק הראשון מצוה לאכול כזית מצה בליל פסח עם הפסח, הפסוק הב' אינו אלא רשות, לכך מייתי תרי קראי (אור יקר).

⁴ שהם הכניסו עצמן תחת יד הקל"י במה שאחזו מעשה גלולי מצרים בידיהם זולת גלותם ושעבודם (אור יקר).

⁵ תחלת כניסת הפתח במתנה, והטעם שהם תמיד במלכות אמנם יהיו מסתלקים כדרך שהיא מסתלקת ממדרגה למדרגה לכך תחלת כניסתם במלכות בבחי' למטה לחם עוני ואל תפרש לחם שעונים בו דברים הרבה, שכבר היא מתייחדת והיא משוררת. אלא לחם עני שהיא עניה ומתעלת, דהיינו אומר' מאן לחם עני דא דוד מלכא דכתיב ביה עני ואביון אני הוא מלך לפעמים וכו' עני', הרי מדת מלכות דוד נעשה עניה, והיינו בהיותה פרודה מן הזכר (אור יקר).

⁶ וכיון שאין הזכר משפיעה מסכנותא הוי שעקר עושרה מצד הזכר והנה לשון מצה היינו לשון ריב כדפי' בתיקונים שמעו הרים את ריב ה' שהיא עושה תמיד ריב על יחודה ועל היותה בעוני ובפרודא ומעתה כאשר ישתלמו ישראל ויתעלו אל המדרגות העליונות דרך היסוד כאומרו שם שם לו חק ומשפט ששם פרעו כדפי' בזהר ואח"כ זכו לת"ת במשפט ואח"כ זכו לכל בהר סיני (אור יקר).

⁷ ולא שיעלו ממדרגה למדרגה ועזבו זאת מפני זאת אלא לעולם תקועים במלכות (אור יקר).

⁸ ולזה לא נסתלקו אותיות מצה אלא שהוסיפו אות ו' מהת"ת ונעשה מצוה ולזה המלכות יש לה שני שמות הא' מצה ודהיינו בפרוד ואח"כ מצוה בייחוד ומפני שזה הענין הוא בחי' המתייחסת אח"כ ביחוד שעולה ממצה למצוה לכך התפיסם הקב"ה במלכות והאכילם מצה (אור יקר). פי' שהוא"ו זכר ככתוב בפ' פקודי רלה ע"ב (ד"א).

בראשית

	הזאת", לכן מצה בראשונה, ואחר כך מצוה.
<p>עד דהוו אזלי שמעו חד קלא דאמר טופסרא¹ דקטנון² עקימן בארחה³ סטו לעילא⁴ לא תחתון בקוסטרא⁵ דקטרא⁶ דלתתא⁷ אמר רבי יוסי שמע מינה דקב"ה בעי לנטרא אורחין סליקו לעילא ועאלו בחד טורא בין טנרין תקיפין⁸ אמרו הואיל וקב"ה בעא בארחה דא מלה נחמי או ניסא אתרחיש לן אזלי יתבי נבי בקיעי דטנרא⁹ סליק לון חד בר נש תוהו¹⁰ א"ר יוסי מאן אנת¹¹ אמר מאנשי ארקא¹² אנא אמר ליה ותמן אית בני נשא אמר אין זורעין וחצדין¹³ מנייהו בחיזו אחרא¹⁴ משניין מנאי וסליקנא גבייכו למנדע מנייכו מה שמה דארעא דאתון בה א"ל ארין¹⁵ בנין דהבא ארין החיים¹⁶ שריא דכתיב (איוב כה ה) ארין ממנה יצא לחם מהאי יצא לחם בשאר ארעא לא יצא לחם ואי נפיק לאו משבעת המינין אדהכי עאל לאתריה תוהו אמרו ודאי קב"ה בעי לאתערא לן במלה¹⁷</p>	<p>בעודם הולכים שמעו קול אחד שאומר, מושלי האוהל הולכים בדרך עקום, סטו למעלה, אל תרדו באהל בדרך קשור שלמטה. אמר רבי יוסי, מזה נשמע שהקדוש ברוך הוא רוצה לשמור את דרכינו. עלו למעלה ונכנסו להר אחד, בין סלעים חזקים. אמרו, הואיל והקדוש ברוך הוא רצה בדרך הזו, נראה דבר, מה או יתרחש לנו נס. הלכו. ישבו על בקיעי הסלע. עלה להם איש אחד. תמהו. אמר רבי יוסי, מי אתה. אמר, אני מאנשי ארקא. אמרו לו, ושם יש בני אדם. אמר, כן, וזורעים וקוצרים, מהם במראה אחר משונים ממני, ועליתי אליכם להכיר מכם. מה שמה של הארץ שאתם בה. אמר לו, ארץ, משום שכאן שורה ארץ החיים, שכתוב "ארץ ממנה יצא לחם". מזו "יצא לחם". בשאר הארץ לא יצא לחם, ואם יוצא, לא משבעת המינים. בינתיים נכנסו למקומו, תמהו, אמרו, ודאי הקדוש ברוך הוא רוצה לעורר אותנו באיזה דבר.</p>
<p>א"ר חייא ודאי על האי קרא דאמרת דכירנא דאוליפנא מסכאי חד מלה עלאה כפסח דיהב לון</p>	<p>אמר רבי חייא, ודאי על הפסוק הזה שאמרת, זכרתי שלמדתי מסבי דבר אחד</p>

- 1 העתק הטופס (אור יקר).
- 2 לשון קטטה ומחלוקת ירצה לוחמי מלחמת התורה (אור יקר).
- 3 דרך עקלקלות (אור יקר).
- 4 נטו למעלה (אור יקר). פי' בעלי אדרא יושבי אהלים הולכים בדרך עקום הסירו לילך למעלה אל ראש ההר ומלת טוספרא פי' שר ומושל ומלת קטנון פי' חדר ואהל. כי תרגום ויבא החדר' ועל לקיטונא (ד"א).
- 5 בקוסטרא – לשון קצה בחלוף קצת אותיות (אור יקר).
- 6 בקיטרא - לשון דרך קצרה ננסית (אור יקר).
- 7 ולא תהיו יורדים באהל הדרך הקשור ויורד למטה (ד"א).
- 8 סלעים חזקי' (ד"א).
- 9 בקיעת הסלע (ד"א).
- 10 על שם מה שנתאמת אליהם (אור יקר).
- 11 חשבו שד או רוח רעה (אור יקר).
- 12 אנשים בני אדם וקין ולא שדים ורוחות (אור יקר). הוא א' מז' ארצות ע' ויקרא ט ע"ב (ד"א).
- 13 וקוצרים (ד"א).
- 14 פי' בשני ראשים כנזכר בפ' בראשית כ"י ואינו בדפוס (ד"א). עיין מ"ש בד"א. נדפס בז"ח דף יג ע"ד דפוס וויניציאה ואינון בתרין רישין (יש ט"ס שם) וכו' ושם מבוואר דזאת הארץ תבל עש"ב כל המאמר (מא"ן) (נ"א).
- 15 פירוש ארץ תבל כי זאת העליונה נקראת תבל רביעית לז' ארצות כמ"ש לקמן דף ג' ולעיל דף ט"ל ב' ע"ש. הרש"ב (נ"א).
- 16 מלכות, אפילו במקום שליטת השרים בחו"ל מארץ חיים ינקי. אמנם ארצות דלתתא ינקי מהחצונים, לכך אין להם שבעת המינים שהם שפע מז' ספירות ועל שם הם חטה שעורה גפן תאנה רמון זית תמר כולם לשכינה ודאי, וזרעיתם יהיו משאר מינים שאינם משפע המלכות אלא שפע החצונים (אור יקר).
- 17 שיתברר להם מציאות ארקא ובני אדם השוכנים בה שם מחלוקת בפ' צו (אור יקר).

בראשית

<p>קב"ה לישראל לחם דא מארעא דחי"י ולבתר לחם מן השמים² לחם דא והא אוקימנא מלה תו הוה אמר דבר (רב)</p>	<p>עליון בפסח, שנתן להם הקדוש ברוך הוא לישראל הלחם הזה מארץ החיים. ואחר כך לחם מן השמים. הלחם הזה, והנה בארנו את הדבר. עוד היה אומר, שאדם,</p>
<p style="text-align: center;">סתרי תורה</p>	
<p>ודא הוא ישכב ישכב עמך יעקב לא כתיב אלא ישכב עמך ההוא ממירא דאתחזי לאתערא לגנב וכלא באתערו <דאינון> (דכלהו) דודאים וכלא כתיב ברחימו</p>	<p>וזהו "ישכב". לא כתוב ישכב עמך יעקב, אלא ישכב עמך, אותו הטמיר שראוי להתעורר אליך, והכל בהתעוררות של אותם (שכלם) דודאים, והכל כתוב באהבה.</p>
<p style="text-align: center;">קנו/ב</p>	
<p style="text-align: center;">זהר</p>	
<p>נש כד נפיק להאי עלמא לא ידע מדי עד דאטעים נהמא כיון דאכיל נהמא אתער למנדע ולאשתמודעא כך כד נפקו ישראל ממצרים לא הוו ידעי מדי עד דאטעים לון קב"ה לחם מהאי ארץ דכתיב (איוב כה ה) ארץ ממנה יצא לחם וכדין עאלו ישראל למנדע ולאשתמודעא ליה לקב"ה</p>	<p>כשיוצא לעולם הזה, לא יודע דבר עד שטועם לחם. כיון שאוכל לחם, מתעורר לדעת ולהכיר. כך כשיצאו ישראל ממצרים, לא היו יודעים דבר, עד שהטעים להם הקדוש ברוך הוא לחם מן הארץ הזו, שכתוב "ארץ ממנה יצא לחם", ואז נכנסו ישראל לדעת ולהכיר את הקדוש ברוך הוא.</p>
<p><י>ינוקא לא ידע ולא אשתמודעא³ עד דטעים נהמא דהאי עלמא ישראל לא ידעו ולא אשתמודעו במלין דלעילא עד דאכלו לחם עלאה וכדין ידעו ואשתמודעו בההוא אתר⁴ ובעא קב"ה דינדעון ישראל יתיר בההוא אתר דאתחזי להאי ארץ ולא יכילו עד דטעמו לחם מההוא אתר⁵ ומאן איהו שמים דכתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים וכדין ידעו ואסתכלו בההוא אתר ועד דאכלו לחם מההוא אתר <נ"א ועד דלא אכלו לחם מאלין אתרי> לא ידעו מדי ולא אשתמודעו</p>	<p>ותינוקא לא יודע ולא מכיר עד שטועם לחם של העולם הזה. ישראל לא ידעו ולא הכירו בדברים שלמעלה עד שאכלו לחם עליון, ואז ידעו והכירו את אותו מקום, ורצה הקדוש ברוך הוא שישראל ידעו יותר באותו מקום שראוי לארץ הזו, ולא יכלו עד שטעמו לחם מאותו המקום. ומי הוא, שמים, שכתוב "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים". ואז ידעו והסתכלו לאותו מקום. ועד שאכלו לחם מאותו מקום, (ועד שלא אכלו לחם מאלו המקומות), לא ידעו דבר ולא הכירו.</p>
<p>אתא רבי יוסי ונשקיה אמר ודאי על דא אתער לון קב"ה בהאי ועל דא שירותא דישראל למנדע לחם הוה קמו ואזלו עד דהוו אזלו חמו תרי</p>	<p>בא רבי יוסי ונשקו. אמר, ודאי על זה העיר אותם הקדוש ברוך הוא בזה, ועל כן הראשית של ישראל לדעת היה הלחם. קמו והלכו. בעודם הולכים ראו שני דרמוסקין</p>

¹ שיושפע שפע המלכות ורוח החיים בחכמה מן המלכות ישרה במצה (אור יקר).

² המן מחכים מן הת"ת ולפי השפע העליון שבו כך מוסיף ידיעה באדם להשכיל בתורה ובסתריה כדמפרש ואזיל, והענין שעם היות שישראל במצרים אוכלים מז' המינים שהם משפע המלכות עכ"ז יש הבדל בין אוכלים השפע בהתלבשות העולם הגשמי או הכנתו בלחם מצה שישרה עליו סוד רוח חיים מהמלכות ויכירוה (אור יקר).

³ אינו מוכן מעצמו ולא מחמת הוריו עם היות שיונק חלב, עד דטעים נהמא מהאי עלמא בלי התהפכות לטבע שני שהוא החלב, וכדין ידע וכו', כך ישראל לא ידעו ולא אשתמודעו לא היה להם הכנה מעצמם ולא הכנה על ידי מלמדים במילים דלעילא עם היות שאוכלים מזונות גשמיים שהשפע מתעבה עד דאכלו לחם דלעילא דהיינו שלא ישתנה אלא רוחניות עליון נתון בו כמו שהוא (אור יקר).

⁴ דהיינו שיתעלו אל הת"ת כדי שתזדווג המלכות ע"י עלייתם והיינו דאתחזי ולא היה לה (אור יקר).

⁵ לקמן רמו ע"א (לש"ו). כלומר ז"א (דע"ה ח"ב קלג ע"ד).

בראשית

<p>דרמוסקין! חד דכר וחד נוקבא א"ר יוסי לית לן מלה בעלמא דלא הוי דכר ונוקבא² וכל מה די בארעא הכי נמי בימא³</p>	<p>[מין פרי], אחד זכר ואחד נקבה. אמר רבי יוסי, אין לנו דבר בעולם שאינו זכר ונקבה, וכל מה שבארץ, כך גם בים.</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (בראשית ל טז) ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו וגו' ותצא לאה לקראתו מנא ידעת הא⁴ אמרו דגנא חמרא⁵ ולאה ידעת ונפקת ליה וגרים ליה דנפק מנה יששכר הה"ד (שם מט יד) יששכר חמור גרם אל תקרי גרם אלא גרם דחמרא גרמא ליה אמרת לאה ודאי ידענא דאי ייעול יעקב במשכנא דרחל לית לי לאפקא ליה אלא אוריך ליה⁶ הכא וייעול במשכני</p> <p>כי שכור שכרתיך בדודאי בני (שם ל טז) מאי בדודאי בני בנין דניחא ליה ליעקב על דא דאלין מסייעין לאולדא⁷ ויעקב הוה ידע דמלה לא קיימא בדודאים אלא לעילא</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "ויבא יעקב מן השדה בערב ותצא לאה לקראתו" וגו'. "ותצא לאה לקראתו", מנין ידעה, הרי אמרו שגעה החמור ולא ידעה ויצאה אליו וגרם לו שיצא ממנה יששכר. זהו שכתוב "יששכר חמור גרם", אל תקרי גרם אלא גרם, שהחמור גרם לו. אמרה לאה, ודאי ידעתי שאם יכנס יעקב במשכן רחל, אין לי להוציא אותו, אלא אחכה לו כאן ויכנס במשכני.</p> <p>"כי שכר שכרתיך בדודאי בני", מה זה "בדודאי בני", משום שנוח ליעקב על זה, שאלו מסייעים להוליד. ויעקב היה יודע שהדבר לא עומד בדודאים, אלא למעלה.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה א"ר חייא רוחא דקודשא (ב"ה) קאמר מושיבי⁸ עקרת הבית דא רחל⁹ אם הבנים שמחה דא לאה¹⁰ מושיבי עקרת הבית דא עלמא תתאה אם הבנים שמחה (הללויה) דא עלמא עלאה בניני¹¹ כך הללויה¹²</p>	<p>פתח ואמר, "מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה". אמר רבי חייא, רוח הקודש אומרת, "מושיבי עקרת הבית" זו רחל, "אם הבנים שמחה" זו לאה. "מושיבי עקרת הבית" זה העולם התחתון, "אם הבנים שמחה" (הללויה) זה העולם העליון, לכן "הללויה".</p>
<p>א"ר יהודה כל אלין שבטין תקונין דלתתא אינון וכלהו כגוונא דלעילא תא חזי כי שכור שכרתיך לנסבא מניה גופא ומאן איהו תורה שכור שכרתיך לך לגופך ממש שכור</p>	<p>אמר רבי יהודה, כל השבטים הללו הם תקונים שלמטה, וכולם כדוגמא שלמעלה. בא וראה, "כי שכר שכרתיך", לקחת ממנו</p>

¹ מין פרי בפ' כיצד מברכין (לט ע"א) הביאו לפניו כרוב ודורמסקין והם זכר ונקבה ואולי נקראו כן כאלו הם שתי תיבות ד"ו רמסקין ופי' דו שנים מלשון דו פרצופין (ד"א).

² כעין השורש העליון שהם נמצאים מן הת"ת והמלכות, וכו' ולא עוד אלא כל תמונת הספירות העליונות דוגמתם במינים הנמצאים בעולם, ובחינותיהם במיני פירות וצומחים ובעלי חיים (אור יקר).

³ שהים דומה למלכות, ולפני בחי' זו הארץ אשר עליה דומה לת"ת (אור יקר).

⁴ כי מלת "לקראתו" לא משמע שהקדימה היא אליו קודם בואו אלא ממש בעת בואו לקראתו א"כ מאן ידעת, ועוד אמר תחלה ויבא ואח"כ ותצא (אור יקר).

⁵ מלמעלה, מעין חמורו של ר' פנחס בן יאיר, ולא ידעה שהחמור מודיעה שיעקב בא (אור יקר). שצעק החמור (ד"א).

⁶ אמתין לו (ד"א).

⁷ ירצה למה הודיעו במה השכירו, אלא שלא יקפיד יעקב על מעשיהם שהיו משכירים אותו זו לזו, הראה לו שלשם בנים נתכוונו כמסייעי בעזרת שמים מכינים הטבע ולא שיעקב יתן דעתו בטבע כלל, אלא יפיס דעתו על מעשיהן ומחשבותיהן (אור יקר).

⁸ קנד ע"א (הערת הזוהר).

⁹ שהיא עיקר ביתו של יעקב (אור יקר).

¹⁰ שהרוב הבנים ממנה (אור יקר).

¹¹ קנד ע"א (הערת הזוהר).

¹² שיש במלה זו תיקון עלמא תתאה, הללו, דהיינו לשון בהלו, שמאיר המלכות בסוד ההלל מן הת"ת למלכות, ועלמא עילאה י"ה ודאי (אור יקר).

בראשית

	הגוף, ומי הוא, תורה. "שכר שכרתיך" לך לגופך ממש. "שכר
סתרי תורה	
<p>ויבא יעקב מן השדה בערב (בראשית ל טז) ויבא יעקב דא תפארת קדישא¹ מההוא שדה² דנקיט כל ברכאן דכתיב ביה (שם כז כז) אשר ברכו יהו"ה בערב אמאי בערב [אלא בערב דכתיב עד⁵² לפנות ערב] בזמנא דאתער יצחק אבוי לגבי האי שדה (אלא בערב) דכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב ונקיט ליה דהא יצחק לא אתער לגבי האי שדה > כיון דאסתלק יעקב מתמן בערב שביק³ האי שדה ליצחק אבוי ואיהו סליק בההוא זמנא לגבי עילא</p>	<p>"ויבא יעקב מן השדה בערב". "ויבא יעקב", זו תפארת הקדושה, מאותה השדה שלוקחת את כל הברכות, שכתוב בו "אשר ברכו ה'". "בערב", למה "בערב", אלא בערב שכתוב "ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב", בזמן שהתעורר יצחק אביו לשדה הזו ולקח אותו, שהרי יצחק לא מתעורר לשדה הזו. כיון שהסתלק יעקב משם בערב, השאיר את השדה הזו ליצחק אביו, והוא עלה באותו הזמן למעלה.</p>
<p>מה כתיב (שם ל טז) ותצא לאה לקראתו אמא עלאה לגבי ברא יחידא ותאמר אלי תבוא תחות גדפאי⁴ לברכא לך ולרוואה לך בתפנוקין ועדונין עלאין הא [עידן] [עדן] רעוא וענוגא למיהב לך > נייחא דרוחא עילאה > לגבי ההוא שדה עד לא יתוקד בתוקפא דיצחק כיון דנקטא ליעקב תחות גדפאה כדין (שם) וישכב עמה בלילה הוא הוא דסתים מכלא⁵ הוא דכל ברכאן וכל קדושין נפקי מתמן יעקב לא כתיב אלא הוא מאן > דאתחזי > (דאתחזי) לאתערא לגבה ועד (דהא⁵³ זמין) [דזמין] לגבה תחות גדפאה מאן דנקיט אינון קדישאן וברכאן⁶ לא אתמלי > אלא > מנקודה טמירא⁷ ההוא עלמא עלאה ועל > דא > (כך) דודאים מתערי כלא וכלא כגוונא > דרזא עלאה ראובן מאי ראובן קודשא בריך הוא שוי שמיהן</p>	<p>מה כתוב, "ותצא לאה לקראתו", האם העליונה לבן היחיד. ותאמר "אלי תבוא", תחת כנפי, לברך אותך ולהרוות אותך בתפנוקים ועדונים עליונים. הנה עת רצון ועונג לתת לך נחת רוח עליונה, לאותה השדה, טרם שישרף בחוזק של יצחק. כיון שלקחה את יעקב תחת כנפיה, אז "וישכב עמה בלילה הוא". "הוא", שסתום מן הכל, "הוא", שכל הברכות וכל הקדושות יוצאות משם. לא כתוב יעקב אלא "הוא", מי שראוי להתעורר אליה. וטרם מזדמן אליה תחת כנפיה, מי שלוקח אותם הקדושות והברכות, לא מתמלא אלא מהנקודה הנסתרת של אותו עולם העליון, ועל כן הדודאים מעוררים הכל, והכל כדוגמת סוד עליון. "ראובן", מה זה ראובן, הקדוש ברוך הוא שם שמות בארץ, שכתוב "לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ".</p>

¹ דהיינו כל ה"ק (הקדו"ש מד ע"ד).

² הכוונה כי הת"ת בעודו בשדה חקל תפוחין קדישין היה מברך אותו וזהו שדה אשר ברכו ה' שהוא הז"א כי מתחילה ברכו ה' לאותו שדה כשהיה הת"ת בו ועכשיו ויבוא יעקב מן השדה בערב שבקיה ליצחק אבוי וכו' (מ"מ).

³ בשעה שעולה ז"א לאו"א לעשות זווג כדי לבנות את הנוק', וכמ"ש הרב שאין צריך לעלות כי אם ז"א לבדו, כיון שהו אלצורך הנוק' לבדה, לבנותה, כמ"ש ויבן ה' אלהים אל הצלע כי בשאר פעמים בשעת ק"ש עולים ז"ן כיון שהוא לצורך שניהם אבל בכאן, שאינו רק בשביל הנוק' לבדה לבנותה אין צריך לעלות כי אם הז"א לבדו, וכמ"ש בספר הכוונות בדרוש שכיבת הלילה וזהו ויבא יעקב וכו' (מ"מ).

⁴ כיון דנקטא ליעקב תחות גדפאה שהוא העלאת מ"ן שהעלה יעקב לבדו לאימא כדי להזדווג עם אבא (מ"מ).

⁵ פי' הוא בינה, כמ"ש ועבד הלוי הוא (מ"מ).

⁶ ז"א (מ"מ).

⁷ לא אתמלי מן נקודה עילאה - כי אי אפשר להעשות זווג או"א אלא עד שיעלה ז"א אל אימא בסוד מ"ן, ואע"פ שבשאר זמנים עולים ז"ן שניהם בסוד מ"ן אל אימא, בכאן שהוא לצורך הנוק' לבדה עולה ז"א לבדו וכו' שהוא לצורך בנין הנוק' בסוד ויבן ה' את הצלע כדי שיזדווג עמה בעלה בחצי הלילה לעשותה כלי אבא לאימא וז"א לנוק' כדי שבזווג שני של ק"ש תתעבר להוליד נשמות ושפע, וכן הנוק' בביאה ב' שבנפילת אפים, וכ"ז גרמו הדודאים ז"ן דבריאה שהעלו ריח טוב של תורה ומע"ט של הצדיקים למעלה וכו' (מ"מ).

בראשית

<p>בארעא דכתיב (תהלים מו ט) לכו חזו מפעלות יהו"ה אשר שם שמות בארץ</p>	
<p style="text-align: center;">קנח/א</p>	
<p>שכרתיך לאולדא דיוקנד מהבא מאן דלעי באורייתא אחסין עלמא דאתי ואחסין אחסנתא דיעקב אחסין עלמא דאתי דכתיב יששכר יש שכר (ירמיה לא טו) כי יש שכר לפעולתך וכתוב (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא</p>	<p>שכרתיך" להוליד את דמותך. מכאן מי שעוסק בתורה, יורש את העולם הבא ויורש את נחלת יעקב. יורש העולם הבא, שכתוב "יששכר", יש שכר, "כי יש שכר לפעולתך", וכתוב "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא".</p>
<p>כי ילדתי לו ששה בנים (בראשית ל ב) אמר רבי חזקיה אלן [עילא ותתא] (עלאי ותתאי) וארבע סטרין דעלמא ומאן דאריך באחד בעי ליה לאמלא לקב"ה לעילא ותתא ולארבע סטרי דעלמא והיינו אחד אמר רבי חזקיה כתיב (שיר ב יז) על הרי בתר וכתוב (שם ח יד) על הרי בשמים מאן אינון הרי בשמים אלן שית בנין דלאה דאכללן שית אחרנין ואינון תריסר ואינון שית בנין דכל חד כליל בחבריה ולאה עלייהו לקיימא (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה ועל דא כתיב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים² בנין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא ועל דא שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (שם כב ז) בנין דאיהו עלמא דאתכסיא ולא אתגליא כלל ואת הבנים תקח לך היינו דכתיב (שם ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים³ וגו' ולמקצה השמים</p>	<p>"כי ילדתי לו ששה בנים". אמר רבי חזקיה, אלו מעלה ומטה וארבעת הצדדים של העולם. ומי שמאריך באחד, צריך לו להמליך את הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה ולארבעת צדדי העולם, והיינו אחד. אמר רבי חזקיה, כתוב "על הרי בתר", וכתוב "על הרי בשמים". מי הם "הרי בשמים", אלו ששת הבנים של לאה שכוללים ששה אחרים, והם שנים עשר, והם ששה, משום שכל אחד כלול בחבירו, ולאה עליהם, לקיים "אם הבנים שמחה הללויה". ועל כן כתוב "לא תקח האם על הבנים", משום שהוא העולם הנסתר ולא הנגלה, ועל כן "שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך", משום שהוא העולם שנסתר ולא נתגלה כלל. "ואת הבנים תקח לך", היינו שכתוב "כי שאל נא לימים ראשונים וגו' ולמקצה השמים ועד קצה</p>

¹ רמא ע"א (הערת הזוהר).

² פי' שלא נשאל באימא ובר"ק רק שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך (מ"מ).

³ עי' ס"י (פ"א מ"ד) עשר ספירות בלימה, עשר ולא תשע, עשר ולא אחת עשרה, הבן בחכמה וחכם בבינה, בחון בהם, וחקור מהם, והעמד דבר על בוריו, והשב יוצר על מכוננו, ועי"ש בבהגר"א (ח ע"א): עד כאן פירש ג' ספירות הראשונות היאך הן בהן, שבהן אסור הבחינה והחקירה, ועכשיו מתחיל לפרש ז"ס אחרונות שבחור"ב, ואמר בחון בהם (עי' ליקוט סוף הספר כב ע"ד סי' ג') פי' באור"א ששניהם הן חכמה תבחון בהם, היאך יוצאים הז' ספירות, כי מלוי הי"ד הן ו"ד שהן ו"ק ומלכות, וחקור מהן שהן יש"ס ותבונה, ששניהם הן בינה, שבהן מותר החקירה כמ"ש בזהר (הק' א ע"א) דקיימא לשאלא, ולא בה עצמה, (דברים ד לב) כי שאל נא לימים ראשונים וכו' אל הז"ס היוצאים ממנה, ולכן אמר מהן, והן יוצאין מה' שהוא ד' על ו' שלעולם עיקר גלויים בנוקבא, לכן ביר"ד הם במלוי, ובה' באות שרשית, ובי"ד הקדים ו' לד' ששם הוא בזכר הקדים הו', וכאן בנוק' הקדים ד' לו', ע"כ. עי' ביאורים ח"א כ ע"ד: ובמקומות אחרים על פסוק כי שאל נא לימים ראשונים כו' - הוא בפ' ויצא (דף קנח ע"א) ובריש פ' וארא (דף כב ע"א) ובפ' יתרו (דף צג ע"א) ופ' פקודי (דף רלב ע"א), ומבואר שם ושם כי השאלה הוא רק מחסד ולמטה, אבל הבינה איהו עלמא דאתכסיא ולא אתגלייא כלל, ולית רשו לבר נש לאסתכלא ביה, ועל זה נאמר (דברים כב ז) שלח תשלח את האם ואת הבנים תקח לך, כי למעלה מן הו"ק לית מאן דיכיל למיקם עליה. וכן בתיקונים (בריש תיקון כב דף עא ע"א) ובתפילת אליהו (תיקו"ז דף יט ע"א), כי על החכמה ובינה נאמר (דברים כט כח) הנסתרות לה' אלהינו, ובפרט על הכתר הנה אמרו בסוף תיקון כ"ב (דף עו ע"ב) וכן בתז"ח (דף ה ע"ד), כי עליו אמרו רז"ל במופלא ממך אל תדרוש ובמכוסה ממך אל תחקור אין לך עסק בנסתרות. ואמר ג' דברים: מופלא, מכוסה, נסתרות, לרמז על הג' רישין שבכתר. ועכ"פ הוא כי בכל אלו המקומות מבואר כי למעלה מהז"ת הנה אין שאלה כלל. אמנם לפי דברינו לעיל לא קשה כלל, כי הנה להרשב"י ע"ה בעת שגילה האדרות והתיקונים, וכן להאריז"ל לא היה שום שער נעול לפניהם, וכמ"ש בריש הקדמת תיקונים (דף א ע"א) רשותא אתיהיב לון כו' ורשותא יהיב לעשר ספירן לגלאה לון רזין טמירין דלא אתיהיב רשו לגלאה עד דיתי דרא דמלכא משיחא, וכן ניתן רשות עד"ז להאריז"ל, כי הם היו מאותן דעיילי בלא בר. וע' עוד בדברי הגר"א בתיקונים (דף מד סע"ב) שאמר שם בענין

בראשית

<p>ועד קצה השמים וכל הני אקרונ הרי בשמים מכאן ולתתא אקרונ הרי בתר¹ דכתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים טורי דפרודא</p>	<p>השמים". וכל אלו נקראים "הרי בשמים". מכאן ולמטה נקראו "הרי בתר", שכתוב "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים", ההרים של הפרוד.</p>
<p>אמר רבי ייסא בני השפחות קשירו קשרין² ארבע קשרין דאצטריכו לתקונא ואמר רבי אלעזר דבגין כך נפקי לבר אינון קשרין ואף על גב דכלהו חד ומכאן ולהלאה כלהו חד בארץ מישר ועל דא כלהו שבטין סלקין בסהדותא דלעילא הה"ד (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהוה</p>	<p>אמר רבי ייסא, בני השפחות קשירו קשרים, ארבעה קשרים שהצטרכו לתיקון. ואמר רבי אלעזר, שלכן יוצאים החוצה אותם הקשרים, ואף על גב שכולם אחד, ומכאן והלאה כולם אחד, בדרך ישרה. ועל כן כל השבטים עולים בעדות למעלה. זהו שכתוב "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'".</p>
<p>ואמר רבי אלעזר כתיב (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' מה המא יעקב למיהך לארחה כד אתיליד יוסף ועד לא אתיליד יוסף לא בעא למיהך לארחה אלא הא אוקמוה דחמא דאתיליד שמנא דעשו ותא הזי יוסף אשלים דוכתיה באתריה⁵⁴ ויוסף וכי ליה דאקרי צדיק והכא סיומא דגופא כיון דחמא יעקב דאשתלים גופא בעא גופא למיהך לארחה וסיומא דגופא הוא <ברית> ועם כל דא בנימן אשלים חושבנא דביה אשתלימו תריסר ואי תימא וכי לא הוה ידע יעקב דעד כען לא אשתלימו שבטין אף על גב דאתיליד יוסף מאי טעמא לא אוריך עד <דיתיליד> (דאתיליד) בנימן וישתלימו שבטין אלא יעקב בחכמתא עבד ומלה ידע אמר ודאי אי אשתלימו הכא כלהו שבטין הא ידענא דתקונא דלעילא שריא עלייהו כדקא יאות ובארעא דא לא ליבעי <דישתלימו> אלא בארעא קדישא</p>	<p>ואמר רבי אלעזר, כתוב "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף" וגו', מה ראה יעקב ללכת לדרכו כשנולד יוסף, וטרם שנולד יוסף לא רצה ללכת לדרכו. אלא הנה פרשוה, שראה שנולד שטנו של עשו. ובא וראה, יוסף השלים את מקומו אחריו, ויוסף זכה לו, שנקרא צדיק, וכאן סיום הגוף. כיון שראה יעקב שנשלם הגוף, רצה הגוף ללכת לדרכו, וסיום הגוף הוא הברית. ועם כל זה בנימין השלים את החשבון, שבו נשלמו שנים עשר. ואם תאמר, וכי לא ידע יעקב שעד עכשיו לא נשלמו השבטים, אף על גב שנולד יוסף. למה לא חיכה עד שנולד בנימין ויושלמו השבטים. אלא יעקב עשה בחכמה וידע הדבר. אמר, ודאי אם ישתלמו כאן כל השבטים, הנה ידעתי שהתיקון של מעלה שרוי עליהם כראוי, ובארץ הזו לא צריכים שישתלמו, אלא בארץ הקדושה.</p>
<p>תא הזי דהכי הוא [דכלהו] (דבכלהו) תריסר שבטין תקונא דעלמא תתאה נינהו³ וכיון</p>	<p>בא וראה שכך הוא, שכל שנים עשר השבטים הם תיקון של העולם התחתון,</p>

הבטחה העתידה, ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים (ישעיה יא ט), אמר שם הגר"א זה לשונו, ומ"מ אף בזה"ז הוא לפרקים, וכמו שאמרו הראשונים דכל דבר שיהיה לעתיד הוא עתה לפרקים. ובזמן שיש צדיק בדור כמו רשב"י וכיוצא, עכ"ל. ודבריו ז"ל כן הם בתנא דבי אליהו רבא (פרק ג דף סד ע"א) ובמדרש (ויקרא רבא פכ"ז סימן ד) ע"ש. וא"כ הרי אין לתמוה מעתה על הרשב"י והאריז"ל במה שדרשו וגילו גם במופלא ומכוסה, כי הוא מעין הבטחה העתידה כי מלאה הארץ דעה את ה', ומגלה הקב"ה מקצת מזה גם עתה לפרקים.

¹ כט ע"ב (הערת הזוהר).

² קנד ע"א (הערת הזוהר).

³ עי' הקדו"ש מה ע"א: כל ה"ב שבטים הם מושרשים בהמלכות דאצילות שהיא שורש רחל, אשר על ידה ובסיבתה יצאו כל ה"ב שבטים כולן, ונקראו כל ישראל על שמה כנ"ל. וכן נקרא רחל עלאה בשם כנסת ישראל, שכל נשמת ישראל מושרשים בה, ויוצאים ממנה, ולכן נקראת ג"כ בשם אימא תתאה (תיקו"ז ג ע"ב), כי בינה נקרא אימא עלאה, משום שממנה יצא ז"א והנוק' שהם כלל האצילות. ומלכות שהיא הנוק' נקרא אימא תתאה, שהוא שורש כלל ישראל וממנה נעשו כל העולמות ב"ע, וכמ"ש בפ' בראשית (כב ע"א וכת ע"ב) ע"ש. וכן מתנהגים כל העולמות ב"ע על ידה, ע"י יחודה בז"א, שהוא היחוד דהו"ה אדנ"י וכו'.

בראשית

<p>דא תיליד בנימן מיתת רחל ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה לאתקנא בהו ועל דא לא אתיליד בנימן אלא בארעא <קדישא> הה"ד (שם מח ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך ותמן מיתת רחל ונטלא דוכתא האי עלמא תתאה לאתישבא בביתא שלימתא וכל זמנא דרחל קיימא עלמא תתאה לא אתקנא בהו מיתת¹ רחל נטלא (לעילא) ביתא בשלימו ואי תימא לאה אמאי לא מיתת בההוא זמנא אלא בגין דביתא בעלמא תתאה איהו וכלהו⁵⁵ מניה <הוו> לאתקנא ולא מעלמא עלאה ובגין כך לא מיתת בההיא שעתא וכל עובדוי דלאה באתכסיא אינון בגין דעלמא עלאה איהו באתכסיא ולא באתגליא ובגין כך לא אדכר מיתתה דלאה כמיתתה דרחל</p>	<p>וכיון שנולד בנימין, מתה רחל, ולקחה את המקום העולם התחתון הזה להתקן בהם. ועל כן לא נולד בנימין אלא בארץ הקדושה. זהו שכתוב "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל בארץ כנען בדרך", ושם מתה רחל, ונטלה את מקום העולם התחתון הזה להתישב בבית שלם. וכל זמן שרחל קיימת, העולם התחתון אינו נתקן בהם. מתה רחל, נטלה (למעלה) הבית בשלמותו. ואם תאמר, למה לא מתה לאה באותו הזמן, אלא משום שהבית הוא בעולם התחתון, והכל היו ממנו להתקן, ולא מן העולם העליון, ולכן לא מתה באותה שעה. וכל מעשי לאה הם בנסתר, משום שהעולם העליון הוא בנסתר ולא בנגלה, ולכן לא נזכרה מיתתה של לאה כמיתתה של רחל.</p>
<p>ותא הוי <דהכי הוא ודאי> בגין דעלמא עלאה כל מלוי באתכסיא ועלמא תתאה כל מלוי באתגליא בגין כך אתכסיא לאה במערתא דכפלתא ורחל בגלוייא דאורחא דא בסתרא ודא באתגליא <ובאתכסיא עלמא עלאה אתרשים דכתיב (שם ל יג) ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות ובגין כך קראה שמיא אשר> (בגין כך כל</p>	<p>ובא וראה שכך זה ודאי, משום שהעולם העליון כל דבריו בנסתר, והעולם התחתון כל דבריו בנגלה, לכן נתכסתה לאה במערת המכפלה, ורחל בדרך הגלויה. זו בנסתר וזו בגלוי. ובנסתר העולם העליון נרשם, שכתוב "ותאמר לאה באשרי כי אשרוני בנות", ולכן קראה שמו אשר. (לכן כל</p>
<p>קנח/ב</p>	
<p>ברכאן דתריין עלמין באתגליא ובאתכסיא² ועם כל דא) <ובגין דא> כלא חד³ דהא כלא הוי מעלמא עלאה⁴ הכי נמי⁵⁶ ובכל אתר תריין עלמין⁵ דא באתגליא ודא באתכסיא ואנן לא מברכינן לקב"ה אלא בתריין עלמין⁶ דכתיב (תהלים קו מח)</p>	<p>הברכות של שני העולמות בנגלה ובנסתר, ועם כל זה). ולכן הכל אחד, שהרי הכל הוא מן העולם העליון. כך גם [כאן], ובכל מקום, שני עולמות, זה בנגלה וזה בנסתר, ואנו לא מברכים את הקדוש ברוך הוא אלא בשני עולמות, שכתוב "ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם". לכן</p>

¹ קסה ע"ב קעד ע"א קעה ע"ב קס ע"ב (ד"א).

² מפני שיש ברכות אחרות שאינם מב' עלמין דהיינו ברכה שאין בה אשר קדשנו וכו', והכל לנו לנוכח בגלוי ועל"ז אין לשלול מאותה הברכה הבינה ח"ו (אור יקר).

³ דהמלכות מיוחדת בבינה ע"י הת"ת המייחדם דהיינו יעקב שהוא בין רחל ולאה ומאחדם ואין ברכה במלכות אלא מתוך הבינה (אור יקר).

⁴ ה"נ כמו שבברכת אשר קדשנו ירצה להמשיך הברכה מהבינה למלכות, כן באמרנו ברוך אתה ה' אין לה ברכה אלא מהבינה אמנם מה שיש בין זו לזו הוא "ובכל אתר וכו'" (אור יקר).

⁵ להזכיר ב' עלמין בשם כגון בא"י אמ"ה אשר קדשנו נצטרך להזכיר דא באתגליא ודא באתכסיא כדפי' ובמקום שלא נזכרהו נאמר באתגליא אמנם הכל מעלמא עילאה לעולם (אור יקר).

⁶ יעלה על דעתך לומר שימצא הברכה למטה שימשך מלמעלה על ידי הת"ת המושך מזו לזו, דכתיב ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם בינה ועד העולם מלכות, שאם לא תאמר שבכלל ברוך אתה ה' נכללת הבינה כלל למה אנו קוראים המלכות את"ה, לא יצדק, שהרי היא נעלמת ג"כ מי עמד על מהותה, אפילו יחזקאל כל מה שהשיג וראה, לא ראה אלא בציורין דשעוה כדפי' בתיקו"ז אלא מפני ששם נכללת הבינה יצדק את"ה במלכות, כלומר נגלת היא בערך הבינה, וז"ש בגיני כך עלמא עלאה קרינן הו"א ועלמא תתאה קרינן את"ה שבערך העליונות יצדק אתה בבינה ובערך התחתונים יצדק הוא במלכות, א"כ כשנאמר אתה במלכות בלי ספק שם נכללת הבינה (אור יקר).

בראשית

<p>ברוך יהוה אלהי ישראל¹ מן העולם ועד העולם² בניני כך עלמא עלאה קרינן הו"א וקרינן לעלמא תתאה³ את"ה⁴ בנין דאיהו ברוך מעלמא עלאה על ידא דצדיק⁵ הה"ד (שם קלה בא) ברוך יהוה מציון שוכן ירושלם וגו' ודאי מציון⁶ איהו ברוך תא חזי כגוונא דא יהוה יהוה תריין עלמין⁷ נינהו דא באתגליא ודא באתכסיא ועל דא פסיק טעמא בגווייהו ומעלמא דא עד עלמא דא כלא חד</p>	<p>קוראים לעולם העליון הו"א, וקוראים לעולם התחתון את"ה, משום שהוא ברוך מן העולם העליון על ידי הצדיק. זהו שכתוב "ברוך ה' מציון שוכן ירושלים" וגו'. ודאי מציון הוא ברוך. בא וראה, כדוגמא זו ה' ה' שני עולמות הם, זה בנגלה וזה בנסתר, ועל כן מפסיק הטעם ביניהם, ומהעולם הזה ועד העולם הזה הכל אחד.</p>
<p>ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף וגו' (בראשית ל כה) אמר⁸ רבי יהודה תא חזי שלימותא דיעקב דלא בעא למיזל אלא ברשותיה דלבן ואי תימא זמנא⁹ אחרניא אמאי לא אזל⁵⁷ ברשותיה [אלא] בנין דרחיל יעקב דלא ישבוק ליה וישתלימו תריסר שבטין בארעא אהרא ועל דא כיון דחמא דמטא שעתא דבנימן ברח כמה דאת אמר (שם לא בא) ויברה הוא וכל אשר לו דכיון דאתיליד בנימן אתקשרת שכינתא בכלהו שבטין ונטלא ביתא בכלהו ויעקב הוה ידע ברזא דחכמתא דכד ישתלימו תריסר שבטין דשכינתא תתקשט <ותתקשר> בהו [ורחל תמות] (רחל מיתת) ואיהי נטלא ביתא</p>	<p>"ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף" וגו'. אמר רבי יהודה, בא וראה השלמות של יעקב, שלא רצה ללכת אלא ברשות לבן. ואם תאמר, למה לא הלך פעם אחרת ברשותו, אלא משום שפחד יעקב שלא יעזוב אותו וישתלמו שנים עשר שבטים בארץ אחרת, ועל כן, כיון שראה שהגיעה שעתו של בנימן, ברח, כמו שנאמר "ויברח הוא וכל אשר לו". שכיון שנולד בנימן, נקשרה השכינה בכל השבטים ונטלה הבית עם כולם. ויעקב היה יודע בסוד החכמה, שכאשר ישתלמו שנים עשר שבטים, שהשכינה תתקשט ותתקשר עמם, ורחל תמות, והיא נוטלת את הבית.</p>
<p>תא חזי הכי אוליפנא עלמא תתאה אתחזי ליה ליעקב כמה דאתחזי למשה אלא דלא יכילת עד דהוו תריסר שבטין בביתא לאתקשרא בהו וכדין אתדכיאית (נ"א אתדחייית) רחל ונטלא איהי ביתא בכלהו שבטין והוה⁵⁸ עקרא דביתא וכדין</p>	<p>בא וראה, כך למדנו, העולם התחתון נראה ליעקב כמו שנראה למשה, אלא שלא יכלה עד שהיו שנים עשר שבטים בבית להתקשר עמם, ואז נטהרה (נדחתה) רחל, והיא נטלה את הבית בכל השבטים והיתה עיקר הבית, ואז ודאי "מושיבי עקרת</p>

¹ קנג ע"ב (הערת הזוהר).

² עי' ע"ח שער הזווגים פרק ה': נקראת זאת תבונה ראשונה עולם הבא, והטעם כי הנקבות נקראות עולם כמ"ש בזוהר (ויחי קנח ע"א) על פסוק (תהלים קו מח) מן העולם ועד העולם. וזה התבונה נקרא עולם הבא, עלמא דאתי, לפי שהיא יורדת למטה ומתגלית תמיד. אבל בינה עליונה נשארת למעלה ואינה יורדת, לכן בינה נקראת לעתיד לבא, כי המוחין עליונים דז"א המלוכשים בנה"י דבינה עליונה, הם עתידין לבא אח"כ כאשר יתגדל מעלתו, ויהיה לו מוחין עליונים יותר, מן בינה, ולא מן התבונה, ואז יהיה לע"ל.

³ שמות קלח ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ עי' ח"ג רצ ע"א.

⁵ ובאומרו ברוך דהיינו היסוד כאומרו והמלך שלמה ברוך בלי ספק ברכתו מהבינה והיינו בסוד נשמת כל חי בינה ביסוד והיינו א"ל ח"י כנודע, תברך את שמך מלכות והיינו כל טוב חיי עולם הבא לצדיקים (אור יקר).

⁶ ברוך ה' מלכות, וכן בזהר פ' ויקרא מציון יסוד שהוא שוכן ירושלים והיינו דמסיק "ה' ודאי מציון" איהו ברוך דהיינו נקודת ציון קדש הקדשים דהיינו בינה והיינו ממש עולם הבא והכל ענין א' (אור יקר).

⁷ באד"ר פי' שב' שמות אלו בא"א ובז"א והכא מייחס אותם לבינה ומלכות, ואינו דוחק שכל ענין א"א יתייחס לבינה וכל ענין ז"א במלכות, שכן הכתר נגלה לבינה והת"ת במלכות, ואם כן ב' שמות ב' הה"ן, ופסק באמצע סוד וא"ו, ת"ת, ו"ק כדפי', שנטיל מזה לזה ומזה לזה (אור יקר). נשא קלח ע"א (הערת הזוהר).

⁸ נדפס דף קסה ע"א בס"ת (הערת הזוהר, וכן בדרך אמת).

⁹ בתחילה שלא יפסידנו העיכוב לא רצה ללכת בלי רשותו מה שאין כן עתה שהגיע שעת הולדת בנימין [נדצ"ל יוסף] (רמ"ז).

בראשית

<p>(תהלים קיג ט) מושיבי עקרת! הבית ודאי אמר יעקב הא מטא זמנא דאשתלימו תריסר שבטין ודאי עלמא (ד)לעילא יחות הוא לביתא לאתקשרא בהו ומסכנותא דא אתדחייא קמיה אי תמות הכא לא [אפוק?] (יפוק) מהכא לעלמין ולא עוד אלא בארעא דא³ לא אתחזי לאשלמא ביתא בגין כך (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה וגו' עד לא אשתלימו שבטין</p>	<p>הבית". אמר יעקב, הנה הגיע הזמן שנשלמו שנים עשר השבטים, ודאי ירד העולם שלמעלה לבית להתקשר עמם, ועניה הזאת נדחית לפניו. אם תמות כאן, לא אצא מכאן לעולמים, ולא עוד, אלא בארץ הזו לא ראוי להשלים את הבית, לכן "ויהי כאשר ילדה" וגו', טרם ישתלמו השבטים.</p>
<p>שמע רבי שמעון אמר ודאי כל מלוי דרבי יהודה שפיר ודא סליק על כלא ואי תימא אמאי לא אזל ליה לארחיה מיד אלא כל זמן דרחל לא מתעברא מבנימן אתעכב תמן כיון דמטא זמנא דבנימן ערק ולא בעא רשותא בגין דלא יתעכב תמן ויתחבר יעקב בכולהו שבטין באתרא (דלא) [ד]אצטריך</p>	<p>שמע רבי שמעון ואמר, ודאי יפים הם כל דברי רבי יהודה, וזה עולה על הכל. ואם תאמר, למה לא הלך לו לדרכו מיד, אלא כל זמן שרחל לא התעברה מבנימין, התעכב שם, כיון שהגיע הזמן של בנימין, ברח ולא בקש רשות, כדי שלא יתעכב שם, ויתחבר יעקב בכל השבטים במקום (שלא) שצריך.</p>
<p>רבי אבא פתח (שמות ד יח) וילך משה וישב אל יתר חותנו וגו' תא חזי משה רעי ענא דיתרו חמוי הוה ודיווריה הוה ביה וכד בעי למיזל לא אזל אלא ברשותא דידיה ויעקב דהוה שלים ודיווריה הוה תדיר עמיה דלבן אמאי לא בעא רשותא מניה אלא הא אתמר דלא [ינגלגל] (יתנגלגל) לבן עמיה גלגולין וישתאר תמן דהא בקדמיתא אמר ליה ומיד גלגל עליה גלגולין <ואשתאר> (דישתאר) תמן והשתא דחיל מניה אבל יתרו לא הוה הכי לגבי משה בגין דלבן חרשא הוה ובחרשא הוה כל עובדוי לגבי דיעקב והשתא לא בעא יעקב לאתעכבא תמן דהא קב"ה אמר ליה (בראשית לא ג) שוב אל ארץ אבותיך וגו' ועל דא לא בעא לאתעכבא ולמישבק פקודא דמאריה</p>	<p>רבי אבא פתח, "וילך משה וישב אל יתר חותנו" וגו'. בא וראה, משה היה רועה את צאן חותנו יתרו, ודיוורו היה עמו. וכשרצה ללכת, לא הלך אלא ברשותו. ויעקב, שהיה שלם, ודיוורו תמיד היה עם לבן, למה לא בקש ממנו רשות. אלא הרי נתבאר שלא יגלגל לבן עמו גלגולים וישאר שם, שהרי בראשונה אמר לו, ומיד גלגל עליו גלגולים ונשאר שם, וכעת פחד ממנו. אבל יתרו לא היה כך כלפי משה, משום שלבן היה מכשף, ובכישוף היה כל מעשהו כלפי יעקב, וכעת לא רצה יעקב להתעכב שם, שהרי הקדוש ברוך הוא אמר לו "שוב אל ארץ אבותיך" וגו', ועל כן לא רצה להתעכב ולעזוב את מצות רבונו.</p>
<p>תא חזי כתיב (שם ל כב) ויזכור אלהים את רחל וגו' פתח ואמר (תהלים מו א) למנצח⁴ לבני קרח על עלמות שיר האי קרא אית לאסתכלא ביה ברזא⁵⁹ דחכמתא איהו וכל הני שירין ותושבחן דהוו אמרי בני קרח כלהו מחדתינ אינון שירי-ן <ותושבחן דהוו מלקדמין וכן כל אינון</p>	<p>בא וראה, כתוב "ויזכור אלהים אל רחל" וגו', פתח ואמר, "למנצח לבני קרח על עלמות שיר", יש להתבונן בפסוק הזה שהוא סוד של חכמה, וכל השירים והתשבחות הללו שהיו אומרים בני קרח, כולם מחודשים הם אותם שירים ותשבחות שהיו מלפניהם. וכן כל אותם</p>

¹ פי' יעקב (מ"מ).

² פי' שכיון שהשכינה ישבה על "ב שבטים, ונעשה התיקון במקום הזה, אינו רוצה יעקב לטלטל השכינה ממקום למקום, ולכך מוכרח לישב במקומו לכבוד השכינה (מ"מ).

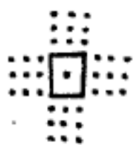
³ זה הטעם הוא מ"ש ר' אלעזר לעיל, וא"כ קשה למה ר"ש לא שיבח אלא רבי יהודה כל מלוי דר' יהודה שפיר וכו', ואפשר בשביל שר' יהודה הוסיף טעם הראשון, שכוונת יעקב שלא רצה להיות התיקון הזה בבית לבן ולטלטל השכינה וכו', לכך שיבחו ר"ש ואפשר שעתה שמע ר"ש טעם זה מר"י ולא מרבי אלעזר (מ"מ).

⁴ טעם פתיחה זו בכאן משום שאמר לקמן דאינון אתוון מעלמא עלאה נינהו דאינון אולידו וכו' נמצא שמהאותיות של ז"ן יצאו כל התולדות וכן בכאן ויזכור אלהים שהוא דכורא וישמע אליה אלהים היא הנוק' כמ"ש בזהר לקמן דף קס ע"ב ור"ל ז"ן מהם נפקדה רחל וילדה נשמות (מ"מ).

בראשית

<p>שירין ותושבתן דאמר דוד וכל אינון דהוו עמיה כלהו הוו ברוזא עלאה ברוזא בהכמתא⁶⁰</p>	<p>שירות ותשבחות שאמר דוד וכל אותם שהיו עמו, כולם היו בסוד עליון, בסוד החכמה.</p>
<p>תא חזי עבד קב"ה עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה וכל אינון סדרין דסדרו דוד ושלמה בריה וכל אינון נביאי קשוט כלהו</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את העולם התחתון כדוגמת העולם העליון, וכל אותם הסדרים שסדרו דוד ושלמה בנו וכל אותם נביאי האמת, כולם</p>
<p>קנט/א</p>	
<p>סדרו כגוונא דלעילא תא חזי כגוונא דאיכא משמרות בארעא הכי נמי ברקיעא דמזמרי למאריהו ואמרי שירתא תדיר וכלהו קיימין אלין לקביל אלין וכלא <בסדרן> (בסדרא) דשירין ותושבתן והא אוקמוה חברייא עלמות שיר מאי עלמות שיר אלא כמה דאת אמר (שיר ו ח) ששים המה מלכות ושמונים פלגשים ועלמות אין מספר מאי ועלמות אין מספר כמה דאת אמר (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו ובגין דלית לון חושבנא כתיב! ועלמות אין מספר וכלהו שורין שורין מסחרן סדרין אלין לקבל אלין לזמרא ולשבחא למאריהון ואלין אינון עלמות שיר ובגין דאית עלמות דלא מזמרינן כאלין אלין אקרונ עלמות שיר</p>	<p>סדרו כדוגמת למעלה. בא וראה, כמו שיש משמרות בארץ, כך גם ברקיע, שמזמרים לרבונם ואומרים תמיד שירה, וכולם עומדים אלו כנגד אלו, והכל בסדרים של שירות ותשבחות, והרי פרשוה החברים. "עלמות שיר", מה זה "עלמות שיר", אלא כמו שנאמר "ששים המה מלכות ושמונים פילגשים ועלמות אין מספר". מה זה "ועלמות אין מספר", כמו שנאמר "היש מספר לגדודיו". ומשום שאין להם חשבון, כתוב "ועלמות אין מספר". וכולם שורות שורות, מקיפים סדרים, אלו כנגד אלו, לזמר ולשבח את רבונם, ואלו הם "עלמות שיר". ומשום שיש עלמות שאין מזמרות כמו אלו, אלו נקראות "עלמות שיר".</p>
<p>תלת סדרין מתפרשין² לכל סטר לארבע סטרי עלמא ובכל סדרא וסדרא דאיהי לכל סטר תלת סדרין אחרנין סדרא קדמאה³ דלסטר מזרח תלת סדרין אינון ואינון תשעה⁴ סדרין בגין דכל סדרא מאינון תלת אית ליה תלת סדרין ואשתכחו דאינון תשעה⁵ וכמה אלף ורבוון תחותיהו הני</p>	<p>שלשה סדרים נפרדים לכל עבר לארבעת צדדי העולם, ובכל סדר וסדר, שהוא לכל עבר, שלשה סדרים אחרים. סדר ראשון שלצד מזרח, שלשה סדרים הם, והם תשעה סדרים, משום שכל סדר מהשלשה הללו יש לו שלשה סדרים, ונמצאו שהם תשעה, וכמה אלפים ורבבות</p>

¹ פקודי רכז ע"ב (ד"א).

² נדפס פקודי רכז ע"א (הערת הזוהר דרך אמת). צורת הסדרים כזה הם ט' לכל סטר והם ג' סדרים לכל סטר וצורה זו מצויירת בתיקו"ז וברע"מ והם ג' סדרים לג' רוחות ולכל רוח ג' סדרים מסודרים לד' רוחות בענין שהם ט' סדרים לכל רוח (אור יקר). דע כי המרכבה ד' עמודים קדם ואחור וימין ושמאל וכנגד זה מזרח ומערב צפון ודרום כנגד ד' אותיות הו"ה וכנגד אדם אריה שור נשר וכנגד ד' אלפא ביתות ב' ביושר כנגד דרום ומזרח ב' בהפוך כנגד אחור ושמאל וכל א"ב היא מן ג' אותיות כמו א"ק וכל א"ב דיושר דכר ורחמים כגון אב גד הו וכל א"ב דהיפוך תשר"ק נקרא נקבה דין מצד שמאל וכשהוא הרוב ביושר הוא הרוב רחמים וכשרוב בהפוך הוא דין בסוד לא יפתח אדם מחיצה וכו' עד שיהיה בו ג' מורביות של ג"ג ודע שבכל א"ב יש שם יה"ו (זהר הרקיע).

³ לשון זה הובא בפ' פקודי ופי' בו הרח"ו זל בהגהותיו וז"ל תלת סדרין אינון היינו אוריאל ושנים אחרים עמו (מ"מ).

⁴ פי' כל א' כולל עמו ב' אחרים הם ט' וכולהו מתנהגין באתון רשימין פי' יה"ו בדרום הו"י בצפון וי"ה במזרח עכ"ל. פי' לפירושו כמ"ש הרב בכוונת הלולב שששה צירופים של יה"ו הם בר"ק דז"א יה"ו בחסד הו"י בגבורה וי"ה בת"ת יו"ה בנצח הו"י בהוד וה"י ביסוד (מ"מ).

⁵ לפ"ז לכל רוח ט' הרי ל"ו וז"ש חזקיה ח"י ח"י הוא יודוך וכן הליכות עולם ל"ו. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>סדרין תשעה (ו) כולו מתנהגי באתון רשימן¹ וכל סדרא אסתכי לאינן אתון רשימן⁶¹ ומתחברן כולו ואמרי שירתא וכד אינן אתון פריחי⁶² גו אוירא² דרוחא⁶³ דממנא על כלא כדין אינן נטלי ושירתא אתבסם וחד את אתבטש⁶⁴ מתתא⁴ ההוא⁶⁵ את סלקא ונחתא ותרין אתון פרחי עליהו⁵ והאי את מתתא סלקא סדרא [מתתא לעילא] (לעיל) ואתחבר בהו ואתעביד⁶⁶ תלת אתון כלהו לפום אתון⁶ יהי דאינן תלת גו אספקלריא המאירה מאילין אתפרש⁶⁷ תלת סדרין ואינן תרין אתון וההוא את דסלקא מתחברא עמהון ואינן תלת</p>	<p>תחתיהם. תשעת הסדרים הללו, כולם מתנהגים באותיות רשומות, וכל סדר מסתכל לאותן אותיות רשומות, (והרי בארוה, וכן לכל סדר וסדר, וכולם נוסעים באותיות רשומות, ואלו עליונים מאלו, ועומדים אלו על אלו), וכולן מתחברות ואומרות שירה. וכשאותן האותיות פורחות לתוך האויר של הרוח (ההיא) הממונה על הכל, אז הם נוסעים, והשירה נמתקת, ואות אחת מוכה מלמטה, ואותה אות עולה ויורדת, ושתי אותיות פורחות עליהן. והאות הזו מלמטה מְעֵלָה סדר ממטה למעלה ומתחברת עמם, ונעשות שלש אותיות, כולם לפי האותיות יה"ו, שהן שלש בתוך האספקלריה המאירה. מאלו נפרדים שלשה סדרים, ואותן שתי האותיות, ואותה האות שעולה מתחברת עמהן, והן שלש.</p>
<p>תא הוי אינן תרין אתון עלאין דסלקין באוירא אינן כלילין דא בדא רחמי בדינא ובגין כך אינן תרין ואינן מעלמא עלאה⁷ ברזא דדכורא⁸ והאי דסלקא⁹ ואתחברא עמהון איהי נוקבא ואתכלילת בתרווייהו כגוונא דנוקבא אתכלילת בתרי סטרי¹⁰ בימינא ובשמאלא <ואתחברת> (ואתחברא) בהו הכי נמי האי את נוקבא דאתחברת בתרי אתון אחרנין ואינן</p>	<p>בא וראה, אותן שתי אותיות עליונות שעולות באויר, הן כלולות זו בזו, רחמים בדין, ולכן הן שתיים, והן מן העולם העליון, בסוד של זכר. וזו שעולה ומתחברת עמהן היא נקבה, ונכללת בשתיהן, דוגמת הנקבה הנכללת בשני צדדים, בימין ובשמאל, ומתחברת עמהם. כך גם האות הנקבה הזו שמתחברת עם שתי אותיות אחרות, והן בשני צדדים, אלו העליונים וזה למטה,</p>

¹ הענין כי המלאכים למטה הם מתקני באתון רשימן, הם רוחניות אלפא ביתות, ואלו הנזכרות שהם לדרום עמוד ימיני של כסא ששם מיכאל שריא בש"א וכו', ולהשלים שיהיו שלשה שורות של ג' ג' הוצרך להשלים בהכפל קצת אותיות, והשתתף אליהם אותיות יה"ו מצורפות. והטעם לזה, כי למטה במלאכים שהוא עולם הנפרדים, אין אחיזתם ורוחניותם נרמזת באותיות הפשוטות רק במורכבות, כגון מיכאל גבריאל וכיוצא. אמנם למעלה ברוחניות הכסא, הוא סוד צרוף האלפא ביתות הדקות שבכל אות ואות ברוחניותה נכללים כמה עולמות דקים, שבהם נכללו כמה מאורות שהם שורש אל המלאכים. והנה כמו שיש יחוד אל הת"ת והמלכות באצילות, כן יש יחוד אל ענפיהם למטה שהם בסוד כסא הכבוד. ואותם הענפים נרמזים באותיות ומהם זכרים ומהם נקבות, והם מתייחדות ומתרכבות זכרים בנקבות, והא כיצד סדר האותיות פשוטות הם אב גד הו זח טי וכו' אמנם בבא עת פקודת הזכרים את הנקבות הם אתון פרחין גו אוירא (אור יקר).

² דהיינו בעצם הכסא שהוא רוחא ממונא על כולא, וזה בלי ספק מורה על כללות הענפים בעצם שורשם, ומקום תוצאותם כעין ההיכלות כדפי' בזוהר פ' פקודי, והיינו עולם רוחני תחת האצילות למעלה מעולם המלאכים ונקרא כסא הכבוד כדפי', והוא רוחא בערך מחנות המלאכים שהם גופא ובו כלל כל המלאכים (אור יקר).

³ יסוד דז"א, כי רוחא הוא ז"א כנודע, והיסוד נקרא אוירא כנודע (מ"מ).

⁴ פי' אות ה' שהיא בנוק' (מ"מ).

⁵ פי' רח"ו ז"ל י"ו רחמי בדינא פי' י' הוא ברחמים ו' הוא דינא לגבי י' (מ"מ).

⁶ לעיל ע"ג ע"ב (ד"א).

⁷ בינה (מ"מ).

⁸ פי' מבינה באים לד"א (מ"מ).

⁹ פי' אות ה' (מ"מ).

¹⁰ פי' המלכות היא בין תרין דרועין שהם חו"ג (מ"מ).

בראשית

<p>בתרין סטריין אליין עלאין ודא לתתא וכלא איהו חד דבר ונוקבא בר⁶⁸ דכד אתברי עלמא דאינון⁶⁹ אתוון מעלמא עלאה! נינהו דאינון אולידו כל עובדין לתתא כגוונא דלהון ממש ובגין כך מאן דייע לון ואודהר בהו רחים לעילא ורחים לתתא</p>	<p>והכל הוא אחד, זכר ונקבה. שכאשר נברא העולם, אותם האותיות הן מן העולם העליון, שהם הולידו את כל המעשים למטה דוגמתם ממש. ולכן מי שיודע אותן ונזהר בהן, אהוב הוא למעלה ואהוב למטה.</p>
<p>רבי שמעון אמר אליין אתוון כלהו דבר ונוקבא לאתכללא כחדא ברזא דמיין עלאין ומיין תתאין וכלא חד ודא איהו יחודא שלים ובגין כך מאן דייע להו ואודהר [בהו זכאה איהו <חולקיה> בהאי עלמא ובעלמא דאתי] (ו) בגין דאיהו עקרא [דיחודא] (ויחודא) שלים כדקא יאות תלת תלת מסטרא דא ומסטרא דא ביחודא חדא בשלימו דכלא וכלהו רזא דסדרא עלאה כדקא חזי כגוונא דלעילא דההוא סדרא תלת תלת ברזא חדא</p>	<p>רבי שמעון אמר, כל האותיות הללו, זכר ונקבה, להיכלל יחד בסוד המים העליונים והמים התחתונים, והכל אחד, וזהו היחוד השלם. ולכן מי שמכיר אותם ונזהר בהם, אשרי חלקו בעולם הזה ובעולם הבא, משום שהוא עיקר היחוד השלם כראוי, שלש שלש מצד זה ומצד זה, ביחוד אחד בשלמות הכל, וכולם הסוד של הסדר העליון כראוי דוגמת למעלה, שאותו סדר שלשה בסוד אחד.</p>
<p>סדרא תניינא דלסטר דרום² תלת סדרין אינון לההוא סטרא וכל סדרא וסדרא תלת תלת ואינון תשעה כמה דאתמר ואתוון אתפלגו הכי לכל סטרי³ לאתחברא כלא כחד בגין דאית אתוון ברזא דנוקבא ואתוון ברזא דדכורא ואתחברו כלהו כחדא והו חד ברזא דשמא קדישא שלים ולגבייהו סדרין ממנן תלת תלת כמה דאתמר וכלא נפקא מסדרא דאבהן דלעילא כסדרא דאתקנא אתוון דשמא קדישא יהו כמה דאתמר הני סדרין כלהו מתנהגי באלין אתוון ידיען ונטלי בהו וכמה חילין ורבבן⁷⁰ כלהו לתתא דנטלי ואתנהגי בסדרא דא</p>	<p>סדר שני שלצד הדרום, שלשה סדרים הם לאותו הצד, וכל סדר וסדר שלשה שלשה, והם תשעה, כמו שנאמר, וכך נחלקות האותיות לכל עבר להתחבר הכל יחד, משום שיש אותיות בסוד של נקבה, ואותיות בסוד של זכר, וכולן התחברו יחד, והן אחת בסוד השם הקדוש השלם, ואליהם סדרים ממונים שלשה שלשה, כמו שנתבאר, והכל יוצא מהסדר של האבות שלמעלה, כסדר שנתקנו אותיות השם הקדוש יהו, כמו שנתבאר. כל הסדרים הללו מתנהגים באותיות הידועות הללו, ונוסעים בהן, וכמה צבאות ורבבות כולם למטה שנוסעים ומתנהגים בסדר הזה.</p>
<p>סדרא תליתאה דלסטר צפון⁴ בתלת סדרין אינון לההוא סטרא ואינון תשעה ובתלת סטריין תלת תלת לכל סטר אינון תשעה ואינון סדרין מתלת סטריין כמה דאתמר שבעה ועשרים</p>	<p>סדר שלישי שלצד צפון, בשלשה סדרים הם לאותו הצד, והם תשעה, ובשלשה צדדים שלשה שלשה לכל עבר הם תשעה, ואותם סדרים משלשת הצדדים, כמו שנתבאר, שבעה ועשרים,</p>
קנט/ב	
<p>ברזא דאתוון דאינון שבעה ועשרין ואף על גב דאינון תרין ועשרין שלימו דאתוון אינון שבעה ועשרין⁵ [והכי] סדרא דסדרין אליין שבעה ועשרין</p>	<p>בסוד האותיות שהן עשרים ושבע. ואף על גב שהן עשרים ושתיים, שלמות האותיות הן עשרים ושבע, וכך הסדור של</p>

¹ יהו של יהו אבל ההי"ן הם מעלמא דנוק' (מ"מ).

² מיכאל ושנים אחרים עמו (מ"מ).

³ פי' כמ"ש לעיל שיהו בדרום וכו' (מ"מ).

⁴ גבריאל וב' אחרים עמו (מ"מ).

⁵ היותם לדעת ר' אבא הזכרים ח"י והנקבות ט' לבד, וזה דוחק גדול, כי ראוי היה שיהיו י"א זכרים וי"א נקבות כמו שהם לדעת ר"ש. לזה אמר תשע אתוון אינון ברזא דנוקבי, ונודעת היא הנקבה היותה בת ט' ועם הזכר י', והיינו שהיא שלימה בהיותה עם בעלה. והזכר ח"י דהיינו סוד ט' ממעלה למטה וט' ממטה למעלה,

בראשית

<p>לתלת תלת סדרין לכל סטר ואשתכחו (אלין) [אין] תלת מהאי סטרא דאינון תשעה ואלין תלת >מהאי< (דהאי) סטרא דאינון תשעה >ואלין תלת דהאי סטרא דאינון תשעה< אשתכחו כלהו שבעה ועשרין ורזא דאלין שבעה ועשרין אינון תשעה אתוון (אינון) דאינון ברזא דנוקבי¹ לאתחברא בהו נוקבא עם אינון תמני סרי סטרי אחרנין ברזא דאתמר וכלא איהו כדקא הזי²</p>	<p>הסדרות הללו. עשרים ושבעה, לשלשה שלשה סדרים לכל עבר, ונמצאו שלשה אלה מצד זה שהם תשעה, ושלשה הללו מהצד הזה שהם תשעה, ושלשה הללו מהצד הזה שהם תשעה, נמצאו כולם עשרים ושבעה. והסוד של העשרים ושבעה הללו הן תשע אותיות (הן), שהן בסוד הנקבות, לחבר עמהם נקבה עם אותם שמונה עשר צדדים אחרים בסוד שנתבאר, והכל הוא כראוי.</p>
<p>תא הזי כגוונא דאינון אתוון עלאין דעלמא עלאה³ הכי נמי אתוון אחרנין לתתא אתוון עלאין רברבין ואתוון תתאין זעירין⁴ וכלא דא כגוונא דא וכל הני רוזין ברזא דדכר ונוקבא כלא חד בשלימו⁵</p>	<p>בא וראה, כדוגמא שאותן אותיות עליונות של העולם העליון, כך גם האותיות האחרות למטה, אותיות עליונות גדולות, ואותיות תחתונות קטנות, והכל זה דוגמת זה. וכל הסודות הללו הם בסוד של זכר ונקבה, הכל אחד בשלמות.</p>
<p>ויזכור אלהים את רחל (בראשית ל כב) דהא במזלא תליא ובנין כך כתיב בה זכירה ויהוה פקד את שרה (שם כא א) לאו ממזלא הוה ואי תימא דהא בנין במזלא תליין ולא לתתא הכא בשרה לאו במזלא⁶ הוה אלא ויהוה כתיב כלא כחדא אי הכי אמאי כתיב פקידה אלא ודאי זכירה (דא) הות מקדמת דנא ואתמסר מפתחא דא לתתא כמה דכתיב (שם יז כא) ואת ברית⁷ אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה</p>	<p>"ויזכור אלהים אל רחל", שהרי במזל זה תלוי, ולכן כתוב בה זכירה. "וה' פקד את שרה", זה לא היה מהמזל. ואם תאמר שהרי הבנים תלויים במזל ולא למטה, כאן בשרה זה לא היה במזל, אלא כתוב "וה'", הכל יחד. אם כך, למה כתוב פקידה. אלא ודאי הזכירה (זו) היתה מקודם לכן, והמפתח הזה נמסר למטה, כמו שכתוב "ואת בריתי אקים את יצחק אשר תלד לך שרה למועד הזה" וגו'. אחרי כן כדוגמא זו,</p>

ועם הנקבה בייחודה עמו הוא נשלם, והיינו סוד היחוד הנקרא חי (אור יקר). פי' מנצפ"ך (מ"מ). עי' ח"ב רכח ע"ב.

¹ עם אינון י"ח אחרנין, פי' יש ט' יודי"ן וט' וו"ן הם י"ח, וט' הה"ן דאינון ברזא דנוקבאי בצירופים אלו (מ"מ).

² כי כן ראוי להיות הזכר חסר אם לא עם הנקבה והנקבה חסרה אם לא עם הזכר ושניהם יחד שלמים, והיינו סוד אחד שפירושו א"ח שהוא ט' לבד ועם המלכות שהיא ד' אחד שלם ובלעדה הוי פלגא גופא (אור יקר).

³ היא בינה, ששם שורש האותיות, ומשם מוצאם בה' ספירות שהם ה' מוצאות הפה: אחה"ע בגרון, גיכ"ק בחיך, זסר"צ בשיניים, דטלנ"ת בלשון, בומ"ף בשפתים (ס"י פ"ב מ"ג), וה' מוצאות הם ה' ספירות שסודם ה' עלאה, בינה, דהיינו חגתנ"ה ויסוד ומלכות כלולים בת"ת. וכמו שהם כ"ז אותיות בבינה, כי מנצפ"ך ירמזו בסוד הה' מוצאות עצמם, שהם ה' ספירות הנעלמות בבינה. הכי נמי ראוי שיהיו אתוון אחרנין לתתא, כ"ז, ולהשלים מספר האותיות במנצפ"ך עצמן אין ראוי, מפני דאתוון עלאין רברבין להורות על העלמם במקום א"א, לכך הם פשוטות וזקופות ולמטה אינך כך (אור יקר).

⁴ לכך באו להשלים הה' מקורות ה' מוצאות אותיות יה"ו שהם חסד גבורה ת"ת, וב' אותיות אחרות במקום נו"ה כפולות, בענין שכולא חד כגוונא חד ועל"ז הה' העליונות משפיעות בה' תחתונות, דהיינו ה' עלאה משפעת בה' תתאה ע"י סוד וא"ו שהיא אמצעית קושרת הכל (אור יקר).

⁵ עי' תיקו"ז (קלד ע"א): אמר ליה א' עלאה (נ"א אות א') לעילא מן א' דאית א' מאתוון רברבן, ואית א' מאתוון זוטרון, ואית א' מאתוון בינוניים, אינון אדם דבריא, אדם דיצירה, אדם דעשיה, ועלייהו אתמר כי גבוה מעל גבוה שומר, עכ"ל, ועי' שם (קנח ע"ב), שמפרש שהם אימא ז"א ונוק'. ועי' שער רוח הקודש ג ע"ב: כ"ב אותיות של הנפש הם קטנות, וכ"ב אותיות שברוח הם בינוניים. וכ"ב אותיות של הנשמה הם גדולות. מה שחסר כאן עי' בסוף הספר סימן נא (הערת הזוהר).

⁶ פי' בתמיה (מ"מ).

⁷ פי' הוא היסוד שמע מינה שהזכירה הוה מקדמת דנא ולבתר כגוונא דא פי' שהזכיר פקידת המלכות כמו שהזכיר על היסוד בפ' ואת בריתי אקים את יצחק (מ"מ).

בראשית

<p>וגו' ולבית כנוונא דא וכיון דאדכר ברוזא דלעילא לבתר אתמר ברוזא דנוקבא פקידה למהוי כללא דכלא כחדא</p>	<p>כיון שנזכר בסוד שלמעלה, אחר כך נאמר בסוד של הנקבה פקידה, שיהיה הכלל של הכל יחד.</p>
<p>ויזכור אלהים את רחל רבי חייא פתח ואמר (שמות ו ה) וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי ואזכור הא זכירה בנין דאיהו לעילא דהאי מזלא דאיהו לעילא בדכורא אתא על פקידה דאיהו בגלותא לתתא בנוקבא כנוונא דא ויזכור אלהים את רחל כמה דאת אמר ואזכור את בריתי</p>	<p>"ויזכור אלהים אל רחל". רבי חייא פתח ואמר, "וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבידים אותם ואזכור את בריתי". "ואזכור", הרי זכירה, משום שהיא למעלה, שהמזל הזה הוא למעלה בזכר, בא על פקידה שהיא בגלות למטה בנקבה. כדוגמא זו "ויזכור אלהים את רחל", כמו שנאמר "ואזכור את בריתי".</p>
<p>תא הוי כתיב (שם ג טז) פקוד פקדתי אתכם וכי פקוד פקדתי והא פקידה בנוקבא קיימא ובההוא זמנא בגלותא הות ואיהי אמרת פקוד פקדתי אלא הכא אית לאסתכלא ורוזא דחכמתא הכא איהי בגלותא היך אתהוי למשה הכא והיך אמרת פקוד פקדתי אלא הכי אוליפנא שמשא כד נהיר איהו בשמיא ותוקפיה וחיליה שלטא על ארעא בכל אתר כנוונא דא (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו בזמנא דמקדשא קאים מלא כל הארץ כבודו דא ארעא קדישא והשתא דישראל בגלותא איהי לעילא ותוקפא סהרא להו לישראל לאננא עלייהו ואף על גב דאינון בארעא אחרא</p>	<p>בא וראה, כתוב "פקוד פקדתי אתכם", וכי פקוד פקדתי, והרי הפקידה עומדת בנקבה, ובאותו הזמן היתה בגלות, והיא אומרת פקוד פקדתי. אלא שכאן יש להסתכל, וכאן סוד של החכמה, היא בגלות, איך נראה למשה כאן, ואיך אמרה פקד פקדתי. אלא כך למדנו, כשהשמש מאיר, הוא בשמים, ותקפו וכחו שולט על הארץ בכל מקום, כדוגמא זו "מלא כל הארץ כבודו". בזמן שהמקדש עמד, "מלא כל הארץ כבודו", זו הארץ הקדושה, וכעת שישראל בגלות היא למעלה, והתוקף מקיף את ישראל להגן עליהם, ואף על גב שהם בארץ אחרת.</p>
<p>ותא הוי שכינתא לתתא ושכינתא לעילא שכינתא לעילא בתריסר תחומי רתיבין קדישין² ותריסר חיוון עלאין שכינתא לתתא בתריסר שבטין קדישין וכדין אתכלילת שכינתא לעילא ותתא וכלא בחד זמנא כחדא ואף על גב [דבזמנא] (דזמנא) דישראל בגלותא לתתא לא אתתקנת לעילא הכי נמי³ לא אתתקנת בנין דלתתא לא אתתקנת ודא הוא בגלותא עמהון דישראל דאיהי בגלותא עמהון במה אתתקנת⁴ למלכא דמית בריה מה עבד כפא ליה לערסיה על אבלא דבריה⁵ ולא אתקין ליה לערסיה אלא נטל כובין⁶ ודרדרין ואמיל תחות ערסיה ושכיב</p>	<p>ובא תראה, שכינה למטה ושכינה למעלה. שכינה למעלה בשנים עשר תחומים מרכבות קדושות, ושתיים עשרה חיות עליונות. שכינה למטה בשנים עשר שבטים קדושים, ואז נכללת השכינה למעלה ולמטה, והכל בפעם אחת יחד. ואף על גב שבזמן שישראל בגלות למטה לא נתקנת למעלה, כך גם לא נתקנת משום שלמטה לא נתקנת, וזהו בגלות עם ישראל, שהיא בגלות עמהם. במה נתקנת, [משל] למלך שמת בנו, מה עשה, כפה את מטתו על אבל בנו, ולא התקין לו את מטתו, אלא נטל קוצים ודרדרים והטיל תחת מטתו ושכב עליה. כך הקדוש ברוך</p>

¹ ואין להקשות דברחל למה לא הזכיר רק דכתיב ויזכור אלהים את רחל, הול"ל פקידה ג"כ כמו בשרה וי"ל דסיפא דקרא וישמע אליה אלהים היא המלכות והיינו פקידה כמו שכתוב בזהו דף קס ע"ב (מ"מ).

² פי' הם י"ב בגבולי אלכסון שמקבלת מן ז"א ותריסר חיוון פי' י"ב בקר (מ"מ).

³ ריבוי ומיעוט הנעשה במלכות דאצילות הוא כפי ערך הפגם שנעשה במלכיות שבה היוודים לבי"ע (דע"ה ח"ב קיד ע"א).

⁴ פי' כיון שהשכינה עם ישראל בגלות במה אתתקנת מה תיקון יש לה הפך מספר (מ"מ).

⁵ כפה מטתו כדין אבל והציע תחתיו קוצים (ד"א).

⁶ קוצים (ד"א).

בראשית

<p>עליה כך קב"ה כיון דאתגלו ישראל ואתחרב מקדשא¹ נטיל כובין ודרדרין ושוי תחותיה הה"ד (שמות ג ב) וירא מלאך יהוה אליו בלבת אש מתוך הסנה בנין דישראל הוו בגלותא פקוד פקדתי אתכם מאן דלא קיימא ברשותיה מה פקיד ומה עביד אלא פקוד מלעילא² פקדתי מלתתא³ מאי טעמא⁴ בנין דהאי זכירה הות עלה מקדמת דנא דכתיב (שם ו ה) ואזכור את בריתי כיון דכתיב ואזכור הא זכירה אתמנא עלה ובנין כך אמרת לבתר פקוד פקדתי</p>	<p>הוא, כיון שגלו ישראל ונחרב המקדש, לקח קוצים ודרדרים ושם תחתיו. זהו שכתוב "וירא אליו מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה", משום שישראל היו בגלות. "פקוד פקדתי אתכם", מי שלא עומד ברשותו, מה מַצֵּה ומה עושה, אלא פקד מלמעלה, פקדתי מלמטה. למה, משום שהזכירה הזו היתה עליה מקודם לכן, שכתוב "ואזכור את בריתי", כיון שכתוב "ואזכור", הנה זכירה התמנתה עליה, ולכן אמרה אחר כך "פקד פקדתי",</p>
קס/א	
<p>דהא סימנא נקמת מקדמת דנא כגוונא דא שרה דכתיב (בראשית כא א) ויהוה פקד את שרה אבל הכא רחל דלא אדכרת מקדמת דנא לא אתמר בה פקידה אלא זכירה וכלא בזכירה איהו ברוא דמזלא</p>	<p>שהרי סימן לקחה מקודם לכן. כדוגמא זו שרה, שכתוב "וה' פקד את שרה", אבל כאן רחל, שלא נזכרה מקודם לכן, לא נאמר בה פקידה, אלא זכירה, והכל הוא בזכירה, בסוד של המזל.</p>
<p>רבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד והוה רבי יהודה רכיב ורבי חזקיה [על] (ב) רגלוי אדהכי נחת רבי יהודה אמר מכאן ולהלאה נתעסק באורייתא כמה דכתיב (דברים לב ג) הבו גודל לאלהינו א"ל אלוי⁷ הוינא תלתא יאות הוא דחד יימא ותרין יתיבו ליה א"ל הני מלי בברכאן בנין דאדכר חד שמא דקב"ה ותרין יתיבו ליה הה"ד (שם) כי שם יהוה אקרא הבו גודל לאלהינו כי שם יהוה אקרא דא חד דמברך⁵ הבו גודל לאלהינו אלין תרין אחרנין</p>	<p>רבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, ורבי יהודה היה רוכב, ורבי חזקיה על רגליו. בינתיים ירד רבי יהודה, אמר, מכאן והלאה נתעסק בתורה, ככתוב "הבו גודל לאלהינו". אמר לו, אלו היינו שלשה, יפה הוא, שאחד יאמר, ושנים ישיבו לו. אמר לו, הדברים הללו של הברכות, משום שנזכר שם אחד של הקדוש ברוך הוא, ושנים ישיבו לו. זהו שכתוב "כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלהינו", "כי שם ה' אקרא" זה אחד שמברך, "הבו גודל לאלהינו" אלו שנים אחרים.</p>
<p>אבל באורייתא⁶ אפילו תרי יתבי ויהבי רבו ותוקפא דשבחא דאורייתא לקב"ה אמר ליה רבי חזקיה לגבי ברכאן אמאי תלת אמר ליה הא אוקמוה ואתמר דכתיב הבו גודל לאלהינו אבל</p>	<p>אבל בתורה, אפילו שנים יושבים ונותנים גודל וחוזק של שבח התורה לקדוש ברוך הוא. אמר לו רבי חזקיה, כלפי הברכות למה שלשה. אמר לו, הרי פרשוה ונתבאר, שכתוב "הבו גודל לאלהינו". אבל</p>

¹ היינו בחרבן בית ראשון שהיה כעין גלות מצרים שלא היה גלות מצרים החלטי, ולכך מייתי ראייה הה"ד וירא אליו מלאך כי גלות מצרים וגלות בבל לענין זה כמעט אחדים (אור יקר).

² פ' אחר שהיסוד פקד המלכות העליונה חזרה המלכות בכה הארת היסוד שבה ואמרה פקדתי אתכם כי עתה יש בה כח במה שקבלה מן היסוד (מ"מ).

³ וזהו הסימן שמסר יוסף בפקידה כפולה כי בפקידה אחת א"א לגאל ור"ל השכינה שהוא לעילא נק' פקודה היא פקדה את ניצוץ השכינה שנתפשטה למטה במצרים. ואף בגלות דברה עם משה מתוך הסנה קוצים ודרדרים ע' שרים שמתלבשת בתוכם והקליפות סביבותם בגלות ומ"מ היא מצויה בכ"מ והרשות בידה ופקיד ועביד (נ"א).

⁴ מ"ט פ' ס"ס הגאולה אינה בידה אלא ביסוד ות' בגין דהאי זכירה הות עלה שכבר הו"ל כח היסוד. ז"ח (נ"א).

⁵ האמצע שהוא הת"ת ותרין יתיבון ליה ימין ושמאל המסכימים עם הברכה שמברך הת"ת (אור יקר).

⁶ היא עצמה הת"ת, אפילו תרין שהם רמז לימין ושמאל מספיקין כג' לברכה אחר שהתורה היא משלמת עמהם (אור יקר).

בראשית

<p>רוא דמלה הכא דהא כל רוזין דברכאן הכי איהו חד לברכא ונתרין לאתבא בנין דיסלק שבחא דקב"ה ברוא דתלתא חד דמברך ותרין דאודן (וחד לאתבא בנין דיסלק שבחא דקב"ה ברוא דלתתא חד מברך וחד דאמר אמון) ודא הוא קיומא דברכאן! וברוא עלאה כדקא יאות <ו>ברוא דתלת כמה דאוקמוה</p>	<p>סוד הדבר כאן, שהרי כל הסודות של הברכות הוא כך, אחד לברך ושנים להשיב, כדי שיעלה השבח של הקדוש ברוך הוא בסוד של שלשה, אחד מברך ושנים (אומרים אמון) שמודים, וזהו קיום הברכות, ובסוד עליון כראוי, ובסוד של שלשה, כמו שבארוהו.</p>
<p>עד דהוו אזלי אמר רבי יהודה תנינן אית זכירה לטב ואית זכירה לביש אית פקידה לטב ואית פקידה לביש² אית זכירה לטב כמה דאוקמוה דכתיב (ויקרא כו מה) וזכרתי להם ברית ראשונים וגו' (בראשית ח א) ויזכור אלהים את נח (שמות ב כד) ויזכור אלהים את בריתו ואית זכירה לביש דכתיב (תהלים עח לט) ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב פקידה לטב דכתיב (שמות ג טז) פקוד פקדתי אתכם פקידה לביש דכתיב (תהלים פט לג) ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וכלהו רוזין עלאין כל הני זכירה ופקידה לטב אלין אינון דרגין ידיען רוא דמהימנותא דכר ונוקבא רוא חדא זכירה ופקידה ואלין אינון לטב</p>	<p>בעודם הולכים, אמר רבי יהודה, שנינו, יש זכירה לטוב ויש זכירה לרע. יש פקידה לטוב ויש פקידה לרע. יש זכירה לטוב, כמו שבארוה, שכתוב "וזכרתי להם ברית ראשונים" וגו', "ויזכור אלהים את נח", "ויזכור אלהים את בריתו". ויש זכירה לרע, שכתוב "ויזכור כי בשר המה רוח הולך ולא ישוב". פקידה לטוב, שכתוב "פקוד פקדתי אתכם". פקידה לרע, שכתוב "ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם". וכולם סודות עליונים. כל אלו, זכירה ופקידה לטוב, אלו הן דרגות ידועות, סוד האמונה, זכר ונקבה, סוד אחד זכירה ופקידה, ואלו הם לטוב.</p>
<p>זכירה ופקידה לביש³ אלין אינון רוא דסטרא אחרא דקיימא ברוא דאלהים אחרים דכר ונוקבא⁴ כהדא זכירה בהאי ופקידה בהאי ואלין אינון דקיימין תדיר לביש ואלין לקבל אלין מהכא נפקי כל רוי דמהימנותא⁵ וכל קדושין עלאין כמה דאוקמוה ומהכא נפקי כל זינין בישין וכל מותא וכל סטרין וזינין בישין בעלמא ואוקמוה ודא בהפוכא מן דא</p>	<p>זכירה ופקידה לרע, אלו הם הסוד של הצד האחר שעומד בסוד של אלהים אחרים, זכר ונקבה יחד, זכירה בזה ופקידה בזה, ואלו הם שתמיד עומדים לרע, ואלו כנגד אלו. מכאן יוצאים כל סודות האמונה וכל הקדושות העליונות, כמו שבארוה. ומכאן יוצאים כל המינים הרעים וכל מות וכל הצדדים והמינים הרעים בעולם, ובארוה, וזה בהיפוך מזה.</p>

¹ בעניית אמון נגמר ביסוד ולכך גדול העונה אמון יותר מן המברך (נ"א).

² מה שנאמר פקידה בשרה וזכירה ברחל, כדכתיב (בראשית ל כב) ויזכור אלהים את רחל. אמנם ידוע הוא, כי זכירה בדכורא ופקידה בנוקבא (לעיל קטו ע"א), ולפי האמת הכל הוא מדכורא אל הנוקבא, ואפשר כי להיות שם ברחל וכוונה היה להוציא את יוסף, שהוא כנגד היסוד, ששם מתקבצים החסדים והגבורות, לכך נאמר זכירה, כי החסדים הם סוד הזכר כנוודע, ובשרה להיות הכוונה להוציא את יצחק, שהוא הגבורות כנוודע, שהם בחינת הנוקבא, לכך נאמר בה פקידה וכו' (ספר הליקוטים - פרשת וירא - פרק כא).

³ בחצונים אמנם בלי ספק הכוונה כי המציאות העליון הוא בציור הטוב והרע למעלה אמנם הטוב יצויר בקדושה מחמת מעשה התחתונים והרע יעשה פגם אפילו בקדושה כאומרו והרע בעיניך עשיתי ולכך יקשה מעשה התחתונים למעלה כאומרו צור ילדך תשי, ובהיות למטה אל התחתונים זכירתם לרעה או פקידתם לרעה יהיה ע"י המשכת הפגם ההוא דין לחצונים שהם המקטרגים על החוטא על עונשו, ולכך יזכרוהו החצונים או יפקדוהו על מעשיו וימשיכוהו שפע דין עליון, ולכך הפקידה לביש והזכירה לביש עם היות שיהיה ע"י הקדושים (אור יקר).

⁴ ואם יאמר זכירה לזכר מפני שגבר הזכר על הנקבה וכן אם יאמר פקידה לנקבה מפני שגברה הנקבה על הזכר (אור יקר).

⁵ היינו מזכר ונקבה קדושים פנימיים שכל ההנהגה הקדושה תלוי בזכר ונקבה וכן אל החצונים כל הכחות ישתתפו אל זכר ונקבה ס"מ וליל"ת, עם היות שהם עשר כתרין תתאין כולם נכללים בס"מ ובת זוגו (אור יקר).

בראשית

<p>אמר רבי חזקיה הכי הוא ודאי זכאה איהו מאן דחולקיה אתקיים בסטרא טבא¹ ולא ירכין גרמיה?² לסטרא אחרא וישתזיב מנהון אמר ליה רבי יהודה הכי הוא ודאי זכאה מאן דיכיל לאשתזבא מניה³ מההוא סטרא זכאין אינון צדיקיא דיכילי לאשתזבא מנייהו ולאגהא קרבא⁴ בההוא סטרא אמר רבי חזקיה במה פתח ואמר (משלי כד ז) כי בתחבולות תעשה לך מלחמה וגו' מאן מלחמה דא מלחמה דההוא סטרא בישא דאצטריך בר נש לאגהא ביה קרבא ולשלטאה עלוי ולאשתזבא מניה תא חזי דיעקב הכי אשתדל לגבי עשו בגין ההוא סטרא דיליה לאתחכמא עלוי ולמיזל עמיה בעקמו בכל מה דאצטריך בגין לשלטאה עלוי ברישא וסופא וכלא כדקא יאות ורישא וסופא כהדא דא כגוונא דא כמה דכתיב (בראשית כז לו) בכרתי ולבתי (שם) ברכתי⁵ שירותא וסופא כהדא דא כגוונא דא בגין לשלטאה עלוי באורח מישר⁶ כדקא חזי ליה ובגין כך זכאה איהו מאן דאשתזיב מנייהו ויכיל לשלטאה עלייהו</p>	<p>אמר רבי חזקיה, כך זה ודאי. אשרי הוא מי שחלקו מתקיים בצד הטוב ולא ירכין עצמו לצד אחר וינצל מהם. אמר לו רבי יהודה, כך זה ודאי, ואשרי מי שיכול להנצל ממנו מהצד ההוא. ואשריהם הצדיקים שיכולים להנצל מהם ולהלחם קרב עם אותו הצד. אמר רבי חזקיה, במה, פתח ואמר, "כי בתחבולות תעשה לך מלחמה" וכו'. מי המלחמה הזו, המלחמה של אותו הצד הרע שצריך אדם להלחם בו קרב ולשלט עליו ולהנצל ממנו. בא וראה שיעקב כך השתדל אצל עשו, משום אותו הצד שלו להתחכם עליו וללכת עמו בעקמומיות בכל מה שצריך, כדי לשלוט עליו בראש ובסוף, והכל כראוי. והראש והסוף יחד זה כדוגמת זה, ככתוב "בלרתי" ואחר כך "ברכתי", הראשית והסוף יחד זה כדוגמת זה, כדי לשלוט עליו בדרך ישרה כראוי לו, ולכן צדיק הוא מי שנצל מהם ויכול לשלוט עליהם.</p>
<p>תא חזי זכירה ופקידה לטב אינון כהדא ברזא דמהימנותא זכאה איהו מאן דאשתדל בתר מהימנותא כמה דאת אמר (הושע יא יא) אחרי יהוה ילכו כאריה ישאג וגו' אמר רבי חזקיה הכי הוא ודאי ותא חזי בר נש כד עלי צלותיה לא יימא</p>	<p>בא וראה, זכירה ופקידה לטוב הם כאחד בסוד האמונה, ואשרי הוא מי שמשתדל אחר האמונה, כמו שנאמר "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג" וגו'. אמר רבי חזקיה, כך הוא ודאי. ובא וראה, כשאדם מתפלל תפלתו, אל יאמר עליה זכרני ופקדני, משום שיש זכירה ופקידה לטוב, וזכירה ופקידה</p>

¹ שהרי תחלתו מן הקדש אלא שיתקיים ויתחזק בה ולא יצא משם (אור יקר).

² דהיינו שע"י מעשיו ירד למטה דהיינו רובו טוב ואשתזיב שלא נגע בה כלל (אור יקר).

³ ששב בתשובה ממנו אחר שחטא וזכר אין יותר אותם שעשו בו מלחמה ונצחוהו (אור יקר).

⁴ במה ירצה על המלחמה שהוסיף ר' יהודה שאין הכוונה על סתם מלחמת היצר שהיר אמר לאשתזבא אלא הוסיף לאגהא נראה ענין נוסף ולזה אמר שכך הוא להתייעץ תחבולות כנגדו קודם חטאו כעין יעקב ותחבולות האם הם אל כל אדם לפי טבעו לזה אמר בכל מה דאצטריך כי מציאויות העולם רבות מאד והפרצות עד אין תכלית ויתחבל את יצרו כנגד הכל קודם חטאו מעין שעשה יעקב שממש היה הולך לנגדו ותחלה יקח בשרותא בכורתו דהיינו אותה בכורה ושליטה שיש לו בגוף שקודם ליצר הטוב, ואחר שנצחו בזה שישעבדו אל היצר הרע יקח ברכתו אותה ההשפעה שהיא נהנת מלמעלה דהיינו לקדש עצמו במותר לו שלא יהנה יצר הרע משום ענין מהקדש ימעול בקדושה וישתמש במצות בקדושה נמצא נוטל חלק ברכתו שהיה לו ליהנות מהקדש וזה קשה מאד והיינו שהכל ענין א' וזה תלוי בזה שרותא וסופא כדפי' (אור יקר)

⁵ כשלקח יעקב הבכורה השפיל דכורא סט"א הנק' בן בכור כנגד ז"א דקדושה הנק' בן בכורי וכשלקח הברכה השפיל הנוק' סט"א כי מלכות דקדושה נק' ברכה וכנגדה היא נוק' דס"א ובמ"ש א"ש שייכות זכירה ופקידה דלעיל עם בכורתו וברכתי (מ"מ).

⁶ פירוש כי בכר שבמלח בכרה היא בדרך הישר דא"ב אבל ברכה בהיפוך והתחכם יעקב ולקח הבכרה קודם בארץ מישור ואח"כ הברכה. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>עליה זכרני ופקדני¹ בנין דאיכא זכירה ופקידה² לטב וזכירה ופקידה</p>	
<p>קס/ב</p>	
<p>לביש וזמינין לנטלא מלה מן פומא ואתיין לאדכרא חובוי דבר נש <ולענשא> (ולאענשא) ליה בר <אי> איהו זכאה שלים דכד בדקי חובוי ההיא זכירה ופקידה לביש (ו)לא ישכחון לון כגון³ עזרא דאמר (נחמיה יג לא) זכרה לי אלה"י לטובה דהא בכל אתר דבר נש צלי צלותיה יכליל גרמיה בין סגיאין בכללא דסגיאין⁴</p>	<p>לרע, ועתידים ליטול את הדיבור מפיו, ובאים להזכיר חטאי האדם ולהענישו. פרט אם הוא צדיק שלם, שכאשר בודקים את חטאיו, אותה זכירה ופקידה לרע לא ימצאו אותם, כמו עזרא שאמר "זכרה לי אלהי לטובה". שהנה בכל מקום שאדם מתפלל תפלתו, שיכלול את עצמו בין רבים, בכלל של הרבים.</p>
<p>ותא הזי שונמית כדאמר⁷² לה אלישע (מ"ב ד יג) היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא היש לדבר לך אל המלך⁵ ההוא יומא יום טוב דראש השנה הוה וההוא יומא דמלכותא דרקיעא שלמא למידן עלמא וקב"ה אקרי מלך [המשפט⁶] בההוא זמנא ובגין כך אמר לה היש לדבר לך אל המלך מה כתיב (שם) ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת⁷ מאי קאמרה לא בעינא למהוי רשימאה לעילא אלא לאעלא רישאי בין סגיאין ולא לאפקא מכללא דלהון וכך בעי ליה לבר נש לאתכללא בכללא דסגיאין ולא לאתייחדא בלחודוי בנין דלא ישגחון עליה לאדכרא חובוי כדקאמרן</p>	<p>ובא וראה, השונמית, כאשר אמר לה אלישע "היש לדבר לך אל המלך או אל שר הצבא", "היש לדבר לך אל המלך", אותו היום היה יום טוב של ראש השנה, ואותו היום ששולטת מלכות הרקיע לדון את העולם, והקדוש ברוך הוא נקרא המלך המשפט באותו הזמן, ולכן אמר לה "היש לדבר לך אל המלך". מה כתוב, "ותאמר בתוך עמי אנכי יושבת". מה אמרה, לא רוצה להיות רשומה למעלה, אלא להכניס את ראשי בין רבים, ולא לצאת מהכלל שלהם. וכך צריך לאדם להיכלל בכלל של רבים, ולא להתייחד לבדו, כדי שלא ישגחו עליו להזכיר חטאיו, כמו שאמרנו.</p>
<p>פתח רבי יהודה ואמר (איוב לח יז) הנגלו⁸ לך שערי מות ושערי צלמות תראה האי קרא קב"ה</p>	<p>פתח רבי יהודה ואמר, "הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה". הפסוק הזה</p>

¹ פי' אפילו אם יפרש זכרני ופקדני לטובה כמ"ש הזהר בר אי איהו זכאה שלים וכו' כגון עזרא שאמר זכרה לי אלהי לטובה (מ"מ).

² כל מעשה המצות הוא יחוד ב' מדות אלו דהיינו כל מעשה לשם שמים וכאשר האדם ירדוף אחר יחודם בכל המגיע בעבודה זו ברדיפה כאריה ישאג בחשק גדול גיעת העבודה משכחת עון וזה בכלל המלחמה (אור יקר).

³ אולי ר"ל נחמיה (נחמיה יג) שספרו נקרא ע"ש עזרא בפ"י חז"ל וכו"י בנסהדרין צג ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ הרבים דרך כלל הם מרכבה לשכינה וזכירתם ופקידתם בקדושה ואין רשות לחצונות לאנוס תפלתם היחיד פעמים שבחובתו תפלתו נאנסת ונטל' ונופלת למטה וקושר זכירה ופקידה חצונית ומטעם זה זמינין לנטלא בכח מעשה הפגם ולזה יכלול גרמיה בין סגיאין ויתוקן הכל (אור יקר).

⁵ כדמסיק קב"ה איקרי מלך והיינו דין יום ראשון שהוא בעולם הזכר, או אל שר הצבא היא המלכות מתלבשת במט"ט שר הצבא ודאי והיינו דין יום ב' והיינו שביום ראשון נדונים בב"ד עליון באצילות כבנים וביום ב' בב"ד תחתון כעבדים ושאל לה באיזה ב"ד זכירה לטוב לפי מה שתשאל אם בני חיי ומזוני למעלה ואם שאר מילי למטה (אור יקר).

⁶ פי' רחל כמ"ש האריז"ל שמלך המפשט היא רחל, וכולא איהו פי' לו בו', הוא בניחותא ולא בא' הוא בתמיה. נמצא שהכל פי' אחד, וכל אינון דרגין דנפקי מנייהו מתקשרין בהו אינון שערים, פי' הקצוות של הקלי' נקראים שערים (מ"מ).

⁷ בברכה שיתברכו הרבים שזכותם עדיף וא"ת א"כ נמצא שלעולם לא יפרטו לה ברכה ולא ימלא שאלת האדם וי"ל כי זה אינו אלא בדרך עליית התפלה אמנם לפני המלך הרי כל העולם עוברים לפניו כבני מרון והוא נותן לכל בריה ובריה כדי מחסורה וכפי צורכה, אמנם בדרך תפילה לא יפרט עצמו שלא יעורר האויב עליו בפרט, אמנם הקב"ה משגיח דרך כלל ודרך פרט וזוכרו כפי צורכו (אור יקר).

⁸ הענין שאיוב חטא בב' אמונות כוזבות: הא', האמין שהקב"ה ממש בקום ועשה משליט המות על האדם וז"ש הן יקטלני שהוא משלח שר הקטל. הב', חשב שאחר שהמות שולט אין כח למעלה לסלקה כלל וז"ש כן

בראשית

<p>אמר ליה לאיוב כד חמא דאיוב דחיק גרמיה על דינוי דקב"ה תא חזי איוב אמר (שם יג טו) הן יקטלני לו איחל כתיב לא באל"ף¹ [וקרין] (וכתיב) לו בוא"ו וכלא איהו² א"ל קב"ה וכי אנא קטיל בני נשא הנגלו לך³ שערי מות ושערי צלמות תראה כמה תרעין אינון פתיחן בההוא סטרא ומותא שלטא עליהו וכלהו סתימין מבני נשא⁴ >נ"א ולא יכלין לאסתמרא מנייהו בגין דינון סתימין מבני נשא< ולא ידעין אינון שערים (איוב לח יז) ושערי צלמות תראה מאן אינון שערי מות ומאן אינון שערי צלמות אלא מות וצלמות כחדא אינון וזוונא חדא אינון מות הא אתמר דא מלאך המות והא אוקמוה</p>	<p>אמר הקדוש ברוך הוא לאיוב כשראה שאיוב דוחק עצמו על דין הקדוש ברוך הוא. בא וראה, איוב אמר "הן יקטלני לו איחל", כתוב לא באל"ף וקוראים לו בוא"ו, והכל הוא [יש בו שני משמעויות]. אמר לו הקדוש ברוך הוא, וכי אני הורג בני אדם, "הנגלו לך שערי מות ושערי צלמות תראה", כמה שערים פתוחים באותו הצד, והמות שולט עליהם, וכולם סתומים מבני אדם, (ולא יכולים להשמר מהם משום שהם סתומים מבני אדם), ולא מכירים את אותם השערים. "ושערי צלמות תראה", מי הם שערי מות ומי הם שערי צלמות, אלא מות וצלמות הם יחד, והם זווג אחד. "מות" הרי נתבאר, זה מלאך המות, והרי פרשוה.</p>
<p>צלמות צלי⁷³ מות⁵ האי איהו מאן דרכיב עליה ואיהו צלא דיליה ותוקפא דיליה לאזדוונא כחדא בקשורא חד ואינון חד וכל אינון דרגין דנפקי מנייהו ומתקשרן בהו אינון שערים דלהון כמה דלעילא כמה דאת אמר (תהלים כד ט) שאו שערים⁶ ראשיכם⁷ וגו' ואלין (אינון שערים) [אקרין] נהרין ונחלין [שית סטריין] דעלמא⁸ אוף הכי אינון שערי מות ושערי צלמות מסטרא אחרא דרגין ידיען דשלטין בעלמא שערי מות ושערי צלמות דא נוקבא ודא דכורא ותרווייהו כחדא ועל דא אמר קב"ה ליה לאיוב בגין כל אינון מלין דאיהו אמר (איוב ז ט) כלה ענן וילך בן יורד שאול לא יעלה וכל אינון שאר מלין אמר קב"ה הנגלו לך שערי מות למנדע דהא כלהו</p>	<p>"צלמות" צל מות, זהו מי שרוכב עליו, והוא הצל שלו והכח שלו להזדווג יחד בקשר אחד, והם אחד. וכל אותם הדרגות שיוצאות מהם ונקשרות בהם הם השערים שלהם, כמו שלמעלה, כמו שנאמר "שאו שערים ראשיכם" וגו'. ואלו (אותם שערים) נקראים נהרות ונחלים, ששת הצדדים של העולם. כמו כן כאן הם שערי מות ושערי צלמות מהצד האחר, דרגות ידועות ששולטות בעולם. "שערי מות ושערי צלמות", זה נקבה וזה זכר, ושניהם יחד. ועל זה אמר הקדוש ברוך הוא לאיוב, בשביל כל אותם דברים שהוא אמר, "כלה ענן וילך בן יורד שאול לא יעלה", וכל אותם שאר דברים, אמר הקדוש ברוך הוא, "הנגלו לך שערי מות", לדעת שהרי הכל</p>

יורד שאול לא יעלה. ושניהם רמז באומרו הן יקטלני לו בו' ירצה איחל אליו שהוא ישלח המות ואחר שתבא לא יחזור אותה ולכן אחר שיקטלני לא איחל וז"ש לא באלף וקרין בו' (אור יקר).

¹ הא' רומזת בא' מג"ר והוא"ו רומזת בת"ת והיה או' איוב הן יקטלני לוא"ו ולא' אייחל שירחמוני שהם בעלי הרחמים (נ"א).

² ירצה שתייהם אמר איוב ולשניהם הודיעו הקב"ה כנגד הרשון (אור יקר).

³ דרך כלל ירצה האם כבר ידעת סוד ההנהגה העליונה כולה שמה שחשבת שהמיתה על בני אדם ממש היא ההנהגה בקום עשה ממני זה שבוש גמור שהרי מה שהקב"ה הזהיר בתורה לבני אדם אינו גזרת המיתה אל עונש העבירה ח"ו אלא להזהיר שלא יגע באש שיכוח בו והיינו ששערי המות הם פתוחין מצעמן והעובר בם ונכנס אליהם הוא מעצמו נכנס אל המות ומעצמו המות באה עליו והיינו עונשי התורה שאחר שנכנס אל החצונים תקונו במותו להעביר ממנו הפגם החצוני ההוא (אור יקר).

⁴ ומאליהם הם נופלים בשואת המות וענין זה קרה לאיוב שלא נשמר ונפל מעצמו וכו' ולדרך הקושיא הא' שהקשה הן יקטלני שהו אההורג ח"ו אמר בדרך פ' זה הנגלו לך שהכוונה שלא ידע להשמר ומאליו נפל הוא וכל שאר הנופלים מעת שחטא אדם הרא' ואילך וכו' (אור יקר).

⁵ זר"ן דקלי' דיסוד המים (דע"ה ח"ב פט ע"א).

⁶ ו"ק (מ"מ).

⁷ חב"ד (מ"מ).

⁸ שהם ו"ק (מ"מ).

בראשית

<p>ברשותי, וכולם עתידים להתבער מן העולם, שכתוב "בלע המות לנצח" וגו'.</p>	<p>ברשותי וכלהו זמינין לאתבערא מעלמא דכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח וגו'</p>
<p>בא וראה, "ויזכור אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה". פעמיים אלהים אלהים, למה, אלא אחד מעולם הזכר ואחד מעולם הנקבה, משום שהדבר תלוי במזל. וכשמתעוררת רחל בשם הזה, שכתוב "יסף ה' לי בן אחר", ידע יעקב שהיא ראויה להשלים את כל השבטים ולא תתקיים בעולם, לכן רצה ללכת ולא יכל. וכשהגיע זמנו של בנימין, ברח והלך לו, כדי שהבית לא ישתלם בארץ אחרת, להתקשר בו העולם הקדוש. והיינו שכתוב "ויאמר ה' אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך". מה זה "ואהיה עמך", אלא אמר לו, עד כאן רחל היתה עמך עיקר הבית, מכאן והלאה אני אהיה עמך ואטול את הבית עמך עם שנים עשר השבטים. והיינו שכתוב "ואני בבואי מפדן מתה עלי רחל", עלי היה זה, ובגללי היה הדבר שהיא נדחתה, ובאה דיירת אחרת ונטלה את הבית בשבילי לדור עמי.</p>	<p>תא הזי (בראשית ל כב) ויזכור אלהים את רחל וישמע אליה אלהים ויפתח את רחמה תרי זמינין אלהים אלהים אמאי אלא חד מעלמא דדכורא! וחד מעלמא דנוקבא בנין דבמזלא תלייא מלתא² וכד אתעררת רחל בשמא דא דכתיב (שם כד) יוסף יהויה לי בן אחר ידע יעקב דאיהו אתחוייא לאשלמא כלהו שבטין ולא תתקיים בעלמא בנין כך בעא למיזל ולא יכיל וכד מטא זמנא דבנימן ערק ואזל ליה בנין דבארעא אחרא לא תשלים⁷⁴ ביתא לאתקשרא עלמא קדישא ביה והיינו דכתיב (שם לא ג) ויאמר יהויה אל יעקב שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואהיה עמך מאי ואהיה עמך אלא אמר ליה עד הכא רחל הות עמך עקרא דביתא מכאן ולהלאה אנא אהא עמך ואטול ביתא בהך בתריסר שבטין והיינו דכתיב (שם מח ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל עלי הוה ובניני הוה מלה דאתדחייא איהי ואתיא דירא אחרא ונטלא ביתא בניני לדיירא עמי</p>
<p>"ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה". מה זה "נקבה", אמר רבי יצחק, אותו רשע אמר, אני רואה שיעקב לא מסתכל אלא בנקבות,</p>	<p>ויאמר נקבה שכרך עלי ואתנה (שם ל כח) מאי נקבה אמר רבי יצחק ההוא רשע אמר אנא חמי דיעקב לא אסתכל אלא בנוקבי</p>
<p>קסא/א</p>	
<p>ומשום זה יעבוד לי. אמר "נְקֵבָה שְׁכָרְךָ", הנה נְקֵבָה שהיא שכרך כבראשונה. "ואתנה", אמור באיזו נקבה הסתכלת ואתנה, ועבוד לי בשבילה. "ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה". אמר יעקב חלילה, שהרי אני כל מה שעשיתי, לשם כבוד המלך הקדוש עשיתי, (ולא לתשוקת עצמי), ועל כן לא תתן לי מאומה, שהרי אין דעתי בזה, אלא "אם תעשה לי את הדבר הזה" וגו'.</p>	<p>ובנין כך יפלה לי אמר נקבה שכרך הא נקבה³ דאיהו שכרך <כד> בקדמיתא ואתנה אימא מאן נקבה אסתכלת בה ואתנה ופלה לי בנינה ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה (בראשית ל לא) אמר יעקב חלילה דהא אנא כל מה דעבידנא לשום יקרא דמלכא קדישא עבידנא <נ"א ולא לכסופא דגרמאי> ועל דא לא תתן לי מאומה דהא לאו</p>

¹ פי' ויזכור אלהים הוא ז"א הנק' אלהים כמו שכתוב באדרא אלהים הבין דרכה (מ"מ). בינה (נ"א).
² והוא הנקרא מזל ופי' הפ' הוא ויזכר אלקים הבינה את רחל או וישמע אליה אלקים מ"ש שמעה תפלותיה. א"נ ויזכור אלקים מ' שנתייחדה עם הזכירה יסוד כדי לפקוד את רחל וישמע אל המ' האלקים בינה כי המ' משבחת תדיר למלכא עלאה. ז"ח (נ"א).
³ רצה לזווג לו נקבה אחרת, למטה מאלו הד' (לאה רחל בלהה וזלפה), והיא לילית הרשעה שעל גביו, והיינו נקבה שכרך עלי ולזה אמר לא תתן לי מאומה מום ודאי היא לי זאת, אל תתן לי מום, שאלו עשיתי לתאוה גשמית, היה מום בלי ספק. אלא כל מה שעבידנא ליקרא דמלכא, ועד כאן משתלם הקדושה, מכאן ואלך אין לי חלק בו, אם תעשה לי הדבר הזה לתקן מכאן ואילך הדב"ר הז"ה מלכות עם היסוד, על ידי עולם הנפרדים, צאן קדשים צאן ירושלים להפרידם, מכאן כמו שתקן ד' בחי' שכינה בד' נקבות, והשלים י"ב שבטים י"ב אדנים לסוד ד' בחי' ד' נקבות, כך יעשה עוד תוך הקדושה להשלים הנפרדים כולם אעבדך כו' (אור יקר).

בראשית

<p>דעתאי בהאי אלא (שם) אם תעשה לי את⁷⁵ הדבר הזה וגו'</p>	
<p>ויסר ביום ההוא את התישים¹ (שם לה) רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים טו א) יהו"ה מי יגור באהלך וגו' הא אוקימנא ואוקמוה חברייא הולך תמים (שם ב) דא אברהם² דכד אתגזר תמים אקרי ופועל צדק דא יצחק ודובר אמת דא יעקב ודאי יעקב באמת אתדבק אי הוא באמת אתדבק מאי טעמא עבד עם לבן כנוונא דא אלא יעקב בחין שעתא דמזליה הוה דשרי ליה>ה לאינש למבחן שעתיה עד לא יתוב לארעיה ואי מזליה קאים במה דעביד שפיר ואי לאו לא יושיט רגלוי עד דיסלק >נ"א דקאים במה דעביד< לגביה³</p>	<p>"ויסר ביום ההוא את התישים". רבי אלעזר פתח ואמר, "ה' מי יגור באהלך" וגו', הרי בארנו ובארו החברים, "הולך תמים" זה אברהם, שכאשר נמול נקרא תמים, "ופועל צדק" זה יצחק, "ודובר אמת" זה יעקב. ודאי שיעקב נדבק באמת, אם הוא נדבק באמת למה עשה עם לבן בצורה הזו, אלא יעקב הבחין את שעת המזל שלו שהיתה, שמותר לאדם לבחון את שעתו טרם ישוב לארצו, ואם מזלו עומד במה שעושה, יפה, ואם לא, אל יושיט רגלו עד שיעלה (שיעמוד במה שעשה) אליו.</p>
<p>תא חזי כתיב (בראשית ל לג) וענתה בי צדקתי ביום מחר וגו' דהא איהו לא עבד בגין דיטול מדיליה למגנא אלא כלא בקושטא ושלימו דרעותא ולא עוד אלא דאיהו נמיל רשו מלבן ועל דא כתיב (שם כז) נחשתי ויברכני יהו"ה בגללך כמה חרשין וזינין עבד לבן ובחין מזליה בגיניה דיעקב והוה אשכח בגיניה דיעקב מאה עאנא כל ירחא ומאה אמרין ומאה עזין יתיר על עאניה רבי אבא אמר אלף עאנין ואלף אמרין ואלף עזין הוה מייתי ליה יעקב יתיר בכל ירחא וה"ד (שם ל) כי מעט אשר היה לך לפני ויפרוץ לרוב ויברך יהו"ה אותך לרגלי וברכתא דלעילא לאו איהו פחות מאלף⁴ מכל זינא וזינא⁵ מעאנין אלף אשתכח מאמרין אלף אשתכח מעזין אלף אשתכח על כל מה דשריא ברכתא דלעילא לא פחות מאלף עד דבגיניה דיעקב אסתלק לבן</p>	<p>בא וראה, כתוב "וענתה בי צדקתי ביום מחר" וגו', שהרי הוא לא עשה כדי שיטול משלו לחינם, אלא הכל באמת ושלמות הרצון. ולא עוד, אלא שהוא נטל רשות מלבן, ועל זה כתוב "נחשתי ויברכני ה' בגללך". כמה כשפים ומינים עשה לבן ובחן את מזלו משום יעקב, והיה מוצא בגלל יעקב מאה צאן כל חדש, ומאה כבשים ומאה עזים יותר על צאנו. רבי אבא אמר, אלף צאן ואלף כבשים ואלף עזים היה מביא לו יעקב יותר בכל חדש וחדש, זהו שכתוב "כי מעט אשר היה לך לפני ויפרץ לרוב ויברך ה' אותך לרגלי. והברכה שלמעלה אינה פחות מאלף מכל מין ומין. נמצא אלף מהצאן, מהכבשים נמצאו אלף, מהעזים נמצאו אלף, על כל מה ששורה הברכה שלמעלה לא פחות מאלף, עד שבשביל יעקב התעלה לבן לעושר רב. וכשיעקב רצה ליטול שכרו, לא מצא אלא</p>

¹ כוונת יעקב אבינו במעשים שעשה עם המקלות והרהטים בצאן המקושרות, היתה לתיקונים העליונים אשר בענינים המרומזים כנגדם למעלה. שכן מכיוון שהיה בבית לבן, שהוא בדרגין נוכראין, וברשותא דאל זר, היה עושה תמיד התחכמויות ותחבולות בעובדין דלתתא, והיה מכוון בהם על שרשי הדברים אשר מרמזים כנגדם למעלה, כדי להפרשא בין דרגין לדרגין, בין טמא לטהור ובין קודש לחול, ולהדביק את עצמו בקודש. כי זוהי העבודה היותר עליונה והתיקון שאין למעלה ממנו, ואז עומד האדם ב"מצולות ים" ובתוך החיצונים, ושם הוא שובר את עיקר תוקפו וכחו דס"מ (ביאורים ח"ב ב ע"ד).

² כמה שפי' בזהר בינוקא בענין תמים היותו במלכות צריכים אנו לומר כי אברהם במלכות ויצחק ביסוד והיינו ופועל צדק, ביסוד הוא פועל במלכות שהיא נקראת צדק מצד הדין ויעקב בת"ת, והיינו ודובר מייחד המלכות שהיא דבר עם אמת בלבבו בימין ובשמאל (אור יקר).

³ צ"ע שכל הדף ההוא אין לו הבנה כמ"ש אם דשרי ליה לאינש למבחן מזליה עד לא יתוב לארעיה ואי מזליה קאים וכו' ואם במ"ש וכד בעא קב"ה יעקב נטלא אגריה לא אשכח עשרה מכל זיניא עד אמר ר' אלעזר וכו' וצ"ע (שמונה שערים למהרח"ו) (הגהות מהרח"ו).

⁴ מאה שערים שבמלכות כלולות מעשר והם מאת אדנים והיינו מאת עשר"ם דהיינו עשירות (אור יקר).

⁵ לפי שהספירות כלולות עשר מעשר עד אלף, וכל בחי' הספירות הסכימו להשפיע ליעקב ברכות מכל מין ומין בכל ירחא חידוש הלבנה שהוא במילואה שנשפעת מהעליונות וכלם משפיעים לו. ז"ח (ורמז שנשפע מלמעלה בחי' פלא אותיות אלף ואפשר שז"ש וברכתא דלעילא.) (מא"ן) (נ"א).

בראשית

<p>לכמה עותרא וכד בעא יעקב לנטלא אנריה לא [אשכח] (אשתכח) אלא עשרה מכל זינא וזינא ויעקב השיב ליה לעותרא סני חמי כמה נטיל מדיליה ממה דהוה יהיב איהו בזכותיה ללבן וכל דא דסליק ביה יעקב לא הוה אלא בזרוע¹ דאינון מקלות דשוי לגבי ענא</p>	<p>עשרה מכל מין ומין, ויעקב חשב אותו לעושר רב. ראה כמה נטל משלו ממה שהיה נותן הוא בזכותו ללבן, וכל זה שעלה בו ביעקב, לא היה אלא בזרוע של אותם מקלות ששם אצל הצאן.</p>
<p>תא חזי כמה טרח ההוא שלימא דיעקב אבתריה דלבן כתיב (שם לו) וישם דרך שלשת ימים וגו' והוה אייתי ליה כל האי עותרא ועם כל דא לא בעא לבן דיהא אנריה דיעקב הכי אלא נטל עשרה מן דא ועשרה מן דא ויהב בידא דבניה² ואמר ליה טול הני ואי יולידו כמה דאמרת בהאי נוונא יהא אנרך הה"ד (שם לא מא) ותחלף את משכורתי עשרת מונים (ובהני) עשרה מן דא ועשרה מן דא וכתיב (שם ז) ואביכן התל בי והחליף את משכורתי עשרת מונים (ובהני עשרה) אשתדל בתר קב"ה וברכיה ומכל מה דשוי לבן עמיה דיעקב אהדר במלוליה ונטיל מיעקב כלא עד דקב"ה חס עליה ונטל מדיליה בזרוע אמר רבי אלעזר כל הני קראי לאחזאה חכמתא קא אתיין דתנינן מלין דלעילא מנהון תליין בעובדא³ ומנהון במלולא⁴ ומנהון ברעותא דלבא⁵ ומאן דבעי לאמשכא ברכאן בצלותא במלולא ורעותא ומנהון דלא בצלותא אלא בעובדא תליין⁵⁷⁷</p>	<p>בא וראה כמה טרח אותו יעקב השלם אחרי לבן. כתוב "וישם דרך שלשת ימים" וגו', והביא לו כל העושר הזה, ועם כל זה לא רצה לבן שיהיה כך שכרו של יעקב, אלא נטל עשרה מזה ועשרה מזה ונתן (בידי בניו) לו, ואמר לו, קח את אלה, ואם יולידו כמו שאמרת, בצורה הזו יהיה שכרך. זהו שכתוב "ותחלף את משכורתי עשרת מונים". (ובאלו) עשרה מזה ועשרה מזה, וכתוב "ואביכן התל בי והחליף את משכורתי עשרת מונים". (ובאלו העשרה) השתדל אחר הקדוש ברוך הוא, וברכו. ומכל מה שהתנה לבן עם יעקב, חזר בדבורו ולקח מיעקב הכל, עד שהקדוש ברוך הוא חס עליו ונטל משלו בזרוע. אמר רבי אלעזר, כל הפסוקים הללו באו להראות החכמה, ששנינו, שדברים שלמעלה, מהם תלויים במעשה, ומהם בדיבור, ומהם ברצון הלב. ומי שרוצה למשוך ברכות בתפילה, בדיבור ורצון, ומהם שלא בתפילה אלא תלויים במעשה.</p>
<p>תא חזי יעקב שלים כל מה דעבד בחכמתא עביד כתיב (שם ל לח) ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים כלא בחכמתא לאמשכא ברכאן⁶ ממבועא דכלא⁷ לכלהו דרגין עלאיין⁸ דאינון חולקיה ועדביה⁹ את המקלות מאן מקלות אלין דרגין דאינון בי דינא¹⁰ אשר פצל</p>	<p>בא וראה, יעקב השלם כל מה שעשה, עשה בחכמה. כתוב "ויצג את המקלות אשר פצל ברהטים בשקתות המים", הכל בחכמה, למשוך ברכות מהמעין של הכל לכל הדרגות העליונות, שהן חלקו וגורלו. "את המקלות", איזה מקלות, אלו הדרגות שהן בית הדין, "אשר פצל", שהעביר מהן את הדין, "ברהטים", היינו שכתוב "מלך</p>

¹ נ"ל דצ"ל בזרעא והיינו שנעשה זרע מהמים ששתו כמ"ש חז"ל. א"מ (נ"א).

² כגון מעשה מצות (אור יקר).

³ ברכות ותפלות (אור יקר).

⁴ כוונת הלב בק"ש וכיוצא (אור יקר).

⁵ כי התפילה בסוד ציצית ותפילין היא בעובדא ואח"כ במלולא וברעותא (אור יקר).

⁶ דרך כלל כל מעשיו בענין המקלות כי לא אל הגשמי היה מכוון אלא יחוד עליון, וז"ש "לאמשכא ברכאן" מהכתר והחכמה שהם מקור לכל הברכות לכל הספירות, ולכל הקדושים הנקשרים ומתייחדים ביחודם בסוד הקדושה שבהם נכללים כסא הכבוד וז' היכלות וכו' (אור יקר).

⁷ פי' בינה (מ"מ).

⁸ פי' ו"ק דז"א (מ"מ).

⁹ פי' שיעקב הוא מרכבה לז"א (מ"מ).

¹⁰ פי' כגון גבורה והוד דז"א שיש בהם דינים (מ"מ).

בראשית

דאעבר מנהון דינא ¹ ברהטים היינו דכתיב (שיר ז ו) מלך אסור ברהטים ² דהא מההוא מלך אתיין ברכאן לכלהו עלמינ ³ דבר אחר	אסור ברהטים", שזה מהמלך ההוא באות ברכות לכל העולמות. דבר אחר,
קסא/ב	
זהר	
מלך אסור ברהטים (שיה"ש ז ו) מלך דא אסור וקשור באינון רהטין עלאינ ⁴ דמנייהו אשתקיין כלא <נ"א אתמשכן ברכאן לכולא> ממלך עלאה ⁵ בשקתות המים ⁷⁸ אלן אינון נחלין ⁶ דנפקין ⁷ ואתיין עד דמטו לאתר דמתכנשי תמן ⁸ אשר תבאנה הצאן לשתות כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם ובההוא אתר דמתכנשי תמן מיא כלהו אתיין לאשקאה מניה	"מלך אסור ברהטים", מלך זה אסור וקשור באותם הרהטים העליונים, שמהם משקים את הכל (נמשכות ברכות לכל) מן המלך העליון. "בשקתות המים" (שמשם משקים כל שקתות המים), אלו הם הנחלים שיוצאים ובאים עד שמגיעים למקום ששם מתכנסים. "אשר תבאן הצאן לשתות", כמו שנאמר "ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם". ובאותו המקום ששם מתכנסים המים, כולם באים להשקות ממנו.
ויחמנה (בראשית ל לח) מאי ויחמנה תא חזי בשעתא דרוח צפון נשיב מיין גלידין ולא נגדין לבר ולא אשתקיין בנין דדינא תליא וקרירו דצפון גליד מיא ⁹ וכד אתער רוח דרום מתחממי	"ויחמנה", מה זה ויחמנה, בא וראה, בשעה שרוח צפון נושבת, המים נקפאים ולא נמשכים לחוץ ולא משקים, משום שהדין תלוי, וקור הצפון מקפיא את המים.

¹ פי' שרצה יעקב להעביר מהם הדינים, והמתקם ע"י טיפת המוחין שבאה מחב"ד דז"א לר"ק דז"א, וע"י הארת המוחין נמתקים הספירות שיש בהם דינים (מ"מ).

² פירוש מלך ת"ת אסור ברהטים בד' אותיות של אדנ"י כנזכר בתקונים וה"ק ויצג את המקלות מדרגות הדין אשר פצל שהעביר הדין ע"י הרהטים שעשה שיתיחד ויתקשר ת"ת בד' אותיות אדנ"י וישפיע לו ברכות ויתמתקו הדינים וז"ש דהא מההוא מלך אתיין ברכאן לכלהו עלמינ. ז"ח (נ"א). תקונים קמב (ד"א).

³ פי' שמהבינה שנקראת מלך, באים הברכות לכל העולמות, ושיעור הכתוב כך הוא "מלך" שהיא בינה, "אסור ברהטים", ר"ל היא קשורה בחב"ד דז"א, כמ"ש הרב שנה"י דאימא הם בתוך חב"ד דז"א, וא"כ אימא נאחזת וקשורה בחב"ד דז"א שנקראי' רהטים, וכוננת יעקב שהמקלות שהם הספירות שיש בהם דין, המשיך להם הארה מחב"ד דז"א, ובזה העביר מהם הדינים, וז"ש "אשר פצל ברהטים" פי' העביר מהם הדינים בכח הרהטים (מ"מ).

⁴ פי' מלך שהם ו"ק דז"א קשורים בחב"ד דז"א שנקראים רהטים, שחיות הגוף תלוי מהמוחין (מ"מ).

⁵ פי' מחב"ד דז"א בא השפע למלכות ולבי"ע, והם מהבינה שנקראת מלך עילאה (מ"מ).

⁶ שקתות המים הם חב"ד דז"א, ונקראים רהטים ושקתות המים, לפי שהם בריכות מליאות מים ומשקים לכל העולמות שתחתיהם, וכפי דבר אחר פי' הפסוק אשר פצל ברהטים, היינו שהעביר מהספרות שיש בהם דין הדינים שבהם בכח המוחין שנקראים רהטים. ואין חילוק בין פי' ראשון לשני, אלא בפסוק מלך אסור ברהטים אבל בפי' פצל ברהטים וכל הפירושים הם חב"ד דז"א. א"נ י"ל לפי דבר אחר, פי' רהטים הם נה"י דאימא, וז"ש מלך דא שהוא ז"א אסור וקשור באינון רהטי' עילאין שהם נה"י דאימא שבתוכו. ומ"ש "ממלך עילאה", ר"ל שהרהטים הנז' הם מהבינה שהם נה"י דידה, ולפי זה פי' הכתוב אשר פצל ברהטים, פי' שהעביר מהספירות שיש בהם דין הדינים שבהם בכח הארת נה"י דאימא, ולפי זה גם במלת הרהטים יש חילוק בין פי' ראשון לשני (מ"מ).

⁷ פי' הם הר"ק דז"א שנפקין מהמוחין דז"א, ועיקר שקתות המים בחב"ד דז"א, ולפי' השני שאמרנו הם בנה"י דאימא, אבל הר"ק שהם נחלין נקראים בהשאלה שקתות המים, לפי שגם הם משקים המים למלכות (מ"מ).

⁸ היא המלכות ששם כל האורות (מ"מ).

⁹ לפעמים יכונה הדין בחום ואש, והרחמים בקרירות. ולפעמים להפך כסוגי' דשמעתין, וכו', אמנם הענין כי אל הדין בסוד השפע הנשפע ב' בחי', פעמים יהיה הדין כ"כ חזק שימנע השפע מעיקרו ולא יושפע כלל, ואז חום הגבורה ינגב וייבש מי החסד, והיינו דין חזק יהפך החסד ג"כ לדין. ולפעמים לא יתחזק כחו כ"כ למנוע הברכה מהימין, רק שיעכבהו ולא יושפע למטה ואז התימן מונע הברכות, והיינו אומר לצפון תני ולתימן אל תכלאי, וב' בחי' אלו להם ב' כנויים. כשיהיה הדין חזק יתייחס הגבורה בשם אש והפכה דהיינו

בראשית

<p>מיא ואתעבר גלידו דלהון ונגדין כדין אתשקיין כלא בגין דחמימו דדרום שראן מיא וכלהו מתחממי והראן למשתי מההוא קרירו דצפון דהוה לון בקדמיתא הה"ד ויחמנה ויחמנה והא כתיב (שם לט) ויחמו אלא דאינון כלהו נוקבי ועל דא אתכוון יעקב למעבד עובדא בחכמתא ודא הוא דכתיב (שם לו) ויקח לו יעקב מקל לבנה לח וגו'</p>	<p>וכשמתעוררת רוח הדרום, מתחממים המים והקפאון שלהם עובר ושופעים, אז הכל משקים, משום שהחום של הדרום מפשירים המים, וכולם מתחממים ושמחים לשתות מאותו הקור של הצפון שהיה להם בראשונה. זהו שכתוב "ויחמנה". "ויחמנה", והרי כתוב ויחמו, אלא שהם כולם נקבות. ועל זה התכוון יעקב לעשות מעשה בחכמה, וזהו שכתוב "ויקח לו יעקב מקל לבנה לח" וגו'.</p>
<p>פתח <נ"א רבי אלעזר> ואמר (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו (מתניתין) תא חזי כי יעקב בחר לו יה עד כאן לא ידענא מאן בריר למאן אי קב"ה בריר ליה ליעקב אי יעקב בריר ליה לקב"ה אלא ממה דגלי קרא ידענא דקב"ה נטיל ליה ליעקב לעדביה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהוה עמו יעקב חבל נחלתו</p>	<p>פתח (רבי אלעזר) ואמר, "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו". בא וראה, "כי יעקב בחר לו יה", עד כאן לא ידענו מי בחר את מי, אם הקדוש ברוך הוא בחר את יעקב, אם יעקב בחר לו את הקדוש ברוך הוא. אלא ממה שגילה הכתוב ידענו שהקדוש ברוך הוא נטל את יעקב לגורלו, שכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>תא חזי הכי נמי יעקב בריר אחסנתיה ועדביה לחולקיה וסליק לעילא מכל דרגין ונטיל ליה לעדביה מקל לבנה לח היינו דרגא חוורא דסטר ימינא ולו וערמון היינו דרגא סומקא דסטר שמאלא ויפצל בהן פצלות לבנות (בראשית ל לו) דאעבר דינא מן דא ואתחבר ליה בימינא והוא עאל בינייהו ונטיל לון כחדא ואתעביד כלא חד בתרי גווני ועם כל דא מחשוף הלבן (שם) דיתגלי חוורא על סומקא וכל דא למאי לאמשכא לדרגא דא דעדביה ברכאן ממבועא דכלא <נ"א דנחלא> ולשוואה לדרגא דא דאיהו תלתא כחדא ברהטים בשקתות המים (שם לח) כמה דאוקימנא? וכדין בעובד <א> דא דחכמתא נגדין ברכאן לתתא ומתשקיין <נ"א ומתברכאן> כלהו עלמין ושריין עליה ברכאן כמה דאוקמוה דכתיב (שם מט כז) בבקר יאכל עד <וגו'> ולבתר מכאן ולערב יחלק שלל</p>	<p>בא וראה, כך גם יעקב בריר את ירושתו וגורלו לחלקו, ועלה למעלה מכל הדרגות ונטל אותו לגורלו. "מקל לבנה לח", היינו הדרגה הלבנה של צד הימין. "ולו וערמון", היינו הדרגה האדומה של צד שמאל. "ויפצל בהם פצלות לבנות", שהעביר מזה את הדין וחיבר אותו לימין, והוא נכנס ביניהם ונטל אותם יחד ונעשה הכל אחד בשני צבעים. ועם כל זה "מחשוף הלבן", שיתגלה הלבן על האדום. וכל זה למה, למשוך את הדרגה הזו של גורלו ברכות מן המעין של הכל (של הנחל), ולשים את הדרגה הזו שהיא שלש כאחת, "ברהטים בשקתות המים" כמו שבארנו. ואז במעשה הזה של חכמה, שופעות הברכות למטה, ומשקים (ומתברכים) כל העולמות, ושורות עליהם הברכות, כמו שפרשוה, שכתוב "בבוקר יאכל עד" וגו', ואחר מכאן "ולערב יחלק שלל",</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>ויקח לו יעקב מקל לבנה (לח ולו וערמון) וגו' (בראשית ל לו) (מתניתין) רעותא דעובדא קטרי</p>	<p>"ויקח לו מקל לבנה" וגו', משנה: הרצון של המעשה, קשרי האמונה, קול הקול של הקולות מתעורר ממעלה למטה. אנו היינו פתוחי עינים, הגלגל סובב מלמעלה לכמה צדדים. קול נעים התעורר, התעוררו ישנים</p>

החס דהמתקת בשם מים המכבין האש. וכשיהיה הבחי' האחרת יתיחס הגבורה בשם קרירות המקרשת המים, שהם השפע ומונעם שלא ימשכו, והפכה דהיינו החסד המושכת השפע וממתקת דין הגבורה בשם חום שמחמם קרירות הגבורה ומתכת קריות המים שימשכו, והיינו סוגיא דשמעתין וכו' (אור יקר).

¹ פי' האי דכתיב ויחמנה קאי על הנקבות דב"ע, והאי דכתיב ויחמו קאי על הזכרים דב"ע (מ"מ).

² פי' כמש"ל שרהטים ושקתות הם חב"ד דז"א לחד פירושא ולפי ב' הם נה"י דאימא (מ"מ).

בראשית

<p>דמהימנותא¹ קל קלא דקליא² אתער מעילא לתתא אנן פתיחין עיינין הוינן גלגלא אסחר מעילא לכמה סטריין קל נעימותא אתער אתערו ניימין דמיכין דשינתא בחוריהון³ ולא ידעי <ולא> מסתכלן ולא חמאן אטימין אודנין כבדין <דלכא> (דכלכא) ניימין ולא ידעין אורייתא קיימא קמייהו ולא משגיחין ולא ידעי במה מסתכלן חמאן ולא חמאן אורייתא רמאת קלין אסתכלו טפשיין פתחו עיינין ותנדעון לית מאן דישגח ולית מאן דירכין אודניה עד מה תהוון בגו חשוכא דרעותייכו אסתכלו למנדע ואתגלי לכון נהורא דנהיר</p>	<p>נרדמים ששינה בנחיריהם, ולא יודעים ולא מתבוננים ולא רואים, אטומי אזנים, כבדי לב, ישנים ואין יודעים. התורה עומדת לפנייהם ולא משגיחים ולא יודעים במה מסתכלים, רואים ולא רואים. התורה מרימה קולות, הסתכלו טפשים, יפתחו העיניים ותדעו. אין מי שישגיח, אין מי שירכין אזנו. עד מתי תהיו בתוך החשכה של רצונכם, הסתכלו לדעת, ויתגלה לכם האור המאיר.</p>
<p>בזמנא דיעקב שלימא מגו עאקו דארעא ורשו אחרא בגו דרגין נוכראין דחה לכלהו ובריר חולק עדביה ואחסנתיה <נהורא> מגו חשוכא חכמתא מגו טפשותא ואוקיר ליה למאריה <כד הוה קאים בגו רשותא דאל> (בגו אל) זר על דא כתיב (ישעיה כט כב) לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו</p>	<p>בזמן שיעקב השלם, מתוך הצרה של הארץ ורשות אחרת, בתוך דרגות זרות, דחה את כולם, ובירר חלק גורלו ונחלתו, האור מתוך החשכה, חכמה מתוך הטפשות, וכיבד את רבונו, כשהיה עומד בתוך הרשות של אל זר. על כן כתוב "לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו".</p>
<p>תוספתא</p>	
<p>קוטרא דקוטרא דכיא⁴ הוה סליק לגו לגוי⁵ עד לא אשכח⁶ אתר בית מותבא⁷ ההוא אתר לאו אתר לא אשתכח לעילא ותתא מכלא אתאביד⁸ אבדון הוי מכלא אבדון דכורא⁹ סמא"ל דנפק מהתוכא דתוקפא דיצחק <אבדון> ומות נוקבא דייליה נחש קדמאה אשת זנונים דכתיב (משלי ה ה) רגליה יורדות מות ואלין תריין אבדון ומות שמעו תוקפא דהורמנו דמלכא¹⁰ רזא וסתרא</p>	<p>הקשר של הקשר הטהור היה עולה לפני ולפנים טרם שמצא מקום לבית מושבו, אותו מקום אינו מקום, לא נמצא למעלה ולמטה, נאבד מן הכל, אבדון הוא מן הכל, אבדון זכר, סמא"ל, שיצא מהפסולת של החוזק של יצחק אבדון, ומות (היא) הנקבה שלו, הנחש הקדמוני, אשת זנונים, שכתוב "רגליה יורדות מות". ואלו שנים, אבדון ומות, שמעו את תוקף רצון המלך. הסוד והסתר (הסתום) הנסתם העליון נאבד (הטמיר) מהכל, נעשה (טמיר)</p>

¹ מקשרי ומייחדי האמונה בסוד האצילות (ד"א). פירוש רצון המעשה הטוב לקשר הספירות זו בזו ביחוד קשר האמונה ולבררם מהדינים וכן עשה יעקב. הרשב"ב (נ"א).
² קול אחד מן הקולות עליונות שיוורדים מלמעלה (ד"א).
³ אותן שהשינה בנחיריהם ואינם מבקשים להשיג סודות התורה (ד"א).
⁴ הוא א"א שהוא קשר של כל הקשרים שהם הפרצופים שתחתיו כדמוכח לקמן (מ"מ). קשר של קשר הטהור שהוא גילוי אצילות מהעלם אל הגילוי (ד"א). פירוש קשר הקשרים הטהורים הוא אריך וע' מקדש מלך פירוש הכל. הרשב"ב (נ"א).
⁵ פי' למעלה מזו"ן ולמעלה מא"א (מ"מ).
⁶ קודם שמצא (ד"א).
⁷ פי' מפני שהוא נעלם אין בו השגה לעליונים ולתחתונים, וז"ש ההוא אתר לאו אתר לא אשתכח לעילא ותתא (מ"מ).
⁸ פי' שהוא נעלם מהכל, ואין להם בו שום השגה (מ"מ).
⁹ פי' אגב שהזכיר תיבת אבדון הזכיר ענין ס"מ שנק' אבדון, ואפשר שנק' אבדון לפי שאין לו שום יניקה מא"א ואבוד הוא מאותה הארה של א"א (מ"מ).
¹⁰ תוקף רשות המלך (ד"א).

בראשית

<p>סתימא <נ"א טמירא> עלאה! אתאביד <נ"א טמיר> מכלא אתאביד <נ"א טמיר></p>	
<p>קסב/א</p>	
<p>זהר</p>	
<p>לאתברכא כלהו עלמין לתתא ויעקב נטל חולקיה מאינון ברכאן דשריין עליה לתתא בנין דאיהו חולקיה וערבא דקב"ה</p>	<p>שיתברכו כל העולמות למטה. ויעקב נטל חלקו מאותן הברכות ששורות עליו למטה, משום שהוא חלקו וגורלו של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>רבי ייסא זוטא הוה שכיח קמיה דרבי שמעון א"ל האי דכתיב (משלי יו) ברכות לראש צדיק לצדיק מבעי ליה מאי לראש צדיק [א"ל] (אלא) ראש צדיק דא היא עטרה <קדישא>² ואוקמוה תו ראש צדיק דא יעקב דאיהו נטיל ברכאן ונגיד לון לצדיק ומתמן אזדריקו לכל עיבר ומתברכן כלהו עלמין אבל הא אוקימנא ברכות לראש צדיק (ראש) צדיק אקרי ההוא אתר (רישא) דברית דמניה נפקין מבוועין לבר</p>	<p>רבי ייסא הקטן היה מצוי לפני רבי שמעון. אמר לו, זה שכתוב "ברכות לראש צדיק", היה צריך לכתוב לצדיק, מה זה "לראש צדיק". אמר לו, ראש צדיק זו היא העטרה הקדושה, ובארוה. עוד, ראש צדיק זה יעקב, שנטל את הברכות והשפיע אותם לצדיק, ומשם נזרקו לכל עבר, וכל העולמות מתברכים. אבל הנה בארנו, "ברכות לראש צדיק" (ראש) צדיק נקרא אותו המקום (ראש) של הברית, שממנו יוצאים מעיינות החוצה.</p>
<p>נוקבא דקיסטא דחמרא נפיק מניה³ איהו רישא כך ראש צדיק ההוא אתר כד זריק מבוועין לנוקבא אקרי ראש צדיק איהו ראש⁴ <נ"א רישא לכל ברכאן> בנין דכל ברכאן ביה שריין תו ההוא בר נש דזכי למנטר את קיימא קדישא ועביד פקודי דאורייתא צדיק אקרי ומרישיה ועד רגליו הכי אקרי⁵ וכד ברכאן נגדין לעלמא שריין על רישיה ומניה קיימי ברכאן לעלמא בבנין קדישין זכאין דאוקים</p>	<p>הנקב של המדה שיוצא ממנו היין הוא הראש. כך ראש צדיק, אותו מקום, כשזורק מעיינות לנקבה, נקרא ראש צדיק. הצדיק הוא ראש (ראש לכל הברכות), משום שכל הברכות שרויות בו. עוד, אותו האדם שזוכה לשמור את אות ברית הקודש ועושה את מצוות התורה נקרא צדיק, ומראשו ועד רגליו כך נקרא. וכשהברכות שופעות לעולם, הן שורות על ראשו, וממנו עומדות הברכות לעולם בבנים הקדושים הצדיקים שהקים.</p>
<p>רבי ייסא תו שאיל ואמר כתיב (תהלים לו כה) נער הייתי גם זקנתי וגו' האי קרא אוקמוה דשרו דעלמא אמרו איהו אמרו בחכמתא יתיר ממה דחשבין בני נשא א"ל ברי יאות הוא דהא ביחודא קדישא אתמר נער הייתי גם זקנתי והכי הוא ולא ראיתי צדיק נעזב דא הוא שבחא דיחודא דלא אשתכח יום בלא לילה דהא לילה</p>	<p>עוד שאל רבי ייסא ואמר, כתוב "נער הייתי גם זקנתי" וגו', הפסוק הזה פרשוהו שְׁשָׁרוּ של עולם אמר אותו. הוא אמר אותו בחכמה יותר ממה שחושבים בני אדם. אמר לו, בני, יפה הוא, שהרי ביחוד הקדוש נאמר "נער הייתי גם זקנתי", וכך הוא, "ולא ראיתי צדיק נעזב", זה השבח של היחוד שלא נמצא יום ללא לילה. שהנה</p>

¹ א"א (מ"מ).

² עטרת היסוד דז"א (מ"מ, ע"ח שער א' ענף ה'). עי' ע"ח שער כה פרק א' שיש ב' עטרות של ב' יסודות.

³ כמו שנקב המדה שהיין יוצא משם ונשפך ממנו לחוץ הוא נקרא ראש הכלי והמדה אף כן לפי שהברית הוא נקב זוף וממנו נשפך הבל מהגוף נקרא ראש כמ"ש ברכות לראש צדיק והוא מבואר (ד"א). עי' שעה"ק סג ע"ד (לש"ו).

⁴ פי' כמו דבר אחר, ור"ל צדיק בעצמו נקרא ראש שממנו יוצאים הארות למלכות ולב"ע (מ"מ).

⁵ פירש ז"ח הגם שלא עשה שום מצוה רק ששמר הברית הזה לבד על"ז כולו נקרא צדיק מראשו עד רגליו וקשה דהא קאמר בהדיא ועביד פיקודי דאורייתא ונ"ל דר"ל מראשו עד רגליו איקרי ראש בעבור שמירת בריתו זהו ראש צדיק כלומר כל הצדיק או ר"ל אע"פ ששומר הברית לבד נקרא צדיק מ"מ אם עשה ושמר גם כל שאר מצוות נקרא כולו צדיק לא על שם הברית לחוד. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>כיה אשתכח תדירא וצדיק אחיד לעילא ואחיד לתתא וזרעו מבקש לחם מאי הוא אלא בשעתא דזריק ואתנגיד זרעא לא תבע לנוקבא דהא בהדיה שריא דלא אתפרשא מניה לעלמין וזמינא היא לגביה דהא זרעא לא נגיד אלא בשעתא דנוקבא זמינא</p>	<p>הלילה תמיד נמצא בו, והצדיק אחוז למעלה ואחוז למטה. "וזרעו מבקש לחם", מה הוא, אלא בשעה שזורק ונשפע הזרע, אינו תובע את הנקבה, שהרי היא שורה עמו, שאין נפרדת ממנו לעולמים וזמינה היא אצלו. שהרי אין זרע שופע אלא בשעה שהנקבה זמינה,</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>מרעיונין <נ"א מעיינין> והרהורין <נ"א מאן דאתמשך בתר אילין אתאביד מכלא כולא בהפוכא דא מן דא טבוהי דגבר שלים כיעקב¹ דסליק ולא אתחשכו עיינין בהאי תננא וזכה לאתקרבא באמת חותמא דמלכא קדישא תא חזי טמירא עלאה מכלא> מניה נפק את י² נקודה עלאה מהאי נקודה עלאה נפק כל³ אמשיך ואפיק ה⁴ אמא עלאה דאשקי לכל⁵ מהאי נפיק ו⁶ רזא דשית⁷ דאחיד לכל סטריין⁸ דאיהו מקל לבנה לח⁹ ולו¹⁰ וערמון¹¹ תרין דרועין¹² דאחידין ביה¹³ אלין נפקין¹⁴ ואחידו בה"א תתאה¹⁵ לחברא משכנא כחד ולמהוי חד¹⁶ כדין תליסר מכילין הוו חד¹⁷ וחורא אתגליף על גוונין וסליק על גוונין</p>	<p>מרעיונות (מעייניים) והרהורים. (מי) שנמשך אחר אלו, נאבד מן הכל. הכל בהיפוך זה מזה. אשרהו לאיש שלום, כיעקב שעולה ולא נחשכו העינים בעשן הזה, וזכה להתקרב באמת לחותם המלך הקדוש. בא וראה, הטמיר העליון מהכל) ממנו יצאה האות י', הנקודה העליונה. מהנקודה העליונה הזו יצא הכל, המשיך והוציא ה', האם העליונה שמשקה את הכל. מזה יצא ו', הסוד של שש שאוחז את כל הצדדים, שהוא מקל לבנה לח ולזו וערמון. שתי הזרועות שאוחזות בו, אלו יוצאות ואוחזות בה"א התחתונה, לחבר המשכן יחד ולהיות אחד. ואז שלש עשרה</p>

¹ פירוש אשריהו לאיש שלים כיעקב כו'. הרש"ב (נ"א).

² פי' א"א יצא ממנו אבא (מ"מ).

³ מאבא יצאו כל פרצופי האצילות בסוד כולם בחכמה עשית, ועי' בפ' נח דף עד כי שם הארכנו (מ"מ).

⁴ פי' אבא הוציא אמא (מ"מ).

⁵ פי' בינה משפעת לזו"ן ולבי"ע (מ"מ).

⁶ יש לדקדק שלא קאמר נפק שמורה על פועל עבר אלא נפיק יוצא ולעולם יוצא דהיינו חידוש ו"ק מבינה לעולם וכו' אמנם אית דגרסי נחית ויש לדקדק עוד למה לא אמר נפיק כאינך וי"ל לפי שהבינה נעלמת בהעלם ג' ראשונות חשובות כא' ואין כן ו"ק שהם נגלות (אור יקר).

⁷ פי' מבינה יצא ז"א שכולל ו"ק (מ"מ).

⁸ פי' בין בינה ומלכות (מ"מ).

⁹ חסד (מ"מ).

¹⁰ גבורה (מ"מ).

¹¹ ת"ת (מ"מ).

¹² היינו התפשטותם (מ"מ).

¹³ היינו כללותם (מ"מ).

¹⁴ בסוד החיבוק, בסוד צפונית מערבית מערבית דרומית וכו' ועי' כך קשר הת"ת עם המלכות בסוד זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם יחד אדם אור יקר).

¹⁵ פי' מלכות שהיא בין ב' דרועין (מ"מ).

¹⁶ הם ב' יחודים הא' לחבר הו"ה אחד לעצמו, ושמו אחד לעצמו, והב' הוא ושמו אחד, ואל שניהם דקדק באומרו לחבר משכנא כחד, היינו יחוד שמע ישראל ויחוד ברוך שם כבוד כל א' לעצמו, "ולמהוי חד" והיינו סוד העמידה, והיחוד הוא ושמו אחד (אור יקר).

¹⁷ זו"ן שרשם למעלה בא"א והם סוד י"ג מדות כמ"ש בתפלת ר' נחוניא בן הקנה ומתפשטים לת"ת ומלכות, ופי' מורי ז"ל דמתמן אשתרשו ו' סטריין דדכר ונוק', וי"ג מדות הם ג' הויר"ת: ג' יודי"ן וג' ווי"ן לת"ת, וו' ההי"ן הם לנוק', ומזל הי"ג כוללם, הרי י"ג. נמצא כי י"ג מכילין הם סוד שורש זו"ן, וכשהם מתחברין, הי"ג מכילין מחוברים. ומ"ש בשמות דף ו' כי בינה נקרא מזלא וכן יסוד, בפסוק ויזכור אלהים את רחל הוא מזל

בראשית

<p>כלהו הה"ד (בראשית ל לו) מחשוף הלבן וכדין אקרי (זכריה יד ט) יהו"ה אחד ושמו אחד וכדין (תהלים כג א) יהו"ה רועי לא אהסר וכתוב (שם ב) בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב וגו'.</p>	<p>מדות נהיו אחת. והלבן נחקק על הצבעים ועולה על הצבעים כולם. זהו שכתוב "מחשוף הלבן", ואז נקרא "ה' אחד ושמו אחד". ואז "ה' רועי לא אהסר", וכתוב "בנאות דשא ירביצני על מי מנוחות ינהלני נפשי ישובב" וגו'.</p>
<p>ויקה לו יעקב (בראשית ל לו) בריר ליה לחולקיה לעדביה מקל לבנה לח סטרא דימינא גוון חוור לח סטרא איהו דמים ולו דא סטרא דשמאלא סומקא כוורדא וערמון כליל דא בדא וכלהו אחיד ימינא חוורא בגוניה¹ וסלקא בהו דכתיב (שם) מחשוף הלבן² דאף על גב דאחיד לתרין סטרין נטל <נ"א נטה> חולקיה לסטר ימינא³ ואגליף בכלא בהאי סטרא ובהאי סטרא כדין אקרי גבר שלים שלים בכלא מה כתיב בתריה (שם מא) והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות וגו'.</p>	<p>"ויקה לו יעקב", בריר לו לחלקו ולגורלו, "מקל לבנה לח", צד ימין, גוון לבן, לח, הוא צד של המים, ולו, זה צד של השמאל, אדום כורד, וערמון, כלול זה בזה, וכולם אוחז יחד, הימין הלבן בצבעו ועולה בהם, שכתוב "מחשוף הלבן", שאף על גב שאוחז לשני הצדדים, לוקח (נוטה) חלקו לצד ימין, ונחקק בכולם, בצד זה ובצד זה, אז נקרא גבר שלם, שלם בכל. מה כתוב אחריו, "והיה בכל יחם הצאן המקשרות ושם יעקב את המקלות" וגו'.</p>
<p>סטרא דסטרין לחכימי לבא אתמסר בנו משריין עלאין קדישין <אית דרגין עלאין> אלין על אלין אלין פנימאין ואלין לבר אינון פנימאין מתקשרין במלכא קדישא ומתקשרין בישראל בנין קדישין לקודשא בריך הוא ואלין אקרין הצאן המקשרות משריין דאינון מקשרות עילא ותתא בשעתא דתיאובתא דלהון לגבי זוהרא עלאה דלעילא עמודא דאמצעייתא יעקב שלימא נטל אינון מקלות תפלין דרישא⁴ ברהטים אתר ודוכתא⁵ לדיורי תפלין ומחכא נטלי נהורא <וזיווא> כל חילין ומשריין עלאין אינון דמתקשרין לעילא ומתקשרין לתתא</p>	<p>סתר הסטרין לחכמי לב נמסר, בתוך מחנות עליונים קדושים יש מדרגות עליונות אלו על אלו, אלו פנימיים ואלו לבחוץ. אלו הפנימיים מתחברים במלך הקדוש, ומתחברים בישראל, בנים קדושים להקדוש ברוך הוא, ואלו נקראות הצאן המקשרות. מחנות של אלו מקושרות, מעלה ומטה. בשעה שהתשוקה שלהם לגבי הזהר העליון שלמעלה, עמוד האמצעי, יעקב השלם לקח אותם המקלות, תפלין של ראש, ברהטים, מקום ומושב, להנחת התפלין. ומכאן לוקחים אור וזיו כל החיילות ומחנות העליונים, אלו שמתקשרים למעלה ומתקשרים למטה.</p>
<p>כיון דאינון נטלין מגו רהטין שקתות המים כדין אינון הוו מקורין ומבועין לנחתא לתתא ולמיהב לכולא ובנין כך אפריש יעקב בין דרגין עלאין קדישין לדרגין אחרנין דשאר עממין כמה דאת אמר (שם מ) וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן עדרים אפריש ליה</p>	<p>כיון שאלו לוקחים מתוך הרהטים שקתות המים, אז אלו היו מקורות ונביעות להוריד למטה ולתת לכולם. ולכן הפריש יעקב בין המדרגות העליונות הקדושות למדרגות האחרות של שאר העמים, כמו שנאמר "וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן",</p>

הח' ולא מזל ה"ג, שמזל הח' הוא בינה דחכמה ויסוד דכתר, ושניהם תיקון א', וזהו כוונת הרשב"י דמזלא בינה או יסוד (זוהר הרקיע). פי' י"ג מדות של רחמים נמשכו עד המלכות והאירו בה (מ"מ).

¹ פי' שהחסד גבור על כולם וכל הספי' אוחז אותם החסד ונכללים בו (מ"מ).

² שר"ל שהחסד גובר על כולם (מ"מ).

³ פי' אע"פ שהת"ת כולל חר"ג עכ"ז נוטה הוא לצד החסד כנודע והיסוד נוטה לצד הגבורות (מ"מ).

⁴ פי' הם המוחין דז"א שנק' תפלין שיצאו בסוד אור מקיף במצח דז"א (מ"מ).

⁵ פי' רהטים הם נה"י דאימא שהם כלים של המוחין הם בתים של התפלין (מ"מ).

בראשית

קסב/ב	זהר
ותיאובתא דתרווייהו כחדא בדבוקא חד דלא מתפרשן ועל דא לא אצטריך למתבע עלה	ותשווקת שניהם יחד בדבוק אחד, שאין נפרדים, ולכן לא צריך לתבוע אותה.
א"ל ובזמנא דגלותא לאו הכי א"ל זרעו כתיב ולא איהו אימתי נפיק כד נוקבא בדבוקא חד עם דכורא ואי תימא (תהלים לו כה) לא ראיתי צדיק נעזב בזמנא דגלותא מאי היא אלא הא אחיד לעילא ולא נעזב לעלמין בזמנא אחרא לא נעזב מנוקבא אחיד לעילא ואחיד לתתא אחיד לעילא ¹ בזמנא דגלותא בזמנא אחרא אחיד לתרין סטרין לעילא ותתא ² ולעולם אינו נעזב	אמר לו, ובזמן הגלות לא כך. אמר לו, כתוב "זרעו", ואינו. מתי יוצא, כשהנקבה בדבוק אחד עם הזכר. ואם תאמר, לא ראיתי צדיק נעזב, בזמן של הגלות מה היא, אלא זה אחוז למעלה ולא נעזב לעולמים. בזמן אחר לא נעזב מהנקבה, אחוז למעלה ואחוז למטה. אחוז למעלה, בזמן של הגלות, בזמן אחר אחוז את שני הצדדים, למעלה ולמטה, ולעולם אינו נעזב.
כתיב (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים דא צדיק ואף על גב דאתמר ברקיע השמים אלא ברקיע השמים ודאי דאיהו סיומא דגופא תא חזי תרין רקיעין אינון ³ ואינון שירותא וסיומא דא כגוונא דא <שירותא> רקיעא תמינאה ⁴ ביה שקיען כל ככביא ⁵ זעירין ורברבין ⁶ ודא הוא רקיעא עלאה סתימאה דקאים כלא ומניה נפיק כלא ואיהו תמינאה מתתא לעילא ⁷ והוא שירותא לאפקא מניה כלא כך איהו רקיעא תמינאה ⁸ מעילא ותתא ⁹ דביה שקיעין כל ככביא ¹⁰ כל נהורין ¹¹ ובוצינין ¹² והוא נטיל כלא ודא סיומא דכלא כמה דההוא רקיעא תמינאה דאיהו שירותא דכלא תליין ביה כל נהורין	כתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", זה צדיק. ואף על גב שנאמר "ברקיע השמים", אלא ברקיע השמים ודאי, שהוא סיום הגוף. בא וראה, שני רקיעים הם, והם הראשית והסיום, זה כדוגמת זה. ראשית הרקיע השמיני בו שקועים כל הכוכבים, קטנים וגדולים, וזהו הרקיע העליון הנסתר שמקיים הכל, וממנו יוצא הכל, והוא השמיני ממטה למעלה, והוא הראשית להוציא ממנו הכל. כך הוא הרקיע השמיני ממעלה למטה, שבו שקועים כל הכוכבים, כל האורות והמאורות, והוא נוטל את הכל, וזה הסיום של הכל. כמו שאותו הרקיע השמיני,

¹ בלאה, וזה בגלות, שאז רחל יורדת לקדש הקדשים דבריא (רמ"ז).

² בין אחר חצות שלא תופסת כל אורך זעיר (רמ"ז).

³ היינו הבינה והיסוד הב' היא שרותא שהיא גלתה את ה"ק שהיו נעלמות בתוך החכמה והוא שירותא לאפקא כו' והיסוד סיומא דר"ק (נ"א).

⁴ רקיע עליון הוא יסוד בינה סוכת שלום, והוא שמיני מלמטה למעלה, והתחתון הוא יסוד ז"א. ומשום דסתם רקיע השמים הוא יסוד אמא שהוא מתפשט על הז"א, משום הכי עכשיו שרוצה לפרשו על יסוד ז"א, לכן אמר לעיל "ואע"ג דאתמר ברקיע השמים", פי' שהוא רקיע שעל השמים, אלא ברקיע השמים ודאי וכו', ר"ל רקיע של השמים עצמן, דהיינו עד המרום שהן מן רקיעין (רמ"ז). הרקיעים הם נקראים ספי' כנז' פ' תרומה וכשתמנה הרקיעים מלמעלה למטה מהחכמה או מהדעת יבא היסוד שמיני וכשאתה מונה מלמטה למעלה מהמ' יבא הבינה להיות שמיני וז"ש רקיעא תמינאה דהיינו הבי' ממטה למעלה וז"ש דא כגוונא דא כלו' זה ח' זה ח' (נ"א).

⁵ פי' החסדים שנקראים כוכבים (מ"מ). היינו הספי' כדאי' בפ' בפקודי רל"ב שהם אחוזים ונתלים ממנה א"נ שקיעין רמז לר"ק שבתוכם שהם שרשים לר"ק (נ"א).

⁶ נה"י שהם בני בנים רברבין חג"ת אבות לאלו הנק' זעירין. א"נ זעירין בעל הדין שהם גה"ם רברבין חתתניי שהם בעלי הרחמים ונקרא רברבין שמדת טובה מרובה. ז"ח (נ"א).

⁷ פי' מהמלכות עד הבינה, נמצאת הבינה שמינית (מ"מ).

⁸ יסוד דז"א (מ"מ).

⁹ כשמתחילים מחכמה דז"א, שכתר אינו מהמנין, ומהחכמה עד יסוד הוא שמיני (מ"מ).

¹⁰ פי' ה' חסדים יורדים מיסוד דאימא ליסוד דז"א (מ"מ).

¹¹ פי' הם הגבורות שהם מאירים בסוד טובה תוכחת מגולה (מ"מ).

¹² פי' הם ה"ק שנכללים בו כנודע (מ"מ).

בראשית

<p>ונוטל אותם, וממנו יוצאים, כך גם זה, אותו רקיע השמיני תלויים בו כל האורות ונוטל אותם, וממנו יצאו לכל העולמות.</p>	<p>שהוא ראשית הכל, תלויים בו כל האורות, ונוטל אותם, וממנו יוצאים, כך גם זה, אותו רקיע השמיני תלויים בו כל האורות ונוטל אותם, וממנו יצאו לכל העולמות.</p>
<p>הראשית והסיום עומדים כצורה אחד, ועל כן הוא הנהר ששופע ויוצא ולא נפסקים מימיו לעולמים, הכל שיהיה הסיום כמו הראשית, ולכן "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", ולמה, "להאיר על הארץ". ואף על גב שנאמר, הכל עומדים כצורה אחד, וזהו בירור הדבר. מה בין זה לזה. אלא זה מקיים וזן את העולם העליון שהוא בו, ואת כל אותם הצדדים העליונים, וזה מקיים וזן את העולם התחתון ואת כל אותם הצדדים התחתונים. ואם תאמר, העולם שלמעלה מי הוא, והרי (הוא) אותו הרקיע השמיני העליון הנסתר הוא העולם שלמעלה, וכך נקרא, שהרי שני עולמות הם, כמו שנתבאר, אלא הוא עולם עליון, וכל אותם שיוצאים ממנו נקראים על שמו, ואותם שיוצאים מן העולם התחתון נקראים על שמו. וכל זה וזה הכל אחד, ברוך הוא לעולם ולעולמי עולמים.</p>	<p>שירותא וסיומא כנוונא חד קיימי ועל דא איהו נהר דנגיד ונפיק ולא פסקי מימיו לעלמין כלא למהוי סיומא כשירותא ובגין כך (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים ולמה להאיר על הארץ ואף על גב דאתמר כלא כנוונא חדא קיימי ודא הוא ברירא דמלה מה בין האי להאי אלא דא אוקים וזן לעלמא עלאה¹ דאיהו ביה² ולכל אינון סטרין עלאין ודא אוקים וזן לעלמא תתאה ולכל אינון סטרין תתאין³ ואי תימא עלמא דלעילא מאן איהו והא (איהו) [ההוא] רקיעא תמינאה עלאה סתימאה עלמא דלעילא איהו והכי אקרי דהא תרין עלמין נינהו כמה דאתמר אלא איהו עלמא עלאה וכל אינון דנפקי מניה על שמה אקרון [ואינון דנפקי מעלמא תתאה על שמה אקרון] וכל האי והאי כלא חד בריך הוא לעלם ולעלמי עלמין</p>
<p>תא הזי (תהלים קד מז) ישבעו עצי יהוה ארזי לבנון אשר נטע מאן לבנון⁴ הא אוקמוה ואתמר האי קרא (שם יז) אשר שם צפרים יקננו⁵ חסידה ברושים ביתה אשר שם צפרים יקננו באן אתר בלבנון ואלין אינון תרין צפרים⁶ דקאמרן בכמה אתר</p>	<p>בא וראה, "ישבעו עצי ה' ארזי לבנון אשר נטע", מי הלבנון, הרי פרשוהו ונתבאר. הפסוק הזה "אשר שם ציפורים יקננו חסידה ברושים ביתה", "אשר שם ציפורים יקננו", באיזה מקום, בלבנון. ואלו הן שתי הציפורים שאמרנו בכמה מקומות,</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>לגרמיה דלא יהא ליה חולק בשאר עממין כמה דאפריש ליה דרגי דמהימנותא לעילא⁷</p>	<p>עדרים הפריד לו לעצמו, שלא יהיה לו חלק בשאר האומות. וכמו שהפריש לו מדרגות האמונה למעלה לחלקו ולגורלו,</p>

¹ ז"א (מ"מ).

² פי' שיסוד דאימא בתוך ת"ת דז"א (מ"מ).

³ פי' ו"ק דמלכות ומפני שרצה לומר בסיפא "ולכל אינון סטרין תתאין", קרי לו"ק דמלכות "סטרין עילאין". א"נ י"ל "לעלמא עילאה" הם חב"ד דז"א, שעיקר אימא היא בחב"ד דז"א, ומ"ש "לכל סטרין עילאין" הם ו"ק דז"א. א"נ "לעלמא עילאה" מלכות, "ולכל סטרין עילאין" בי"ע (מ"מ).

⁴ פי' אבא נקרא לבנון (מ"מ).

⁵ עי' שער הקלי' ב' ומאמרי רשב"י פ' ויחי [טו ע"ד] (דע"ה ח"ב סג ע"ב), והוא מכיוון שיש כנגדו בקלי' במקום לבן, שתי בנות (ע"ח שער הקלי' פרק ב'). ז"ל השער מאמרי רשב"י: ושני מוחין דקליפה דנוקבא דז"א דאצילות הם נקראים שתי צפרים וכו' ודע כי כל המוחין שיש בעול' הבריאה והיצירה והעשייה בין באבא בין באימא בין בז"א בין בנוקביה נקראי' שתיים נשים זונות הנז' בפ' אחרי מות ד"ס ע"ב ולפי שג' עולמות אלו הם עולמות של הנקבה אבל תרין מוחין דקליפה דנוקבא דאצילות נקראים שתיים צפורים כנז'.

⁶ פי' הם לאה ורחל וז"ש לקמן אבל אלין עילאין ונפקי מן לבנון דאיהו לעילא ורזא דמלה וללבן שתי בנות (מ"מ).

⁷ פי' הם הספירות דז"א, שיעקב מרכבה לז"א (מ"מ).

בראשית

<p>לחולקיה ועדביה הכי אצטריך לאפרשא דרגין דמשריין קדישין לתתא לקשרא לון בהדיה באינון היכלין דמטרוניתא וכלהו רשימין ברשימו דמלכא עלאה כמה דישראל רשימין לתתא בין כל שאר עממין אוף דרגין דמשריין עלאין רשימין אינון לחולקיה לקודשא בריך הוא בין כל שאר חילין ומשריין עלאין</p>	<p>כך צריך להפריש מדרגות של מחנות קדושים למטה, לקשר אותם עמו באלו ההיכלות של המלכה. וכולם רשומים בסימן של המלך העליון, כמו שישראל רשומים למטה בין כל שאר האומות, אף מדרגות של מחנות עליונים רשומים הם לחלקו של הקדוש ברוך הוא בין כל שאר החיילות ומחנות עליונים.</p>
<p>ועל דא בריר יעקב <אינון> לחולקיה ועדביה <רשימין לחולקא> (ברוא) דמהימנותא <נ"א> ובגין כך כתיב (תהלים קלה ד) כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו יה עלאה איהו בריר חולקיה ועדביה רזא דמהימנותא <אוף הכי קודשא בריך הוא בריר ליה מכל שאר חילין > <משריין דעלמא ומשריין עלאין מתפרשאן אלין מאלין בשעתא דזהרא דנורא > <בנהירו > (בבהירו) דשכינתא אתגליא כל אינון דרגין אחרנין אתכספן² ומתעטפי מההוא זהרא ולא יכלו לקרבא לגביה</p>	<p>ועל זה בריר יעקב את אלו לחלקו וגורלו, רשומים לחלק (בסוד) של האמונה. (לכן כתוב "כי יעקב בחר לו יה ישראל לסגולתו". יה עליון הוא, בריר חלקו וגורלו סוד האמונה). כמו כן כאן הקדוש ברוך הוא בריר לו מכל שאר צבאות ומחנות של העולם. ומחנות עליונים נפרדים אלו מאלו, בשעה שזוהר של אש בהארות השכינה מתגלה, כל המדרגות האחרות האלו מתביישות ומתכסות מהזוהר ההוא, ולא יכלו להתקרב אליו.</p>
<p>וכל אינון תקונין <נ"א דרגין> קדישין <דאינון> תקונא דיליה בשעתא דאתגליא ההוא זהרא מיד חדאן וסלקן לאתקרבא בהדיה ולא תקשרא לגביה ואיהו בהו אתתקנת וסתרא דא (בראשית ל מב) והיה העטופים ללבן³ והקשורים ליעקב ואצטריך⁴ לברכא⁷⁹ ולא תפרשא דרגין קדישין דחולקיה⁸⁰ מאינון דרגין דשאר עמין ובכלא אצטריך יעקב קדישא <נ"א בוכרא דקודשא בריך הוא לאתקרבא> ועל דא קודשא בריך הוא כתיב באורייתא מהימנותא דיליה בגו סטרי <נ"א סתרי> מלין אלין זכאה חולקיה</p>	<p>וכל אלו התקונים (מדרגות) הקדושים, שהם תיקון שלו, בשעה שמתגלה הזוהר ההוא, מיד שמחים ועולים להתקרב עמו ולהתקשר אצלו, והוא נתקן בהם, וסתר זה "והיה העטופים ללבן והקשורים ליעקב". וצריך לברר ולהבדיל מדרגות קדושות (לחלקו) שחלקו מאלו המדרגות של שאר העמים, ובכולם צריך יעקב הקדוש (בכור של הקדוש ברוך הוא, להתקרב), ועל זה הקדוש ברוך הוא כתב בתורה, אמונה שלו, בתוך צדדי (ס"א סתרי) מילים אלו, אשרי חלקו.</p>
<p>קסג/א</p>	
<p>ומאלין אתפרשן כמה צפרין אחרנין⁵ אבל אלין עלאין ונפקין מלבנון דאיהו <נ"א סתימאה></p>	<p>ומאלו נפרדות כמה ציפורים אחרות. אבל אלו עליונות, ויוצאות מן לבנון שהוא (סתום) למעלה, וסוד הדבר "וללבן שתי בנות" וגו'. "חסידה ברושים ביתה" (זו</p>

¹ פי' בשעה שמתגלית בהיקות ובהירות השכינה הנקרא זיהרא דנורא (מ"מ).

² פי' ספירות הקלי' אין להם שום יניקה מהארות המלכות, ואינם יכולים לקרב אליה (מ"מ).

³ פי' הדרגין של הקלי' שהם עטופים מאותה הארה הם ללבן שהוא ג"כ קלי' (מ"מ).

⁴ ב' בחי' אלו של לאה ורחל המה תולדות של לבן שהוא בחינת הלבן העליון, שהוא אבא עלאה (ע"ח שער לח פרק ג').

⁵ הם ב' צפרין הנז' בפ' ויחי, שהם חו"ב דנוק' דנוגה, וז"ל הרב: דע כי לאה היא מן החזה ולמעלה, ורחל היא מהחזה ולמטה. וזלפה היא אחורי לאה, ובלהה היא אחורי רחל, ואלו הם בקדושה. ויש צפור א' אחורי זלפה, וציפור הב' אחורי בלהה. ויש לילית בסוף נה"ם דרחל. וב' ציפורין הם חו"ב דנוק' דנוגה, וב' אנשים מרגלים הם חו"ב דכורא דנוגה, ויש אדם קדמאה נגד לילית, וב' צפרין הם בפ' ויחי ובפ' ויצא, בסוד אשר שם צפרים יקננו, ובסוד וללבן ב' בנות, כי כנגדו יש ג"כ בקלי' במקום וללבן ב' בנות, והם ב' צפרין הנז' (מ"מ).

בראשית

<p>לעילא ורזא דמלה וללבן שתי בנות <וגו>¹ חסידה² ברושים ביתה <נ"א דא לאה> באינן שית בנין עלאין שית סטרין דעלמא כמה דאתמר אמאי אקרי חסידה אלא האי עלמא עלאה אף על גב דנוקבא [איהי] קרינן לה <דכר> דכר אתפשט כל⁸ טיבו³ וכל נהירו⁴ מניה נפיק⁵ ובגין כך (נפיק מתמן) [דאיהי חסידה⁶ נפיק מינה] חס"ד דאיהו נהורא קדמאה דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור</p>	<p>לאה), באותם ששה בנים עליונים, ששת צדדי העולם, כמו שנתבאר. למה נקרא חסידה, אלא העולם העליון הזה, אף על גב שהוא נקבה, קוראים לו זכר, שכאשר מתפשט, כל טוב וכל האור יוצא ממנו. ומשום שהיא חסידה, יוצא (משם) ממנה חסד, שהוא האור הראשון, שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור".</p>
<p>ועל דא ברושים ביתה⁷ ברושים אל תקרי ברושים אלא בראשים⁸ דהא עלמא אחרא בתתאין ביתה ואיהי בי דינא דעלמא ולזמנין אקרי כנוונא דלעילא בכל אינן שמהן⁹ ועל אתר דא כתיב (שם ו ו) וינחם יהוה ויתעצב אל לבו¹⁰ חרון אף יהוה דהא באתר דא תליא דהא כל מה דלעילא כלא איהו בנהירו חיינ לכל סטרין¹¹ ועל דא תנינן אין עצבות לפני המקום לפני דייקא¹² ועל דא כתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהוה בשמחה באו לפניו ברננה עבדו את יהוה בשמחה לקביל עלמא עלאה¹³ באו לפניו ברננה</p>	<p>ועל זה "ברושים ביתה", "ברושים" אל תקרי ברושים אלא בראשים, שהרי העולם האחר בתחתונים ביתה, והיא בית הדין של העולם, ולפעמים נקרא דוגמת למעלה בכל אותם השמות. ועל המקום הזה כתוב, "וינחם ה' ויתעצב אל לבו", "חרון אף ה'", שהרי במקום הזה תלוי, שהרי כל מה שלמעלה, הכל הוא באור חיים לכל הצדדים, ועל זה שנינו, אין עצבות לפני המקום, בדיוק לפני, ועל זה כתוב "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה". "עבדו את ה' בשמחה" כנגד העולם העליון. "באו לפניו ברננה" כנגד העולם התחתון. אשריהם ישראל בעולם הזה ובעולם הבא, לכן כתוב "אשריך ישראל מי כמוך עם</p>

¹ לאה ורחל מכוננות "צפרים". עי' הק' תיקוז ב ע"א, אבל ב' מוחין חו"ב דנוק' דקלי' דעולמות ב"ע נקראים ב' נשים זונות", ונכללים בהם "בני האלהים" הרי הם חו"ב דז"א דקלי'. עי' שער הקלי' פרק ב' ומאמרי רשב"י ויחי (דע"ה ח"ב סג ע"א).

² הוה ס"ד לפרשו במלכות (אור יקר).

³ חסדים (מ"מ).

⁴ היינו חסד הנקרא טוב, עם כללות כל המדות בה מיניה נפיק, וע"ש כך תקרא בלשון נקבה, ומאי דהוה נמי ניחא לך לשון חסידה במלכות מפני שמקבלת מחסד (אור יקר). הגבורות (מ"מ).

⁵ פי' שנתגלו מיסוד דאימא (מ"מ).

⁶ פי' עניינה חסד מצד עצמה נפקא מתמן חסד דאיהו נהורא קדמאה דכתיב ויאמר וגו', ועל שם שפתיחת רחמה הוא בחסד אור ראשון, לכך תקרא היא חסידה שמדתה חסד (אור יקר). בינה, ועי' רמ"ק בספ' עבודת יוה"כ: יזהר בחסידות בעשרת ימי תשובה, ואף אם לא ינהוג כך בחסידות ההוא אח"כ, והטעם לזה לפי כי בימים האלה אל מלך יושב על כסא רחמים ומתנהג בחסידות, וכן עשרת ימי תשובה תלויים בבניה הנק' חסידה וכו' ע"ש בספר חמדת ימים דף קנז (מ"מ).

⁷ וא"ת מי הכניסנו בדוחק זה, אשיבך לשון ברושים, וז"ש וע"ד ברושים ביתה אל תקרי ברושים אלא בראשים ואין זה צודק במלכות (אור יקר).

⁸ פי' ו"ק דז"א כמ"ש לעיל באינן שית בנין עילאין שית סטרין דעלמא (מ"מ).

⁹ אמנם שם חסידה בלי ספק לא נאמר אלא על הבינה כדפי', כי עיקר פעולות מדה זו דין (אור יקר).

¹⁰ וקשיא ליה, כי למה לא נאמר שיהיו שמות אלו בבינה ג"כ, כי כמו שהיא נקראת חסידה ע"ש חסד היוצאה ממנה, תקרא חרון אף ע"ש הגבורה היוצאת ממנה, וא"כ אין הכרח מענין אומרו שהמלכות בית דינא, שגם הבינה כיוצא בה, לזה אמר שאין הדבר כן (אור יקר).

¹¹ שאפילו מה שהבינה משפעת בגבורה הוא חיים ואור (אור יקר).

¹² פי' בבניה שהיא קודם הת"ת (אור יקר). פי' שמקום היא מלכות כמ"ש לעיל ויפגע במקום, ולפני הוא ז"א ושם אין עצבות ח"ו (מ"מ).

¹³ שהיא עד היסוד שהכל רחמים ושמחה (נ"א).

בראשית

<p>לקביל עלמא תתאה! זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי בגין כך כתיב (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע ביהו"ה מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו וגו'</p>	<p>נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו' וגו'.</p>
<p>ויצג את המקלות אשר פצל ברהמים וגו' (בראשית ל לח) פתח רבי אלעזר ואמר (משלי ט יב) אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא אם חכמת חכמת לך תא חזי ווי לאינון חייבי עלמא דלא ידעין ולא משגיחין במלי דאורייתא וכד אינון משגיחין בה בגין דלית לון סכלתנו מלין דאורייתא דמיין בעינייהו כאילו כלהו מלי ריקניא ולית בהו תועלתא וכלא בגין דאינון ריקנין מדעתא וסכלתנו דהא כל מלי דאורייתא כלהו מלין עלאין ויקירין וכל מלה ומלה כתיב בה (שם ג טו) יקרה היא מפנינים (שם ח יא) וכל חפצים לא ישו בה (באורייתא) וכל אינון טפשין אטימין דלבא כד חמאן מלי דאורייתא לא די לון דלא ידעי אלא דאינון אמרי דאינהו מלין פגימין מלי דלית בהו תועלתא ווי לון כד יתבע לון קב"ה עלבונא דאורייתא ויתענשון עונשא² דמרדי במאריהון</p>	<p>"ויצג את המקלות אשר פצל ברהמים" וגו'. פתח רבי אלעזר ואמר, "אם חכמת חכמת לך ולצת לבדך תשא". "אם חכמת חכמת לך", בא וראה, אוי לאותם רשעי העולם שלא יודעים ולא משגיחים בדברי תורה, וכשהם משגיחים בה, משום שאין להם שכל, דברי התורה דומים בעיניהם כאלו כולם דברי ריקנות ואין בהם תועלת, והכל משום שהם ריקנים מדעת ושכל שהרי כל דברי התורה, כולם דברים עליונים ונכבדים, וכל דבר ודבר שכתוב בה, "יקרה היא מפנינים" "וכל חפצים לא ישו בה" (בתורה), וכל אותם הטפשים אטומי הלב, כשרואים דברי תורה, לא די להם שלא יודעים, אלא שהם אומרים שהם דברים פגומים, דברים שאין בהם תועלת. אוי להם כשהקב"ה יתבע מהם את עלבון התורה, ויענשו עונש שמורדים ברבונם.</p>
<p>מה כתיב באורייתא (דברים לב מז) כי לא דבר רק הוא מכם ואי איהו רק מכם איהו דהא אורייתא כלא מלייא מכל אבנין טבין ומרגלאן יקירין מכל טבין דעלמא כמה דאת אמר וכל חפצים לא ישו בה והיך ימרון דאיהו ריקניא ושלמה מלכא אמר אם חכמת חכמת לך דכד יתחכם בר נש באורייתא תועלתא דיליה³ איהו דהא באורייתא לא יכיל לאוספא אפילו את אחת ולצת לבדך תשא⁴ דהא אורייתא לא יגרע [משבחהא] (משבחה) כלום וליצנותא דיליה איהו ואשתאר ביה לאובדא ליה מהאי עלמא ומעלמא דאתי</p>	<p>מה כתוב בתורה, "כי לא דבר רק הוא מכם", ואם הוא רק, הוא מכם, שהרי כל התורה מלאה מכל אבנים טובות ומרגליות יקרות מכל הטובות של העולם, כמו שנאמר "וכל חפצים לא ישו בה", ואיך יאמרו שהיא ריקה. ושלמה המלך אמר, "אם חכמת חכמת לך", שכאשר יתחכם אדם בתורה, זוהי תועלת לו, שהרי בתורה לא יכול להוסיף אפילו אות אחת. "ולצת לבדך תשא", שהרי התורה לא יגרע כלום מהשבח שלה, והליצנות היא שלו, ונשארת בו להאביד אותו מן העולם הזה ומן העולם הבא.</p>

¹ שהוא לפניו של שם ההוי' שצריך רננות ושירין למתקא על דרך שהלויים ממתקי' הדינין בשיר. ובשל"ה פרשה וישב פסוק ויהי ה' את יוסף מהפך הגירסא מחמת קושי' וגריס בשמחה דא עלמא תתאה ברעדה דא עלמא עילאה (נ"א).

² שלפי שלא למדו לא עשו מצות ומע"ט ועברו עבירות ומרדו במאריהון אפילו שוגג נחשב כמזיד אחר שבמזיד לא עסקו בתורה לכן מה שיעברו נחשב כמזיד (נ"א).

³ כלומר איך אמרת שהתורה מלייא מכל טבין אבנין וכו' והרי כשמעמיק מוסיף תוספת ועניינים שהחכמים מוסיפים לז"א כל אלו התוספת והחידושים הכל הוא בתורה אלא שהוא מתחכם בה להבין דבר מתוך דבר וזה תועלתא דיליה כי אין בתורה תוס' כלל והכל בה (נ"א).

⁴ פירוש אלו המתלוצצים ומלעיגים על דברי חכמים זה אינו (תוספת) [מגרעת] ח"ו בה דהא וכו'. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>תא הזי כד אתוון עלאין מתחברן כלהו בהאי דרגא סופא דכל דרגין קדישין עלאין ואתמליא מנייהו ואתברכא מעלמא עלאה כדין האי דרגא קיימא לאשקאה לכולהו עדרין כל חד וחד כדקא הזי ליה וכל חד וחד אתשקי מן דינא ורהמי תא הזי מה כתיב (בראשית ל לח) ויצג את המקלות אשר פצל ברהמים וגו' דיעקב בעא לאתקנא תפלה של ערבית ולאנהרא לסיהרא ולאשקאה ולברכא לה מכל סמרין דכתיב ויצג את המקלות אלין דינין וגבורין¹ דנפקי מגבורה דלעילא² ויעקב כד בעא לאתקנא להאי דרגא סליק לכל אינון דינין וגבורין מינה ואוקים לון ברהמים³ באינון רהמים ארבע דקיימי תחות האי באר >חפרוה שרים< (במדבר כא יח) דאתמליא מאינון נחלין ומבועין עלאין⁴ בגין דכד נפקין מיין מהאי באר קדישא אלין ארבע נטלי כלא ועל דא אקרונ רהמים ומתמן</p>	<p>בא וראה, כאשר האותיות העליונות כולן מתחברות בדרגה הזו, הסוף של כל הדרגות הקדושות העליונות, ומתמלאת מהם ומתברכת מן העולם העליון, אז הדרגה הזו עומדת להשקות את כל העדרים, כל אחד ואחד כראוי לו, וכל אחד ואחד נשקה מדין ורחמים. בא וראה מה כתוב, "ויצג את המקלות אשר פצל ברהמים" וגו', שיעקב רצה לתקן תפלת ערבית, ולהאיר ללבנה ולהשקות ולברך אותה מכל הצדדים, שכתוב "ויצג את המקלות", אלו דינים וגבורות שיוצאים מן הגבורה שלמעלה. וכאשר יעקב רצה לתקן את הדרגה הזו, סילק את כל אותם הדינים והגבורות ממנה, והקים אותם ברהמים, באותם ארבעת הרהמים שעומדים תחת זו באר חפרוה שרים, שמתמלאת מאותם הנחלים והמעיינות העליונים. משום שכאשר המים יוצאים מהבאר הקדושה הזו, אלו הארבעה נוטלים הכל, ועל כן נקראים רהמים, ומשם</p>
קסג/ב	
<p>אתיין כלא למשתי⁵ ואינון דינין וגבורין כלהו קיימי תמן⁶ לנטלא לכל חד וחד כדקא הזי ליה⁷</p>	<p>כולם באים לשתות. ואותם דינים וגבורות, כולם עומדים שם לקחת את כל אחד ואחד כראוי לו.</p>
<p>אשר תבאנה הצאן לשתות לנכח הצאן (בראשית ל לח) אלין לקביל אלין⁸ ויחמנה מאי ויחמנה⁹ דכד מתעטרן בדינא¹⁰ מתחממין בהווא דינא ואולין ושאטין בעלמא ומעייני בארהיהון דבני נשא הן לטב הן לביש תא הזי מה כתיב</p>	<p>"אשר תבאנה הצאן לשתות לנוכח הצאן", אלו כנגד אלו. "ויחמנה", מה זה ויחמנה, שכאשר מתעטרים בדין, מתחממים באותו הדין, והולכים ומשוטטים בעולם, ומעיינים בדרכי בני האדם, הן לטוב הן לרע. בא וראה מה כתוב אחריו, "ויחמו הצאן אל המקלות", משום</p>

¹ ה"ג שבמלכות (מ"מ).

² פי' מהבינה (מ"מ).

³ פי' ארגמ"ן, ור"ל כל הגבורות ירדו לארגמ"ן מהמלכות (מ"מ).

⁴ פי' ו"ק ונקראים נחלין מצד הארות אימא שבתוכם, ומבועין מצד הארות אבא שבתוכם, א"נ נחלין הם החסדים ומבועין הם הגבורות תשהם מים נובעים בסוד מ"ן (מ"מ).

⁵ שפע הבינה, שאין כח בתחתונים לשתות ממנה אלא ע"י ד' מדות אלו, שהם דולים השפע העליון, ושם הציג את המקלות שהם הדינים, כדי שיתמתקו שם, ויושפעו לתחתונים כפי צורכם (אור יקר).

⁶ בד' רהטין אלו (אור יקר).

⁷ יש שנוטל כולו דין, ויש שנוטל מן הגבורה, ויש שנוטל קצתו דין קצתו רחמים ונוטל מן הת"ת, ויש שנוטל כולו חסד ונוטל מן הימין, ואלו היו במלכות היו מכעירין אותה בדיניה, עתה שהם למעלה שואבים התחתונים הדינים במתיקות והמזגה (אור יקר).

⁸ שיש למטה ג"כ הנהגה נגדיית עליונה, והיינו סוד ההיכלות שהם נגדיים לספירות כנודע (אור יקר).

⁹ שהרי המים מקררים הדינים (אור יקר).

¹⁰ שצורך הנהגת העולם בדין, והם באות לקבל דין, מוצאות שם הדין שהם המקלות האלו הנזכרות ומתפשטות בעולם ומנהיגות בדין, ואלו לא היה אלא לדין, היו נוטלות הדין, אמנם נוטלות ג"כ לטב מכל ד' הנהגות העליונות (אור יקר).

בראשית

<p>בתריה (שם לט) ויחמו הצאן¹ אל המקלות בנין דאינון מקלות הו מתחממן² ומשגיחין בדיני עלמא³ ואתפקרן עליה ואתדנו בני נשא עליהו כמה דאת אמר (דניאל ד יד) בגזרת עירין⁴ פתגמא ומאמר קדישין שאלתא וגו'</p>	<p>שאותם המקלות היו מתחממים ומשגיחים בדיני העולם, ונפקדים עליו, ונדונים אנשים עליהם, כמו שנאמר "בגזרת עירין פתגמא ומאמר קדישין שאלתא" וגו'. (בגזירת מלאכים הדבר ובפקודת קדושים הגזרה וגו').</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (תהלים סג ט) דבקה נפשי אחריך בי תמכה ימינך האי קרא אית לאסתכלא ביה⁵ דבקה נפשי אחריך בגין דדוד מלכא הוה מתדבק נפשיה תדיר אבתריה דקב"ה ולא חייש למלין [אחרנין] דעלמא אלא לאתדבקא נפשיה ורעותיה ביה וכיון דאיהו הוה מתדבק בקב"ה⁶ הוה תמיך ביה ולא שבקיה מכאן לבר נש⁷ כד אתא לאתדבקא בקב"ה קב"ה אחיד ביה⁸ ולא שביק ליה⁹</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "דבקה נפשי אחריך בי תמכה ימינך", בפסוק הזה יש להסתכל, "דבקה נפשי אחריך", משום שדוד המלך היה מדביק תמיד את נפשו אחרי הקדוש ברוך הוא, ולא חשש לדברים אחרים של העולם, אלא להדביק נפשו ורצונו בו. וכיון שהוא היה נדבק בקדוש ברוך הוא, היה תומך בו ולא עוזב אותו. מכאן שכאשר אדם בא להידבק בקדוש ברוך הוא, הקדוש ברוך הוא אוחז בו ולא עוזב אותו.</p>
<p>דבר אחר דבקה נפשי אחריך לאתעטרא דרניה לעילא¹⁰ דהא כד אתדבק ההוא דרנא <נ"א דיליה ואתברכא וכד אתמליא> בדרגין עלאין לסלקא בתרייהו כדן ימינא אחיד ביה לסלקא ליה ולחברא ליה בחבורא חד כדקא יאות כמה דאת אמר (שם קל ט) ותאחזני ימינך וכתיב (שיר ב ו) וימינו תחבקני ועל דא בי תמכה ימינך וכד אחיד ביה בקב"ה כדן כתיב (שם) שמאלו תחת לראשי <וימינו תחבקני> ואיהו יחודא חד וחבורא חד וכד איהו חבורא חד כדן אתמליא ההוא דרנא דיליה ואתברכא וכד</p>	<p>דבר אחר, "דבקה נפשי אחריך", להתעטר דרגתו למעלה, שהרי כאשר נדבקת הדרגה ההיא (שלו ונתברכה, וכשהתגלתה) בדרגות העליונות לעלות אחריה, אז הימין אוחז בה להעלותה ולחברה בחיבור אחד כראוי, כמו שנאמר "ותאחזני ימינך", וכתוב "וימינו תחבקני", ועל זה "בי תמכה ימינך". וכשאוחז בו בקדוש ברוך הוא, אז כתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני", והוא יחוד אחד וחיבור אחד. וכשהוא חיבור אחד, אז מתמלאת אותה דרגה שלו ומתברכת.</p>

¹ הם עולם הנפרדים סוד ההיכלות אל המקלות סוד הדינים שבד' הנהגות הנזכרים ואותם ההנהגות העליונות הם עיקר, וכפי השפעתם כך הנהגת התחתונים (אור יקר).

² בדין להשגחה מתחממות התחתונות בדין להשגיח בעולם (אור יקר).

³ הוא פירוש לסופיה דקרא עקודים נקודים וטלואים שיש מי שנשפע עליו דין שהוא עקוד וכלוא בבית ויש נקוד בנקידו יסורין שבאים עליו ויש טלואים מלשון טלה שיש להם עושר וטלואים כמ"ש ועשרות צאנך (נ"א).

⁴ שגזרת ההיכלות היא חתימת הפעולות העליונות וגמר בשלום למטה, שמעשיהם קרובים למעשה בני אדם (אור יקר).

⁵ "דבקה נפשי" משמע שדוד הולך אחריו. "בי תמכה" משמע שאינו יכול ללכת אחריו, אלא שצריך ליתמך בימין. לזה תיקן שהם ב' מעלות: הא', שדוד פעל להכליל ענייני העולם אחר העבודה, היינו דבקה נפשי וכו'. והנה ענין זה היה מצד דוד, אמנם אפשר שלא ישיג המעלה מפני סבות, לזה אמר "בי תמכה" (אור יקר).

⁶ מצד החק האנושי (אור יקר).

⁷ פי' לאו דוקא דוד אלא כל ב"נ שיהיה דבק בו בודאי דקב"ה יהיה תומך בו (נ"א).

⁸ בחק האלהות (אור יקר).

⁹ עם היותו בן אדם גרוע המעלה העליונה מצד החומר (אור יקר).

¹⁰ היינו המלכות שיתעטר על היסוד על נצח והוד דהיינו "דבקה נפשי", המלכות הנקראת נפש דוד. אמנם אחריו. ולזה אמר כך מורה, שהם מדרגות זו אחר זו, עוד לא אמר אחריך דבקה נפשי, אלא דבקה נפשי אחריך, משמע שיש דבקות ואח"כ עוד מעלות להתעלות זו אחר זו, ולזה אמר שהמעלה הא' שהיא נכרכת ומתדבקת והיינו דבקה, וז"ש כד אתדבק ההוא דרגא דיליה וכו' (אור יקר). וזהו דבקה נפשי שהיא המל' הנק' נפש דוד ללכת אחרי הת"ת להתייחד עמו. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>אתמליין כל אינון רהטין אתמליין לארבע סטריין דעלמא וכלהו עדרייא אשתקיין כל חד וחד לסטריה</p>	<p>וכשמתמלאים כל אותם הרהטים, מתמלאים לארבעת צדדי העולם, וכל העדרים משקים כל אחד ואחד לצדו.</p>
<p>וכד אתא יעקב לאתקנא האי דרגא בריר ליה סטרא דימינא דאתחזי ליה וסטרא אחרא דלא אתחזי ליה אתפרשת מיניה כמה דכתיב (בראשית ל מ) וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן לבדו הוה בלחודוי דלא ישתמש בטעוון אחרנין דבסטריין אחרנין זכאה חולקהון דישראל דעלייהו כתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה ליהויה אלהיך ובך בחר יהויה [ונגו] (להיות לו לעם סגולה)</p>	<p>וכשבא יעקב לתקן את הדרגה הזו, בריר לו צד הימין שראוי לו, והצד האחר שלא ראוי לו נפרד ממנו, כמו שכתוב "וישת לו עדרים לבדו ולא שתם על צאן לבן", "לבדו", היה לבדו שלא ישתמש בטעויות האחרות [בעבודה זרה] שבצדדים האחרים. אשרי חלקם של ישראל, שעליהם כתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה' וגו'".</p>
<p>ותא חזי יעקב איהו תושבחה דאבהן! ואיהו כללא דכלהו² ובגין דאיהו כללא דכלא בגין כך איהו קאים לאנהרא לסיהרא³ דיעקב איהו קאים לאתקנא לתפלת ערבית⁴ וכל ההוא תקונא איהו כדקא חזי ליה כל אינון סטריין קדישיין⁵ בלהו בתקונא אתקיין בסטרוי ואפריש חולקיה מחולקא דשאר עמין אלין סטריין <עלאין> קדישיין בקדושה עלאה ואלין סטריין מסאבין במסאבו דמסאבותא</p>	<p>ובא וראה, יעקב הוא המשובח של האבות והוא כלל כולם. ומשום שהוא הכלל של הכל, לכן הוא עומד להאיר ללבנה, שיעקב הוא עומד לתקן את תפילת ערבית. וכל התקון ההוא הוא כראוי לו. כל אותם הצדדים הקדושים, כולם בתקון, התקיין בצדו, והפריד חלקו מחלקם של שאר העמים. אלו הצדדים העליונים הקדושים בקדושה עליונה, ואלו צדדים טמאים בטומאת הטומאה.</p>
<p>והא אוקימנא דכתיב וישת לו עדרים לבדו וישת לו דאתקיין תקונין למהימנותא לבדו כמה דאת אמר (דברים יד ב) ובך בחר יהויה להיות לו לעם סגולה מכל העמים וגו' ולא שתם על צאן לבן דלא שוי חולקיה ועדביה עמהון ועל דא יעקב שלימו דאבהן אתקיין רזא דמהימנותא ואפריש חולקיה ועדביה מחולקא ועדבא דשאר עמין ועל דא כתיב (שם ד ד) ואתם הדבקים ביהויה אלהיכם חיים כלכם היום</p>	<p>והרי בארנו, שכתוב "וישת לו עדרים לבדו", "וישת לו" שתיקן תקונים לאמונה לבדו, כמו שנאמר "ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים". "ולא שתם על צאן לבן", שלא שם חלקו וגורלו עמהם. ועל כן יעקב, שלמות האבות, תיקן סוד האמונה, והפריד חלקו וגורלו מהחלק והגורל של שאר העמים. ועל זה כתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".</p>
<p>רבי אבא אמר זכאה חולקהון דישראל דאינון עלאין על עמין עכו"ם בגין דרגא דלהון לעילא ודרגין דעמין עכו"ם לתתא אלין בסטרא דקדושה ואלין בסטרא דמסאבא אלין לימינא ואלין</p>	<p>רבי אבא אמר, אשרי חלקם של ישראל, שהם עליונים על העמים עובדי כוכבים ומזלות, משום שדרגתם למעלה, והדרגות של העמים עובדי כוכבים ומזלות למטה. אלו בצד הקדושה, ואלו בצד הטומאה. אלו</p>

¹ יעקב איהו תושבחה דאבהן בחיר שבאבות שכל מטתו שלימה (ש"נ).

² ואיהו כללא דכלהו. שכן נקרא שמים שכולל אש ומים שהן ח"ג ובגין דאיהו כללא דכלא וכו' כלומר להיות הת"ת קו האמצעי מבריח מן הקצה אל הקצה לו נאווה תהלת הייחוד כי הוא הכולל את כולם ולכן איהו קאים לאנהרא לסיהרא (ש"נ).

³ היינו המלכות בעצמה, שהיא מאירה מן החמה בלבנינות כנודע (אור יקר).

⁴ לאתקנא תפלת ערבית לטהרה לדיניה ולמקשטה כדפי' לעיל (ש"נ).

⁵ כל אינון סטריין קדישיין היינו כללות ההיכלות זה בזה מתקשרים עם המלכות היא מתקנת ומתקשטת בהם בסוד מעשה הטוב העולה מהתחתונים וז"ש כלהו בתיקונא וכללות אחד ואז הת"ת אתקיין בסטרוי שהו' נכלל בשית סטריין דיליה ו' קצותיו ונכללים ההיכלות במלכות ונבדלו מהקליפות חולקא דשאר עמין (ז"ה) (ש"נ).

בראשית

<p>לשמאל כיון דאתחרב בי מקדשא מה כתיב (איכה ב ג) השיב אחור ימינו מפני אויב ובגין כך כתיב (תהלים ס ז) הושיעה ימינך וענני ושמאלא אתגבר ומסאבא אתתקף עד דיבני קב"ה בי מקדשא ויתקין עלמא על תקונוי ויהדרון מל⁸² כדקא יאות ויתעבר סטרא מסאבא מן עלמא והא אתמר דכתיב (זכריה יג ב) ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ וגו'</p>	<p>לימין, ואלו לשמאל. כיון שנחרב בית המקדש מה כתוב, "השיב אחור ימינו מפני אויב", ולכן כתוב "הושיעה ימינך וענני". והשמאל מתגבר והטומאה מתחזקת, עד שיבנה הקדוש ברוך הוא את בית המקדש ויתקן את העולם על תיקונו, ויחזרו דבריו כראוי, ויעבור צד הטומאה מן העולם. והנה נאמר שכתוב "ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ" וגו',</p>
<p>קסד/א</p>	
<p>וכתיב (ישעיה כה ח) בלע המות לנצח וגו' וישתאר קב"ה בלחודוי כמה דכתיב (שם ב יח) והאלילים כליל יחלוף וכתיב (שם יז) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא הוא בלחודוי כמה דכתיב (דברים לב יב) ואין עמו אל נכר בגין דישתצי <חילא מסאבא> מעלמא ולא ישתאר לעילא ותתא אלא קב"ה בלחודוי וישאל לפולחניה! עם קדיש <ויתקרי קדיש> דכתיב (ישעיה ד ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלם וכדין יהא <מלכא> (עלמא) יחידא² לעילא ותתא ועמא יחידא³ לפולחניה כמה דכתיב (דה"א יז כא) ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ</p>	<p>וכתוב "בלע המות לנצח" וגו'. וישאר הקדוש ברוך הוא לבדו, כמו שכתוב "והאלילים כליל יחלוף", וכתוב "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא". הוא לבדו, כמו שכתוב "ואין עמו אל נכר", משום שיכלה כח הטומאה מן העולם, ולא ישאר למעלה ולמטה אלא הקדוש ברוך הוא לבדו, וישאל לעבודתו, עם קדוש. ויקרא קדוש, שכתוב "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים", ואז יהיה מלך יחידי למעלה ולמטה, ועם יחידי לעבודתו, כמו שכתוב "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ".</p>
<p>רבי יצחק ורבי ייסא הוו אזלי בארחה אמר רבי ייסא הא שכינתא לגבן נתעסק במלי דאורייתא דכל מאן דעסיק במלי דאורייתא וישתדל בה זכי לאמשכא ליה בהדיה פתח רבי יצחק ואמר (תהלים יח מז) חי יהו"ה וברוך צורי וירום אלהי ישעי האי קרא איהו רוא חי יהו"ה וכי לא ידענא דקב"ה אקרי חי⁴ אלא אפילו צדיק גמור⁵⁸³ איהו אקרי חי דהא חי צדיק איהו לעילא וצדיק איהו לתתא לעילא קב"ה אקרי חי לתתא וצדיק אקרי חי דכתיב (ש"ב כג כ) ובניהו בן</p>	<p>רבי יצחק ורבי ייסא היו הולכים בדרך. אמר רבי ייסא, הנה שכינה אצלנו, נתעסק בדברי תורה, שכל מי שעוסק בדברי תורה ומשתדל בה, זוכה להמשיך אותה עמו. פתח רבי יצחק ואמר, "חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי", הפסוק הזה הוא סוד. "חי ה'", וכי לא ידענו שהקדוש ברוך הוא נקרא חי, אלא אפילו צדיק גמור, הוא נקרא חי, שהרי חי, צדיק הוא למעלה וצדיק הוא למטה, למעלה הקדוש ברוך הוא נקרא חי, למטה הצדיק נקרא חי, שכתוב "ובניהו בן יהודע בן איש חי". למה נקרא חי, משום שהוא צדיק, שהרי צדיק נקרא חי, חי העולמים.</p>

¹ ומה שנאמר אהפוך אל עמים וכו' היינו שיוכלו בכלל עם ה' ועבדיו (אור יקר).

² יתקשרו העולמות תכלית הייחוד והקשר והיינו "עלמא יחידא" (אור יקר).

³ ויתקשרו בני אדם כאיש א' חברים (אור יקר).

⁴ ירצה אם הכוונה כפשט הענין חי ה' להורות על חיות ה' וקיומו על כל הנמצאים אמנם התיקון שהחי היא מלה פשוטה והחדוש הוא ה' (אור יקר).

⁵ ועתה ההודעה חי שהוא היסוד כמו שידעת ישתלם עד שיקרא יהו"ה והטעם דפשיטא לן דאיקרי חי דתלי שמא קדישא במלת חי כדפי' דהא חי צדיק איהו לעילא וצדיק איהו לתתא ומלה זו מפורסמת בלשון הרבה והענין פשוט לכל הבא לחקור, ויאמר לעילא קב"ה איקרי חי, לתתא צדיק איקרי חי, א"כ כשיחקור החוקר אמאי אקרי חי, מיד שכלו יכוון אל ההקדמה המסוכמת שהוא מפני שהוא מרכבה אל המדה הזאת מדת היסוד, והטעם שיוכוון אל היסוד מפני שכשמו כן הוא, צדיק יסוד עולם חי העולמים (אור יקר).

בראשית

<p>יהודיע בן איש חי אמאי אקרי חי בגין דאיהו צדיק דהא צדיק חי אקרי חי העולמים¹</p>	<p>"וברוך צורי", הכל אחד, חי וברוך, שלא נפרדים זה מזה, שכאשר מתחברים יחד נקרא באר מים חיים, זה נובע בתוכו וזה מתמלא ממנו. "וירום אלוהי ישעי", זה העולם העליון שהוא רם ונשא, רם על הכל, שהרי ממנו יוצא הכל, (מקור שלא פוסק) וכל הנביעה שנובע למלא הבאר כראוי, ומשם מתברכת להאיר לכל אותם שלמטה, וכשמתמלאת הכל כראוי, אז "וירום אלוהי ישעי".</p>
<p>פתח רבי ייסא ואמר (איוב לו ז) לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו. בא וראה, כשרשעים לא שולטים בעולם ונאבדים ממנו (בעולם), אז הצדיק שולט בעולם, זהו שכתוב "לא יחיה רשע ומשפט עניים יתן". מה כתוב אחריו, "לא יגרע מצדיק עיניו", מה זה עיניו, כמו שנאמר "עיני ה' אל צדיקים". "ואת מלכים לכסא", אלו הם המלכים השולטים שנאחזים בכסא. "ויושיבם לנצח", שהתקיימו בכסא בקיום שלם. "ויגבהו", למה ויגבהו, לשלוט בעולם, ויתקיים הכסא על עמודיו. דבר אחר, "ויגבהו", שנוטלים את הכסא ומעמידים אותו למעלה להאחז במקומו כראוי, ואז הכל יחוד אחד.</p>	<p>פתח רבי ייסא ואמר (איוב לו ז) לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו תא חזי כד חייביא לא שלטין בעלמא⁶ ואתאבידו מיניה (בעלמא) כדין צדיק איהו שליט בעלמא הה"ד (שם ו) לא יחיה רשע ומשפט עניים יתן מה כתיב בתריה לא יגרע מצדיק עינו מהו עינו כמה דאת אמר (תהלים לד מז) עיני יהוה אל צדיקים ואת מלכים לכסא אלין אינון מלכין שליטין⁷ דאתאחדן לכסא ויושיבם לנצח דאתקיימו בכורסייא בקיומא שלים ויגבהו אמאי ויגבהו לשלטאה בעלמא ויתקיים כורסייא על סמכויה דבר אחר ויגבהו דנטלי כרסייא וזקפין לה לעילא לאתאחדא באתריה כדקא יאות וכדין כלא יהודא חדא</p>
<p>עד דהוו אזלי חמו חד בר נש דהוה אתי וחד ינוקא עמיה רכיב על כתפיה אמר רבי יצחק ודאי האי בר נש יודאי איהו ובגין לזכאה לבני נשא קא</p>	<p>בעודם הולכים ראו איש אחד שהיה בא, וילד אחד עמו רוכב על כתפו. אמר רבי יצחק, ודאי שהאיש הזה הוא יהודי, וכדי לזכות אנשים הוא בא. אמר רבי ייסא,</p>

¹ כשבא הכתוב לומר חי ה' לא הודיענו שהשם הוא חי אבל בא להודיענו חי שהוא צדיק הוא הויה שם שלם, שעד עתה לא שמענו שם זה אלא בת"ת מפני שלמות המדה אמנם עתה נתחדש לנו היותו נקרא יהוה מפני שלמותו ותקונו ומעין זה הוא מלת וברוך צורי (אור יקר).

² צורי שהוא המלכות מפני תוקפה בדיניה, ברוך מושפעת מהיסוד והנה במה שאמר ברוך צורי לחוד הורה כולא חד (אור יקר).

³ שהרי נטלה המלכות שם היסוד כמעט אמנם הוסיף היחוד כאומרו חי וברוך בו' להורות יחוד על יחוד (אור יקר).

⁴ ב' מלות בסמיכות הו' (אור יקר). חי יסוד, וברוך מ', חי וברוך בגימטריא בר"ן יחד כוכבי בקר, כמנין של כנפי ד' חיות. א"מ (נ"א).

⁵ והנה כשנדקדק הורה על ג' חבורים יחד: הא', במלת ברוך. הב' במלת ו' וברוך. הג', אפילו יאמר חי וצורי יש יחוד, לזה אמר שאין קשר ב' ספירות אלו כקשר ויחוד שאר הספירות, ששאר הספירות יתקשרו וישפיעו זו בתוך זו, אמנם לא יכנס זו בזו כיסוד שעניינו שיכנס היסוד תוך המלכות (אור יקר).

⁶ ששליטתם גורם מניעת הצדיק העליון (אור יקר).

⁷ פי' הם ארגמ"ן, וא"ש מ"ש בסמוך כל אינון רהטין אתמליין וכו', והחכם השלם כמוהר"ר אברהם וכו' אמר לי שמקובל אצלו פי' מאמר זה בהקדמת ק"ך צירופי אלה"ם אשר מתמעטים והולכים בירידתם עד וכו' (מ"מ).

בראשית

<p>אתא¹ אמר רבי ייסא נזכה אנן בקדמיתא ביה כד מטא לגבייהו אמר רבי ייסא אן קיסתא (דטירמא) <דטירמא² נ"א קיסטא דעמירא> בקירטוי דאורחא³ אמר⁴ בגין דיזכון (בי) בני נשא⁵ דהא תרין בנין אית לי ואתא טורנא⁶ למתא ואשתבו והאינדא אזילנא בגין דיזכון <בהו> בני נשא זכו בהדיה ויהבו ליה למיכל⁷</p>	<p>נזכה אנו בו בראשונה, כשהגיע אליהם, אמר רבי ייסא, איפה כלי של בישול (המדה של העמיר) בקיצור הדרך. אמר, כדי שיזכו (בו) אנשים, שהרי יש לי שני בנים, והגיע שר לעיר ונשבו, והיום אני הולך כדי שיזכו בהם בני אדם, זכו עמו ונתנו לו לאכול.</p>
<p>אדהכי פתח ההוא יודאי ואמר (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי וגו' קרבנא דקב"ה בכל יומא בגין למיזון עלמא⁸ ולמיהב ספוקא לעילא⁹ ותתא דהא באתערותא דלתתא אתער לעילא ובדא מסתפקין כל חד וחד כדקא יאות את קרבני לחמי הדא הוא דכתיב (שיר ה א) אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי לאשי הדא הוא דכתיב (שם) אכלו רעים וגו' ומה קב"ה פקיד לאתערא מזונא [לעילא] [לתתא] בגין לאתערא מזונא [לעילא] [לתתא מההוא מזונא] מאן דיהיב מזונא לקיימא נפשא על אחת כמה וכמה דקב"ה <ברוך ליה ויתער ליה מזונא דלעילא ויתברך עלמא בגיניה</p>	<p>בינתיים פתח אותו יהודי ואמר, "את קרבני לחמי לאשי" וגו', הקרבן של הקדוש ברוך הוא בכל יום כדי לזון את העולם ולתת כלכלה למעלה ולמטה, שהרי בהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה, ובזה מתכללים כל אחד ואחד כראוי. "את קרבני לחמי", זהו שכתוב "אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי". "לאשי", זהו שכתוב "אכלו רעים" וגו', ומה הקדוש ברוך הוא צוה לעורר מזון למעלה (למטה), כדי לעורר מזון (למעלה) למטה, מהמזון ההוא. מי שנותן לקיים נפש על אחת כמה וכמה שהקדוש ברוך הוא מברך אותו, ויעורר לו מזון שלמעלה, ויתברך העולם בשבילו.</p>
<p>אמר רבי יצחק ודאי רוא דא כדקא חזי ושפיר קאמר אמר רבי ייסא ודאי על דא אמרו דלא יזלול בר נש לשום בר נש אחרא בעלמא בתרי גווני זכינא (להאי) [בהאי] בר נש פתח ואמר האי קרא אמר</p>	<p>אמר רבי יצחק, ודאי זה הסוד כראוי, ויפה אמר. אמר רבי ייסא, ודאי על זה אמר שלא יזלול אדם בשום אדם אחר בעולם, בשתי צורות זכינו לאיש הזה. פתח ואמר, הפסוק הזה אמר</p>
קסד/ב	
<p>רבי אלעזר (במדבר כח ב) את קרבני לחמי לאשי את קרבני רוא דכנסת ישראל דכתיב את את דייקא קרבני [דא] (דהא) איהו קרבנא</p>	<p>רבי אלעזר, "את קרבני לחמי לאשי", "את קרבני" הסוד של כנסת ישראל, שכתוב "את", את דוקא. "קרבני", זהו קרבן וקשר להתקשר. "לחמי", זה המזון שבא מלמעלה בהתעוררות שלמטה. "לאשי",</p>

¹ לזכאה לבני נשא קאת' כלומר שיזכו עמי לתת לו צדקה והוא ע"ד משרז"ל יותר ממה שבעל הבית עושה עם העני העני עושה עם הבעל הבית (ש"נ).

² היכן כלי של טירמא שמבשלים בו כענין טירמא דקורטמא שפי' מבשלים הכרכום אף כן כאן שאל ר' ייסא כלי זה שמבשלים בו מה עושה על אם הדרך אשר בני אדם עוברים ושבים שם (ד"א). פירוש לאן מדת ביאתך בזה הדרך והשיב לפדיון שבויים היה הולך ובנו על כתפיה. הרשב"ב (נ"א). אן קיסטא לגין (ש"נ).

³ טורמא רמוס. בקירטוי דאורחא הוא דרך קצר והכונה לומר אנה הולך הכלי הרמוס והשפל בדרך זה הקצר (ש"נ).

⁴ והשיב העמדתו כלי זה בראש הדרך שב"א עוברים ושבים כדי שהם יזכו בי לתת לי בכלי זה מה לאכול כי נדחק לו השעה ולא היה לו מה לאכול הוא ושני בניו מכח המעשה שאירע לו כמבואר בסמוך (ד"א).

⁵ טורנא גייס בגין דיזכון בי בני נשא ה"ג ואתי שפיר זכו בהדיה (ש"נ).

⁶ גייס שר צבא (אור יקר). שר אחד עם חיילותיו וכן תרגום סרני פלשתים טורני פלשתאי (ד"א).

⁷ זכו בהדיה דיהבו לי למיכל א"נ זכו בו שנתנו לו פדיון ועוד יהבו ליה למיכל (ז"ה) (ש"נ).

⁸ עולם העשיה הגשמית (אור יקר).

⁹ אפילו אל הנאצלים (אור יקר).

בראשית

<p>וקשורא לאתקשרא¹ לחמי דא מזונא דאתי מלעילא² באתערותא דלתתא לאשי לאתכללא שאר חילין³ אחרנין דאצטריכו לאתזנא כל חד וחד כדקא חזי ליה ריח ניהחי דא רעותא וקשורא⁴ דאתאחדא כלא ברזא דעלמא עלאה⁵ תשמרו להקריב לי במועדו מאן מועדו בזמן דאתער אברהם למעבד רעותיה⁶ דכתיב (בראשית כב ג) וישכם אברהם בבקר ובזמנא דאתעקד יצחק על גבי מדבחה⁷ דההיא שעתא⁸ בין הערבים הוה ואמר רבי (חייא) [ייסא] אי הכי האי דכתיב במועדו במועדים⁹ מבעי ליה א"ל ההיא שעתא¹⁰ אתכליל אשא במיא ומיא באשא ובגין כך כתיב במועדו</p>	<p>להכליל שאר החיילות האחרים שהצטרכו לזון כל אחד ואחד כראוי לו. "ריח ניחוחי", זה הרצון והקשר שאוחז את הכל בסוד העולם העליון. "תשמרו להקריב לי במועדו", מי הוא מועדו, בזמן שמתעורר אברהם לעשות רצונו, שכתוב "וישכם אברהם בבוקר". ובזמן שנעקד יצחק על גבי המזבח, שאותה השעה היתה בין הערבים. ואמר רבי (חייא) ייסא, אם כך, זה שכתוב במועדו, היה צריך לכתוב במועדים. אמר לו, אותה השעה נכלל אש במים ומים באש, ולכן כתוב "במועדו".</p>
<p>תא חזי בכל קרבנין לא כתיב כמה דכתיב הכא תשמרו להקריב לי תשמרו רזא דשמור¹¹ דאיהי צריכא לקרבא לגבי עילא דכתיב תשמרו להקריב לי במועדו בימינא ושמאלא כמה דאתמר באברהם ויצחק וכלא ברזא עלאה אמר רבי ייסא אלמלא לא אתינא הכא אלא למשמע מלין אלין דיי זכאין אינון ישראל בעלמא דין</p>	<p>בא וראה, בכל הקרבנות לא כתוב כמו שכתוב כאן "תשמרו להקריב לי". "תשמרו" הסוד של שמור, שהיא צריכה להתקרב למעלה, שכתוב "תשמרו להקריב לי במועדו", בימין ובשמאל, כמו שנאמר באברהם ויצחק, והכל בסוד עליון. אמר רבי ייסא, אלמלא לא באתי לכאן אלא לשמוע הדברים הללו, ד. אשריהם ישראל</p>

¹ עם היות ששאר הספירות מתקשרות ומתייחדות ג"כ, עיקר המתקשר להתקשר ע"י שאר הספרות היא המלכות (אור יקר).

² שפע הזווג (אור יקר).

³ היינו קשר היצירה, ומהיצירה לעשיה כל חד כדקא חזי ליה, מהם מהדין המתוק, מהם מן הימין, מהם מן האמצע (אור יקר). מחנות המלאכים וכחות עליונים (ש"נ).

⁴ שהוא סוד הכונה שהיו מכוונים הכהנים בעבודתם ולוים לשירם ולזמרם וישראל במעמדם והכנעת האדם המקריב והיודי שהיה מתודה על קרבנו וכל אותה הכונה היתה עולה למעלה עד הבינה שהוא עלמא עלאה וזהו שתרגם אנקלוס ריח נחוח קרבן דמתקבל ברעוא וכו' כלומר שהיה מתקבל בשביל רעותא דלבא והכונה שהיו מכוונים בה במועדים תיבעי ליה ה"ג שכן עולת הבקר בבקר ועולת הערב בערב (ש"נ).

⁵ הספירות התחתונות עולות אל הבינה, והעליונות יורדות אל הבינה, ושם נקשרות באור הכתר וא"ס (אור יקר).

⁶ להשפיע חסד עליון, דהיינו הרצון העליון, שהתעוררות החסד לפעול חסד לא עקידת הדין כשעת המנחה (אור יקר).

⁷ דהיינו שאברהם מתעורר לעוקדו למתק דיניו, ועקידתו על גבי מדבחה, הגבורה על המלכות, דהיינו תפלת המנחה יצחק בהיכל זכות (אור יקר).

⁸ בין הערבים הזה דהיינו ערב דיצחק וערב דדוד, ובין שתיהם נעקד יצחק ע"י אברהם, אם כן אברהם ג"כ מתעורר אז לעקוד הדינים (אור יקר). ההיא שעתא שנעקד יצחק על גבי המזבח נכלל אברהם ביצחק ויצחק באברהם דהיינו כללות החסד בגבורה וגבורה בחסד א"כ במועדו חד קרינא ביה דכלא חד א"נ ההיא שעתא כלומר שהיא שעתא שמתקרב קרבן הבקר שם כלול יצחק באברהם ואברהם ביצחק הנזכר א"כ מאחר שאשא ומיא כלולים זה בזה א"כ עולת הבוקר ועולת הערב הכל א' שבעולת הבקר אברהם וכלול בו יצחק ועולת הערב יצחק וכלול בו אברהם ולהכי במועדו חד קרינא ביה הוא דשמור שהיא המלכות לקרבא לגבי עילא שהם ימין ושמאל חסד וגבורה מ' בין תרין דרועין וזהו במועדו כדקאמרן (ז"ה) (ש"נ).

⁹ חסד וגבורה, שחרית ומנחה (אור יקר).

¹⁰ כל ושעה ושעה משני שעות אלו, בבוקר אתכליל אשא גבורה במיא בחסד ונמתקת, ובמנחה בעקידא דאשא חסד באשא גבורה, ולעולם ב' מועדים מועד א', חסד וגבורה יחד, או אפשר לפרש שניהם כא' בבוקר אשא במייתא ומיא באשא, וכן במנחה אם כן לערך הספירות הכל מועד א' (אור יקר).

¹¹ ושמור אינה מתקרבת אלא בין ב' זרועות, אם כן במועדו היינו ב' זרועות (אור יקר).

בראשית

<p>ובעלמא דאתי על דא כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר</p>	<p>בעולם הזה ובעולם הבא. על זה כתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".</p>
<p>ולבן הלך לגזוז את צאנו וגו' (בראשית לא יט) אמר רבי יוסי מאן תרפים¹ אלא ע"ז הוה² ואמאי אקרי תרפים לגנאי הוה³ כמה דתנינן במקום התורף ומנלן דע"ז הוה דכתיב (שם ל) למה גנבת את אלהי וכתיב (שם לב) עם אשר תמצא את אלהיך וגו' ולבן חרשא דכל חרשין דעלמא הוה ובהאי הוה ידע בכל מאן דבעי למנדע</p> <p>אמר רבי חייא בקסם אתעביד רבי יוסי אמר בנחש⁴ אמר רבי יהודה לא אתעבידו אלא בשעתי ידיעין⁵ ואמאי אקרי תרפים בגין דבטשי <האי שענתא והאי שענתא> (ו) ארפי ידא כמה דאת אמר (ש"ב כד טז) רב עתה הרף ידך אומנא כד עביד ליה ההוא דידע רגעי ושעתי קאים עליה ואמר השתא ארפי והשתא עביד ולא תשכח עבידתא <דאצטריך> דירפון מינה אלא האי ואיהו מליל תדיר ויהיב עיטין בישיין <לאבאשא> לנפשיה דבר נש</p>	<p>"ולבן הלך לגזוז את צאנו" וגו'. אמר רבי יוסי, מה זה תרפים, אלא עבודה זרה היה. ולמה נקראים תרפים, לגנאי היה, כמו ששינונו במקום התורף. ומנין לנו שהיו עבודה זרה, שכתוב "למה גנבת את אלהי", וכתוב "עם אשר תמצא את אלהיך" וגו'. ולבן היה המכשף של כל המכשפים של העולם, ובזה היה יודע את כל מה שרוצה לדעת.</p> <p>אמר רבי חייא, בקסם נעשה. רבי יוסי אומר, בנחש. אמר רבי יהודה, לא נעשו אלא בשעות ידועות, ולמה נקראים תרפים, משום שמכים את השעה הזו, והשעה הזו מרפה היד, כמו שנאמר "רב עתה הרף ידך". כשהאומן עושה אותן, שיודע רגעים ושעות עומד עליו ואומר, כעת הרפה וכעת עשה, ולא תמצא מעשה שצריך שירפו ממנו אלא זה, והוא מדבר תמיד ונותן עצות רעות להרע לנפש האדם.</p>
<p>ורחל דחילת בגין דיהב עיטא לאבאשא ליה ליעקב ובגין בזיונא דע"ז שוי לון תחותה <עד דלא> (ו) יכיל למללא דהא כד איהו מתתקן למללא מכבדין ומרביצין קמיה והשתא מה כתיב (בראשית לא לד) ותשב עליהם דבר ונוקבא הוה [ופולחנין] (דפולחנין) סניאין קא עבדין לון עד לא ממללן ובגיני כך אתעכב לבן תלת יומין דלא ידע</p>	<p>ורחל פחדה, משום שנתן עצה להרע ליעקב, ובשביל בזיון עבודה זרה שמה אותם תחתיה עד שאין יכולים לדבר. שהרי כשהוא מתקן לדבר, מכבדים ומרביצים לפניו, וכעת מה כתוב, "ותשב עליהם". זכר ונקבה היו, ועבודות רבות עושים טרם מדברים. ולכן התעכב לבן שלשה ימים, שלא ידע שברח יעקב, שכתוב "ויגוד ללבן</p>

¹ הוא כלי לדעת את השעות נקראים תרפים וניחא כענין מיכל שהיה לה תרפים (אור יקר).

² עם היות שיש תרפים שאינם ע"ז כאן ע"ז הוה. והנה לפי פי' כלי לדעת את השעות נקראים תרפים שהם מכים ומשמיעים קול ומרפים משעה לשעה. אלא אם הוא ע"ז למה נקרא תרפים וכו' (אור יקר). והנה ענין תרפים אלו הוא לשון תורף, שהוא מקום ערוה, כמו בית התורפה, הנזכר בגמ' (נדה נז ע"ב), והם בחי' ב' רגלים של לאה הנכנסין ומתלבשין תוך כתר רחל כנ"ל, לכן אמר תרפים לשון רבים, שהם ב' הרגלים. וביאור הענין, כי הנה מקום פתיחת יסוד אמא תוך ז"א, הוא בחזה שלו, נמצא שגילוי ופתיחתו הוא בשליש האמצעי, וזהו פתיחת וגילוי בית התורף אשר שם של התבונה. וכו' הנה המקום הזה הוא בחי' עץ הדעת ט"ר, אשר בו חטא אדה"ר וחוה, כי שם הוא מקום גלוי החסדים של הדעת דז"א בחזה שלו, ולכן יש שם יניקה ואחיזה אל החצונים הנקרא רע בעצם וכו' (ע"ח לו"ר ג). השבעת השמות והמלאכים ושדים לידע כל אשר בארץ טוב ורע וכו' וההשבעות עצמן הן בעץ הדעת טוב ורע וכו' וכו' שרוצה להיות כאלקים המלאכים והשדים לידע עתידות ט"ר וכו' וזו היתה ע"ג של הראשונים הכל לדעת ט"ר כמו התרפים (בהגר"א בתיקו"ז קיב ע"ד).

³ כדאמרינן במס' מגילה ליצנות דע"ז שריא (אור יקר).

⁴ נחש וקסם הם ב' כחות, ז"ל טמאים וכו' והשתא פליגי איזה כח מהם נעשה מתלבש בו שמגיד העתידות, חד אמר בקסם נקבה, דהיינו לישראל דתרפים לשון בית התורפה, וחד אמר בנחש לשון זכר תרפים ולא תרפות (אור יקר).

⁵ אינו מצד נחש ולא מצד קסם אלא מצד עונן, דהיינו שמכוונין העונות להוריד כח הכוכבים בו כעין הטלסמאות, ולפי זה נראה שאינו ע"ז, אם כן הדרא קושאי לדוכתין למה גנבה רחל לזה אמר ויהיב עיטין וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>דערק יעקב דכתיב (שם כב) ויוגד ללבן ביום השלישי כי ברח יעקב ואמר רבי יהודה זמין גרמיה בתרין מלין אזדרו בכל הרשין דהוה ליה ואזדרו בזיינין בגין לאובדא ליה מן עלמא דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי כיון דחמא קב"ה דבעא לאובדא ליעקב מה כתיב (בראשית לא כד) השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע והיינו דכתיב (שם כט) יש לאל ידי לעשות עמכם רע במה אתרחיץ בחרשין דהונו בידיה</p>	<p>ביום השלישי כי ברח יעקב". ואמר רבי יהודה, הזמין עצמו בשלשה דברים, הזדרז בכל הכשפים שהיו לו, והזדרז בכלי זיין כדי לאבדו מן העולם, שכתוב "ארמי אובד אבי", כיון שראה הקדוש ברוך הוא שרצה לאבד את יעקב, מה כתוב, "השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב עד רע". והיינו שכתוב "יש לאל ידי לעשות עמכם רע". במה בטח, בכשפים שהיו בידו.</p>
<p>תא חזי לבן אזל ביומא חד ארח שבעה ימים דאזל יעקב בגין לאעקרא ליה מן עלמא חד על דאזל וחד על אינון תרפים ואף על גב דרחל איהי עבדת לאעקרא ליה לאבוה מבתר ע"ז אתענשת דלא רביאת ליה לבנימן ולא קיימא בהדיה שעתא חדא בגין צערא דאבוה אף על גב דאתכוונת לטב רבי יצחק אמר כל ההיא תוכחתא דהוה ליה ליעקב בלבן אהדר ליה ללבן לאודאה ליה לקב"ה דכתיב (שם ג) ראה אלהים עד ביני וביניך תא חזי כתיב (שם נג) אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו אהדר רשע לתקליה כיון דאמר אלהי אברהם אהדר ואמר ואלהי נחור</p>	<p>בא וראה, לבן הלך ביום אחד אותו הדרך שהלך יעקב שבעה ימים כדי לעקור אותו מן העולם. אחד על שהלך, ואחד על אותם התרפים. ואף על גב שרחל היא שעשתה כדי לעקור את אביה מאחרי עבודה זרה, נענשה, שלא גידלה את בנימין, ולא עמדה עמו שעה אחת, בשביל הצער של אביה, אף על גב שהתכוונה לטוב. רבי יצחק אמר, כל אותה התוכחה שהיתה ליעקב עם לבן, החזיר לו ללבן להודות לקדוש ברוך הוא, שכתוב "ראה אלהים עד ביני וביניך". בא וראה, כתוב "אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בינינו". חזר אותו הרשע לתקלתו. כיון שאמר "אלהי אברהם", חזר ואמר "ואלהי נחור".</p>
<p>קסה/א</p>	
<p>זהר</p>	
<p>וישבע יעקב בפחד אביו יצחק (בראשית לא נג) מאי טעמא בפחד יצחק ולא באלהי אברהם אלא דלא בעא לאטרחה לימינא¹ בניניה דלבן ולא עוד אלא דלא לבעי ליה לאיניש אף על גב דאומי בקושטא לאומאה באתר עלאה דכלא א"ר יוסי ודאי לקיומא <נ"א לאומאה> כדקא יאות² אומי יעקב כך והכי אתחזי ויעקב אשגח במלא³ אמר הא איהו אמר אלהי אברהם ושבק (לאבא) [ליה אבא] אנא אשלים כלא מיד וישבע יעקב בפחד אביו יצחק דבר אחר לאתכללא בדינא למיקם עליה דלבן</p>	<p>"וישבע יעקב בפחד אביו יצחק". למה בפחד יצחק ולא באלהי אברהם. אלא שלא רצה להטריח את הימין בשביל לבן, ולא עוד, אלא שאדם לא צריך, אף על גב שנשבע באמת, להישבע במקום העליון של הכל. אמר רבי יוסי, ודאי לקיום (לשבועה) כראוי יעקב נשבע כך, וכך ראוי. ויעקב השגיח בדבר, אמר, הרי הוא אמר אלהי אברהם, ועזב את אבא, אני אשלים את הכל. מיד, "וישבע יעקב בפחד אביו יצחק". דבר אחר, להיכלל בדין, לעמוד נגד לבן.</p>
<p>ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים (בראשית לב א) רבי אבא פתח ואמר (שם ה ב) זכר ונקבה בראם וגו' כמה אית לך לאסתכלא</p>	<p>"ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". רבי אבא פתח ואמר, "זכר ונקבה בראם וגו', כמה יש לנו להסתכל בדברי</p>

¹ להמשיך ההשגחה העליונה בפרט המעשה ההוא (אור יקר).

² וכיון שכן, שכל מה שישבע ייחד הספירות העליונות, ולכן כראוי הוא קשר השמאל והימין, שהנשבע באמת מייחד הוא ואמר אלהי יצחק, מפני שכבר נאמר אלהי אברהם (אור יקר).

³ וראה שלבן הזכיר מדת החסד, תקן ויחד השמאל בימין, ומיד וישבע בקשר, ויחוד מה שהזכיר לבן הימין. ד"א שלא הזכיר אלא הגבורה שצורך השעה בגבורה ודין (אור יקר).

בראשית

<p>במלי דאורייתא ווי לון לאינון אטימי לבא וסתמיין עיינין הא אורייתא קארי קמייחו (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי (שם ד) מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו ולית מאן די שנתא תא הוי האי קרא אית ביה רוין עלאין איהו לגו ואיהו לבר זכר ונקבה בראם אשתמע [להאי גוונא ואשתמע] להאי גוונא ואשתמע דשמשא¹ וסיהרא² בחבורא חדא³ אינון דכתיב בראם כמה דאת אמר (חבקוק ג יא) שמש ירח עמד זבולה ואשתמע דאדם וחוה כחדא אתבריאו בזווגא חד וכיון דאשתכחו בזווגא חד מיד ויברך אותם (בראשית ה ב) דלית ברכתא שריא אלא באתר דאשתכחו דכר ונקבא</p>	<p>התורה, אוי להם לאותם אטומי הלב וסתומי העיינים. הנה התורה קוראת לפניהם "לכו לחמו בלחמי ושתו ביין מסכתי", "מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו", ואין מי שישגיח. בא וראה, בפסוק הזה יש סודות עליונים, הוא בפנים והוא בחוץ, זכר ונקבה בראם, נשמע לצורה הזו ונשמע לצורה הזו, ונשמע שהשמש והלבנה הם בחיבור אחד, שכתוב "בראם", כמו שנאמר "שמש ירח עמד זבולה", ונשמע שאדם וחוה נבראו יחד בזווג אחד. וכיון שנמצאו בזווג אחד, מיד "ויברך אותם", שאין הברכה שורה אלא במקום שנמצאים זכר ונקבה.</p>
<p>תא הוי כד נפק יעקב למיהך לחרן בלחודוי הוה דלא אינסיב מה כתיב (שם כח יא) ויפגע במקום [וגו'] ולא אתיבו ליה אלא בחלמא השתא דאנסיב והוה אתי בכלהו שבטין כביכול משיריין עלאין פגעין ביה ואתחננו ליה דכתיב (שם לב א) ויפגעו בו אינון אהדרו למפגע ביה בקדמיתא איהו ויפגע במקום השתא אינון ויפגעו בו בגין דבגיניה דיעקב ובאינון שבטין אתשקיין אינון ממיא דימא רבא ולא עוד אלא בקדמיתא [בלילה] בחלמא השתא בחיזו דעינא וכיממא הה"ד (בראשית לב ב) ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה וגו' במה</p>	<p>בא וראה, כשיצא יעקב ללכת לחרן, היה לבדו, שלא נשא, מה כתוב, "ויפגע במקום" וגו', ולא השיבו לו אלא בחלום. כעת שנשא, והיה בא עם כל השבטים, כביכול המחנות העליונים פגשו בו והתחננו לו, שכתוב "ויפגעו בו". הם חזרו להפגש בו, בראשונה ויפגע הוא במקום, וכעת הם ויפגעו בו. משום שבשביל יעקב ובאותם השבטים הם משקים מן המים של הים הגדול. ולא עוד, אלא בראשונה בלילה בחלום, וכעת במראה העין וביום. זהו שכתוב "ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה" וגו'. במה</p>
<p>סתרי תורה</p>	
<p>ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים (בראשית לב ב) מתניתין תוקפי דהורמני⁴ זקיפין <מלעילא⁵> (לעילא לעילא) שננא דחרבא⁶ דמלהטא ממנא על כל <נ"א כמה> חילין ומשיריין ההוא חרבא מלהטא הוא חרבא סומקא</p>	<p>"ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים". משנה: תוקף השרים זקופים מלמעלה, ולהט החרב השנונה ממנה על כל (כמה) הצבאות והמחנות. אותה החרב הלוהטת היא חרב אדומה, שכתוב "חרב</p>

¹ ת"ת (אור יקר).

² מלכות (אור יקר).

³ שניהם פועלים פעולה אחת, ולא יתייחס אליהם שם הריבוי כדכתיב בראם, והוה ליה למימר בראום (אור יקר).

⁴ חזקי החיילים (אור יקר). תוקף וכח של בעלי הדינים שהורשו מלעלה הוא שינון חרב הלוהטת והוא להט החרב המתהפכת (ד"א).

⁵ כלומר עם היותם משתלשלים למטה, עכ"ז הם זוקפים מצד עילתם למעלה, והכוונה שהארתם וחיותם לעולם מעילתם, וזה דרך כלל לכל החיילים בין טמאים בין טהורים. ונודע כי המלכות נקראת חרב והוא מצד הדין. אמנם להט החרב אינה החרב בעצמו, אלא דבר אחר המשתלשל מן החרב. ואחר שידענו היות חרב שם אליה מצד תוקף הדין הנפעל, כדמסיק לקמיה חרב לה' מלאה דם, דהיינו אדמימות הדין הנפעל לנקום נקם ולהעלות חימה, א"כ להט החרב הוא כח משתלשל מצד תוקף הדין, ויש בחרב ב' דברים, הא' להט, והב' שנון, והשנון הוא הכלי שבו נפעל שפיכת הדם והמיתתה שהוא קשה מהלהט (אור יקר).

⁶ נודע שהוא כח משתלשל מן החרב בו כח ההריגה אכזרי מכח הלהט המפחיד, ועל כחות אלו אמר שננא דחרבא דמלהטא וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>דכתיב (ישעיה לדרו) הרב ליהו"ה מלאה דם ההוא הרבא דתליא [ביה] (ביד) הפוכא¹ אינון דמהפכי לכמה גוונין הוא נשיין הוא גוברין בסמריין סגיאין מתפרשין גוונין אחרנין לכמה דרגין מסטרא דאילנא דחיי² נפקי אינון דמתיחדי ביהודא בקשורא קדישין אלין <אשתאבן> (אסתאבן) תדיר³ מטל השמים שמיה <ד>אלהי"ם אתקין בהו <נ"א ועל דא אמר (בראשית כז כח) משמני הארץ ואתתקן></p>	<p>לה' מלאה דם", החרב הזאת שתלויה בה ההיפוך, הם שמתהפכים לכמה צורות, הוא נשים הוא גברים, בצדדים רבים נפרדות הצורות האחרות לכמה דרגות. מהצד של עץ החיים הם יוצאים, שמתייחדים ביחוד בקשר. אלו הקדושים נשאבים תמיד מטל השמים. השם של אלהים נתקן בהם (ועל זה אמר משמני הארץ ונתקן).</p>
<p>בארבע סמריין דעלמא אתעבידו סמכין דכרסייא כלהו מרגליטין שייפין וסמכין⁴ לא מתפרשין לעלמא מגו דא שמא אינון קשורין דיעקב דבריר לחולקיה ומתקשרן בשמא <דא> כולהו נפקו (בערב) <ויעקב> כד נפק למיזל לארחה לארבע סמריין אקיפו ליה לארבע זווין דעלמא נטרו ליה בשעתא קלה אתרגיש מאילנא⁵ (ו)לעילא למיטר אילנא דלתתא וכדין (שם לב ב) ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהי"ם זה כדין ויקרא שם המקום ההוא מחנים</p>	<p>בארבעה הצדדים של העולם נעשו לעמודי הכסא, כולם מרגליות ואיברים ועמודים, לא נפרדים לעולם מתוך השם הזה, הם הקשרים של יעקב שבירר לחלקו, ונקשרים בשם הזה. כולם יצאו (בערב), ויעקב, כשיצא ללכת לדרכו, הקיפו אותו לארבעה צדדים, לארבע הזויות של העולם שמרו אותו. בשעה קלה התרגש מהעץ (מהמקום) שלמעלה לשמור את העץ שלמטה, ואז "ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה", אז "ויקרא שם המקום ההוא מחנים".</p>
<p>אמר רבי יהודה⁵ תא חזי שלמותיה דיעקב דלא בעי למיזל אלא ברשותיה דלבן ואי תימא זמנא אחרא אמאי לא אלא בנין דדחיל יעקב דלא ישבוק ליה וישתלימו תריסר שבטין בארעא אחרא ועל דא כיון דחמא דמטא שעתא דבנימן ברח כמה דאת אמר (שם לא כא) ויברח הוא וכל אשר לו דכיון דאתיליד בנימן אתקשר שכינתא בכלהו שבטין ונטל ביתא בהו ויעקב הוה ידע</p>	<p>אמר רבי יהודה, בא וראה את שלמותו של יעקב שלא רצה ללכת אלא ברשותו של לבן. ואם תאמר, בפעם אחרת למה לא, אלא משום שיעקב פחד שלא יעזוב אותו, וישלמו שנים עשר השבטים בארץ אחרת, ועל כן, כיון שראה שהגיעה השעה של בנימן, ברח, כמו שנאמר "ויברח הוא וכל אשר לו". כיון שנולד בנימן, נקשרה השכינה עם כל השבטים, ונטלה את הבית</p>

¹ בחרב תלוי אותו הכח שנשתלשל ממנה הכח החצוני, שבו תלוי כל הפוכים רעים. ומפני שיש הפוך, הוא בחרב עצמו לא תלוי בו. דהיינו שהדין מתהפכת מן הדין אל הרחמים, ומן הרחמים אל החסד, לפי יניקתה. לזה פ'י שזה מין הפוך אחר שאינו בעצם החרב ח"ו, אלא תלוי בו, והיינו דכתיב להט החרב, שהלהט מתהפכת, והיינו הכחות חצונים שהפוכם מנשים לאנשים ומאנשים לנשים, דהיינו סוד נגעי בני אדם המחטיאים בתוקף חמימותם לבני אדם ונראים כנשים, ועוד מחטיאים האדם, מראים להם פנים צהובות כאשר יפה, כמשל שלמה "והנה אשה לקראתו וכו'", והם אח"כ עולים ומקטרגים ויורדים כגבור ערוך מלחמה, ליטול נשמה. ואין זה דרך הקדושים ח"ו, ובצד זה שהם החצונים, כמה מינים הם שאין להם מספר, וכולם חצונים, והם בסוד ' ספירות טמאות וז' היכלות וכו', וז"ש בטסרא דא סגיאין (אור יקר).

² היינו בסוד ראה נתתי לפניך את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע. הרי שיש חיים ויש מות, יש טוב ויש רע. גם את זה לעומת זה עשה האלהים, ויש עץ החיים ועץ מות, ועץ הדעת טוב ועץ הרע, והמלכות היא עץ הדעת טוב עם כל חיילי הקדושה, שהם משתלשלים מעץ החיים, כי החיים והטוב ענין א' כדפ'י. והיינו שפ'י הרשב"י ע"ה בתיקו"ז עץ הדעת טוב דא מטטרון, ורע דא סמאל. ולזה כל חיילי הקדושה שהם חיים נצחיים, עם היות שיש בהם מלאכין דשכינה ומלאכין דקב"ה, עכ"ז כולם קדושים כא', יצדק אמרוה בהם "מסטרא דאילנא דחיי" שהוא הת"ת, שבו אחוז עץ הדעת טוב, והיינו סוד ז' היכלות הקדושים וכו', ושאר המלאכים הקדושים הנקשרים בהם, שכולם מתאחדים ונקשרים בייחוד הספירות ת"ת ומלכות (אור יקר).

³ זוכה אל תוספת מעלת הקדושים בדברים הרבים (אור יקר).

⁴ כלם הם מרגליות ואיברים עליונים ועמודים לכסא העליון והם ביחוד אחד בלי פירוד לעולם (ד"א).

⁵ נדפס דף קנח ע"ב ושם מפורש (הערת הזוהר ודרך אמת).

בראשית

<p>עמם. ויעקב היה יודע ברוח החכמה, שכאשר ישלמו שנים עשר השבטים, שהשכינה תתקשר עמהם ורחל תמות, והיא נוטלת את הבית.</p>	<p>ברוחא דחכמתא דכד ישתלימו תריסר שבטין דשכינתא אתקשר בהו ורחל תמות ואיהי נטלא ביתא</p>
<p>ובא וראה, כך למדנו, העולם התחתון ראוי לו ליעקב כמו שראוי למשה, אלא שלא</p>	<p>ותא הזי הכי אוליפנא עלמא תתאה אתחזי ליה ליעקב כמה דאתחזי ליה למשה אלא דלא</p>
<p>קסה/ב</p>	<p>זהר</p>
<p>הכיר אותם, אלא ראה שהם היו אותם שראה בחלום, לכן קרא להם מחנייים, מחנות שנראו למעלה ומחנות שנראו למטה. למה נתגלו לפגוש אותו, אלא השכינה הלכה אליו לקחת את ביתו, ומצפה לבנימין לקחת את הבית עם יעקב כראוי, ואז כתוב "ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד".</p>	<p>אשתמודע לון אלא חמא דאינון הוו אינון דחמא בחלמא בגיני כך קרא לון מחנים משריין דאתחזו לעילא ומשריין דאתחזו לתתא אמאי אתגליאו למפגע ליה אלא שכינתא אולא לגביה לנטלא לביתה ומחכא ליה לבנימן לנטלא ביתא עמיה דיעקב כדקא יאות וכדין כתיב (ירמיה ל י) ושב יעקב ושקט ושאנן ואין מחריד¹</p>
<p>ברוך ה' לעולם אמן ואמן</p>	<p>סתרי תורה</p>
<p>יכלה עד שהיו שנים עשר שבטים בבית להתקשר עמהם, ואז נדחתה רחל, והיא נטלה את הבית עם כל השבטים והיתה עיקר הבית, ואז "מושיבי עקרת הבית". אמר יעקב, הנה הגיע הזמן שיושלמו שנים עשר השבטים, וודאי שהעולם שלמעלה יתייחד לו לבית ויתקשר (העולם שלמעלה ירד לו לביתו והתקשר) בהם, והעניה הזאת נדחית לפניו. אם תמות כאן, לא אצא מכאן לעולמים. ולא עוד, אלא בארץ הזו לא ראוי להשלים את הבית. לכן "ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף", טרם שישלמו השבטים.</p>	<p>יכילת עד דהוו י"ב שבטין בביתא לאתקשרא בהו וכדין אתדחיית רחל ונטלת איהי ביתא בכלהו שבטין והות עקרא דביתא וכדין (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אמר יעקב הא מטא זמנא דישתלימו י"ב שבטין וודאי עלמא דלעילא ייחוד ליה ביתא ואתקשרא⁶ בהו ומסכנתא דא אתדחייא קמיה אי תימות הכא לא אפוק מכאן לעלמין ולא עוד אלא בארעא דא לא אתחזי לאשלמא ביתא בגין כך (בראשית ל כה) ויהי כאשר ילדה רחל את יוסף עד לא ישלימו שבטין</p>
<p>שמע רבי שמעון, אמר, ודאי שכל דברי רבי יהודה יפים, וזה עולה על הכל. ואם תאמר, למה לא הלך לו לדרכו מיד. אלא כל זמן שרחל לא התעברה מבנימין, התעכב שם. כיון שהגיע הזמן של בנימין, ברח, ולא בקש רשות, כדי שלא יתעכב שם, והתחבר יעקב עם כל השבטים במקום שצריך.</p>	<p>שמע רבי שמעון אמר ודאי כל מלוי דרבי יהודה שפיר ודא סליק על כלא ואי תימא אמאי לא אזל ליה לארחה מיד אלא כל זמנא דרחל לא מתעברא מבנימן אתעכב תמן כיון דמטא זמנא דבנימן ערק ולא בעא רשותא בגין דלא יתעכב תמן ואתחבר יעקב בכלהו שבטין באתר דאצטריך</p>
<p>פרשת וישלח יעקב</p>	

¹ עד עתה שהיה יעקב למטה היה מחריד מפני שהמקום גורם, שהוא מקום החרדה והקטטה. כעין בית שני מלכות, תמיד בו קטטה. אמנם ושב יעקב יתעלה אל הת"ת. דהיינו אחר פטירת רחל ויתעלה בת"ת ושקט ושאנן, שאין שם קטרוג החצונים. ואם תאמר והרי לא שקט אלא קפץ עליו רוגזו של יוסף, ו"ל שאינו אמת, שיוסף חי היה, או אפשר שלא נתקיים זה עדיין, מפני שקפץ עליו רוגזו של יוסף, ואח"כ היה במצרים בחור"ל, ולעתיד לבא ושב יעקב א"י וכו' והשלים בכי טוב (אור יקר).

בראשית

<p>וישלח יעקב מלאכים וגו' (בראשית לב ג) רבי יהודה פתח (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך האי קרא אוקמוה חברייא¹ דהא בשעתא דבר נש אתי לעלמא² מיד אזדמן בהדיה יצר הרע³ דאיהו מקטרג ליה לבר נש תדיר⁴ כמה דאת אמר (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובץ⁵ מאי חטאת רובץ דא יצר הרע ודוד הכי נמי קרייה חטאת⁶ [דכתיב (תהלים נא ו) וחטאתי נגדי תמיד] בגין דאיהו עביד ליה לבר נש כל יומא למחטי קמי מריה (דכתיב וחטאתי נגדי תמיד)</p>	<p>"וישלח יעקב מלאכים" וגו'. רבי יהודה פתח, "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך". פסוק זה בארוהו החברים, שהרי בשעה שאדם בא לעולם, מיד מזדמן עמו יצר הרע שהוא מקטרג לאדם תמיד, כמו שנאמר "לפתח חטאת רובץ". מי זה "חטאת רובץ", זה יצר הרע. וכך גם דוד קרא לו חטאת, "וחטאתי נגדי תמיד", משום שהוא עושה כל יום לאדם לחטוא לפני רבונו.</p>
<p>ויצר הרע דא לא אתעדי מבר נש מיומא דאתיליד בר נש [לעלמין ויצר הטוב אתי לבר נש ביומא] (ער) דאתי לאתדכאה ואימתי אתי בר נש לאתדכאה⁷ כד איהו בר תליסר⁸ שנין כדין אזדווג בר נש בתרווייהו⁹ חד מימינא וחד משמאלא יצר טוב לימינא ויצר רע לשמאלא >ואלין אינון תרין</p>	<p>ויצר הרע הזה לא אז מאדם מיום שנולד האדם לעולמים. ויצר הטוב בא לאדם מיום שבא להטרה. ומתי בא אדם להטרה, כשהוא בן שלש עשרה שנים, אז מזדווג האדם בשניהם, אחד מימין ואחד משמאל. יצר טוב לימין, ויצר הרע לשמאל. ואלה הם שני מלאכים ממש ממונים, והם</p>

¹ אמר ג' דברים א' מיד אזדמן ב' ומקטרג ליה ג' תדיר וז"ש לפתח משמע מיד כשיצא ומדקאמר חטאת הרי מקטרג ליה ומדקאמר רובץ משמע תדיר לשון הווה. ז"ח (נ"א).

² כשנולד אדם אינם באים עמו נר"ן אלא בחי' נפש לבד, וזה אחר שנולד כי בהיותו במעי אימא אין לו רק חיות א' מבחי' נפש שהוא מחיה אותו בהיותו תוך בטן אמו, וזאת נשאר ג"כ בקבר ונקרא הבל דגרמי, וזה שאמרו רז"ל בונין לו נפש על קברו, שהיא זאת הבחי'. ואח"כ כשנולד אדם, באה לו נפש לבד. והנה נודע כי כל בחי' נפש היא משם ב"ן, שהיא נפש דנוק', ולכן אמר בשעתא דבר נש אתא לעלמא, כד נק' בחי נפש שאמרנו, שנקרא בר נש, הוא היותר עליון שמשם נמשכת הנפש והוא בחי' זכר, וז"ש "בר נש" ר"ל הנפש שכחה מדכורא הנקרא אדם (זהר הרקיע). קודם חטא אדה"ר היו קודמים החסדים לירד בזעיר ואחר כך הגבורות, אבל אחר חטאו ה"ס (איכה ב ג) השיב אחר ימינו, וקדמו הגבורות לחסדים, וזהו טעם קדימת יצה"ר שהוא נמשך מן הגבורות ודבק בנפש וכו' ולכן "בשעתא דבר נש אתי לעלמא", שהוא יציאתו מבטן אמו שאז גם כן יוצאת נפשו מיסוד רחל דעשיה, וכו' "מיד אזדמן וכו'", הוא מבחינת נוק' של נוגה שכנגד בחינת נוק' הקדושה שממנה סוד הנפש (רמ"ז).

³ ר"ל תכיף כשהנפש מתחלת לירד, יורד עמה היצר הרע וזהו שאמר אזדמן, ר"ל שבא כנגדו ממש, ויורד עמו ונקרא יצר הרע לזאת הבחי', כי הרע עצמו שהוא הקלי' הגדולה אינו יורד עמו אלא א' מצדו, וז"ס יצר של אותו הרע העליון, זהו שיוורד עמו (זהר הרקיע).

⁴ ר"ל על בחי' היצר הרע לבוא שהוא מסיתו לאכול ולשתותו ולעשות דברים אחרים, ואפילו בדבר המצוה אם היצר הזה אינו מסיתו לא יעשה אותה האדם, כמו הזווג ודברים אחרים כיוצא בו (זהר הרקיע). הוא מפני שיש בו טוב ורע ובהכרח שיש קטרוג ביניהם, ומפני שזה הטוב והרע הוא מבירור אותה הנפש היוצאת לכן נקרא קטרוגם קטרוג לאדם עצמו (רמ"ז).

⁵ ר"ל לפתח הוא שער הראשון שממנו יצאה הנפש, כמ"ש זה השער לה, אצל אותו הפתח כנגדו רובץ אותו החטאת שהוא הנוק' של ס"ם רובצת תחתיו, כמ"ש רובץ תחת משאו, וזה ענין יעקב אבינו ע"ה שמצינו בהיותו בחו"ל לא היה לו כ"א בחי' נפש כמד"א ויאמר יעקב כאשר ראם מחנה אלהים זה וגו' שהוא בחי' רוח כמד"א ורוח אלהים. וז"ש "זה" לשון זה, ואלו היו מלאכי א"י, לכן קרא שם המקום ההוא מחניים, כי כבר נשלמו בו בחי' נפש ורוח (זהר הרקיע).

⁶ דייק להוסיף ראה להורות שמדרגת יצה"ר הוא דוקא מנוק' דקליפה ושעליו נאמר חטאת רובץ. ודקדק זה מדברי דוד שמדרגתו נפש דוד. ואמר וחטאתי נגדי תמיד שכן כתוב רובץ שר"ל תמיד בהווה, וכונתו של דוד על נוק' דקליפה הנקראת חטאת, שאילו יכוין על חטאיו ה"ל לומר וחטאתי בלשון רבים כמו שהתחיל כי פשעי אני אדע (רמ"ז).

⁷ שמות לח ע"א פו ע"ב קיג ע"א (ד"א).

⁸ מדרש תהלים ט' אות ה' ועי' פ' פקודי רסז ע"ב (לש"ו).

⁹ שאז מזדווגים רוח ונפש שה"ס חו"ג ולכן הם מתחלקים חד לימינא וחד לשמאלא, פי' חסדים לימין הלב שהוא הרוח וגבורות בחלל שמאל שהוא של דם, ומזה נמשך אופן עומדם יצר טוב לימינא וכו' (רמ"ז).

בראשית

<p>מלאכין ממש ממנן¹ ואינן משתכחין תדיר בהדיה דבר נש² אתי בר נש לאתדכאה³ ההוא יצר הרע <אתכפיא> (אתרפיא) קמיה ושליט ימינא על שמאלא ותרווייהו מזדווגין לנטרא ליה לבר נש בכל ארחוי⁴ דהוא עביד הה"ד⁵ (תהלים צא יא) כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך⁶</p>	<p>נמצאים תמיד עם האדם. בא בן אדם להטהר, אותו יצר הרע נכפה לפניו, ושולט הימין על השמאל. ושניהם מזדווגים לשמור את האדם בכל דרכיו שהוא עושה, זהו שכתוב "כי מלאכיו יצוה לך לשמרך בכל דרכיך".</p>
<p>רבי אלעזר מוקים ליה להאי קרא ביעקב דקב"ה אזמין בהדיה מלאכין משריין ממנן בנין דהא איהו אתי שלים בשבטיין עלאין כלהו שלמין כדקא יאות כמה דאתמר (דכתיב) ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים (בראשית לב א) ואתמר והכא כיון דאשתזיב מניה דלבן והא אתפרש מניה כדין אזדווגת עמיה שכנתא⁷ ואתו משריין קדישיין לסחרא ליה⁸ וכדין</p>	<p>רבי אלעזר מבאר את הפסוק הזה ביעקב, שהקדוש ברוך הוא הזמין עמו מלאכים מחנות ממונים, משום שהרי הוא בא שלם בשבטים עליונים כולם שלמים כראוי, כמו שנאמר "ויעקב הלך לדרכו ויפגעו בו מלאכי אלהים", ונתבאר. וכאן, כיון שנצול מלבן, והרי נפרד ממנו, אז הזדווגה עמו שכנה, ובאו מחנות קדושים להקיף אותו, ואז</p>
<p>קסו/א</p>	
<p>ויאמר יעקב⁹ כאשר ראם וגו' (בראשית לב ב) ומאינן מלאכין שדר ליה לעשו¹⁰ הה"ד (שם ג) וישלח יעקב מלאכים מלאכים ממש הוו ודאי</p>	<p>"ויאמר יעקב כאשר ראם" וגו', ומאותם מלאכים שלח לעשו, זהו שכתוב "וישלח יעקב מלאכים", מלאכים ממש היו ודאי.</p>
<p><פתח> רבי יצחק ו<אמר כתיב (תהלים לד ח) חונה מלאך יהוה סביב ליראיו ויחלצם¹¹</p>	<p>פתח רבי יצחק ואמר, כתוב "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם". הרי</p>

- ¹ יצה"ט ויצה"ר שניהם הם מלאכים בחי' חו"ג של חלקי אותה הנפש, והם ממונים לשמירת האדם, ולכן אינן משתכחין תדיר וכו', מפני שהם מתהוים מן לבוש הנפש שהם מסוד חו"ג (רמ"ז).
- ² כאן משמע שהיצר הרע והיצר הטוב שומרים על האדם ומיעצים לו. ועי' במקום אחר, שם אמר שהיצ"ט הוא מלאך, והיצה"ר הוא שד (ע"ח שער נ פרק ג). עי' מבר"ש (ש"ו ח"ב פ"ו): נפש צדיק פנימיות ישראל נותנים לה יצה"ט שהוא מלאך א' מפנימיות החיצוניות דקדושה ויצה"ר שהוא שד א' מפנימיות החיצוניות דקליפה. ולעם הארץ יצה"ט מלאך מחיצוניות דחיצוניות דקדושה ויצה"ר שד החיצוניות דקליפה.
- ³ הגם שיצה"ר יש לו קדימת הזמן מכל מקום יצר הטוב יש לו קדימת המעלה להיותו מושפע מהחסדים, ולכן אתכפיא קמיה כדרך הגבורות הכפופות לחסדים, וכמד"א (ג טז) ואל אישך תשוקתך. "ושליט ימינא", כמש"ה (שם) והוא ימשול בך (רמ"ז).
- ⁴ פי' זוג כמשמעו דאתכליל מיא באשא ואשא במיא, וידוע שיש הוי"ה בחסד ואדנות בגבורות ומכח התכללותם זה בזה נמצא בשניהם שם הוי"ה אדני, ולכן כל אחד ואחד נקרא מלאך [גימ' הוי"ה ואדני] ממש (רמ"ז).
- ⁵ קיו ע"ב (ד"א).
- ⁶ פי' בא לילך בדרך מצוה אז נכלל הרע לטוב, בא להטפל בדרך ארץ לבקש מזונו ולהזדווג וכיוצא, הטוב מסכים עם השני שהוא המעורר לדברים האלה והיינו (משלי ג ו) בכל דרכיך, ומלת יצוה מלשון צוות שר"ל חיבור, וכדאמרינן העולם לא נברא אלא לצוות לזה (רמ"ז).
- ⁷ ר"ל כביכול דביקות לאפוקי בבית לבן היה אמירה בעלמא. א"מ (נ"א).
- ⁸ ובאו מחנות קדושים לסבב אותו (ד"א).
- ⁹ עתה שהשכיל יעקב הפרש מראה זה לשל הסולם שהיתה בחלום ובלילה וזו ביום ובהקיץ. וז"ש כאשר ראם, אז אמר מחנה אלקים זה, כלומר אין זה כפעם הראשונה שהיה כחלום יעוף ודרך עראי, כי זה מחנה ושריית השכינה בחניית קבע (רמ"ז).
- ¹⁰ דע כי שרש עשו הוא באצילות הטומאה, וזה האצילות הטומאה הוא אחורי קדש הקדשים [היינו היכל ק"ק דבריא], ולכן בהתכלל אלו המלאכים דהיכל הרצון ושבועל שלו הוא יעקב בהיכל קדש הקדשים, שלח משלו וממלאכיו ממש (רמ"ז).
- ¹¹ נראה לי שתמצית כוונתו בחילוקו בין מלאך למלאך הוא לומר שיש מלאכים סתם ששרשם משם אלקים, כי סתם מלאך הוא מחיצוניות העולמות, אך מלאך ה' הוא בסוד השכינה, ומינה שהמלאכים ששלח

בראשית

<p>(ו)הא אוקמוה אבל באתר חד כתיב¹ (שם צא יא) כי מלאכיו יצוה לך מלאכיו סגיאין והכא חד דכתיב חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו ויחלצם אלא כי מלאכיו יצוה לך אלין שאר מלאכין² מלאך יהו"ה סביב דא שכינתא כמה דאת אמר (שמות ג ב) וירא מלאך יהו"ה אליו בלבת אש מתוך הסנה ובגין כך חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו³ לאקפא ליה בכל סטרין בגין לשזבא ליה⁴ וכד שכינתא שריא בגויה דבר נש כמה משריין קדישין כלהו אזדמנו לתמן⁵</p>	<p>פרשוה. אבל במקום אחד כתוב "כי מלאכיו יצוה לך", "מלאכיו" רבים, וכאן אחד, שכתוב "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם". אלא "כי מלאכיו יצוה לך", אלו שאר מלאכים, "מלאך ה' סביב", זו שכינה, כמו שנאמר "וירא מלאך ה' אליו בלבת אש מתוך הסנה". ולכן "חונה מלאך ה' סביב ליראיו", להקיפו בכל הצדדים כדי להציל אותו, וכשהשכינה שורה בתוך האדם, כמה מחנות קדושים כולם מזדמנים לשם.</p>
<p>תא חזי כד דוד מלכא אשתזיב מאכיש מלך גת כדן אמר האי בגין דשכינתא סהרא ליה ואשתזיב מנייהו מאכיש ומעמיה כל אינון דאתקיפו (נ"א דאקיפו) ביה מה כתיב (ש"א כא יד) ויתהולל בידם אמאי ויתהולל וישתגע מבעי ליה כמה דאת אמר (שם טז) כי הבאתם את זה להשתגע עלי אלא אהדר על ההוא מלה דאמר דוד בקדמיתא דכתיב (תהלים עג ג) כי קנאתי בהוללים וגו' א"ל קב"ה חייך עדיין אנת תצטריך להאי כיון דעאל לבי אכיש ואתקיפו ביה מה כתיב ויתהולל בידם באינון⁸⁷ הוללים דקני בקדמיתא וכדן אתיא שכינתא ושריא סהרניה דדוד ואי תימא שכינתא לא שריא אלא באחסנתיה דאיהי ארעא קדישא⁶ ודאי לא שריא בגין (דינקין) [לינקא] מנה אבל לאנגא <שריא> (שאני) והכא כד אתא יעקב⁷ מבי לבן כלהו משריין קדישין סהרן ליה ולא אשתאר בלחודו⁸</p>	<p>בא וראה, כשדוד המלך ניצל מאכיש מלך גת, אז אמר את זה, משום שהשכינה הקיפה אותו וניצל מהם מאכיש ומעמו, כל אותם שהתקיפו (שהקיפו) אותו. מה כתוב, "ויתהולל בידם", למה "ויתהולל", היה צריך לכתוב וישתגע, כמו שנאמר "כי הבאתם את זה להשתגע עלי". אלא חזר על אותו דבר שאמר דוד בתחילה, שכתוב "כי קנאתי בהוללים" וגו'. אמר לו הקדוש ברוך הוא, חייך עדיין אתה צריך את זה, כיון שנכנס לבית אכיש והחזיקו בו, מה כתוב, "ויתהולל בידם", באותם הוללים שקנא בהם בהתחלה. ואז באה שכינה ושרתה סביב דוד. ואם תאמר שהשכינה לא שורה כי אם בנחלתה, שהיא הארץ הקדושה, ודאי לא שורה בעבור (שיונקים) לינוק ממנה, אבל שורה כדי להגן. וכאן כשבא יעקב מבית לבן, כל המחנות הקדושים הקיפו אותו, ולא נשאר לבדו.</p>

יעקב הם מהנז"ל מחנה אלקים, ושצריכים להיות לפחות שנים כמ"ש כי מלאכיו יצוה לך, וזהו וישלח יעקב מלאכים (רמ"ז).

¹ ירצה שרק במקום אחד כתוב בתורה שמלאכים רבים שומרים את האדם כי בכל מקום לא נזכר אלא מלאך אחד (שמות כג, כג) כי ילך מלאכי, (שם כג, כ) הנה אנכי שולח מלאך (רמ"ז).

² לכן לא נזכרו כי אם דוקא במקום מיוחד שמדבר ביחוד עם סתם בני אדם, אבל בשאר במקומות אחרים שמדבר על כללות עם ישראל וגם בכאן דמיירי בפרטות צדיקים אמר מלאך ה' שהיא השכינה שהיא שלוחה להגין עליהם (רמ"ז)

³ דייקא מלת חונה שמשמע בלי פחד מהאחרים, כי סתם שאר המלאכים לפעמים צריכים להבדל מן האדם, וכגון דארץ ישראל בלכתו לחוץ לארץ, אבל השכינה בכל משלה (רמ"ז).

⁴ פ' החניה עצמה היא המצלת אותו מה שאין כן בשאר המלאכים, כי לפעמים צריכים הם להלחם עם איזה מלאך רע הרוצה להזיק את האדם (רמ"ז).

⁵ נראה שזו מדרגה יתירה שכשזוכה להיות מדור ומשכן לשכינה אז כל מלאכי המרכבה מזדמנים שם (רמ"ז).

⁶ וארץ פלשתים אינה כעיקר ארץ ישראל ארץ ז' עממין ששם השכינה שורה הגם שארץ פלשתים אינה בחו"ל (מ"מ).

⁷ פ' בכאן מדה המעולה היתה שהוא היה מרכבה לשכינה (רמ"ז).

⁸ ירצה שבין בחוץ לארץ ובין בארץ ישראל תמיד היה כסא לשכינה (רמ"ז).

בראשית

<p>א"ר חזקיה אי הכי נ"א דכלהו משריין קדישין אתו בהדיה ושכינתא בהדיה > אמאי כתיב (בראשית לב כד) ויותר יעקב לבדו [וגו¹] אמר רבי יהודה בגין דאעיל גרמיה לסכנה והוה חמי לההיא סכנה בעינוי (ו) אינון אתפרשו מניה² וכדין אמר (שם י) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת³ אלין אינון משריין קדישין דאתפרשו מניה⁴ רבי יצחק אמר⁵ בגין לשבקא ליה עם ההוא ממנא דעשו דברשותא עלאה הוה אתי ואלין אזלי⁶ למימר שירתא דמטא זמנייהו לשבחא ליה לקב"ה בההיא שעתא ולבתר אהדרו הה"ד קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו'⁷ ועתה הייתי לשני מחנות⁸ (שם) מחנה שכינתא וכל ביתיה [נ"א >מחנה< חד הוה דכתיב (שם ב) מחנה אלהים >זה] לשני מחנות דהוה שלים מכל סטריין⁹ מתרין חולקין חוור וסומק</p>	<p>אמר רבי חזקיה, אם כך (ס"א שכל המחנות הקדושים באו יחד עמו והשכינה עמו), למה כתוב "ויותר יעקב לבדו" וגו'. אמר רבי יהודה, משום שהכניס עצמו לסכנה, והיה רואה אותה סכנה בעיניו, הם פרשו ממנו, ואז אמר "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת", אלו הם המחנות הקדושים שנפרדו ממנו. רבי יצחק אמר, כדי להשאירו עם אותו ממונה של עשו שהיה בא ברשות עליונה, ואלה הלכו לומר שירה, שהגיע זמנם לשבח את הקדוש ברוך הוא באותה שעה, ואחר כך חזרו. זהו שכתוב "קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וגו', ועתה הייתי לשני מחנות", מחנה שכינה, וכל ביתו. (ס"א מחנה אחד היה, שכתוב "מחנה אלהים זה") "לשני מחנות", שהיה שלם מכל הצדדים משני חלקים, לבן ואדום.</p>
<p>רבי אלעזר אמר הא אתמר ההוא ליליא שולטנותא דסטרוא דעשו הוה בההיא שעתא דהא כתיב (שם א יד) יהי מארת חסר ובגין כך ויותר יעקב לבדו דאשתאר [יעקב דאיהו שמשא] בלחודוי דאתכסיא סיהרא מן שמשא ואף על גב דנפירו >נ"א ועב"ד נפירו⁸⁸ < דקב"ה לא אתעדי מניה מכל וכל ועל דא לא יכול לו דכתיב (בראשית לב כה)¹⁰ וירא כי לא יוכל לו אסתכל לימינא וחמא לאברהם אסתכל לשמאלא וחמא</p>	<p>רבי אלעזר אמר, הרי נתבאר, אותו לילה שלטון של צד של עשו היה באותה שעה, שהרי כתוב "יהי מארת" חסר, ולכן "ויותר יעקב לבדו", שנשאר יעקב, שהוא שמש לבדו, שהתכסתה הלבנה מן השמש. ואף על גב ששמירת (ועם כל זה השמירה של) הקדוש ברוך הוא לא זזה ממנו מכל וכל, ועל זה לא יכול לו, שכתוב "וירא כי לא יכל לו". הסתכל ימינה וראה את אברהם, הסתכל שמאלה וראה את יצחק,</p>

¹ שתי קושיות הקשה, אחת על אומרו ולא אשתאר בלחודוי, הרי ויותר יעקב לבדו. ומ"ש דמשריין סחרן ליה, הרי כתוב ויאבק איש עמו. ולכן הוסיף האר"י זלה"ה בהגהותיו מלת וגו', דקאי אשאר (דקשה) [דקרא] דאיך הניחו לבוא ליה האבקה (רמ"ז).

² כלומר שפרשו ממנו כל מלאכי האלהים שבאו לשמרו (דע"ה ח"ב קלו ע"ב).

³ מפרש רבי יהודה לפי האמור שאז פירשו ממנו ואז התחיל להתחנן קטנתי ונתמעטתי מכל החסדים, הם המשריין קדישין שהלכו ועזבוהו (רמ"ז). ולפי זה פי' זה אמרו יעקב אחר שיותר יעקב לבדו, ואין מוקדם ומאוחר בתורה (מ"מ).

⁴ הם מלאכי המרכבה. ולפי זה יובן ועתה הייתי, ולא אמר אני, מפני שהלכו להם השני מחנות הם של החסדים והאמת (רמ"ז).

⁵ כוונתו לקיים סברתו במה שאמר ולא אשתאר בלחודוי, ולכן לא ניחא ליה מ"ש רבי יהודה שקודם לכן הניחוהו אלא שבגזרת ה' היה הדבר להראות כחו למלאכו של עשו ושהוא היה שלם כמו שיבוא (רמ"ז).

⁶ בא לתרץ דסוף סוף למה הלכו להם ישארו שם ויניחוהו שינצח המלאך, לכן אמר שהוכרחו לעלות לומר שירה, אבל אחר כך חזרו וראוהו מתאבק עם המלאך (רמ"ז).

⁷ כלומר שהודה לה' על חסדיו שעשה עמו לשלוח לו מלאכי מרכבתו הרמוזים בחסדים ואמת כאמור, שהם י"ב כמנין ז"ה. ועוד הוסיף ושבח על שכבר זכה להיות לו שבטי יה המכוונים כנגד הדגלים העליונים, כי יודע היה שילוד לו בנימין (רמ"ז).

⁸ מחנה שכינה ושל ביתיה, פי' מביא ראייה מפסוק קטונתי וכו' שהלכו מלאכי השרת מאצלו ולבסוף חזרו לכך תחלה כשהלכו אמר קטונתי, וכשחזרו אמר ועתה הייתי לב' מחנות מחנה שכינה ושל ביתיה (מ"מ).

⁹ בסוד החסדים והגבורות שהם ו"ק לכל אחד ו' חסדים ו' גבורות, וז"ש שלים מכל סטריין, שהם הו"ק כנודע שהם כל סטריין ודאי, והיה שלם בהם מתרין חולקין חוור וסומק, היינו חו"ג (רמ"ז).

¹⁰ לעיל כא ע"ב ופרדס בשער ירך יעקב (ד"א).

בראשית

<p>ליצחק אסתכל בגופא וחמא דאתכליל מסטרא דא ואתכליל מסטרא דא כדין (שם) ויגע בכף ירכו בהד עמודא דסמיך לגופא דאיהו לבר מן גופא ובגין כך (תהלים לד ח) חונה מלאך יהו"ה סביב ליראיו ויחלצם אקיף ליה בכל סטרוי בגין לשזבא ליה וכד שרא שכינתא בגויה >נ"א לגביה< כמה חילין ומשריין אתו בהדיה ומאינון מלאכין שדר לגביה דעשו</p>	<p>הסתכל בגוף וראה שנכלל מצד זה ונכלל מצד זה, ואז "ויגע בכף ירכו", בעמוד אחד הסמוך לגוף, שהוא מחוץ לגוף. ולכן "חונה מלאך ה' סביב ליראיו ויחלצם", הקיפו בכל צדדיו כדי להצילו. וכששרתה שכינה בתוכו (ס"א אליו), כמה חיילות ומחנות באו עמה, ומאותם מלאכים שלח לעשו.</p>
<p>וישלח יעקב מלאכים (בראשית לב ג) אמר רבי אבא וכי אמאי אתער איהו לגביה דעשו וטב הוה ליה לאשתוקי מניה אלא אמר יעקב ידענא דעשו חייש ליה ליקרא דאבא ולעלם לא ארגיז קמיה והא ידענא הואיל ואבא קיים לא מסתפינא מניה אבל השתא דאבא קאים >בעינא <אפתיים עמיה מיד וישלח יעקב מלאכים לפניו וישלח יעקב מלאכים רבי שמעון פתח ואמר (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם האי קרא על יצר</p>	<p>"וישלח יעקב מלאכים". אמר רבי אבא, וכי מה הוא התעורר אל עשו, וטוב היה לו לשתוק ממנו. אלא אמר יעקב, יודע אני שעשו חושש לכבוד אבא, ולעולם לא הרגיז אותו, והריני יודע, שהואיל ואבא קיים, איני פוחד ממנו. אבל עכשיו שאבא קיים, אני רוצה להתפייס עמו. מיד, "וישלח יעקב מלאכים לפניו". "וישלח יעקב מלאכים", רבי שמעון פתח ואמר, "טוב נקלה ועבד לו ממתכבד וחסר לחם". פסוק זה נאמר על יצר</p>
<p>קסו/ב</p>	
<p>הרע אתמר בגין דאיהו מקטרגא תדיר לגבי בני נשא ויצר הרע איהו ארים לביה ורעותיה דבר נש בגאותא ואזיל אבתריה מסלסל שעריה וברישיה עד דאיהו אתגאי עליה ומשיך ליה לגיהנם אבל טוב נקלה ההוא דלא אזיל אבתריה דיצר הרע ולא אתגאי כלל ומאיך רוחיה ולביה ורעותיה לגבי קב"ה וכדין ההוא יצר הרע מתהפך לעבד לו דלא יכיל לשלטא עלוי וההוא בר נש שליט עלוי כמה דאת אמר (בראשית ד ו) ואתה תמשל בו! ממתכבד כמה דאמרן דאיהו אוקיר גרמיה מסלסל בשעריה אתגאי ברוחיה ואיהו חסר לחם חסר מהימנותא כמה דאת אמר (ויקרא כא כב) לחם אלהיו וגו' (שם ו) לחם אלהיהם הם מקריבים וגו'</p>	<p>הרע, משום שהוא תמיד מקטרג לבני אדם, ויצר הרע מרים לבו ורצונו של האדם בגאווה, והולך אחריו, מסלסל בשערו ובראשו, עד שמתגאה עליו ומושך אותו לגיהנם. אבל "טוב נקלה", אותו שלא הולך אחר יצר הרע, ולא מתגאה כלל, ומנמיך רוחו ולבו ורצונו אל הקדוש ברוך הוא. ואז אותו יצר הרע מתהפך לו לעבד, שלא יכול לשלוט עליו, ואותו איש שולט עליו, כמו שנאמר "ואתה תמשל בו". "ממתכבד" כמו שאמרנו, שהוא מכבד עצמו, מסלסל בשערו, מתגאה ברוחו. והוא "חסר לחם", חסר אמונה, כמו שנאמר "לחם אלהיו" וגו', "לחם אלהיהם הם מקריבים" וגו'.</p>
<p>דבר אחר טוב נקלה >נ"א ועבד לו] דא יעקב דמאיך רוחיה לגביה דעשו בגין דלבתר ליהוי עבד לו וישלוט עלוי ויתקיים ביה (בראשית כז</p>	<p>דבר אחר, "טוב נקלה" (ועבד לו), זה יעקב שהנמיך רוחו לעשו כדי שאחר כך יהיה לו עבד וישלוט עליו ויתקיים בו "יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים" וגו', ועדיין לא היה זמנו כלל, אלא משום שהעבירו יעקב לסוף הימים, ועל זה היה</p>

¹ היצה"ר נק' אויב כידוע והוא כלילות חו"ג זה בזה שהימין גובר ואז הגבורות כבר מתבסמין ויצה"ר ידוע כי הוא מסיגי הגבורות משא"כ כשהגבורות הם מתבסמין אז אין לו מקום אחיזה ונכנע ליצ"ט מסט' דחסדים כמ"ש דוד המע"ה ולבו חלל בקרבי צדיקים יצ"ט שופטם וכמ"ש ואתה תמשול בו שלעולם החסדים דדינים שולטים על הגבורות דנוק' כמ"ש והוא ימשול בך (ב"ע רמא ע"ב), ועיי' שערות הם מותרים מוחא (עיי' אדר"ק קלד ע"א וע"ג' בהגרא"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה לבושיין). ועיי' מים אדירים מג, שהם באים מעכירת ופסולת המוח.

בראשית

<p>מיד נקלה, ואחר כך אותו שמתכבד יהיה עבד לו, אותו שהוא חסר לחם יהיה עבד לאותו שנתנו לו רוב דגן ותירוש. בא וראה, על זה, משום שידע יעקב שהצטרך לו, עכשיו התהפך לו לנקלה, ויותר חכמה ועקמומיות עשה בזה מכל מה שעשה לעשו, שאילו היה יודע עשו חכמה זו, היה הורג את עצמו ולא יבא לידי זה, אבל הכל עשה בחכמה, ועליו אמרה חנה "ה' יחתו מריביו וגו' ויתן עז למלכו" וגו'.</p>	<p>כט) יעבדוך עמים וישתחוו לך לאומים וגו' ועדיין לא הוה זמניה כלל אלא בגין דסליק ליה יעקב לבתר יומיא ועל דא הוה מיד נקלה ולבתר ההוא דאיהו מתכבד יהא עבד לז' ההוא דאיהו חסר לחם יהא עבדא לההוא דיהבו ליה רוב דגן ותירוש תא חזי על דא בגין דידע יעקב דאצטרך ליה השתא אתהפך ליה נקלה ויותר חכמה ועקימו עבד בדא מכל מה דעבד לגביה דעשו דאילו הוה ידע עשו חכמה דא יקטיל ליה לגרמיה ולא ייתי לדא³ אבל כלא עבד בחכמתא ועליה אמרה חנה (ש"א ב י) יהו"ה יחתו מריביו וגו' ויתן עז למלכו וגו'</p>
<p>ויצו אותם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו⁴ כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה (בראשית לב ד) מיד פתח יעקב לאתהפכא ליה לעבדא בגין דלא יסתכל עשו באינון ברכאן דברכיה אבוי דהא יעקב סליק לון >לבתר כדקא אמרן< (כדקא אמרן לבתר) אמר רבי יהודה מאי חמא יעקב⁵ דשדר ליה לעשו ואמר עם לבן גרתי וכי מה עביד בשליחותיה דעשו (דאמר) מלה דא אלא לבן הארמי קליה אזיל בעלמא דלא הוה בר נש דישתויב מניה דהוא הוה חריש בחרשין⁶ ורב בקוסמין ואבוי דבעור הוה ובעור אבוי דבלעם דכתיב (יהושע יג כב) בלעם בן בעור הקוסם ולבן</p>	<p>"ויצו אתם לאמר כה תאמרון לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה". מיד פתח יעקב להתהפך לו לעבד כדי שלא יסתכל עשו באותן ברכות שברכו אביו, שהרי יעקב העביר אותן לסוף, כפי שאמרנו. אמר רבי יהודה, מה ראה יעקב ששלח לעשו ואמר "עם לבן גרתי", וכי מה עשה בשליחותו של עשו (שאמר) דבר זה. אלא לבן הארמי, קולו הלך בעולם, שלא היה אדם שינצל ממנו, והוא היה מכשף בכשפים וגדול בקוסמים, והיה אביו של בעור, ובעור אביו של בלעם, שכתוב "בלעם בן בעור הקוסם", ולבן חכם במכשפים ובקוסמים יותר מכולם, ועם כל</p>

¹ תימה דהא כתיב ולא יהיה שריד לבית עשו. ואפשר לומר שאחר שיתקיים בו יעבדוך עמים אח"כ יתקיים ולא יהיה שריד לבית עשו וצ"ע. ז"ח. ואפשר דה"פ וישליט עלוי דעשו להאבידו ויתקיים ביעקב יעבדוך עמים על שאר האומות דישתארונו בעלמא שוב ראיתי שכ"כ הרב א"מ אף שיש איזה הרגש בדבריו. מא"ן (נ"א).

² פי' עשו שהוא מתכבד וחסר לחם יהא עבד ליעקב שעשה עצמו נקלה (מ"מ).

³ בחטא אדה"ר נפלו הנשמות בקלי' ולפעמים נשמת ישראל נפלה בקלי' של גוי אחד, ולקחה נשמת הישראל קצת רע מהגוי, והגוי ג"כ לקח קצת טוב מנשמת ישראל. ובשעה שאותו הגוי מכה לישראל, לוקח הישראל קצת הטוב שבאותו הגוי, והגוי לוקח קצת הרע שלקחה נשמת ישראל, נמצא שחזר ישראל כולו טוב והגוי כולו רע, וז"ס (תהלים ז י) יגמר נא רע רשעים ותכונן צדיק, ע"כ לשון הרב. וזמ"ש הזהר דאלו הוה ידע עשו חכמה דא יקטין ליה לגרמיה, שהכוונה כשהשפיל יעקב עמו לפני עשו בכח אות ההכנעה בירר יעקב הטוב שבעשו ולקחו לעצמו וקצת רע שהיה ביעקב לקחו עשו לעצמו, וזוהי החכמה שעשה היעקב לעשו בזה ואלו ידע עשו זה המעשה שנעשה לו יקטיל ליה לגמריה וכו' (מ"מ).

⁴ למה אמר יעקב לאדני, בשלמא כה אמר עבדך נחא שהוא מה שצום לומר לעשו, אבל למלאכים שהיו אוהביו ונאמניו למה לו לקרוא את עשו אדוניו שלא בפניו, וכו' יעקב לא רצה להשתמש באותן הברכות עד לעתיד לבוא, וממילא שיהיה עשו בגדולתו, ולכן אמר למלאכים כה תאמרון לאדוני, כי בכל לבו לא רצה להיות גביר אז שזה היה לרעה לעשו, כי אילו היה רוצה להשתמש בגבירותו היה צריך שעשו יקיים מה שאמר אביו ואת אחיך תעבוד, והיה עבד מלך מלך, והשפע שיושפע עליו יהיה מתמצית קדושה ממש, אבל עכשיו שפטר מהשתעבד לו נפרד מן הקדש והלך לדרכו שעירה. ועל זה אמר לעיל דאילו הוה ידע עשו חכמה דא וכו', והענין כי בזה אבד שרשו מן הקדושה שהיה בצד יעקב (רמ"ז).

⁵ עשו מתאוה להאחז בטומאה, ולזה נתחכם יעקב לשלוח לו שאעפ"י שיעלה על לבו להתקומם נגדו בכח הס"מ שמכחישין פמליא של מעלה, לא יצליח נגדו שהרי לבן קליה אזיל בעלמא, פי' שהיה אחוז באחורי הדעת (רמ"ז).

⁶ חרש בחרשין דהיינו בדיבור, ורב בקוסמין, במעשה (רמ"ז).

בראשית

<p>חכם¹ בחרשין וקוסמין יתיר מכלהו² ועם כל דא לא יכיל ביעקב³ ובעא לאובדא ליעקב⁴ בכמה זיינין הה"ד (דברים כו ה) ארמי אובד אבי⁵</p>	<p>זה לא יכל ליעקב, ורצה לאבד את יעקב בכמה כלי זיין. זהו שכתוב "ארמי אובד אבי".</p>
<p>אמר רבי אבא כולי עלמא הוו ידעי דלבן הוה רב חכימין וחרשין וקוסמין ומאן דבעי לאובדא בחרשוי לא אשתזיב מניה וכל מה דידע בלעם מניה הוה וכתיב ביה בבלעם (במדבר כב ו) כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאר יואר וכולי עלמא הוו מסתפי מלבן ומחרשוי ומלה קדמאה דשדר יעקב לעשו אמר עם לבן גרתי ואי תימא דזעיר הוה ירח או שתא לאו הכי אלא ואחר עד עתה עשרין שנין אתאחרית עמיה ואי תימא דלא סליק בידי כלום (בראשית לב ה) ויהי לי שור וחמור אינון תרי גזרי דינין דכד מתחברן תרווייהו כחדא לא מתחברן אלא לאבאשא עלמא ובגין כך כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדו⁶</p>	<p>אמר רבי אבא, כל העולם היו יודעים שלבן היה גדול החכמים והמכשפים והקוסמים, ומי שרצה לאבד אותו בכשפיו, לא נצל ממנו, וכל מה שידע בלעם, היה ממנו, וכתוב בבלעם "כי ידעתי את אשר תברך מבורך ואשר תאור יואר", וכל העולם היו פוחדים מלבן ומכשפיו. ודבר ראשון ששלח יעקב לעשו, אמר "עם לבן גרתי". ואם תאמר שמעט היה, חודש או שנה, לא כך, אלא "ואחר עד עתה", עשרים שנה התאחרתי עמו. ואם תאמר שלא עלה בידי כלום, "ויהי לי שור וחמור", אותם שני גזרי דין, שכששניהם מתחברים יחד, לא מתחברים אלא להרע לעולם, ולכן כתוב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדו".</p>
<p>צאן ועבד ושפחה (בראשית לב ה) אלין אינון כתרי תתאי דקטל קב"ה במצרים בכור בהמה (שמות יב כט) בכור השבי (שם יא ה) בכור השפחה הה"ד צאן ועבד ושפחה מיד מסתפי <הוה עשו> ונפק לקדמותיה ורחילו הוה ליה מיעקב כמה דהוה ליה ליעקב מעשו לבר נש דהוה אזיל בארחה עד דהוה אזיל שמע על חד לסטים דהוה כמן בארחה פגע ביה בר נש אחרא א"ל ממאן אנת א"ל מפלוני לגיון אנא⁷ א"ל סמי לך מגבאי דכל מאן דקריב בהדאי חד הוויא אנא מייתי וקטיל ליה אזיל ההוא בר נש לההוא לגיון</p>	<p>"צאן ועבד ושפחה", אלו הם כתרים תחתונים שהרג הקדוש ברוך הוא במצרים, "בכור בהמה", "בכור השבי", "בכור השפחה", זהו שכתוב "צאן ועבד ושפחה", מיד היה עשו פוחד ויצא כנגדו. ופחד היה לו מיעקב כמו שהיה ליעקב מעשו. [משל] לאיש שהיה הולך בדרך, עד שהיה הולך שמע על לסטים אחד שהיה אורב בדרך. פגש אותו איש אחר, אמר לו, ממי אתה. אמר לו, אני מלגיון פלוני. אמר לו, סטה לך מלפני, שכל מי שקרב אלי, אני מביא נחש אחד שהורג אותו. הלך אותו האיש לאותו הלגיון, אמר לו, איש אחד בא, וכל מי</p>

¹ חכם דייקא, כי עיקרו מן המובחר של אחורי הדעת מבחינת הימין, ולכן היו בתוכו שתי פרידות הקדושות לאה ורחל וכו' ולפי זה היה ממש נגדיי אל יעקב, שידוע שעיקרו הוא מאבא, ולכן היו שייכות אליו שתי בנותיו (רמ"ז).

² יותר מבעור ובלעם (רמ"ז).

³ כי יעקב נתאמץ בקדושתו ותורתו הנגדיית ממש נגד לבן, ולכן אמר עם לבן גרתי (רמ"ז). ר' יהודה לא הזכיר רק שאע"פ שלבן חכם גדול בקסמים לא יכיל ביעקב ולא אמר שיעקב למד הכשפים של לבן, ור' אבא הוסיף על דבריו שלמד יעקב המכשפות כמ"ש לקמן (מ"מ).

⁴ בגודל ניחושיו שהיה עצום מאד בהם, וראיה גדולה שהשי"ת בא והזהירו בחלום (לא כד) פן תדבר עם יעקב וגו' (רמ"ז).

⁵ דקשה איך קראו אובד אבי אם לא נעשה רצונו, וי"ל שלכן לא אמר אבד אלא אובד שהוא תואר, שנקרא בו כל מי שיש כח ויכולת בידו לעשות אותו הדבר, כגון רופא יקרא הבקי בחכמת הרפואה אעפ"י שלא הוציאו לפועל, וגם כאן נקרא אובד שר"ל שהיה בו כח לאבדו לולי ה' שהיה בעזרו (רמ"ז).

⁶ חשך ג' קלי' שור חמור כלב, ומהן באה שכח"ה בבא כ' באמצע וכו' ושור וחמור הן ב' מדות הכוללות הכל תאוני וכעסני, שהן עשו וישמעאל וכו' וכלב בו שניהם כח הכעסני ברוח שבא מהגאווה רוח גבוה ותאוה בנפש נפש רחבה כי תאוה נפשך (יהל אור ח"ג ח ע"ג). עי' בהגר"א בספד"צ לב ע"א. פרשת בשלח סד ע"ב סה ע"א ופרשת תשא קצא ע"א קצב ע"ב (לש"ו בספד"צ שם).

⁷ היינו ליסטים דקאמר (אור יקר).

בראשית

<p>א"ל חד בר נש אתי וכל מאן די קריב בהדיה נשכיה חד הויא דהוא מיייתי</p>	<p>שקרב אליו נושך אותו נחש אחד שהוא מביא,</p>
<p>קסז/א</p>	
<p>ומיית שמע ההוא לגיון¹ ודחיל אמר יאות דאזיל לקבליה ואתפייס בהדיה?² עד דחמא ליה ההוא בר נש אמר ווי דהשתא יקטליניה ההוא לגיון שארי סגיד וכרע לקבליה אמר (ליה) ההוא לגיון אלמלא הוה ליה בידיה הויא לקטלא לא סגיד כולי האי לקבלי שארי לגיונאה לאתגאה אמר הואיל וכל כך כרע לקבלי לא אקטליניה כך אמר יעקב (בראשית לב ד) עם לבן גרתי ואחר עד עתה עשרין שנין אתאחרית עמיה ואנא מייתי הויא לקטלא בני נשא שמע עשו אמר ווי מאן יקום קמיה דהשתא יקטליניה יעקב בפומיה שארי נפיק לקדמותיה לאתפייסא עמיה כיון דחמא ליה מה כתיב (שם ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו כיון דקריב בהדיה שארי כרע וסגיד לקבליה הדא הוא דכתיב (שם לג ג) וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו אמר עשו אלמלא כל כך הוה עמיה לא סגיד לקבלי שארי לאתגאה</p>	<p>ומת. שמע אותו לגיון ופחד. אמר, יפה שאלך אצלו ואתפייס עמו. עד שראה אותו אותו האיש, אמר, אוי שעכשיו יהרג אותו, אותו הלגיון. התחיל להשתחוות ולכרוע כנגדו. אמר אותו לגיון, אלמלא היה לו בידו נחש להרוג, לא היה משתחוה כל זה כנגדי. התחיל הלגיון להתגאות, אמר, הואיל וכל כך כרע לנגדי, לא אהרוג אותו. כך אמר יעקב, "עם לבן גרתי ואחר עד עתה", עשרים שנה התאחרתי עמו, ואני מביא נחש להרוג בני אדם. שמע עשו, אמר, אוי מי יקום לפניו, שעכשיו יהרוג אותו יעקב בפיו. התחיל לצאת כנגדו להתפייס עמו. כיון שראה אותו מה כתוב, "ויירא יעקב מאד ויצר לו". כיון שקרב אליו, התחיל לכרוע ולסגוד לפניו, זהו שכתוב "וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו". אמר עשו, אלמלא כל כך היה עמו, לא השתחוה כנגדי. התחיל להתגאות.</p>
<p>תא חזי מה כתיב בבלעם (במדבר כב כ) ויבא אלהים אל בלעם לילה בלבן כתיב (בראשית לא כד) ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב⁸⁹ פן תדבר פן תעשה ליעקב רעה מבעי ליה אלא לבן לא רדף אבתריה דיעקב בחילא דגוברין לאנחא ביה קרבא דהא חילא דיעקב ובנוי רב מניה אלא למקטליה בפומיא ולשיצאה כלא הדא הוא דכתיב (דברים כו ה) ארמי אובד אבי ובגין כך פן תדבר ולא כתיב פן תעשה וכתוב (בראשית לא כט) יש לאל ידי לעשות מנין הוה ידע דיכלתא הוה בידיה אלא כמה דאתמר אלהי אביכם אמר אלי וגו' ודא הוא סהדותא דפקיד קודשא בריך הוא לאסחדא דכתיב (דברים כו ה) וענית ואמרת לפני יהוה אלהיך ארמי אובד</p>	<p>בא וראה מה כתוב בבלעם, "ויבא אלהים אל בלעם לילה", בלבן כתוב "ויבא אלהים אל לבן הארמי בחלום הלילה ויאמר לו השמר לך פן תדבר עם יעקב מטוב" וגו'. "פן תדבר", היה צריך לכתוב פן תעשה ליעקב רעה. אלא לבן לא רדף אחרי יעקב בכח גבורים ללחום בו קרב, שהרי חיל יעקב ובניו גדול ממנו, אלא להרגו בפיו ולהשמידו את הכל. זהו שכתוב "ארמי אובד אבי". ולכן כתוב "פן תדבר", ולא פן תעשה. וכתוב "יש לאל ידי לעשות", מנין היה יודע שיכולת היתה בידו. אלא כמו שנאמר "אלהי אביכם אמר אלי" וכו'. וזוהי העדות שצוה הקדוש ברוך הוא להעיד, שכתוב "וענית ואמרת לפני ה' אלהיך ארמי אובד אבי" וגו'. "וענית", כמו שנאמר "לא תענה ברעך", "ענה באחיו".</p>

¹ שר הצבא (ד"א).

² המשל שכאן המלאכים הגידו לעשו והם קדושים היו, ולא מחלק עשו, אם לא שנאמר שהמלאכים נתלבשו בלבוש נכרי לבא אל עשו, והשתא ניחא שהיו מחברת הלסטים הלגיון, השתא קשה לפי זה למה אמר יעקב ויהי לי כיון שהיה כורע וכו', ואפשר שהיה כוונתו שלא יבא, וכיון שראה שבא חשב שבא להלחם, והוא לא בא אלא להתפייס כדפי' במשל (אור יקר).

בראשית

<p>אבי וגו' וענית כמה דאת אמר (שמות כ יג) לא תענה ברעך (דברים יט יח) ענה באהיו</p>	
<p>כתוב בבלעם "ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים", שכך הוא דרכו, שהוא היה מנחש בלבן כתוב "נחשת", שהשגיח בכשפיו ובקסמיו בעסק של יעקב, וכשרצה להאביד את יעקב, בנחשים ובכשופים שלו רצה לאבדו, ולא עזבו הקדוש ברוך הוא. והיינו שאמר בלעם בן בנו, "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". מי יכול להם, שהרי סבי רצה לאבד את אביהם בנחשים ובקסמים שלו ולא עלה בידו, שלא השאירו לקלל. זהו שכתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל". ובכל עשרת מיני כשפים וקסמים מזהרי הכתרים התחתונים עשה לבן כנגד יעקב, ולא יכול. זהו שכתוב "ותחלף את משכורתי עשרת מונים", שכולם עשה לבן כנגדו ולא עלה בידו להרע לו, שכתוב "והחליף את משכורתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי". מה זה "מונים", כתרגום מינים. וכתוב "לשעירים אשר הם זונים אחריהם". "מונים", מינים כמשמעו, ועשרה מינים הם של כשפים וקסמים בכתרים התחתונים, וכולם עשה כנגדו.</p>	<p>כתוב בבלעם (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים דהכי הוא ארחה דאיהו הוה מנחש בלבן כתיב (בראשית ל כז) נחשתי דאשגח בחרשוי ובקסמוי בעסקא דיעקב וכד בעא לאובדא ליעקב בנחשא ובחרשא דיליה בעא לאובדיה ולא שבקיה קודשא בריך הוא והיינו דאמר בלעם בר בריה (במדבר כג כג) כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל מאן יכיל להון דהא סבאי בעא לאובדא לאבוהון בנחשים ובקסמים דיליה ולא סליקו בידוי דלא שבקיה ללטיא הה"ד כי לא נחש ביעקב! ולא קסם בישראל ובכלהו עשרה זיני חרשין וקוסמין² דקוסמין³⁹⁰ דכתרין תתאין⁴ עבד לבן לקבליה דיעקב ולא יכיל הה"ד (בראשית לא מא) ותחלף את משכורתי עשרת מונים דכלהו עבד לבן לקבליה ולא סליקו בידוי לאבאשא ליה דכתיב (שם ז) והחליף את משכורתי עשרת מונים ולא נתנו אלהים להרע עמדי מאי מונים כתרגום זינין⁵ וכתיב (ויקרא יז ז) לשעירים אשר הם זונים אחריהם מונים מינים כמשמעו ועשרה זינין אינון דחרשין וקוסמין בכתרין תתאין וכלהו עבד לקבליה</p>
<p>עשרה זינין אינון דכתיב (דברים יח יא) קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים הא עשרה אינון אמר רבי יוסי נחש וקסם תרי זיני אינון⁶ ובדרגא חד סלקין וכד אתא בלעם בקסם עבד לקבליהון דישראל והיינו דכתיב (במדבר כב ז) וקסמים בידם ולקבליה דיעקב אתא לבן בנחש האי והאי לא סליקו בידיהו דהא הוא דכתיב (שם כג כג)</p>	<p>עשרה מינים הם, שכתוב "קוסם קסמים מעונן ומנחש ומכשף וחובר חבר ושואל אוב וידעוני ודורש אל המתים", הרי הם עשרה. אמר רבי יוסי, נחש וקסם הם שני מינים, ובדרגה אחת עולים, וכשבא בלעם, בקסם עשה כנגד ישראל, והיינו שכתוב "וקסמים בידם". וכנגד יעקב בא לבן בנחש, זה וזה לא עלה בידם. זהו שכתוב "כי לא נחש ביעקב ולא קסם</p>

¹ פי' ר' אבא ס"ל שהפסוק כולו מפורש על יעקב אבינו שנקרא יעקב וישראל, ור' יוסי פליג עליה וס"ל כי לא נחש ביעקב היינו יעקב אע"ה ולא קסם בישראל היינו קסמים שעשה בלעם ישראל (מ"מ).

² יש נחש וקסם והם ז'ג וכו' בענין שיש ס"מ וכחותיו לילית והיכליה וכו' ועכ"ז הכחות הזכרים הם עשרת מונים ועם היות שבכללם קסמים אין חשש וטובא גווי קסם נינהו מהם מכלל דכורא ומהם מכלל נוק' (אור יקר).

³ לשון קומץ וקיבוץ בקמיצא אחת והקמיצה נקראת קסטופא במקום אחר (אור יקר).

⁴ זהירות המדריגות תחתונות שיש בקליפות חיצונות והוא מלשון קסטיפא דשמשא שפי' זיהרת ניצוץ השמש (ד"א). עי' תיקו"ז כז ע"א.

⁵ הם לשון מינים ולשון זנות, חסר ו' מנים והיינו זינין, ומלא מונים לשון זונים, אשר הם זונים אחריהם. ואתיא כתרתי פירושי, קוסם קסמים ב', מעונן ג', מנחש ד', מכשף ה', חובר ו', אוב ז', ידעוני ח', מתים ב', הם עשרה וכו' (אור יקר).

⁶ ולא היינו מנחש משום דהכא מני ברישא קוסם ואלו התם נחש קדמאה דכורא (אור יקר).

בראשית

<p>בישראל". "כי לא נחש ביעקב", בתחילה בימי לבן, "ולא קסם בישראל", אחר כך בימי בלעם. אמר בלעם לבלק, בא וראה מי יכול להם, שכל הקסמים והכשפים שבכתרים שלנו מזהרי המלכות שלמעלה (ומטה) מתעטרים, (שהרי) והוא התקשר בהם, שכתוב "ה' אלהיו עמו ותרועת מלך בו".</p>	<p>כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כי לא נחש ביעקב בקדמיתא ביומוי דלבן¹ ולא קסם בישראל לבתר ביומוי דבלעם אמר בלעם לבלק תא חזי מאן יכיל להון דכל קסמין וחרשין דבכתרין דילן מקיזפא דמלכותא דלעילא² (ותתא מתעטרין דהא) [מתעטרין והוא] אתקשר בהו³ דכתיב (שם כג כא) יהו"ה אלהיו עמו⁴ ותרועת מלך בו</p>
<p>אמר רבי יהודה, חס וחלילה שהיה יודע בלעם בקדושה שלמעלה</p>	<p>א"ר יהודה ח"ו דהוה ידע בלעם בקדושה דלעילא</p>
<p>קס/ב</p>	
<p>כלל דהא קב"ה לא אתרעי בעם ולישן אחרא דישתמש ביקריה אלא בנוי קדישין ואמר (ויקרא יא מד) והתקדשתם והייתם קדושים מאן דאינון קדישין ישתמשו⁵ בקדושה ישראל אינון קדישין דכתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה אתה קדוש ולא עם אחרא מאן דאינון מסאבין מסאבו אזדמן לון⁶ לאסתאבא עליה כתיב (ויקרא יג מו) טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו ומסאבא למסאבא קרי דכתיב (שם מה) וטמא טמא יקרא מאן דאיהו טמא לטמא יקרא כלא אזיל בתר זיניה אמר רבי יצחק יאות הוא ליעקב⁷ דהוה קדישא לומר דאסתאב בלבן ובחרשוי או שבחא הוא דיליה אמר ליה רבי יוסי אף על גב דקאמר רבי יהודה⁸ אנא מסייע לך דהא כתיב (בראשית כז יט) אנכי עשו בכורך⁹ וכי יאות הוא לצדיקא כיעקב למחלף שמיה בשמא דמסאבא</p>	<p>כלל, שהרי הקדוש ברוך הוא לא רצה בעם ולשון אחר שישתמש בכבודו אלא בנוי הקדושים, ואמר "והתקדשתם והייתם קדושים", מי שהם קדושים ישתמשו בקדושה. ישראל הם קדושים, שכתוב "כי עם קדוש אתה", אתה קדוש ולא עם אחר. מי שהם טמאים, טומאה מזדמנת להם להטמא, עליו כתוב "טמא הוא בדד ישב מחוץ למחנה מושבו", וטמא קורא לטמא, שכתוב "וטמא טמא יקרא". מי שהוא טמא יקרא לטמא, הכל הולך אחר מינו. אמר רבי יצחק, נאה הוא ליעקב, שהיה קדוש, לומר שנטמא בלבן ובכשפיו, או שבח הוא שלו. אמר לו רבי יוסי, אף על גב שאמר רבי יהודה, אני מסייע לך, שהרי כתוב "אנכי עשו בכורך", וכי יפה הוא לצדיק כיעקב להחליף שמו בשם טומאה, אלא אנכי</p>

¹ אפשר לרמוז ר"ת לא נחש ביעקב לבן. מא"ן (נ"א).

² מזהירת ניצוץ מלכות של מעלה מתעטרים ישראל ולכן אין שום כישוף ודבר חיצוני יכול לשלוט בהם (ד"א). משמע שהשיג דרך השתלשלותם מהמלכות הקדו' ולהכי פליג ר' יהודה (אור יקר).

³ דכתיב רגליה יורדות מות שמתמשת בהם לצורך קיום הדינים למטה והם רצועה להלקות (אור יקר). כל הקלי' נייתם וחיותם היא מהמלכות והמלכות מתקשרת בתוך ישראל, ומביא ראייה מהפסוק ה' אלקיו עמו שהוא ז"א ותרועת מלך בו היא המלכות (מ"מ).

⁴ מורה שידע השורש העליון ור' יהודה פליג דלא ידע אלא קאמר סתם שאמונתם עוזרתם (אור יקר).

⁵ להשיג בהם ולהשיג הם בו ולתקוע אמונתם באמת והאלהות המושג להם (אור יקר).

⁶ ושם תוקעים אמונתם ואינם משיגים כלל למעלה (אור יקר).

⁷ מקשה על מ"ש לעיל שיעקב משתבח ואומר לעשו, ויהי לי שור וחמור, דהיינו שלמד הכשפים, ואין זה יאות לצדיק (מ"מ). פירוש בתמיה, וכי שפיר היה לו לומר כן שנטמא בו או שבח הוא ליעקב לומר כן בתמיה (נ"א).

⁸ ירצה שדרש הכתובים לדרך ההוא, אנא מסייע לך, שאין ראוי לדרוש כדדרש ר' יהודה, דהא באנכי עשו שהוא גנאי, ולא כ"כ, מנעו מיעקב כאומר אנכי מאן דאנא, כ"ש שנדרוש בגוף החצונים ממש, אלא אין ראייה מן הכתובים לאותה דרשה, ואתו קראי כפשטן כדדריש ואזיל, וכבר תקנו לעיל הענין לר' יהודה (אור יקר). אע"ג דקאמר ר' יהודה שלמד יעקב הכשפים וקאי בשיטת ר' אבא, ולעיל אר"ש כל מילוי דר' יהודה שפיר, שכל דבריו אמתיים. והנה ר"ש מסכים עליהם, עכ"ז אנא מסייע לך לר' יצחק, דלא יאות לצדיק לומר דאסתאב בחרשין דלבן (מ"מ).

⁹ פי' מביא ראייה מדפסקא טעמא באנכי, ש"מ שאין מכוין על הצדיק שום דבר של טומאה ח"ו (מ"מ).

בראשית

<p>פוסק טעם, ואומר אנכי מי שאני, אבל עשו, בכורך, והרי פרשוה.</p>	<p>אלא אנכי פסקא טעמא ואמר אנכי מאן דאנא אבל עשו בכורך והא אוקמוה</p>
<p>אף כאן, "ויהי לי שור וחמור", לומר, אל תשים לבך ורצונך לאותה ברכה שברכני אבא שהתקיימה בי, הוא בירך אותי "הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך", לכן "עבדך יעקב" "לאדני לעשו". הוא ברך אותי ב"רוב דגן ותירוש", הרי לא התקיים בי, שלא אצרתי אותם, אלא "ויהי לי שור וחמור צאן ועבד", רועה צאן בשדה. הוא ברך אותי "מטל השמים ומשמני הארץ", הרי לא התקיים בי, משום שהרי "עם לבן גרתי" כגר שלא היה לי בית אחד, כל שכן משמני הארץ. וכל זה כדי שלא יסתכל ביעקב על אותן ברכות ויקטרג עמו.</p>	<p>אוף הכא ויהי לי שור וחמור (שם לב ה) לומר לא תשוי לבך ורעותך לההיא ברכתא דבריך לי אבא דאתקיים בי הוא בריך לי (שם כז כט) הוה גביר לאחיק וישתחוו לך בני אמך בגין כך עבדך יעקב לאדני לעשו הוא בריך לי ברוב דגן ותירוש הא לא אתקיים בי דלא אוצרנא לון אלא ויהי לי שור וחמור צאן ועבד רעי ענא בחקלא הוא בריך לי מטל השמים ומשמני הארץ (שם כז כח) הא לא אתקיים בי בגין דהא (שם לב ד) עם לבן גרתי כניורא דלא הוה ליה ביתא חדא כל שכן משמני הארץ וכל דא בגין דלא יסתכל ביה ביעקב על אינון ברכאן ויקטרג עמיה</p>
<p>רבי אבא אמר, כתוב ביעקב "איש תם יושב אוהלים", גבר שלם, משום שהוא יושב בשני משכנים עליונים, והשלים לצד זה ולצד זה, והוא לא אמר שנטמא בכשפיו. אבל על מה שאמר רבי יהודה, משום שלבו שלם על טוב ואמת שעשה לו הקדוש ברוך הוא, שכל העולם יודעים מעשי לבן מה הם ומי יכול להינצל (ס"א ממנו, כל עשרים השנים שהייתי עמו) מקטרוגו, ורצה לאבד אותי (ס"א ואני ישבתי ועשיתי עמו עשרים שנה), והקדוש ברוך הוא הצילני ממנו, והכל היה כדי שלא יסתכל בו עשו שהתקיימו בו אותן ברכות, ולא ישמר לו</p>	<p>רבי אבא אמר¹ כתיב ביה ביעקב (שם כה כז) איש תם יושב אוהלים גבר שלים בגין דאיהו יתיב בתרין משכנין עלאי² ואשלים להאי גיסא ולהאי גיסא³ ואיהו לא אמר דאסתאב בחרשו⁴ אבל על מה דקאמר רבי יהודה⁵ בגין דלבו שלים על טיבו וקשוט דעביד ליה קב"ה דכל עלמא ידעי עובדוי דלבן מאן אינון ומאן יכיל לאשתובא ג"א מניה כל עשרין שנין דהויתי עמיה > מקטרוגא דיליה <דבעי > (ובעי) לאובדא לי⁶ ג"א ואנא יתיבנא⁷ ועבדנא עמיה עשרין שנין > וקב"ה שזבני מניה וכלא הוה⁸ בגין דלא יסתכל ביה עשו⁹ דאתקיימו</p>

¹ כסיוע לר' יהודה (אור יקר).

² והיינו יושב אוהלים לתרין משכנין, לאה אהל עילאה ורחל אהל תתאה. והא' ימינית על חסד, והב' שמאלית עם גבורה. והוא משלים תם לתרין סטרין, ימין ושמאל, דהיינו תרין משכנין. ולכך מעולם לא עלה על דעת שום אדם שישב יעקב בטומאה, אמנם כוונת ר' יהודה להודיע יעקב חסדיו של הקב"ה, אמר עם לבן גרתי (אור יקר). ז"א שהוא יעקב, הוא בין ב' הה"ן, מקבל מן ה' ראשונה ונותן לה' אחרונה (מ"מ). היינו בינה ומ' (נ"א). עי' זהר ח"ב קעה ע"ב: דתנינן מאי איש תם כתרגומו שלים שלים מכלא שלים לתרין סטרין לעתיקא קדישא ולזעיר אנפין שלים לחסד עלאה ולגבורה עלאה ואשלים להאי ולהאי.

³ בין חסד וגבורה (מ"מ). היינו לחסד ולגבורה. א"מ (נ"א).

⁴ פי' שאין כוונת יעקב שנטמא ח"ו באותם הכשפים, אלא למד אותם כדי להכניע זדים, כמו שמצוה על הסנהדרין ללמוד הכשפים להבין ולהורות ולהכניע זדים (מ"מ).

⁵ פי' ר' אבא קאמר לר' יצחק ולר' יוסי הקושיא שהקשיתים יאות הוא ליעקב וכו' כבר הוא מתורצת דאיהו לא אמר דאסתאב בחרשו, אבל תימה עליכם למה הזכרתם ר' יהודה בקושייתכם, שר' יהודה לא הזכיר לימוד הכשפים כלל, רק שהצילו הקב"ה מלבן המפורסם ברעות, ולא שייכא קושייתכם כי אם עלי, שאמרתי שיעקב למד כשפים (מ"מ).

⁶ היינו "ויהי לי", צערני בשור וחמור צאן ועבד ושפחה, כתות חרשיו. והצילני הקב"ה מהכל, ולא היה אומר הוא דרך שבח אלא דרך צער (אור יקר).

⁷ היינו "ואחר עד אתה" (אור יקר).

⁸ פי' אלו ואלו דברי אמת, בין מה שפירשתי אני בפ"י ויהי לי שור וחמור, בין מ"ש ר' יוסי דה"ק, א"ל לא תשוי לבך לההיא ברכתא דאבא וכו', שלא נתקיים בי רוב דגן ותירוש, אלא שור וחמור רעי עאנא (מ"מ).

⁹ ועשו ידמה שהיה אומר לשבח עצמו, והיינו כי ישרים דרכי ה' וכו' ופושעים יכשלו בם, וכן עשו פושע יכשל בדעתו באותו הענין שפי' ר' יהודה בעובדי דלגיון במשל ההוא כדפי' שם (אור יקר).

בראשית

<p>טינה. ועל זה כתוב "כי ישרים דרכי ה' וגו', וכתוב "תמים תהיה עם ה' אלהיך".</p>	<p>ביה אינון ברכאן ולא ינטר ליה! דבבו ועל דא כתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה וגו' וכתביב (דברים יח יג) תמים תהיה עם יהוה אלהיך</p>
<p>"וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו (בראשית לב ו) כיון דאמר באנו אל אחיך לא ידענא דאיהו עשו וכי אחיך אהרנין הוה (ליה) ליעקב אלא באנו אל אחיך ואי תימא דהדר בתשובה ואזיל בארע מתקנא לאו הכי אלא עשו הרשע כדמעיקרא וגם הולך לקראתך ואי תימא דאיהו בלחודוי אזיל לאו אלא ארבע מאות איש עמו וכל כך למה (נ"א) אלא אינון אמרו ליה בנין דקב"ה אתרעי תדיר בצלותהון דצדיקאי ומתעטר בצלותהון כדאמרין דההוא מלאכא דממנא על צלותהון דישראל (ד"א) סנד"לפון שמייה) נטיל כל אינון צלותין ועביד מנייהו² עטרה לחי העולמים וואוקמוה וכל שכן צלותהון דצדיקאי דקב"ה אתרעי בהו ואתעבדן עטרה לאתעטרא באינון צלותין לקב"ה ואי תימא משריין קדישין הוה אתיין עמיה אמאי (הוה) דחיל אלא צדיקאי לא סמכין על [דא] <וכותיהו> אלא [בצלותיהון] <על צלותהון> ובעותהון לגבי מאריהון]</p>	<p>וישובו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיך אל עשו וגם הולך לקראתך וארבע מאות איש עמו". כיון שאמר "באנו אל אחיך", לא ידענו שהוא עשו, וכי אחים אחרים היו ליעקב. אלא "באנו אל אחיך", ואם תאמר שחזר בתשובה והולך בדרך תקינה, לא כך, אלא עשו הרשע כמו מעיקרו. "וגם הולך לקראתך", ואם תאמר שהוא הולך לבדו, לא, אלא ארבע מאות איש עמו. וכל כך למה, (אלא הם) אמרו לו, משום שהקדוש ברוך הוא תמיד מרוצה בתפלות הצדיקים ומתעטר בתפלותיהם, כמו שאמרנו שאותו המלאך הממונה על תפלות ישראל סנדלפון שמו, נוטל כל אותן תפילות ועושה מהם עטרה לחי העולמים, ובארוה. וכל שכן תפלות הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בהן, ונעשות עטרה להתעטר באותן תפלות לקדוש ברוך הוא. ואם תאמר, מחנות קדושים היו באים עמו, אז למה פחד. אלא צדיקים לא סומכים על זכותיהם, אלא על תפלותיהם ובקשותיהם לרבונם.</p>
<p>ותא חזי דאמר רבי שמעון צלותא דסגיאין סליק קמי קב"ה ומתעטר בההוא צלותא בנין דסלקא בנוונין סגיאין ואתכלילת מכמה סטרין ובנין דאתכלילת מכמה גוונין אתעבידת עטרה ומנחא על רישא דצדיק חי העולמים וצלותא דיחיד לאו איהי כלילא ולא איהי אלא בגוון חד ועל דא צלותא דיחיד לאו איהו מתתקנא לאתקבלא (אלא בצלותא) [כצלותא] דסגיאין ותא חזי יעקב³ כליל הוה ועל דא צלותיה תאיב לה קב"ה מה כתיב (בראשית לב ח) ויירא יעקב מאד ויצר לו</p>	<p>ובא וראה שאמר רבי שמעון, תפלת רבים עולה לפני הקדוש ברוך הוא ומתעטר באותה תפלה, משום שעולה בצבעים רבים ונכללת מכמה צדדים. ומשום שנכללת מכמה צבעים, נעשית עטרה, ומונחת על ראש צדיק חי העולמים. ותפלת היחיד אינה כלולה ואינה אלא בצבע אחד, ועל כן תפלת יחיד אינה מתקנת להתקבל (אלא בתפלה) כתפלת רבים. ובא וראה, יעקב היה כלול, ועל כך הקב"ה השתוקק לתפלתו, מה כתוב, "ויירא יעקב מאד ויצר לו".</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה",</p>
<p style="text-align: center;">קסח/א</p>	

¹ ולא יהיה לו נוטר שנאה מחמת הבכורה והברכה (ד"א).

² פ"י שהתפילה עולה בסוד מ"ן למלכות, ואז מזדווגים ז"ן ומושכים המוחין מא"א, ונמשכת הטיפה עד יסוד דז"א, וז"ש עטרה לחי העולמים, שהוא היסוד. וז"ש לקמן אתעבידת עטרה מוחא על רישא דצדיק חי העולמים, שהטיפה של המוחין היא בעטרת יסוד דז"א, בסוד ברכות לראש צדיק כמ"ש בזהר ויצא (מ"מ).

³ פירוש שגם הוא התפלל עם בניו וגם כללה בשבחות רבות. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>זכאין אינון ישראל דקב"ה אתרעי בהו ויהב לון אורייתא דקשוט בגין למזכי בה לחיי ועלמא דכל[(עלמין וכל) מאן דאשתדל באורייתא קב"ה משיך עליה חיינ עלאין ואעיל ליה לחיי עלמא דאתי דכתיב (דברים ל ב) כי היא חייד ואורך ימיד¹ וכתיב (שם לב מז) ובדבר הזה תאריכו ימים חיינ בהאי עלמא וחיינ בעלמא דאתי</p>	<p>אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם, ונתן להם תורת אמת כדי לזכות בה לחיי עולם. שכל מי שעוסק בתורה, הקדוש ברוך הוא מושך עליו חיים עליונים ומכניסו לחיי העולם הבא, שכתוב "כי היא חייד ואורך ימיד", וכתוב "ובדבר הזה תאריכו ימים", חיים בעולם הזה וחיים בעולם הבא.</p>
<p>רבי אלעזר אמר, כל מאן דאשתדל באורייתא לשמה לאו מיתתיה על ידא דיצר הרע [בגין] [נ"א] דהוא נחש והוא מלאכא דמותא אלא מיתתהון בנשיקה דכתיב (שיר א ב) ישקני מנשיקות פיהו כלומר על פי יהו"ה והיא הנשיקה דהיא דביקותא דנפשא בעקרא והיא דאשתדל באורייתא [ד]אתתקיף באילנא דחיי ולא [ארפי] (אכפי) מניה ובגין כך צדיקא דמשתדלי באורייתא לא מסתאבי גופא דלהון [נ"א] אלא הוא דכי כגון אליהו בבי קברי דאשכחוהו רבנן ושאלו ליה ולא כהן הוא מר אמר לון צדיקא לא מסאבי במיתתהון כמה דתנינן² ביום שמת רבי בטלה כהונה כלומר דאתעסקו ביה) דלא שרא <עליהו> (עליה) רוח מסאבא יעקב אילנא דחיי הוה אמאי דחיל דהא לא יכול לשלמאה עלוי ועוד דהא כתיב (בראשית כח מז) והנה אנכי עמך וגו' אמאי הוה דחיל ותו דהא כתיב (שם לב ב) ויפגעו בו מלאכי אלהים אי משריין קדישין הוו עמיה אמאי הוה דחיל אלא כלא <יאות הוה> (באות הוה) ויעקב לא הוה בעי למסמך על ניסא דקב"ה בגין דחשיב דלאו איהו כדאי³ דקב"ה יעביד ליה ניסא מאי טעמא בגין דלא פלח לאבוי ולאמיה כדקא יאות ולא אשתדל באורייתא ונטל תרי אחיות⁴ ואף על גב דכלא אתמר ועם כל דא בעי ליה לבר נש למדחל תדיר ולצלאה קמי קב"ה בצלותא דכתיב (משלי כח יד) אשרי אדם מפחד תמיד (ולמדחל תדיר קמי קב"ה) והא אוקמוה</p>	<p>רבי אלעזר אמר, כל מי שעוסק בתורה לשמה, אין מיתתו על ידי יצר הרע, משום (שהוא נחש, והוא מלאך המות, אלא מיתתם בנשיקה, שכתוב "ישקני מנשיקות פיהו", כלומר על פי ה', והיא הנשיקה שהיא דבקות של הנפש בעיקר, ואותו שעוסק בתורה) שהתחזק בעץ החיים ולא הרפה ממנו, ולכן צדיקים שעוסקים בתורה לא נטמא גופם, (אלא הוא טהור, כמו אליהו בבית הקברות שמצאו אותו רבנן ושאלו אותו, וכי מר איננו כהן. אמר להם, צדיקים לא טמאים במיתתם, כמו ששנינו, ביום שמת רבי בטלה כהונה, כלומר שהתעסקו בו), שלא שרתה עליהם רוח טומאה.</p> <p>יעקב היה עץ החיים, למה פחד, שהרי לא יכול לשלוט עליו. ועוד שהרי כתוב "והנה אנכי עמך" וגו', למה היה פוחד. ועוד, שהרי כתוב "ויפגעו בו מלאכי אלהים", אם מחנות קדושים היו עמו, למה היה פוחד. אלא הכל היה נאה, ויעקב לא היה רוצה לסמוך על נס של הקדוש ברוך הוא, משום שחשב שאינו כדאי שהקדוש ברוך הוא יעשה לו נס, למה, משום שלא שימש את אביו ואמו כראוי, ולא עסק בתורה, ונשא שתי אחיות, ואף על גב שהכל נתבאר, ועם כל זה צריך לאדם לפחד תמיד ולהתפלל לפני הקדוש ברוך הוא בתפלה, שכתוב "אשרי אדם מפחד תמיד", (ולפחד תמיד מלפני הקדוש ברוך הוא), והרי פרשוה.</p>

¹ נ"ל דמייתי הני קראי דהם כפולים חייד ואורך ימיד וכן כי הוא חייכם וגו' תאריכו ימים דחד מרמז על חיי העוה"ז וחד על חיי עוה"ב. א"מ (נ"א).

² אע"ג דר' אלעזר נפטר קודם רבי אלה הם דברי המחבר הספר שחברו כל המימרות יחד שכתב ר' אבא שהיה סופר של רשב"י והם חלקום לפרשיות כל פסוק ופסוק בפרשה שלו והם אמרו מדעתם כמה דתנינן וכו' וכיוצא בזה יש רבים בזהר וכלהו מתרצי בהכי. ז"ח. וכן בירר הר"מ חגיז בספר משנת חכמים עש"ב. מא"ן (נ"א).

³ מחשבה זו איננה חשובה מעלה אצל צדיקים, שכן הוא סותר את מידת הבטחון (דע"ה ח"ב קלו ע"ג).

⁴ ר"ל שתירצו רז"ל כל ג' עונות כנגד התורה היה עוסק בגידול בנים. וכנגד כבוד או"א היה עוסק בשל אחרים לקיים מאמרם וכנגד ב' אחיות גיורות היו. ז"ח עש"ב (נ"א).

בראשית

<p>תא הוי צלותא דאבהן¹ קיימו (ד)עלמא וכל בני עלמא עלייהו קיימי וסמכין לעלם ולעלמי עלמין² לא אתנשי זכותא דאבהן³ בגין דזכותא דאבהן איהו קיומא דעילא ותתא וקיומא דיעקב⁴ איהו קיומא שלים יתיר מכלהו ובגין כך בשעתא דעאקו לבנוי דיעקב קב"ה אחמי קמיה⁵ דיוקנא דיעקב וחיים על עלמא כמה דאת אמר (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב יעקוב"ב בוא"ו אמאי בוא"ו בגין דאיהו דיוקנא דיעקב ממש⁶</p>	<p>בא וראה, תפלת האבות העמידו את העולם, וכל בני העולם עומדים וסמוכים עליהם, ולעולם ולעולמי עולמים לא נשכחת זכות האבות, משום שזכות האבות היא קיום של מעלה ומטה, וקיום של יעקב הוא קיום שלם יותר מכולם, ולכן בשעה שצרה לבני יעקב, הקדוש ברוך הוא רואה את דמות יעקב לפניו וחס על העולם, כמו שנאמר "וזכרתי את בריתי יעקוב". "יעקוב"ב" בוא"ו, למה בוא"ו. משום שהוא דמות של יעקב ממש.</p>
<p>תא הוי כל מאן דחמי ליה ליעקב כמאן דאסתכל באספקלריאה דנהרא⁷ והא אתמר דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה אמר רבי ייסא אנא שמענא דכל מאן דאסתכל בחלמיה וחמא ליה ליעקב מקסטר בקוספוי⁸ חיינ אתוספן ליה</p>	<p>בא וראה, כל מי שרואה את יעקב, כמי שמסתכל באספקלריה המאירה. והרי נאמר שיופיו של יעקב כיופיו של אדם הראשון. אמר רבי ייסא, אני שמעתי, שכל מי שמסתכל בחלמו ורואה את יעקב מקושט במלבושיו, מתווספים לו חיים.</p>
<p>רבי שמעון אמר הא אתמר דדוד⁹ מלכא¹⁰ עד לא הוה לא הוה ליה חיים כלל בר דאדם קדמאה יחב ליה שבעין שנין מדיליה וכך הוה קיומיה דדוד מלכא שבעין שנין הוה וקיומא דאדם</p>	<p>רבי שמעון אמר, הרי נאמר שדוד המלך עד שלא היה לא היו לו חיים כלל, פרט לזה שאדם הראשון נתן לו שבעים שנה משלו, וכך היה קיומו של דוד המלך שבעים שנה</p>

¹ ה' ברא העולם כדי שהצדיקים יקיימוהו בצדקתם, וידוע שהעולם נברא בשלש מדות שהאבות מושפעים בהם, וכמש"ה (תהלים נ, א) אל אלהים ה' דבר וגו', וה"ס חג"ת שבדעת והיינו דבר, ולכן גם קיום העולם הוא ע"י הייחודים והזווגים שעשו האבות בתפילותם, ומפני זה נקראו אבות העולם, כי גם המקיים נקרא אב (רמ"ז).

² שכן אמר לו ה' (יב, ג) ונברכו בך כל משפחות האדמה, ומצינו שהאבות היו מתפללים בפרהסיא, וכמו שתרנגם אונקלוס על (יב, ח) ויקרא בשם ה', וצלי בשמא דה', ותפילתם היתה על כל כוללות העולם דהיינו על קיום החיצוניות, אבל זכות תורתם וצדקתם שהוא בסוד הפנימיות זה היה לישראל. ולשתי בחינות אלו כיון במתק לשונו, שהרי ידוע מה שאנו מכוונים בעניית קדיש לעלם ולעלמי עלמא, שלש בחינות עיבור יניקה וגדלות, דהיינו פנימי אמצעי וחיצון, ולכן אמר שכל בני העולם קיימים על תפילתם לעולם, ולפי שבחינה זו היא דנה"י כנודע אצלנו, לזה אמר וסמכין לעלם, אבל ולעלמי עלמין, שהם שניים של הפנימיות שהם הנשארים בז"א אחר הנסירה, אלו לא נשתכחו לעולם כי השכחה היא מהאחוריים. דעילא ותתא, שני הזווגים דנשיקין ודגופא שהוא ממש חב"ד וחג"ת (רמ"ז).

³ היינו דלא כתלמודא דילן דאמרינן תמה זכות אבות שבת דף נה. ועיין פרשה עקב ותמצא נחת. א"מ (נ"א). עי' שם בתוס' ולר"י נראה (לש"ו).

⁴ שאין בו ימין ושמאל שיש משם קצת הארה לישמעאל ועשו, אבל יעקב מטתו שלימה (רמ"ז).

⁵ הוא סוד הזכירה שהיא מצד הפנים (רמ"ז).

⁶ ירצה שצורתו הוא קו ישר שרומז לקו האמצעי (רמ"ז).

⁷ הוא אור הפנים המאירים מפנימיות הדעת (רמ"ז).

⁸ מקושט במלבושיו וקוספא הוא מלבוש (ד"א).

⁹ נראה שענין זה סמוך למ"ש דשופריה דיעקב כשופריה דאדם קדמאה שנתן לדוד שבעים שנה שה"ס ז' קצוות שיעקב כוללם (רמ"ז).

¹⁰ א"ק הוא סוד החכמה שנ' ה' בחכמה יסד ארץ ואדם נתן לו ע' שנין כי הנוק' אין לה אלא מז"ס מחסד דד"א ולמטה שהוא סוד הה"ח. ולהיות שאדה"ר נתקלקל בע"ז וג"ע וש"ד, לכן לא נתן לדוד ע' שנים שהיו מלאים גבורות ודינים, ע"י חטא אדה"ר, עד שנתקן חטא ע"ז ע"י אברהם באור כשדים, וש"ד ע"י יצחק בעקידה וג"ע ע"י יעקב. ופי' כי אדה"ר בחטא השליך ב' טפות בחוה ראשונה וב' טפות אלו באו בגלגול לאה ורחל, וכדי לתקנם עבד בנשיו כ"ח שנים, לכן אחר התיקון נתן לדוד ה' שנים ע"י אברהם, כי יצחק חי ק"פ שנים ק' וכו', מאחר שאדה"ר נתן לדוד ע' שנה והאבות נתנו לו ג"כ ע', א"כ היה ראוי לו שיחיה ב' פעמים ע' שהם ק"מ וכו' כי השנים שנתן אדם לדוד לא הועילו לו מפני חטא אדה"ר (זהר הרקיע).

בראשית

<p>היו, וקיום של אדם הראשון אלף שנה חסר שבעים. נמצאו באלה אלף שנים ראשונות אדם הראשון ודוד המלך. פתח ואמר, "חיים שאל ממך נתתה לו אורך ימים עולם ועד". "חיים שאל ממך", זה דוד המלך, שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא גן עדן, הטיל בו נשמת דוד המלך, והסתכל בו וראה שאין לו חיים משלו כלום, ועומד לפניו כל היום. כיון שנברא אדם הראשון, אמר, הרי ודאי קיומו. ומאדם הראשון הוא, שבעים שנים שהתקיים דוד המלך בעולם.</p>	<p>קדמאה אלף שנין חסר שבעין אשתכחו בהני אלף שנין קדמאי אדם הראשון ודוד מלכא פתח ואמר (תהלים כא ד) חיים שאל ממך נתת לו אורך ימים עולם ועד חיים שאל ממך דא דוד מלכא דהא כד ברא קב"ה ננתא דעדן אמיל ביה נשמתא דדוד מלכא ואסתכל ביה וחמי דלית ליה חיים מדיליה כלום! וקיימא קמיה כל יומא כיון דברא אדם הראשון אמר הא ודאי קיומיה ומאדם קדמאה הוא!⁹ שבעין שנין דאתקיים דוד מלכא בעלמא</p>
<p>עוד, האבות השאירו לו מחייהם כל אחד ואחד. אברהם השאיר לו, וכך יעקב ויוסף. יצחק לא השאיר לו כלום, משום שדוד המלך בא מצדו. ודאי אברהם השאיר לו חמש שנים, שהיה לו להתקיים מאה ושמונים שנים, והתקיים מאה ושבעין וחמש שנים, חסרים חמש. יעקב היה לו להתקיים בעולם כימי אברהם, ולא התקיים</p>	<p>תו אבהן שבקו ליה מחייהון כל חד וחד אברהם שבק ליה וכן יעקב ויוסף יצחק לא שבק ליה כלום בנין דדוד מלכא מסטריה² קא אתא ודאי אברהם שבק ליה חמש שנין דהוה ליה לאתקיימא מאה ותמנין שנין ואתקיים מאה ושבעין וחמש שנין חסרין חמש³ יעקב הוה ליה לאתקיימא בעלמא כיומי דאברהם ולא אתקיים</p>
<p>קסח/ב</p>	
<p>אלא מאה וארבעים ושבע שנים, חסרים עשרים ושמונה. נמצא שאברהם ויעקב השאירו לו מחייהם שלשים ושלש שנים. יוסף שחי מאה ועשר שנים, היה לו להתקיים מאה וארבעים ושבע שנים כימי יעקב, וחסר מהם שלשים ושבע שנים, הרי שבעים שנים שהשאירו לדוד המלך להתקיים בהם, ובהם התקיים דוד בכל אותם השנים שהשאירו לו האבות.</p>	<p>אלא מאה וארבעין ושבע שנין חסרים תמניא ועשרין⁴ אשתכחו דאברהם ויעקב שבקו ליה מחייהון תלתין ותלת שנין יוסף דאתקיים מאה ועשר שנין הוה ליה לאתקיימא מאה וארבעין ושבע שנין כיומי דיעקב וחסר מנהון תלתין ושבע שנין הא שבעין שנין דשבקו ליה לדוד מלכא לאתקיימא בהון ובהו אתקיים דוד בכל אינון שנין דשבקו ליה אבהן</p>
<p>ואם תאמר, למה יצחק לא השאיר לו כלום כמו אלה. משום שהוא חושך, ודוד בא מצד החושך, ומי שהוא בחושך, אין לו</p>	<p>ואי תימא יצחק אמאי לא שבק ליה כלום כהני בנין דאיהו חשך ודוד מסטרא דחשך קא אתא ומאן דאיהו בחשך לית ליה נהורא כלל ולית ליה</p>

¹ כל החיים הם מבחינת החסדים שהמיתה היא מן הגבורות, ודוד היה מן המלכות שנקראת נפש, והיא אספקלריא דלא נהרא ולית לה מגרמה כלום, דהיינו אין לה אור שה"ס החסד ולכן היא נקראת עניה חסרת השפע וה"ס העושר (רמ"ז).

² הגבורות הם דינין ואין בהם חיים כלל (שער מאמרי רשב"י), ובמה ימתקו (זהר הרקיע). פי' דוד למה אין לו חיים, לפי שהוא מחושך, וא"כ יצחק שהוא חושך אין לו מה ליתן (מ"מ).

³ הנה אברהם היה לו לחיות מאה ושמונים שנה, מאה בסוד כתר כללות כל האצילות. ושמונים בסוד שמנה ספירות עד יסוד, כי שם סיומא דדכורא, כל אחת כלולה מעשר, הרי שמונים. והניח לדוד חמשה שנים בסוד ה' חסדים הבאים אליה על ידי יסוד בנקודת ציון שבה (שער מאמרי רשב"י).

⁴ ויעקב חיה קמ"ז שנים, ק' בסוד כת"ר, ומ' בסוד ד' מוחי, ד' רהטי דמוחא, ד' בתי דתפילי ברישא דז"א, וז' בסוד ז' ספירות הבנין שלו. וחסרו משל אברהם כ"ח, כי החמשה חסדים גם כן יעקב הוא נותנן לה, ועל ידו באים בסוד היסוד שבת"ת, ונוסף עוד שמנה ועשרים בסוד תרי מוחי דילה, שהם עשרים ושמונה בסוד שמנה ספירות הנשארות לה, שנמשכו לה מיעקב בסוד נוקבא דז"א, דנפקא מתדבקא מאחורוי. ונמצא שנעשו לה על ידי יעקב תרין מוחין, שהם עשרים, ושאר שמנה ספירות הרי הם כ"ח משלו, חוץ מן ה' חסדים שגם הוא נותנן לה, כנז' הם ל"ג שנים פחותין מן ק"פ שנים, כנגד חיי יצחק, שכך היו ראויים לחיות כולם (שער מאמרי רשב"י).

בראשית

<p>חיים¹ ובגין כך לא הוּוּ לדוד חיים כלל אבל אליו דהוּוּ להוּוּ נהורא נהירו ליה לדוד מלכא ומנייהו אצטריך לאנהרא ולמהוי ליה חיים דהא מסמרא דחשך לית ליה חיים כלל ועל דא לא אתא יצחק בחושבנא ואי תימא יוסף אמאי >יתיר מכלהו² אלא ודאי יוסף בלחודוי ככלהו בגין דאקרי צדיק ודא הוא דאנהיר לסיהרא יתיר מכלהו ובגין כך האי שבק ליה לדוד מלכא יתיר מכלהו חיין דכתיב (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ.</p>	<p>אור כלל ואין לו חיים, ולכן לא היו לדוד חיים כלל. אבל אלה שהיה להם אור, האירו לדוד המלך, ומהם הצטרך להאיר ולהיות לו חיים, שהרי מצד החושך אין לו חיים כלל, ועל זה לא בא יצחק בחשבון. ואם תאמר, למה יוסף יותר מכולם. אלא ודאי יוסף לבד כמו כולם, משום שנקרא צדיק, וזהו שמאיר ללבנה יותר מכולם, ולכן השאיר לדוד המלך חיים יותר מכולם, שכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ".</p>
<p>תא חזי יעקב צלותיה אנין ליה מעשו בגין דבעא לסלקא זכותיה לבנוי אבתריה ולא לאפקא ליה השתא לגביה דעשו ועל דא צלי צלותיה לקב"ה ולא אסתמיך על זכותיה לשיזבא ליה בגיניה ויאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה (שם לב ח)</p>	<p>בא וראה, תפלתו של יעקב הגינה עליו מעשו, משום שרצה להעביר זכותו לבנוי אחריו ולא להוציא אותה עכשיו אצל עשו, ועל זה התפלל תפלתו לקדוש ברוך הוא ולא סמך על זכותו להצילו בגללה. "ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה".</p>
<p>תא חזי מה כתיב (שם ז) ויחץ את העם אשר אתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות אמאי לשני מחנות בגין דאמר אם יבא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה³ תא חזי שכנינתא לא עדאת מאהל לאה ומאהל רחל⁴ אמר יעקב ידענא דהא נטירו לון לאלין מן קב"ה מה עבד (שם לג ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה אמר אם יקטיל עשו לאלין יקטיל אבל אליו לא מסתפינא מנייהו בגין דשכינתא עמהון⁵ ועל דא והיה המחנה הנשאר לפליטה כיון דעביד האי⁶ אתקין צלותיה</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויחץ את העם אשר איתו ואת הצאן ואת הבקר והגמלים לשני מחנות". למה "לשני מחנות", משום שאמר "אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה". בא וראה, שכניה לא זזה מאהל לאה ומאהל רחל. אמר יעקב, ידעתי שהרי שמירה לאלה מהקדוש ברוך הוא, מה עשה, "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה". אמר, אם יהרוג עשו, יהרוג את אלה, אבל אלה איני פוחד מהם, משום ששכינה עמהם. ועל זה, "והיה המחנה הנשאר לפליטה",</p>

¹ אין להקשות, דא"כ גם יצחק שהוא חושך, מהיכן היו לו חיים. ד"ל שאני המלכות דלית לה מגרמה כלום אלא מה שיהבו לה מלעילא, ולכך כיון שהיא חושך, לית לה חיים אלא מה שיהבו לה. אבל יצחק כלול בחסד, שכן חסד כלול בגבורה וגבורה כלולה בחסד, ומצד כללות החסד שיש בו יש לו חיים (מ"מ).

² פירוש אמאי נתן לו ככלהו א"נ בשלמא אברהם ויעקב ניחא שאדה"ר נתגלגל בהם לקיים מתנתו ויצחק לא נתן שבא מסטרא דחשך אבל יוסף מי הכניסו. א"נ הוקשה לו מה שייכות יש ליוסף להשלים מקומו של יצחק. ותירץ בגין דאקרי צדיק כי יסוד נקרא ק"ץ חי אותיות יצחק אך יצחק בבחינה עליונה סטרא דחשך כו' נתן לו יצחק בעצמו בבחינתו למטה שהוא יסוד קץ חי וז"ש בגין דאקרי צדיק כי צדיק עם האותיות בגימט' יצחק. ואחי נר"ו תירץ לפי שמשח בן דוד יחיה את משיח בן יוסף לכך יוסף נתן לדוד כ"ב שנים. ז"ח. ויתקרב לזה מ"ש גורי האר"י זצ"ל שיצחק נתעבר ביוסף ולכן יוסף נתן במקום יצחק וזהו העיבור להיותו צדיק כמ"ש מז"ה ודו"ק כי קצרתי. מא"ן (ג"א).

³ שנראה שהיה ודאי אצלו שהמחנה השני ימלט (רמ"ז).

⁴ ולכן היה בטוח בנשאר, והטעם כי זלפה ובלהה הן מאחורי גבירתן, ועל כן נתיירא שמא נתנו לו רשות לשלוט בהן ואפילו בבניהם, וז"ש המחנה האחת מצד הנקבות והכהו מצד הזכרים, ולכך נאמר את השפחות ואת ילדיהן לא מעורבים יחד הבנים עם אמותם, כי הם היו יותר חשובים מפני שהיה בהם כח הזכרות של אביהם (רמ"ז).

⁵ ולא אמר עליהן אלא עמהן, ור"ל מתווכת בתוכן ובתוך פנימיותן (רמ"ז).

⁶ על השמירה הקבועה עמהם (אור יקר). שקיבל עליו גזרת שמים, אם נגזרה הגזרה, "אתקין צלותיה עלייה", פי' על השפחות ועל הילדים (רמ"ז).

בראשית

<p>עליהו¹ מה כתיב (שם ט) ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואטיבה עמך²</p>	<p>כיון שעשה את זה, תיקן תפילתו עליהם, מה כתוב, "ויאמר יעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב לארצך ולמולדתך ואטיבה עמך".</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר (תהלים קב א) תפלה לעני כי יעטוף ולפני יהוה ישפוך שיחו האי קרא אוקמוה בכמה אתר אלא דוד מלכא אמר דא כד אסתכל וחמא במלי דמסכנא³ ואסתכל ביה⁴ כי⁵ הוה אזיל וערק מקמי חמוי אמר דא תפלה לעני דא היא צלותא <דבעי> (דעני) מסכנא קמי קב"ה⁶ ודא צלותא דאקדימת לבל צלותהון דעלמא⁷ כתיב הכא תפלה לעני⁸ וכתיב התם (שם צ א) תפלה למשה איש האלהים⁹ מה בין האי להאי אלא דא תפלה של יד ודא תפלה של ראש⁸ ולית לאפרשא בין האי תפלה לעני ובין תפלה למשה איש האלהים ותרואיהו שקילין כחד ועל דא צלותא דעני <אקדימת> (אקדימו) קמי קב"ה מכל צלותין דעלמא בגין (כך) <ד> כתיב (שם כב כה) כי לא בזה ולא שקץ ענות עני וגו' (ו) תא חזי תפלה לעני דא תפלה של יד דעני אתדבק במסכנותיה כמאן דלית ליה מגרמיה כלום</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר, "תפלה לעני כי יעטוף ולפני ה' ישפוך שיחו". פסוק זה בארוהו בכמה מקומות, אלא דוד המלך אמר את זה כשהסתכל וראה בדברי העני, והסתכל בו כשהיה הולך ובורח מלפני חמוי אמר זה תפלה לעני, זוהי תפלה שמבקש העני לפני הקדוש ברוך הוא, וזו התפלה שמקדימה את כל תפלות העולם. כתוב כאן "תפלה לעני", וכתוב שם "תפלה למשה איש האלהים", מה בין זה לזה. אלא זו תפלה של יד, וזו תפלה של ראש, ואין להפריד בין התפלה לעני הזו ובין תפלה למשה איש האלהים, ושתייהן שקולות כאחת. ועל זה תפלת העני מקדימה לפני הקדוש ברוך הוא מכל תפלות העולם, משום שכתוב "כי לא בזה ולא שקץ ענות עני" וגו'. בא וראה, תפלה לעני זו תפלה של יד, שהעני דבוק בעניו כמי שאין לו מעצמו כלום.</p>
<p>דבר אחר תפלה דא משה לעני דא דוד כי יעטוף כד אתכסיא סיהרא ואתכסי שמשא מינה ולפני יהוה ישפוך שיחו בגין לאתחברא בהדי שמשא תא חזי צלותא דכל בני נשא [צלותא] וצלותא דמסכנא איהי צלותא דקיימא קמיה דקב"ה ותבר תרעין ופתחין ועאלת לאתקבלא קמיה הה"ד (שמות כב כו) והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני וכתיב (שם כב) שמוע אשמע</p>	<p>דבר אחר, "תפלה" זה משה. "לעני" זה דוד. "כי יעטוף" כשמתכסה הלבנה ומתכסה השמש ממנה. "ולפני ה' ישפוך שיחו", כדי להתחבר עם השמש. בא וראה, התפלה של כל בני אדם תפלה, ותפלת העני היא תפלה שעומדת לפני הקדוש ברוך הוא ושוברת שערים ופתחים ונכנסת להתקבל לפניו. זהו שכתוב "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני", וכתוב "שמוע</p>

¹ להוסיף שמירה לאלו ולאלו (אור יקר).

² כיון בתפילתו לחב"ד, וזה להמשיך כח הגדלות על חג"ת נה"י, וז"ש אלקי אבי אברהם וגו', כיון על דרך מה שאמרו רז"ל על (ישעיה נט כב) לא ימוש מפך, התורה חוזרת על אכסניא שלה, כי כבר נשתרש בשלשה הקוים ימין ושמאל ואמצעי שהם שלשה דורות אברהם יצחק ויעקב. אבל עוד בעומק הסוד שיש לזעיר מאו"א שני מוחין ושני עטרין. והנה שני המוחין נקראים אבות דאינון אחסנתא מנהון ואין בא לזעיר אלא ההארה שלהם אבל שורש האור נשאר בהם. וכנגדם אמר שני פעמים אבי, אך לנגד שני עטרין אמר אברהם ויצחק שהם חו"ג (רמ"ז).

³ חסרון כל (אור יקר).

⁴ צער גופו ושברו (אור יקר).

⁵ דהיינו ולפני ה' ישפוך שיחו, ולא שהוא עני ממש, אלא ספר לנו כמה שפלות העני וצערו ואמר אספר לכם תפילה לעני מה מהותה (אור יקר). הוא עני צנוע שרק ה' יודע בעניו (רמ"ז). פירוש שדוד שהיה בכ"כ עוני תקנו כדי שהעני יתפלל בו להקב"ה ע"ד וידר יעקב נדר לאמר לדורות. ז"ח (נ"א).

⁶ מפני שהוא מושרש בעצם המלכות דלית לה מגרמה כלום, ולכן לו נזקקין החסדים תחילה (רמ"ז).

⁷ פי' כמו דבר אחר על דרך הסוד, שפי' תפלה לעני תפילה נדבקת עם העני לפי שאין לו כלום, וז"ש לקמן ות"ח תפילה לעני דא תפילה של יד דעני אתדבק במסכינותיה (מ"מ).

⁸ ופי' תפילה למשה תפילה שהוא ז"א דבוק עם משה (מ"מ).

בראשית

<p>צעקתו ולפני יהוה ישפוך שיחו כמאן דמתרעם על דינוי דקב"ה</p>	<p>אשמע צעקתו. "ולפני ה' ישפוך שיחו", כמי שמתרעם על דין הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>אמר רבי אלעזר, תפלות הצדיקים לכנסת ישראל</p>	<p>אמר רבי אלעזר, תפלות הצדיקים שמחה לכנסת ישראל</p>
קס"א	
<p>לאתעטרא קמיה קב"ה¹ בגין כך חביבא (יתיר קמי) >היא יתיר קמיה< קב"ה ובגין כך קב"ה תאיב לצלותהון דצדיקיא² בשעתא דאצטריך לון³ בגין דידעי לרצווי למריהון⁴ מה כתיב ביה ביעקב אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק יהוה האומר אלי שוב >וגו'< אעטר ואקשר⁵ קשורא בקשירו⁶ חד כדקא חזי⁷ אלהי אבי אברהם לימינא ואלהי אבי יצחק לשמאלא האומר אלי⁷ הכא תלי מלה לאתעטרא לאתריה בנייהו שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך</p>	<p>להתעטר לפני הקדוש ברוך הוא, לכן היא יותר חביבה לפני הקדוש ברוך הוא, ולכן הקדוש ברוך הוא תאב לתפלות הצדיקים בשעה שצריך להם, משום שיודעים לרצות את רבונם. מה כתוב ביעקב, "אלהי אבי אברהם ואלהי אבי יצחק ה' האומר אלי שוב" וגו'. התעטר ונקשר קשר בקשר אחד כראוי. "אלהי אבי אברהם" לימין, "ואלהי אבי יצחק" לשמאל, "האומר אלי" כאן תלה הדבר להתעטר למקומו ביניהם, "שוב לארצך ולמולדתך ואיטיבה עמך".</p>
<p>קטנתי מכל החסדים (בראשית לב י) אמאי הוה אצטריך האי עם האי⁸ אלא אמר יעקב את אבטחת לי לאומבא עמי ואנא ידענא דכל עובדך כלהו על תנאי הא אנא לית בי זכותא דהא קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך וכל מה דעבדת לי עד יומא לאו בגין זכותאי הוה אלא בגינך הוא דעבדת לי וההוא טיבו וקשוט בגינך הוה דהא כד עברנא בקדמיתא דהוינא אזיל מקמי דעשו יחידאי עברנא ליה לההוא נהרא ואנת עבדת עמי טיבו וקשוט והא אנא</p>	<p>"קטנתי מכל החסדים". למה היה צריך זה עם זה, אלא, אמר יעקב, אתה הבטחת לי להיטיב עמי, ואני ידעתי שכל מעשיך כולם הם על תנאי, הרי אני אין בי זכות, שהרי "קטונתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך", וכל מה שעשית לי עד היום, לא בשביל זכותי היה, אלא בגללך הוא שעשית לי. ואותו טוב ואמת בגללך היו, שהרי כשעברתי בתחלה, שהייתי הולך מלפני עשו, יחידי עברתי את אותו נהר, ואתה עשית עמי טוב ואמת, והרי אני</p>

¹ בצלותהון דצדיקיא חדותא – תקונים נשפעים ונמשכין מן הבינה להכלל תכשיטין להתעטר ביופיה אל הת"ת להתייחד עמה (אור יקר).

² וז"ס שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים שהם סוד מ"נ העולים מתתא לעילא בסוד אור חוזר (ליקוטי תורה תהלים).

³ שהיא מרוחקת או שאין לה זיווג כלל, מיד היא מושכת צרה אל הצדיקים מפני שהם יודעים לקשטרה ולקשרה למעלה (אור יקר). הוקשה לו דאם חביב עליו תפלת הצדיקים א"כ ח"ו שולח להם לעולם פחד ויסורין כדי שיתפללו. לז"א דבשעה שצריכים לתפלה לעתים רחוקות אז הקב"ה חביב תפלתם אצלו ומ"ש שנעקרו האמהות כדי שיתפללו י"ל כי לקרב תועלתם ולהוסיף על שכרם מעקרון שיתפללו אבל להטיל עליהם פחד כדי שיתפללו לא (נ"א).

⁴ להתרצות מן הרצון העליון רחמים פשוטים למתק הדינים בסוד הזיווג (אור יקר).

⁵ הענין שאין מידי כראוי אלא יעקב, ולזה אמר כדקא חזי ליה, והיה היחוד הזה בכמה עניינים. ראשונה, אמר אלהי אברהם ואלהי יצחק להעטיר האבות במדתם, וז"ש "אעטר", ועוד הוסיף אבי אבי לקשרם עמו בקו האמצעי, ועוד הוסיף ו', ואלהי אבי יצחק, להורות על קו האמצעי הקושר שתי הקצוות יחד, ועוד אמר ה' האומר אלי וכו', דהיינו להוסיף עוד יחוד על יחוד (אור יקר).

⁶ והוסיף על קשירו חד דהיינו אבי אבי (אור יקר).

⁷ הכא תלי מלה לאתעטרה באתריה, הוא במדתו, בת"ת בנייהו יעקב מרכבה בת"ת, בין אברהם ויצחק. ועם היות שקשר המדות לא קשר עצמו ולא נתעטר במדתו אלא בזה (אור יקר).

⁸ ירצה לגבי אומרה "ואתה אמרת" שמורה ששואל על מה שהבטיחו, לא היה ראוי שיאמר קטנתי, שהוא בהפך, שאין זכות לקבל ההבטחה. ותיירך, שהוא ממש טעם לקבל חסד הקב"ה באומרה בענין ההבטחה, אני מפחד דכל עובדך כולהו תנאי וכו' קטנתי הא אנא לית בי זכותא, ועל"ז עשה עמי, וכל מה דעבדת וכו', בגינך הוה ולא בגיני, מפני כי במקלי עברתי, והטוב הזה הגדול אינו אלא בחסד (אור יקר).

בראשית

<p>השתא מעבר ליה בתרי משיריין אינון תריין משיריין דפליג.</p>	<p>עכשיו עובר אותו בשני מחנות, הם שני המחנות שחלק.</p>
<p>עד הכא סדורא דשבהא דמריה מכאן ולהלאה בעא מה דאצטריך ליה לאחזאה לכל בני עלמא דאצטריך ליה לבר נש לסדרא שבהא דמאריה בקדמיתא ולבתר יבעי בעותיה דהכי עבד יעקב בקדמיתא סדר שבהא דמריה ולבתר דסדר שבהא אמר בעותיה דאצטריך ליה הה"ד (שם יא) הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים מכאן מאן דצלי צלותיה [דבעי] [דבעא] לפרשא מלוי כדקא יאות הצילני נא ואי תימא דהא שזבת לי מלבן מיד אחי ואי תימא קריבין אחרנין סתם אחין אקרין מיד עשו מאי טעמא בגין לפרשא מלה כדקא יאות ואי תימא אנא אמאי אצטריך כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני בגין לאשתמודעא מלה לעילא ולפרשא לה כדקא יאות ולא יסתים מלה</p>	<p>עד כאן סדור השבח של רבונו. מכאן ולהבא בקש מה שצריך לו, להראות לכל בני העולם שצריך לו לאדם לסדר שבח של אדונו בתחלה, ואחר כך יבקש בקשותיו, שכן עשה יעקב, בתחלה סדר שבחיו של אדונו, ואחר שסדר השבח, אמר בקשתו שהצטרך לה. זהו שכתוב "הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני אם על בנים". מכאן, מי שמתפלל תפלתו שצריך לפרש דבריו כראוי. "הצילני נא". ואם תאמר שהרי הצלתני מלבן, "מיד אחי". ואם תאמר קרובים אחרים סתם נקראים אחים, "מיד עשו". למה, כדי לפרש הדבר כראוי. ואם תאמר, אני למה אצטרך, "כי ירא אנכי אותו פן יבא והכני", כדי להודיע דבר למעלה ולפרשו כראוי, ולא יסתם הדבר.</p>
<p>ואתה אמרת² היטב איטיב עמך וגו' (שם יב) ואתה אמרת היטב איטיב מאי ואתה³ כמה דאת אמר (נחמיה טו) ואתה מחיה את כלם אוף הכא ואתה אמרת תא חזי דוד מלכא אמר (תהלים יט טו) יהיו לרצון אמרי פי אלין מלין דאתפרשן והגיון לבי אלין מלין דסתימן דלא יכיל בר נש לפרשא לון בפומיה דא הוא הגיון דאיהו בלבא דלא יכיל לאתפרשא ועל דא אצטריך מלה לאתפרשא בפומא ומלה דתליא בלבא⁴ וכלא רזא איהו חד לקבל דרגא תתאה וחד לקבל דרגא</p>	<p>"ואתה אמרת היטב איטיב עמך" וגו'. "ואתה אמרת היטב איטיב", מה זה "ואתה", כמו שנאמר "ואתה מחיה את כולם", אף כאן "ואתה אמרת". בא וראה, דוד המלך אמר, "יהיו לרצון אמרי פי", אלו דברים שהתפרשו. "והגיון לבי", אלו דברים סתומים שלא יכול בן אדם לפרשם בפיו, זהו הגיון שהוא בלב, שלא יכול להתפרש. ועל זה צריך הדבר להתפרש בפה, ודבר שתלוי בלב, והכל סוד הוא, אחד כנגד דרגה תחתונה, ואחד כנגד דרגה עליונה. דבר שהתפרש, כנגד דרגה תחתונה</p>

¹ היינו נגד ג"ר, שכל השבח תלוי בהם. ואחר שהם נפתחות בשבח ישראל. שאלותיו שהם במלכות עם ו"ק. והנה התפלה היא אל מדת המלכות, שהיא תפלה, שצריכה לעלות ולרדת ולהפתח אל השאלה למעלה, ואל השואל למטה. לכך צריך שתהיה השאלה פתוחה ומפורשת, לא שיש למעלה קוצר הבנה, אלא שכל מדה ומדה יש לה סגולתא, וסגולת המלכות בדברים הנגלים ופתוחים, ולכך כנגדה צריך לפרט הדברים, שהיא פרט הנמצאות ומרכבתה בפרטות הדברים. ולזה אמר בגין לאשתמודעא מלה לעילא וכו'. והנה באומר 'הצילני נא מיד אחי, היה ענין תפלתו במדת המלכות, שבה היא ההצלה, שהיא שמירתן של ישראל ודאי, ומכאן ואילך פתח בתפלה נגד הת"ת (אור יקר).

² דהיינו הת"ת, ואתה מחיה, ועם היות שמלה זאת היא תופסת מן החכמה כאומר 'אתה אבינו, והיינו ואתה מחיה כאומר' והחכמה תחיה בעליה, היינו מצד תחלת שם הוי"ה מן החכמה, והוא בת"ת. ולענין ב' מדרגות אלו בתפלה כדפי', פי מלכות, לבי ת"ת. כאומ' מלבא לפומא לא גלי. והיינו שהמלכות ענייניה בגלוי, כפה שהיא פתח לכל סתרי הלב. ולב ת"ת סתום ונעלם, ודבריו במחשבה נעלמים. ולכך צריך לתקן התפלה כענין המדרגות ממש, דבר נגלה ומפורש נגד המדה הנגלת ומפורשת, ודבר נעלם ונסתר נגד המדה הנעלמת. ולזה אלו הנגלים אמר פרטים, ואלו הנעלמים הגיון סתום מחשבו. ועוד יש יחס אחר, שהנגלה ענין תלוי בנגלה, כעין ההצלה בשכינה כדפי', וענין זרע ישראל תלויים בששים רבוא בחינות שבת"ת, והיינו ושמתו את זרעך כחול הים, וחול הים ענין נסתר (אור יקר).

³ לעיל דף טו פירש שהמ' שהיא ה' כשהיא כוללת מאל"ף ועד תי"ו אקרי אתה וז"ש כאן ואתה אמרת היטב איטיב לרמוז אל המדה הזאת כשכוללת כל האותיות מציאות התו' הוא הת"ת והיינו ע"י יחוד הת"ת והמ' וא"ת שהוא ת"ת והה"א היא המ' ובזכות שמיחדה זוכה לכל מיני הטובות. ז"ח (נ"א).

⁴ פי' מדקאמר אשר לא יספר מרוב ש"מ שאין לו מספר בפה אלא בלב ורומז לז"א (מ"מ).

בראשית

<p>עלאה מלה דאתפרשא לקבל דרגא <תתאה> דאצטריך לאתפרשא ההוא דתליא בלבא איהו לקבל דרגא פנימאה יתיר וכלא כחדא איהו ועל דא אמר יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך וגו'.</p>	<p>שהצטרך להתפרש. אותו שתלוי בלב הוא כנגד דרגה פנימית יותר, והכל הוא כאחד. ועל זה אמר "יהיו לרצון אמרי פי והגיון לבי לפניך" וגו'.</p>
<p>כגוונא דא אמר יעקב בקדמיתא פריש מלה כדקא יאות ולבתר סתים מלה דאיהי תליא בהגיונא דלבא דלא אצטריך לפרשא דכתיב (בראשית לב יז) ושמתי את זרעך כחול היס¹ אשר לא יספר מרוב הכא איהו מלה דתליא בלבא דלא אצטריך לפרשא וכן אצטריך כדקאמרן בגין ליחדא יחודא שלים כדקא יאות זכאין אינון צדיקיא דידיעי לסדרא שבהא דמאריהון כדקא יאות ולמבעי בעותהון ובגין כך כתיב (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר >נ"א כתיב (בראשית לב יט) גם את השני גם את השלישי וגו' שלש פעמים גם² רמוז לשלש גאולות על ידי שלשה צדיקים משה מרדכי משיח שעתיד לגאלנו בקרוב<</p>	<p>כדוגמא זו אמר יעקב, בתחלה פרש הדבר כראוי, ואחר כך הסתיר הדבר שתלוי בהגיון הלב שלא צריך לפרש, שכתוב "ושמתי את זרעך כחול היס אשר לא יספר מרוב". כאן הוא דבר התלוי בלב שלא צריך לפרש, וכן צריך כמו שאמרנו, כדי ליחד יחוד שלם כראוי. אשרי אותם צדיקים שיודעים לסדר שבח רבונם כראוי ולבקש בקשתם, ולכן כתוב "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר". (ס"א כתוב "גם את השני גם את השלישי" וגו', שלש פעמים גם, רמז לשלש גאולות על ידי שלשה צדיקים, משה מרדכי משיח, שעתיד לגאלנו בקרוב).</p>
<p>ויותר יעקב לבדו וגו' (בראשית לב כד) רבי חייא פתח ואמר (תהלים צא י) לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך</p>	<p>"ויותר יעקב לבדו" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך".</p>
<p>תא חזי כד ברא קב"ה עלמא³ עבד בכל יומא ויומא</p>	<p>בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה בכל יום ויום</p>
<p>קסט/ב</p>	
<p>עבידתיה דאתחזי ליה⁴ והא אוקמוה ואתמר (ואי תימא) ביומא רביעאה עבד נהורין וכדין אתברי סיהרא חסר⁵ נהורא דאזעירת גרמה ובגין דאיהי מארת חסר וא"ו⁶ אתיהיב דוכתא לשלמאה כל רוחין ושדין ועלעולין⁷ ומזיקין וכל רוחי מסאבי כלהו סלקין ושאטין בעלמא לאסטאה ואתמנון בדוכתי דאתחריבו⁸ ובחקלין</p>	<p>מעשהו הראוי לו, והרי פרשוה, ונתבאר, (ואם תאמר) ביום הרביעי עשה מאורות, ואז נבראה הלבנה חסרה אור, שהקטינה עצמה, ומשום שהיא מארת חסר וא"ו, נתן מקום לשלוט כל הרוחות והשדים ורוחות סערה ומזיקים וכל רוחות הטומאה. כולם עולים ומשוטטים בעולם להסיט, ונתמנון במקומות חרבים ובשדות חזקים</p>

¹ ונודע כי חול היס היא המלכות, ש"מ שז"א אומר, ושמתי את זרעך, והיינו מלה דתליא בלבא, א"נ דייק ושמתי את זרעך, והזרע הוא ביסוד, שמע מינה שהוא בדרגא פנימאה (מ"מ).

² ג"ם ר"ת גואל משה גואל מרדכי גואל משיח (הערת הזוהר).

³ עולם הגשמי (אור יקר).

⁴ כפי שליטת הספירות העליונות, והרמז הנמצאות התחתונות, ביומא רביעאה, שהרמז בו למלכות, עבד נהורין, שהת"ת והמלכות יחד (אור יקר).

⁵ דהיינו המלכות בחסרונה ומעוטה (אור יקר). ועפ"ז מובנים דברי חז"ל (זהר ח"ג עט ע"ב ודף רמח ע"ב) "אמר הקב"ה הביאו עלי כפרה" (דע"ה ח"ב קנז ע"ב).

⁶ דהיינו המאור הנקבה, חסרת ו' דהיינו הזכר, וכל מקום שיש חסרון ודין, החצונים גובר, ששם יניקתו לפעול, והוא הדין לכל החסרים, והם ה' משפחות: רוחין, שדין, עלעולין, והם מלשון סופה וסערה, ומזיקין, רוחי מסאבי, ולא ידעתי פרטן (אור יקר).

⁷ רוח סערה (ד"א). כלולים בזה כל קלקולי בני אדם (דע"ה ח"ב קנז ע"ד).

⁸ בחורבות (אור יקר).

בראשית

<p>תקיפין¹ ובמדברין חריבין²⁹⁴ וכלהו מסטרי רוח מסאבא והא אתמר דהא רוח מסאבא דאתיא מנחש עקימאה³ איהו רוח מסאבא ממש ואיהו אתמנא בעלמא לאסטאה בר נש לגביה ועל דא יצר הרע שליט בעלמא</p>	<p>ובמדברות חרבים, וכולם מצד רוח הטומאה. והרי נתבאר שהרי רוח הטומאה שבאה מנחש העקלתון, הוא רוח טומאה ממש, והוא התמנה בעולם להסיט בן אדם אליו, ועל זה יצר הרע שולט בעולם.</p>
<p>ואיהו אתמני לגביהו דבני נשא ואשתכח עמהון ובעקימו⁴ ובתסקופין אתי לגביהו לאסטאה לון מארחוי דקב"ה כמה דאסטי לאדם קדמאה⁵ וגרים מותא לכל עלמא הכי נמי אסטי להו לבני נשא וגרים לון לאסתאבא ומאן דאתי לאסתאבא איהו משיך עליה ההוא רוח מסאבא ואתדביק בהדיה וכמה אינון דזמינין לסאבא ליה ומסאבין ליה ואיהו מסאב וסאבין ליה בהאי עלמא ובההוא עלמא והא אתמר ובשעתא דאתי בר נש לאתדכאה ההוא רוח מסאבא אתכפייא קמיה ולא יכיל לשלטאה עלוי וכדין כתיב (תהלים צ"א ז) לא תאנה אליך רעה ונגע⁶ לא יקרב באהלך אמר⁹⁵ רבי יוסי לא תאנה אליך רעה דא לילית⁷ ונגע לא יקרב באהלך אלין שאר מזיקין והא אוקמוה ואתמר</p>	<p>והוא התמנה אצל בני אדם ונמצא עמם, ובעקמומיות ובעלילות בא אליהם להסיטם מדרכי הקדוש ברוך הוא, כמו שהסטה את אדם הראשון וגרם מות לכל העולם, כך גם מסטה בני אדם וגורם להם להטמא. ומי שבא להטמא, מושך עליו אותו רוח טומאה ונדבק עמו. וכמה הם שמזומנים לטמא אותו, ומטמא אותו והוא טמא, ומטמאים אותו בעולם הזה ובאותו עולם, והרי נתבאר. ובשעה שבא בן אדם להטהר, אותו רוח טומאה נכפה לפניו ולא יכול לשלוט עליו, ואז כתוב "לא תאנה אליך רעה ונגע לא יקרב באהלך". אמר (כשאמר) רבי יוסי, "לא תאנה אליך רעה", זו לילית. "ונגע לא יקרב באהלך", אלו שאר מזיקים, והרי פרשוה ונתבאר.</p>
<p>רבי אלעזר אמר הא אמרן דלא יפוק בר נש יחידאה בליליא וכל שכן בזמנא דסיהרא אתבריאת והוה חסרה ואוקמוה דהא כדין רוחא מסאבא שלטא ודא הוא רוח רעה מאן רעה דא חויא בישא⁸ ונגע דא⁹ הוא מאן דרכיב על חויא</p>	<p>רבי אלעזר אמר, הרי אמרנו שלא יצא אדם יחידי בלילה, וכל שכן כשהלבנה נבראה והיתה חסרה, ובארוה שהרי אז רוח טומאה שולטת, וזוהי רוח רעה. מי רעה, זה נחש הרע, ונגע זהו מי שרוכב על הנחש, רעה ונגע הם כאחד. ואף על גב ששינינו שנגע אלו נגעי בני אדם שיצאו מאדם,</p>

¹ מקום סלעים שאינו ראוי לזריעה (אור יקר).

² המדבר החרב שאין בו ישוב, מפני שהצוני מחייב השממה והחרבן, ושולט בכל מקום שהוא, וכל הבאים מצדו מוצאים שם נחת רוח (אור יקר).

³ היינו נקבת סמאל, דהיינו לילית, היא הנחש. הלכך סמאל רוכב על נחש, והם ז' היכלות טמאים אשר לתמורות. ומאלו ההיכלות מתפשט יצר הרע ערל טמא לבני אדם. ולזה אמר רוח מסאבא דאתי מנחש וכו' (אור יקר).

⁴ עוקם להם הדרך לבא הענין לרצונו (אור יקר). ובעלילות רבות (ד"א).

⁵ אדם הראשון היה רוחני, ויצר הרע נראה לו ממש, ודבר עמו, והטעהו בדבור וחלק שפתיו, ושלט בו. אמנם האדם גשמי, ויש לו מבא בטבעו ומחשבותיו הגשמיות ושולט ברוחניות בו (אור יקר).

⁶ תרי פגעי בישא זכר ונקבה אליך רעה נקבה, לך זכור, ונגע זכר, אהלך נקבה. ור' יוסי מחמת החלוף הזה דחיקא ליה ומפרש אהלך המשכן לאדם. ונגע הם כמו נגעי בני אדם, שהם שאר מזיקים. ור' אלעזר פליג דקרא דלא תאונה, לאו בענין יצר הרע קא עסיק, אלא בשמירה. והענין, שהם ג' מדרגות: הא', רוח רעה, והוא המתפשט למטה אל התחתונים מלילית הרעה. ורעה עצמה היא לילית נקבה והיא הב'. הג', הוא נגע, דהיינו הזכר הרוכב על הנקבה (אור יקר).

⁷ שהכל פירוש אחד ומביא ראייה מר' יוסי (מ"מ).

⁸ פ' לילית נוק' דסט"א, ור"ל לא תאונה אליך, אתה שהוא זכר, רעה שהיא נוק' דסט"א, כדי להתעבר ממך ע"י קרי (מ"מ).

⁹ פ' הוא ס"מ, לא יקרב באהלך, שהיא אשתך לטמא אותה ח"ו, כמ"ש אריז"ל (פע"ח ק"ש על המטה ה) על הפסוק הזה (מ"מ).

בראשית

<p>רעה¹ ונגע כהדא אינון² ואף על גב דתנינן דנגע³ אלין נגעי בני אדם דנפקו מאדם דהא כל אינון שנין דלא קריב אדם עם אתתיה רוחי מסאב⁴ הו קא אתיין ומתחממן מניה ואולידן מניה⁵ והני אקרונ נגעי בני אדם</p>	<p>שהרי כל אותן שנים שלא קרב אדם לאשתו, רוחות טמאות היו באות ומתחממות ממנו ומולידות ממנו, ואלה נקראים נגעי בני אדם.</p>
<p>והא אתמר דכד בר נש בהלמיה⁶ ולא שליט בגופיה וגופא אשתכך רוח מסאבא אתיין ושריא עליה ואית זמנין דרוחי נוקבין מסאבין אתיין וקרבן בהדיה ומשכין ליה בהדיהו ומתחממן מניה ואולידו לבתר רוהין ומזיקין נגעי בני אדם [נ"א כגוונא בני נשא] ולזמנין אתחזיין⁷ כחיוז בני נשא בר דלית לון שערי ברישא⁸ ובכללא אית ליה לבר נש לאסתמרא⁹ מקמייהו בגין דיהך בארחי דאורייתא ולא יסתאב בהדיהו דהא לית לך מאן דנאים בליליא בערסיה¹⁰ דלא טעים טעמא דמותא ונפקת נשמתיה מניה וכיון דאשתאר גופא בלא נשמתא קדישא רוח מסאבא זמין ושריא עליה ואסתאב והא אוקימנא מלה דלית ליה לבר נש לאעברא ידוי על עינוי בצפרא¹¹ בגין דהא רוחא מסאבא שריא עלייהו וכו' והא אתמר</p>	<p>והרי נאמר, שכאשר אדם בחלמו ואל שולט בגופו והגוף שוכך, רוח טומאה באה ושורה עליו, ולפעמים רוחות נקבות טמאות באות וקרבות אליו ומושכות אותו אליהן ומתחממות ממנו, ומולידות אחר כך רוחות ומזיקים, (נגעי בני אדם, כדוגמת בני אדם), ולפעמים נראים כמראה בני אדם, פרט לזה שאין להם שערות בראש. ובכולם אדם צריך להשמר מלפניהם כדי שילך בדרכי התורה ולא יטמא עמו. שהרי אין לך מי שישן בלילה במטתו ולא טועם טעם מות ויוצאת נשמתו ממנו, וכיון שנשאר הגוף בלי נשמה קדושה, רוח טומאה זמינה ושורה עליו ונטמא. והרי בארנו דבר, שאין לאדם להעביר ידיו על עינוי בבוקר, משום שהרי רוח טומאה שורה עליהם וכו', והרי נתבאר.</p>
<p>תא חזי דהא יעקב אף על גב דאתרחים קמי קב"ה בגין דאשתאר בלחודוי רוחא אחרא הוה זמין לאזדוונא בהדיה רבי שמעון אמר תא חזי מה</p>	<p>בא וראה, שהרי יעקב אף על גב שאהוב לפני הקדוש ברוך הוא, משום שנשאר לבדו, רוח אחרת נועדה להזדווג עמו. רבי</p>

¹ הוא סמא"ל לעיל לה ע"ב (ד"א).

² לד ע"ב ונד ע"ב (ד"א).

³ והיינו סיעתא דר' יוסי דפריש הכי (אור יקר).

⁴ אשר ברא אלהים לעשות בערב שבת בין השמשות (אור יקר).

⁵ משפחה שנית מורכבת מכח אדם גשמי, והם אלו נקראים נגעי בני אדם (אור יקר).

⁶ שהרהר ביום, והנשמה נמשכת ביום אחר הטומאה, כמו שנמשכה אחר מחשבה. בגוף אותו הכח החצוני מכיר, ובעת שאין אדם שליט בעצמו להשמר מהם ד"גופא אשתכך", ויש לו מבא ע"י רוח הטומאה השורה על האדם, ולכך "אית זמנא דחמ" וכו', שם נקבות טמאות שלוחות מהחצוני, הרואה אותו הרהור בנשמה ופוגמה בהתחמם הגוף, ואינם נהנים מהטפה הגשמית, שהרי נשאת שם, אלא הם נהנים מחמום העבירה ופתיחת המקור לבטלה, ומולידים רוח חצוני טמא, והם רוחין ומזיקין שהם להוכיח האדם ולהכותו בנגעם, כדכ' והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם, וכדומה לי שמתעכלים ומתבטלין ביסורים (אור יקר).

⁷ שהם מתגלמין, השדים ממש כגוף גשמי, מצד חלק גשם אשר להם מהאדם, והיינו משפחה שלישית שהם מהשנית, ובני אדם כדפי' (אור יקר).

⁸ להראות שאין להם שרשים עליונים, ומה גם ששער הראש מורה על נזר אלהים בהתקדשו (אור יקר), ע"י לעיל נד ע"ב.

⁹ בין מהרהור שלא יחטא, בין מחטא מאי זה שיהיה, בין ממקרה רע, שלא יבא במקום סכנת מזיקין שלא יהיה נזוק, או ידבקו אליו ויחטיאוהו אח"כ (אור יקר).

¹⁰ מלשון זה מדוקדק שאין רוח הטומאה שורה על האדם עד שתהיה שינה ולילה, כמ"ש בליליא בערסיה, ולפי זה אם היה ניעור בלילה או ישן ביום, אין צריך נטילה היפך הש"ע שכתב דבעי נטילה בלא ברכה מספק (מ"מ).

¹¹ שלא יתדבק אותו רוח הטומאה בראות עינוי, ויהיה כח רע בעינוי ויזיק בני אדם בעין הרע החצוני השולט בו והוא נעשה כלי אליו (אור יקר).

בראשית

<p>שמעון אמר, בא וראה מה כתוב בו בבלעם הרשע, "וילך שפי". מהו "שפי", יחידי, כמו שנאמר "שפיפון עלי ארח", כנחש הזה שהולך יחידי ואורב על דרכים ושבילים, כך גם בלעם היה הולך יחידי. למה, כדי להמשיך עליו רוח טומאה, שכל מי שהולך יחידי בזמנים ידועים, אפילו בעיר במקומות ידועים, מושך עליו רוח טומאה. לכן, בכל זמן, לא ילך אדם יחידי בדרך ובעיר, אלא במקום שבני אדם הולכים ושבים ונמצאים שם. ועל כן לא ילך אדם יחידי בלילה, הואיל ובני אדם לא נמצאים, והיינו הטעם שלא תלין נבלתו,</p>	<p>כתיב ביה בההוא רשע דבלעם וילך שפי מהו שפי יחידי כמה דאת אמר (בראשית מט יז) שפיפון עלי ארח כהאי חויל דאזיל יחידי וכמין עלי ארחין ושבילין הכי נמי בלעם הוה אזיל יחידי מאי טעמא בגין לאמשכא עליה רוחא מסאבא דכל מאן דאזיל יחידי בזמנין ידיעין² אפילו במתא באתרין ידיעין³ משיך עליה רוחא מסאבא בגין כך בכל זמנא לא יהך בר נש יחידי בארחה במתא אלא באתר דבני נשא אזלין ותבין ומשתכחין תמן ועל דא לא יהך בר נש יחידי בליליא הואיל ובני נשא לא משתכחי והיינו טעמא (דברים כא כג) דלא תלין נבלתו</p>
ק/ע/א	
<p>שלא להשהות גוף מת בלי רוח על הארץ בלילה. לכן אותו בלעם הרשע היה הולך יחידי כנחש הזה, כמו שבארוהו.</p>	<p>דלא לקיימא גופא מיתא בלא רוחא על ארעא בליליא⁴ בגין כך ההוא רשע דבלעם הוה אזיל יחידי כהאי נחש כמה דאוקמוה</p>
<p>"ויאבק איש עמו". מה זה "ויאבק". (שאמר רבי יהושע בן לוי, מלמד שהעלו אבק ברגליהם עד כסא הכבוד. כתוב כאן "בהאבקו עמו", וכתוב "אבק רגליו". ואותו מלאך שרו של עשו היה, והוא סמא"ל, לכן דינו הוא שיעלה אבק רגליו עד כסא הכבוד, שהוא מקום המשפט). רבי שמעון אמר, מיהו אבק, אבק טפל לעפר. מה בין עפר לאבק, זה אבק שנשאר מהאש ולא עושה פירות (בעולם) לעולמים, עפר שכל הפרות יוצאים ממנו, והוא כלל שלמעלה</p>	<p>ויאבק איש עמו (בראשית לב כד) מאי ויאבק >דאמר⁵ רבי יהושע בן לוי מלמד דסליקו אבק ברגליהון עד כורסי יקרא כתיב הכא (שם כה) בהאבקו עמו וכתיב (נחום א ג) אבק רגליו וההוא מלאך שרו של עשו היה ואיהו סמאל בגין כך דינו הוא שיעלה אבק דרגליו עד כסא הכבוד שהוא מקום המשפט > רבי שמעון אמר מן⁶ אבק אבק תפל⁷ לעפר מה בין עפר לאבק⁸ דא אבק דאשתאר מן נורא ולא עבד איבין (בעלמא) [בעלמין] >לעלמין < עפר דכל איבין נפקי מניה</p>

¹ והוא אורב על דרכים ונתיבות לנשוך בעקבי סוס (ד"א).

² היינו בלילה שאין יוצא ואין בא אפילו בשווקים וברחובות (מ"מ).

³ היינו אפילו ילך ביום במדברות וחרבות שממה משיך עליה רוח מסאבא בכל זמנא אפילו ביום. א"נ לגבי משיך עליה רוח מסאבא, הוא דווקא בזמנין ידיעין ובאתרין ידיעין, בלילה ובמקום שהם. אבל באחד מהם, הגם שיש לו היזק, עכ"ז לא משיך רוח מסאבא, וכדי שלא יוזק ישמר מחורבה אפילו ביום ומרחוב העיר בלילה יחידי (מ"מ).

⁴ שימשך רוח הטומאה וישלוט בו (אור יקר).

⁵ (בס"א אינו עד רש"א מן אבק וכ"נ כי ריב"ל לית שייכות לתלמידי רשב"י. א"מ). ולפי מ"ש בז"ח לעיל דף קסח ע"א אין צריך למוחקו. מא"ן (נ"א).

⁶ מלשון אבק (מ"מ).

⁷ פי' אבק היא נוק' דס"מ, עפר מלכות דאצילות (מ"מ). נ"ל דר"ל לילית נקראת אבק טפל לאפר שס"מ נקרא אפר ושניהם קיטמא דלא עבדו פירי כדמסיק והשכינה נק' עפר (נ"א).

⁸ הוא החצוני מותר האש הדין הקשה, והוא מסורס שאינו עושה פירות (אור יקר). עי' לעיל דף פ ע"א בס"ת ובח"ב רסו ע"ב (לש"ו). "אבק" הוא הסט"א, ושורשה הוא תוקף הדין, ולכן מתפרדים ומתפזרים ואין דבר טוב יוצא מהם. אמנם "עפר" הוא כינוי למלכות אשר כל אורות דאצילות מתייחדים בה והיא כוללת את כולם, ולכן יוצא ממנה כל טוב עולם (ביאורים ח"א סד ע"א). כלומר ש"אפר" הוא פסולת של יסוד ה"עפר" (דע"ה ח"ב פט ע"א).

⁹ והוא הקדושה שבה הויית כל ההוייות. ולכאורה נראה שהוא סוד עץ פרי עושה פרי למינו, דהיינו דעביד איבין. ואין מכאן ראייה אם כוונתו על יסוד או על מלכות או על ת"ת או על בינה, אמנם על מלכות אינה, שהרי הקשה ר' יהודה, אי הכי שעפר הוא למעלה באצילות מאי מקימי מעפר. אמנם אם העפר למעלה מאי

בראשית

<p>ואיהו כללא בעילא⁹⁸ ותתא¹ אמר רבי יהודה אי הכי מאי מקים מעפר דל² (ש"א ב ח) א"ל כמשמעו אבל בהאי גוונא מקים מעפר דל בגין דלית ליה מגרמיה כלום³ ומההוא עפרא נפק דל⁴ דלית ליה כלום ומההוא עפר⁵ כל איבין וכל מיבו דעלמא נפקי מניה⁶ וביה אתעבידו כל עובדין דעלמא כמה דכתיב (קהלת ג ב) הכל היה מן העפר⁷ והכל שב אל העפר ותנינן הכל היה מן העפר ואפילו גלגל חמה אבל אבק לא עביד פירין ואיבין (לעלמא) [לעלמין] ובגין כך ויאבק <איש> דאתיא בההוא אבק ורכיב עליה בגין לקטרגא ליה ליעקב</p>	<p>ומטה. אמר רבי יהודה, אם כך, מה זה "מקים מעפר דל". אמר לו, כמשמעו, אבל בגוון זה מקים מעפר דל משום שאין לו מעצמו כלום, ומאותו עפר יצא דל שאין בו כלום, ומאותו עפר כל הפירות וכל טוב העולם יוצאים ממנו ובו נעשים כל מעשי העולם, כמו שכתוב "הכל היה מן העפר והכל שב אל העפר". ושנינו "הכל היה מן העפר", אפילו גלגל חמה, אבל אבק לא עושה פירות (לעולם) לעולמים, ולכן "ויאבק איש", שבא באותו אבק ורכב עליו כדי לקטרג ליעקב.</p>
<p>עד עלות השחר (בראשית לב כד) דאתעבר שולטנותיה <ואתחלף> (ואתחלש) וכך הוא לזמנא דאתי בגין דגלותא השתא כליליא <דמיא> ואיהו ליליא ושלטא ההוא אבק על ישראל ואינן שכיבי לעפרא (אוחרא) עד דיסתלק נהורא ויתנהר יממא וכדין ישלטון ישראל ולהון יתיהיב מלכותא דאינן קדישי עליונן כמה דאת אמר (דניאל ז כז) ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם שלטניא ליה יפלחון וישתמעון". [ומלכות ושלטון וגדולה של מלכות תחת כל השמים תנתן לעם קדושים עליונים. מלכותו מלכות עולם, וכל השליטים לו יעבדו וישמעון].</p>	<p>"עד עלות השחר", שעבר שלטונו והתחלף. וכך הוא לעתיד לבא, משום שהגלות עכשיו דומה ללילה, והיא לילה, ושולט אותו אבק על ישראל, והם שוכבים לעפר (אחר) עד שיעלה האור ויאיר היום, ואז ישלטו ישראל, ולהם תנתן המלכות, שהם קדושי עליונים, כמו שנאמר "ומלכותא ושלטנא ורבותא די מלכות תחות כל שמיא יהיבת לעם קדישי עליונן מלכותיה מלכות עלם וכל שלטניא ליה יפלחון וישתמעון". [ומלכות ושלטון וגדולה של מלכות תחת כל השמים תנתן לעם קדושים עליונים. מלכותו מלכות עולם, וכל השליטים לו יעבדו וישמעון].</p>
<p>ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני (בראשית לב כז) רבי יהודה פתח ואמר (שה"ש ו י) מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות האי קרא אוקמוה ואתמר אבל מי זאת הנשקפה אלין אינן ישראל בזמנא דקב"ה יוקים לון ויפיק</p>	<p>"ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני". רבי יהודה פתח ואמר, "מי זאת הנשקפה כמו שחר יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות פסוק זה פרשוהו ונתבאר, אבל "מי זאת הנשקפה", אלו הם ישראל, בזמן שהקדוש ברוך הוא יקים אותם ויוציאם מן הגלות, אז יפתח להם פתח של אור (שהוא) דקיק</p>

מקימי מעפר, ותירץ כמשמעו עפר השפלות ואל קשה מידי. ולהאי גוונא בסוד המדות יתיישב מקים מעפר, אותה ספירה נקראת עפר נותנת קימה לדל שהוא המלכות, ולפי זה אין המלכות העפר. אמנם היסוד ג"כ אינו, שהרי הוא אומר אח"כ ומההוא עפר וכו' (אור יקר).

¹ המלכות מקבלת שפע מז"א ומשפעת אותו לתחתונים (מ"מ).

² פי' כיון שעפר היא מלכות, מאי מקים מעפר דל, הלא כל הנבראים היא מהמלכות (מ"מ).

³ פירוש סט"א שהיא עפר אחר לא עפר הקדוש. א"ם (ג"א).

⁴ אם כן אין המלכות יוצא מהסוד וגם הת"ת אינו מן הטעם הזה, אמנם הוא הבינה שממנה מוצא המלכות, וגם היא יוצאת מן החכמה, אמנם בעת היותה יוצאת מן החכמה אינה דלה, אמנם בעת יוצאה מהבינה מכח דיניה יוצאת דלה ועניה (אור יקר).

⁵ כלומר מעפר שתחת כסא הכבוד (דע"ה ח"ב פט ע"ב).

⁶ היינו שהבינה נותנת כח אל היסוד להוליד, וכל הספירות נובעות כח שפעם ממה שמקבלת ממנה, ובה אתעבידו כל עבידן, דהיינו ל"ב אלהים דעובדא דבראשית (אור יקר).

⁷ פר' צו לד ע"ב פר' חוקת קפא ע"א (לש"ו).

בראשית

<p>לון מן גלותא כדין יפתח לון פתחא¹ דנהורא (דהיא) דקיק זעיר ולבתר פתחא אהרינא דאיהי רב מניה עד דקב"ה יפתח לון תרעין עלאין פתיחן לארבע רוהי עלמא וכן כל מה דעביד קב"ה לישראל ולצדיקיא די בהו הכי בלהו ולא בזמנא חדא</p> <p>לבר נש דאתיהיב בחשוכא ודיוריה הוה בחשוכא תדיר כד יבעון לאנהרא ליה בעיין לאפתחא ליה נהורא זעירתא כעניא דמחמא ולבתר רב מניה וכדין בכל זמנא עד דינהרון ליה כל נהורא כדקא יאות כך אינון ישראל כמה דאת אמר (שמות כג ל) מעט מעט אנרשנו מפניך עד אשר תפרה וגו' וכן למאן דאתי אסוותא לאו איהו בשעתא חדא אלא זעיר זעיר עד דיתתקף אבל לעשו לאו הכי אלא בזמנא חדא נהיר ליה ואתאביד מניה זעיר זעיר (ולזמנא דאתי לאומות עעכו"ם (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא וגו') עד דיתתקפון ישראל וישיצון (וישבון) ליה מכלא מעלמא דין ומעלמא דאתי ובגין דנהיר בשעתא חדא הוה להו שציאו מכלא אבל ישראל נהורא דלהון זעיר זעיר עד <דיתתקפון> [די תתקפון] (דאתתקפון) וינהיר לון קב"ה לעלמין וכלא שאלי לון ואמרי (שיה"ש ו י) מי זאת הנשקפה כמו שחר איהו² קדרותא דצפרא³ ודא איהו נהורא דקיק ולבתר יפה כלבנה⁴ בגין דסיהרא נהורא דילה נהיר יתיר משחר ולבתר ברה כחמה⁵ בגין דנהוריה תקיף ונהיר יתיר מסיהרא ולבתר איומה כנדגלות⁶ תקיפא בנהורא תקיף כדקא יאות</p>	<p>קטן, ואחר כך פתח אחר שהוא גדול ממנו, עד שהקדוש ברוך הוא יפתח להם שערים עליונים פתוחים לארבע רוחות העולם. וכן כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל ולצדיקים שבהם, כך כולם ולא בזמן אחד. [משל] לאדם שנתון בחושך ודיורו היה תמיד בחושך, כשירצו להאיר לו, צריכים לפתוח לו אור קטן כעין המחט, ואחר כך גדול ממנו, וכך בכל פעם עד שיאירו לו כל האור כראוי. כך הם ישראל, כמו שנאמר "מעט מעט אנרשנו מפניך עד אשר תפרה" וגו'. וכן [משל] למי שהוא בא להרפא, אינו בשעה אחת, אלא מעט מעט עד שיתחזק. אבל לעשו לא כך, אלא בפעם אחת מאיר לו, ונאבד ממנו מעט מעט, (ולעתיד לבא לאומות עובדי עבודה זרה "ה' כגבור יצא"), עד שיתחזקו ישראל וישמידו (וישב) אותו מהכל, מהעולם הזה ומהעולם הבא. ומשום שמאיר בשעה אחת, יהיה לו השמדה מהכל. אבל ישראל, אור שלהם מעט מעט, עד שיתחזקו, ויאיר להם הקדוש ברוך הוא לעולמים. וכולם שואלים אותם ואומרים, "מי זאת הנשקפה כמו שחר" זוהי שחרורית הבוקר, וזהו אור דקיק. ואחר כך "יפה כלבנה", משום שהלבנה האור שלה מאיר יותר משחר. ואחר כך "ברה כחמה", משום שאורה חזק ומאיר יותר מהלבנה. ואחר כך "איומה כנדגלות", חזקה באור חזק כראוי.</p>
<p>תא הזי בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא ואתי צפרא יתנהר בקדמיתא זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא כדקא יאות דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכנסת ישראל יתנהיר</p>	<p>בא וראה, בעוד שנחשך היום ומתכסה האור ובא הבוקר, יואר בתחלה מעט מעט עד שיתרבה האור כראוי. שהרי כיון שהקדוש ברוך הוא יתעורר להאיר לה לכנסת ישראל, יאיר בתחלה כמו "שחר",</p>

¹ יפתח לון פתחא דנהורא וכו' רמז לנו לארבע מיני גאולות שיתגלו לנו בע"ה באחרית הימים כמו שהיו במצרים כמז"ל וגאלתי והוצאתי וגו' כך לעתידי לבא כמו שנאמר כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות והם מד' מדות העליונות. אחד. כמו שחר דהיינו אור ההיכלות דיצירה ובריאה שיתגלה כי הם נקרא שחר בערך האצילות וזהו שכיון התנא באומר יוקים לון ויפיק לון רמז לגאולה הזאת (ש"נ). עי' המשך לשונו הובא בסוף הספר.

² פי' המלכות תהיה תחלה הארתה כמו זווג של קדרותא דצפרא, שהוא זווג יעקב ולאה שהוא גרוע מזווג יעקב ורחל שהוא בשחרית כנודע, וגרוע ג"כ מזווג ישראל ולאה שהוא בעת מנחה (מ"מ).

³ שחרית הבקר שהוא זמן שחרית שמתחיל להאיר היום (ד"א).

⁴ פי' אח"כ יש לה הארה כמו זווג יעקב ורחל שאז רחל מקבלת הארה גדולה, וז"ש "בגין דסיהרא נהורא דילה נהיר יתיר משחר" (מ"מ).

⁵ פי' אח"כ תהיה לה הארה כהארת ז"א שהוא דכורא (מ"מ).

⁶ פי' אח"כ תהיה לה הארה כהארת אימא (מ"מ).

בראשית

<p>בקדמיתא כמו שחר דאיהי אוכמא ולבתר יפה כלבנה ולבתר ברה כחמה ולבתר איומה כנדגלות כמה דאתמר</p>	<p>שהוא שחור, ואחר כך "יפה כלבנה", ואחר כך "ברה כחמה", ואחר כך איומה כנדגלות כמו שנתבאר.</p>
<p>קע/ב</p>	
<p>ותא חוי כיון דאסתליק צפרא דהא לא כתיב כי בא השחר אלא כי עלה דהא בזמנא כי בא השחר כדין אתתקף ההוא ממנא ואכיש ליה ליעקב בגין דההוא ממנא אכיש ליעקב למיהב תקיפו לאתתקפא לעשו וכד סליק ההוא אוכמא דשחר ואתחזי אתא נהורא ואתתקף יעקב דהא כדין מטא זמניה לאתנהרא מה כתיב (בראשית לב לא) ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו ויזרח לו השמש דהא כדין זמנא לאתנהרא</p>	<p>ובא וראה, כיון שעולה הבוקר, שהרי לא כתוב כי בא השחר אלא כי עלה, שהרי בזמן כי בא השחר, אז התחזק אותו ממונה והכיש את יעקב, משום שאותו ממונה הכיש את יעקב לתת כח להתחזק לעשו. וכשעלה אותו שחר של שחור ונראה, בא האור והתחזק יעקב, שהרי אז הגיע זמנו להיות מואר, מה כתוב, "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל והוא צולע על ירכו", "ויזרח לו השמש", שהרי אז הזמן להיות מואר.</p>
<p>והוא צולע על ירכו כדין איהו רמז דהא בעוד דישראל בגלותא וסבלין כאבין וצערין וכמה בישין כד אתנהיר לון יממא וייתי לון נייחא כדין יסתכלון ויכאבון בגרמיהו מכמה בישין וצערין דסבלו ויתמהו עלייהו בגין כך ויזרח לו השמש דההוא זמנא דנייחא וכדין והוא צולע על ירכו אתכאב וצעיר גרמיה על מה דעבר ואיהו כד אסתלק קדרותא דשחרא כדין אתתקף ואתאחיד ביה דכד אתחלש חיליה דלית ליה <שולטנותא> (שולטנותיה) אלא בליליא ויעקב שלטנותיה ביממא ועל דא אמר (שם כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר דהא אנא ברשותך קאימנא והא אתמר ואוקמוה</p>	<p>"והוא צולע על ירכו". אז הוא רמז, שהרי בעוד שישראל בגלות וסובלים כאבים וצער וכמה רעות, כשמאיר להם היום ויביא להם מנוחה, אז יסתכלו ויכאבו בעצמותיהם מכמה רעות וצער שסבלו ויתמהו עליהם, לכן "ויזרח לו השמש", שאותו זמן המנוחה, ואז הוא צולע על ירכו, כואב ומצער עצמו על מה שעבר. והוא, כשעולה קדרות השחר, אז מתחזק ונאחז בו, שהרי נחלש כחו, שאין לו שלטון אלא בלילה, ויעקב שלטונו ביום. ועל זה אמר "ויאמר שלחני כי עלה השחר", שהרי אני עומד ברשותך, והרי נתבאר ופרשוהו.</p>
<p>([נ"א] ¹על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו' כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה (שם לב) דאפילו בהנאה אסיר ואפילו <ליהביה> לכלבא ואמאי אקרי גיד הנשה כלומר גיד דאיהו מנשה⁹⁹ לבני נשא² לפולחנא דמאריהון ותמן הוא יצר הרע רביע³ וכיון דאתדבק⁴ עם יעקב¹⁰⁰</p>	<p>"על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה וגו' כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה". שאפילו בהנאה אסור, ואפילו לתת אותו לכלב. ולמה נקרא גיד הנשה, כלומר גיד שהוא משכיח את בני האדם לעבודת ריבונם, ושם רובץ היצר הרע. וכיון שנדבק עם יעקב, לא מצא מקום שיכול להתגבר על יעקב, משום שכל איברי</p>

¹ המצויין הוא ממדרש הנעלם (ד"א). כי בכתוב הזה נרמזו ארבעה צומות השנה אשר נמשכו אלינו מצד קעקוע הכף הזה ומלת הנשה כמו הפוך השנה כלומר על כן לא יאכלו בני ישראל את ג'י'ד'. ג' בתשרי י' עשרה בטבת ג'י'ד' כולו שבעה עשר בתמוז. א' ת' לרבות תשעה באב (עקידת יצחק שער כ"ו) (נ"א).

² גיד זה משקץ הנפש, וכמו שאמרו על כמה דברים אחרים שבגוף האדם כמו השער והצפרנים, וכן נראה שאין בו לחלוחית (רמ"ז).

³ אולי הוא מפני שהוא סמוך לברית וכן כתב הציוני, והוסיף שעונש האוכל גיד הנשה להתגלגל בקדשה הנקראת זונה נשכחה (רמ"ז).

⁴ שחשב שאחר שנתנה לו רשות להתקרב ולהתדבק בו, יוכל להתגבר עליו, שהרי מלאכי שמירתו נראה שאותה שעה נתרחקו ממנו, והכל בחפץ ה', להודיע גבורת צדקתו כל הלילה, ובפרט שהיה ליל יום ד' שבו חסרה הלבנה (רמ"ז).

בראשית

<p>לא אשכח אתר דיכיל לאתגברא עליה דיעקב¹ בגין דכל שייפי גופא סייעי ליעקב וכלהו הוו תקיפין² ולא הוה בהון חולשא מה עבד (שם כה) ויגע בכף ירכו בגיד הנשה בזיניה ביצר הרע דאיהו זיניה ואתריה³ ומתמן אתי יצר הרע על בני נשא⁴</p>	<p>הגוף סייעו ליעקב, וכולם היו חזקים ולא היתה בהם חלשה. מה עשה, ויגע בכף ירכו בגיד הנשה, במינו של יצר הרע שהוא מינו למקומו, ומשם בא יצר הרע על בני האדם.</p>
<p>ובגין כך אמרה אורייתא⁵ לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, כמו שאמרו החברים באיברי האדם שרמוז למעלה, אם טוב טוב, ואם רע רע. ולכן כל איבר מחזק איבר. ודאי גיד הנשה מחזק את יצר הרע שהוא מינו. ובני ישראל לא יאכלו אותו, שאינם מצדו וממינו. אבל עמים עובדי עבודה זרה יאכלו אותו, שהוא מצד וממין המלאך שלהם שהוא סמא"ל, כדי לחזק לבם. משום שיש באדם מאתים ארבעים ושמונה איברים כנגד מאתים ארבעים ושמונה מצוות התורה שהם נתנו להעשות, וכנגד מאתים ארבעים ושמונה מלאכים שהתלבשה בהם שכינה והשם שלהם כשם רבונם.</p>	<p>ולכן אמרה תורה "לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה", כמו שאמרו החברים באיברי האדם שרמוז למעלה, אם טוב טוב, ואם רע רע. ולכן כל איבר מחזק איבר. ודאי גיד הנשה מחזק את יצר הרע שהוא מינו. ובני ישראל לא יאכלו אותו, שאינם מצדו וממינו. אבל עמים עובדי עבודה זרה יאכלו אותו, שהוא מצד וממין המלאך שלהם שהוא סמא"ל, כדי לחזק לבם. משום שיש באדם מאתים ארבעים ושמונה איברים כנגד מאתים ארבעים ושמונה מצוות התורה שהם נתנו להעשות, וכנגד מאתים ארבעים ושמונה מלאכים שהתלבשה בהם שכינה והשם שלהם כשם רבונם.</p>
<p>ואית בבר נש שס"ה גידין ולקבלהון שס"ה פקודין דלאו אינון אתיהיבו למעבד ולקבל שס"ה יומי שתא⁶ והא תשעה באב <חד מנהון דאיהו></p>	<p>יש באדם שלש מאות ששים וחמשה גידים, וכנגדם שלש מאות ששים וחמש מצוות שלא נתנו להעשות, וכנגד שלש</p>

¹ איברי הגוף העליון כולם היו לעזר ליעקב אפילו השמאליים (רמ"ז).

² שכבר היה קרוב לגדלות והראיה שקראו ישראל (רמ"ז).

³ לפי הנזכר לקמן בו יש אחיזה לס"מ. וידוע שדוקא הוד של רחל נפגם וכו'. וכל בחינת השוקים היא לבר מגופא, ובפרט השמאלית ושל הנקבה. וכו' ומשכיח את המצוות, ולכן אמר שהוא מינו, כי הוא הוא כח היצר הרע להשכיח את האדם מעשות טוב. וגם אין בו לחלוחית כי דומה ממש לקליפה ובו יש אחיזה לחיצונים, והיינו זיניה ואתריה, שהוא קרוב לברית, כד"א (ד ז) לפתח חטאת רובע, וכו' שלכן חשק החיצונים בירך וכמ"ש הני ברכי דרבנן דשלהי וכו' (רמ"ז). עי' בבהגר"א על תיקו"ז מא ע"א ז"ל טעם לכל הטומאות ואיסורין שבתורה והכל בחטא האדם כיון דהגיע לכף כו' דרגא דאדם ותקע כו' בנגיעת ע"ה דהוא הוא בעצמו והוא חטא הסלע בשביל ע"ר, ע"כ. איסור אכילת כל הטמאים והאיסורין שבתורה, משום שיש לרע שייכות ואחיזה בהם, ואסור לאוכלם, כדי שלא יטמא את גופו בהם, שכן בכל דבר שיש לרע נגיעה בו אסור לישראל לאוכלו (דע"ה ח"ב לו ע"א).

⁴ ומתמן אתי יצר הרע, כי הוא מקור השכחה שממנה יתהוו העוונות (רמ"ז), הקלי' שכנגד בינה ותבונה נקרא מ"ס, וזהו הטעם ששר של שכחה נקרא מ"ס, כי אלו השמות (אחוריים דאו"א) שהם גימטריא תשכ"ח הם בבינה ותבונה הנקרא מ"ס, ומשם יש שכחה לפי שהם אחוריים והקליפות הנקרא מ"ס אוחזין בהם (ע"ח שער טו פרק ו).

⁵ ירצה מאי דשינוי (חולין ק ע"ב) בסיני נאמר אלא שנכתב במקומו, שהתורה היא מסוד הזכירה כנודע, וגיד הנשה מבחינת אחוריים שבהם השכחה ואמר (חולין צא ע"א), רבנן אמרי מאחוריה אתא ונשייה בתרווייהו, ופי' רש"י הכהו בשתייהו ונשו ממקומן, ולכן אסור בירך ימין ושמאל, וסודו בנצח הוד (רמ"ז), סוד הירך יעקב הנאמר בזהר (לעיל כא ע"ב) שבנצח היה הפגם, ופעם א' אומר שבהוד היה הפגם, והענין, כי בהיות המלכות אב"א עם ז"א, השוק הימין של הז"א שהוא סוד הנצח, היה שם שוק השמאל שלה שהוא ההוד, וכן להיפך (טעמי המצות וישלח).

⁶ כל גיד ויומו יש לו מלאך, כי קשה לשמוע טעמא דכי נגע בכף ירך יעקב, אטו אילו לא נגע לא היתה המצוה הזאת, והלא מצוות התורה שורשיהם למעלה באיברים דלעילא. אלא הטעם כי ס"מ שורשו בגיד הנשה וביום תשעה באב, ולכן בו ביום גברה ידו על יעקב וכו', ועל כן לא מצא מקום לשלוט ביעקב אפס בגיד הנשה כי הוא שורשו. והנה נודע כי כל אכילה סודה להכניס רוחניות הניצוצות אשר בתוכם ע"י חי

בראשית

<p>(ואיהו) לקבל סמא"ל דאיהו חד מאינון רמ"ח¹⁰¹ מלאכין >נ"א יומין< ובגין כך אמרה אורייתא! לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה א"ת לאסנאה תשעה באב דלא אכלין ביה ולא שתין ובגין כך הוא קב"ה כלא ונרמו בהון רמו ליעקב (שם כד) ויאבק איש עמו בכל יומי שתא ובכל שייפין דיעקב ולא אישכח בר ההוא גיד הנשה מיד תשש חיליה דיעקב וביומי שתא אישכח יום תשעה באב דביה אתתקף ואתגור דינא עלנא ואתחרב בי מקדשא וכל מאן דאכיל בתשעה באב כאילו אכיל גיד הנשה) רבי חייא אמר אלמלא לא אתחלש חילא [נ"א אתר¹⁰²] דא דיעקב אתקיים יעקב לגביה >ואתבר< (ויתבר) חילא דעשו לעילא ותתא</p>	<p>מאות ששים וחמשה ימות השנה, והרי תשעה באב אחד מהם, שהוא כנגד סמא"ל, שהוא אחד מאותם שלש מאות ששים וחמשה מלאכים [ימים], ולכן אמרה תורה לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, א"ת לרבות תשעה באב, שלא אוכלים בו ולא שותים, ולכן ראה הקדוש ברוך הוא הכל, ונרמז בהם רמז ליעקב, ויאבק איש עמו, בכל ימות השנה ובכל איברי יעקב, ולא נמצא פרט לאותו גיד הנשה, מיד תשש כח יעקב, ובימות השנה מצא יום תשעה באב שבו התחזק ונגזר דין עלינו ונחרב בית המקדש. וכל מי שאוכל בתשעה באב כאלו אכל את גיד הנשה). רבי חייא אמר, אלמלא לא נחלש כח (של מקום) זה של יעקב, יעקב היה מתקיים אליו [מתגבר עליו], ונשבר כח של עשו למעלה ולמטה.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו"ה ואראה ואפול על פני וגו' האי קרא אתמר אבל תא חזי דהא כתיב (דברים לד י) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה מה בין משה לשאר נביאי עלמא משה אסתכל באספקלריאה דנהרא שאר נביאי לא הוו מסתכלי אלא באספקלריאה</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה' ואראה ואפול על פני" וגו'. פסוק זה נתבאר. אבל בא וראה, שהרי כתוב "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה", מה בין משה לשאר נביאי העולם. משה הסתכל באספקלריה המאירה, שאר הנביאים לא היו מסתכלים אלא באספקלריה</p>
<p>קעא/א</p>	
<p>דלא נהרא² משה הוה שמע וקאים על רגלוי וחיליה אתתקף³ והוה ידע מלה על בורייה כמה דכתיב (במדבר יב ח) ומראה ולא בחידות שאר נביאי הוו נפלי על אנפיהו ואתחלש חילא דלהון</p>	<p>שאינה מאירה. משה היה שומע ועומד על רגליו וכחו מתחזק והיה יודע דבר על בוריו, כמו שכתוב "ומראה ולא בחידות", שאר הנביאים היו נופלים על פניהם ונחלש כוחם ולא היו יכולים לעמוד על</p>

מדבר לשורשם, ולזה אמר על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה, מצד שורש הנחש ס"מ. ותדע איך הוא משורש הנחש, שהרי לא מצא ס"מ להתאחז אלא בגיד הנשה כי הוא שורשו (רמ"ז).

¹ טעם חשקו לגיד הנשה הוא משום דאל אחר אסתרס, ואין בו דעת, וכן פוטיפ"ר שהוא שר הטבחים הוא מלאך המות וכו', חשק כל כך ביוסף שהוא נגדו בקדושה, ולכן יוסף הוא שטנו של עשו, ופוטיפר נסתרס. והנה הזכירה באה מן הזכר כנודע בסוד תרין עטרין שהם בדעת והוא החסר בקלי' (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש (רמ"ז).

² משה היה מתנבא מהת"ת ולמעלה, ולא היה צריך לנביאים שהם נו"ה, אמנם שאר נביאים היו מתנבאים למטה במלכות, ונבואתם נשפעת מנו"ה. וא"ת א"כ נבואת משה לא יקרא בשם נבואה, שהרי נבואה מן הנביאים שהם נו"ה, ו"ל שהוא מסוד הדעת, שנו"ה הם תיכונים פנימה, ואינם יריכים כדי שיהיה צולע, כדפי' בתיקו"ז משה מנשמתא יעקב מגופא, וגופא צולע, ונשמתא אין בה צליעה, וז"ש משה היה שמע וקאים על רגלוי, ולא היה שם עכירות וחשך לעכר ולהחשיך נבואתו, וגם לא היה נחלש מחמת הפגם (אור יקר).

³ והוה ידעה מלה על בורייה שלא היה דבר מונע האור ולא מחלישו. אמנם שאר נביאים הוו נפלי מפני שהירכים דרך נבואתם נו"ה היה בהם פגם וחשך, והם צולעים על ירכיהם, ולכן אתחלש חילא דלהון, שהם מרכבה לנביאים עליונים, כמה דאית חולשא לנביאים דלעילא, הכי אתחלשו אינהו, ולזה היה אותה נבואה באה מלובשת ועכורה מושחרת מהפגם ומונעת מהם אורה, וכשתמנה המדרגות הם ארבעה: האחת, אספקלריאה המאירה למטה ולהם אספקלריאה חשוכה. הב', משה עומד והם נופלים. הג' משה מתחזק והם מתחלשים. הד' משה עומד על בוריין של דברים והם בחידות ומשל, ואינם עומדין על בריין של דברים (אור יקר).

בראשית

<p>ולא הווי יכולי לקיימא על בורייה דמלה מאן גרם לון דא בגין דכתיב (בראשית לב לא-לב) כי נגע בכף ירך יעקב והוא צולע על ירכו וכל אינון נביאין לא יכולו לקיימא על מה דזמין קב"ה למעבר ליה לעשו בר עובדיה נביאה דהוה גיורא דאתי מסטרא דעשו דא קאים בקיומיה עליה דעשו ולא אתחלש חיליה ועל דא כל שאר נביאי אתחלש תוקפיהו ולא הווי יכולין לאתקיימא לקבלא מלה על בורייה כדקא יאות מאי טעמא בגין כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה דנסיב <ושאיב¹⁰³> כל חילא דירכא ועל דא אתבר חילא דירכא ואשתאר צולע על ירכו דהא כל נביאין דעלמא לא יכולו לאדבקא ולקיימא ביה</p>	<p>בוריו של דבר. מי גרם להם את זה, משום שכתוב "כי נגע בכף ירך יעקב", "והוא צולע על ירכו". וכל אותם נביאים לא יכלו לעמוד על מה שהקב"ה עתיד לעשות לעשו, פרט לעובדיה הנביא שהיה גר, שבא מצדו של עשו, זה עמד בקיומו על עשו ולא נחלש כחו. ועל זה כל שאר הנביאים נחלש כוחם ולא היו יכולים לעמוד לקבל דבר על בוריו כראוי. למה, משום "כי נגע בכף ירך יעקב בגיד הנשה", שלקח ושאב כל כח הירך, ועל זה נשבר כח הירך ונשאר צולע על ירכו, שהרי כל נביאי העולם לא יכלו להדבק ולעמוד בו.</p>
<p>תא הוי נביאין כלהו בר משה לא קיימו בתוקפיהו כדקא חזי ומאן דלעי באורייתא ולית מאן דסמיך ליה ולא אשתכח מאן דאטיל מלאי [לכיסיה] (לכיסתיה) לאתתקפא על דא אורייתא קא משתכחא בכל דרא ודרא ואתחלש תוקפא דאורייתא כל יומא ויומא בגין דלית לון לאינון דלעאן [בה] (ביה) על מה דסמכין ומלכו חייבא אתתקף בכל יומא ויומא תא חזי כמה גרים חובא דא (ובגין דלית לון) [דבגין דלית] מאן דאסמיך לאורייתא כדקא יאות אינון סמכין חלשין וגרמין <לאתתקפא> (לאתקפא) להווא דלית ליה שוקין ורגלין לקיימא עליהו פתח ואמר (בראשית ג יד) ויאמר יהו"ה אלהי"ם אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו' על גחונך תלך מאי על גחונך תלך דאתברו סמכין² דיליה וקציצו רגלוי ולית ליה³ על מה דקאים כד ישראל⁴ לא בעאן לסמכא ליה לאורייתא אינון יחבין ליה סמכין ושוקין לקיימא ולא אתתקפא בהו</p>	<p>בא וראה, כל הנביאים פרט למשה לא עמדו בכוחם כראוי, ומי שעוסק בתורה ואין מי שתומך בו, לא נמצא מי שממלא כיסו להתחזק. על זה התורה משתכחת בכל דור ודור ונחלש כח התורה כל יום ויום, משום שאין להם לאלו שעוסקים בה על מה שסומכים, ומלכות הרשעה מתחזקת בכל יום ויום. בא וראה כמה גרם חטא זה, ומשום שאין (לו) מי שיתמוך בתורה כראוי, אותם עמודים חלשים, וגורמים להתחזק את אותו שאין לו שוקים ורגלים לעמוד עליהם. פתח ואמר, "ויאמר ה' אלהים אל הנחש כי עשית זאת ארור אתה מכל הבהמה וגו' על גחונך תלך". מה זה "על גחונך תלך", שנשברו התומכים שלו וקצצו את רגליו ואין לו על מה שיעמוד. כשישראל לא רוצים לתמוך בתורה, הם נותנים לו תומכים ושוקים לעמוד ולהתחזק בהם.</p>

¹ פי' העוסק בתורה הוא אחוז בת"ת דז"א והמחזיק ידי לומדי תורה הוא אחוז בנה"י דז"א, ולכך כשהיו בני אדם מחזיקים בידי לומדי התורה, היו מוסיפים הארה וכח מהארת המוחין דאימא בנו"ה דז"א בסוד ומבינה נביאים, ונה"י דסט"א נקצצים ונופלים. אבל על עוזבם את תורת, שלא החזיקו ביד לומדיה, גרמו ח"ו שנה"י דקדושה נחלשים, וגורמים לעשות סמכין לס"מ ומסריכים העולם, וז"ש על מה אבדה הארץ וכו' (מ"מ).

² נראה שכל הקליפות נזונות מקב חרובין שה"ס אחוריים דנה"י דז"א, והנחש הורד עד תחתיות חצוניות שהוא העפר שתחת הרגלים, ולכן נקצצו רגליו, שהרי אין לו אחיזה ברגלים העליונים (רמ"ז).

³ שהוא התחתון מכולם ואין אחר למטה ממנו, ואפילו הכי שהוא כל כך נבזה ושפל (רמ"ז).

⁴ מפני שתומכי התורה הם בנה"י של הקדושה, ומפני שנ"ה הם תרי פלגי גופא, לכך נאמר (משלי ג, יח) ותומכיה מאושר, בלשון יחיד, וכמ"ש (יחזקאל א, ז) ורגליהם רגל ישרה, וכשישראל לא רוצים לסמוך התורה יחבין ליה סמכין וכו' (רמ"ז).

בראשית

<p>תא חזי כמה עקימו וחכימו אתחכם בהוא ליליא¹ ההוא דרכיב נחש² לקבליה דיעקב דהא איהו הוה ידע³ דכתיב (שם כז כב) הקול קול יעקב והידים ידי עשו ואי פסיק קלא דיעקב כדין והידים ידי עשו בנין כד⁴ אסתכל לכל סמרינ⁵ לאבאשא ליה⁶ ליעקב ולאפסקא קליה⁷ וחמא ליה תקיף בכלא⁸ דרועין⁹ מסטרא דא ומסטרא דא¹⁰ דאינון¹¹ תקפין גופא דאתתקף בינייהו וחמא תוקפא דאורייתא ואתתקף בכלא כדין (שם לב כה) וירא כי לא יכול לו מה עבד מיד ויגע בכף ירכו דאתחכם לקבליה אמר כיון דאתברו סמכין דאורייתא מיד אורייתא לא אתתקף וכדין יתקיים מה דאמר אבוהון (שם כז כב) הקול קול יעקב והידים ידי עשו (שם מ) והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך ובדא אתחכם לקבליה דיעקב דהא בנין דיתבר חילא דאורייתא¹² אזיל ואתתקף עשו וכד חמא דלא יכיל לה לאורייתא כדין חליש תוקפא דאינון דסמכין לה וכד לא ישתכח מאן דסמיך לאורייתא כדין לא יהא קול קול יעקב ויהוון ידיים ידי עשו וכד חמא יעקב הכי [כד] (ד)סליק צפרא אתקיף (יעקב) ביה ואתגבר עליה עד דאיהו בריך ליה ואודי ליה על אינון</p>	<p>בא וראה כמה עקמימות והתחכמות התחכם באותו לילה אותו הרוכב על הנחש כנגד יעקב, שהרי הוא היה יודע שכתוב "הקול קול יעקב והידים ידי עשו", ואם פוסק "קול יעקב", אז "והידים ידי עשו". לכן הסתכל לכל הצדדים להרע ליעקב ולהפסיק קולו. וראה אותו חזק בכל, זרועות מצד זה ומצד זה שהם חזקי הגוף שמתחזק ביניהם, וראה כח התורה שהתחזק בכל, אז "וירא כי לא יכול לו". מה עשה, מיד "ויגע בכף ירכו", שהתחכם כנגדו, אמר, כיון שנשברו עמודי התורה, מיד התורה לא מתחזקת, אז יתקיים מה שאמר אביהם "הקול קול יעקב והידים ידי עשו", "והיה כאשר תריד ופרקת עלו מעל צוארך". ובזה התחכם כנגד יעקב, שהרי משום שנשבר כח התורה, הלך והתחזק עשו, וכשראה שלא יכול לתורה, אז החליש כח אותם התומכים אותה. וכשלא נמצא מי שתומך את התורה, אז לא יהיה קול קול יעקב, ויהיו הידים ידי עשו. וכשראה יעקב כך, כשעלה הבוקר החזיק (יעקב) בו והתגבר עליו, עד שהוא בריך אותו והודה לו על אותן ברכות, ואמר לו "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל". לא יעקב</p>
--	--

¹ שלפי דברי חז"ל היה ליל יום רביעי דחסרה הלבנה בו, וגם ראש נה"י שהוא נצח שולט בו, והיה יום הצלה למחשבתו הרעה (רמ"ז).

² הוא שט"ן שעולה על נח"ש והוא ס"מ בעלה דנחש. ולפי דאין עושה פרי בהתחברו לנחש אמר רכיב, כי אין שם פרי אלא הרכיבה בלבד (רמ"ז).

³ שהוא דיבר לו אימתי ישפל ואימתי ישלוט. ולפי שהם שני דברים הפכיים תמה יצחק איך שם נמצאו שם היו שניהם יחדיו. וסוד ענין זה הוא שידוע שהקול הוא הפנימיות שמתפשט בתוכיות זעיר ז' קולות שהם כחב"ד חג"ת דידיה שה"ס עצמו של זעיר, וכשהם מאירים אז מתעלים ומתייחדים הידיים עם הראש, וכמד"א (תהלים קלד ב) שאו ידיכם קדש, ואומר (שמות יז יא) כאשר ירים משה את ידו וגבר ישראל, כי אז הקול והידיים הם של יעקב ואין משם שום אור לחיצונים אפילו מבחינת הצפרנים, אבל אם יפסוק קול יעקב מתרשלות הידיים ויהנו החיצונים (רמ"ז).

⁴ פי' בעבור זה כדי שיוכל להפסיק קול (רמ"ז).

⁵ דהיינו בז"ק שהם עצמו של זעיר דחב"ד חג"ת (רמ"ז).

⁶ בחג"ת שלו (רמ"ז).

⁷ בחב"ד שלו. וקרוב לודאי שיעקב לא הוה פסיק גרסא מפומיה והוא היה מכוין להפסיקו כדי שיוכל לשלוט עליו, וכמו שעשה לכמה צדיקים שערבב דעתם והפסיקם מכוונתם, אבל הוא נתאמץ ביחודיו (רמ"ז).

⁸ שכל גופו היה מרכבה לקדושה (רמ"ז).

⁹ פירוש העוסק בתורה אחוז בת"ת והוא מרכבה אליה ואינו יכול לו לפי שיש לו דרועין דיש לו סיוע מח"ג וז"ש לו לעצמו אינו יכול ויגע בכף ירכו סומכי התורה (נ"א).

¹⁰ לפי הפשט ירמוז לזכיות שני אבותיו המושרשים בשני הזרועות, וגם שרשי הזרועות שהם מושרשים בגופו, ובזה לא הועיל לס"מ מה שחבקו בשתי זרועותיו ודבק בגוף של יעקב (רמ"ז).

¹¹ פירוש כי הזרועות מחזיקים הגוף ככנפים הנושאים אותו שילך במהירות. וז"ש דאינון תקיפו דגופא וכמו כן למעלה כי מחזיקים הת"ת כי זה נוטל מחכמה וזה נוטל מבינה ומשפיעים בו ובפרט בסוד ב' עטרין כנזכר באדרא (נ"א).

¹² פירוש שלפי שנגע בכף ירכו שבזה נשבר חילא דאורייתא עשו הולך וחזק וגוזר גזירות. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>ברכאן ואמר ליה (שם לב כח) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל לאו יעקב בעקימו אלא בנאותא ותוקפא דלית מאן דיכיל לך</p>	<p>בעקמימות, אלא בגאווה וכת, שאין מי שיוכל לך.</p>
<p>ותא חזי מהאי נחש כמה חילין מתפרשין לכל סטר ואשתכחו בעלמא לגבי בני נשא ובעיני לקיימא לההוא גיד הנשה דאף על גב דקריב ביה ההוא דרכיב על חויה קיים איהו ואתקיים בגוון ולא אתבר וחילא (דיעקב) בעינין לאתתקפא בעלמא ולאחזאה (שם) כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל וכד חמי דהא לא אתבר ולא אתאכיל ההוא אתר כדין אתבר חיליה ותוקפיה</p>	<p>ובא וראה, מהנחש הזה כמה כוחות נפרדים לכל עבר ונמצאים בעולם אצל בני אדם, ורוצים לקיים אותו גיד הנשה. שאף על גב שקרב אליו אותו רוכב על נחש, עומד הוא והתקיים בתוכנו ולא נשבר. וצריכים כח להתחזק בעולם ולהראות, "כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". וכשראה שהרי לא נשבר ולא נאכל אותו מקום, אז נשבר כוחו וחזקו</p>
<p>קעא/ב</p>	
<p>ולא יכיל לאבאשא לבנוי דיעקב ועל דא לא בעינין למיהב דוכתא לברייתא דעלמא למיכל ליה ולא לאתאכלא <כלל></p>	<p>ולא יכול להרע לבני יעקב, ועל זה לא צריכים לתת מקום לבריות העולם לאכול אותו ולא שיהיה נאכלת ממנו כלל.</p>
<p>רבי ייסא סבא דרש כי נגע בכף ירך יעקב כתיב הכא כי נגע בכף וכתוב התם (במדבר יט יג) כל הנוגע במת בנפש האדם וגו' מה להלן מסאבא אוף הכא נמי מסאבא דסאיב ההוא אתר¹ ומאתר מסאבא לית (לן לאתתקנא) (לון לאתהנאה) מניה כלל כל שכן באתר דקריב ההוא סטר מסאבא ואורייתא לא קאמר אלא כי נגע וכתוב (בראשית לב כח) ויגע בכף ירכו¹⁰⁴ כמה דאת אמר (במדבר יט כב) וכל אשר יגע בו הטמא ישמא בריך רחמנא דיהיב אורייתא לישראל למזכי בה בעלמא דין ובעלמא דאתי כמה דכתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד</p>	<p>רבי ייסא הזקן דרש, "כי נגע בכף ירך יעקב", כתוב כאן "כי נגע בכף", וכתוב שם "כל הנוגע במת בנפש האדם" (יטמא) וכו', מה להלן טומאה, אף כאן גם טומאה, שטמא אותו מקום, וממקום טמא אין לנו (להתקן) להנות ממנו כלל. כל שכן במקום שקרב אותו צד הטומאה, והתורה לא אמרה אלא "כי נגע", וכתוב "ויגע בכף ירכו", כמו שנאמר "וכל אשר יגע בו הטמא יטמא". ברוך הרחמן שנתן תורה לישראל לזכות בה בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שכתוב "אורך חיים בימינה בשמאלה עושר וכבוד".</p>
<p>והוא עבר לפנייהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו (בראשית לג ג) רבי אלעזר פתח ואמר (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהויה קנא שמו וכי יעקב דאיהו שלימא דאבהן² דאתבריר חולקא שלימתא לקב³ ואיהו <את> קריב לגביה יתיר <נ"א> ואשתלים לעילא ולתתא <היך סגיד ליה לההוא רשע דעשו דאיהו בסטרא דאל אחר ומאן דסגיד ליה סגיד לאל אחר אי תימא בגין דאמרו תעלא בעדניה</p>	<p>"והוא עבר לפנייהם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו". רבי אלעזר פתח ואמר, "כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו". וכי יעקב שהוא שלימות האבות, שנברר חלק שלם לקדוש ברוך הוא, והוא התקרב אליו יותר, (ס"א ונשלם למעלה ולמטה), איך השתחוה לאותו עשו הרשע שהוא בצד של אל אחר, ומי שמשתחוה לו, משתחוה לאל אחר. אם תאמר משום שאמרו (מגילה טז ע"ב), שועל בשעתו השתחוה לו, לא כך, שהרי</p>

¹ עי' לעיל קע ע"ב ודברינו שם בשם הדעה"ה ובהגר"א בתיקור"ז.

² שמטתו שלימה. א"נ הוא ת"ת המתווך שלום בין חו"ג ובחרו הקב"ה לכך ואיהו קריב לגביה יתיר מצד מעשיו למטה ולמעלה א"כ היך סגיד וכו' (נ"א).

³ מקרא הוא כי יעקב בחר לו קה וגו' ומכח הכ' קא מקשה (נ"א). פירוש כי האדם בוחר בחלק אחד שנראה טוב והוא להפך לז"א קב"ה בחרו ליעקב ובודאי שהוא טוב ושלם שהכל צפוי לפניו וז"ש לקב"ה (נ"א).

בראשית

<p>עשו כמו אל אחר היה, ויעקב לא ישתחוה לאותו צד ולאותו חלק כלל.</p>	<p>סניד ליה¹ לאו הכי דהא עשו כאל אחר הוא ויעקב לא יסגוד ליה הוא סמרא ולהוא חולקא כלל²</p>
<p>(פתח רבי אבא ואמר) אלא כתוב, "ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום", והרי נתבאר שאסור (לו) להקדים שלום לרשעים, וכיון שאסור, איך מצאנו שדוד אמר פסוק זה לנבל. אלא הרי פרשוה שאמר את זה לקדוש ברוך הוא כדי לקשר אותו לחי, וחשב נבל שעליו אמר. כדוגמא זו "וישתחו ישראל על ראש המטה", וכי אל בנו הוא השתחוה, אלא למקום השכינה כרע והשתחוה, כמו כן כאן "והוא עבר לפניהם". מה זה "והוא", זו שכינה עליונה שהיתה הולכת לפניו (כרע), וזוהי שמירה עליונה. כיון שראה יעקב, אמר, הנה זמן להשתחוות לקדוש ברוך הוא שהיה הולך עמו. כרע והשתחוה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו, ולא כתוב וישתחו לעשו, אלא כיון שראה שהרי הקדוש ברוך הוא הולך עמו, אז השתחוה כנגדו, כדי שלא לתת</p>	<p>(פתח ר' אבא ואמר) [אלא כתיב] (ש"א כה ו) ואמרתם כה לחי ואתה שלום וביתך שלום וכל אשר לך שלום והא אתמר דאסיר (ליה) לאקדומי להו שלם לרשיעיא³ וכיון דאסיר היכי אשכחנא דדוד אמר האי קרא לנבל אלא הא אוקמוה⁴ דלקב"ה קאמר בגין לקשרא ליה⁵ לחי וחשיב נבל דעליה קאמר כגוונא דא (בראשית מז לא) וישתחו ישראל על ראש המטה וכי לגבי דבריה סניד אלא לאתריה דשכינתא קא כרע וסניד⁶ אוף הכא והוא עבר לפניהם מאי והוא דא שכינתא⁷ <עלאה> דהוה אזלא קמיה (כרע) ודא הוא נטירו עלאה⁸ כיון דחמא יעקב⁹ אמר הא עידן לסגדא¹⁰ לגביה דקב"ה דהוה אזיל קמיה כרע וסניד שבע זמנין עד גשתו עד אחיו ולא כתיב וישתחו לעשו אלא כיון דחמא דהא קב"ה אזל קמיה כדין סניד לקבליה בגין¹¹ דלא למיהב יקר (ו)למסגד לאהרא בר מניה וכלא איהו כדקא</p>

- ¹ הגמ' מביאה את זאת לענין השתחוות יעקב על ראש המטה בפרשת ויחי.
- ² פירוש אפילו בשעתא דאצטריך ליה. ז"ח. ומלשון הזוהר הזה יש להכריע כרש"י ס"פ הניזקין ותכל תלונית התוס' וכבר הביא הב"ש בתשובה ראיה לרש"י מגמריין. מא"י (ג"א).
- ³ עי' אבות דרבי נתן פ"ב מ"ג: כשהיה אהרן מהלך בדרך פגע בו באדם רשע ונתן לו שלום למחר בקש אותו האיש לעבור עבירה אמר אוי לי היאך אשא עיני אחר כך ואראה את אהרן בושתי הימנו שנתן לי שלום נמצא אותו האיש מונע עצמו מן העבירה. ועי' גיטין סב ע"א שמתיר ליתן שלום לעכו"ם מפני דרכי שלום, ועי' שם בתוס' שלפי הירושלמי אסור. ועי' אור יקר סוף פרשת מקץ.
- ⁴ שמות כג ע"ב (הערת הזוהר).
- ⁵ ירצה דכתיב ואמר כח לחי, ירצה יתקשר כ"ה מלכות, לח"י ליסוד, ואחר שתאמרו מלה זו, תאמר כנגד המדות האלו ג' בחי': ואתה ת"ת שלום, וביתך מלכות שלום, דהיינו בחי' היסוד מצד הת"ת ומצד המלכות, ומצד היסוד בעצמו, שהוא מושך מן הבינה עד המלכות דרך חוט השדרה בתוכיות הספי', וכ"ל היסוד, אש"ר מהבינה, לך במלכות שלום (אור יקר).
- ⁶ לפי פשט הענין נראה דקאמר מקום השכינה מראשיתיו של חולה, ולעומקו דריש המטה מלכות, ראש המטה יסוד, על ראש המטה בת"ת, שהוא מקום דבקות השכינה בת"ת, והיינו אתריה דשכינתא, ונ"ל שראיתי גרס' ספרים דלא גרסי שכינתא, אלא לאתריה קא כרע, דהיינו אל הת"ת, וניחא שפיר (אור יקר). פי' כמ"ש בזהר ויחי, המטה היא מלכות, ראש המטה הוא היסוד, על הוא ת"ת, וז"ש לאתריה דשכינתא וכו' שמקום השכינה הוא ז"א, ששם היא עומדת מהחזה ולמטה (מ"מ).
- ⁷ עם היות שמלת "הוא" מורה על ההעלם, כבר פי' ג"כ במלכות בפ' וירא אליו והוא יושב, ואפשר שהמלה תורה על השכינה היותה נקשרת למעלה עם הספירות הנעלמות (אור יקר).
- ⁸ דלא דווקא שכינה אלא כל ענין השמירה העליונה, ויהיה נטירו עילאה סוד מלת "והוא" הוא מדת המלכות והוא הת"ת עמה, כענין וה' הוא ובית דינו. ואפשר שמלת הוא תיקון השכינה, ה' מלכות ו' ת"ת, א' בינה, והיא מתקשטת לת"ת ו' בג' בחינות אלו, והיינו נטירו עילאה (אור יקר).
- ⁹ ירצה ולא השתחוה אל השכינה, להראות לעשו שיהיה משתחוה לו ח"ו, אלא כיון דחמא יעקב חסד השמירה העליונה, ועניית תפלתו, ראה להשתחוות להקב"ה על הדבר (אור יקר).
- ¹⁰ ובבחי' אחרת היה מוכרח להשתחוות לעשו תלה הענין בהקב"ה (אור יקר).
- ¹¹ ומפני שהם ב' טענות כמעט סותרות אמר וכולא איהו כדקא יאות, ותירץ "וזכאיך" דהיינו בגין יקרא כטעם הראשון ואל יסטון כבחי' הב' (אור יקר).

בראשית

<p>יאות זכאין אינון צדיקיא דכל עובדיהון דקא עבדי בגין יקרא דמאריהון איהו ובגין דלא יסמון לימינא ולשמאלא</p>	<p>כבוד להשתחוות לאחר פרט לו, והכל הוא כראוי. אשרי הצדיקים שכל מעשיהם שעושים בשביל כבוד רבונם הוא, וכדי שלא יסטו ימינה ושמאלה.</p>
<p>וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צוארו (שם לג ד) צוארו כתיב חסר¹ וישקהו ויבכו רבי יצחק אמר (ישעיה נז כ) והרשעים כים נגרש² כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפשו וטיט האי קרא אתמר ומלי דאורייתא כמה רזין עלאין אית בהו משניין דא מן דא וכלא חד והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל דא עשו דכל עובדוי ברשיעו ובחויבא דהא כד אתא לגביה דיעקב עובדוי לא הוו בשלם ויפול על צוארו חד צוארו דא ירושלם דאיהו צוארו דכל עלמא ויפול על צוארו ולא על צואריו בגין דתרין זמנין אתחריב בי מקדשא חד מבבל וחד מזרעיה דעשו דאפיל גרמיה עליה זמנא חדא וחריב ליה ועל דא ויפול על צוארו חד וישק³הו נקוד לעיל דלא נשקיה ברעותיה ותנן [מאי] דכתיב (משלי כז ו) ונעתרות נשיקות שונא דא בלעם כד בריך לון לישראל דהא לא בריך לון ברעותא דלבא אופ הכא נעתרות נשיקות שונא דא עשו</p>	<p>"וירץ עשו לקראתו ויחבקהו ויפול על צוארו". "צוארו" כתוב חסר. "וישקהו ויבכו". רבי יצחק אמר, "והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל ויגרשו מימיו רפשו וטיט", פסוק זה נתבאר, ובדברי תורה יש כמה סודות עליונים משונים זה מזה, והכל אחד. "והרשעים כים נגרש כי השקט לא יוכל", זה עשו שכל מעשיו ברשע ובחטא, שהרי כשבא יעקב אליו, מעשיו לא היו בשלום, "ויפול על צוארו" אחד, "צוארו" זו ירושלים, שהיא צוארו של כל העולם, "ויפול על צוארו" ולא על צואריו, משום שפעמיים נחרב בית המקדש, אחד מבבל, ואחד מזרעו של עשו, שהפיל עצמו עליו פעם אחד והחריבו, ועל זה "ויפול על צוארו" אחד. "וישקהו" נקוד למעלה, כי לא נשקו ברצונו. ושנינו, מה זה שכתוב "ונעתרות נשיקות שונא", זה בלעם כשברך את ישראל, שהרי לא ברכם ברצון הלב. כמו כן כאן "נעתרות נשיקות שונא", זה עשו.</p>
<p>אמר רבי יוסי כתיב (תהלים ג ח) קומה יהוה הושיעני אלהי כי הכית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת ותנן אל תקרי שברת אלא שרבת דהא אסגיא שנינו³ וחשיב לנשכא ליה וכו'⁴ ועל דא ויבכו דא בכי ודא בכי ואוקמוה חברייא תא חזי כמה הוה</p>	<p>אמר רבי יוסי, כתוב "קומה ה' הושיעני אלהי כי הכית את כל אויבי לחי שני רשעים שברת", ושנינו, אל תקרי שברת אלא שרבת, שהרי גדלו שניו וחשב לנשך אותו וכו'. ועל זה "ויבכו", זה בכה וזה בכה, ובארוה החברים. בא וראה כמה היה</p>
<p>קעב/א</p>	
<p>לביה ורעותיה דעשו לגביה דיעקב דהא אפילו בההוא שעתא חשיב לארך⁵ זמנין >נ"א לאורכא דיומין< למעבד ליה בישין ולקטרנא ליה ועל דא ויבכו דא הוה בכי דלא הוה חשיב לאשתזבא מן ידוי ודא הוה בכי בגין דאבוי הוה קיים ולא יכיל ליה אמר רבי אבא ודאי אתחלש רוגזיה דעשו</p>	<p>לבו ורצונו של עשו ליעקב, שהרי אפילו באותה שעה חשב לאורך זמן (לאריכות הימים) לעשות לו רעות ולקטרג לו, ועל זה "ויבכו". זה היה בוכה שלא היה חושב להנצל מידו, וזה היה בוכה משום שאביו היה קיים ולא יכול לו. אמר רבי אבא, ודאי</p>

¹ צוארו כתיב חסר י', שלא נפל על בית ראשון אלא על בית ב', וגם בבית ראשון היה לו מגע יד, כאומר ואל תעמוד על הפרק וכו', לכך כתיב צואריו שתיים, וצוארו אחד, שהחסיר ממנו השכינה שהיא י' ירושלים צואר, ובית המקדש ראש, וחותכין הראש מן הצואר שמחריבין ירושלים ובית המקדש (אור יקר).

² כמדת המלכות, שהיא מתגוללת בדיניה, כך אחיזתם בה, שמהפכין אותה לדין. וכשנותנין נותנים לחצוניים, דהיינו כעין השפעת המדות לחצוניות. ולחצוני, דהיינו רפשו וטיט. וכן עשו גרש ממנו חרבן המקדש, אלו הם מתנותיו, דהיינו "ויפול וכו'" רמז לרפשו וטיט שבו ליעקב, להחריב צוארו (אור יקר).

³ שנתרבו שיניו כדי שלא יוכל לנשך נשיכה (ד"א).

⁴ וישקהו נקוד כמו וישכהו (אור יקר).

⁵ להמתין (ד"א).

בראשית

<p>בשעתא דחמא ליה ליעקב מאי טעמא בגין דהא אסתכם בהדיה ההוא ממנא דעשו ועל דא לא יכיל עשו לשלטאה ברוגזיה דהכי כל מלין דהאי עלמא תליין לעילא וכד אסתכמו לעילא בקדמיתא אסתכמו לתתא שלטנותא לאו איהו לתתא עד דאתיהיב שלטנותא לעילא וכלא דא בדא תליא</p>	<p>נחלש רוגזו של עשו בשעה שראה את יעקב, ולמה, משום שהרי הסכים עמו אותו ממונה של עשו, ועל זה לא יכול עשו לשלוט ברגזו, שהרי כל הדברים של העולם הזה תלויים למעלה, וכשהסכימו למעלה בתחלה, הסכימו למטה. השלטון אינו למטה עד שנתן השלטון למעלה, והכל תלוי זה בזה.</p>
<p>יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי וגו' (בראשית לג יד) אמר רבי אלעזר היינו דקאמרינן בקדמיתא דיעקב לא בעא השתא אינון ברכאן קדמאי דברכיה אבוי <נ"א בגין דכתיב (איכה ג כז) טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו וכתיב (משלי לא כה) ותשחק ליום אחרון> ועדיין לא אתקיימו ביה אפילו חד מנייהו בגין דסליק לון לסוף יומיא בשעתא דאצטריכו לבנוי לגבי כל עמין דעלמא</p>	<p>"יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי" וגו'. אמר רבי אלעזר, היינו מה שאמרנו בתחלה, שיעקב לא רצה עכשיו אותן ברכות ראשונות שברכו אביו, (משום שכתוב "טוב לגבר כי ישא עול בנעוריו", וכתוב "ותשחק ליום אחרון"), ועדיין לא התקיימו בו אפילו אחד מהם, משום שהעביר אותם לסוף הימים בשעה שיצטרכו לבנוי כנגד כל עמי העולם.</p>
<p>ובגין כך בשעתא דאמר עשו (בראשית לג יב) נסעה ונלכה ונפלוג האי עלמא כחדא ונשלוט כחדא מה אמר יעבר נא אדני לפני עבדו (בראשית לג יד) יקדים עשו שלטניה השתא בהאי עלמא יעבר נא כמה דאת אמר (מיכה ב יג) ויעבורי מלכם לפנייהם ויהויה בראשם אקדים אנת שולטנותך בקדמיתא בהאי עלמא ואני אתנהלה לאטי אנא אסלק גרמי לההוא עלמא דאתי ולסוף יומיא לאינון יומיא דאזלין לאטי² לרגל המלאכה מאן מלאכה³ דא אספקלריא דלא נהרא דבה אתעביד עבידתא דעלמא אשר לפני דא היא מן קדם יהויה בכל אתר ולרגל הילדים דא הוא רוא דכרובים⁴ לאחזאה רוא דמהימנותא דאיהו אתרבך בהו עד אשר אבא אל אדני שעירה אנא אסכול גלותא דילך עד דייתי וימטי זמנא דילי לשלטאה על הר עשו כמה דאת אמר (עובדיה א כא) ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו וכדין והיתה ליהויה המלוכה</p>	<p>ולכן בשעה שאמר עשו נסעה ונלכה, ונחלק העולם הזה כאחד ונשלוט כאחד, מה אמר יעקב, "יעבר נא אדני לפני עבדו", יקדים עשו שלטונו עכשיו בעולם הזה, "יעבר נא", כמו שנאמר "ויעבור מלכם לפנייהם וה' בראשם", הקדם אתה שלטונך בתחלה בעולם הזה, "ואני אתנהלה לאטי", אני אעלה עצמי לאותו עולם הבא ולסוף הימים, לאותם ימים שהולכים לאט. "לרגל המלאכה", איזו מלאכה, זו אספקלריה שלא מאירה שבה נעשה מעשה העולם. "אשר לפני", זוהי מלפני ה', בכל מקום. "ולרגל הילדים", זהו סוד של הכרובים להראות סוד האמונה שהוא נדבק בהם. "עד אשר אבוא אל אדני שעירה", אני אסבול גלות שלך עד שיבא ויגיע זמני לשלוט על הר עשו, כמו שנאמר "ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו", ואז "והיתה לה' המלוכה".</p>
<p>ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על כן קרא שם המקום סכות (בראשית לג</p>	<p>"ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית ולמקנהו עשה סכות על כן קרא שם המקום סכות". רבי חייא פתח ואמר, "שיר המעלות</p>

¹ דהיינו לשון קדימה, לא לשון העברה והרחקה, שדבקה שולטנות יעקב עם שולטנות עשו, אלא שמקדמת וסמוך לזה תהיה זו, זה קם וזה נופל, והיינו שראה יעקב שזמן ראשון שליטת החצונים כאומר' (תיקו"ז ו סע"א) אוכלין כל ד' ותולין כל חמש ושורפין בתחלת שש וכו' (אור יקר).

² פירוש כמ"ש בסמוך שגדולת ישראל יהיה מעט מעט וז"ש דאזלי לאט ולאפוקי עשו שקבל שליטתו בעוה"ז פעם אחת בגדולה גדולה ודלא כז"ח. א"מ (נ"א).

³ הוא הברור ונעשה בעשיה (רמ"ז).

⁴ פי' מט"ט וסנד"ל (מ"מ).

בראשית

<p>(יז) רבי הייא פתח ואמר (תהלים קכז א) שיר המעלות לשלמה אם יהו"ה לא יבנה בית וגו' אם יהו"ה לא ישמר עיר וגו' תא הזי בשעתא דסליק ברעותא¹ דקב"ה למברי עלמא² אפיק³ מבוצינא דקרדינותא⁴ חד קטורא⁵ ואתלהיט מנו השוכא⁶ ואשתאר בסליק⁷ ונחתא לתתא⁸ ההיא השכה להיט (נ"א) ואתלהיט) במאה שבילין⁹ אורחין דקיקין רברבין ואתעביד ביתא¹⁰ דעלמא</p>	<p>לשלמה אם ה' לא יבנה בית וגו' אם ה' לא ישמר עיר" וגו'. בא וראה, בשעה שעלה ברצון הקדוש ברוך הוא לברוא עולם, הוציא מתוך ניצוץ חזק קשר אחד, והתלהט מתוך החושך, ונשאר בעליה וירידה למטה. אותה חשכה להטה (והתלהטה) במאה שבילים דרכים דקיקים גדולים, ונעשה בית של העולם.</p>
<p>האי ביתא איהו גו אמצעינא¹¹ דכלא כמה פתחין ואדרין ליה סחור סחור דוכתין עלאין קדישין תמן מקנני צפרי שמיא¹² כל חד וחד לזניה בגויה נפיק חד אילנא רברבא¹³ ותקיף עפייה¹⁴ ואנביה¹⁵ [סגין] מזונא לכלא ביה ההוא אילנא סליק לענני שמיא¹⁶ ואתטמר בין תלת טורין¹⁷ [תחות אלין טורין] >מתחות אלין תלת טורין< נפיק¹⁸ סליק לעילא נחית לתתא¹⁹ האי</p>	<p>בית זה הוא בתוך אמצע הכל, כמה פתחים וחדרים לו סביב סביב, מקומות עליונים קדושים, שם מקננות צפורי השמים כל אחד ואחד למינו. בתוכו יוצא אילן גדול אחד וחזק, ענפיו ופריו רב, מזון לכל בו. אותו האילן עולה לענני השמים, ונטמן בין שלשה הרים. מתחת לשלשת ההרים הללו יוצא, עולה למעלה ויורד למטה. הבית הזה משקה ממנו וגונז בתוכו כמה גנזים עליונים שלא נודעו, בזה נבנה בית זה ונשתכלל. אותו האילן מתגלה ביום</p>

¹ עי' לעיל כט ע"א.

² עי' ע"ח נקודות פרק ו', שהיינו הזיווג שלפני בריאת האדם, ועי' עוד בראשית כט ע"א, נח עד ע"א, והשמטות רנא ע"א, לך לך פו ע"ב, משפטים צו ע"ב ואחרי מות סא ע"ב. פי' כשעלו המ"ן במצח דא"ק, הכוונה למברי עלמא דאצילות (מ"מ).

³ טו ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ פי' גבורה דעתיק שנק' בוצינא דקרדינותא (מ"מ).

⁵ הם ה"ג ששרשם מגבורה דעתיק כנודע (מ"מ). קשר אחד והוא רמז על אצילות העטרת בהשתלשלותה למטה מתעלם ע"י הגבורה שהוא החשך בסוד הדין שבו וכענין שנא' אף ידי יסדה ארץ (ד"א). פירוש קטורא גבורה דעתיק ממנה יצא שורש ה' גבורות ועי' מק"מ פירוש הכל. הרש"ב (נ"א).

⁶ מכח הגבורות שבהם היו נלהטים באש (מ"מ).

⁷ פי' אע"פ שירדו הה"ג מגבורה דעתיק לאימא ומשם למלכות, לא תאמר ח"ו שנתמעט אורם מכמות שהיה, לכן אמר ואשתאר בסליקו במעלתם הראשונה (מ"מ).

⁸ למלכות (מ"מ).

⁹ הם י"ס דז"א, כמ"ש הרב, שגם ה"ג מתפשטים בגופא דז"א כמו החסדים, ואח"כ באים למלכות, וז"ש "ואתעביד ביתא דעלמא" שהיא המלכות הנק' בית, מטעם שלוקחת ב' פעמים או"ר מב' שלישי הת"ת דז"א, ושורש האלפ"ין נשארו בז"א, וב"פ ו"ר גימ' ב"ית כמ"ש הרב (מ"מ).

¹⁰ מכאן שכל מציאות האימא היא רק על ידי אבא (דע"ה ח"א יא ע"א).

¹¹ פי' שהיא בתוך פנימיות ההיכלות של ב"ע שהם חיצונים, והיא נקודה האמצעית שבכולם (מ"מ).

¹² המלאכים נקראים צפרי שמיא ומשם יניקתם (מ"מ).

¹³ הוא יסוד דז"א (מ"מ).

¹⁴ הם המלאכים שאינם עיקר הפרי (מ"מ).

¹⁵ הם הנשמות שהם עיקר הפרי (מ"מ).

¹⁶ פי' יסוד הנז' עולה בסוד הדעת (מ"מ).

¹⁷ הם חב"ד דז"א ששם נגנז ונעלם כשעולה בסוד הדעת (מ"מ).

¹⁸ פי' אחר שעלה עד שם יוצא מלא שפע מחב"ד דז"א, ומושך הטיפה של המוחין מחב"ד הנז' (מ"מ).

¹⁹ יובן במ"ש הרב שיש ב' יסודות בז"א, יסוד העליון מהחזה ולמעלה, שבו מזדווג עם לאה. ושורשו הוא בת"ת ז"א, שהת"ת בעת ההגדלה דז"א נעשה מפרק תחתון דת"ת ומפרק עליון דיסוד, וזהו שורש היסוד שמהחזה ולמעלה, שבו מזדווג עם לאה. ויש יסוד תחתון, שבו מזדווג עם רחל, וז"ש נחית לתתא סליק לעילא, ובזה א"ש מה חידש הזהר בזה, דאי על עלייתו לדעת קאמר, כבר אמרה לעיל (מ"מ).

בראשית

<p>ומתכסה בלילה, והבית זה שולט בלילה ומתכסה ביום. בשעה שנכנס החושך ונקשר בו שולט, וכל הפתחים סתומים מכל הצדדים. אז כמה רוחות פורחות באויר, תאבות לדעת ולהיכנס בו, ונכנסות בין אותן ציפורים, ולוקחות עדות, ושטות ורואות מה שרואות.</p>	<p>ביתא אתשקייא מניה ונניז בגוויה¹ כמה נגזין עלאין דלא אתידעו בדא אתבני האי ביתא ואשתכלל² ההוא אילנא אתגלייא ביממא³ ואתכסיא בליליא⁴ והאי ביתא שלטא בליליא⁵ ואתכסיא ביממא⁶ בשעתא דעאל השוכא ואתקטיר ביה שלטא⁷ וכל פתחין סתימין⁸ מכל סטרין כדין כמה רוחין פרחין באוירא⁹ תאיבין למנדע ולמיעל ביה ועאלין בין אינון צפורין ונטלין סהדותא¹⁰ ושמיין וחמאן מה דחמאן</p>
<p>עד דאתער¹¹ ההוא השוכא דאתקטיר ביה ואפיק חד שלהובא ובטש [בכל פטישין תקיפין]¹² (כל בטישין) ופתח פתחין¹³ ובקע טנריין¹⁴ סלקא ונחתא ההוא שלהובא ובטש בעלמא ואתער קלין לעילא ותתא כדין חד</p>	<p>עד שמתעורר אותו חושך שנקשר בו, ומוציא שלהבת אחת, ומכה בכל הפטישים החזקים, ופותח פתחים ובוקע סלעים. עולה ויורדת אותה שלהבת ומכה בעולם ומעוררת קולות למעלה ולמטה. ואז כרוז אחד</p>
<p>קעב/ב</p>	
<p>כרווא¹⁵ סליק ואתקטיר באוירא¹⁶ וקרי ההוא אוירא¹⁷ נפקא מגו עמודא דעננא¹⁸ דבמדבחה פנימאה¹⁹ וכד נפקא אתפשט בארבע סטרי</p>	<p>עולה ונקשר באויר וקורא, אותו אויר יוצא מתוך עמוד ענן של המזבח הפנימי, וכשיוצא מתפשט לארבעת צדדי העולם. אלף אלפים עומדים מצד שמאל, ורבו</p>

- ¹ פי' היסוד גונז במלכות כמה מיני הארות, דהיינו המוחין דאו"א, והארת החו"ג, וכלי המ"ן והמעלה מ"ן שהוא שם ב"ן שנתן לה בביאה ראשונה, נמצא שכמה מיני הארות גונז בתוכה (מ"מ).
- ² פי' בכח הארות שלוקחת המלכות מהיסוד נבנית. ואמר "ואשתכלל" לפי שהחסדים הם מכוונים אותה בסוד והוכן בחסד כסא (מ"מ).
- ³ פי' ביום שהוא שליטת הז"א (מ"מ).
- ⁴ כי בלילה מסתלקים המוחין מז"א בסוד הדורמיטא, שהיא השינה (מ"מ).
- ⁵ פי' שהמוחין שנסתלקו מז"א הולכים ונכנסים במלכות ובונים אותה (מ"מ).
- ⁶ פי' כי שרגא בטיהרא מאי מהני (מ"מ).
- ⁷ פי' בלילה שמקבלת הגבורות אזי היא שולטת (מ"מ).
- ⁸ פי' שערי ציון וירושלים, שהם יסוד ומלכות, דידה סתומים שלא יינקו הקלי' ח"ו, שאז זמן שליטתם (מ"מ).
- ⁹ פי' נשמות של ישראל שעולים בסוד מ"ן ביסוד דידה והיסוד דידה נקרא אוירא, וכן נמי יסוד דז"א נקרא אוירא, שאין להם על מה שיסמוכו כמ"ש כל זה בדברי הרב (מ"מ).
- ¹⁰ פי' עדות של ק"ש שעל המטה, לוקחים אותה בידם ועל ידה הם עולים (מ"מ).
- ¹¹ פי' בחצות מתעוררים הגבורות ויוצא מהם חד שלהובא (מ"מ).
- ¹² הם הקלי' (מ"מ).
- ¹³ פי' ציון וירושלים שהיו סתומים אזי נפתחים (מ"מ).
- ¹⁴ היינו המלכות עצמה שהיא נקרא סלע טינרא (אור יקר). פי' מיני קלי' שנקראים טינרין (מ"מ). סלעים (ד"א). עי' תז"ח ז ע"ד ענין סלע דחויא.
- ¹⁵ גבריאל (אור יקר).
- ¹⁶ אוריאל שר הת"ת (אור יקר). הוא יסוד דז"א, שגם הוא נקרא אוירא (מ"מ).
- ¹⁷ אוריאל (אור יקר).
- ¹⁸ ת"ת (אור יקר). פי' כי עמוד ענן הוא החסדים ועמוד האש הם הגבורות, והחסדים הולכים ליסוד בסוד סיפת חסד בגו אמת היסוד, והחסדים הם מהבינה שהיא מזבח הפנימי (מ"מ).
- ¹⁹ בינה, שמשם אצילות הת"ת, ומצדה קשר הגבורה עם הת"ת דהיינו גבריאל עם אוריאל, וזה להתיש כח דינו (אור יקר).

בראשית

<p>עלמא¹ אלף אלפין קיימין² מסטרא דאיהו שמאלא ורבוא רבוון קיימין מסטרא דאיהו ימינא³ וכרווא קאים בקיומיה קרא בחיל ואכריז⁴</p>	<p>רבבות עומדים מצד ימין, והכרוז עומד בקימו, קורא בחיל ומכריז.</p>
<p>כדין כמה אינון דמתקני שירתא⁵ ופלהין פולחנא ותרין פתחין פתיהו⁶ חד לסטר דרומא⁷ וחד לסטר צפון⁸ סלקא האי ביתא⁹ [ואתיהיבת] ואתקטרת בין תריז¹⁰ סטריז ושירין מזמרין ותושבחן סלקין כדין עאל מאן דעאל בלחישו¹¹ וביתא מתלהטא בשית נהוריז¹² נהרין זיוא לכל סטר ונהרין דבוסמא נפקין¹³ ואתשקין כל חיות ברא כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם וגו' וזמרין עד דסלקא צפרא וכד סלקא צפרא כדין ככביא ומזלי שמיא וחיליהון כלהון משבחן ואמרי שירתא כמה דאת אמר (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים</p>	<p>אז כמה אותם שמתקנים שירה ועובדים עבודה, ושני פתחים נפתחים, אחד לצד דרום ואחד לצד צפון. עולה הבית הזה וניתן ומתקשר בין שני צדדים, ושירים מזמרים ותשבחות עולות. אז נכנס מי שנכנס בלחש, והבית מתלהט בששה אורות מאירים זיו לכל עבר, ונהרות בְּשָׁמַיִם יוצאים ומשקים כל חיות השדה, כמו שנאמר "ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם" וגו', ומזמרים עד עלות הבוקר. וכשעולה הבוקר, אז כוכבים ומזלות השמים וחילותיהם, כולם משבחים ואומרים שירה, כמו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים".</p>
<p>תא חזי (תהלים קכז א) אם יהו"ה לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם יהו"ה לא ישמר עיר שוא שקד שומר אם יהו"ה >וגו'< דא מלכא עלאה¹⁴ דאיהו בונה להאי ביתא תדיר¹⁵ ואתקין ליה</p>	<p>בא וראה, "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו אם ה' לא ישמר עיר שוא שקד שומר". "אם ה'" וגו', זה המלך העליון שהוא בונה את הבית הזה תמיד ומתקן אותו. אימתי, כשעולים הרצונות</p>

¹ היינו ד' מלאכים מיכאל לצד דרום, גבריאל לצד צפון, אוריאל רפאל מזרח ומערב, כעין הת"ת מן הבינה שהוא קול דנפיק, מגו דופר ואתפשט לחסד ולגבורה ולת"ת ולמלכות (אור יקר). פי כאשר יוצאים החסדים הנזכרים שהם עמודא דעננא מתפשטים בד' רוחות דז"א ימין ושמאל פנים ואחור, שגם באחור יש שם הארת החסדים לצורך המלכות (מ"מ).

² היינו חיילין שתחת מיכאל וכן תחת גבריאל וכו', והם ד' מחנות שכינה, והם אלף אלפים מצד השמאל דהיינו אלף בינה השמאלית (אור יקר).

³ מצד החכמה שהיא רב ודאי, והיינו יפול מצדך אלף ורבבה מימינך (אור יקר).

⁴ המלאך גבריאל כנ"ל, וקורא לעורר לשירת חצות כל אותם הראויים לשירה (אור יקר).

⁵ כל מחנה אסף (אור יקר).

⁶ היינו סוד השפע הנשפע למלכות מחסד וגבורה (אור יקר).

⁷ חסד דז"א (מ"מ).

⁸ גבורה דז"א (מ"מ).

⁹ בסוד שמאלו תחת לראשי וימינו וכו' (אור יקר).

¹⁰ הם חו"ג שהמלכות היא בין תרין דרועין (מ"מ).

¹¹ בסוד הזווג ת"ת ע"י היסוד מתייחד עם המלכות, ויסוד בלחישו נכנס בתוכה (אור יקר). הוא סוד הזווג, ונלע"ד שזווג זה הוא זוג יעקב ולאה שהוא בחצות (מ"מ).

¹² ו' ספירות הת"ת מאירים במלכות בו' שבה, וז"ש "נהרין זיווא לכל סטר" דהיינו ו' כלולים מו' (אור יקר). פי המלכות מקבלת הארה מו"ק דז"א (מ"מ).

¹³ היינו סוד ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וכו', והן אמת מאמר זה מורה היות הזווג בחצות לילה ויש מקומות בזהר מורים הפך ואפשר לישבם וכו' נראה שענין ותקם הוא ממה שקבלה היום משפעת בלילה ונראה שמלת בעוד לילה מפרש בתחלת הלילה לכך נראה שב' פעמים בלילה מחלקת שלל לאגפיה הא' בתחלת הלילה ממה שקבלה ביום ואז נותנת ואינה מקבלת, ואז היא רוצה בת"ת שתעמוד עמה לחלק על פיו וזהו סוד תפלת ערבית אמנם בחצות לילה ממש היא מקבלת ונותנת יחד והיינו המאמר הזה (אור יקר). פי הם הארות אימא (מ"מ).

¹⁴ פי' בינה, ועי' בפרשת תרומה (מ"מ).

¹⁵ פי' שפרקים תחתונים דנה"י דאימא שבנה"י דז"א הם בונים המלכות (מ"מ).

בראשית

<p>אימתי כד סלקין רעותין פולחנין מתתא כדקא יאות אם ה' לא ישמר עיר אימתי בשעתא דאתהשכא ליליא וסטרין מזיינין שראן ושטאן בעלמא ופתחין סתימין ואתנטיר מכל סטרין דלא יקרב ביה ערלה ומסאבא! כמה דאת אמר (ישעיה נב א) לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא דזימין קב"ה לאעברא לון מעלמא מאן ערל ומאן טמא אלא כלא חד ערל וטמא דא הוא דאתפתא ביה ואזיל אבתריה אדם ואנתתיה וגרימו מותא לכל עלמא ואיהו דמסאיב האי ביתא עד ההוא זמנא דיעבר ליה קב"ה מעלמא בגין כך אם יהו"ה לא ישמר עיר שוא ודאי</p>	<p>והעבודות מלמטה כראוי. "אם ה' לא ישמר עיר", אימתי, בשעה שנחשך הלילה והצדדים המזוינים שורים ומשוטטים בעולם, והפתחים סתומים, ונשמר מכל הצדדים שלא יתקרב בו ערלה וטמא, כמו שנאמר "לא יוסיף יבא בך עוד ערל וטמא", שעתיד הקדוש ברוך הוא להעבירם מן העולם. מי ערל ומי טמא, אלא הכל אחד, ערל וטמא, זהו שהתפתה בו והלך אחריו אדם ואשתו וגרמו מות לכל העולם, והוא המטמא את הבית הזה עד אותו זמן שיעבירו הקדוש ברוך הוא מן העולם. לכן "אם ה' לא ישמר עיר", "שוא" ודאי.</p>
<p>תא חזי (בראשית לג יז) ויעקב נסע סכתא אתנטיל לקבלא² חולקא¹⁰⁶ דמהימנותא מה כתיב לעילא (שם מז) וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה³ וכתיב ויעקב נסע סכתא אלא כל חד אתפרש לסטרא דיליה עשו לסטרא דשעיר מאן שעיר דא היא אשה זרה אל נכר ויעקב נסע סכתא דא מהימנותא עלאה (שם יז) ויבן לו בית כמה דאת אמר (ישעיה ב ה) בית יעקב א"ר אלעזר דאתקין תפלת ערבית כדקא יאות ולמקנהו עשה סכת שאר סכת לנטרא לון⁴ ודא הוא חולקיה וכדין (בראשית לג יח) ויבא יעקב שלם שלם מכלא ואוקמוה</p>	<p>בא וראה, "ויעקב נסע סוכתה", נסע כנגד חלק של האמונה. מה כתוב למעלה, "וישב ביום ההוא עשו לדרכו שעירה", וכתוב "ויעקב נסע סוכתה". אלא כל אחד נפרד לצד שלו, עשו לצד של שעיר. מה זה שעיר, זוהי אשה זרה, אל נכר. "ויעקב נסע סוכתה", זו האמונה העליונה. "ויבן לו בית", כמו שנאמר "בית יעקב". אמר רבי אלעזר, שתקן תפלת ערבית כראוי. "ולמקנהו עשה סוכות", שאר סוכות לשמור אותם, וזהו חלקו. ואז "ויבא יעקב שלם", שלם מהכל, ובארוהו.</p>
<p>וכתיב (תהלים עו ג) ויהי בשלם סוכו⁵ וגו' ואוקמוה וכלא רוא חדא כדין אתחבר עמיה מהימנותא כד הוה שלים כד אתעטר בדוכתיה דאתחזי ליה וכדין האי סכה אתעמרת בהדיה דהוה שלים מאבהן דהוה שלים מבנוי ודא הוא שלם שלם לעילא שלם לתתא שלם בשמיא שלם בארעא שלם לעילא דאיהו כללא דאבהן⁶</p>	<p>וכתוב "ויהי בשלם סוכו" וגו', ובארוהו, והכל סוד אחד. אז התחברה עמו האמונה כשהיה שלם, כשהתעטר במקום שראוי לו, ואז סוכה זו התעטרה עמו, שהיה שלם מהאבות, שהיה שלם מבניו, וזהו שלם שלם למעלה שלם למטה, שלם בשמים שלם בארץ. שלם למעלה, שהוא כלל האבות, תפארת ישראל. שלם למטה, בבניו הקדושים. שלם בשמים שלם בארץ. ואז</p>

¹ ערלה הוא דכורא דסטרא אחרא, ומסאבא היא נוק' דסט"א, כי הדכורא אית ביה חד דקיקו דקדושה יתיר מנוק' כמ"ש בפרשת פנחס, א"נ י"ל ערלה היא קלי' נוגה שעולה שעל גבי היסוד היא קליפת נוגה, ומסאבא הם ג' קליפות אחרות שהם טמאים יותר מקלי' נוגה (מ"מ).

² פי' יעקב ה"ס ז"א, נסע סכותה, להזדווג עם המלכות שנקרא סכותה (מ"מ).

³ ק"ל שהיל"ל וילך יעקב סכתה ע"ד וישב שחזר למקומו. או יאמר ועשו נסע שעירה ותו מאי לדרכו לז"א אלא כל חד אתפרש לסטריה כי עשו אחוז בקלי' וז"ש וישב ביום ההוא עשו לדרכו חזר לסורו בקלי' הנקראת שעירה אבל יעקב שהיה הלך ונסוע ממדרגה למדרגה לא אמר וישב או וילך לדרכו עדיין לא השיג מבוקשו אלא כתיב ביה ויעקב נסע סכתה נסע ממדרגה א' ויחן בסוכות השגה והתקשרות בשכינה הנקראת סוכותה ואח"כ נסע מבחינת סוכה ויבן לו בית שעלה למעלה בת"ת וז"ש כל חד לסטרא דיליה. ז"ח (נ"א).

⁴ פי' שעשה סוד החשמ"ל להקיף על חיילותיו שלא יינקו מהם הקלי' ח"ו (מ"מ).

⁵ פי' אימתי נקרא יעקב שלם, כשנתחבר עם המלכות הנק' סוכו (מ"מ).

⁶ פי' שיעקב שהוא רומז לת"ת נכלל מחו"ג שהם אברהם ויצחק (מ"מ).

בראשית

<p><תפארת ישראל> שלם לתתא בבנוי קדישין¹ שלים בשמיא² שלים בארעא³ וכדין ויהי בשלם סוכו ואוקמוה מיד מה כתיב (בראשית לד א) ותצא דינה בת לאה⁴ ואוקמוה חברייא</p>	<p>"ויהי בשלם סוכו", ובארוהו, מיד מה כתוב, "ותצא דינה בת לאה", ובארוהו החברים.</p>
<p>תא חזי כמה דרגין וסטרין מתפרשין לעילא וכלהו משניין דא מן דא חויין משניין אלין מאלין אלין מקטרנין לשלטאה על(י) אלין ולמטרף מרפין כל חד וחד לזניה מסטרא דרוחא מסאבא כמה דרגין מתפרשין וכלהו כמן לקטרנא אלין לקביל אלין⁵ והא כתיב (דברים כב י) לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו⁶ (דכד) <כד קא> מתחברן מקטרני עלמא ותא חזי תיאובתא דדרגין מסאבין לאו איהו אלא לקטרנא בסטרין קדישין יעקב דאיהו קדישא כלהו כמן ליה וקטרנו בהדיה בקדמיתא נשכיה חויא⁷ כמה דאת אמר (בראשית לב כה) ויגע בכף יריכו השתא נשכיה חמור תמן איהו קאים לגבי חויא השתא שמעון ולוי דאתו מסטרא</p>	<p>בא וראה כמה דרגות וצדדים נפרדים למעלה, וכולם משונים זה מזה, חיות משונות אלו מאלו. אלה מקטרגים לשלוט על אלה ולטרופ טרף כל אחד ואחד למינו. מצד של רוח הטומאה כמה דרגות נפרדות, וכולם אורבים לקטרג אלה כנגד אלה, שהרי כתוב "לא תחרוש בשור ובחמור יחדיו". שכאשר מתחברים, מקטרגים על העולם. ובא וראה, תשוקת הדרגות הטמאות אינה אלא לקטרג בצדדים הקדושים. יעקב, שהוא קדוש, כולם ארבו לו וקטרגו עליו. בתחלה נשכו נחש, כמו שנאמר "ויגע בכף ירכו", עכשיו נשכו חמור, שם הוא עמד נגד הנחש, עכשיו שמעון ולוי שבאו מצד</p>
<p>קעג/א</p>	
<p>דדינא קשיא⁸ קיימו לגביה דחמור ושליט עלוי בכל סטרין ואתכפיא קמייהו כמה דאת אמר (בראשית לד כו) ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב ושמעון דהוה (שור מזליה איהו) [מזליה] שור אתא על חמור וקטרנא ביה בנין דלא יתחברון כחדא ואשתכח איהו מקטרנא דיליה וכלהו אתי לקטרנא ליה ליעקב ואשתזיב ולבתר איהו שליט עליהו לבתר אתא שור⁹ ואשתלים בחמורים</p>	<p>הדין הקשה, עמדו נגד החמור ושלטו עליו בכל הצדדים ונכפה לפנייהם, כמו שנאמר "ואת חמור ואת שכם בנו הרגו לפי חרב". ושמעון שהיה (שור) מזלו (הוא) שור, בא על חמור וקטרנא בו כדי שלא יתחברו כאחד, ונמצא שהוא מקטרג שלו. וכולם באים לקטרג ליעקב, והוא נצל, ואחר כך הוא שולט עליהם. אחר כך בא שור ונשלם בחמורים שכולם מצד החמור.</p>

¹ פי' י"ב שבטים הם י"ב בקר שתחת המלכות (מ"מ).

² פי' שיעקב הוא רומז לז"א ומקבל הארה מבינה ומשפיע למלכות (מ"מ).

³ שהמשוך השפע למלכות (מ"מ).

⁴ פי' כיון שהקלי' ראתה שיעקב שלם מכל מיני הארות אלו, נתקנאה ממנו ורצתה ליינק ממנו, ולכן ותצא דינה בת לאה ולקחה שם בן חמור (מ"מ).

⁵ אורבים לקטרג אלו כנגד אלו (ד"א).

⁶ כלומר לא תגרום לעשות ביניהם שלום לפי שבזמן שמתחברים שור וחמור מקטרגים ומחריבים העולם (נ"א).

⁷ פי' לילית, ואע"פ שלעיל דף קעא אמר ת"ח כמה עקימו וכו' ההוא דרכיב נחש לקבליה דיעקב משמע שס"מ הוא. י"ל הא והא איתנהו ונקט הכא חוייא לפי שהיא קלי' יותר מדכורא (מ"מ).

⁸ והם נגדיים לו וכל י"ב שבטים הם מעולם הנקבה אלא בשלמא לוי שהוא מצד הגבורה בודאי אבל שמעון הוא מצד שמזליה שור, ולכך אלו ראויים לדבר זה יותר (אור יקר). שהם בגבורה כנזכר בפירוש שמעון שם עון כלומר שם מתפקדים העונות לוי בבחינת הלויים שהם בגבורה. ז"ח (נ"א).

⁹ שור שהוא דין הגבורה, יוסף הוא יסוד מצד השמאל, דהיינו יצחק ק"ץ ח"י, ונקרא נהר דינור מצד השמאל, ולכך השלים עם החמורים, שהוכנעו החמורים אל גבורת דינו. וע"ד שנדבק גבורת הדין עם החמורים, נפלו ישראל מצד הדין בגלות, ונשכו לון גרמא ובשרא. שזהו נשיכת החמור קשה מנשיכת הכלב והנחש, שאינו נושך אלא הבשר, אמנם אלו נשכו גרמא, שבטלו מהם רמ"ח מצות, שהם רמ"ח אברים, גרמין ובשרא. שהעבירות על שס"ה לא תעשה, כאומר איש שקוצי עיניו השליכו, ובגלולי מצרים אל תטמאו וכו', וכדי שלא ישלים השור עם החמור, עמד לוי בחברת שמעון, לכך עמד לוי גם בפעם הזאת דהיינו משה,

בראשית

<p>דכלהו מסטרא דחמור יוסף דאיהו שור ומצרים דאינון חמורים דכתיב בהו (יהזקאל כג כ) אשר בשר חמורים בשרם ועל דא לבתר בני יעקב נפלו בין אינון חמורים בגין דאזדווג שור בהדיהו ונשכו לון גרמיא ובשרא עד דאתער לוי כמלקדמין ובדר לאינון חמורים >נ"א דאזדווגו< לכפיא לון ותבר תוקפהון מעלמא ואפיק לשור מתמן הדא הוא דכתיב (שמות יג יט) ויקח משה את עצמות יוסף עמו</p>	<p>יוסף שהוא שור, ומצרים שהם חמורים, שכתוב בהם "אשר בשר חמורים בשרם", ועל זה אחר כך בני יעקב נפלו בין אותם חמורים, משום שהזדווג שור עמם, ונשכו אותם עצמות ובשר, עד שהתעורר לוי כמו מקודם ופזר אותם החמורים (שהזדווג) לכפות אותם, ושבר כוחם מהעולם, והוציא את השור משם. זהו שכתוב "ויקח משה את עצמות יוסף עמו".</p>
<p>תא הזי כד אתא שמעון בקדמיתא על ההוא חמור אתער עליהון דם דאתגזרו ולבתר (בראשית לד כה) ויהרגו כל זכר כגוונא דא עבד קב"ה על ידא דלוי >דא משה< באינון חמורים במצרים בקדמיתא דם ולבתר (שמות יג טו) ויהרגו יהו"ה כל בכור בארץ מצרים וגו' הכא בהאי חמור כתיב (בראשית לד כט) ואת כל חילים ואת כל טפם ואת כל בהמתם וגו' התם באינון חמורים כתיב (שם יב לה) כלי כסף וכלי זהב ושמלות וכתוב (שם לח) וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר וגו' ושמעון ולוי דא קאים לגבי האי חמור ודא קאים לגבי כל אינון חמורים כלהו בעו לאשתתפא בהדיה דיעקב קדישא ואתתקנו לגשכא ליה ואיהו בבנוי קאים לגביהו [וכיף] (וכאיף) לון תחותיה! השתא דעשו נשיך ליה ולבנוי מאן יקום לגביה יעקב ויוסף דא מסטרא דא ודא מסטרא דא דכתיב (עובדיה א יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש וגו'</p>	<p>בא וראה, בתחילה כשבא שמעון על אותו חמור, התעורר עליהם דם שנמולו, ואחר כך ויהרגו כל זכר. כדוגמא זו עשה הקדוש ברוך הוא על ידי לוי, זה משה, באותם חמורים במצרים. בתחלה דם, אחר כך "ויהרג ה' כל בכור בארץ מצרים" וגו'. כאן בחמור הזה כתוב "ואת כל חילם ואת כל טפם ואת כל בהמתם" וגו'. שם באותם חמורים כתוב "כלי כסף וכלי זהב ושמלות". וכתוב "וגם ערב רב עלה אתם וצאן ובקר" וגו'. ושמעון ולוי, זה עומד אצל החמור הזה, וזה עומד אצל כל אותם חמורים, כולם רצו להשתתף עם יעקב הקדוש ונתקנו לנשוק אותו, והוא עומד נגדם עם בניו וכופה אותם תחתיו. עכשיו שעשו נשך אותו ואת בניו, מי יקום מולו, יעקב ויוסף, זה מצד זה וזה מצד זה, שכתוב "והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש" וגו'.</p>
<p>ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב (בראשית לה ה) אמר רבי יוסי (ו)כלהו הו מתכנשי וכד הוו הגרי זייני קרבא הוו מרתתי ושבקין לון ובגין כך ולא רדפו² אחרי בני יעקב</p>	<p>"ויסעו ויהי חתת אלהים על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב". אמר רבי יוסי, כולם היו נכנסים, וכשהיו חוגרים כלי זיין לקרב, היו מרתתים ועוזבים אותם, ולכן לא רדפו אחרי בני יעקב.</p>
<p>הסירו את אלהי הנכר וגו' (שם ב) הסירו את אלהי הנכר אלין אנון דנטלו משכם מאני כספא³ ודהבא דהוה חקיק עלייהו טעוא דלהון רבי יהודה</p>	<p>"הסירו את אלהי הנכר" וגו'. "הסירו את אלהי הנכר", אלה הם שנטלו משכם כלי כסף וזהב שהיה חקוק עליהם עבודה זרה שלהם. רבי יהודה אמר, עבודה זרה היו</p>

הפריד בין השור הקדוש והחמור הטמא, וגאל את ישראל, והוציא עצמות יוסף, שהוא השור, לוי שמעון משה ויוסף ודאי. ולעיתיד יעקב ויוסף דרגא דיעקב, היינו דרגא דמשה, ובמלחמתם כאן יעקב ובניו, שהם כעין, והכל עולה למנין א' (אור יקר).

¹ והיה מכניע אותם תחתיו (ד"א).

² מכלל שחרגו כלי מלחמתם, אלא שלא רדפו בהם (אור יקר).

³ וכיון שהיו על המכובדים אסור להשתמש בהם, ור' יהודה קאמר טעוון ממש הוו, ולכך נאסרו בהנאה ממש, ואי משום שעל המכובדים לא היה הכסף אסור בהנאה (אור יקר).

בראשית

<p>אמר טעוון הוו מכספא ודהבא ויעקב אטמין לון תמן בגין דלא יתהנון מסטרא דע"ז דאסיר ליה לבר נש לאתהני מניה לעלמין</p>	<p>מכסף וזהב, ויעקב הטמין אותם שם כדי שלא יהנו מצדו של עבודה זרה, שאסור לאדם להנות ממנה לעולמים.</p>
<p>רבי יהודה ורבי חזקיה הוו אזלי בארחא אמר רבי חזקיה לרבי יהודה מאי דכתיב (שמואל ב' יב ל) ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד ותנינן שקוץ בני עמון מלכום שמיה ודא הוא עטרת מלכום! מ"ט ותהי על ראש דוד ומאי טעמא כתיב שקוץ דהא בשאר טעוון עממיא עע"ז כתיב אלהי העמים אלהים אחרים אל נכר אל אחר ובהאי אמר שקוץ <חד> א"ל ובכל טעוון עממיא עע"ז הכי קרא לון קב"ה דכתיב (דברים כט טז) ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם ומה דאמר (שמואל ב' יב ל) ויקח את עטרת מלכם דאיהו מלכום² הכי הוא ודאי אלא איתי הגתי עד דלא אתגייר כדין איהו תבר לה לההוא עטרת דאיהו מלכום ההוא דיוקנא דחקיק עלה ופגים לה כדין איהו עבד לה³ היתר לאתהנה מנה והוה על רישיה</p>	<p>רבי יהודה ורבי חזקיה היו הולכים בדרך. אמר רבי חזקיה לרבי יהודה, מה זה שכתוב "ויקח את עטרת מלכם מעל ראשו ומשקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד", ושנינו שקוץ בני עמון מלכם שמו, וזהו עטרת מלכם. למה "ותהי על ראש דוד", ולמה כתוב "שקוץ", שהרי בשאר אלהי העמים עובדי עבודה זרה כתוב אלהי העמים, אלהים אחרים, אל נכר, אל אחר, ובזה אמר שקוץ אחד. אמר לו, ובכל אלהי העמים עובדי עבודה זרה כך קרא להם הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ותראו את שקוציהם ואת גלוליהם". ומה שאמר "ויקח את עטרת מלכם", שהוא מלכום, כך הוא ודאי. אלא איתי הגתי, עד שלא התגייר, אז הוא שבר את אותה עטרת של אותו מלכום, אותה דמות שחקוקה עליה ופגם אותה, אז הוא עשה אותה היתר להנות ממנה, והיתה על ראשו.</p>
<p>ותא חזי שקוץ בני עמון חד הויא בסורטא הוה חקיק⁴ על ההוא כתרא ובגין כך אקרי שקוץ זוהמא⁵ רבי יצחק אמר הסירו את אלהי הנכר אלין שאר נשין דהוו מייתי בגוייהו וכל נבזבזן דלהון⁶ ועל דא כתיב (בראשית לה ד) ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר אלין נשין וכל נבזבזן וכל טעוון דדהבא וכספא ויטמון אותם יעקב בגין דלא</p>	<p>ובא וראה, שקוץ בני עמון, נחש אחד בחקיקה עמוקה היה חקוק על אותו כתר, ולכן נקרא שקוץ, זוהמא. רבי יצחק אמר, "הסירו את אלהי הנכר", אלו שאר נשים שהיו מביאות בתוכן כל עדייהן, ועל זה כתוב "ויתנו אל יעקב את כל אלהי הנכר", אלו נשים וכל עדיים וכל עבודה זרה של זהב וכסף. "ויטמן אותם יעקב", כדי שלא</p>

¹ פי' עטרה שהיה מצוייר בה מלכם, שהיא ע"ז של בני עמון. והיתה אותה עטרה בראש מלך בני עמון, ולקחה דוד מעל ראשו, ולכך מקשה מ"ט ותהי על ראש דוד (מ"מ).

² כיון שחקוק עליה ע"ז שהיא מלכם, כאלו העטרה היא מלכם, ולכך אמר דאיהי מלכם (מ"מ).

³ וכי החסרו האומנים שיעשו עטרה לדוד שנטל עטרה זו, ונתעטר בה אחר שהיתה משקצת בתרי גוונים: הא', כלי ליופי הע"ז. הב', שהיה השקוץ עצמו מצוייר בה. אמנם נ"ל שעטרת מלכם היינו סוד המלכות, שהיו מושכין אותה על ראש הנחש להתנאות בו ודאי, שהחצונים מתעטרים בה. ודוד כל טרחו וכל מעשהו בזו היה. ונודע סוד נעמה אשת שלמה, כי שלמה יסוד, ונעמה היינו סוד נועם ה', שהיא היתה אשת נח, כדפי' בפסוק ואחות תובל קין נעמה. וכאן נעשת עמונית. ועמון נחש לקחה ונתעטר בה, ומאין באה לו, מזמן שהיא נעשה צנועה, ואמרה בן עמי, אותו צניעות גרמה לה להיותה יונקת משם. ודוד רודף אחריה לתקנה. ולכך נטלה מעל ראשו, והיא היתה ככר זהב כמשקל המנורה, והרימה מעל החצו', מפני שסוד ככר היינו סוד ה', מנורה ודאי. ואבן יקרה, היינו סוד י' שבה, ולכך נטלה משם דוד מעל החצונים ונתעטר בה, והעלה אותה למעלה בסוד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה. ותהי על ראש דוד. והנה בהיותה על החצונים, ישתרשו בה החצונים, ולכך היה בה סוד הזוהמא שהטיל בה נחש, והיינו שקוץ, בסוד פרישות נדה, בסוד ואחות תובל, פרישות נדה, בסוד ואחות תובל קין. ואתי הגתי בטל השורש ההוא משם, שהכניע הקל' במה שנתגייר ברוחני, ובמעשה הגשמי שפחס הצורה ההיא (אור יקר).

⁴ פירוש בעומק חקוק. הרש"ב (נ"א).

⁵ פי' טעם למה נק' שקוץ, לפי שיש בו הרבה זוהמא, שהוא חד חויה לילית שנקרא חוייא (מ"מ).

⁶ אוצרות שלהם (ד"א).

בראשית

קענ/ב	יהנו מצדו של עבודה זרה כלל.
יתהנון מסטרא דע"ז כלל	
<p>תא חזי דיעקב גבר שלים¹ בכלא הוה והוה מתדבק ביה בקב"ה מה כתיב (בראשית לה ג) ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי אשר הלכתי מיד (שם ד) ויתנו אל יעקב מכאן דבעי בר נש לשבחה לקב"ה ולאודאה ליה על נסין ועל טבאן דעבר עמיה הדא הוא דכתיב (שם ג) ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי תא חזי בקדמיתא כתיב ונקומה ונעלה בית אל וגו' אכליל בניו בהדיה ולבתר כתיב ואעשה שם מזבח ולא כתיב ונעשה דאפיק לון מכללא דא מאי טעמא בגין דעליה הוה מלה² יעקב אתקין תפלת ערבית ודאי ואיהו עבר מדבחה ועליה הוה מלה ובגין דאיהו [עבר³] (עבר) כל אינון עקתין מן יומא דערק קמיה דאחיה דכתיב ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי⁴ ואינון אתו לבתר לעלמא ועל דא לא אעיל לון בהדיה רבי אלעזר אמר מכאן מאן דיתעביד ליה נסא איהו בעי לאודאה⁵ מאן דאכיל נהמא בפתורא איהו בעי לברכא ולא אחרא דלא אכיל מידי</p>	<p>בא וראה יעקב היה איש שלם בכל, והיה נדבק בקדוש ברוך הוא. מה כתוב, "ונקומה ונעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העונה אותי ביום צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי", מיד "ויתנו אל יעקב". מכאן שצריך האדם לשבח את הקדוש ברוך הוא ולהודות לו על נסים ועל טובות שעשה עמו, זהו שכתוב "ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי". בא וראה, בהתחלה כתוב "ונקומה ונעלה בית אל" וגו', הכליל בניו עמו, ואחר כך כתוב "ואעשה שם מזבח", ולא כתוב ונעשה, שהוציא אותם מכלל זה. ולמה, משום שעליו היה הדבר [תלוי]. יעקב תקן תפלת ערבית ודאי, והוא עשה מזבח ועליו היה הדבר [תלוי]. ומשום שהוא עבר כל אותן צרות מיום שברח מלפני אחיו, שכתוב "ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי", והם באו אחר כך לעולם, ועל זה לא הכניס אותם עמו. רבי אלעזר אמר, מכאן מי שנעשה לו נס, צריך להודות. מי שאוכל לחם בשלחן, הוא צריך לברך, ולא אחר שלא אכל דבר.</p>
<p>ויבן שם מזבח וגו' (שם ז) תא חזי כתיב ויבן שם מזבח ולא כתיב (בהני מדבחן דאסיק עליהון) [דאסיקו¹⁰⁷] נסכין ועלוון אלא בגין דאתקין ההוא דרגא דאתחזי לאתתקנא מזבח ליהו"ה⁶ לאתקנא דרגא תתאה⁷ לחברא ליה בדרגא עלאה ועל דא ויבן שם מזבח דא דרגא תתאה ליהו"ה דא דרגא עלאה (שם) ויקרא למקום אל בית אל שמא דא</p>	<p>"ויבן שם מזבח" וגו'. בא וראה, כתוב "ויבן שם מזבח", ולא כתוב (באלו המזבחות) שהעלה עליו נסכים ועולות, אלא משום שתקן אותה דרגה הראויה ליתקן. "מזבח לה", לתקן דרגה תחתונה לחברה בדרגה עליונה, ועל זה "ויבן שם מזבח", זו דרגה תחתונה. "לה", זו דרגה עליונה. "ויקרא למקום אל בית אל", שם זה כשם העליון, משום שכאשר האירה אז כאמא כך בתה והכל אחד. "כי שם נגלו</p>

¹ ירצה מצד שלימותו וחסידותו עשה זה, כי לפי הדין מותר היה, ובזה יצאנו מידי קושיא ליעקב למה לא תקן קודם, ולבניו היאך שלחו יד בע"ז (אור יקר).

² שהוא נדר הנדר אם יהיה וכו' והיה ה' לי לאלהים אחר קב"ה בשכינתיה, דהיינו תיקון תפלת ערבית והוא מדתו שאם הוא לא יתקן, אין בידם לתקן, והחיוב מוטל עליו כדמסיק, והנה הכתוב אמר ב' עניינים: הא', ואעשה שם. הב', ויהי עמדי. בעשיית המזבח הורה שהוא המתקן (אור יקר).

³ אמנם הם גם כן חייבים היו להודות, שבכלל הנס היו. ור"א פליג בחדא ואמר, שהתיקון אין תקון מבלעד, אלא להורות שהחיוב מוטל עליו, בא הכתוב ואמר ואעשה שם וכו' (אור יקר).

⁴ לכאורה משמע קצת דלא כמו שפסק בש"ע סימן ר"ח דין ד' ויש לחלק. ועיין במ"א ובא"ר. ואכמ"ל (מא"י) (ג"א).

⁵ ואנן קיימא לן בגמ' הוא ובנו וכן בנו מברכים, והיינו תנא קמא, ושמא פליג ר"א וחשיב ליה דומיא דאכילה (אור יקר).

⁶ בפסוק זה לא כתוב לה' אלא נקטיה זהה בהשאלה (מ"מ).

⁷ היינו תיקון המלכות מינה ובה, באבניה שהם י"ב אבנים י"ב שבטים, ואחר תיקונה לחברא לה בת"ת, מדרגת יעקב, וכולם תקנו (מ"מ).

בראשית

<p>כשמא¹⁰⁸ עלאה¹ בגין דכד אתנהרא כדין כאמה בתה² וכלא חד כי שם נגלו³ אליו האלהים בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא >דהא שבעין [הוון] דאינון משתכחי תדיר בהדי שכינתא⁴ ושבעין < [דהוון שבעין⁵¹⁰⁹ דאינון משתכחי⁶ תדיר בהדיה ושכינתא] קתדראי סחרניה דשכינתא⁷ ועל דא כי שם נגלו אליו האלהים >באתרא דא < [דאתגליא] דהא כתיב (שם כח יג) והנה יהוה נצב עליו⁸</p>	<p>אליו האלהים", משום שהם לא נמצאים אלא בשכינה, שהרי שבעים היו שהם נמצאים תמיד עם השכינה, ושבעים כסאות סביב השכינה, ועל זה "כי שם נגלו אליו האלהים", במקום זה שהתגלה, שהרי כתוב "והנה ה' נצב עליו".</p>
<p>ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו (בראשית לה יג) רבי שמעון אמר מכאן דאתעביד רתיכא קדישא⁹ בהדי אבהין¹⁰ ותא הוי יעקב איהו רתיכא קדישא עלאה¹¹ דקיימא לאנהרא לסיהרא ואיהו רתיכא בלחודוי הדא הוא דכתיב ויעל מעליו אלהים פתח ואמר (דברים ד ז) כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כיהו"ה אלהינו בכל קראנו אליו תא הוי כמה אינון חביבין ישראל קמי קב"ה דלית לך עם ולישן בכל עמין עע"ז דעלמא דאית ליה אלהא דישמע לון כמה דקב"ה זמין לקבלא צלותהון ובעותהון דישראל בכל שעתא</p>	<p>"ויעל מעליו אלהים במקום אשר דבר אתו". רבי שמעון אמר, מכאן שנעשה מרכבה קדושה עם האבות. ובא וראה, יעקב הוא מרכבה קדושה עליונה שעומדת להאיר ללבנה, והוא מרכבה לבדו. זהו שכתוב "ויעל מעליו אלהים". פתח ואמר, "כי מי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו". בא וראה כמה הם חביבים ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שאין לך עם ולשון בכל העמים עובדי עבודה זרה שבעולם שיש לו אלוה שישמע אותם כמו שהקדוש ברוך הוא מזומן לקבל תפלות ובקשות של ישראל</p>

¹ אל חסד. והענין כי המקום הוא בחי' המאירה מן המזבח שבו (אור יקר). פי' מלכות נקראת אל, והבינה עיקריות שם ס"ג שהוא יא"י גימ' א"ל, ולכך המלכות נקראת אל, לפי שמקבלת זה השם כמ"ש בכוונת אחד, וז"ש "שמא דא כשמא עילאה", פי' המלכות שנקראת אל הוא כשמא עילאה שהוא אל היוצא מס"ג שהיא אימא כדין כאימא בתה (מ"מ).

² כמו שהבינה מאירה בחסד, כך המלכות מאירה בחסד, והיינו שאחר שנתייחדה עם הת"ת, האירה בבינה מן החסד, והיינו אומר' וכולא חד עם אומר' לה'. ולפי זה אמר אל בית אל, מה שהיתה אל בית אל, נעשת אל ממש, כאמה אל בתה בת אל (אור יקר).

³ ירצה האלהים הם כחות אשר למטה מהשכינה, ויקראו אלהים להיותם נקשרים בהדי שכינתא (אור יקר).

⁴ פי' שבעים שרים נקראים אלהים (מ"מ).

⁵ הם י"ב אבנים, ואלו האבנים יש להם ששה ששה, והם שבעים. ואית דגרסי שבעים וכו', ולזה אמר נגלו לשון רבים, והאלהים הם כחות השכינה ונקראים על שמה (אור יקר).

⁶ כי לענין הנבואה הא כתיב והנה ה' נצב עליו, ומשם באה לו הנבואה, ואי אהדר לנבואתו, היה לו לומר, כי שם נגלה אליו ה'. אלא ודאי אהדר למלאכי שכינה. ור"ש פליג ממאי דכתיב ויעל מעליו אלהים, הרי שהיה מרכבה, אמנם נגלו היינו שראה עצמו נקשר בספירות העליונות חסד גבורה (אור יקר).

⁷ כסאות שסביב השכינה והוא פמליא שלה (ד"א).

⁸ פי' מביא ראיה למ"ש בגין דאינון לא אשתכחו אלא בשכינתא, והיכן נזכרה השכינה שם, דלא כתיב רק והנה מלאכי אלהים וכו', לכך אמר דהא כתיב והנה ה' נצב עליו, שהיא המלכות הנצבת על יעקב (מ"מ).

⁹ ואלהים דקרא היא הבינה שהיתה רוכבת על יעקב (מ"מ).

¹⁰ וניחא לישנא דנגלו מפני שהיו שם ג' ספירות חג"ת נקשרים עמו, ושכינה עליו שאינה שורה אלא בסוד המרכבה (אור יקר).

¹¹ באצילות למעלה א"ל אלהים א' יהו"ה ונקראת בשם אלהים משום דקיימא לאנהרא לסיהרא דהיינו שם אלהים ועם היות יעקב לבדו קו האמצעי איהו רתיכא בלחודוי ככל האבות ושכינה מתדבקת אליו בכולם יחד, והיינו ויעל מעליו אלהים, ועיקר הכרח ת"ק ממלת נגלו לשון רבים מיייתי קרא ומי גוי גדול אשר לו אלהים קרובים לשון רבים דהיינו בבחי' המרכבה ואמר שלא יעלה בדעת דאמר הכי מפני שהם אלהות הרבה (אור יקר).

בראשית

<p>בכל שעה שהם צריכים להשמיע תפלה שהם רוצים בשביל אותה דרגה שלהם.</p>	<p>דאצטריך לון למשמע צלותא דאינון בעאן בנין ההוא דרגא דלהון</p>
<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא קרא ליעקב ישראל, שכתוב "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו" מי ויקרא, זו שכינה, כמו שנאמר "ויקרא אל משה". "ויאמר לו אלהים", למעלה בארנו שהרי ישראל נשלם בכל כראוי, ואז התעלה בדרגתו ונשלם בשם זה, ועל זה "ויקרא את שמו ישראל", והרי נתבאר.</p>	<p>תא הזי יעקב קרי ליה קב"ה ישראל דכתיב (בראשית לה י) לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך ויקרא את שמו מאן ויקרא דא שכנינתא כמה דאת אמר ויקרא אל משה ויאמר לו אלהים לעיל [אוקימנא] (אוקמוה) ישראל¹ דהא אשתלים בכלא כדקא יאות וכדין אסתלק בדרגיה ואשתלים בשמא דא ועל דא ויקרא את שמו ישראל² והא אתמר</p>
<p>רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, ודאי מה שאמרת שיעקב שלימות האבות הוא, והוא אחוז לכל הצדדים, וקרא שמו ישראל, וכתוב "לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך", וכתוב "ויקרא את שמו ישראל", למה חזר הקדוש ברוך הוא וקרא לו יעקב בכמה פעמים, והכל קראו לו יעקב כמו מקודם, אם כך מה זה "ולא יקרא שמך עוד יעקב". אמר לו, יפה אמרת. פתח ואמר, "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה", פסוק זה פרשוהו, אבל בא וראה, "כגבור יצא", היה צריך לכתוב גבור, "כאיש מלחמות", היה צריך לכתוב איש מלחמות. אלא הרי נתבאר, ה' בכל מקום זה רחמים ודאי,</p>	<p>רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארחה אמר רבי יוסי לרבי אלעזר ודאי הא דאמרת דיעקב שלימא דאבהן איהו ואיהו אחיד לכל סטרין וקרא שמיה ישראל וכתוב לא יקרא שמך עוד יעקב כי אם ישראל יהיה שמך וכתוב ויקרא את שמו ישראל אמאי אהדר קב"ה וקרא ליה יעקב בכמה זמנין וכלא קרוין ליה יעקב כמלקדמין אי הכי מהו ולא יקרא שמך עוד יעקב א"ל שפיר קא אמרת פתח ואמר (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה האי קרא אוקמוה אבל תא הזי כגבור יצא גבור מבעי ליה כאיש מלחמות איש מלחמות מבעי ליה אלא הא אתמר יהו"ה בכל אתר רחמי איהו ודאי</p>
קעד/א	
<p>שהקדוש ברוך הוא שמו הוא הו"ה, שכתוב "אני ה' הוא שמי". וראינו שלפעמים נקרא שמו אלהים, והוא דין בכל מקום. אלא בזמן שמתרבים הצדיקים בעולם, ה' שמו, ונקרא בשם הרחמים.</p>	<p>קב"ה יהו"ה שמיה איהו דכתיב (ישעיה מב ח) אני יהו"ה הוא שמי³ וחמינין דלזמנין אתקרי שמיה אלהים⁴ והוא דינא בכל אתר⁵ אלא בזמנא</p>

¹ ויאמר לו אלהים שהיא המלכות אמרה ליעקב מה שקראו לך ישראל אינו בעולם הזה לבד אלא אף לעילא בשמים הסכימו ואוקמוה ישראל שקראו לך ישראל ולפי זה ויאמר לו אלהים וכן ויקרא שמו ישראל דסיפא דקרא הכל על המלכות, א"נ לעילא אוקמוה ישראל פי גם הז"א קרא לו ישראל לפי שיעקב במדינת ז"א, ולפי זה ויאמר לו אלהים הוא ז"א וסיפיה דקרא ויקרא שמו היא המלכות (מ"מ). ר"ל ישראל היינו שיר אל שיר והוא גבור' וא"ל הוא חסד וז"ש אשתלים בכלא. א"מ (נ"א).

² לא נעקר שם יעקב ממקומו שכן הוא נתקן בשלימות (הקדור' ש מז ע"ד).

³ כלומר עם היות שפעמים אני פועל הדינים, איהו שמי, לא ישתנה אפילו שיפעול דינים (אור יקר).

⁴ הקדמה זו אינה קבועה, אתקרי שמיה אלהים, דהיינו שם בן ד' בנקודת אלהים, ועם היות שהשם הוא בן ד' אותיות, סוף סוף קריאת השם הוא בשם אלהים (אור יקר).

⁵ א"כ היאך אמר ששם הו"ה לא ישתנה, והרי נשתנה. אלא יש לנו בהכרח לומר להעמיד ב' ההקדמות האלו, שהענין תלוי במעשה התחתונים. וכשאמר הכתוב אני ה' הוא שמי, אמר בעוד שיזדכנו התחתונים. אמנם אם ירשיעו, ישתנה שמו, הפכוהו הרשעים מרחמים לדין. והנה מכאן נלמוד אל יעקב האחוז במדה זו, כאשר הוא בקדושה בא"י, יקרא ישראל בשם הו"ה. וכאשר הוא בין שנאין וכו' יקרא יעקב בשם הו"ה בנקודת אלהים, המשתנה כדפי'. ועתה כאשר אמר הכתוב, לא יקרא הוא כאומר הוא שמי (אור יקר).

בראשית

<p>דאסגיא זכאין בעלמא¹ יהו"ה שמיה ואתקרי בשמא דרחמי ובזמנא דאסגיא חייבין בעלמא אלהי"ם שמיה ואתקרי בשמא דאלהי"ם</p>	<p>ובזמן שמתרבים הרשעים בעולם, אלהים שמו, ונקרא בשם אלהים.</p>
<p>כך בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין ולא הוה בארעא אחרא קרי ליה ישראל וכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב א"ל עדיין לא אתיישבא מלה דכתיב לא יקרא והא אנן קרינן ליה² ומאי דאמרת³ דכד הוה בין שנאין או בארעא אחרא קרי ליה יעקב תא חזי כתיב (בראשית לו א) וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען הא לא הוה בארעא אחרא⁴</p>	<p>כך בזמן שיעקב לא היה בין שונאים ולא היה בארץ אחרת, קרא לו ישראל. וכאשר היה בין שונאים או בארץ אחרת, קרא לו יעקב. אמר לו, עדיין לא התיישב הדבר, שכתוב "לא יקרא", והרי אנו קוראים לו. ומה שאמרת שכשהיה בין שונאים או בארץ אחרת קרא לו יעקב, בא וראה, כתוב "וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען", הרי לא היה בארץ אחרת.</p>
<p>א"ל הא בקדמיתא אתמר⁵ כמה דקב"ה לזמנין אתקרי יהו"ה ולזמנין אתקרי אלהי"ם הכי נמי לזמנין אקרי ישראל ולזמנין אקרי יעקב⁶ וכלא בדרגין ידיען⁷ ומה דאתמר לא יקרא שמך עוד יעקב לאתישבא בשמא דא אמר ליה אי הכי הא כתיב (שם יז ה) ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם אמר ליה התם כתיב והיה ועל דא קיימא בההוא שמא אבל הכא לא כתיב והיה אלא (שם לה י) כי אם ישראל יהיה שמך ולא כתיב והיה שמך ישראל ואפילו בזמנא חדא סגי ליה כל שכן דלזמנין כך ולזמנין כך וכד אתעטרו בנוי בכהני וליואי ואסתלקו בדרגין עלאין כדין אתעטר בשמא דא תדיר</p>	<p>אמר לו, הרי בתחלה נאמר כמו שהקדוש ברוך הוא לפעמים נקרא ה' ולפעמים נקרא אלהים, כך גם לפעמים נקרא ישראל ולפעמים נקרא יעקב, והכל בדרגות ידועות. ומה שנאמר "לא יקרא שמך עוד יעקב", להתיישב בשם זה. אמר לו, אם כך, הרי כתוב "ולא יקרא עוד את שמך אברם והיה שמך אברהם". אמר לו, שם כתוב "והיה", ועל זה עומד באותו שם. אבל כאן לא כתוב והיה, אלא "כי אם ישראל יהיה שמך", ולא כתוב והיה שמך ישראל, ואפילו בפעם אחת מספיק לו, כל שכן שלפעמים כך ולפעמים כך. וכשהתעטרו בניו בכהנים ולוים והתעלו בדרגות עליונות, אז התעטר בשם זה תמיד.</p>
<p>עד דהוו אזלי א"ל רבי יוסי לרבי אלעזר הא אתמר דכד מיתת רחל נטלא ביתא מאן דאצטריך לאתתקנא בתריסר שבטין כדקא יאות</p>	<p>בעוד שהיו הולכים, אמר לו רבי יוסי לרבי אלעזר, הרי נתבאר שכשמתה רחל, נטלה הבית מי שצריך להיתקן בשנים עשר שבטים כראוי. למה מתה רחל מיד. אמר</p>

¹ פי' וזבא מתרץ אמאי לא כתיב ה' גבור יצא אלא כגבור. דאי כתיב גבור, משמע שהוא דין מצד עצמו, והשתא דכתיב כגבור, משמע פעמים שהוא גבור ופעמים שהוא רחמים, כשמעשה התחתונים מתוקנים, ולהיפך כשאינם מתוקנים (מ"מ).

² בעולם הבא (אור יקר).

³ הורה הכתוב ההפך דאמר וישב יעקב בארץ וכו' (אור יקר).

⁴ פי' ועשו כתיב ביה וילך אל ארץ, א"כ לא הוה בין שנאין ולא הוה בארעא אחרא, ואמאי קארי ליה יעקב (מ"מ).

⁵ ירצה וישב כשהיה נקרא יעקב ונתיישב עד שקראו ישראל, ובזה נתקן פסוק וישב. ומה שהקשה אנן קרינן ליה יעקב, היינו במה שפירש שדומה לשם ה' (אור יקר). פי' הדר ביה ממ"ש לעיל, כך בזמנא דיעקב לא הוה בין שנאין וכו'. ועיקר התירוץ הוא, כמו שהקב"ה פעמים נק' הו"ה, בזמנא דאסגיא זכאין, ופעמים נקרא אלהים, בזמנא דאסגיא חייבין (מ"מ).

⁶ ולא קאמר אלא משום שלא הדר ביה ממ"ש, שהקב"ה נקרא הו"ה ואלהי"ם וכו', שהוא תירוצא קמא, אלא מהתוספת שהוסיף ר' אלעזר, כד הוה בין שנאווי יעקב וכו' אמר הדרי בי (מ"מ).

⁷ פי' שלמעלה יש פרצוף יעקב ויש פרצוף ישראל הנקראים ז"א, ולכך יעקב אבינו פעמים נקרא יעקב ע"ש פרצוף יעקב, ופעמים ישראל ע"ש פרצוף ז"א. וז"ש "וכולא בדרגין ידיען" א"נ יובן במ"ש הרב שהז"א בקטנותו נקרא יעקב, לפי שאין בו רק מוחין דקטנות, ובגדלותו נקרא ישראל וז"ש וכולא בדרגין ידיען (מ"מ).

בראשית

<p>אמאי מיתת רחל מיד א"ל¹ למהוי שכינתא מתעטרא כדקא יאות ולמהוי אם הבנים שמחה וביה שריא (לעילא) לנטלא ביתא ולאיתקנא ועל דא בנימן הוא תדיר במערב ולא בסטרא אחרא וביה שריא לאיתקנא בתריסר שבטין וביה שריא מלכותא דרקינא לאשתמודעא בארעא ורזא דא בכל שירותא² דאתיא לאשתמודעא בקשיו איהו ועל דא אית בה דינא דמותא ומתמן אתישבת הכא כד בעא לאיתקנא ולנטלא ביתא אתעביד דינא ברחל ובתר כן אתתקנת לאתישבא כד בעא לאשתמודעא מלכותא בארעא שריא בדינא ולא אתישבת מלכותא בדוכתא כדקא יאות עד דאתער דינא בשאול לפום עובדיו ולבתר אתישבת מלכותא ואתתקנת</p>	<p>לו, הרי להיות שכינה מתעטרת כראוי ולהיות אם הבנים שמחה, ובו שורה (למעלה) לקחת הבית ולהיתקן. ועל זה בנימין הוא תמיד במערב ולא בצד אחר. ובו שורה להיתקן בשנים עשר שבטים, ובו שורה מלכות הרקיע להודיע בארץ. וסוד זה, בכל התחלה שבאה להתוודע היא בקשיות, ועל זה יש בה דין של מות, ומשם מתישבת. כאן כשרוצה להיתקן ולקחת הבית, נעשה דין ברחל, ואחר כך נתקנה להתישב. כשרצה להודיע מלכות בארץ, שורה בדין, ולא מתישבת המלכות במקום כראוי, עד שמתעורר דין בשאול לפי מעשיו, ואחר כך התישבה המלכות ונתקנה.</p>
<p>תא חזי כל שירותא תקיף ולבתר נייחא בראש השנה שירותא תקיף דכל עלמא אתדן כל חד וחד לפום עובדיו ולבתר נייחא סליחה וכפורי בנין דשירותא איהו משמאלא ועל דא דינוי תקיפין ולבתר אתער ימינא ועל דא הוי נייחא ולזמנא דאתי זמין קב"ה לאתערא בניחא על שאר עמין עכו"ם ולבתר יתתקף עליהו בדינא קשיא³ הדא הוא דכתיב (ישעיה מב יג) יהו"ה כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר יהו"ה בקדמיתא דאיהו רחמי ולבתר כגבור ולא גבור⁴ ולבתר כאיש מלחמות ולא איש מלחמות לבתר אתגלי תוקפא עליהו ויתתקף לשיצאה לון דכתיב (שם) יריע אף יצריח על אויביו יתגבר כתיב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום</p>	<p>בא וראה, כל התחלה קשה ואחר כך נוחה. בראש השנה ההתחלה קשה, שכל העולם נדון כל אחד ואחד לפי מעשיו, ואחר כך נוחה, סליחה וכפורים. משום שהראשית היא משמאל, ועל זה דינוי קשים, ואחר כך מתעורר הימין, ועל זה נעשית נוחה. ולעתיד לבא עתיד הקדוש ברוך הוא להתעורר בשלוה על שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות, ואחר כך יתחזק עליהם בדין קשה. זהו שכתוב "ה' כגבור יצא כאיש מלחמות יעיר קנאה יריע אף יצריח על אויביו יתגבר". "ה", בתחלה שהוא רחמים, ואחר כך "כגבור", ולא גבור. ואחר כך "כאיש מלחמות" ולא איש מלחמות. אחר כך יתגלה החזק עליהם ויתחזק להשמיד אותם, שכתוב "יריע אף יצריח על אויביו יתגבר", וכתוב "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב",</p>

¹ הכי מפורש לעיל סוף פרשת ויצא, ואפשר לרמוז בפי' "מתה" עלי "רחל" בדרך ר"ת מער"ב דשכינה במערב וכן ס"ת גימטריא אדני"ו וה"ט שמתה רחל ויש לרמוז במ"ש שכינה במערב כי מערב רומז ליסוד כנודע ותיבת במער"ב גימטריא שקי שהוא ביסוד ורומז ליקבה"ו ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

² כאשר מגיעה העת להתפשטות, ותתגלה השכינה למטה בישראל, תחילה לכל מתעורר הדין (הקדו"ש מט ע"ד).

³ יובן במ"ש אד"ר דינין דדכורא תקיפין ברישא ונייחין בסיפא, ודינין דנוק' נייחין ברישא ותקיפין בסוף. וכתב עליו הרב וז"ל, דע שהז"א מהחזה ולמעלה האורות שלו סתומים, והם דינין תקיפין. ומהחזה ולמטה, שנתגלו האורות מיסוד דאימא, שנשלם בחזה דז"א, נייחין. וז"ס דינין דדכורא תקיפין ברישא ונייחין בסיפא. אבל הנוק', האורות כשהם ברישא דילה נייחין ע"י הארת המוחין שלה, וכשהם בנה"י דילה אזי תקיפין. וז"ס דינין דנוק' נייחין ברישא ותקיפין בסופא. ונודע שישראל אחוזים בז"א, ולכן נקראים בני ישראל. אבל אומות העולם, יניקתם מהמלכות דמלכות שהיא נקראת זנבא, עכ"ל. ולכן ישראל שאחוזים בז"א, שירותא תקיף, ולבסוף נייחא. ואומות העולם שהם יונקים מסוף המלכות, שדיניה נייחין ברישא ותקיפין בסיפא, לכן זמין קב"ה לאתערא עליהו בנייחא ולבסוף אתתקף עליהו (מ"מ).

⁴ זה תירוץ אחר למה אמר כגבור, שתחלה יתעורר בנייחא ולבסוף אתתקף עליהו (מ"מ).

בראשית

<p>וכתוב "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה" וגו'.</p>	<p>קרב וכתוב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וגו'.</p>
<p>"ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין". רבי יהודה פתח ואמר, "טוב ה' למעוז ביום צרה וידע חוסי בו". אשרי חלקו של האיש שמתחזק בקדוש ברוך הוא, בשביל שהחזק של הקדוש ברוך הוא הוא חזק. ובאורו "טוב ה'", כמו שנאמר "טוב ה' לכל". "למעוז", זהו חזק שיש בו ישועות, שכתוב "ומעוז</p>	<p>ויהי בצאת נפשה כי מתה ותקרא שמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין (בראשית לה יח) רבי יהודה פתח ואמר (נחום א ז) טוב ה' למעוז ביום צרה וידע חוסי בו זכאה חולקיה דבר נש דאתתקף ביה בקב"ה בנין דתוקפא דקודשא בריך הוא איהו תוקפא ואוקמוה טוב ה' כמה דאת אמר (תהלים קמה ט) טוב יהו"ה לכל¹ למעוז דא הוא תוקפא דאית ביה ישועות² דכתיב (שם כח ח) ומעוז</p>
קעד/ב	
<p>ישועות משיחו הוא, "ביום צרה", ביום של מצוקה שמציקים שאר העמים לישראל.</p>	<p>ישועות משיחו הוא ביום צרה ביומא דעקו דעקין שאר עמין לישראל</p>
<p>בא וראה מה כתוב, "התרפית ביום צרה צר כחכה". מה זה "התרפית", מי שמרפה ידיו מהקדוש ברוך הוא שלא להתחזק בו. ואיך יחזיק האדם בקדוש ברוך הוא, יחזיק בתורה, שכל מי שמחזיק בתורה, מחזיק בעץ החיים, כביכול נותן חוזק לכנסת ישראל להתחזק. ואם הוא יתרפה מהתורה, מה כתוב, "התרפית". אם הוא התרפה מן התורה, "ביום צרה צר כחכה", ביום שתבא לו מצוקה, כביכול דוחק את השכינה שהיא כחו של העולם.</p>	<p>תא חזי מה כתיב (משלי כד י) התרפית ביום צרה צר כחכה³ מאי התרפית⁴ מאן דאתרפי ידוי מקב"ה דלא לאתתקפא ביה והיך יתקף בר נש ביה בקב"ה >יתקף באורייתא דכל< (דכל) [אלא] מאן דאתתקף באורייתא אתתקף באילנא דחיי⁵ כביכול יהב תוקפא לכנסת ישראל⁶ לאתתקפא ואי הוא יתרפי⁷ מאורייתא מה כתיב התרפית אי איהו אתרפי מן אורייתא ביום צרה</p>

¹ פי' היסוד שנקרא טוב משפיע לכל העולמות (מ"מ).

² פי' מלכות שיש בה ה' גבורות שנקראים ישועות, כמ"ש הזהר לעיל בראשית דף א' וז"ל ואינון חמש איקרון ישועות, ועי' מש"כ שם בשם האריז"ל. ושיעור הכתוב טוב ה' שהוא יסוד דבוק ומחובר עם המלכות שנקרא מעוז אימתי ביום צרה שאז ע"י חיבור יסוד ומלכות נמתקים הדינים (מ"מ).

³ עי' לעיל קנב ע"ב. [דוד המלך אמר] כשהיה צר לי ע"י או"ה, שהיו מסבבים אותו ואז גם הקלי' היו אחידין בנוק', כמ"ש התרפית ביום צרה צר כחכה, כח כ"ה, שהוא הנוק' שנק' כה כידוע, והכל ע"י שמתרפין מן התורה, שאז עמלק שולט ואין השם שלם ואין הכסא שלם, והנוק' ירדה לבריאה, דאסירא עמהון בגלותא (ב"ע ריא ע"א).

⁴ כשהולכת הנשמה לג"ע של מעלה, שהוא סיני, לקבל התורה מפי הקב"ה, שהיא מדרגה יותר מעולה, אז ויסעו כל עדת בני ישראל ממדבר סין, שהיא ג"ע של מטה, ואות היו"ד להשלים סיני, הוא לעלות למעלה אל המדרגה עליונה לג"ע של מעלה. וקודם שיעלו למעלה, יש ג"כ למעלה גיהנם יותר דק דנהר דינור, לשרוף העוונות הדקים כחוט השערה של הצדיקים, שהעוונות הקשים כבר נתקנו בגיהנם של מטה, אבל זה הגיהנם נקרא רפידיים, רומז על הצדיקים שרפו ידיהם, פירוש שלא עשו המצות כתקנם, אלא עשו אותם ברפיון ידים בלי רצון המצוה עצמה, וכבר נכנסו בג"ע של מטה, אבל ליכנס לג"ע של מעלה צריך שתהיה המצוה מאהבה ובחפץ וברצון גדול, ועל הדקות ההוא מקבל עונשה בגיהנם של מעלה, היא עמלק, שהיא מדרגה עליונה מהטומאה, והאש הדק שתמיד עשו מלחמה עם ישראל, והוא עמלק והוא הגיהנם. וילחם בישראל ברפידיים, בסבת רפידיים (ספר הליקוטים - פרשת בשלח).

⁵ שרש העיקרי של התורה הוא במזל נוצר המשפיע במזל ונקה, והם שני יסודות כנודע ליודעים, והיינו חיים שני חיים, שני יסודות הנקראים חיים, ובהם שמות הו"ה ואה"ה דנוצר חסד ונקה, ושבהם (נ"א ושניהם) עולים ע"פ החיים, ובהם סוד הרצון, נוצ"ר היינו רצון למפרע, ומכאן עיקר השפע לעולמות (רמ"ז שמות קלד ע"ב).

⁶ אל הכולל, שכינה מתחזקת בעבורו לכל העולם כולו ובהפך בהפך (אור יקר).

⁷ והעד מפנימיות האדם בעצמו מעצמו אל עצמו (אור יקר).

בראשית

<p>צר כחכה ביומא דייתי ליה עקו כביכול דחיק [לה] (ליה) לשכינתא¹ דאיהו חילא דעלמא</p>	
<p>דבר אחר צר כחכה תא חזי בשעתא דבר נש אתרפי מאורייתא ואזיל בארחא דלא כשרא כמה בעלי דבבו זמינין ליה למהוי ליה קטיגורין ביומא דעקו² ואפילו נשמתיא דבר נש דאיהו חילא ותוקפא דיליה איהו מארי דבבו לקבליה דכתיב צר כחכה בגין דאיהו צר לגביה אמר רבי אבא בשעתא דבר נש אזיל בארחי דאורייתא וכל ארחוי מתתקנן כדקא יאות כמה סניגורין קיימין עליה לאדכרא ליה לטב³</p>	<p>דבר אחר, "צר כחכה", בא וראה, בשעה שאדם מתרפה מן התורה והולך בדרך לא כשרה, כמה בעלי ריב מוכנים לו להיות לו קטגורים ביום צרה, ואפילו נשמת האדם שהיא כח וחזק שלו היא בעל ריב כנגדו, שכתוב "צר כחכה", משום שהוא צר אליו. אמר רבי אבא, בשעה שאדם הולך בדרך התורה וכל דרכיו מתוקנות כראוי, כמה סגורים עומדים עליו להזכירו לטוב.</p>
<p>פתח ואמר (איוב לג כג) אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר⁴. בפסוקים הללו יש להתבונן, וכי לא גלוי הכל לפני הקדוש ברוך הוא שהוא צריך מלאך שיאמר לפניו טוב או רע. אלא ודאי שצריך, שכאשר יש לאדם סגורים להזכיר זכות שלו לפניו ואין לו (לאדם) קטגורים, אז "יחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר".</p>	<p>פתח ואמר, "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו ויחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר". בפסוקים הללו יש להתבונן, וכי לא גלוי הכל לפני הקדוש ברוך הוא שהוא צריך מלאך שיאמר לפניו טוב או רע. אלא ודאי שצריך, שכאשר יש לאדם סגורים להזכיר זכות שלו לפניו ואין לו (לאדם) קטגורים, אז "יחוננו ויאמר פדעוהו מרדת שחת מצאתי כופר".</p>
<p>תא חזי בהאי קרא תשכח ברירא דמלה כתיב אם יש עליו מלאך אי לא כתיב יתיר יאות הוא אבל מלאך מליץ אחד מני אלף כתיב ומאן איהו דא הוא מלאך דממנא עמיה דבר נש בסטר שמאלא דכתיב (תהלים צא ז) יפול מצדך אלף⁵ ודא הוא סטרא דשמאלא [דכתיב בתריה] (וכתיב) ורבבה מימינך אבל אחד מני אלף דא הוא יצר הרע דאיהו אחד מאינן (דאיהו) [אלף דהו] לסטר שמאלא בגין דאיהו סליק לעילא ונטיל רשו</p>	<p>בא וראה, בפסוק הזה תמצא בירור הדבר. כתוב "אם יש עליו מלאך", אם לא היה כתוב יותר, יפה הוא, אבל [כעת שכן] כתוב "מלאך מליץ אחד מני אלף", ומיהו, זהו המלאך הממונה עם האדם בצד שמאל, שכתוב "יפול מצדך אלף", וזהו צד שמאל, שכתוב אחריו "ורבבה מימינך". אבל "אחד מני אלף", זהו יצר הרע, שהוא אחד מאותם (שהוא) אלף שהיו לצד שמאל, משום שהוא עולה למעלה ונוטל רשות.</p>
<p>ועל דא אי בר נש אזיל בארח קשוט [ההוא יצר הרע איהו עבד לו כמה דאתמר דכתיב (משלי יב ט) טוב נקלה ועבד לו כדין איהו סליק</p>	<p>ועל זה, אם בן אדם הולך בדרך אמת, אותו יצר הרע הוא עבד לו, כמו שנאמר, שכתוב "טוב נקלה ועבד לו", אז הוא עולה ונעשה סגור, ואומר לפני הקדוש ברוך</p>

¹ ר"ל דדריש צר כח"כה תרי מלי כי השכינה נקראת כה כנודע בפרשה בלק. א"מ. ואפשר דהכונה כי השכינה מצטערת כמ"ש רז"ל בזמן שאדם מצטער שכינה מה לשון אומרת וכו' (נ"א).

² יכון מאד במ"ש מהרח"ו ז"ל דהנשמה אינה נכנסת באדם אלא עומדת עליו ורואה מעשיו ומגדת למעלה וז"ש איהו מארי דבבו לקבליה (מא"י) (נ"א).

³ ולא שיהיה מתנהג בתורה מצד אחד ומעקב דרכיו מצב ב' אלא כל אורחוי מתתקנן (אור יקר).

⁴ לא שאינו יודע אלא שמעוררין רחמיו על ידי היותם מלמדים זכותו שהספירות העליונות תלויים בתחתונים וכפי מה שיעוררו רחמים ודין יתעורר למטה (אור יקר).

⁵ לפי הנראה מדבריו, דדריש הכי דיש אלף לצד שמאל של אדם ורבבה לצד ימינו ואותם אלף הם קדושים ויפול ירצה שהקב"ה מורידם ממעלה למטה ואותם האלף השמאליים ט' מאות ותשעה ותשעים קדושים וא' טמא דהיינו יצר הרע והכריח ראשונה שהוא בשמאל מאמר' אלף מצדך וכתיב ורבבה מימינך והכריח אח"כ מלשון א' מני אלף דהיינו יצר הרע (אור יקר).

219

בראשית

<p>ואתעביד סניגורא ואמר קמי קב"ה זכו עליה דבר נש כדין קב"ה אמר פדעהו מרדת שחת ועם כל דא לא אהדר בריקניא¹ בנין דאתיהיב ליה אחרא לשלטאה עליו וליטול נשמתיה מניה בנין דאקדים חובוי דההוא² בר נש ואיהו כפר על האי הדא הוא דכתיב מצאתי כפר למפדי ליה³ דבר אחר מצאתי כפר ההוא זכו דאמרת איהו עליה כפר למפדי ליה דלא יחות לגיהנם ולא ימות ועל דא מבעי ליה לבר נש למיהך בארח קשומי >ו בנין דיהא ליה ההוא קטיגוריא סניגורא</p>	<p>הוא זכות על האדם, ואז הקדוש ברוך הוא אומר, "פדעהו מרדת שחת". ועם כל זה לא חוזר ריקם, משום שנותנים לו אחר לשלוט עליו ולקחת ממנו את נשמתו, משום שהקדים חטאי האיש ההוא, והוא כופר על זה. זהו שכתוב "מצאתי כופר", לפדות אותו. דבר אחר, "מצאתי כופר", אותה זכות שאמרת, היא עליו כופר לפדות אותו שלא ירד לגיהנם ולא ימות, ולכן צריך לאדם ללכת בדרך אמת כדי שיהיה לו הקטגור סנגור.</p>
<p>כנוונא דא ישראל ביומא דכפורי דיהבי ליה שעיר ואתעסיקו בהדיה עד דאתהדר עבד להו וסליק וסחיד סהדותא קמי קב"ה ואתעביד להו סניגורא ועל דא אמר שלמה (משלי כה כא) אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים ועל האי יצר הרע אתמר ובנין דא ביום צרה כד בר נש אתרפי מאורייתא כביכול דחיק ליה קב"ה בהדיה דההוא יצר הרע דאיהו אתעביד קטיגורא צר כחכה (משלי כד י) צר כה כה בנין דאתקרב קמיה לקטרגא ואתחלש חילא</p>	<p>כדוגמא זו ישראל ביום הכפורים שנותנים לו שעיר ומתעסקים עמו עד שהופך להיות להם עבד, ועולה ומעיד עדות לפני הקדוש ברוך הוא ונעשה להם סנגור. ועל זה אמר שלמה, "אם רעב שנאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים". ועל היצר הרע הזה נאמר. ולכן "ביום צרה", כשבן אדם מתרפה מן התורה, כביכול דוחק את הקדוש ברוך הוא עם אותו יצר הרע שהוא נעשה קטגור. "צר כחכה", צר כח כה, משום שהתקרב לפניו לקטרג ונחלש הכח.</p>
<p>תא חזי (נחום א ז) טוב יהו"ה למעוז ביום צרה מאי ביום צרה דא יעקב כד אתא עליה עשו לקטרגא ליה ויודע חוסי בו כד אתא עליה עקו דדינא ותא חזי לית מקטרגא אשתכח עליה דבר נש אלא בזמנא דסכנה ותא חזי בנין דיעקב אחר נדריה דנדר קמי קודשא ב"ה אתתקף דינא על ידא דמקטרגא דקטריג עליה דיעקב</p>	<p>בא וראה, "טוב ה' למעוז ביום צרה", מה זה "ביום צרה", זה יעקב כשבא עליו עשו לקטרגו. "ויודע חוסי בו", כשבאה עליו צרת דינה. ובא וראה, אין המקטרג נמצא על האדם אלא בשעת סכנה. ובא וראה, משום שיעקב אחר נדרו שנדר לפני הקדוש ברוך הוא, התחזק הדין על ידי המקטרג שקטרג על יעקב,</p>
<p>קעה/א</p>	
<p>ובעא דינא בשעתא דסכנה דהוה [רחל] (רחיל) בה אמר קמיה קב"ה והא יעקב נדר נדריה ולא שלים והא איהו תקיף מכלא בעותרא ובבנין בכל מה דאצטריך ולא שלים נדריה דנדר קמד</p>	<p>ותבע דין בשעת הסכנה שהיתה בה ברחל. אמר לפני הקדוש ברוך הוא, והרי יעקב נדר נדרו ולא שלים, והריהו חזק מהכל בעושר ובבנים ובכל מה שצריך, ולא שלים נדרו שנדר לפניך, ולא לקחת ממנו</p>

¹ שלא נתעורר הדין עליו אלא מצד חיובו אלא שרובו צדיק ולכן יצר הרע עבר לו מלמד זכותו, ועכ"ז הדין שנתעורר לא אהדר בריקניא שאין כח החצוני כולו מתרצה עד שיתנו לו תמורתו בשעתא דסכנה שאז מתעורר הדין עליו והשטן קטיגורו ושומע ופועל אם מוצא עון או עילה איזו שתהיה (אור יקר).

² פי' זה האדם שניתן כופר בשביל שקדמו עונותיו תחלה לכך ניתן תחת זה (מ"מ).

³ יש הפרש בין גאולה לפדיון כי גאולה בעלמא דדכורא אם יגאלך טוב יגאל שהוא יסוד הנק' טוב ופדיון בעלמא דנוקבא ונתן פדיון נפשו נפש דדוד ונמשך פדיון זה מפה שבמלכות וזהו סוד פ' פ"ה ופ' זו יש בה מסטרא אחרא כי אין פדיון אלא על ידי דבר אחר שיכנס במקומו לפייס סט"א כד"א פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר ואינו מתפייס סט"א א"כ יהיה דומ' לו ושמו כשמו וזהו מ'רדת ש'חת מ'צאתי כ'ופר ר"ת משמך וזהו כעין שעיר עזאזל שמתפייס בו סטרא אחרא (שער מאמרי רשב"י ט ע"ב). הנחש אינה הולכת מקטרוגה לפני הבית דין שלמעלה עד שהמיתה נשלמת. וזהו ממש סוד הפדיון של המיתה, שנאמר, 'אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף', 'ויאמר פדעהו מרדת שחת מצאתי כופר' [איוב ל"ג כ"ג כ"ד]. וזהו סוד הכפרות של ערב יום כפור, כי סימנא מילתא היא, והדין נשלם בגבר, ואומרים עליו זאת חליפתך זאת תמורתך זה התרנגול ילך למיתה, ואני אלך לחיים ולשלום (עמק המלך שער טז פ"ח).

בראשית

<p>עונש. מיד, "ותלד רחל ותקש בלדתה". מה זה "ותקש", שהתקשה הדין למעלה אצל מלאך המות, ונענש יעקב בזה, ולמה, משום שכתוב "ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך", ועל זה מתה רחל ונמסר הדין על ידי מלאך המות.</p>	<p>ולא נסבת עונשא מניה מיד (בראשית לה טז) ותלד רחל ותקש בלדתה מאי ותקש דאתקשי דינא לעילא גבי מלאך המות ואתענש יעקב בהאי¹ מאי טעמא² בנין דכתיב (משלי כב כז) ואם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך ועל דא מיתת רחל ואתמסר דינא על ידא דמלאך המות</p>
<p>ובא וראה, בשעה שבא עשו, מה עשה, "וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת רחל ואת יוסף אחרונים". למה, משום שפחד על רחל שלא יסתכל אותו רשע ביופיה ולא יקטרג לו עליה. עוד מה כתוב, "ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו", נשים מלפני גברים. אבל ברחל מה כתוב, "ואחר נגש יוסף ורחל", יוסף מלפני אמו, והוא כסה עליה, ועל זה כתוב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", שהגדיל גופו וכסה על אמו. "עלי עין", עלי עין של אותו רשע. וכאן נענשה על ידי היצר הרע שקטרג בשעת הסכנה, ונענש יעקב על נדר שלא שלם, וזה קשה ליעקב מכל הצרות שעברו עליו. ומנין לנו שזה</p>	<p>ותא חזי בשעתא דאתא עשו מה עבד³ (בראשית לג ב) וישם את השפחות ואת ילדיהן ראשונה ואת לאה וילדיה אחרונים ואת יוסף אחרונים⁴ מאי טעמא בנין דרחל עלה דרחל דלא יסתכל ההוא רשע בשפירו דילה ולא יקטרג ליה עלה תו מה כתיב (שם ו) ותגשנה השפחות הנה וילדיהן ותשתחווין ותגש גם לאה וילדיה וישתחוו נשין מקמי גוברין אבל ברחל מה כתיב (שם ז) ואחר נגש יוסף ורחל ויוסף מקמי אמיה ואיהו חפא עלה ועל דא כתיב (שם מט כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין דאסגי גופיה וחפא על אמיה עלי עין עלי עינא דההוא רשע והכא אתענשת על ידא דיצר הרע דקטרג בשעתא דסכנה ואתענש יעקב על נדרא דלא שלים ודא קשיא ליה ליעקב מכל עקו דעברו עליה ומנלן</p>

¹ כל ענין מה שנתחלקו נשי יעקב בשתיים שהן ארבע, כ"ז הוא רק מסבת החטא דעין הדעת, ומקלקול כל הדורות אשר מאדה"ר עד האבות, ולכן מצא הסמ', הצורר, מקום לקטרג ולעכב גילויי השכינה למטה, ע"י שתלבוש ותתייחד בהי"ב שבטים. אך מפני גדול הזכות דיעקב אבינו ע"ה ודלאה ורחל, לא הועיל בקטרוגיו על עיקר הענין, אמנם פגע ונגע בקיטרוגיו במה שנעשה דין ברחל ונסתלקה ומיתה הוא ע"י סיבת איחור הנדר, וע"י קללת יעקב אבינו ע"ה כנודע, וכמ"ש בזה"ק (שם קעה ע"א). אך באמת הרי היה מיתתה עצמה תיקון גדול להיחוד דשכינתא תתאה בהעלאה בהתלבשותה בהי"ב שבטים וכנ"ל בכל דברינו. וכן היה תועלת ותיקון גם לרחל אמנו גופה, כי הרי נתעלית ע"י גם היא בהאור דהשכינתא עלאה, ונתאחדת בהיחוד דהתתאה בעלאה וכנ"ל. ונמצא כי נתקיים אז בהסמ' הצורר מקרא שכתוב (קהלת ח ט) עת אשר שלט האדם באדם לרע לו, כי הרי סיבב הסמ' הצורר על עצמו רעה גדולה ע"י קיטרוגיו ומיתת רחל, כי נתפשטה ונתגלה ע"י השכינה הקדושה למטה, וכמו שהיא ביחודה למעלה ע"י שנתלבושה בהי"ב שבטים שהם ביתא דשכינתא, ואתכפיא ע"י הסטרא אחרא הרבה מאד, וכן נתעלית רחל אמנו גופה ע"י ביחודה עלאה, והרי נתקיים בו אשר שלט האדם בליעל באדם דקדושה לסבב מיתת רחל, הוא נעשה לרע לו, להאדם בליעל עצמו, וכמ"ש הרב בפע"ח (שער הקריאת שמע פ"ג) וכן בספר הגלגולים (פרק ב') (הקדו"ש נ ע"א).

² הכי אמרו בויקרא רבה פרשה ל"ז. אמנם גמרינן סבר פ"ק דר"ה דף ו' דבשביל דמשה הנדר אינה מתה ומפיק לה מדכתיב בך חטא ולא באשתך וכמ"ש התוס' שם והר"ן בחידושיו לסנהדרין דף ח' ע"ג (מא"י) (נ"א).
³ לראיה שפחד יעקב על רחל שלא יפגע בה הדין או עין רעה של עשו הרשע, מפני שמדתה גורמת, והיא חביבה לו. לכך השטן לא קטרג אלא בלידתה, ולכך יוסף הוא החופה בה באורו שלא ישלוט עין סמ"ל הרשע בה בהתעוררות דינה (אור יקר).

⁴ עי' ת"ח כז ע"ג.

בראשית

<p>קרה בגלל יעקב, שכתוב "מתה עלי רחל", עלי ודאי, על שאחרתי נדרי.</p>	<p>רבניניה דיעקב הוה דכתיב (שם מח ז) מתה עלי רחל עלי ודאי על דאחרית נדרי¹</p>
<p>רבי יוסי אמר, כתוב "קללת חנם לא תבא", ובארוהו לו בוא"ו, שאם קללת צדיק היא, אפילו שלא התכוון בה, כיון שיצאה מפיו אותו יצר הרע נטל אותה וקטרג בה בשעת הסכנה. יעקב אמר, "עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה". ואף על גב שהוא לא היה יודע מי נטל אותו דבר, אותו שטן שנמצא תמיד אצל בני אדם, ועל זה שנינו, לעולם לא יפתח אדם פיו לשטן, משום שנוטל אותו הדיבור ומקטרג בו למעלה ולמטה, כל שכן מלה של חכם או מלה של צדיק, ועל שני אלה נענשה רחל.</p>	<p>רבי יוסי אמר כתיב (משלי כז ב) קללת חנם לא תבא ואוקמוה לו בוי"ו <דאי> (ואי) קללת צדיקא היא אפילו דלא אתכון בה כיון דנפקא מפומיה נטל לה ההוא יצר הרע וקטרג בה בשעתא דסכנה יעקב אמר (בראשית לא לב) עם אשר תמצא את אלהיך לא יחיה ואף על גב דאיהו לא הוה ידע נטיל לה להחיה מלה ההוא שטן דאשתכח נביהו תדיר <בבני> (רבני) נשא ועל דא תנינן לעולם לא יפתח בר נש פומיה לשטנא בנין דנטיל החיה מלה וקטרג בה לעילא ותתא כל שכן מלה דחכם או מלה דצדיקא ועל תרין אלין אתענשת רחל</p>
<p>"ויהי בצאת נפשה כי מתה". אמר רבי אבא, וכי כיון שאמר "ויהי בצאת נפשה" לא ידענו כי מתה, אלא צריך [לומר את זה] משום שלא חזרה לגופה יותר, ומתה רחל מיתת הגוף, משום שיש בני אדם שנשמתם יוצאת וחוזרת למקומה, כמו שנאמר "ותשב נפשו אלי", "ויצא לבם", "נפשי יצאה בדבר", "לא נותרה בו נשמה". אבל זו יצאה נשמתה ולא חזרה למקומה ומתה רחל. "ותקרא שמו בן אוני", הקשיות של הדין שנגזר עליה. ויעקב החזיר אותו וקשר אותו לימין, משום שצריך לקשר המערב לימין, ואף על גב שהוא בן אוני, מצד של הדין הקשה, בן ימין הוא, שהרי התקשרה</p>	<p>ויהי² בצאת נפשה כי מתה (שם לה יח) אמר רבי אבא וכי כיון דאמר ויהי בצאת נפשה לא ידענא כי מתה אלא אצטריך בנין³ דלא אהדרת לנופא יתיר ומיתת רחל מיתת נופא בנין דאית בני נשא דנפקי נשמתיהו ואהדרן לאתרייהו וכמה דאת אמר (ש"א ל יב) ותשב נפשו⁴ אליו (בראשית מב כח) ויצא לבם (שיר ה ז) נפשי יצאה בדברו⁵ (מ"א יז יז) לא נותרה בו נשמה אבל האי נפקת נשמתה ולא אהדרת לאתרה ומיתת רחל (בראשית לה יח) ותקרא שמו בן אוני דקשיו דדינא דאתגזר עליה⁶ ויעקב אהדר ליה וקשיר ליה לימינא⁷ בנין דמערב אצטריך לקשרא ליה</p>

¹ אמנם יצאה על ידי זה תועלת גדולה לרחל עצמה, וכן לשכינה (הקדור"ש נ ע"א).

² קנה ע"ב (הערת הזוהר).

³ תימה בכל מקום שנזכר מיתה כתיב בצאת נפש א"כ לימא ויהי כי מתה ועוד הא כתיב ותמת רחל ו"ל דהכא קאמר ויהי בצאת נפשה ותקרא שמו בן אוני הענין שהכתוב בא להודיע זמן קריאת שם בן אוני ואמר שקראו על הדין הקשה ואמר בצאת נפשה עם יציאת נפש דברה כך, ולא תאמר שנתעלפה וחזרה ומתה שא"כ יקשה למה קראו בן אוני אחר שלא היה אלא עלוף בעלמא לכך אמר הכתוב בצאת נפשה עם יציאת נפש קשה דהיינו שמעלוף זה מתה ולכך כשראתה הדין הקשה שנגזר עליה קראו מצד הדין בן אוני ולכך הוצרך יעקב לקושרו בימין ואמר ואביו קרא לו וכו' (אור יקר).

⁴ לפנינו בקרא רוחו, ובדפוס ירושלים איתא גם בזוה"ק ותשב רוחו אליו (הערת הזוהר).

⁵ ויש מגיחים ונשמה לא נשארה בי (דניאל י"ד) (נ"א).

⁶ פ' שבנימין הוא מה' גבורות ראשונות שנתן בה בעלה בביאה ראשונה כנודע, ולכך קראתו בן אוני (מ"מ).

⁷ לאה בהיותה למעלה אינה נוגעת בבריאה, בעולם הפירוד, אבל רחל היא תחתונה, ומה שהיא יולדת לתתא יולדת בעולם הפירוד והמות, שהוא מבריאה ולמטה, שבו כתיב "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשיים", לכן קראו אמו בן אוני ואביו קרא לו בנימין (בראשית לה יח), שאע"פ שהוא בסוד הבן הצדיק דנפיק אל הבריאה, אינו בן אוני רק בן ימין, שהוא עדיין באצילות (ע"ח שער מ"ד ומ"ן ח). כי נודע כי שם ב"ן שה"ס בנימין שורשו מהדכורא שהוא נוטה לצד החסד ולכך יעקב קראו בן ימין, וז"ש לקמן ואע"ג דאיהו בן אוני מסטרא דדינא קשיא, בן ימין איהו והוא כמ"ש, אבל לאה לא אתגליא פ' מהטעמים שאמרנו לעיל בשם הרב בפ' ויצא דף קנג ע"ב, לפי שהיא אחוריים דמלכות דאימא ועוד שהיא במקום הסיתום, ועוד לפי שעליה החוורת ד"א קווצא דשערי וע"ש שהארכנו (מ"מ).

בראשית

<p>לימינא ואף על גב דאיהו בן אוני מסטרא דדינא קשיא בן ימין איהו דהא בימינא אתקשרת ואתקברת בארשא כמה דאתמר האי אתגליא מיתתה וקבורתה אבל לאה לא אתגליא מיתתה וקבורתה!</p>	<p>בימין, ונקברה בדרך כמו שנתבאר, הרי התגלתה מיתתה וקבורתה, אבל לאה לא התגלתה מיתתה וקבורתה.</p>
<p>ואף על גב דהני ארבע אמהן רוא אית לון והא אוקמוה (בראשית לה כ) ויצב יעקב מצבה על קבורתה אמר רבי יוסי מאי טעמא בנין דלא אתכסיא אתרה עד יומא דומין קודשא בריך הוא לאחייא מתייא כמה דאתמר עד היום עד ההוא יומא ממש רבי יהודה אמר עד יומא דתהדר שכינתא בגלותהון דישאל בההוא אתר כמה דאת אמר (ירמיה לא טו) ויש תקוה לאחריתך נאם יהוה וישבו בנים לגבולם ודא אומאה דאומי לה קביה זמינין ישראל כד יתובון מן גלותא לקיימא על ההיא קבורה דרחל ולמבכי תמן כמה דאיהי בכאת על גלותהון דישאל ועל דא כתיב (שם ח) בבכי יבאו ובתחנונים אובילים וגו' וכתיב (שם טו) כי יש שכר לפעולתך ובההיא</p>	<p>ואף על גב שארבע האמהות הללו יש להם סוד, ובארוהו. "ויצב יעקב מצבה על קבורתה". אמר רבי יוסי, למה, משום שלא התכסה מקומה עד היום שעתיד הקדוש ברוך הוא להחיות מתים, כמו שנאמר "עד היום", עד אותו יום ממש, רבי יהודה אמר, עד יום שתחזור שכינה מגלות ישראל באותו מקום, כמו שנאמר "ויש תקוה לאחריתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם". וזו שבועה שנשבע לה הקדוש ברוך הוא, ועתידים ישראל כשישובו מהגלות לעמוד על אותה קבורת רחל ולבכות שם, כמו שהיא בכתה על גלות ישראל, ועל זה כתוב "בבכי יבאו ובתחנונים אובילים" וגו', וכתוב "כי יש שכר לפעולתך". ובאותה</p>
<p>קעה/ב</p>	
<p>שעתא זמינת רחל דאיהי בארשא למחדי בהו בישראל ועם שכינתא ואוקמוה חברייא</p>	<p>שעה עתידה רחל, שהיא בדרך, לשמוח בישראל ועם השכינה, ובארוהו החברים.</p>
<p>ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר (בראשית לה כב) רבי אלעזר אמר, "ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא", שהרי לאה ורחל מתו, ונטלה הבית מי שנטלה. וכי יעלה על דעתך שראובן הלך ושכב עם בלהה. אלא כל ימי לאה ורחל, שכינה שרתה עליהן, ועכשיו שמתו, שכינה לא נפרדה מהבית, ושורה בבית, במשכן של בלהה.</p>	<p>"ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא וילך ראובן וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר". רבי אלעזר אמר, "ויהי בשכון ישראל בארץ ההיא", שהרי לאה ורחל מתו, ונטלה הבית מי שנטלה. וכי יעלה על דעתך שראובן הלך ושכב עם בלהה. אלא כל ימי לאה ורחל, שכינה שרתה עליהן, ועכשיו שמתו, שכינה לא נפרדה מהבית, ושורה בבית, במשכן של בלהה.</p>
<p>ואף על גב דשכינתא בעיא לנטלא ביתא כדקא יאות³ (ו) אלמלא יעקב לא אשתכח בזווגא דכר ונוקבא לא שריא שכינתא באתגליא בביתא ועל דא קיימא שכינתא במשכנא דבלהה ואתא ראובן (ו) בנין דחמא דבלהה ירתא אתרא</p>	<p>ואף על גב ששכינה רצתה לקחת הבית כראוי, אלמלא יעקב לא נמצא בזווג זכר ונקבה, לא שורה שכינה בגלוי בבית, ועל זה עמדה שכינה במשכן של בלהה. ובא ראובן, משום שראה שבלהה ירשה מקום</p>

¹ שהיא נגד המלכות אמנם לאה נגד הבינה, לכך נתכסה מיתתה והיא נעלמת בתוך המערה ואע"ג שיש דרך מנגד לזה דהני ד' אמהן הם ד' בחינות שבמלכות לאה מימין רחל משמאל זלפה לת"ת הנקשר בימין בלהה למטה שהיא נקשרת בשמאל והם ד' אמהות ד' בחינות עכ"ז רמז לאה בבחינה בדרך אחרת (אור יקר).
² כמו שבמיתת רחל נטלא ביתא המלכות, כך במיתת לאה נטלא ביתא אמא עילאה, ולהכי סתים לה סתומי. והנה במיתת רחל נטלא ביתא שכינתא, והיתה שורה על לאה מרכבת השכינה, כדי להקשר על ידה בביתה. מתה לאה ממש שרתה שכינתא עילאה ותתאה ונטלא ביתא, עכ"ז אצטריך דיעקב יהיה בזווג עם נקבה לייחד למטה (אור יקר).

³ ולא על ידי נקבה תחתונה, עכ"ז היה צריך זווג גשמי להכין המציאות הגשמי ברוחני (אור יקר).

בראשית

<p>דאמיה! [ו]אזל ובלבל ערסא ועל דקיימא שכינתא עלה כתיב ביה וישכב את בלהה רבי ייסא² אמר דנאים על ההוא ערסא ולא חייש ליקרא דשכינתא ובגין כך לא אתפניס³ מחושבנא דשבטין ואתא קרא ועביד חושבנא בגין כך כתיב (שם כג) בכור יעקב ראובן ואיהו עבד רישא דכל שבטין</p>	<p>אמו, הלך ובלבל המטה, ועל שעמדה שכינה עליה כתוב בו "וישכב את בלהה". רבי ייסא אמר, שישן על אותה מטה ולא חשש לכבוד השכינה, ולכן לא נפגם מחשבון השבטים, ובא הפסוק ועשה חשבון, לכן כתוב "בכור יעקב ראובן", (והפסוק) עשה אותו ראש לכל השבטים.</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהוה⁴ וגו' כל ארחוי דקב"ה כלהו ישרים וארחוי קשוט ובני עלמא לא ידעין ולא משגיחין על מה אינון קיימין ועל דא וצדיקים ילכו בסם בגין דאינון ידעין ארחוי דקב"ה ומשתדלי באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא איהו ידע ואזיל בהו דלא סטי לימינא ולשמאלא ופושעים יכשלו בסם אלין אינון חייבין דלא משתדלי באורייתא ולא מסתכלין בארחוי דקב"ה ולא ידעין לאן אורחי אזלין ובגין דלא ידעי לאסתכלא ולא משתדלי באורייתא אינון כשלי בהו באינון ארחוי בהאי עלמא ובעלמא דאתי</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "כי ישרים דרכי ה'" וגו', כל דרכי הקדוש ברוך הוא כולם ישרים ודרכי אמת, ובני העולם לא יודעים ולא משגיחים על מה הם עומדים, ועל זה "וצדיקים ילכו בסם", משום שהם יודעים דרכי הקדוש ברוך הוא ועוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, הוא יודע והולך בהם, שלא סוטה ימינה ושמאלה. "ופושעים יכשלו בסם", אלה הם הרשעים שלא עוסקים בתורה ולא מסתכלים בדרכי הקדוש ברוך הוא, ולא יודעים לאן הדרכים הולכות, ומשום שלא יודעים להסתכל ולא עוסקים בתורה, הם נכשלים בהם באותם דרכיו בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>תא חזי כל בר נש דאשתדל באורייתא כד נפיק מהאי עלמא נשמתיה סלקא באינון ארחין ושבילין⁵ (דאינון באורייתא) [דאורייתא ואינון ארחין ושבילין > דאורייתא < ידעין אינון] ואינון דידיעי ארחוי דאורייתא בהאי עלמא יהכון בהו כההוא עלמא כד יפקון מהאי עלמא ואי לא</p>	<p>בא וראה, כל אדם שעוסק בתורה, כשיוצא מן העולם הזה, נשמתו עולה באותם דרכים ושבילים (שהם בתורה) של התורה, ואותם דרכים ושבילים של התורה הם ידועים, ואותם שיוודעים דרכי התורה בעולם הזה ילכו בהם באותו עולם, כשיצאו מן העולם הזה. ואם לא עסקו</p>

¹ לא ח'ו שראה שכינה, אלא שראה שיעקב החשיבה לאשה והשכין מטתו של לאה שם, והיה נראה שפחה ואינו אלא יעקב בהסכמה עליונה, עשה הענין כי צורך גבוה היה הזווג התחתון לצורך העליון, ועל דשכינתא קיימא והוא גרש שכינה וגרם ערוה למעלה כביכול, והיינו כאלו טמא בלהה ונסתלקה שכינה ח'ו (אור יקר).

² ליישב מלת "וישכב" חסר בכתוב, כאלו אמר וישכב במטת בלהה פלגש וכו', ולא היה כאן אלא שהיתה מטת השכינה, ולא חשש לכבודה והכרח לפירושו שהוא הקל מכולם אומר ויהיו בני ישראל (אור יקר).

³ ולזה מנאם הכתוב ממש להוציא הדברים מפשטם ולא עוד אלא שייחסו בבכורה ומעלה על כולם רישא (אור יקר).

⁴ כי ישרים דרכי ה' צדיקים ילכו בסם, בסוד שם מ"ב המעלה הראוי לעלות, ופושעים יכשלו בסם, באינון מ"ב מדורי גיהנם, וצדיקים יבואו למ"ב מדורין דגן עדן (עמק המלך ש"ד פרק קלד).

⁵ הענין שרוחניות העולם ונשמתו שבו נברא היא התורה, וסוד ל"ב נתיבות חכמה שממנה נמצא המציאות כולו. והעוסק בתורה הוא ממש מגלה אותם הנתיבות המלוכשות בנמצאות. ובעת סלוקו מן העולם, מתעלה דרך אותם הנתיבות הרוחניות שעסק בהם בהיותו בגשמית מתלבש, והם נקשרות עמו מגיעות אליו, והוא דבק בהם ונשתרבבו הנתיבות ע"י תורתו ומתהלך בהם (אור יקר). ל"ב נתיבות חכמה - כמ"ש (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך ובמים עזים נתיבה, והוא כבוד עילאה ותתאה. והוא שבילין וארחין, למעלה שבילין ולמטה ארחין (בהגר"א בס"י ד ע"ג). ע' סוף סד"צ (לז ע"א) וז"ל, זכאה מאן דעאל וידע שבילוי וארחוי. וביאר שם הגר"א: שבילוי - סתימיו [התלבשות הרדל"א בהג"ר (לש"ו)]. וארחוי - גילוי [ר"ל התלבשות הרדל"א בהג"ר], כי הרדל"א מתלבש בכל א"א כולו שהוא בכל אצילות כולו, כמ"ש בע"ח א"א ז', ובשער הכללים פ"ט (לש"ו) כמו משל ומליצה. ע"י בהגר"א במשלי (א ו): ביאור הגר"א - להבין משל עכשיו מפרש מה להבין משל, תורה שבכתב מכונה בשם משל, כי המשל תמיד מובן, אך הוא לבוש לדוגמתו. וענין פלא וכן דברי תורה שבכתב הוא מובן, אך נתלבש בה ענינים פלאים, וזהו שצריך להבין המשל, שהוא הלבוש, והמליצה שהוא הנמשל, ע"כ. וע"י שער מאמרי רשב"י כז ע"ד: בז"א הם שבילין צרים ולא ארחין רחבין.

בראשית

<p>אשתדלו באורייתא¹ בהאי עלמא ולא ידעין ארחין ושבילין כד יפקון מהאי עלמא לא ינדעון למיהך באינן ארחין ושבילין וכשלין בהון כדין יהך בארחין אחרני?² דלאו אינן ארחין דאורייתא ויתערון ליה בכמה דינין ואתענש בהו</p>	<p>בתורה בעולם הזה ולא יודעים דרכים ושבילים, כשיצאו מן העולם הזה לא ידעו ללכת באותם דרכים ושבילים, ונכשלים בהם. ואז ילך בדרכים אחרות שאינן דרכי התורה, ויתעוררו אליו בכמה דינים ויענש בהם.</p>
<p>ומאן דאשתדל באורייתא מה כתיב (משלי ו כב) בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בשכבך בקברא אורייתא תצור עליך מדינא דההוא עלמא והקיצות כד קב"ה יתער רוחין ונשמתין לאחייא מתייא כדין היא תשיחך היא תהא סניגוריא על גופא בגין דיקומון [אינן גופין <דאשתדלו> דאשתכחו באורייתא כדקא יאות ואלין אינן דיקומון] בקדמיתא לחיי עלמא כמה דאת אמר (דניאל יב ב) ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם וגו' ואלין אינן לחיי עולם בגין דאתעסקו בחיי עולם דאיהי אורייתא</p>	<p>ומי שעוסק בתורה מה כתוב, "בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך". "בשכבך", בקבר, התורה תשמור עליך מדין אותו העולם, "והקיצות", כשהקדוש ברוך הוא יעורר רוחות ונשמות להחיות מתים, אז "היא תשיחך", היא תהיה סנגור על הגוף בשביל שיקומו אותם גופים שעסקו בתורה כראוי, ואלה הם שיקומו בתחלה לחיי עולם, כמו שנאמר "ורבים מישני אדמת עפר יקיצו אלה לחיי עולם" וגו'. ואלה הם לחיי עולם, משום שעסקו בחיי עולם שהיא התורה.</p>
<p>ותא חזי כל אינן דאשתדלו באורייתא ההוא גופא יתקיים ואורייתא תנין עליה מאי טעמא בגין דבההיא שעתא יתער קב"ה חד רוחא דכליל מארבע רוחין³ וההוא רוחא דכליל מארבע רוחין [אזדמן] (אזדמנו) לכל אינן דאשתדלו באורייתא לאחייא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין ואי תימא הא כתיב⁴ (יחזקאל לו ט) מארבע רוחות באי הרוח אמאי לא אתקיימו דהא כלהו מיתו כמלקדמין</p>	<p>ובא וראה, כל אלו שעסקו בתורה, אותו הגוף יתקיים והתורה תגן עליו, ולמה, משום שבאותה שעה יעורר הקדוש ברוך הוא רוח אחת שכלולה מארבע רוחות, ואותה רוח הכוללת ארבע רוחות תזדמן לכל אותם שעסקו בתורה להחיותם ברוח זו בשביל שיתקיים לעולמים. ואם תאמר, הרי כתוב "מארבע רוחות באי הרוח", למה לא התקיימו, שהרי כולם מתו כמקודם.</p>
<p>תא חזי ההוא זמנא דאוקים קב"ה על ידא דיחזקאל אינן מתייא ההוא (זמנא דאתא) רוחא אף על גב דהוה מארבע רוחייא לא נחית</p>	<p>בא וראה, אותו זמן שהקים הקדוש ברוך הוא על ידי יחזקאל אותם המתים, אותו (זמן העתיד) רוח, אף על גב שהיה מארבע רוחות, לא ירד לקיימם בקיום, אלא להראות שעתיד הקדוש ברוך הוא</p>

¹ נתרחק ונבדלו הנתיבות מהם שלא הלבישום בגשמיות ובצאת מן הגשם לא ימצאו הנתיבות ההם וילכו בבטלה וריק החצונית המבדלת בין הנתיבות הקדושות והגשמית הזה הנבראת בהם ולכך לא ידעי אורחין (אור יקר).

² שהם החצונים (אור יקר).

³ דהיינו אורייתא, והיינו שם בן ד' שהוא שם א' כלול ד' אתוון, י' דרום, ה' צפון, ו' מזרח, ה' מערב, ומשם שהוא עץ חיים יתעוררו החיים לאדם, ויהיה ממש משנתו נשמתו תורתו חייו, וכמו שהתורה עץ חיים לא ישלוט בה הפסד וההעדר כלל, כך הם יחיו ולא ישלוט בהם העדר עוד (אור יקר).

⁴ ז"ל האד"ר מד' רוחות בואי הרוח וכי ד' רוחי עלמא מאי עבדי הכא אלא ד' רוחי אתערון תלתא אינן וכרוחא דעתיקא סתימאה ד' והכי הוה דכדי יפוק דא נפקין עמיה תלת דכלילן בגו תלתא אחרנין וזמין קב"ה לאפקא חד רוחא דכליל מכלהו דכתיב מד' רוחות בואי הרוח, עכ"ל. ופי' שם הרב שרוחא דעתיקא סתימאה הוא שיוצא הארה ממוחא סתימאה דרך נקב החוטם השמאלי דא"א, ותלתא רוחין הם חג"ת ונה"י דז"א, ונודע שהם ג' גו ג', דהיינו חג"ת נכללו בנה"י, הרי הם ג' רוחות עם רוחא דעתיקא סתימאה הנז' הם ד' רוחות. ומכללות הד' רוחות הנז', מביא הקב"ה הארה לרוח של ישראל בתחיית המתים כדי שיתקיימו. וז"ש וההוא רוחא דכליל מד' רוחין אזדמן לכל אינן דאשתדלו באורייתא לאחייא לון בהאי רוחא בגין דיתקיים לעלמין לא נחית לקיימא לון בקיימא גרסינן (מ"מ).

⁴ לקמן רלה ע"א (ד"א).

בראשית

<p>דקיימא¹¹⁰ לון בקיומא אלא לאחזאה דזמין קב"ה לאחייא מתייא בההוא גוונא ולקיימא לון ברוחא</p>	<p>להחיות מתים באותה צורה, ולקיימם ברוח</p>
<p>קעו/א</p>	
<p>דאתכליל בהאי גוונא ואף על גב¹ דאהדרו גרמין בההיא שעתא² כמה דהוה קב"ה בעא לאחזאה לכל עלמא דאיהו זמין לאחייא מתייא (מה כתיב (ישעיה כו יט) יחיו מתיך נבלתי יקומון על <דא> (כך) ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא) [נ"א ועל דא ההוא רוחא דזמין לנחתא בהו בצדיקיא מה כתיב (יחזקאל לו ט) מארבע רוחות בואי הרוח רוחא דאתכלילת בארבע] בגין דקב"ה זמין לקיימא להו קיומא שלים בעלמא כדקא יאות ואינון דאשתדלו באורייתא בהאי עלמא היא קיימא עליה דבר נש ואתעבידת סניגוריא קמי דקב"ה</p>	<p>שנכללה בצורה זו. ואף על גב שחזרו העצמות באותה שעה כמו שהיה, הקדוש ברוך הוא רצה להראות לכל העולם שהוא עתיד להחיות מתים, (מה כתוב, "יחיו מתיך נבלתי יקומון", על זה אותה רוח שעתידה לרדת בצדיקים) (ס"א ועל זה אותה רוח שעתידה לרדת בצדיקים, מה כתוב, מארבע רוחות באי הרוח, רוח שנכללה בארבע), משום שהקדוש ברוך הוא עתיד לקיים אותם קיום שלם בעולם כראוי, ואותם שעסקו בתורה בעולם הזה, היא עומדת על האדם ונעשית סניגוריה לפני הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>רבי שמעון אמר³ כל אינון מלין דאורייתא וכל ההיא אורייתא דאשתדל בה בר נש בהאי עלמא אינון מלין וההיא אורייתא קיימא קמי קב"ה ואמרת קמיה והיא ארימת קלין ולא אשתככת ולההוא זמנא איהי תשיח ותימא כפום דאתדבק בר נש ואשתדל בהאי עלמא ועל דא אינון יקומון בקיומא שלים לחיי עלמא כדקאמרן ובגין כך (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם</p>	<p>רבי שמעון אמר, כל אותם דברי תורה וכל אותה תורה שעסק בה האדם בעולם הזה, אותם דברים ואותה תורה עומדים לפני הקדוש ברוך הוא, ואומרת לפניו, והיא מרימה קולות ולא שוככת, ולאותו זמן היא תשיח ותאמר כפי שהתדבק בה האדם ועסק בה בעולם הזה, ועל זה הם יקומו בקיום שלם לחיי עולם, כמו שאמרנו. ולכן "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם".</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (ש"א ב כב) ועלי זקן מאד ושמע את אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות אהל מועד וכי סלקא דעתך דכהני יהו"ה דיעבדון עבידתא דא והא מקדמת דנא אתמר ופרישת אורייתא ההוא הובא דלהון דכתיב (שם יז) כי נאצו האנשים את מנחת יהו"ה וכתיב (שם יג) ומשפט הכהנים את העם כל איש זובח וגו' וכתיב (שם טז) גם בטרם יקמירון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן וגו' וכתיב (שם טז) ואמר לו כי עתה תתן ואם לא</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "ועלי זקן מאד ושמע את כל אשר יעשון בניו לכל ישראל ואת אשר ישכבון את הנשים הצובאות פתח אהל מועד". וכי יעלה על דעתך שכהני ה' יעשו מעשה זה, והרי מקודם לכך נאמר ופרשה תורה אותו החטא שלהם, שכתוב "כי נאצו האנשים את מנחת ה'", וכתוב "ומשפט הכהנים מאת העם כל איש זובח זבח" וגו', וכתוב "גם בטרם יקטרון את החלב ובא נער הכהן ואמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן" וגו', וכתוב "ואמר לו כי עתה תתן ואם לא לקחתי</p>

¹ ומ"ש בש"ס [סנהדרין דף צ"ב ע"ב] דרבי יהודה בן בתירא עמד על רגליו ואמר אני מבני בניהם ותפילין זה הניח לי אבי אב' מהם אפשר איזה יחידי סגולה חסידים שהיו בהם נשאר בחיים. וכל השאר אהדרי גרמין וא"כ רבי יהודה בן בתירא עושה עיקר מהחסידים שנשאר בחיים הגם שהי' מיעוטא דמיעוטא ובר פלוגתיה עושה עיקר מרובם ככלם דאהדרו גרמין. הרשב"ב (כן פירש מהר"י פינטו בעין יעקב וכלומר דהחלק קטן מן מא"י) (נ"א).

² ס"ל כמאן דאמר לפי שעה היו ולא הלכו לביתם (מ"מ).

³ ר"ש פליג ואמר שממש אותיות התורה שהאדם יבטא בשפתיו ואותם ההבלים היוצאים מפיו מתגלמין באויר העולם ויעשה מהם צורות רוחניות קדושות ושהם המלבישות האדם ומוליכין אותו לשורשי האותיות ואותיות התורה העליונה שהיא חיי העולם הבא והיא ממש יש מציאות רוחני ללמד זכותו (אור יקר).

בראשית

<p>לקחתי בחזקה ועל דא (שם יז) ותהי חטאת הנערים גדולה מאד וגו'. וכל זה לא היו נוטלים אלא מאותם חלקים שהיו לכהנים לאכול מהם, ועל שהיה הקרבן קליל בעיניהם נענשו, וכאן אמר "את אשר ישכבון את הנשים הצובאות".</p>	<p>בחזקה", ועל זה "ותהי חטאת הנערים גדולה מאד" וגו'. וכל זה לא היו נוטלים אלא מאותם חלקים שהיו לכהנים לאכול מהם, ועל שהיה הקרבן קליל בעיניהם נענשו, וכאן אמר "את אשר ישכבון את הנשים הצובאות".</p>
<p>אלא חס וחלילה שהיו עושים עבירה זו, כל שכן באותו מקום קדוש, שלא יקומו כל ישראל ויהרגו אותם, אלא משום שהיו מעכבים אותם להיכנס למקדש ומוחים בידיהם שלא להיכנס להתפלל תפלה עד שהקרבנות נעשו, משום שהן לא מביאות קרבנות ליטול חלק מהם, ולכן מעכבים אותן, ולכן אותן נשים היו מבקשות מהם להיכנס לשם, ועל זה כתוב "את אשר ישכבון את הנשים", שמעכבים אותן כמו שאמרנו.</p>	<p>אלא חס וחלילה שהיו עושים עבירה זו, כל שכן באותו מקום קדוש, שלא יקומו כל ישראל ויהרגו אותם, אלא משום שהיו מעכבים אותם להיכנס למקדש ומוחים בידיהם שלא להיכנס להתפלל תפלה עד שהקרבנות נעשו, משום שהן לא מביאות קרבנות ליטול חלק מהם, ולכן מעכבים אותן, ולכן אותן נשים היו מבקשות מהם להיכנס לשם, ועל זה כתוב "את אשר ישכבון את הנשים", שמעכבים אותן כמו שאמרנו.</p>
<p>כגוונא דא (בראשית לה כב) וישכב את בלהה חס ושלום דאיהו שכב עמה אלא בגין דעכב לה לשמשא באבוי שמושא דמצוה ודא הוא בלבולא דערסא ועבד לקביל שכינתא עבדתא דא' דבכל אתר דשמושא דמצוה אשתכח שכינתא שריא על ההוא אתר ואשתכח תמן ומאן דגרים לעכבא שמושא דמצוה גרים דיסתלק שכינתא מעלמא ועל דא כתיב (שם מטד) כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה ובגין דא כתיב וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר כלהו הוו במניינא ולא גרע מזכותא דלהון כלום²</p>	<p>כדוגמא זו "וישכב את בלהה", חס ושלום שהוא שכב עמה, אלא משום שעכב אותה לשמש עם אביו שימוש של מצוה, וזה הוא בלבול המטה, ועשה המעשה הזה כנגד השכינה, שבכל מקום ששמוש מצוה נמצא, שכינה שורה על אותו מקום ונמצאת שם. ומי שגורם לעכב שמוש של מצוה, גורם שתסתלק שכינה מן העולם. ועל זה כתוב "כי עלית משכבי אביך אז חללת יצועי עלה". ומשום זה כתוב "וישכב את בלהה פלגש אביו וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר", כולם היו במנין, ולא נגרעה מזכות שלהם כלום.</p>
<p>רבי אלעזר אמר מאי טעמא בקדמיתא ישראל ולבתר יעקב דכתיב וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר אלא כד אתא ראובן ובלבל</p>	<p>רבי אלעזר אמר, למה בתחלה כתוב ישראל ואחר כך יעקב, שכתוב "וישמע ישראל ויהיו בני יעקב שנים עשר". אלא כשבא ראובן ובלבל אותה מטה, אמר, ומה שנים עשר שבטים היו לאבא לקיום בעולם ולא יותר, ועכשיו רוצה להוליד בנים, אולי</p>

¹ עם היות שבגשמי לא עשאה ברוחני עשאה, ולזה לא יגרעו מעלתם, אך תלוי בהם תקוונם מפני שגרמו למעלה, ובפועל לא עשו העבירה ההיא שהגוף לא עשאה, וברוחני צריך תקון על ידם, והיינו טעם תשובת ראובן מאותה הבחינה הרוחנית (אור יקר).

² דע, כי בשעה שבלבל ראובן יצועי אביו, ומנע משכבה של בלהה כשם שמנע קין משכב תאומה יתירה של הבל, והוא כפל הה"א בשם בלה"ה עם שאר אותיות הבל, ראויה היתה להוליד תאומים. והרמז בזה ג"כ לתרין הה"ן, וסימניך ה"א לכם זרע. ותרי הה"ן, תאומים משמע. ועם זה היו בני יעקב ארבעה עשר, ועם דינה שראויה היתה להוליד זכר, אלא שאימא גרמה לה להיות נקבה, כטעם דינה בת לאה, היו שבטי י"ה דווקא, וכבר נזדמנו לה לבלהה מלמעלה נשמותיהם של שני תאומים, ונתלבשו באוצר ידוע ששמו גוף, שהוא קרוב לאויר העה"ז. והנה להחזירם אי אפשר, מה עשו ב"ד של מעלה, הורידו שתי נשמות הללו למצרים לאשת יוסף, והם מנשה ואפרים, שאמר יוסף עליהם בני הם אשר נתן לי אלהים בז"ה, בגי' י"ד, רמז שהם המשלימים אותו המספר המכוון, כאמור, שהוא כנגד ד' אותיות השם הגדול ומלואו. וכן כתיב במעשה ראובן וישמע ישראל, שהבין שלא כוון ראובן לחטוא, ומאתר עילאה יצא הדבר. ויהיו בני יעקב שנים עשר ולא יותר. וכתב ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו לבני יוסף, וכו' (ספר הליקוטים - פרשת ויצא - פרק לה).

בראשית

<p>הוא ערסא אמר ומה תריסר שבטין! הווי ליה לאבא לקיימא בעלמא ולא יתיר והשתא בעי לאולדא בנין דילמא אנן פנימין דאיהו בעי לאולדא אחרנין כמלקדמין מיד בלבב ההוא ערסא ואתעכב ההוא שמושא כאילו עבד קלנא לגבי שכינתא דשריא על ההוא ערסא ועל דא כתיב וישמע ישראל דהא בשמא דא אסתלק גו תריסר דאתכסיין דאינון² תריסר נהרי אפרסמונא דכיא³ ויהיו בני יעקב שנים עשר אלין תריסר שבטין דשכינתא אתתקנת בהו⁴ ומאן אינון אלין דאורייתא אהדרת ועביד לון חושבנא</p>	<p>אנו פגומים שהוא רוצה להוליד אחרים כמו מקודם. מיד בלבב אותה מטה והתעכב אותו שמוש כאלו עשה קלון לשכינה ששרתה על אותה מטה, ועל זה כתוב "וישמע ישראל", שהרי בשם זה התעלה תוך שנים עשר שהתכסו, שהם שנים עשר נהרות אפרסמון טהורה. "ויהיו בני יעקב שנים עשר", אלו שנים עשר שבטים שהשכינה נתקנה בהם, ומי הם, אלו שהתורה חזרה ועשתה להם חשבון</p>
קעו/ב	
<p>כמלקדמין כלהו קדישין כלהו אתחזיין לגבי שכינתא לאסתכלא בקדושה דמאריהו⁵ דאילו עבד ההוא עובדא לא ייתי ראובן במניינא ועם כל דא אתענש דאתנטיל בכורתיה מניה ואתיהיב ליוסף⁶ כמה דאת אמר (דה"א ה א) ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו ליוסף</p>	<p>כמו מקודם, כולם קדושים, כולם ראויים לשכינה להסתכל בקדושת רבונם, שאילו עשה אותו מעשה, לא יבא ראובן במנין. ועם כל זה נענש, שנטלה ממנו בכורתו ונתנה ליוסף, כמו שנאמר "ובני ראובן בכור ישראל כי הוא הבכור ובחללו יצועי אביו נתנה בכורתו (לבני) ליוסף".</p>
<p>תא חזי (דניאל ב כ) להוא שמיה דאלהא מברך מן עלמא ועד עלמא (שם ד לד) די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין וכל מה דאיהו עביד כלא איהו בחכמתא עלאה תא חזי כמה גרים עובדא דבר נש דהא כל [מאי] [מאן] דאיהו עביד כלא אתרשים וקיימא קמי דקב"ה דהא יעקב</p>	<p>בא וראה, "להוא שמיה דאלהא מברך מן עלמא ועד עלמא די כל מעבדוהי קשוט וארחתיה דין וכל מה דאיהו עביד כלא איהו בחכמתא עלאה". [שיהיה שם האל מבורך מן העולם ועד העולם, שכל מעשיו אמת ודרכיו דין, וכל מה שהוא עושה, הכל הוא בחכמה עליונה]. בא וראה כמה גורם</p>

¹ דמה כי כפי התוספת כך ידחו ראשון ראשון ולכך הוא נדחה תחלה ולכך תלה הענין בעצמו ולא ראה שהיה למעלה ולכבוד שיתעלה ראובן למעלה בבכורתו ויכנס תחתיו בן יעקב כמו שנכנס מנשה במקום יוסף וכיוצא היה הענין בשביל בלבול אבד ולא רווח (אור יקר).

² עיקר אלו הם למעלה בכתר שהם "ג נהרי אפרסמונא סודו אפרסמון בבינה והם דכיא דאינם במקום הדין נמצאו שהם בבינה שבכתר. אמנם הם "ג מדות של רחמים, והם "ג תיקוני דיקנא, שהכל ענין א'. והם "ג מקורות של רחמים, ונתפשטו למטה בסוד מדות של רחמים, המתפשטין בסוד הדעת. ולכך הם לישראל, שהוא סוד נקודה אחת כוללת "ב. ולזה הם לישראל בסוד הדעת, שישראל עולה ונקשר במחשבה העליונה, והשבטים אינם למעלה באלו, אלא למטה בסוד "ב תיקוני נוק', ואז הוא יעקב על גביהן, שיעקב בחי' השכינה למטה ב"ב תיקונים, והת"ת עמה למטה. ואלו של יעקב, תיקון וקישוט לנגד אלו של ישראל (אור יקר). פי' כתב הרב כי הת"ת דא"א חצי הראשונה שלו עד הטבור מלבישים אותו ואו"א והחצי התחתון מלביש אותו ז"א ונודע שהת"ת ה"ס ו' א"נ או"א שלקחו חצי ת"ת העליון דא"א לקחו ו' אחת והיא כפולה ו'ו הם "ב גבולי אלכסון. וכן ז"א שלקח ג"כ חצי התחתון הוא ו' והיא כפולה ו'ו הם "ב גבולי אלכסון נמצא שיש "ב גבולי אלכסון באו"א ויש "ב גבולי אלכסון בז"א עכ"ל. וז"ש הזהר דהא בשמא דא אסתלק גו תריסר דאתכסיין פי' שעלה ז"א לקבל אותם ה"ב שבאו"א כמ"ש דאינון תריסר נהרי דאפרסמונא דכיא כי אימא נקראת אפרסמוא דכיא (מ"מ).

³ עי' לעיל ד ע"ב.

⁴ פי' יעקב דהכא היא השכינה כנזכר בכמה דוכתי בזהר שיעקב היא מלכות (מ"מ).

⁵ אלו הגשמיים מרכבה לרוחניים, ואלו הרוחניים ע"י עולים ונקשרים נקבות בזכרים (אור יקר).

⁶ דהיינו סוד יוסף נקודה אמצעית בין "ג עליונים ל"ג תחתונים, דהיינו שכם א' על אחיך. ואלו הוליד יעקב בן היה ראובן מסתלק בבכורה זו, ובבלבולו יצועי אביו נטלה אותה בכורה ממנו, ונשאר בן כשאר הבנים, ונתנה ליוסף ונסתלק בעלה ההיא נקודת היסוד בכור היונק מהעליונים ומשפיע לתחתונים (אור יקר).

בראשית

<p>בשעתא דעאל לנבה דלאה כל ההוא ליליא רעותיה ולביה הוה ברחל דחשיב דרחל איהי ומההוא שמושא¹ וטפה קדמאה ומההוא רעותא אתעברת לאה ואוקמוה דהא אלמלא דיעקב לא ידע² לא יסתליק ראובן בחושבנא ועל דא לא אסתלק בשמא ידיעא³ אלא שמיה סתם ראובן</p>	<p>מעשה אדם, שהרי כל (מי) מה שהוא עושה, נרשם ועומד לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי יעקב, בשעה שנכנס ללאה, כל אותו הלילה היה רצונו ולבו ברחל, שחשב שהיא רחל, ומאותו שמוש וטפה ראשונה ומאותו רצון התעברה לאה, ובארוהו, שהרי אלמלא שיעקב לא ידע, לא יעלה ראובן בחשבון, ועל זה לא התעלה בשם ידוע, אלא שמו סתם ראובן.</p>
<p>ועם כל דא אהדר עובדא לאתריה כמה דההוא רעותא קדמאה אתעבידת ברחל ההוא רעותא אתהדרת בה דהא בכורתיה אהדרת ליוסף בוכרא דרחל אתר דרעותא הות ברחל וכלא סליק באתריה בגין דכל עובדוי דקב"ה כלוה קשוט וזכו</p>	<p>ועם כל זה חזר מעשיו למקומו, כמו שאותו רצון ראשון נעשה ברחל, אותו רצון חזר בה, שהרי בכורתו חזרה ליוסף בכור רחל, במקום שהרצון היה ברחל, והכל עולה למקומו, משום שכל מעשי הקדוש ברוך הוא אמת וזכות.</p>
<p>רבי חזקיה אישכחיה יומא חד לרבי יוסי דהוה מסטמיט¹¹⁴ ספסינא⁵ גו קטרי דנורא⁶ והוה סליק⁷ קטורא דתתנא¹¹² לעילא א"ל אלו קטורא דתננא דקרנא דהווי סליק על גבי מדבחה הוה סליק תדיר כי האי גוונא לא שריא רוגזא בעלמא וישראל לא אתגלי מעל ארעא פתח רבי יוסי ואמר (שיר ג' ו) מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריבול מי זאת עולה תא חוי בזמנא דהווי אזלי במדברא שכינתא אזלא קמיהו ואינהו הווי אזלי אבתרה דכתיב</p>	<p>רבי חזקיה מצא יום אחד את רבי יוסי שהיתה נשמטת חתיכת בשר לתוך להבות האש, והיה עולה קטור העשן למעלה. אמר לו, אלו קטור העשן של הקרבן שהיה עולה על גבי המזבח היה עולה תמיד כדוגמא זו, לא שורה רוגז בעולם, וישראל לא היו גולים מעל הארץ. פתח רבי יוסי ואמר, "מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מר ולבונה מכל אבקת ריבול". "מי זאת עלה", בא וראה, בזמן שהיו ישראל הולכים במדבר, השכינה הלכה לפניהם,</p>

¹ כתב הרמד"ל דנ"ל דבעל ושנה שהרי אין אשה מתעברת מטפה א' ובודאי אשתמיטתיה כל מ"ש האר"י זצ"ל בענין מעוכות דבית ר' והוא תימה שהדבר נודע בכמה מקומות בסוד עשיית כלי יסוד הנוק' וכ"ש לדברי הרמד"ל לא היה מטפה א'. ועי"ל דמעשה נסים דוגמת מ"ש בדינה שנהפכה לנקיבה למ"ד דאחר מ' היה [דיעקב לא ידע, פי' אלמלא דיעקב לא היה יודע שהיא לאה. לא יסתלק ראובן, דהוה בן תמורה ולא יחשב בין השבטים, אלא ודאי דחשב שהיתה רחל ובה היתה מחשבתו, ולפי זה לא היה שותה בכוס אחר ומחשב בכוס אחר]. הרמ"ז בכ"י (ואני בעוני אומר דלא די דנעלם הדבר יצא מפי האר"י החי אלא לא זכר גם דברי התוס' ביבמות דף ע"ו ע"ש וקרוב לי לומר שדברי התוס' נעלמו גם מהרמ"ז דאתא עלה ממעשה נסים ואין להאריך) (מא"י) (נ"א).

² ירצה שלא חטא חטא זה במזיד שותה בכוס זה ונותן עינו בכוס אחר, אלא בשוגג בא זה לידו כדאי היה לפגם ראובן ממנין השבטים ח"ו (אור יקר).

³ שמצד אביו לא ידע שראובן חשב שיוסף הוליד, והנה יעקב הרהר להוליד הנקודה האמצעית הבכורה הנזכרת מושכת מ"ב עליונים ומשפיע ל"ב תחתונים ואחר שיתקן נקודה זו יוליד י"ב שבטים כדי שיהיו נגדיים תחתונים לעליונים כדפי' ולכך בגשמיות הטפה והשמוש היה לראובן, והרעותא והכוונה היה ביוסף ולא יתיישב הנקודה הזאת אלא ברחל דווקא ולזה היתה רפופה ביד ראובן, והקרוב אל הדבר קלה שבסבות יספיקוהו. והנה בכור היה יוסף לפטר רחם אמו, ולא היה בכור ליעקב לנחלה, ועם כל זה כיון שהיתה הכוונה ברחל, חזר הדבר אל מקומו (אור יקר).

⁴ צולה, וילמוד מענינו (אור יקר).

⁵ ריאה (אור יקר).

⁶ בגחלי אש ולהבות (אור יקר). שהיה נשמט ויוצא מהקדרה שהיה מבשל בו אצל האש ויצא השומן בגחלי רחמים וע"י זה עלה העשן למעלה ור"ל שהזכיר בקיטור העשן הזה ענין הקיטור עשן של הקרבת הקטרת אשר על ידו מתקשרים עליונים ותחתונים כאחד (ד"א). פירוש מפזר בשמים על האש ועולה העשן ביושר עד למעלה למעלה. הרשב"ב (נ"א).

⁷ עשן המתמר ועולה (אור יקר).

בראשית

<p>(שמות יג כא) ויהו"ה הולך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם וגו' ובגין כך כתיב (ירמיה ב ב) כה אמר יהו"ה זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר וגו'</p>	<p>והם הלכו אחריה, שכתוב "וה' הלך לפניהם יומם בעמוד ענן לנחותם הדרך ולילה בעמוד אש להאיר להם" וגו'. ולכן כתוב "כה אמר ה' זכרתי לך חסד נעוריך אהבת כלולותיך לכתך אחרי במדבר" וגו'.</p>
<p>ושכינתא הוה אזלא וכלהו ענני יקר בהדה וכד הוה שכינתא נטלא הוה נטלין כמה דכתיב (במדבר ט יז) ובהעלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל וגו' וכד איחי סלקא ההוא עננא סלקא עד לעילא וכל בני עלמא המאן ושאלו ואמרי מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן ההוא עננא דשכינתא אתחזיא עשן מאי טעמא איחי עשן בגין דנורא דאדליק אברהם¹ <ו> יצחק בריה הוה אחיד בה² ולא אעדי מינה וכד אתאחדת ההוא [נורא] [נהורא] בגווה הוה סליק עננא³ <נ"א תננא> ועם כל דא מקטרת מר ולבונה מאי מקטרת מתקטרא בתרין סטרין אחרנין עננא דאברהם לימינא עננא דיצחק לשמאלא מכל אבקת רוכל דא יעקב⁴</p>	<p>ושכינה היתה הולכת וכל ענני הכבוד עמה. וכשהיתה שכינה נוסעת, היו נוסעים, ככתוב "ובהעלות הענן מעל האהל ואחרי כן יסעו בני ישראל" וגו'. וכשהיא עולה, אותו ענן עולה עד למעלה, וכל בני העולם רואים ושואלים ואומרים, "מי זאת עולה מן המדבר כתימרות עשן". אותו ענן של השכינה שנראה עשן. ולמה היא עשן, משום שהאש שהדליקו אברהם ויצחק בנו היתה אחוזה בה ולא זזה ממנה, וכאשר נאחזה אותה האש בתוכה, היתה עולה ענן (נ"א עשן). ועם כל זה, "מקטרת מר ולבונה". מה זה "מקטרת", מתקשרת בשני צדדים אחרים, ענן של אברהם לימין, ענן של יצחק לשמאל. "מכל אבקת רוכל", זה יעקב.</p>
<p>דבר אחר דא יוסף הצדיק בגין דארונא דיוסף הוה אזיל לגביה אמאי רוכל בגין דהוה רכיל לאחוי לגביה דאבוי דבר אחר אמאי רוכל⁵ אלא מה חנוני דא קטירי דקוסטרי ואבקי דפולמי כלהו בידיה⁶ הכי נמי יוסף איהו קיומא דאורייתא בגין דאיהו קיים לה בגין דכל פקודי אורייתא מתקשרן בנטירו דברית קדישא ועל דא שכינתא מתקטרא באברהם יצחק ויעקב ויוסף כחדא אינון ודיוקנא חדא להו הדא הוא דכתיב (בראשית לז ב) אלה תולדות יעקב יוסף ובגין כך</p>	<p>דבר אחר, זה יוסף הצדיק, משום שארוננו של יוסף היה הולך אליו. למה "רוכל", משום שהיה רכיל את אחיו לאביו. דבר אחר, למה "רוכל", אלא מה חנוני זה שקשרי עצי בשמים ואבקות רפואות כולם בידו, כך גם יוסף, הוא קיום התורה, משום שהוא קיים אותה, משום שכל מצוות התורה קשורות לשמירת ברית קודש. ולכן שכינה קשורה באברהם יצחק ויעקב ויוסף, כאחד הם, ודמות אחת להם. זהו שכתוב "אלה תולדות יעקב יוסף". ולכן "מכל אבקת רוכל", משום שממקום שהנהר ששופע ויוצא, הכל משקים וכל הפנים מאירות.</p>

¹ היינו סוד החסד אברהם וסוד הגבורה יצחק, ונורא דאדליק היינו שנקשר אברהם בגבורה לעקור את הדין ולכוללו עמו, ונכלל חסד בגבורה וגבורה בחסד, והיינו אש לשרוף העולה (ובסוד) הקשר הזה הקושר ימין בשמאל ושמאל בימין, וקשר במלכות דהיינו במזבח אשר בנה אברהם, שבו סוד אש הדין הקשור מקשר חסד בגבורה גבורה בחסד, ומשם נעשת עשן. והיינו סוד וזה סיני עשן כולו, מפני אשר ירד עליו ה' באש, וימשך הדין היפה בה, ויהיה היא מעלה עשן ההתעוררות מאהבה זו ממטה למעלה (אור יקר). המלכות שנק' נורא אברהם תיקנה והאירה (מ"מ).

² פ' שהגבורות הם תמיד במלכות והגבורות נקראים יצחק (מ"מ).

³ ר"ל ענן דקרא שיש בו עשן כדכתיב בתמרות עשן, ולפי זה מ"ש ההוא נורא אתאחדת בגווה, הם הגבורות שנקראים אש, ואינו כנורא דרישא דהתם קאי על המלכות (מ"מ).

⁴ שהוא המשלים הכל והם ג' בחינות הא' שלום הימין והשמאל הב' הספירות בעצמן, הג' שלומם ע"י הת"ת (מ"מ).

⁵ להראות בחינות הספירות כולם שבו (אור יקר).

⁶ קשרים של עשבים ואבק מכל מיני רפואות שבעולם הכל בידו (ד"א).

בראשית

<p>מכל אבקת רוכל בנין דמאתר¹ דנהרא דנגיד ונפיק² אשתקייא כלא³ ונהירו כל אנפין⁴</p>	<p>ובא וראה, כשהיו ישראל בארץ והיו מקריבים קרבנות, כולם היו מתקרבים לקדוש ברוך הוא כראוי, וכשקרבו נעשה והעשן עולה בדרך ישר, אז היו יודעים שעשן המזבח הדליק</p>
<p>קעז/א</p>	<p>נר שראוי להדלק, וכל הפנים מאירות ונרות דולקים. ומיום שנחרב בית המקדש אין לך יום ויום שאין בו זעם ורוגז, כמו שנאמר "ואל זועם בכל יום", ופרשה השמחה מלמעלה ומלמטה, וישראל הולכים בגלות, והם ברשות של עבודות זרות אחרות, ואז מתקיים הפסוק שכתוב "ועבדת שם אלהים אחרים". וכל זה למה, משום שכתוב "תחת אשר לא עבדת את ה' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל". מה זה "מרוב כל", כאן "מרב כל", ושם "מחוסר כל". עד שיתעורר הקדוש ברוך הוא ויפדה אותם מבין העמים, כמו שנאמר "ושב ה' אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך ה' אלהיך שמה", וכתוב "אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך" וגו'.</p>
<p>בוצינא דאתחזיא⁵ לאדלקא וכל אנפין⁶ נהירין⁷ ובוצינין⁸ דלקין⁹ >ו<מיומא דאתחריב בי מקדשא לית לך יומא ויומא דלית ביה זעימון¹⁰ ורוגזא כמה דאת אמר (תהלים ז יב) ואל זועם בכל יום ואתפרש חדוה מעילא ומתתא¹¹ וישראל אזלין בגלותא ואינון ברשו <ד>פשוון אחרנין וכדין אתקיים קרא דכתיב (דברים כח סד) ועבדת שם אלהים אחרים¹² וכל דא למה בנין דכתיב (שם מז) תחת אשר לא עבדת את יהוה אלהיך בשמחה¹³ ובטוב לבב מרוב כל מאי מרוב כל הכא מרוב כל והתם (שם נז) בחסר כל עד דיתער קב"ה ויפרוק לון מביני עממיא כמה דאת אמר (שם ל ג) ושב יהוה אלהיך את שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה וכתוב (שם ד) אם יהיה נדחך בקצה השמים משם יקבצך וגו'</p>	<p>"ואלה תולדות עשו הוא אדום". בא וראה, בחיי יצחק לא נמנו בני עשו כמו</p>
<p>ואלה תולדות עשו הוא אדום (בראשית לו א) תא הזי בחיי יצחק¹⁴ לא אתמנו בני דעשו כמה</p>	<p>ואלה תולדות עשו הוא אדום (בראשית לו א) תא הזי בחיי יצחק¹⁴ לא אתמנו בני דעשו כמה</p>

¹ פי' זה הטעם ג' למה נקרא יוסף אבקת רוכל, לפי שיסוד הוא כולל כל ההארות וממנו אשתקייין כולא (מ"מ).

² בינה (אור יקר).

³ אפילו ג' אבות ויסוד מושכם מלמעלה למטה (אור יקר).

⁴ זכרים ונקבות עליונים ותחתונים (אור יקר).

⁵ היינו המלכות, וכאשר היא מאירה בלהבת אש אהבה עליונה (אור יקר).

⁶ שאר הספירות (אור יקר).

⁷ מצד החסד (אור יקר).

⁸ הספירות מצד הגבורה (אור יקר).

⁹ אש אהבה והדין המתוק (אור יקר). ונרות דולקים הוא רומז אל הארת השפע בעולם (ד"א).

¹⁰ מן הגבורה המעוררת החצונים ע"י המלכות, והיינו "אל" מלכות, זועם מלמעלה מצד הגבורה, ומלמטה מצד החצונים, וכל זה גרם הבינה שנתעלה ברחמיה ופתחה מקור הדינים (אור יקר).

¹¹ מתתא ממקורות החסד והגבורה, ומעילא שלא נפתחה החכמה במבועיה אליה (אור יקר).

¹² היינו אומרו ישראל העומדים בחו"ל עובדי ע"ז בטרהה הם (אור יקר).

¹³ אפשר כי ע"י עבודת ה' וקיום המצות גורם יחוד קב"ה בשפע רב וזהו ובטוב לבב רמז התחברות יסוד הנקרא טוב עם מ' הנקרא לב ובמקום ד"ל נעשה לב"ב ותהיה השפעה רבה ממה שהושפע מלמעלה ביסוד הנקרא כ"ל וזהו מרוב כל וז"ש הכא מרב כל כו' (מא"ן) (נ"א).

¹⁴ הענין שיצחק כח הגבורה אמנם נעקרה ונתקנה ונקשרה בימין ונתקדשה, ועשו שמרי וסיגי הזהב המתפשט לחוץ במדרגות הטמאות שהם כל החצונים. ואלו נמנו נקשרו במדרגתם, שזה דרך המנין לקשר הנמנה למעלה. ואם ח"ו נקשרו אלו בחיי יצחק, היה מורה שהגבורה מתבלבלת בדיניה, ואינו, שלא עמד

בראשית

<p>דאתמנון בניו דיעקב דהא עד לא מית יצחק אתמנון אבל בעשו מה כתיב (שם לה כט) ויגוע יצחק וימת! ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו בתריה מה כתיב ואלה תולדות עשו הוא אדום מאי טעמא בגין דהא בחולקיה ובאחסנתיה ועדביה לאו איהו אלא יעקב ובניו ובגין כך יעקב ובניו אינון חולקיה דקב"ה ועאלין בחושבנא אבל עשו דלאו איהו בחולקא דבסטר דמהימנותא עביד חושבניה לבתר דמית יצחק ואתפרש חולקיה לאתר אחרא</p>	<p>שנמנו בני יעקב, שהרי טרם שמת יצחק הם נמנו, אבל בעשו מה כתוב, "ויגוע יצחק וימת ויאסף אל עמיו זקן ושבע ימים ויקברו אתו עשו ויעקב בניו". אחריו מה כתוב, "ואלה תולדות עשו הוא אדום". ולמה, משום שאין בחלקו ובירושתו ובגורלו, אלא יעקב ובניו. ולכן יעקב ובניו הם חלקו של הקדוש ברוך הוא ונכנסים בחשבון, אבל עשו שאינו בחלק של צד האמונה, עשה חשבונו אחר שמת יצחק, ונפרד חלקו למקום אחר.</p>
<p>תא חזי לבתר דמית יצחק ועשו אתפרש לסטריה מה כתיב (שם לו ו) ויקח עשו את נשיו וגו' מפני יעקב אחיו דשבק ליה ליעקב קרן וריוח שעבודא דמצרים וארעא וזבין ליה חולקיה מן מערתא דכפלתא ואזל ליה מן ארעא ומן מהימנותא ומחולקיה דאזל ליה מכלא תא חזי כמה הוה חולקיה דיעקב טבא בכלא בגין דלא אשתאר עשו בהדיה ואתפרש מניה ואזל ליה לחולקיה ולעדביה ואשתאר יעקב אחיד באחסנת אבוי ובאחסנת אבהתוי ועל דא (שם) וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו מאי מפני יעקב אחיו דלא בעא חולקיה ואחסנתיה ועדבא דמהימנותא דיליה זכאה חולקיה דיעקב עליה כתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו</p>	<p>בא וראה, אחרי שמת יצחק ועשו נפרד לצד שלו, מה כתוב, "ויקח עשו את נשיו וגו' מפני יעקב אחיו", שהשאר ליעקב קרן ורוח, שעבוד מצרים והארץ, ומכר לו חלקו במערת המכפלה, והלך לו מן הארץ ומן האמונה ומחלקו, שהלך לו מהכל. בא וראה כמה טוב היה חלקו של יעקב בכל, משום שלא נשאר עשו עמו ונפרד ממנו והלך לו לחלקו ולגורלו, ונשאר יעקב אחוז בירושת אביו ובירושת אבותיו. ועל זה "וילך אל ארץ מפני יעקב אחיו". מה זה "מפני יעקב אחיו", שלא רצה חלקו וירושתו וגורל האמונה שלו. אשרי חלקו של יעקב, עליו כתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל (בראשית לו לא) רבי ייסא פתח ואמר (עובדיה א ב) הנה קמן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד תא חזי כד עבד קב"ה עלמא ופלג ארעא לשבעה תחומי פליגין לקביל שבעין רברבין ממנו וקב"ה פליג לון לשבעין עמין כל חד וחד כדקא חזי ליה כמה דאת אמר (דברים לב ח) בהנחל עליון גוים בהפרידו בני אדם יצב</p>	<p>"ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל". רבי ייסא פתח ואמר, "הנה קמן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד", בא וראה, כשעשה הקדוש ברוך הוא את העולם וחלק את הארץ לשבעה תחומי חלקים כנגד שבעים ממונים גדולים, והקדוש ברוך הוא חלק אותם לשבעים עמים, כל אחד ואחד כראוי לו, כמו שנאמר "בהנחל עליון גוים</p>

יצחק בסוד הבלבול הזה אלא עד שנטל יעקב הברכות בעקבה, שכך היה צריך. ולזה היה נוגע בכבוד יצחק, שמורה שהיו אלו נקשרים בגבורות, ואינו לכך. בני יעקב נמנו בחיי יצחק, להראות שיצחק בפנימה בקדש, ואלו קישוטי שכינה חלקי יצחק, שאלו האבנים שהם בהיכלות מצד יצחק, הם שכח הגבורה שביעקב גרם להוליד אלו לתקוני שכינה. ועמד שעור קומה עליונה על מתכונתה ביצחק ויעקב וי"ב שבטים כולם, חלק הקדש. וסוד שעור קומה חצונית מתכוננת בעשו ובבניו, ואלו יתכוננו לפני הגבורה ח"ו, יתאחזו בדין הקשה, ויעוררו דיני הגבורה. לכך אינם נמנים אלא אחר קשר יצחק בעולם העליון, ואלו שעור קומה חצונית קומת הצלם לעצמן, וישראל שיעור קומה לעצמן. ונודע שישראל נכנסים לשעבוד ומשם זוכים לא"י, כאומרו במה אדע כי אירשנה, קחה לי וכו', גר יהיה זרעך וכו', ואחר כך יצאו ברכוש גדול, נשמות קדושות ושכינה ומרכבה שלימה, ויקבלו התורה וינחלו הארץ, ומשם למערת המכפלה, פתח כניסת עולם הבא. ומכל זה נשלל עשו ולא רצה לא בעוקצו ולא בדובשו, ולכך כי חלק ה' עמו (אור יקר).

¹ פי' שאחר שאמר הכתוב מיתת יצחק, אז כתיב "ואלה תולדות עשו", וכפי האמת אותה שעה לא מת יצחק עד י"ב שנים אחר מכירת יוסף, אלא כוונת הכתוב שלא מנה תולדות אלא אחר שהזכיר המיתה (מ"מ).

בראשית

<p>גבולות עמים ומכלהו רברבן ממנן דאתמסרו לשאר עמין לא אית בהו בזוי קמיה כממנא דעשו מאי מעמא בנין דסטרא דעשו סטרא מסאבא איהו וסטרא דמסאבא איהו קלנא קמי קב"ה (ו)מאינון דרגין זעירין דבתר ריחיא סריקתא¹ דקוסטרי סומקי קא אתיא ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד [דכתיב] (וכתיב) (בראשית ג יד) על גהונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך מאד כמה דאת אמר (שם) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה</p>	<p>בהפרידו בני אדם יצב גבולת עמים". ומכל הממונים הגדולים שנמסרו לשאר העמים אין בהם בזוי לפניו כממונה של עשו, ולמה, משום שהצד של עשו הוא צד הטומאה, וצד הטומאה הוא קלון לפני הקדוש ברוך הוא מאותן דרגות קטנות שאחר הריחים, שבא מהריקנות של המידות האדומות, ועל זה "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד", שכתוב "על גהונך תלך ועפר תאכל כל ימי חיך". "מאד", כמו שנאמר "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה".</p>
<p>תא חזי בדרגין תתאין אית דרגין על דרגין כולהו משניין דא מן דא וכלהו דרגין קפטירין² אלין וקשירין אלין באלין ומלכו אתפרש דא מן דא ומלכו אתקשר במלכו דא עייל ודא סליק אחידן בקשרא חדא³ ההוא קשרא משחתא חדא ליה⁴ ותלת תלת¹¹³ קשרין לההיא משחתא⁵ בכל קשרא וקשרא חד עטרא⁶ ובכל עטרא ועטרא חד קפסורא⁷ ואתמנא בעטרא דלעילא⁸ ואתמנא ונחית לתתא עד דאתקשרו ביה ככביא ומולי כל חד וחד אתפרש ביה חד</p>	<p>בא וראה, בדרגות התחתונות יש דרגות על דרגות, כולם משונים זה מזה, וכל הדרגות דבוקים הן וקשורות אלה באלה, ומלכות נפרדת זה מזה, ומלכות קשורה במלכות, זה נכנס וזה עולה, אחוזים בקשר אחד. לאותו קשר יש לו מדה אחת ושלושה קשרים לאותה מדה, בכל קשר וקשר עטרה אחת, ובכל עטרה ועטרה שלטון אחת, והתמנה בעיטור שלמעלה, והתמנה וירד למטה, עד שהתקשרו בו כוכבים ומזלות, כל אחד ואחד נפרד בו כוכב אחד</p>
<p>קעז/ב</p>	
<p>ככבא וחד מזלא וכל ככביא זמינין אינון באינון דרגין דלעילא⁹ ועל דא כל דרגא ודרגא אתעטר באתרין ידיען כדקא חזי וכד מתפרשן</p>	<p>ומזל אחד, וכל הכוכבים הם מזומנים באותן דרגות שלמעלה. ועל זה כל דרגה ודרגה מתעטרת במקומות ידועים כראוי. וכשנפרדות הדרגות נמצא קשר המפסיק, עד שמתקשרים בצד שנראה להם. והצדדים של דרגות הטומאה שהם בצד שמאל, כולם נפרדים לכמה דרכים ושבילים מצדי הגבורות האדומות, ולכן</p>

¹ פי' משוון בוקי סריקי, ר"ל ריקות של שוטרים אדומים. ונראה לי דסריקתא קאי אריחיא, ור"ל שאין בהם קמח וריחים אלו הם במקום השוטרים האדומים (רמ"ז). מאותן מדרגות השפלים שאחר הרחים ששם ממונים פחותים שוטרי הדין הנרמז בתוקף האדמימות משם אחיזתם ומלת סריקתא הוא תרגומו של אנשים רקים גוברין סריקין ומלת קוסטרי פי' של שוטר והוא מענין קוסטינר כמ"ש לעיל בכמה מקומות (ד"א).

² מדרגות דבוקים יחד והוא מענין קיטוף ודיבוק (ד"א).

³ היא המלכות (מ"מ).

⁴ פי' המלכות נקראת מדה, לפי שהיא דינים והגבורות נקראים קו המדה, לפי שעל ידם היא המדידה, כי החסד מתפשט בלי גבול (מ"מ).

⁵ פי' הם חב"ד חג"ת נה"י דמלכות שהם ג' ג' (מ"מ).

⁶ שכל ספירה שבמלכות יש לה הארה מז"א (מ"מ).

⁷ הוא לשון שלטון, ור"ל בכל עטרה ועטרה שהם ספירות דז"א שהם עטרות למלכות יש להם הארה מהבינה שהיא השלטון העיקרי (מ"מ).

ורומז על בינה ופי' משחתא חדא מדה א' ורומז על מ' (הרשב"ב) (נ"א). שלטון אחד והוא מענין קפטירי דעלמא שפי' שלטוני עולם (ד"א).

⁸ פי' מלכות מקבלת מלמעלה ומשפעת לתחתונים (מ"מ).

⁹ ולזה יש שאיבה ממדרגה למדרגה בעצמה בהיכלות להשפיע בככבים (אור יקר).

בראשית

<p>דרגין¹ תשתכח קטורא דפוסתקא² עד דאתקשרו³ בסטרא דאתהזי לון⁴ [וסטרי דדרגין (וסטרא דרגי) מסאבי⁵ דאינון בסטר שמאלא כלהו מתפרשן לכמה ארחין ושבילין⁶ מסטרי גבורן סומקן ובגין כך תליין גבורן לתתא⁷ לאלף אלפין ורבו רבבן ועל דא הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד (עובדיה א ב) כדקאמרן</p>	<p>תלויות הגבורות למטה לאלף אלפים ורבו רבבות. ועל זה "הנה קטן נתתיך בגוים בזוי אתה מאד", כמו שאמרנו.</p>
<p>תא הוי ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום⁸ (בראשית לו לא) בארץ בסטרא דרגא דיליה דאיהו דרגא דעשו דכתיב עשו הוא אדום וכלהו קאתו מסטרא דרוח מסאבא לפני מלך מלך לבני ישראל בגין דאינון דרגין דקיימין בי תרעי לתתא קדמאי ובגין כך אמר יעקב (שם לג יד) יעבר נא אדני לפני עבדו בגין דדרגין דיליה קדמאין אינון לאעלא ובגין כך לפני מלך מלך לבני ישראל דעד כען לא מטא זמנא דמלכו שמיא לשלטאה ולא תאחדא בבני ישראל ובגין כך אמר יעבר נא אדני לפני עבדו וכד שלימו אלין דרגין בקדמיתא לבתר אתער מלכו שמיא לשלטאה על תתאי וכד שרא שרא בזעירא דכל שבטין דאיהו בנימין כמה דאת אמר (תהלים סח כח) שם בנימין צעיר רודם וגו' וביה שארי</p>	<p>בא וראה, "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום", בארץ בצד של הדרגה שלו שהיא דרגת עשו, שכתוב "עשו הוא אדום", וכולם באים מצד של רוח הטומאה. "לפני מלך מלך לבני ישראל", משום שאותן דרגות שעומדות בבית השערים למטה קודמות. ולכן אמר יעקב "יעבר נא אדני לפני עבדו", בשביל דרגותיו הראשונות הן להיכנס, ולכן לפני מלך מלך לבני ישראל, שעד עכשיו לא הגיע זמנה של מלכות השמים לשלוט ולהאחז בבני ישראל, ולכן אמר "יעבר נא אדני לפני עבדו". וכשנשלמו דרגות אלו בתחלה, אחר כך מתעוררת מלכות השמים לשלוט על התחתונים, וכששורה, שורה בקטן של כל השבטים, שהוא בנימין, כמו שנאמר "שם בנימין צעיר רודם" וגו', ובו שורה להתעורר המלכות. אחר כך באה המלכות במקומה ועומדת עמו שלא תזוז לעולמים.</p>

¹ היינו התפשטות המדרגות הנזכרות קודם הגיעם אל הככבים והמזלות, שהככבים והמזלות הם ממש מעין העולם הגשמי, משועבדים אל הקדושה או אל הטומאה, אלו זכו אומות העולם היו ישראל משקיף השרים מפנימה, והיו שואבים קדושה קלה. אמנם עתה, שלא זכו שריהם, משועבדים אל החצונים, והיינו כד מתפרשן דרגין בין אלו לאלו, יכנסו החצונים, בעינין שהשרים מיושבים על תחומי העולם למעלה מהגלגלים ומשפיעים דרך הגלגלים לאומה שבעולם הגשמי נגדו ממש, ועם היו שהגלגל יתגלגל הארץ לעולם עומדת. והשר עומד נגדה בחלק עליון מהגלגלים כולם, וכאשר ישתלשלו המדרגות הקדושות הנזכרות. הנה יהיו כאשכול הפיסתוק למטה שתפרשו הא' לשתים והשתים לשמנה והח' למטה (אור יקר).

² ירצה קשרם כעין אשכול הפיסתוק, לא כאשכול ענבים שהם הקדושים, אלא הפיסתוק למטה שטבעו ממש כעין המשל הזה שהמשלנו (אור יקר). קשר הגרעין של פרי העליון כי פוסתקא הוא פי' של גרעינין שבפרי כענין שכתוב בגיטין בפ' מי שאחזו אי פוסתקא דנשדור ע"ש ורמז כאן אל השתלשלות נטיעות האצילות כנודע (ד"א). עי' ד"א ור"ל קישור הפרי היוצא ממדרגות הקדושה (הרש"ב) (נ"א).

³ סוף המדרגות האלו, שהם עד הנזכר עם המדרגות החצוניים הצפוניים, שהם לפעמים אמצעים בינה ובין הככבים, ובזה תלוי תקון העולם וחירותו מן החצונים (אור יקר).

⁴ כפי התפשטותם ובחינת הנהגתם והשפעתם (אור יקר).

⁵ יש עוד השתלשלות למדרגות הטומאה (אור יקר).

⁶ ומפני שכל הנהגה זו שהיא הנהגת היער יתלבש בחוץ, והחצוני יעבד אותה כולה יחד להנהגת הדין והגבורה (אור יקר). בענין ארחין ושבילין עי' הערה לעיל קעה ע"ב.

⁷ כדי כל צורך הפעולות העליונות על ידי החצונים (אור יקר).

⁸ מקום החצונים, סוף ענפי היער, צפורני האצבעות וזוהמתם כנודע, והם לפני מלך קודמין ממטה למעלה לכל בחינות צאן קדשים צאן ירולשים להט החרב המתהפכת לשמור דרך עץ החיים, ולכך הם דרך הכניסה לכל הבא ליכנס תורה תפלה מצוה נשמה ומלכות ישראל ואחיזתו בעולם וכל המציאות כולו (אור יקר).

בראשית

<p>לאתערא¹ מלכותא לבתר אתא מלכותא באתריה ואתקיים בהדיה דלא תעדי לעלמין</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "ועתה שמע יעקב עבדי וישראל בחרתי בו כה אמר ה' עושך ויוצרך מבטן יעזרך אל תירא עבדי יעקב וישורון בחרתי בו". בא וראה כמה הבטיח להם הקדוש ברוך הוא לישראל בכמה מקומות (כדי) לזכותם לעולם הבא, שהרי לא רצה לחלקו לכל עם ולשון פרט לישראל לבדם. ולכן נתן להם תורת אמת, לזכות בה ולדעת דרכי הקדוש ברוך הוא כדי שיירשו ארץ הקדושה, שכל מי שזוכה בארץ הקדושה הזו, יש לו חלק לעולם הבא, כמו שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". והרי נתבאר. שלש דרגות כאן, בתחלה יעקב, אחר כך ישראל, ואחר כך ישורון.</p>
<p>תא חזי יעקב הא אוקמוה⁵ ישראל אופ הכי נמי⁶ ואף על גב דדרגין אינון חד⁷ ישורון אמאי אקרין ישראל בשמא דא אלא ישראל וישורון כלא חד ישורון כמה דאת אמר (איוב לג כז) ישור על אנשים בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא⁸ ובגין אינון תרין שורין אקרי ישורון ודא הוא ישראל⁹ על דנטיל רבו ותוקפא מכלא¹⁰ ישראל <נ"א ישורון> על אינון חולקי תרין סטרין תרין שורין כדקא אמרין וכלא חד ואינון שמהן כלהו סלקי לחד יעקב עבדי זמנין</p>	<p>בא וראה, יעקב הרי בארוהו. ישראל כמו כן, ואף על גב שדרגות אלו כאחת. ישורון, למה נקראו ישראל בשם זה, אלא ישראל וישורון הכל אחד, ישורון, כמו שנאמר "ישור על אנשים", משום שנטל שורה לצד זה ולצד זה, ומשום אותן שתי שורות נקרא ישורון, וזהו ישראל. ישראל על שנטל גדולה ותוקף מכל. ישראל (ישורון) על אותם חלקים שני צדדים שתי שורות, כמו שאמרנו, והכל אחד. וכל אותם שמות עולים לאחד. יעקב עבדי, לפעמים הוא עבד, כמו עבד שיש לו מצות</p>

¹ נקט לאתערא כי היה כמו פקיד לבר ולהכי שאול באחת ועלתה לו כמו שביאר הרב המאירי פ"ג דהוריות באורך לא כן דהע"ה שהיה מיהודה וז"ש אתא מלכותא באתריה ומיהו בהא דשאול באחת כו' שטה אחרת לרבינו האר"י זצ"ל בספר הגלגולים ע"ש (מא"ן) (נ"א).

² ירצה כל הבטחות שבתורה אינם גשמיות ח"ו אלא כולם הישרה אל עולם הבא (אור יקר).

³ כשבחרם מאברהם ועד יציאתם ממצרים מדרגה אחר מדרגה (אור יקר).

⁴ כל עוד היותם במדבר להדריכם בדרכי עבודת ה' שיהיו על ידי התורה במדרגת צדיקים שיזכו אל הארץ (אור יקר).

⁵ פי' פרצוף יעקב, שהוא מהחזה ולמטה מצד פני ז"א (מ"מ).

⁶ פי' פרצוף ז"א (מ"מ).

⁷ שכולם בת"ת אמנם יעקב ת"ת במלכות, ישראל ת"ת בג"ר בסוד הדעת (אור יקר).

⁸ פי' יעקב וישראל אע"פ שהם ב' פרצופים כולם אחדות אחד (מ"מ).

⁹ מהחזה ולמטה דז"א נקרא ישורון כד"א ישור על אנשים, ואין שורה פחותה מג', והם ז"א באמצע ויעקב מצד פנים ורחל מצד אחר. ומהחזה ולמעלה נק' ישראל שיר אל, שיר משמאלא שהם נה"י דאימא שבתוכו, אל מימינא שהם מוחין דאבא שבתוכו. וז"ש ישורון כד"א ישור על אנשים, ר"ל שהם ג' פרצופים מהחזה ולמטה, ומש"כ בגין דנטיל שורה להאי סטרא ולהאי סטרא, פי' ז"א נטיל פרצוף א' מצד פנים ופרצוף א' מצד אחר, ומלת שורה שכתב הזהר הוא לשון חומה כד"א עלי שור, ור"ל נטיל חומה מכאן שהוא פרצוף יעקב וחומה מכאן שהוא פרצוף רחל (מ"מ).

¹⁰ פי' שכולו פרצוף ז"א רק שמהחזה ולמעלה נקרא ישראל ומהחזה ולמטה נקרא ישורון (מ"מ).

¹¹ פי' שישראל הוא שיר אל שהם מוחין דא"א ומוחין דאבא נקראים רבו ומוחין דאימא נקראים תוקפא לפי שממנה דינים מתערין (מ"מ).

בראשית

<p>דאיהו עבד כעבדא דאית ליה פקודא דמאריה ולמעבד רעותיה וכן ישראל בחרתי בו לאשראה עליה וכלא ברזא עלאה איהו כתיב (ישעיה מג א) בוראך יעקב ויוצרך ישראל וכתיב (ישעיה מד ב) כה אמר יהוה עושך כל אלין דרגין סלקין לחד והא אתמר בור"א יוצ"ר עוש"ה וכלהו דרגין אלין על אלין וכלהו חד זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהו מכל עמין עעכו"ם בגין דבכלהו כתיב (ירמיה י טו) הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו בשעתא דקב"ה זמין לבערא לון מן עלמא וישתאר הוא בלחודוי כמה דאת אמר (ישעיה ב יא) ונשגב יהו"ה לבדו ביום ההוא</p>	<p>אדונו ולעשות רצונו. וכן ישראל בחרתי בו, להשרות עליו, והכל הוא בסוד עליון. כתוב "בוראך יעקב ויוצרך ישראל", וכתוב "כה אמר ה' עושך", כל הדרגות הללו עולות לאחד, והרי נאמר, בור"א, יוצ"ר, עוש"ה, וכל הדרגות אלה על אלה וכולן אחד. אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם מכל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, משום שבכולם כתוב "הבל המה מעשה תעתועים בעת פקודתם יאבדו", בשעה שהקדוש ברוך הוא עתיד לבער אותם מן העולם וישאר הוא לבדו, כמו שנאמר "ונשגב ה' לבדו ביום ההוא".</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר (שם מא יד) אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם יהו"ה וגואלך קדוש ישראל תא חזי כל עמין עעכו"ם דעלמא קב"ה יהב לון לממנן שלטנין ידיעין כמה דאתמר וכלהו אזלי בתר אלההון כמה דכתיב (מיכה ד ה) כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו [וכלהו] (ומניהו) אושדין דמין ומניחין קרבא גזלין וקפחין ומנאפין ואתערבי</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "אל תיראי תולעת יעקב מתי ישראל אני עזרתיך נאם ה' וגואלך קדוש ישראל". בא וראה, כל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות של העולם, הקדוש ברוך הוא נתן אותם לממונים שליטים ידועים כמו שנאמר, וכולם הולכים אחרי אלהיהם, כמו שכתוב "כי כל העמים ילכו איש בשם אלהיו". וכולם שופכים דמים ועורכים קרבות, גוזלים שודדים ונואפים, ומעורבים</p>
<p>קעח/א</p>	
<p>בכמה עובדין לביש ואתתקפו בחילהון לאבאשא וישאל לית לון תוקפא וחילא לנצחאה לון בר בפומהון כתולעתא דא דלית לה תוקפא וחילא אלא בפומא¹ ובפומא מתבר כלא ועל דא אקרון ישראל תולעת</p>	<p>בכמה מעשים רעים, ומתחזקים בכחם להרע. ולישראל אין תוקף וכח לנצח אותם פרט בפה שלהם, כתולעת הזו שאין לה תוקף וכח אלא בפיה, ובפיה היא שוברת הכל, ולכן נקראו ישראל תולעת.</p>
<p>תו אל תיראי תולעת יעקב (ישעיה מא יד) מה תולעת לית (ליה) לבריה דעלמא כהאי תולעת דמשי² דסיסטרא דמנה נפקי כל לבושי יקר³ [סיסטרי] (סיסטרי) דמלכין לבתר זרע זרעין ומית ולבתר מההוא זרעא דאשתאר מניה אתקיים כמלקדמין והא איהו בקיומא כך ישראל אינון כהאי תולעת דאף על גב דמתין יתהדרון ויתקיימון בעלמא כמלקדמין והא אתמר (דכתיב) (ירמיה יח ו) כי כחמר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל מאי כחמר אלא דא הוא המר דההוא זכוכית דאף על גב דאתבר אתתקן ואית ליה תקנה כמלקדמין מתי ישראל דא אילנא דחיי</p>	<p>עוד, "אל תיראי תולעת יעקב", מה תולעת אין בריה בעולם כמו תולעת המשי הזו שטווים בו, שממנה יוצאים כל לבושי כבוד, לבושי המלכים, אחר כך זורעת זרעים ומתה, ומאותו הזרע שנשאר ממנה מתקיימת כמו מקודם, והרי היא בקיום. כך ישראל הם כמו התולעת הזו, שאף על פי שמתים, יחזרו ויתקיימו בעולם כמו מקודם. והרי נאמר (שכתוב) "כי (הנה) כחומר ביד היוצר כן אתם בידי בית ישראל". מה זה "כחומר", אלא זהו חומר של אותה זכוכית, שאף על גב שנשבר, נתקן, ויש לו תקנה כמו מקודם. "מתי ישראל" זה עץ החיים, שמשום שישראל</p>

¹ שהקדושה מתעוררת ומתגברת בסוד התורה והתפלה (אור יקר).

² כתולעת הזה שעושה משי (ד"א).

³ שעושיין ממנו מלבושים נכבדים (ד"א). כלי מלת למלכים (הרשב"ב) (נ"א).

בראשית

<p>דבוקים בעץ החיים, לכן יהיו להם חיים ויקומו מן העפר ויתקיימו בעולם ויהיו לעם אחד לעבוד את הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "לקרא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד".</p>	<p>דבגין דישראל אינון אתרבקו באילנא דחיי בגין כך יהא חיינן להון ויקומו מעפרא ויתקיימו בעלמא ויהון לעם חד למפלה ליה לקב"ה כמה דאת אמר (צפניה ג ט) לקרא כלם בשם יהו"ה לעבדו שכם אחד</p>
<p>רבי אלעזר ורבי יצחק היו הולכים בדרך, והגיע זמן קריאת שמע, וקם רבי אלעזר וקרא קריאת שמע והתפלל תפלתו. אחר כך אמר לו רבי יצחק, והרי שנינו, שטרם שיצא אדם לדרכו, צריך ליטול רשות מרבונו ולהתפלל תפלתו. אמר לו, משום שכשיצאתי לא היה זמן תפלה ולא הגיע זמן קריאת שמע. עכשיו שהשמש מאירה, התפללתי, אבל עד שלא יצאתי לדרך, ביקשתי בקשה ממנו ונמלכתי בו, אבל תפלה זו לא התפללתי. שהרי אני עוסק בתורה מחצות הלילה, וכאשר הגיע הבוקר, עד עכשיו לא היה הזמן להתפלל תפלה, משום שאותה שעה של קדרות השחר נמצאת אשה מדברת עם בעלה, והם בסוד כאחד, שהיא רוצה ללכת למשכנה עם ילדיה שיושבות עמה, ולכן לא צריך האדם להפסיק דבורם כשמחברים כאחד ולהכניס דבר אחר ביניהם. ועכשיו</p>	<p>רבי אלעזר ורבי יצחק הוו אזלי בארחה ומטא זמנא דקריאת שמע וקם רבי אלעזר וקרא ק"ש וצלי צלותיה לבתר אמר ליה רבי יצחק והא תנינן דעד לא יפוק בר נש לארחה¹ אבעי ליה לנטלא רשו ממאריה ולצלי צלותיה אמר ליה בגין דכד נפיקנא לא הוה זמן צלותא² ולא מטא זמנא דק"ש³ השתא דשמשא נהיר צלינא⁴ אבל עד לא נפקנא לארחה⁵ בעינא בעותא מניה⁶ ואמלכנא ביה אבל צלותא⁷ דא לא עלינא דהא אנא אשתדלנא¹¹⁴ באורייתא⁸ מפלגות ליליא וכד אתא צפרא עד כען לא הוה עדנא לצלי צלותא בגין דההיא שעתא דקדרותא דצפרא⁹ אשתכח אתתא משתעיא בבעלה¹⁰ ואינון ברוא כחדא דבעיא איהי¹¹ למיהך למשכנא¹² בעולמתהא¹³ דיתבי בהדה ובגין כך לא בעי ליה לבר נש¹⁴</p>

¹ ר' יצחק בא מעירו וכן ר' אלעזר בא מעירו, ונתחברו בדרך, ור"י לא יצא מעירו עד שהגיע זמן תפלה והתפלל בביתו, ולכן הקשה לר' אלעזר שהתפלל בדרך, שסבר שגם הוא יצא מעירו אחר שהגיע זמן תפלה (מ"מ).

² אחר הנץ החמה (אור יקר).

³ ק"ש קודם הנץ החמה, השתא דשמשא נהיר הוא זמן תפלה, וקודם קרא ק"ש והשתא צלי (אור יקר).

⁴ פירוש שקרא ק"ש כותיקין וגמרה עם הנץ החמה וז"ש השתא דשמשא נהיר צלינא דוקא ומדוקדק כל הלשון ומ"ש דהא יראה בהדי שמשא אצטריך הדבר פשוט יראה מ' שמשא ת"ת יחוד קבה"ו (מא"ן) (נ"א).

⁵ קודם שיצאתי לדרך (ד"א).

⁶ תפלת הדרך (אור יקר).

⁷ תפילת שחרית (אור יקר).

⁸ עיון תורה (אור יקר).

⁹ שאינו בוקר להתייחד שעדיין השחרות בה מצד דין הלילה (אור יקר).

¹⁰ דבור בעלמא דהיינו דברי צורך העולם, והיינו שכל א' מזמין עצמו להסמכה א' להתייחד (אור יקר). פי' זווג יעקב שהוא בקדרותא דצפרא כנודע (מ"מ).

¹¹ המלכות (אור יקר).

¹² בחינתה בתחתונים (אור יקר).

¹³ שהוא סוד ההיכלות וסלוקם בסוד ז' הנערות (אור יקר).

¹⁴ כתב המד"ל דמכאן שטועין המקדימין. ועוד הכריח הדבר ממ"ש בסמוך בהדי שמשא אצטריך וכו'. ונלע"ד שאין זו ראייה דדוקא להקדים תפלת שחרית הוא דקאמר דאין מלכות נוגעת בחברתה, תדע דהא קאמר בהדיא והשתא דנהיר שמשא הוא עדן צלותא, משמע דדוקא בצלותא הוא (דקאמר) [דקא אסר] אבל לומר סליחות וזמירות ובקשות עפ"י הסוד ודאי דנאה ומשובח דאין זה הפסק (רמ"ז). כתב הרמד"ל מכאן שטועין המקדימין וכ"נ ממ"ש בסמוך בהדי שמשא אצטריך וכו' ואין ראייה דדוקא להקדים תפלה קאמר דאין מ' נוגעת בחברתה וכ"נ ממ"ש והשתא דנהיר שמשא הוא עדן צלותא משמע דוקא צלותא אסור אבל לומר סליחות וזמירות ובקשות עפ"י אין זה הפסק (נ"א).

בראשית

<p>למפסק מלייהו! דמתחברן כחדא ולאעלא מלה אחרא בינייהו והשתא דנהיר שמשא הוא עדן צלותא לצלאה כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים עב ה) ייראוך² עם שמש מהו עם שמש לנטרא נהורא דשמשא בהדן לאנהרא לה דהא יראה בהדי(ה) שמשא אצטריך³ ולא לאפרשא לון וכד לא נהיר יממא לאו הוא יראה בהדי שמשא וצריכא לחברא לון כחדא ודא הוא עם שמש</p>	<p>שהאיר השמש, הוא זמן התפלה להתפלל, כמו שבארוהו, שכתוב "ייראוך עם שמש". מהו "עם שמש", לשמור אור השמש עמנו להאיר לה, שהרי יראה עם השמש צריך, ולא להפרידם. וכשלא מאיר היום, הוא לא יראה עם השמש, וצריך לחבר אותם כאחד, וזהו "עם שמש".</p>
<p>אזלו כד מטו חד בי חקל יתבו זקפו עינייהו וחמו ליה לטורא דהוו סלקי ברומיה בריין משניין דחיל רבי יצחק אמר ליה רבי אלעזר אמאי דחילת אמר ליה חמינא דהאי טורא איהו תקיף וחמינא אלין בריין דאינון משניין ודחילנא דלא יקטרגו לן א"ל מאן⁴ דדחיל⁵ מהטאוי דבידיה אית ליה למדחל תא חזי לאו אלין מאינון בריין תקיפין דהוו משתכחין בטוריא⁶</p>	<p>הלכו. וכשהגיעו לבית שדה אחד ישבו. זקפו עיניהם וראו הר אחד שהיו עולים ברומו בריות משונות. פחד רבי יצחק. אמר לו רבי אלעזר, למה אתה פוחד. אמר לו, ראיתי שההר הזה הוא קשה, וראיתי את הבריות הללו שהן משונות, ופחדתי שלא יצרו לנו. אמר לו, מי שפוחד, מחטאים שבידיו יש לו לפחד. בא וראה, אין אלה מאותן בריות קשות שהיו נמצאות בהרים.</p>
<p>פתח ואמר ואלה בני צבעון ואיה וענה וגו' (בראשית לו כד) [הוא ענה אשר מצא את הימים וגו' (שם)] האי קרא אוקמוה אבל תא חזי לאו אלין אינון דכתיב בהו (דברים ב י) האימים⁷ לפנים ישבו בה וגו' ובני עשו יירשום וגו' אבל אלין דקאמר קרא אשר מצא את הימים במדבר ימם כתיב אלין הוו בריין משניין דכד הוה אתרך קין מעל אפי ארעא כדכתיב (בראשית ד יד) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר וכתיב (שם טז) וישב בארץ נוד ואוקמוה מבני בנוי בסטרא דרוחין⁸ ועלעולין ומזיקין ואלין</p>	<p>פתח ואמר, "ואלה בני צבעון ואיה וענה והוא ענה אשר מצא את הימים" וגו'. פסוק זה בארוהו, אבל בא וראה, אין אלה אותם שכתוב בהם "האימים לפנים ישבו בה וגו' ובני עשו יירשום" וגו'. אבל אלה שאמר הכתוב "אשר מצא את הימים במדבר", כתוב ימם [חסר י], אלו היו בריות משונות. שכאשר גורש קין מעל פני האדמה, ככתוב "הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה ומפניך אסתר", וכתוב "וישב בארץ נוד", ובארוהו. מבני בניו בצד של רוחות וסערות ומזיקים ואלה עמדו, שהרי כשרצה להתקדש יום השבת, נבראו מאותו צד רוחות קיימות מעופפות (מאירות) בלי גוף, ואלה אינם לא מיום שבת ולא מיום</p>

¹ אותו תיקון התורה שתקנו בחצות ונמשכו עד הבקר, שלא להפסיק בענייני העולם או בשינה וכיוצא, אלא לעסוק בתורה עד הגיע עת עונת ק"ש ותפלה, זמן יחודם, ומה שיצא לדרך ר' אלעזר אינו צורך העולם, כי לשם יחוד היו הולכי דרכים (אור יקר).

² מצד המלכות יראה תפלה מלכות עם שמש תפארת (אור יקר).

³ פי' זווג יעקב ורחל שנקראת יראה שהוא בשחרית דחול אחר שהאיר היום (אור יקר).

⁴ תמה הרמד"ל דהכתיב וינס משה מפניו. ולק"מ דאותו נחש היה בדרך נס ומזה נבהל משה ונס ועוד דגם שם היה ערעור עליו כמ"ש רז"ל הוכיחו שחשד ישראל שלא יאמינו בו (הרמ"ז כ"י). ורבינו האר"י זצ"ל גלה סודו בספר הכוונות דרוש שביעי של פסח והדברים עתיקים ואולם קשה דמפורש בהדיא בש"ר פ"ג למה נס מפני שחטא בדבריו שאלו לא חטא לא היה נס ע"ש והקולות יחדלון (מא"י) (נ"א).

⁵ גם בכאן תמה הרמד"ל דהא כתיב (שמות ד ג) וינס משה מפניו, ולא תירץ. ומעיקרא קושיא ליתא. חדא דאותו נחש היה בדרך נס ומזה נבהל משה ונס. ועוד דגם שם היה ערעור עליו, כמו שאמרו רז"ל והזכירו רש"י בפרשת שמות, שה' רצה להוכיח את משה רבינו ע"ה על שחשד את ישראל שלא יאמינו בו (רמ"ז).

⁶ הם משתלשלים ממדרגות שיעור קומת החצונים שאלו הם השעירים חלק עשו (אור יקר).

⁷ בעלי אימה (אור יקר).

⁸ שבריות אלו הם מבני קין עם הרוחות שהם המזיקים (אור יקר). ויקרא עו ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>ששי, ונשארו אלו יומיים בהם בספק, ולכן לא התקיימו לא</p>	<p>קיימו! דהא כד בעא לאתקדשא יומא דשבתא אתברון מההוא סטרא רוחין קיימין טסירין (נ"א טהירין) בלא גופא² ואלין לאו אינון מיומא דשבתא ולא מיומא שתיתאה ואשתארו אלין תרין יומין בהו בספקא ובגין כך לא אתקיימו לא</p>
<p>קעה/ב</p>	
<p>מזה ולא מזה. והלכו והתפשטו באותו צד של קין, והתלבשו באותו צד, ולא התלבשו להתקיים, ונקראו ימ"ם חסר, שלא התקיימו לא ביום זה ולא ביום זה, ונראים לבני אדם, והוא מצא אותם, ולמדו אותו להביא ממזרים לעולם, והם הולכים בין ההרים ועומדים בגוף פעם אחת ביום, ואחר כך מתפשטים ממנו.</p>	<p>מהאי ולא מהאי ואולו ואתפשטו בההוא סטרא דקין ואנלימו בההוא סטרא³ ולא אתגלימו לאתקיימא ואקרין ימ"ם⁴ חסר דלא <אתקיימו> (יתקיימו) לא ביומא דא ולא ביומא דא ואתחזון לבני נשא ואיהו אשכח לון⁵ ואולפי ליה לאייתאה ממזרין לעלמא ואינון אזלי בני טוריא וקיימין בגופא זמנא חדא ביומא ולבתר מתפשטי מניה</p>
<p>בא וראה, הענה הזה היה ממזר, שבא צבעון על אמו והוליד ממזר, וזה בא מצד רוח הטומאה שנדבק בו, ולכן מצא אותם ולמדו אותו כל מיני צד הטומאה בשביל זה. ובא וראה, אלה הם, וכמה אחרים נפרדים אלה מאלה, כולם באים מאותו צד והולכים במדבר ונראים שם, משום שהמדבר הוא מקום חרב, והוא בית מושבם. ועם כל זה, כל אדם שהולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, וירא מהקדוש ברוך הוא, לא פוחד מהם. הלכו ונכנסו בהר. אמר רבי יצחק, כדוגמא זו כל אותם הרים חרבים, מקום מושב שלהם הוא. אמר לו, כך זה, וכל אותם שעוסקים בתורה, כתוב עליהם "ה' ישמרך מכל רע ישמר את נפשך ה' ישמר צאתך ובואך מעתה ועד עולם".</p>	<p>תא חזי ענה דא איהו ממזרא הוה דאתא צבעון על אמיה ואוליד ממזרא ודא אתא מסטרא דרוח מסאבא דאתדבק ביה ובגין כך אשכח לון והו אולפי ליה כל זינין דסטרא מסאבא⁶ בגין דא ותא חזי אלין אינון וכמה אחרנין מתפרשין⁷ אלין מאלין כלהו אתיין מההוא סטרא ואזלי במדברא ואתחזון תמן בגין דמדברא אתר חרוב ואיהו בי מותבא דלהון [ועם כל] [ועל] דא כל בר נש דאזיל באורחוי דקב"ה ודחיל ליה לקב"ה לא מסתפי מנייהו אזלו ואעלו בטורא אמר רבי יצחק כגוונא דא כל אינון טורין חרובין אתר בי מותבא דלהון א"ל הכי הוא וכל אינון דמשתדלי באורייתא עליהו כתיב (תהלים קכא ז) יהו"ה ישמרך מכל</p>

¹ פי' לפי שעה וכמ"ש לקמן וקיימין בגופא זמנא חדא ביומא דקב"ה בההיא שעתא אתער בג"ע וכו' פי' קב"ה שהוא יעקב מזדווג עם לאה שהיא ג"ע שהנשמות עולים ביסוד דידה בסוד מ"ן א"נ קב"ה היא רחל שיורדת לבריאה שנק' ג"ע העליון, ויש לה נחת רוח בתורת הצדיקים (מ"מ).

² רוחות בלא גוף (ד"א). ערומות באוצר (הרש"ב) (נ"א).

³ ולא שנטלו גוף שיהיה להם קיום, אלא גוף לפי שעה ומתבטלין בכחות (אור יקר).

⁴ שאינם יודעים לברר מאיזה יום הם כדפי' (אור יקר).

⁵ ענה מצא ממזרים אלו ג' פעמים הזרות: הא', שאינם יודעים יום בריאתם. הב', מצד קין אינם יודעים אם אדם אם נחש הקדמוני. הג', זרות הרכבתם בקין בעצמן לכך ענה היה ממזר ממינם ולמדונו לעשות ממזרות להרכיב חיות ובהמות כנודע (אור יקר).

⁶ בטומאתם (אור יקר).

⁷ משפחות משפחות, מפני שנטפלו לקין מינים שונים רוחין עלעולין מזיקין והולידו מין ראשון אח"כ הם מזדקקין אלו לאלו והולידו מן ב', וכמו שאינם מכירים ישובם וגופם, כך הם שוכנים במדברות מקום החרבן והקל' כנודע. ושם יש להם כח להגלם ולהראות. אמנם אינם מקטרגין, ולא יש בהם כח להזיק לצדיקי עולם, ומה גם לעוסקי תורה. ולשמירה אמר פסוק זה ה' שומרך וכו' שיש בו ה' שמות וה' שמירות כנגד ה' ספרי תורה, שהם נגד ה' ספירות שהזכר שבכולם מתייחד עם הנקבה. שהזכר הו"ה והנקבה שמירה, ועוסקי תורה מייחדים אותה בה' בחי' אלו הנזכרות. ונקודת ההויות מהתיבות אשר לפניהם, יהו"ה שמך, יהו"ה ישמר את נפשך, יהו"ה ישמרך מכל רע, יהו"ה ישמר צאתך ובואך מעתה. והטעם, שלבוש ההויות בנקודתם, וסוד לבושם בשמירות הנזכרות, ומשם יתפשטו למטה בסוד וע"ד עול"ם, דהיינו בכסא, ובתוך הכסא וע"ד, דהיינו הז' היכלות כמבואר בפסוק לעולם ועד, מתעלה בכסא דהיינו עולם ובשמירה זו עאלו בטורא (אור יקר).

בראשית

<p>רע ישמר את נפשך יהו"ה ישמר צאתך ובאך מעתה ועד עולם</p>	
<p>פתח רבי אלעזר ואמר, "הללויה אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה, פסוק זה פרשוהו, אבל בא וראה, דוד המלך כל ימיו היה עוסק בעבודת הקדוש ברוך הוא, והיה קם בחצות הלילה ומשבח ומודה בשירות ותשבחות כדי לתקן מקומו במלכות של מעלה. שכאשר מתעורר רוח צפון בחצות הלילה, היה יודע שהקדוש ברוך הוא באותה שעה מתעורר בגן עדן להשתעשע עם הצדיקים, והוא היה קם באותה שעה ומתגבר בשירים ותשבחות עד שעולה השחר. משום שכאשר הקדוש ברוך הוא נמצא בגן עדן, הרי בארנו שהוא וכל הצדיקים שבגן, כולם מקשיבים לקולו, ככתוב "חברים מקשיבים לקולך השמיעני", ולא עוד, אלא חוט של חסד משוך עליו ביום, כמו שנאמר, שכתוב "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". ולא עוד, אלא שאותם דברי תורה שהוא אומר, כולם עולים ומתעטרים לפני הקדוש ברוך הוא, ולכן דוד המלך היה עוסק בלילה בעבודת אדונו.</p>	
<p>פתח רבי אלעזר ואמר (שם קיא א) הללויה אודה יהו"ה בכל לבב בסוד ישרים ועדה האי קרא אוקמוה אבל תא חזי דוד מלכא כל יומיו הוה משתדל בפולחנא דקב"ה¹ והוה קם בפלגות ליליא ומשבח ומודה בשירין ותושבחן בגין לאתתקנא דוכתיה² במלכו דלעילא³ דכד אתער רוח צפון⁴ בפלגות ליליא⁵ הוה ידע דקב"ה⁶ בההיא שעתא יתער בגנתא דעדן⁷ לאשתעשע⁸ עם צדיקיא⁹ ואיהו הוה קם בההיא שעתא ואתגבר¹⁰ בשירין ותושבחן עד דסליק צפרא בגין דכד קב"ה אשתכח בגנתא דעדן הא אוקימנא דאיהו וכל צדיקיא דבגנתא כלהו צייתין לקליה¹¹ כדכתיב (שיר ח יג) חברים מקשיבים לקולך השמיעני ולא עוד אלא דחוטא דחסד משיך עליה ביממא כמה דאתמר דכתיב (תהלים מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי ולא עוד אלא דאינון מלין דאורייתא דאיהו אמר כלהו סלקין ומתעטרין קמי קב"ה ובגין כך דוד מלכא הוה משתדל בליליא בפולחנא דמאריה</p>	
<p>תא חזי הללויה בכל אינון שירין ותושבחן דקאמר דוד הא תנינן דלעילא מכלהון הוא הללויה ואוקמוה מאי טעמא בגין דכליל שמא ושבחא כחדא מאי שמא ושבחא שמא דא</p>	<p>בא וראה, "הללויה", בכל אותן שירות ותשבחות שדוד אמר, הרי שנינו שלמעלה מכולם הוא הללויה, ובארוהו, למה, משום שכולל השם והשבח כאחד. מה שם ומה שבח. שם זה "ה", השבח מהו, אלא זו</p>

¹ כלומר לתקון השכינה דהיינו לשמה, ובחצות לילה לא היה עוסק בתורה, מפני שהוא השעה המובחרת לעבודת ה', שהדעת פנוי, היה פונה עצמו לרוח הקדש, ולכן משבח ומודה בשירים וכו' (אור יקר).

² מלכות ארציית דהיינו שכינה בתחתונים (אור יקר).

³ שכינה בצדיקי עולם בג"ע דהיינו בעליונים (אור יקר).

⁴ מצד הגבורה הנמתקת המעוררת אהבה (אור יקר).

⁵ שעד חצות המלכות מתגוללת בדיני הגבורה החזקה, ובחצות הלילה היא נחצת ממש, שחציה נעשת מתוקה גבורה נמתקת (אור יקר).

⁶ ת"ת (אור יקר).

⁷ מלכות (אור יקר).

⁸ הזווג (אור יקר).

⁹ שהם מ"ן להתעוררות הזווג בחצות לילה (אור יקר).

¹⁰ לתת חלק התעוררותו שם עמהם, והתעוררות התחתונים חשוב יותר ויותר מכל התעוררות הצדיקים, מפני שמה שהצדיקים מעוררים שם אינו התעוררות המתעורר מחמת יצר הרע, שהם כמלאכים. אמנם התעוררות תחתון, הוא התעוררות המצווים ועושים, ויש בהם יצר הרע, והיא עבודה חשובה, שהיא מתעוררת מעולם שיש בו יצר הרע ומכניע החצונים ומושך שפע לכל העולמות (אור יקר).

¹¹ שהיא פועל יותר ויותר, ואז לו חלק עמהם, ולא עוד אלא מזדמן לחלק נוסף שיתנו לו כשיאיר היום והיינו יום יצוה משום דבלילה שירה וכו', ולא עוד אלא דבריו שעשה התעוררות בלילה הם חיים וקיימים ועולת בספירות העליונות (אור יקר). זה ודאי קאי על רחל שבבריא שהיא מקשבת לתורת הצדיקים שבעולם הזה ויש לה נחת רוח (מ"מ).

בראשית

<p>115 י"ה שבחא מאן איהו אלא דא כנסת ישראל דאיהי (הלל בגימ' ה"ס שהוא אדני) מתקנא שבחא תדיר לקב"ה ולא אשתככת כמה דאת אמר² (שם פנ ב) אלהי"ם אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל בגין דסדורא דשבחא איהי מסדרת ומשבחת תדיר לגביה ובגין כך שמא ושבחא כחדא אודה יהו"ה בכל לבב כמה דאוקמוה ביצר הטוב וביצר הרע בגין דאינון משתכחי תדיר לגביה דבר נש כמה דאת אמר (דברים ו ה) בכל לבבך ואוקמוה בסוד ישרים³ (ועדה) אלין אינון ישראל דכל דרגין בהו מתעטרין כהני וליואי⁴ צדיקי וחסידי ישרים ועדה⁵ כמה דאת אמר (תהלים פב ב) נצב בעדת אל ואינון רוא דקב"ה אתעטר בהו ובגין כך בעי בר נש לשבחא ליה לקב"ה תדיר בגין דאיהו אתרעי בשירין ותושבחין ומאן דידע לשבחא ליה לקב"ה כדקא יאות קב"ה קביל צלותיה ושויב ליה הדא הוא דכתיב (שם צא יד טז) אשגבהו כי ידע שמי וגו' אך ימים וגו'</p>	<p>כנסת ישראל שהיא (הלל בגימטריא ה"ס, שהוא אדני) מתקנת שבח תמיד לקדוש ברוך הוא ולא שוקטת, כמו שנאמר "אלהים אל דמי לך אל תחרש ואל תשקוט אל", משום שסדור השבח היא מסודרת ומשובחת תמיד אליו, ולכן שם ושבח כאחד. "אודה ה' בכל לבב", כמו שבארוהו, ביצר הטוב וביצר הרע, משום שהם נמצאים תמיד אצל האדם, כמו שנאמר "בכל לבבך", ובארוהו. "בסוד ישרים" (ועדה), אלו הם ישראל שכל הדרגות מתעטרות בהם, כהנים ולוים, צדיקים וחסידים, "ישרים". "ועדה", כמו שנאמר "נצב בעדת אל", והם סוד שהקדוש ברוך הוא מתעטר בהם. ולכן צריך האדם לשבח את הקדוש ברוך הוא תמיד, משום שהוא רוצה בשירים ותשבחות, ומי שיודע לשבח לו להקדוש ברוך הוא כראוי, הקדוש ברוך הוא מקבל תפלתו ומצילו. זהו שכתוב "אשגבהו כי ידע שמי וגו', אורך ימים" וגו'.</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (שם לב ז) אתה סתר לי מצר תצרני⁶ רני פלט תסובבני סלה אתה סתר לי דא קב"ה⁷ דאיהו סתרא ומגן לבר נש דאזיל בארחי דאורייתא ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי דלא יכלין לאבאשא ליה מצר תצרני מעילא ומתתא לעילא אית ליה לבר נש מארי דבבו לתתא אוקף הכי נמי ומאן איהו דא יצר הרע</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "אתה סתר לי מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה". "אתה סתר לי", זה הקדוש ברוך הוא שהוא סתר ומגן לאדם שהולך בדרכי התורה, והוא מסתתר בצל כנפיו, שלא יכולים להרע לו. "מצר תצרני", מלמעלה ומלמטה. למעלה יש לאדם יריבים, כמו כן למטה. ומיהו, זהו יצר הרע</p>
<p>קעט/א</p>	
<p>דאיהו צר לעילא וצר לתתא ואלמלא יצר הרע לא אשתככת מארי דבבו לבר נש בעלמא בגין כך מצר תצרני רני פלט תסובבני סלה (תהלים לב ז)</p>	<p>שהוא צר למעלה וצר למטה, ואלמלא יצר הרע, לא נמצא בעל ריב לאדם בעולם, בשביל כך "מצר תצרני". "רני פלט תסובבני</p>

¹ שבחא היינו המלכות לבוש לאותיות ובחי' זו במלכות המעוררת הלל לת"ת והלל לשון בהלו נרו והיינו שעל ידי הלוא היא מעוררת למעלה הבינה והחכמה להתייחד להאיר למטה בת"ת ומהת"ת אליה (אור יקר). פירוש הללויה הל"ל יה"ו הלל היא המ' ע"ש שמהללת ומשבחת לת"ת שהוא יה"ו. ז"ח. ויותר נכון לומר הלל גימטריא אדני"י שמשבחת לת"ת ו' ונמשכין מוחין דאר"א וז"ש מאי שמא דא י"ה ובא בסדר הללויה ויש ליישב דברי מז"ה ואכמ"ל. (מא"י) (נ"א).

² אתה אלהים מ' אל תתנו דמי לך אלא לעולם תהיה משוררת ומשבחת וכן אתה הנקרא אל כאומר מה אקוב לא קבה אל (נ"א).

³ נגד ג' אבות (אור יקר).

⁴ חסד וגבורה (אור יקר).

⁵ ר"ל כהני חסד ליואי דין צדיקי יסוד חסידי נו"ה שנקרא חסדי דוד א"נ מצד היסוד כנזכר בפ' פינחס דף ר"ג ישרים מצד הת"ת ועדה מצד מ' כדאיתא בפ' ויצא (נ"א).

⁶ כתב הרב כי ר"ת אתה סתר לי מצר הוא סמא"ל, וג"כ סא"ל הוא ר"ת אתה סתר לי, והוא גימ' הו"ה אדני"י לרמוז בכח שמות אלו תצילני מיצר הרע שמקטרג למעלה ולמטה וז"ש מעילא ומתתא (מ"מ).

⁷ מפרש אתה דאיהו קב"ה דהיינו המ' וז"ש בסמוך ואיהו אסתתר בצלא דגדפוי וכו' דמלת גדפוי במ' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>יסובבני סלה מבעי ליה¹ מאי תסובבני אלין אינון שירין דאית בהו דרגין² להצלה תסובבני בהו לשזבא לי בארהא והאי קרא איהו כסדרא ואיהו למפרע³ מהאי גיסא ומהאי גיסא⁴</p>	<p>סלה". היה צריך לכתוב יסובבני סלה, מה זה תסובבני, אלו שירים שיש בהם דרגות להצלה, תסובבני בהם להצילני בדרך. ופסוק זה הוא כסדר והוא גם למפרע, מצד זה ומצד זה.</p>
<p>תא חזי באלין שירין ותושבתן דקאמר דוד אית בהון רזין ומלין עלאין ברזי דחכמתא בגין דכלהו ברוח קודשא אתאמרו דהוה שרא רוח קודשא עליה דדוד והוה אמר שירתא ובגין כך כלהו ברזי דחכמתא אתאמרו</p>	<p>בא וראה, בשירות ותשבחות הללו שאמר דוד יש בה סודות ודברים עליונים בסודות החכמה, משום שכולם נאמרו ברוח הקודש, שהיה שורה רוח הקודש על דוד והיה אומר שירה. ולכן כולם נאמרו בסודות החכמה.</p>
<p>פתח ר' אלעזר ואמר (שם קיה יג) דחה דחיתני לנפול ויהו"ה עזרני דחה דחיתני דחה דחוני מבעי ליה מאי דחה דחיתני אלא דא סטרא אחרא דדחייא ליה לבר נש תדיר ובעי לדחייא ליה ולאסטאיה ליה מעם קב"ה ודא הוא יצה"ר דאשתכח לגביה דבר נש תדיר ולקבליה אהדר דוד ואמר דחה דחיתני לנפול בגין דאיהו הוה אשתדל לגביה בכל אינון עקתינ לאסטאיה ליה מעם קב"ה ועליה אמר דוד דחה דחיתני לנפול בגיהנם ויהו"ה עזרני דלא אתמסרנא בידך ועל דא אית ליה לבר נש לאזדהרא מניה בגין דלא ישלוט עליה וקב"ה כדין נטיר ליה בכל ארחוי דכתיב (משלי ג כג) אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף (שם ד יב) בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל וכתיב (שם יח) וארה צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום אמר רבי יהודה זכאין אינון ישראל דקב"ה נטיר לון בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם ירשו ארץ</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר, "דחה דחיתני לנפול וה' עזרני". "דחה דחיתני", היה צריך לכתוב דחה דחוני, מה זה "דחה דחיתני". אלא זה צד האחר שדוחה את האדם תמיד ורוצה לדחות אותו ולהסיטו מעם הקדוש ברוך הוא, וזהו יצר הרע שנמצא תמיד אצל האדם. וכנגדו חזר דוד ואמר "דחה דחיתני לנפול", משום שהוא היה משתדל אליו בכל אותן צרות להסיטו מעם הקדוש ברוך הוא. ועליו אמר דוד "דחה דחיתני לנפול", בגיהנם, "וה' עזרני", שלא נמסרתי לידי. ועל זה יש לאדם להזהר ממנו כדי שלא ישלוט עליו, ואז הקדוש ברוך הוא שומר אותו בכל דרכיו, שכתוב "אז תלך לבטח דרכך ורגלך לא תגוף", "בלכתך לא יצר צעדך ואם תרוץ לא תכשל", וכתוב "וארח צדיקים כאור נוגה הולך ואור עד נכון היום". אמר רבי יהודה, אשריהם ישראל שהקדוש ברוך הוא שומר אותם בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם ירשו ארץ".</p>
<p style="text-align: center;">ברוך ה' לעולם אמן ואמן</p>	
<p style="text-align: center;">פרשת וישב יעקב</p>	
<p>וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לז א) רבי חייא פתח ואמר (תהלים לד כ) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה תא חזי</p>	<p>"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען". רבי חייא פתח ואמר, "רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו ה'". בא וראה כמה מקטרגים יש לו לאדם מן היום שהקדוש</p>

¹ ופי' אי קאי על הרננות שאומר דוד הול"ל יסובבני והתירוץ מבואר (מ"מ).

² שממש השיר הוא סוד המדרגות העליונות כחות המלאכים המשוררים תדיר, שהם מסודרים והם טובים להצלה למטה יסובבו הנשמר כאומרו חונה מלאך ה' סביב וכו' (אור יקר). פירוש רנות הפלטה שאני מרנן יסובבני מכל צד שלא אהיה נזוק. ותירץ שירין דאית בהו דרגין וכו' פי' תסובבני חוזר לאתה שהיא השכינה ר"ל שסגולתם להציל תסובבני אתה בהם לשיזבא לי (נ"א).

³ שיש בו הבנה למפרע כעין ממש שהיא ביושר, והוא סגולתו לשמירה קריאתו בישור ולמפרע (אור יקר).
⁴ פי' בין שתקראנה כסדר או למפרע מורה על הצלה בכל ענין וטוב להזכירו בדרך וכן קבלת בפי' אחישה מלפט לי וכן כיוצא בזה הווא בסוד ענג נג"ע ואם הוא למפרע טוב בהבנת הכתוב זה כי הוא מורה שהשמאל מסכים עם הימין (זהר הרקיע). פירוש נדרש מסופו לראשו ומראשו לסופו והמשמעות א' ומסוגל שלא ישלוט בו מגפה האומר ג"פ ישר וג"פ למפרע וז"ש דאית בהו דרגין להצלה וכו' (נ"א).

בראשית

<p>כמה מקטרגין¹ אית ליה לבר נש מיומא דקב"ה יחב [ביה] נשמתא (לבר נש) לאתקיימא² בהאי עלמא דכיון דנפיק בר נש לאוירא דעלמא מיד אזדמן לאשתתפא בהדיה יצר הרע כמה דאתמר דכתיב (בראשית ד ז) לפתח חטאת רובין וגו'³ וכדין אשתתף בהדיה יצר הרע ותא חזי דהכי הוא⁴ דהא בעירי מיומא דאתילידו כלהו נטרי גרמיהו וערקין מן גו נורא ומן כל אתרין בישין ובר נש מיד אתי לארמא גרמיה גו נורא בגין דיצר הרע שארי בגויה ומיד אסטי ליה לארחא בישא⁵</p>	<p>ברוך הוא נתן בו נשמה (ד"א לאדם נ"א להתקיים) בעולם הזה, שכיון שאדם יוצא לאויר העולם, מיד מזדמן להשתתף עמו יצר הרע, כמו שנאמר, שכתוב "לפתח חטאת רובין" וגו', ואז משתתף עמו יצר הרע. ובא וראה שכך הוא, שהרי הבהמות מיום שנולדים, שומרים את עצמם ובורחים מתוך האש ומכל המקומות הרעים, ואדם מיד בא לזרוק את עצמו לתוך האש, משום שיצר הרע שרוי בתוכו, ומיד מסיט אותו לדרך רעה.</p>
<p>ואוקימנא דכתיב (קהלת ד יג) טוב ילד מסכן וחכם⁶ ממלך זקן וכסיל⁷ אשר לא ידע להזהר⁸ עוד</p>	<p>ובארנו, שכתוב, טוב ילד מסכן וחכם ממלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד".</p>

¹ ירצה תבחין כמה מקטרגין יהיו לאדם מן הענין הזה, ונקיש ונאמר, אם בתחלת מציאותו שאין בו עדיין יצר הטוב כדמסיק עכ"ז יצר הרע מפתחהו להמית עצמו, כשיגדל ויעמוד על טוב דעתו כמה יקטרגו עליו בדרכים אחרים שיפיל עצמו במחמורות בן יקום (אור יקר). בבוא נפש האדם לעוה"ז מיד מתחברת לה בחינתה שבקליפת נוגה ששם ניצוצי בירוריו שמוטלת עליו חובת תיקונם, וזה ע"י הכנעת החומר שהוא בא מן הקליפה, וזהו אחד מהטעמים העיקרים לגזרת גלות מצרים שהיה לתיקון כולל, ולכן התחיל התיקון מזמן האבות להיותם שורשי כל נשמות ישראל, ובפרט יעקב שהוא בחיר שבאבות הוצרך להצטער יותר מכולם, ומה גם, שהוא היה מתקן עוון דגילוי עריות דאדה"ר, ותיקון ניצוצי קרי שלו, אשר על כן ירד תחילה לעומק קליפת לבן הוא בלעם שאחורי הדעת והעלה כוללות "ב שבטים בצער גידול בנים, וכשזכה להכניסם לארץ חשב שיכול לישב בשלוה מיד קפץ עליו רוגזו של יוסף, דוקא שה"ס הברית שבו תלוי עיקר התיקון, והורד למצרים ששם פרעה האחוז בבחינת הער"ף. ואמנם כך היא המדה בפרטות לכל נשמה ונשמה, לעשות גם היא התיקון הראוי לבחינתה השייכת אליה, כי על כן תשולח ממרום לקבץ נידחיה ולבררם מתוך קליפת נוגה הכלולה מטוב ורע, וזה סוד (איוב ה, ז) אדם לעמל יולד, פי' אם לא היו ניצוצות בקליפה שצריך האדם לבררם לא היה לו הכרח להיות נולד ולעבור כמה מדרגות דקטנות דעיבור דיניקה וגדלות שמיד יזכה לנר"ן וגדלותו וכו' והנה להיות שנפש האדם יורדת ממקומה עד העשיה התחתונה לטרוח במלאכתה הרי היא כרועה הנכנס ביער בין החיות להציל עדרו, ולכן כמה מקטרגין אית וכו', פי' מקטרגין כנגדו לעומת בחינתו (רמ"ז).

² יש נשמות רבות הבאות בסוד עיבור לסייע את אחרות, ועליהן כתוב (תהלים פח, ו) במתים חפשי, להורות שאין עליהן שעבוד ועול יצה"ר והנן קרובות לשכר [ורחוקות לעונש], ועל כן פרט ואמר שיש מקטרגין דוקא לנשמה הבאה להתקיים בעולם ולשבת בו שהיא בעלת הגוף הנוולד, והיה טעמו דכיון דנפיק בר נש, היינו הילד היוצא בגוף ונפש ששליטת היצר הוא על החומר, ולכן בצאתו לאוירא דעלמא מיד וכו', פי' בצאתו מבטן אמו באותו רגע קודם שיאחזוהו בני העולם הוא רוצה להקדים ולזכות בו ולהתחבר אליו (רמ"ז). פירוש כי הרשע בחייו קרוי מת והקב"ה שולח הנשמה בגוף כדי שייטב את דרכיו ויקרא חי (ח"ח) (נ"א).

³ ירמוז לפתח רחם האם כי שם הוא כל חשק אחיזתו מיום בואו על חוה, ולכן אעפ"י שנחש היא נוק' דס"מ נקרא בלשון זכר וזהו חטאת רובין (רמ"ז).

⁴ יצר הרע בקטן מעת מולדתו, שהרי הבהמות שאין בהם יצר הרע אלא הטבע החומרי יש בהם דעת הטבע החומרי להשמר מן המקרים המקלקל הטבע וזה מפני שיצר הרע מקטרג קיומו והוייתו, שזה שאמר לעיל כמה מקטרגין אית ליה לבר נש מיומא דקב"ה וכו' שאילו קיום הווייתו מקטרגין עליו להשביתו מאדם (אור יקר).

⁵ קשיא ליה על אומריו שיצה"ר מיד מזדמן ומתחבר עם האדם, שאי אפשר לומר כן שהרי אינו בן חטא ואינו בר דעת, לזה אמר ות"ח דהכי הוא וכו' עד ומיד אסטי ליה, שהכוונה בכלל היא שכל מגמת היצה"ר להרע בכל מה שיכול (רמ"ז).

⁶ ג' שמות ליצר הטוב: "ילד" פי' מיומין זעירין וכו', "מסכן" שעצת היצר הטוב עניה, טובתה לזמן ארוך, "וחכם" רואה את הנוולד (אור יקר).

⁷ "מלך" שליט על בני נשא, "זקן" הפך ילד, "וכסיל" כל עצמות עצת סכלות (אור יקר).

⁸ בא לתרץ למה תצא זאת מלפניו יתברך להקדים את הרע לטוב שנמצא הרע מוחזק וקודם, לכן אמר ואוקימנא, כלומר דבר זה מוסכם וקיים בינינו. שגם שיש ליצה"ר קדימת הזמן מ"מ יצר הטוב יקדימהו בקדימת המעלה וגדול כוחו לנצח את מנגדו, וטעמו מפני שהטוב מושפע מצד הקדושה שיש לה כח להוסיף

בראשית

<p>טוב ילד דא הוא יצר טוב דהוא ילד מיומין זעירין עמיה דבר נש דהא מתליסר שנין [ואילך] (עמיה) כמה דאתמר¹ ממלך זקן וכסיל ממלך² דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי מלך ושליט בעלמא על בני נשא זקן וכסיל³ דאיהו זקן ודאי כמה דאוקמוה דכד אתיליד בר נש ונפיק לאוירא דעלמא איהו</p>	<p>"טוב ילד", זהו יצר הטוב, שהוא ילד מימים מועטים עם האדם, שהרי משלשה עשר שנים ואילך (עמו), כמו שנתבאר. "ממלך זקן וכסיל". "ממלך", זה הוא יצר הרע שהוא נקרא מלך ושולט בעולם על בני אדם. "זקן וכסיל", שהוא זקן ודאי, כמו שבארוהו, שכאשר אדם נולד ויוצא לאויר העולם, הוא</p>
קעט"ב	
<p>אזדמן עמיה דבר נש ועל דא איהו מלך זקן וכסיל אשר לא ידע להזהר עוד (קהלת ד יג) להזהיר לא כתיב אלא להזהר בגין דאיהו כסיל⁴ ועליה אמר שלמה ע"ה (קהלת ב יד) והכסיל בחשך הולך דהא⁵ מסוסיתא דחשך קא אתיא ולית ליה נהורא לעלמין</p>	<p>מזדמן עם האדם, ועל כן הוא "מלך זקן וכסיל". "אשר לא ידע להזהר עוד". לא כתוב להזהיר אלא "להזהר", משום שהוא כסיל, ועליו אמר שלמה עליו השלום, "והכסיל בחושך הולך", שהרי מפסולת החושך הוא בא, ואין לו אור לעולמים.</p>
<p>רבי שמעון אמר, בא וראה, כתוב "טוב ילד מסכן וחכם", מי זה "ילד מסכן", הרי בארוה, ונתבאר שהוא יצר טוב, אבל "טוב ילד", זהו שכתוב "נער הייתי גם זקנת", וזה הוא נער שהוא "ילד מסכן", שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא "נער", משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת,</p>	<p>רבי שמעון אמר, בא וראה, כתוב "טוב ילד מסכן וחכם", מי זה "ילד מסכן", הרי בארוה, ונתבאר שהוא יצר טוב, אבל "טוב ילד", זהו שכתוב "נער הייתי גם זקנת", וזה הוא נער שהוא "ילד מסכן", שאין לו מעצמו כלום. ולמה נקרא "נער", משום שיש לו חדוש הלבנה שתמיד מתחדשת,</p>

עוז תמיד עד אין קץ, מה שאין כן יצה"ר ששורשו מצד הטומאה שאין לה אור עצמי מצינור האמצעי, וכמו שאמר הכתוב (משלי יט ב) גם בלא דעת נפש לא טוב, מה שאין כן יצר הטוב ששורשו הראשון ברוח וכח זכר המושל על הנפש היא נקבה ויצדק בו לשון ילד מפני שמוצאו מן היסוד הנקרא טוב והוא אבר המוליד והיינו יל"ד (רמ"ז).

¹ לעיל ר"פ וישלח ועי' פרשת פקודי רסז ע"ב (לש"ו).

² אפשר לרמוז ממלך עם הכולל גימטריא ס"מ זקן גימטריא נקבה רמ"ז לס' (מא"י) (נ"א).

³ זקן ודאי, מפני ששורשו הוא ממלכין קדמאין שהם הזקנים שקדמו לעולם (רמ"ז).

⁴ אשר לא ידע להזהר עצמו זהו היצר הרע, שכבר רואה שמפתה א' ואין מועיל לו, מפתה אחר ואין מועיל לו, והורג א' להדבק עם נפשו ואין מועיל לו, שזאת הכוונה שלו כשהורג צדיקים, אולי ידבק בנפשו ועולה עמו, ואח"כ כשרואה שהרג כמה צדיקים ואינו מועיל לו, היה ראוי להזהר עוד, ואינו נזהר, א"כ זקן וכסיל (זוהר הרקיע).

⁵ מחצבות החשך והוא מלשון סתת בפ' הבונה שפי' חציבה (ד"א) (עי' ד"א) פ' הבונה לא יש כ"א מסתת ואינו חוצב כדאמר' בעלמ' החצב שמסר לסתת. ועוד הגי' שלפנינו מסוסיתא דחשך. ובז"ח נריס מסוספתא ופי' שמרים (מא"י) (נ"א).

⁶ כוונת רבי שמעון ללמדנו שורש ומקור של יצר הטוב, וזה נודע כי כל י"ג שנה אין באדם רק בחי' נפש, ועל כן שולט בו היצה"ר שהוא מצד הגבורות מבחי' הנוק' שממנה הנפש, וכו' (רמ"ז).

⁷ אמרו רז"ל ששר העולם אמרו. והענין שיש שתי בחינות של מט"ט, האחת הוא בבריאה שהוא זעיר דבריאה והוא בנה של רחל דאצילות וממנו משתלשל מט"ט דיצירה, וכנגד שתי בחינות אלו אמר, נער הייתי גם ז'קנתי, וגם פסוק ט"ב ילד מסכן וחכם, כי ר"ת של כל אחד מאלו ה'ד' מלות הוא כמנין אדנ"י, כי הוא בנה של השכינה, ואולם נראה שפסוק נער הייתי מדבר כולו במט"ט דבריאה כי בערך היותו זעיר נקרא נער ובבחינת היותו בבריאה דתמן אמא נקרא זקן, וז"ש נער הייתי גם זקנתי, פי' הכל בזמן אחד נער וזקן, אכן תואר ילד יצדק למט"ט דיצירה (רמ"ז).

⁸ יצה"ר אם כן שהוא דל וחלוש שאין לו כלום למה נקרא נער שמורה תוקף ובריאות, תינח גם זקנתי שנראה שיצדק בו כי כן הזקן הוא תש כח (רמ"ז).

⁹ ר"ל שהוא כאמו, שבכל יום היא נקראת נערה שמתחדשת בשפע חדש [ממש] ונבנית תמיד מידי יום ביומו ממה שמקבלת מבעלה. ויש בזה שתי בחינות, האחת התחדשותה מידי חדש בחדשו, והשניה התדיר

בראשית

<p>מסכן כמה דאמרן וחכם בנין דחכמה שריא ביה¹ ממלך זקן דא הוא יצר הרע כמה דאתמר דהא מן יומא דהוה לא נפק מסאבותיה לעלמין ואיהו כסיל דכל ארחוי אינון לארע בישא ואזיל וסטי לבני נשא ולא ידע לאודהרא² ואיהו אתי עם בני נשא בתסקופין³ בנין לאסטאה לון מארע טבא לארע בישא</p>	<p>ותמיד הוא ילד מסכן, כמו שאמרנו. "וחכם", משום ששורה בו חכמה. "ממלך זקן", זהו יצר הרע, כמו שנאמר, שהרי מיום שהיה לא יצא מטומאתו לעולמים. "והוא כסיל", שכל דרכיו הם לדרך רעה, והולך ומסטה את בני האדם ולא יודע להזהר, והוא בא עם אדם בעלילות כדי להסיטם מדרך טובה לדרך רעה.</p>
<p>תא חזי על דא אקדים⁴ עם בר נש ביומא דאתיליד בנין דיהימין ליה דהא כד אתי יצר טוב לא יכיל בר נש למהימנא ליה ודמי עליה כמטולא כנוונא דא תנינן מאן הוא רשע ערום דא הוא מאן דאקדים לאטענא מלוי לקמי דיינא עד לא ייתי חבריה מארי דדינא כמה דאת אמר (משלי יח יז) צדיק הראשון בריבו וגו' כנוונא דא הוא >נשא האי< רשע ערום כמה דאת אמר (בראשית ג א) והנחש היה ערום והוא אקדים ושרי עמיה דבר נש עד לא ייתי חבריה לאשראה עליה ובנין דאיהו אקדים והא אטעין טענתיה עמיה כד אתי חבריה דאיהו יצר הטוב אבאיש ליה לבר נש בהדיה ולא יכיל לזקפא רישיה כאילו אטעין על כתפיה כל מטולין דעלמא בנין ההוא רשע ערום דאקדים עמיה</p>	<p>בא וראה, על זה מקדים עם אדם ביום שנולד, כדי שיאמין לו, שהרי כשבא יצר הטוב, לא יכול האדם להאמין לו, ודומה עליו כמעמסה. כדוגמא זו שנינו, מי הוא רשע ערום, זהו מי שמקדים לטעון דבריו לפני הדיין טרם יבא חבריו בעלי הדין, כמו שנאמר "צדיק הראשון בריבו" וגו'. כדוגמא זו (הוא נ"א הזה) רשע ערום, כמו שנאמר "והנחש היה ערום", והוא מקדים ושורה עם האדם, בטרם יבא חבריו לשרות עליו, ומשום שהוא מקדים, והנה טוען טענתו עמו, כשבא חברו שהוא יצר הטוב, מרע את האדם עמו ולא יכול לזקוף ראשו, כאילו הטעין על כתפו כל המשאות של העולם, בגלל אותו רשע ערום שהקדים עמו.</p>
<p>ועל דא אמר שלמה (קהלת ט טז) וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים בנין דהא אקדים אחרא ועל דא כל דיינא דקביל מבר נש מלה עד לא ייתי חבריה כאילו מקבל עליה טעווא אחרא למהימנותא⁵ אלא (משלי שם) ובא רעהו וחקרו ודא הוא ארע דבר נש זכאה דהא בר נש</p>	<p>ועל זה אמר שלמה, "וחכמת המסכן בזויה ודבריו אינם נשמעים", משום שהנה הקדים אחר. ועל כן, כל דיין שמקבל מאדם דבר בטרם יבא חבריו, כאילו קבל עליו תועבה אחרת לאמונה, אלא "ובא רעהו וחקרו", וזה הוא דרך של אדם צדיק. שהרי האדם הצדיק הזה שלא האמין לאותו רשע</p>

בכל יום. וכן בנה תדיר איהו ילד, כי תמיד נולד מחדש, אבל אחר כך הוא מסכן כמה דאמרן, שחוזר ומתמעט כאמו (רמ"ז).

¹ זה ינחמנו מעוצב קושי גדול להקשות, דאם כנזכר עד עתה אם כן מי זה ירים ראש להשתלם אחר שכח הקדושה נחלש ונגרע, לזה אמר שעוצם ועוז שלו הוא מן החכמה שהיא הגוברת על כל הכחות, ומזה נמשך שאפילו בהיותו בבחינת התשות כח רב חילו בשירי הרשימו שנשאר בו לעמוד ולהתגבר על משנאיו, מפני ששורשו בקדושה והוא נכנע לעליון ומושפע ממנו ולא יגרע עיניו מהשגיח בו, ולכן גדול כחו תמיד ממלך זקן וכו' (רמ"ז).

² הכלל העולה כי זהו חידושו של הרשב"י להשמיענו שורשו של היצר הטוב וטעם עצמי להקראו ילד, כי מה שאמר רבי חייא לעיל דהוא ילד מיומין זעירין לא יכון כל כך, שהרי שני אחים אשר האחד קטן מן האחר הלא כאשר יגדל לא יתכן לקראו תמיד ילד מפני שנולד זמן מה אחר הראשון. ויתר על כן השמיענו שאפילו בהיות יצר הטוב מסכן לבד ברשימו מ"מ טוב הוא מן המלך הזקן (רמ"ז).

³ בעלילות ותחבולות ופי' כמטולא כמשא כבד (הרשב"ב) (נ"א).

⁴ כל ענין זה הוא להורות שיש כח רב לקדושה להתגבר על ס"א, שהרי כמו שקדמו הדינין בעולם הכולל כך הוא בעולם הקטן הוא האדם, וכל שכן אחר חטאו של אדה"ר שמיד (ד ז) לפתח חטאת רובץ, שאז בחי' הקטנות והתגברות הגבורות עד י"ג ובסוד י"ג אותיות מילוי אלה"ם, ובגי' יצ"ר, שסתם יצר הוא הרע כמ"ש הכובש את יצרו (רמ"ז).

⁵ פי' שמקבל עבודה זרה לאמונתו, והטעם שודאי לא ידין צדק, וידוע שכל משפט מעוקל הוא מצד החיצונים (רמ"ז).

בראשית

<p>זכאה דא הוא דלא הימין לההוא רשע ערום דיצר הרע עד דייתי חבריה דאיהו יצר טוב ובגין דא בני נשא אינון כשלין לעלמא דאתי אבל ההוא זכאה דאיהו דחיל למאריה כמה בישין סביל בהאי עלמא בגין דלא יהימן ולא ישתתף בההוא יצר הרע וקב"ה שזיב ליה מכלהו הדא הוא דכתיב (תהלים לד ב) רבות רעות צדיק ומכלם יצילנו יהו"ה רבות רעות לצדיק לא כתיב אלא¹ צדיק בגין דקב"ה אתרעי ביה ובגין כך קב"ה אתרעי בההוא בר נש ושזיב ליה מכלא בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאה חולקיה</p>	<p>ערום של יצר הרע בטרם יבא חברו שהוא יצר הטוב, ומשום זה בני אדם נכשלים לעולם הבא. אבל אותו צדיק שפוחד מרבונו, כמה רעות סובל בעולם הזה כדי שלא יאמין ולא ישתתף עם אותו יצר הרע, והקדוש ברוך הוא מציל אותו מכולם. זהו שכתוב "רבות רעות צדיק ומכולם יצילנו ה'". לא כתוב רבות רעות לצדיק, אלא צדיק, משום שהקדוש ברוך הוא מרוצה בו, ולכן הקדוש ברוך הוא מרוצה באותו האדם ומציל אותו מן הכל בעולם הזה ובעולם הבא. אשרי חלקו.</p>
<p>תא חזי כמה בישין עברו עליה דיעקב בגין דלא יתדבק בההוא יצר הרע ויתרחק מחולקיה ובגין כך סביל כמה עונשין כמה בישין ולא שקיט פתח ואמר (איוב ג כו) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז תא חזי כמה בישין סבלין צדיקא בהאי עלמא בישין על בישין כאבין על כאבין בגין למזכי לון לעלמא דאתי יעקב כמה סביל בישין על בישין תדיר כמה דאת אמר לא שלותי בביתא דלבן ולא יכילנא לאשתזבא מניה ולא שקטתי מעשו מההוא צערא דצער לי ההוא ממנא דיליה ולבתר דחילו דעשו ולא נחתי מן דינה ומן שכס ויבא רגז דא רוגזא וערבוביא דיוסף דאיהו קשיא מכלהו מגו רחימותא דיעקב לגבי דיוסף <דאיהו> (ואיהו) רזא דברית² עאל במצרים בגין דלבתר כתיב (שמות ו ה) ואזכור את בריתי לאשתכחא שכינתא <נ"א שמש> תמן בהדיה</p>	<p>בא וראה כמה רעות עברו עליו על יעקב כדי שלא יתדבק באותו היצר הרע ויתרחק מחלקו, ולכן סבל כמה עונשים וכמה רעות ולא שקט. פתח ואמר, "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז". בא וראה כמה רעות סובלים הצדיקים בעולם הזה, רעות על רעות כאבים על כאבים, כדי לזכות אותם לעולם הבא. יעקב כמה רעות סבל, רעות על רעות תמיד, כמו שנאמר "לא שלותי" בבית לבן, ולא יכולתי להנצל ממנו. "ולא שקטתי" מעשו, מאותו הצער שציער אותי הממונה ההוא שלו, ואחר כך הפחד של עשו. "ולא נחתי" מן דינה ומן שכס. "ויבא רוגז" זה הרוגז והערבוביה של יוסף שהוא קשה מן הכל. ומתוך אהבתו של יעקב אל יוסף שהוא סוד הברית, נכנס למצרים, כי אחר כך כתוב "ואזכור את בריתי", שתמצא השכינה (נ"א שמש) שם עמו.</p>
<p>וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען (בראשית לז א)</p>	<p>"וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען".</p>
<p>קפ/א</p>	
<p>רבי יוסי פתח (ישעיה נז א) הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק אבד בזמנא דקב"ה אשגח בעלמא³ ולא הוי עלמא כדקא יאות</p>	<p>רבי יוסי פתח, "הצדיק אבד ואין איש שם על לב ואנשי חסד נאספים באין מבין כי מפני הרעה נאסף הצדיק". "הצדיק אבד", בזמן שהקדוש ברוך הוא משגח</p>

¹ ה"פ דאי אמר לצדיק משמע שמעיקים לצדיק וא"כ מה זה דמסיים ומכולם יצילנו שלא יבואו לז"א רבות רעות צדיק דמצד עצמו יש לו רעות וצער ללחום ולכבוש היצה"ר והקב"ה מצילו ממנו (א"מ) (נ"א).

² יוסף הוא בסוד היסוד, והנה היסוד יש בו ה"ח הניתן מהבינה ואמנם שם א"ל הוא בחסד כמ"ש חסד אל כל היום והנה ה"ח הם ה"פ אל שהם גימ' קב"ה וע"ה עולה קנ"ו כמנין יוסף, ולכן יוסף ביסוד והנה יוסף גימ' ג"פ ב"ן והיינו שיש במלכות התעוררות מ"ן לקבל נר"ן מהזכר וכנגדן הם ג"פ שם ב"ן וכבר ידעת כי שם ב"ן הוא התעוררות מ"ן גם ע"א כי הם ג"ח וג"ג שכולל היסוד שהם ו' הוי"ת גימ' יוסף (זהר הרקיע).

³ יש שתי מדות להנהגת העולם, אחת לאומות העולם שהוא דחיצוניות ומוכרח לחיות העולם, והשניה דפנימיות לישראל להשלמת ותיקון הנשמות. ואמנם הראשונה היא של הט"ב ע גי' אלקי"ם ואינה מתייחסת להשגחה הפרטית, ונקראת הסתרת פנים, שכן הפנימיות מסתלק. וכשהעולם מתנהג בזו, אין העוונות פוגמים

בראשית

<p>ואזרמן דינא לשרייה על עלמא כרין קודשא בריך הוא¹ נטיל זכאה דאשתכח בינייהו² בגין דישרי דינא על כלהו אהרנין ולא ישתכח מאן דיגין עליהו דהא כל זמנא דזכאה שארי בעלמא דינא לא יכיל לשלמאה על עלמא מנלן ממשח³ דכתיב (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו וגו' ובגין כך קודשא בריך הוא נטיל לזכאה מבינייהו וסליק ליה מעלמא וכרין אתפרע וגבי דיליה סופיה דקרא כי מפני הרעה נאסף הצדיק עד דלא ייתי רעה לשלמאה על עלמא נאסף הצדיק כי מפני הרעה נאסף עד לא ישלוט הרעה בעלמא [דבר אחר] כי מפני הרעה דא יצר הרע</p>	<p>בעולם ואין העולם כראוי, ומזדמן הדין לשרות על העולם, אז הקדוש ברוך הוא נוטל את הצדיק שנמצא ביניהם כדי שישרה הדין על כל האחרים, ולא ימצא מי שיגן עליהם. שהרי כל זמן שהצדיק שורה בעולם, הדין לא יכול לשלוט על העולם. מנין לנו, ממשח, שכתוב "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו" וגו'. ולכן הקדוש ברוך הוא נוטל את הצדיק מביניהם ומעלה אותו מן העולם, ואז נפרע וגובה את שלו. סוף הפסוק "כי מפני הרעה נאסף הצדיק", בטרם תבא הרעה לשלוט על העולם נאסף הצדיק. (ד"א "כי מפני הרעה נאסף", טרם תשלוט הרעה בעולם). דבר אחר, "כי מפני הרעה", זה יצר הרע.</p>
<p>תא חזי יעקב שלימו דאבהן הוה ואיהו קאים לקיימא בגלותא אבל מגו דאיהו צדיק אתעכב דינא דלא שלמא בעלמא דהא כל יומי דיעקב לא שרא דינא על עלמא וכפנא אתבטלת [ואוף הכי]</p>	<p>בא וראה, יעקב היה שלימות האבות, והוא עומד להתקיים בגלות, אבל מתוך שהוא צדיק, התעכב הדין שלא ישלוט בעולם, שהרי כל ימי יעקב לא שרה הדין על העולם והרעב התבטל. וכמו כן בימי</p>

כל כך בנקל, וזה שאמרו רז"ל בפסוק (איכה א ח) חטא חטאה ירושלים, אומות העולם אין חטאם חטא, ולכן אריכות אפים נוהגת עד כי (ו ה) רבה רעת האדם, וכמו שהיה בזמנו של מבול דאתמלי קסטא דלהון וכנזכר בריש פרשת נח, ואז אובדין מהעוה"ז ומהעוה"ב כי כלתה בהם הרעה. אבל לשל ישראל שהנהגתם היא בפנימיות, לכן פגימתם בנקל ועונשם הוא הסתלקות הפנימיות כמד"א (דברים לא יז) והסתרת פני וגו' ומצאוהו וגו', ולכן אין השי"ת ממתין להם עד שתתמלא סאתם, אלא מקדים ליסרם כליה החיצונים, על דרך שאמרו רז"ל שבגהנום באים הקטגורים שנעשו מהעוונות ומיסרים הנשמה וכלים ואובדים, גיהנם כלה וכו', ובזה תבין דיוק רבי יוסי, בזמנא דקב"ה אשגח בעלמא, שהוא בפנימיות המיוחס להשגחתו הפרטית ולא הוי עלמא כדקא יאות, דהיינו שאינו בתיקונו שהטוב ירבה על הרע שהחסדים ימתקו את הגבורות, אלא שגבורות מתחזקות וממילא הקליפות עולות (אחורי) [מחורי מערתם] (רמ"ז).

¹ במדת חסדו והשגחתו (רמ"ז).

² כי עודנו יחד מייחד ייחודים וכוונות תפילותיו ממשך שפע תמיד ומחליש כח החיצונים שלא יוכלו לשלוט בעולם ובזה העוונות הולכים ומתרבים ותסתכן הנשמה, ולכן נוח לה שתשלוט מדת הדין ליסר העולם ולהתם פשע, וזה כאשר יסתלק הצדיק המגין, אבל מיירי בצדיק שאין לו כח להוכיחם וזהו דאשתכח בינייהו, פי' מובלע ביניהם שאינו להם לראש אלא נחשב בעיניהם כאחד מהם, דמרחמי ליה בני מתא מפני שאינו מוכיחם (רמ"ז).

³ ראה זו היא להודיע כח הצדיק, וזה נלמוד בדרך הדרגות, כי ודאי מי לנו גדול ממשח ומי יערוך אליו ואיך ילמוד ממנו לשאר צדיקים שאינם כערכו, אלא הלימוד הוא כסדר הדרגות, וזה כי שם היה העוון היותר חמור שבתורה וכבר יצאת הגזירה, (תהלים קו, כג) ויאמר להשמידם, ובכל זאת גדל כחו דמשה לעמוד בפני מדת הדין. ועוד עדיף חיליה לשלא יהיה נסלק מהעולם מפני שלא היה ממדרגת הצדיק דקיימנן ביה דאשתכח בינייהו, שהרי הוא היה לראש ולא נבלע ביניהם, וגם שהוא היה בעל אותו הדור ושורש להם, שאם יסתלק מן העולם מה יהיה עליהם, והוא היה נבחר ומשולח מאת השי"ת והיה בחירו ברור וטוב לגמרי. ובזה נבוא לביאור הפסוק ויאמר להשמידם וגו', ידוע שיש שלש בחינות בעולמות וכנגדן בנשמות קטנות יניקה וגדלות, הקטנות הוא ד' שמות אלק"ם העולים שמ"ד, ולכן הכפירה בתורת משה בר מינן נקרא שמד, מפני שבה מתגבר כח הגבורות הקשות דקטנות, ועם הכולל גי' אלה"ם אחר"ם שהוא כח השמ"ד הגובר בהם. והבחינה השניה היא הו"ה ואלק"ם היא היניקה, וגם סודה שם מש"ה שהוא אלה"ם דיודין והו"ה של אלפין. והשלישית דגדלות פק"ד קס"א או שם מ"ה כולו סגול. והנה כאשר עשו אלהים אחרים נתעורר שמ"ד והיינו ויאמר להשמידם, אבל משה בחירו, פי' לא מבחינת יניקה שגם בה יש עירוב גבורה אלא בחינה המבוררת והמובחרת. עמד בפרץ לפניו, דכתיב ביה (שמות לב, יא) ויחל משה את פני ה' אלהיו, פי' פנימיות של היניקה שהוא ה' אלק"ם, המשיך והוריד עד שחל ושרה שם באותו פרץ שפרצה הקליפה לכנס לפנים, באופן שמזה נדע עוצם כח הצדיק אפילו בזמן זעם גדול כאותו של זמן העגל שממנו נלמוד בהדרגה כאמור. ובגין כך קב"ה נטיל וכו', פי' שלוקחו מביניהם שעושה שבמותו ישכחו אותו, וגם סליק ליה מעלמא, שהצדיק יסלק עצמו מהזכיר אותם אחר מותו ולא יתפלל עליהם כדרך שהצדיקים המתים מתפללים על החיים (רמ"ז).

בראשית

<p>ביומוי דיוסף דאיהו דיוקנא דאביו (כיון דאיהו מית מיד שרא דינא על עלמא) [לא שרא גלותא] בגין דאיהו אנין עלייהו כל יומוי כיון דאיהו מת מיד שרא עלייהו גלותא כמה דאת אמר (שמות א ו) וימת יוסף וגו' וסמיך ליה (שם י) הבה נתחכמה לו וכתוב "וימרת יוסף" וגו'. וכתוב "וימרתו את חיהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים" וגו'. כדוגמא זו בכל מקום ששרוי צדיק (על) בעולם, בשבילו הקדוש ברוך הוא יגן על העולם, וכל זמן שהוא קיים, הדין לא שורה על העולם, והנה נתבאר.</p>	<p>יוסף, שהוא דמות אביו, (כיון שהוא מת מיד) לא שרתה הגלות (הדין על העולם), משום שהוא הגן עליהם כל ימיו. כיון שהוא מת, מיד שרתה עליהם הגלות, כמו שנאמר "וימת יוסף" וגו', וסמוך לו "הבה נתחכמה לו". וכתוב "וימרתו את חיהם בעבודה קשה בחומר ובלבנים" וגו'. כדוגמא זו בכל מקום ששרוי צדיק (על) בעולם, בשבילו הקדוש ברוך הוא יגן על העולם, וכל זמן שהוא קיים, הדין לא שורה על העולם, והנה נתבאר.</p>
<p>תא חזי וישב יעקב בארץ מגורי אביו (בראשית לו א) מאי מגורי אביו כמה דאת אמר (ירמיה ו כה) מגור מסביב דכל יומוי הוה דחיל והוה בדחילו וישב יעקב בארץ מגורי אביו רבי אלעזר אמר דאתקשר ויתייב בהווא אתר דאתאחיד בחשך ארץ¹ מגורי אביו דייקא בארץ כנען¹¹⁶ אתקשר אתרא באתריה מגורי אביו דא דינא קשיא בארץ מגורי אביו כמה דאתמר ההוא דינא רפיא <דאיהו ארץ> דאתאחיד מן דינא קשיא וביה אתישב יעקב ואתאחיד ביה (וההיא ארץ איהו אספקלריא דלא נהרא)</p>	<p>בא וראה, "וישב יעקב בארץ מגורי אביו", מה זה "מגורי אביו", כמו שנאמר "מגור מסביב", שכל ימיו היה פוחד והיה בפחד. "וישב יעקב בארץ מגורי אביו". רבי אלעזר אמר, שהתקשר וישב באותו מקום שנאחז בחושך. "ארץ מגורי אביו" דוקא, בארץ כנען נקשר המקום למקומו. "מגורי אביו", זה הדין הקשה. "בארץ מגורי אביו", כמו שנאמר אותו הדין הרפה, שהיא הארץ שנאחזה מן הדין הקשה, ובו התיישב יעקב ונאחז בו (ואותה ארץ היא האספקלריה שאינה מאירה).</p>
<p>אלה תולדות יעקב יוסף וגו' (בראשית לו ב) בטר דאתישב <יוסף> יעקב ואזדווג שמשא בסיהרא כדין שרא למעבד תולדות ומאן איהו דעביד תולדות אהדר ואמר יוסף דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו עביד תולדות בגין דלא פסקין מימיו לעלמין ואיהו עביד תולדות בהאי ארץ ומניה נפקין תולדות לעלמא דהא שמשא אף על גב דאתקרב בסיהרא לא עביד איבין בר ההוא דרגא דאקרי צדיק ויוסף איהו דרגא דיעקב² למעבד איבין ולאפקא תולדין לעלמא ובגין כך כתיב אלה תולדות יעקב יוסף אלה תולדות יעקב יוסף כל מאן דהוה מסתכל בדיוקנא דיוסף הוה אמר דדא הוא דיוקנא דיעקב</p>	<p>"אלה תולדות יעקב יוסף" וגו'. אחר שהתיישב יוסף עם יעקב והזדווג השמש עם הלבנה, אז התחיל לעשות תולדות. ומי הוא שעושה תולדות, חזר ואמר יוסף. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא הוא עושה תולדות, משום שאין מימיו פוסקים לעולמים, והוא עושה תולדות בארץ הזו וממנו יוצאים תולדות לעולם. שהרי השמש, אף על גב שהתקרב ללבנה, לא עושה פירות, רק אותה הדרגה שנקראת צדיק, ויוסף הוא הדרגה של יעקב לעשות פירות ולהוציא תולדות לעולם, ולכן כתוב "אלה תולדות יעקב יוסף". "אלה תולדות יעקב יוסף", כל מי שהיה מסתכל בדמות יוסף, היה אומר שזו היא דמות יעקב.</p>
<p>תא חזי דבכלהו בני יעקב לא כתיב אלה תולדות יעקב ראובן בר יוסף דדיוקניה דמי לדיוקנא דאביו בן שבע עשרה שנה אמר רבי אבא רמו ליה קודשא בריך הוא דהא כד</p>	<p>בא וראה שבכל בני יעקב לא כתוב אלה תולדות יעקב ראובן, פרט ליוסף, שדמותו דומה לדמות אביו. "בן שבע עשרה שנה". אמר רבי אבא, רמו לו הקדוש ברוך הוא, שהנה כשנאבד ממנו יוסף היה בן שבע</p>

¹ פי' מדת המ' המקושרת בדיני ופחד אביו פירוש שנתייחד הת'ת עם המ' דהיינו יעקב בארץ המקושרת במגורי אביו גבו' בארץ כנען שהיא ארץ ישראל כנגד הארץ העליונה וז"ש אתקשר אתרא באתריה (נ"א).
² דגוף וברית חשבינן חד וז"ש אלה תולדות יעקב יוסף שיעקב הוא יוסף. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>אתאביד מניה יוסף בן שבע עשרה שנין הוה וכל אינון יומין דאשתארו דלא חמא ליה ליוסף הוה בכי¹¹⁷ אינון שבע עשרה שנין וכמה דהוה בכי עליה קודשא בריך הוא יהב ליה שבע עשרה שנין אחרנין דאתקיים בארעא דמצרים בחדו וביקרא ובשלימו דכלא בריה יוסף הוה מלכא וכל בנוי קמיה הוה אינון שבע עשרה שנין הוה חיינ לגביה ובגין כך בן שבע עשרה שנין הוה איהו כד אתאביד מניה</p>	<p>עשרה שנים, וכל אותם ימים שנשארו שלא ראה את יוסף, היה בוכה על אותם שבע עשרה השנים, וכמו שהיה בוכה עליו, הקדוש ברוך הוא נתן לו שבע עשרה שנים אחרות שהתקיים בארץ מצרים בשמחה ובכבוד ובשלמות הכל. שבנו יוסף היה מלך, וכל בניו היו לפניו. ואותן שבע עשרה שנים היו חיים אצלו, ולכן בן שבע עשרה שנה הוא היה כשנאבד ממנו.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (איוב לד י) לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "לכן אנשי לבב שמעו לי חלילה לאל מרשע ושדי מעול כי פעל</p>
<p>קפ/ב</p>	
<p>אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו¹. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה אותו על הדין, ועל הדין התקיים, וכל המעשים של העולם הם עומדים בדין חוץ משל הקדוש ברוך הוא, כדי לקיים את העולם שלא יאבד. פרש עליו רחמים, ואותם הרחמים מעכבים את הדין שלא יכלה את העולם, ועל הרחמים מתנהג העולם ומתקיים בשבילם.</p>	<p>אדם ישלם לו וכארח איש ימצאנו¹. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה אותו על הדין, ועל הדין התקיים, וכל המעשים של העולם הם עומדים בדין חוץ משל הקדוש ברוך הוא, כדי לקיים את העולם שלא יאבד. פרש עליו רחמים, ואותם הרחמים מעכבים את הדין שלא יכלה את העולם, ועל הרחמים מתנהג העולם ומתקיים בשבילם.</p>
<p>ואי תימא דקודשא בריך הוא עביד דינא כבר נש בלא דינא⁶ הא אתמר דכד דינא שריא עליה דבר נש כד איהו זכאה בגין רחמיותא דקב"ה ביה איהו⁷ כמה דאתמר דהא קב"ה רחים עליה</p>	<p>ואם תאמר שהקדוש ברוך הוא עושה דין באדם בלי דין, הרי נאמר, שכאשר הדין שורה על האדם כשהוא צדיק, משום אהבתו של הקדוש ברוך הוא אליו היא,</p>

¹ הוא ראשית הבריאה שהיתה בגבורות שבהם ניתנה מדה לעולמות (רמ"ז).

² הוא מה שאמרו רז"ל שהעולם קיים על הדין, דהיינו שכללות עצם העולם מתקיים באותה מדה שנתנה לו, וכמו כן שכל הנמצאים מתקיימים בשלהם, ואפשר לומר שלכן שם אלקים הוא בלשון רבים, להורות חילוקי ריבוי המדות שנתן הדין בין לכללות כל עולם ועולם בין לפרטות כל בריה ובריה (רמ"ז). כי כן כל מעשה בראשית נעשה בל"ב אלקים (ז"ח) (נ"א).

³ איתא בדברי הרב זלה"ה שבתחילת הוויית העולמות כשהיו שולטות הגבורות דהיינו בעולם התוהו, היתה בחינת יראה, בין העלולים דהיינו יראה מהדבק התחתון לעליון וזוהי יראת רוממות, בין יראה לעליון להתייחד עם התחתון וזו היא כעין יראת העונש, ועל סוד זה תמצא בפקודין דפרשת בראשית שמקדים מצות יראה לשל אהבה, אבל אחר כך הופיעה (הארה) [האהבה] באור החסדים ונעשו הפרצופים ולבושין דיקר לכסות האור ונתקנו העולמות ולא נאבדו, שאלמלא התיקון היו העולמות נאבדים לגמרי (רמ"ז).

⁴ זהו ביסוס הגבורות הנעשה בכח התורה ומעשים טובים, ושהאור הפנימי מבסס את הכלים ואת החיצוניות (רמ"ז).

⁵ ירצה שהמשך הנהגת העולם הוא בשפע אור הרחמים אבל יש צורך בדין לתת קצבה לשפע, וזהו בגינה, הוא הדין ובסוד מכילין דרחמי (רמ"ז).

⁶ פי' אם תאמר שעוד הדין החזק נוהג, שהרי מצינו צדיק ורע לו והצדיקים מעונים ביסורים (רמ"ז).

⁷ ירצה אדרבה זהו פועל החסד שעל כן נקראו יסורין של אהבה. והענין שידוע שהחומר הוא מהחיצוניות ומבחינת הכלים שכולם דין ובפרט כלים דב"ן דעשיה וכל שכן הגוף שהוא בתחתית העשיה, ולכן הם מונעים את הנשמה שלא תוכל להדבק בפנימיות, ולכן כמו שהגבורות הקדושות מכניעות את הקליפות כך מכניעות את החומר. ויתר על כן במה דקיימא לן שאחת מסגולות הדין הוא להעלות התחתון לעליון, ואז בודאי שמשנתנה מדת התחתון להיות יותר רוחנית כדי שתוכל לעלות, כמו כן בסגולת היסורין שמכניעין החומר העכור משנתנה עכירותו לגשם יותר דק, וכנזכר במעשה משה רבנו ע"ה שנצטרך לק"כ תעניותיו העצומות להתעלות עד פנימיות בינה דבריא שלמטה ממנה מתחילים הק"כ צירופי אלקי"ם, דהיינו מז"א דבריא

בראשית

<p>ברחימו לקרבא ליה לגביה מתבר גופא בנין לשלטאה נשמתא וכדין אתקריב בר נש לגביה ברחימו כדקא יאות ונשמתא שלטא וגופא אתחלש ובעיא גופא חלשא ונפשא תקיפא דאתתקף בתקיפו וכדין איהו רחימא דקב"ה כמה דאמרו חברייה יהב קב"ה לצדיק צערא בעלמא דין בנין למזכי ליה לעלמא דאתי</p>	<p>כמו שנתבאר, שהדי הקדוש ברוך הוא מרחם עליו באהבה לקרב אותו אליו, משבר את הגוף כדי להשליט את הנשמה, ואז מתקרב האדם אליו באהבה כראוי, והנשמה שולטת והגוף נחלש. וצריך גוף חלש ונפש חזקה שמתגברת בחוזק, ואז הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא, כמו שאמרו החברים, נותן הקדוש ברוך הוא לצדיק צער בעולם הזה כדי לזכות אותו לעולם הבא.</p>
<p>וכד נשמתא חלשא וגופא תקיפא איהו שנאיה דקב"ה דלא אתרעי ביה לא יהיב ליה צערא בהאי עלמא אלא אורחוי מתתקנן והוא בשלימו יתיר בנין דאי עבד צדקה¹ או טיבו קב"ה משלם ליה אנריה בהאי עלמא ולא יהוי ליה חולק בההוא עלמא ודא הוא דתרגם אונקלוס (דברים ז י) ומשלם לשונאיו וגו' ומשלם לשנאוהי טבוון דאינון וגו' <נ"א איהו> ובנין כך <ההוא> (איהו) זכאה דאתבר תדיר איהו רחימא דקב"ה והני מלי כד בדק ולא אשכח חובא² בידיה דאתענש עליה</p>	<p>וכאשר הנשמה חלשה וגוף חזק, הוא שונאו של הקדוש ברוך הוא, שאינו מרוצה בו, ולא נותן לו צער בעולם הזה, אלא דרכיו מתוקנות והוא בשלמות יתרה, משום שאם עושה צדקה או חסד, הקדוש ברוך הוא משלם לו את שכרו בעולם הזה, ולא יהיה לו חלק בעולם ההוא. וזהו שתרגם אונקלוס "ומשלם לשונאיו" וגו', משלם לשונאיו טובות שהם וכו' (הוא). ולכן אותו צדיק שנשבר תמיד הוא אהוב של הקדוש ברוך הוא. והדברים הללו כשבדק, ולא מצא חטא בידו שנענש עליו.</p>
<p>הכא אית לאסתכלא בכמה סטרין חד דהא חמינין דשכינתא לא שריא באתר עציבו אלא באתר דאית ביה חדוה אי חדוה לית ביה לא שריא שכינתא בההוא אתר כמה דאת אמר (מ"ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו רוח אלהים¹¹⁸ דהא שכינתא ודאי לא שריא באתר עציבו מנלן מיעקב דבנין חדוה עציב עליה דיוסף אסתלקת שכינתא מניה כיון דאתא ליה חדוה דבשורה דיוסף מיד (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם</p>	<p>כאן יש להסתכל בכמה צדדים, אחד, שהנה ראינו שאין השכינה שורה במקום עצוב, אלא במקום שיש בו שמחה. אם אין בו שמחה, אין שכינה שורה באותו מקום, כמו שנאמר "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו (יד ה') רוח אלקים". שהרי ודאי ששכינה לא שורה במקום עצוב. מנין לנו, מיעקב, שמשום שהיה עצוב על יוסף הסתלקה ממנו שכינה. כיון שבאה לו השמחה על בשורת יוסף, מיד "ותחי רוח יעקב אביהם".</p>
<p>הכא בהאי זכאה דאתבר כיון דאיהו חלשא ואתבר במכאובין אן הוא חדוה דהא איהו בעציבו ולית עמיה חדוה כלל וחד דהא חמינין³ כמה רחימין הוו צדיקיא קמי קודשא בריך הוא</p>	<p>כאן בצדיק הזה שנשבר, כיון שהוא חלש ונשבר במכאובים, איפה השמחה, שהרי הוא בעצב ואין עמו שמחה בכלל. ואחד, שהנה ראינו כמה אהובים היו צדיקים לפני הקדוש ברוך הוא ולא נשברו</p>

ולמטה. ונמצאו שתי בחינות בתועלת יסורי הצדיק, האחת צירוף וזיכוך החומר שלא ימנע הנשמה להיות מוכנת לקבל אור העליון בלי מסך העכירות הגשמי, וז"ש דהא קב"ה רחים וכו' לקרבא וכו', ירצה כדי שיוכל להקרב ליוצרו (שהוא) [שיהא] מוכן לכך משבר כחות הגוף כדי שתשלוט הנשמה ותתקבל לקיבול אור העליון המושפע עליה. "מתבר גופא", ששתי סגולות לדין, האחד הפרשת הסיגים. והשני, התעלות הרוחני הצרוף להדביקו בשרשו, וכנגד זה אמר "וכדין אתקרב וכו'" (רמ"ז).

¹ שמכוין להבריאה גופו ולא חס על נפשו לכן השפע שממשיך מלמעלה הוא מן החיצונית ומתעבה להצלחת גופו ואין בו רוחניות לחלק נפשו. הרמ"ז כ"י. בזה ניחא דהקב"ה משלם שכר מצות הרשע בעוה"ז והו"ל לרחם שיהיה לעוה"ב דכיון דהשפע אין בו רוחניות מוכרח לשלם בעוה"ז ועמ"ש מז"ה [בחס"ל] (כחמ"ל) (מא"י) (ג"א).

² הוא מ"ש רז"ל (ברכות &), בדק ולא מצא יסורין של אהבה הן (רמ"ז).

³ ולמה לא ישוה ה' את המדות בכל הצדיקים (רמ"ז).

בראשית

<p>ולא אתברו במרעין ולא במכאובין ולא אתחלש גופא דלהון לעלמין אמאי לאו אלין כאלין דאלין אתברו ואלין קיימי בגופיהו כדקא יאות</p>	<p>בחלאים ולא במכאובים, ולא נחלש גופם לעולמים, למה לא אלה כאלה, שאלה נשברו, ואלה עומדים בגופם כראוי.</p>
<p>וא"ת דהא אלין דקיימו בקיומא כדקא יאות בנין דאינון צדיקי בני צדיקי אינהו כמה דאוקמוה ואלין אחרנין צדיקי ולא בני צדיקי הא קא המינן צדיקי בני צדיקי דהא אבוי דדין זכאה בר זכאה ואיהו זכאה אמאי אתבר גופיה במכאובין וכל יומי בצערא אלא הכא רזא איהו דהא כל עובדוי דקב"ה בקשוט וזכו (איוב לד י) כי פועל אדם ישלם לו וכארה איש ימציאנו אשכחנא בספרי קדמאי רזא חדא ולגביה רזא אחרא חד דאיהו תריץ² דהא אית זמנין³ דסיהרא איהי בפנימו ושריא בדינא ושמשא לא אשתכח גבה ובכל זמנא ובכל שעתא אית לה⁴ לאפקא נשמתין בבני נשא כמה דלקטא בקדמיתא⁵ ואפיקת לון השתא בזמנא דאיהי קיימא בדינא</p>	<p>ואם תאמר שהנה אלה שעמדו בקיום כראוי משום שהם צדיקים בני צדיקים הם, כמו שבארוהו, ואלו האחרים צדיקים ולא בני צדיקים, הנה ראינו צדיקים בני צדיקים, שהנה אביו של זה צדיק בן צדיק, והוא צדיק, למה נשבר גופו במכאובים וכל ימיו בצער. אלא כאן הוא סוד, שהנה כל מעשי הקדוש ברוך הוא באמת וצדק, "כי פעל אדם ישלם לו וכארה איש ימציאנו". מצאנו בספרי הראשונים סוד אחד, ואצלו סוד אחר, אחד שהוא שנים, שהרי יש לפעמים שהלבנה בחיסרון ושורה בדין ואין השמש נמצאת אצלה, ובכל זמן ובכל שעה יש לה להוציא נשמות לבני אדם כמו שלקטה בראשונה, ומוציאה אותם כעת בזמן שהיא עומדת בדין.</p>
<p>האי מאן דנקיט לה בההוא זמנא ליהוי תדיר בגרעותא ומסכנותא אזלא לגביה ואתבר תדיר בדינא כל יומי דבר נש בין חייבא בין זכאה⁶ בר דצלוחא בטיל כל גזרי דינין ויכיל לסלקא בצלותא וההוא זמנא דקיימא ההוא דרנא בשלימו וההוא נהר דנגיד ונפיק אשתמש בה כדין ההוא נשמתא דנפקת ואתדבקת ביה בההוא בר נש ההוא בר נש אשתלים בכלא בעותרא בבנין בשלימו דגופא וכלא בנין</p>	<p>ומי שלוקח אותה באותו זמן, יהיה תמיד בחיסרון, והעוני הולך אליו, ונשבר תמיד בדין כל ימי האדם, בין חייב בין זכאי, רק שתפלה מבטלת את כל גזרי הדינים, ויכול לסלקם בתפלה. ואותו הזמן שאותה הדרגה עומדת בשלמות, ואותו נהר ששופע ויוצא משתמש בה, אז אותה הנשמה שיצאה ונדבקה בו באותו האדם, אותו האדם מושלם בכל, בעושר, בבנים ובשלמות הגוף. והכל משום</p>
<p>קפא/א</p>	
<p>ההוא מזלא דנגיד ונפיק ואתחבר בההוא דרנא לאשתלמא ביה ולא אתברכא מניה ועל דא כלא במזלא תליא מלתא ועל דא תנינן בני חיי ומזוני⁷ לאו בזכותא תליא מלתא אלא במזלא</p>	<p>אותו המזל ששופע ויוצא ומתחבר באותה הדרגה להשתלם בו ולהתברך ממנו, ועל כן הכל תלוי במזל. ועל כן שנינו, בנים, חיים ומזונות, תלויים לא בזכות אלא במזל. שהרי בזכות אינו אלא עד שמתמלאת ומאירה מן המזל. ולכן כל</p>

¹ ולהיות שנולד גופם בקדושה וגדל בקדושה זה יועיל להם לחזק נשמתם ולזכך חומרם (רמ"ז).
² נראה דר"ל חד הוא מ"ש זמנין דסיהרא קיימא בפגימו, ותרין הוא הנמשך מהולדת הבנים באותו זמן (רמ"ז).
³ היינו מדת המ' שנפגמה מצד מעשה הרע שבתחתונים שמתקלקלים הצנורות המשפיעות מהשמש אל הירח ומתמלאת מדין הגבורה וז"ש ושריא בדינא (נ"א).
⁴ שבכל יום ארז"ל אלף נולדים ואלף מתים (נ"א).
⁵ ירצה שהנשמות מתעכבות בפנימיות המ' יב"ח כנ' בזהר וז"ש בקדמיתא (נ"א).
⁶ כלומר וא"ת הרי הלל ור"ע וכיוצא שהיו עניים ואח"כ העשירו ואם יצאו בעת פגימו יופגמו לעולם ואם בעת שלימו יושלמו לעולם לז"א דראוים היו שיופגמו לעולם אבל ע"י תפלתם בטלו כל גזרי דינין ויכולין לסלקא. ז"ח (נ"א).
⁷ כלומר הוא מכבשי דרחמנא ובהנהגה של צדיק ורע לו (כללים ח"א ה ע"ג).

בראשית

<p>תליא מלתא¹ דהא בזכותא לאו איהו אלא עד דאתמליא ואתנהיר מן מזלא ובגין כך כל אינון דאתברו בהאי עלמא ואינון זכאי קשוט כלהו אתברו בהאי עלמא ואתדנו בדינא מאי טעמא בגין דההיא נפשא גרמא להו ועל דא חיים עלייהו קב"ה לעלמא דאתי²</p>	<p>אותם שנשברו בעולם הזה, והם צדיקי אמת, כולם נשברים בעולם הזה ונדונים בדין. למה, משום שאותה הנפש גרמה להם, ועל כן חס עליהם הקדוש ברוך הוא לעולם הבא.</p>
<p>רבי אלעזר אמר³ כל מה דעביד קב"ה בדינא איהו בגין לדכאה לההיא נפשא לאייתאה לה לעלמא דאתי (ובגין כך קב"ה כל עובדיו) נ"יא בגין דכל עובדיו דקב"ה אינון בדינא וקשוט ובגין לאעברא מניה ההוא זוהמא דקבילת בהאי עלמא ועל דא אתבר ההוא גופא ואתדכיאת נפשא ובגין כך קב"ה עביד לההוא זכאה דיסבול יסורין ומכאובין בהאי עלמא ויתנקי מכלא ויזכה לחיי עלמא ועל דא כתיב (תהלים יא ה) יהו"ה צדיק יבחן ודאי והא אתמר</p>	<p>רבי אלעזר אמר, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא הוא בדין, כדי לטהר אותה הנפש להביא אותה לעולם הבא, (ולכן כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא נ"א משום שכל מעשיו הקדוש ברוך הוא) הם בדין ואמת, וכדי להעביר ממנו אותה זוהמא שקבלה בעולם הזה, ועל כן נשבר אותו הגוף ונטהרת הנפש, ולכן הקדוש ברוך הוא עושה לאותו הצדיק שיסבול יסורים ומכאובים בעולם הזה, ויתנקה מן הכל ויזכה לחיי עולם. ועל כן כתוב "ה' צדיק יבחן", ודאי, והנה נתבאר.</p>
<p>רבי שמעון פתח⁴ (ויקרא כא כג) אך אל הפרכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני יהו"ה מקדשו אך אל הפרכת לא יבא תא חזי בההיא שעתא דההוא נהר דנגיד ונפיק⁵ אפיק כל אינון נשמתין ואתעברת נוקבא כלהו קיימין לגו בקורטא דלגו⁶ בסיטו¹¹⁹ קורטא</p>	<p>רבי שמעון פתח, "אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש כי מום בו ולא יחלל את מקדשי כי אני ה' מקדשו". "אך אל הפרוכת לא יבא", בא וראה, באותה שעה שאותו הנהר ששופע ויוצא, מוציא כל אותן הנשמות והנקבה מתעברת, כולם</p>

¹ עי' תיקו"ז צח ע"א: מזונא דילה לאו בזכותא תליא מלתא ולא בחיים דאינון אבא ואימא ולא בבני דאינון נצח והודו אלא במזלא תליא מלתא, ע"כ. זכותה מעשה מכריע המדות מן החסד והגבורה ולמטה לבטל הזכות דהיינו החסד הוא הגבורה, אמנם מזלא הוא השפעת הכתר, ויכונה לתיקון אחרון מתיקוני דיקנא וכו' והם "ג נהרי אפרסמונא דכיא, והכולל הכל המושך כולם לחכמה ולבינה נקרא מזל שהוא נוזל ומשפיע תמיד וכו' שאין זווג וייחוד אפילו בזווג החול, שהוא על ידי מט"ט, שלא יהיה ע"י הא"ס בכתר (אור יקר).

² היינו סוד שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה, היינו אלו שמתאבלים באבילות השכינה שישו במשושה לעתיד כשיתוקנו כל החסרונותיה, היא תתעלה לראש פנה ואלו יתעלו עמה וכל ישראל פנה בעת הגלות דינם כך ממש (אור יקר).

³ ר"א פליג והוסף ענין ההכרח בעצמו על דברי הספרי קדמאי וזה שאין ספק שבעת שליטת הירח בההוא נהר החצונים מתבטלים ונכנסים והנשמה היא נטהרת מאותה הזוהמא והוא סיוע גדול לענין העבודה בעולם הזה וכאשר הוא שליטת החצונים בחסרון הלבנה בצאת הנשמה יתדבק אליה זוהמא מאותו חטאת הרובץ לפתח לידת הנשמות לחוץ ולזה צריכה הנשמה היוצאת בגריעות נקיון וטהרה מהזוהמא ההוא (אור יקר). ס"ל כתירוץ ר' חיים כי פועל אדם וכו' ובגין לאעברא מניה ההוא זוהמא דקבילת בהאי עלמא דהיינו מה שעשה בגלגול ראושן ולכן נתיישר אפילו יהיה צדיק בן צדיק (מ"מ).

⁴ ס"ל כספרי קדמאי [שהעיקר הוא מי שבאה נשמתו מן המלכות בשעה שהיא פגומה ח"ו, אפילו יהיה צדיק בן צדיק מתיישר, ומי שבאה נשמתו בעת שלימות המלכות, גם דיהוי חייבא יהיה שלם בכלוא בלי ייסורין]. ולפי שספרי קדמאי ור"ח ור"א לא תרצו קושיא קמייתא דהא חמינן דשכינתא לא שרייא באתר עציבו וכו' לכך בא ר"ש ותרצה בסוף דבריו שאמר ואע"ג דנשמתין בעציבו ולא בחדוון רזא דמלה שריין כגוונא דלעילא וכו' (מ"מ).

⁵ יכונה אל הכתר אל המזל, דהיינו הארת המלכות מהיסוד דהיינו סוד נהר דנגיד ונפיק העליון (אור יקר).

⁶ קיימין לגו בקולטרא, כך מצאתי, ונראה לי טענת סופם, ר"ל שעומדות הנשמות באוצר הפנים בצורת תואר האוצר וכ"כ הרמ"ק, והכוונה הצלם שיש בתוכיות יסוד הנוק', ולפי זה אפשר נמי ליישב פי' המלבוש כי כל צלם סוד מלבוש הנשמה (רמ"ז). פי' בתוך פנימיות יסוד ועטרת יסוד דמלכות שנקרא ציון וירושלים, ולכך כפל לשונו בקורטא דלגו פסיטו קורטא (מ"מ). כולם עומדים לפניו במלבוש וכסוי שלפנים בתואר הבית

בראשית

	<p>עומדים בפנים בבית לפני תואר הבית.</p>
<p>וכד סיהרא אתפגים בהוא סטרא דחויא בישא כדין כל אינון נשמתין דנפקין אף על גב דכלהו דביין וכלהו קדישין הואיל ונפקו בפנימו בכל אינון אתרי דמטו אינון נשמתין כלהו אתברו ואתפנימו בכמה צערין בכמה כאבין ואלין אינון (נשמתין ואתרין) >נ"א נשמתין דאתרין דפנימו< דאתרעי בהו קב"ה לבתר דאתברו</p>	<p>וכשהלבנה נפגמת באותו צד של הנחש הרע, אז כל אותן נשמות שיוצאות, אף על גב שכולן טהורות וכולן קדושות, הואיל ויצאו בפגם, בכל אותם מקומות שהגיעו אותן הנשמות, כולם נשברו ונפגמו בכמה [מיני] צער וכמה כאבים, ואלו הם (נשמות ומקומות נ"א נשמות של מקומות של פגם) שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם אחר שנשברו.</p>
<p>ואף על גב דנשמתין בעציבו ולא בחדוון רזא דמלה שריין כנוונא דלעילא¹ גופא אתפגים ונשמתא לגו כנוונא דלעילא ודאי²⁰ כנוונא דדא ובגין כך אלין אינון דבעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא² ועל אלין כתיב (ישעיה סו כו) והיה מדי חדש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר יהו"ה כל בשר ודאי דאלין יתחדתון בכלא ובעיין לחדתותי בחדתותא דסיהרא ואלין אינון³ בשותפותא חדא בסיהרא פנימין בהוא פנימו דילה</p>	<p>ואף על גב שהנשמות בעצבות ולא בשמחה. סוד הדבר שורים כדוגמא שלמעלה, הגוף נפגם, והנשמה בפנים כדוגמא שלמעלה, ודאי כדוגמת זה. ולכן אלו הם שצריכות להתחדש בהתחדשות הלבנה. ועל אלו כתוב "והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחות לפני אמר ה'". כל בשר ודאי, שאלו יתחדשו בכל. וצריכים להתחדש בהתחדשות הלבנה. ואלו הם בשותפות אחת עם הלבנה, פגומים באותו הפגם שלה.</p>
<p>ובגין כך איהי שריא בנווייהו תדיר דלא שבקא לון כמה דאת אמר (שם נז טו) ואת דכא ושפל רוח וכתוב "קרוב ה' לנשברי לב", לאותם שסובלים אותו הפגם עם הלבנה, הם קרובים לה תמיד. ועל זה "להחיות לב נדכאים", באותם החיים שבאים לה להתחדש יהיה להם חלקם, אותם שסובלים עמה יתחדשו עמה. ואלו נקראים יסורים של אהבה. של אהבה הם, ולא מאותו האדם, של אהבה אותם, שנפגם האור של האהבה הקטנה שנדחית מאהבה רבה. לכן אלה הם חברים משתתפים עמה. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שהם זכו לזה להיות חברים עמה, עליהם כתוב "למען אחי ורעי" וגו'.</p>	<p>ולכן היא תמיד שורה בתוכם, שאינה עוזבת אותם, כמו שנאמר "ואת דכא ושפל רוח", וכתוב "קרוב ה' לנשברי לב", לאותם שסובלים אותו הפגם עם הלבנה, הם קרובים לה תמיד. ועל זה "להחיות לב נדכאים", באותם החיים שבאים לה להתחדש יהיה להם חלקם, אותם שסובלים עמה יתחדשו עמה. ואלו נקראים יסורים של אהבה. של אהבה הם, ולא מאותו האדם, של אהבה אותם, שנפגם האור של האהבה הקטנה שנדחית מאהבה רבה. לכן אלה הם חברים משתתפים עמה. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא, שהם זכו לזה להיות חברים עמה, עליהם כתוב "למען אחי ורעי" וגו'.</p>

הפנימי [ר"ל תוך יסוד ועטרה לפנים. הרש"ב] ושם הנשמות יושבות בהיכל המלך. ומלת קורטא פירוש בית כי כן תרגומו של הממלאים בתיהם כסף די מליין קורטייהו סימא (ד"א).

¹ פי' כשם שלמעלה אין יניקה לסטרא אחרא רק מהכלים ולא מנשמת הפרצוף, כך למטה גופא אתפגים ולא נשמתא (מ"מ).

² הרי הוא עליית ניצוצי הקדושה שהם מהמלכויות דב"ן, הרי הם חלקי השכינה שנאבדו ממנו ונפלו בעולם התהו (ביאורים ח"א כח ע"ד).

³ תקונים קד (ד"א).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ ז"א שבנינו מהחסדים שנקרא אהבה (מ"מ).

בראשית

<p>בהדה עלייהו כתיב (שם קכב ח) למען אחי ורעי וגו'¹</p>	
<p>פתח ואמר, "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד". אשרי חלקם של הצדיקים שהקדוש ברוך הוא גלה להם דרכי התורה ללכת בהם. בא וראה, הפסוק הזה הוא סוד עליון, "הנה ישכיל עבדי" ובארוה. אבל בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את הלבנה והקטין את אורה, שהרי אין לה מעצמה כלום, ומשום שהקטינה את עצמה, האירה בגלל השמש ובחזק האורות העליונים. ובזמן שהיה בית המקדש קיים, ישראל היו עוסקים בקרבנות ועולות ועבודות שהיו עושים הכהנים ולוים וישראלים כדי לקשר קשרים ולהאיר אורות.</p>	<p>פתח ואמר (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד זכאה חולקהון דצדיקיא דקב"ה גלי לון ארחי דאורייתא למהך בהו תא חזי האי קרא רזא עלאה איהו הנה ישכיל עבדי ואוקמוה אבל תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עבד לה <ל>סיהרא ואזער לה נהורא דהא לית לה מגרמא כלום² ובנין דאזעירת גרמא אתנהרא בנין שמשא ובתוקפא דנהורין עלאין³ ובזמנא דהוה בי מקדשא קיים ישראל הוו משתדלי בקורבנין ועלוון ופולחנין דהוו עבדין כהני וליואי וישראלאי בנין לקשרא קשרין ולאנהרא נהורין</p>
<p>ולבתר דאתחרב בי מקדשא אתחשך נהורא וסיהרא לא אתנהירת מן שמשא ושמשא</p>	<p>ולאחר שנחרב בית המקדש, נחשך האור, והלבנה לא הוירה מן השמש, והשמש</p>
<p>קפא/ב</p>	
<p>אסתלק מנה ולא אתנהרא ולית לך יומא דלא שלטא ביה לוויין וצערין וכאבין כמה דאתמר⁴</p>	<p>הסתלק ממנה ולא האירה, ואין לך יום שלא שולטים בו קללות וצער וכאבים, כמו שנתבאר.</p>
<p>ובהוא זמנא דמטי¹²¹⁵ זמנא דסיהרא לאתנהרא מה כתיב (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי עליה דסיהרא⁶ אתמר הנה ישכיל עבדי דא הוא רזא דמהימנותא⁷ הנה ישכיל דאתער אתערותא לעילא⁸ <כמאן> (כמה) דארח ריחא ואתי לאתערא ולאסתכלא⁹ ירום מסטרא דנהורא עלאה¹⁰ דכל נהורין ירום כמה דאת אמר</p>	<p>ובאותו זמן שהגיע זמן הלבנה להאיר, מה כתוב, "הנה ישכיל עבדי". נאמר על הלבנה "הנה ישכיל עבדי", זהו סוד האמונה. "הנה ישכיל" שמתעוררת התעוררות שלמעלה, כמי שהריח ריח ובא להתעורר ולהסתכל. "ירום" מצד האור העליון של כל האורות. "ירום" כמו שנאמר</p>

¹ וסיים אדברה שלום בך וע"י הצדיקים יש זיווג אדברה לשון ראוה מדברת שלום יסוד בך כ"ב אתוון וגם רומז לז"א (מא"ן) (נ"א). ועי' שעה"כ כד ע"ב: ונמצא כי הנשמה לנשמה ונשמה הם בנים לאו"א עצמם, והם אחים גמורים לז"א ונוקבי'. וזש"ה למען אחי ורעי, וארז"ל קראם הכתוב אחים ורעים, והוא בבחינת נשמה לנשמה ונשמה.

² עי' בבהגר"א ס"י ג ע"ג שזהו דוגמת העקודים, שלא היה אור במלכות שבו.

³ פי' בכח הארת מוחין שבז"א (מ"מ).

⁴ לכך ראוי לכל ירא ועובד להיות עבודתו חברתו עמה ולהצטער בצערה תמיד והיינו שברו על ה' אלהיו (אור יקר).

⁵ או מצד זכו אחישנה, או מצד לא זכו בעתה, ימטא זמנא ודאי (אור יקר).

⁶ עי' לעיל קפא ע"א דברינו בשם הדע"ה.

⁷ התדבקות אל החכמה עד המלכות, ונודע שסוד ריח היא המלכות המעלה התעוררותה מן המלכות למעלה עד החכמה בסוד אשה ריח ניחוח לה' (אור יקר).

⁸ היינו מלת ישכיל לשון שכל שהוא מן החכמה ויתפשט אור החכמה אליה (אור יקר)

⁹ סוד התעוררותה ממטה למעלה ומעורר החכמה והיינו ישכיל עבדי (אור יקר).

¹⁰ משמע הבינה שהיא על ג' אבות, אמנם מלת רום עולה עד החכמה כדפי' בתיקו"ז רום ידיו נשא, ומהפרשים פרושו רום בכתר, והנראה כאן כוונתו על ג' ראשונות קשורות ברחמים עליונים (אור יקר). פי'

בראשית

<p>(ישעיה ל יח) ולכן ירום לרחמכם ונשא¹ מסטרא דאברהם ונבה מסטרא דיצחק מאד מסטרא דיעקב² ואף על גב דאוקמוה וכלא חד ברזא דחכמתא</p>	<p>"ולכן ירום לרחמכם". "ונשא" מהצד של אברהם. "וגבה" מהצד של יצחק. "מאד" מצדו של יעקב. ואף על גב שבארוהו, והכל אחד בסוד של החכמה.</p>
<p>ובהווא זמנא יתער קב"ה³ אתערותא עלאה⁴ לאנהרא לה לסיהרא⁵ כדקא יאות כמה דאת אמר (שם כו) והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים ובגין [כך] (ד)יתוסף בה רוח עלאה⁶ ובגין כך יתערוך כדן⁷ כל אינון מיתיא דאינון גו עפרא ודא הוא עבדי רזא דמפתחן דמאריה בידיה כמה דאת אמר (בראשית כד ב) (אל עבדו זקן ביתו וכמה דאת אמר) ויאמר אברהם⁸ אל עבדו⁹ דא סיהרא כמה דאתמר מטטרו¹⁰ דאיהו עבד שליחא דמאריה זקן ביתו¹¹ כמה דאת אמר (תהלים לו כה) נער הייתי גם זקנתי המושל בכל אשר לו בגין דכל גוונין אתחזון ביה ירו"ק וחוו"ר וסומ"ק¹²</p>	<p>ובאותו זמן יעורר הקדוש ברוך הוא התעוררות עליונה להאיר ללבנה כראוי, כמו שנאמר "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים". ולכן תתוסף לה רוח עליונה, ולכן יתעוררו אז כל אותם המתים שהם בתוך העפר, וזהו "עבדי", הסוד שמפתחות רבונו בידו, כמו שנאמר ("אל עבדו זקן ביתו" וכמו שנאמר) "ויאמר אברהם אל עבדו", זו הלבנה כמו שנאמר, מטטרו"ן שהוא עבד שליח רבונו. "זקן ביתו", כמו שנאמר "נער הייתי גם זקנתי". "המושל בכל אשר לו", משום שכל הצבעים נראים בו, ירוק ולבן ואדום.</p>
<p>שים נא ידך¹³ תחת ירכי¹⁴ (בראשית כד ב) דא הוא צדיק רזא דמלה קיומא דעלמא דהא כדן</p>	<p>"שים נא ידך תחת ירכי", זהו הצדיק. סוד הדבר קיום העולם, שהרי אז העבד</p>

מצד א"א, כמ"ש הרב שבימי המשיח יתגלה הארת חוטם דא"א למלכות, ואריך הוא נהורא עילאה דכל נהורין (מ"מ).

¹ זו היא מעלת המלכות מצד החסד, שהחסד נושא אותה למעלה, ותחלת גבהותה הוא מיצחק, דהיינו שמאלו תחת לראשי וימיני תחבקני, לכך מצדם נשא וגבה. אמנם יתנשא ויגבה למעלה מאד מצד הת"ת המאיר בה אחר החיבוק (אור יקר).

² והנה הוא סוד הרמוז בדברי חז"ל באמרם ירום מאברהם וכו', וז"ש ואע"ג דאוקמוה בעלי המדרש כפשטם יסכים עם הסוד (אור יקר).

³ בינה (אור יקר).

⁴ מהכתר והחכמה (אור יקר).

⁵ מלכות, אורה יתגדל ויתרבה מתוכיות הבינה בסוד ג"ר ומשם אור הלבנה כאור החמה וכו' דהיינו כמעט אצילות חדש, והנה תתחדש המלכות יתחדשו כל אותם המושרשים בה (אור יקר).

⁶ הוא סוד תוכיות רוח חדש בספירה (אור יקר).

⁷ שהשורש אשר לנשמות היו במלכות במקום המיתה כעין מעוטה, אמנם עתה שהחיה אותה ונתוסף אורה ג"כ, יתוספו כל הנשמות ויתפשטו חייהם ויחיו גופם. ולזה תחלה ישכיל ויחיה עבדי מדת המלכות, וסוד היותה נקראת עבד, היינו בחינת התלבשות הנהגתה אל התחתונים ע"י העבד מטטרו"ן (אור יקר).

⁸ התפשטות החסד (אור יקר).

⁹ מטטרו"ן שהשכינה היא מתלבשת בו והיינו זקן ביתו שהיא נקראת י' ובתוך מטטרון היא נגזזת ונק' מיטטרו"ן ולזה יש שליטה למטטרון בכל ההנהגה דהיינו זקן ששולט בזקנה עליונה דהיינו ביתו המלכות (אור יקר).

¹⁰ פי' לפי שהשכינה מתלבשת במט"ט לכך אמר מט"ט דאיהו עבד שליחא וכו' אבל לעולם עבדו היא המלכות וזעיר מדבר עמה (מ"מ).

¹¹ כענין שהמלכות נקרא עבד והמלאך זקן ביתו וסתם עבדו זקן ביתו התלבשות השכינה בתוכו שאז ההנהגה בחול על ידו והיינו המושל בכל אשר לו דהיינו נער כאשר מתחדש או חסר, גם זקנתי כאשר הייחוד בתוכו וזהו מושל בכל ג' בחינות ההנהגה חסד דין ורחמים דהיינו המושל בכל אשר לו (אור יקר).

¹² הם כל אשר לו ג' גווני קשת (אור יקר).

¹³ ירצה מקום שליטתך דהיינו ידך (אור יקר).

¹⁴ הירך נצח או הוד, תחת הירך יסוד (אור יקר).

בראשית

<p>האי עבד ממנא ברזא עלאה לאחייא לון לדיירי עפרא ויתעביד שלוחא ברוחא דלעילא ולא תבא רוחין ונשמתין לאתרייהו לאינן גופי (דאתכלו) <דאתכלו> ואתרקבו תחות עפרא ואשביעך ביהו"ה אלהי השמים (שם ג) ואשביעך מאי ואשביעך לאתלבשא ברזא דשבע נהורין עלאין דאינן רזא דשלימו עלאה אשר לא תקח אשה (שם) דא הוא גופא דתחות עפרא דאית ליה קיומא לאקמא מעפרא¹ דכל אינן דאתקברו בה וזכו לאתקברא בארעא דישראל אינן יתעורו בקדמיתא</p>	<p>הזה ממונה בסוד עליון להחיות את שוכני העפר, ויעשה שליח ברוח של מעלה להשיב הרוחות והנשמות למקומן לאותם גופים (שנכלו) שהתבלו ונרקבו תחת העפר. "ואשביעך בה' אלהי השמים". "ואשביעך", מה זה "ואשביעך", להתלבש בסוד של שבעה אורות עליונים, שהם סוד השלמות העליונה. "אשר לא תקח אשה", זהו הגוף שתחת העפר שיש לו קיום להקים מהעפר, שכל אותם שנקברו בה וזכו להקבר בארץ ישראל, הם יתעוררו בראשונה.</p>
<p>כמה דאוקימנא דכתיב (ישעיה כו יט) יהיו מתיך בקדמיתא אלין מתין דארעא דישראל נבלתי יקומון אינן מתין דשאר ארעאן ועל דא לאינן גופיהון דישראל דאתקברו תמן ולא לגופי דשאר עמין עע"ז דאסתאבא ארעא מינייהו ועל דא אשר לא תקח אשה לבני מאי לבני דכל נשמתין דעלמא דנפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק אינן בנין לקב"ה ועל דא אשר לא תקח אשה דא גופא לבני² דא נשמתא מבנות הכנעני (בראשית כד ג) אלין גופין דעמין עע"ז דומין קב"ה לנערא לון מארעא קדישא כמה דאת אמר (איוב לח יג) וינערו רשעים ממנה כמאן דמנער מליתא מזוהמא דילה</p>	<p>כמו שבארנו, שכתוב "יחיו מתיך", בראשונה, אלו המתים של ארץ ישראל. "נבלתי יקומון", אותם המתים של שאר הארצות. ועל זה לאותם גופים של ישראל שנקברו שם, ולא לגופות שאר העמים עובדי עבודה זרה שהארץ נטמאה מהם. ועל כן, "אשר לא תקח אשה לבני". מה זה "לבני", שכל נשמות העולם שיוצאות מאותו נהר ששופע ויוצא, אותם בנים לקדוש ברוך הוא, ועל זה "אשר לא תקח אשה" זה הגוף, "לבני" זו הנשמה, "מבנות הכנעני" אלו גופות של עמים עובדי עבודה זרה שעתידי הקדוש ברוך הוא לנער אותם מהארץ הקדושה, כמו שנאמר "וינערו רשעים ממנה", כמי שמנער טלית מהזוהמא שלה.</p>
<p>כי אל ארצי ואל מולדתי תלך (בראשית כד ד) ארצי דא היא ארעא קדישא דאיהי קדמאה לכל שאר ארעין כמה דאתמר (ועל דא כי אל ארצי דא ארעא קדישא דאיהו דיליה בין כל שאר ארעין דפליג לון לממנן אחרנין) ועל דא כי אל ארצי ואל מולדתי כיון דאמר אל ארצי מהו ואל מולדתי אלא אל ארצי כמה דאתמר (מהו) ואל מולדתי אלין אינן ישראל</p>	<p>"כי אל ארצי ואל מולדתי תלך". "ארצי", זו הארץ הקדושה שהיא ראשונה לכל שאר הארצות, כמו שנתבאר. (ועל זה "כי אל ארצי", זו הארץ הקדושה שהיא שלו בין כל שאר הארצות שחלק אותם לממונים אחרים), ועל זה "כי אל ארצי ואל מולדתי". כיון שאמר "אל ארצי", מה זה "ואל מולדתי". אלא "אל ארצי" כמו שנאמר. (מה זה) "ואל מולדתי, אלו הם ישראל.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (בראשית כד י) ויקח העבד כמה דאתמר עשרה גמלים אלין אינן עשרה דרגין³ דהאי עבד שלמא עלייהו כנוונא דלעילא</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויקח העבד", כמו שנתבאר. "עשרה גמלים", אלו הם עשר דרגות שהעבד הזה שולט עליהם כדוגמא שלמעלה. "מגמלי אדוניו", שהם באותו צבע ממש, כמו שנתבאר, והעבד הזה</p>

¹ פי' אע"ג דאינו אלא מלא תרווד רקב קראו אשה דאית ליה קיומא ע"י העצם הנקרא לוז כנודע. ואפשר דמפרש אשה לשון ישות ופי' היש המעט שהוא העצם לוז כנוזכר. ז"ח (נ"א).

² פירוש דאור מחצב הנשמות הוא סמוך לאורות בסוד בנים אתם כמו שביאר באורך הרב הקדוש מהרח"ו זצ"ל (מא"י) (נ"א).

³ פי' הם י"ס דבראיה ונקראים גמלים לפי שגומלים חסד לתחתונים (מ"מ). פירוש ז' היכלות דיצירה כי היכל קה"ק כולל מג' הרי עשר (נ"א).

בראשית

<p>מגמלי אדניו דאינון כההוא גוונא ממש¹ כמה דאתמר והאי עבד שלטא ואתתקן בהו וכל טוב אדניו בידו כל ההוא טיבו רוחין עלאינ² דנפקי מגו אינון נהורין ובוצינין עלאינ וכל טוב אדניו ההוא שמושא דשמשא דאתמשכא בה בסיהרא ויקם וילך אל ארם נהרים (שם) דא אתר דארעא קדישא דבכת³ תמן רחל כד חריב בי מקדשא ויברך הגמלים מהוץ לעיר אל באר המים (שם יא) לאתתקפא חילהא בתוקפהא כדקא יאות עד לא תיעול לאקמא לון לאינון גופין לעת ערב (שם) מאי לעת ערב דא ערב שבת</p>	<p>שולט ונתקן בהם. "וכל טוב אדניו בידו", כל אותו טוב הרוחות העליונים שיוצאים מתוך אותם אורות ומאורות עליונים. "וכל טוב אדוניו", אותו השמוש של השמש שנמשכה בה בלבנה. "ויקם וילך אל ארם נהרים", זהו המקום של הארץ הקדושה ששם בכתה רחל כשחרב בית המקדש. "ויברך הגמלים מחוץ לעיר אל באר המים", להתחזק כחה בחזקה כראוי טרם תכנס להקים את אותם הגופים. "לעת ערב". מה זה "לעת ערב", זה ערב שבת</p>
קפב/א	
<p>דאיהו זמנא דאלף שתיתאה לעת ערב⁴ כמה דאת אמר (תהלים קד כג) ולעבודתו עדי ערב וכתיב (ירמיה ו ד) כי ינטו צללי ערב לעת צאת השואבות (בראשית כד יא) דההוא זמנא זמינין למיקם ולאחייא⁵ בקדמיתא מכל שאר בני עלמא אינון דשאבי מימיו דאורייתא (ושאבין) בגין דאתעסקו לשאבא מימי דאורייתא ואתתקפו באילנא דחיי⁶ ואינון יפקון בקדמיתא דאילנא דחיי גרמא לון דיקומון בקדמיתא כמה דאתמר ובנות אנשי העיר יוצאות (בראשית כד יג) מאי יוצאות כמה דאת אמר (ישעיה כו יט) וארץ רפאים תפיל דזמינא ארעא למפלט מנה כל רוחין⁷ דאינון בגווה ועל דא כתיב (בראשית כד יג) יוצאות לשאוב מים לנטלא נשמתא⁸ ולקבלא לה כדקא יאות מתקנא מאתרה⁸ כדקא חזי</p>	<p>שהוא הזמן של האלף הששי. "לעת ערב", כמו שנאמר "ולעבודתו עדי ערב", וכתוב "כי ינטו צללי ערב". "לעת צאת השאבת", שבאותו זמן עתידים לקום ולהחיות, בראשונה מכל שאר בני העולם אותם ששואבים מימי התורה (ושואבים), כדי שיתעסקו לשאוב מימי התורה, והתחזקו בעץ החיים, והם יצאו בראשונה, שעץ החיים גרם להם שיקומו בראשונה, כמו שנתבאר. "ובנות אנשי העיר יוצאות", מה זה "יוצאות", כמו שנאמר "וארץ רפאים תפיל", שעתידה הארץ לפלוט ממנה כל הרוחות שהם בתוכה, ועל כך כתוב "יוצאות". "לשאוב מים", ליטול נשמה ולקבלה כראוי מתוקנת ממקומה כראוי.</p>

¹ פי' י"ס דבריאה מעין י"ס דאצילות (מ"מ).

² פי' וכל טוב אדוניו הם רוחות של הצדיקים שביסוד ומ"ש וכל טוב אדוניו ההוא שמושא דשמשא הוא כמו דבר אחר (מ"מ).

³ פירוש מדקאמר נהרים ע"ש הבכיה. א"נ מסיפיה דקרא אל עיר נחור מלשון חרון שהוא חורבן בהמ"ק. ד"ח. אפ' רחל עם האותיו' בגימטריא ארם. גם כתיב קול ברמה נשמע (א"מ) (ג"א).

⁴ דחיקא לי טובא שהתחיה יהיה בסוד ח"ת לאלף הששי א"כ אינו ערב ממש, אלא אם נאמר שבערך כל ו' אלפים יחד הוא עת ערב לכולם כעין יום הששי לכל ימי השבת והיינו דכתיב יצא אדם ת"ת לפעלו להנהיג העולם בדיניו, ועבודתו עדי ערב דהיינו עד יום הששי שהוא זמן ביעור החצונים בלי פעולת הדין והיינו שינטו צללי ערב שהם החצונים כמבואר בכמה דוכתי (אור יקר).

⁵ פי' לעיל אמר מתי ארץ ישראל קודמין למתי חו"ל, וכאן אמר במתי א"י עצמם או במתי ח"ל עצמם יש בהם חילוק שת"ח קודמין להמון העם ובעלי הקבל קודמין לשאר ת"ח וז"ש ואשתדלו למנדע למאריהון ברזא דחכמתא ואינון אתקיימון בקדמיתא (מ"מ).

⁶ ת"ת תורה (אור יקר).

⁷ הוא ג"כ תקרא מים מפני שעל ידי עסק התורה שהיא מים (אור יקר).

⁸ שהרי כשישאב הגוף הנשמה בראשונה, שכחה כל תורה שלמדה כנודע. ועתה בתחיה לא תשכח הנשמה מה שלמדה בג"ע, אלא תהיה מתוקנת בתורה כדקא חזי (אור יקר).

בראשית

<p>והיה הנערה¹ אשר אומר אליה הטי נא כדך² ואשתה³ (שם יד) בנין דהא אתמר דכל אינון נשמתין דעלמא דאתקיימו בהאי עלמא ואשתדלו למנדע למאריהון ברוא דחכמתא עלאה⁴ איהי סלקת ואתקיימת בדרגא עלאה על כל אינון דלא אתדבקו ולא ידעו ואינון אתקיימו בקדמיתא ודא הוא שאלתא דקאים ההוא עבד למנדע ולמשאל במה אתעסקת ההיא נשמתא בהאי עלמא ואמרה אלי גם אתה שתה⁵ (שם מד) אנת בעי למשתי ולאתשקיא¹²³ בקדמיתא ובתרך וגם לגמליך אשקה (שם יד) בנין דכל אינון שאר רתיכין אף על גב דאתשקייין¹²⁴ מהאי דרגא בלהו אתשקייין⁶¹²⁵ מפולחנא דצדיקיא דידעי פולחנא דמאריהון כדקא יאות דצדיקיא ידעי לספקא לכל דרגא ודרגא כדקא יאות ועל דא וגם לגמליך אשקה ודאי היא האשה אשר הוכיח יהויה לבן אדוני (שם מד) ודאי ההוא ג'א באתערותא דצלותא דילי > איהו גופא דאזדמן לההיא נשמתא עלאה</p>	<p>"והיה הנערה אשר אמר אליה הטי נא כדך ואשתה", משום שהרי נתבאר, שכל אותן נשמות של העולם שהתקיימו בעולם הזה והשתדלו לדעת את רבונם בסוד החכמה העליונה, היא עולה ומתקיימת בדרגה עליונה על כל אותם שלא נדבקו ולא ידעו, והם מתקיימים בראשונה. וזו השאלה שעמד אותו העבד לדעת ולשאל, במה התעסקה אותה הנשמה בעולם הזה. "ואמרה אלי גם אתה שתה", אתה צריך לשתות ולהיות משקה בראשונה, ואחר כך "וגם לגמליך אשקה", משום שכל אותם שאר המרכבות, אף על גב ששקיים מהמדרגה הזו, כולם נשקים מעבודת הצדיקים שיודעים עבודת רבונם כראוי, שהצדיקים יודעים לספק לכל דרגה ודרגה כראוי. ועל זה "וגם לגמליך אשקה". ודאי היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדני, ודאי ההיא (ס"א בהתעוררות של התפלה שלי) הוא הגוף שהזדמן לאותה הנשמה העליונה.</p>
<p>תא הוי דהא אתמר דתיאובתא דדכורא לגבי נוקבא עביד נשמתא⁷ ותיאובתא דנוקבא לגבי דכורא סלקא ואתערב בהדה דלעילא ואתכליל דא בדא ועביד נשמתא ובנין כך היא האשה דא הוא גופא⁸ ודאי דאיהו זמינא לההוא רעותא דנשמתא דנפקא מן דכורא ואינון גופין זמינין לאתערא בקדמיתא כדקאמרן ולבתר דאלין יקומו⁹ יקומו כל אחרנין דבשאר ארעאן</p>	<p>בא וראה, שהנה נתבאר שתשוקת הזכר לנקבה עושה נשמה, ותשוקת הנקבה לזכר עולה ומתערב עמה שלמעלה, ונכללים זה עם זה ועושה נשמה. ולכן היא האשה זהו הגוף ודאי, שהוא מוכנים לאותו רצון של הנשמה שיצאה מן הזכר. ואותם הגופים עתידים להתעורר בראשונה, כמו שאמרנו. ולאחר שאלו יקומו, יקומו כל האחרים שבשאר הארצות, ויתקיימו בקיום שלם, ויתחדשו בהתחדשות הלבנה, ויתחדש</p>

¹ פי' הגוף והמדבר עם השכינה הוא הבלא דגרמי שבתוך הגוף כמש"ל היא האשה אשר הוכיח ה' לבן אדוני ודאי דא הוא גופא (מ"מ).

² לשון כ"ד ספרי תורה, ירצה הטי ועסיקי בתורתך, ואשתה משפע תורתך ונראה במה עסקת בהיותך בגוף (אור יקר).

³ ע"ד זיל תהי אקנקניה (נ"א).

⁴ בסודות התורה, ודא היא שאלתא אחר שכולם שואבות יבחין ביניהם אותם ששאבו סודות התורה (אור יקר).

⁵ ירצה שיודע בסודותיו לפתוח המקורות העליונים ולהשפיע שפע למטטרון ראש היצירה היכל קדש הקדשים, ואח"כ להמשיך המדרגות כולם, והיינו גם לגמליך אשתה, שהם שותים ממטטרון על ידי סוד הזווג שמזווגים אותם העוסקים בעבודה (אור יקר). משיבי דעסק בסודי התורה ואומר לו שמט"א זה הוא שותה מהשפעה העליונה כשנשפעה לעולמות והראש מט"ט ואחריו כל מחנות המלאכים ימשוכו (נ"א).

⁶ דהיינו סוד הזווג בימי חול (אור יקר).

⁷ דהיינו סוד אשה כי תזרע וילדה זכר, שפע הזכר וזרעו מוליד נשמת הזכרים, ושפע הנקבה וזרעה מוליד נשמת הנקבות, ויש בנשמות בן אדוני ובת גברתי, אמנם לעולם קודמין הזכרים העוסקים בתורה, ולהכי קאמר היא האשה בערך הגוף לבן אדוני בערך נשמתא דאתערותא דדכורא (אור יקר).

⁸ כלומר דאבא. שכן כל אורות אבא נכנסים אליה, מתכנסים בה ומתגלמים בה. ועי' ע"ח אבי"ע ב' וה' שבינה נקרא גופה, כי היא בבחי' גוף לגבי ג"ר (כללים ח"א קה ע"ד).

⁹ לאו בקרא קא עסיק אלא אמונת תחיית המתים קאמר (אור יקר).

בראשית

<p>ויתקיימון בקיומא שלים ויתחדתון בחדתותא דסיהרא¹ ויתחדש עלמא כמלקדמין² וכדין³ כתיב בההוא זמנא (תהלים קד לא) ישמח יהו"ה במעשיו ובגין כך (ישעיה נב יג) הנה ישכיל עבדי לאהדרא נשמתין כל חד וחד לאתריה⁴ ירום ונשא וגבה מאד מסמרא דכל אינון דרגין עלאין כדקאמרן</p>	<p>העולם כמו מקודם, ואז כתוב באותו הזמן "ישמח ה' במעשיו". ולכן "הנה ישכיל עבדי", להחזיר הנשמות כל אחת ואחת למקומה. "ירום ונשא וגבה מאד", מהצד של כל אותן הדרגות העליונות, כמו שאמרנו.</p>
<p>כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם (שם יד) תא חזי דהא אתמר דכד אתחרב בי מקדשא ושכינתא אתגלי בגו ארעאן נוכראין בנייהו מה כתיב (שם לג ז) הן אראלם צעקו חוצה⁵ מלאכי שלום מר יבכיון כלחו בכו על דא וקשירו בכיה ואבלא וכל דא עלה דשכינתא דאתגלייא מאתרה וכמה דאיהי משתנית מכמה דהות אוף הכי בעלה לא נהיר נהוריה ואשתני מכמה דהוה דכתיב (שם יג י) חשך השמש בצאתו ועל דא כתיב (שם נב יד) כן משחת מאיש מראהו דבר אחר כן משחת מאיש מראהו מהאי עבד דאשתני דיוקניה⁶ וגוניה מכמה דהוה דבר אחר כן משחת⁷ מאיש מראהו כמה דאת אמר (שם נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם דהא מיומא דאתחרב בי מקדשא לא קיימו שמים בנהורא דלהון ורוא דמלה ברכאן לא שריין אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא ואוקמוה כמה דאת אמר (בראשית ה ב) זכר ונקבה בראם ויברך אותם ובגין כך משחת מאיש מראהו</p>	<p>"כאשר שממו עליך רבים כן משחת מאיש מראהו ותארו מבני אדם". בא וראה, שהנה נאמר שכאשר נחרב בית המקדש והשכינה גלתה לתוך ארצות נכריות ביניהם, מה כתוב, "הן אראלים צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון", כולם בכו על זה וקשרו בכיה ואבל, וכל זה על השכינה שגלתה ממקומה. וכמו שהיא משתנית מכמו שהיתה, כמו כן בעלה לא מאיר אורו והשתנה מכמו שהיה, שכתוב "חושך השמש בצאתו", ועל זה כתוב "כן משחת מאיש מראהו". דבר אחר, "כן משחת מאיש מראהו", מהעבד הזה שהשתנה דיוקנו וצבעו מכמו שהיה. דבר אחר, "כן משחת מאיש מראהו", כמו שנאמר "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם", שהרי מיום שנחרב בית המקדש לא עמדו השמים באורם, וסוד הדבר, הברכות לא שורות אלא במקום שנמצאים זכר ונקבה. ובארוהו כמו שנאמר "זכר ונקבה בראם ויברך אותם", ולכן "משחת מאיש מראהו".</p>
<p>ודא הוא כמה דכתיב (ישעיה נז א) הצדיק אבד אבוד או נאבד לא נאמר אלא אבד דלא שריין ברכאן אלא באתר דאשתכחו דכר ונוקבא</p>	<p>וזהו ככתוב "הצדיק אבד". לא כתוב אבוד או נאבד אלא "אבד", שאין שורות ברכות אלא במקום שנמצאים זכר ונקבה</p>

¹ שלא יתחדשו הגופים בקימתן אלא יקומו במומן ואח"כ יתחדשו חדוש שני ויתרפאו מזהמתן (אור יקר).

² היינו חידוש תיקונו מחטא אדם הראשון וטהרתו מזהמת קללת הנחש, אמנם חדוש אל כל השביעי הוא ענין לעצמו (אור יקר).

³ שהמעשים עד עתה לא היה בהם שמחה לפי שנפסדו אח"כ והכל גלוי לפניו אבל לעתיד לבוא שיחיו לעולם אז ישמח וכו' (נ"א).

⁴ כלומר ישכיל ויתבונן לאהדרא נשמתין כל חד וחד לאתריה מי שעוסק בתו' ישיב נשמתו אל גופו שעסק עמו בתורה ומי שלא עסק בתורה ישוב נשמתו בגופו ממש שלא עסק (ז"ח) (נ"א).

⁵ אראלם נגזר מאריאל והם מהמלכות, ומלאכי שלום הם מת"ת. ובזה מכוון מ"ש כאן שגם בעלה לא נהיר נהוריה, ומשום הכי בכו גם מלאכי שלום. ובזה מדויק מ"ש בחגיגה פ"ק ה' ב' שאפילו מלאכי שלום בכו. והקשה באוצרות חיים מאי אפילו, ותירץ שהם מלאכים הקרובים אל הנשמות שהם מן פנימיות העולמות ומלאכים הקרובים לנשמות הם יותר פנימיים מן השאר, עיי"ש. אבל לפי הנזכר אתי שפיר ומכוון לענין (רמ"ז).

⁶ שהמלכות נחסר אורה כן משחת מאיש שהוא מט"ט מראהו (מ"מ).

⁷ כדמטיק לקמן ובג"כ משחת מאיש מראהו דא הוא כמה דכתיב הצדיק אבד והיינו יסוד (מ"מ).

בראשית

<p>יחד, כמו שנתבאר. משום שהרי באותו זמן לא נמצא</p>	<p>כחדא כמה דאתמר בגין דהא¹²⁶ בהווא זמנא לא אשתכח</p>
<p>קפב/ב</p>	
<p>הזכר עמה, ואז כל אותן נשמות שיוצאות, לכולן היה שינוי מכמו שהיו בזמן שהשמש מתחבר בלבנה, כמו שנתבאר, "אלה תולדות יעקב יוסף" וגו', ונתבאר.</p>	<p>דכורא בהדה וכדין כל אינון נשמתין¹ דנפקי כלהו הוי להו שנויא מכמה דהוו בזמנא דשמשא אתחבר בסיהרא כמה דאתמר ועל דא (בראשית לו ב) אלה תולדות יעקב יוסף וגו' ואתמר</p>
<p>"והוא נער", משום שאין נפרדים לעולמים, צדיק וצדק הם יחד. כמו שהיא נקראת בשם של הזכר, גם כך הוא נקרא בשם שלה, שכתוב "והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה", בכולם עומדת לחדש אותם כראוי ולהשתעשע להם בשמחה שלו, שכל הענפים וכל העלים, כולם מתברכים בשמחתו. "אלה תולדות יעקב יוסף", כמו שנתבאר, שכל דמותו של יעקב היתה ביוסף, וכל מה שארע לזה ארע לזה, ושניהם הולכים יחד. וזהו הסוד של האות ו', ששניהם הולכים יחד, משום שהם סוד אחד ודמות אחת.</p>	<p>והוא נער² (שם) בגין דלא מתפרשין לעלמין צדי"ק וצד"ק³ כחדא אינון⁴ כמה דאיהי אתקריאת בשמא דדכורא⁵ הכי נמי אתקרי איהו בשמא דילה⁶ דכתיב והוא נער את בני בלהה ואת בני זלפה⁷ בכלהו קיימא לחדתא לון כדקא יאות ולאשתעשעא לון בחדוה דילה⁸ דכלהו ענפין וכלהו עלין כלהו אתברכין בחדוה דילה אלה תולדות יעקב יוסף כמה דאתמר דכל דיוקנא דיעקב הוה ביה ביוסף⁹ וכל מה דאירע להאי אירע להאי¹⁰ ותרואיהו כחדא אזלי¹¹ ודא</p>

¹ אהדר לתחלת דבריו הנולדים בחסרון הלבנה דקאמר לעיל, וענין זה יתיישב במה שהוקדם לנו שהנשמות שכליות והם מאירות מהספירות השכליות כעין הארת הככבים הגשמיים מן השמש, וגם המלכות לבנה מאירה באור החמה כולם מאירות מאותו האור ונמשכות לעולם בהארה ההיא, ואם הלבנה אמם שהם נכללים בבטנה וסתריה אינה מאירה מאור החמה, גם הם אינם מאירים וכל זה בהקדמה שהם גופים מוכנים לקבל האור כהכנת הככבים מן החמה, וזהו תועלת הנשמות בזווג העליון שאור הת"ת יאירם כאשר תאיר השכינה וזה משל אל השכלים העליונים כדפי' (אור יקר).

² עיקר שם נער למטטרון, והמלכות נערה מפני היותה מתלבשת בו בסוד ז' הנערות הראויות לתת לה מבית המלך (אור יקר).

³ כמו שצדק נקרא נערה צדיק יקרא נער (אור יקר).

⁴ כלילת יסוד במלכות תלוי בגילוי דאור דעת עילאה, ועל ידי זה נעשו לבחי' עטרה שבו, והוא בסוד צדיק וצדק (ביאורים ח"ב סט ע"ג).

⁵ פי' שנקרא הוי"ה כנודע (מ"מ).

⁶ פי' שהמלכות לפעמים נק' נער ולפעמים נקרא נערה ולכך גם ז"א נק' נער כשמה בשביל שיש בו ש"ך דינים שהם גימ' נע"ר (מ"מ).

⁷ הענין שהשבטים הם י"ב כנגד י"ב אבנים למלכות, וח' מהם באברים הפנימיים וד' בני השפחות הם בסוד וכל אחוריהם ביתה, ולזה יאמר והוא נער בזווג ומאיר, אצל שאר האברים הפנימיים אלא אפילו את בני בלהה ובני זלפה נשי אביו, הרי ד' בחי' במלכות שהת"ת מתייחד בהם (אור יקר). פי' בני בלהה ובני זלפה הם חיילות דבי"ע (מ"מ).

⁸ כולם נכללים בסוד היחוד, והזווג העליון, ותחלה יחדשם ותקנם בסוד סלוקם וכללותם למעלה היכל אל היכל עד העלותם אל קדש הקדשים ואח"כ ישעשעם בזווג וז"ש לחדתא לון לאשתעשעא לון בחדוה דילה מצד הבינה שמשם סוד התעוררות היחודו כענין אור לצדיקים לעתיד לבא, עיקר הצדיק בעולם הבא ודאי (אור יקר).

⁹ בערך בחי' הספירה בעצמה (אור יקר).

¹⁰ היינו מה שנוסף תיקון בספירה ומתילד בה (אור יקר).

¹¹ לעולם ב' מדות אלו יחד ואינם מתפרדות גוף וברית חשבינן חד, והם ג' בחי', ולזה הכריח שלשתם וא"ו שא"א לזכור זאת בלא זאת והיינו כחדא אזלי ב' וילין יחד, ראשונה ת"ת, שניה יסוד (אור יקר).

בראשית

<p>הוא רזא דאת וי¹ דאזלי תרווייהו כחדא בנין דאינון רזא חדא² ודיוקנא חדא³</p>	
<p>ויבא יוסף את דבתם רעה (שם) הא אוקמוה דהוה אמר לאבוי <עלוי> (עליו)¹²⁷ דהוון אכלי שייפא מבעלי חיין כד אינון חיין ויבא יוסף את דבתם רעה וכי הא במניינא הוון אינון בני שפחות היך הוון מזולזלין בהון בני לאה והיך הוון אכלין אבר מן החי והוון עברין על פקודא דמאריהון דהא פקיד על בני נח פקודא דא כמה דאת אמר (שם ט ד) אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו ואינון הוון אכלי ליה ועברין על פקודא דמאריהון אלא יוסף הוה קאמר⁴ ועל דא אתענש רבי יהודה אמר את דבתם רעה כמה דאוקמוה דיהבי עינייהו בבנות ארעא⁵ ודא הוא דבתם רעה לינקא לכל אינון דרגין דלא קדישין (אף על גב) דאתיין מסמרא מסאבא</p>	<p>"ויבא יוסף את דבתם רעה", הרי פרשוה שהיה אומר לאביו עליהם שהיו אוכלים אבר מבעלי חיים כשהם חיים. "ויבא יוסף את דבתם רעה", וכי במנין הזה היו אותם בני השפחות, איך היו מזלזלים בהם בני לאה, ואיך היו אוכלים איבר מן החי והיו עוברים על מצות רבונם, שהרי צוה על בני נח מצוה זו, כמו שנאמר "אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו", והם היו אוכלים אותם ועוברים על מצות רבונם. אלא יוסף היה אומר, ועל זה ענשו. רבי יהודה אמר, "את דבתם רעה", כמו שבארוהו, שנתנו עיניהם בבנות הארץ, וזהו דבתם רעה, להניק את כל אותן הדרגות שאינן קדושות, (ד"א אף על גב) שבאות מצד הטומאה.</p>
<p>וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים (שם לו ג) רבי אלעזר פתח ואמר (ישעיה כו ב) לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם לך עמי בא בחדריך תא חזי כמה קב"ה רחים לון לישראל ובגין רחמותא דלהון דרחים לון על כל עמין עעכו"ם אזהר לון ובעי לנטרא לון⁶ בכל מה דאינון עבדין⁷</p>	<p>"וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים". רבי אלעזר פתח ואמר, "לך עמי בא בחדריך וסגור דלתך בעדך חבי כמעט רגע עד יעבור זעם". "לך עמי בא בחדריך", בא וראה כמה הקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל, ובשביל אהבתם שאוהב אותם על כל העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, הזהיר אותם ורוצה לשמור אותם בכל מה שהם עושים.</p>
<p>תא חזי <תלת> זמנין אית ביזמא דדינא שריא בעלמא וכד אתי ההוא זמנא מבעי ליה לבר נש לאזדהרא ולאסתמרא דלא יפגע [ביה] (ב) ההוא דינא ואינון זמנין ידיען והא אוקמוה בגין דהא כד</p>	<p>בא וראה, שלש פעמים יש ביום שהדין שורה בעולם, וכשבא אותו הזמן, צריך האדם להזהר ולהשמר שלא יפגע בו אותו הדין, והם זמנים ידועים, והרי בארוה, משום שהרי כשעולה הבוקר, אברהם מתעורר בעולם ואוחז את הדין לקשר אותו עמו, ובתחילת שלש השעות</p>

¹ דכשומר ו' אפיק ו' אחרת רמז ליסוד שהיא ו' זעירא קשירה עם ו' רברבא ת"ת וז"ש דאזלי תרווייהו שא"א להזכיר ו' בלתי שיזכיר ו' אחרת עמו והטעם דאינון רזא חדא שת"ת מכריע בין ח"ג וכן היסוד מכריע בין נו"ה וכמו שבדיוקנא דומים זה לזה כמש"ל וכנז"ל דף ק"פ כן תקיש בפעולותיהם שהם דומים זל"ז כנזכר (ז"ח) (נ"א).

² בסוד תיקונם וקישוטם הנוסף תמיד על מציאותם (אור יקר).

³ עצמותם כדפי' והכל יוכרח בסוד וא"ו כדפי' שדיוקן ו' ראשונה כשני' ודומות בכל יחד (אור יקר).

⁴ פירוש לא ששקר אמר אלא שכך סבר וכבר השל"ה והמפרשים ביארו וז"ש ויבא יוסף את דבתם ולא ייוצא את דבתם כמש"ל (מא"ן) (נ"א).

⁵ פי' עיניהם מקורי השגחתם, בבנות הארץ משפיעים האברים אשר תחת המלכות שהם ההיכלות לכתות המשפיעים לחצונם והיינו דבתם רעה התעוררות למעלה יסוד מן התחתונים אל הת"ת והיסוד אין רצונו להשפיע המדרגות התחתונות מצד דינם צריכים לקיים ולהשפיע לקיום ההנהגה והת"ת מדצה גבורה אינו חושש ומשפיעם והיסוד מצד דקות הפנימיות העליון אינו רוצה בהם והכל יתיישב במקומו (אור יקר).

⁶ שלא יפגע דין המתעורר בהם בענייני הנהגתם בעולם אפילו בפרטי מעשיהם (אור יקר).

⁷ שהכל חביב לפני הקב"ה לישראל ושומרם ושומר כל קניינם ומזהירם להמשיך מן הדין (אור יקר).

בראשית

<p>סליק צפרא¹ אברהם אתער בעלמא ואחיד ליה לדינא לקשרא ליה בהדיה ובשירותא דתלת שעי קמייתא² נטיל דינא מאתריה לאתערא ביה ביעקב עד דאתער צלותא דמנחה דאהדר דינא לאתריה ואתער דינא דלתתא לאתקשרא בדינא דלעילא דהא כדין אתקשר דינא בדינא ובעי לאזדהרא³</p>	<p>הראשונות נוסע הדין ממקומו להתעורר בו ביעקב, עד שמתעוררת תפלת המנחה שמחזירה את הדין למקומו, ומתעורר הדין שלמטה להתקשר בדין של מעלה, שהרי אז נקשר דין עם דין, וצריך להזהר.</p>
<p>תו כד דינא אתער בעלמא ומותא אשתכח במתא לא ליבעי ליה לבר נש למיהך יחידאי בשוקא והא אוקימנא מלי אלא בעי לאסגרא גרמיה דלא יפוק לבר כמה דאוקמוה בנח דאסגר גרמיה בתיבותא דלא ישתכח קמי מחבלא ועל דא לך עמי בא בחדריך אסגר גרמך וסגור דלתך בעדך דלא יתחזי קמיה דמחבלא חבי כמעט רגע עד יעבור זעם דבתר דאעבר דינא לית ליה רשו למחבלא לחבלא</p>	<p>עוד, כשהדין מתעורר בעולם והמות נמצא בעיר, האדם צריך לא ללכת יחידי בשוק, והרי בארנו את הדברים, אלא צריך לסגור את עצמו שלא יצא החוצה, כמו שבארוהו בנח שסגר את עצמו בתיבה שלא ימצא לפני המשחית. ועל זה "לך עמי בחדריך", סגור את עצמך "וסגור דלתך בעדך", שלא יתראה לפני המשחית. "חבי כמעט רגע עד יעבור זעם", שאחר שעובר הדין אין רשות למשחית להשחית.</p>
<p>תא חזי דקב"ה בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישראל וקריב לון לגביה כל שאר עמין עכו"ם שנאיין לון לישראל בגין דאינון מתרחקין וישראל קריבין ותא חזי בגין רחימותא דרחים יעקב ליוסף יתיר מאחוי אף על גב דכלהו הוו ליה אחין מה כתיב (בראשית לז יח) ויתנכלו אותו להמיתו כל שכן עמין עכו"ם לישראל תא חזי כמה גרים ליה ההיא רחימותא דרחים ליה יתיר דגרם ליה דאתגלי מאבוי ואתגלי אבוי בהדיה וגרם להו גלותא</p>	<p>בא וראה, שהקדוש ברוך הוא בשביל האהבה שהוא אוהב את ישראל וקרוב אותם אליו, כל שאר העמים עובדי כוכבים ומזלות שונאים את ישראל, משום שהם מרוחקים וישראל קרובים. ובא וראה, משום האהבה שאהב יעקב את יוסף יותר מאחיו, אף על גב שכולם היו לו אחים, מה כתוב, "ויתנכלו אותו להמיתו", כל שכן העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לישראל. בא וראה כמה גרמה לו אותה אהבה שאהב אותו יותר, שגרם לו שהגלה מאביו, וגלה אביו עמו, וגרם להם גלות</p>
<p>קפג/א</p>	
<p>ולשכינתא דאתגליא בינייהו ואף על גב דאתגזירת גזרה ואוקמוה דבגין כתנת פסים דעבד ליה יתיר מה כתיב (בראשית לז ד) ויראו אחיו</p>	<p>ולשכינה שגלתה ביניהם. ואף על פי שנגזרה הגזרה, ובארוהו, שבשביל כתונת הפסים שעשה לו יותר, מה כתוב, "ויראו אחיו".</p>
<p>ויחלום יוסף חלום וגו' (שם ה) רבי חייא פתח ואמר (במדבר יב ו) ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם יהו"ה במראה אליו אתודע בחלום</p>	<p>"ויחלום יוסף חלום" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "ויאמר שמעו נא דברי אם יהיה נביאכם ה' במראה אליו אתודע בחלום אדבר בו". בא וראה כמה דרגות לדרגות עשה הקדוש ברוך הוא, כולם עומדים זה על זה, דרגה על דרגה, זו למעלה מזו, וכולן</p>

¹ היינו שאין התעוררות הדין, שעם היות שאברהם חסד המתוערר מטעם דאחדי ליה לדינא לכוללא עמו קצת (אור יקר). כעלות השחר ומתחיל להאיר פני המזרח אברהם אחיד ליה ליצחק (מ"מ).

² הוא שליטת הת"ת ג"כ ימתקנו מג' שעות עד המנחה, והרי ג' זמנים אלו אין הדין פועל כ"כ, אמנם בהתעורר שעת המנחה שהוא משש שעות ומחצה יתחיל הגבורה לבדה להתעורר ואין זה ממתיק ללא יעקב ולא אברהם, ויתחבר עם המלכות דהיינו אומר "ואתער דינא דלתתא" מלכות (אור יקר). ר"ל כשהתחיל היום ממש אז גם יעקב ממתיק הדין דיצחק (מ"מ).

³ לעיל סח ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>אדבר בו תא חזי כמה דרגין לדרגין¹ עבד קב"ה וכלהו קיימי דא על דא² דרגא על דרגא³ דא לעילא מן דא וכלהו ינקין⁴ אלין מן אלין כדקא חזי לון אלין מימינא ואלין משמאלא וכלהו אתמנן⁵ אלין על אלין כלא כדקא יאות</p>	<p>יונקות אלו מאלו כראוי להם, אלו מימין ואלו משמאל, וכולם ממונות אלו על אלו הכל כראוי.</p>
<p>תא חזי כל נביאי דעלמא⁶ כלהו ינקי מסטרא חדא מנו תרין דרגין ידיען⁷ ואינן דרגין הוו אתחזיין בנו אספקלריאה דלא נהרא⁸ דכתיב במראה אליו אתודע⁹ מאן הוא מראה כמה דאתמר (דמראה) חיוזו דכל גוונין אתחזיין בגווה¹⁰ ודא היא אספקלריאה דלא נהרא בחלום אדבר בו דא הוא חד משתי בנבואה¹¹ כמה דאוקמוה ואיהו דרגא שתיתאה מההוא דרגא דנבואה ואיהו¹² דרגא דגבריאל דממנא על חלמא והא אתמר</p>	<p>בא וראה, כל נביאי העולם, כולם יונקים מצד אחד מתוך שתי דרגות ידועות, ואותן הדרגות היו נראות בתוך האספקלריה שאינה מאירה, שכתוב "במראה אליו אתודע". מה היא "המראה", כמו שנאמר (שמראה) המראה שכל הצבעים נראים בתוכה, וזוהי האספקלריה שאינה מאירה. "בחלום אדבר בו", זהו אחד מששים בנבואה, כמו שבארוהו, והיא הדרגה הששית מאותה הדרגה של נבואה, והיא הדרגה של גבריאל שממונה על החלום, והרי נתבאר.</p>
<p>תא חזי כל חלמא דאיהו כדקא יאות מהאי דרגא קא אתיא ועל דא לית לך חלמא דלא</p>	<p>בא וראה, כל חלום שהוא כראוי, בא מן הדרגה הזו, ועל כן אין לך חלום שלא</p>

¹ ר"ל דכל העולמות והפרצופים שנבראו היתה הכוונה בהם להוריד השתלשלות השפע על סדר ההדרגה מעליון לתחתון עד ירד לעוה"ז שהוא תכלית הבריאה. וז"ש דרגין, להיות דרגין עד סוף כל המדרגות, ולכן אין בהם שנים שוים לגמרי אעפ"י שהם ממדה אחת. דרך משל חסד סודו ע"ב אורות וכולם חסד ואינם בשווי גמור (רמ"ז).

² ירצה שאין ריקות נמצא ביניהם, וגם אי אפשר שיוכל להמצא שום נמצא ביניהם (רמ"ז).

³ ידוע ששתי בחינות הן בכללות האורות, האחת אור הפנימיות שהוא המקיים ומחייה את הכל דהיינו המוחין הפנימיים הנעלמים והם בתכלית הרוחניות ואין לומר בהם כי אם הדרגה וסגולת המעלה, והשנית הוא המדות והעולמות שיש להם קצבה בלתי נודעת לנו אופנה והיינו מדות, ועליהם אמר דא לעילא מן דא (רמ"ז).

⁴ שיש בהם ההתעלות וההשתלשלות והם הנקראים אור חוזר ואור ישר, ועליהם נאמר (דברים ד, לט) כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל וגו', כי לא נאמר בשמים למעלה אלא ממעל, הוא אור הישר היורד מלמעלה למטה, ומתחת אור חוזר. והנה ה' ישר, האלקים חוזר. והנה כל העולה צריך לקבל כח מלמעלה, וכנגד זה אמר וכלהו ינקין אלין מימינא וכו', פי' השמאלים יונקים מן השמאל והימנים מן הימין כדי שיתעלה כל אחד למקורו, וזהו "כדקא חזי לון", הכח הראוי להם (רמ"ז).

⁵ ירצה העליונים המה הפקודים והממונים להנהיג את שלמטה מהם, ולא הזכיר כאן ימין ושמאל כי השפע הבא אחד הוא הכל בזכות האנשים (רמ"ז).

⁶ נמשך למה שהקדים שכל העולמות הם בדרך השתלשלות, ועל זה נמשך ואמר שכך הם מדרגות הנבואה (רמ"ז).

⁷ הוא אור אמא המתגלה בנו"ה דז"א, והן הם דרגין ידיען, שהם גלויים ונודעים, כי למעלה בחג"ת האורות סתומים אבל בנו"ה הם מגולים והיינו ידיען (רמ"ז).

⁸ ר"ל שנו"ה דז"א מתנוצצים בחו"ב דנוק' העומדת אחריו והיא נקראת אספקלריא דלא נהרא, מפני שהיא גבורה הנקראת חשך, אבל מתגלה באור החסדים דנו"ה דז"א (רמ"ז). עי' נקודות פרק ה'.

⁹ זה נאמר בשאר הנביאים שעליהם אמרו רז"ל כל הנביאים באספקלריא שאינה מאירה מלבד משה רבינו ע"ה (רמ"ז).

¹⁰ ה"ס המלכות הידועה, וכו' היא מקבלת מאחרים ומכל המדות העליונות לכן אמר שהיא חיוזו דכל גוונין וכו' (רמ"ז).

¹¹ ס"ל לר' חייא טעם שצריך פשרון הפה שהיא המלכות, לפי שהחלום יש בו כדיבו וקשוט, ולכן צריך הפשרון מהפה שהיא המלכות, כדי להפריד הקלי' שנדבקה בחלום שממנה בא הכדיבו, ולא ישאר רק הקשוט שהוא מהקדושה (מ"מ).

¹² קצו ע"א (הערת הזוהר). קמ"ט ב' ע"ש (הרשב"ב) (נ"א).

בראשית

<p>יתערבון עמיה מלין כדיבין כמה דאוקימנא ובגין כך מנייהו קשוט ומנייהו כדיבין ולית לך חלמא דלא אית ביה מהאי גיסא ומהאי גיסא ובגין דאית ביה בחלמא כלא כדאמרן כל חלמין דעלמא אזלין בתר פשרא דפומא¹ ואוקמוה דכתיב (בראשית מא יג) ויהי כאשר פתר לנו בן היה מאי טעמא בגין דאית ביה בחלמא כדיבו וקשוט ומלה שלמא על כלא ובגין כך בעי חלמא פשרא טבא רבי יהודה אמר² בגין דכל חלמא מדרגא דלתתא איהו ודבור שלמא עליה ובגין כך כל חלמא אזלא בתר פשרא</p>	<p>יתערבו בו דברים כוזבים, כמו שבארנו. ולכן מהם אמת ומהם כוזבים, ואין לך חלום שאין בו מצד זה ומצד זה. ומשום שיש בחלום הכל כמו שאמרנו, כל החלומות שבעולם הולכים אחר פתרון הפה. ובארוהו שכתוב "ויהי כאשר פתר לנו בן היה". למה, משום שיש בחלום כזב ואמת, והדיבור שולט על הכל, ולכן החלום צריך פתרון טוב. רבי יהודה אמר, משום שכל חלום הוא מהמדרגה שלמטה, והדיבור שולט עליו, ולכן כל חלום הולך אחר הפתרון.</p>
<p>פתח ואמר (איוב לג טו - טז) בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים ובמוסרם יחתום. בא וראה, כשעולה אדם למטתו, הוא צריך להמליך עליו מלכות שמים בראשונה, ואחר כך יאמר פסוק אחד של רחמים, ובארוהו החברים, משום שהנה כאשר אדם יושן על מטתו, הנה נשמתו יוצאת ממנו והולכת ומשוטטת למעלה, כל אחד ואחד כפי דרכו, וכך עולה, כמו שנתבאר.</p>	<p>פתח ואמר, "בחלום חזיון לילה בנפול תרדמה על אנשים בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים ובמוסרם יחתום". בא וראה, כשעולה אדם למטתו, הוא צריך להמליך עליו מלכות שמים בראשונה, ואחר כך יאמר פסוק אחד של רחמים, ובארוהו החברים, משום שהנה כאשר אדם יושן על מטתו, הנה נשמתו יוצאת ממנו והולכת ומשוטטת למעלה, כל אחד ואחד כפי דרכו, וכך עולה, כמו שנתבאר.</p>
<p>מה כתיב בחלום חזיון לילה כד בני נשא שכבי בערסייהו ניימין ונשמתא נפקת מנייהו הה"ד בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים וכדין קב"ה אודע לה לנשמתא בהווא דרגא דקיימא על חלמא אינון מלין דומינין למיתי על עלמא או אינון מלין כפום אינון הרהורין דליביה בגין דבר נש נטיל ארחא דתוכחי דעלמא³ בגין דהא לא מודעין ליה לבר נש בעוד דאיהו קאים בתוקפא דנופא <נ"א דרוחא> כדקאמרן אלא מלאכא אודע לנשמתא ונשמתא לבר נש והווא חלמא איהו מלעילא כד נשמתין נפקין מנופי וסלקין כל חד וחד כפום ארחיה וכמה דרגין על דרגין ברזא דחלמא כלהו ברזא דחכמתא ותא חזי חלום דרגא חדא מראה דרגא חדא נבואה דרגא חדא⁴ וכלהו דרגין לדרגין אלין על אלין</p>	<p>מה כתוב, "בחלום חזיון לילה", כשבני אדם שוכבים במטתם ישנים והנשמה יוצאת מהם, זהו שכתוב "בתנומות עלי משכב אז יגלה און אנשים". ואז הקדוש ברוך הוא מודיע לנשמה, באותה הדרגה שעומדת על החלום, אותם הדברים שעתידיים לבא על העולם, או אותם דברים כפי אותם הרהורים של לבו, משום שאדם נוטל דרך של תוכחות העולם. משום שהנה לא מודיעים לאדם בעוד שהוא עומד בכח הגוף (נ"א של הרוח) כמו שאמרנו, אלא מלאך מודיע לנשמה, והנשמה לאדם, ואותו החלום הוא מלמעלה, כשהנשמות יוצאות מן הגופים ועולות כל אחת ואחת כפי דרכה. וכמה דרגות על דרגות בסוד החלום, כולן בסוד</p>

¹ וכן אמר רז"ל כל החלומות הולכין אחר הפה, כבר נתבאר במקומו כי החלום הוא סוד הוי"ת הגנוזות תוך אלהים וזה פי' החלומות הולכים אחר הפה, כי פה עם הכולל גימ' אלה"ם, והחלומות הם הוי"ת שבתוכן ג' היות, שהם גימ' חלם (זהר הרקיע).

² פליג אר"ח וס"ל הטעם לפי שהחלום הוא מגבריאל, שהוא ביצירה דרגא תתאה, ולכן צריך פשרון מהמלכות דאצילות שהיא שולטת על הכל (מ"מ).

³ ר"ל לפי' מודיעי' ליה הרהוריו ומחשבותיו כדי שיקח תוכחה להיות חושב ומהרהר בדברים טובים (ח"ז) (נ"א).

⁴ נבואה היא מנו"ה דאצילות שהיא אספקלריא דנהרא, ומתגלין בירכין לבד, והם נו"ה דביראה נק' אספקלריא דלא נהרא, והם ב' היכלין היכל זהר והיכל נגה. ומראה הוא נו"ה דביראה הנק' אספקלריא דלא

בראשית

	<p>החכמה. ובא וראה, החלום דרגה אחת, המראה דרגה אחת, הנבואה דרגה אחת, וכולם דרגות לדרגות אלה על אלה.</p>
<p>ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנה אורתו על חלומותיו (בראשית לו ה) מהכא דלא מבעי ליה לבר נש למימר חלמיה בר לההוא בר נש דרחים ליה ואי לאו איהו גרים ליה דאי ההוא חלמא מתהפך לגוונא אחרא איהו גרים¹ לסלקא תא הזי דיוסף איהו אמר חלמא לאחיהו ועל דא גרמו ליה לסלקא חלמיה תרין ועשרין שנין דאתעכב רבי יוסי אמר מנלן דכתיב (שם ה)² ויוסיפו עוד שנה אורתו מאי שנה אורתו דגרמו ליה קטרונין בדא מה כתיב (שם ו) ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה</p>	<p>"ויחלום יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנה אורתו על חלומותיו". מכאן שהאדם צריך לומר את חלומו רק לאותו האדם שאוהב אותו, ואם לא, הוא גורם לו. שאם אותו החלום מתהפך לצבע אחר, הוא גורם לסלקו. בא וראה, שיוסף אמר את החלום לאחיו, ועל כן גרמו לו לסלק את חלומו עשרים ושנים שהתעכב. רבי יוסי אמר, מנין לנו, שכתוב "ויוספו עוד שנה אורתו". מה זה "שנה אורתו", שגרמו לו בזה קטרונין. מה כתוב, "ויאמר אליהם שמעו נא החלום הזה</p>
<p>קפג/ב</p>	
<p>אשר חלמתי דבעא מנייהו דישמעון ליה ואיהו אודע להו ההוא חלמא דאלמלא אינון (ד)אהפכו ליה לגוונא אחרא הכי אתקיים ואינון אתיבו ואמרו המלוך תמלוך³ עלינו אם משול תמשול בנו (בראשית לו ח) מיד אמרו ליה פשרא דחלמא וגזרו גזרה⁴ ובנין כך ויוסיפו עוד שנה אורתו</p>	<p>אשר חלמתי", שרצה מהם שישמעו לו, והוא הודיע להם אותו החלום, שאלמלא הם שהפכו אותו לצבע אחר, כך התקיים. והם השיבו ואמרו, "המלוך תמלוך עלינו אם משול תמשול בנו", מיד אמרו לו את פשר החלום, וגזרו גזרה, ולכן "ויוספו עוד שנה אורתו".</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו שכיחי קמיה דרבי שמעון אמר רבי חייא הא תנינן חלמא דלא אתפשר כאגרתא דלא מתקריא אי בנין דאתקיים⁵ ואיהו לא ידע⁶ או דלא אתקיים כלל אמר ליה אתקיים ולא אתיידע דהא ההוא חלמא</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו מצויים לפני רבי שמעון. אמר רבי חייא, הנה שנינו, חלום שלא נפתר כמו אגרת שלא נקראה, אם משום שהתקיים והוא לא ידע, או שלא התקיים כלל. אמר לו, התקיים ולא נודע, שהרי אותו החלום כח תלוי עליו, והוא לא נודע ולא ידוע אם התקיים ואם לא התקיים. ואין לך דבר בעולם שטרם שבא</p>

נהרא הנקרא ברכים, ומתגלים בברכים דיצירה. חלום הוא היכל זהר עצם השמים לטוהר דבריאה דמתגלין ביריכין דיצירה, ושם גבריאל. וגם ידעת שוקי עמודי שש ו' פרקין דאית בהו, והם ו' דרגין דנבואה נמצא כי עקב דהוד הוא הנק' חלום ועי' פקודי רמז (זהר הרקיע).

¹ פי' גוונא אחרא היא שפישר לו פשרון החלום על אמתתו אלא בשביל שאמרו לו המלוך תמלוך בלשון תמיה גרמו שנתעכב החלום כ"ב שנה וכו' (מ"מ).

² אפשר דבמלת ויוסיפו רמז כי בשנאתם נתוספו לו כ"ב שנים. א"מ. ומ"ש אותו דגרמו ליה קטגורין שהיו אומרים עליו דברי שנאה שאין מעשיו כהוגן וכיוצא ועי"ז קטרגו עליו למעלה. וזש"ה שנאה תעורר מדנים למעלה קטגורין ומזל האחר לוחם עם הקטיגור וזהו מדנים למעלה (מא"י) (נ"א).

³ פי' כיון שאמרו לו פשרון האמיתי, צריך שיתקיים כמו שפישרו לו, אבל בשביל שאמרו בלשון תימה נתעכב כ"ב שנה (מ"מ).

⁴ שפתרו וגזרו שימלך ובג"כ ויוסיפו עוד שנה אורתו ולפי שאמרו בלשון תמיה המלוך תמלוך וגו' נתעכב כ"ב שנים ואפשר דזהו דמסיים על חלומותיו ועל דבריו פירוש על דבריו שאמר בלשון תחנונים שמעו נא החלום ולקח לבם שפתרו לטוב ונתחרטו (נ"א).

⁵ דהיינו כענין האגרת שמודיע ואין הכרח הענין בקריאתו, או נאמר שממש כל הענין תלוי בזה, כעין שפירשו כל החלומות הולכים אחר הפה כך נאמר שאם לא תפתר תתבטל, ור"ש הכריח כפירוש הקודם (אור יקר).

⁶ מפני שהחלום הוא ענין נגזר מלמעלה, ותלוי עליו ידענו או לא ידענו, ולפעמים מודיעים לאדם מה שיהיה ויבא ולא ידע ולא ידענו, לעולם אם חלם בו או לא חלם (אור יקר).

בראשית

<p>לעולם שאינו תלוי בחלום או על ידי כרוז, שהרי נאמר שכל דבר ודבר בטרם יבא לעולם מכריזים עליו ברקיע, ומשם מתפשט בעולם וניתן על ידי הכרוז, והכל משום שכתוב "כי לא יעשה ה' אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים", בזמן שנביאים נמצאים בעולם. ואם לא, אף על גב שנבואה לא שורה, חכמים עדיפים מנביאים, ואם לא, ניתן בחלום, ואם לא, הדברים נמצאים בצפורי השמים, והרי בארוה.</p>	<p>הילא תליא עליה ואיהו לא <אתידע ולא ידיע> (ידע) אי אתקיים אי לא אתקיים ולית לך מלה בעלמא² דעד לא ייתי לעלמא דלאו אייה תלייא בחלמא או על ידא דכרוזא דהא אתמר דכל מלה ומלה עד לא ייתי לעלמא מכרוזי עליה ברקיע ומתמן אתפשט בעלמא ואתיהיב על ידא דכרוזא וכלא בגין דכתיב (עמוס ג ז) כי לא יעשה יהוה אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים בזמנא דנביאים אשתכחו בעלמא ואי לאו אף על גב דנבואה לא שריא חכימי עדיפי מנביאים³ ואי לא אתיהיב בחלמא ואי לאו בצפרי שמיא משתכחי מלי⁴ והא אוקמוה</p>
<p>"וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם". רבי שמעון אמר, היה צריך לכתוב לרעות צאן אביהם, מה זה א"ת נקוד מעליו, לרבות שכינה עמהם, שהיא שרויה עמהם, משום שהם היו עשרה, שהרי יוסף לא היה עמהם, ובנימין הוא קטן בבית, ולכן הם היו עשרה. וכשהלכו, השכינה היתה ביניהם, ועל כן נקוד מלמעלה. ולכן בזמן שמכרו את יוסף, השתתפו כולם עם השכינה, ושיתפו אותה עמהם כשעשו שבועה, ועד שהתגלה דבר יוסף, לא שרתה שכינה על יעקב. ואם תאמר שהשכינה לא נמצאה עמהם, בא וראה, שכתוב "ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'", כולם צדיקים וחסידיים,</p>	<p>וילכו אחיו לרעות את צאן אביהם בשכם (בראשית לו יב) רבי שמעון אמר לרעות צאן אביהם מבעי ליה מאי א"ת נקוד מלעילא לאסגאה עמהון שכינתא⁵ דאיהי עמהון שרייא בגין דאינון הוו עשרה דהא יוסף לא הוה עמהון ובנימין איהו זעיר בביתא ובגין כך אינון הוו עשרה וכד אזלו הות שכינתא ביניהו ועל דא נקוד מלעילא ובגין כך בזמנא דזבינו ליה ליוסף אשתתפו כלהו בהדי שכינתא ואשתיפו לה בהדייהו⁶ כד עבידו אומאה ועד דאתגלייא מלה דיוסף לא שריא שכינתא עליה דיעקב ואי תימא דשכינתא לא אשתכחת עמהון תא הזי דכתיב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה עדות לישראל להודות לשם יהוה כלהו צדיקי וחסידי⁷ קיומא דכל עלמא קיומא אינון לעילא ותתא</p>

¹ ירצה לא ידע קודם היותו ולא גם אחר היותו, אם נתקיים או לא נתקיים, מפני שאין בני אדם בקיאים בפשר חלום (אור יקר).

² ולפי מאי דס"ד לא היו מתקיימין כלל הגזרות העליונות (אור יקר).

³ שהחכמה מחייבת שראוי להיות כך וכך, והחכמה היא מתנוצצת בחכמתם ויודעים עתידות כדפי' בגמ' בענין רבינו הקדוש וכיוצא כמה עובדי בזהר (אור יקר).

⁴ כגון עתה שאין חכמים בחלומות ואם אין יודעי פשר חלום, יורד עוד בצפורים בתנועתם מודיעים העתידות, והם המדרגה תחתונה, ותמיד ישתלשלו המדרגות האלו אלא שיש מי שישאב מהמדרגה הראשונה, ויש מהב', ויש מהג' ויש מהד' (אור יקר).

⁵ ועם היות שסתם מלת "את" שכינה, מפני שהיתה עצתם עון הוצרך לנקוד במלת את, והוצרך ר"ש לכמה הכרחיות (אור יקר).

⁶ מכאן משמע שהשתתפו לשכינה אע"פ שהיו עשרה זולת השכינה ולפיכך נשתתפה השכינה הואיל והם היו עשרה וזה שלא כדרז"ל במדרש להשתתפות השכינה ל'. א"מ. לדבר הזה יסלח האדון דבתחיל' היו עשרה ואח"כ הלך ראובן כמשז"ל וכן הוא בפירוש לקמן דף קפ"ה ע"ב וז"ש ובג"כ בזמנא דזבינו וכו' ר"ל ולא היה ראובן ואז שתפו לשכינה (מא"ן) (נ"א).

⁷ ומה שעשו, עם היות שנחשב לעון היתה עבירה לשם שמים, וגדולה עבירה לשמה ובה יובן דבריו במדרש איכה מהזהר שלא נעשקו הנשמות להענישם ב' הרוגי מלכות אלא דווקא אחר שגלתה שכינה שלא נמצא מלמד זכות עליהם, אבל כל זמן ששכינה בהיכל המלך לא הניח מדת הדין לשלוט בהם, מפני טענה זו גדולה עבירה לשמה שלשם שמים נתכוונו בכל מעשיהם ואם טעו מה בכך, היה נראה להם שאדרבה יטעו יותר אם לא יעשו. ויש פנים לפשט ממש שע"י דבתו רעה ח"ו יתרחקו מדעת אביהם ויפסלו מזרע מטה

בראשית

	<p>הקיום של כל העולם, הם קיום למעלה ולמטה.</p>
<p>פתח ואמר (שם א) שמחתי באומרים לי בית יהוה נלך האי קרא אוקמוה דדוד הוה עם לביה למבני ביתא כמה דאת אמר (מ"א ח יז) ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה ולבתר מה כתיב (שם יט) רק אתה לא תבנה¹²⁸ כי אם בנך היוצא מחלצ'ך הוא יבנה את הבית לשמי וכל ישראל הוה ידעי דא והוה אמרו אימתי ימות דוד ויקום שלמה בריה ויבנה ביתא וכדין (תהלים קכב ב) עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלם כדין ניסק ונקריב תמן קרבנין ועם כל דא אף על גב דהוה אמרו אימתי ימות סבא דא כדין שמחתי וחדוה הוה לי¹ בגין ברי דהוה אמרי דברי יקום תחותי למגמר פקודא למבני ביתא כדין שרי ושבח לה ואמר (שם ג) ירושלם הבנויה כעיר שחברה לה יחדו</p>	<p>פתח ואמר, "שמחתי באומרים לי בית ה' נלך". את הפסוק הזה בארוהו, שדוד היה עם לבו לבנות הבית, כמו שנאמר "ויהי עם לבב דוד אבי לבנות בית לשם ה'" וגו'. ואחר כך מה כתוב, "רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היוצא מחלצ'ך הוא יבנה הבית לשמי". וכל ישראל היו יודעים את זה, והיו אומרים מתי ימות דוד ויקום שלמה בנו ויבנה את הבית, ואז עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, אז נעלה ונקריב שם קרבנות. ועם כל זה, אף על גב שהיו אומרים מתי ימות הזקן הזה, אזי שמחתי ושמחה היתה לי בשביל בני, שהיו אומרים שבני יקום תחותי לגמור את המצוה לבנות את הבית. אז התחיל לשבח אותה ואמר, "ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו".</p>
<p>תנן עבד קודשא בריך הוא ירושלם לתתא כנוונא דלעילא ודא מתתקנא (דא) לקבל דא דכתיב (שמות טו יז) מכון לשבתך פעלת יהוה הבנויה דזמין קב"ה לנחתא לה לירושלם [ד]לעילא כדקא יאות ובגין כך הבנויה שחברה לה יחדו והא אוקמוה שחברה שחברו מבעי ליה² אלא דאתחברת אמא בברתא³ והוה כחדא ואוקמוה ואתמר ששם עלו שבטים (תהלים קכב ד) אלין אינון קיומא דעלמא ותקונא דעלמא <תתאה> ולא תימא דעלמא תתאה בלחדווי אלא אפילו דעלמא עלאה⁴ דכתיב (שם) שבטי יה עדות לישראל לישראל דייקא בגין דאינון קיומא</p>	<p>שנינו, הקדוש ברוך הוא עשה את ירושלים למטה כדוגמא שלמעלה, וזו מתוקנת (זו) כנגד זו, שכתוב "מכון לשבתך פעלת ה'". "הבנויה", שעתיד הקדוש ברוך הוא להוריד את ירושלים שלמעלה כראוי, ולכן "הבנויה". "שחברה לה יחדיו", והרי בארוה. "שחברה", היה צריך להיות שחברו, אלא שהתחברה האם עם הבת ונהיו יחד, ובארוהו. ונאמר "ששם עלו שבטים", אלו הם קיום של העולם ותיקון של העולם התחתון. ואל תאמר שהעולם התחתון לבדו, אלא אפילו של העולם העליון, שכתוב "שבטי יה עדות לישראל", דוקא לישראל, משום שהם הקיום למטה, עדות הם למעלה, והכל, "להודות לשם ה'",</p>

שלימה כדרך שנתרחק ישמעאל מלב אברהם או עשו מלב יצחק, וימצא יעקב מרחיק בניו מן הקדושה, ונותן דעתו על יוסף ויברכהו בברכת אברהם, וברכת הארץ וכולם נדחים מחלק הקדושה ח"ו ודבר זה הוא שקול בכל המציאויות כולו ולכן ראוי שידחה האחד מפני י"א ויש פנים אחרים כדלקמן (אור יקר). כלומר שלא תקשה היאך נצטרפה השכינה לעושי עולה במכירת יוסף לז"א שהיה גזירת הקב"ה לקיים העולמות כדי שיצטרפו בגלות מצרים וכו' ואלמלא זה היו ח"ו נאבדים מעוה"ב (א"מ) (נ"א).

¹ ויש לרמוז בית ה' נלך ר"ת בני והעיקר שהוא שלמה שילדה בת שבע ומורה שלא חטא כמש"ל ור"ת ירושלים הבנויה כעיר שחברה לה יחדיו גימטריא שלמה (מא"ן) (נ"א).

² פ"י שחברו ישראל ירושלים של מעלה, שהיא המלכות עם ירושלים שלמטה, דהכי משמע פשטיה דקרא ירושלים הבנויה למטה כעיר שהיא המלכות שחברו לה יחדיו עם ירושלים שלמטה (מ"מ).

³ פ"י להכי אמר שחברה בה' לומר שהמלכות עצמה נתחברה עם בינה, ושיעור הכתוב ירושלים של מטה הבנויה כעיר שהיא המלכות שנתחברה יחדיו עם ה' ראשונה, ולזה רמז שחברה בה'. ויש מפרשים שחברו מבעי ליה פ"י כעיר שהיא המלכות שנתחברו לה כל ישראל בתוכה, וא"כ אמאי קאמר שחברה בה' והתירוצו כמ"ש (מ"מ).

⁴ פ"י י"ב שבטים הם נגד י"ב בקר שתחת המלכות ורומזים ג"כ ל"ב גבולי אלכסון שבז"א וז"ש אלא אפילו דעלמא עילאה שהיא ז"א (מ"מ).

בראשית

<p>לתתא סהדותא¹ אינון לעילא וכלא להודות לשם יהו"ה לאודאה שמיה דקב"ה לכל סטרין דכתיב (שם) להודות לשם יהו"ה;</p>	<p>להודות לשם הקדוש ברוך הוא לכל הצדדים, שכתוב "להודות לשם ה".</p>
<p>וימצאהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש (בראשית לו טו)</p>	<p>"וימצאהו איש והנה תועה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש".</p>
<p>קפד/א</p>	
<p>מה כתיב לעילא (בראשית לו יג) ויאמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם וכי יעקב שלימא דהוה רחים ליה ליוסף מכל בנוי והוה ידע דכל אחוי הוו שנאין ליה אמאי שדר ליה לגבייהו אלא איהו לא השיד עלייהו דהוה ידע דכלהו הוו זכאין ולא השיד לון אלא גרים קב"ה כל דא בנין לקיימא גזרה דגזר בין הבתרים²</p>	<p>מה כתוב למעלה, "ויאמר ישראל אל יוסף הלוא אחיך רועים בשכם לכה ואשלחך אליהם". וכי יעקב השלם שהיה אוהב את יוסף מכל בנוי, והיה יודע שכל אחיו היו שונאים אותו, למה שלח אותו אליהם. אלא הוא לא חשד עליהם, שהיה יודע שכולם היו צדיקים ולא חשד אותם, אלא הקדוש ברוך הוא גרם את כל זה כדי לקיים את הגזרה שגזר בין הבתרים.</p>
<p>אשכחנא בספרי קדמאי דבעיין אלין בני יעקב לשלטאה עליה עד לא יחות למצרים³ דאילו הוא יחות למצרים ואינון לא שלטו ביה בקדמיתא יכלי מצראי לשלטאה לעלמין עלייהו דישראל ואתקיימא ביה ביוסף דאזדבן לעבדא⁴ ואינון שלטו עליו⁵ ואף על גב דיוסף הוה מלכא לבתר ומצראי הוו עבדין ליה אשתכחו ישראל דשלטו על כלהו</p>	<p>מצאנו בספרי הקדמונים, שבני יעקב הללו היו צריכים לשלוט עליו בטרם ירד למצרים, שאילו ירד למצרים והם לא היו שולטים בו בראשונה, אז יכלו המצרים לשלוט על ישראל לעולמים, והתקיים ביוסף שנמכר לעבד, והם שלטו עליו. ואף על גב שיוסף היה אחר כך מלך והמצרים היו עבדים שלו, נמצאו ישראל ששלטו על כולם.</p>
<p>תא חזי דיוסף דאיהו ברית עלאה כל זמנא דאתקיים ברית שכינתא אתקיים בהדיהו דישראל בשלם כדקא יאות⁶ כיון דאסתלק יוסף ברית עלאה מעלמא כדין ברית⁷ שכינתא וישראל כלהו בגלותא נפקו¹²⁹ והא אוקימנא דכתיב (שמות א ח) ויקם מלך חדש על מצרים</p>	<p>בא וראה שיוסף הוא הברית העליונה, כל זמן שמתקיים הברית, השכינה מתקיימת עם ישראל בשלום כראוי. כיון שהסתלק יוסף, הברית העליונה, מן העולם, אז הברית והשכינה וישראל יצאו כולם לגלות. והנה בארנו שכתוב, ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את</p>

¹ פי' הם תחת המלכות והם קיום העולם והם ג"כ רומזים ל"ב גבולי אלכסון שבז"א שכשאנו רואים "ב למטה אנו יודעים ומעידים שיש י"ב ג"כ בז"א וז"ש סהדותא אינון לעילא (מ"מ).

² הוא ערבב בהם ערבוב זה, והשתא קשיא ליה, אי הכי יצא הענין מעצמו, שיבואו שבאים וישבו את יוסף ולא ע"י עבירת מכירתו, לזה אמר שגם זו הסכמת הקב"ה לטובתם (אור יקר).

³ והטעם שאלו היה הענין כדס"ד, שישבו שבאים את יוסף, נמצא סדר הענין הם שלטו ביוסף, ויוסף מלך ושלט על מצריים ועל אחיו. נמצאו ישראל תחת המצריים מדרגה שלישית, שהרי שלטו תחלה על יוסף, ויוסף שלט על ישראל, והיה זה שעבוד גדול לישראל במדרגות העליונות תחת יד מצרים, לכך גלגל הקב"ה שישלטו ישראל על יוסף, והם מכרוהו לעבד, ואח"כ ישלטו יוסף על המצריים. נמצאו ישראל על המצריים ג' מדרגות, כאשר אח"כ ישלטו עליהם, כבר קדמום ישראל בשליטתם על יוסף (אור יקר).

⁴ פי' לכך מכרוהו אחיו כדי שיתקיים בו לעבד נמכר יוסף, והוא עבד של אחיו, וכדמסיק שאחר שיהיו מצרים עבדים ליוסף, נמצאו ישראל שולטים על הכל, דכל מה שקנה עבד קנה רבו (מ"מ).

⁵ אפשר שז"ש יוסף לאביו שמני אלקים לאדון לכל מצרים, וא"כ רד"ה שני הגלות רד"ו אלי שכולם עבדים לי, וא"כ אל תעמוד בגלות. והעיקר שאחיו שלטו עליו לא יוכל לומר לאביו ובפרט ע"י אחיו (מא"י) (נ"א).

⁶ להראות שהכל תלוי ביוסף, שיוסף משליט ישראל על המצריים כדמפרש ואזיל, ולזה בהיותם שולטים עליו מתקנים שעבוד הגלות כדפי' (אור יקר).

⁷ פירוש שנסתלק היסוד ונשארה המ' למטה בסוד הגלות ודריש מלך חדש על מצרים שהוא הגלות לפי שלא ידע יוסף יסוד לא"ת שהיא המ' כמו והאדם ידע ע"ש שפע הדעת (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>יוסף", והכל היה מעם הקדוש ברוך הוא כראוי.</p>	<p>אשר לא ידע את יוסף וכלא הוה מעם קב"ה כדקא יאות</p>
<p>בא וראה, "וימצאהו איש" זה גבריאל. ופרשוהו, כתוב כאן "וימצאהו איש", וכתוב שם "והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה". "והנה תעה" תועה בכל, שבטח על אחיו שהיה מבקש את האחווה שלהם ולא מצא, ובקש אותם ולא מצא, ועל כן תועה בכל. ועל זה, "וישאלהו האיש לאמר מה תבקש", "ויאמר את אחי אנכי מבקש" וגו', "ויאמר האיש נסעו מזה" וגו'. רבי יהודה פתח, "מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי".</p>	<p>תא חזי וימצאהו איש (בראשית לז טו) דא גבריאל¹ ואוקמוהו כתיב הכא וימצאהו איש וכתביב התם (דניאל ט כא) והאיש גבריאל אשר ראיתי בחזון בתחלה והנה תועה בכלא תועה דאבטח² על אחוי דהוה מתבע אחוה דלהון ולא אשכח ותבע להו ולא אשכח ועל דא תועה בכלא ועל דא (בראשית לז טו – טז) וישאלהו האיש לאמר מה תבקש ויאמר את אחי אנכי מבקש וגו' ויאמר האיש נסעו מזה וגו' (שם יז) רבי יהודה פתח (שיר ה א) מי יתנך כאח לי יונק שדי אמי אמצאך בחוץ אשקך גם לא יבוזו לי</p>
<p>את הפסוק הזה בארו החברים, אבל את הפסוק הזה אמרה כנסת ישראל למלך שהשלום שלו, "מי יתנך כאח לי", כיוסף על אחיו, שאמר "ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם יהב לון מזונא וזן להו בכפנא בגין כך מי יתנך כאח לי דבר אחר מי יתנך כאח לי דא יוסף לגבה דשכינתא⁴ דאתאחד עמה ואתדבק בהדה יונק שדי אמי⁵ דהא כדן אחוה ושלימו בהדיהו אמצאך בחוץ גו גלותא דאיהי בארעא אחרא אשקך בגין לאתדבקא רוחא ברוחא גם לא יבוזו לי אף על גב דאנא בארעא אחרא תא חזי דיוסף אף על גב דאחוי לא הוה ליה כאחין כד נפל בידיהו איהו הוה לון כאחא כד נפלו בידיה⁶ והא אוקמוהו דכתיב (שם) וינחם אותם וידבר על לבם בכלא דבר על לביהו</p>	<p>האי קרא אוקמוהו חבריא אבל האי קרא כנסת ישראל אמרו למלכא דשלמא דיליה מי יתנך כאח לי כיוסף על אחוי³ דאמר (בראשית נ כא) ועתה אל תיראו אנכי אכלכל אתכם ואת טפכם יהב לון מזונא וזן להו בכפנא בגין כך מי יתנך כאח לי דבר אחר מי יתנך כאח לי דא יוסף לגבה דשכינתא⁴ דאתאחד עמה ואתדבק בהדה יונק שדי אמי⁵ דהא כדן אחוה ושלימו בהדיהו אמצאך בחוץ גו גלותא דאיהי בארעא אחרא אשקך בגין לאתדבקא רוחא ברוחא גם לא יבוזו לי אף על גב דאנא בארעא אחרא תא חזי דיוסף אף על גב דאחוי לא הוה ליה כאחין כד נפל בידיהו איהו הוה לון כאחא כד נפלו בידיה⁶ והא אוקמוהו דכתיב (שם) וינחם אותם וידבר על לבם בכלא דבר על לביהו</p>
<p>ובא וראה מה כתוב, "ויאמרו איש אל אחיו", זה שמעון ולוי שהם היו ודאי אחים בכל, משום שבאו מצד הדין הקשה, ולכן</p>	<p>ותא חזי מה כתיב (שם לז יט) ויאמרו איש אל אחיו דא שמעון ולוי דאינון הוו אחין ודאי בכלא</p>

¹ והיה ראוי שידריכהו לבית אביו, ובשליחותו של הקב"ה הדריכו לאחיו כדי שימכרו אותו ויתקיים גזרה עליונה (אור יקר).

² שהיה סובר שלא זיקוהו, ע"כ תועה בדרך שלא ידע היכן הם, כמ"ש ותבע להו ולא אשכח (מ"מ).

³ ירצה כאח לאחיו כך תהיה אתה לי כאותה אחוה תתנהג עמי, שפירושו כאח יוסף לי ממש לשכינה, שהם דברי השכינה אל הת"ת כדפי' לעיל, דהיינו יסוד המתאחד עם השכינה (אור יקר).

⁴ פי' ההוא רוחא דשרי בגווה, ששורשו מהדכורא שהוא יוסף, והוא שם ב"ן, ותמיד הוא במלכות. ובימי הגלות שנפסק הזווג היא מזדווג עמה, ולכן אומרת לז"א, מי יתנך כאח לי דא יוסף דאתאחד עמה ואתדבק בהדה, והוא ההוא רוחא ששורשו מיסוד שהוא יוסף (מ"מ).

⁵ שיהיה הת"ת יונק חלב מהבינה, והחלב היינו הדין, הדם האדום הנהפך לרחמים מצד הלובן העליון המלבין הדינים. והשדים הם חסד וגבורה פנימיים שבבינה, ולזה כשינק הת"ת משם הוא באחוה במלכות ונוסף על אחוה לשניהם כא' (אור יקר).

⁶ ירצה והטעם שתלה השכינה אחותה עם הת"ת באחות יוסף, שכמו שיוסף עשה עם אחיו, אפילו שהם עשו בהפך, כך רצון השכינה, שעם היות שהיא פגומה מעונות ישראל, ודומה למשלם רעה אל אחיו העליון בפגם המעשים, עכ"ז הת"ת ישלם לה טובה בגלות, כדרך שעשה יוסף לאחיו (אור יקר).

בראשית

<p>בגין דקא אתו מסטרא דדינא קשיא¹ ובגין כך רוגזא דלהון² איהו רוגזא דקטלא בעלמא כמה דאת אמר (שם מט ה) ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה תא חזי רזא דמלה אית רוגזא ואית רוגזא אית רוגזא דאיהו מברכא מעילא ומתתא ואקרי ברוך³ כמה דאתמר דכתיב (שם יד יט) ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ⁴ והא אוקמוה ואית רוגזא דאיהו אתלטיא לעילא ותתא⁵ כמה דאתמר דאקרי ארור דכתיב (שם ג יד) ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה ארור אפס כי עז (שם מט ז)</p>	<p>רגזם הוא רוגז של הרג בעולם, כמו שנאמר "ארור אפס כי עז ועברתם כי קשתה". בא וראה את סוד הדבר, יש רוגז ויש רוגז. יש רוגז שהוא מבורך ממעלה וממטה, ונקרא ברוך, כמו שנתבאר, שכתוב "ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ", והרי פרשוה. ויש רוגז מקולל למעלה ומטה, כמו שנתבאר, שנקרא ארור, שכתוב "ארור אתה מכל הבהמה ומכל חית השדה". "ארור אפס כי עז".</p>
<p>ועל רזא דא אית תרין טורין⁶ דכתיב (דברים יא כט) ונתת את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל לקביל אלין תרין דרגין ועל דא דא אקרי ארור ודא אקרי ברוך ושמעון ולוי אינון מסטרא דדינא קשיא ומן סטרא דדינא קשיא תקיפא נפקת רוגזא דאתלטיא ותא חזי מסטרא דדינא קשיא נפקי רוגזא לתרין סטריין⁷ חד דאתברך וחד דאתלטיא</p>	<p>ועל הסוד הזה יש שני הרים, שכתוב "ונתתה את הברכה על הר גריזים ואת הקללה על הר עיבל", כנגד שתי הדרגות הללו. ועל כן זה נקרא ארור וזה נקרא ברוך. ושמעון ולוי הם מצד הדין הקשה, ומצד הדין הקשה החזק יוצא רוגז שמקולל. ובא וראה, מצד הדין הקשה יוצא רוגז לשני צדדים, אחד שהתברך ואחד שהתקלל.</p>
<p>קפד/ב</p>	
<p>חד ברוך וחד ארור כגוונא דא מסטרא דיצחק נפקו תרין בגין חד מבורך וחד דאתלטיא לעילא ותתא דא אתפרש לסטריה ודא אתפרש לסטריה דא דיוריה בארעא קדישא ודא דיוריה בטורא דשעיר דכתיב (בראשית כה כז) איש יודע ציד איש שדה [דא אתריה] [באתר] דמדברא וחרבא ושממה ודא יושב אהלים וכלא כגונא דאצטריך ובגין כך תרין דרגין אינון ברוך וארור דא לסטריה ודא לסטריה מהאי נפקין כל ברכאן דעלמין לעילא ותתא וכל טיבו וכל נהירו וכל פורקן וכל שזבותא ומהאי נפקין כל לוטין וכל</p>	<p>אחד ברוך ואחד ארור. כדוגמא זו מהצד של יצחק יצאו שני בניו, אחד מבורך ואחד שהתקלל למעלה ולמטה. זה נפרד לצדו וזה נפרד לצדו. זה דיורו בארץ הקדושה, וזה דיורו בהר שעיר, שכתוב "איש יודע ציד איש שדה". זה מקומו במקום של מדבר, חרבה ושממה, וזה יושב אהלים, והכל כמו שצריך. ולכן שתי דרגות הן, ברוך וארור, זה לצדו וזה לצדו. מזה יוצאות כל הברכות של העולמות למעלה ולמטה וכל הטוב וכל האור וכל גאולה וכל הצלה, ומזה יוצאות כל הקללות וכל חרב וכל דם</p>

¹ שמעון בגבורה, ולוי עם היותו בת"ת אינו אלא בגבורה, והעד לוי דאתי מצד הגבורה והדין (אור יקר).
² הוא שרשי החצונים, דהיינו האף הצומח מבין ב' מדות אלו (אור יקר).
³ שהוא הדין המנער החצונים, כעין אברהם, שבעברתו בער המלכים הרשעים ונתברך מיד (אור יקר).
⁴ פסוק זה כתוב בבוא אברם ממלחמת המלכים, שעשה דין ברשעים בכח הדינים הקדושים, שדוחים ומשפילים את החיצונים, והגביר מדת נוצר חסד על מדת לאלפים, ואז שם קנ"א שמשם הרוגז נעשה קס"א כמנין לאלפיים, והוא שם קנ"ה העולה קס"א והיא מדת ונקה דהיינו חסד דכתרא עלאה, וזהו אל עליון (רמ"ז).
⁵ שהיא עושה רע בישראל בגין היוצאת מצד הגבורה והדין המגברת החצונים (אור יקר).
⁶ הא' לצד אברהם, והא' לצד יצחק, ולכך לזה אומרים ברוך ולזה אמר ארור, ושמעון ולוי קדושים הם מסטרא דדינא קשיא, ולכך מדתם גורמת להם שעברתם מבחוץ וקשה, וקיימא בארור ולא לטותא הוא ארור אפס, אלא הודעת דבר. וא"ת א"כ אין עליהם אשם שהרי המדה גורמת להם (אור יקר).
⁷ וכמו שאברהם כשנשתמש בגבורה נשתמש באף הברוך היה להם להשתמש בברוך ג"כ, או אפשר דבתר הכי אתפרש לוי משמעון והיאך עשה לכה המדה הגורמת, לזה אמר שבגבורה עצמה יש צד ברוך ללוי דהיינו כעין יעקב בקו האמצעי כדמפרש ואזיל (אור יקר).

בראשית

<p>וכל שממה וכל הרעות וכל הטומאה של העולם.</p>	<p>הרבא וכל דמא וכל שממא וכל בישין וכל מסאבו דעלמא</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר, "ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך ה'". הפסוק הזה בארוהו. אבל בא וראה כאן את סוד הדבר, שהרי אין לך אדם בעולם שאינו טועם את טעם המות בלילה, ורוח הטומאה שורה על אותו הגוף. למה, משום שהנשמה הקדושה מסתלקת מן האדם ויוצאת ממנו, ועל שהנשמה הקדושה יוצאת ומסתלקת ממנו, שורה רוח של טומאה על אותו הגוף ונטמא. כשהנשמה חוזרת לגוף, עוברת אותה הזוהמא.</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר (תהלים כו ו) ארחץ בנקיון כפי ואסובבה את מזבחך יהויה האי קרא אוקמוה! אבל תא חזי רזא דמלה הכא דהא לית לך בר נש בעלמא דלא טעים מעמא דמותא² בליליא ורוח מסאבא שריא על ההוא גופא מאי טעמא בגין דנשמתא קדישא אסתלקת מניה³ דבר נש ונפקת מניה⁴ ועל דנשמתא קדישא נפקת⁵ ואסתלקת מניה שריא רוחא מסאבא על ההוא גופא ואסתאב וכד נשמתא אתהדרת לגופא אתעבר ההוא זוהמא⁶</p>
<p>והרי נתבאר שבידי האדם נשארת זוהמת הטומאה, ועל כן אל יעביר ידו על עיניו, משום שאותה רוח הטומאה שורה עליו עד שנוטל אותם, וכשנוטל ידיו כראוי, אז מתקדש ונקרא קדוש. ואיך צריך</p>	<p>והא אתמר דידי דבר נש זוהמא דמסאבו אשתאר בהו ועל דא לא יעבר ידי על עינו⁷ בגין דההוא רוח מסאבא שריא עליו עד דנטיל לון וכד נטיל ידי [כדקא חזי⁸] כדין אתקדש ואקרי קדוש⁹ והיך בעי לאתקדשא בעי חד כלי לתתא וחד כלי</p>

¹ כפשוטו, דאמרינן דכתיב בנקיון, בכל מידי דמנקי (רמ"ז).

² השינה א' מס' במיתה, ואין לך אדם שיעמוד בלילה שלא יטעום טעם שינה ברב או במעט והפרטי לא יחשב וכיון שישן שתיין נשמין יחשב למיתה (אור יקר).

³ פ' המוחין מתעלים ביום על הראש כי אור המקיף נתעלה למעלה והפנימי יצא ונשאר הרשימו מקיף אבל בלילה יוצאת הפנימית [דז"א] ומסתלקת למעלה. הרמ"ז כ"י (נ"א). אסתלקת מיניה - הוא בבחינת אור המקיף (רמ"ז).

⁴ והחצוני רודף אחר הכלים שהקדושה נתלבשה בהם, ולכך כמו שהמת ישרה עליו כח הטומאה, נמצא שאם ישן ביום שתיין נשמי ג"כ יחשב למיתה. אמנם נראה שאין השינה הזאת אלא שינה שהיא בתחילת הלילה עד חצות, שהיא שינה שמפילים הקדושים כדי להמשיך החצונים מלמעלה למטה. אמנם השינה הטבעית ביום או מחצות ואילך, אין בה שליטת החצונים ואין הגוף נטמא, ואין צריך טהרת כלי אלא דווקא מטעם ידים עסקיות, לא מטעם שישלוט רוח הטומאה. אמנם יש לדקדק, כשהאדם ישן, עד חצות נשמתו עולה, ומי שישן מחצות ואילך, שאין סלוק לנשמה, או מי שישן ביום, אותה נשמה מה יהיה ענינה, והנה נראה שאחר חצות מגרשין הנשמה מלמעלה. והנה לפי זה אם לא יקום בחצות לילה, אותה נשמה היא משוטטת בעולם הנה והנה באויר העולם, ולפעמים מטמאין אותה. כך ממש יהיה עניינה בשינה ביום או בסוף הלילה וכיוצא, אלא שאין להם כח לשרות בגוף מטעם שינה, שאין אותה שינה אלא דווקא בתחלת הלילה עד חצות (אור יקר). ונפקת מניה - אור פנימי (רמ"ז).

⁵ המוחין העליונים נכנסים בעת התפילה ואחר שלש שעות מסתלקים ונשאר הרשימו כל היום ובלילה גם הרשימו דזעיר מסתלק שהוא סוד השינה, וכן מבואר בענין התפילין בפסוק (שיה"ש ח ו) שימני כחותם. וז"ש שבלילה נפקת הנשמה הפנימית ואסתלקת מיניה אפילו בחינת רשימו, ואין אז אלא בחינת קיסטא דחיי שה"ס הקטנות, ולכן שורה רוח רעה על כל הגוף (רמ"ז).

⁶ כי אז חוזרת בכח חידושה ודוחה את הטומאה, ולבד בידיים נשאר הטומאה, וטעמו כי משם יניקת החיצונים מבחינת הצפרנים, שהן עלולות לטומאה, וכדברי רז"ל בענין קציצתם, ועל אותה היניקה נרמז (מט כד) ויפזו זרועי ידיו, לשון זרע, וכמ"ש (דניאל א יב) ויתנו לנו מן הזרועים (רמ"ז).

⁷ מכאן סתירה למ"ש ה' מור וקציעה דמבחוץ יכול ליגע ועיין לעיל קס"ט ב' וכן נראה ממ"ש הרמ"ז וז"ל ה"ה לחוטם ולאזן כנזכר בגמרא אלא דזה רגיל כשפיקח עיניו שממשמש בעיניו ולכן יזהר שיעשה בבגד ע"כ (מא"ן) (נ"א).

⁸ זהו עיקר הכל, שצריך ליטלם שלש פעמים בכל אחת ואחת ואחר כך לשפשפם יחד, והכוונה להמשיך שפע מלמעלה להבריא רוח הטומאה ולהעלות הקדושה מתוך הטומאה, ובזה יהיה נקיון גמור שתהינה טהורות וכח הטומאה השורה עליהם יכרת, כי גם נקיון ר"ל יכרת, כמ"ש (ירמיה ל יא) ונקה לא אנקך, (ישעיה ג כו) ונקתה לארץ תשב (רמ"ז).

⁹ פ' בא עליו שפע קדוש מלמעלה ונשאר בו כל היום וז"ש ואיקרי קדוש, והיינו כל שלא הסיח דעתו כדפסק השו"ע בסי' קסד, וז"ל נוטל ידיו שחרית ומתנה עליהם כל היום (מ"מ).

בראשית

<p>מלעילא <בגין> דיתקדש מההוא דלעילא¹ וההוא דלתתא דיתיב <ב>זוהמא דמסאבו ביה ודא כלי לקבלא מסאבו² ודא לאתקדשא מניה (ו)דא ברוך ודא ארור ולא בעיין אינון מיין דזוהמא לאושדא לון בביתא דלא יקרב בהו בר נש דהא בהו מתכנשי סטרא דלהון ויכיל לקבלא נוקא מאינון מיין מסאבין ועד דיתעבר זוהמא מן ידוי לא יברך ואוקימנא</p>	<p>להתקדש, צריך כלי אחד למטה וכלי אחד מלמעלה, כדי שיתקדש מאותו שלמעלה, ואותו שלמטה שיושב בזוהמא שטומאה בו. וזה הכלי לקבל טומאה, וזה להתקדש ממנו. זה ברוך וזה ארור. וצריך לא לשפוך את אותם מים של הזוהמא בבית, שאיש לא יתקרב אליהם, שהרי בהם מתכנסים הצד שלהם, ויכול לקבל נזק מאותם המים הטמאים. ולא יברך עד שיעבור הזוהמא מידו, ובארנו.</p>
<p>ובגין כך בר נש עד לא יקדש ידוי בצפרא אקרי טמא כיון דאתקדש אקרי טהור ובגין כך לא יטול אלא מן ידא דאדכי בקדמיתא דכתיב (במדבר יט יט) והזה הטהור על הטמא דא אקרי טהור ודא אקרי טמא בגין כך חד כלי לעילא וחד כלי לתתא דא קדישא ודא מסאבא³ ומאינון מיין אסיר למעבד בהו מידי אלא בעי לאושדא לון באתר דבני נשא לא עברין עליהו ולא יבית לון⁴ בביתא דהא כיון דאתושדן בארעא רוחא מסאבא אשתכח תמן ויכיל לנזקא ואי חפר לון מדרון⁵ תחות ארעא דלא יתחזון שפיר ולא יהיב לון לנשי חרשיא דיכלין לאבאשא בהו לבני נשא בגין דאינון מיין דאתלטיין וקב"ה בעי לדכאה לון לישראל ולמהוי קדישין דכתיב (יחזקאל לו כה) וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם</p>	<p>ולכן בטרם יקדש האדם את ידיו בבוקר, נקרא טמא. כיון שהתקדש, נקרא טהור. ולכן אל יטול אלא מיד שנטהרה בראשונה, שכתוב "וזהה הטהור על הטמא. זה נקרא טהור וזה נקרא טמא. לכן כלי אחד למעלה וכלי אחד למטה, זה קדוש וזה טמא. ואסור לעשות דבר עם אותם המים, אלא צריך לשפוך אותם במקום שאנשים לא עוברים עליהם, ולא ילין אותם בבית, שהרי כיון שנשפכו בארץ, רוח הטומאה נמצאת שם ויכולה להזיק. ואם חפר להם מדרון תחת הארץ שלא יראו, יפה. ולא יתן אותם לנשים מכשפות שיוכלו להרע בהם לבני אדם, משום שאותם המים שהתקללו, והקדוש ברוך הוא רוצה לטהר את ישראל שיהיו קדושים, שכתוב "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם".</p>
<p>ויקחהו וישליכו אותו הבורה והבור רק אין בו מים (בראשית לו כד) רבי יהודה פתח ואמר (תהלים יט ח) תורת יהו"ה תמימה משיבת נפש (נ"א) מאן דבטיל מילי דאורייתא כאלו הריב עלמא שלימ) כמה אית לון לבני נשא לאשתדלא</p>	<p>"ויקחהו וישלכו אותו הבורה והבור ריק אין בו מים". רבי יהודה פתח ואמר, "תורת ה' תמימה משיבת נפש". (מי שמבטל דברי תורה כאלו החרוב עולם שלם). כמה יש לבני אדם לעסוק בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, יהיו לו חיים בעולם הזה ובעולם</p>

¹ ה"ס המלכות שהיא הכלי המקבל כל השפע של מעלה מו"ק ועולה ס', וכלי התחתון הוא נוק' דקלי' שבה מתדבקת ונכללת כל הטומאה (רמ"ז).

² ירצה בזה שהטומאה (מתפרדת) [מתפייסת] כשיתנו לה טומאה כי הוא חלקה הניתן לה, ובזה מתפרדת מן האדם ויוכל להתקדש בשפע עליון (רמ"ז).

³ היינו כלי טהור המלכות מלמעלה, ובה מים טהורים בכלי חרש, "ודא מסאבא" הם החצונים מלמטה. והידים הם עשר אצבעות, עשר מדרגות, שהם הקצוות שהטומאה השורה בכל התמונה מסתלקת על ידי הנשמה ואינה נדבקת אלא בקצוות האלו, שהם המדרגות האחרונות בין כלי לכלי ודאי, והם מדרגות העשיה שהידים הם עסקיות ועושות, ולכך מגיע בהם הטומאה כנודע, ולזה מטיל מים מהכלי העליון ומעביר כח הטומאה ומשליכה למקומה לכלי התחתון, ולזה המים הם ממש סוד המים העליונים המעבירים כח הטומאה והפגם, ונתן להם לחלקם להעביר יציאתם מן הקדש. ולכך רוח הטומאה דבקה בהם, והיינו ממש כעין וזרקתי עליכם מים טהורים וכו' (אור יקר).

⁴ לא ילינם בבית (ד"א). וכשקם באשמורת ואינו יכול לשפכם צריך לכסותם ואח"כ יברך וילמוד וכן קבלתי (מא"י ז) (נ"א).

⁵ ואם חפר חפירה שהוא מדרון ר"ל שיפוע שאין דבר יוכל לעמוד שם במקום אחד אלא יורד ונופל ממנו למטה (ד"א).

בראשית

<p>באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא להוי ליה חיים¹ בעלמא דין ובעלמא דאתי זוכי בתרין עלמין ואפילו מאן דאשתדל באורייתא ולא ישתדל בה לשמה כדקא יאות זכי לאגר טב בעלמא דין ולא דינינן ליה בההוא עלמא</p>	<p>הבא וזוכה בשני עולמות. ואפילו מי שעוסק בתורה ולא עוסק בה לשמה כראוי, זוכה לשכר טוב בעולם הזה, ואין דנים אותו בעולם ההוא.</p>
<p>ותא חזי כתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד ארך ימים בההוא דאשתדל באורייתא לשמה דאית ליה ארך ימים בההוא עלמא דביה אורכא דיומין ואינון יומין אינון יומין² ודאי תמן איהו רחצנו³ דקדושא דלעילא דאתרחיץ בר נש בהאי עלמא לאשתדלא באורייתא לאתתקפא בההוא עלמא</p>	<p>ובא וראה, כתוב "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד", "אורך ימים" באותו שעוסק בתורה לשמה, שיש לו אורך ימים בעולם ההוא שבו אריכות הימים, ואותם הימים הם ודאי ימים, שם הוא הבטחה הקדושה שלמעלה שבוטח אדם בעולם הזה לעסוק בתורה, להתחזק בעולם ההוא.</p>
<p>קפה/א</p>	
<p>בשמאלה עושר וכבוד אגר טב ושלוה אית ליה בהאי עלמא</p>	<p>"בשמאלה עושר וכבוד", יש לו שכר טוב ושלוה בעולם הזה.</p>
<p>וכל מאן דישתדל באורייתא לשמה⁴ כד נפיק מהאי עלמא⁵ אורייתא אזלא קמיה⁶ ואכרות קמיה ואנינת עליה דלא יקרבו בהדיה מאריהון דדינא כד שכיב⁷ גופא בקברא היא נטרת ליה כד נשמתא⁸ אזלא לאסתלקא למיתב לאתרה איהי אזלא קמה דההיא נשמתא וכמה תרעין⁹ אתברו מקמה דאורייתא עד דעאלת לדוכתה¹⁰ וקיימא עליה דבר נש עד דיתער בזמנא דיקומון מתייא דעלמא ואיהי <מלפא> סניגורא עליה¹¹</p>	<p>וכל מי שעוסק בתורה לשמה, כשיוצא מן העולם הזה, התורה הולכת לפניו ומכריזה לפניו ומגינה עליו שלא יקרבו אליו בעלי הדין. כששוכב בגוף בקבר, היא שומרת אותו. כשהנשמה הולכת להסתלק לשוב למקומה, היא הולכת לפני הנשמה ההיא. וכמה שערים נשברים מלפני התורה עד שנכנסת למקומה, ועומדת על האדם עד שיתעורר בזמן שיקומו המתים של העולם, והיא מלמדת עליו סניגוריה.</p>

¹ היינו פי' הפסוק דתורת ה' כו' משיבת נפש פירוש התורה שעסק בה בעוה"ז גורמת לו חיין ושתשיב נפשו אליו לעוה"ב (ז"ח) (נ"א).

² ר"ל אע"ג שעוסק בתורה הרבה לא יחשוב שמחוייב לחיות הרבה כי אורך ימים לעוה"ב (א"מ) (נ"א).

³ הבטחה (ד"א).

⁴ ר"ל לשם ה' לחבר ה' בו' מלכות בת"ת אד' להוי' זהו לשמה. ז"ח. ורבינו האר"י זצ"ל גלה צדקתו סוד תורה לשמה לתקן פ' לאה בכל ספירותיה בכונת ה' כנודע (מא"ן) (נ"א).

⁵ היינו בלכתה מן הבית לקבר עד עלייתה לג"ע שלמטה (אור יקר).

⁶ אפשר אפילו שלא יהיה כראוי כענין אלישע אחר, ואפשר שאם הרשיע הרבה יאבד כענין אלישע ואם יהיה לו תרופה על ידי צער כענין אחר יתוקן על ידי איזה דרך, כענין ההוא ינוקא שבפ' בלק, דאתסי בצערא סגי וכיוצא ואפשר שיהיה ענין שהמקטרגים מצערים האדם עם היות שאין להם דין וידחו מאיזה טעם סוף סוף בעוד שלא עמדו לדין, ונראה להם שיש להם דין אוחזים ומצערים האדם והעוסק בתורה נצול עד בואם שם לדין (אור יקר).

⁷ שלא יגעו זרים קברו ולא יבלענו מקומו כאשר ראינו בעינינו בקברי הצדיקים החסידים (אור יקר).

⁸ היינו בעלותה מג"ע של מטה דרך ההיכלות לג"ע של מעלה (אור יקר).

⁹ שהיא נדונת בהיכלות ובכמה מדרגות ושם הוא דין נהר דינור (אור יקר).

¹⁰ לג"ע העליון תחת כסא הכבוד, וכיון שהיא שם במנוחות קיימת עליה למטה בקבר עד דאתער לתחילה לזכות ראשונה לתחיה (אור יקר).

¹¹ פירוש מלמדת עליו זכות (הרשב"ב) (נ"א).

בראשית

<p>הה"ד (משלי ו כב) בהתהלכך תנחה אותך בשכבך² תשמור עליך והקיצות היא תשיחך בהתהלכך תנחה אותך כמה דאתמר בשכבך תשמור עליך בשעתא דשכיב גופא בקברא דהא כד³ בהוא זמנא אתדן גופא בקברא וכדין אורייתא אנינת עליה והקיצות⁴ היא תשיחך כמה דאתמר בזמנא דיתערוז מתי עלמא מן עפרא היא תשיחך למהוי סניגוריא עלך רבי אלעזר אמר היא תשיחך מאי היא תשיחך בנין דאף על גב דהשתא יקומון מעפרא אורייתא לא יתנשי מנהון דהא כדין ינדעון⁵ כל ההיא אורייתא דשבקו כד אסתלקו מהאי עלמא</p>	<p>זהו שכתוב "בהתהלכך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך והקיצות היא תשיחך". "בהתהלכך תנחה אותך", כמו שנתבאר. "בשכבך תשמור עליך", בשעה ששוכב הגוף בקבר, שהרי אז בזמן ההוא נדון הגוף בקבר, ואז התורה מגינה עליו. "והקיצות היא תשיחך", כמו שנתבאר, בזמן שיתעוררו המתים של העולם מן העפר, "היא תשיחך" להיות עליך סנגור. רבי אלעזר אמר, "היא תשיחך", מה זה "היא תשיחך". משום שאף על גב שעכשיו יקומו מהעפר, התורה לא תשתכח מהם, שהרי אז ידעו את כל אותה התורה שעזבו כשהסתלקו מן העולם הזה.</p>
<p>ההיא אורייתא נטירא מההוא זמנא ותיעול במעייהו כמלקדמין ואיהי תמלל במעייהו וכל מלין מתתקנן יתיר מכמה דהו בקדמיתא דהא כל אינון מלין דאיהו לא יכיל לאדבקא לון כדקא יאות ואיהו אשתדל בהו ולא אתדבק בהו כלהו עאלין במעווי מתתקנן ואורייתא תמלל ביה הה"ד והקיצות היא תשיחך⁶ רבי יהודה אמר⁷ כגוונא דא⁸ כל מאן דאשתדל באורייתא בהאי עלמא זכי לאשתדלא בה לעלמא דאתי והא אתמר</p>	<p>ואותה התורה שמורה מאותו זמן, ותכנס למעיהם כמו מקודם, והיא תדבר במעיהם. וכל הדברים נתקנים יותר מכמו שהיו בראשונה, שהרי כל אותם הדברים שהוא לא יכול להשיג אותם כראוי והוא עסק בהם ולא נדבק בהם, כולם נכנסים למעיו מתוקנים, והתורה תדבר בו. זהו שכתוב "והקיצות היא תשיחך". רבי יהודה אמר, כדוגמא זו כל מי שעוסק בתורה בעולם הזה, זוכה לעסוק בה לעולם הבא, והנה נתבאר.</p>
<p>תא חזי ההוא בר נש דלא זכי לאשתדלא בהאי עלמא באורייתא ואיהו אזיל בחשוכא⁹ כד נפיק מהאי עלמא נטלין ליה ועאלין ליה לגיהנם אתר תתאה דלא יהא מרחם עליה דאקרי בור שאון¹⁰ מיט היון כמה דאת אמר (תהלים מ ג) ויעלני מבור שאון ממיט היון ויקם על סלע רגלי כונן אשורי ובנין כך ההוא דלא אשתדל</p>	<p>בא וראה, אותו האיש שלא זוכה לעסוק בעולם הזה בתורה והוא הולך בחשכה, כשיוצא מן העולם הזה, נוטלים אותו ומכניסים אותו לגיהנם למקום התחתון, שלא יהיה מרחם עליו, שנקרא בור שאון טיט היון, כמו שנאמר "ויעלני מבור שאון מטיט היון ויקם על סלע רגלי כונן אשורי". ולכן אותו שלא עסק בתורה בעולם הזה,</p>

¹ כל ב' ההליכות הנזכרות (אור יקר).

² כל השכיבות הנזכרות לשמור מן דין קבר מן כל המקרים כדפי' (אור יקר).

³ וכמה פעמים אחר כמה שנים נגזר עליהם לגרשם מקבריהם והעד מעשה יאשיהו (אור יקר).

⁴ ירצה עד הראוי להקיץ התחיה (אור יקר).

⁵ לא יהיה כעין הנשמות הבאות לגוף בעת מולד האדם ששוכח על ידי הגוף כל תורתו אלא תכנס הנשמה וידע הגוף כל אותה התורה שהיא יודעת בעת היותו בדעתו בעולם וביתרון שידע כל ספקותיו כדמסיק (אור יקר).

⁶ ר"ל תשיח אותך שתוכל לשיח בתורה מה שלא יכלת מקדם (א"מ) (ג"א).

⁷ שאין צריך לזה מפני שהענין הוא שממש עוסק בעולם הנשמות בתורה ומוסיף ואותו תוספת יהיה כולו בגוף אחר התחיה (אור יקר).

⁸ יהיה זה לאדם אחר התחיה מפני השתדלותו שם בה כדמסיק (אור יקר).

⁹ שעושה מעשים מגונים אבל אם זכה בתורה התורה מצילתו מהם, ולפחות לא יהיה דינו תמידי ויעלהו מבור שאון (אור יקר).

¹⁰ עיין בפ' פקודי רסג בהיכלות התמורות שמביא שם בפרדס בשער היכלי התמורות (ד"א). ועי' פת"ש שער א"א פרק יג שזה "בור שאון" הוא בגימ' מח"א סתימא"ה שכן המה זה הפך זה.

בראשית

<p>באורייתא בהאי עלמא ואתטנף בטנופי עלמא מה כתיב (בראשית לו כד) ויקחהו וישליכו אותו הבורה דא הוא גיהנם אתר דדיינין להו לאינן דלא אשתדלו באורייתא והבור רק כמה דאיהו הוה רק מאי טעמא בגין דלא הוה ביה מים</p>	<p>ומתטנף בטינופות של העולם, מה כתוב, "ויקחהו וישלכו אותו הבורה", זה הוא הגיהנם, המקום שדנים את אותם שלא עסקו בתורה. "והבור ריק", כמו שהוא היה ריק, למה, משום שלא היה בו מים.</p>
<p>ותא הוי כמה הוא עונשא דאורייתא דהא לא אתגלו ישראל¹ מארעא קדישא אלא בגין דאסתלקו מאורייתא ואשתבקו מינה הה"ד (ירמיה ט יא) מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר יהו"ה על עזבם את תורת וגו' רבי יוסי אמר² מהכא (ישעיה יג) לכן גלה עמי מבלי דעת בגין כך כלא קיימא על קיומא דאורייתא³ ועלמא לא אתקיים בקיומיה אלא באורייתא דאיהו קיומא דעלמין עילא ותתא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי</p>	<p>ובא וראה כמה הוא העונש של התורה, שהרי לא גלו ישראל מהארץ הקדושה אלא משום שהסתלקו מן התורה ונעזבו ממנה, זהו שכתוב "מי האיש החכם ויבן את זאת וגו' על מה אבדה הארץ וגו' ויאמר ה' על עזבם את תורת וגו'. רבי יוסי אמר, מכאן "לכן גלה עמי מבלי דעת". לכן הכל עומד על קיום התורה, והעולם לא מתקיים בקיומו אלא בתורה, שהיא קיום העולמות מעלה ומטה, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי".</p>
<p>ויקחהו וישליכו אותו הבורה רמז על דארמיאו ליה לנו מצראי אתר דלא אשתכח רזא דמהימנותא כלל רבי יצחק אמר אי נחשין ועקרבין הוו ביה אמאי כתיב בראובן (בראשית לו כב) למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו וכי לא חייש ראובן להאי דהא אינן נחשין ועקרבין ינזקין ליה ואיך אמר להשיבו אל אביו וכתוב למען הציל אותו אלא חמא ראובן דנוקא אשתכח בידיהו דאחוי⁴ בגין דידע כמה שנאין ליה ורעותא דלהון לקטלא ליה</p>	<p>"ויקחהו וישליכו אותו הבורה", רמז על שזרקו אותו לתוך המצרים, המקום שלא נמצא בו סוד האמונה כלל. רבי יצחק אמר, אם נחשים ועקרבים היו בו, למה כתוב בראובן "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו", וכי לא חשש ראובן לזה שהנה אותם נחשים ועקרבים יזיקו אותו, ואיך אמר להשיבו אל אביו, וכתוב "למען הציל אותו". אלא שראה ראובן שהנזק נמצא בידי אחיו, משום שידע כמה הם שונאים אותו ורצונם להרוג אותו.</p>
<p>אמר ראובן טב למנפל ליה לנו גובא דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידא דשנאוי דלא מרחמי עליה מכאן אמרו יפיל בר נש גרמיה לאשא או</p>	<p>אמר ראובן, טוב להפיל אותו לתוך בור הנחשים והעקרבים ולא ימסר בידי שונאיו שלא מרחמים עליו. מכאן אמרו, יפיל אדם עצמו לאש או לבור של נחשים ועקרבים</p>

¹ הנה ארץ ישראל היא המלכות ודבקותה בת"ת וכל זמן שישראל עוסקים בתורה הם דבקים בת"ת והיאך יגלו מארץ ישראל אי אפשר שהרי ענין היחוד הזה הפך הגלות. אמנם אם הם עוזבים את התורה ונטרדה השכינה מחיק בעלה, והם אינם ראויים לארץ כיון שאינם דבקים בזכר (אור יקר).

² מפני שפסוק על עזבם את תורת לא מוכח אם קיום תורת במעשה קאמר אמנם אומרים מבלי דעת ודאי דעל דעת התורה קאמר ועוד הוסיף שהעיקר הוא סברא באורייתא כדאמרינן אגרא דשמעתתא סברא (אור יקר).

³ והיינו מבלי דעת כי גרסת משנה אינה תורה אלא העיקר למסבר סברא דעלמא לא אתקיים אלא באורייתא א"כ צריך מקרא לעולם העשיה ומשנה לעולם היצירה ותלמוד לעולם הבריאה וסוד לעולם האצילות כדי שיתקיים המציאות כולו דאיהי קיומא דכל עלמין וכו' (אור יקר).

⁴ הענין שההשגחה העליונה פועלת לפעמים בחזקה ומבטלת רצון בעלי חיים הממיתים והמזיקים כגון בעלי חיים ואינה מבטלת בחירת בני אדם בעלי בחירה ורצון שהם גוים ולפעמים יפעל בחזקה ויבטל רצון הגוים מפני שהם חשובים כבהמות ויבטל רצונם וישמם כלבים אלמים ואל יבטל רצון ישראל שהם בחיריים בעלי בחירה ורצון לחטאת או לעשות מצוה ולפעמים יתחזק ההשגחה כ"כ שיבטל לבות בני ישראל לרצון ה' לכמה דברים, אמנם בהיותם תלמידי חכמים ושכינה מסכמת בדינם, והם דנים את הנער למיתה לזה ודאי שכיח נזקייהו ורחוק מאד מן ההצלה ואל הנחשים והעקרבים היא בחינה ראשונה להשיגח וינצל בקלות מידם בזכותו וזכות אבותיו (אור יקר).

בראשית

<p>ולא ימסר בידי שונאיו (שמעטים הם שיכולים</p>	<p>לגובא¹ דנחשין ועקרבין ולא יתמסר בידא דשנאוי (נ"א) דזעירין אינון דיכלי</p>
<p>קפה/ב</p>	
<p>להנצל, ולכן אמר "למען הציל אותו מידם". משום שכאן מקום הנחשים והעקרבים, אם הוא צדיק, הקדוש ברוך הוא ירחיש לו נס, ולפעמים שזכות אבות מסייעים לאדם וינצל מהם, אבל כיון שנמסר בידי שונאיו, מעטים הם שיכולים להנצל. ולכן אמר "למען הציל אותו מידם", "מידם" דוקא, ולא כתוב למען הציל אותו ולא יותר. אלא אמר ראובן, ינצל מידם, ואם ימות בבור, ימות. ולכן כתוב "וישמע ראובן ויצילהו מידם".</p>	<p>לאשתזבא ובגין כך אמר (בראשית לו כב) למען הציל אותו מידם) בגין דהכא (קב"ה אי איהו צדיקא קב"ה > ירחיש ליה ניסא ולזמנין דזכו דאבהן מסייעין ליה לבר נש וישתזיב מנייהו אבל כיון דיתמסר בידא דשנאוי זעירין אינון דיכלין לאשתזבא ובגין כך אמר למען הציל אותו מידם מידם דייקא ולא כתיב למען הציל אותו ותו לא אלא אמר ראובן ישתזיב מן ידיהו² ואי ימות בגובא ימות ובגין כך כתיב (שם כא) וישמע ראובן ויצילהו מידם</p>
<p>בא וראה כמה היא חסידותו של ראובן, שמשום שידע ששמעון ולוי השותפות והחכמה והחברות שלהם הם קשים, שכאשר התחברו בשכם הרגו כל זכר, (ס"א וזה שהרגו כל זכר), לא די להם, אלא שנוטלים נשים וטף וכסף וזהב וכל הבהמות וכל כלי יקר וכל מי שנמצא בעיר. ולא די בזה, אלא שאפילו כל מה שבשדה נטלו, שכתוב "ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו". אמר, ומה הקריה הגדולה כזו לא ניצל מהם, אלמלא הילד הזה יפול בידיהם, לא ישאירו ממנו חתיכת בשר בעולם, ועל כן אמר טוב להנצל מהם, שלא ישאירו ממנו שארית בעולם ולא יראה ממנו אבא כלום לעולמים. וכאן אם ימות, לא יכולים לו, וישאר כל גופו שלם ואשיב אותו לאבא שלם, ועל כן "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו", אף על גב שימות שם. ולכן אמר "הילד איננו", ולא אמר איננו חי, אלא אמר "איננו", אפילו מת.</p>	<p>תא חזי כמה חסידותיה³ דראובן דבגין דידע דשמעון ולוי שותפותא וחכימותא וחברותא דלהון קשיא אינון דכד אתחברו בשכם קטלו כל דכורא (נ"א > והא דקטלו כל דכורא) לא די לון אלא דנמלין נשין ומף וכספא ודהבא וכל בעירי וכל מאני דיקר וכל מאן דאשתכח בקרתא ולא די כל דא אלא דאפילו כל >מה< (מאן) דבחקלא נטלו דכתיב (בראשית לד כח) ואת אשר בעיר ואת אשר בשדה לקחו אמר ומה קרתא רבתא כי האי לא אשתזיב מנהון אלמלא רביא דא יפול בידיהו לא ישארון מניה אומצא⁴ בעלמא ועל דא אמר טב לאשתזבא מנייהו דלא ישארון מניה אשתארותא בעלמא ולא יחמי אבא מניה כלום לעלמין והכא אי ימות לא יכלין¹³⁰ ליה⁵ וישתאר כל גופיה שלים [ואייתין] (וייתין)¹³¹ ליה לאבא שלים ועל דא למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו אף על גב דימות התם ובגין כך אמר (שם לו</p>

¹ לבור (ד"א).

² זה כמו דבר אחר, שתחלה אמר שכוונת ראובן היא להציל יוסף מיד בעלי בחירה ורצון, ובבור יתרחיש ליה ניסא, ולזמנין זכו דאבהן מסייע וינצל מהנחשים ודאי, וכאן אמר שכל כוונתו להצילו מידם, אבל בבור אע"פ שימות, ישאר גופו שלם וישיבנו לאביו לקבל בו תנחומין (מ"מ).

³ ששם נפשו בצער אפילו על הצלה מועטת כזאת, שהרי להצילו מכל וכל לא היה עולה בידו ודאי, עכ"ז בחר ברע במעוטו, ואמר לפחות ינצל גופו אחרי מותו ויתנחם אביו שראה קבורתו, שאם יהרגוהו הם בדינם, יכלו גופו בכל, אי זה דרך בשריפה וכיוצא, או יאכילוהו לכלבים כדפי' רז"ל, ששסו בו הכלבים, ולא ישאר אפילו הבשר ליקבר, ולהראות אפם הקשה שלא יתרוצו במיתתו לבד, הביא ראייה מענין שכם, שלא ניתרצו במיתה ויותר ממיתה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁴ חתיכת בשר חי בלי בישול (הרשב"ב) (נ"א).

⁵ ר"ל לא יאכלו אותו הנחשים, א"נ לא יכלון לשון כלייה לא יכלוהו מהעולם הגם שימות לא ישתצי גופיה (מ"מ).

בראשית

<p>(ל) הילד איננו ולא אמר איננו חי אלא אמר איננו אפילו מת</p>	
<p>תא חזי מאי <ד>עבד דאיהו בחכמתא הוה שתיף גרמיה בהדייהו דכתיב (שם כא) לא נכנו נפש ולא כתיב לא תכוהו ואיהו לא הוה תמן כד אזדבן יוסף דהא כלהו משמשי לאבוהון¹ כל חד וחד יומא חד וההוא יומא דראובן הוה ועל דא בעא דבההוא יומא דהוה שמושא דיליה לא יתאביד יוסף² ובגין כך כתיב (שם כט) וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו והנה אין יוסף דייקא אפילו (חי או) מית מיד (שם ל) וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו ואפילו ראובן לא ידע מההוא זבינא דיוסף והא אוקמוה דאשתתיף בהו שכינתא ועל דא לא ידע ראובן מההוא זבינא דיוסף ולא אתגלייא ליה עד ההוא זמנא דאתגלי יוסף לאחיהו</p>	<p>בא וראה מה שעשה, שהוא בחכמה היה משתף עצמו עמהם, שכתוב "לא נכנו נפש" ולא כתוב לא תכוהו, והוא לא היה שם כשנמכר יוסף, שהרי כולם שמשו את אביהם, כל אחד ואחד יום אחד, ואותו היום היה של ראובן, ועל כן רצה שבאותו היום שהיה השמוש שלו לא יאבד יוסף, ולכן כתוב "וישב ראובן אל הבור והנה אין יוסף בבור ויקרע את בגדיו", "והנה אין יוסף" דוקא, אפילו (חי או) מת, מיד "וישב אל אחיו ויאמר הילד איננו". ואפילו ראובן לא ידע מאותה המכירה של יוסף. והרי בארוהו שהשכינה השתתפה עמהם, ועל כן לא ידע ראובן מהמכירה ההיא של יוסף, ולא התגלתה לו עד אותו הזמן שיוסף התגלה לאחיו.</p>
<p>תא חזי כמה גרים ליה לראובן בגין דאיהו אשתדל לאחייא ליה ליוסף מה כתיב (דברים לג ו) יחי ראובן ואל ימות וגו' דהא בגין דא אף על גב דידע דאשתקיל בכירותיה מניה ואתיהיב ליוסף אשתדל לאחייא ליה וצלי משה ואמר יחי ראובן ואל ימות ואתקיים בעלמא דין ואתקיים בעלמא דאתי מאי טעמא בגין דא ובגין דעבד תשובה³ מההוא עובדא דכל מאן דעביד תשובה קב"ה קיים ליה בעלמא דין ובעלמא דאתי תא חזי מה כתיב (בראשית לו לא) ויקחו את כתנת יוסף וגו'⁴ הא אוקמוה דבגין דדמא דשעיר דמיא לדמא דבר נש</p>	<p>בא וראה כמה גרם לראובן משום שהוא עסק להחיות את יוסף. מה כתוב, "יחי ראובן ואל ימות" וגו', שהרי משום זה, אף על גב שידע שנלקחה בכורתו ממנו ונתנה ליוסף, עסק להחיות אותו, והתפלל משה ואמר, "יחי ראובן ואל ימות", והתקיים בעולם הזה ובעולם הבא. למה, משום זה, ומשום שעשה תשובה מהמעשה ההוא. שכל מי שעושה תשובה, הקדוש ברוך הוא מקיים אותו בעולם הזה ובעולם הבא. בא וראה מה כתוב, "ויקחו את כתנת יוסף" וגו', הרי בארוהו, שמשום שדם השעיר דומה לדם של אדם.</p>
<p>אבל תא חזי אף על גב דמלה אתיא כדקא חזי קב"ה מדקדק בהו בעדיקייא אפילו כחוט השערה יעקב עבד עובדא כדקא יאות במאי בגין דאקריב לגבי אבוי שעיר⁵ דאיהו סטרא דדינא קשיא ועם</p>	<p>אבל בא וראה, אף על גב שהדבר בא כראוי, הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים אפילו כחוט השערה. יעקב עשה מעשה כראוי, במה, משום שהקריב לאביו</p>

¹ צ"ל לפ"ז דכשהלכו לשכם נטלו רשות דקצת ימים יהיו כלם ביחד כשלח יוסף והרב יפ"ת דף קס"ז והרב נח"י נדחקו ואכמ"ל (מאי"ן) (נ"א).

² ירצה בכלל שימוש אביו יכנס כל צרכיו, ובכלל צרכיו הוא להשיב את בנו אליו, ואם יאבד יוסף נמצא שאין שמוש יומו שלם, לכך רצה שביומו לא יחסר אביו כל אפילו בענין יוסף, מפני שהשבטים "ב, ושנים אינם משמשים הם עשר, כנגד יעקב ת"ת ועשר בניו עשר ספירות, שכל א' וא' גובר ומשרת יומו, ויום ראובן כתר ואין בו דין ולא חסרון, ואם יחסר יוסף ביומו, ימצא פגם מגיע אל הת"ת ביומו, שהוא בחי' הכתר, ולזה רצה לקרב הצלתו בכל מציאות שאפשר שיעלה בידו (אור יקר).

³ הרי הבכורה נטלה ממנו על עון זה ונתנה ליוסף, והוא קבל עונש בלבב שלם והודה על הבכורה ליוסף כמכיר עונו, ולא נטר איבה על נטילת הבכורה, ואמר צדיק ה' על כל הבא עלי, מה אתרעם מיוסף, ואני גרמתי אלי, וזה בכלל התשובה ודאי (אור יקר).

⁴ לראיה שיתאכזרו כנגדו ולא ירחמו, שהרי עשו ענין זה נגד אביהם, ולא שבו מאפם במכירתו (אור יקר).

⁵ הענין הוא שהשעיר יש בו ב' שעירים, הא' שעיר עזאזל ובשרו ודמו חצוני, ולכך יעמד חי וכו', לשלח אותו בשרו ודמו. אמנם השעיר הב', יש בו בשר ודם, הבשר נשרף מפני שהוא חלק יצחק מדת הדין הקשה,

בראשית

<p>כל דא [בנין] דאיהו אקריב [שעיר] ואכחיש ליה לאבוי דאיהו סטרא דיליה אתענש בהאי שעיר אהרא דאקריבו ליה בנוי דמא דיליה באיהו¹³²¹ כתיב (שם כז מז) ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו בנין כך (שם לו לא) ויטבלו את הכתנת בדם אקריבו ליה כתונתא לאכחשא ליה וכלא דא לקבל דא איהו גרים דכתיב (שם כז לג) ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד בנין כך גרמו ליה דחרד חרדה בהוא זמנא דכתיב (שם לו לב) הכר נא הכתנת בנך היא אם לא</p>	<p>שעיר, שהוא צד הדין הקשה, ועם כל זה, משום שהוא הקריב שעיר והכחיש את אביו שהוא הצד שלו, נענש בשעיר האחר הזה שהקריבו לו בניו את הדם שלו. בו כתוב "ואת עורות גדיי העזים הלבשה על ידיו ועל חלקת צואריו", לכן, "ויטבלו את הכתונת בדם", הקריבו לו כתונת להכחיש אותו. והכל זה כנגד זה. הוא גרם שכתוב "ויחרד יצחק חרדה גדולה עד מאד", לכן גרמו לו שחרד חרדה בזמן ההוא, שכתוב "הכר נא הכתונת בנך היא אם לא".</p>
קפו/א	
<p>רבי חייא אמר ביה כתיב (בראשית כז כא) האתה זה בני עשו אם לא ליה כתיב (שם לו לב) הכתנת בנך היא אם לא ובנין כך קב"ה מדקדק בהו בצדיקיא בכל מה דאינון עבדין רבי אבא אמר <נ"א א"ר אבא> כיון דחמו כלהו שבטין ההוא צערא דאבוהון אתנחמו וודאי [ו]יהיבו גרמייהו עליה דיוסף [דיפדון] [ויפדון] ליה אלמלא ישכחון ליה כיון דחמו דלא יכילו אהדרו לגביה דיהודה ואעברו ליה מעלייהו בנין דאיהו הוה מלכא עלייהו (וכדין אעברוהו) <נ"א וכיון דאעברוהו> מעלייהו מה כתיב (שם לח א) ויהי בעת ההיא וירד יהודה² וגו' רבי יהודה פתח ואמר (תהלים יח יד) וירעם בשמים יהו"ה ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש</p>	<p>רבי חייא אמר, כתוב בו "האתה זה בני עשו אם לא", לו כתוב, "הכתונת בנך היא אם לא", ולכן הקדוש ברוך הוא מדקדק עם הצדיקים בכל מה שהם עושים. רבי אבא אמר, (נ"א אמר רבי אבא), כיון שכל השבטים ראו אותו הצער של אביהם, ודאי התנחמו ונתנו עצמם על יוסף שיפדו אותו אלמלא ימצאו אותו, כיון שראו שלא יכולים, חזרו אל יהודה והעבירו אותו מעליהם, משום שהוא היה מלך עליהם, (ואז ס"א וכיון ש)העבירוהו מעליהם, מה כתוב, "ויהי בעת ההיא וירד יהודה" וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, "וירעם בשמים ה' ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש".</p>

ובשעיר ר"ח נאכל לכהנים, והדם על המזבח לרצון לה', וכן שעירי המועדות. אמנם ביום הכפורים, הדם נכנס ע"י סוד הדעת חלק יעקב שהוא ישראל, העולה במחשבה. ודמו נכנס פנימה לבית קדש הקדשים, מדרגה עשירית ששם סוד הכתר, ולזה חלק יעקב הדם, חלק יצחק הבשר. ובאמת שניהם דין, אמנם הדם היא סוד הדין הרך מצד הת"ת המושרש באודם, ולובן בסוד הדעת, וצד האודם שבו הוא דם השעיר. אמנם יצחק הדין הקשה בשר השעיר, ולכך יעקב הגיש לאביו בשר השעיר חלקו וכיחש לו, ואמר שהיה בשר עשו. ואמר מטעמי עשו הם, גם בניו הקריבו לו חלקו דם השעיר, והחליפוהו בשפיכות דמי יוסף חצוני ח"ו. חיה רעה אכלתהו, כמו שהחליף בשר השעיר לאביו, החליפו דם השעיר לדם יוסף השפוך ע"י חיה רעה. אמנם חלק אשר ליעקב בדינים ודם שעיר, הוא מצד מה שנפעל הדין ע"י הת"ת בב' מקומות, צמח מהבינה צואר מאחוריו דהיינו הת"ת צואר הבינה, ובו' בחינות אחר ופנים, והיינו חלקת צואריו ועל ידיו הם קצוות עשר ספירות שבו הפועלות בדין למטה (אור יקר).

¹ שיש לו אחיזה בו (אור יקר).

² ענין סמיכת הפ' הנזכר הוא להודיענו כי הבריאה נקרא עליון אפיקת ההוא קול דז"א וכלילת ב"י הנוק' ותרווייהו נקרא ברד וגחלי אש. ברד רחמי גחלי אש דינא. והנה אחר שננסרה ממנו כל מזונה נמשך לה מן היסוד הנקרא ציון כמ"ש מציון מכלל יופי, משם הופיע והאיר למדת המלכות הנקרא אלהים. נמצא כי צדיק יסוד עולם תתאה, ולכן כיון שהיסוד שהוא יוסף, הורד למצרים, גם יהודה שהוא מלך נתמעט וירד (זהו הרקיע).

בראשית

<p>תא חזי כד ברא קב"ה¹ עלמא² אתקין ליה שבעה סמכין³ על מה דקיימא וכלהו סמכין קיימי בחד סמכא יחידאי⁴ והא אוקמוה דכתיב (משלי ט א) חכמות בנתה ביתה⁵ חצבה עמודיה שבעה ואלין בלהו אינון קיימי בחד דרגא מנייהו דאקרי (שם י כה) צדיק⁶ יסוד עולם</p>	<p>בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, התקין לו שבעה עמודים על מה שעומד, וכל העמודים עומדים בעמוד אחד יחיד, והרי פרשוה שכתוב "חכמות בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה", וכל אלה הם עומדים בדרגה אחת מהם שנקראת "צדיק יסוד עולם".</p>
<p>ועלמא כד אתברי מההוא אתר אתברי⁷ דאיהו⁸ שכלולא דעלמא⁹ ותקונוי דאיהו חד נקודא דעלמא ואמצעיתא דכלא¹⁰ ומאן איהו ציון דכתיב (תהלים נ א) מזמור לאסף א"ל אלהים יהו"ה דבר ויקרא ארץ ממזרח¹¹ שמש עד מבואו ומאן אתר מציון¹² דכתיב (שם ב) מציון מכלל יופי אלהים¹³ הופיע מההוא אתר דאיהו סטרא דשכלולא דמהימנותא שלימתא כדקא יאות (והשתא ישראל¹⁴ אתתקפו ביה ברזי דפקודי אורייתא בנין דכל יומא ויומא אתתקפו בר נש בציצית דאתעטף ביה)¹³³ וציון תקיפו ונקודה</p>	<p>וכשנברא העולם, נברא מאותו המקום שהוא תיקון העולם ותקונו, שהוא נקודה אחת של העולם והאמצע של הכל, ומי הוא, ציון, שכתוב "מזמור לאסף אל אלהים ה' דבר ויקרא ארץ ממזרח שמש עד מבואו". ומאיזה מקום, מציון, שכתוב "מציון מכלל יופי אלהים הופיע", מאותו המקום שהוא צד תיקון של האמונה השלמה כראוי. (וכעת ישראל החזיקו בו בסודות המצוות של התורה, משום שכל יום ויום מחזיק אדם בציצית שמתעטף בה), וציון החוזק והנקודה של כל העולם, ומהמקום הוא נתקן כל העולם ונעשה, ומתוכו נזון כל העולם.</p>

¹ אבא (מ"מ).

² מלכות, כי כתב הרב שהאצילות כולה נעשית ע"י אבא, בסוד כולם בחכמה עשית, שאבא נתלבש באימא, ואימא נעשית מעבר ודרך, ויוצא אור אבא דרך חלון שהוא יסוד דידה לז"א ולא נתעצם בה, וז"א גם הוא יוצא האור ממנו דרך חלון צר, שהוא יסוד דידה למלכות, והכל הוא אור אבא (מ"מ).

³ הם ז' ספירות חגתנה"ם, וכל הספירות עומדות על יסוד, שהוא עמוד א' שהעולם עומד עליו, והיינו סוד וצדיק יסוד עולם, והעולם הזה הוא המלכות כנודע, וא"ת אינם אלא ו' עמודים אפשר שמציאותה למעלה בת"ת על נו"ה הוא עמוד רביעי, ובנתה ביתה היא הבינה, והיא חצבה עמודיה ז' שהאצילה ז' ספירות, ובמקומות הרבה היא השביעית למעלה מכולם, והעיקר שהמלכות עולם בבחינה אחרונה לספירות והיא עצמה למעלה מכל השבעה, והיסוד השביעי אוסף כח כולם ובו מעמידם (אור יקר). הם ה"ח המתפשטים מן הבינה עד היסוד (זהר הרקיע). הם ז"ק דז"א (מ"מ). עמודים (ד"א).

⁴ דהיינו צדיק יסוד עולם (זהר הרקיע). פי' כל הקצוות משפיעין ביסוד (מ"מ).

⁵ זהו יובן במ"ש בתיקו"ז בסוד ג' טפין דכ"ע הנקרא ג' נשים, א' אופה וא' עורכת וא' מקטפת. והם סוד ג' יודין דס"ג. ושם זה נקרא ס"ג (נ"א הוא בנוק) כנודע. וג' יודין שבה הם ג' חכמות: חכמת עתיק, וא"א, ואבא, כי כל י' חכמה. ושם זה הוא באצילות בסוד אימא, ולכן נקרא חכמת נשים. ואלו חכמות, על ידם בנתה אימא ביתה, הוא הנוק' הנזכר. ולפי שהיא מתעלמת בתוכה בסוד כאמה כן בתה, לכן נקרא בית"ה (זהר הרקיע). פי' אבא שנקרא חכמה, בנתה ביתה שהיא מלכות, כנודע שאבא יסד ברתא, ומ"ש חצבה עמודיה ז', כלומר הבנין שבנה אבא למלכות, הוא ע"י שחצבה חכמה הנז', עמודיה ז', שהם ז' קצוות דז"א, והם משפיעים במלכות (מ"מ).

⁶ דהיינו הקו היורד מעולם לעולם, ועניינו לחבר את כל העולם התחתון בעליון. ועי' זהר אחרי מות קמא ע"א (דע"ה ח"א לו ע"ד).

⁷ פי' שכל הארות המלכות הם מיסוד דז"א (מ"מ).

⁸ סוד ע' רבתי דשמע שהוא ז' תחתונות דאמא, שמהם בודאי סוד ז' חסדים, שהם שבעה סמכין אלו, וכולם מתקבלים ביסוד, שעל כן נקרא ז"ה, (שהוא) שעיקר החסדים הם ה', ועם ב' הכוללים הם ז' (רמ"ז).

⁹ יסוד העולם (ד"א).

¹⁰ פי' שהיסוד הוא בקו אמצעי דז"א (מ"מ).

¹¹ יסוד נקרא "מזרח" (ביאורים ח"א פד ע"ב).

¹² שהוא יסוד דז"א שהוא מכלל יופי בסוד ויהי יוסף יפה תואר (מ"מ).

¹³ שהיא המלכות משם הופיע ומקבלת הארה (מ"מ).

¹⁴ עי' קמא ע"א כי שם מקומו (הערת הזוהר).

בראשית

<p>דכל עלמא ומההוא אתר אשתכלל כל עלמא ואתעביד ומגויה כל עלמא אתון</p> <p>ותא חזי וירעם בשמים יהו"ה ועליון יתן קולו וגו' (שם יח יד) כיון דאמר וירעם בשמים יהו"ה אמאי כתיב ועליון יתן קולו הא <נ"א אלא> הכא רזא דמהימנותא (ועל מה) <נ"א עלמא> דאמינא דציון איהו שכלולא ושפירו דעלמא ועלמא מניה אתון בגין דתרין דרגין אינון ואינון חד אינון ציון וירושלם! דא דינא ודא רחמי ותרוייהו חד מהכא דינא ומהכא רחמי מעילא לעילא נפקא קול דאשתמע לבתר דההוא קול נפקא ואשתמע נפקי דינין וארחי דדינא ורחמי נפקין ומתפרשן מתמן וירעם בשמים יהו"ה דא בי דינא ברחמי ועליון אף על גב דלא אשתכח ולא אתיידע כיון דההוא קול נפיק כדין אשתכח כלא דינא ורחמי הה"ד ועליון יתן קולו כיון דיתן קולו כדין ברד וגחלי אש מיא ואשא תא חזי בשעתא דאתיליד יהודה מה כתיב (בראשית כט לה) ותעמוד מלדת בגין דדא הוא יסודא רביעאה מאינון ארבע דאינון רתיכא עלאה סמכא חד מאינון ארבע סמכין מה כתיב ביה ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו דהוה מלכא עליהו מאי טעמא בגין דיוסף נחתו ליה למצרים כדקאמר²</p>	<p>ובא וראה, "וירעם בשמים ה' ועליון יתן קולו" וגו', כיון שאמר "וירעם בשמים ה'", למה כתוב "ועליון יתן קולו". הנה (ס"א אלא) כאן סוד האמונה על מה (עולם) שאמרנו שציון היא תיקון והיופי של העולם, והעולם נזון ממנו, משום ששתי דרגות הן, והן אחת, הם ציון וירושלים, זה דין וזה רחמים, ושניהם אחד, מכאן דין ומכאן רחמים. מלמעלה למעלה יוצא קול שנשמע. לאחר שאותו הקול יוצא ונשמע, אז יוצאים הדינים, ודרכי הדין והרחמים יוצאים ונפרדים משם, "וירעם בשמים ה'", זה בית הדין ברחמים, "ועליון", אף על גב שאינו נמצא ואינו נודע, כיון שהקול ההוא יוצא, אז נמצא הכל, דין ורחמים. זהו שכתוב "ועליון יתן קולו". כיון שיתן קולו, אז "ברד וגחלי אש", מים ואש. בא וראה, בשעה שנולד יהודה, מה כתוב, "ותעמוד מלדת", משום שזה הוא היסוד הרביעי מאותם הארבעה שהם המרכבה העליונה, עמוד אחד מאותם ארבעה העמודים, מה כתוב בו, "ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו", שהיה מלך עליהם. למה, משום שהורידו את יוסף למצרים, כמו שאמרנו.</p>
<p>וירא שם יהודה בת איש כנעני (שם לח ב) וכי כנעני הוה אלא הא אוקמוה חבריאי ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער (שם ג) תלת בגין הוה ליה ליהודה ולא אשתארו מנייהו בר חד ודא הוא שלה³ רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא הוה אזלי בארעה אמר רבי יוסי לרבי אלעזר אמאי כתיב בבגוי דיהודה בקדמאה ויקרא את שמו ער⁴ ובתרין אחרנין כתיב (שם ד - ה) ותקרא את שמו אונן ותקרא את שמו שלה א"ל תא חזי האי פרשתא רזא עלאה איהו וכלא איהו כדקא חזי (שם א) וירד יהודה מאת אחיו דהא אתכסיא סיהרא ונחתת מדרגא דתקנא לגו דרגא אוהרא</p>	<p>"וירא שם יהודה בת איש כנעני", וכי כנעני היה, אלא הנה פרשוהו החברים. "ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער". שלשה בנים היו ליהודה, ולא נשאר מהם רק אחד, וזה הוא שלה. רבי אלעזר ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, למה כתוב בבני יהודה, בראשון, "ויקרא את שמו ער", ובשני האחרים כתוב, "ותקרא את שמו אונן", "ותקרא את שמו שלה". אמר לו, בא וראה, הפרשה הזו היא סוד עליון, והכל הוא כראוי. "וירד יהודה מאת אחיו", שהנה נכסתה הלבנה וירדה מהדרגה של תיקון לתוך דרגה אחרת, שהתחבר בה הנחש, כמו שנאמר "ויט עד איש עדולמי ושמו חירה". "ותהר</p>

¹ פי' יסוד דז"א נק' ציון, והמלכות נק' ירושלים (מ"מ).

² וכיון שיוסף הוא בחי' היסוד ירד למצרים גם יהודה שרומז למלכות הורידו מגדלותו (מ"מ).

³ אמר ודא הוא שלה שפירושו פסקת כדאיתא במדרש ור"ל שגם בזה הורד יהודה שפסקה אשתו מלדת (ח"ח) (נ"א).

⁴ פי' אע"פ שבנח כתיב ויקרא את שמו נח, ודריש הזהר שם שהיא המלכות, לפי שנאמר את, וביעקב לא כתיב את, פי' ויקרא שמו הוא ז"א, מ"מ דבר הלמד מעניינו, כיון שער הוא רע, ודאי את דכתיב ביה הוא ס"א, וכתיב ביה ויקרא לרמוז שהסט"א הוא שקרא לו ער (מ"מ).

בראשית

<p>דאתחבר בה¹ חויא כמה דאת אמר (שם) ויט עד איש עדלמי ושמו חירה (שם ג) ותהר ותלד בן ויקרא את שמו ער ואיהו רע וכלא חד דאתיא מסטרא דיצר הרע ובנין כך כתיב ויקרא את שמו ולא כתיב ויקרא שמו²</p>	<p>ותלד בן ויקרא את שמו ער, והוא רע והכל אחד, שבא מצד היצר הרע, ולכן כתוב "ויקרא את שמו", ולא כתוב ויקרא שמו.</p>
<p>קפ/ב</p>	
<p>ביעקב כתיב (בראשית כה כו) ויקרא שמו דקב"ה קרא ליה יעקב והכא את לאסגאה דרגא אחרא דוהמא דמסאבא אתיליד ודא הוא ער רע וכלא חד לבתר לא אתבסס אתרא עד דאתא שלח³ דהוה עקרא דכלהו⁴134 מה כתיב (שם לח ז) ויהי ער בכר יהודה רע בעיני יהו"ה כתיב הכא רע וכתיב התם (שם ח יא) כי יצר לב האדם רע מנעוריו רע דאושיד דמין⁵135 זרעא על ארעא ובנין כך (שם לח ז) וימיתו יהו"ה מה כתיב בתריה (שם ח) ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך וגו'</p>	<p>ביעקב כתוב "ויקרא שמו", שהקדוש ברוך הוא קרא לו יעקב, וכאן "את" לרבות דרגה אחרת, שזוהמת הטומאה נולד, וזה הוא ער, רע, והכל אחד. אחר כך לא התבסס המקום עד שבא שלה שהיה העיקר של כולם. מה כתוב, "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'". כתוב כאן "רע", וכתוב שם "כי יצר לב האדם רע מנעוריו", רע ששופך דמים, שופך זרע על הארץ, ולכן "וימתו ה'". מה כתוב אחריו, "ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך" וגו'.</p>
<p>ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך וגו' (שם) רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה מא כה) העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר וכמו יוצר ירמס טיט". בא וראה כמה בני אדם הם טפשים שאין יודעים ואין מסתכלים לדעת דברי הקדוש ברוך הוא, שהנה כולם ישנים, ואין מתעוררים, ושינה בנקבי עיניהם.</p>	<p>ויאמר יהודה לאונן בא אל אשת אחיך" וגו'. רבי שמעון פתח ואמר, "העירותי מצפון ויאת ממזרח שמש יקרא בשמי ויבא סגנים כמו חמר וכמו יוצר ירמס טיט". בא וראה כמה בני אדם הם טפשים שאין יודעים ואין מסתכלים לדעת דברי הקדוש ברוך הוא, שהנה כולם ישנים, ואין מתעוררים, ושינה בנקבי עיניהם.</p>
<p>תא חזי קב"ה עבד ליה לבר נש כגוונא דלעילא כלא איהו בחכמתא דלית לך שייפא ושייפא בבר נש דלא קיימא בחכמתא עלאה דהא כיון דאתתקן כל גופא בשייפוי כדקא יאות קב"ה אשתתף <נ"א אתתקף> בהדיה ואעיל ביה נשמתא קדישא בנין לאולפא ליה לבר נש למהך בארחוי דאורייתא ולמישר פקודוי בנין דיתתקן בר נש כדקא יאות⁵ (ובנין) <נ"א ובעוד> דאית ביה נשמתא קדישא מבעי ליה לבר נש לאסגאה דיוקנא דמלכא עלאה בעלמא⁶ ורוא דא דהא</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את האדם כדוגמא שלמעלה, הכל הוא בחכמה, ואין לך אבר ואבר באדם שאינו עומד בחכמה עליונה, שהרי כיון שנתקן כל הגוף באיבריו כראוי, הקדוש ברוך הוא השתתף (התחזק) עמו והכניס בו נשמה קדושה כדי ללמד את האדם ללכת בדרכי התורה ולשמור מצוותיו, כדי שאדם יתקן כראוי. (ומשום זה נ"א ובעוד) שיש בו נשמה קדושה, צריך לאדם להגדיל את דמות המלך העליון בעולם. וסוד זה, שהרי אותו</p>

¹ אפשר רומז עדולמי אותיות עליו ד"ם לרמוז על איש דמים ס"מ ושמו חירה מרמז ל' חרה אף (א"מ) (נ"א).

² ע"ל בסוף בראשית וריש נח מזה (ד"א).

³ פי' את דכתיב באונן נמי הוא ס"א, לפי שלא נתקנה המלכות עד דאתא שלה. וטעם דכתיב ביה ותקרא, לפי שאונן לא השחית זרעו אלא מפני שוידע אונן כי וכו', ואין עונו גדול כ"כ. לכן כתיב ביה ותקרא, שרומז אל המלכות, אבל ער שהשחית זרעו בלי טעם, כתיב ביה ויקרא שהוא סט"א (מ"מ).

⁴ ולפי זה ותקרא את שמו שלה, "את" דכתיב ביה, היא השכינה, ודבר הלמד מעניינו (מ"מ).

⁵ על ידי עסק המצות והתורה שע"י הרוח והנשמה זוכה האדם להיות דומה לעולם העליון (אור יקר).

⁶ להוליד בנים דהיינו התפשטות נשמות, והתפשטותם הוא סוד התפשטות הספירות, מפני שזווגו למטה עושה זווג למעלה, והזווג העליון אינו כזווג הגשמי שאבר הוא זווג עומד, שכל הפעמים שנזדווגה שכינה

בראשית

<p>ההוא נהר דנגיד ונפיק לא פסקן מימיו לעלמין ועל דא מבעי ליה לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא</p>	<p>הנהר ששופע ויוצא לא פוסקים מימיו לעולמים, ועל זה צריך לאדם שלא יפסיק את הנהר והמקור שלו בעולם הזה.</p>
<p>¹[נ"א] נה"ר רמו לקיימא קדישא דחתיים בבשריה דאיהו דונמא דההוא נה"ר רוא דצדיק דאתחבר בצד"ק כהרא לעילא² בגין כך בעי בר נש לתתא לאתחברא באתתיה בקדושה בגין דאתתקף ביה בההוא עלמא) וכל זמנא דבר נש לא יצלה בהאי עלמא³ >נ"א ועל דא מבעי ליה לבר נש דלא יפסיק נהרא ומקורא דיליה בהאי עלמא ואי לא <קב"ה עקר ליה ונטע ליה בכמה זמנין כמלקדמין</p>	<p>(נה"ר רמז לברית קודש שחתום בבשרו, שהוא דוגמא של אותו הנה"ר הסוד של צדיק שמתחבר עם צד"ק יחד למעלה. לכן צריך אדם למטה להתחבר עם אשתו בקדושה, כדי שיתחזק באותו העולם). וכל זמן שאדם לא יצליח בעולם הזה, (ס"א ועל כן צריך לאדם שלא יפסיק את הנהר והמקור שלו בעולם הזה, ואם לא), הקדוש ברוך הוא עוקר אותו ונוטע אותו בכמה פעמים כמו מקודם.</p>
<p>תא חזי מה כתוב (ישעיה מא כה) העירותי מצפון ויאת העירותי דא אתערותא דזווגא דבר נש בהאי עלמא דאיהו אתערותא מסטרא דצפון⁴ ויאת דא היא נשמתא קדישא דאתיא מלעילא וקב"ה משדר לה מלעילא אתיא בהאי עלמא ועאלת בגו בני נשא כדקאמרן ממזרח שמש דא אתר⁵ דההוא נהר דנגיד ונפיק⁶ דמתמן נפקת נשמתא ואתנהירת⁷</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "העירותי מצפון ויאת". "העירותי", זו ההתעוררות של הזווג של האדם בעולם הזה, שהיא התעוררות מצד הצפון. "ויאת", זו היא הנשמה הקדושה שבאה מלמעלה, והקדוש ברוך הוא שולח אותה מלמעלה, באה לעולם הזה ונכנסת לתוך בני אדם, כמו שאמרנו. "ממזרח שמש", זה המקום של אותו הנהר ששופע ויוצא, שמשם יוצאת הנשמה ומאירה.</p>
<p>ויבא סגנים⁸ (כמו חמר) אלין אינון חילין (דעלמא דאתיין בגין >נ"א <בגו) ההוא אתערותא)</p>	<p>"ויבא סגנים" (כמו חמר), אלו הם חיילות העולם שבאים משום (בתוך) אותה</p>

למעלה עם הת"ת והאירה מאור א"ס, לא חסרה אותו המציאות, אלא קיים לעולם. וכך היא מתגלגלת והולכת ומזדווגת בפנים אחרים ומאירין תמיד ומתעלמין, והם מתגלגלין ומתחדשין פנים אחרים ומזדווגין. וכן עד כמה נמצא שהגורם הזווגי העליונים בהתפשטות הנשמות, מרבה ומוסיף שעור קומה עליונה, והמונע ממעט הצלם והדמות, דהיינו סוד הנשמות בצלמנו כדמותנו ת"ת ומלכות, והמוסיף נשמות מוסיף בעולם דיוקנא דמלכא במה שמושך סוד הנשמות מזווגא דצלמנו כדמותנו כדפי'. וכמו שהנהר יסוד דלא פסיק לעלמין, שמושך מהחכמה מוחא זרע לנקבה תמיד, כך צריך האדם תחתון תמיד, שאם מונע עצמו בגשמי, מונע הרוחני למעלה ממש (אור יקר).

¹ גליון (הערת הזוהר).

² יסוד במלכות, והנה פנימה יוליד אם יוליד, הרי מרבה בסוד הנשמות, ואם לא יוליד הרי מרבה בסוד הרמז [יחוד] (יסוד) למלכות, ולכך פירש שתי טעמים: הא' לאסגאה דיוקנא דמלכא וכו', דהיינו הנשמות. הב', אפילו לא יוליד כגון זקן או מעוברת או זקנה או מניקה, עכ"ז לא ימנע מפני שסודו חבור צדיק בצדק, היינו ע"י הזווג בקדושה שהוא מצוה המייחדת למעלה (אור יקר).

³ כגון שלא זכה לבנים יתגלגל והיינו סוד היבום (אור יקר).

⁴ יצר הרע שהוא תחלתו מן הגבורה, וע"י יצר הרע אדם מתחבר בבת זוגו ומוליד ומושך הנשמות מלמעלה, והיינו ויאת כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵ כבר פי' שהשמש ת"ת זורח מן החכמה, ומשם משך הזרע ומשם נעשה היסוד נהר דנגיד ונפיק דרך חוט השדרה הקשור במוח והיינו משך היסוד בדרך נעלם, תוך הספירות עד החכמה שמשם הבינה נהר דנגיד ונפיק והיינו [יסוד] (יחוד) ענין הצדיקים בעולם הבא כנודע (אור יקר). פי' יסוד דז"א שמשם זורחים ויוצאים הארות ז"א שנקרא שמש, ולכך יסוד נק' מזרח שמש זריחת השמש שהוא ז"א (מ"מ).

⁶ לעיל יב ע"ב (ד"א).

⁷ שהנשמות מבינה ואתנהירת מה שמקיימת מצות להארתה ולתיקונה תלוי בזה ג"כ (אור יקר).

⁸ הם מלשון סגני כהונה, דהיינו הכחות העליונות והשרים המופקדים על ענייני המציאות הם החיילי', ומתחדשים בחדושי הזווג והנשמות שמתרבה הצלם והדמות העליון שאין לך נשמה שאינם מתיילדים כמה מלאכים עמה (אור יקר).

בראשית

<p>דנשמתין כמו [חומר] (חמר) כגוונא¹ דאתער בר נש בגופא² דהא בגין דא קב"ה עביד זווגין ואטיל נשמתין בעלמא וחברותא אשתכח לעילא ותתא ומקורא דכלא הוא <נ"א יהא> ברוך ובגין כך קב"ה עבר ליה לבר נש בגין לאשתדלא בארחוי ולא יפסיק מקוריה ומבועא דיליה³ לעלמין וכל מאן דפסיק מקוריה (נ"א) מתתא ומיבש ליה כביכול כאלו גרים ליה לאתפסקא לעילא כדין (איוב יד יא) אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש</p>	<p>התעוררות של הנשמות. "כמו חומר", כמו שמתעורר אדם בגוף. שהרי משום זה הקדוש ברוך הוא עושה זווגים ומטיל נשמות בעולם, ונמצאת חברות למעלה ולמטה, והמקור של הכל הוא (ס"א יהיה) ברוך. ולכן הקדוש ברוך הוא עשה את האדם, כדי שיעסוק בדרכיו, ולא יפסיק את מקורו ומעיינו לעולמים. וכל מי שמפסיק מקורו (מלמטה ומיבש אותו), כביכול כאילו גורם להפסק למעלה, אז "אזלו מים מני ים ונהר יחרב ויבש".</p>
<p>והואיל ובר נש אתקם לתתא כדוגמא דלעילא מאן דמקוריה ימיש מלעבד פירין כגון דין דלא בעא למיתב איתתא או נסיב לה דאשתדל ולא יכיל אלו דתרין הפכין אינון דא מדא (או) <נ"א יהוא> דימיש מלמעבד פירין לית ליה תקנה לעולם (קהלת א טו) מעוות לא יוכל לתקון בגין דלא בעא למיסב איתתא ולאשתדלא בפריה ורביה וההוא דאשתדל ונסב איתתא ולא יכיל דא מתתקן בפריקה⁴ דקריב ליה דהוא אחוי וההוא דמית בלא בגין</p>	<p>והואיל וכן אדם הוקם למטה כדוגמא שלמעלה, מי שמקורו ימיש מלעשות פירות, כמו זה שלא רצה לישא אשה, או שנשא אותה ועסק ולא יכל, אלו ששני הפכים הם זה מזה, (או אותו) שימיש מעשות פירות, אין לו תקנה לעולם. "מעוות לא יוכל לתקון", משום שלא רצה לישא אשה ולעסוק בפריה ורביה. ואותו שעסק ונשא אשה ולא יכל, זה מתקן בגואלו שקרוב לו, שהוא אחיו של אותו שמת בלי בנים).</p>
<p>כד נפיק מהאי עלמא ההוא בר נש לא עאל בפרגודא ולא נטיל חולק בההוא עלמא (נ"א) ונשמתיה לא אתכלילת באתר דכל נשמתין אתכלילו ואתגזר דיוקניה מתמן הה"ד (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מלפני הואיל וכדין הוא ברא ליה קב"ה פריק</p>	<p>כשיוצא מן העולם הזה, אותו האיש לא נכנס לפרגוד ולא נוטל חלק בעולם ההוא, (ונשמתו לא נכללת במקום שכל הנשמות נכללו, ונגזרת דמותו משם, זהו שכתוב "ונכרתה הנפש ההיא מלפני". הואיל וכך הוא בורא לו הקדוש ברוך הוא גואל</p>
קפז/א	
<p>דיפרוק ליה מידא דמחבלין ודא אחוי דקריב ליה שנאמר (דברים כה ה) כי ישבו אחים יחדיו וגו' וכתוב (בראשית לח ח) בא אל אשת אחיך ויבם אותה וגו' בגין דנשמתיה לא עאלת קמיה קב"ה אלא היא קיימא לבר בגין דלא זכה לאנהרא בהאי עלמא בההוא גופא מאן דלא זכה בהאי אתר יהך לאתרא אחרא ויזכי ביה כגוונא דא אעא דדליק ונהורא לא סליק יבטשון ליה⁵ ויסלק</p>	<p>שיגאלנו מיד המשחיתים. וזה אחיו שקרוב אליו, שנאמר "כי ישבו אחים יחדיו" וגו', וכתוב "בא אל אשת אחיך ויבם אותה" וגו', משום שנשמתו לא נכנסת לפני הקדוש ברוך הוא, אלא היא עומדת בחוץ, משום שלא זכה להאיר בעולם הזה בגוף ההוא. מי שלא זכה במקום הזה, ילך למקום אחר ויזכה בו. כדוגמא זו עץ שדולק ואורו לא עולה, שיכה אותו ויעלה</p>

¹ שיעור הכתוב ויבוא סגנים שהם המלאכים שבאים עם הנשמות כפי התעוררות החומר שהם הגופות שנק' חומר (מ"מ).

² אין אינון חיילין דעלמא הם המלאכים שיוצאים עם כל נשמה ונשמה וכמ"ש בזהר בראשית דף יג וז"ש חילין דעלמא דאתיין בגין ההוא אתערותא דנשמתין (מ"מ).

³ פירוש אף בזמן שאינו מוליד כי בתשובה למהר"ם גאלנטי הזקן כ"י מביא מזהר כ"י דכל זווג לש"ש נבראים בנים והם בג"ע ולעתיד לבוא נקבצו אליו וזש"ה מי ילד לי את אלה עכ"ד ומכאן נראה דאזהרת למנוע בחול הוא בכל זמן במניקה וזקנה שמוליד בכח כמובן וד"ק (מא"י) (נ"א).

⁴ בגואל שלו שהוא חיו וע' פ' כי תצא רפב ע"ב (ד"א).

⁵ יהיו מכים בו בעץ ההוא וע"י זה יתחיל העץ להעלות להב שלח לך קסו ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>נהורא ביה וינהיר אעא הוא אדם דכתיב (דברים כ יט) כי האדם עץ השדה ר"ל בר נש כד איהו בהאי עלמא ואזל ותאיב ואכיל ושתי ואזדווג באיתתא ולא זכי לבנין דא הוא אעא דדליק ונהורא לא סליק כלומר נשמתיה לא זכאת בההוא גופא לאתנהרא אלא איהי בחשוכא</p>	<p>בו אור ויאיר. עץ הוא אדם, שכתוב "כי האדם עץ השדה". רוצה לומר, שהאדם כשהוא בעולם הזה והולך ותאב ואוכל ושותה ומזדווג עם אשה ולא זוכה לבנים. זהו עץ שדולק ואורו לא עולה, כלומר, נשמתו לא זוכה באותו הגוף להיות מוארת, אלא היא בחשכה).</p>
<p>תא חזי כתיב (ישעיה מה יח) לא תהו בראה לשבת יצרה דקב"ה בגין דא עבד ליה לבר נש כדקא יאות <כדאמרן> וקב"ה עבד טיבו עם עלמא¹ תא חזי מה כתיב (בראשית כה א) ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה² רוא דנשמתא אתת לאתתקנא כמלקדמין תא חזי ההוא גופא מה כתיב (ישעיה נג י) ויהו"ה חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע³ יאריך ימים⁴ וחפץ יהו"ה⁵ בידו יצלה ויהו"ה חפץ דכאו האי קרא אית לאסתכלא ביה אמאי חפץ בגין דיתדכי⁶ אם תשים אשם אם ישים אשם⁷ מבעי ליה מאי אם תשים אלא לנשמתא אהדר מלה⁸ אי ההיא נשמתא בעיא לאתתקנא כדקא יאות יראה זרע בגין דההיא נשמתא אזלת ושאמת⁹ ואיהי זמינא לאעלא בההוא זרע דאתעסק בה בר נש בפריה ורביה¹⁰ וכדין יאריך ימים וחפץ יהו"ה דא אורייתא בידה אצלח¹¹</p>	<p>בא וראה, כתוב "לא תהו בראה לשבת יצרה", לכן עשה הקדוש ברוך הוא את האדם כראוי, כמו שאמרנו, והקדוש ברוך הוא עושה חסד עם העולם. בא וראה מה כתוב, "ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה קטורה", סוד הנשמה שבאה להתקן כמו מקודם. בא וראה באותו הגוף מה כתוב, "וה' חפץ דכאו החלי אם תשים אשם נפשו יראה זרע יאריך ימים וחפץ ה' בידו יצלח". "וה' חפץ דכאו", יש להתבונן בפסוק הזה, למה חפץ, כדי שיטהר. "אם תשים אשם", היה צריך לכתוב אם ישים אשם, מה זה "אם תשים". אלא על הנשמה חוזר הדבר. אם הנשמה היא רוצה להתקן כראוי, יראה זרע, משום שאותה הנשמה הולכת ומשוטטת ומזומנת להיכנס לאותו הזרע שהתעסק בה האדם בפריה ורביה, ואז יאריך ימים, "וחפץ ה'", זו התורה, "בידו יצלח".</p>

¹ שכיין שכל מציאות האדם תלוי בזה, וזה מיד בוראו לו, יתוקן על ידי בוראו שתקן לו לטובתו פדיונו בתוך שנתו (אור יקר).

² זה לדרך מדרש הנעלם דמפרש כולה פרשתא אברהם הנשמה ואשתו גופו וכו', ואף כאן בסוד הגלגול אשה גוף ושמה קטורה, שנקשרה שם להוליד בנים הנשמה הנזכרת (אור יקר).

³ היינו שהנשמה רואה זרע שבו נבנה הגוף פעם שנית (אור יקר).

⁴ שלא תכרת פעם שנית עד שתתקן עצמה (אור יקר).

⁵ שהוא להוליד בנים ושאר חלקי התורה יתקיימו בידו (אור יקר).

⁶ פי' מלת דכאו דקרא אינו לשון יסורין, דא"כ היינו החלי, אלא לשון טהרה, והכי קאמר וה' חפץ לטהרו, ולכך החלי שמביא עליו יסורין (מ"מ).

⁷ הפסוק מדבר בנסתר (מ"מ).

⁸ שתשים אשם הנפש על עצמה, ותאמר מפני שלא הולדתי בנים באה לי הצרה הזאת, שהוצרכתי לבא פעם שנית לעולם ונשתדל בזה (אור יקר). פי' שאומר הקב"ה לנשמה אם תשים אשם נפשו, אם אתה רוצה להתתקן, יראה זרע, פי' שישתדל בגלגול זה להוליד בנים (מ"מ).

⁹ פי' כיון שמת בלי בנים בר מינן נשמתו נעה כמו נדה (מ"מ).

¹⁰ פי' כשרואה הקב"ה שיש בני אדם שעסקו בפריה ורביה והזריעו לעשות הגוף, אז הנשמה עאלת בההוא גופא לבוא לעולם הזה (מ"מ).

¹¹ וכן מבואר בפ"ק דברכות דחזקיה אף שהיה צדיק גמור ולמד ולימד כמ"ש בסוף פ"ק דבבא קמא, א"ל כי מת אתה בעוה"ז ולא תחיה בעוה"ב, על שלא עסק בפריה. אף שה"ל טעם, והטעם פשוט דהנמנע גורם פירוד ח"ו, ומה בצע בתורה ומצות, והוי כנוטע בגן ובידו גרזן לעקור נטוע. וז"ש חזקיה המלך ע"ה שסמך גאולה לתפלה, שכוון ליחד קוב"ה, ומה שלא נשא סבר דפטור מטעם בניו ודו"ק (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>תא הזי אף על גב דבר נש אשתדל באורייתא¹ יממא וליילא ומקוריה ומבועיה קיימא ביה למננא² לית ליה אתר לאעלא לפרנודא³ והא אתמר דבירא דמיא אי ההוא מקורא ומבועא לא עאל ביה לאו איהו באר דבירא ומקורא כחדא אינון ורוזא חדא איהו ואוקימנא כתיב (תהלים קכז ב) שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנה תא הזי כמה חביבין אינון מלי דאורייתא⁴ דכל מלה ומלה דאורייתא אית בה רזין עלאין קדישין והא אתמר דכד יהב קב"ה אורייתא לישראל כל גניזין עלאין קדישין כלהו יהב להו (>נ"א <) וכלהו באורייתא וכלהו אתיהיבו להו לישראל בשעתא דקבילו אורייתא בסיני⁵</p>	<p>בא וראה, אף על גב שאדם עוסק בתורה יומם ולילה, אם מקורו ומעיינו עומד בו לחינם, אין לו מקום להיכנס לפרגוד. והרי נאמר שבאר המים, אם לא נכנס בה אותו המקור והמעייין, אינה באר, שהבאר והמקור הם יחד, והם סוד אחד, ובארנו. כתוב "שוא לכם משכימי קום מאחרי שבת אוכלי לחם העצבים כן יתן לידידו שנה". בא וראה כמה הם חביבים דברי התורה, שבכל דבר ודבר של תורה יש בו סודות עליונים קדושים, והרי נאמר שכאשר הקדוש ברוך הוא נתן התורה לישראל, את כל הגניזים העליונים הקדושים כולם נתן להם (וכולם) בתורה, וכולם נתנו לישראל בשעה שקבלו התורה בסיני.</p>
<p>תא חזי שוא לכם משכימי קום⁶ (שם) אלין אינון יחידים דאשתכחו דלאו אינון דכר ונוקבא כדקא יאות ואקדמן בצפרא לעבידתיהו⁷ כמה דאת אמר (קהלת ד ח) יש אחד ואין שני וגו' ואין קץ לכל עמלו מאחרי שבת מאחרין נייחא כמה דאת אמר (בראשית ב ג) כי בו שבת בנין דאתתא לגבי בר נש איהי נייחא לגביה ודאי אוכלי לחם העצבים מאי לחם העצבים דכר בר נש אית ליה בנין ההוא נהמא דאכיל אכיל ליה בחדוה וברעותא דלבא וההוא דלית ליה בנין ההוא נהמא דאכיל איהו נהמא דעציבו ואלין</p>	<p>בא וראה, "שוא לכם משכימי קום", אלו הם היחידים שנמצאים, שאינם זכר ונקבה כראוי, ומקדימים בבוקר לעבודתם, כמו שנאמר "יש אחד ואין שני וגו' ואין קץ לכל עמלו". "מאחרי שבת", מאחרים המנוחה, כמו שנאמר "כי בו שבת", משום שהאשה היא ודאי נחת אצל האדם. "אוכלי לחם העצבים", מה זה "לחם העצבים". שכאשר לאדם יש בנים, אותו הלחם שאוכל, אוכל אותו בשמחה וברצון הלב. וזה שאין לו בנים, אותו לחם שאוכל הוא לחם של עצב, ואלו הם אוכלי לחם העצבים ודאי.</p>

¹ הפך דעת בן עזאי דאמר נפשי חשקה וכו' ומאי דאמרן הכא דאשת ת"ח אינה, דאמר נפשי חשקה וכו', ומאי דאמרן הכא דאשת תלמיד חכם אינה צריכה יבום וכן בתיקו"ז, היינו שנתעסק ולא הצליח בבנים והצליח בתורה, שכיון שנתעסק אין לו אשם ופטור מן הגלגול, ובניו הם תורתו, והכא במאי עסקינן שלא נשא אשה כלל (אור יקר).

² והטעם כדפי' לעיל שיש ב' דרכים בזווג הא' פתיחת מקור לבאר, דהיינו יחוד למלכות בכל, איזה זווג סתם שיהיה. הב', להוליד ממש. לכך תלמיד חכם, יענש אם לא פתח המקור לבאר כלל, שלא נשא אשה. אמנם אם נשא אשה, הרי פתח המקור לבאר ויחדו, מה נשאר, שאין לו בנים, תורתו הם בניו, וחדושי תורה שחדש עדיפי מבנים ודאי, שתולדות הם חדושי תורה, ותלמידיו ג' כ הם כבניו. לענין קיום המצות כנודע והענין שהמצוה הזאת יש בה ג' חלקים: הא', היא מציאות הזווג פתיחת המקור, וזה חיוב על כל אדם אפילו ת"ח. הב', בן המורה לקיום המצות ואלו תלמידים במקום בנים. הג', נטיעות עליונות שהם הנשמות חידושי תורה הם תולדות ודאי ולכך ת"ח פטור משניהם (אור יקר).

³ לכנס למחיצה של עולם הבא (ד"א).

⁴ הכוונה שאפילו שנראה שסוד הגלגול אינו גופי תורה, ומה לנו בסוד זה, עכ"ז הקב"ה כלל בתורה כל פרטי הנמצאות כולם עליונות ותחתונות, ולכך "כל גניזין עילאין ותתאין יהב בה" ומתוך התורה יתחכם האדם בכל המציאות שהכל נתן הקב"ה לישראל (אור יקר).

⁵ ולכך יש לנו לדרוש בתורה וסודותיה כל הפרטים כולם, נאות לנו לדעת סודותיהם עם היות שנראה לכאורה שאינם צורך לתורה (אור יקר).

⁶ לפי דבריו משכימי קום היה ראוי שיהיה בת"ח שקם בחצות לילה לעסוק בתורה (אור יקר).

⁷ מלת שוא הוא בחיצונים, ואינו אלא שאינו נכנס בפרגוד אלא תורתו אינו תורת שוא ח"ו לכך אמר "לעבידתייהו" דהיינו שאינם עוסקים בתורה, והטעם שהעוסק בתורה תורתו יהנה לו לענין נפש ורוח, אמנם לענין נשמה ליכנס נשמתו לפניו מהפרגוד דהיינו עולם הנשמות לא יכנס, מפני שאין הנשמה נכללת בפרגוד אלא בזווג העליון לקשר הקב"ה ושכינתיה וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>"כן יתן לידידו שינה", מה זה "יתן לידידו". זהו שמקורו מבורך, שהקדוש ברוך הוא נותן לו שינה בעולם ההוא, כמו שנאמר "ושכבת וערבה שנתך", משום שיש לו חלק בעולם הבא, כדי שאותו האיש ישכב ויהנה בעולם הבא ההוא כראוי. "יש אחד ואין שני" וגו', "יש אחד", זהו אדם שהוא יחידי בעולם, לא יחידי כראוי, אלא שהוא בלי זוג. "ואין שני", שאין עמו סמך. "גם בן", שיקים שמו בישראל לא השאיר. "ואח", שיביא אותו לתקון. "ואין קץ לכל עמלו", שהוא עמל תמיד, שמקדים יום ולילה. "גם עינו לא תשבע עושר", ואין לו לב להתבונן ולומר, למי אני עמל ומחסר את נפשי ומחסר את נפשי</p>	<p>אינון אוכלי לחם העצבים ודאי כן יתן לידידו שנה מאי יתן לידידו דא הוא דמקוריה מברך דקב"ה יחב ליה שינה בההוא עלמא כמה דאת אמר (משלי ג כד) ושכבת וערבה שנתך בנין דאית ליה חולקא בעלמא דאתי בנין דההוא בר נש שכיב ויתהני בההוא עלמא דאתי כדקא יאות יש אחד ואין שני וגו' יש אחד דא הוא בר נש דאיהו יחידאי בעלמא לאו יחידאי כדקא יאות! אלא דאיהו בלא זוונא ואין שני דלית עמיה סמך גם בן דיוקים שמיה בישראל לא שבק ואח לאייתא ליה לתקונא ואין קץ לכל עמלו דאיהו עמל תדיר דאקדים יממא וליליא גם עינו לא תשבע עשר ולית ליה לבא לאשנחא ולמימר למי אני עמל ומחסר את נפשי</p>
קפז/ב	
<p>מטובה. ואם תאמר שכדי שיאכל וישתה יותר ויעשה משתה בכל יום תמיד, לא כך, שהרי הנפש אינה נהנית ממנו. אלא ודאי הוא מחסר את נפשו מטוב של האור של העולם הבא, משום שזוהי נפש חסרה, שלא הושלמה כראוי. בא וראה כמה חס הקדוש ברוך הוא על מעשיו, משום שרוצה שיתקן ולא יאבד מאותו העולם הבא, כמו שאמרנו.</p>	<p>מטובה ואי תימא דבנין דייכול וישתה יתיר ויעבד משתיא בכל יומא תדיר לאו הכי דהא נפשא לא אתהני מניה אלא ודאי איהו מחסר לנפשיה מטיבו דנהורא דעלמא דאתי בנין דדא היא נפשא חסרא דלא אשתלימת כדקא יאות תא חזי כמה חס קב"ה על עובדו² בנין דקא בעי <דיתתקן> (דאתתקן) ולא יתאביד מההוא עלמא דאתי כדקאמרן</p>
<p>רבי חייא שאל, זה שהוא צדיק שלם ועוסק בתורה ימים ולילות וכל מעשיו לשמו של הקדוש ברוך הוא ולא זכה לבנים בעולם הזה, כמו שעסק בהם ולא זכה, או שהיו לו ומתו, מה הם לעולם הבא. אמר לו רבי יוסי, מעשיו והתורה היא מגינים עליו לעולם ההוא. אמר רבי יצחק, עליהם ועל אותם צדיקי האמת (כמו רבי יוחנן שהיו לו בנים ומתו, וכמו רבי חזקיה שהוא עקר), עליהם כתוב "כה אמר ה' לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים בבריתי". מה כתוב אחריו, "ונתתי להם בביתי ובחומתי יד</p>	<p>רבי חייא בעא³ האי דאיהו זכאה שלימא⁴ ואשתדל באורייתא⁵ יומי ולילי וכל עובדו לשמא דקב"ה ולא זכאן לבנין בהאי עלמא <כגון> (בנין) דאשתדל בהו ולא זכה או דהו ליה ומיתו מה אינון לעלמא דאתי א"ל רבי יוסי עובדו⁶ וההיא אורייתא קא מגינן עליה⁷ לההוא עלמא אמר רבי יצחק עליהו ועל אינון זכאי קשוט (נ"א) כגון רבי יוחנן דהו ליה בנין ומיתו וכגון רבי חזקיה דאיהו עקר⁸ עליהו כתיב (ישעיה נד) כה אמר יהוה לסריסים אשר ישמרו את שבתותי ובחרו באשר חפצתי ומחזיקים</p>

¹ ירצה באותם שיש להם נשים ומתייחדים לעסוק בתורה זמן, שאלו הם יחידים בעולם ודאי ומסוימין אלא שהכוונה שהם יחידים בלא נשים (אור יקר).

² ירצה מתוך הנדרש תראה כמה תקנות תקן הקב"ה לנשמות שלא יכרתו מהטובה העליונה (אור יקר).

³ עיקר הבעיה תליא במה שאין אשם על ת"ח משום מציאות כלל (אור יקר).

⁴ דלא נכרת מטעם עבירה ח"ו שא"כ הוא גרם לעצמו שנכרת בעונו (אור יקר).

⁵ שאינו זכאי בעל מלאכה אלא בעל תורה וגם נשא אשה (אור יקר).

⁶ מצותיו לעולם הרוחות (אור יקר).

⁷ שעסק בבנים ולא זכו להם או שזכו להם ומתו או שהם עקרים (אור יקר).

⁸ לשון מדרשות ולא מזוהר הוא (ד"א).

בראשית

<p>כבריתי מה כתיב בתריה (שם ה) ונתתי להם בביתי ובהומותי¹ יד ושם² טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו³ אשר לא יכרת בנין דאלין אית לון חולקא לעלמא דאתי א"ל רבי יוסי יאות הוא ושפיר</p>	<p>ושם טוב מבנים ומבנות שם עולם אתן לו אשר לא יכרת", משום שלא לה יש חלק לעולם הבא. אמר לו רבי יוסי, נאה הוא ויפה.</p>
<p>תא חזי זכאה שלים דהוו כל אלין ביה ואשתלים כדקא יאות ומית בלא בנין והא קא ירית דוכתיה בההוא עלמא אתתיה בעיא ליבומי או לא אי תימא דלבעי ליבומי הא בריקניא איהו דהא אתריה קא ירית בההוא עלמא אלא ודאי בעיא ליבומי בנין דלא ידעינן אי הוה שלים בעובדוי אי לאו והיא אי אתייבמת לא הוה בריקניא⁴ בנין דאתר אית ליה לקב"ה דהא בר נש הוה בעלמא ומית בלא בנין ופרוקא לא הוי ליה בעלמא כיון דמית האי זכאה שלים ואתתיה אתייבמת ואיהו⁵ אתריה ירית אתא ההוא בר נש ואשתלים הכא⁶ ובין כך ובין כך⁷ קב"ה אתר זמין ליה לעלמא עד דיימות האי זכאה שלים וישתלים איהו בעלמא</p>	<p>בא וראה, צדיק שלם שהיו בו כל אלה והושלם כראוי, ומת בלי בנים, והנה יורש מקומו בעולם ההוא, האם אשתו צריכה יבום או לא. אם תאמר שצריכה להתייבם, הרי זה לשוא, שהרי ירש את מקומו בעולם ההוא. אלא ודאי צריכה ליבום, משום שאיננו יודעים אם היה שלם במעשיו ואם לא. ואם היא מתייבמת זה אינו בשוא, משום שיש מקום לקדוש ברוך הוא לאיש הזה שהיה בעולם ומת בלי בנים וגואל לא היה לו בעולם. כיון שהצדיק השלם הזה מת ואשתו מתייבמת, והוא ירש את מקומו, בא האיש ההוא ומשתלם כאן, ובין כך ובין כך הקדוש ברוך הוא מזמין לו מקום לעולם עד שימות הצדיק השלם הזה והוא ישתלם בעולם.</p>
<p>פתח ואמר (במדבר לה כח) כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול וגו' ודא הוא דתנינן בנין זמינין⁸ אינון לצדיקא במיתתהון בחייהון לא זכו ובמיתתהון זכו ובנין כך כל עובדוי דקב"ה כלהו קשוט וזכו וחיים¹³⁶ על כלא טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם (קהלת ד ט) אלין אינון דמתעסקין בהאי עלמא לאולדא בנין⁹ דאינון בנין דשבקו בניניהון אית לון אנר</p>	<p>פתח ואמר, "כי בעיר מקלטו ישב עד מות הכהן הגדול" וגו'. וזהו ששנינו, בנים מזומנים לצדיקים במיתתם, בחייהם לא זכו ובמיתתם זכו. ולכן כל מעשיו של הקדוש ברוך הוא כולם אמת וזכות, (וחס) וחיים על הכל. "טובים השנים מן האחד אשר יש להם שכר טוב בעמלם, אלו הם שעוסקים בעולם הזה להוליד בנים, שאותם בנים שהשאירו, בגללם יש להם שכר טוב בעולם הזה, ובגללם יורשים אבותיהם חלק בעולם ההוא, ובארוהו. בא</p>

¹ היינו בעולם הבא שיש לו בית מקום הנשמות ובחומותי מקום הרוחות והנפשות, שהם ב' חומות יצירה ועשיה חומות לבריאה שהנשמות מהבריאה והנפשות מעשיה (אור יקר).

² יד – במלכות במקום הבנות. ושם – בת"ת שם העליון מקום הבנים, לכך אמר טוב מבנים ומבנות ומפני שהיסוד אינו נפתח ע"י (אור יקר).

³ דהיינו היסוד, הנמשך נהר דנגיד ולא פסיק, ולא מפני שיבש מעינם ומקורם יבש חק עולם אשר אתן להם אלא לא יכרת והכל מפני שנאחזים בבינה דהיינו עולם שהיסוד משם לא פסיק לעלמין ומשם מושכים לכל הספירות (אור יקר).

⁴ מדרש רות (הרשב"ב) מזוהר הוא. ר"ל תועלת היבום של אשת הצדיק הוא לאיש אחר שמת בלא בנים ולא נתיבמה אשתו אז אותה נשמה מתתקנת ביבום זה וטרם שמת הצדיק ההוא מסתיר הקב"ה הנשמה ההיא במקום מיוחד שלא ישלטה בה וכדמסיק (נ"א).

⁵ ר"ל הצדיק כבר ירש מקומו הראוי לו וא"צ ליבם את אשתו רק כדי שיושלם ההוא אתר (א"מ) (נ"א).

⁶ מפני שכוונתם ליבום לפדות וזה אינו בן פדיון, יבא אחר שיהיה בן פדיון (אור יקר).

⁷ ירצה מעת שמת זה שאין לו פדיון עד עת שמת זה שאינו צריך פדיון יש להקב"ה אוצר ידוע ועולם ידוע שבו מושב הנשמות האלו, והיינו הנקראות נשמתין דאזלין ערטילאין (אור יקר).

⁸ היינו שנבנה הנשמה הערטילאית בנשמת הצדיק הזה והוא לו כבן (אור יקר).

⁹ שהם ב', זכר ונקבה (אור יקר).

בראשית

<p>טב¹ בההוא עלמא ובנינייהו ירתין אבהן דלהון חולקא בההוא עלמא² ואוקמוה תא חזי קב"ה נטע אילנין³ בהאי עלמא אי אצלחו יאות לא אצלחו אעקר לון ושתל לון אפילו כמה זמנין⁴ ובגין כך כל ארחוי דקב"ה כלחו לטב ולא תקנא עלמא</p>	<p>וראה, הקדוש ברוך הוא נוטע אילנות בעולם הזה, אם הצליחו, יפה, לא הצליחו, עוקר אותם ושותל אותם אפילו כמה פעמים, ולכן כל דרכי הקדוש ברוך הוא הן לטוב ולתקן את העולם.</p>
<p>בא אל אשת אחיך ויבם אותה (בראשית לח ה) דהא יהודה וכלהו שבטין הוו ידעי דא ועקרא דמלתא והקם זרע⁵ בגין דההוא זרע אצטריך לאתקנא מלה ולמגלם גולמא לתקנא דלא יתפרש גזעא משרשיה⁶ כדקא יאות הה"ד (איוב לד טו) ואדם על עפר ישוב וכד מתתקנן לבתר כדקא יאות אלין משתבחין בההוא עלמא בגין דקב"ה אתרעי בהו ובגין כך כתיב (קהלת ד ב) ושבה אני את המתים שכבר מתו דיקא מן החיים אשר (הם חיים) <המה חיים עדנה> מאי עדנה כמה דאת אמר (בראשית יח יב) אחרי בלותי היתה לי עדנה⁸ וכתיב (איוב לג כה) ישוב לימי עלומיו וטוב משניהם את אשר ערן לא היה (נ"א) דלא שב לימי עלומיו אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש וטוב משניהם את אשר ערן לא היה דלא שב לימי עלומיו ולא אצטריך לאתקנא ולא סביל חובין קדמאי בגין דקב"ה</p>	<p>"בא אל אשת אחיך ויבם אותה". שהרי יהודה וכל השבטים היו יודעים את זה, ועיקר הדבר והקם זרע, משום שאותו הזרע צריך לתקן את הדבר ולגלם גלם לתקון שלא יפרד הזרע משרשו כראוי, זהו שכתוב "ואדם על עפר ישוב". וכשנתקן אחר כך כראוי, אלו משתבחים בעולם ההוא, משום שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם, ולכן כתוב "ושבח אני את המתים שכבר מתו", דוקא "מן החיים אשר המה חיים עדנה". מה זה "עדנה". כמו שנאמר "אחרי בלותי היתה לי עדנה", וכתוב "ישוב לימי עלומיו". "וטוב משניהם את אשר ערן לא היה, (שלא שב לימי עלומיו) אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש". "וטוב משניהם את אשר ערן לא היה", שלא שב לימי עלומיו, ולא צריך להתקן, ולא סובל חטאים ראשונים, משום שהקדוש ברוך הוא</p>
<p>קפה/א</p>	

¹ מיד בעלותם מפני שהניחו בנים סתם, אמנם אח"כ כשמוסיפין הבנים תורה ומצות מתעטרים שם האבות ממעשה הבנים (אור יקר).

² שהאבות יורשים הבנים שהרי כמו שהבנים יורשים האבות בעולם הזה כך האבות יורשים הבנים יום ביום (אור יקר).

³ הם נשמות שכל א' וא' עץ החיים העליון ונטיעתם כחומר הזה (אור יקר).

⁴ עניינו מבואר בתיק"ז שאם הרשיע ונכרת אינו ניטע אלא ג' פעמים, פעמים שלש עם גבר, אמנם כאן לא אמר אלא לא אצלחו היינו שלא הצליחו הצלחה ראויה אמנם לא קלקלו, שאם קלקלו יש גבול לנטיעתם (אור יקר).

⁵ גשמי, שהוא לבוש לאחיק, מפני שאין כח ברוחני להתמצא בגשמי אלא על ידי החומר, ואין האח עושה לאחיו אלא חומר זרע להתלבש בו, ומפני שהחומר הזה נמצא מחומר אביו, לכן הוא מסוגל זה לפדיונו משאר החומרים טפות בני אדם (אור יקר).

⁶ הם ג' בחינות: הב' מתגלגלי דהיינו הראשון המגולגל בפדיון אחיו, שהוא חביב לפני הקב"ה, שעליו צותה תורה, ובג"כ כתיב עליהם ושבח אני את המתים שאינם מתים, עתה, אלא שכבר מתו בלא בנים, ועתה מצליחים בבנים (אור יקר).

⁷ אשר הם חיים דהיינו הב' המגולגל סתם בלי פדיון אלא שמתגלגל ע"י מה שמזמין לו הקב"ה פדיון והיינו שהם נקראים חיים מפני שהם חיים על ידי עידון ששבנו לימי עלומיהם בסוד הגלגול, ואלו נקראים חיים שעושים בנים ומצליחים. אמנם אלו היה להם כמה עכוב עד שנמצא להם פדיון, ולזה אמר "מן החיים" שאין חיותם בקלות אלא אשר הם חיים עדנה על ידי עדנה וגלגול, אמנם טוב משניהם מי שבא ולא יצטרך לחזור שהוליד בנים ועשה כדי צרכו (אור יקר).

⁸ ופי' עדנה דקרא קאי ארישא והכי קאמר למה ושבח אני את המתים שכבר מתו פעם אחת וחזרו בגלגול פעם שנית ונתקנו לפי שנתעדנו אבל החיים שעדיין לא באו בגלגול פעם שנית לא נתעדנו, ולא נתקנו (מ"מ).

בראשית

<p>יהב ליה אתר מתקנא בההוא עלמא כדקא יאות¹ תא חזי מה כתיב (קהלת ח י) ובכנ ראייתי רשעים קבורים² [וגו'] כמה דאתמר בגין דקב"ה עביד טיבו ולא בעא לשצאה עלמא אלא כמה דאתמר וכל ארחוי כלהו קשוט וזכו >לאוטבא להו בהאי עלמא ובעלמא דאתי< זכאה חולקהון דצדיקיא דאינון אזלי בארח קשוט עליהו כתיב (תהלים לו כט) צדיקים יירשו ארץ [וגו']</p>	<p>נתן לו מקום מתוקן בעולם ההוא כראוי. בא וראה מה כתוב, "ובכן ראייתי רשעים קבורים" וגו', כמו שנאמר, משום שהקדוש ברוך הוא עושה חסד ולא רוצה לכלות את העולם, אלא כמו שנתבאר. וכל דרכיו כולם אמת וזכות להיטיב להם בעולם הזה ובעולם הבא, אשרי חלקם של הצדיקים שהם הולכים בדרך האמת, עליהם כתוב "צדיקים יירשו ארץ".</p>
<p>וירע בעיני יהו"ה אשר עשה וימת גם אותו (בראשית לח י) רבי חייא פתח (קהלת יא ו) בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנה ירך וגו' תא חזי כמה אתחזי ליה לבר נש לאודהרא מחובוי ולאודהרא בעובדוי קמי קב"ה בגין דכמה שליחין³ וכמה ממנן⁴ >אינון< בעלמא דאינון אזלין ושייטין וחמאן עובדיהון דבני נשא וסהדין עלוי⁵ (נ"א עליהו) וכלא בספרא כתיבין</p>	<p>"וירע בעיני ה' אשר עשה וימת גם אותו". רבי חייא פתח, "בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ירך" וגו'. בא וראה כמה ראוי לאדם להזהר מחטאיו ולהזהר במעשיו לפני הקדוש ברוך הוא, משום שכמה שלוחים וכמה ממונים הם בעולם שהם הולכים ומשוטטים ורואים את מעשי בני האדם ומעידים עליו (ז"ח עליהם), והכל כתובים בספר.</p>
<p>ותא חזי בכל אינון חובין דאסתאב בהו בר נש בהאי עלמא דא איהו חובא דאסתאב ביה בר נש⁶ יתיר בהאי עלמא ובעלמא דאתי מאן דאושיד זרעיה בריקניא ואפיק זרעא למגנא בידא או ברנלא ואסתאב ביה כמה דאת אמר (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע בגין דא לא עאל לפרגודא⁷ ולא חמי סבר אפי עתיק יומין⁸ כמה דתנינן כתיב הכא לא יגורך רע וכתוב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע בעיני יהו"ה >ובגין< (ובגין) כך כתיב (ישעיה א</p>	<p>ובא וראה, בכל אותם החטאים שנטמא בהם האדם בעולם הזה, זהו חטא שנטמא בו אדם יותר בעולם הזה ובעולם הבא, מי ששופך זרעו לשוא ומוציא זרע לחנם ביד או ברגל ונטמא בו, כמו שנאמר "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע". בגלל זה לא נכנס למחיצה ולא רואה תואר פניו של עתיק יומין, כמו שלמדנו, כתוב כאן "לא יגורך רע", וכתוב "ויהי ער בכור יהודה רע בעיני ה'", ולכן כתוב "ידיכם דמים מלאו". אשרי חלקו של האיש שירא מרבנו ויהיה</p>

¹ וזכה מיד אל העולם הטוב והמנוחה (אור יקר).

² ז"ל הפסוק בשלימות: ובכן ראייתי רשעים קברים ובאו וממקום קדוש יהלכו וישתכחו בעיר אשר כן עשו גם זה הבל. קברים ובאו – היינו המתגלגלים שהם רשעים. קבורים – שמתו קודם. ובאו – וחוזרים לעולם, ואין להם מנוחה בג"ע אלא על ידי מעשיהם. וממקום קדוש יהלכו – שאינם קדושים ואינם נכללים במקום קדוש עד שיטיבו מעשיהם בפעם השנית. וכאשר יבואו לעולם ויתקנו מעשיהם. וישתכחו בעיר אחר כן עשו – ירצה כ"ן ודבר נאות ומתוקן עשו, ומיד יכנסו לעיר העליונה וישבחו שם (אור יקר).

³ שלוחי ההשגחה העליונה (אור יקר).

⁴ הם ממונים למטה, והם שבעה עיני ה' המה משוטטים, וירצה התשוטטותם שיתפוצצו מאלו השבעה כמה אלפי אלפים נצוצות להשיג ויצייר בהם מעשה האדם בתמונתו בצלמו הרעה המגונה, ברב או במעט, ויתעלו העיניים אל היכל זכות, ושם שני עדים מזדמנין, ורואים בעינים ומעידים על שעור המעשה הרע המגונה אשר עשה. ואין העדים העינים, אלא העינים רואים שהם שבעה גלדי עינא, והשפתים שהם שנים מעידים (אור יקר).

⁵ ומיד יכתב למעלה בספר דהיינו המזכרת לכל הנעשה, וספר מצד החכמה מוחא ששם ספר הזכרון, וכיוצא ספר בעולם ההיכלות ודאי וכדפי' שם שכותבים ע"י אש שחורה ולבנה (אור יקר).

⁶ כמ"ש בנדה דחייב מיתה ושופך דמים וכאלו עע"ז וכו' וא"כ הוי ע"ז ג"ע ש"ד ועוד לקמן דף ר"ט שזה יותר מש"ד שהורג בניו א"כ ודאי אסתאב יתיר (נ"א).

⁷ ע"י תיקון גיהנם, אין לו חלק בעולם הנשמות (אור יקר).

⁸ כי עולם הנשמות מבינה דמקנא בכורסייא, ושם מתגלה סוד הכתר. וכיון שאין לו חלק בעולם הנשמות, אין לו כניסה שם לראות באור הכתר, אמנם ע"י תשובה אין לך דבר שעומד בפני התשובה שהיא מטהרת הכל, והעד כולהו קראי דמייתי בלא תשובה קא מיירו, דומיא דער ואונן שלא שבו (אור יקר).

בראשית

<p>טו) ידיכם דמים מלאו זכאה חולקיה דבר נש דדחיל למאריה ויהא נטיר מאורח בישא¹ וידכי גרמיה² לאשתדלא בדחילו דמאריה³</p>	<p>שמור מדרך רעה, ויטהר עצמו לעסוק ביראת רבונו.</p>
<p>תא הזי בבקר זרע את זרעך (קהלת יא ו) האי קרא אוקמוה בבקר דא הוא בזמנא דבר נש אתקיים בחיליה ויהא בעולימו⁴ כדין אשתדל לאולדא בנין באיתתא דחזיא ליה⁵ דכתיב בבקר זרע את זרעך דהא כדין זמנא איהו כמה דאת אמר (תהלים קכו ד) כחצים⁶ ביד גבור⁷ כן בני הנעורים⁸ בנין דיכיל למילף להו ארחוי דקב"ה ויהא ליה אנרא טבא לעלמא דאתי דכתיב (שם ה) אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבשו⁹ כי ידברו את אויבים בשער לא יבושו בההוא עלמא בזמנא דמאריהון דדינא ייתון לקטרגא עלוי דלית לך אנרא טבא בההוא עלמא כההוא דאוליף ליה לבריה דחילו דמריה בארחוי דאורייתא¹⁰</p>	<p>בא וראה, "בבוקר זרע את זרעך", הפסוק הזה בארוהו. "בבוקר", זהו בזמן שאדם עומד בכחו ויהיה [בימי] נעוריו, אז יעסוק להוליד בנים עם אשה שראויה לו, שכתוב "בבוקר זרע את זרעך". שהרי אז הוא הזמן, כמו שנאמר "כחצים ביד גבור כן בני הנעורים", משום שיכול ללמד אותם דרכי הקדוש ברוך הוא, ויהיה לו שכר טוב לעולם הבא, שכתוב "אשרי הגבר אשר מלא את אשפתו מהם לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער". "לא יבושו" בעולם ההוא, בזמן שבעלי הדין יבואו לקטרג עליו, שאין לך שכר טוב בעולם ההוא כמו ההוא שמלמד את בנו יראת רבונו בדרכי התורה.</p>
<p>תא הזי מה אמר באברהם דכתיב (בראשית יח יט) כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך יהו"ה לעשות צדקה ומשפט¹¹ ועל דא¹² ההוא זכו קיימא ליה בההוא עלמא לגבי כל מאריהון דדינא ובגין כך בבקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך אפילו ביומי דזקנה דאיהו זמנא דסיב בר נש (נ"א) לא יימא כבר אשתדלית ודי לי או כבר אשתדלית ולא יכילנא והשתא דאנא סיב לית אנא בעי עם כל דא) מה כתיב (קהלת יא ו) אל תנח ידך לא ישבוק מלאולדא בהאי עלמא מאי טעמא בגין דלא תדע</p>	<p>בא וראה מה נאמר באברהם, שכתוב "כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה' לעשות צדקה ומשפט, ועל כן אותה הזכות קיימת לו בעולם ההוא אצל כל בעלי הדין. ולכן "בבוקר זרע את זרעך". "ולערב אל תנח ידך", אפילו בימי הזקנה, שהוא הזמן שאדם זקן. (לא יאמר כבר עסקתי ודי לי, או כבר עסקתי ואיני יכול, וכעת שאני זקן איני רוצה. ועם כל זה) מה כתוב, "אל תנח ידך". לא ינח מלהוליד בעולם הזה. למה, משום שלא תדע איזה יכשר הזה או זה.</p>

¹ שלא לבא אפילו בדרכים רחוקים לידי כך ע"י הרהורים (אור יקר).

² מהרהורים רעים (אור יקר).

³ ויפנה לבו מהבלי עולם וימא לבו יראת ה' וכל עסקיו ביה (אור יקר).

⁴ ימי הבחרות הם בבוקר ליום חייו (אור יקר).

⁵ יליף הכי מלשנא דזרעך, זרע הראוי לך, לאפוקי זרע באשה פגומה שאינה זרעך (אור יקר).

⁶ זרע היורה כחץ (אור יקר).

⁷ שיש בו גבורה לזרוקם כראוי (אור יקר).

⁸ שמתוך שיש לו חייב להדריכם, נראה זריקתם בכושר אשפתו, אוצר החצים דהיינו עולם הבא, ומלא עולם הבא מהם ממה שעסק עמהם בתורה ומעשים טובים שהכל בספר נכתב (אור יקר).

⁹ לא יבושו לשון רבים לא יבוש מבעי ליה, אלא אהדר אל הבנים שהם פודים את אביהם בשער בין דין עליון כשאינם מודרכים בעובד מתביישים, שאין כדי במעשיהם לפדות אביהם. אמנם כשהם הגונים עומדים בשער העליון בלי בושת, ופודין את אביהם מן הדין מכיון ששכר המלמד גדול כשמועיל (אור יקר).

¹⁰ והם מתביישים, עם היות שהם בחיים, כיון שמספרים שם גנותם, אע"ג דאינהו לא חזו נשמתיהו חזו, וכשהם כפי הזקנה, אין כח באביהם להוכיחם כראוי וגם אין ספק בחייו שהם קטנים (אור יקר).

¹¹ שלא ספר בשבחי מעשיו רק מה שיצוה את בניו ואת ביתו אחריו שהכל כאין בערך זה (אור יקר).

¹² הגם היות שמצד מעשיו יש כח לבעל דין לחלוק יש גבורה ביד מעשה זה לנצחם מפני כחו הגדול (אור יקר).

בראשית

<p>איזה יכשר הזה או זה לפני האלהים בגין דיקומון בניניה בההוא עלמא ועל דא כתיב (תהלים קכז ג) הנה נחלת יהוה בנים דא צרורא דנשמתא¹ סטרא דעלמא דאתי² ולהאי נחלה מאן זכי ליה לבר נש לאעלא בההוא נחלת יהוה בנים אינון בנין זכאן ליה לנחלת יהוה ועל דא זכאה ההוא בר נש דזכי לון ויוליף לון ארהוי דאורייתא כמה דאתמר</p>	<p>"לפני האלהים", כדי שיעמדו בשבילו בעולם ההוא. ועל זה כתוב "הנה נחלת ה' בנים", זהו צרור הנשמות, הצד של העולם הבא. ולנחלה הזו מי מזכה את האדם להיכנס לאותה נחלת ה', הבנים. אותם הבנים מזכים אותו לנחלת ה', ועל כן אשרי אותו האיש שמזכה אותם ולמד אותם דרכי התורה כמו שנתבאר.</p>
<p>ותסר בגדי אלמנותה מעליה וגו' (בראשית לח יד) תא חזי תמר בת כהן³ הות [וכי] סלקא דעתך דאיהי אזלא בנין לאזנאה עם חמוה דהא איהי צניעותא אשתכחת בה תדיר אלא איהי צדקת הות ובחכמה עבדת האי דהא איהי לא אפקרת גרמה לגביה אלא בנין דידיעה ידעת וחכמתא אסתכלת ועל דא איהי אתת לגביה למעבד (עמיה)⁴ מיבו וקשוט ועל דא אתת (להדיה ואשתדלת לעסקא) [ואשתדלת בעסקא] דא תא חזי בנין דאיהי ידעת ידיעה ואשתדלת בעסקא דא קב"ה עבד סיועא תמן בההוא עובדא ואתעברת מיד וכלא הוה</p>	<p>"ותסר בגדי אלמנותה מעליה, וגו'. בא וראה, תמר היתה בת כהן, וכי תעלה על דעתך שהיא הלכה כדי לזנות עם חמיה, שהרי צניעות נמצאה בה תמיד. אלא היא היתה צדקת, ובחכמה עשתה את זה, שהרי היא לא הפקירה את עצמה אליו, אלא משום שידעה ידיעה ובחכמה התבוננה, ועל כן היא באה אליו לעשות (עמו) חסד ואמת, ועל זה באה (בפרהסיא) ועסקה בעסק הזה. בא וראה, משום שהיא ידעה ידיעה ועסקה בעסק זה, הקדוש ברוך הוא עשה שם סיוע במעשה ההוא ומיד התעברה, והכל היה</p>
<p>קפח/ב</p>	
<p>מניה⁵ ואי תימא אמאי לא אייתי קב"ה אינון בנין מאתתא אוחרא אמאי מן דא אלא ודאי איהי אצטריכא לעובדא דא ולא אתתא אחרא⁶</p>	<p>ממנו. ואם תאמר, למה הקדוש ברוך הוא לא הביא אותם בנים מאשה אחרת, למה מזו. אלא ודאי שהיא הצריכה למעשה הזה ולא אשה אחרת.</p>
<p>תרין נשיין הוו דמנייהו אתבני זרעא דיהודה ואתו מנייהו דוד מלכא ושלמה מלכא ומלכא משיחא ואלין תרין נשיין דא כנוונא דדא תמר ורות דמיתו בעלייהו בקדמיתא ואינון אשתדלו</p>	<p>שתי נשים היו שמהן נבנה הזרע של יהודה, ובאו מהן דוד המלך ושלמה המלך ומלך המשיח. ושתי הנשים הללו זו כדוגמת זו, תמר ורות שמתו בעליהן</p>

¹ פי' מלכות ששם נצררים הנשמות לפי שעולים ביסוד דידה בסוד מ"ן (מ"מ).

² פ' שישוד דאימא יש בו חו"ג והחסדים באים לז"א, והגבורות למלכות, והגבורות הם חד סטרא מאותם תרין סטרין שהם חו"ג, וז"ש סטרא דלעמא דאתי (מ"מ).

³ בתו של שם. וא"ת והרי שומרת יבם היתה ואינה במיתה ו"ל דב"נ מוזהרים על העריות ונתחייבה מית' כב"נ ואמר תמות בשריפה כדין בת כהן (ז"ח) (נ"א).

⁴ ר"ל כדי שיצאו ממנו מלך המשיח גם כדי לתקן שני נשמות של ער ואונן וגם פן ימות שלה וישאר יהודה בלא בן (א"מ) (נ"א).

⁵ מה שהיא נתעוררה ומה שהוא נטה אליה אל הדרך הכל מלמעלה להקים ב' אלו (אור יקר).

⁶ סוד ענין זה תלוי בסוד היבמה. והנה בקצרה כי האיש מפקיד בבת זוגו רוח חיוני בעת זיווג עמה, ואותו רוח חיוני מכשכש במעיה. וכאשר היא מזדווגת אל היבם, גם הוא מכניס בו רוח חיוני, ואותו רוח הראשון מושך אותו רוח שנסתלק מן היבם, ומושך אותו שם במעיה ונבנה, וזהו סוד באות נפשה שאפה רוח, ואלו יכוון היבם באשה אחרת ימשכנו או לא ימשכנו. אמנם בבטן אשה זו ימשכנו בהכרח ע"י הרוח ההוא המכשכש במעיה שהוא חלק המת ממש, וענין קטרוג המת עם הנושא האלמנה שהיא נעשית קטלנית תלוי בזה ג"כ שאין אותו רוח נעקר ממעיה אלא בבניין על ידי יבם או בקטרוגא סגיא, ולפעמים נעקר החי מפני המת ולפעמים המת מפני החי, והכל תלוי בזכות. וגם תלוי אם היא בת זוג לשני, שאז נוטלה מן הדין, והראשון נעקר והולך לו. כיון שלא קדמה אלא ברחמים וכאשר היא מתייבמת נבנה הרוח ההוא ע"י היבם ומתיישב ולזה אשה זו ולא אחרת (אור יקר). פי' בסוד היבום שהוא באשת המת דווקא (מ"מ).

291

בראשית

<p>לעובדא דא תמר אשתדלת לגבי חמוה דאיהו קריב יתיר לבנוי דמיתו מאי טעמא איהי אשתדלת לגביה דכתיב (בראשית לח יד) כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה ובנין דא אשתדל>ת< בעובדא דא לגבי חמוה רות מית בעלה ולבתר אשתדלת בעובדא דא לגביה דבעז דכתיב (רות ג ז) ותגל מרגלותיו ותשכב ואשתדלת בהדיה ולבתר אולידת ליה לעובד</p>	<p>בראשונה, והן עסקו למעשה הזה. תמר עסקה אצל חמיה, שהוא יותר קרוב לבניו שמתו. למה היא עסקה אצלו, שכתוב "כי ראתה כי גדל שלה והיא לא נתנה לו לאשה", ומשום זה עסקה במעשה הזה אצל חמיה. רות מת בעלה, ואחר כך עסקה במעשה הזה אצל בעז, שכתוב "ותגל מרגלותיו ותשכב", ועסקה עמו, ואחר כך הולידה את עובד.</p>
<p>ואי תימא אמאי לא נפיק עובד מאתתא אחרא אלא ודאי היא אצטריכת ולא אתתא אחרא ומתרין אלין אתבני ואשתכלל זרעא דיהודה ותריויהו בכשרות עבדו ולמעבד טיבו עם אינון מיתייא לאתתקנא עלמא לבתר ודא הוא כמה דאתמר (קהלת ד ב) ושבת אני את המתים שכבר מתו דהא כד הוו חיינ בקדמיתא לא הוה בהו שבחא >נ"א ולבתר הוה בהו שבחא< ותריויהו אשתדלו למעבד טיבו וקשוט עם אינון מיתייא וקב"ה סייע בההוא עובדא וכלא הוה כדקא יאות זכאה איהו מאן דאשתדל באורייתא יממא ולייליא כמה דאת אמר (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך וגו'.</p>	<p>ואם תאמר, למה לא יצא עובד מאשה אחרת, אלא ודאי היא הוצרכה ולא אשה אחרת. ומשמים אלו נבנה ונתקן זרעו של יהודה, ושתייהן עשו בכשרות, ולעשות חסד עם אותם המתים לתקן את העולם לאחר מכן. וזהו כמו שנאמר "ושבת אני את המתים שכבר מתו", שהרי כשהיו חיים בהתחלה, לא היה בהם שבח (ז"ח ואחר כך היה בהם שבח). ושתייהן עסקו לעשות חסד ואמת עם אותם המתים, והקדוש ברוך הוא סייע באותו המעשה, והכל היה כראוי. אשרי מי שעוסק בתורה יומם ולילה, כמו שנאמר "הגית בו יומם ולילה למען תשמור לעשות ככל הכתוב בו כי אז תצליח את דרכיך" וגו'.</p>
<p>ויוסף הורד¹ מצרימה ויקנהו פוטיפר וגו' (בראשית לט א) (מה כתיב לעיל (שם לח כו) ויכר יהודה ויאמר איהו אמר לגבי אבוי הכר נא וגו'² ועל דא ויכר יהודה וכתוב (שם כז) והנה תאומים בבטנה³ תאומין הו⁴ מקדמת דנא אחין הו⁵ רבי חזקיה אמר לאו אשתמע הכי⁶ אלא בנין אחרנין אתילידו א"ר אבא בנין כך⁷ אשתדלת לאשכחא אובדא דאתאביד תא חזי מה כתיב (שם כט) ויהי</p>	<p>"ויוסף הורד מצרימה ויקנהו פוטיפר" וגו'. (מה כתוב למעלה, "ויכר יהודה ויאמר". הוא אמר לאביו "הכר נא" וגו', ועל כן "ויכר יהודה". וכתוב "והנה תאומים בבטנה", תאומים היו מקודם לכן אחים היו. רבי חזקיה אמר, לא כך נשמע, אלא בנינים אחרים נולדו. אמר רבי אבא, לכן עסקה למצוא האבדה שנאבדה. בא וראה מה כתוב, "ויהי כמשיב ידו והנה יצא אחיו</p>

¹ כדמסיק, כל זה גרס ויוסף הורד או יהודה גרס כל הנזכר וגרס ויוסף הורד כדמסיק והיינו אומר' מה כתיב לעילא "והנה תאומים" (אור יקר).

² כל זה ל"ג מהרמ"ק (ד"א). עי' ד"א. והרח"ו גרסי ליה (הרש"ב) (נ"א).

³ תחלה תאומים ואח"כ בבטנה דהיינו תאומים הוו בקדמת דנא דהיינו דהוו אחין (אור יקר).

⁴ שמילוי ער הוא כמנין פרץ עיי"ן ר"ש זרח במספר קטן הוא גם אונן [במספר קטן] ועוד אונן בנו"ן רבתי הוא עם מספר ד' אותיות תשס"א וכן מילוי זרח דיי"ן ר"ש ח"ת [עם המלה] (הרמ"ז בכת"ל). ביאור דבריו כי פרץ זרח היו גלגול ער ואונן וכמו שנראה מל' הזוהר וכ"כ בתשובת מהרל"ח ושם הביא מליצת הרמב"ן. ובזה יתישב מה ששאל הר' ת"ה בפסקים וכתבים למה הוזכרו ער ואונן בפרשה פינחס ע"ש. ובהא ניחא דהם הם פרץ זרח וזש"ה וימת ער ואונן ויהיו בני יהודה שאחר מיתתם ויהיו בני יהודה ודוק היטב. ומ"ש הרמ"ז בנ' רבתי פי' בא"ב דא"ק זע"ן שהנ"ן ת"ש ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

⁵ פי' פרץ זרח הם גלגול ער ואונן (מ"מ).

⁶ ירצה ממשמעות הכתובים נראה שהיו בנינים אחרים, ואפשר שר' חזקיה לא יחלוק על ענין הגלגול והיבום המפורש, אלא רצה שנשתנו שינוי גדול דהיינו בנין אחרנין. ור' אבא אמר שהענין היה לאשכחא אובדא, דהיינו אחרים בגוף, והם עצמם בנפש, והם קרובים בקצת, ומשמעות הכתובים מייתי (אור יקר).

⁷ פי' מסייע לת"ק דס"ל תאומין הוה מקדמת דנא (מ"מ).

292

בראשית

<p>ותאמר מה פרצת עליך פרץ". רמז כאן התפרצות ראשונה שפרץ זה שמת עליו, ממשמע שכתוב "פרצת עליך", התפרצות בגלל שהצטרפת להטריח לאדונך, ולכן התפרצות תעשה בשאר אומות עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ועל זה "ויקרא שמו פרץ". ולאחר שכל מעשה של יהודה נאמר שיהודה מכר לו ליוסף, והוא גרם לו לכל זה, שאם יהודה היה אומר נחזיר אותו לאבינו, היו עושים לו אחיו כך, ועל זה הורידו אותו אחיו משלטונו שעליהם. ולבסוף שגילה מאחיו ובא עליו כל זה, חזר ואמר "ויוסף הורד מצרימה" מה זה "הורד", שהסכים הקדוש ברוך הוא לאותו המעשה לקיים את הגזרה שלו שגזר [עליו] בין הבתרים, שכתוב "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו'." ויקנהו פוטיפר", לצד החטא קנה אותו.</p>	<p>כמשיב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה פרצת עליך פרץ¹ רמז הכא פריצותא קדמאה דפריץ ההוא דמית עליה משמע דכתיב (שם) פרצת עליך פריצותא בגין דאצטריכת לאטרחא למרד ובגין כך פריצותא תעביד בשאר עמין עעכו"ם ועל דא ויקרא שמו פרץ ולבתר דכל עובדא דיהודה אתמר דיהודה זבין ליה ליוסף ואיהו גרים ליה לכל האי [דאי] (ואי) יהודה הוה אמר נהדר ליה לאבונא הוה עבדין ליה אחוי <הכי> ועל דא נחתו ליה² אחוי משלטנותא דעליהו לבתר דאתגלי מאחוי ואתא עליה כל דא אהדר ואמר ויוסף הורד מצרימה) מאי הורד דאסתכם קב"ה בההוא עובדא לקיימא גזרה דליה דגזר בין הבתרים דכתיב (שם טו יג) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו' ויקנהו פוטיפר לסמר הטאה³ קנה ליה⁴</p>
<p>פתח ואמר, "האמר לחרס ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום תא חזי שבעה ככביא⁵ עבד קב"ה ברקיעא¹³⁷ וכל רקיעא ורקיעא אית ביה כמה שמשין ממנין לשמשא ליה לקב"ה בגין דלית לך שמשא או ממנא דלית ליה פולחנא ושמושא למאריה וקיימי כל חד וחד על ההוא שמושא דאתפקדא ביה וכל חד ידע עבידתיה לשמשא מנהון משמשי בשליחותא דמריהון ואתפקדן בעלמא על כל עובדיהון דבני נשא⁶ ומנהון דקא משבחין ליה ואינן (הא) אתפקדן על שירתא⁷</p>	<p>פתח ואמר, "האמר לחרס ולא יזרח ובעד כוכבים יחתום". בא וראה, שבעה כוכבים עשה הקדוש ברוך הוא ברקיע, ובכל רקיע ורקיע יש כמה שמשים ממונים לשמוש של הקדוש ברוך הוא. משום שאין לך שמש או ממונה שאין לו עבודה ושימוש לאדונו, ועומדים כל אחד ואחד על אותו השימוש שנתמנה בו, וכל אחד יודע עבודתו לשמש, מהם שמשמשים בשליחות רבונם ומפקדים בעולם על כל מעשי בני האדם, ומהם שמשבחים אותו, והם (הרי) מפקדים על השירה.</p>

¹ פרצת הרע הקודם. והנה אלו זכו, היה ער בא ע"י אונן, לא זכו באו שניהם ע"י יהודה. מי קודם למי. אם נאמר ער קודם פרץ ביבום בעל שני אב לער, לכן הקדים זרח ויתן יד לאמר זה יצא ראשונה, שהוא ער, שהוא יצא ראשונה לאויר העולם. ויהי כמשיב ידו, שגרם רע לעצמו, יצא אחיו פרץ, שהוא אונן אבי ער אלו זכה, לכך אמר "מה פרצת עליך פרץ" שלא רצית להיות בתחלה ראשונה, ועל הפריצות הכתוב בתורה בפירוש רמז לו דהיינו באונן דכתיב והיה אם בא אל אשת אחיו (אור יקר).

² ראיתי כתוב כי מה שכתוב ביהודה והיה בכזיב בלדתה אותו מה שלא נאמר בראשונים להודיע שעד עכשיו היה עומד בנדויו שנדוהו אחיו לפיכך לא היו לו בנים כהוגן וגרם העון ומתו אבל כשנולד שלה הלך לכזיב לפייס את אחיו שיתירוהו מנדויו והתירוהו ולפיכך היה לשלה קיום (ד"א). בש"ר פ' מ"ב אמרו וירד יהודה שנדוהו אחיו ע"ש ואפשר לרמוז ר"ת ויהי בעת ההיא וירד יהודה מאת אחיו ר"ת גימטריא נדוי ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

³ לעבירה (אור יקר).

⁴ קנאו לעבירה למשכב זכור (ד"א). ולכן נעשה סריס ונקרא פוטיפרע כי שמו פוטיפר (הרש"ב) (נ"א).

⁵ שהם שצמחנכ"ל (אור יקר). ע"י ס"י פ"ד משנה ח-יד. וע"י חגיגה יב ע"ב: ריש לקיש אמר שבעה ואלו הן ילון רקיע שחקים זבול מעון מכון ערבות.

⁶ הם ממונים על כל שכר ועונש שבעולם הנשמות וכן בכל הנהגת עולם הזה ע"י בהיכלות (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

⁷ ענין השיר הוא, שע"י ממשיכים גילוי של אור יחודו ית' הרי הוא החיות והשפע לכל העולמות, והוא עבודת המלאכים התלויה בישראל (דע"ה ח"ב כט ע"ב).

בראשית

<p>ואף על גב דאינון אתפקדן בהאי לית לך כל חילא בשמייא וככבין ומזלי דכלהו לא משבחן ליה לקב"ה דהא בשעתא דעאל ליליא כדין אתפרשן תלת סטריין משריין לתלת סטרי עלמא ובכל סטרא וסטרא אלף אלפיין ורבוא רבבן וכלהו ממנן על</p>	<p>ואף על גב שהם מפקדים על זה, אין לך כל חיל בשמים וכוכבים ומזלות שכולם לא משבחים את הקדוש ברוך הוא. שהרי בשעה שנכנס הלילה, אז נפרדים שלשה צדדי מחנות לשלשת צדדי העולם, ובכל צד וצד אלף אלפים ורבוא רבבות, וכולם ממונים על</p>
קפט/א	
<p>שירתא תלת משריין אינון וחד חיותא קדישא ממנא עלייהו¹ וקיימא עלייהו וכלהו קא משבחן ליה לקב"ה עד דאתי צפרא כד אתי צפרא כל אינון דבסטור דרום וכל ככביא דנהרי² כלהו משבחן ואמרי שירתא לקב"ה כמה דאת אמר (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהי³ ברן יחד ככבי בקר אלין ככביא דבסטור דרום כמה דאת אמר (בראשית יט כז) וישכם אברהם בבקר ויריעו כל בני אלהי⁴ אלין אינון דבסטור שמאלא⁵ דאתכלילו בימינא וכדין צפרא נהיר⁴ וישראל נטלי שירתא⁵ ומשבחן ליה לקב"ה ביממא תלת זמנין ביממא⁶ לקבל תלת זמנין דליליא⁷</p>	<p>השירה. שלשה מחנות הם, וחיה קדושה אחת ממונה עליהם ועומדת עליהם, וכולם משבחים את הקדוש ברוך הוא, עד שבא הבוקר. כשבא הבוקר, כל אותם שבצד דרום וכל הכוכבים שמאירים, כולם משבחים ואומרים שירה לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים". "ברן יחד כוכבי בוקר", אלו הכוכבים שבצד דרום, כמו שנאמר "וישכם אברהם בבוקר". "ויריעו כל בני אלהים", אלו הם שבצד שמאל שנכללו בימין. ואז מאיר הבוקר, וישראל לוקחים שירה ומשבחים לקדוש ברוך הוא ביום, שלש פעמים ביום כנגד שלש פעמים של הלילה.</p>
<p>וקיימין אלין לקביל אלין עד דיסתלק יקרא ד-קב"ה ביממא ובליליא כדקא יאות וקב"ה אסתלק בהו בשית אלין ההוא חיותא קדישא דקיימא עלייהו לעילא (ו)קיימא על ישראל לתתא בנין לאתקנא כלא כדקא יאות מה כתיב <בה> (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה ותתן טרף לביתה אלין אינון</p>	<p>ועומדים אלה כנגד אלה, עד שמתעלה כבודו של הקדוש ברוך הוא ביום ובלילה כראוי, והקדוש ברוך הוא מתעלה בשש הללו. ואותה החיה הקדושה שעומדת עליהם למעלה, עומדת על ישראל למטה כדי לתקן הכל כראוי. מה כתוב בה, "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וחק לנערותיה". "ותתן טרף לביתה", אלו אותם</p>

¹ היא בעלת השיר עם כולם ודאי, ואפשר לומר תלת סטרי עלמא צפון בתחלת הלילה, ומערב באמצע הלילה, ומזרח במשמרה שלישית, והרביעי דרום בבוקר, והמלכות היא חד חיותא עם כולם וניחא טפי (אור יקר).

² אפשר שהם חלק הכוכבים העומדים בחצי הרקיע העליון כנגד ארץ ישראל, באופק הנחלק ליושבי ארץ ישראל, שהארץ בוקר ארץ ישראל, הוא העיקר לכל התלוי בלילה ובבוקר ואפשר שאינם ככבים אלו, אלא יש ככבים עליונים ברקיעים ואלו הכוכבים וכיוצא בהם הם סוד ככבים קבועים לא אלו המתגוללים בגלגל שאין בהם ממש לענין זה, והעד לפירוש זה הוא אומרו ככביא דבסטור דרום דלא שייך הכי באלו הכוכבים שמהם מאירים בדרום ומהם בצפון (אור יקר).

³ היינו כעין שמתחבר מדת לילה במדת יום, כך מלאכי מדת לילה מתחברים ונכללים במלאכי מדת יום (אור יקר). אפשר דמפרש ויריעו מלשון רעים אהובים וה"פ ברן יחד ככבי חסד אז מתחברים להם ריעים בני האלקים דבסטור שמאלא (נ"א).

⁴ שכינה מתקשרת במדת דרום (אור יקר).

⁵ תפילת שחרית, וכן ג' תפלות כנגד ג' משמרות, דהיינו: שחרית חסד, ומנחה גבורה, וערבית ת"ת. ומכאן ראה לפירוש הראשון שפירשנו לעיל, שהם ג' סטרי עלמא מעין הלילה הוא ביום. וערבית מכלל היום יחשב עדין, מפני שעדין לא שלט הלילה בעצם ודאי, והמלכות היא מערב המתקנת, באלו ביום ובאלו בלילה, דהיינו המערב עם כולם והיינו אומרו (אור יקר).

⁶ חג"ת (אור יקר).

⁷ נה"י דהיינו ו"ק, המלכות חיותא קדישא עם כולם (אור יקר).

בראשית

<p>משיריין דלעילא וחק לנערותיה אלין משריין דישראל לתתא ובגין כך יקרא דקב"ה אסתלק מכל סמריין מעילא ומתתא ועל דא כלא הוה <נ"א הוא> ברשותיה קיימא¹ וכלא איהו ברעותיה²</p>	<p>המחנות שלמעלה. "וחק לנערותיה", אלו המחנות של ישראל למטה. ולכן כבודו של הקדוש ברוך הוא מתעלה מכל הצדדים, ממעלה וממטה, ועל כן, הכל היה (הוא) עומד ברשותו והכל הוא ברצונו.</p>
<p>האומר להרס ולא יזרח (איוב ט ז) רבי שמעון אמר דא יוסף³ ובעד כוכבים⁴ יחתום אלין אינון אחויו⁵ דכתיב בהו (בראשית לו ט) ואחד עשר כוכבים משתחווים לי דבר אחר האומר להרס דא יעקב⁶ בשעתא דאמרו לו (שם לב) הכר נא ולא יזרח בשעתא דאסתלקת שכינתא מניה ובעד כוכבים יחתום בגין בנוי אתחתם ואסתים נהורא דיליה שמשא אתחשך וככביא לא נהירו בגין דיוסף אתפרש מאבוי⁷ ותא חזי מההוא יומא דההוא עובדא דיוסף אתפרש יעקב משמושא דערסא⁸ ואשתאר אבלא עד ההוא יומא דאתבשר בשורה דיוסף</p>	<p>"האמר לחרס ולא יזרח", רבי שמעון אמר, זה יוסף. "ובעד כוכבים יחתם", אלו הם אחיו, שכתוב בהם "ואחד עשר כוכבים משתחווים לי". דבר אחר, "האמר לחרס", זה יעקב בשעה שאמרו לו הכר נא. "ולא יזרח", בשעה שהסתלקה ממנו השכינה. "ובעד כוכבים יחתום", משום בניו נחתם ונסתם האור שלו, השמש נחשך והכוכבים לא האירו, משום שיוסף נפרד מאביו. ובא וראה, מאותו היום של אותו המעשה של יוסף, נפרד יעקב מתשמיש המטה, ונשאר אַבְלָא עד אותו היום שהתבשר בשורת יוסף.</p>
<p>ויהי יהו"ה את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו וגו' (שם לו ט ב) רבי יוסי פתח (תהלים לו כח) כי ה' אוהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו האי קרא אוקמוה באברהם <את חסידיו> חסידו כתיב⁹ והא אתמר תא חזי בכל אתר דצדיקיא אזלי קב"ה נטיר לון¹⁰ ולא שביק לון דוד אמר (שם כג ד) גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך וגו' בכל אתר דצדיקיא אזלי שכינתא אזלא עמהון ולא שביק לון יוסף אזל בגיא</p>	<p>"ויהי ה' את יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית אדוניו וגו'." רבי יוסי פתח, "כי ה' אהב משפט ולא יעזוב את חסידיו לעולם נשמרו". הפסוק הזה בארוהו באברהם. "את חסידיו", כתוב חסידו, והרי נתבאר. בא וראה, בכל מקום שהצדיקים הולכים, הקדוש ברוך הוא שומר אותם ולא עוזב אותם. דוד אמר "גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי שבטך ומשענתך" וגו'. בכל מקום שהצדיקים הולכים, השכינה הולכת עמם ולא עוזבת אותם. יוסף הלך בגיא צלמות והורידו אותו למצרים, השכינה היתה עמו, זהו</p>

¹ בעלי שיר היום ובעלי שיר הלילה (אור יקר).

² המשתנים מבחי' אל בחי' והיינו הוא לחרס ולא יזרח ונוטלים שירה אלו השולטים בלילה ובעד כוכבים יחתום ונוטלים שירה אלו השולטים ביום, והכל ברשותיה וברעותיה (אור יקר).

³ מדת יום (אור יקר). פי' שיוסף הוא חרס שלא יזרח שלא הגיד לאביו ע"י אגרת שהוא במצרים (מ"מ).

⁴ השבטים תיקוני דנוק' מדת לילה (אור יקר).

⁵ פי' שהקב"ה חתם דעתם של אחיו שאע"פ ששאל להם יוסף אילו על עצי עריסותיהם לא ידעו שהוא יוסף (מ"מ).

⁶ מדת יום, ככבים מדת לילה מאירים במאצעות יוסף מדת היסוד המתמצע בין יום ולילה (אור יקר).

⁷ הוא פירוש אחר יחתום מקורו שלא נזדווג ובעד כוכבים בשביל מה שעשו הככבים שהם השבטים יתתום מבוועו ואות ב"ק שלא יהא נגד ונפיק (ז"ח) (נ"א).

⁸ שלא היה משמש להוליד אלא לזווג למעלה, וכיון שיוסף נפרד, שמוש וזווג עליון לא נשלם, נתפרש מהגשמי ונתאבל (אור יקר).

⁹ דהיינו אברהם איש החסד, אבל לא צריך אלא בכל הצדיקים שבעולם (אור יקר).

¹⁰ שמירה בעלמא להגין, ואגב שמירתם שמירת הרשעים ולא שמירה לחוד אלא ברכה וז"ש "דהא מתברכין בגינהון", ועד השתא לא קאמר אלא מתברכין אלין ואלין כגוונא דארוון, ולא שעבוד יהיה רשע ח"ו, שלא היה דוד מטה ארון האלהים לבית רשע, אלא ירצה שמתברך הבלתי מתברך עם המתברך, שהרי עובד לא היה ראוי לאותה ברכה, אלא שנתברך בגלל הארון (אור יקר).

בראשית

<p>צלמות! ונחתו ליה למצרים שכינתא הות עמיה² הה"ד (בראשית לט ב) ויהי יהו"ה את יוסף ובנין דהות עמיה שכינתא בכל מה דהוה עביד הוה מצלח בידיה דאפילו מאי דהוה בידיה והוה תבע ליה מאריה בנונא אחרא הוה מתהפך בידיה לההוא גוונא דרעותא דמאריה הוה רעי ביה כמה דאת אמר (שם ג) וירא אדוניו כי יהו"ה אתו וכל אשר הוא עושה יהו"ה מצליח בידו מצליח בידו ודאי כי יהו"ה אתו</p>	<p>שכתוב "ויהי ה' את יוסף". ומשום ששכינה היתה עמו, בכל מה שהיה עושה היה מצליח בידו. שאפילו מה שהיה בידו והיה מבקש אותו אדונו בצורה אחרת, היה מתהפך בידו לאותה הצורה שרצון אדונו היה רוצה בה, כמו שנאמר "וירא אדוניו כי ה' אתו וכל אשר הוא עשה ה' מצליח בידו", "מצליח בידו" ודאי, "כי ה' אתו".</p>
<p>תא חזי וידע אדניו כי יהו"ה אתו לא כתיב אלא וירא אדניו דהא בעינוי הוה חמי עובדא דנסין בכל יומא דקב"ה עביד בידיה ועל דא (שם ה) ויברך יהו"ה את בית המצרי בגלל יוסף קב"ה נטיר לון לצדיקיא ובגיניהון נטר לון לרשיעיא דהא רשיעיא מתברכין בגיניהון דצדיקיא כגוונא דא כתיב (ש"ב ו יא) ויברך יהו"ה את בית עובד אדום הגתי בעבור ארון האלהים צדיקיא אחרנין³ < מתברכין בגיניהו³ ואינון לא יכלי לאתזנא⁴ > נ"א לאשתזבא < בזכותיהו והא אוקמוה יוסף אתברך מאריה בגיניה ואיהו לא יכיל לאשתזבא בזכותיה מניה ולנפקא לחירו ולבתר אעיל ליה בבית הסהר כמה דאת אמר (תהלים קה יח) ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו עד דלבתר קב"ה אפיק ליה לחירו ושלטיה על כל ארעא דמצרים ובנין כך כתיב (שם לו כח) ולא יעזוב את חסידיו לעולם</p>	<p>בא וראה, וידע אדניו כי ה' אתו לא כתוב, אלא "וירא אדניו", שהרי בעינו היה רואה מעשה נסים בכל יום שהקדוש ברוך הוא עושה בידו, ועל כן "ויברך ה' את בית המצרי בגלל יוסף". הקדוש ברוך הוא שומר את הצדיקים, ובגללם הוא שומר את הרשעים, שהרי הרשעים מתברכים משום הצדיקים. כדוגמא זו כתוב "ויברך ה' את בית עובד אדום" (הגתי) בעבור ארון האלהים. אחרים מתברכים בגלל הצדיקים, והם לא יכלו להזון (ס"א להנצל) בזכותם, והרי פרשוה. יוסף התברך אדונו בגללו, והוא לא יכל להינצל ממנו בזכותו ולצאת לחירות. ואחר כך הכניס אותו לבית הסוהר, כמו שנאמר "ענו בכבל רגלו ברזל באה נפשו", עד שלאחר מכן הקדוש ברוך הוא הוציא אותו לחירות והשליט אותו על כל ארץ מצרים. ולכן כתוב "ולא יעזוב את חסידיו לעולם"</p>
<p>קפט/ב</p>	
<p>נשמרו חסידו כתיב ואתמר וקב"ה אנין עלייהו דצדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסייך בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך</p>	<p>נשמרו, כתוב חסידו, ונתבאר. והקדוש ברוך הוא מגן על הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שכתוב "וישמחו כל חוסייך בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך".</p>
<p>ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף (בראשית לט ז) רבי חייא פתח ואמר (תהלים קג כ) ברכו יהו"ה מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו תא חזי כמה אצטריך ליה לבר נש לאסתמרא מחובוי ולמיהך בארע מתתקנא בנין דלא יסמי ליה ההוא יצר</p>	<p>"ויהי אחר הדברים האלה ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף". רבי חייא פתח ואמר, "ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו". בא וראה כמה צריך האדם להישמר מחטאיו וללכת בדרך מתוקנת, כדי שלא יסיט אותו היצר הרע</p>

¹ מקום החצונים ושליטתם בחו"ל (אור יקר).

² וכמש"ל ע"פ ויוסף הורד מצרימה ורמז הרב המקובל עיר וקדיש במה"ר דוד חניליו ז"ל כי מצרימה גימטריא שכינה עכ"ד ואפשר שזה שאמר הכתוב הבאים מצרימה את יעקב (מא"ן) (נ"א).

³ דהיינו שאחרים בשלוח ובברכה בשבילם והם בצער וכו'. דומה לשל יוסף כדמפרש ואזיל ועכ"ז עיקר יסוריהם והטיבם באחריתם כענין יוסף ששלט על מצרים (אור יקר).

⁴ כמ"ש ברבי חנינא בן דוסא כל העולם ניזון בשביל חנינא בני וכו' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>הרע דאיהו מקטרגא ליה כל יומא ויומא¹ כמה דאתמר ובגין דאיהו מקטרגא ליה תדיר בעי בר נש לאתתקפא עליה ולאסתלקא עליה באתר תקיפ² דבעי למהוי גבר עליה ולאשתתפא באתר דגבורה³ בגין דכד בר נש אתקף עליה⁴ כדין איהו בסטר גבורה⁵ ואתדבק ביה לאתתקפא</p>	<p>ההוא, שהוא מקטרג לו כל יום ויום, כמו שנאמר. ומשום שהוא מקטרג לו תמיד, צריך האדם להתגבר עליו ולהתעלות עליו במקום חזק, שצריך להיות גובר עליו ולהשתתף במקום של גבורה, משום שכאשר אדם גובר עליו, אז הוא בצד הגבורה ונדבק בו להתגבר.</p>
<p>ובגין דההוא יצר הרע תקיף בעי בר נש דיהא תקיף מיניה⁶ ואלין בני נשא דאתתקפו עליה אקרונ גבורי כח לאשתכחא זינא עם זיניה ואלין אינון מלאכיו דקב"ה דאתיין מסטרא דגבורה קשיא לאתתקפא עליה גבורי כח עושי דברו⁷ ברכו יהו"ה מלאכיו כיוסף דאקרי צדיק (<נ"א> וגבור) ונטר ברית קדישא דאתרשים בגויה</p>	<p>ומשום שאותו יצר הרע תקיף, צריך האדם להיות תקיף ממנו. ובני האדם הללו שמתגברים עליו, נקראים גבורי כח, שימצא מין עם מינו, ואלו הם מלאכיו של הקדוש ברוך הוא, שבאים מצד הגבורה הקשה, להתגבר עליו, "גבורי כח עושי דברו". "ברכו ה' מלאכיו", כמו יוסף שנקרא צדיק (וגיבור) ושומר ברית הקודש הרשומה בתוכו.</p>
<p>רבי אלעזר אמר ויהי אחר הדברים האלה מאי היא הא אוקמוה אתר דא דיצר הרע מקטרג דאיהו דרגא אחר הדברים בגין דיוסף יהב ליה דוכתא לקטרגא דהוה יוסף מסלסל בשעריה ואתקין גרמיה וקשיט ליה כדין אתיהיב דוכתא ליצר הרע לקטרגא דאמר ומה אביו דאיהו מתאבל עליה ויוסף מקשיט גרמיה ומסלסל בשעריה כדין אתגרי ביה דובא וקטריג ליה</p>	<p>רבי אלעזר אמר, "ויהי אחר הדברים האלה", מה זה, הרי פרשה, מקום זה שיצר הרע מקטרג, שהוא הדרגה של "אחר הדברים", משום שיוסף נתן לו מקום לקטרג, שהיה יוסף מסלסל בשערו ומתקן את עצמו ומקשט אותו, אז נתן מקום ליצר הרע לקטרג, שאמר, ומה אביו שהוא מתאבל עליו, ויוסף מקשט את עצמו ומסלסל בשערו, אז התגרה בו הדב וקטרג עליו.</p>
<p>ויהי אחר הדברים האלה תא חזי בזמנא דקב"ה אשנח ביה בעלמא למידן יתיה ואשכח</p>	<p>"ויהי אחר הדברים האלה". בא וראה, בזמן שהקדוש ברוך הוא מתבונן בעולם לדון אותו ומוצא רשעים בעולם, מה כתוב,</p>

¹ היצר הרע הוא מצד הקלי' והאדם בעץ הדעת טוב [דע] (ורע) מטטרו'ן, וצריך להוא להתגבר על יצר הרע דא סמא"ל, ולזה צריך להתאחז למעלה, ונאחז במלכות ובגבורה ובבינה, מדות הדין והשמאל, והיינו בתחלה במלכות וכו' (אור יקר).

² דהיינו גבורה תתאה השולטת על הכל ולעלות עוד עליו במדת הגבורה (אור יקר).

³ ויש לו עוד לעלות אליה שלישית, אמנם שתיים אלו הם בגין שסתם אדם במלכות גובר ושולט עליו, וכאשר ירצה יצר הרע לצאת ממדתו הנהוגה הסתמית אז יתעורר יצר הרע ואז יתגבר האדם ויתעלה מהמלכות לגבורה (אור יקר).

⁴ שזהו מעת לעת בעת התעוררותו (אור יקר).

⁵ והיינו ב' גבורות על הסתם גבורה תתאה, וכאשר יתעורר עוד בגבורה עליונה וכאשר יבא מעשה לידו כעין אשת אדוניו אל יוסף וכיוצא, אז יצטרך עוד להתעלות אל סוד כח דהיינו בבניה גבורה עליונה על הכל (אור יקר).

⁶ ואלו אינם כל אדם אלא אותם שבא מעשה לידם (אור יקר).

⁷ הרי ג' מדרגות: הא', כח דהיינו בינה. הב', גבורי בגבורה. הג', עושי דברו, בגבורה תתאה וכו' היינו שעשה דברים שהשטן נאחז בהם דהיינו שנתן לו מקום להאחז בבחינות אחר הדברים (אור יקר).

ע"י תיקו"ז קסא ע"א: ותו נעשה אדם בעינא אדם דיעביד פקודי אורייתא וישתדל באורייתא לעבדה ולשמרה ויהא ליה אגרא טבא ושולטנו עלייכו ודא איהו נצר מטעי מעשה ידי להתפאר דהא מלאכי עלאי אף על גב דאינון גבורי כח עושי דברו לא עבדי גבורה בפולחנא דקודשא בריך הוא דאינון פלחין בהכרח ולית לון ערובא דבשרא ויצרא בישא ובגין דא נעשה אדם וישלוט בכו הה"ד (בראשית א) וירדו בדגת הים ובעוף השמים וגו'. ועיי"ש בבהגר"א ד"ה וחותרמא: יוסף בשביל שמירת הברית כן האדם זוכה בשבילו לשלטאה בעוה"ז על המלאכים.

בראשית

<p>חייבין בעלמא מה כתיב (דברים יא יז) ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה וכדין ואבדתם מהרה דהא בגין חובין דבני נשא שמיא וארעא אתעצרו ולא נהגי נמוסיהון כדקא יאות¹</p>	<p>"ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה", ואז "ואבדתם מהרה". שהרי משום חטאי בני האדם השמים וארץ נעצרים ולא נוהגים בחקותיהם כראוי.</p>
<p>ותא חזי אינון דלא נטרין להאי קיימא דקודשא גרמי פרישו בין ישראל לאבוהון דבשמיא בגין דכתיב (שם טז) וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם וכתיב ועצר את השמים ולא יהיה מטר דהאי איהו כמאן דסגיד לאלהא אחרא² דמשקר בהאי את קיימא קדישא וכד קיימא קדישא אתנטיר בעלמא כדקא יאות כדין קב"ה יהיב ברכאן לעילא לאתקא בעלמא כמה דאת אמר (תהלים סח י) גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה גשם נדבות דא גשם דרעותא³ כד אתרעי קב"ה בכנסת ישראל ובעי לארקא לה ברכאן כדין נחלתך ונלאה אתה כוננתה נחלתך אינון ישראל דאינון אחסנתיה דקב"ה כמה דאת אמר (דברים לב ט) יעקב חבל נחלתו ונלאה דא כנסת ישראל דאיהי נלאה בארעא אחרא דאיהי צחיא למשתי וכדין איהי נלאה</p>	<p>ובא וראה, אותם שלא שומרים את ברית הקודש הזו, גורמים התפרדות בין ישראל לאביהם שבשמים, משום שכתוב "וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם", וכתוב "ועצר את השמים ולא יהיה מטר", שזהו כמו שמשתחוה לאלוה אחר, שמשקר באות הברית הקדושה הזו. וכאשר הברית הקדושה נשמרת בעולם כראוי, אז הקדוש ברוך הוא נותן ברכות למעלה להריק בעולם, כמו שנאמר "גשם נדבות תניף אלהים נחלתך ונלאה אתה כוננתה". "גשם נדבות", זהו גשמי רצון, כשמתרצה הקדוש ברוך הוא עם כנסת ישראל ורוצה להריק לה ברכות, אזי "נחלתך ונלאה אתה כוננתה". "נחלתך", הם ישראל, שהם נחלתו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "יעקב חבל נחלתו". "ונלאה", זו כנסת ישראל, שהיא נלאה בארץ אחרת, שהיא צמאה לשתות, ואז היא נלאה.</p>
<p>וכד איהו¹³⁸ גשם דרעותא אתיהיב כדין אתה כוננתה <ועל> (וכל) דא שמיא וארעא וכל חיליהון כלהו קיימי על קיומא דא דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי ובגין כך <בעי> (בעא) לאודהרא בדא והא אוקמוה ובגין כך כתיב (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה ובתריה כתיב (שם ז) ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף</p>	<p>וכשאותו גשם של רצון ניתן, אז "אתה כוננתה". ועל כן שמים וארץ וכל צבאם כולם עומדים על הקיום הזה, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתי". ולכן צריך להזהר בזה, והרי פרשוה. ולכן כתוב "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה", ואחריו כתוב "ותשא אשת אדניו את עיניה אל יוסף".</p>

¹ שמים ת"ת וארץ מלכות, וכנגדם הגשמיים, והשמים מורידים הגשמים מתוך אד העולה מן הארץ דהיינו כעין התעוררות המלכות העולה ממטה למעלה, והמים הם השפע הנשפע מן השמים לארץ. ולכן יחסו הענין בלשון שכיבה רביעה ראשונה או רביעה שניה, והנה אי אפשר היחוד הזה אלא על ידי היסוד, דהיינו האויר האמצעי בין השמים והארץ, שהוא המעלה האד ומוריד המטר, וכך היסוד אמצעי מעלה האד דהיינו סוד כל התעוררות התחתונים, ומוריד המים שפע העליונים, ולפי זה עם היות שלא נזכר בתורה ענין עצירת גשמים אלא בע"ז, עון פגם אות ברית עיקר בדבר זה, מפני שפוגם האמצעי (אור יקר).

² פי' כששוחה עליה בשעת ביאה כשמשתחוה לע"ז (מ"מ).

³ דע כי ברוך הוא יסוד דאבא הנק' שביל וצריך לחברו עם יסוד דבינה הנק' נתיב, וזה נקרא ברוך וזה נקרא ברכה, שהיא עם הכולל גימ' ברו"ך. ואם תוסף ד' אותיות של ברוך יהיה גימ' רל"ב. ולכן תכוין לד' שמות עסמ"ב, שהם גימ' רל"ב וכולם נמשכים בשביל העליון הנק' ברוך והנה פל"א ורל"א גימ' גש"ם שה"ס מ"ן דיסוד הבינה הנק' גבורות גשמים והם גי' גש"ם. נמצא כי גשם הם המוחין דאור"א שבאים למלכות וז"ש ובעי לארקא לה ברכאן (מ"מ). ר"ל היחוד ברצון ובחשק כשהיו צדיקים ובמעשיהם הטובים מתקנת בהם כ"י וז"ס מ"ן ויחוד פב"פ וז"ש דא גשם דרעותא (ז"ח). וז"ש צדיקיא אנפי שכינתא אינון כי בהם הזיווג פב"פ (מא"ן) (נ"א).

בראשית

<p>ויהי כדברה אל יוסף יום יום (בראשית לט י) רבי אלעזר פתח ואמר (משלי ו כד) לשמרך מאשת רע וגו' זכאין אינון צדיקיא דידעי ארחוי דקב"ה למיזל בהו בגין דאינון משתדלי באורייתא יממא ולילי דכל מאן דאשתדל באורייתא יומי ולילי אחסין תרין עלמין עלמא דלעילא ועלמא²</p>	<p>"ויהי כדברה אל יוסף יום יום". רבי אלעזר פתח ואמר, "לשמרך מאשת רע" וגו'. אשרי הצדיקים ההם שידועים את דרכי הקדוש ברוך הוא ללכת בהם, משום שהם עוסקים בתורה יומם ולילה, שכל מי שעוסק בתורה ימים ולילות, נוחל שני עולמות, העולם העליון והעולם</p>
קצ/א	
<p>תתאה אחסין האי עלמא אף על גב דלא אתעסק בה בר נש לשמה ואחסין ההוא עלמא עלאה כד אתעסק בה בר נש לשמה³</p>	<p>התחתון. נוחל את העולם הזה, אף על גב שאין האדם עוסק בה לשמה. ויורש העולם העליון ההוא, כשעוסק בה האדם לשמה.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (משלי ג טז) ארך ימים בימינה בשמאלה עשר וכבוד ארך ימים בימינה מאן דאזיל לימינא דאורייתא⁴ ארכא דחיין איהו לעלמא דאתי דוכי תמן ליקרא דאורייתא דאיהו יקרא וכתרא לאתעטרא על כלא דכתרא דאורייתא בההוא עלמא איהו בשמאלה עשר וכבוד בהאי עלמא⁵ דאף על גב דלא אתעסק בה לשמה זכי בהאי עלמא בעותרא ויקרא דהא רבי חייא כד אתא מהתם⁶ לארעא דישראל⁷ קרא באורייתא עד דהוו אנפוי נהירין כשמשא וכד הוו קיימין קמיה כל אינון דלעאן באורייתא הוה אמר דא אשתדל באורייתא לשמה ודא לא אשתדל לשמה והוה צלי⁸ על ההוא דאתעסק לשמה</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "אורך ימים בימינה בשמאלה עושר וכבוד". "אורך ימים בימינה", מי שהולך לימין התורה, אורך של חיים הוא לעולם הבא, שזוכה שם לכבוד התורה שהוא כבוד וכתר להתעטר על הכל, שכתר התורה הוא בעולם ההוא. "בשמאלה עושר וכבוד", בעולם הזה, שאף על גב שאינו עוסק בה לשמה, זוכה בעולם הזה לעושר וכבוד. שהרי רבי חייא, כאשר בא משם לארץ ישראל, קרא בתורה, עד שהיו פניו מאירים כמו השמש, וכשהיו עומדים לפניו כל אותם שעסקו בתורה, היה אומר, זה עוסק בתורה לשמה, וזה לא עוסק לשמה. והיה מתפלל על אותו שעוסק לשמה, שכך יהיה תמיד ויזכה</p>

¹ ליחד יומם ולילה ב' מדות וכו' דהיינו שסוד התורה יומם ולילה מייחד קב"ה ושכינתיה, אם עובד בסוד העולם הזה לקבל פרס, מתייחסים בסוד מטטרו"ן שר העולם, וזוכה לעולם הזה לבד, ונותנים לו ברכת העולם הזה, והייחוד הזה. ואם עובד לשם יחוד עליון רוחני, דהיינו לשמה, נוחל העולם הבא, ובכללו העולם הזה, אל הנפש ודאי שמתוך שלא לשמה נפקא לן שהעוסק לשמה נוחל ב' עולמות (אור יקר).

² עלמא דלעילא לנשמה, ועלמא דלתתא לנפש ונפקא לן הכי ממאי דאחסין האי עלמא אע"ג דלא אתעסק וכו' (אור יקר).

³ עי' בהגר"א על תיקוני זהר ב ע"ד וז"ל, דעסקין באורייתא לשמה, ר"ל בשביל השכינה, לייחד אותה עם התורה, והענין של לשמה, שלומד על מנת לקיים מצותיה של התורה, והמצות הן בשכינה אם כן הוא לשמה. ועי' שם נ ע"ג זכאין אינון אם כו', ר"ל שלומדים לשמה כמש"ל דמשתדלין באורייתא כו' לשמה והנה ב' תורות שבכתב ובע"פ הם חו"ב ימינא ושמאלא והנה לשמה הוא בעד"א כליל שניהם והוא דחילא ורחימא דא"א דעד"א כוללם והם ד' עטרין דכולל חג"ת כמ"ש בז"ח ש"ה והם יראה ואהבה ותורה שבכתב ובע"פ ד' אותיות הו"ה.

⁴ מבינה ולמעלה סוד אריך אנפין, שהתורה ת"ת וכתר על ראש התורה, ג' ראשונות (אור יקר).

⁵ הימין מחסד ולמעלה ימין הת"ת, מגבורה ולמטה שמאל הת"ת, ולכן בשמאלה עושר הרוצה להעשיר יצפין, ויורד לעולם הזה שהנהגת העולם התחתון הוא מגבורה ולמטה, דהיינו עושר בגבורה וכבוד במלכות, והם חלקי העולם הזה (אור יקר).

⁶ כשבא מבבל (ד"א).

⁷ תורת חוצה לארץ מלובשת בקליפות וחצונים ואינה מאירה, תורת ארץ ישראל היא פשוטה מלבושי שק, ולכן היתה מאירה התורה בו, ולעולם עסק בה לשמה אלא שלשמה דחוצה לארץ אינה מצלחת ואינה מאירה ואינה מחלקת בין לשמה לשלא לשמה, לכך לא היה מכיר שם בין אלו לאלו, אמנם כשעלה לארץ ישראל והכיר מעלתה הכיר בין אלו לאלו כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁸ עם היות שהבחירה ביד אדם עכ"ז סיועא איכא כעין יהושע, י"ה יושיעך וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>דליהוי הכי תדיר ויזכי לעלמא דאתי וצלי על ההוא דלא אתעסק בה לשמה דייתי לאתעסקא בה לשמה ויזכי לחיי עלמא!</p>	<p>לעולם הבא. ומתפלל על אותו שלא עוסק לשמה, שיבא לעסוק בה לשמה ויזכה לחיי עולם.</p>
<p>יומא חד חמא חד תלמיד דהוה לעי באורייתא ואנפוי מריקן² אמר ודאי מהרהר בתפאה איהו דנא אחיד ליה לקמיה ואמשיך עליה³ במלין דאורייתא עד דאתיישב רוחיה בגויה מן ההוא יומא ולהלאה שוי על רוחיה דלא ירדוף בתר אינון הרהורין בישין⁴ וישתדל באורייתא לשמה אמר רבי יוסי כד חמי בר נש דהרהורין בישין אתיין לגביה יתעסק באורייתא וכדין יתעברון מניה אמר רבי אלעזר כד ההוא סטרא בישא אתי למפתי ליה לבר נש יהא משיך ליה לגבי אורייתא ותתפרש מניה</p>	<p>יום אחד ראה תלמיד אחד שהיה עוסק בתורה ופניו מוריקות. אמר, ודאי מהרהר בעבירה הוא זה. אחז אותו לפניו, והמשיך עליו דברי תורה עד שהתיישב רוחו בתוכו. מאותו היום והלאה שם על רוחו שלא ירדוף אחרי אותם ההרהורים הרעים ויעסוק בתורה לשמה. אמר רבי יוסי, כשאדם רואה שבאים אליו הרהורים רעים, יעסוק בתורה, ואז יעברו ממנו. אמר רבי אלעזר, כשאותו הצד הרע בא לפתות את האדם, ימשיך אותו לתורה, ויפרד ממנו.</p>
<p>תא חזי דהא תנינן דכד האי סטרא בישא קיימא קמי-ה <דקב"ה לאסטאה על עלמא בגין עובדין בישין קב"ה חס על עלמא ויהיב עימא לבני נשא לאשתזבא מניה ולא יכיל לשלמאה עליהון ולא על עובדיהון ומאי איהו עימא לאשתדלא באורייתא ואשתזבא מניה מגלן דכתיב (שם ו כג) כי נר מצוה ותורה אור⁵ ודרך חיים תוכחות מוסר⁶ מה כתיב בתריה (שם כד) לשמרך מאשת רע⁷ מחלקת לשון נכריה⁸ ודא הוא סטרא מסאבא סטרא אחרא דאיהי קיימא תדיר קמי קב"ה לאסטאה על חוביהון דבני נשא וקיימא תדיר לאסטאה לתתא לבני נשא קיימא תדיר לעילא בגין לאדכרא חוביהון דבני נשא ולאסטאה לון על עובדיהון בגין דאתיהבו ברשותיה⁹ כמה דעבד ליה לאיוב וכן קיימא</p>	<p>בא וראה, שהנה שנינו, שכאשר הצד הרע הזה עומד לפני הקדוש ברוך הוא להשטין על העולם משום מעשים רעים, הקדוש ברוך הוא חס על העולם, ונותן עצה לבני אדם להנצל ממנו, ולא יוכל לשלוט עליהם ולא על מעשיהם. ומה היא העצה, לעסוק בתורה, ונצולים ממנו. מנין לנו, שכתוב "כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר". מה כתוב אחריו, "לשמרך מאשת רע מחלוקת לשון נכריה", זהו צד הטומאה, הצד האחר, שעומד תמיד לפני הקדוש ברוך הוא להשטין על חטאי בני האדם, ועומד תמיד להשטין למטה לבני אדם. עומד תמיד למעלה כדי להזכיר חטאי בני האדם ולהשטין להם על מעשיהם, ומשום שנתנו ברשותו, כמו שעשה לו לאיוב. וכן עומד עליהם להשטין</p>

¹ מפני שמתוך שלא לשמה בא לשמה ולכך תפלה מועילה (אור יקר).

² פחות משלא לשמה שהיה מהרהר בהרהורים רעים, והנשמה מסתלקת מן הגוף ואינה מתיישבת מפני ההרהורים ההם ואינה מאירה בתורה (אור יקר).

³ לביה גרסינן פי' שעלו הרהורים הרעים על שכלו ששם משכן הנפש והיתה מתבלבלת ודבר על לבו עד שנעקרו ממנו הרהורים ואתיישב רוחיה בגויה (ז"ח). ומה נעים נועם שיח דקאמר ואתיישב רוחיה בגויה כי ע"י האור מתקן הרוח וממילא ע"י התורה הסייע עצמו מהרהורים שהיו בשכלו ששם משכן הנפש ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

⁴ אתיין לגביה כח סמאל הם ששולט על המחשבה והם כח המחשבה הטמאה החצונית ספי' טמאה מצד החכמה החצונית לכך בהתדבקו בתורה מושך כח החיים ומיד מסתלקת הרע. ור' אלעזר מוסיף אילו יצר הרע דעבירה ממש יש כח בתורה למונעו (אור יקר).

⁵ היינו עסק תורה ומצות עשה (אור יקר).

⁶ היינו עסק תורה ומצות לא תעשה (אור יקר).

⁷ היינו יצר הרע המטעה ומפתה בני אדם (אור יקר).

⁸ היינו המשטנת למעלה על עוונות בני אדם (אור יקר).

⁹ מה תועלת הרשעה הזאת שעומדת להטות למטה ואח"כ להשטין למעלה, לזה אמר "בגין דאיתייהבו ברשותיה וכי", וממש כל כוונתו לכלותם ומתחלה על זה מחזר (אור יקר).

בראשית

<p>עליהו¹ לאסמאה ולאדכרא חוביהון בכל מה דעבדו באינן זמנין דקב"ה קיימא עליהו בדינא כדין קאים לאסמאה לון ולאדכרא חוביהון וקב"ה חס עליהו דישראל ויהב לון עיטא לאשתזבא מניה ובמה בשופר ביומא דראש השנה וביומא דכפורי בשעיר המשתלח דיהבין ליה בגין לאתפרשא מניהו ולאשתדלא בהוא חולקיה והא אוקמוה</p>	<p>ולהזכיר חטאיהם בכל מה שעשו באותן הפעמים שהקדוש ברוך הוא עומד עליהם בדין, אזי עומד להשטין להם ולהזכיר חטאיהם, והקדוש ברוך הוא חס על ישראל ונותן להם עצה להנצל ממנו, ובמה, בשופר, ביום של ראש השנה, וביום הכפורים בשעיר המשתלח שנותנים לו כדי להפריד מהם, ולעסוק באותו החלק שלו, והרי בארוה.</p>
<p>תא חזי מה כתיב² (שם ה ה) רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו וברזא דמהימנותא מה כתיב (שם ג יז) דרכיה דרכי נועם³ וכל נתיבותיה שלום⁴ ואלין אינן ארחין ושבילין דאורייתא וכלא חד האי שלום והאי מות וכלא הפיכין דא מן דא⁵ זכאה חולקהון דישראל דאינן מתדבקין ביה בקב"ה כדקא חזי⁶ ויהיב לון עיטא⁷ לאשתזבא מכל סטרין אחרנין דעלמא בגין דאינן עמא קדישא⁸ לאחסנתיה וחולקיה ועל דא יהיב לון עיטא בכלא זכאין אינן בעלמא דין ובעלמא דאתי</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "רגליה יורדות מות שאול צעדיה יתמוכו". ובסוד האמונה מה כתוב, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום". ואלו הם דרכי ושבילי התורה, והכל אחד. זה שלום וזה מות, והכל הפוכים זה מזה. אשרי חלקם של ישראל שדבקים בקדוש ברוך הוא כראוי, ונותן להם עצה להנצל מכל הצדדים האחרים של העולם, משום שהם עם קדוש לנחלתו וחלקו, ועל כן נותן להם עצה בכל. אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>תא חזי כד האי סטרא בישא נחת ושאט בעלמא וחמי עובדין דבני נשא דאינן כלהו סטאין ארחיהו בעלמא סליק לעילא ואסטין לון ואלמלא דקב"ה חיים על עובדי ידיו לא ישתארון בעלמא מה כתיב (בראשית לט י) ויהי כדברה אל יוסף יום יום כדברה</p>	<p>בא וראה, כשהצד הרע הזה יורד ומשוטט בעולם ורואה את מעשי בני האדם שהם כולם סוטים דרכיהם בעולם, עולה למעלה ומשטין עליהם, ואלמלא שהקדוש ברוך הוא חס על מעשי ידיו, הם לא היו נשארים בעולם. מה כתוב, "ויהי כדברה אל יוסף יום יום". "כדברה"</p>
<p>קצ/ב</p>	
<p>דסלקא וסאטי בכל יומא ויומא⁹ ואמר קמי קב"ה כמה בישינ כמה דלטורין בגין לשיצאה בני עלמא מה כתיב (בראשית לט י) ולא שמע אליה</p>	<p>שעולה ומסטין בכל יום ויום, ואומר לפני הקדוש ברוך הוא, כמה רעות כמה מלשינות, כדי לכלות בני אדם. מה כתוב,</p>

¹ מכאן ראייה לעצת התורה דומיא דעצת השופר וכו' ומפני שהוא יום הדין לפני הקב"ה ממש, לא יספיק להשתדל בתורה אלא לתקן בשופר ובשעיר (אור יקר).
² טעם מספיק לסגולת התורה להציל מיד הרשעים (אור יקר).
³ הדרכים המתגלים באים אל הנועם דהיינו במלכות ששם מתגלה הנועם (אור יקר).
⁴ אפילו שהם נעלמים באים אל היסוד שהוא שלום. והעוסק בה בא אל הנועם או אל השלום, והחצונית כתיב בה "רגליה" אצ"ל דרכיה, אלא אפילו רגליה הם יורדות מות למטה אל מקום המיתה (אור יקר).
⁵ זה לעלות למעלה וזה לרדת למטה, א"כ היאך ינצל מזה בהתקרבו אל זה ודאי, וענין זה אפילו היה אדם בינוני בין ב' הדרכים אבל אינו כך מפני שישראל קשורים ממציאותם סתם הם עם הקב"ה (אור יקר).
⁶ א"כ מטבעם הם מרוחקים מן החצונית ודבקים בו (אור יקר).
⁷ דרכי הטומאה שאדם מטמא עצמו רבים מאד, אלא שהקב"ה יהיב לון עיטא לאשתזא מן סטרין אחרנין דעלמא כמה מינים הם המטמאים לאדם ומפני זה הרבה הקב"ה לישראל הפרשות בתורה מכל הטמא ומכל המציאות מפני שלא יתערב קדש בטמא כלל (אור יקר).
⁸ וע"ד יהיב לון עיטא בכלא ירצה בכל מיני אזהרה (אור יקר).
⁹ ירצה דלטורא דילה לעילא, והיינו במה שפירש לעיל דקיימא לתתא וקיימא לעילא, א"כ כעין פירוש דבריי, כדברה אל יוסף להטותו אל דרך רעה, כך פירוש דבריו כדברה אל יוסף, להשטין על התחתונים מדברת אל הקב"ה (אור יקר).

בראשית

<p>לשכב אצלה להיות עמה ולא שמע אליה בנין דאיהו חיים על עלמא לשכב אצלה מהו לשכב אצלה בנין לנסבא שלטנו לשלמא על עלמא ושלטנו לא שלמא עד דאתיהיב ליה רשו</p>	<p>"ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה". "ולא שמע אליה", משום שהוא חס על העולם. "לשכב אצלה", מהו לשכב אצלה, כדי לקחת שלטון לשלוט על העולם, והשלטון לא שולט עד שנתנת לו רשות.</p>
<p>דבר אחר לשכב אצלה כמא דאת אמר (ויקרא טו לג) ולאיש אשר ישכב עם טמאה להיות עמה? למיהב לה רבו וברכאן וסייעתא³ (ואלמלא סיועא דהוה ליה) [דאלמלא סיועא הוה לה] מלעילא לא אשתאר בעלמא אפילו חד אבל בנין דקב"ה חיים על עלמא אשתאר עלמא בקיומיה</p>	<p>דבר אחר, "לשכב אצלה", כמו שנאמר "ולאיש אשר ישכב עם טמאה". "להיות עמה", לתת לה גדלות וברכות וסיוע, שאלמלא היה לה סיוע מלמעלה, לא נשאר בעולם אפילו אחד, אבל משום שהקדוש ברוך הוא חס על העולם, נשאר העולם בקיומו.</p>
<p>רבי אבא אמר כלא איהו ארחא חדא אבל יצר הרע הוא דקא אוזיל ומפתי לון לבני נשא בנין לאסטאה ארחיהו ולא תדבקא בהו בכל יומא ויומא ובכל עידן ועידן סמי ליה לבר נש מארחא דקשוט בנין לדחייא ליה מארחא דחיי לאמשכא ליה לגיהנם זכאה <איהו> מאן דעביד ונטיר <נ"א זכאה מאי עביד נטיר> ארחוי ושבילוי בנין דלא יתדבק ביה היינו דכתיב (בראשית לט י) ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה⁴ כמה <נ"א כמה> דאיהי אמרת ליה בכל יומא דהא רוח מסאבא יצר הרע איהו מפתי ליה לבר נש בכל יומא לשכב אצלה גו גיהנם ולא תדנא תמן להיות עמה⁵</p>	<p>רבי אבא אמר, הכל הוא דרך אחת, אבל יצר הרע הוא שהולך ומפתה את בני האדם כדי להסיט את דרכיהם ולהדבק בהם בכל יום ויום, ובכל עת ועת. מסטה את האדם מדרך האמת כדי לדחותו מדרך החיים, למשוך אותו לגיהנם. אשריו מי שעושה ושומר, (אשרי מי שעושה שומר) דרכיו ושביליו כדי שלא ידבק בו. היינו מה שכתוב "ויהי כדברה אל יוסף יום יום ולא שמע אליה", כמו (במה) שהיא אומרת לו בכל יום. שהרי רוח הטומאה, יצר הרע, מפתה את האדם בכל יום לשכב אצלה, בתוך הגיהנם, ולהיות נידון שם, להיות עמה.</p>
<p>תא חזי כד בר נש אתדבק בההוא סטרא⁶ אתמשך אבתרה ואסתאב עמה בהאי עלמא ואסתאב עמה בעלמא אחרא תא חזי האי סטרא</p>	<p>בא וראה, כשאדם נדבק באותו הצד, נמשך אחריה, ונטמא עמה בעולם הזה ונטמא עמה בעולם האחר. בא וראה, צד הטומאה הזה הוא מנוול ומלוכלך, ככתוב "צא תאמר לו", צואה ממש. ובו נדון מי שמסטה דרכו מהתורה, ובו נדונים אותם</p>

¹ הרשות הנתן מלמעלה אל החצונים לשלוט ממש עונתה ושכיבה עמה היא, שמשפיעין לה כח הדין לפעול, ונותנים לה רשות ואתו רשות עליון השפעה היא ודבר שיש בו ממש, והיינו ושפחה כי תירש גבירתה ממש שליטה נותנים להם בעולם ונדחת הגברת (אור יקר). אפשר שפי' מלת אצלה מלשון ומאציליה קראתיך שר"ל שישכב עמה בממשלה כדי להחריב העולם ולא נתן לה הממשלה הזאת עד שנוטלת רשות (נ"א).

² ענין איש וכו' קשר סוד הדינים ושעור קומתם דהיינו קשר הבינה בגבורה וגבורה בהוד ובמלכות ומכלל המדות האלו יעשה שעור קומה הגונה לדין, ולאדמימות, ומיד שערות זוקפות והדין הנה, והחצונית נוטלת שם עונתה והיינו איש אשר ישכב עם טמאה והעולם נשרף בדינם ובקושייתם (אור יקר).

³ ג' דברים: רבות מן הימין, וברכאן מן האמצע, וסיוע מן השמאל. שאלו הג' הם פנימה והיא רוצה לעושקם בסבת עונות התחתונים (אור יקר).

⁴ להיות מדות הדין נקשרות (אור יקר).

⁵ היינו למיהב לה, שמיד דרך הברכות נשפעות לחוץ ונטלת גאותן של ישראל ונתנת לחצונים (אור יקר).

⁶ שכמו שבצד הקדושה נשמות הצדיקים מזדווגים עם השכינה כן בתהומא מסתאבות נפשות רשעים והיא ממש לשכב אצלה להיות עמה כמשמעו (הרמ"ז בכת"י). וז"ש רז"ל קשורה עמו ככלב וכמו שהראה רבינו האר"י זצ"ל במופת לאותו שבא על שפחה וא"ש לשכב אצלה עי"ז להיות עמה שיהיה לו הויה עמה תדיר ולאסתאבא בתהומא ר"ל (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>מסאבא מנוולא איהו לכלוכא איהו¹ כדכתיב (ישעיה ל כב) צא תאמר לו צואה ממש² וביה אתרן מאן דאסמי ארחוי מן אורייתא וביה אתרנו אינון חייבין דעלמא דלית לון מהימנותא בקב"ה מה כתיב (בראשית לט יא) ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית ויהי כהיום הזה יומא דיצר הרע שלמא בעלמא ונחתא לאסטאה לבני נשא אימתי יומא דאתי בר נש לאתבא בתיובתא על חובוי³ או לאשתדלא באורייתא⁴ ולמעבד פקודי דאורייתא וכדין בההוא זמנא נחתא בגין לאסטאה לבני עלמא</p>	<p>הרשעים של העולם שאין להם אמונה בקדוש ברוך הוא. מה כתוב, "ויהי כהיום הזה ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית שם בבית". "ויהי כהיום הזה", היום שיצר הרע שולט בעולם ויורד להשטין לבני האדם. מתי, היום שבא אדם לשוב בתשובה על חטאיו, או לעסוק בתורה ולעשות מצוות התורה, ואז יורד באותו הזמן כדי להשטין לבני האדם.</p>
<p>ויבא הביתה לעשות מלאכתו (שם) בגין לאשתדלא באורייתא ולמעבד פקודי דאורייתא דאיהו מלאכתו דבר נש בהאי עלמא וכיון דעבידתא דבר נש בהאי עלמא הוא עבידתא דקב"ה בעי ליה לבר נש למהוי תקיפא כאריא בכל סטרוי בגין דלא ישלוט עלוי סטרא אחרא ולא יכיל למפתי ליה מה כתיב (שם) ואין איש לית גבר דיקום לקבליה דיצר הרע ויגח ביה קרבא כדקא יאות מאי אורחיה דיצר הרע כיון דחמי דלית בר נש קאים לקבליה ולאנחא ביה קרבא מיד (שם יב) ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי ותתפשהו בכגדו⁵ בגין דכד שליטי יצר הרע עליה דבר נש אתקין ליה וקשיט ליה לבושו מסלסל בשעריה הה"ד ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי אתדבק עמי מאן דאיהו זכאה אתתקף לקבליה ואנח ביה קרבא מה כתיב (שם) ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה⁶ ישבוק ליה</p>	<p>"ויבא הביתה לעשות מלאכתו", כדי לעסוק בתורה ולעשות מצוות התורה, שהיא מלאכתו של האדם בעולם הזה. וכיון שעבודת האדם בעולם הזה היא עבודת הקדוש ברוך הוא, האדם צריך להיות תקיף כאריה בכל צדדיו כדי שלא ישלוט עליו הצד האחר ולא יוכל לפתות אותו. מה כתוב, "ואין איש", אין גבר שיעמוד לפני היצר הרע וילחם בו קרב כראוי. מה דרכו של יצר הרע, כיון שרואה שאין האדם עומד כנגדו ויוצא לקרב איתו, מיד "ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי". "ותתפשהו בכגדו", משום שכאשר יצר הרע שולט על האדם, מתקן אותו ומקשט לו את לבושו, מסלסל בשערו. זהו שכתוב "ותתפשהו בכגדו לאמר שכבה עמי", הדבק עמי. מי שהוא צדיק, מתגבר כנגדו ונלחם בו קרב. מה כתוב, "ויעזוב בגדו בידה וינס ויצא החוצה". יעזוב אותו ויתגבר כנגדו (וילחם בו קרב) ויברח ממנו כדי להנצל</p>

¹ ג' מדרגות שיש בו: א', מסאבא שהוא טומאה רוחנית שנדבקת באדם המטמא עצמו. הב', מנוולא איהו, הרי מנוול יותר מטמא שהוא עוד זוהמא המנוולת. הג', לכלוכא, שהוא יותר ממנוול מלוכלך, והם מדרגות זו על זו ויותר מכולם צואה ממש (אור יקר).

² מצד האחור ד"א מחציו ולמטה יש בו נקודה ג' באחור אשר משם יוצא פסולת ושמרי המאכל, ומכאן יוצא הארה אל החצונים. וז"ס שהקליפה וע"ז נקרא צואה בלי מקום (ישעיה כח ח), וכמ"ש (שם ל כב) צא תאמר לו, כי משם הם נזונים, ומצד הפנים אי אפשר לחיצונים להתאחז, לכן הושם הצינור זה באחוריים, כי שם הם נאחזים וניזונים. וז"ס שיש ע"ז הנקרא פעור, אשר עבודתה בכך לפעור עצמו ולהוציא הוזהמא אליה, כי זהו מזונה ממש, ואין שפע נמשך לה כי אם עד"ז (ע"ח שער הארת המוחין פרק ה).

³ אז מתגבר יותר לראות אם יטהו מדרך תשובתו ויבטלנה (אור יקר).

⁴ לראותם אם יבטל תורתו והנה כשהאדם עוש המצוה הוא נאחז במלכות אינו מתפחד כל"כ ואינו מתחזק. אמנם כשהאדם עושה תשובה נאחז בבינה, או כשעוסק בתורה, נאחז בת"ת, והם מדות עליונות, לכך מתגבר לדחותו מהם (אור יקר).

⁵ מתחיל עמו בקלות להמשיכו אל החמורות, שיהיה מתראה בגופו בכליו, הרי זהו תחלת הזמנתו לעבירה (אור יקר).

⁶ שפושט סלסולו ונאות בגדיו וקשוט מלבושיו (אור יקר).

בראשית

<p>ממנו, ולא ישלוט עליו.</p>	<p>ויתתקף לקבליה <נ"א ואנה ביה קרבא> ויערוק מניה בנין לאשתזבא מניה ולא ישלוט עלוי</p>
<p>אמר רבי יצחק, עתידים הצדיקים ההם לראות את יצר הרע כמו הר גדול, ויתמהו ויאמרו, איך יכלנו להכניע את ההר הגדול העליון הזה. ועתידים הרשעים לראות את היצר הרע דקיק כמו חוט של שיערה, ויתמהו ויאמרו, איך לא יכלנו להכניע את חוט השיערה כזה דקיק. אלו יבכו ואלו יבכו. והקדוש ברוך הוא יבער אותו מן העולם וישחט אותו לעיניהם, ולא ישלוט עוד בעולם, ויראו הצדיקים וישמחו, כמו שנאמר "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך".</p>	<p>אמר רבי יצחק זמינין אינון צדיקיא למחמי ליצר הרע כחד טורא רברבא¹ ויתמהון ויימרון איך יכילנא לאכפיא ליה לטורא רברבא הדין עלאה וזמינין רשיעיא למחמי ליה ליצר הרע דקיק כחוטא דשערא² ויתמהון ויימרון היך לא יכילנא לאכפיא לחוטא דשערא כדא דקיק אלין יבכון ואלין יבכון וקב"ה יבער ליה מעלמא³ ויכוס ליה לעינייהו ולא ישלוט עוד בעלמא ויחמון צדיקיא ויחדון כד"א (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך</p>
<p>קצא/א</p>	<p>קצא/א</p>
<p>"ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים וגו' (בראשית מא) רבי יהודה פתח (עמוס ג ד) הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד". "הישאג אריה ביער".</p>	<p>ויהי אחר הדברים האלה חטאו משקה מלך מצרים וגו' (בראשית מא) רבי יהודה פתח (עמוס ג ד) הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד הישאג אריה ביער</p>
<p>בא וראה כמה יש לאנשים להתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה ובעבודת הקדוש ברוך הוא, פחדו ויראתו הם על הכל. שהרי כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את כל הבריות של העולם כל אחד ואחד בדמותו כראוי לו, ואחר כך ברא את האדם בדמות</p>	<p>תא חזי כמה אית לון לבני נשא לאשגחא בפולחנא דקב"ה דכל מאן דאשתדל באורייתא ובפולחנא דקב"ה⁴ דחלתיה ואימתיה הוא על כלא דהא כד ברא קב"ה עלמא עבד כל בריין דעלמא כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה⁵ ולבתר ברא ליה לבר נש בדיוקנא עלאה⁶ ושלטיה על כלהו בדיוקנא דא דכל זמנא דבר נש</p>

¹ כי כל הגדול מחבירו יצרו גדול ממנו, שצריך שיהיה כחו גדול ממנו, ולכך נדמה לצדיקים כטורא רברבא אבל לאסטאה הרשעים היצר הרע הוא דבר קטן, ודבר מועט, ויכול לאסטאה לון, לכן נדמה להם כחוט השיערה (זהר הרקיע).

² שהם רשעים ויצרם מעט. והטעם כי הצדיקים בשעור קומה עליון הנגדי, הוא הר גדול, הרשעים אין להם אלא נפש מועט, שיעור השער חלק קטן מן הקדושה, נמשל בשער שבמעט יוצא חוצה, לכך לו חלק מעט ביצר הרע שזה לעומת זה עשה האלקים (אור יקר).

³ ר"ל יוצא ממנו צד האדמימות והמרירות שבו ויתמתק וזש"ה ואת רוח הטומאה אעביר מן הארץ צד הטומאה שבו כמו רוח מזרחית שפי' צד מזרח (ז"ח). והאריך הרב גופיה בקול בוכים בסוד זה באשר הוא ס"ס הולך אך א"ל נתקן ע"ש דף צ"ה (מא"ן) (נ"א).

⁴ תרתי בעינן תורה ומעשה כי היכי דיהא דחלתיה על כלא (ז"ח). פירוש ע"י מעשה מתקן הנפש בחי' העשייה ע"י התורה הרוח בחי' יצירה ואם לא יתקן הנפש ובחי' עשייה איך יתקן רוח ובחי' יצירה ולכן בעינין יראת חטאו קודמת לחכמתו ולא המדרש עיקר אלא המעשה וכיוצא ואכמ"ל (מא"ן) (נ"א).

⁵ יש לדיוקן הבהמות התלוי במציאות הרוחניות העליון, וצורתם נוטה בגשמי כפי הנאות אל הרוחני ההוא שהן נמשכות ממנו, שהצורה אינה מן החומר, אמנם רוחנית משוכה בחומר, ולפי היות הבריות תלויות בסבות העליונות, כך יתחלפו לטהורות וטמאות בסימנין ידועים רמזם לנו התורה, וכך הטהורות בעצמן לפי סבתן הרוחנית, וכך ישתנו הטמאות לפי הסבות הרוחניות העליונות שהם אחוזות בהם, ולזה כל חד וחד בדיוקניה כדקא חזי ליה. ואלו סבות פרטיות בעולם הנפרדים משתלשלים מהסבות העליונות, אמנם האדם נמצא כפי מציאות התלותו בצורות העליונות הם הספירות (אור יקר).

⁶ לא כחיוב הצורות התחתונות בעולם הנפרדים אלא בדיוקנא עילאה, דהיינו דמות דיוקן הספירות וצורתו אצולה משם, והיא המחמתת חומר ממש בצורה הזאת, ולכך לשלמותו צריך שיהיה בו ב' עניינים: הא', הצורה בעצמה הגשמית. הב', רוחניות הנשמה הנאצלת מן הספירות ושוכנת בגוף ע"י הצורה גשמית (אור יקר).

בראשית

<p>קאים בעלמא כל אינון בריין דעלמא זקפין רישא ומסתכלן בדיוקנא עלאה דבר נש כדין כלהו דהלין וזעין מקמיה כד"א¹ (בראשית ט ב) ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים וגו' והני מלי כד מסתכלן וחמאן ביה האי דיוקנא ונשמתא ביה²</p>	<p>עליונה, והשליט אותו על כולם בדמות הזו. שכל זמן שאדם עומד בעולם, כל אותם הבריות של העולם זוקפים ראשם ומסתכלים בדמות העליונה של האדם, אז כולם פוחדים וזעים מלפניו, כמו שנאמר "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים" וגו'. והדברים הללו, כשמסתכלים ורואים אותו, הדמות הזו, והנשמה בו.</p>
<p>אמר רבי אלעזר³ אף על גב דנשמתא לאו ביה⁴ צדיקיא לא משתניין מכמה דהוה דיוקנהון בקדמיתא וכד בר נש לא אזיל בארחוי דאורייתא האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה וכדין חיות ברא ועופא דשמיא יכלין לשלמא עליה בגין דאתחלף ליה האי דיוקנא קדישא אתחלף ליה האי דיוקנא דבר נש ותא חזי קב"ה אחלף⁵ עובדין דלעילא ותתא בגין לאהדרא מלין לאתריהו ולאשתכחא רעותיה בכל עובדי דעלמא דניאל לא אשתני דיוקניה כד אפילו ליה בגובא דאריותא⁶ ובגין כך אשתזיב</p>	<p>אמר רבי אלעזר, אף על גב שאין בו נשמה, הצדיקים לא משתנים מכמו שהיתה דמותם בהתחלה, וכשאדם לא הולך בדרכי התורה, הדמות הקדושה הזו מתחלפת לו, ואז חיות הבר ועוף השמים יכולים לשלוט עליו, משום שהדמות הקדושה הזו התחלפה לו התחלפה לו הדמות הזו של בן אדם. ובא וראה, הקדוש ברוך הוא מחליף המעשים שלמעלה ומטה כדי להחזיר הדברים למקומם, ושימצא רצונו בכל מעשי העולם. הדמות של דניאל לא השתנתה כשהפילו אותו לגוב האריות, ולכן נצול.</p>
<p>א"ר חזקיה אי הכי⁷ הא כתיב (דניאל ו כג) אלהי שלה מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני משמע דבגין מלאכא דאסגר לפומיהו לא אתחבל א"ל בגין דא לא אתחבל דהא ההוא דיוקניה דבר נש זכאה איהו מלאכא ממש דסגיר פומא וקשיר לון לנטרא ליה דלא יחבלון ליה ובגין כך אלהי שלה מלאכיה ההוא דכל דיוקנין</p>	<p>אמר רבי חזקיה, אם כך, הנה כתוב "אלהי שלח מלאכיה וסגר פום אריותא ולא חבלוני". [אלהי שלח את מלאכו וסגר את פי האריות ולא חבלו אותי]. משמע שמשום המלאך שסגר את פיהם, לא נזוק. אמר לו, משום זה לא נזוק, שהרי אותה דמות האדם הצדיק היא המלאך ממש, שסוגר את הפה וקושר אותם לשמור אותו שלא יזיקו לו, ולכן "אלהי שלח מלאכיה", אותו שכל הדמויות שבעולם חקוקות בו,</p>

¹ הגם שהכתיב סתם וס"ד שהוא דבר השוה לכל נפש אינו אלא כד מסתכלין כו' (נ"א).

² שמי שזכה לנשמה יזכה לשמירה מעולה וא"ל אינו נשמר (נ"א).

³ פליג את"ק ואמר דאע"ג שלא זכה לנשמה אלא לנפש ורוח עכ"ז דיוקנהון לא אשתני דסוף סוף צדיק הוא (ז"ח) (נ"א).

⁴ ר"א פליג שאין צריך ב' אלא "אע"ג דנשמתא לאו ביה צדיקיא לא משתניין וכו'", והענין כי פעמים רבות יתעלה הנשמה מן הצדיק עם היות שאין עון, כגון בעת השינה עד חצות, ואחר חצות אינה מתיישבת בגוף עד ברכו, ולכך באותם העתים סוף סוף צורת אדם יש בו, ואין שליטה לחיות בה אלא אם ישתנה צורת האדם ממש הגשמית לפי העון נפגמת לצורה אחרת. ועם היות שנראה דוחק שהגשמית תתבטל כלל שאין הגשם קל להשתנות מצורה אל צורה (אור יקר).

⁵ מפני שאין שנוי הצורות אלא להיות רצון היוצר נשלם בתחתונים, ודניאל עם היות שנשמתו נסתלקה ממנו בעת השינה (אור יקר).

⁶ נראה שבצורה הגשמית תלוי הכל (אור יקר).

⁷ בשלמא לדברי ר' יהודה דאצטריך תרתי ניחא, דכיון דחדא מינייהו, דהיינו נשמתא ליתא, שהרי נסתלקה למעלה בעת השינה, משום הכי קאמר אלהי שלח מלאכיה, אלא לדידך דחדא סגי צורתו סגי, מאי אצטריך מלאך, ותירץ שהצורה בעצמה נקראת מלאך, ומה שאמר אלהי שלח, שמורה ענין מתחדש, הענין שהמלכות נקראת מלאך, והוא שורש לכל הצורות וקיומן, וכדי שלא ישתנה, הנה הצורה נובעת מהמקור ההוא קיום ולא ישתנה אל האריות, ולכך לא חבלוהי (אור יקר).

בראשית

<p>דעלמא מתחקקן ביה! ואיהו אתקיף דיוקני בי ולא יכילו לשלמא ביה וסגר פומיהו ועל דא שלח מלאכיה ודאי והאי מלאכא <ההוא> דכל דיוקנין מתחקקן ביה דכתיב (תהלים קי ו) ידין בגוים מלא גויות איהו דלא אשתנו קמיה כל דיוקנין דעלמא ועל דא מבעי ליה לבר נש לאסתמרא ארחוי ושבילוי בגין דלא יחטא קמיה דמארי ויתקיים בדיוקנא דאדם</p>	<p>והוא החזיק בי את דמותי, ולא יכלו לשלוט בי, וסגר את פיהם. ועל זה שלח ודאי את מלאכו. והמלאך הזה, אותו שכל הדמויות חקוקות בו, שכתוב "ידין בגוים מלא גויות", הוא שלא משתנה לפניו כל דמויות העולם, ועל כן צריך האדם לשמור דרכיו ושביליו כדי שלא יחטא לפני רבונו, ויתקיים בדמות של אדם.</p>
<p>תא הוי יחזקאל נטר פומיה ממאכלי דאיסורי² דכתיב (יחזקאל ד יד) ולא בא בפי בשר פגול זכה ואקרי בן אדם³ דניאל מה כתיב ביה (דניאל א ח) וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו זכה הוא ואתקיים בדיוקניה דאדם בגין דכל מלין דעלמא כלהו דחלין מקמי דיוקנא דאדם דאיהו שליטא על כלהו⁴ ואיהו מלאכא על כלא⁵</p>	<p>בא וראה, יחזקאל שמר את פיו ממאכלות איסורים, שכתוב "ולא בא בפי בשר פגול", זכה ונקרא בן אדם. מה כתוב בדניאל, "וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו", זכה הוא והתקיים בדמות של אדם. משום שכל דברי העולם, כולם מפחדים מלפני דמותו של אדם, שהוא שולט על כולם, והוא המלך על הכל.</p>
<p>א"ר יוסי בגין דא אצטריך ליה לבר נש <לאסתמרא> (לאסתמרא) מחובוי ולא יסטי לימינא ולשמאלא ועם כל דא בעי ליה לבר נש למבדק בחובוי בכל יומא ויומא⁶ דהא כד בר נש קאים מערסיה תרין סהדין קיימיין קמיה ואולי בהדיה כל יומא בעי בר נש למיקם אינון סהדי אמרין ליה בשעתא דאפתח עינוי (משלי ד כה) עיניך לנכה יביטו ועפעפיך יישירו נגדך קם ואתקיין רגלוי למהך אינון סהדין אמרין ליה (שם כו) פלם מעגל רגלך וגו' ועל דא כד אזיל בר נש בכל יומא בעי ליה לאסתמרא מחובוי בכל יומא ויומא⁷ כד אתי ליליא בעי לאסתכלא ולמבדק בכל מה דעבד כל ההוא יומא בגין דיתוב מנייהו</p>	<p>אמר רבי יוסי, משום זה צריך לאדם להשמר מחטאיו ולא יסטה לימין ולשמאל, ועם כל זה צריך לאדם לבדוק בחטאיו בכל יום ויום, שהרי כשאדם עומד ממטתו, שני עדים עומדים לפניו והולכים עמו כל היום. [כאשר] האדם רוצה לקום, אותם העדים אומרים לו בשעה שפותח עיניו, "עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישירו נגדך". קם ומסדר רגליו ללכת, אותם העדים אומרים לו, "פלם מעגל רגלך" וגו'. ועל כן, כשהולך האדם בכל יום, צריך להשמר מחטאיו. בכל יום ויום, כשבא הלילה, צריך להסתכל ולבדוק בכל מה שעשה כל היום ההוא כדי שישוב מהם ויסתכל בהם תמיד, כדי שישוב לפני רבונו, כמו שנאמר "וחטאתי</p>

¹ הוא מפני שהמלכות שורש לכל הנמצאות המתהוות, לכך הם משתרשות בה כדפי' בתיק'ז דאתקריאת בשמא דכולהו תתאי (אור יקר).

² הנה המאכל האסור נעשה חלק אבר, ומלביש האדם הצורה הרעה ומבטל צורתו הטובה כדפי' בפרשת שמיני, והנה יחזקאל נתחזק במצוה זו מפני שנטר פומיה ממאכל דאסור (אור יקר).

³ לא ספר שבא מעשה לידו ממש, אלא היה נשמר ממנו, ולכך זכה ונקרא בן אדם, לא אדם ממש כדניאל מפני שלא נמצא בשעת מעשה כדניאל ונסיון גדול, אמנם מפני שהוזהר במה שאין בני אדם נוהרים, דהיינו מילי דחסידותא כדפי' בגמרא, זכה ואקרי בן אדם. אמנם דניאל לא נקרא בן אדם מפני שהמעשה באסורי תורה ממש, אמנם ע"י שבא מעשה לידו ונשמר, זכה ואתקיים, וכל א' וא' כפי מדתו (אור יקר).

⁴ דכתיב ופני אריה אל הימין, הרי שם דיוקני חיות, ופני שור הרי שם דיוקני בהמות, ופני נשר הרי שם דיוקני עופות, ועל כולם ודמות פניהם פני אדם (אור יקר).

⁵ שהרי משתלשות פני אלו ואלו למטה, ואדם סבה מהספירות העליונות שלשה, אלו לנפרדים ואדם מצד הנאצלים, כדפי' והיינו סוד אדם מ"ה עשר אותיות יו"ד ה"א וא"ו ה"א (אור יקר).

⁶ שנשמר מכל חטא צריך לחפש בסוף היום על מעשיו ביום אם חטא אם לא חטא (אור יקר).

⁷ כיון שמעידין ומתרים עליו בכל יום, ראוי לו לאדם לבדוק בלילה אם עבר על ההתראה, ואם עבר יתקן קודם עומדו למשפט בלילה בעת שינתו (אור יקר).

בראשית

<p>ויסתכל בהו תדיר בגין דיתוב קמי מאריה כד"א (תהלים נא ה) וחטאתי נגדי תמיד בגין דיתוב מנייהו</p>	<p>נגדי תמיד", כדי שישוב מהם.</p>
<p>ותא חזי בזמנא דהוו ישראל בארעא קדישא לא אשתכח בדייהו חובא כמה דאוקמוה בגין דאינון קרבנין דהוו מקרבין בכל יומא</p>	<p>ובא וראה, בזמן שישראל היו בארץ הקדושה, לא נמצא בידיהם חטא, כמו שבארוהו, משום שאותם הקרבנות שהיו מקריבים בכל יום</p>
<p>קצא/ב</p>	
<p>הוו מכפרי עלייהו השתא דאתגלו ישראל מארעא ולית מאן דמכפר עלייהו אורייתא היא מכפרא עלייהו ועובדין דכשרן בגין דשכינתא עמהון בגלותא ומאן דאיהו לא מסתכל בארהוי דקב"ה גרים לשכינתא לאתכפיא בנו עפרא כד"א (ישעיה כו ה) ישפילנה ישפילה עד ארץ וגו'</p>	<p>היו מכפרים עליהם. עכשיו שישראל גלו מן הארץ ואין מי שמכפר עליהם, התורה ומעשים כשרים מכפרים עליהם, משום שהשכינה עמהם בגלות. ומי שאינו מסתכל בדרכי הקדוש ברוך הוא, גורם לשכינה להיכנע בתוך העפר, כמו שנאמר "ישפילנה ישפילה עד ארץ" וגו'.</p>
<p>א"ר יצחק וכן מאן דאשתדל באורייתא ובעובדין דכשרן² גרים לה לכנסת ישראל לארמא רישא בנו גלותא זכאה חולקיהון דאינון דמשתדלי באורייתא יממא ולילי תא חזי גלגל קב"ה גלגולין בעלמא בגין לארמא רישא דצדיקיא דהא בגין דירים יוסף רישיה בעלמא על דאשתכח זכאה קמיה ארגיז רבונא על עבדוי כד"א (בראשית מ א) חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים וכלא בגין לארמא רישא דיוסף זכאה ותא חזי³ על ידא דחלמא אתכפייא מעם אחוי ועל ידא דחלמא אתרבי על אחוי ואתרבי על כל עלמא⁴</p>	<p>אמר רבי יצחק, וכן מי שעוסק בתורה ובמעשים כשרים, גורם לכנסת ישראל להרים ראש בתוך הגלות. אשרי חלקם של אותם שעוסקים בתורה ימים ולילות. בא וראה, גלגל הקדוש ברוך הוא גלגולים בעולם כדי להרים את ראש הצדיקים, שהרי כדי שיוסף ירים את ראשו בעולם על שנמצא צדיק לפניו, הרגיז את האדון על עבדיו, כמו שנאמר "חטאו משקה מלך מצרים והאופה לאדוניהם למלך מצרים", והכל כדי להרים את ראשו של יוסף הצדיק. ובא וראה, על ידי החלום נכנע מעם אחיו, ועל ידי החלום התגדל על אחיו, והתגדל על כל העולם.</p>
<p>ויחלמו חלום שניהם איש חלומו בלילה אחד איש כפתרון וגו' (שם ה) תא חזי דהא אתמר דכל חלמין אזלין בתר פומא⁵ יוסף כד פשר להו חלמא אמאי פשר להאי פשרא טבא ולהאי פשרא בישא אלא אינון חלמין עליה דיוסף הווי⁶ ובגין דידיע מלה על עקרא ושרשא דילה ובגין כך פשר</p>	<p>"ויחלמו חלום שניהם איש חלומו בלילה אחד איש כפתרון" וגו'. בא וראה שהנה נאמר שכל החלומות הולכים אחרי הפה. כאשר יוסף פתר להם את החלום, למה לזה פתר פתרון טוב ולזה פתרון רע. אלא אותם החלומות היו על יוסף, ומשום שידע הדבר על עקרו ושרשו, לכן פתר להם</p>

¹ מפני שהשכינה למטה בנפרדים, והחצונים קרובים לה מפני שנתלבשה ממש בשר החצוני שישראל גולים בתוכו, וכשישראל פוגמין מיד החצוני הוא מתגבר והשכינה שוכנת בתוכו משפיעו ומשליטו על ישראל והיינו הכנעת השכינה, אמנם נראה שהעוסק אינו גורם טובה להתעלות השכינה מהשר החצוני השולט בגלות (אור יקר).

² גורם סלוק שכינה, ויחוד למעלה, וראיה מיוסף שהיתה שכינה עמו בגלות, ובתוך הגלות בעצמו על ידי צדקתו, גלגל הקב"ה גלגולין, עד שמלך ושלט על החצונים (אור יקר).

³ בעון שהוציא דיבה וכו' וכאשר שב ותקן ע"י חלום נתעלה (אור יקר).

⁴ נתגדל (ד"א).

⁵ אחר פתרון הפה (ד"א).

⁶ שכולם לא חלמו אלא על עניין השכינה וגלותה וגלגולי ישראל, והיה הענין מגיע ליוסף וכיון שכן צפה יוסף החולם טוב על השכינה לפותרו לצד הטוב. ומי שצפה רעה על ישראל תפטר עליו לרעה, ולזה פתר לרעה, מפני שאיש רע הוא, ועל בשורה רעה בא כדמפרש ר' אלעזר לקמיה (אור יקר).

בראשית

<p>חלמא להו כמה דאצטריך לכל חד וחד פשר להון פישרא לאהדרא מלה על אתריה מה כתיב (שם ח) ויאמר אליהם יוסף הלא לאלהיים פתרונים ספרו נא לי מאי טעמא בגין דהכי מבעי ליה למפשר חלמא לפקדא פישרא² לקב"ה בגין דתמן איהו קיומא דכלא וביה קיימא פישרא</p>	<p>החלום כמו שצריך, לכל אחד ואחד פתרו להם פתרון להחזיר הדבר על מקומו. מה כתוב, "ויאמר אליהם יוסף הלא לאלהים פתרונים ספרו נא לי". למה, משום שכך צריך לו לפתור החלום, להפקיד את הפתרון לקדוש ברוך הוא, משום ששם הוא הקיום של הכל, ובו עומד הפתרון.</p>
<p>תא חזי הא אתמר דדרגא דחלמא לתתא איהו³ ואיהו דרגא שתיתאה בגין דהא מאתר דנבואה שריא עד האי דרגא דחלמא שיתא דרגין אינון וסלקא פישרא מדרגא דחלמא לדרגא אחרא חלמא איהו דרגא דלתתא ופישרא קיימא עליהו ופישרא קיימא בדבור ועל דא בדבור קיימא מלה דכתיב הלא לאלהיים פתרונים הלא לאלהיים ודאי</p>	<p>בא וראה, הרי נאמר שדרגת החלום למטה היא, והיא הדרגה הששית, משום שהרי ממקום הנבואה היא שורה, עד הדרגה הזו של החלום, שש דרגות הן, ועולה הפתרון מדרגת החלום לדרגה אחרת. החלום הוא הדרגה שלמטה, והפתרון עומד עליהם, והפתרון עומד בדבור, ועל כן הדבר עומד בדבור, שכתוב "הלא לאלהים פתרונים". "הלא לאלהים" ודאי.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (שם ט) ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף וגו' רבי אלעזר פתח ואמר (מ"ב ב ט) ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך⁴ אלי⁵ הכא אית לאסתכלא⁶ והאי קרא תוואה איהו ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך וכי ברשותיה קיימא והא ברשותיה דקב"ה איהו ותו דאלישע הכי נמי איהו הוה ידע מאי טעמא אמר ויהי נא פי שנים ברוחך אלי אלא ודאי מאן דאחיד בשמיא וארעא⁷ וכל עלמא היך לא יהא ברשותיה דא ודאי אליהו ושאר <צדיקים> (צדיקיא) קב"ה עביד רעותהון דצדיקיא תדיר דכתיב (תהלים קמה יט) רצון יראיו יעשה וכל שכן דההוא רוחא</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויספר שר המשקים את חלומו ליוסף" וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, "ויהי כעברם ואליהו אמר אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח מעמך ויאמר אלישע ויהי נא פי שנים ברוחך אלי". כאן יש להתבונן והפסוק הזה הוא תמיהה, ואליהו אמר אל אלישע "שאל מה אעשה לך", וכי זה עומד ברשותו, והרי הוא ברשותו של הקדוש ברוך הוא. ועוד, שאלישע גם כן היה יודע, למה אמר "ויהי נא פי שנים ברוחך אלי". אלא ודאי, מי שאוחז בשמים וארץ וכל העולמות, איך זה לא יהיו ברשותו, ודאי שאליהו ושאר הצדיקים, הקדוש ברוך הוא עושה תמיד את רצונם, שכתוב "רצון יראיו יעשה". וכל שכן שאותה רוח הקודש</p>

¹ מכאן דקודם שיפתור חלום יאמר הלא לאלקים פתרונים שהשכינה תקיים הפתרון הטוב וז"ס כל החלומות הולכין אחר הפה דהיינו המ' וז"ש על אתריה פירוש להחזיר החלום על מקומו דהיינו המ' שהיא מקום הפתרון והוא פי' הב' (ד"ח) (נ"א).

² מפני שהפתרון הוא סוד פה העליון מלכות, וצריך לקשור פיו בפה העליון להתקיים, ולזה אמר לאלהים שהיא המלכות, דהיינו דבור, היינו אומרו כל החלומות הולכין אחר הפה כדמסיק ואזיל (אור יקר).

³ בגבריא, ויש ו' מדרגות עד נבואה כדפי' לעיל, ולכן יתעלה מן החלום למעלה עד המלכות מקום הנבואה מקום הפתרון דהיינו לאלהים שהיא המלכות (אור יקר).

⁴ באותו הרוח עצמו (אור יקר).

⁵ כשיהיה נאצל מאליהו אל אלישע, ועם היות שלא שאל תוספת רוח אלא לפעול ע"י הרוח ההוא ממש תוספת נסים אמר הקשית לשאול (אור יקר).

⁶ כאן יש לעיין (ד"א).

⁷ היינו צדיק, שנאמר כי כל בשמים ובארץ ותרגם דאחיד בשמיא וארעא, ולכן הצדיקים הכל מסור בידם ולכן היוצר השמים ושולט בארץ, כי עיקר הגשמים מן השמים ומן הארץ כדכתיב ואד יעלה מן הארץ והשקה וכו' (אור יקר). פי' כמ"ש בזהר כי כל בשמים ובארץ דריש כי כל על יסוד שמחבר שמים וארץ וכן כ"י כ"ל בגימטריא יסוד וכן הצדיק למטה נק' יסוד עולם כמשי"ה וצדיק יסוד עולם כי במ"ן שלו מחבר ג"כ שמים וארץ (נ"א).

בראשית

<p>קדישא די עליה¹ ירית ליה לצדיקא דאלישע² דהוה שמשא דיליה והא קב"ה אמר ליה (מ"א יט יז) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשה לנביא תחתך ועל דא הוה ליה לאלישע לירתא ליה</p>	<p>שעליו הוריש לאלישע הצדיק, שהיה השמש שלו, והרי הקדוש ברוך הוא אמר לו "ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשה לנביא תחתך", ועל כן היה לאלישע לרשת אותו.</p>
<p>פי שנים ברוחך¹³⁹ מאי פי שנים ברוחך אלי וכי <סלקא דעתך דחד> (דחד תרין שאיל ומה דלא הוה ברשותיה היך שאל אלא איהו לא שאיל רוח חד תרין אלא איהו שאל בהווא רוחא דהוה ליה דיעביד חד) [על חד תרין שאיל ומה דלא הוה ברשותיה היך שאל מניה אלא איהו לא שאיל רוח על חד תרין אלא הכי שאל מיניה בהווא רוחא דהוה ליה דיעביד] תרין נמוסין³ בעלמא בהווא רוחא מה כתיב (מ"ב ב י) ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי לקח מאתך יהא לך בן ואם אין לא יהיה מאי טעמא אם תראה אותי אלא אמר ליה אם תיכול⁴ למיקם על עקרא דרוחא דשבקנא לך בשעתא דאתנסיבנא מינך יהא לך כדין דהא כל הווא עקרא דרוחא בשעתא דיסתכל ביה כד חמי ליה לאליהו יהוי דביקותא ביה כדקא יאות</p>	<p>"פי שנים ברוחך", מה זה "פי שנים ברוחך אלי", וכי יעלה על דעתך שעל אחד בקש שנים, ומה שלא היה ברשותו איך בקש ממנו. אלא הוא לא בקש רוח על כל אחד שנים, אלא (הוא) כך בקש ממנו, באותה הרוח שהיתה לו, שיעשה (אחד) שתי הנהגות בעולם באותה הרוח. מה כתוב, "ויאמר הקשית לשאול אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך בן ואם אין לא יהיה". למה "אם תראה אותי". אלא אמר לו, אם תוכל לעמוד על עיקר הרוח שהשארתי לך בשעה שאלקח ממך, יהיה לך כזה, שהרי כל אותו העיקר של הרוח בשעה שיסתכל בו, כאשר יראה את אליהו, תהיה דבקות בו כראוי.</p>
<p>קצב/א</p>	
<p>תא חזי האי מאן דאסתכל⁵ במה דאוליה מרביה וחמי ליה⁶ בהווא חכמתא יכיל לאתוספא בהווא רוחא יתיר</p>	<p>בא וראה, מי שמתבונן במה שלומד מרבו ורואה אותו באותה החכמה, יכול להתוסף יותר באותה הרוח.</p>

¹ אם מה שאין בידם שולטים והקב"ה מקיים רצונם, מה שבידם להנחיל לצדיקים כמותם שיש יכולת בידם, והרי ג' טענות כדי שיוכל להנחילו: הא' צדיק, הב' שמשא דיליה, הג' דהא קב"ה אמר ליה ואת אלישע וכו', אמנם כל זה מחייב עד שעור נבואתו של אליהו ומה גם אומ' תמשה לנביא תחתך כמותך במקומך (אור יקר).

² פי' רוח של נדב ואביהו שהיתה באליהו נתנה לאלישע נ"א נוטריקון נדב אביהו (מ"מ).

³ ירצה הרוח הנבואי האלהי לא היה אלא כדי רוחו של אליהו, אמנם הנסים היה רוצה שיפעול ע"י הרוח ההוא, פי שנים בנסים (אור יקר).

⁴ היינו שיאצל אותו רוח מאליהו לאלישע, וצריך שיעמוד אלישע באותה שעה דבק עם אליהו כדי שיקבל כל מציאות הרוח, ולא יסתלק קצתו בעת שיעתק מאליהו לאלישע, ולזה צריך שידבק מחשבתו עד שיעשה אלישע עם אליהו עצם א', כדי שישאב הרוח כפי מקומו באליהו ממש, ואז יהיה בו המציאות ההוא, כי כמו שאליהו פועל בו כרצונו, כך יוכל אלישע ע"י הרוח ההוא לפעול בנסים כרצונו, פי שנים ממש שפעל אליהו, מפני שלא הוצרך אליהו יותר מאלו, אמנם כמו שאליהו בעצמו היה מוסיף, כך יוסיף אלישע (אור יקר).

⁵ דהיינו כמו שרבו עיונו, היה מוסיף ונובע מאותה חכמה, כך יהיה התלמיד בכחו ממש (אור יקר).

⁶ יעיין בחכמה שלמד מרבו, ויציר צורתו, ויתדבק נפש בנפש ויוכל להוסיף מפני שיתקבצו הנה ב' ענינים: הא', החכמה בעצמה שהיא דבקות רוחני. הב', הנשמה. והחכמה יש לה התקרבות אל הצורה ואל המציאות ההיא. וכשהוא יחשוב בחכמה ויתדבק במחשבתו בצורתו, הנה יעורר ממש החכמה ממקורה כרבו, ויהיה נובע בו ויוסיף בחומר תוספת נביעתו כרבו. וענין זה הוא בקנין למתבודדים הרבה, ואל חברי ר"ש בקדושתם מאד, כמו שפי' ר' אבא בפרשת משפטים, שכאשר היה חושב ומתדמה בצורת ר"ש, היתה ההלכה מאירה אליו, וזה מענין דבקות נפש בנפש, והדמיון לא יתפוס בנפש אלא מתוך הצורה המוחתמת בחומר הגשמי, ולזה יהרהר בצורה ההיא, ומתוך אותה הצורה יעורר הנשמה והחכמה ההיא ויתדבק בו, וישג מה שלא היה משיג מפני היותה החכמה נובע בו, כמו שהיה נובע ברבו (אור יקר).

בראשית

<p>תא חזי דהא יוסף בכל מה דאיהו עביד הוה חמי ברוחא דחכמתא להווא דיוקנא דאבוי הוה מסתכל ובגין כך הוה מסתייעא ליה מלתא ואתוספא ליה רוחא אחרא בנהירו עלאה יתיר בשעתא דאמר ליה ההוא רשע (בראשית מ ט) והנה גפן לפני אודעזע יוסף¹ דלא הוה ידע על מה תיתי מלה כיון דאמר (שם י) ובגפן שלשה שריגים² מיד אתער רוחיה³ ואתוסף בנהירו ואסתכל בדיוקנא דאבוי כדין אתנהיר רוחיה וידע מלה מה כתיב ובגפן שלשה שריגים אמר יוסף הא ודאי בשורה דחדוה⁴ בשלימו איהו מאי טעמא בגין דהאי גפן על כנסת ישראל אתחזי ליה ואתבשר יוסף בהאי ובגפן שלשה שריגים אלין אינון תלתא דרגין עלאין דנפקי מהאי גפן כהני ליזאי וישראלים</p>	<p>בא וראה, שהרי יוסף בכל מה שעשה היה רואה ברוח של החכמה את אותה הדמות של אביו. והיה מתבונן, ולכן זה היה עוזר לו, ונוספה לו רוח אחרת באור יותר עליון. בשעה שאמר לו אותו הרשע "והנה גפן לפני", הזדעזע יוסף, שלא היה יודע על מה יבא הדבר. כיון שאמר "ובגפן שלשה שריגים", מיד התעוררה רוחו ונוספה לו הארה, והסתכל בדמות אביו, ואז האירה רוחו וידע את הדבר. מה כתוב, "ובגפן שלשה שריגים", אמר יוסף, הנה ודאי בשורה של שמחה בשלמות היא. למה, משום שהגפן הזו נראית על כנסת ישראל. והתבשר יוסף על זה. "ובגפן שלשה שריגים", אלו הם שלש דרגות עליונות שיוצאות מן הגפן הזו, כהנים לויים וישראלים.</p>
<p>והיא כפורחת עלתה⁵ נצה⁶ (שם) דהא בניניהון⁷ סלקא כנסת ישראל ואתברכת מעם מלכא⁸ עלאה⁹ הבשילו אשכולותיה ענבים אלין אינון צדיקיא דעלמא דאינון כענבים מבושלים כדקא חזי דבר אחר הבשילו אשכולותיה ענבים דא הוא יין¹⁰ דאתנשיר בענבייהו¹¹ מששת ימי בראשית¹² עד הכא אתבשר יוסף בחלמיה¹³ מכאן ולהלאה חלמא איהו דיליה בגין דאית</p>	<p>"והיא כפורחת עלתה נצה", שהרי בגללם עולה כנסת ישראל ומתברכת מעם המלך העליון. "הבשילו אשכולותיה ענבים", אלו הם הצדיקים של העולם, שהם כמו ענבים מבושלים כראוי. דבר אחר, "הבשילו אשכולותיה ענבים", זהו היין המשומר בענביו מששת ימי בראשית. עד כאן התבשר יוסף בחלמו, מכאן והלאה החלום הוא שלו [של שק המשקים], משום</p>

- ¹ מפני שהמלכות גפן מצד הדין, וכיון שאמר שראה המלכות גפן מצד היין בגלותא, שהרי הרשע הזה לא צפה אלא מתוך חלומו בחוץ, ולכך לא ידע מה יורה בה (אור יקר).
- ² הרי קשרה בג' אבות, כיון שהיא קשורה בשלשתם על בשורה טובה יבא (אור יקר).
- ³ שהדאגה היא ממעטת הרוח האלהי באדם, לכך אתער רוחיה, והיה בו כח להדבק בדמיונו בצורת אביו, ולהשיג בדבקות נפש בנפש (אור יקר).
- ⁴ שמחת היין העליון בשלימו, לא לצד הגבורה לבד, אלא בג' אבות שהם שלימותה, ולכך היא מוציאה ג' מדרגות ושמות לתקונה וקשורה, שהם כהנים מצד החסד, לויים מצד הגבורה, ישראל מצד הת"ת, ואלו בעבודתם ואלו בשירם, וישראל במעמדיהם מתקנים אותה ונעשים לה מ"ן (אור יקר).
- ⁵ ממטה למעלה (אור יקר).
- ⁶ והתעוררותה כדי להתברך מהת"ת הנקשר עם החכמה והבינה (אור יקר).
- ⁷ פירוש מצד נשמותיהם שעל ידם מתייחדת בבעלה, ומה גם בזמן בית המקדש בסוד הקרבנות שהיו בו ג' מדרגות הללו כהנים לויים וישראלים שכל אחד מעורר מדתו למעלה וגורמים היחוד העליון ולכן נקרא קרבן התקרבות המדרגות (ז"ח) (נ"א).
- ⁸ מצד הבינה (אור יקר).
- ⁹ מצד החכמה, והנה ג' שריגים הם כלל ג' משפחות אלו, אמנם יש עוד פרטיות צדיקים בכל מציאות השלימות ככהנים ובלויים וישראלים וזהו שאמר הבשילו אשכולותיה ענבים (אור יקר).
- ¹⁰ ירצה ג' משפחות יורו על ג' אבות כדפי', והיות בשריגים ענבים יורו על ג' אבות, שהם מושכים סוד השפע מן הבינה ששם יין, אמנם ענבים הם ו"ק מהחכמה אל הבינה, דהיינו יין שפע (אור יקר).
- ¹¹ היינו הספירות (אור יקר).
- ¹² ו"ק מן החכמה אל הבינה (אור יקר).
- ¹³ והיה החלום רומז רמז האצילות וקשר השכינה, מכאן ואילך הוא במקום אחיזת האיש הזה שהוא מהצדונים, שהוא מקבל ענבים וסוחטין ומוציא יין למינו, ומקבל שפע מהשר אשר לו ולכך אמר ואקח את הענבים וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>שיש לו חלומות, ולאחרים. "ואקח את הענבים" שהוא לו לעצמו.</p>	<p>הלמין ליה ולאחרנין (שם יא) ואקח את הענבים דאיהו ליה לגרמיה</p>
<p>שנינו, מי שרואה ענבים לבנים בחלום, סימן יפה לו, שחורים, לא. למה, משום שהוא הסוד של שתי דרגות ידועות, אותם שחורים ולבנים. זה הוא טוב, וזה הוא לא טוב. וכל הענבים תלויים בסוד האמונה, ועל כן נפרדים בחכמה, הן לטוב הן לרע. אלו צריכים רחמים, ואלו השגחה של רחמים.</p>	<p>תנינן¹ האי מאן דחמי ענבין² חוורין³ בחלמא סימן יפה לו אוכמי לא מאי טעמא בגין דאיהו רוא דתרין דרגין ידיען אינון אוכמי⁴ וחורי האי איהו טב והאי איהו דלא טב וכלהו ענבין ברזא דמהימנותא תליין ועל דא מתפרשן בהכמתא הן לטב הן לבייש אלין צריכין רחמי⁵ ואלין אשנחותא דרחמי⁶</p>
<p>בא וראה, אשתו של אדם הראשון סחטה לו ענבים וגרמה לו מות ולכל ישראל ולכל העולם. נח בא לענבים הללו, ולא נשמר כראוי. מה כתוב, "וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה", בה"א.</p>	<p>תא חזי אדם הראשון אנתתיה סחטא ליה ענבין⁷ וגרים ליה מותא ולכל ישראל ולכל עלמא נח אתא להני ענבין ולא אתנטר כדקא יאות⁸ מה כתיב (שם ט כא) וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה⁹ בה"א¹⁰</p>
<p>בני אהרן שתו יין מהם, והקריבו קרבן באותו היין ומתו, והרי נתבאר. ולכן כתוב "ענבימו ענבי ראש אשכולות מרורות למו", משום שאותם הענבים גרמו את זה. ראה ענבים שהם טובים באותו הכרם, שמעלים נחת וריח בדרגות שלמות כראוי. ועל זה יוסף ידע את הדבר והתבונן בעיקר ופתר את החלום על בוריו, משום שהתבשר באותו החלום כראוי, ולכן פתר הפתרון לטוב וכך התקיים.</p>	<p>בני אהרן שתו חמרא מנייהו וקריבו קרבנא בההוא חמרא ומיתו והא אתמר ובגין כך כתיב (דברים לב לב) ענבימו ענבי ראש אשכולות מרורות למו בגין דאינון ענבין גרמו האי חמא ענבין דאינון טבין בההוא כרם דקא סלקין נייחא וריחא בדרגין שלימין כדקא יאות ועל דא יוסף ידע מלה ואסתכל בעקרא ופשר חלמא על בורייה בגין דאתבשר בההוא חלמא כדקא יאות ובגין כך פשר פשרא לטב ואתקיים הכי</p>
<p>מה כתוב "וירא שר האופים כי טוב פתח ויאמר אל יוסף אני בחלומי והנה</p>	<p>מה כתיב (בראשית מ טז) וירא שר האופים כי טוב פתח ויאמר אל יוסף אני בחלומי והנה</p>

¹ ובפ' הרואה נו ע"ב לא חילקו בין חיורי לאוכמי רק אמרו הרואה ענבים ישכים ויאמר כענבים במדבר כו' (מאילין) (נ"א). שמות קמד ע"א (הערת הזוהר).

² הם ו' ספירות מלאות משפע הדין, דהיינו יין בענבים, ואם הם לבנות מורה על הדין המתלבן, ואם הם שחורות מורה על הדין המשחיר (אור יקר).

³ פי' הם הארות ז"א (מ"מ).

⁴ פי' הארות המלכות ומהמלכות יונקים הקלי', לכן הוראה ענבי אוכמי בחלום, סימן רע לו (מ"מ).

⁵ שהם של מלכות, כדי להרחיק ממנה הקלי' (מ"מ).

⁶ הם של ז"א כמ"ש בזהר תרומה דף קמד ע"א, וז"ל אלא תנינן אילנא דחב ביה אדם קדמאה ענבין הוו דכתיב ענבימו ענבי רוש, ואלין אינון ענבין אוכמי, וענבין חוורין מסטרא דרחמי אינון, ואוכמי צריכים רחמי דהא מסטרא דמותא אינון. וכתב הרח"ו בהגהותיו שם: ענבין אוכמי דע כי זרע האש האדום כיון זרע האיש לבן כמים, וזה מזיגת הכוס למבין בשיעורו (מ"מ).

⁷ שהטעימו מן הענבים השחורות ודינם נסחט לחצונים המשחירים פני הבריות, דהיינו המיתה וכן ג"כ נח (אור יקר).

⁸ ולכך ויתגל סוד גילוי עריות (אור יקר).

⁹ ויטע כרם – מלכות מצד הדין. וישת מן היין – בהיותו שחור ומשכר, ולא כעון אדם הראשון ממש אלא קרוב לו (אור יקר).

¹⁰ דהיינו המלכות אהל ה', שהיא הגפן המתגוללת בדינים עד שיונקים ממנה החצונים, וכן בני אהרן שתויי יין נכנסו, והיינו שהקריבו קרבן וקשרו החצונית למעלה, והכניסו יין נסך לקדושה והנה אלו הם ג' עוונות, אדם הראשון פגם בשורש העליון, שאשתו נקבה סחטה לו ענבים והקריב אליו דם נדה ובעלה וטמא עד מקום הטיפה היוצאת מן המוח דהיינו ' שבחכמה ונח שתה יין וכו' (אור יקר). לרמוז כי הפגם ההוא נוגע אל המ' הרמוזה בה' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>שלשה סלי חורי על ראשי. בא וראה, ארורים הם הרשעים, שכל מעשיהם כולם לרע, וכל אותם הדברים שהם אומרים, כולם לרע ולהרע. כיון שפתח את פיו באף, מיד פחד יוסף, וידע שכל דבריו הם להרע, ובשורה של רע בפיו. "והנה שלשה סלי חורי על ראשי". אז ידע יוסף שהתבשר על חרבן בית המקדש, וישראל בגלות, שיגלו מן הארץ הקדושה.</p>	<p>שלשה סלי חורי על ראשי תא חזי ארורין אינון רשיעיא דכל עובדיהון כלהון לביש וכל אינון מלין דאינון אמרין כלהו לביש ולאבאשא כיון דפתח פומיה באף מיד דחיל יוסף וידע דכל מלוי אינון לאבאשא ובשורה דביש בפומיה והנה שלשה סלי חורי על ראשי כדון ידע יוסף דאתבשר על חריבו דבי מקדשא וישראל בגלותא דיתגלון מארעא קדישא</p>
<p>ראה מה כתוב, "ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי אלין אינון שאר עמין דמתכנשי עליהו דישראל וקטלי לון וחרבי ביתיהו ומפזרי לון לארבע סטרי דעלמא וכלא אסתכל יוסף וידע דההוא חלמא על ישראל כד יהון בחיובא קמי מלכא מיד פשר ליה פשרא לביש ואתקיים ביה ותא חזי תרין דרגין אלין דקא חמא האי וחמא האי דא חמא (<נ"א> דהא)</p>	<p>כמה כתיב (שם יז) ובסל העליון מכל מאכל פרעה מעשה אופה והעוף אוכל אותם מן הסל מעל ראשי אלין אינון שאר עמין דמתכנשי עליהו דישראל וקטלי לון וחרבי ביתיהו ומפזרי לון לארבע סטרי דעלמא וכלא אסתכל יוסף וידע דההוא חלמא על ישראל כד יהון בחיובא קמי מלכא מיד פשר ליה פשרא לביש ואתקיים ביה ותא חזי תרין דרגין אלין דקא חמא האי וחמא האי דא חמא (<נ"א> דהא)</p>
קצב/ב	
<p>כד <סליק וקא> שליט דרגא עלאה ואתנהיר סיהרא ודא חמא דאתחשך ושליט עלה חיויא בישא ובגין כך אסתכל יוסף בההוא חלמא ופשר ליה פושרא לביש ועל דא כלא בפושרא קיימא ודא ודא <חמו> (חמא) באלין תרין דרגין דשליט דא ושליט דא</p>	<p>כשעולה ושולטת הדרגה העליונה ומאירה הלבנה, וזה ראה שנחשך ושולט עליה הנחש הרע, ולכן יוסף התבונן בחלום ההוא, ופתר אותו פתרון לרע. ועל כן הכל עומד בפתרון, וזה וזה ראו, בשתי הדרגות הללו, ששולט זה ושולט זה.</p>
<p>רבי יהודה פתח (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי האי קרא אוקמוה! אבל לב טהור כד"א (מ"א ג ט) ונתת לעבדך לב שומע וגו' וכתוב (משלי טו טו) וטוב לב משתה תמיד⁴ ובגין כך לב טהור ודאי⁵ ורוח נכון⁶ חדש בקרבי דא הוא רוח נכון⁷ ודאי כד"א (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים ואתעוררו זה רוחו של משיח ואתעוררו (יחזקאל</p>	<p>רבי יהודה פתח, "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי". את הפסוק הזה בארוהו, אבל "לב טהור", כמו שנאמר "ונתת לעבדך לב שומע" וגו', וכתוב "וטוב לב משתה תמיד", ולכן "לב טהור" ודאי. "ורוח נכון חדש בקרבי", זהו "רוח נכון" ודאי, כמו שנאמר "ורוח אלהים מרחפת על פני המים". והתעוררו, זו רוחו של המשיח, והתעוררו, "ורוח חדשה אתן בקרבכם".</p>

¹ לא ניחא ליה במאי דאוקמוה, לפי שזהו "ורוח נכון", מפני שהוא טהור לז"א, אבל לב טהור כד"א ונתת לעבדך לב שומע פי' לב פקח שיש קליות לטפש ולסתום לבו שלא יבין לזה היה מתפלל דוד לב טהור כלומר טהור מאותם המונעים להיות בכל דרכיו משכיל וכן שלמה אמר לב שומע כלומר לב מבין (נ"א).

² ירצה לב גשמי מוכן לקבל ההשפעה העליונה, דהיינו לב שומע, ירצה דרך השמיעה, דהיינו מלכות הנקראת שמע (אור יקר).

³ דהיינו שלבו שואב מן הטוב העליון (אור יקר).

⁴ לעולם שותה מן היין המשומר בענביו מפני שנשמר הטוב השוכן בו, שואב מן היין (אור יקר). שנפשו רחבה שמבין הכל יש לו משתה תמיד דהוא שמח שאין דאגה אלא למי שיגע ואינו משיג שלעולם הוא עצב כמ"ש בפרק חלק כל ימי עני רעים זה שדעתו קצרה וטוב לב משתה תמיד זה שדעתו רחבה (ז"ח) (נ"א).

⁵ פי' המלכות שנק' לב, לפי שהיא מתחלת מהחזה ולמטה נגד הלב דז"א (מ"מ).

⁶ מפני שסתם רוח הנזכר בתורה יאמר לטובה, ויהי כנוח עליהם הרוח מד' רוחות בואי הרוח (אור יקר).

⁷ פי' המלכות שנק' לב נקרא ג"כ רוח כמ"ל, מאי חדש דא חידושא דסיהרא (מ"מ).

בראשית

<p>יא יט) ורוח חדשה אתן בקרבכם וצלי דוד ההוא רוח נכון חדש בקרבי בגין דאית מסטרא אחרא לב טמא¹¹⁴⁰ ורוח עוועים² דאסטי לבני עלמא ודא הוא רוח טומאה דאקרי רוח עוועים כד"א (ישעיה יש יד) יהו"ה מסך בקרבה רוח עוועים ועל דא ורוח נכון חדש בקרבי³ מאי חדש דא חדושה דסיהרא⁴ בשעתא דאתחדש סיהרא⁵ >דוד מלך ישראל חי וקיים⁶ ובגין כך חדש</p>	<p>ודוד התפלל, אותו רוח נכון חדש בקרבי. משום שיש מהצד האחר לב טמא ורוח עוועים שמסטה את בני העולם, וזו היא רוח טומאה שנקראת רוח עוועים, כמו שנאמר "ה' מסך בקרבה רוח עוועים", ועל כן "ורוח נכון חדש בקרבי". מה זה "חדש", זה חידוש הלבנה. בשעה שמתחדשת הלבנה, דוד מלך ישראל חי וקיים, ולכן "חדש".</p>
<p>רבי אלעזר ורבי יוסי הוו אזלי בארמא אמר רבי יוסי לרבי אלעזר האי דכתיב (מ"א כב כא) ויצא הרוח ויעמוד לפני יהו"ה ויאמר אני אפתנו ויאמר יהו"ה אליו במה ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן ותנינן דהוה רוח נבות היזרעאלי וכי נשמתינן כיון דסלקינן⁷ וקיימינן לעילא אינון יכלין לאתבא בהאי עלמא ומלה תמיהה דאמר (שם כב) אצא והייתי רוח שקר בפי וגו'⁸</p>	<p>רבי אלעזר ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי אלעזר, זה שכתוב "ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר אני אפתנו ויאמר ה' אליו במה ויאמר אצא והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו ויאמר תפתה וגם תוכל צא ועשה כן". ושנינו שהיתה רוח נבות היזרעאלי. וכי הנשמות, כיון שעולות ועומדות למעלה, הן יכולות לשוב לעולם הזה, והדבר תמוה שאמר, "אצא והייתי רוח שקר בפי" וגו'.</p>
<p>ותו מאי טעמא אתענש עליה אחאב⁹ דהא דינא דאורייתא דשוי שמואל קמייהו דישראל הכי הוא דכתיב (ש"א ח יד) את שדותיכם וכרמיכם וזיתיכם הטובים יקח ואי אחאב נטל ההוא כרם מנבות דינא הוה ותו דהוה יהיב ליה <כרמא אחרא> (כספא) או דהבא ולא בעא א"ל יאות שאלת תא חזי האי רוח דקאמרו דאיהו רוח דנבות הכא אית לאסתכלא <וכי> (אי) רוחא דנבות יכיל לסלקא ולקיימא קמיה דקב"ה <למתבע שקרא> דכתיב ויצא הרוח ואי צדיקא</p>	<p>ועוד, למה נענש עליו אחאב, שהרי דין התורה ששם שמואל לפני ישראל כך הוא, שכתוב "את שדותיכם וכרמיכם וזיתיכם הטובים יקח", ואם אחאב נטל אותה כרם בנבות, דין היה. ועוד, שהיתה לו כרם אחרת, או זהב ולא רצה. אמר לו, יפה שאלת. בא וראה, הרוח הזו שאמרו שהיא רוח של נבות, כאן יש להתבונן, וכי הרוח של נבות יכולה לעלות ולעמוד לפני הקדוש ברוך הוא לבקש שקר, שכתוב "ויצא הרוח". ואם הוא צדיק, איך ירצה שקר בעולם ההוא, שהוא עולם של אמת. ומה בעולם הזה צדיק לא רוצה שקר, בעולם ההוא לא כל שכן. ואם אינו צדיק, איך יכול לעמוד לפני הקדוש ברוך הוא.</p>

¹ יצדק מלת רוח על החצוני, לזה אמר שיש רוח הטומאה (אור יקר).
² המעוות האדם מדרך הטובה לרעה, לכך אמר רוח נכון, על הרוח המתחדש, כמו שהוא חדוש השורש יתחדש הענף (אור יקר).
³ אחר שישרה יתחדש מידי חדוש השורש העליון, דהיינו חדושה של לבנה (אור יקר).
⁴ פירוש מ' שהוא בחינת דוד המלך ע"ה ויש לרמוז נכון גימטריא ריבוע אד' שהוא במ' (נ"א).
⁵ ירצה בכל עת התחדש הלבנה יתחדש הרוח בקרבו (אור יקר).
⁶ עי' יהל אור ח"א ג ע"ב: חי בעולם הבא וקיים בעולם הזה, והענין כי הוא קיים תמיד בעולם הזה, קיים מבוע דבירא, וכן הוא חי בעולם הבא, בבניה, מלכא דשלמא דיליה, ונקרא חי משם.
⁷ לג"ע עליון, עולם א' הנשמות דרך ההיכלות זה ירידתם לעולם (אור יקר).
⁸ כן הקשו התוס' בסנהדרין כ' ב' ותירצו כמה תירוצים. והכא מבואר דאתענש משום דקטליה ולא אתענש על לקיחת הכרם. ובתירוצי התוס' נתיישב ג"כ אמאי נבות לא רצה לתתם לו כיון שהוא משפט המלוכה ודו"ק (מא"י) (נ"א).
⁹ פי' רבי יוסי אזיל לשיטתיה דבש"ס, דס"ל כל האמור בפ' מלך מלך מותר, בו אבל ר' יהודה פליג וס"ל דלא נאמרה הפרשה רק לאיים עליהם ולכן נענש אחאב (מ"מ).

בראשית

<p>הוא! איך יבעי שקרא² בההוא עלמא דאיהו עלמא דקשוט ומה בהאי עלמא לא בעי זכאה שקרא בההוא עלמא לא כל שכן ואי לאו זכאה איהו היך יכיל לקיימא קמי קב"ה</p>	
<p>אלא ודאי נבות לאו זכאה הוה כל כך לקיימא קמי קב"ה אלא רוחא אחרא הוה דשלמא בעלמא³ דדא הוא רוחא דקיימא תדיר וסלקא קמי קב"ה ודא הוא דאסטי לבני עלמא בשקרא ומאן דאיהו רגיל בשקרא אשתדל תדיר בשקרא ועל דא אמר אצא והייתי רוח שקר וגו' ועל דא קב"ה א"ל צא ועשה כן פוק מהכא כמה דאוקמוה דכתיב (תהלים קא ז) דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ובגין דא איהו רוח שקר ודאי ותו על מה דקטל ליה לנבות ונטל כרמא דיליה קטולא אמאי קטיל ליה אלא על דקטיל ליה בלא דינא אתענש קטל ליה בלא דינא ונסיב כרמא דיליה ובגין כך כתיב (מ"א כא יט) הרצחת וגם ירשת ועל דא אתענש</p>	<p>אלא ודאי נבות לא היה כל כך צדיק לעמוד לפני הקדוש ברוך הוא, אלא רוח אחרת היתה ששלטה בעולם, שזוהי רוח שתמיד עומדת ועולה לפני הקדוש ברוך הוא, וזוהי שמסטה את בני העולם לשקר. ומי שהוא רגיל בשקר, יעסוק תמיד בשקר, ועל זה אמר "אצא והייתי רוח שקר" וגו', ועל זה הקדוש ברוך הוא אמר לו צא ועשה כן. צא מכאן, כמו שבארנו, שכתוב "דובר שקרים לא יכון לנגד עיני". ומשום זה היא רוח שקר ודאי. ועוד, על מה שהרג את נבות ונטל את כרמו, למה הרג אותו, אלא על שהרג אותו בלי דין נענש, הרג אותו בלי דין ונטל את כרמו, ולכן כתוב "הרצחת וגם ירשת", ועל כן נענש.</p>
<p>ותא חזי כמה אינון בני נשא בעלמא דאסטי לון האי רוח שקרא בשקרא ושליט איהו בעלמא (ו) בכמה סטריז ובכמה עובדין והא אוקימנא מלי ועל דא דוד מלכא בעא לאסתמרא מניה ובעא לאפקא מגו מסאבו דכתיב (תהלים נא יב) לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי דא הוא רוח נכון ואחרא איהו רוח שקר ועל דא תריז דרגין אינון חד קדישא וחד מסאבא</p>	<p>ובא וראה כמה בני אדם הם בעולם שרוח השקר הזו מסטה אותם בשקר, והוא שולט בעולם בכמה צדדים ובכמה מעשים. והנה בארנו את הדברים. ועל זה דוד המלך בקש להשמר ממנו ורצה לצאת מתוך הטומאה, שכתוב "לב טהור ברא לי אלהים ורוח נכון חדש בקרבי", זו היא רוח נכון, והאחר הוא רוח שקר. ועל כן שתי דרגות הן, אחת קדושה ואחת טמאה.</p>
<p>פתח ואמר (יואל ב יא) ויהו"ה נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו וכי עצום עושה דברו וגו' האי קרא אוקמוה אבל ויהו"ה בכל אתר הוא ובי דיניה נתן קולו דא הוא קלא דכתיב (דברים ד יב) קול דברים⁴ וכתיב התם (שמות ד י) לא איש דברים מאן איש דברים כמה דאת אמר (דברים לג א) איש האלהים לפני חילו אלין אינון ישראל כי רב מאד מחנהו כד"א (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו</p>	<p>פתח ואמר, "וה' נתן קולו לפני חילו כי רב מאד מחנהו כי עצום עושה דברו" וגו'. את הפסוק הזה בארוהו. אבל "וה'", בכל מקום הוא ובית דינו. "נתן קולו", זהו הקול שכתוב "קול דברים", וכתוב שם "לא איש דברים". מי איש הדברים, כמו שנאמר "איש האלהים". "לפני חילו", אלו הם ישראל. "כי רב מאד מחנהו", כמו שנאמר "היש מספר לגדודיו".</p>

¹ שהוא מקום הטהור והקדוש (אור יקר).

² שהם חצונים למטה וכו', ויקשה עוד שממש רצה להתהפך מקדושה לטומאה, כאומרו אצא והייתי מורה קושי, אחאב היאך נתחייב בדינו למעלה, שהרי נתחדש נבות מיתה מטעם מורד במלכות, הרי אלו ד' קושיות בענין זה וג' ראשונות בעיקר הנשמה (אור יקר).

³ והא דארז"ל זה רוחו של נבות סנהדרין ק"ב ב' ר"ל הרוח קטרג על אחאב מכח נבות ועוד נ"ל שהוא היצה"ר של נבות כשהי' בחיים וזה נ"ל עיקר (א"ם) (נ"א).

⁴ פי' קול שהוא דברים שהוא מלכות והיא היתה הולכת לפני ישראל כמ"ש בזוהר בפרשת שלח לך ויסע מלאך האלהים ההולך לפני מחנה ישראל דא שכינתא וזה שכתב כאן נתן קולו שהיא המלכות לפני חילו שהם ישראל (מ"מ).

בראשית

קצנ/א	
<p>דכמה ממנן ושליחן אית ליה לקב"ה וכלהו קיימי לאסטאה עליהו דישראל <נ"א> בגין לאסתאבא להו ועל דא קב"ה אזדמן קמייהו דישראל בגין לנטרא להו ולא יכילו לקטרנא להו (יואל ב יא) כי עצום עושה דברו מאן עצום דא הוא זכאה! ההוא דאשתדל באורייתא קדישא יממא ולילי</p>	<p>שכמה ממונים ושלוחים יש לקדוש ברוך הוא, וכולם עומדים להשטין על ישראל (כדי לטמא אותם), ועל כן הקדוש ברוך הוא מזדמן לפני ישראל כדי לשמור אותם, ולא יוכלו לקטרג להם. "כי עצום עושה דברו", מי "עצום", זהו הצדיק, אותו שעוסק בתורה הקדושה יומם ולילה.</p>
<p>דבר אחר כי עצום דא הוא מקטרנא דאשתכח קמי קב"ה ואיהו תקיפא כפרזלא תקיפא² כמינרא עושה דברו דנטיל רשות מלעילא ונטיל נשמתא מתתא (שם) כי גדול יום יהו"ה ונורא מאד ומי יכילנו³ דאיהו שליט על כלא ועלאה ותקיפא על כלהו וכלהו תחות שלטניה⁴ זכאין אינון צדיקיא דקב"ה אתרעי בהו תדיר לזכאה לון לעלא דאתי⁵ ולמחדי להו⁶ בחידו דצדיקיא דזמינין למחדי ביה בקב"ה דכתיב (תהלים ה יב) וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך</p>	<p>דבר אחר, "כי עצום", זהו המקטרג שנמצא לפני הקדוש ברוך הוא, והוא חזק כברזל, קשה כסלע. "עושה דברו", שנוטל רשות מלמעלה, ונוטל את הנשמה מלמטה. "כי גדול יום ה' ונורא מאד ומי יכילנו", שהוא שולט על הכל ועליון ותקיף על כולם, וכולם תחת שלטונו. אשרי הצדיקים שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם תמיד לזכות אותם לעולם הבא ולשמח אותם בשמחת הצדיקים שעתידים לשמוח עם הקדוש ברוך הוא, שכתוב "וישמחו כל חוסי בך לעולם ירננו ותסך עלימו ויעלצו בך אוהבי שמך".</p>
ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן	"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".
פרשת ויהי מקץ	
<p>ויהי מקץ (בראשית מא א) רבי חייא פתח ואמר (איוב כח ג) קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות האי קרא אתמר קץ שם</p>	<p>"ויהי מקץ". רבי חייא פתח ואמר, "קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר אבן אפל וצלמות". הפסוק הזה נתבאר. "קץ שם לחושך", זהו הקץ של השמאל, שהוא משוטט בעולם ומשוטט למעלה, ועומד לפני הקדוש ברוך הוא ומסטיין ומקטרג על העולם, והרי נתבאר. "ולכל תכלית הוא חוקר", שהרי כל מעשיו אינם לטוב, אלא תמיד לכלות ולעשות כליה בעולם. "אבן אפל וצלמות", זו אבן נגף שבה נכשלים הרשעים, ועומדת בזה שנקראת "ארץ עפתה כמו אפל". בא וראה, יש ארץ חיים למעלה, וזו היא ארץ ישראל. (ויש ארץ למטה, ונקראת) "אפל וצלמות". "אפל",</p>

¹ פירוש דבשביל צדיק אחד שעוסק בתורה הקב"ה מציל כלם בשבילו וז"ש נתן קולו לפני חילו לשמור כלם לפי שיחיד עצום עושה דברו (ז"ח). ואפ' שהצדיק ע"י עסק התורה שהיא או"ר גימטריא עצום עם הכולל גימטריא דב"ר שבזיווג יהיה אור וז"ש עושה כלומר מתקן ומיחד קב"ה וזהו דברו דבר מ' ו' קב"ה ובזה מגן לכל (מא"ן) (ב"א).

² להיות חזקו על כל הנמצאים (אור יקר).

³ שאין נמלט ממנו (אור יקר).

⁴ עצום מאד עושה דברו ושכרו ליום הגדול (אור יקר).

⁵ בינה (אור יקר).

⁶ שמחת הבינה, וזה מצד הייחוד קב"ה ושכינתיה, וז"ש דזמינין וכו', ואמר זה להשלים בכי טוב, דכתיב וישמחו כל חוסי בך וכו' (אור יקר).

בראשית

לחשך ¹ דא איהו קין דשמאלא ² דאיהו שאט בעלמא ושאט לעילא וקיימא קמי קב"ה ³ ואסמ"ר ⁴ וקטרינ על עלמא והא אתמר ולכל תכלית הוא חוקר דהא כל עובדוי לאו אינון למב ⁵ אלא לשיצאה תדיר ⁶ ולמעבר כליה בעלמא ⁷ (אבן) [ארץ] אפל וצלמות ⁸ דא אבן נגף דבה כשלין חייבין וקיימא בהאי דאקרי (שם י כב) ארץ עפתי ⁹ כמו אפל תא הזי אית ארץ חיים לעילא והאי איהו ארץ ישראל [ואית ארץ לתתא ונקרא] אפל וצלמות אפל דנפקא מארץ עפתי ¹⁴¹ מאי	שיצאה מארץ עפתי. מהו (ארץ) "אבן אפל וצלמות", זהו הקץ, שהוא מצד של החושך, וזהמת הזהב, והנה נתבאר.
--	--

¹ שעולמות הטומאה הם לגבי עולמות הקדושה הם כקוף בפני אדם, ויש בכללם ארבע בחינות של המרכבה. והנה חש"ך הוא כנגד שלשה אבות, והם ח'מור ש'ור וכלב שהוא היוצא מבין ש'ור וחמ'ור שתוכיותם ו' מ'ו, ג' כל"ב. ועל זה אמרו שור וחמור כלבא בישא נפיק מתרווייהו. ואומנם לעומת הבחינה הרביעית שהיא מלכות הנקראת קץ הימין מפני שעולמות הקדושה הם לצד ימין, כך יש לעומתם קץ הימין שהוא קץ דשמאלא, שר"ל מדרגה האחרונה מעולמות הטומאה המשתלשלים לצד שמאל עד התהום, וכן היא התחתונה להשתלשלות רגלי המלכות הקדושה המקננא בעשיה ואשר רגלה הימנית הוא בקדושה, והשתלשלות הוד שלה שהוא השמאלי הוא בקליפה, והיינו נמי קץ דשמאלא בסוד (דניאל י ח) והודי נהפך. וגם ידעת מדרוש אטב"ח שאותיות ק"ץ הן בהוד שלה בסוד אלף יומין דחול. ויתר על כן ידוע שלילית זו היא חוה ראשונה שכולה דינין, וי' פעמים חו"ה בסוד קומתה גי' ק"ץ, והיינו קץ דשמאלא. ולכן אמר דאיהו שאט בעלמא, מפני שכוונתה לדחות רגלי רחל קדישתא ולרשת ח"ו מלכותה בעשיה בטענה שהיא ראשונה, וכמו שאמר לבן (כט כו) לא יעשה כן במקומנו וגו', ירצה אין אנו דנין במקומנו בקליפות להקדים קדימת המעלה לקדימת הזמן, וכמו שאתה עשית לאחריך הגדול ממך, וכוונתו היתה מפני שכן צד הרע קדם לטוב, כי על כן יצה"ר נקרא זקן וכסיל ריש פרשת וישב, ומגמת לבן היתה כי חשב שלא בתו עודנה מתבוססת בטומאתה הראשונה ולא ידע שתפילותיה ודמעותיה עשו פרי למעלה, וכנזכר בדברי הרב זלה"ה (רמ"ז). קץ היא נוק' דסט"א ונקראת קץ לפי שהי אסוף הקלי' כמו המלכות דאצילות שנק' קץ לפי שהוא סוף הקדושה, ומ"ש קץ דשמאלא שהיא מסיגי הגבורות שנקראים שמאלא כנודע, שהגבורות כשמתבררים מעולם לעולם בתכליתם יוצאים מסיגיהם הקלי' אבל החסדים כשמתבררים יוצאים בתכליתם דינים ואל קלי' כמ"ש הרב, וז"ש לקמן דא איהו קץ דאיהו מסטרא דחושך זוהמא דדהבא ושיעור הכתוב קץ שם אותו המאציל מושך שהם הגבורות (מ"מ).

² ירצה קץ לשון סוף משך השמאל שהיא הגבורה שסוף פעולותיה נגמרות ע"י החצונים והיינו אומרו קץ דשמאלא והוא לשון קציצה וכריתה חשך הוא הגבורה והיין שהשחרות הוא יותר חזק מהאדם והיינו הכלי שבו השמאל גבורה כורתת וקוצצת הצריכים כריתה ועקירה וכו' (אור יקר).

³ היינו כשיש ח"ו פגם בישראל אז מתגברת לירש מקום גבירתה. וקיימא קמי קב"ה, העזה פניה (ל טז) ותאמר לו אלי תבא (רמ"ז).

⁴ הוא הטיית השפע לצד שמאל, ובזה היא מקטרגת על העולם בר מינון (רמ"ז).

⁵ כי בשאר הקליפות יש איזה בחינת טוב מעורב אבל זה רק רע כל היום (רמ"ז).

⁶ פי' שאין כוונתה להנאת עצמה כיתר הקליפות שרוצות להינאות מן הקדושה, אך זו מחשבתה להרע תמיד אפילו בשעת קבלת איזה תמצית שפע, הכל נהפך למרורת פתנים בקרבה (רמ"ז).

⁷ לא מביעה ששונאה את ישראל זרע קדש אלא גם לעומת בניה אומות העולם תקשיח לבה ומבקשת לעקור את הכל, וזש"ה ולכל תכלית הוא חוקר, לכל מיני כליון וחרץ, תחרץ לחקרו בכל לב (רמ"ז).

⁸ זהו יסוד שלה, מנגד לאבן שתיה, שהוא נקודת ציון ששם סוד הצניעות והקדושה (בראשית כד, טז) בתולה ואיש לא ידעה, אכן זאת הטמאה תפשק רגליה לכל עובר והיא אבן מכשול לרשעים (רמ"ז).

⁹ ירצה שזו האבן נגף היא בארץ עיפתי היא המדור התחתון של גיהנם, כמ"ש בפרשת וילך (רפה ע"ב) והוא המדור השביעי, אבל אמר שם שהוא כפול. וידוע שסתם גיהנם בכללו ה"ס לילית, ונלע"ד ששבע מדורות גיהנם הם כנגד ז"ק שלה, והמדור האחרון כפול הוא מפני שכל המלכים שנזכרים בדברי הימים והם שמונה כולם מתו, וכנזכר בדברי הרב זלה"ה. אי נמי לעומת שבע היכלות דקדושה שהיכל אחרון הוא כנגד יסוד ומלכות. ויתר על כן כמו שמערת המכפלה הוא פתח לגן עדן והיא בסוד שם ב"ן הכפול בכח זכר ונקבה שה"ס אותיות השרש והמילוי, כן יסוד צרתה הקדושה כפול (רמ"ז). פי' שמדור הקלי' בחורבה ארץ עיפה כמ"ש בזוהר תצוה בענין תלת ניקודין (מ"מ).

בראשית

<p>ארץ¹⁴² אפל וצלמות דא הוא קץ דאיהו מסטרא דחשך וזהמא דדהבא¹ והא אתמר</p>	
<p>תא הזי כמה אית לון לבני נשא לאסתכלא בפולחנא דקב"ה ולאשתדלא באורייתא יממא ולילי בנין דינדעון ויסתכלון בפולחניה דהא אורייתא איהי מכרזא בכל יומא קמיה דבר נש ואמרה (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו והא אוקימנא מלי וכד בר נש אשתדל באורייתא ואתדבק בה זכי לאתתקפא באילנא דחיי דכתיב (שם ג יח) עץ חיים וגו' ותא הזי כד בר נש אתתקף באילנא דחיי בהאי עלמא אתתקף ביה לעלמא דאתי דהא כד נשמתין נפקין מהאי עלמא הכי אתתקנן להו דרגין לעלמא דאתי</p>	<p>בא וראה כמה יש לבני אדם להתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא ולעסוק בתורה ימים ולילות כדי שידעו ויסתכלו בעבודתו. שהרי התורה מכריזה בכל יום לפני האדם ואומרת, "מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו". והרי בארנו את הדברים. וכשאדם עוסק בתורה ונדבק בה, זוכה להתחזק בעץ החיים, שכתוב "עץ חיים" וגו'. ובא וראה, כשאדם מחזיק בעץ החיים בעולם הזה, הוא מחזיק בו לעולם הבא. שהרי כאשר הנשמות יוצאות מן העולם הזה, כך מתקנות להן דרגות לעולם הבא.</p>
<p>תא הזי² אילנא דחיי איהו בכמה דרגין מתפרשין דא מן דא וכלהו חד דהא באילנא דחיי אית דרגין אלין על אלין ענפין ועלין וקליפין נופא¹⁴³ דאילנא שרשין³ וכלא הוא אילנא כגוונא דא כל מאן דאשתדל באורייתא איהו אתתקן ואתתקף באילנא דחיי וכל בני דמהימנותא ישראל כלהון מתתקפין באילנא דחיי כלהו אחידין באילנא ממש מנהון כההוא נופא¹⁴⁴ דביה מנהון אחידן בענפין מנהון בעלין מנהון בשרשין אשתכחו דכלהו אחידן באילנא דחיי ואינון דמשתדלין באורייתא</p>	<p>בא וראה, עץ החיים הוא בכמה דרגות נפרדים זה מזה, וכולם אחד. שהרי בעץ החיים יש דרגות אלו על אלו, ענפים ועלים, קליפות, וגוף האילן, שרשים, והכל הוא האילן. כדוגמא זו כל מי שעוסק בתורה, הוא נתקן ומתחזק בעץ החיים. וכל בני האמונה, ישראל, כולם מתגברים בעץ החיים, וכולם אחוזים בעץ ממש, מהם באותו הגוף שבו, מהם אחוזים בענפים, מהם בעלים, מהם בשרשים. נמצאו שכולם אחוזים בעץ החיים. ואותם שעוסקים בתורה,</p>
<p>קצנ/ב</p>	
<p>כלהו אחידן בגופא דאילנא ובגין כך מאן דאשתדל באורייתא איהו אחיד בכלא והא אוקמוה ואתמר</p>	<p>כולם אחוזים בגוף האילן. ולכן מי שעוסק בתורה, הוא אחוז בכל, והרי פרשוה ונתבאר.</p>
<p>ויהי מקץ (בראשית מא א) מאי מקץ רבי שמעון אמר אתר דלית ביה זכירה⁴ ודא הוא קץ דשמאלא⁵ מאי טעמא בגין דכתיב (שם מ יד) כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך. וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר "כי אם זכרתני</p>	<p>"ויהי מקץ". מה זה "מקץ". רבי שמעון אמר, המקום שאין בו זכירה, וזהו קץ השמאל. למה, משום שכתוב "כי אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך". וכי כך ראוי ליוסף הצדיק שהוא אמר "כי אם זכרתני</p>

¹ פי' כמ"ש שהמלכות היא ארץ החיים ולילית היא אופל וצלמות ונקראת אבן ג"כ ולפי זה אבן אופל וצלמות דסיפא דקרא הוא פירוש לרישא דקרא והכי קאמר קץ שם אותו מזוהמא דחושך וקץ הנז' הוא אבן און וצלמות (מ"מ).

² עיין בפרדס בשער הכנויים פרק שני (ד"א).

³ פי' הם ה' בחי' כנגד ה' בחינות הנשמה שיש לז"א שהם נרנח"י (מ"מ).

⁴ הוא סתם סטרא אחרא בכלל, והענין במה שנודע דאל אחר אסתרס, דחסר דעת הוא ואין בו כח זכרות, וקיימא לן לעיל דף קטו ע"א, פקידה לנוקבא זכירה לדכורא, כי הזכירה היא מבחינת פנים שהוא הארת הדעת דמסהיד באנפוי דמלכא, ולפי שכל זה חסר בקליפות לכן אין שם זכירה אפילו בזכרים שלהם, ולכן לא אמר אתר וכו' דנשיו כמו שאמר בסמוך, אלא דלית ביה זכירה (רמ"ז).

⁵ אע"ג דלעיל פירשנו קץ השמאל על נוקבא דקלי', גם נוכל כאן לבארו על הדכורא, משום דבסמוך קארי לנוק' קץ דסטרא דחשך (רמ"ז).

בראשית

<p>ליה ליוסף צדיקא דאיהו אמר כי אם זכרתני אתך¹ אלא כיון דאסתכל יוסף בחלמיה אמר ודאי חלמא דזכירה איהו² ואיהו טעה בהאי³ דהא ביה בקב"ה הוי בלא⁴ ועל דא אתר דהוה ביה נשיו קם קמיה⁵</p>	<p>אתך", אלא כיון שיוסף התבונן בחלומו, אמר, ודאי חלום של זכירה הוא, והוא טעה בזה, שהרי הכל היה בקדוש ברוך הוא. ועל כן המקום שהיתה בו שכחה, עמד לפניו.</p>
<p>מה כתיב (שם כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו כיון דאמר ולא זכר שר המשקים מהו וישכחהו⁶ אלא וישכחהו אתר דאית ביה שכחה ודא הוא קץ דסטרא דחשך⁷ שנתים ימים מאי שנתים ימים דתב דרגא לדרגא דאית ביה זכירה ופרעה חולם והנה עומד על היאר דא חלמא דיוסף הוה בנין דכל נהר דיוסף הצדיק איהו ורזא דא הוי האי מאן דחמי נהר בחלום חמי שלום דכתיב (ישעיה סו יב) הנני נוטה אליה כנהר שלום⁸</p>	<p>מה כתוב, "ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחהו". כיון שאמר "ולא זכר שר המשקים", מה זה "וישכחהו". אלא "וישכחהו", המקום שיש בו שכחה, וזהו הקץ של צד החושך. "שנתים ימים", מה זה "שנתים ימים", ששבה הדרגה לדרגה שיש בה זכירה. "ופרעה חולם והנה עומד על היאור". זה היה החלום של יוסף, משום שכל נהר הוא של יוסף הצדיק, וזהו הסוד שמי שרואה נהר בחלום רואה שלום, שכתוב "הנני נוטה אליה כנהר שלום".</p>
<p>ויהי מקץ שנתים רבי חייא פתח ואמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ⁹ ואיש תרומות יהרסנה תא חזי כד ברא קב"ה עלמא עלאה אתקין בלא כדקא יאות ואפיק נהורין עלאין</p>	<p>"ויהי מקץ שנתים". רבי חייא פתח ואמר, "מלך במשפט יעמיד ארץ ואיש תרומות יהרסנה". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם העליון, תיקן את הכל כראוי, והוציא אורות עליונים</p>

¹ ר"ל זהו תימה גדול שיוסף הצדיק שהוא אחוז בכל בחי' היסודות ששם עצמות הזכירה מהמשך הדעת, וידענא כמה הרפתקי דעדו עליה להתקיים במדרגתו יוסף צדיקא, ועכשיו יצא מפיו לומר כי אם זכרתני, כאילו היתה בהם בחינת זכירה (רמ"ז).

² עי' לעיל דף קצב ע"ב, אמר יוסף הא ודאי בשורה דחדוה וכו', כי אותו החלום היה מורה היות השכינה בעילוי וייחוד למעלה, ולכן אמר ודאי חלמא דזכירה איהו, כי הנה החלום הצודק הוא סוד אור הגדלות הסתום בתוך הקטנות, ובפתרונו אז מתגלה ויש לו קיום והויה, וזהו חלמא דזכירה, פ' סוד זווג הזכר הממתק דיני הנקבה וכו', ולכן נזכר ונודע וקיים כי בהזכר הפתרון בפה הפותר מתגלים האורות של הייחוד (רמ"ז).

³ נראה דטעם טעותו הוא במה שנודע לנו שקליפת נוגה על היותה סביב הקדושה ממש לכן היא יכולה להמתק כידוע שנכללת עם הקדושה, וכן חשב יוסף שאז זכה שר המשקים למדרגה זו, ועל כן אמר לו אם זכרתני אתך כאשר ייטב לך, פ' שזכית לצאת מן הרע ולהדבק בטוב, וכל שכן במ"ש הרב ששר המשקים הוא סוד מח חכמה דקטנות, ונודע מסוד שני שעירי יום הכפורים כי שעיר של שם הוא חכמה דקליפת נוגה שנדבקת בקדושה וכנזכר במרכבת יחזקאל (רמ"ז).

⁴ פ' שכל אותו הסוד שנרמז בחלום המשקה היה דוקא בעולם הקדושה ובסוד מלכות קדושה שנתייחדה בבעלה, והבשילו אשכולותיה ענבים סוד נשמות הצדיקים וכנזכר לעיל בדף קצ"ב הנזכר. ואמנם אותה הקדושה לא נמשכה למטה להדבק ולהכליל קליפת נוגה, באופן ששר המשקים לא זכה להתעלות לשום עילוי ונשאר במדרגתו עם שני חבריו האופה ושר הטבחים (רמ"ז).

⁵ ירצה ע"ש כי הוא חשב להכנע אל שר המשקים כאילו ממנו תלויה גאולתו, לכן קם קמיה צד הטומאה, פ' עמד להפסק והבדל לפניו שלא יוכל אז לעלות לגדולתו כאשר היה מוכן לו, וכל זה בא לו מפני גדול קדושתו שהקב"ה מדקדק עם חסידיו (רמ"ז).

⁶ זכור הוא סוד ע"ב קס"א אור הפנים, ותשכ"ח סוד פק"ד קדמ"ת סוד האחוריים שמשם השכחה מאחורי אר"א. והנה יוסף סוד הזכר והיסוד. ועכשיו על שאמר זכרתני נתעוררו נגדו זכר ונקבה דקליפה וזהו ולא זכר וישכחהו, שאין השכחה עצמית בדכורא דקליפה כי אם שאין בו זכירה אבל הנוקבה דידיה בה מציאות השכחה בעצם והיא אתר דהוה ביה נשיו (רמ"ז).

⁷ כי הזכר נקרא קץ דשמאלא כנז"ל והנוק' הוא קץ כל הס"א הנקרא סטרא דחשך (רמ"ז).

⁸ מילוי נהר נר"ן ה"י ר"ש עולה שלום ומילוי פרעה פ"א ר"ש עי"ן ה"ה גימטריא כך והיינו שלום פרעה (הרמ"ז בכ"י). אפשר דהכוונה כי פרעה סט"א לכן מילוי גימטריא עשו שהוא נגד שלום בקדושה וזה כוון יוסף הצדיק באמרו שלום פרעה כי הוא עשו סט"א ותיבת פרעה הוא גימטריא נח"ש בהחליף ה' בח' כמ"ש הש"ך ע"ש וז"ש בירמיה מ"ד פרעה חפרע גימטריא נח"ש ומילוי פרעה עשו ודו"ק (מא"ן) (נ"א).

⁹ כאן הוא מקום גילוי המתקלא שהוא תיקון העולם (ביאורים ח"א פו ע"ד).

בראשית

<p>מנהרין לכל סמריין וכלא איהו חד וברא שמים דלעילא וארץ דלעילא לאתקנא כלהו כחדא לתועלתא דתתאי תא הוי מלך במשפט יעמיד ארץ מאן מלך דא קב"ה במשפט דא יעקב דאיהו קיומא דארעא ועל דא ו' אתון מן ה' עלאה ה' <תתאה אתונת> (אתון) מן ו' דקיומא דארעא איהו במשפט דהא משפט יעמיד ארץ בכל תקונוי וזן לה</p>	<p>מאירים לכל הצדדים, והכל הוא אחד. וברא שמים שלמעלה, וארץ שלמעלה, לתקן כולם יחד לתועלתם של התחתונים. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", מי המלך, זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יעקב, שהוא הקיום של הארץ, ועל כן ו' נזונית מה' העליונה, ה' התחתונה נזונית מן ו', שקיום הארץ הוא במשפט, שהרי המשפט יעמיד ארץ בכל תקוניה וזן אותה.</p>
<p>דבר אחר מלך דא קב"ה במשפט דא יוסף יעמיד ארץ דכתיב (בראשית מא נז) וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף ובנין דקב"ה אתרעי ביה ביעקב עבד ליה ליוסף שליטא על ארעא רבי יוסי אמר מלך דא יוסף במשפט יעמיד ארץ <דא יעקב> דהא עד לא אתא יעקב למצרים לא הוה קיומא בארעא מגו כפנא כיון דאתא יעקב למצרים בזכותיה אסתלק כפנא ואתקיים ארעא דבר אחר מלך במשפט יעמיד ארץ דא דוד מלכא דכתיב (ש"ב ח יט) ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו ואיהו קיים ארעא ובזכותיה קיימא לבתר דנא ואיש תרומות יהרסנה דא רחבעם</p>	<p>דבר אחר, "מלך", זה הקדוש ברוך הוא. "במשפט", זה יוסף. "יעמיד ארץ", שכתוב "וכל הארץ באו מצרימה לשבור אל יוסף". ומשום שהקדוש ברוך הוא רוצה ביעקב, עשה את יוסף שליט על הארץ. רבי יוסי אמר, "מלך", זה יוסף. "במשפט יעמיד ארץ", זה יעקב. שהרי טרם שבא יעקב למצרים, לא היה קיום בארץ מתוך הרעב. כיון שבא יעקב למצרים, בזכותו הסתלק הרעב והתקיימה הארץ. דבר אחר, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה דוד המלך, שכתוב "ויהי דוד עושה משפט וצדקה לכל עמו", והוא קיים את הארץ, ובזכותו עמדה לאחר מכן. "ואיש תרומות יהרסנה", זה רחבעם.</p>
<p>תא הוי קב"ה בגיניהון דצדיקיא אף על גב דפורענותא אתגזר על עלמא מתעכבן בגיניהון ולא שלטא על עלמא כל יומי דדוד מלכא אתקיימא ארעא בגיניה לבתר דמית אתקיימא בזכותיה דכתיב (מ"ב כ כו) וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי כגוונא דא כל יומי דיעקב וכל יומי דיוסף לא שלטא פורענותא בעלמא תא חזי מלך במשפט יעמיד ארץ דא יוסף ואיש תרומות יהרסנה דא פרעה דהא בנין דאקשי לביה לגבי <ד>קב"ה חריב ארעא דמצרים <ובקדמיתא על> ידא דיוסף אתקיים ארעא בההוא חלמא דחלם דכתיב (בראשית מא א) ויהי מקץ שנתים ימים וגו'</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא, בשביל הצדיקים, אף על גב שפורענות נגזרה על העולם, מתעכבין בגללם ולא שולטת על העולם. כל ימי דוד המלך התקיימה הארץ בגללו. לאחר שמת, התקיימה בזכותו, שכתוב "וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי". כדוגמא זו, כל ימי יעקב וכל ימי יוסף לא שלטה הפורענות בעולם. בא וראה, "מלך במשפט יעמיד ארץ", זה יוסף. "ואיש תרומות יהרסנה", זה פרעה. שהרי משום שהקשה את לבו לקדוש ברוך הוא, החריב את ארץ מצרים. ובראשונה על ידי יוסף התקיימה הארץ, באותו החלום שחלם, שכתוב "ויהי מקץ שנתים ימים וגו'".</p>
<p>ויהי מקץ וגו' רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים יח מז) חי יהו"ה וברוך צורי וירום אלוהי ישעי אלוהי כתיב בוי"ו האי קרא אית לאסתכלא ביה חי יהו"ה דא חי צדיקא יסודא דעלמא דאקרי חי דעלמין וברוך צורי דא הוא¹⁴⁵ דכתיב (שם קמד א) ברוך יהו"ה צורי ודא עלמא דאתקיים עליה צדיקא דא וירום אלוהי ישעי וירום דא עלמא עלאה אלוהי בוא"ו דא שמים כמה דאת אמר (שם</p>	<p>"ויהי מקץ" וגו'. רבי אלעזר פתח ואמר, "חי ה' וברוך צורי וירום אלוהי ישעי". אלוהי כתוב בוי"ו. הפסוק הזה יש להתבונן בו, "חי ה'", זה חי, צדיק יסוד העולם שנקרא חי העולמים. "וברוך צורי", זהו שכתוב "ברוך ה' צורי", וזה העולם שמתקיים על הצדיק הזה. "וירום אלוהי ישעי". "וירום", זה העולם העליון, "אלוהי" בוא"ו זה שמים, כמו שנאמר "השמים שמים לה". בא וראה, (כמו שנאמר) "ברוך אדנ"י יום יום יעמס לנו". "ברוך אדנ"י",</p>

בראשית

<p>קטו טז) השמים שמים ליהוה¹ תא הזי (כד"א) (שם סח כ) ברוך אדני² יום יום יעמס לנו ברוך אדני³ באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד והאי קרא רזא דחכמתא איהו יום יום² אלו שנתים ימים כמה דאת אמר</p>	<p>באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד, והפסוק הזה הוא סוד החכמה. "יום יום", אלו שנתיים ימים, כמו שנאמר</p>
<p>קצד/א</p>	
<p>(בראשית מא א) ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור רזא איהו כמה דאתמר דא יוסף דנהר <נ"א דכל נהר> דא יוסף הצדיק הוא</p>	<p>"ויהי מקץ שנתיים ימים ופרעה חולם והנה עומד על היאור", הוא סוד, כמו שנאמר, זה יוסף, שנהר (שכל הנהר) הזה הוא יוסף הצדיק.</p>
<p>והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו (בראשית מא ב) והנה מן היאור דהא מנהר דא³ אתברכאן כל אינון דרגין דלתתא בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק⁴ איהו אשקי וזן לכלא ויוסף איהו נהר⁵ לאתברכא כל ארעא דמצרים בגיניה ותא הזי ההוא נהר⁶ שבע דרגין אתשקיין ואתברכין⁷ מניה ואלין אינון</p>	<p>"והנה מן היאור עולות שבע פרות יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו". "והנה מן היאור", שהרי מהנהר הזה מתברכות כל אותן הדרגות שלמטה, משום שאותו נהר ששופע ויוצא הוא משקה וזן את הכל, ויוסף הוא נהר שבשבילו התברך כל ארץ מצרים. ובא וראה, אותו הנהר, ממנו</p>

¹ בא להכריח מה שאמר דברוך זה במ' דכתיב ברוך אדני² באל"ף דל"ת נו"ן יו"ד שפי' ברוך הוא אדני³ וכשהברוך הזה הוא מיוחד ביום יום שהם יסוד ות"ת אז יעמוס לנו משאות ומעמסות השפעה הא"ל ישועתנו דהיינו הבינה א"נ הא"ל ישועתינו היינו אלקי ישעי ת"ת וסלה הבינה (נ"א).

² פירוש מ' יסוד שכל אחד מהם נקרא שנה ונקרא יום דגם המ' שהוא לילה נקרא יום כמ"ש בפ' בשלח (ז"ח) (נ"א).

³ יאור זה ה"ס יסוד דאצילות המגיע באורו עד הדעת דבריאה שתחתיו הם ז' היכלות דזו"ן והם דרגין דלתתא, ולפיכך קוראם דרגין לפי שהם מעלות הכסא הנקרא ממש דרגין דכורסיא (רמ"ז).

⁴ הוא יסוד אמה שהוא נגיד במקום הסתום ונפיק במקום הנגלה, הוא אשקי לז"א וזן לכלא, לנוק' (רמ"ז).
⁵ פי' בו יש בחינה לברך ולהאיר למצרים, וזה כשיורד אורו למטה אל הדעת של הבריאה שבאחוריו אחיזת זו"ן דקליפת פרעה ומצרים, שלכן אנו מזכירין יציאת מצרים באמת בין ביום ובין בלילה (רמ"ז).

⁶ ירצה ששתי בחינות הן המאירות בבריאה, האחת היא הנזכרת מן תנה"י דזעיר שבקדש קדשים כאמור, ויסוד זעיר מאיר בהיכל הרצון ששם באחוריו הוא סוד מצרים, והשנית היא הכוללת מאמא דמקנא בבריאה כנודע. והוא מ"ש ההוא נהר, פי' הנזכר, דנגיד ונפיק, ובו מתקיימים ופרים שבעה היכלות הבריאה, והם סוד שבע פרות, הפרות ורבות במי נהר הגדול נהר פרת, הוא יסוד אמה שנכנס תוך בן פורת הוא ניל"ס גי' יוס"ף. וידוע שכל ג' עולמות ב"ע הם במדרגת נקבות ועיקר שפעם הוא ממ"ן מנצפ"ך שבמילואם מ"ם נו"ן צד"י פ"א כ"ף גי' היכל"ת, אבל קראם דרגין בסוד שש מעלות הכסא כנז"ל, והם שש היכלות מהיכל הרצון עד היכל לבנת הספיר, אך ידוע שהיכל לבנת הספיר ה"ס יסוד ומלכות, ולזה היו שבע פרות שבע דרגין יפות מראה. וגם ידוע כי כל מראה הוא במלכות שבה מתראים כל האורות, והנה היותר מעולה שבבחינות מראות הנבואה היא של הבריאה, והיא היתה מדרגת האבות דכתיב בהו (שמות ו ג) וארא באל שדי, שהוא השם המאיר בבריאה וכמו שפירשתי בפרשת וארא כג ע"א, ששם עיקר ענין זה, ושם אמר גוונין דאתגליין אינון דאל שדי דאינון גוונין בחיזו עילאה ואלין אתחזיין, וזהו יפות מראה וכו'. ובריאות בשר, ר"ל שהחיצוניות שלהם היה בריא וטוב, מפני שבבריאה היה הטוב מעולה ומרובה מאד על הרע ונפרד ממנו (רמ"ז).

⁷ דע כי שבע נערות אלו הם בבריאה, ואלו הם מבית המלך שהוא הבריאה כנודע. והם הם ההיכלות של המלכות הנז' בפ' בראשית ובפ' פקודי, אשר ברכות קריאת שמע הם כנגדם. והם: לבנת הספיר, ועצם השמים, ונגה, וזכות, ואהבה, ורצון, וקדש הקדשים. והנה בית המלך הוא בינה, ונקראת קדש הקדשים כנז' בפ' שמות דף ד ע"א, וההיכלות שבעה בשבעה, שבעה למלכות בבריאה, ונקראים שבע הנערות. ועוד שבעה לת"ת בבריאה, והם הנקראים שבעה הסריסים, כד"א שבעת הסריסים, כד"א לסריסים אשר ישמרו את שבתות, כי הם מסרסים עצמם בימי החול שלא להזדווג שבעה בשבעה, כי שבעה היכלות שלו אינו מתפתחין כי אם בשבת כנז' בזוהר בפ' בראשית בדף כג סע"ב, וההיכלות שלו הם הנז' שם בההוא זמנא מתפתחין שבעה היכלין היכלא קדמאה היכלא דאהבה כו' ואלו הם השערים הסגורים ששת ימי המעשה וביום השבת נפתחין (שער מאמרי רשב"י). דע כי בבריאה יש בה כל הה' פרצופים, ויש בה ז' היכלין כנגד זו"ן והם ז' זכרים וז'

בראשית

<p>יפות מראה ובריאות בשר ותרעינה באחו בהבורא באחיותא דלא אשתכח בהו פרודא וכלהו לשבחה קיימין דהא כל הני דרגין שבע דקאמרן רזא איהו כמה דאת אמר (אסתר ב ט) ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך וגו' ועל דא שבע פרות יפות מראה ולקבל דא כתיב (אסתר א י) שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך וגו'</p>	<p>נשקות ומתברכות שבע דרגות, ואלו הם "יפות מראה ובריאות בשר". "ותרעינה באחו", בחיבור ואחיה, שאין נמצא בהם פירוד, וכולם עומדים לשבח. שהנה כל שבע הדרגות הללו שאמרנו הוא סוד, כמו שנאמר "ואת שבע הנערות הראויות לתת לה מבית המלך" וגו'. ועל זה "שבע פרות יפות מראה", וכנגד זה כתוב "שבעת הסריסים המשרתים את פני המלך" וגו'.</p>
<p>רבי יצחק אמר שבע פרות הטובות דרגין אינון עלאין על אחרנין ושבע הפרות הרעות דרגין אחרנין דלתתא אלין מסטרא דקדושה ואלין מסטרא דמסאבא שבע השבלים רבי יהודה אמר אלין קדמאי אינון טבין בגין דאינון מסטרא דימינא דכתיב ביה (בראשית א ד) כי טוב ואלין (אינון) בישין אינון לתתא מנייהו שבע השבלים אינון מסטרא דדכיו ואלין מסטרא דמסאבו וכלהו דרגין קיימין אלין על אלין ואלין לקבל אלין וכלהו קא חמא פרעה בחלמיה א"ר ייסא וכי לההוא חייבא דפרעה אחזיין ליה כל הני א"ל רבי יהודה כגוונא דלהון חמא דכמה דרגין על דרגין אלין לקבל אלין ואלין על אלין ואיהו חמא באינון דרגין דלתתא והא תנינן דהא כמה דאיהו בר נש הכי אחזיו ליה בחלמיה והכי חמי ונשמתיא הכי סלקת לאשתמודעא כל חד וחד כפום דרגיה כדקא חזי ליה ובגין כך פרעה חמא כדקא חזי ליה ולא יתיר</p>	<p>רבי יצחק אמר, שבע הפרות הטובות הם דרגות עליונות על האחרות, ושבע הפרות הרעות, הדרגות האחרות שלמטה. אלו מצד הקדושה, ואלו מצד הטומאה. "שבע השבלים", רבי יהודה אמר, אלו הראשונות הן טובות, משום שהן מצד הימין שכתוב בו "כי טוב", ואלו הרעים הם למטה מהם. "שבע השיבולים" הן מצד הטהרה, ואלו מצד הטומאה, וכל הדרגות עומדות אלו על אלו ואלו כנגד אלו, ואת כולם ראה פרעה בחלומו. אמר רבי ייסא, וכי לאותו פרעה הרשע הראו לו את כל אלה. אמר לו רבי יהודה, כדוגמתם ראה, שכמה דרגות על דרגות אלו כנגד אלו ואלו על אלו, והוא ראה באותן הדרגות שלמטה. והנה שנינו, שהרי כמו שהוא האדם, כך מראים לו בחלומו, וכך רואה, וכך הנשמה עולה להיוודע כל אחד ואחד כפי דרגתו כראוי לו, ולכן פרעה ראה כראוי לו, ולא יותר.</p>
<p>ויהי מקץ וגו' (שם מא א) רבי חזקיה פתח ואמר (קהלת ג א) לכל זמן ועת לכל הפיץ תחת השמים תא חזי כל מה דעבד קב"ה לתתא לכלא שוי זמנא וזמן קצוב זמן שוי לנהורא ולחשוכא זמנא שוי לנהורא דשאר עמין דאינון שלטין השתא על עלמא זמנא שוי לחשוכא דאיהו גלותא דישראל תחות שלטנותא דלהון זמנא שוי קב"ה לכלא בגין כך לכל זמן ועת לכל הפיץ מאי ועת לכל הפיץ זמנא ועדן הוא לכלא לכל ההוא רעותא דאשתכח לתתא דבר אחר ועת לכל הפיץ</p>	<p>"ויהי מקץ" וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, "לכל זמן ועת לכל הפיץ תחת השמים". בא וראה, כל מה שעושה הקדוש ברוך הוא למטה, לכל שם עת וזמן קצוב. שם זמן לאור ולחושך, שם זמן לאור של שאר העמים, שהם שולטים עכשיו על העולם, וזמן שם לחשכה שהיא הגלות של ישראל תחת שלטונם. הקדוש ברוך הוא שם זמן לכל, ולכן "לכל זמן ועת לכל הפיץ". מה זה "ועת לכל הפיץ", זמן ועידן הוא לכל, לכל אותו הרצון שנמצא למטה. דבר אחר,</p>

נוקבין. והכל נקרא ז' היכלין הנזכר בפ' פקודי והם סוד ז' וז' מוצקות, וכנגדן למעלה בבריאה עצמה באו"א
אשר שם יש ז' היכלין זכרים וז' היכלין נוקבין ואמנם אלו הז' היכלין עלאין אינם נפתחין אלא ביום השבת
לבד ואלו הם ההיכלות הנק' בפ' בראשית שא' שם דבשבת נפתחין ז' היכלין דרחמי, א' היכל אהבה, ב' היכל
דין, ג' אספקלריא וכו' והנה אלו עליונים שהם מצד הבינה הם עלמאל דכורא ונק' ז' הסריסים המשתרים
ונק' סריסי ע"ש המסרס עצמם וכו' ותתאין דנוק' הם המשמשיין בימי החול, ואלו נק' ז' נערות דאסתר הם
נוקבין כי הם בסוד מלכות נוק' ודע כי סוד אסתר הוא סוד נקודת מלכות דאצילות בסוד לכי ומעטי את
עצמך, והיא מסתתרת בראש הבריאה, לכן נקרא אסתר. וז"ס מ"ש בר"מ פרשת כי תצא אסתיר לא
מאחשוורוש ועלה נאמר וכבודי לאחור לא אתן כבר ידעת כי פסוק זה לא נאמר אלא באצילות כי בבריאה
יכול לאתערבא תמן קלי' כנודע (זהר הרקיע).

בראשית

<p>מאי עת כדכתיב (תהלים קיט כבו) עת לעשות ליהויה הפרו תורתך וכתיב (ויקרא יז ב) ואל יבא בכל עת אל הקדש ואיהו דרגא ממנא והא אוקמוה ובגין כך עת איהו ממנא לכל חפיץ תחת השמים ויהי מקץ שנתים ימים מסטרא דההוא קץ דחשך חמא פרעה בחלמיה ומתמן ידע ואתגלי ליה ההוא חלמא</p>	<p>"ועת לכל חפיץ", מה זה "עת", ככתוב "עת לעשות לה' הפרו תורתך", וכתוב "ואל יבא בכל עת אל הקודש". והיא הדרגה הממונה, והנה פרשוה. ולכן עת הוא הממונה לכל חפיץ תחת השמים. "ויהי מקץ שנתים ימים", מהצד של אותו קץ החושך ראה פרעה בחלמו, ומשם ידע והתגלה לו אותו החלום.</p>
<p>ויהי בבקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה וגו' (בראשית מא ח) ותפעם רוחו מאי ותפעם רבי יוסי אמר הא אוקמוה בפרעה כתיב ותפעם ובנבוכדנצר כתיב (דניאל ב א) ותתפעם ואוקמוה דהא בפרעה כתיב ותפעם בגין דהוה ידע חלמא ופשרא לא הוה ידע אבל נבוכדנצר חמא חלמא וחמא פשרא ואתנשי כלא מניה אבל תא חזי ותפעם רוחו כד"א (שופטים יג כה) לפעמו דהוה אתי רוחא ואזיל ואתי ואזיל ולא הוה מתיישבא עמיה עדיין כדקא יאות ועל דא כתיב (שם) ותחל רוח יהויה לפעמו [ד]כדין הוה שירותא אוף הכא רוחיה אתער ביה ואזיל ואתער ולא הוה מתיישבא עמיה למנדע</p>	<p>"ויהי בבוקר ותפעם רוחו וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים ואת כל חכמיה" וגו'. "ותפעם רוחו". מה זה "ותפעם". רבי יוסי אמר, הנה פרשוה, שבפרעה כתוב "ותפעם", ובנבוכדנצר כתוב "ותתפעם", ובארוה שהנה בפרעה כתוב "ותפעם" משום שהיה יודע את החלום, והפתרון לא היה יודע, אבל נבוכדנצר ראה החלום וראה הפתרון, והכל נשכח ממנו. אבל בא וראה, "ותפעם רוחו", כמו שנאמר "לפעמו", שהיתה הרוח באה והולכת ובאה והולכת ולא היתה מתיישבת עמו עדיין כראוי, ועל כן כתוב "ותחל רוח ה' לפעמו", שאז היתה הראשית. אף כאן רוחו התעוררה בו, והלך והתעורר, ולא היתה מתיישבת עמו לדעת.</p>
<p>נבוכדנצר ותתפעם רוחו באתערותא <הוה> אתער¹⁴⁶ תריין¹⁴⁷ ואזלין ותייבין ודא הוא כד"א (במדבר כד ב) כפעם בפעם פעם בהאי</p>	<p>נבוכדנצר, "ותתפעם רוחו", בהתעוררות היה מתעורר על כל אחד פעמיים, (שבים) והולכים ושבים. וזהו כמו שנאמר "כפעם בפעם", פעם בזה</p>
<p>קצד/ב</p>	
<p>ופעם בהאי ולא מתיישבא דעתיה <ורוחיה> וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים אלין חרשין ואת כל חכמיה אלין חכימין בטיירא¹ וכלהו הוו מסתכלן למנדע ולא יכילו לאתדבקא² אמר רבי יצחק אף על גב דאתמר דלא אחזיין ליה לבר נש אלא בההוא דרגא דיליה שאני למלכים דאחזיין לון מלין עלאין ומשניין מבני נשא אחרנין כמה דמלכא דרגיה עלאה על כל שאר אחרנין הכי נמי אחזיאו ליה בדרגא עלאה על כל שאר אחרנין כמה דאת אמר (בראשית מא כח) את אשר האלהים עושה הראה את פרעה³ אבל לשאר בני</p>	<p>ופעם בזה, ולא מתיישבת דעתו ורוחו. "וישלח ויקרא את כל חרטומי מצרים", אלו המכשפים. "ואת כל חכמיה", אלו חכמי חוזי כוכבים. וכולם היו מתבוננים לדעת ולא יכלו להשיג. אמר רבי יצחק, אף על גב שנאמר שאין מראים לאדם אלא באותה הדרגה שלו, זה שונה אצל המלכים, שמראים להם דברים עליונים ומשונים מבני אדם אחרים. כמו שמלך דרגתו עליונה על כל שאר האחרים, כך גם מראים לו בדרגה עליונה על כל שאר האחרים, כמו שנאמר "את אשר האלהים עושה הראה את פרעה". אבל לשאר בני האדם אין</p>

¹ חכמים חוזי כוכבים שכן בפסיקתא דפרה מה היתה חכמתן של בני קדם שהיו יודעים במזל וערומים בטייר מאי טייר אסטרונוגין היו והיינו חוזים בכוכבים (ד"א). ע"י ד"א. ושמעתי שהיו בקיאין בצפצוף העופות לידע מה מורים הכוכבים כי העופות שומעים כשמכריזים באויר מה שנגזר למעלה ויש סמך לזה כי בערבי קורין לעופות טייר (הרש"ב) (נ"א).

² ולא היו יכולים להשיג (ד"א).

³ רלח ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>נשא לא גלי לון קב"ה מה דאיהו עבד בר לנביאי או לחסידי או לחכימי דרא והא אוקמוה תא הוי כתיב (שם יג) אותי השיב על בני ואותו תלה מכאן דחלמא אזיל בתר פשרא השיב על בני מאן אלא דא יוסף ואותו תלה בההוא פשרא דקא פשר ליה וכתיב (שם) ויהי כאשר פתר לנו כן היה לנו כן היה".</p>	<p>הקדוש ברוך הוא מגלה להם את מה שהוא עושה, פרט לנביאים או לחסידים או לחכמי הדור, והנה פרשוה. בא וראה, כתוב "אותי השיב על בני ואותו תלה", מכאן שהחלום הולך אחר הפתרון. מי השיב על בני, אלא זה יוסף. "ואותו תלה", באותו הפתרון שפתר לו, וכתוב "ויהי כאשר פתר לנו כן היה".</p>
<p>וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו' (שם יד) רבי אבא פתח ואמר (תהלים קמוז יא) רוצה יהוה את יראיו את המיחלים לחסדו כמה (ד) קב"ה אתרעי בהו בצדיקיא בגין דצדיקיא אינון עבדין (שלמא ועבדי) שלמא לעילא ועבדי שלמא לתתא¹ ואעלין כלה בבעלה² ובגין כך קב"ה אתרעי בהו³ באינון דדחלין ליה⁴ ועבדין רעותיה למיחלים לחסדו מאן אינון מיחלים לחסדו הוי אימא אינון דמשתדלי באורייתא בליליא ואשתתפו בהדי שכינתא וכד אתי צפרא⁵ אינון מחכאן לחסדו והא אוקמוה בזמנא דבר נש אשתדל באורייתא בליליא⁶ חומא דחסד</p>	<p>"וישלח פרעה ויקרא את יוסף ויריצהו מן הבור וגו' רבי אבא פתח ואמר, "רוצה ה' את יראיו את המיחלים לחסדו". כמה הקדוש ברוך הוא רוצה בצדיקים, משום שהצדיקים הם עושים (שלום ועושים) שלום למעלה ועושים שלום למטה, ומכניסים כלה לבעלה, ולכן הקדוש ברוך הוא רוצה בהם באותם שיראים ממנו ועושים את רצונו. "למיחלים לחסדו", מי הם המיחלים לחסדו. הוה אומר, אותם שעוסקים בתורה בלילה ומשתתפים עם השכינה. וכשבא הבוקר, הם מצפים לחסדו, והרי בארוה, בזמן שאדם עוסק בתורה בלילה, חוט של חסד נמשך עליו</p>

¹ הענין שהצדיקים שורשם בקו האמצעי בסוד (תהלים צב יג) צדיק כתמר יפרח, וכנודע מכוונת הלולב, ולכן עושים שתי שלומות דרוחא וגופא, וכאמור ברבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום, כדאיתא בספר הכוונות, ולדעתי זה סוד צדיק טוב שהוא טוב לשמים ולבריות, שצבא המרום מתהווים מזווג הנשיקין והתחתון [ישראל] משל היסוד, ולכן הוא טוב. ושאינו טוב הוא שאין לו לגמור הזווג דגופא. אבל הצדיקים הגמורים עושין שתי שלומות. שלמא לעילא וכו', ה"ס הדעת שה"ס יסוד העליון, ולפי שהוא אינו ספירה כשאר הספירות לכן צריך להעשות, וזהו (ישעיה כז ה) יעשה שלום לי, אבל יסוד התחתון שהוא מדה ממש אינו צריך אלא תיקון ולכן נאמר (שם) שלום יעשה לי, פי' השלום השני שכבר יש לו מציאות יעשה לי, שיהא ראוי להשפיע (רמ"ז).

² הוא הזווג התחתון של צדיק וצדק (רמ"ז).

³ כפל זה למה שיפרש בסמוך ברוצה ה' את יראיו ולא ביראיו (רמ"ז).

⁴ באינון דדחלין ליה, זהו יראיו, ועבדין רעותיה, הוא המיחלים לחסדו, ור"ל שיש להם כח להעלות מ"ן בכח הגבורות עד מ"ה ששם שורש הגבורות, והוא יראת הרוממות שאין שם אחיזה לעונש, ושם נעשה הבירור בכח חסד עליון דכתרא עלאה. ואז מאירין תרין מזלי שהם סוד הרצון העליון, והיינו ועבדין רעותיה, שממש עושים רצונו, שהוא נוצר חסד המשפיע בונקה, ומשם נתפשט האור באו"א וז"ן. אבל עדיין יש לדייק, מאן אינון מיחלים לחסדו, שנראה שאין אז זמן לחסד אלא שמקוים אליו שיבוא, דאם לא כן היה לו לומר הבוטחים בחסדו וכיוצא, וכל שכן שמיותר לאומרו שודאי יראי ה' מצפים לטובו, ולכן אמר אינון דמשתדלי וכו', שהרי הלילה הוא זמן הגבורות שאז השכינה מתפשטת בעולמות לקבץ ניצוצין ולהעלותם למעלה בעלותה אל האצילות וזמן תיקונה הוא אחר חצות כנודע, ועל כן הלומדים באותו זמן משתתפים עמה לעזרה (רמ"ז).

⁵ אמר כן ללמדנו שאין לישן אחר התיקון אלא שומרים לבקר ממש שלא ישנו חלילה בעלות השחר, שאז רחל עולה בסוד תפלה של יד, ולהיות שבאותה שעה היא עליית כתר שלה ויורדים ט' אחרונות החזרות לעלות בתפלת השחר, לכן כפל שני פעמים שומרים לבקר, ואז יורד החסד שה"ס ו' שבשם מדת יום, כי בלילה שולט הה' (רמ"ז).

⁶ הוא מ"ש במסכת עבודה זרה (ג ע"ב) עד מאי טעמא כולו נאמר שם, ודיוק הכתוב הוא למה לא הקדים הלילה ליום כסדרו של עולם, אלא שתכלית הכוונה על ענין היחול שהוא הקודם לחסד העתיד לבוא. ובה נכון שלא אמר מצוה שכך היה לו לומר כיון שהוא הווה תמיד, אלא יצוה בלשון עתיד, וכלומר קודם זמן בואו אני מיחל שיצוהו עמי להתחבר אלי מלשון צוות הנזכר בגמרא, אבל בתנאי שבליילה יהיה שירה עמי, קרא לתורת הלילה בלשון שיר מפני שהוא בלילה שיר ה' כי ביום יצוה חסדו חס"ד ו'. ועוד שצריך ללמוד ברנה וכמו שה' נתן תורתו בנעימה כנזכר במדרש (רמ"ז).

בראשית

<p>אתמשיך עליה ביממא כדכתיב (שם מב ט) יומם יצוה יהו"ה חסדו ובלילה שירה עמי מאי טעמא יומם יצוה יהו"ה חסדו! משום דבלילה שירה עמי ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו כתיב ולא ביראיו² כמאן דרעי ברעותיה לאחרא ואתרעי ליה לאתפייסא בהדיה ובגין כך רוצה יהו"ה את יראיו ולא ביראיו</p>	<p>ביום, ככתוב "יומם יצוה ה' חסדו ובלילה שירה עמי". למה "יומם יצוה ה' חסדו", משום שבלילה "שירה עמי", ולכן כתוב "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו. כמי שרוצה ברצונו את האחר ורוצה לו להתפייס עמו, ולכן "רוצה ה' את יראיו", ולא ביראיו.</p>
<p>כגוונא דא יוסף הוה עציב בעציבו דרוחא בעציבו דלכא דהוה אסיר תמן כיון דשדר פרעה בגיניה מה כתיב (בראשית מא יד) ויריצוהו אתפייסו ליה ואהדרו ליה מלין דהדוה מלין למחדי לכא בגין דהוה עציב מן בירא</p> <p>תא חזי בקדמיתא נפל בבירא בבירא אסתלק לבתר רבי שמעון אמר עד לא אירע ליוסף ההוא עובדא לא אקרי צדיק כיון דנטר ההוא ברית קיימא אקרי צדיק וההוא דרגא דברית קדישא אתעטר בהדיה ומאי דהוה (עביד) בבור בקדמיתא אסתלק בהדיה וכתיב ויריצוהו מן הבור אסתלק מן דא ואתעטר בבאר מים חיים וישלח פרעה ויקרא את יוסף לקרא ליוסף מבעי ליה אלא ויקרא את יוסף דא קב"ה דכתיב (תהלים קה יט) עד עת בא דברו אמרת יהו"ה צרפתהו עד עת בא דברו הה"ד ויקרא את יוסף כתיב הכא ויקרא את יוסף וכתוב התם ויקרא אל משה ויגלה ויחלף שמלותיו בגין יקרא דמלכא והא אוקמוה</p>	<p>כדוגמא זו יוסף היה עצוב בעצב הרוח בעצב הלב, שהיה אסור שם. כיון שפרעה שלח בשבילו, מה כתוב, "ויריצוהו", התפייסו לו והחזירו לו דברי שמחה, דברים לשמח את הלב, משום שהיה עצוב מן הבור.</p> <p>בא וראה, בראשונה נפל בבור, ואחר כך התעלה בבור. רבי שמעון אמר, בטרם שארע ליוסף אותו המעשה, לא נקרא צדיק. כיון ששמר אותה ברית נקרא צדיק, ואותה הדוגה של ברית קודש התעטרה עמו, ומה שהיה (עושה) בבור בראשונה, התעלה עמו. וכתוב "ויריצוהו מן הבור", התעלה מזה והתעטר בבאר מים חיים. "וישלח פרעה ויקרא את יוסף". היה צריך לכתוב לקרא ליוסף, אלא "ויקרא את יוסף", זה הקדוש ברוך הוא, שכתוב "עד עת בא דברו אמרת ה' צרפתהו". "עד עת בא דברו", זהו שכתוב, ויקרא את יוסף". כתוב כאן "ויקרא את יוסף", וכתוב שם "ויקרא אל משה". "ויגלח ויחלף שמלתיו", בשביל כבוד המלך, והנה פרשוה.</p>
<p>רבי אלעזר פתח (שם כג) ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם תא חזי דקב"ה מגלגל גלגולין בעלמא ומקיים אסרין וקיומין בגין לקיימא קיומא וגזרה דאיהו גזיר דהא תנן אלמלא חביבו ורחימו דרחים קב"ה לאבהן הוה אתחזי לנחתא יעקב למצרים בשלשלי דפרזלא וברחימו דלהון שלטיה ליוסף בריה ועבד ליה מלכא דשליטא על כל ארעא ונחתו כלהו שבטין ביקרא ויעקב כמלכא תא חזי מה כתיב ויבא ישראל מצרים</p>	<p>רבי אלעזר פתח, "ויבא ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". בא וראה שהקדוש ברוך הוא מגלגל גלגולים בעולם, ומקיים נדרים ושבועות, כדי לקיים שבועה וגזרה שהוא גזר. שהרי שנינו, אם לא חביבות ואהבה שאהב הקדוש ברוך הוא את האבות, היה ראוי להוריד את יעקב למצרים בכבלים של ברזל. ובאהבתו אותם המליך ליוסף בנו, ועשה אותו מלך ששולט על כל הארץ, וירדו כל השבטים בכבוד, ויעקב כמלך. בא וראה מה כתוב, "ויבא</p>

¹ גם שתורת הלילה גורמת לחסד שיבא מכל מקום הקדים החסד מפני שהוא מוכן ומזומן לבוא, והוא יצוה בלשון עתיד ובתנאי שבלילה בה' הידיעה, ור"ל הלילה של היוםם (רמ"ז).

² זהו פי' לנז"ל בכפל אתרעי, והכוונה שמשפיע בהם אור רצונו העליון, והמשילו לאדם המרצה את חבריו שהוא מרוצה לו עד שעושה רצונו כשל עצמו. ולפי זה מלת רוצה היא יוצא וכו', וכן בכאן רוצה ה' שממשיך זיו קדושת רצונו עליהם דהיינו שעושה אותם מושפעים ומלאים מאור רצונו. ודוגמת כן היה ליוסף שטרח בכחו לברר בירורים בנקודת ערות הארץ הוא הבור, וזכה שהושפע עליו מסוד נוצר חסד לאלפים ונתעלה לדעת הקדוש, וזכה להיות שליט על הארץ העליונה, ואז שמח על נפילתו בבור בתחילה, וזהו ויריצוהו מן הבור, שהרצוהו ושמחוהו על טרחותיו שהיו לו מן הבור (רמ"ז).

בראשית

<p>ויעקב גר בארץ חם <כיון דכתיב ויבא ישראל מצרים לא ידענא דיעקב גר בארץ חם> אמאי אצטריך הא אלא ויבא ישראל מצרים דא קב"ה¹ ויעקב גר בארץ חם דא יעקב דהא בניניה דיעקב ובניו אתא שכינתא למצרים וקב"ה גלגל גלגולין</p>	<p>ישראל מצרים ויעקב גר בארץ חם". כיון שכתוב "ויבא ישראל מצרים", לא ידענו שיעקב גר בארץ חם, למה צריך את זה. אלא, "ויבא ישראל מצרים" זה הקדוש ברוך הוא, "ויעקב גר בארץ חם" זה יעקב. שהרי בשביל יעקב ובניו באה השכינה למצרים, והקדוש ברוך הוא גלגל גלגולים</p>
קצה/א	
<p>ואחית ליה ליוסף בקדמיתא דבזכותיה אתקיים ברית בהדיה ושלטיה על כל ארעא מה כתיב (תהלים קה כ) שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו רבי שמעון אמר כתיב (שם קמו ז) יהו"ה מתיר אסורים² וגו' (והא) <והכא> כתיב שלח מלך ויתירהו אמאי מושל עמים ויפתחהו³ אלא שלח מלך⁴ דא קב"ה מושל עמים דא קב"ה שלח מלך מלך עלאה שלח ויתירהו⁵ ומאן איהו דשלח⁶ ליה דא מלאך הגואל⁷ דאיהו מושל עמים דאיהו מושל על תתאי⁸ וכלא מעם קב"ה איהו</p>	<p>והוריד את יוסף בראשונה, שבזכותו התקיימה הברית עמו, והשליט אותו על כל הארץ. מה כתוב, "שלח מלך ויתירהו מושל עמים ויפתחהו". רבי שמעון אמר, כתוב "ה' מתיר אסורים" וגו', (והרי) וכאן כתוב "שלח מלך ויתירהו", למה "מושל עמים ויפתחהו". אלא "שלח מלך" זה הקדוש ברוך הוא. "מושל עמים", זה הקדוש ברוך הוא. "שלח מלך", המלך העליון שלח ויתירהו. ומי הוא ששלח (לו), זה המלאך הגואל, שהוא מושל עמים, שהוא מושל על התחתונים, והכל הוא מן הקדוש ברוך הוא.</p>

- ¹ ספירות האצילות נקראים "בני ישראל" וכן הם נקראים "הקב"ה" (דע"ה ח"א ע"א ע"ד).
- ² פירוש דמשמע שהת"ת מתיר אסורים והכא כתיב שלח מלך דהיינו מלכות. ותיריך שלח מלך בינה שליחא מושל עמים שיפתחהו (ז"ח) ולפי דבריו נראה דה' מתיר אסורים רומז לבניה או בכחה ואפשר רמז ר"ת מתיר אסורים א"ס שהיא ב' אימא עלאה על ידי אם אימא תתאה מ' וכן אמרו במדרש דאדנותו זאת אומרת לאוסרו והוא השיב ה' מתיר אסורים (מא"ן) (נ"א).
- ³ מ"ש "והא כתיב" לאו קושיא הוא, דאם כן הול"ל כתיב ה' מתיר אסורים וכתוב שלח מלך. ועוד דה' מתיר אסורים הוא כלל, ושלח מלך הוא ענין פרטי, ואם כן היה לו לפתוח בשלח מלך שהוא פרטי ולהקשות עליו בפסוק ה' מתיר אסורים שהוא הכולל, אלא ודאי דאינה קושיא, אלא פירושו בניחותא. והקשה כתיב ה' מתיר אסורים שהוא יתברך הנותן בלב המלכים והשרים שיתירו אסוריהם, והוא הוא מה שאמר הכתוב, שלח מלך, שה' שלח ונתן בלב פרעה ויתירהו (רמ"ז).
- ⁴ יוסף שמושרש ביסוד, מפני שהביא דיבת אחיו פגם בדעת ששם ברית הלשון. ובזה יכון שהקב"ה לא עביד דינא בלא דינא, ויכלו אחיו למוכרו למצרים שהוא אחורי הדעת, ואז יבש מקור היסוד. והיה יוסף ביד פוטיפר שר הטבחים מנגדו ממש כי הוא שורשו בחי העולמים פרה ורבה ופוטיפר סריס, וידוע שמי שאינו יכול לשמש מטתו נקרא אסור. ועוד נודע אצלנו בסוד קונה הכל שחיות היסוד תלוי במזל ונק"ה גי' קונ"ה ושם שורש אי' שסודה קס"א, ולכן כשהגיע אור הגדלות ליוסף נקרא יהוס"ף גי' קס"א הותר יסוד האסור. וז"ש שלח מלך, ה"ס הבינה הנקראת מלך סתם וסתום והוא בתוך דעת דצלם גי' מל"ך (רמ"ז).
- ⁵ ויתירהו הוא בכחו, שלכן לא נאמר ישלח מלך להתירו אלא ויתירהו, וכל זה לפי בחינת שרש יוסף למעלה, אבל עוד היה לו שעבוד אחר הכולל לכל העולם, שהעבד הנכנס למצרים אינו יוצא לחירות מפני רוע אותה המערכה, ולכן הוצרך שבינה תתן כח במלכות (רמ"ז).
- ⁶ פ' מי הוא זה ששלחו מלך העליון (רמ"ז).
- ⁷ ה"ס השכינה שנקראת כן כשיש בה כח היסוד שאז היא סוד זכר פועל בתחתונים. והא דלא כתיב מלך התירו ושלח מושל עמים ויפתחהו, הוא מפני שהיה נראה כעין הבדלה וחילוק בין שני הפעולות, דהיינו ההתרה והפיתוח. ואינו כן אלא וכלא מעם קב"ה, ירצה הכל נעשה ברגע, והכל בכח מלך עלאה שהוא שלח מושל עמים ברגע וכח שהתיר את היסוד האסור והקימו בחיותו, ולכן נקרא מלאך הגואל שה"ס יוסף, באופן שהכל היה בכח הבינה, ובעבור זאת נקרא יוסף יהוסף מפני שה' אחרונה נכללה בה ה' ראשונה, וכל זה כעין סוף המעשה תחילת המחשבה (רמ"ז).
- ⁸ וכמ"ש (תהלים קג, יט) ומלכותו בכל משלה, שכוחה יפה להכניע את השרים של מעלה (רמ"ז).

בראשית

<p>ויריצהו (בראשית מא יד) חסר וא"ו ומאן איהו דא קב"ה² בגין דהא לית מאן דאסיר ופתח בר קב"ה דכתיב (איוב יב יד) יסגור על איש ולא יפתח וכתיב (שם לד כט) והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד דהא כלא ביה וכתיב (דניאל ד לב) וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא איתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת</p>	<p>"ויריצהו", חסר וא"ו, ומי הוא, זה הקדוש ברוך הוא, משום שאין מי שאוסר ופותח רק הקדוש ברוך הוא, שכתוב "יסגור על איש ולא יפתח", וכתוב "והוא ישקיט ומי ירשיע ויסתר פנים ומי ישורנו ועל גוי ועל אדם יחד", שהרי הכל בו. וכתוב "וכמצביה עבד בחיל שמיא ודיירי ארעא ולא איתי די ימחא בידיה ויאמר ליה מה עבדת". [וכרצונו עושה בצבא השמים ודיירי הארץ, ואין מי שימחה בידו ויאמר לו מה עשית].</p>
<p>ובגין כך כתיב ויריצהו מן הבור וגו' מאי ויריצהו כמה דאת אמר (איוב לג כו) יעתר אל אלוה וירצהו כגוונא דא ויריצהו מן הבור ולבתר ויבא אל פרעה דבר אחר ויריצהו דאמשך עליה חוטא דחסד למיהב ליה הנא קמיה דפרעה</p>	<p>ולכן כתוב "ויריצהו מן הבור" וגו'. מה זה "ויריצהו", כמו שנאמר "יעתר אל אלוה וירצהו". כדוגמא זו "ויריצהו מן הבור". ואחר כך "ויבא אל פרעה". דבר אחר, "ויריצהו", שהמשיך עליו חוט של חסד לתת לו חן לפני פרעה.</p>
<p>(מה כתיב) "אלהים יענה את שלום פרעה (בראשית מא טז) בגין לאקדמא ליה שלום ולמפתח בשלום רבי אבא אמר תא חזי בההוא רשע דפרעה דאיהו אמר (שמות ה ב) לא ידעתי את יהוה ופרעה חכים הוה מכל חרשוי אלא ודאי שמא דאלהים הוה ידע דהא כתיב (בראשית מא לח) הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו ובגין דמשה לא אתא לגביה אלא בשמא דיהוה ולא בשמא דאלהים ודא הוה קשיא קמיה מכלא דאיהו הוה ידע דהא שמא דא איהו שליט בארעא ובשמא דיהוה לא הוה ידע ועל דא קשיא קמיה שמא דא ודא הוה דכתיב (שמות ט יב) ויחזק יהוה את לב פרעה דמלה דא הוה אתקיף לביה ואקשי ליה ועל דא משה לא אודע ליה מלה דשמא אחרא אלא שמא דיהוה בלחודי ואוקמוה</p>	<p>(מה כתיב) "אלהים יענה את שלום פרעה", כדי להקדים לו שלום ולפתוח בשלום. רבי אבא אמר, בא וראה, באותו פרעה הרשע שהוא אמר "לא ידעתי את ה'", ופרעה היה חכם מכל מכשפיו, אלא ודאי השם של אלהים היה יודע, שהרי כתוב "הנמצא כזה איש אשר רוח אלהים בו". ומשום שמשה לא בא אליו אלא בשם של ה' ולא בשם של אלהים, וזה היה קשה לפניו מן הכל, שהוא היה יודע שהרי השם זה הוא שולט בארץ, ובשם של ה' לא היה יודע, ועל כן קשה לפניו השם הזה. וזהו שכתוב "ויחזק ה' את לב פרעה", שדבר זה היה מחזק את לבו ומקשה אותו, ועל כן משה לא הודיע לו דבר של שם אחר, אלא השם של הויה לבדו, ופרשוה.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קיג ה) מי כיהוה אלהינו המגביהי לשבת וגו' מי כיהוה אלהינו המגביהי לשבת דאסתלק מעל כרסי יקריה "נ"א על כרסי יקריה לעילא - ולא אתגלי לתתא בשעתא דלא אשתכחו זכאין בעלמא הא איהו אסתלק מנייהו ולא אתגלי להו המשפילי לראות בשעתא דזכאין</p>	<p>פתח ואמר, "מי כה' אלהינו המגביהי לשבת" וגו'. "מי כה' אלהינו המגביהי לשבת", שהתעלה מעל כסא כבודו, (על כסא כבודו למעלה), ולא התגלה למטה. שבשעה שאין נמצאים צדיקים בעולם, הרי הוא מסתלק מהם ולא מתגלה להם.</p>

¹ הוא לשון יחיד להורות שהכל היה בייחוד גמור ולא שתי פעולות זו אחר זו. ועוד ויריצהו אותו הסתום וכנז"ל בדף הקודם (רמ"ז).

² ויקרא את יוסף דא קב"ה - שברגע ששלח פרעה מיד ויקרא. וז"ס (תהלים קה יט) עד עת בא דברו וגו', פי' בעוד שבא דברו ה"ס יסוד בינה שבדעת זעיר, מיד אמרת ה' שהיא המלכות צרפתהו, ועד זה הוא על דרך (איוב א טז) עוד זה מדבר וזה בא, שר"ל בעוד שהיה מדבר. ועוד י"ל חסר וא"ו ירמוז שהאור בא ליוסף הוא יסוד היה אור (הכלי) [מבלי] אמצעות הת"ת, שעדיין רוח יעקב לא היתה חיה והיה אור אי' היורד ליסוד אור שאינו מתעבה, והבן ודוק היטב (רמ"ז).

בראשית

<p>אינון דאשתכחו בעלמא קב"ה נחית בדרגותיו לקבלהון דתתאי לאשגחא על עלמא לאוטבא להו דהא כד זכאין לא אשתכחו בעלמא איהו אסתלק ואסתיר אנפין מנייהו ולא אשגח עלייהו בנין דצדיקייא אינון יסודא וקיומא דעלמא דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ועל דא קב"ה לא גלי שמיה קדישא בר לישראל בלחודוי דאינון חולק עדביה ואחסנתיה ועלמא פליג ליה קב"ה לממנן תריסין¹ והא אתמר דכתיב (דברים לב ה) בהנחל עליון גוים וגו' וכתיב (שם ט) כי חלק יהו"ה עמו יעקב חבל נחלתו</p>	<p>"המשפילי לראות", בשעה שהצדיקים הם שנמצאים בעולם, הקדוש ברוך הוא יורד בדרגותיו כנגד התחתונים להשיג על העולם, להיטיב להם. שהרי כשאין נמצאים הצדיקים בעולם, הוא מסתלק ומסתיר מהם פנים ולא משגיח עליהם, משום שהצדיקים הם היסוד והקיום של העולם, שכתוב "וצדיק יסוד עולם". ועל כן הקדוש ברוך הוא לא גילה את שמו הקדוש, רק לישראל לבדם, שהם חלק גורלו ונחלתו. ואת העולם חילק הקדוש ברוך הוא לממונים בעלי מגינים, והנה נתבאר, שכתוב "בהנחל עליון גוים" וגו', וכתוב "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו".</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארחה אמר רבי יוסי לרבי חייא תוהוהנא על האי דקאמר שלמה כל מלוי >מלין< סתימין ולא אתיידעון דהא (ב)קהלת סתים >מלין< סתימין פתח ואמר (קהלת א ח) כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע כל הדברים יגעים וכי כל הדברים יגעים אינון למללא דקאמר לא יוכל איש לדבר ולא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע מאי טעמא אלין אלא בנין דתרין מנהון ואינון עיינין ואודנין לא קיימין ברשותיה דבר נש ופומא איהו ברשותיה וכל (מה דאלין) [אלין] תלת לא יכלין לאשלמא כלא ולאדבקא כלא² אמר רבי חייא הכי הוא דדבורא דבר נש לא יכיל למללא ועיינין למחמי ואודנין למשמע ואין כל חדש תחת השמש (קהלת א ט) ותא חזי אפילו בריין³ וקסטורין⁴ דעבר קב"ה תחת השמש⁵ לא יכלין למללא כל מלין דעלמא ועינא לא יכיל</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי לרבי חייא, תמהני על זה שאמר שלמה, כל הדברים (המלים) סתומים ולא נודעים, שהרי קהלת סתום (המלים) הסתומים. פתח ואמר, "כל הדברים יגעים לא יוכל איש לדבר לא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמע". "כל הדברים יגעים", וכי כל הדברים יגעים הם לדיבור שאמר "לא יוכל איש לדבר". "ולא תשבע עין לראות ולא תמלא און משמוע", למה אלו. אלא משום ששנים מהם, והם העינים והאזנים, לא עומדים ברשותו של האדם, והפה הוא ברשותו, וכל (מה) שלשת הללו לא יכולים להשלים את הכל ולהשיג את הכל. אמר רבי חייא, כך זה, שדיבור של אדם לא יכול לדבר, והעינים לראות והאזנים לשמוע, ואין כל חדש תחת השמש. ובא וראה, אפילו בריות ורוחות שעשה הקדוש ברוך הוא תחת השמש לא יכולים לדבר כל דברי העולם, והעין לא יכולה</p>
<p>קצה/ב</p>	
<p>למשלט ולמחמי ואודנא למשמע ובנין כך שלמה דהוה ידע >כל< מלה הוה אמר דא</p>	<p>לשלוט ולראות והאזן לשמוע. ולכן שלמה שהיה יודע כל דבר, היה אומר את זה.</p>

¹ ממונים בעלי תריסין (ד"א). ע' שרים של עו"ג הם נק' תריסין ממנן (ב"ע קע ע"א).

² ולהשיג הכל (ד"א).

³ בריות שהם בגוף ורוח (ד"א).

⁴ הם רוחות בלא גופות שברא קב"ה לא יכולים לדבר כל הדברים שבעולם (ד"א).

⁵ פירוש חכמים שיודעים מדת הארץ ומדת הימים ונהרות (הרש"ב) (נ"א).

בראשית

<p>ותא הזי כל עובדין דעלמא בכמה קסטריין¹⁴⁸ תליין וכל בני עלמא לא ידעין ולא משניהין על מה קיימי בעלמא² ואפילו שלמה מלכא דהוה חכים מכל בני עלמא לא יכיל לקיימא בהו פתח ואמר (קהלת ג יא) את הכל עשה יפה בעתו גם את העולם נתן בלבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים וגו'.</p>	<p>ובא וראה, כל מעשי העולם תלויים בכמה רוחות, וכל בני העולם לא יודעים ולא משגיחים על מה עומדים בעולם, ואפילו שלמה המלך, שהיה חכם מכל בני העולם, לא יכול לעמוד בהם. פתח ואמר, "את הכל עשה יפה בעיתו גם את העולם נתן בליבם מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים" וגו'.</p>
<p>תא הזי זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי לאסתכלא ברוחא <נ"א ברוחא> דהכמתא את הכל עשה יפה בעתו כל עובדין דעבד קב"ה בעלמא בכל עובדא ועובדא אית דרגא ממנא על ההוא עובדא³ בעלמא הן לטב הן לביש מנהון דרגין לימינא ומנהון דרגין לשמאלא אזיל בר נש לימינא ההוא עובדא דעביד⁴ [הוא] <ההוא> דרגא ממנא <נ"א דימינא> לההוא סטרא ועביד ליה סיועא וכמה אינון דמסייעי ליה אזל בר נש לשמאלא ועביד עובדוי ההוא עובדא דעביד ממנא <נ"א דרגא דשמאלא> איהו לההוא סטרא וקא מקטרג ליה ואוביל ליה לההוא סטרא ואסטי ליה ובגין כך ההוא עובדא דעביד בר נש כדקא הזי ההוא ממנא דסטרי ימינא קא מסייע ליה ודא הוא בעתו יפה בעתו דההוא עובדא מתקשרא⁵ בעתו כדקא הזי ליה</p>	<p>בא וראה, אשרי אותם שעוסקים בתורה ויודעים להתבונן ברוח (בסוד) של החכמה. "את הכל עשה יפה בעיתו", בכל המעשים שעשה הקדוש ברוך הוא בעולם, בכל מעשה ומעשה יש דרגה ממונה על אותו המעשה בעולם, הן לטוב והן לרע. מהם דרגות לימין ומהם דרגות לשמאל. הולך האדם לימין, אותו המעשה שעשה, אותה הדרגה הממונה (של ימין) לצד ההוא ועושה לו סיוע, וכמה הם שמסייעים לו. הולך אדם לשמאל ועושה מעשיו, אותו המעשה שעשה, הוא (דרגת השמאל) הממונה לצד ההוא, ומקטרג לו, ומוביל אותו לאותו הצד, ומסטה אותו. ולכן אותו המעשה שאדם עושה כראוי, אותו הממונה של צד הימין מסייע לו. וזה הוא בעיתו, יפה בעיתו, שאותו המעשה מתקשר בעתו כראוי לו.</p>

¹ הרי זה ענין לעצמו, שהבריות סוגין, ותחת הסוגין מינין, ותחת המינים עוד פרטים יכלול מהם הרבה מינים, ואלו נקראים קשרים, הסוגים הקושר מינים הרבה, והמינים הכולל פרטים הרבה. או ירצה קשירין ממינים עליונים שהם קשורים בהם, דהיינו סוד עשיה רוחנית, שאין לך בריה שאין לה מלאך השומר את מינה וטבעה ועניינה מלמעלה אפילו שרי יתושין שרי יבחושין שרי פשפשין שרי פרעושין, והכל יש עולם רוחני בגשמי מקיבוץ אלו הכחות הנזכרים (אור יקר). רוחות תלויים שהם שלוחי מעלה להשגיח בדברי העולם (ד"א). בפחים ובמכשולות (הרש"ב) (נ"א). שכל גילוי מעליונים מגיע אלינו רק דרך מסכים וכאן הוא של שם מ"ב (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

² שרואים הגשמי ואינם יודעים הרוחני, וגם כשיגיע האדם לדעת המינים הגשמיים אימתי יוכל לעמוד על שריהם המופקדים עליהם (אור יקר).

³ אינו מדבר בבריות אלא אפילו מעשים, כגון מעשה בני אדם בהלכות ומעשה ידיהם, כל מציאות המעשים בראם הבורא ונתנם ביד האדם לעשותם כגון ההולך לבית הכנסת או לבית ע"ז מי בראם הקב"ה ונתנם לאדם יבחור כאשר ירצה ובכחו לעשות שניהם, והם מעשיו של הקב"ה ומנה כל המעשים כולם, שרים מופקדים על הטוב והעבודה והכשרון מלאכי טובה ועל הרעה והמגונה מלאכי רע וכאשר יעשה אדם המעשה ההוא ממש יברא מלאך שיתעורר עם כת המופקדת על מיני המעשים. ופסוק את הכל עשה יפה בעתו, היינו הטוב והכשרון שהוא יפה בעתו, דהיינו הכח העליון הממונה עליו (אור יקר).

⁴ פ"י כל מצוה ומצוה שעושה האדם מתקשרת במדת המלכות שנקרא עתו, ושיעור הכתוב את הכל, כל מצוה ומצוה שעושה האדם מתקשרת במדת המלכות שהיא בעתו קישור יפה (מ"מ).

⁵ בענין שהם עתה ב' מיני רוחניים: הא', הם אותם הממונים על הבריות. הב', הם אותם הממונים על המעשה. אמנם אלו המופקדים על המעשה דאמרן, שהם שמאליים וימיניים, אין שינוי במעשים אלא המעשים כולם א'. והכוונה משנה עניינים דהיינו הילוך הכל א', או הילוך לעבירה או הילוך למצוה, הרי שהמעשה א' והכוונה היא המשנה המציאות להחשב לימין או לשמאל (אור יקר).

בראשית

<p>גם את העולם נתן בלבם¹ כל עלמא וכל עובדוי דעלמא לאו אינון אלא ברעותא דלבא כד סליק ברעותא (נ"א) דלבא וכד סליק ברעותא) דבר נש זכאין אינון צדיקיא דאמשיכו עובדין טביין² לאוטבא לון ולכל עלמא ואינון ידעין לאתדבקא בעת שלום ובחילא דצדקה דעבדין לתתא³ אינון משכיין לההוא דרגא דאקרי כל לאנהרא <בעתו> ווי לון לחייביא דלא ידעין עת דההוא עובדא⁴ ולא משגיחין למעבד עובדיהון בעלמא על תקונא דאצטריך ליה לעלמא ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה <מאי טעמא בנין דלא ידעין> ועל דא אתייהב כללא ברעותהון דבני נשא⁵ דכתיב (שם) מבלי⁶ אשר לא ימצא האדם⁷ את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף ובנין כד דאינון עובדין לא אתעבידו לאתקנא בדרגיהו כדקחזי דיתכליל עובדא דא בדרגא דא⁸ דלאו כתקונא אלא כפום רעותא דבר נש⁹</p>	<p>"גם את העולם נתן בלבם", כל העולם וכל מעשי העולם אינם אלא ברצון הלב. כשעולה ברצון (הלב, וכשעולה ברצון) האדם. אשרי הצדיקים שמושכים מעשים טובים להטיב להם ולכל העולם, והם יודעים להתדבק בעת שלום, ובכח הצדקה שעושים למטה הם מושכים אותה הדרגה שנקראת כל, להאיר בעיתו. אוי לרשעים שאין יודעים העת של אותו מעשה, ולא משגיחים לעשות מעשיהם בעולם על התקון שצריך לעולם, ולתקן המעשה באותה הדרגה שראויה לו. למה, משום שלא יודעים. ועל כן נתן הכל ברצונם של בני האדם, שכתוב "מבלי אשר לא ימצא האדם את המעשה אשר עשה האלהים מראש ועד סוף". ומשום שאותם המעשים לא נעשו לתקן בדרגתם כראוי, שיכלל המעשה הזה בדרגה הזו שלא כתקון, אלא כפי רצון האדם.</p>
<p>מה כתיב בתריה (שם יב) ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו ידעתי כי אין טוב בם באינון עובדין דלא אתעבידו כדקא יאות כי אם לשמוח בכל מה דייתי עלוי ולמיהב הודאה לקב"ה ולעשות טוב בחייו דהא אי ההוא עובדא גרים ליה בישא בנין ההוא דרגא דקא ממנא עלוי אית ליה למחדי ביה ולאודאה עליה</p>	<p>מה כתוב אחריו, "ידעתי כי אין טוב בם כי אם לשמוח ולעשות טוב בחייו". "ידעתי כי אין טוב בם", באותם המעשים שלא נעשו כראוי. "כי אם לשמוח", בכל מה שיבא עליו ולתת הודאה לקדוש ברוך הוא ולעשות טוב בחייו. שהרי אם אותו המעשה גורם לו רע, משום אותה הדרגה שממונה עליו, יש לו לשמוח בו ולהודות</p>

¹ והנה פירוש הכתוב "את הכל בעתו" דהיינו קשר היסוד במלכות, "עשה יפה" המעשה הטוב גורם, והיינו ברעותא דלבא, גם "את העולם נתן בלבם" לקשר ולייחד כל בעתו, אינו צריך אלא בלבם כוונת הלב (אור יקר).

² דהיינו גם את העולם נתן בלבם, תיקון כל העולם כולו תלוי בלבם, לפי כוונתם במעשה הטוב, הם מזווגין כל ועתו לקיום כל הנמצאות עם היות שנמצאות נעלמות מעין (אור יקר).

³ פירוש כי ע"י הצדקה גורמים יחוד קבה"ו כמו שביאר רבינו האר"י זצ"ל משכיין לההוא דרגא דאקרי כל פירוש יסוד לאנהרא בעתו פירוש מ' (מא"ן) (נ"א).

⁴ פי' מלכות שנקראת עת דההוא עובדא שם מתקשר כמ"ש וז"ש לקמן ולאתקנא עובדא בההוא דרגא דאתחזי ליה שהיא המלכות (מ"מ).

⁵ פי שעיקר הכל היא המחשבה שמחשב האדם לשמו ית'. כי הרי הרשעים עושים איזו מצות, אבל מחשבתם לקבל שכר או להתייחר, לכך עשה הקב"ה המחשבה עיקר, להבדיל בין עובד אלהים לאשר לא עבדו, וז"ס וע"ד אתייהב כולא ברעותהון דב"נ והטעם מבלי אשר ימצא האדם את המעשה (מ"מ). כאן רמז חקירת הרמב"ם בענין הבחירה ומסיק שאין ידיעתו כידיעתנו וז"ש מבלי אשר ימצא האדם כו' כי אין כח באדם להשיג דעת אלקים ודו"ק (ז"ח) (נ"א).

⁶ ירצה אע"ג שלא ימצא וכו' בענין שהם ב' ענינים: הא', מציאות העולם וכללות נמצאיו הרבים עד אין תכלית, שאין מי שידעם. הב', מזונותם וקיומם תלוי באדם כפי מעשיו שידע לעשות טובה כדי לייחד שלום וצדקה, מבלי שידע האדם כללות אותם במעשיו, והרשעים אינם משגיחים לעשות מעשים טובים לקיום הנמצאות (אור יקר).

⁷ שאין ידיעה לאדם בנמצאות לרבוים (אור יקר).

⁸ פי' שלא עשה המצוה כתיקונה כדי שתהיה אותה המצוה נכללת במלכות (מ"מ).

⁹ אם לא עשאה לשמו ית' אלא להנאתו או לשום פנייה (מ"מ).

בראשית

<p>דאיהו גרים ליה לנפשיה ואיהו אויל בלא ידיעא כציפרא דא בגו קוסטירא¹ וכל דא מנלן דכתיב (שם ט יב) כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום כי גם לא ידע האדם את עתו מאי עתו עתו דההוא עובדא דקא עביד² כמה (דאת) [דאתמר] אמר (שם ג יא) את הכל עשה יפה בעתו³ ובגין כך אינון כצפרים האחוזות בפח ובגין כך זכאין אינון דמשתדלי באורייתא וידעי ארחוי ושבילוי דאורייתא דמלכא עלאה למהך בה בארח קשוט</p>	<p>עליו, שהוא גרם לעצמו, והוא הולך בלי ידיעה כצפור הזו בתוך מלכודת. וכל זה מנין לנו, שכתוב "כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים הנאחזים במצודה רעה וכציפורים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאום". "כי גם לא ידע האדם את עתו", מה זה "עתו". עתו של אותו המעשה שעושה, כמו שנאמר "את הכל עשה יפה בעיתו", ולכן הם כציפורים האחוזות בפח. ולכן אשרי אותם שעוסקים בתורה ויודעים דרכי ושבילי התורה של המלך העליון ללכת בה בדרך האמת.</p>
<p>ותא חזי לעולם אל יפתח בר נש פומיה לביש דאיהו לא ידע מאן נטיל ההיא מלה וכד לא ידע בר נש אתכשל בה וצדיקיא כד פתחי פומיהו כלהו שלם תא חזי יוסף כד שרא למלא לפרעה מה כתיב (בראשית מא טז) אלהים יענה את שלום פרעה אמר רבי יהודה הא אתמר דקב"ה חס על שלמא דמלכותא כמה דאת אמר (שמות ו יג) ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים</p>	<p>ובא וראה, לעולם אל יפתח אדם את פיו לרעה, שהוא לא יודע מי נוטל אותו הדבר, וכשלא יודע אדם, נכשל בה. וכאשר הצדיקים פותחים את פיהם, כולם לשלום. בא וראה, כשיוסף התחיל לדבר עם פרעה, מה כתוב, "אלהים יענה את שלום פרעה". אמר רבי יהודה, הנה נתבאר שהקדוש ברוך הוא חס על שלום המלכות, כמו שנאמר "ויצום אל בני ישראל ואל פרעה מלך מצרים",</p>
<p>קצו/א</p>	
<p>ואוקמוה רבי חייא אמר פרעה בעא לנסאה⁴ ליה ליוסף ואחליף ליה חלמא⁵ ויוסף בגין דהוה</p>	<p>ובארוהו. רבי חייא אמר, פרעה רצה לנסות את יוסף והחליף לו את החלום, ומשום שיוסף ידע את הדרגות, התבונן בכל דבר ודבר ואמר כך ראית, כל דבר ודבר כראוי לו. זהו שכתוב, "ויאמר פרעה אל יוסף אחרי הודיע אלהים אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמוך". "אֲחֵרֵי הוֹדִיעַ אֱלֹהִים", אֲחֵרֵי הֵיית בשעה ההיא שחלמתי את החלום, שם היית מצוי. ולכן אמר (אמת את כל זאת ידעת, ואיך ידעת פתרונו) "את כל זאת", ידעת את החלום איך היה, וידעת פתרונו.</p>

¹ כצפור הזה באהל וחדר שהוא נאחז וניצוד בו בפח (הרש"ב) (ד"א).

² מלכות ששם נקשרים כל המצות שעושה האדם (מ"מ).

³ והוא פירוש ראשון של הזהר לעיל את הכל שהמצות כולם מתקשרים יפה במלכות הנקראת עתו (מ"מ).

⁴ טעמו מפני שפרעה חשב שיוסף היה מאחד מהחכמים הבקיאים בפתרון חלומות וכמו שאמר לו, תשמע חלום לפתור אותו, אבל יוסף השיבו בלעדי, וכתרגומו (מא טז) לא מן חכמתי אלהן מן קדם ה', ולכן רצה לנסותו אם אמת הדבר שהיה רוח הקדש בו (רמ"ז).

⁵ כגון שיוסף אמר יפות מראה ובריאות בשר והוא החליף והקדים בריאות בשר ליפות תואר, וגם שהחליף תואר במקום מראה, וכיוצא בזה תמצא כמה חילופים. וזה טעם נכבד למה שנמצא שכשספר פרעה החלום אל חכמיו לא נזכר בתורה אלא דרך כללות, ויספר פרעה להם את חלומו, אבל בכאן חזר והזכיר הסיפור בפרטות אלא שעשה כמה חילופים ותוספות, והוא הוא טעם פרטות הסיפור שכיוון בכיוון להחליף כמה דברים לדעת אם נערה עליו רוח ממרום, וכשראה ונתאמת אצלו כי מאת ה' היתה זאת תמה ואמר הנמצא כזה וגו', פי' שאין חכמתו תלויה בחוץ ממנו לשמוע החלום ולפתרו אלא רוח אלקים בו בתוכו מיניה וביה (רמ"ז). דרך משל בז' פרות הטובות אמר לו ששה ובז' רעות א"ל שמונה (מ"מ).

בראשית

<p>ידע דרגינן! אסתכל בכל מלה ומלה? ואמר כך חמיתא כל מלה ומלה כדקא חזי הדא הוא דכתיב (בראשית מא לט) ויאמר פרעה אל יוסף³ אחרי הודיע אלהי"ם אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמותך אחרי הודיע אלהי"ם אחרי הוית בההיא שעתא⁴ דחלמית חלמא תמן הוית שכיח ובגין כך אמר (ג"א אמת את כל זאת ידעת ואיך ידעת פשריה) את כל זאת ידעת חלמא היך הוה וידעת פשריה</p>	
<p>א"ר יצחק אי הכי יוסף אמר כלא חלמא ופשרא כדניאל דאמר חלמא ופשריה א"ל לאו האי כהאי דהא יוסף אסתכל מגו מלולא דפרעה דהוה אמר בדרגין ידיען וחמא ליה דקא טעה >ו< אמר ליה לאו הכי אלא הכי הוא בגין דדרגין כסדרן אתיין אבל דניאל לא אסתכל מגו מלולא דנבוכדנצר כלום (לא) [וכלא] >נ"א דלא< קאמר ליה חלמא ופשריה מה כתיב בדניאל (דניאל ב יט) אדין לדניאל בחווא די ליליא רזא גלי בחווא די ליליא מאן חווא די ליליא⁵ דא גבריאל דאיהו חווא חיוז מן חיוז</p>	<p>אמר רבי יצחק, אם כך, יוסף אמר הכל, החלום ופתרונו, כמו דניאל שאמר את החלום ואת פתרונו. אמר לו, לא זה כמו זה. (שהרי) יוסף התבונן מתוך דבורו של פרעה, שהיה אומר בדרגות ידועות, וראה אותו שטעה, ואמר לו לא כך אלא כך זה, משום שהדרגות באות כסדרן. אבל דניאל לא התבונן מתוך דבורו של נבוכדנצר כלום, (שלא) והכל אמר לו, את החלום ופתרונו. מה כתוב בדניאל, "אדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי בחזוא די ליליא מאן חזוא די ליליא דא גבריאל דאיהו חזוא חיוז מן חיוז". [אז לדניאל בחזיון הלילה הסוד גילה. בחזיון הלילה, מי חזיון הלילה, זה גבריאל שהוא חזיון מראה מן מראה].</p>
<p>תא חזי מה כתיב (יהזקאל מג ב) והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו מה כתיב בתריה וכמראה אשר ראיתי >כמראה אשר</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "והנה כבוד אלהי ישראל בא מדרך הקדים וקולו כקול מים רבים והארץ האירה מכבודו". מה כתוב אחריו, "וכמראה המראה אשר ראיתי כמראה אשר ראיתי בבואי לשחת את העיר</p>

¹ פירוש פרעה אמר ז' פרות יפות וז' פרות רעות רמז ז' היכלות קדושה ותחתם ז' דטומאה ואמר ז' שבלים טובות רמז ז' מדורין דקדושה לומר שהם תחת היכלות טומאה וז' שבלים רעות רמז ז' מדורות הטומאה תחת דקדושה וא"ל יוסף טועה אתה דהקדושה לחוד היכלות דקדושה וסביב ז' מדורות דקדושה ואח"כ תחתיהם ז' היכלי טומאה וסביבם מדורי טומאה וז"ש יוסף פרות ושבלים טובות להדדי וכן רעות להדדי (ז"ח) ועש"ב. ועדיין צריך למודעי מ"ש ואחלף ליה חלמא ופי' מז"ה שרצה לנסותו שהרי הפסוק ברישא סידר הב' חלומות כאשר סדרם פרעה ליוסף. והם ב' חלומות כדכתיב ויחלום שנית וגם יוסף הודה שהם ב' חלומות. ואפשר דודאי ב' חלומות הן ובתחלה חלם היכלי קדושה ותחתיהם טומאה. ואח"כ חלם מדורין סביב היכלי קדושה ותחתם מדורי טומאה ופרעה בתנועותיו רמז שהשבלים מדורי קדושה תחת הטומאה ולמדנו זה מתשובת יוסף שא"ל יוסף שאינו כן (מא"ן) (ג"א).

² וחמא ליה דקא טעה, שידע שלא יש רק ז' דקדושה וכנגדם ז' דקלי', ומתוך דבריו ידע שטעה (מ"מ).
³ קשה מה ענין שבח גדול מפני שפתר לו החלום, אפילו אם תמצא לומר שפרעה חלם גם הפתרון ושיוסף פתר אותו בכיוון, יכול להיות שהיה חכם מומחה בפתרון חלומות וכיוון אל האמת. ועוד מאי כל זאת. אלא ודאי שר"ל שידעת ענין החלום באמיתות וכנזכר, שזה לית אינש בארעא דיכיל למנדעיה, כמו שאמרו חכמי נבוכדנצר אליו ושצריך הופעת רוח הקדש. ומזה נגזור שגם הפתרון הודיעהו לו מלמעלה (רמ"ז).
⁴ אינו אומר "אל תקרי", כי אינו מזיז המלה ממשמעה, אלא שמדייק למה לא אמר יען הודיע מהו אחרי. אמנם ירצה על דרך הנז"ל קצד ע"א בפסוק ויוסף איהו נהר, שפירושו שאור יסוד מאיר בדעת דבריאה, שבאחוריים שלו זר"ן דקליפה שהוא פרעה ומצרים. וכו' והנה אלו האחוריים הם מבחינת הקטנות שהם ג' (איוב א ו) בני אלהים וכו', ועוד ידוע שסוד החלום ה"ס רושם שלש מוחי הגדלות הנשאר במוחי הקטנות שהם סוד אחוריים דבחינת הוויות וכו', שהם ממש אחורי אלקים וכו' (רמ"ז).

⁵ לעיל קמ"ט ע"ב (ד"א). קפ"ג ע"א (הרשב"ב) (ג"א).

בראשית

<p>ראיתי¹ בבאי לשחת את העיר ומראות כמראה אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני כל אליו מראות אינון שית² דאינון מראות והיו דחזוא חיוז אית ליה³ לאתחזאה ביה גוונין דלעילא⁴ ואתחזון בההוא חיוז ואית חיוז לחיוז⁵ וחיוז לחיוז דא על דא וכלהו קיימין בדרגין ידיען ושלמי⁶ ואקרון חיוז דליליא ובהו מתפרשין כל חלמין דעלמא⁷ ואליו אינון כגוונא דלעילא עלייהו</p>	<p>ומראות כמראה אשר ראיתי על נהר כבר ואפול על פני¹. כל המראות הללו הן שש. שאותן המראות ומראה של החזיון, מראה יש לו, שיראו בו הצבעים שלמעלה, ונראים במראה ההוא. ויש מראה למראה, ומראה למראה זה על זה, וכולם עומדים בדרגות ידועות ושולטים, ונקראים מראה הלילה, ובהם מתפרשים כל החלומות של העולם, ואלו הם כדוגמא שלמעלה עליהם.</p>
<p>ובגין כך דניאל בחזוא דליליא רזא גלי אתגלי לא כתיב אלא רזא גלי חד מאליו דרגין גלי ליה ההוא חלמא ופשריה אבל יוסף מגו מלוי דפרעה אסתכל בדרגין עליון וקאמר ובגין כך פקדיה על כל ארעא דמצרים בגין דקב"ה מדיליה דיוסף קא יחיב ליה פומא דלא נשק לעבירה כתיב (בראשית מא מ) ועל פיך ישק כל עמי ידא דלא קריב לעבירה כתיב (שם מב) ויתן אותה על יד יוסף צואר דלא קריב לעבירה כתיב (שם) וישם רביד הזהב על צוארו גופא דלא קריב לעבירה וילבש אותו בגדי שש רגל דלא רכיב לעבירה כתיב (שם מג) וירכב אותו במרכבת המשנה אשר לו המחשבה דלא חשב נקרא נבון וחכם לב שלא הרהר ויקראו לפניו⁸ אברך וכלא מדיליה נטל</p>	<p>ולכן דניאל בחזיון הלילה גילה סוד. לא כתוב התגלה, אלא סוד גלה, אחת מאלו הדרגות, גלה לו אותו חלום ופתרונו. אבל יוסף מתוך דברי פרעה התבונן בדרגות העליונות ואמר. ולכן מינה אותו על כל ארץ מצרים, משום שהקדוש ברוך הוא נתן ליוסף משלו. על הפה שלא נשק לעבירה, כתוב "ועל פיך ישק כל עמי". היד שלא קרבה לעבירה, כתוב "ויתן אותה על יד יוסף". הצואר שלא קרב לעבירה, כתוב "וישם רביד הזהב על צוארו". הגוף שלא קרב לעבירה, "וילבש אותו בגדי שש". הרגל שלא רכבה לעבירה, כתוב "וירכב אתו במרכבת המשנה אשר לו". המחשבה שלא חשב, נקרא נבון וחכם. הלב שלא הרהר, "ויקראו לפניו אברך". והכל משלו הוא נטל.</p>
<p>מה כתיב (שם מו) ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבר בכל ארץ מצרים אמר רבי חזקיה, למה "ויעבור בכל ארץ מצרים", כדי לשלוט, שמכריזים לפניו, וכדי לכנוס התבואה בכל מקום ומקום. רבי אלעזר אמר, יוסף כנס תבואה בכל מקום כדי שלא תרקב.</p>	<p>מה כתוב, "ויצא יוסף מלפני פרעה ויעבור בכל ארץ מצרים". אמר רבי חזקיה, למה "ויעבור בכל ארץ מצרים", כדי לשלוט, שמכריזים לפניו, וכדי לכנוס התבואה בכל מקום ומקום. רבי אלעזר אמר, יוסף כנס תבואה בכל מקום כדי שלא תרקב.</p>
<p>אמר רבי שמעון כל מה דעבד קב"ה כלא איהו לגלגלא גלגולין בגין דבעי לקיימא קיומא תא חזי כד ברא קב"ה עלמא אייתי כל מה דאצטריך</p>	<p>אמר רבי שמעון, כל מה שהקדוש ברוך הוא עשה, הכל הוא לגלגל גלגולים, משום שרצה לקיים הגזירה. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, הביא כל מה</p>

¹ כמראה אשר ראיתי בבאי כצ"ל וכ"ה לפנינו (הערת הזוהר).

² פי הם ר"ק של מלכות שנקראים מראות, לפי שמתראים בהם ר"ק דז"א (מ"מ).

³ היא המלכות (מ"מ).

⁴ מתראים בה ר"ק (מ"מ).

⁵ פי' תחת המלכות כמה מלאכים שיונקים זה מזה ונקראים חיוז דליליא וכולהו קיימין (מ"מ).

⁶ ר"ל שיונקים מ"ק דמלכות ודז"א. ואיקרון חיוז דליליא, שהם מהמלכות שנקרא לילה (מ"מ).

⁷ פי' במלאכים אלו (מ"מ).

⁸ ר"ל כמו בעבירה רך בשנים, דרכו להיות מלא הרהורים, ואעפ"ה היה אב בגבורה, שלא להרהר כן, א"ל

אברך, שרך בשנים ואב בחכמה (א"מ) (נ"א).

⁹ לאסוף תבואה (ד"א).

בראשית

<p>עלמא בקדמיתא ולבתר אייתי ליה לבר נש <לעלמא> (על עלמא) ואשכח מזונא תא חזי כנוונא דא קב"ה אמר לאברהם (בראשית טו יד) ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול כד אתא יוסף לארעא דמצרים לא אשתכח בה רכוש גדול גלגל גלגולין ואייתי כפנא על עלמא וכל עלמא הוו מייתין כספא ודהבא למצרים ואתמלי כל ארעא דמצרים כספא ודהבא לבתר דאתתקן כלא רכוש גדול אייתי יעקב למצרים</p>	<p>שצריך העולם בראשונה, ואחר כך הביא את האדם לעולם, ומצא מזון. (בא וראה) כדוגמא זו הקדוש ברוך הוא אמר לאברהם, "ידוע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם וגו' ואחרי כן יצאו ברכוש גדול". כשבא יוסף לארץ מצרים, לא מצא בה רכוש גדול. גלגל גלגולים, והביא רעב על העולם, וכל העולם היו מביאים כסף וזהב למצרים, והתמלאה כל ארץ מצרים כסף וזהב. לאחר שהכל נתקן ברכוש גדול, הביא את יעקב למצרים.</p>
<p>דהכי ארחי דקב"ה בקדמיתא בארי ג"א אקדים <אסוותא ולבתר מהי כך בקדמיתא אתקין רכוש גדול ולבתר</p>	<p>שכך דרכי הקדוש ברוך הוא, בראשונה בורא (מקדים) רפואה, ואחר כך מכה. כך בראשונה התקין רכוש גדול, ואחר כך</p>
קצו/ב	
<p>אייתי לון לגלותא ועל דא גלגל גלגולין ואייתי כפנא על כל עלמא בגין דליהוו מייתין כספא ודהבא כל עלמא למצרים תא חזי בגין (כך) יוסף דאיהו צדיק איהו גרים עותרא! כספא ודהבא² לגמלא ישראל כדכתיב (תהלים קה לז) ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל ומן ידא דצדיק אתא דא לישראל וכלא למזכי לון לעלמא דאתי</p>	<p>הביא אותם לגלות, ועל כן גלגל גלגולים והביא רעב על כל העולם, כדי שיהיו מביאים כסף וזהב כל העולם למצרים. בא וראה, משום (כך) יוסף, שהוא צדיק, הוא גרם עושר של כסף וזהב שיטלו ישראל, ככתוב "ויוציאם בכסף וזהב ואין בשבטיו כושל". ומידו של הצדיק זה בא לישראל, והכל לזכות אותם לעולם הבא.</p>
<p>פתח ואמר (קהלת ט ט) ראה חיים עם אשה אשר אהבת וגו' תא חזי האי קרא ברזא עלאה איהו ואוקמוה ראה חיים אלין חיינ³ דעלמא דאתי דיכאה הוא בר נש דזכי בהו כדקא יאות עם אשה אשר אהבת דא כנסת ישראל בגין דבה כתיב אהבה⁴ דכתיב (ירמיה לא ב) ואהבת עולם אהבתיך אימתי בשעתא דסטרא דימינא אחיד בה דכתיב (שם) על כן משכתיך חסד</p>	<p>פתח ואמר, "ראה חיים עם אשה אשר אהבת" וגו'. בא וראה, הפסוק הזה הוא בסוד עליון, ובארוהו. "ראה חיים", אלו חיי העולם הבא, שאשרי האיש שזוכה לו כראוי. "עם אשה אשר אהבת", זו כנסת ישראל, משום שבה כתוב אהבה, שכתוב "ואהבת עולם אהבתיך". מתי, בשעה שצד הימין אוחז בה, שכתוב "על כן משכתיך חסד".</p>
<p>כל ימי חיי הבלך⁵ (קהלת ט ט) בגין דאיהי אתקשרת בחיים⁶ ואיהי עולם דחיינ שריין ביה</p>	<p>"כל ימי חיי הבלך", משום שהיא נקשרת בחיים, והיא העולם ששורים בה חיים. שהרי העולם הזה לא שורים בו חיים,</p>

¹ וכולו על ידי טהרה, למזכי לון לעלמא דאתי, בגשמי וברוחני ע"י הקדושה, בענין שכסף חסד וזהב בינה, נמשכים ע"י יוסף יסוד במלכות לישראל, והיינו ראה חיים מהבינה ע"י החסד עם האשה מלכות ע"י היסוד (אור יקר).

² פי' שיסוד, יש בו החסדים שנקראים כסף, והגבורות שנק' זהב, ולכן ויוציאם בכסף וזהב (מ"מ).

³ הכונה ת"ת הנקרא חיים שמקושר בבינה, ומאותה בחינה צריך האדם להשפיע אל המ' ופי' הפסוק ראה והשתדל להמשיך הת"ת הנקרא חיים ליחדו עם אשה אשר אהבת שהיא המ' (ז"ח) (נ"א).

⁴ ולפי זה אשר אהבת ירצה שמשכת עליה משך אהבת חסד במעשיך וירצה לפי זה ראה חיים שהם חיי הבינה במלכות ע"י קשרה בחסד כדפי' (אור יקר).

⁵ המלכות נקראת הבל שהיא ודאי הבל, ועתה נתקנה ע"י החיים, כאומרנו ראה חיים עם אשה אשר אהבת, ולזה יש בימיה חיים, וז"ש "כל ימי חיי הבלך" אותם הימים אשר בהבל יש בהם חיים (אור יקר).

⁶ עם היות שהיא עולם שתחתיה המות כנודע, עתה כבר נקשרה בבינה כדפי', ותקן הבינה המיתה שבה, והנה באומרנו ימי חיי הבלך, שלל שלא נחשוב חיי העולם הזה הבלה לחיים (אור יקר). פי' שממשיכין מהמוחין דז"א למלכות וכוונת הכתוב, כל הימים תמשיך חיים, שהם המוחין, למלכות שנקראים הבלך (מ"מ).

בראשית

<p>דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים¹ בנין דאינון תחת השמש ולא מטאן הכא אינון נהורין דההוא שמשא² ואסתלקו מעלמא מיומא דאתחריב בי מקדשא³ דכתיב (ישעיה יג י) חשך השמש בצאתו וגו' מאי חשך השמש דסליק נהוריה ולא נהיר⁴ כמה דאת אמר (שם נז א) הצדיק אבד וגו'⁵ כי הוא חלקך בחיים (קהלת ט ט) דא הוא שמשא בסיהרא ובעינין למיעל סיהרא בשמשא⁶ ושמשא בסיהרא⁷ דלא לאפרשא לון ודא הוא חולקא דבר נש למיעל בהו לעלמא דאת⁸</p>	<p>משום שהם תחת השמש, ולא מגיעים לכאן אותם האורות של אותה השמש, והסתלקו מהעולם מיום שנחרב בית המקדש, שכתוב "חושך השמש בצאתו" וגו'. מה זה "חושך השמש", שסילק את אורו ולא מאיר, כמו שנאמר "הצדיק אבד" וגו'. "כי הוא חלקך בחיים", זהו השמש עם הלבנה. וצריכים להכניס הלבנה בשמש והשמש בלבנה שלא להפרידם, וזהו חלק האדם להיכנס עמם לעולם הבא.</p>
<p>מה כתיב בתריה (שם י) כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה האי קרא אית לאסתכלא ביה כל אשר תמצא ידך לעשות וכי הותרה רצועה למעבד בר נש כל מה דיכיל אלא לעשות בכחך כתיב מאי בכחך דא נשמתיה דבר נש דאיהו חילא דבר נש למזכי בה לעלמא דין ולעלמא דאתי</p>	<p>מה כתוב אחריו, "כל אשר תמצא ידך לעשות בכחך עשה כי אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר אתה הולך שמה". הפסוק הזה יש להתבונן בו. "כל אשר תמצא ידך לעשות", וכי הותרה הרצועה שאדם יעשה כל מה שיכול. אלא כתוב "לעשות בכחך", מה זה "בכחך", זו נשמתו של האדם, שהיא הכח של האדם, לזכות בה לעולם הזה ולעולם הבא.</p>
<p>דבר אחר בכחך דא היא אשה דקאמרין דאיהי חילא לאתתקפא בה בעלמא דין ובעלמא דאתי ובעי בר נש למזכי בה בהאי עלמא <בהאי חילא> בנין דיתתקף <בה> בההוא עלמא מאי טעמא בנין דלבתר דיפוק בר נש מהאי עלמא לית ביה חילא למעבד (מידי) <מדי> ולומר השתא מכאן</p>	<p>דבר אחר, "בכחך" זו האשה שאמרנו, שהיא הכח להתחזק בה בעולם הזה ובעולם הבא. וצריך אדם לזכות בה בזה העולם בכח זה, כדי שיתגבר בה לעולם ההוא. למה, משום שאחר שיצא האדם מן העולם הזה, אין בו כח לעשות דבר ולומר, עכשיו מכאן והלאה אעשה מעשים טובים.</p>

¹ אפשר שעל המלכות ממש קאמר, דאמר דאיהי עולם החיים, אמיתי בסוד היחוד, "דהא עלמא דא לא שריין ביה חיים" בהיותה נפרדת למטה בסוד מרדתה, וגלותה כדמסיק. ולזה לא אמר "ראה אשה אשר אהבת", אלא "ראה חיים עם אשה" דווקא בזווג ובייחוד, וז"ש "דהא עלמא דא" שהיא מלכות, לא שריין ביה חיים, בנין דאינון חיים מתעכבין למטה מהת"ת, ואינם מגיעין למלכות (אור יקר). ר"ל למה אנו צריכים להביא לה מוחין, לפי שאין לה מגרמה כלום, וז"ש "לא שריין ביה חיים" (מ"מ).

² בעת הפרוד לזה הזהיר על היחוד (אור יקר).

³ שאין ייחוד וזווג (אור יקר).

⁴ לא השמש עצמו אלא בצאתו אחר שיצאו מאורי אורו, יחשכו שם למטה ממנו, וז"ש "מאי חשך השמש" שהרי זה מורה שמש השמש חשך בעצמו, הפך מה שפי'. לזה אמר, שפירוש חשך השמש, היינו שהשמש מנע אורו "דסליק נהוריה דלא נהיר", ומניעתו אינו בו בעצמו, אלא מנעו למטה ממנו, שלא יגיע ליסוד (אור יקר).

⁵ הוא ג"כ אבד אורו הבא לו מן השמש, הצדיק אבד, אבל נו"ה לא אבדו ממש, ולזה אמר בהתפשטותם אשר נתן לך תחת השמש, והא כיצד ימצאו אותם החיים העליונים למטה, ע"י המלכות המיוחדת (אור יקר).

⁶ דהיינו המלכות העולה בר"ק ונכללת בהם, ג' מכאן וג' מכאן, דהיינו היא מלכות, מתהלכת בין החיות, למעלה ממנה חג"ת, למטה ממנה נה"י (אור יקר).

⁷ היינו שכל ר"ק יאירי בה ותתיחד עם הת"ת, וז"ש "אשר נתן לך תחת המש כל ימי הבלך" ירצה למטה מהת"ת המלכות, ובייחודם ימשך לך החיים כי היא חלקך בחיים ובעמלך, כל המצוה והתורה "בדא סלקי ונחת" זה כל האדם והעסק כנודע (אור יקר). טעם שנק' ז"א שמש בתיקר'ז, לפי ששם מ"ה, יר"ד פעמים יר"ד, ה"א פעמים ה"א, וא"ו פעמים וא"ו, ה"א פעמים ה"א גימ' שמ"ש, ובאוצ"ח כתב הטעם, לפי שיש בו ב' פעמים ש"ך גימ' שמ"ש כמו המלכות שנק' תמר בשביל ב' ש"ך שבה (מ"מ).

⁸ פי' שיקשר מלכות בז"א וז"א במלכות, ומעלה אותם בסוד מ"ן לאמא ונשמתו עמהם, כמ"ש הרב ז"ל בכוננת שמע ישראל, וז"ש ודא הוא חולקא דב"נ למיעל בהו לעלמא דאתי (מ"מ).

בראשית

<p>וללהלאה אעביד <עובדין טבין דודאי> (ודאי) אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר וגוי אי לא זכי בר נש בהאי עלמא לא יזכי ביה לבתר בההוא עלמא ואוקמוה מאן דלא אתקין זודין למיהך מהאי עלמא לא ייכול בההוא עלמא ואית עובדין טבין דעביד בר נש בהאי עלמא דייכול מנייהו הכא וכלא אשתאר לעלמא דאתי ולא תזנא מנייהו</p>	<p>שודאי ש"אין מעשה וחשבון ודעת וחכמה בשאול אשר" וגו'. אם לא זוכה אדם בעולם הזה, לא יזכה בו אחר כך לעולם ההוא. ובארוה, מי שלא מתקן צידה ללכת מן העולם הזה, לא יאכל בעולם ההוא. ויש מעשים טובים שעושה אדם בעולם הזה שיאכל מהם כאן, והכל נשאר לעולם הבא ולזון מהם.</p>
<p>תא חזי יוסף זכה בהאי עלמא זוכה בעלמא דאתי בגין דבעא לאתאחדא באשה יראת יהו"ה כמה דאת אמר (בראשית לט ט) וחמאתי לאלהי"ם ובגין כך זכה למשלט בהאי עלמא זוכה לזן לישראל מה כתיב (שם מז יד) וילקט יוסף את כל הכסף והכי אתחזי דהא ההוא נהר דנגיד ונפיק איהו לקיט בלא וכל עותרא ביה קיימא ודא היא רזא דכתיב (שם א יז) ויתן אותם אלהי"ם ברקיע השמים וכלא איהו כדקא יאות ודאי יוסף בעי למשלט על מלכותא</p>	<p>בא וראה, יוסף זכה בעולם הזה וזכה בעולם הבא, משום שרצה להאחז באשה יראת ה', כמו שנאמר "וחטאתי לאלהים". ולכן זכה לשלוט בעולם הזה וזיכה את ישראל. מה כתוב, "וילקט יוסף את כל הכסף", וכך ראוי. שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, הוא לוקט הכל, וכל העושר עומד בו. וזה סוד הכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים", והכל הוא כראוי, שודאי יוסף צריך לשלוט על המלכות.</p>
<p>ותא חזי כתיב (שם מא מג) וירכב אותו במרכבת המשנה מאן מרכבת המשנה קב"ה עביד ליה לצדיק שליטא² בגין דהא מניה אתון עלמא ואצטריך לאתזנא וקב"ה אית ליה רתיכא עלאה³ ואית ליה רתיכא תתאה⁴ >רתיכא תתאה< איהי מרכבת המשנה ויוסף (ה)צדיק אקרי וליה אתחזי למהוי רכיב על מרכבת המשנה אשר לו לקב"ה⁵ וכלא איהו ברזא עלאה¹⁴⁹ למהוי כגוונא דלעילא</p>	<p>ובא וראה, כתוב "וירכב אתו במרכבת המשנה", מי מרכבת המשנה, הקדוש ברוך הוא עשה את הצדיק שליט, משום שהנה ממנו נזון העולם, וצריך לזון, ולקדוש ברוך הוא יש מרכבה עליונה, ויש לו מרכבה תחתונה. המרכבה התחתונה היא מרכבת המשנה, ויוסף נקרא צדיק, ולו ראוי להיות רוכב על מרכבת המשנה אשר לו לקדוש ברוך הוא, והכל הוא בסוד עליון שיהיה כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>תא חזי ויקראו לפניו אברך (שם) מאי אברך⁶ קשירו דאתקשר שמשא בסיהרא וכלא כרעין לקבל אתר דא ונתון אותו על כל עלמא וכלהו אודן לגביה</p>	<p>בא וראה, "ויקראו לפניו אברך", מה זה "אברך", הקשר שנקשרים השמש עם הלבנה, והכל כורעים כנגד המקום הזה. ונתון אותו על כל העולם, וכולם מודים אליו,</p>
קצו/א	
<p>ובגין דא כלא ברזא עלאה איהו</p>	<p>משום זה הכל הוא בסוד עליון.</p>
<p>תא חזי קב"ה עבר מלכותא דארעא כעין מלכותא דרקיעא וכלא דא כגוונא דא וכל מה דאתעביד בארעא קיימא קמי קב"ה בקדמיתא</p>	<p>בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את מלכות הארץ כעין מלכות הרקיע, והכל זה כדוגמא זו. וכל מה שנעשה בארץ, עומד</p>

¹ מי שאינו מכין צידה בעוה"ז, אין לו מה לאכול בעוה"ב, והוא מעשים טובים ותורה ומצות (ד"א).

² פי' בינה נותנת שפע ליסוד, והוא משפיע למלכות (מ"מ).

³ ז"א (מ"מ).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ פי' הבינה נתנה ליסוד מרכבת המשנה שלה, שהיא המלכות, ופרעה הוא בינה, כמ"ש בזהר ויגש (מ"מ).

⁶ פירוש אברך מלשון המברך את הגפן שהיא מלשון קשירה מין במינו וכן היסוד קושר ומברך בת"ת עם המ' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>תא חזי מלכותא קדישא לא קביל מלכותא שלימתא עד דאתחבר באבהן¹ בנין דקב"ה עבד לה למלכו עלאה לאתנהרא מרזא דאבהן²</p>	<p>לפני הקדוש ברוך הוא בראשונה. בא וראה, המלכות הקדושה לא קבלה מלכות שלימה עד שהתחברה עם האבות, משום שהקדוש ברוך הוא עשה אותה המלכות העליונה שתאיר מסוד האבות.</p>
<p>וכד יוסף הצדיק נחת למצרים בקדמיתא איהו משיך לה לשכינתא לבתר עמיה דהא שכינתא לא אזלא אלא בתרא דצדיק³ ובגין כך אתמשך יוסף למצרים בקדמיתא ונטיל כל עותרא דעלמא כדקא יאות ולבתר נחתת שכינתא למצרים וכלהו שבטין בהדה ובגיני כך יוסף דנטר ליה לברית זכה לאתעטרא באתריה וזכה למלכותא דלעילא ולמלכותא דלתתא ועל דא כל מאן דנטר ברית⁴ קדישא כאילו קיים אורייתא קדישא כולה דהא ברית שקיל ככל אורייתא⁵</p>	<p>וכשיוסף הצדיק ירד למצרים בראשונה, הוא משך אחר כך עמו את השכינה, שהרי אין שכינה הולכת אלא אחר הצדיק, ולכן נמשך יוסף למצרים בראשונה, ונטל את כל עושר העולם כראוי, ואחר כך ירדה שכינה למצרים וכל השבטים עמה. ולכן יוסף ששמר את הברית, זכה להתעטר במקומו, וזכה למלכות שלמעלה ולמלכות שלמטה. ועל כן, כל מי ששומר ברית קודש כאלו קיים כל התורה הקדושה כולה, שהרי הברית שקולה ככל התורה.</p>
<p>וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו וגו' (בראשית מב א) רבי חייא פתח¹⁵⁰ (זכריה יב א) משא דבר יהו"ה על ישראל נאם יהו"ה נוטה שמים ויוסד ארץ⁶ ויוצר רוח אדם בקרב⁷ האי קרא אית לאסתכלא ביה משא דבר יהו"ה בכל הני אתר דקאמר משא אמאי אלא בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמין ואמר משא לטב בכל אתר דאיהו על ישראל ואמר משא לביש בכל אתר דאיהו על דינא דשאר עמין</p>	<p>"וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "משא דבר ה' על ישראל נאום ה' נוטה שמים ויוסד ארץ ויוצר רוח אדם בקרב". בפסוק הזה יש להתבונן. "משא דבר ה'", בכל המקומות האלה שאמר "משא", למה "משא". אלא בכל מקום שהוא על הדין של שאר העמים ואמר "משא", זה לטוב. בכל מקום שהוא על ישראל ואומר "משא", זה לרע. בכל מקום שהוא על הדין של שאר</p>

¹ כלומר אינה משתלמת לשלוט בכל הנמצאים בהשפעתה, ולכן יוסף ירד ונכלל בכל האצילות דהיינו "וילקט" ואחר שנשתלם רדפה שכינה אחריו כדי שלהמצא עם האבות כדפי' (אור יקר).

² פירוש חסד גבורה ת"ת (נ"א).

³ פירוש כל חשק השכינה אל היסוד ולזה כיון דנחת יוסף דהוא בחינת יסוד נחתת שכינתא (ז"ח עש"ב) (נ"א).

⁴ פי' תור"ה עם הכולל כמנין ברי"ת (ד"א).

⁵ בכל האצילות כדפי' (אור יקר). אפשר לרמוז כי שומר ברית מכניע ס"מ כי גימטריא ברית הוא תורה עם הכולל וזה טעם כי גימטריא הנז' מבטלת יצה"ר (מא"ן) (נ"א). עי' ז"ח (פח ע"ד): לקיים כל דבר, זה ברית מילה, שהוא קיום כל התורה, עכ"ל. עי' יהל אור ח"ג לז ע"ג וז"ל, סוד הענין, שכל אבר יש לו איכות, כי כולם הן תולדות הספירות, וכל אחד יש לו פנימיות וחיצוניות, ובפנימיות פועלת האיכות ובחיצוניות האיברים, וכ"ה בתר"ג מצות, שכ"א הוא מעשה מיוחד ויש לכ"א כוונה מיוחדת, ולכן המצות בלא כוונה כגוף בלא נשמה וכו', תר"ג אברים בגוף ותר"ג איכות בנפש קבועים בגוף, אף לעכ"ס, ועוד יש תר"ג איכות בנפש שאין קבועים בנפש, אלא מושפעים מהרוח וזהו תכלית האדם ושלימותו, והן באין מעשיית המצות, וזה אור הלבנה בשלימות וכו', ידוע שכל דבר שהוא כפול בא השני בגולם א' וכו', וכן הוא כאן, שתר"ג איכות השניים באים באבר א', והוא עט' הברית ובו נכלל כל התר"ג מצות גדולה מילה וכו', ולכן אין העטרה מתגלה מעצמו בבריאת הש"י כמו כל האיברים אלא בעשיית האדם מצות הש"י וכו', ומצות המילה שהיא מצוה המשלמת תר"ג הוא בעטרה ובזה ג"כ הכלל הנ"ל, שהיא כלולה מהכל לכן היא שקולה נגד תר"ג מצות וזהו ברי"ת, שהוא הנוק' של היסוד שבה נכללת לאחד, בסוד תש"י כנ"ל, וכחשור מצות המילה כל המצות אינן פועלים כמו זכר בלא נקבה, עכ"ל. עי' ס"י (פ"ו מ"ז) וזכרת לו ברית בין עשר אצבעות ידיו והוא ברית הלשון ובין עשר אצבעות רגליו והוא ברית המילה.

⁶ הבינה נוטה שמים, ת"ת, המתפשט להגיע למלכות, ויוסד הארץ, הקשור המלכות עם היסוד, ועד כאן הוראה על הבינה, העושה אלו העניינים (אור יקר).

⁷ היינו המלכות שהיא אוצר לכל הנשמות לתתם באדם, ורצה להראות על הבינה והמלכות בנבואה זו (אור יקר).

בראשית

<p>לטב בגין דמשא מטולא איהו כביכול מטולא איהו עליה דקב"ה שלום דעמין עכו"ם וכד אתגזר דינא עליהו (ל)מעבר מניה ההוא מטולא דאיהו סביל עליהו דישראל¹ בכל אתר דדינא אתגזר עליהו דישראל ואמר משא כביכול מטולא איהו עליה דקב"ה ובגין כך משא מהאי גיסא ומהאי גיסא מטולא איהו¹ כיון דאמר נוטה שמים ויוסד ארץ אמאי אצטריך ויוצר רוח אדם בקרבו וכי לא הוינא ידעי דאיהו יוצר רוח אדם אלא לאחזאה דרגא ידעא² דכל רוחין ונשמתין דעלמא בההוא דרגא קיימין</p>	<p>העמים לטוב, משום שמשא הוא משא כבד, כביכול זו משא כבד על הקדוש ברוך הוא השלום של העמים עובדי כוכבים ומזלות, וכשנגזר הדין עליהם, עוברת ממנו המשא הכבד הזו שהוא סובל עליהם ישראל. בכל מקום שנגזר דין על ישראל ואומר "משא", כביכול משא כבד היא על הקדוש ברוך הוא, ולכן משא, מהצד הזה ומהצד הזה זה משא. כיון שאמר "נוטה שמים ויוסד ארץ", למה צריך "ויוצר רוח אדם בקרבו", וכי לא היינו יודעים שהוא יוצר רוח אדם. אלא להראות דרגה ידועה, שכל הרוחות והנשמות של העולם עומדות באותה הדרגה.</p>
<p>רבי שמעון אמר האי קרא קשיא אי אמר ויוצר רוח אדם ולא יתיר יאות אבל בקרבו מהו³ אלא רוא איהו בתרין סטרין⁴ דהא מההוא נהר דנגיד ונפיק⁵ מתמן נפקי ופרחי נשמתין כלהו ואתכנישו באתר חד וההוא דרגא איהו יוצר רוח אדם בקרבו והאי כאתתא דאתעברא מן דכורא וההוא ולדא צרת לה במעהא עד <דאצתייר> (דאתצר) כלא בציורא שלימו במעהא כך ויוצר רוח אדם בקרבו בקרבו קיימא עד דאתברי בר נש בעלמא ויהב ליה</p>	<p>רבי שמעון אמר, הפסוק הזה קשה. אם אמר "ויוצר רוח אדם" ולא יותר, יפה, אבל מה זה "בקרבו". אלא זה סוד בשני צדדים, שהרי מהנהר ההוא ששופע ויוצא, משם יוצאות ופורחות כל הנשמות ומתכנסות במקום אחד, ואותה הדרגה היא "יוצר רוח אדם בקרבו". וזה כמו אשה שמתעברת מן הזכר, ואותו הולד היא מציירת במעיה, עד שהכל מצטייר בציור שלם במעיה. כך "ויוצר רוח אדם בקרבו", זה עומד בקרבו, עד שנברא האדם בעולם ונותן לו.</p>
<p>דבר אחר ויוצר רוח אדם בקרבו בקרבו [דאדם] ממש (מאי טעמא) בגין דכד אתברי בר נש וקב"ה יהב ליה נשמתיה ונפיק לאורא דעלמא ההוא רוחא דבגויה לא אשכח גופא</p>	<p>דבר אחר, "ויוצר רוח אדם בקרבו", בקרבו של אדם ממש. (למה) משום שכאשר נברא האדם והקדוש ברוך הוא נותן לו את נשמתו ויוצא לאויר של העולם, אותה הרוח שבתוכו לא מוצאת</p>

¹ הענין ששלום האומות הוא ע"י היות השר העליון אשר להם עולה ושואב שפע מהקדש, ואין לך משא למעלה כי אם כניסת השרים או החצונים פנימה אל הקדש, והם נכנסים לב' עניינים: הא', לקבל דין, לעשות הדין על ישראל. הב', לקבל שפע להם למזונם. ובכל איזה דרך מאלו הדרכים שיכנסו "מטולא איהו", כיון שסוף סוף הם נכנסים, וכאשר יהיה הדין על האומות, הוא פריקת המשא. ואם הוא הדין על ישראל, הוא סבל המשא הקשה הזאת, דהיינו כניסת החצונים. וכבר אפשר לתקן לדרך אם יבא על שלום האומות סבל המשא, ואם יבא על טוב ישראל, יהיה לפרקה (אור יקר).

² פי' מלכות (אור יקר, מ"מ), ולכך מקשה ר"ש לכתוב קרא ויוצר רוח אדם, מאי בקרבו, ותיירץ לפי שהנשמה מצטיירת תוך המלכות (מ"מ).

³ פי' דמיירי כשהרוח קיימא בקרבה של הנוק, ושם מצטיירין כגוונא דאתתא דאתעברת, ובזה א"ש לשון ויוצר, אבל לפי פי' ב' ד"בקרבו" קאי אדם, כי כל מה שגדל הגוף, גם הרוח מתפשט בתוכו ומתגדל, א"כ האיק שייך מלת ויוצר, דאין כאן יצירה חדשה, אלא גילוי התפשטות לבד. ותיירץ, כי גם ההתפשטות צריך יצירה ממש, בגין דאיצטריך ההוא רוחא חילא דלעילא לאתתקנא. וביאור הענין הוא, כי תחלה נמשך לאדם רוח מבחי' מלכות, ואח"כ נתוסף בו רוח מבחי' יסוד. וכן ע"ז עד שמקבל רוח מכל ה"ס דאב"ע, א"כ יצירה ממש אתקרי דבריאה חדשה הוה, וזהו פי' תוספות רוחא דהוה ל' ליעקב קודם דאתעביד יוסף, שירדה רוחו גם מאצילות. ובעת דאיבעידי יוסף, נסתלקה ממנו אותו התוספות גדולה, כי שם מקומו באצילות, כנודע. כד אתגלי בבריאה הנקרא אספקלריא דלא נהיא, וכמ"ש פרשת וישב דף קמג ע"א (זהר הרקיע).

⁴ כדמפרש "בקרבו" בב' פירושים, או בקרבו המלכות או בקרבו האדם, והם ב' סודות כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁵ אפשר שהוא היסוד אבר המזריע זרע הנשמות בנקבה, ואפשר שהוא הבינה, והכל עולה לענין א', שנעקרות מהבינה ונמשכות בסוד הזרע, עד שנזרעות זרע היורה כחץ מהיסוד למלכות (אור יקר).

בראשית

<p>לאתפשטא בגויה וקימא בסטרא חד בגויה וכד בר נש אתפשט גופיה ההוא רוחא אתפשט ויהיב ביה חילא וכן כגוונא דגופא אתרבי הכי רוחא יהיב חיליה ביה לאתתקפא בר נש בהדיה ובגין כך יוצר רוח אדם בקרבו ממש</p>	<p>גוף להתפשט בתוכו, ועומדת בצד אחד בתוכו. וכשאדם מתפשט גופו, אותה הרוח מתפשטת ונותנת בו כח. וכן כדוגמא שהגוף מתגדל, כך הרוח נותנת בו כח שיתחזק האדם עמה, ולכן "יוצר רוח אדם בקרבו" ממש.</p>
<p>ואי תימא יוצר רוח אדם מהו בגין דההוא רוחא אצטריך חילא דלעילא יתיר לאסתיעא בהדיה ועל דא קב"ה איהו יוצר רוח אדם בקרבו ויהיב ליה סיועא בבר נש תא חזי כד ההוא רוחא אצטריך סיועא כגוונא דאיהו ההוא בר נש וכגוונא דההוא גופא אתתקן הכי נמי ההוא רוחא מתקנין ליה ואוספין ליה רוחא לאתתקנא ודא הוא יוצר רוח אדם בקרבו</p>	<p>ואם תאמר, "יוצר רוח אדם" מה זה, משום שהרוח היא צריכה כח שלמעלה יותר להסתייע עמה, ועל כן הקדוש ברוך הוא הוא יוצר רוח אדם בקרבו, ונותן לו סיוע לאדם. בא וראה, כשאותה הרוח צריכה סיוע, כדוגמא שהוא אותו האדם, וכדוגמא שאותו הגוף נתקן, כך גם מתקנים לו את אותה הרוח, ומוסיפים לו רוח להתקן, וזה הוא "יוצר רוח אדם בקרבו".</p>
<p>ותא חזי כיון דאתאביד יוסף מאבוי יעקב אביד ההוא תוספת רוחא דהוה ליה ואסתלקת מניה שכינתא לבתר מה כתיב (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם וכי עד השתא</p>	<p>ובא וראה, כיון שנאבד יוסף מאביו, יעקב איבד אותה תוספת הרוח שהיתה בו, והסתלקה ממנו השכינה. אחר כך מה כתוב, "ותחי רוח יעקב אביהם". וכי עד עכשיו</p>
קצו"ב	
<p>מית הוה אלא ההוא תוספת רוחא אסתלק מניה שכינתא ולא הוה בגויה בגין דעצבונא דהוה ביה גרמא ליה ואי גרמא ליה הא לא¹⁵² הוה רוחיה בקיומיה ובגין כך ותחי רוח יעקב אביהם והכא (כתיב) (בראשית מב א) וירא יעקב דעד כען לא אתבשר מנא הוה ידע אלא וירא יעקב דחמא לכל דיירי ארעא דאזלי למצרים ומייתן עבורא (הה"ד וירא יעקב)</p>	<p>היה מת, אלא אותה תוספת הרוח והסתלקה ממנו השכינה ולא היתה בתוכו, משום שהעצב שהיה בו גרם לו, ואם גרמה לו לזה, לא היתה רוחו בקיומה, ולכן "ותחי רוח יעקב אביהם". וכאן (כתוב "וירא יעקב"), שעד עכשיו לא התבשר. מנין היה יודע, אלא "וירא יעקב", שראה את כל דיירי הארץ שהולכים למצרים ומביאים תבואה (זהו שכתוב "וירא יעקב").</p>
<p>רבי יצחק אמר תא חזי דוד מלכא זכה לאתחברא באבהן וירית דוכתיה בגווייהו הה"ד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה</p>	<p>רבי יצחק אמר, בא וראה, דוד המלך זכה להתחבר עם האבות, וירש את מקומו בתוכם. זהו שכתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".</p>
<p>²רבי ייסא ורבי חזקיה הוו אזלי מקפוטקיא ללוד והוה עמהון חד יודאי במטול דקפטירא דחמרא³ עד דהוו אזלי אמר רבי ייסא לרבי חזקיה אפתח פומך ואימא חד מלה מאינון מילי מעלייתא דאורייתא <דאית> (דאית) אמר בכל יומא קמי בוצינא קדישא פתח ואמר (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום דרכיה</p>	<p>רבי ייסא ורבי חזקיה היו הולכים מקפוטקיא ללוד, והיה עמהם יהודי אחד במשוי מלבושים על החמור. בעודם הולכים, אמר רבי ייסא לרבי חזקיה, פתח פין ותאמר דבר אחד מאותם הדברים המעולים של התורה שאתה אומר כל יום לפני המאור הקדוש. פתח ואמר, "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".</p>

¹ פי' שאירע לדוד כמו שאירע ליוסף, דחוהו אחיו, ונעשה מלך, וכן דוד דחוהו אחיו, כמ"ש אבן מאסו הבונים. ועי' בדף קצח שכתב כן הזהר בהדיא (מ"מ).

² נדפס בפרשת וארא דף לא ע"א (דרך אמת והערת הזוהר).

³ במשוי מלבושים על החמור למוכרם בלוד כי מלת במטול פי' במשוי וקפטירא פי' מלבושים מלשון מקסטר בקטפוי הנזכר פ' וישלח (ד"א). הרמז"ל פירש נבל של יין (נ"א).

בראשית

<p>דרכי נעם אלן ארחין דאורייתא¹ דמאן דאזיל בארחי דאורייתא קב"ה אשרי עליה נעימותא דשכינתא די לא תעדי מניה לעלמין וכל נתיבותיה שלום דכלהו נתיבין דאורייתא כלהו שלם שלם ליה לעילא שלם ליה לתתא שלם ליה בעלמא דין שלם ליה בעלמא דאתי</p>	<p>דרכי נועם", אלו דרכי התורה. שמי שהולך בדרכי התורה הקדוש ברוך הוא משרה עליו את נעימות השכינה שלא תזוז ממנו לעולמים. "וכל נתיבותיה שלום", שכל נתיבות התורה כולם שלום. שלום לו למעלה, שלום לו למטה. שלום לו בעולם הזה, שלום לו בעולם הבא.</p>
<p>אמר ההוא יודאי אסירא בקיסטרא² בהאי קרא אשתכח אמרו ליה מנין לך אמר לון מאבא שמענא ואוליפנא הכא בהאי קרא מלה פתח ואמר האי קרא בתרין גוונין איהו ובתרין סטרין קרי ביה דרכים וקרי ביה נתיבות קרי ביה נעם וקרי ביה שלום מאן דרכים ומאן נתיבות מאן נעם ומאן שלום אלא דרכיה דרכי נעם היינו דכתיב (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך דהא בכל אתר דאקרי באורייתא דרך הוא אורח פתיחא לכלא כהאי ארחא דאיהו פתיח לכל בר נש כך דרכיה דרכי נעם</p>	<p>היהודי ההוא אמר, מטבע בכיס נמצא בפסוק הזה. אמרו לו, מנין לך. אמר להם, שמעתי מאבא, ולמדתי כאן דבר בפסוק הזה. פתח ואמר, הפסוק הזה הוא בשני צבעים ובשני צדדים. קוראים בו דרכים וקוראים בו נתיבות. קוראים בו נועם וקוראים בו שלום. מי הדרכים ומי הנתיבות, מי הנועם ומי השלום. אלא "דרכיה דרכי נועם", היינו שכתוב "הנותן בים דרך". שהרי בכל מקום שנקרא בתורה דרך, הוא דרך פתוחה לכל. כדרך הזו שפתוחה לכל אדם, כך "דרכיה דרכי נועם".</p>
<p>אלין דרכים דאינון פתיחן מאבהן דכראן בימא רבא³ ועאלין בגויה ומאינון אורחין מתפתחין לכל עיבר ולכל סטרי עלמא והאי נעם ההוא נעימו דנפק מעלמא [דאתי] (דין) ומעלמא</p>	<p>אלו הדרכים שפתוחים מן האבות, שָׁפְרוּ בים הגדול, ונכנסים לתוכו. ומאותם הדרכים נפתחים לכל צד ולכל צדדי העולם. והנועם הזה היא נעימות שיוצאת</p>

¹ דע כי יסוד אבא נקרא שבי"ל ויסוד דאמא נקרא דרך, והמלכות לוקחות ה"ג מיסוד אמא הנקרא דרכיה ע"י אבהן, כי כבר ידעת בסוד גדלות דז"א, כי חג"ת שלו עד שם מגיע היסוד דבינה, ומשם יורדת לנה"י שלו, ומשם לנוק' בדרך אחרים בדעת שלה, ויוצאין הה"ג אשר מהם נברא כל תיקון גופה כנודע, ומשם יורדין עד היסוד שבה, ועושין בה יסוד נקוב שהוא רחם הנוק', ואינו כיסוד הזכר (זהר הרקיע).

² איסתרא בלגינא ר"ל כמו מטבעות מועטים המונחים יחידים בכיס שמשיעיים קול להודיע שמטבעות מונחים בכיס אף כן כאן יש איזה ענינים נשמעים בפסוק זה מה שיש לעיין בו. וכיס שמונח בו המטבע נקרא ג"כ קיסטרא שפי' אהל כי הכיס הוא אהל והיכל שלו (ד"א). עי' ד"א ור"ל חדוש סתים ואסיר בצרור בפ' זה (הרשב"ב) (נ"א).

³ אבהן גרמו להמשך הה"ג עד היסוד דימא רבא, שהיא המלכות. וקרו ונקבו אותו היסוד, כדי שיכנסו בה יסוד הזכר הנקרא מחוקק, בסוד באר חפרוה שרים וגו', והבן זה. ואז נקרא דרך, וכל זה נמשך מבינה הנק' נועם, גם הה"ח דאבא נמשכין דרך שביל העליון, ונותנים לז"א ביסוד שבו, הנק' שלום (זהר הרקיע). מאין יש כח אל האשה לקבל אותה הטיפה ברחם שלה ותתעכב שם שלא תפיל ותצא לחוץ, ואיך תוכל לצייר הוולד. אך הענין היא, כי הלא האברים כולם השאור שבעיסתם הם הכ"ב אתוון, שהם סוד האבנים שמהם נבנה הבית (עי' ס"י פ"ד מט"ז). והנה כבר ידעת שיש בתורה כ"ז אותיות, כ"ב אותיות וה' כפולות, ואמנם כשנצטיירה המלכות וניתן לה הכ"ב אותיות, הנה האירו ונחתמו הכ"ב אותיות ביסוד שלה, ושם נשאר השומן. וכן עד"ז כ"ב אתוון דכזורא, נרשמו ביסוד שלו, כמ"ש וישכב במקום ההוא, וי"ש כ"ב אתוון כנז' בזהר, ומשם יוצאה הטיפה כלולה מכל הכ"ב אתוון. גם ביסוד דנוק' נרשמים הכ"ב אתוון דידה, ועי"כ יש ביסוד שלה כח לקבל הטיפה שם ולציירה שם. ואמנם מן הכ"ב אתוון נעשו דלתות שבאשה של בית הרחם,

והוא כי צורת ד' היא צורת ל' וב' וו"ן כזה ׀ , כי ל' באמצע ב' וו"ן ומחברם, והוא העוקץ שאחורי הדל"ת. ואמנם הדלתות שברחם האשה, היא סוד זו הד' שביארנו. והנה אותה ה' שבין ב' הו"ן, היא סוד ציר הדלת שכל הדלת סובב עליו, כי אין קיום לב' הו"ן אם לא באותה ה', שהוא הציר שעליו סובבין ב' הו"ן. וזה נמשך אליה מן האבות העליונים, שהם חג"ת, וזהו באר חפרוה שרים, וה"ס היסוד שבה המעלה מן הנק' באר ולא בור, והוא עשוי בחפירה ולא בולט כעין יסוד הזכר, רק שקוע בחפירה כדי שיקבל שם טיפת הזרע בתוכו. ואמנם נעשה ע"י השרים והנדיבים אלן אינון אבהן שחקקו בה חותמן וכו'. ונבוא אל הביאור מ"ש "אלין דרכין דאינון פתיחן מאבהן", פי' הם כ"ב אתוון, שהם ציר אחד ודלת אחד שבאים מאחורי חג"ת דז"א, שנקראים אבהן ליסוד דמלכות, וז"ש "דכראן דימא רבא" שסוד הכרייה הוא ביסוד דמלכות, בסוד מש"ה באר חפרוה שרים כרוה וכו' (מ"מ).

בראשית

<p>דאתי [נהרין ולכל] (נהורין לכל) בוצינין¹ ומתפרשן (נהורין) לכל עיבר וההוא טיבו וההוא נהורא דעלמא דאתי דינקין [נ"א דירתין] אבהן אקרי נעם</p>	<p>מן העולם הבא, ומן העולם הבא מאירים כל המאורות ונפרדים לכל צד, ואותו הטוב ואותו האור של העולם הבא שיונקים (שיורשים) האבות נקרא נועם.</p>
<p>דבר אחר עלמא דאתי אקרי נעם וכד אתער עלמא דאתי כל חדו וכל טיבו וכל נהורין וכל הירו דעלמא אתער ובגיני כך אקרי נעם ועל דא תנינן חייבין דיהון בגיהנם בשעתא דעאל שבתא נייחין כלהו ואית להו חירות וניחא בשעתא דנפק שבתא אית לן לאתערא חידו עלאה עלנא דנשתויב מההוא עונשא דחייביא דאתדנו >נ"א דאהדרו< מההיא שעתא ולהלאה ואית לן לאתערא ולימא (תהלים צ יז) ויהי נעם יהו"ה אלהינו עלינו דא הוא נעם עלאה חירו¹⁵³ דכלא ועל דא דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום מאן נתיבותיה אלין אינון שבילין² דנפקין מלעילא וכלהו נקיט לון ברית יחידאי דאיהו אקרי שלום שלמא דביתא³ ואעיל לון לימא רבא כד איהו בתוקפיה וכדין יהיב¹⁵⁴ שלמא הה"ד (משלי ג יז) וכל נתיבותיה שלום <ע"כ></p>	<p>דבר אחר, העולם הבא נקרא נועם, וכשמתעורר העולם הבא, כל השמחה וכל הטוב וכל האורות וכל החירות של העולם מתעוררים, ולכן נקרא נועם. ועל זה שנינו, הרשעים שיהיו בגיהנם, בשעה שנכנסת השבת, כולם נחים, ויש להם חירות ומנוחה. בשעה שיוצאת השבת, יש לנו לעורר שמחה עליונה עלינו שננצל מאותו העונש של הרשעים שנדונו (שחזרו) מן השעה ההיא והלאה. ויש לנו להתעורר ולומר, "ויהי נועם אדנ"י אלהינו עלינו". זהו הנועם העליון, חרות הכל, ועל כן "דרכיה דרכי נועם". "וכל נתיבותיה שלום", מי זה "נתיבותיה". אלו הם השבילים שיוצאים מלמעלה, ואת כולם לוקח הברית היחידית שנקרא שלום, שלום הבית, ומכניס אותם לים הגדול כשהוא בגבורתו, ואז נותן לו שלום. זהו שכתוב "וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>תא חזי יוסף ברית שלום הוה והוה במצרים מלכא ושליט על ארעא ויעקב בגין דאסתלק מניה שכנתא לא הוה ידע ועם כל דא יעקב הוה ליה תברא⁴ בגין למזבן עבורא במצרים וחמא דאיהו תבירא על תבירא דחתון בנוי למצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (בראשית מב א) בגין דלא תחמון גופייכו אלא כרעבין כגוברין דלית לון שבעא אמר רבי חזקיה ודאי רוא הכא דהא בכל זמנא דצערא איהו בעלמא לא בעי בר נש לאחזאה גרמיה בשוקא בגין דלא יתפס בחובוי ועל דא אמר למה תתראו והא אתמר</p>	<p>בא וראה, יוסף היה ברית שלום, והיה מלך במצרים ושליט על הארץ. ויעקב משום שהסתלק ממנו השכינה, לא היה יודע. ועם כל זה, ליעקב היה שבר, כדי לקנות תבואה במצרים, וראה שהוא שבר על שבר, שירדו בניו למצרים, "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", כדי שלא תראו עצמכם אלא כמו רעבים, כמו אנשים שאין להם שובע. אמר רבי חזקיה, ודאי סוד יש כאן, שהרי בכל זמן שצער בעולם, צריך האדם שלא להראות את עצמו בשוק, כדי שלא יתפס בחטאיו, ועל כן אמר "למה תתראו", והנה נתבאר.</p>
<p>דבר אחר וירא יעקב כי יש</p>	<p>דבר אחר, "וירא יעקב כי יש</p>
<p>קצה/א</p>	<p>קצה/א</p>
<p>שבר במצרים עבור ממש דהא קב"ה על דא שדר כפנא בעלמא בגין לנחתא ליעקב ובנוי</p>	<p>שבר במצרים, תבואה ממש, שהרי על כן שלח הקדוש ברוך הוא רעב לעולם, כדי</p>

¹ כלומר מבינה נהרין כל ה"ק (הקדו"ש פז ע"ד).

² ל"ב נתיבות החכמה (כדאיתא בס"י פ"א מ"א) הנמשכים מל"ב שמות אלקים דמעשה בראשית (הקדו"ש פז ע"ד).

³ מלכות (הקדו"ש פז ע"ד). מכיוון של"ב הנתיבות נמשכים מחכמה לבינה והבינה ממשיכה לר"ק וכולם נכללים ביסוד, והיסוד ממשכים דרך העטרה למלכות, ובזה נעשית הבחינה המכונה "כל נתיבותיה שלום" (הקדו"ש פז ע"ד).

⁴ פ"י תקוה (מ"מ).

בראשית

<p>לתמן ועל דא חמא בני ארעא דהוו מייתין מתמן עבור</p>	<p>להוריד את יעקב ואת בניו לשם, ועל זה, ראה את בני הארץ שהיו מביאים משם תבואה.</p>
<p>וירא יעקב כי יש שבר במצרים (בראשית מב א) בשעתא דמית יצחק אתו יעקב ועשו למפלג ועשו נפק מחולקיה דארעא ומכלא ויעקב דיסבול גלותא יטול כלא ועל דא חמא (ד)ההוא תבירא דהוה ליה במצרים הוא ובנוי למסבל גלותא ועל דא ויאמר יעקב לבניו למה תתראו (שם) מקמי דינא דלעילא דלא ישתכח עלייכו מקטרגא ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה (שם ב) הא אוקמוה¹ רדו¹ הושבן דא הוו ישראל במצרים</p>	<p>"וירא יעקב כי יש שבר במצרים". בשעה שמת יצחק, באו יעקב ועשו לחלק, ועשו יצא מחלקו של הארץ ומהכל, ויעקב שיסבול את הגלות יטול הכל. ועל זה ראה אותו השבר שהיה לו במצרים הוא ובניו לסבול את הגלות, ועל זה "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", מלפני הדין שלמעלה, שלא ימצא עליכם מקטרג. "ויאמר הנה שמעתי כי יש שבר במצרים רדו שמה", הרי פרשוה רדו¹, כחשבון הזה היו ישראל במצרים.</p>
<p>ויוסף הוא השליט על הארץ וגו' (שם ו) רבי ייסא פתח ואמר (תהלים כז ו) ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהל זבחי תרועה אשירה ואזמרה ליהוה תא חזי כד קב"ה אתרעי ביה בבר נש² זקיף ליה על כל בני עלמא³ ועביד ליה רישא דכלא⁴ וכלהו שנאו אתכפיין תחותוי⁵ דוד מלכא שנאו ליה אחוי דחו ליה מנייהו קב"ה ארים ליה על כל בני עלמא אתא חמוי ערק מקמיה קב"ה ארים ליה על כל מלכותיה וכלהו הוו כרעין וסגדין קמיה ויוסף דחו ליה אחוי לבתר כלהו כרעו וסגידו קמיה הה"ד (בראשית מב ו) ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה</p>	<p>"ויוסף הוא השליט על הארץ" וגו'. רבי ייסא פתח ואמר, "ועתה ירום ראשי על אויבי סביבותי ואזבחה באהל זבחי תרועה אשירה ואזמרה לה". בא וראה, כשהקדוש ברוך הוא רוצה באדם, הוא זוקף אותו על כל בני העולם ועושה אותו הראש של הכל, וכל שונאיו נכנעים תחתיו. את דוד המלך שנאו אחיו, ודחו אותו מהם, הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל בני העולם. בא חמיו, ברח מלפניו, הקדוש ברוך הוא הרים אותו על כל מלכותו, וכולם היו כורעים וסוגדים לפניו. ואת יוסף דחו אחיו, אחר כך כולם כרעו והשתחוו לפניו, זהו שכתוב "ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה".</p>
<p><דבר אחר> ועתה ירום ראשי מאי ועתה כמו ואתה⁶ רבי יהודה אמר הא אתמר עת דאיהו דרגא עלאה⁷ ומאן איהו ההוא עת דא ה"א ואקרי עתה⁸ ועתה דא איהו ובי דיניה⁹ ירום ראשי</p>	<p>דבר אחר, "ועתה ירום ראשי", מה זה "ועתה", כמו ואתה. רבי יהודה אמר, הנה נתבאר, עת שהיא הדרגה העליונה. ומי היא אותה העת, זו ה"א ונקראת עתה. "ועתה", זה הוא ובית דינו. "ירום ראשי",</p>

¹ וכן אמרו במדרש ולפי דבריהם יש לרמז הנה שמעתי כי יש שבר במצרים שגזרת ת' שנה תשבר ולא יהיו אלא רדו¹ ש"מה אותיות מש"ה דע"י משה יגאלו ובזכותו ג"כ כמ"ש רז"ל וגם שבר במצרים שבר גימטריא דצ"ך עד"ש באח"ב עם הכולל אשר שם במצרים מסטרא דיובלא אש"ר כמספר דע"ב הנזכר (מא"ן) (נ"א).

² שנתרצה לפניו ונתכפר עוונו ונתקבלה עבודתו (אור יקר).

³ במעלת המציאות, ואח"כ ממליכו על בני אדם (אור יקר).

⁴ ולא שהם לא יסבלוהו (אור יקר).

⁵ ממש מקבלים אותו עליהם, והיינו האלהים יבקש את הנרדף, אחר שהוא נרדף ודחוי ומתרצה בעוונו, והיינו ענין דוד ויוסף (אור יקר).

⁶ שהוא ת"ת, ואתה תשמע השמים, כי אתה אבינו. ור' יהודה פליג והכריח הענין ממלת "עת" ועם היות שיש עת למטה שהחצוני אחוז בה (אור יקר).

⁷ מלכות (ע"ח שער האונאה פרק א, מ"מ, הקדו"ש כח ע"א).

⁸ ירצה העת העליון שהיא ה', א"כ הם ג' בחינות עת עתה ועתה, עת היינו המלכות שיש בה עת ועת, רעה וטובה, אמנם עתה היא עת ה' (אור יקר).

⁹ ועתה היינו הת"ת עם המלכות, כענין הוא ובית דינו (אור יקר).

בראשית

<p>לארמא לה ביקרא ומלכותא על אויבי סביבותי אלין שאר מלכי ארעא ואזבחה באהלו דא ירושלם <באהלו> דא אהל מועד זבחי תרועה למשמע כל עלמא אשירה ואזמרה מההוא סמרא דתרועה <היא> דהא מתמן מההוא סמרא דתרועה אתיא שירה ותושבתתא¹</p>	<p>להרים אותה בכבוד ומלכות. "על אויבי סביבותי", אלו שאר מלכי הארץ. "ואזבחה באהלו", זו ירושלים. "באהלו", זה אהל מועד. "זבחי תרועה", שישמע כל העולם. "אשירה ואזמרה", מאותו צד שהיא התרועה. שהרי משם, מאותו הצד של התרועה היא, באה השירה והתשבחות.</p>
<p>[דבר אחר] ועתה ירום ראשי דא כנסת ישראל² על אויבי סביבותי דא עשו וכל אפרכין דיליה ואזבחה באהלו אלין ישראל זבחי תרועה³ דכתיב (תהלים נא יט) זבחי אלהים רוח נשברה בגין לאעברא דינא מעלמא אשירה ואזמרה⁴ לאודאה ולשבחה לקב"ה בלא פסיקו לעולם [דבר אחר] ועתה ירום ראשי בכלא⁵ יצר טוב על יצר רע דכתיב (שם כזו) על אויבי⁶ סביבותי דא יצר הרע דאיהו סחרניה דבר נש ואיהו שנאיה בכלא⁷ ואזבחה באהלו זבחי תרועה⁸ דא אורייתא דאתיהיבת מסמרא דאשא כדכתיב (דברים לג ב) מימינו אש דת למו דהא בגין אורייתא ירום רישיה ואתברו כל שנאוי קדמוי כדכתיב (תהלים יח מ) תכריע קמי תחת</p>	<p>דבר אחר, "ועתה ירום ראשי", זו כנסת ישראל. "על אויבי סביבותי", זה עשו וכל השרים שלו. "ואזבחה באהלו", אלו ישראל. "זבחי תרועה", שכתוב "זבחי אלהים רוח נשברה", כדי להעביר את הדין מן העולם. "אשירה ואזמרה", להודות ולשבח לקדוש ברוך הוא ללא הפסק לעולם. דבר אחר, "ועתה ירום ראשי" בכל, יצר טוב על יצר רע, שכתוב "על אויבי סביבותי", זה היצר הרע שהוא סביב האדם, והוא שונא אותו בכל. "ואזבחה באהלו זבחי תרועה", זו התורה שנתנה מצד האש, ככתוב "מימינו אש דת למו". שהרי בשביל התורה ירום ראשו ונשברים כל שונאיו לפניו, ככתוב "תכריע קמי תחת".</p>
<p>[דבר אחר] ועתה ירום ראשי לאתכללא באבהן⁹ דהא¹⁰ דוד מלכא אית ליה לאתדבקא באבהן וכדין יתרומם וסליק לעילא ואיהו בחד קשורא בהו¹¹ על אויבי¹² סביבותי אלין אינון דבסטר שמאלא כלהו מארי דינין <דמתכונין לחבלא וכדין שמשא¹³ אתחבר בסיהרא והוי</p>	<p>דבר אחר "ועתה ירום ראשי", להיכלל עם האבות, שהרי דוד המלך יש לו להדבק עם האבות, ואז יתרומם ויעלה למעלה, והוא בקשר אחד עם. "על אויבי סביבותי", אלו הם שבצד השמאל, כולם בעלי הדינים שמתכוונים לחבל, ואז השמש מתחבר ללבנה, והכל הוא אחד. בא</p>

¹ היינו שירת הלויים מן השמאל (אור יקר).

² כלומר לא אמרו דוד על עצמו, אלא על כלל עם ה' וכו', והיא מאמר השכינה, כי ואהלו ישראל שהם אהל הת"ת ישראל דלעילא (אור יקר).

³ דהיינו מה שישראל נכנעים בעבודתו, והיינו זבחי תרועה, רוח נשברה, שאלו הם זבחי השכינה הנקראת אלהים, והיינו השבחים למתק הדינים ולהעבירן (אור יקר).

⁴ כפל הלשון להראות על התמידות (אור יקר).

⁵ שבכלל האויבים הוא האויב הגדול יצר הרע, והרמת ראש הוא שיגבר יצר הטוב על היצר הרע (אור יקר).

⁶ לשון רבים (אור יקר).

⁷ ועל ריבוי הבחינות יחשב רבוי שונאים (אור יקר).

⁸ עסק התורה שהעסק בה מן השמאל תרועה, אש שמשם נתנה כדמסיים ואזיל, ומלת "ואזבחה" טעם היאך ירום (אור יקר).

⁹ היינו רוממותה על נ"ה (אור יקר).

¹⁰ ירצה עם היות שלא פירש הרוממות מהו, ממילא משתמע (אור יקר).

¹¹ ד' רגלי המרכבה (אור יקר).

¹² יהיה כל מציאות הדינים השמאליים הרוצים בפרודה וחסרונה, שהם יונקים ממנה, ועתה בהרמת ראש עם האבות ימשך לה אור חמה ותתמלא (אור יקר).

¹³ והיינו ואזבחה להשבית הדינים (אור יקר).

בראשית

<p>כלא חד תא חזי כתיב (בראשית מב ו) ויוסף הוא השליט על הארץ דא שמשא¹ דשליט² בסיהרא ונהיר לה³ וזן⁴ לה הוא המשביר לכל עם הארץ דהא ההוא נהר⁵ דנגיד ונפיק מניה אתונו כלהו ומתמן פרחין נשמתין לכלא⁶ ובגין דא כולהו סגדין לגביה דההוא אתר דהא לית לך מלה בעלמא דלא תלי במזלא⁷ ואוקמוה</p>	<p>וראה, כתוב "ויוסף הוא השליט על הארץ". זה השמש ששולט בלבנה ומאיר לה וזן אותה. "הוא המשביר לכל עם הארץ", שהרי אותו נהר ששופע ויוצא, ממנו כולם נזונים, ומשם פורחות הנשמות לכל, ולכן כולם משתחווים אל אותו המקום, שהרי אין לך דבר בעולם שלא תלוי במזל, ובארוהו.</p>
<p>ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו (שם ח) רבי אלעזר פתח ואמר (תהלים מט ו) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני תא חזי תלת אינון דדחלין⁸ ולא ידעין ממה דחלין ואוקמוה אבל אית מאן דדחיל ולא ידע ממה איהו דחיל בגין אינון חטאי דלא ידע⁹ דאינון חטאין ולא אשגה בהו ואיהו דחיל מימי רע מאן אינון (מ)ימי רע¹⁰ אלין אינון יומין דאינון אודמנן בההוא</p>	<p>"ויכר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו". רבי אלעזר פתח ואמר, "למה אירע בימי רע עוון עקבי יסובני". בא וראה, שלשה הם שפוחדים ולא יודעים ממה הם פוחדים, ובארוהו. אבל מי שפוחד ולא יודע ממה הוא פוחד, משום אותם החטאים שלא יודע שהם חטאים, ולא משגיח בהם, והוא פוחד מימי רע. מי הם ימי רע, אלו הם הימים שהם מזומנים באותו</p>
<p>קצה/ב</p>	
<p>רע ומאן (אינון) [איהו] דא הוא יצר הרע דאיהו אקרי רע ואית ליה יומין ידיען דאתיהיב [ליה] רשו בעלמא לאספאה לכל אינון דמסאבי ארחייהו דמאן דאתי לאסתאבא מסאבי ליה ואלין אינון אקרון ימי רע ואלין ממנן על אינון חובין דדשיין בהו בני נשא בעקבייהו תא חזי כל אינון דמסאבי ארחייהו כמה חבילי טהירין אודמנן לגבייהו ומסאבי להו בארהא דבעי בר נש למיהך בההוא ארהא מדברין ליה ממש אתי בר נש לאתדכאה כמה אינון דמסייעין ליה</p>	<p>רע, ומי הם (הוא), זה יצר הרע שהוא נקרא רע, ויש לו ימים ידועים שנתנת לו רשות בעולם להסטיין לכל אותם שמטמאים את דרכיהם. שמי שבא להטמא, מטמאים אותו, ואלה הם שנקראים ימי רע. ואלו ממונים על אותם חטאים שדשים אותם בני אדם בעקביהם. בא וראה, כל אותם שמטמאים את דרכיהם, כמה קבוצות של מזיקים מזומנים אצלם ומטמאים אותם. בדרך שאדם רוצה ללכת, באותה הדרך מנהיגים אותו ממש. בא אדם להטהר, כמה הם שמסייעים לו.</p>

¹ גוף וברית חשבינן חד, ושליטתו של יוסף שליטת יעקב ושולט מג' בחי' כדלקמן (אור יקר).

² מצד הגבורה (אור יקר).

³ מצד החסד (אור יקר).

⁴ מן הת"ת. או זן מחסד ונהיר מן הת"ת (אור יקר).

⁵ יקשה שאין היסוד משביר אלא המלכות משביר לפרטים עם הארץ, לזה אמר דהא מההוא נהר וכו', דהיינו המשכת השפע דרך כל הבחי' אליו יתייחס (אור יקר).

⁶ והוא המשבירם לתחתונים למטה, ולזה בבחינת הנשמות יתייחס אליו ממש, וכנגד הנשמות אמר הוא המשביר וכו' א"כ בב' בחי' יצדק, אם מצד המזון דרך רחוקה מעט, מצד הנשמות קרובים יותר, ושאר פרטי ההשגחות (אור יקר).

⁷ עם היות שאינם משם אלא משאר ספירות, עכ"ז המשכתם למטה על ידו, שהוא פתיחת כל הספירות וכולם נזלים משם. בגין דהא מזלי מתמן כולהו טבן בעלמא – שהיסוד צנור שדרך בו יושפע הכל למלכות, וז"ש דהא כולא איהו קאים במזלא - והיסוד דרך העברה משל לכל הנמשך מלמעלה ע"י היסוד למלכות (אור יקר).

⁸ פי' בגמ' כגון הקוצץ צפרניו ולא נטל ידיו, וכגון שנסתפר ולא נטל וכיוצא (אור יקר).

⁹ יש חטאים שבני אדם דשים בהם עד שחוטאים ואינם משגיחים שחוטאים, והיינו עון שאדם דש בעקביו (אור יקר).

¹⁰ יומי שליטת החצוני בעולם שנקרא רע, ואגב שליטתו פוגע באותם שאינם נזכרים בעון עקב, והם מסאבין אורחייהו בדברים הנראים קלים, ומושכין על האדם דברים קשים (אור יקר).

בראשית

<p>הא תנינן¹ דכד בר נש קם בצפרא בעי לאסחאה ידוי מגו² נטלא דמיא דאיהו מאנא לישול מניה מיא³ מגו מאן דאסחי ידוי בקדמיתא⁴ כמה דאוקמוה ותא חזי בגין נטלא דא אוקימנא מלה ותו דבעיא ליה לבר נש לנטלא ידא ימינא בשמאלא בגין לשלטאה ימינא על שמאלא⁵ ויסתחי ימינא מן שמאלא ובגין כך איהו נטילא⁶ ועל דא מאן דנטיל ידוי יטול ימינא בשמאלא לאשלא ימינא על שמאלא בגין דלא יהיב דוכתא ליצר הרע לשלטאה כלל והא אוקימנא</p>	<p>הרי שנינו, שכשאדם קם בבוקר, צריך לרחוץ ידיו מתוך נטלה של מים, שהוא כלי ליטול ממנו מים, מתוך מי שרחץ ידו בראשונה, כמו שבארוהו. ובא וראה, בשביל הנטלה הזו בארנו את הדבר. ועוד, שצריך אדם ליטול יד ימין בשמאל, כדי להשליט ימין על שמאל, וירחץ הימין מן השמאל, ומשום זה היא נטילה. ועל כן מי שנוטל ידו, יטול ימין בשמאל, להשליט הימין על השמאל, כדי שלא יתן מקום ליצר הרע לשלוט כלל, והנה בארנו.</p>
<p>תא חזי בשעתא דדינא בישא שלטא⁷ לא אתיב ידיה מלאבאשא ובשעתא דימינא שלטא על עמין עעכו"ם לתברא לון חיים קב"ה עלייהו ולא שצי לון ובגין כך כל מאן דאיהו חטי באינון חטאין דדש בהו ברגלוי לא ידע בהו ודחיל תדירא דוד מלכא הוה אסתמר תדיר מחובין אלין וכד הוה נפיק לקרבא הוה מפשפש לון ועל דא לא דחיל לאנהא עמהון קרבא</p>	<p>בא וראה, בשעה שדין הרע שולט, לא משיב ידו מלהרע, ובשעה שהימין שולט על העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לשבור אותם, חס הקדוש ברוך הוא עליהם ולא מכלה אותם. ולכן כל מי שהוא חוטא, באותם החטאים שדש בהם ברגליו, לא ידע עליהם, ופוחד תמיד. דוד המלך היה תמיד נשמר מהחטאים הללו, וכשהיה יוצא לקרב, היה מפשפש בהם, ועל כן לא פחד</p>

¹ ירצה אפילו פרטים אלו גורמין טומאה, והם עון עקבות מפני שמחזיקים יצר הרע או מחלישים אותו (אור יקר).

² לעיל נג ע"א (הערת הזוהר).

³ לא מכלי שותה בו, שגורם לעצמו אח"כ טומאה, ועד שיהיה כלי חשוב וכשר לנטילה (אור יקר).

⁴ שלא יטמא ידיו המטיל מים אם נוטל על ידי אחר, ותו אזהרה אחרת אם נוטל ידיו ע"י עצמו, שיטיל ראשונה מהשמאל אל הימין, כדי שישתעבד השמאל העליון אל הימין, ויגביר הימין על השמאל, וזה ע"י שיתן הכלי תחלה מן הימין לשמאל, שאין מים בשמאל אלא מן הימין (אור יקר).

⁵ וקשה שהרי צריך ליטול יד השמאל בידא ימינא, ומה הועילו בתקנתא, והענין יובן עם מ"ש שצריך ליטול כל יד ג' פעמים, אך שלא יהו רצופים, וזהו הטעם כי ענין תגבורת הימין על השמאל הוא מפני שהרוח רעה שורה על הידים, עכ"ז יותר רע ההוא שורה על השמאל מבימין, ולכן כשתחלה נוטל הימין בשמאל, אז נכנע הרע המועט שביד ימין ונסתלק משם. וגם כי הרע שבשמאל נכנע, הוא עצמו גורם הסתלקות הרע שבימינו. ואז כאשר יחזור הימין, יטול היד השמאל, ומוציא הרע שבשמאל, ונכנע ודולג משם. ולכן זה נוטה אל הקדושה שבימין, כי אדרבא הוא גורם הסתלקות הרע, משא"כ אם בתחלה היה נוטל השמאל בימין, כי אז להיות רעות שמאל רבה לא היתה מסתלקות, לכן התחיל בימין שהוא יותר נקל להסתלק, וע"כ גם השמאל נכנעת ומסתלקת גם היא (זהר הרקיע). הרב בית יוסף הקשה לשון זה עם לשון דפ' תרומה שכתב שם וז"ל: מאן דנטיל מיא בידיה ימינא במאנא קדמאה לארקא מיא בשמאלא איהו ולא משמאלא לימינא. ותירץ שיש חילוק בין נטילת שחרית לנטילה דסעודה, דבשחרית כיון שהם טמאות, אי הוה נטיל בקדמיתא שמאלא בימינא, היה נראה כאלו סטרא דימינא משמש לסט"א, לכך בעי לנטלא ימינא בשמאלא כמ"ש בפ' מקץ, אבל בנטילה דסעודה שהיא משום נקיות יטול שמאלא בימינא. עוד י"ל דלעולם בין בשחרית בין בסעודה תחלה נוטל יד ימין מי דשמאל כמ"ש בפ' מקץ, ומ"ש בפ' תרומה מאן דנטיל מיא בידיה, פי' שנוטל הכלי של מים ביד ימינו ונותנו ליד שמאלו, כדי שיריק מים על יד ימינו, עכ"ל הב"י. והרב כתב ספר הכוונות דאפילו בנטילת ידים דסעודה השמאל מריק מים על הימין כשינויית בתרא דהב"י דמשהו נטילה דשחרית לסעודה, ופי' לשון הזהר דתרומה הכי הוא, מאן דנטיל מיא בידיה ימינא במאנא קדמאה, פי' שיטול הכלי בימין תחלה. ומ"ש לארקא מיא בשמאלא, איהו פי' אחר שקיבל השמאל הכלי מהימין, יריק מים על הימין, כמ"ש לארקא מיא בשמאלא איהו, ולא משמאלא לימינא, פי' לא יטול הכלי בשמאל ויריק על הימין, רק יטול הכלי בימין ויתן אותו לשמאל, והשמאל יריק על הימין. ודברי הרב עולים כהוגן עם פי' בתרא דהב"י, והכי נקטינן ובכל הנטילות השמאל מריק מים על הימין תחילה (מ"מ).

⁶ ירצה כל עצמה של נטילה אינה אלא לתת תגבורת לימין על השמאל, ולזה כל מאן דנטיל ידוי הוא מיד עצמו יעשה כך, יטול ראשונה הימין בשמאל להראות שהשמאל משמש לימין ומשועבד לו (אור יקר).

⁷ להראות כמה יש בין שליטת ימין לשליטת שמאל, לכך כל אדם בענייניו יהיה מגמת פניו להגביר הימין על השמאל, ויהיה תמיד ההנהגה בימין (אור יקר).

בראשית

<p>ותא חזי¹ ארבע מלכין הוו מאן דשאל דא לא שאל דא דוד² אמר (תהלים יח לח) ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם מאי טעמא בגין דהוה אסתמר מאלין חובין ולא יהיב דוכתא לשנאוי לשלטאה ועל דא בעי למרדף אבתריהו תדיר ולא ירדפון אינון אבתריה למתבע חובוי ויפול בידיהו אסא³ הוה דחיל יתיר אף על גב דהוה מפשפש בחטאוי ולא כדוד מלכא איהו בעי למרדף אבתריהו ולא <יגיה> (יניח) לון ויקטול לון קב"ה וכך הוה דכתיב (דה"ב יד יב) וירדפם אסא והעם אשר עמו וגו' וכתוב (שם יא) ויגוף יהו"ה את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינוסו הכושים</p>	<p>להלחם עמהם בקרב. ובא וראה, ארבעה מלכים היו, מה שבקש זה לא בקש זה. דוד אמר "ארדוף אויבי ואשיגם ולא אשוב עד כלותם". למה, משום שהיה נשמר מן החטאים הללו, ולא נתן מקום לשונאיו לשלוט, ועל כן רצה לרדוף אחריהם תמיד, והם לא ירדפו אחריו לתבוע את חטאיו ויפול בידיהם. אסא היה מפחד יותר. אף על גב שהיה מפשפש בחטאיו, ולא כמו דוד המלך, הוא רצה לרדוף אחריהם, ולא להלחם בהם, והקדוש ברוך הוא יהרוג אותם, וכך היה, שכתוב "וירדפם אסא והעם אשר עמו" וגו', וכתוב "ויגוף ה' את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינוסו הכושים".</p>
<p>(וכן) דוד מה כתיב ביה (ש"א ל יז) ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם אבל אסא איהו רדף וקב"ה מחי יהושפט מלך יהודה אוף הכי נמי הוה שאל ואמר לא יכילנא למרדף¹⁵⁶ [ולא לקטלא] (ולאקטלא) אלא אנא אזמר ואת קטיל לון בגין דלא הוה מפשפש כל כך כאסא וקב"ה עבד ליה הכי דכתיב (דה"ב כ כב) ובעת החלו ברנה ותהלה נתן יהו"ה מארבים על בני עמון מואב והר שעיר הבאים ליהודה וינגפו</p>	<p>(וכן) מה כתוב בדוד, "ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם". אבל אסא הוא רודף והקדוש ברוך הוא מכה. גם יהושפט מלך יהודה כך היה מבקש ואומר, איני יכול לרדוף ולא להרוג, אלא אני אזמר, ואתה תהרוג אותם. משום שלא היה כל כך מפשפש כמו אסא, וכך עשה לו הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ובעת החלו ברנה ותהלה נתן ה' מארבים על בני עמון מואב והר שעיר הבאים ליהודה וינגפו".</p>
<p>חזקיה מלך יהודה אוף הכי נמי אמר אנא לא יכילנא לא לזמרא ולא למרדף ולא לאגהא קרבא בגין דדחיל מאלין חובין דקאמרן מה כתיב (מ"ב יט לה) ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך יהו"ה ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבקר והנה כלם פגרים מתים וחזקיה הוה יתיב בביתיה ושכיב בערסיה וקב"ה קטיל לון ומה צדיקים אלין הוו דחלין מאלין חובין שאר בני עלמא על אחת כמה וכמה בגין כך אית ליה לבר נש לאסתמרא מאלין חובין <ולפשפשא בהון> כדקאמרן בגין דלא ישלטון עלוי אינון ימי רע דלא מרחמי [ע]ליה</p>	<p>חזקיה מלך יהודה כמו כן גם אמר, איני יכול לא לזמר ולא לרדוף ולא להלחם קרב, משום שפחד מהחטאים הללו שאמרנו. מה כתוב, "ויהי בלילה ההוא ויצא מלאך ה' ויך במחנה אשור מאה ושמונים וחמשה אלף וישכימו בבוקר והנה כולם פגרים מתים". וחזקיה היה יושב בביתו, ושוכב במסתו, והקדוש ברוך הוא הרג אותם. ומה הצדיקים הללו היו פוחדים מן החטאים הללו, שאר בני העולם על אחת כמה וכמה. לכן יש לאדם להשמר מהחטאים הללו ולפשפש בהם כמו שאמרנו, כדי שלא ישלטו עליו אותם ימי רע, שלא מרחמים עליו.</p>

¹ הכי אתמר בי מדרשא באיכה רבתי שלהי פתיחתא ויש לרמוז ד' חלוקות מד' מלכים בפסוק שמע ה' קול יהודה וכו' ככתוב בספרי הקטן ראש דוד דף קס"ב ע"ש (מא"י ז) (נ"א).

² דוד רדף והרג ולא ירא שיתעורר עליו מדת הדין ולא שיקנטר עליו, שהוא נשמר ואין לו מקום לגלגל עליו עם היות שימי מלחמה הם ימי רע (אור יקר).

³ אסא אמר להרוג ממש צריך להתערבב עם הרעה הרבה, ויש קצת עון עקבות שיתעורר, אמנם לרדוף אין ימי רעה מתחזקים ככניסת המלחמה ממש, לכך היה יראה מליכנס, שלא יתעורר עליו הרעה בקנטוריא, אמנם ירדוף נטל רעה מועטת, כזה לא יתעורר עליו הדין (אור יקר).

345

בראשית

<p>תא הזי ויכר יוסף את אחיו (בראשית מב ח) בשעתא דנפלו בידיה איהו רחים עלייהו בגין דאיהו שלים והם לא הכירוהו דאינון שמעון ולוי אתו מסטרא דדינא קשיא ועל דא לא רחמו עליה דהא כל אינון מאריהון דדינא קשיא לא מרחמי עלייהו דבני נשא בשעתא דנפלי בידיהו ובגין כך אמר דוד (תהלים מט ו) למה אירא יראתי לא כתיב אלא אירא (אלא) דאית <נ"א דלית> לי למדחל</p>	<p>בא וראה, "ויכר יוסף את אחיו". בשעה שנפלו בידו, הוא ריחם עליהם, משום שהוא שלם. "והם לא הכירוהו". שאותם שמעון ולוי באו מצד הדין הקשה, ועל כן לא רחמו עליו, שהרי כל אותם בעלי הדין הקשה לא מרחמים על בני אדם בשעה שנופלים בידיהם. ולכן אמר דוד "למה אירא". לא כתוב יראתי אלא "אירא", (אלא) שיש (שאינו) לי לפחד</p>
קצט/א	
<p>מאינון ימי רע כדקאמרן עון עקבי יסבני מאן עקבי אלין אינון ברזא דמהימנותא דכתיב (בראשית כה כו) וידו אוחות בעקב עשו¹ דא הוא עקיבא ואינון עקיבין² דמסתכלין בהו תדיר³ כההוא חובא דדש ביה בר נש תדיר בעקבוי</p>	<p>מאותם ימי רע, כפי שאמרנו. "עון עקבי יסובני", מי הם "עקבי", אלו הם בסוד האמונה, שכתוב "וידו אוחות בעקב עשו". זה הוא העקב, והם העקבים שמסתכלים בהם תמיד, באותו החטא שאדם דש בו תמיד בעקבו.</p>
<p>תא הזי מה כתיב (ישעיה היח) הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה בחבלי השוא דדש ביה בעקבא ולא חייש עליה ולבתר אתתקף ואתעביד (בחבלי השוא) וכעבות העגלה ואתתקף ההוא חטאה ואסמי ליה בהאי עלמא ובעלמא דאתי זכאין אינון צדיקיא דידעין לאסתמרא מחוביהון ואינון מפשפשיין תדיר בעובדיהו בגין דלא ישתכח עלייהו מקטרגא בהאי עלמא ולא יסמון עלייהו לעלמא דאתי דהא אורייתא מתקנא להו ארחין ושבילין למיהך בהו דכתיב (משלי ג יז) דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "הוי מושכי העון בחבלי השוא וכעבות העגלה חטאה". "בחבלי השוא", שדש בו בעקב ולא חושש עליו, ואחר כך מתחזק ונעשה (בחבלי השוא) כעבות העגלה, ומתחזק אותו החטא, ומסטה אותו בעולם הזה ובעולם הבא. אשריהם הצדיקים שיודעים להשמר מחטאיהם, והם תמיד מפשפשים במעשיהם כדי שלא ימצא עליהם מקטרג בעולם הזה, ולא יסטינו עליהם לעולם הבא, שהרי התורה מתקנת להם דרכים ושבילים ללכת בהם, שכתוב "דרכיה דרכי נועם וכל נתיבותיה שלום".</p>
<p>ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו' (בראשית מב ט) רבי חייא פתח ואמר (שם כד יז) כנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך תא הזי קב"ה עבד ליה לבר נש דיזכי ליקרא דיליה⁴</p>	<p>"ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "כנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך". בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את האדם שיזכה לכבודו ולשמש לפניו תמיד ולעסוק</p>

¹ פי' הם עקבי לאה שמשם יונקים החיצונים, ולכך נקראים הקלי' עקבין, וז"ש ואינון עקבין דמסתכלין בהו תדיר כההו' חובא דדש ביה בר נש, ועי' מ"ש בפ' חיי שרה בדף קנד כי אותם הפירושי שייכים גם הכא (מ"מ).

² פירוש הקליפו' נקראים עקב שהם בעקב השכינה כ"י ע"ד ורגליה יורדות מות והם רודפים אחר עון עקבים (נ"א).

³ הם כחות תחתונים למטה, והם משתלשלים מהחיצונים, והם מופקדים למטה על חקירת אותם הפרטים הנזכרים, הכל כפי ראיית העון או הדבור בפה וכיוצא, והם באים לידי חשבון גדול, ופרוטות הרבה באים לידי סלע גדול כדמסיק, ואלו החיצונים כשמתרביין עושים מחנה גדול, והיינו "עקבי" שהרי יצר הרע שעור קומת האדם עשו לנגד יעקב, ועקבות עשו ממונים על מה שדש יעקב בעקביו, דהיינו קליפות קלות סוף הקומה החצונית שהם ממונים על דישת העקבות האלו, ואלו הכחות אינם קליפות קשות אלא קליפות אמצעיות בין הקדושה והחצונית, והיינו "וידו אוחות" ידו של יעקב בחינת הקדושה אוחות בעקב עשו שהם הכחות האלו בתחתונים והם בינוניים, והם עיניים צופות באלו העוונות שאדם דש בעקביו (אור יקר).

⁴ שיוכר חכמתו בריאתו (אור יקר).

בראשית

<p>ולשמשא קמיה¹ תדירא ולאשתדלא באורייתא² יממא ולילי³ בגין דקב"ה אתרעי בה באורייתא תדיר⁴ וכיון דברא קב"ה לאדם⁵ יהב קמיה אורייתא⁶ ואוליף ליה בה⁷ למנדע ארחהא⁸ מנלן דכתיב (איוב כח כז) אז ראה⁹ ויספרה¹⁰ הכינה¹¹ וגם חקרה ולבתר (שם כח) ויאמר לאדם הן יראת אדנ"י היא חכמה וסור מרע בינה כיון דאסתכל בה ולא נמיר לה¹² עבר על פקודא דמאריה ואתפס בחוביה וכל אינון דעברו על מלה חדא דאורייתא אתפסו בה שלמה מלכא דאתחכם על כל בני עלמא עבר על מלה חדא דאורייתא וגרים ליה לאתעברא מלכותיה מניה¹³ ולאתפלגא מלכותא מן בנוי מאן דאעבר על אורייתא על אחת כמה וכמה</p>	<p>בתורה ימים ולילות, משום שהקדוש ברוך הוא רוצה בה בתורה תמיד. וכיון שהקדוש ברוך הוא ברא את האדם, נתן לפניו תורה, ולמד אותו בה לדעת את דרכיה. מנין לנו, שכתוב "אז ראה ויספרה הכינה וגם חקרה". ואחר כך, ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה". כיון שהתבונן בה ולא שמר אותה, עבר על מצות רבונו ונתפס בחטאו. וכל אותם שעברו על דבר אחד של התורה נתפסו בה. שלמה המלך שהתחכם על כל בני העולם, עבר על דבר אחד של התורה, וגרם לו להעביר ממנו את מלכותו ולפלוג את המלכות מבנו. מי שעובר על התורה על אחת כמה וכמה.</p>
<p>ויוסף דהוה ידע אורייתא ואחוי נפלו בידיה אמאי גלגל עליהו כל גלגולא דא והא איהו ידע אורייתא דאוליף ליה אבוי אלא ח"ו דיוסף גלגל עליהו גלגולין לנקמא מנייהו אלא כל דא לא עבד אלא לאייתאה לאחיה בנימן לגביה דתיאובתיה הוה לגביה ואיהו לא שבק לאחוי למנפל דהא כתיב (בראשית מב כה) ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר וגו' וכל דא בגין דלא ינפלו</p>	<p>ויוסף שהיה יודע תורה, ואחיו נפלו בידו, למה גלגל עליהם כל הגלגול הזה, והרי הוא ידע את התורה שלמד אותו אביו. אלא חס ושלום שיוסף גלגל עליהם גלגולים לנקום מהם, אלא כל זה לא עשה אלא להביא את אחיו בנימין אצלו, שתשוקתו היתה אליו, והוא לא השאיר את אחיו ליפול, שהרי כתוב "ויצו יוסף וימלאו את כליהם בר" וגו', וכל זה כדי שלא יפלו.</p>
<p>רבי יהודה אמר כד ברא קב"ה לסיהרא הוה אסתכל בה תדיר כדכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יהו"ה אלהיך בה אשגחותא דיליה בה תדיר</p>	<p>רבי יהודה אמר, כשברא הקדוש ברוך הוא את הלבנה, היה תמיד מסתכל בה, ככתוב "תמיד עיני ה' אלהיך בה", השגחתו</p>

¹ לעבודתו במעשה התורה (אור יקר).

² הם ד' כנגד ד' אותיות שבשם, מצד י' חכמה, ליקרא דיליה, דהיינו כבוד חכמה כנודע, וניכר חכמה עליונה מבריות האדם כאומרו אשר יצר את האדם בחכמה. ולשמשא קמיה כנגד ה' שבשם, דהיינו בינה מקום העבודה, ולזה לא אמר לשמשא ליה אלא קמיה, דהיינו תיקון הספירות אשר לפני הבינה להכינם כסא לה (אור יקר).

³ ת"ת ומלכות, ו"ה (אור יקר).

⁴ משפיע הרצון בת"ת תמיד, ולכך רוצה שהתחתונים יעסוק בה וימשיכו לה הרצון (אור יקר).

⁵ והגשימו בתחתונים (אור יקר).

⁶ והגשימה בתחתונים (אור יקר).

⁷ הדריך מציאותו למציאות התורה כדי שע"י עוסק בה (אור יקר).

⁸ להשפיע בדרכים ההם ממנה למטה במלכות ויתנהג ע"י בה (אור יקר).

⁹ בחכמה (אור יקר).

¹⁰ בבינה (אור יקר).

¹¹ בת"ת (אור יקר).

¹² משמע שקודם שחטא נמסרה לאדם התורה כולה (נ"א).

¹³ נראה שלפיכך נחלק מלכות ב"ד ובשבת נו ע"ב משמע שבחטא דוד שאמר אתה וציבא כו' ונ"ל דאי לאו חטא שלמה הוה נמשך הדבר עוד כמה מלכים. א"נ היינו שנעשה הוא עצמו הדיוט במלכותו ואתעבר מלכותיה מיניה (א"מ). ומ"מ צריך לת"י א' דהא קאמר ולא תפלגא. ומעין דוגמא לתירוצי תי' המפרש פ"ק דשבת במ"ש בשביל משקל ב' סלעים מילת נתגלגל הדבר וירדו למצרים ודו"ק (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>וכתיב (איוב כח כז) אז ראה דהא שמשא באשגחותא דיליה בה אתנהיר ויספרה מאי ויספרה כמה דאת אמר (שם ו) מקום ספיר אבניה הכינה דאיהי יתבא בתקונא בתריסר תחומין¹ מתפלגא בשבעין קסירין² אתקין לה³ בשבעה סמכין עלאין לאתנהרא וליתבא על שלימו וגם חקרה לאשגחא עלה תדיר זמנא בתר זמנא דלא פסיק לעלמין ולבתר אוהר ליה לבר נש ואמר (שם כח) ויאמר לאדם הן יראת אנני היא חכמה וסור מרע בינה דהאי מתעטרא על תתאי לדחלא ולמנדע ליה לקב"ה בגינה⁴ וסור מרע בינה בירו מפסלותא דלא למקרב בהדיה וכדין אשגחותא (נ"א אשכחותא) דבינה⁵ למנדע ולאסתכלא ביקרא דמלכא עלאה</p>	<p>בה תמיד. וכתוב "אז ראה", שהרי השמש בהשגחתו בה מאירה. "ויספרה", מה זה "ויספרה". כמו שנאמר "מקום ספיר אבניה". "הכינה", שהיא יושבת בתקון בשנים עשר תחומים המתחלקת לשבעים שרים, התקין אותה בשבעה עמודים עליונים להאור ולשבת על שלמות. "וגם חקרה", להשיגח עליה תמיד, פעם אחר פעם, שאין נפסק לעולמים. ואחר כך הזהיר את האדם ואמר, "ויאמר לאדם הן יראת ה' היא חכמה וסור מרע בינה", שהיא מתעטרת על התחתונים לירא ולדעת את הקדוש ברוך הוא בגללה. "וסור מרע בינה", ברור מהפסולת שלא לקרב עמו, ואז השגחת (נמצא) הבינה לדעת ולהסתכל בכבוד המלך העליון.</p>
<p>רבי יוסי קם בליליא חד לאשתדלא באורייתא והוה תמן עמיה חד יודאי דאערע ביה בההוא ביתא פתח רבי יוסי ואמר (משלי י ב) לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות לא יועילו אוצרות רשע אלין אינון דלא משתדלי באורייתא ואזלי בתר מלי דעלמא ולמכנש אוצרין דחיובא מה כתיב (קהלת ה יג) ואבד העושר ההוא בענין רע בנין דאינון אוצרות רשע וצדקה תציל ממות (משלי י ב) >אלין דמשתדלי באורייתא וידעין אורחא לאשתדלא בה דהא אורייתא עין חיים אקרי¹⁵⁷ ואתקריאת צדקה דכתיב (דברים ו כה) וצדקה תהיה לנו דבר אחר וצדקה תציל ממות¹⁵⁸ < דא צדקה ממש ובתרין גוונין איהו ובתרין סטרין קרי ביה אורייתא</p>	<p>רבי יוסי קם לילה אחד לעסוק בתורה, והיה שם עמו יהודי אחד שפגש בו באותו הבית. פתח רבי יוסי ואמר, "לא יועילו אוצרות רשע וצדקה תציל ממות". "לא יועילו אוצרות רשע", אלו הם שלא עוסקים בתורה, והולכים אחר דברי העולם, ולצבור אוצרות רשע. מה כתוב, "ואבד העושר ההוא בענין רע", משום שהם אוצרות רשע. "וצדקה תציל ממות", אלו שעוסקים בתורה ויודעים דרכיה לעסוק בה, שהרי התורה נקראת עץ חיים, ונקראת צדקה, שכתוב "וצדקה תהיה לנו". דבר אחר, "וצדקה תציל ממות", זו צדקה ממש, והיא בשני צבעים ובשני צדדים. קורא לו תורה</p>
<p>קצט/ב</p>	
<p>וקרי ביה צדקה וכלא חד⁶</p>	<p>וקורא לו צדקה, והכל אחד.</p>

¹ פי"ב בקר שתחת המלכות (מ"מ). ב"ב גבולי אלכסון ל"ב שבטי ישראל (ד"א).

² פי' ע' שרים הממונים על אומות העולם, ועי' ב' ויקהל בז' סמכין עילאין פי' ז' ספיר דז"א (מ"מ). אותן י"ב גבולי אלכסון מתפשטים לשבעים אומות ומלת קסירין הוא מלשון קיסר ופלגו קיסר ב' חלק ורמז לע' אומות אשר להם נחלקה כל הארץ ולהם למעלה שרים דהיינו ע' שרים לע' אומות והיינו אומרו התקין לה בשבעין סמכין עלאין פי' השבעים עמודים עליונים שהם שרי מעלה כאמור (ד"א). עי' ד"א ולא דק כי הם ז' סמכים ולא ע' ופי' ז' ספיר דז"א חג"ת נה"ם המתקנים אותה וז"ש אתקין לה כי הם תיקוניה ומהם נשפעת כי הם עילאין עליה ועי' מק"מ (הרשב"ב) (נ"א). שמות נח ע"ב (הערת הזוהר).

³ כצ"ל וחשוב י"ב תחומין וע' קסירין וז' סמכין עם הכולל גימטריא הכינה (א"מ) (נ"א).

⁴ שיעור הכתוב הן יראת ה' ע"י מי יראה האדם מה' ית' ע"י חכמה תתאה, שהיא מתייסרת האדם וזהו היא חכמה (מ"מ).

⁵ שיעור הכתוב וסור מרע שהיא הקלי' ואז תהיה לך בינה גדולה לידע ולהשיג סודות התורה שכבודו ית' שידעו בני אדם שיעור קומה וז"ש למנדע ולאסתכלא ביקרא דמלכא עילאה (מ"מ).

⁶ קרי ביה אורייתא - מערך בחינתו ופניו מלמעלה מהתפשטות הספירה מפניה אשר לה מאצילותה מחכמה, וקרי ביה צדיקה - מפניה אל המלכות למטה (אור יקר).

בראשית

<p>אמר רבי יוסי ודאי וקרי ביה שלום! אמר רבי יוסי הכי הוא ודאי דאקרי שלום קם ההוא יודאי ואשתתף בהדיה פתח ההוא יודאי ואמר (משלי כח יט) עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף רקים ישבע ריש האי קרא קשיא וכי שלמה מלכא דאיהו חכים מכל בני עלמא היך אמר דישתדל בר נש למפלא ארעא ולאשתדלא אבתרה וישבוק חיי עלמא אלא רזא איהו פתח ואמר (בראשית ב טו) ויקח יהו"ה אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה, ובארוהו שהוא בסוד הקרבנות. בא וראה, "לעבדה", זה המלך העליון. "ולשמרה", זה המלך התחתון. העליון והעולם התחתון. "לעבדה", (לזכר) בסוד של זכור. "ולשמרה", בסוד של שמור. ולכן "עובד אדמתו" זה גן עדן, שצריך לעשות ולעבוד ולמשוך לה ברכות מלמעלה, וכשמתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה, גם הוא מתברך עמה.</p>	<p>אמר רבי יוסי וקורא לו שלום. אמר רבי יוסי, כך זה ודאי שנקראת שלום. קם אותו היהודי והשתתף עמו. פתח אותו היהודי ואמר, "עובד אדמתו ישבע לחם ומרדף ריקים ישבע ריש". הפסוק הזה קשה, וכי שלמה המלך, שהוא חכם מכל בני העולם, איך אמר שיתאמץ אדם לעבוד את האדמה ולעסוק אחריה ויעזוב חיי עולם. אלא סוד הוא. פתח ואמר, "ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בגן עדן לעבדה ולשמרה", ובארוהו שהוא בסוד הקרבנות. בא וראה, "לעבדה", זה המלך העליון. "ולשמרה", זה המלך התחתון. העליון והעולם התחתון. "לעבדה", (לזכר) בסוד של זכור. "ולשמרה", בסוד של שמור. ולכן "עובד אדמתו" זה גן עדן, שצריך לעשות ולעבוד ולמשוך לה ברכות מלמעלה, וכשמתברכת ונמשכות לה ברכות מלמעלה, גם הוא מתברך עמה.</p>
<p>תא חזי לעבדה דא מלכא עלאה³ ולשמרה דא מלכא תתאה⁴ עלמא עלאה⁵ > עלמא תתאה⁶ לעבדה (לדכורא⁷) ברזא דזכור ולשמרה⁸ ברזא דשמור ובנין כך עובד אדמתו דא גן עדן דאצטריך⁹ למעבד ולמפלא ולאמשכא ליה ברכאן מלעילא וכד אתברכא ואתמשכא לה ברכאן מלעילא איהו נמי אתברך בהרה¹⁰</p>	<p>בא וראה שהכהן שמברך מתברך, כמו שנאמר "ואני אברכם". ולכן "עובד אדמתו ישבע לחם", זהו המזון שלמעלה. "ומרדף ריקים", מי שיתדבק בצד האחר שהוא "מרדף ריקים", "ישבע ריש", ודאי. אמר רבי יוסי, אשריך שזכית לדבר הזה.</p>
<p>תא חזי דכהנא דמברך מתברך כמה דאת אמר (במדבר ו כז) ואני אברכם ובנין כך עובד אדמתו ישבע לחם¹¹ דא הוא מזונא דלעילא¹² ומרדף רקים מאן דיתרבק בסטרא אחרא דאיהו</p>	<p>בא וראה שהכהן שמברך מתברך, כמו שנאמר "ואני אברכם". ולכן "עובד אדמתו ישבע לחם", זהו המזון שלמעלה. "ומרדף ריקים", מי שיתדבק בצד האחר שהוא "מרדף ריקים", "ישבע ריש", ודאי. אמר רבי יוסי, אשריך שזכית לדבר הזה.</p>

¹ מציאות קשר ב' בחינות אלו כאומר' והיה מעשה הצדקה שלום, שהשלום קשר התורה והצדקה, ומפני זה יתייחסו ג' כנויין אלו לת"ת וליסוד ולמלכות והכל עולה לענין א' (אור יקר).

² הם היחודים בספירות (אור יקר).

³ לכאורה נראה על הת"ת, ועכ"ז יתבאר על הבינה, דהיינו שהת"ת יושפע (אור יקר). פי' שע"י מצות עשה שעושה האדם מתקן ז"א ומושך לו מוחין מאימא (מ"מ).

⁴ המלכות שבה השמירה מן החצונים (אור יקר). שע"י שהאדם שומר עצמו מלעבור מצות ל"ת הוא מתקן המלכות ושומרה מן החיצונים ושיעור הכתוב ויקח ה' אלהים את האדם ויניחהו בג"ע שהיא המלכות, וכמ"ש לקמן עובד אדמתו דא ג"ע, וכמה הוא תיקונה, פירש ואמר לעובדה ולשומרה, דהיינו שישמור עשה ול"ת, וע"י עשה מתקן הז"א, וזהו תיקון המלכות שאין לה הארה אלא מז"א, נמצא שבתיקונו תתקן גם היא, וע"י מל"ת הוא שומרה מהחיצונים (מ"מ).

⁵ בינה (אור יקר).

⁶ מלכות (אור יקר).

⁷ דהיינו תיקוני ההשפעה וההמשכה (אור יקר).

⁸ מלכות ברזא דשמור, דהיינו להרחיק ממנה כל פגע וכל צרוע וכל זב וכו', והנה העבודה שהוא קשר הת"ת במלכות יתייחס במלכות (אור יקר).

⁹ מפני שהוא עולם הצריך, דלית ליה מדיליה, והעבודה היא תקון בה והמשכה מלמעלה (אור יקר).

¹⁰ חלק אשר לו מן הברכות ע"י דיוקן אשר לו בייחוד (אור יקר).

¹¹ מדת המלכות שהיא ג"ע בבחינתה עם הת"ת, ולכך לא קראה עלמא תתאה כדקאמר לעיל בערך בחינתה הצילה מן החצונים אלא גן עדן גן שהעדן העליון בא אליו על ידי העבודה (אור יקר).

¹² שפע הזווג (אור יקר).

בראשית

<p>מרדף¹ רקים² ישבע ריש³ ודאי אמר רבי יוסי זכאה אנת דזכית להאי מלה</p>	<p>עוד פתח ואמר פסוק אחריו, "איש אמונות רב ברכות". זהו אדם שבו אמונת הקדוש ברוך הוא, כמו רבי ייסא הזקן, שאף על גב שהיה לו מאכל של אותו היום לאכול, לא היה מתקין אותו עד שהיה מבקש מזונו לפני המלך הקדוש. אחר שהתפלל תפלתו ובקש מזונו מלפני המלך, אז היה מתקין, והיה תמיד אומר, לא נתקין עד שינתנו מבית המלך. "ואף להעשיר לא ינקה", משום שלא רצה לעסוק בתורה, שהיא החיים של העולם הזה והחיים של העולם הבא. עכשיו שהיא השעה לעסוק בתורה, נעסוק.</p>
<p>פתח ההוא גברא ברזא דחלמא ואמר ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם וגו' (בראשית מב ט) ויזכור יוסף את החלומות וכי יוסף אמאי <ג"א אמר או> אדכר לון⁴ אינון חלומות⁵ דחלם להו ומה סגיא ליה אלא⁶ לא אדכר להו⁶ דהא יוסף חכים הוה וכתוב (משלי יג טז) כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת אבל כיון דחמא דאינון אתו וסגדי ליה אפיין על ארעא כדין אדכר ממה דחלם להו כד הוה עמהון דכתיב (בראשית לו ז) והנה קמה אלמתי וגם נצבה והנה תסבינה אלמותיכם ותשתחוינה לאלמתי אמר יוסף בשעתא דחמא דכרעין אחוי קמיה דכתיב (שם מב ו) ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה כדין ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם דהא חמא דהו קיימי תו ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם⁷ אדכר לון בגין דלית נשיו קמי קב"ה דהא חלמא דאיהו טבא בעי בר נש לאדכרא ליה</p>	<p>פתח אותו האיש בסוד החלום ואמר, "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם להם" וגו'. "ויזכור יוסף את החלומות", וכי למה יוסף (אמר או) זכר להם אותם החלומות שחלם להם, ומה הועיל לו אלא לא הזכיר להם, שהרי יוסף היה חכם, וכתוב "כל ערום יעשה בדעת וכסיל יפרוש אולת". אבל כיון שראה שהם באו ומשתחיים לו אפים על הארץ, אז נזכר ממה שחלם להם כשהיה עמהם, שכתוב "והנה קמה אלומתי וגם נצבה והנה תסובינה אלומותיכם ותשתחוינה לאולמתי". אמר יוסף בשעה שראה שכורעים אחיו לפניו, שכתוב "ויבאו אחי יוסף וישתחוו לו אפים ארצה", אז "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם", שהרי ראה שהם קיימים. עוד, "ויזכור יוסף את החלומות אשר חלם", זכר אותם, משום שאין שכחה לפני הקדוש ברוך הוא, שהרי חלום שהוא טוב, צריך אדם להזכירו, שלא ישכח, ואז מתקיים, שהרי כמו שנשכח לפני האדם, כך נשכח עליו.</p>

¹ פירוש כי הם עלמא דפרודא ומשו"ה קאמר רקים משא"כ בקדושה כתיב עובד אדמתו כי הכל יחוד גמור. ויש לרמוז עובד אדמתו ישבע לחם רמז לתורה שבע"פ שהיא נגד השכינה (מאי"ן) (ג"א).

² סטרא אחרא שהם ריקנים מכל שפע, כאומרו שהם משתחיים להבל וריק וכן והבור ריק (אור יקר).

³ עוני שעוני המלכות מצדם כנודע, כגון רב ייסא סבא וכו' (אור יקר).

⁴ מלת זכירה בלשון ולקח זכירה בפה, ולזה יקשה וכי יוסף וכו' וילקח זכרון המוח (אור יקר).

⁵ קס"ד שפי' ויזכור יוסף אל החלומות שנטל הגביע בידו, והיה מנחש בו, ואומר אני רואה שאחכם חלם כך וכך, ולכך מקשה ומה סגי ליה, דאדרבא ע"ז ידעו שהוא יוסף, וכתוב כל ערום יעשה בדעת (מ"מ).

⁶ ואח"כ חזר ופי' זכרון בפה (אור יקר).

⁷ נתן טעם שמזכירת הפה ימשך תועלת לחדשם, שהפה והבל היוצא ממנה יש בו סגולה שאותיות אלה הנחצבות בפה פורחות ועולות ויתדבקו בשרשם העליונים, ולכך ע"י זכירת פה יזכור גזרת החלום העליונה הגזורה בספירות העליונות ויעביר חלודת השגחה החצונית שהיא משכחת אותם (אור יקר).

בראשית

<p>דלא יתנשי¹ וכדין אתקיים דהא כמה דאתנשי קמיה דבר נש הכי אתנשי עליה²</p>	
<p>תא חזי חלמא דלא אתפשר כאגרתא דלא מתקריא³ ותא חזי בגין דלא אדכר כמאן דלא ידע⁴ <ליה> ועל דא מאן דאתנשי מניה חלמא ולא ידע ליה לא קיימא עליה לאתקיימא ובגין דא יוסף הוה דכיר חלמיה בגין לאתקיימא בגין דלא יתנשי חלמא מניה לעלם והוה מחכה ליה תדיר (בראשית מב ט) ויאמר אליהם מרגלים אתם איהו דכיר חלמא אבל מלה לא אמר לון אלא מרגלים אתם פתח רבי יוסי ואמר (קהלת ה ב) כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים כי בא החלום ברוב ענין הא אוקמוה דכמה אינון סמכין בחלמא וממנן דרגין על דרגין עד דחלמין מנהון קשוט כלהו ומנהון דאית בהון קשוט וכדיבו אבל לאינון זכאי קשוט לא אתגלי לון מלין כדיבן כלום אלא כלהו קשוט</p>	<p>בא וראה, חלום שלא נפתר, כאגרת שלא נקראה. ובא וראה, משום שלא נזכר, כמי שלא הכיר אותו. ועל זה, מי שנשכח ממנו חלום ולא ידע אותו, לא עומד עליו להתקיים. ומשום זה יוסף היה זוכר את חלומו כדי להתקיים, משום שלא ישכח החלום ממנו לעולם, והיה תמיד מצפה לו. "ויאמר אליהם מרגלים אתם", הוא זכר את החלום, אבל לא אמר להם דבר, אלא מרגלים אתם. פתח רבי יוסי ואמר, "כי בא החלום ברוב ענין וקול כסיל ברוב דברים". "כי בא החלום ברוב ענין", הנה פרשוהו, שכמה הם העוזרים בחלום, וממונים דרגות על דרגות, עד שהחלומות מהם כולם אמת, ומהם שיש בהם אמת וכזב. אבל לאותם צדיקי האמת, אין מתגלים להם דברים כוזבים כלום, אלא כולם אמת.</p>
<p>תא חזי דניאל מה כתיב ביה (דניאל ב יט) אדין לדניאל בחזא די ליליא</p>	<p>בא וראה דניאל מה כתוב בו, "אדין לדניאל בחזא די ליליא</p>
<p>ר/א</p>	
<p>רוא גלי וכתוב (דניאל ז א) דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא כתב ואי אית ביה מלין כדיבן אמאי <איכתיב> (יכתוב) בין כתובים אלא (ל) אינון זכאי קשוט⁵ בשעתא דנשמתהון סלקין לא מתחברן בהו אלא מלין קדישין דאודעין ליה מלי דקשוט⁶ מלין קיימן⁷ דלא משקרן לעלמין⁸ ואי תימא הא תנן דדוד</p>	<p>רוא גלי". [אז לדניאל בחזיון הלילה גלה סוד]. וכתוב "דניאל חלם חזה וחזוי ראשיה על משכביה באדין חלמא". [דניאל ראה חלום בהיות ראשו על משכבו, אז כתב את החלום]. ואם יש בו דברים כוזבים, למה נכתב בין הכתובים. אלא אותם צדיקי אמת, בשעה שנשמותיהם עולות, לא</p>

¹ הענין שהחלום הוא גזרות תחתונות מהמלכות, והיא מקום אחיזת השכחה וישלוט שם, ויכולה להשקיע ולהשכיח החלום הטוב, מפני שאין כל האדם זוכה זכירה לטוב, ולכך אם יזכרהו יעזר מלמטה עזר רב מן הטעם שפי' (אור יקר).

² הנה נשמתו לא תפעל מהחלום, יאמרו הנה הוא בעצמו לא נתן לב לבשורה טובה שבשרוהו, ולא החשיב טובות הבורא, וישכחהו מלמעלה, לכך צריך להזכיר כך וכך, נראה לי טובה ויוצא (אור יקר).

³ ונראה כמי ששלחו לו כתב מתנה, ולא החשיב בעל המתנה לקרוא הכתב ההוא, ותו שצריך להזכיר מן הטעם שפירשנו ואם לא ידע אם טוב ואם רע מה יזכיר (אור יקר).

⁴ מכאן נראה דחלמא דלא אתפשר אינו מקיים כלל, שהרי זוהר מדמה חלום דלא אדכר ונשכח מהאדם, לחלום שלא נפתר, ובחלום שנשכח ממנו אמר הזהר שאינו מתקיים כלל, ופשיטא ליה לזוהר דחלמא דלא אתפשר אינו מתקיים כלל, ותולה בהו חלמא דלא אדכר, שכן אמר ות"ח בגין דלא אדכר כמאן דלא ידע, וזה הפך ממ"ש בפרשת וישב בדף קפג, שאמר שם אתקיים ואיהו לא ידע (מ"מ).

⁵ היינו המדברים ברוח הקדוש, שנשמתם דבקה בהיכלות ממש, שואבים החלום בלי תבן כלל, ואין חצונים נאחזים בהם כדמסיק בדניאל (אור יקר).

⁶ ומפני שהחצונים יודיעו קשוט מהדברים הקלים העתידים לשעה קלה (אור יקר).

⁷ הם עתידות, ואינם נדחים בפתרונות אלא הם עומדות לעולם, שאינם נעקרות על ידי פתרון או ע"י תענית כשאר החלומות או ע"י שכחה וכיוצא (אור יקר).

⁸ כשעוסק האדם בתורה ביום כתיב ביה בשכבך תשמור עליך ומתגבר יצר הטוב, ומוליך הנפש אצל המלאכים טובים שבעשיה, וכשיצר הרע שהוא השד גובר אז בלילה מוליך עמו יצר הטוב, והנפש לקליפת נוגה ורואה חלום תבן וקש שהם הקליפות, וז"ס משרז"ל כאן ע"י מלאך כאן ע"י שד, כי הטוב שבנוגה הוא

בראשית

<p>מלכא לא חמא חלמא טבא הא אשתמע דהוה חמי דוד מלין דלא קשומ</p>	<p>מתחברים בהם אלא דברים קדושים, שמודיעים לו דברי אמת, דברים קיימים שלא משקרים לעולמים. ואם תאמר, הנה שנינו שדוד המלך לא ראה חלום טוב, הנה נשמע שהיה רואה דוד דברים שלא אמת.</p>
<p>אלא ודאי כל יומי הוה משתדל¹ לאושדא דמיין ואגה קרביין וכל חלמוי לא הוו אלא חלמין בישיין הורבא ושוממותא ודמא ואושידו דדמין ולא חלמא דשלם ואי תימא לבר נש טב² אחזיאו ליה חלמא בישא הכי הוא ודאי³ כל אינון בישיין דזמינין לאתדבקא <על> אינון דעברי על פתגמי דאורייתא ואינון עונשין דזמינין לאתענשא בההוא עלמא כלהו חמי בנין דכל שעתא יהא דחילו דמריה עליה והא אתערן <דכתיב> <קחלת גיד> והאלהים עשה שייראו מלפניו זה חלום רע ועל דא לההוא זכאה אחזיו ליה חלמא בישא כמה דאתמר</p>	<p>אלא ודאי, כל ימיו היה עוסק לשפוך דמים ונלחם קרבות, וכל חלומות לא היו אלא חלומות רעים, חרבן ושממה ודם ושפיכות דמים, ולא חלום של שלום. ואם תאמר, לאדם טוב מראים חלום רע. כך זה ודאי. כל אותם רעות שעתידים לדבק לאותם שעוברים על דברי תורה, ואותם עונשים שעתידים להענש בעולם ההוא, כולם רואה, כדי שכל שעה תהיה יראת אדונו עליו. והנה העירו שכתוב "והאלהים עשה שייראו מלפניו", זה חלום רע. ועל זה מראים לאותו צדיק חלום רע, כמו שנתבאר.</p>
<p>תא חזי דהא תנינן דההוא בר נש דחמי חלמא בעי ליה למפתח פומיה ביה קמי בני נשא דרחמי ליה בנין דיסלק רעותא⁴ דלהון לגביה לטב ויפתחון פומייהו⁵ לטב וישתכח רעותא⁶ ומלה⁷ כלא לטב רעותא דאיהי מחשבה שרותא דכלא ומלה דאיהי סיומא דכלא ועל דא אשתכח דהא שלימו איהו ברזא עלאה ובגין כך אתקיים כלא ובעינן רחמיין דבר נש <נ"א רחמיין עליה דבר נש בנין> לאתקיימא בההוא פשרא טבא וכלא איהו כדקא יאות ובגין כך קב"ה אודע ליה לבר נש⁸ כל חד וחד בההוא דרגא דיליה כמה דאיהו ובההוא גוונא דכל חד וחד כמה דאיהו אמר ההוא יודאי</p>	<p>בא וראה, שהנה שנינו, שאותו אדם שרואה חלום, צריך לו לפתוח את פיו בו לפני אנשים שאוהבים אותו, כדי שיעלה רצונם אליו לטוב ויפתחו פיהם לטוב, וימצא הרצון והדבר הכל לטוב. הרצון שהוא המחשבה ראשית הכל, והמלה שהיא סיום הכל. ועל כן נמצא שהנה הוא שלמות בסוד עליון. ולכן הכל מתקיים. וצריכים אוהבי האיש (רחמים על האדם כדי) להתקיים באותו פתרון טוב, והכל הוא כראוי. ולכן הקדוש ברוך הוא מודיע לאדם כל אחד ואחד באותה הדרגה שלו כמו שהוא, ובאותו צבע, שכל אחד ואחד כמו שהוא. אותו יהודי אמר, ודאי שהחלום אינו אלא לאדם צדיק, שהוא</p>

יצר הטוב, ורע שבנוגה הוא יצר הרע, וז"ס ושבע ילין בל יפקד רע, ושבע מן התורה אינו נפקד מן רע שבנוגה (מ"מ).

¹ והיו מראים לו מעין אותם העניינים המראים על הדם והשממה שהיה משומם הגוים ובהכרח היו ע"י מדרגות ומשלים מהבילים, מפני הפעולה ההיא שגורמת כך ולא היה מן החצונים אלא משלי הפעולה ענין מבהיל מפני אכזריות הפעולה ומן הקדושים היו מראים לו המלחמות שעתיד לנצח והיה מתבהל במראת המשל ההוא (אור יקר).

² וא"כ מאי שבחיה שיתדבק בחצונים (אור יקר).

³ אמנם אינו מן החצונים אלא מראים לו גזרותיו של הקב"ה על הרשעים, כדי שיבקש עליהם רחמים ועל כל העולם (אור יקר).

⁴ כתר (אור יקר).

⁵ מלכות, והכוונה שאם יאמרו בפה ולא בלב אין הסכמת הספירות כולם, לכך יאמר אותו לפני אהוביו כדי שיפתחו פיהם ברצון טוב, ויהיה הסכמת כל הספירות (אור יקר).

⁶ אבא (מ"מ).

⁷ מלכות (מ"מ).

⁸ כדי שיהיו הענין נשלם ומתתקן למטה (אור יקר).

בראשית

<p>ודאי חלמא לאו איהו אלא לבר נש זכאה דאיהו חמא חלמא כדקא חזי</p>	<p>ראה חלום כראוי.</p>
<p>ותא חזי דכד בר נש נאים על ערסיה נשמתיא נפקא ושמיא בעלמא לעילא ועאלת! באתרא דעאלת וכמה חבילי טהירינ? קיימין ואזלין בעלמא ופגעין <בה בההיא> (לה לההיא) נשמתיא אי זכאה היא סלקא לעילא וחמאת מה דחמאת ואי לאו אתאחדת בההוא סטרא ומודיעין לה מלין כדיב³ או מלין דומינן למיתי לזמן קריב וכד אתער ההיא נשמתיא⁴ דביה איהי מודעא ליה מה דחמאת ועל דא לבר נש דלאו איהו זכאה מודיעין ליה חלמא טבא דלאו איהו קשוט כלא בגין לאסמא ליה מההוא ארח קשוט בין דאיהו אסטי אורחיה מארח קשוט מסאבי ליה דכל מאן דאתי לאתדכאה מדכאין ליה ומאן דאתי לאסתאבא מסאבין ליה >הא ודאי אתמר הכי</p>	<p>ובא וראה, שכאשר אדם יושן על מטתו, נשמתיא יוצאת ומשוטטת בעולם למעלה ונכנסת למקום שנכנסת, וכמה קבוצות מזיקים עומדים והולכים בעולם ופוגשים את אותה הנשמה. אם היא צדיקה, עולה למעלה ורואה מה שרואה. ואם לא, נאחזת בצד ההוא, ומודיעים לה דברים כוזבים או דברים שעתידיים לבא לזמן הקרוב. וכשמתעוררת אותה הנשמה שבו, היא מודיעה לו מה שראתה. ועל כן לאדם שאינו צדיק מודיעים לו חלום טוב שאינו אמת, הכל כדי להסיטו מאותה דרך האמת. כיון שהוא הסיט את דרכו מדרך האמת, מטמאים אותו. שכל מי שבא להטהר, מטהרים אותו, ומי שבא להטמא, מטמאים אותו. הנה ודאי כך נתבאר.</p>
<p>יתבו עד דסליק צפרא> אמר רבי יוסי ודאי לא זכר שמיה דיוסף באינן דגלים דכתיב (במדבר ב יח) דגל מחנה אפרים ולא כתיב דגל מחנה יוסף בגין דאתגאי על אחיו והא אתמר אמר ההוא יודאי ודאי שמענא⁵ דיוסף איהו בעלמא דדכורא⁶ וכלהו שבטין בעלמא דנוקבא אינן ועל דא לא אתכליל יוסף (דאיהו בעלמא דדכורא עמהון) <עמהון בגין דאיהו בעלמא דדכורא> מה כתיב (בראשית מב יא) כלנו בני איש אחד נחנו נחנו אנחנו מיבעי ליה אמאי חסר א' אלא בגין דרוא דברית לא אשתכח עמהון אסתלק מתמן א' דהא (י) א' דכורא איהו ועל דא ב' איהי נוקבא א' דכורא ובגין דא אסתלק א' מתמן ואשתארו אינן</p>	<p>ישבו עד שעלה הבוקר. אמר רבי יוסי, ודאי לא זכר שמו של יוסף באותם דגלים, שכתוב "דגל מחנה אפרים", ולא כתוב דגל מחנה יוסף, משום שהתגאה על אחיו. והנה נתבאר. אמר אותו היהודי, ודאי שמעתי, שיוסף הוא בעולם הזכר, וכל השבטים הם בעולם הנקבה, ועל כן לא נכלל יוסף עמהם, משום שהוא בעולם הזכר עמהם (נ"א ל"ג עמהם). מה כתוב, "כולנו בני איש אחד נחנו". "נחנו", היה צריך לכתוב אנחנו, למה חסר אל"ף. אלא משום שסוד הברית לא נמצא עמם, הסתלק משם אל"ף, שהרי אל"ף הוא זכר, ועל כן אות ב' היא נקבה, ואל"ף זכר, ולכן אל"ף הסתלק משם, ונשארו אותן נקבות</p>

¹ דרך המדורין עד עלותה אל המדור השביעי בסוד מי יעלה בהר ה' ומי יקום במקום קדשו עד היותה נכללת במדת המלכות (אור יקר).

² בין האויר מן העולם הזה עד העליה למעלה (אור יקר).

³ דברי כזב (ד"א).

⁴ מחתמת בדמיון האדם מה שחמת ולזה החלום לגוף האדם אינו קרוב אלא ליקיצה ותעורתו משנתו, והנשמה יודעת קודם בעת היותה למעלה, וזה ירגיש אדם בעצמו בחלום, פעמים יראה לו בעת תעורתו פעמים רחוק יותר ושניהם אמת, ופעמים יראה לו שאותו הענין נאמר לו שני פעמים הא' למעלה הב' למטה וכך הוא באמת ומי ששייג ענין זה צריך שישלוט הרבה בנשמה (אור יקר).

⁵ פליג אדר' יוסי דלאו משום גאות הוא, אלא משום שהדגלים הם מעולם הנקבה, ותיקוני נוק' הו, ויוסף מעלמא דדכורא, ואלו נזכר יוסף ביניהם היו זכרים תיקוני דכורא לכך נסתלק יוסף מהדגלים כדי שיהיו תיקוני הנקבה, ויוסף תיקון עולם הזכר ולא פליגי, דאית למימר שאלמלא לא נתגאה יוסף לא היה הזכר מסתלק מן הנקבה, והיה הזכר והנקבה יחד, ואמר לבני יוסף לאפרים ויורה על תיקוני דכורא בהדי תיקוני נוק' בזווג וייחודא חדא, אמנם כיון שנתגאה נתעלה הזכר מן הנקבה, והיינו שנתגאה על אחיו והבדיל בינו ובינם ולא היה בבחי' שהיא נקשרת זכר בנקבה והוא ישן על אבנים דילה (אור יקר).

⁶ פי' כי יוסף הוא יסוד דאצילות וי"ב שבטין בבריאה ששם וי"ב כפולה י"ב בקר דבריאה וכולם בז"א דברים הנק' עלמא דנוק' חיילי מלכות דאצילות (זהר הרקיע).

בראשית

<p>נוקבי' לגבי שכינתא ולבתר אמרו (שם) כנים אנחנו אתוסף א' אמרו ולא ידעי מה קאמרו בגין דיוסף אשתכח תמן ואשלימו מלה ואמרו אנחנו מנלך דכתיב (שם יג) ויאמרו שנים עשר עבדיך אחים אנחנו ויוסף איהו בחושבנא כד עאל בחושבנא אמרו אנחנו וכד לא עאל בחושבנא אמרו נחנו</p>	<p>אצל השכינה. אחר כך אמרו "כנים אנחנו". נוספה אל"ף, אמרו ולא ידעו מה אמרו, משום שיוסף נמצא שם, והשלימו הדבר ואמרו "אנחנו". מנין לנו, שכתוב "ויאמרו שניהם עשר עבדיך אחים אנחנו", ויוסף הוא בחשבון. כשנכנס בחשבון, אמרו "אנחנו", וכשלא נכנס בחשבון, אמרו "נחנו".</p>
<p>אמר רבי יוסי כל הני מלין דקאמרן הכא קב"ה אתרעי בהו דהא שכינתא</p>	<p>אמר רבי יוסי, כל הדברים הללו שאמרנו כאן, הקדוש ברוך הוא רוצה בהם, שהרי השכינה</p>
<p>ר/ב</p>	
<p>לא אעדי מהכא כדכתיב (מלאכי ג טז) אז נדברו יראי יהו"ה איש אל רעהו ויקשב יהו"ה וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ולחשבי שמו". ולחושבי שמו ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים (בראשית מב יז) אמר רבי אלעזר הני תלת יומין אמאי אלא הני תלת יומין לקביל תלת יומין דשכם דכתיב (שם לד כה) ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים תא חזי מה כתיב ביה ויאמר אליהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו (שם מב יח) לאחזאה דלא עבד איהו כמה דאינון עבדו בשכם² דגרמו לאנשי שכם לקבלא עלייהו האי זאת רזא דברית ולבתר דעבדו קיומא דא קטילו לון ולא אשתאר מנהון חד ואיהו מה כתיב זאת עשו וחיו מאי טעמא בגין (שם) דאת האלהים אני ירא³ נטיר קיימא וכל גלגולא דא לא הוה אלא בניניה דבנימין⁴¹⁶¹</p>	<p>לא זזה מכאן, ככתוב "אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב ה' וישמע ויכתב ספר זכרון לפניו ליראי ה' ולחשבי שמו". "ויאסוף אותם אל משמר שלשת ימים". אמר רבי אלעזר, שלשת הימים הללו למה, אלא שלשת הימים הללו כנגד שלשת הימים של שכם, שכתוב "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים". בא וראה מה כתוב בו, "ויאמר אלהם יוסף ביום השלישי זאת עשו וחיו", להראות שהוא לא עשה כמו שהם עשו בשכם, שגרמו לאנשי שכם לקבל עליהם את זאת, סוד הברית, ואחר שעשו הברית הזו, הרגו אותם, ולא נשאר מהם אחד. ואצלו, מה כתוב, "זאת עשו וחיו". למה, משום ש"את האלהים אני ירא", שומר הברית. וכל הגלגול הזה לא היה אלא בשביל בנימין.</p>

¹ הענין ששעור קומת הזכר ושעור קומת הנקבה הכל ענין א', במה יתר הזכר מן הנקבה ויבדל בברית, אם יש לשעור קומה אבר זה הוא זכר, ואם אין אבר זה היא נקבה, לכך השבטים הם קומת הגוף והצורה העליונה, אם יוסף עמהם הם זכרים שהרי יש לשעור הקומה אבר הברית ואם יוסף מסתלק מהם יורדים מזכרים אל נקבות, והיינו לישנא דאשתארו אינון נוקבין וכו', והם גרמו לעצמן במכירת יוסף שהפרידו אות ברית מהם, ונעשו נקבות תיקוני עלמא דנוק', לכך יוסף נתגאה עליהם ואמר, הם נתרצו להיות בעולם הנקבה יהיה כרצונם ונסתלק מהדגלים כדפי' ובאו דברי ר' יוסי לדברי ההוא יודאי וכו' (אור יקר).

² אינה עבירה, אלא שמעון ולוי במלכות עולם הנקבה מצד הדין, לכך מי שנוטל זאת מצדם גורם להם מיתה, שהרי מיתה כרוכה שם למטה ממנה מצד הדין, ויוסף חי ממתק מדת זאת, וכל מי שנוטל אותה מצד יוסף בקדושתה היא גורמת חיים, לכך יוסף נותן זאת לשבטים הקדושים גורמין חיים, שמעון ולוי נותנים זאת לחצונים אנשי שכם גורם להם מיתה (אור יקר).

³ שלא תתלהב בדיניה לכך טלו אותה מידי שאני אחיינה מצדי (אור יקר).

⁴ שהרי כל תאות אות ברית לנקודת ציון עולם הנקבה, ושם בנימן בסוד ויהי בצאת נפשה כי מתה, ולזה כל זמן שהנקבה אין בה תקון זה אין הזכר מוצא בה נחת רוח לכך יוסף מגלגל אחר בנימן דהיינו נקודת ציון כניסת היסוד ביניהם, ולזה ע"י בנימן יתגלה אליהם שאין גילוי אות ברית אלא תוך אותה נקודה ומה גם בחוצה לארץ ונתן הגביע דהיינו המלכות גביע הכסף המתק בימין באמתחת בנימן ששם מקומו ודאי ולזה בנימן עבד ליוסף בסוד נקודה בנקודה ואתם עלו לשלום להקשר בשש קצוות אל אביכם וסוד זה הוא קשר היכל הרצון בת"ת וקדש הקדשים ביסוד (אור יקר).

בראשית

<p>וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו¹ אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ וְגו' (שם מב כא) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו דֹּא שְׁמַעוֹן וְלֹוִי כְּמָה דְהוּהּ בְּקִדְמִיתָא דְכִתִּיב (שם לז יט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בְעַל הַחֲלוּמוֹת הַלְזָה בָּא מָה לְהֵלֵךְ שְׁמַעוֹן וְלֹוִי אוּף הֲכָא שְׁמַעוֹן וְלֹוִי תָא חֲזִי מַאֲן אִישׁ² וּמַאֲן אָחִיו³ אֲלֵא אִישׁ דֹּא שְׁמַעוֹן כְּתִיב הֲכָא אִישׁ וְכִתִּיב הִתֵּם (בְּמִדְבָר כה ו) וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא מָה לְהֵלֵךְ מִשְׁמַעוֹן אוּף הֲכָא נְמִי שְׁמַעוֹן וּבְגִין דֹּאֲהֲדֵר בְּתִשׁוּבָה⁴ <בְּכַה> (בְּדֹא) וְאֲתִנְחֵם⁵ עַל דֹּא וְאֹמֵר לְלֹוִי אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל דֹּא אֲתִבְנִי⁶ מִזְלִיהָ⁶ שׁוֹר כְּגִוּוֹנָא דְמִזְלִיהָ דְיוֹסֵף שׁוֹר דְכִתִּיב (דְּבָרִים לֵג יז) בְּכוֹר שׁוֹרוֹ⁷ הֲדֵר לֹוִי⁸ וּמִזְלִיהָ דְשְׁמַעוֹן שׁוֹר אִיהוּ וְעַל דֹּא (בְּרֵאשִׁית מִב כד) וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת שְׁמַעוֹן בְּגִין דְּלֹא יִקְטָרְגַּ בְּהַדְיָה דְלֹוִי בְּגִין דְשְׁמַעוֹן וְלֹוִי כִּד מִתְחַבְּרֵן תְּרוּיָהּ יִכְלִי לְקַטְרָגָא</p>	<p>"וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל אָחִינוּ" וְגו'. "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו", זֶה שְׁמַעוֹן וְלֹוִי, כְּמוֹ שֶׁהִיא בְּרֵאשׁוֹנָה, שְׁכֵתוֹב "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל אָחִיו הִנֵּה בְעַל הַחֲלוּמוֹת הַלְזָה בָּא", מָה לְהֵלֵךְ שְׁמַעוֹן וְלֹוִי אֵף כֹּאן שְׁמַעוֹן וְלֹוִי. בָּא וְרֵאָה, מִי אִישׁ וּמִי אָחִיו, אֲלֵא אִישׁ זֶה שְׁמַעוֹן. כְּתוֹב כֹּאן "אִישׁ", וְכֵתוֹב שֵׁם "וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא", מָה לְהֵלֵךְ מִשְׁמַעוֹן, אֵף כֹּאן גַּם שְׁמַעוֹן. וּמִשׁוֹם שְׁחֲזַר בְּתִשׁוּבָה, בְּכַה וְהִתְנַחֵם עַל זֶה, וְאֹמֵר לְלֹוִי "אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ". עַל כֵּן נִבְנָה מִזְלוֹ שׁוֹר, כְּדוֹגְמָא שְׁמִזְלוֹ שֶׁל יוֹסֵף שׁוֹר, שְׁכֵתוֹב "בְּכוֹר שׁוֹרוֹ הֲדֵר לֹוִי". וּמִזְלוֹ שֶׁל שְׁמַעוֹן הוּא שׁוֹר. וְעַל כֵּן "וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת שְׁמַעוֹן", כְּדִי שְׁלֵא יִקְטָרְגַּ עִם לֹוִי, מִשׁוֹם שְׁשְׁמַעוֹן וְלֹוִי כְּשִׁשְׁנֵיהֶם מִתְחַבְּרִים, שְׁנֵיהֶם יְכוּלִים לְקַטְרָג.</p>
<p>וַיֹּאסֹר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם (שם) הָא אוֹקְמוּהָ לְעֵינֵיהֶם אֲסֵרוּ וּלְבַתֵּר דְנִפְקוּ הוּהּ מֵאֲכִיל לִיה וּמִשְׁקֵי לִיה וְאִי תִימָא דְרַעוּתָא דְיוֹסֵף אִיהוּ בְּגִין דְכִתִּיב (מִשְׁלֵי כה כא) אִם רַעֲב שׁוֹנֵאֲךְ הֲאֲכִילְהוּ לַחֵם וְאִם צִמָּא הִשְׁקֵהוּ מִיִּם אִי הֲכִי יוֹסֵף דֹּאִיהוּ זְכָא⁹ > הִכִּי עֲבִיד הֲכִי דֵהָא כְּתִיב (שֵׁם כה כב) כִּי גַחְלִים אֲתָה חוֹתָה עַל רֵאשׁוֹ וְיִהוּיָהּ יִשְׁלַם לָךְ אֲלֵא חֲזִי דְיוֹסֵף לְהֲכִי הוּא דְחִישׁ אֲלֵא כְּבֵר נִשׁ לְאָחוּי הֲכִי נְמִי הוּהּ עֲבִיד אֲתִנְהִיג עִמִּיהָ בְּאָחוּהָ וְלֹא כְּגִוּוֹנָא אֲחֵרָא וְלֹא עִמִּיהָ בְּלַחְדוּי אֲלֵא עִם כָּל אָחוּי כְּמָה דְכִתִּיב (בְּרֵאשִׁית מִב כה) וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלֹאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְלֵהֲשִׁיב כְּסָפֵיהֶם אִישׁ אֶל צֵדָה לְדָרֵךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן", כְּדִי לְהִתְנַחֵם עִמָּם</p>	<p>"וַיֹּאסֹר אוֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם". הִנֵּה פִרְשׁוּהָ לְעֵינֵיהֶם אֲסֵרוּ, וְאַחַר שִׁיִּצְאוּ הִיא מֵאֲכִיל אוֹתוֹ וּמִשְׁקָה אוֹתוֹ. וְאִם תֹּאמַר שֶׁרְצוֹנוֹ שֶׁל יוֹסֵף הוּא, מִשׁוֹם שְׁכֵתוֹב "אִם רַעֲב שׁוֹנֵאֲךְ הֲאֲכִילְהוּ לַחֵם וְאִם צִמָּא הִשְׁקֵהוּ מִיִּם". אִם כֵּן, יוֹסֵף שֶׁהוּא צָדִיק אֵיךְ עֲשָׂה כֵּן, שֶׁהִרִי כְּתוֹב "כִּי גַחְלִים אֲתָה חוֹתָה עַל רֵאשׁוֹ וְהִי יִשְׁלַם לָךְ". אֲלֵא חֵס וְחִלְיָה שִׁיּוֹסֵף חֲשַׁשׁ לְכֵךְ, אֲלֵא כֹּאדָם לְאָחִיו כֵּךְ גַּם הִיא עוֹשָׂה, וְהִתְנַהֵג עִמּוֹ בְּאָחוּהָ וְלֹא בְּצוּרָה אַחֲרֵת, וְלֹא עִמּוֹ בְּלִבְדּוֹ, אֲלֵא עִם כָּל אָחִיו, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב "וַיִּצְוּ יוֹסֵף וַיִּמְלֹאוּ אֶת כְּלֵיהֶם בָּר וְלֵהֲשִׁיב כְּסָפֵיהֶם אִישׁ אֶל שִׁקּוֹ וְלִתֵּת לָהֶם צֵדָה לְדָרֵךְ וַיַּעַשׂ לָהֶם כֵּן", כְּדִי לְהִתְנַחֵם עִמָּם</p>

¹ וְדֹאִי אִישׁ בְּעוֹלָם הַזְכֵּר, אָחִיו בְּעוֹלָם הַנְּקֵבָה, שְׁתֵּי כַחוֹת הַדִּין הַחֲזֵק, גְּבוּרָה תִתְּאֵה וּגְבוּרָה עֵילָאָה, שְׁשֵׁנִיהֶם תִּיקוֹן הַדִּין בְּקִשְׁרֵם יַחַד וְהַעֲשׂוֹתֶם שְׁעוֹר קוּמָה אַחַת כְּדִפְלִי בְּפ' וְאִישׁ כִּי יִמְרֹט רֵאשׁוֹ (אוֹר יִקְר).

² גְּבוּרָה עֵילוּנָה (אוֹר יִקְר).

³ גְּבוּרָה תִתְּאֵה, וְלִכְאוּרָה הִיא נִרְאָה שְׁלֹוִי הוּא בְּעוֹלָם הַזְכֵּר מִפְּנֵי מַעֲלָתוֹ וּמִתִּיקוֹת הַדִּינִים וְאִינוּ דְהֵיִינוּ תִיקוּנֵי נוֹק' אֲמַנֵם שְׁעוֹר קוּמַת הַדִּין שֶׁהָאִישׁ זֶה פּוֹעֵל בְּחֻצוֹנִים וּבָא עַל כְּזָבִי לְהַשְׁפִּיעָה הַדִּינִים אִם לֹא שְׁפַנְחַס הַכְּהֵן יִהְיוּ אוֹתוֹ וַיִּכְבֵּה אֵשׁ הַדִּין מִן הַיַּמִּין, א"כ שְׁמַעוֹן הוּא אִישׁ בְּעוֹלָם הַזְכֵּר וְאָחִיו לֹוִי בְּעוֹלָם הַנְּקֵבָה (אוֹר יִקְר).

⁴ וּנְכַנְסָה הַגְּבוּרָה בְּבִינָה לְהִתְמַתֵּק מִדִּינָהּ (אוֹר יִקְר).

⁵ עַל הַשְׁפַּעַת הַדִּינִים כְּכִתִּיב וַיִּנְחַם ה' עַל הָרַעָה, וּמִיד חֲפָץ בְּיוֹסֵף, שֶׁהַזְּוֹג מִתְעוֹרֵר מִצַּד הַגְּבוּרָה בְּיוֹסֵף יִצְחָק ק"ץ ח"י נְטִיל לְשִׁמְאַלָּא (אוֹר יִקְר).

⁶ כַּח הַגְּבוּרָה שׁוֹר, הַדִּין בְּהֵדֵר וּמִתִּיקוֹת בְּיוֹסֵף (אוֹר יִקְר).

⁷ בְּהִיּוֹת הַשׁוֹר מִתְבַּכֵּר בְּבִינָה שְׁמֵשׁ פִּטְר רַחֵם וּמִתְמַתֵּק מִדִּינֵינוּ (אוֹר יִקְר).

⁸ לִיסוּד, שֶׁהֲדַרְתָּ הַזְקֵן מֵאוֹת בְּרִית הוּא, וְלִזָּה שְׁמַעוֹן מִזְלִיהָ שׁוֹר, דְהֵיִינוּ רְאוּבֵן טְלָה, שְׁמַעוֹן שׁוֹר, וְכִיּוֹן שִׁידַע יוֹסֵף סוּד זֶה, אֹמֵר שְׁמַעוֹן עִם לֹוִי תְרִי דִינֵינוּ, עִם יוֹסֵף מִתִּיקוֹת הַדִּין, נְטִיל יוֹסֵף שְׁמַעוֹן עִמּוֹ נְכַלָּל בְּיוֹסֵף וְנִתְרַחֵק מִלּוֹי שְׁכָךְ צְרִיכָה הַגְּבוּרָה לְהִרְחִיקָהּ מִן הַמְּלֻכּוֹת, וְלִקְרִבָּהּ אֶל הַיִּסוּד (אוֹר יִקְר). פ' שׁוֹר הוּא גְבוּרָה וְהֵם ה"ג שְׁנוּטֵל הַיִּסוּד בְּסוּד יִצְחָק ק"ץ ח"י וְגַם שְׁמַעוֹן הוּי בְּגְבוּרָה כִּי רְאוּבֵן הוּא אוֹר ב' שֶׁהוּא חֲסֵד בְּסוּד ה' פְּעִמִּים אוֹר הַנִּזְכָּר בְּמַעֲשֵׂה בְּרֵאשִׁית וּשְׁמַעוֹן הוּא ש"ם עו"ן כִּי עו"ן יוֹנֵק מִגְּבוּרָה (זֶהֱר הַרְקִיע).

בראשית

באחזה.	שקו ולתת להם צדה לדרך ויעש להם כן בנין לאנהגא עמהון באחזה
רבי יוסי פתח ואמר, "אם שלמים וכן רבים וכן נגזו ועבר ועניתך לא אענך עוד". הפסוק הזה בארוהו, שכאשר בכל העם יש שלום ואין בהם בעלי שנאה, הקדוש ברוך הוא חס עליהם, והדין לא שולט בהם. ואף על גב שכולם עובדים לעבודה זרה והם בשלום, הדין לא שולט עליהם. ובארוהו שכתוב "חבור עצבים אפרים הנח לו". "וכן נגזו ועבר". מה זה "וכן נגזו", היה צריך לכתוב ונגזו. אלא זהו ראש הפסוק שהוא שלום, אף כאן שלום, ומיהו, זהו צדקה, משום שצדקה זהו שלום, ומי שמרבה בצדקה מרבה שלום למעלה ומרבה שלום למטה, ולכן "וכן נגזו ועבר", שגוזזים ממונם בצדקה. "ועבר", היה צריך לכתוב ועברו, מה זה "ועבר". אלא זה הדין של הרגז, כמו שנאמר "עד יעבור זעם". עבר הדין מעליהם.	
דבר אחר, "כה אמר ה' אם שלמים", אלו ישראל שהקדוש ברוך הוא נתן להם ברית לשמור אותן תמיד, ושהאדם יהיה בו שלום בכל הצדדים, למעלה ולמטה. ואם אין האדם שומר אותן תמיד, הרי הוא פגום, פגום בכל. מנין לנו, שכתוב "התהלך לפני והיה תמים". מה זה "תמים", שלם, שעד שלא התקיימה בו ברית, הוא פגום. ולכן "אם שלמים וכן רבים". "אם שלמים", ששומרים המצוה הזו להיות שלמים, שלא יהיו פגומים. "וכן רבים", ירבו	דבר אחר (נחום א יב) כה אמר יהוה אם שלמים אליו ישראל דקב"ה יהב לון ברית קיימא לנפרא ליה תדיר ולמהוי ביה בר נש שלים בכל סטרין לעילא ותתא ואי לא נטיר ליה בר נש תדיר הא איהו פנים פגום בכלא מגלן דכתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים מאי תמים שלים דעד לא אתקיים ביה ברית איהו פנים ובגין כך אם שלמים וכן רבים אם שלמים דנטרי פקודא דא למהוי שלימין דלא יהון פגימין וכן רבים יפשוין
	ר/א
ויגדלו בו, משום שאין הנשמות יוצאות לעולם אלא בברית הזו. "וכן נגזו", זה אם	ויסגון ביה בנין דנשמתיין לא נפקי לעלמא אלא בהאי ברית וכן נגזו האי אם שלמים דנטרי

¹ פי' זהו וכן רבים דקרא כמרז"ל על נפשות ביתו, ושיעור הכתוב אם שלמים אע"פ שוכן רבים שעובדים לאלהות הרבה (מ"מ).

² פי' שיעקר התיקון הוא היותם בבחינת רה"י ועיקר הקלקול היא היותם בבחי' רה"ר (פת"ש שבירה יג).
³ הספירות העליונות יתבטל מהם הדין ויתמתק ע"י שני דרכים: הא', מצד המזגת הספירות וקשרם זו בזו, כיצד חסד בגבורה וגבורה בחסד, ת"ת בין שתיהם, קושרת אותם ומשלימן, וכן נצח בהוד והוד בנצח יסוד ביניהם ומשלימן, וג' נקשרות בג' שהם אבות ובנים, הרי קשר אחדות הספירות עם המלכות שהיא שביעית חותם העליונות וג' ראשונות הם אבות לאבות הרי סודם בייחוד אחד מצד האצילון, שכולו א' ה'ב', מצד הזווג כאשר יתעורר הזווג והזכר ישפיע לנקבה אי אפשר להשפיע אם לא ע"י שיתקשרו האברים כולם עליונים בזכר ותחתונים בנקבה בסוד שמע וברוך שם, ואז יזדווגו יחד, והנה כל זמן שהזכר מתרצה בנקבה אין דין כלל, והרי ב' דרכים אלו הם מתיקות הדינים וכו' (אור יקר).

⁴ פירוש כי ע"י הצדקה מיחד הדודים ומרבה שלום דהוא היסוד וז"ש אסגי שלם לעילא וגם בש"ס בגיטין דף ז' אמרו דפסוק זה מדבר בצדקה ועמ"ש אפיתחא (מא"ן) (נ"א).

בראשית

<p>ליה תדיר נגזו¹ מאן דאתגזר וקבל עליה קיימא דא ועבר² מאי ועבר ההוא וזהמא דערלה דהוה ביה בקדמיתא דבר אחר (נחום א יב) כה אמר יהו"ה אם שלמים וכן רבים אליו בני יעקב³ דהא כל זמנא דהוה לגביה דיוסף אינון שלמים דקיימי בהדיה¹⁶³ דברית⁴ וכן נגזו⁵ דאזלו ושבקו ליה ליוסף ולשמעון ועבר⁶ כדין דינא שריא בניניהו (נ"א שכינתא שריא בניניהו) כמה דאת אמר (שמות יב כג) ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים</p>	<p>הם שלמים ששומרים אותו תמיד, נגזו, מי שנמול וקיבל עליו את הברית הזו. "ועבר", מה זה ועבר, [שהעביר] אותה זוהמת הערלה שהיתה בו בראשונה. דבר אחר, "כה אמר ה' אם שלמים וכן רבים", אלו בני יעקב. שהרי כל זמן שהיו אצל יוסף, הם שלמים, שעומדים עם הברית. "וכן נגזו", שהלכו והשאירו את יוסף ואת שמעון. "ועבר", אז הדין שורה בגללם (השכינה שרתה ביניהם), כמו שנאמר "ועבר ה' לנגוף את מצרים".</p>
<p>תא חזי אית דינא קשיא⁷ ואית דינא רפיא⁸ דינא קשיא תקיף דינא רפיא חלש וכד ינקא האי דינא רפיא מדינא קשיא כדין אתתקף ואיהו תקיף בשעתא דאתעביד דינא על ישראל⁹ אתעביד בהאי דינא רפיא ולא אתתקף בהווא דינא קשיא וכד דינא אתעביד עליהו דעמין עעכו"ם אתתקף האי דינא רפיא בדינא קשיא דלעילא בנין לאתתקפא הה"ד (שמות יב כג) ועבר יהו"ה לנגוף את מצרים ועבר דאתמלי עברה וזעמא ואתתקף בדינא קשיא אוף הכא ועבר¹⁰ ותא חזי בשעתא דמתכנשי עשרה בני</p>	<p>בא וראה, יש דין קשה ויש דין רפה. הדין הקשה חזק, הדין הרפה חלש, וכאשר יונק הדין הרפה הזה מהדין הקשה, אז מתגבר, והוא חזק. בשעה שנעשה דין על ישראל, נעשה בדין הרפה הזה, ואינו מתגבר באותו הדין הקשה. וכשהדין נעשה על העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, מתגבר הדין הרפה הזה בדין הקשה שלמעלה כדי להתגבר. זהו שכתוב "ועבר ה' לנגוף את מצרים". "ועבר", שהתמלא עברה וזעם והתגבר בדין הקשה. אף כאן ועבר. ובא וראה, בשעה שנכנסים עשרה בבית הכנסת ואחד מהם נשמט, אז הקדוש ברוך הוא רוגז עליו.</p>

¹ מלבד ששמר בריתו שלא טימא אותה ח"ו עוד מל ופרע וזהו נגזו (מ"מ).
² שתעבור מעליהם תמיד, ולא ישובו לטמא אות ברית ולא יפגמו אותו, ותחזרו הקלי' להתאחז בהם (אור יקר).
³ אם שלמים כדפי' לעיל, ששלמות השבטים תלוי בהיותם עם יוסף, שאז נקשרים בעולם הזכר (אור יקר).
⁴ דהיינו מלת רבים, ירצה עם היות שהם למטה בעולם הנקבה רבים כל א' וא' לעצמו, אם שלמים היו עולים למדת היסוד שלום הבית ונעשים שלמים, או ירצה רבים לשון רבי המלך שהם גדולים במעלה שם (אור יקר).
⁵ דגזיזו מנייהו בשתי דרכים: הא', שנטל יוסף דהיינו אות ברית ונטל שמעון, והיו ט' שלא נשלמו לעשרה (אור יקר).
⁶ ח"ו היה הדין יכול לשלוט בהם, והיתה גזרת יוסף שולטת בהם והם חלשים בהליכתם וביאתם, וכל זה שלא יתגברו עליו ויהרגוהו כענין ויקח מאתם את שמעון (אור יקר).
⁷ גבורה (אור יקר).
⁸ מלכות, ובהתקשר ב' מדות אלו, דהיינו "כד ינקא" יגבר הדין מאד (אור יקר).
⁹ שהקב"ה פוקדם תמיד דבר יום ביומו, אין המדות מתלהבות בדין כדי שינק המלכות מהגבורה, שהרי אין עונשם כ"כ, לכך דין רפה שבמלכות מוכיחם כאם המייסרת הבנים, כאומרו אשר יסרתו אמו, אמנם "כד אתעביד דינא" דשאר עמין, אין הדין נעשה עליהם עד שתמלא סאתם, ולזה צריך להתגבר המלכות בדין הגבורה ליפרע מהם, ולכך "אתמלי עברה" (אור יקר).
¹⁰ כיון שנגזו חסרו מעלת המלכות שאינם עשרה אלא ט', וחסרו מעלת הזכר שאין יסוד עמהם, לכך ב' מדות הדין מתקשרות (אור יקר).

בראשית

<p>כנישתא וחד מנייהו¹ אשתמיט² כדין קב"ה ארגיז עליה³</p> <p>דבר אחר, "וכן נגוזו"⁴ (כד מתעברין) (דמתעברין) מנייהו <אינון> עובדין בישין⁵ כדין ועבר⁶ מאי ועבר רבי שמעון אמר בזמנא דנשמתא נפקת מהאי עלמא בכמה דינין אתדנת⁷ עד לא תיעול לאתרה לבתר כל אינון נשמתין אית לון למעבר בהך נהר דינור⁸ דנגיד ונפיק ולאסתחאה (מ)תמן⁹ ומאן איהו דיקום תמן ויעבר בלא דחילו כד"א (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יהו"ה וגו' ונשמתא דזכאה אעבר בלא דחילו ויקום במקום קדשו¹⁰ ומאן דאשתדל בצדקה בהאי עלמא ויתן מממוניה בצדקה¹⁶⁴ כדין ועבר¹¹ בההוא אתר ולא דחיל וכרווא קרי לה לההיא נשמתא (נחום א יב) ועניתיך¹² לא אענך¹³ עוד מאן דזכה למעבר בהאי¹⁴ לית ליה דינא יתיר כלל</p>	<p>דבר אחר, "וכן נגוזו", כשמתבטלים מהם אותם המעשים הרעים, אזי "ועבר". מה זה "ועבר". רבי שמעון אמר, בזמן שהנשמה יוצאת מן העולם הזה, היא נדונית בכמה דינים בטרם שתכנס למקומה. אחר כך כל אותן הנשמות יש להן לעבור בזה הנהר דינור ששופע ויוצא ולרחוץ שם. ומי הוא שיעמוד שם ויעבור בלי פחד, כמו שנאמר "מי יעלה בהר ה' וגו'. ונשמת הצדיק עוברת בלי פחד, "ויקום במקום קדשו". ומי שעוסק בצדקה בעולם הזה ויתן מממונו בצדקה, אזי ועבר באותו המקום ולא פוחד, והכרוז קורא לנשמה ההיא, "ועניתיך לא אענך עוד". מי שזוכה לעבור בזה, אין לו יותר דין כלל.</p>
<p>תא חזי כל דא דיוסף עם אחוי וכל הני מילי אמאי אצטריך אלא אורייתא דקשומט איהי אורייתא וכל ארחהא ארחין קדישין ולית לך מלה באורייתא דלאו אית בה רזין עלאי¹⁵</p>	<p>בא וראה, כל זה של יוסף עם אחיו וכל הדברים הללו למה צריך, אלא תורת אמת היא התורה, וכל דרכיה דרכים קדושות, ואין לך דבר בתורה שאין בו סודות עליונים וקדושים ודרכים לבני אדם להתחזק בהם. פתח ואמר, "אל תאמר</p>

¹ פירוש דריש קרא הכי שלמים והיו שלמים אם וכן רבים שיש עשרה אבל וכן נגוזו דאשתמיט חד מנייהו ולא נשאר י' אז ועבר ארגיז קב"ה לפי שנתבטלו מקדיש וקדושה. מק"מ (נ"א).

² פי' ד' בפסוק והכי קאמר אימתי יקראו הציבור שלמים כשוכן רבים דהיינו עשרה אבל וכן נגוזו דהיינו דאשתמיט חד מנייהו ונשאר בלי מנין (מ"מ).

³ והיינו נגוזו מעשרה לט' (אור יקר). לפי שביטל הציבור מקדיש וקדושה (מ"מ).

⁴ אהדר למה שפי' אם שלמים אלו ישראל וכן בבני יעקב (אור יקר).

⁵ והשתא יקשה מאי ועבר, אמנם במה שפי' ר' שמעון הכתוב לפי אורחיה יתבאר ועבר לפי דרך זה (אור יקר).

⁶ ושיעור הכתוב, וכן נגוזו מן העבירות ועבר כנהר דינור (מ"מ).

⁷ עד בואה לג"ע של מטה, דין מיתה, דין קבר, דין גהנם, אמנם אחר עלייתה מג"ע של מטה לג"ע של מעלה צריכה טבילה בנהר דינור וכו' והנה אם שלמים וכן רבים בדינים החולפין עליה, ולא נשאר לה אלא טבילת הנהר וכן נגוזו בצדקה, ועבר ולא תטבע באש הנהר כדמסיק (אור יקר).

⁸ "נהר דינור" הוא כינוי לגיהנם, והוא גמר התיקון שבכל עולם ועולם (דע"ה ח"א ג ע"ב). ישנם כאלה שנצרפים בה, ויש שרק טובלים בה (דע"ה ח"ב סט ע"א). עי' עוד פקודי רמז ע"א רנב ע"ב, לעיל מג ע"ב, מ סע"א ויט ע"א (דע"ה ח"ב עז ע"ב).

⁹ ויקהל ר"א ע"ב פקודי רמז ע"א (לש"ו).

¹⁰ היכל קה"ק למעלה, וטבילת הנשמה בהיכל עצם השמים ונוגה כדפי' שם (אור יקר).

¹¹ פי' אחר דהיינו שגוזז ממונו לכך ועבר בנהר דינור (מ"מ).

¹² בדינים הקודמים (אור יקר).

¹³ בדין זה, שהצדקה מבינה או אפשר ועיניתיך במה שצויתך לתת ממונך לצדקה וראשון עיקר (אור יקר).

¹⁴ ונתענה בדין זה, שוב אין דין אחר משם ולמעלה, ולפי זה הכרוז יהיה לכל הנשמות שנתענו בעיניו זה, ואין עוד עינוי וזה דוחק דלישנ' משמע דכרוזא כריז לההוא נשמתא דיהב צדקה לא אענך וכו' (אור יקר).

¹⁵ והסוד נעלם ונסתר בפשטים וספורי העניינים, וגם באותם הספורים כפי פשטם (אור יקר).

בראשית

<p>וקדישין וארחין לבני נשא¹ לאתתקפא בהו² פתח ואמר (משלי כ כב) אל תאמר אשלמה רע וגו' תא הוי קב"ה עביד ליה לבר נש לאתתקפא בה באורייתא ולמיהך בארה קשומ³ ולסטר ימינא ולא יהך לסטר שמאלא ובגין דבעי להו למיהך לסטר ימינא אית לון לאסגאה רחימו דא עם דא ולא יהא דבבו דא עם דא בגין דלא לאכחשא ימינא דאיהו אתר דישראל מתדבקן ביה</p>	<p>אשלמה רע" וגו'. בא וראה, הקדוש ברוך הוא עושה לאדם להתגבר בתורה וללכת בדרך אמת ולצד הימין, ולא ילך לצד השמאל. ומשום שצריך להם ללכת לצד הימין, יש להם להרבות אהבה זה עם זה, ולא תהיה שנאה זה עם זה, כדי שלא להכחיש את הימין, שהוא המקום שישראל נדבקים בו.</p>
<p>ותא חזי בגין כך איהו יצר טוב ויצר רע וישראל בעיין לאתתקפא ליצר טוב על יצר רע באינן עובדין דכשרן ואי סמי בר נש לשמאלא כדין אתתקף יצר רע על יצר טוב ומאן דהוה פגים אשלים ליה בחטאי דהא לא אשתלים דא מנוולא אלא בחטאי דבני נשא ובגין כך בעי בר נש לאזדהרא דלא ישתלים ההוא יצר רע בחטאי ויסתמר תדיר דהא יצר טוב בעי לאשלמא ליה בשלימות תדיר ולא יצר הרע ובגין כך אל תאמר אשלמה רע קוה ליהו"ה ויושע לך (משלי כ כב)</p>	<p>ובא וראה, לכן הוא יצר טוב ויצר רע, וישראל צריכים לחזק את יצר טוב על יצר רע באותם המעשים הכשרים. ואם אדם סוטה לשמאל, אז מתגבר יצר רע על יצר טוב. ומי שהיה פגום, משלים לו בחטאו, שהרי אין המנוול הזה נתקן אלא בחטאים של בני האדם. ולכן צריך האדם להיזהר שלא יתקן אותו יצר רע בחטאו, ותמיד ישמור, שהרי יצר טוב רוצה להשלימו תמיד בשלמות, ולא יצר הרע, ולכן "אל תאמר אשלמה רע קוה אל ה' וישע לך".</p>
<p>דבר אחר אל תאמר אשלמה רע כדכתיב (תהלים לח כא) ומשלמי רעה תחת טובה למאן דשלים ליה טובה דלא ישלים ליה רע בגין (דחילו דקב"ה כד"א (בראשית מב יח) זאת עשו וחיו וגו' ואוף איהו הוי תדיר עביד) דכתיב (משלי יז יג) משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו (אוף הכא) אפילו למאן דאשלימו ליה בישין⁴ לא אית ליה לאשלמא בישא חלף ההוא בישא דשלימו ליה⁵ <אלא> קוה ליהו"ה ויושע לך והאי קרא אוקמוה ביוסף זכאה דלא בעא לאשלמא בישא לאחוי בשעתא דנפלו בידי קוה ליהו"ה ויושע לך בגין דהוא הוה</p>	<p>דבר אחר, "אל תאמר אשלמה רע", ככתוב "ומשלמי רעה תחת טובה". למי ששילם לו טובה, שלא ישלם לו רע, משום (יראת הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "זאת עשו וחיו" וכו'. וגם הוא תמיד עושה) שכתוב "משיב רעה תחת טובה לא תמוש רעה מביתו". אפילו למי שהשלימו לו רעות, אין לו להשלים רע תמורת אותו הרע ששלמו לו, אלא "קוה אל ה' ויושע לך". והפסוק הזה בארוהו ביוסף הצדיק, שלא רצה לשלם רע לאחיו בשעה שנפלו בידו. "קוה אל ה' ויושע לך", משום שהוא היה</p>
<p>רא/ב</p>	
<p>דחיל לקב"ה דכתיב (בראשית מב יח) זאת עשו וחיו וגו' (ואוף ואיהו תדיר הוה מחכה לקב"ה</p>	<p>ירא מן הקדוש ברוך הוא, שכתוב "זאת עשו וחיו" וגו', (וגם) והוא היה תמיד מצפה לקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "קוה לה'</p>

¹ לא שהם ענייני התורה שאותם העניינים באו בה בפירוש (אור יקר).

² שיתחזק האדם בעבודה ויקנה המדות הטובות בראותו הנהגת החסידים הקדמונים, וזכות לבם ותקוני מעשיהם כדפי'. "לאתתקפא וכו'" מצד הגבורה, ולזה הוא חוזק מצדה (אור יקר).

³ היינו אמת מצד קו האמצעי (אור יקר).

⁴ כן כתב ג"כ במדרש וכתב עליו הרב היפה ז"ל דדייקי לה רז"ל מדלא כתיב עושה רעה תחת טובה, דאז משמע דווקא כשעשה לו טובה וחברו עשה לו רעה תחתיה, אבל השתא דכתיב משיב משמע שעשה לו חברו רעה תחלה וזה השיב לו רעה תחתיה ואפ"ה לא תמוש רעה מביתו, ופי' תחת טובה ר"ל טובה שראוי לו לעשות לאותו אדם שעשה לו רעה תחלה וכן היא ג"כ כוונת הזהר כאן (מ"מ).

⁵ פירש הרב יפ"ת דמדלא כתיב עושה רעה תחת טובה פי' משיב דאפי' חברו עשה לו רעה וזהו משיב תחת טובה שה"ל לעשות לו וכמ"ש הזהר דאפי' דאשלימו ליה בישין. וד"ק (נ"א).

בראשית

<p>כד"א קוה ליהו"ה ויושע לך) [ואיהו הוה תדיר מחכה לקב"ה]</p>	<p>וישע לך".</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (משלי כ ה) מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה מים עמוקים עצה בלב איש דא קב"ה בגין דאיהו עביד עצות¹ <דאייתי> (ואייתי) טעמין² לגלגלא גלגולין על עלמא³ על ידא דיוסף⁴ לקיימא ההוא נזרה⁵ דגזר כפנא על ארעא <נ"א עלמא> ואיש תבונה⁶ ידלנה⁷ דא יוסף דגלי אינון עמיקין דגזר קב"ה על עלמא תא הזי יוסף לא די ליה דאיהו לא שלים בישא לאחוי אלא דעבד עמהון טיבו וקשוט וכך ארחהון דוכאי תדיר בגין [דא קב"ה] (דקב"ה) חיים עליהו⁸ תדיר בעלמא דין ובעלמא דאתי⁹ מים עמוקים עצה בלב איש¹⁰ דא יהודה¹¹ והא אוקמוה בשעתא דאתקריב לגביה דיוסף על עסקא דבנימן ואיש תבונה¹² ידלנה דא יוסף</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, "מים עמוקים עצה בלב איש ואיש תבונה ידלנה". "מים עמוקים עצה בלב איש", זה הקדוש ברוך הוא, משום שהוא עושה עצות, שמביא טעמים לגלגל גלגולים על העולם על ידי יוסף, לקיים את אותה הגזרה שגזר רעב על הארץ (העולם). "ואיש תבונה ידלנה", זה יוסף שגילה אותם עומקים שגזר הקדוש ברוך הוא על העולם. בא וראה, לא די ליוסף שהוא לא שילם רע לאחיו, אלא שעשה עמהם חסד ואמת, וכך דרכי הצדיקים תמיד. משום זה הקדוש ברוך הוא חס עליהם תמיד בעולם הזה ובעולם הבא. "מים עמוקים עצה בלב איש" זה יהודה. והנה פרשוה, בשעה שהתקרבו ליוסף על העסק של בנימן. "ואיש תבונה ידלנה" זה יוסף.</p>
<p>רבי אבא הוה יתיב אתרעא דאבבא דלוד חמא חד בר נש דהוה אתי ויתיב בהד קולטא¹³ דתלא דארעא והוה לאי מארחא ויתיב ונאים תמן אדהכי חמא חד חויא דהוה אתי לגביה נפק קוסטפא¹⁴ דגורדנא וקטיל ליה לחויא¹⁵ כד אתער ההוא בר נש חמא ההוא חויא לקבליה דהוה מית</p>	<p>רבי אבא היה יושב בשער הכניסה של לוד. ראה איש אחד שהיה בא וישב על בליטה בצד הר קטן, והיה עיף מן הדרך, וישב וישן שם. בינתיים ראה נחש אחד שהיה בא אליו. יצא חתיכת עץ משרש האילן והרג את הנחש. כשהתעורר אותו</p>

¹ ירצה הקב"ה מביא לעולם עניינים שיביא עצות בלבות איש, דהיינו יוסף המשיך הענין בדרך שכשיבואו בני אדם להתיעץ על אותו הענין, יבא הענין לרצון עליון (אור יקר).

² לבני אדם למעשיהם (אור יקר).

³ פי' שגלגל והביא רעב לעולם כדי שכל הכסף שבכל הארצות יביאו אותו למצרים וילקט אותו יוסף, וז"ש על ידא יוסף (מ"מ).

⁴ דהיינו שנתייעץ אגלגל עליהם מרגלים יורידו לבנימן, אגלה אליהם ואורידם כולם אלי לאהבת בנימן ואביו ואזונם ואפרנסם להמשיכם לגלות (אור יקר).

⁵ פי' מ"ש ואחרי כן יצאו ברכוש גדול, ומ"ש דגזר כפנא, ר"ל על ידי מה ילקוט יוסף כל הכסף, בגין דגזר כפנא וכמ"ש לעיל בדף קצו (מ"מ).

⁶ איש מהיסוד בעל המלכות הנקראת תבונה (אור יקר).

⁷ להמשיכם אל הגלות כאומרו רדו שמה (אור יקר). ועי' ע"ח שער אר"א פרק ח, ושער הזווגים פרק ד.

⁸ כעובדא דר' אבא (אור יקר).

⁹ מעביר הדין מעליהם מטעם שהיו מעבירים על מדתם (אור יקר).

¹⁰ ועתה מים עמוקים הוא הקב"ה שהוא מים, והשפעות נגרות מהעמקים שבחכמתו לגלגל גלגולים שיהיה רצונו מתקיים ע"י עצה בלב יוסף, אותם הטעמים שחושבים בני אדם לעשות כך או כך הם גלגוליו של הקב"ה (אור יקר).

¹¹ שנתייעץ להרוג את יוסף (אור יקר).

¹² שהבין יוסף כוונתו ותקן הענין (אור יקר).

¹³ לשון קולטתו הרוח יהיה תל המתלקט (אור יקר). שהיה יושב עצמו בסדק א' שהיה בהר קטן אחד שהיה בו בקיעה אחת ובאותה בקיעה ישב עצמו והיה טרוד מהדרך ומכח טרדותו התחיל לישן שם ומלת קולטא פי' סדק ובקיעה מלשון פרסות קלוטות שפי' סדקות (ד"א).

¹⁴ שלהבת אש (אור יקר).

¹⁵ חתיכת עץ משרש האילן ונפל על הנחש והרגו (ד"א).

בראשית

<p>אזדקף ההוא בר נש ונפל ההוא קולטא¹ לעומקא דתחותוי ואשתזיב אתא רבי אבא לגביה א"ל אימא לי מאן עובדך דהא קב"ה רחיש לך אלין תרין נסין לאו אינון למגנא² א"ל ההוא בר נש כל יומאי לא אשלים לי בר נש בישא בעלמא דלא אתפייסנא בהדיה ומחילנא ליה</p>	<p>האיש, ראה את אותו הנחש כנגדו שהיה מת. הזדקף אותו האיש, ונפלה אותה הבליטה לעומק שתחתיה ונצול. בא אליו רבי אבא, אמר לו, אמור לי מה מעשיך, שהרי הקדוש ברוך הוא עשה לך שני הנסים הללו שאינם לחנם. אמר לו אותו האיש, כל ימי לא שלם לי איש רע בעולם שלא התפייסתי עמו ומחלתי לו.</p>
<p>ותו אי לא יכילנא לאתפייסא בהדיה לא סליקנא לערסי עד דמחילנא ליה ולכל אינון דמצערו לי ולא חיישנא כל יומא לההוא בישא דאשלים לי ולא די לי <דא> אלא דמההוא יומא ולהלאה אשתדלנא למעבד עמהון טבא בכה רבי אבא ואמר יתיר עובדוי דדין מיוסף דיוסף הוה אחוי ודאי והוה ליה לרחמא עלוי אבל מה דעביד דא יתיר הוא מיוסף יאות הוא דקב"ה ירחיש ליה ניסא על ניסא</p>	<p>ועוד, אם לא יכולתי להתפייס עמו, לא עליתי על מטתי עד שמחלתי לו ולכל אותם שצערו אותי, ולא חששתי כל היום לאותו הרע ששילם לי. ולא די לי זה, אלא שמאותו היום והלאה עסקתי לעשות עמהם טוב. בכה רבי אבא ואמר, מעשיו של זה הם יותר מיוסף, שיוסף היו אחיו ודאי, והיה לו לרחם עליהם, אבל מה שזה עשה יותר מיוסף, נאה הוא שהקדוש ברוך הוא ירחיש לו נס על נס.</p>
<p>פתח ואמר (שם י ט) הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע הולך בתום ילך בטח³ דא ההוא בר נש דאזיל בארחין דאורייתא ילך בטח⁴ דלא יכילו נזקי דעלמא לאבאשא ליה ומעקש דרכיו⁵ יודע מאן יודע דא הוא מאן דאסמי מארהא דקשוט ובעי גבי דחבריה⁶ יודע מהו יודע ישתמודע⁷ איהו בעיניהון דכל מארי דדינא דלא יתאביד מנייהו דיוקנא דההוא בר נש בגין לאייתא ליה לאתרא דינקמן מניה ובגין כך יודע ותא חזי ההוא דאזיל בארח קשוט⁸ קב"ה חפי עליה בגין דלא אתידע ולא אשתמודע לגבי מאריהון דדינא אבל מעקש דרכיו יודע וישתמודע לגבייהו זכאין אינון בני נשא דאזלי בארח קשוט ואזלי לרוחצן על עלמא דלא דחלי אינון בעלמא דין ולא בעלמא דאתי</p>	<p>פתח ואמר, "הולך בתום ילך בטח ומעקש דרכיו יודע". "הולך בתם ילך בטח", זה האדם ההוא שהולך בדרכי התורה. "ילך בטח", שלא יכולים נזקי העולם להרע לו. "ומעקש דרכיו יודע", מי "יודע", זה הוא מי שסוטה מדרך האמת ורוצה לגבות מחברו. "יודע". מה זה "יודע", הוא יוכר בעיני כל בעלי הדין שלא יאבד מהם הדמות של אותו האדם, כדי להביא אותו למקום שינקמו ממנו, ולכן "יודע". ובא וראה, אותו שהולך בדרך אמת, הקדוש ברוך הוא מכסה עליו כדי שלא ייודע ולא יוכר לבעלי הדין. אבל מעקש דרכיו יודע ויכר להם. אשרי אותם בני האדם שהולכים בדרך אמת, והולכים לבטח על העולם, שהם אינם פוחדים לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.</p>

¹ נפל הבקיעה ההיא למטה תחתיו ונצול (ד"א). פירוש קולטא אצטבא עשויה מן תל עפר וישן עליה ובא נחש להמיתו ונפק קוסטפא שרץ מין אפעה והרג הנחש ונפלה האצטבא לעומקא והאפעה והנחש עליה וניצול האיש משניהם ומ"ש קלוטות סדוק ולהפך כי החמור פרסותיו קלוטות והחזיר סדוקות וסימן קלוט במעי פרה בש"ס (הרשב"ב) (נ"א).

² אינון בחנם (ד"א).

³ היינו המתדבק בת"ת מדת אמת, דהיינו תום, והיינו שהוא מתנהג באמת (אור יקר).

⁴ שכך הת"ת הולך למלכות ומתלבש בו (אור יקר).

⁵ היינו שמתדבק בנחש העקש, א"כ ראוי שיודע למיודעיו שהם החצונים ובעלי הדין (אור יקר).

⁶ ירצה ממה שהוא תובע חבירו ונוטל ממנו (אור יקר).

⁷ שירושם בפיו והכרת פניו ענתה בו כדי שבעלי הדין יפגעו בו ויכירוהו ומסיפא דקרא נפקא לן השתא לרישא דקרא כי טעם הולך בתוך ילך בטח מפני שהקב"ה מכסה עליו (אור יקר).

⁸ וכל הליכותיו בתוך התום, הנה החצונים אין להם אחיזה במדה זו ונתעלה מהם, לכך ילך בטח, שהשכינה הנקראת בטחון תדבק בו (אור יקר).

בראשית

<p>”וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף”.</p> <p>רבי יוסי אמר, אוי להם לבני האדם שאין יודעים ואין מתבוננים בדרכי התורה. אוי להם בשעה שיבא הקדוש ברוך הוא לתבוע אותם על דין מעשיהם, ויקום הגוף והנפש לתת חשבון על כל מעשיהם, בטרם יפרדו הנפש מן הגוף. ואותו היום הוא יום הדין, היום שספרים פתוחים ובעלי הדין עומדים, משום שבאותו הזמן עומד הנחש בקיומו לנשוך אותו, וכל האיברים מתרגשים אצלו, והנשמה נפרדת מן הגוף והולכת ומשוטטת, ואין יודעת לאיזו דרך תלך ולאיזה מקום מעלים אותה. אוי לאותו היום, היום של רוגז ונאצה אותו היום. לכן צריך לאדם להרגיז את יצרו כל יום, ולהזכיר לפניו אותו יום שיעמוד בדין המלך, שמכניסים אותו תחת הארץ להרקב, והנשמה נפרדת</p>	<p>וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מג יח) רבי יוסי אמר ווי לון לבני נשא דלא ידעי ולא מסתכלין בארחי דאורייתא ווי לון בשעתא דקבי”ה ייתי למתבע לון דינא על עובדיהון ויקום גופא ונפשא למיהב חושבנא מכל עובדיהון עד לא יתפרשון נפשא מן גופא¹ וההוא יומא יומא דדינא איהו² יומא דספרין פתיחין³ ומאריהון דדינא קיימין⁴ בגין דההוא זמנא⁵ קיימא נחש בקיומיה⁶ לנשכא ליה⁷ וכל שייפי מתרגשין לנביה⁸ ונשמתא אתפרשא מן גופא ואזלא ושמיא⁹ ולא ידעת לאן ארחא תהך¹⁰ ולאן אתר סלקין לה ווי לההוא יומא יומא דרוגזא ונאיצו ההוא יומא בגין כך אבעי ליה לבר נש לארגזא יצריה כל יומא ולאדכרא קמיה ההוא יומא דייקום בדינא דמלכא דקא עאלין ליה תחות ארעא [לאתרקבא] (לאתדבקא) ונשמתא אתפרשא</p>
ר/ב א	ממנו.
מניה	<p>ושנינו, לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע וישתדל אחריו. אם הולך ממנו, יפה, ואם לאו, יעסוק בתורה, שהנה אין לך דבר לשבור את היצר הרע אלא התורה. אם הולך, מוטב, ואם לא, יזכיר לו את יום המות, כדי לשבור אותו. כאן יש להתבונן,</p>
<p>ותנן לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע¹¹ וישתדל אבתריה¹² אי אזיל מניה יאות¹³ ואי לא¹⁴ ישתדל באורייתא¹⁵ דהא לית לך מלה לתברא יצר הרע אלא אורייתא אי אזיל מוטב ואי</p>	

¹ קודם הפטירה עת הפרידה (אור יקר).

² לאדם פרטי (אור יקר).

³ מכל מעשיו טובים ורעים שהם שני ספרים כדכתיב וכל מעשיך בספר נכתבים (אור יקר).

⁴ לדון אותו בכל בתי דינים כפי מעשיו, ומה שיגזר מן הדין בעלי הדין מזומנים לקיים הגזרה (אור יקר).

⁵ ראש לכולם (אור יקר).

⁶ לשלוט באדם במיתה (אור יקר).

⁷ והיינו ואתה תשופנו עקב בסוף ימיו במיתה, ואינו כנחש הנושך באבר א', אלא נשיכתו הוא להיותו נכנס בין הנפש והגוף, ומבדיל בכל הקומה הגשמית לרוח החיים הקדושים, וזה כענין שהוא נכנס בין העשיה והעולם הגשמי ושולט בו, ממש כמוהו נכנס בין העשיה הגשמית אשר לאדם לעשיה הרוחנית שהם החיים ומבדיל בין החיים ובין הגוף בכל פרטי שעור קומתו (אור יקר).

⁸ שהרי סכינא חריפא הבדיל וחתך קשורי הנשמה עם הגוף (אור יקר).

⁹ בעוד שלא נקבר הגוף שאין לה רשות לעלות ואחר שנקבר שיש לה רשות לעלות "לא ידע וכו'" (אור יקר).

¹⁰ שאינה יודעת אם דרך זו טובה או זו, ואפילו שמזדקקין לה שלוחים להוליכה אינה יודעת (אור יקר).

¹¹ ירצה שילמד יצר הרע שיתפחד מיצר הטוב כעין עבד מאדוניו, ואדוניו מנהיגו בגערה וירגז מאדוניו, מפני שגורם למעלה הקדושה גוערת בשטן ושולטת עליו, ויעשה כמי שיצר הטוב רודף אחרי יצר הרע ויצר הרע נרדף (אור יקר).

¹² אחר מדה זו תמיד, והרי ענין זה מצד המלכות ודאי (אור יקר).

¹³ שהרי לא הטריח הספירות העליונות (אור יקר).

¹⁴ שהוא מתגבר אפילו כנגד המלכות (אור יקר).

¹⁵ דהיינו כנגד ו"ק, שכח רחמים בהם יותר, ואין כח ליצר הרע הנחש טמא כ"כ (אור יקר).

בראשית

<p>לאו ידכר ליה יומא דמותא¹ בגין לתברא ליה הכא אית לאסתכלא דהא דא הוא² יצר הרע ודא הוא מלאך המות וכי מלאך המות מתבר מקמי יומא דמותא ודא איהו קטולא דבני נשא הוי ואשתמע דחדוה הוא דיליה ובגין כך אסטי לון לבני נשא תדיר בגין לאמשכא לון לדא</p>	<p>שהרי זה הוא יצר הרע וזה הוא מלאך המות, וכי מלאך המות נשבר לפני יום המות, והרי הוא ההורג של בני האדם, ונשמע שזו שמחה שלו, ולכן מסטה את בני האדם תמיד כדי להמשיכם לזה.</p>
<p>אלא ודאי מה דאתמר דיכור ליה בר נש ההוא יומא דמותא ודאי הכי הוא בגין דמתבר לבא דבר נש³ דהא יצר הרע לא שריא אלא באתר דאשתכח חדוה דחמרא וגסותא דרוחא וכד אשתכח רוחא תבירא כדין אתפרש מניה ולא שריא בהדיה ובגין כך בעי לאדכרא ליה יומא דמותא ויתבר נופיה ואיהו אזיל ליה תא חזי יצר טוב בעי חדוה דאורייתא ויצר רע חדוה דחמרא וניאופין וגסותא דרוחא ובגין כך בעי בר נש לארנזא (ליה) תדיר מההוא יומא רבא יומא דדינא יומא דחושבנא דלית ליה לבר נש לאגנא עליה אלא עובדוי דכשרן דאיהו עביד בהאי עלמא בגין דיגינו עליה בההיא שעתא</p>	<p>אלא ודאי מה שנתבאר שיזכור לו אדם אותו יום המות, ודאי כן זה, כדי לשבור את לב האדם, שהרי אין יצר הרע שורה אלא במקום שנמצאת שמחת היין וגסות הרוח, וכשנמצאת רוח שבורה, אז נפרד ממנו ואין שורה עמו, ולכן צריך להזכירו את יום המות, וישבור גופו, והוא הולך לו. בא וראה, יצר טוב צריך שמחה של תורה, ויצר הרע שמחה של יין ונאופים וגסות רוח, ולכן צריך אדם לרגוז (לו) תמיד מאותו היום הגדול, יום הדין, יום החשבון, שאין לו לאדם להגן עליו אלא מעשיו הכשרים שהוא עושה בעולם הזה, כדי שיגנו עליו באותה השעה.</p>
<p>תא חזי וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף (בראשית מג יח) ומה כלוהו הוו גיברין כלוהו תקיפין וחד עולימא דאייתי לון לביתא דיוסף⁴ דחלו כד ייתי קב"ה למתבע ליה לדינא לבר נש על אחת כמה וכמה בגין כך בעי ליה לבר נש לאזדהרא בהאי עלמא לאתתקפא ביה בקב"ה וישוי ביה רוחצניה דאף על גב דאיהו חטי⁵ >אי יהדר< (ויהדר) מניה בתיובתא שלימתא⁶ >הא< (דא) תקיף איהו ויתתקף ביה בקב"ה כאילו לא חטא דהא שבטין בגין דחטו על גניבת יוסף הוו דחלין דאלמלא לא חטו לא הוו דחלין כלל בגין דחובוי דבר נש מתברין >ל-ביה ולית ליה חילא כלל מאי טעמא דהא ההוא יצר הטוב אתבר עמיה ולית ליה חילא לאתתקפא [על ההוא] (בההוא) יצר הרע ועל דא כתיב (דברים כ ח) מי האיש הירא ורך הלבב >הירא מחובין< (דיראה דא מחובין) [מחובין] דבידוי דאינון תבירא דלבא דבר נש</p>	<p>בא וראה, "וייראו האנשים כי הובאו בית יוסף". ומה כולם היו גבורים, כולם חזקים, ונער אחד שהביא איתם לבית יוסף פחדו, כשיבא הקדוש ברוך הוא לתבוע את האדם לדין, על אחת כמה וכמה. לכן צריך לאדם להזהר בעולם הזה להתחזק בקדוש ברוך הוא, וישים בו את בטחונו. שאף על גב שהוא חוטא, אם יחזור ממנו בתשובה שלימה, הרי הוא תקיף חזק, ויתחזק בו בקדוש ברוך הוא כאלו לא חטא. שהרי השבטים, משום שחטאו על גניבת יוסף היו פוחדים, שאלמלא לא חטאו לא היו פוחדים כלל, משום שחטאי האדם משברים את לבו, ואין לו כלל כח. למה, שהרי אותו יצר הטוב נשבר עמו, ואין לו כח להתחזק על אותו יצר הרע, ועל זה כתוב "מי האיש הירא ורך הלבב", הירא (שיראה זו) מן החטאים שבידו, שהם שוברים את הלב של האדם.</p>

¹ דהיינו סוד התשובה בינה שמשם בטולו והכנעתו והשכחתו (אור יקר).

² קסא ע"ב (הערת הזוהר).

³ בתשובה, ואין כלי לשרות בו יצר הרע החצוני מפני שנדבק בתשובה (אור יקר).

⁴ נער א' היה מוליכם לבית יוסף (ד"א).

⁵ לא יתייאש מן הרחמים ויאמר כיון דאטרדוה לההוא גברא מההוא עלמא להני מעלמא דין (אור יקר).

⁶ בדיני התשובה, שיחזור להתחזק בו שאין לך חולשא כחולשת חיל העונות (אור יקר).

בראשית

<p>ותא הוי לכמה דריין¹ אתפרע קב"ה מאינון חובין דשבטין דהא לא אתאביד מקמיה דקב"ה כלום ואתפרע מדרא לדרא ודינא קיימא קמיה² תדיר עד דאתפרע ושרי דינא באתר דאצטריך מנלן מחזקיהו חזקיהו חב ההוא חובא דגלי סתירין דקב"ה³ לשאר עמין עעכו"ם דלא <הוה> אצטריך לגלאה וקב"ה שדר ליה לישיעיהו ואמר ליה (ישעיה לט ו) הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה וגו' תא הוי כמה גרים ההוא חובא בגין דגלי מה דהוה סתים⁴ דכיון דאתגלי⁵ אתייהיב דוכתא לאתר אחרא⁶ דלא אצטריך לשלטאה עליה בגין כך לאו ברכה שריא אלא באתר סתים ואוקמוה מה דאיהו [סתים ברכה] (הוה סתים וברכה דהוה) שריא עלוי כיון דאתגלי אתייהיב דוכתא לאתר אחרא לשלטאה עלוי</p>	<p>ובא וראה לכמה דורות נפרע הקדוש ברוך הוא מאותם חטאי השבטים, שהרי אין נאבד מלפני הקדוש ברוך הוא כלום, ונפרע מדור לדור, והדין תמיד עומד לפניו עד שנפרע, ושורה הדין במקום שצריך. מנין לנו, מחזקיהו. חזקיהו חטא את אותו החטא, שגילה את נסתרות הקדוש ברוך הוא לשאר העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שלא היה צריך לגלות, והקדוש ברוך הוא שלח את ישעיהו ואמר לו, "הנה ימים באים ונשא כל אשר בביתך ואשר אצרו אבותיך עד היום הזה" וגו'. בא וראה כמה אותו החטא גרם משום שגלה מה שהיה נסתר, שכיון שהתגלה, נתן המקום [שליטה] למקום אחר שלא צריך לשלוט עליו. לכן אין ברכה שורה אלא במקום נסתר. ובארוה, מה שהוא (היה) נסתר, הברכה (שהיתה) שורה עליו. כיון שנתגלה, ניתן מקום [שליטה] למקום אחר לשלוט עליו.</p>
<p>כתיב (איכה א ח) כל מכבדיה⁷ הזילוה⁸ כי ראו ערותה⁹ ואוקמוה אבל כל מכבדיה הזילוה דא הוא מלכות בבל דהא מתמן אשתדר דורון לירושלם דכתיב (ישעיה לט א) בעת ההיא שלח</p>	<p>כתוב "כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה", ובארוה. אבל "כל מכבדיה הזילוה" זו מלכות בבל, שהרי משם נשלח דורון לירושלים, שכתוב "בעת ההיא שלח מרוך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים</p>

¹ ירצה לא יאמר אדם היום לא עשיתי רעה, שאפילו מה שעשה זה כמה שנים נפרעים וראיה מהשבטים לכך ישוב לפני קונו מהישנות עם כל החדשות והעיקר תלוי בתשובה (אור יקר).

² סטרא דשמאלא תובע העון, ועד שמחק מכל וכל לא יתצרה, ולכך יגבה ויחזור ויגבה עד שיבא הכל לחשבון (אור יקר).

³ היינו שהגויים הם כחות נחש הקדמוני, ואינו שולט אלא במלכות בהתפשטותה ביצירה בהיכלות מבחוק, שמשם אחיזתו לבד. אמנם הנעלם הנפלא פנימה אין לו אחיזה, ולכך כל הדבר הרמוז במקום גבוה, אין לגלותו לאומות העולם, שמשליטם בנעלם, מקום שאין להם אחיזה. וכאשר ח"ו יתגלה אליהם יהיה ערוה, ר"ע בין ו'ה, ולזה לא היה לו לחזקיהו המלך לגלות לחצונים הדברים הנסתרים. וכמו שגלה למטה, כך ממש גלה למעלה ושלטו החצונים בעון הרע למקום גבוה, וזה היה סבה שיכלו החצונים ליכנס פנימה לפגום (אור יקר).

⁴ מקום בית קדש הקדשים ששם נקודת השפעת הברכות בסוד ברוך, כל הכורע בברוך, דהיינו יסוד משפיע בנקודת ציון לא היה ראוי לגלות בית התורף לחצוני משום שגרמו שם נדות (אור יקר).

⁵ פירוש שע"י הגלוי היה ח"ו יניקה לקליפה מיסוד נוק'. ולכך מלכות בבל החריב' בה"מ שהקלי' של בבל יניקה. מק"מ. וע"י הגלוי היה גלות וזהו כל מכבדיה הזילוה ר"ת מכה דיניקה הקליפה מכל' שהוא יסוד פירוש יסוד נוקבא כי ראו ערותה. וד"ק (מא"ן) (נ"א).

⁶ סוד הענין ארז"ל כי הלוחות שבארון הראה להם חזקיה, ונודע שהארון היא המלכות כמ"ש בפרשת ויקהל אית ארון ואית ארון וכו'. ולוחות התורה הם ה"ח וה"ג שביסוד דידיה, ולכך הלוחות היו ה' דברות בכל לוח. ותאות הקליפות לינק מיסוד דנוק', ואינם יכולים. וכשהראה חזקיה לוחות של ארון לבני בבל, אז באתערותא דלתתא וכו', גם למעלה נתגבר הקלי' ויניקה ח"ו מיסוד דמלכות, ולכך אמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה דייקא, שהוא יסוד דידיה, ולכך לא החריב בית המקדש אלא מלכות בבל, שהקליפה שלהם היא שיניקה ונתגברו בזה, והחריבו בית המקדש (מ"מ).

⁷ שלא יכלו לשלוט מקום הכבוד העליון כאומרו ובהיכלו כלו אומר כבוד (אור יקר).

⁸ גרם שם דם נדות נוזל מן המקור (אור יקר).

⁹ ושלט שם ער"ה ר"ע שהפריד בין ו'ה, והיינו שלום יסוד, ואמת ת"ת יהיה בימי שיתדבקו בימי מלכותו, אמנם לעתיד יסתלק השלום והאמת דהיינו ו' ומשך ו' מן הה' (אור יקר).

בראשית

<p>מרודך בלאדן בן בלאדן מלך בבל ספרים ומנחה אל חזקיהו ומה כתיב בהו שלם לחזקיה מלך יהודה ושלם לאלהא רבא ושלם לירושלם כיון דנפק פתקיה מניה¹ אהדר ללביה ואמר לא יאות עבדיה לאקדמא שלמא דעבדא לשלמא דמאריה קם מכורסיד² ופסע ג' פסיען ואהדר פתקיה וכתב אחרנין תחותיהו וכתב הכי שלם לאלהא רבא שלם לירושלם ושלם לחזקיה ודא הוא מכבדיה</p>	<p>ומנחה אל חזקיהו". ומה כתוב בהם, שלום לחזקיהו מלך יהודה ושלום לאלהים הגדול ושלום לירושלים. כיון שיצא הפתק שלו ממנו, החזיר על לבו ואמר, לא נאה שעשיתי שהקדמתי את שלום העבד לשלום רבו. קם מכסאו ופסע שלש פסיעות, והחזיר את הפתק שלו, וכתב אחרים תחתיהם. וכך כתב, שלום לאלוה הגדול, שלום לירושלים, ושלום לחזקיה. וזהו "מכבדיה".</p>
ר/ב	
<p>ולבתר הזילוה מאי טעמא הזילוה בגין כי ראו ערותה דאחיו לון חזקיה דאלמלא כך לא הזילוה לבתר ומגו דהוה זכאה חזקיהו יתיר אתעכב מלה מלאייתאה ולא אתא ביומוי דכתיב (ישעיה לט ח) כי יהיה שלום ואמת בימי ולבתר פקיד ההוא חובא לבנוי אבתריה כגוונא דא ההוא חובא דשבטין קאים עד לבתר בגין דדינא דלעילא לא יכיל לשלמא עליהו³ עד דאשתכח שעתא⁴ לאתפרעא ואתפרע מינייהו ובגין כך כל מאן דאית חובין בידוי דחיל תדיר כמה דאת אמר (דברים כח סו) ופחדת לילה ויומם וגו' ועל דא (בראשית מג יח) וייראו האנשים כי הובאו וגו'</p>	<p>ואחר כך "הזילוה", למה "הזילוה". משום "כי ראו ערותה", שהראה להם חזקיה, שאלמלא כך לא הזילוה אחר כך. מתוך שחזקיהו היה יותר צדיק, התעכב הדבר מלבא, ולא בא בימיו, שכתוב "כי יהיה שלום ואמת בימי". ואחר כך פקד את אותו החטא על בניו אחריו. כדוגמא זו אותו החטא של השבטים עמד עד לאחר מכן, משום שהדין שלמעלה לא יכל לשלוט עליהם, עד שנמצא השעה להפרע ונפרע מהם. ולכן כל מי שיש בידו חטאים, תמיד פוחד, כמו שנאמר "ופחדת לילה ויומם" וגו'. ועל כן "וייראו האנשים כי הובאו" וגו'.</p>
<p>וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו וגו' (שם כט) רבי חייא פתח ואמר (משלי יג יב) תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה דא הוא דתנן דלית ליה לבר נש לאסתכלא⁵ בבעותיה לגבי קב"ה אי אתי אי לא אתי מאי טעמא בגין דאי איהו אסתכל ביה כמה מאריהון דדינא אתו לאסתכלא ביה בעובדוי ורזא איהו</p>	<p>"וישא עיניו וירא את בנימן אחיו בן אמו" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "תוחלת ממושכה מחלה לב ועץ חיים תאוה באה". זהו ששינינו, שאין לאדם להתבונן בבקשתו אל הקדוש ברוך הוא אם באה ואם לא באה. למה, משום שאם הוא מתבונן בה, כמה בעלי הדין באים להתבונן במעשיו. וסוד הוא, שהרי אותה ההתבוננות שהוא</p>

¹ מיד שיצא הכתב מידו (ד"א).

² ולפי זה נבוכדנצר הוא בנו, אבל לפי ש"ס נ"ג הוא שפסע, א"כ אינו בנו של מרודך (אור יקר).

³ שמדת רחמים מלמדת זכות עליהם, שהם לשם שמים כוונו, והקב"ה גרם להם והביא המעשה לידם לקיים עצות מרחוק, וממש נשתתפה שכינה עמהם לגלגל הגלגולין, א"כ אינם חייבים. אמנם מצד הדין החזק, כיון שנדחת השכינה בגלות ולא עמדה מדת הרחמים במקומה, התחיל הדין לתבוע תביעה זו, ולכך לא תבעוה אלא בחרבן בית שני, שגלתה שכינה בגלות שלימה ונסתמו הרחמים מכל וכל, והיה כח בדין לשלוט עליהם (אור יקר).

⁴ ומעין זה לכל אדם בפרטי ענייניו לו ולבניו אחריו (אור יקר).

⁵ היינו עיון תפלה, שמעיין בתפלתו, ונראה לו שהוא הגון וראוי להתקבל תפלתו, ולכך מעורר בעלי הדין עליו לקטרו על עווניו, והיא החצונים נקראים מחלת לב, שהם כואבים השכינה שהיא נקראת לב, וגם מפני שגורמין לתחתונים מכאובי לבותם בצרות ומיתות ורעות בני אדם, והכל ענין א' שפוגמין ברע למעלה ופועלים למטה, לכך ניח התפלה שהיא מלכות ולא יעיין בה, שהנחש כרוך אחריה, ויתפוס בת"ת שאין החצונים מגיעים שם, מפני שהוא עץ חיים, מהספירות העליונות חכמה ובינה כנודע, ואז תאוה שהיא מלכות באה לפניו למעלה, ויתנו לה צרכי האדם הזה ושאלותיו, שאין החצון מעכב ולא שולט כלל, ונקראת המלכות תאוה מפני שכל תפלות תאות בני אדם היא, והת"ת מתאוה לה בהתעוררותה מלמטה בתפלות כלל העולם (אור יקר).

בראשית

<p>דהא ההוא אסתכלותא דאיהו מסתכל בההוא בעותא גרים ליה למחלת לב מאי מחלה לב דא איהו מאן דקאים תדיר עליה דבר נש לאסמא לעילא ותתא ועין חיים תאווה באה תנינן מאן דבעי דקב"ה יקבל צלותיה ישתדל באורייתא דאיהי עין חיים וכדין תאווה באה מאן תאווה דא הוא דרגא דכל צלותין דעלמא בידיה ועאיל לון קמי מלכא עלאה כתיב הכא באה וכתוב התם (אסתר ב יד) בערב היא באה ודא הוא תאווה באה¹ באה קמי מלכא עלאה לאשלמא רעותא דההוא בר נש</p>	<p>מתבונן באותה הבקשה, גורמת לו למחלת לב. מה זה מחלת לב, זהו מי שעומד תמיד על האדם להסטיין למעלה ולמטה. "ועין חיים תאווה באה". שנינו מי שרוצה שהקדוש ברוך הוא יקבל את תפילתו, יעסוק בתורה, שהיא עץ חיים, ואז תאווה באה. מי התאווה, זהו הדרגה שכל תפלות העולם בידיה, ומכניסה אותם לפני המלך העליון. כתוב כאן "באה", וכתוב שם "בערב היא באה". וזוהי "תאווה באה", באה לפני המלך העליון להשלים את רצון אותו האיש.</p>
<p>דבר אחר תוחלת ממושכה מחלה לב דא הוא אתר² דאתייהיב ההיא מלה באתר אחרא דלא אצטריך ואתמשכא עד דאתייהיב מידא לידא ולזמנין דלא ייתי מאי טעמא בנין דאתפשטא ואתמשכא בכל אינון ממנן לנחתא ליה לעלמא ועין חיים תאווה באה דא הוא תוחלת דלא אתמשכא בנין אינון ממנן רתיכין אלא דקב"ה יהיב (לון) [ליה] לאלתר בנין דכד אתמשכא בין אינון ממנן רתיכין כמה אינון מאריהון דדינא דאתייהיב לון רשותא לעיינא ולאסתכלא בדיניה עד לא ינתנון ליה ומה דנפיק מבי מלכא ואתייהיב ליה לבר נש בין דזכי בין דלא זכי אתייהיב מיד ודא הוא עין חיים תאווה באה</p>	<p>דבר אחר, "תוחלת ממושכה מחלה לב", זהו המקום שנתן אותו הדבר במקום אחר שאינו צריך, ונמשך עד שנתן מיד ליד, ולפעמים שלא יבא. למה, משום שמתפשט ונמשך בכל אותם הממונים להוריד אותו לעולם. "ועין חיים תאווה באה", זוהי התוחלת שלא נמשכת, לפי אותם ממוני המרכבות, אלא שהקדוש ברוך הוא נותן (להם) לו מיד, משום שכאשר נמשכת בין אותם ממוני המרכבות, כמה הם בעלי הדין שניתנת להם רשות לעין ולהסתכל בדינו טרם יתנו לו. ומה שיצא מבית המלך ונתן לו לאדם, בין שזוכה בין שלא זוכה, נתן מיד, וזהו "עין חיים תאווה באה".</p>
<p>דבר אחר תוחלת ממושכה דא יעקב דאתמשכא ליה³ תוחלתא דיוסף עד זמן אריך ועין חיים⁴ תאווה באה דא הוא בנימן דהא מזמנא דתבע ליה יוסף עד ההוא זמנא דאתא לנביה לא הוה אלא זמנא זעיר דלא אתמשכא ההוא זמנא</p>	<p>דבר אחר, "תוחלת ממושכה", זה יעקב, שנמשכה לו התוחלת של יוסף עד לזמן ארוך. "ועין חיים תאווה באה", זה הוא בנימין, שהרי מזמן שבקש אותו יוסף עד אותו זמן שהוא בא אליו לא היה אלא זמן מועט, שאותו הזמן לא נמשך. זהו שכתוב</p>

¹ פירוש דע"י עין חיים לימוד התורה גורם זיווג וזהו תאווה גימטריא בית באה לז"א פב"פ וגם באה גימטריא ח' שהיא מדה שמינית מבינה כידוע ומשם נענה בשאלתו וד"ק (מא"ן) (נ"א).

² הענין שהתוחלת היא שאלת האדם בתפלתו שהוא מייחל אותה, ולפעמים היא ממושכה שנמשכת דרך כל המדרגות וכחות הדין, וכל א' מלמד קטיגוריא על האדם, אם ראוי לינתן לו, שאלה זו ואם אינו ראוי ויתגלגל הענין מבית דין לבית דין, והנה לזה יתעכב זמן עד בואה דרך כל בתי דינים, וידונו בה כפי הראות בכל בית דין ובית דין, ולפעמים ימצא קטיגור שיעכב בקטרוגו השאלה כולה שלא ינתן לו כלל, ומה גם אם בין זה לזה עשה שלא כהוגן שהתעכב מכל וכל מצד הקטרוג רעתו שעשה בשעתו. ולפעמים תבא מב"ד העליון חתומה ושלומה, ולא ינתן לבתי דינים לבדוק בה אלא היא משאת מאת פני המלך, ולא יבדק בבתי דינים כלל, דהיינו עין חיים ממש משם תאווה באה ולא תבדק (אור יקר).

³ הענין שיעקב גופא, ומכיון שהתחיל הזווג להתעורר, עד גמר הענין נמשך כמה עד שיתוקן המלכות עד שתטבול ותעלה בין ב' זרועות כדי שיתעורר היסוד אל הזווג, לכך בין יעקב ליוסף תוחלת שהיא מלכות היא ממושכה ויש מחלת לב עד שתטהר המלכות מדיניה וישפיעם למטה כדי שתעלה אמנם עין חיים דהיינו היסוד עין (אור יקר).

⁴ היינו היסוד עין פרי עושה פרי דהיינו א"ל ח"י שהוא משפיע החיים למלכות אין בין התעוררות היסוד להתאוות המלכות עד שתבא שום עכוב אלא מיד תאווה שהיא מלכות בנימן נקודת ציון בסוד ויהי בצאת נפשה כדפי' לעיל ועיקרו בפרשת ויצא מיד באה ליוסף, והיינו בן אמו ודאי אמו רחל בחי' גופא ליעקב ו"ק ב"ק דהיינו גופא בגופא, אמנם בנימין בן אמו נקודה ידועה ברחל (אור יקר).

בראשית

<p>הה"ד (בראשית מ"ג כ"ט) וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו מאי בן אמו דדיוקניה דאמיה¹ הוה ביה והוה דמי דיוקניה לדיוקנא דרחל בנין כך כתיב וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו</p>	<p>"וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו". מה זה "בן אמו", שדמות אמו היתה בו, והיתה דומה דמותו לדמות רחל, לכן כתוב "וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו".</p>
<p>רבי יוסי אמר והא כתיב בקדמיתא וירא יוסף אתם את בנימין והשתא כתיב וישא עיניו וירא את בנימין אחיו מאי ראייה הכא אלא חמא ברוחא דקודשא² לבנימין דחולקיה הוה עמהון בארעא ובחולקיה דבנימין ויהודה תשרי שכינתא דהא חמא ליה ליהודה ובנימין [ד]בחולקיהון הוה מקדשא³ ודא הוא וירא יוסף אתם את בנימין ליה חמא עמהון ויוסף דהוה אחוה לא חמא עמהון בהווא חולקא אופי הכא וישא עיניו⁴ וירא את בנימין אחיו בן אמו מה כתיב בתריה וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה</p>	<p>רבי יוסי אמר, והרי כתוב בראשונה "וירא יוסף אתם את בנימין", וכאן כתוב "וישא עיניו וירא את בנימין אחיו", איזו ראייה כאן. אלא ראה ברוח הקודש את בנימין, שחלקו היה עמהם בארץ, ובחלקם של בנימין ויהודה תשרה השכינה, שהרי ראה את יהודה ואת בנימין שבחלקם יהיה המקדש. וזהו "וירא יוסף אתם את בנימין", ראה אותו עמהם, ואת יוסף שהיה אחיו לא ראה עמהם באותו החלק. אף כאן, "וישא עיניו וירא את בנימין אחיו בן אמו". מה כתוב אחריו, "וימהר יוסף כי נכמרו רחמיו אל אחיו ויבקש לבכות ויבא החדרה ויבך שמה".</p>
<p>רבי חזקיה פתח ואמר (ישעיה כ"ב א) משא גיא חזיון מה לך איפה כי עלית כלך לגגות תא חזי הא אוקמוה בזמנא דאתחריב בי מקדשא והווי מוקדין ליה בנורא⁵ סליקו כל אינון כהני</p>	<p>רבי חזקיה פתח ואמר, "משא גיא חזיון מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות". בא וראה, הרי פרשה (אבות דר"נ פ"ד מ"ה), בזמן שנחרב בית המקדש והיו שורפים אותו באש, עלו כל אותם הכהנים</p>
<p>רנ/א</p>	
<p>על כותליהון <נ"א גגיהון> דמקדשא וכל מפתחין בדייהו⁶ ואמרו עד הכא הוינא גוברין דילך מכאן ואילך טול דילך אבל תא חזי גיא</p>	<p>על כתלי (גגות) המקדש, וכל המפתחות בידיהם, ואמרו, עד כאן היינו גזברים שלך, מכאן ואילך קח את שלך. אבל בא וראה, "גיא חזיון", זו השכינה שהיתה במקדש, וכל בני העולם היו יונקים ממנה יניקת</p>

¹ לדיוקנא דרחל, שכל חשק הנקבה שם נכללות כל אבריה שם (אור יקר).

² סוד המלכות מן החכמה לבנימין, אותה נקודה שהיא נקשרת עם ה"ב אבנים שהם השבטים, ולכן יהודה מקבץ כל הרוחניות כל האברים ונקשר עם בנימין, לכן לא נחלקו לעולם יהודה ובנימין, ונעלם בנימין בין יהודה מפני שהוא מקום צנוע לא ניכר (אור יקר).

³ שבו סוד הבחי' כולם, והנקודה האמצעית היה בין שניהם, הלכן בנימין נדבק בנקבה ויוסף הוא מהזכר, ולכן יוסף ממעלה למטה ובנימין חלק כל השבטים ממטה למעלה, ועם היותו בן אמו ונדבקים מצד רחל יוסף ובנימין, וזה חלק לעצמו בעולם הזכר וזה חלק לעצמו בעולם הנקבה (אור יקר).

⁴ ולא היה עת זווג ויחוד שיעקב גופא אינו שם לכן נכמרו רחמיו ואין כח להגלות אליהם (אור יקר). פי' אע"פ שפסוק זה איצטריך לגופיה אפ"ה מדהא לדרשא הא נמי לדרשא כשם שוירא יוסף הוא ברוח הקדש הכי נמי וירא את בנימין אחיו הוא ברוח"ק שראה חורבן ב"ה שבחלק בנימין ולכן בכה והביא משא גיא חזיון (מ"מ).

⁵ בית המקדש הוא בחי' המלכות, והכהנים הם בחי' החסד, וכיון שראו שהשיב אחר ימינו [בשריפת בית המקדש] סליקו וכו' (אור יקר).

⁶ מפתחות הם בחי' היסוד, וחלקי הכהנים שהיא בחי' החסד אחוז ביסוד, שהם שושבינין דמטרוניתא [עי' רח"ו בח"ג קנ ע"א שהם מעוררים מ"ן, ועי' שעה"פ שמיני: שאהרן [כשושבינין דמלכא] הוא יסוד דאבא, והוא מכונן [ומתקן – שער מאמרי רשב"י מד ע"א] את הנוק'. ושם בספר שופטים משמע שהוא לשון של שומר שלה. ועי' רמ"ז ח"ג קעז ע"ב שהוא המזווג המלכה עם בעלה בהורדת החסדים להמתיק גבורותיה], ועתה סלקו המפתחות מן המלכות כלפי מעלה, והיינו שהכהן יסוד מצד החסד גובר, ועתה שהדין שולט מתעלה מקור הברכות לבניה, וחסד השיב אחר בסוד אחוריים, ולכן נפלו לאש הדין ונשרפו באש הגבורה השורף במלכות המקדש (אור יקר).

בראשית

<p>חזיון¹ דא שכנתא דהות במקדשא² וכל בני עלמא מינה הוו ינקין יניקו דנבואה דאף על גב דכל נביאין קא הוו מתנבאין מאתר אהרא מנווה הוו ינקין נבואתהון ועל דא אתקרי איהי גיא חזיון חזיון הא אוקמוה דאיהו חיזו דכל גוונין עלאין</p>	<p>הנבואה. שאף על גב שכל הנביאים היו מתנבאים ממקום אחר, מתוכה היו יונקים את נבואתם, ועל כן היא נקראת "גיא חזיון". "חזיון", הנה פרשוה שהוא המראה של כל הצבעים העליונים.</p>
<p>מה לך איפה³ כי עלית כלך לגגות דהא כד אתחרב מקדשא שכנתא אתאת וסליקת בכל אינון אתרין דהוה מדורה בהו בקדמיתא והות בכת על בית מדורה⁴ ועל ישראל דאזלו בגלותא ועל כל אינון צדיקי⁵ וחסידי⁶ דהוו תמן ואתאבידו ומנלן דכתיב (ירמיה לא יד) כה אמר יהוה קול ברמה⁷ נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה והא אתמר וכדין קב"ה שאיל לה⁸ לשכנתא ואמר לה מה לך איפה⁹ כי עלית כלך לגגות מהו כלך דהא (עלית סלקא) <כי עלית> סגיא מהו כלך לאכללא בהדה כל חילין וכל רתיכין אחרנין דכלהו בכו עמה על חרבן בי מקדשא ובגין כך מה לך איפה אמרה קמיה וכי בני בגלותא ומקדשא אתוקדא ואנא מה לי הכא שריאת ואמרת (ישעיה כב ב) תשואות מלאה¹⁰ עיר¹¹ הומיה¹² קריה¹³ עליזה¹⁴ חלליך לא חללי הרב ולא מתני מלחמה על כן אמרתי שעו מני אמר</p>	<p>"מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות", שהרי כשנחרב המקדש, השכינה באה ועלתה לכל אותם המקומות שהיה בהם מדורה בראשונה, והיתה בוכה על בית מדורה, ועל ישראל שהלכו לגלות, ועל כל אותם החסידים והצדיקים שהיו שם נאבדו. ומנין לנו, שכתוב "כה אמר ה' קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים רחל מבכה על בניה", והרי נתבאר. ואז הקדוש ברוך הוא שואל את השכינה ואומר לה, "מה לך אפוא כי עלית כלך לגגות". מה זה "כלך", שהרי כי עלית זה מספיק, מה זה "כלך", להכליל עמה כל הצבאות והמרכבות האחרים שכולם בכו עמה על חרבן בית המקדש. ולכן "מה לך אפוא". אמרה לפניו, וכי בני בגלות, והמקדש נשרף, ואני מה לי כאן, התחילה ואמרת, "תשואות מלאה עיר הומיה קריה עליזה חלליך לא חללי חרב ולא מתי מלחמה על כן אמרתי שעו מני אמר בבכי" וגו'. והנה בארנו, שהקדוש ברוך הוא אמר לה "כה אמר ה'</p>

¹ דא שכנתא, שהיא בבית המקדש מראה וחזיון שבה חוזים כל הנביאים נבואתם ע"י נ"ה המשפיעים בה ומתלבשים בה, והיינו שהיא גי למטה והם למעלה נ"ה שהם שוקיו עמודי שש, ששה וששה הם "ב והמייחד ג", והיינו גי חזיון, שכל המדרגות נראין במלכות שהיא עמוקה למטה גיא הזה (אור יקר).

² הוא הנהר הגדול המתחלק לד' ראשים שהם סוד ד' מוחין שירודים מעדן עילאה סתימאה, שהם כנגד ד' אותיות שם ה"ה ב"ה, והוא שפע המוחין המתפשט בז"א (פת"ש שבירה ה).

³ ירצה למה את מתלהבת בדיניך כי עלית ונסתלקת לגגות הם בחינות עליונות על בחי' המקדש הם גגות לה, דהיינו גג ו"ק על בחינותיה במקדש והיתה בוכה בדיני' שהבכי דין ברחמים, והיא בכת על ג' ענינים (אור יקר).

⁴ היא בעצמה (אור יקר).

⁵ מצד היסוד (אור יקר).

⁶ מצד החסד (אור יקר).

⁷ שקולה עולה אל הבינה שהיא מצד החכמה רמה על הספירות (אור יקר).

⁸ היא הבינה המתפעלת מהתעוררותה (אור יקר).

⁹ למה ההתעוררות הזה באף ודין, ואין העליה כסדר לקשר הכחות בנקודה א' בדקות, אלא "עלית" כולך דרך ערבוביא בפירוד ההיכלות כאומר הן אראלים צעקו חוצה, שאינם נכללים בהיכלין דדכורא מלאכי שלום שהם מדכורא מר יבכיון ואינם נכללים והיינו עלית כולן לגגות (אור יקר).

¹⁰ במקום שהיה לה להתמלאות מהתעוררות התחתונים ומעשיהם ותקונם, נתמלאה תשואות מהדינים הנעשה בהם וצעקתם (אור יקר).

¹¹ המלכות (אור יקר).

¹² הומה למעלה ובוכה לאותיות י"ה (אור יקר).

¹³ משכן לאותיות י"ה (אור יקר).

¹⁴ מ"ק מהבינה והדין הנעשה בהם קשה מאד (אור יקר).

בראשית

<p>מנעי קולך מבכי וגו'. בבכי וגו' והא אוקימנא דקב"ה אמר לה (ירמיה לא טו) כה אמר יהו"ה מנעי קולך מבכי וגו'</p>	<p>ובא וראה, מיום שנחרב בית המקדש, לא היה יום שלא נמצאו בו קללות, משום שכאשר בית המקדש היה קיים, היו ישראל עובדים עבודות ומקריבים עולות וקרבנות, והשכינה שורה בבית המקדש עליהם כמו אם שרובצת על בניה, והיו כל הפנים מאירות, עד שנמצאו ברכות למעלה ולמטה, ולא היה יום שלא נמצאו בו ברכות ושמחות, והיו ישראל שרויים לבטח בארץ, וכל העולם היה נזון בגללם. עכשיו שנחרב בית המקדש, והשכינה עמהם בגלות, אין לך יום שלא נמצאים בו קללות, והעולם מקולל, ואין נמצאות שמחות למעלה ולמטה. ועתיד הקדוש ברוך הוא להקים את כנסת ישראל מן העפר, כמו שנתבאר, ולשמח את העולם בכל, כמו שנאמר "והביאותים אל הר קדשי ושמחתים בבית תפלת" וגו', וכתוב "בבכי יבאו ובתחנונים אובלים". כמו שבהתחלה, שכתוב "בכו תבכה בלילה ודמעתה על לחיה", כך גם כן לאחר כך, בבכי יחזרו, שכתוב "בבכי יבאו" וגו'.</p>
<p>הבקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם (בראשית מד ג) רבי אלעזר אמר הכא אית לאסתכלא אי אינון הוּו אזלי ואשתדרו מה לן למכתב באורייתא המה וחמוריהם אלא² בנין דכתיב (שם מג יח) ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו בנין כך והאנשים שלחו המה וחמוריהם בנין דלא ישתארוני אינון וחמוריהון³ כדקאמרו פתח ואמר⁴ (שם כב ג) וישכם אברהם בבקר ויחבוש את חמורו וגו' ההוא בקר דאברהם הוה נהיר לקיימא עליהו <בזכותיה> (בזכותהון) כדין זכותא דאברהם קיימא עליהו ואזלו בשלם</p>	<p>"הבוקר אור והאנשים שלחו המה וחמוריהם". רבי אלעזר אמר, כאן יש להתבונן, אם הם היו הולכים ונשלחים, למה לנו לכתוב בתורה "המה וחמוריהם". אלא משום שכתוב "ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורינו", לכן "והאנשים שולחו המה וחמוריהם", כדי שלא ישארו הם וחמוריהם כמו שאמרו. פתח ואמר, "וישכם אברהם בבוקר ויחבוש את חמורו" וגו'. אותו הבוקר של אברהם היה מאיר לעמוד עליהם בזכותו, אז זכותו של אברהם עמדה עליהם והלכו בשלום ונצלו מן הדין, משום שאותה השעה עמד עליהם</p>

¹ היינו בחי' מרכבתה על ישראל שהיא אופן א' בארץ, ומצד התעוררותה למעלה ע"י בניה, אלא שהם ו' בנים והאם רובצת עליהם נוטלת תיקון' לעורר אביהם הזכר על ידי אהבתם והיינו אם על הבנים (אור יקר).

² פירוש כי הנהרגים בטענת גנבים נכסיהם למלך כי ממונים מגניבה שאין לו תובעים וזהו חמורינו ואת ממונינו והשתא שולחו המה וחמוריהם פירוש נכסיהם. ז"ח. (ולכאורה ק"ק במ"ש דבטענת גנבים נכסיהם למלך דמשמע דשאר הרוגי מלכות אין נכסיהם למלך והלא קי"ל כרבנן בסנהדרין דף מ"ט דהרוגי מלכות נכסיהם למלך ואפשר דסבר כמו שנסתפק הרשב"א בתשובה סימן אל"ף קנ"ט דבאו"ה לא נאמר זה ודו"ק (מא"י ז) (נ"א).

³ השבטים היו מתפחדים שלא ישארו חומר גופיהם עצמם במצרים ולא יקומו לעתיד לבוא לזה כתיב הבוקר של הגאולה אור והאנשים שולחו המה וחמוריהם באותם הגופות עצמם, וכ"ש שעצמותיהם נקבור בארץ ישראל (מ"מ).

⁴ השתא רוצה לדרוש וחמוריהם רמז דבזכות אברהם אע"ה דהשכים ויחבוש חמורו ניצולו. ז"ח עש"ב (נ"א).

בראשית

<p>ואשתזיבו מן דינא בנין דההיא שעתא קיימא עליהו דינא לאתפרעא מנייהו בר דזכותא דההוא בקר דאברהם אנני עליהו ואשתלחו מן דינא דלא שליט עליהו בההוא זמנא</p>	<p>הדין להפרע מהם, רק שזכות אותו הבוקר של אברהם הגינה עליהם ונשלחו מן הדין, שלא שלט עליהם באותו זמן.</p>
<p>רבי יהודה פתח (ש"ב כג ד) וכאור בקר יזרח שמש דא הוא נהורא דההוא בקר¹ דאברהם יזרח שמש דא הוא שמשא דיעקב דכתיב (בראשית לב לא) ויזרח לו השמש (שמואל ב' שם) בקר לא עבות דההוא בקר לא איהו עבות כל כך אלא (שם) מננה ממטר² נגה ממטר (דאיהו מטרא דאתי) [איהו] מסטרא דיצחק דההוא מטרא אפיק דשא מארץ דבר אחר וכאור בקר בההוא³¹⁶⁵ נהירו דבקר דאברהם</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "וכאור בוקר יזרח שמש", זהו האור של אותו בוקר של אברהם. "יזרח שמש", זהו השמש של יעקב, שכתוב "ויזרח לו השמש". "בוקר לא עבות", שאותו בוקר הוא לא כל כך עבות [דינים], אלא "מננה ממטר". "נגה ממטר" הוא המטר שבא מצד יצחק, שאותו מטר מוציא דשא מן הארץ. דבר אחר, "וכאור בוקר", באותו אור הבוקר של אברהם</p>
<p>ר/ג/ב</p>	
<p>יזרח שמש דא הוא יעקב דנהירו דיליה כנהירו דההוא בקר בקר לא עבות בנין דההוא בקר⁴ לאו איהו חשוך אלא נהיר⁵ דהא בשעתא דאתי בקר לא שלטא דינא כלל⁶ אלא כלא נהיר בסטרא דאברהם⁷ מננה ממטר דא הוא סטרא דיוסף⁸ הצדיק דאיהו אמטיר על ארעא לאפקא דשאה וכל טיבו דעלמא⁹</p>	<p>יזרח שמש, זהו יעקב, שאורו כאורו של אותו בוקר. "בוקר לא עבות", משום שאותו בוקר אינו חשוך אלא מאיר, שהרי בשעה שבא הבוקר, הדין לא שולט כלל, אלא הכל מאיר בצד של אברהם. "מננה ממטר", זהו הצד של יוסף הצדיק, שהוא ממטיר על הארץ להוציא דשא וכל טוב העולם.</p>
<p>אמר רבי שמעון תא חזי בשעתא דליליא עאל ופריש גדפוי על עלמא כמה גרדיני¹⁰ טהירין¹¹ זמינין לנפקא¹² ולשלטאה בעלמא וכמה מאריהון</p>	<p>אמר רבי שמעון, בא וראה, בשעה שנכנס הלילה ופורש כנפיו על העולם, כמה שומרים מזיקים מזומנים לצאת ולשלוט בעולם, וכמה בעלי הדינים</p>

¹ פי' ה"ח שבאו מיסוד דאימא לז"א ומהם הוא תיקונו כנודע, שעטרא דחסד הוא לז"א ושיעור הכתוב וכאור בוקר כשיאיר הבוקר שהם החסדים אזי יזרח שמש שהוא ז"א (מ"מ).

² יובן במ"ש באוצ"ח שהחסדים לוקחים בחי' קצתית מהגבורות בשעת מיתוקם, וז"ש בוקר לאו איהו עבות כ"כ שר"ל שאין בו שום דין אלא מנוגה ממטר פי' כשמתחברים עם הגבורות וז"ש איהו מטרא דאתי מסטרא דיצחק (מ"מ).

³ ור"ל בהאר"ח שאימא שהם זכים ומאירים, כך הארת ז"א כ' של "וכאור" היא כ' הדמיון (מ"מ).

⁴ פי' זה הפך הקודם, וירצה בוקר וחסד זה לא עבות, אין בו חצוני ועביות הדין, מפני שבשעת שליטת החסד הזה משבית דין הגבורה מכל וכל וממתקו, בענין שאין הדינים התחתונים נכללים בו (אור יקר).

⁵ פי' שהחסדים אפילו כשמתפשטים אינם משתנים כמו הגבורות, אלא הולכים ומאירים, וז"ש בוקר שהם החסדים לא עבות, שאין בהם עביות כמו הגבורות (מ"מ).

⁶ לשלוט החצונים ועם היות שזווג עליון בשתי זרועות (אור יקר).

⁷ דהיינו אפילו גבורה נכללת בחסד (אור יקר).

⁸ ירצה יוסף יש בו אור מן הימין, והמטר בו אינו מטר הדין כמו מטר הגבורה, אלא מטר השפע רסיסי הזרע, זה אמר "דא הוא סטרא דיוסף" לא אמר יוסף ממש אלא סטרא דיוסף, שהוא נוגה מצד מעלה ומטר מצד מטה שהם ב' בחי' (אור יקר). פי' הארות שנותן היסוד למלכות (מ"מ).

⁹ היינו דשא מארץ, וענין היחוד הזה, והזרע הזה הוא כאור בוקר, כהאיר חסד כאור בוקר גשמי ממש (אור יקר).

¹⁰ הם ממונים ללכוד בני אדם (אור יקר).

¹¹ לשון שרגא בטיהרא דהיינו שהם פשוטים מכלי גשם כצהרים (אור יקר). חיילות אורות בעלי דינים וכן גרדיני נימוסין הממונים על עוברי דת ונימוסי בני העולם (ד"א).

¹² ממוקם מחבואם דהיינו נוק' דתהומא רבא (אור יקר).

בראשית

<p>דינין¹ מתערין בכמה סטריין לזנייה² ושלטי על עלמא כיון דאתי צפרא ונהיר כלהו מסתלקי ולא שלטי וכל חד וחד עאל לדוכתיה ותב לאתריה כמה דאת אמר (בראשית מד ג) הבקר אור דא בקר דאברהם (שם) והאנשים שלחו אלן מאריהון דדינא³ דהוו שלטין בליליא המה וחמוריהם¹⁶⁶⁴ אינון גרדיני נימוסין דאתיין מסטרא דמסאבא דלאו אינון קדישין ולא שלטין ולא אתחזון מכי אתי צפרא</p>	<p>מתעוררים בכמה צדדים למינם, ושולטים על העולם. כיון שמגיע הבוקר ומאיר, כולם מסתלקים ולא שולטים, וכל אחד ואחד נכנס למקומו ושב למקומו. כמו שנאמר "הבוקר אור", זה בוקר של אברהם. "והאנשים שולחו", אלו בעלי הדין, שהיו שולטים בלילה. "המה וחמוריהם", ("המה" אותם בעלי הדינים שאמרנו, "וחמוריהם") הם שומרי החוקים שבאים מצד הטומאה, שאינם קדושים ולא שולטים ולא נראים מאז שבא הבוקר.</p>
<p>ואינון מסטר אינון חמרי גרדיני נימוסין⁵ דקאמרן דהא לית לך דרגין עלאין דלא איתאי <בהו> ימינא ושמאלא רחמי ודינא דרגין על דרגין קדישין מסטרא דקדושה ומסאבין מסטרא דמסאבא וכלהו דרגין על דרגין אלן על אלן ובכל אתר דבקר דאברהם אתער בעלמא כלהו <מתעברי> (מתעברי) ולא שלטי בגין דלית לון <קיומא> לקימא בסטר ימינא אלא בסטר שמאלא וקב"ה עבד יממא וליליא⁶ לאנהגא כל חד וחד לסטריה כדקא חזי ליה זכאה חולקהון דישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי</p>	<p>והם מצידם של אותם החמורים, שומרי החוקים שאמרו. שהרי אין לך דרגות עליונות שאין בהם ימין ושמאל, רחמים ודין, דרגות על דרגות קדושות מצד הקדושה, וטמאות מצד הטומאה. וכולם דרגות על דרגות, אלו על אלו. ובכל מקום שמתעורר הבוקר של אברהם בעולם, כולם עוברים ולא שולטים, משום שאין להם (קיום) לעמוד בצד ימין, אלא בצד שמאל. והקדוש ברוך הוא עשה יומם ולילה להנהיג כל אחד ואחד לצד שלו כראוי לו. אשרי חלקם של ישראל בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>רבי חייא פתח ואמר (מלאכי ג כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה תא חזי זמין קב"ה לאנהרא לון לישראל ההוא שמשא⁷ דגניז קב"ה מיומא דאתברי עלמא⁸ דגנו קב"ה מקמי רשיעי דעלמא כמה דכתיב (איוב לח טו) וימנע מרשעים אורם וההוא נהורא גניז ליה קב"ה דכד נפק בקדמיתא הוה נהיר מסיפי עלמא⁹ ועד</p>	<p>רבי חייא פתח ואמר, "וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא בכנפיה". בא וראה, עתיד הקדוש ברוך הוא להאיר לישראל אותו השמש שגנו הקדוש ברוך הוא מיום שנברא העולם (שגנו הקדוש ברוך הוא) מפני הרשעים של העולם, כמו שכתוב "וימנע מרשעים אורם". ואת אותו האור גנו אותו הקדוש ברוך הוא, שכאשר יצא בראשונה, היה מאיר מסוף העולם ועד סוף העולם. כיון שהסתכל בדור אנוש</p>

¹ עליונים הנאחזים בגבורה, מהם קדושים מהם חצונים (אור יקר).

² שהם כמה מינים שונים (אור יקר).

³ הם כחות הדין (אור יקר).

⁴ הם כחות החצונים שכחות הדין רוכבים עליהם (אור יקר).

⁵ חמור הוא כח תוקף הדין שבחיצונים אשר בסוד זה נאמר לא תחרוש בשור ובחמור יחדו שלא לעורר תוקף הדין בעולם. ואותן חמורים הם כחות הדין החזק ואלו גרדיני נימוסין משתלשלין ומתאחזין מהם ובהם (ד"א).

⁶ הם להנהגת הרחמים מדת יום, ליליא להנהגת הדין מדת לילה (אור יקר).

⁷ לאו דווקא שמשא, שהאור היה משמש קודם בריאת השמש, אמנם הטביעו הקב"ה בשמש, והיינו שהוא אור הבינה ומשמש ראשון חסד ושני גבורה ושלישי ת"ת, ועומד שם ומאיר משם כל הימים נה"י, וכשנאצלה המלכות בדיניה והמדרגות התחתונות, והיו שם חצונים שעתידיים לימשך אחריהם הרשעים (אור יקר).

⁸ לעיל קלא ע"א (לש"ו), עי' לעיל לא ע"ב שהקב"ה אכן הראה את זה לאדם ודוד וכו', אלא שכל גילוי מלמעלה הוא מהאור הגנוז דרך מסכים ועל דרך מטי ולא מטי (דע"ה ח"ב קי ע"א).

⁹ בינה (אור יקר).

בראשית

<p>סייפי עלמא¹ כיון דאסתכל בדריה דאנוש ובדריה דמבול ובדריה דפלגה ובכל אינון הייביא גניז ליה לההוא נהורא</p>	<p>ובדור המבול ובדור הפלגה ובכל אותם הרשעים, גנז את אותו האור.</p>
<p>כיון דאתא יעקב ואתדבק בההוא ממנא רברבא דעשו ואכיש ליה בירכא דיליה והוה נכי כדין מה כתיב (בראשית לב לב) ויזרח לו השמש מאן שמש ההוא שמשא דגניז בגין דאית ביה אסותא לאתסאה ליה מארכובתיה ולבתר אתסי בההוא שמשא דכתיב (שם לג יח) ויבא יעקב שלם שלם בגופיה דאתסי ועל דא זמין קב"ה לגלאה ההוא שמשא² ולאנהרא ליה לישראל דכתיב (מלאכי ג כ) וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה מאי שמש צדקה דא שמשא דיעקב דאתסי ביה ומרפא בכנפיה דבההוא שמשא יתסון כלהו</p>	<p>כיון שבא יעקב ונדבק באותו הממונה הגדול של עשו והכיש אותו בירכו, והיה נכה, אז מה כתוב, "ויזרח לו השמש". איזה שמש, אותו השמש שגנז, משום שיש בו רפואה לרפא אותו מארכובתו. ואחר כך נרפא בשמש ההוא, שכתוב "ויבא יעקב שלם", שלם בגופו שנרפא. ועל כן עתיד הקדוש ברוך הוא לגלות את השמש ההוא ולהאיר אותו לישראל, שכתוב "וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה". מה זה "שמש צדקה", זה השמש של יעקב שנרפא בו. "ומרפא בכנפיה", של אותה שמש כולם יתרפאו.</p>
<p>בגין דהא בזמנא דיקומון ישראל מעפרא כמה חגרינ וכמה סומין יהון בהון וכדין קב"ה ינהיר לון ההוא שמשא לאתסאה בה דכתיב ומרפא בכנפיה וכדין יתנהיר ההוא שמשא מסייפי עלמא עד סייפי עלמא ולישראל יהא אסותא ועמין עעכו"ם ביה יתוקדון אבל לישראל מה כתיב (ישעיה נח ח) אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד יהו"ה יאספך</p>	<p>משום שהנה בזמן שישראל יקומו מן העפר, כמה חיגרים וכמה סומים יהיו בהם, ואז הקדוש ברוך הוא יאיר להם אותה השמש להרפא בה, שכתוב "ומרפא בכנפיה". ואז יואר אותו השמש מסוף העולם ועד סוף העולם, ולישראל תהיה רפואה, והעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ישרפו בו. אבל לישראל מה כתוב, "אז יבקע כשחר אורך וארוכתך מהרה תצמח והלך לפניך צדקך כבוד ה' יאספך".</p>
<p><אהדרנא למילי קדמאי> וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב וגו' (בראשית מא נ) רבי יצחק פתח (מיכה ה ז) והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת יהו"ה כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם תא חזי בכל יומא ויומא כד נהורא סלקא אתער חד ציפרא³ באילנא דגנתא דעדן וקרי תלת זמנין ושרביטא יזדקף⁴ וכרוזא קרי</p>	<p>אנו חוזרים לדברים הראשונים. "וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב" וגו'. רבי יצחק פתח, "והיה שארית יעקב בגוים בקרב עמים רבים כטל מאת ה' כרביבים עלי עשב אשר לא יקוה לאיש ולא ייחל לבני אדם". בא וראה, בכל יום ויום כשהאור עולה, מתעוררת צפור אחת בעץ של גן העדן, וקוראת שלש פעמים, והשרביט מזדקף, והכרוז קורא בחיל, לכם אומרים שְׁרִי הממשלה, מי מכם שרואה ולא רואה, שעומדים בעולם ולא יודעים על מה קיימים, ולא משגיחים בכבוד רבונם.</p>

¹ מלכות, ולכך בהאיר שפעו בשמש הגשמי יהיה האדם צופה בו מסוף העולם ועד סופו, וידע כל המציאות וישיג בעין שכלו כדור העולם ומציאותו, ולכך כרצה הקב"ה לרפאות ליעקב הלבישו לו בחמה הגשמית, והיינו ויזרח לו השמש לו להפואתו, שאין רשעים נהנהים ממנו, ולזה אמר וזרחה לכם דווקא לכם (אור יקר).

² ויאיר החכמה העליונה בסוד הדעת מן הכתר, ולכך יהיה בו רפואה כדפי', ויהיה מאיר בסוד הדעת מן הבינה עד המלכות, והיינו שיהיה מאיר מסוף העולם וכו' וכמוהו בגשמי כדפי' (אור יקר).

³ פי' מלכות (מ"מ).

⁴ היינו יסוד דז"א (מ"מ).

בראשית

<p>בחיל לכון אמרין הורמני¹ דבוריירי¹⁶⁷² מאן מנכון דחמי ולא חמי דקיימי בעלמא ולא ידעי על מה קיימי לא משניחין ביקרא דמאריהון</p>	
<p>רד/א</p>	
<p>אורייתא קיימא קמיהו ולא משתדלי בה טב לון דלא יברון³ על מה יקומון בלא סכלתנ⁴</p>	<p>התורה עומדת לפניהם, ולא עוסקים בה, טוב להם שלא נבראו, על מה יקומו בלי תבונה.</p>
<p>ווי לון (ד)כד יתערון יומי דרע⁵ עלייהו ויטרדון להון מעלמא מאן אינון יומין דרע אי סלקא דעתך דאינון יומי דסיבו לאו הכי דהא יומי דסיבו אי זכה בכנין וכני בנין יומי דטב אינון מאן אינון יומין דרע אלא אינון כמה דאתמר דכתיב (קהלת יב א) וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה לאו אינון יומין דסיבו אלא רוא דמלה כד ברא קב"ה עלמא ברא ליה באתון דאורייתא וכל את ואת עאלת קמיה עד דאתקיימו כלהו אתון באת בי"ת⁶</p>	<p>אוי להם כשיתעוררו ימי רע ויטרדו אותם מן העולם. מי הם הימים של רע, אם תעלה על דעתך שהם ימי הזקנה, לא כך, שהרי ימי הזקנה, אם זכה בבנים ובני בנים, הם ימי טוב. מי הם ימי רע, אלא הם כמו שנאמר, שכתוב "וזכור את בוראך בימי בחורותיך עד אשר לא יבאו ימי הרעה". אינם ימי הזקנה, אלא סוד הדבר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ברא אותו באותיות התורה, וכל אות ואות נכנסה לפניו, עד שהתקיימו כל אותיות באות בי"ת.</p>
<p>וכל אינון אלפא ביתות דאתגלגלו אתון כלהו קיימי (כלהו) למברי עלמא כיון דאתגלגלו ואתחברו תרין אתון אלין ט"ר⁷ כחדא סלקא טי"ת ולא אתיישבת עד דגער בה קב"ה ואמר לה טי"ת טי"ת על מה את סלקא ולא אתיישבת בדוכתיך אמרה קמיה וכי עבדת לי למחוי את [ברישא] (ברירא) דטוב⁸ דהא אורייתא פתח בי כי טוב היך אנא מתחברא לאתיישבא באת רע אמר לה טוב לאתריך דהא את צריך לה דהא בר</p>	<p>וכל אותן אלפא ביתות שהתגלגלו האותיות, כולן עומדות (כולן) לברוא העולם. כיון שהתגלגלו והתחברו שתי אותיות הללו ט"ר יחד, עלתה טי"ת, ולא התיישבה, עד שגער בה הקדוש ברוך הוא ואמר לה, טי"ת טי"ת, על מה אתה עולה ואינך מתיישבת במקומך. אמרה לפניו, וכי עשית אותי להיות אות בראש של טוב, שהרי התורה פתחה בי כי טוב, איך אני מתחברת להתיישב עם אות רע. אמר לה, שובי למקומך, שהרי את צריכה אותה,</p>

¹ השרים המושלים בבני אדם נקראים כן כי מלת ביבר"י הוא מקום שנצודי' בו חיות ועופות או דגים וכל אחד לפי עניינו והנה העוה"ז הוא בדמיון הביבר"י אשר בני אדם ניצודים בהם כארז"ל ומצודה פרוסה על כל החיים. והשרים המושלים בהם נקראים הורמני דביבר"י ולהם יוצא הכרוז מאן מנכון וכו' כמבואר (הרש"ב) (ד"א). פירוש השרים בעלי הורמנא ושולטנא דבוריירי פירוש המבוררים להיות בעלי ממשלה והורמנא (הרש"ב) (נ"א).

² שליטים דסרנים (אור יקר).

³ מפני הדין שהם חייבים, כיון שיש להם הבנת התורה ואינם משגיחים בה (אור יקר).

⁴ על מי להם להשען אחר שאין השכל אתם (אור יקר).

⁵ מדרגות החצונים כדמסיק אי ס"ד כפשטיה דקרא (אור יקר).

⁶ ונכללו באות ב' לברוא העולם, כל אותיות נכללות באות ב' דבראשית ונתגלגלו כ"ב אלפי ביתות כדפי' בס"י (אור יקר). עיין זר"ח רות ל ע"א פ' ע"ד אלא מלמד כו' ע"ש ולעיל ב ע"ב ולקמן רה ע"ב (לש"ו).

⁷ היינו אות ט' טוב צד הקדושה, ואות ר' רע צד החצוני. ולא שהאותיות הקדושות יהיה בס רע ח"ו, אלא מעורר למטה הרע כנודע. והנה דבקות ב' אותיות מגיע אל בחי' דבקות הקדוש בחצוני שכינה שאינה מתיישבת ב' הפכים יחד (אור יקר). כדמפרש ואזיל והתחברות הזה בא בסוד רל"ד שערים פנים ואחור כנז' בס"י בא"ב המתחלף א"פ. ב"ע. ג"ס. ד"ן. ה"ם. ו"ל. ז"ך. ח"י. צ"ת. ק"ש. ט"ר. הרי ט"ר ביחד. ז"ת. והרא"ם פירש בא"ב דא"ל ב"ם מסיים ט"ר. י"ש. כ"ת. לפי שא"ב זאת נעשה מפסיקת המלבוש כנודע (נ"א).

⁸ למעלה תחלת הטוב הוא אות ט', ולא נזכרה בתורה בשום תיבה עד בא טוב, א"כ המדרגה העליונה כזה שאינה תחתונה בבחי' המתקרבת הקדושה אל החוץ, ולכך צריך שתד מרום טובתה למטה אל הרעה אל החצונים (אור יקר).

בראשית

<p>נש דאנא בעי למברי בכון תרוויכו אתכליל כחדא¹ ויתברי אבל את לימינא² ואיהו לשמאלא וכדין תבו ואתיישבו דא בדא כחדא</p>	<p>שהרי האדם שאני רוצה לברוא בכם, שתיכן ייכלל כאחד ויברא, אבל את לימין והוא לשמאל. ואז שבו והתיישבו זו עם זו יחד.</p>
<p>בההיא שעתא פריש לון קב"ה³ וברא לון לכל חד וחד יומין ושנין ידיען אלין לימינא ואלין לשמאלא אלין דימינא אתקרון ימי הטוב ואלין דשמאלא אתקרון ימי הרעה ועל דא אמר שלמה (קהלת יב א) עד אשר לא יבאו ימי הרעה דאלין מסחרין ליה לבר נש בחובוי דאיהו עביד כיון דאתברון יומין דטוב ויומין דרע כדין תבו ואתיישבו לאתכללא בהו כבר נש⁴ ובגניי כך אמר דוד (תהלים מט ו) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני ימי רע ודאי ורוא דא אלין אקרון ימי רעב שנין דרעב ואלין אקרון ימי שבע שבע ורוא דמלה דלא לאפקא מבועא דברית קדישא ביומי רעב בשנת הרעב⁵ ובגין כך יוסף דאיהו רוא דברית סתים מבועיה בשנת הרעב ולא יהב ליה דוכתא לאסנאה בעלמא ונדא בעי ליה לבר נש דכד שלמא שנת הרעב דיסתים מבועא דברית <קדישא דיליה> בגין דלא יהיב ליה דוכתא לאסנאה בעלמא</p>	<p>באותה שעה הפריד אותם הקדוש ברוך הוא, וברא אותן, את כל אחת ואחת ימים ושנים ידועות, אלו לימין ואלו לשמאל. אלו של הימין נקראים ימי הטוב, ואלו של השמאל נקראים ימי הרעה. ועל כן אמר שלמה, עד אשר לא יבאו ימי הרעה, שאלו טובים את האדם בחטאיו שהוא עושה. כיון שנבראו ימים של טוב וימים של רע, אזי שבו והתיישבו להיכלל באדם. ולכן אמר דוד, "למה אירא בימי רע עוון עקבי יסובני", ימי רע ודאי. וזה הסוד, אלו נקראים ימי רעב, שנות הרעב, ואלו נקראים ימי השובע, שנות השובע. וסוד הדבר, שלא להוציא את מעיין הברית הקדוש בימי הרעב, בשנת הרעב. ולכן יוסף שהוא סוד הברית, סתם את מעיינו בשנת הרעב, ולא נתן לו מקום לרבות בעולם. ואת זה צריך לאדם, שכאשר שולטת שנת הרעב, שישתום את מעיין הברית קודש שלו, כדי שלא יתן לו מקום לרבות בעולם.</p>
<p>רבי שמעון אמר⁶ רוא דא איהו רוא עלאה בההיא שנת הרעב כיון דאיהו שלמא בעי לאסתמא מבועיה בגין דאי לא סתים ליה גרים לאמשכא רוחא לההוא ולדא מההוא סטרא ויהיב דוכתא לההוא סטרא למפשי בעלמא סטרא דמסאבא בסטרא דקודשא ותו רוא דכתיב</p>	<p>רבי שמעון אמר, סוד זה הוא סוד עליון. בשנת הרעב ההיא, כיון שהיא שולטת, צריך לסתום את מעיינו, משום שאם אינו סותם אותו, גורם למשוך רוח לאותו הולד מהצד ההוא, ונותן מקום לצד ההוא לגדול בעולם, צד הטומאה בצד הקדושה. ועוד סוד, שכתוב "תחת שלוש רגזה ארץ" וגו'.</p>

¹ לא בבחי' מתדבקת הרע והטוב, אלא נוטל הטוב בטובותו העליון ונוטל הרע ברעתו התחתון ונכלל זה בזה (אור יקר).

² להדריך אל הדברים הימיניים הטובים, להקשר אל מקומך אל הקודש וצורך גבוה חבורך בה (אור יקר).
³ נתן הבדל בינם לשאר המדרגות, דהיינו שיש לטוב יומין ושנין מדרגות הטוב ויש לו מדרגות, ולכן הימים לטוב הם מדרגות שמשתלשלות, והענין כי נקודת מבוע הקדש ט', אמנם ישתלשלו ממנה כמה מדרגות, והיינו מדרגות הקדושים שהם ימים ושנים, והם מדרגות נער מטטרון שיש בה כמה השתלשלות מדרגות, ו' ימים הם ו' מדרגות דומות לו' ספירות, וכן שנים כמו שהם שנים בספירות כך יש בהיכלות, וכן לחצונים מדרגות לסמאל ולילית והיכלות וספירות טמאות, וכמו שהקדושים נקראים ימי טובה כך החצונים נקראים ימי רעה (אור יקר).

⁴ היינו יצר הרע שהוא כח נאצל מהחצונים וע"י פעולת האדם יתדבק בחצוני בכל מחמת הנצוץ ההוא הקטן המתלהב בו, וכן יצר הטוב נצוץ הקדושה, וע"י מעשיו נכלל בקדושה העליונה בענין שנכלל בב' נצוצות, ויש כח בהם להכלל בכל המציאות כולו יחד. וטעם ימים ושנים, מפני שיש בהם בחי' שהם ב', דהיינו ז' שנים, ויש בחינה שהם ימים דהיינו ז' ימים, והענין תלוי לפי הכללות וכו' והנה ט' דהיינו טוב הוא היסוד ור' דהיינו רע הם החצוני (אור יקר).

⁵ דהיינו יסוד אות הברית ט' כדפי' מפני שהרע נעשה נקבה אליו והוא נובע ברע ומרבהו ומגדלו (אור יקר).

⁶ שאפילו נשמה טמאה יש לה יכולת לכלול בגוף ההוא ולהמשיך שם הטומאה יתרכב הטוב ברע, דהיינו ישראל סטרא דטוב, ומלביש בזרעו סטרא דרע ומרבהו ומערב טוב ברע (אור יקר).

בראשית

<p>(משלי ל כא) תחת שלש רגזה ארץ וגו' ובגין כך יוסף צדיקא רוא דברית סליק וסתים מבוועיה בשנת הרעב דלא [לא תערבא] (לא תערבא) בהדה כלל ולמיהב לה דוכתא ומאן דאפתח מבוועיה בההוא זמנא עליה כתיב (הושע ה ז) ביהו"ה בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם וגו' דהא אלין אקרון בנים זרים ודאי ביהו"ה בגדו ודאי ובגין כך זכאה חולקהון דישראל קדישין דלא אחלפו דוכתא קדישא בדוכתא מסאבא</p>	<p>ולכן יוסף הצדיק, סוד הברית, סילק וסתם את מעיינו בשנת הרעב, שלא להתערב עמה כלל, ולתת לה מקום. ומי שפותח מעיינו בזמן ההוא, עליו כתוב "בה' בגדו כי בנים זרים ילדו עתה יאכלם" וגו'. שהרי אלו נקראים "בנים זרים" ודאי. "בה' בגדו" ודאי. ולכן אשרי חלקם של ישראל הקדושים, שלא החליפו מקום קדוש במקום טמא.</p>
<p>ועל דא כתיב (בראשית מא נ) וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב דהא מההוא זמנא דשלטא שנת הרעב אסתים מבוועיה וסליק מקוריה דלא למיהב בגין לסמרא מסאבא ולא לאחלפא דוכתא דקודשא בדוכתא דמסאבא ובעי בר נש לחכאה למאריה דקודשא כד ייתי וישלוט כדכתיב (ישעיה ח יז) וחכיתי ליהו"ה המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו</p>	<p>ועל זה כתוב "וליוסף יולד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב", שהרי מהזמן ההוא ששלטה שנת הרעב, סתם את מעיינו וסילק את מקורו שלא לתת בנים לצד הטומאה ולא להחליף מקום של קודש במקום של טומאה. וצריך אדם לצפות לרבוננו כשיבא קדושה וישלוט, ככתוב "וחכיתי לה' המסתיר פניו מבית יעקב וקויתי לו".</p>
<p>זכאין אינון צדיקא דידעין אורחוי דקב"ה ונטרי פקודי דאורייתא למיהך בהו דכתיב (הושע יד י) כי ישרים דרכי יהו"ה וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם וכתוב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום (נ"א) וכתוב (ויקרא כ ז) והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני יהו"ה¹⁶⁸ דהא קב"ה בעא לקדשא להו לישראל</p>	<p>אשריהם הצדיקים שיודעים את דרכי הקדוש ברוך הוא ושומרים את מצוות התורה ללכת בהם, שכתוב "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בם ופושעים יכשלו בם". וכתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום". (ר"א ל"ג וכתוב "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני" (ה'), שהרי הקדוש ברוך הוא רוצה לקדש את ישראל</p>
<p>רד/ב</p>	
<p>בכלא ולא יהא לון בסמרא דמסאבא כלום</p>	<p>בכל, ולא יהיה להם כלום בצד הטמאה.</p>
<p>תא חזי כד סמרא דא שלטא בעלמא לא אצטריך ליה לבר נש לאתחזאה בשוקא³ קמיה בגין דיכיל לנזקא⁴ ואתייהיב ליה רשותא לחבלא ותא חזי ביעקב מה כתיב (בראשית מב א) ויאמר יעקב לבניו למה תתראו⁵ דלא בעי לאתחזאה</p>	<p>(בא וראה, כשהצד הזה שולט בעולם, אדם צריך לא להראות לפניו בשוק, משום שיכול להזיק וניתנה לו רשות להשחית. ובא וראה מה כתוב ביעקב, "ויאמר יעקב לבניו למה תתראו", שלא רצה להראות</p>

¹ הג' לבד הם רמז לענין זה דהיינו עבד מולך סמאל שולט, ושנואה שהיא לילית תבעל שהרי ימי הרעה מתפשטים בעולם על ידי לילית, והוא פותח המקור גורם ששנואה תבעל ודאי, ושפחה לילית תירש גברתה וינן מבווע העליון, בנים זרים שנשמתם מהזר החצוני (אור יקר).

² המשך הפסוק: חדש את חלקיהם. דהיינו שהחדש מתחדש והם נכפין (אור יקר).

³ אלא שיתחבא בביתו וימעט הליכתו בחוצות, ששוד וכפן הם מתפשטים (אור יקר).

⁴ וימות ברעב ויכפן יותר מדאי שלא בטעם אפילו שיאכל, מפני שיש כח בכפן להשליט הרעבון במיעים, ואח"כ שוד ימיתהו ויש כח באדם להשמר ממנו ולהתחבא (אור יקר).

⁵ והיינו נמי והתקדשתם, שיש כח לאדם להתקדש ולא ישלוט בהם הרעה, והיינו שיתדבק ב"אני" ויברח מ"אחר", והטעם שעם היות שאחר שולט, יש חלק במציאות לאני, מטעם שאני שולטת גם בעולם (הזה) [הבא], ואחר אינו שולט אלא בעולם הזה כדמסיק. ולזה כששולט אני בעולם, יהלך בגלוי, שאני שולטת. וכאשר אחר שולט יחביא עצמו תחת יד אני, שהיא מתאספת וכו' מפני שליטת אחר השולטת, ומטעם זה אמר אחר כיון דאטרודה לההוא גברא מעלמא עילאה שאין שם שליטת אחר, א"כ להני מעלמא דין שבה

בראשית

<p>קמיה) ובגין דא קב"ה אזהר להו לישראל לאתקדשא (כמה דאתמר) [דכתיב] (ויקרא יא מד) והייתם קדושים כי קדוש אני מאן אני דא קודשא בריך הוא מלכות שמים קדישא¹ מלכותא אחרא דעעכו"ם אקרי אחר דכתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר כי יהו"ה קנא שמו</p>	<p>לפניו). ומשום זה הקדוש ברוך הוא הזהיר את ישראל להתקדש, (כמו שנאמר ס"א שכתוב) "והייתם קדושים כי קדוש אני". מי זה "אני", זה הקדוש ברוך הוא, מלכות השמים הקדושה, המלכות האחרת של עובדי עבודת כוכבים ומזלות נקראת אחר, שכתוב "כי לא תשתחוה לאל אחר כי ה' קנא שמו".</p>
<p>ותא חזי אני שלטנו דעלמא דין ועלמא דאתי וכלא ביה תליא אחר סטרא מסאבא אחר סטרא אחרא בסטרא מסאבא ושולטנו דיליה בהאי עלמא ולית ליה בעלמא דאתי כלום ובגין דא מאן דאתדבק בהאי אני אית ליה חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי ומאן דאתדבק בהאי אחר אתאביד מההוא עלמא ולית ליה חולקא בעלמא דאתי ואית ליה חולקא בהאי עלמא במסאבו בגין דההוא מלכות אחרא² עעכו"ם כמה אינון תריסין גרדינין ממנן³ ביה לשלטאה בהאי עלמא⁴</p>	<p>ובא וראה, "אני" הוא שלטון העולם הזה והעולם הבא, והכל תלוי בו. "אחר" צד הטומאה, "אחר" צד האחר בצד הטומאה, ושלטונו בעולם הזה, ואין לו כלום בעולם הבא, ומשום זה מי שנדבק ב"אני" הזה יש לו חלק בעולם הזה ובעולם הבא, ומי שנדבק ב"אחר" הזה, נאבד מאותו העולם ואין לו חלק בעולם הבא. ויש לו חלק בעולם הזה בטומאה, משום שאותה המלכות האחרת, עובדי עבודת כוכבים ומזלות, כמה הם מגנים שומרים ממונים בה לשלוט בעולם הזה.</p>
<p>ובגני כך [אלישע] אחר דנחת ואתדבק בהאי דרגא אתטריד מההוא עלמא דאתי ולא אתייהב ליה רשו למהדר⁵ בתיובתא ואתטריד מההוא עלמא ועל דא אקרי אחר ובגין כך בעי [בר נש] לאתפרשא מכל סטרין דלא לאסתאבא בההוא סטרא למזכי בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא דא ברכה ודא קללה דא שבע ודא רעב כלא בהפוכא דא מן דא והא אוקימנא ובגין כך בההוא זמנא דשנת הרעב לית ליה לבר נש לאתהואה בשוקא ולא (לאפתחא) (לאפתחא) מבויעה לאולדא למיהב בגין לאל אחר והא אתמר</p>	<p>ולכן אלישע [בן אבויה] אחר שירד ונדבק בדרגה הזו, נטרד מן העולם הבא ההוא, ולא ניתנה לו רשות לחזור בתשובה, ונטרד מן העולם ההוא, ועל כן נקרא "אחר". ולכן צריך אדם להיפרד מכל הצדדים שלא להטמא בצד ההוא, לזכות בעולם הזה ובעולם הבא. ועל זה, זה ברכה וזה קללה, זה שובע וזה רעב. הכל בהיפוך זה מזה, והנה בארנו. ולכן באותו זמן של שנת הרעב, אין לאדם להראות בשוק, ולא לפתוח מעיינו להוליד בנים לאל אחר, והנה נתבאר.</p>
<p>זכאה איהו בר נש דאסתמר למיהך בארח קשוט ולא תדבקא במאריה תדיר דכתיב (דברים</p>	<p>אשרי האיש שנשמר ללכת בדרך אמת ולהדבק תמיד ברבונו, שכתוב "ובו תדבק". (וכתוב "את יי אלהיך תירא אותו תעבוד ובו תדבק"). "ובשמו תשבע", ובו תשבע</p>

שליטת אחר, והוא נדבק באחר. ועם היות שחלקי מציאות התחתונים הרבה מאד יש כח בחצוני להתשוטט בו ולשלוט מפני רבוי כחותיו (אור יקר).

¹ עי' תרומה קנו ע"א וכן מאמרי רשב"י תרומה ד ע"א שהוא מבחינת מידת היסוד שבה, שכן במקום הזה כיכורה שהיא הנקבה. ועיי"ש עוד יז ע"ג (ביאורים ח"א עב ע"א).

² מלכות שלימה ושליטאה והנהגה יש בה (אור יקר).

³ שהם כחות שולטים תחת יד ממשלתו והשליטם בכל פרטי המציאות כולו (אור יקר).

⁴ בעלי תריסין שלוחי הדין הממונים על בני העולם (ד"א).

⁵ והענין, שבעוד שהאדם לא עקר עצמו מן הקדש מכל וכל, ונשאר לו שורש מושרש בקדושה, כשישוב בתשובה שהיא עולם הבא, ישתרש שם ע"י השורש ההוא הנשאר לו, כאומרו ברם עקר שרשוהו בארעא שבוקו וכו', וכך הוא המתגרשים בעונם, אם נשאר להם שם שורש מורה תשובתם מזומנת, אמנם אם הרבה לפשוט וחטאו, עקרו השורש מכל וכל, ואין להם כח בתשובה, שהרי נשתרשו ממנה מכל וכל, ואין ספק בידם לשוב בתשובה (אור יקר).

בראשית

<p>י כ) ובו תדבק! וכתוב (שם ו יג) את יהו"ה אלהיך תירא ואותו תעבוד ובו תדבק ובשמו תשבע² ובו תשבע לא כתיב אלא ובשמו מאי תשבע כמה דאוקימנא למהוי מתדבק ברזא דמהימנותא שבעה דרגין לעילא³ עלאין על כלא⁴ רזא דשלימו דמהימנותא⁵ ורזא דשבעה דרגין דלתתא⁶ מנייהו⁷ דאינון חבורא חד וקשורא חד אלן באלין למהוי כלהו חד ובגין כך כתיב (מ"א ח סה) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום וכלא חד וקשורא חד ועל דא כתיב (דברים ו יג) ובשמו תשבע מלעילא ומתתא⁸ זכאה איהו מאן דזכי לאתדבקא ביה בקב"ה כדקא יאות זכאה הוא בעלמא דין ובעלמא דאתי דקב"ה פתח ליה אוצרין טבין קדישין בשעתא דאצטריך לקבלא צלותיה <כד"א> [נ"א ומאן דמייחד אלן באלין עליה כתיב] (כדכתיב) (שם כח יב) יפתח יהו"ה לך את אוצרו הטוב את השמים אלן אוצרין⁹ דלעילא ותתא שבעת ימים ושבעת ימים כלהו חד¹⁰ דכתיב את אוצרו הטוב את השמים אוצרו חד ואיהו את השמים (זכריה ד ב) שבעה ושבעה מוצקות ואינון חד</p>	<p>לא כתוב אלא "ובשמו", מה זה "תשבע", כמו שבארנו, להיות דבק בסוד האמונה. שבע דרגות למעלה עליונות על הכל, הסוד של שלמות האמונה, והסוד של שבע דרגות שלמטה מהם, שהם חיבור אחד וקשר אחד, אלו עם אלו, שכולם יהיו אחד. ולכן כתוב "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום", והכל אחד וקשר אחד. ועל כן כתוב "ובשמו תשבע", מלמעלה ומלמטה. אשריו, (מי שזוכה להתדבק בקדוש ברוך הוא כראוי, אשרי הוא בעולם הזה ובעולם הבא. שהקדוש ברוך הוא פותח לו אוצרות טובים קדושים בשעה שיצטרך לקבלת התפלה, כמו שנאמר נ"א ומי שמיחד אלו עם אלו, עליו כתוב) "יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את השמים", אלו האוצרות שלמעלה ולמטה. שבעת ימים ושבעת ימים כולם אחד, שכתוב "את אוצרו הטוב את השמים". אוצרו אחד, והוא "את השמים", "שבעה ושבעה מוצקות", והם אחד.</p>
<p>רבי חייא ורבי יוסי הוו אזלי בארמא אדהכי חמו חד בר נש דהוה אתי מתעטף בעטופא דמצוה וכלי זיינין קטורין תחותוי¹¹ אמר רבי חייא בר נש דין חד מתרין אית ביה או זכאה שלים איהו או לרמאה (את) בני עלמא איהו אמר ליה</p>	<p>רבי חייא ורבי יוסי היו הולכים בדרך. בינתיים ראו איש אחד שהיה בא מעוטף בעיטוף של מצוה, וכלי זיין קשורים תחתיו. אמר רבי חייא, האיש הזה, אחד מן השנים יש בו, או שהוא צדיק שלם, או שהוא בשביל לרמות (את) בני העולם. אמר</p>

¹ הדבקות שאין בו פרוד, והיינו "תדיר" דקאמר אפילו בפרטים שאינם גופי המצות, באלו מתרחק מהם מפני שהם מרוחקים מהקב"ה, ומתדבק בכל אשר בחר ומתקרב אליו (אור יקר).

² אלו אמר "ובו", היה מורה המדרגה העליונה, אמנם עתה שאמר "ובשמו", הכוונה במלכות הנקראת שמו, ותשבע היינו המשכת השבעה העליונות אליה, והיינו שהם ז' ימים או שנים בקדושה כדפי' (אור יקר).

³ פי' ז"ק דז"א (מ"מ).

⁴ הן אמת הם ז' מדרגות בבינה עצמה, ולכך כתיב ויבנהו ז' שנים. ויש בעצמות הספירות ז', ויש במלכות ז', ויש למטה מהמלכות בהיכלות ז' כענין שהם בספירות ז' מהבינה, ויש ז' מהספירות עצמן, ולזה אמר "שבעה דרגין לעילא לעילא עלילאין על כולא" להורות שהם כמה מעלות שבעיות בקדושה, ואלו עליונים על כולם, לא שהם רזא דמהמנותא סתם אלא "רזא דשלימו דמהימנותא" (אור יקר).

⁵ שעל ידי אלו העליונים משתלמין התחתונים למטה, ויש למטה מהם עוד ז', ולא שהם תחתונים מכולם כעין ההיכלות (אור יקר).

⁶ פי' ז"ק דמלכות (מ"מ).

⁷ דהיינו ז"ס למטה מהבינה (אור יקר).

⁸ פי' שמחבר ז"ק דז"א במלכות הנקרא שם (מ"מ).

⁹ פי' "את" הם ז"ק דמלכות, "השמים" ז"ק דז"א (מ"מ).

¹⁰ פי' ז' היכלי ז"א דאצילות הנק' את השמים ע"ז ז' היכלי ז"א דבריאה הנק' אוצרו הטוב, כי הם אוצר ז' דז"א דאצי'. ואלו דכורין ואלו נוקבין. ובעינין לייחדא לון, והם ז' היכלות הנזכר בפ' פקודי, וחיבורם בסוד העמידה והיכלי נוק' דבריאה נקרא לילות (זהר הרקיע). שמתחברים ז"ק דז"א, בז"ק דמלכות (מ"מ).

¹¹ וכלי זיין קשורים וחגורים תחתיו (ד"א).

בראשית

<p>לו רבי יוסי, הרי החסידים העליונים אמרו, הוי דן כל אדם לכף זכות. הנה שנינו, אדם שיוצא לדרך, יתכונן לשלשה דברים, לדורון, לקרב, ולתפלה. מנין לנו, מיעקב, שהרי הוא התכונן לשלשת אלו, וזירז עצמו לדורון, לקרב ולתפלה. והאיש הזה הוא הולך בדרך, הנה יש בו עיטוף של מצוה לתפלה, והנה בו כלי זיין לקרב, כיון שיש בו שני אלה, השלישי אין לרדוף אחריה. כשקרב אליהם, נתנו לו שלום ולא השיב להם. אמר רבי חייא, הנה אחד מאותם</p>	<p>רבי יוסי הא חסידים עליונים אמרו הוי דן לכל בר נש לזכו הא תנינן בר נש דנפיק לארחא יתכוין לתלת מלין לדורון לקרבא לצלותא¹ מנלן מיעקב דהא לתלת אלין אתכוון וזריז גרמיה לדורון לקרבא לצלותא והאי בר נש אזיל בארחא איהו הא ביה עטופא דמצוה לצלותא והא ביה כלי זיינין לקרבא כיון דתריז אלין אית ביה תליתאי לא למרדף אבתרה כד קריב לגביהו יהבו ליה שלם ולא אתיב לון אמר רבי חייא הא חד מאינון</p>
רה/א	רה/א
<p>השנים שראויים להיות בו, אין בו, שהרי לא תיקן עצמו לדורון, ובדורון כלול השלום. אמר רבי יוסי, אולי היה עוסק בתפלתו, או שמרחיש תלמודו כדי שלא ישכח אותו.</p>	<p>תריז (דאתחזיין דלית) [למהוי ביה דאתחזיין]¹⁶⁹² ביה דהא לא אתקין גרמיה לדורון ובדורון שלמא כליל ביה אמר רבי יוסי דילמא איהו משתדל בצלותיה או מרחיש תלמודיה בגין דלא יעקר ליה³</p>
<p>הלכו יחד, ואותו האיש לא דיבר עמהם. אחר כך נשמטו רבי חייא ורבי יוסי ועסקו בתורה. כיון שראה אותו האיש שהיו עוסקים בתורה, קרב אליהם ונתן להם שלום. אמר להם, רבותי, במה חשדתם אותי כשנתתם לי שלום ולא השבתי לכם. אמר לו רבי יוסי, אולי היית אומר תפילה או מרחיש בתלמודך. אמר להם, הקדוש ברוך הוא ידון אתכם לכף זכות. אבל אמר לכם, יום אחד הייתי הולך בדרך, מצאתי איש אחד והקדמתי לו שלום, ואותו איש היה שודד, וקם עלי וציער אותי, ואלמלא שהתגברתי עליו הצטערתי.</p>	<p>אזלו כחדא ולא מליל ההוא בר נש בהדיהו לבתר אשתמיטו רבי חייא ורבי יוסי ואשתדלו באורייתא כיון דחמא ההוא בר נש דהוו משתדלי באורייתא קריב לגביהו ויהיב לון שלם אמר לון רבותי במה חשדתון לי כד יהביתו לי שלם ולא אתיבנא לכו אמר ליה רבי יוסי דילמא צלותא הוית אמר או מרחיש בתלמודך אמר לון קב"ה ידין לכו לכף זכו אבל אימא לכו יומא חד הוינא אזיל בארחא אשכחנא חד בר נש ואקדימנא ליה שלם וההוא גברא הוה לסטים וקם עלי וצער לי ואלמלא דאתתקפנא ביה אצטערנא</p>
<p>מאותו יום נדרתי שלא להקדים שלום, רק לאדם צדיק, אלא אם הכרתיו בראשונה, משום שיכול לצער אותי ויתגבר</p>	<p>מההוא יומא נדרנא דלא לאקדמא שלם בר לבר נש זכאה אלא אי ידענא ביה בקדמיתא בגין דיכיל לצערא ליה⁴ ויתתקף בי בחילא בגין דאסיר</p>

¹ וזהו רמז הגאון בעל דרישה צד"ק לפניו יהלך צד"ק ר"ת צ"ל ותא ד"ורון ק"רבא כי ג' אלה צריך להכין ההולך בדרך (מא"ן) (נ"א).

² ר"ל, אע"פ שג' הם דורון וקרבא וצלותא מ"מ הם לא רצו אלא ב' שהם דורון וצלותא, אבל קרבא לא ניחא להו בה כי הם רוצים בשלום (מ"מ).

³ דווקא ר' יוסי השיב כך, על עצמו מפני שהוא אמר כך, אמנם ר' חייא שתק שלא להוציא שקר מפיו (אור יקר).

⁴ מפני שהשלום הוא השפעה שהאדם משפיע שפע דרך מדת השלום יסוד על חבירו מלכות, ולכך צו חכמים ז"ל היו מקדים בשלום כל אדם, מפני שהקדמת השלום גורם שיתעלה האדם וישפיע מן הת"ת למלכות, דהיינו סוד ממעלה למטה, והמשיב הוא ממטה למעלה אור חוזר, ולזה ראוי שיהיה מקדים כדי להיות בסוד אור ישר ולא בסוד אור חוזר, והנה כשמקדים שלום לאדם חצוני הוא משפיע בחצונים, ויש בזה כמה הפסד: הא', שחוטא ומשפיע לחצונים. הב', שהרשע אין לו כח לינק מן הקדושה אלא היה מתרחק כנגדו, ועתה מכחו ממש מתמלא שפע ומתחזק לנגדו ומצער אותו. הג', שנעשה הוא כלי להשפיע לחצונים, וירד אל ביניהם, וזופו נופל בידם, ועם היות שפירשו רז"ל להקדים שלום לגוי, היינו דווקא גוי מבקש השלום, ואז הוא חצוני הראוי לדורון, אמנם איש מלחמה יסתכן אם יקדים וכולם רמוזו בדבריו, עיין ותמצא (אור יקר). ועי' לעיל קעא ע"ב, אסיר (ליה) לאקדומי להו שלם לרשיעיא.

בראשית

<p>לאקדמא שלם לבר נש חיבא דכתיב (ישעיה מה כב) אין שלום אמר יהוה לרשעים וההיא שעתא דחמינא לכו ויהיביתו לי שלם ולא אותיבנא לכו חשידנא לכו בגין דלא חמינא בכו מצוה דאתחזי לבר¹ והוינא כמו בן מהדר תלמודא¹⁷⁰ אבל השתא דחמינא בכו דאתון זכאין הא ארחא מתתקנא קדמי</p>	<p>עלי בכח, משום שאסור להקדים שלום לאיש רשע, שכתוב "אין שלום אמר ה' לרשעים". ואותה השעה שראיתי אתכם ונתתם לי שלום ולא השבתי לכם, חשדתי אתכם, משום שלא ראיתי בכם מצוה שנראית בחוץ, וכמו כן הייתי חוזר על תלמוד, אבל עכשיו שראיתי אתכם שאתם צדיקים, הנה הדרך מתוקנת לפני.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים עג א) מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב. בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את הימין ועשה שמאל להנהיג את העולם. אחד נקרא טוב ואחד נקרא רע. ובשני אלה נכלל האדם, והתקרב בכל. ובאותו הרע, שהוא השמאל, נכללו עמים עובדי כוכבים ומזלות ונתן בצד שלהם, משום שהם ערלי לב וערלי בשר להטמא בו. אבל בישראל מה כתוב, "אך טוב לישראל" (כתוב). ואם תאמר, לכולם, לא, אלא לאותם שלא נטמאים עם אותו הרע, שכתוב "לברי לבב", משום שזה טוב וזה רע. טוב לישראל לבדם, ורע לעמים עובדי כוכבים ומזלות. "אך טוב לישראל" כדי להדבק בו, ובזה נדבקו</p>	<p>פתח ואמר, "מזמור לאסף אך טוב לישראל אלהים לברי לבב". בא וראה, הקדוש ברוך הוא עשה את הימין ועשה שמאל להנהיג את העולם. אחד נקרא טוב ואחד נקרא רע. ובשני אלה נכלל האדם, והתקרב בכל. ובאותו הרע, שהוא השמאל, נכללו עמים עובדי כוכבים ומזלות ונתן בצד שלהם, משום שהם ערלי לב וערלי בשר להטמא בו. אבל בישראל מה כתוב, "אך טוב לישראל" (כתוב). ואם תאמר, לכולם, לא, אלא לאותם שלא נטמאים עם אותו הרע, שכתוב "לברי לבב", משום שזה טוב וזה רע. טוב לישראל לבדם, ורע לעמים עובדי כוכבים ומזלות. "אך טוב לישראל" כדי להדבק בו, ובזה נדבקו</p>

¹ ציצית, ותימא וכי חברי ר' שמעון היו מבטלים המצוה, ועוד קשה שהם אמרו לעיל שהציצית היתה לתפלה וכי לתפלה לחוד הוא הציצית, לכך נראה שהם לא היו מתעטפים מלמעלה בדרכים אלא תחת בגדיהם, כמנהגנו עכשיו, שאנו לובשים ציצית קטן מלמטה, ולכך דקדק שאמר "מצוה דאתחזי לבר" כנראה שהיה להם מכוסה ולכך אמר שהיה מתעטף לתפלה (אור יקר). הפריז הרמד"ל להוכיח מכאן נגד האר"י ז"ל שצריך ללבוש טלית קטן ממעל למלבושים ואין זה ראייה דהכא איירי לטלית גדול דהיינו בגד בעל ד' כנפים שכן היה מנהגם לציין מלבושיהם שהיו חייבים בציצית ור"ח ור"י לא היי להם בגדים עליונים חייבים בציצית (הרמ"ז כ"י) וכן נראה דההוא יודאי הוה מעטף עטופא דמצוה וכן אמרו אח"כ הא ביה עטופא דמצוה וזה מורה שהיה לו טלית גדול ומ"ש דלא חמינא בכו מצוה דאתחזי לבר היינו כמ"ש הרמ"ז א"נ אפילו כפי פירוש הרמד"ל דהוא טלית קטן נוהגים החסידים שיהיו הציציות ארוכים ומתחזו לבר אפי' שלובשו תחת הבגדים ודברי רבינו האר"י זצ"ל אינן צריכים חיזוק (מא"י) (נ"א).

² ע"י בהגר"א בספר צ"ז ע"ב ד"ה מהימנותא: ענין מהימנותא כמו אמונת ישראל שבה משיגין את א"ס, ולכן זו"נ נקראין בכל מקום מהימנותא, וכן כל האצילות בכללו שהן גילוי, ע"כ. ע"י תז"ח יא ע"ב: אתקריאת שכינתא אמונה דישראל. וכן ע"י גר"א (תז"ח טו ע"ד ד"ה אמונה דישראל בהון) וז"ל, ר"ל כל אמונת ישראל בע"ס הכל בה שעל ידה מכירין ישראל להון ולעלת העלות זה השער לה', עכ"ל. ע"י ביהל אור ח"ב יט ע"א שהאריך בעניין זה וז"ל, ענין מהימנותא אמור בכ"מ על ר"ק, והענין כי כל אמונתינו הוא בשם הוי"ה, ובזה אנחנו נבדלים מן האומות, כי כל האומות משיגין את שמו ית' [ע"י לש"ו כללים ח"א לא ע"ב שזה ההבדל בין אצילות לב"ע], כמ"ש גדול שמי בגוים ובכ"מ כו', רק שאין משיגין את שם הוי"ה, רק בשאר השמות וכולם אינן שם העצם רק שמות משותפים, לכן אינן דבקיין בו ית' רק עובדין אותו בשיתוף, כי כל השמות אינן רק משותפין ומושאלין מפעולותיו, לא כאלה חלק יעקב, שהם דבקיין בשם זה, ולכן הם דבקים בגוף האילן, משא"כ האומות בענפין ועלין שהן כינויין, ולכן מרע"ה לא הזכיר לפרעה רק שם הוי"ה, ודא אקשי ליה מכלהו, וז"ש ה' אלקיננו, אלקיננו לבד, והוא שם העצם שאינו מושאל מפעולה רק מורה על היותו תמיד, והיותו מעצמו ונתחלף היר"ד לוא"ו להיות שם כמו חוה, וכן הוא ניקו' הוא"ו קמץ על שם זה, וזהו מהימנותא ועיקר השם הוא בו"ק כידוע, ששם נתגלה היותו, שלכן נקרא ר"ק מהימנותא, ואף אם יקרא לכל ע"ס מהימנותא לפי שכולם בכללות נכללו בשם הוי"ה כידוע, עכ"ל. אמנם הדבר צ"ע, שכן ע"י ברע"מ פנחס רלט

בראשית

<p>אמר רבי יוסי זכאין אנן דלא שבשנא בך והא קב"ה שדרך לגבן אמר רבי יוסי בגין דטוב הוא לישראל ישראל אית לון חולקא בעלמא דין ובעלמא דאתי למחמי עינא בעינא חיזו יקרא כמה דכתיב (ישעיה נב ח) כי עין בעין יראו בשוב יהו"ה ציון</p>	<p>ישראל בסוד עליון, בסוד האמונה, שהכל יהיה אחד. אמר רבי יוסי, אשרינו שלא טעינו בך, והרי הקדוש ברוך הוא שלח אותך אלינו. אמר רבי יוסי, משום שטוב הוא לישראל, יש לישראל חלק לעולם הזה, ובעולם הבא לראות עין בעין את מראה הכבוד, ככתוב "כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון".</p>
ברוך יהו"ה לעולם אמן ואמן	"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".
פרשת ויגש אליו	
<p>ויגש אליו יהודה וגו' (בראשית מד יח) רבי אלעזר פתח (ישעיה סג מז) כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה יהו"ה אבינו גואלנו מעולם שמך האי קרא אוקמוה אבל תא חזי כד ברא קודשא בריך הוא עלמא¹ כל יומא ויומא² עביד עבידתא כדקא חזי בכל יומא ויומא³ כמה דאצטריך⁴ כיון דאתא יומא שתיתא⁵ ואצטריך למברי אדם⁶ אתת אורייתא קמיה⁷ אמרה (קמי קב"ה) האי אדם דאת</p>	<p>"ויגש אליו יהודה" וגו'. רבי אלעזר פתח, "כי אתה אבינו כי אברהם לא ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם שמך". הפסוק הזה פרשוהו. אבל בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, כל יום ויום עשה מעשהו כראוי בכל יום ויום כמו שצריך. כיון שבא היום הששי והצטרך לברוא אדם, באה לפניו התורה. אמרה (לפני הקדוש ברוך הוא) האדם הזה שאתה</p>
רה/ב	
<p>בעי למברי⁸ זמין הוא לארגזא קמך אלמלא לא תאריך רונך טב ליה דלא יתברי אמר לה קב"ה וכי למגנא⁹ אתקרינא אך אפים אלא כלא באורייתא אתברי וכלא באורייתא אשתכלל</p>	<p>רוצה לברוא, עתיד הוא להרגיז לפניך. אלמלא לא תאריך רגזך, טוב לו שלא יברא. אמר לה הקדוש ברוך הוא, וכי לחינם נקראתי אך אפים. אלא הכל נברא בתורה והכל נתקן בתורה. משום שבטרם ברא</p>

ע"א ובזהר בראשית טז ע"ב שם כתוב בפירוש שאמונה ענינה מלכות דאצילות, וכן איתא בבהגר"א על ת"ז ו ע"א ד"ה מסט' דשכינתא, שאמונת ישראל עניינה מלכות. והנראה, שבאמת אמונה עניינה הזיווג של ז"א ונוק', שהרי אין לנוק' גילוי מצד עצמה אלא רק מצד מה שמקבלת מז"א. אמנם ההשגה שלנו היא לעולם דרך המלכות בלבד. עי' לש"ו ח"א סב ע"ג, שכל שמותיו ית' באצילות תלויים באמונת ישראל, כי על ידי שהם מאמינים בו ית' הוא שמעמידים את גילוי אשר באצילות, ולולא זה היו חוזרים הגילויים למקורם.

¹ סתם עולם הוא זעיר, בעל ו"ק. והענין מובן בחכמת הרב זלה"ה כי תחילה היה זעיר בלי תיקון בסוד עולם התוהו, ואחר כך שבא התיקון נתעלו כל הו' נקודות למעלה למעי הבינה שהיא סוד עולם הבריאה דאצילות, וגם ז' (הבלים) [הכלים] עלו מעולם הבריאה עד אמתא עלאה, ושם נתקנו בסוד ו' קצוות מזרח דרום וכו', ולעומת כן שייכא שפיר לישראל דבריאה בזעיר (רמ"ז).

² כדפי' בפ' תרומה יחס המעשה בכל יום לספירה השולטת, מפני שהם ו' ספירות ו' ימים, ויחוד חסד עם המלכות פעם ביום א' וגבורה במלכות פעל ביום ב', וכן שית סדרין לשית יומין לשית ספירן, והיה היום נברא כלילו נבחן ב' ספירות הפועלות (אור יקר).

³ ולא שפעלו הספירות כל כחם ח"ו שאין לכחם תכלית (אור יקר).

⁴ למציאות הכוונה בבריאת עולם ואדם בו, והיינו בגבול המגביל אין גבול (אור יקר).

⁵ דהיינו זוג היסוד עם המלכות עם כלל כל הספירות (אור יקר).

⁶ קיום הנמצאות כולם קשר העולמות צורך גבוה כנדוע כאומרו וכל שיח השדה וכו' (אור יקר).

⁷ ת"ת לפני הבינה, שהיא הזמנת הספירות לזווגם להוציא כחה על ידה (אור יקר).

⁸ הן אמת שמצד הבינה אין בו יצר הרע, אמנם בהתשפטות מציאות בריאתו למטה שהדין הוה והקלי' נבראו (אור יקר).

⁹ לחנם (ד"א).

בראשית

<p>בגין דעד לא ברא קב"ה עלמא אתיין כל אתוון קמיה ועאלו כל חד וחד למפרע עאלת תי"ו אמרה קמיה רעותך למברי בי עלמא א"ל לאו דבך זמינין כמה צדיקיא למימת דכתיב (יחזקאל ט ד) והתוית תיו על מצחות האנשים וגו' ותניין דכתיב (שם ט ו) וממקדשי תחלו אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי ובגין כך עלמא לא יתברי בך</p>	<p>הקדוש ברוך הוא את העולם, באו לפניו כל האותיות, ונכנסו כל אחת ואחת למפרע. נכנסה תי"ו, אמרה לפניו, רצונך לברוא בי את העולם. אמר לה, לא, שבך עתידים כמה צדיקים למות, שכתוב "והתוית תו על מצחות האנשים" וגו'. ושנינו, שכתוב "וממקדשי תחלו", אל תקרי ממקדשי אלא ממקודשי. ולכן העולם לא יברא בך.</p>
<p>עאלו תלת אתוון שי"ן קו"ף רי"ש כל חד וחד בלחודוי א"ל קב"ה לאו אתון כדאי למברי בכו עלמא דהא אתון אתוון דאתקרי בכו שקר ושקר לאו איהו כדאי למיקם קמאי והא אוקמוה</p>	<p>נכנסו שלש האותיות שי"ן קו"ף רי"ש, כל אחת ואחת לבדה. אמר להן הקדוש ברוך הוא, אינכם כדאיות לברוא בכס את העולם, שהרי אתם האותיות שנקרא בכס שקר, והשקר הוא אינו כדאי לעמוד לפני, והנה פרשוה.</p>
<p>ועאלו פ"א צד"י, וכן כולן, עד שהגיעו האותיות לאות כ"ף. כיון שירדה כ"ף מעל הכתר, הזדעזעו עליונים ותחתונים וכו', עד שהכל התקיים באות בי"ת, שהיא סימן ברכה, ובה השתכלל העולם ונברא.</p>	<p>ונכנסו פ"א צד"י, וכן כולן, עד שהגיעו האותיות לאות כ"ף. כיון שירדה כ"ף מעל הכתר, הזדעזעו עליונים ותחתונים וכו', עד שהכל התקיים באות בי"ת, שהיא סימן ברכה, ובה השתכלל העולם ונברא.</p>
<p>ואי תימא דאל"ף איהו רישא דכל (אינון אתוון לאו) [אתוון יאות] איהו אלא בגין דאתקרי ביה [ארור] (ארור ובגין דאתקרי ביה ארור) >ארור ובגין דא- לא אתברי ביה עלמא ואף על גב דאל"ף איהי את דרזא עלאה בגין³ דלא למיהב דוכתא לסטרא אחרא דאקרי ארור לא אתברי ביה עלמא ואשתכלל בבי"ת עלמא וביה אתברי</p>	<p>ואם תאמר שאל"ף היא הראש של כל (אותן) האותיות, (לא) נאה הוא. אלא משום שנקרא בו ארור (ומשום שנקרא בה ארור), ומשום זה לא נברא בו העולם, אף על גב שאל"ף היא אות של סוד עליון. כדי לא לתת מקום לצד האחר שנקרא ארור, לא נברא בו העולם, ונתקן העולם בבי"ת, ובו הוא נברא.</p>
<p>תא חזי כי אתה אבינו (ישעיה סג טז) בגין דהאי עלמא בהאי דרגא אשתכלל ואתברי ובר נש ביה אתברי ונפק לעלמא כי אברהם לא ידענו דהא אף על גב דביה קיומא דעלמא לא אשתדל עלן כמה דאשתדל על ישמעאל דאמר (בראשית יז יח) לו ישמעאל יחיה לפניך וישראל לא יכירנו בגין דכל ברכאן דאצטריך לברכא לבנוי שבק להאי דרגא [לברכא] (לאת ברכא) כלהו אתה יהו"ה אבינו דהא אנת קיימא עלן תדיר לברכא ולאשגחא עלן כאבא דאשגח על בגין בכל מה דאצטריך לון גואלנו מעולם שמך דהא אנת הוא גואל דהכי אתקרי (שם מה טז) המלאך הגואל</p>	<p>בא וראה, "כי אתה אבינו", משום שהעולם הזה נתקן ונברא בדרגה הזו, והאדם נברא בה ויצא לעולם. "כי אברהם לא ידענו", שהרי אף על גב שבו קיום העולם, לא עסק עלינו כמו שעסק על ישמעאל, שאמר "לו ישמעאל יחיה לפניך". "וישראל לא יכירנו", משום שכל הברכות שהצטרך לברך את בניו, השאיר לדרגה הזו לברך את כלם. "אתה ה' אבינו", שהרי אתה תמיד עומד עלינו לברך ולהשיגח עלינו, כמו אב שמשגיח על הבנים בכל מה שצריך להם. "גואלנו מעולם שמך", שהרי אתה הוא גואל, שכך נקרא המלאך הגואל, וזה "גואלנו מעולם שמך", שמך ודאי.</p>

¹ נכנסו כל האותיות לפני הש"י בסדר תשר"ק כדלעיל בהקדמה דף ב ע"ב באותיות דרב המנונא סבא (ד"א). וטעם שנכנסו למפרע מצד הגבורה וחזרו קצתם בישר במדת רחמים ע' תיקונים עד ע"ב ומ"ש עליו בס' כ"מ (הרשב"ב) (נ"א).

² ע"י לעיל ב ע"ב.

³ ר"ל שצורתה ו' וב' יודין רמז שם הויה המהוה כלם. גם י' עליונה רמז לכח"ב והו"ו רומזת לחג"ת והו"ד תחתונה נה"י וקוץ התחתון של יו"ד תחתונה מ' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>ודא גואלנו מעולם שמך (ישעיה סג טז) שמך ודאי תנינן אין מפסיקין בין גאולה לתפלה כמה דלא מפסיקין בין תפלה של יד לתפלה של ראש דבועי למהוי דכלא חד והא אוקמוה</p>	<p>שנינו, אין מפסיקים בין גאולה לתפלה, כמו שלא מפסיקים בין תפלה של יד לתפלה של ראש, שצריך להראות שהכל אחד, והנה פרשוה.</p>
<p>רבי יצחק ורבי יהודה הוו יתבי ליליא חד ולעאן באורייתא אמר רבי יצחק לרבי יהודה הא תנינן! דכד ברא קב"ה עלמא עבד עלמא תתאה² כגוונא דעלמא עלאה³ וכלא דא לקבל דא (נ"א) בנין למהוי דא לקבל דא) ואיהו יקריה לעילא ותתא אמר רבי יהודה הכי הוא ודאי וברא אדם על כלא⁴ הה"ד (שם מה יב) אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי אנכי עשיתי ארץ ודאי [מאי טעמא עשיתי ארץ] בנין דאדם עליה בראתי דאיהו קיומא דעלמא למהוי כלא בשלימו חד פתח ואמר (שם מב ה) כה אמר הא"ל ה' בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה האי קרא אוקמוה אבל כה אמר הא"ל יהו"ה⁵ בורא השמים ונוטיהם דא קב"ה לעילא לעילא⁶ דאיהו בורא השמים ואתקין ליה תדיר בכל זמנא⁷ רוקע הארץ וצאצאיה דא ארעא קדישא צרורא דחיי נותן נשמה לעם עליה (הארץ) דא היא דיהבה נשמה ונ"ג⁸</p>	<p>רבי יצחק ורבי יהודה היו יושבים לילה אחד ועוסקים בתורה. אמר רבי יצחק לרבי יהודה, הנה שנינו, שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את העולם, עשה את העולם התחתון כדוגמת העולם העליון, והכל זה כנגד זה, (כדי להיות זה כנגד זה), והוא כבודו למעלה ולמטה. אמר רבי יהודה, כך זה ודאי, וברא אדם על הכל. זהו שכתוב "אנכי עשיתי ארץ ואדם עליה בראתי". "אנכי עשיתי ארץ" ודאי. למה "עשיתי ארץ", משום ש"אדם עליה בראתי", שהוא קיומו של העולם, שיהיה הכל בשלמות אחת. פתח ואמר, "כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם רוקע הארץ וצאצאיה נותן נשמה לעם עליה ורוח להולכים בה". הפסוק הזה בארוהו, אבל "כה אמר האל ה' בורא השמים ונוטיהם" זה הקדוש ברוך הוא, למעלה למעלה, שהוא בורא השמים, והתקינם תמיד, בכל זמן. "רוקע הארץ וצאצאיה", זו הארץ הקדושה, צרור החיים. "נותן נשמה לעם עליה", (הארץ) זו היא שנותנת נשמה וגו'.</p>

¹ דרוש זה מכוון מאד לאחר חצות, שכל סודו לקמים באותו זמן הוא להשתדל בתיקון רחל הוא סוד הארץ העליונה מדרגת עשיה שבאצילות אשר כנגד זה נשתלשלו העולמות בכללות אל ד' עולמות אבי"ע. אמנם ידוע בסוד ג' כלים של כל פרצוף ופרצוף הם ג' כלים לנר"ן שהם בסוד ב"ע כי סוד החיה אינה נגבלת בכלי, וכמו כן עולם האצילות תמן מקנן אבא והוא בסוד איהו וחיהויה חד בהון, כי בחינת הכלים הם להיות נשמה לג' עולמות ב"ע, שהם נקראים עלמא דנוק', ולכן ג' שמותם בריאה יצירה עשיה הם בלשון נקבה וכולם נקראים בבחינת אי', פי' שם עולם, שמורה על המקום והוא סוד כלי הספירות שבהם הוא ענין הגבול והקצבה ובהם מתעלם אור הפנימי וזהו שם עולם. והיינו עלמא תתאה כגוונא דעלמא עלאה, ירצה שבאצילות יש שלשה כלים תיכון אמצעי וחיצון שהם בסוד ב"ע, וכנגדם יש שלשה עולמות תחתונים שהם בריאה יצירה ועשיה הנקראים עולמות הפירוד.

² פשט המאמר עולם הזה כעולם העליון ואדם על כולא היינו אדם התחתון שע"י מעשיו הטובים מקיים כל העולמות וכשנעמיק קצת יפורש עלמא תתאה היא מלכות א"נ ב"ע (מ"מ).

³ פי' בינה והיינו תרין הה"ן א"נ מלכות דאצילות (מ"מ).

⁴ היינו אבא שעיקר שם מ"ה שהוא גי' אד"ם הוא מאבא כנודע מדברי הרב ז"ל וע"י אבא נתקיימו כולם, וז"ש דאיהו קיומא דעלמא, א"נ היינו ז"א דאצילות שמקיים מלכות ובי"ע (מ"מ).

⁵ פי' בינה שנקראת אל לפי שעיקריות שם ס"ג הוא ייא"י גי' א"ל וזהו האל ה' (מ"מ).

⁶ פי' לעילא מהמלוכת לעילא מז"א, שהבינה עליונה משניהם (מ"מ).

⁷ פי' בכל יום נותנת הבינה לז"א מוחין חדשים כמ"ש הרב ז"ל (מ"מ).

⁸ לכאורה קשה על מאי דקאמר שהמלכות יבא נשמה והלא נודע שהנשמה היא מבינה, ויובן במ"ש הרב שהנשמות באות מבינה אלא שהם דקים כקרני חגבים וכשירדים למטה בזו"ן דאצילות נעשה זווג אחר דז"א דאצילות מלבד זווג אור"א ומתעברת המלכות מהם ומה שהיו תחלה כקרני חגבים נגדלים עכשיו ע"י זווג זו"ן ונעשים נשמות יקרות ונמצא שאינם נגמרים רק ע"י זו"ן עכ"ל הרב ז"ל וז"ש דא היא דיהבה נשמה כי על ידה נגמרת הנשמה ונגדלת (מ"מ).

בראשית

<p>אמר רבי יצחק כלא איהו לעילא¹ דהא מתמן נפקא נשמתא דחיי להאי ארץ והאי ארץ נקמא נשמתא למיהב לכלא בגין דההוא נהר דנגיד ונפיק איהו יהיב ועייל נשמתין להאי ארץ ואיהי נקמא לון ויהבא לכלא תא חזי כד ברא קב"ה ליה לאדם אכניש עפריה מארבע סטרין דעלמא² ועבד גרמיה באתר דמקדשא לתתא³ ואמשיך עליה נשמתא דחיי מבי מקדשא לעילא⁴ ונשמתא איהי כלילא בתלת דרגין⁵ ועל דא</p>	<p>אמר רבי יצחק, הכל הוא למעלה, שהרי משם יוצאת נשמת חיים לארץ הזו. והארץ הזו לוקחת הנשמה לתת לכל, משום שהנהר ההוא ששופע ויוצא, הוא נותן ומכניס נשמות לארץ הזו, והיא לוקחת אותן ונותנת לכל. בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את האדם, כנס את עפרו מארבעה הצדדים של העולם, ועשה את עצמו במקום המקדש למטה, והמשיך עליו נשמת חיים מבית המקדש למעלה. והנשמה היא כלולה בשלש דרגות, ועל כן</p>
ר/ו א	
<p>תלת שמהן אינון לנשמתא כגוונא דרזא עלאה נפ"ש ר"ח נשמ"ה נפש הא אוקמוה דאיהי תתאה מכלא רוח איהו קיומא⁶ דשלמא על נפש ואיהו דרגא עלאה⁷ עלה לקיימא עלה בכלא כדקא חזי⁸</p>	<p>שלשה שמות הם לנשמה, כדוגמת הסוד העליון, נפש, רוח, נשמה. נפש, הנה פרשוה, שהיא תחתונה מהכל. רוח, היא הקיום ששולט על הנפש, והיא דרגה עליונה עליה לעמוד עליה בכל כראוי.</p>
<p>נשמה איהי קיומא עלאה על כלא ושלמא על כלא דרגא קדישא⁹ עלאה על כלהו ואלין תלת דרגין¹⁰ כלילין בהו בבני נשא לאינון דזכאן¹¹ לפולחנא דמאריהון דהא בקדמיתא אית ביה נפש¹² ואיהו תקונא קדישא לאתתקנא בה בר</p>	<p>הנשמה היא הקיום העליון על הכל, ושולטת על הכל, דרגה קדושה, עליונה על כולם. אלו שלש הדרגות כלולות בבני האדם, לאותם שזוכים לעבודת רבונם. שהרי בהתחלה יש בו נפש, והוא התיקון</p>

¹ פי' קאי על רישא דקרא שהיא הבינה והיינו לפי שעיקר מוצא הנשמה הוא מבינה, לכך ניחא ליה לר' יצחק לפרש נותן נשמה על הבינה. ולפי זה לא פליגי ר' יהודה ור' יצחק אלא בפירושא דקרא, דר' יהודה מפרש נותן נשמה על מאי דסליק מניה, דהיינו רוקע הארץ שהיא המלכות. ור' יצחק פירשו ארישא דקרא. אבל כ"ע מודו ששורש הנשמה היא מבינה והיא כקרני חגבים והגדלתה כשהיא מתעברת תוך המלכות כמ"ש הרב וז"ש ר"י והאי ארץ נקטה האי נשמתא וכו' (מ"מ).

² פי' חגת"ם (מ"מ). כלומר של העולם הזה של אז, שהוא ו"ת דבריאה וד"ר דיצירה, ולא היה לו מעולם העשייה של עתה מאומה (דע"ה ח"ב לב ע"ב).

³ פי' מלכות וחג"ת כלולים בה (מ"מ).

⁴ פי' בינה שאדה"ר גופו מהמלכות וחג"ת כלולים בה ונשמתו מהבינה כמ"ש הזהר בפ' וארא (מ"מ).

⁵ בא ללמד שאינו שלשה כחות בעלמא כסברת החוקרים אלא שלש מעלות שונות בעצם (רמ"ז).

⁶ קראו כן ללמדנו שהרוח הוא עצם עצמי נבדל מן הנפש, וכן אמר בנשמה לאפוקי סברת החוקרים שאומרים שהם שלש כוחות בעלמא. ועוד י"ל דקראם קיומא לרמוז שאין בהם כרת כמו שיש לנפש דכתיב ונכרתה הנפש, ולא הרוח ולא הנשמה (רמ"ז).

⁷ ירצה שפרצוף הרוח אינו מתלבש בשל הנפש כי אם בז' תחתונות שלו, וחב"ד דידיה הם עליונים (רמ"ז).

⁸ זה מובן במ"ש בח"א דספר הגלגולים דף ט', כי הנפש צריכה להתעלות כל ה' חלקיה דח"י נר"ן דידיה עד ארץ דעשיה ואז תחול עליה הרוח, וז"ש בכלא כדקא חזי, שיהיו כל חלקיה מושלמים כראוי (רמ"ז).

⁹ כי הנשמה היא מן המוחין דתמן סוד הקדושה. אי נמי שבבריאה רובו טוב מה שאין כן למטה ממנה. וגם י"ל דדרגא קדישא ירמוז לחיה ויחידה שהן בסוד אור מקיף על כל הג' נר"ן ולכן אמר על כלהו. ומ"ש דרגא בלשון יחיד נראה דמשום דשתייהן אחוזות יחד דהיינו י' חיה וקוצו של י' יחידה. אי נמי לא ירמוז בדרגא יחידה אלא על החיה כי עד המשיח לא יזכה אדם אלא עד החיה (רמ"ז).

¹⁰ פי' תלת לאפוקי דרגא קדישא אור מקיף שאמרנו, כי דווקא הג' שהן נר"ן הן כלולות בתוך הגוף זו בתוך זו (רמ"ז).

¹¹ ירצה שדווקא הצדיקים זוכים לתקן שלשתן בפעם אחת ולא יצטרכו להתחלק כשאר בני אדם שאחד מתקן הנפש ואחד הרוח ואחד הנשמה (רמ"ז).

¹² יורה סדר ההדרגות המסודר לאדם כדי שיעלה בקדש, כי בתחילה יש בו נפש בבואו לעולם אבל אינה בו במעלתה האמיתית שהרי בראשונה נכנסת בו נפש הבהמית, ונלע"ד שהיא אותה אשר בו בזמן העיבור והיא מחיצוניות העשייה, ואחר כך מתלבשת בה נפש מקליפת נוגה הכלולה מיצר טוב ויצה"ר אלא שודאי

בראשית

<p>נש¹ כיון דאתי בר נש לאתדכאה² בהאי דרגא אתתקן³ לאתעטרא ברוח⁴ דאיהו דרגא קדישא דשריא על נפש לאתעטרא בה בר נש ביה ההוא דזכי כיון דאסתלק בהו בנפש ורוח ועאל ואתתקן בפולחנא דמאריה כדקא יאות כדין שריא עליה נשמה דרגא עלאה קדישא דשלטא על כלא בנין לאתעטרא בדרגא עלאה קדישא</p>	<p>הקדוש לתקן בו את האדם. כיון שבא האדם להטהר בדרגה הזו, נתקן להתעטר ברוח, שהיא דרגה קדושה ששורה על הנפש להתעטר באדם ההוא שזוכה. כיון שהתעלה בהם, בנפש והרוח, ונכנס ונתקן בעבודת רבונו כראוי, אז שורה עליו נשמה, דרגה עליונה קדושה, ששולטת על הכל, כדי להתעטר בדרגה עליונה קדושה.</p>
<p>וכדין איהו שלימא דכלא שלים בכל סמריין למזכי בעלמא דאתי ואיהו רחימא דקב"ה כמה דאת אמר (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש מאן אינון אוהבי אלין אינון דנשמתא קדישא בהו אמר רבי יהודה אי הכי הא כתיב (בראשית ז כב) כל אשר נשמת רוח חיים באפיו וגו' אל הכי הוא ודאי דהא לא אשתאר בהו מכל אינון דהוון בהו נשמתא קדישא כגון חנוך וכלהו צדיקיא בנין לאנגא על ארעא דלא ישתצי בניניהו הה"ד כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו כבר מתו ואסתלקו⁵ מעלמא ולא אשתאר מנהון מאן דינין על עלמא בההוא זמנא</p>	<p>ואז הוא השלם של הכל, שלם בכל הצדדים, לזכות בעולם הבא, והוא אוהבו של הקדוש ברוך הוא, כמו שנאמר "להנחיל אוהבי יש". מי הם "אוהבי", אלו הם שבהם נשמה קדושה. אמר רבי יהודה, אם כך, הרי כתוב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו" וגו'. אמר לו, כך הוא ודאי, שהרי לא נשאר בהם מכל אותם שהיתה בהם נשמה קדושה, כמו חנוך, ירד, וכל הצדיקים, כדי להגן על הארץ שלא תשמד בגללם. זהו שכתוב "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו", כבר מתו והסתלקו מן העולם, ולא נשאר מהם מי שיגן על העולם בזמן ההוא.</p>
<p>תא הזי כלא אינון דרגין אלין על אלין נפ"ש רוי"ה נשמ"ה דרגא על דרגא נפש בקדמיתא ואיהי דרגא תתאה כדקאמרן רוח לבתר דשריא על נפש וקיימא עלה נשמה דרגא דסלקא על כלא ואוקמוה נפש דא נפש דוד⁶ ואיהי דקיימא</p>	<p>בא וראה, הכל הם דרגות אלו על אלו, נפש, רוח, נשמה, דרגה על דרגה. הנפש בראשונה, והיא הדרגה התחתונה, כפי שאמרנו. אחר כך רוח, ששורה על הנפש ועומדת עליה. הנשמה הדרגה שעולה על הכל, ובארוה. נפש, זו נפש דוד, והיא</p>

עדיין הרע גובר בה, וה"ס (ד ז) לפתח חטאת רובץ. ואחר כך נכנסת נפש מסטרא דאופני הקדש והיא הנפש העיקרית של האדם, אבל זו נכנסת בסדר הדרגה נפש דנפש ורוח דנפש ונשמה דנפש, והנה בזו הוא עצם התיקון של האדם מצד שבה יש אחיזה לחיצונים, וכמ"ש (ויקרא ד ב) נפש כי תחטא, ולא כתוב רוח כי יחטא, ובהתקנה כראוי אז גוף האדם מתוקן ומוכן לחיות בתחיה כי היא המתייחסת אל הגוף (רמ"ז).

¹ כי תיקונה הוא שיתייחדו יחד נר"ן שלה שהוא סוד פרצוף הפנימי, ובזה יאיר ויתקדש כל פרצופו החיצון דהיינו גוף האדם (רמ"ז).

² זה הוא בהגיעו ל"ג שאז מתחיל להכנס היצר טוב שהוא מסוד החסדים הממתיקים את הגבורות ושבזה הרע נכנע וגם הטומאה כלה והולכת ושאי עולה מעשיה אל היצירה (רמ"ז).

³ מובן במ"ש במרכבת יחזקאל פרק י"א שכשמגיע ל"ג אז נכנסת בו נפש מצד החסדים כי תחילה נכנסה של הגבורות שממנה היצה"ר, ואז בהתחברן יחד זה הוא התיקון של הנפש, וז"ש בהאי דרגא, שהוא דנפש, אתתקן, ואז בתיקון זה זוכה לאתעטרא ברוח דאיהו דרגא קדישא, פי' שאינו כנפש שצריכה לכמה תיקונים ויש בה הבחינה הנזכרת דבהמית ונוגה וקדושה, אמנם הרוח הוא דרגא קדישא (רמ"ז).

⁴ ללמדנו הקדמה אחת והיא שנר"ן הם מסודרים כסדר המדות העליונות, דהיינו שכל עליון על חבירו נכנס בו בחלקו התחתון שהוא נה"י שלו ומשם ולמעלה הוא למעלה ממנו ומקיפו, וכן חלק הרוח נכנס בתוך הנפש ומתלבש בו ועיקרו הוא למעלה ממנו, וזהו לאתעטרא שהוא אור מקיף שלה. וגם ז"ש דשריא על נפש, לאפוקי מה שהוא בפנימיותה כי זה נראה לי שנכנס בה בשנת ה"ג והוא הנפש דחסדים שאמרנו, אבל מ"ג ואילך וכו' (רמ"ז).

⁵ מה שמשמע כאן דאמר לשון מיתה גם על חנוך עיין תרומה קעד ע"א כי הוא רק מסטרא דילן ע"ש ועיין פר' אחרי מות סח ע"ב חנוך דלא אשתכח ביה מיתה כו' ע"ש (לש"ו). והיינו סיבת כפל הלשון "מתו" ו"אסתלקו" (דע"ה ח"א נג ע"ג).

⁶ מש"כ שנפשו היה מנוק' דז"א דאצילות, כוונתו לשל עתה ולא של אז. ועי' בספר הגלגולים פרק יד וטו (דע"ה ח"ב לב ע"ב, וע"ג).

בראשית

<p>לקבלא נפש מההוא נהר דנגיד ונפיק רוח דא רוח (וקיימא עליה) [דקיימא עליה דנפשא] ולית קיומא לנפש אלא ברוח ודא איהו רוח דשריא בין אשא ומיא ומהכא אתון האי נפש רוח קיימא בקיומא [ד]דרגא אחרא עלאה דאקרי נשמה דהא מתמן נפקי נפש ורוח מתמן אתון רוח וכד נטיל רוח כדין נטלא נפש וכלא חד ואתקריבו דא בדא נפש אתקריב ברוח ורוח אתקריב בנשמה וכלא חד</p>	<p>שעומדת לקבל הנפש מאותו נהר ששופע ויוצא. רוח, זו הרוח שעומדת על הנפש, ואין קיום לנפש אלא ברוח, וזו הרוח ששורה בין האש והמים, ומכאן נזונית הנפש הזו. הרוח עומדת בקיום של דרגה אחרת עליונה שנקראת נשמה, שהרי משם יוצאות נפש ורוח, משם נזונית הרוח, וכשהרוח נוסעת אז [גם] הנפש נוסעת, והכל אחד. ומתקרבים זה לזה. הנפש מתקרבת ברוח, והרוח מתקרבת בנשמה, והכל אחד.</p>
<p>תא חזי ויגש אליו (בראשית מד יח) תקרובתא דעלמא בעלמא לאתאחדא דא בדא למהוי כלא חד בגין דיהודה איהו מלך ויוסף מלך אתקריבו דא בדא ואתאחדו דא בדא רבי יהודה פתח ואמר (תהלים מח ה) כי הנה המלכים נועדו דא יהודה ויוסף¹ בגין דתרווייהו מלכים ואתקריבו דא בדא לאתווכחא תרווייהו כחדא בגין דיהודה אתערב ביה בבנימן והוה ערב לגביה דאבוי ביה בהאי עלמא ובעלמא דאתי ועל דא אתקריב קמיה דיוסף לאתווכחא עמיה על עסקא דבנימן דלא למהוי בנדוי² בהאי עלמא ובעלמא דאתי כמה דאת אמר (בראשית מג ט) אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים בהאי עלמא ובעלמא דאתי</p>	<p>בא וראה, "ויגש אליו", התקרבות של עולם עם עולם, להאחז זה עם זה, שהכל יהיה אחד. משום שיהודה הוא מלך ויוסף מלך, התקרבו זה לזה ונאחזו זה עם זה. רבי יהודה פתח ואמר, "כי הנה המלכים נועדו", זה יהודה ויוסף, משום ששניהם מלכים, והתקרבו זה לזה להתווכח שניהם יחד, משום שיהודה ערב לבנימן, והיה ערב לאביו בו בעולם הזה ובעולם הבא, ועל כן התקרב לפני יוסף להתווכח עמו על עסקו של בנימן, שלא להיות בנידוי בעולם הזה ובעולם הבא, כמו שנאמר "אנכי אערבנו מידי תבקשנו אם לא הביאותיו אליך והצגתיו לפניך וחטאתי לך כל הימים", בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>ועל דא כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו (תהלים מח ה) אתרניזו כחדא ואתרניזו דא בדא בגיניה דבנימן מה כתיב (שם ו) המה ראו בן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם לכל אינון דהוו תמן (<נ"א> לכלהו שאר שבטין דהוו תמן) חיל כיולדה (שם ז) בגין דהוו דחלין לקטלא ולא תקטלא [וכולא] בגיניה דבנימן [נ"א] מה כתיב בן תמהו נבהלו נחפזו וכלא בגיניה) דהא יוסף אזדבן בגיניה דיהודה ואתאביד מאבוי והשתא אתערב ביה בבנימן ודחיל דלא יתאביד ובגין כך ויגש אליו יהודה</p>	<p>ועל זה, "כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו", התרגזו יחד והתרגזו זה עם זה בשביל בנימן. מה כתוב, "המה ראו בן תמהו נבהלו נחפזו רעדה אחזתם שם", לכל אותם שהיו שם. (לכל שאר השבטים שהיו שם). "חיל כיולדה", משום שהיו פוחדים להרוג ולההרג, והכל בשביל בנימן. (מה כתוב, "בן תמהו נבהלו נחפזו", והכל בגללו), שהרי יוסף נמכר בגלל יהודה ונאבד לאביו, וכעת ערב לו לבנימן, ופחד שלא יאבד, ולכן "ויגש אליו יהודה".</p>
<p>דבר אחר כי הנה המלכים נועדו דא יהודה ויוסף</p>	<p>דבר אחר, "כי הנה המלכים נועדו", זה יהודה ויוסף</p>
<p>רו/ב</p>	

¹ כפי פ' ראשון, טעם יהודה בשביל הערבנות, וכפי דרך אחר בשביל שהוא מלך ויוסף מלך, ונאה למלך לדבר עם המלך (מ"מ).

² פירוש דהוא סובר כך דבהצלת בנימן פטיר ועטיר אבל לא נפטר עד שהתפלל מרע"ה עליו כמ"ש רז"ל ולהבין פשר דבר ואיך יעקב אע"ה לא התירו וכו' עמ"ש בר"ד פרשה הברכה (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>דאזדמנו לאתוכחא דא עם דא לאתוכחא תרווייהו כחדא בגין דיהודה הוה מלך ויוסף הוה מלך ותרווייהו אתו כחדא לאתוכחא דא עם דא דא על בנימין ודא על בנימין</p>	<p>שהזדמנו להתווכח זה עם זה, להתווכח שניהם יחד, משום שיהודה היה מלך ויוסף היה מלך, ושניהם באו יחד להתווכח זה עם זה, זה על בנימין וזה על בנימין.</p>
<p>כי הנה המלכים אמר רבי יהודה רוא דמהימנותא¹ הכא דהא כד רעותא² אשתכח וקשורא אתעטר כחדא³ כדין תרין עלמין מתקשרין כחדא⁴ ואזדמנן כחדא⁵ דא <לאפתחא> (לאפתחא) אוצרא⁶ ודא ללקמא ולמכנש⁷ בגויה וכדין כי הנה המלכים נועדו⁸ תרין עלמין קדישין⁹ עלמא עלאה ועלמא תתאה¹⁰ עברו יחדיו (תהלים מה ה) רוא דמלה דכד מתחברין כחדא¹¹ כדין עברו יחדיו¹² בגין דכל חיובין דעלמא לא אתעברין [לאתכפיא]¹³ עד דמתחברין כחדא כדכתיב (מיכה ז יח) ועובר על פשע ועל דא עברו יחדיו¹⁴ עברו אינון חובין (ו)אתכפרו בגין דהא כדין כל אנפין נהירין וכל חובין אתעברו</p>	<p>"כי הנה המלכים", אמר רבי יהודה, סוד האמונה כאן, שהרי כשנמצא הרצון, והקשר מתעטרים יחד, אזי שני עולמות נקשרים יחד ומזדמנים יחד, זה לפתוח את האוצר, וזה ללקט ולכנס לתוכו. ואז "כי הנה המלכים נועדו", שני עולמות קדושים, העולם העליון והעולם התחתון. "עברו יחדיו", סוד הדבר, שכאשר מתחברים יחד, אזי "עברו יחדיו", משום שכל החטאים של העולם לא מתבטלים להיכנע עד שמתחברים יחד, ככתוב "ועובר על פשע". ועל כן "עברו יחדיו". "עברו", אותם החטאים התכפרו, משום שהנה אז כל הפנים מאירות וכל החטאים התבטלו.</p>

- ¹ ידוע שעצמיות פנימיות השפע הם שני אורות של החו"ג שהם ביסודות או"א והיינו רזא, ומהימנותא הוא האצילות ששם כל אמונתנו (רמ"ז).
- ² הוא מזל נוצר חסד שורש החסדים וה"ס רצון העליון, וכשהוא משפיע במזל ונקה ששם שורש הגבורות ואז הרצון נמצא, כי אם לא ישפיע ויתלבש בונקה לא ימצא אורו בעולמות (רמ"ז).
- ³ פ' הנה החו"ג נקראים תרין עטרין לפי שירודים עד שתי עטרות ושני יסודות או"א, ואחר כך יורדים לדעת זעיר, וז"ש וקישורא שה"ס יסודות או"א זה בתוך זה, אתעטר בתרי עטרין כחדא בתוך דעת ז"א (רמ"ז).
- ⁴ הם זר"ן שכל עצמיותם הם מחו"ג מתקשרין כחדא, הוא כאשר דבוקים זה בזה אחור באחור שהוא דוקא בקו האמצעי (רמ"ז). פ' הם זר"ן והם המלכים שנועדו וכן פירש הרב בסידור הנה המלכים הם זר"ן (מ"מ).
- ⁵ כשחוזרים פנים בפנים להזדווג (רמ"ז).
- ⁶ הוא זעיר שפותח אוצרו הטוב הוא יסודו (רמ"ז).
- ⁷ הוא הנוק', ולפי שיש שני זווגים, אחד לכוננה לכלי והשני להוליד, לכן אמר ללקטא ולמכנש (רמ"ז).
- ⁸ שאז שניהם מולכים בעטרות שלהם שהן הן שתי המלכיות כנזכר ואז מתחבר יחד, וע"ד שלהם גי' יסו"ד, ואז יש בתוכם אורות או"א שבם סוד הקדושה (רמ"ז).
- ⁹ בין העליון הוא זעיר בין התחתון נוק', ונקראו המלכים בה' הידיעה, כי ג' העליונים א"א ואו"א הם נסתרים (רמ"ז).
- ¹⁰ ז"ס ה' ה' אל רחום וגו' ר"ל כששני ה' מתחברים אז נעשה רחום ועובר על פשע. א"מ (נ"א).
- ¹¹ הוא הזווג השלם דהיינו מכתר ועד מלכות שני הפרצופים שלימים וזהו כחדא, כי יהיו יחדיו תמים למעלה ולמטה שני המלכים חסדים וגבורות (רמ"ז).
- ¹² שאורות שניהם עוברים ומתפשטים ביחד בכל העולמות בלתי שום מניעה מן המקטרגים (רמ"ז).
- ¹³ מלה זו הנוספת בהגהה תלמדנו ענין נכון, והוא כי כפיית הדינין מתבחנת בשתי בחינות, האחת כשנכפים בכח עליון ונגד רצונם וכמו שהיה ביציאת מצרים, והשני שהוא בחפצם וכמו שמצינו במתן תורה (מג) שאפילו מלאך המות נתן מתנות למשה, וזה היה מפני שהיו כל העולמות מתוקנים והרע נמתק ונכנע לטוב, וזה מ"ש אתעברין לאתכפיא, מה שאין כן בעת יציאת מצרים שהוכרחו לירד למצולות מתבוססים בטומאותם, והיינו ועובר על פשע, דאיתא באדרא רבה (קלא ע"א, קלג ע"א) שזהו התיקון השלישי שבי"ג תיקוני דיקנא, ההוא אורחא דתחות תרין נוקבין דחוטמא דאתפסק שיערא והאי אורחא אתתקן לאעברא (שיערא) [ביה] וכו'. ואיתא תו התם דפשע נעשה שפע, וזהו ועובר על פשע שמהפך הפשע לשפע (רמ"ז).
- ¹⁴ ונראה דהכי פירושו דקרא, שתחילה אמר שהר ציון הוא ירתי צפון מלאה דין, ולכן אלקים בארמנותיה נודע למשגב, כי כחו עז ותקיף והוא כחומה וקיר מעוז שאין השפע יוצא לחוץ, אבל כאשר המלכים שהם זר"ן נועדו בבית ועד שלהם, וע"ד גי' יסו"ד, שבהם מתייחדים תרין עטרין שהם משתי מלכיות דאו"א והיינו המלכים, אז עברו יחדיו, הדינין והחסדים, כי עברו אינון חובין ואתכפרו, וחזרו לסניגורים ולזכויות (רמ"ז).

בראשית

<p>רבי חייא אמר רוא דא בתקונא דקרנא איהו דהא כד קרבנא אתקריב וכלא מסתפקין כל חד וחד כדקא חזי ליה כדין אתקשר כלא כחדא וכל אנפין נהירין וקשורא חד אשתכח וכדין המלכים נועדו ואזדמנו כחדא לכפרא על חובין ולאעברא עלייהו וכדין המלכים נועדו ואתקשרו כחדא עברו יחדיו לאנהרא כל אנפין ולמהוי כלא רעותא חדא המה ראו כן תמהו סלקא דעתך דאינון מלכים אלא אלין מאריהון דדינין דחדוה דלהון למעבד ההוא דינא דאתפקדו עליה וכדין כד מלכים אזדמנו [תרוייהו] (דתרוייהו עלמין) ברעותא חדא כדין המה ראו ההוא רעותא דתרין עלמין כן תמהו נבהלו נחפזו בגין דכלהו מארי דינא אתכפיין ומתעברן מעלמא ולא יכלי לשלטאה וכדין מתעברין קיומיהון מעברין שלטנהון</p>	<p>רבי חייא אמר, הסוד הזה הוא בתיקון הקרבן, שהרי כאשר נקרב הקרבן, וכולם מסתפקים כל אחד ואחד כראוי לו, אז הכל נקשר יחד, וכל הפנים מאירות, וקשר אחד נמצא. ואז המלכים נועדו ומזדמנים יחד לכפר על החטאים, להעביר אותם. ואז המלכים נועדו ונקשרים יחד. "עברו יחדיו", להאיר כל הפנים, ושיהיה הכל רצון אחד. "המה ראו כן תמהו", התעלה על דעתך שהם מלכים, אלא אלו בעלי הדינים, ששמחתם לעשות את הדין ההוא שהצטוו עליו. ואז, כשהמלכים מזדמנים שניהם ברצון אחד, אז המה ראו אותו הרצון של שני עולמות. "כן תמהו נבהלו נחפזו", משום שכל בעלי הדין נכנעים ועוברים מן העולם ולא יכולים לשלוט, ואז קיומם עובר, ומעבירים את שלטונם.</p>
<p>רבי אלעזר אמר ויגש אליו יהודה (בראשית מד יח) מאי טעמא יהודה בגין דהכי אצטריך דאיהו ערב כד"א כי עבדך ערב את הנער ורוא דמלה יהודה ויוסף הכי אצטריכו לאתקרבא כחדא בגין דיוסף איהו צדיק יהודה איהו מלך ועל דא ויגש אליו יהודה בגין דקורבא דלהון דאתקריבו כחדא גרם כמה טבין לעלמא גרם שלמא לכלהו שבטין גרם שלמא בינייהו גרם ליעקב דאתקיים רוחא דיליה כד"א (שם מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם ועל דא קריבו (ד) דא עם דא אצטריך בכלהו סטרין לעילא ותתא</p>	<p>רבי אלעזר אומר, "ויגש אליו יהודה". למה יהודה, משום שכך צריך, שהוא ערב, כמו שנאמר "כי עבדך ערב את הנער". וסוד הדבר, יהודה ויוסף כך הצטרכו להתקרב יחד, משום שיוסף הוא צדיק, ויהודה הוא מלך, ועל כן "ויגש אליו יהודה", משום שהקרבה שלהם שהתקרבו יחד, גרמה לכמה טובות בעולם, גרמה שלום לכל השבטים, גרמה לשלום ביניהם, גרמה ליעקב שהתקיימה רוחו, כמו שנאמר "ותחי רוח יעקב אביהם". ועל כן ההתקרבות של זה עם זה, הנצרך בכל הצדדים, למעלה ולמטה.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (תהלים מח ג) יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב האי קרא רוא דמהימנותא איהו יפה נוף דא איהו יוסף הצדיק² דכתיב ביה (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה משוש כל הארץ איהו חדוה וחדו לעילא ותתא הר ציון ירכתי צפון בגין דבחולקיה קאים משכנא דשילה³ הר ציון דא ירושלם⁴ ירכתי צפון הכי הוא ודאי לעילא</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, "יפה נוף משוש כל הארץ הר ציון ירכתי צפון קרית מלך רב". הפסוק הזה הוא סוד האמונה. "יפה נוף", זהו יוסף הצדיק, שכתוב בו "ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה". "משוש כל הארץ", הוא חדוה ושמחה למעלה ולמטה. "הר ציון ירכתי צפון", משום שבחלקו עומד משכן שילה. "הר ציון", זו ירושלים. "ירכתי צפון", כך זה ודאי למעלה ולמטה. "קרית</p>

¹ פי' אימתי הוא ז'ו"ן באמתות הוא כשישראל עוסקים בקרבנות ולא פליג את"ק (מ"מ).

² ושיעור הכתוב נוף שהוא יסוד יפה (מ"מ).

³ פי' הר ציון דקרא הוא משכן שילה וקראו הר ציון לפי שהיה בנוי בנחלים, ועוד שישב כמה שנים כמ"ש הרמב"ם ז"ל שס"ט שנים ישב משכן שילה, ואח"כ נחרב והיה דומה לבית המקדש, לכך נקרא ציון ונקרא ירכתי צפון לפי שהמלכות יש בה דינים וכתב הרב בס' הליקוטים משכן שילה תיבת שילה רומז בה ז'ו"ן ש היא מלכות שהיא אלהים דידו"ן נשאר מ"ה מתיבת שילה הוא ז"א ולפי שהיא אלהים דידו"ן לכך נקרא ירכתי צפון (מ"מ).

⁴ פי' כמו דבר אחר (מ"מ).

בראשית

<p>ותתא¹ קרית מלך רב אתר איהו מתקנא לקביל מלך רב דא מלכא עלאה דכלא קדש הקדשים דהא מתמן אתיא כל נהירו וכל ברכאן וכל חידו דכלא דהא מתמן נהרין כל אנפין ובי מקדשא אתברכא מתמן וכד איהי מתברכא מתמן נפקי ברכאן לכל עלמא דהא כל עלמא מתמן אתברכא</p>	<p>מלך רב", הוא מקום מתוקן כנגד מלך רב, זה המלך העליון של הכל, קדש הקדשים, שהרי משם בא כל האור וכל הברכות וכל השמחה של הכל, שהרי משם כל הפנים מאירות, ובית המקדש מתברך משם, וכשהיא מתברכת, משם יוצאות ברכות לכל העולם, שהרי משם כל העולם מתברך.</p>
<p>רבי יהודה ורבי יוסי אערעו בכפר² חנן עד דהוו יתבי בי אושפיזיהו אתא חד בר נש וחד מטולא דחמרא קמיה ועאל בביתא אדהכי אמר רבי יהודה לרבי יוסי הא תנינן דרוד מלכא הוה מתנמנמ כסוס ושינתיה זעיר היך הוה קם בפלגות ליליא האי שעורא זעיר איהו ולא הוה אתער¹⁷¹ אפילו בתלתות ליליא³ אמר ליה בשעתא דעאל ליליא הוה יתיב עם כל רברבי ביתיה ודאין [דינא ועסיק במלין] (מלי) דאורייתא ולבתר הוה נאים שינתיה עד פלגות ליליא⁴ וקם בפלגות ליליא ואתער ואשתדל בפולחנא דמאריה בשירין ותושבחן אדהכי אמר</p>	<p>רבי יהודה ורבי יוסי נפגשו בכפר חנן. בעודם יושבים בבית מלונם, בא איש אחד, ומשא אחת של חמור לפניו, ונכנס לבית. בין כך אמר רבי יהודה לרבי יוסי, הנה שנינו שדוד המלך היה מתנמנמ כמו סוס ושינתו מועטת, איך היה קם בחצות הלילה, השעור הזה הוא קטן, ולא היה מתעורר אפילו בשליש הלילה. אמר לו, בשעה שנכנס הלילה, היה יושב עם כל גדולי ביתו ודן את הדין ועוסק בדברי תורה, ואחר כך היה ישן שנתו עד חצות הלילה, וקם בחצות הלילה ומתעורר, ועוסק בעבודת רבונו בשירים ותשבחות. בינתיים אמר</p>
<p>רז/א</p>	
<p>ההוא בר נש וכי האי מלה דקאמריתו הכי הוא</p>	<p>האיש ההוא, וכי הדבר הזה שאתם אומרים הוא כך.</p>
<p>רזא דמלה הכא⁵ דהא דוד מלכא חי וקיים⁶ לעלם ולעלמי עלמין ודוד מלכא הוה נסיר כל יומיו דלא יטעם טעם מיתה בגין דשינתא חד משתינ במיתה איהו ודוד בגין דוכתיה דאיהו חי</p>	<p>סוד הדבר כאן, שהנה דוד המלך חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים, ודוד המלך היה שומר כל ימיו שלא יטעם טעם מיתה, משום שהשינה אחד מששים במיתה היא. ודוד, משום מקומו שהוא חי, לא היה ישן אלא ששים נשימות, שעד ששים נשימות</p>

¹ פי' בסוד מערבית צפוני כי לעולם הנוק' אתקשרת בשמאלא לעילא בגבורה ולתתא בהוד הנק' ירך המזבח בסוד עקב השמאלי דעתיק שממש הנוק' והבן (זהר הרקיע). פי' לעילא המלכות בניינה מהגבורות ותתאה שבעולם הזה ירושלים נוטה לצד צפון (מ"מ).

² פגעו יחד בכפר חנן ובתוך כך בא אדם אחד ומשוי לפניו ונכנס בבית האושפיזא (ד"א).

³ ר"ל לא שייך לומר שיהיה נעור אפילו בשליש הלילה אלא מיד יהי נעור משנתו כיון דשתינ נשמי הם מועטים (מ"מ).

⁴ משמע שבתחילת הלילה עסק בתורה ובחצות עמד ועסק בשירי' ותשבחות ובמ' ברכות דף ג ע"ב ל"מ כן ע"ש. א"מ (נ"א).

⁵ ז"ל הרב בסידור, זמן הקימה בין בקיץ בין בחורף הוא אחר ו' שעות וכן פי' בזוהר פי' ויגש בפי' שתינ נשמי היינו שש שעות כנגד ו"ק דז"א, עכ"ל. ובהו יובן לשון זה כי ר' יוסי ס"ל ס' נשמי כפשטה, ולכן תירץ מה שתירץ. אבל ההוא ב"נ ס"ל כמ"ש הרב ז"ל שהם ו"ק דז"א, כל א' כלול מעשר הם ס' ולכך היה דוד ישן ו' שעות ראשונות מהלילה שהם כנגד ו"ק דז"א, והם נשמי דחיי, כי זעיר הוא אילן החיים ומלכות ובי"ע כלולים עמו, ושינה אינה מזקת לו, ומשם ואילך הוא רזא דמותא שהיא הקלי', ולכך אם ישן מחצות ואילך יטעום טעם מות, הלכך כתיב חצות לילה אקום להודות לך, וזהו שתמה עליהם, וכי האי מלה דאמריתו הכי הוא שמדבריהם, נראה שלא היה ישן דוד כי אם שתינ נשמי בכל הלילה, והאמת אינו כן ששש שעות היה ישן כמ"ש בשם הרב וכו' (מ"מ).

⁶ עי' יהל אור ח"א ג ע"ב: חי בעולם הבא וקים בעולם הזה, והענין כי הוא קיים תמיד בעולם הזה, קים מבוע דבירא, וכן הוא חי בעולם הבא, בנינה, מלכא דשלמא דיליה, ונקרא חי משם.

בראשית

<p>לא הוה נאים אלא שיתין נשמי¹ דעד שתין נשמי חסר חד² איהו חי³ מתמן ולהלאה טעים בר נש טעמא דמותא ושליט ביה סמרא דרוח מסאבא</p>	<p>חסר אחת הוא חי, משם והלאה טועם אדם טעם מיתה ושולט בו הצד של רוח הטומאה.</p>
<p>ודא הוה נטיר דוד מלכא דלא יטעם טעמא דמותא (ושליט) [ולא ישליט] ביה סמרא (דרוחא) אחרא בנין דשתין נשמי חסר חד איהו רזא דחיים דלעילא עד שתין נשמי דאינון שתין (חסר חד איהו <אינהו>) נשמי עלאין ואילין רזא דלהון דתליין בהון חיי ומכאן ולתתא רזא דמותא הוא ועל דא דוד מלכא הוה משער שעורא דליליא בנין דיתקיים בחיים דלא ישלוט ביה טעמא דמותא וכד אתפליג ליליא הוה דוד מתקיים באתריה בנין דכד אתער פלגו ליליא וכתרא קדישא⁴ אתער בעא דלא לאשכחא ליה לדוד מתקשר באתר אחרא באתר דמותא⁵</p>	<p>וזה היה שומר דוד המלך, שלא יטעם טעם של מיתה, ושולט (ולא ישלוט) בו צד של רוח אחרת, משום שששים נשימות חסר אחת הוא הסוד של החיים שלמעלה. עד ששים נשימות שהם ששים (חסר אחת הוא) נשימות עליונות, ואלו הסוד שלהן, שהחיים תלויים בהם. ומכאן ולמטה הוא סוד המות. ועל כן דוד היה משער את שיעור הלילה כדי שיתקיים בחיים, שלא ישלוט בו טעם המות, וכשנחלק הלילה היה דוד עומד במקומו, משום שכאשר מתעורר חצות הלילה והכתר הקדוש מתעורר, צריך שלא ימצא את דוד קשור במקום אחר, במקום המות.</p>
<p>בנין דכד אתפליג ליליא וקדושה עלאה אתער ובר נש [ד]נאים בערסיה ולא אתער לאשגחא ביקרא דמאריה הא איהו אתקשר ברזא דמותא ומתדבק באתר אחרא ועל דא דוד מלכא הוה קאים לאשגחא ביקרא דמאריה תדיר הי לגבי הי ולא נאים בשינתא לטעמא טעמא דמותא ובנין כך הוה מתנמנם כסוס שתין נשמי ולא בשלימו⁶</p>	<p>משום שכאשר נחלק הלילה והקדושה העליונה מתעוררת, ואדם שישן במטתו ולא מתעורר להשגיח בכבוד רבונו, הנה הוא נקשר בסוד המות, ונדבק למקום אחר, ועל כן דוד המלך היה עומד להשגיח בכבוד רבונו תמיד, חי אצל חי, ולא נרדם בשינה לטעום טעם המות, ולכן היה מתנמנם כמו סוס, ששים נשימות, ולא בשלמות.</p>
<p>אתו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוה אמרו ליה מה שמך א"ל חזקיה א"ל יתיישר חילך ויתתקף אורייתך יתיבו אמר רבי יהודה הואיל ושרית אימא לן מהני רזין עלאין דקאמרת⁷ פתח ואמר (משלי ג יט) יהו"ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים</p>	<p>באו רבי יהודה ורבי יוסי ונשקוהו. אמרו לו, מה שמך. אמר להם, חזקיה. אמרו לו, יישר כחך ותתחזק תורתך. ישבו. אמר רבי יהודה, הואיל והתחלת, אמור לנו מאלה סודות עליונים שאמרת. פתח ואמר, "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה".</p>

¹ פי' כי היסוד דמלכות נקודה האמצעית מקום היחוד נקרא הר ציון עיר דוד וכן נקרא ג"כ ח"י בסוד בן איש חי והיסוד דדכורא נקרא ג"כ ח"י וז"ש ח"י יודין וח"י דנוק' הוא ט"ט דמטטרון ובה היסוד דנוק' דאיהו דוכתי דודו היה נזהר שלא תשלוט בו מותא (זהר הרקיע), פי' כי מ' פרצוף שלם מ"ס כל א' כלולה מ' ושינה מגבורה שבמ' ובחי' עשירית דמ' דמ' יורדת מות ומגבורה שבמ' ע"ס נקודה אחרונה של גתנה"ם א"כ נ"ט בחינת חיים ונקודה אחרונה יורדת מות. א"מ (נ"א).

² פי' כדי להרחיק האדם מהקלי' שהם דרגא דמותא לכך לא ישן רק ס' נשמי חסר חד על דרך ועשו סייג לתורה (מ"מ).

³ פירוש שאפי' ישתקע בשינה אינה יורד כ"א המדריגה הא' טעם מיתה וז"ש טעים ולא יותר (נ"א).

⁴ פי' לאה שמתעוררת בחצות כדי להזדווג עם יעקב א"נ כתרא קדישא היא רחל שיורדת לבריאה בחצות ויש לה נחת רוח בתורת הצדיקים (מ"מ).

⁵ (פירוש דיין אחר חצות נתקשר במיתה אבל ס' נשמי אינו כ"א טעם מיתה ודלא כהרמד"ל ומאי דק"ל איך אפשר לשער נ"ט ל"ק דאפשר ע"י כונה או יחוד רמז כ"י) ואני שמעתי מחכם אחד שמנה ס' נשמי הסו"ס והם פחות משעה ודלא כהרמד"ל שכתב שהם ששה שעות (מא"ן) (נ"א).

⁶ לפי' נקרא סו"ס שהו"ו חיים וז"ש סו"ס שנותן חיים בין ס' לס' בין ס' נשמי לתחלת ס' שאחריהם ע"כ הוא' באמצע. א"מ (נ"א).

⁷ והתחלת לדבר הגד לנו מסודות עליונות שאמרת (ד"א).

בראשית

<p>בתבונה תא הזי כד ברא קב"ה¹ עלמא² חמא דלא יכיל לאתקיימא עד דברא אורייתא³ בגין דמנה נפקין כל נמוסין עלאין ותתאין ובה קיימי עלאי ותתאי הה"ד יהו"ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה דהא בחכמה קיימין כל קיומין דעלמא וכלהו נפקי מגוה</p>	<p>בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמוד, עד שברא את התורה, משום שממנה יוצאים כל הנהגות העליונים והתחתונים, ובה עומדים עליונים ותחתונים. זהו שכתוב "ה' בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה", שהרי בחכמה עומדים כל הקיומים של העולם, וכולם יוצאים מתוכה.</p>
<p>דבר אחר יהו"ה בחכמה יסד ארץ עלמא עלאה⁴ לא אתברי אלא מגו חכמה⁵ ועלמא תתאה⁶ לא אתברי אלא מגו חכמה [תתאה⁷] וכלהו נפקין מגו חכמה עלאה ומגו חכמה תתאה כונן שמים בתבונה כונן מאי כונן אלא כונן כל יומא ויומא ולא פסיק ולא אתתקן בזמנא חדא אלא בכל יומא ויומא אתקין ליה והיינו רזא דכתיב (איוב טו טו) ושמים לא זכו בעיניו⁸ וכי סלקא דעתך דגריעותא איהו משמים אלא חשיבו משמים איהו בגין חביבו ורעו סגיא דקב"ה רעי בהו <וחביבותיה> לגבי דהא אף על גב דאיהו מתקין לון כל יומא ויומא לא דמי בעיניו דאינון מתתקנן כדקא יאות בגין דרחימותא דלהון לגביה ורעותיה לאנהרא לון תדיר בלא פסיקו דהא עלמא דאתי אפיק נהורין זהירין כל יומא⁹ <ויומא> תדיר בלא פסיקו בגין לאנהרא לון תדיר¹⁰ ועל דא לא זכו בעיניו לא זכו בלחודוי לא כתיב אלא לא זכו בעיניו</p>	<p>דבר אחר, "ה' בחכמה יסד ארץ", העולם העליון לא נברא אלא מתוך החכמה העליונה, והעולם התחתון לא נברא אלא מתוך החכמה התחתונה, וכולם יוצאים מתוך החכמה העליונה ומתוך החכמה התחתונה. "כונן שמים בתבונה". "כונן", מה זה כונן, אלא "כונן" כל יום ויום ולא פוסק, ולא נתקן בזמן אחד, אלא בכל יום ויום מתקן אותו. והיינו סוד הכתוב "ושמים לא זכו בעיניו". וכי תעלה על דעתך שהחיסרון הוא משמים, אלא חשיבות השמים היא משום החביבות ורצון רב שהקדוש ברוך הוא רוצה בהם וחביבותו אצלו, שהרי אף על גב שהוא מתקן אותם בכל יום ויום, אין דומה בעיניו שהם מתוקנים כראוי, משום שאהבתם אצלו, ורצונו להאיר להם תמיד בלי הפסק, שהרי העולם הבא מוציא אורות זוהרים כל יום ויום תמיד בלי הפסק, כדי להאיר להם תמיד, ועל כן "לא זכו בעיניו". לא כתוב "לא זכו" לבדו, אלא "לא זכו בעיניו".</p>

¹ א"ס (מ"מ).

² עולם האצילות (מ"מ).

³ פי' דאיהי דינין תקיפין עד דברא אורייתא התלבשות יסוד אבא תוך גופא דז"א בסוד נובלת חכמה שלמעלה תורה ואז יכלה העולם מלכות להתקיים כי לולא התלבשות הנזכר לא היה למלכות יסוד הנק' ארץ וז"ש ה' בחכמה יסד ארץ (זהר הרקיע). אבא כי יסוד אבא נקרא תורה כמ"ש הרב באוצ"ח וז"ש דהא בחכמה קיימין כל קיומי דעלמא וכלהו נפקי מגוה (מ"מ).

⁴ בינה (מ"מ).

⁵ הנה חכמה עלאה אבא וחכמה תתאה אימא חכמה דז"א דבה אתברי עלמא מלכות, אבל ז"א עלמא עילאה נאחז באבא עילאה ומשם היה יסודו הראשון ואח"כ התכוננת היה בתבונה ולא בבינה שנכנסו נה"י דתבונה בסוד ד' מוחין תוך רישא דז"א הנק' שמים וידוע כי השוקיים הם כוונת הגוף המקיימים אותה (זהר הרקיע). אבא (מ"מ).

⁶ בי"ע (מ"מ).

⁷ מלכות דאצילות (מ"מ).

⁸ עי' ע"ח שער יד פרק ד' שד"ז שהז"א חסר ואז"א תמיד נותנים לו מוחין, הוא לשם חיותם ועי' פנחס רלט ע"ב (ביאורים ח"ב כח ע"ד). והאימא מייפה ומתקנת את הזו"ן תמיד (דע"ה ח"ב קמא ע"ד), והיא ממוצעת בין ג"ר לז"ת ולכן על ידיה כל העליות והתיקונים דזו"ן (כללים ח"ב נג ע"א).

⁹ כאן רואים את התיקון התמידי מאימא לזו"ן (הקוד"ש לט ע"א), והוא בעצם יחוד של בינה בז"א (כללים ח"א סז ע"ד).

¹⁰ ועיין עוד בפ' פנחס רלט ע"א וע"ב (לש"ו).

בראשית

<p>ובגין כך כונן שמים בתבונה מאן שמים דא הוא רזא דאבהן ורזא דאבהן דא הוא יעקב דאיהו כללא דלהון בגין דיעקב תושבחתא דאבהן¹ איהו ואיהו קיימא לאנהרא על עלמא² ובגין דאיהו אסתלק גו עלמא דאית³ נפק מניה ענפא חדא⁴ שפירא בחיזו וכל נהורין מיניה נפקין וכל שבעא ומשח רבו לאנהרא לארעא ומאן איהו דא יוסף הצדיק דאיהו יהיב שבעא לכל עלמא ועלמא מניה אתון ובגין כך קב"ה כל מה דעבד בעלמא כלא איהו ברזא עלאה וכלא כדקא חזי</p>	<p>ולכן "כונן שמים בתבונה". מי "השמים", זה הסוד של האבות, והסוד של האבות זהו יעקב, שהוא הכללות שלהם, משום שיעקב הוא הבחיר שבאבות, והוא עומד להאיר על העולם. ומשום שהוא הסתלק לתוך העולם הבא, יוצא ממנו ענף אחד יפה למראה, וכל האורות יוצאים ממנו וכל השובע ושמן המשחה להאיר לארץ, ומי הוא, זה יוסף הצדיק, שהוא נותן שובע לכל העולם, והעולם נזון ממנו. ולכן כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בעולם, הכל הוא בסוד עליון, והכל כראוי.</p>
<p>אדהכי אתא רבי אלעזר כיון דחמא לון אמר ודאי שכינתא הכא במאי עסקיתו אמרו ליה</p>	<p>בינתיים בא רבי אלעזר. כיון שראה אותם, אמר, ודאי שהשכינה כאן. (אמר להם) במה עסקתם. אמרו לו</p>
<p>רז/ב</p>	
<p>כל עובדא אמר ודאי שפיר קאמר אבל אינון שתין נשמי⁵ ודאי שתין נשמי אינון דחייין בין לעילא בין לתתא ומכאן ולהלאה איכא שתין נשמיין אחרנין דאינון כלהו מסטרא דמותא ודרגא דמותא עלייהו ואקרונ דורמיטא⁶ וכלהו טעמא דמותא ובגין כך דוד מלכא הוה איהו מתדבק באינון שתין נשמיין דחייין ומתמן ולהלאה לא נאים כלל הדא הוא דכתיב (תהלים קלב ד) אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה ועל דא שפיר קאמר בגין דיקום דוד חי בסטרא דחי ולא בסטרא דמותא יתבו כלהו ואשתדלו באורייתא ואתחברו כחדא</p>	<p>את כל המעשה. אמר ודאי שיפה אמר, אבל אותם ששים הנשימות, ודאי ששים נשימות הן של חיים, בין למעלה בין למטה. מכאן והלאה יש ששים נשימות אחרות שהן כולן מצד המות, ודרגת המות עליהן, ונקראות תרדמה, וכולן טעם המות. ולכן דוד המלך הוא היה נדבק באותם ששים הנשימות של חיים, ומשם והלאה לא ישן כלל. זהו שכתוב "אם אתן שנת לעיני לעפעפי תנומה". ועל כן יפה אמר, כדי שיקום דוד חי, בצד של החי, ולא בצד המות. כולם ישבו ועסקו בתורה והתחברו יחד.</p>
<p>פתח רבי אלעזר ואמר (שם פת ב) יהו"ה אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך תא חזי דוד מלכא הוה קם בפלגות ליליא ואשתדל באורייתא בשירין ותושבחן לחדוה דמלכא ומטרוניתא ודא הוה חדוה דמהימנותא בארעא בגין דהאי איהו שבחא דמהימנותא דאתחזי בארעא דהא לעילא פתחי בחדוה שירתא כמה מלאכין עלאין בכמה זינין דקא משבחן בליליא</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר, "ה' אלהי ישועתי יום צעקתי בלילה נגדך". בא וראה, דוד המלך היה קם בחצות הלילה ועוסק בתורה בשירים ותשבחות לשמחת המלך והמלכה, וזו היתה שמחת האמונה בארץ, משום שזהו השבח של האמונה שנראה בארץ. שהרי למעלה פותחים בשמחה שירה, כמה מלאכים עליונים בכמה מינים שמשבחים בלילה בכל הצדדים. כדוגמא זו</p>

¹ פי' לפי שיסוד דא"א מתגלה תוך ת"ת דז"א לכך נק' יעקב שהוא ת"ת תושבחתא דאבהן (מ"מ).

² פי' מלכות (מ"מ).

³ פי' שעולה בסוד דמ"ן לאימא כדי לגרום אר"א (מ"מ).

⁴ פי' יסוד דז"א כי כתב הרב שיסוד דז"א אינו נתקן אלא מהארת החו"ג המגולים שביסוד דאימא, ומהארת המוחין ג"כ וז"ש "ובגין דאיהו אסתלק" וכו', לקבל המוחין, לכך נפיק מניה ענפא חדא שהוא יסוד מהמוחין שיקבל (מ"מ).

⁵ פי' רבי אלעזר הסכים לסברת ההוא גברא הפך מר' יוסי אבל פליגי עליה בהאי שלדעת ההוא גברא נ"ט דווקא ולר"א ס' שלמים שכיון שהם נגד ו"ק דז"א שנקרא ס' נשמי דחיי אין צריך לעשות הרחקה (מ"מ).

⁶ הוא תרגומו של תרדמה (ד"א).

בראשית

<p>ככל סמריין [וכהאי גוונא] (וכהנא) לתתא בארעא מאן דמשבח ליה לקב"ה¹ בארעא בליליא בעי ביה [קב"ה נ"א בליליא קב"ה] וכל אינון מלאכין קדישין דקא משבחין ליה לקב"ה כלהו צייתין לההוא דקא משבח ליה בליליא בארעא² דהאי תושבחתא איהו בשלימו לסלקא יקריה דקב"ה מתתא ולזמרא בחדוה דיהודא</p>	<p>למטה בארץ, מי שמשבח את הקדוש ברוך הוא בארץ בלילה, בו חפץ (רוצה) הקדוש ברוך הוא, וכל אותם המלאכים הקדושים שמשבחים את הקדוש ברוך הוא, כולם מקשיבים לאותו שמשבח אותו בלילה בארץ, שהשבח הזה הוא בשלמות, להעלות את כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה ולזמר בשמחה של היחוד.</p>
<p>תא חזי דוד מלכא כתב³ (שם) יהו"ה אלה"י ישועתי וגו' יהו"ה אלה"י ישועתי אימתי איהו ישועתי בההוא יומא דאקדמית תושבחתא בליליא לגבך כדין איהו ישועתי ביממא ותא חזי דהא בליליא מאן דמשבח למאריה בתושבחתא דאורייתא כדין אתקף בתקיפו ביממא בסטרא דימינא דהא חוטא חד נפקא מסטרא דימינא⁴ וכדין אתמשך עליה ואתתקף ביה ועל דא אמר יהו"ה אלה"י ישועתי⁵ יום צעקתי <גו'> (בלילה נגדך) ובגין כך אמר (שם קטו יז) לא המתים יהללו⁶ יהו"ה לא המתים⁷ בגין דאצטריך לשבחא חי לחי⁸ ומת לחי לאו הכי⁹ דכתיב לא המתים יהללו יה ואנחנו נברך יה¹⁰ דהא אנן חייין ולית לן חולקא</p>	<p>בא וראה, דוד המלך כתב, "ה' אלהי ישועתי" וגו'. "ה' אלהי ישועתי", מתי הוא "ישועתי". באותו יום שהקדמתי שבח בלילה אצלך, אז הוא ישועתי ביום. ובא וראה, שהרי בלילה מי שמשבח את רבונו בשבח של התורה, אז מתחזק בחוזק ביום בצד הימין, שהנה חוט אחד יוצא מצד הימין, ואז נמשך עליו ומתגבר בו, ועל כן אמר "ה' אלהי ישועתי יום צעקתי" וגו'. ולכן אמר "לא המתים יהללו יה". "לא המתים", משום שצריך לשבח חי לחי. ומת לחי לא כן, שכתוב "לא המתים יהללו יה", "ואנחנו נברך יה", שהרי אנו חיים, ואין לנו חלק בצד המות כלל. חזקיהו אמר, "חי חי</p>

¹ רחל (מ"מ).

² פי שהמלכות ומלאכי השרת הם מקשיבים לתורת הצדיקים שלומדים בעולם הזה ויש לה נחת רוח כמ"ש הרב בכוונת ק"ש על המטה (מ"מ).

³ אעפ"י שהפסוק אמרו בשם עצמו, אין כוונתו עליו דוקא, כי הוא מדה יתירה היתה בו יותר מעולה שלא היה ישן יותר משינת הסוס כנז"ל, אבל לא באלה הדברים כי אם לזרז את כל האדם ולכן אמר כתב, כלומר שישאר לזכר ולמוסר מפני שזה דבר ראוי לכל אדם לעשות [לאשתדל בשבחא דאורייתא בלילה] (רמ"ז).

⁴ חוט של חסד ה"ס שליש ראשון של החסד שהוא כ"ד בגי' חו"ט ע"ה, ואמנם ידוע ששליש של יסוד אבא הוא היוצא מיסוד א"י שבחזה זעיר ומגיע עד יסוד זעיר, וידוע שיסוד נקרא ו' זעירא שהוא מילוי ו'ו והוא כמין חוט, וזה החסד תופר ומחבר כל העולמות, וכו' נפקא מסטרא דימינא, דייקא נפקא שכן הוא יוצא חוץ ליסוד בריה, וגם כי הוא שם באמצע בתוך ת"ת זעיר, מכל מקום מקורו ועצמותו הוא מסטרא דימינא שכן אבא הוא ראש לכל צד ימין (רמ"ז).

⁵ אלה"י גי' מ"ו שהוא ב' פעמים חו"ט, והוא מילוי ע"ב שסודו מתפשט בנה"י דזעיר כנודע מכוונת אלקי אברהם וכו'. והעיקר הוא הו"ה, והרי ה' אלק"י שעולה ע"ב והוא חס"ד. וגם בזה יכון לומר נפקא, שכן מילוי מ"ו יוצא למטה מתוך הויות שבחג"ת זעיר שה"ס גומל חסדים טובים, גומ"ל גי' ג' הויות כנודע לידועים (רמ"ז).

⁶ פי' בגין כך שצריך וראוי לאדם להתעורר משינתו קודם שיעיר השחר (רמ"ז).

⁷ שהם הנשקעים בשינה שהיא אחד מששים במיתה שעיקרו לחיצונים שאין להם כח לעורר ולהמשיך שפע מן הקדושה (רמ"ז).

⁸ הוא האדם הישראלי שהוא מקבל השפע מיסוד הנקרא ח"י, ח' פעמים י' יסוד, וגם ח"י נוטריקון ח'כמה יסוד כנז"ל. ועוד י"ל שהצדיק הקם בחצות מאריך היום ח"י שעות (רמ"ז).

⁹ שתפלותם (או"ה) זבחי מתים ומשם מושפע להם שפעם (רמ"ז).

¹⁰ סודו יסוד או"א המקננים באצילות ובריאה, ושם חלק ישראל שנשמותם עולה אל גן עדן העליון ומשם מושכת האור מן האצילות, אבל החיצונים אין להם שום אחיזה אלא ביצירה ועשייה ולפעמים ממלכות הבריאה ולא יותר. וזה מה שאמרו רז"ל אין השם שלם והכסא שלם עד שימחה וכו'. והנה הא' של כס"א אמר הרב זלה"ה שהוא מלכות הבריאה, כי הנה הכ' חו"ב והס' ו"ק והא' מלכות, והשם חסר ו"ה שהוא היצירה והעשייה שחסרה שלימותו מפני החיצונים המונעים התפשטות אורם כראוי. אבל י"ה הנזכר הוא דוקא לישראל, וז"ש לא המתים יהללו, דהיינו העלאת מ"ן לשם, אבל אנחנו נברך, לא מבעיא שנהללנו אלא אפילו נברך שהוא להרבות כחם דהיינו סוד ברוך כנודע (רמ"ז).

בראשית

<p>בספרא דמותא כלל חזקיהו אמר (ישעיה לח יט) חי חי הוא יודך כמוני בגין דחי אתקרב לחי דוד מלכא איהו חי וקורבא דיליה לחי העולמים ומאן דאתקריב לגביה(ו) איהו חי דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום וכתיב (ש"ב כג כ) ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים <מקבצאל> (מקבצאל)!</p>	<p>הוא יודך כמוני", משום שחי מתקרב לחי. דוד המלך הוא חי, והקירבה שלו לחי העולמים, ומי שנקרב אליו הוא חי, שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום", וכתוב "ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל".</p>
<p>פתח ההוא יודאי אבתריה ואמר (דברים ח י) ואכלת ושבעת וברכת את יהו"ה אלהיך וכי לא מברכינן ליה לקב"ה עד לא ניכול והא אית לן לאקדומי בצפרא ולסדורי [שבחיה]² (שבחא דמאריה) כדקא יאות ולברכא בשמיה עד לא יברך לאחרא בעלמא וכתיב (ויקרא יט כו) לא תאכלו על הדם אסיר ליה למיכל עד לא יברך למאריה והשתא כתיב ואכלת ושבעת וברכת אלא דא ברכתא דצלותא דיחודא³ ודא ברכתא דמוזנא⁴ לאחזאה לגבי דרגא דמהימנותא שבע כדקא יאות וכדין בעי לברכא ליה כדקא יאות דההוא דרגא דמהימנותא יתרוי ויתברך ויתמלא חידו מחיין דלעילא כמה דאצטריך בגין למיהב לן מוזני דהא קשיין מוזני דבר נש קמי קב"ה כקריעת ים סוף מאי טעמא בגין דמוזנא דעלמא (ד)לעילא הוא⁵ דתנן בני חיי ומוזני וכו' ובגין כך קשיין קמיה מוזני דעלמא דהא במוזנא תליא מילתא דמניה נפקי מוזני וחיי ובני ובגין כך קשיין קמיה מוזני דעלמא דהא לאו ברשותיה קיימא עד דיתברך איהו כגוונא דא זוונין דעלמא קשיין קמיה וכלא בגין דרקיע וילון לא משמש כלום⁶ וכל שכן אלין מלין דקיימיין לעילא באתר אחרא ועל דא אצטריך לאתברכא</p>	<p>פתח אותו היהודי אחריו ואמר, "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך". וכי לא מברכים את הקדוש ברוך הוא טרם נאכל, והרי יש לנו להקדים בבוקר, ולסדר את השבח שלו (של רבונו) כראוי, ולברך את שמו טרם שיברך מישהו אחר בעולם, וכתוב "לא תאכלו על הדם", שאסור לו לאכול טרם שיברך את רבונו, ועכשיו כתוב "ואכלת ושבעת וברכת". אלא זו הברכה של תפלת היחוד, וזו ברכת המזון, להראות כלפי דרגת האמונה שבע כראוי. ואז צריך לברך אותו כראוי, שאותה הדרגה של האמונה תתרווה ותתברך, ויתמלא שמחה מהחיים שלמעלה כמו שצריך, כדי לתת לנו מזונות. שהרי קשים מזונותיו של אדם לפני הקדוש ברוך הוא כמו קריעת ים סוף. למה, משום שהמזון של העולם שלמעלה הוא, ששינינו, בנים חיים ומזונות וכו'. ולכן קשים לפניו מזונות העולם. שהרי הדבר תלוי במזל, שיוצאים ממנו מזונות וחיים ובנים. ולכן קשים לפניו המזונות של העולם, שהרי זה לא עומד ברשותו עד שהוא יברך. כדוגמא זו הזווגים של העולם קשים לפניו, והכל משום שרקיע וילון אינו משמש כלום, וכל שכן הדברים הללו שעומדים למעלה במקום אחר, ועל כן צריך לברך.</p>
<p>תא חזי כל זוונין דעלמא קשיין קמיה האי דרגא בגין דכד [האי] זוונא קדישא אשתכח כל</p>	<p>בא וראה, כל הזווגים של העולם קשים לפני הדרגה הזו, משום שכאשר הזווג הקדוש הזה נמצא,</p>
<p>ר/ח/א</p>	

¹ עי' לעיל ו ע"א.

² מהכא משמע קצת כדעת הרמב"ם דמ"ע דאורייתא להתפלל כאשר יראה המעיין (נ"א).

³ פי' עיקר התפילה הוא להמשיך מוחין מאו"א לזו"ן וליעקב ולאה כמ"ש הרב בכוונת העמידה, ועולם הבא שהיא בינה אין בה אכילה ולא שתייה ולכן אסור לאכול קודם התפילה (מ"מ).

⁴ פי' ברכת המזון היא במלכות ולכן יברך אחר אכילה ושתיה כדמפרש טעמא (מ"מ).

⁵ וזהו דקדוק פותח את ידך רמז לעמלא עלאה כמו שדרש הנני יוסף על ימינך ודו"ק היטב (נ"א).

⁶ עי' פרשת ויחי רלו ע"ב ופר' שמות י ע"ב (הגהות הגר"א).

בראשית

<p>נשמתין¹ נפקין מגו האי מזלא לעילא² דאיהו ההוא נהר דנגיד ונפיק³ וכד תיאובתא אשתכח מלרע לעילא⁴ כדין פרחין נשמתין⁵ ואתייהבו כלהו כלילין דכר ונוקבא⁶ [כחדא] בהאי דרגא ולבתר איהו פריש לון כל חד וחד לאתריה כדקא חזי ליה⁷ ולבתר קשין קמי האי דרגא לחברא לון כקדמיתא בגין דלא מתחברין בר כאינון ארחי דבר נש⁸ וכלא לעילא תליין⁹ ועל דא קשין קמיה כקריעת ים סוף דהא קריעת ימא¹⁰ לאתפתחא ביה שבילין לעילא איהו¹¹ וכמה דמתפתחין שבילין ואורחין ביה הכי אתבקע¹² ואתפתח ובגין כך כלא תליא לעילא ובעינן לברכא ליה¹³ ולמיהב ליה תוקפא מתתא בגין דיתברכא מלעילא ויתתקף כדקא חזי ועל דא כתיב (דברים ח ז) וברכת את יהוה את דייקא¹⁴</p>	<p>יוצאות כל הנשמות מתוך המזל הזה למעלה, שהוא אותו נהר ששופע ויוצא. וכאשר ההשתוקקות נמצאת מלמטה למעלה, ואז פורחות הנשמות, ונותנות כולן כלולים מזכר ונקבה יחד בדרגה הזו, ואחר כך הוא מפריד אותן, כל אחת ואחת למקומה כראוי לה. ואחר כך קשים לפניו הדרגה הזו לחבר אותם כבראשונה, משום שאין מתחברים, רק כאותם דרכי האדם, והכל תלויים למעלה. ועל כן קשים לפניו כקריעת ים סוף. שהרי קריעת הים שיפתחו בו שבילים היא למעלה, וכמו שנפתחים בו שבילים ודרכים, כך נבקע ונפתח. ולכן הכל תלוי למעלה. וצריכים לברך אותו ולתת לו חוזק מלמטה כדי שיתברך מלמעלה ויתחזק כראוי, ועל כן כתוב "וברכת את ה'", דוקא "את".</p>
<p>ולגבי האי אתר אצטריך לאחזאה קמיה שבעא <ונהירו> (ונהירין) דאנפין ולגבי סטרא אחרא¹⁵ בזמנא דאיהי שלטא בעלמא בעי לאחזאה קמיה כפנא דההוא דרגא רעב איהו</p>	<p>וכלפי המקום הזה צריך להראות לפניו שובע והארת פנים, וכלפי הצד האחר, בזמן ששולט בעולם, צריך להראות לפניו רעב, שאותה הדרגה היא של רעב, וראוי להראות לפניו רעב ולא שובע, הואיל והשובע לא שולט בעולם, ועל כן "ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלהיך". אמר רבי</p>

¹ בין זכרים בין נקבות נפקין מהאי מזלא ג' ראשונות, סוד ראש שמהמוח נובע כח הזרע, ומשם יוצאות נשמות זכרים משלש ראשונות בבחי' הת"ת ונקבות בבחי' המלכות משם (אור יקר).

² טעם שנקרא היסוד מזלא, עי' בפרשת וירא בדף קטו כי שם הארכנו (מ"מ).

³ הנשמות מבינה כאומרו ונשמת שדי תבינם, אמנם נמשכות מסוד המזל שם נגרות ע"י היסוד כעין הזרע שנעקר מן המוח דרך החוט השדרה ליסוד האמה (אור יקר).

⁴ דהיינו שהמלכות מעוררות ממטה למעלה, כדין היסוד מזריע בה זרע היורה כחץ (אור יקר).

⁵ ואתייהבו כולהון ע"י הזווג (אור יקר).

⁶ כח הזכר יעשה זכר וכח הנקבה יעשה נקבה, ויתקשרו נשמות כלולות זכר ונקבה במלכות, והמלכות פריש לון בעת צאתם מהיכל לבנת הספיר ולמטה, דהיינו פתח לידת הנשמות לתחתונים (אור יקר).

⁷ שיש מי שבניו זכרים וזוכה לנשמת הזכר, ויש מי שבניו נקבות וזוכה לנשמת הנקבה, והנשמות יורדות לפי הטהרה והזכות, ואח"כ הנשואין לפי מעשה בני אדם, פעמים זה עולה וזה יורד, זה עני וזה עשיר, זה בסוף העולם וזה בסופו, כמה קושי יהיה והשוותם שיזדמנו זה לזה (אור יקר).

⁸ ועם כל זה שאנו רואים בזווגין מקרי בני אדם (אור יקר).

⁹ שעושה סולמות ויבואם להזדווג מקצה העולם וישוום כפי מעשיהם (אור יקר).

¹⁰ היא המלכות, קריעה זה היינו שיכנסו בתוכה הנתיבות העליונות וישקטו דיניה ויבקע בנתיבות דהיינו י"ב שבילין דימא לעבור י"ב מקורות עליונות (אור יקר). מלכות (מ"מ).

¹¹ פי' ע"י עתיקא קדישא, ועי' פרשת בשלח (מ"מ).

¹² לתחתונים (אור יקר).

¹³ אנחנו התחתונים כפי הבחינה שנרצה שישפיע בה, ועתד אחר אכילה ההשפעה היא מזוני וצריך לפתוח לה המקורות העליונים, צריך להראות עושר ושבוע (אור יקר).

¹⁴ היינו מלכות, והיינו להשפיעה מן המלכות העליונות השבעות העשירות, וצרך שנחזיקה שינק מהם ולכן צריך להראות שבעא (אור יקר).

¹⁵ בימי רעבון שהיא שליטת המלכות בעולם ע"י החצונים צריך להראות רעב מעין המדה המנהגת השולטת, והחצונים שולטים ויקטרגו עליו אם יראה בהפך מדתם, שהוא מכחישם בהיותו מראה שבע לפי מדת הרעב, ומעין זה הוא ענין התפלה, שהמלכות עניה קדושה צריך להראות עוני ודלות (אור יקר).

בראשית

<p>ואתהזוי לאחזאה קמיה כפנא ולא שובעא¹ הואיל ושבע לא שלטא בעלמא ועל דא (שם) ואכלת ושבעת וברכת את יהוה אלהיך אמר רבי אלעזר הכי הוא ודאי והכי אצטריך</p>	<p>אלעזר, כך זה ודאי וכך צריך.</p>
<p>אמר רבי יהודה² זכאין אינון צדיקיא דקורבא דלהון איהו שלמא בעלמא בגין דידעי ליחדא יחודא ומקרבי קורבא לאסגאה שלמא³ בעלמא⁴ דהא יוסף ויהודה עד לא אתקריבו דא עם דא לא הוה שלמא כיון דאתקריבו יוסף ויהודה כחדא כדין אסגאו שלמא בעלמא וחידו⁵ אתוסף לעילא ותתא כמה דקורבא דיהודה ויוסף וכלהו שבטין אשתכחו כחדא ביה ביוסף וההוא קורבא אסגי שלמא בעלמא כמה דאוקימנא דכתיב (בראשית מד יח) ויגש אליו יהודה</p>	<p>אמר רבי יהודה, אשריהם הצדיקים שקרבתם היא שלום בעולם, משום שיודעים לייחד את היחוד ומקרבים קורבא להרבות שלום בעולם, שהרי יוסף ויהודה בטרם התקרבו זה עם זה, לא היה שלום. כיון שהתקרבו יוסף ויהודה יחד, אז הרבו שלום בעולם, והשמחה נוספה למעלה ולמטה, כמו שהקורבא של יהודה ויוסף, וכל השבטים נמצאו יחד עם יוסף, ואותה הקורבא הרבתה שלום בעולם, כמו שבארנו שכתוב "ויגש אליו יהודה".</p>
<p>ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו וגוי (שם מה א) רבי חייא פתח ואמר (תהלים קיב ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד תא חזי קב"ה ברא עלמא⁶ ואשליט עליה לאדם⁷ דיהא מלכא על כלא⁸ והאי בר נש מתפרשן מניה בעלמא כמה זינין מנהון צדיקיא ומנהון רשיעיא מנהון טפשיין ומנהון חכימין וכלהו אתקיימו בעלמא עתירין ומסכנין וכלהו בגין למזוני¹⁷² אלין באלין למזוני¹⁷³ צדיקיא עם רשיעיא למזוני¹⁷⁴ חכימין עם טפשיין למזוני¹⁷⁵ עתירין עם מסכנין דהא בגין כך זכי בר נש לחיי עלמא ואתקשר באילנא דחיי ולא עוד אלא דהא צדקה דאיהו עביד קאים לעלמין דכתיב (שם ג)</p>	<p>"ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים עליו" וגוי. רבי חייא פתח ואמר, "פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד". בא וראה, הקדוש ברוך הוא ברא את העולם והשליט עליו את האדם שיהיה מלך על הכל. ומאדם הזה נפרדים בעולם כמה מינים, מהם צדיקים ומהם רשעים, מהם טפשים ומהם חכמים, וכולם מתקיימים בעולם, עשירים ועניים, וכולם כדי לזנון אלו באלו, לזנון צדיקים עם רשעים, לזנון חכמים עם טפשים, לזנון עשירים עם עניים, שהרי לכן זוכה האדם לחיי העולם ונקשר בעץ החיים. ולא עוד, אלא שהנה הצדקה שהוא עושה, עומדת לעולמים, שכתוב "וצדקתו עומדת לעד". "פזר נתן לאביונים". רבי אלעזר אמר, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, העמיד אותו על עמוד אחד ושמו צדיק, והצדיק הזה הוא הקיום של העולם, וזהו שמשקה וזן לכל, שכתוב "ונהר יוצא מעדן</p>

¹ וכן פי' בפסוק ויאמר יעקב אל בניו למה תתראו ב' מקץ, ודרך כלל צריך להתנהג כפי המדה השולטת בבקר בדינו למלכות רעבה, ביום אחר מזונו שבע במלכות השבעה עם הת"ת בימי רעבון רעב במלכות שהיא מנהגת בחצונים (אור יקר).

² מפני שקבוץ ארבעתם הרבה שלום התורה וכל מה שיתקרבו [ויתיחדו] יוסיפו תורה ויוסיפו שלום ויוסיפו יחוד וקשר בספירות העליונות (אור יקר).

³ יחוד (אור יקר).

⁴ במלכות (אור יקר).

⁵ מצד הבינה (אור יקר).

⁶ המון הנמצאות שעיקרם במלכות (אור יקר).

⁷ שהוא כעין הת"ת השולט על המלכות והמון הנמצאות (אור יקר).

⁸ מלך על המלכות, וכמו שהת"ת מסתעף לכמה ענפים, כך האדם הזה מתפרשן מיניה בעלמא כמה זינין, והם ג' בחי' הא' צדיקים מן האמצע. הב' חכמים מן הימין. הג', עשירים מן המשאל, וכנגדם למטה ירדו ג' הפכים רשעים טפשיין עניים (אור יקר).

בראשית

<p>וצדקתו עומדת לעד¹ (שם ט) פזר נתן לאביונים² רבי אלעזר אמר כד ברא קב"ה עלמא קאים ליה על סמכא חד³ וצדיק שמיה והאי צדיק איהו קיומא דעלמא ודא איהו דאשקי וזן לכלא דכתיב (בראשית ב י) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים ומשם יפרד מהו יפרד אלא ההוא מזונא ומשקיא דההוא נהר נטיל גנתא כלא ולבתר אתבדר ההוא משקיא לד' סטרין דעלמא</p>	<p>להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". "ומשם יפרד", מה זה "יפרד", אלא המזון ההוא והשקייה של הנהר ההוא הגן נוטל הכל, ואחר כך מתפזר השקייה ההוא לארבעה צדדים של העולם.</p>
<p>וכמה אינון דמצפאן לאתשקייא ולאנתזנא מתמן כמה דאת אמר (תהלים קמה טו) עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו ובגין כך פזר נתן לאביונים דא צדיק צדקתו עומדת לעד⁴ דא כנסת ישראל דבגין כך איהי קיימא ברזא דשלם בקיומא שלים (שם קיב י) רשע יראה וכעס דא מלכות עכו"ם תא חזי מלכות שמים איהי בי מקדשא לקיימא כל מסכני בגו צלא [דשרותא] דשכינתא וצדיק דא איהו אקרי גבאי צדקה למיחן ולמיזן לכלא דכתיב פזר נתן לאביונים בגין כך גבאי צדקה נטלי אנרא לקביל [כלהו דיהבי צדקה] (כלא)</p>	<p>וכמה הם שמצפים להיות מושקים ולהזון משם, כמו שנאמר "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו". ולכן "פזר נתן לאביונים", זה צדיק. "צדקתו עומדת לעד", זו כנסת ישראל, שלכן היא עומדת בסוד של שלום, בקיום שלם. "רשע יראה וכעס", זו מלכות עובדי כוכבים ומזלות. בא וראה, מלכות שמים היא בית המקדש, לקיים כל העניים בתוך הצל של ראשית השכינה, והצדיק הזה הוא נקרא גבאי צדקה, לחון ולזון את הכל, שכתוב "פזר נתן לאביונים", לכן גבאי צדקה נוטלים שכר כנגד כל הנותנים צדקה.</p>
<p>תא חזי ולא יכול יוסף להתאפק לכל הנצבים אליו אינון כל דקיימי לאתזנא ולאתשקייא מניה ולא עמד איש אתו</p>	<p>בא וראה, "ולא יכל יוסף להתאפק לכל הנצבים", אלו הם כל העומדים להזון ולהשקות ממנו. "ולא עמד איש איתו</p>
<p>רח/ב</p>	
<p>בהתודע⁵ יוסף אל אחיו (בראשית מה א) [אתו] דא כנסת ישראל⁶ אחיו אליו שאר רתיכין חיילין⁷ דכתיב בהו (תהלים קכב ח) למען אחי</p>	<p>בהתודע יוסף אל אחיו. "איתו", זו כנסת ישראל. "אחיו", אלו שאר המרכבות החיילות, שכתוב בהם "למען אחי ורעי". דבר אחר, "ולא עמד איש איתו", בזמן</p>

¹ כל המצות שאדם עושה, הם נרשמים באות אחד של כ"ב אתוון המיוחד לאותה המצוה. והנה אותו האות מאיר במצחו, וזה הוא בזמן שעושה המצוה, ותכף מסתלק ונבלע בפנים, אבל אם עשה מצוה של הצדקה, הנה האות שלה מאיר במצחו כל אותו השבוע. וזהו וצדקתו עומדת לעד, כי אינה נבלעת תכף כמו שאר האותיות של שאר המצות (ספר הליקוטס - תהלים קיב). ואפשר שגם המלכות מעלה מ"ן במצות הצדקה תמיד כמו שנרשמת במצח האדם תמיד (מ"מ).

² דהיינו זה מפזר לג' בחי' אביונים אלו שפירשנו ובהיותו מפזר מתעלה מהיסוד ולמעלה, אביונים במלכות הרי מעלה א' (אור יקר).

³ על עמוד אחד והוא יסוד עולם שנא' וצדיק יסוד עולם (ד"א).

⁴ פי' דמ' נקראת צדקה ור"ת צדקתו עומדת לעד צלע עומדת עמדה ונשאת לעד הוא ת"ת כמ"ש במ"ן וכן שמעתי שהוא פי' בנין עדי עד ודו"ק כי קצרתני (מא"ן) (נ"א).

⁵ כאומרו והאדם ידע (אור יקר).

⁶ פי' ולא עמד איש לפני אתו שהיא השכינה שנקראת את ומחוברת עם ו' שהוא ז"א (מ"מ).

⁷ שהם מעצם המלכות שהם מבני ההיכל שעומדים שם, כאומרו למען אחי ורעי ואדרבה נא שלום בך, שהם סבת שלום הבית. ד"א איש החצוני באומות יוסף יסוד, אחיו ישראל קדושים, שזווגם בתוך המלכות והיינו שהנשמות הקדושות מעוררות הזווג ומקשרות הכל בסוד שמע וברוך שם, ואחר שאינו בכלל אחד מתגרש לחוץ (אור יקר). פי' הם חיילות ב"ע ושיעור הפסוק, ולא עמד איש לפני אתו שהיא השכינה בשעה שמשפיע יוסף שהוא היסוד לאחיו שהם ב"ע השפע ע"י המלכות (מ"מ).

בראשית

<p>ורעי דבר אחר ולא עמד איש אתו בזמנא דקב"ה אתי לאזדווגא¹ בכנסת ישראל בהתודע יוסף אל אחיו בזמנא דקב"ה הוה מתחבר בהו בישראל בנין דאינון נטלי בלחודייהו בלא חבורא דעמין עעכו"ם בהדייהו בנין כך (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא בזמנא דא איהו קב"ה בלחודוי בחבורא חדא עם ישראל דכתיב בהו (תהלים קכב ח) אחי ורעי כמה דאוקמוה</p>	<p>שהקדוש ברוך הוא בא להתחבר עם כנסת ישראל. "בהתודע יוסף אל אחיו", בזמן שהקדוש ברוך הוא היה מתחבר בהם בישראל, משום שהם נוטלים לבדם, ללא חיבור של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות עמם. לכן "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", שהרי בזמן הזה הקדוש ברוך הוא לבדו בחיבור אחד עם ישראל, שכתוב בהם "למען אחי ורעי", כמו שבארוה.</p>
<p>רבי ייסא פתר קרא בזמנא דקב"ה יוקים לה לכנסת ישראל מעפרא ויבעי לאנקמא נקמתא מעממיא עעכו"ם כדין כתיב (ישעיה סג ג) ומעמים אין איש אתי וכתיב הכא ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו כד"א (שם ט) וינטלם וינשאם כל² ימי עולם³ ולא יכול יוסף להתאפק (בראשית מה א)</p>	<p>רבי ייסא פתח את הפסוק, בזמן שהקדוש ברוך הוא יקים את כנסת ישראל מן העפר וירצה להינקם נקמה מעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, אזי כתוב "ומעמים אין איש אתי". וכתוב כאן, "ולא עמד איש אתו בהתודע יוסף אל אחיו", כמו שנאמר "וינטלם וינשאם כל ימי עולם". "ולא יכל יוסף להתאפק".</p>
<p>רבי חזקיה פתח ואמר (תהלים קכג א) שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים האי קרא אוקמוה ואתמר אבל תא חזי אליך נשאתי את עיני וכתיב (שם קכא א) אשא עיני אל ההרים אלא דא לעילא⁵ ודא לתתא⁶ אשא עיני אל ההרים דא לעילא בנין לאמשכא ברכאן מעילא לתתא מאלין הרים עלאין לאמשכא מנייהו ברכאן לכנסת ישראל דאתברכא מנייהו⁷ אליך נשאתי את עיני למצפי⁸ ולחכאה לאנון ברכאן דנחתו מתמן לתתא היושבי⁹ בשמים דכל תוקפהא¹⁰ וחילהא¹¹ וקיומהא¹² איהו בשמים¹³</p>	<p>רבי חזקיה פתח ואמר, "שיר המעלות אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים". הפסוק הזה בארוהו ונתבאר. אבל בא וראה, "אליך נשאתי את עיני", וכתוב "אשא עיני אל ההרים". אלא, זה למעלה וזה למטה. "אשא עיני אל ההרים", זה למעלה, כדי להמשיך ברכות מלמעלה למטה, מההרים הללו העליונים למשוך מהם ברכות לכנסת ישראל שמתברכת מהם. "אליך נשאתי את עיני", לצפות ולחכות לאותן ברכות שיורדות משם למטה. "היושבי בשמים", שכל תוקפה</p>

¹ פי' ולא עמד איש את, וד"א בשעה שרוצה להזדווג עם המלכות (מ"מ).

² כל דהיינו יסוד (אור יקר).

³ להתקשר בנינה בו"ק והיינו יוסף (אור יקר).

⁴ וכתיב אשא, וקשי קראי אהדדי, חדא נשאתי, ואשא זה עתיד וזה עבר, שנית אליך או אל ההרים (אור יקר).

⁵ ההרים הם ו' טורין רברבין חג"ת נה"י שהם הרים שבהם הברכות, שהם מגדלים מזון אל החיה התחתונה דהיינו כנסת ישראל (אור יקר). חג"ת (מ"מ).

⁶ מלכות (מ"מ).

⁷ ולזה לא אמר נשאתי עיני, אלא אשא להמשיך הברכות למלכות, אמנם אליך נשאתי היינו צפיית התחתונים אליה למזונותם (אור יקר).

⁸ והנה תחלה יקדם זה שתמיד מחכה ונשיאות הראשון לפי שעה להמשיך, והנשיאות הזה תמיד מצפה ומחכה לאינון ברכאן (אור יקר).

⁹ המלכות (אור יקר).

¹⁰ מן הגבורה (אור יקר).

¹¹ מן החסד (אור יקר).

¹² מן האמצע, והיינו שמים, אש ומים כלל שלשתם בת"ת (אור יקר). יראה כפל לשון תוקפהא הם הגבורות וחילהא הם החסדים, כמ"ש ימינך ה' נאדרי בכח, ות"א בחילא נמצא שהימין שהם החסדים נקראים חילא וקיומהא הם המוחין שקיום הגוף הוא ע"י המוחין (מ"מ).

¹³ פי' ת"ת ז"א שכתרה הוא מהחזה דז"א ולמטה אחורי הת"ת (מ"מ).

בראשית

<p>בגין דכד יובלא אפתח מבויעי דכל אינון תרעין כלהו קיימי בשמים</p>	<p>וקיומה וחילה הוא בשמים. משום שכאשר היובל פותח את המעינות של כל אותם השערים, כולם עומדים בשמים.</p>
<p>וכיון דשמים נטיל כל אינון נהורין דנפקי מיובלא כדין איהו זן ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דצדיק² חד³ וכיון דדא אתער לגבה כמה אינון דקיימין בכל סטרין לאתשקאה ולא תברכא מתמן כמה דאת אמר (שם קד כא) הכפירים שואגים⁴ לטרף ולבקש מא"ל אכלם וכדין איהו סלקא ברזא דרזין כדקא חזי (ליה) ומקבלא עדונין⁵ מבעלה כדקא יאות וכלהו דקיימי בכל⁶ סטרין עמדי בלחודיהו כמה דאת אמר ולא עמד איש אתו דכתיב (בראשית מה א) ויקרא הוציאו כל איש מעלי⁶ ולבתר דאיהו מקבלא עדונין מבעלה כלהו אתשקיין לבתר ואתונו כמה דאת אמר (תהלים קד יא) ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם</p>	<p>וכיון ששמים נוטלים כל אותם אורות שיוצאים מהיובל, אז הוא זן ומשקה את כנסת ישראל על ידי צדיק אחד. וכיון שזה מתעורר אליה, כמה הם שעומדים בכל הצדדים להיות מושקים ולהתברך משם, כמו שנאמר "הכפירים שואגים לטרף ולבקש מאל אכלם". ואז היא עולה בסוד הסודות כראוי (לו), ומקבלת עדונים מבעלה כראוי. וכל העומדים בכל הצדדים עומדים לבדם, כמו שנאמר "ולא עמד איש איתו", שכתוב "ויקרא הוציאו כל איש מעלי". ואחר שהיא מקבלת עדונים מבעלה, כולם מושקים לאחר מכן ונזונים, כמו שנאמר "ישקו כל חיתו שדי ישברו פראים צמאם".</p>
<p>רבי יוסי פתח קרא באליהו דכתיב (מ"א יז ב) ויקרא אל יהוה ויאמר ה' אלהי הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה תא חזי תרי הוו דקאמרין מלין לקביל קבי"ה משה ואליהו משה אמר (שמות ה כב) למה הרעות לעם הזה ואליהו אמר הרעות להמית את בנה ותרוייהו מלה חדא קאמרו מאי טעמא אלא רזא איהו משה אמר למה הרעות מאי טעמא אלא בגין דאתיהיב רשו לסטרא אחרא לשלטאה עלייהו דישראל הרעות יהבת רשו לסטרא אחרא דרע למשלט עליהו אליהו אמר הרעות יהבת רשו לסטרא</p>	<p>רבי יוסי פתח הפסוק באליהו, שכתוב "ויקרא אל ה' ויאמר ה' אלהי הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה הרעות להמית את בנה". בא וראה, שנים היו שאמרו דברים כנגד הקדוש ברוך הוא, משה ואליהו. משה אמר "למה הרעותה לעם הזה". ואליהו אמר "הרעות להמית את בנה". ושניהם אמרו דבר אחד. למה, אלא סוד הוא. משה אמר "למה הרעותה", למה, אלא משום שנתנה רשות לצד האחר לשלוט על ישראל. "הרעותה", נתת רשות לצד האחר של רע לשלוט עליהם. אליהו אמר "הרעות", נתן רשות לצד הרע ליטול</p>

¹ הם ה' מקורות אלו שבתוכיותה שהם ה' ספירות חמשים שערי בינה, והיינו שהיא חמשים וכוללם בת"ת והת"ת עם החסד והגבורה והנצח וההוד ה' כולל חמשים, והיסוד כל כולל החמשים ומשפיעם למלכות ה"א בענין שהם מהחמשים בינה, לחמשים ת"ת בחמשים יסוד לחמשה מלכות (אור יקר). פי' יסוד דאימא הנקרא יובלא כמ"ש הרב ז"ל, והוא נפתח ומתגלה בת"ת דז"א. וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים כי ה' חסדים נקרא נ' שערי בינה, וכן ה' גבורות נקרא נ' שערי בינה כמ"ש הרב ז"ל והם מתגלים בת"ת הנקראים שמים, וז"ש דכל אינון תרעין כולהו קיימי בשמים (מ"מ).

² פי' כי כל הארת החו"ג והארת המוחין יורדת עד היסוד בו ועולים ויוצאים דרך נקב האחור למלכות וז"ש איהו זן ואשקי לה לכנסת ישראל על ידא דצדיק (מ"מ).

³ נ"א דצדיק חי ונק' חי שהוא כולל ט' מדות מלמעלה למטה וממטה למעלה. א"נ דמשקה לכ"י ולכך נק' חי בסוד והקמותי את בריתי ז"ח. ומהרמ"ף פי' כן דחי בעת הזווג וגם פי' דיסוד אור ישר ט' ואור חוזר ט' חי והם דברי ז"ח ודר"ק (מא"ן) (נ"א).

⁴ ומעוררים אותה אל הזווג, והיינו בבחינתה למטה בתחתונים, ועל ידי התעוררות זו היא מזדככת ועולה ברזי רזין זכך אחר זכך (אור יקר).

⁵ דהיינו נהר יוצא מעדן שסוד העדן מבינה ומעלה ולכך אין שם כניסה לשום א' אלא הם למטה נקראות חיתו שדי בערך הבחי' העליונות הפנימיות (אור יקר).

⁶ שאין ראוי שיהיו שם עת הזווג כעין וכל אדם לא יהיה באהל מועד וכו', ולזה ולא עמד איש אתו שכולם יוצאים עם היות שנתעלו בסוד בתולת אחריה רעותיה מובאות ומביאות עולות ומעוררות ויוצאות, ולא עמד איש אתו שם במלכות (אור יקר).

בראשית

<p>נשמתו של זה, וזהו הוא "הרעות", והכל סוד אחד.</p>	<p>דרע ליטול נשמתא דדא ודא הוא הרעות וכלא רזא חדא</p>
<p>בא וראה, אליהו אמר, "הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה". משום שהקדוש ברוך הוא אמר לו לאליהו, הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך, וכל מי שזן ומפרנס למי שצריך לו, וכל שכן בימי רעב, הרי נאחז בעץ החיים, וגורם לו ולבניו חיים. והנה בארנו. ועכשיו אליהו אמר, כל מי שמקיים נפש בעולם, זוכה לו חיים, וזוכה להאחז בעץ החיים. ועכשיו שולט עץ המות, הצד של רע, על האלמנה שאתה צוית לזון אותי, לכן "הרעות" ("למה הרעתה"). ואם תאמר שרע לא נעשה לאיש מעם הקדוש ברוך הוא, בא וראה בזמן שאדם הולך לימין, שמירתו של הקדוש ברוך הוא תמיד אצלו, ולא יכול הצד האחר לשלוט עליו, והרע הזה נכנע לפניו ולא יכול לשלוט. וכיון ששמירת הקדוש ברוך הוא עוברת ממנו, משום</p>	<p>תא חזי אליהו אמר הגם על האלמנה אשר אני מתגורר עמה בנין דקב"ה אמר ליה לאליהו הנה צויתי שם אשה אלמנה לכלכלך וכל מאן דזן ומפרנס למאן דאצטריך ליה וכל שכן ביומי דכפנא הא אתאחיד באילנא דחיי וגרים ליה חיים ולבניו והא אוקימנא והשתא אליהו אמר כל מאן דקיים נפשא בעלמא זכי ליה חיים וזכי לאתאחיד באילנא דחיי והשתא שלטא אילנא דמותא (בההוא) סטרא דרע על האלמנה דאנת פקדת למיזן לי בנין כך הרעות [נ"א למה הריעות] ואי תימא דרע לא אתעביד לבר נש מעם קב"ה תא חזי בזמנא דבר נש אזיל לימינא נטירו דקב"ה תדיר לגביה ולא יכיל סטרא אחרא לשלטאה עליה והאי רע אתכפיא קמיה ולא יכיל לשלטאה וכיון דנטירו דקב"ה אתעברא מניה¹ בנין</p>
ר"ט/א	ר"ט/א
<p>שהוא נדבק ברע, אז אותו הרע, כיון שרואה שאין עמו שמירה, אז שולט עליו ובא להשמיד אותו, ואז נותנת לו רשות ונוטל את נשמתו. משה אמר "למה הרעותה", שנתנה רשות לצד הרע לשלוט על ישראל, להיות בשעבוד שלו. דבר אחר, "למה הרעותה", שראה כמה מהם שהיו מתים ונמסרו לצד הרע.</p>	<p>דאיהו אתדבק ברע כדין ההוא רע כיון דחמי דלאו עמיה נטירו כדין שליט עליה ואתי לשיצאה ליה וכדין אתיהיב ליה רשו ונטיל נשמתיה משה אמר למה הרעות דאתיהיב ליה רשו² לסטרא דרע למשלטא עליהו דישראל למהוי בשעבודא דיליה דבר אחר³ למה הרעות דחמא כמה מנהון דהוו מתין ואתמסרו בסטרא דרע</p>
<p>בא וראה, בשעה שהטוב מתעורר, שהוא הימין, כל השמחה וכל הטוב וכל הברכות נמצאות, והכל הוא בחשאי, כמו שבארורה, שאומרים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי, וזה הסוד, משום</p>	<p>תא חזי בשעתא דטוב אתער⁴ דאיהו ימינא⁵ כל חידו⁶ וכל טיבו⁷ וכל ברכאן⁸ משתכחן וכלא בחשאי איהו כמה דאוקמוה דאמרי ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד בחשאי ורזא דא בנין</p>

¹ כאן רואים שכל מיתה אינה נמשכת בהעדר וסילוק החיים אלא על ידי פעולה ומציאות (דע"ה ח"ב יד ע"ד).

² בתחלת מציאות שעבודם וזה דוחק (אור יקר).

³ שהיה שם הרעה מחודשת ובאותה הבחינה היה שם חידוש הרעה, או אפשר דעל הרעה זו מתרעם על תחלתה מעת גלותם (אור יקר).

⁴ ירצה לומר שאין מצוע בעניינים אלו אלא אם שולט הרע הכל נפגם, ואם שולט הטוב הכל נתקן (אור יקר). פירוש יסוד המתעורר מצד ימין חסד בצנעא ברזא דאמרו בשכמל"ו בחשאי אז אשתכח כל חידו מצד הדין ששם השמחה וכל טיבו מצד החסד. ז"ח (נ"א).

⁵ מציאות הרע כל צדי החצונים. מציאות הטוב ממקום שפוסק הרע ולמעלה וכל הרע לשמאל, כל מעשהו להשטין בדין הגבורה הקשה וכל הטוב להימין ולהטיב ולזה עיקרו בימין חסד (אור יקר).

⁶ מצד הבינה וג"ר שעליה (אור יקר).

⁷ מצד ג"ר יוצא ומתפשט הטוב עד היסוד (אור יקר).

⁸ מהיסוד ברוך יוצאות ברכות לראש צדיק ונמשכות במלכות, וממנה לכל הקדושים הנפרדים דהיינו סוד חשאי בסוד בשכמל"ו שהוא התפשטות עד היכל לבנת הספיר (אור יקר).

בראשית

<p>[נ"א דהאי איהו יהודא] דאיהו <כדין> (גזיר) יהודא כדקא חזי אמר רבי חייא וכי אליהו כיון דאיהו גזיר וקב"ה מקיים ואיהו גזיר על שמיא דלא לאחתא מטרא ומלא היך דחיל איהו מאיזבל דשדרת ליה דכתיב (מ"א יט ב) כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם ומיד דחיל וערק על נפשיה</p>	<p>(שזהו יחוד) שאז הוא היחוד כראוי. אמר רבי חייא, וכי אליהו, כיון שהוא גזיר והקדוש ברוך הוא מקיים, והוא גזיר על השמים שלא להוריד טל ומטר, איך הוא פחד מאיזבל ששלחה לו, שכתוב "כי כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם", ומיד פחד וברח על נפשו.</p>
<p>א"ל רבי יוסי הא אוקמוה דצדיקיא לא בעאן לאטרהא למאריהון באתר דנוקא אשתכחת <נ"א> ליה) לעינא כגוונא דשמואל דכתיב (ש"א טז ב) איך אלך ושמע שאול והרגני א"ל עגלת בקר תקח בידך בגין דצדיקיא לא בעאן לאטרהא למאריהון באתר דנוקא אשתכח אוף הכי אליהו כיון דחמא דנוקא אשתכח לא בעי לאטרהא למאריה א"ל אנא מלה שמענא דהא באליהו לא כתיב ביה ויירא וילך אל נפשו אלא (מ"א יט ג) וירא ראייה חמא ומה חמא אלא חמא דהא מכמה שנין אזל בתריה מלאך המות ולא אתמסר בידיה והשתא (שם) וילך אל נפשו מאי וילך אל נפשו אזל לקיומא דנפשא ומאן איהו אילנא דחיי לאתדבקא תמן</p>	<p>אמר לו רבי יוסי, הנה פרשוה, שהצדיקים לא רוצים להטריח את רבונם במקום שנזק נמצא (לו) לעין, כדוגמא ששמואל שכתוב "איך אלך ושמע שאול והרגני". אמר לו, "עגלת בקר תקח בידך", משום שצדיקים לא רוצים להטריח את רבונם במקום שנמצא נזק. אף כך אליהו, כיון שראה שנזק נמצא, לא רצה להטריח את רבונו. אמר לו, אני שמעתי דבר, שהנה באליהו לא כתוב בו ויירא וילך אל נפשו, אלא וירא, ראייה ראה. ומה ראה, אלא ראה שהנה מכמה שנים הלך אחריו מלאך המות, ולא נמסר בידו, ועכשיו "וילך אל נפשו". מה זה "וילך אל נפשו", הלך לקיום הנפש, ומי הוא, עץ החיים להדבק שם.</p>
<p>תא חזי כולהו כתיב את נפשו והכא כתיב אל נפשו ורזא דא שמענא דאמר רבי שמעון כל נשמתין דעלמא כלהו נפקי מההוא נהר דנגיד ונפיק וכלהו נקיט לון ההוא צרורא דחיי וכד נוקבא אתעברת מן דכורא (ו)כלהו בתיאובתא דתרין סטרין בתיאובתא דנוקבא לגבי דכורא וכד תיאובתא דדכורא נפקא ברעותא כדין אינון נשמתין בקיומא יתיר בגין דכלא בתיאובתא ורעו דאילנא דחייא ואליהו <בגין דהוה> מההוא רעותא יתיר מבר נש אחרא אתקיים ובגין כך אל נפשו כתיב ולא כתיב את נפשו דהא את נפשו דא היא נוקבא</p>	<p>בא וראה, בכולם כתוב "את נפשו", וכאן כתוב "אל נפשו". וסוד זה שמעתי שאמר רבי שמעון, כל הנשמות של העולם, כולם יוצאים מאותו נהר ששופע ויוצא, ואת כולם הוא לוקח אותו צרור החיים, וכשהנקבה מתעברת מן הזכר, כולם בתשוקת שני הצדדים, בתשוקת הנקבה לזכר, וכשתשוקת הזכר יוצאת ברצון, אז אותן הנשמות בקיום יותר, משום שהכל בתשוקה ורצון של עץ החיים. ואליהו, משום שהיה מאותו רצון יותר מאדם אחר, התקיים. ולכן כתוב "אל נפשו", ולא כתוב את נפשו, שהרי "את נפשו" זו הנקבה.</p>
<p>ואי תימא ואל האשה² אמר כללא דדכר ונוקבא כד היא בגו דכורא כדין ואל האשה אמר את האשה נוקבא בלחודהא ולא כלילו דדכורא כגוונא דא אל נפשו דכר בלחודוי את נפשו</p>	<p>ואם תאמר "ואל האשה אמר", הכללות של זכר ונקבה כשהיא בתוך הזכר, אז "אל האשה אמר". "את האשה", הנקבה לבדה וללא כללות של הזכר. כדוגמא זו "אל נפשו", הזכר לבדו. "את נפשו", הנקבה</p>

¹ פי' כשמעשה התחתונים מתוקנים מלכות מתקשטת בקישוטים נאים שאין להם ערך, ואז תאות הז"א מרובה והנשמה שיוצאת ע"י אותו הזווג רובה מהדכורא, וכמעט הנוק' אינה עולה בשם, ולכך מתקיים ולא שלטא ביה מותא, וז"ש ואליהו מההוא רעותא יתיר וכו' (מ"מ).

² פי' הרי האשה שהיא נוק' אמר בה אל וכו' ותירץ כללא דדכר ונוק' כדין איהי בגו דכורא כדין ואל האשה אמר, ר"ל לעולם אל הוא דכורא, והאי דאמר ואל האשה, אמר היינו שהמלכות שהיא אשה כלולה בז"א שנק' אל (מ"מ).

בראשית

<p>נוקבא בלחודהא ולא כלילו דדכורא ובגין דאיהו מסטרא דדכורא יתיר מכל בני עלמא אתקיים בקיומיה יתיר ולא מית כשאר בני עלמא בגין דכלא איהו מאילנא דחיי' ולא מגו עפרא ובגין דא אסתלק לעילא ולא מית כארז כל בני עלמא דכתיב (מ"ב ב יא) ויעל אליהו בסערה השמים</p>	<p>לבדה, וללא התכללות של זכר. ומשום שהוא מצד הזכר יותר מכל בני העולם, התקיים בקיומו יותר, ולא מת כשאר בני העולם, משום שהכל הוא מעץ החיים, ולא מתוך העפר. ולכן הסתלק למעלה ולא מת כדרך כל בני העולם, שכתוב "ויעל אליהו בסערה השמים".</p>
<p>תא חזי מה כתיב (שם) והנה רכב אש וסוסי אש ונוי² דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא³ ואסתלק דלא כשאר ארז בני עלמא ואשתאר מלאכא קדישא כשאר קדישי עליונין ועביד שליחותא בעלמא והא אוקמוה דנסין דעבד קב"ה בעלמא על ידיה אתעבידן ותא חזי מה כתיב (מ"א יט ד) וישאל את נפשו⁴ בקדמיתא וילך אל נפשו כמה דאתמר בקיומא והכא את נפשו למות אילנא דביה שריא מותא ותמן אתגלי עליה קב"ה כמה דכתיב (שם יא) צא ועמדת בהר מה כתיב בתריה ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה דא הוא⁵ אתר פנימאה דכלא⁶ דמניה נפקין כל נהורין מה כתיב (שם יג) ויהי כשמוע אליהו וילט פניו באדרתו והנה אליו קול ויאמר⁷ מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי א"ל קב"ה עד מתי אתה מקנא לי <טרקת> (טרקא) גלא דלא</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "והנה רכב אש וסוסי אש" וגו', שהרי אז התפשט הגוף מן הרוח והסתלק שלא כדרך שאר בני העולם, ונשאר מלאך קדוש כשאר קדושים עליונים, ועושה שליחות בעולם, והרי פרשוה, שהנסים שעושה הקדוש ברוך הוא בעולם, נעשים על ידו. ובא וראה מה כתוב, "וישאל את נפשו". בראשונה "וילך אל נפשו", כמו שנאמר בשבועה, וכאן "את נפשו למות", העץ שבו שורה המות, ושם נגלה עליו הקדוש ברוך הוא, ככתוב "צא ועמדת בהר". מה כתוב אחריו, "ואחר הרעש אש לא באש ה' ואחר האש קול דממה דקה", זהו המקום הפנימי של הכל, שממנו יוצאים כל האורות. מה כתוב, "ויהי כשמוע אליהו וילט פניו באדרתו וגו' והנה אליו קול ויאמר מה לך פה אליהו ויאמר קנא קנאתי". אמר לו הקדוש ברוך הוא, עד מתי אתה מקנא לי, סגרת את הדלת שלא</p>
<p>רט/ב</p>	

¹ פי' רובו מהדכורא כמ"ש, והנוק' כמעט אינה ניכרת, וז"ש ולא מגו עפר שהמלכות נק' עפר (מ"מ).
² שמות קצז ע"א (הערת הזוהר). ת"ח מה כתיב והנה רכב אש וכו' הוקשה לו כי היה ס"ד שעליית אליהו בסערה השמים היה כמשמעו בגוף ונפש ולזה קשה כי אפי' כגרגיר חרדך אינו יכול לעלות למלעה מענייני העוה"ז כנז' בפ' ויקהל דף קצ"ז לז"א ת"ח מה כתיב והנה רכב אש וכו' דהא כדין אתפשט גופא מן רוחא כי אותם רכב אש וסוסי אש האכילו את הגוף והגשם חלף הלך לו ונשאר כלו רוחני ואסתלק כנז' בפ' ויקהל דף קצ"ז שאותו הגוף שהיה לו בזה העולם נזדכך ונשאר להתלבש בו כשירד לעה"ז (ז"ח) (ש"נ).
³ גופו נשאר בבחינת "סערה", וכשירד בעולם הזה, חוזר ומתלבש בהוא גופא (דע"ה ח"א נג ע"ב).
⁴ ות"ח מה כתיב וישאל את נפשו וגו' בא להכריח איך פירש וילך אל נפשו ר"ל לקימא דנפשא כנז' שכן כתיב אח"כ וישאל את נפשו למות ולמה שינה הכתוב לכתוב כאן אל נפשו והכא וישאל את נפשו אלא כנז' דמעיקרא לא הלך אלא אל קימא דנפשא ובראותו כי לא היתה יכולה נפשו להדבק ולהסתלק שמה ונפשו עיפה להרוגים אשר רדפוהו אז רצה להפקיר עצמו אל מקום המיתה וז"ש אח"כ וישאל את נפשו למות שהערה למות נפשו ואפשר היות מלת את הפך מלת אל כמו האיתים והמזמרות שהם מכתשים את הכל שהוא ביטולא וכיתותא דנפשא כנז' ות"ח כל ההוא בר נש וכו' בא לתת טעם מהיכן זכה אליהו למעלה גדולה כזו ואמר לפי שקנא כמה פעמים כנזכר לעיל לכך זכה שלא ישלוט בו מלאך המות א"נ עצה טובה קמ"ל דאע"ג שהטעם שלא מת אליהו הוא מפני שהיה בתיאובתא דעלמא דדכורא סגי כנזכר לעיל עכ"ז יכול כל אדם לזכות למדרגה זו אם יקנא לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביה כשאר בני נשא כלומר לא יארע לו כשאר בני נשא אלא ברחמנות כמשאל בנייתא וכו' או ע"י מלאך של רחמים. ויתקיים ביה שלום ממלאך המות כנז' (שם) (ש"נ).
⁵ תקונים ג (ד"א).
⁶ מלכות (מ"מ).
⁷ תשא קצ ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>יכיל לשלטאה בכך מותא לעלמא¹ ועלמא לא יכיל למסבלך עם בני נשא א"ל כי עזבו בריתך בני ישראל וגו' אמר ליה חייד דבכל אתר² דבני (נשא יתקיימו) [יקיימו] קיים קדישא אנת תהא זמין תמן³ [והא אתמר בנין כך מתקנין כרסייא לאליהו דאיהו זמין תמן]</p>	<p>יכול לשלוט בך המות לעולם, והעולם לא יכול לסבול אותך, עם בני (אדם). אמר לו, "כי עזבו בריתך בני ישראל" וגו'. אמר לו, חייד, שבכל מקום שבני (אדם) יקיימו את ברית הקודש, אתה תהיה מזומן לשם. (והרי נתבאר לכן מתקנים כסא לאליהו, שהוא מזומן לשם).</p>
<p>תא חזי מה גרם ההיא מלה דאליהו דכתיב (שם יח) והשארתי בישראל שבעה אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו אמר ליה קב"ה מכאן ולהלאה דלא יכיל עלמא למסבלך עם בני (נשא) (שם מז) ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד יהא נביאה אחרא לגבי בני (נשא) ואת תסתלק לאתרך ותא חזי כל ההוא בר נש דמקני ליה לקב"ה לא יכיל מלאכא דמותא לשלטאה ביה כשאר בני נשא ויתקיים ביה שלם והא אוקמוה כמה דאתמר בפנחס (במדבר כה יב) לכן אמור הנני נותן לו את בריתי שלום</p>	<p>בא וראה מה גרם אותו הדיבור של אליהו, שכתוב "והשארתי בישראל שבעת אלפים כל הברכים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו". אמר לו הקדוש ברוך הוא, מכאן והלאה, שאין העולם יכול לסבול אותך עם בני (אדם). ואת אלישע בן שפט מאבל מחולה תמשח לנביא תחתיד, יהיה נביא אחר אצל בני (אדם), ואתה תסתלק למקומך. ובא וראה, כל אדם שמקנא לקדוש ברוך הוא, לא יכול מלאך המות לשלוט בו כשאר בני אדם, ויתקיים בו שלום, והנה פרשוהו כמו שנאמר בפנחס "לכן אמר הנני נתן לו את בריתי שלום".</p>
<p>ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו (בראשית מה יד) רבי יצחק אמר הא אוקמוה דבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני פתח ואמר (שיר ד ד) כמגדל דוד צוארך בני לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים כמגדל דוד מאן מגדל דוד דא מגדל דוד⁴ ודאי דבנה ליה דוד וסליק ליה גו ירושלם⁵ אלא כמגדל דוד דא ירושלם <ד> לעילא דכתיב ביה (משלי יח</p>	<p>"ויפול על צוארי בנימן אחיו ויבך ובנימן בכה על צואריו". רבי יצחק אמר, הנה פרשוהו שבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני. פתח ואמר, "כמגדל דוד צווארך בני לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים". "כמגדל דוד", מי "מגדל דוד". זה ודאי מגדל דוד שבנה אותו דוד והעלה אותו לתוך ירושלים. אלא "כמגדל דוד" זו ירושלים של מעלה,</p>

¹ סגור השער שלא יוכל מלאך המות לשלוט בך וע"ל בפ' לך לך ד' צב ע"ב (ד"א).

² דכלפי שאמר עזבו בריתך יחזור ויאמר קיימו בריתך בית ישראל. ז"ח (נ"א).

³ כדי שתעיד הפך עדותך זה, שאין הקב"ה חפץ במי שמלמד קטיגוריא על בניו (אור יקר).

⁴ מאן מגדל דוד בספירות, ותירץ מתוך המשל להבין הנמשל ודאי (אור יקר). נ"ל דר"ל יחוד השם במלכות בית דוד והיינו מגדל דוד גימטריא יחוד הגמור יאקודנקי א"מ (ואפשר כי דוד רמז יחוד ד' למ' האחוזת בתנה"י ו' ליחוד הת"ת עמה ד' ד' מוחין מגדל דוד רמז למוחין דגדלות וא"ש הה"ב (מא"ן) (נ"א).

⁵ א"כ מכאן נלמוד שירושלים היא המלכות, ובחי' שהיא שם מיוחדת מתעלה בתוכה היא מגדל דוד, וז"ש "אלא ירושלים לעילא דכתיב ביה", לא ירושלים עצמה, אלא בה כתיב על בחי' המיוחדת תוך ירושלים של מעלה, היינו מגדל עוז שם ה' בו ירוץ צדיק, היינו נקודה אמצעית שהצדיק רץ בתוכה, ואותה הבחי' תתעלה על כל שאר בחי' המלכות, בגין דבו ירוץ צדיק ונשגב, ועתה יאמר כמגדל דוד כאותה הבחי' המיוחדת למעלה (אור יקר). ירושלים הוא מלכות רחל. והנה כלי האמצעי שלה הוא אדנ"י והפנימי הוא א"ד מלא, והנה ס"ה עם י"ב אותיות המילוי הוא מגד"ל, והרי שרומז לשני כלים שלה. ועוד מ"ם גימ"ל דל"ת למ"ד הוא תרע"א והוא ממש כלי הפנימי שבו דש ורץ הצדיק שהוא יסוד ז"א, ובוה נשגב מגדל זה, כי אין לו שום אחיזה בז"א כשאר מדות המלכות אבל עכשיו היא מקבלת ה' החסדים. וידוע שסוד ע"ב דמ"ה הוא ע"א דהיינו מ"ה וכ"ו, וה' פעמים ע"א הרי נשג"ב. ונודע שכל יסוד הוא סוד מז"ל, ומגד"ל גי' מז"ל. וכן עז, דהיינו שהמגדל הנזכר יש לו כח ביסוד דזעיר והיינו מגד"ל ע"ז. וגם ס"ת מגדל עז שם הם אותיות מז"ל. והרי ג' פעמים מז"ל רל"א, ואולי שהוא סוד אין טפה יורדת מלמעלה שאין טפיים עולות מלמטה, ולכן מז"ל מלא מ"ם זי"ן למ"ד הוא רל"א, וכן ג' פעמים מז"ל. והנה ש"ם בגי' ה' שד"ן, וכן ה' ב"ו ירו"ץ עולה גם כן בסוד חיבור שני היסודות, ועיין לעיל דף ל"ז ב' וצ"ו ב'. ועוד מגד"ל דר"ד גי' יאהדונה"י שהוא הפנימי דיסוד ז"א ותרע"א הנ"ל הוא פנימי דיסוד דידה (רמ"ז).

בראשית

<p>י) מגדל עז שם יהו"ה בו ירוץ צדיק ונשגב מאן נשגב אלא ההוא מגדל נשגב בגין דביה ירוץ צדיק צוארך דא בית מקדשא דלתתא¹ דאיהו קאים בתקונא דשפירו כקדלא לנופא מה צואר איהו שפירו דכל גופא² הכי נמי בי מקדשא איהו שפירו דכל עלמא בנוי לתלפיות תלא דכל בני עלמא הוו מסתכלן ביה והכי אוקמוה תלפיות תל דכל פיות דעלמא משבחן ומצללן לגביה</p>	<p>שכתוב בה "מגדל עז שם ה' בו ירוץ צדיק ונשגב". מי הנשגב, אלא אותו מגדל נשגב, משום שבו ירוץ צדיק. "צוארך", זה בית המקדש שלמטה, שהוא עומד בתקון של יופי כעורף לגוף. מה הצואר הוא היופי של כל הגוף, כך גם בית המקדש הוא היופי של כל העולם. "בנוי לתלפיות", תל שכל בני העולם היו מסתכלים בו. וכך בארוהו, "תלפיות", תל שכל הפיות של העולם משבחים ומתפללים אליו.</p>
<p>אלף המגן תלוי עליו אלין אלף תקונין דמתקנין ביה³ כדקא יאות כל שלטי הגבורים דכלהו קא אתיין⁴ מסטרא דדינא קשיא⁵ מה צואר כל תקונין (דלתתא) [דאתא] <דאתתא> ביה תליין (כך) [כין] <ב>מקדשא כל תקונין דעלמא ביה תליין ושריין והא אוקמוה דכתיב (איכה ה ה) על צוארינו נרדפנו על בי מקדשא דאיהו צואר ושפירו דכל עלמא נרדפנו יגענו למבני ליה תרין זמנין ולא הונח לנו דהא לא שבקוה לן ואתחרב ולא אתבני לבתר מה צואר כיון דאשתצי כל גופא אשתצי עמיה הכי נמי בי מקדשא כיון דאיהו אשתצי ואתחשך כל עלמא הכי נמי אתחשך ולא נהירו שמשא ולא שמיא וארעא וככביא בגין כך בכה יוסף על דא ולבחר דבכה על דא⁶ בכה על שבטין דאתגלו</p>	<p>"אלף המגן תלוי עליו", אלו אלף התקונים שמתקנים בו כראוי. "כל שלטי הגבורים", שכולם באים מצד הדין הקשה. כמו שכל תקוני האשה תלויים בצואר, כך במקדש כל תקוני העולם תלויים ושרויים בו. והרי פרשוה, שכתוב "על צוארנו נרדפנו", על בית המקדש, שהוא הצואר והיופי של כל העולם. "נרדפנו יגענו", לבנות אותו פעמיים. "ולא הונח לנו", שהרי לא השאירוהו לנו, ונחרב ולא נבנה לאחר מכן. מה הצואר, כיון שנכלה, כל הגוף נכלה עמו, כך גם בית המקדש, כיון שנשמד ונחשך, כל העולם כך גם נחשך, ולא מאיר השמש, ולא שמים וארץ וכוכבים. לכן יוסף בכה על זה, ואחר שבכה על זה, בכה על השבטים שיגלו.</p>
<p>כד אתחריב בי מקדשא כלהו שבטין אתגלו מיד ואתבדרו ביני עממיא הה"ד (בראשית מה יט) וינשק לכל אחיו ויבך עליהם עליהם ודאי על כלם בכה על בי מקדשא דאתחריב תרין זמנין ועל אחוי עשרת השבטים דאתגלו בגלותא ואתבדרון ביני עממיא ואחרי כן דברו אחיו אתו</p>	<p>כשנחרב בית המקדש, כל השבטים נגלו מיד והתפזרו בין העמים, זהו שכתוב "וינשק לכל אחיו ויבך עליהם". עליהם ודאי. על כולם בכה, על בית המקדש שנחרב פעמיים, ועל אחיו עשרת השבטים שהוגלו לגלות והתפזרו בין העמים. "ואחרי כן דברו אחיו איתו", ולא כתוב ויבכו, שהרי</p>

¹ והנה לפי זה יקשה למה נקרא בית המקדש צואר (אור יקר).

² שבו הדיקנא (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ב). שכן שם הוא מקום כל הדינים ולכן דווקא שם הוא מקום מיתוקם ותיקונם (פת"ש א"א מד).

³ היינו כנגד עשר ספירות כל א' כלולה מעשר ועשר מעשר הם אלף וכל התיקונים האלו היו מתקנות הספירות מתוך עבודת בית המקדש (אור יקר). פי' הם א"ל שד"י דבריאה והם הבירורים שבבריאה שא"ל שד"י במילואו גימ' אל"ף, וז"ש אלין אלף וכו' וידוע שהבירורים עולים בסוד מ"ן ובהם נתקנת המלכות (מ"מ).

⁴ עיקר התיקון שהשכינה היא מתקנת הוא בכחות הדין האלו שהם סודם מגינים והם אלף, ואפשר דהיינו אותם הנזכרים בפרשת פקודי שסודם בתא הרצים בהיכלות ועם היות שהם הרבה נכללים באלף (אור יקר).

⁵ הם הגבורות, כי כל הבירורים הם משם ב"ן שהוא דין. א"נ י"ל אלף תיקונים הם הגבורות שבאים מגבורה דעתיק שנק' אלהים דהה"ן שהאחוריים שלו גימ' אלף והגבורות אלו שבאים מגבורה דעתיק מתקנים המלכות כמ"ש הרב זלה"ה על מ"ש באד"ר ומהאי דיקנא אשתמודע כל מה דהוי ברישא מאל"ף עלמין דחתימין בעזקא דכייא עיי"ש (מ"מ).

⁶ כיון שצפה ישראל נכנסים לגלות צפה גלות אחר גלות כל הגלויות, ובכה על צרתם שמאותו העת נגזר שליטת האומות עליהם (אור יקר).

בראשית

<p>ולא כתיב ויבכו דהא איהו בכה דנצנצה ביה רוחא קדישא ואינון לא בכו דלא שרא עלייהו רוח קודשא</p>	<p>הוא בכה, שנצנצה בו רוח הקודש, והם לא בכו, שלא שרתה עליהם רוח הקודש.</p>
<p>והקל נשמע בית פרעה¹ (שם טז) רבי (אלעזר) [נ"א אבא] פתח ואמר (תהלים פד ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל א"ל חי תא חזי כל בר נש דצלי [צלותיה] (צלותא וקם) קמי מאריה אצטריך ליה לאקדמא ליה ברכאן בכל יומא ויומא ולצלי צלותיה קמי מאריה בזמנא דאצטריך בצפרא לאחדא בימינא דקב"ה במנחה לאחדא בשמאלא וצלותא ובעותא אצטריך ליה לבר נש בכל יומא ויומא בנין לאתאחדא ביה ואוקימנא מאן דצלי צלותיה (וקם) קמי מאריה אצטריך ליה דלא למשמע קליה בצלותיה ומאן דאשמע קליה בצלותיה צלותיה לא אשתמע מאי טעמא בנין²</p>	<p>"והקול נשמע בית פרעה". רבי (אלעזר) אבא פתח ואמר, "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה' לבי ובשרי ירננו אל אל חי". בא וראה, כל אדם שמתפלל תפלתו (וקם) לפני רבונו, צריך לו להקדים לו ברכות בכל יום ויום ולהתפלל תפלתו לפני רבונו בזמן שצריך. בבוקר לאחז בימין של הקדוש ברוך הוא, במנחה לאחז בשמאל. ותפלה ובקשה צריך לאדם בכל יום ויום כדי להאחז בו. ובארנו, מי שמתפלל תפלתו (ועומד) לפני רבונו, צריך לו שלא להשמיע קולו בתפלתו, ומי שמשמיע את קולו בתפלתו תפלתו לא נשמעת. למה, משום</p>
<p>ר"א</p>	
<p>דצלותא לאו איהי [ההיא] קלא דאשתמע³ דההוא קול דאשתמע לאו היא צלותא ומאן איהי צלותא דא קלא אחרא⁴ דתליא בקלא דאשתמע ומאן הוא קלא דאשתמע דא ההוא קול דהוא בוא"ו⁵ קלא דתליא ביה דא ההוא קל בלא וא"ו ובגין כך לא אצטריך ליה לבר נש למשמע קליה בצלותיה⁶ אלא לצלאה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע⁷ ודא היא צלותא דאתקבלת תדיר וסימנך והקל נשמע⁸ קל בלא וא"ו נשמע דא היא</p>	<p>שהתפלה אינה אותו הקול שנשמע, שאותו קול שנשמע אינו תפלה. ומה היא תפלה, זהו קול אחר שתלוי בקול שנשמע. ומיהו הקול שנשמע, זה אותו הקול שהוא בוא"ו, הקול שתלוי בו, זהו קל בלי וא"ו. ולכן לאדם צריך לא להשמיע קולו בתפלתו, אלא להתפלל בלחש באותו הקול שלא נשמע, וזו התפלה שמתקבלת תמיד, וסימן לדבר "והקל נשמע", קל בלי וא"ו, "נשמע", זו היא התפלה שהיא בחשאי,</p>

¹ היא שכינה כדמפרש, ולפי זה בית פרעה מקום השר העליון משם בכתה שכינה בסבת יוסף מפני שהתחיילה שכינה לרדת עם ישראל בגלותם (אור יקר).

² שמות רב ע"ב (הערת הזוהר).

³ ז"א (מ"מ).

⁴ מלכות, וקשה שכאן אמר שז"א נקרא קלא דאשתמע, ומלכות קלא דלא אשתמע כמ"ש לקמן, אלא לצלאה בלחש בההוא קלא דלא אשתמע. ולעיל דף נ' אמר הזהר, תרין אינון דלא אשתמעו ותרין אינון דאשתמעו, תרין אינון דלא אשתמעו, דא הוא חכמה עילאה וכו', וקול גודל שהם אר"א. תרין דאשתמעו קול דיעקב ודיבור שהם זר"ן, הרי שקרא לאר"א דלא אשתמעו ולזר"ן דאשתמעו. וי"ל שלגבי אר"א שהם נעלמים הרבה, דלגבי דידהו זר"ן הם נגלים לכן קראם דאשתמעו. והכא שמדבר בזר"ן לבדם קרא לז"א קלא דאשתמע כמו שם בפ' בראשית דף נ', וקרא למלכות קלא דלא אשתמע, לפי שאינה עולה בשם בפני בעלה, כי שרגא בטיהרא מאי מהני, וז"ש קלא דתלייא ביה דא הוא קל בלא ו', שר"ל שאין קולה נשמע כשל ז"א כי היא נקבה וטפלה לבעלה (מ"מ).

⁵ עי' ע"ח שער אח"ף פרק א' שזוהו ת"ת והוא בחי' הז"א.

⁶ פירש הרב של"ה דף ר"נ דקלא לא נאמר אלא קליה שלא ישמיע אפילו לאזניו והכי מסיק הרב פר"ח וכן הוא בתנא דבי אליהו והראשונים היה להם גירסא בש"ס כן וכמ"ש במ"א. מא"ן (נ"א).

⁷ בינה (דע"ה ח"א ד ע"ג). ועי' בבהגר"א על תז"ח נ ונא (כללים ח"ב ג ע"ג).

⁸ מכאן נראה דגרסינן לעיל והקול נשמע רבי אבא פתח ואמר נכספה וגם כלתה וכו' כספרים ישנים, ול"ג רבי אלעזר, דא"כ דבריו סותרים זה את זה, דלעיל מפרש קל בלא ו' נשמע, דהיינו מי שמתפלל בלחש, ואינו משמיע קולו בתפלתו נשמע, לפי שהתפלה היא לתקן המלכות, שהיא קל בלא ו', וכאן מפרש והקול נשמע בשעת החרבן, שקול השכינה נשמע עד הבינה שנקראת פרעה, אלא ודאי דגרסינן לעיל ר' אבא (מ"מ).

בראשית

<p>צלותא! דהיא בחשאי [דכתיב בחנה (ש"א א יג) וקולה לא ישמע דא היא צלותא] דקב"ה קביל כד אתעביד גו רעותא וכוונה ותקונא כדקא יאות וליהדא יהודא דמריה כדקא יאות בכל יומא והקל נשמע בית פרעה (בראשית מה טז) (והקל נשמע חסר וא"ו מאי טעמא אמר רבי אלעזר דא היא שכינתא דבכאת על חרוב בי מקדשא ועל גלותהון דישראל כתיב הכא והקל נשמע וכתיב התם (ירמיה לא יד) קול ברמה נשמע² מה להלן שכינתא אף כאן נמי שכינתא)¹⁷⁷</p>	<p>שכתוב בחנה "וקולה לא ישמע". זוהי התפלה שהקדוש ברוך הוא מקבלה כשנעשית ברצון וכוונה ותיקון כראוי, ולייחד את היחוד של רבונו כראוי בכל יום. ("והקל נשמע בית פרעה", "והקל נשמע", חסר וא"ו, למה. אמר רבי אלעזר, זו היא השכינה שבוכה על חרבן בית המקדש ועל גלותם של ישראל. כתוב כאן "והקל נשמע", וכתוב שם "קול ברמה נשמע". מה שם שכינה, אף כאן גם כן שכינה).</p>
<p>רבי <אלעזר> (אליעזר) אמר קלא בחשאי דא היא קלא עלאה דכל קלין נפקין מתמן³ אבל קל בלא ו' דא היא צלותא דלתתא דאיהי אזלא לאסתלקא [בוא"ו] ולא תחברא ביה תא חזי והקל נשמע דא הוא קל בלא וא"ו (דאיהי) <דא היא> קלא [ד]בכאת על מקדש ראשון ועל מקדש שני נשמע כמה [דאת אמר] (דאתמר) קול ברמה נשמע ברמה מאי ברמה דא הוא עלמא עלאה עלמא דאתי וסימניך מן הרמה ועד בית אל⁴ (תהלים קו מה) מן העולם ועד העולם הכא ברמה דא עלמא עלאה דהא בההיא שעתא די ברמה נשמע⁵ כדין מה כתיב (ישעיה כב יב) ויקרא יי' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד וגו' והקל נשמע לעילא⁶ לעילא⁷ מאי טעמא בגין דוא"ו אתרחק ואסתלק מניה וכדין רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו (ירמיה לא יד) [כי איננו כי אינם מבעי ליה אלא כי איננו] והא אוקימנא כי איננו דבעלה לא אשתכח עמה <דאלמלא> (ואלמלא) בעלה ישתכח עמה תתנחם עליהו דהא כדין בנהא לא יהון בגלותא</p>	<p>רבי אלעזר אמר, הקול בחשאי זהו קול עליון שכל הקולות יוצאים משם. אבל קל בלי וא"ו, זוהי התפלה של מטה, שהיא הולכת להתעלות בוא"ו ולהתחבר בו. בא וראה, "והקל נשמע", זה הוא הקל בלי וא"ו, זהו "הקול" שבכה על מקדש ראשון ועל מקדש שני. "נשמע" כמו שנאמר "קול ברמה נשמע". "ברמה", מה זה "ברמה", זהו העולם העליון, העולם הבא, וסימן לדבר, "מן הרמה ועד בית אל", "מן העולם ועד העולם". כאן "ברמה", זה העולם העליון, שהרי בשעה ההיא שברמה נשמע, אז מה כתוב, "ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד" וגו'. "והקל נשמע", למעלה למעלה. למה, משום שוא"ו התרחק והסתלק ממנה, ואז "רחל מבכה על בניה מאנה להנחם על בניה כי איננו". "כי איננו", צריך היה להיות כי אינם. אלא "כי איננו", והנה בארנו "כי איננו", שבעלה לא נמצא עמה, שאלמלא היה בעלה נמצא עמה, תתנחם עליהם, שהרי אז בניה לא יהיו בגלות, ומשום שאיננו, אינה מתנחמת על בניה, משום שבניה התרחקו ממנה על</p>

¹ נשמע דא היא צלותא דהיא בחשאי לא קאי אוסמך דקאמר אלא אקרא קאי ומשתעי מכאן והלאה ע"ד הפשט. ולפי פי' זה שפי' קשה מאמר רבי אלעזר לקמן בסמוך דקאמר דקלא בחשאי היא הבינה והכא קאמר הוא בעצמו שהוא במלכות אם לא שנאמר שיש הפרש בין בחשאי ובין קלא דלא משתמע והכי משמע מתוך הלשון דקאמר אבל קול בלא וא"ו דא היא צלותא דלתתא. א"נ לפי הנסחא אחרינא דגרסי בריש שמעתא רבי אבא פתח נכספה וגו' אתא רבי אלעזר לאפלוגי אבל אם נפרש סוגיין ע"ד הפשט לא קשה מידי וה"פ דצלותא לאו איהי קלא דאשתמע כי לא נקרא תפלה אלא התפלה הנאמרת בלחש שהתפלה שהיא בקול רם לאו צלותא נקראת כדאיתא נמי בפ' ויקהל דף ר"ב וכדמפרש ואזיל. ומאן איהי צלותא כלומר איזהו הנקראת תפלה (זה"ח) (ש"נ).

² פי' ברמה היא בינה וכדמפרש רבי אלעזר דבריו, ולכן חזר ואמר ר' אלעזר אמר קלא בחשאי וכו' שמבאר דבריו היטב (מ"מ).

³ עיין לעיל נ ע"ב (לש"ו).

⁴ עי' ליקוטי תורה שופטים על הפסוק (שופטים ד ה).

⁵ פירוש קול מ' נשמע בבינה זהו ברמה בבינה. א"מ (נ"א).

⁶ בז"א (מ"מ).

⁷ בבינה (מ"מ).

בראשית

<p>שאיננו עמה.</p>	<p>ובנין דאיננו לאו איהי מתנחמא על בנהא בנין דבנהא אתרחקו מנה על דאיננו עמה</p>
<p>בא וראה, "בית פרעה", זהו סימן לדבר למעלה, הבית שנפרעים ומתגלים ממנו כל האורות וכל המאורות, כל מה שהיה סתום משם התגלה. ולכן הקדוש ברוך הוא הוציא את כל האורות וכל המאורות, כדי להאיר לאותו הקול שנקרא קל בלי וא"ו. בא וראה, כאשר יקים הקדוש ברוך הוא לזה הקול מהעפר ויתחבר באות וא"ו, אז כל מה שנאבד מהם בזמן הגלות יחזור, ויתעדנו באורות עליונים שנוספים מתוך העולם העליון, כמו שנאמר "והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו לה' בהר הקדש בירושלים".</p>	<p>תא חזי בית פרעה דא הוא סימניך לעילא ביתא דאתפרעו ואתגליין מניה כל נהורין וכל בוצינין כל מה דהוה סתים מתמן אתגלי ובנין כך קב"ה אפיק כל נהורין וכל בוצינין בנין לאנהרא להווא קול דאקרי קל בלא וא"ו תא חזי כד יקים קב"ה להאי קל מעפרא ויתחבר בוא"ו כדין כל מה דאתאביד מנייהו בזמנא דגלותא יתהדר ויתעדנון בנהורין עלאין דאתוספן מגו עלמא עלאה כמה דאת אמר (ישעיה כו יג) והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול ובאו האובדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים והשתחוו ליהו"ה בהר הקדש בירושלים</p>
<p>"ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים וגו' (בראשית מה יט) רבי חייא פתח (שם סו י) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש וגו' בא וראה, כשנחרב בית המקדש וגרמו החטאים וגלו ישראל מן הארץ, הסתלק הקדוש ברוך הוא למעלה למעלה, ולא השגיח על חרבן בית המקדש ועל עמו שגלו, ואז השכינה גלתה עמהם. כשירד, השגיח על ביתו שנשרף, הסתכל על עמו, והנה נגלו. שאל על המלכה, והיא נתגרשה. אז "ויקרא ה' אלהים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק". והיא גם היא מה כתוב בה, "אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה", כמו שנאמר "כי איננו", משום שהסתלק ממנה ונמצא פירוד. ואפילו שמים וארץ כולם התאבלו, שכתוב "אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם".</p>	<p>ואתה צויתה זאת עשו קחו לכם מארץ מצרים וגו' (בראשית מה יט) רבי חייא פתח (שם סו י) שמחו את ירושלים וגילו בה כל אוהביה שישו אתה משוש וגו' תא חזי כד אתחרב בי מקדשא וגרמו חובין ואתגלו ישראל מארעא! אסתלק קב"ה לעילא לעילא ולא אשגח על חרוב בי מקדשא ועל עמיה דאתגלו וכדין שכינתא אתגלייא עמהון כד נחת אשגח על ביתיה דאתוקד אסתכל על עמיה והא אתגלי שאל על מטרונותא ואתתרכת כדין ויקרא יי' אלהיים צבאות ביום ההוא לבכי ולמספד ולקרחה ולחגור שק והיא גם היא מה כתיב בה (יואל א ח) אלי כבתולה חגורת שק על בעל נעוריה כמה דאת אמר כי איננו בנין דאסתלק מינה ואשתכח(ת) פרודא ואפילו שמיא וארעא כלהו אתאבלו דכתיב (ישעיה נ ג) אלביש שמים קדרות ושק אשים כסותם</p>
<p>מלאכים עליונים כולם התאבלו עליה, שנאמר "הן אראלם צעקו חוצה מלאכי שלום מר יבכיון שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון דכתיב (שם יג י) חשך השמש בצאתו וגו' וכלא עלאי ותתאי בכו עליה</p>	<p>מלאכי עלאי כלהו אתאבלו עליה דכתיב (שם לג ז) הן אראלם צעקו חוצה? מלאכי שלום מר יבכיון שמשא וסיהרא אתאבלו וחשכו נהוריהון דכתיב (שם יג י) חשך השמש בצאתו וגו' וכלא עלאי ותתאי בכו עליה</p>
<p>רי"ב</p>	<p>רי"ב</p>

¹ ויקרא עה ע"א (הערת הזוהר).

² עי' ויקהל קצה ע"ב ופקודי רמה ע"ב, שכל העולמות בי"ע בכו, ועניינו לעורר רחמים והמה המלאכים הקדושים (דע"ה ח"ב מג ע"ב).

בראשית

<p>והתאבלו. למה, משום ששולט עליה הצד האחר ששולט על הארץ הקדושה.</p>	<p>ואתאבלו מאי טעמא בגין דשלטא עלה סטרא אחרא דשלטא על ארעא קדישא¹</p>
<p>פתח ואמר, "ואתה בן אדם כה אמר ה' אלהים לאדמת ישראל קץ בא הקץ על ארבע כנפות הארץ". הפסוק הזה הוא סוד עליון. מה זה "לאדמת ישראל קץ", וכי אדמת ישראל היא קץ. אלא כך זה ודאי, ונתבאר, הקץ הוא לימין, והקץ הוא לשמאל. קץ לימין, שכתוב "לקץ הימין". קץ לשמאל, שכתוב "קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר", וזהו "קץ כל בשר", כמו שנתבאר. "קץ של הימין", היינו שכתוב "לאדמת ישראל קץ". "בא הקץ", זה קץ השמאל. הקץ של הימין זה הקץ של יצר הטוב. הקץ של השמאל זה הקץ של יצר הרע.</p>	<p>פתח ואמר (יחזקאל ז ב) ואתה בן אדם כה אמר יי' אלהי'ם לאדמת ישראל קץ² בא הקץ על ארבע כנפות הארץ האי קרא רזא <עלאה> איהו לאדמת ישראל קץ מאי איהו וכי אדמת ישראל קץ היא אלא הכי הוא ודאי ואתמר קץ איהו לימינא קץ איהו לשמאלא קץ לימינא דכתיב (דניאל יב יג) לקץ הימין קץ לשמאלא דכתיב (איוב כה ג) קץ שם לחושך ולכל תכלית הוא חוקר ודא הוא (בראשית ו יג) קץ כל בשר כמה דאתמר קץ דימינא היינו דכתיב לאדמת ישראל קץ בא הקץ (יחזקאל ז ב) דא קץ דשמאלא קץ דימינא דא קץ דיצר הטוב קץ דשמאלא דא קץ דיצר הרע</p>
<p>וזהו שכאשר החטאים גרמו והתגברו, נגזר ונתן השלטון למלכות הרשעה לשלוט ולהחריב ביתו ומקדשו, וזהו שכתוב "כה אמר ה' אלהים רעה אחת רעה הנה באה" והכל אחד. ולכן התאבלו עליונים ותחתונים, על שנותן השלטון לקץ הזה של השמאל, ולכן כיון שהמלכות הקדושה, מלכות השמים נכנעה, ומלכות הרשעה (האחרת) התגברה, (אז) יש לכל אדם להתאבל עמה ולהיכנע עמה, ומשום שכאשר היא תזדקק והעולם יתחדש, הוא יתחדש עמה, שכתוב "שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה".</p>	<p>ודא איהו דכד (חובין אתגברו) <חובין גרמו ואתגברו> [גרמו חובין אתגור] ואתייהיב שלטניה למלכות [הרשעה] לשלטאה ולהרבא ביתיה ומקדשיה ודא הוא דכתיב (שם ה) כה אמר יי' אלהי'ם רעה אחת רעה הנה באה וכלא חד ובגין כך אתאבלו עלאי ותתאי על דאתייהיב שלטנו להאי קץ דשמאלא ובגין כך כיון דמלכו קדישא מלכות שמים אתכפיא ומלכות [חייבא אתגבר] (אחרא אתגבר כדין) אית ליה לכל בר נש לאתאבלא עמה ולא אתכפיא עמה בגין דכד איהי <יזדקפא> (אזדקפא) ועלמא יתחדי יתחדי איהו בהדה דכתיב (ישעיה סו י) שישו אתה משוש כל המתאבלים עליה</p>
<p>בא וראה, כתוב במצרים "עגלה יפיפה מצרים". והסוד של העגלה הזו היו ישראל תחת שלטונה כמה פעמים וכמה שנים. ומשום שישראל עתידים אחר כך לשלוט עליה, נרמז להם כאן עגלות. רבי אלעזר אמר, רמז רמז יוסף ליעקב על עגלה ערופה, שהרי באותו פרק נפרד ממנו. ובארוה, עגלה ערופה, שהיא באה על</p>	<p>תא חזי כתיב בהו במצרים (ירמיה מו כ) עגלה יפיפה מצרים ורזא דעגלה³ דא הוו ישראל תחות שלטניה כמה זמנין וכמה שנין ובגין דזמינין ישראל לשלטאה לבתר עלה אתרמיז לון השתא עגלות רבי אלעזר אמר רמז רמז ליה יוסף ליעקב על עגלה ערופה דהא בההוא פרקא אתפרש מניה ואוקמוה עגלה ערופה דאיהי אתיא על דאשתכח</p>

¹ נתן רשות לקלי' לשלוט, וכל מקום שנתן רשות לחצונים לשלוט צער הוא לכל התחתונים. ועתה בגלות זה של ישראל, לא נעשה שום צער ולא מצינו, אלא שירדו ישראל למצרים דרך שמחה, לזה אמר שגלות מצרים לא שלטו החצונים במדת המלכות, ולא ינקו ממנה, כענין חרבן בית המקדש וארץ ישראל, הוא ההכרח שבעת החרבן שלט החצונית בארץ ישראל, ועתה לא שלטו בארץ ישראל מורה שלא שלטו במלכות שהיא הנקראת ארץ ישראל, וז"ש "מ"ט" היה ענין זה בחרבן ולא בירידת ישראל למצרים, "בגין דשלטא וכו'", והטעם דשלטא על ארעא קדישא וכאן לא שלטא על ארעא קדישא (אור יקר).

² פי' מלכות שנקראת קץ מפני שהיא סוף האצילות, א"נ מפי שבז"א יש ט' ספירות והמלכות, יש בה י"ס וכוללת ג"כ ט"ס ד"א הרי י"ט וכל א' כלולה מי' הם ק"ץ (מ"מ).

³ עגלה בגימטריא גיהנם וז"ש שאל הקב"ה לאברהם לברר גיהנם או מלכיות. א"מ (ואפשר זש"ה וכעבות העגלה חטאה כמשז"ל שעי' החטא מתרחב גיהנם וזהו עבות עגל"ה גיהנם חטאה. מא"ן) (נ"א).

בראשית

<p>קטולא ולא אתיידע מאן קטיל ליה ובגין דלא ישלמון על ארעא רוהין בישין דלא אצטריכו יהבין האי עגלה לתקונא בגין דלא ישתמודעון לגביה ולא ישלטו עלייהו¹</p>	<p>שנמצא הרוג ולא נודע מי הרג אותו, וכדי שלא ישלטו על הארץ רוחות רעות שאינן צריכות, נותנים את העגלה הזו לתיקון, כדי שלא יתוודעו אליו ולא ישלטו עליהם.</p>
<p>תא חזי כל בני נשא כלהו עברין על ידא דמלאך המות בר מהאי דאקדימו ליה בני נשא עד לא ימטי זמנא לשלטאה ביה וליטול רשו דהא לא שליט בבר נש עד דנמיל רשו² ובגין כך אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר³ כמה [דאת אמר] (דברים כא א) (ד'לא נודע⁴ מי הכהו הכי נמי אית ליה דינא דלא אתיידע⁵ בגין לקטרנא על ההוא אתר ועל דא (שם ג) ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר וגו' בגין לאעברא דיניה⁶ דההוא אתר ולא תתקנא דלא ישלוט ביה מקטרנא ולא שתזבא מניה⁷</p>	<p>בא וראה, כל בני האדם, כולם עוברים על ידי מלאך המות, פרט לזה, שהקדימו אותו בני אדם טרם הגיע זמנו לשלוט בו וליטול רשות, שהרי אין שולט באדם עד שנוטל רשות. ולכן יש לו דין לשלוט על אותו מקום, כמו שנאמר "לא נודע מי הכהו". גם כך יש לו דין שלא נודע כדי לקטרג על אותו מקום, ועל כן "ולקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר" וגו', כדי להעביר דינו של המקום ההוא, ולהיתקן שלא ישלוט בו המקטרג ולהנצל ממנו.</p>
<p>תא חזי יוסף כד אתפרש מאביו בלא לוייה ובלא אכילה אשתדר והוה מה דהוה וכד אמר יעקב (בראשית לו לג) טרוף טרוף יוסף אמר כי ארד אל בני אבל שאולה דאנא גרימנא ליה ותו דהוינא ידע דאחוי סניין ליה ושדרנא ליה ורמזו קא רמיז ליה אמר ליה רבי יהודה אינון עגלות על פי פרעה שדר לון דכתיב (בראשית מה כא) ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה אמר ליה דיוקא דמלה דכתיב (שם יט) ואתה צויתה זאת עשו</p>	<p>בא וראה, כשנפרד יוסף מאביו, בלי לוייה ובלי אכילה נשלח, והיה מה שהיה. וכשאמר יעקב "טרוף טרוף יוסף", אמר "כי ארד אל בני אבל שאולה", שאני גרמתי לו. ועוד, שהייתי יודע שאחיו שונאים אותו ושלחתי אותו, ורמזו הוא רמז לו. אמר לו רבי יהודה, את אותם העגלות שלח אותם על פי פרעה, שכתוב "ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה". אמר לו, דיוקו של דבר, שכתוב "ואתה צויתה זאת עשו". "ואתה צויתה" דוקא, ולכן כתוב בה"א, משמע שיוסף בקש אותם, ולכן "ויתן להם</p>

¹ לעיל קיד ע"א (הערת הזוהר).

² בזה אין נותנים לו רשות שאינו ברשות גבוה מיתתו, ועתה יש לשטן ב' תביעות: הא', על זה שהעבירום מידו שלא מת ע"י, מפני שהקדימוהו, ועם היות שאין מיתה בעולם אלא ע"י, כי אי אפשר לנפש מן הגוף אלא על ידו, עכ"ז שאני היות כלי שחיטתו ע"י מלאך המות או היות ע"י בני אדם, שהרי אותה הסבה שהקדימו לו נטלוהו מידו, שהוא היה שוחטו בחרבו. הב', הדין עם ההורג שחטא אפילו בלי איזה חטא, שלא היה מגיע לו חסרון. ואין ספק שמלאך המות יודע מי הוא זה ואי זה הוא ההורג, אמנם בדיני בריות, כל זמן שלא נודע, הוא תובע על אנשי אותו המקום שתי תביעות אלו (אור יקר).

³ ובג"כ אית ליה דינא לשלטאה על ההוא אתר הוקשה להם כי לא היה ראוי להביא עגלה ערופה אלא ההורג כדי לכפר עליו ומה להם ולצרה לז"א הכתוב הטעם שיקחו זקני העיר ההיא עגלת בקר לפי שלא נודע מי הכהו ולזה לפי שאין מלאך המות יודע מי הרגו כדי שב"ד יהרגוהו לזה יש לו פתחון פה לקטרג על אותו מקום שנמצא ההרוג בצדו ולכן להסיר מעליהם רק את המות הזה יביאו עגלת בקר ויהרגוהו בלא זמנה ויכפר על זה שנהרג בלא זמנו ונמצא שנפש א' שנהרג בלתי ידיעתו יהרג אחר בידיעתו ויקח נפש תחת נפש הכי אית ליה דינא דלא אתידע כמו שלא נודע מי הכהו הכי אית ליה למלאך המות לתבוע דין דלא אתידע על מי בפרטות אלא מקטרג על ההוא אתר בכללות ולכן תיקון הדבר שכללות זקני העיר ההיא יביאו עגלה ערופה להסיר מעליהם קטרוג זה כנזכר (ש"נ).

⁴ עם היות שהוא יודע והוא תובע עליו ממקום אחר, אומר הרי פלוני הרג פלוני, אמנם על אלו הוא אומר, הרי ביניהם נהרג פלוני, ואינו נודע והם שותקים וכו' (אור יקר).

⁵ בערך קטרוגו תמיד, אפילו שלא יהיה לו חלק בזה כלל, והם מתקנים שתיהם (אור יקר).

⁶ דהיינו זכותו ותביעתו (אור יקר).

⁷ היינו קטרוגו סתם, וע"י עגלה ערופה היו מתקנים שהיו עורפין אותה ונעשת כעין שעיר לעזאזל, וזה חלקו לב' העניינים (אור יקר).

בראשית

<p>ואתה צויתה דייקא ובגין כך כתיב בה"א¹ משמע דיוסף תבע לון ובגין כך ויתן להם יוסף עגלות על פי פרעה ויעקב לא אתקיים <ב>מלה עד דחמא לון דכתיב (שם כז) וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אותו ותחי רוח יעקב אביהם</p>	<p>יוסף עגלות על פי פרעה", ויעקב לא עמד בדבר עד שראה אותם, שכתוב "וירא את העגלות אשר שלח יוסף לשאת אתו ותחי רוח יעקב אביהם".</p>
<p>אמר רבי שמעון בקדמיתא ותחי רוח יעקב ולבתר ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי אלא בקדמיתא קרי ליה אורייתא יעקב בגין שותפותא דאשתתפו שכינתא בההוא חרם כד אודבן יוסף והשתא דשכינתא סלקא כדין איהו ותחי רוח יעקב אביהם ודא הוא רזא דשכינתא² ובתר דאיהי קיימא בקיומא (בגין כדין דרגא דלעילא אתעבר לגבי דרגא דאיהו ישראל) [כדין דרגא דלעילא אתער לגבה ואיהו דרגא דישראל] מכאן דדרגא דלעילא לא אתער (לעילא) עד דאתער בקדמיתא לתתא דהא הכא ותחי רוח</p>	<p>אמר רבי שמעון, בראשונה "ותחי רוח יעקב", ואחר כך "ויאמר ישראל רב עוד יוסף בני חי". אלא בראשונה קראה לו התורה יעקב, משום השותפות, ששתפו את השכינה באותו חרם כשנמכר יוסף, ועכשיו ששכינה עלתה, אז היא "ותחי רוח יעקב אביהם", וזה הוא סוד השכינה. ואחר שהיא עמדה בקיום (משום) אז הדרגה שלמעלה עברה אליה, הדרגה שהיא ישראל. (אז הדרגה שלמעלה התעוררה אליה, והיא דרגה של ישראל). מכאן שהדרגה שלמעלה לא מתעוררת למעלה עד שמתעוררת בראשונה למטה, שהרי כאן "ותחי רוח</p>
<p>ר"א/א</p>	
<p>יעקב בקדמיתא לבתר ויאמר ישראל</p>	<p>יעקב" בראשונה, ואחר כך "ויאמר ישראל".</p>
<p>ויאמר אלהים לישראל במראת הלילה (בראשית מו ב) במראת כתיב תא חזי (שם א) ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק בקדמיתא בגין לאתערא שמאלא ברזא דרחימו וכדין ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה בהאי דרגא דקאמרן דאיהי מראות הלילה</p>	<p>"ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה". כתוב "במראת". בא וראה, "ויזבח זבחים לאלהי אביו יצחק". בראשונה, כדי להעיר את השמאל בסוד של האהבה, ואז "ויאמר אלהים לישראל במראות הלילה", בדרגה הזו שאמרנו, שהיא "מראות הלילה".</p>
<p>ויאמר אנכי האל אלהי אביך (שם ג) מאי טעמא בגין דסטרא דקדושה דלעילא הכי הוא³ דהא סטרא דמסאבא לא אדכר שמא דקב"ה וכל סטר דקדושה אדכר בשמיה (שם ד) אנכי ארד עמך מצרימה וגו' מכאן דשכינתא נחתת עמיה בגלותא ובכל אתר דישראל אתגלו שכינתא אתגליא עמהון והא אוקמוה תא חזי כמה עגלות הוו שית דאת אמר (במדבר ז ג) שש עגלות צב דבר אחר שיתין הוו וכלא רזא חדא</p>	<p>"ויאמר אנכי האל אלהי אביך". למה, משום שצד הקדושה שלמעלה כך הוא, שהרי צד הטומאה לא מזכיר את שם הקדוש ברוך הוא, וכל צד הקדושה נזכר בשמו. "אנכי ארד עמך מצרימה" וגו'. מכאן ששכינה ירדה עמו בגלות, ובכל מקום שישראל גלו, שכינה גלתה עמהם, והנה פרשוה. בא וראה, כמה עגלות היו, שש, כמו שנאמר "שש עגלות צב". דבר אחר, ששים היו, והכל סוד אחד. בראשונה כתוב</p>

¹ ר"ל שאמר פרעה ליוסף אתה צויתה ליתן העגלות (מ"מ).

² פי' רוח יעקב היא השכינה שנסתלקה מן החרם וכשנסתלקה מן החרם זהו קיומה, וז"ש ותחי רוח יעקב בשהשכינה היא רוח של יעקב, ואחר שנסתלקה מן החרם אז נזדווגה עם ז"א ולכך ויאמר ישראל שהוא ז"א (מ"מ).

³ הכי הוא פי', דקשה ליה אמאי אמר קרא אנכי האל אלהי אביך, פשיטא ליכתוב אל תירא מרדה מצרימה ותו לא, לכך מתרץ בגין דסטרא דקדושה דלעילא הכי הוא, פי' שהמלכות וכל סטרא דקדושה מזכירים שמו ית', אבל סטרא דמסאבא לא אדכר שמא דקב"ה, ולכך כדי שלא יחשוב יעקב ח"ו שמא ס"מ בא להטעותו, לכך אמרה לו השכינה, אנכי האל אלהי אביך, ואז ידע בודאי דסטרא דקדושה הוא, כי ס"א לא אדכר שמא דקב"ה (מ"מ).

בראשית

<p>בקדמיתא¹ כתיב (בראשית מה כז) בעגלות אשר שלח יוסף ולבסוף (שם מו ה) אשר שלח פרעה אלא כלהו דשדר יוסף הוּ בחושבנא² כדקא הוי ואינן דשדר פרעה יתיר מנייהו לא הוּ ברזא דא ולא הוּ בחושבנא ואלין ואלין קאתו בנין כך אשר שלח יוסף אשר שלח פרעה וכד יפקון ישראל מן גלותא מה כתיב (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' וגו'.</p>	<p>"בעגלות אשר שלח יוסף", ולבסוף "אשר שלח פרעה". אלא כולם ששלח יוסף היו בחשבון כראוי, ואותם ששלח פרעה יותר מהם, לא היו בסוד זה ולא היו בחשבון. ואלה ואלה באו, לכן "אשר שלח יוסף", "אשר שלח פרעה". וכשיצאו ישראל מן הגלות מה כתוב, "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה' וגו'".</p>
<p>ויאסור יוסף מרכבתו (בראשית מו כט) רבי יצחק פתח ואמר (יחזקאל א כב) ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה האי קרא אוקמוה אבל תא חזי³ אית חיה לעילא מן חיה <ואית חיה> קדישא⁴ דקיימא על ריש חיותא⁵ ואית חיה עלאה לעילא על כל שאר חיותא והאי <נ"א ואית> חיה שלטא על כלהו בנין דכד האי חיותא יהבא ונהרא לכלהו כדין כלהו נטלין למטלנוי ויהיבת דא לדא ושלטא דא על דא</p>	<p>"ויאסור יוסף מרכבתו". רבי יצחק פתח ואמר, "ודמות על ראשי החיה רקיע כעין הקרח הנורא נטוי על ראשיהם מלמעלה". הפסוק הזה בארוהו, אבל בא וראה, יש חיה למעלה מן החיה, ויש חיה קדושה שעומדת על ראש החיות. ויש חיה עליונה למעלה על כל שאר החיות, וזו (ויש) החיה שולטת על כולם, משום שכאשר החיה הזו נותנת ומאירה לכולם, אז כולן נוסעות למסעותיהן ונותנות זו לזו ושולטות זו על זו.</p>
<p>ואית חיותא לעילא על תתאי⁶ על שאר חיותא לתתא וכלהו אתונזו מינה וד' סטרי דעלמא⁷ רשימין בה אנפין נהירין <ידיען> (דינין) לכל סטר ואיהי שלטא על ד' סטרי והא אוקמוה דאינון ג' לסטר דא וג' לסטר דא וכן לד' סטרי דעלמא⁸ ואית רקיע לעיל מן רקיע⁹ והאי רקיע דשלטא</p>	<p>ויש חיה למעלה על התחתונים על שאר החיות שלמטה, וכולם נזונים ממנה, וארבעת צדדי העולם רשומים בה, פנים מאירות ידועות (דינים) לכל עבר, והיא שולטת על ארבעה צדדים, והנה פרשוה, שהם שלש לצד זה ושלש לצד זה, וכן</p>

¹ בקדמיתא כתיב וכו' הכוונה להקשו' בין למר ובין למר בשלמא אי לא כתב רחמנא אלא בעגלות אשר שלח יוסף ניחא שרמז לו כנז' אבל לבסוף כתב קרא אשר שלח פרעה וכי היאמ' שפרעה שלח עגלות לרמז עליון וה"ה דהוּ מצי לשנויי מאי דשני לעיל שיוסף שאל מאת פני פרעה כנז' לעיל אלא דעדיפא מינה משני אלא כולהו דשדר יוסף הוּ בחושבנא כלומר אין הכי נמי שהיו עגלות של פרעה אבל ג"כ היו עגלות יוסף שמלבד ששלח יוסף משלו לרמוז לו הרמז הנז' שאל מפרעה שיתן לו עוד עגלות ואותן של פרעה לא רמז בהם שום דבר ובודאי שלא היו הולכו' בערבוביא אלו לבד ואלו לבד ואלין ואלין קא אתו פליג על מ"ד אותן עגלות של פרעה היה ע"ז חקוקה עליהם ועמד יהודה ושרפן וכו' ואמר ליתא להא אלא אלין ואלין קא אתו ואפשר שרמז יוסף ששלח עגלות פרעה לנחם אותם ולדבר על לבם שיראו הכבוד הגדול שנעשה להם בהכנסם בגלות ומכ"ש שלעתיד והביאו את כל אחיכם מכל הגוים וכו' ולז"א אשר שלח יוסף אשר שלח פרעה (ש"נ).

² זה תירוץ אחר ג"כ לקושיא דלעיל, דר' יהודה שאמר אינון עגלות על פי פרעה שדר לון וכו', וכפי מ"ש כאן ב' מניינים הם ל"ק מידי (מ"מ).

³ ע' סוף משפטים גם בפרדס בשער אבי"ע (ד"א).

⁴ ור"ל תני והדר מפרש אית חיה לעילא מן חיה וחוזר ומפרשם, אית חיה קדישא, פי' אבא הנק' קודש (מ"מ).

⁵ היא בינה, ולכך באבא אמר דקיימא על ריש חיותא, לפי שהוא עליון מכולם, אבל בבניה אמר על כל שאר חיותא (מ"מ).

⁶ פי' מלכות שהיא עליונה על בי"ע (מ"מ).

⁷ פי' ארגמ"ן (מ"מ).

⁸ שמות ריב ע"א (הערת הזוהר).

⁹ פי' הם אורות מקיפים, כי אחר שאמר אית חיה לעילא מן חיה, שהם אורות הפנימיים, חזר לפרש אורות המקיפים. א"נ י"ל ואית רקיע וכו', הם המסכים שבין כל עולם ועולם, שיש מסך בין אצילות לבריאה, ויש מסך אחר בין בריאה ליצירה, וכן בין יצירה לעשיה (מ"מ).

בראשית

<p>עליהו¹ כלהו מסתכלן לגביה מה כתיב (שם כג) ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה וגו' בנין דכלהו שלטין על מה דאתפקדו² ושליחו דקוסטא³ דקופטרא בהו⁴ ואינון לכל סטר <תשעה> (ט') לד' סטרין דעלמא ואינון ל"ו בחושבנא⁵ וכד מתחברן כלהו אתעבידו רשימא חדא ברוא דשמא חדא⁶ ביחודא שלים כדקחזי</p>	<p>לארבעת צדדי העולם. ויש רקיע למעלה מן הרקיע, והרקיע הזה ששולט עליהם, כולם מסתכלים כלפיו. מה כתוב, "ותחת הרקיע כנפיהם ישרות אשה אל אחותה" וגו', משום שכולם שולטים על מה שנפקדו, ושליחות של מדת החבל בהם. והם תשעה לכל עבר, לארבעת צדדי העולם, והם ל"ו בחשבון. וכשכולם מתחברים, נעשים רישום אחד, בסוד של שם אחד, ביחוד שלם כראוי.</p>
<p>וכד מתתקני לגבי כרסיא⁷ מה כתיב (שם כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה והא אוקימנא <נ"א דיוקנא> דהאי אבן טבא⁸ בכרסיא⁹ דקיימא על ד' קיימיין¹⁰ ועל ההוא כרסיא¹¹ דיוקנא דאדם¹² לאתחברא ביה כחדא¹³ ולא תברכא כדקא יאות וכד איהי מתתקנא לגביה דאדם למהוי כלא רתיכא <נ"א קדישא וכדין כלא רתיכא> חדא להאי אדם כדין כתיב (בראשית מו כט) ויאסור יוסף מרכבתו דא צדיק ויעל לקראת ישראל אביו גשנה לקראת ישראל דא רזא דאדם גשנה תקרובתא חדא לאתקרבא כחדא בקרבנא חדא ויחודא חדא</p>	<p>וכשנתקנים כלפי הכסא, מה כתוב, "וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה". והרי בארנו, (דמות) שהאבן הטובה הזו בכסא, שעומד על ארבעה עמודים, ועל אותו הכסא דמות של אדם, להתחבר בו יחד ולהתברך כראוי. וכשהיא נתקנת כלפי אדם, שהכל יהיה מרכבה (נ"א קדושה, ואז כל המרכבה) אחת לאדם הזה, אז כתוב, "ויאסור יוסף מרכבתו", זה הצדיק. "ויעל לקראת ישראל אביו גשנה". "לקראת ישראל", זה הסוד של אדם. "גושנה", התקרבות אחת, להתקרב יחד בקרבן אחד ויחוד אחד.</p>

¹ פי' הוא אור מקיף דבריא ששולט על ארגמין שהם ביצירה, א"נ לפי מה שפירשנו שהרקיע הוא המסך, מ"ש והאי רקיע דשלטא עליהו, הוא המשך שבין בריאה ליצירה, שהם ביצירה והמסך שולט עליהם (מ"מ).

² ושליח הדין שממונה על העונש דבוק ואחוז בהם כי קופטרא הוא מל' דבוק כנודע (ד"א). פירוש שליחות במדה לעונש ושכר. הרשב"ב (נ"א).

³ פי' קוסטא מדה. קופטרא שלשלת ירצה השתלשלותם (ד"א).

⁴ ויצא קנט ע"א פקודי רנח ע"א ופנחס בר"מ רמט ע"ב (ד"א).

⁵ נ"ל דז"ש שרפים עומדים ממעל ל"ו כמנין ל"ו. א"מ (נ"א).

⁶ פי' שם ב"ן פשוט יש בו ד' אותיות, מלא יש בו ט' אותיות, מלוי המלוי יש בו כ"ג אותיות כמנין ח"ה, בסוד חיה בכלל בהמה סך הכל גימ' ל"ו. ודע שמלוי המילוי דב"ן כתב הרב ז"ל, שהווי"ן הם במילוי אלפ"ן, שאע"פ שהוא של מילוי ב"ן היא בלי א' הווי"ן של מילוי המילוי הם באלפ"ן, ובזה יש כ"ג אותיות במילוי המילוי (מ"מ).

⁷ פי' כשהם נתקנים להיות כסא למלכות שנקראת גם היא כורסיא לגבי ז"א (מ"מ).

⁸ מלכות דאצילות (מ"מ).

⁹ הם הארת תנה"י דמלכות דאצילות שירדו לבריא ונעשו נשמה לכחב"ד דבריא, והם כסא למלכות דאצילות, וז"ש בכורסיא דקיימא על ד' קיימיין שהם כחב"ד דבריא (מ"מ).

¹⁰ ז"ל הרב על מאמר הזהר, שית דרגין לכרסיא וד' רגלין לכרסיא, ופי' הרב ז"ל שית דרגין לכרסיא הם ו' היכלות דבריא, שהם מהיכל הרצון ולמטה, וד' רגלין לכרסיא, הם כחב"ד דבריא, שהם בהיכל קדש קדשים דבריא, והכסא הוא מלבד הדרגין והדגלים, והוא אור מתנה"י דמלכות דאצילות שירד ונתלבש ונעשה נשמה בתוך כחב"ד דבריא, ואז המלכות דאצילות יושבת על הכסא הזה, שהוא הארת תנה"י דאצילות שנתלבשו בתוך כחב"ד דבריא, וזהו כסא הכבוד שבבריא עכ"ל (מ"מ). ח"ב מג ע"א (לש"ו).

¹¹ מלכות דאצילות (מ"מ).

¹² ז"א (מ"מ).

¹³ פי' להזדווג עם ז"א (מ"מ).

בראשית

<p>וירא אליו דכד אתחזי שמשא בסיהרא כדין נהיר סיהרא ואנהיר לכלהו דלתתא וכן כגוונא דא כל זמנא דקדושה דלעילא שרא על מקדשא דלתתא אתנהיר בי מקדשא וקיימא בשלימותיה וכד אסתלק מניה ואתחריב בי מקדשא כדין (בראשית מו כט) ויבך על צואריו עוד דבכון כלא על מקדשא דאתחריב עוד מאי עוד דא גלותא בתראה וכדין כיון דחמא יעקב ואסתכל דהא תקונא דלתתא אשתכלל כגוונא דלעילא כדין אמר (שם ל) אמותה הפעם וגו' כי עודך חי דאתקיימת ברזא דברית קדישא</p>	<p>"וירא אליו", שכשנראה השמש עם הלבנה, אז מאירה הלבנה, ומאירה לכולם שלמטה. וכן כדוגמא זו, כל זמן שהקדושה שלמעלה שורה על המקדש שלמטה, מאיר בית המקדש ועומד בשלמותו. וכשמסתלק ממנו ונחרב בית המקדש, אז "ויבך על צואריו עוד", שכולם בכו על המקדש שנחרב. "עוד", מה זה "עוד", זו הגלות האחרונה. אז כיון שראה יעקב והסתכל שהנה התקון שלמטה נתקן כדוגמא שלמעלה, אז אמר "אמותה הפעם" וגו'. "כי עודך חי", שהתקיימת בסוד של הברית הקדוש</p>
ריא/ב	
<p>דאקרי חי העולמים¹ ובגין כך כי עודך חי ועל דא בקדמיתא² אמר (בראשית מה כח) רב עוד יוסף בני חי דאצטריך למיקם ברזא דחי והא אתמר</p>	<p>שנקרא חי העולמים, ולכן "כי עודך חי". ועל כן בראשונה אמר "רב עוד יוסף בני חי", שצריך לעמוד בסוד של חי, והנה נתבאר.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (שם מז ז) ויברך יעקב³ את פרעה אמר רבי יוסי פרעה אף על גב דאוקמוה ברזא אוחרא⁴ סמך דקא סמכינן בעלמא⁵ אבל תא חזי (שיר א ט) לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעית⁶ תא חזי אית רתיכין לשמאלא⁷ ברזא דסטרא אחרא ואית רתיכין לימינא ברזא דלעילא דקדושה ואלין לקבל אלין אלין דרחמי ואלין דדינא וכד קב"ה עבד דינא במצראי כל דינא דעביד⁸ כההוא גוונא דאינון רתיכין ממש</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "ויברך יעקב את פרעה". אמר רבי יוסי, פרעה, אף על גב שבארוהו בסוד אחר, סמך שסומכים בעולם. אבל בא וראה, "לסוסתי ברכבי פרעה דמיתוך רעית". בא וראה, יש מרכבות לשמאל בסוד של הצד האחר, ויש מרכבות לימין בסוד של למעלה של קדושה, ואלה כנגד אלה. אלה של רחמים, ואלה של דין. וכשהקדוש ברוך הוא עשה דין במצרים, כל הדין שעשה, כאותה צורה,</p>

¹ דאקרי חי העולמים לפי שהוא משפיע חיות לכל העולמות שלמטה ממנו ג"כ מקבל תמצית כל שייפין של העולמות העליונות שהוא חיות הגוף (ש"נ).

² וע"ד בקדמיתא וכו' ירצה שבראשונה בעת הבשורה אמרו לו עוד יוסף בחסידותו שנקרא חי וצדיק אפי' שהוא מושל בארץ מצרים הטמאה ואז השיב ואמר רב וכו' כלומר גדול הדבר הזה שיוסף עדיין הוא בדרגא דחי ורב מלשון רב וגדול דאיצטריך למיקם וכו' כלומר כמה מיני תחבולות וערמות הוצרך לעשות להנצל מיד יצרו כדי שיוכל לעמוד קיים ומקושר במדת חי כי להיותו מושל על ארץ מצרים היה יכול לעשות כל מה שיפתהו יצרו (ש"נ).

³ ת"ח ויברך יעקב וכו' כלומר השתא אתי שפיר שיעקב ברך לפרעה עם היותו רשע ברכו לפי שלא העבירו ליוסף על הדת. א"כ פרעה רמז לקליפה שיש לה ג"כ שכר כמשל הזונה הנז' בפ' תרומה (ש"נ).

⁴ מלכות (אור יקר). א"ר יוסי פרעה אע"ג דאוקימנא ברזא אחרא דהיינו הבינה כנז' לעיל. סמך הא דקא סמיכנא כלומר אסמכתא בעלמא הוא אבל כפי פשטו אין פרעה אלא הקליפה כדמפרש ואזיל. מה ההוא סטרא קטיל וכו' ה"ג. וכן כלא במצרים כההוא גוונא ה"ג והכוונה כי אין הדמיון לבד בהריגה ולאפקא נשמתין אלא אף להכות ולפצוע כמו שעושה הקליפה כמו כן את רעיתי עשית כן שעשית במצרים תשע מכות מלבד העשירית שהיתה הריגת הבכורות וא"ת וכי כינוי רעיתי לא יצדק במלכות אלא בבינה כנז' בפ' ויקרא לז"א דכתיב כי אני ה' וגו' כלומר אחר שכן כתיב בתורה כי אני ה' הורה שהשכינה הנק' אני היא היתה המכה והנוקמת מהם כנז' א"כ על כרחך תפרש רעיתי דקאמר קרא על השכינה קאמר (ד"ח) (ש"נ).

⁵ לא שיהיה פרעה מלך רומז בה ח"ו, שהוא חצוני ואין לו מגע בקדש, אלא נגדיי כדמסיק (אור יקר).

⁶ דהיינו השכינה שהיתה מתאבדת בהם במדתם מהם ובהם (אור יקר).

⁷ יש מרכבות לצד הדין שהוא בשמאל החיצונים (ד"א).

⁸ בביטול החצונים עשה תמורת מעשיהם והלביש מדת הפנימיים דומה לחצונים ופועל במרכבתם, ולכן ברכבי פרעה שהם לדין ולאבד (אור יקר).

בראשית

<p>וכוונת דיליה דההוא סטרא ממש מה ההוא סטרא (>נ"א< ממש) קטיל ואפיק נשמתין אוף קב"ה עביד בההוא גוונא ממש דכתיב (שמות יג טו) ויהרוג יהו"ה כל בכור וכן כלא במצרים >ב< ההוא גוונא ממש ובגין כך דמיתוך רעיתי כוונת דילה ממש לקמלא דכתיב (דברים לב לט) כי אני יהו"ה אני הוא ולא אחר ולזמנא דאתי מה כתיב (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום המוץ בגדים מבצרה וגו'.</p>	<p>שהם המרכבות ממש, וכדוגמא של אותו הצד ממש. מה אותו הצד (ממש) הורג ומוציא נשמות, כך הקדוש ברוך הוא עושה באותה צורה ממש, שכתוב "ויהרוג ה' כל בכור", וכן בכל מצרים באותה צורה ממש. ולכן "דמיתוך רעיתי", כמו שלה ממש להרג, שכתוב "כי אני ה'", אני הוא ולא אחר. ולעתיד לבא מה כתוב, "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה" וגו'.</p>
<p>ת"ח מה כתיב (בראשית מז כז) וישב ישראל¹ בארץ מצרים² בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ויאחזו בה אחסנת עלמין³ ויאחזו בה⁴ דהא להון אתחזי כמה דאוקמוה (>נ"א< אמר רבי יוסי) ויפרו וירבו מאד ודאי דהא צערא לא שראת בהו וקיימי בתפנוקי⁵ עלמא ובגין כך ויפרו וירבו מאד</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד". "ויאחזו בה", ירושת עולמים. "ויאחזו בה", שהרי להם ראויה, כמו שבארוה. (אמר רבי יוסי) "ויפרו וירבו מאד" ודאי, שהרי הצער לא שרה בהם ועמדו בתפנוקי העולם, ולכן "ויפרו וירבו מאד".</p>
<p>ברוך ה' לעולם אמן ואמן</p>	<p>"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".</p>
<p>פרשת ויחי</p>	<p>פרשת ויחי יעקב</p>
<p>אמרו המגיהים מתוך הלשון ניכר שאינו מספר הזוהר¹⁷⁹ והאור נכר מתוך החשך ולדעתינו כי הוא ממדרש הנעלם ובלשון הקדש היה והמתחכמים להתהלל שנו שפת אמת והפסידו כונת והבנת המאמר כי לא ידעו ולא הבינו לעשות הלשון על מתכנתו והנה יהיה בעיני כל מעיין בדברי הספר החתום וכבר היינו משמיטין אותו כי בהעתקה שבא מצפת טוב"ב לא מצאנו אותו אלא מפני הרואים שלא יתפארו עלינו לאמר כי מלאכתנו חסרה הדפסנו אותו כאשר הוא ואין כח בידינו לתקן את אשר עותו⁶</p>	<p>¹⁸⁰ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו'. אמר רבי יוסי, הלב [של יעקב] רואה בנבואה במצרים, שיהיו בניו בכמה גלויות, עד כאן, ועד עידן של קץ המשיח.</p>

¹ ת"ת (אור יקר).

² שירד עם השכינה לגלות לתוך שר מצרים והיינו בארץ גשן במדת המלכות יחודו (אור יקר).

³ פי' ארץ גושן היא המלכות ולכן אמר הזהר דהא לחין אתחזי שאנו בני המלכות וכמ"ש הזה רלעיל גושנה תקרובתא וכו' (מ"מ). ירושת עולם (ד"א).

⁴ שהרי השכינה קנו להם לעולם בזכות הגלות וסבלם, ואפשר ישראל התחתונים לבד, ועם היות שהיו במצרים היו בשכינה ושניהם כא' אמת (אור יקר).

⁵ בתענוגי מלכים (ד"א).

⁶ אמרו המגיהים וכו', אמ"ז, הרמ"ק ז"ל כתב שכל אלו הם סתרי תורה אבל שרבו בהם הטעויות, וגם האר"י זלה"ה שעליו בודאי ראוי לסמוך קיים את כל זה והראיה שיש לו הגהותיו עליו (רמ"ז). הלא תראה שהוא מלוקט פסקי פסקי מהמאמרים שהודפסו במקומם בשלימות וכאן הובא קצתם לבד. הרש"ב. והרמ"ק והאר"י קיימו דפין אלו והם סתרי תורה ויש טעויות הרמז בכ"י (נ"א). אמנם יש לשים לב שהאור יקר לא מביאו ולא מפרשו.

בראשית

<p>הכא ועד עדנא דקין משיחא ולא מטא לנבואה דויחי אלא במצרים והיא נבואתא מעלייתא מדאנתנבואו [לא אתנבואו] דכוותה ולא מטא להו שום איניש מן בני נבואה אלא הוא ומשה במשה כתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי ביעקב כתיב ויחי יעקב ויחי נבואתה דנחתא מאספקלריא (מאירתא) [דנהרא] בעי למימר חפץ ההוא הוה בעינוהי נבואן דגלותא דערען לבנוהי בארעא דכנען ובכל ארעא דאתותב בה מארעא דמצרים הוה תביר לביה דכתיב (בראשית מב א) כי יש שבר במצרים ועל דא מטא ויחי יעקב במצרים ולא הוה חדי (היא) ¹ כי בארעא</p>	<p>ולא הגיעה לנבואה של ויחי אלא במצרים, והיא הנבואה המעולה, משהתנבאו (לא התנבאו) כמותה ולא הגיעה לשום איש מבני הנביאים, אלא הוא ומשה. במשה כתוב "כי לא יראני האדם וחי". ביעקב כתוב "ויחי יעקב". "ויחי", נבואה שירדה מהאספקלריה (מאירה) המאירה. [יעקב] רצה לומר, חפץ ההוא היה בעיניו נבואת הגלות שתקרה לבניו בארץ כנען ובכל ארץ אשר גרו בה, מארץ מצרים היה לבו שבור, שכתוב "כי יש שבר במצרים". ועל כן הגיע ויחי יעקב במצרים, ולא היה שמח, כי בארץ</p>
ריב/א	
<p>היא ספיקן דעמין ספרין דכורסי יקרא ולא מטא להון שום איניש לא מן עלאה ולא מן תתאה אלא ח"י ורזא דא (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי כמה הוא רזא עלאה בדא קרא ואנן חביריא תמיהין עלייהו על ויחי דדכיר עמיה יעקב הוה ליה למימר קמי ישראל ישראל מנין דכתיב (ירמיה ב ג) קדש ישראל ליהוה ראשית וגו' (שמות ד כב) בני בכורי ישראל רבי אלעזר בריה דרבי שמעון אמר וכי לא אמר קרא (בראשית כה לג) וימכור את בכורתו ליעקב אמר רבי שמעון אבוה בעדנא דהוון ישראל קשיטין וזכאין ועבדין זכו ולא הוון רתיתין ישראל אלא יעקב להודיה בדיל טבאן דעבדין הוה למעבד להו טבאן סגיאין דא בדא מדחבו ואתגליאו על חוביהון ועל עובדיהון בישין לא הוון סבלין יתיה דלא יהויין בעלמא בקושטא על חוביהון ועל דא אתי מכילתא דרחמי ודינא לחוד ישראל ויהבית יתהון בארעא גלותהון יאות בעי ברי אבל איניש מסתכלן ינדע יתיה יעקב דמתלף עם ויחי קדש ועל דנא רזא אמרין יעקב בחר יתיה ספירא בכורסי יקרא</p>	<p>היא קשרם של העמים, ספירים של כסא הכבוד, ולא הגיע להם שום איש, לא מהעליונים ולא מן התחתונים, אלא ח"י. וזה סוד "כי לא יראני האדם וחי". כמה הוא סוד עליון בפסוק הזה, ואנו החברים תמהים עליהם, על ויחי שנזכר עמו יעקב, היה לו לומר לפניו ישראל. ישראל מנין, שכתוב "קודש ישראל לה' ראשית" וגו'. "בני בכורי ישראל". רבי אלעזר בנו של רבי שמעון אמר, וכי לא אמר הכתוב "וימכור את בכורתו ליעקב". אמר רבי שמעון אביו, בזמן שהיו ישראל אמיתיים וצדיקים ועושים צדקה, ולא היו פוחדים ישראל אלא רק יעקב לבדו, משום הטובות שעשו ראוי לעשות להם טובות רבות זה בזה. משחטאו והוגלו על חטאיהם ועל מעשיהם הרעים, לא היו סובלים אותו, שלא ישארו בעולם באמת על חטאיהם, ועל זה באה מדת הרחמים והדין לחוד, ישראל, ונתנה אותם בארץ גלותם. יפה שאלת בני, אבל איש המתבונן ויודע אותו, יעקב המתחבר עם ויחי, הוא קדש, ועל סוד זה אומרים, יעקב בחר אותו להיות ספיר בכסא הכבוד.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה נז טו) ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים לב נדכאים דא יעקב כמה דאת אמר תחות מן דרנא נחיתת עלוהי נביאין ברכאן במצרים תנא אמר רבי אבא לבא חמא דיעקב</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "ואת דכא ושפל רוח להחיות רוח שפלים ולהחיות לב נדכאים". "לב נדכאים", זה יעקב, כמו שנאמר, מתחת המדרגה ירדה עליו נבואות וברכות במצרים. שנינו, אמר רבי אבא, הלב רואה, שיעקב היה במצרים אין</p>

¹ עליהם ועמד יהודה ושרפן וכו' ואמר ליתא להא אלא אלין ואלין קא אתו ואפשר שרמזו יוסף ששלח גגלות פרעה לנחם אותם ולדבר על לבם שיראו הכבוד הגדול שנעשה להם בהכנסם בגלות ומכ"ש שלעתיד והביאו את כל אחיכם מכל הגוים וגו' ולז"א אשר שלח יוסף אשר שלח פרעה (ש"נ).

בראשית

<p>דהוה במצרים לית נבואתיה מעלייתא ארעא סניאה¹⁸¹ תא הזי לא זכי לברך לחד מבנוהי ולא הוה בידיה רוחא לברך אלא [במצרים] (במצראי) כד בריך יתהון כל חד וחד ברזא ורזא (בראשית מב א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו תא הזי דלא אתייהיבת נבואתא אלא לתבירי לבא כמה דאת אמר (בראשית מב ב) רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות</p>	<p>נבואתו מעולה. (שהארץ שנואה). ארץ גדולה. בא וראה, לא זכה לברך את אחד מבניו, ולא היתה בידו רוח לברך אלא במצרים. כשברך אותם כל אחד ואחד בסוד, וסוד "וירא יעקב כי יש שבר במצרים ויאמר יעקב לבניו למה תתראו". בא וראה שלא נתנה הנבואה אלא לשבורי הלב, כמו שנאמר "רדו שמה ושברו לנו משם ונחיה ולא נמות".</p>
<p>אמר רבי יוסי תחות כרסי יקרא קדישא יעקב ספיר דאיהי מכילתא דדינא לסטריה אתא אמר (שם לב כה) לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהי"ם ועם אנשים ותוכל את משכח דיעקב הוא לסטריה מכילתא דדינא (שם לא) ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל וגו' ורזא דמלה (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב</p>	<p>אמר רבי יוסי, תחת כסא הכבוד הקדוש, יעקב ספיר, שבא לצדו מדת הדין. ואמר, "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלהים ועם אנשים ותוכל". אתה מוצא שיעקב ראה לצדו מדת הדין. "ויזרח לו השמש כאשר עבר את פנואל" וגו', וסוד הדבר, "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב".</p>
<p>רבי שמעון אמר כד אתגליאו מן ירושלם ואעדיאו תדירא¹ וסאיב מסנאה ית היכלא בעדנא ההיא לא סובלת מלכותא לישראל על חוביהון אלא ישראל בגין דהיא מתרי ניסא רחמי ודינא ומלה דלא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כד אתפריש בסביריה² ישראל יעקב עלאה דא מן דא [ובגניהון] [ובגין] הוה חוטרא דמשה גליפא מתרין סטרוי משמיה קדישא חד רחמי בדינא וחד דינא בדינא ורזא (במדבר כג כא) לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל מדאנן בגלותא דהיקן בין שנאי ואסתליקת מטרוניתא מן מלכא ואתרחיקת מניה הוא ישרי שכניתא ביננא ויפרקיננא ורזא (ישעיה מד ו) כה אמר יהו"ה מלך ישראל וגואלו יהו"ה צבאות ויחי חי (שם סו א) כה אמר יהו"ה השמים כסאי והארץ הדום רגלי</p>	<p>רבי שמעון אמר, כשגלו מירושלים והוסר התמיד, והשונא טימא את ההיכל, בזמן ההוא לא סבלה המלכות את ישראל משום חטאיהם. אלא מאחר שישראל משני צדדים רחמים ודין. והדבר [הפסוק] של "לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל", כאשר מתבאר בסברא. ישראל יעקב זה עליון מזה, ובגללם היה מטה משה חקוק משני צדדיו משמו הקדוש, אחד רחמים בדין, ואחד דין בדין. וסוד "לא הביט און ביעקב ולא ראה עמל בישראל", [מאחר] שאנו בגלות דחוקים בין שונאים, והסתלקה המלכה מן המלך והתרחקה ממנו, (אז) ישרה שכינתו בינינו ויגאלנו. והסוד של "כה אמר ה' מלך ישראל וגואלו ה' צבאות". ויחי חי, "כה אמר ה' השמים כסאי והארץ הדום רגלי".</p>
<p>בנין עלאה שת"י רגלי חי ל"י רבתא י' לח' זעירתא ח' לת"ו וי' לו' ו' לד' הה"ד דנפיק¹⁸² מעלאה תחות כרסיה יקרא יקרא מאבן טבא בארץ מצרים היינו דכתיב (שם יט כב) ונגף יהו"ה את מצרים וגו' י"ב פרישא (שם כו יט) כי טל אורות טלך א' בנין פרישא ובגין דא מתחלף כחדא ב' פרישא גלותא א' פרישא קדמייתא תא חזי מאי דכתיב (שם ב ה) בית יעקב לכו ונלכה</p>	<p>בבנין העליון שתי רגלים חי, ל"י גדולה י' לח' קטנה, ח' לת"ו, וי' לו', ו' לד', זה מה שיוצא מהעליון, תחת כסא הכבוד מאבן טובה בארץ מצרים, היינו מה שכתוב "ונגף ה' את מצרים" וגו', חלוקה ב'. "כי טל אורות טלך", א' משום חלוקה. ולכן מתחברות כאחד. חלוקה ב' הגלות, חלוקה א' הראשון בתחילה. בא וראה מה שכתוב, "בית יעקב לכו ונלכה באור ה'", בגלות,</p>

¹ פירוש והוסר קרבן התמיד (נ"א).

² פירוש סברא ועיון. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>באור יהו"ה בגלותא אתון דאתגזר עליהון על חוביהון בקושטא בדינא הוּו באורייתא תקנתא ותפקון מן המרא מינא דהיא גלותא ותהכו לנהרא דיהו"ה א' ר"ל בארץ אתצפי אתא בתיגנא דסיפרא דאורייתא ואנא אתפלג בארץ בארץ את משכח בתיגנא דספרא דאורייתא ר"ץ מתלפין כחדא גלותא מאי גלותא דמצראי ארבע</p>	<p>האותיות שנגזר עליהן על חטאיהם, באמת בדין היו. בתורה יש תקנה, ותצאו מחומר הטיט, שהיא גלות, ותלכו לאור ה'. א', ר"ל בארץ, נראית באה בגזרת ספר התורה, והם מתחלקים בארץ, בארץ אתה מוצא בגזרת ספר התורה, ר"ץ מתחברים כאחד גלות. מהי גלות מצרים, ארבע</p>
<p>ריב/ב</p>	
<p>מאה שנין הוה אמר לאברהם דיהא גלותא לבנוהי במצראי וכי [הוית יתהון מניתא] (הוה מניתא יתהון) מאתן ותשעין שנין [הוון]</p>	<p>מאות שנה היה אומר לאברהם שתהיה גלות לבניו במצרים, וכשהיית מונה אותם, מאתים ותשעים שנים היו.</p>
<p>תא חזי וימת יוסף בן מאה ועשר שנים (בראשית נ כו) רבי שמעון פתח ואמר (ישעיה ז יד) הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל עדוי ולידה דאתמלי לגלויאן ועקתן סגיאין ועדן בישין ואף על גב דיהו באלין מטרוניתא אזדעזעת ואתרחקת מן בעלה תהא עמנא בגלותא בן מאה ועשר הוה גלופא דאתוסף יתרעי למימר והוה עבר מן גלותא מאה ועשר שנין ומאתן ותשעין הוי ארבע מאה שנין ולא אתמני גלותא דיעקב אלא מדמית יוסף ויהיו ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה (בראשית מז כח) הכא רזא בגלותא במניינא תקונתא יהון בנייא דאתגליין במכילתא דדינא תלתא גלוון קדמאה דמצראי דאתמתל בשבע שנין</p> <p>רבי חייא פתח ואמר (שיר ב ז) השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות וגו' רבי שמעון אמר מהכא (ירמיה לא ב) מרחוק יהו"ה נראה לי ואהבת עולם אהבתיך וגו' הכא רזא בגלותא תקנתא יהון בנוהי דישראל משתרי גלייא ויתרעי למימר יהון בנייא קדישא דאתגלוון על חוביהון בדינא שנין סגיאין יהא (ויקרא כו כא) שבע כחטאתיכם (בראשית ד כג) כי שבעתים יוקם קין בגלותא קדמאה דמצראי דהיא זעירא תניינא גלותא דשופטים דאתמתל לארבעים שנין בשבע דאינהו סגיאין מניה תליתא גלותא דאנן ביה אריבא דאתמתל למאה שנין לארבעין והיינו דא ע"ג עלאה דאמר (דניאל יב יא) ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שומם וגו'</p>	<p>בא וראה, "וימת יוסף בן מאה ועשר שנים". רבי שמעון פתח ואמר, "הנה העלמה הרה ויולדת בן וקראת שמו עמנואל". הריון ולידה, שנתמלאו לגלויות ולצרות רבות וזמנים רעים. ואף על גב שיהיה עמנו, המלכה מזדעזעת ומתרחקת מבעלה, נמצאת עמנו בגלות, בן מאה ועשר היתה החקיקה שנתוספה. ירצה לומר שכבר עבר מן הגלות מאה ועשר שנים ומאתים ותשעים, והיו ארבע מאות שנה. ולא נמנית גלותו של יעקב אלא משמת יוסף. "ויהי ימי יעקב שני חייו שבע שנים וארבעים ומאת שנה". כאן סוד בגלות במנין, תקוני [הגלות] שיהיו בבנים שגלו במדת הדין בשלש גלויות. ראשונה של מצרים, שנמשל בשבע שנים. רבי חייא פתח ואמר, "השבעתי אתכם בנות ירושלים בצבאות או באילות" וגו'. רבי שמעון אמר, מכאן "מרחוק ה' נראה לי ואהבת עולם אהבתיך" וגו'. כאן סוד הגלות, התיקון שיהיו בני ישראל משתחררים מן הגלויות, ויתרצה לומר שיהיו הבנים הקדושים, שהוגלו על חטאיהם בדין, שנים רבות יהיה, "שבע כחטאתיכם", "כי שבעתים יוקם קין", בגלות הראשונה של מצרים שהיא קטנה. שנית, גלות השופטים שנמשלה לארבעים שנים, בשבע שהם רבים מהם. שלישית, הגלות שאנו בה, ארוכה, שנמשלה למאה שנים, לארבעים. והיינו זה על גבי העליון שאמר "ומעת הוסר התמיד ולתת שקוץ שמש" וגו'.</p>
<p>ויקרבו ימי ישראל למות (בראשית מז כט) רבי חזקיה אמר חמא דא [עקתא] (עקרא) דגלותא דהוה ערען לבנוהי קריבא אנפשיה ודחיקת לממת לא אשתאר חי כד הוה נחית מדרגין בדיל</p>	<p>"ויקרבו ימי ישראל למות". רבי חזקיה אמר, ראה צרה זו של הגלות שהיתה קורה לבניו קרבה על נפשו ודחקה למות, לא נשאר חי. כשהיה יורד ממדרגתו משום</p>

בראשית

<p>חוביהו ד ישראל לא נחית עמהון בגלותא זכאה חולקהון דאי לא נחית עמהון בגלותא אשתארן ביני עממיא ואת אמרת (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה ואין עונה דא ישראל באתי ואין איש דא שכניה הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח להציל הן בגערתי אחריב ים אשמים נהרות מדבר". הקדוש ברוך הוא נתן חלק לישראל שלא ישלוט שרים אחרים עליהם. כשירדו לגלות, שכניה עמהם, והוא רחוק מן המלכה.</p>	<p>חטאי ישראל, לא ירד עמם בגלות. אשרי חלקם, שאם לא ירד עמם בגלות, ישארו בין העמים, ואתה אמרת "מדוע באתי ואין איש קראתי ואין עונה". "ואין עונה", זה ישראל. "באתי ואין איש", זו שכניה. "הקצור קצרה ידי מפדות ואם אין בי כח להציל הן בגערתי אחריב ים אשמים נהרות מדבר". הקדוש ברוך הוא נתן חלק לישראל שלא ישלוט שרים אחרים עליהם. כשירדו לגלות, שכניה עמהם, והוא רחוק מן המלכה.</p>
<p>ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך (בראשית מז כט) חקר ית בנוהי כלהון ואמר להון עקתן סגיאין ובישיין רברבין חמית למיעל לדריכון אשכחן רחמי עלאי ואי אתון בעאן למיפק מכל עקתא קיימו לי והבו ביננא עלמא ותעבדון קשוט ודינא ותהוי לאבהתכון ופקידי בכל דר ודר דייתי בתריכון ואי אתון בעאן למעבד הכי תפקון מכל עקתא דייתי עליכון רבי שמעון אמר (עמוס ה טו) והציגו בשער משפט אולי יחנן יהו"ה אלהי צבאות שארית יוסף ואי תעבדון הכי לא תקברון חד מן ברי אלא אתי תתובון לארעכון בשלמא הדא הוא דכתיב (בראשית כד ב) שים נא ירך תחת ירכי מהו ירך פתח ואמר (תהלים מה ד) חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך סייפא דקאי בה חסד ואמת תרין ספירן ספירן ולא שבקין דא לדא ועל דא אמר (שם פט טו) חסד ואמת יקדמו פניך (איכה ד טז) פני יהו"ה חלקם דאתקריאו בנוהי ישראל כלהון ואי הו סבאן בנוהי ועבדו מה דקיימו לא מית חד מבנייהו במצראי דכל טב וטב דגזיר שמא על אינשא לא הוי אלא על דיהון טבין ואי לא לא כמה דאמר דוד (מלכים א' ב ד) למען יקים יהו"ה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת ואי לא לא</p>	<p>"ויקרא לבנו ליוסף ויאמר לו אם נא מצאתי חן בעיניך". חקר את בניו כולם ואמר להם, צרות רבות ורעות גדולות אני רואה לבא על דורותיכם, למצא רחמים עליונים. ואם אתם רוצים לצאת מכל צרה, השבעו לי ותנו בינינו [רבון של] עולם, ותעשו אמת ודין, ותהיו לאבותיכם, וצוו בכל דור ודור שילכו אחריהם. ואם אתם רוצים לעשות כך, תצאו מכל צרה שתבא עליכם. רבי שמעון אמר, "והציגו בשער משפט אולי יחנן ה' אלהי צבאות שארית יוסף". ואם תעשו כך, לא תקברו אחד מן בני, אלא אותי תשובו לארצכם בשלום. זהו שכתוב "שים נא ירך תחת ירכי". מהו "ירך", פתח ואמר, "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך", חרב שיש בה חסד ואמת, שתי ספירות, ולא עוזבים זה את זה. ולכן אמר "חסד ואמת יקדמו פניך", "פני ה' חלקם". שנקראו בני ישראל כולם, ואם יהיו בניו טובים ועושים מה שנשבעו, לא מת אחד מבניהם במצרים, שכל טוב וטוב שגזר שם על אנשים, אינו אלא על שיהיו טובים, ואם לא, לא. כמו שאמר דוד "למען יקים ה' את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת", ואם לא, לא.</p>
<p>תא הזי כמה הוא עדיף רוחא דאבא מרוחא דברא דרוחא דאבא הוא רוחא דברא רוחא מרוחא סלקא ואי סיעת אורא אחרא ברוחא לא נפיק שלים</p>	<p>בא וראה כמה הוא יפה רוח האב מרוח הבן, שרוח האב הוא רוח הבן, רוח מרוח עולה, ואם יש עזרה מאויר אחרת ברוח לא יוצא שלם,</p>
<p style="text-align: center;">רינ/א</p>	
<p>דהא הסיר הוא [בהאי] (והאי) אורא והיינו (ירמיה ב כד) פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח תנא' רב המנונא סבא אזל</p>	<p>שהרי הוא [נהיה] חסר באויר הזה, והיינו "פרא למוד מדבר באות נפשה שאפה רוח". למדנו, רב המנונא הזקן הלך</p>

¹ ויקרא עה ע"ב, ע"ש כי שם בא כל הענין בשלמותו (הערת הזוהר).

בראשית

<p>לקפוטקיא. נכנס לפנייהם רב ייסא הזקן. אמר לו, במה עסקתם. אוי לו אוי לנפשו אם נשלפה רוח טומאה שנמצאת עמו והוריש אותה לבנו. וזהו שהקדוש ברוך הוא אין לו חלק, משאיר לו חלק ומשאיר אותו להשמידו מן העולם הבא. אמר לו, מנין לך זה. אמר לו, כך למדתי, שהירושה הרעה הזו יורשים כל בניו אם לא ישובו, שהרי אין דבר העומד בפני התשובה. ואני כך למדתי, שהרי רפואה זו נתנו לי פעם אחת שהייתי רשום בפני, ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי צדיק אחד, ועל ידו עבר ממני אותו הרושם. אמר לו, מה שמך. אמר לו, אלעזר, וקראתי לו אלעזר אחר. אמר לו, ברוך הרחמן שראיתי אותך, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא.</p>	<p>לקפוטקיא. נכנס לפנייהם רב ייסא הזקן. אמר לו, במה עסקתם. אוי לו אוי לנפשו אם נשלפה רוח טומאה שנמצאת עמו והוריש אותה לבנו. וזהו שהקדוש ברוך הוא אין לו חלק, משאיר לו חלק ומשאיר אותו להשמידו מן העולם הבא. אמר לו, מנין לך זה. אמר לו, כך למדתי, שהירושה הרעה הזו יורשים כל בניו אם לא ישובו, שהרי אין דבר העומד בפני התשובה. ואני כך למדתי, שהרי רפואה זו נתנו לי פעם אחת שהייתי רשום בפני, ויום אחד הייתי הולך בדרך ופגשתי צדיק אחד, ועל ידו עבר ממני אותו הרושם. אמר לו, מה שמך. אמר לו, אלעזר, וקראתי לו אלעזר אחר. אמר לו, ברוך הרחמן שראיתי אותך, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>ויאמר השבעה לי וגו' (בראשית מז לא) רבי חזקיה פתח ואמר (ישעיה סב ח) נשבע יהו"ה בימינו ובזרוע עזו קיים קב"ה דיפוק לישראל מן גלותא דלהון ודא קיים להון קיים דלא ישבוק לון בארע שנאיהון (בראשית לב כז) ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני מאן ברכתני יהב לון גלותא וקיים לון דיפקון מניה תנא זמין קב"ה לבריהון דישראל דיהון כל חד וחד תחות כרסיה ויהון מעליין מכל עלאי בנין דא תשכח וא"ו אריכא קיים קב"ה לשלמותא דו' דר"א ובנין שתא וישתחו ישראל על ראש המטה (שם מז לא) סגיד ישראל דליתי משיחא בסוף מניינא דא ותשרי שכינתא עמהון</p>	<p>"ויאמר השבעה לי" וגו'. רבי חזקיה פתח ואמר, "נשבע ה' בימינו ובזרוע עוזו". נשבע הקדוש ברוך הוא שיוציא את ישראל מהגלות שלהם, וזה נשבע להם שבועה שלא יעזוב אותם בארץ שונאיהם. "ויאמר שלחני כי עלה השחר ויאמר לא אשלחך כי אם ברכתני". מה זה "ברכתני". נתן להם גלות, ונשבע להם שיצאו ממנה. שנינו, עתיד הקדוש ברוך הוא [לעשות] לבני ישראל שיהיו כל אחד ואחד תחת כסאו, ויהיו מעולים מכל העליונים. בשביל זה תמצא וא"ו ארוכה. נשבע הקדוש ברוך הוא לשלמות של ששה דורות, ובשביל ש [אלון] "וישתחו ישראל על ראש המטה", השתחוה ישראל שיבא המשיח בסוף המנין הזה, ותשרה שכינה עמם.</p>
<p>ויהי אחרי הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה וגו' (שם מח א) מתניתין אמר רבי חזקיה לא אתא קרא לאשמועינן דעבד אלא אתא קרא לאתאיה מה דיהויו בסוף גלותא כל אלין לסוף מניינא דאתמני (סבי) [רוצה] למימר³ דייתי משיחא ויימא ליה (ל)אבוך דבשמיא בהיל וסבר אפך ספין לקצא דמשיחא יהא רעוא מן אלהא דשמיא דיסב בריה דאסניאו בגלותא ומדאתנשיאו בהו דנשי יתהון קב"ה בחוביהון בקושטא כד אתא רבי אבא אמר לאו לדרשא קא</p>	<p>"ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה" וגו'. משנה, אמר רבי חזקיה, לא בא הכתוב להשמיענו מה שעשה, אלא בא הכתוב להביא מה שיהיה בסוף הגלות שכל אלה [יהיו] לסוף המנין שנמנה. רוצה לומר שיבא המשיח, ויאמר לו, אביך שבשמים ממהר לקבל פניך הצופות לקץ המשיח. יהי רצון מאלהי השמים שישא בניו שהרבו בגלות ומששכחו אותם, ששכח אותם הקדוש ברוך הוא את חטאיהם באמת. כשבא רבי אבא, אמר, לא לדרשה באתי, חשב סוד</p>

¹ אחרי מות עו ע"א (הערת הזוהר).

² מעשה זה הוא באורך פרשה אחרי דף ע"ו ומשם ניכר שט"ס וחסרון יש כאן. מא"ן (נ"א).

³ רוצה לומר (הערת הזוהר).

בראשית

<p>אתינא השוב רוא דמלתא (שם ל כד) יוסף יהו"ה לי בן אחר כדפרישנא לעיל האי שמיא קדישא ביוסף יהו"ה יאמר [הא] [דא] אבוך מארי עלמא דאתי למעבד טבא לבריה דיפקון מן גלותא דלהון ואי את לא רעי בקושטך רבועא יהו"ה אחד יעבד יתך וידעי דתיתוב מטרוניתא לאתרא דאבהתנא אינון רתיכין דלעילא (שם זז כב) ויעל אלהים מעל אברהם אבהן שוקי עלמא (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם תנא דייתי משיחא</p>	<p>הדבר "יוסף ה' לי בן אחר", כפי שפרשנו לעיל. שמו הקדוש זה ביוסף יהו"ה יאמר, הרי אביך בעל של עולם שבא לעשות טוב לבניו שיצאו מהגלות שלהם, ואם אינך רוצה באמיתך, הרבוע יהו"ה אחד יעשה אותך, ויודעים שתשוב המלכה למקומה. שאבותינו הם מרכבות שלמעלה. "ויעל אלהים מעל אברהם", האבות שוקי העולם, "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם". שנינו שיבא המשיח.</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע ליהו"ה לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור (סבי) [רוצה] למימר תרין מערעין בישין דאתן לבנוהי למהוי בגלותא בארע שנאיהון ולא יסתכי בהון כמה שנין סגיאין על חוביהון בקושטא הכא יזנח יתהון בארע שנאיהון ויסב בנייהו דארע להון בישין אלין וידבר להון לארע טב לפירושא דקרא והיה תרי רברבן סגיאין מעלייאן הון מטרכן תחות כרסי יקרא דאפטרופא דישראל מכילתא חמישאה בדיל דיהון בגלותא כל עדנא הדין וארע דנשי יתהון בארע שנאיהון והוא תרין מכילתן בתרין ספין נפק חדא ומליל לקבל רבון עלמא ויהיב ליה רשו דימלל כל מאן דבעי וחזי בישראל מן גיסא חדא למגור בהון בישראל דיפקון מן גלותא בדיל אבהתהון ומן גיסא אהרינא רעא למגור עליהון בדיל חוביהון דאמרו עלייהו בישא סגיאנה הנך ד' מכילתן ולא הוה בהון מכילתא חמישאה אפטרופא דישראל ומלילו כל דרעו</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר, "והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור". רוצה לומר, שני מקרים רעים שיבואו לבניו להיות בגלות בארץ שונאיהם, ולא יתבונן בהם כמה שנים רבות על חטאיהם באמת. כאן יזנח אותם בארץ שונאיהם, וישא בניו שארעו להם הרעות הללו, וינהיגם לארץ טובה כפירוש הכתוב. והיה שני שרים גדולים מעולים היו דופקים תחת כסא הכבוד, שאפוטרופוס של ישראל מדה חמישית, משום היותם בגלות כל הזמן הזה, וקרה שישכח אותם בארץ שונאיהם. והוא שתי מדות בשתי מדות. יצאה אחת ודברה בפני רבונו של עולם, ונתן לה רשות לדבר כל מה שתמצא, וראתה בישראל מצד אחד לגזור על ישראל שיצאו מהגלות בזכות אבותיהם, ומצד אחר רצתה לגזור עליהם בשביל חטאיהם כשאמרו עליהם רעה גדולה, הרי ארבע מדות, ולא היתה בהם מדה חמישית אפוטרופוס של ישראל, ודברו כל מה שרצו.</p>
<p>ריג/ב</p>	
<p>עד דמטא לוותהון מכילתא חמישאה והוה בכורסי יקרא מן שמא קדישא ואמר על בנוהי דישראל טב ולא הוה רתיין תרין מכילתן קמייתא למללא קמיה בדיל מכילתא חמישאה דאתמתל לליליא ונפק לנהורא דלהון ועל דא פתח (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע ליהו"ה לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור</p>	<p>עד שהגיעה להם המדה החמישית, והיה בכסא הכבוד מן השם הקדוש, ואמרה על בני ישראל טוב, ולא היו פוחדות שתי מדות הראשונות לדבר לפניו, בזכות המדה החמישית שנמשלה ללילה, ויצאה להאיר להם. ולכן פתח, "והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה והיה לעת ערב יהיה אור".</p>
<p>תנינא (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום ולהשך קרא לילה והתם אמר (שם ב) והשך על פני תהום וקשיא דידיה אדידיה אתא רבי אלעזר לרבי שמעון אבוי ואמר ליה אבא מארי מאי דא אמר ליה מבראשית עד ו' דורות ברא יהו"ה אחר צבי למימר ו' דשמיא יהב ביה רוח חכמה עד</p>	<p>שנינו, ויקרא אלהים לאור יום ולחושך קרא לילה". ושם אמר "וחושך על פני תהום". וקשה שלו על שלו. בא רבי אלעזר לרבי שמעון אביו ואמר לו, אבי מורי, מה זה אמר לו, מבראשית עד ו' דורות ברא יהו"ה אחר, רוצה לומר, ו' של שמו נתן בו רוח חכמה. עד כאן לא היה נודע מהו</p>

בראשית

<p>הכא לא הוה מנדע מהו חשך קם רבי אלעזר ונשק ידוי דאבוי קם רבי אבא ושאל מאי חשך אסתתרו חבריא ולא מטו מאי דשאלו עבדו עובדא ומטא קלא מן קדם רבון עלמא בהאי קרא (איוב י כב) ארץ עיפחה וגו' צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל גיהנם מקמי דאתברי עלמא הוה גניז לרשיעיא ווי להון לחייביא דיהון כד יעביד להא¹⁸³ ית אלון (ישעיה ס ב) כי הנה החשך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח יהוה וכבודו עליך יראה זכאה חולקהון דישראל דקב"ה לא ברא להון דא (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיהו"ה אלהיו</p>	<p>חושך. קם רבי אלעזר ונשק ידו של אביו. קם רבי אבא ושאל, מה זה חושך. סבבו החברים ולא הגיעו למה ששאל. עשו מעשה, והגיע קול מלפני הרבוננו של עולם בפסוק זה, "ארץ עפחה וגו' צלמות ולא סדרים ותופע כמו אופל". גיהנם מלפני שנברא העולם היה גנוז לרשעים, או לרשעים שיהיו כשיעשה לזה את אלה, "כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה". אשרי חלקם של ישראל שהקדוש ברוך הוא לא ברא להם זה. "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו".</p>
<p>ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך (בראשית מח ב) רבי יוסי אמר מלאכא הוא דהוה עתיד למימר טב על בני ישראל כד יתיבון לקב"ה בכל עקתהון כד ייתי קצא דמשיחא בכל עקתא דתייתי עליהון יימרון למכילתא בריך [אתני] לותך ויתפרקון טבאי זכאה חולקהון דישראל דאתקריאו בני דקב"ה דאינון כמלאכיא (איוב לח ז) ויריעו כל בני אלהים יהו"ה מאי תא חזי מנין שקרא קב"ה ליעקב א"ל את בעלאה ואנא אהא בתתאה מאי קא מיירי (בראשית יז כב) ויעל אלהים מעל אברהם אבהתן אינון רתיכאן דקב"ה תנא (מיכה ז כ) תתן אמת ליעקב חסד לאברהם הא תרין ספירן בתרין רתיכין רברבן עלאין תליתאה יצחק מאי (בראשית לא נג) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק ובגין פחד יצחק דהוה ספירה וקב"ה דהוא כרסי יקרא רתיכא עלאה וספירה דיצחק היא מעלאה מפרשא יתיר מכל סגניא אבהתך הדא הוא דכתיב וישבע יעקב בפחד אביו יצחק</p>	<p>"ויגד ליעקב ויאמר הנה בנך יוסף בא אליך". רבי יוסי אמר, מלאך הוא שהיה עתיד לומר טוב על בני ישראל כשישובו לקדוש ברוך הוא בכל צרתם, כשיבא קץ המשיח. בכל צרה שתבא עליהם, יאמרו למדה, בניך באים אליך, ויגאלו הטובים. אשרי חלקם של ישראל שנקראו בני הקדוש ברוך הוא, שהם כמו מלאכים. "ויריעו כל בני אלהים". הו"ה מה. בא וראה, מנין שקרא הקדוש ברוך הוא ליעקב אל, אתה בעליונים, ואני אהיה בתחתונים. במה מדובר [מנין לנו]. "ויעל אלהים מעל אברהם". האבות הם מרכבת הקדוש ברוך הוא. שנינו, "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם", הרי שתי ספירות בשתי מרכבות גדולות עליונות. שלישי יצחק. מה זה "וישבע יעקב בפחד אביו יצחק". ומשום פחד יצחק שהיה ספירה, והקדוש ברוך הוא שהוא כסא כבוד, מרכבה עליונה, וספירה של יצחק היא מעליונים, מפורשת יותר מכל הספירות של האבות. זהו שכתוב "וישבע יעקב בפחד אביו יצחק".</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (שם) אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בנינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק מהאי קרא את יכיל למנדע דא</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, "אלהי אברהם ואלהי נחור ישפטו בנינו אלהי אביהם וישבע יעקב בפחד אביו יצחק". מפסוק זה אתה יכול לדעת זה.</p>
<p>ויתחזק ישראל וישב על המטה (בראשית מח ב) ורוא דקרא (דניאל יב א) בעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך והיתה עת צרה רבי שמעון אמר דא גבורת ידא דמיכאל רברבא כמה ליה הוה מקדמת דנא סגיד למאן הוה סגיד סגיד לערסא הוה ערסא פתיחא פניה למחולתא הוה סגיד דהא הות חביבא מיניה כי חלל יהודה קדש יהו"ה אשר אהב ובעל בת אל</p>	<p>"ויתחזק ישראל וישב על המטה". וסוד הכתוב "ובעת ההיא יעמוד מיכאל השר הגדול העומד על בני עמך והיתה עת צרה". רבי שמעון אמר, זו גבורת יד מיכאל הגדול, כמו שהיה משתחוה לה מקודם לכן. למי היה משתחוה, משתחוה למיטה. היתה המיטה פתוחה פניה, למילה היה משתחוה, שהרי היתה חביבה עליו. "כי חילל יהודה קדש ה' אשר אהב ובעל בת אל נכר".</p>

בראשית

<p>נכר (מלאכי ב יא) כד אסתלק זיויה מניה על חוביהון לא הוה ליה למיקם קמיה ואתרכת מטרוניתא מן מלכא בדיל דלא יכלא לשבקא לה לברהא בין עמין למקטלהון והוה בארעא קדישא הוא בהא דיהון עמין נוכראין מן עמיה סכי למימרי' עאל שכינתא ביניהון בגלותא ועדנא דלא הוה בארעא והיא בארע עממין בזיוא דישראל אסתמרו עממא די בסחרניהון</p>	<p>כשהסתלק זיוו ממנו מחמת חטאיהם, ולא היה לה לעמוד לפניו, וגרשה המלכה מן המלך משום שלא יכלה להשאיר את בניה בין העמים שיהרגו אותם, והוא היה בארץ הקדושה, בזה שיהיו עמים נכרים מן עמו. רצוני לומר, הכניס שכינה ביניהם בגלות, ובזמן שלא היתה בארץ, והיא בארץ העמים בזיו של ישראל נשמרו העמים שסביבותיהם.</p>
<p>תאנא אמר רבי יוסי תרין רברבין הוו תחות כרסי יקרא קדישא והא בשמיה חד מאני בערסא דהוה שדי אגוזיה דהיכלא והא אגן בגלותא לא אשתאר ביני אלא דא דביני דזיניה והוא התוך מן שמיה דקב"ה הדא הוא דכתיב (שמות כג כ) הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך וגו' לא למללא הכי אלא בעלמא דאתי כד פרישנא בסטרין והוא צורין בארעא אנא שרינא שכינתי ביניהון למאריהון בגלותא והיא נטרת יתכון עד</p>	<p>למדנו, אמר רבי יוסי, שני שרים היו תחת כסא הכבוד הקדוש, והרי שמו אחד מהם הוא מטה, שהיה שורה באוצר של ההיכל. והרי אנו בגלות, לא נשאר בינינו אלא זה שהוא מטבע שלו, והוא חתום משמו של הקדוש ברוך הוא. זהו שכתוב "הנה אנכי שולח מלאך לפניך לשמרך" וגו'. לא [ראוי] לדבר כך, אלא בעולם הבא, כמו שפרשנו במקומו, והיא השמירה בדרך, אני השריתי שכינתי ביניהם לאדונכם בגלות, והיא שמרה אתכם עד</p>
<p>ריד/א</p>	
<p>דתייתי יתכון לארעכון כמה דהויתון מקדמת דנא אשר הכינתי (שמות כג כ) מותבן מקדמת דנא דא שכינתא מן מטטרו"ן ואתרכת מטרוניתא מן מלכא עד דתיתוב לאתרהא ורוא (דברים ג יא) כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלא הוא ברבת בני עמון כדפרישנא באתריה וארעא דאתמתל בגלותא נטר יתהון בגלותא על עקתא דתייתי עליכון עד דייתי וייעול יתכון לארעא דקיים לאבהתכון דאתנטרת</p>	<p>שתביא אתכם לארצכם כמו שהייתם מקודם לכן. אשר הכינתי מושבותם מקודם לכן. זו שכינה ממטטרו"ן, וגרשה המלכה מהמלך עד שתשוב למקומה, והוא סוד "כי רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים הנה ערשו ערש ברזל הלא הוא ברבת בני עמון", כמו שפרשנו במקומו. והדרך, שנמשלה לגלות, שמר אותם בגלות על צרה שתבא עליכם, טרם שיבא ויכניס אתכם לארץ שנשבע לאבותיכם ששמורה.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (רות ג יג) ליני הלילה והיה בבקר אם יגאלך טוב יגאל אמר רבי יוסי שליט רחמי על דינא (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב טוב ואור שוין דהוא מבועי דנחלין דנפק מנהון ימא ונחלא דבעלמא תנא אמר רבי שמעון זמנא דהא סליקנא ונחיתנא לאנהרא במבועי דנחלין וסליק בתראי רבי אבא אמר לי במאי עסקיתו אמרית ליה [בהאי] (מאי) קרא (קהלת א ז) דכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא מזיוה אתבריאו כל רברבייא דמן עלמא ומן זיויה אתנביעו כל נחלייא נחלייא הוו איננו להאי קרא דמאיכי בהאי גלותא דהא חשוכא כמפלגא חבתא דאמא עביד להו ואי לאו</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "ליני הלילה והיה בבוקר אם יגאלך טוב יגאל". אמר רבי יוסי, השליט רחמים על הדין. "וירא אלהים את האור כי טוב", אור וטוב שוים, שהוא מבועי הנחלים שיוצא מהם הים והנחל שבעולם. שנינו, אמר רבי שמעון, פעם אחת עליתי וירדתי להאיר במבועי הנחלים, ועלה אחרי רבי אבא. אמר לי, במה עסקתם. אמרתי לו, בפסוק הזה "שכל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא". מזיוו נבראו כל השרים שמן העולם, ומזיוו נובעים כל הנחלים, הנחלים הם היו בפסוק הזה נמוכים בגלות הזאת, שהרי חושך ואפילה, חיבת האם עשה להם, ואם</p>

¹ רצוני לומר (הערת הזוהר).

בראשית

<p>נחלא עביד ברתיה רברבא תניתא הוא הוא תחות קדישא דגני אננים דהיכלא דהא רברבא דישראל דאתמני עליהון בכל עידן דהות מטרוניתא עם מלכא הוה נפיק ועאל קדמיהון מטטרו"ן והוא קביל פולחנהון לקב"ה כנורא כד אתבטיל נורא ואתגליאו אסתלק זיוה ואסתלקא מטרוניתא מן מלכא הא לא הוה שלים עד דייתי גיסא אחרא דלא הוה בגלותא מניתא ושמהן דאתקריאת יד היא מבוועא לכלא ותשכח יד יהו"ה (ישעיה נט א) הן לא קצרה יד יהו"ה דלא אדכר ידא אלא בשמא דחד</p>	<p>לא, הנחל עושה לביתו. השר השני הוא, הוא תחת הקדוש ששוכב על גני ההיכל, שהרי השר של ישראל שהיה ממונה עליהם, בכל זמן שהיתה המלכה עם המלך, היה יוצא ובא לפניהם מטטרו"ן, והוא מקריב עבודתם להקדוש ברוך הוא כאש. כאשר התבטלה האש וגלו, הסתלק זיוה, והסתלקה המלכה מן המלך, זה לא היה שלם עד שיבא צד אחר שלא היה נמנה בגלות. והשמות שנקראים יד, הם מבווע לכל, ותמצא יד הוי"ה, "הן לא קצרה יד יהו"ה", שלא נזכר יד אלא בשם האחד.</p>
<p>אתא רבי אלעזר ושאל לרבי שמעון אבוי ובכה ונאמר ליה גלי לי האי רזא אבא מארי אמר ליה בהאי קרא אתגלי לך (שמות יז טז) כי יד על כס י"ה מלחמה ליהו"ה שליט רחמי על דינא צבי למימר יהא רעוא דיהא לעלמא באתר גבורת יד יהו"ה רבתא קרבא דהות במצרים ואי לאו הוה בדניי וייתי משיחא ייתי ייתי בחדתו בידא רבתא ויגח קרבא בעמלק (שם יג ג) בחוזק יד הוציאך יד יהו"ה ממצרים וכד ייתי שמא דיד בתוקפא ידא לחודיה הוא בעדנא דיגיה קרבא בעמלק ליתי משיחא רבי אלעזר מסייע (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב כ"ס בנין יהו"ה</p>	<p>בא רבי אלעזר ושאל לרבי שמעון אבוי, ובכה ואמר לו, גלה לי זה הסוד אבי מורי. אמר לו, בזה הפסוק יתגלה לך, "כי יד על כס י"ה מלחמה לה". שולטים רחמים על דין. רוצה לומר, יהי רצון שיהיה לעולם במקום הגבורה יד ה' הגדולה, מלחמה שהיתה במצרים, ואם לא היו בדינים, וכשיבא המשיח יבא, יבא בהתחדשות ביד גדולה, ויערך קרב בעמלק. "בחוזק יד הוציאנו ה' ממצרים". וכשיבא שם של יד בחוזק יד לבדו, הוא בזמן שילחם קרב בעמלק, ויבא המשיח. רבי אלעזר מסייע, "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם כיום הלחמו ביום קרב". כ"ס בשביל יהו"ה.</p>
<p>תא חזי כמה היא ידא רבתא דלא מטא להאי ידא עלאה לאבהן רברבא לא אננים ובדא ידא נפקו ממצרים בנין דמשויין שוין שוין מני ד' לד' שוין דא דרע שמא דידא רבתא דיפוק מן אינון שוין באתוותהון דמנייניהון כמנייניהון דקבלא תרין יד תרין כיצד לא אתמנע דא מן דא ולא שוין ולא שוין אתפרש תרין אלין בריך הוא <דבאתוהון> (דבאתוהון) סיעאן יד בעלה ה' תרין לאב מנייניהון מתפרש מאלין אתבריא שמיא וארעא ודעמיה ואינון ספירא קדמאה דהיא כתרא עלאה (משלי טו ג) בכל מקום עיני יהו"ה צופות רעים וטובים הם מסייעתן לשמא חד ו' דעבד כמה אתוון בארעא דמצרים</p>	<p>בא וראה, כמה היא יד הגדולה שלא מגיעה ליד הזו העליונה, לאבות הגולים לא אננים. ובזו היד יצאו ממצרים משום שמנינם שוה, שוה מונה ד' לד', שוים זה זרוע שם של היד הגדולה, שיצא מאותם שוים באותיותיהם שמנינם כמנינם, שקבלה שתי ידים. שתיים כיצד, לא נמנעו זה מזה ולא שוים. ולא שוים, נתבאר שני אלה ברוך הוא שבאותיותיהם עזרתם יד בעלה, ה' שנים לאבות. מנינם מתבאר מאלו נבראו שמים וארץ ושעמהם. ואלו ספירה ראשונה שהיא כתר עליון. "בכל מקום עיני ה' צופות רעים וטובים". הן מסייעות לשם אחד ו' שעשה כמה אותות בארץ מצרים.</p>
<p>מצד ימין העגול</p>	<p>עליון העגול</p>
<p>יוד ו' לוא"ו לד' י"ד לו"ו</p>	<p>ו"ו לדל"ת דל"ת ללמ"ד למ"ד לתיו</p>

¹ בהוציאנו (נוסח הפסוק).

בראשית

א' ללמ"ד לי למ"ם מ' לד' ד' לת' ה' לי	דל"ת ד' לד' ל"ל ל"ת		
יהו"ה	שד"י		
י"ה			
מרכבה ישראל	מרכבה של אבות ישראל		
ריד/ב			
ויאמר יעקב אל יוסף א"ל שד"י נראה אלי בלזו בארץ כנען (בראשית מח ג) רבי אבא אמר לזו דא ירושלם עלאה דאשראה שכינתא בינהא א' יעקב עלאה לתתא הב לי ברכתא דהוא בעי לאנפיש יתכונ' אלא ולמיתן ית ארעא לבניכון לזו זו ירושלם עלאה קב"ה הב רברבא דהוויין ברכה דא על ידיה בארעא רבייא אבל ברא לארעא אחרא לא יהא ברכתא		"ויאמר יעקב אל יוסף אל שדי נראה אלי בלזו בארץ כנען". רבי אבא אמר, "לזו" זו ירושלים העליונה, ששורה שכינה בתוכה. אמר יעקב העליון ללמטה, תן לי ברכה שהוא רוצה, להרבות אתכם אני, ולתת את הארץ לבניכם. "לזו" זו ירושלים העליונה. הקדוש ברוך הוא, נתן השר שהיה ברכה זו על ידו בארץ הקדש, אבל מחוץ לארץ אחרת לא תהיה ברכה.	
רבי אלעזר פתח ואמר (משלי כז יד) מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם קללה תחשב לו קב"ה קרא לישראל אחים ורעים מאי ברכתא יהב לון דיהון האי עמא דכיאת תחות ידיה ולמהוי עליהון נסיר זכאה חולקהון דהאי עמא דכיאת דהוא עליהון דאקרי בעלאה בניס הביבים יתיר מעלאה כתיב (דברים יד א) בניס אתם ליהו"ה מאי כלא בדיל דא מאי הוא בדיל דאשתלים שמא בחותמא דלהון דאינון גזירין תא חזי באנפוי דאינשא שמא דקב"ה וחסרא יו"ד מניה ולא אשתלים אתא אברהם וחבב לקב"ה ואמר ליה בך אשתלים שמא ואתגזר ואשתלים שמא ביו"ד דמילה באנפוי דאנשא ש"ן דשד"י וד' חסר יו"ד אשתלים ביו"ד דמילה וכדין אקרין בניס ליהו"ה בנין קדישין וכד מסאבין ליה להאי את קיימא קדישא ועאיל ליה לרשו אחרא סליק מניה האי קדושא דחותמא והוא כמה דחריב עלמא וסאיב חותמא דאשתלים ביה שמא דקב"ה והא הוא חריב עלמא רבי אבא הוה אזיל מקפוטקיא והוה עמיה רבי יוסי עד דהוון אזלי חמו חד בר נש דהוה אתי ורשימא חד באנפוי (ג"א) וכולי כדאיתא בפרשת אחרי מות) אבל ווי לון לחייביא דימותון בלא תשובה דלא יעדי מניה רשימא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי		רבי אלעזר פתח ואמר, "מברך רעהו בקול גדול בבוקר השכים קללה תחשב לו". הקדוש ברוך הוא קרא לישראל אחים ורעים. איזו ברכה נתן להם, שיהיו עם זה טהור תחת ידו, ולהיות עליהם שומר. אשרי חלקם של העם הטהור הזה שהוא עליהם, שנקראים בעליונים בניס חביבים יותר מהעליונים. כתוב "בניס אתם לה", מהו הכל, בשביל זה. מה הוא, בשביל שנשלם השם בחותם שלהם, שהם מהולים. בא וראה, בפנים של האדם שמו של הקדוש ברוך הוא, וחסר יו"ד ממנו ולא נשלם. בא אברהם וחבב את הקדוש ברוך הוא, ואמר לו, בך נשלם השם ונמול, ונשלם השם ביו"ד של המילה. בפני האדם ש"ן של שד"י וד', חסר יו"ד, נשלם ביו"ד של המילה, ואז נקראו בניס לה, בניס קדושים. וכשמטמאים את אות הברית קודש ומכניסו לרשות אחרת, עולה ממנו קדושת החותם, והוא כמו שהחריב עולם, וטימא את החותם שנשלם בו שמו של הקדוש ברוך הוא, והרי הוא מחריב את העולם. רבי אבא היה הולך מקפוטקיא, והיה עמו רבי יוסי. בעוד שהיו הולכים, ראו איש אחד שהיה בא ורושם אחד בפניו. אבל אוי להם לרשעים שימותו בלי תשובה, שלא יזוז ממנו הרושם לא בעולם הזה ולא בעולם הבא.	

¹ מבקש להרבות אתכם ולתת לכם את הארץ (ד"א).

בראשית

<p>ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך (בראשית מה ד) רבי אבא פתח ואמר האי קרא (ישעיה כט כב) לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו וכי איניש דאמר טב לבר נש כוותיה [אי] (ד) לא ישלים מה דאמר אפוהי מתביישן על אחת כמה וכמה מן עלאי לבר נש¹ דאי לא מייתי כל טב דאמר על בנוהי אנפוהי מתביישן אמר קב"ה ליה אנא ישראל עלאה דאנא מפשינך ואסגינך האי ברכתא דיהיב לי ואתן ית ארעא הדא לבריכון לא הוה בארעא לא הוה עמהון כד ייתי קיצא דמשיחא וישתלים אמר קב"ה לא עתה יבוש יעקב כען לא אנפוי דיעקב [ד]לעילא לא מתביישן מדאמר להון אתן ארי עד כען לא הו בידיה והו אנפוהי מתביישן כען דיליה מסתייע מן קדם מארי שמיא וארעא כמה דאמרינן אנחנא דעמלק כד ישתלים קיצא לא יהא אלא בתקופה ידא כמה דהוית ביום קרב (זכריה יד ג) ויצא יהו"ה ונלחם בגוים ההם דידיה ולא אחרא</p>	<p>"ויאמר אלי הנני מפרך והרביתך". רבי אבא פתח ואמר, פסוק זה "לא עתה יבוש יעקב ולא עתה פניו יחורו", וכי איש שאומר טוב לאדם כמותו, אם לא ישלים מה שאמר, פניו מתביישות, על אחת כמה וכמה מהעליונים לבני אדם, שאם לא מביא כל טוב שאמר על בניו, פניו מתביישות. אמר לו הקדוש ברוך הוא, אני ישראל העליון, שאני מרבך ומגדלך. הברכה הזו שנתן לי, ואתן ארץ זו לבניכם, לא היתה בארץ, לא היה עמם, כשיבא קץ המשיח וישתלם. אמר הקדוש ברוך הוא, "לא עתה יבוש יעקב", כעת (לא) פני יעקב שלמעלה לא מתביישים, משאמר להם "אתן", הרי עד עכשיו לא היו בידו והיו פנים מתביישות, כעת שלו מסתייע מלפני רבון השמים והארץ, כמו שאמרנו, נלחמים בעמלק, כשישתלם הקץ, ולא יהיה אלא בחוזק יד, כמו שהיית ביום קרב, "ויצא ה' ונלחם בגוים ההם", שלו ולא אחר.</p>
<p>ועתה שני בניך הנולדים לך (בראשית מה ה) דא ישראל לתתא דאתריהון בגלותא בני דקב"ה דאתיילידו בני עממיא תנא אמר רבי יוסי ישראל כד יהון בארעא קדישא דישאל דר בארעא כד ייתי משיחא יהון עם אחוהון דילוון בתריהון דלא אתקרי גלות אלא למאן דאיהו דר בארעא נוכראה אינון אתקריין גליין (ויקרא כו טב) וזכרתי את בריתי יעקב וא"ו יתירה תיתי וא"ו דאסתלקת כד אתהריב ביתא ותהא סיועא ליעקב כד יהא דא ויהא לברא קדישא ארעא אחסנת עלם ויהון בנוהי בארעהון דדארו מקדמת דנא בארעהון זכאה חולקהון כען בריא דהוה ערען להון תהון אזלין רברבין דאתגליאו מן [לבר] (ברא) לארעא ואתנשיאו ואנפישו ויימא יעקב עלאה לתתא ברי דילך דאינון [לבר] (ברא) לארעא דאתיילידו בגלותא בכל ארעא וארעא עד דאנא איעול למצראי ואעביד להון דינא</p>	<p>"ועתה שני בניך הנולדים לך", זה ישראל שלמטה שמקומם בגלות, בניו של הקדוש ברוך הוא שנולדו בין העמים. למדנו, אמר רבי יוסי, ישראל, כשהיו בארץ הקדושה של ישראל דרים בארץ, כשיבא המשיח יהיו עם אחיהם שילוו אחריהם, שלא נקרא גלות אלא למי שהוא דר בארץ נכריה, הם נקראים גולים. "וזכרתי את ברית יעקב", וא"ו יתרה. תבא וא"ו שנסתלקה כשנחרב הבית, ותהיה סיוע ליעקב כשזה יהיה, ויהיה לבן קדוש ארץ ירושת עולם, ויהיו בניו בארצם, שגרו בה מקודם לזה בארצם. אשרי חלקם. כעת בנים, שקרה להם, תהיו הולכים גדולים שהגלו לחוץ לארץ ונשכחו, והתרבו. ויאמר יעקב העליון לתחתון, בנים שלך שהם בחוץ לארץ שנולדו בגלות בכל ארץ וארץ, עד שאני נכנסתי למצרים ועשיתי בהם דין</p>
<p>רטו/א</p>	
<p>על חוביהון לאו אנא מסקית ברך דאתבריאו בגלותא [לבר] (ברא) לארעא בארעא ואף על גב דאינון סגיאיין ואתנשיאו דיליה כד הויתי דא גלותא דלהון ואסיתי לכיביהון ושמעית קליהון ראובן (בראשית כט לב) כי ראה יהו"ה את עניי</p>	<p>על חטאיהם, איני מעלה את בניך שנבראו בגלות לחוץ לארץ בארץ, ואף על גב שהם רבים ונשכחו שלו. כשראיתי גלות זו שלהם ורפאתי את כאביכם ושמעתי את קולם. ראובן, "כי ראה ה' את עניי". שמעון,</p>

¹ אם לא שהיה מה שאמר על בניו להיות הבטחה גמורה אזי הוי פניו מתביישים שאחר שהבטיח יעקב עליון ישראל סב"א לתת להם את הארץ ולהרבות אותם עתה כשיקיים דבריו לא עתה יבוש יעקב וגו' (ד"א).

בראשית

<p>שמעון כי שמע יהוה כי שנואה אנכי וחשיב בלבך כאילו יהוין קדמי אינון ומדנתוב ממצראי מלמעבד דינא נסיק יתהון מארע גלותא רבי אבא אמר מהכא (ישעיה סו כ) והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה ליהוה צבי למימר כד היא קב"ה בדינא במצראי בעדנא ההיא ייתון כל עממיא מנחה כד שמעו שמועה דקב"ה היינו (שם ב ב) ונהרו אליו כל הגוים תנא אמר רבי שמעון עתיד קב"ה למיעבד לכל זכאה וזכאה חופה בירושלם (ירמיה לג יא) קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה כד תיתוב מטרוניתא למלכא ועביד לה ארוסין הדא הוא דכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו זה מתן תורה וביום שמחת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו</p>	<p>"כי שמע ה' כי שנואה אנכי". וחשבת בלבך כאלו יהיו הם לפני, ומשנשוב ממצרים משנעשה דין, נעלה אותם מארץ גלותם. רבי אבא אמר, מכאן "והביאו את כל אחיכם מכל הגוים מנחה לה". רוצה לומר, כשיהיה הקדוש ברוך הוא בדין במצרים, באותו זמן יביאו כל העמים מנחה כשישמעו שמועה של הקדוש ברוך הוא, היינו "ונהרו אליו כל הגוים". שנינו, אמר רבי שמעון, עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות לכל צדיק וצדיק חופה בירושלים, "קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה", כשתשוב המלכה למלך ויעשה לה ארוסין. זהו שכתוב "צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו וביום שמחת לבו". "ביום חתונתו" זה מתן תורה. "וביום שמחת לבו" זה בנין בית המקדש, שיבנה במהרה בימינו.</p>
<p>ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו (בראשית מח ו) דא ישראל לתתא לאבהן דאינון רתיכין תהא שמהתהון ברזא דאתיילידו לבתר דגן על שמא דאחיהון יהון מקריבין באחסנא דלהון תאנא אמר רבי שמעון ומולדתך דא ירושלם דלתתא (ויקרא יח ט) מולדת בית בפרשת עריות ירושלם לתתא גוברין דאתיילידו דא ירושלם בתר דנא דיתובון עלמא מארי שמיא בירושלם כד גיורין לא אתקרון אלא על שמיהן דהוא בר ישראל ולא יתקרון כד אבהתהון גיורא מקפוטקיא אלא בהא ישראל לך יהיו צבי למימר על שמהון דישראל יתקרון על שם <אחיהון> (אחיהם) יקראו בנחלתם (בראשית מח ו) וכד תבו לא יתחסנון אלין עם ישראל בארעא ויסב כל שבטא ושבטא דידיה וגוברין מנהון כל הדא לפום מנייניה</p>	<p>"ומולדתך אשר הולדת אחריהם לך יהיו", זה ישראל למטה, לאבות שהם מרכבות יהיו שמותיהם בסוד שנולדו לאחר מכן, על שם שאחיהם יהיו מקריבים בירושה שלהם. למדנו, אמר רבי שמעון, "ומולדתך" זו ירושלים של מטה, "מולדת בית", בפרשת עריות. ירושלים למטה. אנשים שנולדו זו ירושלים. אחרי זה, שישבו העולם לרבון השמים בירושלים, כשהתגיירו לא נקראו אלא על שמם, שהוא בן ישראל, ולא יקראו כמו שאבותיהם, גר מקפוטקיא, אלא בזה ישראל. "לך יהיו", רוצה לומר על שם ישראל הם יקראו, "על שם אחיהם יקראו בנחלתם", וכשישבו עם ישראל אלה לא ירשו בארץ, ויטול כל שבט ושבט את שלו, והאנשים ממנו, כל אחד לפי מנינו.</p>
<p>ואני בבאי מפרן מתה עלי רחל בדרך וגו' (בראשית מח ז) רבי אבא פתח (ירמיה לא יד) כה אמר יהוה קול ברמה נשמע וגו' מה כתיב בתריה (שם טו) כה אמר יהוה מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו' ושבו בנים לגבולם לא אמר וישבו אלא וישבו תא הוי אמר רבי אלעזר בשעתא דיהא דינא על טורא תתעטר מטרוניתא על טורא והיא סבורה שבניהם אבודים בדין, וסוד "רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי" וגו'. למדנו, רבים יהיו בני הכסא משלה, זהו שכתוב "כי רבים בני שוממה מבני בעולה". תשוב</p>	<p>"ואני בבאי מפרן מתה עלי רחל בדרך" וגו'. רבי אבא פתח, "כה אמר ה' קול ברמה נשמע" וגו'. מה כתוב אחריו, "כה אמר ה' מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה כי יש שכר לפעולתך וגו' ושבו בנים לגבולם". לא אמר וישבו אלא "ושבו", כבר שבו. בא וראה, אמר רבי אלעזר, בשעה שיהיה דין על ההר, תתעטר המלכה על ההר, והיא סבורה שבניהם אבודים בדין, וסוד "רני עקרה לא ילדה פצחי רנה וצהלי" וגו'. למדנו, רבים יהיו בני הכסא משלה, זהו שכתוב "כי רבים בני שוממה מבני בעולה". תשוב</p>

¹ ר"ל על שם ישראל יהיו נקראים (ד"א).

בראשית

<p>כרסייא מן דידה הדא הוא דכתיב (שם) כי רבים בני שוממה מבני בעולה תיתוב מטרוניתא לבעלה (זכריה יד ט) ביום ההוא יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד מן קדמת דנא תימא מטרוניתא לקב"ה בנייא דילי אן יימא לה בדינא היא תסבר דאבדין בדינא ובכה על דינא לבניא דידה כי ארי סגי אית לך למיסב מני בדילהון דהות עמהון והא תבו מארעא דשנאה וכי לא הוה ידע יוסף דמתה אמיה תמן הוה עמה כד מתה אלא יאמר ישראל עלאה כד ניתי מפרקניהון דישראל תתער מטרוניתא ותתער כנסת ישראל ותגח קרבא עם עממין וימותון מנהון ויתקרבו בועיר למיתי ארעא יימר לה קב"ה כד היא בכה לא תדחלי אנרא להון בנייא דמיתן על שמי אחרנין הא תבו אינון יתובון לחיי מיתייא</p>	<p>המלכה לבעלה, "ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". מקדם לכן תאמר המלכה לקדוש ברוך הוא, הבנים שלי הוא איפה, יאמר לה, הם בדין. היא תחשב שהם אובדים בדין, ובוכה על הדין של בניה, כי הרי הרבה יש לך לקחת ממני בשלהם, שהיתה עמם, והרי שבו מארץ אויב. וכי לא היה יודע שאמו מתה, שם היה עמה כשמתה. אלא יאמר ישראל העליון, כשתבא גאולת ישראל, תתעורר המלכה, ותתעורר כנסת ישראל, ותלחם קרב עם העמים, וימותו מהם, ויתקרבו במעט לבא ארצה. יאמר לה הקדוש ברוך הוא, כשהיא בוכה, אל תפחדי, יש שכר לבנים שמתו על שמי, האחרים הרי שבו, אלו ישובו לתחיית המתים.</p>
<p>מתה עלי רחל מתה על ייחוד שמא דקב"ה ועל דא אתמר בעוד כברת ארץ לבא דמיתו על ייחוד שמא דקב"ה [לבר] (ברא) לארעא בארעא דא לא ימות חד מנהון תנא אמר רבי אבא עתידין ישראל לאנחא קרבא בארהא דאפרת וימותון עמא סגי מנהון ובתר כן לחיי מיתיא יקומון ויתיר שלטנא יהא לכון דמיתין בארהא הדין מכל דיחא קדמיהון בירושלם¹ ולמה אתקרי שמא דאתרא קדישא</p>	<p>"מתה עלי רחל", מתה על יחוד שמו של הקדוש ברוך הוא. ולכן נאמר "בעוד כברת ארץ לבא", שמתו על יחוד שמו של הקדוש ברוך הוא מחוץ לארץ, בארץ זו לא ימות אחד מהם. שנינו, אמר רבי אבא, עתידים ישראל ללחם קרב בדרך אפרת, וימותו מהם עם רב, ואחר כך יקומו בתחיית המתים. ויותר שלטון יהיה להם שמתו בדרך זו, מכל שהיה לפנייהם בירושלים. ולמה נקרא שם המקום הקדוש</p>
<p>רטו/ב</p>	
<p>דאתרא הדין (לְחָם) [לְחָם]² בדיל דהוא מן [שמא] (שמיא) דקב"ה ביה דימותון תמן על שמיה י"ד דימותון תמן על שמיה י"ה לחם גלותא בדיל דהוא מן שמיא דקב"ה</p>	<p>של מקום זה לחם. משום שהוא משם הקדוש ברוך הוא שבו, שימותו שם על שמו י"ד, שימותו שם על שמו י"ה, לחם גלות, בשביל שהוא משמו של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה (בראשית מח ח) רבי אבא פתח (ישעיה מט כא) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה מאי קא מיירי ישראל לתתא חזי דייתון בנוהי דישראל [קדמיה] (מן קמיה) כד ייתון (שם יא יא) מעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים ואכנשו כלהו ויהון סגיאיין תימא שכינתא מאן אינון כלהון ולא בהון פסול מבני נוכראה יימרון ליה אנחנא [כלנא מְבָרְךָ ולית בנא] (כל בא מְבָרְךָ ולית ברא) נוכראה בעדן דיתפרשון דא מן דא וכרת להון כחדא ויתגיירון יתובון גיורין עם ישראל ויהון כחדא</p>	<p>"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה". רבי אבא פתח, "ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה". מה רצה בזה, ישראל שלמטה ראה שיבאו בני ישראל לפניו, כשיבאו "מעילם ומשנער ומחמת ומאיי הים", ויתכנסו כולם ויהיו רבים, תאמר השכינה, מאיפה כל אלה, ואין בהם פסול מבני נכרים. יאמרו לו, אנחנו כלנו מבניך ואין בנו נכרי עמנו, שיפרדו זה מזה וימולו אותם כאחד, ויתגירו, וישובו גרים עם ישראל ויהיו כאחד. שנינו, קשים גרים לישראל כספחת בעור החי לארצם. כתוב</p>

¹ מלת לחם מאפרת בית לחם יהודה רומז על המלחמה שנגזר מהש"י להיות שם לעתיד (ד"א).

² "ל לחם בגימטריא ג"פ הו"ה. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>תנא קשים גרים לישראל כספחת בעור החי לארעהון כתיב (שם יד א) כי ירחם יהו"ה את יעקב ובחר עוד בישראל ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב כד יתובון לארעהון בריא ויהויין רחימו בהון (זכריה יד ט) יהיה יהו"ה אחד ושמו אחד יתלוון גיורין עם ישראל ויהוויין להון כעומקא! בבשריהון וכל כך למה ת"ש אמר רבי שמעון על תחומין דארעא דכל חד יהא רעוא למידע בארעא דישראל ותסתער דגורין כתיב (ישעיה נד ב) ויתדותיך חוקי עבי למימר סיכיא דהויין עמך מעקרא אתקיף יתהון וסייע יתהון יתיר משאר עממין כביכול דאת סכי לאתתקפא יתהון בכל עממיא אחרא ידיהון ויהון סגיאין</p>	<p>"כי ירחם ה' את יעקב ובחר עוד בישראל ונלוה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב". כשישובו הבנים לארצם ותהיה ביניהם אהבה, יהיה ה' אחד ושמו אחד, יתלוו גרים עם ישראל ויהיו להם כספחת בבשרם. וכל כך למה, בא ושמע, אמר רבי שמעון, על תחומי הארץ שלכל אחד יהיה רצונו לדעת בארץ ישראל ויתראו הדיירים כתוב "ויתדותיך חזקי", רוצה לומר, היתדות שהיו עמך מההתחלה, חזקי אותם, ועזר להם יותר משאר העמים כביכול, שאתה ראית לחזק אותם בכל העמים האחרים ידיהם, ויהיו רבים.</p>
<p>ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה (בראשית מח ט) רבי שמעון תאני מהכא (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל יאמר ישראל לתנא כד ישראל עליהון לעילא בני אינון דיהב לי קב"ה אורייתא כמה יתהון ונימוסיהון קשיטין בנימוסי אורייתא דלהון אתקריאת זה הדא הוא דכתיב (שמות טו ב) זה אלי ואנוהו ובכל עדן² דלא הוה דוד ממלל תחות גדפי שכינתא דא מלתא אלא אתנבי מה דליהוי אתקרינא זאת רב נחמן אמר מהכא (תהלים כו ג) אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי וגו' בזאת אני בוטח זאת דא אורייתא תהא לייתי משיחא ובגין דא (שיר ב יב) וקול התור נשמע בארצנו על מה אתמתלת אורייתא לגזולא מה גזולא קליה ערב אף פתגמי אורייתא קליה ערב ודא קלא יהא לייתי משיחא ליומא דדינא</p>	<p>"ויאמר יוסף אל אביו בני הם אשר נתן לי אלהים בזה". רבי שמעון שנה, מכאן "וזאת התורה אשר שם משה לפני בני ישראל". יאמר ישראל למטה, כשישראל עליהם מלמעלה, בני הם, שנתן לי הקדוש ברוך הוא תורה, כמה שדתם ומנהגיהם אמתיים, בהנהגות התורה שלהם נקראת "זה", זהו שכתוב "זה אלי ואנוהו". ובכל זמן שלא היה דוד מדבר תחת כנפי השכינה דבר זה, אלא מתנבא מה שיהיה, נקראת "זאת". רב נחמן אמר מכאן, "אם תחנה עלי מחנה לא יירא לבי וגו', בזאת אני בוטח", "זאת" זו תורה ותהיה לכשיבא המשיח, ולכן "וקול התור נשמע בארצנו". למה נמשלה התורה לגזול, מה גזול קולו ערב, אף דברי התורה קולה ערב, והקול הזה יהיה כשיבא המשיח ליום הדין.</p>
<p>תנא הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו הנצנים דא אבהתן דמרכבה דמן עלמא יקומון ויתחזו עת הזמיר הגיע תושבתהא דישבחון ליואי כד יתובון לפולחניהון כדבדמיתא וקול התור אשר נתן לי אלהים בזה פתגמי דאורייתא דאינון ערבין כקלא דתורא דא ז"ה זא"ת תור שוין מאי קא מיירי ורזא דמלתא בעדנא דלא תהויין תחות גדפי שכינתא א' דלזאת נחית והוא מתחות לכלא וסליקת ה' דזה אלי ואנוהו מדהרב ביתא [דהא] [דהוא] לא יכלא לדור בין מסאבא בין עממין נכראין [דה"א] [דהיא] קדישא התוכא מן [שמא] [שמיא] ה"א</p>	<p>למדנו, הנצנים נראו בארץ עת הזמיר הגיע וקול התור נשמע בארצנו". "הנצנים" אלו האבות של המרכבה שמן העולם יקומו ויתראו. "עת הזמיר הגיע", התשבחות שישבחו הלויים כשישובו לעבודתם כבתחלה. "וקול התור" אשר נתן לי אלהים בזה, דברי תורה שהם ערבים כקול התור הזה, ז"ה זא"ת תור שוים. במה מדובר, וסוד הדבר, בזמן שלא תהיו תחת כנפי השכינה, א' של זאת יורד, והוא מתחת לכל. ועולה ה' של זה אל ואנוהו, משחרב הבית, שהרי לא יכלה לדור בין טומאה ובין עמים נכרים, שה"א קדושה</p>

¹ כנגע כי תרגום שאת עוקמא. הרשב"ב (נ"א).

² ובכל עת וזמן היה מדבר ברוח הקדש תחת כנפי השכינה דבר זה של זאת כמבואר (ד"א).

בראשית

<p>אל"ף ה"א עדיפת בקדושה א' עדיפת לאתוון כד יתובון ישראל לארעהון ה"א [נקדישא דהוא התוכא מן שמא] (בקדושה דהיא התיכא מן שמיא) דקב"ה תיתוב בזה ויפוק מניינא תקנתא</p>	<p>חתוכה מן השם. ה' א', ה"א עדיפה בקדושה, א' עדיפה לאותיות. כשישובו ישראל לארצם, ה"א קדושה שהיא חתוכה מן השם של הקדוש ברוך הוא, תשוב בזה ויצא מנין מתקן.</p>
<p>רבי אבא פתח ואמר (ישעיה מ יב) מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן, זה תור, שוין כביכול ז' לר', ר' לת', ו' לה'. זרת של הקדוש ברוך הוא בשש מאות שבעים שנים. מכאן מן השמים ועד הארץ. כיצד, תו"ר, זר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הקדימה ה' לו' והקדימה ו' לת', ת' לר', ר' לז', "רבע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול".</p>	<p>רבי אבא פתח ואמר, "מי מדד בשעלו מים ושמים בזרת תכן", זה תור, שוין כביכול ז' לר', ר' לת', ו' לה'. זרת של הקדוש ברוך הוא בשש מאות שבעים שנים. מכאן מן השמים ועד הארץ. כיצד, תו"ר, זר"ת ו"ה ה"ו תר"ז. הקדימה ה' לו' והקדימה ו' לת', ת' לר', ר' לז', "רבע יהיה כפול זרת ארכו וזרת רחבו כפול".</p>
<p>ויאמר קחם נא אלי ואברכם (בראשית מח ט) יאמר מדהוון בפתגמי אורייתא מתעסקין! והוא דא מכילתא בין חכימיהו אברכינן ורזא (בראשית לב כז) ויאמר אליו מה שמך ויאמר</p>	<p>"ויאמר קחם נא אלי ואברכם". יאמר, משהו מתעסקים בדברי תורה והיתה מדה זו בין חכמיהם, אברך אותם, והסוד, "ויאמר אליו מה שמך", "ויאמר</p>
רמז/א	
<p>למה זה תשאל לשמי ויאמר יעקב מניינא דא למניינא קדמיתא דקמיה כדפרישנא באתריה ורזא אחרא (בראשית לב כט) וישאל יעקב וגו' ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך שם הא לא עתיד אלא בזכותא דיה לבריכון ורזא סגיא תנינא באתרה דהאי קרא אבל לא אתינא לקמן דלא לאשמועינן האי קרא דאמרנא מקמיה דאמינא לך דאתקריאת אורייתא זה כתיב (שופטים ה ה) זה סיני מפני יהו"ה אלהי ישראל כד אתיהיבת אורייתא על ידא דמשה (שמות לב א) כי זה משה האיש (שם טו ב) זה אלי ואנוהו אורייתא הוה נחתת מן קמי אלהא דישראל</p>	<p>למה זה תשאל לשמי", "ויאמר יעקב" מנין זה למנין הראשון שלפניו, כמו שפרשנו במקומו. וסוד אחר, "וישאל יעקב וגו' ויאמר למה זה תשאל לשמי ויברך אותו שם". זה לא עתיד, אלא בזכותו של זה לברך אותם. וסוד גדול שני במקום של הפסוק הזה, אבל לא באתי לפניך שלא להשמיע פסוק זה שאמרתי מלפני שאמרתי לך שהתורה נקראת "זה". כתוב "זה סיני מפני ה' אלהי ישראל", כשנתנה תורה על ידי משה, "כי זה משה האיש", "זה אלי ואנוהו". התורה היתה יורדת מלפני אלהי ישראל.</p>
<p>ועיני ישראל כבדו מזקן וגו' (בראשית מח י) דא ובגין דא לא את משבח דכוותיה וכד יהון בגלותא כל זמנא הרובא הדין סיבו לא יכלין למחזי אפי שכינתא עד דתיתי רוחא אחרא בהון מקדמת דנא אסתאיבו בארע עממיא ולא הוו בנימוסי אורייתא² כמה דיהון כהיל למיהך³ ותבו עדנא סגי ביני נכראין דרא בתר דרא ואפילו מן ארחהון כד יתובון אפי שכינתא לארעהון [בקדמיתא] (מן קדמיתא) לא יכלין למחמי אפי</p>	<p>"ועיני ישראל כבדו מזקן" וגו'. (וזה) ולכן אינך מוצא כמותו, וכשהיו בגלות כל זמן החרבן הזה, יזדקנו, ולא יוכלו לראות פני שכינה עד שתבא בהם רוח אחרת. מקודם לכן נטמאו בארץ העמים ולא היו בדרכי התורה כמו שהיו צריכים ללכת, וישבו זמן רב בין נכרים דור אחר דור ולמדו מדרכיהם. כשישובו פני השכינה לארצם, בתחלה לא יוכלו לראות פני שכינה עד שיתן הקדוש ברוך הוא רוחו להם. רבי חייא פתח, "ואת רוחי אתן</p>

¹ מאחר שיהיו עוסקים בד"ת אשר זה הוא מכילתא בין חכימיהו ר"ל זהו מדה בין החכמים להשתדל בעסק התורה שנקרא ז"ה ולכן בז"ה אברכם היינו ברזא דמלה פי' וסוד הדבר מהענין (ד"א).

² ולא הלכו בנימוסי התורה (ד"א).

³ כמו שהם יכולים ללכת (הערת הזוהר).

בראשית

<p>שכינתא עד דיהיב קב"ה רוחא דיליה להון רבי חייא פתח (יחזקאל לו כז) ואת רוחי אתן בקרבכם לבתר ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם מן בתר דיהב רוחין¹⁸⁴ בכון וקדושה בנימוסי תהכון ותתהכון לא יוכל לראות (בראשית מה י) רבי אבא פתח ואמר (משלי טז טו) באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש כד יסברון אפי שכינתא¹ דקב"ה ויתעסקון דאינון רתיתין מנהון חיוון דעלמא תא חזי לא תשכח בהני קראי כלהון לישנא אלא לאיניש (תהלים עא כד) גם לשוני כל היום תהנה צדקתך ולא את משכח בהני קראי בקב"ה ובגין כך יתובון לארעהון ויהב קב"ה רוח חכמתא בהון לישנא דלהון תהויין תדיר¹⁸⁵²</p>	<p>בקרבכם". ואחר כך, "ועשיתי את אשר בחוקי תלכו ומשפטי תשמרו ועשיתם". מאחר שיתן רוחות בכם, וגם קדושה, בדרכי תלכו ותתהלכו. "לא יוכל לראות". רבי אבא פתח ואמר, "באור פני מלך חיים ורצונו כעב מלקוש". כשיקבלו פני שכינתו של הקדוש ברוך הוא, ויתעסקו [אז] חיות העולם מפחדים מהן. בא וראה, לא תמצא בפסוקים הללו כולם לשון אלא לאנשים, "גם לשוני כל היום תהנה צדקתך". ולא תמצא בפסוקים הללו בקדוש ברוך הוא, ולכן ישובו לארצם ויתן בהם הקדוש ברוך הוא רוח חכמה, לשונם תהיה תמיד.</p>
<p>ויחי יעקב וגו' (בראשית מז כח) רבי חייא פתח ואמר (ישעיה ס כא) ועמד כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ וגו' זכאין אינון ישראל³ יתיר מכל עמין עכו"ם דקב"ה קרא לון צדיקים⁴ לאחסין לון ירותת עלמין⁵ בעלמא דאתי לאתענגא בההוא עלמא כמה דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהו"ה⁶ מאי טעמא בגין דמתדבקין בגופא דמלכא⁷ דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם חיים כלכם היום</p>	<p>"ויחי יעקב" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "ועמד כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ" וגו'. אשריהם ישראל יותר מכל אומות עובדי עבודת כוכבים ומזלות, שהקדוש ברוך הוא קרא אותם צדיקים להוריש להם ירושת עולמים בעולם הבא, להתענג באותו עולם, כמו שכתוב "אז תתענג על ה'". למה, בגלל שנדבקים בגוף של המלך, שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".</p>

¹ כשיקבלו פני השכינה (ד"א).

² עד כאן אינו מן הזהר (הערת הזוהר), ועי' לעיל דברי המגיהים בדף ריא ע"ב. בפ' זו יש בה הרבה טעויות שלא הגיהם דרך אמת, והועתקו מזהר מוגה ולכן נאריך בהגהת הלשון ואחכ נפרשהו בע"ה (מ"מ).

³ שהם מצד עצמם זכו יתרון על כל האומות, וזהו אומרו "אינון". והענין מובן במ"ש הרב זלה"ה בכמה מקומות שאומות העולם אין להם כי אם נפש לבד מצד הקטנות, דאין שם אלא הארת שני מוחין חו"ב ושניהם מבחינת אלקים ולכן אין מהות עצמי לנפשם, וכמש"ה (ישעיה מ, יז) מאפס ותהו נחשבו לו, כי הם מסיגי עולם התהו שלא היה אז ייחוד בשבעה מלכים. וכן כתוב בעשו (לו ו) נפשות ביתו. ולכן לא נקרא אדם כי אם ישראל, ששורשם מעולם המתקלא שה"ס פרוצוף אדם ושנתקן ע"י מ"ה הוא הדר, וכמו כן נקראים (דברים ד ז) גוי גדול, שמושפעים מבחינת הגדלות (רמ"ז).

⁴ שאר עמין אף אם יקבלו עליהם עול התורה הם גרים ומדרגתם למטה במלכות, לא אתקרו צדיקים, אמנם ישראל קב"ה קרא לון צדיקים מפני מחצב נשמתם הנתונה להם מהקב"ה הם יורשים ביסוד (אור יקר). בגדלות ז"א החסדים יורדים מיסוד תבונה עד היסוד דזעיר, ומשם חוזרים ועולים דוגמת המים המגדילים את האילן שיורדים עד שורשו, ומשם מתעלים ומתפשטים לגוף האילן ולענפיו, באופן שכל עצמות זעיר מתהוה מן היסודות ולכן בכל קומתו יש אור היסודות, ומינה שכל ספירותיו יתכן לקראם בשם צדיק, ואם כן ישראל המושפעים משם כולם צדיקים (רמ"ז).

⁵ להיות ישראל נמשכים מיעקב זה לכן כולם צדיקים, ובזה זוכים לאחסין לו ירותת עלמין וכו' דעלמין שנים משמע, והם סוד עולם הבא וסוד לעתיד לבא וכו', והם שני יסודות דתבונה ובינה (רמ"ז). פי' הם ש"י עולמות שבבינה שהיא עלמא דאתי (מ"מ). עלמין ב' משמע והם סוד עוה"ב וסוד לעת"ל וזה הב' נקרא ההוא עלמא שעדיין לא נגלה ועדיין לא בא וגם הוא סוד על ה' ממש כי עוה"ב הוא בתוכו עולם שכבר בא. הרמז בכ"י (נ"א).

⁶ פי' תתענג בסוד א"ז, שה"ס יחיד רוכב על שבעה, והוא ממש על ה' ודאי (רמ"ז).

⁷ הוא קו האמצעי שבו שייך דיבוק וייחוד מה שאין כן בהארות שני קוי ימין ושמאל, והוא מש"ה (דברים ד ד) חיים כלכם, פי' כל אחד ואחד מכם הוא אחוז ביסודות שהם החיים (רמ"ז). יסוד אמא מתגלה תוך ת"ת דז"א ובו הם הש"י עולמות, ומתחלקים אחר שנתגלו מהיסוד דאימא וכו' (מ"מ).

בראשית

<p>רבי יצחק! פתח ואמר ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ² האי קרא רזא עלאה איהו בין מהצדי חקלא³ <דהא> <דהוא> ברזא דאנדתא⁴ תני רבי שמעון דאחסנת <ירותא> <ירותת> עלאה דההיא ארץ לית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק <נ"א דהאי ארץ ולית מאן דירית לה בר ההוא דאקרי צדיק דהא צדיק ירית למטרוניתא ודאי> דהא מטרוניתא⁵ ביה אתדבכת לאתבסמא וצדיק ירית למטרוניתא ודאי⁶</p> <p>אוף הכא בחביבותא דקב"ה לישראל אמר ועמך כלם צדיקים ובגין כך לעולם יירשו ארץ אתחזון לירית למטרוניתא מאי טעמא אקרין צדיקים ומאי טעמא ירתין למטרוניתא בגין דאתגזרו כמה דתנינן כל מאן דאתגזר⁷ ועייל בהאי <נ"א ברית קדישא ועאל בהאי> אחסנא ונטיר להאי ברית עאל ואתדבק בגופא דמלכא ועאל בהאי צדיק ובגין כך אקרין צדיקים ועל דא לעולם יירשו ארץ מאי ארץ דא <ארץ החיים></p> <p>אהדר ואמר נצר מטעי מעשה ידי להתפאר נצר מטעי <ענפא> <ענפין> מאינן ענפין דנטע קב"ה כד ברא עלמא דכתיב <בראשית ב ח> ויטע יהו"ה אלהים גן בעדן מקדם והאי ארץ חד מנייהו בגיני כך⁸ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר דבר אחר ועמך כלם צדיקים דא יעקב ובנוי</p>	<p>רבי יצחק פתח ואמר, "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ", פסוק זה הוא סוד עליון בין קוצרי השדה, שהרי בסוד האגדה שנה רבי שמעון שירושת הירושה העליונה של אותה ארץ, אין מי שירוש אותו פרט לאותו שנקרא צדיק. (של הארץ הזאת, ואין מי שירוש אותה פרט לאותו שנקרא צדיק, שהרי הצדיק יורש את המלכה ודאי), שהרי המלכה נדבכת בו להתבשם, והצדיק ודאי יורש את המלכה הזו.</p> <p>כמו כן כאן, בחביבותו של הקדוש ברוך הוא לישראל אמר, "ועמך כולם צדיקים", ולכן "לעולם יירשו ארץ", ראויים לירש את המלכה. למה נקראו "צדיקים", ולמה יורשים את המלכה. משום שנימולו, כמו ששנינו, כל מי שנמול ונכנס (בברית הקודש ונכנס בזו) בירושה זו ושמר את הברית הזו, נכנס ונדבק בגוף המלך, ונכנס בצדיק זה. ולכן נקראו "צדיקים", ועל כך "לעולם יירשו ארץ". איזו "ארץ", זו ארץ החיים.</p> <p>חזר ואמר, "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר", "נצר מטעי" ענף מאותם ענפים שנטע הקדוש ברוך הוא כשברא את העולם, שכתוב "ויטע ה' אלהים גן בעדן מקדם", וארץ זו היא אחד מהם. ולכן "נצר מטעי מעשה ידי להתפאר". דבר אחר, "ועמך כולם צדיקים", זה יעקב ובנוי שירדו</p>
---	--

¹ רבי יצחק מפרשו על זכות בפועל שיש לישראל להקראות צדיקים והיא מצות המילה, ולכן אמר האי קרא רזא עלאה (רמ"ז).

² בינה שנק' ארץ (מ"מ).

³ כללות סוד המילה הוא להפריד החיצונים מן הקדושה בכריתת הערלה, ואחר כך בפריעה מגלים אור החסדים וכו' והנה זאת פעולת הצדיקים במעשים טובים ותפילותיהם לעשות שתי הבחינות הנזכרות, ולכן נקראים מחצדי חקלא, שבמעשים ורוממות אל בגרונם קוצרים השדה העליון ויורדים פירותיו לעולמות שהוא מה שנזרע בתוכה מסוד פרי צדיק (רמ"ז). בין קוצרי השדה ואם ת"ח העוסקים בתורה וסודותיה ושדה זה היא רמז לשדה תפוחים שהיא השכינה הקדושה ומה שנזרע בה אורות עליונים הם קוצרים ממנה ונהנים משם בזיו השכינה על ידי עסקתם בתורתו ית'. ומה שנקראת שדה של תפוחים מבואר בפ' אחרי מות ובסוף האזינו מה תפוח אדום ולבן ר"ל דין ורחמים אף כן סוד שדה זה היא מקבלת אדום שהוא דין ולבן שהוא רחמים כנודע (ד"א). עי' ריש אד"ר.

⁴ כל סוד הגדה הוא המשכה (רמ"ז).

⁵ פרשתי לעיל ענין מטרוניתא פי' גבורה הוא רמז אל השכינה שהיא שומרת הגן והוא הכס"א שנקרא עולם הבריאה כמ"ש בעל הפרדס בריש שער אבי"ע ע"ש (ד"א).

⁶ מכאן תבין ענין זווג מה היא כי הזכר עטרא דחסד והנוק' עטרא דגבורה וקיבוץ הה"ח ביסוד הזכר וקיבוץ הה' גבורות הם ביסוד הנוק', והם מ"נ ומ"ד והזיווג הוא למתק ולבסם הה"ג ע"י הה"ח של הזכר (זהר הרקיע).

⁷ כל מי שנמול (ד"א).

⁸ פירושא דקרא ויטע ה' אלקים בינה ג"ן הוא ו"ק והמ' ארץ עליונה בעד"ן בכח וציוי החכמה הנקרא עדן מקדם. ר"ל ראש וקודם לכל דבר נאצל האצילות וא"כ ארץ שהיא מ' היא חד מאינן ענפין. א"מ (נ"א).

בראשית

מצרמה בין עם קשי עורף, ונמצאו כולם צדיקים, ולכן כתוב "לעולם	דנהתו למצרים בין עם קשי קדל ¹ ואשתכחו כלהו זכאין ובנין כך כתיב לעולם
רמז/ב	רמז/ב
יירשו ארץ, שמשם עלו לרשת את הארץ הקדושה.	יירשו ארץ דמתמן סליקו לירית ארעא קדישא
"ויחי יעקב בארץ מצרים". למה פרשה זו סתומה, רבי יעקב אמר, בשעה שמת יעקב נסתמו עיניהם של ישראל. רבי יהודה אמר, שאז ירדו לגלות והשתעבדו בהם. רבי שמעון אמר, מה כתוב למעלה, "וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד", וכתוב "ויחי יעקב", שלא ראוי להפריד בין זה לזה.	ויחי יעקב בארץ מצרים (בראשית מז כח) אמאי פרשתא דא סתימאה רבי יעקב אמר בשעתא דמית יעקב אסתימו עיניהון דישראל ² רבי יהודה אמר דכדין נחתו לגלותא ³ ואשתעבדו בהון רבי שמעון אמר מה כתיב לעילא (שם כז) וישב ישראל בארץ מצרים בארץ גשן ויאחזו בה ויפרו וירבו מאד ויחי יעקב דלא אתחזי לאפרשא בין דא לדא ⁴
מה הם עומדים בתפנוקים של מלכים ומקבלים לעצמם עונג וכסופים, אף יעקב גם עומד בתפנוקי מלכים בעונג וכסוף לעצמו, לא נפרד זה מזה. וכאן נקרא "ויחי", שהרי כל ימיו לא נקרא ויחי, משום שכל ימיו היו בצער. נמצא שבצער כתוב עליו "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז". אחר שירד למצרים נקרא "ויחי". ראה את בנו מלך, ראה את כל בניו צדיקים, וכולם בתפנוקי ותענוגות העולם,	מה אינון <קיימי> (קיימו) בתפנוקין דמלכין וקבילו ענוגא ⁵ וכסופין לגרמייהו ⁶ אוף יעקב נמי קיים בתפנוקי מלכין בענוגא וכסופא לגרמייהו ⁷ לא אתפרש דא מן דא והכא אקרי ויחי דהא כל יומוי לא אקרי ויחי ⁸ בנין דכל יומוי בצערא הווי ⁹ בצערא אשתכחו עליה כתיב (איוב ג כו) לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רגז בתר דנהת למצרים אקרי ויחי חמא לבריה מלכא חמא לכל בניו זכאין צדיקין וכלהו בתענוגי

¹ קשה עורף (ד"א).

² ה"ס אורות החסדים המאירים בנ"ה שנקראו בני ישראל וכו', ומשם אור עיני המלכות כנודע. וידוע שנה"ה מצד האחוריים כחדא נינהו, והיינו עולימתא שפירתא דלית לה עיינין, פ"ל אין לה תרי עיינין אלא אחת (רמ"ז). ומפרשים על עסק התורה שנסתמו מישראל מעיינות החכמה שהיה מגלה יעקב. א"מ (נ"א).

³ נודע מספר הגלגולים שעל דרך שיסוד הקדושה של רחל מתעבר מן הנשמות אשר תשפיע לישראל כך להבדיל הנקבה הטמאה מתעברת מאשר עושקו בקליפות להשפיעם למטה בגופות אנשים, אבל אין זה כי אם כשחסר כח הקדושה. ולכן אמר רבי יהודה דכדין, שנפטר יעקב אז ירדו לגלות, פ"ל שאז אותם הניצוצות דקרי דאדה"ר ירדו אל יסוד הטמאה לרדת לעולם (רמ"ז).

⁴ כמ"ש רז"ל בבראשית רבה (פצ"ו סי' א) על ענין סתימה זו, שסתם ממנו כל צרות שבעולם, שהשי"ת רצה שתהא יציאתו מן העולם בשלוה כראוי לצדיקים שתחילתם יסורין וסופן שלוה, וזהו מה אינון קיימין בתפנוקין (רמ"ז).

⁵ תאות (ד"א).

⁶ לא נגזר עינוי על בני יעקב הוא כמ"ש בליקוטי תורה ריש פרשת שמות, שהשבטים היו מבוררים בתכלית הברור בבחי' פרטיות נשמתם, וזה בכחו של זקן ע"ה שהיה מעין שופריה דאדה"ר בפרטות אמצעות הדעת וכו' ובהיותם מנוקים מכל סיג קבילו ענוגא וכו', כי כל הנאותם היו קדושה יותר מהנאות ענג שבת, והיינו ענוגא לגוף וכסופין לנפש, אבל זה לגרמייהו, פ"ל בבחי' שלהם הפרטית שלא היתה שום שליטה לחיצוניים עליהם, וזהו תפנוקי מלכין בלי שום שעבוד (רמ"ז).

⁷ ר"ל קדושה עצומה בודאי יתירה משל שבטיו שהרי הם ענפיו, ולכן אמר בהם וקבילו, שקבלו משרשם שהוא יעקב שהוא המקור ומושרש בדעת, ולכן לא אתפרש דא מן דא, שאין להפריש הענפים מן המקור (רמ"ז).

⁸ ירצה שלכן נתפרט בלשון פרטי משל בניו במלת ויחי, לפי שהוא היה המקור ומובדל במעלת האושר מכל בניו (רמ"ז).

⁹ שבע עשרה עולה בגי' ט"ב. הוא רומז לטוב ורע של אדה"ר ק"ל שנה, כך היה יעקב ק"ל שנה בצער, כמ"ש חז"ל לא שלותי וכו'. והמותר על ק"ל, היה שבע עשרה שנה לתשלום קמ"ז שני חיי יעקב, והם י"ז שנה, כמנין ט"ב (ספר הליקוטים - פרשת ויחי).

בראשית

<p>ותפנוקי עלמא והוא יתיב ביניהון כחמר טב דיתיב על דורדייה¹ כדין אקרי ויחי יעקב ולא פריש בין ויפרו וירבו מאד לויחי יעקב והכי אתחזי</p>	<p>והוא יושב ביניהם כיון טוב ששוקט על שמריו, ואז נקרא "ויחי יעקב", ולא הפריד בין "ויפרו וירבו מאד" לבין "ויחי יעקב", וכך ראוי.</p>
<p>שבע עשרה שנה (בראשית לז ב) מאי טעמא שבע עשרה שנה אלא אמר רבי שמעון כל יומי דיעקב בצערא הוו בצערא אעבר לון בקדמיתא כיון דחמא ליוסף והוה קאים קמיד² בד יעקב מסתכל ביוסף הוה אשתלים בנפשיה כאילו חמא לאמיה דיוסף דשפירו דיוסף דמי לשפירו דרחל והוה דמי בגרמיה כמה דלא אעבר עליה צערא ביזמוי³ וכד יוסף אתפרש מניה⁴ כדין אתקיים לא שלותי ולא שקמתי ולא נחתי ויבא רגז דדא קשיא ליה ליעקב מכל מה דעבר ובזמנא דאתפרש יוסף מניה מה כתיב (בראשית לז ב) יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה וגו'</p>	<p>"שבע עשרה שנה". למה שבע עשרה שנה. אלא אמר רבי שמעון, כל ימי יעקב היו בצער, בצער עבר אותם בהתחלה. כיון שראה את יוסף והיה עומד לפניו, כשיעקב מסתכל ביוסף, היה נשלם בנפשו כאלו ראה את אמו של יוסף, שיפיו של יוסף דומה ליפיה של רחל, והיה מדמה בעצמו כמו שלא עבר עליו צער בימיו. וכשיוסף נפרד ממנו, אז התקיים בו, "לא שלותי ולא שקטתי ולא נחתי ויבא רוגז", שזה היה קשה ליעקב מכל מה שעבר. ובזמן שיוסף נפרד ממנו, מה כתוב, "יוסף בן שבע עשרה שנה היה רועה" וגו'.</p>
<p>וכל יומין דיעקב לא הוה ליה צערא כהאי והוה בכי כל יומא לאינון שבע עשרה שנה דיוסף מאי קאתיבו ליה (שם מז ד) ויוסף ישית ידו על עיניו⁵ הא לך שבע עשרה שנה אחרנין בענונין ותפנוקין והנאות וכסופין הדא הוא דכתיב (שם מז כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה וגו' תנא כל אינון שנין שכינתא יקרא דקב"ה עמיה אשתכחא⁶ ובגין כך חיים אקרין</p>	<p>וכל ימי יעקב לא היה לו צער כזה, והיה בוכה כל יום על אותן שבע עשרה שנה של יוסף. מה השיבו לו, "ויוסף ישית ידו על עיניו". הרי לך שבע עשרה שנים אחרות בתענוגים ותפנוקים והנאות וכסופים. זהו שכתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה" וגו'. שנינו, כל אותן שנים שכינת כבודו של הקדוש ברוך הוא נמצאה עמו, ולכן נקראו חיים.</p>
<p>תא חזי כתיב (שם מה כז) ותחי רוח יעקב אביהם אתחזי דהא בקדמיתא מית הוה ההוא רוחא דיליה⁷ ולא הוה מתכוין לקבלא רוחא אחרא⁸ דהא רוחא דלעילא לא שריא בריקניא אמר רבי יוסי שכינתא לא שריא אלא באתר</p>	<p>בא וראה, כתוב "ותחי רוח יעקב אביהם". נראה שבתחלה אותו הרוח שלו מתה ולא היה מתכוון לקבל רוח אחרת, שהרי רוח שלמעלה לא שורה בריקנות. אמר רבי יוסי, שכינה לא שורה אלא</p>

¹ כיון טוב ששוקט על שמריו (ד"א).

² כיון שנולד יוסף ואחר כך גדל עד בחינת צדיק דלעילא, וזהו והוה קאים קמיה, פי' מתקומם ומתעלה. כד יעקב מסתכל ביוסף, שהיו בו כל בחי' הרוח שנתן באמו (רמ"ז).

³ מפני שהיה שמח בראותו הצלחת תיקונו כיון שנתקן צדיק העליון (רמ"ז).

⁴ שחשב שנהרס בניינו ושיצטרך לרדת שאול ללקט ניצוץ יוסף (רמ"ז).

⁵ ע"ק הוא עינא פקחא תמיד שאפילו בגלות הוא משגיח על ז"א לקיום העולם והוא מ"ש הקב"ה ליעקב ויוסף ישית ידו על עיניו וכידוע שיוסף הוא עינא פקחא דע"ק כמ"ש טוב עין הוא יבורך דזכה לאשתגחא בעינא טבא עינא פקחא דע"ק כמש"ל בתיקון עינא דע"ק ויעקב ירד למצרים כשהיה בן ק"ל שנה סוד עין א' ובמצרים חי ט"ב שנה והכל היה לתיקון עינא פקחא ט"ב עין הוא יבורך (ב"ע קסז ע"ב).

⁶ הוא סוד אור אמא המקננת בבריאה, ועל זה נאמר אנכי ארד עמך, אנכי גי' כס"א שהוא עולם הבריאה, ולכן קראה שכינתא יקרא, שכן הוא כסא הכבוד (רמ"ז).

⁷ הנבואה מאמא דמקננא בבריאה ששם סוד הנשמה, וכיון שנסתלקה הנבואה ממנו נשאר רוח נפרד מהנשמה שבה מקור חייו וזה מחמת עצבונו (רמ"ז).

⁸ עי' לעיל נט ע"ב שכל צדיק יש לו תרין רוחין וכו', ואותו דעלמא דאתי שהוא מבינה ה"ס הנבואה והוא חל על הרוח דעלמא הדין כשהוא מכוון לקבלו, ולכן כשהיה רוחו של יעקב אז קראו ה' (מו, ב) יעקב יעקב, לשמחו ולהודיעו ששני רוחותיו מיוחדים יחד ושעל כן הוא ירד עמו למצרים וכו' (רמ"ז).

בראשית

<p>שלים ולא באתר חסר ולא באתר פגום ולא באתר עציב אלא באתר דאתכוון באתר הדו ובנין כך כל אינון שנין דיוסף אתפרש מאבוי ויעקב הוה עציב לא שריא ביה שכינתא</p>	<p>במקום שלם, ולא במקום חסר, ולא במקום פגום, ולא במקום עצוב, אלא במקום המוכן, במקום שמחה, ולכן בכל אותן שנים שיוסף נפרד מאביו ויעקב היה עצוב, לא שרתה בו שכינה.</p>
<p>תנא אמר רבי אלעזר אמר רבי אבא כתיב (תהלים ק ב) עבדו את יהו"ה בשמחה! באו לפניו ברננה לאפקא דלית פולחנא דקב"ה אלא מגו חדוה² דאמר רבי אלעזר לית שכינתא שריא מגו עצבות³ דכתיב (מ"ב ג טו) ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן מנגן מנגן תלת זימני אמאי בנין לאתערא רוחא משלימותא דכלא דהוא רוח שלימא אמר רבי אבא תמן תנינן מארבע סטרין כלא אשתכח וכל שרשין דעלאין ותתאין בהו אחידן ותנא דא עייל ודא נפיק דא סתים ודא פריש אתאחד חד בחברתה ואינון אבהן דכלא</p>	<p>שנינו, אמר רבי אלעזר אמר רבי אבא, כתוב "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה". למעט, שאין עבודת הקדוש ברוך הוא אלא מתוך שמחה. שאמר רבי אלעזר, אין שכינה שורה מתוך עצבות, שכתוב "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן". מנגן מנגן כתוב שלש פעמים, למה, כדי לעורר רוח משלמות הכל, שהוא רוח שלם. אמר רבי אבא, שם שנינו, הכל נמצא מארבעה צדדים, הכל נמצא, וכל השרשים של העליונים והתחתונים אחוזים בהם. ושנינו, זה נכנס וזה יוצא, זה סתום וזה מפורש, אחד אחוז בחברו, והם אבות הכל.</p>
<p>רבי שמעון אמר (דברים י טז) רק באבותיך חשק יהו"ה כתיב באבותיך ממש תלתא ומשמע דכתיב רק רק ממש ומאלין מתפרשן ומתאחדן כל שאר אחרנין וסלקין שמא לאתעטרא תנא אמר רבי יוסי מן יומא דאסתליק רבי שמעון מן מערתא מלין (ג"א < אלין) לא אתכסיין מן חבריא ורזין עלאין הוו מסתכלן ואתגליין מבינייהו כאלו אתייהבו ההיא שעתא בטורא דסיני בתר דשכיב כתיב (בראשית ח ב) ויסכרו מעיינות</p>	<p>רבי שמעון אמר, "רק באבותיך חשק ה'". כתוב "באבותיך", ממש שלשה, ומשמע שכתוב "רק", "רק" ממש, ומאלה נפרדים ונאחזים כל שאר האחרים, ומעלים את השם להתעטר. שנינו, אמר רבי יוסי, מן היום שהתעלה רבי שמעון מהמערה, הדברים (הללו) לא נתכסו מן החברים, וסודות עליונים היו מסתכלים ומתגלים מביניהם, כאלו שנתנו באותה שעה בהר סיני. אחר שמת כתוב "ויסכרו מעיינות</p>
<p>ריז/א</p>	
<p>תהום וארובות השמים והוה חבריא מרחשן מלי ולא מתקיימי בהו דיומא חד הוה יתיב רבי יהודה אפתחא דטבריה וחמא תרי גמלי⁴ דסלקי</p>	<p>תהום וארובות השמים", והיו החברים מרחשים דברים, ולא מתקיימים בהם. שיום אחד היה יושב רבי יהודה על פתחה של טבריה, וראה שני גמלים נושאים בגדים על הכתפים. נפל המשא של הבגדים, ובאו ציפורים, ועד שלא הגיעו עליהם, התבקעו. אחר כך באו כמה ציפורים, והיו הולכים אחריהם, ושהו (וזרקו) אותם בהם סלעים, ולא התבקעו, והיו צועקים להם ולא היו בורחים. שמעו</p>

¹ היינו שמחה של מצוה ואחר כך בואו לפניו ברננה זו תפלה (רמ"ז).

² עיין בפרדס רמונים מהרמ"ק שער א' פ' כט (ד"א).

³ הטעם שהשכינה נקראת שמחה כידוע וז"ש ותעלנו בשמחה לארצנו פירוש עם השכינה לא"י שגם א"י רומזת למ' ותיבת בשמחה הוא מחשבה דבאבא. יסד ברתא וגם דאין זיווג אלא כשיבואו מוחין דאבא כמ"ש רשב"י דהיינו דכתיב וגם אמנה אחותי בת אבי ואז יש שמחה למ' וזה רמז בשמחה מחשבה וגם מחשבה גימטריא שנה שהוא מ' כידוע ודו"ק. מא"ן (נ"א).

⁴ פי' נ"ה שנוחלים חסד למלכות ולתחתונים (מ"מ).

בראשית

<p>קטפירא¹ מעלוי דכתפין² נפל מטולא דקטפירא³ ואתו צפרי ועד לא מטו עלייהו אתבקעו לבתר אתו כמה צפריין⁴ והוּו אזלי עלייהו ושרו (<נ"א> ושדיאו) לון בטרטישא ולא מתבקעין והוּו צווחין לון ולא הוּו מתפרשן שמעו חד קלא עטרא דעטריין⁵ בקדריין⁶ שריא למריה לבר⁷ עד דהוּו יתיב עבר חד גברא אשגח בהוּ⁸ אמר לא קיים דא הא דכתיב (בראשית טו יא) וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם אמר רבי יהודה והא עבידנא ולא אתפרשן אהדר רישיה ההוא גברא ואמר⁹ עד לא מריט¹⁰ דא רישיה דמריה¹¹ ועד לא</p>	<p>קול אחד עטרת העטרות שורה בחשכה והבעלים בחוץ. עד שהיה יושב, עבר איש אחד, השגיח בהם ואמר, לא קיים זה מה שכתוב "וירד העיט על הפגרים וישב אותם אברם". אמר רבי יהודה, והרי עשינו ולא התפרדו. אותו האיש החזיר ראשו ואמר, עדיין לא מרט זה ראשו של אדוניו ועדיין לא הקריח את המלכה. רץ אחריו שלשה מילין ולא אמר לו. חלשה דעתו של רבי יהודה.</p>
---	--

¹ קפסירא – פי' שעוה והיא המלכות שנק' שעוה ונדוע מדברי הרב, שנה"י דז"א שם מוחין דנוק' ונצח דז"א נעשה ממנו חח"ן דמלכות, ומהוד דז"א נעשה בג"ה דמלכות, מיסוד דת"י דמלכות, שכמו שנה"י דאימא מגדילים ז"א, כך נה"י דז"א מגדילים המלכות, ומהם נבנה פרצופה, וז"ש דסלקי קפסירא (מ"מ). ראה שני גמלים שטעונים משוי סדינים ומלבושים שנקראים קטפירא מעל כתפיהם ונפל המשוי מהם על הארץ ובתוך כך באו צפרים וקודם שהגיעו למשוי ההוא נתבקעו כאומרו ועד לא מטו עלייהו אתבקעו (ד"א). פירוש נושאין שעוה. וע' מק"מ. הרש"ב (נ"א).

² יש ג' מיני שערות: א', בא"א ואלו השערות הם קדושים ורחמים גמורים, ואלו הם שערות הנזיר, ולסיבתם נקרא קדוש יהיה לאלהיו, ולכן נק' נזיר אלהים, פי' פרוש ומובדל הוא מן מדת הדין. ב', הם השערות הלויים אשר הם דינים ולכן ציוה ה' על הלויים והעבירו תער על כל בשרם. ג', הם שער של הנשם שהם דינים קשים, ולכן אמרו רז"ל שער באשה ערוה. ובזה יובן מאמר הזה כי ב' גמלים הם נו"ה דז"א, והשערות אשר עליהם הם המלכות נוק' דז"א בסוד ד"ו פרצופים, כי היא יצאה מאחורי הז"א אשר היא המלכות מאחוריו, אז היא על נו"ה, והעופות אשר עליהם פי' הקלי' הציפריין הנזכר בדף זה ע"ב, והם סביב רשעים יתהלכון. וכשהיא למעלה באצילות עם הת"ת, אז המשפיע הת"ת עליה וקודם שהקלי' יגיעו שם למקומה הזכר, שהוא ז"א מכניעם ומפזרם שלא יהיה חיבור ביניהם ליינק. אבל כשהנוק' למטה בבריאה בסוד שער רישא דז"א (נ"א בסוד הקלי'), אז הציפריין איתזון ויונקין ממנה (זהר הרקיע). פי' כי המלכות היא בין תרין דרועין שהם הכתפים דז"א ובימי שלמה היתה לבנה במילואה פרצוף שלם כמוהו פנים בפנים כמ"ש הרב, נמצא שנגדלה המלכות למעלה מתרין כתפין דז"א, והיא פב"פ פרצוף שלם כמוהו, וז"ש מעלוי דכתפין (מ"מ).

³ פי' בימי מנשה ואחז וכיוצא בהם שהריעו מעשיהם ואפילו הכי כד אתו צפרי, שהם האומות להציר לישראל, מיד יתבקעו (מ"מ).

⁴ פי' בשעת החרבן (מ"מ). לאח"כ באו צפרים אחרים והיו נחים בטרטישא שהוא סלע ר"ל שהיו שורים ונחים בסלעים שהיו שם ולא נתבקעו ואע"פ שהיו צועקים אליהם לא היו העופות משגיחים בהם. בתוך כך שמעו קול א' כמבואר (ד"א).

⁵ פי' המלכות שהיא עטרה של העטרות (מ"מ).

⁶ העטרה של כל העטרות בקדרות ושחרות ואין אור העטרה מאיר כלל וע"י זה שורה האדון לחוץ ורמז בזה שאין יחוד למעלה ע"י קדרות הנזכר (ד"א).

⁷ פי' בשחרות של ישראל ע"י מעישהם הרעים השליכו ז"א שהוא אדון על המלכות לבר שאינו מזדווג עם המלכות (מ"מ).

⁸ הוא אליהו (זהר הרקיע). בתוך שהיה יושב עבר איש אחד וראה שהצפרים הם סביב המשוי אמר לא קיים זה וירד העיט וגו' (ד"א).

⁹ החזיר אותו האיש את ראשו לאחוריו ואמר (ד"א).

¹⁰ עדיין לא המריט זה ראש אדוניו והוא רמז אל הרחמים ע"י המריטה כי השערות רומזים לדין כמ"ש באדרא דנזיר וע' ענין זה בפ' תזריע מח ע"ב וכן ועד לא גליש וכו' עדיין לא גליש במספרים לגבורה להעביר כחות הדין והקליפה ממנה (ד"א). מעיקרו שהן שחרות (יהל אור), וע"י פת"ש נתיב הקלי' פרק ג' ז"ל, סוד העברת השערות שעל הראש הדוכרא שהם מותרים מוחא דב' אחידין דכיין ומסאבין וכן לשערות דנוקבא בציון וירושלים דבה ששם הוא שליטת הנחש.

¹¹ פי' מריט לגמרי, ר"ל שלא ישאר אפילו השורש (זהר הרקיע).

בראשית

<p>גליש¹ למטרוניתא² רהט אבתריה תלת מלין ולא אמר ליה חלש דעתיה דרבי יהודה</p>	
<p>יומא חד אדמוך³ תחות אילנא וחמא בחלמיה ארבע גדפין מתתקנן וסליק רבי שמעון עליהו וספר תורה עמיה ולא שביק כל ספרי רזין עלאין ואגדתא דלא סליק לון בהדיה וסליק להון >נ"א וסליקן ליה< לרקיעא וחמא דמתכסיא מעינא ולא אתגליא כד אתער אמר ודאי מדשכיב רבי שמעון חכמתא אסתלקת מארעא ווי לדרא דהאי אבנא טבא >דהו מתחזן נ"א דמתאחדן< (דמתחזן) מניה וסמכין עליה עלאין ותתאין אתאביד מנייהו</p>	<p>יום אחד נרדם תחת עץ וראה בחלומו ארבע כנפיים מתוקנות ורבי שמעון עולה עליהן וספר תורה עמו, ולא השאיר כל ספרי הסודות העליונים ואגדה שלא העלה אותם עמו, והעלה אותם (והעלו אותו) לרקיע, וראה שהוא מתכסה מהעיניים ולא התגלה. כשהתעורר, אמר, ודאי משמת רבי שמעון, החכמה הסתלקה מן הארץ. אוי לדור שהאבן הטובה הזו, שהיו נראים (מתאחדים) ממנה וסומכים עליה עליונים ותחתונים, נאבדה מהם.</p>
<p>אתא לגביה דרבי אבא סח ליה (סליק) רבי אבא [סליק] ידוי על רישיה (רבי אבא) ובכה ואמר רבי שמעון ריחייא דטחנין מניה מנא טבא כל יומא ולקטין >ליה< כמה דכתיב (במדבר יא לב) הממעיט אסף עשרה חמרים והשתא ריחייא ומנא אסתלקו ולא אשתאר בעלמא מניה בר כמה דכתיב (שמות טז לג) קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני יהו"ה למשמרת ואלו באתגלייא לא כתיב אלא למשמרת לאצנעותא השתא מאן יכיל לגלאה רזין ומאן ינדע לון לחיש ליה >ל<רבי יהודה בלחישו (אמר ליה ור"א) ודאי ההוא גברא דחמית אליהו הוה ולא בעא לגלאה רזין בגין דתנדע שבחא דרבי שמעון דהוה ביומוי ויבכון דרא עלוי אמר ליה די למבכי בכיה עליה</p>	<p>בא אל רבי אבא, סיפר לו. הרים רבי אבא את ידיו על ראשו ובכה ואמר, רבי שמעון, רחיים שטוחנות ממנו מן טוב כל יום ולוקטים אותו, ככתוב "הממעיט אסף עשרה חמרים", ועכשיו הרחיים והמן הסתלקו ולא נשאר ממנו בעולם, חוץ ממה שכתוב "קח צנצנת אחת ותן שמה מלא העומר מן והנח אותו לפני ה' למשמרת". ואלו בהתגלות לא כתוב אלא למשמרת, להצנעה. עכשיו מי יכול לגלות סודות, ומי ידע אותם. לחש לו לרבי יהודה בלחש, (אמר לו רבי אבא), ודאי אותו איש שראית היה אליהו, ולא רצה לגלות סודות, כדי שתדע את שבחו של רבי שמעון שהיה בימיו, ויבכו הדור עליו. אמר לו, מספיק לבכות בכיה עליו.</p>
<p>רבי יהודה הוה בכי כל יומא עלוי דהא אערע עמיה באדרא קדישא דרבי שמעון ושאר חבריא אמר ליה ווי דלא אסתלקנא ההוא יומא עם אינון תלתא דאסתלקו⁴ ולא לחמי דרא דא דהא אתהפך אמר ליה רבי אימא לי כתיב (שמות כח ה) והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש ואילו כסף לא כתיב והא כתיב זהב וכסף אמר ליה והכי נמי נחשת דכסף ונחשת בחושבנא הוה והכא לא אלא אי לא</p>	<p>רבי יהודה היה בוכה עליו כל יום, שהרי נפגש עמו באדרא הקדושה של רבי שמעון ושאר החברים. אמר לו, אוי שלא הסתלקתי אותו יום עם אותם שלשה שהסתלקו, ולא לראות דור זה, שהרי מתהפך. אמר לו, רבי, אמר לי, כתוב "והם יקחו את הזהב ואת התכלת ואת הארגמן ואת תולעת השני ואת השש", ואילו כסף לא כתוב, והרי כתוב זהב וכסף. אמר לו, והרי גם נחשת, שכסף ונחשת היו בחשבון,</p>

¹ להניח עיקרן שהן אדומות (מרן דינא - צ"ל שמהן הדינין או מארי דינא - ש"ל) לא קליפות, ולכן אין האשה מסתפרת כאיש. וז"ש עשו איש שעיר כאדרת כו' יעקב כו', ועשו נאחז עד גלגל המזלות ששם בכוכבים (ר"ל כמ"ש בין כוכבים שים קנך) סוד השערות, ויעקב בגלגל החלק (יהל אור), והוא המזון הבא ע"י טורח גדול שתכליתו להסיר את הסיגים שבו, הרי הם הסט"א הנאחז למטה (פת"ש א"א יב).

² פי' גילוח שנשא' השורש כדי אחיזת, והוא סוד מילה ופריע' וכו' (עי"ש אריכות) (זהר הרקיע).

³ ישן (ד"א).

⁴ עם אותם שלשה חכמים שמתו באדרא (ד"א).

בראשית

<p>דגלי בוצינא קדישא באתריה לא אצטריכנא לגלאה פתח ואמר (חגי ב ח) לי הכסף ולי הזהב נאם יהו"ה היינו דכתיב (תהלים קמו מז) השמים שמים ליהו"ה</p>	<p>וכאן לא. אלא אם לא שגלה המנורה הקדושה במקומו, לא הצטרכתי לגלות. פתח ואמר, "לי הכסף ולי הזהב נאם ה'". היינו שכתוב "השמים שמים לה".</p>
<p>בכמה אתר אסתכלנא באלין מאני דקודשא דכתיב (ויקרא מז ד) בגדי קדש הם וכתיב (שמות כח ד) ועשו בגדי קדש מאי קדושה הכא אלא הכי תנינן קדושה אינון בכל אתר (והא כתיב) <וכתיב> בגדי קדש הם ועשית בגדי קדש (שם ב) כגוונא דלעילא דתניא כהן גדול לעילא¹ כהן גדול לתתא לבושין דיקר לעילא לבושין דיקר לתתא ומה דלא אמר כסף ונחשת לאתר אחרא אסתליקו דכתיב (שם כז יז) כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף וגו' וכתיב ואדניהם נחשת דאינון מאני שמושא לאשתמשא משכנא בהו אבל הכא באלין לבושין דיקר לא בעי לאשתמשא בהו בר נש אחרא בר מכהנא רבא דרבו משה קודשא על רישיה דכתיב (שם כח ב) ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת דבאינון לבושין דמי לגוונא דלעילא</p>	<p>בכמה מקומות הסתכלתי בכלי הקודש הללו, שכתוב "בגדי קודש הם", וכתוב "ועשו בגדי קודש". איזו קדושה כאן, אלא כך שנינו, קדושה הם בכל מקום, וכתוב "בגדי קודש הם". "ועשית בגדי קודש", כדוגמא שלמעלה. שלמדנו כהן גדול למעלה, כהן גדול למטה. לבושי כבוד למעלה לבושי כבוד למטה. ומה שלא אמר כסף ונחשת, שהם התעלו למקום אחר, שכתוב "כל עמודי החצר סביב מחושקים כסף" וגו', וכתוב "ואדניהם נחשת", שהם כלי שימוש שהמשכן ישתמש בהם. אבל כאן בלבושי כבוד האלו אדם אחר לא צריך להשתמש בהם, פרט לכהן הגדול ששמן משחת קודש על ראשו, שכתוב "ועשית בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", שבאותם לבושים הוא דומה לצבע שלמעלה.</p>
<p>²תניא (בראשית מז כט) ויקרבו ימי ישראל למות אמר רבי יהודה ווי לעלמא דהא בני נשא לא חמאן ולא שמען ולא</p>	<p>למדנו, "ויקרבו ימי ישראל למות". אמר רבי יהודה, אוי לעולם, שהרי בני אדם לא רואים ולא שומעים</p>
<p>ריז/ב</p>	
<p>ידעין דהא כל יומא ויומא קלא דכרוזא אשתמע במאתן וחמשיין עלמין תנא עלמא דהא אשתמודע לעילא וכד כרוזא נפיק ההוא עלמא מזדעזעא ומתחלחלא נפקי תרין צפריין³ [דאסתלקו] (ואסתלקו) מההוא עלמא⁴ דמדוריהון העולם, שמדורם תחת העץ שמראה החיים</p>	<p>ולא יודעים, שהרי כל יום ויום קול הכרוז נשמע במאתים חמשים עולמות. שנינו, עולם אחד נודע למעלה, וכשהכרוז יוצא, אותו העולם מזדעזע ומתחלחל, יוצאות שתי ציפורים שעולות מאותו העולם, שמדורם תחת העץ שמראה החיים</p>

¹ באד"ר קלב רע"ב (לש"ו).

² כאן שייך מ"ש בסימן נב (הערת הזוהר).

³ קסב ע"ב (הערת הזוהר). ב' צפריין אלה המה בסוד ב' בנות לבן, הרי הן לאה ורחל (דע"ה ח"ב סג ע"ב). עיי' ע"ח שער מב פרק ג', וכן שער מח פרק ב', שב' המוחין דנוקבא דקלי' דאצילות נקראין "שתי צפריים", ועיי' ע"ח שער מט פרק ט שב' צפריין דנוקבא דנגה יניקתם בלילה.

⁴ כמו שיש ד' עולמות אבי"ע דקדושה כן יש כנגדם ד' עולמות אבי"ע של הטומאה הנקראים קליפות. ומקום אלו הקליפות הם כנגד אחורים של הארבע עולמות אבי"ע. וכו' בקדושה יש בכל עולם מן הארבעה עולמות בחינת חמשה פרצופין הנקראים א"א אר"א וזו"נ וכו', האמנם בקליפות אינו כך כי בעשיה יש קלי' כנגד אריך אפין ואבא ואימא וז"א ונוקביה, וכו' ובאצילות אין קליפות אלא כנגד ז"א ונוקביה בלבד דקדושה וכו' תרין מוחין דקליפה דז"א דאצי' הם סוד אותם שני אנשים המרגלים הנז' בספרא דצניעותא ובפ' אחרי מות בדר' ס' ע"ב בענין תרין בנין ינקין בכל יומא כו' ולפי שהם למעלה כנגד ז"א דאצילות דקדושה נקראי' בשם אנשים שני מוחין דקליפה דנוקבא דז"א דאצילות הם נקראים שתי צפריים כו' והם אותם תרין צפריין הנז' בפ' ויצא (דף קסב סע"ב) בפסוק וללבן שתי בנות, כי במקום הקליפה כנגדו במקום לבן יש שתי בנות שהם תרין צפריין, וכו' ודע כי כל המוחין שיש בעול' הבריאה והיצירה והעשיה בין באבא בין באימא בין בז"א בין בנוקביה נקראי' שתיים נשים זונות הנז' בפ' אחרי מות (דף ס ע"ב) ולפי שג' עולמות אלו הם עולמות של הנקבה וכו' (שערי מאמרי רשב"י).

בראשית

<p>תחת אילנא דחיוז דחיי ומותא ביה נפקא חד צפורא לסטר דרומא וחד צפורא לסטר צפונא¹ וחד צפורא בד נהיר יממא וחד כד אתחשך [יממא] (ליליא) כל חד וחד קרי ומכרוא מה דשמעין מההוא כרוזא לבתר בעו לאסתלקא לאתרייהו ומשתמטי רגליהו בנוקבא דתהומא רבא ומתלכדן בגויה עד דאתפליג ליליא כד אתפליג ליליא כרוזא קרי (קהלת ט יב) וכצפרים הנאחזים¹⁸⁶ בפח כהם יוקשים בני האדם²</p>	<p>והמות. יוצאת צפור אחת לצד דרום, וצפור אחת לצד צפון, וצפור אחת כשמאיר היום, ואחת כשנחשך היום, וכל אחת ואחת קוראת ומכריזה מה ששומעים מאותו כרוז. אחר כך רוצות להתעלות למקומן, ונשמטות רגליהן בנקב תהום רבה, ונלכדות בתוכה עד שנחלק הלילה, וכשנחלק הלילה הכרוז קורא, "וכציפורים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם".</p>
<p>אמר רבי יהודה בשעתא דמתלכדן רגלוי דבני נשא ויומוי אתקריבו ההוא יומא³ אתקרי יום יהויה⁴ לאתבא רוחיה ליה תנא בההיא שעתא פקרא ההוא כתרא קדישא על רוחיה ומאן איהו דכתיב (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה והיא כתרא שביעאה דכלא ואם מסטרא דגבורה קאתי כתיב (שם) ואם בגבורות שמנים שנה דכתרא דגבורה תמינאה הוי מכאן ולהלאה לית אתר לאתמשך כמה דאת אמר (שם) ורהבם עמל ואון באתר דלא הוי יסודא בנינא לא אתקיים</p>	<p>אמר רבי יהודה, בשעה שנלכדות רגלי בני האדם וימיו מתקרבים, אותו יום נקרא יום ה' להשיב רוחו אליו. שנינו, באותה שעה פוקד אותו הכתר הקדוש על רוחו, ומיהו, שכתוב "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". והיא כתר של שביעי של הכל. ואם הוא בא מצד הגבורה, כתוב "ואם בגבורות שמונים שנה", שכתר הגבורה הוא, הרי שמיני. מכאן והלאה אין מקום להמשך, כמו שנאמר "ורהבם עמל ואון". במקום שלא היה יסוד, הבנין לא עומד.</p>
<p>אמר רבי יהודה זכאין אינון צדיקיא כד קב"ה בעא לאתבא רוחיה ליה ולשאבא ההוא רוחא בגויה דתניא בשעתא דקב"ה בעא לאתבא רוחיה ליה אי זכאה הוא ההוא רוחא מה כתיב (קהלת יב ז) והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה ואי (זכאה) לא אשתכח (זכאה) ווי לההוא רוחא דבעי לאסתחאה בנורא דדליק ולאסתקנא בגין לאשתאבא בגופא דמלכא ואי לא אתתקנת ווי לההוא רוחא דמתגלגלא כאבנא בקוספיתא⁵ דכתיב (ש"א כה כט) ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע תניא אי ההוא רוחא זכי כמה טבין גניזין ליה בההוא עלמא דכתיב (ישעיה סד ג) עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו יעשה למחכה לו".</p>	<p>אמר רבי יהודה, אשריהם הצדיקים, כשהקדוש ברוך הוא רוצה להשיב אליו את רוחו אליו ולשאוב אותה רוח לתוכו, ששנינו, בשעה שרוצה הקדוש ברוך הוא להשיב אליו את רוחו, אם רוח זו היא של צדיק, מה כתוב "והרוח תשוב אל האלהים אשר נתנה". ואם לא נמצא צדיק, או לאותה רוח שצריכה לרוחץ באש שדולקת ולהתקן כדי להשאב בגוף המלך. ואם לא נתקנת, או לאותה רוח שמתגלגלת כאבן בכף הקלע, שכתוב "ואת נפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע". שנינו, אם אותה רוח זוכה, כמה טובות גנוזים לה באותו עולם, שכתוב "עין לא ראתה אלהים זולתך יעשה למחכה לו".</p>

¹ הנה אלו שתי צפרים הם מלאכים עליונים א' ענף החס"ד שהוא סוד הדר"ם וא' ענף הגבור"ה שהוא סוד הצפ"ן כנודע (ד"א).

² עי' אריכות בדע"ה ח"ב סג ע"ד וסד ע"א.

³ ר"ל כי ביום שמת הצדיק נעשה יחוד גדול למעלה מכל התורה שעסק כל ימיו וכל המצות. ז"ח. והיינו יומא דהלולא כמ"ש הרב עצמו בקול בוכים משם האר"י זצ"ל עש"ב (מא"י ז) (נ"א).

⁴ פירוש נשמות ישראל הם משכינתא עלאה בינה ותתאה מ' כמש"ל ריש רכ"ה וריש רמ"ז ע"ש לכן חוזרים לשרשם למקום שממנו חוצבו. הרש"ב (נ"א).

⁵ כאבן שמתגלגלת בתוך כף הקלע אף כן נשמתו של אדם מתגלגלת ע"י שלוחי הדין ואין לה מנוחה והשקט (ד"א).

בראשית

<p>אמר רבי יוסי כד ההוא בר נש אתקריבו יומי תלתין יומין מכריזי עלוי בעלמא ואפילו צפרי שמיא מכריזין עלוי ואי זכאה הוא תלתין יומין מכריזין עלוי בין צדיקא בנינתא דעדן תנא כל אינון תלתין יומין נשמתיה נפקת מניה בכל ליליא וסלקת וחמאת דוכתה בההוא עלמא וההוא בר נש לא ידע ולא אשגח ולא שליט בנשמתיה כל אינון תלתין יומין כמה דהוה בקדמיתא דכתיב (קהלת ח ח) אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח וגו' אמר רבי יהודה מכד שראן! אינון תלתין יומין צלמא דבר נש אתחשך ודיקנא דאתחזי בארעא אתמנעת</p>	<p>אמר רבי יוסי, כשמתקרבים ימי אותו האיש, שלשים יום [קודם לכן] מכריזים עליו בעולם, ואפילו ציפורי השמים מכריזים עליו. ואם צדיק הוא, שלשים יום מכריזים עליו בין הצדיקים בגן עדן. שנינו, כל אותם שלשים ימים נשמתו יוצאת ממנו בכל לילה, ועולה ורואה את מקומה באותו העולם, ואותו אדם לא יודע ולא משגיח ולא שולט בנשמתו כל אותם שלשים יום כמו שהיה בתחלה, שכתוב "אין אדם שליט ברוח לכלא את הרוח" וגו'. אמר רבי יהודה, מכאשר מתחילים אותם שלשים יום, צלם האדם נחשך, והדמות שנראית בארץ נמנעת.</p>
<p>רבי יצחק הוה יתיב יומא חד אפתחא דרבי יהודה והוה עציב נפיק רבי יהודה אשכחיה לתרעיה דהוה יתיב ועציב אמר ליה מאן? יומא דין משאר יומין אמר ליה אתינא לגבך למבעי מינך תלת מלין³ חד דכד תימא מלי דאורייתא ותדכר מאינון מלין דאנא אמינא⁴ דתימא לון [משמין] (משמוי) בגין לאדכרא שמי וחד דתזכי ליוסף ברי באורייתא וחד דתיזיל לקברי כל ז' יומין ותבעי בעותיך עלי אמר ליה מנין לך אמר ליה הא נשמתא אסתלקת מיני בכל ליליא ולא אנהיר לי בחלמא כמה דהוה בקדמיתא</p>	<p>רבי יצחק היה יושב יום אחד על פתחו של רבי יהודה והיה עצוב. יצא רבי יהודה ומצא אותו בשער שלו שהיה יושב ועצוב. אמר לו, מה יום זה שונה משאר ימים. אמר לו, באתי אליך לבקש ממך שלשה דברים. אחד, שכאשר תאמר דברי תורה ותזכיר מאותם דברים שאני אמרתי, שתאמר אותם בשמי, כדי להזכיר את שמי. ואחד, שתזכה את יוסף בני בתורה. ואחד, שתלך לקברי כל שבעת הימים ותבקש בקשתך עלי. אמר לו, מנין לך. אמר לו, הרי נשמתא מסתלקת ממני בכל לילה, ולא מאירה לי בחלום כמו שהיתה בתחלה.</p>
<p>ועוד דכד אנא מצלינא⁵ ומטינא לשומע תפלה אשגחנא בצולמי דילי בכותלא ולא חמינא ליה ואמינא דהואיל⁶ (וצלמא) [וצולמא] אתעבר ולא אתחזי דהא כרוזא נפיק וכריז דכתיב (תהלים לט</p>	<p>ועוד, שכאשר אני מתפלל ומגיע לשומע תפלה, אני משגיח בצלמי שבכותל ולא רואה אותו, ואמרתי, הואיל והצלם הועבר ולא נראה, שהרי הכרוז יוצא ומכריז, שכתוב "אך בצלם יתהלך איש", כל זמן שצלם האדם לא יעבר ממנו, יתהלך איש ורוחו עומדת בתוכו. כשהועבר צלם האדם</p>

¹ מעת שמתחילין (ד"א).

² צ"ל מה (הערת הזוהר).

³ ענין שאלה זו ששאל ממנו שיתפלל על קברו תפלתו ממש שבכל יום ויום, הטעם הוא כי הצדיק על ידי תפלתו מיחד ומקשר כל העולמו' כנודע אצלנו וכנז' בהיכלות דבראשית ודפקודי, ועל ידי היותו מתפלל עליו ביחוד ובקשר הזה, תוכל נשמתו גם היא לעלות עם תפלתו למעלה. ולהיות כי השבעה ימים ראשונים אפילו הצדיקים יש להם דין אז בימים ההם. ולכן שאל ממנו שאלה הנז' דתזיל לקברי ותבעי בעותך עלי כל שבעה יומין וכו' (זוהר הרקיע).

⁴ אין כונה לומר שיאמר הדבר בשם אומרו דפשיטא שלא יהיה ר' יהודה עושה כן ולא היה צריך אזהרה אלא פירוש אם יבא לידי איזה פסוק או דרוש שאני עניתי בי חלקי תאמרו פלוני חבירינו היה אומר דבר זה בדרוש זה. ז"ח. ולי הצעיר איני מתישב פירוש זה דהול"ל ותימא לון לבד אלא היה רוצה שיזכיר שמו לכוונה אחרת כמ"ש משג"ב דכ"ח. מאי"ן (נ"א).

⁵ וכן נראה בחזקיה ויסב פניו אל הקיר ויתפלל שכוון בש"ת לראות צלו ולא ראהו מסולק לגמרי. ולכן נתחזק בתפלה. הרמ"ז כ"י (נ"א).

⁶ לקמן רכז ע"א (ד"א).

בראשית

<p>ז) אך בצלם יתהלך איש¹ כל זמנא² דצולמא דבר נש לא יתעבר מניה יתהלך איש ורוחיה אתקיימא בנויה אתעבר צולמא דבר נש ולא אתחזי אתעבר מהאי עלמא אמר ליה ומחכא דכתיב (איוב ח ט) כי צל ימינו עלי ארץ אמר ליה כל אלין מלין דאת בעי עבידנא אבל בעינא מינד</p>	<p>ולא נראה, אז הוא עובר מהעולם הזה. אמר לו, ומכאן, שכתוב "כי צל ימינו עלי ארץ". אמר לו, כל הדברים הללו שאתה רוצה שאני אעשה, אבל אבקש ממך,</p>
ריח/א	
<p>דבההוא עלמא תבריר דוכתאי גבך¹⁸⁷³ כמה דהוינא בהאי עלמא בכה רבי יצחק ואמר במטו מינד דלא תתפרש מנאי כל אלין יומין</p>	<p>שבאותו עולם תברר את מקומי אצלך כמו שהייתי בעולם הזה. בכה רבי יצחק ואמר, בבקשה ממך שלא תפרד ממני כל הימים הללו.</p>
<p>אזלו לגביה דרבי שמעון אשכחוהו דהוה לעי באורייתא זקיף עינוי רבי שמעון וחמא לרבי יצחק וחמא למלאך המות דרהיט קמיה ורקיד קמיה קם רבי שמעון אחיד בידיה דרבי יצחק אמר גוזרנא מאן דרגיל למיעל יעול ומאן דלא רגיל למיעאל לא ייעול עאלו רבי יצחק ורבי יהודה <קמיר⁴ מלאך> (וקטיר למלאך) המות לבר אשגח רבי שמעון וחמא דעד כען לא מטא עדנא דהא עד תמניא שעתי דיומא הוה זמנא אותביה קמי רבי שמעון והוה לעי ליה באורייתא אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה תיב אפתחא ומה⁵ דתחמי לא תשתעי בהדיה⁶ ואי יבעי למיעאל חכא אומי אומא דלא ליעול</p>	<p>הלכו לרבי שמעון, מצאוהו שהיה עוסק בתורה. רבי שמעון זקף עינו וראה את רבי יצחק, וראה את מלאך המות שרץ לפניו ורוקד לפניו. קם רבי שמעון, ואחז ביד רבי יצחק. אמר, גוזרני שמי שרגיל להיכנס, יכנס, ומי שלא רגיל להיכנס, לא יכנס. נכנסו רבי יצחק ורבי יהודה, קשר את מלאך המות בחוץ. התבונן רבי שמעון, וראה שעד עכשיו לא הגיע זמן, שהרי עד שמנה שעות של היום היה זמן. רבי שמעון הושיבו לפניו והיה עוסק בתורה. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, שב על הפתח, ומי שתראה אל תדבר עמו. אם ירצה להיכנס לכאן, תשביע שבועה שלא יכנס.</p>
<p>אמר רבי שמעון לרבי יצחק חמית דיוקנא דאבוך יומא דא או לא דהא תנינן בשעתא דבר נש אסתלק מעלמא אבוי וקרביי משתכחין תמן עמיה וחמא לון ואשתמודע לון וכל אינון דהוה מדוריה גבייהו⁷ בההוא עלמא בדרגא חד כלהו מתכנשי ומשתכחי עמיה ואזלין עם נשמתיה עד</p>	<p>אמר רבי שמעון לרבי יצחק, ראית את דמות אביך היום או לא, שהרי שנינו, בשעה שאדם מסתלק מן העולם, אביו וקרוביו נמצאים שם עמו, ורואה אותם ונודע להם, וכל אותם שיהיה מדורו עמם באותו עולם בדרגה אחת, כולם מתכנסים ונמצאים עמו, והולכים עם נשמתו עד המקום שתשרה במקומה. אמר עד עכשיו</p>

¹ באותו הצלם נברא כל א' ומתגדל על ידיו ומתקיים ע"י והוא נמשך עמו מעת ריקומו בטיפת הזיווג דמ"ד ומ"ן דאביו ואימו וע"י הוא יוצא לעולם וע"י הוא מתקיים עד סוף כל ימי חייו (עי' לקמן רכז ע"א ושמות יג ע"ב), שכן דרך אותו הצלם נמשך עיקר כל מציאות כל א'. ולישראל הוא נמשך מאתר קדישא ודרך צלם קדוש (כללים ח"א קו ע"ד).

² לקמן רן ע"א (ד"א).

³ נראה שיש כח ביד הצדיקים לברר מקומם, וכן גבי ר' שמעון בפ' האזינו קאמר ברינא דוכתאי גבי אחיה השלוני. ונראה שאין ספק שיש חופות קרובות אלו לאלו מפני דמיון מעשה הצדיקים אלו לאלו, ואחר שיש צדיקים הרבה דומים ושויים אליו יש לו כח לברר אצל מי מהם רוצה מקומו (אור יקר).

⁴ קשרו כדי שלא יוכל לילך אחר ר' יצחק לבית רשב"י (ד"א).

⁵ ומאן (הערת הזוהר).

⁶ שלא ישלוט בו ויזיקהו שהדבור לרשע המזיק נותן לו כח (אור יקר).

⁷ פי' כי רוחו של אדם קודם בואו לההוא עלמא יתיב בגן עדן ותמן מדורי עד זמנא דיתגזר עליה למיתיה לההוא עלמא, וכשחוזר לצאת מעולם הזה באין כל אותן רוחין של הצדיקים שהיו משורש נשמתו מדוריה דב"נ גביינו ובאין ללוותו, כמ"ש הכינו כסא לחזקיה (זהר הרקיע).

בראשית

<p>אתר דתשרי באתריה אמר עד כען לא חמינא¹ אדהכי קם רבי שמעון ואמר מארי דעלמא אשתמודע רבי יצחק לגנב² ומאינון שבעה עיינין³ דהכא הוא הא אחידנא ביה והב לי</p>	<p>לא ראיתי. בין כך קם רבי שמעון ואמר, רבונו של עולם, נודע רבי יצחק אצלנו, והוא מאותן שבע עינים של כאן. הרי אחזתי אותו ותן לי.</p>
<p>נפק קלא ואמר כורסייא <נ"א טסיסה> דמאריה⁴ קריבא בגדפוי דרבי שמעון⁵ הא דידך הוא ועמך <תייתה> (תיתי⁶) בזמנא דתיעול למשרי בכורסיך אמר רבי שמעון ודאי אדהכי חמא רבי אלעזר דהוה אסתליק מלאך המות ואמר ליה קופטרא דטיפסא⁷ באתר דרבי שמעון בן יוחאי שכיה אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בריה עול הכא ואחיד ביה ברבי יצחק דהא חמינא ביה דמסתפי עאל רבי אלעזר ואחיד ביה ורבי שמעון אהדר אנפיה ולעי באורייתא</p>	<p>יצא קול ואמר כסא (טסיסה) דאדונו קרוב בכנפי רבי שמעון, הרי הוא שלך ויבא עמך בזמן שתכנס לשרות בכסאך. אמר רבי שמעון, ודאי. בין כך ראה רבי אלעזר שמלאך המות הסתלק, ואמר, אין גזירת עונש במקום שמצוי רבי שמעון בר יוחאי. אמר רבי שמעון לרבי אלעזר בנו, תכנס לכאן ואחז ברבי יצחק, שהרי ראיתי בו שהוא פוחד. נכנס רבי אלעזר ואחז בו, ורבי שמעון החזיר פניו ועסק בתורה.</p>
<p>ניים⁸ רבי יצחק וחמא לאבוי אמר ליה ברי זכאה חולקך בעלמא דין ובעלמא דאתי דהא בין טרפי אילנא⁹ דהיי בגנתא¹⁸⁸ דעדן (אתיהיב) [את יתיב] אילנא רבא ותקיף בתרין עלמין רבי שמעון בן יוחאי הוא דהא הוא אחיד לך בענפוי זכאה חולקך ברי</p>	<p>נרדם רבי יצחק וראה את אביו. אמר לו, בני, אשרי חלקך בעולם הזה ובעולם הבא, שהרי נתון (אתה יושב) בין העלים של עץ החיים שבגן עדן, עץ גדול וחזק בשני עולמות, והוא רבי שמעון בר יוחאי, שהרי הוא אוחז אותך בענפיו. אשרי חלקך בני.</p>
<p>אמר ליה אבא ומה אנא התם אמר ליה תלת יומין הוו דחפו אדרא דמשכבך ותקיננו לך כוין פתיחן¹⁰ לאנהרא לך מארבע סטרין דעלמא ואנא חמינא דוכתיך וחדנינא דאמינא זכאה חולקך ברי [בר ד]עד כען ברך לא זכי באורייתא והא השתא</p>	<p>אמר לו, אבא, ומה אני שם. אמר לו, שלשה ימים היו שכיסו את חדר משכבך, ותקיננו לך חלונות פתוחים להאיר לך מארבעת צדדי העולם, ואני ראיתי מקומך ושמחתי, שאמרתי אשרי חלקך בני, חוץ</p>

¹ הוצרך לשאול ענין זה שאם כבר באו הצדיקים אחריו לא היה אפשר לעכבו ולעוקרו מיד הצדיקים כמותו כענין העליונים מבקשים את ר' וכו' אלא עקרו מיד מלאך המות (אור יקר). עדיין לא ראיתי שום דמות לא מאבי ולא מחברי שמתו כבר (ד"א).

² ידוע וניכר ר' יצחק אצלנו והוא אחד משבעה חברים שבסוד שבעה עינים המשגיחים בעולם כי שבעה חברים היו יחד כמ"ש בסוף אדרא דנזיר דף קמד ע"א בכך ביקש שיניח ר' יצחק בחיים ויצא כרוז אח"כ כורסייה דמריה וכו' פי' ר' יצחק שהוא ניצוץ של האדון יהיה התקרבותו בכנפיו של האדון רשב"י והוא יהיה עמך בעוה"ז ובעוה"ב כאומרו ועמך תייתה פי' ועמך תביאהו לעוה"ב (ד"א).

³ הם ז' חברים שיצאו מן האד"ר (אור יקר).

⁴ פי' רבי יצחק שהוא כסא של הקב"ה שכל צדיק וצדיק נעשה כסא לשכינה (מ"מ).

⁵ פי' נתקרב ונכנס תחת כנפיו של רשב"י, ולכן ניצול, וז"ש לו אביו "אילנא רבא ותקיף" רשב"י הוא דהא הוא אחיד לך בענפוי. א"נ י"ל כרסייא דמאריה פי' השכינה שהיא כסא דז"א תמיד הי אקריבא בגדפוי דר"ש ולכך כל מה שגור מתקיים (מ"מ).

⁶ שיפטר עם ר"ש כדלקמן (אור יקר).

⁷ ממונה על העונש (רמ"ז).

אין ממונה על העונש נמצא במקום שרשב"י שרוי בו (ד"א). פירוש אין גזירת עונש במקום ר"ש כי הוא מבטלה בתפלתו. הרשב"ב (נ"א).

⁸ היה מנמנם (ד"א).

⁹ חברי הישיבה לצדיקים עם ר"ש והוא ביניהם מכללם (אור יקר). עלי האילן (ד"א).

¹⁰ הם צנורות השפע אל חופתו מד' ספירות, חסד דרום, ומזרח ת"ת, וצפון גבורה, מערב מלכות (אור יקר). חלונות פתוחים (ד"א).

בראשית

<p>הוי זמינין למיתי גבך תריסר צדיקיא [ד]חברייא ועד דהוינא נפקי¹ אתער קלא בכלהו עלמין מאן חברין <נ"א שבילין> דקיימין הכא</p>	<p>[מזה] שעד עכשיו לא זכה בנך בתורה. והרי עכשיו היו עתידים לבא אליך שנים עשר צדיקים חברים, ועד שהיו יוצאים התעורר קול בכל העולמות, מי הם החברים (השבילים) שעומדים כאן.</p>
<p>אתעטרו בניניה דרבי שמעון שאלתא שאיל ואתייהיב ליה ולא דא בלחודוי דהא שבעין דוכתא² מתעטרין הכא דיליה³ וכל דוכתא ודוכתא פתחין⁴ פתיחן לשבעין עלמין⁵ וכל עלמא ועלמא אתפתח לשבעין רהיטין⁶ וכל רהיטא ורהיטא אתפתח לשבעין כתרין עלאין⁷ ומתמן אתפתחו ארחין לעתיקא סתימאה דכלא⁸ למחמי בההוא נעימותא עלאה דנהרא ומהניא לכלא כמה דאת אמר (תהלים כו ד) לחזות בנועם יהו"ה⁹ ולבקר בהיכלו¹⁰ מהו ולבקר בהיכלו היינו דכתיב (במדבר יב ז) בכל ביתי נאמן הוא</p>	<p>התעטרו בשביל רבי שמעון, בקשה בקש ונתנה לו. ולא זה לבדו, שהרי שבעים מקומות מתעטרים כאן שלו, ובכל מקום ומקום פתוחים פתחים לשבעים עולמות, וכל עולם ועולם נפתח לשבעים רצים, וכל רץ ורץ נפתח לשבעים כתרים עליונים, ומשם נפתחו דרכים לעתיק. נסתם הכל, לראות באותה נעימות עליונה שמאירה ומהנה לכל, כמו שנאמר "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". מה זה "ולבקר בהיכלו", היינו שכתוב "בכל ביתי נאמן הוא".</p>
<p>אמר ליה אבא כמה זמנא יהיבו לי בהאי עלמא אמר ליה לית לי רשותא ולא מודעי ליה לבר נש אבל בהלולא רבא דרבי שמעון¹¹ תהא מתקן פתוריה כמה דאת אמר (שיר ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו</p>	<p>אמר לו, אבא, כמה זמן נתנו לי בעולם הזה. אמר לו, אין לי רשות, ולא מודיעים לאדם, אבל בהלולא הגדולה של רבי שמעון תהיה שלחנו ערוך, כמו שנאמר "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו".</p>
<p>אדהכי אתער רבי יצחק והוה חייך ואנפוי נהירין המא רבי שמעון ואסתכל באנפוי אמר ליה מלה הדתא שמעתא אמר ליה ודאי סח ליה</p>	<p>בין כך התעורר רבי יצחק, והיה צוחק ופניו מאירים. ראה רבי שמעון, והסתכל בפניו. אמר לו, דבר חדש שמעת. אמר לו, ודאי. אמר לו. השתטח לפני רבי שמעון.</p>

¹ וקודם שהייתי יוצא לג"ע העבירו כרוז בג"ע מאן חברין כו' שביקש שאלה בשביל ר' יצחק שיחיה ונענה ונתמלא שאלתו (ד"א).

² לאחוז בז' מדות כלולות מעשר להשתעשע באורם ושפעם והם מקומות בג"ע (אור יקר).

³ פי' רשב"י ע"י תורתו היה מתקן ה' פרצופים שבכל עולם ועולם, וז"ש ע' דוכתי וכו' שהמלכות נקראת מקום בסוד ויפגע במקום, ורשב"י היה מתקן ז' קצוות דמלכות (מ"מ).

⁴ צנועות להאיר מאור הנמשך מע' עלמין שהם במלכות הכלולה מז' וז' מעשר וכל מקום כלול מע' מאורות הנזכרים (אור יקר).

⁵ הם ז' קצוות דז"א בסוד אמרתי עולם חסד יבנה (מ"מ).

⁶ הם ז' מדות ממש שאורם רץ למלכות (אור יקר). היא הבינה בסוד בהרטים בשקתות המים שהם נה"י דאימא (מ"מ). הם מלאכים ממונים על עולמות מלאכים ולפי שהם רצים ושבבים בשליחותו של עולם כמשמשים האלו הרצים לפני השר קראם רהיטים (ד"א).

⁷ בנינה (אור יקר). הם ז' קצוות דאבא שהם עליונים על כולם (מ"מ).

⁸ מתוך אורחין אלו בא השפע מהכתר אל הבינה ומשם לז' מדות ומשם למלכות ומשם למקום ר"ש וכל זה בסוד נשמתו (אור יקר). פי' הוא א"א שהוא סתום בתוך או"א וזו"ן (מ"מ).

⁹ מהבינה (אור יקר).

¹⁰ במלכות (אור יקר).

¹¹ יום פטירתו, ונק' הלולא, מפני שע"י אותה הנשמה יחוד קב"ה ושכינתיה חתן וכלה, והיינו הלולא ודאי ומזומן היה הדבר אצלם כדפי' אליהו לר"ש בעת צאתם מהאדרא רבה (אור יקר). בשמחתו הגדולה שיהיה לרשב"י בעה"ב בג"ע שם תהיה מתקן שלחנו להתענג בזיו השכינה (ד"א).

בראשית

למדנו, מאותו יום היה	אשתמה קמיה דרבי שמעון תאנא מההוא יומא הוה
רבי יצחק אוחז את בנו בידו ומלמד אותו תורה, ולא היה עוזב אותו. כשהיה נכנס לפני רבי שמעון, הושיב את בנו בחוץ, וישב לפני רבי שמעון, והיה קורא לפניו, "ה' עשקה לי ערבני". למדנו, באותו יום תקיף ומפחיד של האדם, כשמגיע זמנו להסתלק מהעולם, ארבעת צדדי העולם עומדים בדין הקשה, ומתעוררים דינים מארבעת צדדי העולם, וארבעה קשרים רבים, וקטטה נמצאת ביניהם, ורוצים להפריד כל אחד לצדו. הכרוז יוצא ומכריז באותו העולם, ונשמע במאתים שבעים עולמות. אם צדיק הוא, כל העולמות שמחים כנגדו, ואם לא, אוי לאותו האיש ולחלקו.	ריח/ב
למדנו, באותו הזמן שהכרוז מכריז, אז יוצאת שלהבת אחת מצד צפון, והולכת ובווערת בנהר דינור, ונפרדת לארבעת צדדי העולם, ושורפת את נשמות הרשעים. ויוצאת אותה שלהבת ועולה ויורדת בעולם, ואותה שלהבת מגיעה בכנפי התרנגול השחור, ומכה בכנפיו, וקורא	רבי יצחק אחיד לבריה בידיה ולעי ליה באורייתא ולא הוה שבקיה כד הוה עאל קמיה דרבי שמעון אותביה לבריה לבר ויתיב קמי דרבי שמעון והוה קרי קמיה (ישעיה לח יד) יהו"ה עשקה לי ערבני תנא בההוא יומא תקיפא ודחילא דבר נש כד מטי זמניה לאסתלקא מעלמא ארבע סטרין דעלמא ² קיימין בדינא ³ תקיפא ומתערין דינין מארבע סטרי עלמא ⁴ וארבע קשורין נצאן ⁵ וקטטותא אשתכח בינייהו ⁶ ובעיין לאתפרשא כל חד לסטרוי כרוזא נפיק ומכרוז בההוא עלמא ואשתמע במאתן ושבעין עלמין ⁷ אי זכאה הוא כלהו עלמין חדאן לקדמותיה ואי לאו ווי לההוא בר נש ולחולקיה
תנא בההוא זמנא דכרוזא כריז כדין נפק חד שלהובא ⁸ מסטר צפון ⁹ ואזלא ואתוקד בנהר דינור ¹⁰ ומתפרשא לארבע סטרי עלמא ¹¹ ואוקיד נשמתהון דחייביא ונפק ההוא שלהובא וסלקא ונחתא בעלמא וההוא שלהובא מטא בנדפוי דתרנגולא ¹² אוכמא ובטש בנדפוי ¹³ וקרי	

¹ ר"ש נקרא הו"ה, כמ"ש בפרשת בא אל פני האדון ה' דא רשב"י, ואמר ר' יצחק כבר הייתי ביד מלאך המות, שהיה רודף אחרי כמ"ל, וחמא למלאך המות דרהטי ורקיד קמיה. ור"ש שנקרא ה', עשק אותי מיד, וערב לי. א"נ י"ל ה' עשקה לי, הקב"ה רצה לעשוק אותי, שנתן רשות למלאך המות להרוג אותי, ור"ש ערביה (מ"מ).

² הם שורש ודקות ד' יסודות, שהם שורש לד' יסודות שבאדם, וכולם הם משגיחין בדינו (אור יקר).

³ פי' ד' רוחות שבעולם הזה קיימין בדינא בבחינת נשמת אותו הנוטה למות, ומ"ש ומתערין דינין מד' סטרי עלמא, ד' רוחות שבעולם הזה מתערין דינין מחגת"ם (מ"מ).

⁴ הם ד' ספירות חגת"ם, הם מעוררים לדין עליו, לפי מה שחטא בגופו לפי העבירה, אם מצד האדומה ופגם יסוד האש, ואם מצד השחורה ופגם יסוד העפר, אם מצד הירוקה ופגם יסוד הרוח, ואם מצד הלבנה וגפם יסוד המים, וד' קטורין הם ד' יסודות שבו (אור יקר).

⁵ הם ארמ"ע שבגוף, א"נ י"ל ד' סטרין הם ארמ"ן, ומ"ש ומתערין דינין מד' סטרי עלמא, פי' ארמ"ן הנז' מעוררים הדינים מחגת"ם שמשם מקבלים (מ"מ).

⁶ ארבע יסודות הגוף המקושרים בו יחד הם מתקוטטים מלהיות יחד כי בא זמנם להתפרד ולכן קטטה ביניהם (ד"א).

⁷ פי' כנגדו כ"ז אותיות התורה (מ"מ). פי' גבריאל (מ"מ).

⁸ שפע דין (אור יקר).

⁹ גבורה שממנה התעוררות אשו של גיהנם (אור יקר).

¹⁰ ששם בעולם הנפרדים נדלק בדין שכל בחינותיו מתהפכין לדין שם, שאין שפע מלמעלה שלא יהיה בו כח כל הצדדים, ולמטה מתהפך אל א' הבחינות להיותו דין חזק, וכל טובו ניטל ממנו להשפיעו לגיהנם כדמסיק (אור יקר).

¹¹ ד' סטרי גהנם (אור יקר).

¹² שהוא כעין גבריאל כדפי' בזהר בינוקא בפ' בלק, וגם יונק מהגבורה, והתרנגול נקרא גבר על שמו וכו', והיינו תרנגולא אוכמא (אור יקר).

¹³ ומכה בכנפיו לכרוז כרוז כמבואר (ד"א).

בראשית

<p>[בפתחא] (לפתחא) בין תרעי זמנא קדמא קרי ואמר (מלאכי ג יט¹) הנה יום ה' בא בוער כתנור וגו' זמנא תניינא קרי ואמר (עמוס ד יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו וההיא שעתא יתיב בר נש בעובדוי דסהדין קמיה והוא אודי עלייהו זמנא תליתאה כד בעיין לאפקא נשמתייה מניה קרי תרנגולא ואמר (ירמיה יז) מי לא ייראך מלך הגוים כי לך יאתה וגו'</p>	<p>בפתח בין השערים. פעם ראשונה קורא ואומר, "כי הנה היום בא בוער כתנור" וגו'. פעם שניה קורא ואומר, "כי הנה יוצר הרים וברא רוח ומגיד לאדם מה שחו". ואותה שעה יושב בן אדם במעשיו שמעידים לפניו, והוא מודה עליהם. פעם שלישית, כשרוצים להוציא ממנו את נשמתו, קורא התרנגול ואומר, "מי לא יראך מלך הגוים כי לך יאתה" וגו'.</p>
<p>אמר רבי יוסי תרנגולא אוכמא למאי נפקא אמר <ליה> רבי יהודה כל מה דעבד קב"ה בארעא כלהו רמיז בחכמה בר דבני נשא לא ידעי הה"ד (תהלים קד כד) מה רבו מעשיך יהו"ה כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך ומשום דאתעבידו בחכמה כלהו רמיזין בחכמה ותרנגולא אוכמא תנינן לית דינא שריא אלא באתר דהוא זיניה ואוכמא מסטרא דדינא קאתי ובגין כך בפלגות ליליא ממש כד רוחא דסטרא דצפון אתער חד שלהובא נפיק ובטש תחות גדפוי דתרנגולא וקרי וכל שכן² בתרנגולא אוכמא דאתכוון יתיר מאהרא</p>	<p>אמר רבי יוסי, למה יוצא תרנגול שחור. אמר לו רבי יהודה, כל מה שעשה הקדוש ברוך הוא בארץ, הכל רמוז בחכמה, רק שבני אדם לא יודעים. זה שכתוב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך". ומשום שנעשו בחכמה, כולם רמוזים בחכמה. והתרנגול השחור, שנינו, אין דין שורה אלא במקום שהוא מינו, ושחור בא מצד הדין. ולכן בחצות הלילה ממש, כשמתעוררת רוח של צד צפון, שלהבת אחת יוצאת ומכה תחת כנפי התרנגול והוא קורא. וכל שכן בתרנגול שחור, שמכוין יותר מאחר.</p>
<p>אוף הכא בשעתא דדינא דבר נש יתער שארי וקרי ליה ולית דידע ליה בר ההוא בר נש דשכיב דתנינן בשעתא דבר נש שכיב ודינא שריא עלוי לנפקא מהאי עלמא אתוסף רוחא עלאה ביה מה דלא הוה ביומוי וכיון דשריא עלוי ואתדבק ביה חמי מה דלא זכה ביומוי³ משום דאתוסף ביה ההוא רוחא וכד אתוסף ביה וחמא כדין נפיק מהאי עלמא הה"ד (שם כט) תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון כדין כתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי בחייהו לא זכאן במיתתהון זכאן⁴</p>	<p>כמו כן כאן, בשעה שדין האדם יתעורר, מתחיל וקורא לו, ואין מי שיודע בזה, פרט לאותו איש ששוכב. ששנינו, בשעה שהאיש שוכב והדין שרוי עליו להוציא מהעולם הזה, מתווספת בו רוח עליונה מה שלא היה בימיו, וכיון ששורה עליו ונדבקת בו, רואה מה שלא זכה בימיו, משום שהתווספה בו אותה הרוח. וכשמתווספת בו ורואה, אז יוצא מהעולם הזה. זהו שכתוב "תוסף רוחם יגועון ואל עפרם ישובון". אז כתוב "כי לא יראני האדם וחי". בחייהם לא זוכים, במיתתם זוכים.</p>
<p>תאנא בשעתא דבר נש מית אתיהיב ליה רשותא למחמי וחמי גביה קריבוי וחברוי [מההוא] (מהאי) עלמא ואשתמודע להו וכלהו גליפין בדיוקניהון כמה דהו בהאי עלמא אי זכאה ההוא בר נש כלהו הדאן קמיה ומקדמי ליה</p>	<p>למדנו, בשעה שאדם מת, נתנה לו רשות לראות, ורואה אצלו קרוביו וחבריו מאותו העולם, ונודע להם, וכולם חקוקים בדמויותיהם כמו שהיו בעולם הזה. אם צדיק אותו האיש, כולם שמחים לפניו ומקדימים לו שלום. ואם אינו צדיק, לא</p>

¹ צ"ע, שהרי הוא מצרף ב' פסוקים (ישעיה יג ט) הנה יום ה' בא אכזרי ועברה וחרון אף וכו', וכן (מלאכי ג יט) כי הנה היום בא בער כתנור.

² גוון שחור הוא יותר רמז אל תוקף הדין שמחשיך פני הבריות משא"כ גוון זהב אע"פ שהוא גוון בחינת הדין מ"מ יש קצת שמחה בגוון האדמימות שבו משא"כ בגוון שחור (ד"א).

³ פ"י שלפי שמוכרח האדם בשעת מיתתו לראות השכינה, לכך הקב"ה מוסיף הארה גדולה בנשמתו כדי שיוכל לראות השכינה (מ"מ).

⁴ ע"י עניין זה באריכות במדרש הנעלם וירא צח ע"א, וכן ריש אד"ז.

בראשית

<p>שָׁלֵם וְאִי זָכָא לֹא הוּי לֹא אִשְׁתְּמוּדֵעַן גְּבִיָּה בַר מֵאִינוֹן חֵיבִיא דְּמֵרְדִין לֹון בְּכַל יוֹמָא בְּגִיָּהֲנָם וְכַלְהוּ עֲצִיבִין וּפְתַחִין בּוּוִי וּמִסִּימִין בּוּוִי וּסְלִיק עֵינֵי וְחֵמָא לֹון כְּטִיסָא¹ דְּמִסְתַּלְקָא מִן נוֹרָא² אוּף חֵכִי הוּא פִתַח וּוִי</p>	<p>נודעים אליו. פרט לאותם הרשעים שטורדים אותם בכל יום בגיהנם, וכולם עצובים ופותחים ב"אוי" ומסיימים ב"אוי", ומרים עיניו ורואה אותם כמו שעץ שחור שעולה מהאש. אף כך הוא פותח אוי.</p>
<p>תְּנִיא בְּשַׁעְתָּא דְּנַפְקִי נִשְׁמַתִּיה דְּבַר נִשְׁ אֲזֵלִין כְּלָהוּ קְרִיבֵי וְחִבְרֵי דֵּהֲהוּא עֲלֵמָא עִם נִשְׁמַתִּיה וּמְחֻזִין לִיה אַתְרָא דְּעֵדוֹנָא וְאַתְרָא דְּעוֹנֵשָׁא אִי זָכָא הוּי חֵמִי דּוֹכְתִיה וּסְלִיק וּיְתִיב וְאַתְעֵדִין³ בְּעֵדוֹנָא עֲלָאָה דֵּהֲהוּא עֲלֵמָא וְאִי לֹא הוּי זָכָא אִשְׁתְּאַרְתָּ הֵהִיא נִשְׁמַתָּא בְּהָאִי עֲלֵמָא עַד דְּאַטְמִיר גּוּפָא בְּאַרְעָא כִּיּוֹן דְּאַטְמִיר כְּמָה גְרֵדִינִין דְּנִמוּסִין⁴ אַחֲדָן בִּיה עַד דְּמִטָּא לְדוּמָה וְעֲלִין לִיה בְּמִדּוּרֵי דְּגִיָּהֲנָם אִמֵּר רַבִּי יְהוּדָה⁵ כֹּל שֶׁבַע יוֹמִין נִשְׁמַתָּא אֲזֵלָא מִבֵּיתִיה לְקַבְרִיה וּמְקַבְרִיה לְבֵיתִיה וְאַתְאַבְלַת עֲלֵוִי</p>	<p>למדנו, בשעה שיוצאת נשמת האדם, הולכים כל קרוביו וחבריו שבאותו עולם עם נשמתו, ומראים לו מקום העדון ומקום העונש. אם הוא צדיק, רואה את מקומו, ועולה ויושב ומתעדן בעידון עליון של אותו עולם. ואם אינו צדיק, נשארת אותה נשמה בעולם הזה עד שנטמן הגוף בקרקע. כיון שנטמן, כמה שומרי החוקים אוחזים בו עד שמגיע לדומ"ה, ומכניסים אותו במדור שלו של הגיהנם. אמר רבי יהודה, כל שבעת הימים הנשמה הולכת מביתו לקברו ומקברו לביתו, ומתאבלת עליו</p>
<p>רִי"א</p>	
<p>דְּגוּפָא דְּכְתִיב (אִיּוֹב יד כב) אֵךְ בִּשְׂרוּ עֲלֵוִי יִכָּאֵב וּנְפִשׁוּ עֲלֵוִי תֵּאבֵל אֲזֵלָא וּיְתַבָּא בְּבֵיתִיה חֵמִי לְכַלְהוּ עֲצִיבִין >וּמְתַאבְלָא< (וּמְתַאבְלִין)</p>	<p>על הגוף, שכתוב "אך בשרו עליו יכאב ונפשו עליו תאבל". הולכת ויושבת בביתו, ורואה את כולם עצובים ואבלים.</p>
<p>תְּנִיא בְּתַר שֶׁבַע יוֹמִין גּוּפָא הוּי כְּמָה דֵּהֲהוּ⁶ וְנִשְׁמַתִּיה עֲאֵלַת לְדוֹכְתָה עֲאֵלַת לְמַעְרַתָּא דְּכַפְלַתָּא חֵמַתָּא מַה דְּחֵמַתָּא וְעֲאֵלַת לְאַתְרָא דְּעֲאֵלַת עַד דְּמִטָּת לְגִן עֵדִין וְעֵרַעַת לְכְרוּבִים וּשְׁנַן דְּחֵרְבָא דִּי בְּגִן עֵדִין דְּלַתְתָּא אִי זָכָא הוּא >דְּתֵעוּל< (דְּלֵיעוּל) עֲאֵלַת</p>	<p>למדנו, אחר שבעה ימים הגוף נהיה כמו שהיה, ונשמתו עולה למקומה. נכנסת למערת המכפלה, רואה מה שרואה, ונכנסת למקום שנכנסת, עד שמגיעה לגן עדן, ופוגשת את הכרובים ושנינות החרב שבגן עדן שלמטה. אם צדיק הוא שתכנס, נכנסת.</p>
<p>תֵּאנָא אַרְבַּע סְמִכִין⁷ זְמִינִין וְחַד דִּיּוֹקְנָא דְּגוּפָא בִּידֵיהּ⁸ מִתְּלַבֵּשָׁא בִּיה בְּחֵדוּתָא וּיְתִיבַת בְּהֵהוּא</p>	<p>שנינו, ארבעה עמודים זמינים, ודמות אחת של הגוף בידיהם, מתלבשת בו</p>

¹ שביב אש (אור יקר).

² כשלהבת המעופף ומסתלק מן האש (ד"א). כעץ שחור אוד מוצל מאש. הרש"ב (נ"א).

³ פ' עולה נשמתו עד שרואה מקומה, ואח"כ באה משם בז' ימים אזלי ואזלא מביתא לקברא ומקברא לביתא כמ"ש רבי יהודה לקמן, ושם מדבר בבר נש זכאה כמ"ש אח"כ, תאנא בתר ז' יומין גופא הוי כמה דהוה, ונשמתיה נגאלת לדוכתה. וכן מ"ש ואי לא הוי זכאה וכו', כיון דאתמר כמה גרסינן נימוסין אחדן ביה, עד דמטה לדומה ועאלין ליה במדורי דגיהנם, צ"ל שאחר שנכנס לגיהנם יוצאה משם הנשמה בז' ימים אלו, ואזלא מביתא לקברא וכו' כמ"ש בהדיא בדף רכ"ו, וז"ל ת"ח כל ז' יומין נפשא אזלא מביתא לקברא וכו' ותלת זמנין ביומא אתדנו כחדא נפשא וגופא לבתר גופא אתטרוד נפשא אזלא ואסתחייא בגיהנם וכו' לבתר תריסר ירחי נייחין כולא הרי בהדיא שהרשע נידון בגהנם ז' זמנין ביומא ויוצאה הנשמה ביני ביני בז' ימים מביתא לקברא וכו' ואחר ז' ימים יושב בגיהנם עד י"ב חדש (מ"מ).

⁴ בעלי דינין הממונים בעולם (ד"א).

⁵ דברי ר' יהודה הם במי שאינו זוכה בשעתו אל המנוחה לסבת עון (אור יקר).

⁶ בדין בחבוט הקבר או ברמה ותולעה (אור יקר).

⁷ הם ד' מלאכים דמות ד' חיות מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, מפני שלבוש הנשמה בד' כחות מאלו, לכך הם מביאין לו דיוקנא דגופא מד' יסודות רוחניים נגד ד' יסודות גופניים גשמיים שפשט, והיינו חלוקי דרבנן והוא ממעשה המצות בד' יסודות (אור יקר).

⁸ שמות רי ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>מדורא <דגן עדן דלתתא> עד זמנא דאתנזר <עלה> לבתר כרוזא קרי ועמודא דתלת גווי אודמן² וההוא עמודא אתקרי מכון הר ציון דכתיב (ישעיה ד ה) וברא יהו"ה על מכון הר ציון ועל מקראיה ענן יומם ועשן וננה אש להבה וגו' סלקא בההוא עמודא לפתחא דצדק דציון וירושלם³ ביה אי זכי לסלקא יתיר⁴ טב חולקיה ועדביה לאתדבקא בנו גופא דמלכא⁵ ואי לא זכי לסלקא יתיר כתיב (שם ג) והיה הנשאר בציון והנותר בירושלם קדוש יאמר לו</p>	<p>בשמחתה ויושבת באותו מדור של גן עדן שלמטה עד זמן שנגזר עליה. אחר כך הכרוז קורא. ועמוד של שלשה צבעים מזדמן, ואותו העמוד נקרא מכון הר ציון, שכתוב "וברא ה' על מכון הר ציון ועל מקראה ענן יומם ועשן" וגו'. ועולה באותו העמוד לפתח של צדק שציון וירושלים בו. אם זכה לעלות יותר, טוב חלקו וגורלו להדבק בתוך הגוף של המלך, ואם לא זוכה לעלות יותר, כתוב "והיה הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו".</p>
<p>ואי זכי לסלקא יתיר זכאה הוא דזכי ליקרא דמלכא ולא תעדנא בעדונא¹⁸⁹ עלאה⁶ דלעילא מאתר דאקרי שמים דכתיב (שם נח יד) אז תתענג על יהו"ה⁷ על יהו"ה דיקא⁸ זכאה חולקיה דמאן דזכי לחסד דא⁹ דכתיב (תהלים קח ה) כי גדול מעל שמים חסדך וכי על השמים הוא ותיב (שם נו יא) כי גדול עד שמים חסדך אמר רבי יוסי אית חסד ואית חסד חסד עלאה וחסד תתאה חסד עלאה¹⁰ מעל שמים הוא חסד תתאה¹¹ הוא דכתיב (ישעיה נה ג) חסדי דוד הנאמנים¹² ובהני כתיב עד שמים</p>	<p>ואם זכה לעלות יותר, צדיק הוא, שזוכה לכבוד של המלך, ולהתעדן בעידון עליון שלמעלה ממקום שנקרא שמים, שכתוב "אז תתענג על ה'", "על ה'" דוקא. אשרי חלקו של מי שזוכה לחסד הזה, שכתוב "כי גדל מעל שמים חסדך". וכי על השמים הוא, והרי כתוב "כי גדל עד שמים חסדך". אמר רבי יוסי, יש חסד ויש חסד, חסד עליון וחסד תחתון. חסד עליון הוא מעל השמים, חסד תחתון הוא שכתוב "חסדי דוד הנאמנים", ובאלה כתוב "עד שמים".</p>
<p>תניא אמר רבי יצחק כתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה הללויה אמא ידיעא¹³ הבנים מאן הבנים מי הם. אמר רבי שמעון, הרי שנינו</p>	<p>למדנו, אמר רבי יצחק, כתוב "אם הבנים שמחה הללויה". האם הידועה. הבנים מי הם. אמר רבי שמעון, הרי שנינו</p>

¹ מפני סיבת עון מונעים ממנה זמן מהמנוחה הראויה לה (אור יקר).

² הם ענן עשן ואש נוגה, הם ג' אבות ענן חסד, עשן גבורה, נוגה ת"ת והם במלכות שהיא מכון הר ציון ודאי והיינו ג' גוונין דקשת דאית בה (אור יקר). פי' עמודא הוא יסוד שבגן דתלת גוונין שחג"ת מאירים בו, לפי שהגן בעצמו יש בו עשר ספירות כמ"ש בזוהר בפ' ויקהל (מ"מ).

³ פי' יסוד דז"א נקרא ציון, ומלכות נק' ירושלים (אור יקר, מ"מ).

⁴ אל הת"ת דהיינו גופא קדוש יאמר לו שהרי זוכה אל הקדושה העליונה דלעילא (אור יקר).

⁵ פי' ת"ת (מ"מ).

⁶ עונג בבניה שהוא נשפע למעלה ממקום הנק' שמים פי' יונק מלעילא, מהבינה למעלה מהת"ת הא כיצד מחסד ששם משפיע הבינה והוא למעלה מהת"ת (אור יקר).

⁷ ודאי למעלה מת"ת הנק' ה' דהיינו חסד (אור יקר).

⁸ פי' חסד דז"א שהוא ע"ג הת"ת דז"א שנקרא הו"ה וזהו על ה' (מ"מ).

⁹ חסד עילאה, היינו חסד אברהם שהוא אצילות רביעי, והת"ת אצילות ששי, ולמטה מהת"ת נצח והוד, שהם אצילות שביעי ושמיני והם נקראים חסדי דוד והם עד שמים שנצח והוד עולים עד ת"ת ומרכבה אליו (אור יקר).

¹⁰ חסד דז"א (מ"מ).

¹¹ פי' נ"ה שנק' חסדי דוד ולכך כתיב בהו עד שמים שהוא ת"ת ואינם עליו (מ"מ).

¹² פירוש שרומז למ' שנקראת אמונה וגם הוא מלשון דבור כמ"ש הרד"ה בסוף קנין משם רבינו משה מסיר שפה לנאמנים ע"ש והיה בחינת דבור כידוע. מא"י (נ"א).

¹³ בינה, אמנם בבנים אפשר לפרש על ב' דרכים, אם שנאמר שיהיו ו' בנים ובת א', כענין לאה שילדה ו' בנים ובת, וזה הוראה אל ו"ק חשובות כל א' לעצמו, ומלכות למטה מהם. או שנאמר שכולם נכללים בת"ת, ויהיה בן א' ובת אחת, בסוד ד"ו פרצופים, כי הת"ת כולל ו"ק והמלכות ו"ק וכו' (אור יקר). פי' בינה (מ"מ).

בראשית

<p>אינון¹ אמר רבי שמעון הא תנינן² תרין בנין אית לקבייה חד דכר וחד נוקבא דכר יהביה ליעקב³ דכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל וכתיב (ישעיה מט ג) ישראל אשר בך אתפאר⁴ בת יהבה לאברהם⁵ דכתיב (בראשית כד א) ויהוה ברך את אברהם בכל בת היתה לו לאברהם ובכל שמה ואמא רביעא עליהו דינקא להו ועל האי כתיב (דברים כב ו) לא תקח האם על הבנים</p>	<p>שיש שני בנים לקדוש ברוך הוא, אחד זכר ואחד נקבה. הזכר נתן אותו ליעקב, שכתוב "בני בכורי ישראל", וכתוב "ישראל אשר בך אתפאר". בת נתן לאברהם, שכתוב "וה' ברך את אברהם בכל", בת היתה לו לאברהם, ו"בכל" שמה. והאם רובצת עליהם, שמיניקה אותם, ועל זה כתוב "לא תקח האם על הבנים".</p>
<p>ותנינן לא יסני בר נש חובוי לתתא בנין דיסתלק אמא מעל בנין וכתיב (ויקרא יח ז) אמך היא לא תגלה ערותה⁶ ווי למאן דגלי ערייתא וכד תייבין בני עלמא ואסגין בזכותא קמי קב"ה ואמא תבת⁷ וכסיא על בנין⁸ כדין אתקרי תשובה מאי תשובה דא תשובה דאמא דתבת בקיומהא וכדין⁹ כתיב (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה אם הבנים ודאי ועל דא לא לפטר איניש מפריה ורביה עד דאוליד בן ובת¹⁰</p>	<p>ושנינו, אל ירבה האדם חטאיו למטה, כדי שתסתלק האם מעל הבנים, וכתוב "אמך הוא לא תגלה ערותה. אוי למי שמגלה ערותה. וכשבים בני העולם ומרבים בזכויות לפני הקדוש ברוך הוא, והאם שְׁבָה ומכסה על הבנים, אז זה נקרא תשובה. מה זה תשובה, זו תשובה של האם ששבה בקיומה, ואז כתוב "אם הבנים שמחה". אם הבנים ודאי. ולכן לא יפטר האדם מפריה ורביה עד שמוליד בן ובת.</p>
<p>תניא אמר רבי יצחק כתיב (שם כז ד) לחזות בנעם יהוה ולבקר בהיכלו תיאובתא דצדיקיא למחמי דא (<נ"א> נעם ה')¹¹ ואת אמרת על יהוה אמר רבי שמעון כלא חד¹² משמע דכתיב נעם יהוה¹³ דאתיא מעתיקא קדישא להאי שמים ותיאובתא דצדיקיא כך הוא ודאי ועל השמים כתיב (ישעיה נח יד) אז תתענג על יהוה זכאה חולקיה מאן דזכי ודאי זעירין אינון</p>	<p>שנינו, אמר רבי יצחק, כתוב "לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו". תשוקת הצדיקים לראות את זה [נועם ה'], ואתה אמרת "על ה'". אמר רבי שמעון, הכל אחד, משמע שכתוב "נועם ה'", שבא מהעתיק הקדוש לשמים הזה, ותשוקת הצדיקים כך היא ודאי. וכתוב "על השמים", "אז תתענג על ה'". אשרי חלקו של מי שזוכה. ודאי מעטים הם.</p>

¹ פי' אם הם ז'ין דווקא אם שגם ב"ע בכלל (מ"מ).

² פרדס ח יז (ד"א).

³ כאומר בן שלי שאין זולתו ואי ס"ד לומר בני בכורים אמנם יש בן שאינו בכור דהיינו הפשוטים האחרים (אור יקר).

⁴ דהיינו לשון תפארת לשון פארות שהם ו' ענפים (אור יקר).

⁵ כי אברהם לא נכנס אלא בסוד הגרים במלכות לבד וכו', וא"כ לא היה הכניסה להיות ישראל כולל כל האצילות, אם לא שנאמר כי בבן ובת נכלל הכל, שאם לא כן היה צריך העלת המעלות יותר, אלא ודאי כדפי', שהכל נכלל בבן ובת. וזו מעלה יותר ויותר מ' בנים. ובהיות בבן ובת לבד, אז אימא רביעא עליהו וינקא להו, והם רחמים גמורים כולם שוים, בן א' ובת רחמים גמורים, כי בהיותם ו' בנים שמורה פרוד בקצוות כל א' לעצמו, אדרבה זה יהיה בהסתלק הבינה מהם, ואז הגבורה דין לעצמה וכל א' פועל לעצמו וכו' (אור יקר).

⁶ פי' שיסוד דאימא נסתם תוך ז"א כמ"ש בספרא דצניעותא אתא מפתחא דכליל בשית ומכסייא פתחא, פי' ז"א מכסה יסוד דידה, וכשהעונות גורמים ומסתלקת אימא מעל בנין ח"ו מתגלית ערותה (מ"מ).

⁷ פי' נה"י דאימא חזרו לז"א ואז מתכסה יסוד דידה (מ"מ).

⁸ פי' בסוד החשמ"ל דאימא שמכסה על ז'ין (מ"מ).

⁹ שמות פג ע"א (הערת הזוהר).

¹⁰ בסוד הנזכר באדרא זוטא (רצא ע"א) תבונה בן ובת ו"ה, שהתבונה היא הרובצת על בינה (רמ"ז).

¹¹ עי' פרשת מקץ קצו ע"ב (הגהות הגר"א).

¹² פי' שנועם שהיא בינה היא בתוך ז"א וא"כ כשאנו אומרים על ה' הוא חסד דז"א הרי בינה שם (מ"מ).

¹³ פי' נועם שהיא הבינה בתוך ה' שהיא ז"א וז"ש דאתיא מעתיקא קדישא שהיא בינה להאי שמים שהוא ז"א (מ"מ).

בראשית

<p>תנינן אמר רבי שמעון כתיב (שיר א ו) בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים בני אמי כמה דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ דכד בעא קב"ה לחרבא ביתיה דלתתא ולאגלאה ישראל ביני עממיא אעבר קב"ה מקמיה להאי ארץ ואתרחקא מניה כדכתיב (שמות ב ד) ותתצב אחותו מרחוק וכד האי ארץ אתרחקא משמים דלעילא האי ארץ דלתתא אתחרבא וישראל אתפזרו ביני עממיא אמרה כנסת ישראל מאן גרים לי האי ומאן עביד לי האי בני אמי דנחרו בי ואתרחקו מני בני אמי ודאי</p>	<p>שנינו, אמר רבי שמעון, כתוב "בני אמי נחרו בי שמוני נוטרה את הכרמים". "בני אמי", כמו שכתוב "השליך משמים ארץ". שכשרצה הקדוש ברוך הוא להחריב ביתו שלמטה ולהגלות את ישראל לבין העמים, העביר הקדוש ברוך הוא מלפניו את הארץ הזו והתרחקה ממנו, ככתוב "ותתצב אחותו מרחוק". וכשארץ זו התרחקה משמים שלמעלה, הארץ הזו שלמטה נחרבה, וישראל התפזרו בין העמים. אמרה כנסת ישראל, מי גרם לי את זה ומי עשה לי את זה, בני אמי שנחרו בי והתרחקו ממני, בני אמי ודאי.</p>
<p>רבי יוסי הוה אזיל בארחה והוה עמיה רבי חייא בר רב עד דהוו אזלי אמר רבי יוסי לרבי חייא חמיתא מה דאנא חמית אמר ליה חמינא גברא חד בנהרא וצפרא חד על</p>	<p>רבי יוסי היה הולך בדרך, והיה עמו רבי חייא בר רב. עד שהיו הולכים, אמר רבי יוסי לרבי חייא, ראית מה שראיתי. אמר לו, ראיתי גבר אחד בנהר, וציפור אחת על</p>
<p>ר"ט/ב</p>	
<p>רישיה¹ ועלעא בפומיה² דצפורה ואכלא ורפסא ברגלוי וההוא גבר רמי קלין וצווח ולא ידענא מאי קאמר³ אמר נקרב גביה ונשמע אמר מסתפינא למקרב⁴ אמר ליה וכי בר נש הוא באתר דא אלא רמיזא דחכמתא דרמיז לן קב"ה קריבו גביה שמעו דהוה אמר עוטרא עוטרא⁵ תריין בניין⁶ שרייין לבר⁷ >נ"א שריאו לברא< לא נח ולא ניחא עד דצפרא בקיסרא רמיז⁸</p>	<p>ראשו, וצלע של בשר בפי הצפור, ואוכלת ורומסת ברגליה, ואותו גבר מרים קולות וצועק, ולא ידעתי מה אמר. אמר, נתקרב אליו ונשמע. אמר, אני פוחד מלהתקרב. אמר לו, וכי בן אדם הוא במקום זה, אלא רמז של חכמה שרמז לנו הקדוש ברוך הוא. קרבו אליו. שמעו שהיה אומר, כתר, כתר, שני בנים שרויים בחוץ (זרוקים לבחוץ). לא נח ולא מנוחה, עד שהצפור יפול אל הפח.</p>
<p>בכה רבי יוסי ואמר היינו דתנינן בני אמי נחרו בי (שמוני נוטרה את הכרמים) ונו' (שיר א ו) מאי טעמא בגין דכרמי שלי לא נטרתי אמר ודאי גלותא [אתמשך ועל] (משך ועד) דא >נ"א די< צפרי שמיא לא אעדיאו עד די שלטנותא דעמין עעכו"ם אעדיאו מן עלמא ואימתי עד דימטי יומא</p>	<p>בכה רבי יוסי ואמר, זהו ששנינו, "בני אמי נחרו בי". למה, משום שלא נטרתי הכרם שלי. אמר, ודאי הגלות נמשך, ועל זה (ש)ציפורי השמים לא זזות עד ששלטון העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות יעבור מהעולם, ומתי, עד שיגיע היום שהקדוש ברוך הוא מעורר דיניו בעולם,</p>

¹ פירוש צלע של בשר ופירוש עיטרא וכו' עיין הכל בספר מקדש מלך הרשב"ב (נ"א).
² כענין החיה שראה דניאל ואין ניחא לפני הקב"ה עד "דצפרא בקיסרא רמיז" (אור יקר).
³ ראיתי איש אחד עומד בנהר וצפור על ראשו ולחי או צלע בפי הצפור ואוכל ודורס ברגליו על ראשו והאיש צועק ולא ידעתי מה שהוא צועק (ד"א).
⁴ ירא אני להתקרב (ד"א).
⁵ פי' המלכות שנק' עטרא שהיא עטרת בי"ע ונק' ג"כ עטרת בעלה (מ"מ).
⁶ פי' הם ז"ן והעטרה הנז' היא א' מהבנים (מ"מ).
⁷ עטרה שני בנים שורים לחוץ ר"ל מחוץ ליחוד האצילות ונרגן מפריד אלוף אלופו של עולם דאין השקט ונחת בעליונים ותחתונים עד שהצפור יהיה מושלך בקסרי ורמז אל קבוץ גליות (ד"א).
⁸ כי כאשר תרד הצפור שהם האומות מגדולתם תהיה הגאולה ויהא ניחא לפני הקב"ה כנודע, והיות הצפור על ראש האדם היה מורה שליטת האומות על ישראל הנקראים אדם (אור יקר).

בראשית

<p>דקב"ה אתער דינוי בעלמא דכתיב (זכריה יד ז) והיה יום אחד הוא יודע ליהו"ה לא יום ולא לילה</p>	<p>שכתוב "והיה יום אחד הוא יודע לה' לא יום ולא לילה".</p>
<p>עד דהוו אזלין שמעו חד קלא דהוה אמר אוקידא דקופטירא¹ מטא בדינוי נפק חד שלהובא ואוקיד להווא צפורה אמר ודאי כמה דכתיב (דניאל ז יא) ויהיבת ליקידת אשא אמר רבי יוסי לא [א]גלי קב"ה לישראל אלא בזמנא דלא אשתכח מהימנותא בינייהו² כד אתמנע <מהימנותא> בינייהו כביכול הכי אשתכח בכלא³ דכתיב (ישעיה כח יח) וכפר בריתכם את מות⁴</p>	<p>בעוד שהיו הולכים, שמעו קול אחד שהיה אומר, שלהבת הדין הגיעה בדינוי. יצאה שלהבת אחת ושרפה את אותה הציפור. אמר, ודאי כמו שכתוב "ונתנה לשרפת האש". אמר רבי יוסי, לא הגלה הקדוש ברוך הוא את ישראל אלא בזמן שלא נמצאה ביניהם אמונה, כשנמנעה ביניהם האמונה, כביכול, כך נמצא בכל, שכתוב " וכפר בריתכם את מות".</p>
<p>אמר רבי חייא, מהו שכתוב "בלע המות לנצח". אמר לו, כשיעורר הקדוש ברוך הוא את ימינו, ימנע מות מהעולם, ולא תתעורר ימין זו אלא כשיתעוררו ישראל בימינו של הקדוש ברוך הוא, ומה זה, תורה, שכתוב בה "מימינו אש דת למו". באותו זמן "ימין ה' עשה חיל, לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יח".</p>	<p>אמר רבי חייא, מהו שכתוב "בלע המות לנצח". אמר לו, כשיעורר הקדוש ברוך הוא את ימינו, ימנע מות מהעולם, ולא תתעורר ימין זו אלא כשיתעוררו ישראל בימינו של הקדוש ברוך הוא, ומה זה, תורה, שכתוב בה "מימינו אש דת למו". באותו זמן "ימין ה' עשה חיל, לא אמות כי אחיה ואספר מעשי יח".</p>
<p>תנא ההוא זכאה דקב"ה אתרעי ביה וכוזא קרי [ע]ליה תלתין יומין ביני צדיקיא כגנתא דעדן כלהו צדיקיא הדאן כלהו צדיקיא אתיין [ומעטרין] (ומתעטרין) דוכתיה דהווא צדיקא עד דייתי למידר דיוריה בינייהו ואי חייבא הוא כרוזא קרי עליה בגיהנם תלתין יומין (עליה) וכלהו חייביא כלהו עציבין כלהו פתחין ווי דהא דינא חדתא אתער השתא בגיניה דפלניא כמה גרדינין דנמוסין <מזדמנין> (מזמנין) לקבליה ולאקדמא ליה ווי אוי לרשע אוי לשכנו וכלהו פתחין ואמריין (ישעיה ג יא) אוי⁵ לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו מאי (טעמא) גמול ידיו</p>	<p>למדנו, אותו הצדיק שהקדוש ברוך הוא רוצה בו, והכרוז קורא עליו שלשים ימים בין צדיקים בגן העדן, כל הצדיקים שמחים, כל הצדיקים באים ומעטרים מקומו של אותו הצדיק עד שיבא לקבוע את דיורו ביניהם. ואם רשע הוא, הכרוז קורא עליו בגיהנם שלשים יום (עליו), וכל הרשעים כולם עצובים. כולם פותחים, אוי, שהרי דין חדש מתעורר כעת בגללו של פלוני. כמה שומרי החוק מזדמנים כנגדו, ומקדימים לו, אוי, אוי לרשע אוי לשכנו. וכולם פותחים ואומרים, "אוי לרשע רע כי גמול ידיו יעשה לו". מה זה (טעם) "גמול ידיו".</p>
<p>אמר רבי יצחק [לאכללא] (לאפקא) מאן דינוי בידי לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא⁶ [דהא תנינן כל מאן דאפיק זרעיה בריקניא] אקרי רע</p>	<p>אמר רבי יצחק, לכלל (להוציא) מי שזונה בידו להוציא ולהשחית זרעו לריק. שהרי שנינו, כל מי שמוציא זרעו לריק</p>

¹ שלהבת אש אוכלת הדבוק יחד ומגיע בדינו של אותו צפור וכן היה (ד"א).

² פי' שביטלו מצות מילה, ובזה נסתלקה השכינה מביניהם (מ"מ).

³ שאין דברי העולם נאמנים לבורא כעין ועצר את השמים חציפין אפי שמיא, וכעין מבול מים למעלה וארץ למטה (אור יקר).

⁴ הפך כוונת בוראם והטעם מפני שאין ישראל נאמנים להקב"ה (אור יקר). כיון שביטלו הברית נתחייבו מיתה וגלות (מ"מ).

⁵ אפשר לרמוז דיש לר"י אותיות סמוכות שהיא הקליפה המושלת על זנות כמ"ש הקדוש הר"ש מאסטרפולי בסוד ותזני על שמך שאותיות הקודמות לתיבת שמך הוא לר"י וז"ש ותזני על שמך. ואמרי' אוי לרשע שנלכד בקליפה זו הרמוזה סוף אוי ותחלת לרשע ובמ"א הארכתי. מאי"ן (נ"א).

⁶ סט ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>ולא חמי אפי שכינתא דכתיב (תהלים ה ה) כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע וכתיב (בראשית לח ז) ויהי ער בכור יהודה רע אופ הבא אוי לרשע רע ווי לההוא חייבא דאיהו רע דעבד גרמיה רע כי גמול ידיו יעשה לו לאכללא מאן דזני בידוי לאפקא ולחבלא זרעיה בריקניא ולהאי מרדין בההוא עלמא יתיר מכלא תא חזי דהא כתיב (ישעיה ג יא) אוי לרשע רע <כיון דכתיב אוי לרשע> אמאי רע אלא כמה דאמינא דעבד גרמיה רע וכתיב לא יגורך רע וכלהו סלקין והאי לא סליק</p>	<p>נקרא רע, ולא רואה פני שכינה, שכתוב "כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע", וכתוב "ויהי ער בכור יהודה רע". אף כאן, אוי לרשע רע, אוי לאותו רשע שהוא רע, שעשה עצמו רע. "כי גמול ידיו יעשה לו", לכלול מי שזונה בידו להוציא ולהשחית זרעו לריק, ולזה טורדים אותו באותו העולם יותר מכולם. בא תראה, שהרי כתוב "אוי לרשע רע", כיון שכתוב "אוי לרשע", למה "רע". אלא כמו שאמרנו, שעשה עצמו רע, וכתוב "לא יגורך רע", וכולם עולים וזה לא עולה.</p>
<p>ואי תימא שאר חייבין דקמלו בני נשא ת"ח כלהו סלקין והוא לא סליק מאי טעמא אינון קמילו בני נשא אחרא והאי קמיל בנוי ממש אושיד דמין סגיאין תא חזי בשאר חייבי עלמא לא כתיב (בראשית לח ז) וירע בעיני יהוה וכאן כתיב וירע בעיני יהוה אשר עשה מאי טעמא משום דכתיב (שם ט) ושחת ארצה תנן אמר רבי יהודה לית לך חובא בעלמא דלא אית ליה תשובה! בר מהאי² ולית לך חייביא³ דלא חמאן אפי שכינתא בר מהאי דכתיב (תהלים ה ה) לא יגורך רע כלל אמר רבי יצחק זכאין אינון צדיקיא בעלמא דין ובעלמא דאתי עליהו כתיב (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ מאי לעולם יירשו ארץ אמר רבי יהודה כמה דכתיב (תהלים קמז ט) אתהלך לפני יהוה בארצות החיים</p>	<p>ואם תאמר, שאר רשעים שהרגו בני אדם, בא וראה, כולם עולים והוא לא עולה. למה, הם הרגו בני אדם אחרים, וזה הרג בניו ממש, שפך דמים רבים. בא וראה, בשאר רשעי העולם לא כתוב וירע בעיני ה', וכאן כתוב "וירע בעיני ה' אשר עשה". למה, משום שכתוב "ושחת ארצה". שנינו, אמר רבי יהודה, אין לך חטא בעולם שאין לו תשובה פרט לזה, ואין לך רשע שלא רואה פני שכינה פרט לזה, שכתוב "לא יגורך רע כלל". אמר רבי יצחק, אשרי הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, עליהם כתוב "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ". מה זה "לעולם יירשו ארץ", אמר רבי יהודה, כמו שכתוב "אתהלך לפני ה' בארצות החיים".</p>

¹ בפרשה נח דף ס"ב ע"א, אמר בר בתיובתא סגי. ז"ח (נ"א). ועיין עוד בפ' ויקהל ריד ע"ב (לש"ו).

² והא ק"ל אין לך דבר שעומד בפני התשובה. וי"ל כי התשובה בכל העונות מועילה לבטל גזרת דינו, וזה אין תשובה מועילה לבטל גזר דינו הנגזר עליו. ועוד י"ל תשובה היא עזיבת חטא אין מועילה לו, אבל תשובה שהיא תשובת הבאה ותשובת המשקל ותשובת הגדר וכיוצא ודאי מועילה (אור יקר). עי' שעה"כ נו ע"ב: דע שבכל עבירות שבתורה אפי' החמורות אין בהם מי שמוליד מזיקין ממש כמו המוציא שכבת זרע לבטלה כו' כי המוציא שז"ל פוגם במחשבה כי אינו משתמש בשום כלי ובשום ערוה ועונשו גדול שפוגם בדעת עליון וכו' וכמו שמעשיו הם זכר בלי נקבה כן כביכול גורם למעלה שממשיך אותה הטפה של אותה נשמה מן הזכר העליון ואינה נשפע' במלכו' אבל יוצא לחוץ אל הקלי' וכו' ואז מתחב' בה כח מזיק אחד הנמשך מאותה אשת זנונים ונעשי בחי' גוף א' אל אותה הנשמה נמצא שהמוציא שז"ל גורם שאותם טיפות של הנשמות שעתידות לצאת ממנו בבחי' בנים שיתערבו בס"א ושם יתלבשו בגופו' הנעשות מסטרא דנחש אשת זנונים וכו'.

³ היינו רשעים שמתו ברשעתם והם נדונים בגיהנם ואחר תשלום עונשם י"ב חדש הם רואים פני שכינה ואלו נדונים י"ב ואח"כ עומדים מחוץ לפרוכת אמנם כשיעשו תשובה אלו ואלו כולם זוכים אל הטוב, כי במקום שבעלי תשובה עומדים אין צדיקים גמורים יכולים לעמוד. ושמא י"ל כי מה שאמר דלית ליה תשובה הוא שנועלים לפניו דרכי התשובה אבל אם ישוב ודאי יקבלוהו עוד י"ל כי לית ליה תשובה ידועה כעין משקל העון כענין שאר העבירות, אבל אם שבת והרבה בתשובה יהיה תשובתו רצויה כפי שעור מה שיעשה אם מעט ואם הרבה (אור יקר).

בראשית

<p>ויחי יעקב (בראשית מז כח) [בגוייהו¹] על דא לבעי ליה לבר נש² דלא לאתערבא צולמא דיליה³</p>	<p>"ויחי יעקב" (בתוכם. לכן צריך לאדם שלא לערב צלם שלו</p>
<p>ר/כ א</p>	
<p>בצולמא דעכו"ם בגין דהאי קדישא והאי מסאבא תא חזי מה בין ישראל לעמין עכו"ם דישראל כד אשתכח בר נש מית הוא מסאב לכל גופא וביתא מסאבא וגופא דעכו"ם לא מסאיב לאחר⁴ וגופיה <נ"א וביתא> לא מסאבא כד איהו מית מאי טעמא ישראל בשעתא דאיהו מית כל קדושי דמאריה מתעברן מניה אתעבר מניה <האי צולמא קדישא ואתעבר מניה האי> רוח קודשא אשתאר גופא מסאבא</p>	<p>בצלם של עובדי כוכבים ומזלות, משום שזה קדוש וזה טמא. בא וראה מה בין ישראל לעמים עובדי כוכבים ומזלות, ישראל כשנמצא אדם מת, הוא מטמא את כל גוף, והבית טמא. וגוף של גוי עובדי כוכבים ומזלות לא מטמא מישהו אחר, וגופו (וביתו) לא טמא כשהוא מת. למה, ישראל בשעה שהוא מת, כל הקדושות של רבונו עוברות ממנו, ועובר ממנו הצלם הקדוש הזה, ועוברת ממנו רוח הקדושה הזו, ונשאר הגוף טמא.</p>
<p>אבל עכו"ם עובר ע"ז לית הכי דבחי מסאב בכל סטרין צולמא דיליה מסאבא ורוחא דיליה מסאבא ובגין דסואבותי אלין שריין בגויה אסיר למקרב לגביה כיון דמית נפקי כל אלין מסאבותא ואשתאר גופא בלא מסאבותא לסואבא ואף על גב דגופא דלהון מסאב בין בחייהון בין במיתתהון אבל בחייהון דכל אינון מסאבין <משתכחי> לגבייהו אית לון חילא לסואבא לאחרני במיתתהון דנפקי כל אינון מסאבין מנייהו לא יכלין לסאבא ודישראל יכיל לסאבא לאחרני בגין דכל קדישין נפקין מניה ושרא עליה סטרא אחרא</p>	<p>אבל עובדי כוכבים ומזלות עובר עבודה זרה לא כך, שבחיו טמא בכל הצדדים, צלמו טמא ורוחו טמאה, ומשום שכל הטומאות הללו שרויות בתוכו, אסור לקרב אליו. כיון שמת, יוצאות כל הטומאות הללו, ונשאר גוף בלי טומאה לטמא. ואף על גב שגופם טמא, בין בחייהם ובין במיתתם, אבל בחייהם שכל אותן הטומאות שנמצאות אצלם, יש להם כח לטמא אחרים במיתתם, כאשר יוצאות כל אותן הטומאות מהם, לא יכולים לטמא, ושל ישראל יכול לטמא אחרים, כי כל הקדושות יוצאות ממנו, ושורה עליו צד האחר.</p>
<p>תא חזי האי צלם קדישא כד¹⁹⁰ אזיל בר נש <ואתרכי ואתעביד>¹⁹¹ (ואתעביד ואתרכי) מהאי פרצופא דיוקנא דיליה <אתעביד>¹⁹² צולמא אחרא ומתחברן כחדא ודא נטיל לדא בשעתא דאשתכחו <תרין צולמין>⁵ נטיר הוא בר נש וגופא דיליה בקיומא ורוחיה שריא בגויה בשעתא דקריבו יומו מתעברן [מניה ודא]</p>	<p>בא וראה, הצלם הקדוש הזה, כשאדם הולך ומתגדל ונעשית מהפרצוף הזה הדמות שלו, נעשה צלם אחר, ומתחברים כאחד, וזה נוטל את זה. בשעה שנמצאים שני צלמים האדם הוא שמור, וגופו בקיום, ורוחו שרויה בתוכו. בשעה שקרבים ימיו, הם עוברים ממנו, וזה עולה לזה, ונשאר אדם בלי שמירה, אז "עד שיפוח היום ונסו הצללים", שנים.</p>

¹ שייך בויקרא קד בשורה יב (דרך אמת), שייך ויקרא קד ע"ב (הערת הזוהר).

² הוא בפ' אמור (קד ע"ב) וראש הלשון שחסר כאן הוא כתוב שם (מ"מ).

³ יש מפרשים שהכוונה שלא להסתפר מן העכו"ם (רח"ו אמור קד ע"ב). לפי שצלם הגוי מתערב עם של
ישראל בשעה שמגלח לו (מ"מ).

⁴ פ' שאינו מטמא באהל כסברת רשב"י, אבל במגע ומשא מטמא וכדמסיק ביבמות (מ"מ).

⁵ הגוף הפנימי נקרא באמת צלם, הנה הוא נעשה מהארת נה"י דאמא תוך היסוד של הנוקבא דז"א, והוא
הנקרא חותם המלכות. והם ב', חותם תוך חותם, שהוא חותם ביסוד שבה, וחותם במלכות שבה. ומאלו
החותמים נעשין תרין דיוקנין אל הנפשות, אחד רב ואחד זעיר כנזכר בהרבה מקומות בזוהר (והם פ' תזריע
דף מג ע"א, אמור קד ע"א, וכאן, ויקהל דף ר"י) והם הגדול מיסוד והקטן ממלכות (ע"ח שער כו פרק ב).

בראשית

<p>(מנהורא) סליק לדא ואשתאר בר נש בלא נטירו כדין (שיר ב יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים¹⁹³¹</p> <p>תא הזי כד² אתער דינא בעלמא דקב"ה יתיב על כרסי דדינא <למידן עלמא> בעי בר נש לאתערא (בדינא)¹⁹⁴ תשובה דייטוב מחיובא <נ"א מחובוי> דהא ההוא יומא פתקין כתיבו ומשתכחי כלהו באחמתא³ הא כתיבין אי זכי בר נש דייטוב קמי מאריה קרעין פתקין דעליה לבתר קב"ה זמין קמיה דבר נש יומא דכפורי יומא דתשובה אי תב מחטאוי תב¹⁹⁵ ואי לא פקיד מלכא למחתם פתקין ווי דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה אי זכי בתשובה¹⁹⁶ שלימתא כדקא יאות תליין ליה עד ההוא יומא⁴ בתראה דעצרת⁵ [ד]הוא תמינאה [לחג] ואי עבר תשובה שלימתא לקמי מאריה אתקרעו ואי לא זכי אינון⁶ פתקין נפקין מבי מלכא [ואתמסרין] [ואסתמרון] בידי <דסנטירא> ודינא מתעביד ופתקין לא מהדרן תו לבי מלכא⁷ כדין¹⁹⁷ (עלמין אתעברו ולא משתכחין) <צולמין אתעברו מניה¹⁹⁸ ולא משתכחין עמיה></p>	<p>בא וראה, כשמתעורר דין בעולם, שהקדוש ברוך הוא יושב על כסא דין לדון את העולם, צריך אדם לעורר (בדין) תשובה שישוב מהרשע (מחטאיו), שהרי אותו יום נכתבים פתקים, וכולם נמצאים בתיק כתובים. אם זכה אדם שישוב לפני רבונו, קורעים את הפתקים שעליו. אחר כך הקדוש ברוך הוא מזמין לפני האדם את יום הכפורים, יום התשובה. אם שב מחטאיו, טוב. אם לא, מצוה המלך לחתום פתקים. אוי, כי התשובה רוצה להסתלק ממנו. אם זכה בתשובה ולא שלימה כראוי, תלויים לו עד אותו יום אחרון של עצרת, שהוא שמיני לחג. אם עשה תשובה שלימה לפני רבונו, נקרעים. ואם לא זוכה, אותם פתקים יוצאים מבית המלך ונמסרים בידי ממונה הדין, והדין נעשה, ופתקים לא חוזרים יותר לבית המלך. אז מעבירים את הצלמים ממנו, ולא נמצאים עמו.</p>
<p>כיון דמתעברן מניה הא ודאי טופסקא⁸ דמלכא עבר¹⁹⁹ עליה ויטעום כסא דמותא</p>	<p>כיון שזה עבר ממנו, הרי ודאי שעונש המלך יעבור עליו ויטעם מכוס המות.</p>

¹ ור"ל מ"ש הרב בכוונת הושענא רבא, כי האדם יש לו צלם א', כדכתיב אך בצלם יתהלך איש. ושני צללים דכתיב ונסו הצללים, תרי. והם מג' אה"ה דאימא, שהם דידודין דאלפין דהה"ן, שהם ג' תנ"ה וגימ' חות"ם. והם ביסוד דמלכות. צלם הוא מאה"ה דידודין שהוא גימ' צל"ם ע"ה. והצל הא' הוא מאה"ה דאלפין, שהוא גימ' קנ"א, צל ואל גימ' קנ"א, כי ידוע הוא כי אל יוצא משם אה"ה, כי אה"ה עם עשר אותיות המילוי גימ' א"ל, הרי א"ל הוא בחי' אה"ה, א"כ צ"ל ואל גימ' קנ"א. אלו השני צללים הם בבואה ובבואה דבבואה כנז' בגמ' עכ"ל. ואל יקשה לך כי לעיל כתבנו בשם הרב בס' ק"י שהשני צללים הם מיסוד ומלכות דנוק' וכאן אמרנו בשם הרב שהם מאה"ה דאלפין ודהה"ן, כי זו אינה קושיא, כי האה"ה הנז' הם מאירים ביסוד ומלכות דנוק', ומהם נעשה חותם בתוך חותם דנוק' (מ"מ).

² ויקרא יג ע"ב (ד"א).

³ פ' במלכות שנק' אחמתא, שהיא האוצר המקבלת הכל (מ"מ). באוצר (כמ"ש בעזרא ו ב) ועניינו חבית שמצניעין בו הכל. במגילת אסתר תרגום ראשון ב' אחמתן דנחש מליין דהב טב ע"ש (ד"א). פירוש שק שמצניעין בו שטרות. הרשב"ב (נ"א).

⁴ ולא עד בכלל כי הגמר [דין] הוא בהושענא רבא (של"ה).

⁵ ז"ל הרב בכוונת הושענא רבא: דע כי מסירת הפתקים ביד השלוחים הוא בליל הושענא רבא, אבל עכ"ז לא ניתן רשות בידם לגמרי לפעול הדין הנמסר בפתקים ההם, רק עד יום שמיני חג עצרת, כי עדין הדבר תלוי אם יחזור בתשובה גמורה, יחזרו ליקח הפתקים ההם, וזהו סוד הנז' בזהר אשר הוקשה לרואה אותם שהם מאמרים חלוקים, כי במקום א' אומר כי הוא ביום ח' חג עצרת יומא תמינאה דחג ובמקום אחר אומר כי מסירת הפתקים בליל ה"ר (מ"מ). זהו טעם נכון לשם עצרת שהוא לשון עצירה, שהפתקים נעצרים מלהמסר לשלוחים עד אותו היום (רמ"ז). נ"ל שזהו טעם נכון לשם עצרת שהוא לשון עצירה שהפתקין נעצרים מלהמסר לשלוחין עד אותו היום. הרמ"ז כ"י. ובר"מ מפורש בהדיא שהוא מלשון מלכות כמו זה יעצור בעמי עיין פרשה פנחס דף רנו ב'. מא"ן (נ"א).

⁶ שמות קעב ע"א (ד"א). ועי' אפיקי ים שבת קד ע"א.

⁷ נלע"ד דנ"ל בעת המיתה וכמו שביאר בעמוד שלפני זה (של"ה).

⁸ עונש או היזק (ד"א).

בראשית

<p>ובהוא ליליא דהנא בתראה¹ סנטירין זמינין ופתקין נטלין בתר דנטלי לון צולמין מתעברין ולא משתכחיין²⁰⁰ (ואי משתכחיין בהו ידעי) >בהו²⁰¹ ידי ואי משתכחיין בהו ידי (יעדי) דינא גריעא²⁰² > [גריען] או יעבר עלוי (ידיה דינא) מרעין בישיין בגריעותא דלהון והא אוקימנא להא</p>	<p>ובאותו לילה של חג האחרון, הממונים מוכנים ונוטלים את הפתקים, ואחר שנטלו אותם, מעבירים את הצלמים, ולא נמצאים (ואם נמצאים פגומים, יעבור עליו מחלות וכו') בהם ידים. ואם נמצאים בהם ידים, דין גרוע, או יעבור עליו דין של מחלות רעות בפגם שלהם, והרי בארנו את זה.</p>
<p>ובספרי קדמאי אמרי יתיר כד רישא אגרע וישתכח גופא בריה או אנתתיה ישתכחו והוא יסתלק והני מילי כד לא אהדר כל ההוא זמנא בתיובתא אבל אי אהדר טעמא דמותא יטעם ויתסי ואי גופא לא אתחזי וישתכח רישא אינון סלקין והוא אתקיים והני מילי כד בריה זעירא ברשותיה ואי ידוי פנימו עבידתא דידי פנימין רגלוי מרעין רדפיין עליה ערק צולמא ואהדר ערק ואהדר עליה כתיב (דברים כח סז) בבקר תאמר מי יתן ערב [ורא] >והאי< כד נהרא סיהרא וליליא אתתקן בנהורא] אבל זכאי חסידי בכל יומא ויומא מסתכלי בלבייהו כאלו ההוא יומא מסתלקי מעלמא ועבדין תיובתא שלימתא קמי מאריהון ולא יצטרכון למלה אחרא >זכאה חולקהון בעלמא דין ובעלמא דאתי< (לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי</p>	<p>ובספרי הקדמונים אומרים יותר, כשהראש נגרע, וימצא הגוף, בנו או אשתו ימצאו, והוא יסתלק. וזה מדובר כשלא חזר כל אותו זמן בתשובה. אבל אם חזר, הוא יטעם טעם המות ויתרפא. ואם הגוף לא נראה וימצא הראש, הם מסתלקים והוא מתקיים, וזה מדובר כשבנו הקטן ברשותו. ואם ידיו פגומים, מעשה ידיו פגומים. רגליו, מחלות רודפות אותו. אם הצלם בורח וחוזר בורח וחוזר, עליו כתוב "בבוקר תאמר מי יתן ערב". וזה כשהלבנה מאירה והלילה מתוקן באור. אבל צדיקים חסידים, כל יום ויום מתבוננים בלבם כאלו אותו יום מסתלקים מהעולם, ועושים תשובה שלימה לפני רבונם, ולא יצטרכו לדבר אחר. אשרי חלקם בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
<p>תא חזי (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי כמה עלאין עובדי מלכא קדישא דהא באינון (עובדין) [ברייין] דאיהו עביד >לתתא< קטיר לון במליין עלאין דלעילא וכד נטלין לון לתתא ועבדי בהו עובדא אתער ההוא עובדא דלעילא דקטיר בה כגון אזובא עץ ארו והא אוקימנא</p>	<p>בא וראה, "כל הנקרא בשמי", כמה עליונים מעשי המלך הקדוש, שהרי באותם מעשים (בריות) שהוא עושה למטה, קושר אותם בדברים עליונים שלמעלה, וכשנוטלים אותם למטה ועושים בהם מעשה, ומתעורר אותו מעשה שלמעלה שקשור בו, כגון אזוב ועץ ארו, והרי בארנו</p>
<p>ר/כ/ב</p>	
<p>מלי ואית מנייהו דאחידין בשמא קדישא כגון לולב ואתרוג הדס וערבה² דכלהו אחידין בשמא קדישא לעילא ועל דא תנינן לאחדא לון ולמעבד בהו עובדא בגין לאתערא חדוה ההוא דאחיד ביה ועל דא תנינן במליין ועובדא בעיין</p>	<p>הדברים. ויש מהם שאחוזים בשם קדוש, כמו לולב, ואתרוג, הדס, וערבה, שכולם אחוזים בשם הקדוש למעלה. ועל כך שנינו, לאחוז אותם ולעשות בהם מעשה כדי לעורר שמחה לאותו שאוחז בו.</p>

¹ נלע"ד דר"ל לילה אחרונה מחג הסוכות וד"ק (אכן בספר ראשית חכמה דף רע"ח ע"א לא משמע כן) (של"ה).

² כתב הרב כי לולב הוא ביסוד, והוא כנגד ו' דשם הו"ה. ואתרוג נגד ה' אחרונה. והדס נגד ה', דאית בה ג' קוציין: קוץ עליון, וקוץ תחתון, וקוץ אמצעי שהוא גוף ה', וכנגדם הם ג' בדי הדס. והערבה נגד ה' ראשונה, שהיא צורת ד"ו, וכנגדם ב' בדי ערבה. וז"ש רז"ל אתרוג זה הקב"ה, לולב זה הקב"ה וכו' עכ"ל הרב. ואע"פ שאמרנו שאזוב רומז ליסוד ועץ ארו רומז לת"ת, הרי שגם עץ ארו רומז לו' דשם הו"ה, התם רמז בעלמא, אבל ד' מינים שבלולב יש בהם הארה ממשיית מד' אותיות שם הויה, ולכך אמר דאחידין בשמא קדישא (מ"מ). פירוש כי ד' מינים רומזים לד' אותיות שם הויה ב"ה כמו שביאר בכלל ופרט רבינו האר"י זצ"ל. מא"י (נ"א). ויקרא קד ע"א (הערת הזהר).

בראשית

<p><לאהזאה> (לאתחזאה) מלה בנין לאתערא מלה אחרא הדא הוא דכתיב (ישעיה מג ז) כל הנקרא בשמי (ולכבודי) (ולכבודי בראתיו) לאתערא יקרי בראתיו¹ (לאחדא ליה) (ליחדא לי) יצרתיו² למעבר ביה עובדא <נ"א הילא²⁰³> אף עשיתיו³ [ד] לאתערא ביה [הילא] דלעיל⁴²⁰⁴</p>	<p>ועל זה שנינו, בדברים ומעשה, צריך להראות דבר כדי לעורר דבר אחר. זהו שכתוב "כל הנקרא בשמי ולכבודי" (בראתיו), לעורר כבודי. "בראתיו", ליחד אותי. "יצרתיו", לעשות בו מעשה כח). "אף עשיתיו", לעורר בו כח שלמעלה.</p>
<p>דבר אחר כל הנקרא בשמי היינו דכתיב (ויקרא כג מ) פרי עץ⁵ [הדר] ולכבודי בראתיו היינו כפות תמרים⁶ יצרתיו (היינו) [וענף עץ עבות⁷ אף עשיתיו היינו] וערבי נחל⁸ ותקונא דהאי דאמר קרא (ויקרא כג מ) ולקחתם לכם ביום הראשון דייקא דהוא חמישאה על עשור⁹ אבל ביום הראשון ההוא יום ראשון מאן הוא אלא יום דנפיק ראשון (לנמלא) [לכלא] במבועי דמיין נביעין ואנן בעיין לאמשכא ליה לעלמא</p>	<p>דבר אחר, "כל הנקרא בשמי", היינו שכתוב "פרי עץ הדר". "ולכבודי בראתיו", היינו "כפות תמרים". "יצרתיו", היינו "וענף עץ עבות". "אף עשיתיו", היינו "וערבי נחל". ותקון של זה שאמר הכתוב, "ולקחתם לכם ביום הראשון" דוקא, שהוא חמישי על עשור. אבל ביום הראשון, אותו יום ראשון מי הוא? אלא יום שיצא ראשון לנסוע (לכל) במעייניו של מים נובעים, ואנו רוצים להמשיכו לעולם.</p>
<p><מתל למלכא> [למלכא] דקטר בני נשא בקטרוי¹⁰ <אמיה מטרוניתא> אתת [ואפיקת] (דאפיקת) לון לחירו ומלכא אשגה ליקרא דילה ויהב לון [בידהא] (בידא) אשכחת לון כייפין וצחין אמרת הא אפיקת לון לחירו [אייתי] (אייתן) לון מיכלא ומשתייא כך הא יום הכפורים אפיק לכלא לחירו ואנן <כפני> (כפי) מזונא קאימנא וצחין למשתייא היא <אעטרת> (אתעטרת) למלכא <בעטרוי> בהאי יומא ידענא דהא מיין נביעין עמה שריין שאילנא למשתייא למאן</p>	<p>משל למלך שקשר בני אדם במאסר. באה אמו המלכה והוציאה אותם לחרות, והמלך משגיח על כבודה ונתן אותם בידיה. מצאה אותם רעבים וצמאים. אמרה, הרי הוצאתי אותם לחרות, תביא להם אוכל ומשקה. כך יום הכפורים הזה מוציא את כולם לחרות, ואנו עומדים רעבים למזון וצמאים לשתייה. היא מעטרת את המלך בעטרותיו. ביום הזה ידענו שמים נובעים שורים עמה, ושואלים לשתות למי שהוציא אותם לחרות, ועל כך קוראים לו</p>

¹ פי' זה כנגד בריאה שמתקנה האדם על ידי מעשיו (מ"מ).

² פי' נגד יצירה (מ"מ).

³ פי' נגד עשייה (מ"מ).

⁴ פי' נגד אצילות, והכוונה שהד' עולמות, מתקנם האדם ע"י מעשיו, אע"פ שהכתוב לא הזכיר רק ג', בראתיו יצרתי אף עשיתיו, שהם ב"ע, הטעם מפני שעולם האצילות היא נעלמת, לכך לא הזכירה (מ"מ).

⁵ פי' כי האתרוג היא המלכות והיא נקראת שם (מ"מ).

⁶ פי' יסוד הוא כפות תמרים, ול"ב נתיבות חכמה הם ביסוד כנודע, וכבוד גימ' ל"ב, לכך ולכבודי רומז ליסוד (מ"מ).

⁷ פי' היא ת"ת שכולל חו"ג, וז"א מקנן ביצירה כנודע, לכך ענף עץ עבות רומז ליצירה (מ"מ).

⁸ פי' שערבי נחל הם הגבורות דאימא כמ"ש הזהר לקמן, ופ"ר דינין שהם הגבורות הם בעשייה, ולכך סנדלפון שהוא שר העשייה נקרא שר היער, יע"ר גימ' פ"ר, כמ"ש הרב ז"ל. ולפי מ"ש לקמן שערבי נחל הם נו"ה כיון שהם דינים מכנה אותם לעשייה שיש בה פ"ר דינים (מ"מ).

⁹ כתב הרב בסה"כ כי המלכות ממוצאי כפור ואילך היא מהחזה ולמטה בפנים שלו. וכתב עוד כי ה"ח דאימא אנו מתחילים להכניס במלכות רשימו דכללות ה' חסדים שביסוד, ומ' דאימא בערב יוה"כ, וביוה"כ נכנסים במלכות שהיא רחל עצמות כללות ה"ח שביסוד ומ' דאימא. ובד' ימים שבין יוה"כ לסוכות נכנסים בה ד' חסדים דהוד ודנצח ודת"ת וגבורה, חסד אחד בכל יום. וביום ראשון של סוכות נכנס בה פנימי דחסד דאימא. נמצא שמיוה"כ עד יום ראשון של סוכות הם ה' ימים, ובה' ימים אלו נכנסים בה ה"ח דחג"ת נה"י דאימא, עכ"ל. ובזה יובן מ"ש דהוא חמישאה על עשור, פי' כי עשר ספ' דמלכות, הם מהחזה ולמטה בפנים דז"א, ממוצאי יוה"כ ואילך, כמ"ש לעיל בשם הרב ז"ל. ובה' ימים שבין יוה"כ לסוכות, נכנסים בה חסד א' בכל יום, נמצא שביום ראשון של סוכות, אז נגמרו ה' חסדים דאימא הפנימים ליכנס בעשר ספירותיה (מ"מ).

¹⁰ שתפס בני אדם בבית האסורים ובאה הגבירה והוציאתם לחירות (ד"א).

בראשית

<p>דאפיק לון לחירו [ועל דא קרינן ליה יום ראשון דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא] אבל בהאי יומא אברהם שירותא דכלא אי בענני יקר הוא שירותא אי במיא הוא שירותא דאברהם שארי למחפרי בירי דמיא</p>	<p>ביום ראשון. זה בספר האגדה, והוא יפה. אבל ביום הזה, אברהם שהוא ראשית הכל, אם בענני כבוד הוא הראשית או במים הוא הראשית, שאברהם התחיל לחפור בורות מים.</p>
<p>פרי עץ הדר (שם) דא בירא דיצחק דיצחק אהדר ליה לקב"ה וקרא ליה עץ הדר פרי דהאי עץ הדר ידיעא כפות תמרים דכתיב (תהלים עב יג) צדיק כתמר יפרח ולא אשתכח בנייהו פרודא ועל דא לא כתיב וכפות אלא כפות בנין דלא סליק דא בלא דא ובהאי אתמליא האי באר מבאר מים עלאין נביעין ההיא אתמליא) בקדמיתא ומניה אתמליא בירא עד דאיהו נביעו לכלא</p>	<p>"פרי עץ הדר" זו באר של יצחק, שיצחק הידר את [בחיל] הקדוש ברוך הוא, וקרא לו עץ הדר. פרי של עץ הדר הזה ידוע. "כפות תמרים", שכתוב "צדיק כתמר יפרח", ולא נמצא בנייהם פירוד. ולכן לא כתוב וכפות, אלא כפות, משום שלא עולה זה בלי זה. ובזה מתמלאת הבאר הזאת, מבאר מים עליונים שנובעים. ההוא מתמלא בתחלה, וממנו מתמלאת הבאר עד שנובעת לכל.</p>
<p>וענף עץ עבות דא [ענפא דאילנא] [עננא דאעא] רברבא דאתקיף ואשתרשא בשרשוי אתעביד אילנא עלאה על כלא דאחיד בכל סטריה ענף דאיהו עץ עבות עץ דאחיד לעבות דהא מהאי נטל יסודא דעלמא ואתמליא לארקא בבירא האי הוא עלמא ארקא דשקיותא וערבי נחל הרי²⁰⁵ אינון תרין נחלין דמיא אתכניש בהו לארקא לצדיק דבר אחר וערבי נחל אלין אינון גבורן דאחידן ביה ביצחק דאטיין מסטרא דההוא [נחל] עלאה ולא מסטרא דאבא [בנין כך כלא יאי ולא בסימא לפירין ולא עביד פירין וערבי נחל תרין] [וערבי נחל הדין] קיימין דגופא קיימא עליהו אבל וערבי²⁰⁶ נחל ודאי כמה דאתמר ואלין אינון בלהו לארקא מיא לבירא¹</p>	<p>"וענף עץ עבת", זה ענף של אילן הגדול שהתחזק ונשרש בשרשו, נעשה אילן עליון על הכל, שאחוז בכל הצדדים. ענף שהוא עץ עבות, עץ שאוחז את העבות, שהרי מזה נוטל יסוד העולם ומתמלא כדי להריק בבאר, זהו עולם ארץ ההשקאה. "וערבי נחל", הרי הם שני נחלי מים המתכנסים לתוכם להריק לצדיק. דבר אחר, "וערבי נחל", אלה הם גבורות שאחוזות ביצחק, שבאים מצד אותו נחל עליון ולא מצד האב. לכן הכל נאה, ולא מבושם לפירות, ולא עושה פירות. "וערבי נחל", שני עמודים שהגוף עומד עליהם. אבל "וערבי נחל" ודאי, כמו שנתבאר, ואלה הם כולם לרוקן מים לבאר.</p>
<p>[דבר אחר] [ויקרא כג מ] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר דא אברהם כפת תמרים דא יצחק וענף עץ עבות דא יעקב וערבי נחל אלין אינון תרין דרגין דארמן ומאי דמתני האי בנין דעץ עבות דא יעקב דאחיד לכלהו חלקין ודאי דא יעקב אבל הא אוקימנא פרי עץ הדר דא [בירא] [יעקב] דיצחק דא גבורה תתאה כפת תמרים כפת חסר קשורא דאתקשר בבירא כמה דאת אמר (דניאל ג כא) כפיתו בסרבליהון בנין דאלין לא סלקין דא בלא דא וענף עץ עבות ענפא הוא עלאה דאתעביד עץ עבות ואחיד לכל סטרא כמה דאתמר ערבי נחל דא יצחק בכל סטרי דאחידן בסטרא דנחלא ולא בסטרא דאבא</p>	<p>דבר אחר, "ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר", זה אברהם. "כפת תמרים", זה יצחק. "וענף עץ עבות", זה יעקב. "וערבי נחל", אלה הן שתי הדרגות שאמרנו. ומה ששונה זה, משום שעץ עבות זה יעקב, שאוחז לכל החלקים, ודאי זה יעקב. אבל הרי בארנו, "פרי עץ הדר", זו באר יצחק, זו גבורה תחתונה. "כפת תמרים", כפת חסר, קשר שנקשר בבאר, כמו שנאמר "כפיתו בסרבליהון" [כפותים בסרבליהם], משום שאלה לא עולים זה בלי זה. "וענף עץ עבות", ענף הוא עליון שנעשה עץ עבות ואוחז לכל עבר, כמו שנאמר. "ערבי נחל", זה יצחק, בכל הצדדים שאחוזים בצד הנחל ולא בצד</p>

¹ שייך כאן מה שבסוף הספר סימן נ"ג (הערת הזוהר).

בראשית

<p>האב. ששנינו, אף על גב שבנחל הזה לא נמצא דין, מתעוררים ממנו דינים.</p>	<p>דתנינן נאף על גב דבהאי נחל דינא לא אשתכח ביה] (אפילו בהאי נחל דינא אשתכח) דינן מתערין מניה¹</p>
<p>ורב המנונא הזקן פרש, "וערבי נחל", אלו שני העמודים שאמרנו שיוצאים מהם מים, ויפה. אבל בא וראה, הרי ראינו ששתי דרגות אלה שעומדות על דרגה של צדיק, פרי וכינוס גדול (הברכות) יוצאים מהם, וערבי נחל לא יוצאים מהם, לא פרי ולא טעם ולא ריח, והרי בארנו, והכל יפה. ועל כן אתרוג</p>	<p>ורב המנונא סבא פריש וערבי נחל אינון תרין קיימין <דקאמרן דמייא> (דקאמרו דמייא) נפקי מנייהו ושפיר אבל תא חזי [הא חזינן] דתרין דרגין אלין דקיימי על דרגא דצדיק <איבא> (איבא) [וכנישו (דבר נש) (רברבא) <נ"א דברכא>] נפקי מנייהו וערבי נחל לא נפקי מנייהו [איבא ו]לא²⁰⁷ טעמא ולא ריחא והא אוקימנא וכלא שפיר [ועל דא אתרוג] (ואזדווג)</p>
<p>רבא/א</p>	
<p>בשמאל, כנגד הלב. לולב בימין. כפת בכל, וקשור בכל, שהרי צדיק כפות הוא בכל הצדדים, וקשור בכל, וזהו קשר האמונה. ובספר האגדה אמר יפה, שכל אלה הם אורחים שעם הקדוש מזמינים אותם ביום הזה, שצריכים למצוא אותם, כיון שהזמין אותם, ובהם מבקש אדם בקשתו למלך. אשריהם ישראל שיודעים דרכי המלך הקדוש, ויודעים דרכי התורה ללכת בדרך אמת, לזכות בהם בעולם הזה ובעולם הבא.</p>	<p>בשמאלא לקביל לבא לולב בימינא כפת בכלא וקטיר בכלא דהא צדיק כפות הוא בכל סטרי² וקטיר בכלא³ ודא הוא קשורא דמהימנותא ובספרא דאגדתא שפיר קאמר דכל אלין אינון אושפיזין דזמינין <עמא קדישא> (עמין קדישין) בהאי יומא⁴ דבעיין לאשכחא להו כיון דזמין לון ובהו בעי בר נש למלכא בעותיה זכאין אינון ישראל דידעין ארחוי דמלכא קדישא וידעין ארחוי דאורייתא למהך באורח קשום למזכי בהו בעלמא דין ובעלמא דאתי</p>
<p>ביום הזה יוצאים ישראל בסימנים רשומים מהמלך, משום שהם נצחו בדין. ומה הם הסימנים, הם סימני האמונה, חותם המלך העליון. [משל] לשני בני אדם שנכנסו לפני המלך לדין, והעולם לא יודעים מי מהם נצח. יצא לגיון אחד מבית המלך, ושאלו אותו. אמר להם, מי שיצא</p>	<p>ביומא דא נפקי ישראל בסימנין רשימיין מגו מלכא בנין דאינון נצחין דינא ומאי סימנין אינון סימני מהימנותא חותמא דמלכא עלאה לתרי בני נשא דעאלו קדם מלכא לדינא ולא ידעי עלמא מאן מנייהו נצח נפק חד לגיון מבי מלכא שאילו לו אמר לון מאן דיפוק ובידוי סימנין דמלכא⁵ הוא נצח כך כולי עלמא עאלין לדינא קדם מלכא</p>

¹ עי' ח"ג סה ע"א מסטרהא דינין מתערין, ועי' ע"ח שער טו פרק ו: פ"ל מסטרהא ר"ל מצדדיה, שהם האחוריים שלה, שהם הדינים, אבל היא עצמה בבחי' הפנים שלה היא רחמים, ע"כ. אפילו בינה שדינין מתערין מינה אינה אלא אחר צאת ז"ל ממנה, אבל בהיותה למעלה הכל היא רחמים, אבל ז"ל לפעמים הוא רחמים ולפעמים הוא דין (ע"ח שער יד פרק ז).

² פ"י שכולל כל הו"ק והוא קשור עמהם (מ"מ).

³ פ"י קשור בת"ת ובמלכות בסוד כי כל בשמים ובארץ (מ"מ).

⁴ עי' ח"ג קג ע"ב. עי' תיקו"ז (כד ע"א): דבזמנא דשכינתא איהו בגלותא אתמר בה (בראשית ח ט) ולא מצאה היונה מנוח וגו' אלא בשבת ויומין טבין ובההוא זמנא אתייחדת עם בעלה וכמה נפשות יתרון קא נחתין עמה לדיירא בישראל הה"ד (שמות לא טז) ושמרו בני ישראל את השבת לעשות את השבת לדרתם זכאה איהו מאן דמתקן לה דירה נאה בלביה וכלים נאים באיברים דיליה ואשה נאה דאיהי נשמתיה דבגינה שריא שכינתא עלאה דאיהי נשמת כל חי עליה וקודשא בריך הוא איהו שבת בחד וינפש בחד בשכינתא עלאה איהו שבת עלייהו ובשכינתא תתאה איהו וינפש עלייהו ויהיב לון נפשאן יתרון דאינון (תהלים מה טו) בתולות אחריה רעותיה דקא אתייאן עמה וכמה מלאכים ממנן ומשמשין דילהון קא אתייאן עמהון דאינון ע' דתליין מן זכור ושמור ודא איהו ויכל"ו כליל שבעין ותרון ואתקריאו אלין נפשות אושפיזין בגין דלא שרייאן בישראל אלא ביום השבת וכד נפיק שבת כלהו חזרין לאתרייהו.

⁵ תסתכלון באלין דרשימין במאני קרבא בידייהו (תיקו"ז ל ע"א).

בראשית

<p>עלאה ודאין לון מיומא דר"ה ויום הכפורים עד חמש סרי יומין לירחא ובין כך אשתכחו ישראל זכאין כלהו בתיובתא מרחין בסכה ולולב ואתרוג ולא ידעי מאן נצח דינא מלאכי עלאי שאלו מאן נצח דינא <קב"ה> אמר לון אינון דמפקי בדייהו סימנין דיליה אינון נצחין דינא</p>	<p>ובידו סימני המלך הוא שנצח. כך כל העולם נכנסים לדין לפני המלך העליון, והוא דן אותם, מיום של ראש השנה ויום הכפורים, עד חמש עשרה יום לחדש, ובין כך נמצאו ישראל כולם צדיקים בתשובה, טורחים בסוכה ולולב ואתרוג, ולא יודעים מי נצח בדין. המלאכים העליונים שואלים, מי נצח בדין. אומר להם הקדוש ברוך הוא, אלה שמוציאים בידיהם את הסימנים שלי, הם נצחו בדין.</p>
<p>בהאי יומא נפקי ישראל ברשימו דמלכא בתושבתתא <דהלילא> עאלין בסוכות²⁰⁸ אתרוג בשמאלא לולב בימינא המאן כלהו דישראל רשימין ברשימין דמלכא קדישין¹ פתחי ואמרי (תהלים קמד טו) אשרי העם שככה לו² אשרי העם שיהו"ה אלהיו עד כאן חדוותא דכלא חדוותא דאושפיזין ואפילו אומות העולם [חדאן] בחדוותא ומתברכין מנה ועל דא קרבנין בכל יומא עליהו לאטלא עלייהו שלם ויתברכון מינן מכאן ולהלאה יומא חד דמלכא עלאה דחדי בהו בישראל דכתיב (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא יומא דא מן מלכא בלחודוי חדוותא דיליה בישראל למלכא דזמין אושפיזין³ וכו'</p>	<p>ביום הזה יוצאים ישראל ברושם המלך, בתשבחות ההלל, נכנסים לסכה, אתרוג בשמאל, לולב בימין. כולם רואים שישראל רשומים ברשומי המלך הקדושים, פותחים ואומרים, "אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלהיו". עד כאן שמחת הכל, שמחת האורחים, ואפילו אומות העולם שמחים בשמחה ומתברכים ממנה, ולכן מקריבים בכל יום בשבילם להטיל עליהם שלום, ויתברכו מאתנו. מכאן והלאה יום אחד של המלך העליון ששמח בהם בישראל, שכתוב "ביום השמיני עצרת תהיה לכם". שהרי יום זה מן המלך בלבדו שמחתו לישראל. משל למלך שהזמין אורחים וכו'.</p>
<p>רבי שמעון⁵⁴ פתח ואמר (שיר ב א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים כמה חביבה כנסת ישראל קמי קב"ה דקב"ה משבח לה והיא משבחת ליה תדיר וכמה משבחת ומזמרין אומינת ליה תדיר לקב"ה זכאה חולקהון דישראל דאחידן ביה בערבא דחולקא קדישא כמה דכתיב (דברים לב ט) כי חלק יהו"ה עמו וגו' אני חבצלת השרון דא כנסת ישראל⁶ דקיימא בשפירו דנוי בגנתא דעדן⁷ השרון דהיא שרה ומשבחת למלכא עלאה</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "אני חבצלת השרון שושנת העמקים". כמה חביבה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא משבח אותה, והיא משבחת אותו תמיד. וכמה משבחים ומזמרים מזמינה תמיד לקדוש ברוך הוא. אשרי חלקם של ישראל שאחוזים בו בגורל החלק הקדוש, ככתוב "כי חלק ה' עמו" וגו'. "אני חבצלת השרון" זו כנסת ישראל, שעומדת ביופי של נוי בגן עדן. "השרון" שהיא שרה ומשבחת את המלך העליון.</p>

¹ פי' המלאכים מכירים באורות העליונים שאליהם רומזים ארבעת המינים, וכשישראל הם זכאים אותם הרשימים שהם החסדים מאירים למעלה, ויודעים אז המלאכים שישראל נוצחים. והבן, שזהו העיקר להודיעם מאן נצח, דלא לקיחת המינים בעלמא, דזה נעשה כל שנה, ובמה יודע שהם נוצחים, והלא כמה שנים נוטלים אותם ואפילו הכי באים צרות לעולם בר מינון, אלא הכל תלוי ברשימים (רמ"ז) (נ"א).

² עי' לעיל ד ע"א שכ"ה בגימ' שם מ"ה, הו"ה דאלפ"ן. ועי' אד"ר קלג ע"א שככה לו הוא מרמז לחמת המלך שככה, שכל הדינים של כלל ישראל הם לשכך רוגזיה.

³ חוזר שם לפ' אמור דף קד ביום הח' וכו' (ד"א).

⁴ אמור קז ע"א (ד"א).

⁵ נדפס בויקרא קז (דרך אמת).

⁶ מלכות (מ"מ). לעיל ו ע"א (לש"ו).

⁷ פי' בינה (מ"מ).

בראשית

<p>דבר אחר, "אני חבצלת השרון", שרוצה להיות משקה מהשקאת הנחל העמוק, מקור הנחלים, כנאמר "והיה השרב לאגם" ("והיה השרון כערבה").¹ שושנת העמקים, שעומדת בעומק הכל. מי הם העמקים, כמו שנאמר "ממעמקים קראתיך ה'". "חבצלת השרון", "חבצלת", מאותו מקום של השקאת הנחלים שיוצאים ולא פוסקים לעולמים. "שושנת העמקים", שושנה מאותו מקום שנקרא עומק הכל, נסתם מכל הצדדים.</p>	<p>דבר אחר אני חבצלת השרון דבעיא לאשקאה משקיו דנחלא עמיקא¹ מבוועא דנחלין כמה דאת אמר (ישעיה לה ז) והיה השרב לאגם >נ"א והיה השרון כערבה²²⁰⁹ (שם לג ט) < שושנת העמקים דקיימא³ בעמיקתא דכלא⁴ מאן אינון עמקים כמה דאת אמר (תהלים קל א) ממעמקים קראתיך יהו"ה חבצלת השרון חבצלת מההוא אתר דשקיו דנחלין נפקין ולא פסקין לעלמין שושנת העמקים שושנה מההוא אתר דאקרי עמיקא דכלא סתים מכל סטרין</p>
<p>בא וראה, בתחלה ירוקה כחבצלת, שהעלים שלה ירוקים. אחר כך שושנה אדומה בצבעים לבנים. שושנה בששה עלים. "שושנת", שמשנתית מצבע לצבע, ומשנה את צבעיה. "שושנת", בתחלה חבצלת. בזמן שרוצה להזדווג במלך נקראת חבצלת, אחר שנדבקה עם המלך באותן נשיקות היא נקראת שושנת, משום שכתוב "שפתותיו שושנים". "שושנת העמקים", שהיא משנה את צבעיה לפעמים לטוב ולפעמים לרע, לפעמים לרחמים ולפעמים לדין.</p>	<p>תא חזי בקדמיתא ירוקא כחבצלת דטרפין⁵ [דילה] ירוקין לבתר שושנת סומקא בגוונין חוורין שושנה בשית טרפין שושנת דאשתניאת [מגוונא] לגוונא ושניאת גוונהא שושנת בקדמיתא חבצלת בעדנא דבעיא לאזדווגא ביה במלכא אקרי חבצלת בתר דאתדבקת ביה במלכא באינון נשיקין⁶ אקרי שושנת בגין דכתיב (שיר ה יג) שפתותיו שושנים⁷ שושנת העמקים⁸ דהיא משנייא גוונהא זמנין למב וזמנין לביש זמנין לרחמי זמנין לדינא</p>
<p>"ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים" (בראשית ג ו) תא חזי דהא בני נשא לא מסתכלין ולא ידעין ולא משגיחין בשעתא דברא קב"ה לאדם ואוקיר ליה ביקירו עלאה⁹</p>	<p>ותרא האשה כי טוב העץ למאכל וכי תאווה הוא לעינים" (בראשית ג ו) תא חזי דהא בני נשא לא מסתכלין ולא ידעין ולא משגיחין בשעתא דברא קב"ה לאדם ואוקיר ליה ביקירו עלאה⁹</p>

¹ פי' בינה, ומפרש השרון לשון שריית מים (מ"מ).
² ור"ל מקום שיש בו שריית מים ואינו ראוי לזריעה ולהליכה יהיה כערבה שהיא יבשה (מ"מ).
³ שמות מט ע"ב סג ע"ב ויקרא כ ע"ב לה ע"ב קז ע"א קן ע"א קלא ע"א קפא ע"א רסג ע"א רסה ע"ב (ד"א).
⁴ אבא (מ"מ).
⁵ עלים (ד"א).
⁶ מכח הנשיקין דרוחא ברוחא, שהמלכות מקבלת משפתים דז"א, ששם החסד שבגבורות, ומשם מקבלת רחמים וחסדים, וז"א מקבל משפתיה דין, ונעשים שפתים דז"ן ב' שושנים, כי כל א' כולל דין ורחמים, רק כיון שגם הה"ג דמלכות מקבלת מז"א, ולכן שפתותיו הוא שורש לב' שושנים (מ"מ).
⁷ קודם הזווג שמה חבצלת, שעליה ירוקין ככרתי, וגוונה נוטה למראה תכלת, כי ת"ל שבמלת חבצלת גימ' ה' פעמים אלה"ם, ושאר התיבה גימ' ק', סוד אלהים פשוט עם י"ג אותיות המילוי וכו', ולפיכך קודם הזווג היא ירוקה, מפני שהיא עדין סוד הדין, ולא נתמתקו גבורותיה, ולפיכך היא משוררת בסוד השיר אל הלויים, קול צוחה על היין, דבעי לארמא קלא (מ"מ).
⁸ ואומרת שמכל מקום מצד הפנימיות אני נקראת שושנת העמקים, שמצד הפנימיות נקראת שושנה עילאה שהיא בינה, כי רוחא מ"ק דבינה נכנס בי מצד פנימיותה, ואז נק' בשם הבינה, העמקים. וז"ש הזהר מההוא אתר דנחלין עמיקין נפקין ולא פסקין, וגם היא כוללת כל הי' עמקים שבס"י (פ"א מ"ה) שהם עומק מזרח וכו' ונקראת שושנה, כי אחר הזווג כנז"ל אז היא מקבלת מנשיקין דז"א גוון חוור, וכמ"ש בזהר בפ' פנחס שושן עדות שהוא סהדותא ליחודא עילאה, כי הוא מורה על יחוד האורות עליונים מתייחדים בשכינה, כי היא שלימו דכל ספירה, וכל מה שברא הקב"ה לא ברא אלא לכבודו. וגוונא השושנה מורה על יחודו ית', שהקב"ה מנהיג את עולמות בסומק וחווור, כי השושנה הוא אדום, וכשמוצקים אותו חוזר ומתהפך ללבן, וכמו שכתוב בזהר שמות דף ב ע"ש (מ"מ).
⁹ והיה מכבודו בכבוד גדול (ד"א).

בראשית

<p>את האדם וכיבד אותו בכבוד עליון, רצה ממנו להדבק בו כדי שימצא יחידי, ובלב יחידי, ובמקום של דבקות יחידה שלא</p>	<p>בעא מניה לאתדבקא ביה בגין דישתכח יחידיאי ובלבא יחידיאי ובאתר דדבקותא יחידיאי דלא</p>
<p>רכא/ב</p>	<p>רכא/ב</p>
<p>משתנה ולא מתהפך לעולמים, באותו קשר יחיד שהכל נקשר בו. זהו שכתוב "ועץ החיים בתוך הגן".</p>	<p>אשתני ולא מתהפך לעלמין בהווא קשורא יחודא דכלא ביה אתקשר הה"ד (בראשית ב ט) ועץ החיים בתוך הגן</p>
<p>אחר כך סטו מדרך האמונה, ועזבו את העץ היחיד העליון מכל האילנות, ובאו להידבק במקום שמשתנה ומתהפך מצבע לצבע ומטוב לרע ומרע לטוב. וירדו מלמעלה מטה, ונדבקו למטה בשנויים רבים, ועזבו את האילן היחידי העליון מכל האילנות. זהו שכתוב "אשר עשה האלהים את האדם ישר" וגו', ודאי, שאז התהפך לבם באותו הצד ממש, לפעמים לטוב לפעמים לרע, לפעמים לרחמים לפעמים לדין. בדבר הזה נדבקו בו ודאי, בקשו חשבונות רבים ונדבקו בהם.</p>	<p>לבתר סטו מארחא דמהימנותא ושבקו אילנא יחידיאהו <עלאה> (עלאין) מכל אילנין ואתו לאתדבקא באתר דמשתני ומתהפך מגוונא לגוונא ומטב לביש ומביש לטב ונחתי מעילא לתתא ואתדבקו לתתא בשנויין סגיאין ושבקו אילנא יחידיאה <עלאה> מכל אילנין הה"ד (קהלת ז כט) אשר עשה האלהים את האדם ישר וגו' ודאי כדין אתהפך לבייהו בהווא סטרא ממש זמנין לטב זמנין לביש זמנין לרחמי זמנין לדינא בהאי מלה דאתדבקו בה ודאי (שם) בקשו חשבונות רבים ואתדבקו בהו²</p>
<p>אמר לו הקדוש ברוך הוא, אדם, עזבת חיים ונדבקת במות. חיים, שכתוב "ועץ החיים בתוך הגן", שנקרא חיים, שמי שאוחז בו לא טועם מות לעולמים. [אם] דבק בעץ אחר, הרי ודאי המות כנגדך. זהו שכתוב "רגליה יורדות מות", וכתוב "ומוצא אני מר ממות את האשה". ודאי שנדבק במקום המות ועזב מקום החיים. לכן נגזר עליו ועל כל העולם מות.</p>	<p>אמר ליה קב"ה אדם שבקת חיי ואתדבקת במותא חיי דכתיב ועץ החיים בתוך הגן דאקרי חיים דמאן דאחיד ביה לא טעים מותא לעלמין אתדבקת באילנא אחרא הא ודאי (למותא) <מותא הוא לקבלך²¹⁰> הה"ד (משלי ה ה) רגליה יורדות מות וכתוב (קהלת ז כו) ומוצא אני מר ממות את האשה ודאי באתר דמותא אתדבק ושבק אתר דחיי בגין כך אתגזר עליה ועל כל עלמא מותא</p>
<p>אם הוא חטא, מה חטאו כל העולם. אם תאמר שכל העולם אכלו מהעץ הזה וזה קרה מהכל, לא כך. אלא בשעה שאדם עמד על רגליו, ראו אותו כל הבריות ופחדו מלפניו, והיו נוסעים אחריו כעבדים אחר המלך, והוא אמר להם, אני ואתם "באו נשתחוה ונכרעה" וגו'. וכולם הלכו אחריו. כיון שראו שאדם משתחוה למקום זה</p>	<p>אי הוא חטא כל עלמא מה חטו אי תימא דכל עלמא אכלי מאילנא דא ואתרמי²¹¹ מכלא³²¹² לאו הכי אלא בשעתא דאדם קאים על רגלוי חמו ליה בריין כלהו ודחילו מקמיה והוון נטלין אבתריה כעבדין בתר מלכא⁴ והוא אמר לון אנא ואתון (תהלים צה ו) באו נשתחוה ונכרעה וגו' ואזלו כלהו אבתריה כיון דחוו דאדם סגיד להאי</p>

¹ כתב הרח"ו ז"ל בפ' אמור על זה סוד עץ הדעת נוק' ובה יבוא על נכון מ"ש בזהר בראשית, שהחטא היה שלא אכל מעץ החיים קודם שאכל מעץ הדעת או ביחד, עכ"ל (מ"מ).

² עי' בהגר"א בתיקו"ז נג ע"ג ד"ה משנה תהא בעזרייכו ולא כו' - משנה לשון שינוי דהיא בו"ק, ו' סדרים, דשם דגש ורפה [עי' בהגר"א בס"י (פ"ד מ"א) שבע כפולות בג"ד כפר"ת], רך וחלש, דבחטא עץ הדעת נעשה האדם להט המתהפכת, דמשתנה לכאן ולכאן, כמ"ש בזהר ע"פ והמה בקשו חשבונות רבים כו', ע"ש, וע"ל בריש תיקון ס"ח (קיד ע"א) ובסוף תיקון ס"ז (קיד ע"א) אלין אינון שית סדרין דאתייהיבת בהון משנה, לאפרשא בין טוב לרע כו'.

³ ר"ל שאכלו ממנו ונרמס מהכל (מ"מ).

⁴ עי' אדיר במרום דף יא ע"א שהבהמות שבזמן אדה"ר קודם החטא היו במדרגת בני אדם של עתה (דע"ה ח"ב כו ע"א).

בראשית

<p>אתר ואתדבק ביה כלהו אתמשכו אבתריה וגרים מותא לכל עלמא וכדין אשתני אדם לכמה גוונין זמנין דינא זמנין רחמי זמנין מותא זמנין חי ולא קאים בקיומא תדיר בחד מנייהו בנין דההוא אתר גרים ליה ועל דא אקרי (בראשית ג' כד) חרב המתהפכת המתהפכת מסטרא דא לסטרא דא מטב לביש מרחמי לדינא משלם לקרבא מתהפכת היא בכלא טב ורע דכתיב (שם ב ט) ועין הדעת טוב ורע</p>	<p>ונדבק בו, כולם נמשכו אחריו, וגרם מות לכל העולם. ואז השתנה האדם לכמה צבעים, לפעמים דין לפעמים רחמים, לפעמים מות לפעמים חיים, ולא עומד בקיום תמיד באחד מהם, משום שאותו מקום גרם לו, ולכן נקרא חרב המתהפכת, המתהפכת מצד זה לצד זה, מטוב לרע, מרחמים לדין, משלום לקרב, מתהפכת היא בכל, טוב ורע, שכתוב "ועץ הדעת טוב ורע".</p>
<p>ומלכא עלאה לרחמא על עובדוי אוכה ליה ואמר ליה ומעין הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו וגו' (שם יז) והוא לא קביל מניה ואתמשך בתר אתתיה ואתתרך לעלמין >דהא אתתא לאתרא²¹³ סלקא ולא יתיר < ואתתא גרים מותא לכלא תא חזי לעלמא דאתי כתיב (ישעיה סה כב) כי כימי העין ימי עמי כימי העין ההוא דאשתמודעא ביה [זמנא] (חמינא ד) כתיב (שם כה ח) בלע המות לנצה ומחה יהוה אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ וגו'¹</p>	<p>והמלך העליון, לרחם על מעשיו, הוכיח אותו, ואמר לו, "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו" וגו'. והוא לא קיבל ממנו ונמשך אחר אשתו, וגורש לעולמים, שהרי אשה עולה למקום (למקום זה) ולא יותר, והאשה גרמה מות לכל. בא וראה, לעולם הבא כתוב "כי כימי העץ ימי עמי". "כימי העץ", אותו שנודע, באותו הזמן כתוב, "בלע המות לנצה ומחה ה' אלהים דמעה מעל כל פנים וחרפת עמו יסיר מעל כל הארץ" וגו'.</p>
<p>ויקרבו ימי ישראל למות (בראשית מז כט) תאנא א"ר חייא כתיב (שם כח) ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה התם בקיומיה יעקב² והכא במיתתיה ישראל דכתיב ויקרבו ימי ישראל למות³ א"ר יוסי הכי הוא ודאי דהא לא כתיב ויקרב יום ישראל למות אלא ימי וכי בכמה יומי מית בר נש והא בשעתא דהא ברנעא דהא מית ונפיק מעלמא אלא הכי תאנא⁴ כד קב"ה בעי לאתבא רוהיה ליה כל אינון יומין דקאים בר נש בהאי עלמא אתפקדן קמיה²¹⁴ ועאלין בחושבנא⁵ וכד אתקריבו קמיה למיעל²¹⁵ בחושבנא מית בר</p>	<p>"ויקרבו ימי ישראל למות". שנינו, אמר רבי חייא, כתוב "ויחי יעקב בארץ מצרים שבע עשרה שנה". שם בקיומו יעקב, וכאן במיתתו ישראל, שכתוב "ויקרבו ימי ישראל למות". אמר רבי יוסי, כך הוא ודאי, שהרי לא כתוב ויקרב יום ישראל למות, אלא "ימי", וכי בכמה ימים מת בן אדם, והרי בשעה אחת, ברגע אחד מת ויוצא מן העולם. אלא כך למדנו, כשהקדוש ברוך הוא רוצה להשיב אליו את רוחו, כל אותם ימים שעומד בן אדם בעולם הזה נפקדים לפניו ונכנסים בחשבון, וכשנקרבים לפניו</p>

¹ ע"כ נדפס בויקרא (הערת הזוהר, דרך אמת).

² קודם מתתו בעת שהיה חי והיה בקיומו (ד"א).

³ בתמיה שכיון שנזכרה מיתתה היה ראוי שלא יקרא ישראל לומר שבחינת יעקב הוא שמת, ור' יוסי תירץ שקריבת הימים הוא בבחי' ישראל דהיינו תיקון כדמפרש ואזיל, וירצה עתה שאפילו שלא נקרא ישראל כל הימים נקרבו כאלו כל ימיו היה ישראל (אור יקר).

⁴ פי' ומסקנא דתירוצא היא מ"ש והכא, ויקרבו ימי ישראל ודאי בלא כסופא בשלימותא וכו' (מ"מ).

⁵ היינו שהימים הם מתמצאים מציאות הויה ולכן הם באים ונמצאים, ובעוד שהאדם חי, אין שעור קומת ימיו נשלמת, אינה נראים לפניו ית' אלא הם גנוזים, עד שהאחד נכלל עם חברו, עד שהאדם חי כל ימיו והגיע עת קצו, ומוציאים ימיו מבית גניזתם, והם מתראים ונקשרים ונעשים שעור קומה ידועה (אור יקר). הקשה בזוהר על פסוק שהביא כאן כי ששת ימים, דהול"ל בששת ימים מאי ששת, ושם נאמר כי כל העולם בכללו השמים והארץ, הש"ת עשה אותם ששה ימים, שהם הו"ק, שהם ששת ימים העליונים. וידוע כי הימים הם נבראים ויש בהם ממש, והם כמו מלאכים ויותר עליונים וחשובים מהם, כמש"ה (תהלים קל"ט ט"ז) ימים יוצרו, וכן (בראש' מ"ז כ"ט) ויקרבו ימי ישראל וכו' (מ"א ב'), ויקרבו ימי דוד וכו' (ספר הליקוט' - פרשת ויצא).

בראשית

<p>נש¹ ואתיב קב"ה רוחיה ליה² ההוא הבל דאפיק ונפח ביה אותביה לגבי זכאה חולקיה דההוא בר נש דיומוי אתקריבו גבי מלכא בלא כסופא³ ולא דחי יומא²¹⁶ מנייהו⁴ לבר דישכח בההוא יומא דאתעביד ביה חובא בגין כך כתיב בצדיקיא קריבא (והיך יקרבו) משום דקריבו יומוי קמי מלכא בלא כסופא</p>	<p>להיכנס בחשבון, מת האדם, ומשיב הקדוש ברוך הוא אליו את רוחו. אותו ההבל שהוציא ונפח בו, משיב אותו אליו. אשרי חלקו של אותו אדם שימיו התקרבו אל המלך בלי בושה, ולא נדחה יום אחד מהם החוצה, שימצא באותו יום שנעשה בו חטא, לכן כתוב בצדיקים קריבה. (ואיך יקרבו) משום שקרבים ימיו לפני המלך בלי בושה.</p>
<p>ווי לרשיעיא דלא כתיב בהו קריבא והיך יקרבו יומוי קמי מלכא דהא כל יומוי בחובי עלמא אשתכחו ובגיני כך לא יקרבו קמי מלכא ולא יתמנון קמיה ולא ידכרו לעילא אלא אינון שציאן מגווייהו עליהו כתיב (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו</p>	<p>אוי לרשעים, שלא כתוב בהם קריבה, ואיך יקרבו הימים לפני המלך, שהרי כל ימיו נמצאו בחטאי העולם, ולכן לא יקרבו לפני המלך ולא ימנו לפניו ולא יזכרו למעלה, אלא הם מתכלים מתוכם. עליהם כתוב "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו."</p>
<p>רכב/א</p>	
<p>והכא ויקרבו ימי ישראל (בראשית מז כט) ודאי בלא כסופא בשלימותא בחדותא שלים ובגיני כך ימי ישראל⁵ דהוה שלים יתיר ישראל מיעקב ואי תימא והא כתיב (שם כה כז) ויעקב איש תם שלים שלים הוה ולא שלים בדרגא עלאה כישראל תניא אמר רבי יוסי בשעתא דיומוי דבר נש אתפקידן קמי מלכא⁶ אית זכאה דאתפקידן יומוי ורחיקין מקמי מלכא ואית זכאה</p>	<p>וכאן "ויקרבו ימי ישראל" ודאי, בלי בושה, בשלמות, בשמחה שלימה, ולכן "ימי ישראל", שהיה ישראל יותר שלם מיעקב. ואם תאמר, הרי כתוב "ויעקב איש תם", שלם. שלם היה, אבל לא שלם בדרגה עליונה כמו ישראל. שנינו, אמר רבי יוסי, בשעה שימי האדם נפקדים לפני המלך, יש צדיק שנפקדים ימיו, והם רחוקים מלפני המלך, ויש צדיק שכאשר נפקדים ימיו, הם</p>

¹ כי נשמות ישראל חוזרים לשרשה מקום שממנו חוצבו הוא שכינתא עלאה ותתאה בינה ומ' כמש"ל ריש דף כ"ח וריש דף מ"ו ע"ש. הרשב"ב (נ"א).

² היינו שהרוח הקדוש שבאדם נשלם מלמעלה ונשתרבב בתוך האדם לקיימו, וכשהגיע עתו הקב"ה רוצה להכניס אותו הרוח שנפח באדם אל מקום עליון שממנו נשלם אל מקום שממנו חוצב ממש אל מקבת בור נוקר ממנו, הכל לפי בחינתו אם מאצילות אם מבריאה וכו'. והנה הימים נתהוו מהם לפי המעשה, וכאשר הימים פגומים, הם מתתקנים בתשובה בלי ספק, אמנם הרשעים שלא תקנום כלו בהבל מימהם, ומי שמקצת ימיו הרשיע ומקצתם הטיב, נדחים הרעים ונקרבים הטובים, והצדיק כל ימיו כא' טובים נקרבים (אור יקר).
³ בלא ביוש ובזיון (ד"א).

⁴ אמנם הנשמה לאדם כפי מעשיו, יש מי שזוכה באצילות, ויש מי שזוכה בבריאה, וממש ממצאוות זה הם הימים, אותם שנשמתם מהבריאה מעשיהם בבריאה, וימיהם בבריאה, וכן ביצירה. ויש מי שזוכה באצילות וימיו נכללים באצילות. וזה יאמר ר' יוסי שיש מי שימיו רחוקים שאינם באצילות, זכה אל הבריאה לבד ימיו רחוקים, וכ"ש אם לא זכה אלא היצירה כנודע, ויעקב תקן כל ימיו במדרגת ישראל, ולזה אמר ויקרבו ימי ישראל כולם במדרגת ישראל כדפי' (אור יקר).

⁵ דהיינו בחיים חיתו נקרא יעקב, ובמיתתו שנשלם כל יומיו, אתקריבו בלא כסופא, לכך נקרא ישראל (מ"מ).

⁶ דע כי כמו שהנשמה מתחלקת לנר"ג, כך מימי האדם נעשו ג' לבושין לנר"ג כי מהמצות מעשיות יקנו קנין ממש, להעשות לבוש לנפש בחלק היום ובעסק התורה נעשו מחלקי היום השייכים לרוח מלבוש הרוח ומכוונת התורה והמחשבה עולה מחלקי היום השייכים לנשמה מלבוש לנשמה נמצא שימי האדם הם רוח ממש נבראים כמ"ש ימים יוצרו וגו' והם נחלקים בסוד פנימי, ואמצעי וחיצון כנגד ג' כחות הנשמה וימי האדם הם לבושי הנשמה והם ג' צללים שבאדם, והנשמה יושבת תחת כסא הכבוד בצרור החיים בבריאה, והרוח בלבושו בג"ע האדץ כי שם ביתו, והנפש בההוא עלמא על הקבר בלבושו הנזכר ובר"ח ובשבת ויר"ט הנפש עולה לג"ע הארץ ויקשור עם הרוח בלבושו ושניהם עולים לבריאה ומתקשרים שם בנשמה היושבת שם בלבושה ולאחר שעבר ר"ח ושבת ויר"ט חוזר כ"א למקומו כבתחילה וכל השגתם הוא ע"י אותו העלייה של שבת ויר"ט ור"ח (זהו הרקיע) (ש"ג). עי' ח"ב דף רי רע"ב (לש"ו).

בראשית

<p>דכד מתפקדן יומוי קריבין וסמיכין למלכא ולא מתרחקין בלא כסופא עאלין וקריבין למלכא זכאה חולקהון הה"ד ויקרבו ימי ישראל למות למות".</p>	<p>קרובים וסמוכים למלך ולא מרוחקים, נכנסים בלי בושה וקרבים למלך. אשרי חלקם. זהו שכתוב "ויקרבו ימי ישראל למות".</p>
<p>ויקרא לבנו ליוסף (שם מז כט) אמר רבי יצחק וכי שאר שבטין לאו בנוי אינון אלא אמר רבי אבא יוסף בנו הוה יתיר מכלהו דתנינן בשעתא דאנתתיה דפוטטר דחקת ליה ליוסף מה כתיב (שם לט יא) ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית האי קרא הכי מבעי ליה ואין איש בבית מהו מאנשי הבית אלא לאכללא¹²¹⁷ דיוקנא דיעקב דהוה תמן ואשתכח תמן ובניני כך מאנשי הבית אבל איש אחרא הוה תמן כיון דסליק יוסף עינוי וחמא דיוקנא דאבוי² יתיב בקיומיה ותב לאחורא תא חזי מה כתיב (שם ח) וימאן ויאמר אל אשת אדניו אמר ליה קב"ה את אמרת וימאן ויאמר³ חייך וימאן ויאמר אחרא ייתי לברכא לבנך ויתברכון ביה⁴ הה"ד (שם מה יט) וימאן אביו ויאמר ידעתי בני⁵ ידעתי כיון דאמר ידעתי בני אמאי אמר ידעתי אחרא אלא אמר ידעתי בני בזמנא דקיימת בגופך²¹⁸ דאת ברי כד חמית דיוקנא דילי ותבת בקיומך ובניני כך כתיב ידעתי בני ידעתי על מה דאמרת דדא הוא בוכרא גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל והכא <בנין כך> כתיב ויקרא לבנו ליוסף לבנו ליוסף ממש⁶</p>	<p>"ויקרא לבנו ליוסף". אמר רבי יצחק, וכי שאר השבטים לא בנוי הם. אלא, אמר רבי אבא, יוסף היה בנו יותר מכולם, ששנינו, בשעה שאשת פוטיפר דחקה את יוסף, מה כתוב, "ויבא הביתה לעשות מלאכתו ואין איש מאנשי הבית". פסוק זה היה צריך לכתב ואין איש בבית, מה זה "מאנשי הבית". אלא להכליל את דמותו של יעקב שהיתה שם ונמצאה שם, ולכן "מאנשי הבית". אבל איש אחר היה שם. כיון שהרים יוסף עינוי וראה את דמות אביו, ישב בקיומו ושב לאחור. בא וראה מה כתוב, "וימאן ויאמר אל אשת אדוניו". אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה אמרת "וימאן ויאמר", חייך וימאן ויאמר אחר יבא לברך את בניך, ויתברכו בו, זהו שכתוב "וימאן אביו ויאמר ידעתי בני ידעתי". כיון שאמר "ידעתי בני", למה אמר "ידעתי" פעם אחר. אלא אמר "ידעתי בני" בזמן שעמדת בגופך, שאתה בני, כשראית את דמותי ושבת בקיומך, ולכן כתוב "ידעתי בני ידעתי". על מה שאמרת שזהו הבכור, גם הוא יהיה לעם וגם הוא יגדל, וכאן מאחר שכתוב "ויקרא לבנו ליוסף", לבנו ליוסף ממש.</p>

¹ ואפשר לרמוז כי תיבות ואין איש ר"ת ודמות אביו יעקב נראה אל יוסף שם (נ"א).

² שורש נשמתו הטהורה, וכדי שלא תפגם ע"י יוסף, באה שם להזהירו על העבירה. ויוסף חלק כבוד לדיוקן נשמת אביו, שנתגלמה בצלם יעקב ממש, והיינו בנו שחלק לו כבוד, ושאר השבטים לא חלקו לו כבוד במכירתו ונתאפקו על צערו (אור יקר).

³ עמד חזק בב' עניינים, הא' מאון והסכם שלא לעבור, השני אמר דברים אחרים שאינן עקר שהרי אין לו טעם כעקר אלא שלא לעבור על דברי תורה, מה טעם, דבריו באומרו הן אדוני וכו', וזה ממש כענין יעקב תחלה מאן ואמר דברים אחרים שאינן עקר, כי עקר טעמו של דבר אינו הענין ההוא. והנה יוסף עבר על ויאמן שהרי כתיב ויבא הביתה לעשות מלאכתו וכו', שמא תאמר שיעבור יעקב ג"כ על וימאן (אור יקר).

⁴ יעמד קיים וימאן ויתברכון בו, והנה מצד יוסף היה רוצה להעביר דרך זה ג"כ כאן, והיה רוצה להעביר וימאן (אור יקר).

⁵ שעברת על וימאן, וג"כ אתה רוצה לעוברו, אינו, ידעי בני ששם החזקתיך ב"וימאן" ועמדת בני וחזרת ל"וימאן" שלך על ידי, א"כ גם כאן אני הוא המעמיד וימאן, והטעם שסוד וימאן הוא ענין גדול למעלה (אור יקר).

⁶ כמו שחלק כבוד לנשמתו שלא תפגם במעשה המגונה ההוא, ג"כ יחלוק כבוד לגופו שלא תפגם ע"י קבורת מצרים, שהירידה היתה בסבתו ודאי (אור יקר). פירוש דגוף וברית חד דיעקב אע"ה רומז לבחינת אמת ויוסף צדיק ויומתק יותר כמ"ש המקובלים דיעקב אע"ה היה בחינת אדה"ר ובא לתקן ג"ע דאדה"ר ויוסף ה"ל נפש אדה"ר. וא"כ לבנו ליוסף ממש. מא"י (נ"א).

בראשית

<p>דבר אחר ויקרא לבנו ליוסף דבדיוקנא חד הוּו מתהוויין¹ דכל מה²¹⁹ דחמי² ליוסף הוה אסהיד דבריה דיעקב הוה רבי יוסי אמר כלא הכי הוא ועוד דיוסף זן ליה ולבנו³ בסבותיה⁴ ובגיני כך בנו ממש יתיר מכלהו⁵ ויקרא לבנו ליוסף אמאי ליוסף⁶ ולא לאהרא משום דרשותא⁷ הוה בידיה לסלקיה מתמן⁸ רבי יוסי אמר כיון דיעקב הוה ידע דבנוי ישתעבדון בגלותא תמן במצרים אמאי לא אתקבר תמן בגין דיגין זכותיה על בנוי אמאי בעא לאסתלקא מתמן והא כתיב (תהלים קג יג) כרחם אב על בנים אן הוא רחמנותא אלא הכי תאנא בשעתא דהוה נחית יעקב למצרים הוה דחיל הוה אמר דילמא ח"ו ישתעון בני בני עממיא ודילמא קב"ה יסלק שכינתיה [מני] (מה) כקדמיתא מה כתיב (בראשית לה י) וירא אלהים אל יעקב וגו'²²⁰ (שם ג) אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם ומה דאמרת דילמא אסלק שכינתי מבינך אנכי ארד עמך מצרימה (בראשית מו ד)</p>	<p>דבר אחר, "ויקרא לבנו ליוסף", שבדמות אחת היו נראים. שכל מה שראה ליוסף, היה מעיד שבנו של יעקב היה. רבי יוסי אמר, הכל כך הוא, ועוד שיוסף זן אותו ואת בניו בזקנותו, ולכן בנו ממש יותר מכולם. "ויקרא לבנו ליוסף", למה ליוסף ולא לאחר. משום שהיתה רשות בידו להעלותו משם. רבי יוסי אמר, כיון שיעקב היה יודע שבניו ישתעבדו בגלות שם במצרים, למה לא נקבר שם כדי שזכותו תגן על בניו, למה רצה לעלות משם, והרי כתוב "כרחם אב על בנים", איפה הרחמנות. אלא כך שנינו, בשעה שהיה יורד יעקב למצרים, היה פוחד, והיה אומר, אולי חס וחלילה יכלו בני בני העמים, ואולי הקדוש ברוך הוא יסלק שכינתו ממני כבתחלה. מה כתוב, "וירא אלהים אל יעקב וגו'", (ס"א "וירא אלהים לישראל" וגו') אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם". ומה שאמרת אולי אסלק שכינתי מבינך, "אנכי ארד עמך מצרימה".</p>
<p>אמר עוד דחילנא דילמא אתקבר תמן ולא אוכה עם אבהתי <אמר ליה> ואנכי אעלך גם עלה אעלך ממצרים גם עלה לאתקברא בקברא דאבהתך בגיני כך בעא לסלקא גרמיה ממצרים חד דלא יעבדון מניה דחלא דהא חמא דקב"ה זמין לאתפרעא מדחליהון וחד דחמא דשכינתא ישוי מדוריה בין בנוי בגלותא וחד בגין דיהא גופיה דייר בין גופיהו דאבהתוי <לאתכללא בינייהו> ולא יתמני עם חייביא דמצראי ותנינן גופא דיעקב אתמשיך משופרוי דאדם הראשון והוה דיוקניה דיעקב דיוקנא עלאה קדישא⁹ דיוקנא דכורסא קדישא¹⁰ ולא בעא לאתקברא</p>	<p>אמר עוד, פוחד אני שמא אקבר שם ולא אזכה עם אבותי. אמר לו, "ואנכי אעלך גם עלה". "אעלך" ממצרים. "גם עלה" להקבר בקבר אבותיך. לכן רצה להעלות עצמו ממצרים [לג' סיבות], אחד, כדי שלא יעשו ממנו יראה, שהרי ראה שעתיד הקדוש ברוך הוא להיפרע מיראתם. ואחד, שראה ששכינה תשים מדורה בין בניו בגלות. ואחד, כדי שיהיה גופו דר בין גופות אבותיו להיכלל ביניהם, ולא ימנה עם רשעי מצרים. ושנינו, הגוף של יעקב נמשך מיופיו של אדם הראשון, והיתה דמותו של יעקב דמות עליונה וקדושה, דמות של</p>

¹ והיינו אומרנו לבנו שמעתיק כל תמונת הת"ת (אור יקר).

² וזה ג"כ מן הטעם הנזכר שפירש מטעם דיוקן יעקב א"כ יזכה שיהיה זוכה ליסוד הדומה לת"ת מרכבת יעקב (אור יקר).

³ נודע שהת"ת הוא הזן לכל בשפעו, א"כ שאר בניו שהם תחת יד אחרים, אינם דומים במרכבה אליו, אמנם יוסף שדמה אליו כמו שיעקב זן יוסף זן, זכה בסוד מדת הזכר לזון לאחרים (אור יקר).

⁴ בזקנותו (ד"א).

⁵ זה טעם למציאות המלה אמנם מתחלה למה לא קרא לשאר בניו (אור יקר).

⁶ ומצא לפי דבריו שהכתוב ביאר כאן בשבח זה טעם למה ליוסף (אור יקר).

⁷ שהיה מעולם הזכר ואין שעבוד מצרים וגלות עליו כמו שלא היה גלות על יעקב, א"כ זה בנו ממש בעולם הזכר (אור יקר).

⁸ א"כ יעמד שם במצרים שהרי אין שליטת חו"ל עליו, וזכותו גדול שמועיל להקל גלותם (אור יקר).

⁹ ז"א (מ"מ).

¹⁰ הוא ז"א ג"כ שהוא כסא לבינה אלא כפל הענין במלות שונות (מ"מ).

בראשית

<p>ביני הייביא ורוא דמלה דאבהין²²¹ לית פרודא כלל ועל דא כתיב (שם מז ל) ושכבתי עם אבותי</p>	<p>הכסא הקדוש, ולא רצה להקבר בין רשעים. וסוד הדבר, שבאבות אין פירוד כלל, ועל זה כתוב "ושכבתי עם אבותי".</p>
<p>ויקרא לבנו ליוסף בנו בחד דיוקנא דאנפין <בנין דברעותא> (בנו ברעותא) דרוחא ולבא אוליד ליה יתיר מכלהו תא חזי מה כתיב (שם ל טו) המעט קחתך את אישי דכל רעותא דיעקב ברחל הוה ובגין כך</p>	<p>"ויקרא לבנו ליוסף", בנו בדמות אחת של הפנים, משום שברצון הרוח והלב הוליד אותו יותר מכולם. בא וראה מה כתוב, "המעט קחתך את אישי", שכל רצונו של יעקב היה ברחל, ולכן "ויקרא</p>
<p>רכב/ב</p>	
<p>ויקרא לבנו יוסף</p>	<p>לבנו ליוסף".</p>
<p>תאנא רבי שמעון פתח ואמר (דברים כט כח) הנסתרות ליהוה אלהינו וגו' הנסתרות ליהוה אלהינו תא חזי כמה אית ליה לבר נש לאודרהא מחוביו ולאסתכלא דלא יעבר על רעותא דמאריה דתנינן כל מה דבר נש עביד בהאי עלמא בספרא כתיבו אינון עובדין ועאלין בחושבנא קמי מלכא קדישא וכלא אתגלייא קמיה הה"ד (ירמיה כג כד) אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם יהוה אי הכי איך לא יסתמר בר נש מלמיהב קמיה דמאריה ותנינן אפילו ההוא <מאן> (מה) דחשיב בר נש ואסתלק ברעותיה כלא אשתכח קמי קב"ה ולא אתאביד מניה</p>	<p>שנינו, רבי שמעון פתח ואמר, "הנסתרות לה' אלהינו" וגו'. "הנסתרות לה' אלהינו", בא וראה כמה יש לאדם להזהר מחטאיו, ולהתבונן שלא יעבור על רצון אדונו, ששנינו, כל מה שאדם עושה בעולם הזה, אותם מעשים כתובים בספר ונכנסים בחשבון לפני המלך הקדוש, והכל גלוי לפניו. זהו שכתוב "אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאם ה'". אם כך, איך לא ישמר אדם מלחטא לפני אדונו. ושנינו, אפילו אותו (מי) מה שחשב אדם ועלה ברצונו, הכל נמצא לפני הקדוש ברוך הוא, ולא נאבד ממנו.</p>
<p>תא חזי בההוא ליליא דעאלת לאה לגביה דיעקב ויהבת ליה אינון סימנין דיהב יעקב לרחל סליק ברעותיה דאיהי רחל ושמש שמושא בה וההיא טפה קדמיתא דיעקב הות דכתיב (בראשית מט ג) כחי וראשית אוני וסבר דאיהי רחל קב"ה דאיהו גלי עמיקתא ומסתרתי וידע מה בחשוכא סליק ההוא רעותא לאתריה ובכירותא דראובן אסתלק ליוסף מאי טעמא משום דהא דרחל הות ההיא טפה קדמיתא דנפקת מיעקב ובגין דהות דילה ההוא בכירותא ממש דראובן ירית יוסף ורחל ירתה לההוא דילה ובגין כך רוא דמלה לא אסתלק ראובן בשמא כשאר שבטין אלא ראובן כלומר המו ברוי) ראובן²²² סתם [והאי] (ומהאי) בן לא אתידע שמיה ועל דא לא קריא לאה בני בהאי שמא ולא אקרי ראו בני דהא לאה ידעת עובדא</p>	<p>בא וראה, באותו לילה שנכנסה לאה אל יעקב ונתנה לו אותם סימנים שנתן יעקב לרחל, עלה ברצונו שהיא רחל ושימש בה תשמיש, ואותה טיפה ראשונה של יעקב היתה, שכתוב "כחי וראשית אוני", וסבר שהיא רחל. הקדוש ברוך הוא שהוא מגלה עמוקות ונסתרות ויודע מה שבחשכה, העלה אותו רצון למקומו, ובכורת ראובן עלתה ליוסף. למה, משום שהרי של רחל היתה אותה הטיפה ראשונה שיצאה מיעקב, משום שהיתה שלה, אותה בכורה ממש של ראובן ירש יוסף, ורחל ירשה את שלה. ולכן סוד הדבר לא התעלה ראובן בשם כשאר השבטים, אלא ראובן, כלומר ראו בן. ראו בן סתם. והבן הזה לא נודע שמו. ועל כן לא קראה לאה בני בשם הזה, ולא נקרא ראו בני, שהרי לאה ידעה את המעשה.</p>
<p>ותנינן גלי קמי קב"ה דיעקב לאו רעותיה למיהב קמיה בהאי ולא אסתכל ברעותיה באתתא אחרא בההיא שעתא כשאר הייבי עלמא ועל כך כתיב (שם לה כב) ויהיו בני יעקב שנים עשר דהא בנייהו דשאר הייבי עלמא</p>	<p>ושנינו, גלוי לפני הקדוש ברוך הוא שאין רצון יעקב היה לחטוא לפניו בזה, ולא הסתכל ברצון באשה אחרת באותה שעה כשאר רשעי העולם, ועל כך כתוב "ויהיו בני יעקב שנים עשר", שהרי בניהם של שאר הרשעים בעולם שעושים אותו</p>

בראשית

<p>מעשה, נקראים בשם אחד, והרי דבר זה ידוע בין החברים, ולכן "ויקרא לבנו ליוסף", בנו ממש, מהראשית ועד הסיום, (בנו) היה בנו.</p>	<p>דעבדין ההוא עובדא בשמא אחרא אקרין! והא ידיעא מלה דא לגבי חבריא ובגיני כך (שם מז) כט) ויקרא לבנו ליוסף² בנו ממש משירותא וסיומא (בריה) בנו הוה</p>
<p>שנינו, אמר רבי יוסי, במה השביע יעקב את יוסף, שכתוב "שים נא ידך תחת ירכי", אלא באותו אות הברית שהיה רשום בבשרו, שזו חשיבות האבות יותר מהכל, וברית זו היא סוד של יוסף. אמר רבי שמעון, באברהם וביעקב כתוב "שים נא ידך תחת ירכי", "תחת ירכי", כלומר באותו מקום שרמוז בשם הקדוש ומוציא זרע קדש נאמן לעולם. ביצחק לא כתוב, כי יצא ממנו עשו. עוד, למה כאן "שים נא ידך תחת ירכי [וגו'] אל נא תקברני במצרים". אלא אמר לו יעקב ליוסף, ברושם הקדוש הזה הישבע לי, שהוציא זרע קדוש נאמן לעולם, ונשמר ולא נטמא לעולמים, שלא</p>	<p>תאנא א"ר יוסי במה אומי ליה יעקב ליוסף דכתיב (שם כד ב) שים נא ידך תחת ירכי³ אלא בההוא את קיימא דהוה רשים בבשריה דדא חשיבותא דאבהן יתיר מכלא⁴ - והאי ברית רזא דיוסף איהו - אמר רבי שמעון⁵ באברהם וביעקב⁶ כתיב שים נא ידך תחת ירכי תחות ירכי כלומר בההוא אתר⁷ דרמיזא בשמא קדישא⁸ ואפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא⁹ ביצחק לא כתיב¹⁰ בגין דנפיק מניה עשו תו מאי טעמא הכא שים נא ידך תחת ירכי אל נא תקברני במצרים אלא אמר ליה יעקב ליוסף בהאי רשימא קדישא אומי לי דאפיק זרעא קדישא מהימנא לעלמא ואתנמיר ולא אסתאב לעלמין דלא יתקבר בין</p>

¹ בני תמורה [עי' נדרים כ ע"ב] (רמ"ז).

² שהיה בנו קודם שבא לעולם, ונקרא יוסף (רמ"ז).

³ אם הדבר נראה מפשוטו שהשביעו במילה היה לו להסמיק לשים ידך ואשביעך כמ"ש באליעזר. ועוד שלא נאמר כאן וישם יוסף את ידו כמ"ש שם. ותירץ דהכא שאני שלערך גודל החשיבות שהיו מייקרים קדושת המילה היה די ליוסף רק שישים היד תחת ירכו כי רק בזה היו מתמלאים יראה וכל מה שיאמרו באותה שעה יקיימוהו בלי ספק מבלי שיוציאו שבועה מפייהם (רמ"ז).

⁴ האבות מושרשים בשני מקומות, האחד בחב"ד והשני בחג"ת שבדעת, ועל שתי הבחינות האלו נאמר למשה בשליחותו הראשון (שמות ג ו טו) אלקי אברהם אלקי יצחק ואלקי יעקב, בסוד חב"ד שהן שלשה מדות ממש. ואחר כך בשני (שם ג טז) אלקי אברהם יצחק ויעקב, שם אלקים אחד בסוד הדעת הכולל ג' חג"ת. ואמנם כל אלו האורות יורדים ומתקבצים ביסוד שנקרא חשיבותא דאבהן, שכולם בסוד אבות כאמור, ולכן גדל כח קדושת היסוד (רמ"ז).

⁵ כוונתו לפרש ענין תחת ירכי וכו', פי' תחות כל הירך עד שיגיע בראשי אצבעותיו אל קו האמצעי שבין נ"ה ששם מקובץ כל השפע שהוא חו"ב חו"ג (רמ"ז). אולי לאשר לא נולד ישמעאל משרה כמו עשו מרבקה או לאשר עשה ישמעאל תשובה ויותר נכון לאשר נולד קודם המילה (הערת הזוהר).

⁶ אברהם ויעקב אחר היותם כורתי ברית ונמולים לא הוציא רק זרע כשר, כי אברהם הוליד לישראל קודם שנימול אך יצחק לא היה כן, דנפיק מניה עשו אחר שנימול והיה פגם קצת ח"ו בברית ולכן לא כתיב ב' שים נא ידך (זהר הרקיע).

⁷ היינו שם שדי (נ"א).

⁸ דעיקר שם הקדוש משלים יו"ד דעטרת הברית וה"ז דוקא אחר שנימול שמתגלה אז העטרה וא"כ זרעא קדישא גבי אברהם דהא יצחק הוא דנולד אחר שנימול לאפוקי ישמעאל. א"מ (נ"א).

⁹ פי' אע"ג שהוליד שני שבטים דרך נקב המים כדאיתא בליקוטי תורה (פרשת מטות עג ע"א), שראובן מצינור שמאלי שבדעת וגד מהשמאלי שביסוד, עי"ש, מכל מקום לא היה שם ח"ו עירבוב טומאה אלא היה זרע קדוש, וכח"א (מט ג) ראובן בכורי אתה, בלי פגם, כחי, גם שיצאת מנקב המים, ראשית אוני (רמ"ז), עי' לקמן רמד ע"ב.

¹⁰ אין להק' שהרי מאברהם יצאו ישמעאל ובני קטורה דשאני ביצחק שהוליד מרבקה טהור וטמא יחד אבל ק"ק מה שידך כאן ענין מילה וז"ש מ"ט הכא תינח באברהם שהיה לענין נשואין מתייחסת שבועת המילה כדי שלא יטמא יצחק בבנות כנען. ותי' שמפני שהוא ע"ה לא נטמא לעולם לכן לא יכון לקוברו בין שטופי זמה שאפי' את"ל שהיו עדיין מלין בגזירת יוסף מ"מ לא היו שומרים הברית בטהרה כמ"ש לקמן דלא נטרו ליה לעלמין ירצה אע"פ שנימולו. רמ"ז כ"י. ויותר נראה כמ"ש מז"ה בז"ח בתוך דבריו דישמעאל עשה תשובה וכתביב ביה גויעה כצדיקים ע"ש וכבר ידע אברהם אע"ה ברוה"ק בעת ההיא שנשבע עדיין לא יצאו בני קטורה. ועוד אפשר לומר כמ"ש רבינו האר"י זצ"ל בטעם שיצא עשו והדברים עתיקים ועי"ל דעשו היה מקור הסט"א עשו גי' שלום שהיה תמורת שלום יסוד ודו"ק היטב מאי"ן (נ"א).

בראשית

<p>אינון מסאבין דלא נמרו ליה לעלמין דכתיב בהו (יחזקאל כג כ) אשר בשר חמורים בשרם זרמת סוסים זרמתם ואי תימא הא יוסף דנטיר ליה על כלא אמאי אתקבר בנייהו אלא תנינן כתיב (שם א ג) היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר והא תנינן דשכינתא לא שריא אלא בארעא דישראל אמאי הכא שכינתא אלא על נהר כבר כתיב וכתוב (שם) ותהי עליו שם יד יהוה אוף הכא יוסף במיא אתרמי ארונא דיליה אמר קב"ה אי יוסף אסתלק מהכא גלותא לא אתקיים אלא תהא קבורתיה באתר דלא יסתאב ויסבלון בני ישראל גלותא</p>	<p>יקבר בין אותם הטמאים שלא שמרו אותו לעולמים, שכתוב בהם "אשר בשר חמורים בשרם זרמת סוסים זרמתם". ואם תאמר, הרי יוסף, ששמר אותו מעל הכל, למה נקבר ביניהם. אלא שנינו, כתוב "היה היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי הכהן בארץ כשדים על נהר כבר". והרי שנינו ששכינה לא שורה, רק בארץ ישראל, אז למה כאן שכינה. אלא כתוב "על נהר כבר", וכתוב "ותהי עליו שם יד ה'". אף כאן, ארונו של יוסף נשלך בתוך המים. אמר הקדוש ברוך הוא, אם יוסף יעלה מכאן, הגלות לא תתקיים, אלא תהיה קבורתו במקום שלא יטמא, [וכך] יסבלו בני ישראל את הגלות.</p>
<p>תאנא אמר רבי יוסי חמא יעקב דהא בכלא אתתקן לכרסיא קדישא (באבהן) (כאבהן) אמר אי הכא יתקבר היך גופא דא אחידא באבהתא ואפילו מערתא דאתקבר תמן אקרי כפילתא בנין דכל מלה דכפילתא הוא תרין וחד² אוף מערתא תרין וחד³ <ותא חזי> (תניא) אבהתא זכו לאתקברא תמן אינון וזווגייהו יעקב</p>	<p>שנינו, אמר רבי יוסי, ראה יעקב שהרי בכל נתקן לכסא הקדוש באבות (כאבות). אמר, אם כך, יקבר, איך הגוף הזה יתאחד באבות. ואפילו המערה שנקבר שם נקראת מכפלה, משום שכל דבר של מכפלה הוא שנים ואחד, אף המערה שנים ואחד. ובא וראה, האבות זכו להקבר שם הם וזווגיהם. יעקב,</p>
<p>רבנא</p>	
<p>הוא ולאח מאי טעמא רחל לא והא כתיב (בראשית כט לא) ורחל עקרה דאיהי עקרא דביתא אלא לאה זכתה ביה⁴ לאפקא שית שבטין מגזעא קדישא בעלמא יתיר ובגיני כך אתייהבת עמיה לזווגא במערתא</p>	<p>הוא ולאח. למה לא רחל, והרי כתוב "ורחל עקרה", שהיא עיקר הבית. אלא לאה זכתה בו להוציא ששה שבטים מגזע קדוש בעולם יותר, ולכן היא נתנה עמו לזווג במערה.</p>
<p>א"ר יהודה לאה כל יומהא <הות> בפרשת אורחין קיימא ובכת בניניה דיעקב כד שמעת (מלי) דאיהו צדיקא וצלוחא אקדמת ליה והיינו דכתיב (שם יז) ועיני לאה רכות כמה דאוקימנא דמקדמת ויתבת בפרשת אורחין למשאל רחל לא נפקת לאורחין לעלמא בניני כך זכתה לאה לאתקברא עמיה ורחל קיימת קבורתה בפרשת</p>	<p>אמר רבי יהודה, כל ימיה היתה לאה עומדת בפרשת דרכים, ובכתה בשביל יעקב, כששמעה שהוא צדיק, והיא הקדימה תפלה לו, והיינו שכתוב "ועיני לאה רכות, כמו שבארנו שמקדימה ויושבת בפרשת דרכים לשאול. רחל לא יצאה לדרכים לעולם, לכן זכתה לאה להקבר עמו, ורחל קבורתה עומדת בפרשת דרכים</p>

¹ פי' שלא יקשה לך גם יוסף היה ראוי להעלותו ממצרים כמו יעקב ולמה אצטריך לן למרמי ארונא דיליה במיא, ותירץ אי יוסף וכו' לפי שיוסף הוא מרכבה לשכינה ואם יסתלק השכינה ח"ו (מ"מ).

² פי' שכל דבור הכפול הוא תרין וחד כמו חו"ב השלישי דעת מכריע ביניהם וכן חו"ג ת"ת מכריע וכן נו"ה היסוד מכריע ביניהם (מ"מ). כנז' פי' חיי שרה ור"ל כשהיא כפל הם רק שניים ר"ל אחדים כפולים אבל כשהוא אומר כפלתא הוא תרין וחד והיינו לשון מכפלה וכן היה ענין שכיבת האבות במכפלה ב' נקיבות וזכר אחד כדאי' בפ' שלח והיינו כזה אדם חוה שרה אברהם יצחק רבקה לאה יעקב הרי לכל זכר ב' נקיבות והיינו לאדם השמאל ב' נקיבות ולאברהם מימין וליצחק משמאל וליעקב מימין. ז"ח (נ"א).

³ אברהם ויצחק, ויעקב מכריע ביניהם (מ"מ).

שלח לך קסד ע"א (ד"א).

⁴ נ"ל דהיינו דקאמרה לאה על בן הו' הפעם יזבלני אישי דפרש"י שהוא ל' בית זבול ר"ל דירת עולם שהוא קבורת המערה. א"מ. ואפשר שז"ש כי ילדתי לו שהיא בחי' ו' ת"ת וע"י יסוד ו' זעירא ששה בנים כנגד אות ו' ודר"ק (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>אורחין! ואתקברת תמן הדא הוא דכתיב (שם מה ז) ואני בבאי מפדן מתה עלי רחל מהו עלי עלי ודאי כלומר בניני בארץ כנען בדרך בניני מיתת בדרך דלא נפקת בניני לעלמין כאחתה >בנין כך < לאה דנפקת ובכת בפרשת אורחין בניניה דיעקב זכתה לאתקברא עמיה רחל דלא בעאת למיפק ולמשאל בהדיה בנין כך קבורתה בפרשת אורחין ורזא דמלה הא אוקימנא ואתמר דא באתגליא ודא באתכסיא</p>	<p>ונקברה שם. זהו שכתוב "ואני בבואי מפדן ארם מתה עלי רחל". מה זה "עלי", עלי ודאי, כלומר בגללי. "בארץ כנען בדרך", בגללי מתה בדרך, שלא יצאה בשבילי לעולמים כמו אחותה. לכן לאה שיצאה ובכתה בפרשת דרכים בשביל יעקב, זכתה להקבר עמו. רחל שלא רצתה לצאת ולשאול בשבילו, לכן קבורתה בפרשת דרכים. וסוד הדבר הרי בארנו ונתבאר, זה בגלוי וזה בנסתר.</p>
<p>ותא הוי דתניא דמעין סגיאין שדיאת ההיא צדקת דלאה בנין למהוי חולקיה דיעקב ולא בההוא רשע דעשו והיינו דתנינן כל בר נש דאושיד דמעין קמיה דקב"ה (ו)אף על גב דאתגזר עליה עונשא יתקרע² ולא יכיל ההוא עונשא לשלמאה ביה מנלן מלאה דהא לאה אתגזר למהוי חולקא דעשו³ והיא כבעותא אקדימת ליה ליעקב ולא אתיהיבת ליה לעשו</p>	<p>ובא וראה, ששנינו, דמעות רבות שפכה אותה הצדקת לאה כדי להיות חלקו של יעקב ולא של אותו הרשע עשו. והיינו מה ששנינו, כל אדם ששופך דמעות לפני הקדוש ברוך הוא, אף על גב שנגזר עליו עונש, הוא יקרע, ולא יוכל אותו עונש לשלוט בו. מנין לנו, מלאה, שהרי נגזר על לאה להיות חלקו של עשו, היא בבקשתה הקדימה ליעקב ולא נתנה לעשו.</p>
<p>אמר רבי חייא ושכבתי עם אבותי וגו' (שם מז ל) רבי יצחק פתח ואמר (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש⁴ בכמה אתר אתמר דאסתכלנא במלוי דשלמה ואתחזי מלוי סתימין אבל כלהו מלי דשלמה כלהו אקרין בחכמתא דתניא כתיב (מ"א ה י) ותרב חכמת</p>	<p>אמר רבי חייא, "ושכבתי עם אבותי". רבי יצחק פתח ואמר, "מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש". בכמה מקומות נתבאר שהתבוננו בדברי שלמה ונראה שדבריו סתומים, אבל כל דברי שלמה, כולם נקראו בחכמה. ששנינו, כתוב "ותרב חכמת שלמה". בימי שלמה המלך עמדה הלבנה בשלמות, והיינו שכתוב</p>

¹ ולכן נקבר רחל בפרשת דרכים בדרך שהוא מקום הפרש שבין יעקב לישראל שהוא מן החזה ולמטה (מ"מ).

² עי' עוד שמות יב ע"ב, וכן שם דף ב, וטעם הדבר כי הדמעות מעוררות לא"ב הרחמים שהוא עליון על שערי התפלה שמעוררת לבד לאם הבנים (מ"מ).

³ לאה לפי שהיא במקום הסיתום, והיא דינא קשיא, אע"פ שבעולם העליון היא קדושה, כשיצאה לעולם הזה אחזו בה הקלי' וע"י דמעותיה ותפילותיה, נמתקה ונתרחקה מהקלי' ובוזה תבין שהיתה ראויה להיות בחלקו של עשו (מ"מ). אמרו בתיקו"ז כי היו לו שתי נשים, הראשונה עצם, והשנית בשר, דינא רפיא. והענין הוא, כי לאה יצתה מן העצם דינא קשיא, כי הרי נלקחה מן הצלע אשר שם מקום לאה כנודע. אבל רחל היא בשר, כי יצתה למטה מן החזה מהאורות המגולים, דינא רפיא. ולכן לזאת השניה יקרא אשה, שהיא נמתקת, אך הראשונה אינה אשה אלא מעורבת בקליפה, ואינה נמתקת, והיא לילית, אמן של שדים. והנה אח"ך נמתקה גם לאה על ידי תפלותיה וגם דמעותיה, כמ"ש חז"ל שהיתה עתידה להיות בחלקו של עשו, לפי שהיא לילית קדמאה, ועל ידי דמעותיה וזכיותיה הוסר קליפתה מעליה, ונשארה קדושה לבדה ממותקת, ואז יעקב שהוא אדם הראשון, ותיקן פגמו, זכה שיתוקנו שתי נשיו ולקח שתיהן כדוגמת ז"א (שער מאמרי רשב"י יג ע"ג).

⁴ נראה שר"ח הוא המספר כל זה בשם ר' יצחק, ואמר שר"י הקשה איך אמר שלמה מה יתרון, יען שכל דברי שלמה בחכמה ואגב זה הזכיר מעלת חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם, שהם בני קטורה. ור"י עצמו ספר עבודא דרשב"י ור"א, שרשב"י פי' מחכמת כל בני קדם ע"ד הסוד ובין למר ובין למר חכמת שלמה רבה היא ואיך אמר מה יתרון. ומסקנא דתירוצא דר' יצחק הוא מ"ש לקמן, תנא מה יתרון וכו' ויכול אף עמלה של תורה וכו' ודברי שלמה אינם אלא על עמל דעלמא. ור"ח הוא המספר כל זה ואמר מה ששמע מר' יצחק שגם ר"י היה מספר מה ששמע מר"ש. ושייכות מה יתרון עם ושכבתי לומר שביום המיתה אין יתרון לאדם מכל עמל עולם הזה שהוא תחת השמש אלא עמלה של תורה שבו יזכה לשכב עם אבותיו במנוחה כיעקב אבינו ע"ה, וכמ"ש ר' אלעזר לקמן אי ב"נ קיים אלף שנין ההוא יומא דאסתלק וכו' ומ"ש ר"ח אף עמלא דאורייתא לאפוקי מר' יצחק ובא להוסיף עליו דאף בעמלא דאורייתא דאיהו עמל בגין בני נשא וכו' (מ"מ).

בראשית

<p>שלמה! ביומוי דשלמה מלכא קיימא סיהרא באשלמותא והיינו דכתיב (שם) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם</p>	<p>"ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם".</p>
<p>תמן תנינן מאן אינון בני קדם הא אוקמוה אבל חכמת בני קדם היא חכמתא דירתו מאברהם דתניא כתיב (בראשית כה ה) ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק מאי את כל אשר לו דא חכמתא עלאה דהוה ידע בשמא קדישא דקב"ה ומשמע את כל אשר לו דהוה דיליה כדתנינן בההיא בת דהות ליה לאברהם ובכל שמה ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וגו' (בראשית כה ו) דיהב להו מילין ידיעאן בכתרין תתאיין ובאן אתר אשרי לון אל ארץ קדם ומתמן ירתו בני קדם חכמתא והיינו דכתיב מחכמת כל בני קדם</p>	<p>שם שנינו, מי הם בני קדם, הרי פרשוה, אבל חכמת בני קדם היא חכמה שירשו מאברהם. שנינו, כתוב "ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק". מה זה "את כל אשר לו". זו חכמה עליונה שהיה יודע בשם הקדוש של הקדוש ברוך הוא. ומשמע "את כל אשר לו", שהיה שלו. כמו שנינו, באותה בת שהיתה לאברהם, ובכל שמה. "ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות" וגו'. שנתן להם דברים ידועים בכתרים התחתונים. ובאיזה מקום השרה אותם, "אל ארץ קדם", ומשם ירשו בני קדם חכמה, והיינו שכתוב "מחכמת כל בני קדם".</p>
<p>תאנא יומא חד הוה אתי רבי שמעון מקפוטקיא ללוד והוה עמיה רבי אבא ורבי יהודה רבי אבא הוה לאי והוה רהיט אבתריה דרבי שמעון דהוה רכיב אמר רבי אבא ודאי (הושע יא יא) אחרי יהוה ילכו כאריה ישאג נחת רבי שמעון אמר ליה ודאי כתיב (דברים ט ט) ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה ודאי חכמתא לא מתיישבא אלא כד בר נש² יתיב ולא אזיל (ולא קאים) <אלא קאים בקיומיה> והא אוקימנא מלי על מה כתיב ואשב בנייחא תלייא מילתא יתבו אמר רבי אבא כתיב³ ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים מאי היא חכמת שלמה ומאי היא חכמת מצרים⁴ ומאי היא חכמת כל בני קדם אמר ליה תא חזי בכמה אתר אוקמוה בהווא שמא דסיהרא כד אתברכא מכלא כתיב ותרב ביומוי דשלמה דאתרביאת ואתברכת וקיימא באשלמותא ותנינן אלף טורין <מת-רברבין קמה⁵ וכלהו</p>	<p>שנינו, יום אחד היה בא רבי שמעון מקפוטקיא ללוד, והיה עמו רבי אבא ורבי יהודה. רבי אבא היה עיף ורץ אחרי רבי שמעון, שהיה רוכב. אמר רבי אבא, ודאי "אחרי ה' ילכו כאריה ישאג". ירד רבי שמעון, אמר לו, ודאי כתוב "ואשב בהר ארבעים יום וארבעים לילה". ודאי שחכמה לא מתיישבת אלא כשאדם יושב ולא הולך, אלא עומד בקיומו. והרי בארנו, את הדברים על מה כתוב "ואשב", עכשיו במנוחה הדבר תלוי. ישבו. אמר רבי אבא, כתוב "ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים". מה היא "חכמת שלמה", ומה היא "חכמת מצרים", ומה היא "חכמת כל בני קדם". אמר לו, בא וראה, בכמה מקומות פרשוה באותו שם שהלבנה, כשמתברכת מהכל כתוב "ותרב", בימי שלמה, שהתרבתה והתברכה ועמדה בשלמות. ושנינו, אלף הרים מתגדלים לפניה, וכולם היו לפניה שאיבה אחת, ואלף נהרות גדולים לה, וגומעת את כולם</p>

¹ כלומר בספירות ושמות הקדושים של הקב"ה (דע"ה ח"ב פה ע"ב).

² ומאי דאמר' בגמ' דעד ימי ר"ג היו לומדים בעמידה ת' הרמד"ל דהיינו בגירסא וכאן איירי בחכמה. ועי"ל דדוקא בעיון צריך ישוב וכדאמר' שמעתא בעיא צלותא ועז ע"בשיבה אבל לפלפל נוח העמידה. הרמ"ז כ"י. ואני בעניי אומר דהש"ס במגילה אהא דר"ג רמי קרא ואשב ואנכי עמדתי ומסיק רבא רכות מעומד קשות מיושב ע"ש דכ"א ומוכח דרשב"י סבר הכי דקשות דהם מילי דחכמתא שצריך התבוננות ע"ז כתיב ואשב ע"ד שינויא דרבא ולפי תיזוק ת' הרבנים לא אתי בש"ס (מא"ן) (נ"א).

³ לעיל קנ ע"א (ד"א).

⁴ ע"י פרשת משפטים קיב ע"ב ופרשת פנחס רלג ע"א (לש"ו).

⁵ פי' הם אל שד"י שבבריאה שבמילואו גימ' אלף והם הברורים שבבריאה שעולם במלכות בסוד מ"ן עי' לעיל דף יח (מ"מ).

בראשית

<p>בגמיעה אחת. צפרניה אוחזות באלף ושבעים עברים.</p>	<p>נשיבא חד הוו לקמה אלף נהרין סניאין לה¹ ובגמיעא חדא² [גמעא] (גמי) לון טופרהא³ מאחרא⁴ לאלף ושבעין עיבר</p>
<p>רכנ/ב</p>	
<p>ידיה אוחזות לעשרים וארבעה (וחמשה) אלף עברים, אין יוצא ממנה לצד זה, ואין יוצא ממנה לצד אחר. כמה וכמה אלפי מגנים אחוזים בשערותיה. נער אחד שארכו מראש העולם ועד סוף העולם יוצא בין רגליה, מתלבש בששים מכות של אש, מתלבש בצבעים, זה התמנה על התחתונים (מתחת) מארבעה צדדיה. זהו נער שאוחז שש מאות ושלוש עשרה מפתחות עליונים מצד האם, וכל המפתחות העליונים בלהב החרב שחוגר במתניו תלויים. קוראים לאותו נער חנוך בן ירד, באותן ברייתות, שכתוב "חנוך לנער על פי דרכו".</p>	<p>ידהא אחידן לארבע ועשרין (וחמש) אלף עיבר⁵ לית דנפיק מינה לסטר האי ולית דנפיק מנה לסטר אחרא כמה וכמה אלף תריסין מתאחדין בשערהא חד עולימא⁶ דאורכיה מרישא דעלמא לסייפי⁷ דעלמא נפיק בין רגליה⁸ בשתינ פולסי דנורא⁹ מתלבש בגווי דא אתמנא על תתאי (מתחות) [מארבע] סטרהא¹⁰ דא איהו נער [ד]אחיד שית מאה ותלת עשר מפתחין עלאין¹¹ מסטרא דאמא [וכלהו מפתחין עלאין] בשננא דחרבא דחגיר בהרציה תליין¹² ההוא נער קרון ליה חנוך בן ירד באינון ברייתי דכתיב (משלי כב ו) חנוך לנער על פי דרכו</p>
<p>ואם תאמר, משנה היא ולא ברייתא, במשנתנו בארנו את הדברים, והרי נתבאר, והכל דבר אחד הסתכלו (נתקנו). "תחותיה תטלל חיות ברא" [תחתיו חסו</p>	<p>ואי תימא מתניתין היא ולא ברייתא¹³ במתניתא דילן אוקימנא מילי¹⁴ והא אתמר וכלא מלתא חדא אסתכלו >נ"א אשתכללו< תחותיה¹⁵ תטלל חיות ברא¹⁶ (דניאל ד ט) דתניא >נ"א דתא</p>

¹ הם ה"ח וה"ג שביסוד וכל א' כלולה מי' הם אלף והמלכות מקבלת חו"ג מיסוד כנודע א"נ יש לפרש אלף נהרין הם י"ס דז"א כל א' כלולה מי' הם אלף והם משפיעים במלכות (מ"מ).

² בשתיה אחת (ובאכילה אחת אלף הרים הרש"ב) פנחס יז ע"א ורמ ע"ב (ד"א).

³ צפורניה ועיין מאמר זה באריכות אחרי מות דף ס (ד"א).

⁴ כח הצפרנים הוא מן הדין המפסיק בין הטומאה והטהרה, רצוני שמגין על הטהרה וכו', והנה בצפרנים יש שתי בחינות, הדבוק באצבע סוד קדושה וכו' הוא מבחי' היותר ממותקות שבשם אלקים, אבל הנותר מהצפרנים הוא סוד אחיזת חיות החיצונים שם, ולכן מצוה לקצצן (רמ"ז).

⁵ פי' לפי שהמלכות נק' כ"ד, בסוד כ"ד אותיות דפרשת בשכמל"ו, לכך מאירה לכ"ד אלף עיבר (מ"מ).

⁶ פי' מטטרון (מ"מ). נער א', והוא מטטרון שעליו נאמר חנוך לנער וגו' שהוא נער ומשמש לפני השכינה (ד"א). עי' תיקור"ז קיד ע"א, וכן ביאור הגר"א שם ז"ל, מט"ט הוא כלל כל הג' עלמין למטה מאצילות דקב"ה אבל כל הנברא הוא כליל ונקרא מט"ט ראשו בבריאה וגופו ביצירה ורגליו בעשיה וכולל כל השם וכל הספירות מקננין בי' תלת ספירן מקננין בי'. והוא המטה של משה (דע"ה ח"ב קכח ע"ג).

⁷ מט"ט ראשו בבריאה וגופו ביצירה ורגליו בעשיה (מ"מ).

⁸ פי' שעולה ביסוד דידה בסוד מ"ן כנודע שמט"ט וסנדל עולים בסוד מ"ן ליסוד דמלכות (מ"מ).

⁹ פי' כתב הרב כי ה"ג הם וכללותם ביסוד הם ו' כל א' כלול מי' הם ס' ומט"ט מתלבש בהם (מ"מ). בשלח

סו ע"ב (ד"א). מקלות של אש. הרש"ב (נ"א).

¹⁰ פי' שמט"ט הוא שר העולם והוא למעלה מארגמ"ן (מ"מ).

¹¹ פי' רמ"ח מצות עשה הם ה"ח שס"ה מצות לא תעשה הם ה"ג, כמ"ש הרב, והוא לוקח הארה מהחו"ג הנז', ומ"ש מסטרא דאימא ר"ל שהחו"ג הנזכר הם מאימא (מ"מ).

¹² ר"ל שחו"ג הנז' הם במלכות שנקרא חרב שבה חוגר מט"ט ומתחזק (מ"מ).

¹³ מתניתין היא מקשה שמשנה היא ולא ברייתא (מ"מ).

¹⁴ שם תרצנו קושיא זו (מ"מ).

¹⁵ תחת מטטרון יש עולמות מלאכים שהם חיות השדה והיינו חיות ברא לשון חוץ ור"ל שהם חוץ לאצילות בעולם היצירה וזה מטטרון שר על כלם למטה להנהיגם כרצונו לכל צד ע"י רשות הקב"ה מלמעלה (ד"א).

¹⁶ פי' כל חיילות בי"ע (מ"מ).

בראשית

<p>חזי> כמה דישראל קדישא עלאה אקרי בן לאמיה דכתיב (משלי ד ג) כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי וכתיב (שמות ד כב) בני בכורי ישראל הכי נמי לתתא דא אקרי נער לאמיה דכתיב (הושע יא א) כי נער ישראל ואוהבהו</p>	<p>בצלו חיות השדה], ששנינו, (שבא וראה), כמו שישראל הקדוש העליון נקרא בן לאמו, שכתוב "כי בן הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי", וכתוב "בני בכורי ישראל", כך גם למטה, זה נקרא נער לאמו, שכתוב "כי נער ישראל ואוהבהו".</p>
<p>ובכמה גוונים אקרי בן ירד והא אוקימנא אבל תא חזי בן ירד ממש דתנינן עשר ירידות ירדה שכינה לארעא וכלהו אוקמוה חברייא ואתמר ותחתות האי כמה חיותא קיימין דאקרונ חיות ברא ממש תחות אינון חיותא מתאחדן¹ שערהא דסיהרא² דאקרונ ככביא דשרביטא³ דשרביטא (א) ממש מארי דמארי⁴ מארי דמתקלא מארי דקשוי מארי דחוצפא וכלהו אקרונ מארי [נ"א שערי] דארגוונא⁵ ידהא ורגלהא אחידן בהאי [כאריה⁶] (אריא קדישא) תקיפא דאחיד על טרפיה ועל דא כתיב (מיכה ה ז) וטרף ואין מציל טופרהא⁷ כל אינון דאדכרין חובי בני נשא וכתבין ורשמין חובייהו בתקיפו דדינא קשיא ועל דא כתיב (ירמיה יז א) חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר מהו שמיר ההוא דרשים [ונקיב אבנא ופסיק] (אבנא ועמיק) לה לכל סטרא זוהמא דטופרהא כל אינון דלא מתדבקין בגופא דמלכא וינקין מסטרא דמסאבותא כד שארי סיהרא בפגימו(תיה)⁸</p>	<p>ובכמה צבעים נקרא בן ירד, והרי בארנו. אבל בא וראה, בן ירד ממש, ששנינו, עשר ירידות ירדה שכינה ארץ, ואת כולם בארו החברים, ונתבאר. ותחת זה כמה חיות עומדות, שנקראות חיות השדה ממש. תחת אותן החיות נאחזות שערות הלבנה שנקראות כוכבי שרביט, של שרביט ממש, בעלי הבעלים, בעלי משקל, בעלי הדין הקשה, בעלי חוצפה, וכולם נקראים בעלי (שערות) ארגמן. ידיה ורגליה אחוזות בזה כמו אריה (קדוש) חזק שאוחז בטרפו, ועל זה כתוב "וטרף ואין מציל". צפרניה, כל אותם שמזכירים את חטאי בני האדם וכותבים ורושמים את חטאייהם בתוקף הדין הקשה, ולכן כתוב "חטאת יהודה כתובה בעט ברזל בצפורן שמיר". מה זה "שמיר", אותו שרושם ונוקב באבן וחותר אותה לכל עבר. זוהמת הצפרנים, כל אלו שלא נדבקים בגוף המלך ויונקים מצד הטומאה כשמתחילה הלבנה להפגם.</p>

¹ עולמות המתפשטים מהשכינה שהיא סוד הלבנה אזי ממנה מתאחזים מלאכים חיות השדה לאין מספר והיא נקראת כוכבא דשרביטא כשרביט שמתפשטים ענפיו לכל צד אף כן מתפשטים ממנה כמה מיני מלאכים (ד"א).

² פ"ה הם הדינים של המלכות, שהשערות הם דינים כנודע מדברי הרב (מ"מ).

³ תיקונים קמג (ד"א). אפשר שכביא דשרביטא הנז' בכל מקום בזהר הם משערות המלכות שהם דינים, ומ"ש מארי דמארי וכו' יובן במ"ש הרב, כי השערות ממותרי מוחא נפקי, וז"ש מארי דמארי, הוא מוח חכמה, דידה מאיר דמתקלא מוח חסדים דידה, מארי דקשוי מוח בינה דידה, מארי דחוצפה מוח גבורות דידה, שמסופם יוצאין הקלי, והשערות שלה הם ממותרי מוחותיה (מ"מ).

⁴ ר"ל בעלי חסדים שהם במדרגה העליונה על כל הממונים מארי דמתקלא שהם בעלי משקל שקול מדין וחסד ומארי דקשוי הם בעלי דין הקשה וכין מארי דחצדא הם [עין ד"א ומ"ש דחצדא צ"ל דחוצפא וזה שבוש וטעות המדפיס דחצדא ופירוש שעהא דינים של מ' ממותרי מוחא וז"ש מארי דמארי מוח חכמה דמתקלא מוח חסדים דקשוי מהבינה מארי דחוצפא מוח הגבורות כי מסופה יוצאים הקליפות שהם חוצפא ועי' מק"מ פירוש הכל. הרש"ב (נ"א).] בעלי הקוצרים שדה תפוחים שהם מצד דין הרפה שכינה תחתונה ולפי שהם כלולים מכל אלו אמר וכלהו אקרונ כו' (ד"א).

⁵ בעלי ארגמן שכלול מגוונים הרבה ר"ל מבחינות רבות (ד"א).

⁶ פ"ה כמו שהארי אוחז הטרף, כך המלכות כשעולה בה מט"ט בסוד מ"ן, אוחזת בו, לפי שהוא גורם לה להזדווג עם ז"א, וע"י הזווג היא מבררת הברורים מרפ"ח ניצוצין שנק' טרף, רפ"ח עם הכולל גימ' טרף, וז"ש וע"ד כתיב וטרף ואין מציל מידה (מ"מ).

⁷ צפרניה והם שלוחי דין הקשה (ד"א).

⁸ החשמ"ל הוא בחינת הצפרנים העליונים, ולא נשארו ממנו כי אם ראשי האצבעות, שמשם יונקת קליפת נוגה כנזכר בזוהר ויקהל דר"ח, ונקרא "כתנות אור" (ע"ח שער מט פרק ד').

בראשית

<p>ובנין דשלמה מלכא ירתא לסיהרא בשלימותא בעי לירתא לה בפנימותא¹ ועל דא אשתדל <למידע בדעתא (נ"א ברעותא)> (ברעותא) [בידיעותא] דרוחין ושדין למירת סיהרא בכל סטרא וביומי דשלמה מלכא בכלא אתנהיר סיהרא הדא הוא דכתיב (מ"א ה י) ותרב חכמת שלמה ותרב דייקא מחכמת כל בני קדם רוא עלאה הוא כמה דכתיב (בראשית לו לא) ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום [וגו'] ואלין אקרונ בני קדם דכלהו לא אתקיימו בר מהאי דכלילא דבר ונוקבא <דאקרי הדר דכתיב (שם לו) וימלוך תחתיו הדר וגו'> ותאנא דאף על גב דאתקיימת [נ"א דאתנהירת סיהרא] לא אתנהירת באשלמותא עד דאתא שלמה דאתחזי לקבלהא כמה דאוקימנא דבנין כך אמיה בת שבע הות ומכל חכמת מצרים דא חכמה תתאה דאקרי שפחה דבתר ריחיא² וכלא אתכלילת האי חכמה דשלמה חכמת בני קדם וחכמת מצרים אמר רבי אבא בריך רחמנא דשאלנא קמך מלה דא דהא בכל [הני מילין] (מלה דא) זכינא אמר רבי שמעון מלין אלין הא אוקימנא לון והא אתמרו</p>	<p>ומשום ששלמה המלך ירש את הלבנה בשלמותה, צריך לירש אותה בפגימתה, ולכן עסק לדעת את דעת (ברצון) הרוחות והשדים, כדי לירש את הלבנה בכל צדדיה. ובימי שלמה המלך הלבנה האירה בכל. זהו שכתוב "ותרב חכמת שלמה". "ותרב" דוקא. "מחכמת כל בני קדם", סוד עליון הוא, ככתוב "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום" וגו', ואלה נקראים בני קדם, שכולם לא התקיימו, פרט לזה שכלול זכר ונקבה, שנקרא הדר, שכתוב "וימלך תחתיו הדר" וגו'. ושנינו, שאף על גב שהתקיימה (שהאירה הלבנה), לא האירה בשלמות, עד שבא שלמה שראוי כנגדה, כמו שבארנו, שלכן אמו היתה בת שבע. "ומכל חכמת מצרים", זו החכמה התחתונה שנקראת שפחה שאחר הרחיים, והכל כללה בחכמה זו של שלמה, "חכמת בני קדם וחכמת מצרים". אמר רבי אבא, ברוך הרחמן ששאלתי דבר זה לפניך, שהרי בכל הדברים הללו (דבר זה) זכיתי. אמר רבי שמעון, דברים אלו הרי בארנום, והרי נאמרו.</p>
<p>תאנא (קהלת א ג) מה יתרון לאדם בכל עמלו יכול אף עמלה דאורייתא תלמוד לומר שיעמול תחת השמש (כתיב) שאני עמלה דאורייתא דלעילא מן שמשא הוא רבי חייא אמר אף עמלה דאורייתא דאיהו עמל בניניהון דבני נשא או בנין יקרא דיליה האי תחת השמש כתיב דהא לא סליק לעילא תניא אמר רבי אלעזר אפילו אי בר נש קיים אלף שנין ההוא יומא דאסתלק מעלמא דמי ליה כאילו לא אתקיים בר יומא חד</p>	<p>שנינו, "מה יתרון לאדם בכל עמלו". יכול אף עמל התורה, תלמוד לומר, "שיעמול תחת השמש" (כתוב). שונה עמלה של תורה, שהוא למעלה מן השמש. רבי חייא אמר, אף עמלה של תורה, שהוא עמל בגלל בני אדם או בשביל כבודו. זה כתוב "תחת השמש", שזה לא עולה למעלה. שנינו, אמר רבי אלעזר, אפילו אם אדם עומד אלף שנים, אותו יום שמסתלק מן העולם דומה לו כאלו לא התקיים, רק יום אחד.</p>
<p>ושכבתי עם אבותי (בראשית מז ל) זכאה חולקהון דאבהתא דקב"ה עביד לון רתיכא קדישא לעילא ואתרעי בהו לאתעטרא עמהון הדא הוא דכתיב (דברים י טו) רק באבותיך חשק יהו"ה וגו' אמר רבי</p>	<p>"ושכבתי עם אבותי". אשרי חלקם של האבות שהקדוש ברוך הוא עשה אותם מרכבה קדושה למעלה, ורצה בהם להתעטר עמהם. זהו שכתוב "רק באבותיך חשק ה'" וגו'. אמר רבי</p>
<p>רבד/א</p>	
<p>אלעזר יעקב הוה ידע דהא עטורא דיליה באבהתיה הוא דהא עטורא דאבהן עמיה הוא</p>	<p>אלעזר, יעקב היה יודע שהעטור שלו הוא באבותיו, שהרי העיטור של האבות הוא עמו, והוא עמהם. ועל זה באותיות</p>

¹ כאן רואים שמי שכחו יפה מצוה עליו לחקור בזה (ביאורים ח"ב פו ע"ב על פי ס"י פ"ד מ"ה).
² ח"ג סט ע"א ח"ב לו ע"ב (לש"ו).

בראשית

<p>והוא עמהון ועל דא באתוון גליפינ¹ תנינן ש תלת קשרין תרין קשרין חד מהאי סטרא וחד מהאי סטרא וחד דכליל לון ודא הוא דתנינן (שמות כו כח) והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה וההוא קשרא דבאמצעיתא אחיד להאי סטרא ולהאי סטרא ועל האי כתיב (בראשית מז ל) ושכבתי עם אבותי ודאי ושכבתי עם אבותי וגו' רבי יהודה פתח ואמר (ישעיה מב יח) החרשים שמעו והעורים הביטו לראות החרשים שמעו אלין בני נשא דלא צייתין למלולי אורייתא ולא פקחין אודנייהו למשמע לפקודי דמאריהון והעורים דלא מסתכלין למנדע על מה אינון קיימין דהא בכל יומא ויומא כרוזא² נפיק וקרי ולית מאן דישגה</p>	<p>חקוקות שנינו, ש שלשה קשרים, שני קשרים אחד מצד זה ואחד מצד זה, ואחד שכולל אותם. וזהו ששנינו, "והבריה התיכון בתוך הקרשים מבריה מן הקצה אל הקצה". ואותו קשר שבאמצע אחוז לצד זה ולצד זה, ועל זה כתוב "ושכבתי עם אבותי", ודאי. "ושכבתי עם אבותי" וגו'. רבי יהודה פתח ואמר, "החרשים שמעו והעורים הביטו לראות". "החרשים שמעו", אלו בני אדם שלא מקשיבים לדבורי התורה, ולא פוקחים אזניהם לשמוע את מצוות רבונם. "והעורים", שלא מסתכלים לדעת על מה הם עומדים, שהרי בכל יום ויום הכרוז יוצא וקורא, ואין מי שישגיח.</p>
<p>דתניא אינון יומין דבר נש כד אתברי(או)³ בההוא יומא דנפק לעלמא כלהו קיימין בקיימיהו ואזלין וטאסין בעלמא נחתין [ואזהרין] (אזהרין) לבר נש כל יומא ויומא בלהודוי וכד ההוא יומא אתי [ואזהר] (ואזהרה) ליה ובר נש עביד בההוא יומא חובא קמי מאריה ההוא יומא סליק בכסופא⁴ ואסהיד סהדותא וקאים בלהודוי לבר ותאנא בתר דקאים בלהודוי יתיב עד דבר נש עביד מניה תשובה זכה תב ההוא יומא לאתריה לא זכה ההוא יומא נחית ואשתתף בההוא רוחא⁵ דלבר ותב לביתיה ואתתקן [בדיוקניה] (לדיוקניה) דההוא בר נש ממש בנין לאבאשא ליה ודייר עמיה בביתא ואית דדיריה לטב אי הוא זכי ואי לאו דיריה עמיה לביש בין כך ובין כך אתפקדן אינון [יומין] וחסרים ולא עאלין במנינא דאינון דאשתארו ווי לההוא בר נש דגרע יומוי קמי מלכא קדישא ולא שביק לעילא יומין לאתעטרא בהו בההוא עלמא ולא תקרבא בהדיהו קמי מלכא קדישא</p>	<p>שלמדנו, באותם ימים שנברא האדם, באותו יום שיצא לעולם, כולם עומדים בקיומם והולכים וטסים בעולם, יורדים ומזהירים את האדם כל יום ויום לבדו. וכשאותו יום בא ומזהיר אותו, ובן אדם עושה באותו יום חטא לפני רבונו, אותו יום עולה בבושה ומעיד עדות, ועומד לבדו בחוץ. ושנינו, אחר שעומד לבדו, יושב, עד שאדם עושה ממנו תשובה. זכה, שב אותו יום למקומו. לא זכה, אותו יום יורד ומשתתף עם אותה רוח שבחוץ, ושב לביתו, ונתקן בדמות אותו אדם ממש כדי להרע לו, ודר עמו בבית. ויש שדוירו לטוב, אם הוא זוכה. ואם לאו, הוא דר עמו לרע. בין כך ובין כך נפקדים אותם ימים וחסרים, ולא נכנסים בחשבון של אותם שנשארו. או לאותו האדם שגורע ימיו לפני המלך הקדוש, ולא השאיר למעלה ימים להתעטר בהם באותו העולם ולהתקרב עמם לפני המלך הקדוש.</p>
<p>תא חזי כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא⁶ אי הוא (זכי ובר נש נפיק) [זכאה האי בר</p>	<p>בא וראה, כשקרבים אותם ימים לפני המלך הקדוש, אם הוא צדיק, זה האדם</p>

¹ מ"כ שהוא ספר שחיברו ר"א בר' שמעון. הרמ"ז כ"י (נ"א).

² עי' פת"ש גדלות דז"א פתח ו', דהיינו הרהורי התשובה שבאים לאדם, והם גילויים מהבינה.

³ כפי מה שחסר לאדם להשלימו כך הוא מספר הימים שקצבו לו (ע"ח שער מט פרק ה').

⁴ בבושת (ד"א).

⁵ היינו רוחא שהוא כנגד פתחו של אדם והוא היה מזיק אלמלא המזוזה כנזכר בפרשת ואתחנן דף רס"ו שיש תחתיו שס"ה מזיקים וכשהאדם חוטא אותו יום שכנגד אותו יום של אותו מזיק אשתתף עמו ונכנס בבית להזיקו ולא יעכבהו שם שד"י וז"ש ותב לביתיה וכו' ואבאשא ליה וכו'. ז"ח (נ"א).

⁶ והנה כדי לבאר זה דע כי הלבוש של אדם נעשה מהמצות ממש כמ"ש פ' פקודי אורייתא אתעבידא לבושי נשמתא ויובן עי"ז מ"ש בפ' וארא דע כי הפקודין בזכר שהם רמ"ח איברי הזכר ושס"ה ימים הם מצות

בראשית

<p>נש דנפיק] מעלמא סליק ועאל באינון יומין ואינון לבושי יקר¹ דמתלבשא ביה נשמתי² ואינון יומין הוו דזכה בהו ולא חב בהו ווי לההוא דגרע יומיו לעילא דכד בעאן לאלבשא ליה ביומיו אינון יומין דפגים איהו בחובוי חסרין מההוא לבושא ואתלבש במנא חסרא כל שכן אי סגיאין אינון ולא להוי ליה לבר נש במה דאתלבש בההוא עלמא כדין ווי ליה ווי לנפשיה דדינין ליה בגיהנם על אינון יומין על יומין על יומין על חד תרין דכד נפיק מהאי עלמא לא אשכח יומין דאתלבשא בהו ולא הוי ליה לבושא במה דאתכסי זכאין אינון צדיקא דיומיהון כלהון סמירין אינון לגביה דמלכא קדישא ואתעביד מנייהו לבושי יקר לאלבשא בהו בעלמא דאתי הבא.</p>	<p>שיוצא מן העולם עולה ונכנס באותם ימים, והם לבושי כבוד שנשמתו מתלבשת בהם, והם היו הימים שצדיק היה בהם ולא הרשיע בהם. אוי לאותו שגורע ימיו למעלה, שכאשר רוצים להלביש אותו בימיו, אותם ימים שפגם בחטאיו חסרים מאותו לבוש, ומתלבש בבגד חסר. כל שכן אם הם רבים, ואין לאדם במה להתלבש באותו העולם, אזי אוי לו ואוי לנפשו, שדנים אותו בגיהנם על אותם ימים, ימים על ימים, ימים על אחד שנים. שכאשר יוצא מן העולם הזה, אינו מוצא ימים להתלבש בהם, ולא יהיה לו לבוש במה להתכסות. אשרי הצדיקים שכל ימיהם שמורים הם אצל המלך הקדוש, ונעשים מהם לבושי כבוד להתלבש בהם בעולם הבא.</p>
<p>תנינן ברזא דמתניתין מאי דכתיב (בראשית ג ז) וידעו כי ערומים הם³ ידיעה ידעי ממש דההוא לבושא דיקר דאתעביד מאינון יומין גרע מנייהו ולא אשתאר יומא מאינון יומין לאלבשא ביה הדא הוא דכתיב (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו ימים יוצרו >ימים יוצרו</p>	<p>שנינו, בסוד המשנה, מה שכתוב "וידעו כי ערומים הם", ידעו ידיעה ממש, שאותו לבוש של כבוד שנעשה מאותם ימים נגרע מהם, ולא נשאר יום מאותם ימים להתלבש בו. זהו שכתוב "גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו ימים יוצרו". "ימים</p>

ל"תבנוק' דמתברכין מן רמ"ח פקודין, נמצא כי האדם ע"י עשייתו רמ"ח פקודין בימי השנה שהם שס"ה נתחברו הימים שהם בחי' הנוק' כנזכר ונשלמו ע"י רמ"ח פקודין שהם בדכורא ומכח שניהם דכר ונוק' נעשה זה הלבוש וב' הדברים הם אמיתיים. ומ"ש לקמן אית פקודי אורייתא מן יומי ממש מתתקן והבן זה וז"ס מ"ש רז"ל ע"פ ומדת ימי מה היא כי הימים שהם שס"ה שהם מצות ל"ת בנוק' ונמתקין בדכורא הנקרא מה נמצא כי עיקר לבוש האדם היא מרמ"ח מ"ע אך כדי שיהיה שלם צריך שלא יפגום בשס"ה ימים שהם שס"ה מצות ל"ת אשר הם בנוק' וזוהו נשלם לגמרי והבן זה (זהר הרקיע). שאמר בזה ב' מהדורות. ע"י כונת האדם בתורה ומצות נגמר לבוש הנשמה (ע"ח שער מט פרק ה').

¹ אדה"ר היו לו נר"ן דאצילות ולבוש הנשמה מחשמ"ל דבריאה, ולבוש הרוח מחשמ"ל דיצירה, ולבוש הנפש מחשמ"ל דעשייה. וכשחטא נסתלקו ממנו נשמה ורוח שהם זיהרא עילאה, והלבושים לקחתם קליפת נוגה. והנפש לבד היא שנשארת בו, וחזר השי"ת ועשה לו לבוש מחשמל הסובב ג"ע הארץ, ואח"כ עשה לו לבוש אחר מנוגה, והוא כתנות עור, והראשון הוא כתנות אור. ולכך כתוב בספרו של ר' מאיר כתנות אור על לבוש הסובב אותו שהוא מג"ע הארץ, נמצא אדה"ר איבד כל הלבושים של כל בני אדם שהיו כלולים בו, ולא נתן הקב"ה תורה ומצות אלא לצרף הלבושים שהיו מחשמ"ל, ולא לעשותם מחדש. וע"י הכוונה בתורה ומעשים טובים, מתברר לבוש הנשמה, וע"י עסק התורה לבוש הרוח, וע"י מצות מעשיות לבוש הנפש. והנה כפי מה שחסר לאדם להשלים הלבוש, כך ימים קצבו לו, וז"ס הנז' בזהר בפ' ויחי דמיומין דבר נש נעשה לבוש האדם, כי כמספר ניצוצות מלבושו, כך מספר ימי חייו. והימים שעשה בהם מצות ניתקן ניצוץ אחת של הלבוש שהוא כנגד היום ההוא (מ"מ). לכל בחי אור יש ב' בחי' כלי: א' לצורך עצמו וא' לצורך זולתו. זה שהוא לצורך עצמו עניינו שעל ידי אותו הכלי הוא מקבל אור עליון וזוהי הבחינה הנזכרת כאן (ביאורים ח"ב מט ע"א).

² לעיל סו ע"א לקמן רכו ע"ב ובח"ב קנ ע"א רי ע"א וע"ב רכט ע"ב ובח"ג ריד ע"א ועיין עוד פרשת תזריע מג רע"ב (לש"ו).

³ הקשה הרמד"ל שהרי ביום א' לבריאתם חטאו ואיך אבדו של כל הימים ולא תירץ ולא קשה מידי שכאן אמרו שאבדו הלבושים שנעשים מסוד הימים והם נבראו בהם בצלם אלקים ובחטאם אבדום. הרמ"ז כ"י (נ"א). ת"ח כד קריבו אינון יומין קמי מלכא קדישא אי הוה זכאה האי ב"נ וכו' והנה כדי לבאר זה דע כי הלבוש של אדם נעשה מהמצות ממש כמ"ש פרשה פקודי אורייתא אתעבידא לבושי נשמתא ויובן ע"ז מ"ש בפ' וארא דע כי הפקודין בזכר שהם רמ"ח איברי הזכר ושס"ה ימים הם מצות ל"ת בנוקבא דמתברכין מן רמ"ח פקודין נמצא כי האדם ע"י עשייתו רמ"ח פקודין בימי השנה שהם שס"ה נתחברו הימים שהם בחי' הנוקבא כנזכר (ש"נ).

בראשית

<p>ודאי > ולא אחד בהם דהא לא אשתאר חד מנייהו לאתלבשא בהו עד דאשתדל אדם ועבד תשובה וקב"ה קביל ליה ועביד ליה מאנא לבושא אחרנין ולא מן יומי הדא הוא דכתיב (בראשית ג כא) ויעש יהו"ה אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם</p>	<p>יוצרו" ודאי. "ולא אחד בהם", שהרי לא נשאר אחד מהם להתלבש בו, עד שעסק אדם ועשה תשובה, והקדוש ברוך הוא קיבל אותו ועשה לו כלי לבוש אחרים, ולא מן הימים שלו. זהו שכתוב "ויעש ה' אלהים לאדם ולאשתו כתנות עור וילבישם".</p>
<p>תא חזי באברהם דזכה מה כתיב (שם כד א) בא בימים משום דזכה כד אסתלק מהאי עלמא באינון יומין ממש דיליה עאל ואתלבש בהו ולא גרע מההוא לבוש יקר כלום דכתיב בא בימים באיוב מה כתיב (איוב א כא) ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה! (דהא) (והא) לא אשתאר לבושא לאתלבשא ביה תנא זכאין אינון צדיקיא דיומיהון זכאין ואשתארו לעלמא דאתי >זכאין< וכד נפקין מתחברן כלהו ואתעבידו</p>	<p>בא וראה, באברהם שזכה מה כתוב, "בא בימים", משום שזכה כאשר הסתלק מן העולם הזה, ממש באותם ימים שלו נכנס והתלבש בהם, ולא נגרע מאותו לבוש כבוד כלום, שכתוב "בא בימים". באיוב מה כתוב, "ויאמר ערום יצאתי מבטן אמי וערום אשוב שמה", שהרי לא נשאר לבוש להתלבש בו. שנינו, אשריהם הצדיקים, שימיהם צדיקים, ונשארו לעולם הבא (צדיקים), וכאשר יוצאים, כולם מתחברים ונעשים</p>
רכד/ב	
<p>לבושי יקר² לאתלבשא ביה ובההוא לבושא זכאין לאתענגא מענוגא דעלמא דאתי ובההוא לבושא זמינין לאחייא ולמיקם וכל אינון דאית להו לבושא יקומון הדא הוא דכתיב (איוב לח יד) ויתיצבו כמו לבוש ווי לאינון חייבי עלמא דיומיהון [בחוביהון] (בחובי עלמין) חסרין ולא אשתאר מנייהו במה דאתכסיין כד יפקון מעלמא</p>	<p>לבושי כבוד להתלבש בו, ובאותו לבוש זוכים להתענג מעונג העולם הבא, ובאותו לבוש עתידים להחיות ולקום, וכל אותם שיש להם לבוש יקומו. זהו שכתוב "ויתיצבו כמו לבוש". אוי לאותם רשעים של העולם שימיהם בחטאיהם (עולמות) חסרים, ולא נשאר מהם במה שיתכסו כשיצאו מן העולם.</p>
<p>תאנא כל אינון זכאין דזכו לאתלבשא בלבוש יקר [ביומיהון] (ביומוי) מתעטרן >בההוא עלמא< (בההיא גולמא) מעטורי דמתעטרי בהו אבהן³ מההוא נחל⁴ דנגיד ונפיק לגנתא דערן הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יא) ונחך יהו"ה תמיד והשביע בצחצחות נפשך וגו' ואינון חייבי עלמא דלא זכו לאתלבשא בלבושא דיומיהון עליהו כתיב (ירמיה יז ו) והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר</p>	<p>שנינו, כל אותם צדיקים שזכו להתלבש בלבוש כבוד בימיהם, מתעטרים באותו עולם (צלם) מהעטורים שבהם מתעטרים האבות, מאותו נחל שיוצא ושופע לגן עדן. זהו שכתוב "ונחך ה' תמיד והשביע בצחצחות נפשך" וגו'. ואותם רשעי העולם שלא זכו להתלבש בלבוש של ימיהם, עליהם כתוב "והיה כערער בערבה ולא יראה כי יבא טוב ושכן חררים במדבר".</p>
<p>אמר רבי יצחק זכאה חולקיה דיעקב דרחצנו יתיר⁵ הוה ליה דכתיב (בראשית מז ל) ושכבתי עם אבותי דאזכי בהו ולא באחרא דאזכי בהו</p>	<p>אמר רבי יצחק, אשרי חלקו של יעקב שבטחון יתר היה לו, שכתוב "ושכבתי עם אבותי", שאזכה בהם ולא באחר. שאזכה בהם להתלבש בימים שלו ובימים שלהם.</p>

¹ פי' שסבר איוב שמא נאבדו מלבושים אלו (מ"מ).

² עי' לעיל רכד ע"א ודברינו שם בשם לש"ו חלק הביאורים.

³ היינו שפע הבינה שהוא נהר שמאירה חסד גבורה ת"ת, וכנגדם נצוץ למטה לעידון האבות ושאר הצדיקים בג"ע (אור יקר).

⁴ פי' בינה (מ"מ).

⁵ פירוש הבטחה יתירה היתה לו בקב"ה ששכרו גדול לעוה"ב. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>לאַתְּלַבֵּשׂא בְיוֹמֵיךָ דִּילִיָּה וּבְיוֹמֵיךָ דְּלִהוֹן רַבִּי יְהוּדָה אָמַר כְּתִיב (בְּרֵאשִׁית כז כז) וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו וַיְבָרְכֵהוּ בְּגָדָיו בְּגָדֵי עֵשׂוּ מִבְּעֵי לִיָּה דְהָא לֹא דִידֵיהּ הוּוּ אֲלֵא דְעֵשׂוּ הוּוּ הִנְהוּ בְּגָדִים דְּכְתִיב (שם טו) וַתִּקַּח רַבֵּקָה אֶת בְּגָדֵי עֵשׂוּ בְּנֵה הַגְּדוֹל הַחֲמוּדוֹת בְּגָדֵי עֵשׂוּ כְּלוֹמַר אֲלֵא כֶךְ בְּאַרְנֹו, "וַיִּרַח", כְּלוֹמַר שֶׁהִסְתַּכַּל הַלֵּאָה וְהִרִיחַ אֶת רִיחַ לְבוּשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ הָעוֹלָם, וְאִזּוּ בְּרָכּוֹ, וְעַל זֶה כְּתוּב "רִיחַ בְּנֵי כְּרִיחַ שְׂדֵה", זֶהוּ שְׂדֵה הַתְּפוּחִים הַקְּדוּשִׁים.</p>	<p>אָמַר, הוֹאִיל וּזְכִיתָ בְּאוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד, "וַיִּתֵּן לָךְ הָאֱלֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם". מֵה מִשְׁמִיעַ, מִשׁוֹם שְׂבֹאוֹתוֹ שְׂדֵה תְּפוּחִים קְדוּשִׁים נוֹטֵל (נוֹטֵף) טַל כָּל יוֹם מֵאוֹתוֹ מִקּוֹם שֶׁנִּקְרָא שָׁמַיִם, שְׂכְּתוּב "מִטַּל הַשָּׁמַיִם". אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בְּרַךְ אוֹתוֹ בְּכָל, "מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ". לְמָה, מִשׁוֹם שֶׁ"וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו", בְּגָדָיו מִמֶּשׁ, כְּמוֹ שְׂבֹאוֹתָיו. שְׁנִינּוּ, אֶלֶף וּחֲמִשׁ מֵאוֹת רִיחוֹת עוֹלָם בְּכָל יוֹם מִגֵּן עֵדֵן, שְׁבַהֵם מִתְּבַשְׂמִים אוֹתָם לְבוּשֵׁי כְבוֹד שֶׁל אוֹתוֹ עוֹלָם שְׂמֵתָעֲטָרִים מִימֵיו שֶׁל בֶּן אָדָם.</p>
<p>אָמַר רַבִּי יְהוּדָה כְּמָה לְבוּשֵׁי אֵינֹן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר טוֹרֵי דְעֵלְמָא⁹ עַל דָּא פְּלִיגוּ אַבְל תְּלַתָּא אֵינֹן¹⁰ חַד דְּמִתְּלַבְּשֵׁי בִּהְהוּא לְבוּשָׁא רוּחָא דְבִנְתָא <דְּעַדְן>¹¹ דָּאֶרְעָא וְחַד יִקְרָא מְכֹלָא</p>	<p>אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, כְּמָה לְבוּשֵׁי הֵם. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, הֵהָרִים שֶׁל הָעוֹלָם, עַל זֶה נִחְלָקוּ, אַבְל שְׁלֹשָׁה הֵם, אֶחָד, שְׂמֵתְלַבְּשִׁים בְּאוֹתוֹ הַלְבוּשׁ, הָרוּחַ שְׂבִיבָן עַדְן שְׂבֹאוֹתָיו.</p>

¹ מסתברא שהוא האירם שהוא שלימו דאבהן, והיינו כענין בעל תשובה בימיו, כן אחר בימי אחר שמזכה אותו, ולא מפני זה חסרו האבות שלמותם ח"ו, אלא אדרבה יש להם תענוג בסוד הרכבת אילן באילן כולם קדושים ודרך זה ג"כ למי שמזכה לחבירו (אור יקר).

² שדה תפוחים ובארנוהו לעיל בסמוך (ד"א).
³ מלכות שדה יונקת מן התפוחים העלינוים שהם ג' אבות דהיינו גווי התפוח סומק וחורר וירוק (אור יקר).

⁴ הוא סוד שפע הכתר הנשפע לת"ת הוא סוד שפע הכתר הנשפע לת"ת, וז"ש "שְׂרַאשִׁי נִמְלֵא טַל", ומאותו שפע משפיע למלכות כדכתיב פתחי לי אחותי וגו', וטל סוד יר"ד ה"א וא"ו דהיינו יה"ו תלת מוחין עילאין כזה (וזהו טל (אור יקר)).

⁵ קשיא ליה וכי בגין שריח בגדיו כריח שדה שהיא מלכות ברכו בטל השמים שהוא למעלה (אור יקר). מפסוק זה שהמלכות נותנת לו הארה, אדרבה מטל השמים הוא ז"א. ותירץ, בגין דההוא חקל תפוחין קדישין וכו', ר"ל שהטל בא מז"א למלכות ומתעצם בה, ואח"כ נותנת אותו המלכות, וז"ש ויתן לך האלהים שהוא מלכות מטל השמים שירד וניתן לתוכה (מ"מ).

⁶ א"כ כיון שריח בגדיו כריח שדה, לכך ברכו בטל שהוא מתייחס לה (אור יקר).

⁷ לא אצטריך לתירוץ הקודמת, שגם ברכו במשמני הארץ שהם ימיו שבהם מתלבש לעילא (אור יקר).

⁸ כנגד ט"ו חסדים (מ"מ).

⁹ גדולי הדור שהם הרים הגדולים שבעולם חולקים על זה (ד"א). ויקרא עא ע"ב (הערת הזוהר).

¹⁰ ג' לבושים לנר"נ והם הניצוצין (ש"ך פ"ר רפ"ח) שעל ידם אפשר להתלבש בגוף (כללים ח"א קו ע"ד), ועי' לעיל ר"ז ע"ב בשם הכללים.

¹¹ פ' משכן הרוח הוא בג"ע של מטה שהיא עשיה כמ"ש הרב (מ"מ). ח"ב קמא ע"ב (לש"ו).

בראשית

<p>דמתלבשא ביה נשמתא בנו צרורא דחיי¹ בין פורפירא דמלכא² וחד לבושא דלבר³ דקאים ולא קאים אתחזי ולא אתחזי בהאי מתלבשא ביה נפשא ואולא ושטא בעלמא ובכל ריש ירחי (<נ"א> שתא) ושבתא אולת ואתקשרת ברוחא דבגנתא דעדן דארעא דקיימא בין פרגודא⁴ יקירא ומניה אולף וידע מה דידע ושטא ואודע ליה בעלמא⁵</p>	<p>ואחד, נכבד מהכל, שמתלבשת בו הנשמה בתוך צרור החיים בין אדרת המלך. ואחד, לבוש של בחוץ, שעומד ולא עומד, נראה ולא נראה, בזה מתלבשת הנפש והולכת ומשוטטת בעולם. ובכל ראשי חדשים (שנה) ושבת הולכת ונקשרת ברוח שבגן עדן שבארץ שעומדת בין פרגוד נכבד, וממנו לומד ויודע מה שיודע, ומשוטט ומודיע אותו בעולם.</p>
<p>תנא בתרין קשורין אתקשר נפשא בכל ריש ירחא ושבתא בקשורא דרוחא די בין ריחי בוסמין דבגנתא דעדן דארעא ומתמן אויל ושטא ואתקשר עם רוחא בנשמתא דצרירא בצרורא דחיי ומתרויא ומתזנת מאינן זיוין יקרין דהאי סטרא ודהאי סטרא הדא הוא דכתיב (ישעיה נח יא) ונחך יהוה תמיד תמיד דייקא והשביע בצחצחות נפשך מהו בצחצחות אלא צחותא חד כד אתקשר ברוחא דבגנתא דלתתא צחותא דלגו מן צחותא כד מתקשרן בנשמתא דלעילא בצרורא דחיי והיינו בצח חד צחות תרין⁶ דאינן לעילא לעילא ביקירו דנשמתא <ודאי> כלומר <צחצחות> (צח צחות) מאן ירית דא נפשך נפשך ממש זכאה חולקהון דצדיקייא</p>	<p>למדנו, בשני קשרים נקשרת הנפש בכל ראש חדש ושבת, בקשר של הרוח שבין ריחות הבשמים שבגן עדן שבארץ, ומשם הולך ומשוטט, ונקשר עם הרוח בנשמה שצרורה בצרור החיים, ורווה ונזונת מאותו זיו הנכבד של צד זה ושל צד זה. זהו שכתוב "ונחך ה' תמיד", תמיד דוקא. "והשביע בצחצחות נפשך". מה זה "בצחצחות", אלא צחות אחת, כשנקשרת עם הרוח שבגן שלמטה, צחות שלפנים מן הצחות, כשנקשרים בנשמה שלמעלה בצרור החיים. והיינו בצח אחד, צחות שנים, שהם למעלה למעלה, בכבוד הנשמה ודאי. כלומר, צחצחות, מי יורש את את זה, "נפשך", נפשך ממש. אשרי חלקם של הצדיקים.</p>
<p>אמר רבי שמעון כד אנא בין אינן הברייא דבבל מתכנשי גבאי ואולפי מלי באתגלייא ואינן עיילי לון בגושפנקא דפרזלא⁷ תקיפא סתימא מכל סטרין כמה זמנין אולפינא לון ארחוי דגנתא דמלכא אורחוי דמלכא <נ"א> כמה זמנין אמיינא לון אורחי דאורייתא דמלכא קדישא</p>	<p>אמר רבי שמעון, כשאני בין אותם החברים מבבל, מתכנסים אלי, ולומדים דברים בנגלה, והם מכניסים אותם בחותם ברזל חזק, סתום מכל הצדדים. כמה פעמים למדתי אותם דרכי גנת המלך, דרכי המלך. (כמה פעמים אמרתי להם דרכי התורה של המלך הקדוש ודרכים עליונים).</p>

¹ ג"ע של מעלה תחת כסא הכבוד למעלה מעולם המלאכים, והם לבושים מאויר ג"ע דהיינו המלכות בעצמה (אור יקר). מלכות (מ"מ).

² פ' שהנשמה היא בין החשמל שהוא מלביש על ז"ן ובין עולם הבריאה, נמצא שהיא בתוך הבריאה כמ"ש הרב שג"ע עליון היא בריאה ששם משכן הנשמה (מ"מ). הוא מלאך שבו מתלבש ניצוץ השכינה ועליו כל ההרוגים שנהרגו מעובדי כוכבים כמ"ש ידן בגוים מלא גויות (ד"א).

³ בעולם הזה בסוד דקות בעשיה, וג' לובשין אלו הם בסוד ב"ע (אור יקר).

⁴ פ' בין פרגוד שבסוף היכלי יצירה לעשיה, נמצא שהיא בעשיה ומשכן הרוח בג"ע של מטה שהיא עולם העשיה (מ"מ). בין המחיצה לכסא הכבוד והוא פרוכת העליון המבואר בהיכל השביעי מהיכלות הנזכר בויקהל ע"ש (ד"א).

⁵ בחלום לחיים או בהקיץ כפי האדם וצורך השעה (אור יקר).

⁶ מה שהיה לנשמה ומה שנתוסף לה בשביל הרוח (אור יקר). עי' ע"ח שער עתיק פרק ה'.

⁷ מכניסים הדברים בחותם הטבעות ומסתייין הדברים מעין כל [עי' ד"א ומצניעין אותם בחותם של ברזל. הרשב"ב (נ"א)]. (ד"א). ונשלמו ע"י רמ"ח פקודי שהם בדכורא ומכח שניהם דכר ונוקבא נעשה זה הלבוש וב' הדברים הם אמיתים ומ"ש לקמן אית פקודי אורייתא מן יומי ממש מתתקן והבן זה וז"ס מ"ש רז"ל ע"פ ומדת ימי מה היא כי הימים שהם שס"ה שהם מצות ל"ת בנוקבא ונמתקין בדכורא הנקרא מה נמצא כי עיקר לבוש האדם היא מרמ"ח מ"ע אך כדי שיהיה שלם צריך שלא יפגום בשס"ה ימים שהם שס"ה מצות ל"ת אשר הם בנוקבא ובה נשלם לגמרי והבן זה (ז"ה) (ש"נ).

בראשית

<p>ואורחין עלאין > כמה זמנין אוליפנא לון כל אנון דרנין דצדיקיא <ד> בההוא עלמא וכלהו מסתפי למימר</p>	<p>כמה פעמים למדתי אותם כל אותן דרגות הצדיקים שבאותו עולם, וכולם פוחדים לומר</p>
<p>רבה/א</p>	
<p>מלין אלין אלא (מעלעלין) [לעאן] בגמגומא¹ בניני כך פסילוסין אקרונ כההוא פסילותא דמנמנס בפומיה אבל לזכותא דאיננא להו הואיל ומסתפי דהא אורא קדישא ורוחא קדישא אתעדי מנייהו² וינקי מאורא ורוחא דרשותא אחרא ולא עוד אלא דקשת³ אתחזי עליהו ולא אינון כדאי למחמי סבר אנפוי²²³ כל שכן סבר אנפין אחרנין אבל דא מהניא להו דאנא שכיח בעלמא ואנא סימנא <נ"א סמכא > בעלמא דהא בחיי לא יתיב עלמא בצערא ולא אתדן בדינא דלעילא בתראי לא יקום דרא כדרא דא וזמין עלמא דלא ישתכח מאן דינין עליהו וכל אנפין חציפין ישתכחון בין לעילא בין לתתא לעילא בחובייהו דלתתא וחציפותא דלהון</p>	<p>דברים הללו, אלא (מגמגמים) גורסים בגמגום, לכן נקראים כבדי לשון, כמו אותו כבד לשון שמגמגם בפיו. אבל אני דן אותם לכף זכות, הואיל ופוחדים, שהרי אור הקדוש ורוח הקודש עברה מהם, ויונקים מאור ורוח של רשות אחרת. ולא עוד, אלא שנראית עליהם קשת, ואינם כדאים לראות סבר פניו (של אליהו), כל שכן סבר פנים אחרות. אבל זה מועיל להם שאני מצוי בעולם, ואני סימן (תומך) בעולם, שהרי בחיי לא ישב העולם בצער, ולא נדון בדין שלמעלה. אחרי לא יקום דור כמו הדור הזה. ועתיד העולם שלא ימצא מי שיגן עליהם, וכל הפנים החצופות ימצאו בין למעלה בין למטה. למעלה, בחטאי התחתונים והחוצפה שלהם.</p>
<p>וזמינין בני עלמא [די צווחין] [דצווחין] ולית מאן דישגח עליהו ויהדרון רישא לכל סטרי עלמא ולא יתובון באסוותא אבל חד אסותא אשכחנא <להו > בעלמא ולא יתיר בההוא אתר דישתכחון אינון דלעאן באורייתא ואשתכח בינייהו⁴ ספר תורה דלא משתקר ביה כד מפקי האי בניניה מתערי עלאי ותתאי וכל שכן אי אכתיב ביה שמא קדישא כדקא חזי והא⁵ אוליפנא מלה ווי לדרא דאתגלייא בינייהו ספר תורה ולא מתערי עליה לעילא ותתא</p>	<p>ועתידים בני העולם לצעוק ואין מי שישגיח עליהם. ויחזירו ראש לכל עבריהעולם ולא ישובו עם רפואה. אבל רפואה אחת מצאתי להם בעולם ולא יותר, באותו מקום שימצאו אותם שעוסקים בתורה, ונמצא ביניהם ספר תורה שאין בו שקר, כשמוציאים אותו, בגללו מתעוררים עליונים ותחתונים. וכל שכן אם נכתב בו השם הקדוש כראוי, והרי כבר למדנו את הדבר. אוי לדור שהתגלה ביניהם ספר תורה, ולא מתעוררים עליו למעלה ולמטה.</p>
<p>מאן אתער עליה בשעתא דעלמא בצערא טפי ואצטריך עלמא למטרא ואצטריך לאגלאה ספר תורה יתיר בדוחקא דעלמא דכד עלמא בצערא ובעאן בני נשא רחמין עלי קברי כלהו מתין</p>	<p>מי מתעורר עליו בשעה שהעולם בצער יתר, והעולם צריך למטר, וצריך לגלות ספר תורה יותר בצער העולם. שכאשר העולם בצער ומבקשים בני אדם רחמים על הקברים, כל המתים מתעוררים עליו,</p>

¹ מגמגמים בדבורם ואינם יכולים להוציא הדברים מפייהם בגלוי אלא הם יראים לדבר דבר ולכן נקרא פסילוסין שפי' כבד פה וכבד לשון וכמ"ש ויקרא רבה פ' צו למה נקרא שמו עמוס שהיה עמוס בלשונו ע"ש (ד"א). הוא תרגום לעגי שפה. הרשב"ב (נ"א).

² היה ראוי לשרות עליהם ואתעדי מפני מניעת אור ארץ העמים הטמא, וענין אורא ורוחא ירצה, כי ממש התלבשות רוחני מתפשט ומשתרבב מלמעלה למטה מקום דירת בני אדם מהמדור העליון, ובארץ ישראל משתרבב רוח קדוש, מן הקדש מפתח היכל לבנת הספיר ולמטה וכו' (אור יקר).

³ משמע דקאמר על חבריא דבבל שבזמנו ובמ"ש דאנא שכיח בעלמא כו' וידוע דרשב"י לא נראה הקשת בימיו ואפשר דדוקא במחוז רשב"י והאקלים ההוא לא נראה אבל בבבל מקום רחוק נראה. א"נ אפשר דמ"ש דקשת אתחזי היינו דראוים היו מצדם דיתחזי אלא דהוא שכיח בעלמא וא"נ סימנא כו'. ש"ר בא"ם שהעיר בזה וכ' כתי' הראשון. מא"ן (נ"א).

⁴ ויקרא עא ע"א (הערת הזוהר)

⁵ ויקרא יא ע"ב עה ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>מתערין עליה דהא נפשא אקדימת ומודעא לרוחא דהא ספר תורה אשתכח בגלותא <דאיגלי> בדוחקא דעלמא <וחייא אתאן ובעאן רחמי> כדין רוחא מודעא לנשמה¹ ונשמה לקב"ה וכדין קב"ה אתער וחס על עלמא ודא על גלותא דספר תורה מאתריה וחייא אתין למבעי רחמי על קברי מתי</p>	<p>שהרי הנפש מקדימה ומודיעה לרוח, שהרי ספר תורה נמצא בגלות, שהגלה בצער העולם, והחיים באים ומבקשים רחמים. ואז הרוח מודיעה לנשמה, והנשמה לקדוש ברוך הוא, ואז הקדוש ברוך הוא מתעורר וחס על העולם, וזה על גלות ספר תורה ממקומו, והחיים באים לבקש רחמים על קברי המתים.</p>
<p>ווי לדרא אי אצטריך ספר תורה לאגלאה ליה מאתר לאתר אפילו מבי כנישתא לבי כנישתא דהא לא אשתכח בינייהו על מה ישגחון עלייהו ודא לא ידעין כלהו בני נשא דהא שכינתא כד אתגלייא גלותא בתראה עד לא תסתלק לעילא מה כתיב (ירמיה ט א) מי יתנני במדבר מלון אורחים לבתר בזמנא דדחקא אשתכח טפי בעלמא תמן [אשתכחת בגלותא] (אשתכחו ובגלותא) דספר תורה תמן היא וכלא מתערין עליה עלאי ותתאי</p>	<p>אוי לדור אם צריך ספר תורה להגלותו ממקום למקום, ואפילו מבית כנסת לבית כנסת, שהרי לא נמצא ביניהם על מה ישגחו עליהם. ואת זה לא יודעים כל בני העולם, שהרי שכינה, כשגלתה בגלות אחרונה, עד שלא עלתה למעלה מה כתוב, "מי יתנני במדבר מלון אורחים". אחר כך בזמן שדוחק רב נמצא בעולם, שם נמצאת. ובגלות של ספר תורה שם היא, והכל מתעוררים עליה, עליונים ותחתונים.</p>
<p>אמר רבי שמעון אי הני בבלאי טפשי ינדעון מלין דרזי דחכמתא על מה קאים עלמא [וסמכו] על מה <קא> מתרגשן כד ישתכח בדוחקא ינדעון שבהא דרב (המנונא)² [ויבא] סבא כד אשתכח בינייהו ולא הוו ידעי שבחיה והא אשכחנא מלוי מתקשרן במלוי דשלמה מלכא ברזא <עלאה> דחכמתא ואינון לא הוו ידעי שבחיה והשתא אזלין בתר מלי דחכמתא ולית מאן דקאים עלה <ולית מאן דקרי> ועם כל דא אית בינייהו פקחין בעבורא <דשתי> (דירחי) ובקביעותא דירחי (ושתי) אף על גב דלא אתייהיב להו ולא אתמסר בידיהו תנינן תריסר ירחי האי³ נפש אייהי</p>	<p>אמר רבי שמעון, אם הבבלים הטפשים הללו ידעו דברים של סודות החכמה על מה עומד העולם, ותומכיו על מה מתרגשים כשהוא נמצא בצער, אז ידעו שבחו של רב (המנונא) ייבא הזקן, כאשר היה מצוי ביניהם ולא היו יודעים את שבחו. והרי מצאנו דברים שלו קשורים לדברי שלמה המלך בסוד עליון של החכמה, והם לא היו יודעים את שבחו. ועכשיו הולכים אחר דברי חכמה, ואין מי שעומד עליה ואין מי שקורא. ועם כל זה יש ביניהם פקחים בעיבור שנה וקביעת החדשים, אף על גב שלא נתן להם ולא</p>

¹ פירש הרמב"ל לא שהקב"ה צריך הודעה אלא ר"ל שנר"ן של הצדיקים המתים עושים יחוד להוריד השפע ויפה פירש ובהכי דייקא דלא קאמר לשון הודעה בין הנשמה אל קב"ה וגם מדויק אמרו וקב"ה אתער ור"ל שבעונות העולם הוא בסוד דורמיטא וביחוד הצדיקים באים לו מוחין מלמעלה ועיין עוד בפרשת אחרי דף ע"ב ובפ' תרומה קמא ע"ב (נ"א).

² ר"ה סבא היה גלגול מרע"ה, ולכן אמר הרשב"י עליו אלו הוו ידעי בבלאי שבחיה דר"ה סבא וכו' והבנתי מדברי מורי ז"ל, כי גם רשב"י הוא גלגול מרע"ה, אך לא בסוד זיהרא עילאה דמשה, בפעם ראשונה רק מבחי' הנשמה שהיתה לו בלוחות שניות, וז"ש באדרא אסהדנא עלי וכו' בזמנא תנינא דסליק וכו' כי נתמעטו ממנו אלף חולקין שהוא אלף זעירא דויקרא, עכ"ל. מלשון זה מוכח דגרסינן דרב המנונא סבא ולא רב ייבא סבא (אור יקר). זו נסחא עיקרית וכ"כ בס' הגלגולים ח"ב דגרסי המנונא שהיה ניצוץ מרע"ה ואותו שבח ר"ש בכאן. הרמז בכ"י (נ"א).

³ דע כי זמן דין הנפש אינו יותר מ"ב חודש, וכל זה אם נכנס בגהנם. כי אם לא נידון בגהנם כמו אלישע אחר, אז אפשר שיעברו ק' שנה או ר' שנה. אך בגיהנם אינון נידון רק ל"ב חדש. והנה הנפש אינה מתלבשת בלבושה הנזכר עד תשלום ל"ב חדש אחר שתצא מגיהנם. ומי שהוא צדיק ויוצא אחר חודש או כיוצא בו, תיכף מתלבשת בלבושיה, כיון שנגמר דינה. ומאחר שאין לבוש לנפש כמו אותו זמן שנידונית, אינו יכולה להשתדל אז על החיים, כי אינה יכולה לעלות בלי לבוש. אבל אחרי טהרתה ומתלבשת בלבושיה, אז יכולה לעלות ולהתקשר ולהשתדל ולאגנא עלייהו. ובזה תבין מעשה דבני רבי חייא ששאלו ידע אבונא בצערא דילן. והאמת שקודם גמר דינו ידע, אבל אינו יכול. ולבתר גמר דינו אשתדל כנזכר בפ' שמות, דלחמי בר לואי,

בראשית

<p>מתקשרא בגופא בקברא ואתרנו בדינא כחדא בר ההיא נפש דצדיקייא כמה דאוקמוה וזמינא בקברא וידע בצערא דילה ובצערא דחיי ידע²²⁴ ולא אשתדלנת] עלייהו לבתר תריסר ירחי אתלבש בלבושא חד ואזיל ושאת בעלמא וידע מן רוחא מה דידע ואשתדל על צערא דעלמא ולמבעי רחמי ולמנדע (להו) צערא דחיי</p>	<p>נמסר בידיהם. שנינו, שנים עשר חדש הנפש הזו מתקשרת בגוף בקבר, ונדונים בדין כאחד, פרט לאותה נפש של הצדיקים, כמו שבארוה, ונמצאת בקבר ויודעת בצער שלו, ובצער החיים יודעת (לא יודעת) ולא עוסקת עליהם. אחר שנים עשר חדש מתלבשת בלבוש אחד, והולכת ומשוטטת בעולם, ויודעת מן הרוח מה שהיא יודעת, ועוסקת על הצער של העולם, ומבקש רחמים, ולדעת (אותם) את צער של החיים.</p>
<p>ומאן אתער לכל האי בזמנא דאית זכאה דאודע להו כדקא יאות וההוא זכאה אשתמודע בינייהו דתניא זכאה כד אשתאר בעלמא בין <חייא> (חיים) ובין מיתא אשתמודע דהא כל יומא מכרזי עליהו בינייהו וכד צערא טפי בעלמא והוא לא יכיל לאגנא על דרא הוא [אודע] (דאודעא) להו צערא דעלמא וכד לא אשתכח זכאה</p>	<p>ומי מתעורר לכל זה, בזמן שיש צדיק שמודיע לו כראוי, ואותו צדיק נודע ביניהם. ששנינו, צדיק כאשר נשאר בעולם, בין החיים ובין המתים הוא נודע, שהרי כל יום מכרזים עליו ביניהם, וכשיש יותר צער בעולם והוא לא יכול להגן על הדור, הוא מודיע להם את צער העולם. וכשלא נמצא צדיק</p>
<p>רבה/ב</p>	
<p>דמכרזי עליהו) בינייהו <ו>לא אשתכח (בינייהו) מאן דאתער להו בצערא דעלמא אלא ספר תורה¹ כדין עלאי ותתאי מתערין עליה וצריכין כלא דישתכחון <בההוא זמנא> בתשובה² ואי לא משתכחי הא מארי דדינא</p>	<p>שמכרזים עליו ביניהם, ולא נמצא (ביניהם) מי שיעורר אותם בצער של העולם אלא ספר תורה, אז מתעוררים עליו עליונים ותחתונים, וצריכים כולם להמצא באותו זמן בתשובה, ואם לא נמצאים, מתעוררים עליהם בעלי הדין,</p>

וכבר ביארנו על דף רכ"ד, שאינה יכולה להתקשר אלא בשבת וי"ט ור"ח. ואמנם כשהעולם יושב בצער והצדיק משתטח על הקבר, ששם מקום הנפש, ויודע ליחודו כנודע, אז בכח יחודו יגרום לקשר נפש עם הרוח, אפילו בחול, ועולים שניהם עד כסא הכבוד, אשר שם מקום הנשמה, ומתיחדים שם היחוד וזווג העליון, ואז יכולין לאגנא על עלמא, כי בעלותם נעשין מ"נ, וגורמין זווג ז'נ כמו בשבת ביר"ט, שכל עלייתן הוא בסוד מ"ן. ואז זמן היחוד, והצדיק ע"י יחודו בחול, עושה במעשיו מה שנעשה בשבת ויר"ט ממילא. והזווג בחול שהזרנו, אין כל צדיק יכול לעשותו, אלא צדיק שמכרזין עליו ברקיע, כמו הזהירו בנחמני ובתורתו. וסוד הדבר שאין הצדיק יכול לגרום הזווג בחול אלא צדיק האחוז במדת היסוד הנק' צדיק גמור. וזה לבדו יכול לגרום הזווג פב"פ כנזכר בפ' אחרי מות, שאמר ר"ש אהדרו אפין באפין, וכבר ידעת בחי' רשב"י. ולהיות ששאר הצדיקים, אין להם יכולת לזה הדבר, לכן מוציאים ס"ת לבי קברי בעת הצורך, שהוא דוגמת יסוד הנזכר. ואז מתעורר הזווג, כי שכינה יורדת לקראת הס"ת להזדווג עמו, וסוד הדבר כי כשיש צדיק בעולם שהוא במקום היסוד, אז גורם הזווג ויורד טל לראשי דאבהן דבמערתא, ואז מתפללין עליהם. וכשאינן צדיק בארץ, אז אין הטל יורד להחיות האבות, והם ישנים ואין זווג (זהר הרקיע).

¹ הספר תורה כתוב באותיות ובתגין, ולא בטעמים ונקודות. והענין הוא, במה שהודעתין כי הספר תורה הוא יסוד דאבא, גם נודע כי במחשבה אתבריר כלא, כנזכר בפרשת פקודי, ולכן נרמז ענין זה בספר תורה. ולכן אנו צריכים לקרות בו, כדי להמשיך בו בחי' הטעמים והנקודות, אשר נמשכים בו, ע"י קריאתינו בעל פה, ובזה נתקן הספר תורה, ולכן תמצא כי הטעמים יש בהם הוראה, בהוצאת הבל הפה, כי יש ניגון פרטי, לכל טעם וטעם, ביציאתו מהפה ולחוץ (שעה"ק כג ע"ב). כשנשלם יסוד אימא, אז מתגלה יסוד אבא שהוא התורה, והיכן הוא מתגלה, בארון שהוא מלכות אימא. וכן כשמוציאין ספר תורה, מוציאין התורה שהיא חכמה מן ההיכל שהיא מלכות של בינה, ומוליכין אותו לתיבה שהיא מלכות (ספר הליקוטים - פרשת תרומה - פרק כה). והנה כוונת הוצאת ס"ת הוא זאת, כי הלא כבר בארנו, כי לעולם סוד התורה הוא יסוד אבא שבתוך ז"א. והנה הזיווג שאנו עושין הוא, שהיסוד של אמא נפתח, ויוציאין אורות החו"ג משם. אך היסוד דאבא הוא סתום בכל צדדיו, והאורות שבתוכו אינן יוצאין מתוכו, רק הארה בעלמה להוציא את יעקב, אך המוחין עצמן שבפנים אינן יוצאין (פע"ח קה"ת א).

² ע"י ח"ג מ ע"ב שמשמע שזה בינה.

בראשית

<p>ואפילו רוח של גן עדן מתעוררים עליהם משום ספר תורה, כמו שנתבאר.</p>	<p>ואפילו רוח של גן עדן מתעוררים עליהם משום ספר תורה, כמו שנתבאר.</p>
<p>אתערון עליהו ואפילו רוח דגנתא דעדן מתערין עליהו בגיניה דספר תורה כדאתמר</p>	<p>שנינו, "ושכבתי עם אבותי" בגוף, בנפש, ברוח, בנשמה, במרכבה אחת, בדרגה עליונה. אמר רבי יהודה, כמה בני אדם אטומים מהכל שלא יודעים ולא משגיחים ולא שומעים ולא מסתכלים בדברי העולם, ואיך הקדוש ברוך הוא נמצא עליהם ברחמים בכל זמן ועידן, ואין מי שישגיח. שלש פעמים ביום נכנסת רוח אחת למערת המכפלה, ונושבת בקברי האבות, ומתרפאים כל העצמות ועומדים בקיום, ואותה הרוח ממשיך טל מלמעלה מראש המלך, ממקום שנמצאים האבות העליונים. וכשמגיע (מתעורר) אותו הטל, מהם מתעוררים האבות שלמטה.</p>
<p>תאנא ושכבתי עם אבותי (בראשית מז ל) כנופא בנפשא ברוחא בנשמתא ברתיקא חדא בדרגא עלאה אמר רבי יהודה כמה אטימין מכלא בני עלמא דלא ידעי [ולא משגיחין] ולא שמעי ולא מסתכלי במלי דעלמא והיך קב"ה [משתכח] (ישתכח) עליהו <ברחמין> בכל [זמן] (יומין) ועידן ולית מאן דישנח תלת זימנין ביומא [עאל] (על) רוחא חדא במערתא דכפלתא¹ ונשיב בקברי אבהתא ואתסיין [כל] גרמין וקיימי בקיומא וההוא רוחא נגיד טלא מלעילא² מרישא דמלכא אתר דמשתכחי אבהן עלאי³ וכד מטי <נ"א מתער> ההוא טלא מנייהו מתערין אבהן דלתתא</p>	<p>ולמדנו שיורד אותו הטל בדרגות ידועות, דרגה אחר דרגה, ומגיע לגן העדן שלמטה, ומאותו הטל רוחצים בבשמים של גן עדן, ומתעוררת רוח אחת שכלולה בשתי אחרות, ועולה ומשוטטת בין הבשמים, ונכנסת בפתח המערה, ואז מתעוררים האבות, הם זוגיהם, ומבקשים רחמים על בניהם. וכאשר נמצא צער בעולם, משום שהם ישנים מחמת חטאי העולם, ואותו טל לא נמשך ולא נמצא, עד שמתעורר ספר תורה כראוי בעולם, והנפש מודיעה לרוח, והרוח לנשמה, והנשמה לקדוש ברוך הוא. אז יושב המלך על כסא רחמים, ונמשך מהעתיק הקדוש העליון המשכה של טל הבדולח, ומגיע לראש המלך, ומתברכים האבות. ונמשך אותו טל לאותם ישנים, ואז כולם מתחברים (מתברכים). וחס הקדוש ברוך הוא על העולם. ולמדנו, לא חס הקדוש ברוך הוא על העולם עד שמודיע לאבות, ובשבילם העולם מתברך.</p>
<p>ותאנא נחית ההוא טלא בדרגין ידיען דרגא בתר דרגא ומטי לגן עדן דלתתא ומההוא²²⁵ טלא אתסחי בבוסמין דגנתא דעדן ואתער רוחא חדא דכליל בתריין⁴ אחרנין וסליק ושאט ביני בוסמין ועייל בפתחא דמערתא כדין מתערין אבהן אינון וזיווגן ובעאן רחמי על בנוי וכד אשתכח עלמא בצערא בגין דאינון דמיכין על חובי עלמא וההוא טלא לא אתנגיד ולא אשתכח עד דאתער ספר תורה כדקא חזי בעלמא ונפשא אודעא לרוחא ורוחא לנשמתא ונשמתא לקב"ה כדין יתיב מלכא בכרסייא דרחמי ונגיד מעתיקא קדישא עלאה⁵ נגידו דטלא דבדולחא⁶²²⁶ ומטי לרישא דמלכא⁷ ומתברכין אבהן⁸ ונגיד ההוא טלא לאינון דמיכין וכדין (מתחברין) [מתברכין] כלהו וחיים קב"ה על עלמא ותאנא לא חיים קב"ה על עלמא עד דאודע לאבהן ובגינייהו עלמא אתברכא</p>	<p>ותאנא נחית ההוא טלא בדרגין ידיען דרגא בתר דרגא ומטי לגן עדן דלתתא ומההוא²²⁵ טלא אתסחי בבוסמין דגנתא דעדן ואתער רוחא חדא דכליל בתריין⁴ אחרנין וסליק ושאט ביני בוסמין ועייל בפתחא דמערתא כדין מתערין אבהן אינון וזיווגן ובעאן רחמי על בנוי וכד אשתכח עלמא בצערא בגין דאינון דמיכין על חובי עלמא וההוא טלא לא אתנגיד ולא אשתכח עד דאתער ספר תורה כדקא חזי בעלמא ונפשא אודעא לרוחא ורוחא לנשמתא ונשמתא לקב"ה כדין יתיב מלכא בכרסייא דרחמי ונגיד מעתיקא קדישא עלאה⁵ נגידו דטלא דבדולחא⁶²²⁶ ומטי לרישא דמלכא⁷ ומתברכין אבהן⁸ ונגיד ההוא טלא לאינון דמיכין וכדין (מתחברין) [מתברכין] כלהו וחיים קב"ה על עלמא ותאנא לא חיים קב"ה על עלמא עד דאודע לאבהן ובגינייהו עלמא אתברכא</p>

¹ פי' הוא הרוח הנז' לקמן, ואתער רוחא חדא דכליל בתריין והוא ת"ת דכליל חו"ג (מ"מ).

² פי' הרוח הנזכר שהוא מחג"ת כנז"ל מושך הטך שירד מאריך לרישא דז"א דרך שערות של א"א ואחר שאותו הטל מתעצ' בחב"ד דז"א אז הרוח מושך אותו למטה (מ"מ).

³ פי' חב"ד דז"א שהם האבות העליונים (מ"מ).

⁴ פי' הרוח הנזכר כמ"ש לעיל שאחר שהמשיך הרוח לטל עד בוסמין דגנתא דעדן אח"כ מוריד אותו לאבות העולם (מ"מ).

⁵ א"א (מ"מ).

⁶ פי' מוחא סתימאה (מ"מ).

⁷ פי' חב"ד דז"א (מ"מ).

⁸ פי' חג"ת דז"א (מ"מ).

בראשית

<p>אמר רבי יוסי ודאי כך זה, והרי מצאנו דברים בספרו של שלמה המלך, אותו עליון, שקוראים לו עצה של חכמה של הכל. ורב המנונא, כך גלה ואמר, שהרי הראו לו שרחל עשתה יותר, שעומדת בפרשת דרכים בכל זמן שהעולם צריך מכולם, וסוד הדבר, ארון וכפורת וכרובים בחלקו של בנימין, שנולד בדרך, ושכינה על הכל.</p>	<p>אמר רבי יוסי ודאי הכי הוא והא אשכחנא מלי בספרא דשלמה מלכא ההוא עלאה דקרא ליה עיטא דחכמתא דכלא ורב המנונא הכי גלי ואמר דהא אחזיו ליה דיתיר עבדת רחל דקיימא בפרשת אורחין בכל זמנא דאצטריך עלמא¹ מכלהו ורוא דמלה ארון וכפורת וכרובים בחולקא דבנימין דאתיליד בארחה ושכינתא על כלא</p>
<p>וישתחו ישראל על ראש המטה (בראשית מז לא) מאן ראש המטה דא שכינתא² אמר רבי שמעון ח"ו [אלא] (ד)לדידיה כרע וסגיד (אלא) תא חזי מטה דא שכינתא דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה³ ראש המטה מאן הוא דא יסוד-א דעלמא > דהוא רישא דערסא קדישא על ראש דא ישראל דקאים על ראש המטה בניני כך ישראל לדידיה קא סגיד ואי תימא הא בההוא זמנא לא הוה מרע דהא לבתר כתיב (בראשית מח א) ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה ובשעתא דסגיד לא הוה חולה ועל [דידע] (דא ידע) דהא בההוא זמנא סליק בדרגא עלאה קדישא⁴ כרסיא שלימתא בניני כך סגיד לההוא <רתכא > כרסייא עלאה שלימו דאילנא רברבא ותקיף דאקרי על שמיה ועל דא וישתחו ישראל על ראש המטה על ראש המטה ודאי דהא אסתלק לאתריה ואתעטר בעטרוי דמלכא קדישא</p>	<p>"וישתחו ישראל על ראש המטה". מה זה "ראש המטה", זו השכינה. אמר רבי שמעון, חס וחלילה, אלא אליו כרע והשתחוה. (אלא) בא וראה, מטה זו שכינה, שכתוב "הנה מטתו שלשלמה". מה זה "ראש המטה", זה יסוד העולם, שהוא ראש המטה הקדושה. "על ראש", זה ישראל שעומד על ראש המטה, לכן ישראל השתחוה אל שלו. ואם תאמר, הרי באותו זמן לא היה חולה, שהרי אחר כך כתוב "ויהי אחר הדברים האלה ויאמר ליוסף הנה אביך חולה", ובשעה שהשתחוה לא היה חולה, ועל שידע שהרי באותו הזמן עלה לדרגה עליונה קדושה כסא שלם, לכן השתחוה לאותה מרכבה, כסא עליון, שלמות האילן הגדול והחזק שנקרא על שמו, ועל זה "וישתחו ישראל על ראש המטה". ודאי על ראש המטה, שהרי עלה למקומו והתעטר בעטרות המלך הקדוש.</p>
<p>ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה רבי חייא פתח ואמר (קהלת ז כג) כל</p>	<p>"ויאמר השבעה לי וישבע לו וישתחו ישראל על ראש המטה". רבי חייא פתח</p>

¹ והטעם מפורש במד' דיצאת לטעון דאיך הקב"ה נתקנא בע"ז והיא ב"ו לא נתקנאה באחותה ומטעם זה יצאו ישראל ממצרים כמ"ש בתנא דבי אליהו ופירשו הרב החסיד בספר זקוקין דנורא וזהו בצאת ישראל ממצרים ב"ת יעקב ודר"ק. מא"ן (נ"א).

² מ"כ. עיין בדר' צ"ט ע"ב ובדר' קע"א ע"ב וצ"ע (נ"א).

³ מטתו שלשלמה היא השכינה והיא מטה למלך שהשלום שלו, ונ"ל ליתן טעם שנקראת מטה כי מקבלת מ"ט אתון דחודא שהם מ"ט שערי בינה והיא עצמה ה' אחרונה דשם הוי"ה הרי מט"ה וידוע כי שורש המלכות הוא בעטרת יסוד דז"א בסוד לא זזה שכינה מכותל המערבי, אך מה שנתוסף לה הוא ששה בחינות והוא כי ידוע מדרוש העומר ובע"ח שער כללות חר"ג מבואר ג"כ שמהפה דז"א הנקבע ע"י ריבוי האורות יוצא מהגבורות דז"א מקיפים למלכות והם בחי' ז' מקיפים, וכולם גבורות, ונמצא כשתקח גבורה אחת מהם שהוא שורשה וכמ"ש בשער רז"ל שאינו חושב שם עטרה דז"א מטעם שהוא שורש רחל, ע"ש. נשאר ו' וכל א' כלול מ' הם ששים גבורים אשר המה מאנשי השם והם מקיפים וסובבים אותה. או ו"ל שבדכורא יסוד ועטרה הכל א'. ונמצא שהם ששים גבורים והם מגבורי ישראל כי יוצאים מהפנימיות גבורו תז"א. והנה באשר שידוע שכל מקיף הוא מאה"ה כמ"ש בכונת ר"ה ואה"ה בריבוע גימ' ד"ם וה' פעמים דם גי' חר"ב עם י' אותיות בריבוע אה"ה וזהו חרב מלאה דם, וזה פ' הפסוק כולם אחוזי חרב ומדקדק האריז"ל למה אחר אחוזי דמשמע שהוא נאחז מזולתו, ואמר מפני שיש עוד בחי' חרב שהוא שם ס"ג בריבועו ושם אה"ה בריבועו ושמות אלו באים מבינה והשמות אלו שהם החרב אלו הם מנהיגים את הגבורים שבאים מגבורות וזה נרמז במלת מלומדי מלחמה כי מלומדי הם אותיות מילוי דם (מ"מ).

⁴ פ' מסקנת התירוץ הוא שאע"פ שלא היה חולה באותו שעה בשביל שראה יעקב אותה שעה שהוא במדרגת ז"א כמ"ש ושכבתי עם אבותי ואמר הזהר לעיל בגופא בנפשא ברוחא בנשמתא ברתכא חדא בדרגא עילאה לכך השתחוה לז"א (מ"מ).

בראשית

<p>זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני הא תנינן שלמה מלכא ירית סיהרא מכל סטרוי וביומוי קיימא באשלמותא ההיא סיהרא דאתברכא מכלא וכד בעא למיקם על נמוסי אורייתא¹ אמר אמרתי אחכמה וגו' אמר רבי יהודה יעקב אמר (בראשית מז ל) ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם תמן תנינן מאן דנפק נשמתיה ברשותא אחרא</p>	<p>ואמר, "כל זה נסיתי בחכמה אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני". הרי שנינו, שלמה המלך ירש את הלבנה מכל צדדיה, ובימיו עמדה בשלמות אותה הלבנה שהתברכה מהכל. וכשרצה לעמוד על הנהגות התורה, אמר, "אמרתי אחכמה" וגו'. אמר רבי יהודה, יעקב אמר "ושכבתי עם אבותי ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם". שם שנינו, מי שיצאה נשמתו ברשות אחרת,</p>
רבו/א	
<p>וגופא דיליה אתקבר בארעא קדישא עליה כתיב (ירמיה ב ז) ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה ויעקב אמר וקברתני בקבורתם ונשמתיה נפקא ברשותא אחרא</p>	<p>וגופו נקבר בארץ הקדושה, כתוב עליו "ותבאו ותטמאו את ארצי ונחלתי שמתם לתועבה". ויעקב אמר "וקברתני בקבורתם", ונשמתו יצאה ברשות אחרת.</p>
<p>אמר רבי יהודה שאני יעקב דשכינתא הות אחידת ביה ואתדבקת ביה דהא הוא דכתיב (בראשית מז ד) אנכי ארד עמך מצרימה לדיירא <עמך> בגלותא ואנכי אעלך גם עלה לאזדווגא בי נשמתך ולא תקברא גופך בקברי אבהתך מאי קא מיירי (אף על גב דקא) <נ"א דהא לא> נפקת נשמתיה ברשותא אחרא <נ"א ועל דא ואנכי אעלך גם עלה כתיב> ויוסף ישית ידו על עיניך² (שם) יוסף ודאי דהא הוא בוכרא דהרהורא³ דלבא בוכרא דטפה קדמאה הות כדאתמר ובגין דידיע קב"ה טמירא דא אתבשר ליה ביוסף דהא כל רחימותא ביה תליא⁴</p>	<p>אמר רבי יהודה, שונה יעקב, שהשכינה היתה אחוזה בו ודבוקה בו. זהו שכתוב "אנכי ארד עמך מצרימה", לדור עמך בגלות, "ואנכי אעלך גם עלה", לזווג בי את נשמתך ולקבור את גופך בקברי אבותיך. במה מדובר, (אף על גב ש נ"א שהרי לא) יצאה נשמתו ברשות אחרת. (ועל זה "ואנכי אעלך גם עלה" כתוב). "ויוסף ישית ידו על עיניך". יוסף ודאי, שהרי הוא בכור של הרהור הלב, בכור של טפה ראשונה היה, כמו שנתבאר, ומשום שידע הקדוש ברוך הוא סְתֵר זה, התבשר לו ביוסף, שהרי כל אהבתו בו היתה תלויה.</p>
<p>ישית ידו על עיניך מאי קא מיירי אמר רבי ייסא בגין יקרא דיעקב ולא תבשרא דהא יוסף קיים [דישתכח] [דאשתכח] <וישתכח> עליה</p>	<p>"ישית ידו על עיניך", במה מדובר. אמר רבי ייסא, בשביל כבוד יעקב, ולבשר לו שהרי יוסף קיים וימצא עמו במיתתו. רבי חזקיה אמר, למדתי דבר, ואני פוחד</p>

¹ בקש לעמוד ולהשיג חוקות התורה אשר טעמם נעלם מאתנו (ד"א).

² ע"י שבולי הלקט: כשאמר לו הקב"ה ליעקב אבינו (בראשית מז ד) ויוסף ישית ידו על עיניך, שמח ובטח על דברו של מקום, ובשעה שנפטר יעקב אבינו מן העולם, ובא יוסף ונתן שתי ידיו על עיניו, ונשקו ובכה עליו, מיד פתחו מלאכי השרת ואמרו בא"י משען ומבטח לצדיקים.

³ ע"י לעיל קנה ע"ב.

⁴ ע"י לעיל קצט ע"ב. שמר אותם יעקב אבינו ע"ה ביותר מכולם, וכמו שראינו במה ששם את רחל ואת יוסף אחרונים (בראשית לג ב), וכן אהב את יוסף ובנימין מכל בניו, כי ראה וידע שהם יסוד כל התיקון דשכינתא תתאה ביחודה למעלה, ובה תלוי תיקון כל המציאות כולה. והוא ע"י בניה של רחל, שהם מהנקודה פנימית דהשכינתא תתאה אשר תאיר ותזריח אורה למעלה למעלה, לייחד הכל ולגלה כבוד מלכותו יתברך מלעילא לתתא, אשר זה היה כוונת המאציל ית"ש בכל בריאת עולמו, לכן נתן יעקב אבינו ע"ה כל נפשו רק על רחל לתקן אותה, וכן זכה לבסוף להוליד ממנה את יוסף ובנימין, שהם יסוד כל התיקון העתידי כגו' (הקדו"ש נ ע"ג).

בראשית

<p>במיתתיה רבי הזקיה אמר מלה אוליפנא ודחילנא לגלאה ובעובדי עלמא חכמתא אשתכח אתא רבי אבא (ונשקיה) במש ביה¹ אמר אימא מילך וזיין זינך ביומוי דרבי שמעון מלין אתגליין</p>	<p>לגלותו, ובמעשי העולם נמצאת חכמה. בא רבי אבא, (ונשקו) והכה בו. אמר לו, אמר דבריך וחגור כלי זינך. בימי רבי שמעון דברים מתגלים.</p>
<p>אמר אוליפנא מפרקין דרב ייסא סבא בנמוסי עלמא בר נש דזכי לבר בהאי עלמא ליבעי ליה לנגדא² עפרא על עינוי כד אתקבר ודא הוא יקרא דיליה לאחזאה דעלמא אסתים מניה והוא ירית ליה לעלמא תחותי בגין דעינוי דבר נש חיזו דעלמא ביה אתחזי וכל גוונין הכי אינון דאסחרו חוורא דביה הוא ימא רבא אוקיננס <דאסחר> (ואסחר) כל עלמא בכל סטרי גוונא אחרא הוא יבשתא דאפיקו²⁷⁷ מיא ויבשתא קאים בין מיא הכי הוא גוונא בין מיא גוונא אחרא תליתאה היא במציעותא דביה דא ירושלם דהיא אמצעותא דעלמא גוונא רביעאה היא חיזו דכל עינא ואקרי בת עין דבההוא בת עין אתחזי פרצופא וחיזו יקרא מכלא דא ציון דאיהי נקודה אמצעותא מכלא דחיזו דכל עלמא תמן אתחזי ותמן שריא שכינתא דהיא שפירו דכלא³ וחיזו דכלא ועינא דא הוא ירותא עלמא ובגיני כך האי שביק ליה והאי נטיל ליה וירית ליה</p>	<p>אמר, למדתי מפרקי רבי ייסא הזקן בהנהגות העולם, בן אדם שזוכה לבן בעולם הזה, צריך לשים עפר על עינוי כשנקבר, וזהו כבודו, להראות שהעולם נסתם ממנו, והוא יורש אותו בעולם תחתיו. משום שבעיני האדם, נראה מראה העולם, וכל הצבעים כך הם שסביבו, הלבן שבו הוא הים הגדול אוקינוס, שמקיף את כל העולם בכל הצדדים. צבע אחר הוא היבשה (שמקפת) שהוציא מים, והיבשה עומדת בין המים, כך הוא הצורה בין המים. צורה אחר שלישי הוא באמצע שלו, זו ירושלים, שהיא אמצע העולם. צורה רביעי הוא מראה של כל העין, ונקרא בת עין, שבאותו בת עין נראה הפרצוף, והמראה הנכבד מכל זו ציון, שהיא נקודה אמצע של הכל, שמראה כל העולם נראה שם, ושם שורה השכינה שהיא היופי של הכל ומראה של הכל, והעין הזו היא ירושת העולם. ולכן זה עוזב אותה וזה נוטל אותה ויורש אותה.</p>
<p>אמר ליה שפיר קאמרת אבל מלה סתימא איהי יתיר ובני עלמא לא ידעין ולא מסתכלין דהא בשעתא דבר נש נפיק מעלמא נפשא דיליה סמירא עמיה ועד לא נפקת עינוי דבר נש חמו מה דחמו כמה דאוקימנא דכתיב (שמות לג כ) כי לא יראני האדם וחי בחייהו לא חמאן אבל</p>	<p>אמר לו, יפה אמרת, אבל דבר סתום הוא יותר, ובני העולם לא יודעים ולא מתבוננים, שהרי בשעה שבו אדם יוצא מהעולם נפשו נסתרת עמו, ועד שלא יוצאת, עיני האדם רואות מה שרואות, כמו שבארנו, שכתוב "כי לא יראני האדם וחי", בחייהם לא רואים, אבל במיתתם</p>

¹ הכה לו על כתיפו ואמר לו אמור מליך וכו' (ד"א). עי' בהגר"א בספד"צ יג ע"א שכל בטישה היא זווג נעלם. וכן עי' לש"ו ביאורים ח"ב פב ע"ג שבטישה אינה זיווג ממש אלא רק כעין זיווג. ועי' בהגר"א תז"ח יח ע"ב ד"ה כד אתפשט, שזיווג נקרא בטישה כי ענין הזיווג הוא לזווג את ב' ההפכים כגון ז"ל שהם יוצאים מחו"ג אש ומים כדי שיתמתקו.

² דרך המשכה מעט מעט מפני כבוד אביו ולא דרך זריקה וחבטה והיינו לנגדא. ז"ח (נ"א). ת"ח כל ז' יומין נפשא אזלא מביתא לקברא ותלת זמנין ביומא איתדנו כחדא נפשא וגופא וכו' כמו שהיו בחיי' כשחטאו ואז הולכת הנפש מביתא לקברא וכל זה הוא בשבעה ימים ואחר שבעה ימים גופא אתטריד ומתקרב ואז הנפש נידוני' בגיהנם לבדה ג"פ ביומא ובעת שנחה מן הדין שוטטת בהאי עלמא ומבקרת לקברא וחוזרת לדון בגיהנם וכך דרכה כל י"ב חדש או עד גמר הדין אז נייחין כולא גופא בקברא בלא דין ונפשה אתלבש בלבושה ונח על הקבר ואזלא ושטטא בעלמא רוח אתלביש בג"ע הארץ ואשתאר תמן ונשמתא סלקא לצרורא דחיי ונתלבשה בלבושה שם הרי בכאן הת' כל הספיקות הנז' בדף ר"ח ור"ט והענין כי כשהאדם צדיק גמור נח ועולה מיד למקומו ואם אינו זכאי אז הנשמה והרוח נידוניים בגיהנם מיד אחר הקבורה והנפש נידונית ז' ימים עם הגוף בקבר ואחר ז' ימים נידונית עם הרוח והנשמה בגיהנם (ש"נ).

³ לית שפירו לכל אתוון בר את י'. בנקודה דא מתתקן כל אתוון, ואיהי שפירא דכלהו, ולית את דאזיל בלא נקודה דא. היא בכלהו, וכלהו בה. והיא יפה ושפירו דכולא, דהא מאתר סתימא עילאה קא אתת, ריש כל דרגין עילאין. ובה איהו ריש כל דרגין תתאין דלתתא (זו"ח עא ע"א). תפארת שפירו דכלא דכל גוונין (תיקו"ז קנו ע"ב).

בראשית

<p>רואים. ועיניו פקוחות מאותו מראה שראה, ואותם שעומדים עליו צריכים לשים יד על עיניו ולסגור עיניו, משום מה שלמדנו בסוד נימוסי העולם, שבשעה שעניו נשארות פקוחות מאותו מראה נכבד שראה, אם זכה לבן, הבן מקדים לשים ידו על עיניו ולסגור אותם, כמו שכתוב "ויוסף ישית ידו על עיניו". משום שהרי מראה אחר לא קדוש מזדמן כנגדו, והעין שראתה כעת מראה קדוש עליון, לא תסתכל במראה אחר.</p>	<p>במיתתהון חמאן! ועיניו פקיהן מההוא חיוז דחמא ואינון דקיימין עליה בעא לשואה ידא על עינוי ולאסתמא עינוי בגין ההוא דאוליפנא ברוא דנמוסי עלמא דבשעתא [דאשתארו עינוי] (דאשתאר עינא) פקיהן מההוא חיוז דחמא יקירא אי זכי לבר ברא קדים לשואה ידיה על עינוי ולאסתמא לון כמה דכתיב (בראשית מו ד) ויוסף ישית ידו על עיניו בגין דהא חיוז אחרא דלא קדישא אזדמנת לקבליה ועינא דחמא השתא חיוז קדישא עלאה לא יסתכל בחיוז אחרא</p>
<p>ועוד, שאותה נפש סמוכה כנגדו בבית, ואם העין נשארת עין פקוחה, ואותו מראה אחר ישרה על עינוי, בכל מה שמסתכל מתקלל, ואין זה כבוד העין, וכל שכן מקרוביו, וכל שכן מן המת, שאין כבודו להסתכל במה שלא צריך ולהשרות על עינוי דבר אחר. לאחר כך מתכסה בעפר, והרי התעוררו החברים על דין הקבר מהו, וכבוד הוא שיסתום העין מהכל על ידי בנו שהשאיר בעולם.</p>	<p>ועוד דההוא נפש סמיכת לקבליה בביתא ואי אשתאר עינא פקיהא וההוא חיוז אחרא ישרי על עינוי בכל מה דאסתכל אתלטיא ולא יקרא דעינא הוא וכל שכן מקרוביו וכל שכן מן מיתא דלא יקרא דיליה לאסתכלא במה דלא אצטריך <ולאשריא> (ולשריא) על עינוי מלה אחרא לבתר אתכסיא בעפרא והא אתערו חבריא על דינא דקברא מהו ויקרא הוא דיסתים עינא מן כלא על ידא דבריה דשבק בעלמא</p>
<p>בא וראה, כל שבעת הימים, הנפש הולכת מהבית לקבר, ומהקבר לבית, ומתאבלת עליו, ושלוש פעמים ביום נדונים כאחד הנפש והגוף, ואין מי שיודע בעולם וישגיח לעורר את הלב. אחר כך הגוף נטרד, והנפש הולכת ומתרחצת</p>	<p>תא חזי כל שבעה יומין נפשא אזלא מביתא לקברא ומקברא לביתא² ואתאבלת עליה ותלת זמנין ביומא אתדנו כחדא נפשא וגופא ולית מאן דידע בעלמא וישגח לאתערא לבא לבתר גופא אתטרוד ונפשא אזלא ואסתחיא</p>
<p>בגיהנם, ויוצאת ומשוטטת בעולם ומבקרת את קברו, עד שמתלבשת במה שמתלבשת. אחר שנים עשר חדש כולם נחים. הגוף נשאר (נח) בעפר. הנפש נצררת ומאירה ברוח, בכלי שמתלבשת. הרוח</p>	<p>תא חזי כל שבעה יומין נפשא אזלא מביתא לקברא ומקברא לביתא² ואתאבלת עליה ותלת זמנין ביומא אתדנו כחדא נפשא וגופא ולית מאן דידע בעלמא וישגח לאתערא לבא לבתר גופא אתטרוד ונפשא אזלא ואסתחיא</p>
<p>בגיהנם, ויוצאת ומשוטטת בעולם ומבקרת את קברו, עד שמתלבשת במה שמתלבשת. אחר שנים עשר חדש כולם נחים. הגוף נשאר (נח) בעפר. הנפש נצררת ומאירה ברוח, בכלי שמתלבשת. הרוח</p>	<p style="text-align: center;">רכו/ב</p>
<p>בגיהנם, ויוצאת ומשוטטת בעולם ומבקרת את קברו, עד שמתלבשת במה שמתלבשת. אחר שנים עשר חדש כולם נחים. הגוף נשאר (נח) בעפר. הנפש נצררת ומאירה ברוח, בכלי שמתלבשת. הרוח</p>	<p>בגיהנם ונפקא ושטא בעלמא ומבקרא לקבריה עד דמתלבשא במה דאתלבשא לבתר תריסר ירחי נייחין [כלא] [כלא] גופא שביק <נ"א שכיך> בעפרא נפשא אתצריר³ [ואתנהיר]</p>

¹ לעיל ריח ע"ב צח ע"א ובח"ג קמז ע"א ובמד"ר ס"פ נשא (לש"ו).

² כמו שהיו בחיים, כשחטאו, ואז הולכת הנפש מביתא לקברא. וכל זה הוא בשבעה ימים. ואחר שבעה ימים, גופא אתטרוד ומתקרב, ואז הנפש נידונית בגיהנם לבדה ג"פ ביומא. ובעת שנחה מן הדין, שוטטת בהאי עלמא, ומבקרת לקברא, וחוזרת לדון בגיהנם. וכך דרכה כל י"ב חדש, או עד גמר כולא גופא בקברא בלא דין. ונפשה אתלבש בלבושה ונח על הקבר, ואזלא ושטא בעלמא, רוח אתלביש בג"ע הארץ, ואשתאר תמן, ונשמתא סלקא לצרורא דחיי, ונתלבשה בלבושה שם. הרי בכאן נת' כל הספיקות הנז' בדף ריח וריט. והענין, כי כשהאדם צדיק גמור נח ועולה מיד למקומו. ואם אינו זכאי, אז הנשמה והרוח נידונים בגיהנם מיד אחר הקבורה, והנפש נידונית ז' ימים עם הגוף בקבר, ואחר ז' ימים נידונית עם הרוח והנשמה בגיהנם. ומכאן תבין, שאף שדין הנשמה והרוח נגמר, עכ"ז אינם יכולין לעלות למדרגותם הראוי להם עד שגם הנפש נשלם דינה, ואז עולים כל א' למקומה. ואפשר כי הרוח יתעכב במקום הנפש על הקבר, והנשמה בג"ע הארץ במקום הרוח כנז' בדף רט. וכשיגמור דין הנפש, אז כל א' ירית אתרייהו ואינם מתקשרים זה עם זה, אלא בר"ח ושבת ויר"ט, או ע"י יחוד הצדיקים. גם אפשר לומר כי הנשמה אין לה עונש כלל, אך יושבת במקום הרוח, והרוח נידון בגיהנם והנפש בקבר. ואחר הז' ימים נידונית הנפש והרוח בגיהנם. וככלות זמן דינם, אז ירתין כל חד אתריה הנפש בקבר והרוח בג"ע הארץ, והנשמה בכסא, כך הם עומדים בעת התחיה (זהר הרקיע).

³ פי' נצררת במקומה בחצר מות (מ"מ).

בראשית

<p>ברוחא במאנא דאתלבש¹ רוחא אתענג כגנתא דעדן² נשמתא סלקא לצרורא דענונא דכל ענונין וכלא אתקשר דא בדא לזמנין ידיען</p>	<p>מתענגת בגן עדן, והנשמה עולה לצרור של ענג כל הענוגים, והכל נקשר זה בזה לזמנים ידועים.</p>
<p>תא הזי ווי לון לבני נשא דלא מסתכלין ולא ידיעין ולא אשתמודען על מה קיימין ויתנשי מנייהו למעבד פקודי אורייתא דאית פקודי אורייתא³ דעבדי לבוש²²⁸ יקר לעילא⁴ ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר לתתא⁵ ואית פקודי אורייתא דעבדי לבושי יקר להאי²²⁹ עלמא⁶ וכלא אצטריכן ליה לבר נש ומן יומי ממש <כלהו> מתתקנן] (אתתקן) כמה דאוקימנא רבי יהודה סבא אתרגיש בדעתוי יומא חד ואהוי ליה בחלמיה חד דיוקנא מנהורא דיליה תקיף דאודהר לארבע סטרין א"ל מאי האי אמר ליה לבושא דילך הוא לדירורא דהכא ומההוא יומא הוה הדי</p>	<p>בא וראה, אוי להם לבני אדם שלא מסתכלים ולא יודעים ולא מודעים על מה עומדים, ונשכח מהם לעשות מצוות התורה. שיש מצוות תורה שעושות לבוש נכבד למעלה, ויש מצוות התורה שעושות לבושי נכבד למטה, ויש מצוות תורה שעושות לבושי נכבד לעולם הזה, והכל צריך לו לאדם, ומימיו ממש כולם נתקנים, כמו שבארנו. רבי יהודה הזקן התרגש בדעתו יום אחד, והראו לו בחלומו דמות אחת מאור שלו, חזקה, שזוהרת לארבעה צדדים. אמר להם, מה זה. אמרו לו, לבוש שלך למדור הזה, ומאותו היום היה שמח.</p>
<p>אמר רבי יהודה כל יומא ויומא רוחין דצדיקייא יתבין בלבושיהון שורין שורין כגנתא דעדן ומשבחן לקב"ה ביקרא עלאה הדא הוא דכתיב (תהלים קמ יד) אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך אמר רבי אבא בקדמיתא [מה] כתיב (בראשית מז לא) וישתחו ישראל וגו' כמה דאוקימנא מאן מטה דא כנסת ישראל ראש המטה דא צדיק על ראש המטה (שם) דא מלכא קדישא דשלמא כלא דיליה כמה דכתיב (שיר ג ז) הנה מטתו שלשלמה ויעקב לדידיה קא סגיד לההוא דקאים על ראש המטה ישראל שמיה בניני כך וישתחו ישראל על ראש המטה לבתר כיון דידע יעקב דהא בדרגא עלאה אשתלים</p>	<p>אמר רבי יהודה, כל יום ויום רוחות הצדיקים יושבים בלבושיהם שורות שורות בגן עדן, ומשבחים את הקדוש ברוך הוא בכבוד עליון. זהו שכתוב "אך צדיקים יודו לשמך ישבו ישרים את פניך". אמר רבי אבא, בתחלה מה כתוב, "וישתחו ישראל" וגו', כמו שבארנו. מי "המטה", זו כנסת ישראל. "ראש המטה", זה צדיק. "על ראש המטה", זה המלך הקדוש, שהשלום של הכל שלו, שכתוב "הנה מטתו שלשלמה", ויעקב השתחוה לשלו, לאותו שעומד על ראש המטה, ישראל שמו, משום כן "וישתחו ישראל על ראש המטה". אחר כך, כיון שיעקב ידע, שהשתלם בדרגה</p>

¹ פי' שמקבלת הארה מרוח ומשם מאיר הלבוש שלה (מ"מ). במלבוש שמתלבש בד' פרקים וכו' (ד"א).
² פי' בג"ע של מטה שהיא עשיה (מ"מ). לעיל סו ע"א רכד ע"א וע"ב (לש"ו), ועי' דברינו בדף רכד ע"א וע"ב בשם הביאורים והכללים, ועי' לעיל ריז ע"ב מש"כ בשם הכללים.
³ פירוש מהכונה שמכוין בתורה ובמצות נעשה לבוש זך שמתלבשת הנשמה בג"ע. ומקיום המצות ועשייתם בגשמיות נעשה לבוש לרוח בג"ע התחתון. ומ"ש לבושי יקר להאי עלמא היינו להתלבש בהם כשמתראים לבני אדם בחלום. ז"ח. ואפשר שז"ש בגדי ישע ומעיל צדקה ודו"ק. מא"ן (נ"א). עי' כ"ז פרשת ויקהל רי רע"ב (לש"ו), על ידי המעשה מתבררים ונתקנים לבושי הנפש ועל ידי הדיבור מתבררים לבושי הרוח, ועל ידי הרעותא דליבא, הרי הוא הכוונה, מתבררים ונתקנים לבושי הנשמה (כללים ח"א קו ע"ד).
⁴ בג"ע של מעלה, אל הנשמה בסוד הבריאה (אור יקר). פי' לנשמה (מ"מ).
⁵ בג"ע של מטה, אל הרוח בסוד היצירה (אור יקר). פי' מלבוש הרוח (מ"מ). ויקהל רי ע"א (ד"א). ומכאן תבין שאף שדין הנשמה והרוח נגמר עכ"ז אינה יכולין לעלות למדרגות הראוי להם עד שגם הנפש נשלם דינה ואז עולים כ"א למקומם ואפשר כי הרוח יתעבב במקום הנפש על הקבר והנשמה בג"ע הארץ במקום הרוח כנז' בדף ר"ט וכשיגמור דין הנפש אז כ"א ירית אתרייהו ואינם מתקשרים זה עם זה אלא בר"ח ושבת ו"ט או ע"י יחוד הצדיקים גם אפשר לומר כי הנשמה אין לה עונש כלל אך יושבת במקום הרוח והרוח נידון בגיהנם והנפש בקבר ואחר הז' ימים נידונין הנפש והרוח בגיהנם וככלות זמן דינם אז ירתין כל חד אתריה הנפש בקבר והרוח בג"ע הארץ והנשמה בכסא וכך הם עומדין בעת התחי' (זוהר הרקיע) (ש"נ).
⁶ אל הנפש בסוד העשיה (אור יקר). פי' לחצר מות שהוא משכן הנפש והוא באויר עולם הזה (מ"מ).

בראשית

<p>ודרגא דיליה הוא לעילא עם אבהתא והוא בלהודי תקונא שלימתא אחסין לביה וחדי ואתתקף ברעותא עלאה דקב"ה ביה מה כתיב ביה ויתחזק ישראל וישב על המטה (בראשית מח ב) על המטה ממש דהא בדרגא עלאה יתיר אשתלם זכאה חולקיה</p>	<p>עליונה, ודרגתו היא למעלה עם האבות, והוא לבדו תיקון שלם, חיזק לבו ושמת, והתחזק ברצון עליון של הקדוש ברוך הוא בו. מה כתוב בו, "ויתחזק ישראל וישב על המטה", "על המטה" ממש, שהרי בדרגה עליונה יותר השתלם. אשרי חלקו.</p>
<p>תאנא אמר רבי יהודה במתניתא דילן אוקימנא הא דתנינן בארבעה פרקים בשנה העולם נדון בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון ובחג נדונין על המים הא אוקימנא מלי ורזא דמתניתא אוקימנא בפסח על התבואה [וכו'] לקביל רתיכא עלאה! רזא דאבהן ודוד מלכא²</p>	<p>שנינו, אמר רבי יהודה במשנתנו בארנו, הרי ששנינו בארבעה פרקים בשנה העולם נדון, בפסח על התבואה, בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון, ובחג נדונים על המים. הרי בארנו דברים, וסוד המשנה בארנו, בפסח על התבואה וכו', כנגד המרכבה העליונה, סוד האבות, ודוד המלך.</p>
<p>תו³ בפסח על התבואה דהכי²³⁰ הוא ממש⁴ והא אוקימנא מלה דא על מה אתיאי מצה בפסח והא דינא הוא דינא דמלכותא דינא ודא שירותא דשריאו ישראל למיעל בחולקא קדישא דקב"ה ולבערא מנייהו חמין דאיהו טעוין אחרנין די ממנן על עמין עעכו"ם דאקרון אלהים אלהים נכר ואקרון חמין יצר הרע ולמיעל במצה חולקא קדישא דקב"ה אמאי תבואה (>נ"א) כמה דאת אמר (ירמיה ב ד) תבואתה בה"א רמזי לה"א קדמאה דשמא קדישא⁵ (ו)בגין כך בפסח נדונין על התבואה ואוקימנא דעלמא אתדן על דינא דה"א⁶</p>	<p>עוד בפסח על התבואה, שכך זה ממש, והרי בארנו דבר זה, על מה באה מצה בפסח, והרי דין הוא, ודין המלכות דין, וזו הראשית שהתחילו ישראל להיכנס בחלק הקדוש של הקדוש ברוך הוא, ולבער מהם חמץ, שהיא טעויות אחרות [אלהים אחרים] שממונים על עמים עובדי כוכבים ומזלות שנקראים אלהים אחרים, אלהי נכר, ונקראים חמץ, יצר הרע, ולהיכנס במצה, חלק הקדוש של הקדוש ברוך הוא. למה תבואה, (כמו שנאמר "תבואתה" בה"א, רמז לה"א ראשונה של השם הקדוש), לכן בפסח נדונים על התבואה, ובארנו שהעולם נדון על דין של ה"א.</p>
<p>בעצרת על פירות האילן⁷ פירות האילן פירות האילנות מבעי ליה מאן פירות האילן אלא דא הוא אילנא רברבא ותקיף לעילא פירות האילן כמה דכתיב (הושע יד ט) אני כברוש רענן >ממני פריך נמצא > בראש השנה עוברין לפניו כבני מרון תנא ראש השנה דא הוא רישא >דשתא > דמלכא ומאן הוא ראש השנה דא יצחק דאקרי</p>	<p>בעצרת על פירות האילן. פירות האילן, היה צריך לכתוב פירות האילנות, מה זה פירות האילן. אלא זהו האילן הגדול והחזק למעלה. פירות האילן, כמו שכתוב "אני כברוש רענן ממני פריך נמצא". בראש השנה עוברין לפניו כבני מרון. שנינו, ראש השנה זהו ראש השנה של המלך. ומיהו ראש השנה, זה יצחק שנקרא ראש, שהוא</p>

¹ כוונתו לפרש ד' ראשי שנים אלו ד' אותיות שבשם, ואין ספק שעצרת הוא יום מתן תורה והוא בת"ת סוד וא"ו, ופסח הוא דוחק לפרשו במלכות, מה עשה כלל בו כל המרכבה, משום דפסח בחסד, ודוד וכו', נמצא כולל כל המרכבה מחסד עד מלכות, א"כ הרי הוא במלכות (אור יקר).

² והכריח הענין עוד, כי אחר שבפסח הוא מצ"ה, ומצה היינו מלכות (אור יקר).

³ תחלת הדין ראוי שיהיה ממנה, ראשון לכל ממטה למעלה, ופתח הכניסה, וקרובים לה החמ"ץ החצונים, והיא ה' ראשונה וסתם דין ממנה (אור יקר).

⁴ מלת זו שהכל פי' אחד אלא שמבאר הענין היטב (מ"מ).

⁵ פי' מלכות שהיא ה' אחרונה, וקראה קדמאה ממטה למעלה (אור יקר ומ"מ).

⁶ פי' מ"ש בפסח על התבואה, ר"ל בפסח נידונים על פי דין המלכות שנקרא תבואה (מ"מ).

⁷ ת"ת אילן, פירות האילן נשמות, ועליהן נאמר ממני פריך (אור יקר).

בראשית

<p>ראש דאיהו חד רישא דמלכא¹ >נ"א לעילא< אתר דאקרי שנה² בגיני כך כל באי עולם עוברין לפניו כבני מרון³ ועל דא תנינן בראש השנה דהא ברישא דשתא שארי יצחק⁴ ובחג נדונים על המים (ו) דא הוא שירותא (דרישא) [דימינא] דמלכא⁵ ועל דא חדוותא דמיא אשתכח בכלא⁶ בשעתא דנסכי מיא ושאי לון בגין דמים הא ידיעא ועל דא בארבעה פרקים אלין כלא משתכחין</p>	<p>ראש אחד של המלך (למעלה), מקום שנקרא שנה, לכן כל באי עולם עוברים לפניו כבני מרון, ועל זה שנינו בראש השנה, שהרי בראש השנה שורה יצחק. ובחג נדונים על המים, זוהי ראשית (של ראש) של ימין המלך, ועל זה שמחת המים נמצאת בכל בשעה שמנסכים מים ושואבים אותם, משום שמים זה ידוע, ועל זה בארבעה פרקים אלו הכל נמצאים.</p>
רבו/א	
<p>אמר רבי יוסי כד יסתכלון מלי כלא אשתכח בהני פרקין אברהם יצחק ויעקב דוד מלכא ובהני עלמא אתדן⁷ ובארבע פרקין בני נשא אתדנו ביומין דאשתכחון⁸ בעלמא ובכל יומא ויומא ספרין פתיחן⁹ ועובדין כתיבין ולית מאן דישגח ולית מאן דירכין אודניה ואורייתא אסהידת ביה בכל יומא וקלא קרי בחילא (משלי ט ד) מי פתי יסור הנה חסר לב ואמרה לו ולית מאן דיצית לקליה תאנא בשעתא דבר נש קאים בצפרא סהדין קיימין לקבליה וסהדין ביה והוא לא אשגח נשמתא אסהידת >עליה< (קמיה) בכל עדן ובכל שעתא אי אצית יאות⁹ ואי לאו הא ספרין פתיחין ועובדין כתיבין אמר רבי חייא זכאין אינון צדיקיא דלא מסתפו מן דינא לא בעלמא דין ולא בעלמא דאתי הדא הוא דכתיב (שם כח א) וצדיקים ככפיר יבטח וכתוב (תהלים לו כט) צדיקים יירשו ארץ</p>	<p>אמר רבי יוסי, כשתבוננו בדברים, הכל נמצא בפרקים הללו, אברהם, יצחק ויעקב, ודוד המלך, ובאלה העולם נדון, ובארבעה פרקים בני אדם נדונים בימים שנמצאים בעולם, ובכל יום ויום הספרים נפתחים והמעשים נכתבים, ואין מי שישים לב, ואין מי שירכין אזנים. והתורה מעידה בו בכל יום, וקול קורא בחיל, "מי פתי יסור הנה חסר לב אמרה לו", ואין מי שיקשיב לקולו. למדנו, בשעה שבן אדם קם בבוקר, עדים עומדים כנגדו ומעידים בו, והוא אינו משגיח. הנשמה מעידה עליו בכל זמן ובכל שעה. אם הקשיב, יפה, ואם לא, הרי הספרים פתוחים והמעשים נכתבים. אמר רבי חייא, אשרי הצדיקים שאינם פוחדים מן הדין לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. זהו שכתוב "וצדיקים ככפיר יבטח", וכתוב "צדיקים יירשו ארץ".</p>
<p>רבי חזקיה פתח ואמר (בראשית טו יב) ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם¹⁰ >וגו' האי</p>	<p>רבי חזקיה פתח ואמר, "ויהי השמש לבא ותרדמה נפלה על אברם" וגו'. פסוק</p>

¹ פי' כי רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן, וכתב הרב כי ב' שלישי חסד נעשו חכמה, וב' שלישי הגבורה נעשו בינה. נמצא שחסד וגבורה הם ב' ראשים דז"א, ולכן אמר ביצחק חד רישא דמלכא (מ"מ).

² אין לספק דעל בינה קאמר, שהיא ראש לשנה, שגם היא נקראת שנה, וראש השנה היא בחינה ראשונה ממטה למעלה. ואפשר ששנה הוא הת"ת, והבינה ראש אל השנה, הכלל כל הכוונה על הבינה (אור יקר).

³ מפני שכולם נאצלו מבינה, שהיא אם לכל, ולכן ראוי שכל באי עולם יעברו לפניו (אור יקר).

⁴ לפי' דפרשינן שנה בינה, ריש שתא ממטה למעלה, יצחק כנודע. ולאידך פירוש דפרשינן, שתא ת"ת, גבורה ראש לה ממעלה למטה והכוונה לת"ת סבה לדין דהיינו גבורה (אור יקר).

⁵ פי' חסד שהוא חכמה הוא שירותא דמלכא, כי כתר אינו מן המנין ומכחה דז"א אנו מתחילין (מ"מ).

⁶ וירצה, נדונים אל כל המקבלים המים מן הימין שמחים ונודנין בהם, ור' יוסי פליג דלאו ד' אותיות אלא ד' אבות, ויש בהם דין לענין ההנהגה (אור יקר).

⁷ אפשר דהיינו נמי ד' אותיות כי חכמה י' בחסד, ובינה ה' בגבורה (אור יקר).

⁸ אין לדין אלא דווקא לכתוב המעשים, ואם נפרש "יומין דאשתכח בעלמא" כל ימי המצא האדם בעולם הזה, א"כ מאי דקאמר בכל יומא ספרין פתיחין, היינו לדין, ומאי דקאמר מתניתין בד' פרקים, כלומר בד' ספירות שהם מתייחדות לדון העולם, וזה דוחק שודאי זמן מוכיח (אור יקר).

⁹ שעון ראשון ושני ושלישי אינו נכתב כדפי' רז"ל (אור יקר).

¹⁰ הנשמה מאירה לגוף הנקרא אברהם (אור יקר).

בראשית

<p>קרא אוקמוה אבל > (והנה אימה השכה גדולה נופלת עליו) דא יומא דדינא קשיא דאפקי ליה לבר נש מהאי עלמא דתניא (ההוא יומא) >זמנא דמטא > דבר נש נפיק מהאי עלמא ההוא (יומא) >זמנא > יומא דדינא רבא דאתחשך שמשא מן סיהרא¹ כמה דכתיב (קהלת יב ב) עד אשר לא תחשך השמש דא נשמתא קדישא² דאתמנעת מבר נש תלתין יומין³ עד לא יפוק מעלמא (והא הוא²³¹) >וחמא ד >צולמא דאתמנעת מניה⁴ ולא אתחזי מאי טעמא אתמנעת מניה בנין דנשמתא קדישא סלקת ואתעברת מניה ולא אתחזי דלא תימא דכד מית בר נש ואתחלש האי נשמתא אתעברת מניה אלא כד איהו בחייו בתוקפיה אתעברת מניה (ואתחלש) האי נשמתא ולא נהרא לרוחא ורוחא לא נהיר לנפשא כדין צולמא אתעברת מניה ולא נהיר ליה</p>	<p>זה בארוהו, אבל זה יום הדין הקשה שמוציאים את האדם מהעולם הזה. שנינו, (אותו יום) הזמן שמגיע שהאדם יוצא מהעולם הזה, אותו (יום) זמן יום הדין הגדול, שנחשך השמש מן הלבנה, כמו שכתוב "עד אשר לא תחשך השמש", זו הנשמה הקדושה שנמנעת מבן האדם שלשים יום עד שלא יצא מן העולם, (והרי רואה) ורואה שהצלם נמנע ממנו ולא נראה. למה נמנע ממנו, משום שהנשמה הקדושה עולה ועוברת ממנו ולא נראית. שלא תאמר, שכאשר מת אדם ונחלש, נשמה זו עוברת ממנו, אלא כשהוא בחייו בכוחו, עוברת ממנו (ונחלשת) נשמה זו ולא מאירה לרוח, והרוח לא מאירה לנפש, ואז עובר ממנו הצלם ולא מאיר לו.</p>
<p>>נ"א < אלא) מההוא יומא כלא מכרזי עליה ואפילו צפרי שמיא מאי טעמא בנין דנשמתא הא סלקא מניה ורוחא לא נהיר לנפשא כדין נפשא אתחלשת ומיכלא וכל תיאובתא דגופא סלקא מניה ואתעבר וואמר רבי יהודה ואפילו כל זמנא דנפיל איניש בני מרעיה ולא יכיל לצלאה נשמתא אתעברת וסלקא מניה וכדין לא נהיר רוחא לנפשא עד דדיינין דיניה דבר נש ואי דיינין ליה לבר נש לטב כדין נשמתא אהדרת לאתרה ונהירא לכלא הא בזמנא דקיימא מלה בדינא ובזמנא דלא קיימא מלה בדינא תלתין יומין אקדימת נשמתא לכלא וצולמא אתעבר מניה⁵</p>	<p>(אלא) מאותו היום, כולם מכריזים עליו, ואפילו ציפורי השמים. למה, משום שנשמה זו עלתה ממנו, והרוח לא מאירה לנפש, ואז הנפש נחלשת, והמאכל וכל תאוות הגוף עולים ממנו ועוברים. ואמר רבי יהודה, ואפילו כל פעם שנופל איש בבית חוליו ולא יכול להתפלל, הנשמה עוברת ועולה ממנו, ואז הרוח לא מאירה לנפש, עד שדנים דינו של האדם. ואם דנים את האיש לטוב, אז הנשמה חוזרת למקומה ומאירה לכל. הרי בזמן שעומד הדבר בדין, ובזמן שלא עומד הדבר בדין, שלשים יום מקדימה הנשמה לכל, והצלם עובר ממנו.</p>
<p>תאנא בזמנא דדיינין ליה לבר נש לעילא סלקין לנשמתיה לבי דינא ודיינין על מימרהא והיא אסהידת בכלא ואסהידת בכל רעיוני⁶ דבר</p>	<p>שנינו, בזמן שדנים את האדם למעלה, מעלים את נשמתו לבית דין ודנים אותה על פי דבריה, והיא מעידה בכל, ומעידה</p>

¹ ת"ת מן המלכות, כהנשמה אל הגוף, כעין ת"ת אל המלכות, והסתלק עץ החיים ממנה גורם מיתה דהיינו תגבורת המיתה, שהם תחתיה רגליה יורדות מות, ובהיות הת"ת מאיר בה מבטל ממנה המות שהוא עץ החיים (אור יקר). פי' שה"א אינו מאיר למלכות בבחי' נשמות (מ"מ).

² רצה לפרש נמי שהשמש היא הנשמה, א"נ ל"ל דאתחשך שמשא מן סיהרא, הנשמה נחשכה, ואינה מקבלת הארה מהמלכות, ולפי זה א"ש מ"ש דא נשמתא קדישא (מ"מ).

³ פי' שאינה מאירה לרוח ונפש, אבל אינה מסתלקת מהאדם לגמרי כדמוכח לעיל דף ר"ז ע"ב שאמר כל אינון ל' יומין נשמתיה נפקת מניה בכל לילא, וסלקא וחמאת דוכתה בההוא עלמא, הרי בהדיא שאינו מסתלק לגמרי, שהרי בכל לילה יוצאה ממנו (מ"מ).

⁴ לעיל ר"ז ע"ב ובפר' אמור קד ע"ב תזריע מג ע"א וע"ב (לש"ו).

⁵ ע"י לעיל ר"ז ע"ב מש"כ בשם כללים.

⁶ הכל גלוי וידוע לפני בורא כל, אמנם אינו כן לאדם אלא על פי עדים. ושבעה עיני ה' הם ז' מלאכים משוטטים בכל הארץ, ומעשה בני אדם מתרשמן בהם, והם עולים אל בית דין הגדול בהיכל זכות, וב' כתות אחרים הם רואים בז' עינים, ושם רואים כל ציור המעשה ומעידים והסופרים כותבים, אמנם הרהורי עבירה

בראשית

<p>נש ובעובדין לא אסחידת דהא כלהו בספרא כתיבין (וכלהו) [ובכלהו] דיינין ליה לבר נש בההיא שעתא דדיינין ליה לבר נש לעילא כדין דחקא דגופא אשתכח יתיר משאר זמנייא אי דיינין ליה לטב כדין ארפינ מניה וזיעא אתבקע על גופא ונשמתא אהדרת לבתר ונהרא לכלא ולא סליק בר נש מבי מרעיה לעלמין עד דדיינין דיניה לעילא</p>	<p>בכל רעיונות האדם, ובמעשים לא מעידה, שהרי כולם כתובים בספר, וכולם דנים את האדם. באותה שעה שדנים את האדם למעלה, אז דוחק הגוף נמצא יותר משאר הזמנים. אם דנים אותו לטובה, אז מרפים ממנו, וזיעה נבקעת על הגוף, והנשמה חוזרת אחר כך ומאירה לכל, ולא עולה אדם מבית חליו לעולמים עד שדנים דינו למעלה.</p>
<p>ואי תימא הא כמה חייבי עלמא כמה רשיעי עלמא קיימין בקיומיהו אלא קב"ה אשגח בדניה דבר נש אף על גב דהשתא לא זכי והוא חמי דהא לבתר זכי דאין ליה לטב או לזמנין דאוליד בר דיחוי זכאה בעלמא ועל דא קב"ה דאין ליה לטב וכל עובדוי ודינוי (ודיני) <ודינוי לטב וכל עובדוי דקב"ה> לטבא ובכלא אשגח כמה דכתיב (יחזקאל לג יא) חי אני נאם יהו"ה וגו' אם אחפוץ במות הרשע? כי אם בשוב רשע מדרכו ובגין דא כל אינון חייבי עלמא דקיימין בקיומיהו קב"ה דאין לון לטב ולזמנין דאינון מרעין³ אשתלימו זמנייהו מלמשרי תמן כמה דאת אמר (דברים כח כט) וחלאים רעים ונאמנים דעבדו מהימנותא דכד שריאן עליה דבר</p>	<p>ואם תאמר, הרי כמה חייבי עולם, כמה רשעי עולם עומדים בקיומם. אלא הקדוש ברוך הוא משגיח בדין האדם, אף על גב שכעת לא זוכה, והוא רואה שאחר כך יזכה, דן אותו לטובה. או לפעמים שמוליד בן שיהיה צדיק בעולם, ועל זה הקדוש ברוך הוא דן אותו לטובה. וכל מעשיו ודינו של הקדוש ברוך הוא לטובה, ומשגיח בהכל, כמו שכתוב "חי אני נאם ה' וגו' אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו". ובגלל זה כל אותם רשעי העולם שעומדים בקיומם, הקדוש ברוך הוא דן אותם לטובה. ולפעמים אותם החלאים נשלם זמנם מלשרות שם, כמו שנאמר "וחלאים רעים ונאמנים", שעשו [ב]אמונה, שכאשר שורים על</p>
<p>רכז/ב</p>	
<p>נש מסתלקי מניה לבתר דאשלימו זמנייהו בין לצדיקאי בין לחייביא וכלא אתעבד בדינא כדקאמרן</p>	<p>האדם מסתלקים ממנו לאחר שהשלימו זמנם, בין לצדיקים בין לרשעים, והכל נעשה בדין, כמו שבארנו.</p>
<p>וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה (בראשית מח ח) אמר רבי יצחק האי קרא קשיא דכתיב וירא ישראל וכתיב (שם י) ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות אי לא יוכל לראות מהו וירא ישראל אלא דחמא ברוח קודשא אינון בני יוסף דאינון ירבעם וחביריו דירבעם עבד</p>	<p>"וירא ישראל את בני יוסף ויאמר מי אלה". אמר רבי יצחק, פסוק זה קשה, שכתוב "וירא ישראל", וכתוב "ועיני ישראל כבדו מזוקן לא יוכל לראות". אם "לא יוכל לראות", מה זה "וירא ישראל". אלא שראה ברוח הקודש אותם בני יוסף, שהם ירבעם וחבריו, שירבעם עשה שני</p>

וכל מחשבות בני אדם במצות ובעבירות אינו נמסר רק להקב"ה, והקב"ה רוצה לדין על פי עדות אחרים, לזה מה עושה הקב"ה תעלה הנשמה והיא תעיד על כל מה שהיה בחדרי הלב בעת המעשה, כי יש עבירה לשם שמים ומצוה לשם כבוד ודבר זה הנשמה יודעת לכך אין הנשמה מעידה על מעשה הגוף הגלוי אלא על הרהורי הלב שהיא משותפת בהם (אור יקר). מלבד הנשמה היא מכוונת המצוות, כי הנשמה היא מבינה, כי שם סוד המחשבה, וכנגדו חטא המחשבה תלוי בנשמה, ולכן היא אסחידת בהו. אך המעשים כולהו בספרא כתיבין, שהיא המלכות הנק' ספר המעשה (זהר הרקיע דף רכד).

¹ והיינו מאי דאמרינן פרק קמא דראש השנה אני ה' אחר שיחטא דמרחם עליו בעבור שיעשה מצוה לעתיד וישוב או שיוליד זרע קודש. מא"י (נ"א).

² בקצת דפוסים מובא פה חצי הכתוב ביחזקאל יח כג (הערת הזוהר).

³ ואם כן הם ד' חלוקות: הא', החולי שממנו ישפט לחיים, והדין היה או למות או לחיים. הב', החולי שממנו נשפט למות, והדין היה ג'כ לחיים ולמות. הג', שכבר נגזר המות וחלה למות מקודם שהנשמה קדמה להסתלק ל' יום. הד', חלאים נאמנים, שאין צריכים לדין, שמתחילה שולחים אותם לזמן פלוני, ובהשתלם הזמן מעצמן מסתלקים, ואין אדם נדון באותו חולי שכבר נגזר עליו מה שיהיה (אור יקר).

בראשית

<p>עגלי זהב, ואמר, "אלה אלהיך ישראל". ולכן אמר "מי אלה", מי הוא שעתיד לומר "אלה אלהיך" לעבודה זרה, ולכן "וירא ישראל את בני יוסף". מכאן שצדיקים רואים מעשה למרחוק, והקדוש ברוך הוא מעטר אותם בעטרתו. מה הקדוש ברוך הוא רואה למרחוק, כמו שכתוב "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד", שהקדוש ברוך הוא רואה כל המעשים עד שלא עושים אותם, וכולם עוברים לפניו.</p>	<p>תריין עגלי זהב ואמר (מ"א יב כח) אלה אלהיך ישראל ובגין כך מי אלה מאן הוא דזמין למימר אלה אלהיך לטעוון אחרן ובגין כך וירא ישראל את בני יוסף מכאן דצדיקיא חמאן עובדא למרחוק וקב"ה מעטר לון בעטרא דיליה¹ מה קב"ה חמי למרחוק כמה דכתיב (בראשית א לא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד דקב"ה חמא כל עובדין עד לא יעבד לון² וכלהו אעברו קמיה³</p>
<p>כדוגמא זו כל דורות העולם מסוף העולם ועד סוף העולם, כולם התייצבו ועמדו לפניו עד שלא יבאו לעולם. זהו שכתוב "קורא הדורות מראש", טרם שנברא העולם. משום שכל הנשמות שיורדות לעולם, טרם שירדו, כולם עומדים לפני הקדוש ברוך הוא בדמות שעומדים בעולם הזה, ונקראים בשמות, שכתוב "לכלם בשם יקרא". כמו כן הקדוש ברוך הוא מראה לצדיקים כל דורות העולם טרם שיבואו וימצאו בעולם. מנין לנו, מאדם, שהיה ראשון, שהקדוש ברוך הוא הראה לו כל אותם דורות טרם שיבואו, ככתוב "זה ספר תולדות אדם", ששנינו, הראה לו כל אותם דורות שעתידים לבא לעולם.</p>	<p>כגוונא דא כל דריין דעלמא⁴ מסייפי עלמא עד סייפי עלמא כלהו אתעתדו וקיימו קמיה⁵ עד לא ייתון לעלמא הדא הוא דכתיב (ישעיה מא ד) קורא הדורות מראש עד לא אתברי עלמא בגין דכל נשמתין דנחתין לעלמא⁶ עד לא ייחתון כלהו קיימי קמיה דקב"ה בדיוקנא דקיימי בהאי עלמא ואקרון בשמהן דכתיב (שם מ כו) לכלם בשם יקרא אוף הכי צדיקיא קב"ה אחמי לון כל דריין דעלמא עד לא ייתון וישתכחון בעלמא מנא לן מאדם (דא אדם) <דהוה> קדמאה דקב"ה אחמי ליה כל אינון דריין עד לא ייתון כדכתיב (בראשית ה א) זה ספר תולדות²³² דתנינן אחמי ליה כל אינון דריין דזמינין למיתי לעלמא</p>
<p>וכן למשה, שכתוב "ויראהו ה' את כל הארץ", שהקדוש ברוך הוא הראה לו כל</p>	<p>וכן למשה דכתיב (דברים לד א) ויראהו יהוה את כל הארץ דקב"ה אחמי ליה כל דריין דעלמא</p>

¹ היינו שכינה המתעטרת עליו כאומרו אשת חיל עטרת בעלה, ובה מצוייר כל מה שבדעת העליון ומשם צופים הצדיקים העתידות כאשר יתבאר. והנה פי' וירא ישראל הוא כעין וירא אלהים את כל אשר עשה, שבהכרח מוכרח אין פירושו וירא אלהים את כל אשר עשה, אחר שנעשה ח"ו (אור יקר).

² ופירושו, וירא אלהים את כל אשר עשה קודם שנעשה ג"כ, פירוש וירא ישראל את בני יוסף, היינו אותם שעדיין לא היו, ובשלמא הקב"ה צופה כל העתיד, מפני שידעתו נעלמת, והוא מקור הנמצאים יודע אותם בידיעת עצמו, אבל הצדיק היאך ידע זה, לזה אמר שהידיעה העליונה אינה ידיעה לבד, אמנם גם היא עושה פועל שמיד שהידיעה ידוע מצייר ציור והוי רוחנית (אור יקר).

³ בזולת הידיעה דחמא כל עובדין עד לא יעביד לון בעשיה מיד בידיעה מצייר להם ציור, ומעביר לפניו אותו ציור כדי שיהיה הידיעה בה כמצאותם אחר המצאתם ממש, ולא יהיו ממש נמצאים במציאות הויה אלא ידיעה בידיעה לבד כידיעתנו (אור יקר).

⁴ שהוא ענין פרטי אל מעשה האדם מה שאינו אל מעשה ההויות כולם (אור יקר).

⁵ נוסף על ידיעה הויה נמצאת שידעתו מציירת ומהוה ברוחני, והיינו שהזוג הראשון הנעשה באומרו נעשה אדם כלל כל מציאות הדורות העתידים והזוג הנוסף מדי יום ביום, הם נשמות מתחדשות נטפלות אל הדורות שכבר נמצאו (אור יקר).

⁶ ועתה בציור הזה המצוייר שיש שם כח הצדיק לצפות ורואה ציורם שם למעלה, והיינו זה ספר תולדות הציור ההוא מצוייר מכח הידיעה, הוא הוא הספר ההוא, ואותו הספר הוא הכתר על ראשי הצדיקים, וצופים בו ויודעים העתידים להיות, והיינו וירא ישראל וכו', וידעתי שיצמח כאן לפי דבריו אלו קושיית ידיעה ובחירה. אמנם יש לדעת שאלו הדורות מצויירות בספר הזה אינם הרשעים, שהרי הם חצונים, ואחזתם בחוץ. וספר זה הוא ספר החיים הנשמות הקדושות המצויירות בהיכלי קדש. אמנם צפה שיש נשמות שפוגמות ומאריכות עד היותם חוזרות אל תוך קדושתם, צפה הפגם ההוא וגלגוליהם עד שובם פנימה לכמה דורות, בענין שלעולם לא צפה אלא בתוך הקדושה, ומשם ראה הפגם, והיינו סוד הנשמות הקדושות מצויירות שם, ועתה לבד הרשע הפוגם אינו צפוי ממש בעצמו, אלא הוא ברוע בחירתו פוגם בו (אור יקר).

בראשית

<p>וכל אינון מנהיגי עלמא וכל שאר נביאי עד לא ייתון לעלמא אוף הכא וירא ישראל את בני יוסף המא למרחוק ואודעזע ואמר מי אלה והאי קרא אשלים¹ לתרין סטריין (דהאי סטרא) [להאי²³³ ולהאי סטרא²] ועל דא³ אתיב יוסף ואמר (בראשית מה ט) בני הם⁴ אשר נתן לי אלהי⁵ בזה⁶ ומנא לן דקב"ה אחמי ליה ברוחא דקודשא דכתיב (שם יא) והנה הראה אותי אלהי⁷ גם את זרעך גם לאסגאה אינון דנפקין מניה בדקאמרן</p>	<p>דורות העולם וכל אותם מנהיגי העולם וכל שאר הנביאים טרם שיבואו לעולם. כמו כן כאן, "וירא ישראל את בני יוסף", ראה למרחוק והזדעזע, ואמר "מי אלה". ופסוק זה משלים לשני צדדים, לצד זה ולצד זה. ולכן השיב יוסף ואמר, "בני הם אשר נתן לי אלהים בזה". ומנין לנו שהקדוש ברוך הוא הראה לו ברוח הקודש, שכתוב "והנה הראה אותי אלהים גם את זרעך", "גם" לרבות אותם שיצאו ממנו, כפי שאמרנו.</p>
<p>ויברך את יוסף ויאמר האלהי⁸ אשר וגו' (שם טו) כהאי קרא אית לאסתכלא ביה ויברך את יוסף דלא אשכחן הכא ברכה דברייך ליה ליוסף אלא לבנוי אי לבנוי ויברכם מבעי ליה מהו ויברך את יוסף ולא אשכחן הכא דאתברייך יוסף אמר רבי יוסי את דייקא כתיב את יוסף ברכתא דבנוי הוה וכד אתברכאן בנוי איהו מתברך דברכתא דבנוי דבר נש ברכתיה איהי אמר רבי אלעזר ויברך את יוסף את דייקא דברייך לאת קיימא⁷ רוא נ"א דברית בנין דכיון דאמר בני הם אשר נתן לי אלהי⁸ בזה כדין בריך להווא אתר רוא < דברית דנטר יוסף ובנין כך אקרי צדיק את דיוסף רוא דברית⁸ דקיימא בהדיה דיוסף</p>	<p>"ויברך את יוסף ויאמר האלהים אשר" וגו'. בפסוק הזה יש להתבונן בו, "ויברך את יוסף", שלא מצאנו כאן ברכה שבירך את יוסף, אלא את בניו. אם לבניו, אז צריך להיות כתוב ויברכם, אז מה זה "ויברך את יוסף", ולא מצאנו כאן שיוסף התברך. אמר רבי יוסי, דוקא "את", כתוב "את יוסף", הברכה של בניו היתה, וכאשר מתברכים בניו, הוא מתברך. שברכה של בניו של אדם ברכתו היא. אמר רבי אלעזר, "ויברך את יוסף", "את" דוקא, שברך "את" אות הברית, סוד (הברית משום שכיון שאמר "בני הם אשר נתן לי אלהים בזה", אז בריך לאותו מקום סוד) הברית שיוסף שמר, ולכן נקרא צדיק. "את" של יוסף, סוד הברית שעומדת עם יוסף.</p>
<p>האלהי⁸ אשר התהלכו אבותי לפניו (שם) האלהי⁸ דא רוא דברית קדישא קיימא קדישא אבותי לפניו דווקא לפניו דאינון קדמאי עלאי מקמי רוא דנא אברהם ויצחק דהא מנהון אתון וינקא מהווא²³⁴ אתר האלהי⁸ הרועה אותי מאי טעמא זמנא אחרא האלהי⁸ אלא רוא עלאה</p>	<p>"האלהים אשר התהלכו אבותי לפניו". "האלהים", זה סוד הברית הקדוש. "אבותי לפניו", דוקא "לפניו", שאותם ראשונים עליונים מלפני סוד שלנו, אברהם ויצחק, שהרי מהם נזון ויונק מאותו מקום. "האלהים הרועה אותי", למה כתוב "האלהים" פעם אחרת. אלא סוד עליון</p>

¹ פירוש מי אלה כפשוטו וכמדרשו דעתיד ירבעם כו' וימתק דנסתלקה שכינה לפי שעתיד כו' כמ"ש רז"ל ואז"ל שהקב"ה דן באשר הוא שם זולת אם בא מביאה אסורה וז"ש מי אלה שעתיד כו' ומי אלה שבאו מאיסור ולכן אמר יוסף אשר נתן לי אלקים בזה שהראהו כתובה כמ"ש רז"ל. ואולי יש לחלק דאינו מעניש עש"ס אבל לברכה לא וע' לקמן בדף שלפניך ואכמ"ל מא"ן (נ"א).

² אמר יעקב מי אלה על ירבעם, שעתיד לומר אלה אלהיך ישראל, ועוד מי אלה על אפרים ומנשה שמא ח"ו יש בהם פיסול, לפי שכיון שראה שיוצאים מהם רשעים, אמר שמא בשביל פיסול שיש בהם ח"ו יצאו מהם רשעים, לכך שאל על אלו ועל אלו (מ"מ).

³ לשתייהם (אור יקר).

⁴ לא הולדתי אלא צדיקים כמוני נשמות מסתעפות בסוד מדתו ומרכבתו שהרי אפרים ומנשה הם בנצח הוהו מסתעפות מן היסוד (אור יקר).

⁵ בסוד שם אלהים שממנה זכירת הבנים כאומרו התחת אלהים אנכי אשר מנע ממך פרי בטן ומשום דבמזלא תליין (אור יקר).

⁶ כמ"ש לקמן דף רכט אחמי ליה רוא דברית דנטר ליה יוסף, וח"ו לא היה באפרים ומנשה שום פיסול, ואין קפידא מירבעם וכו' שכמה צדיקים יצאו מהם רשעים (מ"מ).

⁷ מלכות (מ"מ).

⁸ פי' כמו שהיסוד נק' ברית כך המלכות נקראת ברית (מ"מ).

בראשית

<p>אִיהוּ וְהָכָא בְרִיךְ לַהֲהוּא אַתְרָא¹ בְּרֹא דְאֱלֹהִים חַיִּים² מְקוֹרָא דְחַיִּים³ דְּמַנְיָה נִפְקִין בְּרַכְאָן וּבְגִין דָּא אֲדַכְר גְּרַמְיָה בְּהַאי אַתְר וְאִמְר אֱלֹהִים הַרְוּעָה אוֹתִי בְּגִין דְּכָל בְּרַכְאָן דְּנִגְדִי מִמְקוֹרָא דְחַיִּי יַעֲקֹב נִטִּיל לֹון וְכִיּוֹן דְּנִטִּיל לֹון אִיהוּ הַאי אַתְר נִטִּיל בְּרַכְאָן וְכֹלָא אִיהוּ תְלִיַּא בְּדְבוּרָא²³⁵ וְעַל דָּא וַיְבָרֵךְ אֶת יוֹסֵף כְּתִיב בְּגִין כֶּךָ בְּכָל אַתְר דְּבְרַכְאָן אֲצַטְרִיכוּ לְבְרַכָּא בְּעֵי קַב"ה לְאַתְבְּרַכָּא בְּקַדְמִיתָא⁴ וּלְבַתֵּר אַתְבְּרַכוּ אַחֲרֵינִין וְאִי קַב"ה לָא אַתְבְּרִיךְ בְּקַדְמִיתָא אִינוּן בְּרַכְאָן לָא</p>	<p>הוא, וכאן ברך את אותו מקום בסוד של אלהים חיים, מקור החיים שממנו יוצאות ברכות, ולכן הזכיר עצמו במקום הזה ואמר "האלהים הרועה אותי", משום שכל הברכות ששופעות ממקור החיים יעקב לקח אותן, וכיון שהוא לקח אותן, מקום זה לקח ברכות, והכל תלוי (בזכר) בדבור, ועל זה "ויברך את יוסף" כתוב. לכן בכל מקום שצריך לברך ברכות, צריך הקדוש ברוך הוא להתברך בהתחלה, ואחר כך מתברכים האחרים. ואם הקדוש ברוך הוא לא מתברך בהתחלה, אותן ברכות לא</p>
<p>רבה/א</p>	
<p>מתקיימין ואי תימא הא יעקב דברכיה אבוח ולא ברכיה לקב"ה בקדמיתא</p>	<p>מתקיימות. ואם תאמר, הרי יעקב, שאביו ברכו ובתחילה לא בירך את הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>תא חזי בשעתא דברריך יצחק ליעקב לא ברכיה עד דברריך לקב"ה בקדמיתא כיון דברריך לקב"ה בקדמיתא ברכיה ליעקב מנא לן דכתיב (בראשית כו כז) ויאמר ראה ריח בני⁵ כריח שדה אשר ברכו יהו"ה הכא קיים ברכה לקב"ה⁶ דכתיב אשר ברכו יהו"ה⁷ אתברך בקיומא דברכא⁸ ולבתר כתיב בתריה (שם כז כח) ויתן לך וגו'</p>	<p>בא וראה, בשעה שברך יצחק את יעקב, לא ברכו עד שברך את הקדוש ברוך הוא בהתחלה. כיון שברך את הקדוש ברוך הוא בהתחלה, הוא ברך את יעקב. מנין לנו, שכתוב "ויאמר ראה ריח בני כריח שדה אשר ברכו ה'". כאן עומדת ברכה לקדוש ברוך הוא, שכתוב "אשר ברכו ה'". התברך בקיום הברכות, ואחר כך כתוב אחריו "ויתן לך" וגו'.</p>
<p>כיון דההוא שדה אתקיים >בקיומא דברכאן נ"א בברכו²³⁶ מיד ברכיה ויתן לך האלהים (שם) דההוא שדה רזא²³⁷ > דנפקי מניה ברכאן לבתר דאיהו אתקיים בברכו כנוונא דא בריך יעקב⁹ בקדמיתא לקב"ה ולבתר בריך לבנוי תא חזי בצפרא בעי בר נש לאקדמא ברכאן לקב"ה</p>	<p>כיון שאותו שדה התקיים בקיום הברכות, (בברכותיו. מיד ברכו "ויתן לך האלהים", שאותו שדה סוד) שיצאו ממנו ברכות, אחר שהוא התקיים בברכותיו. כדוגמא זו ברך יעקב בתחלה את הקדוש ברוך הוא, ואחר כך ברך את בניו. בא וראה, בבוקר צריך אדם להקדים ברכות לקדוש ברוך הוא, ואחר כך לשאר בני העולם, והרי הקמנו שכתוב "בבוקר יאכל עד" וגו'.</p>

¹ מלכות (מ"מ).

² בינה (מ"מ).

³ יסוד דאימא (מ"מ).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ התעוררותו עולה ממטה למעלה עד שגורם להשפיע הספירות העליונות במלכות והיינו כריח שדה ממשכהתעוררות המלכות למטה שכך דרך הצדיקים שיח התעוררותם משתתף בריח התעוררות המלכות והשתא בזה ניחא שיצחק לא הוצרך להרחיב ברכת הספירות העליונות מפני ההכנה שהכין יעקב בסוד תקונו ומעשיו, והיינו אומר, ריח בני כריח שדה כדפי' אמנם יעקב מצא הפתח נעול [בנעלים] למעלה כאומר מי אלה, ולזה הוצרך תקון גדול למעלה וזה שאמר וכו' (אור יקר).

⁶ פי' מלכות (מ"מ).

⁷ פי' ז"א (מ"מ).

⁸ שכל הברכות נכללו במלות קצרות באומר הו"ה שכאן נקשרו כל הברכות וכל הספירות (אור יקר).

⁹ בבחינה זו לבד הוא כג"ד והיינו דמייתי ת"ח כד בעא וכו' כדמסיק (אור יקר).

בראשית

<p>ולבתר לשאר בני עלמא¹ והא אוקימנא דכתיב (בראשית מט כז) בבקר יאכל עד וגו'²</p>	<p>ובא וראה, כשרצה יעקב לברך את אותם בני יוסף, ראה ברוח הקודש שעתיד לצאת מאפרים ירבעם בן נבט. פתח ואמר "מי אלה", משמע (מה שונה) שאמר בעבודה זו של צד עבודה זרה "אלה אלהיך ישראל", אלא סוד הוא, כל אותם הצדדים של אותו הנחש הרע, ומצד אותה רוח טומאה אותו הנחש, ויש מי שרוכב עליו, וכשמזדווגים נקראים אלה, והם מזדמנים בעולם בכל אותם צדדים שלהם.</p>
<p>ותא חזי כד בעא יעקב לברכא לאינון בני יוסף חמא ברוח קודשא דומין לנפקא מאפרים ירבעם בן נבט פתח ואמר מי אלה משמע³ >נ"א מאי שנא< דאמר בעבודה דא דסטרא דע"ז (שמות לב ד) אלה אלהיך ישראל אלא רוא איהו כל אינון סטרין דההוא חויה בישא⁴ ומסטרא דההוא רוח מסאבא ההוא חויה⁵ ואית מאן דרכיב עליה⁶ וכד מזדווגן אקרונ אלה ואינון מזדמנין בעלמא בכל אינון סטרין דלהון</p>	<p>ורוח הקודש נקראת "זאת" שהוא סוד הברית, רישום הקדוש שנמצא תמיד באדם. וכן "זה אלי ואנוהו", זה ה' (הוא ה'), אבל אלה נקראים אלה. ועל זה כתוב "אלה אלהיך ישראל". ולכן כתוב "גם אלה תשכחנה". "ואנכי", סוד של "זאת", לא אשכחך, וכתוב "על אלה אני בוכיה", שאותו החטא גרם להם לבכות כמה בכיות.</p>
<p>ורוח דקודשא אקרי זאת⁷ דאיהו רוא דברית רשימא קדישא⁸ דאשתכח תדיר בבר נשוכן (שם מט ב) זה אלי ואנוהו⁹ (ישעיה כה ט) זה יהויה¹⁰ (ס"א הוא יהויה) אבל אלין אקרונ אל"ה ועל דא כתיב¹¹ אלה אלהיך ישראל ובגין כך כתיב (שם מט טו) גם אלה תשכחנה ואנכי רוא דזאת לא אשכחך וכתיב (איכה א טז) על אלה אני בוכיה דההוא חובא גרמא לון למבכי כמה בכיין</p>	<p>דבר אחר, "על אלה אני" למה, משום שנתנה רשות למקום זה לשלוט על ישראל ולהחריב את בית המקדש, ומשום שנתנה להם רשות לשלוט, (כתוב "על אלה אני בוכיה". סוד הדבר, "על אלה" זה צד הטומאה שנתנה להם רשות לשלוט), "אני</p>
<p>דבר אחר על אלה אני מאי טעמא בגין דאתייהיב רשו לאתר דא לשלטאה על ישראל ולהרבא בי מקדשא ובגין דאתייהיב לון רשו לשלטאה >נ"א כתיב על אלה אני בוכיה רוא דמלה על אלה דא סטרא דמסאבא דאתייהיב לון</p>	<p>דבר אחר, "על אלה אני" למה, משום שנתנה רשות למקום זה לשלוט על ישראל ולהחריב את בית המקדש, ומשום שנתנה להם רשות לשלוט, (כתוב "על אלה אני בוכיה". סוד הדבר, "על אלה" זה צד הטומאה שנתנה להם רשות לשלוט), "אני</p>

¹ היינו כדכתיב מברך רעהו בקול גדול בבקר השכם וכו' והיינו עשאו במה וכו' כדפי' בגמ' (אור יקר).

² המלכות יאכל משפע ראשונה, ואח"כ לערב היא מחלקת אל התחתונים (אור יקר).

³ נמחק במ"מ, וגורס "מאי שנא".

⁴ ירצה שיש לו מצד הנקבה כמה אלף מיני כחות ממונים על כמה מיני ענייני העולם והרי טעם למלת אלה לשון רבים ומפני שיש בו בחי' שאינם טמאות כל כך ויש במציאותם תועלת לזה אמר כל אינון סטרין דההוא חויה בישא מסטרא דרוח מסאבא כי בחי' אשר לו שאינה מסטרא דרוח מסאבא בני אדם משתמשין בו דהיינו ענג אכילה וענש קיום עונה וכיוצא באלו וכיוצא שהם מהנחש והם להשתמש בקדש ועל זה נאמר בכל לבבך בב' יצריך, אינם בכלל אלו, והם סטרין דיליה המשתעבדין אל הקדש, אמנם הנכללים באלה הם אותם שהם מסטרא דרוח מסאבא עוד ההוא חויה מצד בחי' הרע (אור יקר). פי' נוק' דס"מ (מ"מ).

⁵ שמות רלו ע"ב (הערת הזוהר).

⁶ המשליט אותו על דרכי בני אדם וכמספר כחות הנקבה הנחש כך מספר כחות הנזכר המשפיע וכאשר יתקבצו אלו ואלו רבים ברבים כולם יחד נקראים אלה וטעם למילת אלה בזולת ששם הרבים פירשם אמנם אלה מורה וכו' (אור יקר). פי' ס"מ (מ"מ). והוא סמאל שרוכב על הנחש וע"ל דף נ ע"ב (ד"א). עיין ד"א. וכמש"ל קמח ע"א וז"ל נוקבא דס"מ נחש אקרי. הרשב"ב (נ"א).

⁷ בהפך החצוניות שהחצוניות אינה נקשרת בחלקיה נקראת בלשון רבים והקדושה נקראת בלשון יחיד, ומלת זאת שהיא מורה באצבע אינו מצד הזמנתה אלא מצד שהאדם ע"י הפרישות מדרכי העולם מתדבק בה (אור יקר).

⁸ פי' שהמלכות היא עטרת היסוד דז"א שהיא רושם בעלמא, א"נ מ"ש רשימא קדישא לפי שהיסוד הנק' ברי הוא רושם מהארות העליונים כמ"ש הרב שהיסוד אין לו על מה לסמוך בז"א (מ"מ).

⁹ בחי' הנקבה (אור יקר).

¹⁰ בחי' הזכר (אור יקר).

¹¹ דף סא ע"א (ד"א).

בראשית

<p>רשו לשלמאה > אני בוכיה דא רוח קדשא דאקרי אני ואי תימא הא כתיב (דברים כח טז) אלה דברי הברית הכי הוא ודאי דכל אלין לא מתקיימי אלא מגו אלה דתמן כל לוטין שריין כמה דאוקימנא דאיהו ארוור ובנין דא אקדים ואמר (מי) אלה דקיימא למאן דעבר דברי הברית אלה המצות אשר צוה יהוה (ויקרא כז לד) בנין דכל פקודא דאורייתא לאתדכאה בר נש ולא יסמי מארחא דא ויסתמר מתמן ויתפרש מנייהו ואי תימא (בראשית ו ט) אלה תולדות נח הכי הוא ודאי דהא נפק חם דאיהו אבי כנען וכתיב (שם ט כה) ארוור כנען ואיהו רזא דא דאלה ועל דא >נ"א כל הני התוכא סוספיתא דדהבא ועל דא כתיב מי אלה ישראל כד עבדו עגלא > כתיב (שמות לב ה) ויאמרו אלה אלהיך ישראל (וגו) [וכל הני התוכא סוספיתא דדהבא]¹</p>	<p>בוכיה", זו רוח הקודש שנקרא "אני". ואם תאמר, הרי כתוב "אלה דברי הברית", כך זה בודאי, שכל "אלה" לא מתקיימים אלא מתוך "אלה" ששם כל הקללות שרויות, כמו שבארנו שהוא ארוור, ולכן הקדים ואמר "אלה", שעומד למי שעובר על דברי הברית. "אלה המצות אשר צוה ה'", משום שכל מצוה של התורה לטהר את האדם, שלא יסטה מדרך זו, וישמר משם ויפרד מהם. ואם תאמר, "אלה תולדות נח", כך הוא ודאי, שהרי יצא חם, שהוא אבי כנען, וכתוב "ארוור כנען", והוא סוד זה של "אלה". ולכן (כל אלה הם פסולת הזהב, ועל זה כתוב "מי אלה". כאשר ישראל עשו את העגל) כתוב "ויאמרו אלה אלהיך ישראל", וכל אלה פסולת הזהב.</p>
<p>אהרן קריב דהבא דאיהו סטרא דיליה [דכליל איהו בתוקפא דאשא וכלא חד וסטרא דא דהבא ואשא ורוח] (ותוקפא דאשא וכלא חד וסטרא חד דהבא ואשא לאתקפא רוח) מסאבא דאשתכח תדיר במדברא אשכח אתר בההוא זמנא לאתקפא ביה ומה דהוו ישראל דכיין מההוא זומא קדמא דאמיל בעלמא דגרים מותא לעלמא כד קמו על טורא דסיני >לבתר אהדרו >גרים לון כמלקדמין לסאבא לון [ולאתקפא] (ולאתקנא) עלייהו וגרים לון מותא ולכל עלמא לדריהון בתרייהו דא הוא דכתיב (תהלים פב ו) אני אמרתי אלהים אתם² וגו' אכן כאדם וגו' ועל דא כד חמא יעקב לירבעם בן נבט דעבד כו"ם ואמר (מ"א יב כה) אלה אלהיך אזדעזע ואמר מי אלה</p>	<p>אהרן הקריב זהב שהוא צד שלו, שכלול הוא בחוזק האש, והכל אחד. וצד זה זהב ואש. (להגביר) רוח טומאה שנמצאת תמיד במדבר, מצאה מקום באותו זמן להחזיק בו. ומה שהיו ישראל טהורים מאותה זוהמא הראשונה שהטיל בעולם, שגרם מות לעולם, כשעמדו על הר סיני, אחר כך חזרו, וגרם להם כמו מקודם לטמא אותם ולהתחזק עליהם, וגרם להם מות ולכל העולם לדורותם אחריהם. זהו שכתוב "אני אמרתי אלהים אתם וגו' אכן כאדם" וגו'. ועל זה, כשראה יעקב את ירבעם בן נבט שעובד עבודה זרה ואמר "אלה אלהיך", הזדעזע ואמר "מי אלה".</p>
<p>כד בעא לבתר לברכא לון בריך לון [ליה] >נ"א לשכינתא בקדמיתא ולביתר²³⁸ ובריך לון לבנוי כיון דבריך לקב"ה בקדמיתא לבתר מההוא אתר דבריך בקדמיתא בריך לון דא הוא דכתיב (בראשית מח מז) המלאך הגואל אותי מכל רע [וגו']</p>	<p>כשרצה אחר כך לברכם, בריך את השכינה בתחלה ואחר כך בריך (אותם) את בניו. כיון שבירך את הקדוש ברוך הוא בתחלה, אחר כך מאותו מקום שברך בתחלה בריך אותם. זהו שכתוב "המלאך הגואל אותי מכל רע" וגו'.</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל יהוה הא אוקמוה דלא לצלי בר נש אלא סמיך לכותלא ולא יהא מלה חציין ביניה לבין כותלא דכתיב</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר ויתפלל אל ה'". הרי פרשוה שלא יתפלל אדם רק סמוך לכותל, ולא יהיה דבר חוצץ בינו לבין הכותל, שכתוב</p>

¹ פירוש התוך סיגי הזהב. הרשב"ב (נ"א).

² כלומר שהיה תיקון כעין מה שיהיה לאחר התחייה (ביאורים ח"ב מג ע"א).

בראשית

<p>ויסב חזקיהו פניו אל הקיר מאי שנא בכלהו דצלי צלותא דלא כתיב בהו ויסב פניו אל הקיר דהא די ליה דיימא ויתפלל אל יהו"ה דהא מאן דמצלי צלותא איהו כוון דעתיה כדקא יאות דהא כתיב במשה (במדבר יא ב) ויתפלל משה אל יהו"ה (שמות יז ד) ויצעק משה אל יהו"ה ולא כתיב</p>	<p>"ויסב חזקיהו פניו אל הקיר". מה שונה בכולם שהתפללו תפלה, שלא כתוב בהם ויסב פניו אל הקיר, שהרי די לו לומר ויתפלל אל ה', שהרי מי שמתפלל תפלה, הוא מכוון דעתו כראוי, שהרי כתוב במשה "ויתפלל משה אל ה'" "ויצעק משה אל ה'", ולא כתוב</p>
<p>רכה/ב</p>	
<p>ויסב פניו הכא בחזקיהו מאי טעמא [ויסב] >ויסב חזקיהו פניו אל הקיר< ולבתר ויתפלל אלא רוא דמלה איהו דתנינן חזקיה ביהווא זמנא לא הוה נסיב¹ ולא הוה ליה אנתו ולא אוליד בנין מה כתיב (ישעיה לח א) ויבא אליו וגו' כי מת אתה ולא תחיה ותנינן כי מת אתה בעולם הזה ולא תחיה בעולם הבא מאי טעמא² בנין [דמאן] דלא אוליד בנין >דכל מאן דלא אשתדל לאולדא בנין< >בהאי עלמא לא מתקיים בעלמא <דאתי³> ולא יהא ליה חולקא בהווא עלמא ואתתרכת נשמתיה בעלמא (דאתי) ולא אשכחת נייחא באתר דעלמא ודא הוא עונשא דכתיב באורייתא (ויקרא כ כא) ערירים ימותו ומתרגמינן בלא ולד בנין דמאן דאיהו בלא ולד כד אזיל בהווא עלמא מית הוא תמן מית (הוא) בעלמא דין ובעלמא דאתי ועל דא כתיב כי מת אתה ולא תחיה ולא עוד אלא דשכינתא לא שריא עליו כלל</p>	<p>ויסב פניו, וכאן בחזקיהו למה "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר", ואחר כך "ויתפלל". אלא סוד הדבר הוא, ששנינו, חזקיה באותו זמן לא היה נשוי, ולא היתה לו אשה ולא הוליד בנים. מה כתוב, "ויבא אליו וגו' כי מת אתה ולא תחיה". ושנינו, "כי מת אתה" בעולם הזה, "ולא תחיה", בעולם הבא. למה, משום שלא הוליד בנים. שכל מי שלא עוסק להוליד בנים בעולם הזה, לא מתקיים בעולם הבא, ולא יהיה לו חלק באותו העולם, ונשמתו מתגרשת בעולם (הבא), ולא מוצאת מנוחה במקום בעולם, וזהו העונש שכתוב בתורה "ערירים ימותו", ומתרגמים בלא ולד, משום שמי שהוא בלי ולד, כשהולך לאותו העולם מת הוא שם, מת בעולם הזה ובעולם הבא, ועל זה כתוב "כי מת אתה ולא תחיה". ולא עוד, אלא ששכינה לא שורה עליו כלל.</p>
<p>כדין כתיב (ישעיה לח ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר אוליפנא דשוי רעיונוי וכוון אנפויה למיסב אתתא בנין דתשרי עלוי שכינתא רוא דקיר ובנין כך כתיב לבתר ויתפלל אל יהו"ה מכאן אוליפנא דמאן דאית ביה חובא ובעי למבעי רחמי עלוי יכוין אנפוי ורעיונוי לאתקנא גרמיה מהווא חובא ולבתר יבעי צלותיה כמה דאת אמר (איכה ג כו) נחפשה דרכינו ונחקורה בקדמיתא ולבתר ונשובה אוף הכא כיון דידע חזקיהו חוביה מה</p>	<p>אז כתוב "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר". למדנו ששם רעיונותיו וכוון את פניו לשאת אשה, כדי שתשרה עליו השכינה, סוד של הקיר. ולכן כתוב אחר כך "ויתפלל אל ה'". מכאן למדנו, שמי שיש בו חטא וצריך לבקש רחמים עליו, יכוון פניו ורעיונותיו לתקן עצמו מאותו חטא, ואחר כך יבקש להתפלל, כמו שנאמר "נחפשה דרכינו ונחקורה" בתחלה, ואחר כך "ונשובה". גם כאן, כיון שידע חזקיהו חטאו,</p>

¹ הם ג' יחודים שיש במציאות המצוה הזאת: הא', מציאות הנשואין לקחת אשה, נעשה אדם שלם ז'ו'נ, אפילו שלא יבא עליה אלא מעת שלקחה עשה ייחוד בבחינה אחת. אחר שתקן עצמו ז'ו'נ, הב', אח"כ כשיבא עליה, שהרי ממש רומז בחי' יחוד הת"ת והמלכות וגורם יחוד ב' מדות עליונות. הג', כשיזכה לבנים שהרי זוכה שעולה הוא אל החכמה ואשתו אל הבינה, ובן ובת ר"ה והוא מעלה נפלאה. ועוד שזוכה להמשיך נשמות, וכך השכינה העליונה לוקטת נשמות עליונות וכנגד ג' חסרונות אלו שחסר חזקיהו, אמר: א', לא נסיב. ב', ולא הוה לי אנתו. ג', ולא אוליד בנין. וזה הג' עיקר, שהרי אם קיים האדם הג' הזאת ופירש מאשתו או מתה ואינו רוצה ליקח, עם היות שיחסר ב' ראשונות, לא יגורש מהטוב אלא שאינו עושה מצוה (אור יקר).

² באיזו מאלה הג' טעמים, ופי' על הג' בנין דלא אוליד (אור יקר).

³ פי' ד' בחי' שיש והוא נענש על ארבעתם, המעלה הא' עיקר הכל להתקיים האדם בעולם הבא תדיר, וזה עיקר אל הנשמות בג"ע של מעלה, וזה נקרא בן העולם הבא ממש, מבני העיר שעומדים שם תמיד. הב', חלק לעולם הבא, שיש צדיקים שאינם זוכים תמיד שם אמנם חלק נשפע להם משם, והם בג"ע של מטה ויונקים מג"ע של מעלה, והיינו לחזות בנועם ה' ולבקר בהיכלו למטה (אור יקר).

בראשית

<p>כתיב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר שוי אנפוי לאתקנא לגבי שכינתא דהא לגבי אתר דא חב בגין דשכינתא כל נוקבי דעלמא קיימין בסתרהא! מאן דאית ליה נוקבא שריא איהי לגביה ומאן דלית ליה לא שריא לגביה ועל דא אתקן גרמיה לגבה לאתקנא ושוי עליה לאתנסבא ולבתר ויתפלל אל יהוה קיר² דא הוא אדון כל הארץ ודא שכינתא כמה דאת אמר (יהושע ג יא) הנה ארון הברית אדון כל הארץ קיר כמה דאת אמר (ישעיה כב ה) מקרקר קיר ושוע קרקורא ונהימא דקיר דאיהו אדון כד אתחריב בי מקדשא כמה דאת אמר (ירמיה לא יד) רחל מבכה³ על בניה והא אוקימנא ובגין כך ויסב חזקיהו פניו אל הקיר</p>	<p>מה כתוב "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר". שם פניו לתקן אל השכינה, שהרי אל המקום הזה חטא. משום שכל נקבות העולם עומדות בצד השכינה. מי שיש לו נקבה, היא שורה אצלו, ומי שאין לו, לא שורה אצלו. ועל זה תיקן עצמו אליה לתקן, וקבל עליו להנשא, ואחר כך "ויתפלל אל ה'". "קיר", זהו אדון כל הארץ, וזו השכינה, כמו שנאמר "הנה ארון הברית אדון כל הארץ". "קיר", כמו שנאמר "מקרקר קר ושוע", קרקור ונהימת הקיר שהוא אדון, כשנחרב בית המקדש, כמו שנאמר "רחל מבכה על בניה", והרי בארנו. ולכן "ויסב חזקיהו פניו אל הקיר".</p>
<p>תא חזי בצלותא מה כתיב (ישעיה לח ג) אנה יהוה זכר נא את אשר התהלכתי לפניך רמוז הכא דנטר ברית קדישא ולא סאיב ליה ונטר ליה כדקא יאות כתיב הכא התהלכתי לפניך וכתיב התם (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך דנטר ברית קדישא כדקא יאות באמת ובלב שלם דאתכוון בכל אינון רזי מהימנותא דכלילין באמת⁴ והטוב בעיניך עשיתי דסמך גאולה לתפלה⁵ והא אוקימנא והא אוקמוה חברייא דאתכוון ליהדא יחודא כדקא יאות ובגין כך (ישעיה לח ג) ויבך חזקיהו בכי גדול דלית תרעא דקיימא קמי דמעין גאולה דא הוא מלאך הגואל דדא איהו דאשתכח בכל פרוקא דעלמא⁶ והא אוקימנא</p>	<p>בא וראה, בתפלה מה כתוב, "אנה ה' זכר נא את אשר התהלכתי לפניך". רמז כאן ששמר ברית הקודש ולא טימא אותו, ושמר אותו כראוי. כתוב כאן "התהלכתי לפניך", וכתוב שם "התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך", ששמר ברית הקודש כראוי. "באמת ובלב שלם", שהתכוון בכל אותם סודות האמונה שכלולים באמת. "והטוב בעיניך עשיתי", שסמך גאולה לתפילה, והרי בארנו. והנה פרשוה החברים, שהתכוון לייחד יחוד כראוי, ולכן "ויבך חזקיהו בכי גדול", שאין שער שעומד לפני דמעות. "גאולה", זה המלאך הגואל, שזהו נמצא בכל גאולה שבעולם, והרי בארנו.</p>
<p>המלאך הגואל אותי מכל רע (בראשית מח טז) רבי אלעזר אמר כיון דברוך יעקב ואתכוון מתתא</p>	<p>"המלאך הגואל אותי מכל רע". רבי אלעזר אמר, כיון שברך יעקב והתכוון</p>

¹ כל הנקבות שבעולם הם בסוד השכינה, ולמי שאין לו בת זוג, אין השכינה שורה עליו (ד"א).
² קיר יש בו כמה פירושים: הא', היא אותו שפי' לעיל קיר ממש, תיקון התפלה, וזה פשטה. הב', הוא לשון אדון לשון יון קירי כדפי' בגמ', ולזה אמר "דא הוא אדון וכו'". הג', לשון הומה, דהיינו שכינה ההומה על איבוד נפש מישראל, ומתוך כך ירחם עליו כי לא יחפוץ במות המת, וז"ש "קיר כד"א מקרקר קיר ושוע וכו'" ובג"כ ויסב כדי שירחם עליו ברחמים על בניה, וכנגד שירצה ליקח אשה קיר אדון שהוא אדון הברית, אדון כל הארץ, שם אדנ"י נקבה, ונוק' מסטרא דידיה, והיא רחל אם מרחמת לרחם עליה. ורמז שעם היות שלא תקן התיקונים הנזכרים בלקיחת אשה, עכ"ז לא חטא במניעה, ויש פגם בקום עשה או בשב ואל תעשה והוא לא פגם בקום ועשה (אור יקר).
³ רח"ל מבכה עם האותיות והכולל בגימטריא ק"ר עם האותיות וז"ש שעתיד הקב"ה להנחיל לכל צדיק ש"י עולמות בגימטריא ק"ר. א"מ הכונה דכל התורה והמצוה ליחדא השכינה שהיא קיר עם דודה כמ"ש ופועל צדק ולכן שכרו ש"י כמספר ק"ר ויש לרמוז כי רחל א"ד עם האותיות גימטריא ק"ר. מא"ן (נ"א).
⁴ פי' שחזקה היה מכיון להמשיך המוחין דא"א שנק' רז' דמהימנותא לז"א שנקרא אמת (מ"מ).
⁵ פי' גאולה היא מלכות, ותפילה היא ז"א, ופי' הכתוב, והטוב שהיה מושך טוב שהוא היסוד למלכות הנק' עיניך (מ"מ).
⁶ גאולות שבעולם (ד"א).

בראשית

<p>לעילא! כדין אמשיך מעילא לתתא דכתיב (שם טו) האלהים הרועה אותי כיון דאיהו נטיל יהיב ברכאן להאי אתר כיון דאמטי ברכאן להאי אתר כדין פתח ואמר המלאך הגואל וגו' פתח ואמר (מ"א ח ז) כי הכרובים פורשים כנפים אל מקום הארון וגו'</p>	<p>מלמטה למעלה, אז המשיך מלמעלה למטה, שכתוב "האלהים הרועה אותי". כיון שהוא לקח, נתן ברכות למקום זה. כיון שהברכות הגיעו למקום כזה, אז פתח ואמר "המלאך הגואל" וכו'. פתח ואמר, "כי הכרובים פרושים כנפיים אל מקום הארון" וגו'.</p>
<p>תא חזי כרובים באת ובניסא חוו קיימי² תלת זמנין ביומא חוו פרשי גדפיהון וסככי על ארונא לתתא דכתיב פורשי כנפים (פורשים) <פרושי> לא כתיב אלא פורשי³ ותא חזי קב"ה עביד לתתא כגוונא דלעילא כרובים דיוקנא דלהון כחיוז רביין⁴ וקיימין תחות האי אתר מימינא ומשמאלא ואלין אתברכין בקדמיתא (מהנהון) (מההוא) ברכאן דנגדן מעילא ומהכא נגדי ברכאן לתתא ועל דא כתיב המלאך הגואל אותי מכל רע אותי דנטיל ברכאן מגוונין דלעילא⁵ וכיון דאיהו נטיל יברך את הנערים דא רזא דכרובים דמנייהו נגדי</p>	<p>בא וראה, הכרובים באות ובנס היו עומדים, שלש פעמים ביום היו פורשים כנפיהם וסוככים על הארון למטה, שכתוב "פורשי כנפים". לא כתוב פרושי כנפים, אלא "פורשי". ובא וראה, הקדוש ברוך הוא עושה למטה כדוגמא שלמעלה. כרובים דמותם כמראה נערים, ועומדים תחת מקום זה מימין ומשמאל, ואלה מתברכים בתחילה מאותן ברכות שנמשכות מלמעלה, ומכאן נמשכות הברכות למטה. ועל זה כתוב "המלאך הגואל אותי מכל רע". "אותי", שנטל ברכות מצבעים שלמעלה. וכיון שהוא נטל, "יברך את הנערים", זהו סוד הכרובים, שמהם נמשכת</p>
<p>רכט/א</p>	
<p>ברכאן מעילאי לתתא²³⁹</p>	<p>ברכות מהעליונים לתחתונים (ותחתונים).</p>
<p>המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים וגו' (בראשית מה טז) רבי חייא פתח ואמר (משלי יט יד) בית והון נחלת אבות וכי נחלת אבות אינהו והא קב"ה יהיב כלא לבר נש⁶ [אלא דכיון] (וכיון) דאחסין ביתא לבר נש וממונא לזמנין דאחסין כלא לבריה ויהא אחסנא דאבות אבל ומיהויה אשה משכלת (שם) בגין דאתתא כד אחסין לה⁷ בר נש מעם קב"ה אחסין</p>	<p>"המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים" וגו'. רבי חייא פתח ואמר, "בית והון נחלת אבות". וכי נחלת אבות הם, והרי הקדוש ברוך הוא נותן הכל לבני אדם. אלא כיון שמוריש בית וממון לאדם, לפעמים יוריש הכל לבנו, ויהיה ירושת האבות, אבל "ומה' אשה משכלת", משום שהאשה, כשאדם יורש אותה, הוא יורש אותה מעם הקדוש ברוך הוא, שהרי לא</p>

¹ פי' שהעלה יעקב מ"ן ברחל וזהו "ויברך את", ועי"ז נזדווגו זר"ן ועלו בסוד מ"ן לאו"א, ואו"א גם הם מזדווגים, ואימא המשיכה מוחין לז"א וז"ש כדין אמשיך מעילא לתתא (מ"מ).

² אחרי מות נט ע"א (ד"א).

³ המבין החילוק שיש בין התואר לבינוני הווה יבין זה הסוד בעצם, כי ההווה לא יאמר כי אם רק על מי שפועל באותו זמן המעשה ההוא, אבל התואר הוא שם הכנוי על עשיית המעשה. רצוני שכיון שעשהו אז ישאר לו אותו התואר גם שעכשיו לא יעשהו. ונמצא שהתואר הוא פעול מן המעשה שעשה שהוא הקנהו התואר ההוא ולכן יצדק בו הסמיכות לפעלו, מה שאין כן כשהוא מתעסק בהווה שהרי עדיין לא השלימו כדי שיקנהו תואר עושהו (רמ"ז).

⁴ פי' מט"ט וסנד"ל (מ"מ). כדמיון נערים והכף הוא כף הדמיון (ד"א).

⁵ והם ו"ק דז"א (מ"מ).

⁶ לפעמים יזכו הבנים אחריהם. אמנם האשה כלל אין לה דרך בנחלת אבות, אלא דווקא מה' כאשר יהיה ראוי לה כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁷ קורא לזיווג נחלה מפני שהשני יורש מקום הא' כדבסמוך. הרמ"ז כ"י (נ"א).

בראשית

<p>לה¹ דהא לא יחסין לה קב"ה לבר נש אלא כד מכריזין עליה ברקיעא דקב"ה מזווג זוונין עד לא ייתון לעלמא</p>	<p>יוריש אותה הקדוש ברוך הוא לבן האדם אלא כשמכריזים עליו ברקיע. שהקדוש ברוך הוא מזווג זוונין טרם שבאו לעולם.</p>
<p>וכד זכו בני נשא לפום עובדיהון הכי יהבי לון אתתא וכלא אתגליין קמיה דקב"ה ולפום עובדין² דזכאן הכי מזווג זוונין³ ולזמנין דקא סליקו בקליטיין⁴ ואסמי ההוא בר נש ארחיה סליק זווניה לאחרא⁵ עד דיכשר עובדו⁶ וכד יכשר עובדו או דמטי זמניה⁷ אתרחי גבר⁸ מקמי גבר ואתי האי ונטיל מדיליה²⁴⁰ ודא קשי קמי קב"ה מכלא⁹ לדחיא בר נש מקמי גברא אחרא ובנין כד קב"ה איהו יהיב אתתא לבר נש¹⁰ ומניה אתיין זוונין ועל דא ומיהו"ה אשה משכלת</p>	<p>וכשזכו בני אדם לפי מעשיהם, כך נותנים להם אשה, והכל גלוי לפני הקדוש ברוך הוא, ולפי מעשים של צדיקים כך מזווג זוונין. ולפעמים שעולים במאזנים, ואותו האיש מסטה דרכו, ועולה זוונו לאחר עד שיכשיר מעשיו, וכשיכשיר מעשיו או שמגיע זמנו, נדחה איש מפני איש, ובא זה ולוקח משלו. וזה קשה לפני הקדוש ברוך הוא מהכל, לדחות אדם מפני איש אחר, ולכן הקדוש ברוך הוא הוא נותן אשה לבן האדם, וממנו באים הזוונין. ולכן "ומה' אשה משכלת".</p>
<p>בנין כד קב"ה יהיב כלא לבר נש ואי תימא אשה משכלת ולא אחרא תא חוי אף על גב דקב"ה אזמין טבאן לבר נש למיהב ליה והוא אסמי ארחוי מעם קב"ה לגבי [סטר אחרא ומההוא] (סטר מההוא) סטרא אחרא דאתדבק ביה ייתי ליה מאן דייתי כל²⁴¹ קטרונין וכל בישין ולא אתיין ליה מעם קב"ה אלא מההוא סטרא בישא דאתדבק ביה באינון עובדין דעבד</p>	<p>לכן הקדוש ברוך הוא נותן הכל לבן האדם. ואם תאמר, "אשה משכלת" ולא אחרת, בא וראה, אף על גב שהקדוש ברוך הוא מזמין טוב לאדם לתת לו, והוא מסטה דרכו מעם הקדוש ברוך הוא לצד אחר, מאותו צד אחר שנדבק בו יבא לו מה שיבא, בכל (כל) הקטרונין וכל הרעות, ולא באים אליו מן הקדוש ברוך הוא אלא מאותו צד רע שנדבק בו באותם מעשים שעשה.</p>

¹ ממה שהקב"ה אמר תחלה מ' יום קודם יצירת הולד בת פלוני לפלוני ועם היות שהקב"ה גזר כך עכ"ז לא יחסין לה אח"כ מעצמו אלא ישקלוהו במאזני צדק ויהיה הגון לה ואח"כ עת זווגם יכריזו ברקיעים ויתקיימו למטה (אור יקר).

² אחר שירדו לעולם והגיעו לפרקן (אור יקר).

³ ולזמנין שינגד הזווג הא' לשני הא כיצד (אור יקר).

⁴ ולפעמים שהם עולים בקלפי להיותם מזדווגים כאחד ובהיות האדם הוא משחית דרכו אזי עולה הזווג לאיש אחר והוא שאמרו חז"ל שמא יקדמנו אחר ברחמים ועיין מזה לך לך צא ע"ב. ומלת קליטין הוא כמו קליטין בת"ו והוא מלשון קלתות בפרק ז' דכלים הקלתות של בעלי בתים והוא כמין בית קטן ורמז על חדר שהנשמות גנוזים בו (ד"א).

⁵ והוא אינו נושא אשתו ראשונה שיש לו נחת רוח ממנה, אלא אחרת שיצטער בה (אור יקר).

⁶ כשתלו הגזרה בכך (אור יקר).

⁷ שפעמים גוזר הקב"ה זמן כפי כובד עוונתו שאפילו שיכשיר מעשיו לא יזכה לאשתו ראשונה עד זמן כך וכך (אור יקר).

⁸ שימות האיש אשר לקחה וידחה בשביל זה הראוי לה וזהו כאשר נתנה לאחר, ומתחלה אותו אחר לא נגזרה לו אשה אלא עד זמן פלוני וכבר אפשר שיחיה ברחמים אם לא היה מסייע ברעתו זוונו של זה ועכ"ז אינו אלא בדין אלא שהקב"ה אינו פועל הכל בדין ואלו לא היה זה היה חי ברחמים ועתה מפני זה ידחה זה והיינו הקושי (אור יקר).

⁹ והיינו קשה לזווג כקריעת ים סוף, שנדחו המצרים בשביל ישראל, ואם לא היה מטעם גאולת ישראל היה הקב"ה מאריך להם עוד עם היות שבדין מתו (אור יקר).

¹⁰ בין מה שהוא זווג ראשון הנאות אם לא, בין השני שהוא ברשעתו הכל לפי מעשיו מאת הקב"ה וזה אומרו "יהיב אתתא לב"נ" אותה הנתנת לו שלא כראוי ולא שיתפנה לו ממש אלא מיניה אתיין זוונין, הוא זמן מעשיו לנוכח בחי' זוונו אם טוב ואם רע וע"ד האשה אינה ירושה אלא מה' אשה משכלת נוסף על שאר הדברים הגזורים מלמעלה יש תוספת בזו מה' (אור יקר).

בראשית

<p>ועל דא אתתא דלאו איהי משכלת קרא על דא שלמה (קהלת ז כז) ומוצא אני מר ממות את האשה בגין דחובוי דבר נש הוא משיך עליה באינון עובדין דעבד ועל דא [כד] קב"ה אתרעי ביה בבר נש בגין עובדוי דכשרן איהו אזמין ליה אנתו דאיהי משכלת ופריק ליה בפורקן מגו סטרא אחרא ועל דא אמר יעקב המלאך הגואל אותי מכל רע <מאי מכל רע> דלא אודמנת לי אתתא דאיהי מגו סטרא אחרא ולא אערע פסול בזרעי <נ"א בערסי> דכלהו צדיקי ושלמי בשלימו בגין דאתפרק מכל רע ויעקב לא אתדבק בההוא סטרא אחרא כלל ועל דא המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים</p>	<p>ועל זה, אשה שאינה משכלת, קרא על זה שלמה "ומצא אני מר ממות את האשה", משום שחטאי האדם הוא מושך עליו באותם מעשים שעשה. ולכן, כשהקדוש ברוך הוא רוצה באדם משום מעשיו הכשרים, הוא מזמין לו אשה שהיא משכלת, ופודהו בפדות מתוך הצד האחר. ועל זה אמר יעקב, "המלאך הגואל אותי מכל רע". מה זה "מכל רע", שלא הזדמנה לי אשה שהיא מתוך הצד האחר, ולא קרה פסול בזרעי (במטתי), שכולם צדיקים ושלמים בשלמות, משום שנפדה מכל רע. ויעקב לא נדבק באותו צד האחר כלל. ועל זה "המלאך הגואל אותי מכל רע יברך את הנערים".</p>
<p>מאי טעמא אתהו לאתברכא בגין דנטיר יוסף את קיימא קדישא ועל דא אמר יוסף (בראשית מח ט) בני הם אשר נתן לי אלהים בזה אחמי ליה רוא דברית דנטר ליה <ובגין דנטר ליה> אתהו לאתברכא ואתהו איהו לברכאן סניאין בגין דא לכלהו יהב ברכא חד וליוסף ברכאן סניאין משמע דכתיב (שם מט כו) ברכות אביך גברו על ברכות הורי וגו' ברכות שדים ורחם תהיין לראש יוסף</p>	<p>למה נראו לברכה, משום ששמר יוסף את אות הברית הקדושה, ועל זה אמר יוסף, "בני הם אשר נתן לי אלהים בזה". הראה לו סוד הברית ששמר אותו, ומשום ששמר אותו, ראויים להתברך וראוי הוא לברכות רבות. לכן לכולם נתן ברכה אחת, וליוסף ברכות רבות, משמע שכתוב "ברכות אביך גברו על ברכות הורי" וגו'. "ברכות שדים ורחם". "תהיין לראש יוסף".</p>
<p>רבי יהודה פתח ואמר¹ (תהלים קכג א) אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים האי קרא אוקמוה אבל תא הוי צלותא דבר נש דאתכוון בה איהו לעילא לעומקא עלאה² דמתמן נגדי כל ברכאן³ וכל חירו⁴ ומתמן נפקי לקיימא כלא ועל דא יתיר יו"ד⁵ בגין דלא פסיק יו"ד מאתר דא לעלמין⁶ ובגין דא כתיב היושבי בשמים אחיד לעילא ברוא דחכמתא עלאה⁷ ואחיד לתתא דיתיב על כרסיא דאבהן יתיב על כרסיא דאקרי שמים ובגין כך היושבי בשמים כתיב ומהכא כד ברכאן נגדי מעילא (לתתא) מעומקא דא כלהו נטיל לון האי אתר דאקרי שמים ומהאי נגדי לתתא עד דמטו לצדיקיא קיימא דעלמא ומהכא</p>	<p>רבי יהודה פתח ואמר, "אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים". פסוק זה בארוהו, אבל בא וראה, תפלה של אדם שמתכוון בה, הוא למעלה לעומק העליון שממש נמשכת כל הברכות וכל החירות, ומשם יוצאים לקיים את הכל. ועל זה יתר יו"ד, משום שיו"ד לא פוסק ממקום הזה לעולמים, ולכן כתוב "היושבי בשמים", אחוז למעלה בסוד החכמה העליונה, ואחוז למטה שיושב על כסא האבות. יושב על הכסא שנקרא שמים, ולכן כתוב "היושבי בשמים". ומכאן, כשברכות נמשכות מלמעלה, מהעומק הזה, המקום הזה שנקרא שמים נוטל את כולן, ומזה נמשכים למטה, עד שמגיעים לצדיק עמוד</p>

¹ רח ע"ב (הערת הזוהר).

² בינה (מ"מ).

³ פי' מוח חכמה ובינה א"נ מוח חכמה (מ"מ).

⁴ מוח הדעת א"נ מוח בינה (מ"מ).

⁵ פי' אבא (מ"מ).

⁶ פי' בינה (מ"מ).

⁷ פי' בינה אוחזת באבא, ואוחזת בז"א, ופי' הכתוב היושבי בשמים היא בינה שהיא בתוך ז"א והי' של יושבי הוא בא שבתוך אימא שנה"י דאבא בתוך נה"י דאימא ונה"י דאימא בתוך ז"א (מ"מ).

בראשית

<p>מתברכין כל אינון חיילין וכל אינון משיריין לזנייהו והא אוקמוה</p>	<p>העולם, ומכאן מתברכים כל אותם החיילות וכל אותם המחנות למיניהם, והרי פרשה.</p>
<p>תא הזי בשבעין ותריין נהוריין אסתלק עטרא דכל משיריין! עגולא דעלמא בשבעין דוכתי² <חד עגולא כלהו²⁴²> (עגולא חד כלהו)³ בגו ההוא עגולא נקודה חדא <ד> קיימא באמצעיתא⁴ מהאי נקודה אתזנת כל ההוא עגולא בית קדש הקדשים⁵ איהו אתר</p>	<p>בא וראה, בשבעים ושנים מאורות עולה עטרת כל המחנות, עגול העולם, בשבעים מקומות, עגול אחד לכלם. בתוך אותו עגול נקודה אחת שעומדת באמצע. מנקודה זו נזון כל אותו עגול, בית קדש הקדשים, הוא מקום</p>
<p>רכט/ב</p>	
<p>[דההוא רוהא דכל רוחיין⁶] (ההוא רוהא דכל רוחיין [נ"א רוהא דכל רוין]) <הכא רזא דכל רוין> אתטמר בגויה⁷ האי טמירו איהו בגו חילהא טמירא איהו בגו לנו כד סלקא⁸ <דא> כלא סלקין⁹ [אבתרה] (אבתריה) הדא הוא דכתיב (שיר א ד) משכני אחרוך נרוצה</p>	<p>לאותה רוח של כל הרוחות, (כאן סוד של כל הסודות) נסתר בתוכו. סתר זה הוא בתוך חיילותיה, טמיר הוא לפני ולפנים. כשעולה זו, עולים כולם אחריה. זהו שכתוב "משכני אחרוך נרוצה".</p>
<p>רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה הוו אזלי בארעה אמר רבי יוסי כל חד וחד מינן לימא מלי דאורייתא פתח רבי יהודה ואמר (תהלים עט ח) אל תזכר לנו עונות ראשונים¹⁰ מהר יקדמונו וגו' תא חזי קב"ה ברחימותא דישראל רחים לון דאינון עדביה ואחסנתיה לא מסתכל אחרא בדנייהו¹¹ [בר] (כד) איהו בלהודיה וכיון דאיהו</p>	<p>רבי חזקיה ורבי יוסי ורבי יהודה היו הולכים בדרך. אמר רבי יוסי, כל אחד ואחד מאתנו יאמר דברי תורה. פתח רבי יהודה ואמר, "אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו" וגו'. בא וראה, הקדוש ברוך הוא, באהבה שאהב את ישראל שהם גורלו וירושתו, לא מסתכל אחר בדינם, פרט לו</p>

¹ פי' בכח ע"ב שמות נגדלת המלכות שהיא עטרה דכל משריין כמ"ש הרב ששלשה שמות ע"ב של ויסע ויבא ויט הם בחג"ת וכל א' הוא ע"ב אותיות וכשנתחברו במלכות אזי נעשו ע"ב שמות (מ"מ). עטר' של כל המחנות הוא בע"ב אורות דהיינו שבעים אורות בעיגול והם של שמותיו ית' ומהם קיום כל העולמות ונקודה אמצעי' היא סוד השכינה שהיא בת עין כמ"ש בתיקונים וביחוד הקב"ה ושכינתיה בתוך העיגול הוא עומד והכל נמשך אחר נקודה האמצעי' להיות ביחוד א' בלי פירוד (ד"א).

² כי ע' שרים מעוגלים ומקיפים על המלכות לינק ממנה, והע' אלו הם קדושים ומהם בא השפע לע' שרים שממונים על אומות העולם (מ"מ).

³ לעיל מג ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ פי' מלכות שהיא בתוך הפנימיותם (מ"מ).

⁵ פי' מלכות ויסוד דידה נק' בית קה"ק (מ"מ).

⁶ בענין שהם ע"ב, והשבעים נעשים עגול התפשטות ההנהגה נובעת ממרכז העגולה, דהיינו המלכות השואבת מרוחא, דהיינו היסוד דכל רוחין, דהיינו כלל הספירות (אור יקר). פי' הבינה שהיא רוחא דכל רוחין מאירה למלכות (מ"מ).

⁷ ור"ל כל המוחין כולם שנקראים רזא דכל רזין, גנוזים בתוך המלכות, לפי שהם כלולים ביסוד דז"א הנק' רזא כנודע, והוא משפיע למלכות (מ"מ).

⁸ להקשר בספירות העליונות (אור יקר).

⁹ בסוד בתולות אחרי הרעותיה שפירשו (אור יקר).

¹⁰ דע כשהאדם עושה עוונות אף שיהיה רבים מן מינים שונים, הקב"ה מעבירן ראשון ראשון. אבל אם חזר ושנה, אינם נקראים עוונות ראשונים אלא שניים, כיון שכבר שנה בהם, ואז חוזר הקב"ה לזכור לו גם הראשונים, וז"ש רז"ל כל העובר עבירה ושנה בה וכו' (זהר הרקיע).

¹¹ אלו נמסרו תחת יד שר לא היה לו כח מדה זו, דכתיב אתמר בו, כי לא ישא לפשעכם. אמנם הם תחת יד הקב"ה, שבידו הלבן העליון, כדי להעביר ראשון ראשון. ויש מדה שמוחקת מכל וכל, כאשר ישראל שבים בתשובה. ויש מדה שאינה מוחקת אלא מעביר ראשון מלמעלה ותלוי ועומד אם לא יחטא עוד, ימחק, ואם יחטא יתוסף על המתחדש. וזה גורם, מפני שאין תשובה גמורה למוחקו, ולא ישובו לכסלה, שאז יתעורר

בראשית

<p>מסתכל בדינייהו אתמלי עלייהו רחמין בנין דאיהו כאב דרחים על בנים כמה דאת אמר (שם קג יג) כרחם אב על בנים רחם יהוה וגו' וכיון דאשתכח לון חובין מעבר לון ראשון ראשון עד דאעבר [לון כלהו] (כלהו לון מקימה ולא) >לכלהו מקימה!¹ וכיון דאעבר לון מקימה לא > אשתאר עלייהו חובין למיהב שלטנו לסטרא אחרא דדינא עלייהו</p>	<p>לבדו. וכיון שהוא מסתכל בדינם, מתמלא עליהם רחמים, משום שהוא כאב שמרחם על הבנים, כמו שנאמר "כרחם אב על בני רחם ה'" וגו'. וכיון שנמצאים להם חטאים, מעביר אותם ראשון ראשון, עד שמעביר כולם מלפניו. וכיון שהעביר כולם מלפניו, לא נשארים עליהם חטאים לתת שלטון לצד האחר של דין עליהם.</p>
<p>אתי²⁴³ למיחב (עליה כדבבדמיתא אינון חובין דאעבר קמיה)² >קמיה² כדבבדמיתא אינון חובין קדמאי דאעבר מקמיה³ > חשיב עלייהו ועל דא כתיב אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך וגו' דאי רחמיך לא יקדימו עלייהו דישראל לא יכלין לקיימא בעלמא בנין דכמה אינון מארי דדינא קשיא מארי תריסין וכמה דלטוריין⁴ דקיימי עלייהו דישראל לעילא ואלמלא דאקדים קב"ה רחמים עלייהו דישראל עד לא ישגח בדיניהו לא יכלין לקיימא בעלמא ועל דא מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד דלותא דעובדין טבין דלותא דעובדין דכשרן [קמי קב"ה]</p>	<p>בא לחטוא לפניו כבתחלה, אותם חטאים ראשונים שהעביר מלפניו, חשב עליהם, ולכן כתוב "אל תזכר לנו עונות ראשונים מהר יקדמונו רחמיך" וגו'. שאם רחמיך לא יקדימו על ישראל, לא יוכלו לעמוד בעולם. משום שכמה הם בעלי הדין הקשה, בעלי מגנים, וכמה מלשינים שעומדים על ישראל למעלה, ואלמלא שהקדים הקדוש ברוך הוא רחמים על ישראל, טרם שישגח בדינם, לא יוכלו לעמוד בעולם. ועל זה "מהר יקדמונו רחמיך כי דלוננו מאד", דלות של מעשים טובים, דלות של מעשים כשרים (לפני הקדוש ברוך הוא).</p>
<p>תא חזי אלמלא יסגלון ישראל עובדין דכשרן קמי קב"ה לא קיימין עמין עעכו"ם בעלמא אבל ישראל אינון גרמין לשאר עמין >עכו"ם< לוקפא רישייהו⁵ בעלמא דאלמלא ישראל לא יהון חטאן קמי קב"ה שאר עמין עכו"ם אתכפיין קמיהו ותא חזי אלמלא דאמשיכו ישראל בעובדין בישין לסטרא אחרא בארעא קדישא הא אתמר דלא שלטו שאר עמין עעכו"ם בארעא קדישא ולא אתגלו מעל ארעא ועל דא כתיב כי דלוננו מאד</p>	<p>בא תראה, אלמלא מסגלים ישראל מעשים כשרים לפני הקדוש ברוך הוא, לא היו עומדים עמים עובדי כוכבים ומזלות בעולם, אבל ישראל הם גורמים לשאר עמים עובדי כוכבים ומזלות לזקוף ראשיהם בעולם. שאלמלא ישראל לא היו חוטאים לפני הקדוש ברוך הוא, שאר עמים עובדי כוכבים ומזלות נכפים לפניהם. ובא וראה, אלמלא שהמשיכו ישראל במעשים רעים לצד אחר בארץ</p>

מדת ותשליך במצולות ים כל חטאתם המוחקת מכל וכל, ועל המדה הזאת שאינה מוחקת אמר "אעבר לון וכו'" (אור יקר).

¹ דהיינו שאין הפגם עולה אל הספירות, אלא רוחץ ומעבירו משם. והוא אצור בעולמות התחתונים, בדיני היצירה, וכאשר יבא האדם לחטא עו דיפגום גם באצילות (אור יקר). 'י' היינו ג' עונות ראשונים שעושה האדם כמ"ש ביומא פעם אחת מוחלין לו ושנייה ושלישית מוחין לו רביעית אין מוחין שנאמר על ג' פשעי וכו' (מ"מ).

² לפגום למעלה, ולפי מה שפירשו הקדמונים שזהו בסוד ועל ארבעה לא אשיבנו, אפשר שהפגם הראשון בנפש בעשיה, ושם מעבירו מלפניו מהאצילות ברחמים העליונים המלבין הספירות ומעביר אדם דינם. וכן בשנית ביצירה, וכן בשלישית בבריאה, רוח ונשמה. וכד אתו ברביעית למיחב קמיה בנשמה דאצילות, אז נתוספו אלו עם אלו כדמסיק, ועכ"ז העברה זו אינה מחילה מכל וכל, אלא כדי שלא ישלטו החצונים, ויתן ארוכה במדת ארך אפים לראות אם ישובון (אור יקר).

³ פי' כמ"ש בגמ' ועון עצמו אינו נמחק שאם עשה עוד מרביעית ואילך גם הג' ראשונים נחשבים בכלל (מ"מ).

⁴ מקטרגים (ד"א).

⁵ פירוש ע"י החטא טורפים הסט"א מהקדושה והוא חיותם וזקפי רישא וגם הקטיגורים הנבראים ע"י העבירות מקטרגים תדיר וגבר עמלק כידוע (נ"א).

בראשית

<p>דלית לן עובדין דכשרן¹ כדקא חזי ובגין כך כי דלוננו מאד מהר יקדמונו רחמיך</p>	<p>הקדושה, הרי נתבאר, שלא ישלטו שאר עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות בארץ הקדושה, ולא הוגלו מעל הארץ, ועל זה כתוב "כי דלוננו מאד", שאין לנו מעשים כשרים כראוי, ולכן "כי דלוננו מאד מהר יקדמונו רחמיך".</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר (שם ב יא) עבדו את יהוה ביראה וגילו ברעדה וכתוב (שם ק ב) עבדו את יהוה בשמחה באו לפניו ברננה תא חזי כל בר נש דאתי למפלח ליה לקב"ה בצפרא ובפניא בעי למפלח ליה לקב"ה בצפרא כד סליק נהורא ואתערותא דסטר ימינא אתער בעלמא כדין בעי בר נש לאתקשרא בימינא דקב"ה ולמפלח קמיה בפולחניה דצלותא בגין דצלותא אחסין תוקפא לעילא ואמשיך ברכאן מעומקא עלאה לכלהו עלמין ומתמן אמשיך ברכאן לתתאי ואשתכחו עלאין ותתאין מתברכאן בההוא פולחנא דצלותא פולחנא דצלותא דקא בעי בר נש למפלח קמי קב"ה בשמחה וברננה² לאכללא לכנסת ישראל בינייהו³ ולבתר לייחודא יהודא כדקא חזי דכתיב (שם ג) דעו כי יהוה הוא אלהים דא רזא דייחודא ברזא דפולחנא</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר, "עבדו את ה' ביראה וגילו ברעדה", וכתוב "עבדו את ה' בשמחה באו לפניו ברננה". בא וראה, כל אדם שבא לעבוד לקדוש ברוך הוא, בבוקר ובערב צריך לעבוד את הקדוש ברוך הוא. בבוקר כשעולה האור, והתעוררות של צד הימין מתעוררת בעולם, אז צריך אדם להתקשר בימין הקדוש ברוך הוא ולעבוד לפניו בעבודת התפלה, משום שתפלה מחזקת תוקף למעלה, וממשיכה ברכות מהעומק העליון לכל העולמות, ומשם ממשיך ברכות למטה, ונמצאו עליונים ותחתונים מתברכים באותה עבודת התפלה. עבודת התפלה, אדם צריך לעבוד לפני הקדוש ברוך הוא בשמחה וברננה להכליל את כנסת ישראל ביניהם, ואחר כך לייחד היחוד כראוי, שכתוב "דעו כי ה' הוא אלהים". זהו סוד היחוד בסוד העבודה.</p>
<p>ועם כל דא בעי בר נש למפלח קמיה דקב"ה בחדוה ולאחזאה חדוה בפולחניה ואלין תרין שמחה ורננה לקבל תרין אלין <תרין> צלותין תרין קורבנין ליומא <לקבל תרין אלין דאינון> שמחה ורננה שמחה בצפרא ורננה ברמשא ועל דא (במדבר כח ד) את הכבש אחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים ועל דא צלותא דערבית רשות איהו בגין דההיא שעתא מחלק טרפא לכל חילהא ולא שעתא לאדכרא <נ"א לאתברכא> אלא למיהב מזונא ביממא <היא> מתברכת מתרין סטרין אלין בצפרא וברמשא מנו שמחה ורננה ובליליא פליג ברכאן לכלא כדקא חזי הדא הוא דכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה וגו'</p>	<p>ועם כל זה צריך אדם לעבוד לפני הקדוש ברוך הוא בשמחה ולהראות שמחה בעבודתו, ושני אלה, שמחה ורננה, כנגד שני אלה. שתי תפילות, שני קרבנות ליום, כנגד שני אלה, שהם שמחה ורננה. שמחה בבוקר, ורננה בלילה. ועל זה "את הכבש אחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערביים". ועל זה תפלת ערבית היא רשות, משום שאותה שעה מחלקת טרף לכל חיילותיה, ולא שעה להזכיר (להתברך), אלא לתת מזון. ביום ההוא מתברכת משני הצדדים הללו, בבוקר ובלילה, מתוך שמחה ורננה, ובלילה מחלקת ברכות לכל כראוי. זהו שכתוב "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה" וגו'.</p>

¹ פירוש שאפילו התורה והמצוות יש בהן פקפוק מצד חסרון הכונה והדבקות והשמחה וכ"ש אם יש איזה פניה וז"ש עובדי דכשרון כדקא חזי (מא"י) (נ"א).

² שמחה בצפרא ורננה ברמשא, מכאן שאין לבכות בתפלת שחרית רק בתפלת מנחה וערבית (מ"מ). פי' חסד וגבורה (מ"מ). שמות כט ע"א (הערת הזהרה).

³ פי' אחר שהמלכות היא בין תרין דרועין אזי גורם לזווג יעקב ורחל, כנודע מדברי הרב שזווג יעקב ורחל הוא בשחרית דחול, וז"ש יחודא כדקא חזי שה"ס הזווג. ומ"ש כי ה' הוא האלהים, פי' הם ז'ו"ן, כמ"ש בזהר בהרבה מקומות והם יעקב ורחל (מ"מ).

בראשית

פתח רבי חזקיה ואמר, "תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב" למה "מנחת ערב" ולא תפלת	פתח רבי חזקיה ואמר (תהלים קמא ב) תכון תפלתי קטורת לפניך משאת כפי מנחת ערב אמאי מנחת ערב ולא צלותא
רל/א	רל/א
הבוקר, שלא כתוב תכון תפלתי בבוקר. אלא כך נתבאר, "תכון תפלתי קטורת לפניך", קטורת לא באה אלא על שמחה, זהו שכתוב "שמן וקטורת ישמח לב". ולכן הכהן כשמדליק נרות, היה מקריב קטורת, כמו שנאמר "בהיטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה". בבוקר על שמחה, שהשעה גורמת, בערב לשמוח צד שמאל, וכך ראוי. ולעולם לא בא אלא על שמחה.	דצפרא דלא כתיב (תהלים קמא ב) תכון תפלתי בבקר אלא הכי אתמר תכון תפלתי קטורת לפניך קטרת לא אתיא אלא על הדוה! הדא הוא דכתיב (משלי כז ט) שמן וקטורת ישמח לב ועל דא כהנא ² כד אדליק בוצינין ³ הוה מקריב קטרת ⁴ כמה דאת אמר (שמות ל ז - ח) בהטיבו את הנרות יקטירנה ובהעלות אהרן את הנרות בין הערבים יקטירנה בצפרא על הדוה ⁵ דשעתא גרים ברמשא למחדי סטר שמאלא ⁶ והכי אתהו ו לעלם לא אתי אלא על הדוה ⁷
ובא וראה, קטורת מקשרת קשרים ואוחזת למעלה ולמטה, וזה מעביר מות וקטרוג ורוגז, שלא יוכלו לשלוט בעולם, כמו שכתוב "ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת והולך מהרה" וגו'. אחר זה כתוב "וירץ (אהרן) וגו' ויכפר על העם", וכתוב "ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה". משום שכל הצדדים הרעים וכל המקטרגים לא יכולים לעמוד בפני	ותא הוי קטרת מקשר קשרין ואחיד לעילא ⁸ ותתא ⁹ ודא אעבר מותא וקטרוגא ורוגזא ¹⁰ דלא יכיל לשלטאה בעלמא כמה דכתיב (במדבר יז יא) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת והולך מהרה וגו' לבתר דא כתיב (שם יב) וירץ (אהרן) וגו' ויכפר על העם וכתיב (שם יג) ויעמוד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה בגין דלא יכלין כל

¹ השמחה היא מהבינה, והקטורת לקשר מצד הבינה, לכך לא אתיא אלא על חדוא, השמן מצד החכמה, ועל חדוא היא החכמה, לכך יתקשרו יחד שמן וקטורת ושניהם ימשיכו השמחה בינה, אל המלכות לב (אור יקר).

² חסד (אור יקר).

³ בשמן החכמה, הוא מקריב קטורת לקשר המלכות עם החכמה והבינה, אמנם אינו דומה בחי' שמחת הבוקר לשמחת הערב, ששמחת הבוקר היא שעת השמחה ממש, ועל אותה השמחה היה בא הקטורת יחוד נוסף (אור יקר). מדליק נרות (ד"א).

⁴ פי' שמן הוא באבא, וקטרת באימא ואו"א כחדא שריין ולא מתפרשן לעלמין לכך הכהן היה מחבר הדלקת הנרות עם הקרבת הקטרת, ומכאן סיוע לרמב"ם דס"ל שהיה הכהן מדליק הנרות בבוקר ובערב דסבר בהטיבו דקרא היינו הדלקה ממש, לא הטבה כסברת ש"פ, כי אמר כאן כד אדליק וכו' ומביא ראיה מב' הפסוקים בהטיבו ובהעלות ש"מ שגם בהטיבו היינו הדלקה וכמ"ש בפרשת בהעלותך על אהרן שמצא מנורה דולקת במערה כתב הזהר ומדיליה יהבו ליה דהוה מדליק תרי זמני ביומא, הרי מבואר כסברת הרמב"ם היפך הרשב"א וסיעתו ואונקלוס שתרגם בהטיבו באתקנותיה ובהעלות ובהדלקות (מ"מ).

⁵ דשעתא גרים שיקדם השמחה מעצמה, ושמחת הערב היה ממש בגרמת הקטורת (אור יקר).

⁶ דהיינו הגבורה שולטת, להמשיך לה מהבינה שמחה למתק הדינים, בענין שעם היות שהם ב' בחי' ישתוו בענין זה מציאות השמחה (אור יקר).

⁷ או אפשר שיהיה לרבות קטורת יום הכפורים או הקטורת שהקטיר אהרן על המגפה (אור יקר).

⁸ מסגולות הקטורת הרבים פירש ראשונה השמחה מצד הבינה כדפי' וכמו שמקשר למעלה משמח (אור יקר). קושר קשרים ויחוד למעלה (ד"א).

⁹ דהיינו שמקשר הבריאה והיצירה, ומטעם זה אין בו עשר סמנין לבד נגד ספירות, אלא לרבות הבריאה עלמות שיר, ולקשר בתולות אחרי הרעותיה מובאות (אור יקר).

¹⁰ הג', מפריד החצונים הנאחזים ביצירה וקוצצם ומורידם, וזה טעם מתיקות הדינים שאין לך תקון יפה לקצץ החצונים של איסתבכו במקדש אלא תקון הדין, שאינם נאחזים אלא ע"י הדינים, ויש יחודים שהחצונים מעיזים פניהם ואינם נבדלים מן הקדש, אמנם ייחוד הקטורת אין להם כח לעמוד (אור יקר).

בראשית

<p>סטריין בישין! וכל מקטרגין למיקם קמי קטרת ועל דא איהו רזא <נ"א חדוה> דכלא² וקשורא דכלא³</p>	<p>הקטורת, ועל זה היא סוד (שמחת) הכל וקשר הכל.</p>
<p>ובשעתא דמנחה דדינא שריא בעלמא⁴ אתכוין דוד בהיא צלותא דכתיב תכון תפלתי קטרת לפניך וגו' והאי צלותא דסליק ויעבר רוגזא דדינא קשיא דשליט השתא בהאי זמנא בהוא קטרת דדחי ואעבר קמיה כל רוגזא (דסליק השתא בהאי שעתא בהוא קטרת) דאעד⁴ כל רוגזא וכל קטרוגא דעלמא (היינו דכתיב) <נ"א מ"ט בגין דאיהי> מנחת ערב דדינא תליא בעלמא</p>	<p>ובשעת המנחה, שהדין שרוי בעולם, דוד התכוון באותה תפלה, שכתוב "תכון תפלתי קטורת לפניך" וגו'. ותפלה זו שעולה תעביר רוגז של הדין הקשה ששולט כעת בזמן הזה באותה קטורת, שדוחה ומעבירה מלפניו כל רוגז, (שעולה כעת בשעה זו, באותה קטורת שמעבירה כל רוגז) וכל קטרוג שבעולם, (היינו מה שכתוב) (למה, משום שהיא) "מנחת ערב", שהדין תלוי בעולם.</p>
<p>תא חזי כד אתחרב בי מקדשא בשעתא דאתוקד זמן מנחה הוה ועל דא כתיב (ירמיה ו ד) אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב מאן צללי ערב אינון מקטרגין דעלמא ורוגזי דדינין דומינין בההיא שעתא ועל דא תנינן דבעי⁵ בר נש לכוונא דעתיה בצלותא דמנחה בכלהו צלותא בעי בר נש לכוונא דעתיה ובהאי צלותא יתיר מכלהו בגין דדינא שריא בעלמא ועל דא זמן צלותא דמנחה יצחק תקין לה והא אוקמוה</p>	<p>בא וראה, כשנחרב בית המקדש, בשעה שנשרף, היה זמן מנחה, ועל זה כתוב "אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב". מה זה "צללי ערב", אותם מקטרגים של העולם ורוגזי הדינים שמזומנים באותה השעה. ועל זה שנינו שצריך אדם לכוון דעתו בתפלת המנחה. בכל התפלות צריך האדם לכוון דעתו, ובתפלה זו יותר מכולן, משום שהדין שרוי בעולם, ועל זה זמן תפלת המנחה יצחק תקן אותה, והרי פרשוה.</p>
<p>עד דהוו אזלי עאלו בחד טורא אמר רבי יוסי האי טורא דחלא נהך ולא נתעכב הכא בגין דטורא דחילא הוא אמר רבי יהודה אי הוה חד הוה אמינא הכי דהא תנינן דמאן דאזיל יחידאי בארשא אתחייב בנפשיה אבל תלתא לא וכל חד וחד מנן אתחזי דלא תעדי מינן שכינתא אמר רבי יוסי הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא⁶ מנלן משמואל דכתיב (ש"א טז ב) איך אלך ושמע שאול והרגני והא אתחזי שמואל יתיר מינן אמר ליה אפילו הכי <איהו הוה חד והזיקא> (אי הוה</p>	<p>עד שהיו הולכים, עלו בהר אחד. אמר רבי יוסי, ההר הזה מפחיד, נלך ולא נתעכב כאן, משום שזהו הר מפחיד. אמר רבי יהודה, אם הייתי לבד, הייתי אומר כך, שהרי שנינו שמי שהולך יחידי בדרך מתחייב בנפשו, אבל שלשה לא, וכל אחד ואחד מאתנו, נראה שלא תזוז מעמנו השכינה. אמר רבי יוסי, הרי שנינו שלא יסמוך אדם על נס, מנין לנו, משמואל, שכתוב "איך אלך ושמע שאול והרגני", והרי שמואל ראוי יותר מאתנו. אמר לו, אפילו כך, הוא היה אחד, והזק נמצא לעין,</p>

¹ בענין שיש בו ב' בחי' הא', חדוא שהוא מתיקות הדינים מהשחמה דכולא (אור יקר).

² אפילו התחתונים עד כל מדרגות הקדש שהם נקשרות בייחוד כגון בשכמל"ו (אור יקר).

³ אחר השמחה ומתיקות מייחד מפתח לבנת הספיר ולמעלה אפילו היצירה, וכמו שהוא הקטורת מסוגל לעניינים אלו כך ממש צורך להם בשעת המנחה, שאז יתעוררו הדינים צריך למתקם, ויתעוררו צללי ערב החצונים וצריך להעיברם והוא עת ייחוד וצריך לייחד כדפי' מסגולות הקטורת ולא רצה דוד שתהיה תפלת מנחתו מתייחדת בסגולת הקטורת (אור יקר).

⁴ וע"ד צלותא דמנחה יצחק תקן, שסגולות אלו היה פועל יצחק בסוד מרכבתו דהיינו אמרם יצחק מרכבה אל הגבורה, וע"ד צלותא דמנחה יצחק תקן (אור יקר).

⁵ שמות לו ע"ב (הערת הזוהר).

⁶ הענין שהנס מסולק מן ההנהגה טבעית כוללת, היא מהיסוד ולמעלה, ואותה ההנהגה אינה נמצאת אל התחתונים, שהרי ההנהגה ממלכות אלהים הטבע, וסמיכת האדם בהנהגה זו, שהיא המנהגת העולם. אמנם אור הנס מתגלה כאשר המלכות צריכה למעלה, ולכן האדם לעולם יתדבק בטבע והנהגת השכינה, שאם יסמוך על הנס, הרי דוחה השכינה והנהגתה ובוחר הנהגה עליונה. ואפשר שידחה מזו ולא ישיג זה, ונמצא אבד בלי שום שמירה זולתי אם זכותו רב מאד וינכו זכיותיו (אור יקר).

בראשית

<p>חד הזיקא) אשתכח לעינא אבל >אנן תלתא והזיקא לא אשתכח לעינא < (תלתא לא) דאי משום מזיקין הא תנינן דלתלתא לא מתחזי ולא מזקי ואי משום לסטים לא משתכחי הכא דהא רחיק מיישובא האי טורא ובני נשא לא משתכחי הכא ברם דחילו¹ הוא דחיוון ברא [דמשתכחין הכא] (דהכא)</p>	<p>אבל אנו שלשה, והזק לא נמצא לעין. שאם משום מזיקים, הרי שנינו שלשלה לא נראים ולא מזיקים, ואם משום לסטים, לא נמצאים כאן, שהרי ההר הזה רחוק מיישוב, ובני אדם לא נמצאים כאן, ברם פחד הוא, שחיות השדה שנמצאות כאן.</p>
<p>פתח ואמר המלאך הגואל אותי מכל רע (בראשית מח טז) האי קרא אית לאסתכלא ביה >נ"א < (דהא כתיב) הגואל אשר נאל מבעי ליה מאי הגואל בגין דהוא משתכח תדיר לגבי בני נשא ולא אעדי מבר נש זכאה לעלמין תא הוי המלאך הגואל אותי דא שכנינתא² דאזיל עמיה דבר נש תדיר ולא אעדי מניה כד בר נש נטיר פקודי אורייתא ועל דא יזדהר בר נש דלא יפוק יחידאי בארהא מאי יחידאי דיזדהר בר נש למטר פקודי דאורייתא בגין דלא תעדי מיניה שכנינתא ויצטרך למיזל יחידאי בלא זווגא דשכנינתא תא הוי כד נפק בר נש לארהא³ יסדר צלותא קמי מאריה בגין לאמשכא עליה שכנינתא ולבתר יפוק לארהא וישכח זווגא דשכנינתא למפרק ליה בארהא ולשזבא ליה בכל מה דאצטרך מה כתיב ביעקב (שם כח יט) אם יהיה אלהים עמדי דא זווגא דשכנינתא ושמרני בדרך הזה למפרק לי מכלא ויעקב יחידאי הוה</p>	<p>פתח ואמר, "המלאך הגואל אותי מכל רע". בפסוק זה יש להתבונן בו, (שהרי כתוב) הגואל, היה צריך לכתוב אשר גאל, מה זה הגואל. משום שהוא תמיד נמצא אצל בני אדם, ולא זו מאדם צדיק לעולמים. בא וראה, "המלאך הגואל אותי", זו השכינה שהולכת עם בן האדם תמיד, ולא זזה ממנו כשבן האדם שומר מצוות התורה. ועל זה יזהר בן אדם שלא יצא יחידי בדרך. מה זה יחידי, שיזהר בן אדם לשמור מצוות התורה כדי שלא תזוז ממנו שכינה, ויצטרך ללכת יחידי בלי זווג השכינה. בא וראה, כשיוצא בן אדם לדרך, יסדר תפלה לפני רבונו כדי להמשיך עליו שכינה, ואחר כך יצא לדרך, וימצא זווג השכינה לגאול אותו בדרך ולהצילו בכל מה שיצטרך. מה כתוב ביעקב, "אם יהיה אלהים עמדי", זה זווג השכינה. "ושמרני בדרך הזה", לפדות אותי מהכל. ויעקב היה יחידי</p>
<p>רל/ב</p>	
<p>בההוא זמנא ושכנינתא אזלת קמיה כל שכן חברייא דאית בינייהו מלין דאורייתא על אחת כמה וכמה</p>	<p>באותו זמן, ושכינה הולכת לפניו, כל שכן החברים שיש ביניהם דברי תורה על אחת כמה וכמה.</p>
<p>(אמר רבי יוסי ודאי כך הוא אדהכי מאיך שמשא לערבא⁴) אמר רבי יוסי מאי נעביד אי נתעכב הכא הא יומא מאיך (לעילא) >למיעל אי < נהך לעילא טורא רב איהו ודחילו דחיוון חקלא דחילנא אמר רבי יהודה תוהנא עלך רבי יוסי אמר ליה הא תנינן דלא יסמוך בר נש על ניסא דקב"ה לא ירחיש ניסא בכל שעתא אמר ליה הני מילי יחידאי אבל אנחנא תלתא ומלי אורייתא ביננא ושכנינתא עמנא לא דחילנא</p>	<p>(אמר רבי יוסי, ודאי כך הוא. בינתיים השמש נטה להעריב). אמר רבי יוסי, מה נעשה, אם נתעכב כאן, הרי היום נוטה לצאת. אם נלך למעלה בהר, הוא גדול ומפחיד שחיות השדה [נמצאים שם ו]אנו פוחדים [מהם]. אמר רבי יהודה, תמהני עליך רבי יוסי. אמר לו, הרי שנינו שלא יסמוך בן אדם על הנס, שהקדוש ברוך הוא לא ירחיש לו נס בכל שעה. אמר לו, זה מדבר ביחידי, אבל אנחנו שלשה, ובינינו</p>

¹ אף שאין אנו צריכים לירא מפני רוחות רעות מאחר שאנו שלשה אבל מ"מ יש לנו לירא מחיות ונחשים הנמצאים פה (ד"א).

² מידת המלכות נקראת כך מכיוון שעל ידה הוא כל הנהגת העולמות ב"ע (דע"ה ח"ב סד ע"ד).

³ לעיל מט ע"ב (ד"א).

⁴ השמש היה נוטה להעריב ולהיות הלילה מתפשט בעולם (ד"א).

בראשית

<p>עד דהוו אזלי חמו לעילא בטורא טנרא חד¹ וחד מערתא בגווה² אמר רבי יהודה ניהך וניסק לההוא טינרא דאנא חמי חדא מערתא תמן סליקן לתמן וחמו ההיא מערתא אמר רבי יוסי דחילנא דילמא ההיא מערתא אתר דלחיוון איהו ולא יפגעו לון הכא</p>	<p>דברי תורה והשכינה עמנו, לא נפחד. בעוד שהיו הולכים ראו למעלה בהר סלע אחד ומערה א' בתוכו. אמר רבי יהודה, נלך ונעלה לאותו הסלע, שאנו רואים מערה אחת שם. עלו לשם וראו אותה המערה. אמר רבי יוסי, פחדתי אזלי אותה מערה מקום של חיות היא ולא יפגעו בנו כאן.</p>
<p>אמר רבי יהודה לרבי חזקיה הא חמינא דרבי יוסי דחיל איהו אי תימא בגין דאיהו הטאה דכל מאן דדחיל הטאה איהו <דכתיב (ישעיה לג יד) פחדו בציון הטאים הא לאו איהו הטאה וכתוב > (והא כתיב) (משלי כה א) וצדיקים ככפיר יבטח אמר רבי יוסי בגין דנזקא שכיח³ אמר ליה אי נזקא שכיח הכי הוא אבל הכא לא אשתכח נזקא ולבתר דאנן ניעול למערתא לא ליעול נזקא לצערא לן עאלו (למערתא) [למשרתא] אמר רבי יהודה נפלוג ליליא לתלת משמרות דהוי ליליא כל חד וחד מנן ליקום על קיומיה בהני תלת סטרי ליליא ולא נדמוך⁴</p>	<p>אמר רבי יהודה לרבי חזקיה, הרי ראיתי שרבי יוסי מפחד. אם תאמר משום שהוא חוטא, שכל מי שפוחד הוא חוטא, שכתוב "פחדו בציון חטאים", הרי הוא אינו חוטא, (והרי) וכתוב "וצדיקים ככפיר יבטח". אמר רבי יוסי, משום שהנזק מצוי. אמר לו, אם הנזק מצוי, כך הוא, אבל כאן לא נמצא נזק, ואחר שאנו נכנסים למערה, לא יכנס הנזק לצער אותנו. נכנסו למערה. אמר רבי יהודה, נחלק את הלילה לשלש משמרות, שהוא הלילה. כל אחד ואחד מעמנו יעמוד על עמדו בשלשת הצדדים הללו של הלילה ולא נישן.</p>
<p>פתח רבי יהודה ואמר (תהלים פט א) משכיל לאיתן האזרחי האי תושבתא אברהם אבינו אמרה⁵ בשעתא דאשתדל בפולחנא דקב"ה ועביד חסד עם בני עלמא דישתמודעון כלא לקב"ה דקב"ה שליט על ארעא ואקרי איתן <בגין דאתקף> [דאתקף] (דיתקף) בתקיפו ביה⁶ בקב"ה חסדי יהו"ה⁷ עולם אשירה⁸ (שם ב) וכי מסטרא דחסידים אתיין לזמרא אלא הכא אתכליל סטרא דשמאלא בימינא ועל דא קב"ה נסי לאברהם ובחין אותו.</p>	<p>פתח רבי יהודה ואמר, "משכיל לאיתן האזרחי". אברהם אמר את התשבחת הזו בשעה שעסק בעבודת הקדוש ברוך הוא, ועשה חסד עם בני העולם שיודעו כולם לקדוש ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא שולט על הארץ. ונקרא "איתן" משום שהתחזק בתוקף בקדוש ברוך הוא. "חסדי ה' עולם אשירה". וכי מצד החסדים באים לזמור. אלא כאן נכלל צד השמאל בימין, ולכן הקדוש ברוך הוא ניסה את אברהם ובחן אותו.</p>

¹ נגד השכינה סלע ודאי (אור יקר). סלע אחד (ד"א).

² בחי' המלכות שהצדיק נכנס אליה שהיא מערה, שמערה עצמה אל היסוד, דהיינו מקום כניסת הצדיקים, ור' יוסי דחיל דשכיח נזקא ושמא טנרא יהיה אבן נגף וצור מכשול ויהיה המערה חור פתן ומאורת צפעוני סמאל הנכנס בלילית (אור יקר).

³ ר' יהודה אמר שאין המקום מוחזק לחצונים ויהיה קדוש, ואדרבה המערה מקום ייחוד ושמירה כדפי'. וכן היה, ועאלו במערתא, והיה המערה מקום כניסת הצדיקים בשכינה, שמשם היא נחלקת לג' משמרות: נקשרת בתחלה בגבורה שבגבורה, ובחצות לילה ברוח צפוני אמצעית הגבורה, ובאשמורת הבוקר בחסד שבגבורה, והם מייחדים אותה בעמידה, תורתם היתה בעמידה לקשרה בעולם הזכר בקומה, שכל מה שהו מעולם הזכר צריך בקומה, והיינו ליקום בקיומיה (אור יקר).

⁴ שאין שינה אלא מיתה, ונייחד הלילה בעץ החיים, והעוסק בתורה המשמרה השולטת, והשנים שומעים משתתפים כל שלשה בכל משמרה ומשמרה (אור יקר). ולא נישן (ד"א).

⁵

⁶

⁷ מימין (אור יקר).

⁸ מצד הלוי והיינו קשר שמאל וכללותו בימין (אור יקר).

בראשית

<p>והא אתמר דיצחק בר תלתין ושבע שנין הוה בהווא זמנא¹ מאי (בראשית כב א) נסה את אברהם נסה את יצחק מבעי ליה אלא נסה את אברהם דישתכח בדינא ולא תכללא בדינא דישתכח שלים כדקא יאות ועל דא חסדי יהוה עולם אשירה</p>	<p>והרי נתבאר שיצחק בן שלשים ושבע שנים היה באותו הזמן. מה זה "נסה את אברהם", היה צריך לכתוב נסה את יצחק. אלא "נסה את אברהם" שימצא בדין, ולהיכלל בדין, שימצא שלם כראוי, ועל זה "חסדי ה' עולם אשירה".</p>
<p>דבר אחר חסדי יהוה עולם אשירה אינון <חסדים> דקב"ה עביד עם עלמא (תהלים פט ב) לדור ודור אודיע אמונתך בפי טיבו וקשוט דעביד עם כלא לדור ודור אודיע אמונתך דא מהימנותא דקב"ה דאודע אברהם בעלמא ואדכר ליה בפומא דכל בריין ועל דא אודיע אמונתך בפי וקב"ה אודע ליה לאברהם רזא דמהימנותא וכד(ין) ידע <רזא דמהימנותא ידע> דאיהו עיקרא וקיומא <דעלמא> דבניניה אתברי עלמא ואתקיים הדא הוא דכתיב (שם ג) כי אמרתי עולם חסד יבנה² וגו' דכד ברא קב"ה עלמא³ חמא דלא יכיל למיקם עד דאוישיט ימינא עליה(ו)⁴ ואתקיים ואי לאו דאוישיט ימינא עליה(ו) ואתקיים) לא אתקיים בגין דעלמא דא בדינא אתברי⁵ והא אוקימנא</p>	<p>דבר אחר, "חסדי ה' עולם אשירה", הם חסדים שהקדוש ברוך הוא עושה עם העולם. "לדור ודור אודיע אמונתך בפי", טוב ואמת שעושה עם הכל. "לדור ודור אודיע אמונתך", זו אמונת הקדוש ברוך הוא שהודיע אברהם בעולם, והזכירו בפי כל הבריות, ועל זה "אודיע אמונתך בפי". והקדוש ברוך הוא הודיע לאברהם סוד האמונה, וכשידע סוד האמונה, ידע שהוא עיקר וקיום העולם, שבגללו נברא העולם והתקיים. זהו שכתוב "כי אמרתי עולם חסד יבנה" וגו'. כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם, ראה שלא יכול לעמוד, עד שהושיט ימין עליו והתקיים, ואם לא שהושיט ימין עליו, לא היה מתקיים, משום שהעולם הזה נברא בדין, וכך בארנו.</p>
<p>ואתמר בראשית⁶ ורזא כללא חדא⁷ תרין גוונין⁸ הכא בראשית⁹ אף על גב דאמרן שירותא מתתא לעילא ראשית הכי נמי מעילא לתתא וקאמרינן ב' ראשית כדקאמרינן בית קדש הקדשים¹⁰ דהאי אתייהיבת²⁴⁵ <נ"א איהי בית> לההוא ראשית ומלה כלילא איהי כחדא¹¹ ובהאי בי"ת אתברי עלמא דא¹² ולא אתקיים אלא</p>	<p>ונאמר בראשית, וסוד כלל אחד, שני צבעים כאן, בראשית. אף על גב שאמרנו ראשית מלמטה למעלה, ראשית, כך גם מלמעלה למטה. ואמרנו ב' ראשית, כמו שאמרנו בית קדש הקדשים, שהרי נתנה (היא בית) לאותה ראשית, והדבר כלול הוא כאחד. ובב"ת הזו נברא העולם הזה, ולא התקיים אלא בימין. והרי פרשוה כתוב</p>

¹ וירא קיט ע"ב ד"א).

² עיקר בנין הוא לעולם על ידי איחוד חסד עם דין (ביאורים ח"א נט ע"א).

³ פי' קב"ה היא בינה עלמא הוא ז"א (מ"מ).

⁴ פי' הם ה' חסדים דאימא שמהם נבנה ז"א כנודע (מ"מ).

⁵ פי' שתחלה בעיבור ויניקה דז"א לא היו בו רק מוחין דקטנות שהם דינים כנודע, ובגדלות אזי נגדל ע"י

ה' חסדים דאימא דגדלות (מ"מ).

⁶ פי' ב' של בראשית היא בינה וראשית הוא אבא, כלומר שאו"א שנקראים בראשית הם תיקנו ז"א. ואבא נעלם בתוך הבינה, ואינה נגלית אלא הבינה שנק' ב' (מ"מ).

⁷ כמ"ש שתיבת בראשית רומז על או"א שהם כללא חדא (מ"מ).

⁸ בשני פנים יש ביאורו של בראשית ד"א).

⁹ פי' שהמלכות נקראת ראשית ממטה למעלה ואבא נק' ראשית ממעלה למטה, וכשנפרש בראשית על המלכות ר"ל ב' שהיא ראשית שהמלכות נק' ב"ת ונק' ראשית, וכשנפרש על אבא פי' בראשית ב' ראשית ב' היא בינה, וראשית הוא אבא, וז"ש אע"ג דאמרן שירותא מתתא לעילא ראשית הכי נמי מעילא לתתא (מ"מ).

¹⁰ פי' קה"ק הוא אבא ובינה היא ב"ת לקה"ק שהיא אבא, וכן בראשית ב' ראשית כמ"ש לעיל (מ"מ).

¹¹ פי' או"א שנכללו בתיבת בראשית כמ"ש (מ"מ).

¹² פי' ע"י הבינה נברא ז"א שנת' עולם (מ"מ).

בראשית

<p>בימינא¹ והא אוקמוה בהבראם באברהם כתיב ובגין כך אמרתי עולם חסד יבנה² ובנינא קדמאה דעלמא <ההוא עולם> ההוא נהורא דיומא קדמאה הוה ביה לקיימא³ ולבתר ביומא תניינא בשמאלא⁴ [ובנהנהו] (ובההוא) אתקן שמים וכתביב (שם ג) שמים תכין אמונתך בהם⁵ דבר אחר שמים <תכין אמונתך בהם שמים> באינון חסדים אתקנו⁶ ורזא דאמונה אתקנת בהו⁷ דלית תקונהא אלא מנו שמים (שם ד) כרתי ברית לבחירי דא הוא רזא דמהימנותא⁸ דבר אחר דא איהו דבר אחר, זהו</p>	<p>”בהבראם”, באברהם, ולכן “אמרתי עולם חסד יבנה”. ובגין הראשון של העולם (אותו העולם), אותו האור של היום הראשון היה בו לקיים. ואחר כך ביום השני בשמאל. ובאלה תיקן שמים, שכתוב “שמים תכין אמונתך בהם”. דבר אחר, “שמים תכין אמונתך בהם”, שמים נתקנו באותם חסדים, וסוד האמונה התקינה בהם, שאין תקוניה אלא מתוך שמים. “כרתי ברית לבחירי”, זהו סוד האמונה. דבר אחר, זהו</p>
רלא/א	
<p>צדיק⁹ דמיניה נפקין ברכאן לכלהו תתאי וכל (אינון) <חיוון> קדישן כלהו אתברכאן מן ההוא נגידו דנגיד לתתאי ובגין כך כתיב (תהלים פט ד) כרתי ברית לבחירי</p>	<p>צדיק שממנו יוצאות ברכות לכל התחתונים, וכל (אותן) החיות הקדושות, כולן מתברכות מאותו המשכה הנמשך לתחתונים, ולכן כתוב “כרתי ברית לבחירי”.</p>
<p>נשבעתי לדוד עבדי (שם) דא רזא דמהימנותא דאיהו קיימא תדיר בצדיק דא קיומא דעלמא דלא יתבררון לעלמין בר בזמנא דגלותא <דנגידו> (דכל נגידו) דברכאן אתמנעו ורזא דמהימנותא לא אשתלים וכל הדוון אתמנעו וכד עייל ליליא מההוא זמנא (ו)חדוון לא עאלו קמי מלכא ואף על גב דחדוון לא אתערו אבל לבר קיימי ומזמרי שירתא וכד אתפליג ליליא ואתעורותא סלקא מתתא לעילא כדין קב”ה אתער כל חילי שמיא לבכיה ובעט ברקיעא ואזדעזען עלאי ותתאי</p>	<p>”נשבעתי לדוד עבדי”, זה סוד האמונה שהוא עומד תמיד בצדיק הזה, קיום העולם, שלא יתפזרו לעולמים, חוץ מזמן הגלות שנמנע המשכת הברכות, וסוד האמונה לא נשלם, וכל השמחות נמנעו. וכשנכנס הלילה, מאותו הזמן השמחות לא נכנסו לפני המלך. ואף על גב שהשמחות לא התעוררו, אבל בחוץ עומדים ומזמרים שירה, וכשנחלק הלילה והתעוררות עולה מלמטה למעלה, אז הקדוש ברוך הוא מעורר כל חיילות השמים לבכיה, ובוטט ברקיע, ומזדעזעים עליונים ותחתונים.</p>
<p>ולית נייחא קמיה בר בזמנא דמתערי לתתא באורייתא כדין קב”ה וכל אינון נשמתין דצדיקיא</p>	<p>ואין מנוחה לפניו, פרט לזמן שמתעוררים למטה בתורה, אז הקדוש ברוך הוא וכל אותן נשמות הצדיקים</p>

¹ פי' כמ"ש שה' חסדים דאימא דגדלות הם בונים ז"א כי ה' גבורות בונים הנוק' וה' חסדים בונים ז"א (מ"מ).

² פי' עולם שהוא ז"א ע"י ה' חסדים דאימא יבנה (מ"מ).

³ ר"ל כמו פי' אחר שמפרש אמרתי עולם שהוא ז"א ספירה ראשונה שנבנית בו הוא חסד שהוא ראשון ל"ק, וכן נמי אחר שנגדל ז"א ונעשה בן י"ס, ב' שלישי חסד דז"א עלו ונעשו חכמה דז"א. ומחכמה הוא התחלת הספירות דז"א, שהכתר אינו מן המנין כמ"ש הרב, נמצא שחסד שנעשה חכמה הוא ראשון לספירות ז"א, וזהו אמרתי עולם שהוא ז"א חסד יבנה שנעשה חכמה (מ"מ).

⁴ פי' גבורה דז"א שממנה בינה דז"א, כנודע שב' שלישי הגבורה נעשו בינה (מ"מ).

⁵ ר"ל שבח"ג דז"א, בהם נתקן שמים שהוא ז"א, כמ"ש בזה רישא דמלכא בחסד וגבורה אתתקן, דהיינו שעלו ב' שלישי חסד וב' שלישי הגבורה, ונעשו מהם חו"ב דז"א. ומהמוחין נגמר כל פרצופו, נמצא שעל ידם נתקן ז"א (מ"מ).

⁶ פי' זה כמ"ש בתחלה שה' חסדים דגדלות דאימא בהם ניתקן ז"א (מ"מ).

⁷ פי' מלכות שנק' אמונה, נתקנה גם היא על ידי החסדים, בסוד והוכן בחסד כסא, אע"פ שבנינה ע"י ה' גבורות התכוננותה ע"י ה' חסדים (מ"מ).

⁸ פי' מלכות ולפי פי' זה מ"ש נשבעתי לדוד עבדי הוא דוד המלך ע"ה כפשטיה (מ"מ).

⁹ ור"ל כרתי ברית לבחירי הוא יסוד שממנו בא השפע למלכות ובי"ע (מ"מ).

בראשית

<p>(עמיה)246 כלהו צייתין וחדיינן לההוא קלא וכדין נייחא <קמיה ואתי נייחא לכלהו נשמתין דצדיקיא עמיה> (קמיה אשתכח) בגין דמיומא דאתחריב מקדשא לתתא אומי קב"ה דלא ייעול בגו ירושלם דלעילא¹ עד דיעלוני ישראל לירושלם דלתתא דכתיב (הושע יא ט) בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר והא אוקמוה חברייא</p>	<p>(שעמו), כולם מקשיבים ושמחים לאותו קול, ואז מנוחה. (לפניו, ובאה מנוחה לכל נשמות הצדיקים שעמו נ"א נמצאת לפניו). משום שמיום שנחרב המקדש למטה, נשבע הקדוש ברוך הוא שלא יכנס לתוך ירושלים של מעלה עד שיכנסו ישראל לירושלים של מטה, שכתוב "בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר", והרי פרשוה החברים.</p>
<p>וכל אינון מזמרי קיימי לבר ואמרי שירתא בתלת פלגי ליליא² וכלהו משבחון בתושבחתן ידיעאן וכלהו חילי שמיא כלהו מתערי בליליא וישראל ביממא וקדושה לא מקדשי לעילא עד דמקדשי ישראל לתתא וכדין כל חילי שמיא מקדשי שמא קדישא כחדא ועל דא ישראל קדישין מתקדשין מעלאי ומתתאי <נ"א בגין דקדושה דשמא דקב"ה לא סליק אלא מעילא ומתתא> כחדא הדא הוא דכתיב (ויקרא יט ב) קדושים תהיו כי קדוש אני יהוה אלהיכם</p>	<p>וכל אותם מזמרים עומדים בחוץ ואומרים שירה בשלשת חלקי הלילה, וכולם משבחים בתשבחות ידועות, וכל חיילות השמים, כולם מתעוררים בלילה, וישראל ביום, ולמעלה לא מקדשים עד שישראל מקדשים למטה, ואז כל חיילות השמים מקדשים את השם הקדוש כאחד. ועל זה ישראל קדושים מתקדשים מעליונים ותחתונים, (משום שהקדושה של שמו של הקדוש ברוך הוא לא עולה אלא מלמעלה ומלמטה) כאחד. זהו שכתוב "קדשים תהיו כי קדוש אני ה' אלהיכם".</p>
<p>פתח רבי יוסי ואמר (איוב לח ו) על מה אדניה הטבעו האי קרא קב"ה אמר ליה בגין דכד ברא עלמא לא ברא ליה אלא על סמכין דאינון ז' סמכין דעלמא³ כמה דאת אמר (משלי ט א) הצבה עמודיה שבעה ואינון סמכין לא אתידע על מה קיימין בגין דאיהו רוא עמיקא סתימא דכל סתימן ועלמא לא אתברי עד דנמל אבנא חדא ואיהי אבנא דאתקרי אבן שתיה⁴ [ונטל] (נטיל) לה קב"ה וזרק לה לנו תהומא ואתנעין מעילא לתתא ומניה אשתיל עלמא ואיהי נקודה אמצעיתא דעלמא ובהאי נקודה קיימא קדש הקדשים⁵ הדא הוא דכתיב (איוב לח ו) או מי ירה אבן פנתה⁶ כמה דאת אמר (ישעיה כח טז) אבן</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "על מה אדניה הטבעו". הקב"ה אמר את פסוק זה, משום שכשברא את העולם, לא ברא אותו אלא על עמודים, שהם שבעת עמודי העולם, כמו שנאמר "חצבה עמודיה שבעה", ואותם עמודים לא נודע על מה עומדים. משום שהוא סוד עמוק, סתום מכל הסתומים, והעולם לא נברא עד שנטל אבן אחת, והיא אבן שנקראת אבן שתיה, ולקח אותה הקדוש ברוך הוא וזרק אותה לתוך התהום, וננעצה מלמעלה למטה, וממנה נשתל העולם, והיא נקודה באמצע העולם, ובנקודה זו עומד קדש הקדשים. זהו שכתוב "או מי ירה אבן פנתה", כמו</p>

¹ ח"ג קמז ע"ב ורסב ע"ב ובת"ז סוף תיקון נ' (לש"ו).

² בג' משמרות הלילה ויקהל קצו ע"א (ד"א).

³ פי' עלמא הוא עלמא דדכורא, שהם ז' ספירות מחסד עד מלכות, וכולם עומדים על רזא עמיקא הוא יסוד אימא שהוא עמוק ולא בולט כזכר, ולכן נק' בינה עמיקא בכל הזהר, והבן זה. ומאותו היסוד יוצאים הה"ח לקיים אותם הז' עמודים (זהר הרקיע).

⁴ מידת המלכות (ביאורים ח"ב ל ע"ג), כדי שלא יתמוטט העולם בכל משך ימי העולם וכדי להעמיד את בחינת "אבן השתיה" אשר ממנה הושתת העולם, ועליה העולם עומד, הרי היא שכינתו ית' המסתתרת ונעלמת ביסוד כל העולם כולו ועליה העולם עומד (כללים ח"א טז ע"ג).

⁵ קדשי הקדשים הוא בחי' היסוד הנק' כל שהוא קודש כול כל הקדשים, ושם זה יתואר בין ביסוד דדכורא ובין ביסוד דנוק'. והנה היסוד דאמא נשלם ממש בחזה דז"א אשר שם הוא מקום הנקודה ההיא כד קיימא באמצעיתא נמצא כי קה"ק הוא יסוד דאימא קיימי על ההוא נקודה, וז"ש הה"ד או מי ירה, ר"ל כי מ"י שהוא יסוד הבינה כי שם נפתחין נ' שערי בינה, שהוא גימ' מי, ומי היא אשר ירה באותה הפינה וכו' (זהר הרקיע).

⁶ היא נוק' דז"א, וע"כ אמר אבן, כי הז"א כלול מאבות, אש ומים רוח, שהם ר"ת אמ"ר, ונוק' נקרא עפר, ונעשית אבן, דאתכללית מן ג' יסודין עילאין, ואתקרישית ואתעבידו אבן. וגם היא יצאה מבינה הנק' מ"י,

בראשית

<p>בחן פנת יקרת וכתוב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה</p>	<p>שנאמר "אבן בחן פנת יקרת", וכתוב "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה".</p>
<p>תא חזי האי אבן אתברי מאשא ומרוחא וממיא ואתגליד מכלהו ואתעביד אבנא חדא וקיימא על תהומי ולזמנין נבעין מניה מיא ואתמליין תהומי והאי אבנא קיימא לאת באמצעיתא דעלמא והאי איהו אבן דקיים ואשתיל יעקב שתילו וקיומא דעלמא הדא הוא דכתיב (בראשית לא מה) ויקח יעקב אבן וירימה מצבה (שם כח כב) והאבן הזאת אשר שמתי מצבה וגו' (כי האי שוי ליה יעקב והאי אבן לא אתברי שוי קיומא לעילא) וכי האי אבן שוי ליה יעקב והא האי אבן (נ"א לא) אתברי בקדמיתא כד ברא קב"ה עלמא אלא דשוי לה נ"א וכי השתא שוי לה יעקב והא עד לא אתברי עלמא הוות אלא דיעקב שוי לה קיומא דלעילא ונתא ועל דא אשר שמתי <מצבה> כתיב מאי אשר שמתי דכתיב יהיה בית אלהים דשוי מדורא דלעילא הכא</p>	<p>בא וראה, אבן זו נכרתה מאש ומרוח וממים, ונגלדה מכולם, ונעשתה אבן אחת, ועומדת על התהומות, ולפעמים נובעים ממנו מים ומתמלאים התהומות, ואבן זו עומדת לאות באמצע העולם, וזוהי אבן שעומד והשתיל יעקב שתילת וקיום העולם. זהו שכתוב "ויקח יעקב אבן וירימה מצבה". "והאבן הזאת אשר שמתי מצבה" וגו'. וכי אבן זאת שם לו יעקב, והרי אבן הזאת נבראה בתחלה, כשברא הקדוש ברוך הוא את העולם. אלא ששם אותה (וכי כעת שם אותה יעקב, והרי טרם שנברא העולם היתה. אלא שיעקב שם אותה) קיום שלמעלה ולמטה, ועל זה "אשר שמתי מצבה" כתוב. מה זה "אשר שמתי", שכתוב "יהיה בית אלהים", ששם מדור שלמעלה כאן.</p>
<p>תא חזי האי אבן (ד)אית עלה שבעה עינים כמה דאת אמר (זכריה ג ט) על אבן אחת שבעה עינים על מה אתקריאת שתייה²⁴⁷ דמנה אשתלים <אשתיל עלמא וחד שתייה שת י> (עלמא) דשוי קב"ה לה לאתברכא מנה עלמא בנין דעלמא מנה מתברכא ותא חזי בשעתא דעאל שמשא הני כרובים דקיימין בהאי דוכתא והוו יתבי באת הוו אקשן גדפייהו² לעילא ופרשי לון ואשתמע קול נגונא דגדפייהו לעילא וכדין שראן לנגנא³ אינון מלאכין דאמרי שירתא בשירותא דליליא בנין [דיסלקן] (דסליק) יקריה דקב"ה מתתא לעילא</p>	<p>בא וראה, על אבן זו יש שבעה עינים, כמו שנאמר "על אבן אחת שבעה עינים". על מה נקראת "שתייה", אחד, שממנה (נשלים) השתיל העולם. ואחד, שתיה שת י"ה, ששם אותה הקדוש ברוך הוא להתברך ממנה העולם, בשביל שממנה מתברך העולם. ובא וראה, בשעה שנכנס השמש, הכרובים הללו שעומדים במקום הזה והיו עומדים בנס, והיו מקישים בכנפיהם למעלה ופורשים אותם, ונשמע קול נגון הכנפים למעלה, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שאומרים שירה בראשית</p>

וזוהו מי ירה אבן פינתה, מן הז' עמודים עומדים על אבן אחת הנק' מ"ה, וזהו על מה אדניה הוטבעו. וענין ירה הוא בבינה, ד' על ו'. וכד נחתא מבינה מתהפכין ו' על ד' שהוא ז"א, נשאר למעלה, והד' שהיא הנוק' יסוד עפר, נתהפך וירד למטה ממנו, וז"ס ירה מעילא לתתא, והבן זה, ואז נעשית ה' תתאה דשמא קדישא, וזהו פנתה פנת ה'. וז' התחתונים דדכורא כולן נכללים ביסוד דיליה לתת שם מ"ד, בסוד והכהו לז' נחלים, וכנגדן בנוק' ביסוד דילה שם נכללין (ביסוד שלה) הז"ת שבה, והם ז' תהומות כנודע, והם נוק' בסוד כל הנחלים הולכים אל הים (זהר הרקיע).

¹ ולזמנין דנבעין מן נוק' מ"ן מן ז"ת שבה אל היסוד שבה, כדין אתמלין תהומין אשר ביסוד שבה. או אפשר לפרש כי תהומות הם ז' היכלי בריאה דנוק' אשר שם, ודא אבן חפייא בסוד יושב על כסא, וכד האי אבן אתברכא, כדין נביע מניה מיא לתתא להשפיע בתהומות הבריאה. והנה האי אבן היתה למטה תחת הו' כנודע מסדר האצילות, ואח"כ ושימה יעקב מצבה, הסירה ממקום שלה שהיא תחת יסוד דיליה, ועלתה באחורי הז"א בחזה כנודע, וז"ש והאי אבנא קיימא לאת באמצעיתא דעלמא. והנה יעקב הוא יסוד דאבא, אשר בתוך הז"א ומכחו והארתו מעלה את הנוק' עד החזה באחוריו, וז"ס ה' בחכמה יסוד ארץ ונתיסדה שם, ואז נק' אבן שתיה, ר"ל ש"ת י"ה כי י"ה שהוא בא יעקב הנמשך משם הוא שת אותה שם בסוד והאבן הזאת אשר שמתי מצבה, והבן זה מאד. לכן אנו אומרים כי אבן שת"ה באמצע עולם (זהר הרקיע).

² מכים בכנפיהם (ד"א).

³ ואז מתחילים לנגן (ד"א). ובקשקוש כנפיהם משמיעים קול חזק כקול מים רבים בניגון. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>ומאי שירתא הוו אמרו ההוא נגונא דגדפייהו דכרובים (תהלים קלד א) הנה ברכו את יהוה כל עבדי יהוה וגו' שאו ידיכם קדש וגו' וכדין (אינון) <איהו> שירותא²⁴⁸ לאינון מלאכי עלאי לומר במשמרתא תניינא הני כרובים</p>	<p>הלילה, בשביל שיעלה כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה למעלה. ואיזו שירה היו אומרים, אותו נגון כנפי הכרובים, "הנה ברכו את ה' כל עבדי ה' וגו'." שאו ידיכם קדש" וגו'. ואז (הם) היא התחלה לאותם מלאכים עליונים לזמר. במשמרת השניה הכרובים הללו</p>
<p>רלא/ב</p>	
<p>אקשי גדפייהו לעילא ואשתמע קול נגונא דלהון וכדין שראן לנגנא אינון מלאכין דקיימין במשמרתא תניינא ומאי שירתא הוו אמרי בהאי שעתא נגונא דגדפייהו דכרובים (תהלים קכה א) הבוטחים ביהוה! כהר ציון וגו' וכדין (ההוא שירתא) <איהו שירותא> לאינון דקיימי בהאי משמרה תניינא לנגנא במשמרה תליתאה הני כרובים אקשו גדפייהו ואמרי שירתא ומאי היא (שם קין ב) הללויה הללו עבדי יהוה וגו' יהי שם יהוה מבורך וגו' ממזרח² וגו'</p>	<p>מקישים כנפיהם למעלה, ונשמע קול נגונם, ואז מתחילים לנגן אותם המלאכים שעומדים במשמרת השניה. ואיזו שירה היו אומרים בשעה הזו, נגון כנפי הכרובים, "הבוטחים בה' כהר ציון" וגו'. ואז (אותה) היא (שירה) תחלה לאותם העומדים במשמרת השניה הזו לנגן. במשמרת השלישית הכרובים הללו מקישים בכנפיהם ואומרים שירה, ומה היא, "הללויה הללו עבדי ה' וגו' יהי שם ה' מבורך וגו' ממזרח" וגו'.</p>
<p>כדין אינון מלאכין דקיימי במשמרה תליתאה כלהו אמרי שירתא וכלהו ככבי ומזלי דברקיעא פתחי שירתא כמה דכתיב (איוב לח ז) ברן יחד ככבי בקר ויריעו כל בני אלהים וכתוב (תהלים קמח ג) הללוהו כל ככבי אור דהא אינון ככבי <ד>נהורא (ד)מנגנן על נהורא <נ>א דמנגנן על שירתא <כד> אתי צפרא וכדין נטלי שירתא אבתרייהו דישראל²⁴⁹ לתתא וסלקא יקריה דקביה מתתא <ומ>לעילא ישראל לתתא ביממא³ ומלאכי עלאי לעילא בליליא⁴ וכדין אשתלים שמא קדישא בכל סטרין</p>	<p>אז אותם מלאכים שעומדים במשמרת השלישית, כולם אומרים שירה. וכל הכוכבים ומזלות שברקיע פותחים בשירה, כמו שכתוב "ברן יחד כוכבי בוקר ויריעו כל בני אלהים", וכתוב "הללוהו כל כוכבי אור", שהרי אותם כוכבי האור מנגנים על אור. (שממונים על השירה). כשמוגיע הבוקר, ואז לוקחים שירה אחרי שישראל למטה, ועולה כבוד הקדוש ברוך הוא מלמטה ומלמעלה. ישראל למטה ביום, ומלאכים עליונים למעלה בלילה, ואז נשתלם השם הקדוש בכל הצדדים.</p>
<p>והאי אבן דקאמר כלהו מלאכי עלאי⁵ וישראל לתתא²⁵⁰ כלהו אתקפו בהאי אבן⁶ ואיהי סלקא לעילא לאתעטרא נו אבהן⁷ ביממא ובליליא קביה⁸ אתי לאשתעשעא עם צדיקיא כגנתא</p>	<p>"והאבן הזאת" שאמר, כל המלאכים העליונים וישראל למטה, כולם מחזיקים באבן הזאת, והיא עולה למעלה להתעטר בתוך האבות ביום, ובלילה הקדוש ברוך הוא בא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן.</p>

¹ מפני היות משמרה זאת בת"ת כדפי', והיינו הבוטחים בה' ת"ת עם היסוד והיינו "כהר ציון" (אור יקר).

² במשמרה תליתאה הוא מצד החסד, קרוב לאור היום (אור יקר).

³ שמדתם הת"ת, דהיינו מדת יום (אור יקר).

⁴ בתולות אחריה רעותיה בליליא מלכות. וא"ת הרי בינוקא קאמר כי המלאכים נזונים ומשבחים לת"ת ולכן קאמר ברכו ה' מלאכיו ולא קאמר "את", וישראל נזונים ומשבחים למלכות, וזהו ברכי נפשי "את". לא קשיא כי ביום מלאכים מצד הזכר שהם ישראל, הם משפיעים למלכות, והיינו מדת לילה ביום, לייחודה עם הת"ת. ובלילה, מלאכים ממש משבחים לת"ת, והיינו מדת יום בלילה, ליחדו עם המלכות (אור יקר).

⁵ אמנם ביום הוא מדת לילה ביום, והיינו דאיהי סלקא על נו"ה (אור יקר).

⁶ הכל אוחזים בה ומחזיקים בה לכלול עצמם אל היחוד, בין ישראל ביום בין מלאכים בלילה (אור יקר).

⁷ והיינו דאיהי סלקא על נו"ה (אור יקר).

⁸ ת"ת (אור יקר).

בראשית

<p>דעדן¹ זכאין אינון כל דקיימי בקיומיהו² ומשתדלין באורייתא בליליא בנין דקב"ה וכל אינון צדיקיא דבגנתא דעדן שמעי קליהו דבני נשא אינון דמשתדלי באורייתא כמה דכתיב (שיר ה'ג) היושבת בגנים³ וגו'⁴</p>	<p>אשריהם כל העומדים בקיומם ועוסקים בתורה בלילה, משום שהקדוש ברוך הוא וכל אותם הצדיקים שבגן עדן שומעים קולות בני האדם, אותם העוסקים בתורה, כמו שכתוב "היושבת בגנים" וגו'.</p>
<p>תא חזי האי אבן איהו אבן טבא⁵ ודא הוא רזא דכתיב (שמות כח יז) ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורי אבן⁶ ואלין אינון סדרין דאשלמותא דאבן טבא אשלמותא דאבן יקרה בנין דאית (אשלמותא דאבן) <נ"א אשלמותא> אבן < אהרא דכתיב (יחזקאל לו כו) והסירותי את לב האבן⁷ וגו' וכתיב (שם כז) ואת רוחי אתן בקרבכם והאי איהו (ישעיה כח טז) אבן בחן⁸ פנת יקרת⁹ ואוקמוה ועל רזא דא כתיב (שמות כד יב) לוחות האבן¹⁰ דאינון לוחות אתגזרו מהכא¹¹ ועל דא אקרון על שמיה דהאי אבן¹² והאי הוא רזא דכתיב (בראשית מט כד) משם רועה אבן ישראל¹³ <נ"א> הא ודאי אבן ישראל איקרי כמה דאתמר</p>	<p>בא וראה, אבן זו היא אבן טובה, וזהו סוד הכתוב "ומלאת בו מלואת אבן ארבעה טורים אבן". ואלה הם סדרים (של שלמות) של האבן הטובה, השלמות של אבן יקרה, משום שיש (שלמות) אבן אחרת, שכתוב "והסירותי את לב האבן" וגו', וכתוב "ואת רוחי אתן בקרבכם". וזהו "אבן בחן פנת יקרת", ובארוה. ועל סוד זה כתוב "לוחות האבן", שהם לוחות שנגזרו מכאן, ולכן נקראו על שמה של האבן הזאת, וזהו סוד הכתוב "משם רועה אבן ישראל", (הרי ודאי אבן ישראל נקראת) כמו שנתבאר.</p>
<p>פתח רבי חזקיה ואמר (שמות כח כא) והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה אלין אבני יקרין עלאין דאתקרון אבני המקום כמה דאת אמר (בראשית כח יא) ויקח מאבני המקום¹⁴ והא אוקמוה¹⁵ <והאבנים> על שמות בני ישראל כמה דאית (ו"ב אבנים י"ב</p>	<p>פתח רבי חזקיה ואמר, "והאבנים תהיין על שמות בני ישראל שתים עשרה", אלו אבנים יקרות עליונות שנקראות אבני המקום, כמו שנאמר "ויקח מאבני המקום", והרי פרשוה. "והאבנים על שמות בני ישראל". כמו שיש ("ב אבנים) שנים עשר שבטים למטה, כך גם למעלה שנים עשר שבטים, והם שתים עשרה אבנים יקרות, וכתוב "ששם עלו שבטים שבטי</p>

¹ בסוד היחוד למטה מדת יום בלילה (אור יקר).
² שהם נוטלים חלק ביחוד עם ישראל, ובלילה עם הנשמות והמלאכים (אור יקר).
³ השכינה (אור יקר).
⁴ המשך הפסוק: חברים מקשיבים לקולך השמיעיני. חברים – צדיקים שבג"ע (אור יקר).
⁵ מפני שיש אבן רעה, אבן נגף וצור מכשול נגדיית אליה כדמסיק (אור יקר).
⁶ הם "ב מרגליטאן טבאן שתחתיה (אור יקר).
⁷ יצר הרע מצד החצונים (אור יקר).
⁸ אפשר היות הכוונה לפרש שהיא נקראת אבן מצד החסד והיינו תיקוני הכהן כדפירשנו ונקראת אבן מצד הגבורה דכתיב אבן בוחן, משם מבחן הצדיקים בדיניה (אור יקר).
⁹ מצד אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה, בסוד מאת ה' היתה זאת, דהיינו מצד הת"ת (אור יקר).
¹⁰ שהם נר"ה (אור יקר).
¹¹ כי אחר שהיא למעלה בת"ת, נר"ה נאצלים ונגזרים ממנה, והיינו בחינתה מצד נר"ה אבן ודאי (אור יקר).
¹² וגם ליסוד בו בחינת אבן (אור יקר).
¹³ דהיינו יסוד יוסף, והיא בעצמה נקראת אבן. והיינו סוד דאית בה שבעה עינים, שמשבע ספירות נקראת אבן (אור יקר).
¹⁴ "ג אבנים שהם "ב מלאכים למטה מהמלכות (אור יקר).
¹⁵ שמות לט וע"ש (הערת הזוהר).

בראשית

<p>שבטים לתתא¹ הכי נמי לעילא² תריסר <שבטין> ואינון תריסר אבנין יקירין וכתוב (תהלים קכב ד) ששם עלו שבטים שבטי יה <נ"א> דא רוא) עדות לישראל <דא ישראל רוא דלעילא> (לעילא) ובלהו להודות לשם יהו"ה³</p>	<p>"ה", (זה סוד) "עדות לישראל", זה ישראל, סוד שלמעלה, וכולם להודות לשם ה'.</p>
<p>ועל דא והאבנים על שמות בני ישראל תהיינה וכמה דאית י"ב שעי ביממא⁴ הכי אית י"ב שעי בליליא ביומא לעילא בליליא לתתא כלא דא לקבל דא הני י"ב שעי דבליליא מתפלגי לתלת פלגאן⁵ וכמה ממני <תריסי קיימי תחותייהו> (תריסר) דרגין על דרגין כלהו ממנן בליליא ונטלי טרפא בקדמיתא וכדין כד אתפליג ליליא⁶ קיימין תריין⁷²⁵¹ <נ"א סטריין> סדין מסטרא דא ותריין סדיין <סטריין> מסטרא אחרא²⁵² ורוחא עלאה נפק <נ"א נשיב> בינייהו⁸ וכדין כל אינון אילנין דבגנתא דעדן כלהו פתחי שירתא וקב"ה עאל בגנתא דעדן</p>	<p>ועל זה "והאבנים על שמות בני ישראל תהיינ". וכמו שיש שתיים עשרה שעות ביום, כך יש שתיים עשרה שעות בלילה. ביום למעלה ובלילה למטה. הכל זה כנגד זה. השתיים עשרה שעות של הלילה הללו מתחלקות לשלשה חלקים, וכמה ממונים בעלי תריסים עומדים תחתיהם דרגות על דרגות, כולם ממונים בלילה, ונוטלים טרף בהתחלה. ואז כשנחלק הלילה, עומדים שני (סתרים) סדרים מצד זה ושני סדרים מצד אחר (זו), ורוח עליונה יוצאת (נושבת) ביניהם, ואז כל אותם האילנות שבגן עדן, כולם פותחים בשירה, והקדוש ברוך הוא נכנס בגן עדן.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (דה"א יז לג) אז ירננו עצי היער מלפני יהו"ה כי בא לשפוט את הארץ כמה דכתיב (ישעיה יא ד) ושפט בצדק דלים בגין דמשפט עאל בינייהו ואתמליא מניה²⁵³ ג"ע ורוחא דצפון אתער בעלמא וחדוה אשתכח ונשיב ההוא רוחא באינון בוסמין וסלקן ריחין לעילא ומתעטריין²⁵⁴ צדיקיא בעטרייהו ומתהגן מגו זיוא דאספקלריאה דנהרא</p>	<p>זהו שכתוב "אז ירננו עצי היער מלפני ה' כי בא לשפוט את הארץ", כמו שכתוב "ושפט בצדק דלים". משום שמשפט נכנס ביניהם ומתמלא ממנה (ממנו) גן עדן. ורוח צפון מתעוררת בעולם, ושמחה נמצאת, ונושבת אותה הרוח באותם בשמים, ועולים ריחות למעלה, ומתעטרים (ומתעוררים) הצדיקים בעטרותיהם ונהנים מתוך זיו האספקלריה המאירה.</p>
<p>זכאין אינון צדיקיא דזכאן לההוא נהורא עלאה וההוא נהורא דאספקלריאה דנהרא נהיר לכל סטריין וכל חד וחד מאלין צדיקיא נטיל לחולקיה כדקא חזי ליה והוה (נטיר כל חד וחד כפום עובדוי דעבד בהאי עלמא מאינון מתכספי) <נטיל (נ"א והכי נהיר) כל חד וחד כפום עובדוי</p>	<p>אשריהם הצדיקים שזוכים לאותו האור העליון, ואותו האור של האספקלריה המאירה מאיר לכל הצדדים, וכל אחד ואחד מהצדיקים הללו נוטל את חלקו כראוי לו, והיה נוטל (וכך מאיר) כל אחד ואחד כפי מעשיו שעשה בעולם הזה. (מאלה) יש מהם שמתביישים מאותו אור שנטל חברם</p>

¹ לשכינה בתחתונים (אור יקר).

² לשכינה בעליונים (אור יקר).

³ כדפי' ר' יוסי מלאכי עילאי לעילא וישראל לתתא (אור יקר).

⁴ כל אבן ואבן שעה א' (אור יקר).

⁵ ג' משמרות, ד' שעות בכל משמרה, ד' מלאכים מאות י"ב דקאמרן (אור יקר). נחלקים לג' משמרות וכמה ממונים בעלי תריסין תחתיהם מדרגות מדרגות (ד"א).

⁶ שהם ו' שעות, וו' שעות, שהם ו' מלאכים וו' מלאכים, נמצא שמשמרה אמצעית מתחלק ומאותם י"ב שבטי י"ה עדות (אור יקר).

⁷ דהיינו ד' שהם במשמרה האמצעי (אור יקר).

⁸ היינו סוד קו האמצעי, שהוא רוח המתמצע בין ו' וו' (אור יקר).

בראשית

<p>דעבד בהאי עלמא אית מנהון דמתכספוי¹ מההוא נהירו דנטיל חבריה</p>	
<p style="text-align: center;">רלב/א</p>	
<p style="text-align: center;">זהר</p>	
<p style="text-align: center;">יתיר ונהיר והא אוקמוה</p>	<p style="text-align: center;">יותר ומאיר, והרי פרשוה.</p>
<p>חולקיה דליליא מכד שארי ליליא למיעל כמה גרדיני² נמוסין מתערין ושטאן בעלמא ופתחין³ סתימין ולבתר כמה זינין לזנייהו כמה דאוקימנא וכדין כד אתפליג ליליא סטרא דצפון נחית (>נ"א< נהיר נהירו) מעילא לתתא ואחיד ביה בליליא עד תרין חולקין דליליא ולבתר סטרא דדרום אתער עד דאתי צפרא</p>	<p>חלקי הלילה, כאשר מתחיל הלילה להיכנס, כמה שלוחי דין מתעוררים ומשוטטים בעולם ופותחים הסתומים. ואחר כך כמה מינים למיניהם, כמו שבארנו. ואז, כשנחלק הלילה, צד צפון יורד (מאיר הארה) מלמעלה למטה, ואוחז בלילה עד שני חלקים של הלילה. ואחר כך מתעורר צד דרום, עד שמגיע הבוקר.</p>
<p>וכד אתי צפרא כדין דרום וצפון אחידו ביה וכדין אתאן ישראל לתתא סלקין לה בצלותהון ובעותהון לעילא עד דסלקא ואתגניזת בינייהו ונטלא ברכאן מרישא דמלכא²⁵⁵ דכל רישין ואתברכא מההוא טלא דאתמשכא מלעילא ומההוא טלא פריש לכמה סטרין וכמה רבוון אתזנו מניה מההוא טלא ומניה עתידין לאחייא מיתייא</p>	<p>וכשמגיע הבוקר, אז הדרום והצפון אוחזים בו, ואז באים ישראל למטה, ומעלים אותה בתפלותיהם ובקשותיהם למעלה, עד שעולה ונגנזת ביניהם, ונוטלת ברכות מהראש (של המלך) של כל הראשים. ומתברכת מאותו הטל שנמשך מלמעלה, ומאותו הטל נחלק לכמה צדדים, וכמה רבבות נזונים מאותו הטל, וממנו עתידים להחיות המתים.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (ישעיה כו יט) הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך >טלא< מאינון נהורין עלאין דנהרין >לעילא< עד דהוו יתבי אתפליג ליליא אמר ליה רבי יהודה לרבי יוסי השתא רוחא דצפון אתער וליליא אתפלג והשתא עדנא דקב"ה תאיב לקלהון דצדיקיא בהאי עלמא אינון דמשתדלי באורייתא השתא קב"ה ציית (לקול מלייהו) >לן< בהאי אתר לא נפסוק מלי דאורייתא</p>	<p>זהו שכתוב "הקיצו ורננו שוכני עפר כי טל אורות טלך", טל מאותם האורות העליונים שמאירים למעלה. בעוד שהיו יושבים, נחלק הלילה. אמר לו רבי יהודה לרבי יוסי, עכשיו רוח צפון מתעוררת והלילה נחלק, וכעת הזמן שהקדוש ברוך הוא מתאוה לקול הצדיקים שבעולם הזה, אותם שעוסקים בתורה. וכעת הקדוש ברוך הוא מקשיב (לקול דבריהם) לנו במקום הזה, לא נפסיק בדברי התורה.</p>
<p>פתח ואמר המלאך הגואל אותי מכל רע (בראשית מח טז) הא אתמר ואוקמוה אבל תא חזי כתיב (שמות כג ב) הנה אנכי שולח מלאך וגוי דא הוא מלאך דאיהו פרוקא דעלמא נטירו דבני נשא והאי איהו דאזמין ברכאן לכל עלמא בנין דאיהו נטיל לון בקדמיתא ולבתר איהו אזמין לון בעלמא ובגין דא כתיב הנה אנכי שולח מלאך לפניך (שם לג ב) ושלחתי לפניך מלאך והאי איהו מלאך דלזמנין דכר ולזמנין נוקבא והכי איהו [דבזמנא] [דזמנא] דאיהו אזמין ברכאן [לעלמא]</p>	<p>פתח ואמר, "המלאך הגואל אותי מכל רע". הרי נתבאר ופרשוה, אבל בא וראה, כתוב "הנה אנכי שולח מלאך" וגו', זהו מלאך שהוא גאולת העולם, ושמירתם של בני האדם, וזהו שמזמין ברכות לכל העולם, משום שהוא נוטל אותם בהתחלה, ואחר כך הוא מזמין אותם לעולם, ולכן כתוב "הנה אנכי שולח מלאך לפניך", "ושלחתי לפניך מלאך". וזהו מלאך שלפעמים זכר ולפעמים נקבה, וכך הוא, שבזמן שהוא מזמין ברכות לעולם (למעלה), אז הוא זכר ונקרא זכר. כזכר</p>

¹ שמתביישין (ד"א). ונכוה מחופה למה לא זכה כמוהו. הרש"ב (נ"א).

² שלוחי הדין המענישי' לקיים חוקות המלך ית' [ולעוברי נמוסי ודתי התורה. הרש"ב] (ד"א).

³ קעב ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>(לעילא) כדין איהו דכר ואקרי דכר כדכורא דאזמין ברכאן (<גנ"א> לתתא) לנוקבא הכי איהו אזמין ברכאן לעלמא ובזמנא דקיימא בדינא על עלמא כדין אקרי נוקבא כנוקבא דאיהי עוברא¹ הכי איהו אתמלי מן דינא וכדין אקרי נוקבא ועל דא לזמנין אקרי דכורא ולזמנין אקרי נוקבא וכלא רזא חדא</p>	<p>שמזמין ברכות (למטה) לנקבה, כך הוא מזמין ברכות לעולם. ובזמן שעומד בדין על העולם, אז נקרא נקבה, כנקבה המעוברת, כך הוא מתמלא מן הדין, ואז נקרא נקבה. ועל זה לפעמים נקרא זכר ולפעמים נקרא נקבה, והכל סוד אחד.</p>
<p>כגוונא דא כתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת מלאכין אית שלוחן בעלמא² דמתהפכין לכמה גוונין לזמנין נוקבי לזמנין דכורי לזמנין דינא לזמנין רחמי וכלא בחד גוונא כגוונא דא האי מלאך בגוונין סגיאין איהו וכל גוונין דעלמא בלהו איתנהו בהאי אתר ורזא דא (יחזקאל א כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד יהו"ה וכמה דאית ביה כל אינון גוונין הכי נמי אנהיג לכל עלמא</p>	<p>כדוגמא זו כתוב "ואת להט החרב המתהפכת". יש מלאכים שלוחים בעולם שמתהפכים לכמה צבעים, לפעמים נקבות לפעמים זכרים, לפעמים דין לפעמים רחמים, והכל בצבע אחד. כדוגמא זו המלאך הזה הוא בצבעים רבים, וכל הצבעים שבעולם ישנם במקום הזה. וסוד זה "כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנוגה סביב הוא מראה דמות כבוד ה'", וכמו שיש בו כל אלו הצבעים, כך גם מנהיג את כל העולם.</p>
<p style="text-align: center;">תוספתא³</p>	<p style="text-align: center;">תוספתא</p>
<p>רחימי עלאי⁴ מארי דסכלתנו אסתכלו הורמני ידיעין⁵ בקולפי⁶ דסיכתא⁷ קריבו למנדע מאן מנכון מארי דעיינין בסכלתנו⁸ וידע בשעתא דסליק ברעותא⁹ דרזא דרזין¹⁰ לאפקא תלת גוונין כחדא כלילין¹¹ ואינון (תלת גוונין) חוור וסומק <וירוק¹² תלת גוונין> כחדא אשתליבאן דא עם</p>	<p>אהובים עליונים, בעלי התבונה, התבוננו, מושלים היודעים בהכאת ההבטה, התקרבו לדעת, מי מכם בעלי עינים בתבונה, ויודע בשעה שעולה ברצון של סוד הסודות להוציא שלשה צבעים כלולים כאחד, והם לבן אדום וירוק, שלשה צבעים משולבים כאחד זה בזה, מזדווגים (מזדלגן) זה עם זה. מגרפה תחתונה נצבעת ויוצאת מתוך הצבעים</p>

¹ שכן נתמלא בדינים (דע"ה ח"ב קד ע"א).

² בראשית נג ע"ב (ד"א).

³ פיסקא זו איננה תוספתא, אלא המשך דברי הזהר (אור יקר).

⁴ אמר על הצדיקים (זהר הרקיע).

⁵ שולטנין ידיעין (זהר הרקיע). שרים המושלים אשר להם ידוע (ד"א).

⁶ ששבט המלכות והממשלה לעולם בידם (זהר הרקיע).

⁷ פי' לשון יתד תקועה (זהר הרקיע). בהכאת ההבטה שהם משיגים ומביטים התקרבו לידע מי מכם בעלי עינים פי' בעלי ההשגחה וההשגה לידע סוד אצילות ג' קוים של חסד דין רחמים שהם נרמזים בג' גוונים כנודע (ד"א).

⁸ פי' שיהיה לו עיני השכל (זהר הרקיע).

⁹ ידוע שזווג עליונים תלוי בתחתונים וזהו אחר שנברא האדם, אבל בתחלה עדיין אין בעולם תחתון מי שיעבוד את האדמה, ואז לא היה נעשה אלא ברעותיה לבד (זהר הרקיע).

¹⁰ היינו אימא הנקרא רזא דרזין, מפני שהיא רזא הכוללת כל רזין שהם המוחין דז"א ויסוד דאבא הכלול בתוכה (זהר הרקיע).

¹¹ היינו שעת הלידה כשילדה בחי' ג' כלילין בג' וכו' מעיקרא יצאו ו' נקודות והמלכות נקודה הז' בסוד ז' מלכים דמיתו, והשתא בסוד העיבור נכללו נה"י בחג"ת ונעשו ג' לבד, דמעיקרא יצאו ו"ק כל א' לעצמו בסוד רשות הרבים, וזהו גרם שבירתן והשתא בסוד עיבור נעשו כלילין כחדא הרי ב' חלוקים, בתחילה ו' והשתא ג', ומתחלה רה"ר ועתה רה"י כלילין כחדא (זהר הרקיע).

¹² שהם חג"ת (זהר הרקיע).

בראשית

<p>הללו. וכל הצבעים האלו נראים בזה, מראה הוא להסתכל [בו], נראה כעין הבדולח בזמן, כעין שמכה בתוכה, כך נראה בחוץ.</p>	<p>דא¹ מזדלג²⁵⁶ דא עם דא² מגרופיא תתאה אצטבע ונפקא מגו גוונין אלין³ וכל גוונין אלין אתחזון בהאי חיזו איהו לאסתכלא כעינא דבדולחא אתחזי בשעתא כגוונא דבטש כגווה הכי אתחזי לבר</p>
<p>שלשת הצבעים הללו טובבים את זה, והצבע הולך, עולה ויורד. היכלות הקשר קבועים בצבע (בתוכה). צבעים מקיפים (צבעים) כלולים כאחד, מעלים אותה למעלה ביום ומורידים בלילה. נר שדולק נראה בלילה. ביום נסתר האור ומתחבא במאתים ארבעים ושמונה עולמות, שכולם הולכים לתוכה (בשבילה) מלמעלה למטה בתוך שלש מאות ששים וחמשה איברים גנוזה, ומכוסה למטה. מי שמחפש</p>	<p>אלין תלת גוונין סחרן להאי⁴ וגוונא אזלא סלקא ונחתא קסטורין דקטרא⁵ קביעי בגוון <בגווה> גוונין סחרין <גוונין> כלילין כחדא סלקין לה לעילא ביממא ונחתא בליליא שרנא דדליק אתחזי בליליא ביממא אסתרת נהורא טמירא כמאתן וארבעין ותמניא עלמין כלהו אזלין לגווה <בגינה> מלעילא לתתא גו תלת מאה ושתין וחמש שייפין גניזא ואתכסיא לתתא מאן [דמפשפש] [דפשפש]⁶</p>
<p>תוספתא</p>	<p>רלב/ב</p>
<p>תוספתא</p>	<p>תוספתא</p>

¹ הוא על היקום עצמם, כי הנצח עם החסד משולבים זה עם זה כי נתחברו בסוד העיבור, והן הוד עם גבורה, וכן יסוד עם המלכות, שניהם נעשו א', שנתקשרו תכלית הקישור והחיבור זה עם זה, וזה לשון משולבות. אבל הקיום עצמם זה עם זה, כגון חסד עם גבורה ועם ת"ת, לא היו משולבים זה עם זה, אף שנעשו כלילין כחדא, לא נעשו א' ממש אלא מזדלגן (זהר הרקיע).

² לשון זלגו עינו דמעו, פ' השפע של זה מדלג לזה ומזה לזה (אור יקר). לשון מזדלגין הוא מלשון מזל"ג, כמזלג הזה שנוטלים אותו ממקום זה לאחוז בדבר אחר שבמקום אחר. כן החסד והגבורה, אף שנתאחזו זה עם זה, מכל מקום החסד הוא חסד במקומו, והגבורה היא גבורה במקומו, אלא שאינם נפרדים רק שניהם מתאחזין זה עם זה, ואינם כמו החסד עם הנצח שאינה נכרת כל א' במקומו, אלא נשו א' ממש. ולכן על ב' בחי' אלו אשתליבו דא עם דא ומזדלגין דא עם דא, ואפשר עוד שאמר אשתליבו דא עם דא על חסד ונצח כנז', נשתלבו, משום שהחסד כולל בתוכו את הנצח, שנעשה כמין בקוץ בחסד, ואסף בתוכו את הנצח. וכן גבורה אספה בתוכה את ההוד, וכן ת"ת את היסוד. ומזדלגין זה עם זה, אמר על כל א' מהם עם כולם, כי הנה החסד נתקשר עם הגבורה ועם ההוד ועם הת"ת ועם היסוד, וכן כל א' מהם הנצח עם הגבורה ות"ת והוד ויסוד, שע"כ הוצרכו להיות בעיבור ט' חדשים, כדי להכלל כל א' עם כולם, שנעשו ג' של ג"ג, וכן כל א' נתאחד עם כולם, וזהו מזדלג לשון מזלג כנז'. ואפשר עוד מ"ש אשתליבו הוא לשון שליבות, שהם מדריגות הסולם, כי החסד עם הנצח נשתלבו זה עם זה, שאף שנעשו א', מ"מ החסד הוא מדרגה עליונה על הנצח, כי הנצח הוא למטה הימנה. משא"כ החסד עם הגבורה שהם שוים במדרגה ואין מדרגה של זה למטה מזה אלא שוים הם אלא שנתאחזו כנז' (זהר הרקיע).

³ היינו מדת המלכות וכו' שהיא מקבלת האור מהם, והיא מצטבעת ומקבלת הגוונין שבו. לא כן הז"א עצמו, שהוא הגוון בעצמו, ולא שצובעין אותו ממקום אחר, אלא גוון החיבור הוא החיבור בעצמו, שבו מחוורים דברים אחרים, וכן הסומק והירוק (זהר הרקיע).

⁴ עד הנה דיבר בסוד אור פנימי שבה, וכנגד אור המקיף שבה אמר אלין תלת גוונין סחרין להאי, שכמו שבסוד אר"פ יש בו ג' גוונין אלין, וכן בסוד אור מקיף יש כל הג' גוונין מקיפין וכו' (זהר הרקיע).

⁵ היכלות של קשר הנזכר מג' קוין קשורים וקבועים בה והם ענפי הג' גוונים הנזכר (ד"א).

⁶ מי שמפשפש ורוצה להשיג מהות סוד השכינה אשר בה שס"ה איברים שהם שס"ה לאוין שבתורה אזי א"א לו להשיג דבר מה אם לא ששבר תחילה קליפות חיצונות מעולם העשיה שהם בכנפי' קליפות נסתרים ובהשתברותו אזי יפתח שער שלה להשיג מה שאפשר להשיג (ד"א).

בראשית

<p>לאשכחא לה יתבר גדפיין קליפיין¹ טמירין ויפתח תרעיין² מאן דזכי למיחמי יחמי³ גו ידיעה וסכלתנו כמאן דחמי בתר כותלא⁴ בר מן משה⁵ נביאה מהימנא עלאה דהוה חמי ליה עינא בעינא לעילא באתר דלא אתיידע מאן דלא זכי דחו ליה לבר⁶ כמה חבילי טהירין אודמנו לגביה⁷ אודמנן נפקי עליה ואפקו ליה דלא יסתכל בענונא דמלכא ווי לון לאינון חייבין דעלמא דלא זכאן לאסתכלא כמה דאת אמר (במדבר ד כ) ולא יבאו לראות כבלע את הקדש וגו' אמר רבי יהודה מסתכל הוינא והא מגו זהירין אלין⁸ מסתכלין⁹ נשמתהון דצדיקיא כד אתדבקו בהאי אתר¹⁰ מגו זהירין אלין מסתכלין נשמתהון דצדיקיא אינון גווינן סלקין ואתכלילין כחדא זכאה איהו מאן דידיע לאכללא¹¹ וליחדא¹² בלהו כחדא לאתקנא כלא באתר דאצטריך לעילא לעילא וכדין אתנטיר בר נש בהאי עלמא ובעלמא דאתי</p>	<p>למצא אותה, ישבר כנפי קליפות נסתרות ויפתח שערים. מי שזוכה לראות, יראה תוך ידיעה ותבונה כמי שרואה אחר הכותל, פרט למשה הנביא הנאמן העליון שהיה רואה אותה עין בעין, למעלה, במקום שלא ידוע. מי שלא זוכה, דוחים אותו החוצה. כמה קבוצות שלוחי דין מזדמנים אליו מזדמנים לצאת עליו, ומוציאים אותו שלא יסתכל בעונג המלך. אוי להם לאותם הרשעים של העולם שלא זוכים להסתכל, כמו שנאמר "ולא יבאו לראות כבלע את הקדש" וגו'. אמר רבי יהודה, הייתי מסתכל, והרי מתוך הזהרים הללו מסתכלות נשמות הצדיקים, כשנדבקו במקום הזה. מתוך הזהרים הללו מסתכלות נשמות הצדיקים. אותם צבעים עולים ונכללים כאחד. אשרי מי שיודע להכליל וליחד את כולם כאחד, לתקן הכל במקום שצריך למעלה למעלה, ואז האדם שמור בעולם הזה ובעולם הבא.</p>
זהר	זהר
<p>פתח רבי יוסי ואמר (תהלים צט ד) ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים וגו' ועז מלך <משפט אהב> דא קב"ה¹³ ועז מלך תוקפא דאתקף קב"ה לאו איהו אלא במשפט¹⁴ דהא במשפט אתקיים ארעא כמה דאת אמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ ובגין כך ועז מלך משפט אהב ולא (אתקף) <אתתקנת> כנסת</p>	<p>פתח רבי יוסי ואמר, "ועז מלך משפט אהב אתה כוננת מישרים" וגו'. "ועז מלך משפט אהב", זה הקדוש ברוך הוא. "ועז מלך", תוקף שמחזק הקדוש ברוך הוא אינו אלא במשפט, שהרי במשפט עומדת הארץ, כמו שנאמר "מלך במשפט יעמיד ארץ". ולכן "ועז מלך משפט אהב". ולא נתקנת כנסת ישראל אלא במשפט, משום שמשם</p>

¹ שיש לבוש ללבוש, כדכתיב והנה רוח סערה באה מן הצפון ענן גדול, ואז מתלקחת ונוגה לו סביב, הם ד' קליפיין, ומתוכה דמות ארבע חיות, לכך מאן דמפשפש לאשכחא לה יתבר קליפיין, ואח"כ צריך עוד ליכנס כמה מדרגות קדושות מההיכלות (אור יקר).

² שערי ההיכלות, ופי' כי אף אם ידע האדם דרך המדרגות, פעמים לא יזכה להשיג כענין ברוך בן נריה (אור יקר).

³ כי אין הראיה ראייה גשמית בעיני בשר ח"ו, אלא ראייה רוחנית שכלית, ואפילו הכי אי אפשר לעמוד על כל הענין לעומק המושג (אור יקר).

⁴ והיינו המלכות הנק' כותל, רואה הדברים העליונים בה, בסוד נבואת הנביאים באספקלריאה שאינה מאירה (אור יקר).

⁵ שהיה רואה באספקלריאה המאירה (אור יקר).

⁶ כעין ציץ ונפגע, הציץ ומת ע"י החצונים (אור יקר). מי שאינו זוכה להשיג אזי דוחין אותו לחוץ (ד"א).

⁷ שלוחי הדין שבעולם מוכנים לאחוז בו ולענשו (ד"א).

⁸ שהם במלכות (אור יקר).

⁹ להשיג למעלה (אור יקר).

¹⁰ שיש נשמות שאינם זוכות אלא במלכות כדפי' לעיל (אור יקר). כשהם משיגים במקום זה (ד"א).

¹¹ לכלול כל א' מאותם שבמלכות בחבירו (אור יקר).

¹² ליחדם כולם יחד להיותם בה מרכבה לספירות העליונות (אור יקר).

¹³ מלכות (אור יקר).

¹⁴ ת"ת (אור יקר).

בראשית

<p>ישראל אלא במשפט¹ בגין דמתמן אתונת (כל ארעא²) וכל ברכאן דנטלא מתמן נטלא³ ובגין כך ועז מלך משפט אהב כל תאיבו וכל רחימו דילה⁴ לקביל משפט אתה כוננת משרים רזא⁵ דתרין כרובים⁶ לתתא דאינון תקונא ויישובא דעלמא⁷ והא אתמר</p>	<p>נזונית, וכל הברכות שנוטלת, היא נוטלת משם, ולכן "ועז מלך משפט אהב", כל התשוקה וכל האהבה שלה כנגד המשפט. "אתה כוננת משרים", סוד של שני הכרובים למטה, שהם תיקון וישוב העולם, והרי נתבאר.</p>
<p>רבי (יצחק) [חזקיה] פתח ואמר (תהלים קיג א) הללויה הללו עבדי יהויה הללו את שם יהויה האי קרא אית לאסתכלא ביה כיון דאמר הללויה אמאי הללו עבדי יהויה ולבתר הללו את שם יהויה אלא הכי תנינן מאן דמשבח (לחדא) [לאחרא] אצטריך לשבחא ליה כפום יקריה וכפום יקריה הכי אצטריך שבחיה ותנינן מאן דמשבח לאחרא בשבחא דלית ביה הוא גלי (גלותא וסבב) [גנותיה וצבי] לגלאה ליה ועל דא מאן דעביד הספדא על בר נש אצטריך כפום יקריה ולא יתיר דמגו שבחיה אתי לגנותיה⁸ ובכלא שבחא אצטריך כפום יקריה</p>	<p>רבי (יצחק) חזקיה פתח ואמר, "הללויה הללו עבדי ה' הללו את שם ה'". בפסוק זה יש להתבונן בו, כיון שאמר "הללויה", אז למה "הללו עבדי ה'", ואחר כך "הללו את שם ה'". אלא כך שנינו, מי שמשבח את (האחד) האחר, צריך לשבחו לפי כבודו, ולפי כבודו כך צריך שבחו. ושנינו, מי שמשבח את האחר בשבח שאין בו הוא, מגלה (גלוי ומסבב) את גנותו, ורוצה לגלות אותו. ועל זה מי שעושה הספד על בן אדם, צריך כפי כבודו ולא יותר, שמתוך שבחו בא לגנותו, ובכל שבח צריך לפי כבודו.</p>
<p>תא חזי הללויה הכא אית שבחא עלאה דמארי [דכלא⁹] (וכלא) אתר דלא שלטא ביה עינא¹⁰ למנדע ולאסתכלא <אתר> דאיהו טמירא דכל טמירין¹¹ ומאן איהו ייה שמא עלאה על כלא¹² ובגין כך הללויה שבחא ושמא כחדא כלילן כחדא והכא סתים מלה דאמר [הללויה]</p>	<p>בא וראה "הללויה", כאן יש שבח עליון של רבון הכל, מקום שאין העין שולטת בו עין לדעת ולהסתכל (מקום), שהוא טמיר של כל הטמירים, ומיהו, י"ה, שם עליון על הכל. ולכן "הללויה", שבח ושם כאחד, כלולים כאחד, וכאן נסתם הדבר, שאמר "הללויה" ולא אמר מי הללויה, למי אמרו הללו, אלא כמו ש"ה נסתם, כך שבח</p>

¹ עם היות שהיא מקבלת מיסוד ומנצח ומהוד, עכ"ז לא אתתקף אלא במפשט, דהיינו ת"ת, מצד הבינה. והטעם מפני שמג' ספירות הנזכרות, אין שפע למלכות אלא לחלק א' או בחי' א' ממנה, כפי הספירה, וכן מכל א' מהספירות, אם גבורה אם חסד, אמנם מצד הת"ת הנק' משפט אינו כן (אור יקר).

² כל בחינות שבה הם נזונים כאחד מפני ריבוי בחינות הזכר שהוא נגדי לה. ועוד טעם ב' כי גם אם ישפיעו בה שאר הספירות אין להם אלא מהת"ת א"כ כדאי לה ליטול ממנו ממש (אור יקר).

³ ע"י הספירות האחרות לפי האמת מתמן נטלא (אור יקר).

⁴ ומה שהיה מתדבקת ביסוד או בנצח או בהוד או בחסד או בגבורה אינו אלא לרדוף אחר דודה אם ימצאנו בא' הספירות לדעת איה מקום כבודו מתאחד בפרטות באיזו ספירה לינק ממנו (אור יקר).

⁵ קצב ע"א בס"ת (הערת הזוהר)

⁶ מטטרון סנדלפון (אור יקר).

⁷ שעל ידיהם המלכות מתלבשת ועל ידיהם מנהגת התחתונים וזה שר היצירה וזה שר העשיה (אור יקר).

⁸ הוא גורם שאחרים יגוהו מאחר שהוא משבחו בדבר שאין בו (ד"א).

⁹ נדוע ששם י"ה כולל ג' מדות: י' חכמה, ה', בינה, קוצו של י' כתר, וז"ש שבחא עילאה דמארי דכולא, דהיינו בינה שהיא בעלת כל הספירות למטה, והיא אם הבנים, תשובה, שבה תשובה בסוד היובל (אור יקר).

¹⁰ היא הנקראת מחשבה דאפילו בשאלתא לא קיימא – חכמה (אור יקר).

¹¹ כתר – כי חכמה ובינה טמירין, וכתר טמירא הכולל בעצמו כל טמירין. או ירצה טמירא אפילו מן הטמירין ואינם משיגים בו (אור יקר).

¹² שהוא בג' ראשונות עליונות על שאר הספירות. וכשנדקדק הטיב נמצא שם זה עליון אפילו על אה"ה, כי אה"ה בבינה, ושם הו"ה הוא התפשטות שם י"ה למטה עד ו"ה לפי האמת ומעתה אין שם למעלה ממנו (אור יקר).

בראשית

<p>(הללו עבדי ה') ולא אמר מאן הללויה! למאן אמרו <הללו> אלא כמה די"ה סתים הכי שבחא <דשבוחי> (דשבחוי) סתים אינון דמשבחי לא ידענא מאן אינון והכי אצטריך למהוי כלא סתים ברזא עלאה ולבתר דסתים ברזא עלאה גלי ואמר הללו עבדי יהו"ה הללו את שם יהו"ה בגין דדא איהו אתר דלא סתים כההוא עלאה טמירא דכל טמירין דא הוא אתר <דאקרי> (תמן) שם כמה דאת אמר (ש"ב ו ב) אשר נקרא שם שם יהו"ה קדמאה סתים דלא <נ"א דא> גליא <נ"א> תניינא) סתים וגליא ובגין <דקיימא> (דאמר) באתגלייא אמר אינון דקא משבחי לההוא אתר מאן אינון וקאמר דאינון עבדי יהו"ה דאתחזון לשבחה לאתר דא</p>	<p>שמשבחים הם נסתמים, שמשבחים לא ידענו מי הם, וכך הכל צריך להיות נסתם בסוד עליון. ואחר שנסתם בסוד עליון, גלה ואמר "הללו עבדי ה' הללו את שם ה'", משום שזהו מקום שלא נסתם, כאותו עליון הטמיר של כל הטמירים. זהו מקום שנקרא שם, כמו שנאמר "אשר נקרא שם שם ה'". הראשון סתום שאינו (זה) גלוי (השני) סתום וגלוי. ומשום שעומד בגלוי אמר, אותם שמשבחים לאותו מקום מי הם, ואמר שהם עבדי ה' הראויים לשבח את המקום הזה.</p>
<p>יהי שם יהו"ה מבורך (תהלים קיג ב) מאי שנא דקאמר [יהי] <היה אלא יהי> רזא דאמשכותא מההוא אתר עלאה דאיהו סתים (כ)דקאמרין דאיהו י"ה עד רזא דברית דאיהו יו"ד תתאה כנוונא דיו"ד עלאה שירותא כסופא ובגין כך יהי רזא דאמשכותא מטמירא דכל טמירין עד דרנא תתאה ובמלה דא אתקיים כל עובדא דבראשית כמה דאת אמר² יה"י רקיע יה"י מאורות יה"י אור בכל אינון עובדין דלעילא כתיב יהי בכל אינון עובדין דלתתא לא כתיב יה"י בגין דרזא דא (איהו) <דאיהו נ"א אמשכותא> מרזא עלאה סתימין דכל סתימין לא אתקיים אלא במלין עלאי דלעילא ולא אתמר באינון</p>	<p>"יהי שם ה' מברך", מה שונה שאמר "יהי". אלא "יהי" סוד ההמשכה מאותו מקום עליון, שהוא סתום, כמו שאמרנו, שהוא י"ה, עד סוד הברית שהוא יו"ד תחתונה, כדוגמת שיו"ד העליונה, הראשית כסוף. ולכן "יהי", סוד ההמשכה מטמיר של כל הטמירים עד הדרגה התחתונה, ובדבר הזה מתקיים כל מעשה בראשית, כמו שנאמר "יהי רקיע", "יהי מאורות", "יהי אור". בכל אותם המעשים שלמעלה כתוב "יהי". בכל אותם מעשים שלמטה לא כתוב יהי, משום שסוד זה שהוא (המשכה) מסוד עליון, נסתר כל הנסתרים, לא מתקיים אלא בדברים עליונים שלמעלה, ולא נאמר באותם</p>
<p>רלג/א</p>	
<p>מלין תתאין דלתתא ובדא מתברך שמא קדישא בכלא³ ועל דא כתיב (תהלים קיג ב - ג) יהי שם יהו"ה מבורך וגו'⁴ ממזרח שמש עד</p>	<p>דברים תחתונים שלמטה. ובזה מתברך השם הקדוש בכל, ועל זה כתוב "יהי שם ה' מברך וגו' ממזרח שמש עד מבואו". זה מקום עליון שמאירה ממנו השמש ומאיר לכל. וזהו מקום של הראש העליון הסתום. "ועד מבואו", זהו מקום הקשר שנקשרת</p>

¹ כ"מ ונ"ל דה"פ דב' הערות הן בפסוק הא' דאמר הללויה ולא אמר מי הם שיהללוהו. והב' שאחר שאח"כ אמר הללו עבדי ה' משמע דהללויה לא קאי אצדיקים וקשה דאם לא להם יאמר שיהללויה למי אמרו, באופן שב' קושיות הן הא' מהבנת המלה בעצמה, והב' שמש"כ אח"כ הללו עבדי ה' משמע דקמא לאו להו קאמר ולז"א הללויה למאן אמרו (הרמ"ז כ"י) (נ"א).

² יו ע"ב (הערת הזוהר).

³ קשיא ליה, דמי יכרחני לפרש שבמלת "יהי" יהיה כלל הכל כדקאמר, נימא י"ה חכמה נקרא עם י' תתאה, והיינו חכמה ביסוד יה"י. לזה אמר, כיון שאמר יהי שם יהו"ה, הכוונה לברך ארבעה אותיות שבשם. "ובדא" כלומר במה שפירשנו, שמלת יהי כולל הכל, "מתברך שמא קדישא בכלא", כלומר בכל המדרגות מי' לה' ומה' לו, ומו' לה', ועל דא כתיב "יהי שם ה' מבורך" (אור יקר).

⁴ כלומר אם היה אומר יתברך שם יהו"ה, לא היה מורה שיתברך מן המקור סדר כל המדרגות, אלא מורה שיתברך שם ברכה מה. אמנם עתה שאמר יה"י, מורה ברכה כוללת ממדרגה למדרגה (אור יקר).

בראשית

<p>מבואו¹ דא אתר עלאה דקא נהיר מניה שמשא² ונהיר לכלא³ ודא הוא אתר דרישא עלאה סתימאה⁴²⁵⁷ ועד מבואו דא הוא אתר קשרא דאתקשר ביה⁵ מהימנותא כדקא חזי⁶ ומתמן נפקן ברכאן לכלא⁷ ועלמא מהכא אתון⁸ כמה דאתמר ובגין כך קיימא האי אתר לאתזנא מעילא⁹ ולאנתברכא מתמן¹⁰ וכלא קיימא¹¹ באתערותא דלתתא דמתערי אינון עבדי יהוה¹² כד מברכי שמא קדישא¹² כדקאמרן ובגין כך דאיהו באתגלייא¹³ כתיב (שם א) הללו עבדי יהוה¹³ הללו את שם יהוה</p>	<p>בו האמונה כראוי, ומשם יוצאות ברכות לכל, והעולם נזון מכאן, כמו שנתבאר, ולכן עומד מקום זה להזון מלמעלה ולהתברך משם, והכל עומד בהתעוררות התחתונה שמעוררים אותם עבדי ה' כשמברכים את השם הקדוש, כפי שאמרנו. ומאחר שהיא בהתגלות, כתוב "הללו עבדי ה' הללו את שם ה'".</p>
<p>אדהכי הוה נהיר צפרא נפקו מן מערתא ובההוא ליליא >לא דמיכו< אזלו בארחא כד נפקו מאינון טורין יתבו ועלו עלותא מטו לחד כפר ויתבו תמן כל ההוא יומא בההוא ליליא >נמו עד דהוה פלגות ליליא< קמו לאתעסקא באורייתא פתח רבי יהודה ואמר (בראשית מח ב) ויברכם ביום ההוא לאמור כך יברך ישראל וגו' ויברכם ביום ההוא מאי ביום ההוא דהא סגי דקאמר ויברכם ותו נכלהו לאמר כתיב חסר והכא לאמורן >בוי"ו כתיב נ"א כללא כתיב לאמר אלא</p>	<p>בינתיים האיר הבוקר ויצאו מהמערה, ובאותו הלילה לא ישנו. הלכו בדרך. כשיצאו מאותם ההרים, ישבו והתפללו תפלה. הגיעו לכפר אחד, וישבו שם כל אותו היום. באותו הלילה ישנו עד שהיה חצות הלילה, וקמו לעסוק בתורה. פתח רבי יהודה ואמר, "ויברכם ביום ההוא לאמור כך יברך ישראל" וגו'. "ויברכם ביום ההוא", מה זה "ביום ההוא", שהרי מספיק שיאמר "ויברכם". ועוד, כל "לאמר" כתוב חסר, וכאן "לאמור" באות וי"ו כתוב, (כלל</p>

¹ בפסוק זה חידש ענין נוסף על מלת יהי, כי במלת יהי הורה על התפשטות הברכה בכל מדרגות השם (אור יקר).

² ממזרח שמש, דמתמן נהיר שמשא על ידי החכמה, והיינו כפל רישא עילאה סתימא וכו', ולא כן מלת יהי כי חכמה עיקר כדפי' שם, ועוד יורה בפסוק זה על סוד היחוד וקשר המלכות בברכה הנזכרת (אור יקר).

³ והיינו לשון עד מבואו שבמלת ע"ד, כולל כל מה שמבין ממזרח עד מבואו, וא"ת מה תוספת ברכה היא זו ממה שאמר יהי שם יהוה מבורך, לזה פי' כי מזרח שמש הוא נעלם יותר (אור יקר).

⁴ דהיינו סוד הכתר הנעלם (אור יקר).

⁵ היחוד הקודם, יחוד הוי, אבל לא כדקא חזי, מפני שיש חלוק בין ברכה ממדרגה למדרגה לקשר השמש במבואו כדפי', ונתן חילוק בין זה לזה בב' דברים: הא', כי בהיות הקשר בסוד יהי שם הוי"ה מבורך, הוא ברכת השם דווקא, דהיינו ד' אותיות הן בעצמן מתברכות, אבל לא יושפע אל שאר המדרגות. הב', כי שלמות המלכות היא בהיות הברכות בשופע לתת לכל שואל די מחסורו (אור יקר).

⁶ כי מבוא השמש במלכות, והיינו סוד וילון, שם כי בא השמש, וכן סוד, ואל מקומו שואף זורח הוא שם. ועם היות שגם באומר יהי שם הוי"ה מבורך, גם אות ה' נכללת שם, אין זו עיקר קבלתה, כי עיקר קבלתה הוא בסוד היחוד דהיינו ממזרח שמש עד מבואו (אור יקר).

⁷ כאשר יהיה סוד ברכת ממזרח שם עד מבואו כדפי', והיינו שיהיה ברכה למלכות בעצמה ולתת לתחתונים, וזהו שלמותא (אור יקר).

⁸ ולא יספיק לה ברכה לעצמה אלא גם להשפיע לזולתה (אור יקר).

⁹ והיינו אומר יהי שם ה' מבורך. והב' משובח ממנו, והוא היחוד, והיינו אומר ממזרח שמש, וזה שאמר "ולאתברכא מתמן" (אור יקר).

¹⁰ קשיא ליה, אם כן תרתי למה לי, נימא ממזרח שם כיון דהא עדיפא ולשתוק מ"יהי שם ה' מבורך", לזה אמר שהם ב' בחינות צריכות: הא', שיושפע במלכות שפע סתם שבו תתפרנס. והב', שיושפע עליה רב ברכות ביחוד, וזה שאמר ובגיני כך קיימא האי אתר, כלומר על ב' דברים אלו עומדת המלכות (אור יקר).

¹¹

¹²

¹³ לא היה השינוי הזה אלא רק להזכירם כמה דכתיב הללו עבדי ה' הללו את שם ה', אמנם בשאר היחודים כולם שוים יהי שם ה' מבורך וכן ממזרח שמש כדפי' (אור יקר).

בראשית

<p>בוא"ו לאמור כתיב הכא > מאי שנא אלא רזא איהו ויברכם ביום ההוא > מאי ביום ההוא¹ > רזא דדרגא דאתמנא על ברכאן לעילא² > יום ההוא יום מההוא אתר עלאה דאקרי הוא והאי יום ההוא דלית פרודא בין יום ובין הוא</p>	<p>כתוב לאמר באות ו', לאמור כתוב כאן) למה השנוי. אלא סוד הוא, "ויברכם ביום ההוא", מה זה "ביום ההוא", סוד הדרגה הממונה על הברכות למעלה. "יום ההוא", יום מאותו מקום עליון שנקרא "הוא", ויום ההוא הזה שאין פרוד בין יום לבין הוא.</p>
<p>ובכל אתר היום ההוא דא > נ"א > הוא) תריין [דרגין] > עלאין) דרגא עלאה ותתאה דאינון כחדא ובגין כך כד בעא יעקב לברכא לבנוי דיוסף בריך לון ביחודא דלעילא > ותתא > כלחו כחדא > נ"א לאמור בוא"ו דאתכליל וא"ו בינייהו ועל דא יחד לון ביחודא דלעילא כלחו כחדא > בגין דיתקיים ברכתהון ולבתר כליל כלא כחדא ואמר כך יברך ישראל > לאמר) מאי כך ודאי דא רזא דיחודא בקדמיתא מתתא לעילא > נ"א > יום ההוא מתתא לעילא > ולבתר נחית [לאמצעיתא ולתתא] > לתתא לאמצעיתא) לאמור בוא"ו > הא > > הא) אמצעיתא ולבתר נחית לתתא כך והכי הוא יאות כדקא חזי מתתא לעילא ומעילא לתתא</p>	<p>ובכל מקום היום ההוא, זה (הוא) שתי דרגות (עליונות), דרגה עליונה ותחתונה, שהן כאחת. ולכן כשרצה יעקב לברך את בני יוסף, ברכם ביחוד שלמעלה ומטה כולם כאחד. ("לאמור" בוא"ו, שנכלל וא"ו ביניהם. על זה יחד אותם ביחוד שלמעלה, כולם כאחד) כדי שתתקיים ברכתם, ואחר כך כלל הכל כאחד, ואמר "בך יברך ישראל" (לאמר). מה זה "בך", ודאי זה סוד היחוד, בתחלה מלמטה למעלה ("יום ההוא" מלמטה למעלה), ואחר כך יורד לאמצע ולמטה. "לאמור", בוא"ו, הרי האמצע. ואחר כך יורד למטה בך. וכך הוא יפה כראוי, מלמטה למעלה, וממעלה למטה.</p>
<p>בך יברך ישראל מאי ישראל ישראל סבא יבורך ישראל לא כתיב אלא יברך דהא ישראל נטיל ברכאן > מלעילא > (לעיל) ולבתר איהו מברך לכלא בהאי דרגא תתאה דייקא דקאמר בך יברך ישראל לאמר ישימך אלהים כאפרים וכמנשה (שם כ) אקדים ליה > לאפרים > בקדמיתא בגין דאפרים על (שמא דיוסף אקרי) [שמיה דישראל אקריה] מנא לן מהא דכד שבטא דאפרים נפק עד לא אשתלים זמנא דשעבודא דמצרים דחקו שעתא ונפקו מן גלותא קמו עליהון שנאיהון וקטלו לון > וכתיב > (דה"ד) (יחזקאל לו יא) בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה משמע דכתיב כל בית ישראל המה ועל דא אקדים לאפרים קדם מנשה בגין כך > אפרים > מטולא לסטר מערב ומטלנוי הוה³</p>	<p>"בך יברך ישראל". מה זה "ישראל", ישראל הזקן. לא כתוב יבורך ישראל אלא יברך, שהרי ישראל נוטל ברכות מלמעלה, ואחר כך הוא מברך את הכל בדרגה התחתונה הזו דוקא, שאמר "בך יברך ישראל לאמר". "ישימך אלהים כאפרים וכמנשה". הקדים את אפרים בתחלה, משום שאפרים על שם (של יוסף) ישראל. מנין לנו, מזה שכשבת אפרים יצא, טרם שנשלם זמן שעבוד מצרים, דחקו את השעה ויצאו מהגלות, קמו עליהם שונאיהם והרגו אותם, וכתוב "בן אדם העצמות האלה כל בית ישראל המה", משמע שכתוב "כל בית ישראל המה", ולכן הקדים את אפרים קודם מנשה, ולכן אפרים מסעו לצד מערב, ומסעו היה.</p>
<p>תא חזי ברכתא דבריך לבני יוסף אמאי אקדים לון ברכאן עד לא יברך לבנוי אלא מכאן דחביבותא דבני בנוי חביב עליה דבר נש יתיר</p>	<p>בא וראה, הברכה שברך את בני יוסף, למה הקדים להם ברכות טרם שיברך את בניו. אלא מכאן שחביבות בני בניו של אדם חביבה עליו יותר מבניו, ולכן הקדים</p>

¹ יום – מלכות. ההיא – בינה. וא"ת מלכות מדת לילה איקרי, וי"ל כי כיון שהיא בבחינת שהיא "אתמנא על ברכאן" כדקאמר יום איקרי, שהרי לילה איהי מצד הגבורה דתמן חשך. יום מצד החסד דתמן אור קדמאה, והיינו דכתיב ויקרא אלהים לאור יום ולחשך קרא לילה, וברכות מימינ' (אור יקר).

² עתה שהיא בבחינת היותה ממונה על הברכות ראוי שתקרא יום, ומה גם בהיותה נקשרת בינה, יום ההוא ודאי, שאז והיה אור הלבנה כאור החמה, ולילה כיום יאיר. ודקדק כי במה שאמר ביום ההוא ולא אמר בההוא יום וכיוצא, כי הברכה היא מהמלכות הנקרא יום (אור יקר).

³ הליכתו ומסעו היה לצד מערב עי' במדבר קיט ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>מבנוי ובגין כך אקדים חביבותא <דבני> (דבר) בנוי קודם לבנוי לברכא לון בקדמיתא ויברכם ביום ההוא לאמר רבי יוסי פתח ואמר (תהלים קטו יב) יהו"ה זכרנו יברך יברך את בית ישראל וגו' יהו"ה זכרנו יברך אלין גוברין יברך את בית ישראל אלין נשין בגין דדכורין בעיין לאתברכא בקדמיתא ולבתר נשין ונשין לא מתברכין אלא מברכתהון דדכורין דכד דכורין מתברכין כדין נשין מתברכין ואי תימא מהא דכתיב (ויקרא טז יד) וכפר בעדו ובעד ביתו דבעי לכפרא עליה בקדמיתא ולבתר על ביתיה בגין דמתברכא <מיניה></p>	<p>חביבות בני בניו קודם לבניו לברך אותם בתחלה. "ויברכם ביום ההוא לאמור". רבי יוסי פתח ואמר, "ה' זכרנו יברך יברך את בית ישראל" וגו'. "ה' זכרנו יברך", אלו הגברים. "יברך את בית ישראל", אלו הנשים. משום שזכרים צריכים להתברך בתחלה, ואחר כך נשים, ונשים לא מתברכות אלא מברכת הזכרים, שכאשר זכרים מתברכים, אז מתברכות הנשים. ואם תאמר מזה שכתוב "וכפר בעדו ובעד ביתו", שצריך לכפר עליו בתחלה ואחר כך על ביתו, משום שמתברך ממנו.</p>
<p>תא חזי דנשין לא מתברכין אלא מגוברין כד אתברכין אינון בקדמיתא ומהאי ברכתא מתברכין אלא במאי אוקימנא יברך את בית ישראל אלא קב"ה יהיב תוספת ברכאן לדכורא דנסיב בגין דמתברכא מיניה אתתא וכן בכל אתר</p>	<p>בא וראה שנשים לא מתברכות אלא רק מגברים, כשמתברכים אלו בתחלה, ומברכה זו מתברכות. אלא במה בארנו "יברך את בית ישראל", אלא הקדוש ברוך הוא נתן תוספת ברכות לזכר שנשוי, משום שמתברכת ממנו האשה, וכן בכל מקום</p>
<p>רלג/ב</p>	
<p>זהר</p>	
<p>יהיב קב"ה תוספת ברכאן לדכורא דנסיב בגין דמתברכא (נ"א) מניה אתתא וכן בכל אתר יהיב קב"ה תוספת ברכאן לדכורא דנסיב בגין דתתברך מניה נוקבא) מההוא תוספת דברכאן כיון דאנסיב בר נש יהיב ליה תרין חולקין חד ליה וחד לנוקביה ואיהו נטיל כלא חולקיה וחולק נוקביה¹</p>	<p>נותן הקדוש ברוך הוא תוספת ברכות לזכר שנשוי, משום שמתברך (ממנו אשתו. וכן בכל מקום נותן הקדוש ברוך הוא תוספת ברכות לזכר שנשוי כדי שתתברך ממנו הנקבה) מאותה תוספת הברכות. כיון שהאדם נשוי, נותן לו שני חלקים, אחד לו ואחד לנקבתו, והוא נוטל הכל, חלקו וחלק נקבתו.</p>
<p>תא חזי ויברכם ביום ההוא (בראשית מח ב) (לאמור בוא"ו והכא אתרמיזא) <נ"א לאמור בריך ברכאן לון ולכל דיפקון מנייהו> לבתר לאמור בוא"ו הכא אתרמיזא ברא <בוכרא (שמות ד כב) בני בכורי ישראל² וכתוב (ירמיה לא ח) ואפרים בכורי הוא ועל דא תוספת וא"ו</p>	<p>בא וראה, "ויברכם ביום ההוא" ("לאמור". ברך אותם ברכות ולכל אלו שיצאו מהם), אחר כך "לאמור" בוא"ו. כאן נרמז לבן בכור, "בני בכורי ישראל", וכתוב "ואפרים בכורי הוא", ועל זה תוספת וא"ו.</p>
<p>רבי חזקיה פתח (תהלים קלט טז) גלמי ראו עיניך ועל ספרך כלם יכתבו וגו' האי קרא אוקמוה בכמה אתר אבל תא חזי כל אינון נשמתין³ דהוו מיזמא דאתברי עלמא כלהו קיימי קמי קב"ה עד לא נחתו לעלמא בההוא דיוקנא ממש דאתחזון לבתר בעלמא וההוא חזיו דגופא דבר נש דקאים</p>	<p>רבי חזקיה פתח, "גלמי ראו עיניך ועל ספרך כולם יכתבו" וגו'. פסוק זה בארוהו בכמה מקומות. אבל בא וראה, כל אותן הנשמות שהיו מיום שנברא העולם, כולן עומדות לפני הקדוש ברוך הוא טרם שירדו לעולם, באותה דמות ממש שנראים אחר</p>

¹ והשתא ניחא דלא מתברכאן אלא מברכתהון דדכורי והיינו בעדו ובעד ביתו, וניחא נמי דאית ברכה לנשים לעצמן ולגבורין לעצמן (אור יקר).

² ריבו נשמות מהת"ת העתידיים לבא מאפרים (אור יקר).

³ עי' ח"ג סא ע"ב (לש"ו).

521

בראשית

<p><בהאי> בעלמא²⁵⁸ הכי קאים לעילא ובשעתא דנשמתא דא זמינא לאחתא בעלמא ההיא נשמתא בהיא דיוקנא ממש דקיימא בהאי עלמא הכי קאים²⁵⁹ קמי קב"ה ואומי לה קב"ה דיטור פקודי אורייתא! ולא יעיבר על קיימין</p>	<p>כך בעולם, ואותו מראה של גוף האדם שעומד בעולם הזה, כך עומד למעלה. ובשעה שנשמה זו מזומנת לרדת לעולם, אותה נשמה באותה דמות ממש שעומדת בעולם הזה, כך עומדת (למעלה) לפני הקדוש ברוך הוא, ומשביע אותה הקדוש ברוך הוא שתשמר מצוות התורה ולא לעבור על הבריתות.</p>
<p>ומנא לן דקיימין קמיה דכתיב (מ"א יז א) חי יהו"ה אשר עמדתי לפניו עמדתי וודאי והא אוקמוה ובגין כך גלמי ראו עיניך עד לא יתחוי (צולמא) <בעלמא> ועל ספרך כלם יכתבו דהא כל נשמתין בההוא דיוקנא דלהון כלהו בספרא כתיבין ימים יצרו (תהלים קלט טז) הא אוקמוה יצרו ודאי ולא אחד בהם בהאי עלמא למיקם בקיומא דמאריהון כדקא חזי</p>	<p>ומנין לנו שעומדת לפניו, שכתוב "חי ה' אשר עמדתי לפניו". "עמדתי" ודאי, והרי פרשוה. ולכן "גלמי ראו עיניך", טרם שיתראה (הצלם) בעולם. "ועל ספרך כולם יכתבו", שהרי כל הנשמות באותה דמות שלהם, כולם בספר כתובים. "ימים יוצרו", הרי פרשוה, "יוצרו" ודאי. ולא אחד בהם, בעולם הזה לעמוד בקיום רבונם כראוי.</p>
<p>תא חזי יומין דבר נש כד זכי בהאי עלמא בעובדין טבאן יומין דיליה אתברכאן לעילא מההוא אתר דאיהו מדת יומי² פתח ואמר (תהלים לט ה) הודיעני יהו"ה קצי ומדת ימי מה היא וגו' האי קרא אוקמוה אבל תא חזי קצי דא קץ הימין³ דאיהו מתקשר ביה בדוד ומדת ימי⁴ מה היא דא איהו דאתמני <נ"א דאית ממנא> ממש על יומי אמר רבי יהודה הא שמענא מרבי שמעון דהאי קרא אתמר על אינון יומין דאתגזרו עלוי מאדם קדמאה⁵ דאינון שבעין דהא אתמר דחיין כלל לא הוו ליה אלא דיהיב ליה אדם מאינון יומין דיליה שבעין שנין⁶</p>	<p>בא וראה, ימי בן האדם כשזוכה בעולם הזה במעשים טובים, הימים שלו מתרבים למעלה מאותו מקום שהוא מדת ימיו. פתח ואמר, "הודיעני ה' קצי ומדת ימי מה היא" וגו'. פסוק זה בארוהו. אבל בא וראה, "קצי", זה קץ הימין שנקשר בדוד. "ומדת ימי", מה היא, זהו שמתמנה (שיש ממונה) ממש על ימיו. אמר רבי יהודה, הרי שמעתי מרבי שמעון שפסוק זה נאמר על אותם הימים שנגזרו עליו מאדם הראשון, שהם שבעים, שהרי נאמר שחיים בכלל לא היו לו, אלא שאדם נתן לו מאותם ימים שלו שבעים שנים.</p>
<p>ורוא דא וילון לא משמש כלום וסיהרא לא נהרת מגרמה כלל ושבעין שנין נהרין לה בכל</p>	<p>וסוד זה, וילון לא משמש כלום, והלבנה לא מאירה כלל מעצמה, ושבעים שנים מאירות לה בכל צדדיה, והם חיי דוד סתם. ועל זה בקש דוד מהקדוש ברוך הוא לדעת</p>

¹ הקב"ה משביעו שישמור מצות התורה ועי' מזה בפ' משפטים בסבא (ד"א).

² לאה קראה מדת ימי, בסוד מה שנת"ל איך ביארנו בכוונת בשכמל"ו (שעה"כ ק"ש דורש ו'), כי לאה לוקחת הארה מן ד' מוחין של ז"א שהם ד' הויות, והם מלובשים תוך נה"י דאמא, שסודם ד' שמות אה"ה, ולא לוקחת הד' אלפ"ין שבהם ונעשין ד' מוחין שבה. והנה ד' אלפ"ין גימטריא מד'ת (ע"ח שער עי' ל"ר פרק א). עי' ע"ח שער הצלם פרק א' ז"ל, כבר ידעת מהתחלקות הנשמה לכמה ניצוצין, ובכל גלגול וגלגול באים מקצת מהם, וכפי מספר הניצוצין של צלם ההוא הבא להשתלם עתה בגלגול זה, כך הוא מספר ניצוצין שיש בצורה ההוא, לכן הצלם הזה נקרא מדת ימי האדם הנזכר בזוהר כי כמספר ניצוצותיו כך מספר ימי חייו.

³ ימין חסד, קץ היינו יסוד, שהוא סוף וקץ לאצילות קודם הקטרוג, ומצד החסד נקרא קץ הימין, דאתקשר ביה בדוד במלכות ודאי (אור יקר).

⁴ מלכות, או אפשר קץ הימין על המלכות ממש, שהוא מדתו דאתקשר ביה בדוד תתאה והיא מדת ימי חייו (אור יקר).

⁵ חכמה (אור יקר).

⁶ שבע ספירות כלולות מעשר למלכות שהיא בלא חיי (אור יקר). עי' לעיל קסח סע"א וזהו הרקיע שם.

בראשית

<p>סַטְרָהּ וַאֲיִנוֹן חַיֵּי דוּד¹ סַתְם וְעַל דָּא בַעַא דוּד לְקַבֵּיָהּ לְמַנְדַּע <רְזָא דָא עַל מַה> (הַא דַּעְלַמָּא דָא) לִית לָהּ חַיֵּין לְסִיְהָרָא מְגַרְמָה² וְלְמַנְדַּע עִקְרָא <דִּילָהּ> (דִּילָיָה) וּמַדַּת יָמֵי מַה הִיא דָּא הוּא דְרָגָא (דַּעְלַמָּא) <עֲלָאָה> סַתְיִמָּא דַּאִיהוּ קִיִּמָּא עַל כָּל אֲיִנוֹן יוֹמִין דַּאֲיִנוֹן חַיֵּין [דִּילָהּ] (דִּילָיָה) אַתְרֵי דְנַהֲיִר לְכֻלָּא אַדְעָה מַה חֲדַל אֲנִי (שִׁם) אֲמַר דוּד אַנְדַּע עַל מַה חֲדַל אֲנָא נַהוּרָא מְגַרְמֵי וְאַתְמַנַּע מְנֵי כְּשָׂאֵר כָּל אֲיִנוֹן (חַיֵּי) <נַהוּרָאִין> עֲלָאִין דַּאִית לֹון חַיֵּין לְכַלְהוֹ וְאֲנָא עַל מַה אֲנָא חֲדַל וְעַל מַה אַתְמַנַּע מְנֵי וְדָא הוּא דְבַעַא דוּד לְמַנְדַּע [וְלֹא אַתְיָהִיב לִיָּה רְשׁוּתָא לְמַנְדַּע]</p>	<p>סוד זה, ולמה אין חיים ללבנה מעצמה, ולדעת את העיקר שלה. "ומדת ימי", מה היא, זוהי דרגה של עליון (העולם) הסתומה שעומדת על כל אותם הימים שהם חיים שלה, מקום שמאיר לכל. "אדעה מה חדל אני", אמר דוד, אדע על מה חדל אני אור מעצמי, ונמנע ממני כשאר כל אותם האורות העליונים, שיש להם לכולם חיים, ואני על מה אני חדל ועל מה נמנע ממני. וזהו מה שרצה דוד לדעת, ולא נתנה לו רשות לדעת.</p>
<p>תָּא חַזֵּי כָּל בְּרַכְאָן עֲלָאִין כְּלָהוּ אַתְמַסְרוּ לְהֵאִי דְרָגָא [לְבִרְכָא] (לְאַתְבְּרָכָא) לְכֻלָּא וְאָף עַל גַּב דְּלִית לָהּ נַהוּרָא מְגַרְמָה כָּל בְּרַכְאָן³ וְכָל חִידוּ⁴ וְכָל טִיבּוּ⁵ כְּלָהוּ קִיִּמִּין בַּהּ וּמִינָהּ קִיִּמֵי <נַפְקֵי וְעַל דָּא אַתְקִרִיאַת> [וְעַל דָּא אַקִּרִין] כּוּס שֶׁל בְּרַכָּה⁶ [וְאִקִּרִי בְּרַכָּה מִמֶּשׁ⁷] כִּמְהָ דְכַתִּיב (מִשְׁלֵי י כב) בְּרַכַּת יְהוָה הִיא תַעֲשִׂיר וְעַל דָּא כְּתִיב (דְּבָרִים ל ג) וּמִלֵּא בְּרַכַּת יְהוָה יָם וּדְרוּם יִרְשָׁה וּבִגִּין כַּךְ אִית לָהּ בְּכַלְהוֹ שִׁיּוֹר וּמְכַלְהוֹ אַתְמַלִּיא <וּמְכַלְהוֹ אִית בַּהּ> וְאַתְבְּרָכָא מְכָל</p>	<p>בא וראה, כל הברכות העליונות, כולן נמסרו לדרגה הזו, לברך את הכל. ואף על גב שאין לה אור מעצמה, כל הברכות וכל השמחה וכל הטוב, כולם עומדים בה וממנה (עומדים) יוצאים. ועל זה נקראת כוס של ברכה, ונקראת ברכה ממש, כמו שכתוב "ברכת ה' היא תעשיר". ועל זה כתוב "ומלא ברכת ה' ים ודרום ירשה". ולכן יש לה בכולם שיור, ומכולם מתמלאת ומכולם יש בה, ומתברכת מכל</p>
<p>תוספתא</p>	<p>תוספתא</p>
<p>קָל גִּלְגַּלָּא <מַתְגַּלְגַּלָּא> (מְגַלְגַּלָּא) מַתְתָּא לְעֵילָא⁸ רְתִיכְהָא טוּרְקָהָא⁹²⁶⁰ אֲזִלִּין וּמַתְגַּלְגַּלִּי¹⁰</p>	<p>קול גלגל מתגלגל ממטה למעלה, מרכבותיה סגורות, הולכות ומתגלגלות.</p>

¹ פי' שדוד קבל ע' שנה מאברהם יעקב יוסף שהם חג'ת ג' קוין כי יצחק חי ק"פ שנה שהוא בסוד הדינין שהם אחוריים דעסמ"ב, קס"א קנ"א קמ"ג אחוריים אלו הם ק"פ אותיות, ולזה יצחק שהוא דין חי ק"פ שנה. ואברהם נתן לדוד ה' שנה שלא השלים ק"פ שנה אלא קע"ה. ויעקב חי קמ"ז, הרי חסר כ"ח שנה מחיי יעקב, וניתנין לדוד ג"כ. ויוסף חי ק"י שנה, חסר ל"ז שנה מחיי יעקב, וניתנים לדוד. הרי ע' שנה שקיבל מאברהם יעקב יוסף קו החסד וקו הרחמים ויוסף בטעם יצחק בסוד קץ חי (זהר הרקיע).

² כל מדה ומדה יש לה פעולה סגולה פועלת, שכאשר תתפשט רוח החיים העליונים במדה, תפעול פעולה ידועה, מה שלא תפעול זולתה. ומדה זו אין לה פעולה כלל, רק כוללת כל הפעולות העליונות בענין שאי אפשר לשום מדה מן המדות להשפיע למטה זולתה (אור יקר).

³ מימין (אור יקר).

⁴ משמאל (אור יקר).

⁵ באמצע (אור יקר).

⁶ כלי המחזיק הברכות העליונות, והיא אין לה ברכה מגרמה, שאין לה פעולה אלא מקבלת השפע והברכה העליונה. אמנם אחר שהם בה, יש בידה להוסיף ולגרוע (אור יקר).

⁷ נמצאת היא שקולה ככולם יחד ובה בחינה לכל הספי' (אור יקר).

⁸ סוד התפלות וקול התורה והזמירות העולה ממטה למעלה, מפייה של ישראל, בסוד ההתעוררות, והנה עליית הקול הזה ראשונה נכנסת בהיכלות בסוד המרכבות (אור יקר). קול הגלגל שמתגלגל בנעימות ממטה למעלה (ד"א).

⁹ אח"כ עולה בסוד המלכות, והיינו טורהא שהיא נקראת הר כאומר' ואבנא די מחת לצלמא הוה לטור רב, והכוונה על בחי' המלכות העולה מבין ישראל בסוד התעוררות תפלתן כאומר' מי זאת עולה מן המדבר וגו' (אור יקר).

¹⁰ מרכבותיה סגורים ונעלמים הולכים ומתגלגלים והוא מלשון טרוקו גלי שפי' לשון סגירה (ד"א).

בראשית

<p>קול נעימות עולה ויורד, הולך ומשוטט בעולם. קול שופר שופע בעומקי הדרגות מסובב דרגה (גלגל) סביבה. יושבות שתי מגרפות מימין ומשמאל, בשני צבעים, נשאבים זה בזה, זה לבן וזה אדום, ושניהם סובבים גלגל למעלה, סובב לימין לבן עולה, וסובב לשמאל אדום יורד,</p>	<p>קל נעימותא סלקא ונחתא אזלא ושטיא בעלמא קל שופרא נגיד בעומקי(ה) דדרגי אסחר דרגא <נ"א גלגלא> סחרנהא יתבין תרין מגרופין מימינא ומשמאלא בתרין גוונין משתאבין דא בדא דא חוור ודא סומק ותרווייהו סחרין גלגלא לעילא אסחר לימינא חוורא סלקא ואסחר לשמאלא סומקא נחתא</p>
רלד/א	זהר
<p>אותן ברכות עליונות, ונמסרו לה ברכות לברך. מנין לנו, שאמר רבי יצחק, יעקב ברך את בני יוסף ממקום זה, שכל הברכות נמסרו בידו לברך, כמו שנאמר "והיה ברכה". מכאן והלאה הברכות נמסרו בידך.</p>	<p>אינון ברכאן עלאין ואתמסרו לה ברכאן לברכא <מנלן דאמר> (אמר) רבי יצחק יעקב בריך לבנוי דיוסף מאתר דא <ד> כל ברכאן אתמסרו בידיה לברכא כמה דאת אמר (בראשית יב ב) והיה ברכה מכאן ולהלאה ברכאן אתמסרו בידך</p>
<p>בא וראה, כדוגמא זו אנו מברכים ומשבחים את השם הזה, ועל זה [אומרים] הלל, שאותם ימים שאומרים הלל. שאמר רבי חייא, בהלל צריכים שלש דרגות, חסידים, צדיקים, וישראלים. (משום שנתעלה כבוד הקדוש ברוך הוא באלו הדרגות). חסידים מצד הימין, צדיקים מצד השמאל, וישראל מכל אותם הצדדים, משום (שהישרים) שישראל כלולים מכולם, ועל זה עולה תשבחת הקדוש ברוך הוא מהכל, וכן בכל מקום שישראל משבחים את הקדוש ברוך הוא מלמטה, עולה כבודו בכל.</p>	<p>תא הזי כגוונא דא (אינון מברכין ומשבחין לה) [אנן מברכין ומשבחין] לשמא דא ועל דא הלילא דאינון יומין דקאמרי הלילא <דאמר> (ואמר) רבי חייא בהלילא צריכין תלתא דרגין חסידים צדיקים וישראלים² <נ"א בגין דיסתלק יקרא דקב"ה על כלא באלין דרגין> חסידים מסטרא דימינא צדיקים מסטרא דשמאלא³ וישראל מכל אינון סטריין⁴ בגין <דישרים> דישראל כלילין מכלהו ועל דא אסתלק תושבחתא דקב"ה מכלא וכן בכל אתר דישראל משבחין ליה לקב"ה מתתא אסתלק יקריה בכלא</p>
<p>"ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספן וגו'. רבי אבא פתח ואמר, "פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם". פסוק זה בארוהו, והתקשו בו החברים. (אלא עוד יש בו צד מצויר). "פנה", היה צריך לכתוב "הקשיב" או "שמע", מה זה פנה. אלא כל</p>	<p>ויקרא יעקב אל בניו ויאמר האספן וגו' (בראשית מט א) רבי אבא פתח ואמר (תהלים קב יח) פנה אל תפלת הערער ולא בזה את תפלתם האי קרא אוקמוה ואקשו ביה חבריאי (נ"א) אלא תו אית ביה סטר קורדיטא⁵ פנה</p>

¹ נתבאר לעיל והוא רמז לענין צנורות שבו נשפע השפע לעולם (ד"א).

² נ"ל שז"ס יאמר נא ישראל ובית אהרן ויראי ה' דגבורה בגימטריא יראה ור"ת ישראל אהרן יראי הוא אברהם יצחק יעקב. הרמ"ז כ"י (נ"א).

³ כי צדיק הוא הכובש יצרו לשמור ברית דהיינו גבורה, הכובש את יצרו מצד הגבורה, וכן פי' בתיקו"ז והיינו יצחק ק"ץ ח"י, והיינו אלהים מלה א' כדפי' בשיר השירים (אור יקר).

⁴ מפני שיש בסתם ישראל כלל חסידים גבורים מארי תורה חוזים נביאים צדיקים מלכים כדפי' בתיקו"ז, מפני שהת"ת כלל שש קצוות ובו כלל הכל, אלא שיש חלוק בין חסידים ממש לישראל או היותם צדיקים חסידים מכל וכל או בחי' כענין המדות חסד עצמו, או חסד שבת"ת והביא דברי ר' חייא לראיה שבמלכות כלל הכל שהרי ההלל לה כדפי' וצריך שיהיה כלל מדרגה אלו כדפי' (אור יקר).

⁵ הם מיני מאכלים מצויירים בדפוס וכן הענין במלבושים מרוקמים שיש להם ציורין הרבה אף כן כאן יש לזה הפסוק ציורים הרבה לפרוש מחמת כמה ספיקות שבו כמבואר (פי' אחר מלבד קושייתם) (ד"א). בב' פירוש מלות מצאתי מאכל או לבוש טוב ונ"ל שר"ל מלבד מאי דאוקמוה חבריא עוד יש בכאן טעם מתוק ובזוהר הרמז"ל פירש בע"א והכל הולך לדרך אחד. הרמ"ז כ"י (נ"א).

בראשית

<p>הקשיב מבעי ליה או שמע מאי פנה אלא כל צלותין דעלמא צלותין וצלותא דיחיד לא עאל קמי מלכא קדישא אלא בחילא תקיפא [דערד] (ועד) לא עאלת ההיא צלותא לאתעטרא [בדוכתיה] (בדוכתיה) אשגח בה קב"ה ואסתכי בה ואסתכי בחובוי [ובזכותיה] (או בזכותיה) דההוא בר נש מה דלא עביד כן בצלותא דסגיאין <דצלותא דסגיאין> כמה אינון צלותין דלא (מבני) [מן] זכאין אינון ועאלין כלהו קמי קב"ה ולא אשגח בחובייהו בגין כך פנה אל תפלת הערער <מהפך ואסתכי בה [בזכותיה] ואסתכי בה> [מהפך ואסתכי בה ואסתכי] (ואסתכי ביה ומהפך בזכותיה ואסתכי) במה רעותא אתעביד ומאן ההוא בר נש דצלי צלותא דא ומאן אינון עובדוי בגין כך ליבעי ליה לבר נש דלצלי צלותיה בצבורא מאי טעמא בגין דלא בזה את תפלתם אף על גב דלאו כלהו בכוונה ורעותא דלבא</p>	<p>תפלות העולם, הם תפלות, ותפלת היחיד לא נכנסת לפני המלך הקדוש אלא בכח חזק. שטרם שנכנסת אותה תפלה להתעטר במקומה, הקב"ה משגיח בה ומתבונן בה, ומתבונן בחטאי ובזכות אותו האדם, מה שאינו עושה כן בתפלת הרבים, שתפלת הרבים כמה הן תפלות שאינן (מבני) מצדיקים, וכולן נכנסות לפני הקדוש ברוך הוא, ולא משגיח בחטאיהם. לכן "פנה אל תפלת הערער", מהפך ומסתכל בה, ומסתכל (בזכותו) במה רצון נעשה, ומי אותו האיש שמתפלל תפלה זו, ומהם מעשיו. לכן צריך האדם להתפלל תפלה בצבור. למה, משום שלא בזה את תפלתם, אף על גב שלא כולם בכוונה ורצון הלב.</p>
<p>דבר אחר פנה אל תפלת הערער דא יחידאי דאתכליל בסגיאין <ומאן הוא יחידאי דאתכליל בסגיאין הוי אימא> דא יעקב דאיהו כליל בתרין סטרין וקרא לבנוי וצלי צלותיה עלייהו מאן צלותא דיתקבלון בשלימו לעילא צלותא דלא ישתצון בגלותא בהאי שעתא דיעקב קרא לון אסתלק מניה שכינתא והא אוקמוה ותא הוי בשעתא דיעקב הוה קארי לבנוי אזדמנו אברהם ויצחק תמן ושכינתא <על גבייהו ושכינתא הוה> (והוה) הדי ביה ביעקב לאתחברא באבהן</p>	<p>דבר אחר, "פנה אל תפלת הערער", זה יחידאי שנכלל ברבים. ומיהו יחידאי שנכלל ברבים, הוי אומר זה יעקב, שהוא כלול בשני צדדים, וקרא לבנוי, והתפלל תפלתו עליהם. איזו תפלה שיתקבלו בשלמות למעלה, תפלה שלא ישמדו בגלות. בשעה זו שקרא להם יעקב, הסתלקה ממנו שכינה, והרי פרשוה. ובא וראה, בשעה שיעקב היה קורא לבנוי, הזדמנו לשם אברהם ויצחק, ושכינה על גביהם. והשכינה היתה שמחה ביעקב להתחבר באבות,</p>
תוספתא	תוספתא
<p>וגלגלא אסחר תדיר¹ ולא שכיך תרין צפריין² סלקין דקא מצפצפן חד לסטר דרום³ וחד לסטר צפון⁴ פרחין באוירא⁵ צפצופא⁶ וקל נעימו⁷ דגלגלא⁸ מתחברן כחדא כדין (תהלים צב א)</p>	<p>והגלגל סובב תמיד ולא שוכך. שתי ציפורים עולות, שמצפצפות, אחת לצד דרום ואחת לצד צפון. פורחים באויר צפצוף וקול נעימת הגלגל מתחברים כאחד, ואז "מזמור שיר ליום השבת". וכל הברכות נמשכות בלחש בנעימות הזו</p>

¹ שאי אפשר לעולם רגע בלא הנהגה והשגחה עליונה (אור יקר).

² הם נ"ה (אור יקר). קסב ע"ב (הערת הזוהר).

³ נצח נקשר בחסד (אור יקר).

⁴ הוד נקשר בגבורה (אור יקר).

⁵ מקבלים מת"ת הנק' אוירא, וזה להעלות המלכות להתייחד עם הת"ת (אור יקר).

⁶ היא מלכות הנקראת דבור והיינו צפצוף שמעלים אותם הצפרים (אור יקר).

⁷ ת"ת שהוא נקרא קול ונקרא נעימות מבינה שמשם הנועם כנודע והקול והדבור מיוחדים יחד דהיינו ת"ת ומלכות (אור יקר).

⁸ והקול שהוא ת"ת הוא "קל גלגליא" שהוא בין חסד וגבורה, והצפצוף הוא מהצפרים שהם נ"ה (אור יקר).

בראשית

<p>מזמור שיר¹ ליום השבת וכל ברכא² נגדין בלחישו³ בדא נעימו⁴ (מקול) <מגו> רחימו⁵ דקול שופרא⁶</p>	<p>(מקול), מתוך אהבת קול השופר.</p>
<p>לקבלא אינון ברכאן נחתין מלעילא⁷ לתתא⁸ ואתנניו כחדא⁹ בגו עומקא דבירא¹⁰ נביעו דבירא¹¹ דלא פסקא בלחישו¹² עד דאתמליא ההוא גלגלא¹³ סהרא אינון תרין מגרופין¹⁴ סחרן חד דימינא קרא בחיל ואמר זהירו דזהרין דסלקא ונחתא תרי אלפי עלמין אזדהרו עלמא דאמצעיתא בגווייהו אזדהר בזוהרא דמארך כל אינון מארי דעיינין אסתכלו ופקחו עיניכון <ותזכון> (ותהכון) להאי נהירו להאי עדונא אלין אינון ברכאן דנגדי מלעילא</p>	<p>כנגד אותן ברכות יורדות מלמעלה למטה, ונגנזו כאחד בתוך עומק הבאר, נביעת הבאר שלא פוסקת בלחש, עד שמתמלא אותו גלגל טובב. אותן שתי מגרפות טובבות, אחת הימנית קוראת בחיל ואומרת, זהר שזוהרים שעולה ויורד, שני אלפי עולמות, האירו עולם האמצע בתוכם, האיר בזוהר רבונך. כל אותם בעלי העינים הסתכלו ופקחו עיניכם, ותזכו לאור הזה, לעדון הזה. אלו הן ברכות שנמשכות מלמעלה.</p>
<p>מאן דזכי גלגלא (סלקא) <אסחר> לימינא ואנגיד ואמשיך לההוא דזכי ואתעדן מאלין ברכאן עלאין דזהרין זכאין אינון דזכאן בהו וכד לא זכי גלגלא אסחר וההוא מגרופא דלסטר שמאלא אסחר ונחית לתתא ואמשיך דינא על האי דלא זכי וקלא נפקת ווי לאינון חייבין דלא זכו מההוא סטרא נפיק אשא דשלהובא דדליק דשארי על רישיהון דחייביא זכאין אינון כל אינון דאזלו בארה קשוט בהאי עלמא למזכי לההוא נהורא עלאה ברכאן דצחצחן כמה דאת אמר (ישעיה נח יא) והשביע בצחצחות נפשך</p>	<p>מי שזוכה, גלגל עולה טובב ימינה, ושופע ומושך לאותו שזוכה, ומתעדן מברכות אלו העליונות הזוהרות. אשריהם אותם שזוכים בהם. וכשלא זוכה, הגלגל טובב, ואותה מגרפה של צד שמאל טובבת ויורדת למטה, וממשיכה דין על זה שלא זוכה, וקול יוצא, אוי לאותם רשעים שלא זכו. מאותו צד יוצאת אש של שלהבת שדולקת, ששורה על ראשי הרשעים. אשריהם אותם כל אותם שהלכו בדרך אמת בעולם הזה לזכות לאותו אור עליון, ברכות מצחצחות, כמו שנאמר "והשביע</p>

¹ ייחוד ועונת ת"ח מערב שבת לערב שבת כנודע שהוא סוד הזווג (אור יקר).
² הברכות נמשכות למעלה בסוד הדעת מחכמה אל הבינה להמשך על ידי הזכר לנקבה בסוד הזווג (אור יקר).
³ בסוד ג' ראשונות ששם הברכות בחשאי (אור יקר).
⁴ בתוך הבינה (אור יקר).
⁵ מתוכיות החכמה הנקראת אהבה (אור יקר).
⁶ היינו סוד הדעת היוצא מכח החכמה אל הבינה וע"י סוד משך הברכות מזה לזה ואחר שנמשכות הברכות בסוד הזווג העליון בכללות ג' ראשונות (אור יקר).
⁷ דרך הת"ת א"נ מכתר עליון (אור יקר).
⁸ ע"י היסוד במלכות א"נ בבינה (אור יקר).
⁹ שפע כתר ושפע החכמה ושפע הבינה (אור יקר).
¹⁰ שמות סג ע"ב (הערת הזוהר). מלכות שנקרא באר, והיינו (סוד) [סוד] הרחם אל הנקבה העליונה מקום כניסת היסוד בה א"נ פנימיות ותכיות הבינה (אור יקר).
¹¹ יסוד שבתוכה, א"נ סוד הדעת הנמשך מכתר וחכמה בתוכיות רחם הבינה שעליו נאמר קדש לי כל בכור פטר כל רחם בבני ישראל וכו', דהיינו נהר הנמשך משם בסוד הדעת ונמשך דרך הת"ת בהעלם תוכיות ו"ק (אור יקר).
¹² בסוד בחינתו הנעלמת דאתמשך ממוחא אבא דרך גופא בחוט השדרה בלחישו ודאי בחינה נעלמת במוחא חכמה לא פסקא עד דאמליין (אור יקר).
¹³ להנהיג העולם בכל הפאות בשפע מכל הפאות בסוד הזווג דהיינו ו"ק בזכר שע"י כולם הזווג וכולם משפיעות וע"י כולם מקבלת המלכות וע"י כולם הנהגת העולם (אור יקר).
¹⁴ הם חו"ג כדפי' והיינו כחם המתפשט בכל העולם בעצם האדם יצר הטוב ויצר הרע וכח הנהגת הדין והרחמים מתנהגים בעולם (אור יקר).

בראשית

רלד/ב	בצחצחות נפשך".
<p>לאתקשרא >עם< נפשייהו כחד למהוי רתיכא בשעתא דפתח יעקב ואמר (בראשית מט א) האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים >באחרית< דא שכנינתא¹ כביכול יהב עציבו ביה ואסתלק² ולבתר אהדרו (ליה בנוי³ ביחודיה) [לה בנוי ביחודא] דמילייהו ופתחו ואמרו (דברים ו ד) שמע ישראל וגוי בההיא שעתא >קאים לה< (קיים) יעקב⁴ ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד ואתיישבת שכינה בדוכתה ויקרא יעקב מאי קריאה הכא אלא קריאה לקיימא דוכתייהו לקיימא לון לעילא ותתא</p>	<p>להתקשר עם נפשותיהם כאחד, להיות מרכבה. בשעה שפתח יעקב ואמר, "האספו והגידה לכם את אשר יקרא אתכם באחרית הימים", "באחרית", זו השכינה, כביכול נתן בו עצבות, והסתלק. ואחר כך החזירו אותה בניו ביחוד הדברים שלהם, ופתחו ואמרו "שמע ישראל" וגו'. באותה שעה יעקב העמיד אותה, ואמר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, והתיישבה השכינה במקומה. "ויקרא יעקב", מה קריאה כאן, אלא קריאה לקיים מקומם, לקיים אותם למעלה ומטה.</p>
<p>תא הזי בכל אתר קריאה בהאי גוונא דכתיב (במדבר יג טז) ויקרא משה להושע בן נון >יהושע< לקיימא דוכתיה באתר דאצטריך ולקשרא ליה וכן (בראשית כה כו) ויקרא שמו יעקב וכתוב (שם לג ב) ויקרא לו א"ל אלהי ישראל קב"ה קיים ליה⁵ לאתר דא בשמא דא קריאה לקיימא קא אתיא</p>	<p>בא וראה, בכל מקום קריאה בצורה זה, שכתוב "ויקרא משה להושע בן נון יהושע", לקיים מקומו במקום שצריך ולקשר אותו. וכן "ויקרא שמו יעקב". וכתוב "ויקרא לו א"ל אלהי ישראל". הקדוש ברוך הוא העמידו למקום זה בשם זה. הקריאה באה לקיים.</p>
<p>אי תימא (יונה ג ה) ויקראו אל אלהיים (שם ב ג) קראתי מצרה לי אל יהוה הכי הוא ודאי לקשרא ולקיימא קיומא לעילא ומאן איהו סדורא דשבחא דמאריה וכל אינון מלין דבעאן קמי מאריה קיומא יהיב ליה למאריה דאחזי דביה תליא כלא ולא באתר אהרא הא כלא קיים קיומא כהאי גוונא (בראשית מט א) ויקרא יעקב אל בניו קיים לון בקיומא שלים כגוונא דא ויקרא אל משה (ויקרא א א) אתקיים בקיומיה</p>	<p>אם תאמר "ויקראו אל אלהים", "קראתי מצרה לי אל ה'", כך הוא ודאי, לקשר ולקיים קיום העליון. ומיהו סדר שבח רבונו, וכל אותם דברים שצריכים לפני רבונו, קיום נותן לו לרבונו שמראה שהכל תלוי בו ולא במקום אחר. הרי הכל מעמיד קיום. כדוגמא זו "ויקרא יעקב אל בניו", העמידם בקיום שלם. כדוגמא זו "ויקרא אל משה", התקיים בקיומו.</p>
<p>אמר רבי יצחק א' דויקרא⁶ אמאי היא זעירא⁷ אמר ליה אתקיים משה בשלימו ולא בכלא דהא</p>	<p>אמר רבי יצחק, א' של ויקרא למה היא קטנה, אמר לו, התקיים משה בשלמות, ולא בכלל, שהרי הסתלק מאשתו. בספרי</p>

¹ שהיא אחרית ימים עליונים סוף האצילות (אור יקר).

² אפשר דאהדר ליעקב ומפני עצבות נסתלקה שכינה כי אין שכינה שורה מתוך עצבות, ואפשר דאהדר ממש לשכינה שהזכיר לה גלותה ופגם בניה ונתעצבה (אור יקר). שסילק השכינה ממנו ע"י העצבות (ד"א).

³ כי קריית שמע לייחודה עם ישראל והיינו שמע ישראל ודאי שהיא שמע (אור יקר).

⁴ שלא תפרד עוד וזה כשכרך על שמע סוד הכריכה והקשירה היא בשכמלו שקושרים אותה בנערותיה (אור יקר).

⁵ ויקרא לו לא אהדרך ליעקב אלא אהדר לשם והכי קאמר קרא למקום ההוא אל מי קרא אותו אל אלהי ישראל (אור יקר).

⁶ פ' לדברין דאמרת אתקיים בקיומיה היה ראוי שתהיה הקריאה שלימה על ידי הת'ת וא"כ א' אמאי היא זעירא שמורה שאין קיום בשלימות שהיה מצד המלכות לא היה גורם ייחוד בבחי' זו ועם היות שבספרי קדמאי דורשים ענין זה לשבח עכ"ז "אנן הכי תנינן" וכו' (אור יקר).

⁷ עי' לקמן רלט ע"א ח"ג נג ע"ב ועי' ח"ב נח ע"א (לש"ו).

בראשית

<p>אסתלק מאתתיה בספרי קדמאי אמרי לשבחה ואנן >הכי תנינן מאי דאסתלק לעילא יתקשר< (הכא תנינן מאי דאסתלק לעילא אתקשר) לעילא ולתתא וכדין איהו שלים תו אל"ף זעירא¹ מאתר זעירא הוה זעירא דאיהו רב באתחברותיה [לעילא] (לעמלא תתא) >נ"א לעילא² ותתא³ וכדין שלים⁴ ויאמר מאי ויאמר הא אוקמוה >נ"א כמה דאת אמר ויאמר בלבו< (ישעיה מט כא) ואמרת בלבבך אמירה בחשאי⁵ האספו אספו מבעי ליה⁶ כמה דאת אמר (תהלים נ ה) אספו לי חסידי אלא (קיים לון) >קיים לן< האספו⁷ מאתר דלעילא⁸ >הוא< האספו בקשורא שלים ביהודא חד ואגידה לכם מאי ואגידה רזא דחכמתא איהו⁹</p>	<p>הקדמונים אמרו לשבח, ואנו כך שנינו, מה שנתעלה למעלה, יתקשר למעלה ולמטה, ואז הוא שלם. עוד, אל"ף קטנה ממקום קטן, קטן שהוא גדול בהתחברותו למעלה. (למעלה ולמטה ואז נשלם). "ויאמר", מה זה "ויאמר", הרי פרשוה, (כמו שנאמר "ויאמר בלבו") "ואמרת בלבבך", אמירה בחשאי. "האספו", היה צריך לכתוב אספו, כמו שנאמר "אספו לי חסיד". אלא (הקיים להם) קיים לנו, האספו ממקום שלמעלה הוא. "האספו", בקשר שלם ביחוד אחד. "ואגידה לכם", מה זה "ואגידה לכם", סוד חכמה הוא.</p>
<p>רבי יוסי שאיל לרבי שמעון אמר ליה ואגידה או ויגד או ויגידו וכן בלהו [דתנינן] [ודחינן] דרזא דחכמתא איהו אמאי במלה דא >בכולהו איהו< רזא דחכמתא אמר ליה בגין דאיהו¹⁰ מלה דאתיא בנימ"ל דל"ת¹¹ בלא פרודא והאי איהו רזא דחכמתא מלה דאתיא בשלימו ברזא דאתון הכי הוא כד אינון בחכמתא >אבל< דל"ת בלא גימ"ל לאו הוא שלימו¹² וכן גימ"ל בלא דל"ת דהא דא בדא אתקשרו בלא פרודא ומאן</p>	<p>רבי יוסי שאל את רבי שמעון. אמר לו, ואגידה או ויגד, או ויגידו, וכן כולם, ששנינו שסוד החכמה היא. למה בדבר זה (בכלם) הוא בסוד החכמה. אמר לו, משום שהוא דבר שבא בגימ"ל דל"ת בלי פירוד, וזהו סוד החכמה. דבר שבא בשלמות בסוד האותיות כך הוא כשהם בחכמה, אבל דל"ת בלי גימ"ל אינו שלמות, וכן גימ"ל בלי דל"ת, שהרי זה בזה נקשרו בלי פירוד, ומי שמפרידם, גורם לעצמו מות, וסוד זה הוא חטאו של אדם. לכן הוא דבר של סוד</p>

¹ פי' ממלכות, ועכ"ז לא קשיא מידי כי אלף זעירא היא לרמוז המלכות שהיתה זעירא קודם הקריאה מפני שעדיין לא נכנס משה רבינו ע"ה ומלכות היא זעירא קודם היחוד, והיחוד לא נגמר אלא על ידי מרע"ה שהיא מרכבה לת"ת, ובהכנס מרע"ה אל אהל מועד אז אלף זעירא שהיא שכינה נעשת רבתי (אור יקר).

² וקרא למשה כדי שתהיה משה רבינו ע"ה נקשר במקומו למעלה, ועל ידי היותה עמו תהיה נקשרת בת"ת וזהו "לעילא" (אור יקר).

³ עם משה שהוא מרכבה לו (אור יקר).

⁴ אז בסוד היחוד תהיה המלכות שלים בקיומיה עם הת"ת או יהדר למרע"ה שאז יהיה שלם במקומו, כיון שע"י תתייחד המלכות עם הת"ת והכל ענין א' (אור יקר).

⁵ פי' בכוונתו, שהרי שם היו ולא היה קורא אותם וגם לא אמר להם אלא ראובן וכו' וענין ויאמר הוא סוד הכוונה אל קשרם במקומם למעלה להשלים מטתו והיינו ויקרא ויאמר (אור יקר).

⁶ קשיא ליה אם היו קצת שם והוא אומר שיקראו ואיספו את אחרים מה ענין האספו הרי שם היו אלא אספו מבעי ליה שפירש אספו אתם האחרים (אור יקר).

⁷ פירוש בחינתכם למעלה יתאספו יחד ויתקשרו בקישורא שלים. ז"ח. ויש להוסיף עוד שאמר להם שבחינת נשמתן אשר בגופם יכוננו מאד להדביקה אל שורשה של מעלה בקשר אמיץ וז"ש האספו בקשורא שלים ביחודא ועיין דף רמא ע"א, מא"ן (נ"א).

⁸ שיתייחדו הענפים קרובים אל שרשם, ויתייחדו סביב לגוף האילן להקשר כולם יחד אל שורשם שהם י"ב ענפים י"ב הוי"ת והוי"ה א' כוללת כולם, והיו צריכים להתייחד עם הנקודה האמצעית להקשר יחד (אור יקר).

⁹ כי השורש אליהם מושך להם שפע מחכמה בסוד הדעת (אור יקר).

¹⁰ פירוש ג"ד דריש רמז יסוד מ' וא"כ יש מוחין דאבא וזהו רזא דחכמתא. ועוד אפ' מלה דבור מ' רזא דחכמתא באבא יסוד ברתא ובה תבין כל הלשון. מא"ן (נ"א).

¹¹ גמול דלים, הת"ת גמול מדצ החסד, והיינו גמול חסדים גמילות חסדים ודאי, דלה מצד הגבורה, שמשם מעוט הירח והיא דלה (אור יקר).

¹² שאין שלימות לא לזכר בלא נקבה ולא נקבה בלי הזכר (אור יקר).

בראשית

<p>דאפרייש לון גרים לגרמיה מותא ורוא דא חובא דאדם בנין כך הוא מלה דרוא דחכמתא ואף על גב דאית יו"ד לזמנין בין גימ"ל לדל"ת לאו הוי פרודא וכלא קשורא חדא ועל דא מלה דא הכי הוא ודאי ואגידה לכם רוא דחכמתא בעא לגלאה סופא דכל עובדיהון דישראל</p>	<p>חכמה. ואף על גב שיש יו"ד לפעמים בין גימ"ל לדל"ת, אינו פירוד, והכל קשר אחד. ועל דבר זה כך הוא ודאי, "ואגידה לכם", סוד החכמה, שרצה לגלות את סוף כל מעשיהם של ישראל.</p>
<p>ואי תימא דלא גלי מאי דבעא לגלאה אי הכי אמאי כתיב באורייתא מלה דיעקב שלימא ואתפנים לבתר ולא אשתלים מלה אלא ודאי אשתלים כל מה דאצטריך לגלאה גלי וסתים אמר מלה וגלי לבר וסתים לנו ומלה דאורייתא לא אתפנס לעלמין וכלא [הוא] (הוה) סתים ביה באורייתא בנין דאורייתא הוא שלימו דכלא שלימו דלעילא ותתא ולא אית מלה או את באורייתא פנימו ויעקב כל מה דאצטריך ליה למימר אמר אבל גלי וסתים ולא פנים מכל מה דבעא אפילו את אחת</p>	<p>ואם תאמר שלא גלה מה שרצה לגלות, אם כך אז למה כתוב בתורה דבר של יעקב השלם, ואחר כך נפגם, ולא נשלם הדבר. אלא ודאי שנשלם, כל מה שצריך לגלות גילה והסתיר. אמר דבר וגילה בחוץ והסתיר לפנים. ודבר תורה לא נפגם לעולמים. והכל הוא נסתר בתורה, משום שהתורה היא שלמות הכל, שלמות של מעלה ולמטה, ואין דבר או אות בתורה פגום. ויעקב, כל מה שהצטרך לומר אמר, אבל גילה והסתיר, ולא פגם מכל מה שרצה אפילו אות אחת.</p>
<p>רבי יהודה ורבי יוסי הוו יתבי יומא חד אפתחא דלוד אמר רבי יוסי לרבי יהודה הא דחמינין דיעקב בריך לבנוי חמינין ממה דכתיב ויברך אותם אבל אן ברכתא דלהון אמר ליה כלא ברכאן אינון דברריך להו כגון (בראשית מט ח) יהודה אתה יודוך אחיך (שם טז) דן ידין עמו (שם כ) מאשר שמנה לחמו וכן כלהו אבל מה דבעי לגלי לון לא גלי דבעא לגלאה להו את הקץ¹ והא אוקמוה דאית קץ לימינא ואית קץ לשמאלא ובעא לגלאה לון את הקץ בנין לאסתמרא</p>	<p>רבי יהודה ורבי יוסי היו יושבים יום אחד על פתח לוד. אמר רבי יוסי לרבי יהודה, זה שראינו שיעקב ברך את בניו, ראינו ממה שכתוב "ויברך אותם". אבל איפה הברכה שלהם. אמר לו, כל הברכות הם שברך אותם, כמו "יהודה אתה יודוך אחיך", "דן ידין עמו", "מאשר שמנה לחמו", וכן כולם. אבל מה שרצה לגלות להם לא גילה, שרצה לגלות להם את הקץ, והרי פרשוה שיש קץ לימין ויש קץ לשמאל, ורצה לגלות להם את הקץ כדי להשמר</p>
<p>רלה/א</p>	
<p>ולאתדכאה מערלה ומאן דגלי לון אתידע² ואתגלי עד דעאלו לארעא קדישא³ אבל מלין אחרנין לאו אינון באתגלייא וסתימין אינון באורייתא בהאי פרשתא דיעקב ובאינון ברכאן</p>	<p>ולהטהר מערלה. ומה שגלה להם נודע והתגלה עד שנכנסו לארץ הקדושה, אבל דברים אחרים אינם בגלוי, והם נסתמים בתורה בפרשה הזו של יעקב ובאותן הברכות.</p>
<p>פתח ואמר (בראשית מט ג) ראובן בכרי אתה כחי וראשית אוני מאי קא חמא יעקב⁴ למפתח</p>	<p>פתח ואמר, "ראובן בכורי אתה כחי וראשית אוני". מה ראה יעקב לפתוח</p>

¹ שלשה היו שטעו בענין הקץ, הא' יעקב אבינו ע"ה, כשקרא לבניו ואמר האספו ואגידה לכם את אשר יקרא אתכם באתרית הימים ונעלם ממנו הקץ. הב' הוא שמואל הנביא ע"ה, שטעה בענין אליאב, ואמר אך נגד ה' משיחו, כי חשב שממנו יצא המשיח. הג' ר' עקיבא, שטעה וחשב כי בן כוזיבא היה משיח ה'. ולכן אותיות יעקב הם עקיבא, לרמוז כי טעותם שוה, ולכן שלשתם נתגלגלו כדי לתקן טעות זה (שעה"ג לו).

² עתה אחר שראינו ידענו פי' דבריו, אבל לא נודע לא אתגלי (אור יקר).

³ וכן דברים אחרים שהם סתומים שם בסוד הגאולה העתידה נעלמין (אור יקר). פירוש מה שביקש לגלות הקץ כאמור הם נסתרים בכתובים והיה מתגלה ונסתם ממנו עצמו. ז"ח (נ"א).

⁴ כלומר בשלמא אם היה מברכו ניחא דפתח ביה שהיה בכור. אמנם עתה שלא ברכו, א"כ כדי לפתוח בברכה, היה ראוי שיפתח ביהודה שהוא מלך, ויש בו ברכה, ותירץ שח"ו שסלק ברכה ממנו, אלא שזמן לו

בראשית

<p>בראובן ליפתח ביהודה דאיהו קדמא לכול משריין ואיהו מלכא וחמינן דלא ברכיה וסליק ברכאן מניה עד דאתא משה וצלי צלותא עליה כמה דאת אמר (דברים לג ו) יהי ראובן ואל ימות אבל ודאי ברכיה וסלקא ההוא ברכתא לאתריה לבר נש דהוה ליה בר כד מטא זמניה לאסתלקא מעלמא אתא מלכא עליה אמר הא כל ממונא דילי ליהוי בידא דמלכא נטיר לבראי כד חמי מלכא דבריה) אתחזי יהיב ליה כך יעקב אמר ראובן בכרי אתה רחימא דמעיי אנת אבל ברכאן דילך יסתלקון בידא דמלכא קדישא עד דיחמי בך בנין דאזלת לקבל אפך וגו' כתרנומו ראובן בכורי אתה וגו'</p>	<p>בראובן, שיפתח ביהודה, שהוא ראשון לכל המחנות, והוא מלך, וראינו שלא ברך אותו וסלק ברכות ממנו, עד שבא משה והתפלל תפלה עליו, כמו שנאמר "יחי ראובן ואל ימות". אבל ודאי ברכו, ועלתה אותה ברכה למקומה. [משל] לאדם שהיה לו בן, כשהגיע זמנו להסתלק מן העולם, בא המלך אליו. אמר, הרי כל ממוני יהיה ביד המלך שמור לבני. כשראה המלך שבנו ראוי, אז נתן לו. כך יעקב אמר, "ראובן בכורי אתה", אהוב מעי אתה, אבל הברכות שלך יעלו בידי המלך הקדוש עד שיראה אותך, משום שהלכת כנגד אפך וגו', כתרנומו. "ראובן בכורי אתה" וגו'.</p>
<p>רבי אלעזר פתח ואמר (יחזקאל לו ט) ויאמר אלי הנבא אל הרוח וגו' כמה אטימין אינון בני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמלכא דהא אורייתא אכריז עלייהו בכל יומא ולית מאן דציית אודניה לקבלא²⁶¹ האי קרא קשיא כיון דכתיב (יחזקאל לו ט) הנבא אל הרוח אמאי זמנא אחרא הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח אלא מכאן אוליפנא רזא דחכמתא תרינ קיימין הכא חד לאתערא מתתא לעילא² דאי לא מתערין לתתא לא מתערין לעילא ובאתערותא דלתתא אתער לעילא הנבא אל הרוח מתתא לעילא הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח מעילא לתתא³ דהא אפילו לעילא באתערותא דלתתא נקיט ההוא עלאה⁴ מעלאה מניה כגון האי קרא (שם) כה אמר יהוה⁵</p>	<p>רבי אלעזר פתח ואמר, "ויאמר אלי הנבא אל הרוח" וגו'. כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד המלך, שהרי התורה מכריזה עליהם בכל יום, ואין מי שמקשיב באזניו כנגדה. פסוק זה קשה, כיון שכתוב "הנבא אל הרוח", מדוע פעם נוספת "הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח". אלא מכאן למדנו סוד החכמה, שנים עומדים כאן, אחד לעורר מלמטה למעלה, שאם לא מתעוררים למטה לא מתעוררים למעלה, ובהתעוררות שלמטה מתעורר למעלה. "הנבא אל הרוח", מלמטה למעלה, "הנבא בן אדם ואמרת אל הרוח", מלמעלה למטה. שהרי אפילו למעלה, בהתעוררות שלמטה לוקח אותו עליון מהעליון ממנו. כמו פסוק זה, "כה</p>

ברכה והפקידו ביד הקב"ה, והיא בידו מזומנת לו, וברכתו לא נטלה ובכורתו הועילה לו לפתוח בו כדמפרש ואזיל (אור יקר).

¹ שיש בהם רוח קדוש מאת ה' וחוטאין ופוגמין אותה (אור יקר).

² שצריך לעת התחיה, שיעלה התעוררות מהגופים למעלה, ואח"כ תרד הנשמה עליהם מלמעלה, והיינו טל שעתיד הקב"ה להחיות בו המתים, שע"י הטל ההוא יתעוררו הגופים, ואח"כ תתעורר אליהם הנשמה מלמעלה (אור יקר).

³ פי' מתתא לעילא, היינו מ"ן דנוק, וקראם ר"ח משום דמ"ן דילה הוי רוחא דשדי בגוה, שהוא בחי' זכר, לכן קרי ליה רוח. ואמרת אל הרוח מעילא לתתא, היינו מאר"א ולזו"ן להעלות המ"ן מתתא לעילא, שהיא עולה תחלה וז"א מקבל מאר"א ומשפיע אח"כ לנוק, מד' רוחות דרום חסד, מזרח ת"ת, צפון גבורה, מערב יסוד שלו, שמשם נמשכת הטפה חו"ג, שהוא בחי' הדעת. ורוח אתיא ממערב שהוא יסוד שלו באתחברותא דאלין אחרנין כד"א כרוה נדיבי העם, שהם האבות הנק' חג"ת שנק' נדיבים. ואע"פ שהכורה בור לעשותה כלי, וליתן בה ההוא רוחא דשדי בגוה, להיות לה למ"ן, הוא היסוד עצמו, עכ"ז האבות הם הכורים והחופרים אותם, אלא שחופרים אותה ע"י הכורה הוה, שהוא היסוד עצמו. נמצא הרוח שבא לה בא מכל ד' רוחות, ורוח אתיא ממערב. ואח"כ כשהיא מעלה מ"ן, היא מ"ן הכלולה מכולם, וז"ש באתחברותא דאינון אחרנין ומכאן נפקא רוחין ונשמתיין וכו', פי' מיסוד שלה נפקין רוחין ונשמתיין לכל בני עלמא, וסוד הרוח שמקבלת הנוק, היא הה"ג כנודע, ונק' חשך כנזכר בפ' בראשית, וזה ר"ת באר חפרוה שרים, כרוה ר"ת בחשך, ועי' בפ' חוקת בליקוטי תורה ובספר ע"ח שער הארת זו"ן (זהר הרקיע).

⁴ היינו בסוד שכינה בתחתונים צורך גבוה (אור יקר).

⁵ תולדות קלט ע"א במדרש הנעלם שמות יג ע"ב נשא קל ע"ב (ד"א).

בראשית

<p>מארבע רוחות באי הרוח מארבע רוחות דא דרום ומזרח וצפון ומערב ורוח אתיא ממערב¹ באתחברותא דאלין אחרנין כמה דאת אמר (במדבר כא יח) כרוה נדיבי העם² [וגו'] ומהכא נפקין רוחין ונשמתין לבני עלמא לאצטיירא בהו³ ופחי כמה דאת אמר (בראשית ב ז) ויפח באפיו נשמת חיים תא חזי נקיט מהאי גיסא ויהיב בגיסא אחרא ועל דא (קהלת א ז) כל הנחלים⁴ הולכים אל הים⁵ והים איננו מלא אמאי איננו מלא בגין דנקיט ויהיב⁶ אעיל ואפיק⁷</p>	<p>אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח". "מארבע רוחות", זה דרום ומזרח וצפון ומערב, ורוח באה ממערב בהתחברות של אלה האחרים, כמו שנאמר "כרוה נדיבי העם" וגו'. ומכאן יוצאות רוחות ונשמות לבני העולם להצטייר בהם, ונושבים, כמו שנאמר "ויפח באפיו נשמת חיים". בא וראה, לוקח מצד זה ונותן בצד אחר, ועל זה "כל הנחלים הולכים אל הים והים איננו מלא". למה איננו מלא, משום שלוקח ונותן, מכניס ומוציא.</p>
<p>רבי אלעזר שאיל שאלתא⁸ לרבי שמעון אמר הואיל וקב"ה גלי קמיה דבני נשא ימותון אמאי נחית נשמתין לעלמא ואמאי אצטריך ליה אמר ליה שאילתא דא קמיהו דרבנן שאילו כמה וכמה ואוקמוה אבל קב"ה יהיב נשמתין דנחיתין להאי עלמא לאשתמודעא יקריה ונקיט לון לבתר אי הכי אמאי נחתו אלא רזא דא הכי הוא פתח ואמר (משלי ה טו) שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך (ו)הא⁹ אוקימנא בור אתר דלא נביע מגרמיה ואימתי נבעין הני מיא בשעתא דאשתלים נשמתא בהאי עלמא¹⁰ כד סלקא לההוא אתר דאתקשר ביה כדין הוא שלים [מכל סטרין] מתתא ומעילא (ומכל סטרין) וכד נשמתא</p>	<p>רבי אלעזר שאל שאלה את רבי שמעון. אמר, הואיל וגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שבני אדם ימותו, למה הוריד נשמות לעולם, ולמה הוא צריך את זה. אמר לו, שאלה זו לפני רבנן שאלו כמה וכמה, ובארוה, אבל הקדוש ברוך הוא נותן נשמות שיורדות לעולם הזה להודיע את כבודו, ולוקח אותן אחר כך. אם כך למה ירדו, אלא סוד זה כך הוא, פתח ואמר, "שתה מים מבורך ונוזלים מתוך בארך". הרי פרשוה, "בור", מקום שלא נובע מעצמו. ומתי נובעים המים הללו, בשעה שנשלמה הנשמה בעולם הזה, כשעולה לאותו מקום שנקשרה בו, אז הוא שלם</p>

¹ שאי אפשר לפרש מד' רוחות שממש יבא מחסד וגבורה ות"ת למטה, שהרי אי אפשר להם להשפיע אל התחתונים אלא ע"י המלכות, לכך אמר כי הכוונה שיבא מכולם חיל אל המלכות, והמלכות נותנת למטה, והענין בייחוד שהיא מתייחדת זמנין לימינא, זימנין לשמאלא, זמנין לאמצעיתא בסוד בעלה דתמן (אור יקר).

² פי' "באר חפרוה" היא המלכות. "נדיבי העם", אברהם יצחק ויעקב דאתקריאו נדיבים, ואח"כ נפקין מאותם שהם בה מהזווג (אור יקר).

³ כי אין הטפה הזרעית מצטיירת כלל עד יגזרו עליה נשמה, והנשמות הם מד' פרצופין דהיינו ד' רוחות הנזכרות לעיל, מחסד פני אריה, מגבורה פני שור, מת"ת פני נשר, ממלכות פני אדם, וכפי ציור הנשמה כן צורת הגוף, שהנשמה מראה צורתה בעור גוף האדם (אור יקר).

⁴ ז' ספירות (אור יקר).

⁵ מלכות (אור יקר).

⁶ שואל ממש ושואלים ממנה (אור יקר).

⁷ לפעמים לרוב ברכה לא הוצרכה לשאול, וגם התחתונים אינם צריכים לשאול והם ב' בחינות (אור יקר).

⁸ סבבתי על צדדי המציאות ואיני רואה מקום לשאלה זו מאי קא מבעיא ליה, אם שלא יברא אדם כלל א"כ תורה ומצות מאי עביד להו. ועוד מי איכא למימר לא יברא האדם, הרי נמצא העולם חסר מציאות בריה א', שהוא האדם, ועוד דאנשמתין קא מבעיא ליה לא אאדם, ואם שיברא ויהיה בלא נשמה א"כ יהיה כשאר הבהמות ומה יתרון לאדם בבריאתו על שאר הבהמות, ועוד ימשך אחר החומר ויהיה כולו רע ויהי הפחות מן הבהמה, שהרי הנשמה מיעצת אותו לבחור בחיים ואם כוונתו לשאול מה תועלת מגיע אל הנשמה ברדתה אל העולם השפל וכו' אין זה שאלתו שהרי אמר הואיל וקב"ה גלי קמיה דבני נשא ימותון, דמשמע דאם לא ימותו לא קשיא ליה ולא היא, דלכולהו פי' קשה כיון שהיא למעלה בין פורפירא דמלכא מה תועלת לה ברדתה למטה, ואדרבה אם לא ימות יקשה יותר ששוב לא תעלה, ועתה שמת סוף סוף הנשמה חוזרת אל מקומה כדכתיב והרוח תשובה אל האלהים אשר נתנה (אור יקר).

⁹ ס ע"א (הערת הזוהר).

¹⁰ כאן מתבאר שיש במיתת הצדיקים עליית מ"ן לשם תיקון כמו בשעת עשיית מצוות ומעשים טובים של צדיקים (כללים ח"ב כב ע"ד).

בראשית

<p>מכל הצדדים, ממטה וממעלה (ומכל הצדדים). וכשנשמה עולה, אז מתעוררת תשוקת הנקבה לזכר, ואז נובעים מים מלמטה למעלה, ובור נעשה באר, מים נובעים, ואז התחברות (ויסוד) ויחוד ותשוקה ורצון נמצאים (לזה), שהרי בנשמת הצדיק נשלם אותו מקום, ומתעוררת חביבות ורצון למעלה ומתחברים כאחד.</p>	<p>סלקא כדין אתער תיאובתא דנוקבא לגבי דכורא¹ וכדין נבעין מיא מתתא לעילא ובור אתעביד באר מיין נביעאן וכדין אתחברותא (ויסודא ותיאובתא ורעוא ויחודא אשתכח להא צדיקא) [ויחודא אשתכח דהא בהאי נשמתא דצדיקא] אשתלים ההוא אתר ואתער חביבותא ורעותא לעילא ואתחבר כחד</p>
<p>"ראובן בכורי אתה". כך הוא ודאי, טפה ראשונה של יעקב היתה, ורצונו במקום אחר היה, כמו שנתבאר. בא וראה, ראובן וכל שנים עשר השבטים, כולם אחוזים בשכינה, וכשראה יעקב את השכינה עליו, קרא לשנים עשר בניו להתחבר עמה. ובא וראה, מטה שלימה לא נמצאה מיום שנברא העולם, כאותה השעה</p>	<p>ראובן בכרי אתה הכי הוא ודאי טפה קדמאה דיעקב הוה [ורעותיה] (ורעותא) באתר אחרא הוה² כמה דאתמר תא חזי ראובן וכלהו שבטין תריסר כלהו אתאחדן בשכינתא וכד המא יעקב לשכינתא על גביה קרא לבנוי תריסר לאתחברא בה ותא חזי ערסא שלימתא לא אשתכח מן יומא דאתברי עלמא כההיא שעתא דבעא</p>
<p>רלה/ב</p>	<p>יעקב לאסתלקא מעלמא אברהם מימיניה יצחק משמאליה יעקב הוה שכיב בינייהו³ שכינתא קמיה⁴ כיון דחמא יעקב כך⁵ קרא לבנוי ואחיד לון סחרניה דשכינתא וסדר לון בסדורא שלים⁶ מנא לן דסדר לון סחרניה דשכינתא דכתיב (בראשית מט א) האספו וכדין אשתכח תמן שלימו דכלא וכמה רתיכין עלאין סחרנייהו פתחי ואמרי (דה"א כט יא) לך יהו"ה הגדולה</p>
<p>שיעקב היה צריך להסתלק מן העולם. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, יעקב היה שוכב ביניהם, שכינה לפניו. כיון שיעקב ראה כך, קרא לבניו, ואחז אותם סביב השכינה, וסידר אותם בסידור שלם. מנין לנו שסדרם סביב השכינה, שכתוב "האספו", ואז נמצאה שם שלמות הכל, וכמה מרכבות עליונות סביבם. פתחו ואמרו, "לך ה' הגדולה והגבורה" וגו'. אז נכנס השמש אל הלבנה, והתקרב מזרח למערב. זהו שכתוב "ויאסוף רגליו אל</p>	<p>יעקב לאסתלקא מעלמא אברהם מימיניה יצחק משמאליה יעקב הוה שכיב בינייהו³ שכינתא קמיה⁴ כיון דחמא יעקב כך⁵ קרא לבנוי ואחיד לון סחרניה דשכינתא וסדר לון בסדורא שלים⁶ מנא לן דסדר לון סחרניה דשכינתא דכתיב (בראשית מט א) האספו וכדין אשתכח תמן שלימו דכלא וכמה רתיכין עלאין סחרנייהו פתחי ואמרי (דה"א כט יא) לך יהו"ה הגדולה</p>

¹ כ"ז לקמן רמה ע"א וע"ב ע"ש (לש"ו).

² כיון שיעקב לא חטא במזיד וגם לאה כוונתה בו, לא נפסל ואתאחד בשכינתא ככלהו שבטין (אור יקר).

³ בסוד יו"ה דהיינו החכמה ותבונה על חסד וגבורה, ודעת כליל תרוויהו (אור יקר).

⁴ בסוד ה', והיינו ד' אותיות שבשם, מד אותיות אלו מסתעפים "ב: י' בה ג' יוד"ן שהם י' בחכמה י' בחסד י' בנצח. ה"א בה ג' הה"ן, ה' בבינה, ה' בגבורה, ה' בהוד. ו' בה ג' ווין, ו' בכתר, ו' בת"ת וביסוד. ה' בה ג' הה"ן וכולן במלכות, בסוד ייחוד' פעמים ביו"ד, פעמים בוא"ו, פעמים בה"א והיינו ג' הה"ן, הם י"ב אותיות שהם י"ב הויו"ת שמקורם ד' אותיות שבשם כזה:

יהוה	היה	היה	היה
יהוה	והיה	היה	היה
יהוה	והיה	היה	היה

הרי י"ב הויו"ת ב"ב שבטים מסתעפים מד' אותיות שבשם דהיינו יה"ה וכשראה יעקב שבעת פטירתו נשלמו עמו בתיקונם ד' אותיות סדר בניו ג"כ שם שלשה לצד י', דהיינו דגל מחנה ראובן תימנה, לצד אברהם חסד שבדרום, שם ג' שהם ראובן שמעון וגד לצד ימינו, והיינו ג' הויו"ת שראשם י'. ולצד ה' דגל מחנה דן צפונה, לצד יצחק גבורה שבצפון, שם ג' שהם דן אשר נפתלי ובצד שמאלו, והיינו ג' הויו"ת שראשם ה'. ולצד ו' דגל מחנה יהודה קדמה מזרחה לצד עצמו יעקב ת"ת שבמזרח, שם ג' שהם יהודה יששכר זבולון, לראשו ממש, והיינו ג' הויו"ת שראשם ו'. ולצד ה' דגל מחנה אפרים ימה לצד המלכות רחל שהיא שכינה שם ג' שהם בניה של רחל אפרים ומנשה ובנימין ואפרים ומנשה נכנסו במקום לוי ויוסף שהם בה (אור יקר).

⁵ הם ד' אותיות שבשם ת"ת, י' מצד אברהם איש החסד, ה' מצד יצחק איש הגבורה, ו' תפארת עצמו ביעקב (אור יקר).

⁶ וסדר לנו בסדורא שלים כראוי אל הענפים העליונים שבמלכות הרמוזים בהם (אור יקר).

בראשית

<p>והגבורה ונו¹ כדין אתכניש שמשא² לגביה דסיהרא ואתקריב מזרח במערב³ הדא הוא דכתיב (בראשית מט לג) ויאסוף רגליו אל המטה ואתנהיר סיהרא ואשתכח בשלימו וכדין ודאי תנינן יעקב אבינו לא מית כיון דחמא יעקב סטרא²⁶² שלים מה דלא אשתכח הכי לבר נש אחרא חדי ושבת ליה לקב"ה ופתח ובריך לבנוי כל חד וחד כדקא יאות ליה</p>	<p>המטה", ומאירה הלבנה, ונמצאת בשלמות. ואז ודאי שנינו, יעקב אבינו לא מת. כיון שראה יעקב (סדר) צד שלם, מה שלא נמצא כך לאדם אחר, שמח ושיבח את הקדוש ברוך הוא, ופתח ובריך את בנו, כל אחד ואחד כראוי לו.</p>
<p>רבי יוסי ורבי ייסא הוו אזלי בארחה אמר רבי ייסא הא ודאי תנינן כל בנוי דיעקב אתקנו בסדורא שלים ואתברכו כל חד וחד כדקא יאות ליה מאי קא נימא בהאי קרא דכתיב⁴ (שם כ) מאשר שמנה לחמו וגו' אמר ליה לא ידענא בנין דלא שמענא ביה מבוצינא קדישא אלא אנת ואנא ניזיל לגבי בוצינא קדישא אזלי כד מטו לגביה דרבי שמעון אמרו מלה ושאלו שאילתא אמר לון ודאי רזא דחכמתא הוא</p>	<p>רבי יוסי ורבי ייסא היו הולכים בדרך. אמר רבי ייסא, הרי ודאי שנינו, כל בני יעקב נתקנו בסדר שלם והתברכו כל אחד ואחד כראוי לו. מה נאמר בפסוק הזה, שכתוב "מאשר שמנה לחמו" וגו'. אמר לו, לא ידעתי, כי לא שמעתי מהמאור הקדוש, אלא אתה ואני נלך למאור הקדוש. הלכו. כשהגיעו לרבי שמעון, אמרו דבר ושאלו שאלה. אמר להם, ודאי סוד החכמה הוא.</p>
<p>פתח ואמר (שופטים ה יז) אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון אמאי יתיב תמן אלא מאן דיתיב בשפתא דימא אשתמש בתפנוקי עלמא (והכא אשר דא פתחא עלאה דצדיק²⁶³ כד אתברכא לארקא⁵ ברכאן בעלמא) >נ"א והכא סמך להאי קרא מאשר לפתחא עלאה דמתמן אתרקו ברכאן לעלמא > והאי פתחא אשתמודע תדיר לברכאן דעלמא ואקרי אשר⁶ ודא הוא עמודא מאינון דקאים עלמא עלייהו (והוא אתר דאקרי לחם עוני מההוא אתר אתקין ההוא דאמר מאשר שמנה לחמו מה דהוה לחמא דמסכנא אתהדר לחם פנג בנין דאריק) [וההוא אתר דאקרי לחם עוני מההוא אתר אתקין הדא הוא דכתיב מאשר שמנה לחמו מה דהוה לחמא דמסכנא אתהדר לחם <עוני> שמנה בנין דארמי]</p>	<p>פתח ואמר, "אשר ישב לחוף ימים ועל מפרציו ישכון". למה ישב שם, אלא מי שיושב על שפת הים, משתמש בתפנוקי העולם. (וכאן אשר זהו פתח עליון של צדיק (צדק), כשמתברך להוריק ברכות לעולם. וכאן סמך לפסוק הזה "מאשר" לפתח העליון, שמשם שופכים ברכות לעולם) ופתח זה נודע תמיד לברכות של העולם, ונקרא אשר, וזהו עמוד מאותם שהעולם עומד עליהם. והמקום ההוא שנקרא לחם עוני, מאותו מקום נתקן (ההוא). זהו שכתוב "מאשר שמנה לחמו". מה שהיה לחם עוני, הפך להיות לחם (עוני) פנג (שמנה), משום שהריק וזרק בו ברכות ותפנוקים. וסוף הפסוק מוכיח, "והוא יתן מעדני מלך". מי המלך, זו כנסת ישראל, שממנה נזון בתפנוקי עולם, וזה נותן למלך</p>

¹ לכלול הת"ת מרכבת יעקב בו"ק, ואח"כ היחוד, דהיינו כי כל בשמים ובארץ דאחיד בשמיא וארעא יסוד (אור יקר).

² ת"ת (אור יקר).

³ זה יובן עם מ"ש במ"א דכד נשמה סלקא בשלימו דהאי אתרא למקום חוצבה משם, והנה יעקב קשורא במזרח הנק' שמש, לכן ע"י עליית נשמתו מעורר מיינ נוקבין, ואז מתעורר קשירו שהוה השמש ואז בחינתו אשר שם גורמת לזווג שמשא בסיהרא, והבן זה היטיב ואל תטעה לומר כי הוא עצמו השמש, והוא ממש בעלה דמטרוניתא, אלא בחי' אשר שם נקרא על שמו, וכאילו הוא עצמו בעלה דמטרוניתא, כי הוא הגורם, ומזה תקיש לכל שאר הצדיקים (זהר הרקיע).

⁴ בראשית מז ע"ב ולקמן רמו ע"א (ד"א).

⁵ הנה הפתח היא הנוק' לעולם, אלא שבכאן היא בחי' נוק' שביסוד דז"א, שהוא עטרה שבו, ולכן נק' אשר ולא נקרא ראש, כי ראש דכורא אבר נוק' בהיפוך אתוון כנז' בתיק"ז (זהר הרקיע).

⁶ אשר בגימטריא משה יוסף שהם ת"ת ויסוד ב' ווין מתחברין. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>ביה ברכאן ותפנוקין וסופא דקרא אוכה (בראשית מט ב) והוא יתן מעדני מלך מאן מלך דא כנסת ישראל דמנה אתון בתפנוקי עלמא ודא יהיב להאי מלך כל ברכאן כל חידו וכל טיבו הוא יהיב ומנה נפקי אמרו אי לא אתינא לעלמא אלא למנדע דא טב לן</p>	<p>הזה כל הברכות, כל שמחה, וכל טוב הוא נותן, וממנה יוצאים. אמרו, אם לא באנו לעולם אלא רק לדעת את זה, טוב לנו.</p>
<p>ראובן בוכרא דיעקב הוה אמר רבי חייא ליה הוה אתחוי <כלא> ואתעבר מינה כלא ואתיהיב מלכו ליהודה בכירותא ליוסף כהונתא ללוי הדא הוא דכתיב (שם ד) פחו כמים אל תותר לא תשתאר בהו ומה דאמר (שם ג) כחי וראשית אוני הכא ברכיה ופקדיה לקב"ה <ל>רחימא דמלכא (דבעא <מן> מלכא למעבד ביה טיבו) <נ"א> דהוה ליה ברא והוי בעי דמלכא יעביד ליה טיבו <יומא חד אעבר בריה בשוקא אמר למלכא דא הוא ברי ודאי רחימא דנפשאי שמע מלכא וידע דהא שאיל על בריה כך יעקב אמר ראובן בכורי אתה כחי וגו' הכא פקדיה למלכא פחו כמים אל תותר הכא אמר מה דאערע ליה¹ דלא אשתאר (ליה) בארעא ושדי ליה לבר <מארעא></p>	<p>ראובן היה בכור של יעקב. אמר רבי חייא, לו ראוי הכל, והכל עבר ממנו, ונתנה המלכות ליהודה, הבכורה ליוסף, והכהונה ללוי. זה שכתוב "פחו כמים אל תותר", לא תשאר בהם. ומה שאמר "כחי וראשית אוני", כאן ברכו והפקיד [ברכתו] אצל הקדוש ברוך הוא. [משל] לאהוב המלך, (שבקש מהמלך לעשות לו טובה) (שהיה לו בן ורצה שהמלך יעשה לו טובה) יום אחד עבר בנו בשוק. אמר למלך, זה בני, ודאי אהוב נפשי. שמע המלך, וידע שזה בקש על בנו. כך יעקב אמר, "ראובן בכורי אתה כחי" וגו'. כאן צוה את המלך. "פחו כמים אל תותר". כאן אמר מה שארע לו, שלא נשאר (לו) בארץ ונזרק לחוץ לארץ.</p>
<p>לקבל דא חד ממנא (<נ"א> תחומא) מסטרא דמשכנא לעילא די ממנא תחות ידא דמיכאל ואמרי לה תחות ידא דגבריאל ומיכאל הוא רישא בכל אתר מסטרא דהס"ד וגבריאל מסטרא דשמאלא דגבור"ה (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם א"ל ספר גבורה בי דינא אקרי וסמך ליה ראובן אף על גב דמלכו הוה דיהודה ראובן סמוך לקבליה הוה</p>	<p>כנגד זה ממונה (תחום) אחד מצד המשכן העליון שממונה תחת יד מיכאל, ויש אומרים תחת יד גבריאל. ומיכאל הוא ראש בכל מקום מצד של החדס, וגבריאל מצד של שמאל של גבורה, "ויהודה עוד רד עם אל", צד הגבורה הנקרא בית דין, וסמוך לו ראובן. ואף על גב שמלכות היתה של יהודה, ראובן סמוך כנגדו.</p>
<p>אמר רבי שמעון זמינין אינון בני ראובן לאנחא תרין קרבין בנו ארעא תא הזי כתיב כחי בגלותא דמצרים וראשית אוני דאינון² הוו קדמאין לגבי אחוהון לקרבא יתר שאת לגלותא דאשור דמתמן גלו בני גד ובני ראובן קדמאי מכלהו וסבלו כמה בישין וכמה ענויין סבלו ולא תבו עד כען³ ויתר עז לזמנא דמלכא משיחא יתער בעלמא אינון יפקון וינחון קרבין בעלמא וינצחון ויתקפון על עממיא ובני עלמא ידחלון מנייהו וירתתון קמייהו</p>	<p>אמר רבי שמעון, עתידים אותם בני ראובן ללחום שני קרבות בתוך הארץ. בא וראה, כתוב "כחי", בגלות מצרים. "וראשית אוני", שהם היו ראשונים לאחיהם לקרב. "יתר שאת", לגלות אשור, שמשם גלו בני גד ובני ראובן ראשונים מכולם, וסבלו כמה רעות, וכמה עינויים, ולא שבו עד כעת. "ויתר עז", לזמן שמלך המשיח יתעורר בעולם, הם יצאו ויערכו קרבות בעולם וינצחו, ויתחזקו על העמים, ובני העולם יפחדו מהם וירתתו לפניהם,</p>
<p>רלו/א</p>	

¹ שיופגע לו (ד"א).

² לעיל קיז ע"א (ד"א).

³ משמע דס"ל דלא כהווא תנא דחזרו ויאשיהו מלך עליהם ערכין ל"ג א. א"מ. לדבר הזה יסלח האדון דאפילו למ"ד חזרו היינו שחזרו מעט מכל שבט שוב ראיתי מ"ש הרמב"ן בחידושי גיטין ואכמ"ל (מא"י) (נ"א).

בראשית

<p>ויחשבו לאתגברא במלכותא¹ ולא ישתארוני ביה הדא הוא דכתיב (בראשית מט ד) פחו כמים² אל תותר³ מאי טעמא לא ישתארוני ביה ואפילו בסטרא חד דעלמא בנין (שם) כי עלית משכבי אביך דזמינין לאעלא ולאנחא קרבין בנו ארעא קדישא משכבי אביך דייקא זו ירושלם⁴</p>	<p>ויחשבו להתגבר במלכות, ולא ישארו בה. זהו שכתוב "פחו כמים אל תותר". למה שלא ישארו בה ואפילו בצד אחד של העולם. משום "כי עלית משכבי אביך", שעתידים להיכנס וללחום קרבות בתוך הארץ הקדושה, "משכבי אביך" דוקא, זו ירושלים.</p>
<p>תא חזי⁵ בארבע סטרי עלמא אתבדרו בני ראובן⁶ בגלותא לקבליהון דכל ישראל דאתגלו בגלותא ארבע זמנין בארבע סטרי עלמא⁷ הדא הוא דכתיב כחי חד וראשית אוני תרי יתר שאת תלת ויתר עז ארבעה כגוונא דא זמינין אינון לאנחא קרבא בארבע סטרי עלמא ולמשלט בקרבייהו על כלא וינצחון עממין סגיאין וישלטון עליהו</p>	<p>בא וראה, לארבעת צדדי העולם התפזרו בני ראובן בגלות, כנגד כל ישראל שגלו לגלות ארבע פעמים בארבע רוחות העולם. זהו שכתוב "כחי", אחד, "וראשית אוני", שנים, "יתר שאת", שלשה, "ויתר עז", ארבעה. כדוגמא זו עתידים הם ללחום קרב בארבע רוחות העולם ולשלוט בקרבם על הכל, וינצחו עמים רבים וישלטו עליהם.</p>
<p>פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך (שם) הכא אתרמיז על הרהורא קדמאה דהוה ליה ליעקב בהאי טפה קדמאה ברחל⁸ דאלמלא <הרהורא> ההיא²⁶⁴ טפה הוה באתרה אשתאר ראובן ככלא אבל פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך עלית בהרהורא אחרא אז חללת וגו'</p>	<p>"פחו כמים אל תותר כי עלית על משכבי אביך". כאן נרמז על הרהור ראשון שהיה ליעקב בטפה הראשונה ברחל, שאלמלא הרהור של אותה טפה היה במקומה, ראובן היה נשאר בכל, אבל "פחו כמים אל תותר כי עלית משכבי אביך". "עלית", בהרהור אחר, "אז חללת" וגו'.</p>
<p>דבר אחר⁹ פחו כמים אל תותר דהא כד ינחון קרבא בני ראובן בעלמא וינצחון עממין סגיאין לא ישתארוני במלכותא מאי טעמא כי עלית</p>	<p>דבר אחר, "פחו כמים אל תותר", שהרי כאשר בני ראובן יערכו קרב בעולם וינצחו עמים רבים, לא ישארו במלכות, למה, "כי עלית משכבי", שעתידים ללחום קרב</p>

¹ שיהיה להם מלכות ישראל, ומטעם עון זה שיחשבו למרוד במלכות מלך המשיח, והמשיח לא יהיה להם (אור יקר).

² ליטול בקנאה שאינו שלך (אור יקר).

³ אפילו יתרון קצתי (אור יקר).

⁴ ראש המלכות לבית דוד, ובלבלת יצועי אביך בחושבך למלוך. ומשכבי תרין, היינו ב' מלחמות שילחם לתפוס המלכות בחזקה, ויפול תחת יד מלך המשיח כדין וכראוי (אור יקר).

⁵ ירצה בזה שהם רמז לכל ישראל וכמו שנאמר בד' רוחות השמים פירשתי אתכם בני ישראל, כך הם ממש, מטעם שרמז בכורתו יגרום שיורמזו כל הזרע בו (אור יקר).

⁶ הנה יקשה למה שאמר שיקומו בני ראובן במלחמתם עד שבאים לטעות במרד, מה טעם קדימה זו אחר שאינה של תועלת (אור יקר).

⁷ הם ד' גליות מצרים לדרום, בבל לצפון, יון למערב, עילם למזרח, ורומי למערב, וכמו שישראל עתידים להתגבר על כל סטרי עלמא, ראוי שאלו שהם רמז לגלות ושקולים ככולם, ג"כ יתגברו לד' סטרי עלמא, והיינו טעותם שחושבין שזו הבכורה עומדת להם לעולם, ואינה אלא לפי שעה, והיינו ממש כעין מעשה רחל ובלהה (אור יקר).

⁸ וזה טעם הרהורם ודמותם למלוך (אור יקר). כשהוליד לראובן חשב שהוא יוסף ולפי שלבן הטעו בלאה אז טיפת בכור רק פחו כמים, פי כי הנה ביסוד יש ב' נקבים א' מוציא זרע, וא' מוציא מים, ואותו של ראובן יצא בסוד נקב מים ונמוח שם וזהו פחו כמים נמצא כי בכור בכח היסוד אך הוא בסוד נקב המים, וכבר ידעת כי ניצוץ מים של דרך נקב הב' הוא יוצא לחיצונים לכן יצא ראובן לחוץ לארץ וסוד זה מרמז הזהר בכאן (זהר הרקיע), ועי' לעיל יז ע"ב ברח"ו.

⁹ ירצה לדרך אחרת, ג"כ יהיה דומה למציאות זה ולפי הנראה שהם ממש לוחמים בירושלים עם ישראל היושבים בה, וימרוד במלך המשיח או אפשר שהוא באויבים ועלית שם במחשבה למרוד והיה ראוי להם לכוון להקים סוכת דוד הנופלת ולמוסרה ביד בן דוד כשיתגלה ותתקיים בידם (אור יקר).

בראשית

<p>משכבי דומינין לאגהא קרבא בארעא קדישא דיקא דכתיב כי עלית משכבי אביך >דא ירושלים משכבי> משכב מבעי ליה אלא [אביך] דא ישראל סבא משכבי אביך ולא משכב בנין דהא בתרי זמני אתבני ירושלם ותליתאה לזמנא דמלכא משיחא ועל דא משכבי אביך והכא אתגלייא ברכה זמאן דהוה בההוא זמנא זמאן >דהוה< (דיהא) כד עאלו ישראל לארעא ומה דיהא בזמנא דמלכא משיחא בעובדא דראובן</p>	<p>בארץ הקדושה דוקא, שכתוב "כי עלית משכבי אביך", (זו ירושלים, "משכבי"), היה צריך לכתב משכב. אלא "אביך", זה ישראל הזקן. "משכבי אביך" ולא משכב, משום שהרי פעמיים נבנתה ירושלים, ופעם שלישית לזמנו של מלך המשיח, ולכן "משכבי אביך". וכאן התגלתה ברכה. ומה שהיה באותו זמן, ומה שהיה כשנכנסו ישראל לארץ, ומה שיהיה בזמן מלך המשיח במעשה ראובן.</p>
<p>שמעון ולוי אחים (שם ה) אמר רבי יצחק הכא אחיד לון בסטרא שמאלא דשכינתא דחמא עובדין [דדינא קשיא] (קשיא דדינא) דלא יכיל עלמא למסבל¹ אמר רבי יוסי ברכתא דלהון אן היא אמר רבי יצחק שמעון לא אתחוי להאי דחמא ליה כמה עובדין בישין² ולוי דאתי מסטרא דדינא קשיא וברכתא לא תליא ביה³ ואפילו כד אתא משה⁴ לא תלי ברכתיה ביה⁵ דכתיב (דברים לג יא) ברך יהוה חילו ופועל ידיו תרצה בקב"ה תלייא</p>	<p>"שמעון ולוי אחים". אמר רבי יצחק, כאן אחד אותם בצד שמאל של השכינה, שראה מעשים של דין קשה שהעולם לא יכול לסבול. אמר רבי יוסי, איפה הברכה שלהם. אמר רבי יצחק, שמעון לא ראוי לזה, שראה לו כמה מעשים רעים, ולוי שבא מצד הדין הקשה, וברכה לא תלויה בו. ואפילו כשבא משה, לא תלה בו ברכתו, שכתוב "ברך ה' חילו ופעל ידיו תרצה". תלוי בקדוש ברוך הוא.</p>
<p>תא חזי כתיב (תהלים קד כה) זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות זה הים גדול דא שכינתא דקיימא עליה דיעקב⁶ כד בעא לאסתלקא מעלמא ורחב ידים דהא כל עלמא אמלי⁷ ואשתלים ואתצמצם תמן⁸ שם רמש ואין מספר דכמה מלאכי עלאי וקדישאי אשתכחו תמן</p>	<p>בא וראה, כתוב "זה הים גדול ורחב ידים שם רמש ואין מספר חיות קטנות עם גדולות". "זה הים גדול", זו השכינה שעומדת על יעקב, כשרצה להסתלק מהעולם. "ורחב ידים", שהרי כל העולם מתמלא ונשלם ומצטמצם שם. "שם רמש ואין מספר", שכמה מלאכים עליונים וקדושים נמצאו שם.</p>
<p>חיות קטנות⁹ [וגו'] >עם גדולות< אלין אינון י"ב שבטין בנוי דיעקב דאשתכחו >בהון< (ביה)</p>	<p>"חיות קטנות עם גדולות", אלו הם שנים עשר שבטים בני יעקב שנמצאו בהם בשלמות. אחד אילה ואחד זאב ואחד ארי ואחד טלה. אמר רבי יצחק, אריה אחד,</p>

¹ אם יהיו מבורכים בשופע (אור יקר).

² מעשה שכם ומכירת יוסף ומעשה זמרי (אור יקר).

³ ביעקב שהוא הת"ת אלא בבינה שהיא המשפעת בגבורה (אור יקר).

⁴ שהוא בסוד הדעת למעלה מת"ת (אור יקר).

⁵ אלא בבינה שהיא אל השמאל, והדעת אמצעית (אור יקר).

⁶ ולפיכך נעשת גדול בסוד היחוד כדלעיל (אור יקר).

⁷ יש בה בחי' כל מה שבעולם, כנגד כל השרים והבריות וטבע האלקמים והימים והמדברות וההרים והנהרות, שלכל אלו שרים ידועים, ולכל שר ושר שפע ידוע, ובה הכל, שאין להם קיום זולתה, ואין דבר פחות ממנה, וז"ש "אמלי" ומפני שאין אחד שיצטרך שפע שלא ישפיעהו אמר "אשלים", פי' חפץ כל השרים היא משלמת ומפני שבכחה יותר מזה אמר "ותמן אתצמצם" (אור יקר).

⁸ שפע זה הנתן ממנה אל השרים אינו מפני שאין לה יותר, אלא מפני שאין יכולת השרים לקבל שפע יותר מזה, וצמצום כח השכינה הוא ההנהגה למטה, ע"י שר העולם הממונה על כל השרים, וז"ש "ותמן אתצמצם" (אור יקר).

⁹ אלין אינון י"ב שבטים כי הגדולות יהיה י"ב עליונות כדלעיל, וי"ב שבטים שכנגדם יהיו קטנות (אור יקר).

בראשית

<p>בשלימו חד איל¹ >ה¹ וחד זאב² (ו) חד ארי³ וחד מלה⁴ אמר רבי יצחק אריה חד⁵ וטלה חד חד זאב וחד גדי וכן בלהו לאשתכחא חיות קטנות עם גדולות רבי יהודה אמר כלהו שפיר אבל יהודה אריה שמעון שור >והא⁶ < (דא) אוקמוה חברייא דהוו משגיחין דא לקבל דא דא מימינא ודא משמאלא לתורא דעובדוי בישין אמרו נצייר אקונין דאריה בקופטיה⁶ ויסתכל בדא וידחל מניה כך שמעון שור יהודה אריה שמעון לא זכה לברכאן אלא טפל ליה משה ביהודה כתיב הכא (דברים לג ז) שמע יהויה קול יהודה וכתוב התם (בראשית כט לג) כי שמע יהויה כי שנואה אנכי</p>	<p>וטלה אחד, אחד זאב, ואחד גדי, וכן כולם, להמצא חיות קטנות עם גדולות. רבי יהודה אמר, הכל יפה, אבל יהודה אריה ושמעון שור, והרי פרשוה החברים שהיו משגיחים זה כנגד זה, זה מימין וזה משמאל. לשור שמעשיו רעים, אמרו נצייר דמות של אריה באבוס שלו, ויסתכל בזה ויפחד ממנו. כך שמעון שור, יהודה אריה. שמעון לא זכה לברכות, אלא הטפיל אותו משה ליהודה. כתוב כאן "שמע ה' קול יהודה", וכתוב שם "כי שמע ה' כי שנואה אנכי".</p>
<p>אמר רבי יהודה שמעון ולוי אבוהון סליק לון למשה אמר ליה >רבי יוסי מאי טעמא< >ר"ל מה< אבוהון סליק לון למשה >אמר ליה< אף אנן נסליק ליה לבוצינא קדישא עלאה >אתו< שאלו ליה >ל< רבי שמעון אמר כמה >חביבין< מלין אטפח בידוי⁷ ובכה אמר מאן יגלי לך >מהימנא< (בוצינא) קדישא⁸ אסתלקת בחייך על בני נשא אסתלקת במותך ואסתים דיוקנך מפתחן דמארך אתמסרו בידך תדיר</p>	<p>אמר רבי יהודה, שמעון ולוי, אביהם העלם למשה. אמר לו רבי יוסי, למה אביהם העלם למשה. אמר לו, אף אנו נעלה למאור הקדוש העליון. באו ושאלו את רבי שמעון. אמר, כמה חביבים דברים אלו. טפח בידו ובכה. אמר, מי יגלה אותך נאמן הקדוש, התעלית בחייך על בני אדם, התעלית בפטירתך ונסתמה דמותך, מפתחות רבונך נמסרו בידך תמיד.</p>
<p>תא חזי יעקב הוה ליה ארבע נשין ואוליד בנין מכלהו</p>	<p>בא וראה, ליעקב היו ארבע נשים, והוליד בנים מכולן,</p>
<p style="text-align: center;">רלו/ב</p>	
<p>ואסתליק >ואשתלים< בנשוי כד בעא יעקב לאסתלקא שכנינתא קיימא עלוי בעא לברוכי >לאלין< (באלין) ולא יכיל מקמי שכנינתא דדחיל אמר היך אעביד דהא תרווייהו מסטרא דדינא קשיא קא אתיין אי אתקיף בשכנינתא⁹ לא יכילנא דהא ארבע נשין הוו לי ואשתלימנא >בהון< אלא</p>	<p>והתעלה (ונשלם) בנשותיו. כשרצה יעקב להסתלק, עמדה עליו שכינה. רצה לברך את אלה ולא יכל, מלפני השכינה שפחד. אמר, איך אעשה, שהרי שניהם באו מצד הדין הקשה. אם אחזיק בשכינה, לא יכלתי, שהרי היו לי ארבע נשים ונשלמתי בהן, אלא אעלה אותן לבעל הבית, שהרי</p>

¹ נפתלי אילה שלוחה (אור יקר).

² בנימין זאב (אור יקר).

³ גור אריה יהודה (אור יקר).

⁴ היינו גדי דקאמר לקמן והיינו גד (אור יקר).

⁵ פליג אדלעיל, דחיות גדולות לאו היינו עילאין וקטנות שבטים, אלא שבשבטים עצמן אית גדולות וקטנות, "אריה" היינו גדול, "טלה" קטן, וכן כולם (אור יקר).

⁶ צורת אריה בחדר שסגור השור בו [באבוס שלו. הרשב"ב] (ד"א).

⁷ הכה עצמו בידיו (ד"א).

⁸ כלפי מרע"ה קאמר והוא כדתנן מי יגלה עפר מעיניך ריב"ז ומפני כבודו לא הזכיר עפר. ז"ח (נ"א).

⁹ פי' אם תרצה לבטל דין השכינה ולברך אלו לא אוכל, שאני אחזתי בה גם בצד הדין החזק, שהרי ד' נשין הם ד' בחינות לשכינה, מצד החסד ומצד הגבורה, ומדצ ת"ת ומצד עצמה, והיינו לאה מצדה חסד רחל מצד יעקב, בלהה מצד עצמה שפחת רחל ודאי, זלפה מצד עצם תוקף הגבורה, שפחת לאה שהיא בינה, וגבורה למטה ממנה כנודע, וכיון שאני אוחז אותה בכל בחינותיה, אין ראוי לי לבטל דיניה שאינו כדאי לבטל בחינה מד' בחי' אמנם מרע"ה יכול לבטל הדין (אור יקר).

בראשית

<p>[אסלקן] (אסתלק) לון למארי דביתא דהא (ביה) <ביתא> ברעותיה קיימא ומה דבעי יעביד כך יעקב <אמר> חולקין דנשין ובנין הא נסבית בהאי עלמא ואשתלמנא היך אתקיף במטרוניתא יתיר אלא אסלק מלין למארי מטרוניתא והוא יעבד מה דבעי <ולא ידחל></p>	<p>(בו) הבית עומד ברצונו, ומה שירצה יעשה. כך יעקב אמר, חלקי של נשים ובנים הרי לקחתי בעולם הזה ונשלמתי, ואיך אתחזק במלכה יותר. אלא אעלה הדברים לבעל המלכה, והוא יעשה מה שירצה, ולא יפחד.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (דברים לג א) וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים מאריה דביתא דמטרוניתא¹ כמה דכתיב (במדבר ל יד) אישה יקימנו ואישה יפרנו דהא (שם ז א) כלת משה כתיב² ועל דא משה בריך מאן דבעא ולא דחיל כדאוקימנא ובנין כך אמר יעקב הא חמינן דבני אלין בסטרא דדינא קשיא (ליתיה) <וייתי>²⁶⁵ מאריה דביתא ויברך לון <משה> ודאי איש האלהים היה ורעותיה עביד בביתיה כמה דאת אמר אישה יקימנו הדא הוא דכתיב (שם י לה) ויאמר משה קומה יהוה ואישה יפרנו הדא הוא דכתיב (שם לו) ובנחה יאמר שובה יהוה³ ודאי רעותיה עבד מאריה דביתא ולית דימחי בידיה כבר נש דגזר על אנתתיה <ועבדא> (ועביד) רעותיה ועל דא יעקב אף על גב דהוה אחיד באילנא דחיי לא הוה מארי דביתא אלא לתתא⁴ משה <הוא> לעילא⁵ בנין כך סליק לון למאריה דביתא⁶</p>	<p>בא וראה, מה כתוב, "וזאת הברכה אשר ברך משה איש האלהים", בעל הבית, בעל המלכה, ככתוב "אישה יקימנו ואישה יפרנו", שהרי "כלות משה" כתוב. ועל כן משה מברך את מי שרוצה בלי פחד, כמו שבארנו. ולכן אמר יעקב, הרי ראיתי שבני אלה הם בצד הדין הקשה, (יביאו) יבא בעל הבית ויברך אותם. משה ודאי איש האלהים היה, ורצונו עושה בביתו, כמו שנאמר "אישה יקימנו", זהו שכתוב "ויאמר משה קומה ה'". "ואישה יפרנו", זהו שכתוב "ובנחה יאמר שובה ה'", ודאי, שבעל הבית עושה את רצונו ואין מוחה בידו, דוגמת אדם שגוזר על אשתו, והיא עושה רצונו. ועל כך יעקב, אף על גב שהיה אחוז בעץ החיים, לא היה בעל הבית אלא למטה. משה הוא למעלה, ולכן העלה אותם לבעל הבית.</p>

¹ דאנהיג אותה לכל רעותיה (בהגר"א בתיקו"ז סח ע"ב). גם דע, כי יש אדם שיוכל להשיג עד נפש מעולם האצילות, והוא ממלכות דאצילות. וכן יותר למעלה מכל בחי' אצילות. ודע, כי אם יזכה האדם להיות בו רוח מן היסוד דאצילות, יהיה נקרא איש האלהים, בעלה דמטרוניתא, ועליו נאמר צדיק מושל יראת אלהים. כי כמו שיש צדיק אחד, אשר בפטירתו עולה בסוד מ"ן במלכות דאצילות, כן יש צדיק שעולה בסוד מ"ד ביסוד דאצילות (שעה"ג יח). האחוריים היותר חיצונים דיסוד דאבא, שהם קפ"ד, הם הדבוקים עם הפנים דיסוד דאימא, ומשניהם שורש נשמת מרע"ה. ובבחי' אחוריים של אבא שהם קפ"ד, נאמר לו, (שמות ל"ג כ"ב) וראית את אחורי, כי שם שרשו, ולא בבחי' הפנים דיסוד דאבא. ובבחי' הפנים של יסוד דאימא, אמרו בס"ה שמשוה זכה לבניה, לפי שלא זכה אל הפנים דיסוד דאבא. ואמנם אין זה אלא בבחינתם למטה, בהיותם מתלבשים תוך ז"א, ולא בבחינתם למעלה במקומם עצמם. ולכן נקרא משה איש האלהים, בעלה דמטרוניתא, כי הנה הוא בבחי' אחורי היסוד של אבא, ופני היסוד של אימא, בהיותם למטה בסוד הדעת דז"א, הנקרא בעלה דמטרוניתא (שעה"פ שמיני).

² ח"ג רנד ע"א ברע"מ (לש"ו).

³ משפיע בה ופועל בה כרצונו קומה ה' בסוד הדין והיינו יפוצו אויביך, שובה ה' למנוחתך בסוד הרחמים והמנוחה, דבידו לבטל דיניה ולברך אלו בסוד הרחמים (אור יקר).

⁴ להשמיק לה שפע להשפיע לתחתונים נמצא הוא נבואתו בסוד אספקלריאה שאינה מאירה דהיינו למטה ממנה (אור יקר).

⁵ הוא למעלה ממנה ממש מושך לה שפע מלמעלה, ונבואתו באספקלריאה המאירה (אור יקר).

⁶ משה הוא יסוד אבא הגנוז גו ז"א ומשה בהיותו שם תוך הת"ת ויעקב בחינתו מה שיש נגד היסוד ונ"ה מבחוץ באופן שיש למשה ב' יתרונות א' שהוא בפנים ויעקב מבחוץ, ומשה מה שהוא כנגד הת"ת ודעת עליון ויעקב יסוד התחתון וכאן לא הזכיר אלא עילא ותתא, ובפ' בראשית ביאר בחי' אחרת מה דהוה ליה ליעקב בגופא היינו לבר, ומשה לפנים היא בנשמתא (זהר הרקיע). פי' בסוד הדעת ולכן היה גוזר כל מה שהיה צריך אבל יעקב לא הוה מזדווג אלא לתתא עם המ' (ז"ח) (נ"א).

בראשית

<p>בסודם אל תבא נפשי וגו' (בראשית מט ו) רבי אבא פתח ואמר (תהלים כה יד) סוד יהו"ה ליראיו וגו' סוד יהו"ה ליראיו רוא עלאה דאורייתא! לא יהבי²⁶⁶ קב"ה אלא לאינון דחלי חטאה? ומאן <דאינון דחלי חטאה אתגלי לון רוא עלאה> (אינון דחלי רוא) דאורייתא ומאן איהו רוא עלאה דאורייתא הוי אימא דא את קיימא קדישא דאקרי סוד יהו"ה ברית קדש שמעון ולוי אטרחו גרמיהו על האי סוד באנשי שכס דיגזרון גרמיהו ויקבלון עלון האי סוד וקרא אסחיד במרמה תו בעובדא דזמרי בן סלוא דפסל האי סוד</p>	<p>"בסודם אל תבא נפשי" וגו'. רבי אבא פתח ואמר, "סוד ה' ליראיו" וגו'. "סוד ה' ליראיו" הסוד העליון של התורה לא נתן הקדוש ברוך הוא אלא לאותם יראי חטא, ומי שהם יראי חטא, מתגלה להם סוד עליון של תורה. ומיהו סוד העליון של התורה, הוי אומר זו אות ברית קודש, שנקראת סוד ה' ברית קודש. שמעון ולוי הטריחו עצמם על סוד זה באנשי שכס שימולו עצמם ויקבלו עליהם סוד זה, והפסוק מעיד במרמה. ועוד, במעשה זמרי בן סלוא שפסל את הסוד הזה.</p>
<p>ויעקב אמר בסודם אל תבא נפשי מאי נפשי דא נפשי³²⁶⁷ דעאלת ואתאחדת⁴ כברית עלאה לעילא ואקרי נפש צרורא דחיי⁵ בקהלם אל תחד כבודי (בראשית מט ו) הא אוקמוה כמה דאת אמר (במדבר טז יט) ויקהל עליהם קרח אל תחד כבודי דא כבוד ישראל סתם ועל דא [לא] בריך לון אבוהון בגין דסליק לון למשה רבי חייא אמר מהני קראי <חסר> (ובגני כך) <משמע> דלא אתאחיד דא בדא ואצטריך הכי ועל דא אית ביה כלא ולית לך דרא בעלמא דלא נחתא דינא דלהון לקטרגא בעלמא <ואסניאו> (ואסחידו) מהדרי על פתחיהו דבני נשא הא לך כלא > הא לקבל הא <</p>	<p>ויעקב אמר "בסודם אל תבא נפשי". מי זו נפשי, זו נפש שנכנסת ונאחזת בברית העליונה למעלה, ונקראת נפש צרור החיים. "בקהלם אל תחד כבודי", הרי פרשוה, כמו שנאמר "ויקהל עליהם קרח". "אל תחד כבודי", זה כבוד ישראל סתם. ולכן לא ברך אותם אביהם, משום שהעלה אותם למשה. רבי חייא אמר, מהפסוקים הללו (חסר) (ולכן) (משמע) שלא נאחז זה בזה, והצטרך כך. ולכן יש בו הכל, ואין לך דור בעולם שלא יורד דין שלהם לקטרג בעולם, ומתרבים המחזרים על הפתחים של בני אדם. הנה לך הכל (זה כנגד זה).</p>
<p>יהודה אתה יודוך אחיך ידך בערף אויביך וגו' (בראשית מט ח) רבי יוסי פתח (תהלים קד יט) עשה ירח למועדים וגו' עשה ירח בגין לקדשא ביה ריש ירחין וריש שתין ולעלמין סיהרא לא נהיר אלא משמשא וכד שמשא שליט (ב)סיהרא לא שלטא כד אתכניש שמשא כדן סיהרא שלטא ולית חושבן לסיהרא אלא כד אתכניש שמשא ותרואיהו עבד קב"ה לאנהרא הדא הוא דכתיב (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ וגו'</p>	<p>"יהודה אתה יודוך אחיך ידך בעורף אויביך" וגו'. רבי יוסי פתח, "עשה ירח למועדים" וגו'. "עשה ירח, כדי לקדש בו ראשי חדשים וראשי שנים. ולעולמים הלבנה לא מאירה אלא מן השמש, וכששולטת השמש לא שולטת הלבנה, וכשמתכנסת השמש, אז שולטת הלבנה, ואין חשבון ללבנה אלא רק כשמתכנסת השמש. ושניהם עשה הקדוש ברוך הוא להאיר, זהו שכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים להאיר על הארץ" וגו'.</p>
<p>והיו לאותות אלין שבתות דכתיב (שמות לא יג) כי אות היא ולמועדים אינון יומין טבין ולימים</p>	<p>"והיו לאותות", אלו שבתות, שכתוב "כי אות היא". "ולמועדים", אלו ימים טובים.</p>

¹ תורה ת"ת, סוד יסוד שהוא רז, סודות התורה בו (אור יקר).

² יראים במלכות שהיא נקראת יראה, ואין יסוד אלא למלכות ודאי, לכך סוד ה' כי ה' ת"ת וסוד יסוד ראו מלכות (אור יקר)

³ מלכות (אור יקר).

⁴ כיון שסודם הוא במרמה שהוא פסול אל תבא מלכות נפשי בסודם, ואמר "עאלת" לדקדק מלת תבא, ופי' טעם למה נקראת המלכות נפש (אור יקר).

⁵ וע"ש הנפשות הצרורות שם כדכתיב והיתה נפש אדוני נפש או ירצה כי המלכות נפש, צרורא ליסוד ולת"ת אל חי עץ החיים, דהיינו דחיי (אור יקר).

בראשית

<p>אלין רישי ירחין ולשנים אלין רישי שנין דלהוון אומות העולם עבדין חושבן לשמשא וישראל לסיהרא ואזלא הא כי הא דאמר רבי אלעזר כתיב (ישעיה ט ב) הרבית הגוי לו הגדלת השמחה הרבית הגוי אלין ישראל דכתיב בהו (דברים ד ז) כי מי גוי גדול וכתיב (דה"א יז כא) גוי אחד בארץ לו -בגנינה הגדלת השמחה (ממש)- (הגדלת השמחה בגנינה ממש) דא סיהרא דאתרביאת בנהורא בגנינהו דישאל אומות העולם לשמשא וישראל לסיהרא הי מנייהו עדיף ודאי סיהרא</p>	<p>"ולמים", אלו ראשי חדשים. "ולשנים", אלו ראשי שנים. שיהיו אומות העולם עושים חשבון לשמש, וישראל ללבנה. וזה הולך כמו שאמר רבי אלעזר, כתוב "הרבית הגוי לו הגדלת השמחה". "הרבית הגוי", אלו ישראל שכתוב בהם "כי מי גוי גדול", וכתוב "גוי אחד בארץ". "לו" בשבילו. "הגדלת השמחה", זו הלבנה שמתגדלת באור בשביל ישראל. אומות העולם לשמש, וישראל ללבנה, איזה מהם עדיף. ודאי הלבנה</p>
<p>רלז/א</p>	
<p>לעילא² ושמשא <דאומות> (לאומות) העולם תחות האי סיהרא הוא וההוא שמשא מהאי סיהרא²⁶⁸ נהיר חמי מה בין ישראל להו ישראל אחידי בסיהרא³ ואשתלשלו בשמשא עלאה⁴ ואתאחדו <באתר ביה דנהירא משמשא> (ביה דנהירא לשמשא⁵) [בה דנהירא משמשא] עלאה ומתדבקן ביה דכתיב (דברים ד ד) ואתם הדבקים ביהו"ה אלהיכם⁶ חיים כלכם היום⁷</p>	<p>למעלה, והשמש של אומות העולם תחת הלבנה הזו הוא, ואותו השמש מהלבנה הזו (הצד) מאיר. ראה מה בינם לבין ישראל. ישראל אחוזים בלבנה, והשתלשלו בשמש העליונה, ונאחזו במקום (בו) (שמאיר לשמש) שמאירה מהשמש העליון ונדבקים בו, שכתוב "ואתם הדבקים בה' אלהיכם חיים כלכם היום".</p>
<p>יהודה אתה <וגו'> רבי שמעון אמר מלכו ליהודה אתקיים והיינו דאמרין מאי דכתיב (בראשית כט לה) הפעם אודה את יהו"ה בנין דאיהו רביעאה אודה את יהו"ה בנין דאיהו רגלא רביעאה לכרסיא יהו"ה דא⁸ רשימא דשמא עלאה⁹ ובמה אשתלים בה"א <בדל"ת> והיינו ה"א בתראה דשמא קדישא שמא קדישא שלים באתווי¹⁰ וקשר דאחיד לון¹¹ על דא יודוך אחיך¹²</p>	<p>"יהודה אתה" וגו'. רבי שמעון אמר, מלכות התקיימה ליהודה, והיינו מה שאמרנו, מהו שכתוב "הפעם אודה את ה'", משום שהוא רביעי אודה את ה', משום שהוא רגל רביעי לכסא. יהו"ה זה רשם של השם העליון, ובמה נשלם, בה"א (בדל"ת), והיינו ה"א אחרונה של השם הקדוש. השם הקדוש נשלם באותיותיו, וקשר שאוחז אותן, על כן יודוך אחיך,</p>

¹ שבעין אנפין שבהן נאחזין שבעים שרים כידוע (ליקוטי תורה שמות), שלכן הן מונין לחמה (בהגר"א בספד"צ כ ע"א). עי' יהל אור ח"ג לד ע"ד, שישמעאל אינם מונים אלא ללבנה.

² חדא ועוד קאמר חדא דסיהרא לעילא פירוש בסוד עטרותיהם בראשיהם וגם שבעולם העקודים קדמה בחי' מ' לת"ת. ועוד דאפילו בעה"ז אין השמש המאיר לעובדי כוכבים שהם אחוזים בכ"מ כ"א בעשיה והיא מדריגה תחתונה והוא תחת מ' קדישתא וישראל אחוזים בז"ן דאצילות. הרמ"ז כ"י (נ"א).

³ מלכות (אור יקר).

⁴ ת"ת (אור יקר).

⁵ בינה (אור יקר).

⁶ ת"ת ומלכות (אור יקר).

⁷ מבינה שהיא נשמת חיים (אור יקר).

⁸ היינו יהו"ה שבשם יהודה, וד' מורה שהוא רגלא רביעאה, דהיינו ה' שבשמו (אור יקר).

⁹ פירוש שה' אחרונה רשומה של ה' ראשונה ומסתתרת בה. א"מ (נ"א).

¹⁰ פירוש ביהודה הוא שם מלא וגם דל"ת הוא הקשר שמקשר שם הקדוש כלו כאחד (נ"א).

¹¹ בחי' הקושרת הכל דהיינו סוד בחי' אחדות ת"ת ומלכות (אור יקר).

¹² פי' הדברים, כי בשם יהודה רמז שם הוי"ה, וד' יתירה קשר דאחיד לון, הוא קשר של תפילין. והסוד כי ג' אתון קדמאין שהם יהו"ו, הם חג"ת הראשונים דז"א. וקשר דאחיד לון הוא ד' דיהודה, כי קשר של תפילין היא צורת ד', מפני שהיא רביעית להם, שהמלכות היא מאחורי הת"ת, א"כ היא רביעית. ואח"כ ירדה המלכות

בראשית

<p>דמלכו (די) לך אתחזיא לאתקיימא¹ ודאי (הושע יב א) ויהודה עוד רד עם א"ל ועם קדושים נאמן מאן קדושים אלין קדושים עליונין דכלהו אודן לגביה ושיויה נאמן בגין כך הוא קדמאה >בכלא הוא מלכא < על כלא</p>	<p>שהמלכות לך ראויה להתקיים ודאי. "ויהודה עוד רד עם אל ועם קדושים נאמן", מי הקדושים, אלו קדושים עליונים, שכולם מודים לו, ושמו אותו נאמן, לכן הוא ראשון בכל, הוא מלך על כולם.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה כל כבודה דא כנסת ישראל <כבודה> בגין דאיהו כבוד דא על דא² דא דכר ודא נוקבא >נ"א דא נוקבא <ואתקרי כבודה בת מלך היינו בת שבע בת קול³ >דאיהו קול גדול < והאי מלך עלאה הוא פנימה⁴²⁶⁹ בגין דאית מלך דלאו איהו לגו כוותיה והאי כבודה בת מלך⁵ ממשבצות זהב לבושה⁶ (תהלים מה יד) בגין דאתלבש²⁷⁰ ואתאחדת בגבורתא עלאה⁷ והאי אוף נמי⁸ מלך אקרי⁹ >ובגינה < (ובג"כ) קיימא ארעא אימתי בשעתא דאתאחדת במשפט כמה דאת אמר (משלי כט ד) מלך במשפט יעמיד ארץ ודא קרינן מלכו דשמיא¹⁰ ויהודה אתאחיד בה וירית מלכותא דבארעא</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "כל כבודה בת מלך פנימה". "כל כבודה", זו כנסת ישראל. "כבודה", משום שהוא כבוד, זה על זה. זה זכר וזו נקבה (זו נקבה), ונקראת "כבודה בת מלך", היינו בת שבע, בת קול, שהוא קול גדול, וזהו מלך העליון. היא פנימה, משום שיש מלך שאינו לפני כמותו, וזו "כבודה בת מלך". "ממשבצות זהב לבושה", משום שהתלבשה ונאחזה בגבורה עליונה, וגם זה נקרא מלך, ובשבילה עומדת הארץ. מתי, בשעה שנאחזת במשפט, כמו שנאמר "מלך במשפט יעמיד ארץ". ולזו קוראים מלכות השמים, ויהודה נאחז בה, וירש המלכות שבארץ.</p>
<p>רבי (אבא) [יהודה] ורבי יצחק הוו קאזלי בארעה אמר רבי יצחק נפתח במלי דאורייתא וניזיל פתח רבי יצחק ואמר (בראשית ג כד) ויגרש את האדם (וגו' אפילו הכי) וישכן מקדם לג'ע וגו' האי קרא אוקמוה חברייא אבל ויגרש כבר נש דגריש לאנתתיה את האדם דייקא¹¹ תא</p>	<p>רבי (אבא) יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יצחק, נפתח בדברי תורה ונלך. פתח רבי יצחק ואמר, "ויגרש את האדם וישכון מקדם לגן עדן" וגו'. פסוק זה בארוהו החברים, אבל "ויגרש", כמו אדם שמגרש את אשתו, את האדם דוקא. בא וראה סוד הדבר, אדם נתפס במה שחטא</p>

תחת היסוד הראשון, ושם נק' יהודה, שם תשלום שמא קדישא דז"א, ואז בחי' הד' נשאר שם בסוד לאה, ומה שירדה תחת היסוד הראשון, הוא בחי' רחל העיקרית, זו ד' וזו ה' (זהר הרקיע).

¹ לעדי עד, שויה נאמן ראש לקבלת השפע לכל הנמצאים, ונאמן עליו לתת לכל א' חלקו (אור יקר).

² כל מקום של"ב מדות מתגלים יקרא כבוד מחכמה ולמטה (אור יקר).

³ כל ענין זה הוצרך משום דמלת בת לאו בת כמשמעו שאם היה בת בכל מקום בת ממש כמשמעו לא הוצרך הכתוב לפרש בת מלך דלית מלך אחר שתהיה זאת בת לו אלא מלך פנימי זה וא"כ מאי פנימה, לזה אמר כי מלת בת כבר יכונה על המדות, וכו' (אור יקר).

⁴ היא בינה, והטעם הכתוב ענין זה אל הבינה ולא אל הת"ת כדקס"ד, משום דבעי למימר ממשבצות זהב וכו' (אור יקר).

⁵ פי' מבחי' שהיא כבודה מצד ל"ב נתיבות חכמה, והיא בת מלך מצד הבינה (אור יקר).

⁶ ועניינו שהיא מצד הגבורה וזה אינו לה אלא מצד הבינה (אור יקר).

⁷ דהיינו גבורה למעלה מת"ת (אור יקר).

⁸ פי' מלכות נקרא ג"כ מלך, משום דמלת מלך זכר ומלכות נקבה, והוא זר שתקרא מלך לשון זכר (אור יקר)

⁹ מפאת הת"ת שהוא מלך זכר תקרא מלכות נקבה, אמנם נקראת מלכות מלך זכר מפאת הבינה (אור יקר).

¹⁰ דע כי לאה ורחל שניהן נקרא מלכות דתרווייהו נוק' אינון אך רחל נק' מלכות הארץ דהיא נוק' תתאה, ומלכות שמים נק' לאה, וז"ס מל' דארעא כעין מלכותא דרקיעא, ויהודה הוא בחי' לאה ונק' מלכות שמים, כי כונסת שפע מישראל נפקין עלאין, והיא נפימה כי היא מלכות פני' דאימא, גם כי היא בחי' נשמתא לגו, כלת משה, והיא נקרא מלכות שמים וזהו שכתב, ודא קרינן מלכו דשמיא (זהר הרקיע).

¹¹ פירוש האשה נקראת את ואדם גרשה. ז"ח (נ"א).

בראשית

<p>הזי ריזא דמלה אדם במה דהטא אתפס וגרים מותא ליה ולכל עלמא וגרים לההוא אילנא דהטא ביה תירוכין לאתרכא ביה ולאנתרכא >ב<בנוי לעלמין הדא הוא דכתיב ויגרש את האדם את דייקא כמה דכתיב (ישעיה ו א) ואראה את יהו"ה אוף הכי את האדם וישכן מקדם לג"ע וגו' האי לתתא</p>	<p>וגרם מות לו ולכל העולם, וגרם לאותו עץ שחטא בו גרושים, להגרש בו ולהתגרש בבניו לעולמים. זהו שכתוב "ויגרש את האדם", "את" דוקא, ככתוב "ואראה את ה'", אף כאן "את האדם". "וישכן מקדם לגן עדן" וגו', זה למטה.</p>
<p>>וכמה דכרובים לעילא אית כרובים לתתא< והאי אילנא אשרי עליהו ואת להט החרב המתהפכת (שם) אינון טפסי דשלחובי דאשא מההוא חרבא דמתלהטא המתהפכת דא האי חרבא דינקא בתרין סטרין ואתהפכא מסטרא דא לסטרא אחרא דבר אחר המתהפכת [דא להט] אינון טפסי >דשלחובא<¹ (דמלכותא) דקאמר²⁷¹ דמתהפכין לזמנין גוברין >ו<לזמנין נשין ומתהפכין מדוכתייהו לכלא >וכל< (ועל) דא לשמור את דרך עץ החיים (שם ג כד) מאן דרך כמה דאת אמר (ישעיה מג טז) הנותן בים דרך אמר רבי יהודה שפיר והכי הוא [ודאי] (והאי) דגרים אדם לההוא אילנא דהטא ביה לאתרכא ואפילו שאר בני עלמא נמי כמה דאת אמר (שם ג א) ובפשעיכם שלחה אמכם אבל שפיר קאמרת דהא מדוכתייה משמע דכתיב ויגרש את האדם בנין דדא שלימו דאדם הוא</p>	<p>וכמו ש[יש] כרובים למעלה, יש כרובים למטה, והשרה העץ הזה עליהם, "ואת להט החרב המתהפכת", אלו דפוסי שלהבת של אש מאותה החרב שמתלהטת. "המתהפכת", זו החרב הזו, שיונקת בשני צדדים, ומתהפכת מצד זה לצד אחר. דבר אחר, "המתהפכת", זו להט אותן דפוסי השלהבת (של המלכות) שאמרנו, שמתהפכות לפעמים גברים ולפעמים נשים, ומתהפכות ממקומם לכל. וכל זה כדי לשמור את דרך עץ החיים. איזו דרך, כמו שנאמר "הנותן בים דרך". אמר רבי יהודה, יפה, וכך זה ודאי שגרם אדם לאותו עץ שחטא בו להתגרש, וגם לשאר בני העולם, כמו שנאמר "ובפשעיכם שלחה אמכם", אבל יפה אמרת, שהרי ממקומו משמע, שכתוב "ויגרש את האדם", משום שזוהי שלמות האדם.</p>
<p>ומההוא יומא אתפגים סיהרא עד דאתא נח ועאל בתיבותא²⁷² אתו חייביא ואתפגים עד דאתא אברהם (ואתקיימו) >וקיימא< בשלימו דיעקב ובנוי ואתא יהודה ואחיד ביה ואתקף במלכותא ואחסין ליה אחסנת עלמין הוא וכל בנוי בתרוי הדא הוא דכתיב (בראשית מט ח) יהודה אתה יודוך אחיך >נ"א< בנין דדיליה מלכותא עליהו כמה דאת אמר (דה"א ה ב) כי יהודה גבר באחיו יודוך אחיך >ודאי< בשעתא דקיימו ישראל על ימא (וכלהו) [כלהו] >דכלהו< אודו ליה ונחתו אבתריה בימא</p>	<p>ומאותו יום נפגמה הלבנה, עד שבא נח ונכנס בתשובה (בתיבה). באו הרשעים ונפגם, עד שבא אברהם (ועמדו) ועומד בשלמות של יעקב ובניו. ובא יהודה ואחז בה, והתחזק במלכות, וירש אותה ירושת עולמים, הוא וכל בניו אחריו. זהו שכתוב "יהודה אתה יודוך אחיך". (משום שהמלכות שלו עליהם, כמו שנאמר "כי יהודה גבר באחיו", "יודוך אחיך"), ודאי בשעה שעמדו ישראל על הים, שכולם הודו לו וירדו אחריו לים.</p>
<p>ידך בעורף אויבך (בראשית מט ח) כמה דאת אמר יהודה יעלה בתחלה ישתחו לך בני אביך כללא דכל אינון שאר שבטין בנין דא בני אביך ולא בני אמך בני אביך הא כלהו שאר שבטין דאף על גב² דאתפליג לתרין מלכוון כד הוו סלקין</p>	<p>"ידך בעורף אויבך", כמו שנאמר "יהודה יעלה" (בתחלה). "ישתחו לך בני אביך", כלל של כל אותם שאר השבטים, משום זה "בני אביך" ולא בני אמך. "בני אביך", הרי כל שאר השבטים. שאף על גב שנחלקו</p>

¹ פירוש דפוסי השלהבת ר"ל בעלי הדין פעמים כדמות אנשים ופעמים נהפכים לנשים וכמ"ש באחרי מות עג"ב דמתהפכא לגוברין ועי' פי' מ"ש שם בסה"מ סימן רכ"א דף קמו ע"ב. הרש"ב (נ"א).
² ב"ס"י דאינון אתפליגו (הערת הזוהר).

בראשית

<p>לירושלם הוּו סגדין וכרען למלכא דבירושלם בנין דמלכותא <דירושלם></p>	<p>לשתי מלכויות, כשהיו עולים לירושלים היו משתחווים וכורעים למלך שבירושלים, משום שמלכות ירושלים</p>
<p>רלז/ב</p>	
<p>ממלכותא קדישא שלמא מניה הוה ישתחוו לך (בראשית מט ח) ולא כתיב וישתחוו דאי כתיב וישתחוו לאוספא לשאר עמין וישתחוו לא כתיב אלא בזמנא דייתי מלכא משיחא דכתיב (ישעיה מט י) שרים וישתחוו השתא דאמר ישתחוו לאחזאה דישראל כלהו בלחודיהו כלהו יפלחון לרישא דגולה לראש דבבל ולא שאר עמין</p>	<p>ממלכות הקדושה. (שולטת) ממנו היתה. "ישתחוו לך", ולא כתוב וישתחוו, שאם כתוב וישתחוו, להוסיף את שאר העמים. לא כתוב וישתחוו אלא בזמן שיבא מלך המשיח, שכתוב "שרים וישתחוו". עכשיו שאמר "ישתחוו", להראות שכל ישראל לבדם, כולם יעבדו לראש הגולה, לראש של בבל, ולא שאר העמים.</p>
<p>גור אריה יהודה (בראשית מט ט) בקדמיתא גור ולבתר אריה! ורזא דמלה בקדמיתא נער² ולבתר איש³ (שמות טו ג) יהו"ה איש מלחמה מטרף בני עליה מאי מטרף⁴ לאכללא מלאך המות דאיהו קיימא על טרף לשיצאה בני עלמא ולא משזיב כמה דאת אמר (מיכה ה ז) וטרף ואין מציל (ומהו וטרף) <ומהו> ומההוא טרף > אסתלקת שכינתא כרע בגלותא דבבל רבין בגלותא [דאדום] כאריה דאיהו תקיפא וכלביא דאיהו תקיפא יתיר כך ישראל תקיפין אינון דבני עלמא עעכו"ם מפתין ודחקין לון ואינון קיימי בדתיהון ובנימוסיהון כאריה וכלביא כך שכינתא דאף על גב דכתיב (עמוס ה ב) נפלה ולא תוסיף קום בתולת ישראל היא תקיפא כאריה וכלביא בהאי נפילה</p>	<p>"גור אריה יהודה". בתחלה גור ואחר כך אריה. וסוד הדבר, בתחלה נער ואחר כך איש, "ה' איש מלחמה". "מטרף בני עליה", מה זה "מטרף", להכליל את מלאך המות, שהוא עומד על טרף לכלות את בני העולם ולא מציל, כמו שנאמר "וטרף ואין מציל". (ומהו) ומאותו טרף מסתלקת השכינה. "כרע", בגלות בבל, "רבץ" בגלות אדום, "כאריה" שהוא חזק, "וכלביא" שהוא יותר חזק. כך ישראל הם חזקים, שבני העולם עובדי כוכבים ומזלות מפתים ודוחקים אותם, והם עומדים בדתם ובמנהגייהם כאריה וכלביא. כך שכינה, שאף על גב שכתוב "נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל", היא חזקה כאריה וכלביא בנפילה הזו.</p>
<p>מה אריה ולביא לא נפלין אלא בנין למטרף טרפא ולשלמאה דהא מרחיק ארח טרפיה ומשעתא דארה נפל ולא קם עד דדליג על טרפיה ואכיל לה כך שכינתא לא נפלה אלא כאריה וכלביא⁵ בנין לנקמא מעמין עעכו"ם⁶ ולדלגא עליהו כמה דאת אמר (ישעיה סג א) צועה ברוב</p>	<p>מה אריה ולביא לא נופלים אלא כדי לטרף טרף ולשלוט, שהרי מרחוק מריח את טרפו, ומשעה שמריח נופל, ולא קם עד שקופץ על טרפו ואוכלו. כך שכינה לא נופלת אלא כאריה וכלביא, כדי לנקום מעמים עובדי עבודה זרה ולקפוע עליהם, כמו שנאמר "צועה ברב כח". "מי יקימנו",</p>

¹ גור במדרגת נער בסוד היצירה, אריה בסוד האצילות, ובסוד אנפי זוטרי הם פני אריה, גור למעלה באצילות הם פני אריה, וכן פני אדם למטה כנער לעיל איש (אור יקר).

² למטה בסוד מטטרון (אור יקר).

³ בסוד הת"ת (אור יקר).

⁴ היא הקלי' עלית, שהוא במלכות ואין לו חלק ואחיזה בו, וז"ש "אסתלקת שכינתא" (אור יקר).

⁵ נ"ל שהוא מפני שגלות השכינה בין החיצונים הוא ללקוט ניצוצי קדושה והוא ע"ד שלט האדם באדם לרע לו כי אדם סתם הם ישראל והאדם הם עובדי כוכבים. הרמ"ז כ"י (ואתיא כמ"ש התוס' בשם ר"ת בכמה דוכתי ואע"ג דהריטב"א כתבו בשם י"א ודחאו ומשם ר"ת כתב ענין אחר התוס' בכמה דוכתי כתבוהו בשם ר"ת. וכנראה שמסכימים לדעתו) (מא"ן ז) (נ"א).

⁶ הגלות ישראל יזכה לטהרתם ונקיון עונם, ורעה לאומות העולם שעתידין להיותם כלין על מה שעשו לישראל, נמצא הגלות והנפילה סבה להנקם על שאר מעשיהם (אור יקר).

בראשית

<p>כחו מי יקימנו הוא לא יקום לנקמא מנייהו נוקמא זעירא¹ אלא מי יקימנו מי כמה דאת אמר (איכה ב יג) מי ירפא לך והוא איהו עלמא עלאה דביה שלטנותא² לאתקפא לכלא וכתוב (איוב לח כט) מבטן מי יצא הקרח³ ואוקמוה</p>	<p>הוא לא יקום לנקם מהם נקמה קטנה, אלא "מי יקימנו", "מי" כמו שנאמר "מי ירפא לך", והוא עולם העליון שבו שלטון לחזק לכל, וכתוב "מבטן מי יצא הקרח", ובארוה.</p>
<p>לא יסור שבט מיהודה וגו' (בראשית מט י) (ו)אוקמוה חבריא אבל עד כי יבא שיל"ה בה"א בגין דשאר בו' לאחזאה >הכא רזא (הכא) דשמא< (רמוז הכא שמא) קדישא י"ה באתר אחרא שלו²⁷³ >בלא ה'< באתר אחרא שלה בלא ו²⁷⁴ והכא שיל"ה ביו"ד ה"א רזא >דשמא< (לשמא) קדישא עלאה דשכינתא תקום בשמא >נ"א דא (ד"ה) <ד"י) ואיהו רזא ד"י >נ"א מ"י<⁴ כדקאמרינן⁵</p>	<p>"לא יסור שבט מיהודה" וגו', בארו החברים, אבל עד כי יבא שיל"ה, בה"א, משום שבשאר בו', להראות כאן את סוד (כאן) השם הקדוש י"ה. במקום אחר שילו בלי ה"א, ובמקום אחר שלה בלי יו"ד, וכאן שיל"ה ביו"ד ה"א, סוד השם הקדוש העליון, ששכינה תקום בשם (זה) של י"ה, והוא סוד של י' (מ"י), כפי שאמרנו.</p>
<p>אסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתוננו וגו' (שם יא) רבי חייא פתח (תהלים קכא ז) יהו"ה ישמרך מכל רע ישמור את נפשך כיון דאמר יהו"ה ישמרך מכל רע אמאי ישמור את נפשך אלא יהו"ה ישמרך מכל רע בהאי עלמא ישמור את נפשך בהווא עלמא שמירה דהאי עלמא הוא למהוי נסיר בר נש מכמה זינין בישין מקטרגין דאזלין לקטרגא בני נשא בעלמא ולא תדבק בהו בהווא עלמא מאי הוא כמה דאמרן כד נפיק בר נש מהאי עלמא אי איהו זכי נשמתא דיליה סלקא ואתעטרת באתריה ואי לא⁶ כמה חבילין</p>	<p>"אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתוננו" וגו'. רבי חייא פתח, "ה' ישמרך מכל רע ישמור את נפשך". כיון שאמר "ה' ישמרך מכל רע", לשם מה "ישמור את נפשך". אלא "ה' ישמרך מכל רע" בעולם הזה, "ישמור את נפשך" באותו עולם. שמירה של העולם הזה הוא, להיות האדם שמור מכמה מינים רעים מקטרגים שהולכים לקטרג בני האדם בעולם ולדבק בהם. באותו העולם, מה זה. כמו שאמרנו, כשיוצא אדם מן העולם הזה, אם הוא זוכה, נשמתו עולה ומתעטרת במקומה, ואם לא, כמה קבוצות</p>

¹ כל דברי המלכות שהיא עלאה זעירא אינון זעירין, ואין ביטול הקלי' ע"י אלא דבר מועט, לכך בהיותו ע"י הבינה שהיא רבתי בכל ענייניה, יהיה הביטול ע"י אל הקלי' מכל וכל, נקרא רבתי (אור יקר).

² שהיא המכנעת הקליפות שאינם שולטים אלא עד החסד, והיינו עד מחוץ להיכל אהבה (אור יקר).

³ לראיה ש"מ"י היא הבינה, כי קרח ת"ת כאמור כעין הקרח הנורא, דהיינו האל הגדול הגבור והנורא, והוא נאצל מבינה וז"ש מבטן מ"י שהיא בינה יצא הקרח, ת"ת, והרי בהכרח שמי היא בינה ואפשר דמייתי ראייה דביה שולטנותא לאתקפא לכולא מפני שאצילות הכל ממנה, וכל מה שממנה ולמטה הם נכללים בה בבנים בבטן אמם (אור יקר).

⁴ כי מ' בבינה י' בחכמה, והיינו שם י"ה י' חכמה, ה' בינה (אור יקר).

⁵ מה שחסר כאן ע"י בסוף הספר סימן כא (הערת הזוהר).

⁶ הנה יש יראת ה' שהיא בחי' מלכותא קדישא, ויש יראה רעה מסטרא אחרא שהיא ס"מ כנז' בהקדמת זהר דף יא, והאדם להיות ירא יראה דקדושה שהוא שכינתא, חרבא קדישא, וזהו ענין תכל"א ולא מחרב רעה שהוא סמא"ל, כנז' כי הירא מיראה זו ממשיך עליו הטומאה ההיא והרי זה עובד ע"ז. וז"ש שם "אית מאן דדחיל מיראה רעה שרייה עליה ההוא יראה בישא" ועל זה אמרו רז"ל, אני ה' נאמן ליפרע ממי שתולה קלא אילן בבגדו ואומר שהוא תכלת, כי התכלת היא מלכות קדישא והוא גימ' ז' שמות מרגלאין שבין כולם גימ' תכלת, וקלא אילן גימ' סמא"ל שהוא יראה רעה, והוא מאילן הטומאה, וע"ז אמרו קלא אילן, כי התכלת שהיא הקודש היא כנגד סמא"ל שהוא יראה רעה, כי זה לעומת זה עשה אלהים, וזה ממשיך עליו קלא אילן, שהוא סמא"ל, ע"ז, ופורק מעליו יראת ה' שהיא התכלת. והנה על הסמאל אמר הפ' הנה ה' רוכב על עב קל, שהמצרים עובדים אותו רכב הקב"ה עליו, שיראו יראתם, ואלהיהם סוס להקב"ה, ע"ב על ק"ל, כי כן סמא"ל עולה קל עם הכולל. הנה כבר נודע שדומה אחר שהעבירוהו משלטנותו שהיה שולט על מצרים נתמנה להיות שר של גהנם דוגמת נוק' לסמא"ל, כמו שהג"ן בג"ע נוק' דקדושה. והנה בגהנם יש מבחי' דכורא י"ג אלף ריבוא כנגד הק"ל דסמא"ל, כי רבוא הוא י' אלפים, וי"ג ריבוא עולה ק"ל אלף כחות מכווחותיו. וא"כ היה ראוי

בראשית

<p>טריקין! אודמנן לאנגדא ליה לגיהנם ולאמסרא ליה בידא דדומה <דאתמסרא> (ואתמסרא) לממנא על גיהנם ותליסר אלף רבוא² ממנן עמיה וכלהו אודמנן על נפשיהו דחייביא</p>	<p>של מחבלים מזומנים למשוך אותו לגיהנם ולמסור אותו בידי דומה, שנמסר לממונה על הגיהנם, ושלוש עשרה אלף רבוא ממונים עמו, וכולם מזומנים על נפשות הרשעים.</p>
<p>תא חזי שבעה מדורין אית ביה בגיהנם ושבעה פתחין ונשמתא דחייביא עאלת וכמה טריקין טהירין נטורי תרעי ועלייהו חד ממנא בכל תרעא ותרעא ונשמתהון דחייביא אתמסרון לאינון ממנן על ידא דדומה³ כיון דאתמסרון בידיהו סתמין תרעין דאשא דמלהטא דהא תרעין בתר תרעין הוו תרעין כללו פתיחין וסתמיין אינון דלבר פתיחין דלגו סתימין ובכל שבת ושבת כללו פתיחין ונפקין חייביא עד אינון פתיחין דלבר ופגעין נשמתין אחרנין דמתעכבין בפתחין דלבר כד נפק שבתא כרוזא קרי בכל פתחא ופתחא ואמר (שם ט יח) ישובו רשעים לשאולה וגו'</p>	<p>בא וראה, שבעה מדורים יש בגיהנם, ושבעה פתחים. ונשמת הרשע נכנסת, וכמה מלאכי חבלה, רוחות, שומרי השערים, ועליהם ממונה אחד בכל שער ושער, ונשמות הרשעים נמסרות לאותם ממונים על ידי דומה. כיון שנמסרות בידיהם, סותמים שערים של אש לוהט. שהרי יש שערים אחר שערים. כל השערים פתוחים וסתומים, החיצוניים פתוחים והפנימיים סתומים, ובכל שבת ושבת כולם פתוחים, ויוצאים הרשעים עד לאותם השערים החיצוניים, ופוגשים נשמות אחרות שמתעכבות בפתחים החיצוניים. וכשיוצאת שבת, הכרוז עומד בכל פתח ופתח ואומר, "ישובו רשעים לשאולה" וגו'.</p>
<p>תא חזי נשמתין דצדיקיא קב"ה נטיר לון דלא יתמסרון בידא דדומה דהוא ממנא דהא הוא דכתיב <שם קכא ח> ישמר צאתך ובאך וכתיב <שם ז> ישמור את נפשך</p>	<p>בא וראה, נשמות הצדיקים הקדוש ברוך הוא שומר אותן שלא ימסרו לידי דומה, שהוא הממונה. זהו שכתוב "ישמר צאתך ובואך", וכתוב "ישמר את נפשך".</p>
<p>רלח/א</p>	
<p>אסרי לגפן עירה (בראשית מט יא) מאי גפן דא כנסת ישראל כמה דאת אמר (תהלים פ ט) גפן ממצרים תסיע⁴ וכתיב (שם קכח ג) אשתך כגפן פוריה אשתך⁵ כהאי גפן קדישא</p>	<p>"אוסרי לגפן עירה". מהי הגפן, זו כנסת ישראל, כמו שנאמר "גפן ממצרים תסיע", וכתוב "אשתך כגפן פוריה". "אשתך כגפן" הקדושה הזו.</p>

שיהיו ג"כ ריבוא, ומה שהם י"ג אלף ריבוא, הוא כנגד אלף יתירה שסמאל עולה קל"א, וכ"א הוי אלף לכן הוי י"ג אלף ריבוא (זהר הרקיע).

¹ פירוש כמו טרוקי גלי בש"ס ר"ל השוערים מלאכי חבלה הסוגרים שערים של גיהנם על הרשעים הנידונים שם. הרשב"ב (נ"א).

² נ"ל שהם נגדיים ל"ג נהרי דאפרסמינא דכיא שהם לצדיקים. הרמ"ז כ"י (נ"א).

³ מכאן תבין כי דומה הוא ממונה ועומד על כל שומרי פתח הגהנם, ומתחלה נמסרת הנשמה ליד דומה, ואח"כ ע"י נמסרת להממונה אמיתי של גהנם, שהוא ההוא רוחא דשליט בכל היכל מגיהנם כנז' בפ' פקודי דף רמג ופרשת בלק דף קפד. וכמו שיש שר א' ממונה טהריאל, הממונה על פתח א' דהיכל הקודש, כך דומה ממונה על פתח א' דגהנם, כנז' שם דף רסג ע"א, והממונה אמיתי שבכל היכל אינו דומה (זהר הרקיע).

⁴ שכינה היתה עמהם בגלות (אור יקר).

⁵ ע"י תיקון (קל ע"א): אשתך כגפן פוריה מה גפן לא קבילת הרכבה ממין אחרא מכל אילנא דעלמא הכי שכינתא לא

קבילת עליה הרכבה אחרא בעלמא אלא מבעלה. [הרגום: אשתך כגפן פוריה מה גפן לא מקבלת עליה

הרכבה ממין אחר מכל עץ שבעולם כך השכינה לא מקבלת עליה הרכבה אחרת בעולם אלא

מבעלה.]

בראשית

<p>אמר רבי יוסי, זו הגפן שמברכים בה בורא פרי הגפן. בורא, היינו שכתוב "עץ עשה פרי". פרי הגפן, זה "עץ פרי". "עושה פרי" זכר. "עץ פרי" זו נקבה. לכן בורא פרי הגפן, זה זכר ונקבה כאחד. (נשמות הצדיקים הן פרי הגפן, כמו שאמר בורא פרי הגפן). "אוסרי לגפן עירה", זה מלך המשיח שעתיד לשלוט על כל חיילות העמים, החיילות הממונים על עמים עובדי כוכבים ומזלות, והם חוזק שלהם להתחזק, ועתיד מלך המשיח להתגבר עליהם. משום שגפן זו שולטת על כל אותם הכתרים התחתונים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, זו מנצחת למעלה.</p>	<p>אמר רבי יוסי, זו הגפן שמברכים בה בורא פרי הגפן. בורא, היינו דכתיב (בראשית א יא) עץ עושה פרי¹ פרי הגפן² דא עץ פרי³ עושה פרי דכר⁴ עץ פרי דא נוקבא⁵ בניני כך בורא פרי הגפן דא דכר ונוקבא כחדא >נ"א נשמתהון דצדיקיא אינון פרי הגפן כדאמרן בורא פרי הגפן < אסרי לגפן עירה דא מלכא משיחא דזמין לשלמאה על כל חילי עממיא חילין די ממנן על עמין עעכו"ם ואינון תוקפא דלהון לאתקפא זמין מלכא משיחא לאתגברא עלייהו בגין דהאי גפן שליט על כל אלין כתרין תתאין דשליט בהו עממיא עעכו"ם האי נצח לעילא⁷</p>
<p>ישראל דאינון שרקה וינצחון חילין אחרנין לתתא ועל כלהו יתגבר מלכא משיחא דא הוא דכתיב (זכריה ט ט) עני ורוכב על חמור ועל עיר עיר וחמור תרין כתרין אינון⁸ דשליט בהו עממיא עעכו"ם ואינון מסטר שמאלא סטרא דמסאבא ומה דאמר עני וכי מלכא משיחא עני אקרי אלא הכי אמר רבי שמעון בגין דלית ליה מדיליה וקרין ליה מלך המשיח⁹ דא הוא סיהרא קדישא¹⁰ לעילא דלית לה נהורא אלא משמשא מלכא משיחא דא ישלוט בשלטניה¹¹ יתיחד בדוכתיה וכדין (שם) הנה מלכך יבא לך¹² סתם</p>	<p>ישראל שהם שרקה, יכלו וינצחו החיילות האחרים למטה, ועל כולם יתגבר מלך המשיח. זהו שכתוב "עני ורוכב על חמור ועל עיר". עיר וחמור הם שני כתרים ששולטים בהם עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, והם מצד השמאל, צד הטומאה. ומה שאמר עני, וכי מלך המשיח נקרא עני, אלא כך אמר רבי שמעון, משום שאין לו משלו, וקוראים לו מלך המשיח. זוהי הלבנה הקדושה למעלה שאין לה אור אלא מן השמש. מלך המשיח הזה ישלוט בשלטונו, יתייחד במקומו, ואז "הנה מלכך יבוא לך", סתם. אם למטה, עני הוא, שהרי בצד הלבנה הוא. אם למעלה, עני,</p>

¹ היינו עושה פרי הנשמות (אור יקר).

² יסוד (מ"מ).

³ נקבה והיינו היחוד (אור יקר).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ שהוא עושה הפרי במלכות (אור יקר).

⁶ פי' עץ שבו פרי הזכר (אור יקר). בורא פרי העץ תכוין כי בורא פרי הוא היסוד והעץ הוא במלכות ועד"ז בורא פרי הגפן וכיוצא בכל ברכות הנהנין. ודע כי צריך האדם להזהר בתכלית בברכות הנהנין כי גוף האדם נהנה מהן ומתקדש בברכות אלו וכמ"ש ותורתך בתוך מעי וגורם שפע עליון באדם (שער המצות פרשת עקב). בורא פרי כו' שהוא סוד בינה דמקננא בתלת ספירן דבריאה וזהו סוד בורא ומשם יורד לעולם היצירה שהוא סוד פרי שהוא סוד ת"ת הנקרא ב"ן י"ה דמקננן בשית ספירן דיצירה והגפן או העץ או האדמה בסוד עשיה שהמלכות הנקראת ע"ץ או גפן או אדמה מקננת בעשיה (שער מאמרי רשב"י מז ע"ג)

⁷ גפן עצמו (אור יקר).

⁸ הענין כי הם ב' אתונות ועוד אמצעי בין שתיהם, אתון למעלה לילית גדולה אתון, למטה לילית זעירתא, עיר אמצעי בין אתונות. חמור – סמאל בעל לילית רבתא, חמור ועיר תרי דוכרי, ועל שניהם שולט מלכא משיחא וממילא מכניע תרי נוקבי שהם תחת דוכרי (אור יקר).

⁹ שהיה משוחה משמן החכמה, אמנם בעל שמן לא הוי אלא משיח מלמעלה (אור יקר).

¹⁰ מצד קדש שהיא חכמה ששם השמן, והיינו ע"י הת"ת ב"ן עולה עד החכמה, והיינו סוד מקדש ישראל וראשי חדשים, ישראל שהם מקדשים החדשים (אור יקר).

¹¹ היינו במלכות שהוא מרכבה אליה, נמצא מלך יבא לך דהיינו מלך המשיח, פי' למעלה במלכות ולמטה במשיח עצמו (אור יקר).

¹² סתם בכל המקומות (אור יקר).

בראשית

<p>אי לתתא עני¹ הוא דהא בסטרא דסיהרא הוא אי לעילא עני אספקלריא דלא נהרא לחם עני ועם כל דא רוכב על חמור ועל עיר תוקפא דעמין עעכו"ם לאכפייא תחותיה ויתתקף קב"ה בדוכתי²</p>	<p>אספקלריה שאינה מאירה, לחם עוני. ועם כל זה, "רוכב על חמור ועל עיר", חזקם של עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות לכפותם תחתיו, ויתחזק הקדוש ברוך הוא במקומו.</p>
<p>כבס ביין לבושו (בראשית מט יא) כמה דאת אמר (ישעיה סג א) מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה וכתוב (שם ג) פורה דרכתי לבדי וגו' כבס ביין דא סטר גבורה³ דינא קשיא⁴ למהוי על עממיא עעכו"ם וכדם ענבים סותה (בראשית מט יא) דא אילנא לתתא⁵ בי דינא דאקרי ענבים⁶ ויינא אתמסר <אסתמר> בדם ענבים⁷ בגין לאתלבשא בתרווייהו לתברא תחותיה <כל שאר עמין> עעכו"ם ומלכין דעלמא</p>	<p>"כבס ביין לבושו", כמו שנאמר "מי זה בא מאדום חמוץ בגדים מבצרה", וכתוב "פורה דרכתי לבדי" וגו'. "כבס ביין", זה הצד של גבורה, דין הקשה, להיות על עמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. "ובדם ענבים סותה", זה העץ למטה, בית דין שנקרא ענבים. והיין נמסר (נשמר) בדם ענבים כדי להתלבש בשניהם, לשבור תחתיו כל שאר העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות ומלכי העולם.</p>
<p>רבי יוסי פתח ואמר אסרי לגפן עירה (בראשית מט יא) (ו)כתוב (שם מ י) ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה תא חזי כמה אטימין אינון בני נשא דלא ידעין ולא משגיחין ביקרא דמאריהון ולא מסתכלי במלי דאורייתא ולא ידעי ארחייהו במה יתפסון דכתיב (משלי ד יט) דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו בזמנא קדמאה הות נבואה⁸ שריא עלייהו דבני נשא והוו ידעין ומסתכלי למנדע ביקרא עלאה כיון דפסקא נבואה מנייהו הוו משתמשי בבת קול⁹ השתא פסקא נבואה ופסקא בת קול ולא משתמשי בני נשא אלא בחלמא וחלמא דרגא תתאה הוא לבר דהא תנינן חלמא אחד מששים לנבואה מאי טעמא בגין דאתייא מדרגא שתיתאה לתתא¹⁰ והא אתמר</p>	<p>רבי יוסי פתח ואמר, "אוסרי לגפן עירה", וכתוב "ובגפן שלשה שריגים והיא כפורחת עלתה נצה". בא וראה כמה אטומים הם בני אדם שלא יודעים ולא משגיחים בכבוד רבונם, ולא מסתכלים בדברי התורה, ולא יודעים דרכיהם במה יתפסו, שכתוב "דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו". בזמן קדמון היתה נבואה שורה על בני אדם, והיו יודעים ומתבוננים לדעת בכבוד העליון. כיון שפסקה מהם נבואה, היו משתמשים בבת קול. עכשיו פסקה נבואה ופסקה בת קול, ולא משתמשים בני אדם אלא בחלום. וחלום הוא דרגה תחתונה, היא חיצונה, שהרי שנינו, חלום הוא אחד מששים של נבואה, למה, משום שבא מדרגה ששית למטה, והרי נתבאר.</p>

¹ כלומר לא על עוני ממון וכבוד (אור יקר).

² ירצה שיהיה המשיח מרכבה שיתתקף בו קב"ה, ת"ת במלכות, שהיא דוכתיה (אור יקר).

³ צד הת"ת הנאחז בגבורה החזקה, או ירצה הגבורה החזקה שאינה נכללת ברחמי הת"ת (אור יקר).

⁴ גבורה דז"א (מ"מ).

⁵ מלכות (אור יקר).

⁶ מלכות דינא (אור יקר).

⁷ הגבורה העליונה משפיע הדין למלכות. ונקראו בחינותיה ענבים שהם כלים לדין העליון המכונה ביין, וצורך תוקף כל דין זה הוא "לתברא תחותיה" (אור יקר). ור"ל הגבורות הנקראים יין הם נשמרים מן החצונים בהיותם במלכות, ולכך יש שם חותם בתוך חותם שהם יסוד דידה ומלכות דידה, לשמור היין שהם הגבורות (מ"מ).

⁸ מלכות מנ"ה (אור יקר).

⁹ מת"ת, והוא למטה יותר שהיא מלכות בת קול, ואין לה אלא שהיא מתפשטת למטה יותר מנבואה, ואין לתמוה כי קול למעלה ממקום הנבואה, כי כן הוא הדרך, כל מה שיתעלה תרד, ורוח הקדש יוכיח שהוא למטה מנבואה, והיא ממקום הקדש, דהיינו חכמה (אור יקר).

¹⁰ א', מלכות שבה סוד הנבואה. ב', כסא הכבוד. ג', מטטרון. ד', סנדלפון. ה', מיכאל. ו', גבריאל, והוא בעל החלום (אור יקר).

בראשית

<p>תא חזי חלמא לכלא אתחזי בנין דחלמא¹ מסטר שמאלא אתייה ונחית בכמה דרגין ואתחזי² חלמא אפילו להייביא ואפילו לאומות העולם³ בנין דזמנין נקמין חלמא ושמעין הני זיני בישין ומודעין לבני נשא מנייהו דחייבין בהו [ב]בני נשא ומודיעין לון מלין כדיבין ולזמנין מלין דקשוט דשמעין ולזמנין דאינון שלוחין להייביא ומודעי לון מלין עלאין</p>	<p>בא וראה, החלום נראה לכולם, משום שחלום בא מצד השמאל, ויורד בכמה דרגות. ונראה חלום, אפילו לרשעים ואפילו לעובדי כוכבים ומזלות. משום שלפעמים לוקחים חלום ושומעים אותם המינים הרעים, ומודיעים לבני אדם. מהם שצוחקים (בהם) על בני אדם ומודיעים להם דברים כוזבים, ולפעמים שומעים דברי אמת, ולפעמים שהם שלוחים לרשעים ומודיעים להם דברים עליונים.</p>
<p>האי רשע מה כתיב ביה חמא חלמא דקשוט דכתיב ובגפן שלשה שריגים³ מאי גפן דא כנסת ישראל דכתיב (תהלים פ טו) הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת משמים דהא מאתר דא אתרמי כמה דאת אמר (איכה ב א) השליך משמים ארץ ופקוד גפן זאת גפן דהיא זאת ודאי שלשה שריגים כמה דאת אמר (בראשית כט ב) שלשה עדרי צאן רובצים עליה והיא כפורחת דכתיב (מ"א ה י) ותרב חכמת שלמה דאתנהיר סיהרא עלתה נצה דא ירושלם דלתתא דבר אחר עלתה נצה לעילא ההוא דרגא דקיימא עלה⁴ ויניק לה⁵ כמה דאת אמר</p>	<p>מה כתוב ברשע הזה, ראה חלום אמת, שכתוב "ובגפן שלשה שריגים". מהי גפן, זו כנסת ישראל, שכתוב "הבט משמים וראה ופקוד גפן זאת". "משמים", שהרי ממקום זה נזרקה, כמו שנאמר "השליך משמים ארץ". "ופקוד גפן זאת", גפן שהיא זאת, ודאי. "שלשה שריגים", כמו שנאמר "שלשה עדרי צאן רובצים עליה". "והיא כפורחת", שכתוב "ותרב חכמת שלמה", שהאירה הלבנה. "עלתה נצה", זו ירושלים של מטה. דבר אחר, "עלתה נצה", למעלה, אותה דרגה שעומדת עליה ומיניקה אותה, כמו שנאמר</p>
<p>רלח/ב</p>	
<p>אשר זרעו בו על הארץ⁶ (בראשית א יא) הבשילו אשכולותיה⁷ (שם מ י) ענבים לנטרא בהו יין דמנטרא חמי כמה חמא ההוא רשע מה כתיב (שם יא) וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם⁸ ההוא כוס תרעלה⁸</p>	<p>"אשר זרעו בו על הארץ". "הבשילו אשכולותיה ענבים", לשמור בהם יין המשומר. ראה כמה ראה אותו רשע. מה כתוב, "וכוס פרעה בידי ואקח את הענבים ואשחט אתם". כאן ראה אותה כוס</p>

¹ נ"ל שהוא מובן כמ"ש בזוהר הרקיע פרשה וישב צ"א שהחלום הוא עקב ההוד שהוא סוף קו השמאלי ולכן הוא משתלשל אפילו לאר"ה. הרמ"ז כ"י (נ"א).

² קצד ע"ב (הערת הזוהר)

³ קצב ע"א (הערת הזוהר)

⁴ פי' עלתה המלכות ע"י נצה שהוא היסוד המגדילה ומתקנה (מ"מ).

⁵ יסוד, ואם נפרד כן צריכים אנו לומר ג' עדרי צאן חג"ת ואם נפרד דרגא דקיימא עלה הת"ת יהיו ג' עדרי צאן נה"י (אור יקר).

⁶ פי' כמ"ש בפרשת בראשית אשר זרעו בו שהוא טיפת של ז"א בתוך היסוד והוא משפיעה לארץ שהיא המלכות (מ"מ).

⁷ פי' ותקנו מדותי לקבל היין העליון דהיינו שהם נעשות ענבים והיינו שהיא מקבלת בשבע מדות שבה שפע הבינה שהוא יין משומר בענביו, ו' ספירות שבה, נמשך אליה מו' ימי בראשית (אור יקר).

⁸ הוא זיעתן של חיות, מותר ותמצית השפע העליון, ושמרים המתנסכים ביד פרעה בכוס שלו שהוא אלהים אחרים, דהכי סליק כו"ס והוא של פרעה. ור"ש אמר, פליגא אדר' יוסי, שלא ראה אותו רשע גפן קדוש (אור יקר). נודע שאין החיצונים ניזונים אלא מפסולת היין מן השמרים שבו שהם שיורי הדין הקדוש (וחוה גרמה) והנה זה השפע שיונקים החיצונים הוא דין קשה והוא יין עכור מלא שמרים והוא בלוע תוך העקביים של לאה דמיון היין הבלוע תוך הענבים וחוה סחטה אותן ענבים וכוונתה היתה שע"י הסחיטה היא יצאו השמרים הבלועים שם ומהם שתו אדם וחוה מן היין ההוא כוס התרעלה חלק החיצונים הנקרא סטרא דמותא

בראשית

<p>יניקא דבי דינא דנפיק מאינון ענבים דאתייהיב לפרעה ושתי ליה כמה דהוה בגיניהון דישראל כיון דשמע יוסף דא חדי וידע מלה דקשוט בהאי חלמא בגיני כך פשר ליה חלמא לטב על דבשר ליה ליוסף בהאי</p>	<p>התרעלה, יניקת בית הדין, שיוצאת מאותם ענבים שנתנו לפרעה ושתה אותה, כמו שהיה בשביל ישראל. כיון ששמע את זה יוסף, שמח וידע דבר אמת בחלום הזה. לכן פתר לו חלום לטוב על שבישר את יוסף בזה.</p>
<p>תא חזי אסרי לגפן עירה (שם מט יא) דאתכפיין תחות האי גפן כל אינון חילין תקיפין דעמין עע"ז כדאמרן בגין האי גפן אתקשר ואתכפייא ההוא חילא דלהון ואתמר רבי שמעון אמר אית גפן ואית גפן¹ אית גפן קדישא עלאה ואית גפן דאקרי (דברים לב לב) גפן סדום ואית²⁷⁶ (ירמיה ב כא) גפן נכריה בת אל נכר בגין כך כתיב (תהלים פ טו) גפן זאת ההיא דאקרי (ירמיה ב כא) כלה זרע אמת² שורק אלו ישראל דנפקי מהאי גפן כד חבו ישראל ושבקו להאי גפן מה כתיב (דברים לב לב) כי מגפן סדום גפנים וגו' ובגין כך אית גפן ואית גפן</p>	<p>בא וראה, "אוסרי לגפן עירה", שנכפים תחת הגפן הזאת כל אותם חיילות חזקים של עמים עובדי עבודה זרה, כמו שאמרנו, בשביל גפן זאת נקשר ונכפה אותו הכח שלהם, ונתבאר. רבי שמעון אמר, יש גפן ויש גפן. יש גפן קדושה עליונה, ויש גפן שנקראת "גפן סדום", ויש "גפן נכריה בת אל נכר". לכן כתוב "גפן זאת", אותה שנקראת כלה זרע אמת. "שורק", אלו ישראל שיוצאים מהגפן הזו. כשחטאו ישראל ועזבו את הגפן הזו, מה כתוב, "כי מגפן סדום גפנים" וגו', ולכן יש גפן ויש גפן.</p>
<p>רבי יהודה ורבי יצחק הוו אזלי בארחה אמר רבי יהודה לרבי יצחק ניזיל בהאי חקל דהוא ארח מישר יתיר אזלו עד דהוו אזלי אמר רבי יהודה כתיב (משלי לא יא) לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים האי קרא רבי חזקיה חברנא אוקים ביה דאמר דינא דחייבי דגיהנם תריסר ירחין פלגא מנייהו בחמה ופלגא מנייהו בתלגא בשעתא דעאלין לנורא אינון אמרי דא הוא ודאי גיהנם עאלין לתלגא אמרי דא חריפא דסימא³ (דסיתוא) דקב"ה שראן ואמריין⁴ ולבתר אמריין ווי ודוד אמר (תהלים מ ג) ויעלני מבור שאון מטיט היון ויקם וגו'⁵ מאתר דאמרי ויה ולבתר ווי⁶</p>	<p>רבי יהודה ורבי יצחק היו הולכים בדרך. אמר רבי יהודה לרבי יצחק, נלך בשדה הזה, שהוא דרך יותר ישרה. הלכו. עד שהלכו, אמר רבי יהודה, כתוב "לא תירא לביתה משלג כי כל ביתה לבוש שנים". פסוק זה רבי חזקיה חברנו באר בו, שאמר, דין הרשעים בגיהנם שנים עשר חדש, חצי מהם בחמה וחצי מהם בשלג. בשעה שנכנסים לאש, הם אומרים, זהו ודאי גיהנם. נכנסים לשלג, אומרים, זו חריפות הטומאה (החורף) של הקדוש ברוך הוא. מתחילים ואומרים, וה, ואחר כך אומרים, וי. ודוד אמר, "ויעלני מבור שאון מטיט היון ויקם" וגו'. ממקום שאומרים וה,</p>

ולכן נענשו בענין המיתה וגרמו עליה מיתה (ע"ח שער לח פרק ד). ועי' תיקו"ז פ ע"ב: וקנקן דבר נש דא אתתא ואיהי כוס הכי צריכה שטיפה והדחה אם היא כוס דברכה ועלה אתמר (יחזקאל מד ל) להניח ברכה אל ביתך ואם לאו אתקריאת כוס התרעלה.

¹ ע"י החטא של אדה"ר שנשתרבב הרע למעלה נאחזו החיצונים בסופה ובתחתיה ובסוד רגליה יורדות מות ועי"ז נעשה בסוף הגבורות שבה סוד הסיגים והשמרים ובסוד מ"ש, אך שמריה ימצו ישתו כל רשעי ארץ. שהם כל החיצונים שמוצים השמרים ויונקים מהם, ושם הוא יין המשכר. יין חמר מלא מסך. משתה שמנים משתה שמרים, ועי' יניקה הזה נעשית מלכות הרשעה ג"כ לבחי' כרם, אשר עליה נאמר כי מגפן סדום גפנים וכן גפן נכריה (דע"ה ח"ב פד ע"ב).

² נ"ל שהוא מילוי אדנות וכשחטאו נדבקו בגפן סדום" שהוא גימטריא תרע"א ע"ה במ"ם רבתי. הרמ"ז כ"י (נ"א).

³ חריפות וקרירות החורף וגירסא הנכונה היא חריפא דסתוא (ד"א).

⁴ פי' "וה" הוא לשון שמחה כמ"ש במדרש איכה בין "וה" ל"וי" נמלט ר"י בן זכאי ולכך הרשעים כשהיו באש תחלת ואח"כ באו לשלג שמחים שנתקררו מחום האש, ואח"כ אמר וי כשמזיק להם השלג יותר מהאש (מ"מ).

⁵ נט ע"א (הערת הזוהר)

⁶ והיינו וי על וי (אור יקר). פי' מלת היון יש בה וי כי וי משמשת עם ה' וי' (מ"מ).

בראשית

<p>והיכן משתלמי נפשיהו בשלג¹ כמה דאת אמר (שם סח טו) בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון יכול אף ישראל כן תלמוד לומר לא תירא לביתה משלג מאי טעמא בגין דכל ביתה לבוש שנים אל תקרי שנים אלא שנים² כגון מילה ופריעה³ ציצית ותפילין מזוזה ונר חנכה כו'.</p>	<p>ואחר כך וי. והיכן נשלם נפשם, בשלג, כמו שנאמר "בפרש שדי מלכים בה תשלג בצלמון". יכול אף ישראל כן, תלמוד לומר "לא תירא לביתה משלג". למה, משום שכל ביתה לבוש שנים. אל תקרי שנים אלא שנים, כמו מילה ופריעה, ציצית ותפילין, מזוזה ונר חנכה וכו'.</p>
<p>תא חזי לא תירא לביתה משלג דא כנסת ישראל⁴ דאיהי כל ביתה לבוש שנים כמה דאמרן דכתיב (ישעיה סג א) חמוץ בגדים וגו' לבושא דדינא קשיא לאתפרעא מעמין עע"ז וזמין קב"ה למלבש לבושא סומקא⁵ וחרבא סומקא⁶ ולא תפרעא מן סומקא לבושא סומקא דכתיב חמוץ בגדים וכתוב (שם ב) מדוע אדום ללבושך סיפא סומקא דכתיב (שם לד ו) חרב ליהו"ה מלאה דם ולא תפרעא מן סומקא דכתיב (שם) כי זבח ליהו"ה בבצרה וגו' תו כי כל ביתה לבוש שנים⁷ דהא מסטרא דדינא קשיא קא אתיאי אמר רבי יצחק ודאי הכי הוא אלא כל ביתה לבוש שנים מאי שנים אלין שנים קדמוניות⁸ בגין דאיהי אתכלילת מכלהו וינקא מכל סטרין כדכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים</p>	<p>בא וראה, "לא תירא לביתה משלג", זו כנסת ישראל, שהיא כל ביתה לבוש שנים, כמו שאמרנו, שכתוב "חמוץ בגדים" וגו', לבוש של הדין הקשה, להפרע מעמים עובדי עבודה זרה. ועתיד הקדוש ברוך הוא ללבוש לבוש אדום וחרב אדומה ולהפרע מהאדום. לבוש אדום, שכתוב "חמוץ בגדים", וכתוב "מדוע אדום ללבושך". הסייף אדומה, שכתוב "חרב לה' מלאה דם". ולהפרע מן האדום, שכתוב "כי זבח לה' בבצרה" וגו'. עוד "כי כל ביתה לבוש שנים", שהרי זה בא מצד של הדין הקשה. אמר רבי יצחק, ודאי זה כך, אלא "כל ביתה לבוש שנים", מהם השנים, אלו שנים קדמוניות, משום שהיא נכללת מכולם ויונקת מכל הצדדים, ככתוב "כל הנחלים הולכים אל הים".</p>
<p>עד דהוו אזלי פגעו ביה בההוא ינוקא דהוה אזיל לקפוטקיא בקסטירא דחמרא⁹ וחד סבא רכיב אמר ההוא סבא¹⁰ לההוא ינוקא ברי אימא לי קראיך אמר ליה קראי לאו חד הוא אלא חות לתתא או ארכב לקמך ואימא לך אמר ליה לא</p>	<p>עד שהיו הולכים, פגשו באותו תינוק שהיה הולך לקפוטקיא מאחרי החמור, וזקן אחד רוכב. אמר אותו זקן לאותו תינוק, בני, אמור לי את פסוקך. אמר לו, פסוקי אינו אחד, אלא רד למטה או ארכב לפניך ואמור לך. אמר לו, לא רוצה, אני זקן ואתה</p>

¹ פי' הם עומדים שם עד שכלים כל סיג מעשיהם, וישאר להם מעט מהרבה מאיזה טובה שעשו לישראל (אור יקר).

² מצות זוגות זוגות כדמסיק (אור יקר).

³ עי' לעיל לב ע"א.

⁴ פי כמו דבר אחר שהמלכות לא תירא לביתה שהם היכלותיה, כנודע שיש בחי' חיצוניות ובחי' פנימיות, והמלכות לא תירא לביתה שהם חיצוניותה. משלג, שהם הדינים הקשים שמא ח"ו יינקו החיצונים, לפי כי כל ביתה לבוש שנים, שיש לה לבוש מהגבורות, ובזה דוחה את החיצונים שאין הדין מתמתק אלא בשרשו (מ"מ).

⁵ גבורה (אור יקר).

⁶ מלכות, ואחר שכל המדות מהופכות לדין, לא תירא לביתה מהקלי' שהם שלג, שאדרבה תכניעם שהיא מתוקנת בתרי דינין, דהיינו גבורה עילאה וגבורה תתאה, ודהיינו לובשים שנים, שנים ממש כדפי' ר' חזקיה לפירושו (אור יקר).

⁷ אדום מלשון תולעת שני, והיינו דאתיאי מגבורה עילאה סטר דינא (אור יקר).

⁸ ז' ספירות, ובהתייחד השפעתם בה, אין הקלי' שולטות אלא אדרבה נכנעות (אור יקר).

⁹ בממשלת החמור ר"ל שהנהיג החמור וזהו ממשלתו להטותו אל הדרך כרצונו וזקן א' היה רוכב (ד"א). פירש הרמד"ל ז"ל באחורי החמור קסטירא בלשון יוני אחרי. הרמ"ז כ"י (פירוש במסלה שהולך בה החמור והזקן הרוכב אמר לינוקא איני רוצה שתרכב עמי להכביד כך משא כבד על עצמי ב' על חמור א') (הרשב"ב) (נ"א).

¹⁰ עי' לעיל בדף ו ע"א בשם השער מאמרי רשב"י.

בראשית

<p>בעינא אנא סבא ואנת רביא דאתקל גרמי בהדך¹ אמר ליה אי הכי אמאי שאלת קראי אמר ליה בגין דניזיל באורחא אמר תיפח רוחיה דההוא סבא דהוא רכיב ולא ידע מלה ואמר דלא יתקל בהדי אתפרש מההוא סבא ואזיל ליה באורחא כד מטו רבי יהודה ורבי יצחק קריב לגבייהו שאילו ליה וסח לון עובדא אמר ליה רבי יהודה שפיר קא עבדת זיל בהדן וניתיב הכא ונשמע מלה מפומך אמר לון לאי²⁷⁷ אנא דלא</p>	<p>תינוק, שאשקל את עצמי עמך. אמר לו, אם כך, אז למה שאלת פסוק. אמר לו, כדי שנלך בדרך. אמר, תיפח רוחו של אותו זקן, שהוא רוכב ולא יודע דבר, ואמר שלא יהיה שקול עמי. נפרד מאותו זקן והלך לו בדרך. כשהגיעו רבי יהודה ורבי יצחק, קרב אליהם. שאלו אותו וסח להם את המעשה. אמר לו רבי יהודה, יפה עשית, לך עמנו ונשב כאן ונשמע דבר מפוך. אמר להם (רבא), אני טרוד, שלא</p>
רלט/א	
<p>אכילנא יומא דין אפיקו נהמא ויהיבו ליה אתרחיש לון ניסא ואשכחו חד נביעא דמיא דקיק תחת אילנא שתי מנייהו ואינון שתו ויתיבו</p>	<p>אכלתי היום הזה. הוציאו לחם ונתנו לו. התרחש להם נס ומצאו מעין מים דקיק תחת עץ. שתו ממנו, והם שתו וישבו.</p>
<p>פתח ההוא ינוקא ואמר (תהלים לז א) לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה לדוד אי שירתא לא קאמר אי תפלה לא קאמר אלא בכל אתר לדוד סתם רוח הקדש אמרו² אל תתחר במרעים מאי אל תתחר במרעים אל תתחבר מבעי ליה אלא אל תעביד תחרות במרעים בגין דלא ידעת יסודא דגרמך³ ולא תיכול ליה דילמא איהו אילנא דלא אתעקר⁴ לעלמינ⁵ ותדחי קמיה</p>	<p>פתח אותו תינוק ואמר, "לדוד אל תתחר במרעים אל תקנא בעושי עולה". "לדוד", אם שירה לא אמר, אם תפלה לא אמר, אלא בכל מקום "לדוד" סתם, רוח הקודש אמר את זה. "אל תתחר במרעים", מה זה "אל תתחר במרעים", היה צריך להיות אל תתחבר. אלא אל תעשה תחרות במרעים, כי לא ידעת יסוד עצמך, ולא תוכל לו, אולי הוא עץ שלא נעקר לעולמים, ותדחה מלפניו.</p>
<p>ואל תקנא⁶ בעושי עולה דלא תשנח בעובדיהון ולא תיתי לקנאה עלייהו דכל מאן דחמי עובדיהון ולא קני לקב"ה אעבר על תלת לאוין דכתיב (שמות כ ג) לא יהיה לך אלהים אחרים על פני⁷ לא תעשה לך פסל וכל תמונה לא תשתחוה להם⁸ ולא תעבדם⁹ כי אנכי יהו"ה אלהיך א"ל קנא¹⁰ בגין כך בעי ליה לבר נש לאתפרשא מנייהו ולמסטי אורחיה מנייהו על דא</p>	<p>"ואל תקנא בעושי עולה", שלא תשגיח במעשיהם ולא תבא לקנא בהם, שכל מי שרואה את מעשיהם ולא מקנא לקדוש ברוך הוא, עובר על שלשה לאוים, שכתוב "לא יהיה לך אלהים אחרים על פני". "לא תעשה לך פסל וכל תמונה". "לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי ה' אלהיך אל קנא". לכן צריך האדם להיפרד מהם ולסטות דרכו מהם, לכן נפרדתי וסטיתי</p>

¹ שאשקול את עצמי עמך לילך בדרך כמוך שאני זקן ואתה נער (ד"א).

² להוכיח ואינה לא תפילה ולא שיר (אור יקר).

³ הגלגול הקודם אם הרשיע וראוי ליסורים (אור יקר).

⁴ שאינו מגולגל, והמגולגל מסתרא בעל יסורים וריע מזליה, והיינו אמרם ז"ל צדיק ממנו בולע צדיק גמור אינו בולע (אור יקר).

⁵ שלא נתגלגל כלל שהוא מגולגל ראשון וכחו גדול ולא תוכל לו שאולי אתה מגולגל שני ותש כחך. ז"ח (משמע שאין אדם יכול לדעת באיזה גלגול הוא ולכאורה קשה דאיתא בזוהר חדש שאחת מן השאלות לאדם בבואו לעה"ב אם ידע מגלגולו ע"ש. א"מ) (ולק"מ כי רוח"ק מזהיר בכלל לכל אדם ורובא דעלמא לא ידעי ופשוט. מאי"ן) (נ"א).

⁶ כלומר לא תעמוד במקום שתראה רוע מעשיהם ותצטרך לקנאות (אור יקר).

⁷ כתרגומו דחלן, לא תירא אלא מהקב"ה וצריך האדם להוכיח בלי פחד (אור יקר).

⁸ לשון הכנעה שלא יכנע מהם (אור יקר).

⁹ לא תניח הרשעים שיעבדום (אור יקר).

¹⁰ וצריך שתקנא כמוני (אור יקר).

בראשית

<p>את דרכי. מכאן והלאה שמצאתי אתכם, אני אומר פסוקים הללו לפניכם.</p>	<p>אתפרשנא וסטינא ארחאי מכאן ולהלאה דאשכחנא לכו אימא הני קראי קמיכון</p>
<p>פתח ואמר, "ויקרא אל משה", כאן אל"ף קטנה למה. משום שקריאה זו לא היתה בשלמות. למה, שזה לא היה אלא במשכן, ובארץ אחרת, משום ששלמות לא נמצאת אלא בארץ הקדושה. עוד, כאן שכינה, שם (נקבה), שלמות של זכר ונקבה. אדם שת אנוש. אדם, שלמות זכר ונקבה. כאן נקבה. עוד, סוף הפסוק, "וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", לכן אל"ף קטנה. עוד אל"ף קטנה, משל למלך שהיה יושב בכסאו וכתר המלכות עליו, נקרא מלך עליון. כשירוד והולך לבית עבדו, נקרא מלך קטן. כך הקדוש ברוך הוא, כל זמן שהוא למעלה על הכל, נקרא מלך עליון. כיון שהורד מדורו למטה, הוא מלך, אבל לא עליון כמו מקודם, ולכן אל"ף קטנה.</p>	<p>פתח ואמר ויקרא אל משה (ויקרא א א) הכא אל"ף זעירא אמאי בגין דהאי קריאה לא הוה בשלימו! מאי טעמא דהא לא הוה אלא במשכנא² ובארעא אחרא בגין דשלימו לא אשתכח אלא בארעא קדישא תו הכא שכינתא³ התם <נוקבא> שלימו דדכר ונוקבא (דה"א א א) אדם שת⁴ אנוש אדם שלימו דכר ונוקבא⁵ הכא נוקבא תו סיפא דקרא⁶ (ויקרא א א) וידבר יהו"ה אליו מאהל מועד לאמר בגין כך אל"ף זעירא תו אל"ף זעירא⁷ <מתל> למלכא דהוה יתיב בכרסיה⁸ וכתרא דמלכותא עליה⁹ אקרי מלך עלאה¹⁰ כד נחית ואזל לבי עבדיה מלך זוטא אקרי¹¹ כך קב"ה כל זמנא דאיהו לעילא על כלא מלך עלאה אקרי כיון דנחית מדוריה לתתא מלך איהו אבל לאו עלאה כקדמיתא בגין כך אל"ף זעירא</p>

¹ דע, כי אחר שחטאו ישראל בעגל, נתמעטה השגת משה, ולא נשאר לו אלא חלק מאל"ף, וז"ס א' זעירא של ויקרא אל משה. ואז לא השיג מן הבריה רק מטטרו"ן וסנדפלו"ן, שהם כנגד שני אותיות של הו"ה שהם ו"ה, וזהו פי' מסוה, מ"ס, ר"ת מטטרו"ן סנדפלו"ן, ויניקתם ממקום ו"ה, הרי מסוה. ומשם יניקת משה אחר העגל. והנה מסו"ה בגי' קי"א, כמנין אל"ף שהוא בגמטריא קי"א, וז"ס אל"ף זעירא של ויקרא (ספר הליקוטים - פרשת כי תשא - פרק לד).

² שהשכינה אינה שלימה בדירה קבועה אלא בבית, כדכתיב בדוד אני יושב בבית ארזים וכו' ומשכן מרכבתו נער ומקדש מלכות (אור יקר).

³ ע"י קריאה זו היתה ע"י שכינה ולכן כתיב א' זעירא דכל מילי דזעירו מסטרהא הוו ובה אותיות קטנות (אור יקר).

⁴ אפשר דהתם לארעא קדישא אהדר וקאמר דבארעא קדישא איהו שלימו דדכר ונוק' ששם היחוד שלם כי המקום גורם (אור יקר).

⁵ כדכתיב זכר ונקבה בראם ויקרא את שמם אדם וכדמפרש בזהר פ' ויקרא (אור יקר).

⁶ פי' וכיון שקריאה זו מהשכינה בהיות הת"ת אצלה, דהכי כתיב ויקרא וידבר ה', א"כ לפני הת"ת היא מלכות קטנה ביותר (אור יקר).

⁷ פי' ממלכות, ועכ"ז לא קשיא מידי כי אלף זעירא הוא לרמוז המלכות שהיתה זעירא קודם הקריאה, מפני שעדיין לא נכנס משה רבינו ע"ה, ומלכות היא זעירא קודם היחוד, והיחוד לא נגמר אלא ע"י מרע"ה שהיא מרכבה לת"ת, ובהכנס מרע"ה אל אהל מועד, אז אלף זעירא שהיא שכינה נעשת רבתי (אור יקר).

⁸ דהיינו ת"ת על המלכות (אור יקר).

⁹ היינו סוד בעטרה שעטרה לו אמו (אור יקר).

¹⁰ מצד החכמה (אור יקר).

¹¹ פי' שהוא מצמצם שכינתו לדור אפילו בבית עבד (אור יקר).

בראשית

<p>ויקרא הכי תנינן¹ זמין² ליה להיכליה מאהל מועד מאן אהל מועד אהל דביה תליין מועד³ וחגא ושבתא לממני כמה דאת אמר (בראשית א יד) והיו לאותות ולמועדים ביה שריא הושבנא לממני ומאן איהו סיהרא כמה דאת אמר (ישעיה לג כ) אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצה</p>	<p>"ויקרא", כך שנינו, זימן אותו להיכלו. "מאהל מועד", מה זה אהל מועד, האהל שבו תלויים מועד וחג ושבת למנות, כמו שנאמר "והיו לאותות ולמועדים". בו מתחיל החשבון להמנות. ומיהו, הלבנה, כמו שנאמר "אהל בל יצען בל יסע יתדותיו לנצה".</p>
<p>לאמר מאי לאמר בנין לגלאה (אבל כלא חד ושפיר הוא בנין דשלימו וישפירו > הוא אתר לגלאה) מה דהוה סתים לנו ובכל אתר לאמר כמה דאת אמר וידבר יהוה אל משה לאמר דאתייהב רשו לגלאה אבל > כלא חד הוא ושפיר הוא בנין > דהא אתמני לסיהרא ההיא מלה מאתר דמשה קיימא וידבר יהוה לעילא אל משה באמצעיתא לאמר בתרייתא אתר דאית רשו לגלאה</p>	<p>"לאמר", מה זה "לאמר", כדי לגלות (אבל הכל אחד, ויפה הוא, משום שהשלמות והיופי הוא מקום לגלות) מה שהיה נסתם פנימה. ובכל מקום לאמר, כמו שנאמר "וידבר ה' אל משה לאמר", שנתנה רשות לגלות, אבל הכל אחד, ויפה הוא, משום שהרי נמנה ללבנה הדבר ההוא, עומד ממקום משה. "וידבר ה'", למעלה. "אל משה", באמצע. "לאמר", אחרון, מקום שיש רשות לגלות.</p>
<p>תו ויקרא אל משה מה כתיב לעילא (שמות לט לג) ויביאו את המשכן אל משה וגו' אמאי אל משה הכי אמרו בנין דמשה חמא ליה בטורא⁴ וקב"ה אחמי ליה בחיזו דעינא כמה דאת אמר (שם כז לח) כאשר הראה אותך בהר וכתוב (במדבר ח ד) כמראה אשר הראה יהוה את משה וגו' וכתוב (שמות כה מ) וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר השתא (ד) אייתיאו ליה בנין דיחמי אי איהו בההוא משכנא דחמא</p>	<p>ועוד, "ויקרא אל משה", מה כתוב למעלה, "ויביאו את המשכן אל משה" וגו'. למה אל משה, כך אמרו, משום שמשה ראה אותו בהר, והקדוש ברוך הוא הראה לו במראה העין, כמו שנאמר "כאשר הראה אותך בהר", וכתוב "כמראה אשר הראה ה' את משה" וגו', "וראה ועשה בתבניתם אשר אתה מראה בהר", עכשיו הביאו לו כדי שיראה, אם הוא באותו משכן שראה.</p>
<p>אבל אמאי⁵ ויביאו את המשכן אל משה אלא למלכא דבעא למבני פלטרין למטרוניתא פקיד לאומנין היכלא דא ברוך פלן והיכלא דא ברוך פלן הכא אתר לערסא והכא אתר לנייחא כיון דעבידו לון אומנין אחמיו למלכא כך ויביאו את</p>	<p>אבל למה "ויביאו את המשכן אל משה", אלא [משל] למלך שרצה לבנות פלטרין למלכה, צוה את האומנים, היכל זה במקום פלוני, והיכל זה במקום פלוני. כאן מקום למיטה, וכאן מקום למנוחה. כיון שעשו אותם האומנים, הראו למלך, כך "ויביאו</p>

¹ כיון שמרע"ה נקשר לעילא ולא לתתא לא היה שלם. וא"ת הרי מרע"ה לא פירש מדעתו אלא הקב"ה אמר לו ואתה פה עמוד עמדי כדפי' רז"ל. ועוד שכינה הסכימה למעשיו כענין ותדבר מרים וכו'. וי"ל דמרע"ה לא זכה אל השכינה בנישואין אלא באירוסין, והנשואין עתידין לזמן הגאולה והתחיה, ואז יחזור לאשתו. ונהג כענין ארוסה שמפרנס אותה ארוסה עד שעת החופה לא ייחוד. עוד י"ל שבזמן מרע"ה היה זוגא באחורא, ולכך פירש מהאשה שלא נמצא זוג אנפין באנפין עד בניין בית המקדש, וזה לסבת ישראל. ועוד שעדיין לא נתקן הדבר כראוי עד שיכנסו ישראל לארץ ויבנו בית הבחירה, לא לסבת חסרון שבמרע"ה ח"ו אלא מציאות הדבר גורם (אור יקר).

² פי' לשון הזמנה לא לשון קריאה כמשמעו (אור יקר).

³ פי' תליין הם תלויים אבל אינם ממש, כי המועדים הם בספי' העליונות פסח בחסד, שבועות ת"ת, ר"ה סוכה גבורה, יוה"כ בינה, חנוכה ופורים נו"ה. אמנם המלכות היא סובבת כולם, והיא המועד באותה המדה כנודע, והיא ראש חדש, והכל תלוי בקדושת ר"ח ואי אפשר למועדים בלי קדוש החודש, ולפי קידושו כן ימנה החשבון למועדים, והכל תלוי בה, והטעם שהיא מאירה כאור כל הספירות, ולכך אמר תליין ולא הויין ממש (אור יקר).

⁴ עיין ח"ב רכא ע"א (לש"ו).

⁵ ק"ל למה לא הלך משה לראות אם היה עשוי כתיקונו. ותירץ משום דאיהו הוה מארי דביתא ובעלה. הרמ"ז כ"י (נ"א).

בראשית

<p>את המשכן אל משה, בעל הבית, איש האלהים. כיון שנשלם ההיכל, הזמינה המלכה את המלך להיכל, הזמינה את בעלה איתה, לכן "ויקרא אל משה". ומשום שמשה הוא בעל הבית, מה כתוב, "ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה". משה שהוא בעל הבית עשה כך,</p>	<p>המשכן אל משה מארי דביתא איש האלהים כיון דאשתכלל היכלא מטרוניתא זמינת למלכא להיכלא זמינת לבעלה עמה בנין כך ויקרא אל משה ובנין דמשה מאריה דביתא איהו מה כתיב (שם לג ז) ומשה יקח את האהל ונטה לו מחוץ למחנה משה דאיהו מארי דביתא</p>
רלט/ב	
<p>מה שאין רשות לאיש אחר לעשות כך. "וידבר ה' אליו", דרגה אחרת עליונה. ואז, בשעה שהזדמן משה להיכנס, אז פתח ואמר, "אדם כי יקריב מכם". מה אדם [עושה] כאן, אלא כשהתחברו שמש ולבנה כאחד, פתח ואמר "אדם", ככתוב "שמש ירח עמד זבולה". "עמד", ולא עמדו.</p>	<p>עביד הכי מה דלית רשו לבר נש אחרא למעבד הכי וידבר יהו"ה אליו (ויקרא א א) דרגא אחרא עלאה! וכדין בשעתא דאזדמן משה למיעל² כדין פתח ואמר (ויקרא א ב) אדם כי יקריב מכם³ מאי אדם הכא⁴ אלא כד אתחברו⁵ שמשא וסיהרא כחדא פתח ואמר אדם כדכתיב (חבקוק ג א) שמש ירח עמד זבולה עמד ולא עמדו⁶</p>
<p>"כי יקריב מכם", כאן נרמז, מי שיעשה עבודת קרבן השלם, שימצא זכר ונקבה. משמע שכתוב "מכם", שימצא במראה שלכם. "קרבן לה", שמקריב הכל להאחז כאחד, למעלה ולמטה. "מן הבהמה", להראות אדם ובהמה הכל כאחד. "מן</p>	<p>כי יקריב מכם (ויקרא א ב) הכא אתרמיז מאן דיעביד⁷²⁷⁸ פולחנא דקרבנא שלים⁸ דישתכח דכר ונוקבא משמע דכתיב מכם⁹ דישתכח בחיזו דלכו¹⁰ קרבן ליהו"ה¹¹ דאקריב כלא¹²</p>

¹ בינה וכו' שפי' שמשה הוא הת"ת ממש (אור יקר).

² קשיא ליה, דא"כ לדידך דאמרת ד"ויקרא אל משה" היינו שהזמינו אל ההיכל, א"כ "מאי מאהל מועד" באהל מועד הוה לי למימר, לזה אמר, כי אחר הקריאה, אחר שנזדמן למיעל קודם הכניסה היה הדבור הזה. אמנם יש להקשות, כי למה לא המתין עד שיכנס וידבר באהל, וכי דרך הקורא לחבירו אל ביתו שיפסיק כניסתו בדברים (אור יקר).

³ אדם כי יקריב מכם, פי' לפי ענין הדבור ראוי שיפסיק הכניסה, דאמר אדם כי יקריב מכם, פי' אתה בא ליכנס צריך קרבן וכו', דהיינו שהמלך לא יבא אל בית הכלה בידים ריקניים, ואין הכוונה שלא בא הת"ת אל המלכות ח"ו, אלא הכוונה בקריאת משה למטה, היינו קריאת הת"ת למעלה, ובבא משה למטה למיעל, הפסיקו בדברים, ולא שהת"ת ח"ו לא נכנס (אור יקר).

⁴ פי' בכל מקום בתורה כתיב איש איש מבני ישראל או נפש כי תחטא, אבל אדם לא כתיב אלא הכא, ועוד אפשר שדקדק באומר מאי אדם הכא, דהכא לא שייך אלא איש או נפש כדנקט בכל הפרשה (אור יקר).

⁵ כי אדם ירמוז זכר ונקבה, כדכתיב זכר ונקבה בראם, ויקרא את שמם אדם, וקשיא ליה דמלת אדם כי יקריב הוא לשון יחיד (אור יקר).

⁶ תרוייהו ביחוד, לשנא דיחידא נקיט בהו, דכתיב שמש ירח עמד וכו', וא"ת מאי אכפת היות המצוה סוד אדם לגבי המצוה דנקט לגבי המצוה אדם, וי"ל דהוה אפשר למפתח בשאר דיני הקרבן, דלא בעי למימר בהו אדם אלא נפש או איש, ופתח בהאי דבעי אדם כדמסיק, משום דהוה דכר ונוק' כחדא, התחילו לצוות על ענין ייחודם יחד (אור יקר).

⁷ משמע דעל כהן קאמר, ואפשר דעל מתנדב או נודר קאמר, כי כיון שמקריב בנדר או בנדבה לא ידור אלא אם הוא נשוי (אור יקר).

⁸ כי הבעל חטא אין קרבנו שלם (אור יקר).

⁹ פי' אם מלת אדם על יחיד, היה לו לומר אדם כי יקריב ממנו קרבן, מאי מכם, אלא על רבים דהיינו אדם דכר ונוק' והטעם שצריך שיהיה המקריב זכר ונקבה (אור יקר).

¹⁰ דהיינו ת"ת ומלכות יחד (אור יקר).

¹¹ פי' שהי' ראוי שיאמר כי יקריב מכם קרבן ה' אלא אם היה אומר קרבן היה נראה ייחוד אותיות יהו"ה לבד, לכך אמר קרבן ליהו"ה (אור יקר).

¹² בין שם יהו"ה שהוא ת"ת, בין שם אדנ"י שהוא מלכות (אור יקר).

בראשית

<p>לאֲתֵאֵחָדָא כְּחָדָא לְעֵילָא וְתֵתָא¹ מִן הַבְּהֵמָה² לְאֲחֻזָּאָה אָדָם³ וּבֵהֵמָה⁴ כְּלָא כְּחָדָא⁵ מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן⁶ אֵלֶּיךָ רִתִּיכִין דְּאִינֻן דְּכִיִּין <דְּכִיִּין דְּאִמְר מִן הַבְּהֵמָה יְכוּל מְכַלָּא בֵּין דְּכִיִּין בֵּין מְסַאבֵּן הַדָּר וְאִמְר מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן</p>	<p>הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן", אֵלוֹ הַמְּרַכְבוֹת הַטְּהוֹרוֹת, שְׂכִיּוֹן שְׂאֵמֶר "מִן הַבְּהֵמָה", יְכוּל מִן הַכֹּל, בֵּין טְהוֹרוֹת וּבֵין טְמֵאוֹת, חָזַר וְאָמַר "מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן".</p>
<p>תְּקַרְיָבוּ אֶת קֶרְבְּנֵכֶם קֶרְבְּנֵי מִבְּעֵי לֵיהּ⁷ מֵאֵי קֶרְבְּנֵכֶם אֵלָא בְּקִדְמֵיתָא קֶרְבֵּן לִיהוּ"ה וְהִשְׁתָּא קֶרְבְּנֵכֶם קֶרְבֵּן לִיהוּ"ה⁸ אָדָם קֶרְבְּנֵכֶם <מִן הַבְּהֵמָה> מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן לְאֲחֻזָּאָה יְהוּדָא מִתְתָּא לְעֵילָא⁹ וּמְעִילָא לְתֵתָא מִתְתָּא לְעֵילָא הֵינֵנו קֶרְבֵּן לִיהוּ"ה מְעִילָא לְתֵתָא הֵינֵנו קֶרְבְּנֵכֶם¹⁰ לְמַלְכָא¹¹ דְּאִיהוּ יְתִיב בְּטוֹרְסָקָא¹² עֲלָאָה לְעֵילָא לְעֵילָא¹³ וּכְרִסְיָא אֲתֵתְקֵן עַל הַהוּא טוֹרְסָקָא וּמַלְכָא עֲלָאָה עַל כְּלָא בַר נֶשׁ דְּקָרִיב דּוֹרוּנָא לְמַלְכָא בְּעָא לְסַלְקָא מְדֻרְנָא לְדֻרְנָא עַד דְּסַלִּיק מִתְתָּא לְעֵילָא לְאֲתֵר דְּמַלְכָא יְתִיב עֲלָאָה עַל כְּלָא וּכְדִין יַדְעִין דְּהָא סַלְקִין דּוֹרוּנָא לְמַלְכָא וְהָהוּא דּוֹרוּנָא דְּמַלְכָא אִיהוּ <נְחִית> <נְחִיתִי> דּוֹרוּנָא מְעִילָא לְתֵתָא הָא יַדְעִין דְּהָהוּא דּוֹרוּנָא דְּמַלְכָא נְחִית מְעִילָא לְרַחֲמָא דְּמַלְכָא דְּאִיהוּ לְתֵתָא</p>	<p>"תְּקַרְיָבוּ אֶת קֶרְבְּנֵכֶם", הִיא צְרִיךְ לִהְיוֹת קֶרְבְּנִי, מֵה זֶה "קֶרְבְּנֵכֶם". אֵלָא בְּתַחֲלָה "קֶרְבֵּן לֵה", וְעַכְשֵׁיו "קֶרְבְּנֵכֶם". "קֶרְבֵּן לֵה" "אָדָם". "קֶרְבְּנֵכֶם" "מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן", לְהִרְאוֹת יְחוּד מְלַמְטָה לְמַעֲלָה וּמְלַמְעֲלָה לְמַטָּה. מְלַמְטָה לְמַעֲלָה הֵינֵנו "קֶרְבֵּן לֵה", מְלַמְעֲלָה לְמַטָּה הֵינֵנו "קֶרְבְּנֵכֶם". [מְשַׁל] לְמֶלֶךְ שִׁיּוֹשֵׁב עַל גַּג עֲלִיוֹן, לְמַעֲלָה לְמַעֲלָה, וְכִסֵּא מְתוֹקֵן עַל אוֹתוֹ גַּג, וּמֶלֶךְ עֲלִיוֹן עַל הַכֹּל. אָדָם שְׂמַקְרִיב דּוֹרוֹן לְמֶלֶךְ, צְרִיךְ לְעֵלוֹת מְדֻרְגָה לְדֻרְגָה עַד שְׂעוּלָה מְלַמְטָה לְמַעֲלָה, לְמִקּוֹם שֶׁהַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב עֲלִיוֹן עַל הַכֹּל, וְאִזּוֹ יוֹדְעִים שֶׁהֵרִי מַעֲלִים דּוֹרוֹן לְמֶלֶךְ, וְאוֹתוֹ דּוֹרוֹן הוּא שֶׁל הַמֶּלֶךְ. יוֹרֵד הַדּוֹרוֹן מְלַמְעֲלָה לְמַטָּה, הֵרִי יוֹדְעִים שְׂאוֹתוֹ דּוֹרוֹן שֶׁל הַמֶּלֶךְ יוֹרֵד מְלַמְעֲלָה לְאֲהוּב הַמֶּלֶךְ שֶׁהוּא לְמַטָּה.</p>
<p>כַּךְ בְּקִדְמֵיתָא אָדָם סַלִּיק בְּדֻרְגוֹי מִתְתָּא לְעֵילָא וּכְדִין קֶרְבֵּן לִיהוּ"ה מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר נְחִית בְּדֻרְגוֹי מְעִילָא לְתֵתָא וּכְדִין קֶרְבְּנֵכֶם בְּגִינֵי כַךְ כְּתִיב (שִׁיר הַבַּיִת) אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֲלָבֵי הֵינֵנו אָדָם וְקֶרְבֵּן לִיהוּ"ה אֲכָלוּ רַעִים הֵינֵנו <מִן הַבְּהֵמָה> מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן וּכְדִין תְּקַרְיָבוּ אֶת קֶרְבְּנֵכֶם</p>	<p>כַּךְ בְּתַחֲלָה, אָדָם עוֹלָה בְּדֻרְגוֹתָיו מְלַמְטָה לְמַעֲלָה, וְאִזּוֹ "קֶרְבֵּן לֵה". "מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר", יוֹרֵד בְּדֻרְגוֹתָיו מְלַמְעֲלָה לְמַטָּה, וְאִזּוֹ זֶה "קֶרְבְּנֵכֶם". וְלִכֵּן כְּתוּב "אֲכַלְתִּי יַעֲרִי עִם דְּבָשִׁי שְׁתִּיתִי יֵינִי עִם חֲלָבֵי", הֵינֵנו "אָדָם" וְ"קֶרְבֵּן לֵה". "אֲכָלוּ רַעִים", הֵינֵנו "מִן הַבְּהֵמָה מִן הַבְּקָר וּמִן הַצֹּאֵן", וְאִזּוֹ "תְּקַרְיָבוּ אֶת קֶרְבְּנֵכֶם".</p>

¹ דהיינו טוד ייחודם יחד יאהדונה"י (אור יקר).

² פי' הם חיות הקדש (אור יקר).

³ פני אדם (אור יקר).

⁴ פני אריה ושור ונשר (אור יקר).

⁵ כדכתיב ופני אריה אל הימין וכו' ופני שור וכו', ופני נשר לארבעתם, ומיוחד אליהם ודמות פניה פני אדם, ולכן אמר אדם כי יקריב מכם וכו' מן הבהמה דהיינו אדם ובהמה (אור יקר).

⁶ הענין כי פני אדם אינם אלא בקדושה, אמנם פני שור ואריה שהם בהמה, הנהו דלבר כלילן בהאי פרצופא, לכך לגבי בהמה הוצרך לפר, שמן הבקר דהיינו פני שור טהורים, ומן הצאן כגון פני אריה אל הימין (אור יקר).

⁷ כדקאמר קרבן לה' (אור יקר).

⁸ אע"ג דרומז ליחוד כדמפרש ואזיל מ"מ בעובדא דלתתא אתער עובדא דלעילא וצריך למסור את עצמו כאלו הקריב נפשו וגופו ואח"כ להקריב הבהמה וז"ס אדם ובהמה אז תושיע ה'. א"מ (נ"א).

⁹ קרבן לה' פי' מתקרב ממטה למעלה עד שמגיע לה' שהוא מדרגה עליונה (אור יקר).

¹⁰ פי' כי מה' יורד דרך המדרגות עד קרבנכם פי' קירוב שלכם (אור יקר).

¹¹ עי' ד"א ורומז על עולם הבריאה שלמעלה מעשיה ויצירה. הרש"ב (נ"א).

¹² הר עליון והם ב' מלות, וההר הוא המרכבה והכסא מלכות, והמלך ת"ת (אור יקר).

¹³ גג גבוה מאד כמו מגדל כארז"ל הראשונים היו מכניסים פירותיהם דרך טרקסי' והסמ"ך והקו"ף מתחלפי' לפעמים זה אחר זה (ד"א).

בראשית

<p>אתו רבי יצחק ורבי יהודה ונשקוהו על ראשו. אמרו, ברוך הרחמן שזכינו לשמוע את זה, וברוך הרחמן שלא נאבדו הדברים הללו באותו זמן. קמו והלכו. בעוד שהיו הולכים, ראו גפן אחת נטועה בגנה אחת. פתח אותו תינוק ואמר, "אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתוננו". פסוק זה הוא סוד עליון. "אסרי", היה צריך לכתוב אוסר, "עיר", היה צריך לכתוב עירה. אלא סוד הוא לנערים שהם בבית רבן להשמר מאותו החץ של עיר, והשם הקדוש נכלל שם י"ה.</p>	<p>אתו רבי יצחק ורבי יהודה ונשקוהו על ראשו. אמרו, ברוך הרחמן שזכינו לשמוע את זה, וברוך הרחמן שלא נאבדו הדברים הללו באותו זמן. קמו והלכו. בעוד שהיו הולכים, ראו גפן אחת נטועה בגנה אחת. פתח אותו תינוק ואמר, "אוסרי לגפן עירה ולשורקה בני אתוננו". פסוק זה הוא סוד עליון. "אסרי", היה צריך לכתוב אוסר, "עיר", היה צריך לכתוב עירה. אלא סוד הוא לנערים שהם בבית רבן להשמר מאותו החץ של עיר, והשם הקדוש נכלל שם י"ה.</p>
<p>וכמה דהכא אתרמיז³ שמא קדישא הכי נמי ולשרקה שורק מבעי ליה <אתכליל תמן ו"ה> בני בן מבעי ליה שורק כדכתיב (ירמיה ב כא) ואנכי נטעתיך שורק בן כמה דאת אמר (זכריה ט ט) בן אתונות אמאי שורקה ואמאי בני אלא כמה דאית שמא קדישא לאכפיא לעיר הכי נמי <אית> שמא קדישא לאכפיא חילא אחרא דאיהי דמרא דאלמלא דשמא קדישא אתרמיז הכא <הו> מטרטשי עלמא⁴ י"ה בחילא דא <וי"ה> (ו"ה) בחילא דא לאסתמרא עלמא מנייהו ולאסתמרא בר נש דלא ישלטון ביה בעלמא</p>	<p>וכמו שכאן רמוז השם הקדוש, כך גם "ולשורקה", היה צריך לכתוב שורק, נכלל שמה ו"ה. "בני", היה צריך לכתוב בן, שורק ככתוב "ואנכי נטעתיך שורק", בן ככתוב "בן אתונות", למה "שורקה" ולמה "בני". אלא, כמו שיש שם קדוש לכפות את העיר, כך גם יש שם קדוש לכפות כח אחר, שהוא חמור, שאלמלא השם הקדוש רמוז כאן, היו מחריבים העולם. י"ה בכח זה, (ו"ה) ו"ה בכח זה, לשמור מהם את העולם, ולשמור את האדם שלא ישלטו בו בעולם.</p>
<p>אסרי לגפן מאי גפן דא כנסת ישראל אמאי (אקרייא) [אתקרייא]²⁷⁹ גפן אלא מה גפן לא מקבלא עלה נטיעא אחרא הכי נמי כנסת ישראל לא מקבלא עלה אלא לקב"ה ובגין כנסת ישראל אתכפין <קמה> כל חילין אחרנין ולא יכלין לאבאשא ולשלטאה בעלמא ועל דא אטיל קרא שמא קדישא בינייהו בהאי גיסא ובהאי גיסא בני אתוננו דאתקער בגין ההוא שורק כמה דאת אמר ואנכי נטעתיך שורק <וגו> (בראשית מט יא) כבס ביין לבושו וגו' כבס כובס מבעי ליה אלא כבס מיומא דאתברי עלמא ומאן איהו דא מלכא משיחא לתתא ביין סטר שמאלא וברם ענבים סטר שמאלא לתתא וזמין מלכא משיחא</p>	<p>"אוסרי לגפן", איזו גפן, זו כנסת ישראל. ולמה נקראת גפן, אלא מה גפן לא מקבלת עליה נטיעה אחרת, כך גם כנסת ישראל לא מקבלת עליה אלא את הקדוש ברוך הוא. ומשום כנסת ישראל נכפים לפניו כל הכוחות האחרים ולא יכולים להרע ולשלוט בעולם, ולכן הטיל הכתוב את השם הקדוש ביניהם בצד זה ובצד זה. "בני אתוננו", שנעקר משום אותו שורק, כמו שנאמר "ואנכי נטעתיך שורק" וגו'. "כבס ביין לבושו" וגו'. "כבס", היה צריך לכתוב כובס. אלא כבס מיום שנברא העולם, ומיהו, זה מלך המשיח. "ביין", צד השמאל. "ובדם ענבים", צד השמאל, למטה. ועתיד מלך המשיח</p>
רמ/א	

¹ לנערים הלומדים אצל הרב (ד"א). ראיתי להרב המג"ן בכ"י שקבל שפסוק זה טוב לאומרו על ראש הילד ויועיל לעין הרע (מא"ן) (נ"א).

² ז"ס ומיד עושקיהם כח שהוא כח א' נמשך מס"מ והוא נקרא עבד שלו שממונה להטיל אסכרה בתינוקות כנזכר בפרשה בלק. ז"ח (נ"א).

³ עירה ולשרקה בני אתוננו ס"ת הה"ו. הרמ"ז כ"י (נ"א).

⁴ משחיתים העולם. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>לשלטאה לעילא על כל חילין אחרנין דעמיין עעכו"ם ולתברא תוקפיהון מעילא ומתתא</p>	<p>לשלוט למעלה על כל הכחות האחרים של העמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות, ולשבור את כחם מלמעלה ומלמטה.</p>
<p>דבר אחר (בראשית מט יא) כבס ביין לבושו <כנוונא> דהא²⁸⁰ חמרא אחזי חידו¹ וכוליה דינא² (לעמיין עעכו"ם) הכי נמי מלכא משיחא³ יחזי חדו לישראל וכוליה דינא לעמיין עעכו"ם כתיב (שם א ג) ורוח אלהי"ם מרחפת על פני המים דא רוחא דמלכא משיחא⁴ ומן יומא דאתברי עלמא אסחי לבושיה בחמרא עלאה⁵ חמי מה כתיב בתריה (שם מט יב) חכלילי עינים⁶ מיין ולבן שנים מחלב דא חמרא (דמרוי עלאה דאורייתא) <עלאה⁷ דאורייתא דמרוי> מניה שתי ולבן שנים מחלב דהא אורייתא⁸ יין וחלב⁹ תורה שבכתב ותורה שבעל פה¹⁰</p>	<p>דבר אחר, "כבס ביין לבושו", כדוגמת היין הזה, שמראה שלו שמחה, וכולו דין (לעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות). כך גם מלך המשיח, יראה שמחה לישראל, וכולו דין לעמים עובדי עבודת כוכבים ומזלות. כתוב "ורוח אלהים מרחפת על פני המים", זו רוחו של מלך המשיח, ומיום שנברא העולם הוא רוחץ לבושו ביין העליון. ראה מה כתוב אחריו, "חכלילי עינים מיין ולבן שנים מחלב". זה יין העליון, (של מרוה התורה) של התורה שמרוה, ממנו שותה. "ולבן שנים מחלב", שהרי התורה יין וחלב, תורה שבכתב ותורה שבעל פה.</p>
<p>כתיב (תהלים קד טו) ויין ישמח¹¹ לבב אנוש <נ"א אמאי בנין דמאתר דחדה קאתי ומאן הוא סופיה דקרא> להצהיל פנים משמן¹² ודאי מאתר דאתקרי שמן תא חזי שירתא²⁸¹ דחמרא¹³ חדוה הוא אתר דכל חידו מניה נפקא וסופיה דינא¹⁴ מאי טעמא¹⁵ בנין דסופא דיליה¹⁶ אתר כנישו דכלא דינא הוא וביה אתרן עלמא ועל דא</p>	<p>כתוב "ויין ישמח לבב אנוש (למה, משום שממקום של שמחה הוא בא. ומהו סוף הפסוק) להצהיל פנים משמן", ודאי ממקום שנקרא שמן. בא וראה, התחלת היין שמחה הוא, מקום שכל שמחה יוצאת ממנו, וסופו דין, למה, משום שסופו מקום כנוס של הכל, דין הוא, ובו נדון העולם, ולכן ראשית שמחה, וסוף דין. לכן "להצהיל פנים משמן", ממקום שכל שמחה יוצאת ממנו.</p>

¹ מצד הבינה (אור יקר).

² בהיותו נשפע ברבוי בגבורה (אור יקר).

³ מלכות (אור יקר).

⁴ ת"ת (אור יקר).

⁵ היינו מלכות עצמה, שיונקת דין מלמעלה (אור יקר).

⁶ הם ב' כחות בתיקוני מלכא: הא', בהם סוד הדין והם עינים. והב', בהם סוד הרחמים הם שינים, אלו מצד הבינה והיינו עינים. ואלו מצד החכמה, והיינו שינים, והם ל"ב שינים, ל"ב נתיבות חכמה (אור יקר).

⁷ בינה (אור יקר).

⁸ ת"ת (אור יקר).

⁹ תורה שבכתב, ת"ת, יונק מהחכמה חלב, ותורה שבעל פה, היא מלכות יונקת מבינה, יין, ותורה שבכתב ותורה שבעל פה כולא חד, הרי שתיהם יחד חכלילי וכו' (אור יקר).

¹⁰ פירוש יין מצד תורה שבעל פ' מלכות וחלב מצד תורה שבכתב ת"ת (נ"א).

¹¹ מצד הבינה (אור יקר).

¹² מצד החכמה (אור יקר).

¹³ מצד הבינה שמשם התעוררותו (אור יקר).

¹⁴ גבורה ומלכות (אור יקר).

¹⁵ כלומר כיון שמהתעוררותו שמחה היאך יהפך למטה לדין, ותירץ מפני הכלי שבו נשתנה השפע (אור יקר).

¹⁶ נמצא שהכלי בלי השפע אין בו כח לפעול בדין, והשפע עצמו יין המשמח, אמנם בהיותו נשפע למקום הדין, והדין צורך לעולם שם מתהפך לדין (אור יקר).

בראשית

<p>שירותא חדוה וסופא דינא בגיני כך להצהיל¹ פנים משמן² מאתר דכל חדוה מניה נפקא³</p>	<p>"ולחם לבב אנוש יסעד", איזה לחם, אלא לחם סועד (סומך) את העולם. ואם תאמר שבו תלוי לבדו סעד העולם, לא כך, שהרי לילה בלי יום לא נמצא, ולא צריך להפרידם. ומי שמפרידם יתפרד מהחיים, והיינו שכתוב "למען הודיעך כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", משום שלא צריך להפריד. ואם תאמר, דוד איך אמר "ולחם לבב אנוש יסעד", הואיל ולא תלוי בו לבדו סעד כל העולם. אלא דיוק הדבר "ולחם", וא"ו התווסף, כמו וה', ועל זה הכל נמצא כאחד.</p>
<p>תא חזי מאן דמברך על מזונא לא יברך על פתורא ריקניא ובעי נהמא לאשתכחא על פתורא וכסא דחמרא בימינא מאי טעמא בגין לקשרא שמאלא בימינא ונהמא דיתברך מנייהו ולא תקשרא בהו ולמהוי כלא חד קשורא לברכא שמא קדישא כדקא יאות דהא לחם אתקשר ביין ויין בימינא⁸ וכדין ברכאן שריין בעלמא ופתורא⁹ אשתלים כדקא יאות</p>	<p>בא וראה, מי שמברך על המזון, לא יברך על שלחן ריק, וצריך להמצא לחם על השלחן וכוס של יין בימין. למה, בשביל לקשר שמאל בימין, ולחם שיתברך מהם ולהתקשר בהם, ולהיות הכל קשר אחד, לברך את השם הקדוש כראוי. שהרי לחם נקשר ביין, ויין בימין, ואז הברכות שורות בעולם, והשלחן נתקן כראוי.</p>
<p>אמר רבי יצחק אלמלא לא אודמן לן אורחא דא אלא למשמע מלין אלזין די לן אמר רבי יהודה יאות הוא להאי ינוקא דלא ינדע כל האי ואנא מסתפינא עליה אי יתקיים בעלמא¹⁰ בגין האי אמר רבי יצחק ולמה אמר ליה בגין דהאי רביא יכיל לאסתכלא באתרא דלית רשו לבר נש</p>	<p>אמר רבי יצחק, אלמלא לא הזדמנה לנו דרך זו אלא לשמוע הדברים הללו, די לנו. אמר רבי יהודה, נאה הוא לתינוק זה שלא ידע כל זה, ואני פוחד עליו אם יתקיים בעולם משום זה. אמר רבי יצחק, ולמה, אמר לו, משום שתינוק זה יכול להסתכל במקום שאין רשות לאדם להסתכל בו,</p>

¹ עי' ח"ג רטז ע"ב.

² כלומר, ועתה כיון שהיין למעלה רחמים, אין לתמוה על אומרו להצהיל פנים, כי ודאי צהילות הפנים והשמחה משמן החכמה משם ודאי (אור יקר).

³ מחכמה, שמשם מוצא הבינה, וזהו שדקדק באומר' דכל חידו ולא אמר חידו (אור יקר).

⁴ פירוש מ' ולא ת"ת. ז"ח (נ"א).

⁵ וז"ס מ"ש הכתוב כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כו', ר"ל כי בשאר ימות השנה, זז' נק' אדם, חיים וניזונים ע"י הלחם הגופני, שהוא סוד ג' הויות, העולים בגימ' לחם, כמבואר אצלינו בסוד המוציא לחם מן הארץ בסעודות שבת. אבל אינו על הלחם הגופני לבדו, רק בשיתוף מוצא פי ה', שהוא פנימיות ורוחניות, בסוד הבל היוצא מפי ה' המשתתף עמו. וזמ"ש כי לא על הלחם לבדו, והוסיף מלת לבדו, לשלול שאינו לבדו, רק בשיתוף מוצא פי ה'. אבל ביה"כ, אין בו אכילת לחם, רק מוצא פי ה' קולות הרוחניים הפנימיים הנז' (שעה"כ ק ע"ג).

⁶ לחם מלכות, ולחם ו' ת"ת, כמו וה', הוא ובית דינו (אור יקר).

⁷ פירוש ו' ת"ת. לחם מ' ואפשר לרמוז כי לא על הלחם לבדו כלומר לחם לבד ו' יחיה כי הו' הוא חיים כנודע. מא"ן (נ"א).

⁸ בת"ת וע"ד שפי' למעלה, ובהיותו בימין סוד השמחה יין הטוב, לחם יין ימין מלכות ת"ת חסד, ואפשר לפרש יין בגבורה ולחם היא גבורה תתאה דאתי מגבורה עילאה, וגבורה נקשרת בימין (אור יקר).

⁹ מלכות בחי' תחתונה למטה מלחם (אור יקר).

¹⁰ אם יחיה בעולם (ד"א).

בראשית

<p>ואני פוחד עליו, שטרם שיגיע לפרקו ישגיח ויסתכל ויענישו אותו.</p>	<p>לאסתכלא ביה ומסתפינא עלוי דעד לא ימטי לפרקוי ישגה ויסתכל ויענשו ליה</p>
<p>שמע אותו התינוק. אמר איני פוחד מעונש לעולמים, שהרי בשעה שאבא הסתלק מן העולם, בירך אותי והתפלל עלי, וידעתי שזכות אבי תגן עלי. אמרו לו, ומי הוא אביך. אמר, (רבי יהודה) בנו של רב המנונא הזקן. לקחו אותו והרכיבו אותו על כתפיהם שלשה מילין. קראו עליו, "מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק" וגו'.</p>	<p>שמע ההוא ינוקא אמר לא מסתפינא מעונשא לעלמין דהא בשעתא דאסתליק אבא מעלמא¹ בריך לי וצלי עלי וידענא דזכותא דאבא יגין עלי אמרו ליה ומאן הוא אבוך אמר <רב יהודה> בריה דרב המנונא סבא נטלו ליה וארכבוהו על כתפייהו תלת מילין קרו עליה (שופטים יד יד) מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק וגו'</p>
<p>אמר להם אותו תינוק, דבר בא לידיכם, פרשו אותו. אמרו לו, הקדוש ברוך הוא זימן לנו את דרך החיים, אמור אתה. פתח ואמר, "מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק", פסוק זה יש לנו בו סמך. "מהאוכל" זה צדיק, שכתוב "צדיק אוכל לשובע נפשו. צדיק אוכל ודאי ונוטל הכל. למה, "לשובע נפשו", לתת שובע לאותו מקום שנקרא נפש דוד. "יצא מאכל", שאלמלא אותו צדיק לא יצא מזון לעולמים ולא יוכל העולם לעמוד (בו). "ומעז יצא מתוק", זה יצחק שברך את יעקב "בטל השמים ומשמני הארץ".</p>	<p>אמר לון ההוא ינוקא מלה אתא לידייכו פרישו לה אמרו ליה קב"ה זמין לן ארהא דחיי אימא אנת פתח ואמר מהאוכל יצא מאכל ומעז יצא מתוק האי קרא אסמכתא אית לן ביה מהאוכל דא צדיק דכתיב (משלי יג כה) צדיק אוכל לשובע נפשו צדיק אוכל ודאי ונטיל כלא² אמאי לשובע נפשו³ למיהב שבעא לההוא <אתר> דאקרי נפשו <דדוד> (דאקרי דוד) יצא מאכל דאלמלא ההוא צדיק⁴ לא יפוק מזונא לעלמין⁵ ולא יכיל עלמא לקיימא ביה ומעז יצא מתוק דא יצחק⁶ דברוך ליעקב⁷ בטל²⁸² השמים⁸ ומשמני הארץ⁹ (בראשית כז כח)</p>
<p>עוד, אף על גב שהכל אחד, אלולא תוקף הדין הקשה, לא יוצא דבש. מי הדבש, זו תורה שבעל פה, שכתוב "ומתוקים מדבש ונופת צופים". "ומעז" זו תורה שבכתב, שכתוב "ה' עז לעמו יתן". "יצא מתוק" זו תורה שבעל פה.</p>	<p>תו אף על גב דכלא חד אלמלא תוקפא¹⁰ דדינא קשיא לא נפקא דבש מאן דבש¹¹ דא תורה שבעל פה דכתיב (תהלים יט יא) ומתוקים מדבש ונפת צופים מעז דא תורה שבכתב דכתיב (שם כט יא) יהו"ה עז לעמו יתן יצא מתוק דא תורה שבעל פה</p>
רמ"ב	

¹ שנפטר אבי מן העולם (ד"א).

² אין שפע נשפע למטה שלא יושפע על ידי היסוד, מה שאין כן שאר הספירות, כי יסוד מקבל מכל אחד מהעליונות, ואין כן מלכות שאי אפשר לה לקבל אלא על ידי היסוד (אור יקר).

³ מלכות, ואלמלא היא אין נשפע לו (אור יקר).

⁴ לא בא להודיענו שיצא שפע למלכות דהא פשיטא, אלא להודיענו שאלמלא היסוד אין מלכות מקבלת משאר המדות כלל ועיקר, וכל מה שנאמר מלכות מקבלת מחסד או מגבורה או מת"ת או נצח והוד הכל מקבלת על ידי היסוד (אור יקר).

⁵ לתחתונים מפני שאין למלכות להשפיע אלא מה שמקבלת ממנו (אור יקר).

⁶ גבורה (אור יקר).

⁷ ת"ת (אור יקר).

⁸ שפע עליון הראוי לת"ת (אור יקר).

⁹ שפע הראוי למלכות (אור יקר).

¹⁰ שהיא מדת הדין הרפה (אור יקר).

¹¹ גבורה תתאה, דאתי מגבורה עלאה, וכל זה אסמכתא בפסוק כדפי' בריש דבריו (אור יקר). שהיא רומזת למ' וכן דבש גימטריא אשה (מא"ן) (נ"א).

בראשית

<p>אזלו כחדא תלת יומין עד דמטו לטורסא דקירא דאמיה¹ כיון דחמאת לון אתקנית ביתא ויתבו תמן תלת יומין אחרנין ברכוהו ואזלו וסדרו מלין קמיה דרבי שמעון אמר ודאי ירותת אורייתא אחסין ואלמלא זכותא דאבהן יתענש מלעילא אבל קב"ה לאינן דאזלין בתר אורייתא אחסינו לה אינן ובנייהו לעלמין הדא הוא דכתיב (ישעיה נט כא) ואני זאת בריתי אותם אמר יהו"ה רוחי אשר עליך וגו'²</p>	<p>הלכו כאחד שלשה ימים, עד שהגיעו לשורת הבתים אשר קרוי אמו שם. כיון שראתה אותו, סדרה את הבית, וישבו שם שלשה ימים אחרים. ברכו אותו והלכו, וסדרו דברים לפני רבי שמעון. אמר, ודאי ירושת התורה ירש, ואלמלא זכות אבות יענש מלמעלה. אבל הקדוש ברוך הוא מוריש אותה לאותם שהולכים אחר התורה, הם ובניהם לעולמים. זהו שכתוב "ואני זאת בריתי אותם אמר ה' רוחי אשר עליך" וגו'.</p>
<p>זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו וגו' (בראשית מט יג) רבי אבא פתח (תהלים מה ד) חגור הרבך על ירך גבור הודך והדרך וכי דא הוד והדר למיזן זיינא ולאזדרזא בהאי מאן דאשתדל באורייתא ואגה קרבא באורייתא וזריז גרמיה בה דא הוא שבחא (<נ"א> דמריה) דא הוא הוד והדר ואת אמרת חגור הרבך אלא ודאי עקרא דמלה את קיימא קדישא יהב קב"ה³ ורשים ליה בבני נשא בנין דינשרון ליה⁴ ולא יפגמו ליה⁵ בפגמו [ל]האי רשימא דמלכא ומאן דפגים ליה הא קאים לקבליה (ויקרא כו כה) חרב נקמת⁶ נקם ברית לנקמא נוקמא דברית קדישא דאתרשים ביה והוא פגים ליה</p>	<p>"זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות וירכתו" וגו'. רבי אבא פתח, "חגור חרבך על ירך גבור הודך והדרך". וכי זה הוד והדר לחגור כלי זיין ולהזדרז בזה, מי שעוסק בתורה ועורך קרב בתורה ומזרז עצמו בה, זהו שבח (של רבונו), זהו הוד והדר, ואתה אומר "חגור חרבך". אלא ודאי שעיקר הדבר, אות ברית הקודש נתן הקדוש ברוך הוא ורשם אותו בבני אדם כדי שישמרו אותו ולא יפגמו אותו בפגם את רושם המלך הזה, ומי שפוגם אותו, הרי עומדת נגדו "חרב נוקמת נקם ברית", לנקום נקמת הברית הקדוש שנרשם בו, והוא פוגם אותו.</p>
<p>ומאן דבעי לנטרא האי אתר יזדרז ויתקן גרמיה וישוי לקבליה בשעתא דיצרא בישא יתקף עלוי להאי חרב דקיימא על ירך⁷ לאתפרעא ממאן דפגים האי אתר⁸ וכדין חגור חרבך על ירך גבור גבור איהו גבור אתקרי ועל דא הודך והדרך דבר אחר חגור חרבך על ירך גבור מאן דנפיק</p>	<p>ומי שרוצה לשמור מקום זה, יזדרז ויתקן עצמו וישים כנגדו בשעה שהיצר הרע תוקף אותו, את החרב שעומדת על הירך, להיפרע ממי שפוגם מקום זה, ואז "חגור חרבך על ירך גבור". גבור הוא, וגבור נקרא. ועל כך "הודך והדרך". דבר אחר, "חגור חרבך על ירך גבור", מי שיוצא לדרך,</p>

¹ עד שהגיעו לשורת הבתים אשר קרוי אמו שם והוא מלשון תקרה (ד"א). פירוש למבוי קיר הבית של אמו קירא הוא קי"ר. הרשב"ב (נ"א).

² עי' תיקר"ז קכט ע"ב: אמר רבי אלעזר אשתמודע מהכא דמשה מאתווי משמע דאיהו הבל ואיהו שת ואיהו משה ואתפשטותיה דמשה בכל דרא ודרא ובכל צדיק וצדיק ואיהו אזיל בתלת תלת ובכל תלת דאיהו רכיב אתמר בהון לא ימושו מפיק ומפי זרע זרעך מהכא אשתמודע דאיהו לא אשתכח אלא באתר דאית ביה אורייתא ובגין דא זכרו תורת משה עבדי.

³ הענין שהיסוד יזכיר לו הערלה בהיותה אחוזה במלכות, ועיקר מצוה זו היא שע"י כריתת הערלה למטה כורתים אותה למעלה (אור יקר).

⁴ ונמצא האדם במצוה שומר דרך עץ החיים, שלא תכנס הטומאה שם. והמטמא אותו מכניס טומאתו ממש באות זה (אור יקר).

⁵ אח"כ במעשים המגונים (אור יקר).

⁶ היא המלכות התובעת עלבון היסוד (אור יקר).

⁷ דהיינו בהוד ששם דין ודאי, והיינו בסוד אלהים צבאות, ולכך עיקר הנקם הוא נקם היסוד, כי לה אין פגם, שהיא למעלה מיסוד על ירך, ושם בסוד הדין עומדת לינקם (אור יקר).

⁸ עי' סנהדרין פא ע"ב: הגונב את הקסוה [כלי שרת] והמקלל [ברכת ה'] בקוסם, והבועל ארמית קנאין פוגעין בו, ועי' זהר ח"ג צו ע"ב ורלו ע"א.

בראשית

<p>בארהא יתקן גרמיה בצלותא דמאריה ויזדרו בהאי צדק חרב עלאה² בצלותא ובעותין עד לא יפוק לארהא³ כדכתיב (תהלים פה יד) צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו</p>	<p>יתקן עצמו בתפלה של רבונו, ויזדרו בצדק הזה. חרב עליונה, בתפלה ובקשות טרם שיצא לדרך, ככתוב "צדק לפניו יהלך וישם לדרך פעמיו".</p>
<p>תא חזי זבולון נפיק תדירא לשבילין וארהין ואנה קרבין ואזדרו בהאי חרב עלאה בצלותא ובעותין עד לא נפיק בארהא וכדין נצח עמין ואתתקף עלייהו ואי תימא יהודה⁴ הא אתתקן בהאי לאנהא קרבין ותקוניה בהאי חרב אמאי זבולון אלא תא חזי⁵ הני תריסר שבטין כלהו תקונא דמטרוניתא הוו</p>	<p>בא וראה, זבולון תמיד יצא לדרכים ולשבילים ולחם קרבות, והזדרו בחרב העליונה הזו בתפלה ובקשות טרם שיצא לדרך, ואז נצח את העמים והתגבר עליהם. ואם תאמר, יהודה הרי נתקן לזה ללחום קרבות, ותקונים בחרב הזו, למה זבולון. אלא, בא וראה, שנים עשר השבטים הללו, כולם תיקון של המלכה הם.</p>
<p>תריין תקוניין דנוקבי⁶ אמר שלמה בשיר השירים חד לרעיא עלאה יובלא וחד >לכלה שנת השמיטה חד תקונא לעילא וחד < תקונא לתתא עובדא דבראשית הכי הוא נמי בהני תרי אתרי חד עובדא לעילא⁷ וחד עובדא לתתא ועל דא פתיחא דאורייתא בבי⁸ עובדא דלתתא כנוונא דלעילא⁹ דא עבד עלמא עלאה ודא עבד עלמא תתאה כנוונא דא תריין תקוניין דנוקבי קאמר שלמה חד לעילא וחד לתתא חד לעילא בתקונא עלאה דשמא קדישא חד לתתא בתקונא תתאה כנוונא דלעילא</p>	<p>שני תקונים של נקבות אמר שלמה בשיר השירים, אחד לרועה העליון, יובל, ואחד לכלה, שנת השמיטה. תיקון אחד למעלה, ותיקון אחד למטה. גם מעשה בראשית הוא כך, בשני המקומות הללו, מעשה אחד למעלה, ומעשה אחד למטה, ולכן נפתחה התורה בבי, מעשה שלמה כדוגמא שלמעלה. זה עושה עולם העליון, וזה עושה עולם התחתון. כדוגמא זו שני תקונים של נקבות אמר שלמה, אחד למעלה ואחד למטה. אחד למעלה בתקון עליון של השם הקדוש, אחד למטה בתקון תחתון כדוגמא שלמעלה.</p>
<p>תא חזי זכאה חולקיה דיעקב קדישא דזכה להאי והא אתמר מיומא דאתברי עלמא לא</p>	<p>בא וראה, אשרי חלקו של יעקב הקדוש שזכה לזה. והרי נתבאר, מיום שנברא העולם לא נמצאה מיטה שלימה כמו מטתו</p>

¹ מט ע"ב (הערת הזוהר).

² על ידי התפלה היא מסתלקת על נו"ה, דהיינו אדנ"י מלכות, שפתי נצח והוד, והיא פנימה להיכל ופתחי ההיכל הם נו"ה והיא פותחת ההיכל מבפנים, והיינו חרבך על ירך והיינו חרב עלאה (אור יקר).

³ ר"ת צדק לפניו יהלך הוא צלי שיתפלל קודם וישם לדרך פעמיו. וס"ת צדק לפניו יהלך הוא קכו גימטריא א"ד בריבוע. מא"ן (נ"א).

⁴ שהוא מלך והמלכות מדתו (אור יקר).

⁵ ועיקר התשובה, שעם היות עיקר האחיזה במלכות ליהודה, כל השבטים יכולים לאחוז בה, ועוד זבולון ג"כ בסוד הירך כדמסיק באינן תיקונים (אור יקר).

⁶ הם בינה ומלכות, הא' נקראת רעייתי כדכתיב יפה את רעייתי, והיא בינה שייחודה עם החכמה תמידי, כרעים שאינם מתאווים זה לזה שלעולם מיוחדים. והא' מלכות היא נקראת כלה, שהיא עם הת"ת ייחודה לזמנים, ככלה זו שהיא חביבה לבעלה, ומפני הרחק היחוד מזמן לזמן נקראת כלה. וכל א' כלולה אברים רבים בסוד כללות הספירות בתוכם, אלא שהבינה תיקוניה בסוד אברים דאריך אנפין גדולים, ז' שמיטות, והמלכות אבריה זעירין, בסוד זעיר אנפין ז' שנים שמיטה, וזה רמז שקרא לבינה יובלא, ולמלכות שמיטה, היינו דמסיק חד תיקונא לעילא, וכן אבריה נרמז' בסוד ממעלה למטה בסוד אור ישר בשיר השירים, ושם תיקוני הכלה, ממטה למעלה אור חוזר, וז"ש "וחד תיקונא למטה" והם בסוד האבנים שהם י"ב (אור יקר).

⁷ כלומר מעשה בראשית יש בו ב' פירושים, או ע"ד האצילות, דהיינו מעשה הבינה באצילות, או ע"ד העולמות למטה, דהיינו מעשה המלכות בעולם הנפרדים (אור יקר).

⁸ משמע שנים, תריין הה"ן שני בתים, בית הבית, ובית המלכות, ועם היות שלא נזכר בתורה אלא מעשה א' אין לתמוה (אור יקר).

⁹ וזה בזו, וכל פסוק נדרש לב' דרכים כענין האברים שהם שווים עינים ידיים רגלים וכו' כדפי' שלמה (אור יקר).

בראשית

<p>אשתכח ערסא שלימתא כערסיה דיעקב ובשעתא דבעא לסלקא²⁸³ מעלמא כדין הוה שלים בכל¹ סטרוי אברהם מימיניה יצחק משמאליה הוא באמצעיתא שכינתא קמיה כיון דחמא יעקב האי קרא לבנוי ואמר לון האספו (בראשית מט א) בגין דישתכח תקונא דלעילא ותתא</p>	<p>של יעקב, ובשעה שרצה להסתלק מן העולם, אז היה שלם בכל צדדיו. אברהם מימינו, יצחק משמאלו, הוא באמצע, שכינה לפניו. כיון שראה יעקב את זה, קרא לבנוי ואמר להם "האספו", כדי שימצא תיקון שלמעלה ושלמטה.</p>
<p>תא חזי רזא דמלה תרין תקונין אשתכחו תמן² חד עלאה וחד תתאה למהוי כלא שלים כדקא יאות תקונא עלאה תקונא סתים וגליא דהא תקונא דיובלא איהו ההוא דאמר שלמה בשיר השירים כדקאמרן רישא סתים הוה דלא אתגלייא הכא ולא יאות לאתגלייא דרועין וגופא אתגליין והא ידיעין שוקין סתימו³ ולא אתגליין מאי טעמא בגין דנבואה לא שריא אלא בארעא קדישא⁴ ותקונא דא סתים וגלייא תקונא אחרא תתאה תקונא דכלה דקאמר שלמה בשיר השירים האי⁵ תקונא דאתגלייא יתיר ותקונא דא בתריסר שבטין</p>	<p>בא וראה את סוד הדבר. שני תקונים נמצאו שם, אחד עליון ואחד תחתון, שיהיה הכל שלם כראוי. תיקון עליון, תיקון נסתם ונגלה, שהרי תיקון של היובל הוא, אותו שאמר שלמה בשיר השירים, כמו שאמרנו, הראש הנסתם שלא התגלה כאן ולא יפה לגלותו. הזרועות והגוף התגלו, והם ידועים. שוקים נסתמו ולא התגלו. למה, משום שנבואה לא שורה כי אם בארץ הקדושה, ותקון זה נסתם ונגלה. תקון אחר למטה, תיקון הכלה שאמר שלמה בשיר השירים, זהו תיקון שהתגלה יותר, ותקון זה בשנים עשר שבטים,</p>
<p>רמא/א</p>	
<p>דאינון תחותה ותקונא דגופא דילה</p>	<p>שהם תחתיה, ותקון הגוף שלה.</p>
<p>פתח רבי אבא ואמר (מ"א ז כג) ויעש את הים מוצק וגו' וכתוב (שם כה) עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה וגו' והים עליהם מלמעלה וגו' וכתוב (שם מד) ואת הבקר שנים עשר תחת הים וגו' עומד על שני עשר בקר הכי הוא ודאי דדא ים מתקנא ב"ב בתרין עלמין בתריסר לעילא רתיכין ממנן <לעילא> בתריסר לתתא (ב) תריסר שבטין⁷ כיון דחמא יעקב תקונא עלאה וחמא שכינתא קאים לקבליה בעא לאשלמא תקונהא קרא לבנויה תריסר ואמר לון האספו (בראשית מט א) אתקינו גרמייכו לאשלמא מהימנותא</p>	<p>פתח רבי אבא ואמר, "ויעש את הים מוצק" וגו'. וכתוב "עמד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה וגו' והים עליהם מלמעלה" וגו'. וכתוב "ואת הבקר שנים עשר תחת הים" וגו'. "עומד על שני עשר בקר", כך הוא ודאי, שהים הזה מתוקן בשנים עשר בשני עולמות, בשנים עשר למעלה מרכבות ממונות למעלה, בשנים עשר למטה שנים עשר שבטים. כיון שראה יעקב את התיקון העליון, וראה שכינה עומדת מולו, רצה להשלים תקוניה. קרא לשנים עשר בניו, ואמר להם "האספו", התקינו עצמכם להשלים את האמונה.</p>

¹ רלא ע"ב (הערת הזוהר).

² אברהם יצחק ויעקב הם תיקוני הבינה כדמפרש לקמיה, דרועין חסד גבורה, וגופא ת"ת, ושאר סתים הוה, דהיינו אדם חכמה, חוה בינה, שהם בסוד ג' ראשונות שאינם מתגלות כלל והם סוד הראש (אור יקר).

³ פ' שלא היו כאן בפטירת יעקב, שאין לפרש מפני העלמן, שהרי נ"ה הם נגלים יותר מגדולה וגבורה (אור יקר).

⁴ ונ"ה משם הנבואה, ופטירת יעקב בחו"ל לכך לא היו שם (אור יקר).

⁵ האזינו רצ ע"ב (ד"א).

⁶ רמו ע"א (הערת הזוהר).

⁷ הרי הם בחי' י"ב גבולי אלכסון שבו"ק (הקדו"ש מד ע"ד).

בראשית

<p>תא הזי תריסר שבטין בד' דגלין בד' סטרין שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם והכי הוא ודאי תלת שבטין לכל סטרי¹ לדי רוחי עלמא ותלת שבטין לדרועא דימינא ותלת שבטין לדרועא דשמאלא ותלת שבטין לירכא ימינא ותלת שבטין לירכא שמאלא וגופא דשכינתא עליהו הדא הוא דכתיב והים עליהם מאי טעמא תלת שבטין לדרועא ותלת שבטין לירכא וכן לכלא אלא רזא דמלה תלת קשרין אינון בדרועא ימינא ותלת בשמאלא ותלת בירכא ימינא ותלת קשרין בירכא שמאלא אשתכחו תריסר קשרין לארבע סטרין וגופא עליהו² אשתכחו תריסר עם גופא כגוונא דלעילא מנא לן דכתיב (בראשית מט כח) כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וזאת בגין דבה אשתלים חושבנא כמה דאתמר והים עליהם מלמעלה</p>	<p>בא וראה, שנים עשר שבטים בארבעה דגלים בארבעה צדדים, שלשה פונים צפונה, ושלשה פונים ימה, ושלשה פונים נגבה, ושלשה פונים מזרחה, והים עליהם. וכך הוא ודאי, שלשה שבטים לכל עבר, לארבעה רוחות העולם, ושלשה שבטים לזרוע ימין, ושלשה שבטים לזרוע שמאל, ושלשה שבטים לירך ימין, ושלשה שבטים לירך שמאל, וגוף השכינה עליהם. זהו שכתוב "והים עליהם". למה שלשה שבטים לזרוע ושלשה שבטים לירך, וכן לכל. אלא סוד הדבר, שלשה פרקים הם בזרוע ימין ושלשה בשמאל, ושלשה בירך ימין ושלשה פרקים בירך שמאל. נמצאו שנים עשר פרקים לארבעה צדדים, והגוף עליהם. נמצאו שנים עשר עם הגוף כדוגמא שלמעלה. מנין לנו, שכתוב "כל אלה שבטי ישראל שנים עשר", וזאת, משום שבה השתלם החשבון, כמו שנאמר והים עליהם מלמעלה.</p>
<p>שבעה עיני יהו"ה (זכריה ד י) אינון שבעה עיני העדה³ שבעין סנהדרין⁴ שעהא⁵ כמה דכתיב (במדבר ב ט) כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף וגו' כל הפקודים למחנה ראובן וכן לכלהו ואי תימא במצרים⁶ בסליקו דיעקב מעלמא דאשתכח שלימו בההיא שעתא⁷ כולי האי <אן> (אוף) הוא ודאי שבעין נפשין הוו וכל אינון דאולידו בשבע עשרה שנין דלית לון חושבנא כמה דכתיב (שמות א ו) בני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד וכתיב (תהלים מ יג) עצמו משערות ראשי זכאה חולקיה דיעקב שלימא דהוא אשתלים לעילא ותתא אמר רבי</p>	<p>"שבעה עיני ה'", הם שבעה עיני העדה, שבעים סנהדרין. שערותיה, כמו שכתוב "כל הפקודים למחנה יהודה מאת אלף" וגו'. "כל הפקודים למחנה ראובן", וכן לכלם. ואם תאמר, במצרים בהסתלקות יעקב מהעולם, שנמצאה שלמות באותה שעה, כל זה איפה הוא, ודאי שבעים נפשות היו, וכל אותם שהולידו בשבע עשרה שנים שאין להם חשבון, ככתוב "ובני ישראל פרו וישרצו וירבו ויעצמו במאד מאד", וכתוב "עצמו משערות ראשי". אשרי חלקו של יעקב השלם, שהוא השתלם למעלה ולמטה. אמר רבי אלעזר, ודאי כך הוא, אבל בתקון העליון של היובל</p>

¹ כל חסד מהם יש בהם ג' שלישים, בסוד ג' פרקי הזרוע והשוק כידוע בסוד הדגלים כאן (ע"ח שער כה פרק ג').

² היינו יעקב, שהוא עצמו משלים עם בניו, כי ת"ת ממש מציאותו במלכות גוף לשכינה, עתה נשאר שאר האברים שהם תיקוני הראש, לכך פי' סוד עיינין (אור יקר).

³ שהם בסוד ע' נפש (אור יקר).

⁴ בחינות וכחות רבות מתפשטות מה"ב בקר עד אין תכלית (נ"א).

⁵ שהם סוד ודלת ראשך כארגמן, כי החיות העליונות הם סוד ארגמן, אוריאל מיכאל גבריאל רפאל ותחת כל א' הם ג' ב"ב, והם מתחלקים לע' והם סוד עינים, והם סוד הסנהדרין העליונים, וכן ע' נפש כנגדם ותחת אלו רבו רבוון לאין תכלית, והם סוד השער המתפשט לאין מספר, והם משפחות ישראל שנתרחבו אותם הע' נפש (אור יקר).

⁶ וכיון שעדיין לא נתרבו ישראל, א"כ לא היה שם בעת פטירתו סוד השער, ופי' שכבר הולידו בשבע עשרה שנה רבים, וכן הטף אשר להם סוד השער (אור יקר).

⁷ פירוש מאחר דיעקב אע"ה בעת סליקו רצה לעשות היחוד היכן היה למטה רמז למה שלמעלה ות"י ע' נפש כנגד ע' סנהדרין ומה שהולידו ב"ז שנה כנגד השערות. ז"ח (בב"ר פ' ע"ט א"ר יודן לא נפטר אבינו יעקב מן העולם עד שראה ששים רבוא מבני בניו ע"ש וא"ש. מא"י"ן) (נ"א).

בראשית

<p>אלעזר ודאי הכי הוא אבל בתקונא עלאה דיובלא¹ היך אשתכח כולי האי אמר ליה אריא כיון דסדר רגלוי למיעאל בכרמא מאן איהו דעייל בהדיה</p>	<p>איך נמצא כל זה. אמר לו, אריה, כיון שסדר רגליו להיכנס לכרם, מיהו שיכנס עמו.</p>
<p>פתח רבי אלעזר ואמר (איוב כג יג) והוא באחד² ומי³ ישיבנו⁴ ונפשו אותה ויעש האי תקונא עלאה <הוא> כלא חד (הוא) לא הוי ביה פרודא כהאי תתאה דהא כתיב (בראשית ב י) ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים⁵ ואף על גב דאית ביה פרודא כד יסתכלון מלי כלא סלקא לחד⁶ אבל האי תקונא עלאה דיובלא קיימא על תריסר כהאי תתאה ואף על גב דאיהו חד⁷ האי חד אשלים לכל סטר⁸ בהאי סטר ובהאי סטר אינון שית סטרין עלאיין תריסר הוו⁹ דכל חד אוזיף לחבריה¹⁰ ואתכליל מניה¹¹ ואשתכחו תריסר וגופא וכלא קיימא על תריסר מאן גופא דא יעקב והא אתמר אלא רישא וגופא¹² בחד קיימי¹³ תו תריסר תלת קשרין דדרועא ימינא¹⁴ חס"ד חסדים תלת קשרין דדרועא שמאלא גבור"ה גבורות תלת קשרין בירכא ימינא נצ"ח נצחים תלת קשרין בירכא שמאלא הו"ד והודות הא תריסר וגופא קיימא עליהו <הא תליסר> תו בתליסר מכילן (ד)אורייתא¹⁵ אתפרש וכלא חד מעילא לתתא ביחודא עד ההוא אתר דקיימא על פרודא</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר, "והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש". זה תיקון העליון הזה, הוא הכל אחד, לא היה בו פירוד כתחתון הזה, שהרי כתוב "ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים". ואף על גב שיש בו פירוד, כשיסתכלו בדברים, הכל עולה לאחד. אבל תיקון עליון היובל הזה עומד על שנים עשר, כמו התחתון הזה, ואף על גב שהוא אחד, האחד הזה משלים לכל עבר, בצד זה ובצד זה. אותם ששה צדדים עליונים הם שנים עשר, שכל אחד מלוה לחבירו ונכלל ממנו, ונמצאו שנים עשר והגוף, והכל עומד על שנים עשר. מי הגוף, זה יעקב, והרי נתבאר. אלא ראש וגוף עומדים באחד. עוד שנים עשר, שלשה פרקים של זרוע ימין, חס"ד חסדים. שלשה פרקים של זרוע שמאל, גבור"ה גבורות. שלשה פרקים בירך ימין, נצ"ח נצחים. שלשה פרקים בירך שמאל, הו"ד והודות. הרי שנים עשר. והגוף עומד עליהם, הרי שלשה עשר. עוד, בשלש עשרה מדות התורה מתפרשת, והכל אחד, מלמעלה למטה ביחוד, עד אותו מקום שעומד על פירוד.</p>

¹ כי אין למעלה ממלכות, אלא ו' ספירות (אור יקר).

² פי' הוא עם הספירות האחדותם למטה (אור יקר).

³ שהיא בינה (אור יקר).

⁴ יעלה אותו למעלה בסוד התשובה, להיותו עליהם, ומי ישיבנו עמהם להשלים המספר (אור יקר).

⁵ כי ד' ראשים שהם ארגמ"ן הוא עולם הנפרדים (אור יקר).

⁶ בסוד ייחוד ההיכלות בתפלה ובקשה (אור יקר).

⁷ היינו הת"ת שהיא אחד וכו' על כולם והם י"ב למטה מהם, ואינם י"ב אלא עמו נמצא הוא המשלים למעלה במקום גוף עליהם, והוא משלים למטה עמהם להיות י"ב ע"י שית כדמסיק (אור יקר).

⁸ שהם ה' אמנם ת"ת אמצעי ועליון על כולם, כאומר' לך ה', ולמטה מכולם והם א' (אור יקר).

⁹ עי' בבהגר"א על תז"ח יט ע"ד שמכאן מתבאר שכל ו"ק נכללים זה בזה.

¹⁰ קנח ע"א (הערת הזוהר).

¹¹ יש לזה דרכים רבים: או גבורה בחסד וחסד בגבורה היינו ד', נצח בהוד והוד בנצח היינו ד', ת"ת ביסוד ויסוד בת"ת היינו ד', וז"ש אוזיף לחבריה ואתכליל מיניה כללות תחתון בעליון, או נפרש גדולה בגבורה וגבורה בת"ת ות"ת בנצח ונצח בהוד, והוד ביסוד, ויסוד במלכות הם י"ב: חסד א', גבורה ב', ות"ת ב', ונצח ב', והוד ב', ויסוד ב', א' שבו וא' שנתן לחבירו, או נפרש ממטה למעלה יסוד בהוד, הוד בנצח נצח בת"ת, ת"ת בגבורה, גבורה בחסד, חסד בת"ת שעליהם כדפי' והם י"ב על הדרך הנז' (אור יקר).

¹² בינה ות"ת (אור יקר).

¹³ שהת"ת למטה עמהם ולמעלה עם הבינה, ואפשר בסוד הדעת (אור יקר).

¹⁴ האזינו רצג ע"א, תצא קלו ע"ב (ד"א).

¹⁵ שהוא הת"ת (אור יקר).

בראשית

<p>שבעה עינין עלאין אלין דכתיב (זכריה ד י) עיני יהו"ה המה משוטטים¹ דכורין דהא אתר דדכורא איהו הכא (דה"ב טז ט) עיני יהו"ה משוטטות בתקוני שכינתא לתתא אתר [ד]נוקבא² (ד)קיימא שבעא עינין עלאין לקביל הא דכתיב (דה"א כט יא) לך יהו"ה</p>	<p>שבעה עיניים עליונים, אלה שכתוב "עיני ה' המה משוטטים", זכרים, שהרי זהו מקום של זכר הוא. כאן "עיני ה' משוטטות", בתקון השכינה למטה, מקום של הנקבה (עומדת), שבע עיניים עליונות, כנגד זה שכתוב "לך ה' "</p>
<p>רמא/ב</p>	
<p>הגדולה והגבורה וגו' האי אתר אשלים לכל סטר תו שערא [כמא] דכתיב (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהו"ה³ הדא הוא דכתיב (שם מ יג) עצמו משערות ראשי וכתוב (איכה ג כב) חסדי יהו"ה כי לא תמנו וגו' ותקונין אלין אסתלקו (>ג"א < מאתר) לאתר אחרא⁴ ואף על גב דהכא אתמר טפי ואסתליק במתקלא עלאה ותתאה ושלמה מלכא אמרין ואצטריכנא לפרשא לון זכאה חולקהון דצדיקיא יתיר דידיעין ארחא דקב"ה והכא כלא אתגלייא לידעי מדין</p>	<p>הגדולה והגבורה" וגו'. מקום זה משלים לכל עבר. עוד השער, ככתוב "מי ימלל גבורות ה'". זהו שכתוב "עצמו משערות ראשי". וכתוב "חסדי ה' כי לא תמנו" וגו'. ותקונים אלו התעלו (ממקום) למקום אחר. ואף על גב שכאן נאמר יותר, ועלה במשקל עליון ותחתון, ושלמה המלך אמרם, והצטרכנו לפרשם. אשרי חלקם של הצדיקים יותר, שיודעים דרך הקדוש ברוך הוא, וכאן הכל התגלה ליודעי מדות.</p>
<p>אמר רבי יהודה זבולן ויששכר תנאי עבדו חד יתיב ולעי באורייתא וחד נפיק ועביד פרקמטיא ותמיך ליששכר דכתיב (משלי ג יח) ותומכיה מאושר והוה פריש בימי למעבד פרקמטיא וחולקיה הכי הוה דהא ימא הוה אחסנתיה ובגיני כך קרי ליה ירך >דדרכיה²⁸⁴ דירך < לנפקא ולמיעל הדא הוא דכתיב (דברים לג יח) שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך (בראשית מט יג) לחוף ימים ישכון באינון פרישי ימים למעבד פרקמטיא לחוף ימים אף על גב דחד ימא הוה ליה באחסנתיה בתרין ימין שרייא⁵ רבי יוסי אמר כל שאר ימין הוון מהדרין קרפולין⁶ בימא דיליה⁷ והוא לחוף אניות אתר דכל ארביין⁸ משתכחין למעבד</p>	<p>אמר רבי יהודה, זבולן ויששכר תנאי עשו. אחד יושב ועוסק בתורה, ואחד יוצא ועושה מסחר, ותומך ביששכר, שכתוב "ותומכיה מאושר". והיה פורש לימים לעשות מסחר, וחלקו כך היה, שהרי הים היה ירושתו. ולכן קורא לו ירך. דרך הירך לצאת ולהיכנס. זהו שכתוב "שמח זבולן בצאתך ויששכר באהלך". "לחוף ימים ישכון", באותם יורדי הים לעשות מסחר. "לחוף ימים". אף על גב שים אחד היה בירושתו, בשני ימים הוא שורה. רבי יוסי אמר, כל שאר הימים היו מחפשים סחורה בים שלו. "והוא לחוף אניות", מקום ששם נמצאות כל האניות לעשות סחורה. "וירכתו", אמר רבי חזקיה, ירכתו מגיעה</p>

¹ שמות קו (ד"א).

² שהוא בסוד עולמות בי"ע שהם בסוד נוק' כמ"ש רמו סע"א ורע"ב (לש"ו, עי' דע"ה ח"ב סג ע"ב). עי' ע"ח שער מ"ד ומ"ן סוף דרוש יד ובשער השמות פ"א כי שורש כולם בניצו"ק ושב"כ דמלכות שנפלו בעולם התהו, הרי הם המ"ן שלה שנתבררו (דע"ה ח"ב קנג ע"ב). ועי' דברינו לעיל כב ע"א.

³ מפרש שהם ענפיה גבורה, ששערין דלעיל דינא תקיף כאומר' שחורות כעורב (אור יקר).

⁴ בסוד שער דא"א כתיב חסדי ה' כי לא תמנו, ואלין שהם חסדים "לאתר אחרא אסתלקו" שהוא שיער רישיה כעמר נקא, אבל משם ראה לגבורות בה (אור יקר).

⁵ הא' שבחלקו שנוסע ממנו והאחרת שהולך שם לעשות פרקמטיא לעבר הים, דהיינו דרמז קרא לחוף ימים וירכתו על צידון ים אחד ולא פליגי, ור' יוסי אמר שהטעם שאמר הכתוב ימים לשון רבים הוא מפני מה ששאר הימים היו מושכים סחורה אליו (אור יקר).

⁶ פי' והעד שהכתוב אמר והוא לחוף אוניות, נראה שאדרבה האניות הם באות אליו, לא שהוא בא אליהם כדפי' ת"ק וז"ש "והוא לחוף" (אור יקר).

⁷ כל הסוחרים אשר הם משוטטים לסחור בשאר ימים היו חוזרים אחר סחורה בים שלו (ד"א).

⁸ ספינות (ד"א).

בראשית

<p>סחורתא וירכתו¹ אמר רבי חזקיה ירכתיה דיליה מטי על ספר² צידון ותחומא פריש לההוא אתר³ ופרקמטיא דכל⁴ מארי סחורתא סחרין ותייבין בסחורתיהו לההוא אתר</p>	<p>עד גבול צידון, ותחום שלו נפרד עד אותו מקום, וסחורה של כל בעלי הסחורה טובים, ושבים בסחורתם לאותו מקום.</p>
<p>רבי אחא אמר כתיב (ויקרא ב יג) ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח וכי אמאי מלח אלא בגין דאיהו ממרק ומבשם מרירא לאטעמא ואי לאו הוי בגין מלחא לא יכיל עלמא למסבל מרירא דהא הוא דכתיב (ישעיה כו ט) כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל וכתיב (תהלים פט טו) צדק ומשפט מכון כסאך ומלח איהו ברית דעלמא קיימא ביה דכתיב (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי בגין כך אקרי ברית אלהיך ואקרי ים המלח וימא אקרי על שמייה⁵</p>	<p>רבי אחא אמר, כתוב "ולא תשבית מלח ברית אלהיך מעל מנחתך על כל קרבנך תקריב מלח". וכי למה "מלח", אלא משום שהוא ממרק ומבשם את המר לתת לו טעם, ואם לא היה (לפי) מלח, לא יכול העולם לסבול את המר. זהו שכתוב "כי כאשר משפטיך לארץ צדק למדו יושבי תבל". וכתוב "צדק ומשפט מכון כסאך". ומלח היא ברית שהעולם עומד בו, שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתי". לכן נקרא ברית אלהיך, ונקרא ים המלח, והים נקרא על שמו.</p>
<p>רבי חייא אמר כתיב (תהלים יא ז) כי צדיק יהוה צדקות אהב⁶ דא מלחא בימא ג'א במייתא⁷ ומאן דפריש לון⁸ גרים לגרמיה מיתה⁹ בגין כך¹⁰ כתיב לא תשבית מלח דהא דא בלא דא¹¹ לא אזלא¹² אמר רבי אחא ים חד הוא¹³</p>	<p>רבי חייא אמר, כתוב "כי צדיק ה' צדקות אהב", זה המלח בים (במים), ומי שמפרידם גורם לעצמו מיתה, לכן כתוב "לא תשבית מלח", שהרי זה לא הולך בלי זה. אמר רבי אחא, ים אחד הוא, ונקרא ימים, אלא יש מקום בים שהוא מים</p>

¹ מורה שגבולו רב ביבשה, אמנם ירך מכל הגוף מטא על ספר צידון, ויש לו ימים הרבה במשך שפת הים כל אורך גבולו, אמנם גבולו לצד צפון מגיע (אור יקר).

² גבול (ד"א).

³ ולא פליגא אומר לחוף ימים, שכל גוף ארצו חוף ימים הרבה, וירך תחומו סוף גבולו ירכתו עד צידון והשתא נחא אומר' והוא לחוף אניות, שעדיין לא פרי שהכתוב תועלת הימים (אור יקר).

⁴ ור' אחא אמר שעל צד הרמז יאמר הכתוב ענין גדול בכפל דבריו, ולדבריו תפל דין והמלוח הוא מזוג ברחמים דהיינו שהמלח ממתיק המר, דהיינו צדק דין, משפט ממתיק דין צדק כדפי' בחש"ק. והטעם שהמלח משפט מפני שהוא ברית מלח, והשתא קרא הכי קאמר זבולון לחוף ימים ישכון דהיינו דאית י"ם וים המלח ים סתם מרירא בדינא, וים המלח מתיקא בברית, והוא לחוף אניות שהם כחות התחתונים הבאים אל הים, אחר שהוא נמתק במלח הברית, וירכתו עד צידון, דהיינו שהוא ירך הוד, נאחז בים המשפט, המלך המשפט, דהיינו אימא עילאה עד הוד אתפשטת, והיא נמשכת עד המלכות, והיינו עד צידון צד ו'ן המלכות סטרא דו' ת', וסטרא דיובלא שמטה ודאי צלע חד מסטרוי אתקרי זה רמז ר' אחא בדבריו אלה (אור יקר).

⁵ שים היא המלכות, והמלח ברית, ונקראת ים המלח על שם הברית, לא שהמלח עיקר בים שהרי הוא זכר ורחמים ור' חייא פליג עליה כי המלח הוא הדין (אור יקר).

⁶ שקושר צדיק וצדק דהיינו שקושר צדקות למעלה דהיינו מלח דין (אור יקר).

⁷ חסד, ובאמת המים חסד בלי מלח אין בו טעם, והמלח בלי מים מר תכלית המרירות (אור יקר).

⁸ מצד שתיהן (אור יקר).

⁹ ועיקר הכרח דברי ר' אחא שפי' מלח ביסוד הוא מפסוק ולא תשבית מלח נראה שהמלח עיקר דהיינו ברית (אור יקר).

¹⁰ מן הטעם שפי' ששניהם עיקר זה עם זה, אמר לא תשבית מלח וכו' לא שיהיה עיקר הזכר מלח (אור יקר).

¹¹ לא זכר בלא נקבה ולא נקבה בלי זכר (אור יקר).

¹² אין להם שום הנהגה כלל ושניהם צריכים זה לזה. ופי' הכתוב כדפי' ר' אחא רק בהפוך הסברות, שהמלחות שבו הוא צדק, ור' חייא סבירא ליה בענין זה כדפי' (אור יקר).

¹³ שהיא המלכות כר' אחא, ויש בה בחינות הרבה כבחינות הספירות (אור יקר).

בראשית

<p>ואקרי¹ ימים אלא אתר אית בימא דאיהו מיין צליל² ואתר דאית ביה מיין מתיק³ ואתר דאית ביה מיין מריז⁴ בגין כך ימים קרינן ועל דא לחוף ימים אמר רבי אבא כל שבטא ושבטא וכל חד וחד קשרא חד מאינון קשרין דמתחברן בגופא</p>	<p>צלולים, ויש מקום שבו מים מתוקים, ויש מקום בו מים מרים, ולכן קוראים ימים, ועל זה "לחוף ימים". אמר רבי אבא, כל שבט ושבט וכל אחד ואחד פרק אחד מאותם פרקים שמתחברים בגוף.</p>
<p>רבי אבא הוה יתיב ליליא חד וקם למלעי באורייתא עד דהוה יתיב אתא רבי יוסי ובטש אפתח⁵ אמר סיפטא בטופסרא קפטלא⁶ שכיחי יתבו ולעו באורייתא אדהכי קם בריה דאושפיזא ויתיב קמייהו אמר לון מאי דכתיב (יהושע ב יג) והחיייתם את אבי ואת אמי וגו' וכתיב (שם יב) ונתתם לי אות אמת מאי קא בעאת מנייהו אמר רבי אבא יאות שאלת אבל אי שמעת מידי אימא ברי אמר תו שאלתא דהא אינון יהבו לה מה דלא בעאת מנייהו דכתיב (שם יח) את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלון וגו'</p>	<p>רבי אבא היה יושב לילה אחד, וקם לעסוק בתורה. בעוד שהיה יושב, בא רבי יוסי והכה בפתח. אמר אצל תיבת שרים מצויים משקל. ישבו ועסקו בתורה. בין כך קם בן המארח וישב לפניו. אמר להם, מה שכתוב "והחיייתם את אבי ואת אמי" וגו', וכתוב "ונתתם לי אות אמת", מה רצתה מהם. אמר רבי אבא, יפה שאלת, אבל אם שמעת דבר, אמור בני. אמר, עוד שאלה, שהרי הם נתנו לה מה שלא רצתה מהם, שכתוב "את תקות חוט השני הזה תקשרי בחלום" וגו'.</p>
<p>אלא הכי אוליפנא היא בעאת סימנא דחיי דכתיב והחיייתם את אבי וגו' ואמרה סימנא דחיי לא שרייא אלא באות אמת ומאי איהו⁷ אות אמת דא את ו' בגין דביה שריין חייין (ו) הכי אוליפנא סימנא דמשה קא בעאת ואינון אמאי יהבו לה תקות חוט השני אלא אינון אמרי משה הא אסתלק מעלמא דהא אתכניש שמשא והא מטא זמנא דסיהרא למשלט סימנא דסיהרא אית לן למיהב לך ומאי איהו תקות חוט השני הזה כמה דאת אמר (שיר ד ג) כחוט השני שפתותיך (ומלכיהם ישרתונך וגו') סימנא דיהושע יהא גבך בגין דשולטנותא דסיהרא השתא</p>	<p>אלא כך למדנו, היא רצתה סימן חיים, שכתוב "והחיייתם את אבי" וגו', ואמרה, סימן חיים אינו שורה אלא באות אמת, ומהי אות אמת, זו אות ו', משום שבו שרויים חיים. כך למדנו, היא בקשה סימן של משה, ולמה הם נתנו לה תקות חוט השני. אלא, הם אמרו, הרי משה הסתלק מן העולם, שהרי נכנס השמש, והרי הגיע זמן הלבנה לשלוט, סימן של הלבנה יש לנו לתת לך, ומהו, תקות חוט השני הזה, כמו שנאמר "כחוט השני שפתותיך". סימן של יהושע יהיה אצלך, משום שכעת שלטון הלבנה.</p>
<p style="text-align: center;">קמו רבי אבא ורבי יוסי</p>	<p style="text-align: center;">קמו רבי אבא ורבי יוסי</p>
<p style="text-align: center;">רמב"א</p>	<p style="text-align: center;">רמב"א</p>
<p>ונשקוהו אמרו ודאי זמין אנת למהוי ריש מתיבתא או נברא רבא בישראל ומנו רבי בון</p>	<p>ונשקוהו. אמרו, ודאי עתיד אתה להיות ראש ישיבה או איש גדול בישראל, ומיהו,</p>

¹ שמות מח (הערת הזוהר).

² בחי' החסד (אור יקר).

³ מצד הת"ת שהדין מתמתק (אור יקר).

⁴ מצד הגבורות (אור יקר).

⁵ והכה על הפתח (ד"א).

⁶ לשון המשקל אינו מצוי כי אם בטופסרא קפטלא שהם שרים וראשים חשובים והם אינם נוטים לא לימין ולא לשמאל (ד"א). פירוש אם השר מצוי עם הטפסר ודנים שניהם אז משפטים ישרים שכיחי ור"ל כשילמדו שנים אז יכוננו אל האמת וישקלו דבריהם במאזני צדק כי אחד מחכים לחברו וכמ"ש ומתלמידי יותר מכולם כי מחכים את רבו ומעמידו על האמת. הרשב"ב (האי מעמידו על האמת תני תנא על חבירו אך לגבי רבו לא נאמר דנהי דמחכים רבו בהערות וחקירות אמנם מתוך כך רבו הוא עומד על האמת אלא דהוא פתח בחבירי' ודו"ק. מא"ן (נ"א).

⁷ ויקרא ב ע"א (הערת הזוהר).

בראשית

<p>תו שאיל ואמר בנוי דיעקב כלהו תריסר שבטין אתסדרו לתתא כגוונא דלעילא אמאי אקדים בברכאן זבולון ליששכר תדיר והא יששכר אשתדלותיה באורייתא ואורייתא אקדים בכל אתר אמאי אקדים ליה זבולון בברכאן אבוי אקדים ליה משה אקדים ליה אלא זבולון זכה על דאפיק פתא מפומיה ויהב לפומיה דיששכר בניני כך אקדים ליה בברכאן מהכא אוליפנא מאן דסעיד למריה דאורייתא נטיל ברכאן מעילא ותתא ולא עוד אלא דזכי לתרי פתורי מה דלא זכי בר נש אחרא זכי לעותרא¹ דיתברך בהאי עלמא וזכי למהוי ליה חולקא בעלמא דאתי הרא הוא דכתיב (בראשית מט יג) זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות² כיון דכתיב לחוף ימים אמאי והוא לחוף אניות אלא לחוף ימים בעלמא דין לחוף אניות בעלמא דאתי כמה דאת אמר (תהלים קד כו) שם אניות יהלכון וגו' דתמן הוא נגידו דעלמא דאתי³</p>	<p>רבי בון. עוד שאל ואמר, כל בני יעקב שנים עשר שבטים, נסדרו למטה כדוגמא שלמעלה. למה זבולון קודם ליששכר תמיד בברכות, והרי יששכר עסקו בתורה, ותורה קודמת בכל מקום, למה הקדים את זבולון בברכות, אביו הקדים אותו, משה הקדים אותו. אלא זבולון זכה לזה על שהוציא פת מפיו ונתן לפיו של יששכר, לכן הקדימו בברכות. מכאן למדנו, מי שזן את בעל התורה, נוטל ברכות למעלה ולמטה, ולא עוד, אלא שזוכה לשני שלחנות, מה שלא זוכה בן אדם אחר. זוכה לעושר שיתברך בעולם הזה, וזוכה להיות לו חלק בעולם הבא. זהו שכתוב "זבולון לחוף ימים ישכון והוא לחוף אניות". כיון שכתוב "לחוף ימים", אז למה "והוא לחוף אניות". אלא "לחוף ימים" בעולם הזה, "לחוף אניות" בעולם הבא, כמו שנאמר "שם אניות יהלכון" וגו', ששם הוא שפע העולם הבא.</p>
<p>פתח ואמר (שיר ה ח) השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני וכי מאן קריב למלכא ככנסת ישראל דאיהי אמרת אם תמצאו את דודי מה תגידו לו אלא בנות ירושלים אלין אינון נשמתהון דצדיקיא דאינון קריבין למלכא⁴ תדיר ומודעין למלכא בכל יומא עסקוי דמטרוניתא⁵ דהכי אוליפנא בשעתא דנשמתא נחתת לעלמא כנסת</p>	<p>פתח ואמר, "השבעתי אתכם בנות ירושלים אם תמצאו את דודי מה תגידו לו שחולת אהבה אני". וכי מי קרוב למלך כמו כנסת ישראל, שהיא אומרת, "אם תמצאו את דודי מה תגידו לו", אלא "בנות ירושלים" אלו הם נשמות הצדיקים, שהם תמיד קרובים למלך, ומודיעים למלך בכל יום את עסקי המלכה. שכך למדנו, בשעה שהנשמה יורדת לעולם, כנסת ישראל נכנסת עליה בקיום של שבועה, שתגיד</p>

¹ פירוש שיעשה שותפות עמו בתנאי גמור וכמש"ל דף רמא ע"ב. זבולון ויששכר תנאי עבדו ואז בפרקמטיא דעביד זבולון ה' מצליח בידו כי הוא יותר טוב מהמטיל מלאי לכיס של ת"ח וסגולה זו בשותפות דוקא נוסף על חולקא שיש לו בעלמא דאתי בתורה חלוקות של ב' שותפים. הרש"ב (נ"א).

² הם הכחות העליונים שהם באים למלכות לינק שפע הבינה (אור יקר).

³ ועיקר הראיה מאומר זה הים גדול ורחב ידים, גדול מצד הת"ת ורחב ידים מצד החסד והגבורה, שם רמז מצד הגבורה, שם אוניות מצד הבינה, לוייתן מצד חכמה בעל הייחודים, א"כ בבחי' אוניות הוא נגידו דעלמא (אור יקר).

⁴ וא"ת ועדיין יקשה מאן קריבין למלכא ככנסת ישראל, אמנם עיקר התירוץ הוא שהם מעלים התעוררותם למעלה, ומושכין לה שפע ומייחדים אותה אל הת"ת כדמסיק, והשתא קשה, שהרי הם תחתונים היאך מייחדים למעלה, אמנם במה שאמר דאינון קריבין למלכא תירץ זה, שהרי הנשמות הם מזווגא דמלכא ומטרוניתא, והם טיפי הזרע מעצם הזכר, א"כ קרובים הם יותר מפני שהם עצם הזכר, והיינו טעם להתעוררותם העולה מעלה מעלה, והיינו טעם מציאותם ובואם לעולם כדמפרש ואזיל, וקראם בנות ירושלים בערך היותם בעולם התחתון שהם נזונות מהשכינה ובאמת הם בני ציון היקרים למעלה בזכר (אור יקר).

⁵ פי' לפי שנשמות של הצדיקים עולים בסוד מ"ן למלכות ומקשטים אותה ואז ז"א כשרוה אותה מקושטת מתעורר לקבל שפע מזולתו כדי לתת אל המלכות נמצא שנשמות הצדיקים כאלו הם מודיעים לז"א אהבה שאוהבת המלכות לז"א ואומרים לו שרצונו להזדווג וז"ש לקמן ובהוא יחזוא דעביד גרים לאתפייסא מלכא במטרוניתא ואודע ליה למלכא רחימותא דילה לגביה (מ"מ).

בראשית

<p>285 ישראל עאלת עלה בקיומא דאומאה! דיהויי למלכא ויודע ליה רחימותא דילה לגביה בגין לאתפייסא בהדיה ובמה בגין דחיובא על בר נש ליחדא שמא קדישא² בפומא³ בלבא⁴ בנפשא⁵ ולקשרא כלא כשלהובא דאתקשרא בטיפסא⁶ ובהוא יחודא דעביד גרים לאתפייסא⁷ מלכא במטרוניתא ואודע ליה למלכא⁸ רחימותא דילה לגביה</p>	<p>למלך ותודיע לו אהבתה אליו, כדי להתפייס עמו. ובמה, משום שחיוב על בן אדם לייחד את השם הקדוש בפה, בלב ונפש, ולקשור הכל כשלהבת הקשורה בגחלת, ובאותו היחוד שעושה, גורם לפייס המלך עם המלכה, ומודיע למלך אהבתה אליו.</p>
<p>דבר אחר בנות ירושלים אלין תריסר שבטין דתנינן ירושלם על תריסר טורין קיימא ומאן דאמר על שבעה לא קאמר לאשלמא שלימו ואף על גב דכלא חד דאית שבעה⁹ אית ארבעה¹⁰ ואית תריסר¹¹ וכלא חד ודאי על תריסר טורין קיימא תלת טורין לסטרא דא ותלת טורין לסטרא דא וכן לארבע זווין וכדין אתקרי חיה¹² כמה דאת אמר (יחזקאל י טו) היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל ואלין אקרונ בנות ירושלים בגין דקיימא עליהו ואינון סהדי סהדותא למלכא¹³²⁸⁶ על כנסת ישראל הדא הוא דכתיב (תהלים קכב ד) שבטי י"ה עדות לישראל להודות לשם יהו"ה אמר רבי יהודה¹⁴ זכאה</p>	<p>דבר אחר, "בנות ירושלים", אלו שנים עשר שבטים, ששנינו, ירושלים עומדת על שנים עשר הרים. ומי שאמר על שבעה, לא אמר להשלים שלמות. ואף על גב שהכל אחד, שיש שבעה ויש ארבעה ויש שנים עשר, והכל אחד. ודאי על שנים עשר הרים עומדת. שלשה הרים לצד זה, ושלשה הרים לצד זה, וכן לארבע זוויות, ואז נקראת חיה, כמו שנאמר "היא החיה אשר ראיתי תחת אלהי ישראל". ואלה נקראות "בנות ירושלים", משום שעומדת עליהן, והן מעידות עדות למלך על כנסת ישראל. זהו שכתוב "שבטי יה עדות לישראל להודות לשם ה'". אמר רבי יהודה, אשרי חלקם של ישראל שיודעים דרכי הקדוש ברוך הוא,</p>

¹ בזולת שבועה קודמת שמשביע אותה הקב"ה שיהיה צדיק וכו' (אור יקר).

² הויה הרמוז בק"ש כנודע (אור יקר).

³ ה' מלכות (אור יקר).

⁴ ת"ת ו' עץ החיים שבלב (אור יקר).

⁵ היינו ה' בינה שמשם הנשמה והם סוד שלהבת וכו' י' גחלת ו' שלהבת, ה' ה' אורות, ה' ה' גוונין
דשלהובא, והיינו לקשר בסוד אחד כל הספירות, ולהכניס שלהבת בגחלת והגחלת בשורשה כנודע (אור יקר).

⁶ כשלהבת הקשורה בגחלת (ד"א).

⁷ שהרי הוא מעורר ומייחד והיא אושדת מיין נוקבין בהוא פקודיא (אור יקר).

⁸ שכך הוא פ' דבריו שמע ישראל קורא לישראל סבא שיבא אל השכינה (אור יקר).

⁹ פ' ז' היכלות (מ"מ).

¹⁰ הם כחב"ד דבריאה שבהם מתלבשים הארת תנה"י דמלכות דאצילות בסוד כסא כמ"ש לעיל בסוף
פרשת ויגש (מ"מ).

¹¹ יסוד הכל הם ד' חסד גבורה ת"ת מלכות, וכנגדם מיכאל גבריאל אוריאל רפאל, והם ז' והיינו סוד
התפשטות אלו הד' שבהיכל הרצון בז' היכלות, כעין מה שהם שבע ספירות. וכאשר יתאספו יוכללו בד',
שהרי מג' אבות יהיו מתפשטין ג' בנים, והמלכות נקודה אמצעית בין ג' לג', ואין זה עיקר שלימות אלא
שיתקשרו ההיכלות בהיכל הרצון, ויהיה רמז לסוד המלכות עולה ונקשרת בת"ת. ואז הם הד' נכללים בג' ג'
הם ז"ב וענין הכללות הם בסוד נו"ה המשלימים ז"ב גבולי אלכסון, והיינו סוד ז"ב פנים לחיות שכאשר הת"ת
בא ב"ב אבריו על המלכות, היא מתעוררת על ז"ב פני החיות האלו (אור יקר). פ' כמ"ש ששה כלולים בהיכל
הרצון, וששה מהיכל הרצון ולמטה (מ"מ).

¹² פ' ז' וד' וי"ב סך הכל כ"ג כמנין ח"ה והוא מילוי המילוי דשם ב"ן (מ"מ).

היינו מ' ונ"ל דלכן נקרא חיה על שם שבע וארבע וי"ב כנזכר הרי הכל כ"ג כמנין חיה. א"מ (נ"א).

¹³ על כנסת ישראל, שאינה מתקטטת בהם אלא מאורו דווקא, ובהם נראה שסוד הת"ת קושט המלכות
(אור יקר).

¹⁴ שמא גרסינן ר' אבא, או לעיל גרסינן ר' יהודה, ושמא שאמר ר' יהודה זה כששמע הדברים וזה דוחק
(אור יקר).

בראשית

<p>עליהם כתוב "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך ובך בחר ה'" וגו'.</p>	<p>חולקהון דישראל דידעי אורחוי דקב"ה עלייהו כתיב (דברים יד ב) כי עם קדוש אתה ליהו"ה אלהיך ובך בחר יהו"ה וגו'</p>
<p>"יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים". אמר רבי אלעזר, וכי יששכר נקרא חמור, אם משום שעוסק בתורה, נקרא לו סוס או אריה או נמר, למה חמור. אלא אמרו, משום שחמור נושא משא, ולא בועט באדונו כמו שאר הבהמות, ואין בו גסות הרוח, ולא חושש לשכב במקום מתוקן. כמו כן כאן יששכר, שעסקו בתורה, נוטל משא התורה, ולא בועט בקדוש ברוך הוא, ואין בו גסות הרוח, כמו החמור שלא חושש לכבודו אלא לכבוד רבונו (רבו). "רובץ בין המשפתיים", כמו שאמרנו ועל הארץ תישן, וחיי צער תחיה, ובתורה אתה עמל.</p>	<p>יששכר חמור גרם רובץ בין המשפתיים (בראשית מט יד) אמר רבי אלעזר וכי יששכר חמור אקרי אי בנין <דאשתדל באורייתא נקרייה> (דישתדל באורייתא קרינן) ליה סוס או אריה או נמר¹ אמאי חמור אלא אמרו בנין דחמור נטיל מטולא ולא בעיט במאריה כשאר בעירי² ולא אית ביה גסות הרוח³ ולא הייש למשכב באתר מתתקן⁴ אוף הכי יששכר דאשתדלותיה באורייתא נטיל מטולא דאורייתא ולא בעיט ביה בקב"ה ולא אית ביה גסות הרוח כחמור <דלא> (ולא) חייש ליקרא דיליה אלא ליקרא דמריה²⁸⁷⁵ רובץ בין המשפתיים כדאמרינן ועל הארץ תישן וחיי צער תחיה <ובתורה אתה עמל></p>
<p>דבר אחר, "יששכר חמור גרם רובץ" וגו', פתח ואמר, "לדוד ה' אורי וישעי ממי אירע ה' מעוז חיי ממי אפחד", כמה חביבים הם דברי התורה, כמה חביבים אותם שעוסקים בתורה לפני הקדוש ברוך הוא, שכל מי שעוסק בתורה, לא פוחד מפגעי העולם, שמור הוא למעלה, שמור הוא למטה. ולא עוד, אלא</p>	<p>דבר אחר יששכר חמור גרם רובץ וגו' פתח ואמר (תהלים כז א) לדוד יהו"ה אורי וישעי ממי אירא יהו"ה מעוז חיי ממי אפחד כמה חביבין אינון מלין דאורייתא כמה חביבין אינון דמשתדלי באורייתא קמי קב"ה דכל מאן <דאשתדל> (דישתדל) באורייתא לא דחיל מפגעי עלמא נטיר הוא לעילא נטיר הוא לתתא ולא עוד אלא</p>
<p>רמב"ב</p>	
<p>שמכניע כל פגעי העולם ומוריד אותם לעומק תהום רבה. בא וראה, בשעה שנכנס הלילה, הפתחים נסתמים, וכלבים וחמורים שורים ומשוטטים בעולם, וניתן להם רשות להשחית, וכל בני העולם ישנים במטותיהם, ונשמות הצדיקים עולות</p>	<p>דכפית⁶ לכל פניעי דעלמא ואחית לון לעומקי דתהומא רבא תא חזי בשעתא דעאל ליליא⁷ פתחין סתימין⁸ וכלבי וחמרי שריין ושאטן בעלמא ואתייהבת רשו לחבלא וכל בני עלמא</p>

¹ ירצה אם על שסובל משא התורה שהיא משא כבד ליקרי ליה סוס שהוא מהודר ומורה על המשא גדול יותר מחמור ואם על שהוא גבור במלחמתה של תורה ליקרי ליה אריה בגבורה אמנם חמור אין לו ענין והוא מגונה (אור יקר).

² נושא משאו ואינו בועט באדונו כשאר בהמות (ד"א).

³ ובחר לומר חמור לשבחו במה שמנבל עצמו על דברי תורה כחמור (אור יקר).

⁴ ומפני שהרוכב על הסוס מתכבד והרוכב על החמור אינו מתכבד (אור יקר).

⁵ שאלו המדות בת"ח אינם אלא לערך עצמו, כי לערך כבוד התורה היו קפדנים הרבה מאד בזמנים קדמונים (אור יקר).

⁶ כי לא לבד שמירה לעצמו, אלא מכניע החצונים ועושה שמירה לכל העולם (אור יקר).

⁷ ואין משביתם אז כלל, מפני שזה זמן שליטתם ממש, ולכך אין רנה של תורה אלא מחצות ואילך, והטעם שממש מתירים אותם, מפני שהשערים העליונים הם פתחין דהיכלין, שדרך בם ההנהגה מתפשטת לעולם (אור יקר). לעיל קעב ע"א (הערת הזוהר)

⁸ שלא יאחזו בהם למעלה, ולכך מתירין כלבי וחמרי, שהם שולטים בב' משמרות, משמרה ראשונה ושני' כנודע, וגם התחתונים קצת בשמירה, מפני שאין דרך בני אדם להתשוטט בדרכים (אור יקר).

בראשית

<p>להתענג למעלה. ניימי בערסייהו¹ ונשמתהון דצדיקייא סלקין² לאתענגא לעילא</p>	
<p>כד אתער רוח צפון ואתפליג ליליא אתערותא קדישא אתער³ בעלמא ואתמר בכמה דוכתי זכאה חולקיה דההוא בר נש דאיהו קאים בההיא שעתא ואשתדל באורייתא⁴ כיון דאיהו פתח באורייתא כל אינון זינין בישינ אעיל לון בנוקבי דתהומא רבה וכפית ליה לחמור⁵ ונחית ליה בטפסרי⁶ דתחת עפרא⁷ דוהמי⁸ קסרא בניני כך יששכר⁹ דאשתדלותיה באורייתא כפית ליה לחמור ונחית ליה מההוא²⁸⁸ גרם המעלות דאיהו סליק לנוקא עלמא ושוי מדוריה בין המשפתים בין זוהמי דטפסרי דעפרא¹⁰</p>	<p>כשמתעוררת רוח צפון ונחלק הלילה, התעוררות של קדושה מתעוררת בעולם, וזה נאמר בכמה מקומות. אשרי חלקו של אותו אדם שעומד באותה שעה ועוסק בתורה. כיון שהוא פותח בתורה, את כל אותם המינים הרעים הוא מכניס לנקבי תהום רבה, ומכניע את החמור, ומורידו בשרים שתחת העפר של זוהמת המושל. לכן יששכר, שעסקו בתורה, מכניע את החמור ומוריד אותו מאותו פגם המעלות, שהוא עולה להזיק לעולם, ושם מדורו בין המשפתים, בין זוהמת השרים שבעפר.</p>
<p>תא חזי מה כתיב (בראשית מט טו) וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד וירא מנוחה כי טוב דא תורה שבכתב ואת הארץ כי נעמה דא תורה שבעל פה ויט שכמו לסבול למסבל עולא דאורייתא ולדבקא בה יומי ולילי ויהי למס עובד למהוי פלח לקב"ה ולא תדבקא ביה ולא תשא גרמיה בה</p>	<p>בא וראה מה כתוב, "וירא מנוחה כי טוב ואת הארץ כי נעמה ויט שכמו לסבול ויהי למס עובד". "וירא מנוחה כי טוב", זו תורה שבכתב. "ואת הארץ כי נעמה", זו תורה שבעל פה. "ויט שכמו לסבול", לסבול על התורה ולדבק בה ימים ולילות. "ויהי למס עובד", להיות עובד את הקדוש ברוך הוא ונדבק בו ולהתיש את עצמו בה.</p>
<p>רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא הוו קא אזלי מגלילא עלאה לטבריה אמר רבי שמעון ניהך</p>	<p>רבי שמעון ורבי יוסי ורבי חייא היו הולכים מהגליל העליון לטבריה. אמר רבי</p>

¹ והרי הם בשמירה (אור יקר).

² שהם עולות דרך המדורין כדפי' בכמה דוכתי (אור יקר).

³ התעוררות מועט שאינו הנהגת היום שמבערת אותם כאומר' תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירצבון אלא אם יש עוסקי תורה יבערום (אור יקר).

⁴ בכח עבודת התורה מבער אותם כדמסיק. והנה המשמרות הם שתיים, ראשונה תוקף הדין חמור נוער שניה כלבים צועקים, הרי תחלת השליטה הוא החמור, ואח"כ שניה העולה אחריה הוא כלבים צועקים, ולזה עיקר ההכנעה הוא אל החמור העולה במדרגה ראשונה (אור יקר).

⁵ מפני שהוא ראשון ותחתיו כל אינון זינין בישינ, ולזה אמר הכתוב חמור וכ"ש השאר (אור יקר).

⁶ אפשר מלשון טפסר דהיינו שרים שהם תחת העפר, דהיינו אותם שאין להם שליטה אלא בגיהנם שתחת העפר, וכן למעלה יש קרקע למעבד מושב רגלי החיות תחתית ההיכלות, ולמטה מהעפר שהם שרים תחתונים יש עוד שרים החצונים נוקבא דתהומא, ואפשר טפסירי לשון טופס, וחבירו בפ' לך טפסרא דלבך באנפך שכית, והיינו דמות דיוקנאות שתחת העפר, והכל ענין אחד והם הנקשרים בזוהמות וסוגי עכירות (אור יקר).
⁷ שהכניע החמור שהוא מדרגה ממדרגות תוקף דין החיצונים אשר הוא תחת העפר בתהום רבה ששם הזוהם. קסרא ר"ל מושל והוא הכניעו (ד"א).

⁸ היינו לשון קשר ממש, ויש קסרא לשון בית וחדר, וחבירו (לעיל קלה ע"ב) קם בקסרוי וירצה חדר מציאות רביצתם (אור יקר).

⁹ הנה אין ספק שמדרגת יששכר אינה לבד כשאר עוסקי תורה סתם אלא בתוספת, והתוספת הוא שכל זמן שהחמור עולה למקום עלייתו למעלה להיותו מעורר שם הזיק יהיה יששכר בזכות תורתו כופתו מעין שהם עושים כל עוסקי תורה מחצות ואילך, דאשתדלותיה באורייתא כפית ליה לחמור ונחית ליה מההוא גרם וכו', דהיינו סוד אחיזת סמאל למעלה כשיש לו כח ממעשים רעים מלמטה והיה משפילו מגרם עלייתו (אור יקר).

¹⁰ הקליפות שהם זוהם מושלים בעולם התחתון בתוקף דינם להעניש בני עולם הראויים לכך והם טפסרי עליהם ר"ל אדונים ושרים (ד"א). פירוש ראש מקור הזוהמא שר וטפסר שלהם שבמחילות עפר הורידו עד אמבטי התחתונה בכח תורתו. הרש"ב (ב"א).

בראשית

<p>ונשתדל באורייתא דכל מאן דידע לאשתדלא באורייתא ולא אשתדל אתחייב בנפשיה ולא עוד אלא דיהבין ליה עולא דארעא ושעבודא בישא דכתיב ביששכר ויט שכמו לסבול מהו ויט סטא כמה דאת אמר (ש"א ח ג) ויטו אחרי הבצע מאן דסטא ארחיה וגרמיה דלא למסבל עולא דאורייתא מיד ויהי למס עובד פתח רבי שמעון ואמר (משלי ח כא) להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא זכאין אינון בני עלמא אינון דמשתדלי באורייתא דכל מאן דאשתדל באורייתא אתרחים לעילא ואתרחים לתתא ואחסין בכל יומא ירותא דעלמא דאתי הדא הוא דכתיב להנחיל אוהבי יש מאי יש דא עלמא דאתי דלא פסק מימיו לעלמין ונטל אנר טב עלאה דלא זכי ביה בר נש אחרא ומאי איהו י"ש ובגיני כך רמזו לן שמא דיששכר [דאשתדל] (דישתדל) באורייתא יש שכר דא הוא אנרא דאינון דמשתדלי באורייתא י"ש</p>	<p>שמעון, נלך ונעסוק בתורה, שכל מי שיודע לעסוק בתורה ולא עוסק, מתחייב בנפשו. ולא עוד, אלא נותנים עליו על הארץ ושעבוד רע, שכתוב ביששכר "ויט שכמו לסבול". מה זה "ויט", סטה, כמו שנאמר "ויטו אחרי הבצע". מי שסוטה דרכו ועצמו שלא לסבול על תורה, מיד "ויהי למס עובד". פתח רבי שמעון ואמר, "להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא". אשריהם בני העולם, אותם שעוסקים בתורה, שכל מי שעוסק בתורה, נאהב למעלה ונאהב למטה, ויורש בכל יום ירושת העולם הבא. זהו שכתוב "להנחיל אוהבי יש". מה זה "יש", זהו עולם הבא, שלא פוסקים מימיו לעולמים, ונוטל שכר טוב עליון שלא זוכה בו אדם אחר, ומהו "י"ש". ולכן רמז לנו בשמו של יששכר שעוסק בתורה, יש שכר, זהו שכר של אותם שעוסקים בתורה, י"ש.</p>
<p>כתיב (דניאל ז ט) חוזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב וגו' חוזה הוית עד די כרסון רמיו כד אתחרב בי מקדשא תרי כרסון נפלו תרי לעילא תרי לתתא תרי לעילא בנין דאתרחיקת תתאה מעלאה כרסייא דיעקב אתרחיקת מכרסייא דדוד וכרסייא דדוד נפלת הדא הוא דכתיב (איכה ב א) השליך משמים ארץ תרי כרסון לתתא ירושלם ואינון מארי דאורייתא וכרסון דלתתא כנוונא דכרסון דלעילא מריהון דאורייתא היינו כרסייא דיעקב ירושלם היינו כרסייא דדוד ועל דא כתיב עד די כרסון ולא כרסיא כרסון סניאין נפלו וכלהו לא נפלו אלא מעלבונה דאורייתא</p>	<p>כתוב "חזה הוית עד די כרסון רמיו ועתיק יומין יתיב וגו'." (הייתי רואה עד שהכסאות נזרקו ועתיק יומים יושב וגו'). "חזה הוית עד די כרסון רמיו", כשנחרב בית המקדש, שני כסאות נפלו, שנים למעלה ושנים למטה. שנים למעלה, כי התרחקה התחתונה מהעליונה. כסא של יעקב התרחק מכסא דוד, וכסא דוד נפל. זהו שכתוב "השליך משמים ארץ". שני כסאות למטה, ירושלים, ואותם בעלי התורה. והכסאות שלמטה כדוגמא הכסאות שלמעלה, בעלי התורה, היינו כסא של יעקב. ירושלים היינו כסא של דוד. ועל זה כתוב "עד די כרסון" [כסאות], ולא כסא. כסאות רבים נפלו, וכולם לא נפלו אלא מעלבונה של תורה.</p>
<p>תא חזי כד אינון זכאי קשוט משתדלי באורייתא כל אינון תוקפין דשאר עמין¹ דשאר חילין וכל חילין דלהון² אתכפיין ולא שלמי בעלמא וישראל <וי"ש> אודמן עלייהו³ לסלקא לון על כלא ואי לא חמור גרמא לון לישראל⁴</p>	<p>בא וראה, כשאותם צדיקי אמת עוסקים בתורה, כל אותם כחות שאר העמים, של שאר החיילות, כל החיילות שלהם נכפים ולא שולטים בעולם, וישראל (וי"ש) מזומנים עליהם להעלותם על הכל. ואם</p>

¹ פי' הם השרים של אומות העולם, שבהם מתחזקים האומות (מ"מ).

² פי' החיילות שתחת יד השרים כולם אתכפיין (מ"מ).

³ פי' ישראל מזדמנים על אותם השרים והחיילות כדי לסלקא לון על כולא (מ"מ). ר"ל מושל עליהם להגביה את לומדי תורה להחזיקם ללימוד שמכחם יוכנעו כל הקליפות כנ"ל. א"מ (נ"א).

⁴ שיעור הכתוב כך, יש שכר למי שעוסק בתורה ואז הוא מעולה על הכל ואם אינם עוסקים בתורה אזי חמור גרם עד שמרביץ אותם בין המשפטים שה"ס הגלות (מ"מ). וכן תנא דבי אליהו דב' הגליות וכל הצרות

בראשית

<p>למיהך בגלותא ולמנפל בני עממיא ולמשלט עליהו וכל דא אמאי בגין וירא מנוחה כי טוב ומתקנא קמיה ויכיל למרווח בגינה כמה טבין וכמה כסופין וסטא אורחיה דלא למסבל עולא דאורייתא בגין כך ויהי למס עובר</p>	<p>לא, חמור גורם לישראל ללכת לגלות וליפול בין העמים ולשלוט עליהם, וכל זה למה, משום "וירא מנוחה כי טוב", ומתוקן לפניו, ויכול להרויח בגללה כמה טובות וכמה כסופים, וסטה דרכו שלא לסבול על תורה, לכן "ויהי למס עובר".</p>
<p>כתיב (שיר ז יד) הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים וגו' הדודאים נתנו ריח (הדודאים) אלן אינון דאשכח ראובן כמה דאת אמר (בראשית ל יד) וימצא</p>	<p>כתוב "הדודאים נתנו ריח ועל פתחינו כל מגדים חדשים גם ישנים" וגו'. "הדודאים נתנו ריח", (הדודאים) אלו אותם שמצא ראובן, כמו שנאמר "וימצא</p>
<p>רמג/א</p>	
<p>דודאים בשדה ולא אתחדשן מלי דאורייתא אלא על ידוי בישראל כמה דאת אמר (דה"א יב לג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים! וגו' ועל פתחינו כל מגדים (שיה"ש ז יד) אינון גרמו למהוי על פתחינו על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות² כל מגדים חדשים גם ישנים כמה מלי חדתא³ ועתיקי⁴ דאורייתא <דאתגליין> (דאתגלייא) על ידיהו לקרבא לישראל לאבוהון דלעילא דא הוא דכתיב (דבה"א יב לג) לדעת מה יעשה ישראל⁵</p>	<p>דודאים בשדה", ולא התחדשו דברי תורה אלא על ידיו בישראל, כמו שנאמר "ומבני יששכר יודעי בינה לעתים" וגו'. "ועל פתחינו כל מגדים", הם גרמו להיות על פתחינו, על פתחי בתי כנסיות ובתי מדרשות, "כל מגדים". "חדשים גם ישנים", כמה דברים חדשים ועתיקים של התורה שהתגלו על ידיהם, לקרב את ישראל לאביהם שלמעלה. זהו שכתוב "לדעת מה יעשה ישראל".</p>
<p>דודי צפנתי לך (שיר ז יד) מהכא אוליפנא כל מאן <דאשתדל> (דישתדל) באורייתא כדקא יאות וידע למחד²⁸⁹ מלין⁶ ולהדתותי מלין⁷ כדקא יאות אינון מלין סלקין עד כרסייא דמלכא⁸ וכנסת ישראל פתח לון תרעין וגניז לון ובשעתא</p>	<p>"דודי צפנתי לך", מכאן למדנו, שכל מי שעוסק בתורה כראוי ויודע לחדש דברים ולחדד דברים כראוי, אותם הדברים עולים עד כסא המלך, וכנסת ישראל פותחת להם שערים וגונזת אותם. ובשעה שנכנס הקדוש ברוך הוא להשתעשע עם הצדיקים בגן עדן, מוציאה אותם לפניו, והקדוש</p>

הם בעון ביטול תורה שנאמר בפשע יעקב כל זאת. וקרא הכי כתיב על עזבם את תורתך וכתב הרמ"ז בהגהות זהר חדש כ"י דף י"ג דסבר התם דקרא כתיב גם על השני. מא"ן (נ"א).

¹ מושכים בחידושי תורה מבינה, שמשם תורה שבכתב ותורה שבעל פה, לעתים ממש, לבחינת עתות המתמצאות במלכות הנקראת ע"ת והיינו כ"ח עתות הלבנה (אור יקר).

² הנה המלכות נקראת בית הכנסת שמכנסת שם הת"ת, ונקראת בית המדרש שהיא מכנסת שם סוד שתי תורות, ומדרש למעלה בזכר ומעשה למטה בנקבה, והיינו סוד לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, והיינו ב' בחינות במלכות, "ועל פתחינו" דהיינו סוד נקודת פתח שדרך בה נפתחת ליכנס אליה אור הזכר, שם נמצאו חדושי תורה בסוד ההתעוררות, והיינו "מגדים" דברים הנמשכים מלמעלה ועושים פירות, דהיינו סוד התורה הנמשכת יומין אור"ר ר"ז דרך היסוד ס"ד (אור יקר).

³ חדושי תורה (אור יקר).

⁴ שכבר נתחדשו והם עוסקים בהם ומעוררים ההארה שנתחדשה מכבר (אור יקר).

⁵ היאך יעבוד לבוראו שהיא תורה המביאה לידי מעשה, מה יעשה ויתקן ישראל העליון במלכות בעשיה (אור יקר).

⁶ שיודע למסבר משום דאגרא דשמעתא סברא וזהו ישנים (אור יקר).

⁷ שמוסיף חדוש דהיינו חדשים (אור יקר).

⁸ מפני ששאר התורה שאינה בתנאים אלו אינה עולה אלא עד בזק בהיכל לבנת הספיר אמנם אלו אינם מתעכבין שם אלא עולים עד כסא הכבוד, מיצירה אל בריאה ושם מיד המלכות אצילות פותח לה שערים לפי המציאות והבחינה ההגונה אל התורה ושומרת אותה שם להיותה מ"ן לעת הזווג (אור יקר). פ"י התורה שלומד האדם ביום היא עולה בסוד מ"ן ליסוד דנוק' (מ"מ).

בראשית

<p>דעאל קב"ה! לאשתעשעא עם² צדיקיא בננתא דעדן אפיקת לון קמיה³ וקב"ה מסתכל בהו וחדי כדין קב"ה מתעטר⁴ בעמרין עלאין וחדי במטרוניתא הדא הוא דכתיב (שם) חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך ומהיאי שעתא⁵ מלוי כתיבין בספרא הדא הוא דכתיב (מלאכי ג יז) ויכתב ספר זכרון לפניו זכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא כדקא יאות זכאה הוא בהאי עלמא זכאה הוא בעלמא דאתי עד הכא שולטנותא דיהודה דרועא דאתכליל⁶ בכלא בחילא דכל סטרין תלת קשרין דדרועא לאתגברא על כלא</p>	<p>ברוך הוא מסתכל בהם ושמח. אז הקדוש ברוך הוא מתעטר בעטרות עליונות ושמח במלכה. זהו שכתוב "חדשים גם ישנים דודי צפנתי לך". ומאותה שעה דבריו כתובים בספר, זהו שכתוב "ויכתב ספר זכרון לפניו". אשרי חלקו של מי שעוסק בתורה כראוי, אשריו בעולם הזה ואשריו בעולם הבא. עד כאן שלטון יהודה, זרוע שנכללת בכל, בכח של כל הצדדים, שלשה פרקים של הזרוע להתגבר על הכל.</p>
<p>דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל (בראשית מט טז) רבי הייא אמר האי קרא הכי אית ליה למימר <דן ידין> לשבטי ישראל או דן ידין לשבטי ישראל כאחד מהו דן ידין עמו ולבתר כאחד שבטי ישראל אלא דן הוא דכתיב ביה (במדבר י כה) מאסף לכל המחנות דהוא ירכא שמאלא ואזיל לבתרייתא</p>	<p>"דן ידין עמו כאחד שבטי ישראל". רבי חייא אמר, פסוק זה כך יש לו לומר, דן ידין לשבטי ישראל, או דן ידין לשבטי ישראל כאחד. מהו "דן ידין עמו", ואחר כך "כאחד שבטי ישראל", אלא דן, הוא שכתוב בו "מאסף לכל המחנות", שהוא ירך שמאל, והולך בסוף.</p>
<p>תא חזי כיון דיהודה וראובן נטלין ליואי וארונא פרשין דגלין ונטיל דגלא דאפרים דאיהו למערב ירכא ימינא נטיל בקפסירי קסטא⁷ ואי תימא זבולן⁸ דאיהו עאל ונפיק דכתיב ביה (דברים לג יז) שמח זבולן בצאתך וכתוב (בראשית מט יג) וירכתו וגו' אלא ודאי יהודה אתכליל מכלא תא חזי מלכו דלעילא אתכליל מכלא ויהודה איהו מלכו תתאה כמה דמלכו עלאה אתכליל מכלא הכי נמי מלכו תתאה</p>	<p>בא וראה, כיון שיהודה וראובן נוסעים, הלויים והארון פורשים דגלים, ונוסע דגל אפרים שהוא למערב. ירך ימין נוסעת מבעלי המדות. ואם תאמר, זבולון שהוא נכנס ויוצא, שכתוב בו "שמח זבולן בצאתך", וכתוב "וירכתו" וגו'. אלא ודאי יהודה נכלל מהכל. בא וראה, מלכות העליונה נכללת מהכל, ויהודה הוא מלכות תחתונה. כמו שמלכות עליונה נכללת מהכל, כך גם מלכות תחתונה נכללת מהכל, מגוף, מירך, כדי להתגבר בכוחו. כתוב "מימינו אש דת למו". תורה נתנה</p>

¹ יעקב (מ"מ).

² פי' להזדווג עם לאה שנק' ג"ע ע"י הנשמות שעולים בה בסוד מ"ן, וז"ס השעשוע עם הצדיקים (מ"מ).

³ כמ"ש בתיקו"ז חזי בהאי בדא אתינא לקמד (אור יקר).

⁴ פי' ז"א כשרואה המלכות מקושטת מקבל המוחין מאימא, ובא להזדווג עם המלכות, וז"ש וחדי במטרוניתא (מ"מ).

⁵ והכי אמר אליהו ז"ל לרשב"י במדרש שיר השירים בז"ח מילך ר' כתובין לעילא ומילי כתובין לתתא ע"ש. ור' אפרים בכ"י פרשה נשא כתב משם מהר"א מגרמייזא דכל מי שמגלין לו רזי תורה ואינו כותב עתיד ליתן את הדין. מא"י (נ"א).

⁶ פי' שיהודה בגבורה כמ"ש לקמן, והיה כלול מראובן שהוא חסד שהוא קו ימיני, לפי שהוא סמוך לו וכלול מת"ת, שהוא יששכר, שהוא קו אמצעי, וכלול מזבולון שהוא הוד שהוא קו שמאלי, וז"ש בחילא דכל סטרין שהם ג' קוים דז"א (מ"מ).

⁷ ירך הימין נוסע מבעלי מדות כי פי' קפסירי הוא מלשון קפסירי דעלמא וקפסירי מדות כנודע (ד"א). ירכו ימינא נוסע תחלה בחשיבות מדות המהלך וירך ימין החשוב נוסע בראשונה. הרשב"ב (נ"א).

⁸ פי' זבולון שהוא בהוד, למה הוא עם יהודה והרי הוא בירך שהוא הוד, וא"כ עם שבט דן היה ראוי להיות, ותירץ אלא ודאי יהודה אתכליל מכלא, כמ"ש לעיל שיהודה כלול מכל הקוים וכדמפרש (מ"מ).

בראשית

<p>אתכליל מכלא מגופא¹ מירכא² בנין לאתגברא בתוקפיה כתיב (דברים לג ב) מימינא א"ש ד"ת למו³ אורייתא מסטרא דגבורה אתייהב וגבורה אתכליל בימינא ובגופא ובירכא ובכלא הכי נמי סדרא קדמאה יהודה איהו מלכו דאתי מסטרא גבורה ואתכליל בימינא בגופא ובירכא בכלא אתכליל כמה דמלכו דלעילא אתכליל מכלא</p>	<p>מצד הגבורה, וגבורה נכללת בימין, ובגוף וירך ובכל. כך גם הסדר הראשון הוא יהודה, מלכות שבאה מצד של גבורה, ונכללת בימין, בגוף וירך, ובכל נכללת, כמו שהמלכות העליונה נכללת מהכל.</p>
<p>סדרא תניינא ראובן דאיהו לסטר דרום ודרום איהו ימינא וכל חילא דימינא יהודה נטיל ליה בנין דראובן אתאביד²⁹⁰ מניה מלכו כמה דאת אמר (בראשית מט ד) פחו כמים אל תותר ונטיל ליה יהודה ואתגבר בתוקפא דימינא דהוה מראובן וכן כתיב בדוד (תהלים קי א) נאם יהו"ה לאדני שב לימיני בנין דשמאלא אתכליל בימינא ואתתקף בחיליה הדא הוא דכתיב (שם קיח טו) ימין יהו"ה עושה חיל וגו' יהודה וראובן תרין דרועין הוו</p>	<p>סדר שני ראובן, שהוא לצד דרום, ודרום הוא ימין. יהודה נטל את כל כח הימין, משום שנאבדה המלכות מראובן, כמו שנאמר "פחו כמים אל תותר", ונטל אותה יהודה, והתגבר בתוקף הימין שהיה מראובן, וכך כתוב בדוד, "נאם ה' לאדני שב לימיני", משום ששמאל נכללת בימין ומתחזק בכוחו. זהו שכתוב "ימין ה' עשה חיל" וגו'. יהודה וראובן היו שתי זרועות.</p>
<p>סדרא תליתאה אפרים <ד>איהו ירכא ימינא ונטלא קמי שמאלא תדיר ודן <דא> דאיהו <דא איהו> ירכא שמאלא נטיל לבתרייתא ועל דא הוא (במדבר י כה) המאסף לכל המחנות לצבאותם ואזיל לבתרייתא יהודה נטיל חילא בתרין דרועין בנין דראובן דאיהו ימינא אתאביד²⁹¹ מניה בכירותא כהונתא ומלכותא ועל דא כתיב ביהודה (דברים לג ז) ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה</p>	<p>סדר שלישי אפרים, שהוא ירך ימין, ונוסע לפני השמאל תמיד. ודן (זה), שהוא ירך שמאל, נוסע בסוף, ועל כך הוא המאסף לכל המחנות לצבאותם, והולך בסוף. יהודה נוטל כח בשתי זרועות, משום שראובן, שהוא ימין, אבדה ממנו הבכורה, הכהונה והמלכות, ועל זה כתוב ביהודה "ידיו רב לו ועזר מצריו תהיה".</p>
<p>תא הזי כתיב (מ"א י יח) ויעש המלך שלמה כסא שן גדול כרסייא דשלמה עבד ליה כגוונא דלעילא וכל דיוקנין (דהכא) <דלעילא> עבד הכא ועל דא כתיב (דה"א כט כג) וישב שלמה על כסא יהו"ה⁴ למלך מלך <מלה> סתימא הוא⁵ וכן (מ"א ב יב) ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד דקיימא סיהרא באשלמותא</p>	<p>בא וראה, כתוב "ויעש המלך שלמה כסא שן גדול". הכסא של שלמה עשה אותו כדוגמא שלמעלה, וכל הצורות (של כאן) שלמעלה עשה כך. ועל זה כתוב "וישב שלמה על כסא ה' למלך". מלך דבר סתום הוא. וכן "ושלמה ישב על כסא דוד אביו ותכון מלכותו מאד", שעמדה הלבנה בשלמות.</p>
<p>דן ידין עמו בקדמיתא ולבתר שבטי ישראל כאחד כיחודו של עולם</p>	<p>"דן ידין עמו", בהתחלה, ואחר כך "שבטי ישראל" כאחד, כיחודו של עולם,</p>
<p>רמג/ב</p>	

¹ הוא ישכר שעוסק בתורה שהוא ת"ת קו האמצעי (מ"מ).

² הוא זבולון שהוא בהוד והיינו קו שמאלי וז"ש לקמן ואתכליל בימינא ובגופא ובירכא, ובימינא הוא ראובן שהוא קו ימיני א"כ מוכרח שהיה זבולון עם יהודה כדי שיהיה יהודה כלול מג' קוים (מ"מ).

³ ר"ת וס"ת אדם וש"ת (ד"א). עד ע"א (הערת הזהרה).

⁴ עי' תז"ח לז ע"ב ותיקו"ז תיקון כב דף עו ע"א (הקדו"ש כו ע"ד).

⁵ פי' כמו שהמלכות יושבת על כסא הכבוד שבבריאה כך שלמה יש על כסא המלכות שהוא דוגמת כסא של המלכות (מ"מ).

בראשית

<p>כמה דהוה בשמשון דאיהו יחידאי עביד דינא בעלמא ודאין וקמיל כחדא ולא אצטריך סמך¹ דן ידין עמו (בראשית מט טז) רבי יצחק אמר דן היינו חויה כמין על אורחין ושבילין ואי תימא דעל שמשון בלחודוי הוא אופ הכי נמי דלעילא דא הוא נפש²⁹² אחרא² (ס"א נחש זוטא³) מאסף לכל המחנות (במדבר י כה) וכמין לאורחין ושבילין לבתר חילין ומשיריין מהכא נפקי אינון דכמאן לבני נשא⁴ על חובין דראמין להו <לאחורא> בתר כתפייהו⁵ אמר רבי חייא נחש הקדמוני⁶ לעילא עד דלא יתבסס בחמרא דחידו⁷</p>	<p>כמו שהיה בשמשון, שהוא יחידי עשה דין בעולם, ודן והרג כאחד, ולא הצטרך סמך. "דן ידן עמו". רבי יצחק אמר, דן, היינו נחש, אורב על דרכים ושבילים. ואם תאמר על שמשון לבדו הוא, כמו כן גם למעלה, זהו נפש אחרת (נחש קטן) מאסף לכל המחנות, ואורב בדרכים ובשבילים. אחר כך מכאן יוצאים חיילות ומחנות, אותם שאורבים לאנשים על חטאים, שזורקים אותם לאחור אחרי כתפיהם. אמר רבי חייא, נחש הקדמוני למעלה, טרם שיתבסס ביין של שמחה.</p>
<p>נחש עלי דרך (בראשית מט יז) תא הוי כמה דאית דרך לעילא⁸ הכי נמי אית דרך לתתא⁹ ומתפרשא ימא לכמה אורחין¹⁰ בכל סטר ואית אורחא חד דאתי ואסגי ימא ורבי נונין בישין לזנייהו¹¹ כמה דאפיקו מיין לתתא נונין טבין¹²</p>	<p>"נחש עלי דרך". בא וראה, כמו שיש דרך למעלה, כך גם יש דרך למטה, והים נפרד לכמה דרכים בכל צד, ויש דרך אחת שבאה ומגדילה את הים, ומגדל דגים רעים למיניהם. כמו שהוציאו מים למטה, דגים טובים, דגים רעים, דגי צפרדע, כדוגמא זו דגים רעים למיניהם. וכאשר משתמטים מדרך הים, נראים רוכבים על סוסיהם.</p>

¹ אפילו בחי' המלכות שלמה אינה במדרגה זו, שהרי היא צריכה סמך הספירות העליונות מלמעלה וכן במלכות בהוד בערך בחי' הנז' (אור יקר).

² פי' הוא יסוד דקטנות שנק' נחש כמ"ש הרב שיסוד דקטנות הוא שד"י ויונק מאחוריים דשם אה"ה שבאימא שהוא גי' מ"ד עם שד"י גימ' נח"ש והוא דין קשה לפי שהוא מן הקטנות (מ"מ).

³ יש נחש עליון סמא"ל, ויש נחש תחתון ליל"ת שממנה כח יצר הרע הנחש הקטן וממנו כמה כחות (אור יקר).

⁴ להכשילם בעונם כדפי' שם, ויקשה לר' חזקיה וכי בחוץ אוקמיה לדן, אלא הכוונה שהיה כלול בשורש עליון קדוש אשר לו משם היה יכול להשתמש במדתו למטה וכדמפרשי לקמיה (אור יקר). פי' כיון שהוא דין יוצאים ממנו אינון דכמאן וכו' שהם בעלי הדין (מ"מ).

⁵ שאורבים לבני אדם על העבירות שמשליכים בני אדם אחורי כתפיהם ואינם משגיחים להרהר תשובה עליהם (ד"א).

⁶ לפי מה שפירשנו בר' חזקיה לא פליג בעצם ר' חייא אלא כמו מפרש ואמר "נחש הקדמוני" הוא בקדושה בסוד קדם קדמונו של עולם בעשר ספירות הושרש הנחש שהוא הדין, שמשם נחשת המזבח ונחשת העמודים וכיוצא, והוא סוד קו הדין נהר דינור המתפשט מהגבורה עד היסוד במלכות, ששם סוד הדרך, והנחש עלי דרך להשפיע הדין סוד התפשטות הגבורות וחרון אף, והוא הוא שורש החצונים למטה כדפי' בחש"ק, וכאשר הוא נמתק מהבינה יין המשמח נאסף אל שורשו כאומרו שוב מחרון אפך ריח נחוח והפכו נחש עלי דרך (אור יקר).

⁷ והנה יש דרך למעלה כדפי' ויש דרך למטה בחצונים דהיינו מה שמתפשטים אלו הגבורות החצונות מהמלכות בסוד דרך הנמשך מהיכל לבנת הספיר למטה (אור יקר). פי' מסייע לת"ק שהוא יסוד דקטנות שהוא דין וז"ש עד לא אתבסס וכו', פי' שלא נתבסס בגבורות דגדלות שהם מתוקים (מ"מ). עי' בבהגר"א על תיקו"ז צה ע"ד ז"ל, יין המשמח הו"ה בניקוד אלקים כי טובים דודיק מיין ע' אנפין והוא יין המשומר בענביו, עכ"ל. ועי' ב"ע לד ע"ב שזהו גילוי המו"ס, והוא בחינת "היין טוב" הנזכר באד"ר קכח ע"ב.

⁸ מהגבורה למלכות כדפי', הכי אית דרך למטה מהגבורה הקדושה אל הגבורה החצונית, והדרך הזה מגדלת כחות הקדושה המשתלשלים מאש הגבורה כאומרו משרתיו אש לוחט, והדרך החצוני מגדלת כחות השתלשלות הגבורות החצונות, זה נהר דינור בקדושה, וזה נהר דינור בחיצונים מגדל צפרדעים ועניינים טמאים (אור יקר). פי' יסוד דז"א הנק' דרך (מ"מ).

⁹ פי' יסוד דנוק' (מ"מ).

¹⁰ פי' המלכות מתפשטת הארותיה לכמה ארחין (מ"מ).

¹¹ פי' כמו שהמלכות מגדלת מלאכים קדושים כן מגדלת מלאכים רעים ונקראים נונין בישין (מ"מ).

¹² שמות ל (הערת הזוהר).

בראשית

<p>נונין בישין נוני עורדעניא¹ כגוונא דא נונין בישין לזנייהו וכד משתמטי מארהא דימא אתחזון רכבין על סוסייהו ואלמלא דהאי הוא דאיהו כניש לכל משיריין כמין לסוף ארחין ובדר לון לאחורא² הו³ <ממשטשי> (מטרטשי) עלמא⁴ מסטרא דהני נפקין חרשין לעלמא תא הוי כבלעם כתיב (במדבר כד א) ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים בנין דאינון קיימין ללחשא בהרשי עלמא</p>	<p>ואלמלא הנחש הזה, שהוא מאסף לכל המחנות, אורב בסוף הדרכים ומפזר אותם לאחור, היו מחריבים את העולם. מצד של אלה יוצאים מכשפים לעולם. בא וראה, בבלעם כתוב "ולא הלך כפעם בפעם לקראת נחשים", משום שהם עומדים ללחש בכשפי העולם.</p>
<p>חמי מה כתיב יהי דן נחש עלי דרך מאי עלי דרך אלא נחש מאן דאשתדל אבתריה אכחיש פמליא דלעילא⁵ ומאי איהו ההוא דרך עלאה⁶ דנפיק מלעילא כמה דאת אמר (ישעיה מג מז) הנותן בים דרך וגו' נחש מאן דאשתדל אבתריה כאילו אזיל⁷ על ההוא דרך עלאה לאכחשא ליה בגין דמההוא דרך אתונו <עלמין> עלאי ואי תימא דן אמאי איהו בדרגא דא אלא כדכתיב (בראשית ג כד) ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים הכי נמי הנושך עקבי סוס וגו' בגין לנטרא ליה לכל משיריין אמר רבי אלעזר תקונא דכורסייא איהו תא חזי כרסייא דשלמה מלכא חד הווי מרפרף בקטורי שרביטא לעילא מאריותא⁸</p>	<p>ראה מה כתוב, "יהי דן נחש עלי דרך". מה זה "עלי דרך", אלא נחש, מי שעוסק [שנמשך] אחריו, מכחיש פמליה של מעלה. ומיהו, אותה דרך עליונה שיוצאת מלמעלה, כמו שנאמר "הנותן בים דרך" וגו'. נחש, מי שעוסק אחריו, כאלו הולך על אותה דרך עליונה להכחישו, משום שמאותה דרך נזונים העולמות העליונים. ואם תאמר, דן למה הוא בדרגה הזו, אלא ככתוב "ואת להט החרב המתהפכת לשמור את דרך עץ החיים". כך גם "הנושך עקבי סוס" וגו', כדי לשמור אותו לכל המחנות. אמר רבי אלעזר, תיקון הכסא הוא. בא וראה, כסא של שלמה המלך, נחש אחד מרפרף בקשרי השרביט שלמעלה מהאריות.</p>
<p>כתיב (שופטים יג כה) ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן וגו' תא חזי שמשון נזיר עולם הוה ופריש עלמא איהו ואתגבר ביה חילא תקיפא והוא הוה הוויא בהאי עלמא לקבל עמין עכו"ם דהא אחסנת חולקא דברכתא דדן אבוהי ירית דכתיב (בראשית מט יז) יהי דן נחש עלי דרך וגו' אמר רבי חייא נחש ידיעא שפיפון מאי ניהו אמר</p>	<p>כתוב "ותחל רוח ה' לפעמו במחנה דן" וגו'. בא וראה, שמשון היה נזיר עולם, ופרוש [מן] העולם הוא, והתגבר בו כח חזק, והוא היה נחש בעולם הזה כנגד עמים עובדי כוכבים ומזלות, שהרי ירש ירושת חלק ברכת דן אביו, שכתוב "יהי דן נחש עלי דרך" וגו'. אמר רבי חייא, נחש ידוע, שפיפון מהו, אמר לו, סוד התקון של</p>

¹ צפרדעים (ד"א). רמז למזיקים רוכבים על סוסים ולולא שהנחש דקדושה אורב להם על אם הדרך ומפזרם לאחור היו משחיתים העולם. הרשב"ב (נ"א).

² פי' שאין הדין מתמתק אלא בשרשו ולכך אף ע"פ שנחש זה הוא דין דוחה אותם הנונין ומבדר לון לאחורא (מ"מ).

³ וז"ש ויפול רוכבו אחור שאלו שנזדווגו יחד סוס ורוכבו כנזכר מפילים ארצה ומחזירים לאחוריהם. ז"ח (נ"א).

⁴ מחריבו' עולם (ד"א).

⁵ פי' כיון שהוא דין (מ"מ).

⁶ פי' יסוד דז"א כמ"ש לעיל אית דרך לעילא הנותן בים דרך, פי' יסוד דז"א שמחובר עם המלכות הנק' ים (מ"מ).

⁷ פי' שיונק מיסוד דז"א הנק' דרך עילאה, ה"נ הנושך עקבי סוס בגין לנטרא ליה וכו' ופי' הכתוב יהי דן כמו הנחש שמבדר אותם הנונין כך הוא מרחיק הקלי' מדרך העליון שלא יינקו ממנו ח"ו וז"ש "בגין לנטרא ליה" וכו' (מ"מ).

⁸ נחש א' היה מרפרף בקשר השרביט שהיה לשלמה המלך למעלה מהאריות (ד"א).

בראשית

<p>ליה רוא דתקונא דחרשין דנחש איהו שפיפון הכי נמי ההוא רשע דבלעם בכלא הוה ידע</p>	<p>מכשפים שנחש הוא שפיפון, כך גם אותו בלעם הרשע, בכל היה יודע.</p>
<p>תא חזי כתיב (במדבר כג ג) וילך שפי לזמנין בהאי ולזמנין בהאי ואי תימא דן לאו דרגיה בהאי הכי הוא ודאי אלא אתמנא על דרגא דא (לההוא) <למהו> סטרא בתרייתא ושבהא איהו דיליה ממנן דמלכא בהאי וממנא על האי ויקרא איהו לכל אינון ממנין וכרסייא דמלכא בכל אינון ממנן אתתקן בכל הני ממנן תחותייהו מתפרשן אורחין ודרגין הן לטב הן לביש וכלהו אתאחדן בהני תקוני דכרסייא ובניני כך דן לסטר צפון בנוקבא דתהומא רבא דסטר צפון כמה חבילי טריקין אזדמנן תמן וכלהו טפסירא דקסטרא לאבאשא עלמא¹ בניני כך צלי יעקב ואמר לישועתך קויתי יהו"ה (בראשית מט יח) בכל שבטים לא קאמר לישועתך אלא בהאי בנין דחמא ליה תוקפא תקיפא דהויא מרחשא דינא²⁹³ לאתנברא</p>	<p>בא וראה, כתוב "וילך שפי", לפעמים בזה ולפעמים בזה. ואם תאמר, דן אין דרגתו בזה, כך זה ודאי, אלא התמנה על דרגה זו (לאותו) להיות צד אחרון, ושבח הוא שלו, ממונים של המלך בזה, וממונה על זה, וכבוד הוא לכל אותם הממונים. וכסא המלך נתקן בכל אותם הממונים, בכל אותם הממונים שתחתיהם נפרדות דרכים ודרגות, הן לטוב והן לרע, וכולם נאחזים בתקוני הכסא הללו. ולכן דן לצד צפון, בנקב תהום רבה. שבצד צפון כמה קבוצות מחבלים הזדמנו לשם, וכולם שרים ממונים להרע את העולם. לכן התפלל יעקב ואמר "לישועתך קויתי ה'", בכל השבטים לא אמר לישועתך אלא בזה, משום שראה לו תוקף חזק של הנחש, מרחש דין להתגבר.</p>
<p>רבי יוסי ורבי חזקיה היו הולכים לראות את רבי שמעון בקפוטקיא. אמר רבי חזקיה, זה שאמרנו לעולם יסדר אדם שבחו של רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו. מי שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו, והוא בצרה, ולא יכול לסדר את שבח רבונו כראוי, מה הוא. אמר לו, אף על גב שלא יכול לכוון לבו ורצונו, סדור ושבח של רבונו למה שיגרע. אלא יסדר את שבח רבונו אף על גב</p>	<p>רבי יוסי ורבי חזקיה היו הולכים לראות את רבי שמעון בקפוטקיא. אמר רבי חזקיה, זה שאמרנו לעולם יסדר אדם שבחו של רבונו ואחר כך יתפלל תפלתו. מי שלבו טרוד ורוצה להתפלל תפלתו, והוא בצרה, ולא יכול לסדר את שבח רבונו כראוי, מה הוא. אמר לו, אף על גב שלא יכול לכוון לבו ורצונו, סדור ושבח של רבונו למה שיגרע. אלא יסדר את שבח רבונו אף על גב</p>
<p>רמ"ד/א</p>	
<p>דלא יכיל לכוונא ויצלי צלותיה הדא הוא דכתיב (תהלים יז א) תפלה לדוד שמעה יהו"ה צדק הקשיבה רנתי שמעה יהו"ה צדק בקדמיתא בנין דאיהו סדורא דשבחא דמריה ולביתר הקשיבה רנתי האזינה תפלתי</p>	<p>שלא יכול לכוון, ויתפלל תפלתו. זהו שכתוב "תפלה לדוד שמעה ה' צדק הקשיבה רנתי". "שמעה ה' צדק" בתחלה, משום שהוא סידור של שבח רבונו. ואחר כך "הקשיבה רנתי האזינה תפלתי".</p>
<p>מאן דיכיל לסדרא שבחא דמריה ולא עביד עליה כתיב (ישעיה א טו) גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם וגו' כתיב (שמות כט לט) את הכבש האחד תעשה בבקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים תפלות כנגד תמידין תקנום² תא חזי</p>	<p>מי שיכול לסדר שבח רבונו ולא עושה, עליו כתוב "גם כי תרבו תפלה אינני שומע ידיכם" וגו'. כתוב "את הכבש האחד תעשה בבוקר ואת הכבש השני תעשה בין הערבים". תפלות כנגד תמידין תקנום. בא</p>

¹ שרים המושלים להרע בעולם (ד"א). ופירוש בנוקבא דתהומא רבא היא בינה דקלי' וממנה יוצאים שדים מזיקין להרע לעולם כי טפסר הוא שר ומושל ממונה. הרש"ב (נ"א).

² א"כ כל מה שהיה ראוי להעשות בקרבן נעשה ע"י תפלה, וע"י הקרבן נעשה התעוררות כדמסיק, א"כ ג"כ בתפלה ראוי הוא שיעשה השבח לעורר המתעוררים כסדרך כדמפרש ואזיל. והענין בקצרה הוא שתחלה בעשן הקרבן או בהבל הפה יתעוררו הקדושים בעלי העשיה, הם אותם שמופקדים בסוד פרק שירה על כל

בראשית

<p>באתערותא דלתתא אתער¹ הכי נמי לעילא ובאתערותא דלעילא הכי נמי לעילא מניה² עד דמטי אתערותא לאתר דבעיא בוצינא לאדלקא³ ואדליק ובאתערותא דתננא דלתתא⁴ אדליק בוצינא לעילא וכד האי אדליק בוצינין²⁹⁴ כלהו בוצינין אחרנין דלקיין⁵ ומתברכאן מניה כלהו עלמיין⁶ אשתכח דאתערותא דקרנא תקונא דעלמא וברכאן דעלמיין כלהו</p>	<p>וראה, בהתעוררות שלמטה מתעורר כך גם למעלה, ובהתעוררות שלמעלה גם כך למעלה ממנו, עד שמגיעה ההתעוררות למקום שצריך הנר להדלק ונדלק, ובהתעוררות העשן שלמטה נדלק נר למעלה, וכשזה נדלק (מנורות), כל המנורות האחרות דולקות, ומתברכים ממנו כל העולמות. נמצא שהתעוררות הקרבן תיקון העולם והברכות של כל העולמות.</p>
<p>הא כיצד שארי תננא לסלקא אינון דיוקנין קדישין דממנן על עלמא אתהנון <נ"א אתתקנן> לאתערא ומתערין <לדרגין> בכסופא דלעילא כמה דאת אמר (תהלים קד כא) הכפירים שואגים לטרף <וגו' > (ולבקש מאל אכלם) אלין אתערין לדרגין עלאין דעליהו עד דמטי אתערותא עד דבעי מלכא לאתחברא במטרוניתא ובכסופא דלתתא נבעין מיין תתאין לקבלא מיין עלאין דהא לא נבעין מיין עלאין אלא באתערותא דכסופא דלתתא וכדין תיאובתא אתדבק ונבעין מיין תתאין לקבל מיין עלאין ועלמיין מתברכאן ובוצינין כלהו דליקן ועלאין ותתאין משתכחי בברכאן</p>	<p>הרי כיצד, מתחיל העשן לעלות, אותם צורות קדושים שממונים על העולם נהנים (נתקנים) להתעורר, ומעוררים את הדרגות בתשוקה שלמעלה, כמו שנאמר "הכפירים שואגים לטרף" וגו'. אלה מעוררים לדרגות עליונות שמעליהן עד שהתעוררות מגיעה, עד שרוצה המלך להתגבר במלכה. ובתשוקה שלמטה נובעים מים תחתונים כנגד מים עליונים, שהרי לא נובעים מים עליונים אלא בהתעוררות של תשוקה שלמטה, ואז התשוקה נדבקה, ונובעים מים תחתונים כנגד מים עליונים, והעולמות מתברכים, וכל המנורות דולקות, ועליונים ותחתונים נמצאים בברכות.</p>
<p>תא חזי כהני וליואי מתערי לאתחברא שמאלא בימינא⁷ אמר רבי חזקיה כלא הכי הוא ודאי אבל הכי שמענא כהני וליואי⁸ דא אתער שמאלא ודא אתער ימינא בגין דאתחברותא</p>	<p>בא וראה, כהנים ולוים מתעוררים לחבר שמאל בימין. אמר רבי חזקיה, הכל כך הוא ודאי, אבל כך שמעתי, כהנים ולוים, זה מעורר שמאל, וזה מעורר ימין,</p>

הנמצאות התחתונות, וכל שירם יאסף ויכנס ביחוד דרך פתח היכל לבנת הספיר, ושם יתעורר ויתקשרו ההיכלות היכל אל היכל, עד שיתקשר הכל בהיכל קדש הקדשים, והיינו קשר היצירה כולה יחד, ואח"כ יעלה ויתקשר סוד הכסא מפני שהיצירה יתקשר כולה ויכלל בכסא בסוד ד' חיות, ד' בחינות ההנהגה נכללות בד' רגלי כסא, והכסא יאסף נתחיו אליו ד' בחינות בסוד ד' הנהגות עד שיתקע הכל בנקודה אחת, בסוד עשר נקודי שם יהו"ה עד שיתאחד בשם אה"ה בסוד הכסא, והכל יחד נקודה אחת במלכות מדה אחרונה, שהיא סוד המתעוררת הצריכה להתקן, ואז יהיו האחדות הזה וההתעוררות הזה מ"ן מהמלכות, סוד הנקבה אשה ריח ניחוח ליהו"ה עולה דרך זה כנודע (אור יקר).

¹ בעשיה (מ"מ).

² ביצירה (מ"מ).

³ פי' מעוררים ג"כ הבריאה עד שמגיע התעוררות למלכות דאצילות, שהוא אתר דבעיא בוצינא לאדלקא ואדליק (מ"מ).

⁴ בהתעוררות העשן למטה מהקרבנות גורם שמתחילין להאיר הנרות עליונות שהם האצילות בשפעם (ד"א). פירוש בכסופא בחמדה ותאוה כמו נכספה וגם כלתה נפשי. הרשב"ב (נ"א).

⁵ ור"ל כיון שהמלכות מקבלת הארה, כן כל הו"ק מקבלים הארה (מ"מ).

⁶ פי' ב"ע מתברכים מהמלכות (מ"מ).

⁷ פי' שע"י הכהן ולוי שבקרבו מתמתקים הגבורות ע"י החסדים ונכללים הגבורות בחסדים ונכפים תחת ידם (מ"מ).

⁸ פי' ר' חזקיה פליג, וס"ל שאין הכוונה בכהן ולוי שבקרבו, כדי לכלול הגבורות בחסדים, רק לעורר החסד דז"א ע"י הכהן, והגבורה דז"א ע"י הלוי, ואז יהיה שמאלו דז"א תחת ראש המלכות וימינו מחבקה ואז יהיה הזוג (מ"מ).

בראשית

<p>דכורא לגבי נוקבא לאו איהו אלא בשמאלא וימינא כמה דאת אמר (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני¹ וכדין אתחבר <דכר> בנוקבא ותיאובתא אשתכח² ועלמין מתברכין ועלאי ותתאי בהידו³ ועל דא כהני וליואי מתערין) מלה לתתא לאתעררא כסופא וחביבותא לעילא דכלא תליא בימינא ושמאלא אשתכח דקרבנא יסודא דעלמא⁴ [תקונא] (תקונין) דעלמא⁵ חידו דעלאין ותתאין⁶</p>	<p>משום שהתחברות זכר אל הנקבה אינו אלא בשמאל וימין, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". ואז מתחבר הזכר בנקבה, ותשוקה נמצאת, והעולמות מתברכים, ועליונים ותחתונים בשמחה. ולכן כהנים ולוים מעוררים דבר למטה, לעורר תשוקה וחביבות למעלה, שהכל תלוי בימין ובשמאל. נמצא שהקרבת יסוד העולם, תיקון של העולם, שמחה של עליונים ותחתונים.</p>
<p>אמר רבי יוסי ודאי שפיר קא אמרת והכי הוא והכי שמענא מלה ואנשינא לה ואנא שמענא הא וכלא בחד סלקא השתא צלותא באתר דקרבנא ובעי בר נש לסדרא שבחא דמריה כדקא יאות⁷ ואי לא יסדר צלותיה לאו צלותיה צלותא⁸ תא חזי סדורא שלים דשבחא דקב"ה מאן דידע ליחדא שמא קדישא כדקא יאות⁹ דבהאי מתערין עלאין ותתאין ונגדי ברכאן לכלהו עלמין</p>	<p>אמר רבי יוסי, ודאי יפה אמרת, וכך הוא, וכך שמעתי הדבר ושכחתי אותו, ואני שמעתי זה, והכל עולה באחד. עכשיו תפלה במקום קרבן, וצריך אדם לסדר שבח רבונו כראוי, ואם לא יסדר, אין תפלתו תפלה. בא וראה, סידור שלם של שבחו של הקדוש ברוך הוא, מי שיודע ליחד את השם הקדוש כראוי, שבזה מתעוררות עליונים ותחתונים ונמשכות ברכות לכל העולמות.</p>
<p>אמר רבי חזקיה לא אשרי קב"ה לישראל בגלותא בני עממיא¹⁰ אלא בגין דיתברכו¹¹ שאר עמין בניניהון¹² דהא אינון נגדין ברכאן מלעילא לתתא כל יומא אזלו עד דהוו אזלו חמו</p>	<p>אמר רבי חזקיה, לא השרה הקדוש ברוך הוא את ישראל בגלות בין העמים אלא כדי שיתברכו שאר העמים בגללם, שהרי הם ממשיכים ברכות מלמעלה למטה בכל יום. הלכו. בעוד שהיו הולכים, ראו נחש אחד</p>

¹ הם ג' קשרים זה אחר זה הא' חבוק בב' זרועות, והיינו שמאלו תחת לראשי, וכו', הב' אברים באברים דהיינו סוד נשיקין, הג' התעוררות היסוד לעשות מלאכתו, וז"ש ותיאובתא אשתכח ואח"כ יתפטש השפע בכל העולמות (אור יקר).

² משפע ברכה מן ימין (אור יקר).

³ מצד הבינה מן השמאל וכו' והכלל שתחלת הכל ועיקר הכל תלוי בחבוק שכיון שהתחילו להתחבק תו לא צריך שהם מתייחדים (אור יקר).

⁴ הנה העולם כולו מצד בחי' המלכות כאומרו וצדיק יסוד עולם, והיינו יסודו וקיומו שאי אפשר מבלעדיו כעין המלכות שא"א מבלעדי קיום היסוד הנשפע לה (אור יקר).

⁵ היינו כאשר יוסיף עוד השפעה מהת"ת, שאז המלכות מתקנת ומתקשטת כראוי וכמוה העולמות המתפשטין (אור יקר).

⁶ היינו שמחה מצד הבינה הנמשכת לכל הנמצאות אחר התיקון (אור יקר).

⁷ ותיפשוט לה מדידך שצריך לעורר היחוד כדי שיושפע שפע שאלתו כדפי', ואם לא יתקן המדרגות בשיר שבח העולה (אור יקר).

⁸ ואינה פועלת ואינה מושכת כדפי' (אור יקר).

⁹ על דרך סוד היחוד שפי' לעיל לקשר העולמות בסוד ההתעוררות כדפי', וע"י היחוד הזה מתברכי וכו' (אור יקר).

¹⁰ פי' כבר אפשר ליסרם ברעתם בדרכים אחרים עד ירצו את עונם, למה הוכיחם בדרך הגלות (אור יקר).

¹¹ הענין שאם היה הקב"ה מוכיחם ביסורים היו מעיינות השפע נסתמין מכל וכל, העולם משתומם והנטיעות עליונות ותחתונות יבשות וחברות, מכל וכל בעונם וההויות תוהות ובוהות, לזה הנהיג הקב"ה הנהגה זו שיהיו ישראל גולים בין האומות, והאומות מתברכות, וישראל נוטלין תמציתן בעונם, בענין שבין זה לזה שער השפע אינו נסתם מכל וכל, שהרי הוא נשפע אלא שנשפע לחוץ, ויתברכו האומות בשביל ישראל, הקב"ה מרבה ברכה לעבד כדי שגייע כדי גמיעה לבן ולזה ישראל לעולם מושכים הברכות והשפע לעול, עם היות שהעפר לוחך אותו כלחוך השור וישראל נוטלים המותר (אור יקר).

¹² אפשר דה"ק שיושפע שפע שניצוצי הקדושה שבהם יוכלו לעלות לקדושה ואתיא כמ"ש רז"ל לא גלו אלא כדי שיתוספו גרים וד"ק. מא"י"ן (נ"א).

בראשית

<p>חד הוּיָא <דהוה קמסחר¹ (ואסטר) > (אסטר) בארהא סטו מארהא² אתא בר נש אחרא לגבייהו קטיל ליה הוּיָא אהדרו רישייהו³ וחמו ליה לההוא בר נש דמית אמרו ודאי ההוא נחש שליחותא דמריה קא עביד בריך רחמנא דשזביננא פתח רבי יוסי ואמר יהי דן נחש עלי דרך (בראשית מט יז) אימתי הוה דן נחש ביומוי דירבעם דכתיב (מ"א יב כט) ואת האחד נתן בדין</p>	<p>שהיה מסבב (ומצדד) בדרך, וסטו מן הדרך. בא אליהם איש אחר, והנחש הרג אותו. החזירו ראשיהם וראו את אותו איש שמת. אמרו, ודאי אותו נחש עשה את שליחות רבונו. ברוך הרחמן שהצילנו. פתח רבי יוסי ואמר, "יהי דן נחש עלי דרך", מתי היה דן נחש, בימי ירבעם, שכתוב "ואת האחד נתן בדין".</p>
<p>אמאי אתייהיב תמן עלי דרך על ההוא ארה דיתמנע (ההוא דרך דסלקין לירושלם ולא יסלקון תמן ודא) <ההוא דרך דסלקין> דלא יסלקון לירושלם (ולא יסלקון תמן) ודא דן- הוה לון נחש לישראל עלי דרך עלי דרך ודאי כמה דאת אמר (שם כח) ויועץ המלך וגו' שפיפון עלי ארה דעקיין לון לישראל וכלא לא הוה אלא עלי דרך ועלי אורחא לאתמנעא מישראל דלא יסלקון לירושלם למיחג הגייהו ולקרבא קרבנין ועלוון למפלה תמן</p>	<p>למה נתן שם עלי דרך, על אותו הדרך, כדי למנוע (אותו דרך שעולים) שלא יעלו לירושלים (ולא יעלו שם). וזה דן היה להם נחש לישראל עלי דרך, עלי דרך ודאי, כמו שנאמר "ויועץ המלך" וגו'. "שפיפון עלי אורח", שעקץ את ישראל. והכל לא היה אלא עלי דרך ועלי אורח, למנוע מישראל שלא יעלו לירושלים לחגוג חגייהם ולהקריב קרבנות ועולות ולעבוד שם.</p>
<p>רמד/ב</p>	
<p>תא חזי בשעתא דמטו ברכאן לידא דמשה לברכא לכלהו שבטים המא לון דהוה קטיר בחויא⁴ אהדר קטר ליה באריא⁵ הדא הוא דכתיב (דברים לג כב) ולדן אמר דן גור אריה יונק מן הבשן מאי טעמא בגין (דאיהו) <דיהא> שירותא וסופא דד' דגלין קטיר ביהודה דאיהו מלכא כמה דאת אמר (בראשית מט ט) גור אריה יהודה והוא שירותא דדגלין וסופא דדגלין דן דכתיב דן גור אריה וגו' למהוי שירותא וסופא קטיר בחד אתר</p>	<p>בא וראה, בשעה שהגיעו הברכות ליד משה לברך את כל השבטים, ראה את דן שהיה קשור בנחש, חזר וקשר אותו באריה, זהו שכתוב "ולדן אמר דן גור אריה יזנק מן הבשן". למה, כדי (שהוא) שיהיה ראשית וסוף, של ארבעה הדגלים קשור ביהודה, שהוא מלך, כמו שנאמר "גור אריה יהודה", והוא ראשית הדגלים, וסוף הדגלים הוא דן, שכתוב "דן גור אריה" וגו', להיות ראשית וסוף קשורים במקום אחד.</p>
<p>לישועתך קויתי יהו"ה (בראשית מט יח) רבי חייא אמר (כדכתיב) <כמה דאת אמר> (שופטים יג ה) והוא יחל⁶ להושיע את ישראל מיד פלשתים אמר ר' חייא²⁹⁵⁷ וכי אמאי קויתי והא סליק הוה²⁹⁶ יעקב מעלמא בהווא זמנא מכמה שנין אמאי אמר דאיהו מחכה לההוא ישועה אמר ליה²⁹⁷</p>	<p>"לישועתך קויתי ה'". רבי חייא אמר, (כמו שכתוב) כמו שנאמר "והוא יחל להושיע את ישראל מיד פלשתים". אמר (רבי אחא) ר' חייא, וכי למה קויתי, והרי הסתלק יעקב מן העולם באותו הזמן מלפני שנים, למה אמר שהוא מחכה לאותה הישועה. (אלא ודאי) אמר לו, ודאי סוד הדבר ככתוב "והיה כאשר ירים משה</p>

¹ נחש אחד היה מקיף (ומכה) באמצע הדרך (ד"א). מסבב הולך ושוב. הרש"ב (נ"א).

² היו נוטים עצמם מן הדרך בשביל הנחש (ד"א).

³ החזירו ראשם לאחוריהם (ד"א).

⁴ שהיה קשור בנחש כמ"ש יהי דן נחש וגו' (ד"א).

⁵ החזיר וקשר אותו באריה כמ"ש ולדן אמר דן גור אריה וגו' (ד"א).

⁶ פי' ר"ח סתם דבריו ולא פירש מהו להושיע את ישראל, אם ישראל בני יעקב, או אם יעקב אע"ה שנק' ישראל, שהוא בחי' ז"א (מ"מ).

⁷ ר' אחא הבין מדברי ר"ח להושיע את ישראל, הם בני יעקב, שהושיעם שמשון מיד פלשתים, ולכך מקשה אמאי אמר יעקב לישועתך קויתי, והא אותה שעה כבר מת (מ"מ).

בראשית

<p>ודאי רוא דמלה¹ כדכתיב (שמות יז יא) והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל אתם סתם אוף הכא והוא יחל להושיע את ישראל (שופטים יג ה) <ישראל> סתם בגיני כך אמר לישועתך קוייתי יהוה אמר רבי חייא ודאי הכי הוא ושפיר² זכאה חולקהון דצדיקייא דידעי לאשתדלא באורייתא למזכי בה לחיין דלעילא כמה דאת אמר (דברים לב) כי היא חייד ואורך ימיד לשבת על האדמה וגו'</p>	<p>ידו וגבר ישראל", ישראל סתם. כמו כן כאן, "והוא יחל להושיע את ישראל", ישראל סתם. לכן אמר "לישועתך קוייתי ה". אמר רבי חייא, ודאי כך הוא, ויפה. אשרי חלקם של הצדיקים שיודעים לעסוק בתורה כדי לזכות בה בחיים שלמעלה, כמו שנאמר "כי הוא חייד ואורך ימיד לשבת על האדמה" וגו'.</p>
<p>גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב (בראשית מט יט) רבי ייסא אמר מגד אשתמע דהא חילין יפקון לאגחא קרבא משמע דכתיב גד בכל אתר גימ"ל³ דל"ת⁴ חילין ומשריין נפקי מנייהו דהא גימ"ל יהיב ודל"ת לקיט ומהכא <נ"א> ומשכא <כמה חילין וכמה משיריין תליין בהו תא חזי⁵ ההוא נהר דנגיד ונפיק מעדן לא פסקין מימיו לעלמין והוא אשלים למסכני ועל דא קיימי כמה חילין וכמה משיריין ואתונו מהכא ועל דא אפיק ויהיב ודא לקיט ונקיט ואתון ביתא וכל אנשי ביתא אמר רבי יצחק אלמלא דהוה גד מבני שפחות שעתא קיימא ליה⁶ לאשלמא⁷ יתיר</p>	<p>"גד גדוד יגודנו והוא יגוד עקב". רבי ייסא אמר, מגד נשמע שהרי חיילות יצאו ללחום קרב, משמע שכתוב גד. בכל מקום גימ"ל דל"ת, חיילות ומחנות יוצאים מהם, שהרי גימ"ל נותן ודל"ת לוקח, ומכאן (ומושכת) כמה חיילות וכמה מחנות תלויים בהם. בא וראה, אותו נהר שנמשך ויוצא מעדן, לא נפסק מימיו לעולמים, והוא משלים לעניים, ולכן עומדים כמה חיילות וכמה מחנות ונזונים מכאן. ועל זה זה גד, זה מוציא ונותן, וזה לוקט ולוקח, ונזונים הבית וכל אנשי הבית. אמר רבי יצחק, אלמלא שהיה גד מבני השפחות,</p>

¹ שפירש להושיע את ישראל היינו ז"א ויעקב אבינו הוא בחי' ז"א, ולכן אמר לישועתך קוייתי, ופי' תשועה זו לז"א שתחלה היו הקלי' יונקים ממנו, וכשבא שמשון הרחיק הקלי' מז"א ע"י משפט צדק שהיה עושה, כמ"ש הזהר לעיל דן ידן עמו וכו', שהיה דן אותם כיחידו של עולם שהוא הקב"ה, ובזכות זה הרחיק יניקת הקלי' מז"א (מ"מ).

² פי' עכשיו ביאר דבריו ר' חייא, ואמר לר' אחא גם אני כך היתה סברתי, וכן הוא האמת (מ"מ).

³ פי' יסוד (מ"מ). רלד ע"ב (הערת הזוהר).

⁴ פי' מלכות (מ"מ).

⁵ פי' זה המאמר תבינהו מסוד בני גד ובני ראובן למה נשאר בחו"ל כמ"ש בפ' מטות (ד"א).

⁶ ז"ל הרב בספר הליקוטים: דע כי הנה יעקב כשהוליד ראובן חשב שהיה יוסף, ולפי שלבן הטעה אותו בלאה, לא ירדה אז טיפת הבכור, רק פחו כמים, פי' כי הנה בדעת העליון שבין חו"ב, גם בו יש ב' נקבים, א' יוצא ממנו זרע וא' יוצא ממנו מים, ואותה טיפה של ראובן יצאה בסוד נקב המים, ונימוחה שם. וזהו פחו כמים. וכבר ידעת כי ניצוץ המים האלו של נקב הב', הוא יוצא לחיצונים, ולכן יצא ראובן לחוצה לארץ. וסוד זה רמזו הזהר בפרשת ויחי דף רמד ע"ב ע"ש, וזהו ביאור הכתוב אחי בגדו כמו נחל, כי הנחל העליון שהוא הבינה, בסוד האל"ף החסרה, היא בגדה ב', שלא ינקה נשמתו מנקב הזרע רק מנקב המים, וזהו כמו שאירע לראובן, כך אירע לגד ביסוד השני שלמטה בין ז"א לנוק', וזהו בגדו כמו נחל כי ב' בגידות היו, וזו התחתונה היתה דוגמת העליונה, ולכן ב' שבטים אלו יצאו חוצה לארץ. ואמנם שרש גד הוא בעקב ימין, בסוד והוא יגוד עקב. וסוד העקב הוא דינים לעולם, ולכן גרם לצאת מנקב המים היוצא לחיצונים. ואמנם סוד מנשה הוא מנקב הזרע של היסוד, רק כי גם הוא חציו מים, ולכן לא יצא רק חצי שבט מנשה לבדו, עכ"ל הרב. וז"ש הזהר בגין דההוא נהר דנגיד אסתלק בהאי שעתא, וכתוב בגד חסר אל"ף, שהיא הבינה, כמ"ש'ל בשם הרב. ובזה יצאה נשמת גד מנקב המים, וכן בראובן אומר פחו כמים, אסתלקו מיין ולא נגידו. ובזה מובן כל לשון זה, ואין להקשות שהרב אמר בשביל שגד מעקב ימיני, לכן יצא מנקב המים. וכאן אמר הזהר אלמלא דהוה גד מבני השפחות שעתא קיימא לי', משמע בשביל שהיה מבני השפחות, לכן יצא מנקב המים, ד"ל דהא והאגדתו, דאי משום דהוה מבני השפחות, הרי ג' שבטים אחרים היו ג"כ בני השפחות, אלא ודאי בגין דהוה מעקב ימין, ואי משום עקב ימין לבד, לא היה מספיק לזה, אלא משום דהוה ב' (מ"מ).

⁷ והענין כי בגד כתיב, והקרי הוא בא גד, כי ג' דרגין יש: ג"ר, וג' אמצעים, וד' תחתונות. והנה הראשונה נעלם מאד במקומה, ומתגליא קצת בדעת, שהוא אחר הבינה, וזהו בג"ד. הב' הם ב"ר, שהם חו"ב. והג' הוא ג' אמצעיות. והד' הוא ד' תחתונות, הם אותיות בג"ד. והקרי הוא ב"א ג"ד, כי לאחר חו"ב המרומזים בב',

בראשית

<p>מכלא הדא הוא דכתיב (שם ל יא) בא גר קרי וכתוב¹ בגר חסר אל"ף דהא שעתא קיימא בשלימו ואסתלק מניה</p>	<p>השעה עמדה לו להשלים יותר מהכל. זהו שכתוב בא גר, קרי, וכתוב "בגר" חסר אל"ף, שהרי השעה עומדת בשלמות, והסתלק ממנו.</p>
<p>הדא הוא דכתיב (איוב ו טו) אחי בגדו כמו נחל בנין דההוא נהר דנגיד אסתלק בההיא שעתא וכתוב בגר חסר אל"ף ועל דא לא זכה בארעא קדישא ואסתלק מניה רבי יהודה אמר מנין לראובן דהוה כהאי גוונא כדכתיב (בראשית מט ד) פחו כמים אל תותר דאסתלקו מיין ולא נגידו והא אתמר במה אפנים ותרוייהו לא זכו בארעא קדישא וחילין ומשיריין אפיקו לאחסנא להו לישראל ארעא תא חזי מה דאתפנים בגר אשתלים באשר הדא הוא דכתיב (שם כ) מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך השתא אשלים גימ"ל לדל"ת</p>	<p>זהו שכתוב "אחי בגדו כמו נחל", משום שאותו נהר שמשך הסתלק באותה שעה, וכתוב "בגר" חסר אל"ף, ולכן לא זכה בארץ הקדושה והסתלק ממנה. רבי יהודה אמר, מנין לראובן שהיה כזה צורה, ככתוב "פחו כמים אל תותר", שהסתלקו המים ולא נמשכו, והרי נתבאר במה פגם, ושניהם לא זכו בארץ הקדושה, וחיילות ומחנות הוציאו להנחיל לישראל את הארץ. בא וראה, מה שנפגם בגר, השתלם באשר. זהו שכתוב "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך". עכשיו השלים גימ"ל לדל"ת.</p>
<p>רבי אלעזר ורבי אבא אשתמימו במערתא דלוד דעאלו קמי תוקפא² דשמשא דהוה אזלי בארעה אמר רבי אבא נסחר האי מערתא במלי דאורייתא פתח רבי אלעזר ואמר³ (שיר ה ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו' רשפיה רשפי אש שלהבת יה האי קרא אתערנא ביה אבל ליליא חד הוה כד הוינא קאים קמי אבא ושמענא מניה מלה דלית שלימו ורעותא וכסופא דכנסת ישראל בקב"ה אלא⁴ בנשמתהון דצדיקיא דאינון מתערי נביעו דמיא תתאי לקבלי עלאי ובההיא שעתא שלימו דרעותא וכסופא בדביקו חדא למעבד פירין</p>	<p>רבי אלעזר ורבי אבא נשמטו במערת לוד, שנכנסו מפני תוקף השמש, שהיו הולכים בדרך. אמר רבי אבא, נסובב את המערה הזו בדברי תורה. פתח רבי אלעזר ואמר, "שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו' רשפיה רשפי אש שלהבת יה". בפסוק זה התעוררנו, אבל לילה אחד היה, כשהייתי עומד לפני אבא ושמעתי ממנו דבר, שאין שלמות ורצון ותשוקת כנסת ישראל בקדוש ברוך הוא אלא בנשמות הצדיקים, שהם מעוררים נביעת המים התחתונים כנגד העליונים, ובאותה שעה שלמות הרצון והתשוקה בדבקות אחת לעשות פירות.</p>
<p>תא חזי בתר דאתדבקו דא בדא והיא קבילת רעותא היא אמרת שימני כחותם על לבך אמאי כחותם אלא ארחה דחותם כיון דאתדבק באתר חד אף על גב דאתעדי מיניה הא אשתאר רשימו בההוא אתר ולא אעדי מניה דכל רשימו וכל</p>	<p>בא וראה, אחר שנדבקו זה בזה והיא קבלה רצון, היא אומרת, "שימני כחותם על לבך". למה "כחותם", אלא דרכו של חותם, כיון שנדבק במקום אחד, אף על גב שעוזב ממנו, הרי נשאר רושם באותו מקום ולא עוזב ממנו, שכל הרושם וכל</p>

נתגלה קצת הא' שהוא כתר, לכן הוא קרי ולא כתיב, להורות על העלמתו [וגם הוא סוד ספור ולא ספר כנז' בס"י (פ"א מ"א) ספר וספור, שהם חב"ד, ולכן הוא קרי בסיפור ולא כתיב בספר - הרמ"ש] (מפי השמועה יהל אור).

¹ תמה הרמד"ל למה נפגם גר ולא אשר אחיו ותירץ שלא היה ליעקב להזדווג בשפחה ולכן הראשון נפגם ואשר כיון דדש דש ולא מלתא הוא דא"כ למה לא נפגם דן שהיה בן בלהה ועוד אשר בשביל שהוא ב' נשכר. והאמת דלא זכר מ"ש האר"י צ"ל בטעם שנשאר גר בחו"ל והדבר תלוי בדרך יציאת נשמתו שהיתה דרך נקב המים ומייתיה לה מהאי קרא בגדו כמו נחל. הרמ"ז כ"י (נ"א).

² שהיה החמימות גדול כל כך עד שהיו צריכין ליכנס במערה (ד"א).

³ שמות קיד ע"א (הערת הזוהר).

⁴ סח ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>הדמות שלו נשאר בו. כך אמרה כנסת ישראל, הרי נדבקתי בך, אף על גב שעזבתי ממך והלכתי</p>	<p>דיוקנא דיליה ביה אשתאר כך אמרה כנסת ישראל הא אתדבקנא בך אף על גב דאתעדוי מינך ואזיל</p>
<p>רמב"א</p>	
<p>לגלות, "שימני כחותם על לבך", כדי שישאר כל דמותי בך, כחותם הזה שישאר כל דמותו באותו מקום שנדבק בו.</p>	<p>בגלותא¹ שימני כחותם על לבך (שיה"ש ח ו) בנין דישתאר כל דיוקני בך כהאי חותם דאשתאר כל דיוקניה בההוא אתר דאתדבק ביה</p>
<p>"כי עזה כמות אהבה", חזקה היא, כפרידת הרוח מהגוף. ששנינו, בשעה שאדם מגיע להסתלק מן העולם ורואה מה שרואה, הרוח הולכת בכל איברי הגוף והגלים עולים, כמי שהולך בים בלי משוטים, עולה ויורד ולא מועיל לו. בא ונפרד מכל איברי הגוף, ואין (להם) קושי כמו היום שנפרדת הרוח מהגוף. כך חוזק האהבה של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא כחוזק המות בשעה שרוצה הרוח להיפרד מהגוף. "קשה כשאל קנאה", כל מי שאוהב ולא קושר עמו קנאה, אין אהבתו אהבה. כיון שקנא, הרי האהבה השלמה.</p>	<p>כי עזה כמות אהבה (שם) תקיפא היא כפרישו דרוחא מן גופא דתנינן בשעתא דבר נש מטי לאסתלקא מן עלמא וחמי מה דחמי רוחא אזלא בכל² שייפי דגופא וסליק גלגלוי (כמה דאזלא בימא בלא שייטין סליק ונחית ולא מהנייא ליה אתא ואשתארו כל שייפי גופא ולית להון) [כמאן דאזיל בימא בלא שייטין סליק ונחית ולא מהנייא ליה אתא ואשתאיל מכל שייפי גופא ולית] תקיפו ביומא דפריש רוחא מן גופא²⁹⁸ תקיפו דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה כתקיפו דמותא בשעתא דבעי רוחא לאתפרשא מן גופא קשה כשאל קנאה (שם) כל מאן דרחים ולא קשיר עמיה קנאה לאו רחימותיה רחימותא כיון דקני האי (י) רחימותא אשתלים</p>
<p>מכאן למדנו שצריך אדם לקנא לאשתו כדי שיתקשר עמה אהבה שלימה, שהרי מתוך כך לא יתן עינו באשה אחרת. מה זה "קשה כשאל". אלא מה שאול קשה בעיני הרשעים לרדת אליו, כך קנאה קשה בעיני מי שאוהב ומקנא להפרד מאהבה. דבר אחר, "קשה כשאל קנאה", מה שאול, בשעה שמורידים אליה את הרשעים, מודיעים להם חטאיהם על מה הורידו אותם, וקשה להם, כך מי שמקנא, הוא תובע על חטאו ומחשב (וחושד) כמה מעשים, ואז נקשר בו קשר האהבה. "רשפיה רשפי אש שלהבת יה", מה זה "שלהבת יה". זו שלהבת שבוערת ויוצאת</p>	<p>מכאן אוליפנא דבעי בר נש לקנאה לאנתתיה בנין דיתקשר עמה רחימותא שלים דהא מנו כך לא יהיב עינוי באינתו אחרא מהו קשה כשאל אלא מה שאול קשיא בעינייהו דחייבין למיחת ביה כך קנאה קשיא בעינייהו דמאן דרחים וקני לאתפרשא מרחימותא דבר אחר קשה כשאל קנאה מה שאול בשעתא דנחתין <לון> לחייביא ביה מודיעין לון חובייהו על מה נחתין ליה וקשיא להו כך מאן דקני הוא תבע על חוביה וחשיב <נ"א וחשיד> כמה עובדין וכדין קשורא דרחימותא אתקשר ביה רשפיה רשפי אש שלהבת י"ה (שיה"ש ח ו) מאן שלהבת י"ה³ דא שלהובא</p>

¹ ז"ל הרב בספר הכוונות דרוש התפילין: דע כי אחר התפילה מסתלקים המוחין מז"א ויוצאין מראשו ועומדים בסוד אור מקיף על ראשו. אמנם כבר נתבאר אצלנו, כי כל דבר רוחני של הקדושה, אע"פ שהוא מסתלק, נשאר חד רשימו תמן תדיר. והנה אלו המוחין, אע"פ שמסתלקים למעלה בסוד מקיפים, עכ"ז נשאר רשימו שלהם בתוך ז"א כל היום כולו, והמוחין של רחל הם ג"כ יוצאים בסוד מקיפים, והרשימו נשאר בה תדיר כל היום. ואמנם כשמתחלת הלילה, אז יוצא אפילו אותו הרשימו מסתלק מז"ן, ואמנם הרשימו של ז"א יוצא בלילה בסוד אור מקיף על רישא דז"א והמוחין עצמם שהיו ביום אור מקיף נסתלקו וכו' (מ"מ).

² ויקרא קכו ע"ב (הערת הזוהר).

³ ח"ב קיד ע"א ח"ג נד ע"ב (לש"ו). עי' ע"ח שער מד פרק ו, ז"ל, הגבורה דז"א השם הפנימי הוא שם י"ה והוא סוד שלהבת יה היוצא מבינה אל הגבורה, ע"כ. כאשר הגבורות מתמתקים הם נעשים לרשפי אש שלהבת יה (כללים ח"א עז ע"ג). והיינו בחי' עליית המין (כללים ח"א ק ע"ד), והם גורמים לאהבה למעלה (דע"ה ח"א פ ע"ג).

בראשית

<p>דאתוקרא ונפקא מגו שופר דאיהו אתער ואוקיד ומאן איהו שמאלא הדא הוא דכתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי ד"א²⁹⁹ אוקיד שלהובא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה ובגיני כך (שם ח ו) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה דהא כד אתי ימינא דאיהו מים אוסיף יקידו דרחימותא ולא כבי שלהובא דשמאלא כמה דאת אמר (שם ב ו) וימינו תחבקני [האי איהו] (הא) מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה וכן כלא כהאי גוונא</p>	<p>מתוך שופר שהוא מתעורר ושורף. ומיהו, השמאל. זהו שכתוב "שמאלו תחת לראשי", דבר אחר שורף שלהבת של האהבה של כנסת ישראל אל הקדוש ברוך הוא. ולכן "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה". שהרי כשבא הימין שהוא מים, מוסיף שריפת האהבה, ולא נכבתה שלהבת השמאל, כמו שנאמר "וימינו תחבקני", זהו "מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה", וכן הכל כדוגמא הזו.</p>
<p>עד דהוו יתבי שמעו קליה דרבי שמעון דהוה אתי באורחא הוא ורבי יהודה ורבי יצחק קריב למערתא נפקו רבי אלעזר ורבי אבא אמר רבי שמעון מכותלי דמערתא חמינא דשכינתא הכא יתבו אמר רבי שמעון במאי עסקיתו אמר רבי אבא ברחימותא דכנסת ישראל לגבי קב"ה ורבי אלעזר פריש האי קרא בכנסת ישראל (שם ח ו) שימני כחותם על לבך וגו' אמר ליה אלעזר ברחימו עלאה וקשירו דחביבותא אסתכלת אשתיק רבי שמעון שעתא אמר בכל אתר בעיית שתיקו בר שתיקו דאורייתא גינזא הדא אית לי גניזא ולא בעינא [דיתאביד] (דאתאביד) מנייכו והיא מלה עלאה ואשכחנא לה בספרא דרב המנונא סבא תא חזי בכל אתר דכורא רדיף בתר נוקבא¹ ואתער לגבה רחימותא והכא אשכחנא דהיא אתערת רחימותא ורדפה אבתריה ואורחיה דעלמא דלית שבחא דנוקבא למרדף בתריה דכורא² אלא מלה סתימא היא ומלה עלאה דבי גניזא דמלכא</p>	<p>בעוד שהיו יושבים, שמעו את קולו של רבי שמעון שהיה בא בדרך, הוא ורבי יהודה ורבי יצחק. התקרבו למערה. יצאו רבי אלעזר ורבי אבא. אמר רבי שמעון, מכותלי המערה ראיתי ששכינה כאן. ישבו. אמר רבי שמעון, במה עסקתם. אמר רבי אבא, באהבת כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא. ורבי אלעזר פרש פסוק זה בכנסת ישראל, "שימני כחותם על לבך" וגו'. אמר לו, אלעזר, באהבה עליונה וקשר החביבות הסתכלת. שתק רבי שמעון שעה. אמר, בכל מקום צריך שתיקה, חוץ משתיקה של התורה. גניזה אחת יש לי גנוזה, ואיני רוצה שתאבד מכם, והיא דבר עליון, ומצאתי אותו בספרו של רב המנונא הזקן. בא וראה, בכל מקום הזכר רודף אחר הנקבה ומעורר אליה אהבה, וכאן מצאנו שהיא מעוררת אהבה ורודפת אחריו. ודרך העולם שאין שבח הנקבה לרדוף אחרי הזכר, אלא דבר נסתם הוא, ודבר עליון מבית גניזת המלך.</p>
<p>תא חזי תלת נשמתין אינון ואינון סלקין בדרגין עלאין ידיעין³ ועל דאינון תלתא ארבע</p>	<p>בא וראה, שלש נשמות הן, והן עולות בדרגות עליונות ידועות, ועל שהן שלש, הן</p>

¹ כלומר מלכים העגולים הם בחי' הנוק' (ביאורים ח"ב צז ע"ג).

² עיין פר' תזריע מה סע"א ורע"ב (לש"ו).

³ חד נקרא עתיק או א"א הנק' נשמה לכל נשמתין, והם י"ס דאצילות. כי אע"פ שהם כלים, הם נק' נשמתין. או אפשר לומר, כי חד הוא א"ס שבא"ק המתלבש בעטופא י"ס דאצילות, ומתחלק הא"ס לי"ס ניצוצין טיפין, כמו מרגלאין, כי מרגלא הבדולח הנזכר באד"ר, שאין ניכר בו לובן ואודם דין ורחמים, וע"י אלו הטיפין הנעשים נשמה לגוף י"ס דאצילות, אתחזי בהו עבידתא, ואין בין העצמות לכלי הפרש אלא כולו אחדות גמור. וז"ש הוא ואינון חד, ולית בה פרישא כנזכר בפ' ויחי, ובריש תיקונים י"ס דאצילות אינון וגרמוי חד בהון, ונשמה זו נקרא נשמה לנשמה, והוא סתיים ברישא דל"א כנזכר בריש אד"ז, נשמתא אחרא היא מלכות דאצילות נשמה לבי"ע הנק' עלמא דנוק', כי מקום העולם והתלבשות נוק' דאצילות וי"ס דבי"ע נעשין גוף אליה. ואמנם י"ס דאצילות לא איקרון גופא אלא נשמתא, כיון דמלכא בהון וגרמוי חד בהון, אך נקרא נשמתין ועטופא דלבר. אך אלו נקרא גופא, כי הם עלמא דפרודא, ואינם אלהות כמו הנשמה שבתוכם, כנזכר בתיקור"ז מה דלאו הכי בי"ס דבריאה דלאו אינון חד וכו', ולכן נתגלה בחי' גופא ממש, כי כבר ידעת כי הכסא היא גופא דברתא דמלכא. אך עכ"ז כמה אינון טמירין קדישין דלעילא דאצילות, והם דוגמתם נשמתא אחרא, הוא נשמתין דצדיקייא דאתיין מב' סטרין, נשמתא דכורא שהוא עולם האצילות, הנשמה שבתוכו, והעצמות

בראשית

<p>ארבע. אחת נשמה עליונה שלא נתפסת ולא מתעורר בה הגזבר (הגזע) של החדר העליון, כל שכן התחתון. וזו נשמה לכל הנשמות, והיא נסתמת ולא נגלית לעולמים ולא נודעת, וכולם תלויות בה. וזו מתעטפת בעטוף של זוהר הכרמל (של הבודלח) בתוך הזוהר, ונוטף טפות טפות מרגליות, ונקשרים כולם כאחד, כמו הקשרים של איברי גוף אחד, והוא נכנס לתוכם ומראה בהם מעשיו. הוא והם אחד הם, ואין בהם הפרדה. זו נשמה עליונה טמירה של הכל.</p>	<p>אינון חד נשמתא עלאה דלא אתפס ולא אתער ביה גזברא <נ"א גזעא> דקרטיטאה עלאה! כל שכן תתאה והאי נשמתא לכל נשמתין והוא סתים ולא אתגליא לעלמין ולא אתיידע וכלהו ביה תליין והאי אתעטף בעטופא דזהרא דכרמלא <נ"א דבדולחא> בנו זהירותא ונטיף טפיין טפיין מרגלאין ואתקשרו כלהו כחד בקשרין דשייפי דגופא חד והוא אעיל בנווייהו ואחזי בהו עבידתיה הוא ואינון חד הוא ולית בהו <פרישו האי נשמתא עלאה טמירו דכלא</p>
<p>נשמתא אחרת נקבה נסתרת בתוך חיילותיה, והיא נשמה להם, ומהם אחוז</p>	<p>נשמתא אחרת נוקבא דמטמרא בנו חילהא והיא נשמתא להו ומנייהו אחידא</p>
<p>רמה/ב</p>	
<p>הגוף להראות בהם מעשיה לכל העולם, כמו גוף שהוא כלי לנשמה לעשות בו מעשה. ואלה כדוגמת אותם הקשרים הטמירים שלמעלה. נשמה אחרת היא נשמת הצדיקים למטה. נשמות הצדיקים באות מאותן נשמות עליונות, מנשמת הנקבה ומנשמת הזכר, ולכן נשמות הצדיקים הן עליונות על כל אותם החיילות והמחנות שלמעלה.</p>	<p>גופא² לאחזאה בהו עבידתא לכל עלמא³ כגופא דאיהו מאנא⁴ לנשמתא למעבד ביה עבידתא ואלין כגוונא דאינון קשירין טמירין דלעילא⁵ נשמתא אחרת⁶ היא נשמתהון דצדיקיא לתתא נשמתהון דצדיקיא אתיין מאינון <נשמתין⁷> עלאין מנשמתא דנוקבא ומנשמתא דדכורא ובגין כך נשמתין דצדיקיא עלאין על כל אינון חילין ומשריין דלעילא</p>

כשמתחברין עם נשמת המלכות דאצילות הנעשית נשמה לעלמא דנוק', ב"ע, ואז מההוא זיוגא יצאו נשמתו הצדיקים שהם נר"ג דאצילות. ובערך זה גדולים נשמת הצדיקים על כל אינון חיילין ומשריין, שהם המלאכים, כי כולם הם גופא כנזכר. ונשמת הצדיקים הם מאצילות, מסוד הנשמה הפנימית, ולא מבחי' גופא, שהם החיצונים. אך וודאי הוא כי נר"ג דב"ע, הם קטנים ממלאכים כ"א לפי מקומו, אלין תלת ד' אינון. נלע"ד חיים פי' שכיון שהם ג', א"כ מוכרח הוא שהשלישית הוא המכריע ומשתתף עם הב' אחרים, וא"כ ד' אינון, כי נשמת הצדיק היא נחלקת לב', נאחזות בדכורא ובנוק', כמו דעת המכריע בין ח"ב, והם ג' מוחין כנז' באד"ר ובדף רמו תבין מ"ש, כי מכ"י ולעילא נקרא עלמא דדכורא ומנוק' ולתתא הוא כולו נוק' ושמור כלל זה בידך (זהר הרקיע).

¹ הגזבר וגבאי של בית העליון והוא החכמ"ה שנקרא נשמתא לנשמתא א"א להשיג מעלות הכת"ר מכ"ש מדרגות התחתונים שהם גזברי דקרטוטא תתאה שא"א להם להשיג מעלות הכת"ר ואמר עליו והאי אתעטף וכו' שהכת"ר היה מתעטף באור החכמ"ה שהיא עיטוף זיהרת הכרמ"ל ר"ל כ"ר מל"א שמלא בזיו ואור בתוך זיהרת העליון והיה נוטף טפיין מרגליות שהוא ניצוצות אור עליון מסוד אות י' שהוא כציוור טפה מרגליות ונעשה בהם ייחוד אחד בלי פירוד (ד"א). הרח"ו פירש גזבר החדר העליון הוא יסוד אבא אינו משיג אור א"א כ"ש גזבר תתאה הוא יסוד דזעיר שאין משיגו ואריך אתעטף באו"א שנקרא זיהרא דכרמלא כר מלא כל טוב ועיין מק"מ פירוש כל המאמר הרש"ב (נ"א).

² ירצה כל הכחות והחיילים שהם למטה ממנה מתאחדים תחתיה להיותם גוף לה, ובאותם הכחות מראה פעולותיה, ופועלת בכל הנמצא (אור יקר). פי' מזו"ן אחידא גופא שהם ב"ע שנקראים גוף (מ"מ).

³ פי' שעי"ב ב"ע משפיעים הארתם לכל בני העולם הזה (מ"מ).

⁴ הענין שבזה טעה אלישע שראה מטטרון כותב זכותן של ישראל, וע"ד זה יש מלאכים אחרים שרים שהם תחתיו פועלים, ולא מידם לעושת אלא פרקי הגוף שהנשמה פועלת ע"י וניצוץ שכינה מתנוצצות בהם, והיינו סוד אליהו בתחתונים שהוא סוד גילוי האלהות על הדרך הזה (אור יקר).

⁵ פי' זו"ן הם כמו או"א שהם קשורים תמיד, ותמיד מזדווגים והם טמירים בגו זו"ן (מ"מ).

⁶ פי' זו נשמה שלישית (מ"מ).

⁷ מעצמותן ממש כדפי' הב', שאינם מהמלכות לבד ככל הנבראים הנבראים ע"י, אלא משיתוף וייחוד ב' מדות שהם מדכורא ומנוקבא, דהיינו ת"ת ומלכות, ומטעם זה פי' לעיל שהם ד' נשמות כדפי' שם, והיה זה סבה תוספת מעלה לאדם על כל נמצא (אור יקר).

בראשית

<p>ואי תימא¹ הא עלאין אינון מתרין סטרינ² אמאי נחתין להאי עלמא³ ואמאי אסתלקו מניה למלכא⁴ דאתייליד ליה בר שדר ליה לחד כפר למרבי ליה⁵ ולגדלא ליה עד דיתרבי⁶ (ליה) ויולפון⁷ ליה ארחי דהיכלא דמלכא⁸ שמע מלכא דהא בריה רב ואתרבי מה עבד ברחימו דבריה משדר ליה למטרוניתא אמיה בניניה ואעיל ליה להיכליה וחדי עמיה כל יומא כך קב"ה אוליד בר במטרוניתא ומאי איהו נשמתא עלאה קדישא שדר ליה לכפר להאי עלמא דיתרבי ביה ויולפון ליה אורחי דהיכלא דמלכא</p>	<p>ואם תאמר, הרי הם עליונים משני צדדים, למה ירדו לעולם הזה, ולמה הסתלקו ממנו. [משל] למלך שנוולד לו בן, שלח אותו לכפר אחד לגדלו, ולגדל אותו עד שיגדל (לו), וילמדו אותו דרכי היכל המלך. שמע המלך שהרי בנו גדול והתגדל, מה עשה באהבת בנו, שולח לו את המלכה אמו בשבילו, ומכניסו להיכלו, ושמח עמו כל היום. כך הקדוש ברוך הוא, הוליד בן מהמלכה, ומיהו, זו נשמה עליונה קדושה. שלח אותה לכפר, לעולם הזה, שתתגדל בו וילמדו אותה דרכי היכל המלך.</p>
<p>כיון דידע מלכא דהא בריה אתרבי בהאי כפר ועידן <הוא למייתי ליה> (למייתי) להיכליה⁹ מה עבד ברחימו <דבריה> (דיליה ביה) משדר למטרוניתא בניניה ואעיל ליה להיכליה (ד)נשמתא לא סלקא מהאי עלמא עד דאתת מטרוניתא בניניה ואעילת לה בהיכלא דמלכא ויתיבת תמן לעלמין ועם כל דא אורחא דעלמא דאינון בני כפר בכאן על פרישו דבריה דמלכא מנייהו חד פקח הוה תמן אמר לון על מה אתון בכאן וכי לאו בריה דמלכא איהו ולא אתחזי למידר יתיר ביניכו אלא בהיכלא דאבוי כך משה דהוה פקח חמא בני כפר דהוה בכאן על דא אמר (דברים יד א) בנים אתם ליהו"ה אלהיכם¹⁰ לא תתגודדו</p>	<p>כיון שיודע המלך שהרי בנו גדל בכפר הזה, והזמן הגיע להביאו להיכלו, מה עשה באהבת בנו, שולח למלכה בשבילו ומכניס אותו להיכלו. הנשמה לא עולה מן העולם הזה עד שבאה המלכה בשבילה, ומכניסה אותה להיכל המלך, ויושבת שם לעולמים. ועם כל זה, דרך העולם שאותם בני הכפר בוכים על פרדת בן המלך מהם. פיקח אחד היה שם, אמר להם, על מה אתם בוכים, וכי לא בן המלך הוא, ולא נראה יותר לדור ביניכם אלא בהיכל של אביו. כך משה, שהיה פקח, ראה בני כפר שהיו בוכים, ועל זה אמר "בנים אתם לה' אלהיכם לא תתגודדו".</p>

¹ קשיא ליה לא ימנע או יש תועלת נמשך לאדם בעולם הזה או לאו, אם מעלתו גדולה בעולם הזה, קשה למה בהטיבם מסתלקים ממנו, ואם אין תועלת נמשך למה ירדו בו, וקושיא זו תגדל כאשר נקדים גדולת הנשמה הזאת על כל נמצא עליונים ותחתונים (אור יקר).

² ואין נמצא מנאצלים ולמטה ישוה אל מעלתם כדפי' לעיל, א"כ עתה יקשה (אור יקר).

³ שהוא לכאורה ירידה אל מעלתם, וא"ת שהיא מעלה גדולה להם (אור יקר).

⁴ כללות תשובתו כי מעלת הנשמה בסילוקה, אמנם עיקר מעלתה בידיעת התורה, וזה לא יודע לה ולא ישיגה אלא בעולם התחתון (אור יקר).

⁵ לגדלו (ד"א).

⁶ היינו שלא תעמוד בעולם הזה, אלא עד תשלים הנשמה חוקה גבולה, ויש עושה חוקה בזמן מועט ויש בזמן מרובה, ולזה אין לתמוה על סילוק הצדיקים בקצרות שנים (אור יקר).

⁷ עוד שנית, כי מדרך הקטנים להתלכלך ולהתקלקל, ואין דרך זה להעשות בהיכל המלך, וכן בענין זה אל הנשמה היא קטנה ואינה יודעת סודות התורה למעלה, ואם יכניסוה בסודות ההם לא תועיל שאינה מלומדת עד שילמדוה, ואין ראוי שתתלמד ותטעה ותחזור ותטעה בהיכל המלך עד שתתלמד (אור יקר).

⁸ שלא יטעה באותם הדרכים המורגלים שם, עוד שלישית כי צורת הנשמה קודם בואה אינה שוה אל מציאותה אחר בואה, והיינו סוד הגידול שהוא מתגדלת בעולם הזה בעסק הנשמות בתורה ובמצות בהמשכת האור למעלה, ומתלבשת בו ומתגדלת זהרה והולכת לפי שעור מעשיו נמצאת בתחלת מציאות קטנה ביותר ותגדל ותלך אח"כ (אור יקר).

⁹ רמז למ"ש טרח ר' בון בכ"ח שנים וכו' כלומר שהכונה היא עד שיתוקן וזה כבר נתקן בזמן מועט יבא הבן אצל אביו. ז"ח (נ"א).

¹⁰ כאן מתבאר ששורש נשמת כלל ישראל הוא באור הגנוז, פנימיות כל העולמות (הקדו"ש יב ע"ד).

בראשית

<p>תא חזי אילו הווי ידעין כלהו צדיקיא האי הווי חדאן ההוא יומא דמטי לון לאסתלקא מהאי עלמא וכי לאו יקרא עלאה הוא דמטרוניתא אתת בניייהו ולאובלא לון להיכלא דמלכא למחדי בהו <מלכא> כל יומא דהא קב"ה לא אשתעשע אלא בנשמתהון דצדיקיא תא חזי אתערותא דרחימו דכנסת ישראל לגבי קב"ה נשמתהון דצדיקיא¹ לתתא מתערין לה בני דאינון אתיין מסטרא דמלכא² מסטרא דדכורא³ ואתערותא דא מטי לנוקבא מסטרא דדכורא ואתער רחימותא אשתכח דדכורא אתער חביבו ורחימותא לנוקבא וכדין נוקבא אתקשרת ברחימותא לגבי דכורא</p>	<p>בא וראה, אילו היו כל הצדיקים יודעים את זה, היו שמחים אותו יום שמגיע להם להסתלק מן העולם, וכי לא כבוד עליון הוא שהמלכה באה בשבילם, ולהוביל אותם להיכל המלך שישמח בהם המלך כל יום, שהרי הקדוש ברוך הוא לא משתעשע אלא בנשמות הצדיקים. בא וראה, התעוררות האהבה של כנסת ישראל לקדוש ברוך הוא, נשמות הצדיקים למטה מעוררים אותה, משום שהם באים מצד המלך, מצד הזכר. והתעוררות זו מגיעה לנקבה מצד של הזכר, ומתעוררת אהבה. נמצא שזכר מעורר חביבות ואהבה לנקבה, ואז הנקבה נקשרת באהבה לזכר.</p>
<p>כהאי גוונא תיאובתא דנוקבא למשדי מיין תתאיין⁴ לקבל מיין עלאין לאו איהו אלא בנשמתהון דצדיקיא זכאין אינון צדיקיא בהאי עלמא ובעלמא דאתי דעליהו קיימין עלאין ותתאין ועל דא (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם כתיב סתם⁵ ורזא דכלא צדיק איהו יסודא דלעילא⁶ ואיהו יסודא לתתא⁷ וכנסת ישראל אתכלילת מצדיק מלעילא⁸ ומתתא⁹ צדיק מהאי סטרא וצדיק מהאי סטרא ירתין לה הדא הוא דכתיב (תהלים לו כט) צדיקים ירשו ארץ ירשו ארץ ודאי</p>	<p>כדוגמא זו תשוקת הנקבה לשפוך מים תחתונים כנגד מים עליונים אינה אלא בנשמות הצדיקים. אשרי אותם הצדיקים בעולם הזה ובעולם הבא, שעליהם קיימים עליונים ותחתונים, ועל זה "וצדיק יסוד עולם", כתוב סתם. וסוד הכל, צדיק, הוא יסוד שלמעלה, והוא יסוד למטה. וכנסת ישראל נכללת מצדיק מלמעלה וממטה. צדיק מצד זה וצדיק מצד זה יורשים אותה. זהו שכתוב "צדיקים ירשו ארץ", "ירשו ארץ" ודאי.</p>
<p>תא חזי צדיק אחסין לה להאי ארץ ואריק עלה <ברכאן> בכל יומא ויהיב לה תפנוקין ועדונין בנגידו עלאה דנגיד עלה והא¹⁰ אוקימנא מלה ורזא דכתיב (בראשית מט כ) מאשר שמנה</p>	<p>בא וראה, צדיק יורש ארץ זו ומוריק עליה ברכות בכל יום, ונותן לה תפנוקים ועדונים בהמשכה עליון ששופע עליה. והרי בארנו את הדבר. וסוד הכתוב, "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך".</p>

¹ עי' לעיל רלה ע"א שהוא כאשר הצדיקים מתים (כללים ח"ב כב ע"ד).

² זהו מסקנא דתירוצא למה שהקשה לעיל, דלית שבחא לנוק' למרדף בתריה דדכורא, דכיון שהנשמות של הצדיקים שהם מסטרא דדכורא הם מעוררים אותה, א"כ אדרבה דכורא רדיף בתר נוק' שהוא המעורר אותה על ידי נשמות הצדיקים שהם ממנו (מ"מ).

³ שעצם הזכר וניצוצותיו הם מתפשטין בבני אדם בסוד נשמתן אחר שהנשמה מצדו וכיון שתחלה צדיק תחתון מעורר השכינה נמצאת מתעוררת תחלה מצד הזכר (אור יקר).

⁴ פ' כמו שהתעוררות הנוק' הוא ע"י נשמות הצדיקים, כן העלאת מ"ן בשעת הזווג הוא ע"י נשמות הצדיקים (מ"מ).

⁵ פ' צדיק העליון שהוא יסוד דז"א הוא יסוד עולם שהיא מלכות, שממנו יונקת. וכן צדיק תחתון שהם נשמות הצדיקים הם יסוד עולם שהיא מלכות שעולים בה בסוד מ"ן, וז"ש ורזא דכולא צדיק איהו יסוד דלעילא שהוא יסוד דז"א (מ"מ).

⁶ יסוד דז"א (מ"מ).

⁷ פ' צדיק תחתון שהם נשמות הצדיקים (מ"מ). קנג ע"ב (הערת הזוהר).

⁸ פ' שהיסוד מוריד בה מ"ד (מ"מ).

⁹ שהצדיקים מעלים בה מ"ן (מ"מ).

¹⁰ רלה ע"ב (הערת הזוהר).

בראשית

<p>לחמו¹ והוא יתן מעדני מלך² ועם כל דא מלה אחר³ כמה דכתיב (שיר ו ט) ראוה בנות ויאשרוה ועל דא אמרה לאה (בראשית ל יג) באשרי⁴ כי אשרוני בנות וכלא שפיר ותא הוי מעלמא דאתי אתמשיך ונגיד להאי צדיק למיהב⁵ תפנוקין ועדונין להאי ארץ דאיהו לחם עוני [ואתעביד] (ועביד) לחם פנג הדא הוא דכתיב מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך ודאי והא⁶ אוקימנא</p>	<p>ועם כל זה דבר אחר, כמו שכתוב "ראוה בנות ויאשרוה", ועל זה אמרה לאה, "באשרי כי אשרוני בנות", והכל יפה. ובא וראה, מן העולם הבא נמשך ושופע לצדיק הזה לתת תפנוקים ועדונים לארץ הזו, שהיא לחם עוני, ונעשה לחם עונג. זהו שכתוב "מאשר שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך", ודאי. והרי בארנו.</p>
רמו/א	
<p>תא חזי מאשר שמנה לחמו (בראשית מט כ) דא הוא אתר דכלא מאשרין ליה ומאי איהו⁷ עלמא דאתי דעלאי ותתאי⁸ מאשרין ליה ומכספין ליה שמנה לחמו ממאן⁹ עד כאן לא פריש מאן הוא אתר</p>	<p>בא וראה, "מאשר שמנה לחמו", זהו מקום שהכל מאשרים אותו, ומיהו, העולם הבא, שהעליונים והתחתונים מאשרים אותו ומשתוקקים אליו. "שמנה לחמו", ממי, עד כאן לא פרש מי הוא המקום.</p>
<p>אלא אית לחם ואית לחם כמה דאית אילנא ואית אילנא אית אילנא דחיי ואית אילנא דתלייא ביה⁹ מותא אית לחם דאקרי לחם עוני ואית לחם דאקרי לחם פנג ומאן איהו (לחם) דא ו' ודא הוא לחמו' לח"ם ו' ועל דא כתיב (שמות טז ד) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים מן השמים ודאי¹⁰ ועל דא מאשר שמנה לחמו לחם ו' דהא מניה אתון האי אילנא והוא מעטרא ליה כדכתיב (שיר ג יא) בעטרה שעטרה לו אמו וכד איהו נקיט ודאי הוא יתן מעדני מלך (בראשית מט כ) ומאן מלך דא כנסת ישראל דהא מניה אתונת והוא יחיב לה על ידא דצדיק דרגא קדישא את קיימא¹¹</p>	<p>אלא, יש לחם ויש לחם, כמו שיש אילן ויש אילן. יש עץ החיים ויש עץ שתלוי בו המות. יש לחם שנקרא לחם עוני, ויש לחם שנקרא לחם עונג. ומיהו (לחם), זה ו', וזה הוא לחמו', לח"ם ו', ועל זה כתוב "הנני ממטיר לכם לחם מן השמים", "מן השמים" ודאי. ועל זה, "מאשר שמנה לחמו", לחם ו', שהרי ממנו נזון העץ הזה, והוא מעטר אותו, ככתוב "בעטרה שעטרה לו אמו". וכשהוא לוקחו, ודאי הוא יתן מעדני מלך. ומי המלך, זו כנסת ישראל, שהרי ממנו נזונית, והוא נותן לה על ידי הצדיק דרגה קדושה אות הברית, ומכאן לשאר הדרגות שלמטה, וכולם כדוגמא שלמעלה.</p>

¹ פי' מאשר שהוא יסוד דז"א שמנה לחמו היא המלכות שהיא לחם של ו' (מ"מ).

² פי' אשר הנזכר שהוא היסוד יתן מעדני מלך שהיא מלכות (מ"מ).

³ פי' מאשר היא הבינה (מ"מ).

⁴ פי' לאה היא אחוריים דמלכות דאימא והיא בחי' הבינה ואמרה באשרי נמצא שאשר היא הבינה (מ"מ).

⁵ פי' כמו דבר אחר, ושיעור הכתוב מאשר שהיא הבינה שמנה לחמו שהיא המלכות לחם של ו' והוא אשר הנז' שהיא הבינה יתן מעדני מלך שהיא המלכות וכל זה ע"י יסוד, שהבינה משפעת ליסוד דז"א ומשם נמשכת הארה למלכות הנקראת לחם (מ"מ).

⁶ עז ע"ב (הערת הזוהר).

⁷ הטעם שהבינה נק' אשר, כי שם אהי"ה דיוד"ן באימא, וברבוע גימ' תקמ"ד, תסיר ריבוע הפשוט, שהוא מ"ד, ישאר ת"ק, ות"ק עם הכולל גימ' אשר. והנה יסוד הבינה נק' אשר, ועי' בפרי עץ חיים שער הברכות (זהר הרקיע).

⁸ זה פי' ג' בפסוק מאשר, ושיעור הכתוב לפי פי' זה מאשר שהיא הבינה שמנה לחם שהיא ו' שהבינה מעטרת לז"א והוא יתן מעדני מלך לחם הנז' שהוא ז"א יתן מעדני מלך שהיא המלכות (מ"מ).

⁹ נ"ל דהאי דאמר לישראל דתלייא בי' מותא על המ' לא ששייך לומר שם אחיזת הקלי' שהם המיתה ח"ו אלא במט"ט שמחציו ולמטה נאחזים והואיל ומט"ט אחוזו ומושפע ממ' לפיכך נקרא מלכות אילנא דתלייא ביה מותא ושמו זה נ"ל. א"מ (נ"א).

¹⁰ ח"ב מ ע"א סא ע"ב ח"ג צה ע"ב ורצב ע"ב (לש"ו). כלומר מז"א (דע"ה ח"ב ב קלג ע"ד).

¹¹ שהיסוד מעבר לשפע הנשפעת מהת"ת למלכות, ועיקר הת"ת שהוא את קיימא (אור יקר).

בראשית

<p>ומהכא לשאר דרגין¹ דלתתא² וכלהו כגוונא דלעילא³</p>	
<p>בספרא דרב המנונא סבא אמר הכי מאשר שמנה לחמו⁴ דא לחם שבת דאיהו פנג על חד תרין כדכתיב (שמות טז כב) לקטו לחם משנה מאי לחם משנה אלא תרי לחם מן השמים ולחם מן הארץ דא הוא לחם פנג ודא הוא לחם דמסכנא ובשבת אתכליל לחם תתאה בלחם עלאה ואתברך האי בניני האי ואיהו לחם משנה ותו הוה אמר לחם משנה דשבת⁵ נקיט משבת עלאה⁶ דאיהו נגיד ואנהיר לכלא ואתחבר לחם בלחם ואיהו משנה ובכל אתר >רזא דלחם נוקבא היא< (לחם נוקבא⁷) בגין כך שמנה כתיב ולא שמן וכתיב (בראשית לט ו) כי אם הלחם אשר הוא אוכל דא אנתתיה ואי תימא (ש"א טז) כי הלחם אזל⁸ מכלינו ולא כתיב אזלת שאר מזונא לחם קרינן ליה ואשתמודען מלין מאן הוא שאר מזונא ומאן הוא לחם ממש לחם דלעילא בכל אתר דכר לחם תתאה⁹ >בכל אתר< נוקבא ואנן אשכחינא דזמנין כתיב דכר ולזמנין נוקבא¹⁰ וכלא חד מלה האי כהאי ושפיר כלא</p>	<p>בספרו של רב המנונא הזקן אמר כך, "מאשר שמנה לחמו", זה לחם שבת, שהוא עונג, על אחד שנים, ככתוב "לקטו לחם משנה". מה זה "לחם משנה", אלא שני לחם, לחם מן השמים ולחם מן הארץ. זה לחם עונג, וזה לחם עוני. ובשבת נכלל לחם התחתון בלחם העליון, ומתברך זה בגלל זה, והוא "לחם משנה". ועוד היה אומר, לחם משנה של שבת לוקח משבת העליונה שנמשך ומאירה לכל, ומתחבר לחם בלחם, והוא משנה. ובכל מקום סוד של לחם נקבה היא, לכן "שמנה" כתוב ולא שמן, וכתוב "כי אם הלחם אשר הוא אוכל", זו אשתו. ואם תאמר, "והלחם אזל מכלינו", ולא כתוב אזלה. לשאר המזון קוראים לחם, והדברים ידועים מה הוא שאר המזון ומה הוא לחם ממש. לחם שלמעלה בכל מקום זכר, לחם תחתון בכל מקום נקבה. ואנו מצאנו שלפעמים כתוב זכר ולפעמים נקבה, והכל דבר אחד, זהו כמו זה, והכל יפה.</p>
<p>תא חזי אשר רשים לעילא ורשים לתתא בתקוני >כלה< (כלא) וכלהו תריסר שבטין ימא קאים עלייהו ואתתקן בהו הדא הוא דכתיב (מ"א</p>	<p>בא וראה, אשר רשום למעלה ורשום למטה בתקוני כלה, ועל כל שנים עשר השבטים הים עומד ונתקן בהם. זהו שכתוב "והים עליהם מלמעלה". וסוד הדבר, נתקן למעלה ונתקן למטה בארץ.</p>

¹ כי לזה נקראת המלכות מלך, להיות שהיא מלך על כל הנמצאים התחתונים ומשפיעם (מ"מ).

² בי"ע (מ"מ).

³ כמו שבספירות נמשך הענין הזה ממדרגה למדרגה כדפי' מבינה לת"ת ומת"ת ליסוד, מיסוד למלכות, כן אל התחתונים מלכות במקום בינה, וממנה יש מדרגות נמשך דרך בם השפע, ונמשכו לפי זה הפירושים האלו בפסוק זה מדרגה אחר מדרגה, והכל צודק. ולזה אינם פירושים שונים. ולא אמר דבר אחר אלא ת"ת, מפני שבכל אי זה דרך שנפרש לא נוכל לומר שישפיע היסוד שלא יהיה סדר הענין, שתקבל הת"ת מהבינה והת"ת ישפיע למלכות ע"י היסוד, אלא הכל תלוי אם הפסוק יפרש קבלתה מהיסוד לבד, או נפרש ג"כ קבלתה מהבינה ע"י היסוד, או נפרש השפעת הבינה בת"ת, והת"ת משפיע למלכות ע"י היסוד, או נפרש שב' המדות יחד דהיינו ת"ת ומלכות הם מקבלים מהבינה והיינו פי' רביעי דרב המנונא סבא ולא שהם מקבלים יחד בשוה (אור יקר). פי' יש לבי"ע שפע כמו אצילות (מ"מ).

⁴ פי' לחמו הם זר"ן שנקראים לחם, ז"א נקרא לחם מן השמים, ומלכות לחם מן הארץ, והבינה מאירה לשניהם, וז"ש מאשר שהיא הבינה שמנה לחמו שהם זר"ן ואפשר שר"ה מפרש לחמו לחם ו' לחם היא מלכות ו' הוא ז"א, ושניהם יונקים מהבינה (מ"מ). לעיל מז' ע"ב (הערת הזוהר).

⁵ פי' זר"ן (מ"מ).

⁶ בינה (מ"מ).

⁷ פי' לחם בעצם הוא בנוק' (מ"מ).

⁸ פי' הרי שגם ז"א קרוי לחם, ותירץ שאר מזונא לחם קרינן ליה, פי' ז"א נקרא שאר מזונא לפי שאינו נק' לחם בעצם, ולחם בעצם היא מלכות. וז"ש ואשתמודען מלין מאן וכו' שר"ל לחם ממש, היא מלכות שהיא נקראת לחם בעצם, אבל ז"א נק' לחם בהשאלה לחם דלעילא בכל אתר דכר פי' בהשאלה (מ"מ).

⁹ נוק' פי' לחם בעצם (מ"מ).

¹⁰ פי' ר"ש ס"ל שכשם שהמלכות נק' לחם בעצם כן הז"א וז"ש וכולא חד מלה האי כהאי (מ"מ).

בראשית

<p>ז (כה) והים עליהם מלמעלה! ורוא דמלה אתתקן לעילא² ואתתקן לתתא [בארעא] אתתקן לעילא בתקונין ידיען כגוונא דעלמא עלאה ואתתקן לתתא בהני תריסר שבטין³ כגוונא דלעילא ועל דא שכינתא לעילא ושכינתא לתתא בנינייהו <נ"א בגווייהו> דישראל ובתריסר שבטין <נ"א ובתרי שבטין> <נ"א ובתריין סטריין> אתכלילת ואתתקנת אשר בתקונהא קיימא כשאר שבטין ואי לאו דגלי משה לא אתיידע דכתיב (דברים לג כד) וטובל בשמן רגלו לאחזאה אן הוא קשרא דיליה באתריה דאיהו נגיד ההוא משח רבות מלעילא בניני כך כתיב (שם) ברוך מבנים אשר וגו'</p>	<p>נתקן למעלה בתקונים ידועים כודגמא של העולם העליון, ונתקן למטה בשנים עשר השבטים הללו כדוגמא שלמעלה, ועל כך שכינה למעלה ושכינה למטה בשביל (בתוכם של) ישראל. ובשנים עשר שבטים (ובשני שבטים) (ובשני צדדים) נכללת ונתקנת. "אשר" עומד בתקוניה כשאר השבטים. ואם לא שגילה משה, לא נודע, שכתוב "וטובל בשמן רגלו", להראות איפה הקשר שלו במקומו, שהוא ממשיך אותו שמן משחה מלמעלה. לכן כתוב "ברוך מבנים אשר" וגו'.</p>
<p>רבי שמעון פתח ואמר נפתלי אילה שלוהה הנותן אמרי שפר (בראשית מט כא) הא אתמר דעלמא עלאה עלמא דדכורא⁴ איהו כיון דסלקא מלה מכנסת ישראל ולעילא כלא הוא דכר מנלן מעולה אמאי אתקרי עולה בגין דסלקא לעילא מן נוקבא ובניני כך (ויקרא א ג) עולה זכר תמים יקריבנו וגו' אמאי תמים וכי פיסקי פיסקי בעינן ליה דאמר תמים מהו תמים אלא כדכתיב (בראשית יז א) התהלך לפני והיה תמים אימתי תמים בשעתא <נ"א באתר> דאתגזר דהא דכורא לא הוי ולא אשתמודע אלא בההוא אתר דאקרי תמים ומאן איהו דא את קיימא דביה אשתמודע דכורא מן נוקבא כדכתיב (שם ו ט) איש צדיק תמים היה בניני כך זכר תמים דאשתמודע ביה האי שייפא ולא יסרסון ליה ואי תימא הא כתיב (ויקרא ד לב) נקבה תמימה הכי הוא ודאי כמה דאקרי צדיק תמים כך אקרי צדק תמימה בגין דכלא נטלא מיניה בניני כך עולה דסלקא מן נוקבא לדכורא ומהאי אתר ולעילא כלא הוא דכורא⁵ ומן נוקבא</p>	<p>רבי שמעון פתח ואמר, "נפתלי אילה שלחה הנותן אמרי שפר". הרי נאמר שהעולם העליון הוא עולם של זכר. כיון שעולה דבר מכנסת ישראל ומעלה, הכל הוא זכר. מנין לנו, מעולה. למה נקראת עולה, משום שעולה מעל הנקבה, ולכן "עולה זכר תמים יקריבנו" וגו'. למה "תמים", וכי חתיכות חתיכות צריך אותו שאומר תמים, מה זה תמים. אלא ככתוב "התהלך לפני והיה תמים". מתי "תמים", בשעה (במקום) שנמול, שהרי הזכר אינו, ולא נודע אלא רק באותו מקום שנקרא תמים, ומהו, זו אות הברית, שבה נודע הזכר מן הנקבה, ככתוב "איש צדיק תמים היה". לכן זכר תמים, שנודע בו איבר זה ולא יסרסו אותו. ואם תאמר, הרי כתוב "נקבה תמימה", כך הוא ודאי. כמו שנקרא צדיק תמים, כך נקרא צדק תמימה, משום שהכל נטלה ממנו. לכן עולה, שעולה מן הנקבה לזכר, וממקום זה ולמעלה הכל הוא זכר, ומן הנקבה</p>

¹ והוא שורש ה"ב שבטים והם מושרשים בבחינת נחש עקלתון שהוא בחי' הנוק' המתפשטת למטה (הקדו"ש צז ע"ג).

² פי' מלכות נתקנת למעלה ע"י י"ב בקר ואתתקן לתתא בארע' ע"י י"ב שבטים וכדמפרש אתתקן לעילא בתיקונין ידיען וכו' פי' מלכות נתקנה ב"ב בקר כמו ה' ראשונה שנתקנה ב"ב ספירות שבז"א כמ"ש לעיל דף ר"מ תרין תיקונין דנוק' אמר שלמה וכו' ע"ש (מ"מ).

³ פי' נתקנה ב"ב שבטים כמו ב"ב בקר דכתיב בשמן רגלו, פי' שמן הוא באבא ואימא כלולה עמו נמצא שגם אימא תקרא שמן הרי שאשר הוא באימא (מ"מ).

⁴ בינה נקראת כך ע"ש שהיא שורש מ"ה וב"ן, שכן מ"ה הוא בחי' זכר (ביאורים ח"א מז ע"ג), וכן הוא הנשמה (שם עג ע"ב).

⁵ לעיל צו ע"א (לש"ו). עי' הקדו"ש לד ע"ג שכאן מתבאר שהאימא נחשבת כשם ס"ג לגבי זו"ן אמנם בשרשם היא בבחינת מ"ה לגביהם, ועי' לעיל רמא ע"א. עי' ע"ח שער מ"ד ומ"ן סוף דרוש יד ובשער השמות

בראשית

רמז/ב	
ולתתא כלא הוא נוקבא ¹ והא אוקימנא ואי תימא הכי נמי נוקבא [ד]לעילא אלא ² סיומא דגופא אחזי על כל גופא ³ דאיהו דכר רישא דגופא נוקבא ⁴ עד דנחית לסיומא ⁵ וכד סיומא אתחזי הא עביד כלא דכר אבל הכא רישא וסופא נוקבא ⁶ דהא כל תקון גופא נוקבא	ולמטה הכל הוא נקבה, והרי בארנו. ואם תאמר כך גם הנקבה שלמעלה, אלא סיום הגוף מראה על כל הגוף שהוא זכר. ראש הגוף נקבה, עד שיורד לסיום, וכשהסיום נראה, הרי עושה הכל זכר. אבל כאן ראש וסוף נקבה, שהרי כל תיקון הגוף נקבה.
תא חזי חד רזא עלאה אית במלה דא דהא חמינן דיעקב בריך ליוסף בגו אחוה ⁷ כיון דמני קב"ה ארבע דגלים בשכינתא בתריסר שבטין לאתתקנא בהו (ו)גרע מנייהו ליוסף ושוי לאפרים באתריה מאי טעמא אסתלק יוסף מנייהו אי תימא בגין חובוי לאו הכי דהא זכאה איהו אלא רזא דמלה יוסף רשימו דדכורא הוה דכתיב (בראשית מט כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ⁸ וכתיב (שם כד) משם רועה אבן ישראל מתמן אתון האי אבן ישראל אבן דא כנסת ישראל ועלה אמר דוד (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה ובגין דיוסף איהו רשימו ⁹ דדכורא אקרי יוסף הצדיק דהא איהו צדיק ודאי משם רועה אבן ישראל	בא וראה, סוד עליון אחד יש בדבר זה, שהרי ראינו שיעקב בריך את יוסף בתוך אחיו. כיון שמנה הקדוש ברוך הוא ארבעה דגלים בשכינה, בשנים עשר שבטים לתקן בהם, גרע מהם את יוסף, ושם במקומו את אפרים. למה הסתלק מהם יוסף, אם תאמר משום חטאו, לא כך, שהרי הוא צדיק. אלא סוד הדבר, יוסף היה רישום של זכר, שכתוב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", וכתוב "משם רועה אבן ישראל", משם נזונית אבן ישראל הזאת. "אבן" זו כנסת ישראל, ועליה אמר דוד "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". ומשום שיוסף הוא רישום של זכר, נקרא יוסף הצדיק, שהרי הוא ודאי צדיק. "משם רועה אבן ישראל".

פ"א שכן שורש כולם הוא בניצוק ושב"כ דהמלכות שנפלו בעולם התהו, והיינו המ"ן שלה אשר נתבררו תמיד (דע"ה ח"ב קנג ע"ב). ועי' לעיל כב ע"א.

¹ כל ג' העולמות בי"ע המה חלקי אצילות, שכן הם חיילי המלכות (ע"ח שער מד פרק א' וגליונות הלש"ו שם שמציין לזהר כאן). ועי' הערה סוף העמוד הקודם. עי' לעיל כב ע"א כט ע"ב (כללים ח"א פב ע"ב).

² פירוש בינה היא נוקבא אבל נה"י שלה שהם סיומא מתלבשים בז"א עד דנחית לסיומא שהוא יסודו ואז נעשה הכל דכר שהכל הולך אחר הסיום וכמש"ל דף ה ע"ב מלכא עלאה בזכור שהוא יסוד זעיר אסתנים וע' מק"מ פירוש כל המאמר (נ"א).

³ פ"י לא תימא שאמא נק' ג"כ נוק' אלא סיומא דגופא פ"י גוף אצילות ז"א ונה"י דבינה ברישיה למוחין אצלו נמצא שראש הז"א הוא נוק' ולפי זה יהיה כל גופו נוק' אלא כד נחית לסיומא אתחזי דכר כי יסוד אבא ארון ומגיע עד היסוד דז"א וע"י אור דאבא נק' הכל זכר הואיל והסיום זכר אבל בעולמות שתחת הנוק' מלכות הראש והסוף נוק' כי ג"ר בברי' ו"ק ביצירה ומלכות בעשיה והסיום של הגוף בעשיה היא נוק' לכן כולה נוק' משא"כ באימא שהסיום הוא בדכורא (זהר הרקיע).

⁴ בינה (מ"מ).

⁵ יסוד דז"א (מ"מ).

⁶ פ"י מלכות ובי"ע כולם נקבות (מ"מ).

⁷ הקדים ר"ש הקדמה זו שלא תאמר כמ"ש רבי יוסי בפ' מקץ דף ר', וז"ל, א"ר יוסי ודאי לא אדכר שמיה דיוסף באינין דגלים וכו' בגין דאתגאי על אחוי וכו', לכך סתר ר"ש סברא זו ואמר, דהא חמינא דיעקב בריך ליוסף בגו אחויה, ואי משום דאתגאי על אחוי, לכך לא נמנה בדגלים. א"כ גם בברכות לא ימנה. ומדברכיה יעקב, ש"מ שהוא צדיק כאחיו, א"כ למה לא נמנה בתוך הדגלים, וז"ש לקמן איתימא בגין חובוי, לאו הכי, דהא זכאה איהו יוסף רשימו דדכורא היה פ"י שישוד דז"א, אין לו על מה שיסמוך בז"א כמ"ש הרב ז"ל, ומרשימו של הארת חו"ג נעשה יוסף שהוא בחי' יסוד, וז"ש רשימו דדכורא הוה (מ"מ).

⁸ פ"י מלכות נקראת עין לפי שאין לה רק ה' גבורות שהם ה' הוי"ת גימ' עי"ן שעולה ק"ל בסוד נשים דעתן קלה, ויסוד הוא על גבי מלכות וזהו בן פורת עלי עין (מ"מ).

⁹ קשיא ליה והא אשר דרשינן לעיל שהוא ביסוד, ועכ"ז לא נסתלק משאר תיקוני שכינה לתתא, לזה אמר שאינו בבחינת יוסף, שהוא בעצם מעצמו ומרכבתו ביסוד, וז"ש ובגין דאיהו רשימא קדישא איקרי יוסף הצדיק, ולא איקרי הכי אשר הצדיק כלל, ועם היות שדרשנו לעיל בפסוק מאשר היינו רמז לפסוק, אבל הוא

בראשית

<p>ובגין דכל תקוני שכינתא אינון נוקבן אסתלק יוסף מתמן ואתמני תחותיה אפרים ואיהו נוקבא לתקונהא¹ ובגין דאיהו הכי אתמני לסטר מערב אתר דנוקבא שריא וההוא רשימו דאיהו דכורא אסתלק מתקונהא בגין דאיהו עלמא דנוקבא ולא עלמא דכורא וכל תקונהא בעיין נוקבי ובגין כך יוסף דאיהו צדיק אסתלק מתקונהא ואתמני אפרים תחותיה ועל דא כלהו תריסר שבטין תקוני שכינתא אינון וכלהו בעיין כנוונא דלעילא בר דרגא דצדיק דאיהו עביד כל שיפין (ד)דכר ולא בעי לאכחשא לה <נ"א ליה></p>	<p>ומשום שכל תקוני השכינה הן נקבות, הסתלק יוסף משם והתמנה תחתיו אפרים, והוא נקבה לתקוניה. ומשום שהוא כך, התמנה לצד מערב, מקום ששורה הנקבה, ואותו רישום שהוא זכר הסתלק מתקוניה, משום שהוא עולם של נקבה ולא עולם של זכר, וכל תקוניה דורשים נקבות. ולכן יוסף שהוא צדיק, הסתלק מתקוניה, והתמנה אפרים תחתיו. ועל כן כל שנים עשר השבטים הם תקונים של שכינה, וכולם נצרכים כדוגמא שלמעלה, חוץ מדרגת הצדיק שהוא עושה כל האיברים זכר, ולא צריך להחליש אותה (אותו).</p>
<p>נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר (בראשית מט כא) (ו)היינו דכתיב (שיר ד ג) ומדברך נאוה² בגין דקול מדבר ליה³ לדבור ולית קול בלא דבור⁴ וההוא קול אשתלח מאתר עמיקא <דלעילא> ושליח מקמיה לאנהגא לדבור דהא לית קול בלא דבור ולא דבור בלא קול ודא כלל דצריך לפרט ופרט דצריך לכלל ודא קול נפקא מדרום⁵ ומדבר למערב ירית לתרין סטרין ודא הוא דכתיב (דברים לג כג) ולנפתלי אמר וגו' ים ודרום ירשה לעילא דכר לתתא נוקבא בגין כך נפתלי אילה שלוחה נוקבא לתתא כנוונא דא דכר לעילא⁶ דכתיב הנותן אמרי שפר הנותן כתיב ולא הנותנת</p>	<p>"נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר". היינו מה שכתוב "ומדברך נאוה". משום שקול מנהיג את הדיבור, ואין קול בלי דיבור. ואותו הקול נשלח ממקום עמוק שלמעלה, ושלוח מלפניו להנהיג הדיבור, שאין קול בלי דיבור, ולא דיבור בלי קול. וזה כלל שצריך את הפרט, ופרט שצריך את הכלל, וזה קול שיוצא מדרום ומנהיג את המערב, יורש לשני צדדים. וזהו שכתוב "ולנפתלי אמר וגו' ים ודרום ירשה". למעלה זכר, למטה נקבה. לכן "נפתלי אילה שלוחה", נקבה למטה. כדוגמא זו זכר למעלה, שכתוב "הנותן אמרי שפר". כתוב "הנותן" ולא הנותנת.</p>
<p>תא חזי מחשבה ראשיתא דכלא⁷ ובגין דאיהי מחשבה איהי לגו סתימא ולא אתיידע כד אתפשט האי מחשבה יתיר אתיא לאתר דרוחא שריא⁸ וכד מטי לההוא אתר אקרי בינ"ה והא לאו סתים כדקדמיתא ואף על גב דאיהו סתים האי</p>	<p>בא וראה, מחשבה ראשית הכל, ומשום שהיא מחשבה, היא נסתרת בפנים ולא נודעת. כאשר מתפשטת מחשבה זו יותר, באה למקום ששורה הרוח, וכשמגיעה לאותו מקום נקראת בינה, וזה לא נסתר כבתחלה. ואף על גב שהוא נסתם, רוח זו מתפשטת ומוציאה קול כלול מאש מים</p>

בעצמו מרכבתו למטה, מה שאין כן יוסף שהוא מרכבתו ביסוד, ואחר שאבר זה אינו בשכינה שהיא נקבה, לכך נסתלק ולא נסתלקו, כן שאר שבטים שהם כשאר אברים, ובשאר אברים הזכר והנקבה שוין (אור יקר).

¹ עי' לעיל קנה ע"א ודברינו שם.

² פי' נפתלי הוא רומז לז"א ונשמת חבר עם המלכות נקראת נוק' כמוה, וכשמתחבר עם הבינה נקרא דכורא כמוה (מ"מ).

³ תרגום מנהיג מדבר. ז"א הנקרא קול מנהיג למ' הנקרא דבור והיא נקרא מערב ג"כ וגם נקרא מלה. וקול שהוא ז"א מנהיגה כדי להוציא ממנה דברים צדיקים וישרים. הרש"ב (נ"א).

⁴ עיין לעיל לו ע"א (לש"ו).

⁵ פי' ז"א יצא מאימא שנקרא דרום לפי שיצא ממנה חסד דז"א, כמ"ש בפרשת ויצא על פסוק חסידה (מ"מ).

⁶ פי' כמ"ש לעיל כי ז"א כשמתחבר עם הבינה נקרא דכר וכשמתחבר עם המלכות נקרא נוק' (מ"מ).

⁷ אבא (מ"מ).

⁸ פי' בינה ששם חונה ושורה ז"א הנקראת רוח (מ"מ).

בראשית

<p>רוחא אתפשט¹ ואפיק קלא² כליל מאשא ומיא ורוחא דאינון צפון ודרום ומזרח והאי קלא כללא דכל שאר חילין וקלא דא מדבר לדבור ודא <יהיב> (יחיב) מלה בתקונא בגין דקול אשתלח מאתר דרוחא ואתי לדברא מלה לאפקא מלין תריצין³</p>	<p>ורוח, שהם צפון דרום ומזרח. והקול הזה כלל של כל שאר החיילות, וקול זה מנהיג את הדיבור, וזה נותן דבר מתוקן, משום שקול נשלח ממקום הרוח, ובא להנהיג הדיבור, להוציא דברים שמחים.</p>
<p>וכד תסתכל בדרגין הוא מחשבה הוא בינה הוא קול הוא דבור וכלא חד והיא היא מחשבה⁴ ראשיתא דכלא ולא הוי פרוד אלא כלא חד וקשורא חד דאיהו מחשבה ממש אתקשר באין⁵ ולא אתפרש לעלמין ודא הוא (זכריה יד ט) יהו"ה אחד ושמו אחד ועל דא הנותן אמרי שפר כתיב דא גופא סיומא דגופא דא דכתיב (בראשית מט כב) בן פורת <יוסף בן פורת עלי עין אמאי> תרי זמני אלא בן פורת לעילא⁶ בן פורת לתתא⁷ ואמאי לאו איהו בן פורת לתתא בתקוני מטרוניתא בגין דבנות צעדה <למהוי> עלי שור דבעיין בנות לתקונהא ולא בנים כמה דאת אמר (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל וגו' רבות בנות עשו חיל אלן תריסר שבטין</p>	<p>וכשתסתכל בדרגות, הוא מחשבה, הוא בינה, הוא קול, הוא דיבור, והכל אחד. והיא היא המחשבה, ראשית הכל, ולא היה פירוד, אלא הכל אחד וקשר אחד, שהיא מחשבה ממש שנקשרה באין ולא נפרד לעולמים, וזה הוא "ה' אחד ושמו אחד". ועל זה "הנותן אמרי שפר" כתוב, זה הגוף. סיום הגוף, זה שכתוב "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין". למה פעמיים, אלא "בן פורת" למעלה, "בן פורת" למטה. ולמה אינו בן פורת למטה בתקוני המלכה, משום שבנות צעדה להיות עלי שור, שצריכים בנות לתקוניה ולא בנים, כמו שנאמר "רבות בנות עשו חיל" וגו'. "רבות בנות עשו חיל", אלו שנים עשר שבטים.</p>
<p>תא חזי מלכותא קדישא לא קביל מלכותא קדישא שלימתא עד דאתחבר באבהן וכד אתחבר באבהן אתבני בבנינא שלימו³⁰¹ מעלמא</p>	<p>בא וראה, מלכות הקדושה לא מקבלת מלכות קדושה שלימה עד שמתחברת באבות, וכשמתחברת באבות, נבנה בגין שלם מהעולם</p>
<p>רמז/א</p>	
<p>עלאה <דאיהו> עלמא דדכורא ועלמא עלאה אקרי שבע שנין⁸ בגין דכלהו שבע שנין ביה וסימניך (מ"א ו לח) ויבנהו שבע שנים דא עלמא עלאה⁹ ולא כתיב בשבע שנים כמה דאת אמר (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יהו"ה את</p>	<p>העליון, שהוא עולם הזכר. ועולם העליון נקרא שבע שנים, כי כל שבע השנים בו. וסימנך לדבר, "ויבנהו שבע שנים", זה עולם העליון, ולא כתוב בשבע שנים, כמו שנאמר "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ולא כתוב בששת. וכתוב "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", באברהם. ואברהם נקרא "שבע</p>

¹ פי' בינה ונקרא רוחא לפי שיצא ממנה ז"א שנקראת רוח (מ"מ).

² ז"א (מ"מ).

³ להוציא דברים שמחים מרצון העליון (ד"א).

⁴ כי מאבא נאצלו כל פרצופי האצילות בסוד כולם בחכמה עשית (מ"מ).

⁵ פי' א"א (מ"מ).

⁶ פי' כשעולה בסוד הדעת בן פורת לתתא, פי' כשהיסוד במקומו כמ"ש הרב בפרשת משפטים על מ"ש הזהר האי משכיל איהו לעילא ואיהו לתתא א"נ בן פורת לעילא הוא יסוד שבת"ת כמ"ש הרב שת"ת דז"א נעשה משליש תחתון דת"ת ומשליש עליון דיסוד דז"א וע"י היסוד הזה מזדווג עם לאה (מ"מ).

⁷ יסוד ז"א במקומו, כמ"ש באוצ"ח פרק ה' דעולם התהו, א"נ בן פורת לעילא כשהיסוד במקומו בן פורת לתתא כשנכנס ביסוד דנוק' (מ"מ).

⁸ פי' בינה נקראת ז' שנים, לפי שיצאו ממנה ז"ק דז"א וז"ש בגין דכולהו ז' שנים בה (מ"מ).

⁹ פי' שהמלכות נבנית מאימא שנקרא ז' שנים כמ"ש לעיל (מ"מ).

בראשית

<p>השמים ואת הארץ¹ -ולא כתיב בששת וכתוב <דכתיב> (בראשית ב ד) אלה תולדות השמים והארץ בהבראם באברהם ואברהם ז' ימים אקר² וביה אתבני עלמא עלאה³⁰² -ואלין אקרונ עלמא דדכורא³³⁰³</p>	<p>ימים", ובו נבנה העולם העליון, (כדוגמת זה "ויבנהו שבע שנים"). ואלה נקראים עולם הזכר, (ובו נבנה העולם שלמטה).</p>
<p>כגוונא דא לתתא אית שבע שנין רזא דעלמא תתאה⁴ ורזא דא דכתיב (מ"א ח סה) שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום דכיון דאמר שבעת ימים ושבעת ימים לא ידענא דארביסר אינון אלא לאהזאה עלמא עלאה⁵ ועלמא תתאה⁶ -ואינון שבעת ימים ושבעת ימים- אלין דכורין⁷ ואלין נוקבין⁸ אלין נוקבי האי עלמא עלייהו⁹ דכתיב (משלי לא כט) רבות בנות עשו חיל אלין תריסר שבטין דאינון עשו חיל דכתיב (במדבר ב ט) כל הפקודים למחנה יהודה וגו' וכן כלו</p>	<p>כדוגמא זו למטה יש שבע שנים, סוד העולם התחתון. וסוד זה שכתוב "שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום". שכיון שאמר שבעת ימים ושבעת ימים, לא ידענו שהם ארבעה עשר, אלא להראות עולם עליון ועולם תחתון, והם שבעת ימים ושבעת ימים. אלו זכרים ואלו נקבות. אלו הנקבות העולם הזה עליהם, שכתוב "רבות בנות עשו חיל", אלו שנים עשר שבטים שהם עשו חיל, ככתוב "כל הפקודים למחנה יהודה" וגו', וכן כלם.</p>
<p>ואי תימא רבות והא תריסר אינון ולא יתיר בר ההוא חיל דעבדו מאי רבות אלא כמה דכתיב (בראשית יח כ) זעקת סדום ועמורה כי רבה כמו גדלה וכן רבות גדולות עלאין ורברבין על כלא ואלין אקרונ חיות גדולות עשו חיל ההוא חיל דעבדו דסמיכין עלייהו אקרונ חיות קטנות עם גדולות לאתחברא כחדא לאתתקנא בהו מטרוניתא למחדי <בהו> עלאין ותתאין כמה דאת אמר (תהלים קד כו) לויתן זה יצרת לשחק בן¹⁰ בגיני כך רבות בנות עשו חיל (וגו')</p>	<p>ואם תאמר "רבות", והרי הם שנים עשר ולא יותר, חוץ מאותו החיל שעשו, מה זה "רבות". אלא כמו שכתוב "זעקת סדום ועמורה כי רבה", כמו גדולה. וכן רבות גדולות, עליונים וגדולים על הכל. ואלו נקראים "חיות גדולות". "עשו חיל", אותו חיל שעשו שסמוכים עליהם נקראים חיות קטנות עם גדולות, להתחבר כאחד, לתקן בהם את המלכה, לשמוח בהם עליונים ותחתונים, כמו שנאמר "לויתן זה יצרת לשחק בו". לכן "רבות בנות עשו חיל".</p>

¹ כי היכי דדיקנן התם בששת ולא נאמר אלא כי ששת, ומתריצין דרמיזן המדה הנקראת ששת עשה, כן דייקנן הכא שבע שנים המדה הנקראת שבע שנים, דהיינו הבינה בנה בית שלמה שהיא המלכות. וא"ת והא כתיב ואת ביתו בנה שלמה, ויבנהו שבע שנים, ואין לפרש ואת ביתו בנה שלמה יסוד, דא"כ מאי אח"כ ויבנהו שבע שנים, הוה ליה למימר ויבנהו בשבע שנים, דהיינו יסוד מכח הבינה ועוד דלעיל לא תלה בנינו ביסוד, לכך נראה לפרש דשלמה היינו חכמה, ואת ביתו היינו בינה, ויבנהו שבע שנים, הכי קאמר, בנאו שיהיה שבע שנים, ולפי זה לא דייק ששת ימים כדדייקנן לעיל, אלא כמו ששת ימים, פי' שהמדה נקראת ששת ואינו מורה על הזמן, כן שבע שנים אינו מורה על הזמן (אור יקר).

² פי' לפי שחסד כולל ו"ק בתוכו ונקרא יומא דכליל כולהו יומי, ושיעור הכתוב, כי ששת ימים וכו' פי' ע"י חסד דז"א שנקרא אברהם נתקנו שמים וארץ שהם ז"ן, כי כתב הרב ז"ל שאימא נתלבשה בחסד דז"א והוציאה ה' קצוות האחרים, נמצא ז"א נעשה ע"י חסד דז"א. ועי' בספר הליקוטים מ"ש הרב ז"ל על מאמר הזהר, האי ימינא ביובלא שרייא, וכן המלכות כתיב והוכן בחסד כסא, וזהו כי ששת ימים וכו', ע"י חסד דז"א בינה שנקראת הו"ה עשה שמים וארץ שהם ז"ן דאצילות (מ"מ). נ"ל שהוא סוד שנקרא יומא דכליל כולהו יומי. הרמ"ז כ"י (נ"א).

³ עלמא היא הנוק' (מ"מ).

⁴ פי' ז' היכלות דבריאה שהם תחת המלכות (מ"מ).

⁵ פי' ז"ק דז"א שנקראים ז' ימים (מ"מ).

⁶ פי' ז' היכלות דבריאה (מ"מ).

⁷ פי' ז"ק דז"א (מ"מ).

⁸ פי' ז' היכלות דבריאה (מ"מ).

⁹ שהמלכות היא עליהם (מ"מ).

¹⁰ פי' יסוד כשמזדווג עם נוקביה אזי יש שמחה בעולם (מ"מ).

בראשית

<p>>נ"א ואת עלית על כלנה (משלי לא כט) וכמה דאת אמר (מ"א ז כה) עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה¹ ושלשה וגו' וכתוב (שם) והים עליהם מלמעלה היינו ואת עלית על כלנה < ועל דא בנות צעדה עלי שור (בראשית מט כב) בנות צעדה צעדות מבעי ליה אלא ההוא עין דכתיב לעילא ומאן איהו עין משפט (שם יד ז) ואיהו קאים עלי עין ואיהו עין צעדה ופסעת למיטל בנות לתקונה והיינו בנות צעדה ולא בנים בנות צעדה אסתכלת לתקונה ולא בנים וימררוהו ורבו באסתכלותא דרחימו לגביה כדכתיב (שיר ו ה) הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני ועל דא וישטמוהו בעלי חיים² (בראשית מט כג)</p>	<p>"ואת עלית על כלנה", כמו שנאמר "עומד על שני עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה" וגו', וכתוב "והים עליהם מלמעלה". היינו "ואת עלית על כלנה". ועל זה "בנות צעדה עלי שור". "בנות צעדה", היה צריך לכתוב צועדות. אלא אותה העין שכתובה למעלה, ומיהו, עין משפט, והוא עומד עלי עין, והוא עין, צעדה ופוסעת לקחת בנות לתקוניה, וזהו "בנות צעדה" ולא בנים. "בנות צעדה", הסתכלה לתקוניה, ולא בנים. "וימררוהו ורבו", בהסתכלות של אהבה אליו, ככתוב "הסבי עיניך מנגדי שהם הרהיבוני". ועל זה "וישטמהו בעלי חיים".</p>
<p>ותשב באיתן קשתו (שם מט כד) דא קשת מה³ קשת דא בת זוגו³ באיתן תוקפא אלבישת עליו⁴ דלא אחלשת חילא דהא ידעת דיוסף לא יסמי בההוא דרגא דאת קיימא דיליה לימינא ולשמאלא ויפזו (שם) מאי ויפזו אלא כדכתיב (תהלים יט יא) הנחמדים מזהב ומפז רב וכתוב (איוב כה יז) ותמורתה כלי פז אתייקרו דרועוי במרגליתא עלאה מידי אביר יעקב (בראשית מט כד) מאינן תרין סטרין דאתקיף בהו יעקב משם רועה אבן ישראל (שם) מתמן אתון ההוא אבן <יקרא> כדקאמרן תו מאינן <תריסר> (תרין) סטרין אתון ההוא אבן יקרה דאינן צפון ודרום והיא אתייהבת בינייהו (ואתברכא מנייהו ולא תזנא מנהון על דרגא דצדיק) [ואתברכו מנייהו ואתזנא מנהון על ידא דצדיק]</p>	<p>"ותשב באיתן קשתו", זו קשת. מה זה קשת, זו בת זוגו. "באיתן", חזק הלבישה עליו, שלא נחלש כחה, שהרי ידעה שיוסף לא יסטה באותה דרגה של אות הברית שלו לימין ולשמאל. "ויפזו", מה זה "ויפזו", אלא כמו שכתוב "הנחמדים מזהב ומפז רב", וכתוב "ותמורתה כלי פז". התכבדו זרועותיו במרגלית עליונה. "מידי אביר יעקב", מאותם שני צדדים שהתחזק בהם יעקב. "משם רועה אבן ישראל", משם נזונית אותה אבן יקרה, כמו שאמרנו. עוד, מאותם שנים עשר צדדים נזונית אותה אבן יקרה, שהם צפון ודרום, והיא נתנה ביניהם והתברכה מהם, ונזונה מהם על (דרגה) ידי צדיק.</p>
<p>תא חזי ליוסף אתוסף ליה ברכה אחרא כמה דאת אמר מא"ל אביך ויעזרך וגו' (שם מט כה) האי קרא קשיא מא"ל אביך א"ל אביך יעזרך מבעי ליה מאי מא"ל אביך ולבתר יעזרך ואת שד"י⁵ וא"ל שד"י מבעי ליה כמה דכתיב (שם מג יד) וא"ל שד"י יתן לכם רחמים לפני האיש ויברכך יברכך מבעי ליה אלא אחסין ליה לעילא</p>	<p>בא וראה, ליוסף נוספה ברכה אחרת, כמו שנאמר, "מאל אביך ויעזרך" וגו'. פסוק זה קשה, "מאל אביך", צריך להיות אל אביך יעזרך, מה זה "מאל אביך" ואחר כך "ויעזרך". "ואת שד"י", צריך להיות כתוב ואל שדי, כמו שכתוב "ואל שדי יתן לכם רחמים לפני האיש". "ויברכך", צריך להיות כתוב יברכך. אלא הורישו מלמעלה ומטה.</p>

¹ לקמן רנא ע"ב (לש"ו).

² פי חצי האהבה ומרוב חצי האהבה של המלכות אינו יכול לסבול ולכך אומר לה הסבי עיניך מנגדי (מ"מ).

³ פי' מ' ואינו כבעלמא דהוא יסוד ודייק מדקאמר ותשב ולא וישב. ז"ח (נ"א).

⁴ ר"ל השכינה בטחה בו שלא יחטא ח"ו וזהו פי' מלת באיתן (מ"מ).

⁵ שד"י בא בצירוף שם א"ל כי שד"י שייך לנה"י שהם לבר מגופא ולכן צריך לצרף להם עוד שם אחר מחג"ת (דע"ה ח"א נה ע"ג).

בראשית

<p>ותתא אחסין ליה לעילא מא"ל אביך דאיהו אחסנא עלאה! אתר דאקרי שמים ויעזרך בגין דלא יחלף האי אתר לאתר אחרא וסיועא דיליה ליהוי מאתר דא ולא מאחרא ואת שד"י מהו ואת שד"י אלא איהו דרנא אחרא תתאה דהא תנינן בכל אתר את² יהו"ה דא שכינתא כמו (ישעיה ו א) וארא את יהו"ה את לרבות ואת לאכללא יום בלילה³ ולילה ביום כדכתיב (שם מט כה) ואת שד"י דהא מתמן נפקין ברכאן לברכא עלמין</p>	<p>הורישו מלמעלה, "מאל אביך" שהוא ירושה עליונה, מקום שנקרא שמים. "ויעזרך", כדי שלא יחליף מקום זה למקום אחר. ושסיועו יהיה ממקום זה ולא מאחר. "ואת שד"י", מה זה "ואת שד"י", אלא זו דרגה אחרת תחתונה, שהרי שנינו, בכל מקום "את ה'" זו השכינה, כמו "וארא את ה'", את לרבות, ואת להכליל יום בלילה ולילה ביום, ככתוב "ואת שד"י", שהרי משם יוצאות ברכות לברך את העולמות.</p>
<p>תו אמאי לא קאמר וא"ל שד"י דהא הכי נמי משמע כדקאמרינן דכתיב (בראשית מג יד) וא"ל שד"י יתן לכם רחמים כלא אתר חד הוא אמאי שבק ל' וכתב ת' אלא רזא איהו דכד אינון שבילין נפקין מעילא</p>	<p>עוד, למה לא אמר ואל שדי, שהרי גם כן משמע כמו שאמרנו, שכתוב "ואל שדי יתן לכם רחמים", הכל מקום אחד הוא, למה השאיר ל' וכתב ת'. אלא זהו סוד, שכאשר אותם שבילים יוצאים מלמעלה,</p>
רמז/ב	
<p>כללא דאורייתא⁴ אחסין שמים כמה דאת אמר (בראשית א א) את השמים כללא דכ"ב אתון ומהכא נפקי לתורה שבעל פה דאקרי ארץ כדקאמרינן ואת הארץ (שם) כללא דכ"ב אתון⁵ ושמים כליל כלא כחדא⁶ וכדין מתעטרא סיהרא בכלא ויתבא באשלמותא וברכאן נגדין כדין מתמן ועל דא ואת שד"י ויברכך (שם מט כה) בגין דיהא ליה קיום תדיר ויתיר דהא בכל אתר דאית ביה וא"ו תוספת אית ליה וקיומא עד כאן כלל ולבתר עביד פרט דכתיב (שם) >ברכות שמים וגו'<</p>	<p>כלל של התורה, מוריש את השמים, כמו שנאמר "את השמים", כלל של עשרים ושתים אותיות. ומכאן יוצאים לתורה שבעל פה שנקראת ארץ, כמו שאמרנו "ואת הארץ", כלל של עשרים ושתים אותיות. והשמים כוללים הכל כאחד, ואז מתעטרת הלבנה בכל ויושבת בשלמות, והברכות נמשכות אז משם, ועל זה "ואת שדי". "ויברכך", כדי שיהיה לו תמיד קיום ויותר, שהרי בכל מקום שיש בו וא"ו, יש לו תוספת וקיום. עד כאן כלל, ואחר כך עשה פרט, שכתוב "ברכת שמים" וגו'.</p>
<p>ברכות אביך⁷ גברו על ברכות הורי⁸ (שם כו) ברכות אביך >גברו< ודאי דהא יעקב⁹ אחסין שבחא דכלא יתיר מאבהן דהא הוא שלים הוה בכלא וכלא יהב ליה ליוסף מאי טעמא בגין דהכי אתחזי דהא צדיק כלא נטיל ואחסין כלא כחדא וכל ברכאן ביה שריין הוא אריק ברכאן מרישא</p>	<p>"ברכת אביך גברו על ברכת הורי". ודאי שברכת אביך גברו, שהרי יעקב הוריש שבח של הכל יותר מהאבות, שהרי הוא היה שלם בכל, והכל נתן ליוסף. למה, משום שכך ראוי, שהרי צדיק נוטל הכל ויורש הכל כאחד, וכל הברכות שריות בו. הוא מוריק ברכות מהראש למעלה, וכל</p>

¹ פי אם לא נאמר רק אל אביך הוה אמינא מלכות שהיא אלוה של יעקב אע"ה לכך נאמר מאל אביך, ר"ל מאותו אל הידוע שהוא ז"א, וז"ש בגין דלא יחלף האי אתר אחרא, ר"ל שלא נפרש שעל המלכות מדבר ולך הוסיף ו' בויעזרך לבאר הענין יפה שעל ז"א מדבר (מ"מ).

² עי' ע"ח שער לח פרק ה' ש'את' הוא כינוי לרחל ו'וגם' הוא כינוי ללאה.

³ ושיעור הכתוב ו' שהוא ז"א מחובר עם את שהיא המלכות שנקראת שד"י (מ"מ).

⁴ פי' כ"ב אתון שמתחילין מאל"ף ועד תי"ו וכדמפרש (מ"מ).

⁵ פי' ו' שהוא ז"א נותן א"ת, שהם הכ"ב אתון להארץ (מ"מ).

⁶ פי' שהז"א נוטל חלקו וחלקה, ואח"כ על ידו נותן לה הכ"ב אתון (מ"מ).

⁷ ת"ת (אור יקר).

⁸ חסד וגבורה (אור יקר).

⁹ ושיעור הפסוק, ברכות שנתברך אביך יותר מברכות שנתברכו הורי, שהם אברהם ויצחק, וכולם תהיינה לראש יוסף (מ"מ).

בראשית

<p>לעילא¹ וכל שייפי גופא כלהו אתתקנן לארקא ביה ברכאן וכדין אתעביד נהר דנפיק מעדן</p>	<p>איברי הגוף כולם נתקנו להוריק בו ברכות, ואז נעשה נהר שיוצא מעדן.</p>
<p>[מהו מעדן] אלא בכל שעתא דכל שייפין יתבין בקשורא חדא ואינון בעדונא דתיאובתא מרישא לעילא ולתתא וכלהו מעדונא ותיאובתא דלהון מריקין ביה ואתעביד נהר דנגיד ונפיק מעדן ודאי תו מעדן מחכמה עלאה² נגיד כלא³ לאתמשכא ועביד נהרא ואתמשכא עד דמטי להאי דרגא וכדין כלא בברכאן וכלא חד⁴</p>	<p>מה זה מעדן, אלא בכל שעה שכל האיברים יושבים בקשר אחד, והם בעדון של השתוקקות מהראש למעלה ולמטה, וכולם מעדון והשתוקקות שלהם מריקים בו, ונעשה נהר שנמשך ויוצא מעדן ודאי. עוד מעדן, מחכמה עליונה שופע הכל להמשך, ועושה נהר, ונמשך עד שמוגיע לדרגה הזו, ואז הכל בברכות, והכל אחד.</p>
<p>עד תאות גבעות עולם (שם)³⁰⁵ תיאובתא דאינון גבעות עולם ומאי נינהו תרי נוקבי חד לעילא וחד לתתא⁵ דכל חד אקרי עולם⁶ ותיאובתא דכל שייפי גופא באינון תרין אמהן תיאובתא לינקא מאמא עלאה⁷ תיאובתא לאתקשרא באמא תתאה⁸ ותיאובתא דכלא חד⁹ בנין כך כלהו כדקא חזי³⁰⁶ תהיינה לראש יוסף¹⁰ וגו' (שם) לאתברכא ההוא דרגא דצדיק ולנמלא כלא¹¹ כדקא חזי זכאין אינון דאקרון צדיקים דהא צדיק לא אקרי אלא מאן דנטיר האי דרגא האי את קיימא קדישא זכאין אינון בעלמא דין ובעלמא דאתי נפקו מן מערתא אמר רבי שמעון כל חד וחד לימא מלה וניהך בארעה</p>	<p>"עד תאות גבעת עולם", (זהו עד) תשוקת אותן גבעות עולם, ומי הם, שתי נקבות, אחת למעלה ואחת למטה, שכל אחת נקראת עולם. ותשוקת כל איברי הגוף באותן שתי אמהות, תשוקה לינק מהאם העליונה, תשוקה להתקשר באם התחתונה, ותשוקת הכל אחד. לכן כולם (כראוי). "תהיין לראש יוסף" וגו', להתברך אותה דרגה של צדיק, וליטול הכל כראוי. אשרי אותם שנקראים צדיקים, שהרי צדיק לא נקרא אלא מי ששומר דרגה זו, אות הברית הקדושה הזו, אשריהם בעולם הזה ובעולם הבא. יצאו מן המערה. אמר רבי שמעון, כל אחד ואחד יאמר דבר, ונלך בדרך.</p>
<p>פתח רבי אלעזר פסוק אחריו, "בנימין זאב יטרף וגו' (בראשית מט כז) בנימין זאב יטרף זאב אמאי¹² אלא בנין דהכי אתרשים בכרסייא דהא</p>	<p>פתח רבי אלעזר פסוק אחריו, "בנימין זאב יטרף" וגו'. "בנימין זאב יטרף", למה זאב. אלא משום שכך נרשם בכסא, שהרי</p>

¹ פי' שיוסף עולה בסוד הדעת ומושך הטיפה מן המוח (מ"מ).

² כי משך הזרע מהמוח (אור יקר).

³ פי' אבא הנקרא חכמה ונמשכת הארתו עד היסוד בו, ויסוד דאבא מסתיים ביסוד דז"א, וז"ש לאתמשכא ועביד נהרא הוא יסוד דאבא שמתפטש ביסוד דז"א, כמ"ש ואתמשכא עד דמטי להאי דרגא שהוא יסוד דז"א (מ"מ).

⁴ ויצדק ביסוד נהר דנגיד ונפיק מעדן מהחכמה, מפני קשר ואחדות הספירות ממנו עד החכמה (אור יקר).

⁵ בינה ומלכות כ"ב ז"ח. וכן הוא פרשה וארא דף כ"ב גבעות יובל ושמיטה. מאי"ן (נ"א).

⁶ מפני ו"ק הנכללים בכל אחת מהן (אור יקר).

⁷ פי' עד שהוא ז"א מתאוה לקבל מה' ראשונה ולהשפיע לה' אחרונה, אבל בפרשת וארא פי' עד תאות גבעות עולם, גבעות עולם שהם תרין ההי"ן הם המתאזים, והא והא איתנהו, כי הוא מתאוה להם והם מתאזים לו (מ"מ).

⁸ שע"י זה הם יונקים מאימא עילאה מהשפיעה (אור יקר).

⁹ שתאוה א' הוא הכל, כי היניקה תלוי בהשפעה, ולזה אמר תאות גבעות תאוה א', ועוד תאוה א' לכל ו"ק, והטעם שהם גוף א', והיינו דקאמר תיאבותא דכל שייפי גופא (אור יקר).

¹⁰ מה שנמשך מהברכות על ידי תאוה זאת (אור יקר).

¹¹ ההתעוררות ממטה למעלה לעורר ו"ק להקשר עם אימא עילאה, וכן הברכות לאימא תתאה (אור יקר).

¹² בשלמא אריה שור נחש ניחא כדפי' לעיל, אלא זאב למה, ופי' שגם זאב יש לו רמז בכסא, ויש קדושה מתלבשת בו כדמסיק (אור יקר).

בראשית

<p>כל היוון רברבין וזעירין רשימין תמן כמה דכתיב (תהלים קד כה) חיות קטנות! עם גדולות² וכרסייא דעבד שלמה הכי אתרשים כנוונא דלעילא תו זאב יטרף דהא מזבח בחולקיה הוה ומזבח איהו זאב דאי תימא בנימין איהו זאב³ לאו הכי אלא מזבח דהוה בחולקיה הוא זאב דהוה אכיל בשרא כל יומא ובנימין הוה זן ליה בנין דהא בחולקיה הוה כביכול איהו מפרנס וזן להאי זאב תו זאב יטרף זאב יזון ומאן איהו אילין מארי דבבו דאינון קיימי לעילא לקטרגא וכלהו אתהנו <ואתתקנון> מקרבנא ומתערי אתערותא לעילא</p>	<p>כל החיות, גדולות וקטנות, רשומות שם, ככתוב "חיות קטנות עם גדולות", והכסא שעשה שלמה כך נרשם, כדוגמא שלמעלה. עוד, "זאב יטרף", שהרי המזבח היה בחלקו, ומזבח הוא זאב. שאם תאמר שבנימין הוא זאב, לא כך, אלא המזבח שהיה בחלקו הוא זאב, שהיה אוכל בשר כל יום, ובנימין היה זן אותו. משום שהרי היה בחלקו, כביכול הוא מפרנס וזן את הזאב הזה. עוד, "זאב יטרף", זאב יזון. ומיהו, אלה בעלי מריבות שעומדים למעלה לקטרג, וכולם נהנו ונתקנו מהקרבו, ומעוררים התעוררות שלמעלה.</p>
<p>בבקר יאכל עד ולערב יחלק שלל (בראשית מט כז) מאי בבקר יאכל עד אלא בצפרא דאברהם אתער בעלמא ושעתא דרעוא אשתכח קרבנא עביד אתערותא ונייחא וסלקא עד ע"ד ההוא אתר דכתיב (דברים ל ב) ושבת עד הויה אלהיך⁴ תו בבקר מאי בבקר דא אברהם כדקאמרן דכתיב (בראשית כג ג) וישכם אברהם בבקר בזמנא דרעוא אשתכח בההיא שעתא לא הוה אכיל קרבנא⁵ <אחרא> ומאן הוה אכיל ההוא אתר דאקרי ע"ד ואיהו⁶ כרסייא עלאה דאיהו עדי עד כדכתיב (ישעיה כו ד) עדי עד וגו' וזמן אכילה בצפרא דע"ד⁷ הוא והאי עדי עדי הכי נמי לעילא <נ"א> הכי אתקרי דכתיב (שם) בטחו ביהו"ה⁸ עדי עד ובבקר היינו (ויקרא א ב) קרבן ליהו"ה⁹ ודאי יאכל עד ולא אחרא¹⁰ תננא סליק¹⁰</p>	<p>"בבוקר יאכל עד ולערב יחלק שלל". מה זה "בבוקר יאכל עד", אלא בבוקר, שאברהם מתעורר בעולם ונמצאת שעת רצון, הקרבן עושה התעוררות ונחת, ועולה עד ע"ד. אותו מקום שכתוב "ושבת עד ה' אלהיך". עוד, "בבוקר", מה זה "בבוקר", זה אברהם, כמו שאמרנו, שכתוב "וישכם אברהם בבוקר". בזמן שנמצא רצון, באותה שעה לא היה אוכל קרבן אחר. ומה היה אוכל, אותו מקום שנקרא ע"ד. והוא כסא עליון, שהוא עדי עד, ככתוב "עדי עד" וגו'. וזמן אכילה בבוקר של ע"ד הוא, והע"ד הזה (כך גם כן) למעלה (כך נקרא), שכתוב "בטחו בה' עדי עד". "ובבוקר", היינו קרבן לה' ודאי. "יאכל עד", ולא אחר. עולה עשן, והתעוררות האהבה נקשרת, ומתעוררת למעלה ועומדים זה כנגד זה,</p>

¹ זאב גדי נחש (אור יקר).

² אריה שור חמור כדפי' לעיל, וענין חיות אלו הם כחות קדושים בשנים עשר מרגליטין (אור יקר).
³ כלומר פשט הכתוב משמע דבנימין עצמו זאב, וא"כ אי אפשר לפרש מזבח, לא קשיא דקרא הכי קאמר בנימן לזאב שהוא המזבח יטרף וזן ומפרנס. זאב שהוא המזבח יטרף לחצונים, מארי דבבו, כענין ותקם בעוד לילה וגו', שהכל צורך העולם ותיקון השכינה, ואי אפשר הייחוד, אם לא יאכלו אלה קודם, כדי שילמדו זכות ולא חובה (אור יקר).

⁴ שבת בינה תשובה שהיא נקראת עד (אור יקר). פי' מלכות נקראת עד והיא תשובה תתאה (מ"מ).
⁵ היינו המלכות וכחותיה, שאין זה זמן אכילתה, אלא זמן אכילת הת"ת עם המלכות שנקראת עד, שהוא על הנצח, דהיינו ולנצח נצחים, וכמו שהת"ת בעצמו נקרא עד גם המלכות בהיותה עמו נקראת עד (אור יקר).

⁶ לפי פי' זה, עד הוא ז"א, שהוא כסא לבינה (מ"מ).

⁷ ור"ל, מלבד שמלת עד, יש בה ב' פירושים, שקדמו עוד יש בה פי' ג', שפירוש ע"ד היא הבינה, והוא אכדט"ס שהוא בבינה עילאה, ושם הוא הבטחון כמ"ש הרב זל"ה (מ"מ).

⁸ מלכות אל הת"ת (אור יקר). פי' שמקרבנים המלכות לז"א הנקרא ה' (מ"מ).

⁹ שאר הכחות תחתונים (אור יקר).

¹⁰ מהתחתונים (אור יקר). פי' התעוררות מ"ן מן התחתונים (מ"מ).

בראשית

<p>ואתערותא¹ דרחימו קשיר ואתער לעילא² וקיימא דא³ לקבל דא⁴</p>	
<p>רמח/א</p>	
<p>ונורא <ושרגא⁵> דליק⁶ ואנהיר⁷ בהאי אתערותא דלתתא⁸ וכהנא אתער⁹ וליוא¹⁰ משבחן ואחזיין חידו¹¹ וכדין חמרא¹² אתנסך לאתקשרא במיא¹³ וחמרא נהיר¹⁴ ואחזי חידו¹⁵ בגיני כך חמרא טב לתתא לאחזאה חידו לחמרא אחרא <דלעילא> וכלא אתער לאתקשרא שמאלא בימינא</p>	<p>ואש (ונר) דולקת ומאירה בהתעוררות הזו שלמטה. וכהן מתעורר, ולוים משבחים ומראים שמחה, ואז מתנסך היין להתקשר במים, והיין מאיר ומראה שמחה. לכן יין טוב למטה להראות שמחה ליין אחר שלמעלה, והכל מתעורר לקשור שמאל בימין.</p>
<p>ולחם דאיהו¹⁶ סלת מלכותא דאתער אתערותא נקטין לה שמאלא בימינא¹⁷³⁰⁸ ומקשרי (לה לגופא) [בגופא] וכדין נגיד משהא עלאה¹⁸ ולקטא ליה על ידא דצדי"ק¹⁹ ועל דא בעי למעבד אתערותא דסלת במשהא ואתקשר כלא כחדא וכדין עדונא²⁰ ונייהא³⁰⁹²¹ דיחודא²² חד ולקטין עדונא ונייהא דיחודא כל אינון כתרין²³ ואתקשר דא בדא²⁴ ואתנהיר סיהרא ואתקשרא בשמשא²⁵ ויתב כלא בעדונא וכדין קרבן</p>	<p>ולחם שהוא סולת, מלכות שמעוררת התעוררות, לוקחים אותה שמאל בימין, ומקשרים אותה בגוף, ואז נמשך שמן עליון, ולוקטת אותו על יד הצדיק. ועל זה צריך לעשות התעוררות של סלת בשמן, ונקשר הכל כאחד, ואז עדון ונחת של יחוד אחד, ולוקטים עדון ונחת של היחוד כל אותם כתרים, ונקשרים זה בזה. והלבנה מאירה, ונקשרת בשמש, ויושב הכל בעדון. ואז קרבן לה', ולא לאחר. ועל זה "בבוקר יאכל עד", ולא לאחר (עד). יאכל עד ויתעדן</p>

- 1 מהמלכות (אור יקר).
- 2 לנגד הת"ת (אור יקר).
- 3 מלכות (אור יקר).
- 4 ת"ת (אור יקר). פי' המלכות עומדת נגד ז"א פנים בפנים (מ"מ).
- 5 מלכות (אור יקר).
- 6 מאש הגבורה (אור יקר). מלכות (מ"מ).
- 7 מאור החסד (אור יקר).
- 8 פי' בכח מעשה התחתונים, שהם מעלים מ"ן (מ"מ).
- 9 חסד בעצמו (אור יקר).
- 10 גבורה (אור יקר).
- 11 בינה (אור יקר).
- 12 שפע הבינה מצד הגבורה (אור יקר).
- 13 חסד (אור יקר).
- 14 מפני מזג הימין (אור יקר).
- 15 שמחת הדין היפה מהבינה רחמים (אור יקר).
- 16 ויקרא רמז ע"א (הערת הזוהר).
- 17 בסוד שמאלו תחת לראשי וגו' (אור יקר).
- 18 שפע חכמה (אור יקר).
- 19 פי' יורד שפע אבא ליסוד ז"א, לפי שעטרת יסוד דאבא בתוך יסוד ז"א כנודע (מ"מ).
- 20 מחכמה נקראת עדן (אור יקר).
- 21 בינה (אור יקר).
- 22 קו האמצעי (אור יקר).
- 23 כל ו"ק (אור יקר).
- 24 קשר ו"ק להאיר במלכות (אור יקר).
- 25 אחר שהיא מאירה ומקושטת (אור יקר).

בראשית

<p>ליהו"ה! ולא לאהרא² ועל דא בבקר יאכל עד (בראשית מט כז) ולא לאהרא עד יאכל עד <ויתעדן> ויתקשר בקשוריה כקדמיתא אימתי בבקר דבעי לאתברכא שמא קדישא³ <בקדמיתא> (כקדמיתא) ולבתר יתברכון אחרנין ועל דא אסיר ליה לבר נש לברכא לחבריה בצפרא עד דיברך לקב"ה דאיהו בעי לאתברכא ברישא והיינו בבקר יאכל עד⁴ ולבתר יתברכון אחרנין <ולערב יחלק שלל דהא קרבנא⁵ דהוה ברמשא כלא אתקרב לקב"ה ואתערותא סלקא תמן ובגין דהא הוא אתברך הוה מקשר קשרין לכל שאר חילין עלאיין⁶ ומפליג לון ברכאן לכל חד וחד כדקא חזי⁷ ויאות ליה ומתבסמן עלמין ואתברכאן עלאיין ותתאיין⁸</p>	<p>ויתקשר בקשרו בתחילה. מתי, בבוקר. שצריך להתברך השם הקדוש בתחלה, ואחר כך יתברכו האחרים. ועל כך אסור לו לאדם לברך את חבירו בבוקר עד שיברך את הקדוש ברוך הוא, שהוא צריך להתברך בראשונה, והיינו "בבוקר יאכל עד", ואחר יתברכו האחרים. "ולערב יחלק שלל", שהרי הקרבן שהיו בבוקר, הכל נקרב לקדוש ברוך הוא, וההתעוררות עולה לשם. ומשום שהוא התברך, היה קושר קשרים לכל שאר החיילות העליונים, ומחלק להם ברכות לכל אחד ואחד כראוי, ונאה לו. והעולמות מתבשמים, ומתברכים עליונים ותחתונים.</p>
<p>והיינו רזא דכתיב (שיר ה א) אכלתי יערי עם דבשי וגו' בקדמיתא לבתר פליג לכלהו ואמר (שם) אכלו רעים שתו ושכרו דודים אריק ברכאן לכלהו ומפליג לון לכל חד וחד כדקא חזי ליה ועל דא ולערב יחלק שלל דהא שמא קדישא יתברך בקדמיתא והשתא פליג ברכאן לכלהו עלמין דלא תימא דקרבנא מתקריב לון ולא לשום חילא אהרא אלא כלא מתקרב לקב"ה והוא אריק ברכאן ומפליג ברכאן לכלהו עלמין ובגין כך קרבן ליהו"ה ולא לאהרא אמר רבי שמעון ברי שפיר קא אמרת תו אתערותא אהרא דקרבנא</p>	<p>והיינו סוד הכתוב "אכלתי יערי עם דבשי" וגו', בתחילה. אחר כך חילק לכולם, ואמר, "אכלו רעים שתו ושכרו דודים". מוריק ברכות לכולם, ומחלק להם לכל אחד ואחד כראוי לו, ולכן "ולערב יחלק שלל", שהרי השם הקדוש יתברך בתחילה, וכעת מחלק ברכות לכל העולמות. שלא תאמר שהקרבן נקרב להם ולא לשום כח אחר, אלא הכל נקרב לקדוש ברוך הוא, והוא מוריק ברכות ומחלק ברכות לכל העולמות, ולכן קרבן לה' ולא לאחר. אמר רבי שמעון, בני, יפה אמרת. עוד,</p>

¹ ת"ת עם המלכות (אור יקר).

² וא"ת לפי דבריו אלה קשה דהא בפ' פקודי אמר ר' שמעון שעיקר היחוד לקשר ההיכלות בתפלת שחרית, ועולה בהם עד תפלה מעומד, ואח"כ יורד עמהם, שהם מתברכין ומאירין מהמאור העליון, ולזה סוד ההיכלות אכדט"ם כוז"ו השפת"א וכו' כמבאור שם, וא"כ היאך אמר הכא שאינם מתברכין, אלא בערב דווקא ומודי ליה ר' שמעון (אור יקר).

³ היינו שם המתפשט עד היכל לבנת הספיר, והמתברכין לערב הם אותם שהם חוץ להיכלות ניחא אמנם אינו נראה, דהא יאכל עד קאמר כדפי' ולפרש שנכלל במלת עד עד פתח היכל לבנת הספיר כדפי' לעיל במלת וע"ד בפ' תרומה ניחא, אמנם לקמן מפר' אכלו רעים שתו ושכרו דודים דאינון לערב יחלק שלל ורעים ודודים קשה לומר שהם אותם שהם מהיכל לבנת הספיר ולמטה, דלא שייך רעים ודודים בהו וסוגיא דשמעתא לא משמע אלא בבוקר יאכל עד שמא קדישא דהיינו האצילות, ולערב יחלק שלל רעים שהם אברי הכסא ודודים שהם אברי היצירה וההיכלות, לכך נראה לומר דמאי דקאמר התם דמתברכי ההיכלות לאו דווקא היכלות עצמן אלא האור הפנימי המתלבש באצילות בהיכלות דהיינו סוד תרומ"ת השמות ואלו הם שמא קדישא ממש, אמנם עצמות פרקי ההיכלות בעצמן אינם מתברכין אלא לערב כדפי' (אור יקר). ז"א (מ"מ).

⁴ פי' ז"א שנקרא עד כמש"ל בפ' עד תאות גבעות עולם (מ"מ).

⁵ הנה דקדק שלא אמר בערב יאכלו רעים ודודים כדקאמר יאכל עד משום דאי קאמר הכי הוה משמע שהם מעצמן אוכלים והקורבן מתקרב אליהם וזה אינו, שהרי כל הקרבות שוים ומתקרבין לקב"ה כאומרו תשמרו להקריב לי במועדו, וז"ש דהא קורבנא דהוה ברמשא כולא אתקרב, אפילו חלק ממנו לא היו מכוונין בו לשום כח כלל אלא הייחוד היה למעלה ואתערותא סלקא תמן עם היות שהוא לערב יחלק שלל (אור יקר).

⁶ יחוד הספירות העליונות ושמות עליונים כדי שיהיה אותו השפע מתפשט אל התחתונים (אור יקר).

⁷ נברא ונוצר ונעשה, או כל בחי' לפי יניקתה אם מן הדין אם מן הרחמים אם מן החסד (אור יקר).

⁸ מציאות דינם (אור יקר).

בראשית

<p>כלא בנין לאמשכא ברכאן ולא תערא ברכאן דיתברכון כלהו עלמין בקדמיתא קרבן ליהויה ולא לאחרא השתא תקריבו את קרבנכם דיתקשרון כלהו עלמין כחדא ויתחברן ויתברכון עלאי ותתאי</p>	<p>התעוררות אחרת של הקרבן, הכל כדי למשך ברכות ולעורר ברכות, שיתברכו כל העולמות. בתחלה קרבן לה' ולא לאחר, עכשיו תקריבו את קרבנכם, שיתקשרו כל העולמות כאחד, ויתחברו ויתברכו עליונים ותחתונים.</p>
<p>פתח רבי אבא ואמר קרא אבתריה כל אלה שבטי ישראל שנים עשר וגו' (בראשית מט כח) כל אלה שבטי ישראל <אלה> שבטי ישראל מבעי ליה מאי כל אלה! אלא לאחברא <ג'א למחתם> לון באתר דכל ברכאן מריקין תמן שנים עשר שנים עשר ודאי קשרין דתקוני מטרוניתא <ואיהי אתחברת> (ואתחברת) בהדיהו הדא הוא דכתיב (שם) שנים עשר וזאת² אשר דבר להם אביהם ויברך אותם דהא באתר דא³ דבור שריא⁴ תו אשר דבר הכא קשרא חד לאתחברא מתתא לעילא⁵ ומעילא לתתא <מתתא> באלין תריסר שבטין וזאת אתחברא בהדיהו אשר דבר הא חבורא דכר ונוקבא קשורא לתרין סטרין מתתא ומעילא לסוף קשר לון באתר דלעילא דכר ונוקבא כחדא⁶ הדא הוא דכתיב (שם) איש אשר כברכתו וגו' מאי כברכתו אלא כברכתו בת זוגו איש אשר כברכתו תרוייהו כחדא</p>	<p>פתח רבי אבא ואמר פסוק אחריו, "כל אלה שבטי ישראל שנים עשר" וגו'. "כל אלה שבטי ישראל", היה צריך [לכתב] אלה שבטי ישראל, מה זה כל אלה. אלא לחבר (לחתום) אותם למקום שכל הברכות מוריקים לשם שנים עשר. שנים עשר ודאי, קשרים של תקוני המלכה, והיא מתחברת עמם. זהו שכתוב "שנים עשר". "וזאת אשר דבר להם אביהם ויברך אותם", שהרי במקום זה הדיבור שורה. עוד, "אשר דבר", כאן קשר אחד להתחבר מלמטה למעלה, ומלמעלה למטה. מלמטה בשנים עשר השבטים הללו, וזאת התחברה עמם. "אשר דבר", הרי חבור זכר ונקבה קשור לשני צדדים, מלמטה ומלמעלה. לסוף קשר אותם במקום שלמעלה, זכר ונקבה כאחד, זהו שכתוב "איש אשר כברכתו" וגו'. מה זה "כברכתו", אלא כברכת בת זוגו. "איש אשר כברכתו", שניהם כאחד.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קלד ג) יברכך יהויה מציון וראה בטוב ירושלם וגו' יברכך יהויה מציון דמניה נפקין ברכאן לאשקאה לגינתא⁷ והוא כליל כל ברכאן ויהיב לה ולבתר וראה בטוב ירושלם <לאחזאה> (לאשלמא) דכל ברכאן אתיין מדכר ונוקבא כגוונא דא (במדבר ז כד) יברכך יהויה וישמרך יברכך יהויה מדכורא וישמרך מנוקבא יברכך יהויה מזכור וישמרך</p>	<p>פתח ואמר, "יברכך ה' מציון וראה בטוב ירושלים" וגו'. "יברכך ה' מציון", שממנו יוצאים ברכות להשקות את הגן, והוא כולל כל הברכות ונותן לה, ואחר כך "וראה בטוב ירושלים", להראות שכל הברכות באות מזכר ונקבה. כדוגמא זו "יברכך ה' וישמרך". "יברכך ה'" מזכר, "וישמרך" מנקבה. "יברכך ה'" מזכור, "וישמרך" משמור, והכל דבר אחד, משום שמשניהם יוצאות ברכות לעולמות. ועל זה, "איש</p>

¹ כ"ל אל"ה בג"י אלקים (ד"א).

² פי' י"ב שבטים הם כנגד י"ב בקר והשכינה מחוברת עמהם והיא רוכבת עליהם דכתיב שנים עשר וזאת (מ"מ). עיין בז"ח מה שפירש בכל הלשון ויש לפרש בסגנון אחר עפ"י דרך רבינו האר"י זצ"ל ודו"ק היטב. מאי"ן (נ"א).

³ אשר שהיסוד נקרא אשר (מ"מ).

⁴ מלכות (מ"מ).

⁵ פי' שנים עשרה וזאת הם מתתא לעילא אשר דבר הוא מעילא לתתא שהיסוד משפיע למלכות כדמפרש ואזיל (מ"מ).

⁶ פי' שתחלה קישרם עם השכינה שנקראת זאת דכתיב שנים עשר וזאת, ואח"כ המשיך שפע מאשר שהוא היסוד למלכות וזהו אשר דבר ולבסוף קשיר לון בז"ן בשניהם דכתיב איש אשר כברכתו, אשר הוא היסוד ברכתו היא מלכות, ר"ל כל איש ואיש מהשבטים קשור עם אשר כברכתו שהם ז"ן (מ"מ).

⁷ מלכות (מ"מ).

בראשית

משמור וכלא חד מלה בגין דמתרוייהו נפקין ברכאן לעלמין ועל דא איש	
רמח/ב	
אשר כברכתו ברך אותם	אשר כברכתו ברך אתם.
רבי יהודה פתח <קרא> ואמר (בראשית מט לג) ויכל יעקב לצוות את בניו וגו' ויכל יעקב לצוות את בניו לצוות לברך מבעי ליה אלא דפקיד לון לגבי שכינתא ¹ לאתקשרא בהדה תו דפקיד לון ² על עסקי מערתא ³ דהיא קריבא לגן עדן ⁴ דתמן הוא אדם הראשון קבור תא חזי ההוא אתר אקרי קרית ארבע מאי טעמא בגין דתמן אתקברו ארבע זוגות אדם וחיה אברהם ושרה יצחק ורבקה יעקב ולאה הא קושיא הכא דתנינן אבהן אינון רתיכא קדישא ורתיכא לאו פחות מארבע ותנינן קב"ה אחבר למלכא דוד בהדיהו ואתעבידו רתיכא שלימתא הדא הוא דכתיב (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים וגו' דדוד מלכא אתחבר למהוי רתיכא שלימתא בהדיהו	רבי יהודה פתח פסוק ואמר, "ויכל יעקב לצוות את בניו" וגו'. "ויכל יעקב לצוות את בניו", לצוות, היה צריך [לכתוב] לברך. אלא שצוה אותם אל השכינה להתקשר אליה. עוד, שצוה אותם על עסקי המערה, שהיא קרובה לגן עדן, ששם קבור אדם הראשון. בא וראה, אותו מקום נקרא קרית ארבע. למה, משום ששם נקברו ארבעה זוגות, אדם וחיה, אברהם ושרה, יצחק ורבקה, יעקב ולאה. והרי יש כאן קושיא, ששנינו, האבות הם מרכבה קדושה, ומרכבה לא פחות מארבעה, ושנינו שהקדוש ברוך הוא חבר את דוד המלך עמהם ונעשו מרכבה שלימה, זהו שכתוב "אבן מאסו הבונים" וגו', שדוד המלך התחבר להיות מרכבה שלימה עמהם.
אי הכי דוד בעיא לאתקברא ³¹⁰ בגו אבהן ויהוי קרית ארבע בהדיה ⁵ מאי טעמא לא אתקבר בהדיהו אלא דוד מלכא אתר מתתקן הוה ליה כדקא יאות ⁶ ומאן הוא ציון ⁷ לאתחברא ליה כחדא ואדם דאתקבר בגו אבהן הא אינון אתקברו בהדיה ⁸ בגין דאיהו מלך קדמאה הוה	אם כך, דוד צריך (להתקשר) להקבר בתוך האבות, ויהיה קרית ארבע עמו, אז למה לא נקבר עמהם. אלא דוד המלך היה לו מקום מתוקן כראוי, ומיהו, ציון, לחבר אותו כאחד. ואדם שנקבר בתוך האבות, הרי הם נקברו עמו, משום שהוא היה מלך ראשון, ועברה ממנו המלכות ונתנה לדוד

¹ הפקידים ומספר מידו אל השכינה אשר עליו בסוד כוונת הברכה כדי להגין עליהם בגלותם שתהיה תמיד נקשרת בהם, והיינו וזאת אשר דבר להם אביהם קשרים במדה זאת (אור יקר). אפשר שרמוז שכינה בתיבת את כי מ' היא את בסוד אתים וגמים רבויים כמ"ש האר"י זצ"ל ופירוש לצוות מלשון צווי וגם לשון צותא וז"ש דפקיד וכו' לאתקשרא (מא"ן) (נ"א).

² כפשטיה דקרא כדכתיב קברו אותי וכו' (אור יקר).

³ ירצה על העליה ממצרים צוה ליוסף אמנם על עסקי מערתא דהיינו ממש להתעסק בקבורתו צוה לבניו שיוסף מלך ואינו כבודו דהא קריב. טעם אל המערה כפשטו, ואפשר שרמז שהפקידים ג"כ על עסקי מערה הם צרכי השכינה, דהיינו העבודה הידועה שהנעשה לצורכה היא העבודה המגעת עד הכתר (אור יקר).

⁴ דהיינו גן מההוא עדן עילאה, והכרח דתמן במלכות הוא אדם קדמאה חכמה קבור ונעלם א"כ הכתר קשור בה שהיא סוד האמונה המגעת עד האין העליון (אור יקר).

⁵ ירצה ותהיה נקראת המערה קריית ארבע בהדיה ולא באדם הראשון שאין האדם הראשון ממספר הארבעה למרכבה, ולפחות יקשה מ"ט לא אתקבר בהדיהו הוא בעצמו עם היות שהיה שם אדם הראשון ותירץ לענין דוד בעצמו לא היה צריך לאותם הבחינות לענין המלכות היחוד, מפני שמדתו המלכות, ועיקר מקומה בציון יסוד נקודת היחוד כדפי', זהו לענין דוד בעצמו, שזה נוח לו שהסתכלות הנקבה אינו אל סוד היחוד, וכלו התלוי באבר ההוא הגורם החבוק, דהיינו להיתנה בין תרין דרועין (אור יקר).

⁶ ולענין אדם עם האבות, שנראה שאין להם יחס, אינו אלא ממש נרמז דוד עם האבות הוא רמז כדמפרש ואזיל (אור יקר).

⁷ פי' יסוד דז"א (מ"מ). לקמן רנט ע"א וח"ג רצב ע"א (לש"ו).

⁸ בעוד שלא היה דוד משלים המקום הם בקשו להשתלם בסוד המרכבה העליונה ואתקברו בהדיה שלא היה חסר כח אברהם לחפור לעצמו מערה אחת אלא בחרו בקבורתם עמו כדי שיהיה רמזם בסוד המרכבה ואדם משלים מקום דוד (אור יקר).

בראשית

<p>ואתעבר מניה מלכו ואתיהב לדוד מלכא ומימיו דאדם אתקיים דוד מלכא דאדם אלף שנין אתגזר עלוי ואתעברו מניה שבעין שנין יומי דדוד מלכא והוא יהיב לון ואבהן היך יקומון עד דייתי דוד מלכא¹ אלא זכה לאתריה?² כדקא חזי ליה בניני כך לא אתקבר לגבי אבהן תו אבהן באתר דדכורא שריין ודוד באתר דנוקבא ואבהן נוקבן אתקברו בהדיהו [ודוד] אתקבר ואתחבר באתר דדכורא מלה כדקא חזי ליה</p>	<p>המלך, ומימיו של אדם התקיים דוד המלך, שעל אדם נגזרו אלף שנים, והעבירו ממנו שבעים שנים, ימיו של דוד המלך, והוא נתן אותם. והאבות איך יקומו עד שיבא דוד המלך, אלא זכה למקומו כראוי לו, לכן לא נקבר עם האבות. עוד, האבות שרויים במקום של זכר, ודוד במקום של נקבה, והאבות נקברו עמם הנקבות, ודוד נקבר והתחבר במקום של זכר, דבר כראוי לו.</p>
<p>ויאסוף רגליו אל המטה (בראשית מט לג) בנין דהא איהו באתר דחיינ יתיב כד בעא לאסתלקא מעלמא נחית רגליו לגבי מטה ואתכניש ואסתלק מעלמא דהא הוא דכתיב (שם) ויגוע ויאסף אל עמיו פתח ואמר (תהלים פד ג) נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות יהוה מלה דא הא אוקמוה חברייא אבל תא חזי אית מדורין תתאיין³ ואית מדורין עלאיין⁴ בעלאין לאו מדורין³¹¹ שריין תמין⁵ ומאן אינון אינון בתי גואי⁶ ובתי בראי⁷ אינון אקרונ חצרות יהוה בנין דאינון קיימי ברחימו ותיאובתא לגבי נוקבא תא חזי כד נשמתא סלקא אתער כלא לגבי נוקבא דהא איהי אתאחדת בתיאובתא שלימתא⁸ ואתקשרת ביה</p>	<p>"ויאסוף רגליו אל המטה", משום שהרי הוא יושב במקום של חיים. כשרצה להסתלק מהעולם, הוריד רגליו אל המטה, והתכנס והסתלק מן העולם. זהו שכתוב "ויגוע ויאסף אל עמיו". פתח ואמר, "נכספה וגם כלתה נפשי לחצרות ה'". דבר זה הרי בארוהו החברים. אבל בא וראה, יש מדורים תחתונים ויש מדורים עליונים. בעליונים לא (מדורים) שורים שם, ומי הם, אותם בתים פנימיים ובתים חיצוניים הם נקראים חצרות ה', משום שהם עומדים שם באהבה ותשוקה אל הנקבה. בא וראה, כשנשמה עולה, הכל מתעורר לנקבה, שהרי היא אחוזה בתשוקה שלימה ונקשרת בו.</p>
<p>יעקב לא מית בנין דלא³¹² אתמר ביה מותא אלא ויגוע ויאסף אל עמיו⁹ חמי מה כתיב ויאסוף רגליו אל המטה דאתכניש שמשא לגבי סיהרא¹⁰ שמשא לא מית אלא אתכניש מעלמא ואזיל לגבי סיהרא תא חזי בשעתא דאתכניש יעקב אתנהיר סיהרא ותיאובתא דשמשא עלאה אתער לגבה¹¹</p>	<p>יעקב לא מת, לכן לא נאמר בו מות, אלא "ויגוע ויאסף אל עמיו". ראה מה כתוב, "ויאסוף רגליו אל המטה", שנכנס השמש אל הלבנה. השמש לא מת, אלא נכנס מן העולם והולך ללבנה. בא וראה, בשעה שהתכנס יעקב, האירה הלבנה,</p>

¹ פי' מביא ראייה שאדה"ר הוא בחי' המלכות דאל"כ אבות העולם היך יקומון, מי השלים המרכבה קודם שנולד דוד ע"ה כי הרי הם בחי' חג'ת ג' רגלי המרכבה ורגל ד' היכן הוא אלא ודאי אדה"ר הוא השלים המרכבה שהוא בחי' המלכות (מ"מ).

² פי' דוד שהוא בחי' המלכות נקבר בציון שהיא בחי' יסוד דז"א שהוא אתריה (מ"מ).

³ פי' בי"ע (מ"מ).

⁴ אצילות (מ"מ).

⁵ פי' בעילאין שהיא אצילות אין הנפש שורה שם אלא בבי"ע שנקראים חצרות ה' לפי שהם נוקבין והנפש היא נוק' לגבי הרוח (מ"מ).

⁶ אצילות (מ"מ).

⁷ בי"ע (מ"מ). עי' לעיל סא ע"ב ושער מ"ד ומ"ן יד.

⁸ פי' שהנשמה עולה בסוד מ"ן למלכות ושם נקשרת (מ"מ).

⁹ וכמ"ש מהר"ם אלשיך זצ"ל דחיות רב שנתוסף בו כשנקרא ישראל מת ונסתלק לכך נאמרה מיתה בשם ישראל אבל חיות מעט שהיה לו כשנקרא יעקב לא נסתלק ונשאר דבוק בגופו לעולם ולכך לא נאמרה מיתה בשם יעקב אלא ויגוע. הרשב"ב. ועיין שם בארוכה (נ"א).

¹⁰ פי' שמשא הוא יעקב שעלה בסוד מ"ן למלכות הנק' סיהרא, כמ"ש לקמן בשעתא דאתכניש יעקב אתנהיר סיהרא לפי שעלתה נשמות בסוד מ"ן למלכות (מ"מ).

¹¹ ר"ל ע"י יעקב שעלה בסוד מ"ן למלכות נתעורר ז"א להוריד מ"ד למלכות (מ"מ).

בראשית

<p>בגין דשמשא כד סליק אתער שמשא אהרא ואתרבק דא בדא ואתנהיר סיהרא אמר רבי שמעון שפיר קא אמרת אבל הא אתמר דעלאה עלמא דדכורא¹ אתקשר בתתאה² דאיהו עלמא דנוקבא ותתאה אתקשר בעלאה וכלא דא כנוונא דא</p>	<p>ותשוקת השמש העליון התעוררה אליו, משום שכאשר השמש עולה, מתעורר שמש אחר, ונדבקים זה בזה והלבנה מאירה. אמר רבי שמעון, יפה אמרת, אבל הרי נתבאר שהעליון, עולם הזכר, נקשר בתחתון, שהוא עולם הנקבה, והתחתון נקשר בעליון, והכל זה כדוגמת זה.</p>
<p>והא אתמר תריין עלמין נינהו כדכתיב (דה"א מ"ז לג) מן העולם³ ועד העולם ואף על גב דתריין נוקבי נינהו חד מתתקן בדכורא⁴ וחד בנוקבא⁵ דא שבע⁶ <נ"א שבת> ודא בת שבע⁷ דא אם ודא אם דא אקרי אם <הבנים ודא אקרי> (שלמה ודא איקר הכי⁸) אם שלמה⁹ כדכתיב (שיר ג יא) צאינה וראינה¹⁰ בנות ציון במלך שלמה וגו' במלך שלמה במלך דכל שלמא דיליה דא אם שלמה כדכתיב (מ"א א יא) בת שבע אם שלמה וכתיב (שם ה ל) ותרב חכמת שלמה חכמת שלמה דא אם שלמה דכתיב (משלי לא א) דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו דברי למואל מלך האי קרא לאו אתיידע מהו סתימא דיליה אלא דברי למואל מלך דברים דאתמר בגין א"ל¹¹</p>	<p>והרי נאמר שני עולמות הם, ככתוב "מן העולם ועד העולם". ואף על גב ששתי נקבות הן, אחד נתקן בזכר ואחד בנקבה. זה שבע (שבת), וזה בת שבע. זו אם וזו אם. זו נקראת אם הבנים, וזו נקראת אם שלמה, ככתוב "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה" וגו'. "במלך שלמה", במלך שכל השלום שלו, זו אם שלמה, ככתוב "בת שבע אם שלמה". וכתוב "ותרב חכמת שלמה", "חכמת שלמה" זו אם שלמה, שכתוב "דברי למואל מלך משא אשר יסרתו אמו". "דברי למואל מלך", פסוק זה לא נודע מהו הסתר שלו, אלא דברי למואל מלך, דברים שנאמרו משום אל</p>
<p>רמ"ט/א</p>	
<p>דאיהו מלך ומאן איהו דא (תהלים ז יב) א"ל זועם בכל יום וא"ל שד"י¹² כמה דאתמר למואל [כדכתיב] (דכתיב) <כד"א> (איוב מ ה) למו פי למואל מלך דאיהו בת שבע משא¹³ אשר יסרתו אמו כד אתגלי עלוי בגבעון בחלום דליליא</p>	<p>שהוא מלך. ומיהו, זה "ואל זעם בכל יום". "ואל שד"י", כמו שנתבאר. "למואל", כמו שנאמר "למו פי". "למואל מלך", שהיא בת שבע. "משא אשר יסרתו אמו", כשהתגלה עליו בגבעון בחלום הלילה.</p>

¹ פי בינה (מ"מ). עי' לעיל לד ע"א (ביאורים ח"א נט ע"ג).
² פי במלכות (מ"מ).
³ קנג ע"ב (הערת הזוהר).
⁴ פי בינה נתקנה ע"י י"ב בקר כמ"ש בדף רמ ע"ב במ"ש תרי תיקוני דנוק' אמר שלמה וכו' (מ"מ).
⁵ פי מלכות נתקנה ע"י י"ב בקר כמ"ש בדף רמ ע"ב במ"ש תרי תיקוני דנוק' אמר שלמה וכו' (מ"מ).
⁶ פי בינה שהיא שביעית מתתא לעילא כשנתחיל מהיסוד (מ"מ).
⁷ פי מלכות שהיא בת הבינה (מ"מ). דוד הוא בסוד במידה זו ולכן "דוד מלך ישראל חי וקיים" (כללים ח"א טז ע"ב).
⁸ פי מלכות נקרא אם שלמה (מ"מ).
⁹ פי בינה נקרא אם שלמה שהוא ז"א (מ"מ).
¹⁰ פי קאי על הבינה שהיא אם ז"א (מ"מ).
¹¹ פי דברים שנאמרו בשביל המלכות שנקראת מלך ונקראת אל כדמפרש, ור"ל שהמלכות היתה מוכיחתו שילך בדרכי ה' ויעשה מה שמצוה אותו (מ"מ).
¹² מלכות (אור יקר).
¹³ ממש בנבואה יסרתו אמו, המלך השכינה בענין שנקראת אם שלמה ע"י שלמה, והוא הדין לכל דורו שכולם נגררים אחריו, שכל דור שלמה דהיינו הנשמות וכלל הדברים שעולם הזכר ועולם הנקבה אחד, זה נגד זה, ויש יחוד מלמעלה למטה, דהיינו יעקב, דהיינו שלמה העליון, ויש התעוררות מלמטה למעלה דהיינו

בראשית

<p>תא הזוי יעקב אתכניש לגבי סיהרא¹ ועביד בה פירין² לעלמא³ ולית לך דרא בעלמא דלא אית ביה איבא דיעקב⁴ בגין דהא איהו אתער אתערותא לעילא⁵ בגין דכתיב (בראשית מט לג) ויאסוף רגליו אל המטה דאיהו מטתיה דיעקב ודאי זכאה חולקיה דיעקב דהא אשתלים לעילא ותתא דכתיב (ירמיה ל י) ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם יהוה³¹³ כי אתך אני⁶ כי אתי אתה לא אתמר אלא כי אתך אני והא אתמר</p>	<p>בא וראה, יעקב נכנס ללבנה ועשה בה פירות לעולם, ואין לך דור בעולם שאין בו פרי של יעקב, משום שהרי הוא עורר התעוררות למעלה, משום שכתוב "ויאסוף רגליו אל המטה", שהיא מטתו של יעקב ודאי. אשרי חלקו של יעקב, שהרי השתלם למעלה ולמטה, שכתוב "ואתה אל תירא עבדי יעקב נאם ה' וגו' כי אתך אני". לא נאמר כי אתי אתה, אלא "כי אתך אני", והרי נתבאר.</p>
<p>רבי יצחק פתח ואמר (בראשית נ י) ויבאו עד גרן האטד וגו' וכתיב (שם יא) וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד וגו' הני קראי אית לאסתכלא בהו מאי איכפת לן דאינון אתו עד גרן האטד ומאי טעמא אתכנת אבלותא דא למצרים דהא אבל ישראל מבעי ליה מאי טעמא למצרים אלא הכי אמרו כל ההוא זמנא דהוה יעקב במצרים אתברך ארעא בגיניה ונילוס הוה נפיק ואשקי ארעא ועוד דפסק כפנא בגיניה דיעקב ועל דא מצראי עבדו אבלותא ואתכני עליהו</p>	<p>רבי יצחק פתח ואמר, "ויבואו עד גרן האטד" וגו', וכתוב "וירא יושב הארץ הכנעני את האבל בגרן האטד" וגו'. בפסוקים הללו יש להתבונן בהם, מה אכפת לנו שהם באו עד גרן האטד, ולמה נתכנה אבלות זו למצרים, הרי צריך היה לכתב אַבְל ישראל, למה למצרים. אלא כך אמרו, כל אותו זמן שהיה יעקב במצרים, התברכה הארץ בגללו, ונילוס היה יוצא ומשקה את הארץ. ועוד, שפסק הרעב בגלל יעקב, ועל כך המצרים עשו אבל, ונתכנה עליהם.</p>
<p>פתח ואמר (תהלים קו ב) מי ימלל גבורות יהוה ישמיע כל תהלתו האי קרא אוקמוה אבל מהו ימלל ידבר מבעי ליה ואי תימא דארחיה</p>	<p>פתח ואמר, "מי ימלל גבורות ה' ישמיע כל תהלתו". פסוק זה בארוהו, אבל מה זה "ימלל", היה צריך לכתב ידבר. ואם תאמר שזו דרך הכתוב, שהרי הפסוקים הם כך,</p>

שלמה התחתון, וכל ישראל ויעקב אינו בהתעוררות מלמטה למעלה אלא בהתעוררות מלמעלה למטה בענין ששלמה התחתון פרי שלמה העליון וכן הוא סוד יעקב כדמסיק (אור יקר).

¹ בסוד עולם הזכר אל עולם הנקבה (אור יקר).

² הם הנשמות, היינו שנקשר בת"ת עד שנשמתו ממש הוא בת"ת העושה פירות (אור יקר). פ"י נפשות

(ד"א).

³ היינו מפני מה שפירש למעלה שסוד הבינה הוא עולם הזכר כך הפירות הוא גוף המזריע אותם, אמנם יסוד הזרע הוא מן הראש דהיינו בינה, דהיינו הנשמות שעיקרם לעלמא דאתי ממנו יצאו ואליו ישובו ומפני שהם שם היולגיאות, ימשכו עד שיתקנו ממציאות אל מציאות לעלמא דאתי, ועם היות שקודם שבא יעקב נתייסדו הדורות, שהרי הראה הקב"ה לאדם הראשון דור דור ודורשיו, דור דור ופרנסיו, עכ"ז יתוספו בדור מאלו הפירות המתחדשין (אור יקר).

⁴ שאלו הפירות הנעשות בחבת יעקב ברחל אהובות מאד למעלה, ונוטען בכל דור ודור והם כמעט המעוררות הזווג יותר שהם בנים המתגעגעים, ולא שיהיה יעקב כל עצם המציאות המזדווג אל השכינה, שהרי הוא נשמה פרי ולא עיקר, אלא מצד שהוא ההתעוררות שם במעשיו (אור יקר). היינו סוד הספחים כנזכר בפרשה תרומה דף קס"ו והענין שמאותו היחוד שנעשה ע"י יעקב בעת פטירתו אנו אוכלים בכל דרא ודרא וז"ש בגין דהא איהו אתער וכו' (נ"א).

⁵ לא התעוררות הנקבה אלא התעוררות הזכר והטעם שעלה כך, שכל שאר המסתלקין מסתלקין עד השכינה ושם תוקעים ראשם ומעוררין מיינ נוקבין, ויעקב אינו כך אלא ויאסוף רגליו אל המטה אפילו הבחי' האחרונות שבו שהם רגלים עלו ונסתלקו אל המטה אל תוך המלכות, מפני שנתעלה ממיינ נוקבין אל מיינ דכורין והיה זה שגם בהיותו למטה בגוף היה אוחז המדרגה הזאת (אור יקר).

⁶ אלו אמר אני איתך היה מורה שמדת אני עיקר והיה למטה, והשתא דקאמר אתך אני ירצה אתה עיקר אני מדת המלכות היא מתקשרת אתך א"כ כיון שאתה בעולם הזכר אל תירא, שאין שום גזרת דין שולט בך ובזרעך למעלה. ואפשר לומר שאלו אמר אני אתך היה מקדים מדת אני עיקר אבל עתה שאמר אתך אני הקדים יעקב אל מדת אני (אור יקר).

בראשית

<p>דקרא הכי הוא דהא קראי אינון הכי לא דכלהו לאחזאה מלה קא אתיין אוף הכא לאחזאה מלה קא אתיא מי ימלל (גבורות יהו"ה) כדכתיב (דברים כג כו) וקטפת מלילות גבורות יהו"ה בנין דסניאין אינון דהא כל גזרא דדינא מתמן קא אתיא ועל דא מאן איהו דיסלק ויעבר גזרה חדא מאינון גבוראן דעביד קב"ה תו מי ימלל <וידבר> כלא חד ידבר דהא כמה וכמה גבוראן אינון דלית לון חושבנא כמה מארי דינין כמה מארי תריסין כמה גרדיני נמוסין ומלולא לא יכיל למללא לון</p>	<p>לא, שכולם באים להראות דבר, כמו כן כאן בא להראות דבר. "מי ימלל" (גבורות ה"), ככתוב "וקטפת מלילות". "גבורות ה", משום שהם רבים, שהרי כל גזירת הדין באה משם, ולכן מי הוא שיסלק ויעביר גזרה אחת מאותן גבורות שעושה הקדוש ברוך הוא. עוד, מי ימלל וידבר הכל אחד. "ידבר", שהרי כמה וכמה גבורות הן שאין להם חשבון, כמה בעלי דינים, כמה בעלי מגנים, כמה שומרי החוקים, והדבור לא יכול לדבר אותם.</p>
<p>ובמה ידיען כלהו בהגדה דאית ביה רזא <דחכמתא דהא במלולא ובאמירה> (באמירה) לא יכיל למללא לון למנדע לון אבל בהגדה ידיען כמה דכתיב (תהלים קמה ד) דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו ברזא <דא ידיען אבל גבורתך דהיא גבורה תתאה ידברו דכתיב (שם יא) וגבורתך ידברו (שם קו ב)> (ידיען) ישמיע! כל תהלתו דסניאין אינון (נ"א דרגין) דינין דאשתמודען ומתחברן בתהלה וכמה חילין וכמה משיריין דמתחברן בה כדכתיב (איוב כה ג) היש מספר לגדודיו ועל דא מאן יכיל לאשתמע כל תהלתו</p>	<p>ובמה ידועות, כולם בהגדה, שיש בה סוד החכמה, שהרי בדבור ובאמירה לא יכול לדבר להם ולדעת אותם, אבל בהגדה הן ידועות, ככתוב "דור לדור ישבח מעשיך וגבורתיך יגידו". בסוד זה יודעים, אבל גבורתך, שהיא גבורה תחתונה, ידברו, שכתוב "וגבורתך ידברו". "ישמיע כל תהלתו", שרבים הם (הדרגות) הדינים שנודעים ומחברים בתהלה, וכמה חיילות וכמה מחנות שמתחברים בה, ככתוב "היש מספר לגדודיו", ועל זה מי יכול להשמיע כל תהלתו.</p>
<p>תא חזי מצראי כלהו חכימין הוו ומספרא דגבורה קא נפקי כמה חילין וכמה משיריין וכמה דרגין על דרגין עד דמטו לגבי דרגין תתאין ומצראי הוו חרשין וחכימין בהו וידעין סתימין דעלמא ואסתכלו הא דבזמנא דיעקב קיים בעלמא לא אית עמא דשלטא על בניו וידעו דהא ישתעבדו בהו בישראל זמנין סניאין כיון דמית יעקב חדו אסתכלו מה יהא בסופא עד דמטו לגורן האמד דאיהו גזרא דדינא <שליטא> אט"ד בני יד כמה דאת אמר (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה וגו' כיון דמטו לאתר דא חמו גבוראן דנפקי מהאי אטד אמאי אקרי אטד אלא מה אטד נפקי כובין להאי ספרא ולהאי ספרא הכי נמי י"ד נפקי מינה אצבעאן להאי ספרא ולהאי ספרא וכל [אצבעא ואצבעא] (אצבעאן ואצבעאן) סליק בכמה גבוראן בכמה דינין ובכמה נמוסין כדין (בראשית נ י) ויספדו</p>	<p>בא וראה, המצרים כולם היו חכמים, ומצד הגבורה יצאו כמה חיילות וכמה מחנות וכמה דרגות על דרגות, עד שמגיעים לדרגות התחתונות, והמצרים היו מכשפים וחכמים בהם, ויודעים סתומות העולם, והסתכלו, שהרי שבזמן שיעקב קיים בעולם, אין עם שישלוט על בניו, וידעו שהרי ישתעבדו בישראל זמנים רבים. כיון שיעקב מת, שמחו. הסתכלו מה יהיה בסוף, עד שהגיעו לגורן האטד, שהוא גזרת הדין השולט. אט"ד בגימטריא יד, כמו שנאמר "וירא ישראל את היד הגדולה" וגו'. כיון שהגיעו למקום זה, ראו הגבורות שיוצאות מהאטד הזה. ולמה נקרא אטד, אלא מה אטד יוצאים קוצים לצד זה ולצד זה, כך גם י"ד יוצאות ממנה אצבעות לצד זה ולצד זה, וכל אצבע ואצבע עולה בכמה גבורות, ובכמה דינים, בכמה הנהגות, אז "ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד על כן קרא שמה אַבְל מצרים". ודאי אבל כבד זה למצרים, ולא לאחר.</p>

¹ אט"ד בגימ' י"ד פי' ה' גבורות שהם רמוזים בה' אצבעות היד כנודע (מ"מ).

בראשית

<p>שם מספר גדול וכבוד מאד על כן קרא שמה אבל מצרים ודאי אבל כבוד זה למצרים ולא לאהרא</p>	<p>רבי שמעון פרש את הפרשה. ישבו בתוך המערה. אמר, ראיתי שיום זה יפול בית בעיר, ויעדרו שני (בני) רומאים מקטרגים. אם אני בעיר, לא יפול הבית. חזרו לתוך המערה וישבו. פתח רבי שמעון ואמר, "צהלי קולך בת גלים" וגו'.</p>
רמ"ב	רמ"ב
<p>צהלי קולך האי קרא לכנסת ישראל אתמר בנין דאיהי משבחת ליה לקב"ה בקלא משבחה ועל דא צהלי קולך מהכא אוליפנא כל מאן דבעי לשבחה לקב"ה בקלא בעיא ליה קלא נעימותא דיתערב לאחרנין דשמעין ליה ואי לאו לא יקום לארמא קלא</p>	<p>"צהלי קולך", פסוק זה נאמר לכנסת ישראל, משום שהיא משבחת את הקדוש ברוך הוא בקול משבח, ועל כך "צהלי קולך". מכאן למדנו, כל מי שרוצה לשבח את הקדוש ברוך הוא בקול, צריך לו קול נעים שיערב לאחרים ששומעים אותו, ואם לא, לא יקום להרים קול.</p>
<p>תא חזי ליואי דאתיין מסטרא דא דכתיב (במדבר ח כה) ומבן חמשים שנה³ ישוב מצבא העבודה⁴ וגו' מאי טעמא בנין (דרגיה ואי נמיך ולא יתערב) <דקליה> [נמיך ולא יערב] לאודנין כשאר חברוי⁵ כדין מעברין ליה מהאי צבא העבודה³¹⁴ דלעילא דקיימין לנגנא לגבי האי עבודה⁶ וליקרא שמא קדישא כדקא חזי חילין לעילא חילין ומשריין לגבי תתאי לשבחה שמא קדישא ולזמרא לון ובגיני כך ישוב מצבא העבודה ובגין דכנסת ישראל קא משבחה ליה</p>	<p>בא וראה, לויים שבאו מצד זה, שכתוב "ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה" וגו'. למה, משום שקולו (דרגתו, ואם) נמוך, ולא יערב לאזנים כשאר חבריו, אז מעבירים אותו מצבא העבודה הזה (מהחיליים) של מעלה, שעומדים לנגן לעבודה הזו ולכבד את השם הקדוש כראוי. החיילות שלמעלה, חיילות ומחנות כנגד התחתונים, לשבח את השם הקדוש ולזמר להם, ולכן ישוב מצבא העבודה. ומשום שכנסת ישראל משבחת את הקדוש ברוך הוא, אמר הכתוב "צהלי קולך בת גלים", בת האבות.</p>

¹ פי' פסוקי הפרשה דלעיל (מ"מ). ור"ש ניחא ליה שימותו כי באבוד רשעים רנה לכך חזרו למערה ולא עאלו למתא עד אח"כ. הרשב"ב (נ"א).

² וימתו בנפילת בית זה שני מקטרגים ומלשינים רומים (ד"א). ה"ג יתבו לבי מערתא והענין דלעיל דף רמ"ה אמר כשנכנסו במערה אחת ר"ש ור"י ור' יצחק ואחר שעסקו בתורה כל הנזכר עד הכא נפרש ונבדל ר"ש וחבריא מעט מהמערה וראה ברוה"ק אותה מערה יתבו לביה מערה ז"ח (נ"א).

³ עד כאן כלול בחמשה נגד המלכות, שהיא המשבחת, ונגד הבינה שהיא מקור הגבורות, ואליה עיקר עבודת הלוי כדכתיב ועבד הלוי הוא כדפי' בזהר, ואח"כ ישוב מצבא, שלא ימנה עם המשוררים התחתונים המשתתפים עם העליונים, אלו לנוכח אלו, והיינו דמייתי הלקמיה דתנינן וכו' (אור יקר).

⁴ מלכות שהיא המשוררת תדיר עם מחנותיה דהיינו רות המרוה להקב"ה שירים (אור יקר).

⁵ מכאן ראייה למ"ש הרמב"ן בפסוק, ופי' רש"י עבודת משא בכתף אבל חוזר הוא לנעילת שערין ולשיר ולטעון עגלות, והקשה עליו הרמב"ן שאם אחר נ' שנה אינם פסולים הלויים אלא לגבי עבודת משא בכתף. א"כ תינח בני קהת אבל בני גרשון ומררי, דבלאו הכי אין להם טעינת כתף אלא השיר ועגלות, אמאי אמר בהו מבן ל' ועד בן נ' אלא ודאי שמבן נ' פסולים לשיר, וכן אמר כאן ומבן נ' וכו' ואי נמיך ולא יעקב לאודנין וכו' (מ"מ).

⁶ פירוש מלכות (מ"מ), פי' מלכות נקראת עבודה ונקרא שמא קדישא כמ"ש ויעש דוד שם כי תקן המ' הרשב"ב (שם גימטריא ספר שהוא מ' כמו שפירש הזוה"ק פסוק על כן יאמר בספר מלחמות ה' מאי"ן) (נ"א).

בראשית

<p>לקב"ה! אמר קרא (ישעיה י ל) צהלי קולך בת גלים בת אבהן²</p>	
<p>תו בת גלים³ עלמא דאתי אקרי גלים בנין דכלא קיימא ביה⁴ ואתכליל ביה תלי תלים⁵ ונפקא מניה לכלא⁶ תו בת גלים⁷ כדכתיב (שיר ד יב) גל נעול⁸ >וכל אינון גלים< ומבועין כלהו נפקי מעלמא דאתי וכנסת ישראל איהי בת גלים תא חזי האי קרא קשיא בקדמיתא כתיב (ישעיה י ל) צהלי קולך דהא³¹⁵ בנין לומר ולארמא קלא ולבתר כתיב (שם) הקשיבי אי הכי אמאי צהלי קולך כיון דכתיב הקשיבי אלא צהלי בנין לשבחא ולומר</p>	<p>עוד, "בת גלים", העולם הבא נקרא גלים, משום שהכל עומד בו, ונכלל בו תלי תלים, ויוצא ממנו לכל. עוד, "בת גלים", ככתוב "גל נעול", וכל אותם גלים ומעיינות, כולם יוצאים מהעולם הבא, וכנסת ישראל היא בת גלים. בא וראה, פסוק זה קשה. בתחלה כתוב "צהלי קולך", שהרי כדי לומר ולהרים קול, ואחר כך כתוב "הקשיבי". אם כך, אז למה "צהלי קולך", כיון שכתוב "הקשיבי", אלא צהלי כדי לשבח ולומר.</p>
<p>תא חזי אי ישראל שראן לשבחא ולומר לקב"ה כדין כתיב הקשיבי מאי טעמא בנין דישראל אינון משבחן ומזמרן בנינה לקב"ה ועל דא כתיב צהלי קולך וכתיב הקשיבי לישא (שם) בנין דאתיא מסטרא דגבורה כמה דאת אמר (משלי ל ל) ליש גבור בבהמה⁹ והאי לישא גבורה¹⁰ לתברא חילין ותוקפין עניה ענתות (שם) בנין דאיהי אספקלריא דלא נהרא (עלה) >עניה< ודאי לית לה נהורא לסיהרא מגרמה אלא מה דיהיב לה שמשא¹¹ ענתות איהו חקל כפר חד</p>	<p>בא וראה, אם ישראל מתחילים לשבח ולומר לקדוש ברוך הוא, אז כתוב "הקשיבי", למה, בשביל שישראל משבחים ומזמרים בשבילה לקדוש ברוך הוא, ועל זה כתוב "צהלי קולך", וכתוב "הקשיבי". "לְיִשָּׁה", משום שבאה מצד הגבורה, כמו שנאמר "לְיִשׁ גבור בבהמה". ולישה זו גבורה, לשבר כחות וחוזקים. "עניה ענתות", משום שהיא אספקלריה שלא מאירה (עליה), עניה ודאי, אין לה ללבנה אור משל עצמה, אלא רק מה שנותן לה</p>

¹ והשבח למעלה אל סוד שם הוי"ה כדכתיב למען יזמרך כבוד וכו' (אור יקר).

² שכל א' וא' נקרא גל, דהיינו ו'ק, נה"י ג', חג"ת ל'. ושלשתם גלים עולים תשעה ותשעים, והמלכות העשירית משלמת הכל למאה (אור יקר).

³ מלכות הנקשרת בבינה, והבינה נקראת גלים לג' סבות (אור יקר).

⁴ א', הרי שורש ג' אבות הם בה (אור יקר).

⁵ ב', שאין התפשטותם למטה כמציאותם למעלה, שהרי למעלה ג' אבות הם שעדיין דרישא תקיעה שברים תרועה, והם קווצותיו תלתלים, תלי תלים, מפני הבחינות הכלולות והרבות יותר ויותר ממציאיותם למטה במקומם, ומטעם זה יצדק עליהם שם גלים על ריבוי הבחינות (אור יקר).

⁶ הג', היינו התפשטות וגילוי המתגלה, והגלויים משם רבים כפי המציאויות, וזה שאמר ונפקא מיניה לכולא (אור יקר).

⁷

⁸ פי' בת שגל שלה שהוא יסוד דידה נעול, וז"ל הרב בסה"כ מ"ש בספד"צ אתא מפתחא דכליל בשית ומכסי פתחא לעילא ותתא, הענין הוא, כי כבר הודעתך, כי הת"ת אינו אלא ו'ק, וזהו פתחא דכליל בשית ונכנסו בגולגולתיה נה"י של הבינה, ויסוד שלה שהוא בית הרחם שלה. אז בהיותה תוך גולגולתו, היא סתומה, וסיום האי מפתחא הוא נה"י שלו, ונכנסים בנקודת ציון, שהיא יסוד של המלכות, ה"ח וה"ג. ואז הם סתומים בשנים עדיין של אימא וברתא, ואין הדינים נמשכים. אמנם כשישראל חוטאים, אז ח"ו מסתלקת הבינה מגולגולתא דז"א, ונמצאת ערותה מגולה, גם הת"ת יסתלק לעילא. ונמצא ערות המלכות מגולה, ואז יורדים הדינים מאימא וברתא בפתחת רחמיהם, עכ"ל האריז"ל. וז"ש כאן בת גלים כדכתיב גל נעול, דהיינו בת שהיא מלכות, גל שלה נעול, ומפרש ובמה הוא נעול, ואמר ומבועי כולהו נפקי מעלמא דאתי, ר"ל כמ"ש הרב שע"י ה"ח וה"ג דאימא שיורדים מיסוד דז"א ליסוד דנוק' בזה הוא נעול (מ"מ).

⁹ פי' מלכות נקראת ליש לפי שיש בה רפ"ח ניצוצין ושם ב"ן כמ"ש הרב ז"ל בכוונת ק"ש שם ע' ש"ם גימ' ליש"ש (מ"מ).

¹⁰ פי' ליש ולישה כמו נער ונערה, כמ"ש לקמן כדכתיב חוק חוקה (מ"מ).

¹¹ עיי' שער ו פרק ה' ו', ודבר זה שרשו הוא בכך שבעקודים לא היה אור בכלי המלכות בהתפשטות השניה.

בראשית

<p>ושריין ביה כהני מסכני דאהדרן על פתחין (דליואי) ולית מאן די שגח בהו בגין דאינון בני (כפר) ההוא כפר³¹⁶ קליסין¹ הוו בעיניהו דעמא וביתיהו ריקניין יתיר מכל עמא בר מה דיהבין לון כמסכני <קליסין>³¹⁷ קליסין דעמא בגין כך סיהרא לית לה נהורא מגרמה אלא בשעתא דאתחבר עמה שמשא אתנהיר</p>	<p>השמש. "ענתות" הוא שדה, כפר אחד, ושורים בו כהנים עניים שמחזרים על הפתחים (של הלויים), ואין מי שישגיח בהם, משום שכל אותם בני אותו כפר (קלים) בזויים היו בעיני העם, וביתם יותר ריק מכל העם, פרט למה שנותנים להם, כמו עניים (קלים) בזויי עם. לכן ללבנה אין אור משל עצמה, אלא בשעה שמתחבר עמה השמש היא מאירה.</p>
<p>תא חזי דכתיב (מ"א ב כו) ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה וכי על דומין ליה אדוניוהו איש מות אקרי אלא בגין דהוה מאתר מסכנא <דאידיבק ביה> סיהרא דאיהי עניה ענתות ואי תימא (מלכים א ב כו) וכי התענית בכל אשר² התענה אבי בניני כך זכאה דלא קטיל ליה אלא אביתר בגין דהוה <מאתר> מסכנא זכה ביה דוד עד לא סליק למלכו כד הוה מכמאן ליה שאול והוי ארחוי כמסכנא (לבתר) [אביתר] כגוונא דא ולזמנא דשלט שלמה סיהרא קיימא באשלמותא והוה בחדוותא דעתירו דכלא הוה ליה לא זכה ביה אביתר ודאי שדה ענתות רוא דמלה הוה וירמיה דקני ליה כלא הוה בגין לאחסנא רוא עלאה</p>	<p>בא וראה, שכתוב "ולאביתר הכהן אמר המלך ענתות לך על שדך כי איש מות אתה". וכי על שהזמין את אדוניוהו נקרא איש מות. אלא משום שהיה ממקום עני, שנדבקה בו הלבנה, שהיא "עניה ענתות". ואם תאמר, "וכי התענית בכל אשר התענה אבי", לכן זכה שלא הרג אותו, אלא אביתר, משום שהיה ממקום עני, זכה בו דוד טרם שעלה למלכות, כשהיה שאול אורב לו, והיו דרכיו כעני, (אחר כך) כדוגמא זו אביתר. ולזמן ששלט שלמה, עמדה הלבנה בשלמות, והיתה בשמחה של עושר, שהכל היה לו, לא זכה באביתר. ודאי שדה ענתות סוד הדבר היה, וירמיה שקנה אותו, הכל היה בשביל לירש את הסוד העליון.</p>
<p>תא חזי כד שלמא סיהרא שדה תפוחים אקרי כד איהו במסכנו שדה ענתות בגיני כך תושבחתא <דלתתא> עביד ליה עתירו ושלמותא כמה דדוד כל יומיו אשתדל למעבד <שלימו לה ולגנא> זמרי לזמרא ולשבחא לתתא וכד דוד אסתליק <מעלמא> שביק לה בשלימו ושלמה נטל לה בעותרא בשלימותא דהא סיהרא נפקא ממסכנו ועאלת לעותרא דבהך עותרא שלט על כל מלכי ארעא ועל דא (דה"ב ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה אלא כלא דהב דאתרבי דהב ובהווא זמנא כתיב (איוב כו ו) ועפרות זהב לו דהא עפר דלעילא הוה מסתכל ביה שמשא ובאסתכלותא דשמשא ותוקפיה עפרא עביד ואסני דהב</p>	<p>בא וראה, כששולטת הלבנה, היא נקראת שדה תפוחים. כשהיא בעני, שדה ענתות. לכן תשבחות שלמטה עושה לה עושר ושלמות. כמו שדוד, כל ימיו עסק לעשות לה שלמות, ולגנן מיני זמר, לזמר ולשבח למטה, וכשדוד הסתלק מהעולם, השאיר אותה בשלמות, ושלמה לקח אותה בעושר, בשלמות, שהרי הלבנה יצאה מהעני ונכנסה לעושר, שבעושר הזה שלט על כל מלכי הארץ. ועל זה "אין כסף נחשב בימי שלמה", אלא הכל זהב, שהתרבה הזהב. ובאותו הזמן כתוב "ועפרות זהב לו", שהרי עפר שלמעלה היה מסתכל בו השמש, ובהסתכלות של השמש ותקפו, העפר נעשה ומתרבה הזהב.</p>
<p>תא חזי מטורי [ד]נהירו דתוקפא דשמשא תמן עפרא</p>	<p>בא וראה, מן ההרים שִכַח השמש מאיר שם, עפר</p>

¹ פירוש קלים ושפלים בני אותו הכפר היו בעיני העם. הרש"ב (נ"א).

² פי' מדקאמר ליה וכי התענית וכו' משמע דאיש מות כשפטיה אלא לא המיתו בשביל שהתענה וכו' אבל לפי מאי דאמרינן כי איש מות, ר"ל שאביתר מעלמא דנוק' שהיא אילנא דמותא, מאי וכי התענית וכו', ותירץ אלא אביתר וכו', ר"ל אתה אין ראוי אלא להתענות כאשר התענה דוד אבי, ואינך ראוי להיות עמי שבימי לבנה במילואה ואין בחינתי כבחינתך (מ"מ).

בראשית

רנ/א	
<p>דארעא ביני טורי כלהו עבדי דהב ואלמלא היוון בישין! דרביאז תמן בני נשא לא הוו מסכני בנין דתוקפא דשמשא² אסגי דהב³ בנין כך ביומוי דשלמה אין כסף נחשב למאומה דהא תוקפא דשמשא אסתכל בעפרא⁴³¹⁸ ואסגי ליה דהב⁵ ועוד דההוא עפרא סמרא דדינא איהו כד אסתכל ביה שמשא נטל תוקפא ואתרבי דהבא⁶ כיון דאסתכל שלמה בה⁷ שבת ואכריז⁸ ואמר (קהלת ג ב) הכל היה מן העפר⁹ וגו' ועל דא שלמה לא אצטריך לננא¹⁰ כדוד אלא שירתא דאיהו רחימי דעותרא דהוא נהירו ורחימו דכל תושבחן דעלמא ביה הוו תושבחתא דמטרוניתא כד יתבא בכרסייא לקבליה דמלכא קאמר</p>	<p>הארץ שבין ההרים כולם עושים זהב. ואלמלא חיות רעות שרבות שם, לא היו אנשים עניים, משום שתוקף השמש מרבה את הזהב. לכן בימי שלמה אין כסף נחשב למאומה, שהרי תוקף השמש מסתכל בעפר ומרבה את הזהב. ועוד, שאותו עפר הוא צד הדין. כשהשמש מסתכל בו, נוטל תוקף ומתרבה זהב. כיון שהסתכל שלמה בה, שיבח והכריז ואמר, "הכל היה מן העפר" וגו'. ועל זה שלמה לא הצטרך לנגן כמו דוד, אלא שירה שהיא אהבה של עושר, שהיא אור ואהבה שכל התשבחות של העולם היו בה, השבח של המלכה כשיושבת בכסא כנגד המלך הוא אמר.</p>
<p>כתיב (מ"א י כז) ויתן המלך את הכסף בירושלם כאבנים בנין דכלא הוה דהב ועפרא אתקשר בשמאלא בסמרא דרחימו >כמה דאת אמר< (כדכתיב) (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ושמשא אתדבק בהדה ולא אתעדי מינה שלמה¹¹ טעה בהאי דהא חמא דאתקריב סיהרא בשמשא וימינא [מחבקא ושמאלא] (מחבק שמאלא) תחות רישא כיון דאתקריבו דא בדא אמר הא אתקריבו כחדא ימינא מה הכא דהא ימינא לאו איהו אלא בנין לקרבא כיון דאתקריבו דא בדא למאי אצטריך מיד (דה"ב ט ב) אין כסף נחשב בימי שלמה</p>	<p>כתוב "ויתן המלך את הכסף בירושלים כאבנים", משום שהכל היה זהב, והעפר נקשר בשמאל בצד האהבה, כמו שנאמר "שמאלו תחת לראשי", והשמש נדבק עמה ולא נפרד ממנה. שלמה טעה בזה, שהרי ראה שהלבנה קרבה לשמש, והימין מחבתת, והשמאל תחת הראש. כיון שהתקרבו זה לזו, אמר, הרי התקרבו כאחד, למה הימין כאן, שהרי ימין אינה אלא כדי לקרב, כיון שקרבו זה בזה, למה צריך. מיד, אין כסף נחשב בימי שלמה.</p>

¹ הם החצוניים האוחזים בדין, ולא רבים יזכו לזווגה למעלה להכריח החיות הרעות ליהנות מן הזהב, לכך בני אדם בעוני נכללים בה, בבחי' היותה גומלת חסדים מצד העוני מקבלת צדקה דהיינו כסף ופרוטה לעני (אור יקר).

² הת"ת מאיר בה תוקף מהבינה זהב עליון (אור יקר).

³ אין זה גיא הנזכר לקמן סוף סימן ט עפרות זהב כו' יהבין ליה וסליק. דהכא בתבל זאת הארץ העליונה מסקינן ולולי חיות רעות המונעים לילך לשם לא היו עניים בעולם. הרשב"ב (נ"א).

⁴ בחי' עולם העליון (אור יקר).

⁵ משפיע הדין, ועוד דרך אחרת, דההוא עפרא ממש, המלכות מצד עצמה דין, וכד אסתכל ביה שמשא אפילו יהיה ברחמים ממזג דינה בכח השמש הרחמים הנכנס אליה (אור יקר).

⁶ זה זהב תחתון מצד דינה לא זהב עליון הנשפע לה מהבינה (אור יקר).

⁷ הם ב' מיני זהב, ושניהם מכח העפר, והזכר אינו אלא מחתים צורה בו (אור יקר).

⁸ דברי שלמה מזווגים בין השבח והודעה לבני אדם, ולכך שבח אכריז ב' ענינים יחד, להודיע לבני האדם גבורותיו (אור יקר).

⁹ השמש מוצא בו הכנה ומחתים בכח העפר צורת הזהב, דהיינו מתיקות הדינים (אור יקר).

¹⁰ הניגון מתיקות הדינים וכבר הם מתוקים ע"י הקדמונים מפני ששבחיו אינם שבחי המתקת הדינים אלא שבחי היחוד ממש (אור יקר).

¹¹ ר"ל אע"פ שראה אז שהיה היחוד גמור מ"מ היה לו יותר ליחדא שאם לא הוה צריך לדורותיו מ"מ היה מועיל לדורות הבאים בזמן הגלות. א"מ (נ"א).

בראשית

<p>אמר ליה קב"ה אנת דחית ימינא חיך אנת תצטרך לחסד בני נשא ולא תשכח מיד סמא שמשא מלקבל סיהרא וסיהרא שריא לאתחשכא! והוה שלמה מהדר על פתחין ואמר (קהלת א יב) אני קהלת ולא הוה מאן דיעבד עמיה חסד מאי טעמא בגין דדחה ימינא ולא חשיב ליה הדא הוא דכתיב (דה"ב ט כ) אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה ועל דא כל (מאן) דאסגי תושבחן לגבי קב"ה אסגי שלמא לעילא בגיני כך הקשיבי לישא כתיב (איוב ד יא) ליש אובד מבלי טרף וגו' ליש היינו לישא כדכתיב חק חקה אובד כדכתיב (ישעיה כז יג) ובאו האובדים</p>	<p>אמר לו הקדוש ברוך הוא, אתה דחית את הימין, חיך, אתה תצטרך לחסד בני אדם ולא תמצא. מיד סטה השמש מכנגד הלבנה, והלבנה התחילה להחשיך, והיה שלמה מחזר על הפתחים ואומר, "אני קהלת", ולא היה מי שיעשה עמו חסד. למה, משום שדחה את הימין ולא החשיב אותו, זהו שכתוב "אין כסף נחשב בימי שלמה למאומה". ולכן כל המרבה תשבחות לקדוש ברוך הוא, מרבה שלום למעלה, לכן "הקשיבי לישא". כתוב "ליש אובד מבלי טרף" וגו'. "ליש" היינו "לישא", ככתוב חק חקה, "אובד" ככתוב "ובאו האובדים".</p>
<p>מבלי טרף בגין דאיהי תבעה [עילא] <עלה> למיהב כדכתיב (משלי לא טו) ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה ובני לביא יתפרדו (איוב ד יא) בגין דכלהו חיילין כד איהי יהיבת להון טרף כלהו מתחברן כחד וינקין כחד וכד איהי יתבא מבלי טרף דגרם גלותא ודאי בני לביא יתפרדו מתפרשן כלהו לכמה סטרין וארחין בגין לאשכחא למעבד דינא ועל דא בזמנא דקרנא אתעביד כלא מתתקנן ומתקרבין כהדא כדאמרן השתא דקרנא לא אתעביד ודאי בני לביא יתפרדו ובגיני כך לית לן יום דלא אשתכח ביה דינא דהא לא מתערין עלאין ותתאין בשלימו עלאה כדקאמרן תא חזי השתא צלותא דבר נש אתער שלימו לעילא ותתא (וברכתא דברך לקב"ה מברכין) עלאין ותתאין ועל דא בצלותא דישראל מתברכין עלמין מאן דמברך ליה לקב"ה</p>	<p>"מבלי טרף", משום שהיא בקשה (סבה) עליה לתת, ככתוב "ותקם בעוד לילה ותתן טרף לביתה". "ובני לביא יתפרדו", משום שכל החיילים, כשהיא נותנת להם טרף, כולם מתחברים כאחד ויונקים כאחד. וכשהיא יושבת מבלי טרף, שהגלות גורם, ודאי "בני לביא יתפרדו", כולם נפרדים לכמה צדדים ודרכים כדי למצא לעשות דין. ולכן כשהקרבת נעשה, הכל נתקנים ומתקרבים כאחד, כמו שאמרנו. עכשיו שקרבן לא נעשה, ודאי שבני לביא יתפרדו, ולכן אין לנו יום שלא נמצא בו דין, שהרי לא מתעוררים עליונים ותחתונים בשלמות עליונה כמו שאמרנו. בא וראה, עכשיו תפלת האדם מעוררת שלמות למעלה ולמטה, ובברכה שמברך את הקדוש ברוך הוא מתברכים עליונים ותחתונים, ולכן בתפלה של ישראל מתברכים העולמות. מי שמברך את הקדוש ברוך הוא, יתברך. מי שלא מברך את הקדוש ברוך הוא, לא</p>

¹ השכינה אומרת עד שיפוח היום, ר"ל עד שיתפשט תוקף השמש שנקרא יום, ואז שרייא סיהרא לאתחשכא, כי מחמת ריבוי הדינים בהסתכלות השמש בעפר העליון, שהוא דינים, אז מתפשט החום יותר מדאי, כמ"ש רש"י שיפוח, ואז ונסו הצללים שהוא צל החכמה וצל הכסף כי הם נוחים כמו צל אל השמש, וכמ"ש המתרגם שצללים אלו הם ענני כבוד, כי ידוע שמחסד שהוא אהרן הכהן, יוצאים ממנו ז' ענני כבוד שהם ז' חסדים. וכמו שהענן תענוג אל השמש, כמו כן החסד מקרר חום הגבורות, משא"כ כאן בסוף ימי שלמה, שהתחיל להתחשכא מתוקף הדינים, ונסו הצללים, שהם צל החכמה וצל הכסף, שהוא חסד שממנו הצללים, ושניהם הם קו הימין, מפני ששלמה דחה לימין ולכן אמרה השכינה טוב דומה לך דודי לצבי, פי' צבי הוא יסוד כמ"ש צבי לצדיק, וידוע כי שורש הי' חסדים הוא באבא, כי ה' חסדים דאימא נעשו ביסוד אבא ה' גבורות, והיתה השכינה מליצה על ישראל, ובפרט על שלמה המלך ע"ה, ולכן היתה אומרת קודם שיתפשט חום הגבורות דומה לך לצבי, ר"ל תמשיך לחסדים דיסוד אבא אצלך, עד שתהא דומה אצלו בסוד איש לרעהו. ובפרט כאשר תמשיך החסדים אצלך, תהיה דומה לו בסוד, מה שמו ומה שם בנו, כי שם מ"ה הוא בחסדים, ואז יהיה אצלך צל החכמה וצל הכסף, כי צל החכמה הוא סוד ע"ב. הענין כי שם הוא שם ע"ב ובחסד הוא שם אל ומתפשט ביסוד בפום אמה, ונעשה ממנה סוד צ"ל א"ל, כי צב"י גימ' שם ע"ב ושם א"ל עם הכולל. ואומרת עוד או לעופר האילים, שהוא לשון חוזק כמו, ואת אילי הארץ, כי בבריאה נק' עפר הוא תוקף הדין, בסוד ובורא חשך, ושם מתעוררים הדינים מבינה המקנת שם, ונק' הרי בתר, כי בריאה היא טורי דפירודא, וקראה בזהר ויצא עולם הפירוד, ובהזדווג אצילות עם בריאה, יומשך עליה אור החכמה, ויומתקו דיניה, ותהוי ארכא לשלוות ירושלים (מ"מ).

בראשית

<p>מתברך. זהו שכתוב "כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו".</p> <p>רב המנונא הזקן לא נתן כוס של ברכה לאדם אחר לברך, (שרצה ליטול) אלא הוא הקדים ונוטל אותו (בימין ובשמאל) בשתי ידיו ומברך. והרי אמרנו שצריך ליטול אותו בימין (ולא בשמאל) ובשמאל, ואף על גב שכולם התעוררו בו, יפה הוא. אבל כוס של ברכה כך צריך כוס, שכתוב "כוס ישועות אשא", שהרי בכוס זו שופעות הברכות מאותן ישועות שלמעלה, והוא נוטל אותם וכונס אותם אליו, ושם נשמר (להם) יין העליון ומתכנס באותו כוס, וצריכים לברך אותו בימין (ובשמאל) ולא בשמאל, והיין שהוא כנוס בכוס הזאת, שיתברכו כאחד, וצריכים לברך את השלחן שלא יהיה ריק מלחם ויין, הכל (אחד) כאחד. בא וראה, כנסת ישראל נקראת כוס של ברכה, וכיון שהיא כוס של ברכה, צריך ימין ושמאל, (וצריך) ליטול אותה, ואותה כוס ניתנת בין ימין</p>	<p>יתברך מאן דלא בריך לקב"ה לא יתברך הדא הוא דכתיב (ש"א ב ל) כי מכבדי אכבד ובוזי יקלו</p> <p>רב המנונא סבא כסא דברכתא לא יהיב ליה לבר נש אחרא >לברכא (נ"א דבעי לאתנטלא) אלא איהו אקדים ונטיל ליה (נ"א בימינא ובשמאלא) > (דבעי לאתנטלא ליה בימינא ובשמאלא) בתרי ידוי ומברך¹ והא אמרן דבעי לנטלא ליה בימינא ובשמאלא³¹⁹ ואף על גב דכלא >אתערו ביה > שפיר הוא אבל כסא דברכה הכי אצטריך >כוס דכתיב > (תהלים קטז יג) כוס ישועות אשא דהא כהאי כוס אתנגידו ברכאן מאינן ישועות דלעילא² והוא נטיל לון וכניש לון לגביה ותמן אתנשיר >נ"א > לון) חמרא עלאה ואתכניש בההוא כוס ובעינן לברכא ליה בימינא (ובשמאלא) >ולא בשמאלא > וחמרא דאיהו כהאי כוס כניש דיתברכון כחדא ובעינן לברכא פתורא דלא תהא ריקניא >מנהמא > (דנהמא) וחמרא כלא (חד) >כחדא > תא חזי כנסת ישראל כוס של ברכה אקרי וכיון דאיהו כוס של ברכה בעינן >א >ימינא ושמאלא > (נ"א > ובעי) לנטלא ליה וההוא כוס אתייהיב בין ימינא</p>
<p>רנ/ב</p>	
<p>ושמאלא ובעי דאתמליא חמרא³ בנין חמרא דאורייתא דאיהו נפיק מעלמא דאת⁴ ותא חזי כוס של ברכה >נ"א > הכא) כהאי אתגליין מלין עלאי⁵ הכא דאנן במערתא⁶ >אימא > הכא אתגלייא רזא דרתיכא קדישא⁷ כוס של ברכה בעי לקבלא ליה בימינא ושמאלא דא צפון ודרום⁸ וכוס של ברכה⁹ דיהא נטיל ברכה מנייהו</p>	<p>לשמאל, וצריכה להתמלא ביין בשביל יין התורה שיוצא מן העולם הבא. ובא וראה, כוס של ברכה (כאן), בזה התגלו דברים עליונים כאן שאנו במערה, אומר כאן נתגלה סוד המרכבה הקדושה. כוס של ברכה צריך לקבלה בימין ובשמאל, זה צפון ודרום, וכוס של ברכה שיהיה נוטל ברכה מהם. מי זו כוס של ברכה, זו "מטתו שלשלמה", שצריך שתנתן בין צפון ודרום, וצריך להניחה בימין, והגוף שיתקן עמהם,</p>

¹ ור"ל המברך כשיטול הכוס יטלהו בב' ידיו אבל בשעת הברכה מניחו בימין לבד כמ"ש האריז"ל (מ"מ).

² פי' ה"ג דאימא שבאים למלכות (מ"מ).

³ אינו עיקרו לשמאל אלא הוא יין אמצעי, דהיינו חרמא דאורייתא. ועם היות שהוא אורייתא אמצעי, הוא יין מצד היותו בחי' הת"ת מהבינה (אור יקר).

⁴ ימצא עתה בסוד כוס זה ימין ושמאל שתי ידיו, ואמצעי יין, הכוס בעצמו המלכות, היינו כל סוד המרכבה (אור יקר).

⁵ שהרי עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה כדפי' ברע"מ ובמדרש רות (אור יקר).

⁶ והיו החברים חמשה בסוד תיקון המלכות, ארבע ונקודה אמצעית "דאנן במערתא", שהמערה מדת המלכות, והם ה' תיקונים בתוכה, נתקנה המלכות בקצתם, ונתגלה סודם בהתייחסות קצת מהם (אור יקר).

⁷ ואותם העינים שיתיחסו אל סוד המרכבה יתבארו מאותם העשרה, ואלו הם, ראשונה כוס של ברכה תייחס בה שמאל וימין כדפי' לעיל לכך נוטלו בב' ידיו (אור יקר).

⁸ גבורה וחסד (אור יקר).

⁹ היינו שהיא בעצמה מתבחנת בב' בחי' אלו להאחז בצפון ודרום עליונים (אור יקר).

בראשית

<p>מאן כוס של ברכה דא מטתו שלשלמה¹ דבעינן דאטייהיב בין צפון לדרום² >ובעי לאנחא לה בימינא< וגופא דיתתקן >בהדייהו³< וישגח ביה בההוא כוס לברכא ליה בארבע ברכאן בנין דכתיב (דברים יא יב) תמיד עיני יהו"ה אלהיך בה וגו' אשתכח בכוס של ברכה⁴ רזא דמהימנותא צפון ודרום ומזרח ומערב הא רתיכא קדישא כדקא חזי ליה</p>	<p>וישגיח באותה כוס של ברכה לברך אותה בארבע ברכות, משום שכתוב "תמיד עיני ה' אלהיך בה" וגו'. נמצא בכוס של ברכה סוד האמונה, צפון ודרום ומזרח ומערב, הרי מרכבה קדושה כראוי לו.</p>
<p>ופתורא בנהמא בנין דיתברכא⁵ ההוא לחם דלתתא ויתברך לחם עוני ויהא לחם פנג והא אוקימנא וישתכח >ד<כנסת ישראל מתברכא בארבע סטרי עלמא⁶ לעילא ותתא לעילא (>נ"א< בההוא נהמא של ברכה) >וכוס של ברכה< לאתחברא דוד מלכא באבהן ויתברך לתתא דיתברך >נ"א< ופתורא בנהמא בנין דיתברך מכל סטרינ מעילא ומתתא לעילא ברזא דכוס של ברכה לאתחברא דוד מלכא באבהן ויתברך לתתא דיתברך לחם עוני ויהא לחם פנג והא אוקמוה ויתברך >פתורא דבר נש לאשתכחא ביה מזונא תדיר קמו כלהו ונשקו ידוי אמרו בריך רחמנא דאעילנא הכא ושמענא מלין אלין נפקו מן מערתא ואזלו כד עאלו במתא חמו עירטא⁷ דבי³²⁰ נשא⁸ דמיתו דנפל ביתא עליהו יתבו וחמו דקא ספדי לאינן דמיתו עם אינן >רומאי< (ארמאי)</p>	<p>ושלחן בלחם, כדי שיתברך אותו לחם שלמטה ויתברך לחם עוני, ויהיה לחם עונג, והרי בארנו. וימצא שכנסת ישראל מתברכת בארבעת צדדי העולם, למעלה ולמטה, למעלה באותו (לחם של ברכה). וכוס של ברכה, לחבר דוד המלך באבות, ויתברך למטה, שיתברך (והשלחן בלחם משום שיתברך מכל הצדדים, מלמעלה ומלמטה, למעלה בסוד כוס של ברכה, שיתחבר דוד המלך באבות ויתברך למטה, שיתברך לחם עוני ויהיה לחם עונג, והרי בארנו. ויתברך) שלחנו של האדם, שימצא בו מזון תמיד. קמו כולם ונשקו ידיו. אמרו, ברוך הרחמן שנכנסנו לכאן ושמענו דברים אלו. יצאו מן המערה והלכו. כשנכנסו לעיר, ראו קבוצת אנשים שמתו, שנפל עליהם בית. ישבו וראו שסופדים לאותם שמתו עם אותם הרומאים.</p>
<p>פתח רבי שמעון ואמר, "ויבאו עד גרן האטד (בראשית נ י) מאן גרן האטד אלא הכא אתרמיז שלטנותא דמצראי >דתעדי< (דאתערי)³²¹ גרן</p>	<p>פתח רבי שמעון ואמר, "ויבאו עד גרן האטד", מה זה "גרן האטד". אלא כאן רמז שלטון מצרים שיעבור. "גרן האטד", זה</p>

¹ פי' בחי' עליונה שהיא מטה בין צפון ודרום, ויש לה עוד בחי' למטה מבחי' זו, והיינו בחי' שמציאותה למעלה בין החסד והגבורה להתחבר עמה מלך השלום שלו (אור יקר).

² ששם מציאותה (אור יקר).

³ דהיינו מציאות האדם האוחז בו המתמצע בין ב' ידיו נכח אל הכוס, ונותן עיניו בו, האדם ת"ת משגיח במלכות כדי להשפיעה ברכות, במציאות בחי' המרכבה שהיא במעשה, הם הברכות ד' באמירה שהת"ת אדם משפיע בכוס, והרי רמז מרכבה עליונה בקצת מאותם הדברים שנאמרו בכוס של ברכות (אור יקר).

⁴ אלו ד' כלל האצילות, אמנם היינו מציאותם העליון ויש עוד בחי' למלכות שהיא מציאותה למטה (אור יקר).

⁵ דהיינו בחי' המלכות למטה מנה"י, ששם היא לחם עוני, ולמטה מלחם עוני עוד שלחן, שהיא בחי' המלכות המשפעת לתחתונים מבחי' הצפון כדפי' לעיל (אור יקר).

⁶ בכל הבחי' אשר לה עליונה ותחתונה כדמסיק ואזיל, שהם כלל ג' בחי': הא', כוס של ברכה, שהיא עליונה בג' אבות. הב', לחם שמתברך ומתעדן. הג', שלחן שהיא הבחינה אבוס לתחתונים לאשתכחא וכו' (אור יקר).

⁷ חבורת אנשים (אור יקר).

⁸ שיצאו מן המערה לעיר והיה כדבריו שנפל בית אחד בעיר ונהרגו תחתיו מתים והיו מספידים למתים ההם עם אותן ארמאי ומלת עיטרא פי' אסיפה ור"ל אסיפת מתים שנפל הבית עליהם ומתו כמבואר (ד"א). ור"ש ניחא ליה שימותו הרומיים המלשינים ולכך חזר למערה והגם שמתו עמהם יודאי הרי אמר ר"ש אלמלא הוו יודאי ר"ל יהודים כשרים לא מיתו ועתה מיתתם כפרתם כדמסיים. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>האטד דא ממנא¹ שולטנא דמצראי <דאתעדי> (דאתערי) מקמי שולטנותא דישראל (דהא) [דא] חמון³²² כמה דאת אמר (מ"א כב י) מלובשים בגדים בגרן ועל דא (בראשית נ י - יא) ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד וגו' על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הוה דודאי ממצרים הוה אוף הכא לאו דודאי נינהו אלין³²³ בכיין² אף על גב דמיתו ביה יודאי ואלין יודאי אלמלא הוו יודאי לא מיתו וכיון דמיתו קב"ה מכפר חובייהו אמר רבי שמעון תא הוי דיעקב אף על גב דנפקת נשמתיה במצרים לאו ברשותא אחרא נפקת מאי טעמא כמה דאתמר דלא הוה מיומא דאתברי עלמא ערסא שלימתא כההוא ערסא דיעקב בשעתא דהוה סליק מעלמא ונשמתיה³²⁴ מיד אתקשר באתריה והא אוקימנא</p>	<p>ממונה השלטון של מצרים שיעבור מלפני שלטון ישראל, שהרי ראו גרן, כמו שנאמר "מלובשים בגדים בגורן". ועל זה "ויספדו שם מספד גדול וכבד מאד" וגו'. "על כן קרא שמה אבל מצרים עד היום הזה", שודאי היה ממצרים. אף כאן לא של יהודים הם אלה בוכים, אף על גב שמתו בו יהודים, ואלה יהודים, שאלמלא היו יהודים לא מתו, וכיון שמתו, הקדוש ברוך הוא מכפר על עוונותיהם. אמר רבי שמעון, בא וראה, שיעקב, אף על גב שיצאה נשמתו במצרים, לא יצאה ברשות אחרת. למה, כמו שנתבאר, מיום שנברא העולם לא היתה מטה שלימה כמו מטתו של יעקב. בשעה שהיה עולה מן העולם, ונשמתו מיד נקשרה למקומה, והרי בארנו.</p>
<p>תא הוי כד הוה עאל יעקב במערתא כל ריחין דגנתא³²⁵ דעדן אשתכח במערתא ומערתא סלקא נהורא ושרגא חד דליק וכד עאלו אבהן לגבי דיעקב למצרים לאשתכחא עמיה אסתלק נהורא דשרגא כיון דעאל יעקב במערתא הדרא שרגא לאתריה כדין אשתלים מערתא מכל מה דאצטריך ועד יומי עלמא לא קבילת מערתא בר נש אחרא ולא יקבל³²⁶ ונשמתין דזכאן אעברן מקמייהו בני מערתא בגין דיתערון וחמין זרעא דשבקו בעלמא ויחדו קמי קב"ה אמר רבי אבא הניטא דיעקב מאי איהו אמר ליה זיל שאיל לאסיא</p>	<p>בא וראה, כשהיה יעקב נכנס למערה, נמצאו במערה כל הריחות של גן עדן, והמערה העלתה אור, ונר אחד דולק, וכשנכנסו האבות ליעקב למצרים להמצא עמו, עלה אור הנר. כיון שנכנס יעקב למערה, חזר הנר למקומו, ואז השתלמה המערה מכל מה שצריך. ועד ימי העולם לא קבלה המערה איש אחר ולא תקבל. ונשמות שזכות, עוברות לפנייהם בבית המערה, כדי שיתעוררו ויראו את הזרע שהשאירו בעולם, וישמחו לפני הקדוש ברוך הוא. אמר רבי אבא, חניטה של יעקב מה היא. אמר לו, לך שאל את הרופא.</p>
<p>תא הוי כתיב (בראשית נ ב) ויצו יוסף את עבדיו את הרופאים לחנוט את אביו ויחנטו הרופאים את ישראל סלקא דעתך כשאר בני נשא הוה הניטא דא אי תימא בגין אורחא הוא דעבדו הא כתיב (שם כו) וימת יוסף בן וגו' ויישם בארן במצרים הא לא אזלו עמיה בארחה דהא תמן אתקבר וכתוב (שם) ויחנטו אותו אלא ארחה דמלכין אינון בגין לקיימא גופייהו חנטי לון במשח רבות עלאה על כל משחין מעורב בבוסמין [ושאיב ליה בנופא] (שאבין ליה גופא)</p>	<p>בא וראה, כתוב "ויצו יוסף את עבדיו את הרופאים לחנוט את אביו ויחנטו הרופאים את ישראל". התעלה על דעתך שחניטה זו היתה כמו של שאר בני אדם, אם תאמר שבשביל הדרך הוא שעשו, הרי כתוב "וימת יוסף בן וגו' ויישם בארון במצרים", הרי לא הלכו עמו בדרך, שהרי שם נקבר, וכתוב "ויחנטו אתו". אלא הם דרכי המלכים, כדי להעמיד את גופם חונטים אותם בשמן משחה, עליון על כל השמנים, מעורב בבשמים, ושואבים אותו</p>

¹ ירצה, גורן הוא שולטנותא, כדכתיב מלובשים בגורן האטד. קוצים, היינו שליטת מצרים, שליטת הקוצים, דהיינו החצונים "ויבואו עד גורן" באו עד סוף ממשלתם. והרי כאן לא היה האבל אלא לישראל שמת אביהם, ועכ"ז יקרא אבל מצרים, מפני ששם נתגלה ביטול ממשלתם ג"כ, מיתת היהודים שביניהם אינו עיקר, מפני הרומיים הארורים שמתו שנתבטל ממשלתם שהיה ביניהם מצרים לישראל והעד (אור יקר).

² מפני שהרומיים אומתם חשובים, והיהודים אינם חשובים כדמסיק. וכך בגורן האטד לא בכו ישראל, שכבר בכו מה שהיה להם לבכות, וכאן בכו המצריים סימן לעתיד. ואדרבה טובה ליהודים שמיתתם כפרתם, וכן ישראל לא בכו על מיתת יעקב במצרים, מפני שלא מת במצרים, שאדרבה נשתלם (אור יקר).

בראשית

<p>יומא בתר יומא בההוא משחא טבא ארבעין יומין דכתיב (שם ג) וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנוטים בתר דאשתלים דא קיימא גופא שלים זמנין סניאין בנין דכל ההוא ארעא דכנען וארעא דמצרים מכלה גופא ומרקב ליה</p>	<p>בגוף יום אחר יום באותו שמן טוב, ארבעים יום, שכתוב "וימלאו לו ארבעים יום כי כן ימלאו ימי החנוטים". אחר שזה השלים, עומד הגוף שלם זמן רב. משום שכל אותה ארץ כנען וארץ מצרים מכלה ומרקיבה את הגוף</p>
<p>רנא/א</p>	
<p>לזמן זעיר מכל שאר ארעא ובנין לקיימא גופא עבדי דא¹ ועבדי הניטא דא מגו ומברא² מגו דשוין ההוא משחא על טבורא³ והוא עאל בטבורא לגו ואשתאיב במעוי וקאים ליה לגופא מגו⁴ ומברא לזמנין סניאין⁵</p>	<p>בזמן קצר מכל שאר הארצות, וכדי לקיים את הגוף עושים את זה, ועושים חניטה זו מבפנים ומבחוץ. מתוך ששמים אותו שמן על הטבור, הוא נשאב לפנים מן הטבור, ונשאב למעיו, ומעמיד את הגוף מבפנים ומבחוץ זמן רב.</p>
<p>ויעקב הכי הוה בקיומא דגופא והכי אצטריך דגופא <דאבהן> (דא בהאי) איהו והוה בקיומא בגופא ונפשא כגוונא דא ליוסף דאיהו דוגמא דגופא ובקיומא דגופא ונפשא הוא בקיומא דגופא דכתיב (בראשית נ כו) ויהנמו אותו בקיומא דנפשא דכתיב (שם) ויישם בארון במצרים ותנינן תרי יודין⁶ אמאי אלא יוסף נטר ליה ברית לתתא⁷ ונטיר ליה ברית דלעילא⁸ אסתלק מעלמא אתשוי בתרי <ארוני> (אתר) בארון לתתא ובארון לעילא⁹ ארון דלעילא מאן איהו אלא כמה דאת אמר (יהושע ג יא) הנה ארון הברית ארון כל הארץ דארון דלעילא ארון הברית אקרי דהא לא ירית ליה אלא מאן דנטר ברית ובנין דיוסף נטר ליה לברית אתשוי בתרי</p>	<p>ויעקב כך היה בקיום הגוף, וכך צריך, שגוף האבות הוא, והיה בקיום בגוף ונפש. כדוגמא זו ליוסף שהוא דוגמת הגוף, והוא בקיום של גוף ונפש הוא בקיום הגוף, שכתוב "ויחנמו אותו", ובקיום הנפש, שכתוב "ויישם בארון במצרים". ושנינו, למה יש שני יודין, אלא יוסף שמר את הברית למטה, ושמר את הברית שלמעלה. כשהסתלק מהעולם, הושם בשני ארונות (מקום), בארון למטה ובארון למעלה. ארון שלמעלה מהו, אלא, כמו שנאמר "הנה ארון הברית ארון כל הארץ", שארון שלמעלה נקרא ארון הברית, שהרי לא יורש אותו אלא מי ששומר ברית, ומשום שיוסף שמר את הברית, הושם בשני ארונות. "ויישם בארון במצרים", כך זה</p>

¹ גרם הקב"ה לאבות ענין זה מטעם שהם קיימין בנשמתן, שיתקיימו בגופם להיות רמז תחתון ברמז עליון כדמסיק (אור יקר).

² היו חונטין אותו מבחוץ ומבפנים (ד"א).

³ כשיכלה בהיותו בלחותו, ימלא עפר רמה ותולעה. וכשמתקיים על ידי השמן, לא ישלוט בו רמה ותולעה, אלא יתנגב מעט מעט, עד שיהיו העצמות יבשות. וזה סוד בקיום הגוף ליעקב ויוסף שלא ישלוט בהם רמה ותולעה, שהם החצונים בגופם הקדוש הרמוז למעלה כדפי' (אור יקר).

⁴ אלו היתה החניטה כדרך שעושים עתה, שמסירים בני מעים, היה בזיון גדול, ולזה אמר "מגו", היינו על ידי השמן שמניחין בטבור, ומעצמו הוא נשאב פנימה לגוף, לא שקורעין אותו ח"ו (אור יקר).

⁵ ע"י שהיו עושין אותו השמן על הטבור ונכנס בטבור לכל צד, בשביל זה היה קיום לגופו ימים רבים (ד"א).

⁶ לכן כתוב ויישם בארון שהוא משרש ישם, כמ"ש הרד"ק בספר השרשים (ע' שום) משם "א, ואם כן כפי הדקדוק הגמור אינו פעול כי אם מהקל, על דרך (ט כד) וייקץ נח, וירמוז הכתוב שהוא היה השם עצמו בארון של מעלה. או תפרשהו כמשמעו שהוא פועל יוצא, אבל אם כתוב ויושם לא היינו צריכים לדרוש אחר המשים שאין בכך כלום, כמו (שמות יד ה) ויוגד למלך מצרים, ולא יש שום חסרון בפסוק, אבל כשאומר ויישם בהכרח חסר ונסתר השם אותו, וכן היה שה' שם נשמתו בארון של מעלה. והנה ארון זה ידוע שהוא יסוד המלכות, והכתוב אומר שמת בן מאה ועשר שנים, דהיינו מ"ה וס"ה, ואם תסתכל בריבועים הוא ק"ל קכ"ו ועם הכולל הוא ארר"ן, והרי ייחוד גמור וכו' (רמ"ז).

⁷ פי ששמר בריתו (מ"מ).

⁸ פי' יסוד דז"א (מ"מ).

⁹ מלכות (מ"מ).

בראשית

<p>ודאי. והפסוק מוכיח סוד אחר, שאף על גב שיצאה נשמתו ברשות אחרת, נקשר בשכינה. זהו שכתוב "ויישם בארון", למעלה ולמטה, משום שהיה צדיק, שכל צדיק יורש ארץ הקדושה העליונה, כמו שנאמר "ועמך כולם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר".</p>	<p>ארוני ויישם בארון במצרים הכי הוא ודאי וקרא אוכה רזא אהרא דאף על גב דנפקת נשמתיה ברשו אהרא אתקשר בשכינתא הדא הוא דכתיב ויישם בארון לעילא ולתתא בנין דהוה צדיק! דכל צדיק ירית ארעא קדישא עלאה? כמה דאת אמר (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים לעולם יירשו ארץ נצר מטעי מעשה ידי להתפאר</p>
<p>"ברוך ה' לעולם אמן ואמן".</p>	<p>ברוך יהוה לעולם אמן ואמן</p>
<p>תם ונשלם ספר בראשית תהלה לבורא עולם (ביום ו' כ אב שי"ח) <ביום א' ד אייר></p>	<p>סליק ספר בראשית</p>
<p>ירומון יקומון אמירי אמרי ושירי ישורון לקושר קשרים</p>	<p>יגונן יחונן עבדיו ידידיו להשלים מאורים חמשה ספרים</p>
<p>השמטות לחלק ראשון</p>	<p>א"ה בהיות שבזוהרים שהגהנו מתוכם א' מהם הוא מהרב ישראל בנימין ז"ל שם נמצאו תשלומי החסרונות באיזהו מקומן ובאיזה מקום תוספת השייך למקומו ואינם נמצאו בזוהרים הנדפסים עד כען וכדי שלא למנוע בר שמנו אותם כאן ולא במקומם כדי שיבא דף על דף כזוהר מנטובה מאחר שכל כתבי הארי"אל זלה"ה על אדני דפי הזוהר הנזכר הוטבעו</p>
<p>סימן א – דף טו ע"א³</p>	<p>בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ, ראשי תיבות אהו"ה, שבו נבראו שמים וארץ. א"ה, בו נבראו השמים. ו"ה, בו נבראה הארץ וכל מה שיש בה. והוא נתן תשוקה בכל האילנות והעשבים שבארץ, שהוא מה שאמרו, אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין ממונה עליו מלמעלה ושומר אותו, שמכה אותו ואומר לו גדל,</p>

¹ ר"ל אע"פ שמת בחו"ל זהו לעולם ירשו ארץ החיים. א"מ (נ"א).

² פי' צדיק העליון הוא יורש חלק המלכות, ועל ידו יורד השפע למלכות, וכן צדיק תחתון הוא במדרגת היסוד ועל ידו גם הוא יורד השפע למלכות דכתיב ועמך כולם צדיקים במדרגת צדיק (מ"מ).

³ בסתרי אותיות בז"ח דפוס ויניציאה דף י"א ע"ד (נ"א). בדפוס הרב ראובן מרגלית דף ז ע"ג.

⁴ עי' פע"ח חו"פ פרק ו' שמשמע שזה דעת דיסוד אבא. אצב"ע בגימ' שם אהו"ה במלוי יוד"ן, והוא חותם שנבראו בו שמים וארץ, דכתיב (בראשית א א) "את השמים ואת הארץ (בהג"א בס"י ו ע"ג). ועי' בגר"א בתיקו"ז ע"ג ע"ב וז"ל, חותמא דגושפנקא - טבעת שעשוי העטרה כעין טבעת, והיא טבעת המלך, והוא חותמא דגושפנקא דחתים שמים וארץ, בר"ת את השמים ואת הארץ, בדעת יחודא דהו"ה אה"ה בחכמה יסד ארץ כונן שמים בתבונה, עכ"ל. [נראה דכוונתו: א"ה מאה"ה וו"ה מהו"ה] עי' בית עולמים קפה ע"ב הדעת מתפשט בין הידים שהוא הדעת לישן כמ"ש בס"י וכרת לו ברית ב' אצבעות ידיו והוא ברית הלשון שמתפשט עד סיום דידים עד האצבעות ושם הוא גמר מעשה ולכן שם אהו"ה שהוא שם הדעת במילוי אל"ף ה"י וו"ו ה"י ג' אצב"ע, עכ"ל. משם נמשכים כל כחות השפע לכל הפעולות כולם הנעשים בשמים ובארץ (כללים ח"ב קלב ע"ב).

⁵ פירוש נותן תאוה וחמדה באילנות להתגדל בארץ (נ"א).

בראשית

<p>ממונה עליו מלמעלה (ושומר אותו) שמכה אותו ואומר לו גדל שנאמר (איוב לח לג) הידעת חוקות שמים אם תשים משמרו בארץ²</p>	<p>שנאמר "הידעת חוקות שמים אם תשים משמרו בארץ".</p>
<p style="text-align: center;">סימן ב – דף טו ע"ב</p>	
<p>מתניתין קטורי רמאי הורמני דבוריירי קריבו שמעו מאן מנכון דסליק ונחית מאן כנש רוחא בידוי יקום וינדע בשעתא דסלקי ברעותא³ דרישא חיורא למעבד יקרא ליקריה⁴ סליק חד מהירו סתימו⁵ ברישא דכלא⁶ נשב בה⁷ ואפיק קומרי⁸ מהירין מתחברן כחדא כל וסליקו ונחתו ואתעביד כלא חד וההוא מהירו סתימו כד נשיב בה ואנהיר אקרי אהי"ה⁹</p>	<p>משנה. קשרים רמים, בחירי השלטון, קירבו ושמעו. מי מכם שעלה וירד, מי כנס רוח בידוי, יקום וידע. בשעה שעלה ברצון של הראש הלבן לעשות כבוד לכבודו, עלה אור אחד סתום בראש של הכל, נשב בה והוציא קליפות מאירות מתחברות כאחד הכל, ועלו וירדו ונעשה הכל אחד. ואותו אור סתום כשנשב בה והאיר, נקרא אהי"ה.</p>
<p>ההוא מהירו סלקא ונחתא וזריק זיקין נציצין ואנשיב בה ואפיק חד חילא טמירא ואקרי שמה אשר אהי"ה¹⁰ בגליפו טמיר וסתים אינון קומרי¹¹ מהירין דאתחברו מגו חד טינרא סתים נפקי בגלופא בחילא דההוא מהירו עלאה ואקרי יהו"ה¹¹ תו נשיב בה ואפיק זיקין נציצין זרקין לכל עיבר ואפיק חד חילא טמירא נציץ לכל סטר ואקרי א"ל (חסד) תו ההוא טמירא מהירו סתים נשב בה וסלקא ונחתא וסליק באלף ומאתן קיטורי¹¹ דנורא ואפיק חד חילא טמירא ואקרי אלהים ודא גבורה מהאי מתפשטאן חילין טמירין להטיין לכל סטר מנהון די מתקנן בתקוני יאות ומנהון די מתקנן בתקוני אהרא תו נשיב בה</p>	<p>אותו אור עלה וירד וזרק ניצוצות ונשב בה, והוציא כח טמיר אחד, ונקרא שמו "אשר אהי"ה". בחקיקה טמירה ונסתמת, אותם קליפות מאירות שהתחברו מתוך סלע אחד סתום, יצאו בחקיקה בכח של אותו אור עליון, ונקרא יהו"ה. עוד נשב בה והוציא זיקים נוצצים זורקים לכל עבר, והוציא כח אחד טמיר שנוצץ לכל עבר, ונקרא א"ל (חסד). עוד אותו אור טמיר סתום נשב בה, ועלה וירד ועלה באלף ומאתים קשורים של אש, והוציא כח אחד טמיר ונקרא אלהים, וזו הגבורה. מזה מתפשטים כחות טמירים לוהטים לכל עבר, מהם שמתקנים בתקונים יפים, ומהם שמתקנים בתקונים אחרים. עוד נשב בה</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנא/ב</p>	

¹ עי' ע"ח אנ"כ ט' שמכה היא לשון של זיווג.

² ב"ר פ"י סימן ו' ועיין זוה"ק שמות טו סע"ב וקדושים פו סע"א ותרומה קעא ע"ב (לש"ו).

³ עי' ע"ח נקודות פרק ו' שזה זיווג לפני בריאת האדם, ועי' עוד בראשית כט ע"א נח עד ע"א וישלח קעב ע"א ולך פו ע"ב, ומשפטים צו ע"ב ואחרי מות סא ע"ב.

⁴ עי' אד"ר קלה ע"ב. דהיינו דיקנא דז"א שהוא לבוש של ע"ק (בהגר"א על ספד"צ כד ע"א ד"ה ואמר כל מה), "רישא חוורא" הוא רישא דע"ק שכולו גוון חיוור וחסדים, ולשם עלה מ"ן שבמוחין (ב"ע קמח ע"ב).

⁵ עי' בהגר"א בתז"ח כד ע"ב שטהירו היא כינוי למו"ס.

⁶ גלגלתא דא"א זהו "רישא דכל רישא" ולמעלה ממנו רדל"א המכונה א"ס (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ב ד"ה רישא דכסופא).

⁷ עי' אד"ר קלה ע"ב: נשב ביה אתתקר (ס"א אתתקן) - אתלהט האי ניצוצא ע"י רוחא, וידוע כי רוח הוא בז"א, דהיינו שההתלהטות באה על ידי נשיבו דרוחא בז"א, ששם נתפשט ממש, ושם נתלהב בסוד האש (ב"ע קמט ע"א).

⁸ כוחות חיצונות שהם מכסה וקליפה לטהירין שהם האורות עליונות ומלת קומריין פי' כסויים שהם מכסים האורות בעת תגבורתם כמ"ש סכתה בענן (ד"א פג ע"א).

⁹ עי' ח"ג יא ע"א שפי' השם אהי"ה היא אנה זמין לאתגלייא.

¹⁰ עי' ח"ג דף סה ע"ב. כל מציאות אמא הוא רק על ידי אבא. ועי' עוד באד"ז רפט ע"ב ורצ"א ע"ב ותיקר"ז תיקון י"ח סמוך לסופו, ולעיל טו ע"א לח ע"א וקע"ב ע"א (דע"ה ח"א יא ע"א).

¹¹ עי' בהגר"א בספד"צ כ ע"ב שהזמין לאתגלייא באהי"ה היא בשם הוי"ה, שהוא כללות הז"א.

בראשית

<p>והוציא כח טמיר אחד שנקרא יהו"ה, מדת רחמים, ונקרא שמים (תפארת). ועומד בין שני חיילות שנקראים צבאות. מזה יצאו כל החיילות וכל המחנות העליונים, כל אחד ואחד למינו, לקיים ולהנהיג את העולמות, עליו כתוב "ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך".</p>	<p>ואפיק חד חילא טמירא דאתקרי יהו"ה מדת רחמים ואקרי שמים¹ (תפארת) וקיימא בין תרין חילין דאקרון צבאות מהאי נפקו כל חילין וכל משריין עלאין כל חד וחד לזניה לקיימא ולאנהגא עלמין עליה כתיב (תהלים פד יג) ה' צבאות אשרי אדם בוטח בך³</p>
<p>סימן ג – דף טז ע"ב⁴</p>	<p>כתוב "ויקרא אלהים לאור יום", וכתוב "וירא אלהים את האור כי טוב". בא וראה, אור זה שלמטה, כשמאיר מכח שנתן לו מהטוב שלמעלה, ולכן מנין ימות החמה שלש מאות וששים וחמשה, ארבעים ותשעה שבועות. מהם כנגד דרגה זו של צדיק שנקרא טוב, והוא שביעי, ויונק ממנו השמש הזה שלמטה. שבעה שבועות שבע פעמים, כנגד שבעה שבועות שבע פעמים, שהוא יונק מהאם העליונה שנקראת יובל.</p>
<p>[ת"ח] כתיב (בראשית א ה) ויקרא אלהים לאור יום וכתוב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב (תא חזי האי) [דהא] אור דלתא כד נהיר (מחילא) [בחילא] דאתייהיב ליה מטוב דלעילא⁵ ובגין כך מנין ימות החמה שס"ה מ"ט שבועים מנהון לקבל האי דרגא דצדיק דאקרי טוב ואיהו שביעי ויניק מניה (האי שמשא) דלתא שבעה שבועים שבעה זמנין לקבל שבעה שבועין ז' זמנין דאיהו יניק מאימא עלאה דאיקרי יובלא</p>	<p>וכנגד שנות יובל שלמטה, נשאר משלש מאות וששים וחמשה עשרים ושנים ימים, כנגד עשרים ושתיים אותיות של התורה שהעולם התחתון עומד עליהם. שהרי צדיק שלמעלה נקרא תורה שבכתב, וכשנשלמו אותם שלש מאות וששים וחמשה ימים, שבים שנית לקבל מדרגה זו של טוב, שדרגה זו וכל אותן שבע דרגות עליונות שבות שנית לקבל מן האם העליונה.</p>
<p>ולקבלא שני יובל דלתא⁶ אשתארו משס"ה כ"ב יומין לקבל כ"ב אתון דאורייתא דעלמא תתאה⁷ אתקיים עליהו דהא צדיק דלעילא תורה שבכתב איקרי וכד אשתלימו אינון שס"ה יומין תייבין תניינות⁸ לקבלא מהאי דרגא דטוב דהאי דרגא וכל אינון שבע דרגין עלאין תייבין תניינות לקבלא מאימא עלאה⁹</p>	<p>והדרגה הזו שהלבנה ששולטת בלילה יונקת מהדרגה הזו שנקראת שכינה תחתונה, שיונקת מאותו צדיק. ובגלל שאותו צדיק ממלא אותה מאותם תפנוקים עליונים ויונקת ממנו, (נקראת) לבנה. שכמו שהלבנה התחתונה הזו אין לה</p>
<p>והאי דרגא דסיהרא דשלמא בליליא ינקא מהאי דרגא דאקרי שכינה תתאה דינקא מההוא צדיק ובגין דההוא צדיק אמלו לה מהנהו תפנוקין עלאין וינקא מניה (אקרי) סיהרא דכמה דהאי סיהרא תתאה לית לה נהורא מנרמה אלא מאי</p>	<p>והדרגה הזו שהלבנה ששולטת בלילה יונקת מהדרגה הזו שנקראת שכינה תחתונה, שיונקת מאותו צדיק. ובגלל שאותו צדיק ממלא אותה מאותם תפנוקים עליונים ויונקת ממנו, (נקראת) לבנה. שכמו שהלבנה התחתונה הזו אין לה</p>

¹ עיקר הספירות הם בסוד ז"א המכונה "שמים", ועי' לעיל טו ע"ב (ביאורים ח"א סא ע"ד).

² עי' ח"ג רפו ע"ב.

³ עיין פרושא דמתניתין בסה"מ סימן רנא (נ"א).

⁴ בסתרי אותיות ז"ח דף י"ב ע"ב שורה ד' (דפ"ק). בדפוס מהדורת הרב ראובן מרגלית מדרש הנעלם ח ע"א, ועי' תז"ח מט ע"ד.

⁵ עי' ח"ב יא ע"ב: ותהר האשה ותלד בן ותרא אותו כי טוב הוא מאי כי טוב הוא אמר רבי חייא דאתייליד מהול בגין דרזא דברית טוב אקרי דכתיב (ישעיה ג י) אמרו צדיק כי טוב.

⁶ ר"ל שמ"ט ממנה מתפשט בז"ס לכן לא זכה משה אלא למ"ט שזכה לבינה בעד"א שהוא בדרגא דעד"א כידוע (גר"א בתז"ח).

⁷ מלכות שהן אותיות של צדיק עצמו והוא קיומה (גר"א בתז"ח).

⁸ וכ"ז הוא בדרגא א' של ספירה א' ובו אלף דרגין כנ"ל והן ששת אלפים שנה כנ"ל לכן כל יום ויום הוא דרגא לבד וצריך לתקן כל יום ביומו (גר"א בתז"ח).

⁹ פירוש חוזרים שנית לקבל מבינה הנקרא יובל. הרש"ב (נ"א).

בראשית

<p>דא תיהיב לה מן שמשא הכי נמי ההוא דרגא דלעילא</p>	<p>אור מעצמה אלא רק מה שניתן לה מהשמש, כך גם אותה דרגה שלמעלה.</p>
<p>והאי דרגא אקרי ימא דחכמתא לעילא וקיימי תריסר שבטין עלאין קדישין תלתא לצפונא ותלתא לדרומא ותלתא למערבא ותלתא למדינהא והאי ימא דחכמתא עליהו ולקבלהון לתתא י"ב שבטין קיימין סחרני (מדבחה) [משכנא] כי האי גוונא [כל חד מנייהו בדוכתא דאתחזי ליה] ולקביל האי דרגא עבר שלמה ימא לתתא עומד על שנים עשר בקר</p>	<p>ודרגה זו נקראת ים החכמה למעלה. ועומדים שנים עשר שבטים עליונים קדושים, שלשה לצפון ושלשה לדרום, ושלשה למערב ושלשה למזרח, וים החכמה הזה עליהם. וכנגדם למטה שנים עשר שבטים עומדים סביב המזבח כדוגמא הזאת. וכנגד הדרגה הזו עשה שלמה הים שלמטה עומד על שנים עשר בקר.</p>
<p>והאי ימא לעילא אקרי י"ם מ"ט אקרי ים אלא בגין ההוא דרגא דצדיק דאמלי להאי ים³ אקרי יום⁴ דכתיב (שם ה) ויקרא אלהים לאור יום וכתיב (תהלים צו יא) אור זרוע לצדיק⁵ והאי נהיר ברזא [דואו]⁶ דשמא קדישא [וההוא יום ברזא דחילא דשמא קדישא] דביה אמלי להאי ים דאקרי ה"א תתאה⁷ (בתרא דשמא קדישא)</p>	<p>והים הזה למעלה נקרא י"ם. למה נקרא ים, אלא משום אותה דרגה של צדיק שממלאת הים הזה נקרא יום, שכתוב "ויקרא אלהים לאור יום", וכתוב "אור זרוע לצדיק", וזה מאיר בסוד של השם הקדוש, שבו ממלא לים הזה שנקרא ה"א תחתונה (אחרונה של השם הקדוש).</p>
<p>הה"ד (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים כ"ל דא דרגא דצדיק דאקרי כל בגין דכל תפנוקין נפקין מניה הנחלים אליו חמש דרגין דעמיה הולכים אל הים [לממלי] (לאמלי) לה והאי דרגא אקרי בת שבע⁸ וכד נהיר האי צדיק להאי דרגא³²⁷ ברזא דשבעה שבועין שבע זמנין שמשא תתאה נהיר ברזא דשבע שבועין שבע זמנין לסיהרא [שמשא תתאה נהיר ברזא דשבע שבועין שבע זמנין לסיהרא נמחק בתז"ח, ובמקומו איתא כדין עלמא תתאה נמא האי דרגא דאיקרי סיהרא דשלמא בליליא]</p>	<p>זהו שכתוב "כל הנחלים הלכים את הים", וכל זה דרגת הצדיק שנקראת "כל", משום שכל התפנוקים יוצאים ממנו. הנחלים אלו חמש הדרגות שעמו, הולכים אל הים למלא אותה, וזו הדרגה נקראת בת שבע. וכשמאיר הצדיק הזה לדרגה הזו בסוד של שבעה שבועות שבע פעמים, השמש התחתונה מאירה בסוד של שבעה שבועות, שבע פעמים ללבנה.</p>
<p>(בג"כ) שנת הלבנה [כמה סגין] שנה יומין מ"ט שבועין מנהון לקבל האי דרגא שביעאה ימא</p>	<p>משום כך שנת הלבנה שלש מאות וחמשים וחמשה ימים, ארבעים ותשעה שבועות, מהם כנגד הדרגה השביעית הזו</p>

1

² תיקונין של נוק' וכו' הן י"ב שעות של הנוק' שנקראת שעה, ובה י"ב שעות, י"ב שבטים דנוק', י"ב בקר כידוע (בהגר"א בספד"צ ט ע"א). הי"ב שבטים הם כולם בהנוק' רחל כנודע, וכמ"ש לקמן י' ע"ג (הגהות הלש"ו שם). עי' ביאורים ח"א פד ע"א שהי"ב היא בחי' הדעת הרי היא שורש לכלל הו"ק והנוק', ולכן מובן שבבהגר"א על ת"ז לז ע"ב ד"ה אינון ברזא, ועי' בבהגר"א על ס"י ו ע"ב שביאר שעניינו מידת התפארת.

³ ר"ל שהוא נקרא יום בואו שבו לכן היא נק' ים והוא מ"ט שבועין דמקבלת עם דרגא דידה שהיא בת שבע שבוע אחת חמשים שבועות כמנין ים אבל אינו נחשב בשנה רק מה שהיא מקבלת משמש (גר"א תז"ח).

⁴ פירוש יסוד נקרא ו' זעירא נכנס תוך מ' הנקרא ים ונעשה יום. הרש"ב (נ"א).

⁵ ראייה שהוא נק' אור (גר"א תז"ח).

⁶ ר"ל הוא ו' דיום (גר"א תז"ח).

⁷ ר"ל זהו ה' ים כמש"ו הולכים אל ה' ים והיא נק' הים בה' והוא בואו יום והכל ע"ש המ"ט שבועות שכלל הוא חמשים (גר"א תז"ח).

⁸ ר"ל הנחלים אותיות ה' נחלים (גר"א תז"ח).

⁹ שהיא בת אימא שבה ז"פ שבעה שבועות ומקבלת מינה ע"י צדיק השביעי (גר"א תז"ח).

בראשית

<p>עלאה דנהרא מצדיק במ"ט שבועין נהורין עלאין אשתארו תריסר יומין לחושבן שנ"ה לקבל י"ב שבטין דסחרני האי ימא¹ למיטר מטרת משכנא (בתריסר תרעין עלאין דאית בירושלם עלאה ואורחא דאינון תרעין עלאין ינקין אינון שבטין מאימא תתאה כל חד לסטריה כדקא חזי ליה הה"ד (יחזקאל מח לא) שער יהודה אחד) [וכלא לאחזאה חילא עילאה]</p>	<p>הים העליון, שמאירה מהצדיק בתשעה וארבעים שבועות אורות עליונים. נשארו תריסר ימים לחשבון שלש מאות וחמשה וחמשים כנגד שנים עשר שבטים שסביב הים הזה לשמור משמרת המשכן בתריסר שערם עליונים שיש בירושלים העליונה. ודרך אותם שערים עליונים יונקים אותם שבטים מאמא תחתונה, כל אחד לצדו כראוי לו, זהו שכתוב "שער יהודה אחד".</p>
<p>וע"ד כתיב (ישעיה מנ ז) כל הנקרא בשמי דא דרגא דצדיק דנהיר בחילא דשמי ולכבודי בראתיו לאנהרא להווא אתר דאקרי כבודי בראתיו ודא ימא דחכמתא² דאקרי כבוד ה' דאתגלי במשכנא יצרתיו דא רזא דיום דלתתא דאיהו לקבל כ"ל דלעילא וע"ד כתיב (שם מה ז) יוצר אור והאי צדיק לעילא לא כתיב ביה יצירה עד דיתגלי עבידתיה לתתא ונהיר עלמא תתאה מניה אף עשיתיו דא סיהרא לתתא הה"ד (שם) ובורא חושך כד אתחברו כדין עושה שלום שלמא לעלמא הה"ד (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בוקר יום אחד כדין יהודא לעילא יהודא לתתא שלמא לעילא שלמא לתתא</p>	<p>ועל זה כתוב "כל הנקרא בשמי", זו דרגת צדיק שמאיר בכח של שמי. "ולכבודי בראתיו", להאיר לאותו מקום שנקרא כבודי בראתיו, וזהו ים החכמה שנקרא כבוד ה' שנתגלה במשכן. "יצרתיו", זה סוד היום שלמטה שהוא כנגד כ"ל שלמעלה, ועל כן כתוב "יוצר אור". ובצדיק הזה שלמעלה לא כתוב בו יצירה, עד שיתגלה מעשהו למטה ומאיר לעולם שלמטה ממנו. "אף עשיתיו", זו הלבנה למטה, זהו שכתוב "ובורא חשך". כשהתחברו, אז עושה שלום, שלום לעולם, זהו שכתוב "ויהי ערב ויהי בקר יום אחד". ואז יחוד למעלה יחוד למטה, שלום למעלה שלום למטה.</p>
<p>כגוונא דא יוסף לתתא דהא אחיד בצדיק דלעילא כד אשתלים לתתא אוסיף שלמא בכלהו עלמין ובכל יומין עלאין כתיב הכא (שם לט י) (ויהי כדברה אל יוסף) יום יום וכתוב התם (תהלים סח כ) ברוך יי' יום יום יעמס לנו בגין דלא שמע לה לאשת פוטיפר יום יום כדין יומין עילאין בשלמא וברכתא בכלהו עלמין (עד כאן מצאתי)</p>	<p>כדוגמא זו יוסף למטה, שהרי אחוז בצדיק שלמעלה. כשנשלם למטה, מוסיף שלום בכל העולמות ובכל הימים העליונים. כתוב כאן "ויהי כדברה אל יוסף יום יום", וכתוב שם "ברוך ה' יום יום יעמס לנו", משום שלא שמע לאשת פוטיפר יום יום, אז ימים העליונים בשלום וברכות בכל העולמות.</p>
<p>בסתרי אותיות בז"ח דף י"ב ע"ד בז"ח דף כ"א ע"ג שורה ט"ו</p>	
<p>ויאמר אלהים יהי מאורות ברקיע השמים (בראשית א יז) תמן תנינן א"ר יצחק מאי דכתיב (שיה"ש ד ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך ת"ח כשברא הקב"ה את עולמו עשאו מאותו האור הנאצל למעלה וברא את השמים מאותו</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי מארת ברקיע השמים". שם שנינו, אמר רבי יצחק, מה זה שכתוב "כלך יפה רעיתי ומום איך בך". בא וראה, כשברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, עשאו מאותו האור הנאצל למעלה, וברא את השמים מאותו</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנב/א</p>	
<p>(רקיע) הראשון שהכינו הקב"ה ובראו בתחילה ואותו הרקיע הוליד כל שאר השמים</p>	<p>רקיע הראשון שהקדוש ברוך הוא הכינו ובראו בתחילה, ואותו הרקיע הוליד כל שאר השמים (הרקיעים) שנתהוו ממנו.</p>

¹ והיא חסרה י' יומין משנת החמה נגד י' דצדיק שיתרה על צדק (גר"א תז"ח).

² חכמה זעירא חכמת שלמה, ור"ל דבחכמה ל"ב שבילין גימ' כבוד, וזהו ולכבודי ואמר ימא דחכמתא כמ"ש ומלאה הארץ דעה כמים לים מכסים (גר"א תז"ח).

³ נד ע"א בדפוס הרב מרגולית.

בראשית

<p>(ג"א הרקיעים) שנתהוו ממנו וא"ר יהודה אמר רב אותו הרקיע הוליד כל המאורות מאותו (האור) שמקבל למעלה וכשברא הקב"ה אותו רקיע נטל הקב"ה את המאורות והניחם באותו רקיע הנקרא רקיע השמים ואותו רקיע נתהוו מן השמים דא"ר יהודה אמר רב הרקיע העליון הוליד את השמים אשר תחתיו והשמים הולידו האי רקיע ונקרא רקיע השמים ונטל הקב"ה הני מאורות¹ ונתנם בו הה"ד (בראשית א יז) ויתן אותם אלהים ברקיע השמים</p>	<p>ואמר רב יהודה אמר רב, אותו הרקיע הוליד כל המאורות מאותו האור שמקבל למעלה, וכשברא הקדוש ברוך הוא אותו רקיע, הקדוש ברוך הוא נטל את המאורות והניחם באותו רקיע הנקרא רקיע השמים, ואותו רקיע נתהוו מן השמים. שאמר רבי יהודה אמר רב, הרקיע העליון הוליד את השמים אשר תחתיו, והשמים הולידו את הרקיע הזה, ונקראו רקיע השמים. ונטל הקדוש ברוך הוא המאורות הללו ונתנם בו. זהו שכתוב "ויתן אותם אלהים ברקיע השמים".</p>
<p>(אמר ר' יצחק עשה הקב"ה הני מאורות) והניחם ביד (ג"א בזה) הרקיע להיות ממשלה על הארץ ולהשתמש בהם הבריות ושניהם נתנו אורם בשוה אמרה הלבנה אין נאה להשתמש ולהתנהג בשני כתרים בשוה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, המעיט אותה, והיינו הכפרה של שיער ראש חדש שנאמר בו "חטאת לה".</p>	<p>והניחם ביד (בזה) הרקיע להיות ממשלה על הארץ ושהבריות ישתמשו בהם, ושניהם נתנו אורם בשוה. אמרה הלבנה, אין נאה להשתמש ולהתנהג בשני כתרים בשוה. מה עשה הקדוש ברוך הוא, המעיט אותה, והיינו הכפרה של שיער ראש חדש שנאמר בו "חטאת לה".</p>
<p>א"ר יעקב בכמה אתר תנינן דא ולא אתיישבא בלבאי עניינא כד אתא ר"נ אתו ושייליה אמר משמען (ג"א כמשמעו) א"ר יהודה לר' יעקב כלום אתה רוצה לעבור על דברי חבירך אשתיק</p>	<p>אמר רבי יעקב, בכמה מקומות שנינו את זה, ולא התיישב בלבי הענין. כשבא רב נחמן, באו ושאלו אותו. אמר [כ]משמעו. אמר רבי יהודה לרבי יעקב, כלום אתה רוצה לעבור על דברי חבירך. שתק.</p>
<p>רבי יוסי בר' שמעון בן לקוניא אתא למחמי לר' אלעזר חתניה² נפקא ברתיה ושקלה ידוהי לנשקא להון ואמר לה לכי ומעטי את עצמך מקמי בעליך דאיהו קדישא שמע ר' אלעזר אמר כען ידענא אנא מדכרנא מלה חד דאיהו מרגלא</p>	<p>רבי יוסי ברבי שמעון בן לקוניא בא לראות את רבי אלעזר חתנו. יצאה בתו ולקחה ידיו לנשק אותם. אמר לה, לכי ומעטי עצמך מלפני בעלך, שהוא קדוש. שמע רבי אלעזר אמר, עכשיו ידעתי, אני נזכר בדבר אחד, שהיא מרגלית יקרה</p>

¹ עי' לעיל כ ע"א ש"רקיע השמים" הוא כינוי למידת היסוד, ועי' ע"ח שער מב פרק א.

² עי' ספר הליקוטים ויצא כט, ועי' עוד ע"ח שער מג פרק ב.

³ התרעמה על חלקה, על מה שנתייחד לה שורש אחד עם ז"א, והם שניהם בכתר אחד, שהוא הת"ת דתבונה כנז'. והרי ז"א כל גילוי הוא רק באצילות עצמו, כי אינו מתגלה באורו אלא רק בה, וכו'. אבל היא כל גילוייה הוא בהעולמות ב"ע, והוא השם אדני, אדון כל הארץ וכו'. והרי צריכה היא להיות לה יסוד ושורש יותר עליון מהז"א, כדי שתהא לה במה להגן על אורותיה המשתלחים למטה. והיינו לייסד לה כתר בהג"ר ממש וכו' וכן אמר הרח"ו ז"ל בדרוש פגימת הלבנה (בפע"ח בסוף שער הפורים) כי קטרוג הירח היה שהיתה רוצה לעלות בהג"ר (דע"ה ח"ב קנה ע"ב).

⁴ מיעוט הירח מאי ניהו דאמר לה לכי ומעטי את עצמך היינו דכולהו מלכיות דידה דהוי בכל הט"ס כולהו הפילו ונחתו לתתא בהדה (ע"ח שער לו פרק א) ענין לכי ומעטי את עצמך שנסתלקו ט"ס שלה העליונים ועלו בז"א והיא נשארת נקודה מעוטה וירדה תחת אחורי היסוד (שם פרק ב).

⁵ וענין כפרה עניינו הוא העברה וניקוי, והוא להעביר את הסטרא אחרא מאור קדושת השכינה שלא תפגם ח"ו ע"י ירידתה בהם, ותשא נקיה לעולם בכל אור קדושתה בכל מקום, וכמ"ש בזוה"ק (אחרי מות עט ע"ב) אמר ר' שמעון אמר קב"ה הביאו עלי כפרה עלי ודאי (כי הן אחידן ומתקשרן בה) וכו', ועל זה אמר הביאו כפרה עלי, ור"ל להסיר את העומדים עלי ע"ד שכתב הנועדים על ה', וכן הוא הכוונה עוד במלת "עלי" להאיר עליה, ר"ל על השכינה הקדושה את הנהירו דעתיקא אשר לעילא, בגין דיתבסם כלא וישתכח חדוותא בעלמא (דע"ה ח"ב קנו ע"א).

⁶ שם ע"ד (הערת הזוהר).

בראשית

<p>יקרא דאתמר על סיהרא כדתנינן דקב"ה אמר לסיהרא לכי ומעטי את עצמך דחשבא סיהרא דלא אתייהיב שולטנא לה א"ל חמוה אנא כך שמענא וכך הוה מסדר בלבאי ובגין דלא אעבר על דעתוהי דחבראי שתקתי</p>	<p>שנאמר על הלבנה, כמו ששינונו שהקדוש ברוך הוא אמר ללבנה לכי ומעטי את עצמך, שחשבה הלבנה שלא נתן לה שלטון. אמר לו חמיו, כך אני שמעתי וכך היה מסדר בלבי, וכדי שלא לעבור על דעת חברי שתקתי.</p>
<p>פתח רבי אלעזר ואמר (דברים לג כט) אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך א"ר אלעזר וכי גאותן של ישראל בחרב הוא לאו הכי דהא חרב לעשו אתייהיבת דכתיב (בראשית כז מ) ועל חרבך תחיהי אלא הכי שמענא מאבוי דאלין ת"ח דכד שמעינן מלה ולא אתיישב בלבהון ואינון מניחום) קרבא דין עם דין כאינון מניחי קרבא בחרבא ובעיין לקטלא דין לדין עלה ומלה דא דקא אמרי חברנא כך היא וכך גזרנא ברזא דמתניתין דילן דכד ברא קב"ה לשמשא ולסיהרא גזר על שמשא למהוי שלטנא דעשו ועל סיהרא למהוי בעלמא דין שלטנא דיעקב ומני עליהון תקיפין רברבין עד דייתון תרין אומיא אלין וההוא רברבא דאתמני על סיהרא בגין אומא דיעקב (בעא מן קב"ה דאתייהב שולטנא לסיהרא בעלמא דין כלומר אומא דיעקב)</p>	<p>פתח רבי אלעזר ואמר, "אשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך". אמר רבי אלעזר, וכי גאותם של ישראל בחרב הוא, לא כך, שהרי החרב ניתנה לעשו, שכתוב "ועל חרבך תחיה". אלא כך שמעתי מאבי, שאלו הם תלמידי חכמים, שכאשר שומעים דבר ולא מתיישב בלבם, והם לוחמים קרב זה עם זה כאותם לוחמי קרב בחרב, ורוצים להרוג זה את זה עליה, ודבר זה שאמרו חברינו כך היא, וכך גזרנו בסוד משנתנו. שכאשר ברא הקדוש ברוך הוא את השמש ואת הלבנה, גזר על השמש להיות שלטון של עשו, ועל הלבנה להיות בעולם הזה שלטון של יעקב, ומינה עליהם תקיפים וגדולים עד שיבאו שתי האומות הללו, ואותו גדול שהתמנה על הלבנה בשביל האומה של יעקב, רצה מן הקדוש ברוך הוא שינתן שלטון ללבנה בעולם הזה, כלומר לאומה של יעקב.</p>
<p>אמר קודשא בריך הוא וכי מה אנא בעי אומא דיעקב (חסר כאן) אלא בעלמא דאתי [ולשולטנא] (ולשלטאה) בהו על כל אומיאי אבל בעלמא דין לכי ומעטי את עצמך והשתעבדי בגלותא למזכי לך בעלמא דאתי וכד אתי אומא דיעקב [אתרעשו] (אתרעמו) קמיה דקב"ה על דאתנטל מנהון שלטנא ואתייהיבת לעשו אמר לון קב"ה וכי מה אתון בעאן שלטנא בעלמא דין דהא אנא ערבנא לשלטאה לכו לעלמא דאתי על כל אומיאי</p>	<p>אמר הקדוש ברוך הוא, וכי מה אני צריך אומה של יעקב (חסר כאן). אלא בעולם הבא, ולשלוט בהם על כל האומות, אבל בעולם הזה לכי ומעטי את עצמך והשתעבדי בגלות לזכות אותך לעולם הבא. וכשבאו אומה של יעקב והתרעמו לפני הקדוש ברוך הוא על שנטל מהם השלטון וניתן לעשו, אמר להם הקדוש ברוך הוא, וכי מה אתם רוצים שלטון בעולם הזה, שהרי אני ערב להשליט אתכם לעולם הבא על כל האומות.</p>
<p>ובג"כ הביאו כפרה עלי כלומר על אותה הבטחה שאני ערב לכו והביאו כפרה והתעסקו בתורה ועלי לתת לכם שכר טוב ועלי להשליט אתכם על כל העמים שעל מנת כן מיעטתי את הירח בעולם</p>	<p>ולכן הביאו כפרה עלי. כלומר, על אותה הבטחה שאני ערב. לכו והביאו כפרה והתעסקו בתורה, ועלי לתת לכם שכר טוב, ועלי להשליט אתכם על כל העמים, שעל מנת כן מיעטתי את הירח בעולם.</p>
<p>אתא רבי יוסי ונשקוה ברישיה וקרא לברתיה ואמר לה קוטפיזא דנהוריתא² ובוצינא</p>	<p>בא רבי יוסי ונשקו בראשו, וקרא לביתו ואמר לה, כלי הגדול של האור והמנורה</p>

¹ עי' ח"ג קצב ע"ב.

² פירוש כלי גדול ומדה מרובה מלאה אור ונר מובדל בטובות רבות אצלך הוא ר"א (נ"א).

בראשית

<p>דאתפרשא בנווין¹ אית גבך זכאה אנת וזכאה חולקיך וזכאה חולקי דזכינא למחמי כך רבי יוחנן אמר זכו ישראל דנהיר לון קב"ה ולית אנן צריכים לבוצינא אהרא דכתיב (ישעיה ס יט) והיה יי' לך לאור עולם</p>	<p>שמבודל בטובות יש לך. אשריך ואשרי חלקך, ואשרי חלקי שזכיתי לראות כך. רבי יוחנן אמר, זכו ישראל שהאיר להם הקדוש ברוך הוא ואין אנו צריכים למאור אחר, שכתוב "והיה לך ה' לאור עולם".</p>
<p>אמר רבי אבהו כיון שנתחלף להו שלטנא מונין השבנא לסיהרא דבה מנהגת נוהג כצאן יוסף (תהלים פ ב) ומום אין כך (שיה"ש ד ז) דלא אשתכח בה (גרעונא) בנין מועדין וזמנין ע"ב</p>	<p>אמר רבי אבהו, כיון שנתחלף להם השלטון, מונים חשבון ללבנה שבה מנהגת נוהג כצאן יוסף. "ומום אין כך", שלא נמצא בה חיסרון בשביל מועדים וזמנים.</p>
<p>סימן ד – דף כג ע"א רעיא מהימנא²</p>	
<p>אמר ליה בוצינא קדישא בתר דאמר (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו כדמותנו מאי ניהו דאמר לבתר (שם כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו א"ל מה דאוקמוה על [דאמרי] [דא מרי] מתניתין דמנהון הוא (אמרו נברא) [יברא] ומנהון לא (נברא) [יברא] קב"ה ברא ליה דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו א"ל אי הכי איהו לא יהיב חולקא ביד חד מנייהו ולא אתעביד בדיוקנא דלהון אלא באיקונין דמלכא בצלמו כדמותו דאיהו צלם ודמות תבניתו אמר הכי אשתמודע</p>	<p>אמר לו, המנורה הקדושה, אחר שאמר "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו", מהו שאמר אחר כך "ויברא אלהים את האדם בצלמו". אמר לו, מה שבארו על כך בעלי המשנה, שמהם אמרו (הוא) נברא, ומהם לא נברא, והקדוש ברוך הוא ברא אותו, שכתוב "ויברא אלהים את האדם בצלמו". אמר לו, אם כך הוא, לא יתן חלק ביד אחד מהם ולא נעשה בדמות שלהם, אלא באיקונין של המלך, בצלמו כדמותו, שהוא צלם ודמות תבניתו. אמר, כך נודע.</p>
<p>אמר ח"ו אלא אנא אימא דאתברי בכלא ואשלימיה על כלא דאי הוה יהיב כל חד חולקיה בזמנא דהוה כעסיה עליה כל חד הוה נטיל חולקיה מניה כי במה נחשב הוא</p>	<p>אמר, חס ושלום, אלא אני אומר שנברא בכל והשליטו על הכל, שאם היה כל אחד נותן בו חלקו, בזמן שהיה כועס עליו כל אחד היה נוטל חלקו ממנו, כי במה נחשב הוא.</p>
<p>אלא קב"ה ברא ליה כל חד בדיוקניה דא מלכות קדישא דאיהו תמונת כל³ (דברים ד כב) דבה אסתכל קב"ה וברא עלמא וכל בריין דברא בעלמא</p>	<p>אלא הקדוש ברוך הוא ברא אותו כל אחד בדמותו, זוהי מלכות הקדושה שהיא "תמונת כל", שבה הסתכל הקדוש ברוך הוא וברא את העולם וכל הבריות שברא בעולם,</p>
<p>השמטות דף רנב/ב</p>	
<p>וכלל בה עילאין ותתאין בלא פירודא כלל וכלל בה עשר ספירין וכל שמהן⁴ וכנויין⁵ והויין⁶</p>	<p>וכלל בה עליונים ותחתונים בלי פרוד כלל, וכלל בה עשר ספירות, וכל השמות והכנויים וההוי"ת, ועילת על הכל שהוא</p>

¹ בטובן גרסינן. הרש"ב (נ"א).

² הובא בח"ג רלח ע"ב.

³ ר"ל, כל הספירות (גר"א תיקו"ז לד ע"ד) בליקוטים שבסוף ספר ביאורי אגדות (מג ע"ב) אמר רבינו, עשרה שמות של הספירות שהם הגוף, עשרה הוי"ת המנוקדין בט' מיני נקודות הם הנפש, ועשרה מיני כינויין הם הלבוש (הגהות הלש"ו שם). השמות בגוף הספירות ועשר הוי"ת מנוקדות ברוח של הע"ס (יהל אור ח"א יג ע"ב).

⁴ הן עשרה שמות של הספירות (בהגר"א בתיקו"ז א ע"א).

⁵ הן עשרה מיני כינויין, וע' בשערי אורה (נג ע"א) (בגר"א בתיקו"ז א ע"א).

⁶ הן עשרה היות המנוקדין בט' מיני נקודות, והעשירית בניקוד צבאות (בגר"א בתיקו"ז א ע"א).

בראשית

<p>ועלת על כלא דאיהו אדון על כלא ולית אלהא בר מניה ולא (אשתכח בכל עלאין) נישתכח בעלאין] ותתאין פחות מינה בגין דאיהו קשר דכלהו² שלימו דכלהו³ לקיימא ביה ומלכותו בכל משלה⁴ (תהלים קג יט) ובגין דלא אשתכח עלת על כלא בעלאין ותתאין פחות מינה אפי' בחד מנייהו [אתקריאת] (אתקריבת) אמונת ישראל⁵ ומסטרד עלת על כלא אתמר בה (דברים ד טו) כי לא ראיתם כל תמונה אבל מסטרד דשאר (עמין) [בריינ] אתמר בהו (במדבר יב ה) ותמונת יי' יביט⁶</p>	<p>אדון על הכל, ואין אלוה מבלעדי. ולא נמצא בכל העליונים והתחתונים פחות ממנו. בגלל שהוא קשר של כולם והשלמות של כולם, לקיים בו "ומלכותו בכל משלה". ובגלל שלא נמצא עילת על הכל בעליונים ובתחתונים, פחות ממנו אפילו באחד מהם, היא התקרבה אמונת ישראל. ומצד של עילת על הכל נאמר בה "כי לא ראיתם כל תמונה. אבל מצד של שאר העמים נאמר בה "ותמונת ה' יביט".</p>
<p>אתא בוצינא קדישא ושאר חבריא ואשתטחו קמיה (ואמר) [ואמרו ודאין] כען לית מאן דיכיל למיטל מניה חולקיה דלא יהיב (ליה חד מעלמא) [ביה חולקא חד בעלמא] אלא בורא עלמין עלת על כלא וביה תלייא עונשיה או אנריה ולא במלאך ושרף ולא בשום בריה דעלמא ובגין דא אוקמוה רבנן דמתניתין המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם</p>	<p>בא המנורה הקדושה ושאר החברים והשתחו לפניו, ואמרו, כעת אין מי שיכול ליטול ממנו את חלקו, שלא נתן לו אחד מהעולם, אלא בורא העולמות עילת על הכל, ובו תלוי ענשו או שכרו, ולא במלאך ושרף ולא בשום בריה מהעולם, ובגלל כך פרשוה חכמי המשנה, המשתף שם שמים ודבר אחר נעקר מן העולם.</p>
<p>סימן ה – דף כג ע"ב⁷</p>	
<p>[נתא חזי חשך איהו אכמו דאורייתא אור] חוורו דאורייתא וכד איהו אור מתלבש בחושך אתמר באורייתא (שיה"ש א ה) שחורה אני ונאווה וכד אסתלק מתמן אור דאיהו חוורו אמרה (שם ו) אל תראוני שאני שחרחורת ואורייתא כנונא דבת עינא דאיהי אוכמא ושפירא באור דנהיר בה ובגין דא בת עינא ואור דנהיר בה (אמרה) [אמר דוד] (תהלים כז א) יי' אורי וישעי ממי אירא אורי אור י' דאיהו בת עין ותרינ גוונין אית לה אור מלגא וחושך מלבר למהוי שלטאה בהו על כל (קלוסין) [קלפין] הה"ד (תהלים קג יט) ומלכותו בכל משלה בלבושא דאור איהי שליטת על כל אינון דאתמר בהון (שמות י כג) ולכל בני ישראל היה אור במושבותם ובלבושא אוכמא שליטת</p>	<p>לבן של התורה, וכשאותו אור מתלבש בחושך, נאמר בתורה "שחורה אני ונאווה". וכשמתעלה משם אור שהוא לבן, אומרת "אל תראוני שאני שחרחורת". והתורה כדוגמת בת עין, שהיא שחורה ויפה באור שמאיר בה, ולכן זה בת עין. והאור שמאיר בה אמרה "ה' אורי וישעי ממי אירא", "אורי", אור י', שהיא בת עין. ושני גוונים יש לה, אור מבפנים וחושך מבחוץ, להיות שולט בהם על כל הקילוסים. זהו שכתוב "ומלכותו בכל משלה". בלבוש של אור היא שולטת על כל אותם שנאמר בהם "ולכל בני ישראל היה אור במושבותם", ובלבוש שחור שולטת על הרשעים, שנאמר בהם "ורשעים בחושך ידמו".</p>

¹ יחידו של עולם, דהוא א"ס, דהוא אדון על כלא עלת על כלא (בהגר"א בתיקו"ז ז ע"א).

² עי' ח"ג רלב ע"א: שכינתא תתאה קשר דכלהו.

³ עי' לעיל מט ע"ב: לזאת יקרא אשה שלימו דכלא.

⁴ כל ספירה אין לה פעלה בתחתונים אלא על ידי המלכות שנאמר בה ומלכותו בכל משלה (תז"ח לב ע"ג).

⁵ עי' תז"ח יא ע"ב: אתקריאת שכינתא אמונה דישראל. וכן עי' גר"א (תז"ח טו ע"ד ד"ה אמונה דישראל

(בהון) וז"ל, ר"ל כל אמונת ישראל בע"ס הכל בה שעל ידה מכירין ישראל להון ולעלת העלות זה השער לה'.

⁶ עי' הערה שהובאה בסוף הספר.

⁷ תז"ח מא ע"ג בדפוס וילנא.

בראשית

<p>על חייביא דאתמר בהון (שמואל א' ב ט) ורשעים בחשך ידמו</p>	
<p>ועוד אור איהו מסטרא דימינא דאיהו אור יום קדמאה דאתמר ביה (בראשית א ג) יהי אור דא אברהם (שם ה) ויקרא אלהים לאור יום חשך מסטרא דשמאלא (דאתמר ביה ביצחק) [דיצחק דאיהו יום תנינא דאתמר] (שם כז א) ותכהין עיניו מראות ולחשך קרא לילה (שם) יעקב דאתלבש מתרווייהו באור דימינא ובחשך דשמאלא ובתרווייהו עמודא דאמצעייתא איהו (עמודא) [עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה דנהיר בתרויהו הדא הוא דכתיב לא ימיש] (שמות יג כב) עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם ענן מסטרא דיליה מיא חשך מסטרא דיליה אשא עמוד איהו שלום בינייהו הה"ד (איוב כה ב) עושה שלום במרומו וכד איהו באמצעייתא (שמות יד כ) ולא קרב זה אל זה כל הלילה לא קריב מיא לאשא ולא אשא למינא [כנון] דאיהו אפריש בינייהו</p>	<p>ועוד, אור הוא מצד הימין, שהוא אור של יום ראשון, שנאמר בו "יהי אור", זה אברהם, "ויקרא אלהים לאור יום". חשך מצד השמאל, שנאמר בו ביצחק "ותכהין עיניו מראות", "ולחשך קרא לילה". יעקב שהיה לבוש משניהם באור של ימין ובחשך של שמאל, ובשניהם עמוד האמצעי הוא עמוד. "עמוד הענן יומם ועמוד האש לילה לפני העם". הענן מצד שלו מים, החושך מצד שלו אש. עמוד הוא שלום ביניהם. זהו שכתוב "עושה שלום במרומו". וכשהוא באמצע, "ולא קרב זה אל זה כל הלילה". לא קרב המים לאש, ולא אש למים, שהוא מפריד ביניהם.</p>
<p>ודא איהו מחלוקת בית הלל ובית שמאי שהיא לשם שמים ולקבלייהו תרינ אמוראי דרקיע מיכאל וגבריאל ושר שלום מכריע ביניהם דאיהו נוריא"ל [אוריא"ל] אוריא"ל אתקרי מסטרא דימינא¹ נוריא"ל מסטרא דשמאלא ואיהו אדם דלתתא מסטרו"ן שמיה שליט על כל מארי מתניתא הה"ד (בראשית א כו) וירדו בדגת הים אלין תלמידי חכמים [דמתברבין] (דמתרבין) בימא דאורייתא דירתי מתמן² נפש חיה ובעוף השמים אלין מארי דזכוון דבזכותהון פרחין לעילא וירתין מתמן רוחא דאיהו עוף יעופף בגדפין בפקודין³²⁸ דעשה ובבהמה אלין עמי הארץ דאתמר בהון (במדבר יב ט) אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם (ותחזור למקום שהנחת בדפוס)</p>	<p>וזוהי מחלוקת בית הלל ובית שמאי שהיא לשם שמים. וכנגדם שני אמוראים של הרקיע, מיכאל וגבריאל, ושר שלום מכריע ביניהם, שהוא נוריא"ל. אוריא"ל נקרא מצד הימין, נוריא"ל מצד השמאל, והוא אדם שלמטה, מטטרו"ן שמו, שולט על כל בעלי המשנה. זהו שכתוב "וירדו בדגת הים", אלו תלמידי חכמים שמתרבים בים התורה, שיורשים משם נפש חיה. "ובעוף השמים", אלו בעלי זכויות, שבזכותם פורחים למעלה, ויורשים משם רוח שהוא עוף יעופף בכנפים במצוות עשה. "ובבהמה", אלו עמי הארץ שנאמר בהם "אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם".</p>
<p>³ואינן) צלותא וכו' עד יפול מצדך אלף וכו' [כד] (כך) נהורא איהו (תהלים לג א) רננו צדיקים בה' ודא דרגא דצדיק חי עלמין ומתמן רנה וביה פורקנא הה"ד (ירמיה כג ה) צמח צדיק ודאי</p>	<p>ואין צלותא וכו' עד יפול מצדך אלף וכו' כך הוא האור, "רננו צדיקים בה'", וזו דרגה של צדיק חי העולמים, ומשם רנה, ובו הגאולה. זהו שכתוב "צמח צדיק", ודאי שהוא עשירי, וצדיק נוסע משמאל, ועמוד האמצע ימין. זהו שכתוב "מימינו אש דת</p>

¹ לעיל כג ע"ב (לש"ו), עי' תז"ח מב ע"א "רצוא" בנוריאל "ושוב" במט"ט, ועיי"ש בבהגר"א, ועי' בבהגר"א על ס"י ט ע"ד ובהגר"א על ספד"צ יג ע"ד.

² כאן מסתיים התז"ח, והמשך מתיקו"ז צד ע"א.

³ תז"ח כו ע"ד.

בראשית

<p>למ"ו.¹ דאיהו עשיראה וצדיק נטיל משמאלא¹ ועמודא דאמצעיתא מימינא הה"ד (דברים לג ב) מימינו אש דת למו</p>	
<p>ת"ה כל אתון אינון מסטרא דאתון דאורייתא דכלילין בשכינתא וצדיק³ איהו נטיל לשמאלא קץ ח"ד דאיהו יצחק בהיפוך חי עלמין קשיר בשמאלא ושכינתא תתאה מסטרא דשמאלא אתמר בה (בראשית א ב) והארץ היתה (מסטרא דימינא תוהו ובוהו) [תהו ובהו] ומסטרא דימינא ובהו] בו הוא מסטרא דעמודא דאמצעיתא וחשך על פני תהום (דא שכינתא תתאה) [ואלין אנון לבושין דשכינתא תתאה בגלותא] ומאן גרים (ליה) האי אלא קב"ה קודם דברא עלמא הוה סתים יהו"ה לכתר אתפשטת ה' לתתא ואתמר בה והארץ היתה תוהו ובוהו ורזא דמלה (בראשית ב ד) אלה תולדות ה"שמים ו"הארץ בהבראם בה' בראם</p>	<p>בא וראה, כל האותיות הן מצד אותיות התורה שכלולות בשכינה, וצדיק נוסע לשמאל, קץ חי שהוא יצחק בהפוך. חי העולמים קשור בשמאל, ושכינה תחתונה מצד שמאל נאמר בה "והארץ היתה". מצד הימין תהו ובהו, בו הוא מצד עמוד האמצעי. "וחשך על פני תהום", זו שכינה התחתונה. ומי גרם לה את זה, אלא הקב"ה קדם שברא את העולם היה נסתר יהו"ה, אחר כך התפשטה ה' למטה, ונאמר בה "והארץ היתה תהו ובהו", וסוד הדבר, "אלה תולדות השמים והארץ בהבראם", בה' בראם.</p>
<p>הרי לך דהוה לבושהא תוהו ובגין דא (שם ה) כי לא המטיר ה' אלהים"ם (עד לא הוה) [לא] נחית נביעו עלה בגין דאדם אין דהוה בעלה לעילא סתים באין עד דאתפשט (ה') [וי] מן יה"ו דאיהו בינה ם דאיהו מקורא דנביעו דאיהו נקודא סתימא (ומתמן) [ומיד] והשקה את כל פני האדמה (שם ב ו) וקודם דנחתת הוה קב"ה בונה עולמות ומחריבן בגין דא הוה נביעו נחית בההוא זמנא [דנחת נביעו לגבי ה' הוה שירותא מחסד] (הוא שירותא בחסד) הה"ד (תהלים פט ג) אמרתי עולם חסד יבנה ובגין (דא) [דלא] [ישעיה מה יח] לא תוהו בראה לשבת יצרה ואתמר בה (בראשית ב יח) לא</p>	<p>הרי לך שהיה לבושה תהו. ובגלל זה "כי לא המטיר ה' אלהים", עדיין לא היה יורד השפע שלה בגלל שאדם אין, שהיה בעלה למעלה סתום באין. עד שהתפשט ה' מן יה"ו, שהוא בינה, שהוא מקור השפע, שהיא נקודה סתומה, ומשם השקה את כל פני האדמה. וקודם שירדה, היה הקדוש ברוך הוא בונה עולמות ומחריבן. בגלל זה היה השפע יורד באותו זמן היא ראשית מחסד, זהו שכתוב "אמרתי עולם חסד יבנה". ובגלל זה "לא תהו בראה לשבת יצרה", ונאמר בה "לא</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנ"א</p>	
<p>טוב היות האדם לבדו, שלא תהו בראה.⁵ תוהו בראה⁵</p>	<p>טוב היות האדם לבדו, שלא תהו בראה.</p>

¹ והוא כוונת מה שנאמר שיסוד נמשך מהוד (ע"ח שער יא פרק ג'), ולכן יסוד נכלל בה' גבורות (הקדו"ש סג ע"א).

² תז"ח כו ע"ד.

³ פירוש הגם ששניהם בקו האמצעי לעולם יסוד עם גבורה והוד. ות"ת עם חסד ונצח נוטה לימין כמ"ש בח"ר קכ"ט ב' הוד והדר וחדוה ע"ש. הרשב"ב (נ"א).

⁴ עי' ע"ח פרצופי ז'ין פרק ג'.

⁵ שלבדו להיות האדם למעלה בבינה הוא לא טוב, שטוב הוא חסד עולם חסד יבנה כנ"ל, וכ"ז הוא בגלות יומות המשיח, שלכן אמרו והארץ היתה תהו כו', ד' מלכיות, ורוח אלקים זו רוחו של משיח, מרחפת ע"פ המים, בזכות תורה, אז ויאמר אלקים כו', הגאולה שיבא בעלה לגבה (גר"א תז"ח).

בראשית

<p>ובזמן שהיה תהו, אמר אלהים לנח, "קץ כל בשר בא לפני וגו'. קץ של יצחק שנאמר בו "כי אותך ראיתי צדיק לפני", שאם אתה היית מבקש רחמים עליהם, לא נחרבו. והוא היה אומר לו ברמז כדי שיבקש רחמים עליהם, ולא ימות משיח שהוא מצד השמאל. אמר לו, והרי בונה עולמות ומחריבן קודם שנברא העולם היה.</p>	<p>ובזמן שהיה תהו, אמר אלהים לנח, "קץ כל בשר בא לפני וגו'. קץ של יצחק שנאמר בו "כי אותך ראיתי צדיק לפני", שאם אתה היית מבקש רחמים עליהם, לא נחרבו. והוא היה אומר לו ברמז כדי שיבקש רחמים עליהם, ולא ימות משיח שהוא מצד השמאל. אמר לו, והרי בונה עולמות ומחריבן קודם שנברא העולם היה.</p>
<p>אלא מגיד מראשית אחרית (ישעיה מו י) דקב"ה הוה [חזא במחשבתיה] (מחשבתיה) כל דרין דהוה בונה ואתחריבו קודם דאתבריאו הוא דהו עבדין עובדין דאתחריבו וכיון דברא [ומנע ברכאן מניה לון] חשב כאילו חריב לון ודא ממלל [עד] [על] סוף יומין דאלין תולדין בישין והו גרמין דנהר יחרב ויבש [ישעיה יט ה] יחרב בבית ראשון ויבש בבית שני נביעו דיליה בתרין עלמין שכינה עלאה ושכינה תתאה ולנח אתגליא (ו)מה דהוה (ומה ד)עתיד למהוי ולא בעא רחמי עליהו עד דאתא משה ובעא רחמי דעתידין הו ישראל דלא יפקון אלא חד מעיר ושנים ממשפחה מסטרא דנבורא דהו דינין ואתחור עלמא לתוהו ובגין דבעא משה רחמין עליהו שמאלא דוחה ולא יפקון ביה ישראל וימין מקרבת דאיהי ימינא מטה כלפי חסד ומשה בגין דיב גרמיה עליהו יהב תוקפא לדרגיה דאיהו עמודא דאמצעיתא דאיהי אורייתא דאתיהיבת בימינא הה"ד (דברים לג ב) מימינו איש דת למו ובגין דא פורקנא ביה תליא הה"ד (בראשית מט י) לא יסור שבט מיהודה עד כי יבא שילה דאיהו משה בחשבנא</p>	<p>אלא "מגיד מראשית אחרית", שהקדוש ברוך הוא היה מחשבתו בכל הדורות, שהיה בונה, ונחרבו קודם שנבראו, ראה שהיו עושים מעשים שיחרבו, וכיון שברא, חשב כאילו חריבם, וזה מדובר עד סוף הימים שאלה תולדות רעות, והיו גורמים דנהר יחרב ויבש. יחרב בבית ראשון, ויבש בבית שני. הנביעה שלו בשני עולמות, שכינה עליונה ושכינה תחתונה. ולנח התגלה מה שהיה ומה שעתיד להיות, ולא בקש עליהם רחמים, עד שבא משה ובקש רחמים, שעתידים היו ישראל שלא יצאו אלא אחד מעיר ושנים ממשפחה, מצד הגבורה שהיו דנים, והחזיר העולם לתהו. ובגלל שמשה בקש עליהם רחמים, השמאל דוחה ולא יצאו בה ישראל, וימין מקרבת שהיא ימין מטה כלפי חסד. ומשה, בגלל שנתן עצמו עליהם, נתן תוקף לדרגתו, שהיא עמוד האמצעי, שהיא תורה שנתנה בימין. זהו שכתוב "מימינו איש דת למו". ובגלל זה הגאולה תלויה בו. זהו שכתוב "לא יסור שבט מיהודה", "עד כי יבא שילה", שהוא משה בחשבון.</p>
<p>יסוד צדיק ביה סו"ד³²⁹ תהא שמאל (דוחה) אף על פי שפרשנו בו, "כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' ששים ושש", בגלל שנקשר בשמאל, וימין מקרבת, כי תלוי ממנה עמוד האמצעי, ששים ושש הם ששים מסכתות, וששה סדרי משנה שנתנו מגבורה שהיא שמאל. ששים גבורים נקראו שנוסעים מגבורה, ששם תורה שבעל פה, שהיא שכינה תחתונה. כלל של</p>	<p>יסוד צדיק בו יסו"ד, תהא שמאל דוחה. אף על פי שפרשנו בו, "כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' ששים ושש", בגלל שנקשר בשמאל, וימין מקרבת, כי תלוי ממנה עמוד האמצעי, ששים ושש הם ששים מסכתות, וששה סדרי משנה שנתנו מגבורה שהיא שמאל. ששים גבורים נקראו שנוסעים מגבורה, ששם תורה שבעל פה, שהיא שכינה תחתונה. כלל של</p>

¹ במבול כמ"ש ה' במבול ישב לבדו ישב היתה תהו וכן בגלות כמ"ש (גר"א תז"ח).

² דבתהו הוא שמאלא לבד (גר"א בתז"ח).

³ שהוא קץ חי לשמאלא (גר"א תז"ח).

⁴ אז היה מסתלק בימינא כמ"ש למטה וזהו בינה ומחריבן ג"כ (גר"א בתז"ח).

בראשית

<p>תתאה כללא דס' מסכתות ושתא סדרי משנה דתורה שבכתב [איהי לבא כללא מל"ב אלהים ואוריתא דבעל פה פומא ודא איהו לבא] לפומא לא גלי בגין דעתידה שמאל דאיהי פומא לארחיא (ובגין כך) [וכנוונא לבא] איהו סתים הכי (פורקנא) [דאיהו פרקנא סתימאה] בלבא ופומא דאיהו גליא לא אתגלי פורקנא</p>	<p>ששים מסכתות ושה סדרי משנה, שתורה שבכתב לא התגלתה לפה, בגלל שעתיד שמאל שהיא פה להדחות. ולכן הוא סתום. כך הגאולה בלב והפה שהוא גלוי, לא מתגלה הגאולה.</p>
<p>ובגין דכלא תליא בימינא [אמר הי' שכבי עד הבקר ובגין דפרקנא תליא בימינא] אמר הנביא (ישעיה נג א) וזרוע יי' על מי נגלתה על מי ודאי דאתמר ביה (איכה ב יג) מי ירפא לך הה"ד (שם) מ"ה אעידך מ"ה אדמה לך [ההוא דאתמר בה] (שמות ג יג) ואמרו לי מה שמו (במ"ה ייתי זמנא ובמ"ה אחזותא³³⁰) [מה אמר במ"ה ייתי נחמה ובמ"ה אסותא] הה"ד (איכה ב יג) מה אשורה לך ואנחמך וגו' מי ירפא לך דמשה איהו מה שמו וביה תהא נחמתך ובגין דא כפל קב"ה שמיה משה משה חד על פורקנא קדמאה וחד על בתרייתא ובג"ד (שמות טו א) אז ישיר משה אז שר לא נאמר אלא אז ישיר עשיראה בתפלה ודא שכינתא עלה אתמר (תהלים יז א) תפלה לדוד שמעה יי' צדק ודוד ברוח קדשא אמר באחרית יומין דגלותא אמר על ישראל (שם ג) בחנת לבי פקדת לילה ולית לילה אלא גלותא ואיוב מה דאמר כללא הוה משל על ישראל דאמר (איוב ז ט) כלה ענן וילך ושמן בעא לקטרנא ליה ואמר קב"ה (שם לד לה) איוב לא בדעת ידבר אוף ביעקב בגין דחזא ברוח דקודשא דוחקא דגלותא (לך לדפוס למקום שהנחת)</p>	<p>ובגלל שהכל תלוי בימין, אמר הנביא "וזרוע ה' על מי נגלתה", "על מי" ודאי, שנאמר בה "מי ירפא לך", זהו שכתוב "מ"ה אעידך מ"ה אדמה לך". ואמרו לי מ"ה שמו, במ"ה יבא הזמן, ובמ"ה יתרפא. זהו שכתוב "מה אשורה לך ואנחמך" וגו'. "מ"י ירפא לך", שמשה הוא מ"ה שמו ובו תהא נחמתך. ובגלל כך כפל הקדוש ברוך הוא שמו, משה משה, אחד על גאולה הראשונה, ואחד על האחרונה. ובגלל זה, "אז ישיר משה". אז שר לא נאמר, אלא "אז ישיר". עשירי בתפלה, וזו שכינה, ועליה נאמר "תפלה לדוד שמעה ה' צדק". ודוד ברוח הקודש אמר באחרית הימים של הגלות, אמר על ישראל "בחנת לבי פקדת לילה", ואין לילה אלא גלות. ומה שאמר איוב, הכל היה משל על ישראל, שאמר "כלה ענן וילך", והשטן רצה לקטרג לו, ואמר הקדוש ברוך הוא, איוב לא בדעת ידבר. אף ביעקב כך, בגלל שראה ברוח קדשו את דוחק הגלות.</p>
סימן ו - דף כ"ד ע"א	
<p>(זרע אברהם אוהבי)³³¹ (ישעיה מא ח) לית מאן דקאים קמי תרעא דצלותא ועליה אתמר (תהלים קכז ה) לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער דאיהו תרעא דמלכא³³² בגין דצלותא איהי מצוה ודא שכינתא [אוריתא] (דא) [א]קב"ה לא צריך הפסקה בינייהו וצריך לסלקא תורה ומצוה בדחילו ורחימו דכל פקודין דעשה ולא תעשה כללהו תליין מן שם יהו"ה כמה דאוקימנא רוא דא שמי עם י"ה שם"ה מצות לא תעשה וזה זכרי עם ו"ה רמ"ח מצות עשה והא הכא רמ"ח ושם"ה ואינן רמ"ח תיבין בקריאת שמע</p>	<p>"זרע אברהם אוהבי". אין מי שעומד לפני שער התפלה, ועליו נאמר "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער", שהוא שער המלך, בגלל שתפלה היא מצוה, וזו שכינה. תורה זה הקדוש ברוך הוא, לא צריך ביניהם הפסקה. וצריך להעלות תורה ומצוה ביראה ואהבה, שכל מצוות עשה ולא תעשה תלויות משם יהו"ה, כמו שבארנו סוד "זה שמי" עם י"ה, שם"ה מצוות לא תעשה, "וזה זכרי" עם ו"ה רמ"ח מצוות עשה, והרי כאן מאתים ושמונה וארבעים, ושלוש מאות וחמשה וששים, והן מאתים ושמונה וארבעים תיבות</p>

¹ תז"ח כח ע"ב בדפוס וילנא.

בראשית

<p>ואתייהיבו מרחימו (ודחילו דאות ה') (דאהבה) ובג"ד תקינו הבוחר בעמו ישראל באהבה ואינון כלילן באברהם דאתמר ביה (ישעיה מא ח) זרע אברהם אוהבי</p>	<p>שבקריאת שמע, ונתנו מאהבה ויראה של אות ה', ומשום כך תקנו הבוחר בעמו ישראל באהבה, והם כלולים באברהם, שנאמר בו "זרע אברהם אוהבי".</p>
<p>תפילין אינון עוז דאתייהיבו מיראה דאיהו לשמאלא ודא פחד יצחק דתמן כל מקטרגין סלקין למתבע כל דינין ובג"ד (שם סב ח) ובזרוע עוזו דא תפילין י"ה ביראה ו"ה באהבה הה"ד (תהלים לא כד) אהבו את יי' כל חסידיו [ת"ת] (ת"ח) יהו"ה כליל כללא ובגין דא אתמר ביעקב והנה יהו"ה נצב עליו (בראשית כה יג) דאיהו עמודא דאמצעייתא לבתר דאתקם³³³ דכד צלותא דיליה סלקא לעילא כרוזא נפיק מרקיעין ויימא הבו יקרא לדיוקנא דמלכא ולית תרעא דקאים קמי האי צלותא</p>	<p>תפילין הן עוז שנתנו מיראה, שהיא לשמאל, וזה פחד יצחק, ששם כל המקטרגים עולים לתבוע כל הדינים, ולכן "ובזרוע עוזו", זה תפילין. י"ה ביראה, ו"ה באהבה. זהו שכתוב "אהבו את ה' כל חסידיו". בא וראה, "והנה יהו"ה נצב עליו", שהוא עמוד האמצעי, לאחר שהוקם. שכאשר תפילתו עולה למעלה, הכרוז יוצא מן הרקיעים ויאמר הבו כבוד לדיוקן המלך, ואין שער שעומד לפני התפלה הזו.</p>
<p>אדניי שפתי תפתח (תהלים נא יז) לאפקא מזונא לבנין קדישין דבהאי היכלא תמן מזונא בני חיי ומזוני מסטרא דעמודא דאמצעייתא (דאיהו) [ואיהו] (שמות ד כב) בני בכורי ישראל ואיהו עץ החיים דנפיק מחיים</p>	<p>"אדני שפתי תפתח", להוציא מזון לבנים הקדושים, שבהיכל הזה שם המזון, בנים חיים ומזונות מצד עמוד האמצעי, שהוא "בני בכורי ישראל", והוא עץ החיים שיוצא מהחיים</p>
<p>השמטות דף רנג/ב</p>	
<p>דלעילא ואיהו אילנא דמזון לכללא ביה [ותליא במזלא קדישא סבא דסבין] ובגין דשכינה אינון ישראל לתתא חיים דילה אורייתא מזונא דילה צלותא דחשיבה לקרבנא ובגלותא אתמר לגבי ישראל (בראשית ל א) הבה לי בנים ושכינתא איהי קרבנא (לקב"ה) [דקב"ה] דמקבל לה בימינא ושמאלא וגופא ויחודא דיליה עמה בצדיק דאיהו אות תפילין ושבת ויו"ט</p>	<p>שלמעלה, והוא העץ שבו מזון של הכל. ומאחר שהשכינה הם ישראל למטה, החיים שלה תורה, המזון שלה תפלה שחשובה לקרבן. ובגלות נאמר אצל ישראל הבה לי בנים, ושכינה היא קרבן לקדוש ברוך הוא שמקבל אותה בימין ושמאל וגוף, ויחודו עמה בצדיק, שהוא אות תפילין ושבת וימים טובים.</p>
<p>ואית למשאל למה מצלאן לקב"ה בכמה דרגין זמנין מצלין ליה בספירה ידיעא (ובמדה ידיעא) לזמנין צלותא לימינא הדא הוא דאתמר הרוצה להחכים ידרים לזמנין לשמאלא הדא הוא דאתמר הרוצה להעשיר יצפין (לזמנין) דאבא ואמא לימינא ולשמאלא אינון לזמנין לעמודא דאמצעייתא לזמנין לצדיק כל צלותא סלקא לדרגא ידיעא אלא ודאי יהו"ה איהו בכל ספירה וספירה וצלותא איהו שכינתא בזמנא דבעי לרחמא על עלמא סליקת בימינה ובזמנא דבעי למעבד דינא בעלמא סליקת בשמאלא וכלא לגבי יהו"ה דאיהו בכל אתר ובג"ד (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה [ה'] עולה לה' ודא צלותא דאיהי שכינתא קרבן לה' (ודא צלותא דאיהי</p>	<p>ויש לשאול, למה מתפללים אל הקדוש ברוך הוא בכמה דרגות, לפעמים מתפללים אליו בספירה ידועה ובמדה ידועה, לפעמים תפלה לימין, זהו שנאמר הרוצה להחכים ידרים. לפעמים לשמאל, זהו שנאמר הרוצה להעשיר יצפין. לפעמים של אב ואם הם לימין ולשמאל. ולפעמים לעמוד האמצעי, לפעמים לצדיק. כל תפלה עולה לדרגה ידועה. אלא ודאי יהו"ה הוא בכל ספירה וספירה, ותפלה היא שכינה. בזמן שמבקש לרחם על העולם, עולה בימין, ובזמן שמבקש לעשות דין בעולם, עולה בשמאל, והכל אל יהו"ה שהוא בכל מקום, ולכן זאת תורת העולה, עולה לה'. וזו תפלה שהיא שכינה קרבן לה', וזו תפלה שהיא קרבנו. וכשעולה אליו, צריך להכליל</p>

בראשית

עמה את כל הספירות, שאין קדושה פחות מעשרה.	קרבנא דיליה) וכד סלקא לגביה צריך לאכללא עמה כל ספירין דלית קדושה פחות מעשרה ³³⁴
	סימן ז – שם ע"ב ¹
"הצדיק אבד", כל זמן שלא יבא השפע אבד, ועליו נאמר "ונהר יחרב ויבש". ובעת הברכה נאמר "כי אתה תברך צדיק", ברכות לראש צדיק.	מדרש רות הצדיק אבד (ישעיה נז א) כל זמן שלא יבא השפע אבד ועליו נאמר (שם יט ה) ונהר יחרב ויבש ובעת הברכה נאמר (תהלים ה יג) כי אתה תברך צדיק (משלי י ו) ברכות לראש צדיק
	סימן ח ספר הבהיר ³
למדנו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו, על שם הצדיקים. וכשיש צדיקים, מתגבר, ואם לאו, מתחלש. והוא סובל כל העולם, שכתוב "וצדיק יסוד עולם". ואם חלש, העולם לא יוכל להתקיים.	תנא עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים וכשיש צדיקים מתגבר ואם לאו מתחלש והוא סובל כל העולם דכתיב (שם י כה) וצדיק יסוד עולם ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם ³³⁵
	סימן ט דף [נה] (נה) ע"ב סתרי תורה ⁴
"ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת". למדנו מכאן, שהאחרים לא היו בדמות שלו, וזה בדמותו כצלמו נעשה, בתקון הגוף ובתקון הנפש בדרך ישר כראוי. הנחש הטיל זוהמא בחוה, ואותה זוהמא היתה מכשכשת במעיה ולא יכלה להצטייר, משום שטרם שחטא אדם, היו אותיות הא"ב מתוקנים בו ומצטיירים בו בעולם הזה, עד שהגיעו לאות כ"ף, נתקנו זכר ונקבה בחביבות בגן, ומלאכים עליונים לפניהם.	ויולד בדמותו כצלמו ויקרא את שמו שת (בראשית ה ג) אוליפנא מהבא דאחרנין לא הוו בדיוקנא דיליה ⁵ ודא בדמותו כצלמו אתעביד בתקונא דגופא [ו]בתקונא דנפשא ⁶ בארץ מישר כדקא יאות נחש אטיל זוהמא בחוה ⁷ וההוא זוהמא הוה מכשכשא במעיה ולא יכיל לאצטיירא בגין דעד לא חטא אדם ⁸ הוו אתוון באלפא ביתא ⁹ [מתתקנו] [מתתקנו] ביה ואתצטיירן ביה בהאי עלמא עד דמטת לאת כ"ף אתתקנו דכר ונוקבא בחביבו בגנתא ומלאכי עלאי קמייהו
מיד הרע לסמאל ל ברקיע, וירד ורכב על נחש חזק, ונראה לפניו. מיד התערבו	מיד אבאיש לסמאל ברקיעא ונחת ורכב על נחש תקיף ואהזי קמיה מיד אתערבו אתוון כדין

¹ ז"ח פ ע"ג.

² צ"ע מקורו.

³ ספר הבהיר אות קב.

⁴ ז"ח ח ע"ב.

⁵ לא הוו בדיוקא דיליה, קין והבל. ואפשר ג"כ אחרים הרבה שהוליד קודם בשאר ארצות, ומה שהוליד ג"כ אחר שת (אור יקר בראשית ש"ד סי' יד).

⁶ גופא ונפשא, צלם ודמות, דמות גוף, צלם נפש (אור יקר).

⁷ שהחטיאה ופגמה עצמה ושרתה בה רוח רעה ונודע שמי שהוא פגום ג"כ בנוי פגומים ולכך אינו דומה זרע שנזרע בקדושה לזרע שנזרע בגויות אף אם יתגייר אחר כך (אור יקר).

⁸ שקדם חטא חוה לחטא אדם זמן כפי מה שמורה פשט הכתוב ונחש הטיל בה זוהמא קודם שהיא החטיאה אותו כמו שאמר האשה אשר נתת. והזוהמא העיקרית להצטייר רשעים בעולם הזה ולהתגלף בגוף היתה בחוה וע"י שנתייחד לה אדם אחר כך הולידו קין קינא דמסאבותא וזוה שאמר ולא יכיל לאצטיירא מפני שאין אדם מזדקק לה (אור יקר).

⁹ שהם סוד בניין העולם והם היו מצד הבינה כדפי' מתפשטין בספירות דהיינו מתתקנו ביה ממש במציאותו אד"ם וח"ה צרופם א"ד דה"ו ח"ם אלו הם סוד התפשטות האותיות מאל"ף עד מ"ם וכאשר היו פנים אל פנים הגיעו האותיות עד נ"ס סומך נופלים והיינו ויסגור בשר תחתנה הגיעו להיותם עי"ן המלאכים צופים בהם בסוד דע' והם פ' אל פ' פנים אל פנים פימא בפמא ועד כאן האותיות בסוד הרחמים לא הגיע עת סמאל לפתות וכו' (אור יקר).

בראשית

<p>אתחבר סמאל בההוא נחש ואתעבידו חד ונטלו אתוון ועבידו מתמן והלאה אומנותא בישא באתוון צ"ד צי"ד והיינו צ"ץ (וצדו) (וחדו) להו בפתויא בישא ועבדו אומנותא יתיר באתוון ק"ר אומנותא דשקרא בגין דאתהדרו לאפכא אתוון באומנותא בישא קוף דלא יכיל לקיימא דלית לה רגלין קופא קמיה בני נשא לית ליה קיומא רי"ש רע אלין אתהפכו באומנותא בישא על דנפלו אדם ואתתיה ובאלין אתוון ק"ר אולידו בגין ולא (הו בקיומא בדיל) [בקיומא] זוהמא דנחש דאשתאיב בחוה מההוא זוהמא ממש אתיליד קין ובגין דא אשתכח קטולא בגין דנחש אומנותא דיליה קטולא הוא ואתעכבו אתוון עד הכא</p>	<p>האותיות, ואז התחבר סמאל עם אותו הנחש, ונעשו אחד, ולקחו אותיות, ועשו משם והלאה אומנות רעה באותיות צ"ד צי"ד, והיינו צ"ץ, וצדו אותם בפתוי רע, ועשו אומנות יתרה באותיות ק"ר, אומנות של שקר, משום שחזרו להפוך אותיות באומנות רעה. קו"ף, שלא יכול לעמוד, שאין לו רגלים. קוף בפני בני אדם אין לו קיום. רי"ש, רע, אלו התהפכו באומנות רעה עד שנפלו אדם ואשתו, ובאותיות הללו ק"ר הולידו בנים, ולא היו בקיום בשביל זוהמת הנחש שנשאבה בחוה, מאותה זוהמא ממש נולד קין, ולכן נמצא רוצח, משום שאומנות הנחש היא רציחה, והתעכבו האותיות עד כאן.</p>
<p>בשעתא דתב אדם בתיובתא ואהדר כמלקדמין לשמשא בנוקבא מה כתיב ויולד בדמותו כצלמו דא הוה מתקונא דרוחא וגופא כדקא יאות וכדין כתיב (קהלת ח יד) יש הבל אשר נעשה על הארץ ואהדרו אתוון בשירותא דשי"ן ותי"ו דכתיב (בראשית ד כה) כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל הוא בצלם ובצלם דקדמאי לאו הכי ומהכא אתבני עלמא בנוונא אחרא דאלפא ביתא קינן ומהללאל ירד אתוסף לאתקנא סידורא דעלמא בשבע קטרין סנלגלן</p>	<p>בשעה שאדם שב בתשובה, וחזר כמו קודם לשמש עם נקבתו, מה כתוב, "ויולד בדמותו כצלמו", זה היה מתיקון של רוח וגוף כראוי, ואז כתוב "יש הבל אשר נעשה על הארץ", וחזרו האותיות בהתחלה של שי"ן ותי"ו, שכתוב "כי שת לי אלהים זרע אחר תחת הבל". שת הוא בצלם, וצלם שהראשונים לא כך, ומכאן נבנה העולם בצורה אחרת של אלפא ביתא. קינן ומהללאל ירד, נוסף לתקן סדור העולם בשבעה קשרים עגולים.</p>
<p>שבע ארצות אינון דא לעילא מן דא כמה דאינון שבעה רקיעין דא לעילא מן דא ואינון ארץ אדמה ארקא גי נשיה ציה תבל תבל לעילא מכלהו דכתיב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק כד נפיק אדם מגנתא דעדן [ואתתרך] מתמן אתרמי לההוא דאקרי ארץ ואיהו אתר חשיך דלית תמן נהירו כלל ולא משמש כלום כיון דאדם עאל תמן דחיל דחילו סגי ולהט החרב המתהפכת הוה מלהטא בכל סטרין גו ארץ כיון דנפק שבת והרהר תשובה (אפיק) [ארמי] קב"ה ליה לההוא אתר דאקרי אדמה דכתיב (בראשית ג כג) לעבוד את האדמה בהאי אית נהירו דנהיר ודיוקנין דככביא ומזלי ותמן (יומא ו) ציורין דבני נשא עלאין גבריין דנפקו מאדם [קדמאה] במאה ותלתין שנין דקא הוה משמש ברוחי נוקבי ואינון עציבין תדיר דלית בהו חדוה</p>	<p>שבע ארצות הן זו למעלה מזו, כמו שאותם שבעה רקיעים זה למעלה מזה, והם, ארץ, אדמה, ארקא, גיא, נשיה, ציה, תבל. תבל היא למעלה מכולם, שכתוב "והוא ישפוט תבל בצדק". כשיצא אדם מגן עדן, משם הוא נזרק לאותה שנקראת ארץ, והוא מקום חשוך שאין שם אור כלל ולא משמש כלום. כיון שאדם נכנס לשם, הוא פחד פחד גדול, ולהט החרב המתהפכת היתה לוהטת בכל הצדדים בכל הארץ. כיון שיצאה שבת והרהר תשובה, הוציא אותו הקדוש ברוך הוא לאותו מקום שנקרא אדמה, שכתוב "לעבוד את האדמה". בזאת יש אור שמאיר ודמויות של כוכבים ומזלות, ושם יום, וציורים של בני אדם עליונים, גברים שיצאו מאדם במאה ושלשים השנים שהיה משמש עם רוחות נקבות, והם תמיד עצובים, שאין בהם שמחה.</p>
<p>ואלין משטטי ונפקי לעלמא דא ומתהפכאן לסטרא בישא ומתהדרן תמן ועלאן צלותא</p>	<p>ואלה משוטטים ויוצאים לעולם הזה, ומתהפכים לצד רע, וחוזרים לשם ומתפללים תפלה, ומתיישבים במקומם</p>

בראשית

<p>ומתיישבן בדוכתייהו תמן וזרעין זרעין (בריהין) [דריכין] ואכלי וחטין לית תמן ולא חד משבע מיני תבואה בהאי אתר אתיליד קין והבל כיון דחטא קין אחית ליה קב"ה לההוא אתר דאקרי</p>	<p>שם, וזרעים זרעים ברחיים ואוכלים, ואין שם חטים. ולא אחד מז' מיני תבואה. במקום זה נולדו קין והבל. כיון דחטא קין, הקדוש ברוך הוא הוריד אותו לאותו מקום שנקרא</p>
<p>השמטות דף רנד/א</p>	
<p>אדמה דכתיב (בראשית ד יד) הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה מההוא אתר דאקרי אדמה והייתי נע ונד בארץ בנין דתמן אדחי ואתתרך</p>	<p>אדמה, שכתוב "הן גרשת אותי היום מעל פני האדמה", מאותו מקום שנקרא אדמה. והייתי נע ונד בארץ, משום ששם נדחה וגורש.</p>
<p>והיה כל מוצאי יהרגני ההוא להט החרב המתהפכת והוה דחיל והרהר תשובה וסליק ליה קב"ה לארקא והוה תמן ואוליד בנין בארקא ובארקא אית נהירו דנהיר מגו שמשא וזרעין זרעין ונטעין אילנין ולית תמן חטין ולא מאינון שבע זיני תבואה כל אינון דתמן אינון מתולדין דקין ואינון בתרין רישין מנהון גברין עלאין ומנהון גברין זעירין ולית בהו דעתא שלים כשאר בני נשא דהכא לזמנין אינון זכאין ואתהדרן לסטרא טבא ולזמנין אתהדרן לסטרא בישא ומולדין ומתין כשאר בני נשא</p>	<p>"והיה כל מוצאי יהרגני", אותה להט החרב המתהפכת, והיה פוחד, והרהר תשובה, והעלה אותו הקדוש ברוך הוא לארקא, והיה שם והוליד בנים בארקא, ובארקא יש אור שמאיר מתוך השמש, וזרעים זרעים ונוטעים אילנות, ואין שם חטים ולא מאותם שבעה מיני תבואה. כל אותם ששם הם מתולדות קין, והם עם שני ראשים, מהם גברים עליונים ומהם גברים קטנים, ואין בהם דעת שלימה כשאר בני אדם שכאן. לפעמים הם צדיקים וחוזרים לצד הטוב, ולפעמים חוזרים לצד הרע, ומולידים ומתים כשאר בני האדם.</p>
<p>אדם הוה באדמה (וארקא) עד דאוליד שת ומתמן סליק לעילא ד' דרגין וסליק להאי אתר דאקרי תבל ודא תבל איהו עלאה דכלהו דרגין כיון דסליק סליק לאתר בית מקדשא דאקרי באינון שמהן דהוה דיוריה בהו ארץ אדמה הכי אקרי דליג אדם תלת דוכתי גיא נשיה ציה גיא איהו אתר ודוכתא סני בהאי פותיא וארכא דגיהנם בגיא ונשיה וציה אתברדו אינון דבנו מגדלא ואולידו תמן על דארגיוזו למלכא עלאה בנין דא קריב לנורא דדליק</p>	<p>אדם היה באדמה (וארקא), עד שהוליד שת, ומשם עלה למעלה ארבע דרגות, ועלה למקום הזה שנקרא תבל. ותבל זו היא העליונה של כל הדרגות. כיון שעלה, עלה למקום בית המקדש שנקרא באותם שמות שדיורו היה בהם, ארץ אדמה כך נקרא. דלג אדם שלשה מקומות, גיא נשיה, ציה. גיא הוא מקום, ומקום גדול כמו רוחב ואורך הגיהנם. בגיא ונשיה וציה התפזרו אותם שבנו מגדל והולידו שם על שהרגיוזו את המלך העליון, לכן זה קרוב לאש הדולקת.</p>
<p>ואית בני נשא יקירי בכל עותרא ועפרות זהב ואבנין יקירין מאן דעאל תמן והוה מתבל בחמידו דההוא עותרא יהבין ליה וסליק לזמנין לדוכתא דאקרי נשיה בנין דאתנשי תמן ונחית להאי גיא ולא ידע אתר דהוה מתמן גיא דא הוא באמצעותא דעילא ותתא ודא אקרי גיא בן הנם ורצועא חדא נפקא מתמן לעילא להאי תבל ואקרי אוף הכי גיא בן הנם ותמן רתחא דגיהנם</p>	<p>ויש בני אדם נכבדים בכל עושר ועפרות זהב ואבנים יקרות. מי שנכנס לשם והיה מתבל, בחמדת אותו העושר נותנין לו, ולפעמים עולה למקום שנקרא נשיה, משום שנשכח שם. ויורד לגיא הזה ולא יודע את המקום שהיה משם. גיא, הנה הוא באמצע של מעלה ומטה, וזה נקרא גיא בן הנם, ורצועה אחת יוצאת משם למעלה לתבל הזאת, ונקראת גם כן גיא בן הנם, ושם רתח הגיהנם.</p>
<p>אינון בני נשא דתמן כולהו ידעי הרשין וחכמאן יקירין ותמן זרעי ונטעי אילנין ולית תמן</p>	<p>אותם בני אדם ששם, כולם יודעים כשפים וחכמות נכבדות, ושם זרעים ונוטעים עצים, ואין שם לא חטים ולא</p>

בראשית

<p>חטין ולא חד משבעת המינים בנשיה אית בני נשא כולו קטיעין ועירין ולית להון חוטמין בר תרין נוקבין דנפיק בהו רוחא וכל מה דעברין מיד משתכחי ועל דא אקרי נשיה וזרעי ונטעי אילנין ולית תמן חטין ולא משבעת המינים</p>	<p>אחד משבעת המינים. בנשיה יש בני אדם כולם קטועים קטנים, ואין להם חוטמים, רק שני נקבים שיוצאת בהם רוח, וכל מה שעושים מיד שוכחים, ועל זה נקראת נשיה, וזרעים ונוטעים עצים, ואין שם חטים ולא משבעת המינים.</p>
<p>צ"ה איהו אתר כשמיה (ביה יבשותא דכלא) [ביבשתא ככולא] ותמן בני נשא שפירן בחיזו ומגו דאיהו ציה כד ידעי אתר דמקורא דמיין נבעין עאלין תמן ולזמנין דסלקין מגו (אתר דמיא סלקין) [מיין] להאי תבל ואינון בני מהימנותא יתיר מבני נשא אחרנין ובינייהו דיורין טבין ועותרא סגי וזרעי זעיר מגו יבשותא דהתם ונטעי אילנין ולא מצליחין ותיאובתא דלהון (לבני נשא דהכא ומכלהו לית דאכלי נהמא כד) [דאכלי לבני נשא דהכא ומכלהו לית נהמא] בר אלין דהכא דבתבל הכא לעילא מכל אלין תבל וכתוב (תהלים ט ט) והוא ישפוט תבל בצדק</p>	<p>צ"ה הוא מקום כשמו, יש שם יבש של הכל, ושם בני אדם יפים למראה. ומתוך שהוא ציה, כשיודעים מקום של מקור מים נובעים, נכנסים לשם, ולפעמים שעולים מתוך המקום של המים ועולים לתבל הזו, והם בני אמונה יותר מבני אדם אחרים, וביניהם דיורים טובים ועושר רב, וזרעים מעט מתוך היבש של שם, ונוטעים עצים ולא מצליחים, ותשוקתם לבני אדם של כאן, ומכולם אין אוכלי לחם כמו (רק) אלה שכאן שבתבל, כאן מעל כל אלה תבל, וכתוב "והוא ישפוט תבל בצדק".</p>
<p>כגוונא דכל אלין ארעאן אית בהאי תבל וכל אלין שמיהן אית להו אוף הכי בגין דאיהו שביעאה אית הכא כגוונא דאינון דוכתי תחומין ודוכתי הכא ואקרי כל חד וחד כגוונא דההוא דוכתא דלתתא וכל אלין בדיוורין דבני נשא משניין אלין מאלין דכתיב (שם קד כד) מה רבו מעשיך יי' כלם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך</p>	<p>כדוגמא שכל אלו הארצות יש בתבל הזאת, וכל אלה השמות יש להם, כמו כן משום שהוא שביעי, יש כאן כדוגמא של אותם מקומות תחומים ומקומות כאן, ונקרא כל אחד ואחד כדוגמת אותו מקום שלמטה. וכל אלה בדיוורים של בני אדם משונים אלה מאלה, שכתוב "מה רבו מעשיך ה' כולם בחכמה עשית מלאה הארץ קנייך".</p>
<p>סימן י - דף סב ע"ב</p>	
<p>ר' חזקיה אמר זכאה חולקהון דישראל דקב"ה אתרעי בהון? ויהב להון אורייתא קדישא³ ואזהר לון? ויהב לון עיטא⁴ לאסתמרא מעילא⁵ ותתא⁶ בגין דלא ישלוט בהו בר קב"ה ואינון ידעי⁷ לדחיא מנייהו כל מקטרינין וכל קסטירין בגין דיהון? חולקא דעדביה ואחסנתיה כד"א (דברים</p>	<p>רבי חזקיה אמר, אשרי חלקם של ישראל שרצה בהם הקדוש ברוך הוא, ונתן להם תורה הקדושה, והזהיר אותם ונתן להם עצה להשמר ממעלה וממטה כדי שלא ישלוט בהם רק הקדוש ברוך הוא, והם יודעים לדחות מהם כל המקטרגים</p>

¹ בז"ח דף כ ע"ב. עי' אור יקר פרשת נח ש"א סי' ח. עיי"ש שאינו נספח אלא עצם המשך הגרסא.
² אז בהנחל עליון גוים רצה במשפחת ישראל לחלקו, ורצה שיהיו בניו אחריו משכן לנשמות הקדושות (אור יקר).
³ בצאתם ממצרים (אור יקר).
⁴ ובזולת התורה בעצמה כתיבה בה אזהרות כעין תוכחות משה לישראל (אור יקר).
⁵ כמה ענינים בתורה שהם לישמר מהקל' כגון מים אחרונים וכגון נטילה בבקר וכן כמה אחרים וכגון מים מגולים והם לאסתמרא (אור יקר).
⁶ שלא יקטרג (אור יקר).
⁷ שלא יתאחזו בנו (אור יקר).
⁸ הם דברים אחרים שאנו למדים אלו מתוך אלו לדחות החצונים כגון משעיר עזאזל אנו למדים מים אחרונים וכו' (אור יקר).
⁹ לו לבדו ואין לזרים אתו (אור יקר).

בראשית

<p>לב ט) כי חלק יי' עמו יעקב חבל נחלתו תא חזי ביומא דר"ה קב"ה יתיב בדינא¹ על עלמא וכל בני עלמא (יתבי) [עאלין] בחשבנא ולא אית מאן דלא עאל² בחשבנא וספרי³ דהייז⁴ ומתיז פתיחן בההוא יומא וקב"ה בגין דאתרעי בהו יהב לון עיטא לאשתזבא מכל קטרונין דלעילא דאינון אתמנז וכן בכל זמנא דדינא שריא על עלמא</p>	<p>וכל המזיקים, כדי שיהיו חלק גורלו וירושתו, כמו שנאמר "כי חלק ה' עמו יעקב חבל נחלתו". בא וראה, ביום של ראש השנה הקדוש ברוך הוא יושב בדין על העולם, וכל בני העולם יושבים בחשבון, ואין מי שלא נכנס בחשבון, וספרי חיים ומתים נפתחים באותו יום. ובגלל שהקדוש ברוך הוא רצה בהם, נתן להם עצה להנצל מכל הקטרוגים של מעלה שהם התמנו, וכן בכל זמן שהדין שורה על העולם.</p>
<p>בהאי יומא אודמנא ישראל לאתערא רחמי עליהו ובמה בשופר דהא קלא דנפיק סליק לעילא ואתער שופר דלעילא⁵ כדין אתערו רחמי מאתרייהו וקב"ה קם מכורסייא דדינא ויתיב בכרסייא דרחמי ורחים עלייהו דישראל ולא אתייהיב רשו למקטרגא⁶ וישראל (יתבי) [תיובי] קמי קב"ה בתיובתא ותקעי שופר ואתערו רחמי דהא ההוא קלא דנפיק אתערותא דרחמי איהו וכדין דלטורא לא יכיל לקיימא קמי כרסייא דרחמי דהא לא אתי מההוא סטרא ולא אשתכח קטיגורייא</p>	<p>ביום זה ישראל מזומנים לעורר עליהם רחמים, ובמה, בשופר, שהקול הזה שיוצא עולה למעלה ומעורר שופר העליון, אז מתעוררים רחמים ממקומם, והקדוש ברוך הוא קם מכסא דין ויושב בכסא רחמים ומרחם על ישראל, ולא נתנת רשות למקטרג. וישראל יושבים לפני הקדוש ברוך הוא בתשובה ותוקעים בשופר, מתעורר רחמים, שהרי אותו קול שיוצא הוא התעוררות הרחמים. ואז המלשין לא יכול לעמוד לפני כסא הרחמים, שהרי לא בא מאותו צד ולא נמצא קטגור.</p>
<p>ביומא דכיפורי דאיהו חתימא דדינא וקיימי ישראל בקדושתא דמרייהו⁷ בההוא יומא בגין דלא יקרב דלטורא למקדשא יהבין ליה שעיר דאתי מסטרא דרוחא מסאבא⁸ והוא מסאבא⁹ ורוח מסאבא אתהני ביה הוא אתעסק ביה ולא אתקרב למקדשא (מסאבא) [לסאבא] וכדין אנפין נהירין וישראל אשתזבין מניה בזמנא אחרא¹⁰ כד סניאון¹¹ חובי בני נשא האי דלטורא בשעתא דדינא אתער על חובי עלמא</p>	<p>ביום הכפורים שהוא חתימת הדין, וישראל עומדים בקדושת רבונם, באותו יום, כדי שלא יקרב מלשין למקדש, נותנים לו שעיר, שבא מצד רוח הטומאה והוא טמא, ורוח טומאה נהנה ממנו. הוא מתעסק בו, ולא מתקרב למקדש לטמא, ואז הפנים מאירות, וישראל נצולים ממנו. בזמן אחר, כשרבים חטאי בני האדם, המלשין הזה בשעת הדין מתעורר על חטאי העולם,</p>
<p>השממות דף רנד/ב</p>	

¹ כל העולם הוו בימי נח תחת רשותו של הקב"ה ואין לשרים חלק בהם כלל ועיקר אמנם כשבאו דור הפלגה עקרו עצמם מתחת רשות הבורא ושעבדו עצמם תחת הקל' והטומאה והיינו הבה נבנה לנו עיר ומגדל וכו' בא הקב"ה וקרא לע' שרים ואמר הבה נרדה ונבלה שם ונשביתם ממחשבתם ויהיו תחת הקליפה נפרדים כל א' תחת א' מכם ואותו העיר והמגדל וכו' (אור יקר).

² על עלמא בכלל (אור יקר).

³ בפרט (אור יקר).

⁴ אותם שהם חיים לראות דינם והם ג' ספרים שפי' רז"ל (אור יקר).

⁵ בינה (אור יקר).

⁶ היינו בתקיעות מיושב (אור יקר).

⁷ בה' עינויין (אור יקר).

⁸ גורל א' לעזאזל ממש חלקו וגורלו בא לו (אור יקר).

⁹ שמזכירים בו שם הרשע ומטמא (אור יקר).

¹⁰ שהקב"ה יושב ודן את העולם מפני רוע מעלליהם (אור יקר).

בראשית

<p>כדין איהו אתי ואשתכח דלטורא קמי קב"ה ואסתאב מקדשא וכל אנפין עציבין¹ ודינא אשתכח וע"ד (בראשית ו יג) קץ כל בשר בא לפני בא לפני ודאי למתבע חובי עלמא בגין דאינון גרמו³</p>	<p>אז הוא בא, ונמצאת הלשנה לפני הקדוש ברוך הוא, והמקדש נטמא, וכל הפנים עצובות, ונמצא הדין, ועל זה "קץ כל בשר בא לפני", "בא לפני" ודאי, לתבוע חטאי העולם, משום שהם גרמו.</p>
<p style="text-align: center;">סימן יא דף סה ע"ב⁴</p>	
<p>צוה ה' אמר רבי יוסי זכאין אינון ישראל דאטייהיב להון אורייתא קדישא ואינון משתדלי בה ימא ולילי תא הזי דהא משמע⁵ דאלולי דאשתכח נח עם תיבותא באתחברותא כחדא לא אשתזיב אסתים מן עינא בנו תיבותא קמו ואזלו אמר ההוא יודאי בודאי כתיב (שם יד) עשה לך תיבת עצי גופר לך לגרמך⁶ בגין לאתחברא בהדה ולאשתזבא בה מה כתיב (שם כב) ויעש נח ככל אשר צוהו וגו'⁸</p>	<p>"צוה ה'". אמר רבי יוסי, אשרי ישראל שנתנה להם תורה קדושה, והם עוסקים בה ימים ולילות. בא וראה, שהרי משמע שולא שנמצא נח עם התיבה בהתחברות כאחד, לא היה ניצול, נסתר מן העין בתוך התיבה. קמו והלכו. אמר אותו יהודי, כתוב "עשה לך תיבת עצי גופר", לך לעצמך, כדי להתחבר עמה ולהינצל בה. מה כתוב, "ויעש נח ככל אשר צוהו" וגו'.</p>
<p style="text-align: center;">סימן יב דף סז ע"ב ולא הוו עשרה סתרי תורה⁹</p>	
<p>(בווהר ישן נמצא זה) מה השיב הקב"ה לנח כשיצא מן התיבה וראה את העולם חרב והתחיל לבכות לפניו ואמר, רבונו של עולם, נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך וכו'. השיבו הקב"ה ואמר רעיא שטיא השתא אמרת דא למה לא אמרת בשעתא דאמרית לך (שם זא) כי אותך ראיתי צדיק לפני וגו' ואח"כ (שם ו יז) הנני מביא את המבול מים ואח"כ עשה לך תיבת עצי גופר כל האי אתעכבית ואמרית לך בגין דתבעי רחמין על עלמא ומכדין שמעתא דתשתזיב בתיבותא לא עאל בלבך (למבעי רחמין על ישובא) [בישותא] דעלמא ועבדת תיבותא ואשתזיבת וכען דאתאביד עלמא פתחת פומך למללא קדמי בעיין ותחנונים כיון דחזא נח כך אקריב קרבנין ועלוון דכתיב (שם ח כ) ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור וגו'</p>	<p>מה השיב הקדוש ברוך הוא לנח כשיצא מהתיבה וראה את העולם חרב, והתחיל לבכות לפניו ואמר, רבונו של עולם, [אתה] נקראת רחום, היה לך לרחם על בריותיך וכו'. השיבו הקדוש ברוך הוא ואמר, רועה שוטה, עכשיו אתה אומר את זה, למה לא אמרת בשעה שאמרתי לך "כי אותך ראיתי צדיק לפני" וגו'. ואחר "הנני מביא את המבול מים", ואחר כך "עשה לך תיבת עצי גופר", כל זה התעכבתי ואמרתי לך כדי שתבקש רחמים על העולם. ומאז שמעת שתינצל בתיבה, לא נכנס בלבך לבקש רחמים על ישוב העולם, ועשית תיבה וניצלת. וכעת, שנאבד העולם, פתחת פיך לומר לפני בקשות ותחנונים. כיון שראה נח כך, הקריב קרבנות ועולות, שכתוב "ויקח מכל הבהמה הטהורה ומכל העוף הטהור" וגו'.</p>

¹ שהמלכות יטה לצד הדין וישפיע לחצונים (אור יקר).

² כלומר כל פני הספירות מהופכים לדין ודינא אתשכחת בתחתונים (אור יקר).

³ החצונים ע"י יצר הרע וכך דרכו יורד ומקטרג עולה ומשטיין יורד ונוטל נשמה (אור יקר).

⁴ עי' אור יקר פרשת נח ש"א סי' יא שזה לא נספח אלא עצם המשך הגרסא.

⁵ כלומר אם היה נח מרכבה אל א' מהמדות האחרות כמו אל החסד וכיוצא לא נצול אבל עתה שהיה מרכבה אל היסוד היה לו הצלה (אור יקר).

⁶ מפני היותו מרכבה ליסוד ואסתיים מעינא כעין היסוד המסתתר בחביון המלכות. אמנם אם היה מרכבה למדה אחרת שאין דרכה להסתתר היה פוגע בו הדין ונגוע כיון שלא נשתתף מדת רחמים במבול (אור יקר).

⁷ כלומר תקן עצמך כדי שתהיה מרכבה בשלימות כדי שתהיה ראוי ליכנס בתיבה שאין לך הצלה זולתה כדפי' (אור יקר).

⁸ שהשלים עצמו להיותו ראוי ליכנס לתיבה (אור יקר).

⁹ ז"ח, מדרש הנעלם כג ע"א במהדורת הרב ראובן מרגלית.

בראשית

<p>אמר רבי יוחנן בא וראה מה בין צדיקים שהיו (להם) לישראל אחר נח ובין נח לא הגין על דורו ולא התפלל עליהם כאברהם דכיון דאמר קב"ה לאברהם (שם יח כ) זעקת סדום ועמורה כי רבה מיד (שם כג) ויגש אברהם ויאמר וגו' והרבה תחנונים לפני הקב"ה עד ששאל שאם ימצא עשרה צדיקים שיכפר לכל המקום בעבורם וחשב אברהם שהיו בעיר עם לוט ואשתו ובנותיו עשרה צדיקים ולפיכך לא התפלל אח"כ בא משה והתפלל והגין על דורו כיון שאמר הקב"ה (שמות לב ח) סרו מהר מן הדרך מיד עמד משה בתפלה (שם יא) ויחל משה וגו' עד שאחזתו חלחלה רבנן אמרי לא הניח משה להקב"ה עד שנתן נפשו עליהם מן העולם הזה ומן העולם הבא שכתוב "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת".</p>	<p>אמר רבי יוחנן, בא וראה מה בין צדיקים שהיו לישראל אחר נח ובין נח. נח לא הגין על דורו ולא התפלל עליהם כאברהם, שכיון שאמר הקדוש ברוך הוא לאברהם "זעקת סדום ועמורה כי רבה", מיד "ויגש אברהם ויאמר" וגו', והרבה תחנונים לפני הקדוש ברוך הוא, עד ששאל שאם ימצא עשרה צדיקים, שיכפר לכל המקום בעבורם. וחשב אברהם שהיו בעיר עם לוט ואשתו ובנותיו עשרה צדיקים, ולפיכך לא התפלל אחר כך. בא משה והתפלל והגין על דורו. כיון שאמר הקדוש ברוך הוא "סרו מהר מן הדרך", מיד עמד משה בתפלה, "ויחל משה" וגו', עד שאחזתו חלחלה. רבותינו אמרו, לא הניח משה לקדוש ברוך הוא עד שנתן נפשו עליהם מן העולם הזה ומן העולם הבא, שכתוב "ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת".</p>
<p>אמר רבי יוסי מהכא (תהלים קו כג) ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו אמר רבי יהושע מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו אמר בלבו אולי לא אמלט דכתיב (בראשית ז א) כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה כלומר לפי הדור ולפיכך לא ביקש רחמים עליהם אמר רבי אלעזר אפילו הכי הוה ליה למבעי רחמי על עלמא בגין דניחא ליה לקב"ה מאן דיימר טבא על בנוי מנא לן מגדעון בר יואש דלא הוה זכאי ולא בר זכאי ומשום דאמר טיבותא על ישראל אמר ליה קב"ה (שופטים ו יד) לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין מהו בכחך זה טיבותא דאמרת על בני רבי אלעזר שאיל וכו'</p>	<p>אמר רבי יוסי, מכאן "ויאמר להשמידם לולי משה בחירו עמד בפרץ לפניו". אמר רבי יהושע, מה ראה נח שלא בקש רחמים על דורו. אמר בלבו, אולי לא אמלט, שכתוב "כי אותך ראיתי צדיק לפני בדור הזה", כלומר לפי הדור, ולפיכך לא בקש רחמים עליהם. אמר רבי אלעזר, אפילו [אם] הכיר, היה לו לבקש רחמים על העולם, משום שנוח לקדוש ברוך הוא מי שיאמר טוב על בניו. מנין לנו, מגדעון בן יואש, שלא היה צדיק ולא בן צדיק, ומשום שאמר טוב על ישראל, אמר לו הקדוש ברוך הוא, "לך בכחך זה והושעת את ישראל מיד מדין". מה זה "בכחך", זה הטוב שאמרת על בני. ר"א שאל וכו'.</p>
<p>סימן יג דף ע"ב לאנהרא אפי ארעא</p>	
<p>עוד פתח ההוא ינוקא ואמר (שיה"ש א ג) לריח שמניך טובים". לריח [של] מי. אלא יש ריח ויש ריח. ריח הקרבן וריח הקטורת. ריח הקרבן מקריב ומייחד כל אותם שבטים של הקטורת ומאיר אותם נרות עליונים, נהרי אפרסמון טהור. ועל זה היו שני מזבחות, מזבח הקטורת ומזבח העולה. מזבח</p>	<p>עוד פתח אותו תינוק ואמר, "לריח שמניך טובים". לריח [של] מי. אלא יש ריח ויש ריח. ריח הקרבן וריח הקטורת. ריח הקרבן מקריב ומייחד כל אותם שבטים של היכל בית דוד, וריח הקטורת מקריב ומייחד ומאיר אותם נרות עליונים, נהרי אפרסמון טהור. ועל זה היו שני מזבחות, מזבח הקטורת ומזבח העולה. מזבח</p>

¹ עי' בהגרא בתיקו"ז סז ע"ג: ואתער שיר השירים כו' - לעורר אהבת דודים, שכולו מוסב על זה, והן שלהבת רשפ"ה מים רבים, ושלהבת הוא ע"י הפתילה הדולקת, וז"ש ואדליק נהורא כו'. וכל שיר השירים לאדלקא בוצינין, כמ"ש בפ' תרומה (קמז ע"א) ובז"ח בכמה מקומות. ועי' רח"ו ח"ג קמט ע"א.

² עי' לעיל ד ע"ב.

בראשית

<p>מדבחי'ן הוו מזבח הקטורת ומזבח העולה; מזבח הקטורת איהו פנימאה מזבח העולה איהו לבר ריח מזבח העולה מתקין לאנהרא בוצינין תתאין ריח מזבח הקטורת מתקין לאנהרא בוצינין עלאין ועל דא לריח שמניך טובים לריח דההוא קטרת שמניך טובים</p>	<p>הקטורת הוא פנימי, מזבח העולה הוא חיצוני. ריח מזבח העולה מתוקן להאיר מאורות תחתונות, ריח מזבח הקטורת מתוקן להאיר מאורות עליונות. ועל זה "לריח שמניך טובים", לריח של אותה הקטורת, שמניך טובים.</p>
<p>בא וראה שני מזבחות הן מזבח פנימי לעילא מזבח חיצון לתתא מזבח הפנימי הוא שלם וזהו דכתיב המזבחה בתוספת ה"א וכך בכל מקום ומזבח החיצון הוא חסר ה"א כמו (דברים כב) נערה נער חסר ה"א² אשתכח דמאתערותא דמזבח [החיצון] (הפנימי) של מטה אתער מזבח הפנימי של מעלה ובמה אתער בריח הקטורת הקטורת של מעלה ויתער ריח הקרבן של מטה ועל דא לריח שמניך טובים אינון בוצינין נהירין ונציצין כתיב הכא טובים וכתוב התם (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב</p>	<p>בא וראה שתי מזבחות הן, מזבח פנימי למעלה, מזבח חיצון למטה. מזבח הפנימי הוא שלם, וזהו שכתוב "המזבחה", בתוספת ה"א, וכך הוא בכל מקום. ומזבח החיצון הוא חסר ה"א, כמו נערה, נער חסר ה'. נמצא שמהתעוררות המזבח הפנימי (החיצון) של מטה, מתעורר מזבח הפנימי של מעלה. ובמה מתעורר, בריח הקטורת, הקטורת של מעלה, ויעורר ריח הקרבן של מטה. ועל זה "לריח שמניך טובים", אותם מאורות מאירים ונוצצים. כתוב כאן טובים, וכתוב שם "וירא אלהים את האור כי טוב".</p>
<p style="text-align: center;">סימן יד דף פב [ע"ב] [ע"א]³</p>	
<p>ויהי כבוא אברם מצרימה (שם יב יד) כבואם מבעי ליה ושרה היכן היתה אלא אברהם אעלה בתיבותא וסגר עלה כיון דמטא למצרים אמרו ליה הב מכסא</p>	<p>"ויהי כבוא אברם מצרימה". היה צריך [לכתוב] כבואם, ושרה היכן היתה. אלא אברהם הכניסה לתיבה, וסגר עליה. כיון שהגיע למצרים, אמרו לו, שלם מכס.</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנה/א</p>	
<p>[אמר אנא יהיב מכסא אמרו ליה מאנין את טעיין⁴ אמר אנא יהיב] דמאנין אמרו ליה מטכסא את טעיין⁵ אמר אנא יהיב דמטכסא אמרו ליה מרגלאן את טעיין אמר להו אנא יהיב מכסא דמרגלאן אמרו ליה אי אפשר אלא למפתח תיבותא ונחזי מה בגווה כיון דפתחי תיבותא אתנהרא ארעא דמצרים מנהורא דילה⁶ הה"ד</p>	<p>אמר, אני אתן מכס. אמרו לו, כלים אתה טוען. אמר, אתן [מכס] של כלים. אמרו לו, משי משובח אתה טוען. אמר, אתן [מכס] של משי משובח. אמרו לו, מרגליות אתה טוען. אמר להם, אתן מכס של מרגליות. אמרו לו, אי אפשר אלא לפתוח את התיבה ונראה מה בתוכה. כיון</p>

¹ סוד הקרבן להעלות העולמות ממדרגה למדרגה עד שמלכות דעשיה יעלה פנימיותה ונעשה חיצוניות לחיצוניות נה"י דעשיה ואז מתעלה האור של חיות הקלי' ונעשה חיצוניות למלכות הנזכרת שהחיצוניות שלה נעשה פנימיות לאותו האור, ואם כן בהכרח צריך (לצרף) [להדביק] ענין הקטרת לקרבן להכין מקום שבו יחול האור העולה ע"י הקטרת (רמ"ז בראשית קא ע"א).

² עי' לעיל נא ע"א.

³ מופיע באור יקר (לך לך ש"ב סי' ג) כעיקר הזהר.

⁴ כלי בית שאינם פורעין מס כל כך (אור יקר).

⁵ משי (אור יקר). משי מובחר. וכל הענין הוא בב"ר פ' לך לך פ' מ' (נ"א).

⁶ תימא הא מנא ליה בשלמא מאי דקאמר לעיל ניחא דקרא אוכח דכתיב ויהי כבא אברם ולא אמר כבואם משמע דבתיבה אעלא, ומדכתיב ויראו המצרים וכי אשה צנועה שאין מכירה היה מכרת עצמה להם אלא ודאי על ידי המכס, אמנם אומרו אתנהרא ארעא דמצרים מנא ליה ואפשר לומר מדכתיב ויראו המצרים וכתוב ויראו אותה שרי פרעה והא כיצד שתי ראיות אלו אלא מה שראו בעלי המכס היינו המצרים ומה שראו שרי פרעה היינו נהורא שנתפטשה בכל מצרים ושאלו על מה היה זה וידעו ענין האשה ומשם ראו אותה (אור יקר). עי' ב"ב נח ע"א: א"ר בנאה נסתכלתי בשני עקיביו [של אדה"ר] ודומים לשני גלגלי חמה

בראשית

<p>(בראשית יב יד) ויראו המצרים את האשה וגו' אמר ר' יהודה ויהי כבואם מצרים הוה ליה למימר אלא בתיבה וכו'</p>	<p>שפתחו את התיבה, האירה ארץ מצרים מהאור שלה, זהו שכתוב "ויראו המצרים את האשה" וגו'. אמר רבי יהודה, ויהי כבואם מצרימה היה לו לומר, אלא בתיבה וכו'.</p>
<p>סימן טו דף קד ע"ב במדרש הנעלם על תיבת חמשים וז"ל</p>	
<p>חמשים הם כנגד חמשים שערי בינה, והם ראויים להציל כל העולם בצדקתם, וה' הודה לדבריה וכשראתה שלא מצאה אמרה (בראשית יח כח) אולי יחסרון חמשים הצדיקים המשה כלומר אולי יש בהם בני אדם שעסקו בדיעת שמך שהוא השם במלואו שהוא מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א כמספר אדם שנאמר (דברים יב) ועתה ישראל מה יי' אלהיך שואל וכשלא מצאה חוזרת לומר אולי ימצאון שם ארבעים (ככתוב בדפוס)</p>	<p>חמשים הם כנגד חמשים שערי בינה, והם ראויים להציל כל העולם בצדקתם, וה' הודה לדבריה. וכשראתה שלא מצאה, אמרה "אולי יחסרון חמשים הצדיקים חמשה", כלומר, אולי יש בהם בני אדם שעסקו בדיעת שמך, שהוא השם במלואו, שהוא חמשה וארבעים, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, כמספר אדם, שנאמר "ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל". וכשלא מצאה, חוזרת לומר, "אולי ימצאון שם ארבעים".</p>
<p>סימן מז שם אחר תיבת הארבעים</p>	
<p>עוד פותחת ואומרת רבש"ע אולי ימצאון שם שלשים כלומר אולי יש ביניהם צדיקים שעסקו והשיגו אותם הלי מעלות הרמוזות בנבואת יחזקאל ב' (א א) ויהי בשלשים שנה והם כלולים בל"ב נתיבות חכמה שהם כ"ב אותיות וי' ספירות וכן אולי יש ביניהם אנשים צדיקים יחידי סגולה המייחדים ב' פעמים ביום בפסוק (דברים ו ד) שמע ישראל שבה כלולים י' ספירות במלת אחד האל"ף עם החי"ת הם תשעה והמלה א' הרי עשרה</p>	<p>עוד פותחת ואומרת, רבוננו של עולם, "אולי ימצאון שם שלשים". כלומר, אולי יש ביניהם צדיקים שעסקו והשיגו אותם השלשים מעלות הרמוזות בנבואת יחזקאל בפסוק "ויהי בשלשים" (שנה), והם כלולים בשלשים ושתים נתיבות חכמה, שהם עשרים ושתים אותיות ועשר ספירות. וכן אולי יש ביניהם אנשים צדיקים יחידי סגולה המייחדים שתי פעמים ביום בפסוק שמע ישראל, שבה כלולים עשר ספירות במלת אחד. האל"ף עם החי"ת הם תשעה, והמילה א' הרי עשרה.</p>
<p>והד' אמר דהע"ה עלה (תהלים קיח כ) זה השער לה' צדיקים יבואו בו ודלת מלשון שער ושתי פעמים ביום הרי עשרים וכשאינה מוצאה</p>	<p>והד' אמר דוד המלך עליו השלום עליה "זה השער לה' צדיקים יבואו בו". ודלת מלשון שער, ושתי פעמים ביום, הרי</p>

הכל בפני שרה כקוף בפני אדם שרה בפני חוה כקוף בפני אדם חוה בפני אדם אדם בפני אדם
שכינה כקוף בפני אדם. יש ג' בחי', והם: שמש וירח, חמה ולבנה, חרס וסהר. ושמש וירח הוא בבריאה, חמה
ולבנה הוא ביצירה, חרס וסהר הוא בעשיה, וכמ"ש הרב בפע"ח (שער הזמירות פרק ד) וכו', שכולם אסתיומו
נהורייהו מאדה"ר, כי הרי גופו היה כלול מכל הג' עולמות ב"ע וכנ"ל והיה אור גופו יותר גדול מכולם, וכו'
ומ"ש ב"ב (נח ע"א) שני עקיביו דומים לשני גלגלי חמה, זה הוא לאחר החטא שנתחשך אז לגמרי אך ע"י
המיתה נזדכך וכמ"ש בספר עיון יעקב, ועכ"ז לא נזכך לגמרי כמו קודם החטא, ואינם דומים מעתה רק כגלגלי
חמה. וכו' משום שהרי גם הגוף שלו הוא יצא ונעשה מעקב ורחל דאצילות שהיו אז במדרגת יש"ס ותבונה,
והיה כלול כל הגוף שלו מבחי' אצילות ג"כ כנ"ל בדברינו, והיה מוכן מתחילה להיות עיקר דירתו בגן עדן,
והשמש והירח שניתנו להאיר על הארץ הוא רק לכל חלקי העולם אשר מחוץ לגן עדן (דע"ה ח"ב כט ע"ד).

¹ תירץ להני ב' ראיות בדרך אחרת ואמר, כי ויראו המצרים היינו נערי שרי מצרים העומדים על המכס
שראו אותה בתוך התיבה בעת פתיחתה ושרי פרעה היינו שאחר שהיה זה הוליוכה לפני אדונייהם השרים
הממונים על המכס והוציאוה ואפשר שהוציאוה לחושבם שאי אפשר היות אור זה יופי אשה אלא איזו אבן
טובה היה בתוך תיבה וכיוצא ולכך אפיקו לה וחמו לה כמלקדמיתא שמעצמותה היה האור והיופי ולא
אחשוב היות ענין זה רק אור שכינה שהיה עמה ונתגשם האור ונתלבש בה עד היותו מושג אפילו לרשעים
(אור יקר).

בראשית

<p>חוזרת ופותרת ואומרת רבש"ע אולי ימצאון שם עשרה כלומר אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת דהא תנן כל הנמנה עם עשרה ראשונים לבית הכנסת נוטל שכר כנגד כלם שבאים אחריו מה כתיב (בראשית יח לב) לא אשחית בעבור העשרה כל זה יש לנשמת הצדיק ללמד סניגוריא וזכות על הרשעים להשקיט האף והחמה</p>	<p>עשרים. וכשאינה מוצאה, חוזרת ופותרת ואומרת, רבונו של עולם, "אולי ימצאון שם עשרה", כלומר, אולי ימצא ביניהם מי שעוסק בעשרה מאמרות ובעשרת הדברות בכל יום. וכן אולי ימצאון ביניהם עשרה שמקדימים לבית הכנסת, שהרי שנינו, כל הנמנה מעשרה ראשונים לבית הכנסת, נוטל שכר כנגד כולם שבאים אחריו. מה כתוב, "לא אשחית בעבור העשרה". כל זה יש לנשמת הצדיק ללמד סניגוריה וזכות על הרשעים, להשקיט האף והחמה.</p>
<p>וכיון שלא מצאה שום זכות ללמד מה כתיב (שם לג) וילך יי' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו מהו למקומו למקום מעלתו הידועה ואז נסתלק הדיין ונסתלק הסניגור והקטיגור מקטרג וזהו (שם יט א) ויבאו שני המלאכים סדומה בערב וכו' ולוט הוא שמן הוא יצה"ר יושב בשער סדום כי שם ביתו דכתיב (שם ד ז) לפתח חטאת רובץ ומתחבר עם בני אדם ומטעה אותם עד שמורידם לבאר שחת והוא גם כן עמהם נידון על שהטעה אותם ויורד עד צערא דגיהנם וזהו (שם יט כ) הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה הרוצח הוא עשו שופך דמים והיא מצער ואע"פ שיורד ונידון שם עם כל זה תאותו וחשקו לחזור ולהטעות לאחרים וזהו (שם ל) ויעל לוט מצוער</p>	<p>וכיון שלא מצאה שום זכות ללמד, מה כתוב, "וילך ה' כאשר כלה לדבר אל אברהם ואברהם שב למקומו". מהו "למקומו", למקום מעלתו הידועה, ואז נסתלק הדין ונסתלק הסניגור, והקטגור מקטרג. וזהו "ויבאו שני המלאכים סדומה בערב" וגו'. ולוט הוא שטן, הוא יצר הרע, יושב בשער סדום כי שם ביתו, שכתוב "לפתח חטאת רובץ", ומתחבר עם בני אדם ומטעה אותם עד שמורידם לבאר שחת. והוא גם כן עמהם נדון על שהטעה אותם, ויורד עד צערה של גיהנם, וזהו "הנה נא העיר הזאת קרובה לנוס שמה". הרוצח הוא עשו שופך דמים. והוא מצער. ואף על פי שיורד ונדון שם, עם כל זה תאותו וחשקו לחזור ולהטעות לאחרים, וזהו "ויעל לוט מצוער".</p>
<p>סימן יז דף קה ע"ב לאברהם</p>	
<p>[ואברהם היה יהיה יהיה בני' שלשים יומא] [זמנא] חדא נפיק ר' שמעון [וחמא] [וחזא] עלמא דחשיך ואפיל ואסתתם נהוריה א"ל [לר' אלעזר בריה] [רבי אלעזר] תא ונחזי מה בעי קב"ה [למעבד בעלמא] אזלו ואשכחו חד מלאכא דדמי לטורא רברבא ואפיק תלתין שלהובין דנורא מפומיה א"ל ר"ש מה את בעי למעבד א"ל בעינא למחרביה לעלמא בגין דלא שכיחי תלתין זכאין בדרא דהכי גזר קב"ה על אברהם דכתיב (שם יח יח) [ואברהם] היו יהיה בני' תלתין א"ל ר"ש במטו מנך זיל קמי קב"ה ואימא ליה בר יוחאי שכיחי [בארעא] [בעלמא] אזל ההוא מלאכא קמיה דקב"ה ואמר ליה מאריה דעלמא גלי קמך מה דאמר לי בר יוחאי א"ל קב"ה זיל אחרביה לעלמא ולא תשנח בבר יוחאי</p>	<p>פעם אחת יצא רבי שמעון וראה שהעולם חשוך ואפל ונסתם אורו. אמר לו רבי אלעזר בנו, בא ונראה מה רוצה הקדוש ברוך הוא לעשות בעולם. הלכו ומצאו מלאך אחד שדומה להר גבוה, ומוציא שלשים שלהבות אש מפיו. אמר לו רבי שמעון, מה אתה רוצה לעשות. אמר לו, רצוני להחריב את העולם, משום שלא נמצא שלשים צדיקים בדור, שכך גזר הקדוש ברוך הוא על אברהם, שכתוב "היו יהיה", בגימטריא שלשים. אמר לו רבי שמעון, בבקשה ממך, לך לפני הקדוש ברוך הוא ואמור לו, בר יוחאי מצוי בארץ. הלך אותו מלאך לפני הקדוש ברוך הוא ואמר לו, רבונו של העולם, גלוי לפניך מה שאמר לי בר יוחאי. אמר לו הקדוש ברוך הוא, לך תחריב את העולם ואל תשגיח בבר יוחאי.</p>

¹ ז"ח כו ע"א.

² ע"י לעיל ריח ע"א.

בראשית

<p>כד אתא חזייה ר"ש למלאכא א"ל אי לא תיזיל גזירנא עלך דלא תיעול לשמיא ותהוי באתר עזא ועזאלי וכד תיעול קמי קב"ה אימא ליה אי לית תלתין זכאין בעלמא להוון עשרין (דהכי) [ואח"כ] כתיב (שם לא) לא אעשה² בעבור העשרים ואי לית כ' להוון עשרה דהכי כתיב (שם לב) לא אשחית בעבור העשרה ואי לית עשרה להוון תרין דאינון אנא וברי דהכי כתיב (דברים יז ו) על פי שנים עדים יקום דבר ואין דבר אלא עולם דכתיב (תהלים לג ז) בדבר יי' שמים נעשו ואי לית תרין הא אית חד ואנא הוא דכתיב (משלי י כה) וצדיק</p>	<p>כשבא וראה רבי שמעון את המלאך, אמר לו, אם לא תלך, גוזרני עליך שלא תכנס לשמים, ותהיה במקום של עזא ועזאל, וכשתכנס לפני הקדוש ברוך הוא, אמור לו, אם אין שלשים צדיקים בעולם שיהיו עשרים, שכך כתוב לא אעשה בעבור העשרים. ואם אין עשרים, שיהיו עשרה, שכך כתוב "לא אשחית בעבור העשרה". ואם אין עשרה, שיהיו שנים, שהם אני ובני, שכך כתוב "על פי שני עדים וגו' יקום דבר". ואין דבר אלא עולם, שכתוב "בדבר ה' שמים נעשו". ואם אין שנים, הרי יש אחד, ואני הוא, שכתוב "וצדיק</p>
<p>השמטות דף רנה/ב</p>	
<p>יסוד עולם³ בה שעתא קל מן שמיא נפק ואמר זכאה חולקך ר"ש דקב"ה גזר לעילא ואת מבטל לתתא בודאי עלך אתמר (תהלים קמה יט) רצון יראיו יעשה⁴</p>	<p>יסוד עולם". באותה שעה יצא קול משמים ואמר, אשרי חלקך רבי שמעון, שהקדוש ברוך הוא גוזר למעלה, ואתה מבטל למטה. בודאי עליך נאמר "רצון יראיו יעשה".</p>
<p>סימן יח דף קו ע"א</p>	
<p>מתמשים עד עשרה דאיהו שרותא עד עשרה דאיהו עשרה סופא דדרגין וכיון דמטא עד עשרה אמר מכאן ולתתא לאו אתר לקיימא בתשובה ותב ואמר ארבעים בגין דישתזבון ד' קריין ותב ואמר שלשים בגין דישתזבון ג' קריין ותב ואמר עשרים בגין דישתזבון תרין קריין ותב ואמר עשרה בגין דישתזיב קרתא חדא מאינון חמשה בגיני כך לא נחית לתתא מן עשרה</p>	<p>שהוא ראשית עד עשרה, שהוא עשרה סוף הדרגות. וכיון שמגיע עד עשרה אמר, מכאן ולמטה אין מקום לעמוד בתשובה. ושב ואמר ארבעים כדי שינצלו ארבע ערים. ושב ואמר שלשים כדי שינצלו שלש ערים. ושב ואמר עשרים כדי שינצלו שתי ערים. ושב ואמר עשרה כדי שתנצל עיר אחת מאותן החמש, לכן לא ירד למטה מן עשרה.</p>
<p>סימן יט דף קיח ע"ב באר שבע⁵</p>	
<p>וישכם אברהם בבקר וכו' ר' ברוקא אמר מהו (בראשית כא יד) שם על שכמה⁶ אלא [מלמד] שהזהירה על עול האמונה ולעמוד במה שהיתה (בתחילה) [רגילה בתחלה עמו] כתיב הכא שם על שכמה וכתיב התם (שמות טו כה) שם שם לו חק ומשפט⁵ מה להלן עול השכינה, אף כאן עול השכינה. מה עשתה, כיון שראתה</p>	<p>"וישכם אברהם בבוקר" וגו'. רבי ברוקא אמר, מה זה "שם על שכמה". אלא שהזהירה על על האמונה, ולעמוד במה שהיתה בתחלה. כתוב כאן "שם על שכמה", וכתוב שם "שם שם לו חק ומשפט". מה להלן עול השכינה, אף כאן עול השכינה. מה עשתה, כיון שראתה</p>

¹ עי' לעיל לז ע"א.

² אשחית (נוסח הפסוק).

³ עי' לעיל ד ע"א ורח"ו שם.

⁴ עי' לעיל י ע"א. ועי' תיקו"ז קט ע"א: כגוונא דנשמטא דרכיב על גופא וצדיק בהאי אתר אתמר ביה צדיק מושל יראת אלהים בגין דאיהו מהפך דינא לרחמי. עי' שער הגלגולים הק' יח: יש אדם שיוכל להשיג עד נפש מעולם האצילות, והוא ממלכות דאצילות. וכן יותר למעלה מכל בחי' אצילות. ודע, כי אם יזכה האדם להיות בו רוח מן היסוד דאצילות, יהיה נקרא איש האלהים, בעלה דמטרוניתא, ועליו נאמר צדיק מושל יראת אלהים.

⁵ זר"ח פב ע"א.

⁶ שם מקום הדעת (בהגר"א בתיקו"ז נא ע"ד).

בראשית

<p>(על) [עול] השכינה מה עשתה כיון שראתה עצמה יוצאת (מרשותו) [מתחת רשותו] של אברהם הזרה לקלקולה דכתיב (בראשית כא יד) ותלך ותתע מהו ותתע שתעתעה אחר עבודת כו"ם וגלולי בית אביה כתיב הכא ותתע וכתיב התם (ירמיה י טו) הבל המה מעשה תעתועים</p>	<p>עצמה יוצאת מרשותו של אברהם, חזרה לקלקולה, שכתוב "ותלך ותתע". מה זה "ותתע", שתעתעה אחר עבודה זרה וגלולי בית אביה. כתוב כאן "ותתע", וכתוב שם "הבל המה מעשה תעתועים".</p>
<p>סימן כ דף רו ע"א בהו וגו'</p>	
<p>כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו³³⁶ (בראשית ז כב) שאל (רבי חייא לר' אבא) [רבי אבא לר' חייא] אמריתון דנשמתא לא עיילא בבר נש עד (דאסתכל) [דיסתכל] בפולחנא דקב"ה; וכדין להוי ליה (ההיא) נשמתא ואמריתון דנשמתא היא קדישא מעליא על כלא אם כן מה הוא דאמר קרא כל אשר נשמת רוח חיים (וגו') [באפיו מכל אשר בחרבה מתו למה מתו] הואיל והוה להו נשמתא הוה להו לאשתזבא לא הוה בידיה</p>	<p>"כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו". שאל רבי חייא את רבי אבא, אמרתם שנשמה לא נכנסת לבן אדם עד שמתבונן בעבודת הקדוש ברוך הוא, ואז תהיה לו אותה נשמה. ואמרתם שהנשמה היא קדושה למעלה על הכל. אם כן, מה זה שאמר הכתוב "כל אשר נשמת רוח חיים" וגו', הואיל והיתה להם נשמה, היה להם להינצל, לא היה בידו.</p>
<p>אתו שיילוה לר' אלעזר ברבי שמעון אמר להו כך הוא (והא קרא) [ודאי וקרא] מסייע ליה דהכי אמר אבוי דכי אתא טופנא לא (חזא) [הוה] בר נש דיעביד קב"ה בגיניה אלא נח (וזכותיה) [ובנוהי וזכותהון] לא הוה אלא לאגנא עליהון ועל בתיהון דלא הוה (זכותיה) [סגי זכותהון] כל כך לאגנא על כל דרא ואינון דהוו זכאין בקדמיתא כגון חנוך (ירד דהוו להו) [וירד דהוה להון] נשמתא קדישא וחזיין למעבד קב"ה בגיניהון (בחרבה מתו) [מיתו מקדמת דנא] והיינו דאמר [קרא] כל אשר נשמת רוח חיים באפיו אינון דנשמתא קדישא הוה בהון ולא תימא דעל אינון דהוו בטופנא אמר אלא אתא קרא ואמר מכל אשר בחרבה מתו³³⁷</p>	<p>באו ושאלו את רבי אלעזר ברבי שמעון. אמר להם, כך הוא, ופסוק זה מסייע לו, שכך אמר אביו, שכאשר בא המבול, לא ראה אדם שיעשה הקדוש ברוך הוא בשבילו אלא נח, וזכותו לא היתה אלא להגן עליהם ועל בתיהם, שלא היתה זכותו כל כך להגן על כל הדור, ואותם שהיו צדיקים בתחלה, כמו חנוך וירד, שהיתה להם נשמה קדושה וראויים שהקדוש ברוך הוא יעשה בשבילם, "בחרבה מתו". והיינו שאמר "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו", אותם שנשמה קדושה היתה בהם. ואל תאמר שעל אלו שהיו במבול הוא אמר, אלא בא הכתוב ואמר "מכל אשר בחרבה מתו".</p>
<p>סימן כא דף רלז ע"ב</p>	
<p>אוסרי לגפן עיר"ה ולשורק"ה בני אתונו כבס ביין לבושו וכדם ענבים סותה (בראשית מט יא) תמניא דרגין כלילין בהאי קרא ארבע מנהון דמיין אהרדי תרין מנהון דמיין אהרדי ותרין אחרנין דמיין אהרדי ארבע דמיין אהרדי אינון גפן</p>	<p>"אוסרי לגפן עיר"ה ולשורק"ה בני אתונו כבס ביין לבושו וכדם ענבים סותה". שמונה דרגות כלולות בפסוק זה. ארבע מהן דומות זו לזו, שתיים מהן דומות זו לזו, ושתיים אחרות דומות זו לזו. ארבע</p>

¹ מדרש הנעלם יא ע"ב.

² עי' זהר ח"ג קנב ע"א: אורייתא אית לה גופא ואינון פקודי אורייתא וכו'. בביאור דברי הזהר, נמנים כאן ג' מדרגות: א', טפשים שלא מסתכלים אלא בלבוש שכן קוראים הם בתושב"כ ובע"פ כסיפורים בעלמא [עי' עוד בענין בביאור הגר"א על משלי א כ וכן יהל אור ח"ב כ"ח ע"ד]. ב', אינון דידעיין יתיר לא מסתכלן בלבושא אלא בגופא, עמלי תורה שמסתכלים בגוף הגילוי ולא בלבושו. ג', חכימין עבדי דמלכא עלאה אינון דקיימו בטורא דסיני, לא מסתכלי אלא בנשמתא דאיהי עקרא דכלא אורייתא ממש דהיינו שעוסקים בחכמת הנסתר (עי' הקדמת המהרח"ו לשעה"ק).

בראשית

<p>שורקה היינו גפן היינו שורקה דמנהון נפקין ענבים ומנהון מתעביד חמרא דאקרי יין וכלהו רוא חדא ומשרשא חד נפקין ונגדין ותרין דדמיין אהדי</p>	<p>שדומות זו לזו הן גפן שורקה, היינו גפן היינו שורקה, שמהם יוצאים ענבים ומהם נעשה יין שנקרא יין, וכולן סוד אחד ומשורש אחד יוצאות ונמשכות. ושתיים שדומות זו לזו.</p>
<p>עירה אתונו היינו עירה היינו אתונו ורוא חדא נינהו ובדרגא חדא כלילין ומרוא חדא נגדין</p>	<p>עירה אתונו, היינו עירה היינו אתונו, וסוד אחד הם, ובדרגה אחת כלולות, ומסוד אחד נמשכות.</p>
<p>לבושיו סות"ה היינו מלה חדא ורוא חדא (שמות כב כו) כי היא כסותו לבדה היא שמלתו לעורו זימנא קרייה כסות זימנא אחרא קרייה לבוש וזימנא אחרא קרייה שמלה וכלהו משרשא חדא נגדין ומלה חדא עבדין וחלופא דשמהון רזין עלאין כלילין בהו ומאן דדייק טעים מידי ומאן דלא דייק לא טעים ולא מידי והני תמניא דרגין רזין עלאין רמיוזין בהו אבל קרא כפשטיה קאי</p>	<p>לבושו סותה, זה דבר אחד וסוד אחד, "כי היא כסותה לבדה היא שמלתו לעורו". פעם קורא לו כסות, ופעם אחרת קוראהו לבוש, ופעם אחרת קוראהו שמלה, וכולם משורש אחד נמשכים ודבר אחד עושים, וחלוף השמות כלולים בהם סודות עליונים. ומי שדייק טעם משהו, ומי שלא דייק לא טעם כלום. ושמונה הדרגות הללו רמוזים בהן סודות עליונים, אבל הפסוק עומד כפשוטו.</p>
<p>ת"ח יעקב שלימא דאבהן הוה כד"א (בראשית כה כז) ויעקב איש תם וגו' מאי איש תם דאשתכלל מחכמתא דלעילא ומחכמתא דלתתא והיינו דכתיב (שם) יושב אהלים תרין אהלים נינהו אהל דאקרי לפנין מן הפרגוד ואהל דאקרי אחורי הפרגודי וכליל הוה מתרין סטרין מבתי גוואי ומבתי בראי</p>	<p>בא וראה, יעקב היה השלם שבאבות, כמו שנאמר "ויעקב איש תם" וגו'. מה זה "איש תם", שנתקן מן החכמה שלמעלה ומהחכמה שלמטה, והיינו שכתוב "יושב אהלים". שני אהלים הם, אהל שנקרא לפנין מן הפרגוד, ואהל שנקרא אחורי הפרגוד, וכלול היה משני צדדים, מבתי פנימיים ומבתי חיצוניים.</p>
<p>ומאן אוליף ליה ליעקב כולי האי ת"ח דהא אינון שני דהוה טמיר וגניז בהדיהו דשם ועבר שם אוליף ליה חכמתא עלאה דבתי גוואי ועבר אוליף ליה הרשתא (חכמתא) תתאה וסימניך (יהושע כד ב) בעבר הנהר ישבו אבותיכם² מעולם מאי בעבר הנהר אלא רוא הוא דכל יומיהון דאינון קדמאי לא הוו אוליפן אלא חכמתא תתאה דאתיא מבתי בראי דאקרי אחורי הפרגוד</p>	<p>ומי לימד את יעקב כל זה. בא וראה, שהרי אותן שנים שהיה טמון וגנוז עם שם ועבר, שם לימד אותו חכמה עליונה של בתים פנימיים. ועבר לימד אותו כשפות (חכמה) תחתונה. וסימן לדבר, "בעבר הנהר ישבו אבותיכם מעולם". מה זה "בעבר הנהר", אלא סוד הוא, שכל ימיהם של אותם קדמונים לא היו לומדים אלא חכמה תחתונה שבאה מבתי חיצוניים שנקראים אחורי הפרגוד.</p>
<p>ובאינון דאחורי הפרגוד הוו מתדבקין והוו מודיעין לון מלין דעתידין למיתי לעלמא ביש או טב וכדין הוו כל אינון דרין עד דאתא ההוא סטרא דקדושה עלאה ואמשיך ליה לאברהם ואודע ליה מלין דשרשא דאתמשכאן לעלמא דלהון מבתי גוואי ומתמן שאבין כל אינון דאקרין</p>	<p>ובאותם שאחורי הפרגוד היו דביקים, והיו מודיעים להם דברים שעתידים לבא לעולם, רע או טוב, ואז היו כל אותם דורות, עד שבא אותו צד הקדושה עליונה, והמשיך לו לאברהם והודיעו דברים של שרש שנמשכים לעולם שלהם מבתי פנימיים, ומשם שואבים כל אלו שנקראים</p>

¹ קול ישראל אשר ממעל לרקיע אשר על ראשיהם הנק' פרגוד ושם לפנין מן הפרגוד ז' משרתים והפרגוד עצמו סנדלפון עליון המכניס התפלות ועושה אותן עטרה (לקוטי תורה יחזקאל).
² ח"ג צט ע"א (לש"ו).

בראשית

<p>בתי בראי ומתמן מתהוון קצת מלין לא כלא וסימניך מתמצית גופא של ארץ ישראל העולם שותה ומהאי שעתא דקאים א"א</p>	<p>בתים חיצוניים, ומשם מתהוים קצת דברים, לא הכל. וסימן לדבר, מתמצית גופה של ארץ ישראל העולם שותה. ומשעה זו שעמד אברהם אבינו</p>
<p>השממות דף רנו/א</p>	
<p>ע"ה על ההוא סטרא קדישא דמיניה כלא נפיק ונגיד וביה כלא תליין נפק ליה לשעתיה מהאי סטרא דאינון בני עבר הנהרי ואתא ליה לאשתעשעא בארעא קדישא ה"ה דכתיב (יהושע כד ג) ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען ארץ כנען ממש ארעא דשאר חיילין עלאין תבירין תחותה תמן ולית להון קיומא בהדה</p>	<p>עליו השלום על אותו צד הקדושה, שממנו הכל יוצא ונמשך ובו הכל תלוי, יצא לו לשעתו מצד זה שהם בני עבר הנהר. ובא לו להשתעשע בארץ הקדושה. זהו שכתוב "ואקח את אביכם את אברהם מעבר הנהר ואולך אותו בכל ארץ כנען", ארץ כנען ממש. ארץ ששאר החיילות העליונים נשברים תחתיה שם, ואין להם קיום עמה.</p>
<p>מאמרים חדשים אשר לא היו בדפוס מנטובא ויש איזה מהם שכבר נדפסו בתקונים וזוהר חדש רשמנו ג"כ מקום תחנונם ובאו האובדים תמצא בחלק ג' דף רס"ו ע"ב עד זכאן לעילא ותתא ואחר כך שייך זה המאמר</p>	
<p>סימן כ"ב²</p>	
<p>ושחטו הפסח (שמות יב כא) אמר הקב"ה מבעשור לחדש סבו דחלא דמצרים ותפסין ליה ויהא אסיר ותפס תלתא יומין וביומא רביעאה אפיקו ליה לדינא ואתכנשו עליה לקטליה ויחמון ליה מצראי היך אתון עבדין ביה דינא ודא קשיא להו מכל מכתשין דעבד לון קב"ה³ אינון דינין דעבדו בדחליהון לבתר דיינין ליה בנורא בנין דכתיב (דברים ז כה) פסילי אלהיהם תשרפון באש אמר קב"ה (שמות יב ט) אל תאכלו ממנו נא⁴ דלא יימרון בתיאובתא דדחלא אכלין ליה אלא אתקינו ליה צלי ולא מבושל דאילו מבושל יהא טמיר ולא יחמון ליה אלא תקינו ליה מוקדא בנורא דריחיה נודף ותו רישיה עליה דלא יימרון דחיה או דמלה אחרא היא ותו (שם מו) עצם לא</p>	<p>"ושחטו הפסח". אמר הקדוש ברוך הוא, מבעשור לחודש קחו יראתם של מצרים ותפסו אותו, ויהיה אסור ותפוס שלשה ימים, וביום הרביעי הוציאו אותו לדין, ותתכנסו עליו להרגו. ויראו אותו המצרים איך אתם עושים בו דין, וזה קשה להם מכל המכות שעשה להם הקדוש ברוך הוא, אלו הדינים שעשו ביראתם. ואחר כך דנים אותו באש, משום שכתוב "פסילי אלהיהם תשרפון באש". אמר הקדוש ברוך הוא, "אל תאכלו ממנו נא", שלא יאמרו בתאבון של פחד אכלו אותו, אלא תתקנו אותו צלי ולא מבושל. שאם היה מבושל, יהא טמיר ולא יראו אותו. אלא תקנו אותו צלוי באש, שריחו נודף. ועוד, ראשו עליו, שלא יאמרו שחיה או דבר אחר היא. ועוד, "עצם לא תשברו בו", אלא שיראו עצמותיו</p>

¹ השתי נקודות הם החס"ד והגבורה ולפיקה הא' למעלה מחבירו להורות על תגבורת החסד על הגבורה ולכן נקרא גדול מלשון גדולה וכל זה על ידי התפארת המטה הגבורה לצד הימין ולכן הוא לצד השמאל להורות שהעביר הגבורה צד עבר הנהר חסד כח רחמים (פרדס רמונים שער כט פרק ג). כי הדעת נקרא עבר הנהר (רמ"ז פרשת כי תצא).

² ע"י כעין זה בח"ג רנא ע"א.

³ מכל המכות שעשה להם הקב"ה (ד"א).

⁴ נא, הוא שנצלה קצת ואינו ראוי לאכילה כי עדיין יש בו דם האיברים. וכמו כן מבושל, אפילו שימלחו אותו (שארין לומר) פורש ממנו חזרו לתוכו, ואעפ"י שכבר בטל כחו ומותר באכילה, החמיר ה' בו מן שאר הבשר ורצה שיהיה דוקא צלי אש, דנורא משאב שאיב, וגם להשליט בו כח ה' גבורות וכו', כי הדינים הקדושים כופים את החיצונים. ראשו על כרעיו, להשפיל ראשו עד הקטנות הגמור שהוא נה"י בחינות הכרעים (רמ"ז ח"ג רנא ע"א).

בראשית

<p>תשברו בו אלא דיהמון גרמוי רמאן¹ בשוקא ולא יכלין לשזבא ליה וע"ד כתיב (במדבר לג ד) ובאלהיהם עשה יי שפטים</p>	<p>מושלכים בשוק ולא יהיו יכולים להציל אותו, ועל זה כתוב "ובאלהיהם עשה ה' שפטים".</p>
<p>³³⁸²ההוא קדמאה דאשתכח בבי כנישתא ואריך בבי כנישתא³ זכאה חולקיה דאיהו קיימא [בדרגא] (בדרא) דצדיקיא בהדי שכינתא ודא איהו רזא (משלי ה יז) ומשחרי ימצאוני דא סליק בסליקו עלאה ואי תימא הא תנינן בשעתא דאתי קב"ה לבי כנישתא ולא אשכח תמן עשרה מיד כועס³³⁹ למלכא דשלח לכל (מלכי אנשי) מדינתא (בני מתא) דישתכחון עמיה ביום פלן בדוך פלן עד דהוו מזמני גרמיהו⁴ אינון בני מתא אקדים חד ואתא לההוא אתר בין כך ובין כך אתא מלכא אשכח לההוא בר נש דאקדים תמן א"ל בני מתא פלוני לאן אינון א"ל מארי אנא אקדימנא מנייהו והא אינון אתיין אבתראי לפקודא דמלכא כדין טב בעיני מלכא ויתיב תמן בהדיה (וישתעי עמיה⁵ ויתעביד) [ואשתעי עמיה ואתעביד] רחימא דמלכא בין כך אתו כל עמא ואתפייס עמיהו³⁴⁰ אבל אי בני מתא לא אתיין וחד לא אקדים⁷ (ואשתעי) [לאשתעי] קמי מלכא לאחזאה בניניהו³⁴¹ מיד כעס [ורגיז]</p>	<p>אותו ראשון שנמצא בבית הכנסת ומאריך בבית הכנסת, אשרי חלקו, שהוא עומד במדרגה של צדיק עם השכינה, וזהו סוד "ומשחרי ימצאוני". זה עולה במדרגה ראשונה. ואם תאמר, הרי שנינו, בשעה שבא הקדוש ברוך הוא לבית הכנסת ולא מוצא שם עשרה, מיד כועס. [משל] למלך ששלח לכל מלכי (אנשי) המדינה שימצאו עמו ביום פלוני במקום פלוני. עד שהיו מכינים עצמם אלו בני העיר, הקדים אחד ובא לאותו מקום. בין כך ובין כך בא המלך ומצא לאותו אדם שהקדים שם. אמר לו, בני עיר פלונית היכן הם. אמר לו, אדוני, אני הקדמתי מהם, והנה הם באים אחרי לצווי המלך. אז טוב בעיני המלך, ויושב שם עמו ומדבר עמו, ונעשה אהוב של המלך. בין כך באו כל העם והתפייס עמהם. אבל אם בני העיר לא באים, ואחד לא מקדים ומדבר לפני המלך להראות בשבילם, מיד כועס המלך.</p>
<p>⁸(מלכא מה כתיב (ישעיה נ ב) מדוע באתי ואין איש ומאן דאשתעי בבי כנישתא) [ומאן דמשתעי בבי כנישתא במילין דחול] ווי ליה דאחזי פרודא ווי ליה דגרע מהימנותא ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל דאחזי דלית ליה אלהא ולא אשתכח תמן³⁴² ואנהיג קלנא (בתקיפא) [בתקונא] עלאה</p>	<p>מה כתוב, "מדוע באתי ואין איש". ומי שמדבר בבית הכנסת, אוי לו שמראה פירוד, אוי לו שגורע מהאמונה, אוי לו שאין לו חלק באלהי ישראל, שמראה שאין לו אלוה ולא נמצא שם, ומנהיג קלון בגבורה העליונה.</p>
<p>⁹כל גוונין טבין (בחלמא בר מתכלא) [לחלמא בר תכלא כמה דאתמר] בגין דאיהו כרסיא למידן דינין דנשמתיין (והא) [האי] דרגא חדא [חוורא] איהו אלא בשעתא (דקיימי בדיני נפשא)</p>	<p>כל הצבעים טובים בחלום חוץ מתכלת, משום שהוא כסא לדון דינים של הנשמות, והרי מדרגה אחת היא. אלא בשעה שעומדים בדיני נפשות, אז הוא צבע תכלת, והרי בארנו. ובשעה שאדם רואה</p>

¹ עצמותיו מושלכין (ד"א).

² ח"ב קלא ע"א.

³ וממתין בבית הכנסת (ד"א).

⁴ בתוך הזמן שהם מכינים את עצמן לבא מקדים אחד את עצמו (ד"א).

⁵ וידבר עמו ספור דברים (ד"א).

⁶ פי' שלא באו י' כאחד (מ"מ).

⁷ פי' פחות היה להם להקדים א' לדבר עם המלך, והם לא באו כא' ואפילו אחד מהם לא הקדים לדבר אל המלך, ואין עשרה (מ"מ).

⁸ ח"ב קלא ע"ב.

⁹ ח"ב קנב ע"א.

בראשית

<p>[דקיימא בדיני דנפשאן] כדין איהו גוון תכלא והא אוקימנא בשעתא דחמי ב"ג להאי גוון אדכר ב"ג למעבד (פקודא) [פקודין] דמאריה כגוונא דנחש [הנחשת בשעתא] דהוה חמאן ליה הוה דחלי מקמיה דקב"ה ומנפרין גרמייהו בההוא דחילו דקב"ה סלקא עליהו מייא אתכסיין מאן גרם לון³⁴³ ההוא נחש ההוא רצועה דמסתכלאן ביה אוף הכי תכלת (במדבר טו לט) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות יי' מההוא דחילו דיליה [ועל דא תכלת במשכנא]</p>	<p>צבע זה, נזכר אדם לעשות מצות אדונו, כדוגמת הנחש שהיו רואים אותו והיו יראים מפני הקדוש ברוך הוא ושומרים עצמם. ובאותה יראה של הקדוש ברוך הוא עלה עליהם מים ומתכסים. מי גרם להם, אותו הנחש, אותה רצועה שמסתכלים בה, אף כך התכלת, "וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה'". מאותה יראה שלו.</p>
<p>רבי שמעון פתח מי ימלל בזוהר חדש הנ"ל בסתרי אותיות מראש הספר עד דף ט' סוף ע"ג ועלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשו וכו' רוא דשמאלא ואח"כ שייכין אלו המאמרים</p>	
<p style="text-align: center;">סימן כ"ג¹</p>	
<p>תא חזי האי הר לישנא דתקיפו² הוא אינון הרים לעילא ואלין צדיקים דאחידן בכנ"י ואקרון הר ציון אינון הרים דסחרני ירושלם בגין דאינון מצויינין [ואמריין] (ואסריין) האי בהאי בסתרא דיחודא (עובדיה א כא) לשפוט את הר עשו דקטריגו מקטרגא מסטרא דשמאלא בההוא זמנא (שם) והיתה ליי' המלוכה בקדמיתא אקרי ממלכה בגין דינקא לתריין סטריין לימינא ושמאלא והשתא מלוכה³ אקרי בגין דינקא לימינא הה"ד (הושע ב כא) וארשתיך לי לעולם ובגין דגלותא לאו לעולם הוא דהא יתבא בגלותא</p>	<p>וראה, ההר הזה, לשון קשה הוא. אותם הרים למעלה, וצדיקים האלו שאחוזים בכנסת ישראל, ונקראים הר ציון, אותם הרים שסביב ירושלים, בגלל שהם מציינים ואומרים זה לזה בצד היחוד, "לשפוט את הר עשו", שקטרוג המקטרג מצד השמאל. באותו זמן, והיתה לה' המלוכה. בהתחלה נקראת ממלכה, משום שמיניקה לשני צדדים, לימין ולשמאל. ועכשיו נקראת מלוכה, בגלל שמיניקה לימין. זהו שכתוב "וארשתיך לי לעולם". ובגלל שהגלות לא לעולם היא, שהרי יושבת בגלות.</p>
<p>ת"ח דסמיך ליה (זכריה יד ט) והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד בגין דעד השתא כד ישראל בגלותא שכינתא עמהון ומלכא בלא מטרוניתא לאו מלכא איהו אבל ההוא זמנא והיה יי' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה יי' אחד ושמו אחד כד אתדבקת שכינתא בצדיק כדין הוא יחודא</p>	<p>בא וראה, שסמוך לו "והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". בגלל שעד עכשיו, כשישראל בגלות, שכינה עמהם, ומלך בלי מלכה אינו מלך. אבל אותו זמן, "והיה ה' מלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד". כשנדבקת השכינה בצדיק, אז הוא היחוד.</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנו/ב</p>	

¹ ע"י זו"ח דפ"א ט ע"ג שמציין לזהר קרימונה דף נז, ושם מקורו.

² לשון חוזק (ד"א).

³ ע"י זו"ח כט ע"ג: לך ה' הממלכה בתריין ממין לאבללא מלכותא דיליה וליהודא לה במלכותא דשמיא.

בראשית

<p>דהכי אוליפנא ברזא דק"ש דבעי ב"נ ליהדא למאריה ולקשרא קשרין דמהימנותא ברעותא דלבאי</p>	<p>שכך למדנו בסוד של קריאת שמע, שצריך אדם ליחד לאדונו ולקשר קשרי האמונה ברצון הלב.</p>
<p>וכד מטי לאחד אבעי ליה לכוונא בא' סתימא עתיקא (ס"א עמיקא) דכלא² וח' תמניא דרגין עלאין מחכמה עלאה עד צדיק וד' רבתא³ אתדבקותא⁴ דכנ"י דאיהו חולקיה דדוד דאקרי עני ואביון⁵ כד אתדבקא לאינון דרגין דלעילא דרמיון בא"ח</p>	<p>וכשמגיע ל"אחד", צריך לכוון בא' סתומה עתיקה (עמוקה) של הכל, וח', שמונה דרגות עליונות מחכמה עליונה עד צדיק. וד' גדולה, התדבקות של כנסת ישראל, שהיא חלקו של דוד שנקרא "עני ואביון". כשנדבקת לאותן דרגות שלמעלה שרמוזות בא"ח.</p>
<p>כדין איהי רבתא ועלמא כוליה יניק מינה ואינון שדים דאינון כמגדלות (שיה"ש ה י) אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום ת"ח האי קרא על כנ"י אתמר כד איהי בגלותא עם בנהא בין אומין דעלמא אקרי זעירא הה"ד (שם ח) אחות לנו קטנה וכד ישראל אתדבקו באורייתא ואוליין בארץ קשום כדין אתמלייא ושלום אתחבר בהו אתיבת איהי ואמרת (שם י) אני חומה ושדי כמגדלות בההוא זמנא דאתחבר עמי אז ושלום</p>	<p>אז היא גדולה וכל העולם יונק ממנה. ואותם שדים שהם כמגדלות, "אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום". בא וראה, פסוק זה נאמר על כנסת ישראל, כשהיא בגלות עם בניה בין אומות העולם נקראת קטנה, זהו שכתוב "אחות לנו קטנה". וכשישראל נדבקים בתורה והולכים בדרך אמת, אז מתמלאת, ושלום מתחבר בהם. משיבה היא ואומרת, "אני חומה ושדי כמגדלות". באותו זמן שהתחבר עמי, אז ושלום.</p>
<p>א' רזא דעתיקא קדישא דכלא ז' שבע דרגין ושלום דאקרון צדי"ק כיון דהני דרגין מתחברין כדין אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום ומאן עיינין אינון ז' דרגין דאקרון עיני י"י פני י"י וכדין שלמא לעלמא ושריא טיבו דעתיקא באתר דדכר ונוקבא ובג"כ פקד משה באורייתא ואמר (דברים ו ד) שמע ישראל יי אלהינו יי אחד לקשרא כלהו קשרין דמהימנותא</p>	<p>א' סוד העתיק הקדוש של הכל. ז' שבע דרגות, ושלום שנקרא צדיק. כיון שהדרגות הללו מתחברות, אז הייתי בעיניו כמוצאת שלום. ואיזה עינים, אותן שבע דרגות שנקראות עיני ה', פני ה', ואז שלום לעולם, ושורה הטוב של העתיק במקום של זכר ונקבה, ולכן צוה משה בתורה ואמר, "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". לקשר את כל קשרי האמונה.</p>
<p>ת"ח⁶ כל המאריך באחד מאריכין לו ימיו ושנותיו מ"ט בגין דאיהו אתר דכל יומין ושנין דעלמא ביה תליין ברזא דאינון דרגין דרמיון באחד ואינון עשרה וכלהו חד ואתערו (ביה)</p>	<p>בא וראה, כל המאריך באחד, מאריכין לו ימיו ושנותיו. למה, בגלל שהוא מקום שכל ימי ושנות העולם תלויים בסוד אותם הדרגות שרמוזות באחד, והם עשרה,</p>

¹ ר"ל לכוון באור"א לקשר עמהם ושם רק רצון בלבד כי שם אין יד אדם שולטת, שלח תשלח את האם למעסוק בהם, כי שאל כו' רק הרצון לבד לדבקם בו"ק והוא באחד שח' הוא ו"ק ואור"א, והכוונה בח' הוא למעבד לו"ק יחודא חדא ולאכללא להו לעילא באור"א (יהל אור ח"א ה ע"ב).

² עתיק וזקן מכולם והוא משל אל קדימת המדרגות אל ההעלם (ד"א). כלומר תיקון י"ג ו'ונקה' ולא גורס את המוסגר (כללים ח"ב לב ע"ד). ועי' לעיל פד ע"ב שסתימא עמיקא היא אבא. ועי' ח"ג קלב ע"א: עתיקא סתימא דכלא, ופי' ענינו שהוא נסתם מכל הפרצופים, ולכן אי אפשר להשיגו ואי אפשר להדבק בו, אלא רק בתיקונו (ב"ע מד ע"א). ועי' בהגר"א בתז"ח נ ע"א שהוא מלכות דא"ק.

³ יחוד ק"ש עם בשכמל"ו הוא בסוד נשיקין ולפיכך סמוך להיכל אהבה אשר שם הנשיקין צריך ליחד ולפיכך ד' דאחד רבתי לרמוז לד' העליונה דהא ה' עלאה נמי ד' היות כנז' (שעה"כ נפ"א ה). והיא מלכות דבינה (שעה"פ בא).

⁴ תיקונים תיקון מז צד ע"א ותיקון מב צב ע"א (לש"ו). א"ח לז"א וד' לנוק' והיינו תיקונים [של ת"ד דא"א] ג, ה', ז', י"ב שהם התיקונים ללא שערות, ועי' בהגר"א על ספד"צ פ"ב (נדצ"ל פ, א ה ע"ג) (כללים ח"ב לב ע"ג).

⁵ עי' לעיל לג ע"ב (דע"ה ח"א ד ע"ג).

⁶ עי' אריכות ביהל אור ח"א ה ע"ב.

בראשית

<p>חבריי ואמרו ובדל"ת ושפיר בנין דהאי אתרא דדל"ת היא ולית לה נהורא מדילה! ובעי בני לארכא בה ולאמשכא לה ברכאן מאינון שית סטרין שית בנין עלאין ע"י דצדיק ואינון שית סטרין רמיוזין בח' ברוא דתמניא שית אלין ותרין לעילא חכמה ובינה אבא ואמא לאוספא ולאכללא להו לעילא ולמיהב להו ברכאן מאבא ואמא עלאה דהא לא שריא טיבו דעתיקא אלא באתר דשלים באתר דאשתכח דכר ונוקבא¹ הה"ד (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו' ביום חתונתו וגו' ביום חתונתו דייקא</p>	<p>וכולם אחד. והתעוררו בו החברים ואמרו, ובדל"ת ויפה, בגלל שמקום זה של דל"ת הוא, ואין לה אור משלה, וצריך אדם להאריך בה ולמשוך לה ברכות מאותם ששה צדדים, ששה בנים עליונים על ידי הצדיק, ואותם ששה צדדים רמוזים בח', בסוד של שמונה. ששת אלה, ושנים למעלה, חכמה ובינה, אב ואם, להוסיף ולהכלילם למעלה ולתת להם ברכות מאב ואם העליונים, שהרי אין הטוב של העתיק שורה אלא במקום ששלם, במקום שנמצאים זכר ונקבה. זהו שכתוב "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה וגו' ביום חתונתו" וגו'. "ביום חתונתו" דוקא.</p>
<p>וע"ד אמרו ובלבד שלא יחטוף בחי"ת אלא בעי לאמשכא ברכאן מאתר עלאה דכלא ולארכא באינון שית בנין לבתר להאי בת דלית לה אחסנא בבית אבוה ואמא אלא האי ברא⁴</p>	<p>ועל זה אמרו, ובלבד שלא יחטוף בחי"ת, אלא צריך למשוך ברכות ממקום עליון של הכל, ולהריק באותם ששה בנים. אחר כך לבת הזאת שאין לה ירושה בבית אביה ואמה, אלא הבן הזה.</p>
<p>ומכאן אוליפנא דברא ירית לאבא ולאמא וברתא לא אלא דאית לה מזוני מן ברא אלא בעי לארכא בהאי דל"ת ותמן אמרי כמה בעי בר נש לארכא בה כשיעורא דימליך יתה לעילא ולתתא ולארכא בעי זווין דעלמא רוא דשית סטרין עלאין דכלהו אתחברון עמה ולא יתפרשון לעלמין וכד בר נש מאריך בהאי כל אינון יומין ושנין עלאין מוסרין ברכאן על רישיה וקב"ה קרי ליה (ישעיה מט ג) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר</p>	<p>ומכאן למדנו שבן יורש אב ואם, ובת לא, אלא שיש לה מזונות מן הבן, אלא צריך להאריך בדל"ת הזאת. ושם אומרים כמה צריך אדם להאריך בה, כשעור שימליך אותה למעלה ולמטה ולארבע זוויות העולם, סוד של ששה צדדים עליונים שכולם יתחברו עמה ולא יפרדו לעולמים. וכשאדם מאריך בזה, כל אותם ימים ושנים עליונים מושכים ברכות על ראשו, והקדוש ברוך הוא קורא לו "ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר".</p>
<p>ת"ח כללא דאורייתא בהאי קרא רמיוזין וכללא דכל אינון אמירן דאתברי בהון עלמא באחד רמיוזין הה"ד (איוב כג יג) והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש ובהון אתברי עלמא וע"ד תנינן בעשרה מאמרות נברא העולם וכו' ואוקימנא דכלהו י' [דכלהו אחד] וכלהו כלילין בקרא קדמאה דאורייתא³⁴⁴</p>	<p>בא וראה, כלל התורה בפסוק הזה רמוזים, וכלל של כל אותן האמירות שבהן נברא העולם רמוזים באחד. זהו שכתוב "והוא באחד ומי ישיבנו ונפשו אותה ויעש". ובהם נברא העולם. ועל זה שנינו, בעשרה מאמרות נברא העולם וכו', ופרשנו שכולם עשרה, וכולם כלולים בפסוק הראשון של התורה.</p>
<p style="text-align: center;">סימן כד</p>	

¹ כ"ז מחמת שכל עיקרה הוא מעצמות המלכות דא"ס אשר נצטמצמה עתה רק לגילויים דהט"ס ונתלבשה בהם, ואין לה עתה גילוי זולתם כלל (כללים ח"א פה ע"ב).

² עי' יהל אור הובא בריש העמוד. ר"ל טיבו דעתיקא הוא רמיז באל"ף של אחד כמ"ש שם למעלה, וכד מטי לאחד איבעי ליה לכוונא בא' סתימא עתיקא דכלא וכו' (יהל אור ח"א ה ע"ב).

³ ר"ל מאור"א ששם סוד הברכות כמ"ש ברע"מ עקב בסוד ברוך, ע"ש. אבל באל"ף אמרו שלא יאריך ששם אפילו המחשבה אסור, במופלא ממך כו', רק רצוא ושוב כמ"ש באד"ז (יהל אור ח"א ה ע"ג).

⁴ לעיל לג ע"ב ולקמן רנז ע"א (לש"ו).

בראשית

<p>בראשית (בראשית א א) רוא דחכמ"ה¹ ברא עלאה סתימא דלא אתידע (כתר) אלהים בי"נה א"ת כללא דחס"ד וגבורה השמים תפארת וא"ת כללא דנצה והו"ד וא"ו דואת לאכללא צדי"ק הארץ כללא דכנ"י ארץ החיים ובתר פרטא דאורייתא ברזא דאינון יומין עלאין בראשית מאמר הוא לקבל דרגא דחכמה ואקרי ראשית</p>	<p>"בראשית", סוד החכמה. "ברא", העליון הסתום שלא נודע (כתר). "אלהים", בינה. "את", כלל של חסד וגבורה. "השמים", תפארת. "ואת", כללות של נצח והוד. וא"ו של "ואת", להכליל הצדיק. "הארץ", כללות של כנסת ישראל, ארץ החיים, ואחר כך פרט של תורה בסוד אותם ימים עליונים. בראשית הוא מאמר, כנגד הדרגה של חכמה, ונקרא ראשית.</p>
<p>ויאמר אלהים יהי אור² (בראשית א ג) לקבל דרגא דחס"ד דאיהו לימינא דהא מתמן נפיק נהורא לכלהו עלמין ברזא דיום הה"ד (תהלים נב ג) חסד א"ל כל היום ולקבליה לתתא אברהם דאחיד בהאי חולקא ובג"כ כתיב הכא יום אחד והכא (יחזקאל לג כד) אחד היה אברהם וביה כתיב (ישעיה מא ב) מי העיר ממזרח ברזא דאור דנפיק ממזרח</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי אור", כנגד הדרגה של חסד, שהיא לימין, שהרי משם יוצא אור לכל העולמות בסוד של יום. זהו שכתוב "חסד אל כל היום". וכנגדו למטה, אברהם שאוחז בחלק הזה, ולכן כתוב כאן "יום אחד". וכאן, אחד היה אברהם, ובו כתוב "מי העיר ממזרח", בסוד של אור שיוצא ממזרח.</p>
<p>ות"ח לא תשכח בכלהו ז' זכאין דאחידן לעילא ברזא דשמהתון בשירותא אלף אלא אברהם ואהרן דאחידן בהאי חס"ד דהא כהנים מסטרא דחסד אתו אע"ג דאחיד אהרן בהוד בחסד נמי אחיד ומשה אע"ג דאחיד בנצה בת"ת נמי אחיד לאחזאה דכלא חד ואברהם רישא לכלהו זכאין ומניה אתפרשו לתתא</p>	<p>ובא וראה, לא תמצא בכל שבעת הצדיקים שאחוזים למעלה בסוד של שמותיהם בתחלה אל"ף, אלא אברהם ואהרן שאחוזים בחסד הזה, שהרי כהנים מצד החסד באים. אף על גב שאהרן אחוז בהוד, גם בחסד הוא אחוז. ומשה, אף על גב שאחוז בנצה, גם בתפארת אחוז הוא, להראות שהכל אחד. ואברהם ראש לכל הצדיקים, וממנו נפרדו למטה,</p>
<p>השמטות דף רנז/א</p>	
<p>דאיהו לימינא דקב"ה ואקרי כהן הה"ד (תהלים קי ד) אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק ואהרן בגין דאיהו כהן אחיד בהאי אבל דרגא דיליה הו"ד איהו</p>	<p>שהוא לימין הקדוש ברוך הוא, ונקרא כהן, זהו שכתוב "אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק". ואהרן אחוז בזה בגלל שהוא כהן, אבל דרגתו הוא הוד.</p>
<p>ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל וגו' (בראשית א ו) לקבל דרגא דגבורה דאחיד תמן יצחק [ולקבליה ת"ח] [ת"ת] מיא אולידו אשא³ בגין כך יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל ובג"כ לתתא (שם כה יט) אברהם הוליד את יצחק וכיומא ההוא אתברי גיהנם דנפיק</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל" וכו', כנגד הדרגה של גבורה ששם אחוז יצחק. וכנגדו תפארת (כנגד ת"ח). המים הולידו אש, בגלל זה "יהי רקיע בתוך המים ויהי מבדיל", ובגלל כך למטה "אברהם הוליד את יצחק", ובאותו יום נברא גיהנם, שיצא מאותה אש חזקה</p>

¹ לעיל לא ע"ב תוספתא (לש"ו). עשרת המאמרות כוללים את ספירת כתר, אלא שגילוי דכתר הוא רק לאחר שנתלבש בחכמה (כללים ח"א מט ע"א).

² עיין בחייט דף ק"ע עא (של"ה). כל ו' ימי בראשית מקבילים לו"ס חגתנה"י, ועי' בשער מאמרי רשב"י פ"ר ויקהל (כללים ח"א פג ע"ד, ועי' עוד דע"ה ח"ב סה ע"ג).

³ כאשר הגבורות אינם נמתקים, והחיצונים נאחזים בהם, אז נעשים המים בסוד דם (דע"ה ח"ב קלד ע"א). עי' ס"י (פ"א מ"ב) ארבע אש ממים. בהגר"א: ארבע אש ממים - הוא גלגל האש שתחת הרקיע, והוא בסוד הבינה, ולכן החסד נקרא מים, שהוא מחכמה, וגבורה נקרא אש שהוא מבינה. והרקיע שבינתים הוא הדעת המכריע ובו חמה ולבנה כוכבים ומזלות שהן חיות כל העולם כלו.

בראשית

<p>מההוא אשא תקיפא בההוא מחלוקת ובג"כ ההוא יומא יומא דדינא</p>	<p>באותה מחלוקת, ולכן אותו יום הוא יום הדין.</p>
<p>ויאמר אלהי"ם יקוו המים (שם א ט) לקבל דא דרגא דתפאר"ת דאקרי קו האמצעי ולקבליה דיעקב דאיהו תליתאי ונטיל תרין חולקין בההוא דאש ומים [דאש השמים] משמים ולקבליה יום תליתאי וע"ד אקרי יעקב (שם כה כז) איש תם יושב אהלים שלים בכלא שלים בחסד שלים בדינא שלים במיא שלים באשא יושב אהלים תרין חס"ד וגבורה ונטיל כלא ואתעביד בידיה רחמין</p>	<p>"ויאמר אלהים יקוו המים", כנגד דרגת תפארת שנקרא קו האמצעי, וכנגד יעקב שהוא שלישי, ונוטל שני חלקים באותו של אש ומים (של אש השמים) משמים, וכנגדו יום שלישי. ועל זה נקרא יעקב "איש תם יושב אהלים", שלם בכל, שלם בחסד, שלם בדין, שלם במים, שלם באש. "יושב אהלים", שנים, חסד וגבורה, ונוטל הכל, ונעשה בידי רחמים.</p>
<p>ויאמר אלהי"ם תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עין פרי וגו' (שם א יא) דרגא דצדיק דאקרי עין החיים³ ואיהו עושה פרי דהא לית בכלהו דיעביד פרי בר איהו זרעו כו על הארץ (שם) דייקא ולקבליה לתתא⁴ (בראשית מט כב) בן פורת יוסף בן פורת עלי עין ואקרי ברית שלמא ובג"כ תרי זמני בהאי יומא כי טוב חד לקבל דרגא דתפאר"ת וחד לקבל דרגא דצדיק דאיהו יומא דשבתא דלעילא ועבידתא אחרא לית ביה זווגא לאפקא פרי נשמתין לעלמא פרי עובדוי דקב"ה ה"נ לתתא דזווגא שרי ביה משבת לשבת</p>	<p>"ויאמר אלהים תדשא הארץ דשא עשב מזריע זרע עין פרי" וגו'. הדרגה של צדיק שנקרא עין החיים, והוא עושה פרי, שהרי אין בכלום שיעשה פרי פרט לו. "זרעו בו על הארץ", דווקא, וכנגדו למטה "בן פורת יוסף בן פורת עלי עין", ונקרא "ברית שלום". ולכן פעמיים ביום הזה [נזכר] "כי טוב", אחד כנגד דרגת תפארת, ואחד כנגד דרגת צדיק, שהוא יום השבת שלמעלה, ומעשה אחר אין בו [רק] זווג להוציא פרי נשמות לעולם, פרי מעשיו של הקדוש ברוך הוא. כך גם למטה, שזווג מותר בו משבת לשבת.</p>
<p>ת"ח רוא עלאה דאורייתא מאי עין פרי עושה פרי לקבל יומא דשבתא איהו מ"ט אתכליל ביום תליתאי רוא עלאה איהו בגין דתנינן רשב"י אומר מ"ט כתיב באורייתא (דברים כב יג) כי יקח איש אשה ולא כי תלקח אשה לאיש בגין דארחיה דב"נ לאהדרא ולמתבע אנתו מתל לב"נ דאתאביד ליה אבדתא מארי דאבדתא מחזר למתבע אבדתא דיליה והאי צדיק איש אקרי הה"ד (בראשית מג יא) והורידו לאיש מנחה כדאוקימנא</p>	<p>בא וראה סוד עליון של התורה, מה זה "עין פרי עושה פרי", הוא כנגד יום השבת. למה נכלל ביום שלישי, סוד עליון הוא, בגלל ששנינו, רבי שמעון בן יוחאי אומר, למה כתוב בתורה "כי יקח איש אשה", ולא כי תלקח אשה לאיש, בגלל שדרך האיש לחזור ולבקש אשה. משל לאדם שאבדה לו אבדה, בעל האבדה מחזר אחר אבדתו. וצדיק זה נקרא איש. זהו שכתוב "והורידו לאיש מנחה", כפי שבארנו.</p>
<p>וכנסת ישראל דרמיזא ביום רביעאי ברזא דמארת חסר⁵ סמכא רביעאה מלכותא דדוד בג"כ אע"ג דאתריה דהאי צדיק יומא דשבתא אתכליל ואתרמיז ביומא תליתאי למהוי סמך ליום רביעאי ואיהו אנתו דיליה בג"כ מאריה</p>	<p>וכנסת ישראל שרמוזה ביום רביעי, בסוד של מארת חסר, העמוד הרביעי מלכות של דוד, לכן אף על גב שמקומו של צדיק זה יום השבת, נכלל ונרמז ביום השלישי, להיות סמוך ליום רביעי, והיא אשתו, לכן בעל האבדה מחזר על אבדתו,</p>

¹ ע"י לעיל קמו ע"א.

² עיין בחייט דף קפ"א ע"א (של"ה).

³ דהיינו ת"ת וצדיק יחד, שכן יסוד כלול בת"ת (דע"ה ח"ב כז ע"א).

⁴ וכנגדו למטה (ד"א).

⁵ ע"י לעיל א ע"א ויב ע"א.

בראשית

<p>דאבדתא מחזר על אבדתו ובג"כ כתיב לתתא (שם מב ו) ויוסף הוא השליט על הארץ אבל בזמנא דאתי דאיהו באחרית הימים ביום שתיתאי דאיהו אלפא שתיתאה כד ייתי משיחא דיומא דקב"ה אלף שנין אע"ג דכנ"י הולקא דידה יומא רביעאה אזלא ואתרמיזא ביומא שתיתאה למהוי סמיכא לבעלה דאקרי צדיק יומא דשבתא לתקנא ליה פתורא</p>	<p>ולכן כתוב למטה "ויוסף הוא השליט על הארץ". אבל לעתיד לבא, שהוא באחרית הימים, ביום הששי שהוא האלף הששי, כשיבא המשיח, שיומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנה, אף על גב שחלקה של כנסת ישראל הוא יום הרביעי, הלכה ונרמזה ביום הששי, להיות סמוכה לבעלה שנקרא צדיק, יום השבת, לתקן לו שלחן.</p>
<p>האי דכתיב (ירמיה לא כא) כי ברא יי' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר דא איהו בזמנא דמשיחא דאיהו ביומא שתיתאה ובג"כ כתיב (בראשית א ה) ויהי ערב ויהי בקר יום הששי מ"ט אתוסף ה' מה דלא הוה כן בשאר יומי אבל בכל אתרא ה' דא כנ"י דאתי לאודווגא בבעלה יומא דשבתא כד ייתי לבעלה (ס"א לה בעלה) לאקמא לה מעפרא ובג"כ כתיב (ישעיה כז יג) ובאו האובדים בארץ אשור דא צדיק וכי ד"א מ"ט אתכליל ביום תליתאי רזא דצדיק בגין דתלת דרגין מימינא ותלתא משמאלא ואיהו הוה אמצעיתא דגופא לאשקאה לכלא בגין למנגד שקיותיה¹ ליום רביעאי דאיהו כ"י דלית לה נהורא מגרמה² סמיך להאי צדיק ות"ח האי יומא דשבתא אסיר למעבד עבדתא בג"כ אתכלילו ביה תרין ויאמר לקבל תרין דרגין והוכפל ביה כי טוב</p>	<p>זהו שכתוב "כי ברא ה' חדשה בארץ נקבה תסובב גבר". זהו בזמן המשיח שהוא ביום הששי, ולכן כתוב "ויהי ערב ויהי בוקר יום הששי". למה נוסף ה', מה שלא היה כן בשאר הימים, אבל בכל מקום ה' זו כנסת ישראל, שבאה להזדווג עם בעלה ביום שבת, כשיבא בעלה (לה בעלה) להקימה מן העפר. ובגלל כך כתוב "ובאו האובדים בארץ אשור", זה צדיק וכנסת ישראל. דבר אחר, למה נכלל היום השלישי הסוד של צדיק, בגלל ששלוש דרגות מימין ושלוש משמאל, והוא היה באמצע הגוף להשקות לכל, כדי למשוך פנימיותו ליום רביעי שהוא כנסת ישראל, שאין לה אור מעצמה סמוך לצדיק הזה. ובא תראה, יום השבת הזה אסור לעשות בו מלאכה, משום כך נכללו בו שני ויאמר, כנגד שתי דרגות, והכפל בו כי טוב.</p>
<p>ויאמר אלהים יהי מארת (בראשית א יז) לקבל דרגא דצד"ק מלכות דלעילא דלית לה נהורא מדילה³ אלא מה דאתייהב לה ע"י דצדיק ובג"כ דוד לתתא עני ואביון אחיד בה ואצטרך לאוספא ליה יומין ושנין והא אוקימנא שבעים שנה דייקא ואקרי יום רביעאי</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי מארת", כנגד דרגה של צדק, מלכות שלמעלה שאין לה אור משלה, אלא מה שנותן לה על ידי צדיק, ולכן דוד למטה עני ואביון אחוז בה, והצטרך להוסיף לו ימים ושנים, והרי בארנו דוקא שבעים שנה, ונקרא יום רביעי.</p>

¹ עי' תיקו"ז יט ע"א, ועיי"ש בגר"א נח ע"ד ד"ה כנור – שהשקיא דאילנא שהוא השם מ"ה הוא בחי' הדעת. להמשיך השקאתו (ד"א).

² עי' כללים ח"ב נד ע"ד: ולגבי איך אפשר להגיד על המלכות לית לה מגרמה כלום הרי יש לה שורש גם בעולם הנקודות סוד הענין היא ענין א' עם מיעוט הירח. שמיעוט הירח הוא מה שנגזר עליה שט"ס שלה תרד בב"ע, וכן הוא במלכות דאצילות שסדר שלה שתהיה בעולה ויורד תמיד שאור עצמותה באמת זוהר אור מהמלכות דא"ס והיא למעלה מהכל והיא סיבת הכל, וכל הנאצלים באמת רק גילוייה, ולכן יסד ה' ית' גילוי אור מלכותו רק על ידי האדם במעשיו על אף שכל גילוי ית' הם גילוי של מלכותו ית', אבל אחרי שעומק הכוונה בכל גילוייה שיהא האדם שותף בכל פעולותיהם, ואם כן יש למלכות ב' בחינות שעיקר עצמותה היא למעלה מהכל והיא סיבה לכל והיא גם כן תכלית הכל, אבל זה נעלם, ונקודה השרשית שבה היא מהכתר המיוחד באור א"ס, והב' גילוייה עתה לצורך הנהגת עולם הזה שהיא למטה מכולם ובסוף כולם, ואז היא יבשה ולית לה מגרמה כלום וכולה דינים. אם כן כשכתוב אצל מלכות לית לה מגרמה כלום דהיינו לא בעיקרה ועצמותה אלא על הגילוי שלה, ומציאותה לצורך כל הנהגת עולם הזה.

³ לעיל לג ע"ב (לש"ו).

בראשית

<p>ויאמר אלהים ישרצו המים (שם כ) לקבל דרגא דנצ"ח דאיהו סמכא ימינא¹ דאורייתא ולקבליה משה לתתא סמיך לעלמא באורייתא הה"ד (ירמיה לג כה) אם לא בריתי יומם ולילה וגו'</p>	<p>"ויאמר אלהים ישרצו המים", כנגד דרגה של נצח, שהוא עמוד ימין של התורה, וכנגדו משה למטה סומך לעולם בתורה. זהו שכתוב "אם לא בריתי יומם ולילה" וגו'.</p>
<p>ויאמר אלהים תוצא הארץ (בראשית א יב) לקבל דרגא² דהו"ד³ דאחיד אהרן ואקרי יום שתיתאי ת"ה אהרן לתתא אע"ג דאתי מחס"ד אחיד לתתא ביום שתיתאי דאקרי הו"ד ועביד קרבנין באינן מיני בעירן דכ"יין ואתבריא ביומא דיליה לאקרבא כנ"י דאתרמיזא ביה בצד"ק לקשרא דרגין דמהימנותא ולנחתא רחמי לעלמא</p>	<p>"ויאמר אלהים תוצא הארץ", כנגד דרגה של הוד שאוחז אהרן, ונקראת יום ששי. בא וראה, אהרן למטה אף על גב שבא מחסד, אחוז למטה ביום הששי שנקרא הוד, ועושה קרבנות באותם מיני בהמות טהורות ונבראו ביום שלו, לקרב את כנסת ישראל שנרמזה בצדיק, לקשר דרגות האמונה ולהוריד רחמים לעולם.</p>
<p>ויאמר אלהים נעשה אדם (שם כו) האי אמירה לקבל דרגא עלאה דכלא סתימאה דסתימין בעא למעבד יקרא לדיוקניה ברוא דאדם⁴ [ובכלהו] [ודכלהו] דרגין לתתא יהיב הילא לאפקא</p>	<p>"ויאמר אלהים נעשה אדם". האמירה הזו כנגד הדרגה העליונה של הכל נסתמת הנסתמים, רצה לעשות כבוד לדמותו בסוד של אדם, ובכל הדרגות למטה נתן כח להוציא,</p>
<p>השמטות דף רנז/ב</p>	
<p>כל חד כדקא חזי ליה ועבד אדם דשליט בכלא בעלאי ותתאי</p>	<p>כל אחד כראוי לו, ועשה אדם ששולט בכל, בעליונים ותחתונים.</p>
<p>ות"ה עד לא אשתלימו אינן שבע דרגין יומין עלאין לא אשתלים אדם לעילא כיון דאשתלים לעילא אדם עלאה אשתלים לתתא אדם תתאה וכלהו עלמין בשלימו בג"כ שלטיה לאדם תתאה על כל דאתברי בעלמא בגין דאדם עלאה שליט על כלא ובג"כ רמו בהאי קרא שבע דרגין דאית ביה שבע דרגין עלאין דאקרי בהו אדם דלעילא ואשתלים בהו בג"כ (בראשית א כו) נעשה אדם בצלמנו למיחב ליה שפע מההוא אתרא דאקרי חסד</p>	<p>ובא וראה, טרם שהשתלמו אותן שבע דרגות של ימים עליונים, לא נשלם אדם למעלה. כיון שנשלם למעלה אדם העליון, נשלם למטה אדם התחתון, וכל העולמות בשלמות. לכן השליט את האדם התחתון על כל מה שנברא בעולם, בגלל שאדם העליון שולט על הכל. ולכן רמז בפסוק זה שבע דרגות, שיש בו שבע דרגות עליונות שנקרא בהם אדם שלמעלה, ונשלם בהם. בגלל זה, נעשה אדם בצלמנו, לתת לו שפע מאותו מקום שנקרא חסד.</p>
<p>ת"ח מאן דהאי צולמא עליה חסד אל לא אעדי מניה⁵ ויתבא על רישיה ואתחברת ביה שכינתא בסיפא דיומוי בגין דהאי חס"ד יום ראשון ואיהו רישא דכל יומין דלעילא והאי צולמא דאתיא ליה מניה לא אסתלק עד דאשתלימו יומוי בההוא דרגא דאקרי אחרית הימים והוא דרגא דצד"ק ואיהי שביעאה שנת השמיטה ובההוא דרגא אשתלמו יומוי דבר נש כד אשתלימו שבעין שנין</p>	<p>בא וראה, מי שצלם זה עליו, חסד אל לא יסור ממנו ויושב על ראשו, ומתחברת בו שכינה בסוף ימיו, בגלל שחסד זה הוא יום ראשון, והוא ראש של כל הימים שלמעלה. וצלם זה שבא לו ממנו לא מסתלק, עד שנשלמים ימיו באותה הדרגה שנקראת אחרית הימים. והיא הדרגה של צד"ק, והיא שביעית, שנת השמיטה. ובאותה דרגה נשלמים ימי האדם,</p>

¹ עמוד הימיני (ד"א).

² כנגד המדרגה (ד"א).

³ עי' רע"מ פנחס רנז ע"א שם אמר כי השית יומין הם כסדרן מחסד עד יסוד (לש"ו).

⁴ כלומר כח"ב (דע"ה ח"ב סב ע"א) עי' לעיל כ סע"א.

⁵ לא יסור ממנו (ד"א).

בראשית

<p>לְקַבֵּל שִׁבְעַת דְּרָגִין עֶשְׂרֵה לְכָל דְּרָגָא הֵה"ד (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה מאן בהם באינן יומין ושנין דלעילא ואם בגבורות שמנים¹</p>	<p>כשנשלמו שבעים שנה כנגד שבע דרגות, עשר לכל דרגה. זהו שכתוב "ימי שנותינו בהם שבעים שנה". מה זה "בהם", באותם ימים ושנים שלמעלה, "ואם בגבורות שמונים".</p>
<p>תא חזי בניי חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא רזא דאינן שב בדרגין (לד' [ר"ל] [צ"ל] שבע דרגין) דבהון זכות וחובא ברזא דחס"ד וגבורה דאי הכי לא הוה ליה לבר נש למהוי חי בר משבעין אלא במזלא עלאה עתיקא דכלא תליין בג"כ איהו מוסיף על כל יומי דכל ב"ג כרעותיה²</p>	<p>בא וראה, בניי חיים ומזונות הדבר לא תלוי בזכות, הסוד של אותן שבע דרגות שבהן זכות וחובה בסוד חסד וגבורה, שאם כך לא היה לו לאדם להיות חי פרט לשבעים, אלא שבמזל העליון, העתיק של הכל, תלויים. בגלל כך הוא מוסיף על כל ימי האדם כרצונו.</p>
<p>ות"ח הכי אוליפנא בספרא דשלמה מלכא דבליליא בתראה דחגא אי יסתכל ב"ג בצולמא דיליה וחזי ליה שלים לא אתגזר עלוי מיתה ומ"ט בהאי ליליא בגין דז' יומין דחגא לקבל שבעא יומין עלאין אינן דכל יומין ושנין דעלמא בהו תליין ואינן רמיזין בקרא דלך יי הגדולה וגו'³ (דה"א כט יא)</p>	<p>ובא וראה, כך למדנו בספרו של שלמה המלך, שבלילה האחרון של חג, אם יסתכל אדם בצלמו ויראה אותו שלם, לא נגזרה עליו מיתה. ולמה בלילה הזה, בגלל ששבעת ימי החג הם כנגד שבעה ימים עליונים, שכל הימים והשנים של העולם תלויים בהם, והם רמוזים בכתוב של "לך ה' הגדלה" וגו'.</p>
<p>שירותא דלהון חס"ד וסיומא דלהון ממ"לכה כנ"י אחרי"ת הימים אשתכח שביעאה אחרית וכד אתיא האי ליליא דשביעי אתחזי אי אשתלימו יומי בהאי אחרית ואי [איהי] (האי) צולמא עלאה חזי עליה חסד אל יתהדר עליה כבקדמיתא ולא מסתפ"ה⁴ מהאי דינא דצד"ק ואיהו בהדיה בשלימו בחדותא ואהדרת ל"י אנפין</p>	<p>ראשיתם חסד וסיומם ממלכה, כנסת ישראל. אחרית הימים נמצא שביעית אחרית. וכשבא ליל השביעי הזה, נראה אם השתלמו הימים באחרית הזאת. אז הצלם העליון הזה נראה עליו, [אז] חסד אל יחזור עליו כבתחלה, ולא פוחד מהדין הזה של צדק, והיא עמו בשלמות בשמחה ומחזירה לו פנים.</p>

¹ מדות זעיר הם בחינת ימים ושל אר"א שנים. וזש"ה (תהלים צ י) ימי שנותינו בהם שבעים שנה, פי' ימי שנותינו דהיינו ז' דזעיר בהם ובתוכם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה, ה"ס כתר דזעיר שנותינו בהם שבעים שנה, פי' ימי שנותינו דהיינו ז' דזעיר בהם ובתוכם שבעים שנה, ואם בגבורות שמונים שנה, ה"ס כתר דזעיר שהוא ת"ת דאי, ולכן נקרא גבורות (רמ"ז קכב ע"א).

² עי' אד"ז רפט ע"א: בדיקנא דעתיקא קדישא תליא כל יקירו דכלא מזלא דכלא אקרי מהאי דיקנא מזלא יקירותא (נ"א מהאי מזלא יקירא) דכל יקירין מזלי עלאי ותתאי כלהו משגיחין להווא מזלא בהאי מזלא תלייא חיי דכלא מזוני דכלא בהאי מזלא תליין שמיא וארעא, גשמין דרעוא, מזוני דכלא בהאי מזלא, אשגחותא דכלא בהאי מזלא תליין, כל חיילין עלאין ותתאין. [תרגום: בזקן של עתיקא קדישא תלוי כל הכבוד של הכל, והוא המזל של הכל נקרא. מזה הדיקנא, ממזל הכבוד (מזה המזל המכובד) של כל הכבוד נוזלים עליונים ותחתונים, וכולם משגיחים על אותו המזל. בזה המזל תלויים החיים של הכל והמזונות של הכל. בזה המזל תלויים שמים וארץ, גשמי רצון, מזונות הכל. בזה המזל [תלוייה] ההשגחה של הכל, ובזה המזל תלויים כל הצבאות העליונים והתחתונים.] בהאי מזלא תלייא חיי דכלא מזוני דכלא - כמש"כ חז"ל "בניי חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא" (מו"ק כח ע"א). כלומר שהמזל הזה, הרי הוא הרצון העליון, ובו תלויים בניי חיי ומזוני דהיינו כלל כל השפע היורד מלמעלה. והמה בסוד "היה הוה ויהיה": "היה" הוא כנגד "מזוני", שכן הוא נברא לפני האדם, "חיי" הוא כנגד "הוה", ו"בני" הוא כנגד "יהיה", והם באים מחסדו ית' (מ"א מו), כלומר מהמזל ה"ג (ב"ע קלה ע"א).

³ עי' רמב"ן במדבר יד ט: נודע כי בליל החותם לא יהיה צל לראש האיש אשר ימות בשנה ההיא, לכך יאמר כבר סר צלם מעליהם שנגזר עליהם מיתה. ועי' שעה"כ קב ע"ג: ענין ליל הושענא רבא, אשר גם אז נידונים ונחתמים, כי לכן נקרא ליל החותם.
⁴ ואינו ירא (ד"א).

בראשית

<p>ובג"כ אזהר לון קב"ה לישראל לאשתזבא מדינוי דהאי צד"ק [ו] לחפאה סכת שלמא עלייהו ולמיתב בצלא דמהימנותא הה"ד (ויקרא כג מב) בסכות תשבו שבעת ימים לאכללא להאי דרגא לעילא ולאוספא ביה ברכה מים עלאיין בגין דהאי יומא שביעאה איהו כנ"י אנן מקיפין להאי מזבח עלאה באינזן תרין למודים דאינזן ערבי נחל ועבדין בה נסוך המים ויהיב צד"ק באינזן שתין דאינזן מששת ימי בראשית כלא ברזא דחכמתא</p>	<p>ולכן הזהיר הקדוש ברוך הוא את ישראל להנצל מדיני הצדק הזו, ולכסות סוכת שלום עליהם, ולשבת בצל האמונה. זהו שכתוב "בסוכות תשבו שבעת ימים", להכליל את הדרגה הזו למעלה, ולהוסיף בה ברכה מים העליונים, בגלל שיום זה הוא שביעי, הוא כנסת ישראל. אנו מקיפים את המזבח הזה העליון באותם שני למודים שהם ערבי נחל, ועושים בה ניסוך המים, ונותן צדיק באותם חללים שהם מששת ימי בראשית, הכל בסוד החכמה.</p>
<p>ולבתר (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם עבדו כנישואתא לאינזן שבע יומין עלאיין ועבדו יומא טבא בגין דאשתזבזון מדינוי דההוא יומא שביעאה בג"כ כתיב (בראשית א כו) בצלמנו כדמותנו לקבל יומא תניינא גבורה חולקיה דיצחק כדין אית [ליה] לב"ג למשוי להאי דמותנו ולאדמי בעובדוי לאינזן עלאיין וכל דא למה בגין דקב"ה יהב בידיה דב"ג אי בעי לב"ג למדמי לגרמיה לאינזן דלעילא אשתלים בהו ולא מסתפי מהאי מדת דינא עלאה</p>	<p>ולאחר מכן "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", תעשו כינוס לאותם שבעה ימים עליונים, ועשו יום טוב בגלל שנצלתם מדינו של אותו יום שביעי. בגלל כך כתוב "בצלמנו כדמותנו", כנגד יום שני גבורה, חלקו של יצחק, ואז יש לאדם לשים את "דמותנו" הזאת ולהדמות במעשיו לאותם העליונים. וכל זה למה, בגלל שהקדוש ברוך הוא נתן בידי האיש, אם רוצה האיש לדמות עצמו לאותם שלמעלה, משתלם בהם, ולא פוחד ממדת הדין העליונה.</p>
<p>וירדו בדגת הים (שם) לקבל דרגא דנצ"ח דאחיד ביה משה דגת הים בההוא דרגא אתבריאז ויהיב לון סתימא דסתימין! חילא [למשלם] (למשלא) עלייהו אי דמי בר נש לעלאין ואי לא דמי לעלאין ירדו ונוני ימא שלטין בהו בבני נשא ובג"כ אזהירת לון אורייתא דאתיהיבת ע"י דמשה (דברים ל יט) ובחרת בחיים</p>	<p>"וירדו בדגת הים" כנגד הדרגה של נצח שאחוז בה משה. דגת הים נבראו באותה דרגה, ונתן לנו סתום הסתומים כח לשלוט עליהם אם דומה אדם לעליונים. ואם לא דומה לעליונים, "ירדו", ודגי הים שולטים בהם בבני אדם, ולכן הזהירה אותם התורה שנתנה על ידי משה, "ובחרת בחיים".</p>
<p>ת"ח משה כד אתרמי לימא לא שלטו עליה נוני ימא ולא אסתפי מנייהו בגין דאיהו הוה זמין לקרבא לעילא ולא תדבקא בקב"ה ולבתר כד אתדבק שליט על נוני ימא ורמז לאהרן אחוי דימחי ית ימא וימותון נוני ואיהו לא עביד הכי בגין דההוא דרגא דיליה שליט עלייהו וביה אתבריאז ולא בעא קב"ה דימחי איהו בגין לאתהפכא להו לאויב</p>	<p>בא וראה, כשמשה נזרק לים, לא שלטו עליו דגי הים ולא פחד מהם, בגלל שהוא היה עתיד להתקרב למעלה ולדבק בקדוש ברוך הוא, ולאחר שנדבק, שלט על דגי הים. ורמז לאהרן אחיו שיכה את הים וימותו הדגים, והוא לא עשה כך, בגלל שאותה דרגה שלו שולטת עליהם, ובה נבראו, ולא רצה הקדוש ברוך הוא שיכה הוא בשביל להתהפך להם לאויב.</p>
<p>וכד בר נש אזיל בארחוי דקב"ה כתיב עליה (ישעיה מג ב) כי תעבור במים אתך אני וגו' דהא וירדו בדגת הים ובעוף השמים לקבל דרגא דשמים דבההוא דרגא שליט עלייהו ודא תפאר"ת ואע"ג דברגא דנצ"ח אתעבידו כל נוני</p>	<p>וכשאדם הולך בדרכי הקדוש ברוך הוא, כתוב עליו "כי תעבר במים אתך אני" וגו'. שזה "וירדו בדגת הים ובעוף השמים", כנגד דרגה של שמים, שבאותה דרגה שולט עליהם, וזו תפארת. ואף על גב שבדרגת</p>

¹ נעלם על כל הנעלמים (ד"א).

בראשית

<p>ימא ועופי לא כתיב תמן אלא עוף כנף (בראשית א כא) אבל השתא קרי להו עוף השמים בגין דב"נ לא שליט עלייהו אלא מסטר דשמים</p>	<p>הנצח נעשו כל דגי הים והעופות, לא כתוב שם אלא עוף כנף, אבל עכשיו קרא להם עוף השמים, בגלל שבן אדם לא שולט עליהם אלא מצד של שמים.</p>
<p>ובבהמה שליט עלייהו ברזא דהו"ד דיהיב ליה סיועא דהא בההוא יומא אתבריאו בעירן ובכל הארץ שליט ברזא דצדי"ק דאקרי כ"ל ואיהו שליט על הארץ ארעא עלאה ה"נ ב"נ לתתא שליט על ארעא תתאה בגין דכלא ביה ובכל הרמש הרומש על הארץ שליט עלייהו ב"נ מסיועא דאתייהיב ליה מארץ החיים מלכות עלאה</p>	<p>"ובבהמה", שולט עליהם בסוד של הוד שנותן לו סיוע, שהרי באותו יום נבראו הבהמות. "ובכל הארץ", שולט בסוד של צדיק שנקרא "כל", והוא שולט על הארץ, ארץ העליונה. כך גם אדם למטה שולט על ארץ התחתונה, משום שהכל בו. "ובכל הרמש הרומש על הארץ", שולט עליהם אדם מסיוע שנותן לו מארץ החיים, המלכות העליונה.</p>
<p>השמטות דף רנח/א</p>	
<p>מדרש רות קב"ה בזוהר חדש דפוס הנ"ל דף סא ע"ג בתוך המאמר המתחיל פתח (שייך בדף מז ע"א אצל שליט על כולא)</p>	
<p>סימן כה</p>	
<p>ויאמר אלהי"ם הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע (בראשית א כט) לקבל דרגא¹ דבינה דאקרי אלהי"ם דכיון דאימא עלאה חמאת לון שלימין יהיב לון תפנוקין מלעילא לאתקיימא בעלמא</p>	<p>"ויאמר אלהים הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע", כנגד הדרגה של בינה שנקראת אלהים. שכיון שהאם העליונה ראתה אותם שלמים, נתנה להם תפנוקים מלמעלה להתקיים בעולם.</p>
<p>ת"ח אדם קדמאה קודשא בריך הוא יהיב ליה כל עשב זרע² ולא יהיב ליה רשו למיכל בעירי ועופי שמיא³ בגין דגלי קמיה דהוה זמין לאתפתאה בההוא נחש דאיהו (שם ג א) ערום מכל חית השדה אמר קב"ה ארחקיניה מניה ולא יהא ליה עסק ביה ולא בבעירי ולא בעופי בגין דקב"ה ארים ליה לב"נ מכשול מקמיה מאים יתקיים בעלמא</p>	<p>בא וראה, הקב"ה נתן לאדם הראשון כל עשב זרע זרע, ולא נתן לו רשות לאכול בהמות ועופות השמים, משום שגלוי לפניו שהיה עתיד להתפתות באותו נחש שהוא "ערום מכל חית השדה". אמר הקדוש ברוך הוא, ארחיק אותו ממנו, ולא יהיה לו עסק עמו ולא עם הבהמות ולא עם העופות, משום שהקדוש ברוך הוא הרים לאדם מכשול מלפניו, אולי יתקיים בעולם.</p>

¹ כנגד המדרגה (ד"א).

² הנה נתתי לכם את כל עשב כו' (כאן חסר ג' תיבות) הוא אופנים וחיות וכרובים, שהן מאכל אדם דלעילא, (שם) ואת כל העץ אשר בו פרי עץ כו' הן כרובים ותמורות, שהן ג"כ למאכל אדם (בהגר"א בספד"צ לג ע"ג).

³ ענין קריאת השמות אינו רק תיקון ממש וכו' כי הוא בירר כל חלקי הנפשות הבעלי חיים כולם שהיו בסיגים של אותם המלכים וכו', אבל שני בחינת הצומח והדומם לא בירר כל הצריך להם כמו שעשה בבעלי חיים שביירר כולם לגמרי זולת בהמות בהרי אלף כנוכר, וזהו מטעם שלא קרא שמות כי אם לבהמה ולחיה ולעוף השמים אבל לצמחים ואילנות ולחלקי הדומם לא קרא. גם תבין בזה טעם למה נאסר אדם באכילת בשר ולא הותר לו רק אכילת צמחים בלבד כמש"ה הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע לכם יהיה לאכלה. והטעם הוא כי כוונת האכילה היא לברר הטוב שבמאכל ההוא ולהעלותו מן הקליפות והסיגים המעורבים בהם וכבר היו כל הבעלי חיים מבוררים לגמרי ולכן לא הותרו לו באכילה. אבל הצומח שהם העשבים ואילנות הותר באכילתם כי עדיין היו צריכים להתברר ע"י האכילה ההיא (שעה"מ עקב).

בראשית

<p>אבל כד אתא נח דאקרי צדיק מה כתיב ביה (שם ח כ) ויבן נח מזבח ליי' הא אוקימנא! ההוא מזבח דאקריב ביה אדם הראשון ומ"ט ויבן בנין דחייבי עלמא עבדי בה פנימו אתא נח וקריב ההוא מזבח בבעלה הה"ד (שם) ויעל עלת במזבח חסר כד חמא קב"ה דאתקריב ההוא מזבח וקריב הנהו בעירי דכיי יחב ליה רשו למיכל כלהו בעירי מ"ט בנין דאתקיף² בההוא ברית עין החיים וקריב לה בעין הדעת ועבד יחודא [בקדמיתא] (כקדמיתא) אלא דלבתר אתפתה דבעא למבדק [בההוא חובוי לא] (בה ההוא חובה ולא) לאתדבקא ביה³ אפילו הכי לא אשתויב מניה ונציב ההוא כרמא⁴</p>	<p>אבל כשבא נח, שנקרא צדיק, מה כתוב בו, "ויבן נח מזבח לה". הרי פרשנו אותו המזבח שבו הקריב אדם הראשון. ולמה [כתוב] "ויבן", משום שרשעי העולם עשו בה פגם, בא נח והקריב אותו מזבח לבעלה. זהו שכתוב "ויעל עלת במזבח", חסר. כשראה הקדוש ברוך הוא שנקרב אותו מזבח והקריב אותם בהמות טהורות, נתן לו רשות לאכול כל הבהמות. למה, משום שהוא החזיק באותו ברית עין החיים וקרב אותו לעין הדעת, ועשה יחוד כבראשונה. אלא שאחר כך התפתה, שרצה לבדוק את אותו החטא ולא להידבק בו, אפילו כך לא ניצל ממנו ונטע אותו כרם.</p>
<p>ת"ה אדם דזמין לאתפתאה באילני לא יחב ליה אילני וארחקינהו מניה דהא לא אדכר לון אלא דאיהו עבד גרמיה חול⁵ ונציב ההוא כרמא דאקרי בית ישראל בקדמיתא אשתלים ביה וחפיא עליה ואשתויב בה ומאן איהי בית ישראל דא תיבה דאקרי ארון הברית והשתא כד בעא למבדק מה כתיב (שם ט כא) וישת מן היין כד"א ותקח מפריו לבתר ויתגל בתוך אהלה גלי ההוא פרצה כקדמיתא בנו משכניה בנו לנו ואי לאו ההוא מדבחה דאנינת עליה משום דאתדבק בה בקדמיתא הוה נתפס מיד ועכ"ד כד לא עבד ליה אלא למבדק כסי עליה אורייתא ולא פרסמיה כמה דפרסם לאדם וההוא מדבחה כפרה עליה</p>	<p>בא וראה, אדם שעתיד להתפתות באילנות, לא ניתן לו אילנות, והרחיק אותם ממנו, שהרי לא הזכירם, אלא שעשה את עצמו חול, ונטע אותו כרם שנקרא בית ישראל. בתחלה נשלם בו וכסה עליו וניצל בו. ומי היא בית ישראל, זו תיבה שנקראת ארון הברית. ועכשיו כשרצה לבדוק מה כתוב, "וישת מן היין", כמו שנאמר "ותקח מפריו". אחר כך "ויתגל בתוך אהלה", גילה אותה פרצה כבראשונה בתוך משכנו לפני ולפנים. ואם לא אותו מזבח שהגן עליו משום שנדבק בו בתחלה, היה נתפס מיד. ועם כל זה, כשלא עשה אותו רק לבדוק, כסתה עליו התורה ולא פרסמה אותו כמו שפרסם את האדם, ואותו מזבח כיפר עליו.</p>
<p>ת"ה מזבח של בית עולמים ההוא תלתין ותרין על תלתין ותרין אמה היא רמיזא בתרין ותלתין</p>	<p>בא וראה, מזבח של בית עולמים היה שלשים ושתים על שלשים ושתים אמה, והיא רמוזה בשלשים ושנים נתיבות</p>

¹ לעיל סט ע"ב. ועי' תז"ח מג ע"ג.

² לפי שהיה מחזיק (ד"א).

³ לא היתה כוונתו להתדבק בו (ד"א).

⁴ עי' דע"ה ח"ב פד ע"ב וזה תמצית לשונו: אף נח נכנס לנסיון הזה [שיש מצוה לדעת את הרע] פלי ידיעת השדים] ועכ"ז לבחור בטוב, והוא עיקר עומק החטא דעין הדעת אשר בו נכשל אדם הראשון], וגם הוא לא עמד בו ונכשל. אמנם כניסתו היתה לש"ש ע"מ לתקן את החטא דאדה"ר. והוא מ"ש "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם וישת מן היין וישכר ויתגל בתוך אהלה". שכן "כרם" הוא כינוי למלכות דאצילות, והיא מתפשטת ושוכנת בהיכל קודש הקדשים דבריאה, ובה הוא סוד היין המשמח. וע"י החטא של אדה"ר שהרע נשתרבב למעלה, נאחזו החיצונים בסופה ובתחתיה, ושם הוא מקום בחינת היין המשכר, וע"י היניקה הזו נעשית אף מלכות הרשעה לבחי' כרם. שהרי ע"י המבול, שנעשה דין ברשעים, נתקן קצת החטא דאדה"ר ונסתמה הפרצה, כי כשהרשעים כלין אזי מתבטלות אף הקליפות, והפרצה נסתמה ע"י חורבן העולם דהמבול. אך כאשר נכשל נח באותו היין המשכר, חזר וניער וגלי פרצה דעלמא דהוה סתים. אמנם נח לא חטא כ"כ כאדה"ר, שכן עיקר הפגם דאדה"ר היה ע"י שירד לשם בעודו ברום מעלתו, ולכן היה אדה"ר מוזהר ע"ז מפי הקב"ה. והקב"ה כביכול הוצרך להוכיח את אדה"ר ע"כ כדי שישוב, ואילו בנח כתיב "וייקץ נח מיינו", דהיינו שמעצמו חזר בו תיכף לאחר חטאו והתחרט, ע"כ. ונטע כרם (ד"א).

⁵ עי' כתנות עור לעיל כח ע"ב לו ע"ב.

בראשית

<p>נתיבות פליאות חכמה דהא חכמה תתאה אקרי עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד לקבל צד"ק דלעילא דהא כגוונא דכלהו דרגין אית בה וכלהו אתחזיין בה דהא מראה אקרי עלה חמש וכנס אמה זהו סובב לקבל ההוא דרגא דאתדבק בה דאיהו סובב לההוא מזבח הה"ד (שיה"ש ב ו) וימינו תחבקני דהא מיסוד עד ההוא דרגא חמשא דרגין אינון עלה שלש וכנס אמה אלו קרנות לקבל אינון תלתא דרגין דאתיין לה מנייהו תקפו עלאה ושפע ובג"כ דוד שנמשח בקרן נמשכה מלכותו בגין דאיהו אחיד באינון קרנות המזבח תקיפו דמדבחה עלאה²</p>	<p>פליאות חכמה, שהרי חכמה תחתונה נקראת. עלה אמה וכנס אמה זהו יסוד, כנגד צדק שלמעלה, שהרי כדוגמא שיש בה את כל הדרגות וכולם נראים בה, שהרי נקראת מראה. עלה חמש וכנס אמה, זהו סובב, כנגד אותה דרגה שנדבק בה, שהיא סובבת את אותו המזבח. זהו שכתוב "וימינו תחבקני", שהרי מיסוד עד אותה דרגה חמש דרגות הן. עלה שלש וכנס אמה, אלו קרנות, כנגד אותן שלש דרגות שבאו לה מהם התוקף העליון ושפע, ומשום כך דוד שנמשח בקרן, נמשכה מלכותו, משום שהוא אחז באותן קרנות המזבח, תוקף המזבח העליון.</p>
<p>ת"ח ארבע קרנות אמה על אמה אית בה במזבח בגין דאיהי כסא דוד יום רביעיאי לתת לה שפע מאינון שלש אמות לאינון ארבע קרנות וכד הוו מקרביין כהני מסטרא דחס"ד עולת התמיד לגבי מזבח הוו מקרביין ליה ההוא אתרא דאקרי מזבח וכד הוו עבדין מתנות מדמא דעולה הוו סלקין והוו אזלין בההוא סובב דאיהו דרגא דידהו וחולקא דאבוהון דיהבין שתי מתנות שהן ארבע לקבל ההוא אתרא דאקרי עולה</p>	<p>בא וראה, ארבע קרנות אמה על אמה יש במזבח, משום שהיא כסא דוד. יום הרביעי לתת לה שפע מאותן שלש אמות לאותן ארבע קרנות. וכשהיו מקרבים הכהנים מהצד של חסד עולת התמיד אצל המזבח, היו מקרבים אותו לאותו המקום שנקרא מזבח. וכשהיו עושים מתנות מדם העולה, היו עולים והיו הולכים באותו הסובב שהוא הדרגה שלהם וחלק אביהם, שנותנים שתי מתנות שהן ארבע כנגד אותו מקום שנקרא עולה.</p>
<p>וקביל שתי מתנות דההוא בוכרא דנטיל תרין חולקין הה"ד (בראשית כה כז) ויעקב איש תם יושב אהלים רחמי ודינא ונסיב ההוא צדיק תרין חולקין דידיה הה"ד (דה"א ה א) נתנה בכורתו ליוסף ותרין חולקין דאבוי ונסיב כלא האי כ"ל ואמלי³ לההוא אתרא דאקרי ים הה"ד (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים האי מזבח העולה הוה גביה הא ט' אמות לקבל ט' דרגין דאיכא עד צדיק תשיעאה דכלא טו"ב ודאי ואיהו כבנין אוצר רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה הה"ד (בראשית ב כב) ויבן יי' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה</p>	<p>וכנגד שתי מתנות של אותו בכור שנוטל שני חלקים. זהו שכתוב "ויעקב איש תם יושב אהלים", רחמים ודין. ולקח אותו צדיק שני חלקים שלו. זהו שכתוב "נתנה בכורתו ליוסף". ושני חלקים של אביו, ולקחה כל הכל הזאת, וממלא אותו מקום שנקרא ים. זהו שכתוב "כל הנחלים הולכים אל הים". מזבח העולה הזה היה אצלו. תשע אמות הללו כנגד תשע דרגות שיש עד הצדיק התשיעי של הכל, טוב ודאי, והיא כבנין אוצר, רחבה מלמטה וקצרה מלמעלה. זהו שכתוב "ויבן ה' אלהים את הצלע אשר לקח מן האדם לאשה".</p>
<p>והאי מזבח עלאה היא אשתו דאדם דלעילא ובג"כ אקרי מזבח העולה כד"א (יהושע ג יא) ארון הברית ודא כנסת ישראל ואקרי מזבח מ"ט אקרי הכי בגין דכד בני עלמא לא מכשרן עובדייהו⁴</p>	<p>והמזבח העליון הזה הוא אשתו של אדם שלמעלה, ולכן נקרא מזבח העולה, כמו שנאמר "ארון הברית", וזו כנסת ישראל, ונקראת מזבח. למה נקראת כך, משום שכאשר בני העולם אין מעשיהם</p>

¹ עי' ס"י פ"א מ"א.

² כח מזבח העליון (ד"א).

³ וממלא (ד"א).

⁴ שאין מעשיהם הגונים (ד"א).

בראשית

<p>איהי דבחה לון! הה"ד (ויקרא כו כד) והכיתי אתכם אף אני דהא כל מאני קרבא דמלכא בידה אתמסרן הה"ד (שיה"ש ג ז) הנה ממתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה ובג"כ אורייתא שלימתא קב"ה יהבה לון לישראל למיזכי בה לחיי עלמא לאשתזבא מדינוי דההוא מזבחה מה דלית רשו לגבר אחרא לקרבא לגבה</p>	<p>כשרים, היא זובחת אותם. זהו שכתוב "והכיתי אתכם אף אני", שהרי כל כלי הקרב של המלך נמסרו בידה. זהו שכתוב "הנה ממתו שלשלמה ששים גבורים סביב לה". ולכן הקדוש ברוך הוא נתן לישראל תורה שלימה לזכות בה לחיי עולם, ולהינצל מדין אותו המזבח, מה שאין רשות לאיש אחר לקרב אליה.</p>
<p>וכי תימא הא חמינא משה קריב לגבה שבעה יומין בקדמיתא ת"ח כתיב (שם ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני האי קרא על</p>	<p>ואם תאמר, הרי ראינו שמשה קרב אליה שבעה ימים בהתחלה. בא וראה, כתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". הפסוק הזה נאמר על</p>
<p>השמטות דף רנח/ב</p>	
<p>כ"י אתמר כד איהי שריא בארעא קדישא בכל אינון שבעה יומין כלהו בשלימו הה"ד (ויקרא ה לג) שבעת ימים ימלא את ידכם ובג"כ אקרונן שבעת ימי המלואים דייקא</p>	<p>כנסת ישראל, כשהיא שורה בארץ הקדושה בכל אותם שבעה ימים כולם בשלמות. זהו שכתוב "שבעת ימים ימלא את ידכם", ולכן נקראים שבעת ימי המלואים דוקא.</p>
<p>ומשה דאיהו לוי מסטר דא קריב בקדמיתא לגבי האי מזבחה הה"ד (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי מאי ראשי אלא ברישא כד אתדבקת האי מזבחה בההוא עולה שמאלו אתקרי בקדמיתא ועכ"ד אתערו חבריא בחלוק לבן שאין בו אימרא² שמש הה"ד (בראשית ל לז) מחשוף הלבן אשר על המקלות בגין דאע"ג דאיהו מסטר דדינא אתלבש בחס"ד וקריב לגבה ואתער חס"ד עלאה בעלמא</p>	<p>ומשה שהוא לוי מצד זה הוא קרב בתחלה למזבחה הזה. זהו שכתוב "שמאלו תחת לראשי". מה זה ראשי, אלא בראש, כשנדבקת מזבחה הזו באותה עולה, שמאלו היא נקראת בתחלה. ועם כל זה העירו החברים (תענית יא ע"ב), [שמשה] שמש בחלוק לבן שאין בו שפה, זהו שכתוב "מחשוף הלבן אשר על המקלות". משום שאף על גב שהוא מצד הדין, התלבש בחסד וקרב אליה, והעיר חסד עליון בעולם.</p>
<p>ומאי קריב פר ברישא תמיד של שחר עולה ודאי ולבתר קריב פר חטאת למיהב שלמא בין ההוא פר חטאת ואהרן דחב לגבה כד עבד עגלא (ס"א עולה) ודא כנסת ישראל והחטאת לקבלה איהו ודא פר כהן משיח כד איהו חב לגבי מזבחה מה דלא אית בגבר אחרא אלא נוקבתא להטאת ולבתר קריב עולה לגבה</p>	<p>ומה הקריב, פר בראש תמיד של שחר עולה ודאי, ואחר כך הקריב פר חטאת לתת שלום בין אותו פר חטאת, ואהרן שחטא לה כשעשה עגל (עולה), וזו כנסת ישראל, והחטאת היא כנגדה. וזה פר כהן משיח כשהוא חטא אל המזבח, מה שאין באיש אחר, אלא נקבה לחטאת, ואחר כך מקריב עולה אליה.</p>
<p>כיון דאתקריב עולה לגבי האי מזבחה כדיון מלואים הוא מלואים לעילא מלואים לתתא וכלהו עלמין בחדוה דהא מטרוניתא אתחברת בבעלה וכדיון קריב לגבי ההוא מזבחה איל המלואים</p>	<p>כיון שהקריבה עולה למזבחה הזה, אז מלואים היא. מלואים למעלה מלואים למטה. וכל העולמות בשמחה, שהרי המלכה התחברה עם בעלה, ואז מקריב לאותו מזבחה את איל המלואים.</p>

¹ היא זובחת אותן (ד"א).

² שאין בו שפה (ד"א).

בראשית

<p>ויהיב מההוא דמא על תנוך אודנא דאהרן בגין דתהוי רכיכא למשמע ברכיכו ולא בקשיו ויקבל מלי דאורייתא דלא לאפרדא תורה שבע"פ מתורה שבכתב ולא שלמא עלמין כלהו וכן לבנוי</p>	<p>ונותן מאותו דם על תנוך אזן אהרן, כדי שתהיה רכה לשמוע ברכות ולא בקושי. ויקבל דברי תורה, שלא להפריד בין תורה שבעל פה מתורה שבכתב, ולהשלים כל העולמות, וכן לבנוי.</p>
<p>ופקיד לון דיתבון בההוא תרעא דההוא אהל למיטר ההוא אתרא דלא יתקרב ערל וטמא וישתלמון כלהון שבעה יומין עלאין ויסתלקון בההוא דרגא דחס"ד דאיהו מתתא לעילא שביעאה דהא אינון בקדמיתא אתדבקו בההוא פתח אהל מועד ולבתר אסתלקו לעילא</p>	<p>וצוה אותם שישבו באותו השער של אותו האהל, לשמור אותו מקום שלא יקרב ערל וטמא, וישתלמו כל שבעת הימים העליונים, ויעלו באותה דרגת החסד שהיא שביעי ממטה למעלה. שהרי הם בתחלה נדבקו באותו פתח אהל מועד, ואחר כך התעלו למעלה.</p>
<p>לבתר מה כתיב (שיה"ש ב ו) וימינו תחבקני הה"ד (ויקרא ט א) ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ופקיד ליה למיסב ההוא עגל דחב ביה ויקרביניה לגבי ההוא מזבח ואיהו הוה כסיף² לקרבא לגבה דדחיל משלהובוי</p>	<p>ואחר כך מה כתוב, "וימינו תחבקני". זהו שכתוב "ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן", וצוה אותו לקחת אותו עגל שחטא בו ויקריבוהו לאותו מזבח, והוא היה מתבייש להקריב אליה, שפחד משלהבותיה.</p>
<p>א"ל משה (שם ז) קרב אל המזבח ועשה את חטאתך בקדמיתא והב מההוא דמא באנון קרנות בגין דחב בקדמיתא לגבייהו ומנע מנהון ברכאן ולבתר (שם טו) ואת הדם יצק אל יסוד המזבח לאצקא בה ההוא יסוד מאי יצק כד"א (מלכים א' ז כג) ויעש את הים מוצק ולבתר קריב לההוא מזבח ההוא עולה ועבד בקדמיתא ראש ולבתר רגל ולבתר על ישראל קריב שעיר עזים דהא מההוא סטרא דיצר הרע אתדבקו בכו"ם ולבתר עגל וכבש לעולה</p>	<p>אמר לו משה, "קרב אל המזבח ועשה את חטאתך", בתחלה, ותן מאותו דם על אותם קרנות, משום שחטא בתחלה אצלם ומנע מהם ברכות, ואחר כך "ואת הדם יצוק אל יסוד המזבח", לצקת בה אותו יסוד. מה זה "יצק", כמו שנאמר "ויעש את הים מוצק". ואחר כך הקריב לאותו מזבח אותה עולה, ועשה בתחלה ראש, ואחר כך רגל, ואחר הקריב על ישראל שעיר עזים, שהרי מאותו הצד של יצר הרע נדבקו בכוכבים ומזלות. ואחר כך עגל וכבש לעולה.</p>
<p>ת"ח בקדמיתא עגל לחטאת כיון דקריב ליה בשלימו לגבי אמיה לבתר קריב ליה לגבי אבוי הה"ד (ויקרא ט ג-ד) לעולה ולבתר שור ואיל לשלמים דהא שלמא בכלהו עלמין והאי שור דסטרא דשמאלא ואילו דיצחק לא עבדין דינא אלא לשלמים שלמא לעילא שלמא לתתא</p>	<p>בא וראה, בהתחלה עגל לחטאת. כיון שהקריב אותו בשלמות אל אמו, אחר כך הקריב אותו לאביו. זהו שכתוב "לעולה". אחר כך, שור ואיל לשלמים, שהנה שלום בכל העולמות. ושור זה של צד השמאל. ואילו של יצחק לא עושים דין אלא לשלמים, שלום למעלה שלום למטה.</p>
<p>וכדין קב"ה פתח עלייהו (תהלים קלג א) הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד שבת אחים ימינא ושמאלא משה ואהרן גם לאכללא לכ"י יחד צד"ק כלא ביחודא שלימא כדין מה כתיב (שם ב) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן כיון דאתחברו דכר ונקבא שלים (ו) כשמן הטוב</p>	<p>ואז הקדוש ברוך הוא פתח עליהם, "הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד". "שבת אחים" ימין ושמאל, משה ואהרן. "גם" להכליל את כנסת ישראל. "יחד" צדיק, הכל ביחוד שלם. ואז מה כתוב, "כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן". כיון שהתחברו זכר ונקבה שלם, משום כך</p>

¹ שיהיה רך לשמוע (ד"א).

² היה מתבייש (ד"א).

בראשית

<p>על הראש¹ בקדמיתא עתיקא דכלא רישא דכל רישין² יורד על הזקן</p>	<p>"כשמן הטוב על הראש". בהתחלה העתיק של הכל, ראש כל הראשים. "יורד על הזקן".</p>
<p>דא חס"ד וגבורה ות"ת דכלהו אקרון זקן³ (בראשית כד א) ואברהם זקן (שם כז א) ויהי כי זקן יצחק (שם מח י) ועיני ישראל כבדו מזקן על פי מדותיו דא צדי"ק ואיהו פי מדותיו ולבתר (תהלים קלג ג) כטל חרמון שיורד על הררי ציון אלין שבע הרים [דאקרון] (דאקרון) הררי ציון כי שם צוה יי' את הברכה כיון דאתחברו חיים עד העולם דא עין חיים בההוא עולם</p>	<p>זה חסד וגבורה ותפארת, שכולם נקראו זקן. "ואברהם זקן". "ויהי כי זקן יצחק". "ועיני ישראל כבדו מזקן". "על פי מדותיו" זה צדיק, והוא פי מדותיו. ואחר כך, "כטל חרמון שיורד על הררי ציון", אלו שבעה הרים שנקראו "הררי ציון". "כי שם צוה ה' את הברכה", כיון שהתחברו. "חיים עד העולם", זה עין החיים באותו עולם.</p>
<p>וכל דא בגין הנהו קרבנין דמתערין טיבו לעילא ותתא ולבתר הכי כהני דמסטר דחס"ד קרבנין לגביה דההוא מזבח מה דלית רשו לגבר אחרא לקרבא</p>	<p>וכל זה משום אותם קרבנות שמעוררים טוב למעלה ולמטה. ואחר כך הכהנים שמצד החס"ד קרבים לאותו מזבח, מה שאין רשות לאיש אחר לקרב.</p>
<p>ונכסין נכסת קודשין בצפונא דמזבח בגין דכסטר צפונא דאית בה כד קריב גבורה לגבה עבדא אינון נוקמין בג"כ עבדין כהני שלמא בעלמא דלא יתוקד עלמא בשלהובי דמזבח וכדין חיים נחתין לעלמא הה"ד (מלאכי ב ה) בריתי היתה אתו החיים והשלום מאי טעמא חיים בגין [דהוא] (דהא) עבד שלום וכהני עבדין שלום בקרבנא</p>	<p>ונשחטים שחיטת הקדשים בצפון המזבח, משום שבצד צפון שיש בה כשקרבה גבורה אליה, עושה את אותן נקמות, לכן הכהנים עושים שלום בעולם, שלא ישרף העולם בשלהבות המזבח, ואז יורדים חיים לעולם. זהו שכתוב "בריתי היתה אתו החיים והשלום". למה "חיים", משום שהוא עושה שלום. וכהנים עושים שלום בקרבן.</p>
<p>מאי קרבנא לבן ואדום חלב ודם חלב לקבל ההוא דרגא שופרא דכלא חלב הארץ מתרגמינן שופרא דארעא דם לקבל ההוא דרגא דאקרי נפש דכתיב (ירמיה נא יד) נשבע ה' צבאות בנפשו וב"נ כד קריב האי דמא כאילו מקריב נפשיה הה"ד (ויקרא יז יא) כי הדם הוא בנפש יכפר</p>	<p>מהו הקרבן, לבן ואדום, חלב ודם. חלב כנגד אותה דרגה של יופי של הכל. חלב הארץ תרגומו יופי הארץ. ודם כנגד אותה הדרגה שנקראת נפש, שכתוב "נשבע ה' (צבאות) בנפשו". ובן אדם, כשמקריב דם זה, כאלו מקריב נפשו. זהו שכתוב "כי הדם הוא בנפש יכפר".</p>

¹ עי' אריכות אד"ר קלב ע"ב: ומה דיקנא אתגלייא, דיקנא דכהנא רבא עלאה [דיקנא דאבא עלאה (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר)]. אבא נכלל במזל העליון הרי הוא בחינת הדכר, ואילו אימא נכללת במזל התחתון הרי הוא בחינת הנקבה. מזל עליון כולל את כל ח' התיקונים הראשונים, כנגד ח' בגדי הכה"ג (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה וידוע) ומהאי דיקנא נחית לדיקנא דכהנא רבא דלתתא, דיקנא דכהנא רבא בתמניא תקונין אתתקן [כאן רואים שתיקון דדיקנא מוריד תיקונים לכל הפרצופים שתחתיו (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה ואמר אחסין)] ובגין כך תמניא תקונין לכהנא רבא כד משחא נחית על דקניה הה"ד (תהלים קלג) כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגו' [כלומר ש"ג הנביעין דמשח רבות מצויים בפנימיות י"ג ת"ד ושרשם במו"ס (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר)] ומנ"ל דכתיב (שם) שבת אחים גם יחד גם לרבות כהן גדול דלתתא דכל זמנא דכהנא רבא דלתתא משמש בכהונא רבא כביכול כהן גדול דלעילא משמש בכהונא רבא.

² עי' אד"ר רפח. גלגלתא דא"א זהו "רישא דכל רישא" ולמעלה ממנו רדל"א המכונה א"ס (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה רישא דכסופא).

³ עי' בהגר"א על ת"ז מא ע"ג, שרק א"א נקראים זקנים לפני התיקון, ואילו אחרי התיקון כל הז"ת נקראים סבין, וכן כתוב בת"ז ד ע"א. והנה עי' פת"ש א"א מג, ששורש מציאות הזקנה הוא בהארות הדיקנא.

בראשית

<p>ובג"כ אזהר לון אורייתא מאן דייכול מההוא חלב ודם דמקרבין מניה למדבחה² ישתצי מההוא מדבחה האי דכתיב (ויקרא כב ג) ונכרתה הנפש ההיא מעמיה מ"ט בגין דהוה ליה למקרביה לההוא חלב על מדבחה וההוא דם</p>	<p>ומשום כך הזהירה אותם התורה, מי שיאכל מאותו חלב ודם שממנו מקריבים למזבח, יְכַלֶּה¹ מהמזבח ההוא. זהו שכתוב "ונכרתה הנפש ההיא מעמיה". למה, משום שהיה לו להקריב את אותו חלב על המזבח, ואותו דם</p>
<p style="text-align: center;">השמטות דף רנט/א</p>	
<p>ביסוד לאכללא מדת יום בלילה ומדת לילה ביזם</p>	<p>ביסוד, להכליל מדת יום בלילה ומדת לילה ביזם.</p>
<p>ובעולת התמיד דאיהי כללא דכלא³⁴⁵ לכפרא על כל ישראל על עשה ועל לא תעשה הנתק לעשה מ"ט בגין דהא ארבא (ס"א אתרא) דרגא דעולה עשה איהו ועבדין [ביה] (ליה) מתנות לאכללא לההוא אתרא דאקרי כ"ל³ ולישראל</p>	<p>ובעולת התמיד שהיא כללות של הכל, לכפר על כל ישראל על עשה ועל לא תעשה הניתק לעשה. למה, משום שהאוניה (מקום) דרגה של עולה עשה היא, ועושים לה מתנות להכליל לאותו מקום שנקרא כל ולישראל.</p>
<p>ולאן אתרא יהבין אינון מתנות חדא בקרן מזרחית צפונית לאתערא⁴ מזרח דאיהו רחמי ולאנתערא צפון בחדוה לגביה דההוא מזבח ולבתר בקרן מערבית דרומית לאכללא ההוא מזבח דאקרי מערב בדרום דאיהו חס"ד ובגין כך כלא חדא מתנה חדא הוא דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני שמאלו דמזרח דאיהו צפון תחת לראשי בקדמיתא והדר וימינו תחבקני דאיהו חס"ד</p>	<p>ולאיה מקום נותנים אותן מתנות, אחת בקרן מזרחית צפונית לעורר המזרח, שהוא רחמים. ולעורר הצפון בשמחה אליו של המזבח ההוא. ואחר כך בקרן מערבית דרומית, להכליל אותו מזבח שנקרא מערב בדרום שהוא חסד, ולכן הכל מתנה אחת. זהו שכתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". "שמאלו" של מזרח שהוא צפון. "תחת לראשי" בתחלה. ואחר כך "וימינו תחבקני" שהוא חסד.</p>
<p>ד"א מ"ט דלא יהבין מתנה בקרן דרומית מזרחית צפונית מערבית דהא ההוא קרן דרומית מזרחית איהו בקדמיתא כד סלקין כהניא בההוא כבש דבדרום סטרא וחולקא דיהו דאיהו חס"ד ואמרין כל פנות שאתה פונה לאו איהו אלא דרך ימין למזבח בגין לחברא סטרא דמזרח בההוא מזבח והוה ליה לכהנא למיהב מתנה בקדמיתא בההוא קרן דרומית מזרחית דהאי איהו קדמאה לאינון דרגין ולא עוד אלא דאתער לגבה חס"ד בקדמיתא</p>	<p>דבר אחר, למה לא נותנים מתנה בקרן דרומית מזרחית, צפונית מערבית, שהרי אותה קרן דרומית מזרחית היא בתחלה, כשעולים הכהנים באותו כבש שבדרום, הצד והחלק שלהם שהוא חסד. ואומרים, כל פינות שאתה פונה אינו אלא דרך ימין למזבח, כדי לחבר צד המזרח לאותו מזבח. והיה לו לכהן לתת מתנה בתחלה באותה קרן דרומית מזרחית, שהרי הוא ראשון לאותן דרגות, ולא עוד, אלא שהתעורר אליה חסד בתחלה.</p>
<p>הא אתערו חבריא ואמרין בגין דכתיב (ויקרא ד ז) אל יסוד מזבח העולה [מן] (תן) יסוד למזבחה</p>	<p>הרי העירו החברים ואמרו, משום שכתוב "אל יסוד מזבח העולה", מן יסוד למזבחה של עולם (ס"א עולה). כלומר, קרב יסוד שהוא צדיק אצלה. וקרן דרומית</p>

¹ לבדוק ניקוד.

² דע, כי כבר הודעתך בדרוש פרצוף לאה, כי אין יניקה לחיצונים, רק מסיימי הקצוות שבז"א. והנה יניקה ישמעאל מאברהם, זרוע ימינו דז"א בסיימו, והוא בחינת חלב הטמא דנוגה, ויניקת עשו מיצחק זרוע שמאלי דז"א, בסיים בחינת דם טמא, בסוד הוא אדום, ומאכלו אדום ולבושו אדום, וכל עניניו אדום, ולכן נאסר חלב ודם. אבל בהקרבתו לגבוה, יוכלל הנוגה ג"כ בקדושה, ולא ינקו משם (ספר הליקוטים אחרי מות יז).

³ ע"י לעיל יז ע"א.

⁴ לעורר (ד"א).

בראשית

<p>של עולם (ס"א עולה) כלומר קרב יסוד דאיהו צדיק לגבה וקרן דרומית מזרחית לא היה לו יסוד</p>	<p>מזרחית לא היה לה יסוד.</p>
<p>ת"ח כתיב ביה ביהודה (בראשית לז כז) לכו ונמכרנו לישמעאלים ובגלל שהוא חטא אל אותו היסוד והפרידו מאותה ארץ עליונה ונתן עצה למכור אותו, לכן באותו חלק שלו לא היה לו יסוד. וכך שנינו, מה היה חלקו של יהודה, הר הבית ולשכות ועזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, שהוא צדיק למטה, אולם והיכל ובית קדש הקדשים. ורצועה יוצאת מחלקו של יהודה שהיא כלפי מזרח, שהרי גם דגלו היה במזרח, ונכנסה לחלקו של בנימין, ועליה נבנה המזבח, שהרי המזבח חלקו של יהודה היה, כפי שבארנו.</p>	<p>בא וראה, כתוב ביהודה "לכו ונמכרנו לישמעאלים". ובגלל שהוא חטא אל אותו היסוד והפרידו מאותה ארץ עליונה ונתן עצה למכור אותו, לכן באותו חלק שלו לא היה לו יסוד. וכך שנינו, מה היה חלקו של יהודה, הר הבית ולשכות ועזרות. ומה היה בחלקו של בנימין, שהוא צדיק למטה, אולם והיכל ובית קדש הקדשים. ורצועה יוצאת מחלקו של יהודה שהיא כלפי מזרח, שהרי גם דגלו היה במזרח, ונכנסה לחלקו של בנימין, ועליה נבנה המזבח, שהרי המזבח חלקו של יהודה היה, כפי שבארנו.</p>
<p>ותעמד מלדת (שם כט לה) דקיימא כרסייא על סמכוהי¹ והיא סמכא רביעאה לקבל כנסת ישראל דאיהי רביעאה וכתיב בה (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה ודוד בריה אחיד ביה² בההוא מזבח כדאוקימנא ברזא דמהימנותא</p>	<p>"ותעמד מלדת", שעמד הכסא על עמודיו, והוא תומך הרביעי, כנגד כנסת ישראל שהיא רביעית. וכתוב בה "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". ודוד בנו אחז באותו מזבח, כמו שבארנו בסוד האמונה.</p>
<p>ובנימין הצדיק מצטער עליה לקרבא יתה לגביה הה"ד (דברים לג יב) חופף עליו כל היום³ בג"כ זכה בנימין הצדיק לתתא ונעשה אושפיזא⁴ לגבורה הה"ד (שם) ובין כתפיו שכן דאיהו חולקיה במערב</p>	<p>ובנימין הצדיק מצטער עליו לקרב אותה אליו. זהו שכתוב "חופף עליו כל היום". לכן זכה בנימין הצדיק למטה, ונעשה מארח לגבורה, זהו שכתוב "ובין כתפיו שכן", שהוא חלקו במערב.</p>
<p>והשתא שכינתא בין תרין צדיקים צדיק לעילא יוסף הצדיק לתתא בנימין האי בעלה</p>	<p>ועכשיו שכינה בין שני צדיקים. צדיק למעלה, יוסף הצדיק, למטה, בנימין. זהו</p>

¹ עמודיו (ד"א). ע"י לעיל קנד ע"ב וקנה ע"ב.

² לעיל רמח ע"ב וח"ג רצב ע"א (לש"ו).

³ וכן בהמ"ק ע"י יחוד שמים וארץ, כמ"ש חז"ל בפ"ק דברכות (לג ע"א) גדול מקדש שנברא בשתי ידים, שנאמר מקדש ה' כוננו ידיך, וכבר כתבתי בזה באריכות במ"א היאך עי"ו שרתה שכינה בישראל, שעיקר השראת שכינתו במקום גילוי היחוד והאחדות הגמורה, ולכן ע"י עוון לשון הרע ושנאת הינם נחרב בית המקדש (גיטין נה ע"ב ויומא ט ע"ב), והוא הגורם אריכות חורבנו. ולכן נקרא בנימין (דברים לג יב) ידיד ה' ישכון וכו', חופף עליו כל היום ובין כתפיו שכן, שהוא המחבר ב' הכתפים ביחד, שהם שמים וארץ, שהם בב' ידים. ונקרא ידיד, ב' פעמים י"ד, ולכן עיקר השראת שכינתו בחלקו של בנימין, ולכן להורות נתוסף יוד בשמו, שי' מורה על יחודו יתברך בעולמו כמ"ש"ל. וב' אותיות אלו הם משלימים למספר חמישים שיהיה יחודו יתברך מתגלה גם בארץ למטה, ומעתה דברי חז"ל הקדושים מאירים ומזהירים כספירים, וינעם מליצת דבריהם (שיה יצחק סיום הש"ס).

⁴ אורח (ד"א).

בראשית

<p>דמטרוניתא והאי אושפיזא בג"כ כתיב (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית דא עלמא דאתכליא (ס"א דאתגליא) דא שכינתא תתאה דאיהי עקרת הבית עקרא דהאי עלמא רחל בין תרין צדיקים לעילא ותתא</p>	<p>בעל המלכה, וזה המארח. לכן כתוב "מושיבי עקרת הבית", זה עולם שמתכלה (ס"א שמתגלה), זו שכינה תחתונה שהיא עקרת הבית. עיקר העולם הזה. רחל בין שני צדיקים למעלה ולמטה.</p>
<p>בג"כ אתקרי בי מקדשא בית עולמים מזבח של בית עולמים האי באחסנתיה דבנימין אבל כד שריא שכינתא באחסנתיה דיוסף בשילה לא קארי לה בית עולמים דהא עולם הו"ד הוא לעילא ותתא (תהלים קיג ט) אם הבנים שמחה דא שכינתא בג"כ הללויה</p>	<p>לכן נקרא בית המקדש בית עולמים. המזבח של בית עולמים היה בירושתו של בנימין, אבל כששרתה שכינה בירושתו של יוסף בשילה, לא קרא לה בית עולמים, שהרי עולם הוד הוא למעלה ולמטה. "אם הבנים שמחה", זו שכינה, ולכן "הללויה".</p>
<p>ת"ח כד אודבן ההוא צדיק למצרים בנימין אחוהי הוה צדיק לתתא ונטל אתריה דלא לאתפגמא ולאנינן עשרה בנין דהוו ליה קרא לון על שמיה דההוא צדיק כדאוקמוה חבריא בלע על שם שנבלע בין האומות בגין כך תנינן היסוד היה מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון אוכל במזרח חצי אמה ובדרום חצי אמה בגין דחולקיה דבנימין הוה מערב בג"כ אית ליה יסו"ד דהא הוא שליט הוה לגבי ההוא צדיק יסוד עולם אבל בחולקיה דיהודה דאיהו מזרח לא הוה ליה יסוד דהא איהו ארחקיה מניה דיהב עצה למזבניה למצרים</p>	<p>בא וראה, כשנמכר אותו צדיק למצרים, בנימין אחיו היה צדיק למטה, ונטל מקומו שלא להפגם. ולאותם עשרה בנים שהיו לו קרא להם על שמו של אותו צדיק, כמו שפרשו החברים. "בלע", על שם שנבלע בין האומות. לכן שנינו, היסוד היה מהלך על פני כל המערב ועל פני כל הצפון, אוכל במזרח חצי אמה ובדרום חצי אמה, משום שחלקו של בנימין היה במערב, לכן יש לו יסוד, שהרי הוא היה שליט אל אותו צדיק יסוד עולם. אבל בחלק של יהודה שהוא מזרח, לא היה לו יסוד, שהרי הוא הרחיקו ממנו, שנתן עצה למכרו למצרים.</p>
<p>ת"ח סדרא דדגלים [הרי] (הכי) הוא סחרניה ההוא מדבחה דעולה דאקרי משכנא יהודה ודסמיכין ליה במזרח ומאן סמיכין יששכר דאגין עליה בחילא דאורייתא ולבתר זבולון דסמיד ליששכר דיהב לון מלאי וחילא לאתעסקא באורייתא¹ אפרים ומנשה ובנימין למערב ראובן ודסמיכין ליה בדרום דן ודסמיכין ליה בצפון</p>	<p>בא וראה, סדר הדגלים הרי הוא סביב אותו מזבח העולה שנקרא משכן. יהודה והסמוכים לו במזרח. ומי הסמוכים, יששכר שמגן עליו בכח התורה. ואחר כך זבולון שסמוך ליששכר, שנתן להם מלאי וכח להתעסק בתורה. אפרים ומנשה ובנימין למערב. ראובן והסמוכים לו בדרום. דן ושסמוכים לו בצפון.</p>
<p>ות"ח כתיב ביה בההוא צדיק (בראשית לו ב) והוא נער את בני בלהה וכתוב בבני לאה (שם ד) וישנאו אותו בג"כ תנינן האי יסו"ד [היה] (הוה) מהלך על פני כל המערב דהא חולקיה דאהוי דנטר ההוא אתרא ודבנוי הוה ועל פני כל הצפון בגין דהנהו דהוו שראן בצפון לא הוו שנאין ליה אוכל במזרח חצי אמה בגין דעבד יהודה פלגו הצלה אמר (שם כו) מה בצע ולא שבק [לון] למקטליה ובדרום חצי אמה בגין דראובן אמר להציל אותו</p>	<p>ובא וראה, כתוב באותו צדיק "והוא נער את בני בלהה", וכתוב בבני לאה "וישנאו אותו". לכן שנינו, היסוד הזה היה מהלך על פני כל המערב, שהרי חלק אחיו ששמר אותו מקום ושל בניו היה. ועל פני כל הצפון, משום שאלו שהיו שרויים בצפון לא היו שונאים אותו. אוכל במזרח חצי אמה, משום שיהודה עשה חצי הצלה. אמר "מה בצע", ולא השאיר להרוג אותו. ובדרום חצי אמה, משום שראובן אמר להציל אותו</p>
<p style="text-align: center;">דף רנט/ב</p>	

¹ שנתן להם די ספוקם ומטיל מלאי לכיסם כדי שיעסקו בתורה (ד"א).

בראשית

<p>מידם וגד נמי דהוה שריא תמן לא הוה סני ליה שונא אותו.</p>	<p>מידם. וגם גד שהיה חונה שם, לא היה שונא אותו.</p>
<p>ת"ח כמה עקימין אינון בני נשא דלא בעאן לאשתדלא בארהא דהיי דאורית ליה קב"ה לבנוי ואזהר לון עלה ואמר (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה דלית לך רשו [לאתפרשא] (לאפרשא) יום מלילה ובגין כך יהודה אע"ג דחולקיה ועדביה הוה מערב דאיהו לילה כד הוה שארי סחרניה ההוא משכנא אדבק במזרח דאיהו יום וקב"ה רמו ליה וא"ל (דברים ל יט) ובחרת בחיים דלא לאתפרשא יום מלילה</p>	<p>בא וראה כמה עקומים הם בני אדם שלא רוצים לעסוק בדרך החיים שהוריש הקדוש ברוך הוא לבניו, והזהיר אותם עליה ואמר, "והגית בו יומם ולילה", שאין לך רשות להפריד יום מלילה. ולכן יהודה, אף על פי שחלקו וגורלו היה מערב, שהוא לילה, כשהיה שורה סביב אותו המשכן, נדבק במזרח שהוא יום. והקדוש ברוך הוא רמז לו ואמר לו, "ובחרת בחיים", שלא להפריד יום מלילה.</p>
<p>ומאן דפריש לון גרים מותא ובההוא הובה מיתו בנוי בגין דחבילו אורחיהון ולא דביקו יום בלילה בגין דלא אשתדלו כדקא חזי לחברא חוורא בסומקא בגין לכפרא ההוא חובא דיליה דאפריש לון בקדמיתא כד זבין לההוא צדיק דאקרי יום דאפרשי¹ מכנסת ישראל דאקרי לילה²</p>	<p>ומי שמפריד אותם גורם מות, ובאותו חטא מתו בניו, משום שהשחיתו דרכם ולא חברו יום עם לילה, משום שלא עסקו כראוי לחבר לבן עם אדום כדי לכפר אותו חטא שלו, שהפרידם בתחלה. כשמכר את אותו צדיק שנקרא יום, שהפרידו מכנסת ישראל שנקראת לילה.</p>
<p>רמו ליה קב"ה לקרבא מזרח במערב וא"ל (במדבר ב ג) והחונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה לקרבא מזרח למערב למיהב ליה שפע ברכאן מלעילא ובני יוסף ובנימין אע"ג דבנימין הוה מתדבק במזרח רמו ליה קב"ה למשרי במערב לקרבא כנסת ישראל לגבי צדיק כלא בארה מישר הה"ד (הושע יד י) כי ישרים דרכי יי וצדיקים ילכו בסם³</p>	<p>רמו לו הקדוש ברוך הוא לקרב מזרח במערב, ואמר לו, "והחונים קדמה מזרחה דגל מחנה יהודה", לקרב מזרח למערב לתת לו שפע ברכות מלמעלה. ובני יוסף ובנימין, אף על גב שבנימין היה נדבק במזרח, רמו לו הקדוש ברוך הוא לחנות במערב, לקרב כנסת ישראל לצדיק הכל בדרך ישר. זהו שכתוב "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בסם".</p>

¹ עי' לעיל יא ע"א.

² הגה יוסף הוא בחי' היסוד דז"א כנודע וכו' וכאשר גנבוהו אחיו, כבר נודע כי הפרש בין גנבה לגזלה הוא, כי גניבה בהסתר וגזילה בגלוי. ואע"פ שהם גנבוהו כולו, שהם כל ג' הסדים וג' גבורות יחד המכוסים והמגולים, עכ"ז לא גנבוהו רק השליש העליון בסתר, לפי שעיקר הפגם של אחיות הקליפות בחסדים הוא למעלה בשליש עליון המכוסה, כי בחסדים התחתונים, דרכם לאחוז בהם, כי שם גזילה בגלוי, לכן דרכם להתאחז שם, כמבואר אצלנו בסוד חטא עין הדעת טו"ר. ועיקר הפגם הגדול הוא באחיזה בשליש עליון המכוסה, אשר זה נקרא גניבה בהסתר, לכן אע"פ שגנבו ב' הבחינות שהם גניבה וגזילה, עכ"ז הכל נקרא בשם גניבה, כמ"ש (בראשית מ טו) כי גונב גנבתי מארץ העברים, ב' גניבות, לפי שעיקר הפגם הוא במכוסה. ואחר שגנבו ב' בחינות הנ"ל, מכרוהו למצרים הם הקליפות וכי מצרים נקראת ערות הארץ והיא ערלת היסוד - שעה"מ לך לך. ואז חזר האבר הקדוש הנקרא יסוד להתלבש בערלה, וז"ס המכירה למצרים עון פלילי שהיה במכירת יוסף, כנזכר בזהר (שמות ז ע"א) ואעילו ברית קיימא קדישא ברשותא אחרא, כי נאחזו הקליפות שהם הערלה ביסוד העליון ח"ו (ע"ח שער אונאה פ"ה).

³ ללמד לכל אדם זו"נ שיצרפו את הקב"ה בזיווגא דילהון שיעשה אדם כמ"ש"ל בכל דרכיך דעהו כו' כי ישרים דרכי ה' הדרך שהוא עם ה' ופושעים יכשלו שאין מצרפין הקב"ה בעובדא דילהון שיאבדו ויקויים אז ובאבוד רשעים רנה (בהגר"א בתז"ח מז ע"ד). ישרים דרכי ה' - ר"ל דרך שהוא בשיתופא דה' כמ"ש (&) בכל דרכיך והוא יישר כו' זהו ישרים כו' (שם).

בראשית

<p>וראובן שנדבק בצד החסד, יחנה בדרום ודן, כדי לכפר על אותו חטא העגל שיקבלו בניו, והוא מצד הצפון, יחנה בצפון לכפר על אותו חטא. ולכן כתוב בים שעשה שלמה עשרה על עשרה, "וקו שלשים באמה יסוב", הכל בסוד החכמה. כתוב בו "עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם מלמעלה". אותו ים של חכמה נתקן בהם.</p>	<p>וראובן דאתדבק בסטרא דחס"ד ישרי בדרומא ודן בגין לכפרא ההוא חובא דעגלא דיקבלון בנוי ואינון מסטרא דצפונא ישרי לצפונא לכפרא ההוא חובא בגין כך כתיב בים שעשה שלמה עשרה על עשרה (מלכים א' ז כג) וקו שלשים באמה יסוב כלא ברזא דחכמתא כתיב ביה (שם כה) עומד על שנים עשר בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה והים עליהם מלמעלה (שם) ההוא ימא דחכמתא אתתקן בהו</p>
<p>בא וראה, כשהיו עושים הכהנים את אותה חטאת, לכפר על עבירות של לא תעשה, היה שיש בהם כרת. ועולה באה לכפר על מי שלא עושה מצוות עשה. ומאותו צד באה העולה שהיא זכר, וכתוב "זכור את יום השבת", מצוות עשה, ולכן אנו מקריבים בשבת שני כבשים, של מוסף עולה, משום שבאותו של הימין נתוסף לאותו צדיק אור מהעתיק הקדוש.</p>	<p>ת"ח כד הוו עבדין כהניא ההוא חטאת לכפרא חובין דלא תעשה הוה דאית בהו כרת ועולה לכפרה על מאן דלא עביד מצות עשה אתי ומההוא סטרא אתי עולה דאיהו זכר וכתוב (שמות כ ח) זכור את יום השבת מצות עשה ובגין כך אנו מקריבין בשבת תרין אמרין דמוסף עולה בגין דבההוא דימינא אתוסף לההוא צדיק נהירו דעתיקא קדישא¹</p>
<p>כשנדבק עם כנסת ישראל שהיא שמור, לא תעשה, לכן יש בשבת עשה ולא תעשה שיש בו כרת, שהרי מי שעושה פגם באותו מקום שנקרא לא תעשה, ומפריד את הזוג שלהם, נכרתת משם נפשו. ומיהו, מי שעושה מעשים של חול בשבת, בקודש שנדבק בשבת בשבתון, וכל העולמות בשמחה באורה.</p>	<p>כד אתדבק בכנסת ישראל דאיהו שמור לא תעשה בגין כך אית ביה בשבת עשה ולא תעשה דאית ביה כרת² דהא מאן דעביד פגימו בההוא אתרא דאקרי לא תעשה ואפריש זונא דלהון אשתצי מתמן נפשא דיליה ומאן איהו מאן דעביד עובדין דחול בשבתא בקדש דאתדבק בשבת בשבתון וכלהו עלמין כחדוה בנהירו</p>
<p>אבל מי שלא עושה אלא בשגגה, מקריב חטאת כנגד אותה דוגת מזבח. ובראש חדש בהתחדשות הלבנה, אנו מקריבים "פריים בני בקר שנים", שהרי מצד של פרה אדומה תמימה באו, והם למעלה להשלים את הפגם שלה ולתת לה שפע אחד על שנים מאותו מקום שנקרא עולה, ונוסף באותו זמן אור ללבנה.</p>	<p>אבל מאן דלא עביד אלא בשגגה מקריב חטאת לקבל ההוא דרגא מזבח ובר"ח חדתותא דסיהרא³ אנו מקריבין (במדבר כח יא) פריים בני בקר שנים⁴ דהא מסטרא דפרה אדומה תמימה אתו ואנון לעילא לאשלמא פגימו דילה ולמיהב לה שפע על חד תרין מההוא אתר דאקרי עולה ואתוסף בההוא זמנא נהירו לסיהרא</p>

¹ ע"י ח"ג שב ע"ב. ע"י תיקור"ז (לד ע"א): תפלת מוסף דא צדיק דכליל כלהו צלותין וביה אמרין בצלותא דמוסף כתר יתנו לך ה' אלהינו וכתר איהו כתר עליון ה' אלהינו אבא ואמא. יסוד לא אתתקן אלא מגו משחתא בתוספת נהורא שלכן נקרא מוסף דל"ל מגרמה רק הוא בתוספת כמ"ש ב'פ' בראשית (דף יז ע"א) יסודא אחיד בעד"א מההוא תוספת (בהגר"א בתז"ח כב ע"א).

² כרת הוא בב"ד שלמעלה, ששם ס' פולסין, דס' הוא למעלה בכינה. וכן כרת שנכרת מס', פחות מבן ס' (מו"ק כז ע"א) (בהגר"א בתיקור"ז עו ע"ד)

³ חדוש הלבנה (ד"א).

⁴ ע"י ח"ג רמז ע"ב.

בראשית

<p>איל אחד לקרבא לה אילו דיצחק (שיה"ש ב ו) שמאלו תחת לראשי (במדבר כה ט) כבשים בני שנה שבעה לחבקה לה ימינא ושבעה דכרין אתקרבין בה תמימים שלמין בכלא ואנן מקרבין שעיר עזים אחד לחטאת דהאי חטאת מהאי סטרא דפר חטאת אתי דכתיב שמור ושמור לא תעשה איהו ואנן מקרבין שעיר חטאת דאתי על לא תעשה</p>	<p>"ואיל אחד", להקריב לה אילו של יצחק, "שמאלו תחת לראשי", "כבשים בני שנה שבעה", לחבק אותה בימין, ושבעה זכרים נקריבים עמה, תמימים שלמים בכל, ואנו מקריבים שעיר עזים אחד לחטאת. שחטאת הזו באה מצד זה של פר החטאת, שכתוב "שמור", ושמור לא תעשה הוא, ואנו מקריבים שעיר חטאת שבא על לא תעשה.</p>
<p>במוסף דידיה בר"ח ואתי לכפרא על טומאת מקדש וקדשיו דכתיב (יחזקאל מג ז) ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי דלא יתקרב בכ"י ערל וטמא אבל מוסף דשבת ליכא לקרבא בגין דהא אתגלי עתיקא קדישא ונהיר בההוא רצון לבלהו עלמין וכלא אשתכח בנהירו דהא שבת בלא דינא כלל איהו ולא שליט חויא עקימא¹</p>	<p>במוסף שלה בראש חדש, שבא לכפרה על טומאת מקדש וקדשיו, שכתוב "ולא יטמאו עוד בית ישראל שם קדשי", שלא יתקרב לכנסת ישראל ערל וטמא. אבל מוסף של שבת אין להקריב, משום שהרי התגלה העתיק הקדוש, ומאיר באותו רצון לכל העולמות, והכל נמצא בהארה, שהרי שבת היא בלי דין כלל, ולא שולט הנחש העקום.</p>
<p>וכהני מסטרא דחס"ד נכסין יתיה בצפונא דמזבח ואפילו ישראל יכלין למעבד בר דלית לון רשו למקרב לההוא מזבח לקרבא אבל למיכס² שרי ובצפונא איהו אתריה דההוא שעיר דהא שעיר מצפונא יניק ואנן מקרבין דמא למדבחה ועבדין ד' מתנות על ד' קרנות בגין לאקפא לה מכל סטרין דלא יתקרב מאן דלא חזי לקרבא לקדש הקדשים והאי חטאת דעבדינן מניה קדש הקדשים איהו דלא יתער סטרא דמסאבא מניה בעלמא</p>	<p>וכהנים מצד החס"ד שוחטים אותו בצפון המזבח, ואפילו ישראל יכולים לעשות, פרט לזה שאין להם רשות לקרב לאותו מזבח להקריב, אבל לשחוט מותר. ובצפון הוא מקומו של אותו שעיר, שהרי שעיר יונק מצפון, ואנו מקריבים דם למזבח, ועושים ארבע מתנות על ארבע קרנות כדי להקיפו מכל הצדדים, שלא יתקרב מי שלא ראוי לקרב לקדש הקדשים. וחטאת זו שעושה ממנה היא קדש הקדשים, שלא יתעורר צד הטומאה ממנו בעולם.</p>
<p>ות"ח בעולה ב' מתנות שהן ארבע רוא דיהודא דמתיחד עולה במזבח אבל חטאת ד' מתנות דלאו אינן אלא לנטרא ולאקפא אינן גבורין דאינן מסטרא דגבורה לההוא מטה כרסיא קדישא ולא שלמא ההוא פגימו דעבדו בה ומאן דגרים לון לבני נשא למעבד ההוא חובא מסטרא דשעיר אתי בג"כ חטאת יחיד שעירה וחטאת נשיא שעיר וחטאת כהן משיח פר כלהו מסטרא דשמאלא</p>	<p>ובא וראה, בעולה שתי מתנות שהן ארבע, סוד היחוד שמתייחד עולה במזבח. אבל חטאת ארבע מתנות, שאינם אלא לשמור ולהקיף אותם גבורים שהם מצד הגבורה, לאותו מטה כסא קדוש, ולהשלים אותו פגם שעשו בה. ומי שגרם לבני אדם לעשות אותו חטא, בא מצד השעיר, לכן חטאת יחיד שעירה, וחטאת נשיא שעיר, וחטאת כהן משיח פר. הכל מצד שמאל.</p>
<p>השמטות דף רס/א</p>	
<p>ולזמנין קריב יחיד כשבה לקבל כנסת ישראל וכלהו שאר מצות</p>	<p>ולפעמים מקריב יחיד כשבה כנגד כנסת ישראל וכל שאר המצוות.</p>
<p>אלא בע"ז דצבור מקרבין פר לעולה ושעיר לחטאת וההוא חטאת חסר איהו בלא אל"ף בגין</p>	<p>אלא בעבודה זרה של צבור מקריבים פר לעולה ושעיר לחטאת, ואותו חטאת הוא</p>

¹ נחש עקום שהוא נחש הקדמוני (ד"א).

² לשחוט (ד"א).

בראשית

<p>דאיהו גריעות סניאה דהא חטאת לישנא דגריעא¹ הוא דכתיב (מלכים א' א כא) והייתי אני ובני שלמה חטאים וכל חד עז בת שנתו מסמרא דשמאלא וההוא פר דורון לעילא איהו לצדיק דאפרידו ההוא ארון מההוא ברית ושעיר לחטאת לקבל כנסת ישראל דמנעו מנה ברכאן² ועכ"ד יחיד כד חב בכלהו מצות ל"ת דאית בהו כרת שעירת עזים בעי לקרבא לכתחלה אלא כד לית ליה דיקריב כשבה</p>	<p>חסר בלי אל"ף, משום שהוא חיסרון גדול, שהרי חטאת הוא לשון של חיסרון, שכתוב "והייתי אני ובני שלמה חטאים". וכל אחד עז בת שנתו, מצד השמאל. ואותו הפר דורון הוא למעלה לצדיק, שהפרידו אותו ארון מאותה ברית, ושעיר לחטאת כנגד כנסת ישראל שמנעו ממנה ברכות. ועם כל זה, כשיחיד חטא בכל מצוות של לא תעשה שיש בהם כרת, צריך להקריב שעירת עזים לכתחלה, אלא כשאין לו שיקריב כשבה.</p>
<p>ות"ח כ"י רביעית היא ליומי ובג"כ ד' מתנות בעיא וסליק ההוא ריח ניתח³ מאינן אימרינן וכדין נייחא לכנסת ישראל ולא עבדת נוקמין דהא בשוגג הוה</p>	<p>ובא וראה, כנסת ישראל היא רביעית לימים, ולכן צריכה ארבע מתנות, ועולה אותו ריח ניחוח מאותם כבשים, ואז יש נחת לכנסת ישראל ולא עושה נקמות, שהרי זה היה בשוגג.</p>
<p>ובחדש הראשון (במדבר כה טז) דאיהו ארבעה על עשר עבדינן פסח בגין דיהוי דכיר לן לעלם ההוא פסח דעבד קב"ה לישראל קמל ההוא טלה ואפיק שכינתא וישראל מאתרא מסאבא ואתחבר ארבעה בעשור כנסת ישראל אתחבר בעשור דאיהו צדי"ק ורמיז אתריה בעשר וכדין פסח ליי</p>	<p>"ובחדש הראשון", שהוא ארבעה על עשר עושים פסח, כדי שיהיה זוכר לנו לעולם אותו פסח שעשה הקדוש ברוך הוא לישראל. שהרג את אותו טלה, והוציא השכינה וישראל ממקום טמא, והתחבר ארבעה עם עשור, כנסת ישראל התחברה בעשור שהוא צדיק, ורמזו מקומו בעשר, ואז "פסח לה".</p>
<p>ובג"כ מאן דאיהו טהור ויסתלק מניה ההוא ערלה ויתחזי רשימא קדישא דצדי"ק דאיהו י' ביה ולא קריב פסח ליי כנסת ישראל לצדיק דהוא חזי לקרבא למקדשא ולא ערל וטמא דאי לא קריב אית ביה כרת ומ"ט דהא כל אורייתא לא אית בה כרת אלא על מצות ל"ת מ"ט בפסח ומילה דאינן מצות עשה כרת אלא בגין דדרגא קא גרים דאיהו כ"י דאיהו פסח ואקרי מצות לא תעשה בעיא לאתחברא בעשה ולא תכללא ביה מדת לילה ביום ומאן איהו דא צדי"ק דאיהו מילה ומ"ע ואתכליל במצות ל"ת מדת יום בלילה</p>	<p>ולכן מי שהוא טהור וסולקה ממנו אותה ערלה, ויראה רושם קדוש של צדיק, שהוא י' בו, ולא הקריב פסח לה, כנסת ישראל לצדיק, שהוא ראוי לקרב למקדש ולא ערל וטמא. שאם לא הקריב, יש בו כרת. ולמה, שהרי בכל התורה אין כרת אלא על מצוות לא תעשה, למה בפסח ומילה שהם מצוות עשה יש כרת. אלא משום שהדרגה גורמת שהיא כנסת ישראל שהיא פסח, ונקראת מצוות לא תעשה, צריכה להתחבר עם עשה, ולהכליל בו מדת לילה עם יום. ומיהו, זה צדיק, שהיא מילה</p>

¹ לשון חסרון (ד"א).

² פר בן שלש בסוד חג"ת כנ"ל, איל בן שתיים נו"ה, כבש בן שנה יסוד, נגד עשרונים הנ"ל, והכל במלכות. והן ו"ק, שלכן ברגלים וחדשים באין הכל עולות, כי עולה בדכורא כידוע (זהר ח"א ע ע"א), ושעיר עזים לחטאת בנוקבא, כי חטאת בנוקבא, והוא במלכות דילה, שרגליה כו"י² (משלי ה ה), להפריש ממנה השעיר כידוע, כמו שכתוב (ויקרא ט ג) ושעיר לחטאת כו', הביאו עלי חטאת על שמעטתי את הירח (חזקוני ט ע"ב), במלכות דילה, סיהרא דלית לה מגרמה כלום (זהר ח"א קפ"א ע"א) (בהגר"א בתיקו"ז לב ע"א).

³ במזבח היה מכל ד' יסודות, מיסוד הדומם מלח ומים שהוא עשיה, ומיסוד הצומח סולת ושמן ויין שהוא יצירה, ומיסוד הבעלי חיים צאן ובקר בכמה, ותורים ובני יונה בעוף שהוא בריאה. והמקריבים אותם שהם כהנים ליום וישראלים, והבעלים עצמם שהם מקריבים את עצמם, הוא אצילות. ויש שנאכל לאשים, וזהו לחמי לאשי, והוא עשיה. ויש ריח, והוא יצירה. ויש ניחות, והוא בריאה. ויש לה, והוא אצילות (ספר הליקוטים - פרשת בראשית - פרק א).

בראשית

	<p>ומצות עשה, ונכלל במצות לא תעשה מדת יום בלילה.</p>
<p>ואי לא אתגזר בר נש לא אתחזי לקרבא לון בנ"ב קיימא מצות ל"ת עליה ודיינת ליה בכרת דלא ייעול נפשיה למקדשא וכן בפסח בעיא כ"י לאתחברא בבעלה ואי לא עביד בר נש ולא קריב פסח ל"י קיימא עליה ודיינת ליה ולא אפיקת יתיה מתחות ידא דפרעה ואשתציאת נפשיה מאתרא קדישא ואשתארת באתרא מסאבא במצרים דהא ישראל אי לא עבידו הני תרין פקודין לא נפקו מתמן</p>	<p>ואם לא נמול, אדם לא ראוי להקריב אותם, לכן עומדת מצות לא תעשה עליו, ודנה אותו בכרת, שלא תכנס נפשו למקדש. וכן בפסח צריכה כנסת ישראל להתחבר עם בעלה. ואם אדם לא עושה ולא מקריב פסח לה', היא עומדת עליו ודנה אותו, ולא מוציאה אותו מתחת יד פרעה, ונכרתת נפשו ממקום קדוש, ונשארת במקום טומאה במצרים, שהרי אם לא עשו ישראל שתי מצוות אלו, לא יצאו משם.</p>
<p>ובנ"ב כתיב (דברים טז א) שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלקיך שמור כללא דנוקבא לא תעשה את כללא דכלא חדש האביב דהא בההוא שעתא שעורה אביב ומקרבין מניה עומר עשירית האיפה ממחרת השבת איהו וספרין שבע שבועין שלמין לאסתלקא לעילא ולקבלא מאינון חמשין יומין עלאין דאימא עלאה אורייתא דאקרי לחם דכתיב (משלי ט ה) לכו לחמו בלחמי ואנן מקרבין ביומא דחמשין דאתייהיב ביה אורייתא שתי הלחם תורה שבכתב ותורה שבע"פ ונחית טיבו דעתיקא קדישא דאימא עלאה באינון שבע שבועין שלימן בכלא וכל חד מאינון שבע דרגין כליל בשבעה כדאוקימנא ברזא דמהימנותא² בנ"ב שמור את חדש האביב ועשית פסח ל"י קריב לון ביחודא דהא ביה אפקך ממצרים לילה ותשלים להאי דרגא דאקרי ליל שמורים ותקריב דכורא לגבה ותקרי לילה שלימא</p>	<p>ולכן כתוב "שמור את חדש האביב ועשית פסח לה' אלהיך". "שמור" כללות של נקבה, לא תעשה. "את" כללות של הכל. "חודש האביב" שהרי באותה שעה שְעוּרָה אביב, ומקריבים ממנו עומר עשירית האיפה ממחרת השבת היא, וסופרים שבעה שבועות שלמים לעלות למעלה, וקיבל מאותם חמשים ימים עליונים של האם העליונה תורה שנקראת לחם, שכתוב "לכו לחמו בלחמי". ואנו מקריבים ביום החמשים שנתנה בו תורה שתי הלחם, תורה שבכתב ותורה שבעל פה, ויורד טוב של העתיק הקדוש של האם העליונה באותם שבעה שבועות שלמים בכל, וכל אחת מאותן שבע דרגות כלולה בשבעה, כפי שבארנו בסוד האמונה. לכן "שמור את חודש האביב ועשית פסח לה'". הקריב אותם ביחוד, שהרי בו הוציאך ממצרים לילה, ותשלים את הדרגה הזו שנקראת ליל שמורים, ותקריב זכר אליה ותקרא לילה שלם.</p>
<p>ות"ח נערה בתולה עד לא אתקריב דכורא לגבה אקרי נער לבתר אקרי נערה³ הה"ד (דברים כב טו) ונתנו לאבי הנערה שלימא דייקא ודא איהו כד אשתכחת שלימא ולא אתקריב מאן (ס"א למאן) דלא אתחזי אוף הכא בקדמיתא ליל</p>	<p>ובא תראה, נערה בתולה, טרם שקרב אליה זכר, נקראת נער. אחר כך נקראת נערה. זהו שכתוב "ונתנו לאבי הנערה", שלימה דווקא. וזהו כשנמצאת שלימה, ולא התקרב מי (למי) שלא ראוי. אף כאן, בתחלה ליל שמורים, אחר כך הלילה הזה</p>

¹ ג' הוי"ת, עולים בגימטריא מזלא. וז"ס מ"ש חז"ל בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא מלתא אלאבמזלא. פירוש הענין, כי חיי, הוא בת"ת, ובני, הוא בנצח, ומזוני, הוא בהוד. וכולם תלויים בהתחבר הג' הוי"ת מ"ת ונ"ה של זעיר, עם ת"ת נ"ה דנוקביה, דהיינו הזיווג, כנז"ל. ולפיכך מכנין הזיווג לאכילה, דכתיב אכלה ומחתה פיה, וכן בדברי חז"ל בכתובות איתא, היתה אוכלת וכו'. וכן מכנין התורה לחם, דכתיב לכו לחמו בלחמי, לפי שהזעיר נקרא לחם, כנזכר (ספר הליקוטין - ספר תהלים - פרק לו). יפרוס הפרוסה דהמוציא, ויטבול במלח, והכוונה כי ביסוד יש ג' גבורות, ג' הויות שעולים מל"ח, ונמתקים בג' הויות חסדים שעולים לח"ם, ואז מה שהיו הג' גבורות בסוד דין, הוא עתה בסוד לחם, שנתבטל המרירות (פרי עץ חיים - שער השבת - פרק כד)

² כמו שבארנו בסוד האמונה (ד"א).

³ עי' לעיל נא ע"א. עי' ע"ח שער הירח ג ושער רפ"ח ה.

בראשית

<p>שמורים לבתר הלילה הזה ליי' כד אתקריב זה לזאת בג"כ לא אתהווי לאתקרבא בההוא פסח ערל וטמא ודמה טעון מתנה אחת דוקא, כמו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי". "אחת" היא לאמה. היא שומרת את בניה ישראל שלא יתטמאו במנהגיהם, לכן שבטי יה יצאו משם, והתחברה יו"ד בה"א, ולא במקום אחר, כמו שהם עשו.</p>	<p>לה', כשמתקרב זה לזאת, ולכן לא ראוי להתקרב לאותו פסח ערל וטמא. ודמה טעון מתנה אחת דוקא, כמו שנאמר "אחת היא יונתי תמתי". "אחת" היא לאמה. היא שומרת את בניה ישראל שלא יתטמאו במנהגיהם, לכן שבטי יה יצאו משם, והתחברה יו"ד בה"א, ולא במקום אחר, כמו שהם עשו.</p>
<p>אבל כד נפקו מבבל אסתאבו לתמן וסאיבו מקדשא בג"כ חויא שליט בהו ולא אשתכח שלטנותא לישראל בההוא זמנא בגין דסאיבו מקדשא בנשים נכריות מכאן מאן דמסאב גרמיה לתתא מסאב לעילא ומאן דקדיש גרמיה לתתא מקדש לעילא וע"ד ראויין הוו דיתעביד להו ניסא בההוא שעתא דנפקו מבבל כשעתא דנפקו ממצרים אלא דגרים חובה</p>	<p>אבל כשיצאו מבבל, נטמאו שם וטמאו המקדש, לכן הנחש שלט בהם, ולא נמצא שלטון לישראל באותו זמן, משום שטמאו את המקדש בנשים נכריות. מכאן, מי שמטמא את עצמו למטה, הוא טמא למעלה. ומי שמקדש עצמו למטה, מקדש למעלה. ועל כך היו ראויים שיעשה להם נס באותה שעה שיצאו מבבל, כאותה שעה שיצאו ממצרים, אלא שגרם החטא.</p>
<p>ובחמשה עשר לירחא קדמאה חולקא דאברהם דאיהו קדמאה ואחיד בדרגא דחס"ד אנן מקרבינן לקב"ה תרינן פרים לאוספא תרינן חולקין לדרגא דחסד מעתיקא קדישא</p>	<p>ובחמשה עשר לחדש הראשון החלק של אברהם, שהוא ראשון ואחוז בדרגת חסד, אנו מקרבים לקדוש ברוך הוא שני פרים, להוסיף שני חלקים לדרגת חסד מהעתיק הקדוש.</p>
<p>איל אחד לקבל דרגא דיצחק ובעינן איל לישנא דתקיפו בגין דחולקא דידיה תקיפו מיא ובעינן דיסתכס' ההוא דרגא דגבור"ה בחסד עלאה למעבד טיבו עם כל</p>	<p>איל אחד כנגד דרגת יצחק, וצריך איל, לשון של תקיפות, משום שחלקו מים חזק. וצריך שיסכים אותה דרגת הגבורה עם חסד עליון לעשות חסד עם כל</p>
<p>השמטות דף רס/ב</p>	
<p>ישראל ולא תפרעא מאינון דעאקין לון ולאסחרא ליה סטרא דמיין האי דכתיב (בראשית ל לז) מחשוף הלבן</p>	<p>ישראל, ולהיפרע מאותם שמציקים להם, ולהקיפו צד המים, זהו שכתוב "מחשוף הלבן".</p>
<p>שבעה כבשים תמימים לקבל כלהו דרגין דישתלמון ביה וכן בכל יומא ויומא שבעה אמרין ביומא קדמאה דכולהו שבעה יומין עלאין כל חד אשתלים ברזא דשבע ויהון שבע שבתות תמימות לקבלא נהירו עלאה דאורייתא</p>	<p>"שבעה כבשים תמימים", כנגד כל הדרגות שישתלמו בו. וכן בכל יום ויום שבעה כבשים. ביום הראשון של כל שבעת הימים העליונים, כל אחד נשלם בסוד של שבע, ויהיו שבע שבתות תמימות כנגד האור העליון של התורה.</p>
<p>שעיר חטאת לכפרא על סאיבו דמקדשא ולא יהא ליה רשו לההוא שעיר לערבבא ולא לאסטנא על ישראל</p>	<p>שעיר חטאת לכפר על טומאת המקדש, ולא תהיה רשות לאותו שעיר לערבב ולא להסטין על ישראל.</p>
<p>וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה (במדבר כח כו) לקבל דרגא דיעקב דהא כדין אשתלים עלמא ואתחדש</p>	<p>"וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה", כנגד דרגת יעקב, שהרי אז נשלם העולם והתחדש.</p>

¹ וצריכין שיסכים (ד"א).

בראשית

<p>ואנן מנינן שבע שבועין בגין להברא כלא ביובלא עלאה דיהבא להאי ברא בוכרא עטרה דאורייתא דאתכלילת במ"ט אנפין ונפקא מחכמה עלאה באינון חמשין שערי בינה ואתייהיבת להאי ברא בוכרא ע"י דמשה דאחיד נמי בהאי דרגא הה"ד (שיה"ש ג יא) צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה במלכא דשלמא כלא דיליה דהא אוקימנא דהאי דרגא שלים מכל סטרין ושלים אקרי ברזא דמהימנותא דכתיב (בראשית כה כז) ויעקב איש תם ביום התונתו (שיר ג יא) דא כד אתייהיבת וביום שמחת לבו (שם) כד אתבני בי מקדשא</p>	<p>ואנו מונים שבעה שבועות כדי לחבר הכל ביובל העליון, שנותנת לבן הבכור הזה עטרה של תורה שנכללת בארבעים ותשעה פנים, ויצאה מחכמה העליונה באותם חמשים שערי בינה, ונתנה לבן הבכור הזה על ידי משה שאחוז גם בדרגה זו. זהו שכתוב "צאינה וראינה בנות ציון במלך שלמה", במלך שהשלום כלו שלו. שהרי בארנו שדרגה זו שלימה מכל הצדדים, ושלם נקרא בסוד האמונה, שכתוב "ויעקב איש תם". "ביום חתונתו", זה כשנתנה (תורה). "וביום שמחת לבו", כשנבנה בית המקדש.</p>
<p>תא חזי כתיב (שמות יט א) בחדש השלישי דאתחבר האי דרגא דאקרי שלישי בחדש והיא חתונתו ע"ד כתיב (שם ב) ויחן שם ישראל נגד החר האי דרגא ברא בוכרא נגד החר לקבל ההוא הר דאתיידע דאיהו זעיר מכל טוריא דלעילא דאיהו רם ונשא כד אתחבר לעילא ואקרי הר סיני</p>	<p>בא וראה, כתוב "בחדש השלישי", שהתחברה דרגה זו שנקראת שלישי בחדש, והיא חתונתו, על זה כתוב "ויחן שם ישראל נגד החר". דרגה זו הבן הבכור. "נגד החר", כנגד אותו הר שנודע שהוא קטן מכל ההרים שלמעלה, שהוא רם ונשא כשמתחבר למעלה, ונקרא הר סיני.</p>
<p>דהאי ז' טורין וז' יומין וז' ארצות ברא קב"ה לעלמא דאינון לקבל ז' יומין עלאין ולא בחר מכלהו למיהב אורייתא אלא בהר סיני דאיהו רזא דכנסת ישראל ובים כנרת נמי דאתי מתמן תכלת דדמי לכסא הכבוד כנסת ישראל כנרת דא צדי"ק והאי ים דכנרת הוא כדאוקמוה חבריא</p>	<p>שהרי שבעה הרים ושבעה ימים ושבע ארצות ברא הקדוש ברוך הוא בעולם, שהם כנגד שבעה ימים עליונים. ולא בחר מכולם לתת תורה אלא בהר סיני, שהוא הסוד של כנסת ישראל. וגם בים כנרת, שבא משם תכלת, שדומה לכסא הכבוד. כנסת ישראל, כנרת, זה הצדיק, וזהו ים כנרת, כפי שפרשו החברים.</p>
<p>כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד ובשעה שרוח צפונית מנשבת בו מנגן מאליו ודוד קם למלעי באורייתא הצות לילה לאתחברא בכנסת ישראל ובארץ ישראל שביעאה דכלא נקודה אמצעיתא דארעא תתאה בחר קב"ה דאיהו לקבל נקודה עלאה</p>	<p>כנור היה תלוי למעלה ממטתו של דוד, ובשעה שרוח צפונית מנשבת בו, מנגן מאליו, ודוד קם לעסוק בתורה [ב]חצות הלילה להתחבר עם כנסת ישראל. ובארץ ישראל השביעית של הכל, הנקודה האמצעית של ארץ התחוננה בחר הקדוש ברוך הוא שהיא כנגד הנקודה העליונה.</p>
<p>מ"ט ביה בהר סיני דלעילא למיהב ביה אורייתא שבכתב [וסימניה] (וסימניך) בהאי ארון למיהב ביה ברית בגין דבהאי ארון מונחין כל גניזין טבין ותורה שבכתב דאקרי ברית ביה</p>	<p>למה בו בהר סיני שלמעלה לתת בו תורה שבכתב, וסימניך בארון זה לתת בו ברית. משום שבארון זה מונחים כל הגנזים הטובים, ותורה שבכתב, שנקראת ברית מונחת בו, וכל כלי הקרב של המלך נמסרו בידיה, וכל העולמות שלמטה יונקים ממנה.</p>

¹ עיי' ס"י (פ"ד מט"ו) שבע כפולות בג"ד כפר"ת שבהן נחקקין שבעה עולמות, שבעה רקיעין, שבע ארצות, שבעה ימים, שבעה נהרות, שבעה מדברות, שבעה ימים, שבעה שבועות, שבע שנים, שבע שמיטין, שבעה יובלות, והיכל הקדש לפיכך חבב את השביעיות תחת כל השמים. ועיי' תיקו"ז מה ע"א שמזכיר ז' טורין. ועיי"ש בגר"א.

בראשית

<p>מונחא וכל מאני קרבאי דמלכא בידיה אתמסרו² וכלהו עלמין דלתתא מנה ינקין</p>	
<p>זכו ישראל למיטר אורייתא כדין יהבת לון כל מיבו דעלמא ואי לא כדין יסרת לון הה"ד (ויקרא כו כה) ויסרתי אתכם אף אני דא כ"י וכד תחבר באנ"י דל"ת דילה אקרי אדנ"י ודיינא לעלמא בג"כ כתיב (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם משה בזאת אתייהיבת אורייתא</p>	<p>[אם] זכו ישראל לשמור התורה, אז נותנת להם כל טוב העולם, ואם לא, אז מייסרת אותם. זהו שכתוב "ויסרתי אתכם אף אני". זו כנסת ישראל. וכשתחבר ב"אנ"י דל"ת שלה, נקראת אדנ"י, ודן את העולם. לכן כתוב "וזאת התורה אשר שם משה". ב"זאת" נתנה תורה.</p>
<p>תא הזי אורייתא שבכתב צדיק אקרי ומונח בזאת דהאי ברית [מנהן] (מנחא) ביה דכתיב (יהושע ג יא) ארון הברית בגין דמונח ביה ברית דאיהו צדי"ק (ו) בג"כ וזאת התורה אתחבר וא"ו בזאת וכדין אשר שם משה סם חיינ לעלמא דהא אילנא דחיי אתדבק בה</p>	<p>בא וראה, תורה שבכתב נקראת צדיק, ומונחת בזאת, שברית זו מונחת בו, שכתוב ארון הברית, משום שמונחת בו ברית שהוא צדיק. ולכן "וזאת התורה", התחבר וא"ו עם זאת, ואז, "אשר שם משה", סם החיים לעולם, שהרי עץ החיים נדבק בה.</p>
<p>וכד לא מכשרין³ בני נשא עובדיהו אסתלק וא"ו מזאת וכדין כתיב (ויקרא יד ב) זאת תהיה תורת המצורע וזהו חשוב כמת וכתיב (במדבר יט יד) זאת התורה אדם כי ימות באהל אסתלק ו' מזאת ועביד האי אהל נוקמין היינו דכתיב (שם ב) זאת חקת התורה אשר צוה י"י בגין דלא אתחבר ו' בה' גרמו דסאיבו מקדשא וגרמו לון מותא דהא מאן דאפריש לון גרים מותא לנפשיה</p>	<p>וכשמעשי בני אדם אינם כשרים, מסתלק וא"ו מ"זאת", ואז כתוב "זאת תהיה תורת המצורע". וזהו חשוב כמת. וכתוב "זאת התורה אדם כי ימות באהל". הסתלקה ו' מזאת, ועושה האהל הזה נקמות. היינו מה שכתוב, זאת חקת התורה אשר צוה ה'". משום שלא התחברה ו' עם ה', גרמו שטמאו המקדש וגרמו להם מיתה, שהרי מי שמפרידם גורם מיתה לנפשו.</p>
<p>עד דאתא פרה וכפרה על בנה ועבדין מינה הזאה על טמאי מתים זאת התורה דלא אתחבר בה וא"ו עד דעבדו הזאה לאינזן כלי מדין ולבתר (דברים ד מד) וזאת התורה אשר שם וגו'</p>	<p>עד שבאה פרה וכפרה על בנה, ועושים ממנה הזאה על טמאי מתים. "זאת התורה", שלא התחבר לה וא"ו עד שעשו הזאה לאותם כלי מדין, ואחר כך "וזאת התורה אשר שם" וגו'.</p>
<p>חיים אתדבק בה (שם לג א) וזאת הברכה ברכה אתדבק בה בהאי זאת אבל כל אתר דתשכח באורייתא זאת התורה בלא וא"ו בגין חובה (ויקרא יג נט) זאת תורת נגע הצרעת (שם יד כד) זאת התורה לכל נגע הצרעת (במדבר ה כט) זאת תורת הקנאות בגין דסאיבו גרמיהון וסאיבו מקדשא (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה לא כתיב ביה וא"ו עד דיעבדו לה שלימו בני אהרן לחברא לזאת בבעלה</p>	<p>חיים נדבקו בה, "וזאת הברכה". ברכה נדבקה ב"זאת" הזו. אבל כל מקום שתמצא בתורה "זאת התורה" בלי וא"ו, זה בגלל חטא, זאת תורת נגע צרעת". "זאת התורה לכל נגע הצרעת". "זאת תורת הקנאות". משום שטמאו את עצמם וטמאו המקדש. "זאת תורת העולה", לא כתוב בו וא"ו, עד שיעשו לה בני אהרן שלמות לחבר את זאת לבעלה.</p>

¹ כלי מלחמה (ד"א).

² דהיינו ביד המלכות – עי' בבהגר"א על ספד"צ לה ע"ב ד"ה שבעה.

³ אינם הגונים (ד"א).

בראשית

<p>וּזְאת תּוֹרַת הַמִּנְחָה (שֵׁם ז) לֹא אֵתִיא עַל חֲטָא דְהָא נְדָבָה הִיא אוּ דְאֵתִיא עִם עוֹלָה וְהָא עֲבָדָא עוֹלָה שְׁלִימוֹ (שֵׁם יח) זֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאת אֵתִיא עַל חֲטָא דְסָאִיבוּ לְהָאִי זֹאת (שֵׁם ז א) וּזְאת תּוֹרַת הָאֵשֶׁם בְּגִין דְּלֹא עֲבָדוּ כִּי פְנִימוּ וּבִגְ"כ אֵתִיא דְכּוֹרָא וְלֹא נֹקְבָא (שֵׁם ז יא) וּזְאת תּוֹרַת זְבַח הַשְּׁלָמִים בְּגִין דְּאֵתִיין לְשַׁלְמָא אֲתַחְבֵּר בֵּה וְאִי (שֵׁם לו) זֹאת הַתּוֹרָה לְעוֹלָה וְלִמְנַחָה וְלִחֲטָאת בְּגִין חֲטָאת דְאֵית בְּקִרְא וְחֹטֵא אַחַד יֵאבֵד טוֹבָה הַרְבֵּה</p>	<p>"וזאת תורת המנחה", לא בא על חטא, שהרי היא נדבה, או שבאה עם עולה, והעולה הרי עושה שלמות. "זאת תורת החטאת", בא על חטא, שטמאו את "זאת" הזו. "וזאת תורת האשם", משום שלא עשו כל כך פגם, ולכן באה זכר ולא נקבה. "וזאת תורת זבח השלמים", משום שבאה לשלום, מתחבר עמה וא"ו. זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת", בגלל חטאת שיש בפסוק, וחוטא אחד יאבד טובה הרבה.</p>
דא אוקימנא	זהו [מה] שפרשנו
השמטות דף רסא/א	
<p>בְּכָל אֲתֵרָא וְאִי מוֹסִיף עַל עֲנִין רֵאשׁוֹן (דְּבָרִים ד' מד) וּזְאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שֵׁם וּגְוִי מִ"ט וְאִי הָא לֹא אָמַר זֹאת בְּקִדְמִיתָא אֲמַאי כְּתִיב וּזְאת בְּגִין סֵם חַיִּים דְּאֲתַדְבֵּק בֵּה²¹ (דְּבָרִים לֵג א) וּזְאת הַבְּרִכָּה בְּגִין בְּרִכָּה אֲעִי"ג דְּלֹא כְּתִיב זֹאת בְּקִדְמִיתָא אוּ מְלָה עַל מָה דִּיִּיתִי אֲבָל בְּכֻלְהוּ מִ"ט לֹא כְּתִיב וּזְאת בְּגִין דְּלֹא אֲתַדְבֵּק וְאִי</p>	<p>בכל מקום, וא"ו מוסיף על ענין ראשון. "וזאת התורה אשר שם וגו', למה וא"ו, הרי לא אמר זאת בתחלה. למה כתוב וזאת. משום סם החיים שנדבק בה. "וזאת הברכה", בשביל ברכה. אף על גב שלא כתוב זאת בתחלה, או דבר על מה שיבא, אבל בכולם למה לא כתוב וזאת, משום שלא נדבק וא"ו.</p>
<p>וְהָאִי דְכְּתִיב (וִיקְרָא ז א) וּזְאת תּוֹרַת הָאֵשֶׁם בְּגִין דְּכְּתִיב לְעִיל (שֵׁם ו יח) זֹאת תּוֹרַת הַחֲטָאת וְאִי מוֹסִיף עַל עֲנִין רֵאשׁוֹן בְּגִין אֲוִרִיתָא בְּהָאִי זֹאת וּבִגְ"כ כְּתִיב (וִיקְרָא כו טז) אִף אֲנִי אֲעִשֶׂה זֹאת אֲסַלֵּק מִינָהּ וְאִי וְתַעֲבִיד בְּהוּ נֹקְמִין</p>	<p>וזהו שכתוב "וזאת תורת האשם", משום שכתוב למעלה "וזאת תורת החטאת", וא"ו מוסיף על ענין ראשון, לכן נתנה תורה ב"זאת" הזו. ולכן כתוב "אף אני אעשה זאת", אסלק ממנה וא"ו ותעשה בהם נקמות.</p>

¹ ע"י תיקון (סט ע"א): זכאה ליהו מאן דלפיק אבנין לכוין שלמין כלכותיה בלכרבע כלותין עם כלותא דמוסף לעלייהו אתמר (דברים כו ו) אבנים שלמות תבנה ואית לבן דלורייחא דלאתמר בה והלבן הזאת אשר שמתו מלכה יהיה בית אלתיים ליהיה מסטרא דעמודא דלמלעיתא דלאתמר ביה וזאת התורה אשר קם משה ליהו דיוקנא דיליה. בהגר"א: ואית אבן דאורייתא כו' - דהוא בעמודא דאמצעיתא כמו שמפרש והולך, אבל אלו אבנין הן בשכינתא, ד' טורי אבנין, דהן י"ב, הן ד' אותיות אדני, דהן י"ב כמש"ל (נו ע"ג): דאיהו דיוקנא דיליה - ר"ל משה, ונאמר וזאת בוא"ו, ועי' בסוף ח"א בארוכה (זחר ח"א רס ע"ב), ואין הכוונה על עמודא דאמצעיתא, אלא היא מסט' דעמודא דאמצעיתא, ור"ל בזה שהן ה' אבנין דדוד וק"ש, וכמש"ל (נט ע"א) והאי אבן איהי חמשה כו' ואינן חמש כו', ור"ל עמודא דאמצעיתא, היינו כלת משה, אשה כושית, בדעת. ועמ"ש במ"א מאינן חמשה אבנין, שהן ג' דאבהן ורביעית דדוד, וחמישית דמשה, וז"ש ואלין אבנין כלהו חד - ור"ל כל החמשה, וכמש"ל וכד שוי לון בקירטא כו' כלהו אחד כו' והן ד' דצלותא וחד דאורייתא כנ"ל.

² ע"י תיקון כג ע"א: ובנין דא מאן דבעי לאשגא למלכא לית ליה רשו לאשגא ליה אלא בשכינתא הה"ד אל יתהלל וכו' כי אם בזאת וגו' (ירמיה ט כב) ואהרן כד עאל לקדש קודשין ביומא דכפורי בה הוה עאל דכתיב בזאת יבא אהרן אל הקדש (ויקרא טו ג) דאיהי עת לעשות לה' (תהלים קיט קכו) ומשה בנינה אתקיים בעלמא (נ"א עלמא דא בתר דמית) הה"ד וזאת הברכה אשר וגו' (דברים לג א). בהגר"א: ומשה בנינה אתקיים בעלמא - ר"ל, שמשה לא מת אלא נהיר בישראל, והכל על ידה וז"ש וזאת הברכה כו', והכל ע"י שנדבק בה לפני מותו.

בראשית

<p>וכלהו קרבנין אתיין לקרבא להאי זאת לעילא בהאי שלישי ואנן מקרבין בהאי יומא תרין פרים במוסף לאוספא ליה תרין חולקין איל אחד לאתחברא ליה [אילא] (חילא) דגבורה שבעה אמרין לקבל כלהו דרגין דיחדון בהאי הלולא שעיר עזים לכפרא על דסאיבו מקדשא חייבין דלתתא</p>	<p>וכל הקרבנות באים לקרב את ה"זאת" הזו למעלה בשלישי הזה, ואנו מקריבים ביום זה שני פרים במוסף, להוסיף לה שני חלקים. איל אחד לחבר לה האיל של גבורה, שבעה כבשים כנגד כל הדרגות שישמחו בהלולא הזו, שעיר עזים לכפר על שטמאו המקדש הרשעים שלמטה.</p>
<p>ובחדש השביעי (במדבר כט א) לקבל דרגא דיצחק [דאתחבר] (דיתחבר) ביה כנסת ישראל בתרין פרים האי דכתיב (בראשית ח ד) ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר דאתוספא כ"י דאיהי שביעית על עשר סמיכא לעשרה</p>	<p>"ובחדש השביעי", כנגד דרגת יצחק, שיתחבר עם כנסת ישראל בשני פרים. זהו שכתוב "ותנח התיבה בחדש השביעי בשבעה עשר, שהתוספה כנסת ישראל, שהיא שביעית על עשר סמוכה לעשרה.</p>
<p>בג"כ פר אחד לאוספא ליה חילא דאימא עלאה למידן עלמא אבל תרין לא בגין דלא יכיל עלמא למסבל דינא תקיפא</p>	<p>לכן פר אחד, להוסיף לו כח האמא העליונה לדון את העולם. אבל שנים לא, משום שהעולם לא יכול לסבול את הדין הקשה.</p>
<p>איל אחד גבורה דיליה לישנא דתקיפי (תהלים כב כ) אילותי לעזרתי חושה והאי איל תשכה בכלהו מוספין דמוסיפין חילא דגבורה עליהו בר משבתא דאית ביה נייחא ולית ביה דינא כלל דאתגליא עתיקא קדישא חידו וטבאן לכלהו עלאין (ס"א עלמין) (במדבר כח ט) כבשים בני שנה למיהב חילא לכלהו דרגין שעיר עזים דלא יתחזי סאיבו¹ במקדשא ביומא דדינא ובהאי יומא אתחבר גבורה עלאה בדינא תתאה דר"ח למידן עלמא</p>	<p>"איל אחד", הגבורה שלו, לשון של תקיפות, "אילותי לעזרתי חושה", והאיל הזה תמצא בכל המוספים, שמוסיפים כח וגבורה עליהם, פרט לשבת שיש בה מנוחה ואין בה דין כלל, שמתגלה העתיק הקדוש שמחה וטובות לכל העליונים (עולמים). "כבשים בני שנה", לתת כח לכל הדרגות. "שעיר עזים" שלא תראה טומאה במקדש ביום הדין, וביום זה מתחברת הגבורה העליונה בדין התחתון של ראש חדש לדון את העולם.</p>
<p>ת"ח גבורה דינא קשיא כ"י דינא רפיא אך חובת היום פר אחד בגין דיכיל עלמא למסבל ובג"כ בריש ירחא תרין פרים דהיא כפרה בעשרה לירחא לקבל דרגא דמשה במוסף דיליה פר בן בקר אחד דלא אתוסף ביה דינא כ"כ בגין דהוא יומא דכפרה איל אחד תקיף לתברא רשיעי עלמא ובעינן למעבד נייחא לשככא רוגזא</p>	<p>בא וראה, גבורה דין הקשה, כנסת ישראל דין הרפה. אך חובת היום פר אחד כדי שהעולם יוכל לסבול, ולכן בראש חדש שני פרים, שהיא כפרה. בעשרה לחדש כנגד דרגת משה. במוסף שלו פר בן בקר אחד, שלא נוסף בו דין כל כך, היות שאותו יום הוא של כפרה. איל אחד תקיף לשבור את הרשעים של העולם. וצריך לעשות נחת לשכך הרוגז.</p>
<p>כבשים שבעה לאוספא לכלהו דרגין שעיר עזים אחד אתוסף הכא בחובת היום לכפרא על סואבת מקדשא בגין דקב"ה מלעילא מכפר כלא ולא ישתאר סאיבו בעלמא בג"כ חד ביומא לכפרא קדש הקדשים חד זמנא בשתא בגין דלא</p>	<p>"כבשים שבעה" להוסיף לכל הדרגות. "שעיר עזים אחד" התוסף כאן בחובת היום, לכפר על טומאת המקדש, משום שהקדוש ברוך הוא למעלה יכפר על הכל, ולא תשאר טומאה בעולם. לכן אחד ביום, לכפר קדש הקדשים פעם אחת בשנה, כדי</p>

¹ טומאה (ד"א).

בראשית

<p>אשתכח כ"כ סאיבו תמן וחד לברא למזבח החיצון דלא אשתכח סאיבו בעלמא</p>	<p>שלא תמצא שם טומאה כל כך. ואחד בחוץ למזבח החיצון, שלא תמצא טומאה בעולם.</p>
<p>בחמשה עשר לירחא לקבל דרגא דאהרן דאחיד בהו"ד ואסתלק נמי בחס"ד ובג"כ בהאי זמנא אפילו עם כל אומין דעלמא עביד קב"ה טיבו בגין דאתוסף חס"ד דאהרן עם חס"ד דאברהם ואינון מקרבין ביה בשבעה יומין קרבנין עלוון בגין דיחדו כוליה עלמא בהדוותא דישראל ע' פרים לקבל ע' אומין דעלמא</p>	<p>"בחמשה עשר לחדש", כנגד דרגת אהרן שאחוז בהוד, והתעלה גם בחסד. ולכן בזמן זה הקב"ה עושה טוב אפילו עם כל אומות העולם, משום שמתוסף חסד של אהרן עם חסד של אברהם, והם מקריבים בו בשבעה ימים קרבנות עולות, כדי שישמחו כל העולם בשמחת ישראל. "שבעים פרים" כנגד שבעים אומות העולם.</p>
<p>וביומא קדמא פרים שלשה עשר לאחזאה דלאו אינון כדאי לאתקיימא בעלמא אלא בטיבו דקב"ה דאית ביה תליסר מכילין דרחמי אילים שנים למהוי תקיפו להווא דרגא דחס"ד עלאה על חד תרין ממה דמקרבין בכלהו מוספין בגין דהאי חגא איהו לקבל דרגא דאהרן דאחיד בדרגא שתיתאי ואקרי יום שתיתאי</p>	<p>"וביום הראשון פרים שלשה עשר", להראות שאינם כדאים להתקיים בעולם אלא בטובו של הקדוש ברוך הוא שיש בו שלש עשרה מדות של רחמים. "אילים שנים", שתהיה תקיפות לאותה דרגה של חסד עליון, פי שנים ממה שמקריבים בכל המוספים, משום שחג זה הוא כנגד דרגת אהרן, שאחוז בדרגה ששית. ונקרא יום הששי.</p>
<p>יומא דקב"ה אלף שנין ובהווא יומא זמין קב"ה [לאותוספא] (לאוספא) על חד תרין טיבו לעמיה הה"ד (שמות מז ה) והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו (אז) והיה משנה על אשר ילקטו יום יום ובכלהו דרגין דלעילא אתוסף ברכאן</p>	<p>יומו של הקדוש ברוך הוא אלף שנים. ובאותו יום עתיד הקדוש ברוך הוא להוסיף פי שנים טוב לעמו. זהו שכתוב "והיה ביום הששי והכינו את אשר יביאו", אז, "והיה משנה על אשר ילקטו יום יום", ובכל הדרגות שלמעלה נוספות ברכות.</p>
<p>ובהווא יומא ייתי מלכא משיחא ויקרי חג האסיף דיכניש קב"ה ביה גלותא דעמיה הה"ד (ישעיה יא יא) והיה ביום ההוא יוסיף יי' שנית ידו לקנות את שאר עמו ויקרי חג הסכות דכלהו שבעה דרגין הפיין על ישראל כסוכה</p>	<p>ובאותו יום יבא מלך המשיח ויקרא חג האסיף, שיכנס הקדוש ברוך הוא בו הגלות של עמו. זהו שכתוב "והיה ביום ההוא יוסיף ה' שנית ידו לקנות את שאר עמו". ויקרא חג הסכות, שכל שבע הדרגות מכסות על ישראל כמו סוכה.</p>
<p>ובג"כ כלהו ענני כבוד אזלין עם ישראל במדברא בזכותא דאהרן בג"כ י"ד אמרין בכל יומא ובשבעה יומין הא שבעתים וינהיר שבעתים נהירו דשמשא וקב"ה ירחם על עלמא</p>	<p>ולכן כל ענני הכבוד הולכים עם ישראל במדבר בזכות אהרן, ולכן ארבעה עשר כבשים שבכל יום. "ובשבעה ימים", הרי שבעתים. ויאיר שבעתים אור השמש, והקדוש ברוך הוא ירחם על העולם.</p>
<p>ושעיר עזים אחד חטאת לכפרא על סאיבו מקדשא דסאיבו אומי עלמא ביומא תניינא לקבל דרגא דיצחק ביומא תליתאה לקבל דרגא דיעקב ביומא רביעאה לקבל דרגא דיוסף ביומא</p>	<p>"ושעיר עזים אחד לחטאת", לכפר על טומאת המקדש שטמאו אומות העולם. "ביום השני", כנגד דרגת יצחק. "ביום השלישי", כנגד דרגת יעקב. "ביום הרביעי", כנגד דרגת יוסף. "ביום החמישי", כנגד</p>

בראשית

<p>דרגת משה. "ביום הששי", כנגד דרגת אהרן.</p>	<p>חמישאה לקבל דרגא דמשה ביומא שתיתאה לקבל דרגא דאהרן</p>
<p>ובא וראה, בחג זה ובחג המצות שבעה ימים, שכלולים בהם כל הימים שלמעלה, מה שאין כן בשאר חגים, שמקריבים בהם מוסף. אלא היינו מה שפרשנו בסוד האמונה, "מחשף הלבן אשר על המקלות", שלכל אותם שבעה שבע דרגות מקיפות אותם.</p>	<p>ותא הוי בהאי חגא ובחגא דפטירו' שבעה יומי דכלילין כלהו יומין דלעילא בהו מה דלית בן בשאר חגין דמקרבין בהו מוסף אלא היינו דאוקימנא ברזא דמהימנותא (בראשית ל לז) מחשוף הלבן אשר על המקלות די לכל אינון שבעה שבעה דרגין אסחר לון</p>
<p>השמטות דף רסא/ב</p>	
<p>בצד החסד, החג המצות כנגד אברהם שבא מחסד, לכן כל הדרגות שם, שהרי את כל הדרגות מקיף יעקב השלם לצד של חסד. החג הזה, כנגד דרגתו של אהרן שאחוז בחסד, כולם עמו.</p>	<p>בסטר דחס'ד חגא דפטירא לקבל אברהם דאתי מחס'ד בג"כ כלהו דרגין תמן דהא לכלהו דרגין אסחר יעקב שלימא לסטרא דחס'ד האי חגא לקבל דרגא דאהרן דאחיד בחסד כלהו עמיה</p>
<p>דבר אחר, משום שכל הדרגות וכל הצדיקים, כשיצאו ישראל ממצרים, הקדוש ברוך הוא התגלה שם בכתרים שלו, ועתיד לעשות כן ביום שיבא המשיח. לכן כל הכתרים רמוזים כאן וכאן, ונוטלים פי שנים שפע ברכות כאן משם. ושם על אחד שבעה משאר המוספים, זהו שכתוב "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות". היה לו לומר כיום צאתך, מה זה "כימי". שכל הימים העליונים הזדמנו לשם והזדמנו לכאן.</p>	<p>ד"א בגין דכלהו דרגין וכלהו זכאין כד נפקו ישראל ממצרים קב"ה אתגלי תמן בכתרוי וזמין למעבד כן ביומא דייתי משיחא בג"כ כלהו כתרין רמיוזין הכא והכא ונטלין על חד תרינ² שפע ברכאן הכא מהתם והתם על חד שבעה משאר מוספין דה"ד (מיכה ז טו) כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות³ כיום צאתך הוה ליה למימר מאי כימי דכלהו יומין עלאין אודמנו התם ואודמנו הכא</p>

¹ ובחג המצות (ד"א).

² כפליים (ד"א).

³ ע"י תיקור' מג ע"ב: בקדמיתא בימא בהווא חמר בפורקנא בתרייתא כלא בימא דאורייתא מטה דיליה דקרע ביה ימא דא קולמוס בגין דעליה אתגליא זרוע ה' דאתמר ביה זרוע ה' על מי נגלתה (ישעיה נג א). [בראשונה, בים, באותו החומר. בגאולה האחרונה, הכל בים של התורה, המטה שלו שקרע בו את הים, זה קולמוס, משום שעליו התגלתה זרוע יהו"ה, שנאמר בה "זרוע יהו"ה על מי נגלתה"]. בהגר"א: בגין דעליה אתגליא כו' - ר"ל, על משרע"ה, דזרוע הוא חסד, כמ"ל (כט ע"ב כט ע"א) ודא הוה דרועא ימינא כו', ורזא דמלה זרוע ה' על מי נגלתה ובה אומאה דפורקנא כו', שכבי עד הבוקר, ואמאי אתקרי זרוע ה', ר"ל למה נק' בשם יהו"ה, בגין דכף היד ביה יו"ד, ה' אצבעאן ה', קנה דימינא דאיהי דרועא ו', כתף ביה ה', ודא עמודא דאמצעיתא דאתקשר בימינא לאקמא לשכינתא מגלותא. ומשה דאיהו דיוקנא דעמודא דאמצעיתא אתמר ביה מוליך לימין משה זרוע תפארתו וכו', וכל היד אתקשר ביה משה כנ"ל. ובתקון כב (עד ע"ב) דעליה אתמר מימינו אש דת למו (דברים לג ב), מימינא אתייהיב אורייתא בג"ד מוליך לימין משה זרוע תפארתו, ובוקע מים דאורייתא, מתמן מ"ה דאברהם כו', ורזא דמלה כימי צאתך מארץ כו', ואמר על מי נגלתה, מי דרגא דמשה שיתגלה נ' שערי בינה.

בראשית

<p>בג"כ נפלאות, נ' פלאות, חמשים פלאות, דהא נ' תרעין דבינ"ה פתח קב"ה לאפקא לון מתמן ובניני כך באורייתא אדכר יציאת מצרים נ' זמנין לקבל נ' תרעין כדין יעביד ליומא משיחא ומאי אראנו אלא אראנו לההוא סבא³ דהוא בקדמיתא דכתיב (שמות יד לא) וירא ישראל את היד הגדולה כדין זמין למחזי פורענותא דאדום</p>	<p>לכן נפלאות, נ' פלאות, חמשים פלאות, שהרי חמשים שערי בינה פתח הקדוש ברוך הוא להוציא אותם משם, ולכן מוזכרת בתורה חמשים פעמים יציאת מצרים, כנגד חמשים שערים, כך יעשה לימות המשיח. ומה זה "אראנו", אלא אראנו את אותו הזקן שראה בראשונה, שכתוב "וירא ישראל את היד הגדולה", ואז עתיד לראות את הפרענות של אדום.</p>
<p>ד"א דבגיניהון דשבעה צדיקיא זמין קב"ה לאעברא לכל אומין דעלמא ולא ישתאר בעלמא אלא קב"ה בלחודוי וישראל גוי אחד בג"כ הכא שבעה יומין ת"ח דבג"כ מתמעטין והולכין וביומא תמינאה שלטין ישראל לחודיהו בעלמא ומקריבין פר אחד איל אחד רוא דיהודא שבעה כבשים לקבל שבעה דרגין שעיר עזים אע"ג דבההוא זמנא יעבריניה קב"ה מעלמא עכ"ד ישתאר מניה דלא יתבטלון מפריה ורביה⁴ ובההוא זמנא יפקון מים חיים⁵ מחכמה עלאה (זכריה יד ח) חצים אל הים הקדמוני דא חסד עלאה וחצים אל הים האחרון דא גבור"ה תתאה וגבור"ה עלאה בקיץ ובחורף בסטרא דאשא ובסטרא דמיא דלא ישתאר דינא בעלמא אלא כלא רחמי וחיים וחירו בעלמא</p>	<p>דבר אחר, שבשביל שבעת הצדיקים עתיד הקדוש ברוך הוא להעביר את כל אומות העולם, ולא ישאר בעולם אלא הקדוש ברוך הוא לבדו וישראל גוי אחד. לכן כאן שבעה ימים. בא וראה, שלכן מתמעטים והולכים, וביום השמיני שולטים ישראל לבדם בעולם, ומקריבים פר אחד, איל אחד, סוד היחוד. "שבעה כבשים", כנגד שבע דרגות. "שעיר עזים", אף על גב שבאותו זמן הקדוש ברוך הוא יעבירונו מן העולם, עם כל זה ישאר ממנו שלא יתבטלו מפריה ורביה. ובאותו זמן יצאו מים חיים מחכמה העליונה, "חצים אל הים הקדמוני" זה חסד עליון, "וחצים אל הים האחרון" זו גבורה תחתונה וגבורה עליונה. "בקיץ ובחורף", בצד האש ובצד המים. שלא ישאר דין בעולם, אלא הכל רחמים וחיים וחרות בעולם.</p>
<p>ותא חזי כהאי חגא עבדין נסוך המים נביע דחסד באינון שיתין מששת ימי בראשית⁶ וכלהון שבעה יומין עלאין מקבלין מאינון מים חיים דנפקין מירושלם עלאה ממירא ובאן אתר רמזי לאינון מים חיים באינון שיתין</p>	<p>ובא וראה, בחג הזה עושים נסוך המים, שפע של חסד, באותם שיתים מששת ימי בראשית, וכל שבעת הימים העליונים מקבלים מאותם מים חיים שיוצאים מירושלים העליונה הטמירה. ובאיזה מקום רמזו על אותם מים חיים, באותם שיתים.</p>

¹ עי' זר"ח א ע"ב.

² עי' ח"ב פה ע"ב, ח"ג רנו ע"א, ותיקו"ז כג ע"ב פב ע"ב.

³ ליעקב אבינו (ד"א).

⁴ עי' לעיל קכח ע"ב: אם אין יצר הרע נמצא פריה ורביה אינו מצוי.

⁵ פי' בינה (דע"ה ח"ב ק ע"ג).

⁶ עי' זר"ח (סב ע"ב): כתיב יפתח ה' לך את אוצרו הטוב וגו' בשעתא דברא קב"ה עלמא ברא בקדמיתא שיתין עילאין דאינון מקורי לנחתא בהון גשמיא דברכן וקדושין עילאין דלעילא ואינון נטלו בקדמיתא ממקורא דחיי מאתר עילאה דנפקו מתמן. באותן הנקבים שהיו תחת המזבח אשר עליהן אמרו רז"ל השיתין מששת ימי בראשית נברא (ד"א).

בראשית

<p>וחסידים וצדיקים שמחים בהלולא הזו, משום שרומז לאותו הטוב שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות כשיעביר הקדוש ברוך הוא את הטומאה מן הארץ, שירדו אותם מים טהורים באותם השיתים, באותו מזבח עליון, ההוא ים האחרון, והם שלשה לוגים מים. שמונה עשרה ביצים כנגד צדיק שנקרא חי העולמים, ועל ידו המים יורדים באותם שיתים.</p>	<p>וחסידים וצדיקים שמחים בהלולא הזו, משום שרומז לאותו הטוב שעתיד הקדוש ברוך הוא לעשות כשיעביר הקדוש ברוך הוא את הטומאה מן הארץ, שירדו אותם מים טהורים באותם השיתים, באותו מזבח עליון, ההוא ים האחרון, והם שלשה לוגים מים. שמונה עשרה ביצים כנגד צדיק שנקרא חי העולמים, ועל ידו המים יורדים באותם שיתים.</p>
<p>ות"ח הלל הזקן כד הוה חדי בהאי הלולא אמר אם אני כאן הכל כאן ואם אין אני כאן מי כאן הוה רמז ואמר אי שכינתא דאקרי אנ"י שריא כאן הכל כאן ההוא אתרא דאקרי כ"ל³ דאתי לאודוונא בה ואם אין אני כאן מי כאן דהא לא חשיבא טיבו שלימא בגין דשכינתא לא שריא בארעא קדישא</p>	<p>ובא וראה, כשהלל הזקן היה שמח בהלולא הזו, אמר אם אני כאן, הכל כאן, ואם אין אני כאן, מי כאן. היה רומז ואומר, אם שכינה שנקראת אני שורה כאן, הכל כאן. אותו מקום שנקרא כל שבא להזדווג בה. ואם אין אני כאן, מי כאן, שהרי לא חשוב טוב שלם, משום ששכינה לא שורה בארץ הקדושה.</p>
<p>אבל כד ישתלמו אינון פרים כדין כתיב (ישעיה יב ג) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה מאן אינון שית מעייני דאינון מריקין בהאי ישועה⁴ וכדין עלמא כוליה בחדוה בגין דנפקא שכינתא מבין ההוא סאיבו דשאר עמין בג"כ (במדבר כט לה) ביום השמיני עצרת תהיה לכם</p>	<p>אבל כשנשלמו אותם פרים, אז כתוב "ושאתם מים בששון ממעיני הישועה". מי הם, ששה מעיינות שמריקים בישועה הזאת, ואז העולם כלו בשמחה, משום ששכינה יוצאת מתוך אותה טומאת שאר העמים, לכן "ביום השמיני עצרת תהיה לכם".</p>
<p>תא הזי⁵ עשר נטיעות ערבה ונסוך המים הלכה למשה מסיני שאר מלי דאורייתא תורה והכא הלכה מ"ט אלא בגין דהאי אתרא דאקרי הר סיני תורה שבע"פ אוליפת ליה למשה לקשרא קשרין דמהימנותא אינון עשר נטיעין דנצב קב"ה דהא אחיד לון בההוא אתרא דאקרי ערב שביעית ויעבדון פרי בההוא בית סאה בגין דייתי מזונא לעלמא בהאי שביעית דלית לון מזונא אלא מההוא שתא שתיתאה דזרעין בה זרעין הה"ד (הושע י יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד מה דזרעין יהא לההוא אתרא דאקרי צדקה שלימא</p>	<p>בא וראה, עשר נטיעות, ערבה, ונסוך המים, הלכה למשה מסיני. שאר הדברים של התורה, תורה, וכאן הלכה. למה, אלא משום שמקום זה שנקרא הר סיני, תורה שבעל פה למדה את משה לקשר קשרי האמונה. אותן עשר נטיעות שנטע הקדוש ברוך הוא, שאחז אותן באותו מקום שנקרא ערב שביעית, ויעשו פרי באותו בית סאה, כדי שיבא מזון לעולם בשביעית הזו, שאין להם מזון אלא מאותה שנה ששית שזרעים בה זרעים. זהו שכתוב "זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד". מה שזרעים יהיה לאותו מקום שנקרא צדקה</p>

¹ עי' תיקר'ז סג ע"ב: כד נטלא מאימא עלאה דאיהי שמחת תורה שמחת בית השואבה. בהגר"א: דשמחת בית השואבה - דכל השמחות הכל באימא עלאה, עולם השמחה, שאין שם דין ועצבון, והיא נהר היוצא מעדן להשקות כו', וזהו בית השואבה, ואמרו השואבה שמשם שואבין רוח הקודש (רות רבה פ"ד סי' ט), שממנה הנבואה.

² בשמחת נסוך המים (ד"א).

³ יסוד, עי' לעיל יז ע"א.

⁴ עי' בהגר"א בתז"ח מא ע"ג שישועה היא כינוי לשכינה.

⁵ עיין בחייט דף י"ד ע"ב ודף ט"ו ע"א (של"ה).

בראשית

<p>שלימה, ואז "וקצרו לפי חסד", אז יהיה טוב העליון. ומי הוא לפי חסד, זה אברהם.</p>	<p>וכדין קצרו לפי חסד כדין יהא טיבו עלאה ומאן איהו (לפי חסד דא אברהם</p>
<p>בא וראה, למטה שבעה מעשים יש ביניהם. זריעה, כנגד האם העליונה, זהו שכתוב "הא לכם זרע". קצירה, כנגד דרגת אברהם, זהו שכתוב "קצרו לפי חסד". דישה בחרוץ, כנגד דרגת יצחק, שעושה דין ומפריד תבן מאותו בר. דין מפריד ממנו, ועושה דין ברשעי העולם, ואז הוא "כמוץ לפני רוח". ורוח הזו, זו הדרגה של יעקב, "ותחי רוח יעקב", וכנגדו זורה. ואותו המוץ ניתן לאש למאכל. טוחן, כנגד דרגת משה. לש, כנגד דרגת אהרן. אופה, כנגד דרגת צדיק, ונעשה לחם בידי צדיק באותו אור שיש בציון. זהו שכתוב "נתן לחם לכל בשר". בתחלה ל"כל", ואחר כך לאותו מקום שנקרא</p>	<p>ותא חזי לתתא שבעה עיבידן אית ביניהון זריעה לקבל אימא עלאה הה"ד (בראשית מז כג) הא לכם זרע קציר"ה לקבל דרגא¹ דאברהם הה"ד (הושע י יב) קצרו לפי חסד דישה בחרוץ לקבל דרגיה דיצחק דעביד דינא ואפריש תבן מההוא בר דינא אפריש מניה ועבד דינא ברשיעי עלמא וכדין אינהו (תהלים לה ה) כמוץ לפני רוח והאי רוח דא דרגא דיעקב (בראשית מה כז) ותחי רוח יעקב ולקבליה זור"ה וההוא מוץ לאשא אתייהב למיכל טוחן לקבל דרגא דמשה ל"ש לקבל דרגא דאהרן אופ"ה לקבל דרגא דצדיק ואתעביד לחם בידי צדיק בההוא אור דאית בציון הה"ד (תהלים קלז כה) גותן לחם לכל בשר בקדמיתא לכ"ל ולבתר לההוא אתר דאקרי</p>
<p>בשר. ומה זה לחם, זה הקיום.</p>	<p>דף רסב/א</p>
<p>ובשנה השביעית הזו לא עושים מלאכה, אלא אוכלים אותו לחם שנתן להם משנה הששית, וכל העולמות נחים בשמחה. וכל העניים והעשירים, כולם שוים במקום זה, שהרי כל התחתונים נזונים משנה השביעית הזו.</p>	<p>ובהאי שתא שביעתא לא עבדין עבידתא אלא אכלין ההוא לחם דאתייהב להו משתא שתיתאה וכלהו עלמין בחדוה נייחין וכלהו מסכני ועתירי כלהו שוויין בהאי אתר דהא כלהו תתאי מהאי שתא שביעתא מתזנין</p>
<p>ואם אדם עושה סחורה באותם פירות, המקום הזה של עניות מונע ממנו ברכות, ולכן מונע ממנו ברכות. וצריך אדם להראות שלארץ הקדושה הזו של הקדוש ברוך הוא יש נחת עם בעלה, והקדוש ברוך הוא נותן לחם לכל הזה, ו"כל" לאותו מקום שנקרא "בשר מבשר", ואין לה אור משלה, אלא אותם ספיחי הששית שנזרעו בה ממילא.</p>	<p>ואי בר נש עביד באינון פירין סחורתא האי דאתרא דעניותא מנע מניה ברכאן בג"כ מנע מניה ברכאן ובעי בר נש לאחזאה בהאי ארעא קדישא דקב"ה אית ליה נייחא בבעלה וקב"ה יהיב לחם להאי כ"ל וכ"ל לההוא אתרא דאקרי (בראשית כ כג) בשר מבשרי ולית לה נהורא מדילה אלא הנהו ספיחי דשתיתאה דאודרעו בה ממילא</p>
<p>וצריך אדם באותו ערב שביעית לעשות מלאכת הארץ באותן עשר נטיעות שנשלמו בה, שתתייחד הארץ הזו עמם, ולא תיפרד מהם. ואף היא תקרא נטיעה, נטיעה שנטע הקדוש ברוך הוא, כדי שלא ימנע ממנה אותו טוב שיש לה עם בעלה מנוחה בשביעית. ולכן נברא אדם ביום הששי, והזדווגה עמו בת זוגו להתענג בשבת, ועכשיו הזדווגה צדק עם ששי לתת אורות להר סיני הזה.</p>	<p>ובעי בר נש בההוא ערב שביעית למעבד עבידתא דארעא באינון עשר נטיען אשתלימו בה דתתיחד האי ארעא בהו ולא תתפרש מנייהו ותתקרי אף היא נטיעה נציבו דנצב קב"ה בנין דלא יתמנע מינה ההוא טיבו דאית לה עם בעלה נייחא בשביעית בג"כ אדם ביומא שתיתאה אתברי ואזדווגת עמיה בת זוגיה לאתענגא בשבתא והשתא אזדווגת צד"ק בשתיתאה למייהב [נהירן] (נהירו) להאי הר סיני</p>

¹ כנגד המדה (ד"א).

בראשית

<p>ות"ה הר חורב אתקרי כד אודווג עמיה וא"ו ואי בני נשא מפרשין וא"ו מינה אקרי חרב ליי דהא חרב כתיב ועבדא נוקמין בג"כ הלכה למשה מסיני תורה שבע"פ דיכללון יתה באינון עשר נטיעין ערב שביעית וייתי מזונא לעלמא בשביעית דהוא אתרא דלית לה נהורא אלא מה דאתייהיב לה מההוא וא"ו ות"ה ישראל כד עבדו עגלא ואפרישו ברכאן מהאי הר חרב דאפרישו מניה וא"ו וקציצו בנטיעות באינון נטיעין מה כתיב (שמות לג ו) ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב</p>	<p>ובא וראה, הר חורב נקרא כשמזדווג עמו וא"ו, ואם בני אדם מפרידים וא"ו ממנה, נקרא חרב לה, שהרי כתוב חרב, ועושה נקמות, לכן הלכה למשה מסיני תורה שבעל פה, שיכללו אותה עם אותם עשר נטיעות ערב שביעית, ויבא מזון לעולם בשביעית, שהוא מקום שאין לו אור אלא מה שנותן לו מאותו וא"ו. ובא וראה, כשעשו ישראל את העגל, והפרידו הברכות מהר חורב הזה, שהפרידו ממנו וא"ו וקציצו בנטיעות, באותן נטיעות מה כתוב, "ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב".</p>
<p>ההוא עדי עלאה; תפלין דרישא ודרעא דשוויין ביד כהה אעדיאו מנהון ומאן אתר אתייהיב לון מהר חורב כד אודווג בה וא"ו והשתא (משלי טז כח) נרגן מפריד אלוף² ואתערעו עליהון חרב בג"כ בני לוי דעבדו לוייה להאי אתרא אתפרעו מנהון הה"ד (שמות לב כו) ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי ליי אלי ויאספו אליו כל בני לוי דהא לא עבדו פרודא אלא לוייה³</p>	<p>אותו תכשיט עליון, תפלין של ראש וזרוע ששמים ביד כהה הסירו מהם, ומאיזה מקום נתן להם, מהר חורב, כשהזדווג עמה וא"ו. וכעת "נרגן מפריד אלוף", ועוררו עליהם את החרב. לכן בני לוי שעשו לוייה למקום זה, נפרעו מהם, זהו שכתוב "ויעמד משה בשער המחנה ויאמר מי לה' אלי ויאספו אליו כל בני לוי". שהרי לא עשו פירוד, אלא לוייה.</p>
<p>ואמר לון משה (שם כז) כה אמר יי עברו ושובו משער לשער במחנה בנין דהאי כ"ה יתבת לון רשותא למעבד דינין ומאן איהו כ"ה דא הר חרב ובג"כ קטלו מנהון כשלשת אלפי איש שלשת לא אתמר אלא כשלשת לקבל הנהו תלתא⁵ דרגין דהו מליין להאי באר הה"ד (בראשית כט ב)</p>	<p>ואמר להם משה, "כה אמר ה' עברו ושובו משער לשער במחנה". משום שה"כה" הזאת נתנה להם רשות לעשות דינים. ומיהו "כה", זה הר חורב. ולכן הרגו מהם כשלשת אלפי איש. לא נאמר שלשת אלא כשלשת, כנגד אותן שלש דרגות שהיו ממלאות את הבאר הזו. זהו שכתוב "והנה שם שלשה עדרי צאן רובצים עליה", משום</p>

¹ עי' בהגר"א בספד"צ ג ע"א: ויתנצלו בני ישראל את עדים כו', ואמרו (שבת פח ע"א) בשעה שהקדימו נעשה לנשמע באו ס"ד מ"ה וקשרו לכל א' מישראל שני כתרים כו' ועתיד הקב"ה להחזירן לנו שנאמר ושמת עולם על ראשם, שעל ראשם, והן המוחין שהן עטרות דא"א, שלכן היו חיינ לעולם בסוד חיי המלך כו', ואלו הכתרים זכו בלוחות כמ"ש בשעה כו', והלוחות הן ב' ספרים בסוד חו"ב.

ועי' אד"ז רצב ע"ב: בחללא דגולגלתא נהירין תלת נהורין [היינו חב"ד שבגולגלתא דז"א - בהגר"א על ספד"צ כג ע"א] ואי תימא תלת ארבע אינון, כמה דאמינא אחסנתיה דאבוי ואמיה, ותרין גניזין דלהון דמתעטרן כלהו ברישיה ואינון תפלין דרישא [תפילין הינם כינוי למוחין - בהגר"א על ספד"צ ג ע"א].

² עי' תיקו"ז ג ע"א: ואי תמרון אמאי צריכין למהוי תרוייהו [אות תפילין ואות ברית מילה ובשבת אות ברית ואות שבת] בכל בר נש בכל יומא בגין דלא תשתכח שכינתא דאיהו יו"ד מן אדנ"י יחידה בלא קודשא בריך הוא דאיהו יו"ד מן יהו"ה וצריך בר נש דלא ישתכח בכל יומא פחות מתרוייהו ואי לא עליה אתמר ונרגן מפריד אלוף (משלי טז כח) דאפריד אלופיה דעלמא משכינתא נוקבא אתמר בה אות היא לעולם (שמות יז) דכורא ברית מלח עולם הוא (במדבר יח יט) ובגין דא אות תפילין נוקבא אות ברית דכורא ורזא דמלה מ"י "עלה ל"נו ה"שמימה (דברים ל יב) בראשי תיבין מל"ה ובסופי תיבין יהו"ה בתפילין נוקבא הדא הוא דכתיב והיה לאות על ידכה (שמות יג טז) יד כהה, ע"כ. המשתמשים בקבלה מעשית בלי כוונת וידיעת יחודי השמות למעלה, הם מקציצים בנטיעות (הקדו"ש נב ע"ד).

³ חיבור וזיווג מלשון לויית חן וגו' (ד"א).

⁴ עי' זהר ח"ג קמה ע"ב: כה תברכו את בני ישראל אמור להם כה תברכו בלשון הקדש כה תברכו ביראה כה תברכו בענוה אמר ר' אבא כה תברכו תאנא האי צד"ק אתקרי כ"ה דכל דינין מתערין מכ"ה (נ"א מינה) והיינו דאמר ר' אלעזר מהו מכה (ס"א דכה) רבה כלומר מכה מן כה וכתוב והנה לא שמעת עד כ"ה כמה דאגזים משה וכתוב (שם) בזאת תדע כי אני יי וכלא חד.

⁵ כנגד אלו שלשה (ד"א).

בראשית

השמטות דף רסכ/ב	
<p>במ"ק עם הכולל גימ' אלהי"ם רוח במ"ק עם הכולל בגימ' יהו"ה במ"ק רעש במ"ק עם הכולל גימ' בה"ו קול דממה דקה במ"ק עם הכולל יהו"ה וי"ב יותר כנגד שם י"ב הנמסר לאליהו במערה דקה במ"ק עם הג' אותיות גימ' יב"ק וכן דקה עם הג' אותיות גימ' יב"ק נלעד"ן</p>	<p>במספר קטן עם הכולל גימטריא אלהים. רוח במספר קטן עם הכולל בגימטריא יהו"ה במספר קטן. רעש במספר קטן עם הכולל גימטריא בהו. קול דממה דקה במספר קטן עם הכולל יהו"ה, וי"ב יותר כנגד שם י"ב הנמסר לאליהו במערה. דקה במספר קטן עם הג' אותיות גימ' יב"ק. וכן דקה במספר קטן עם השלשה אותיות גימטריא יב"ק. נלעד"ן.</p>
<p>סימן כז – ספר הבהירי דף לו ע"ב בתחלת המאמר בראשית ברא אלהים</p>	
<p>למה בי"ת דומה לאדם שנוצר בחכמה שסתום מכל צד ופתוח מלפניו והאל"ף פתוחה (מאחוריו) [מלאחריו] ³⁴⁶ר"ל כי היא פתוחה לקבל מן הכתר ויש לה פתח להשפיע לאחרים</p>	<p>למה בי"ת דומה, לאדם שנוצר בחכמה, שסתום מכל צד ופתוח מלפניו, והאל"ף פתוחה מאחוריו. רוצה לומר, כי היא פתוחה לקבל מן הכתר, ויש לה פתח להשפיע לאחרים.</p>
<p>סימן כח – ספר הבהירי² לא ע"ב את השמים וכו'</p>	
<p>ומנ"ל דשמים (הוי קב"ה) [הקב"ה]³ דכתיב (מלכים א' ה ל"ב) ואתה תשמע השמים⁴ אטו שלמה מתפלל אל השמים שישמעו (תפלתו אלא שנקרא שמן על שמו) [תפלתם אלא אותו שנקרא שמו על השמים]³⁴⁷ ולמה נקרא שמים אלא שהוא עגול כמו ראש ומלמד שמים מימינו ואש משמאלו והוא באמצע [והוא] שא מים מאש וממים ומכנים ביניהם שלום בא האש ומצא מצדו³⁴⁸ מדת האש [ובוא המים ומצאו] (בא מים ומצא) ומצא מצדו מדת המים והיינו (איוב כה ב) עושה שלום במרומו³⁴⁹ מאי שמים מלמד שנבל הקב"ה אש ומים וטפתן זה בזה ועשה מהן ראש לדבריו שנאמר (תהלים קיט קס) ראש דברך אמת³⁵⁰</p>	<p>ומנין לנו ששמים הם הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ואתה תשמע השמים". האם שלמה מתפלל אל השמים שישמעו תפלתו, אלא שנקרא שמן על שמו. ולמה נקרא שמים, אלא שהוא עגול כמו ראש, ומלמד, שהמים מימינו ואש משמאלו והוא באמצע. שא מים, מאש וממים, ומכנים ביניהם שלום. בא האש ומצא מצדו מדת האש. בא מים ומצא מצדו מדת המים, והיינו "עשה שלום במרומו". מהם השמים, מלמד שגבל הקדוש ברוך הוא אש ומים וטפתן זה בזה, ועשה מהן ראש לדבריו, שנאמר "ראש דברך אמת".</p>
<p>שם אחר סוף המאמר וכלהו חד סימן כט⁵</p>	
<p>והארץ היתה תהו⁶ (בראשית א ב) בזמנא דקב"ה הוה באלין קליפין הוה בונה עלמין ומחריבן והא אוקמוה דלית השפעה בכל עלמין</p>	<p>"והארץ היתה תהו". בזמן שהקדוש ברוך הוא היה בקלפות האלה, היה בונה עולמות ומחריבן. והרי בארנו שאין השפעה בכל העולמות, ונהר שהוא צדיק</p>

¹ ספר הבהירי אות יג.

² ספר הבהירי אות ק'.

³ ח"ב קטז ע"א ח"ג שו ע"ב (לש"ו).

⁴ ז"א מכונה שמים (הקדו"ש פח ע"ב).

⁵ תז"ח לא ע"ג.

⁶ מפורש בסה"מ דף ס' ע"א (נ"א).

בראשית

<p>ונהר דאיהו צדיק יחרב ויבש (ישעיה יטה) בתרין עלמין בעלמא דין ובעלמא דאתי ואית מ"ד דסליק במחשבתיה למבני עלמין ולהחריבין ואמר דין מהניין לי ודין לא מהניין לי אלין דאתמר² בהון (בראשית א א) את השמים ואת הארץ מהניין לי ואחרניין³ דאתמר בהון (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובהו דאחזי על עלמין דסליק ברעותיה למבני לון ולא עביד לון עלייהו אתמר תהו ובהו [אמר לא מהניין לי]</p>	<p>יחרב ויבש בשני העולמות, בעולם הזה ובעולם הבא. ויש מי שאומר שעלה במחשבתו לבנות עולמות ולהחריבין, ואמר זה מרוצים לי וזה לא מרוצים לי. אלה שנאמר בהם "את השמים ואת הארץ", מועילים לי, והאחרים שנאמר בהם "והארץ היתה תהו ובהו", שמראה על עולמות שעלה ברצונו לבנותם ולא עשה אותם, עליהם נאמר "תהו ובהו".</p>
<p>ובזמנא דקב"ה באלין קליפין אתמר ביה (איכה ג מד) סכות בענן לך⁴ מעבור תפלה⁵ (בהו) (תהו)⁶ וחשך עליהו אתמר⁷ (שמות יד כ) ויהי הענן והחשך ואלין⁸ קליפין דאנוזא מוחא מלגא⁹ (דתליא) [דאתפלג]³⁵¹ לד' סטריין¹⁰ דא יהו"ה דאיהו לא קביל מסאבו כד"א (ירמיה כג כט) הלא כה דברי כאש נאם יי' מה אשא לא מקבל טומאה הכי שמיה לא מקבל טומאה ובזמנא דמתנברין אלין קליפין ואתברון מאנוזא צלותא דאיהי שכינתא אדני סלקא לגבי בעלה דאיהו (יהו"ה) [יו"ד] וסליקת כלא דבזמנא דאיהו מתכסי מינה באלין קליפין איהי אתקריאת עניה יבשא ולית לה אלא מה (דיהבין עבדין) [דאביהו לה עבדה] בחשאי¹¹</p>	<p>ובזמן שהקדוש ברוך הוא בקליפות הללו, נאמר בו "סכת בענן לך מעבור תפלה". תהו וחשך, עליהם נאמר "ויהי הענן והחשך", ואלו קלפות האגוז. המח מבפנים שתלוי לארבעה צדדים זה יהו"ה שהוא לא מקבל טומאה, כמו שנאמר "הלא כה דברי כאש נאם ה'". מה אש לא מקבלת טומאה כך שמו לא מקבל טומאה. ובזמן שמתגברות הקליפות הללו ונשברות מהאגוז, התפלה, שהיא שכינה, אדני, עולה לבעלה שהוא יהו"ה, ומעלה הכל. שבזמן שהוא מתכסה ממנה בקלפות הללו, היא נקראת עניה יבשה, ואין לה אלא מה שנותנים עבדים בחשאי.</p>
<p>ובהוא זמנא דקב"ה אתפשט מאלין קליפין אתמר [בה] (ישעיה ל כ) ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מורידך (ומה דהוה) [ומיד דהוא] יבשה אתמר בה (שם ו ג) מלא כל הארץ כבודו</p>	<p>ובאותו זמן שמתפשט הקדוש ברוך הוא מן הקלפות הללו, נאמר "ולא יכנף עוד מוריד והיו עיניך רואות את מורידך". ומה שהיתה יבשה, נאמר בה "מלא כל הארץ כבודו", ונקראת הברכה שלו, הקרבן שלו,</p>

¹ תתקע"ד דורות (בהגר"א בתז"ח).

² עולם התיקון מאדה"ר (בהגר"א בתז"ח).

³ תתקע"ד דורות והן בגלות הזה (בהגר"א בתז"ח).

⁴ וז"ש מיום שחרב בה"מ נפסקה מחיצת ברזל בין ישראל כו' רבא ביומא דעיבא כו' שנא' סכותה בענן כו' ור"ל ביומא דריתחא (בהגר"א בתז"ח).

⁵ הוא מלכות דל"ל חבורא דייחודא ולכן שערי תפלה ננעלו (בהגר"א בתז"ח).

⁶ בהו הוא ענן (בהגר"א בתז"ח).

⁷ והוא ראייה שבהו הוא ענן והוא קליפה הקשה מכולם כאבן אבנים מפולמות ועלה מתקבצין תנאים כפטיש יפוצץ ולית דיוכל לתברא לה עד שיבא משה רבינו (בהגר"א בתז"ח).

⁸ כמ"ש בתיקונים קליפה החיצונה קליפה ירוקא תהו קו ירוק שניה כמו אבן שצריך לתברא לה בהו תליתאה וחשך רביעאה תהום חללא דאגוזא והן ד' גליות ואח"כ מוחא דאגוזא ורוח אלקים כו' שהוא רוח כלילא מד' רוחות כמ"ש ונחה עליו רוח ה' רוח כו' ד"פ רוח שהוא ד' אותיות הוי"ה (בהגר"א בתז"ח).

⁹ שהמוח היא באגוז לפניו מג' קליפות ועי' לקמן בפרשת שמות דף טו ע"ב ובפרשת פנחס דף רכז ע"א מבואר היטב (ד"א).

¹⁰ שתי וערב כידוע באגוז ולבוש דק סביב והוא החשמל ומתוכה דמות ארבע חיות הן ד' אותיות הויה חשמל גי' מלבוש (בהגר"א בתז"ח).

¹¹ מפחד בלילות הס"א, שאומרים בשכמ"ו בחשאי, ולכן ביה"כ עלמא דאתי עלמא דחירו שאז ה' צלותין ה"פ אור נהרין בה' גוונין ה' עינויין אומרים בקול רם (בהגר"א בתז"ח).

בראשית

<p>ואתקריי' ברכה דיליה קרבנא דיליה עולה דיליה דאוקיד כל אלין קליפין וסליקא לגבי קמרת קשורא דיליה עולה דיליה³⁵² דכתיב (ויקרא ו ב) זאת תורת העולה היא העולה בצלותא דשחרית היא העולה לגביה בצלותא דמנחה³⁵³ בכמה ריחין ובוסמין דג"ע דאיהי גן דאורייתא הה"ד (שיה"ש ד יב) גן נעול אחותי כלה סתימא דלא אתפתחת אלא לגבי בעלה</p>	<p>ששורף כל הקלפות הללו. ועולה אל הקטורת הקשר שלו, העולה שלו, שכתוב "זאת תורת העולה". "היא העולה", בתפלת שחרית, "היא העולה", אליו בתפלת מנחה בכמה ריחות ובשמים של גן עדן, שהיא גן התורה. זהו שכתוב "גן נעול אחותי כלה". סתומה שלא נפתחת אלא רק לבעלה.</p>
<p>וכד ייתי בעלה (תהלים נא יז) אדניי שפתי תפתח דאיהי [א]בבא עלאה אתפתח לגבי כתרין סמכין³⁵⁴ קשומ וקבילת ליה בתרין דרועין הדא הוא דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני יהו"ה נחית לגבה ודא הוא רזא אמ"ן יאה"דונהי דאיהו חבורא דתרין שמהן (באתון)³⁵⁵ ובג"ד גדול העונה אמן יותר מן המברך³⁵⁶ בזמנא דאינון תרין ברישא דצדיקיא אבל כד אינון ברישא דחייביא כ"י אמרת לגבייהו (שם א ו) אל תראוני שאני שחרחרת מאלין דשריין לפתאה לבני נשא כמה דהוו מפתין לישראל בעגלא בשית שעתין</p>	<p>וכשיבא בעלה, "אדני שפתי תפתח", שהוא דלת עליונה נפתחת אליו כתרים עמודי אמת, ומקבלת אותו בשתי זרועות. זהו שכתוב "שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני". יהו"ה יורד אליה, וזהו סוד אמ"ן, יאהדונה"י, שהוא חבור שני שמות באותיות, ולכן גדול העונה אמן יותר מהמברך. בזמן שהם שנים בראש הצדיקים. אבל כשהם בראש הרשעים, כנסת ישראל אומרת להם, "אל תראוני שאני שחרחרת", מאלה ששורים לפתות לבני אדם, כמו שהיו מפתים את ישראל בעגל בשש השעות.</p>
<p>הה"ד (שמות לב א) וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר ואוקמוה מאי כי בשש אלא בשית שעתין עבדו ית עגלא בנין לאפרשא לון משבע הה"ד (שם יב טו) אך ביום הראשון תשביתו שאור אך חלק בין שש לשבע ובג"ד אמרה כנסת ישראל ששזפתני השמש גרמו דאסתלק מני ו' דאיהי השש</p>	<p>זהו שכתוב "וירא העם כי בשש משה לרדת מן ההר", ובארוה, מה זה "בשש", אלא בשש שעות עשו את העגל, כדי להפרידם משבע. זה שכתוב "אך ביום הראשון תשביתו שאור". "אך", חלק בין שש לשבע. ולכן אמרה כנסת ישראל, "ששזפתני השמש", גרמו שהסתלק ממני ו' שהוא השש,</p>
<p>השמות דף רסג/א</p>	
<p>ואור השש דהוה נהיר בסתרא דשית תיבין דאינון (דברים ו ד) שמע ישראל יי' אלקינו יי' אחד (שיר א ו) בני אמי נהרו בי נהר גרונם דבטילו ק"ש דאתמר ביה (תהלים קמט ו) רוממות אל בגרונם ובג"ד שמוני נוטרה את הכרמים דאינון שאר אומין ערב רב ובג"ד (שיה"ש א ו) כרמי שלי לא נטרתי ובג"ד אינון ערב רב מצליחין בכלא³⁵⁷</p>	<p>ואור השש שהיה מאיר בסתר של שש תיבות, שהם "שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד". "בני אמי נהרו בי", נחר גרונם, שבטלו קריאת שמע, שנאמר בה "רוממות אל בגרונם", ולכן "שמוני נטרה את הכרמים", שהם שאר אומות ערב רב. ולכן "כרמי שלי לא נטרתי", ולכן אותם ערב רב מצליחים בכל.</p>
<p>כתנות עור (יחזקאל א א) (חשוכין) [חשיבין] דעינין דאתמר בהון (בראשית כז א) ותכהין עיניו מראות לאסתכלא (לאלין) [באלין] דאתמר בהון נפתחו השמים ואראה מראות אלהי"ם</p>	<p>כתנות עור חשוכי העינים, שנאמר בהם "ותכהין עיניו מראות", להסתכל על אותם שנאמר בהם "נפתחו השמים ואראה מראות אלהים", שהם חמש [פעמים] אור שבמעשה בראשית, כתנות אור הם. "והארץ היתה תהו". "והארץ" הרי אחד, "תהו" שנים, "בהו" שלשה, "חשך" ארבעה, "תהום" חמשה. וארבעה הם שכלולים</p>

בראשית

<p>דאינון חמש אור דעובדא דבראשיתא כתנות (אור) [עור] אינון (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ובהו] והארץ הא חד תהו תרין בהו תלת חשך ארבע תהום חמש וארבע (אינון) [אתון] דכלילן בגופא² ואינון ארבע יסודין דאינון קליפין דאנוזא³ ובגין דא והארץ היתה תהו ואוקמוה היתה מקדמת דנא⁴ דהכי ארחא דקליפין דמקדימין למוחא ורוח אלהים דא רוחא דמשיחא⁵ מיד (דיהא) [דיקא] מרחפת על אנפי מיא דאורייתא מיד יהא פורקנא⁶ הה"ד ויאמר אלהים יהי אור (שם ג)</p>	<p>בגוף, והם ארבעה יסודות שהם קלפות האגוז, ולכן "והארץ היתה תהו", ובארוה היתה, מקודם לכן, שכך דרך הקלפות שקודמות למח. "ורוח אלהים" זו רוחו של משיח, מיד שתהא מרחפת על פני מי התורה, מיד תהיה גאולה. זהו שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור".</p>
<p>וישלחהו יי' אלהים (שם ג כג) מיד משיחא דהוא בגנתא דעדן כמה דאתמר ביה וישלחהו מג"ע מעדון דיליה⁷ ואמאי לעבוד את האדמה דאיהי שכינתא בג"ד וישלחהו מיד דיפוק מתמן וישכן מקדם לג"ע את הכרובים (שם כד) דאינון משיח⁸ בן דוד ומשיח בן (יוסף) [אפרים] דמשכא⁹ 3589 רוחא דמשיחא דאתמר ביה ורוח אלהים דא שיל"ה¹⁰ ההוא דאתמר ביה¹¹ (במדבר יא יז) ואצלתי מן הרוח דהכי סליק שילה משה בחושבנא וישכן מקדם דאקדים שילה לתרווייהו בגין דיהא¹² מרחפת על (אנפוי) [אנפי מיא] דאורייתא ופורקנא ביה תלייא והא אוקמוה ואת להט החרב המתהפכת (בראשית ג כד) מיד יהא</p>	<p>"וישלחהו ה' אלהים", מיד את המשיח שהיה בגן עדן, כמו שנאמר בו "וישלחהו מגן עדן", מעדונו. ולמה, "לעבוד את האדמה", שהיא שכינה. בגלל זה "וישלחהו" מיד שיצא משם. "וישכון מקדם לגן וגו' את הכרובים", שהם משיח בן דוד ומשיח בן יוסף שמושך רוח המשיח, שנאמר בו "ורוח אלהים", זה שיל"ה, אותו שנאמר בו "ואצלתי מן הרוח", שכך עולה שילה כחשבון משה. "וישכון מקדם", שמקדים שילה לשניהם, כדי שתהיה מרחפת על פני התורה, והגאולה תלויה בו. והרי פרשוה. "ואת להט החרב המתהפכת", מיד יהיה בידו, ומהו, המטה. מטטרו"ן מתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה. ועוד, מטה זו שכינה תחתונה, ואם זכו ישראל,</p>

¹ ה' דבינה ה' עילאה ה"פ אור בינה אלקים חיים והן ה' אותיות אלקי' כידוע והן מראות אלקים דמעשה בראשית דשם ויאמר אלקים וירא אלקי' כו' והכל בשביל שקפאו תהומות בלב ים דא ל"ב אלקים כו' גלידא חתימא כו' (בהגר"א בתז"ח).

² ר"ל שהן ד' יסודין כלילן בגופא שהוא חמישי כלול כולם כמו ד' אותיות הויה ד' גוונין והכסא גוון חמישי גוון תכלת כולל כל הגוונין כמו ארץ שכולל ד' קליפין וכן אלקים דכורסייא כולל ד' אותיות הויה לכן בה ה' אותיות והן כלילן מד' כמ"ש בתיקונים י"ה בה י"ה דהויה מלא ו' דהויה ה' אותיות שבה ה' אחרונה (בהגר"א בתז"ח).

³ ד' קליפין כלולין בקליפה אמצעית שמחולק לד' שתי וערב כידוע (בהגר"א בתז"ח). שהאגוז יש לה ד' קליפות והם הקדימו למוח כמ"ש במערכת [אלקות] (לבוש) דף קטו ע"א כי הקליפה הוא ההעדר והמוח הוא ההויה וכל מקום ההעדר קודם לההויה. ועי' לקמן פרשה משפטים דף קח ע"ב (ד"א).

⁴ בונה עולמות ומחריבן, והכל רמז לגלות (בהגר"א בתז"ח).

⁵ מוחא דאגוזא (בהגר"א בתז"ח).

⁶ ויתגלה האור ואז עיניך רואות את מוריך (בהגר"א בתז"ח).

⁷ שהוא סביב העדן (בהגר"א בתז"ח).

⁸ שהן נר"ה וכו' שנו"ה הן כרובים אנפי זוטרי וכל בניך למודי ה' כידוע (בהגר"א בתז"ח).

⁹ ור"ל וישכן מקדם הוא משה רבינו את הכרובים ר"ל עם הכרובים הנ"ל והוא בינייהו (בהגר"א בתז"ח).

¹⁰ ר"ל שכתוב עד כי יבא שילה והוא עיקר המשיח ועי' יתגלה אותות כמקדם כמ"ש ל שם וזה לך האות שהוא אות (בהגר"א בתז"ח).

¹¹ ראה שנקרא רוח והוא רוח אלקים דבינה דדרגיה בבניה כידוע (בהגר"א בתז"ח).

¹² דביה עושין החרטומים בלהטיהם במ"ט דרע שהוא ע"ה טו"ר (בהגר"א בתז"ח).

בראשית

<p>בידיה ומאי נינהו (מטה) מטטרו"ן² דאתהפך ממטה לנחש ומנחש למטה ועוד מטה דא שכניתא תתאה ואם זכו ישראל מטה כלפי חסד לימינא ויפקון ברחמי</p>	<p>מטה כלפי חסד, לימין, ויצאו ברחמים.</p>
<p>ואם לאו מטה כלפי חובא לסטרא דגבור"ה דתמן נחש אל אחר דתבע לשפוך דמא (ואתקטיל) [ויתקטין] משיח וסניאין מישראל ובג"ד אתמר (רות ג יג) שכבי עד הבקר דאיהו בקר דאברהם דיהא מטה כלפי חסד ובג"ד ואת להט³ החרב המתהפכת וכלא לשמור את דרך עין החיים דאיהי אורייתא דאתמר בה (משלי ג יח) עין חיים היא ואיהי אורייתא דבע"פ אם זכה בר נש איהי סם חיים דיליה ואם לאו היא מתהפכת ליה לסם המות והא אוקמוה מארי מתניתין הכי כנוונא דמטה דאתהפך לנחש ומנחש למטה⁴ ובזמנא ההוא (יתמחון) [אתמחון] מן עלמא כל אינון דאתמר בהון (שמות ז כב) ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם</p>	<p>ואם לאו, מטה כלפי חובה, לצד הגבורה, ששם הנחש, אל אחר שמבקש לשפוך דם, ונהרג משיח ורבים מישראל. ולכן נאמר "שכבי עד הבוקר", שהוא בוקר של אברהם שיהיה מטה כלפי חסד. ובגלל זה "ואת להט החרב המתהפכת", והכל כדי לשמור את דרך עין החיים, שהיא תורה, שנאמר בה "עין חיים היא", והיא תורה שבעל פה. אם זכה אדם, היא סם חיים שלו, ואם לאו, היא מתהפכת לו לסם המות. והרי פרשוה בעלי המשנה כך. כדוגמא שהמטה שהתהפך לנחש ומנחש למטה. ובאותו זמן ימחו מן העולם כל אותם שנאמר בהם "ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם".</p>
<p>סימן לא – ספר הבהיר⁵ לב ע"א אמר רבי יצחק וכו'</p>	
<p>ישב רבי בון ודרש מ"ד (ישעיה מה ז) יוצר אור ובורא חשך אלא אור שיש בו ממש כתיב בו יצירה חשך שאין בו ממש כתיב בו בריאה כד"א (עמוס ד יג) יוצר הרים ובורא רוח אי בעית אימא אור שיש בו (ממש כתיב ביה עשייה) [הויה] דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ואין הויה אלא [ע"י] עשייה קרי ביה יצירה חשך דלא הוה ביה עשייה אלא הברלה והפרשה קרי ביה בריאה כד"א הבריאה פלוני וכו'</p>	<p>ישב רבי בון ודרש, מהו שכתוב "יוצר אור ובורא חושך", אלא אור שיש בו ממש כתוב בו יצירה, חשך שאין בו ממש כתוב בו בריאה, כמו שנאמר "יוצר הרים ובורא רוח". אם תרצה אמור, אור שיש בו ממש כתוב בו עשייה, שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", ואין הויה אלא עשייה, וקורא בו יצירה. חשך שלא היה בו עשייה אלא הברלה והפרשה, קורא בו בריאה, כמו שאתה אומר הבריאה פלוני וכו'.</p>
<p>אמר רבי ברכיה מ"ד ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ולא אמר והיה משל למלך שהיה לו חפץ נאה והקצהו עד שזימן לו מקום ושמהו שם הה"ד יהי אור ויהי אור שכבר היה ע"כ</p>	<p>אמר רבי ברכיה, מהו שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", ולא אמר והיה. משל למלך שהיה לו חפץ נאה והקצהו, עד שזימן לו מקום ושמהו שם. זהו שכתוב</p>

¹ שיתגלה האורייתא ע"י ויבא משיח (בהגר"א בתז"ח).

² הוא עין הדעת טוב ורע כמ"ש סוף פ' כי תצא והיה ביד משה לפעול ע"י אותות ובתקון ס' בתקונים מבואר כל הענין באר היטב (ד"א).

³ כמקדם ביציאת מצרים ומטה האלקים בידו (בהגר"א בתז"ח).

⁴ בידיה דמשה והוא מט"ט שמתהפך לפי מעשה בני אדם שבהן שני יצרין אם מכריע לטוב או לרע (בהגר"א בתז"ח).

⁵ ספר הבהיר אות יא.

⁶ ע"י לעיל קטו ע"א: תסתיר פניך יבהלון [וגו'] מכאן שאין הקדוש ברוך הוא עושה רעה לשום אדם אלא כשאינו משגיח בו הוא כלה [מאליו] דכתיב תסתיר פניך יבהלון תוסף רוחם יגועון.

⁷ ספר הבהיר אות כה.

בראשית

	"יהי אור ויהי אור", שכבר היה.
סימן ל ספר הבהירי	
אמר רבי ברכיה מ"ד (בראשית א ב) והארץ היתה תהו ומהי משמע "היתה" שכבר היתה, ומה זה "תהו", דבר המתהא את בני אדם, ומה זה "בהו". דבר שיש בו ממש, שכתוב "בהו", בו הוא.	אמר רבי ברכיה, מה זה שכתוב "והארץ היתה תהו", מה משמע "היתה" שכבר היתה, ומה זה "תהו", דבר המתהא את בני אדם, ומה זה "בהו". דבר שיש בו ממש, שכתוב "בהו", בו הוא.
(ע"ש) ² מ"ד (קהלת ז יד) גם את זה לעמת זה עשה האלהים ברא בהו ושם מקומו בשלום ברא תהו ושם מקומו ברע בהו בשלום דכתיב (איוב כה ב) עושה שלום במרומו מלמד שמיכאל שר ימינו של הקב"ה מים וברד וגבריאל שר שמאלו [של הקב"ה] אש (ושם) [ושר] שלום ביניהם מכריע ³ והיינו דכתיב עושה שלום במרומו ומנלן (דבהו שלום) [דתהו הוא ברע] דכתיב (ישעיה מה ז) עושה שלום ובורא רע הא כיצד רע מתהו ושלום מבהו ברא תהו ושם מקומו ברע שנאמר עושה שלום ובורא רע ברא בהו ושם מקומו בשלום שנאמר עושה שלום במרומו ע"כ	עיינן שם, מה שכתוב "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". ברא בהו, ושם מקומו בשלום. ברא תהו ושם מקומו ברע. בהו בשלום, שכתוב "עושה שלום במרומו". מלמד שמיכאל שר ימינו של הקדוש ברוך הוא מים וברד, וגבריאל שר שמאלו אש. ושר שלום ביניהם מכריע, והיינו שכתוב "עושה שלום במרומו". ומנין לנו שבהו שלום, שכתוב "עושה שלום ובורא רע", הא כיצד, רע מתהו, ושלום מבהו. ברא תהו ושם מקומו ברע, שנאמר "עושה שלום ובורא רע". ברא בהו ושם מקומו בשלום, שנאמר "עושה שלום במרומו".
רסג/ב	
סימן לב – ספר הבהירי לג ע"א אמר רבי חייא מקוה המים וכו'	
שביעי הוי מזרחו של עולם ומשם בא זרעם של ישראל כי חוט השדרה משוך מן המוח של אדם ובא לאמה ומשם הוא הזרע דכתיב (ישעיה מג ה) ממזרח אביא זרעך כשישראל טובים מזה המקום אביא זרעך [ו]יתחדש לך זרע חדש וכשישראל רעים מן הזרע שכבר בא לעולם ⁵ דכתיב (קהלת א ד) דור הולך ודור בא דור [מלמד] שכבר בא	שביעי היה מזרחו של עולם, ומשם בא זרעם של ישראל, כי חוט השדרה משוך מן המוח של אדם ובא לאמה, ומשם הוא הזרע, שכתוב "ממזרח אביא זרעך". כשישראל טובים, מזה המקום אביא זרעך, ויתחדש לך זרע חדש. וכשישראל רעים, מן הזרע שכבר בא לעולם, שכתוב "דור הולך ודור בא. דור שכבר בא.
ומאי [דכתיב] (ישעיה מג ה) ממערב אקבצך מאותה [ה]מדה שנוטה תמיד למערב ולמה איקרי מערב מפני ששם (התערב) [מתערב] כל הזרע משל למה"ד לבן מלך שהיה לו כלה נאה וצנועה בחדרו והיה לוקח מבית אביו עושר ומביא לה תמיד ולוקחת הכל ומצנעת אותו ומערבת הכל לסוף ימים בקש לראות מה אסף ומה קבץ היינו דכתיב (ישעיה מג ה) וממערב אקבצך ומאי ניהו בית אביו דכתיב (שם) ממזרח אביא זרעך	ומהו שכתוב "ממערב אקבצך", מאותה מדה שנוטה תמיד למערב. ולמה נקרא מערב, מפני ששם מתערב כל הזרע. משל למה הדבר דומה, לבן מלך שהיתה לו כלה נאה וצנועה בחדרו, והיה לוקח מבית אביו עושר ומביא לה תמיד, ולוקחת הכל ומצנעת אותו ומערבת הכל לסוף ימים בקש לראות מה אסף ומה קבץ. היינו שכתוב "וממערב אקבצך". ומה הוא בית אביו, שכתוב "ממזרח אביא זרעך", מלמד

¹ ספר הבהיר אות ב'.

² ספר הבהיר אותיות ט' וי'.

³ עי' לעיל רנב ע"ב סי' ה'.

⁴ ספר הבהיר אותיות קנה-קהו.

⁵ נ"ל דר"ל נשמות ישנות והם גלגולים שבאים בגלגול על מעשיהם. א"ם (נ"א).

בראשית

מלמד שממזרח מביא וזורע במערב ואחר כך הוא מקבץ מה שזרע ע"כ	שממזרח מביא, וזורע במערב, ואחר כך הוא מקבץ מה שזרע.
סימן לג – רע"מ אמר בוצינא קדישא השייך לדרך כג ע"א אחר מתחשכן קמיה תמצא בחלק ג' סוף דף [רלה] (רלה) ע"ב ספר הבהירי ואח"כ מאמר זה	
זי"ן מאי עבידתיה כמנין ימי השבוע ללמדך שכל יום יש לו כח ומאי עבידתיה הכא ללמדך (שכשם) שיש חכמה גדולה באוון לאין תכלית כך יש הכח (ההוא) בכל האברים ומאי אברים שבע שיש באדם דכתיב (בראשית טו) כי בצלם אלהים עשה את האדם ע"כ	זי"ן, מה עשה, כמנין ימי השבוע, ללמדך שכל יום יש לו כח. ומה עשה כאן, ללמדך שכשם שיש חכמה גדולה באוון לאין תכלית, כך יש הכח ההוא בכל האברים. ומאי אברים, שבע שיש באדם, דכתיב "כי בצלם אלהים עשה את האדם".
סימן לד – ספר הבהיר ² סוף דף לה ע"ב ויאמר אל האשה	
נשמת זכר מן הזכר ונשמת נקבה מן הנקבה והיינו דקא אזיל נחש בתרה דחיה אמר הואיל ונשמתה מן הצפון אסיתנה מהרה ומאי הסתה חיה [בה] משום דבא עליה	נשמת הזכר מן הזכר, ונשמת הנקבה מן הנקבה, והיינו שהלך הנחש אחרי חוה. אמר, הואיל ונשמתה מן הצפון, אסיתנה מהרה. ומה ההסתה שהיתה בה, משום שבא עליה.
שאלו תלמידיו [אימא לן גופא ד]עובדא היכי הוה אמר להם סמאל הרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו משום דאמר הקב"ה (בראשית א כח) ורדו בדגת הים ובעוף השמים אמר היאך אוכל להחטיאו ולגרשו מלפניו ירד עם כל חיילותיו וביקש לו בארץ חבר כמותו, ומצא נחש, והיה לו דמות גמל.	שאלו תלמידיו, איך היה המעשה. אמר להם, סמאל הרשע קשר עם כל צבאות מעלה על רבו, משום שאמר הקדוש ברוך הוא "ורדו בדגת הים ובעוף השמים". אמר, היאך אוכל להחטיאו ולגרשו מלפניו. ירד עם כל חיילותיו וביקש לו בארץ חבר כמותו, ומצא נחש, והיה לו דמות גמל.

¹ ספר הבהיר אותיות פא-פב.

² ספר הבהיר אותיות קצט-ר.

³ מציאות הנחש הוא מתוקף הדינים קשים דהה' גבורות מנצפ"ך שבעולם העשיה, והוא מהנ' דהמנצפ"ך שהוא יותר קשה מכולם, ולכן הנ' הוא בצורת נחש וכמ"ש האריז"ל (בספר הליקוטים) בפסוק (בראשית ג א) והנחש היה ערום ע"ש. וקודם החטא לא היה הנחש עדיין מעצם הרע ממש, אלא שהיה מוכן לכך ע"י שהוא משורש הדינים היותר קשים, ולכן היה מותר לאדה"ר להשתמש בו, וכמ"ש בסנהדרין (נט ע"ב) ובכל חיה הרומשת לאתווי נחש, כי לא היה קודם החטא רע ממש כלל, ושרשו הוא בהנחש דקדושה, שהוא למעלה למעלה בקודש הקדשים, והוא בהדעת עלאה הגלופי דגלופין חיוורתא דא"א. ומשם הוא שורש פרעה שהוא בעורף (שעה"פ וישב), והוא בדעת המתפשט באחוריו, ולכן נקרא פרעה ג"כ בשם תנים, וכמ"ש ביחזקאל (כט ג) הנני עליך פרעה מלך מצרים התנים הגדול. ולכך היה התחלת המופתים לפני פרעה בתנינים, ויהי למטה בכפו (שמות ד ד) והיה לעץ יבש, לומר שנחלש כחו ונפסק משרשו. ונעשה כ"ז ע"י משה רבינו ע"ה שהוא מהדעת נחש דקדושה, וכמ"ש האריז"ל בסוד קריעת ים סוף, וע' כ"ז בדברי הגר"א זללה"ה בספד"צ (פרק א יא ע"ג בד"ה זנבא ברישיה). ועכ"פ הוא כי הנחש הנה הוא מבחי' דעת, והוא היה העץ הדעת טוב ורע מחלקי החי שבהדצח"מ, ולכן נאמר עליו (בראשית ג א) והנחש היה ערום מכל חית השדה, משום שהוא היה מסוד הדעת. וזהו ג"כ מ"ש במדרש (ב"ר פ' כ סימן ה) וכן בגמרא סוטה (ט ע"ב) כי הנחש היה קודם החטא מלך על כל בהמה וחיה, והיה מהלך בקומה זקופה כאדם, משום ששורשו הוא מבחי' דעת, והדעת הוא מבריה מן הקצה אל הקצה, שעולה למעלה על הכל כנודע, ומשום שהוא מהדעת אשר הוא כולל ב' עטרין חו"ג, לכן היה בו ג"כ כח הבחירה להטות לכאן ולכאן. אמנם עדיין לא היה רע גמור, אלא באשר שהיה מתוקף הדינים קשים והיה כלי מוכן ומוכשר לכך, הנה ירד הס"מ ונתלבש בו, והלך אצל חוה ופיתה אותה, וכמ"ש בפרקי דר' אליעזר (פרק יג) שכל רשעתו של נחש היה ע"י הס"מ שנתלבש בו. ואמר שם משל למה הדבר דומה, לאדם שיש בו רוח רעה, וכל המעשים שהוא עושה אינו עושה מדעתו אלא מדעת רוח רעה שיש בו, כך הנחש כל מעשיו שעשה וכל דבריו שדיבר לא דיבר ולא עשה אלא מדעתו של ס"מ, וכן הוא בספר הבהיר

בראשית

<p>רכב עליו, ובא לו אצל האשה. אמר לה, "אף כי אמר אלהים לא תאכלו וגו' מכל עץ הגן". אמר אבקש יותר ואוסיף, כדי שתגרע היא. אמרה, לא מנענו אלא "מעץ הדעת אשר בתוך הגן. אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו". והוסיפה שני דברים, אמרה, "מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו", ולא נאמר לה אלא מעץ הדעת (שם ב יז) ואמרה לא תגעו בו פן תמותו</p>	<p>רכב עליו, ובא לו אצל האשה. אמר לה, "אף כי אמר אלהים לא תאכלו וגו' מכל עץ הגן". אמר אבקש יותר ואוסיף, כדי שתגרע היא. אמרה, לא מנענו אלא "מעץ הדעת אשר בתוך הגן. אמר אלהים לא תאכלו ממנו ולא תגעו בו פן תמותו". והוסיפה שני דברים, אמרה, "מפרי העץ אשר בתוך הגן אמר אלהים לא תאכלו", ולא נאמר לה אלא מעץ הדעת. ואמרה, "לא תגעו בו פן תמותו".</p>
<p>מה עשה סמאל הרשע הלך ונגע באילן והיה האילן צווח ואמר [רשע אל תגע בו שנאמר] (תהלים לו יב) אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנידני אל תגע בי שנאמר ויד רשעים אל תנידני³⁶⁰ הלך ואמר לאשה הרי נגעתי באילן ולא מתי אף את תנעי באילן ולא תמותי הלכה האשה ונגעה באילן, וראתה מלאך המות שבא כנגדה.</p>	<p>מה עשה סמאל הרשע, הלך ונגע באילן, והיה האילן צווח ואומר "אל תבואני רגל גאווה ויד רשעים אל תנדני", אל תגע בי, שנאמר "ויד רשעים אל תנדני". הלך ואמר לאשה, הרי נגעתי באילן ולא מתי, אף את תגעתי באילן ולא תמותי. הלכה האשה ונגעה באילן, וראתה מלאך המות שבא כנגדה.</p>
<p>אמרה אולי עכשיו אני מתה והקב"ה עושה לו אשה אחרת ונותנה לאדם אלא הריני גורמת לו שיאכל עמי אם נמות נמות שנינו ואם נחיה נחיה שנינו ולקחה מפרי ונתנה גם לבעלה נתפקחו (עיני שניהם) [עיניו] וקהו שיניו אמר לה מהו זה שהאכלתני (שקהו) [שקהו] שיני כך קהו שיני כל (הבריות) [הדורות]</p>	<p>אמרה, אולי עכשיו אני מתה, והקדוש ברוך הוא עושה לו אשה אחרת ונותנה לאדם, אלא הריני גורמת לו שיאכל עמי. אם נמות, נמות שנינו, ואם נחיה, נחיה שנינו. ולקחה מפרי ונתנה גם לבעלה. נתפקחו עיני שניהם וקהו שיניו. אמר לה, מה שהאכלתני שקהו שיני, כך קהו שיני כל הבריות.</p>
<p>ישב לו בדין אמת שנאמר (שם ט ה) ישבת לכסא שופט צדק קרא לאדם ואמר לו למה ברחת מפני אמר לו (בראשית ג י) את קולך שמעתי בגן ורעדו עצמותי ואירא כי עירום אנכי [שנאמר כי ערום אנכי] ואחבא כי עירום אנכי מפעלי כי עירום אנכי מצווי כי ערום אנכי ממעשי ואחבא ממעשי, "ואחבא".</p>	<p>ישב לו בדין אמת, שנאמר "ישבת לכסא שופט צדק". קרא לאדם ואמר לו, למה ברחת מפני. אמר לו, "את קולך שמעתי בגן" ורעדו עצמותי, "ואירא כי עירום אנכי ואחבא". "כי עירום אנכי", מפעלי. "כי עירום אנכי", מצווי. "כי עירום אנכי", ממעשי, "ואחבא".</p>
<p>מה היה לבושו של אדם עור של צפורן³⁶¹ והפשיטו מעליו ראה עצמו ערום שנאמר (שם יא) מי הגיד לך כי עירום אתה</p>	<p>מה היה לבושו של אדם, עור של צפורן והפשיטו מעליו. ראה עצמו ערום, שנאמר "מי הגיד לך כי עירום אתה".</p>
<p>אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא רבנו של עולם כשהייתי לבדי שמא הטאתי לך אלא האשה שהבאת [אצל] לי היא הדיחה אותי מדברך שנאמר (שם יב) האשה אשר נתתה עמדי (היא נתנה לי מן העץ) אמר לה הקב"ה לא דיך</p>	<p>אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא, רבנו של עולם, כשהייתי לבדי שמא חטאתי לך, אלא האשה שהבאת לי היא הדיחה אותי מדברך, שנאמר "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ". אמר לה הקדוש ברוך הוא, לא דיך שחטאת, אלא</p>

בסופו (סי' ר) וכן בזה"ק (בראשית לה ע"ב). וכ"ז הוא משום שהנחש גופה לא היה אז עדיין רע ממש כלל, אלא שהיה כלי מוכשר שיתלבש הס"מ בתוכו, משום שהיה מתוקף הדינים קשים, שמשם הוא שורש הרע. והיה הנחש רק בבחי' עץ הדעת ט"ר, והוא היה העץ הדעת שבחלקי החי מהדצח"מ (דע"ה ח"ב מ ע"ג).

בראשית

<p>שהחטאת לאדם. אמרה לפניו, רבונו של עולם, הנחש השיאני לחטוא לפניך. הביא שלשתם וגזר עליהם גזירות דין. תשעה קללות ומות, והפיל סמא"ל ואת הכת שלו ממקום קדושתם מן השמים, וקצץ רגליו של נחש, ואררו מכל חיה ומכל בהמה, ופקד עליו שיהיה מפשיט את עורו אחר שבע שנים.</p>	<p>שהחטאת לאדם. אמרה לפניו, רבונו של עולם, הנחש השיאני לחטוא לפניך. הביא שלשתם וגזר עליהם גזירות דין. תשעה קללות ומות, והפיל סמא"ל ואת הכת שלו ממקום קדושתם מן השמים, וקצץ רגליו של נחש, ואררו מכל חיה ומכל בהמה, ופקד עליו שיהיה מפשיט את עורו אחר שבע שנים ע"כ</p>
רסד/א	
<p>סימן להי – מדרש רות ואדם לא זכר בזהר חדש דף סג ע"ב ובדפוס וויניציאה דף לה ע"א במאמר המתחיל ד"א עיר קטנה ספר הבהיר לו ע"א במאמר המתחיל ותקח מפריו</p>	
<p>ובלא מחיר יין וחלב (ישעיה נה א) מאי יין וחלב² מה ענין זה אצל זה אלא מלמד שיין הוא פחד וחלב הוא חסד ומפני מה הזכיר יין תחילה מפני שהוא קרוב אלינו יותר יין וחלב סלקא דעתך אלא אימא דמות יין וחלב</p>	<p>"ובלא מחיר יין וחלב". מהו "יין וחלב", ומה ענין זה אצל זה. אלא מלמד שיין הוא פחד, וחלב הוא חסד. ומפני מה הזכיר יין תחלה, מפני שהוא קרוב אלינו יותר. יין וחלב עולה על דעתך, אלא אמר דמות יין וחלב.</p>
סימן לו – לו ע"א ר' חייא וכו'	
<p>ס"א ר' חייא אמר מעולם דא הוו וגוברין גברין דסטרא בישא הוו דכתיב (בראשית ו ד) אנשי השם אנשי שם³ לא כתיב אלא אנשי השם כגוונא דא כתיב (תהלים כה ו) זכור רחמיך יי' וחסדיך כי מעולם המה מעולם ודאי נטל לון קב"ה ואינון אבהן קדמאי למהוי רתיבא קדישא לעילא א"ר יצחק מעולם דא איהו מטתו שלשלמה דכתיב וכו'</p>	<p>רבי חייא אמר, מעולם זה היו, וגוברים גיבורים של צד הרע היו, שכתוב "אנשי השם". לא כתוב אנשי שם, אלא "אנשי השם", כדוגמא זו כתוב "זכור רחמיך ה' וחסדיך כי מעולם המה". "מעולם" ודאי, הקדוש ברוך הוא לקח אותם והם האבות הראשונים, להיות מרכבה קדושה למעלה. אמר רבי יצחק, "מעולם" זוהי מטתו שלשלמה, שכתוב וכו'.</p>
<p>סימן לז – מדרש רות ר' יוסי ור' יהודה השייד אחר זה זהר חדש דף סג ע"ג ובדפוס וויניציאה דף לה ע"ב סוף מאמר ר' נחמיה פתח ספר הבהיר מו ע"א⁴ במאמר ויהי ערב ויהי בקר</p>	
<p>ויאמר אלהים יהי אור (בראשית א ג) ואמר ר' יוחנן שני אורים גדולים³⁶² היו דכתיב ויהי אור (ועליו) [ועל שניהם] נאמר כי טוב ולקח הקב"ה</p>	<p>"ויאמר אלהים יהי אור". ואמר רבי יוחנן, שני אורות הגדולים היו, שכתוב "ויהי אור", ועליו נאמר "כי טוב". ולקח הקדוש ברוך הוא האחד וגנזו לצדיקים</p>

¹ ספר הבהיר אות קלז.

² ע"י לעיל רמ ע"א. וכי יין וחלב איתא למעלה. אלא דמות יין וחלב, אדום ולבן, דין ורחמים. וכוחות הטומאה אין להם כח ביין ההוא, א"כ יינם יין נכרי לגמרי, אבל זה היין אע"פ שהוא אדום מ"מ אינו דין גמור, כי הדין הגמור הוא היוצא בחוץ בכוחות הטומאה, והוא היין שלהם, וע"כ מנסכין כשנוגעין ביין של ישראל שלענין הרמז רמז זה היין בפחד ואפ"ה ישנו שם מיין יין אחר וזה שבא בישראל יורד מחכמה עלאה ועליו נאמר ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין, אבל יין האחר על שיוצא בחוץ נקרא סורי גפן נכרית (ספר הפליאה &).

³ ע"י ספד"צ לד ע"ב: אנשי השם סתים ולא אנשי יהו"ה. בהגר"א: ר"ל שם סתם הוא שם אלקים כמש"ו, אנשי השם סתם ולא אנשי ה', והוא בעולם הכסא עץ הדעת טוב ורע שם אלקים כנ"ל (לב ע"ג ד"ה ולפי), ובשם הזה מתנהגין כל המדרגות אפילו כתרין תתאין דמסאבותא.

⁴ ספר הבהיר אותיות קמז-קמט.

בראשית

<p>האחד וגנזו לצדיקים לעתיד לבא דכתיב (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם מלמד שאור הראשון אין כל בריה יכולה להסתכל בו דכתיב (בראשית א ד) וירא אלהים את האור כי טוב (שם כא) וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד ראה הקב"ה את כל אשר עשה ראה טוב [מזהיר ובהיר ולקח מאותו] (מאד מזהיר ובהיר ולקח מאורו) הטוב וכלל שלשים ושתים נתיבות החכמה; ונתנו לעוה"ז והיינו דכתיב (משלי ד ב) כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזובו הוי אומר [זו] אוצרה של תורה שבעל פה ואמר הקב"ה אם ישמרו זאת המדה בעוה"ז שזאת המדה נחשבת בכלל העוה"ז והיא תורה שבע"פ יזכו לחיי העוה"ב שהוא הטוב הגנוז [לצדיקים]</p>	<p>לעתיד לבא, שכתוב "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם". מלמד שהאור הראשון אין כל בריה יכולה להסתכל בו, שכתוב "וירא אלהים את האור כי טוב", וכתוב "וירא אלהים את כל אשר עשה והנה טוב מאד". ראה הקדוש ברוך הוא את כל אשר עשה, וראה טוב מאד, מזהיר ובהיר, ולקח מאורו הטוב, וכלל שלשים ושתים נתיבות החכמה, ונתנו לעולם הזה, והיינו שכתוב "כי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו". הוי אומר אוצרה של תורה שבעל פה. ואמר הקדוש ברוך הוא, אם ישמרו זאת המדה בעולם הזה, שזאת המדה נחשבת בכלל העולם הזה, והיא תורה שבעל פה, יזכו לחיי העולם הבא שהוא הטוב הגנוז.</p>
<p>ומאי ניהו עוזו של הקב"ה דכתיב (חבקוק ג ד) ונגה כאור תהיה עתיד הנגה שנלקח מהאור הראשון² להיות כאור אם יקיימו [בניה] [התורה והמצוה אשר כתבתי להורותם] (שמות כד יב) וכתוב (משלי א ח) שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך.</p>	<p>ומה הוא עוזו של הקדוש ברוך הוא, שכתוב "ונגה כאור תהיה", עתיד הנגה שנלקח מהאור הראשון להיות כאור, אם יקיימו בניה התורה והמצוה אשר כתבתי להורותם. וכתוב "שמע בני מוסר אביך ואל תטוש תורת אמך".</p>
<p>יכתוב (חבקוק ג ד) וקרנים מידו לו ושם חביון עזו ומאי חביון עזו אלא אותו האור שנגז והחביא שנאמר (תהלים לא כ) צפנת ליראיך וזה שנשאר לנו (שם) פעלת לחוסים בך אותם שחוסים בצלך בעוה"ז ושומרים תורתך ומקיימים מצותיך ומקדשים שמך הגדול ומייחדים בסתר ובגלוי שנאמר (שם) נגד בני אדם</p>	<p>וכתוב "וקרנים מידו לו ושם חביון עוזו". ומהו "חביון עוזו", אלא אותו האור שנגז והחביא, שנאמר "אשר צפנת ליראיך". וזה שנשאר לנו, "פעלת לחוסים בך", אותם שחוסים בצלך בעולם הזה ושומרים תורתך ומקיימים מצוותיך, ומקדשים שמך הגדול ומייחדים בסתר ובגלוי, שנאמר "נגד בני אדם".</p>
<p>אמר רבי רחומאי מלמד שהיא אורה לישראל ותורה אורה שנאמר (משלי ו כג) כי נר מצוה ותורה אור ואמר נר זו מצוה (ומצוה) [ואורה] זו תורה שבעל פה אור זו תורה שבכתב אלא מתוך שכבר נתקיים האור קרי ליה אור משל למה"ד לחדר צנוע בסיפי הבית אע"פ שיום הוא ואור גדול בעולם אין אדם רואה (בתוך ביתו) [באותו החדר] אלא אם כן הכניס בו</p>	<p>אמר רבי רחומאי, מלמד שהיא אורה לישראל, ותורה אורה, שנאמר "כי נר מצוה ותורה אור". ואמרינן נר זו מצוה, ומצוה זו תורה שבעל פה, ואור זה תורה שבכתב. אלא מתוך שכבר נתקיים האור, קורא לו אור. משל למה הדבר דומה, לחדר צנוע בסופי הבית, אף על פי שיום הוא ואור גדול בעולם, אין אדם רואה בתוך ביתו אלא אם כן הכניס בו נר. נר, תורה שבעל פה, אף על פי שהיא נר, צריכה לה תורה</p>

¹ עי' ס"י פ"א מ"א.

² כלומר שאור הגנוז מתפשט ויורד וניתן בעולם הזה, ועל ידם הוא מיתוק כל הגבורות (דע"ה ח"ב פ ע"ב).

³ ספר הבהיר אות קמח.

⁴ ספר הבהיר אות קמט.

בראשית

<p>נר (נר) [כך] תורה שבעל פה אע"פ שהיא (נר) [אור] צריכה לה תורה לפרק קושיותיה ולבאר סודותיה</p>	<p>שבכתב לפרק קשיותיה ולבאר סודותיה.</p>
<p>ומאי ניהו יראת ה' זה האור הראשון דאמר ר' (מאיר) מאי דכתיב (בראשית א ג) ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור ולא אמר לו ויהי כן אלא מלמד שהאור ההוא גדול מאד, ואין כל בריה יכולה להסתכל בו, גנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעתיד לבא, והיא מדת כל סחורה שבעולם, והוא כח אבן יקרה שקורין סוחרת ודר. ועל מה היא מדת דר, אלא מלמד שלקח הקדוש ברוך הוא מזיוה אחת מאלפים, ובנה ממנה אבן יקרה נאה ומקושטת, וכלל בה כל המצוות. ובא אברהם וביקש כח לתת לו, ונתנו לו אבן יקרה זו, ולא רצה אותה. זכה ונטל מדתו, שנאמר "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם".</p>	<p>ומי הוא, יראת ה', זה האור הראשון. שאמר רבי מאיר, מהו שכתוב "ויאמר אלהים יהי אור ויהי אור", ולא אמר לו ויהי כן. מלמד שהאור ההוא גדול מאד, ואין כל בריה יכולה להסתכל בו, גנזו הקדוש ברוך הוא לצדיקים לעתיד לבא, והיא מדת כל סחורה שבעולם, והוא כח אבן יקרה שקורין סוחרת ודר. ועל מה היא מדת דר, אלא מלמד שלקח הקדוש ברוך הוא מזיוה אחת מאלפים, ובנה ממנה אבן יקרה נאה ומקושטת, וכלל בה כל המצוות. ובא אברהם וביקש כח לתת לו, ונתנו לו אבן יקרה זו, ולא רצה אותה. זכה ונטל מדתו, שנאמר "תתן אמת ליעקב חסד לאברהם".</p>
<p>בא יצחק ובקש כחו ונתנו לו ולא רצה בה זכה ונטל מדתו שהיא מדת הגבורה דהיינו הפחד דכתיב (בראשית לא נג) וישבע יעקב בפחד אביו יצחק בא יעקב ורצה בה ולא נתנוהו לו אמרו לו הואיל ואברהם מלמעלה ויצחק למטה אתה תהיה באמצע (ותכלול שלשתם דכתיב תתן אמת ליעקב ומאי) [ותטול שלשתם ומאי ניהו] אמצע היינו שלום והא כתיב תתן אמת ליעקב אמת ושלום חד הוי כד"א (אסתר ט ל) דברי שלום ואמת כי [אם] שלום ואמת יהיה בימי (מלכים ב' כ יט) והיינו דכתיב (ישעיה נה יד) והאכלתיך נחלת יעקב אביך דהיינו נחלה גמורה דאית ליה החס"ד והפחד והאמת והשלום ולפיכך אמר (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה אבן שמאסו אברהם ויצחק שבנו את העולם היתה עתה לראש פנה³</p>	<p>בא יצחק ובקש כחו, ונתנו לו, ולא רצה בה, זכה ונטל מדתו שהיא מדת הגבורה, דהיינו הפחד, שכתוב "וישבע יעקב בפחד אביו יצחק". בא יעקב ורצה בה ולא נתנוהו לו. אמר לו, הואיל ואברהם מלמעלה ויצחק למטה, אתה תהיה באמצע ותכלול שלשתם דכתיב "תתן אמת ליעקב". ומהו האמצע, היינו שלום. והרי כתוב "תתן אמת ליעקב", אמת ושלום הם אחד, כמו שנאמר "דברי שלום ואמת", "כי שלום ואמת יהיה בימי", והיינו שכתוב "והאכלתיך נחלת יעקב אביך". דהיינו נחלה גמורה שיש לו החסד והפחד והאמת והשלום. ולפיכך אמר "אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה". אבן שמאסו אברהם ויצחק, שבנו את העולם, היתה עתה לראש פנה.</p>

¹ פי' אע"פ שבע"פ היא נר ותורה שבכתב היא אור והוא גדול מנר מ"מ צריך נר לאור כפי המשל כדי לגלות מצפוני סתריה של תורה שבכתב (א"מ) (נ"א).

² ספר הבהיר אות קצ.

³ ע"י תיקון סח ע"א: זרקא שכינתא קדישא אנת הוא קיטרא קדישא קדושא כתיב הוא דבה אזליקו תלת אבנין דאנין סגולתא תלת אבנין יקיין דאנין תלת אבנין ונתן אבן יקרא על כלהו תגא כתישא דכלהו עכ"ל אמת (תהלים קיח כב) אבן מאסו הבונים היתה לראש פנה (תהלים קיח כב) והאבן הזאת אשר שמתה מצבה יהיה בית אלהים אנת הוא לאתמר עכ"ל אבנא די מחת לכלמא והות לטור רב ומלאת כל ארעא. בהג"א: זרקא שכינתא קדישא כו' - כצ"ל, ור"ל זרקא הוא הקירטא, שכינה, דבה אודריקו ג' אבנין, והוא סגולתא כמו שמפרש והולך, וזהו זרקא סגולתא. ואמר דאנין תלת כו' - והן ד' רגלי המרכבה, ד' אתוון, והיא הרביעית, יו"ד של אדני, שהיא כלולה מעוטרת על כולם: אבן מאסו הבונים היתה כו' - דסלקא לחכמה כמו שמפרש והולך, וע"ל (נד ע"ג).

בראשית

ולמה מאסו בה, והלא	ולמה מאסו בה, והלא
השמטות דף רסד/ב	
<p>נאמר (בראשית כו ה) עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתני מצותי חקותי ותורתני. מה זה "משמרתני". אמרה מדת חסד, שכל ימי היות אברהם בעולם לא הצרכתני אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי. "וישמור משמרתני", במדה זו היתה מלאכתי, שאני מזכה את העולם כולו, ואפילו נתחייבו אני מזכה אותם. ועוד משיבם ומביא בלבבם לעשות רצון אביהם. [שבשמים]</p>	<p>נאמר "עקב אשר שמע אברהם בקולי וישמור משמרתני מצותי חקותי ותורתני". מה זה "משמרתני". אמרה מדת חסד, שכל ימי היות אברהם בעולם לא הצרכתני אני לעשות מלאכתי, שהרי אברהם עמד שם במקומי. "וישמור משמרתני", במדה זו היתה מלאכתי, שאני מזכה את העולם כולו, ואפילו נתחייבו אני מזכה אותם. ועוד משיבם ומביא בלבבם לעשות רצון אביהם.</p>
<p>וכל זה עשה אברהם [דכתיב] [וכתיב] (שם כא לג) ויטע אשל בבאר שבע סדר לחמו ומימיו לכל באי עולם והיה מזכה ומדבר על לבם למי אתם עובדים, עבדו את יי' אלקי השמים והארץ והיה דורש להם עד שהיו (באים ו) שבים ומנלן שאף החייבים היה מזכה שנאמר (שם יח יז) המכסה אני מאברהם ואברהם היה יהיה וגו' אלא אזכרו [שידעתי] שיבקש עליהם רחמים ויזכה וכי אפשר לומר שלא ידע הקדוש ברוך הוא שלא יכלו להנצל אלא [לזכותו] קאמר מכאן אמרו בא ליטהר מסייעין אותו בא ליטמא פותחים ליה מאי פותחים ליה אותן הפתוחים תמיד</p>	<p>כל זה עשה אברהם, וכתוב "ויטע אשל בבאר שבע". סידר לחמו ומימיו לכל באי עולם, והיה מזכה ומדבר על לבם, למי אתם עובדים, עבדו את ה' אלהי השמים והארץ, והיה דורש להם, עד שהיו באים ושבים. ומנין לנו שאף החייבים היה מזכה, שנאמר "המכסה אני מאברהם וגו' ואברהם היו יהיה" וגו'. אלא אזכרו שיבקש עליהם רחמים, ויזכה. וכי אפשר לומר שלא ידע הקדוש ברוך הוא שלא יכלו להנצל, אלא זכותו הוא אמר. מכאן אמרו, הבא לטהר, מסייעין אותו, הבא לטמא, פותחים לו. מה זה פותחים לו, אותם הפתוחים תמיד.</p>
<p>²מצותי חקותי ותורתני אמר הואיל ולא חפצתי בה אשמור מצותיה ומאי תורותי אלא אפי' הוראות ופלפולים שמורים למעלה הוא ידעם [ופלפל וקיימא] [וקיימם]</p>	<p>"מצותי חקותי ותורתני", אמר, הואיל ולא חפצתי בה, אשמור מצותיה. מה זה "תורותני", אלא אפילו הוראות ופלפולים שמורים למעלה הוא ידעם ופלפל וקיימם.</p>
<p>³ומאי (שם מט כד) משם רועה אבן ישראל [שמשם נוון אבן ישראל ומאי משם] הוי אומר צדק עליון ומאי [הוא היינו] האור הגדול הצפון והיינו סוחרת והאבן שדרה למטה הימנה נקרא דר ומאי הוא קרנים שנאמר (חבקוק ג ד) קרנים מידו לו היינו חמש אצבעות של יד ימין</p>	<p>ומה זה "משם רועה אבן ישראל", הוי אומר, צדק העליון. ומהו האור הגדול הצפון, והיינו סוחרת. והאבן שדרה למטה הימנה נקראת דר, ומה הוא קרנים, שנאמר קרנים מידו לו, היינו חמש אצבעות של יד ימין.</p>
<p>סימן לח – מדרש רות בזהר חדש דף סג ע"ב ובדפוס ווינציאה לה ע"ב ר' נחמיה פתח ספר הבהיר' מז ע"א במאמר נעשה אדם</p>	

¹ ספר הבהיר אות קצא.

² ספר הבהיר אות קצב.

³ ספר הבהיר אות קצג.

⁴ ספר הבהיר אות קעב.

בראשית

<p>שבע צורות קדושות יש לו להקב"ה וכולן כנגדן באדם שנא' [כי בצלם אלהים עשה את האדם] (בראשית א כו) בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם ואלו הן שוק ימין ושמאל יד ימין ושמאל גוף וברית הרי שש והא אמרת שבעה שבע הוי באשתו (שם ב כד) והיו לבשר אחד¹³⁶³ מלה"ד למלך שעלה בלבו ליטע בגנו מ' אילנין זכרים והיו כלם דקלים אמר כשיהיו כלם מין אחד א"א להתקיים מה עשה נטע אתרוג ביניהם והוא א' מאותן התשעה שעלה בלבו להיות זכרים ואתרוג מאי הוי נקבה והיינו דכתיב (ויקרא כג מ) פרי עץ הדר כפת תמרים [כדמתרגמינן פרי אילנא אתרוגין ולולבין]</p>	<p>שבע צורות קדושות יש לו לקדוש ברוך הוא, וכולן כנגדן באדם, שנאמר "בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם". ואלו הן, שוק ימין ושמאל, יד ימין ושמאל, גוף וברית, הרי שש. והרי אמרת שבע, שבע הם באשתו, "והיו לבשר אחד". משל למה הדבר דומה, למלך שעלה בלבו ליטע בגנו תשעה אילנות זכרים, והיו כולם דקלים. אמר, כשיהיו כולם מין אחד, אי אפשר להתקיים. מה עשה, נטע אתרוג ביניהם, והוא אחד מאותם התשעה שעלה בלבו להיות זכרים. ואתרוג מה נהיה, נקבה, והיינו שכתוב "פרי עץ הדר כפת תמרים".</p>
<p>³⁶⁴²זכר ונקבה בראם (בראשית ה ב) אפשר לומר כן והא כתיב (שם א כז) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו וגו' ואחר כן (שם ב יח) אעשה לו עזר כנגדו (שם ב כא) ויקח אחת מצלעותיו ויסגר בשר תחתנה אלא אימא דכתיב [בהו יצירה וכתיב בהו עשייה וכתיב בהו] (יצירה וכתיב בהו עשייה וכתיב בהו) בריאה עשייה דכתיב (שם א כז) זכר ונקבה ברא אותם³⁶⁵ בעת הרכיב הנשמה על הגוף ואסף הכל ומנלן דהאי יצירה לישנא דאסופי הוא דכתיב (שם ב ז) ויצר יי' אלהים וגו' כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם והיינו דכתיב על האדם זכר ונקבה בראם ויברך אותם</p>	<p>"זכר ונקבה בראם" (בראשית א' כז). וכי אפשר לומר כן, והרי כתוב "ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו" וגו', ואחר כך "אעשה לו עזר כנגדו", "ויקח אחת מצלעותיו ויסגור בשר תחתנה". אלא אמור, שכתוב יצירה, וכתוב בהן עשייה, וכתוב בהן בריאה. עשייה, שכתוב "זכר ונקבה ברא אותם", בעת הרכיב הנשמה על הגוף ואסף הכל. ומנין לנו שיצירה זו היא לשון איסוף הוא, שכתוב "ויצר ה' אלהים וגו' כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם", והיינו שכתוב על האדם "זכר ונקבה בראם". "ויברך אתם".</p>
<p>³[ומאי איברים שבע שיש באדם דכתיב כי] בצלם אלהים ברא אותו (בראשית א כו) בכל אבריו ובכל חלקיו והא אמרינן ו' למה הוא דומה לעוטה אור בשלמה (תהלים קד ב) והא (ו' אינו אלא שש קצוות א"ל ברית מילה וזוגו של אדם חשבינן אחד שתי ידיו ג' ראשו וגופו ה' שתי שוקיו (ו') [ז] וכנגדם כחותם בשמים דכתיב (קהלת ז יד) גם את זה לעומת זה עשה האלהים והיינו ימים כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ (שמות לא יז) ולא אמר בששת ימים מלמד כי כל יום ויום יש לו כחו</p>	<p>ומהם השבע איברים שיש באדם דכתיב "כי בצלם אלהים ברא אותו", בכל אבריו ובכל חלקיו. והרי אמור וא"ו, למה הוא דומה "לעוטה אור בשלמה", ווא"ו זו אינה אלא שש קצוות. אמר לו, ברית מילה ובת זוגו של אדם חשובים אחד. שתי ידיו שלשה, ראשו וגופו חמשה, שתי שוקיו ששה, וכנגדם כחותם בשמים, שכתוב "גם את זה לעומת זה עשה האלהים". והיינו ימים, "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ולא אמר בששת ימים, מלמד שכל יום ויום יש לו כחו.</p>
<p>ויאמר אלהים פרו ורבו וגו' (בראשית א כח) פקודא דא לאתעסקא בהאי עלמא בפריה ורביה</p>	<p>"ויאמר אלהים פרו ורבו" וגו'. מצוה זו להתעסק בעולם הזה בפריה ורביה</p>

¹ עיין פירוש זה בחייט דף יא ע"ב (של"ה).

² ספר הבהיר אות קצח.

³ ספר הבהיר אות פב. והוא המשך של סי' לג.

⁴ לא מצאתי מקור לפיסקא זו.

בראשית

<p>ולמעבד תולדין לאתפשטא שמא קדישא לכל סטריין ולמלקט רוחין ונשמתין למהוי יקרא דקב"ה עילא ותתא דכל מאן דלא אתעסק בפריה ורביה אזעיר דיוקנא דמריה דלא אשתכח בהאי עלמא וגרים דלא שריא שכינתא בהאי עלמא כמה דאתוספאן רוחין ונשמתין הכי אתוסף לנחתא (נ"א דוגמתא)³⁶⁶ בהאי עלמא זיו יקרא דמלכא דכתיב (משלי יד כח) ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון הדרת מלך דא זיו יקרא דמלכא דאתוסף לנחתא בהאי עלמא מחתת רזון דא זעירו דדיוקנא דמלכא¹</p>	<p>ולעשות תולדות, שיתפשט השם הקדוש לכל הצדדים, וללקט רוחות ונשמות, שיהיה כבוד הקדוש ברוך הוא למעלה ולמטה. שכל מי שלא עוסק בפריה ורביה, מקטין את הדמות של רבונו שלא ימצא בעולם הזה, וגורם שלא תשרה שכינה בעולם הזה. כמו שמתוספות רוחות ונשמות, כך מתוסף לרדת (נ"א דוגמת) בעולם הזה זיו כבוד המלך, שכתוב "ברב עם הדרת מלך ובאפס לאם מחתת רזון". "הדרת מלך", זה זיו כבוד המלך שמתוסף לרדת בעולם הזה. "מחתת רזון", זה הקטנת דמות המלך</p>
רעיא מהימנא ³⁶⁷	רעיא מהימנא
<p>פקודא דא לקיים פריה ורביה לקיים בן ובת בנין דאב תמן י' ואם תמן ה' בן תמן ו' בת תמן ה' ואב ואם דלית לון בן ובת גם יי³⁶⁸ לא שריא עליהו² וכגוונא דא בעובדא דבראשית אמר פרו ורבו פרו מסטרא דימינא³ ורבו מסטרא דשמאלא⁴ דביה ברא אלהים כלא וברא³⁶⁹ דא עמודא דאמצעיתא את הארץ דא שכינתא ואמאי צריך³⁷⁰ ד' באב ואם בן ובת בנין דהא אתקדשו ואתברכו בשלש קדושות³⁷¹ ושבע ברכאן דאינון י' צריכין למהוי ד' אתוון דשריין עליהו עשרה למהוי בר נש רשות היחיד למאריה דרחבו ד' וגבהו י' ומאן דמתעסק</p>	<p>מצוה זה לקיים פרו ורבו לקיים בן ובת, משום שאב שם י', ואם שם ה', בן שם ו', בת שם ה'. ואב ואם שאין להם בן ובת, גם ה' לא שורה עליהם. וכדוגמא זו במעשה בראשית אמרו "פרו ורבו", "פרו" מצד הימין, "ורבו" מצד השמאל, שבו ברא אלקים הכל. וברא זה עמוד האמצעי, "את הארץ" זה שכינה. ולמה צריך ד', באבא ואם בן ובת, כדי שיהא התקדשו והתברכו בשלש קדושות ושבע ברכות שהם י'. צריכות להיות ד' אותיות ששורות עליהם עשרה, להיות בן אדם רשות היחיד לאדונו, שרחבו ד' וגבהו י'. ומי שמתעסק</p>
השממות דף רסה/א	
רעיא מהימנא	רעיא מהימנא
<p>באורייתא ובמצוה בדחילו וברחימו דמאריה באתר דיראה שריא תמן י'⁶ באתר דאהבה שריא תמן ה'⁷ באתר דתורה שריא ו'⁸ ובאתר דמצוה</p>	<p>בתורה ומצות ביראה ואהבה של אדונו, במקום שיראה שרויה שם י', במקום שאהבה שרויה שם ה', במקום תורה שרויה ו', ובמקום של מצוה שרויה ה'. במקום המחשבה שנאמר בה "וזאת תורת</p>

¹ ר"ל צלם אלקים (יהל אור כח ע"ד, ועי' שם אריכות).

² דאין שורה באתר פגים, כמ"ש לא אבא בירושלים של מעלה וכו' (יהל אור).

³ חכמה (יהל אור).

⁴ בינה (יהל אור).

⁵ עי' תיקו"ז עז ע"א.

⁶ כי י' בחכמה ושם יראת הרוממות, וה' בינה תמן אהבה, וח"ג בהפוכ' כחותם המתהפך (יהל אור).

⁷ עי' שער רוה"ק י ע"ב: א"ל כונת הצדקה והתפלה והוא לייחד שם י"ה הנפרד מן ו"ה וקודם שהאדם יעשה איזו מצוה או צדקה יאמר לייחדא שמא דקב"ה ושכינתיה בדחילו ורחימו ורחימו ודחילו בשם כל ישראל ויכוין לחבר שם י"ה שהם דחילו ורחימו עם ו"ה שהם קב"ה ושכינתיה. ועי' עוד פע"ח שער הזמירות פרק ה.

⁸ ואף בתורה לבד יש מצוה ללמוד ע"מ לעשות ולכן בתורה אנו מברכים ב' ברכות לעסוק כו' ואשר בחר בנו כו', לעסוק כנגד מצוה, ובמצוה יש תורה ולכן צ"ל קודם עשיית מצוה הריני עושה כאשר צוני ה' בתורתו (יהל אור).

בראשית

<p>שריא ה"י באתר דמחשבה² דאתמר בה (שמואל ב' ז יט) וזאת תורת האדם כליל מכלא³ שריא ביה יו"ד ה"א וא"ו ה"א (תהלים קכז א) אם י"י לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו מאי שוא עמלו בוניו בו אינון סמא"ל ונחש ע"ב</p>	<p>האדם", כלול מהכל, שרויה בו יו"ד ה"א וא"ו ה"א, "אם ה' לא יבנה בית שוא עמלו בוניו בו". מהו "שוא עמלו בוניו בו", אלו סמא"ל ונחש.</p>
זהר	זהר
<p>דאזעיר מהאי עלמא הכי אזעיר מעילא⁴ דהא ההוא זיוא לא נחית ואתחשב על ההוא בר נש כאלו אושיד דמין דגרע דיוקנא דלתתא כגוונא דלעילא דכתיב (בראשית טו) כי בצלם אלהי"ם עשה את האדם ואיהו אזעיר צלם אלהי"ם לתתא⁵ ודמות ודיוקנא לעילא וע"ד איצטריך בר נש לאתעסקא בפריה ורביה ולמעבד צלם אלהי"ם לאסגאה יקרא די"י בכל סטרין⁶</p>	<p>שמקטין מהעולם הזה, כך מקטין גם מלמעלה, שהרי אותו זיו לא יורד, ונחשב על אותו אדם כאלו שופך דמים, שגרע הדמות שלמטה כדוגמא שלמעלה, שכתוב "כי בצלם אלהים עשה את האדם". והוא מקטין צלם אלהים למטה והדמות ודיוקן למעלה. ולכן צריך אדם להתעסק בפריה ורביה ולעשות צלם אלהים להגדיל כבוד ה' בכל הצדדים.</p>
<p>סימן טל – ספר הבהיר שם⁷ עין לא ראתה וגו'</p>	
<p>ישב רבי ברכיה ודרש מאי האי דקא אמרינן כל יומא העולם הבא ולא ידעינן מאי קאמרינן העולם הבא (מתרגם) [מתרגמינן] עלמא דאתי מלמד שקודם שנברא העולם עלה במחשבה לברוא אור גדול להאיר ונברא אור גדול שאין כל בריה יכולה לשלוט בו צפה הקב"ה שאינן יכולין לסובלו לקח שביעית ושם להם במקומו והשאר גנזו לצדיקים לעתיד לבוא אמר אם יזכו בזה השביעי וישמרוהו אתן להם זה לעולם אחרון והיינו דכתיב העולם הבא שכבר בא מקודם ששת ימי בראשית ה"ד (תהלים לא כ) מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם</p>	<p>ישב רבי ברכיה ודרש, מה זה שאנו אומרים כל יום העולם הבא, ולא יודעים מה אמר. העולם הבא מתרגם עלמא דאתי [העולם הבא], מלמד שקודם שנברא העולם עלה במחשבה לברוא אור גדול להאיר, ונברא אור גדול שאין כל בריה יכולה לשלוט בו. צפה הקדוש ברוך הוא שאינם יכולים לסובלו, לקח שביעי ושם להם במקומו, והשאר גנזו לצדיקים לעתיד לבא. אמר, אם יזכו בזה השביעי וישמרוהו, אתן להם זה לעולם אחרון, והיינו שכתוב העולם הבא, שכבר בא מקודם ששת ימי בראשית. זהו שכתוב "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחוסים בך נגד בני אדם".</p>

¹ השתא קשיא ליה, כיון שהוא כל כך חמור ענין מצוה זו, דאמרת שהוא האדם בקיום מצוה זו רשות יחידו של עולם. ואם לא, הוא רשות הרבים, אם כן עזאי שאמר נפשי חשקה בתורה, וכי מפני חשקה נפשו בתורה היה רשות הרבים, ואדרבה על תורה זו נאמר מה לך לספר חוקי. לזה אמר שיש בתורה ממש חילוף עניינים אלו, וזהו שאמר "ומאן דיתעסק בתורה" פטור ממצוה זו, מפני "דביראה שריא תמן י"י" ויראה זו אינה יראה סתם, כי יראה זוטרתי היא במלכות. אמנם יראה זו היא יראה מאהבה דהיינו בחכמה, ובמקומות אחרים הפך ר' שמעון, ואמר יראה בכינה, ואהבה בחכמה, ונאות יותר. "באתר תורה ומצוה וכו'", והיינו רוחבו ד', ואחר כך גובהו עשרה, במה שיטהר מחשבתו מכל טרדת עבירה, וזהו שאמר "באתר דמחשבה וכו'", ולא דווקא כל עוסק בתורה, אלא דווקא באותה התורה שהיא במחשבה טהורה, שנאמר בה, זאת התורה אדם כי ימות באהל, ופי' רז"ל, אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה. והיינו שאינו מהרהר בענייני העולם אלא הוא מסולק מכל ענייניו כמת הנפטר ומתבטל מכל הועלם, והיינו מחשבה טהורה, שהיא "אדם מ"ה יו"ד ה"א וא"ו ה"א" (אור יקר).

² תשוקת הרצון (יהל אור).

³ כי זאת היא מצוה תורת זו תורה האדם כליל כל שם מ"ה זה התפשטות הכתר הנקרא רצון הפשוט שממנו שקיין כולא (יהל אור).

⁴ ר"ל אור השכינה כמש"ו (יהל אור).

⁵ עי' לקמן פ' פנחס סוף דף רלח ע"ב (ד"א).

⁶ ר"ל למעלה ולמטה (יהל אור).

⁷ ספר הבהיר אות קס.

בראשית

<p>סימן מ – ספר הבהירי שם ע"ב במאמר ויכל אלהים ביום השביעי</p>	
<p>שמיני מאי הוי יש לו להקב"ה צדיק אחד (בעולם) [בעולמו] והוא חביב לו מפני שמקיים (כל העולם כולו) [עולמו] והוא יסודו והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו (ומשמחו) [ומשמרו] אהוב וחביב למעלה [אהוב וחביב למטה נורא ואדיר למעלה] נורא ואדיר למטה מתוקן ומקובל למעלה מתוקן ומקובל למטה והוא יסוד הנפשות כלם אמרת שמיני ואמרת יסוד הנפשות כלם והא כתיב וביום השביעי שבת וינפש אין שביעי הוי (אלא) משום דמכריע בינייהו (ויש) [דשית] אינון תלת [מ]לרע ותלת [מ]לעיל והוא דאכרע בינייהו</p>	<p>שמיני מה הוא. יש לו לקדוש ברוך הוא צדיק אחד בעולם וחביב לו, מפני שמקיים את כל העולם כולו, והוא יסודו, והוא מכלכלו ומצמיחו ומגדלו ומשמחו, אהוב וחביב למעלה, נורא ואדיר למטה, מתוקן ומקובל למעלה, מתוקן ומקובל למטה, והוא יסוד הנפשות כולם. אמרת שמיני, ואמרת יסוד הנפשות כולם, והרי כתוב "וביום השביעי שבת וינפש". כן שביעי הוא אלא משום שמכריע ביניהם. וישנם שלש למטה ושלש ממעל, והוא שמכריע ביניהם.</p>
<p>ומאי טעמא אקרי שביעי וכי הוה בשביעי לא אלא מפני שהקב"ה שבת בשבת באותה המדה דכתיב (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה יי' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש מלמד שכל יום ויום יש לו מאמר (אחד) שהוא אדון לו לא מפני שהוא נברא בו אלא מפני שהוא פועל (בעולם) [בו] פעולה המסורה (לו) בידו פעלו כלם פעולתם וקיימו מעשיהם (לבד) [לכך] בא יום השביעי ופעל פעולתו ושמחו כלם אף הקדוש ברוך הוא ולא עוד אלא שגדלה [נשמתו] [נשמתן] דכתיב וביום השביעי שבת וינפש</p>	<p>ולמה נקרא שביעי, וכי הוא בשביעי, לא. אלא מפני שהקדוש ברוך הוא שבת בשבת באותה המדה, שכתוב "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ וביום השביעי שבת וינפש". מלמד שכל יום ויום יש לו מאמר אחד שהוא אדון לו. לא מפני שהוא נברא בו, אלא מפני שהוא פועל בעולם פעולה המסורה לו בידו. פעלו כולם פעולתם וקיימו מעשיהם לבד, בא יום השביעי ופעל פעולתו. שמחו כולם, אף הקדוש ברוך הוא, ולא עוד אלא שגדלה נשמתו, שכתוב "וביום השביעי שבת וינפש".</p>
<p>³(ומה הוי שביתה זו דלא הוה) [ומה הוי שביתה זו דלית] בה מלאכה והוי הנחה דכתיב שבת משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו שבעה גנות ובגן האמצעי מעיין [נאה] נובע ממקור (מים) חיים שלשה מימינו ושלשה משמאלו ומיד שפועל (בעולם) או מתמלא (ושמחים) [פעולה זו או מתמלא שמחים] כלם (ואומרים) [כי אמרו] לצרכנו הוא מתמלא והוא משקה אותם ומגדלם והם ממתינין ושובתין והוא משקה את השבעה והא כתיב (ישעיה מג ה) ממזרה אביא זרעך והוי חד מנהון משקה ליה אלא אימא הוא משקה את הלב והלב משקה אח"כ כולם</p>	<p>ומהי שביתה זו, שלא היה בה מלאכה, והיא מנוחה, שכתוב "שבת". משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו שבעה גנות, ובגן האמצעי מעיין נאה נובע ממקור מים חיים, שלשה מימינו ושלשה משמאלו, ומיד שפועל בעולם אז מתמלא, ושמחים כולם ואומרים, לצרכנו הוא מתמלא. והוא משקה אותם ומגדלם, והם ממתינים ושובתים, והוא משקה את השבעה. והרי כתוב "ממזרה אביא זרעך", והנה אחד מהם משקה אותו, אלא אמור, שהוא משקה את הלב, והלב משקה אחר כן כולם.</p>

¹ ספר הבהיר אות קנז.

² ספר הבהיר אות קנח.

³ ספר הבהיר אות קנט.

בראשית

<p>¹ומאי ניהו (מדת) [מדה] שביעית הוי אומר זו מדת טובו של הקב"ה</p>	<p>ומהי מדה שביעית, הוי אומר, זו מדת טובו של הקדוש ברוך הוא.</p>
<p>²ומאי טעמא אמר (ויקרא יט ל) את שבתותי ולא אמר את שבתותי משל למה הדבר דומה למלך שהיה לו כלה נאה, וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבים. אמר להם, הואיל וכן, שמחו איתם גם כן ביום שמחתי, כי אני בשלכם אני משתדל, ואתם גם כן הדרו אותו.</p>	<p>למה אמר "את שבתותי" ולא אמר את שבתותי. משל למה הדבר דומה, למלך שהיה לו כלה נאה, וכל שבוע ושבוע מזמינה יום אחד להיות עמו, והמלך יש לו בנים נאים ואוהבים. אמר להם, הואיל וכן, שמחו איתם גם כן ביום שמחתי, כי אני בשלכם אני משתדל, ואתם גם כן הדרו אותו.</p>
<p>³ומאי [טעמא] זכור ושמור זכור לזכר ושמור (לנקבה) [לכלה] מאי טעמא (שם) ומקדשי תיראו שמרו עצמכם מהרהור כי מקדשי קדוש הוא למה (שם ב ח) כי אני יי' מקדשכם אני³⁷² בכל צד</p>	<p>ומה זה זכור ושמור, זכור לזכר ושמור לנקבה. למה "ומקדשי תיראו", שמרו עצמכם מהרהור, כי מקדשי קדוש הוא. למה, "אני ה' מקדשכם", אני ה' בכל צד.</p>
<p>סימן מא ספר הבהיר: כד ע"ב במאמר אלה תולדות</p>	
<p>תאנא עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו על שם הצדיקים וכשישראל צדיקים מתגבר ואם לאו מתחלש והוא סובל כל העולם דכתיב (משלי י כה) וצדיק יסוד עולם ואם חלש לא יוכל להתקיים העולם</p>	<p>שנינו, עמוד אחד מן הארץ עד לרקיע וצדיק שמו, על שם הצדיקים. וכשישראל צדיקים, מתגבר, ואם לאו, מתחלש, והוא סובל כל העולם, שכתוב "וצדיק יסוד עולם", ואם חלש, העולם לא יוכל להתקיים.</p>
<p>סימן מב⁵ – ספר הבהיר מח ע"ב במאמר ויבן ה' וגו' מדרש רות הצדיק אבד זהר חדש סג ע"ב בראש העמוד ובדפוס וויניציאה לד ע"ב</p>	
<p>רבי חנינא פריש כל חד על קיומא ששון חד שמחה תרין התן תלת כלה ארבע גילה דיצה אהבה אחוה שלום ורעות עשרה כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם</p>	<p>רבי חנינא פריש כל אחד על עמדו. "ששון" אחד. "שמחה" שתיים. "חתן" שלש. "כלה" ארבע. "גילה" "דיצה" "אהבה" "אחוה" "שלום" "ורעות" עשר, כנגד עשרה מאמרות שבהם נברא העולם.</p>
<p>השמטות דף רסה/ב</p>	
<p>סימן מג – מט ע"א במאמר וייצר</p>	
<p>ס"א יצר טוב ויצר רע דאיהו חדוה ואייתי לה לגביה ולעילא סטרא דצפון ממש דאיהו חדוה בלא זוהמא דיצה"ר אחיד ביה (נ"א בה) בקדמיתא דכתיב (שיר ב ו) שמאלו תחת לראשי ולבתי וימינו תחבקני ואתייבת בין ימינא לשמאלא (נ"א ושמאלא) (לאתזנא) וע"ד (בראשית ב ז) וייצר יי' אלהים שם מלא לגבי תרין סטרין אלין את האדם וכו')</p>	<p>ס"א יצר טוב ויצר רע שהוא שמחה ומביא אותה אליו, ולמעלה צד הצפון ממש, שהוא שמחה בלי זוהמא שהיצר הרע אחוז בו (בה). בתחלה, שכתוב "שמאלו תחת לראשי", ואחר כך "וימינו תחבקני". ונתנת בין ימין לשמאל (ושמאל נ"א להזון), ולכן "וייצר (ה' אלהים), שם מלא לגבי שני צדדים אלו, "את האדם" וכו').</p>

¹ ספר הבהיר אותיות קפ-קפב.

² ספר הבהיר אות קפא.

³ ספר הבהיר אות קפב.

⁴ ספר הבהיר אות קב.

⁵ ז"ח פט ע"א.

בראשית

סימן מד ¹ – ספר הבהיר שם במאמר ויבן	
<p>לכו לקדוש ברוך הוא לטייל, ואל אשב תמיד במקום אחד.</p> <p>ומה זה לב, אמר לו, אם כן בן זומא מבחוץ ואתה עמו. ל"ב הוא³⁷⁵ שלשים ושתים והיו סתומים ובהם נברא העולם ומאי שלשים ושתים א"ל ל"ב נתיבות משל למלך שהיה יושב בחדרי חדרים ומנין החדרים ל"ב ולכל (אחד מן החדרים יש) [חדר יש לו] נתיב נאה למלך זה להכנס הכל בחדרו על דרך נתיבותיו] אמרת לא נאה לו (שלא) [אלא] לגלות פנינו (ומשכנותיו) [ומשבצותיו ומצפוניו] וגנזיו וחמודותיו אמרת לא מה עשה נגע בבת וכלל בה כל הנתיבות והרוצה להכנס (ס"א להסתכל בעיניה) בפנים יסתכל הנה. ונשאה למלך גם נתנה לו במתנה, ולפעמים קורא אותה באהבתו (בת) אחותי, כי ממקום אחד היו, ולפעמים קורא אותה בתי כי בתו היא ולפעמים קורא אותה אמי.</p>	<p>אמר לו, לכה דודי נצא השדה, לכו לקדוש ברוך הוא לטייל, ואל אשב תמיד במקום אחד.</p> <p>ומה זה לב, אמר לו, אם כן בן זומא מבחוץ ואתה עמו. ל"ב הוא (והוא) שלשים ושתים, והיו סתומים, ובהם נברא העולם. ומהו ל"ב, אמר לו, שלשים ושתים נתיבות. משל למלך שהיה יושב בחדרי חדרים, ומנין החדרים שלשים ושנים, ולכל אחד מן החדרים יש נתיב, נאה למלך זה להכנס (הכל) בחדרו על דרך נתיבות. אמר, לא נאה לו שלא לגלות פנינו ומשכנותיו וגנזיו וחמודותיו. אמרת לא. מה עשה, נגע בבת וכלל בה כל הנתיבות ומלבושיה, והרוצה להכנס (ס"א להסתכל בעיניה) בפנים, יסתכל הנה. ונשאה למלך. גם נתנה לו במתנה, ולפעמים קורא אותה באהבתו (בת) אחותי, כי ממקום אחד היו, ולפעמים קורא אותה בתי, כי בתו היא, ולפעמים קורא אותה אמי.</p>
<p>ועוד, כי אין דין אם אין חכמה, שהרי נאמר "וה' נתן חכמה לשלמה". ואחר כך דן את הדין על מתכונתו, שכתוב "וישמעו כל ישראל את המשפט וגו' כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו וגו'".</p>	<p>ועוד, כי אין דין אם אין חכמה, שהרי נאמר "וה' נתן חכמה לשלמה". ואחר כך דן את הדין על מתכונתו, שכתוב "וישמעו כל ישראל את המשפט וגו' כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו וגו'".</p>
<p>ומה חכמה נתן הקדוש ברוך הוא לשלמה, שלמה נשא שמו של הקדוש ברוך הוא, כמו שאנו אומרים, כל שלמה שבשיר השירים קדש לבד מא' הקב"ה אמר הואיל ושמן (כשמי) [כשם כבודי] אשיא לך בתי והא נשואה היא א"ל במתנה (נתנה לו השם) [נתונה לך, דכתיב] וי' נתן חכמה לשלמה ולא פירש והיכן פירש להלן כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט מאי לעשות משפט הוי אומר (שאותה חכמה שנתנה) [אותה חכמה שנתן לו] אלהים ושהיא</p>	<p>ומה חכמה נתן הקדוש ברוך הוא לשלמה, שלמה נשא שמו של הקדוש ברוך הוא, כמו שאנו אומרים, כל שלמה שבשיר השירים קדש לבד מאחד. אמר הקדוש ברוך הוא, הואיל ושמן כשמי, אשיא לך בתי, והרי נשואה היא. אמר לו, במתנה נתנה לו השם, "וה' נתן חכמה לשלמה", ולא פירש. והיכן פירש, לפניו, "כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט". (ומה זה "משפט", אלא כל זמן שאדם עושה משפט, חכמת אלהים בקרבו). ומה זה</p>

¹ ספר הבהיר אות סב-סג.

² ספר הבהיר אות סג.

³ ספר הבהיר אות סד.

⁴ ספר הבהיר אות סה.

⁵ ע"ר' בחיי בראשית מט ט: עד כי יבא שילה כלומר בנו היוצא מזרעו וטעם מלת שילה שלא אמר בנו הזכיר יעקב המשיח בשם שילה כלומר בנו שילד משלית אשה כדרך כל הנולדים מלשון (דברים כח נז) ובשליטה היוצאת מבין רגליה ותוספת ה"א שבמלת שילה [ע"ר לעיל רלז ע"ב] רמז לה"א אחרונה שבשם והיא בתו של אברהם, והיא שנשאת לשלמה והיא היא מדתו של מלך המשיח.

בראשית

<p>עמו בחדרו היא בקרבו [לעשות משפט] (נ"א וּמְאִי) [מאי לעשות] משפט אלא כל זמן שאדם עושה משפט חכמת אלקים בקרבו) (זאת) ועוזרתו ומקרבתו ואם לאו מרחקתו ולא עוד אלא מיסרתו דכתיב (ויקרא כו כח) ויסרתי אתכם אף אני [שבע על חטאתיכם]</p>	<p>לעשות משפט, הוי אומר שאותה חכמה שנתנה אלהים ושהיא עמו בחדרו, היא בקרבו. זאת עוזרתו ומקרבתו, ואם לאו, מרחקתו. ולא עוד אלא מיסרתו, שכתוב "ויסרתי אתכם אף אני".</p>
<p>תוספתא א"ל ר' אלעי השייך לדף גב ע"ב דרבי³⁷⁷ שמעון הוה יתיב תמצא בחלק שלישי דף קסב ע"ב והאדם ידע וכו' וכי לא אשתמודע עד מאמר ותוסף ללדת השייך לדף גד ע"א קודם מאמר והאדם ידע וכו' תמצא בתקונים תקון ס"ט מדף קיד ע"ב עד קיז ע"א מן ותוסף ללדת עם המאמרים הנמשכים אחריו עד מאמר ותוסף וכו' ת"ח הבל איהו הלב בתקון הנ"ל מדף קג ע"א עד קיד ע"ב</p>	
<p>מן ותוסף וכו' ת"ח הבל הנ"ל עם מאמרים אחרים עד זה ספר תולדות אדם שם מדף קיז ע"א עד קיח ע"ב מן זה ספר הנ"ל עד תיבות בשערא בנונין דשערא וכו' סוף תקון ע' בהגהה דף קלו ע"ב</p>	
<p style="text-align: center;">סימן מה¹</p>	
<p>[אשתארו עשר תקונין עליהו אתמר ואתה תחזה מכל העם] בשערא² בנונין דשערא באריכו דשערא בקמיטו דשערא במצחא בקמיטו דמצחא באריכו בפותיא בשרטומין באודנין בשערא דנחית עליהו או תחותייהו³⁷⁸ או אבתרייהו דאודנין באנפין³⁷⁹ בעיינין בנונין דעיינין בקריצין דעל עיינין</p>	<p>בשער, בצבעי השער, באריכות השער, בקמיטות השער. במצח, בקימת המצח, באורך ברוחב בשרטוטים. באזניים, בשער שיורד עליהם או תחתיהם או אחוריהם של האזניים. בפנים, בעיניים בצבעי העיניים בקריצים שעל העיניים.</p>
<p>³⁸⁰וכל נביאיא לא הוו משיגיין לנבואה דאיהי ברתא דמלכא ולא משיגיין לה בכל אתר כמו משה אלא מנהון הוו משיגיין לה בריש"א מנהון באודנין³ בשמיעה מנהון בעיינין בראיה מנהון בחושמא בריחא מנהון באנפין מנהון בדבור מנהון ביריין לקבלא דורון מנהון ברגלין הה"ד (יחזקאל ב א) בן אדם עמוד על רגליך</p>	<p>וכל נביאים לא היו משיגים לנבואה שהיא בת המלך, ולא משיגים לה בכל מקום כמו משה, אלא מהם היו משיגים לה בראש, ומהם באזניים בשמיעה, מהם בעיניים בראיה, מהם בחוטם בריח, ומהם בפנים, מהם בדיבור, מהם בידיים לקבל מתנה, ומהם ברגלים, כמו שכתוב "בן אדם עמוד על רגליך".</p>
<p>⁴אלין דקיימין בצלותא בעמידה ומטרוניתא קמה בנינייהו בנין דאלין דאתקריאו רגלין⁵ אינון</p>	<p>אלה שעמדו בתפילה בעמידה ומלכה קמה בגללם, לכן אלה שנקראו רגלים, הם</p>

¹ תיקו"ז קמ ע"ב.

² עי' ח"ב ע ע"א.

³ שישעיה אמר (ו א) ואראה בעיינין, וחבוקק אמר (ג ב) ה' שמעתי שמעך כו', וכן כל התיקונין. וכ"ז במלכות, דבה אתחזי, וז"ש, אבל משה בכל כו' איהי הוה כו' (בהגר"א בתיקו"ז).

⁴ צ"ע מקור לדברים אלו.

⁵ עיין לקמן פ' בלק דף קצה ודף קצו מענין זה (ד"א).

בראשית

<p>עבדים בג' ראשונות ובג' אחרונות ובאמצע התפילה. ולכן צריך עבד להיות בעמידה לפני המלך או לפני המלך ומלכה שתהא יושבת. ובזמן שיצאו ישראל ממצרים, כולם יצאו רגלים, וכמו שכתוב "כשש מאות אלף רגלי". וכולם היו עבדים, כמו שכתוב "כי לי בני ישראל עבדים". משבא משה קרא להם בנים, זהו שכתוב "בני בכורי ישראל".</p>	<p>עבדין בשלש ראשונות ובשלש אחרונות ובאמצעיות דצלותא ובנין דא צריך עבדא למהוי בעמידה קדם מטרוניתא או קדם מלכא ומטרוניתא דתהא יתבא ובזמנא דנפקו ישראל ממצרים כלהו נפקי רגלין וכמה³⁸¹ דאת אמר (שמות יב לז) כשש מאות אלף רגלי¹ וכלהו הוו³⁸² עבדין כד"א (ויקרא כה נה) כי לי בני ישראל עבדים מיד דאתא משה קרא לון בנין הה"ד (שמות ד כב) בני בכורי ישראל</p>
<p>קם חד סבא³ מאלין דנחתו ממתיבתא ואמר בוצינא קדישא⁴ והא בתר דנפקי ישראל ממצרים קרא לון עבדין אמר ודאי הכי הוא אבל הוו בהון דאתקריאו בנין ובהון הוו עבדין ובהון עם כד"א (שמות ה א) שלח את עמי אבל עבדין הוו שש מאות אלף רגלי אמר זכאה חולקא דבוצינא קדישא דהכי נהרא ביה אורייתא לבתר דהוו נפקין פליג לון קב"ה לתלת סטרין בנין לסטרא חד עבדין לסטרא חד עמא לסטרא חד והא אוקמוה ובג"ד רגליין עלייהו אתמר (יחזקאל ב א) בן אדם עמוד על רגליך ואי עאלין בצלותא בדחילו ורחימו די"ה הא היכלא אתפתחת לגבייהו כד"א (תהלים נא יז) אדניי שפתי תפתח</p>	<p>קם סבא א' מאלה שירדו משיבה ואמר ניצוץ הקדוש, והרי אחר שיצאו ישראל ממצרים קרא להם עבדים. אמר ודאי כך הוא, אבל היו בהם שנקראו בנים, ובהם היו עבדים, ובהם עם, כמו שכתוב "שלח את עמי". אבל עבדים היו שש מאות אלף רגלי. אמר אשרי חלק של הניצוץ הקדוש, שכך מואר לו התורה. אחר שהיו יוצאים, חילק אותם הקב"ה לג' צדדים, בנים לצד א', עבדים לצד א', עם לצד א', והרי בארנוהו. ובגד רגלים עליהם, נאמר "בן אדם עמוד על רגליך". ואם עולים בתחילה ביראה ואהבה די"ה, הרי היכל שנפתח לפניו, כמו שכתוב "אדניי שפתי תפתח".</p>
<p>השמטות דף רסו/א</p>	
<p>מן וידי אדם עד סוף המאמר תמצא בתקונים של זהר חדש דף סג ע"ב מזה ספר השייך אחר זה עד זה ספר וכו' דהא כמה וכו' בתקון ע"ד בהגהה מדף קלד ע"ב עד דף קלו ע"ב מזה ספר דהא כמה הנ"ל עד ויחי אדם בתקון הנ"ל מדף קלה ע"ב עד קלו מן ויחי אדם הנ"ל עד והאדם ידע סוף תקון ע מדרש רות תנינן יאות הוה בזהר חדש דף סג ע"ב ובדפוס ווינציאה לח ע"א במאמר המתחיל ד"א עיר קטנה מדרש רות השייך לדף נד ע"א אצל מאמר והאדם ידע בזהר חדש דף סד ע"ב ובדפוס ווינציאה לח ע"ב למטה בתוך מאמר המתחיל רבי עזריה ורבי חזקיה סתרי תורה ויהי ימי אדם וגו' השייך לדף נו ע"א קודם ר' אלעזר אומר ביומי אנוש וכו' תמצא בז"ח בסתרי אותיות דף י ע"ב ודף יא עד חצי עמוד ובדפוס ווינציאה יג ע"ב</p>	

¹ עי' לקמן בפ' פנחס דף רטו ע"א שמצד מטטרון אנו נקראין עבדים ומצד השכינה אנו נקראין בנים בסוד אם כבנים אם כעבדים כו' (ד"א).

² לא מצאתי מקור לפיסקא זו.

³ סבא כו' - ר"ל אדה"ר שהוא דרגא דחכמה ישראל סבא (בהגר"א בתז"ח י ע"ג).

⁴ לרשב"י קראו בוצינא קדישא ר"ל ניצוץ קדוש (ד"א).

בראשית

<p>מדרש רות ויתהלך חנוך וגו' השייך לדרף נ"ו ע"ב אצל מאמר ויתהלך חנוך תמצא בז"ח דף סו ע"ב ובדפוס וויניציאה מב ע"א מדרש רות השייך לדרף נח ע"א אצל מאמר הנפילים רבי חנינא פתח תמצא בז"ח דף סג ע"ב ובדפוס וויניציאה לה ע"ב ושם הגירסא רבי נחמיה פתח וינחם ה' וגו' ומאמר הנמשך אחריו ויאמר ה' אמהה וכו' נדפסו בחלק ג' פ' נשא דף קמד ע"א</p>	
<p>סימן מז – ספר הבהירי שייך לפ' צו דף לג ע"א על כבוד איהו לב וכו' ע"ע</p>	
<p>אמר ר' רחומאי כבוד ולב הרי הן אחד אלא שכבוד נקרא ע"ש [פעולת] מעלה ולב אתקרי ע"ש פעולת מטה והיינו כבוד השם והיינו לב השמים</p>	<p>אמר רבי רחומאי, כבוד ולב הרי הם אחד, אלא שכבוד נקרא על שם מעלה, ולב נקרא על שם פעולת מטה. והיינו כבוד השם, והיינו לב השמים.</p>
<p>מאי ניהו (ישעיה ו ג) מלא כל הארץ כבודו אלא כל אותה ארץ שנבראת ביום ראשון שהוא למעלה כנגד ארץ ישראל מלאה מכבוד השם ומאי (נינהו חכמים) [ניהו חכמה] דכתיב (משלי ג לה) כבוד חכמים ינחלו וכתיב (יחזקאל ג יב) ברוך כבוד יי' ממקומו</p>	<p>מה הוא "מלא כל הארץ כבודו", אלא כל אותה ארץ שנבראת ביום ראשון, שהיא למעלה כנגד ארץ ישראל, מלאה מכבוד השם. ומה הם, חכמים. שכתוב "כבוד חכמים ינחלו", וכתוב "ברוך כבוד ה' ממקומו".</p>
<p>ומאי הוי כבוד [ה'] זה³ מלה"ד למלך שהיה לו מטרוניתא בחדרו שכל חייליו משתעשעין בה והיו לה בנים ובאים כל היום לראות פני המלך ומברכין אותו אמרו לו אנה אמנו אמר להם לא תוכלו לראותה עתה אמרו ברוכה תהא בכל מקום שהיא ומאי דכתיב ממקומו מכלל דליכא דידע את מקומו</p>	<p>ומה היה הכבוד הזה. משל למה הדבר דומה, למלך שהיתה לו מלכה בחדרו שכל חייליו משתעשעין בה, והיו לה בנים, ובאים כל היום לראות פני המלך ומברכין אותו. אמרו לו, איפה אמנו. אמר להם, לא תוכלו לראותה עתה. אמרו, ברוכה תהא בכל מקום שהיא. ומה שכתוב "ממקומו", מכלל שאין יודע את מקומו.</p>
<p>משל למטרוניתא שבאה ממקום רחוק ולא ידעו מאין באה עד שראו שהיא אשת חיל נאה והגונה בכל מעשיה אמרו זאת ודאי מן האור נלקחה⁴ כי במעשיה האירה את העולם שאלו אותה מאין את אמרה להם ממקומי אמרו אם כן גדולים אנשי מקומך ברוכה תהיי ומבורך מקומך</p>	<p>משל למלכה שבאה ממקום רחוק ולא ידעו מאין באה. עד שראו שהיא אשת חיל נאה והגונה בכל מעשיה, אמרו, זאת ודאי מן האור נלקחה, כי במעשיה האירה את העולם. שאלו אותה, מאין את. אמרה להם, ממקומי. אמרו, אם כן גדולים אנשי מקומך, ברוכה תהיי ומבורך מקומך. וכי אין</p>

¹ ספר הבהיר אות קלד.

² ספר הבהיר אות קל.

³ עיין בחייט דף יב ע"א באורך פירוש זה (של"ה).

⁴ כוונתם ע"ה באמרם מצד האור נלקחה, על חכמת אלהים כי חכמה מחכמה והוא מקום רחוק שבאת
ונאצלה משם כי מרחוק יי' נראה ומשם מתברכת וזה סוד ברוך כבוד יי' ממקומו. ועליו אמר יונתן בן עוזיאל
ע"ה בריך יקרא דיי' מאתר בית שכינתיה והוא תוספת באור, כי יקרא ושכינתא הכוונה על ה"א אחרונה
שבשם הגדול והוא הכבוד והשכינה, ואתר בית שכינתיה היא בית בראשית. וגם בית שכינתיה כי שם מקום
האצילות והכל שוכן שם ומתיחד שם, כי הסוף נעוץ בראש והראש בסוף, וחכמה בראש וחכמה בסוף, להורות
על כי הכל ייחוד אחד ומיוחד, ואם כן הכוונה האמיתית והסוד הנעלם באמרו ממקומו כאלו אמר מעצמו כי
אין מקומו דבר זולתו, וצדיק מעצמו מתברך כי הוא מקור הברכה, ואין הכוונה ליונתן ע"ה באמרו אתר ובית,
דבר זולת הכבוד ואין כל זה דבר זולת הבורא (ספר עבודת הקודש - חלק ג פרק לב).

701

בראשית

<p>וכי אין כבוד יי' אחד מצבאותיו לא גרע אמאי מברכין ליה אלא מלה"ד לאיש שהיה לו גן נאה וחוץ לגן בקרוב ממנו חתיכת שדה ואם השקה הגן בתחלת שקיותו הלכו להם המים על כל הגן אך אותה חתיכה של שדה שהיא אינה דבקה אע"פ שהכל אחד הוא לפיכך פתח לה מקום והשקה לה לבדה ע"ב</p>	<p>כבוד ה' אחד מצבאותיו לא גרע, למה מברכים אותו. אלא משל למה הדבר דומה, לאיש שהיה לו גן נאה, וחוץ לגן בקרוב ממנו חתיכת שדה, ואם השקה הגן בתחלת שקיותו, הלכו להם המים על כל הגן. אך אותה חתיכה של שדה שהיא אינה דבוקה, אף על פי שהכל אחד הוא, לפיכך פתח לה מקום והשקה אותה לבדה.</p>
<p>תוספתא אמר רב מתיבתא השייכת קודם התוספתא ריש נח למה נח תרי זמני תמצא בזה הוזהר פרשה שלח לך דף קסה ע"ב בסופו</p>	
<p>סימן מז תוספתא שייך לדרך סז ע"א בפסוק על ימים יסדה</p>	
<p>על ימים יסדה (תהלים כד ב) אלין חכימין דישראל רברביא דיסדן אורייתא וחכמתא דאתקריאת הים הגדול וכן הוא אומר (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים ועל נהרות אלין תלמידא דאינון רברבין מן נהרא וכן הרב גדול מן התלמידים ואינון מחדדין את הרב בקושיותיהן והוא מתרין לון כל הקושיות ואינו מתרשל כמו הנהרות שנמשכין לים ואינו מלא שנאמר כל הנחלים הולכים אל הים והראיה אמרו אחרי כן (תהלים כד ג) מי יעלה בהר יי' כי אין מעשה בלא חכמה כי התלמוד מביא לידי מעשה</p>	<p>"על ימים יסדה". אלו חכמי ישראל הגדולים שיסדו תורה וחכמה שנקראת הים הגדול, וכן הוא אומר, "כל הנחלים הולכים אל הים". "ועל נהרות", אלו התלמידים שהם הגדולים מהנהר. וכן הרב גדול מן התלמידים, והם מחדדים את הרב בקושיותיהן, והוא מתרץ להם כל הקושיות ואינו מתרשל, כמו הנהרות שנמשכים לים ואינו מלא, שנאמר "כל הנחלים הולכים אל הים". והראיה, אמרו אחרי כן, "מי יעלה בהר ה'", כי אין מעשה בלא חכמה, כי התלמוד מביא לידי מעשה.</p>
<p>רע"מ ותנה התבה בחדש השביעי השייך לדרך סט ע"ב קודם אדהכי מטא ההוא רביא תמצא בפ' פנחס דף רנו ע"א רע"מ תנינא בחבורא קדמאה מאן דחמי קשת השייך לדרך עא ע"ב אצל המאמר ויאמר אלהי"ם וכו' תמצא בזהר זה בחלק ג' דף ריד ע"ב בסופו במאמר המתחיל פנחס בן אלעזר וכו' ובדרך רמו ע"א נמשך אחריו הרע"מ השייך לכאן רע"מ קש"ת השייך לדרך עב ע"ב תמצא בחלק ג' דף רל ע"ב בסופו</p>	
<p>סימן מה רע"מ שייך לדרך צא ע"ב</p>	
<p>שכינתא אתקריאת אות ברית¹ מסטרא דצדיק יסוד עולם² זאת אות הברית³ בסיני³⁸³</p>	<p>שכינה נקראת אות ברית מצדו של צדיק יסוד עולם. "זאת אות הברית" בסיני. (בין) העמוד האמצעי ובין בני ישראל, נצח הוד. "אות" זה צדיק, "היא" זו שכינה. "כי ששת ימים עשה ה' את השמים". מכתר עד</p>

¹ ח"ג רנז ע"א (לש"ו).

² כמ"ש בתוספתא שברית נקרא צדיק ואות ברית נק' שכינתא מסטרא דצדיק (יהל אור). וכ"א בזהר האותי לא תיראו, וז"ש אותי עזבו מקור מים חיים היינו אות שלי (יהל אור מהד"ת).

³ מביא ראיה שהיא נקראת אות ברית שנאמר זאת וכו' והיא נקראת זאת כידוע (יהל אור).

בראשית

<p>(ביני) ³⁸⁴ עמודא דאמצעיתא¹ ובין בני ישראל² נצה הו"ד³ אות דא צדיק⁴ היא דא שכינתא (שמות לא יז) כי ששת ימים עשה ה' את השמים מכת"ר עד עמודא דאמצעיתא דלית שית בכל אתר אלא מסטרא דאת ו⁵ ולית שביעי אלא מסטרא דאת י⁶ עטרה על רישיה⁷ חכמ"ה עלאה⁸ אות היא חכמה תתאה אות היא ותקיננו למנזר⁹ לתמניא דאיהו תמן חכמ"ה עד יסוד לקבלא בהון י' זעירא¹⁰ לסלקא לה עד כתר למהוי עטרה על ראשיהון ותקיננו לשויה ערלה במנא ועפרא לקיים (ישעיה סה כה) ונחש עפר לחמו¹¹</p>	<p>העמוד האמצעי, שאין שש בכל מקום אלא מצד האות ו', ואין שביעי אלא מצד האות י', עטרה על ראשו. החכמה העליונה היא אות, החכמה התחתונה היא אות, ותיקנו למול לשמנה ששם היא חכמה עד היסוד, לקבל בהם י' קטנה להעלותה עד הכתר להיות עטרה על ראשם, ותיקנו לשים הערלה בכלי ועפר, לקיים ונחש עפר לחמו.</p>
<p>תוספתא תאנא בשעתא וכו' השייך לדף קד ע"ב אצל מאמר וה' אמר וכו' בז"ח פ' ויחי דף ריה ע"ב זהו א"ב כסדרה לדף קח ע"א בסתרי תורה</p>	
<p>סימן מט</p>	
<p>אהניא"ל ברקיא"ל גדיא"ל דומיא"ל הדריא"ל ודרגזי"ה זהריא"ל חניא"ל מהריא"ל יעזריא"ל כרעיא"ל למדיא"ל מלכיא"ל נהריא"ל סני"ה ענא"ל פתחיא"ל צוריא"ל קנא"ל רמיא"ל שעריא"ל תבכיא"ל³⁸⁵</p>	
<p>רס/ב</p>	
<p>סדר תשר"ק תפוריא"ל שכניא"ל רנא"ל קמרי"ה צורי"ה פסיסי"ה עיריא"ל סמכיא"ל נריא"ל מדוני"ה לסני"ה כמסרי"ה יריא"ל טסמסי"ה חניא"ל זכריא"ל ודריא"ל הניא"ל³⁸⁶</p>	

¹ עכשיו דרש קרא דשבת שהוא במלכות בסטרא דצדיק ונאמר שם אות כו' והיא נכללת מכל הספירות (יהל אור).

² דריש הפסוק ושמרו בני כו' ומתחיל מן ביני ובין כו' דכליל כל העשר ספירות, והיא עטרה ע"ג. ביני ובין בני ישראל שהיא ע"ג נו"ה. אות היא, שהיא עטרה בראש צדיק, והיא עטרה על נה"י. ואח"כ סלקת בראש כולם, כי ששת ימים כו' וביום השביעי, דהיא ע"ג ו' ז' כמש"ו יו"ד על וא"ו, וכוללת (ז' וג') והוא ז' ימים וג' יום השביעי והיא כללא דכלהון עטרה בראש כולם, וכן במילה כמש"ו, ואמר חכמה עלאה אות היא כו' ר"ל דבשילוב ב' יודי"ן חכמה בראש חכמה בסוף וביניהם ו' איותיות ו', ולמטה ביני ובין כו' הוא יו"ד אחר וא"ו ולמעלה על וא"ו, ב' יודי"ן דב' שמות חכמה כו', והענין היא ג"ר נחשבין כא' דלכן ז' ימים בשבוע וכן ז' היכלות הכל בז' והיא כלולה מכולם ד' אדני"י נהי"ם דנה"י הן דידה ד' הוי"ה הן חג"ת עמה דסלקא שם עטרת בעלה ולעולם היו"ד בה אבל כאן אמר על ח"ס דהוא בכתר מקדם התחלת הכתר שלע"ס דהוא גרון דא"א כידוע וכן בכל פרצוף (יהל אור מהד"ת).

³ שהם בנים של עד"א שנקרא ישראל כידוע, דחג"ת נקראו אבות, ונו"ה בנים והם נפקין מעד"א (יהל אור).

⁴ ר"ל שצדיק הוא בין ת"ת ובין נו"ה ובין שכינה (יהל אור).

⁵ עד"א (יהל אור).

⁶ ר"ל י' זעירא מלכות כמש"ו (יהל אור). ולזה נאמר שבת היינו שבת וינפש ע"י נפש (יהל אור).

⁷ שהיא עטרת בעלה כידוע י' שברא"ש ו' הוא ז' והוא ז' יום השבת שאז היא עטרת בעלה (יהל אור).

⁸ עכשיו מפרש האיך נקרא יו"ד ואמר שהיא חכמה תתאה בדוגמת חכמה דלעילא שהיא יו"ד של שם הוי"ה (יהל אור).

⁹ מפרש עכשיו כל ע"ס כלולין במצות מילה (יהל אור).

¹⁰ הוא הברית (יהל אור).

¹¹ ע"י אריכות ביהל אור כט ע"א.

בראשית

<p>דנבא"ל גדיא"ל בדא"ל אדירירון"ן אדנ"י על כלהו וכו'</p>	
<p>צלוחא דשחרית השייך לדרף קלו ע"א בתחילתו תמצא בזהר זה חלק ג' דף רנו ע"א פקודא חד סר רע"מ יעקב תקן השייך לדרף קמו ע"ב קודם ויקח מאבני המקום תמצא בחלק ג' רמב ע"א וישכב במקום ההוא ברע"מ השייך לדרף קמח ע"ב קודם פתח אחרא תמצא בחלק ג' דף רלט ע"א שייך לדרף קמט ע"א אחר חד לתתא ולפי הדרך אמת שייך בפרשה ויקרא דף יז ע"א אחר הרע"מ</p>	
<p>רעיא מהימנא שייך לדרף קנ ע"א סימן נ</p>	
<p>ויחלום והנה סולם¹ מוצב ארצה (בראשית כח יב) והנה סולם דא צלותא מוצב ארצה דמצלאן בני נשא ליה בארעא דאיהי שכינתא² ומטא לשמיא דאיהו קב"ה דאתמר ביה (מלכים א' ח לב) ואתה תשמע השמים ורוא דמלה³ (תהלים ח ב) יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך⁴ בכל הארץ וגו'</p>	<p>"ויחלום והנה סולם מוצב ארצה". "והנה סולם", זה תפילה. "מוצב ארצה" שבני אדם מתפללין אותו בארץ, שהאי שכינה, ומגיע לשמים, שהיא הקב"ה, שנאמר בו "ואתה תשמע השמים". וסוד הדבר "יהו"ה אדונינו מה אדיר שמך בכל הארץ וגו'".</p>
<p>ובזמן דמודע⁵ לון קב"ה ושכינתיה³⁸⁷ דסלקא בההוא צלותא מיד והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו (בראשית כח יב) בו בההוא בר נש⁶ כלהו פתחין גדפייהו לקבלא שכינתא בההיא צלותא הה"ד (יחזקאל א יא) וכנפיהם פרודות מלמעלה והאי איהי עולים שכינתא על גדפייהו ויורדים בו מאי בו בקב"ה דקב"ה נחית עלייהו לקבלא שכינתיה ומייחד³⁸⁸ קב"ה ביה בההוא בר נש בצלותיה דשכינתא איהי מצוה⁷ כלילא בשם יהו"ה⁸ איהי חיה דיליה⁹ ומצוה בלא מחשבה לית ליה סליקו¹⁰</p>	<p>ובזמן שנודע לנו שהקב"ה ושכינתו שמשתלקים באותו תפילה, מיד "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", בו, באותו בנן אדם, כולם פותחים כנפיהם, לקבל השכינה באותו תפילה, זהו שנאמר "וכנפיהם פרודות מלמעלה". וזהו עולים, שכינה על כנפיהם. "ויורדים בו", מהו "בו". בהקב"ה, שהקב"ה יורד עליהם לקבל שכינתו, ומייחד הקב"ה בו באותו אדם בתפילתו, שהשכינה היא מצוה כלולה בשם הו"ה היא חיה שלו, ומצוה בלא מחשבה אינה עולה.</p>

¹ ח"ג שו ע"ב (לש"ו).

² שנקרא' ארץ דשריא בארץ כמש"ו (יהל אור).

³ ר"ל דמלכות נקרא ארץ דשריא בארץ (יהל אור).

⁴ השכינה שנקראת שם כידוע (יהל אור).

⁵ דמייחד (יהל אור).

⁶ מפרש עולים בו ובסמוך מפרש יורדים בו (יהל אור).

⁷ ר"ל איך מתייחד שכינה וקב"ה בצלותא ומפרש דאיהי מצוה, ור"ל צלותא היא מצוה, כמ"ש ולעבדו איזו היא עבודה כו' וקב"ה הוא מחשבה של המצוה והן מתייחדין ע"י התפלה ומחשבה של התפלה, ומפרש האיך המצוה ומחשבה יחודם (יהל אור).

⁸ ע"י שער מאמרי רשב"י ע"ב ע"ג שמצוה"ה הוא שם יהו"ה אם מחליפים מ"צ בא"ת ב"ש להיות ל"ה.

⁹ ר"ל שהיא חיה שנאמר ביחזקאל היא החיה אשר ראיתי תחת אלקי ישראל וקב"ה אדם שעל הכסא כמש"ו איהו אדם וכו' (יהל אור).

¹⁰ ראה דיחודם על ידי מחשבה ומצוה (יהל אור).

בראשית

<p>ומחשבה הוא אדם, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, תפארת. מצוה, מלכות, כלולה מארבע חיות המרכבה, לכולה מארבע אותיות, היא נקבה שלו, אפנים שלו אפנים של רחמים, בגללה נאמר "אם אין פניך הולכים וגו'". ומצדו של צדק נקרא אחורי. חיה כלולה מ"ח חוליות של גב האדם שדומה לשדרה שבו ח"י חוליות היא אחור למעשה בראיית וקדם למחשבה, שנאמר בה "עלה במחשבה" מה שאין כן באדם, שאחור של עץ הדעת טוב ורע, שהוא אחור למעשה בראיית וקדם לפורענות.</p>	<p>ומחשבה איהו אד"ם יו"ד ה"א וא"ו ה"א תפארת² מצוה מלכותא כלילא מארבע חיון³ דמרכבתא כלילא מארבע אתוון איהי נוקבא דיליה⁴ אנפין דיליה⁵ אנפוי דרחמי⁶ בנינה אמינא (שמות לג טו) אם אין פניך הולכים וגו' ומסטרא דצדיק אתקריא אחורוי חיה כלילא ח"י חולייין דאחורוי דבר נש דדמי לשדרה דביה ח"י חולייין איהי אחור לעובדא דבראשית וקדם למחשבה דאתמר בה עלה במחשבה מה דלאו הכי באדם דאחור דעץ הדעת טוב ורע דאיהו אחור למעשה בראשית וקדם לפורענות⁸</p>
<p>קמו תנאים ואמוראים ואמרו רועה נאמן, ברוך אתה לאל עליון הוא יקיים בקשתך בכל. קם הזקן העליון ביניהם ואמר רועה נאמן, בך מתקיים פסוק זה שנאמר "ואל תתנו דמי לו", שהרי עליונים ותחתונים מקננים בצלם שלך, מחנות של הקב"ה שהם משיבה של מעלה, ומחנות של המלכה, שהם משיבה של מטה, עליך נאמר "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", בך עולים מחנות השכינה בתפילה ויורדים מחנות של הקב"ה אל השכינה בכמה שירות ונגונים של תפילה.</p>	<p>קמו תנאים ואמוראים ואמרו רועה נאמן, ברוך אתה לאל עליון הוא יקיים בקשתך בכל. קם הזקן העליון ביניהם ואמר רועה נאמן, בך מתקיים פסוק זה שנאמר "ואל תתנו דמי לו", שהרי עליונים ותחתונים מקננים בצלם שלך, מחנות של הקב"ה שהם משיבה של מעלה, ומחנות של המלכה, שהם משיבה של מטה, עליך נאמר "והנה מלאכי אלהים עולים ויורדים בו", בך עולים מחנות השכינה בתפילה ויורדים מחנות של הקב"ה אל השכינה בכמה שירות ונגונים של תפילה.</p>
<p>אתה הוא קרוב של הקב"ה בתפילתך, שהוא קרבן של הקב"ה והשכינה ב"איזהו מקומן", ב"צו את בני ישראל וכו'" שתקנו בעלי המשנה קרבנות של תפילה מצד הימין, ששם כהן איש חסד, ותיקנו זמירות שהם שיר הלויים אחריהם מצד הגבורה. והוד היא מדרגת דוד שנקשר בשמאל של</p>	<p>אתה הוא קרוב של הקב"ה בתפילתך, שהוא קרבן של הקב"ה והשכינה ב"איזהו מקומן", ב"צו את בני ישראל וכו'" שתקנו בעלי המשנה קרבנות של תפילה מצד הימין, ששם כהן איש חסד, ותיקנו זמירות שהם שיר הלויים אחריהם מצד הגבורה. והוד היא מדרגת דוד שנקשר בשמאל של</p>

¹ ר"ל שמא מפרש גימ' אדם כמש"ו, והוא מחשבה כמ"ש חשב מה (יהל אור).

² ר"ל של"ת אדם דחכמה שג"כ נקרא אדם (יהל אור).

³ כמש"ו בד' אותיות של הוי"ה שבה כידוע שהן ד' חיות שהן כלולין בה (יהל אור).

⁴ ר"ל לכך היא יחודא דקב"ה (יהל אור).

⁵ ר"ל שנאמר ודמות פניהם פני אדם ומפ' בתיקו"ז דקאי על השכינה שהיא נקראת פני אדם ע"ש ות"ת אדם כנ"ל והיא פניו שהיא הוי"ה פשוטה פני מילוי של הוי"ה (יהל אור).

⁶ ר"ל מסטרא דת"ת נקרא' אנפוי דרחמי ומסטרא דצדיק נקרא' אחורוי כמש"ו וז"ש וראית את אחורי ופני וכו' (יהל אור).

⁷ ר"ל מסטרא דת"ת נקראת פני אדם דכולהו חיוון ומסטרא דצדיק נקרא' חי' ר"ל כללא דד' חיות ומפרש ח"י חולייין והיא ה' תתאה הרי ח"ה (יהל אור).

⁸ עי' אריכות ביהל אור כט ע"ב. ועי' עוד מהדורא ע"ג. ועוד ב' מהדורות ל ע"א.

⁹ גם בדורות הראשונים היו תנאים ואמורים אף בימי יהושע ברייתו ומימרות וגם הם היו מסדרים אלו הברייתות ומימרות (יהל אור).

¹⁰ הם מקננין כצפרים שמקננין אף כן עליונים ותחתונים הם מקננים בצלם שלך (ד"א).

בראשית

<p>אתקשר בחס"ד הה"ד (תהלים טז יא) נעימות בימינך נצח</p>	<p>הגבורה. ואהרן שמדרגתו בהוד נקשר בחסד, זהו שכתוב "נעימות בימינך נצח".</p>
<p>שמע ישראל דיהודא כליל ברכו וקדושה דאיהו (&) קדוש קדוש וברכה מסטרא דימינא הה"ד (במדבר ו כג) דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל וקדושה מסטרא דלויים עמודא דאמצעייתא קשורא דימינא ושמאלא ואיהו קשורא דתפלין דרישא דאיהו אימא עלאה תפלין על רישיה כמה דאוקמוה מארי מתניתין תפלין דמארי עלמא מה כתיב בהו ואיהו קשורא דתפלין דיד דאיהו שכינתא תתאה</p>	<p>שמע ישראל של היחוד כולל ברכו וקדושה, שהוא קדוש קדוש וברכה. מהצד הימני, זהו שכתוב "דבר אל אהרן ואל בניו לאמר כה תברכו את בני ישראל". וקדושה מצד הלויים. עמוד האמצעי, המקשר את הימין והשמאל, והוא קשר התפילין של ראש, שהיא האם העליונה, תפילין על ראשו, כמו שהעמידו בעלי המשנה, תפילין של רבון העולם, מה כתוב בהם, והוא קשר תפילין של יד, שהיא השכינה התחתונה.</p>
<p>והאי איהו דאוקמוה מארי מתני' הראהו למשה קשר של תפלין ש דילך משה כליל תלת אנפי אבהן לעילא דתקינן ג' צלותין דאיהו סימנן שחרית מנחה ערבית מ"ה דידך צלותא דשבת דאתמר ביה (בראשית א כח) ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ ואתכליל מרכבתא תתאה דאהרן דוד ושלמה ואדם קדמאה לעילא ובת זוגיה לתתא אם כל חי דאיהו צדיק ח"י עלמין ובגין דא אהרן אע"ג דאיהו ימינא אוקמוה רבנן ביה אהרן שושבינא דמטרוניתאי הוה רעיא מהימנא יעקב איהו כליל תלת אבהן דביה רכיב אדם קדמאה ולאו למגנא אוקמוה מארי מתני' שופריה דיעקב כשופרא דאדם קדמאה²</p>	<p>וזהו שהעמידו בעלי המשנה הראהו למשה קשר של תפילין. משה [האות] ש' שלך כוללת את שלשת פני האבות למעלה שתיקנו ג' תפילות, שכך סימנן: שחרית מנחה ערבית. מ"ה שלך היא תפילת שבת שנאמר בה "ורדו בדגת הים ובעוף השמים ובבהמה ובכל הארץ", ונכללה המרכבה התחתונה של אהרן דוד ושלמה ואדם הראשון למעלה ובת זוגו למטה, אם כל חי, שהוא צדיק, ח"י עלמין, ולכן, אהרן אע"ג שהוא ימין העמידוהו רבנן אותו, אהרן שושבין המלכה היה. הרועה הנאמן, יעקב, הוא כולל שלשה אבות, שעליו רוכב אדם הראשון, ולא לחינם העמידו בעלי המשנה, יופיו של יעקב כיופיו של אדם הראשון</p>
<p>אמר בוצינא קדישא רעיא מהימנא חוינא דכפל קב"ה שמך ואמר (&) משה משה לאכללא לך במרכבתא עלאה ובמרכבתא תתאה לאכללא בך אדם קדמאה מסטרא דאברהם ולאכללא בך חוה מסטרא דאהרן דוד ושלמה למה לא כפל שמיה דיעקב הכי א"ל בוצינא קדישא בגין דקרא ליה יעקב וקרא ליה ישראל יעקב לישנא דעוקבא³ דהיינו נוקבא דאתמר עקבו של אדם הראשון מכהה גלגל חמה ואתקרי ישראל דתמן ראש דכורא רישא לנוקבא דהיינו עקב והאי איהו דאמר קב"ה לחויא (שם ג טו) הוא ישופך</p>	<p>אמר הנר הקדוש, הרועה הנאמן, ראיתי שהקב"ה הכפיל את שמך, ואמר "משה משה" לכלול אותך במרכבה העליונה ובמרכבה התחתונה, לכלול בך אדם הראשון מצד אברהם, ולכלול בך חוה מצד אהרן דוד ושלמה. למה לא נכפל שמו של יעקב כך. א"ל הנר הקדוש, לפי שקרא לו יעקב וקרא לו ישראל, יעקב לשון של עקב, היינו נקבה, שנאמר עקבו של אדה"ר מכהה גלגל חמה, ונקרא ישראל ששם ראש הזכר ראש לנקבה דהיינו עקב, וזהו שאמר הקב"ה לנחש "הוא ישופך"</p>

¹ אהרן נקרא שושבינא דמטרוניתא. והענין הוא במה שהודעתך, בפסוק (משלי ג' ט"ו) ה' בחכמה יסד ארץ, כי כל תיקון הנקבה הוא ע"י אבא, והוא ענין אהרן, כי הוא יסוד דאבא כנזכר, והוא מכונן [ומתקן] – שער מאמרי רשב"י מד ע"א] אותה, ולכן נקרא שושבינא דמטרוניתא (שעה"פ שמיני).

² עי' אריכות ביהל אור כט ע"ב וע"ג, ועוד מהדורא ל ע"א.

³ עי' שעה"ק נא סע"ג, (ריש סג ע"א), שכאן יעקב היינו בחי' רחל (כללים ח"א עא ע"ב).

בראשית

השמטות דף רסז/א	
ראש ואתה תשופנו עקב ¹ (בראשית ג טו) ודא גרם שכינתא בגלות שנאמר בו "עקב ענוה יראת יי". עקב ענוה יראת יי ²	ראש ואתה תשופנו עקב ¹ וזה גרם שהשכינה בגלות שנאמר בו "עקב ענוה יראת יי".
חדי ר"ש וחדו מארי מתיבתא ³ ואמרו קמיה פומא דשכינתא סיני מאן יכיל למיקם דקב"ה ושכינתיה ממללן ביה ושתיין רבבן דמתיבתא תתאה ממללין ביה ואוף שתיין רבוא דמתיבתא עלאה הכי ממללין ביה על פומך אתמר (בראשית כח יב) והנה מלאכי אלהים עולים וגו'	שמח רבי שמעון ושמחו בעלי המשנה ואמרו לפניו, פה השכינה, סיני, מי יכול להעמיד שהקב"ה ושכינתו מדברים בו, וששים ריבוא של הישיבה התחתונה מדברים בו, וגם ששים רבוא של הישיבה העליונה, כך מדברים בו. על פיך נאמר "והנה מלאכי אלהים עולים וגו'".
ד"א ויחלום והנה סלם (שם) פתח רבי שמעון ואמר סיני ⁴ דא סל"ם ואיהו ק"ל ורוא דמלה (ישעיה יט א) הנה יי רוכב על ע"ב ק"ל ע"ב דא יו"ד ה"י וי"ו ה"י ועוד יו"ד יו"ד ה"א ו"ד ה"א וא"ו יו"ד ה"א וא"ו ה"א דא ק"ל אתוון קדמאן סלקין לע"ב אתוון דאינון תולדין ⁵ דלהון סלקין ק"ל ע"ב ק"ל מאתן ותריין כחשבון ב"ר	ד"א "ויחלום והנה סלם" פתח רבי שמעון ואמר סיני ⁴ דא סל"ם והוא ק"ל, וסוד הדבר "הנה יי רוכב על ע"ב ק"ל ע"ב זה יו"ד ה"י וי"ו ה"י. ועוד יו"ד, יו"ד ה"א, יו"ד ה"א וא"ו, יו"ד ה"א וא"ו ה"א, זה ק"ל אותיות הראשונות עולות לשבעים ושנים אותיות שהם תולדות שלהם עולים לק"ל, ע"ב ק"ל, מאתים ושנים כחשבון ב"ר.
אתה הוא בר רעיא מהימנא עלך אתמר (תהלים ב יב) נשקן בר ⁶ אתה הוא רבן דישראל רב לתתא רבן דמלאכי השרת ב"ר לעילא ברא דקב"ה ושכינתא חס"ד גם ³⁸⁹ לאשלמא רמ"ה עליהו אתמר לגבי משיח בן יוסף (שמואל ב' יב יג) גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות בהאי ³⁹⁰ גם אתכפר דוד ⁷ והאי איהו שיעורא דחלה מ"ג ביצים ותוספת חומש ביצה רמיז (במדבר ה ז) וחמישיתו ¹⁰ יוסף עליו	אתה הוא בן של הרועה נאמן, עליך נאמר "נשקו בר", אתה הוא רבן של ישראל, רב למטה - רבן של מלאכי השרת, ב"ר למעלה - בנו של הקב"ה והשכינה. חסר ג"ם להשלים רמ"ה, עליהם נאמר לגבי משיח בן יוסף "גם יהו"ה העביר חטאתך לא תמות" ב"גם" הזה התכפר דוד, וזהו שיעור חלה מ"ג ביצים ותוספת חומש ביצה, רומז "וחמישיתו יוסף עליו".
זכאה ³⁹⁰ צלותא דנפיק מפומך כגוונא דקב"ה דנחית על טורא דסיני ואתמר ביה (דברים כט יד)	אשרי התפילה שיוצאת מפך, כדוגמת הקב"ה שירד על הר סיני ונאמר בו "כי את אשר ישנו פה עמנו עומד היום ואת אשר

¹ ר"ל אין פוגם אלא בנוק', שכינתא כמש"ו אבל דכורא ישופהו וזהו ישופך ראש (יהל אור כט ע"ג).

² זה ראה דעקב לשון נוקבא (יהל אור).

³ ע"ל תיקו"ז א ע"א: כד אתכנשו למעבד האי חבורא רשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא בינייהו, ועי' בהגר"א בתיקו"ז יט ע"א: מארי מתיבתא כו' - ר"ל, ראשי הישיבות של שני המתבתות, מתיבתא דלעילא ומתיבתא דרקייע, וז"ש דלעילא ולתתא. ועי' זו"ח לו ע"א: בגין דתריין מתיבתין אית לעילא מתיבתא דההוא נער מטטרו"ן ומתיבתא עילאה דקב"ה ובכל אתר דתנינן מתיבתא עילאה דא הוא דקב"ה מתיבתא דרקייע דא מטטרו"ן. ועי' בהגר"א בתז"ח טז ע"ד: תריין מתיבתות באצילות ובריאה.

⁴ גי' ק"ל, וכתוב והנה אנכי בא אליך בעב הענן על סיני בעב הענן זהו ע"ב וק"ל וה' נצב עליו. ורוכב ג"כ גימ' כ"ו שם הו"ל הפשוט ר"ב גימ' ע"ב ק"ל ופי' ה' רוכב על כב הענן ועל סיני שהוא קל כנ"ל (יהל אור).

⁵ ר"ל דאחוריים פשוטים גימ' ע"ב ומילוי הוא תולדין דפשוט (יהל אור).

⁶ ח"ג שז ע"א (לש"ו).

⁷ שהוא יד רמ"ה גם הוא מילוי ס"ג בבניה דנהרא בעד"א כמ"ש ברע"מ קרח (יהל אור).

⁸ שהאי יוה"כ (יהל אור).

⁹ ר"ל שנאמר לו זה ביום הכיפורים כידוע מזהו (יהל אור).

¹⁰ ה' עלאה נוסף על שמם (יהל אור). ר"ל כי מילוי ס"ג הוא רק ל"ז אך ה' עלאה בינה ה"א הוא ששה ויהי' ג"ם וזהו וחמישיתו יוסף עליו ר"ל להוסיף חמישיתו ה"א ויהיה המילוי דס"ג (יהל אור).

בראשית

<p>כי את אשר ישנו פה עמנו היום ואת אשר איננו פה עמנו היום הכי כד את משתדל באורייתא ובצלותא קב"ה כניש עלאין ותתאין וכל אלין נשמתין דהוו ודעתידין למהוי וכל משריין דמלאכין ונחית בצולמא דילך לקבלא צלותא דילך אורייתא דילך בגין דמחשבתא דילך³⁹¹ ליחדא לקב"ה ושכינתיה בכל משריין דיליה לעילא ותתא באורייתא³⁹² ובצלותך קב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה</p>	<p>איננו פה עמנו היום", כך כאשר אתה עוסק בתורה ובתפילה, הקב"ה כונס עליונים ותחתונים, וכל אלה הנשמות שהיו ושעתידים להיות, וכל המחנות של מלאכים, ויורדים בצלם שלך לקבל את התפילה שלך, התורה שלך, לפי שהמחשבה שלך ליחד לקב"ה ושכינתו בכל המחנות שלו למעלה ולמטה, בתורה ובתפילתך, הקב"ה מצרף מחשבה טובה למעשה.</p>
<p>וכגונא דאיהו אמר (שמות כ א) אנכי ואינהו אמרי (שם כד ז) נעשה ונשמע הכי קב"ה עביד לבלהו משריין ואינהו שתקיין³⁹³ ושמעין במלולך³⁹⁴ בגין דרעותך בהון ליחדא קב"ה ושכינתיה בכל משריין דיליה וכל מה דקב"ה אבטח ואודי למעבד לך חכמה³⁹⁵ מכמה טבין דלית לון סוף כלהו אמרין נעשה ונשמע</p>	<p>וכדוגמת שהוא אמר "אנכי" והם אמרו "נעשה ונשמע", כך הקב"ה עושה לכל המחנות, והם שותקים ושומעים את דבורך לפי שרצונך בהם ליחד לקב"ה ושכינתו בכל המחנות שלו, וכל מה שהקב"ה הבטיח והודה לעשות לך חכמה מכמה טובות שאין להם סוף, כולם אמרו נעשה ונשמע.</p>
<p>ובג"ד דאמרו (תהלים קג כ) ברכו יי מלאכיו גבורי כח וגו' ואתתקף בך דהא קב"ה ושכינתיה וכל משריין דיליה ודשכינתיה³⁹⁶ אסתכמו למעבד כל רעותך ויתיר מדאי הוא כתיב (שמות יג ט) על ירך ולא נפל³⁹⁷ מלה זעירא מכתבת ירך דלא אתקיים זכאה בר נש דמריה חשיב ליה כגופיה ועביד ליה יקרא כדיוקניה למהוי שקיל מלולין דפומי באורייתא בצלותא כלמוד³⁹⁸ בטורא דסיני ולית חד דפתח פומי לקטרגא אלא עלאין ותתאין באסכמותא חדא ברעותא חדא ע"כ</p>	<p>ולכן אמרו "ברכו יי מלאכיו גבורי כח וגו'", והתחזק בך, שהרי הקב"ה ושכינתו וכל המחנות שלו ושל שכינתו הסכימו לעשות כל רצונך. ויותר מזה, הוא כתוב "על ירך", ולא נפל מלה קטנה מכתבת ירך שלא התקיים. אשרי בן אדם שאדונו מחשיב אותו כגופו, ועושה לו כבוד כדמותו להיות שקולים דברי פיו בתורה ובתפילה כמו למוד בהר סיני, ואין אחד שפתח פיו לקטרג אלא העליונים והתחתונים בהסכמה אחת ברצון אחד.</p>
<p>שייך לדרך קנט ע"ב אצל מאמר ויזכור</p>	
<p>סימן נא</p>	
<p>ויזכור אלהי"ם את רחל (&) בשרה כתיב (בראשית ל כב) פקידה וברחל כתיב זכירה אמאי בגין דזכור אתרשים ביעקב דאיהו ברית שלום³⁹⁹ כד אתעביד⁴⁰⁰ יוסף ובמה כד נטל שור בהדיה דלא יתקיף לסטרא אחרא ובגין כך אתקרי יוסף בכור דההוא שור דנטל בכור שורו ודאי וההוא שור שור תם ויעקב איש תם (בראשית כה כז) רבון ושליט מאריה דביתא דההוא שור תם שארי בגויה ע"כ</p>	<p>"ויזכור אלהי"ם את רחל". בשרה כתיב פקידה, וברחל כתיב זכירה. למה. לפי שזכור נרשם ביעקב שהוא ברית שלום כשנעשה יוסף. ובמה, כאשר לקח שור איתו שלא יחזק לצד האחר, ולכן נקרא יוסף בכור שהוא שור, שלקח בכור שורו ודאי, ואותו שור - שור תם, ויעקב איש תם, אדון ושולט, בעל הבית שאותו שור תם שורה בתוכו.</p>
<p>רעיא מהימנא פתח ר' שמעון השייך לדרך קס"ה ע"א אצל ויעקב הלך תמצא בחלק ג' דף רכ"ד⁴⁰¹ ע"ב</p>	
<p>ספר הבהיר שייך לדרך ריו ע"א למטה קודם ויקרבו ימי וכו'</p>	

בראשית

סימן נב'	
<p>לי הכסף ולי הזהב (חגי ב ח) מאי לי הכסף ולי הזהב משל למה הדבר דומה למלך שהיו לו שתי אוצרות אחת של כסף ואחת של זהב שם של כסף בימינו ושל זהב בשמאלו אמר זה יהיה מזומן וקל להוצאה ועושה דבריו בנחת (ויהיה) [והיא יהיה] דבק עם העניים ומנהיגם בנחת ההוא דאמרינן (שמות טו ו) ימינך יי' נאדרי בכח ואם שמה אדם בחלקו טוב ואם לאו (שם) ימינך יי' תרעץ אויב מאי ימינך יי' תרעץ אויב אמר לו זה הזהב דכתיב לי הכסף ולי הזהב</p>	<p>"לי הכסף ולי הזהב". מהו "לי הכסף ולי הזהב", משל למה הדבר דומה, למלך שהיו לו שתי אוצרות, אחת של כסף ואחת של זהב. שם של כסף בימינו, ושל זהב בשמאלו. אמר, זה יהיה מזומן וקל להוצאה ועושה דבריו בנחת, ויהיה דבק עם העניים ומנהיגם בנחת, ההוא דאמרינן "ימינך יי' נאדרי בכח". ואם שמח אדם בחלקו, טוב. ואם לאו "ימינך יי' תרעץ אויב". מאי "ימינך יי' תרעץ אויב", אמר לו, זה הזהב דכתיב "לי הכסף ולי הזהב".</p>
<p>ולמה נקרא שמו זהב, שבו כלולות שלש מדות הז' ז' מדות הה' ה' (נ"א אחרונה)⁴⁰² אחרות הב' חכמ"ה ובינ"ה ונקראת נשמה זו על שם אצילות ה' ספירות אחרונות וה' שמות לנשמה (ס"א נר"ן ח"י סימנא נפש רוח נשמה חיה יחידה)⁴⁰³ רוח חיה יחידה נשמה נפש מאי עבדתיה כסא היא ה' לז'⁴⁰⁴ דכתיב (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם וב' היא קיומם כד"א בבראשית</p>	<p>ולמה נקרא שמו זהב, שבו כלולות שלש מדות הז', ז' מדות הה', ה' (נ"א אחרונה) אחרות הב' חכמ"ה ובינ"ה ונקראת נשמה זו על שם אצילות ה' ספירות אחרונות וה' שמות לנשמה (ס"א נר"ן ח"י סימנא נפש רוח נשמה חיה יחידה) רוח חיה יחידה נשמה נפש מה עניינה, כסא היא ה' לז' דכתיב (קהלת ה ז) כי גבוה מעל גבוה שומר וגבוהים עליהם וב' היא קיומם כמו שאמרת בבראשית</p>
<p>ומאי עבדתיה הכא משל למה הדבר דומה (לאחד) [למלך] שהיה לו בת טובה ונעימה ושלימה ונאה והשיאה לבן מלך והלבישה ועטרה וקשטה ונתנה לו (עם ממון) [בממון] רב אמר אפשר למלך (זה) לשבת חוץ מביתו אמרת לא אפשר לו לשבת כל היום תמיד עמה אמרת לא הא כיצד שם חלון בינו לבינה וכל שעה שצריכה הבת לאביה או האב לבתו מתחברין יחד (בחלון) [דרך חלון] הה"ד (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה [וכתיב] (שמות כז יז) (ויהם כסף)</p>	<p>ומה עניינו כאן, משל למה הדבר דומה, לאחד שהיה לו בת טובה ונעימה ושלימה ונאה, והשיאה לבן מלך, והלבישה ועטרה וקשטה ונתנה לו עם ממון רב. אמר, אפשר למלך זה לשבת חוץ מביתו, אמרת לא. אפשר לו לשבת כל היום תמיד עמה, אמרת לא. הא כיצד, שם חלון בינו לבינה וכל שעה שצריכה הבת לאביה או האב לבתו מתחברין יחד בחלון, הה"ד (תהלים מה יד) כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה [וכתיב] (שמות כז יז) (ויהם כסף)</p>
דף רסז/ב	
<p>ואדניהם נחשת דאינון מאני שמושא לאשתמשא משכנא בהו אבל הכא באלין לבושין דיקר לא בעי לאשתמשא בהו בר נש אחרא בר כהנא (נ"א מכהנא) רבא דרבו משח קודשא על רישיה דכתיב (שמות כה ב) (ועשית)</p>	<p>ואדניהם נחשת שהם כלי שרות להשתמש בהם במשכן אבל כאן באלו לבושי הכבוד לא צריך להשתמש בהם בן אדם אחר חוץ מהכהן גדול, ששמן גדולה על ראשו, שנאמר "ועשית" בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת", שבאלה הלבושים הוא דומה לצורה של מעלה.</p>

¹ ספר הבהיר אות נב.

² ספר הבהיר אות נג.

בראשית

<p>בגדי קודש לאהרן אחיך לכבוד ולת"ת דבאינון לבושינ דמי לגוונא דלעילאי</p>	
<p>סימן נג ספר הבהיר: שייך לדרך רב ע"ב אחר לארקא מייא לבירא</p>	
<p>ימאי פרי עץ הדר (ויקרא כג מ) (אילנא דאתרוגא) [כדמתרגמינן פרי אילנא אתרוגין ולולבין]</p>	<p>מה הוא "פרי עץ הדר", עץ אתרוג.</p>
<p>⁴ומאי הדר היינו הדר (על) הכל והיינו הדר דשיר השירים דכתיב ביה (שיר ו י) מי זאת הנשקפה כמו שחר [יפה כלבנה ברה כחמה איומה כנדגלות] והיינו על שם נקבה ועל שמא נלקחה נקבה מאדם שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה ומאי טעמא אקרי נקבה על שם שנקביה רחבים ויש לה נקבים יתרים על האיש ומאי ניהו נקבי(ם) שדים ורחם ובית קיבול (הולד)⁴⁰⁶</p>	<p>ומהו "הדר". היינו הדר על הכל, והיינו הדר של שיר השירים שנאמר בו "מי זאת הנשקפה כמו שחר", והיינו על שם נקבה. ועל שמה נלקחה נקבה מאדם, שאי אפשר להתקיים עולם התחתון בלא נקבה. ולמה נקראת נקבה, על שם שנקביה רחבים, ויש לה נקבים יתרים על האיש. ומה הם אלה הנקבים, שדים ורחם ובית קיבול הולד.</p>
<p>⁵ומאי ניהו שאמרה שיר השירים שהוא הדר [אין הדר הוא] לכל ספרי הקדש (אין) דא"ר יוחנן כל הספרים (קדש) [קדושים וכל התורה קודש] ושיר השירים קדש קדשים ומאי ניהו קדש קדשים אלא קדש שהוא (קדש) לקדשים ומאי הם קדשים אלו שכנגד ו' קצוות שבאדם וקדש הוא להו קדש לכלהו</p>	<p>ומה הוא שנאמר בשיר השירים שהוא הדר לכל ספרי הקדש. נכון, דא"ר יוחנן כל הספרים קדש ושיר השירים קדש קדשים. ומהו קדש קדשים, אלא קדש שהוא קדש לקדשים. ומה הם קדשים אלו שכנגד ו' קצוות שבאדם, וקדש הוא להו, קדש לכלם.</p>
<p>ומאי ניהו קדש זה אתרוג שהוא הדר הכל ולמה נקרא שמו הדר אל תקרי הדר אלא הדר זה אתרוג שהוא נפרד מאגד הלולב ואין מצות לולב קיימת אלא בו והוא גם כן אגוד עם הכל שעם כל אחד הוא ועם כולן יחד הוא.</p>	<p>ומה הוא הקדש, זה אתרוג שהוא הדר של הכל. ולמה נקרא שמו הדר אל תקרי הדר אלא הדר זה אתרוג שהוא נפרד מאגד הלולב ואין מצות לולב קיימת אלא בו והוא גם כן אגוד עם הכל שעם כל אחד הוא ועם כולן יחד הוא.</p>
<p>(ומאי לולב) [לולב כנגד מאי] כנגד חוט השדרה [וכן הוא אומר] וענף עץ עבות שענפיו חופין את רובו ואם אין ענפיו חופין את רובו אינו כלום מפני מה משל לאדם שבזרעותיו יגן על ראשו הרי זרעותיו שנים וראשו שלשה והיינו ענף לשמאל עבות לימין ונמצא עץ באמצע ולמה נאמר בו עץ שהוא שורש האילן.</p>	<p>ומאי לולב, כנגד חוט השדרה. וענף עץ עבות, שענפיו חופין את רובו. ואם אין ענפיו חופין את רובו אינו כלום, מפני מה, משל לאדם שבזרעותיו יגן על ראשו, הרי זרעותיו שנים וראשו שלשה, והיינו ענף לשמאל עבות לימין ונמצא עץ באמצע. ולמה נאמר בו עץ שהוא שורש האילן.</p>

¹ עי' תיקו"ז ד ע"ב: ארבע בגדי לבן כלהו רחמי בשמא דיהו"ה ולית מאן דמחיל בהון עריין אלא איהו ארבע בגדי זהב כלהו דינא מסטרא דאדנ"י ולית מאן דמחיל על עבודה זרה אלא איהי דשלטאן שפחה באתר דגבירתה כשמייה כן כרסייה כן לבושייה ובאלין.

² ספר הבהיר סוף אות קעב.

³ ספר הבהיר אות קעג.

⁴ ספר הבהיר אות קעד.

⁵ ספר הבהיר אות קעד.

בראשית

<p>ומאי ערבי נחל, כנגד שוקי האדם שהם שתיים ומאי ניהו לישנא דערבי נחל משום דגדול שבהם הוי למערב ומשם יונק כחו ושל צפון הוא קטן ממנו מהלך ת"ק שנה; והוא ברוח צפונית מערבית ובו פועל ונקרא על שמו והם שניהם עצים [ערבים]</p>	<p>ומאי ערבי נחל, כנגד שוקי האדם שהם שתיים. ומאי ניהו לישנא דערבי נחל, משום דגדול שבהם הוי למערב ומשם יונק כחו, ושל צפון הוא קטן ממנו מהלך ת"ק שנה והוא ברוח צפונית מערבית, ובו פועל, ונקרא על שמו, והם שניהם עצים.</p>
<p>ד"א ערבי שפעמים מערבין פעולתן זה עם זה מאי ערבי נחל (נחל) הוי [אומר] על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל כדכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים² [והים איננו מלא] מאי ניהו ים [זה] הוי אומר זה אתרוג ומנא לן דכל מדה ומדה מאלו השבעה אקרי נחל שנאמר (במדבר כא יט) וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל (ועוד שם)</p>	<p>ד"א ערבי שפעמים מערבין פעולתן זה עם זה. מאי ערבי נחל, נחל הוי על שם המקום שהם קבועים בו ששמו נחל, כדכתיב (קהלת א ז) כל הנחלים הולכים אל הים. מאי ניהו ים, הוי אומר זה אתרוג. ומנא לן דכל מדה ומדה מאלו השבעה אקרי נחל שנאמר (במדבר כא יט) וממתנה נחליאל אל תקרי נחליאל אלא נחלי אל. (ועוד שם)</p>
<p>³ [וכל הצורות הקדושות ממונות על כל האומות וישראל קדושים נטלו גוף האילן ולבו] מה לב הדר פרי הגוף אף ישראל פרי עץ הדר מה אילן תמר ענפיו סביביו ולולבו באמצע אף ישראל (נטלו) גוף האילן הזה שהוא לבו וכנגד הגוף חוט השדרה באדם שהוא עיקר הגוף (ולמה) [ומה] לולב זה כתיב לו לב אף לב מסור לו ומה לב זה שלשים ושתים נתיבות [פליאות] חכמה בו אף בכל נתיב מהן צורה שומרת שנא' (בראשית ג כד) לשמור את דרך עץ החיים</p>	<p>מה לב הדר פרי הגוף, אף ישראל פרי עץ הדר. מה אילן תמר ענפיו סביביו ולולבו באמצע, אף ישראל נטלו גוף האילן הזה שהוא לבו, וכנגד הגוף חוט השדרה באדם שהוא עיקר הגוף, ולמה לולב זה כתיב 'לו לב', אף לב מסור לוץ ומה לב זה שלשים ושתים נתיבות חכמה (ס"י פ"א מ"א) בו, אף בכל נתיב מהן צורה שומרת שנא' "לשמור את דרך עץ החיים".</p>
<p>פתח רע"מ ואמר המלאך הגואל השייך לדרך רכט ריש ע"א תמצא בחלק ב' בזהר דף קטז תוספתא פתח ההוא ינוקא השייך לדרך רל ע"א במאמר המלאך הגואל קודם ת"ח תמצא בזהר ח"ג דף קפז ע"א תוספתא יהי דן נחש השייך לדרך רנג ע"ב תמצא בחלק ג' דף קצד</p>	
<p>תם ונשלם חלק ראשון אלה"ם יסעדנו ברכה ויצרנו כאישון</p>	

סיום

¹ והנה בהיות כל אחד מהה' חסדים, כלול מעשר, ועשר מעשר, הם ת"ק. וז"ס מ"ש רז"ל. מהלך עץ חיים ת"ק שנה, שהם ה' חסדים, המתפשטים בז"א (שעה"פ בראשית).

² עי' לעיל יט ע"ב.

³ ספר הבהיר אות צח.

בראשית

קמט ע"ב

של מיכאל ר"ת של קו"פ (אומר המסדר ר"ת קמץ ופתח), ושל גבריאל ס"ת שלהם, ושל רפאל שני של צרי ור"ת של סגול ושל נוריאל ס"ת של צרי ושני לס"ת של סגול, והן ד' תנועות ראשונות וכאשר התחלתן מחכמה הן ד' מוחין ד' מחנות השכינה וכ"א כלול מחבירו ולכן כ"א מב' נקודות ודכורא בר"ת ונוקבא בס"ת (יהל אור). ע"י בהגר"א בתיקו"ז קנא ע"ד: הראשון של קמץ ושל פתח למיכאל והשלישי של קמץ ושל פתח לגבריאל וכסדר ושל צירי וסגול הראשונים לרפאל [האחרונים שלהם לנוריאל] אלא לפי שהראשון של צירי הוא השלישי לקמץ השני של צירי בא במקום הראשון והשלישי של צירי וסגול לנוריאל ונראה שט"ס שם מ"ש צדקיאל וצ"ל צוריאל כמ"ש כאן והנה ד' נקודות הראשונות כ"א מג' הן י"ב מרגליטין ג' היות דפ"ג והן ד' החיות ולכ"א ב' ממנין חד לשמש בשוקא וחד באורחא והן א' מימינא וא' משמאלא והן ראשם וסופם של ד' נקודות האלו הראשונים ובמקום האמצעים הן החיות בעצמן אבל בס"ת פ' וירא (קח ע"א) כתב בקמץ צדקיאל כמ"ש ובראשם ה' חיות הנ"ל אבל שם הוא מוטעה בסגול ושאר נקודות וכן בס' הא' ב' כמ"ש במ"א וכמ"ש בסוף ח"א שם, ע"כ. המשך היהל אור: וק' של קמץ הוא קדמיאל ופ' של פתח פדאל כי ר"ת של קמץ פתח במיכאל ובגבריאל ס"ת, דהיינו צ' מקמץ צדקיאל וח' מפתח חסדיאל וכו', ע"כ. ועי' עוד זהר הרקיע שמות ד ע"ב.

קע ע"א

ב'. יפה כלבנה דהיינו אור המלכות הנקרא לבנה כלומר במילואה כי ירח נקרא בעת כשהיא פגומה וכנגד זה אמר התנא פתחא דנהורא דקיק שהמלכות בערך הת"ת נקרא כן המאור הקטן. ג'. ברה כחמה היינו אור המתגלה מהת"ת הנקרא חמה וכנגד זה אמר התנא ולבחר פתחא אחרינא דאיהו רב מיניה שכן נקרא הת"ת המאור הגדול. ד'. איומה כנדגלות היינו אור הבינה וכנגד זה אמר התנא עד דיפתח קב"ה תרעין עלאין דהיינו סוד חמשים שערי בינה שיתגלו כלם ואו' פתיחן לד' סטרין דעלמא דהיינו גלוי אור הבינה שיהיה כ"כ שישפיע לד' רוחות שהם מזרח ת"ת מערב מ' צפון דרום גדולה גבורה שאפי' שיש בהם מדות בעלי הדין בהשפעה זו שיושפעו כלם מהבינה יתהפכו כלם לרחמים גמורים להשפיע לישראל (ז"ח) ומ"ש שם ת"ח בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא נהיר סיהרא ואתי זעיר זעיר עד דיתרבי וכו' ה"ג בס"י. והענין כי הלבנה קודמת לשחר ושחר לחמה א"כ איך נקט קרא שלא כסדר תחלה שחר ואח"כ יפה כלבנה לז"א ת"ח בעוד דאתחשך כלומר בעוד שהשחרות של שחר משחיר בעת ההיא ג"כ הירח מאיר ובעוד שהירח מאיר השחרות הולך מעט מעט עד שמאיר בעצם ויצא השמש א"כ לעולם השחר קודם כי אפי' אחר שהלך לה השחרות נשארה הלבנ' מאיר' א"כ לא קשה מידי כי סדרא נקט ואזיל וז"ש בעוד דאתחשך יממא ואתכסיא נהורא דהיינו השחרות של השחר בעודו משחיר נהיר סיהרא הלבנה עומדת ומאירה ואור השחר אתי זעיר זעיר עד דיתרבי נהורא דהיינו זריחת השמש בעצם א"כ הסדר הוא כדאמר קרא וא"ת הרי מ"מ אור הלבנה מאירה כל הלילה והשחרות בא בסוף הלילה והדרת קושיא לדוכתין לז"א דהא כיון וכו' כלומר אה"נ כדבריך שהלבנה מאירה כל הלילה אמנם הכתוב אינו מדבר אלא באותו אור הלבנה שמאירה אחר שחרותא דצפרא וז"ש דהא כיון דקב"ה יתער לאנהרא לה לכ"י יהיה כסדר הולך מאיר יותר דבקדמיתא יהיה כמו שחר דאיהי אוכמא ולבחר יפה כלבנה ולבחר ברה כחמה וז"ש לבחר ג' פ' ואם הוא מדבר באור הלבנה של קודם השחר א"כ נמצא הגאולה מבלבלת וחוזרת לאחוריה שמתחיל להאיר חוזר ומחשיך כי אור הלבנה יותר גדול מהשחר אלא על כרחך אין הכתוב מדבר אלא באור הלבנה שאח' או' השח' כנו' (ז"ח) צוארו דכל עלמא שכן היה גבוה מכל הארצות כצואר הזה שהוא בגובהו של גוף. א"נ מה הצואר הזה כל יופי הגוף תלוי בו אף ירושלים היא יופי כל הארצות כנזכר בפרשת ויגש דף ר"ט שהיא ראש ומקור כל הברכות שכל רצועות הסגולות מתפשטים ממנה שהיא נקודת המרכז. ואפשר עוד לפרש שהכל דבר א' והאי דקאמר ויפול על צוארו חד דא ירושלים הוא הכרח לדבריו שאמר דעובדוי דעשו לא הוו בשלם דהיינו החבוק והנפילה והנשוק שלא היו בלב שלם שהרי רמז הוא דקא רמזו שהיה עתיד להחריב את ירושלים א"כ מהמאוחר נשמע אל הקודם שמאחר שהמאוחר נפל על ירושלים והחריבה נשמע אל הקודם דויפול על צוארו ויחבקהו וכל הענין הוה ברוע לבב ולפי זה אתי שפיר אומרו בסמוך וישקהו נקוד לעיל דלא נשקיה ברעותיה שהכל הולך על דרך אחד ומדבר בעשו בעצמו (ז"ח) (ש"נ).

רנב ע"ב

ע"י ח"ב מב ע"ב. ועי' שער מאמרי רז"ל שבת: ובזה יובן ג"כ בפסוק אחר כי לא ראיתם כל תמונה, ופסוק אחר אומר ותמונת ה' יביט, ר"ל לא ראיתם כל תמונה, דהיינו כל הכללות, אבל א"ס לא ראיתם,

בראשית

ולא השגתם. אבל מקומו, שהם העולמות שברא הא"ס, שהם כלולים בשם ההוי"ה, זהו ותמונת ה' יביט, ר"ל ותמונת הד' אותיות במקום שהוא הנעלם שהוא כסא. ונשמת הכסא, שהוא המלכות דאצילות עין לא ראתה אלהים זולתך.

- 1 בך (דפ"ו).
- 2 מיני ריחין (דפ"ו ורמ"ז).
- 3 נמחק בדפ"ו.
- 4 וכל (דפ"ו).
- 5 לן (דפ"ו).
- 6 למהני (דפ"ו).
- 7 "ס"א עקתין" נוסף בדפ"ו.
- 8 ברזא (דפ"ו).
- 9 "ולא לנכח רבקה" נמחק בהגהות הגר"א.
- 10 "את" נוסף בדפ"ו.
- 11 נמחק בהגהות הגר"א.
- 12 הוא דשנאה (אור יקר).
- 13 דאסתלק (דפ"ו).
- 14 אברהם (מ"מ).
- 15 נמחק בדפ"ו.
- 16 "ואכלת" נוסף בהגהות הגר"א.
- 17 מוסגר בדפ"ו.
- 18 "ס"א שכינתא" נוסף דפ"ו.
- 19 "דעשו וליה שבעין תרעין" נוסף באור יקר.
- 20 דיליה (דפ"ו).
- 21 אתער (אור יקר).
- 22 נמחק בדפ"ו.
- 23 ולכה (דפ"ו).
- 24 "ההוא חויא" נוסף באור יקר.
- 25 לאגחא (דפ"ו).
- 26 אסתלק (דפ"ו).
- 27 דאית בהני שבע הבל דכל דינין דעלמא נפקי ומתפשט' (דפוס אמסטרדם).
- 28 (מנייהו) דפ"ו.
- 29 נמחק באור יקר.
- 30 נמחק בהגהות הגר"א.
- 31 הגהות הגר"א גורס את המוסגר.
- 32 דרועין (מ"מ).
- 33 ולנחתא (הגהות הגר"א).
- 34 יעביד רעותיה (דפ"ו).
- 35 בשיתא (מ"מ).
- 36 "בגין" נוסף בדפ"ו.
- 37 צוריא"ל (גר"א).
- 38 "ס"א דאהא" נוסף בדפ"ו.
- 39 "על" נוסף דפ"ו.
- 40 "נ"א האי דכתיב" נוסף בדפ"ו.
- 41 "נ"א עליונה מבעי ליה" נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.

בראשית

- 42 "ואלין משכין מיא מלעילא ומליין להאי בירא" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "ד"א והנה שם וכן השם הפכו משה ואלין משכין מייא מלעילא משה אהרן ויוסף אלין אינון תלת עדרין קדישין ומליין להווא בירא דאיקר אדנ"י".
- 43 דמתקשרן (דפ"ו).
- 44 דאתכסייא עבד (דפ"ו).
- 45 "ס"א אלא בההיא שעתא" נוסף דפ"ו.
- 46 "ס"א פעם אחת ושבע אחת" נוסף דפ"ו.
- 47 "ס"א ד' רגלוהי" נוסף בדפ"ו.
- 48 ועביד (הגהות הגר"א).
- 49 דגליה (דפ"ו).
- 50 "בעלה דעלמא עלאה יעקב איהו" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "יעקב בעלמא עילאה איהו".
- 51 "בקוסטרא דקרטא" נמחק באור יקר, ובמקומו אילא "בקוסרא בקירטא".
- 52 "ויצא יצחק לשוח בשדה" נוסף במ"מ.
- 53 דלא (דפ"ו).
- 54 בתריה (דפ"ו).
- 55 וכלא (דפ"ו).
- 56 "כולא הוי מעלמא תתאה" נוסף בהקדו"ש מט ע"ד.
- 57 אזיל (דפ"ו).
- 58 והות (דפ"ו).
- 59 דרזא (דפ"ו).
- 60 דחכמתא (דפ"ו).
- 61 "ס"א והא אוקמוה וכן לכל סדרא וסדרא וכלהו נטלי באתוון רשימן ואלין עלאי מאלין וקיימאן אלין על אלין" נוסף בדפ"ו.
- 62 פרחי (דפ"ו).
- 63 "ההוא" נוסף בדפ"ו.
- 64 את בטש (אור יקר).
- 65 וההוא (דפ"ו).
- 66 ואתעבידו (דפ"ו).
- 67 אתפרשו (דפ"ו).
- 68 מוסגר בדפ"ו, ונמחק במ"מ.
- 69 אינון (מ"מ).
- 70 ורבוון (דפ"מ).
- 71 אילו (דפ"מ).
- 72 כד אמר (דפ"ו).
- 73 צל (דפ"ו).
- 74 ישתלם (דפ"ו).
- 75 ז"ל בשלימות: ויאמר מה אתן לך ויאמר יעקב לא תתן לי מאומה אם תעשה לי הדבר הזה אשובה ארעה צאנך אשמר.
- 76 "בידא דבניה" נמחק בדפ"ו, ובמקומו איתא "ליה".
- 77 "ומנהון דלא בצלותא אלא בעובדא תליין" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "כולא בצלותא בעובדא תליין".
- 78 "ס"א דמתמן אשתקיין כולא שקתות המים" נוסף בדפ"ו ומ"מ.
- 79 לבררא (דפ"ו).
- 80 לחולקיה (דפ"ו).
- 81 נמחק באור יקר.
- 82 מלין (אור יקר ודפ"ו).
- 83 "אפילו צדיק גמור" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "ודאי צדיק".
- 84 מיין חיין (נוסף באור יקר).
- 85 "ס"א מאתר" נוסף בדפ"ו.
- 86 "נ"א עלמא דלעילא ייחות ליה לביתיה ואתקשרא" נוסף בדפ"ו.

- 87 כאינון (דפ"ו ומ"מ).
 88 זוהי הגרסא הנכונה (מ"מ).
 89 "וגו" נוסף בדפ"ו.
 90 דקסטופי (אור יקר).
 91 הוו (דפ"ו).
 92 כד (דפ"ו).
 93 בקשורא (דפ"ו).
 94 חרובין (אור יקר).
 95 "ס"א כדאמר" נוסף בדפ"ו.
 96 מאן (אור יקר).
 97 טפל (דפ"ו ומ"מ).
 98 דלעילא (מ"מ).
 99 מנשא (מ"מ).
 100 "ואפילו הכי" נוסף ברמ"ז.
 101 שס"ה (דפ"ו).
 102 דאתר (דפ"ו).
 103 דסאיב (אור יקר).
 104 "ויגע בכף ירכר" מוסגר בדרך אמת וקשה להולמו, ואולי כוונתו למחוק את ההמשך ג"כ "כמה דאת אמר".
 105 כ"ה (אור יקר).
 106 חולקיה (דפ"ו).
 107 דאסיק עליה (מ"מ).
 108 בשמא (מ"מ).
 109 שבטין (אור יקר).
 110 לקיימא (דפ"ו).
 111 משתמיט (דפ"ו).
 112 "קטורא דתנא" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "תננא דקוטרא".
 113 נמחק בדפ"ו ומ"מ.
 114 אסתכלנא (אור יקר).
 115 יר"ה (אור יקר).
 116 בארץ כנען נמחק בהגהות הגר"א.
 117 על (נוסף בדפ"ו).
 118 לשון הפסוק: יד יהו"ה.
 119 פסיטו (מ"מ).
 120 ודא (דפ"ו ומ"מ).
 121 דימטי (אור יקר).
 122 גופין (מ"מ).
 123 ולאשתקיא (אור יקר).
 124 דאשתקין (אור יקר).
 125 אשתקין (אור יקר).
 126 דא (דפ"ו).
 127 עלייהו (דפ"ו).
 128 הבית (נוסף בדפ"ו).
 129 נפלו (מ"מ).
 130 יכלון (מ"מ).
 131 ואתיב (דפ"ו).
 132 "דמא דיליה באיהו" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "דהא דיליה איהו".
 133 עי' דרך אמת שמציין שמקומו של מוסגר זה הוא בדף קמא ע"א.
 134 מכלהו (מ"מ).

בראשית

- 135 "אושיד" נוסף בדפ"ו.
136 "ס"א וחייס" נוסף בדפ"ו.
137 ברקיעין (אור יקר).
138 ההוא (דפ"ו).
139 "אלי" נוסף בדפ"ו.
140 "חדש בקרבי דא הוא רוח נכון ודאי כד"א (בראשית א ב) ורוח אלהים מרחפת על פני המים ואתער זה רוחו של משיח ואתער (יחזקאל יא יט) ורוח חדשה אתן בקרבכם וצלי דוד ההוא רוח נכון חדש בקרבי בגין דאית מסטרא אחרא לב טמא" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "וכי אית רוח דלא איהו נכון, אין דא הוא דאסט לבני עלמא ודא הוא רוח טומאה דאיקרי".
141 "ונקרא אופל וצלמות" נוסף במ"מ.
142 נמחק במ"מ. "אבן" נוסף בדפ"ו.
143 גופא (דפ"ו ומ"מ).
144 גופא (דפ"ו).
145 "ס"א הוד" נוסף בדפ"ו.
146 על חד (דפ"ו).
147 "תייבין" נוסף בדפ"ו.
148 קשירין (אור יקר).
149 נמחק בדפ"ו.
150 "ואמר" נוסף בדפ"ו.
151 נמחק בדפ"ו.
152 "הא לא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "דלא", וכן הוא בנ"א בדפ"ו.
153 חידו (דפ"ו).
154 ליה (נוסף בדפ"ו).
155 ביה בגין דהא מזלי מתמן כולהו טבן בעלמא דהא כולא איהו קאים במזלא (אור יקר).
156 "אנא" נוסף בדפ"ו.
157 היא (מ"מ).
158 "דבר אחר" נוסף במ"מ.
159 "לאתתא" נוסף באור יקר.
160 אלו (דפ"ו).
161 "בגיניה דבנימין" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "על בנימן".
162 אתכליל (אור יקר).
163 באתריה (אור יקר).
164 לצדקה (דפ"ו).
165 כההוא (מ"מ).
166 "ס"א המה אינון מאריהון דדינא דקאמרן וחמוריהם" נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.
167 דטרייני (אור יקר).
168 ז"ל בשלימות: והתקדשתם והייתם קדשים כי אני ה' אלהיכם.
169 דאתחזיין למהוי ביה לית (מ"מ).
170 תלמודאי (דפ"ו).
171 נאים (מ"מ).
172 למזכי (דפ"ו ואור יקר).
173 למזכי (דפ"ו).
174 למזכי (דפ"ו).
175 למזכי (דפ"ו).
176 בכל דקיימין (דפ"ו).
177 אית דגרסי ליה ברישא שמעתא (דרך אמת).
178 סמכין (מ"מ).
179 "עד דף רטז ע"א ד"ה ויחי יעקב וגו' רבי חייא פתח" נוסף בדפ"ו.
180 מכאן עד רטז ע"ב הלשון מגומגם ויגענו עד שדינו מגעת.

181	"ס"א דארעא סניאה) נוסף בדפ"ו.
182	הדא הוא דנפיק (דפ"ו).
183	אלהא (דפ"ו).
184	רוחי (דפ"ו).
185	ע"כ אינו מן הזהר (דפ"מ).
186	ז"ל בשלימות: כי גם לא ידע האדם את עתו כדגים שנאחזים במצודה רעה וכצפרים האחוזות בפח כהם יוקשים בני האדם לעת רעה כשתפול עליהם פתאם:
187	דוכתך גבאי (אור יקר).
188	דגנתא (דפ"ו ומ"מ).
189	"דמלכא" נוסף באור יקר.
190	ביה (מ"מ).
191	נמחק במ"מ.
192	נמחק במ"מ.
193	"תרי" נוסף בדפ"ו.
194	נמחק במ"מ.
195	טב (דפ"ו).
196	"ולאו" נוסף בדפ"ו ובמ"מ.
197	צולמין לא משתכחין (נוסף במ"מ).
198	"מניה" נמחק בהגהות הגר"א.
199	יעבר (דפ"ו).
200	"נ"א ואי משתכחין גריען יעבר עלוי מרעין וכו') נוסף בדפ"ו.
201	"ל גרסינן בהו והרי (דרך אמת).
202	"בהו ידי (יעדי) דינא גריעא" נמחק במ"מ.
203	נמחק במ"מ.
204	דלעילא (מ"מ).
205	נמחק בהגהות הגר"א.
206	"אבל וערב" נמחק בהגהות הגר"א.
207	"איבא ולא" נמחק בהגהות הגר"א, ובמקומו איתא "ולא איכא".
208	סוכה (דפ"ו).
209	כך גרסת המ"מ.
210	כך גרסת המ"מ.
211	ואתרמיש (מ"מ).
212	לכלא (דפ"ו).
213	"ס"א לאתר דא" נוסף בדפ"ו.
214	עליה (אור יקר).
215	ועאלין (אור יקר).
216	חד (אור יקר).
217	לאפקא (הגהות הגר"א).
218	נמחק בהגהות הגר"א.
219	מאן (דפ"ו ואור יקר).
220	"ס"א ויאמר אלהים לישראל וגו') דפ"ו.
221	דבאבהן (מ"מ).
222	ראו בן (דפ"ו).
223	"ס"א דאליהו" נוסף בדפ"ו ומ"מ.
224	"ס"א לא ידע" נוסף במ"מ ודפ"ו.
225	והוא (מ"מ).
226	עילאה (מ"מ).
227	דאקיפו (מ"מ ודפ"ו).
228	לבושי (מ"מ).

בהאי (אור יקר).	229
והכי (מ"מ).	230
חזי (דפ"ו).	231
"(אדם)" נוסף בדפ"ו.	232
"סטרא" נוסף במ"מ.	233
ההוא (דפ"ו ומ"מ).	234
בדכורא (דפ"ו).	235
נמחק במ"מ.	236
"דההוא שדה רזא" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "רזא דההוא שדה".	237
קב"ה (מ"מ).	238
"(נ"א ותתאי)" נוסף בדפ"ו.	239
דיליה (דפ"ו).	240
בכל (דפ"ו).	241
לכלהו (דפ"ו).	242
ואי אתו (אור יקר).	243
נמחק במ"מ.	244
בי"ת (מ"מ).	245
דעמיה (דפ"ו).	246
"חד" נוסף בדפ"ו.	247
שירתא (דפ"ו).	248
"(ס"א ישראל)" נוסף בדפ"ו.	249
"וישראל לתתא" נמחק באור יקר.	250
סהדין מסטרא דא ותרין סהדין מסטרא אחרא (אור יקר).	251
"(ס"א דא)" נוסף בדפ"ו.	252
מנה (דפ"ו).	253
"(ס"א ומתערין)" נוסף בדפ"ו.	254
מוסגר בדפ"ו.	255
מזדווגן (דפ"ו).	256
"דכל סתימין" נוסף באור יקר.	257
עלמא (דפ"ו).	258
"(לעילא)" נוסף בדפ"ו.	259
טוראה (אור יקר).	260
לקבליה (דפ"ו).	261
"(ס"א סדורא)" נוסף בדפ"ו.	262
"(ס"א דצדק)" נוסף בדפ"ו.	263
דההיא (דפ"ו).	264
ייתי (דפ"ו).	265
יהיב (דפ"ו).	266
נפש (אור יקר).	267
"(סיטרא)" נוסף בדפ"ו.	268
פנימאה (אור יקר).	269
דאתלבשת (דפ"ו ואור יקר).	270
דקאמרן (דפ"ו).	271
בתיובתא (דפ"ו).	272
שילו (דפ"ו).	273
י (דפ"ו).	274
עכו"ם (דפ"ו).	275
נמחק במ"מ.	276
"(רבא)" נוסף בדפ"ו.	277

278	דעביד (אור יקר).
279	אתקריאת (דפ"ו).
280	דהאי (דפ"ו).
281	שרותא (אור יקר).
282	מטל (אור יקר).
283	לאסתלקא (דפ"ו).
284	דרכיה (דפ"ו).
285	"דאומאה דיחוי" נמחק באור יקר, ובמקומו איתא "אחרא דאומאה דאתחזי".
286	דמלכא (אור יקר).
287	"(דרביה) נוסף בדפ"ו ומ"מ.
288	מה הוא (דפ"ו).
289	למחזי (אור יקר).
290	אתעביר (ס"א אתעביד) (דפ"ו).
291	"(אתעביר) נוסף בדפ"ו.
292	נחש (מ"מ).
293	דדינא (דפ"ו).
294	נמחק במ"מ.
295	"(ס"א רבי אחא) נוסף בדפ"ו, מ"מ.
296	נמחק במ"מ.
297	"אמר ליה" נמחק במ"מ, ובמקומו איתא "אלא".
298	"כך" נוסף בדפ"ו.
299	דא (דפ"ו).
300	מאן (דפ"ו).
301	בניינא שלימא (דפ"ו).
302	"(ס"א כגוונא דא ויבנהו שבע שנים) נוסף בדפ"ו, וכן הוא במ"מ.
303	"(ס"א וביה אתבני עלמא לתתא) נוסף בדפ"ו וכן הוא במ"מ.
304	מאן (מ"מ).
305	"(ס"א האי עד) נוסף בדפ"ו ומ"מ.
306	"כדקא חזי" נמחק במ"מ.
307	נמחק במ"מ.
308	וימינא (מ"מ).
309	ונייחין (דפ"ו).
310	"(נ"א לאתקשרא) נוסף בדפ"ו.
311	נמחק במ"מ.
312	כך לא (דפ"ו ומ"מ).
313	"וגו" נוסף בדפ"ו.
314	"(מחיילין) נוסף בדפ"ו.
315	דהוא (דפ"ו).
316	"(ס"א קלישין) נוסף בדפ"ו.
317	קלישין (דפ"ו).
318	בעלמא (אור יקר).
319	"(ס"א ולא בשמאלא) נוסף בדפ"ו.
320	עיטרא דבי (דפ"ו).
321	דאתעדי (דפ"ו).
322	"(גורן) נוסף בדפ"ו.
323	דלא (אור יקר).
324	נשמתיא (דפ"ו).
325	דנשמתיין (אור יקר).
326	תקבל (דפ"ו).

³²⁷ דאקרי צדק מהאי דרגא דאקרי (נוסף בתז"ח על פי הגר"א).

³²⁸ דפקודין (תיקו"ז צד ע"א).

³²⁹ יסר"ד (דפ"ו).

³³⁰ אסוותא (דפ"ו).

³³¹ "זרע אברהם אוהב"י נמחק בתז"ח, ובמקומו איתא "ואם צלותא סלקא שלמה בעטופא דמצוה ובתפלין על רישה ובדרוועה אתמר בהון יפל מצדך אלף ובזכות תפלין דרישא (דברים כח י) וראו כל עמי הארץ כי שם ה' וגו' שם ה' הא אוקמוה דאיהי תפלין דרישא ומיד דחזין שם ה' על רישה בצלותא דאיהי אדנ"י יהו"ה תפלין עלה מיד כלהו דחלין ומזדעזעין מצלותא ומנהון נפלין ומנהון ברחין הדא הוא דכתיב יפל מצדך אלף".
³³² ואף על גב דבאתר אחרא אוקמוה הכא אתרה וצלותא איהי שכינתא והקב"ה אורייתא ואתמר בה מסיר אזנו משמוע תורה וגו' והא אוקמוה מארי מתניתין (נוסף בתז"ח).

³³³ כתוב בדפוס עד בדיוקנא דמאריה ודאי (נוסף בדפ"ק). דאתקרי ישראל סליק ביו"ד ה"א וא"ו ה"א ורזא דמלה ישראל עלה במחשבה להבראות מחשבה חשב מ"ה ותשכח בה שמא קדישא ובגינה דיעקב דאיהו ישראל אתמר ויברא אלהים את האדם בצלמו בדיוקנא דמארה ודאי (נוסף בתז"ח).

³³⁴ דאיהי קדשה דילה ברכה דילה יחודא דילה ובגין דא כד בעי בר נש לסלקא לצלותא לעלא צריך לסלקא לה בכל תנועין ואם חויה בעי לקטרגא לצלותא צריך למעבד לה קירטא ורזא דמלה זרקא מקף שופר הולך סגולתא (נוסף בתז"ח).

³³⁵ הלכך אפי' אין בעולם אלא צדיק אחד מעמיד העולם שנאמר וצדיק יסוד עולם לפיכך קחו תרומתי ממנו תחילה ואח"כ וזאת התרומה אשר תקחו מאתם, מאת הנשאר, ומהו, זהב וכסף ונחשת (נוסף בספר הבהיר).

³³⁶ "כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו" נמחק בזו"ח, ובמקומו איתא "א"ר יעקב, ת"ח, כל מה שנברא מזו הנפש החיה, התירו הקב"ה לבני אדם. מפני שאין להם נשמה לדעת ולהכיר בעבודת בוראם. דאלמלי הוא להו נשמה, לא הותר".

³³⁷ שלא היו בימי דור המבול, ולא באותו זמן, אלא בחרבה מתו, כלומר כבר נסתלקו מן העולם, ולא נשתיר בעולם צדיק להגין על דורו, ואז נעשה דין ברשעים (נוסף בזו"ח).

³³⁸ כדן עמא קדישא בעאן לאתחברא ולאעלא בבי כנישתא וכל מאן דאקדים בקדמיתא אתחבר בשכינתא בחבורא חדא תא חזי (נוסף בזהר ח"ב).

³³⁹ ואת אמרת ההוא חד דאקדים אתחבר בשכינתא וקיימא בדרגא דצדיק אלא (נוסף בח"ב).

³⁴⁰ מלכא עמהון ושדר לון לשלם (נוסף בזהר ח"ב).

³⁴¹ בגינייהו דהא כלהו אתיין (זהר ח"ב).

³⁴² (ולית ליה חולקא ביה) ולא דחיל מניה (נוסף בזהר ח"ב).

³⁴³ "בההוא דחילו דקב"ה סלקא עלייהו מייא אתכסיין מאן גרם לון" נמחק בזהר ח"ב, ובמקומו איתא "גרמייהו מכל חובין בשעתא דההוא דחילו דקודשא בריך הוא סלקא עלייהו מיד אתסיין מאן גרים לון לדחלא מקמי קודשא בריך הוא".

³⁴⁴ "כמ"ש (בראשית א א) בראשית ברא וכו'" נוסף בדפ"ו.

³⁴⁵ עולת תמיד וכו' יכוין כי עולת גי' אבגית"ן ונודע כי שם זה בחסד והוא מדת החסד המתגלה בכל בקר בסוד וישכם אברהם בבקר והוא סוד אל תיראי תולעת יעקב ויש כנגדו קליפה של תולע שהוא מכלה הכל וכל בקר ובקר מתגלה אותו תולע הטמא לכלות כל העולם כולו כי כמו שמתגבר תולעת יעקב בכל בקר כן כנגדו מתגבר אותו תולע הטמא להרקיב ולכלות העולם ע"כ השי"ת ברהמיו צוה להקריב קרבן תמיד להתגבר תולעת שבקדושה על תולע שבקליפה כדי שלא תגבר בכל בקר ויתבטל (פע"ח נט ע"א).

³⁴⁶ מכאן צ"ע מקורו.

³⁴⁷ ספר הבהיר אות קנג.

³⁴⁸ צדו (ספר הבהיר).

³⁴⁹ ספר הבהיר אות נט.

³⁵⁰ והיינו דכתיב שמים, שם מים, אש ומים, א"ל עד כאן עושה שלום במרומיו נתן ביניהם שלום ואהבה יתן בינינו שלום ואהבה (נוסף בספר הבהיר).

³⁵¹ דתלת (דפ"ק).

³⁵² "דיליה קרבנא דיליה עולה דיליה דאוקיד כל אלין קליפין וסליקא לגבי קטרת קשורא דיליה עולה דיליה" נמחק בתז"ח, ובמקומו איתא "דיליה קטרת דילה קרבנא דילה קשורא דילה עולה דילה ואוקירת כל אנון קלפין וסליקת לגבה הדא הוא".

בראשית

- ³⁵³ "על מוקדה על המזבח כל הלילה בצלותא דערבית דבה איהי אוקידת כל אלן קלפין דשלטאן בליליא דאיהי גלותא וכד סליקת לגבה סליקת" נוסף בתז"ח.
- ³⁵⁴ "דאיהי אבבא עלאה אתפתח לגבי כתרין סמכין" נמחק בתז"ח, ובמקומו איתא "אתפתחת לגבי תרין סמכין".
- ³⁵⁵ "שמהן באתוון" נמחק בדפ"ק, ובמקומו איתא "אתוון".
- ³⁵⁶ מכאן עד סוף העמוד נמחק בתז"ח, ובמקומו איתא "בההוא זמנא דיהון תרין שמהן כחדא יתער ברתא דמלכא בשיר השירים ובמשלי ובקהלת דאנון תרין שמהן כחדא שלשת אלפים משל תלת יודין דאנון תלת טפין דמחא דנחתין מן י' ולאן אתמשכו לגבי צדיק דאיהו קשת ומה דהוה קטן אתעביד גדול ורזא דמלה שופר הולך פזר גדול מתי יהיה זריק חץ בדיוקנא דא".
- ³⁵⁷ פיסקא זו נמחק בתז"ח.
- ³⁵⁸ דשכן (גר"א בתז"ח).
- ³⁵⁹ ומאי בהו, אלא תהו היתה וחזרה לבהו (נוסף בספר הבהיר).
- ³⁶⁰ "אל תגע בי שנאמר ויד רשעים אל תנידני" נמחק בספר הבהיר, ובמקומו איתא "שם נפלו פועלי און דחו ולא יכלו קום".
- ³⁶¹ כיון שאכל מפירות האילן הפשיט את עורו של צפורן (נוסף בספר הבהיר).
- ³⁶² אורות הגדולים (דפ"ו).
- ³⁶³ והא מצלעותיו נלקחה דכתיב (שם כא) ויקח אחת מצלעותיו אמר אין מצלעותיו ואית ליה צלע אין כדאמרת (שמות כ"ו כ) ולצלע המשכן ומתרגמינן ולסטר משכנא ומאי סטר אית ביה (נוסף בספר הבהיר).
- ³⁶⁴ ומאי טעמא אקריאת תמר ולא שאר שמות מפני שהיא נקבה נקבה סלקא דעתך אלא מפני שכוללת זכר ונקבה דכל אילני תמרים כלולים זכר ונקבה והאיך שהלולב הוי זכר והפרי מבחוץ הוי זכר ומבפנים הוי נקבה והאיך בגרעיני התמר שהיא סדוקה כעין אשה כנגדה כח הלבנה למעלה והקב"ה ברא אדם זכר ונקבה שנאמר (בראשית א כז) (נוסף בספר הבהיר).
- ³⁶⁵ מכאן עד סוף הפיסקא נמחק בספר הבהיר, ובמקומו איתא: בעת עשיית הנשמות עשייה זכר ונקבה היה ושם אותה יצירה בעת שהרכיב הנשמה על הגוף לכל א' וא' נאסף הכל ומנלן דהאי יצירה לישראל דאסיפה הוא דכתיב (שם ב ז) וייצר ה' אלקים מן האדמה כל חית השדה ואת כל עוף השמים ויבא אל האדם לראות מה יקרא לו וגו' והיינו דכתיב זכר ונקבה בראם וכתיב ויברך אותם אלקים.
- ³⁶⁶ נמחק ביהל אור.
- ³⁶⁷ עי' אור יקר חלק ט"ו שער ב' סימן י"ג
- ³⁶⁸ י"ה (יהל אור).
- ³⁶⁹ ומלאו (יהל אור).
- ³⁷⁰ אתוון (נוסף באור יקר).
- ³⁷¹ קידושין (יהל אור).
- ³⁷² וע"כ כי אני ה' (רופאך) (ספר הבהיר).
- ³⁷³ "שאלו אותו מאי דכתיב (במדבר כ"ג יד) ויקחהו שדה צופים, דכתיב (שה"ש ז' יב) לכה דודי נצא השדה, אל תקרי השדה אלא השידה, ומאי שדה" נוסף בספר הבהיר.
- ³⁷⁴ "פני' לכו להקב"ה" ספר הבהיר.
- ³⁷⁵ "והוא" נוסף בדפוס הזהר.
- ³⁷⁶ "ס"א יכנוס" נוסף בספר הבהיר.
- ³⁷⁷ ברבי (דפ"ק).
- ³⁷⁸ "ס"א בשערא דנחית עליהו או תחותיהו" נוסף בתיק"ז.
- ³⁷⁹ "או אבתריהו דאודנין באנפין" נמחק בתיק"ז, ובמקומו איתא "באלין אדרין דאודנין בשערא דתחות אודנין באנפין בדיוקנין דאנפין בפרצופא דאנפין".
- ³⁸⁰ כעין זה בתיק"ז לב ע"ב.
- ³⁸¹ כמה (דפ"ק).
- ³⁸² רגלין כד"א כשש מאות אלף רגלי וכלהו הוו (נוסף בדפ"ק).
- ³⁸³ נמחק ביהל אור ובמקומו גורס את המוסגר.
- ³⁸⁴ יהל אור גורס את המוסגר.
- ³⁸⁵ תבניאל (דפ"א).
- ³⁸⁶ הינאל (דפ"ק).
- ³⁸⁷ "דמודע לון קב"ה ושכינתיה" נמחק ביהל אור בט ע"ג, ובמקומו איתא "דאשתמודע".

ומתייחד (דפ"ק).	388
חסר ג"ם (דפ"ו).	389
זכה (דפ"א).	390
נמחק בדפ"ק.	391
באורייתך (דפ"ק).	392
שחקין (דפ"א).	393
בהלולך (דפ"ק).	394
נמחק בדפ"ק.	395
ומשכינתיה (דפ"א).	396
כפל (דפ"ק).	397
בלמוד (דפ"ק).	398
שלים (דפ"א).	399
אתעביר (דפ"ק).	400
רכ"ה (דפ"ק).	401
נמחק בדפ"ק.	402
נמחק בדפ"ק.	403
"הז' ז' מדות הה' ה' (נ"א אחרונה) אחדות הב' חכמ"ה ובינ"ה ונקראת נשמה זו על שם אצילות ה' ספירות אחרונות וה' שמות לנשמה (ס"א נר"ן ח"י סימנא נפש רוח נשמה חיה יחידה) רוח חיה יחידה נשמה נפש מאי עבידתיה כסא היא ה' לז" נמחק בספר הבהיר, ובמקומו איתא "זכר, והוא ז"ן, הנשמה, והיא הה"א, וחמשה שמות לנשמה רוח חיה יחידה נפש נשמה, מאי עבידתיה בה"א. והוא כסא לזי"ן"	404
"[וכתיב] (שמות כז זז) (וויהם כסף)" נמחק בספר הבהיר.	405
"ובית קיבול הולד" נמחק בדפ"ק.	406